HISTORIÆ VNIVERSÆ,

SACRÆ ET PROFANÆ.

Tomus alter.

QVI EST, DE REBVS AB ALEXANDRI MAGNI MONARCHIA, GESTIS, AD salutiferum CHRISTI DOMINI Natalem.

AD ILLVSTR.mum ET REVER.mum DOM.

D. IACOBVM BOONEN,

ECCLESIÆ MACHLINIENSIS ARCHIEPISCOPVM, ET BELGICÆ PRIMATEM, &c.

Auctore D. ANDREA HOIO Brugense, Regio, in Academiâ Duacenâ, Eloquentiæ & Historiarum Professore.

DVACI,
Ex Officinâ Typographicâ BALTAZARIS BELLERI, sub Circino aureo. Anno 1629.

Cum Gratiâ & Privilegio.

Illuſtr.mo & Rever.mo

IN CHRISTO PATRI, D. FRANCISCO BOONEN.

METROPOLITANÆ MACLINIENSIVM ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPO;

ET BELGICÆ PRIMATI.

AFFLIGINIENSIS COENOBII ADMINISTRATORI.

SALVTEM, ET OBSEQVIVM.

AVsvs ſum, & pro officio meo debui, Illvstr.^me & R. Dom. huius Hiſtoriæ Vniverſę, & ſacroprofanæ, partem priorem; quæq; priora ab Orb. Cond. ad Christi Dom. Natalem, Sæcula cōprehendit: Sereniſſimo Principi, S. Roman. Eccleſiæ Cardinali, & Toletanę Archiepiſcopo; Hiſpaniarum Infanti & Primati. Academiæ noſtrę, ex Iuris hereditarij, & primævę fundationis, ab Avo uſque p. m. Philippo II. prærogativâ, Tutori & Patrono: inſcribere, & nuncupare. & aliquem eidem Scripto, & Auctori ſplendorem indè mutuari. Alterius Tomi, (qui pro multiplici rerũ deinceps, paucioribus licet ſæculis, conſecutarum varietate, vaſtior evaſit) tutelam, Tuę, Illuſtr.mæ & Rever.mæ Dominat.i ut committerem; verecundè & prętimidè, licet multis privatim & publicè nominibus obſtrictus; induci me paſſus ſum.

ā ā 2 Defugere

Defugere etenim non potui; quin te Metropoliten meum, (qui BRVGAS, in cæteris, natale mihi solum; & non ignobile Provinciæ. V.ᵃ membrum, latè patentibus sacræ iurisdictionis limitibus complecteris,) ac proinde Sacrorum, in potiore Belgicæ portione, Principem, agnoscerem. Cuius iudicio & Censuræ, hæc de rebus pręsertim sacris Historia, Profanis pro re natâ permista, subijceretur. Quamque, tàm illustri similiter nomine præscriptam, tutò in publicum prodire; & ceu quemdam testandæ ex parte, & pro pręsenti tenuitate, gratię arrhabonem, & pignus, apud te deponi posse existimarem.

Caussæ certè complures, eæque peculiares, cur Te colere, suspicere; venerari, & quo licet modo honestare; debeam, sese offerre visæ. N. Eetveldium, ad S. Donatiani, Brugis, Canonicum, virum venerandâ tum canitie & auctoritate gravem, puer olim, & eiusdem Ecclesiæ Scholæque alumnus, venerari memini; & munificum, in cęteris, studiorum meorum fautorem experiri. Quem Mater ista Tua, matronarum nostri sæculi decus, ætate & viduitate longęva, Patruum fortè agnovit. Et carissimum Coniugem, Genitorem Tuum, Curię Brabanticę Senatorem: Filiumque, natu à te proximum, magnæ spei adolescentem. (Illum medicatâ ab impijs & seditiosis potione; hunc pręmaturâ Lovanij morte, sublatos) & alterum è Brimeâ gente Generum; tot annis lugére sustinuit: & nunc in Tuâ, maioris filij, Caritate & Dignitate acquiescit.

Perveterem deinde mihi, cum Amplissimo Viro, p. m. PETRO PECQVIO, Equite, Regio Ex-Legato & Consiliario, Magno Brabantiæ Cancellario, BARBARÆ, sororis tuæ, lectissimæ feminæ, Marito; ex ingenuo communium litterarum fœdere, familiaritatem intercessisse; & honori vertisse, gloriari possim.

Accessit huc postremò novum à Te beneficium, & gratâ memoriâ dignum. quod me vel solum, ad hocce meæ ergà V.ᵃᵐ Illustr.ᵐᵃᵐ & Reverend.ᵐᵃᵐ Dominationem observantię; & paris, quo Pater filiusque obstringimur, vinculi, testimonium solenniter perhibendum, impellere potuerit.

Filium scilicet meum, primę ætatis, Timotheum, sacerdotem. qui sęcularis Pompę, & adridentis pro eo tempore fortunę transfuga;

transfuga, & in Gallicanam Proſeucham, (ſi hâc voce uti liceat) coöptatus, tantos ibidem in pietate, & Chriſtianæ Diſciplinæ Exercitationibus progreſſus feciſſe viſus eſt: ut & in negotijs gerendis, & in ſacris pertractandis, aliquanto in poſterum uſui eſſe poſſit.

Illum, inquam; quâ neſcio ſorte deſtitutum, in familiæ contubernium; in curarum arcanorumque partem, pridem adſciſcere non es dedignatus. Quo quidem nomine cum mihi vehementer ſum gaviſus, & immortaleis T. Illuſtr.^mæ & Rever.^mæ Dominationi gratias debere profiteor; Tum illi quoque gratulari meritò poſſum; cui pôſt vulgatiora communis prudentiæ, in Romanâ & Gallicanâ Aulâ; & in eâ, quam dixi, Proſeuchâ, experimenta, corâm iſthîc oculis, ad admirandum; ad imitandum; ad prædicãdum, uſurpare licebit, tot excellentiſſimarũ virtutũ ornamenta, magno Heroë & primario Pontifice longè digniſſima.

Vt namque eximiam iſtam rerum ac ſcientiarum peritiam, cum ſingulari iudicij acrimoniâ coniunctam, prætereamus. Iſtam *animi* minimè elati *ſubmiſſionem*; quæ vel merita ſuarum laudum præconia non ferat, aut agnoſcat.

Benignitatem; quæ in egenos facultates ſuas ut liberaliſſimè eroget, ita miſericordiſſimè diſpenſet.

Comitatem, & adfabilitatem; quæ ſine diſcrimine quemlibet ad ſe accedere; neque pro meritis triſtem decedere patiatur. Quis non admiretur; & rarũ iſtum, tum in emendandis Cleri moribus; tum in reſtituendâ Eccleſiaſtici, & Hierarchici Iuris ditione (quã [illegible] quidam, certatim, & uno velut agmine, infringere, an coërcere! contẽdunt) Zelum, prędicet; & in ſummâ laude ponat? Qui eâ fini, ex eâ, quam dixi, Proſeuchâ, Aſcetas; illos aſſiduo Hierarcharum Subſidio, quaſi ad nutum, Devotos, peregrè arceſſierit: & maximis ſumtibus, fundoque ad ſedes locandas coëmto; Collegium ijſdem Lovanij, matrice Academiâ, aperuerit. Vnde in propinqua Diœceſeôs ſuæ opida, novum paullatim iſtiuſmodi (in Vineâ Domini excolendâ) Adiuvarum, examen, feliciore omine, diffumdat.

Qui in Cœnobium Affliginienſe; fidei ſuę patrocinioq; commiſſum, Lotaringicam Benedictini Inſtituti Cenſuram introduxerit. Ad quam, ceu rectiorem Salutaris Decreti normam reliqui, in Flandris Brabantiſque, eius ordinis Sodales, ſeſe conformare contendant: alijq; adſpirare incipiant.

ã ã 3 Et quis

Et quis profectò cordatè Catholiceque sentiens, ista, aut nulla alia, Hæreseôn, nunc passim, non in Germania modò, aut Britaniâ; sed in ipsis, eheu! Belgicæ etiam nostrę visceribus grassantûm, everricula esse, non perspiciat?

Vt res nimirum Christianæ religionis, in eum locum, ex quo multis abhinc annis deciderit; sive in antiquum suum statum, restituatur.

A capite morbum medullitùs depellere: atque ita reliqui corporis vitiositatem sanare velle. Patrio quodam in commissam promiscuè plebem animo esse: eamq; non verbis solùm ad salutaris disciplinæ fidem simul & amorem, pertrahere, aut adlicere; sed morum etiam honestate, vitæque innocentia, cæteris prælucere. Caritatem denique, hoc est, Pium, & Christianis ingenijs dignum, ergà omneis generatim homines, benignitatis adfectum. non modò uti totius felicitatis, & publicę concordię matrem; sed omnium etiam dissidiorum, atque ipsarum adeò hęreseôn victricem atque interfectricem; fovére passim, atque omnium animis sedulò inculcare?

Hic itaque tàm illustrium in te Virtutum splendor, Illustr.^me^ & Rever.^me^ Dom. Hæc publica tàm pręclarorum Conatuum admiratio. ut quibusdam quasi radijs mentis nostræ aciem perstrinxit; ita tacitâ vi impulit, ut hocce cuicuimodi meæ, ergà tàm beneficum, & de Ecclesiâ, Réquepublicâ Belgicâ benemerentissimum Archipræsulem, observantię testimonium, publico etiam Orbis præconio subijcere nòn dubitarim.

Quod quidem ut æqui boni consulas; & DEVS Opt. Max. Te, cum in isto summariæ Dignitatis fastigio; tum in laudabili benè de Christianitate merendi instituto, quamdiutissimè & felicissimè incolumem conservet; ex animo voveo & opto.

Duaci, Kal. Ianuar. anni ∞ DCXXIX. auspicibus,

V.^a^ Illustriss.^mae^ & Reverendiss.^mae^

Dominat.^i^ Devotissimus cliens,
ANDR. HOIVS Brugensis.

ELENCHVS ET CONSPECTVS,

SIVE SVMMA TOMI II. HISTORIÆ VNIVERSÆ.

EA EST ÆTATIS QVINCTÆ PARS POSTERIOR, AB ALEXANDRO MAG. ad salutarem CHRISTI DOM. Natalem.

ã ã 4 35. Varia

Caſſandri

Sardi

Oniæ

Pag. 211. Philippi sacrilega crudelitas. Macedonia à Roman. vastatur. Concilium Ætolorum. Ibidem inter Philipp. & Roman. disceptatio.

Velitationes utrimque: & mòx iusta pugna.

Ætoli Romanis coniuncti Philippum infestant & cęduntur. Dardani vincūtur. Atheniensium in Philippū diræ. Andros expugnatur,& Insulæ aliç tentantur.

Oreum capitur. Furij prætor. de Gallis triumphus. Res in Hispan. gestæ.

Thaumaci obsessi. Castra Philippi oppugnantur. Res in Insubribus improsperæ. Flamininus ex prætore Cos.

Antiochus Attalum bello lacessit Hu... Senatum querelæ.

... Antiochi cum Ptolemæo ... um. & in Iudæos benignitas.

... in Macedoniam ducit. Pax ... ata.

Ad bellum utrimque procinctus. Macedonum fuga Ætoli & Athamanes Macedoniam incursant. Epirotis venia ... Thessalia vastatur.

242. ... Roman. in Philipp. expeditio ... vastatur. Rhage frustrà obsessi. Phocis vastatur.

... Achaicum. Ibidem altercatio de fœdere cum Roman. iungendo. ... hus oppugnatur. Flatia deditur.

244. ... ad Philipp. deficiunt. ... servorum apud Setiam de... Colloquium de pace ad Maleā.

... cum ... js & Insubribus. ... Mal... continuatio.

... & Philippi Romam, ... Phil. Nabidem socium adscis... bis Arg... grassatur: eius persi...

... eiusque uxoris rapacitas. Bœo... Romanis. Attali mor... utrimque ad Scotusam. Pu... Cynoscephalas.

... a. Dardani victi. An... Philippi ... federatus, Romanor.

... ponunt.

...

... & clade ... & crudel... Pax cum Philippo.

251. Ætolorum cōtumacia. Græciæ libertas data. Cōditiones pacis Antiocho propositæ. Coniuratio servorum, in Etruscis oppressa.

252. Prœlium anceps in Boijs. Boij Ligur(es)que victi. Antiochus cum Ptolemæo belligeratur, & Asiæ Europæq; imminet. Legatio ad eumdē cum mandatis.

253. Intestina Carthaginiens. mala. Calumniæ in Annibalē, & suspicion. Oppia lex abrogata.

254. Acre in Hispanos defectores bellum. duplex Strategema Catonis. Hispani victi.

255. Hispani & Boij iterùm victi. Bellum in Nabidem decretum.

256. Lacedæmon, & Gythium oppugnantur.

257. Pax Nabidi data. Et mòx violata. Sparta obsessa. Induciæ. Argos receptum. Ætolor. querelæ de pace

258. Pleminius incendiarius pœnas luit. Novæ coloniæ. Anceps in Boijs pugna. Captivi Romani restituti.

259. Agathocles, Tutor Ptol. Epiphanis. Novus à Liguribus motus. Legatio Antiochi Romam. Quinctius Proc. cōtroversiarū in Græcis arbiter.

260. Novæ turbæ Carthagine ob Annibalē. Nova in Hispanijs rebellio repressa. Bellum cum Boijs & Liguribus.

261. Bellum Ætolicū. Legatio ad Antioch. Colloquium Scipionis cùm Annibale.

262. Minio carpit Romanor. ambitionem. Ligures iterùm domiti. Res prosperè in Hispanijs.

263. Bellum Antiochinum. Philopoemonis cū Nabide certamina.

264. Thoas belli Ætolici incentor, Antiochum arcessit.

265. Temeritas Ætolorum. Nabidis exitus. Thoas Chalcidem oppugnat. Antiochus in Europam traijcit, irrito conatu.

266. Aminandri vanitas. Variæ in Achaico Concilio de bello sententię. Sana Cōsulis ad Achæos consilia.

267. Antiochus ad Aulidem. Eubœa potitur. Variæ Romam legationes. Bœoti fluctuant & Thessali tentantur.

268. Annibalis consilium de bello. Philippus in Antiochum exacerbatus. Huius in Thessaliā progressus.

269. Eius ignavia. Multæ urbes à Romanis captæ aut deditæ.

ALTERA PARS TOMI II

Bellum Istricum. Novæ coloniæ.
304. Legationes transmarinæ. Theoxenæ facinus. Philippi filiorum discordia. Solennis lustratio exercitus Macedonici.
305. Ligurum deditio. Bellum cū Celtiberis. Disceptatio agraria inter Pœnos & Masanissam. Bellum cum Liguribus.
306. Navalis rei cura. Philippi vani conatus. Demetrium veneno extinguit. Bellum cum Liguribus Ingaunis.
307. Arcæ cum libris in agro repertæ. Bellum iterùm cum Celtiberis. Contrebia capta.
308. Pax cum Liguribus; cum Pœnis: Et Corsis. Decreta de militiâ Hispaniensi. Quæstio de Veneficis. Bellum iterùm de Liguribus.
309. Bellum iter. cum Celtiberis: cūm Liguribus. Querelæ de Gentio rege.
310. Exitus Ptol. Epiphanis. Ptol. Philometor succedit. Lex Annaria. Hiemis sævities. Censores Romæ inter se conciliati. Munda & Certina in Hispan. captæ.
311. Pugna ad Alcen, opidum, ibidem. Exitus Philippi Maced. eius anxietas.
312. Perseus postrem. Macedon. rex Bastarnę auxiliares Macedonum. Triumphi de Ligurib.
313. Antiochus Epiphanes Syriæ rex. Ejus hypocrisis & ambitio. Bellum cum Istris.
314. Motus in Sardiniâ. Lyciorum de Rhodiis Querelæ. Trib. in Manlium criminatio. Legatio & Querela Latin. de inquilinis. Istri domiti. Claudij Cos. temeritas.
315. Nesattium in Istris oppugnatur. Dirum civium facinus & cędes. Sardi domiti. Ligures victi; iterùm rebellant. Inopina mors Cos. Cornelij.
316. Mutina recepta. Sardi iterùm domiti. Ligurum feritas. Omen infaustum Consulis, & exitus. Ligures cæsi. [illegible] Iasonis apud Iudæos nundinatio: & publici mali labes.
317. Me[illegible] bellū à Macedone. Dardani oppugnant Bastarnas. Persei mores, & inconstantia. Gravis pestilentia.
318. [illegible] suspecti. Persei expeditio in Do[illegible] Ipse civitates solicitat. [illegible] intestinus furor; & indè Cre[illegible]. Celtiberi iterum domiti.
319. Patavini pacati. Triumphus de Sardis. Postumius exactor. res mali exempli in posterum. Ædes Fortunæ Equestris: & Iunonis Laciniæ direpta. Persei molitiones. Eius cum Eumene comparatio.
320. Ætolorum seditiones compositæ. Legatio Antiochi Epiphanis Romam. Corsi pacati; & Ligures. Durities Cos. in deditios.
321. Mira locustarum lues. Dissidia in Iudæis, & Pontificum nundinationes. Crimina in Perseum. Legatio eius Roma reiecta. Rhodij Legati intemperantia.
322. Perseus sicarios Eumeni immittit. Anali credulitas. Indices cædis, Eumeni intentatæ. Tacitus belli in Perseum adparatus. Exambitæ regum societates. Rogatio Martia de Liguribus restituendis.
323. Disceptatio de agro inter Pœnos, & Masanissam. Legatorum de Persei conatibus renunciatio. Querelæ & suspiciones de Gentio rege. Reges in Asiâ Romanis fidi. Rhodij suspecti. Belli terrâ marique adparatus.
324. Fœda mors Fulvij Pontif. Bellum Macedonicum II. Regum ergà Romanos studia. Masanissæ cautio. Populorum de eodem bello opiniones.
325. Cos. Prætorumque in delectu militari nova potestas. Legati Persei, Româ, re infectâ, dimissi. Legati Romanorum provincias obnoxias partiuntur.
326. Achæi murmurant. Epirotæ parent; alij fidem operamque pollicentur. Thessali fidi. Rex in colloquium cum Martio venit. Induciæ regi concessæ. Bæoti Romm. se permittunt.
327. Chalcis præsidio Achaico defensa. Legati ad Insulas. Rhodij opem pollicentur. Rex eosdē, & Bœotos solicitat. Martij astus à cordatis reprehensus. Legati regis auditi, & decedere iussi.
328. Perseus ad bellum accingitur. Copiæ & opes regis. Ipse multa opida præoccupat. Romm. in regem ducunt. Ijs Eumenes iungitur.
329. Rex Pheræos incursat. Pugna dubia. Rex prælio victor. Pacem petit, neque imperrat.
330. Multis grata regis victoria.

Haliartum eversum. Thebæ receptæ.
Irritus regis in castra Roman. conatus, Pabulatores cædit. Præsidium Romanum frustrà oppugnat. Tumultuaria pugna: præda amissa.

331. Regis stupor. Cotys ad sua tuenda digreditur à rege. Cos. Roman. multas urbeis expugnat.
Res in Illyrico gestæ. Cassij Cos. vani conatus. Querelæ Hispanor. de Magistratibus, elusæ.

332. Carteia colonia condita. Legati ex Africâ. Lenitas prætoris laudata. Abderitarum querelæ de Hortensio, non irritę. Legati è Græciâ & Asiâ: eorumque obsequia.

333. Legati ex Africâ & Cretâ.
Chalcidẽsium querelæ. Lucretius violentiæ damnatus. Rex Gentius suspectus. Furij ex temeritate clades. Discordia inter Ptolemæos fratres.

334. Antiochi Epiphan. perfidia, & in Hierosolymitanos sævities. Res in Macedoniâ minus prosperæ. Censorum concordia. Legator. Rom. in Græcis, fides.

335. Persei expeditio in Illyricum. res secundæ. Gentius à Perseo solicitatur. Appij ignavia.

336. Gentius mercedem à Perseo captat. Ptolemæi fratres reconciliantur.
Antiochi calliditas, & in Iudęos iniquitas. Cos. cum copijs adventus. Hostilij laus. Persei perplexitas.

337. Castrorũ positus. pugnæ præludia. Romani, stupente rege, evadunt.
Dium, desertum occupatur à Roman. idem à rege recipitur.

338. Heracléa expugnatur. Rex attonitus. Thessalonica frustrà oppugnatur.
Clades alterna ad Antigoniam. Cassandréa frustrà, & cum clade, oppugnatur.
Item Melibœa & Demetrias.

339. Eumenes rex suspectus. Variæ Romam legationes. Rhodiorum in postulando superbia. Censor. severitas. Alexandrinorum de Ant. Epiphane querelæ.

340. Reges bello abstinere iussi. Status Romani exercitûs in Macedoniâ. Perseus Gentium, aliosque solicitat.
Galli auxiliares reiecti.

341. Gentius à Perseo abalienatus.
Galli cæsi à classiarijs Persej.

Deli Insulæ religio. Legati Gen[illegible] à Persei apud Rhodios.

342. Anicij Proc. laus. Scodra oppugnat[illegible] Rex Gentius pacem petit.
Scodra capta, & rex vinctus. Persei [illegible]batio. Rhodior. legati in castris.
Castra utrimque ordinata.

343. Perseus undique circumventus, & ad pugnam procinctus. Lunæ defectio hostijs procurata. Ardor ad pugnam.

344. Casus pugnæ fortuitus. Aciei Roman. ordo. Fuga regis. Scipio de [illegible] tus. Civitatum ad Roman. defectio.

345. Regis Persei, desperatio & sol[illegible]do Multæ civitates Cos. deduntur. Fa[illegible] victorię anticipata. Rhodior. lega[illegible]rum dissimulatio. Regis litteræ.

346. Samothracæ religio à rege violatur. Ipse fugam circumspectat: & mox [illegible] dedit, cum liberis. Exemplum [illegible]manæ mutabilitatis.
Regum Macedon. Series, sub unu[illegible] conspectum data.

347. Popilius Rhodios increpat. ad Antiochum Epiph. legatus.

348. Fratrum Ptolemæor. Syncretismus, suspecto iã Antiocho. Is ad Legator adventum obstuper, & ab Ægypto desistit. Variæ Romam Legationes, & de Victoria gratulationes.

349. Inter Pontific. Hierosol. conte[illegible]io.
Antiochus Iudæis infestus.
Iudæorum in pietate constantia. Matathias pij belli ante-signanus. Cæ[illegible] Iudæorum.

350. Libertinor. Romę status. Libertas [illegible] Macedonib. & Illyrijs data. A[illegible] gratia.
Rhodij legati supplices in gratiã recep[illegible]

351. Rhodij defectores castigant. Anici[illegible] res in Illyrico constituit: Epirotas d[illegible]mat. Illyrijs libertas confirmata: Provincia tripertita.

352. Rebelles in Macedoniâ domiti.
Proc. Paullus Græciæ celebriora [illegible] lustrat.
Cædes Principum in Ætoliâ. Perseus artiùs custoditus. Libertas Macedo[illegible] confirmata: Provincia quadr[illegible]ta. Leges de Connubijs & com[illegible]cijs.

353. Ætoli duriùs habiti. III. Principu[illegible] in civitatibus genera. Calum[illegible]iarum seges.
Arma cremata. Præda Romam dev[illegible]

 Pompeius

419. Servi c

Antonij clades in Macedoniâ.
456. Pompeij triumphus triplex. Helvetij in armis.
Cæsar in Lusitaniâ res gerit.

TERTIA PARS TOMI II.

457. Inclinatio Imperij Romani; Triumviratus Pompeij, Crassi, & Cæsaris. Provinciarum partitio.
458. Leges & actiones Cæsaris populares. Clodius Trib. pleb. Ptol. Auletes amicus pop. Rom. Cæsaris sordes.
459. Clodij Leges populares. Ciceronis exsilium. Ptol. Ægyptius Cypro & vitâ decedit. Cato regiam gazam Romam deportat.
460. Bellum Cęsaris cũ Helvetijs, Ariovisto. Cicero ab exsilio revocatur. Ptol. Auletes restitutus.
461. Antipater Scauro opitulatur. Alexander Iudæus se dedit. Gabinius Iudææ res constituit.
Bellum Belgicum, Veneticũ, & Celticũ.
462. Ptol. Auletæ mors. Bellum Venetic. & Aquitan.
463. Seditio cruenta Romæ. Metelli res in Hispaniâ. Pompeius suffectus. Aristobulus Iudæam turbat; captivus. Alexander F. turbat.
Bellum Cæsaris cum Germanis Transrhenanis.
464. Cæsar in Britania. Gabinius peculator. Crassus in Parthis infeliciter pugnat.
465. Treviri & Britani domantur. Q. Cicero in Nervijs. Crassi clades & cædes. Iuliæ mors.
466. Induciomarus in pugna cadit. Treviri, & finitimi vincuntur. Cæsar Rhenum transit. Bellum cum Ambiorige.
467. Eburonum viciniam vastat Cæsar. Q. Ciceronis, & Crassi virtus. Milo Clodium occidit.
468. Vercingetorix Arvernus Gallos concitat.
Avaricum expugnatum. Ædui à Litavico deficiunt.
469. Res ad Gergoviam. Noviodunum ab Æduis interceptum.
Labienus Lutetiam tentat. Cæsar Alexiam obsidet.
470. Copiæ Gallor. ad Alexiam obsidione liberandam.
Tri[illegible] trix se de[illegible]
Diversæ Romæ pro C[illegible]
471. Initia belli Civilis. Vota pro Pompeij salute.
Curio incentor belli. Res in [illegible]
472. Res in Syriâ. Parthici belli init. Bituriges & Carnutes domiti. Exped[illegible] in Bellovacos. Commij virtus. Treviri, Eburones, Carnutes, Pictones, varie domiti.
473. Vxellodunum obsessum & d[illegible] Aquitani domiti. Commij [illegible]
474. Fomes belli civilis. Galliæ pa[illegible] rationes. Cæsaris gratia apud Ita[illegible] Cõpendium rerum in Gallijs gestaru. Pompeio Vrbis exercituumque cura commissa.
475. Curio turbator. Pacis studiũ in Cæsare. Adparatus belli civilis. Cæsaris ad Romam progressus.
476. Trepidatum Romæ. Fuga Pompeij & Senatorum.
Vrbes Italiæ Cæsari se dedunt. In d[illegible] titios Corfinij clementia.
477. Pompeius deserto Brundisio in Græciam fugit.
Insulæ Italiæ propinquæ per Cæsa[illegible] Legatos occupantur.
478. Acta Cęsaris Romæ. Æerariũ compil[illegible] In Hispaniam movet. Ma[illegible] oppugnat[illegible]
Domitio Brutus opponitur ad M[illegible] Pompei[illegible] in Hispan. duces. Certamina ad Ilerdam.
479. Auxilia Cæsari submissa fugantur. Annonæ inopia. & Pontes ad Ilerdam. pugna navalis Massiliens. & Bruti.
480. Bellum in Celtiberiam trãslatum. Mutua inter milites utrinque colloquia, de pace, disturbantur.
481. Pompeiani victi pacem impetrant. Massilia oppugnatur. Pacem petunt, & violant.
482. Varro se cum provinciâ dedit. Cæsaris moderatio.
483. Cęsar dictator Romã redit, victis Massil. Res in Africâ inter Curionem, & duces Pompeij.
484. Curio victus & cæsus, Iuba victore.
485. Iubæ sævities. Seditio m[illegible] com[illegible] C. Iul. Co[illegible] & I[illegible] Ro[illegible]
486. Cæs. in Græcia trajicit. Põpeij adp[illegible] M. Octavij res. [illegible]
487. Cæs. pacis conditiones proponit. Vr be[illegible]

606. Pax

FINIS ELENCHI SECVNDI TOMI.

HISTORIÆ VNIVERSÆ,

SACRÆ ET PROFANÆ,

TOMVS ALTER.

AVCTORE ANDREA HOIO BRVGENSE.

Quæ est ætatis Quinctæ pars posterior; ab ALEXANDRO *Magn. Rege & Monarchâ, ad salutarem* DOM. CHRISTI *Natalem.*

ALEXANDER MAGN. MACEDONVM; ET DARIVS, PERSAR. XI. ET VLTIMVS.

7[illegible] 1. Al[illegible]and. & Dar.	*Quo ferè itaq; tempore, Philippo mortuo, Alexander in Macedonia regnum successit; Principatum itidem in Persis suscepit Darius.*	334.

Et hic quidem BAGOAM, quamvis dignitatis, an[illegible]unæ suæ auctorem; sed paricidijs regijs iam [illegible]; at[illegible]ue adeò vitæ etiam suæ insidian[illegible]em, quod sibi ille porrexerat, veneni po[illegible] a[illegible]ortem adegit. *Magno procerum, po[illegible] [illegible]audio.*

[illegible] gestæ ALEXANDRI, cognomine Ma[illegible] [illegible]è incredibiles, & à profanis scriptoribus [illegible]m exaggeratæ viderentur; nisi & 1. Ma[illegible] Lib. 1, cap. 1. eædem Magnificorum fa[illegible]es commemorarentur: Et DANIEL [illegible] n[illegible]um I[illegible]peratorem commendaret; cum[illegible]urâ HIRCI depingeret: qui victum [illegible] Ke[illegible]m Persarum illum ultimum) fun[illegible] [illegible]t pr[illegible]straturus.

[illegible] inter Heroas illos nō postremus, qui [illegible] n[illegible]re, generisq; claritate nobiles, *Deo* [illegible] *pro*[illegible]*idente*, succidaneam, in hoc in[illegible] I[illegible]riorum Maiestatem, suâ quis[illegible] [illegible]tutati sunt, & conservarunt.

[illegible] na[illegible]que genere, HERCVLEM: Materno, [illegible] a[illegible]ebat. *Vide sup. Seriem Reg. Ma*[illegible].

[illegible] ille xx. [illegible]m natus annos; quùm prima illi [illegible] x[illegible]iarum; & circà cædis conscios, [illegible]ra[illegible].

[illegible] quùm in exerci[illegible] PHILIPPI, sicuti va[illegible] [illegible]es[illegible]nt, ità, eo occiso, varij animorum [illegible]us c[illegible]erent. Alij inustâ, uti putabant, servitute oppressi, ad spem se pristinæ libertatis erigerent: Alij in tam subitâ rerum mutatione, reputantes nunc provocatam Asiam; nunc Europam nondum perdomitam, aut pacatam: haud mediocriter novo & adolescenti regi submetuerent.

Ipse tàm intrepidè, tamque prudenter se gessit; & genteis rebellanteis compescuit, orienteisque seditiones exstinxit: ut Macedones, corpus & nomen hominis; non virtutem Regis, mutâsse se, dicerent.

NOVA ATHENIENS. REBELLIO.

Athenienses nihilo-minus, à DEMOSTHENE, qui deletas à Triballis omneis, cum rege, copias, falsò in concione adfirmârat; & Persico auro ad rebellandum corruptus erat, inducti; iugum Macedonici imperij à se deijcere: & ATTALVM, qui res novas in Asiâ tentabat, ad societatem solicitare, contendebant.

Thebani itidem regium præsidium ex Arce Cadmeâ depellere. Alijque Græcorum, recipierandæ, aut retinendæ, libertatis studio incitari.

ALEXANDER verò sibi non deesse; sed strenuum & vigilantem Imperatorem agere. Et tantâ celeritate instructo, paratoque exercitu, Græciam ipsam, Barbaris iam debellatis, opprimere: ut Thessali, beneficiorum Patris, & maternæ suæ, cum Æacidarum gente, necessitudinis, in transitu, commoniti;

niti; non cupidè modò parérent; sed tradiis etiam vectigalibus, exemplo Patris, universæ cum gentis Ducem crearint.

Quumque superatis ille Thermopylis, copias in Bœotiam traduxisset; & positis ad Cadmeam castris, Thebanos in magnam trepidationem coniecisset; Athenienses, sicuti primi defecerant; ità primi pœnitére cæperint: & missis legatis bellum deprecari. Et hostis bellum, Oratoribus tantùm graviter increpitis, remittens, magno eam remp. metu liberárit.

Evocatis denique Corinthum Civitatibus, & Amphictyonum concilio, Dux, sive Imperator Persicæ expeditionis, in locum Patris, publico decreto, fit substitutus.

Quibus peractis in Macedoniam reversus, & in belli tàm longinqui adparatu occupatus, nuntium de cæde ATTALI, quem HECATÆVS, in Asiam alteris cum copijs missus, suo iussu, per insidias oppresserat; lætus accepit.

DARIVS, qui vivente adhuc PHILIPPO, de bello in ipsam Macedoniam transferendo cogitárat; & morte illius nūtiatá, omni curá liberatus sibi esse videbatur; quòd ALEXANDRI adolescentiam haud magnoperè sibi formidandam iudicaret: posteaquam à Græcis omnibus declaratum ducem; & magnâ illum in rebus agendis industriâ, neque minore celeritate uti intellexit; attentiorem vicissim bello, & exercitui comparando animum adpellere cæpit.

MEMNONEM itaque Rhodium, cum mercenario milite, ad Cyzicum oppugnandam, sed irrito conatu; misit. Is CALLIAM tamen, qui Troadi præerat, prœlio vicit: & PARMENIONEM, qui Grynnium vi occupárat; à Pitanæ oppugnatione deiecit.

ALEXANDER, sedatis Græciæ motibus, in Thraciam contendit. & populos, qui tumultum fecerant, propinqui exercitus terrore, in officio fideque continuit. & totum, quàm late patet, Pæoniæ, Illyrici & finitimæ regionis tractum, regibus aut victis; aut pulsis; & inter cæteros, SYRMO Getarum, capto; obsequentem sibi reddidit.

ALEXANDRI DE THEBANIS FVNDITVS EVERSIS VICTORIA.

Cognito autem Thebanos, præ cæteris, palàm & iterum à se defecisse; & Cadméam, inviso Macedonum præsidio insessam, præaltis fossis, valloque munitissimo, ita cinxisse; ut neque auxilia, neque commeatus, obsessis importari possent.

Ab illis prætereà Peloponnesios, & Athenienseis, ad communem rebellionem solicitari. invictus iterùm in Bœotiam exercitum, è veteranâ militum manu conflatum, reduxit. *Indulgentiâ in rebelleis usurus, si pœnitentiam invenisset.*

Solos enim ab ijs factionis duces deposcebat, quorum supplicio iram suam satiaret. Sed illi, *Se non tantum sua, sed totius Græciæ libertatis vindices esse,* respondent: Et armis atque [illegible] non precibus aut supplicatione, [illegible]

Et licet [illegible] quàdam temeritate, signo [illegible] defectionis sublato; ad patriæ [illegible] præcipitárunt.

Rex tripertito exercitu, hos in vall[illegible] les pugnam ciere; alteros [illegible] cedere, præliumque renovare iubet.

Thebani, equitibus intrà vallum [illegible] peregrinis, servisque locum [illegible] cum Macedonibus, qui regem stipabant, [illegible] conserunt.

Quum itaque ob egregiam pugnantium utrimque virtutem, prœlij fortuna diu anceps [illegible] que Thebani, licet a recentioribus sub[illegible] absterrerentur. simul-atque PER[illegible] & aversâ Portâ, quæ negligen[illegible]ùs cust[illegible] in Vrbem irrupisse; & partem ei[illegible] senserunt: ulterius sibi expect[illegible] tarunt, quin intrà muros sese [illegible]ciperent.

Sed quum eodem pæné [illegible] tes, Peditum exemplo, in [illegible] eâque in trepidatione, & inter [illegible] mixti, alteri alteros obterrerent. [illegible] méæ arcis præsidiarij, egressi, & T[illegible] go adorti, magnam cædem facerent: [illegible] crudelitatis spectaculum [illegible] est. cum & [illegible] cedones iritati, nulli Theba[illegible] [illegible]; neque Thebanorum ullus, ut sibi parcerent [illegible] li Macedoni, nedum Græco, supplicar[illegible] saucijs etiam corporibus quoad spiritus supe[illegible] suam & patriæ vicem, ad ultimum [illegible], ulciscerentur.

Victi tandem, quos Martis alea reservá[illegible] vissima quæque miserrimæ captivitatis supplici[illegible] Græcæ nationis homines, qui ALEX[illegible] expeditione, socij, & victoriæ p[illegible] rant; quàm Macedonas ipsos, ac[illegible] res [illegible] sarios experti sunt.

Nocte ingruente, domus omnes sævi[illegible] repiæ, (Parcitum solùm Sacerdotibus; M[illegible] num hospitibus; PINDARI Poëtæ f[illegible] siquis probare poterat; bellum se di[illegible] minæ, pueri, & senes, qui ad templa Deo[illegible] fugerant; omni contumeliarum genere vex[illegible]

Cæsi è Thebanis, ad sexies-mille (Plu[illegible] & Ælian. ad xc. Millia. fortè, unà cum merc[illegible] & peregrinis) captivi, plus xxx. Millibus.

In Concilio, quùm de exscidio V[illegible] d[illegible] retur. eaque res Græcorum, sociorum [illegible] rege integra relicta esset; Thespienses, & [illegible] ses, Orchomenij & Phocenses qu[illegible] iurando obstrictos se dicerent, ut victis a[illegible] dò Persis, Thebas ipsi diruerent [illegible] nupera suarum ab ijs, urbium ex[illegible] nerant; sed & præsentia eorum in [illegible] dia, & veteres, adversùs publicam Græc[illegible] bertatem, molitiones, inc[illegible]pabant Et [illegible] cæterorumque animos, in Thebanorum [illegible] Vrbisque exitium, inflammabant.

Vrbs itaque, in paucis inclyta; quæ [illegible] tùm viros eximios, verum Deos [illegible] vulgò habitos, BACCHVM & H[illegible]

c

... e genuerat: & PHILIPPUM, ipsius ALEXANDRI Patrem, eduxerat: à rege, apud quem *potentior ira quam preces*, fuere; funditùs eversa est.

Agri inter victores sunt divisi: Captivi, sub hasta venditi. Quod pretium, non ex ementium commodo, sed ex inimicorum odio, ità extentum est, ut ad regem CDXL. talentûm argenti summa venerit.

Quem autem rex, qui fugitivos conquiri, & ... dari iusserat; Atheniensibus, quòd portas suas receptaculis profugorum, Thebanorum, contrà eius interdictum, aperuissent; grs viter offensus esset: tum ijs, alterâ demùm legatione bellum deprecantibus, culpam eâ lege remitteret, ut Oratores, & duces (quorum fiduciâ toties rebellâssent) sibi dedantur. Ipsi, agente contra PHOCIONEM, DEMOSTHENE adversantem, DEMADE, ne bellum subire cogerentur; eò rem deduxére;

„Ut retentis Oratoribus, seu innoxijs, & reip. salutaribus viris, duces tantùm in exsilium agerentur. Qui ex continenti ad DARIUM profecti, (inter quos CHARIDEMUS; Curt. Eudemus) non mediocre momentum, Persarum viribus, accessére.

3619. 2. Dar. & Alexand. | 331.

LAMSACENI SERVATI.

LAMPSACENIS in Asiâ, qui Persis adversùs Macedonas favisse traducebantur; quod crimen in Græcis tum piaculare censebatur; idem, qui Thebanis exitus imminere videbatur.

Sed ... irato, & ad iter procincto regi, ANAXIMENEM Philosophum obviàm mittunt, cum ipsi, tum ... Patri notum, & carum.

... ex ... exspectato, quid pro ijs dicturus ANAXIMENES esset; frustrà deprecationem usurum cum ... Se namque iurâsse; nihil minus facturum, quàm quod ille dicturus aut petiturus esset.

... ANAXIMENES subiecit; Peto, rex, ut Lampsacum evertas. Hæc solertiæ gratia, oppidum, vetustâ nobilitate inclytum, exitio eripuit.

EXPEDITIO PERSICA.

ALEXANDER itaque, (relicto in Europâ, cum x. ... & I I. equitum Millib. ac D. ANTIPATRO) ... um bellum proficiscens, omnes novercæ ... s, quos PHILIPPUS in excelsiorem dignitatem ... provectos provinciarum imperijs præ... ; & ATTALUM in primis, uti diximus, in...

... seditionis materia, se procul agente, in ... remaneret; ne suis quidem, qui apti ... entur, pepercit.

... n Dio, Macedoniæ urbe; & certamini... (quonovendino peractis; cum exercitu ... profectus est. Vnde conspectâ ... credibili mentis ardore accensus, XII. aras ... belli vota, statuit, & hostias cecidit: ... nam bello, quo scilicet, toties à Persis ... ultor sit electus.

... *iam longa satis & matura imperia con...*

... *e, ac vices, ut meliùs moderatiúsq; a... erent.*

Inde n... , exercitu oneratis, quòm delatus ... e ... primus iaculum, velut in hostem ... emittit, & litori infigit: armatusque ... & tripudianti similis, prosiluit.

... apud I... um, ad tumulos eorum, qui Troiano bello occiderant; parentavit. Cæsisque iterùm hostijs, precatus est; *Ne se, regem, terra illa invita accipiant.*

In exercitu eius fuére, Peditum XXXII. & Equitum, minimum, ad V. Mill. (Alij, ad summum, Equitum XX. & Peditum CXX. Millia excrevisse prodidérunt.) Omnes veterani, & emeritæ ferè militiæ; in quibus ordines nemo, nisi sexagenarius, duxerit.

Hâc tàm parvâ manu universum terrarum orbem adgressus est, & vicit.

Quum autem præfecti & Duces DARII regis, neglecto MEMNONIS Rhodij consilio, (qui partim hosti procuratâ, ex vastatis, aut demessis passim in Asiâ agris, commeatus difficultate; partim bello, & copijs ex eâdem Asiâ, in Macedoniam, terrâ marique translatis; aleam prœlij in præsentiâ declinandam suaderet) Regi suo, virium fiduciâ elato; *Occulta furtivæ victoriæ consilia non convenire; & gloriosius repellere bellum, quam non admittere*; censerent, in Phrygiam, ad Hellespontum, progressi, in Campis Adrastijs, quos Granicus amnis intersecat, & Troadem à Propontide disterminat; castra posuérunt. Copijs, quæ longè Macedonicis numero (Iustin. ad DC. Mill.) præstarent, undique arcessitis: & ripis fluminis opportunè munitis.

PUGNA AD GRANICUM.

ALEXANDER, magnis eos itineribus insecutus, amnem traiecit. Et non minus arte suâ, & præsenti, inter vulnera vitæque discrimina, animi fiduciâ, (immò impetu potius; non consilio) quam Thessalorum equitum Macedonumque virtute, hostem magnâ cæde profligatum, terga vertere coëgit.

E Persis x. Peditum; & binâ amplius equitum Mill. desiderati: Ad vicies Mille, capti.

Ipse Pedites omninò IX. & CXX. equites amisit. Quos impensè, ad cæterorum exemplum & solatium, humatos, statuis equestribus donavit.

(Hæ, victo posteà PERSE, à Romanis, ex Dio, Romam delatæ sunt; & à PAULLO ÆMYLIO, aut OCTAVIO in Porticibus collocatæ, teste VELLEIO.

Post hanc victoriam, non modò Græcæ in Asiâ urbes regi, spe certæ libertatis, se dediderunt: sed maior etiam regionis pars, quæ intrà Taurum & Euphratem est, ad victorem defecit.

Et ipse varios DARII præfectos, non tàm armis, quàm terrore sui nominis, ad urbium, quas tenebant; Magnesiæ, Trallium, aliarumque, deditionem, adegit.

Sardeis, cum thesauris regijs, in Lydiâ, à METHRINNE: deinde & Ephesum recepit.

Et Mileto; quò Persæ plerique, adverso prœlio superstites, duce MEMNONE se receperant; pulsis per vim præsidiarijs, & civibus sese, urbemque, in fidem eius tradentibus; potitus. ut tum inutili sumtu se levaret; tum omnem suis reditûs in patriam, aut fugæ spem, intercideret; classem domum remisit.

Et ad Halicarnassum, primariam Cariæ Vrbem, quam idem MEMNON, rei summæ à DARIO rege præpositus, & Navarchus constitutos; cum ingenti Persarum & mercenariorum manu defendendam susceperat; castra posuit. propinquis Græcorum civitatibus ad libertatem invitatis: & Caribus, ob redditum ADÆ reginæ (IDRIÆI sorori) regnum, quo ab ORONTOBATE pulsa fuerat; benivolentibus.

Hic, Rex, muris Vrbis ariete, & omni machinarum genere, antea conquassatis: & hostibus, qui erumperent, sæpius in urbem, nec sine mutuâ clade, compulsis; postquam ORONTOBATES & MEMNON, qui arceis præsidio firmârant; & [illegible] civium multitudinem, cum pecunijs, in C[illegible]n Insulam asportârant; Vrbem deseruissent; eam ip[illegible] captam diruit. Et arceis, in quibus pro tempore obsidendis tempus minimè terendum existimabat, muro fossisque circumsepsit.

His actis, eum per duces suos, quos in Mediterranea dimiserat, regiones omneis, Phry[illegible] maiore tenùs, devicit; tum ipse ad maritima Ly[illegible]iæ & Pamphyliæ digressus, post arduam multarum Vrbium, castellorumque (Hyparnorum, Telmissi, Pinarorum, Xanthi, Patarorum, Phaseli) expugnationem; omnia sibi ad Ciliciam usque prona subiugavit.

Et huius in extremis sitam, munitissimam Marmârum, qui iniuriâ se suosque lacessierant, Rupem, viadortus; iuventute in propinquos monteis undè dilapsâ; &, iniecto de industriâ igne, ædibus universè, cum imbelli turbâ, deflagrantibus; desertam occupavit. Atque ita oræ pænè totius maritimæ potens, classem hostium inutilem effecit.

Devictis exinde Pisidarum rebellantium populis, in Phrygiam ingressus, inter alia, Celænas, Marsyâ amne nobileis; & Gordium, MIDÆ olim ad Sangarium regiâ, Iovis Templo & G[illegible]DII regis vehiculo, ac vinculo, nodis compluribus adstricto, (quod ipse, ut ex oraculo fide A[illegible]æ potiretur, gladio disrupisse ibi traditur) inclytum; in deditionem accepit.

3620.
3. Dar.
& Alexand.

33[illegible]

MEMNON, quem à DARIO universæ classi, oræque maritimæ præfectum fuisse; & ex Halicarnasso profugisse, diximus; de bello in Macedoniam, Græciamque transferendo; & hoste ex Asiâ avertendo, iterùm, seu repetito consilio, cogitans; cum CCC. havium classe, Chium petit, & proditione occupat: omneisque Lesbi civitates, præter Mityleneu, in suam potestatem redigit.

Iam trepidabat tota Eubœa: & multæ ex Cycladibus ad federa, Persicamque societatem, inclinabant. Et ipsi Lacedæmonij, à Macedone alieni, eventum rei spectabant. quùm dux, ille, difficili Mitylenæorum obsidioni intentus, ex morbo decessit: & vanas illorum spes fefellit. Mitylene nihilominus à PHARNABAZO legato, & terrâ interclusa & mari ingenti classe obsessa; ad pactiones descendit.

ALEXANDER, qui DARIVM regem, ubicumque esset, occupare statuit et; ut à tergo tuta omnia relinqueret; AMPHOTERVM classi ad oram Hellesponti; copijs verò præfecit HEGELOCHVM: qui Insulas, Lesbum, Chium & Con, præsidijs hostium liberaret.

Vbi ad Ancyram Galatiæ ventum: initusque ibi copiarum numerus; Paphlagones, per legatos se dedunt: hostilem ingressum in fineis suos cum exercitu, & tributi exactionem, tantùm deprecati.

Atque indè adsumtis, tum qui ex Macedoniâ, (quò in hiberna, & prolis ex novis coniugijs procreandæ gratiâ, nuper fuerant dimissi) tum qui recèns ex Peloponneso conducti advenerant [illegible] in Cappadociam contendit. Et omnem, q[illegible] Halyn fluvium est, regionem; & partem u[illegible]enoris, subegit.

DARII ADPARATVS.

DARIVS contrà, morte MEMNONIS, strenu[illegible]tà ac prudentis viri, haud secus, quàm par est, [illegible]tus; omissâ omni aliâ spe, ipse cum hoste dec[illegible]re: &, licet EVDEMVS Atheniensis dehortare[illegible] que pro rege cum exiguis copijs ultrò ducem [illegible]ret; in aciem prodire, constituit.

Castris itaque ad Babyloniam positis, inter[illegible]sum, XERXIS primi exemplo, per Myriad[illegible] copias suas recensuit.

(Erant eæ, (Ariano & Plut. DC hominum [illegible] Diodor. & Iustin. CD. Peditum, & [illegible] equi[illegible] in [illegible] Curtio, LX. equitum, & CCL. Peditum [illegible]que in Mesopotamiæ campos emittit & [illegible] ad Euphratem movere iubet. Ipse unà secum [illegible]trem, Vxorem, filium unum, duas filias, c[illegible] credibili pompâ, in expeditionem deducit.

Verùm ALEXANDER, quod ian fama[illegible] DARIVM, omnibus cum copijs, B[illegible]bylon[illegible] fisse; Ciliciam petens, in regionem M[illegible]

quæ

(quæ Cyri, sive Maioris, adversùs Crœsum, in Lydiam, ducentis; sive Minoris, fratri Artaxerxi rebellantis; castra appellant) pervenerat. ut vix L. stadijs, ab artissimis Pylarum faucibus, sive ab aditu, quo in Ciliciam intratur, abesset.

Quùm Arsames, Ciliciæ præses, reputans, quod initio belli Memnon suasisset; quondam salubre consilium, serò & præposterè exsequi statuit.

Et quùm longe utilius esset, Angustias, quas dixi, valido occupare præsidio; & iugum itineri imminens obtinere, undè subeuntem prohibere aut opprimere hostem potuisset: igni ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat.

Et paucis, qui collibus præsiderent, relictis, retrò ipse concessit; populator terræ, quam à populatione vindicare debuerat.

Alexander, paucis illis, qui relicti erant, & proditos se crebantur; ne adspectum quidem, nedum impetum hostis, sustinere volentibus; iugi fauceis, sive Pylas, impunè intravit.

Et ad Tarsum, urbem opulentam, cui Persæ, Arsamis iussu, ne eâ hostis potiretur, ignem tum maximè subijciebant; Parmenione ad incendium inhibendum præmisso, pervenit.

ALEXANDRI PERICVLVM

EX MORBO.

Hic regem, pulvere ac sudore simul perfusum, amœnus & adridens Cydni fluminis liquor invitat, ut calidum adhuc corpus, veste depositâ, ablueret.

Vix in præfrigidam undam ingressi, subito horrore artus rigere cæperant: & totum propemodum corpus vitalis calor reliquerat.

(Alij, præ nimio labore, & lassitudine, qui L. stadia eo die confecisset; in morbum acrem incidisse tradunt.) Eamque ob rem ingens solicitudo, & pænè iam luctus in castris erat:

Quùm in summâ Medicorum diffidentiâ; (quòd interfectori Alexandri Darius Mill. talenta daturum se, palàm pronuntiari iussisset) unus Philippus Acarnan, (licet eum nuperæ Parmenionis litteræ, regi, eodem crimine, falsò tamen, suspectum fecissent) remedium polliceri ausus est; vim morbi medicatâ potione levaturum esse.

Alexander, cùi omnis sanitatis reciperandæ, & victoriæ ex Dario adpropinquantis, mora, morte ipsâ gravior esset. & qui dubiæ se fidei medico credere, quàm indubitato morbo perire mallet; quum litteras amici, sanè fidelis, sed molestè officiosi medico legendas tradidit; tum simul ab eo (qui nullum trepidationis signum daret) poculum, in quo medicamentum diluerat; acceptum, interritus hausit. sanitatemque IV. post die recepit.

At Darius nuntio de adversâ eius valetudine accepto, quam-maximâ potuit celeritate, tàm immensum exercitûs agmen, (DC. Mill.) ad Euphratem contendit: eoque pontibus iuncto, V. tantum diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans.

Alexander vicissim, viribus corporis receptis; & Parmenione ad angustias alteras, quibus Assyria à Ciliciâ dispescitur, occupandas, præmisso; è Tharso, Anchialon; & inde Solos; & CC. ibi argenti talentis, multæ nomine, exactis; votisque pro salute persolutis; Mallon, Castabalamque, pervénit:

Hîc Parmento regi occurrit, qui angustijs saltûs occupatis, Isson quoq; à barbaris desertam occupárat: & non alium prœlio aptiorem locum edocebat. ubi utriusque regis copiæ, diversâ licet ratione, futuræ essent pares. Quòd multitudinem Persarum angustiæ illæ non caperent; sed veluti mole suâ obruerent: Planities autem camporum Macedonibus vitanda esset; ne pauci à pluribus & quidem equitibus circuiri; vel ancipiti acie opprimi, posśint.

Thymondas, unà cum Græcis militibus, quos ad XXX. Mille à Pharnabazo acceperat; præcipuum exercitûs robur; maturè ad Darivm perveniens: magnoperè eidem suadebat, ut retrò cum copijs abiret; & spatiosos Mesopotamiæ campos repeteret. Aut saltim copias; quæ innumerabiles mole suâ ibi laboraturæ essent; divideret: neu sub unum fortunæ ictum, totas regni vireis cadere pateretur.

Id consilium à purpuratis, qui mercede venalem in illo duce proditionem interpretarentur; & seu auctorem consilij ad præsens supplicium temerè deposcerent; explosum est.

Et rex, pecuniâ omni, rebusque pretiosissimis, & impedimentis, Damascum Syriæ, cum modico militum præsidio, transmissis; reliquas copias in Ciliciam traduxit.

Et eâdem fortè nocte, Alexander quidem ad fauceis, quibus Syria aditur; Darivs verò, ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant; pervenére. Persis haud dubitantibus, quin Isso relictâ, quam pridem ceperant, Macedones, ad strepitum sui adventûs, diffugerent.

Nam & saucios quosdam atque invalidos, qui agmen, receptâ iam ab hostibus Isso, non poterant persequi, exceperant: & barbarâ sævitate præcisis, adustisque manibus, per castra sua circumduxerant: & quas ibi regis Persici copias coràm, inspectâssent, regi Alexandro nuntiatum ire iusserant. Motis itaque castris, Pyramum amnem superant, in tergis hostium, uti credebant, fugientium hesuri.

PVGNA AD PYLAS CILICIAS,

SIVE AD ISSVM.

Alexander, cùm à mutilis illis, & exploratoribus; tum nocturno ignium per campos incendio, certior factus, Darivm cum exercitu universo adventare; castra eo ipso in loco suos metari iussit. Lætus, quod omni experiverat voto; in illis ponsśimum angustijs, (Ciliciæ, & Syriæ Pylis) prœlij decernendi copiam sibi oblatam. Et animo ad fiduciam, victoriæque præmia composito; & sacrificio Dijs, locorum præsidibus, peracto: milites, curatis iàm corporibus, & itineri simul prælioque paratos, ad eas angustias, à quibus vix XXX. stadijs Darivs aberat, quasque occupare decreverat; perducit.

Dario propinquum hostis adventum pavidi agrestes

agrestes renuntiarunt; vix credenti, occurrere etiam sibi, quem, ut fugientem, sequebatur. & uti serpentem, in ipso lustro proculcandum, sibi persuaserat.

(Diodor. tradit; Earum regionum incolas, contemtâ Macedonum paucitate, DARIO, qui immensis stipatus esse copijs videretur, sese adiunxisse: & commeatum aliaque necessaria exercitui eius abundè suppeditâsse.)

Re itaque propiùs exploratâ, non mediocris formido & tumultus exercitum eius, nec unius imperio intentum, compleverat.

Ipse interim DARIUS aciem hunc in modũ constituit. Ut NABARZANES quidem equitatu, & xx. ferè funditorum sagittariorumque Millib. cum THYMODE, qui xxx. Græcorum Millib. erat præpositus; dextrum cornu tueretur.

ARISTOMEDES verò Thessalus, qui pugnacissimas genteis in subsidijs locarat; lævo in cornu, xx. Barbarorum Peditum Mil. haberet.

Et rex, eodem cornu dimicaturus, præter SIS. delectorum, sive prætorianæ turmæ, equitum M. Pedestrem XL. M. aciem duceret.

Hyrcani deinde, Medique; & his proximi cæterarum gentium equites, non sine funditoribus & iaculatoribus, dextra lævâque dispositi, cõsisterent.

Atque ità cornua, hinc à Iugo, illinc à Mari stantes; & domesticum regij Gynæcéi gregem, aliaque impedimenta, in medium agmen acciperent.

Ipse contrà ALEXANDER, Phalange in fronte constitutâ, NICANOREM, PARMENIONIS F. cũ alijs agminum ducibus, dextrum cornu tueri iussit.

In lævo, quod ad Mare pertinebat, PARMENIONEM ipsum statuit. equitibus similiter, cum funditoribus levisque armaturæ ferentarijs, ad utrumque cornu collocatis.

Postquàm acies utrimque ad teli iactum, cum truci, hinc inde, clamore, adpropinquasset: & pòst densam missilium nubem, vanosque exinde, in confertis, ictus; gladios impigrè strinxissent; multum sanguinis fusum est. Quòd acies ità cohesæ, armis arma pulsarent, & mucrones in ora dirigerent: & collato quasi singuli pede, inter se dimicarent: neque ex acie, cum hostes à fronte, tum sui à tergo instarent; excedere possent.

ALEXANDER non ducis magis, quàm militis munia obiens, quùm opimum victoriæ decus, ex cæso rege DARIO, qui curru sublimis eminebat, & suos ad rem bene gerendam incitabat; pro se expeteret: & obvium OXYATHREM, regis fratrem, haberet; post ingentem utrâque ex parte, circà currum DARII, cadentium stragem; ipse quoq; dextrum femur mucrone perstrictus est.

Et DARIUS, quem equi vectores, vulnerum dolore efferati, curru excutere cæperant; in equum alium impositus; & insignibus imperij abiectis, fugam circumspectans; cæteros, quà cuique patebat via, proiectis pariter armis, ad fugiendum induxit. Qui à PARMENIONIS equitatu plerique aut cæsi, aut prostrati.

Et Thessalis in dextro cornu, post anceps certamen, expeditâ equorum agilitate, Persas gravi armaturâ impeditos, vincentibus; & peditatu deinde profligato; tum demùm ALEXANDER fugientibus instare, & cum Mil. equitibus insequi; eosque, pecorum modo, agere, cæpit.

Soli Græci, qui in partibus DARII steterant, AMYNTA duce, transfugâ, à cæteris abrupti, compositâ acie discessêre.

E Barbaris verò, alij, quà rectum iter in Persidem ducebat, fugam intenderunt: quidam occultos montium saltus petivere: Pauci, in castra DARII refugerunt. In quæ iam hostis victor tum intrârat, omni quidem opulentiâ referta. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriæ adparatu. Eaque militès ità diripuerant; ut nec feminarum corporibus vis aut lubido parceret. & solum DARII tabernaculum omiserint intactum; quo, tradito more, rex victor excipi soleret.

Ille autem persequendo DARIUM fatigatus, quùm nox appeteret; & adsequendi, quem equis subinde mutatis longiùs fuga abstulerat; spes non esset; in castra, à suis iam, uti diximus, capta, pervénit.

Iustin. tradit; LXI. Peditum, & equitum X. M. è Persis, cæsa. Ad XL. M. captos. Diodor. XII. Peditum Myriadas. Curt. C. Mill. Pedit.

E Macedonibus, Pedestres, CXXX. cęsos; & MDIV. saucios. Equites CL.

Inter captivos in castris, DARII regis mater SISYGAMBIS; Vxor, eademque soror, cum filio sexenni; & filiæ duæ, adultæ virgines, fuére.

ALEXANDER, posteaquàm curam sepulturæ suorum impendisset; & Persarum nobilissimis, eumdem honorem haberi iussisset; ad captivas visit, easque in summo luctu, quòd DARIUM in acie cæsum temerè exaudissent; consolatus; & DARIUM vivere significavit; & bonum animum habere iussit. Ipsas non incolumeis modò, sed pristinæ etiam fortunæ adparatu reginas fore; datâ dexirâ, & filio in tutelam recepto, promisit.

Quâ quidem animi moderatione & clementiâ, omneis antè se reges vicisse: Et beatior maiorq; esse creditus est; quàm si geminos insuper mundos acbellâsset.

Memor tamen adhuc DARIUM vivere; PARMENIONEM ad occupandam Persarum classem [illegible]; ex amicis, ad recipiendas in fidem Asiæ civitates, dimisit. Quæ statim auditâ famâ victoriæ, ipsis Darianæ factionis præfectis, magno cum auri pondere se tradentibus, in potestatem victorum venerunt,

DARIUS autem, qui Persarum reliquijs, & IV. Græcorum Millib. è fuga recollectis, ad Thapsacum urbem. (Curt. Vnchas, & Euphratem, (quem medium sibi & ALEXANDRO esse cuperet) cum equitatu contenderat; & (Diodor. Babylonem pervenerat; id demum credebat fore ipsi, quod celeritate præripere potuisset.

AMYNTAS porrò ANTIOCHI; & THYMODES, MENTORIS, Filij; alijque transfugæ, è montibus, ubi, ceu in statione, fuerant collecti, è pugnâ statim, cum IIX. ferè militum Millib. Tripolim, Phœniciæ urbem, se receperunt. Et navibus è navali, quot sibi transportandis satis esset, adsumtis, in Cyprum, & inde in Ægyptum, perfugérunt.

PHARNABAZUS verò & AUTOPHRADATES, diutius apud

pud Chium commorati, parte navium in Côn, atque Halicarnassum, missa; c. navibus benè instructis Siphnum adpulsi sunt. Vbi cum AGIDE Lacedæmon. rege, novam belli intestini societatem molienteis, inopinatus de prœlio, ad Issum commisso, & clade acceptâ, nuntius, perturbavit.

ALEXANDER, III. aris, in Pyrami (al. Pynari) amnis ripa Iovi, HERCVLI, & MINERVÆ, sacratis; Syriam petit; PARMENIONE, Damascum, ubi regu Darij gaza erat, celeriter præmisso.

Satrapa, eius opidi præfectus, iam-tum litteras, per Mardum quemdam, ad ALEXANDRVM perscripserat, ut ex ducibus suis aliquem, exiguâ cum manu, mitteret. Omnem regiam supellectilem, cum pecuniâ, traditurum pollicitus.

Quæ interceptæ, PARMENIONEM perpulérunt eâ ut celeritate, ut IV. die ad urbem perveneritt.

DAMASCVS CAPTA ET DIREPTA.

Præfectus, quasi parum munimentis opidi fidens, & hinc metum fugamque simulans; re-vera, ut prædam hosti offerret: antè solis occasum, regiam Gazam, cum pretiosissimis rerum, ex urbe efferri iubebat. Eumque ità excedentem, multa virorum mulierumque millia, sequebantur; Nobiles, & prætorum coniuges, aut liberi; & Græcarum Civitatum legati. quos DARIVS, velut obsides, ibi in arcetutissimâ collocárat; & in proditoris, impudens, reliquerat manibus.

Quùm autem bauli, alijs egredientibus permissi, non spernendi agminis speciem præberent; PARMENIO proditionem, ob MARDVM e manibus custodientium elapsum, suspectans, suos acri impetu, velut in hostem, invehi iubet.

Atque tum illi, qui sub oneribus erant, inermes, omissis illis, per metum capessunt fugam. tum armati, qui sequebantur, armis abiectis, & præfecto terrorem simulante, eodem metu, nota diverticula petere cœpérunt.

Sic opes regiæ, illustrium virorum & feminarum cultus, vasa, vehicula, & tabernacula ingentis opulentiæ plena, à suis destituta; totis campis iacuére. *Vt vix avara militum manus prædæ sufficerent.*

Inter feminas, quarum pleræque parvos trahentes liberos ibant; VXOR, & tres Virgines, OCHI, qui antè DARIVM regnárat, filiæ, fuére. Et OXYATRIS (frater hic erat DARII) filia. Et ARTABAZ., PHARNABAZI, & MEMNONIS, Coniuges & filij.

Vixque ulla purpurati domus à tantâ clade expers evasit.

Aliquot præterea ex Lacedæmonijs & Atheniensibus, nobiles, qui violatâ societatis fide Persas fuerant secuti. Sed ex ijs, incolumes plerique domum paullo-pòst sunt remissi.

Summa pecuniæ signatæ fuit, Bis Mille, & Lx. talenta: argenti pondus, D. æquabat. Hominum xxx. & Iumentorum VII. Millia, quæ dorso onera portarent, capta sunt. Proditor ab uno ex conscijs interfectus est; eiusque caput ad DARIVM perlatum; opportunum scilicet, & ipsi, & proditis, solatium.

3621. 4. Alexand. | | 329.

PACIS CONDITIONES A DARIO PROPOSITÆ.

ALEXANDRO victori, in Syriam proficiscenti, obvij cum insulis, multi eius regionis reges fuére. Et inter cæteros, STRATON, GEROSTRATI, Aradiorum (al. Sidoniorum) & finitimorum regũ, filius in fidem accipi postulans, Aradum Insulam, & MARATHON, aliaque opida tradidit.

Ibi litteræ ALEXANDRO à DARIO traduntur. quibus ipse postulabat; ut acceptâ pecuniâ, matrem sibi, ac coniugem, liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, marte contenderet.

Si sapiat, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus: & ex fœdere paterno, quod cum ARTAXERXE decessore, intercesserit, socius amicusque Persarum esset.

ALEXANDER contrà; iniurias à Persis acceptas; & Græciæ, ac Macedoniæ, earumque incolis, illatas, ab ultimâ memoriâ DARII, qui Hystaspis dictus; eiusque filij, XERXIS; & MARDONII, huius; præfecti; repetens; PHILIPPVM, parentem suum, à subornatis, & auro Persico corruptis, insidiatoribus interfectum; & in caput suum, proximè redemtum talentis Mill. percussorem, exprobravit.

Se itaque repellere, non inferre bellum. Cui, novis iniurijs lacessito, ne belli quidem iura priùs servata sint.

Si rex acie iàm bis victus, & magnâ Asiæ parte exutus, supplex nihilominus ad se venerit; res carissimas, quas postulet, sine pretio à se recepturum.

REX SIDONIIS DATVS.

Ipse Byblo deinde, ac Sidone, in fidem acceptis: & STRATONE, cuius fides suspecta, deposito, (quum prius HEPHÆSTIONI potestatem fecisset, ut amicorum suorum cuipiam regnum illud traderet: Et hospes quidam Sidonius, ab HEPHÆSTIONE hoc beneficio ornatus, recusaret; & regiæ stirpi regnum deberi confirmaret) ABDALONYMVM quemdam, ab hospite illo HEPHÆSTIONIS delectum & commendatum, (qui logâ quidem cognatione regiæ stirpi adnexus esset; sed ob inopiam suburbanum hortum exiguâ stipe coleret) quod brevi & generoso sermone magnæ indolis & probitatis specimen præbuisset.

(Rogatus namque à rege, quâ patientiâ inopiam tulisset; Vtinam, inquiebat, eodem animo regnũ pati

& ferre poſſim. Manus ſuas ſuo ipſius deſiderio ſuffeciſſe: nihil habenti, nihil defuiſſe) regem Sidoniorum, amplificatâ dignitate, & ditione, creavit.

Eumdem Diodor. vult, Tyrijs, poſt exſcidium Vrbis, regem fuiſſe præpoſitum.

AMYNTÆ TRANSFVGÆ EXITVS.

Intereà AMYNTAS transfuga, qui Ægyptum, prætore ſuo in prœlio cæſo, nutantem; & à præſidijs invalidam, ſpe & cupiditate devorârat: & milites ſuos, Ægyptioſque, quaſi ad certam, inclinatæ nupero regis caſu, provinciæ poſſeſſionem, aut ad libertatem excitârat: Dum Peluſij potitus, ad Memphim copias promovet, agroſque impunè populatur; à Perſis, duce MAZ CE, ex Vrbe erumpentibus, occiſus, geminatæ perfidiæ pœnas luit.

VARIÆ DVCVM ALEXANDRI VICTORIÆ.

ANTIGONVS, Lydiæ præfectus, alios DARII prętores, qui prœlio ad Iſſon ſuperfuerant; & cum fugientium reliquijs, adſumtâ etiam Cappadocum, Paphlagonumque Iuventute, Lydiam reciperare tentabant; tribus prœlijs, aliâ atque aliâ regione commiſſis, fudit & compreſſit.

ARISTOMENEM, ſimiliter, qui ad oram Helleſponti reciperandam à DARIO miſſus erat; Macedones, qui claſſem è Græcia properè acciverant; captis eius, aut demerſis navibus, ſuperârunt.

AGIS Lacedæmon. rex, IIX. Græcorum Millib. qui ex Ciliciâ profugi domos repetierant, contractis; bellum ANTIPATRO, Macedoniæ pro-regi, moliebatur. Et Creta, pro factionum ſtudio, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præſidijs, occupabatur.

TYRI OBSIDIO, AC CLADES.

Sed inter hæc leviora partium diſcrimina, unum certamen, ex quo cætera pendérent, fortuna intuebatur.

Iam tota enim Syria, iam Phœnicia, exceptâ Tyro, Macedonum erant. Habebatque rex ibi caſtra in continente; à quâ, urbem illam, anguſtum fretum dirimeret.

Legati Tyriorum, præter auream coronam, gratulationis de victoriâ vicem; cōmeatus etiam haud malignè, & hoſpitaliter, ex opido adduxerant. ſic tamen ut ſocietatem potiùs, quàm obſequium offerre viderentur.

Et ALEXANDRVM, qui ne in DARIO quidem ſocietatis nomen tuliſſet; iritabant iſtiuſmodi officia magis, quàm demerebantur.

Quùm itaque rex HERCVLI TYRIO, unde ipſe genus ducere falsò gloriabatur, vota ſolvere, & ſacra ex oraculo peragere; idque in ipsâ Vrbe, & ſolenni Æde, prætenderet: Et illi, qui pro re natâ belli eventum exſpectare; neque temerè à DARIO deficere, conſtituerant; cuiuſvis, Græci ſive Macedonis, ad ſe, introitum deprecarentur. In Palætyro, (ſive Tyro-vetere) & Templo illic vetuſtiore, regem, ſacra, quæ cuperet, ritè Deo facturum.

Ille, iſthoc ſophiſmate, quod in ſui cōtumeliam interpretaretur; & innatâ irâ ità exarſit; ut miſſo feciali, vel ingratijs, intraturum ſe urbem, aut expugnaturum minaretur.

Illi verò loco, quem à continente, IV. Stadiorum, & præaltum, muros turreiſque ambiens, fretum, divideret: & præſentibus copijs, quibus totum illud Mare obtinebant; ſatis conſiſi. obſidionem ferre, quâ ALEXANDRI conatus neceſſariò diſtraherentur; & DARIO gratificari, cui ſpatium ad belli reliqui adparatum daretur; decreverunt.

Pœnis etiam, qui ad Sacrum more patrio anniverſarium, tum fortè venerant; & ut fortiter ipſi agerent, hortantibus; & auxilia mox Carthagine, ſtirpis ſuæ coloniâ, ventura pollicentibus; quò & imbellem ætatem, ſexumque, ex urbe obſeſsâ, tranſportare fas eſſet.

ALEXANDER, quantumvis & claſſem, (abſque quâ, nec tormenta procul excuſſa emitti; nec ſcalæ mœnibus adplicari poſſint) in promtu non haberet: & longinquiorem obſidionem, magno ſibi ad cætera impedimento, fore proſpiceret. Caduceatorum tamen, quos vel belli denuntiandi, vel pacis conciliandæ, Tyrum præmiſerat; & Tyrij in mare præcipitarant: indignâ. contra ius gentium, cæde, commotus; urbem obſtinatis viribus obſidére conſtituit.

Et cum iaciendæ altè moles eſſent, quæ Vrbem continenti committerent; & magna, eâ fini, vis ſaxorum è Palætyro, quam everterant; & materies ex Libano monte adveheretur; tum iteratis circà molem certaminibus; & Tyrij enavigantes opera incendio ſubinde conſumſérūt; & venti vehementiores compagem aggeris, interfluente undâ, & ſæviente Mari, diſrupere.

Arabes inſuper finitimi, dum moles obſidioni adparatur, & materia è longinquo comportatur; excurſiones crebras in lignatores fecére.

Tandem ALEXANDER, claſſe Rhodiorum & Lyciorum, Phœnicum & Cypriorum, qui certatim ei ſe dediderant, adiutus; & novi operis molem orſus; & terreſtri ſimul navalique clade, è propinquo, urbem undique opprimens: Tyrios, à Pœnis (qui domeſtico bello; & Syracuſanis Africam urguentibus impedirentur) deſtitutos, in ſummam deſperationem adegit.

Et poſt animoſa comminùs utrimque ad ipſos muros prœlia, Vrbem VII. poſt menſe (Iuſt. per proditionem) captam, miſerabili clade ſævitieq: evertit. *Vt nec veteris, nec novæ Tyri veſtigia ulla exſtarent.*

VI. virorum M. intrà urbis munimenta trucidata ſunt; eorum, qui captâ etiam patriâ pervicaciter cum armis obſtitiſſent. Bis mille, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus per litus adfixi.

Capta XIII. Mil. (Arrian. XXX. M. ſub haſtâ veniſſe, tradit) XV. Mil. à Sidonijs cognatis, clam, huc illuc, ſubducta.

ALEXANDER cōpedibus, quas Tyrij per dementiam, Apollini, ne ſe deſereret, iniecerant, detractis; Herculi, quod ante voverat, ſacrificium exſolvit.

NOVÆ

NOVÆ A DARIO PACIS CONDITIONES.

Alteræ, iisdem ferme diebus, DARII litteræ ad ALEXANDRVM adlatæ; & uti Regi inscriptæ.

Detem dare filia sua, Satipne, si ALEXANDER nuptijs eam sibi adiungere velit; regionem omnem, quæ Hellespontum inter, & Halyn amnem, sita est.

Se terris, indè ad Ortum obversis, contentũ fore.

Consideraret; Homines, quantamcumq; felicitatem habeant, maiori tamen invidia esse obnoxios.

Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera; inani ac puerili mentis adfectu efferatur, & tandem concidat.

Nihil difficilius esse, quàm in illâ ætate tantam capere fortunam. Vt regno se pellat: multosq; amneis & obiecis magna reisfus munimẽta, superandos esse.

Senescendum ipsi fore, antè, quam tantum terrarum & gentium, quot Persice imperio pareant, vel sine prælio, obeat & emetiatur.

ALEXANDER; DARIVM, respondit, aliena promittere: quodque totum amiserit: velle partiri. Quæ doti diceret; *victoria sua esse præmia*. tanti belli exiguam mercedem, nisi Persepolim, Bastra, Ecbatana, & ultimi Orientis terminos, imperio suo iam destinaret.

Et certè tum Rhodij urbem suam, portusque ALEXANDRO dediderant. Et Græci in Isthmi Isthmiorum concilio, & Ludicro, Regem, ob res pro salute Græciæ & libertate gestas, aureâ coronâ donandum decreverant.

Neque ipse modò Vrbeis, quæ iugum imperij adhuc recusarent, obibat; sed prætores ipsius & duces, pleraque invaserant: Paphlagoniam, Lycaoniam, Miletum, & Insulas Achaiæ & Asiæ interiectas; Tenedon, Chium, Côn; Lesbum, & in eâ Mitylenen.

DARIVS contrà, desperatâ à Macedone pace, ad reparandas vireis, bellumque impigrè administrandum, animum adiecit. Et suarum copiarum duces in Babyloniam convenire: & in cæteris, BESSVM, Bactrianorum Satrapam, suspectâ iam-tum perfidiâ dubium, cum exercitu quàm possit maximo, ad se descendere iubet.

ALEXANDER, ob miram in Persis arcana regni celantium fidem, eorum, quæ apud hostem gererentur, ignarus; Gazam Vrbem, nihil Tyriorum casu territam, obsidebat. Cui BATIS (Ioseph. Babameses) Satrapa, sive Eunuchus, eximiæ in DARIVM, regem suum, fidei præerat; & muros ingentis operis, modico Arabum præsidio; tuebatur.

IVDAICÆ REIP. PRO TEMPORE STATVS.

Sed & hîc, inter profanos Regum motus, Iudaicæ reip. statum, qui pro tempore fuit, inspiciamus.

Paucis antè annis, quàm IOHANNI (al. Ionathani) qui IOIADÆ Filius, & ELIASIBI Nep. erat IADDVS, qui & Iaddua, Filius, in Pontificatum, Hierosolymis, successisset; eiusque fratet MANASSES, SANABALLETIS Chutæi, quem DARIVS Samariæ Satrapam præfecerat; filiam, Nicasôn, Vxorem sibi adsciviisset. Et connubium socer, sibi honorificum; & ceu pignus quoddam exoptatæ cum Iudæâ gentis amicitiæ, & hospitij fore, ratus esset. Proceres [illegible] mitani, qui moleste ferrent, istiusmodi [illegible] mulieris coniugio, ceu gradum factum, [illegible] Connubijs leges, quæ cum profanis [illegible] misceri vetant; antiquandas.

Atque adeò pristinarum calamitatum meminisse [illegible] quas DEI istiusmodi flagitijs iritatus, sibi, Iudæis, invexisset, postulabant; *Vt Manasses, aut [illegible] em peregrinam missam faceret; aut ab [illegible] ari [illegible] cuiuslibet ministerio arceretur.*

[illegible] itaque à fratre Pontifice sacris prohibitus; ad socerum: *Nolle se uxoris causâ, quantumvis eam eximiè diligeret; gentilitio, & [illegible] apud populareis suos, sacerdotij honore privari,* protestaretur:

[illegible] ei [illegible] ea eius, uxor retineatur, genero non sacerdotio tantùm; sed Pontificatu [illegible], cum totius provinciæ, quam teneret, principatu [illegible] orum. & in Garizim monte totius Samariæ editissimo, & Sichimis proximo, Templum Hierosolymitano geminum, ædificaturum, polliceretur.

MANASSES apud socerum, ætate iam grandiorem, remansit: & bonâ regis DARII gratiâ, Pontificem se creatum quandoque iri confidens; permultos è sacerdotibus, & Israëlitis, rerum novarum cupidos; qui paribus secum exterarum mulierum coniugijs impediti essent; in fidem recepit. Quibus socer, ambitioni generi velificatus, & pecuniam, & agros quos colerent, cum domicilijs, liberaliter attribuit.

Quo autem tempore DARIVS, traducto Euphratem exercitu, in Ciliciâ ALEXANDRVM prælio excipere constituerat; SANABALLETES, statim à regis Persæ victoriâ, (quam certam illi, in tantâ Macedonum paucitate, animo informârat & ominabatur) ea, quæ MANASSI & Iudæis desertoribus, erat pollicitus, præstaturum iactabat.

Verùm ubi, rege victo & in Persidem refugiente, ALEXANDER in Syriam ingressus, Damasco & Sidone occupatis, Tyrum quoque oppugnare perstitit. & scriptis ad summum Iudæorum Pontificem litteris, auxilia & liberum exercitui suo iter, & rerum venalium forum: aliaque, quæ DARIO Iudæi anteà præstiterant, obsequia imperavit.

Et Pontifice (qui sacramento obstrictus, adversùs DARIVM, dum viveret, perfidè & hostiliter se gerere, nefas esse diceret) ad ea abnuente; minatus est idem; *Se, Tyro capta, in Iudæos Hierosolymamq; ducturum.*

Tum demùm SANABALLETES, tempori opportunitate

tunicatæ usus, à DARIO defecit & IIX. è provincià suâ Millib. adsumtis, in castra ALEXANDRI, ad Tyrum, se contulit: & in fidem receptus, eum, pro DARIO, dominum & regem agnovit.

Et liberè quid vellet, elucutus; Generi sui, aliorumque Iudæorum, de Templo, in Samariâ construendo, petitionem, regi exposuit, caussamque commendavit.

„*In rem novi regis esse, ut Iudæorum, gentis, suis omni memoria regibus infida, & usque rebellantis, potentia dividatur.*

Id postquam à rege impetratum est; omni ille ope adnixus Templum in Garizimo ædificavit: & MANASSEM eidem Anustitem præfecit, amplissimum, filiæ suæ pulsæ, hunc honorem relictuum ratus.

Hinc principium acerbissimi inter vicinos populos odij, & in religione dissidij. quod ad CHRISTI usque Servatoris tempus; atque adeò ad supremum Vrbis Hierosolymitanæ exscidium, durâtit. Dum alij, MANASSIS Templo & doctrinæ adherescunt: alij, IADDO, (quem quidam Simonem Iustum putarunt) & Hierosolymitano, veterum regum & Prophetarum communi, Templo, & avitâ pietate, participant.

Hunc SAMBALLETEN putant Genebr. & Scalig. eumdem esse, cuius mentio 2. Esdr. c. 13. Oroniten, Samaritanorum principem. Cuius filiam, licet alienigenam, quidam, de genere ELIASIBI Pontificis (quem hûc MANASSEM, IADDI Fratrem, ELIASIBI Pronepotem, esse volunt) in uxorem duxerit: quique eo nomine à NEHEMIA sit repulsus.

Et Nehemiam scilicet, ad ALEXANDRI Mag. in Asiam. adventum, pertigisse: & vixisse, plus minus CXXX. ann. à CYRO, scilicet, ad VI. aut VII. ALEXANDRI annum. Vid. sup. ad Nehemiam, quæ in contrarium attulimus, de II. Sannaballathis; & II. generis eorumdem.

GAZA EXPVGNATVR.

ALEXANDER Gazam, unam sibi urbem, quominùs securus in Ægyptum intraret, obstare; & se gemino, inter prœliandum, vulnere ab obsessis adfectum, ægrè ferens; aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret (cuius latitudo, duorum stadiorum; & altitudo pedum esset CCL.) eduxit: & velut ex continenti, crebris arietibus & cuniculis, urbem subrui iussit. sic ut interiora quæque, infesta telis essent; & per ruinas milites irreperent.

Cecidére è Persis & Arabibus, qui XI. mensium obsidionem fortiter tolerárant, circiter X. Mill. non incruentâ Macedonibus victoriâ. Hostes namque adversis omnes vulneribus, suo quisque loco, cecidisse sunt reperti.

BATIS, cuius fidem & constantiam hostis admirari, & colere debebat; ab iracundo rege; & gloriante; ACHILLEM, à quo genus ipse deduceret. pœnâ in hostem capiendâ, imitari se voluisse; loris per talos traiectis, ad currum religatus, & ab equis admissis, circà urbem, Hectoris exemplo, raptatus & distractus est.

HIEROSOLYMA PERICLITATVR ALEXANDRI IN EAM INGRESSVS.

Quùm autem Gazâ expugnatâ, & SANABALLETE ibi, in castris, defuncto; ALEXANDER Hierosolyma iter properè, & infesto exercitu intenderet; IADDVS Pontifex, consilij inops; & extrema, rege sibi, ob neglecta imperia, irato, metuens; supplicationibus populo indictis, & victimis Deo immolatis, ad opem eius confugit: & publicam illi gentis suæ incolumitatem commendavit.

Nocturno itaque per quietem oraculo à Deo cômonitus, & bono esse animo iussus; *Portas adventanti regi, urbe passim coronatâ, aperiret*. Et populus quidem, candidis vestibus; ipse vero, & reliqui sacerdotes, solenni quisque ordinis cultu, obviam prodirent. Novâ hac & venerabili pompâ, ad nuntium propinquantis regis, Sapham usque progressus est.

Et quùm Chaldæi ac Phœnices, ceu furoris regij administri, Vrbis direptionem, & dira civium supplicia, animis præcepissent, & adhuc sperarent; ALEXANDER è longinquo, candidatum populi agmen, & Sacerdotes byssino amictos; Pontificem quoque, præcinctam auri laminâ, eâque Dei nomen insculptâ, tiaram, capite gestantem, & hyacinthinâ stolâ exornatum, conspicatus; solus, & extrà ordinem, proxim accessit. Eoque comiter salutato, *Nomen illud & Numen arcanum* adoravit.

(Alij addunt, ex equo desilijsse; in genua procidisse; & ad pedes Pontificis prostrâtû, supplicasse.)

Quumque Iudæi omnes, uno ore, regem ALEXANDRVM consalutarent, & in orbem cingerent: Et Syriæ reges, alijque proceres & amici regis, in hac inusitata animi in rege, tàm subitò commutati, demissione, & clementiâ, obstupescerent. Rex PARMENIONI curiosiùs percontanti: *Quid ità ipse, a Principibus adorari solitus, reum nunc supplex adoraret!* hanc caussam subiecit.

Se, dum in Dio adhuc Macedoniæ esset, & istam Asiæ expeditionem animo versaret; Deum, *sub eo ipso habitu, quem Pontifex præferret, vidisse*: A quo, macto ut animo esset, & exercitum sine morâ in Asiam deportaret; fuerit confirmatus. *Eius nempe auspicijs, Persarum imperio potiturum*. Vnde nec vanâ spe, nec sine Numine, exercitum in DARIVM duxerit; & iam victoriæ compos factus sit.

Ipse itaque, deducente sacrificorum cœtu in urbem ingressus, & in Templum conscendens Deo victimas, præeunte sacerdote, immolavit; & suum Pontifici honorem exhibuit.

Qui quùm illi arcanum DANIELIS Vatis librum ostendisset, quo præsignificatum erat: *è Græcis Principibus quemdam, Persas aliquando esse debellaturum*: cum ipse se esse fausto omine interpretatus; Iudæis liberam suis legibus vivendi potestatem & VII. quoque anno tributi immunitatem concessit: & privilegia, quæ sub Persis habuerant, confirmavit. Eandem gratiæ prærogativam ijs-

etiam Iudæis qui Babyloniam, Mediamve incolere tempertus.

... quoque ... donis locupletasse, ... & ... ad ... ; sibi à sacerdote quodam revelatum ; *Deos Gentium, homines fuisse.*

... verò curvis facultate, militiam suam, salvis ubique patriæ religionis ritibus, sequendi; permulti è Iudæis in eam expeditionem nomina dederunt.

Samaritæ autem, quorum tunc caput Sicima, ad montem Garizimum sita, & desertoribus gentis, ac religionis Iudaicæ, habitata; postquàm animadvertissent, Iudæos ab ALEXANDRO tàm comiter munique habitos esse; pro desultoriâ animorum & studiorum ... vitate, quà fortunæ præsenti semper obsequi soliti essent; se quoque Iudæos profiteri decreverunt.

Sed neque recens Sicimitarum Templum suâ præsentiâ ALEXANDER dignatus est; neque Sabbatici ijs anni tributum remisit.

IADDO, paullo-post defuncto, ONIAS F. successit.

Annus ille ALEXANDRI, Iudæis, tamquam fuit ex Ægypto olim Egressûs Muslimus, in celebritate fuit. Et pactus cum ijs rex dicitur: *Ut ab eo deinceps anno, publica & privata actorum conventorumque instrumenta obsignarentur.*

Sub idem tempus, ex quibus nescio Rabbinis, vult Genebr. EZRAM, ZACHARIAM, AGGÆUM, & Vatum omnium postremum MALACHIAM, è vita decessisse. Vid DARII Hystaspidæ priores regni annos. Res refutatione vix digna.

3622. | 328.
5. Alexand. |

ÆGYPTIORVM A PERSIS DEFECTIO.

Ægyptij, Persarum in imperando crudelitati, & ... ab ijs subinde, in patria Deorum delubra & sacra ... interpretabantur) impietati, iam olim ... ad spem adventientis ALEXANDRI erexerant animos.

Atque ille, VII. die pòst quàm à Gazâ copias moverat, in eam Ægypti regionem pervenit, quæ Castra dein ALEXANDRI dicta sunt. Et pedestribus copijs Pelusium, quò naves è Phœnice erant adpulsæ, petere iussis; ipse, cum expeditâ manu, Nilo amne vectus est.

Lumque MAZACES (Curt. Astaces) Ægypti Satrapa, rebus DARII iam inclinatis diffisus; in provinciam interiorem, & in urbeis, Memphim & Heliopolim, amicè & sine certamine, traditis etiam ... talentis, & regiâ supellectili; recepit.

Re usque ibi compositus, & sacris ludisque perfectis; ità ut nihil ex patrio Ægyptiorum more, ... etiam API, mutaret: IOVIS HAMMONIS oraculum, exemplo PERSEI, & HERCULIS, progenitorum suorum) adire statuit: de futurorum eventu, & ... e sua, Deum consulturus.

Quem ... s sui auctorem, haud contentus ... origio, aut credebat, aut credi volebat, quod mater OLYMPIAS ex serpente conceptum ... confessa esset; & ipsâ, ceu stupri comperta, ab eo dimissa.

IOVIS HAMMONIS ORACVLVM.

Viæ ob aquarum penuriam, & campos alto sabulo ... , ... , sive serpentes, sive ... res & duces, fuisse traduntur.

Sedes Deo ... consecrata, (& à DANAO Ægyptio olim condita) inter vastas solitudines; amœnis ... undique arborum frugiferarum ramis, & ... cta. Et multi fontes, du... ibus aquis ... nantes, non sine perpetuâ verni cœli temperie, (quod sub ipsis Caneri ardoribus, mirum) silvas alunt.

Rex, à sacerdote subornato, sive in adulationem composito; *Iovis filius* (ficto linguæ errore; χαῖρε παῖ διὸς, pro, χαῖρε παιδίον) salutatus: & humanæ sortis obutus, nomen, uti omen, accepit, & agnovit.

,, *Sibi totius orbis imperium fatis destinari; & invictum fore, donec excederet ad Deos.* PHILIPPI quidem interfectores lutile supplicia: sed Patrem eius nullo scelere posse violari.

Comitibus quoque eius, aulicis, responsum; gratum fore HAMMONI, Iovi, si regem divino honore colerent.

Porrò HAMMON iste, Arietis supernè, & infernè Hominis specie, adoratus; videtur esse Ham, sive Cham, à Patre Noacho olim diris devotus.

Et ipse ALEXANDER, ut eius se filium preferret; Cornutus fingi à statuarijs voluit; & hominis pulcritudinem bellumo cornu dehonestavit.

Hinc aucta illi insolentia, qui nimiæ felicitatis modum ferre non posset. Exemtâ illa comitate, quam & Græcorū litteris, & priscis severi q, Macedonum institutis, didicerat.

In itinere Cyrenæi, e Libyâ, obvij ALEXANDRO se suaque omnia, pacem petentes, ultrò dedidere. cum quibus amicitiam pro tempore cumiunxit.

ALEXANDRIÆ CONDITVS.

Ab Hammone autem reversus; ut à Mari (& Parætonio) ad Mareotim Paludem, quæ haud procul insulâ Pharo, iuxta Canobi... Nili ostium, sita est; pervenit. Et insulam eam, haud magnæ sedis capacem esse existimans; alium condendæ, urbi ex suo nomine, ALEXANDRIÆ, locum (qui antiquitus, in sacris, No; & Straboni, Rhacotes, dictus,) in Africæ parte, elegit.

Complexusq;, quidquid spatij est inter Paludem & Mare, LXXX. stadiorum muris ambitium destinavit.

ftinavit: DINOCRATE ita metante, ut vici omnes Etesiarum flatibus perspirarentur: & ipse situs, Macedonicæ Chlamydis instar præferret; atque in angulos prominentes hinc inde procurreret.

Omissâ in præsens ulterioris in Ægyptum, & Æthiopiam, peregrinationis cupidine, ad imminens à DARIO bellum, cuius multo maior superesat moles, se convertit. Et colonis ex finitimâ regione Alexandriam commigrare iussis, novam Vrbem magnâ Macedonum multitudine implevit; & caput Ægypti esse voluit.

Et quum sub id tempus Samaritæ ANDROMACHVM quem ipse Syriæ præfecerat, vivum cremâssent; ad eius necem vindicandam, summâ cum celeritate in Palæstinam contendit; & tanti facinoris auctores, sibi traditos, extremo igni supplicio adfecit.

AMPHOTERVM, classis præfectum, ad liberandam Cretam (cuius pleraque, & Persarum, & Piratarum armis, obsidebantur) misit. Et Mare, quod rege utroque in bellum converso, prædonibus erat obnoxium & infestum, à Piraticis incursibus vindicare iussit.

3623. | 327.
6. Alexand. |

NOVVS VTRIMQVE BELLI ADPARATVS.

DARIVS verò, ubi cognovit ALEXANDRVM, rebus in Ægypto Africâque compositis, iter suis ad Euphratem pronuntiâsse: eumque cum omnibus copijs, quamcumque ipse petijsset regionem, eodem venturum. Omnia longinquarum etiam gentium auxilia ad Babyloniam contrahi iussit: ut dimidio fermè maior esset exercitus, quàm in Ciliciâ fuerat.

Et motis Babylone castris, quùm Tigri superato, haud procul abesse hostem audîsset; MAZÆO prætori VI. equitum Millia attribuit. qui partim transitu amnis hostem arceret; partim regionem, quam ALEXANDER esset aditurus popularetur atque incenderet. Credens *inopiâ debellari posse, qui nihil haberet, nisi quod rapiendo occupâsset.* Ipsi autem, & suis, commeatus alij terrâ; alij Tigri, adfatim subveherentur.

Iamque Lycoamne Ponte iuncto, ad Gaugamela; & indè, Bumado transito, haud procul ab Arbelis, (quem vicum nos à suorum clade nobilem esset facturus) castra posuerat.

Quùm ALEXANDER, Vndenis castris, ad Euphratem pervenit; & MAZÆO non auso sui periculum facere, sed ultrà amnem omnia flammis vastante; ripâ iam desertâ, & Pontibus, quos ille mutilârat, refectis; exercitum transduxit. Et quarto die, præter Arbela, ad Tigrim progressus, copijs, non sine molestiâ & sarcinarum iacturâ, transmissis; ibi stativa habuit.

Milites, Lunâ tum deficiente, & sanguinis colore offusâ, perturbatos. editis in vulgum Ægyptiorum vatum responsis; *Lunam, quæ Persarum sit propria, quoties deficit; cladem & ruinam illi genti portendere*; ad fiduciam erexit.

Atque iter, Tigrim inter à lævâ, & Gordyæos (al. Sogdianos) monteis, à dextrâ, ingressus; in Perticos Darij exploratores. sive equites præcursores, incidit. quorum plerisque, aut cæsis, aut captis; flammas. quas fugientes illi tectis & horreis passim iniiciebant, exstingui curavit. Atque itâ copiâ commeatuû instructus quatriduo eodem loci substitit. Vbi interceptas Darij litteras, quibus Græci milites ad regem suum interficiendum aut tradendum solicitabantur, silentio sibi tradi suppressit.

Et quùm castrà indè moventi nuntiatum esset, Vxorem Darij, & viæ labore, & animi ægritudine, (al. Partûs dolore, sive ex colhsione fœtus abortu) inter socrûs, & virginum filiarum, manus, collapsam, & exstinctam esse; eius, quam semel tantum viderat, morti illacrymatus, & exsequias benignè prosecutus est.

Quæ officia in hoste per spadonem DARIO nuntiata, ALEXANDRO, qui castè sanctèque captivam ... habuisset, eique veris lacrymis parentâsset, *non tam iusto hosti, quàm misericordi victori*; ... né precari; & regnum Asiæ, secundum se, augurari impulérunt.

Itaque, quamquàm pace frustrà bis petitâ, omnia in bellum consilia converterat; victus tamen clementiâ & continentiâ hostis, per legatos, è cognatis intimos, novas pacis conditiones tulit;

,, *Se, qui anteà imperio Alexandri finem dedisset Halym, amnem, qui Lydiam terminet: nunc quidquid Hellespontum inter, & Euphratem est, in dotem filiæ, quam eidem lubens tradat. offerre*

,, *Pro III. corporibus, matris, & filiarum, XXX. (fort. CCC.) auri talenta acciperet.*

,, *Et Ochum F. quem in potestate habeat, pacis ac fidei obsidem, retineret.*

Alia, ad animi moderationem, addita. Et gratiæ actæ. quod nihil hostile aut inclementius in captivos designâsset.

Ad hæc ALEXANDER; qui non pecuniam, ut PARMENIO suadebat; sed gloriam mallet ... se mercatorem; sed regem esse meminisset ... dit:

,, *Quæ clementer & liberaliter fecisset; non amicitiæ Persarum tribuisse, sed naturæ suæ.*

,, *Persam, bonâ fide à se pacem non petere, qui modò milites suos ad proditionem, modò amicos in perniciem suam, pecuniâ solicitârit.*

,, *Eum itaq. ad internecionem sibi persequendum ... qui non iustus hostis sed veneficus sit ...*

,, *Iam se ultra Euphratem ... tis, quum promittat, terminum ca...*

,, *Si rex ipsi secundus ... & non par ... verbum non commutare. Alioqui, uti ... bus regi potest mundus; ità nec duo ... salvo terrarum statu habere posse. Prom...*

dis...

[illegible], *aut in crastinum bellum pararet.*
[illegible] ad [illegible] dimisi, certamen adesse denuntiant.

PVGNA AD ARBELA.

[illegible] memor, superiore prœlio, plurimum [illegible] explicandis Ciliciæ angustias incommo[illegible]; patentibus in campis decernere optabat; [illegible] Militibus, aciem disponit.

[illegible] exercitus summa, CVRTIO, XLV. equitum: & CC Peditum Millib. comprehenditur.

ARRIANO, CD. equitum, & decies centenis peditum, Millib. præter CC. currus falcatos, & XV. elephantes.

Iu[illegible] C. equitum, & CD. peditum Millib.

Di[illegible]dor. CC. equitum, & DCCC. peditum Millib.

ALEXANDER, qui, ARIANO teste, VII. equitum [illegible] & quadragies Mille tantùm pedites habe[illegible], ex subito, ob hostium multitudinem, pa[illegible] confirmatos, collem editum, quem MAZÆVS; à DARIO ad itinera, quà hostis cumque transitu[illegible]esset, occupanda, præmissus, cum XXX. equitum Millib. insederat; & ad suos rediens mòx deserat; occupare iussit. Vnde acies hostium, quæ in camporum planitie explicabatur, despici posset.

[illegible]uo in loco quùm castra munijsset, & vallum [illegible]: & in tantâ extremi periculi propinquitate, ([illegible] quippe ventum erat, undè recipi exercitus, [illegible] victor, aut sine clade, non posset) consilium [illegible]beret, quid optimum factu esset, exquirens. [illegible] à PARMENIONIS suasione, qui furto, non pre[illegible]us, pro tempore esse censebat. *Intempestâ [illegible] nocte, hostes moribus, & linguâ discordes, oppri[illegible]* Ipse palàm, luce, hostem adgredi, & [illegible] Marte victoriam adipisci, decrevit.

[illegible]e, in merâ solicitudine, utrisque castris, [illegible]; quùm DARIVS, unà cum ducibus, [illegible]na in armis stantium, non sine exhortatio[illegible] u[illegible]; tum ALEXANDER somno, [illegible] partim dubia animi, omnia circumspe[illegible] anxietas; partim repentina, rebus in [illegible]ue eventum libratis, securitas, conci[illegible] optatam diu, etiam ultrò oblatam, [illegible]cum universis DARII copijs confli[illegible]ul[illegible]atem correptus. & ægre à PAR[illegible] excitatus; Ab hoste, aciem instru[illegible]am admoveri: Et militem ipsius, ad[illegible]mem & incompositum, ducis exspectare [illegible]um, cognovit. Mox itaque signum pugnæ, [illegible]ans; copias prorupto vallo execun[illegible]rdine d[illegible]ponit.

[illegible] PARMENIONI tuendum dedit: Ip[illegible].

E[illegible] in[illegible] loco, quèm transfuga quidam [illegible] ferreis mu[illegible]bus stratum esse, cir[illegible] q[illegible], prudenter evitato; DARIO [illegible] o[illegible]uosum cornu præerat, occur[illegible].

[illegible] Massagetis duce BESSO, in [illegible] ALEXANDRI cornu invehi iussis: tal[illegible] antè se agebat, signo dato, [illegible]ONVS SECVNDVS.

universos in hostem objectum effudit. Et Macedones, qui laxatis sensim ordinibus, communiâ ac moniti, non cesserant, effusâ fuga aciem ibi turbaverunt.

Alterâ ex parte equites à MAZÆO, ad diripienda hostis impedimenta (quæ cum captivis in colle, quem dixi, modico cum præsidio, ALEXANDER constituerat) circumvecti, tantum perculsis metum iniecerunt; ut posteaquam PARMENIO, contemnere sarcinarum damnum, & nihil subsidij aut virium ex acie subducere à rege iussus esset; plerosque custodum impune cæderent: & captivi, vinculis ruptis, obvia quæque, queis armari possint, raperent: & suorum equitatui aggregati, Macedonas, ancipiti circumventos malo, invaderent.

Neque tamen SISYGAMBIN, cui vicisse DARIVM filium nuntiabant; quòd præcoce gaudio fortunam irritare vereretur; inducere ad fugam possent.

Licet AMYNTAS, equitum ALEXANDRI præfectus, qui opem impedimentis laturus, cum paucis turmis, advenerat; vix tentato, adversus Scythas raptores, certamine, ad regem, eâ re solicitum, refugisset. Et A[illegible]ETES, hastatorum, (quos sarissophoros vocant) dux, eódem submissus, quantumvis ducem Scytharum occidisset; Bactrianis à Dario supervenientibus, pænè cum suis obtritus esset.

Quùm Persæ itaque clamore tùm sublato, qualem victores solent edere, in hostem, quasi ubique profligatum, incurrerent: ALEXANDER, quà rarior in dextro Persarum cornu erat acies, in laxatos, ex Bactrianorum ad impedimenta discessu, ordines invadit, & multâ cæde invehitur.

Sed Persis, qui in lævo cornu erant, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponentibus: & Agrianis vicissim Barbaros adortis; & aversos cædendo, ut se, à rege oppugnando, in ipsos converterent, cogentibus; turbatæ erant utrimque acies.

Et quoniam Bactriani, impedimentis hostium direptis, reversi, ordines suos reciperare non poterant; plurima simul, abrupta à cæteris, agmina, ubi[illegible]que alium alij sors miscuerat, dimicabant.

Et duo reges, iunctis propè agminibus, hic curru, ille equo vectus, suos ad prœlium accendebant. Eósque delecti quique, non sine mutuo periculo tuebantur: quod [illegible] quisque cæ[illegible] regis, huius, aut illius, decus [illegible]xpeterent.

Aq[illegible]a [illegible]reà paullulùm suprà caput AL[illegible]XANDRI, placi[illegible] volitans, & pendenti similis; & militibus, in pugnam intentis, monstrata, haud dubium victoriæ auspicium fuisse proditur.

Qu[illegible] & alte[illegible] accessit casus; qui tot[illegible]m ferè Persarum, æquo adhuc Marte pugnantium, aciem & spem turbavit.

Nam qu[illegible]n au[illegible]iga Darij, hastâ, sive t[illegible]o, quod ALEXANDER in ip[illegible] r[illegible]gem c[illegible]miserat, & aberrarat, transfixus esset. di[illegible]tus est incondito clamore per agmina rumor, de regis cæde: ut c[illegible] na[illegible]ti eius, atque armigeri, curru in fu[illegible]m, e[illegible]uis temerè raptantibus, effusum destituerent. Et ip[illegible]

Post hanc victoriam, non modò Græcæ in Asiâ urbes regi, spe certæ libertatis, se dediderunt: sed maior etiam regionis pars, quæ intrà Taurum & Euphratem est, ad victorem defecit.

Et ipse varios DARII præfectos, non tàm armis, quàm terrore sui nominis, ad urbium, quas tenebant; Magnesiæ, Tralliûm, aliarumque, deditionem, adegit.

Sardeis, cum thesauris regijs, in Lydiâ, à METHRINNE: deinde & Ephesum recepit.

Et Mileto; quò Persæ plerique, adverso prælio superstites, duce MEMNONE se receperant; pulsis per vim præsidiarijs, & civibus sese, urbemque, in fidem eius tradentibus; potitus. ut tum inutili sumtu se levaret; tum omnem suis reditûs in patriam, aut fugæ spem, intercideret; classem domum remisit.

Et ad Halicarnassum, primariam Cariæ Vrbem, quam idem MEMNON, rei summæ à DARIO rege præpositus, & Navarchus constitutus; cum ingenti Persarum & mercenariorum manu defendendam susceperat; castra posuit. propinquis Græcorum civitatibus ad libertatem invitatis: & Caribus, ob redditum ADÆ reginæ (IDRIÆI sorori) regnum, quo ab ORONTOBATE pulsa fuerat; benivolentibus.

Hic, Rex, muris Vrbis ariete, & omni machinarum genere, anteà conquassatis: & hostibus, qui erumperent, sæpius in urbem, nec sine mutuâ clade, compulsis; postquam ORONTOBAT[ES] & MEMNON, qui arceis præsidio firmarant; & reliquam civium multitudinem, cum pecunijs, in C[o]n Insulam asportârant; Vrbem deseruissent; eam ipse captam diruit. Et arceis, in quibus pro tempore obsidendis tempus minimè terendum existimabat; muro fossisque circumsepsit.

His actis, cum per duces suos, quos in Mediterranea dimiserat, regiones omneis, Phrygia maiore tenùs, devicit; tum ipse ad maritima Lyciæ & Pamphyliæ digressus, post arduam multarum Vrbium, castellorumque (Hyparnorum, Telmissi, Pinarorum, Xaothi, Patarorum, Phaseli) expugnationem; omnia sibi ad Ciliciam usque prona subiugavit.

Et huius in extremis sitam, munitissimam Marmárum, qui iniuriâ se suosque lacessierant, Rupem, viadortus; iuventute io propinquos monteis indè dilapsâ; &, iniecto de industriâ igne, ædibus universè, cum imbelli turbâ, deflagrantibus; desertam occupavit. Atque ita oræ pæne totius maritimæ potens, classem hostium inutilem effecit.

Devictis exinde Pisidarum rebellantium populis, in Phrygiam ingressus, inter alia, Celænas, Marsyâ amne nobileis; & Gordium, MIDÆ olim ad Sangarium regiâ, Iovis Templo, & GORDII regis vehiculo, ac vinculo, nodis complunbus adstricto, (quod ipse, ut ex oraculo fide Asiæ potiretur, gladio disrupisse ibi traditur) inclytum; in deditionem accepit.

362n.
3. Dar.
& Alexand.

330.

MEMNON, quem à DARIO universæ classi, oræque maritimæ præfectum fuisse; & ex Halicarnasso profugisse, diximus; de bello in Macedoniam, Græciamque transferendo; & hoste ex Asiâ avertendo, iterùm, seu repetito consilio, cogitans; cum ccc. navium classe, Chium petit, & proditione occupat: omneisque Lesbi civitates, præter Mitylenen, in suam potestatem redigit.

Iam trepidabat tota Euboea: & multæ ex Cycladibus ad fœdera, Persicamque societatem, inclinabant. Et ipsi Lacedæmonij, à Macedone alieni, eventum rei spectabant. quùm dux, ille, difficili Mitylenæorum obsidioni intentus, ex morbo decessit: & vanas illorum spes fefellit. Mitylene nihilominus à PHARNABAZO legato, & terrâ interclusa & mari ingenti classe obsessa; ad pactiones descendit.

ALEXANDER, qui DARIVM regem, ubicumque esset, occupare statuisset; ut à tergo tuta omnia relinqueret; AMPHOTERVM classi ad oram Hellesponti; copijs verò præfecit HEGELOCHVM: qui Insulas, Lesbum, Chium & Con, præsidijs hostium liberaret.

Vbi ad Ancyram Galatiæ ventum: inibique ibi copiarum numerus; Paphlagones, per legatos se dedunt: hostilem ingressum in fineis suos cum exercitu, & tributi exactionem, tantùm deprecati.

Atque inde adsumtis, tum qui ex Macedoniâ, (quò in hiberna, & prolis ex novis coniugijs procreandæ gratiâ, nuper fuerant dimissi) tum qui recèns ex Peloponneso conducti advenerant in Cappadociam contendit. Et omnem, quæ cis Halyn fluvium est, regionem; & partem ulterioris, subegit.

DARII ADPARATVS.

DARIVS contrà, morte MEMNONIS, strenui iuxtà ac prudentis viri, haud secus, quàm par est, [commo]tus; omissâ omni aliâ spe, ipse cum hoste decernere: &, licet EVDEMVS Atheniensis dehortaretur, [neque pro] rege cum exiguis copijs ultrò ducem [ess]et; in aciem prodire, constituit.

Castris itaque ad Babyloniam positis, intrà vallum, XERXIS primi exemplo, per Myriades, copias suas recensuit.

(Erant eæ, (Ariano & Plut. DC. hominum M. Diodor. & Iustin. CD. Peditum, & C. equitum M. Curtio, LX. equitum, & CCL. Peditum M.) [Ea]sque in Mesopotamiæ campos emittit, & [ult]ra ad Euphratem movere iubet. Ipse unà secum matrem, Vxorem, filium unum, duas filias, cum incredibili pompâ, in expeditionem deducit.

Verùm ALEXANDER, quod iam fama esset DARIVM, omnibus cum copijs, Babylone discessisse; Ciliciam petens, in regionem Myliadeon, (quæ

(quæ Cyri, sive Maioris, adversùs Crœsum, in Lydiam, ducentis; sive Minoris, fratri Artaxerxi rebellantis; castra appellant) pervenerat. ut vix L. stadijs, ab arctissimis Pylarum faucibus, sive ab aditu, quo in Ciliciam intratur, abesset.

Quùm ARSAMES, Ciliciæ præses, reputans, quod initio belli MEMNON suasisset; quondam salubre consilium, serò & præposterè exsequi statuit.

Et quùm longe utilius esset, Angustias, quas dixi, valido occupare præsidio; & iugum itineri imminens obtinere, undè subeuntem prohibere aut opprimere hostem potuisset: igni ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat.

Et paucis, qui collibus præsiderent, relictis, retrò ipse concessit; populator terræ, quam à populatione vindicare debuerat.

ALEXANDER, paucis illis, qui relicti erant, & proditos se rebantur; ne adspectum quidem, nedum impetum hostis, sustinere volentibus; iugi fauceis, sive Pylas, impunè intravit.

Et ad Tarsum, urbem opulentam, cui Persæ, ARSAMIS iussu, ne eâ hostis potiretur, ignem tum maximè subijciebant; PARMENIONE ad incendium inhibendum præmisso, pervenit.

ALEXANDRI PERICVLVM EX MORBO.

Hic regem, pulvere ac sudore simul perfusum, amœnus & adridens Cydni fluminis liquor invitat, ut calidum adhuc corpus, veste depositâ, ablueret.

Vix in præfrigidam undam ingressi, subito horrore artus rigere cœperant: & totum propemodum corpus vitalis calor reliquerat.

(Alij, præ nimio labore, & lassitudine, qui L. stadia eo die confecisset; in murbum actum incidisse tradunt.) Eamque ob rem ingens sollicitudo, & pænè iam luctus in castris erat:

Quùm in summâ Medicorum diffidentiâ; (quòd interfectori ALEXANDRI DARIVS Mill. talenta daturum se, palàm pronuntiari iussisset) unus PHILIPPVS ACARNAN, (licet eum nuperæ PARMENIONIS litteræ, regi, eodem crimine, falsò tamen, suspectum fecissent) remedium polliceri ausus est; vim morbi medicatâ potione levaturum esse.

ALEXANDER, cui omnis sanitatis reciperandæ, & victoriæ ex DARIO adpropinquantis, mora, morte ipsâ gravior esset. & qui dubiæ se fidei medico credere, quàm indubitato morbo perire mallet: quùm litteras amici, sanè fidelis, sed molestè officiosi, medico legendas tradidit; tum simul ab eo (qui nullum trepidationis signum daret) poculum, in quo medicamentum diluerat; acceptum, interritus hausit. sanitatemque IV. post die recepit.

At DARIVS nuntio de adversâ eius valetudine accepto, quam-maximâ potuit celeritate, tàm immensum exercitûs agmen, (DC. Mill.) ad Euphratem contendit: eoque pontibus iuncto, V. tantum diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans.

ALEXANDER vicissim, viribus corporis receptis; & PARMENIONE ad angustias alteras, quibus Assyria à Ciliciâ dispescitur, occupandas, præmisso; è Tharso, Anchialon; & inde Solos; & cc. ibi argenti talentis. multæ nomine, exactis; votisque pro salute persolutis; Mallon, Castabalamque, pervenit.

Hic PARMENIO regi occurrit, qui angustijs saltûs occupatis, illon quoq; à barbaris desertam occupârat: & non alium prœlio aptiorem locum edocebat. ubi utriusque regis copiæ, diversâ licet ratione, futuræ essent pares. Quòd multitudinem Persarum angustiæ illæ non caperent; sed veluti mole suâ obruerent: Planities autem camporum Macedonibus vitanda esset; ne pauci à pluribus & quidem equitibus circuiti; vel ancipiti acie opprimi. possint.

THYMONDAS, unà cum Græcis militibus, quos ad XXX. Mille à PHARNABAZO acceperat; præcipuum exercitûs robur; maturè ad DARIVM perveniens: magnoperè eidem suadebat, ut retrò cum copijs abiret; & spatiosos Mesopotamiæ campos repeteret. Aut saltim copias; quæ innumerabiles mole suâ ibi laboraturæ essent; divideret: neu sub unum fortunæ ictum, totas regni vireis cadere pateretur.

Id consilium à purpuratis, qui mercede venalem in illo duce proditionem interpretarentur; & cen auctorem consilij ad præsens supplicium temerè deposcerent; explosum est.

Et rex, pecuniâ omni, rebusque pretiosissimis, & impedimentis, Damascum Syriæ, cum modico militum præsidio, transmissis; reliquas copias in Ciliciam traduxit.

Et eâdem fortè nocte, ALEXANDER quidem ad fauceis, quibus Syria aditur; DARIVS verò, ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant; pervenère. Persis haud dubitantibus, quin Isso relictâ, quam pridem ceperant, Macedones, ad strepitum sui adventûs, diffugerent.

Nam & saucios quosdam atque invalidos, qui agmen, receptâ iam ab hostibus Isso, non poterant persequi, exceperant: & barbarâ feritate præcisis, adustisque manibus, per castra sua circumduxerant: & quasi ibi regis Persici copias coràm, inspexissent, regi ALEXANDRO nuntiatum ire iusserant. Motis itaque castris, Pyramum amnem superant, in tergis hostium, uti credebant, fugientium hesuri.

PVGNA AD PYLAS CILICIAS, SIVE AD ISSVM.

ALEXANDER, cùm à mutilis illis, & exploratoribus; tum nocturno ignium per campos incendio, certior factus, DARIVM cum exercitu universo advenire; castra eo ipso in loco suos metari iussit. Lætus, quod omni experiverat voto; in illis potissimum angustijs, (Ciliciæ, & Syriæ Pylis) prœlij decernendi copiam sibi oblatam. Et animo ad fiduciam, victoriæque præmia composito; & sacrificio Dijs, locorum præsidibus, peracto: milites, curatis iàm corporibus, & itineri simul prœlioque paratos, ad eas angustias, à quibus vix XXX. stadijs DARIVS aberat, quasque occupare decreverat; perducit.

DARIO propinquum hostis adventum pavidi

agrestes renuntiarunt; vix credenti, occurrere etiam sibi, quem, ut fugientem, sequebatur. & uti serpentem, in ipso lustro proculcandum, sibi persuaserat.

(Diodor. tradit; Earum regionum incolas, contemtâ Macedonum paucitate, DARIO, qui immensis stipatus esse copijs videretur, sese adiunxisse: & commeatum aliaque necessaria exercitui eius abundè suppeditâsse.)

Re itaque propiùs exploratâ, non mediocris formido & tumultus exercitum eius, nec unius imperio intentum, compleverat.

Ipse interim DARIVS aciem hunc in modū constituit. Vt NABARZANES quidem equitatu, & xx. ferè funditorum sagittariorumque Millib. cum THYMODE, qui XXX. Græcorum Millib. erat præpositus; dextrum cornu tueretur.

ARISTOMEDES verò Thessalus, qui pugnacissimas genteis in subsidijs locârat; lævo in cornu, XX. Barbarorum Peditum Mil. haberet.

Et rex, eodem cornu dimicaturus, præter III. delectorum, sive prætorianæ turmæ, equitum M. Pedestrem XL. M. aciem duceret.

Hyrcani deinde, Medique; & his proximi cæterarum gentium equites, non sine funditoribus & iaculatoribus, dextrâ lævâque dispositi, cōsisterent.

Atque ità cornua, hinc à Iugo, illinc à Mari starent; & domesticum regij Gynæcei gregem, aliaque impedimenta, in medium agmen acciperent.

Ipse contrà ALEXANDER, Phalange in fronte constitutâ, NICANOREM, PARMENIONIS F. cū alijs agminum ducibus, dextrum cornu tueri iussit.

In lævo, quod ad Mare pertinebat, PARMENIONEM ipsum statuit. equitibus similiter, cum funditoribus levisque armaturæ ferentarijs, ad utrumque cornu collocatis.

Postquàm acies utrimque ad teli iactum, eam truci, hinc inde, clamore, adpropinquasset: & pòst densam missilium nubem, vanosque exinde, in consertis, ictus; gladios impigrè strinxissent; multum sanguinis fusum est. Quòd acies ità cohesæ, armis arma pulsarent. & mucrones in ora dirigerent: & collato quasi singuli pede, inter se dimicarent: neque ex acie, cum hostes à fronte, tum sui à tergo instarent; excedere possent.

ALEXANDER non ducis magis, quàm militis munia obiens, quùm opimum victoriæ decus, ex cæso rege DARIO, qui curru sublimis eminebat, & suos ad rem bene gerendam incitabat; pro se expeteret: & obvium OXYATHREM, regis fratrem, haberet; post ingentem utrâque ex parte, circà currum DARII, cadentium stragem; ipse quoq; dextrum femur mucrone perstrictus est.

Et DARIVS, quem equi vectores, vulnerum dolore efferati, curru excutere cæperant; in equum alium impositus; & insignibus imperij abiectis, fugam circumspectans; cæteros, quà cuique patebat via, proiectis pariter armis, ad fugiendum induxit. Qui à PARMENIONIS equitatu plerique aut cæsi, aut prostrati.

Et Thessalis in dextro cornu, post anceps certamen, expeditâ equorum agilitate, Persas gravi armaturâ impeditos, vincentibus; & peditatu deinde profligato; tum demùm ALEXANDER fugientibus instare, & cum Mil. equitibus insequi; eosque, pecorum modo, agere, cæpit.

Soli Græci, qui in partibus DARII steterant, AMYNTA duce, transfugâ, à cæteris abrupti, compositâ acie discessére.

E Barbaris verò, alij, quà rectum iter in Persidem ducebat, fugam intenderunt: quidam occultos montium saltus petivere: Pauci, in castra DARII refugerunt. In quæ iam hostis victor tum intrârat, omni quidem opulentiâ referta. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriæ adparatu. Eaque milites ità diripuerant; ut nec feminarum corporibus vis aut lubido pateeret. & solum DARII tabernaculum omiserint intactum; quo, tradito more, rex victor excipi soleret.

Ille autem persequendo DARIVM fatigatus, quùm nox appeteret; & adsequendi, quem equis subinde mutatis longiùs fuga abstulerat; spes non esset; in castra, à suis iam, uti diximus, capta, pervenit.

Iustin. tradit; LXI. Peditum, & equitum X. M. è Persis, cæsa. Ad XL. M. captos. Diodor. XII. Peditum Myriadas. Curt. C. Mill. Pedit.

E Macedonibus, Pedestres, CXXX. cęsos; & MDIV. saucios. Equites CL.

Inter captivos in castris, DARII regis mater SISYGAMBIS; Vxor, eademque soror, cum filio sexenni; & filiæ duæ, adultæ virgines, fuére.

ALEXANDER, posteaquàm curam sepulturæ suorum impendisset; & Persarum nobilissimis, eumdem honorem haberi iussisset; ad captivas visit; easque in summo luctu, quòd DARIVM in acie cæsum temerè exaudissent; consolatus; & DARIVM vivere significavit; & bonum animum habere iussit. Ipsas non incolumeis modò, sed pristinæ etiam fortunæ adparatu reginas fore; data dextrâ, & filio in tutelam recepto, promisit.

Quâ quidem animi moderatione & clementiâ, omneis antè se reges vicisse: Et beatior maiorq́; esse creditus est; quàm si geminos insuper mundos debellâsset.

Memor tamen adhuc DARIVM vivere; PARMENIONEM ad occupandam Persarum classem: alioq; ex amicis, ad recipiendas in fidem Asiæ civitates, dimisit. Quæ statim auditâ famâ victoriæ, ipsis Darianæ factionis præfectis, magno cum auri pondere se tradentibus, in potestatem victorum venérunt.

DARIVS autem, qui Persarum reliquijs, & IV. Græcorum Millib. e fuga recollectis, ad Thapsacum urbem. (Curt. Vnchas, & Euphratem, (quem medium sibi & ALEXANDRO esse cuperet) cum equitatu contenderat; & (Diodor. Babylonem pervenerat; id demum credebat fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset.

AMYNTAS porrò ANTIOCHI; & THYMODES, MENTORIS, Filij; alijque transfugæ, è montibus, ubi, ceu in statione, fuerant collocati; è pugna statim, cum IIX. pæne militum Millib. Tripolim, Phœniciæ urbem, se receperunt. Et navibus, è navali, quot sibi transportandis satis esset, adsumtis, in Cyprum, & indè in Ægyptum, perfugérunt.

PHARNABAZVS verò & AVTOPHRADATES, diutius apud

pud Chium commorati, parte navium in Côn, atque Halicarnassum, missa; c. navibus benè instructis Siphnum adpulsi sunt. Vbi cum AGIDE Lacedæmon. rege, novam belli intestini societatem molientes, inopinatus de prœlio, ad Issum commisso, & clade acceptâ, nuntius, perturbavit.

ALEXANDER, III. aris, in Pytami (al. Pynari) amnis ripa Iovi, HERCVLI, & MINERVÆ, lacratis; Syriam petit; PARMENIONE, Damascum, ubi regis Darij gaza erat, celeriter præmisso.

Satrapa, eius opidi præfectus, iam-tum litteras, per Mardum quemdam, ad ALEXANDRVM perscripserat, ut ex ducibus suis aliquem, exiguâ cum manu, mitteret. Omnem regiam supellectilem, cum pecuniâ, traditurum pollicitus.

Quæ interceptæ, PARMENIONEM perpulérunt eâ uti celeritate, ut IV. die ad urbem perveneris.

DAMASCVS CAPTA ET DIREPTA.

Præfectus, quasi parum munimentis opidi fidens, & hinc metum fugamque simulans, revera, ut prædam hosti offerret: antè solis occasum, regiam Gazam, cum pretiosissimis rerum, ex urbe efferri iubebat. Eumque ità excedentem, multa virorum mulierumque millia, sequebantur; Nobiles, & prætorum coniuges, aut liberi; & Græcarum Civitatum legati. quos DARIVS, velut obsides, ibi in arce tutissimâ collocárat; & in proditoris, imprudens, reliquerat manibus.

Quùm autem baiuli, alijs egredientibus permisti, non spernendi agminis speciem præberent; PARMENIO proditionem, ob MARDVM e manibus custodientium elapsum, suspectans, suos acri impetu, velut in hostem, invehi iubet.

Atque tum illi, qui sub oneribus erant, inermes, omissis illis, per metum capessunt fugam. tum armati, qui sequebantur, armis abiectis, & præfecto terrorem simulante, eodem metu, nota diverticula petere cœpérunt.

Sic opes regiæ, illustrium virorum & feminarum cultus, vasa, vehicula, & tabernacula ingentis opulentiæ plena, à suis destituta; totis campis iacuere. *Vt vix avaræ militum manus prædæ sufficerent.*

Inter feminas, quarum pleræque parvos trahentes liberos ibant; Vxor, & tres Virgines, OCHI, qui antè DARIVM regnárat, filiæ, fuére. Et OXYATRIS (frater hic erat DARII) filia. Et ARTABAZ., PHARNABAZI, & MEMNONIS, Coniuges & filij.

Vixque ulla purpurati domus à tantâ clade expers evasit.

Aliquot præterea ex Lacedæmonijs & Atheniensibus, nobiles, qui violatâ societatis fide Persas secuti fuerant. Sed ex ijs, incolumes plerique domum paullo-pòst sunt remissi.

Summa pecuniæ signatæ fuit, Bis Mille, & Lx. talenta: argenti pondus, D. æquabat. Hominum xxx. & Iumentorum VII. Millia, quæ dorso onera portarent, capta sunt. Proditor ab uno ex conscijs interfectus est; eiusque caput ad DARIVM perlatum; opportunum scilicet, & ipsi, & proditis, solatium.

3621. 4. Alexand. | | 329.

PACIS CONDITIONES A DARIO PROPOSITÆ.

ALEXANDRO victori, in Syriam proficiscenti, obvij cum infulis, multi eius regionis reges fuére. Et inter cæteros, STRATON, GEROSTRATI, Aradiorum (al. Sidoniorum) & finitimorum regis, Filius in fidem accipi postulans, Aradum Insulam, & MARATHON, aliaque opida tradidit.

Ibi litteræ ALEXANDRO a DARIO traduntur. quibus ipse postulabat; ut acceptâ pecuniâ, matrem sibi, ac coniugem, liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, marte contenderet.

Si sapiat, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus: & ex federe paterno, quod cum ARTAXERXE decessore, intercesserit, socius amicusque Persarum esset.

ALEXANDER contrà; iniurias à Persis acceptas; & Græciæ, ac Macedoniæ, eatumque incolis, illatas, ab ultima memoriâ DARII, qui Hystaspis dictus; eiusque filij, XERXIS; & MARDONII, huius præfecti; repetens; PHILIPPVM, parentem suum, à subornatis, & auro Persico corruptis, insidiatoribus interfectum; & in caput suum, proximè redemtum talentis Mill. percussorem, exprobravit.

Se itaque repellere, non inferre bellum, Cui, novis iniurijs lacessito, ne belli quidem iura priùs servata sint.

Si tex acie iàm bis victus, & magnâ Asiæ parte exutus, supplex nihilominus ad se venerit; res carissimas, quas postulet, sine pretio à se recepturum.

REX SIDONIIS DATVS.

Ipse Byblo deinde, ac Sidone, in fidem acceptis: & STRATONE, cuius fides suspecta, deposito, (quùm prius HEPHÆSTIONI potestatem fecisset, ut amicorum suorum cuipiam regnum illud traderet: Et hospes quidam Sidonius, ab HEPHÆSTIONE hoc beneficio ornatus, recusaret; & regiæ stirpi regnum deberi confirmaret) ABDALONYMVM quemdam, ab hospite illo HEPHÆSTIONIS delectum & commendatum, (qui lōgâ quidem cognatione regiæ stirpi adnexus esset; sed ob inopiam suburbanum hortum exiguâ stipe coleret) quod brevi & generoso sermone magnæ indolis & probitatis specimen præbuisset.

(Rogatus namque à rege, quâ patientiâ inopiam tulisset, Vtinam, inquiebat, eodem animo regnū pati

& ferre possim. Manus suas suo ipsius desiderio suffecisse: nihil habenti, nihil defuisse) regem Sidoniorum, amplificatâ dignitate, & ditione, creavit.

Eumdem Diodor. vult, Tyriis, post exscidium Vrbis, regem fuisse præpositum.

AMYNTÆ TRANSFVGÆ EXITVS.

Intereà AMYNTAS transfuga, qui Ægyptum, prætore suo in prœlio cæso, nutantem; & à præsidiis invalidam, spe & cupiditate devorârat: & milites suos, Ægyptiosque, quasi ad certam, inclinatæ nupero regis casu, provinciæ possessionem, aut ad libertatem excitârat: Dum Pelusii potitus, ad Memphim copias promovet, agrosque impunè populatur; à Persis, duce MAZÆ, ex Vrbe erumpentibus, occisus, geminatæ perfidiæ pœnas luit.

VARIÆ DVCVM ALEXANDRI VICTORIÆ.

ANTIGONVS, Lydiæ præfectus, alios DARII prætores, qui prœlio ad Isson superfuerant; & cum fugientium reliquiis, adsumtâ etiam Cappadocum, Paphlagonumque Iuventute, Lydiam reciperare tentabant; tribus prœliis, aliâ atque aliâ regione commissis, fudit & compresit.

ARISTOMENEM, similiter, qui ad oram Hellesponti reciperandam à DARIO missus erat; Macedones, qui classem è Græcia properè acciverant; captis eius, aut demersis navibus, superárunt.

AGIS Lacedæmon. rex, IIX. Græcorum Millib. qui ex Ciliciâ profugi domos repetierant, contractis; bellum ANTIPATRO, Macedoniæ pro-regi, moliebatur. Et Creta, pro factionum studio, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis, occupabatur.

TYRI OBSIDIO, AC CLADES.

Sed inter hæc leviora partium discrimina, unum certamen, ex quo cætera pendérent, fortuna intuebatur.

Iam tota enim Syria, iam Phœnicia, exceptâ Tyro, Macedonum erant. Habebatque rex ibi castra in continente; à quâ, urbem illam, angustum fretum dirimeret.

Legati Tyriorum, præter auream coronam, gratulationis de victoriâ vicem; cómeatus etiam haud malignè, & hospitaliter, ex opido adduxerant. sic tamen ut societatem potiùs, quàm obsequium offerre viderentur.

Et ALEXANDRVM, qui ne in DARIO quidem societatis nomen tulisset; irritabant istiusmodi officia magis, quàm demerebantur.

Quùm itaque rex HERCVLI TYRIO, unde ipse genus ducere falsò gloriabatur, vota solvere, & sacra ex oraculo peragere; idque in ipsâ Vrbe, & solenni Æde, prætenderet: Et illi, qui pro re natâ belli eventum exspectare; neque temerè à DARIO deficere, constituerant; cuiusvis, Græci sive Macedonis, ad se, introitum deprecarentur. In Palætyro, (sive Tyro-vetere) & Templo illic vetustiore, regem, sacra, quæ cuperet, ritè Deo facturum.

Ille, isthoc sophismate, quod in sui cōtumeliam interpretaretur; & innatâ irâ ità exarsit; ut misso feciali, vel ingratiis, intraturum se urbem, aut expugnaturum minaretur.

Illi verò loco, quem à continente, IV. Stadiorum, & præaltum, muros turreisque ambiens, fretum, divideret: & præsentibus copiis, quibus totum illud Mare obtinebant; satis confisi. obsidionem ferre, quà ALEXANDRI conatus necessariò distraherentur; & DARIO gratificari, cui spatium ad belli reliqui adparatum daretur; decrevérunt.

Pœnis etiam, qui ad Sacrum more patrio anniversarium, tum fortè venerant; & ut fortiter ipsi agerent, hortantibus; & auxilia mox Carthagine, stirpis suæ coloniâ, ventura pollicentibus; quò & imbellem ætatem, sexumque, ex urbe obsessâ, transportare fas esset.

ALEXANDER, quantumvis & classem, (absque quâ, nec tormenta procul excussa emitti; nec scalæ mœnibus adplicari posint) in promtu non haberet: & longinquiorem obsidionem, magno sibi ad cætera impedimento, fore prospiceret. Caduceatorum tamen, quos vel belli denuntiandi, vel pacis conciliandæ, Tyrum præmiserat; & Tyrii in mare præcipitarant: indignâ, contra ius gentium, cæde, commotus; urbem obstinatis viribus obsidére constituit.

Et cum iaciendæ altè moles essent, quæ Vrbem continenti committerent; & magna, eâ fini, vis saxorum è Palætyro, quam everterant; & materies ex Libano monte adveheretur; tum iteratis circà molem certaminibus; & Tyrii enavigantes opera incendio subinde consumsérūt; & venti vehementiores compagem aggeris, interfluente undâ, & sæviente Mari, disrupere.

Arabes insuper finitimi, dum moles obsidioni adparatur, & materia è longinquo comportatur; excursiones crebras in lignatores fecére.

Tandem ALEXANDER, classe Rhodiorum & Lyciorum, Phœnicum & Cypriorum, qui certatim ei se dediderant, adiutus; & novi operis molem orsus; & terrestri simul navalique clade, è propinquo, urbem undique opprimens: Tyrios, à Pœnis (qui domestico bello; & Syracusanis Africam urguentibus impedirentur) destitutos, in summam desperationem adegit.

Et post animosa cominùs utrimque ad ipsos muros prœlia, Vrbem VII. post mense (Iust. per proditionem) captam, miserabili clade sævitieq; evertit. *Vt nec veteris, nec novæ Tyri vestigia ulla exstarent.*

VI. virorum M. intrâ urbis munimenta trucidata sunt; eorum, qui captâ etiam patriâ pervicaciter cum armis obstitissent. Bis mille, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus per litus adfixi.

Capta XIII. Mil. (Arrian. XXX. M. sub hastâ venisse, tradit) XV. Mil. à Sidoniis cognatis, clàm, huc illuc, subducta.

ALEXANDER cōpedibus, quas Tyrii, per dementiam, Apollini, ne se desereret, iniecerant, detractis; Herculi, quod ante voverat, sacrificium exsolvit.

NOVÆ

NOVÆ A DARIO PACIS CONDITIONES.

Alteræ, iisdem ferme diebus, DARII litteræ ad ALEXANDRVM adlatæ; & uti Regi inscriptæ.

Dotem dare filiæ suæ, Satipnæ, si ALEXANDER nuptijs eam sibi adiungere velit; regionem omnem, quæ Hellespontum inter, & Halyn amnem, sita est.

Se terris, indè ad Ortum obversis, contentū fore.

Consideraret; Homines, quantamcumq; felicitatem habeant; maiori tamen invidiæ esse obnoxios.

Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera; inani ac puerili mentis adfectu efferatur, & tandem concidat.

Nihil difficilius esse, quàm in illâ ætate tantam capere fortunam. Et regno se pellat: multos amneis & obicis, magna rei sui munimeta, superandos esse.

Senescendam ipsi fore, antè, quam tantum terrarum & gentium, quot Persico imperio pareant, vel sine prælio, obeat & emetiatur.

ALEXANDER; DARIVM, respondit, aliena promittere: quódque totum amiserit: velle partiri. Quæ doti diceret; *victoria sua esse præmia*. tanti belli exiguam mercedem, nisi Persepolim, Bactra, Ecbatana, & ultimi Orientis terminos, imperio suo iam destinasset.

Et certè tuni Rhodij urbem suam, portusque ALEXANDRO dediderant. Et Græci in solenni Isthmiorum concilio, & Iudicio, Regem, ob res pro salute Græciæ & libertate gestas, aureâ corona donandum decreverant.

Neque ipse modò Vrbeis, quæ iugum imperij adhuc recusarent, obibat; sed prætores ipsius & duces, pleraque invaserant. Paphlagoniam, Lycaoniam, Miletum; & Insulas Achaiæ & Asiæ interiectas; Tenedon, Chium, Côn; Lesbum, & in eâ Mitylenen.

DARIVS contrà, desperatâ à Macedone pace, ad reparandas vireis, bellumque impigrè administrandum, animum adiecit. Et suarum copiarum duces in Babylon am convenire: & in cæteris, BESSVM, Bactrianorum Satrapam, suspectâ iam-tum perfidiâ dubium; cum exercitu quàm possit maximo, ad se descendere iubet.

ALEXANDER, ob miram in Persis arcana regni celantium fidem, eorum, quæ apud hostem gererentur, ignatus; Gazam Vrbem, nihil Tyriorum casu territam, obsidebat. Cui BATIS (Ioseph. Iabameses) Satrapa, sive Eunuchus, eximiæ in DARIVM, regem suum, fidei præerat; & muros ingentis operis, modico Arabum præsidio, tuebatur.

IVDAICÆ REIP. PRO TEMPORE STATVS.

Sed & hîc, inter profanos Regum motus, Iudaicæ reip. statum, qui pro tempore fuit, inspiciamus.

Paucis antè annis, quùm IOHANNI (al. Ionathani, qui IOIADÆ Filius, & ELIASIBI Nep. erat) IADDI, qui & Iaddua, Filius, in Pontificatum, Hierosolymis, successisset; eiusque frater MANASSES, SANABALLETIS Chutæi, quem DARIVS Samariæ Satrapam præfecerat; filiam, Nicasôn, Vxorem sibi adsciviset. Et connubium socer, sibi honorificum; & ceu pignus quoddam exoptatæ cum Iudæâ gentis amicitiæ, & hospitij fore, ratus esset. Proceres [illegible] vmitani, qui molestè ferrent, istiusmodi externæ mulieris coniugio, ceu gradum factum, ad patrias deo Connubijs leges, quæ cum profanis gentibus misceri vetant; antiquandas.

Atque adeò prisinarum calamitatum meminisſent, quas Deus istiusmodi flagitijs iritatus, sibi, Iudæis, invexisset, postulabant; *Vt Manasses, aut Vxorem peregrinam missam faceret; aut ab Altaris Templique ministerio arceretur.*

Ille itaque à fratre Pontifice sacris prohibitus; quum apud socerum: *Nolle se uxoris causâ, quantumvis iam eximie diligeret; gentilitio, & [illegible] cati simo apud populareis suos, sacerdotij honore privari*; protestaretur:

Et socer; si filia eius, uxor retineatur, generum non sacerdotio tantùm; sed Pontificatu [illegible], cum totius provinciæ, quam teneret, principatu, auctorum. & in Garizimo, monte totius Samariæ editissimo, & Sichimis proximo, Templum, Hierosolymitano geminum, ædificaturum, polliceretur.

MANASSES apud socerum, ætate iam grandiorem, remansit: & bonâ regis DARII gratiâ, Pontificem se creatum quandoque iri confidens; permultos è sacerdotibus, & Israelitis, rerum novarum cupidos; qui paribus secum exterarum mulierum coniugijs impediti essent; in fidem recepit. Quibus socer, ambitioni generi velificatus, & pecuniam, & agros quos colerent, cum domicilijs, liberaliter attribuit.

Quo autem tempore DARIVS, traducto Euphratem exercitu, in Ciliciâ ALEXANDRVM prælio excipere constituerat; SANABALLETES, statim à regis Persæ victoriâ, (quam certam illi, in tantâ Macedonum paucitate, animo informârat & ominabatur ea, quæ MANASSI, & Iudæis desertoribus, erat pollicitus; præstiturum iactabat.

Verùm ubi, rege victo & in Persidem refugiente, ALEXANDER in Syriam ingressus, Damasco & Sidone occupatis, Tyrum quoque oppugnare perstitit. & scriptis ad summum Iudæorum Pontificem litteris, auxilia, & liberum exercitui suo iter, & rerum venalium forum: aliaque, quæ DARIO Iudæi anteà præstiterant, obsequia imperavit.

Et Pontifice (qui sacramento obstrictus, adversùs DARIVM, dum viveret, perfidè & hostiliter se gerere, nefas esse duceret) ad ea obnitente; minatus est idem; *Se Tyro captâ, in Iudæos Hierosolymamq, ducturum.*

Tum demùm SANABALLETES, temporis opportunitate

tunicatę usus, à DARIO defecit: & IIX. è provinciâ suâ Millib. adsumtis, in castra ALEXANDRI, ad Tyrum, se contulit: & in fidem receptus, eum, pro DARIO, dominum & regem agnovit.

Et liberè quid vellet. elocutus; Generi sui, aliorumque Iudæorum, de Templo, in Samariâ construendo, petitionem, regi exposuit, caussamque commendavit.

„*In rem novi regis esse, ut Iudeorum, gentis, suis omni memoria regibus infida, & usque rebellantis, potentia divideretur.*

Id postquam à rege impetratum est; omni ille ope adnixus Templum in Garizimo ædificavit: & MANASSEM eidem Antistitem præfecit. amplissimum, filiæ suæ posteris, hunc honorem relicturum ratus.

Hinc principium acerbissimi inter vicinos populos odij, & in religione dissidij. quod ad CHRISTI usque Servatoris tempus; atque adeò ad supremum Vrbis Hierosolymitanæ excidium, durarit. Dumalij, MANASSIS Templo & doctrinæ adherescunt: alij, IADDO, (quem quidam Simonem Iustum putarunt) & Hierosolymitano, veterum regum & Prophetarum communi, Templo, & avitâ pietate, particip inr.

Hunc SAMBALLETEN putant Genebr. & Scalig. eumdem esse, cuius mentio 2. Esdr. c. 13. Oroniten, Samaritanorum principem. Cuius filiam, licet alienigenam, quidam, de genere ELIASIBI Pontificis (quem hûc MANASSEM, IADDI Fratrem. ELIASIBI Pronepotem. esse volunt) in uxorem duxerit: quique eo nomine à NEHEMIA sit repulsus.

Et Nehemiam scilicet, ad ALEXANDRI Mag. in Asiam. adventum, pertigisse: & vixisse, plus minus CXXX. ann. à CYRO, scilicet, ad VI. aut VII. ALEXANDRI annum. Vid. sup. ad Nehemiam, quæ in contrarium attulimus, de II. Sannaballatibus; & II. generis eorumdem.

GAZA EXPVGNATVR.

ALEXANDER Gazam, unam sibi urbem, quo minùs securus in Ægyptum intraret, obstare; & se gemino, inter prœliandum, vulnere ab obsessis adfectum, ægrè ferens; aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret (cuius latitudo, duorum stadiorum; & altitudo pedum esset CCL.) eduxit: & velut ex continenti, crebris arietibus & cuniculis, urbem subrui iussit. sic ut interiora quæque, infesta telis essent; & per ruinas milites irreperent.

Cecidêre è Persis & Arabibus, qui II. mensium obsidionem fortiter tolerârant, circiter X. Mill. non incruentâ Macedonibus victoriâ Hostes namque adversis omnes vulneribus, suo quisque loco, cecidisse sunt reperti.

BATIS, cuius fidem & constantiam hostis admirari, & colere debebat; ab iracundo rege; & gloriante; ACHILLEM, à quo genus ipse deduceret. pœnâ in hostem capiendâ, imitari se voluisse; loris per talos traiectis, ad currum religatus, & ab equis admissis, circà urbem, Hectoris exemplo, raptatus & distractus est.

HIEROSOLYMA PERICLITATVR.
ALEXANDRI IN EAM INGRESSVS.

Quùm autem Gazâ expugnatâ, & SANABALLETE ibi, in castris, defuncto; ALEXANDER Hierosolyma iter properè, & infesto exercitu intenderet; IADDVS Pontifex, consilij inops; & extrema, rege sibi, ob neglecta imperia, irato, metuens; supplicationibus populo indictis, & victimis Deo immolatis, ad opem eius confugit: & publicam illi gentis suæ incolumitatem commendavit.

Nocturno itaque per quietem oraculo à Deo cõmonitus. & bono esse animo iussus; *Portas advenanti regi, urbe passim coronatâ, aperiret.* Et populus quidem, candidis vestibus; ipse verò, & reliqui sacerdotes, solenni quisque ordinis cultu, viam prodirent. Novâ hac & venerabili pompâ, ad nuntium propinquantis regis, Sapham usque progressus est.

Et quùm Chaldæi ac Phœnices, ceu furoris regij administri, Vrbis direptionem, & dira civium supplicia, animis præcepissent, & adhuc spirarent; ALEXANDER è longinquo, candidatum populi agmen, & Sacerdotes byssino amictos; Pontificem que, præcinctam auri laminâ, eâque Dei nomen insculpta, tiaram, capite gestantem & hyacinthinâ stolâ exornatum, conspicatus solus, & extrà ordinem, proxim accessit. Eoque comiter salutato, *Nomen illud & Numen arcanum* adoravit.

(Alij addunt, ex equo desiliisse; in genua procidisse; & ad pedes Pontificis prostratū, supplicâsse.)

Quumque Iudæi omnes, uno ore, regem ALEXANDRVM consalutarent, & in orbem cingerent. Syriæ reges, aliique proceres & amici regis, iu hac inusitata animi in rege, tàm subitò commutati, demissione, & clementia, obstupescerent. Rex PARMENIONI curiosius percontanti; *Quid ità ipse, à Principibus adorari solitus, reum nunc supplex adoraret!* hanc caussam subiecit.

Se, dum in Dio adhuc Macedoniæ esset, & istam Asiæ expeditionem animo versaret; *Deum sub eo ipso habitu, quem Pontifex preferret. vidisse:* A quo, macto ut animo esset, & exercitum sine morâ in Asiam deportaret; fuerit confirmatus. *Eius nempe auspicijs, Persarum imperio potiturum.* Vnde nec vanâ spe, nec sine Numine, exercitum in DARIVM duxerit; & iam victoriæ compos factus sit.

Ipse itaque, deducente sacrificorum cœtu, in urbem ingressus, & in Templum conscendens Deo victimas, præeunte sacerdote, immolavit; & suum Pontifici honorem exhibuit.

Qui quùm illi arcanum DANIELIS Vatis librum ostendisset, quo præsignificatum erat: *è Græcis Principibus quemdam, Persas aliquando esse deleturum*; eum ipse se esse laetus ominè interpretatus; Iudæis liberam suis legibus vivendi potestatem, & VII. quoque anno tributi immunitatem, concessit: & privilegia, quæ sub Persis habuerant, confirmavit. Eandem gratiæ prærogativam, ipse etiam

[illegible] Iudæis, qui Babyloniam, Mediamve inco- [illegible] erectus.

Templum quoque in[illegible] [illegible] locupletasse, traditur. & hinc ad [illegible] [illegible]; [illegible] à sacerdo[illegible] quadam revelatum; *Deos Gentium, homines fuisse.*

Data vero cuivis facultate, militiam suam, salvis ubique patriæ religionis ritibus, sequendi; permulti e Iudæis in eam expeditionem nomina dederunt.

Samaritæ autem, quorum tunc caput Sicima, ad montem Garizimum sita, & desertoribus gentis, ac [illegible]onis Iudaicæ, habitata; postquàm animadverterent, Iudæos ab ALEXANDRO tàm comiter munifiqueque habitos esse; pro desultoriâ animorum & studiorum levitate, quâ fortunæ præsenti semper obsequi soliti essent; se quoque Iudæos profiteri decreverunt.

Sed neque recens Sicimitarum Templum suâ præsentia ALEXANDER dignatus est; neque Sabbatici ijs anni tributum remisit.

IADDO, paullo-post defuncto, ONIAS F. successit.

Annus ille ALEXANDRI; Iudæis, tamquam fuit ex Ægypto olim Egressûs Malelimus, in celebritate fuit. Et pactus cum ijs rex dicitur; *Vt ab eo deinceps anno, publica & privata actorum conventorumque instrumenta obsignarentur.*

Sub idem tempus, ex quibus nescio Rabbinis, vult Genebr. EZRAM, ZACHARIAM, AGGÆVM & Vatum omnium postremum MALACHIAM, è vita decessisse. Vid DARII Hystaspidæ priores regni annos. Res refutatione vix digna.

3622. | 318.
5. Alexand.

ÆGYPTIORVM A PERSIS DEFECTIO.

Ægypti, Persarum in imperando crudelitati,& exec[illegible] ab ijs subinde, in patria Deorum delubra & sacra [illegible] interpretabantur) impietati, iam olim [illegible] ad speciem advenientis ALEXANDRI erexe[illegible] animos.

Atque ille, VII. die pòst quàm à Gazâ copias moverat; in eam Ægypti regionem pervénit, quæ Castra dein ALEXANDRI dicta sunt. Et pedestribus copijs Pelusium, quò naves è Phœnice erant adpulsæ, petere iussis; ipse, cum expeditâ manu, Nilo amne vectus est.

Interque MAZACES (Curt. Astaces) Ægypti Satrapa; rebus DARII iam inclinatis diffisus; in provinciam interiorem, & in urbeis, Memphim & H[illegible]polim, amicè & sine certamine, traditis etiam [illegible] talentis,& regiâ supellectili; recepit.

Re[illegible] usque ibi compositis, & sacris ludisque perfectis; itâ ut nihil ex patrio Ægyptiorum more, [illegible] etiam API, mutaret: [illegible] HAMMONIS oraculum, exemplo PERSEI, & HERCVLIS, progenitorum [illegible] adire statuit: de futurorum eventu, & [illegible] ne suâ, Deum consulturus.

[illegible] gene[illegible] sui auctorem, haud contentus [illegible] fastigio, aut credebat, aut credi volebat; quod mater OLYMPIAS ex serpente concepisse [illegible] viro olim confessa esset; & ipsâ, ceu stupri com[illegible]perta, ab eo dimissa.

IOVIS HAMMONIS ORACVLVM.

[illegible] ob aquarum penuriam, & campos alto sabu[illegible] teis, [illegible] sive serpentes, sive [illegible] res & duces, tu[illegible] traduntur.

Se[illegible] D[illegible] consecrata, (& à DANAO Ægyptio [illegible] condita) inter vastas solitudines; amoen[illegible] atque arborum frugiferarum ramis, & [illegible] tecta. Et multi fontes, dulcibus aquis p[illegible] manantes, non sine perpetuâ verni cœli temperie, (quod sub ipsis Cancri ardoribus, mirum) silvas alunt.

Rex, à sacerdote subornato, sive in adulatione in composito; *Iovis filius* (ficto linguæ errore; χαῖρε παῖ διὸς, pro, χαῖρε παιδίον) salutatus: & humanæ sortis obitus, nomen, uti omen, accepit, & agnovit.

„ *Sibi totius orbis imperium fatis destinari; & invictum fore, donec excederet ad Deos.* PHILIPPI quidem interfectores luisse supplicia: sed Patrem eius nullo scelere posse violari.

Comitibus quoque eius, aulicis, responsum; gratum fore Hammoni, Iovi, si regem divino honore colerent.

Porrò HAMMON iste, Arieus supernè, & infernè Hominis specie, adoratus; videtur esse Ham, sive Cham, à Patre Noacho olim diris devotus.

Et ipse ALEXANDER, ut eius se filium preferret; Cornutus fingi à statuarijs voluit; & hominis pulcritudinem belluino cornu dehonestavit.

Hinc aucta illi insolentia, qui nimia felicitatis modum ferre non posset. Exemtâ illa comitate, quam & Græcorũ litteris, & priscis severisq, Macedonum institutis, didicerat.

In itinere Cyrenæi, è Libyâ, obvij ALEXANDRO se suaque omnia, pacem petentes, ultrò dedidere. cum quibus amicitiam pro tempore coniunxit.

ALEXANDRIÆ CONDITVS.

Ab Hammone autem reversus; ut à Mari (& Paratonio) ad Mareotim Paludem, quæ haud procul insulâ Pharo, iuxta Canobicum Nili ostium, sita est; pervenit. Et insulam eam [illegible] magnæ sedis capacem esse existimans; [illegible] condendæ, urbi ex suo nomine, ALEXANDRIÆ, locum, (qui antiquitus, in sacris, No; & Straboni, Rhacotes, dictus,) in Africæ parte, elegit.

Complexusq; quidquid spatij est inter Paludem & Mare, LXXX. stadiorum muris ambitum, destinavit.

ſtinavit: DINOCRATE ita metante, ut vici omnes Eteſiarum flatibus perſpirarentur: & ipſe ſitus, Macedonicæ Chlamydis inſtar præferret; atque in angulos prominenteis hinc inde procurreret.

Omiſsâ in præſens ulterioris in Ægyptum, & Æthiopiam, peregrinationis cupidine, ad imminens à DARIO bellum, cuius multo maior ſuperérat moles; ſe convertit. Et colonis ex finitimâ regione Alexandriam commigrare iuſſis, novam Vrbem magnâ Macedonum multitudine implevit; & caput Ægypti eſſe voluit.

Et quum ſub id tempus Samaritæ ANDROMACHVM quem ipſe Syriæ præfecerat, [illegible] cremáſſent; ad eius necem vindicandam, ſumm[â] cum celeritate in Palæſtinam contendit: & tanti f[acinoris] auctores, ſibi traditos, extremo igni ſuppl[icio] adfecit.

AMPHOTERVM, claſſis præfectum, ad liberandam Cretam (cuius pleraque, & Perſarum, & Piratarum armis, obſidebantur) miſit. Et M[are] qu[od] re ge utroque in bellum converſo, prædon[ibus] [e]rat obnoxium & infeſtum; à Piraticis conatibus vindicare iuſſit.

3623. | 6. Alexand. | 327.

NOVVS VTRIMQVE BELLI ADPARATVS.

DARIVS verò, ubi cognovit ALEXANDRVM, rebus in Ægypto Africáque compoſitis, iter ſuis ad Euphratem pronunciáſſe: eumque cum omnibus copijs, quamcumque ipſe petijſſet regionem, eodem venturum. Omnia longinquarum etiam gentium auxilia ad Babyloniam contrahi iuſſit: ut dimidio fermè maior eſſet exercitus, quàm in Ciliciâ fuerat.

Et motis Babylone caſtris, quùm Tigri ſuperato, haud procul abeſſe hoſtem audiſſet; MAZÆO prætori VI. equi um Millia attribuit. qui partim tranſitu amnis h. ſtem arceret; partim regionem, quam ALEXANDER eſſet aditurus popularetur atque incenderet. Credens *inopiâ debellari poſſe, qui nihil haberet, niſi quod rapiendo occupáſſet.* Ipſi autem, & ſuis, commeatus alij terrâ; alij Tigri, adfatim ſubveherentur.

Iamque Lyco amne Ponte iuncto, ad Gaugamela; & indè, Bumado tranſito, haud procul ab Arbelis, (quem vicum novâ ſuorum clade nobilem eſſet facturus) caſtra poſuerat:

Quùm ALEXANDER, Vndenis caſtris, ad Euphratem pervenit; & MAZÆO non auſo ſui periculum facere, ſed ultrà amnem omnia flammis vaſtante; ripâ iam deſertâ, & Pontibus, quos ille mutilárat, refectis; exercitum tranſduxit. Et quarto die, præter Arbela, ad Tigrim progreſſus, copijs, non ſine moleſtiâ & ſarcinarum iacturâ, tranſmiſsis; ibi ſtativa habuit.

Milites, Lunâ tum deficiente, & ſanguinis colore offusâ, perturbatos, editis in vulgum Ægyptiorum vatum reſponſis; *Lunam, quæ Perſarum ſit propria, quoties deficit; cladem & ruinam illi genti portendere*; ad fiduciam erexit.

Atque iter, Tigrim inter à lævâ, & Gordyæos (al. Sogdianos) monteis, à dextrâ, ingreſſus; in Perſicos Darij exploratores. ſive equites præcurſores. inci[dit]. quorum pleriſque, aut cæſis, aut captis; flammas, quas fugientes illi tectis & horreis paſsim inijciebant, exſtingui curavit. Atque itá copiâ commeatuû inſtructus. quatriduû eodem loci ſubſtitit. Vbi interceptas Darij litteras, quibus Græci milites ad regem ſuum interficiendum ſolicitabantur; ſilentio ſalutari ſuppreſsit.

Et quùm caſtrà indè moventi nuntiatum eſſ[et]: Vxorem Darij, & viæ labore, & animi ægritu[dine] (al. Partûs dolore, ſive ex colliſione fœtûs abi[ecti]) inter ſocrûs, & virginum filiarum, manus, collapſam, & extinctam eſſe; eius, quam ſemel tant[um] viderat, morti illacrymatus, & exſequias benig[nè] proſecutus eſt.

Quæ officia in hoſte per ſpadonem DARIO n[un]tiata, ALEXANDRO, qui caſtè ſanctéque capti[vam] reginam habuiſſet, eique veris lacrymis paren[taſſet]; *non tàm iuſto hoſti, quàm miſericordi victori*, [bene] precari; & regnum Aſiæ, ſecundum ſe, a[ptare] impulérunt.

Itaque, quamquàm pace fruſtrà bis petitâ, omnia in bellum conſilia converterat; victus tamen clementiâ & continentiâ hoſtis, per legatos, è cognatis intimos, novas pacis conditiones tulit;

„ *Se, qui anteà imperio Alexandri finem deſtináſſet Halym, amnem, qui Lydium terminet: nunc quidquid Helleſpontum inter, & Euphratem eſt, in dotem filiæ, quam eidem lubens tradat, offerre.*

„ *Pro III. corporibus, matris, & filiarum, XXX. (fort. CCC.) auri talenta acciperet.*

„ *Et Ochum F. quem in poteſtate habeat, pacis ac fidei obſidem, retineret.*

Alia, ad animi moderationem, addita. Et gratiæ actæ, quod nihil hoſtile aut inclementius in captivos deſignáſſet.

Ad hæc ALEXANDER; qui non pecuniam, [ut] PARMENIO ſuadebat; ſed gloriam mallet: neq[ue] ſe mercatorem; ſed regem eſſe meminiſſet; reſpondit:

„ *Quæ clementer & liberaliter feciſſet; non amicitiæ Perſarum tribuiſſe, ſed naturæ ſuæ.*

„ *Perſam, bonâ fide à ſe pacem non petere; qui modò milites ſuos ad proditionem; modò amicos ad perniciem ſuam, pecuniâ ſolicitárit.*

„ *Eum itaq; ad internecionem ſibi per[ſe]quendum, qui non iuſtus hoſtis, ſed veneficus ſit percuſſor.*

„ *Iam ſe ultrà Euphratem eſſe: Et [illegible] tis, quam promittat, terminu[m] ca[ſ]tris [illegible]*

„ *Si rex ipſi ſecundus, & non par haberi v[elit], verbum non commuturo. Alioqui, uti nec II. [Soli]bus regi poteſt mundus; ità nec duo ſu[mma]s [regna] ſalvo terrarum ſtatu habere poſſe. Proinde a[ut de]*

ditionem

... ant ... astinum bellum pararet.

... ad DARIVM dimissi, certamen adesse denuntiant.

PVGNA AD ARBELA.

Ille, qui memor, superiore praelio, plurimum copijs ... explicandis Ciliciae angustias incommodasse, patentibus in campis decernere optabat; iussis ... Militibus, aciem disponit.

Cuius exercitus summa, CVRTIO XLV. equitum: & CC. Peditum Millib. comprehenditur.

ARRIANO, CD. equitum, & decies centenis peditum, Millib. praeter CC. currus falcatos, & XV. elephantos.

Iustin. C. equitum, & CD. peditum Millib.

Diodor. CC. equitum, & DCCC. peditum Millib.

ALEXANDER, qui, ARIANO teste, VII. equitum Millia, & quadragies Mille tantùm pedites habebat, ... ex subito, ob hostium multitudinem, pa... firmatos, collem editum, quem MAZAEVS; à DARIO ad itinera, quà hostis cumque transiturus esset, occupanda, praemissus, cum XXX. equitum Millib. ... nsederat; & ad suos rediens mòx deseruerat; occupare iussit. Vnde acies hostium, quae in amporum planitie explicabatur, despici possit.

... in loco quùm castra munijsset, & vallum ... et & in tantà extremi periculi propinquitate, (... quippe ventum erat, undè recipi exercitus, ... victor, aut sine clade, non posset) consilium ... quid optimum factu esset, exquirens. ... PARMENIONIS suasione, qui furto, non praelio opus, pro tempore, esse censebat: *Intempestâ ... nocte, hostes moribus, & linguâ discordes ... opprimi ...* Ipse palàm, luce, hostem adgredi, & ... Marte victoriam adipisci, decrevit.

Nocte, in merâ solicitudine, utrisque castris, ... ; quum DARIVS, unà cum ducibus, ... in armis stantium, non sine exhortatione ... circumiret; tum ALEXANDER somno, ... partim dubia animi, omnia circumspe... anxietas; partim repentina, rebus in ... eventum libratis, securitas, concilia... ob ... optatam diu, etiam ultrò oblatam, ... cum universis DARII copijs confli... (... atem) correptus, & aegrè à PARMENIONE excitatus; Ab hoste, aciem instructam propè iam admoveri: Et militem ipsius adhuc ... & incompositum, ducis exspectare ..., cognovit. Mox itaque signum pugnae, ... impetrans, copias prorupto vallo exeuntes ... ordine disponit.

... cornu PARMENIONI tuendum dedit: Ipse dextro stetit.

Et ... loco, quem transfuga quidam ... ferreis ... ibus stratum esse, circu... qu... prudenter evitato; DARIO ... laevo suorum cornu praeerat, occurrit ...

... bus Massagetis, duce BESSO, in ... ALEXANDRI cornu invehi iussis; fal... quos antè se agebat, signo dato,

universos in hostem obiectum effudit. Et Macedones, qui laxatis sentim ordinibus, currui à ... monitu, non cesserant, effusâ fuga aciem ibi turbaverunt.

Alterâ ex parte equites à MAZAEO ad diripienda hostis impedimenta, quae cum captivis, in colle, quem dixi, modico cum praesidio, ALEXANDER constituerat) circumvecti, tantum perculsis metum iniecerunt; ut postea-quam PARMENIONI, contemnere sarcinarum damnum, & nihil subsidij aut virium ex acie subducere à rege iussus esset; plerosque custodum impune caederent: & captivi, vinculis ruptis, obvia quaeque, queis armari possint, raperent: & suorum equitatui aggregati, Macedonas, ancipiti circumventos malo, invaderent.

Neque tamen SISYGAMBIM, cui vicisse DARIVM filium nuntiabant; quòd praecoce gaudio fortunam iritare vereretur; inducere ad fugam possent.

Licet AMYNTAS, equitum ALEXANDRI praefectus, qui opem impedimentis laturus, cum paucis turmis, advenerat; vix tentato, adversus Scythas raptores, certamine, ad regem, cà re solicitum, refugisset. Et A... TES, hasta... orum, (quos sarissophoros vocant) dux, eodem submissus, quantumvis ducem Scytharum occidisset; Bactrianis à Dario supervenientibus, penè cum suis obtritus esset.

Quùm Persae itaque clamore tùm sublato, qualem victores solent edere, in hostem, quasi ubique profligatum, incurrerent: ALEXANDER, quà rarior in dextro Persarum cornu erat acies, in laxatos, ex Bactrianorum ad impedimenta discessu, ordines invadit, & multâ caede invehitur.

Sed Persis, qui in laevo cornu erant, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponentibus: & Agrianis vicissim Barbaros adortis; & aversos caedendo, ut se, à rege oppugnando, in ipsos converterent, cogentibus; turbatae erant utrimque acies.

Et quoniam Bactriani, impedimentis hostium direptis, reversi, ordines suos reciperare non poterant; plurima simul, abrupta à caeteris, agmina, ubicumque alium alij sors miscuerat, dimicabant.

Et duo reges, iunctis propè agminibus, hic curru, ille equo vectus, suos ad praelium accendebant. Eosque delecti quique, non sine mutuo periculo tuebantur: quod sibi quisque cari regis, huius, aut illius, decus ... peterent.

Aquila interea paullulùm suprà caput ALEXANDRI, placido volitans, & pendenti similis; & nullis motibus, in pugnam intentis, monstrata, haud dubium victoriae auspicium fuisse proditur.

Quò & alter accessit casus, qui totam ferè Persarum, aequo adhuc Marte pugnantium, aciem & spem, turbavit.

Nam quum auriga Darij, hastâ, sive telo, quod ALEXANDER in ipsum regem contorserat, & aberrarat; transfixus esset: didicus est inconditó clamore per agmina rumor, de regis caede: ut cognati eius, atque armigeri, currū in fugam, equis temerè raptantibus, effusum destituerent. Et ipse stricto

acinace

acinace dubitaret; an fugæ dedecus honestâ morte præverteret.

Sed dum pugnanteis etiam-num suos destituere erubescit; & spem inter, metumque, hæsitat: ipsi Persæ sensim cedere, & ordines laxare.

At Macedones, rege instigante, & equos subinde mutante; aut resistentium adversa ora, aut fugientium terga fodere. Quum que iam non pugna, sed cædes esset; DARIUS quoque currum suum in fugam vertit.

In lævo autem Macedonum cornu, quod PARMENIO iubebatur; longè aliâ fortunâ res utriusque partis gerebatur. Vbi MAZÆUS, cum omni suorum equitatu, vehementer urguebat Macedonum alas. Etiam aciem circumvehi cœperat; quum PARMENIO, ALEXANDRO, per equites, nuntiari exercitûs sui discrimen iubet.

Sed ille iam fugientium, cum rege DARIO, tergis imminens, multum viæ processerat. & isto nuntio eripi sibi è manibus victoriam, frendebat.

Interim ad MAZÆUM, superati, & fugientis regis Darij, fama pervenerat. Atque is fortunâ partium territus, licet validior, perculsis segniùs instabat.

Quâ vincendi, & sui expediendi occasione utendum sibi ratus PARMENIO, Thessalos equites, in hostem, qui pedem referret, & pavorem proderet; subditis calcaribus, proruere iubet. Vt illi iam non sensim, sed citato gradu recederent. nec quidquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant; deesset.

Quumque PARMENIO, fortunæ regis ignatus, suos ab insequendo repressisset; Tum MAZÆUS, dato fugæ spatio, non rectâ, sed maiore circuitu, & Tigrim superavit, & Babylonem, cum devicti exercitûs reliquijs, intravit.

DARIUS autem, paucis fugæ comitibus, ad Lycum amnem contenderat. Quem postquàm ponte traiecisset; cum non recidit; sed suorum, è fugâ consequentium, vicem miseratus, & saluti consultum cupiens interdum reliquit. Qui, *Insequenti hosti iter dare malle* se diceret, *quàm suis fugientibus auferre*. Atque itâ ingens spatium fugâ emensus, mediâ ferè nocte ad Arbella pervenit.

Sed hic scriptores Græci, loca & flumina confundunt. dum loci celebritate moti, Arbella potius, urbem eâ tempestate nobilem; quàm Gaugamela, vicum incelebrem, à Dario Hystaspide conditum; & Camelo, annonæ regiæ olim baiulo, consecratum; huius prælij memoria, an clade l insignire voluerunt.

ALEXANDER, ad Lycum usque amnem fugienteis, quos nimodò pons, quem dixi, sed ne amnis quidem capiebat, persecutus; suorum ulteriùs cursum inhibuit. Et tempus quidem dici, in noctem præceps, caussa fuit; sed re-verâ de lævo cornu, & PARMENIONE, ibi laborante, adhuc sollicitus; ad opem suis ferendam, reverti statuit.

Dumque sibimissi à PARMENIONE equites, eidem, signa iam convertenti, illius quoque partis, sive Cornu lævi, victoriam in itinere nuntiarent. & [illegible] ias in castra re[illegible]. Paucis inc[illegible] [illegible]bus, & victoria quasi perfectâ ovantibus;

repentè, ex adv[illegible] paruit. & con[illegible] m[illegible]as in [illegible]

Rex, præ[illegible] un equ[illegible] tem, hasta transixit: Eoque ex equ[illegible] ximum, ac deinde pluter e dem [illegible] micis quoque eius, turba[illegible] Barbari tandem (quibus, obscu[illegible] videretur, quàm pugna) diver[illegible] irent. Et tex periculo extra-ordi[illegible] incolumeis suos in castra deinde perduc[illegible]

Cecidisse hoc universè prœlio, è Pers[illegible] tradit, XL. Mill.

Macedonum verò minùs quàm [illegible] deratos.

Diod. XC. Mill. tàm Peditum, quàm equ[illegible] Persarum: Macedonum, D, cæsos.

Orosius; Tribus, quæ memoravi, prœl[illegible] decies-centena Persarum Millia, varia pe[illegible] absumta.

(CHYTR. ET LESSIOR. pugnatum volunt, [illegible] Augusti. CURT. Iulio. ARRIAN. mense Pyanep[illegible] ne. hoc est, Octobri.)

Hoc prœlio, inquit Iustin. A[illegible] imperium ALEXANDER rapuit v. p[illegible] acceptum Macedoniæ regnum, a[illegible]

Curt. lib. 5. ex personâ DARII *Itâ Dij fata ordinavêre. ut Persarum im[illegible] rium, quod secundo cursu per annos, CCXXX. ad summum fastigium evexera[illegible] concuterent. Admonerentque nos fragili tatis humanæ; cuius nimia in prosperis [illegible] bus oblivio est.*

Scalig. l. 5. Em. Temp. Initium, inquit, [illegible] Asiatici, Alexandrei, (quod & Græc[illegible] tur) pertinet ad cladem Darij, & prœlium a[illegible] gamela commissum, Calend. Octob. Tun[illegible] ALEXANDER Imperator Asiæ salutatus est a[illegible] citu. Ex Plutarc. *Hoc pugna illius eventu, imperium Persarum omninò subverti visum est. & A-LEXANDER rex Asiæ renuntiatus*, D[illegible] gnifice sacrificavit. Amicis opes, domos, [illegible] cias est elargitus. Et ambiti[illegible] ad Græc[illegible] *Velle se, ut iniusti dominatus passim tollantur, & immunes suis ipsi legibus vivant.*

Genebr. ait Hebræos tradere; Mon[illegible] Persicam tantum LII. annis durâsse. quo[illegible] Darium (Medum) aut certe Cyrum, [illegible] imperaturi adsi mentur, Dan. a. Ipse verò [illegible] CXLI. ann. multis regibus omiss[illegible]

Sev. SULPIT. Regnum Per[illegible] CCL. ann. pro CCXL. qu[illegible] ART[illegible] annos LXII. Alioqui neb[illegible]cum [illegible]

In hunc VI. ALEXAN[illegible] annum MONARCHÆ, incidit prin[illegible] Callippicarum. annor. LXX[illegible] ista Periodus IV. Cyclis M[illegible]onis, [illegible] piadas

piadas complectebatur. Eam autem à Lunę Eclipsi, quæ pugnam ad Arbela antecessit, CALLIPPVS, exorsus est. Scal. in annum sequentem distulisse putat.

PLIN. Nobilis apud Arbela, ALEXANDRI Mag. victoria, Lunā defecisse noctis hora II. prodita est.

Capell. Luna deficit, primo Magnorum Cereris mysteriorum die, Boëdromionis XVI. Septembr. ex. undecimo die ante pugnam.

Hæc PERSICA MONARCHIA ità eversa, permansit usque ad ARSACEM Parthum, per c. ann. cuius posteri Arsacidæ.

In potestate verò posterorū ALEXANDRI, per ccc. ann. usque ad Iul. & Aug. Cæsares, varie perstitit.

CALLISTHENES, Nepos Aristotelis, Alexandreæ expeditionis Comes, scripsisse ad avunculum traditur:

A primo Babyloniæ & Ninives rege, ad ALEXANDR. Magnum, M. DCCCCIII. annos intercessisse. idque ex cœlestibus Babylonior. observationibus.

Qui numerus si trahatur à Diluvio; CXXXI. annos modùm reperientur, quùm NIMRODVS regnare occepit.

I. BECAN. CRONIOR. 4. Quum ALEXANDER Babyloniam occupavit, MMMDCXXXVI. anni ab Orb. Cond. numerabantur. Vndè colligatur; Observationes Babylonior. ad Mundi annum, MDCCXXXI. ascendere; quo tempore NEMBRODVS potuerit natus, plus minus, XLI. ann. Si CHVS, statim à Diluvio genitus, NIMBRODVM anno ætatis suæ XXX. procreārit.

Sic Func. Ab Orb. C. ad Nat. CHRIST. putat ann. 3963. Demtis hinc 327. ann. antè Nat. CHR. à Alexandri Monarchia existunt illi 3636. ab Orb. Cond. ad ALEXANDRVM.

Dissentit à nostrâ Chronologiâ, in annis 13. uti & Chytræus.

BELLA ALIBI GESTA.

Antè quàm ad res gestas ALEXANDRI Magn. quæ prœlium ad Arbela sunt consecutæ, ulteriùs persequendas adgrediamur; ea quæ sub idem pænè tempus, aut paullo anteriùs, diversis locis contigérunt, & de quibus per epistolas, è Macedoniâ ab ANTIPATRO, vicario Græciæ moderatore, redditas, certior tum commodùm factus est idem ALEXANDER. Bella nempe, AGIDIS, regis Spartanorum, in Græciâ; & ALEXANDRI Epirotæ in Italiâ; & SOPYRIONIS in Scythiâ; breviter delibanda esse, haud abs re duximus.

Post ALEXANDRI namq; in Asiam profectionem, & prosperâ aliquot eius cum DARIO, Persisque ducibus, prœlia, Græcia fermè omnis (præter Athenienses) Macedonicæ fortunæ incrementa, reformidans; & rebus Darij nondum penitùs accisis, in recuperandæ libertatis occasionem intenta: & Thracum exemplo, (qui duce MEMNONE, ab ALEXANDRO deficere, & bellum pro Persis moliri cæperāt) invitata Lacedæmoniorum, qui PHILIPPI ALEXANDRIQ. pacem legesque soli spreverant, auctoritatem secuta: ad arma concurrebat.

Sed ANTIPATER, rebus in Thraciâ utcumque compositis, & contractis è sociorum delectu, ad XL. hominum Millia, copijs, motum illum in ipso pęnè ortu oppressit.

Nam & Lacedæmonij, magno prœlio in ipsâ Peloponneso victi sunt: & ipse rex AGIS, hic fortiter pugnans, occubuit. Ceciderē ex Lacedæmonijs, v. Mill. & cccLx. Ex Macedonibus haud amplius ccc. (al. III. Mill. & D.)

ANTIPATER ipse, agere arbitrum victoriæ, ob perspectam sibi ALEXANDRI ambitionem, non ausus; Concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit. Et ab illo Lacedæmonij, nihil aliud, quàm ut Oratores mittere ad Regem liceret, precati, gratè veniam defectionis, præter auctores, impetraverūt.

Megapolitani, quorum urbs obsessa erat, à defectione; Achæis & Ætolis (al. Eleis) cxx. talenta dare iussi.

Porrò ALEXANDER, Epiri rex, Molossus cognomine, in Italiam à Tarentinis, in auxilium adversus Bruttios (Strab. l. 6. Messapios & Lucanos) sollicitatus, ità cupide, ex æmulatione, fuerat profectus; *quasi divisô inter se orbe terrarum*, ALEXANDRO Macedoni, OLYMPIADIS, sororis suæ Filio. *Orienti; sibi Occidens sorte contigisset. Et non minorem ipse rerum materiam, in Italiâ, Africâ, Siciliâq; quam ille in Asiâ & in Persis, habiturus esset.*

Huc accedebat; quòd si ut ALEXANDRO Macedoni Delphica oracula insidias in Macedoniâ; ità huic responsum Dodonæi Iovis, urbem Pandosiā, amnemque Acherusium, loca fatalia prædixerat. Quæ utraque quùm in Epiro essent; ignarus eadem in Italiâ esse, ad declinanda fatorum pericula, peregrinam militiam cupidiùs elegerat.

Primùm ibi cum Apulis bellum gessit: & mòx, ob quædam antiquitatis fata, quibus illi Brundisiū ab Ætolis conditum, & interceptum sibi olim vindicārant; composuit. Et pace cum Metapontinis, a... lijsque; & cum Romanis etiam factâ, quùm Lucani Bruttijque, ex quibus aliquot urbeis ceperat, finitimorum auxilijs aucti, acrius bellum repeterent; ipse rex iuxtà urbem & flumen, quorum fatale nomen non prius, quàm occideretur, cognoverat; interfectus est. Et moriens. *Non in patria sibi fuisse periculosam mortem, propter quam patriam fugerat;* intellexit. Corpus eius, quod hostes indignè concīderant & mulcārant, Thurij publicè redemtum, sepulturæ tradiderunt.

Agell. l. 17. tradit eum in Italiam venisse; ut bellum pop. Rom. faceret: Cuius fama & virtus apud exteras genteis enitescere iam-tum cœptabat. Sed priusquam bellum iniret, vitâ decessisse. Eumq; in traiectu iactâsse; *Se quidem ad Romanos ire, quasi in ἀνδρωνῖτιν: Macedonem isse ad Persas, quasi in γυναικωνῖτιν.*

Diodor. Hæc à Molosso in Italiâ gesta putat, PHILIPPO ALEXANDRI M. Patre adhuc superstite, & bello nondum in Asiam translato.

SOPYRION interea, quem Ponti Thraciæque præfectum ALEXANDER reliquerat, & ipse audendum sibi aliquid ratus; coacto ad xxx. M. exercitu, Scythis finitimis bellum intulit. Cæsusque cum omnibus copijs, pœnas genti innoxiæ, & temerè ad bellū sollicitatæ, expendit. Vid. inf. ad ann. O.C. 3627.

ALEXANDER, ab asperâ & ingenti illâ, quam memoravimus, ad Gaugamela, victoriâ, opulentissimis Darij castris potitus; & postero die victoriæ vestigia acriter persecutus; Arbellam, DC. indè stadijs dissitam, petivit.

Eodem namque, mediâ ferè nocte, DARIVS, cum magnâ amicorum militumque parte, è fugâ pervenerat: & plenâ desperationis apud suos oratione, ALEXANDRI eiusque militum aviditati celeberrimas urbeis, agrosque omni copiâ rerum abundanteis; aliaque, *ceu onera & ulterioris victoriæ, sive expeditionis impedimenta*, relinquenda esse persuaserat. *Id suis scilicet rebus, tali in statu, saluti fore*: qui deserta cum expeditâ manu petere; & ex ultimis regni, quæ adhuc intacta essent, bello vireis haud ægrè reparare constituisset. quibus hostem, *predâ, & pretiosâ supellectili onustum*, & pellicum spadonumque agmine stipatum, vicissim vinceret.

Quod eius sive imperium, sive consilium secutis ducibus, ipse in Mediæ fineis ingressus est. Ibi prœlij fugæque reliquias, inermeis, armat: è finitimis gentibus novum militem evocat: & earum regionum præfectos, ut in pristinâ ergà se fide persistent, commonefacit.

ALEXANDRO verò advenienti, Arbella, quò totius pænè exercitûs opes fuerant initiò congestæ; cum diu gazâ, (quæ IV. Millib. (al. C. Millib. & XX.) talentûm, æstimaretur) ultrò tradita sunt.

Inde itinere, per uberrimos, Mesopotamiæ campos, Tigrim inter & Euphratem, instituto, quartis castris ad Mennin urbem pervenit.

Et Babylonem procedenti, MAZÆVS, quem ex acie in eam urbem confugisse diximus, obvius cum liberis, & supplex, urbem seseque dedidit. Et Bagophanes, Arcis, regiæque pecuniæ custos, cum magni pretij muneribus, & lætis Magorum Chaldæorumque carminibus, & effusis civium in victorem laudibus, in urbem arcemque, quadrato agmine cinctum & curru vectum, lætus excepit.

Hac in urbe, *ad illectamenta voluptatum, & disciplinæ militaris corruptelam: ad convivaleis ludos, & publicas lubidines*, instructissimâ, diutiùs commoratus. rex cum exercitu; pecuniâ Darij recognitâ, & facto liberaliter militibus donativo; dum castra indè moveret; nova militiæ, peditum equitumque supplementa, ab ANTIPATRO, ex Macedoniâ, Thraciâ, Peloponneso, duce AMYNTA, Andromenis F. præter L. Macedoniæ Principum liberos, regij corporis custodes & ministros, adducebat.

Præfectis deinde, citeriori cuique regioni, iusto cum præsidio relictis; & rebus in Babyloniâ compositis; postquam in Satrapenen, terram omni commeatu abundantem, pervenisset; & rem ibi multarem per otium, delectis Chiliarchis, & equitum præfectis, ex antiquâ disciplinâ, constituisset; Susa iam-iam adituro, ABVLITES, regionis eius præfectus; sive Darij iussu, ut ALEXANDRVM præda retineret; sive suâ sponte, filium obviàm misit, traditurum se urbem pollicens.

Eò ut intravit, incredibilem ex thesauris pecuniæ summam egessit: L. M. talentûm argenti rudi pôdere, & IX. M. talentor. auri, Daricâ formâ signati. *Sic opes tantæ, à multis regibus, & longâ ætate, in spem posterorum, cumulatæ, unâ horâ in externi regis manus sunt delapsæ.*

Indè rex quartis castris ad fluviû pervenit, quem Pasitigrim incolæ vocant; qui que in montibus Vxiorum (qui Susis finitimi, in primam Per[illegible] excurrunt) ortus, post dispare[m], & lo[illegible] rum tractum, Persico se Mari insinuat.

Præerat regioni MADATES, ultima pr[illegible] & DARIO. quem propinqua cognatione con[illegible], experiri, locumque tueri certus.

Rex amne superato in impeditam asp[illegible] Vxiorum regionem, ingressus, & à peritis l[illegible] edoctus, occultum iter esse per calleis, & a[illegible] ab urbe. Si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros.

Id consilium quùm placuisset, & tum ipse ad[illegible] tis a fronte turribus, urbem adoriretur; tum i[illegible] q[illegible] submissi per calleis penetrârant, sese super [illegible] de-improviso ostentarent: ad ancipitem utrimq[illegible] conspectum, & animi hostium labare & Ma[illegible] nes acrius prœlium inire cœpêrunt. Magna [illegible] illorum pars, urbe desertâ, in arcem concesse[illegible]

Quibus quùm initiò, licet oratores ad [illegible] pr[illegible] candum misissent, nullum veniæ esse l[illegible] respondisset: tandem SISYGAMBIS, qu[illegible], [illegible] gando regi, clàm per nuntios subornârant, [illegible] cessione; non MADATI modò, uti re[illegible] pinquo, ignovit; sed omneis, & dedit[illegible], [illegible] ptivos, libertate atque immunitate dona[illegible], [illegible] be intactâ, agros sine tributo colere permi[illegible]

ARRIAN. tradit, Vxiorum eos, qui plana [illegible] rent, & Persicæ Satrapiæ antè paruissen[illegible], A[illegible] XANDRO deditionem fecisse. Montanos vero [illegible] sis subiectos numquam fuisse. Eosque ALEXAND[illegible] advenienti nuntiasse; se nequaquam passuros cum exercitu in Persas transeat, nisi tantumde[illegible] ret, quantum à Persarum regibus, pro libero transitu, accipere consuéssent.

Sed ALEXANDER eo, quo diximus, strate[illegible] mate usus, utrimque oppressos, & Maced[illegible] celeritate consternatos; vel cecidit, vel [illegible] vertit. Et illi ægrè ab eodem impetrârunt, salvâ agrorum suorum possessione, annua [illegible] ta victori pendere. Equos nempe C. [illegible] ta D. & XXX. Pecudum Millia; quibus solis abundabant.

Tunc divisis cum PARMENIONE copijs, il[illegible] quidem campestri itinere procedere iubet; [illegible] verò, cum expeditis, iuga montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. tertio die, Persidem; quincto, angustias in[illegible] vit, quas illi Susidas Pylas vocant quas[illegible]que A[illegible] RIOBARZANES, cum XV. Peditum Mi[illegible] (al. [illegible] Peditum, & VII. equitum Millib.) occupâra[illegible]

Indè rex, licet multa, in prærupta cautium e[illegible] tendo, conatus, & sæpius cum damno ac pud[illegible] pulsus; atque adeò signo receptui da[illegible] angustijs, in quas temerè exercitum coniecerat [illegible] & retrò elapsus esset; tãdem à Lycio qu[illegible] dam editæ sortis, è patriâ, oraculû favebat [illegible] qui [illegible] à Persis, in patriâ, captus; tum ab AL[illegible]XAN[illegible] rùm captivus detinebatur) per abrup[illegible], & [illegible] obsitos colleis; & longo usu, sibi, heriliа[illegible] scenti, lustratos; ità deductus est, ut, ex [illegible] nerum aversorum desperatione in ed[illegible] iuga, positasque ibi hostium stationes, [illegible] que illato, evaserit. Et ARIOBARZA[illegible] gitantem, à tergo adgressus, in fug[illegible]

Hic tamen,

[illegible] Macedonum [illegible] caput regioni [illegible] occu- [illegible] ab urbis [illegible] cum [illegible] [illegible] est.

[illegible] & caute, locis suspectis, pr[illegible] regiæ pecuniæ, apud Per- [illegible] qui in ur- [illegible] ad [illegible] diripere velle he- [illegible] auxilia exspectari. properaret oc- [illegible]

[illegible] Araxem, qui interfluebat. su[illegible]ita- [illegible] et, & haud procul ab urbe ab- [illegible] & triste ei spectaculum offertur. [illegible] al. IV. Mil. (quos Persæ (Diod. [illegible] Persarum reges) vario suppli[illegible] totum mo- [illegible] ptivitatis pœnâ adfecerant: & extremis [illegible] partibus, pedibus, manibus; naribus [illegible] truncaverant [illegible] ex urbe, velut ergastulo, ad [illegible] egressi, *Iovem, Græciæ ultorem*, tandem o- [illegible] aperuisse conclamantes, solatium aliquod ab [illegible] expetunt.

[illegible] qui ob præ[illegible]catricum, & inhonestæ mu- [illegible] pudore, reditum in patriam respuerent; [illegible] & frumento donatos, certis sedibus [illegible] & agros colendos attribuit.

[illegible] Barbara in suos sævitia, regis animum in [illegible] & Persepoleos excidium exacerbavit. Hu- [illegible] estæ urbis, unde illa immensa agmina in [illegible] infusa; unde DARIVS priùs; deinde [illegible] Europæ bellum intulerint; occasu, [illegible]*andum esse maiorum Manibus*.

[illegible] itaque ex opido, quà quemque metus [illegible] entibus, rex phalangem nihil cun- [illegible] Et insolentis exercitûs sævitiæ, luxû [illegible] es; virorum viram, & feminarum pudo- [illegible] *ut non avaritia solum, sed etiam* [illegible] *in captâ urbe grassaretur*. [illegible] hu- [illegible] voluntaria morte [illegible] cuparent, aut è [illegible] ipsi in præceps iactarent. quidam etiam [illegible] ibus subijcerent, & cum suis vivi crema- [illegible]

[illegible] gazâ creditum est fuisse, CXX. Mil. [illegible] circiter auri Milliones. In eius nam- [illegible] em & regiam, iam-tum à CYRO usque [illegible] us Persidis opes congesserant Barbari. [illegible] summam, captis Pasargadis, [illegible] CYRVS condiderat, sepulturæq; de- [illegible] ALEXANDRO, præfectus GOBARES tradi- [illegible] Mill. ([illegible] III. Milliones) acces- [illegible] quæ v[illegible]enda (namq; ad usus belli secum [illegible] tare decreverat) dolluaria iumenta à Su- [illegible] one contrahi iusserat.

[illegible] â exercitûs parte, & impedimentis ibi [illegible] PARMENIONEM, CRATERVMQVE ijs præ- [illegible] expedita manu interiora Persidis, sub [illegible] rum sidu[illegible] petivit. Et silvas propemo- [illegible] nivibus obsita, & solitudinum [illegible] vastatis Persiæ agris [illegible] & vicis [illegible] ate redactis; Mardorū gentem [illegible] feritate in montium lustris [illegible] tunc impetu perdomuit.

[illegible] qu[illegible] profectus [illegible] rat, di[illegible] [illegible] ibi quattuor mensium hiber-

[illegible] SECVNDVS.

nis exc[illegible] [illegible] *del[illegible] fregit potiu[illegible], quam à laboribus recreavit*. A qu[illegible] *ir[illegible] [illegible] bona, assiduâ c[illegible] potatione & vina capi[illegible] fœdabat*, [illegible] quibus [illegible] esse[illegible] sine modo inibat.

Ex quibus una THAIS, Attica genere & ipsa te- mulenta, *Dijs Græciæ tutelaribus haud uno* [illegible] Persepoleos *excidio, satisfactum esse* [illegible] exclamâsset, VI[illegible] quas Persæ [illegible] Græcia acceperant, Aristotel[illegible] & Regiæ [illegible] pulcerrimæ & nobilissimæ, incendio, expendam & exercendam.

Hoc quasi celeusmate, sive tamquā Megeræ cu- iusdam œstro, perculsus ALEXANDER, & è mensâ exsiliens, cum adolescentulis, & mulierculis, Liberi Patris orgia simulantibus, arreptam tedam in Regiā iaculatur. Eum prima THAIS; deinde cæteri omnes consecuti sunt.

Atque ita superbum illud *Palatium, Persicæ po- tentiæ decus*, tot annorum opus, *tot regum domi- cilium*, uno pœnè momento *meretricis unius pro- tervia subvertit ebrietas*. Et impietatem XERXIS, Persarū regis, quam in Atheniensium Arcem olim exercuerat, eodem cladis genere ulta est.

Rex quiete menti, ebrietate gravatæ, redditâ, pœnitens hoc [illegible] adiecit *Maiores pœnas Græcis Persas daturos fuisse, si ipsum in solio regiâq;* XERXIS [illegible] conspicere coacti essent.

Inde ad cæteras Persidis urbeis cum exercitu cō- tendens, alias vi cepit; alias vulgatā iam passim be- nignitatis suæ famā, in deditionem accepit.

Hinc in regionem Mediæ transeunti, novorum è Ciliciā militum supplementum, duce PLATONE Atheniensi, occurrit. Quibus copijs auctus DARIVM persequi statuit.

Ille autem Ecbatana iā pervenerat, caput Mediæ. Et quum deinde in Bactra c[illegible] gitaret; veritus ne cele- ritate ALEXANDRI occuparetur; consilio iterū mutā- vit. & iam se prœlio magis, quàm fugæ præparabat.

XXX. eum Peditum M. sequebantur; in quibus Græci quāter mille, fide ergā regem ad ultimū invi- ctā. Præter funditores & sagittarios, [illegible] M. & ccc. equites, maximè Bactriani; quibus BESSVS, regis agnatus, & regionis eius Satrapa, præerat.

NABARZANES interim, cum eodem BESSO, inau- diti anteà facinoris societate initā, regem suum per milites, quibus ambo præfecti erant, comprehen- dere & vincire decreverant. eā mente, ut si ALE- XANDER ipsos insecutus foret; tradito in manus re- ge vivo, inirent gratiam victoris. Sin antem effuge- re eum potuissent; interfecto DARIO, regnū sibi vin- dicarent; bellumque adversùs exteros renovarent.

Hoc parricidium quum diu volutâ[illegible] & NA- BARZANES, quasi regnum salubri ra[illegible]e con[illegible]va- rum vellet, coràm rege, & in [illegible] proponeret ac suaderet; Quoniam *Dijs adversis bellum hactenus gestum sit; & pertinax fortuna Persas urgere non desinat*; donec A[illegible] h[illegible] Bactrorum, (quò tutissimum [illegible] DARIO & co- pijs, pro re nata receptaculum [illegible] por- tere temporis gratiā [illegible] rebus [illegible] iusso regi fiduciarium [illegible] imperium.

 Eaq; re

Eaque iam flagitiosâ oratione, vix animo temperaret DARIVS, & parricidij aperti nefas perfidiamque increparet. Et NABARZANEM stricto acinace interfecturus videretur: ni BESSVS & Bactriani, tristiũ specie, deprecantes; cæterùm, si perseveraret, vincturi, circumstetissent. Vterque à rege digressi, copias etiam, quibus præerant, à cætero exercitu secedere iussérunt, secreta inituri consilia.

Hic DARIVS, quamvis ARTABAZVS, amicorum vetustissimus, & PHILIPPI Macedon. olim hospes, animo eum bono esse iuberet; & imperatorijs officijs inter milites sedulò fungeretur. Atque adeò, dux militum Græcorum, PATRON, suos ad exsequendum regis imperium paratos haberet; attonitus tamen mœstitiâ simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Et in castris varij animorum motus erant; nec in commune, ut anteà, consulebatur.

BESSVS interim, & NABARZANES, regni cupiditate incensi, quod, DARIO incolumi, tantas opes sperare non possent; diu omnibus, quæ sceleri exsequendo essent, cogitatis, constituérunt, per milites Bactrianos, ad omne obsequium destinatos, regem vivum comprehendere: & eius rei nuntium ad ALEXANDRVM mittere. Si, id quod timebant, proditionem aspernatus esset; occisuri DARIVM; & Bactra, cum suarum gentium manu, ceu sedem belli, petituri.

Sed quùm propalàm DARIVS comprehendi non posset; quod vi nequibant, fraude adsequi tentant. Ipsi, pœnitentiam secessionis simulant. DARIVS fictis lacrymis mitigatus, eos in pristinum amicitiæ gradum recipit. PATRON, qui BESSI & parricidarum facinus insidiasque regi detexerat; & corporis eius custodiam sibi Græcisque depoposcerat; ab ijs, ceu perfidus homo & mercede conductus; qui ALEXANDRI opem spectaret, & omnia venalia haberet; apud regem, cui tàm periculosum esset, eo rerum statu, non credere suis, quàm decipi; impunè traducitur. Ita rex destinatus sorti suæ, & iam nullius salutaris consilij patiens, inimicorum lubidini patebat.

Custodibus namque, qui Bactrianis, imperante BESSO, armatis haud se pareis futuros erant rati, aliò dilapsis; BESSVS & NABARZANES in tabernaculum ingressi, regem (quem antè à semetipso & sponte interemptum ex suis falsò intellexerant, & tunc vivere adhuc comperiebant) comprehendi per sceleris sui satellites vincirique iussérunt.

Ille aureis compedibus, ad fortunæ ludibrium, colligatus, in sordidum vehiculum, pellibus undique contectum, & ab ignotis actum, imponitur. Pecunia eius & supellex, quasi iure belli diripitur. Persæ, qui sub ARTABAZO meruerant, BESSI promissis onerati, Bactrianis se coniungunt.

ALEXANDER autem audito, DARIVM ab Ecbatanis movisse, omisso itinere, quod in Mediam patebat, fugientem insequi pergit. Et iam D. stadia cursu emensus, in vicum, ubi regem suum vinxerat BESSVS pervenerat; quùm DARIVS aut destitutus à suis, aut oppressus, a transfugis nuntiatur. Et iam ulterius ad CCC stadia p[illegible] amplius quam CC stadijs abesse, & [illegible] intelligit: si festinaret sequi, exer[illegible] nihil præcaveret, & incompositus p[illegible] perventurum.

Iamque in conspectum Barba[illegible] Macedones, nequaquam tutu[illegible] pa[illegible] tùm fuisset animi ad prælium, quan[illegible] dium fuerat. Numero namque & [illegible] bant Barbari; & præterea refecti [illegible] certamen inituri erant. Sed nomen ALE[XANDRI] [illegible] virtutis fama, *maximum utique in bello mom*[illegible] pavidos in fugam convertit.

BESSVS & cæteri facinoris parti[ci]pes, ve[illegible] DARII assecuti, hortari eum cœperant, [illegible] conscenso, & fugâ, hosti sese eriperet. [illegible] *Deos ultores* adesse testatus, & ALEXAN[DRI] [illegible] implorans; negat se parricidas velle [illegible] trà quoque accensi tela in regem con[illegible] tisque confossum vulneribus relinquunt. Iu[menta] quoque ipsa, ne longiùs prosequi poss[illegible] nerant; & servos duos, qui regem comita[bantur,] interficiunt.

Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ [illegible] NABARZANES in Hyrcaniam; BESSVS [illegible] exiguo equitatu, contendebant.

Barbari ducibus destituti, quà quemque ducebat, aut pavor, dissipati: III. term[illegible] stentium occisa sunt. donec rex à cæ[illegible] neri iuberet. & plures captivi, quam q[illegible] fuére.

Iumenta interim, quæ DARIVM [illegible] hebant, nullo regente, decesserant vi[illegible] errore delati per IV. stadia, in quâda[illegible] stiterant, æstuque simul & vulneribus f[illegible]

Ad fontem, qui haud procul erat, [illegible] STRATVS, Macedonum unus, siti mac[illegible] lerat; & tela, deficientium iumentorum [illegible] infixa conspexerat; confossa ea potius, qua[illegible] cta, miratus. Quùm propiùs accedens, DA[RIVM] in sordido vehiculo, post vulnera a[illegible] interprete captivo, cognovit: & postrema a[illegible] ALEXANDRVM perferenda, mandata [illegible]

Agere se ALEXANDRO gratias [illegible] *neficijs, in matrem, coniugem, liberosq.* [illegible] *sis.* quibus & vitam, & pristini statu[s] [illegible] concesserit. *Sibi autem à cognatis a*[illegible] *quibus & regna & vitam dederu*[nt] [illegible] *erepta esse. precari se, ut* [illegible] *victori* [illegible] *omnium imperium contingat. Vltionem* [illegible] *ergà se perpetrati*, vel exempli caus[illegible] *geret.* In eam rem *unicum regiæ fide*[illegible] *stram* se ferendam ALEXANDRO *dare.* [illegible] recta manu exspiravit.

Quæ ubi ALEXANDRO nuntiata [illegible] mortui corpore, tàm indignam [illegible] tem lacrymis prosecutus est. dem[illegible] myde corpus illius contexit, & [illegible] cultu ad matrem SYSIGAMBIN [illegible] que more sepeliendum, a[illegible] suorum tumulis inferendum tra[illegible]

... & Imperij Persici exitus, quo... hoc, (NABARZANI a... 330. ... dur... nt.
... 210. quòd CYRVS ann. 20 in pa... ... quam captâ Babylone no... Æram ... fuit.
... & in ALEXANDRO servatum, qui ann. ... regnarat ante, quàm novam
ALEXANDREI Imperij Æram inchoarent Græci.

A morte itaque DARII initium ducit prima CALLIPPI Cyziceni Periodus, complectens LXXVI. Cyclos Lunæ, sive ann. LXXVI. idque Hecatombæonis neomenia, Cancri XII. & Iunij duodetricesimo. Complectebatur ann. ille XIX. Olympiadas.

ALEXANDER MONARCHA.

...XANDER à DARII morte, tripertito agmine ...aniam contendens; quò, eo in itinere, ex...t, ignem in sarcinas suas coniecit; & ..., ut idem facerent, exemplum dedit.
...nere NABARZANES, ille Darij Chiliarchâ, & ...cius, & PHRADAPHERNES Hyrcaniæ & Par... Satrapa, alijque: Et postquam Hyrcaniam ... reg... norum militum ... hi M. D. Græci ...uniur ... dux, & Tapirorum præfectus AV...ATIS; & ARTABAZVS. spectatâ in DA...n bilis, & PHILIPPI Patris olim hospes; ...s, & nobilissimis quibusque Persarum, ...DRO se dediderunt.
... in Mardos, vel alios à prioribus; vel eos... ...ebellanteis) profectus, eos ferarum ... ipsorum lustris, indagine quâdam de..., subegit. Et in Zadracortâ, Hyrcaniæ me..., ... Talestrim, Amazonum reginam, ad XV. ...m moratus est.
...gi...ni, Thermodontem inter & Phasim si...se, & cum CCC. Amazonibus in ur...ve...e fertur; tum videndi regis, tum li...x e... procr...ndi cupidine.
...us li..., nullum eâ tempestate Amazo...is imperium exstitisse. sed mulieres ...c...as, sive dedititias, fuisse quasdam ...ag...s, quæ veterum Amazonum ha...nemque mentirentur.
... h...enos & Arios sibi adiungit. Sed ho...a SATIBARZANES hoc tantùm præpro...ategisse visus est, ut ALEXANDRO à ...m...to, copias per otium maiores col... B...sso coniunctus, regem faciliùs op...

... ALEXANDER, quantumvis pluri...en ...us, ...rte exercitus in castris, cum ...ctâ. ...e Arios adgressus, prius præ... quam ...pias idoneas colligere po...x ...ierum spatio oppressit. Et gentis ...em, aliamque arcem locis abruptis ...m ...ugnavit.
...s qui & Zaragræi, a...ortus, co... ...AR...ENT...M, necis & sceleris in ...à vecordem, in Indiam ... E...mque ...b Indis correptum, & ...ita pœna adfecit. Parthis domitis, ...ex ...ubilibus Persarum, Andragoram statuisse dicitur: unde posteà originem Parthorum reges habuerint.

ALEXANDRI LVXVS.

Hic verò rex palàm cupiditates suas solverat; & continentiam ac moderationem, quæ in altissimâ quâque fortunâ eminent bona, in superbiam ac lasciviam verterat. Patrios mores, & disciplinam Macedonum regum salubriter temperatam, civilemque habitum, velut leviora magnitudine suâ ducens, Persicæ regiæ, par Deorum potentiæ, fastigium æmulari cœpit; purpureo diademate & veste Persicâ. Pellicibus CCCLX. spadonum gregibus: Principibus etiam militum in peregrini luxûs imitamenta traductis.

Quæ quùm veteres PHILIPPI milites, rudis etiamdum natio, palàm aversarentur; sæpius comparatæ in eius caput insidiæ, secessio, & liberior inter mutuas querelas dolor, & vicissim eius iræ & suspiciones, aliaque his similia, deinceps sunt consecuta. Et tum provectam eius felicitatem inopinata quædam, intestini facinoris calamitas pœnè interrupit.

PERICVLVM ALEXANDRI A CONIVRATIONE.

DYMNVS, è Macedonibus unus, modicæ apud regem gratiæ, magnæ in regem & arcanæ coniurationis conscius, rem cum exoleto, delicijs suis, cui nomen NICOMACHVS, communicârat.

Hic licet prius amatori fidem silentij iureiurando pollicitus esset; fratri tamen CEBALLINO negotium dederat, ut rem totam regi aperiret.

Sed CEBALLINVS, quùm regis adeundi potestas non fieret; PHILOTÆ, Parmenionis Filio, qui erat quasi magister equitum, & regi perfamiliaris, rem patefacit. Et is, sive quòd & ipse sceleris conscius, sive per incuriam, sibi commissa, regi non aperuit. Et sub vesperam rogatus à CEBALLINO, an mandatum exsecutus esset; atque iterum postridie commonitus; negat sibi id per alios cum rege sermones licuisse. Sibi tamen curæ fore, respondet; neque ea tamen, quæ audierat, enuntiat.

CEBALLINVS itaque PHILOTAM, uti suspicionis adfinem, non ultrà interpellandum ratus, MENTORI (al. Memnoni) armamentarij præfecto, quod scelus

scelus in regis caput pararetur, indi[illegible]ai.

ALEXANDER ab eo certior factus, missis extemplò ad comprehendendum DYMNVM satellitibus, ex CEBALLINO ordine, quæ noscenda erant, cuncta cognoscit.

Iam diem tertium quidem esse, ex quo frater indicium sibi detulisset: sed eodem temporis momento, quo audisset, ad PHILOTAM, in regiam, decucurrisse, & institisse; ut eadem regi nuntiaret.

DYMNVS interea gladio à se graviter vulneratus, & in regis conspectum perductus; edito gemitu, collapsus est, & exstinctus.

PHILOTAS deinde in regiam venire iussus, CEBALLINVM quidem, scorti sermonem ad se detulisse fassus est: sed iurgium, inter amatorem & exsoletū, fortè exortum, tanti non duxisse, ut ad regem deferretur. Regem itaque orare, ut præteritam vitam potius, quàm culpam silentij, non facti ullius, intueretur.

Rex qui vel crederet contemtum magis ab illo, quam celatum indicium fuisse; vel altiùs in præsens iram supprimeret; dextram, reconciliatæ gratiæ pignus, ei obtulit.

Sed advocato mòx amicorum consilio; & ijsdem, quæ antè ad regem detulerat, à CEBALLINO coràm & ordine repetitis; CRATERVS, regi in paucis carus; & eò PHILOTÆ, ob æmulationem dignitatis, adversus; odioque suo pietatis præferens speciem; monet regē; ut latus à domesticis hostibus muniat. Nec cæteri dubitabant, quin cōiurationis indicium suppressurus non fuisset, PHILOTAS, nisi auctor, aut particeps. Nunc verò præ conscientiâ pariter atque ignominiâ, non cessaturum in posterum, donec cogitata perpetrârit. Proinde quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam decernunt.

Denuò itaque ille correptus, sub equuleo, sive vera, sive ut tormentis gravioribus sese eriperet, falsa, de suo etiam Patre confessus, cum cæteris à DYMNO notatis & læsæ Maiestatis [illegible]rum, saxi[illegible] br[illegible]r.

His accessit, ALEXANDER [illegible] iam annum in vinculis custo[illegible] dis anteà, cum Pausaniâ, cons[illegible]ius, & [illegible] DRVM quoque occidere voluisset.

Aberat interim PARMEN[illegible], Me[illegible] qui & regis thesauros (CLXXX. tal[illegible]ntu[illegible] tanis adservabat.

Mittitur itaque P[illegible]LY[illegible]AMAS, PARM[illegible] acceptissimus, cum duobus Arabibus. [illegible] hus, & horum coniugibus ac liberis, ceu [illegible]ud[illegible] dei vinculo, apud regem detenti[illegible]

Qui citatis itineribus per deserta [illegible] lis vecti, litteras ad CLEANDRVM, reg[illegible] rem: ad SITALIM & MINIDIAM, M[illegible] perferrent.

A quibus, iussu regis, Parmenio pe[illegible] fraud[illegible] inter legendum, literas, à rege, & alteras [illegible] ne datas, occideretur.

Milites interim, sicut recentibus sceler[illegible] eos qui coniurâssent, iure adfectos supp[illegible] fuerant; ità postquam desierant esse, quos[illegible] sent; ira & invidia in misericordiam vert[illegible] tiosæ voces ad regem referebantur.

Ille, & eos, qui PHILOTÆ & PARM[illegible] mortem conquestos esse: & quos litteris a[illegible] tos quisque suos, in Macedoniam, de rege & [illegible] grata sub eo militiâ, liberiùs scripsisse & ex[illegible] lasse, compererat, separandos à cætero exe[illegible] tus, in unam cohortem secrevit. & seorsum [illegible] miniæ caussa, tendere iussit. ducemque [illegible] nidam dedit. Quod consilium, forsitan teme[illegible] (fortissimos quippe Iuvenes hâc contume[illegible] irritârat) sicut omnia alia, felicitas regis excepit[illegible] bene vertit. Nihil illis ad bella promtius fu[illegible]; [illegible] bus & virtus, ignominiæ demendæ cupid[illegible] tatetur: & proditionis suspicio, fortioribu[illegible] quæ in paucis & extraordinarijs latere non [illegible] rant; facilè dilueretur.

3625. | | 325

ALEXANDER itaque, ut exercitûs, otio lascivientis, vitia negotio discuteret; rebus in Ariene compositis, iter pronuntiari iubet in Arimaspos, (qui & Agriaspæ.) Quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant; ex quo CYRVM, in Scythiam cum exercitu tendentem, frigore victûsque penuriâ adfectum, tectis & commeatibus, abundè iuverant. Cuius beneficentiæ & fidei memoriâ, nō modò apud consecutos Persarum reges; sed & apud ALEXANDRVM, ipsi non indigni maiorum gloria, & nihil barbaræ feritatis præferre visi; omnem à [illegible]utis immunitatem sunt adepti.

Eamdem ALEXANDRI liberalitatem, in gratijs referendis fi[illegible]itimi Gedrosij, ob parem mutuamque in exteros beneficentiam sunt experti.

Rex misso in Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat; & cum equitum manu in Arieos irruens, ad rebellionem iterum incitabat; Carano, cum VI. Pedi[illegible] Mil[illegible]. & D[illegible]. equitibus; A[illegible]ch[illegible]sios quorum reg[illegible]o ad Ponticum mare, Cu[illegible] V[illegible]us, ad Sinum Persicum, & Indum) pertinebat [illegible] be[illegible] Ibique exercitum, qui sub Parmenione fue[illegible] Macedonum Mil. cum CC. Nobilibus, & V. [illegible] cor. Mil.) robur haud dubiè regiæ militiæ [illegible] pavit.

Hinc Paropannisadas, agreste ho[illegible] & inter Barbaros maxime inconditu[illegible] q[illegible] ingenia locorum quoque asperitas duraret[illegible] tus est.

Hi montis cognominis, qui totam Asi[illegible] perpetuo premens iugo, alia[illegible]ibi [illegible] & à quibusdam Caucasus ubi[illegible]is vocat[illegible] gelidum Septemtrionis axem, mag[illegible]a [illegible] ctant. (Verum tamen est, [illegible]ig[illegible] ista[illegible] tiam non Septemtri[illegible]ni vicino, sed mon[illegible] dini, tribui. Bactrianis, ad occas[illegible] iuncti: sed Meridiana regio ad In[illegible] vergit.

Hic [illegible] non nisi cu[illegible] nive [illegible] maximè penetrabili, certamen [illegible]

nunquam in terris suis, tàm inaccessis, advenam [illegible]ant, quum armatos repentè conspicerent, metu exani[illegible]ati, quidquid in tugurijs erat ultro adfe[illegible]rebant, Corporum salutem deprecantes.

[illegible]um verò ad cultiora perventum esset; & ex[illegible]s largi[illegible] commeatu recreatus; in Caucasum m[illegible] tandem processum est. Isque XVII. dierum [illegible] superatus; & condendæ in eius radicibus [illegible]des electa est, quam ALEXANDRIAM dixère; & [illegible]II. Mil. seniorum Macedonum, alijque milites [illegible] rum opera deßita, insedèrunt.

[illegible]SVS intereà, licet ALEXANDRI celeritate per[illegible]os, parto tamen per scelus regno superbus, & [illegible] vina vix potens mentis, inter suos iactabat; [illegible]*cordiâ Darij crevisse Macedones famam*: cui [illegible] angustissimis Ciliciæ faucibus ille occurrisset: [illegible]m retrocedendo, incautum, & exiguo militum [illegible]ero stipatum, in loca naturæ situ invia, sine ullâ [illegible], ne[illegible]lum resistendi, spe, pertrahere potuisset. [illegible]ibi placere, in Sogdianos recedere. *Oxum amnem, [illegible]eluti murum, hosti esse obiecturum*, dum ex [illegible] gentibus, Chorasmiorum, Daharum, Sa[illegible]m & Indorum; & à Tanai Scytharum, auxilia [illegible]ant.

IX. Bactrianorum M. habebat armata BESSVS; [illegible] postquam adventare ALEXANDRVM compertum est, in suos quisque vicos dilapsi, ducem & [illegible]m deseruérunt. Ipse cum fidâ clientum manu, Oxum amnem transmittit; & exustis, quibus usus [illegible], navibus, novas copias in Sogdianis con[illegible]bat.

ALEXANDER verò Caucaso, uti diximus, transcum summâ rerum necessariarum, olei, vini, fru[illegible]ti pænuriâ, conflictatus, herbis & piscibus & [illegible]me demum veterinâ, donec in Bactrianos perve[illegible]tur; sustentare exercitum coactus est.

Bactriana autem, præside sive rege destituta, [illegible] ALEXANDRO sese dedidit: licet Bactriani e[illegible]tes XXX. Mil. explérent. & præsens Macedonibus terror adferretur; Scythas, qui ultrà Tanaim [illegible]em colunt, adventare, BESSO opem ferenteis.

Regi præterea ad Bactra, regionis caput, (quam urbem sub monte Paropanniso sitam, Bactrus, amnis cognominis, præterfluit) stativa habenti nun[illegible]ta Laconum & Peloponnesiorum defectio.

Sed jàm illi ab Antipatro victi erant.

Verum eodem tempore lætior accepit, quæ CORANVS, in Ariorum gente, contrà SATIBARZANEM transfugam, quem EVGYIVS singulari certamine congressus, confoderat: & duce amisso, Barbari arma victori tradiderant) feliciter fortiterque [illegible]les.

Rex agris Bactrianorum peragratis; & arenarum syrtibus exanclatis; in Susitanorum deserta in[illegible]t. in quibus, per CD. stadia, ne modicus qui[illegible]umor existit. Arenas vapor æstivi solis accen[illegible] quæ ubi flagrare cœperunt, haud secus quàm [illegible] incendio cuncta torrentur, Caligo dein[illegible] [illegible]dico terræ fervore excitata, aërem lucem[illegible] [illegible]git camporumque non alia, quàm vasti & [illegible]un[illegible]i æquoris, species est,

[illegible]num iter tolerabile videbatur; quia rore [illegible] matutino frigore corpora levabantur. Cæterùm cùm ipsa luce æstus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem; siccitate ora visceraque penitùs uruntur. Quæ res eò admirabilior, quòd ea loca, quàm Paropanisus ipse, Boreæ sint viciniora.

Primum itaque in militibus animi, ob æstû summque intolerabilem, & aquarum pænuriam; deinde corpora defecerant; quùm ad flumen Oxum primâ ferè vesperâ, rex cum primo agmine & expeditis, pervenit. & hi maturè cibo ac potione firmati, ijs qui ægrè sequebantur, utres aquâ impletos attulérunt. Sed qui intemperantiùs hauserant, interclu̇so spiritu extincti sunt. multoque maior horum numerus fuit, quàm ullo prælio desiderati.

Nec postero die, lætior rex erat. quia nec navigia habebat; nec in solo, circumquaque amnem, nudo, & materiæ sterili, pons erigi poterat.

Consilium itaque, quod unum necessitas subiecerat, init. Et tum pelles tentoriorum; tum utres quamplurimos, stramentis infertos, inter se committit: quibus incubantes amnem transnavère. ut sexto demum die exercitus totus in ulteriorem ripam impunè expositus sit.

Iamque ad persequendum BESSVM statuerat prosequi; cum SPITAMENES, adscitis in societatem præclari facinoris, DATAPHERNE & CATENE, quos inter amicos BESSVS præcipuo honore coluerat; partim metu, partim promerendæ gratiæ cupidine, (cui vindicta Darij, ceu speciosus titulus, prætexeretur,) BESSVM, direpto ex capite regni insigni, laceratàque veste, quam spolium occisi regis induerat; vinctum, & nudum ad ALEXANDRVM, qui ad Tanaim amnem (alium ab Europæo,) iam processerat; perduxère.

Ille OXYATRI, Darij fratri, quem inter corporis custodes tum habebat, eum tradidit: ut cruci adfixum, auribus naribusque mutilatis, Barbari sagittis configerent: eoque loco, in quo Darium ipse occiderat, necarent.

Haud procul hinc Branchidæ, exigui opidi incolæ, qui Miletum Xerxi olim prodiderant; & Templû Didymæum, in gratiam eius, violârant: Eoq; translati longinquâ sede constiterant; magno cû gaudio regem excepère, urbem seq; dedentes. Ille pietatis specie, veterem ulturus iniuriam, Branchidas illos, Milesiorum, qui apud ipsum militabant, aliorumq; Macedonum, sævitiæ lubidinique exponit. Incolę, promiscuis cædibus; urbis mœnia, ruinis funditùs exscinduntur. *Sic culpam maiorum posteri luere.*

Sed nec Macedones impunè tulerunt. Dum enim ad pabulum ferendum egressi liberiùs palantur; à Barbaris, qui proximos montes ad XX. M. insidebant, oppressi sunt; & plures capti quàm occisi. Et ipse rex, dum inter promiscuos dimicat; sagitta ictus est; quę in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illi nihilominus postero die legatos ad regem misère; & veluti virtute illius superati, in fidem se, gentemq; suam dedidère. Sed nisi captivis receptis, in deditionem accepti.

Castris, indè motis, quarto die ad Maracanda, urbem, cuius murus, LXX. stadia complectebatur; perventum: præsidioque ibi relicto, proximos vicos depopulatus est.

Et Legatos Scytharum, qui Abij dicti, & inter Asiaticus iustissimi: quique, ex quo CYRVS decesserat,

deceſſerat, liberi, tum imperata factum eſſe, & niſi laceſſerentur, ab armis abſtenturi, videremur; benignè eſt adlocutus.

Sogdiani nihilo minus VII. equitum Millib. freti, iam ad defectionem inclinabant; & SPITAMENES, cum CATENE, qui BESSO tradito magna à rege dona acceperant; Bactrianos, vanis de ALEXANDRI ſævitiâ rumoribus, & pœnæ univerſè impendentis metu, ad arma concitabant.

ALEXANDER transfugarum defectione compertâ, ut eam maturè compeſceret; CRATERO negotium dat, Cyropoleos, Vrbis à Cyro conditæ, obſidendæ. ipſe Gazam, eâdem in regione, coronâ capit. Signoque, ut puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam ceſſere victoris.

Memaceni, gens valida, & utrimque interiectâ, quòd equites præmiſſos, & clementiæ regiæ, ſi ſe dederent, ſponſores, hoſpitaliter quidem acceptos, ſed epulis ſomnoque graveis, intempeſtâ nocte adorti interfeciſſent, urbe captâ, & per delectos Macedones, haud iniuriâ infeſtos, direptâ, graviſſimè multati ſunt.

Cyropolis verò, longè cæteris, & murorum altitudine, & fluminis profunditate munitior, quam præterea XIIX. armatorum Mill. tutarentur; poſt crebras oppugnantium cædes, & ultimum pæne ipſius regis ex vulnere periculum; mœnibus cuniculo ſuffoſſis, & alveo fluminis ſiccato, capta, & dirui iuſſa eſt.

SPITAMENES transfuga, præſidium Macedonum ex Maracandis deiecerat, ſeque eius muris incluſerat. neque oppidani prohibere poterant. Adverſus hunc MENEDEMVS, cum III. Peditum Mill. & DCCC. equitibus à rege ſubmiſſus eſt; dum ipſe interim ad ripam Tanais, (qui revera Orxantes, al. Oxyartes, eſt) urbem LX. ſtadiorum ambitu, quantum ibidem ſoli occupaverat caſtris; condidit, & muro circumdedit. quam de ſuo nomine ALEXANDRIAM appellari iuſſit. Opus tantâ celeritate perfectum, ut XVII. die, quàm munimenta excitata erat, tecta quoque urbis abſolverentur. Incolæ novæ urbi dati, captivi; pretio dominis reſtituto.

Hanc urbis condendæ ſedem, ceu clauſtrũ quoddam perdomitis gentibus, & quas deinde adire decreverat, opponendum; multo-anteà præceperat, & delegerat.

Rex Scytharum, (cuius tum ultrà Orxantem (quem milites ALEXANDRI Tanaim vanè indigetabant) longè lateque imperium erat) tatus novam urbem ſuis impoſitam eſſe cervicibus; fratrem, CARTHASIM nomine, cum magnâ equitum manu, miſit, qui eam dirueret; & Macedonum copias procul amne ſubmoveret.

ALEXANDER, morbo, ex cervicis ictæ dolore; & ancipiti, hinc Bactrianæ defectionis, inde Scythicæ inſultationis periculo implicitus; non modò agitatis inter amicos conſilijs; ſed ex ſuperſtitione etiam, per ARISTANDRVM vatem, cui credulitatem ſuam addixerat; ſacrificijs, rerum eventum exploravit. Et quum illi regem à præcipiti tranandi amnis, in tantâ hoſtium ad ripas propinquitate, propoſito deterreret; hic modò triſtia exta, modò lætiora & prioribus longè diverſa, ſignificaret. Conſultanti poſtremùm; *Quonam modo flumen tranſiret*; ea aliundè nunciata ſunt, quibus continuæ ipſius rerum ſ[...] tati, quamdam labem impoſitam eſſe ſenſi[...]

MENEDEMVS, ut ſuprà dictum eſt, ad obſi[...]dum Maracandis SPITAMENEM miſſus, ab ipſo d[...] ſertore, qui urbis muris includi caverat, in [...] pertractus; & unà cum HYPSIDE, memorabili pugnâ editâ, cæſus eſt. Et cæteros, qui cædi ſuperſ[...]rant, & tumulum paullò editiorem ceperant, SPITAMENES ipſe fame in deditionem ſubactu[...] obſedit. Eo prœlio II. Peditum M. & CCC. equites cecidere. Eamque cladem rex ſolerti conſilio [...] texit.

Quumque ille nihilo minus in amnis ad Scythas tranandi propoſito perſiſteret; & ratibus equitem Phalangemque tranſportaturum eſſe pronuntiaſſet; & ſuper utres, eos qui leviter arma[ti] eſſent, nare iuſſiſſet; tantâ alacritate rates [fa]ctæ ſunt, ut in triduum ad XII. Mill. effe[ctæ] ſint.

Iamque omnibus ad tranſeundum aptatis [...]gati Scytharum ad eum cum mandatis in c[...] aduenerunt. Qui cum illi *fortuna in rebus humanis varietatem* ob oculos propoſuiſſent; & [...] bonis amicis, ſi bello non laceſſantur, uti p[...] claraſſent. *Quod inter pareis, qui nondum inter [s]e virium periculum fecerint, amicitia, ſit firm[...] & qui victi ſint ſemel, ſolidè conſtanterq́ amici [e]ſſe non poſſint.*

Et rex contrà, cum fortunâ ſuâ, cui confidat, tum conſilijs eorum, nequid temerè faciat, ſe uſurum eſſe reſpondiſſet; ijs à ſe dimiſſis, in præparatas rates exercitum imponit. Et ipſe cum del[...] primus ratem ſolvit, & in ripam dirigi iu[...] Eâque Scythæ, ripæ ulteriori præſidentes, motos equitum ordines, ne rates adplicari [...] poſſent, oppoſuére.

Hic in magnâ navigantium, obliquo flumine impulſorum, perturbatione; tormenta, quibus in [...]fertos, temereque ſe offerenteis, tela eminus, fruſtrà excutiebantur, ſaluti fuére. quantum [...] Barbari ingentem viciſſim ſagittarum vim [...] offunderent, & ſcuta perforarent.

At poſtquam ratibus iam terræ applicatis, [...] Clypeata, quæ eatenus, ad evitandos ſagitta[rum] ictus, in genua ſubſidere erat iuſſa; conſurg[...] & haſtas certo ictu emitteret; territis mox, & [...]picutibus hoſtium equis, alacres mutuâ adh[or]tatione in terram deſiliere; pedemque acriter [...]re cæperunt. Equitum deinde turmæ, perfreg[...] Barbarorum aciem. Omneſque hi effuſis ha[...] confeſtim fugam capeſſivérunt. quorum tergis [...] & deinde alij, vel ultrà LIBERI Patris terminos, a[...] ſiduè cædendo in feram noctem inhæſérunt.

Hæc expeditio, deficientem magnâ ex parte Aſiam, famâ tam opportunæ victoriæ domuit, [...] in officio fideque continuit. Scythis enim fr[...] quos invictos eſſe crediderant; *quæ gens Ma[ce]donum armis par fore* ſperaretur? Itaque & [...] miſere legatos, qui gentem imperata fact[ur]am pollicerentur: quos regis non virtus m[agis] quàm clementia in devictos Scythas, exci[...] Is namque captivos omneis ſine pretio dim[iſit] fidem facturus, ſibi cum ferociſſimis gentibus [de] fortitudine & gloriâ, non de irâ fuiſſe [...]

Benignè

Benignè itaque legatos excepit, & cum spe ... dimisit.

... Cratero, cum maiore exercitûs parte, ... consequi iusso, ad Maracanda ... pervenit. Sed inde Spitamenes, cognito ... Bactra perfugerat.

... longinquum itineris, & quatridui spatium ... eum locum perventum est, in quo Menedemo duce, bis Mille Pedites, & tercentum equites amiserat; eorum ossa legi, & contegi tumulo, & ... more patrio fieri iussit.

... quam verò cum Phalange Craterus accessit, ... ijs divisis, eorum, qui rebellârant, agros flammis ..., & puberes interfici imperavit. ut istius ... itaque Macedonum cæsorum Manibus parentaret.

Ex captivis Sogdianorum, xxx. nobilissimi, eximio corporum robore, ad eum perducti, eiusque ... ad supplicium trahendi; carmen, lætantium ... canere, & tripudijs quoddam animi gaudium ... stare cœperunt. Caussam rogati; Quòd à ... rege, omnium gentium victore, occidendi, ... suis redderentur; mortem honestam ... mortis, lætitiâque celebrare se respondent.

... ipsi beneficio, quàm iniuriâ, experiri malle ... certaturos fuisse, ne vincerentur officio.

Numquam se inimicos tegi; sed bello lacessitos, apertè hostes fuisse.

Quumque ex ijs rex quæreret; Quo pignore fidem ei, cuius beneficio victuri essent, obligare promitterent? *Vitam, quam acciperent, pignori futuram* esse, dixerunt: reddituros, quandoque repetisset.

Neque illi promissum fefellérunt. Qui namque remissi domos ierant; in fide continuère populares. Et iv. ex ijs, inter corporis regij custodes, retenti, nulli Macedonum in regem caritate cessérunt.

Rex indè Bactra pervenit; & Bessum adhuc captivum, Echatana perducendum curavit, ubi Dario, à se cæso, pœnas capite persolveret.

Hinc exercitu, supplementis militum, tum ex Europâ, tum ex Asiâ citeriore, submissis, (erant xxi. tàm equitum, quam peditum Mill. & d.) immensùm aucto; & interfectis passim defectionis, & consternationis auctoribus, iv. die ad flumen Oxum processit.

Eodemque, & deinde Ocho altero superatis, ad urbem Marginiã pervenit. Et circà eam vi. Opidis condendis sedem elegit. Ex quibus duo ad Meridiem; iv. ad Orientem versa, & in editis collibus sita, modicis inter se spatijs distarent: ut propior mutui auxilij copia; & domitarũ gentium freni essent.

3626. | | 324.

... cætera pacârat; quùm ab Arimaze Sogdiano Petram quamdam, cum xxx. armatorum Mill. ... commeatu antè, vel in biennium, congestis, obsideri intelligit.

Petra ea in altitudinem xxx. eminebat stadijs; & ... cl. complectebatur. Aquæ è fontibus ..., per prona montis flumen emittebant. Rex ... loci difficultate, prius quam fortunam ... ionis experiretur; misit Cophen, Artabazi F. qui Barbaris suaderet, ut rupem, secum, ... rent. neque regem, maiora molientem, in ... rupis obsidione herere cogerent.

... superbè respondent: & An Alexander, ... *volare possit*; interrogant. Quæ nun... ... accendere animum, ut ccc. ex toto ... iuvenes, pernicitate pariter & animi robore ... lectis, delegerit: & non laudum modò acu... præmiorum magnitudine incitârit, ad ... ius occupandum. Illi, amissis tantùm, ... xxxii. per asperrima enisi, & omnia ... cuneis, paxillis, funibus, alteri alteris opem ... Petræ fastigiũ superârunt; & hastis, quod ... signum, candida vela, imposuerunt. ... rex, fecialem sursus ad rupices mi... ... prospicerent, commonentem.

... illi quùm prius irrisissent; & mox ostensi qui in cacumen, quasi pinnis usi, evasissent; & ... à fronte, atque è ca... ... exercitûs clamore ... revocassent; xxx. cum eo Principes ..., qui Petram tradant, & ut incolumibus ... paciscantur.

... rex Arimazis, & saniorum sen... ..., ullam se deditionis conditionem accepturum negasset; Arimazes, cum quibusque gentis suæ nobilissimis, in castra descendit: eosque omnes is rex sub ipsis radicibus Petræ, crucibus iussit adfigi. Et multitudo deditiorum, novarum, quas dixi, urbium incolis, cum pecuniâ captâ, dono data est.

His ita gestis, Barbarorum quidam, armis subacti; plures, antè certamen, imperata fecérunt. & hisce, eorum, qui defectionem perseverabant, urbeis vacuas, agrosque adsignari iussit.

Artinam ab exsulibus Bactrianis, & equitibus Massagetis, in insidias pertractum, & cum ccc. equitibus, cæsum, ultus est Craterus, Dahis Mill. oppressis. quorum clade totius regionis finita defectio.

Postquam Rex Maracanda rediit; ibi Legati à Scythis, qui supra Bosporum colunt; & à Massagetis Dahisque, qui regionum confinio adiuncti sunt; imperata facturos pollicitis, & mutuas per connubia affinitates pacti; utrique à rege benignè auditi sunt.

In Bazariam quùm venisset, regionem nobilium ferarum gregibus opulentam; & in saltum, muris cinctum ingressus, feras agitari iussisset; ipse Leone occiso, & iv. ferarum Mill. deiectis, cum toto exercitu ibidem est epulatus.

Maracandis, & finitimæ Sogdianorum regioni, Clytum, Dropidæ Macedonis F. & Hellanices, nutricis suæ fratrem, veterem Philippi militem, & multis bellicis operibus clarum, præfecerat.

Fortè accidit, ut anniversarium sacrificium Libero Patri, & stato tempore, non redderet; sed Dioscuros solenni convivio celebraret,

braret. In quo cum multo incaluisset mero, immodicus sui æstimator, non modo sua facta in maius extollere; sed & PHILIPPI Patris res gestas deprimere; aut eorum maximam partem, ac præcipuam ex ijs gloriam, sibi ipse adrogare cœpit.

Ibi Clytus, ne ipse quidem sans sobrius, non modò PHILIPPVM, sub quo diutiùs militâsset, tueri; sed & ALEXANDRO mulla, & in cæteris, PARMENIONIS mortem, & Iovem Patrem, exprobrare. nec finem orto procaciter sermoni, (licet rex dolorem premeret, & convivio eum excedere tantùm iuberet,) imponere. Donec ALEXANDER iræ, animiq; impotens, è lecto repentè prosiluit; & raptâ ex armigeri, seu vigilis, manibus laceâ, CLYTI, qui ultimus è regiæ vestibulo, cæteris qui unà cœnaverant, elapsis, exire contendebat, latus transfixit: & ad PHILIPPVM & PARMENIONEM porro ire iussit.

At postquam ira mente decesserat; & iam ebrietate discussâ, magnitudinem facinoris perspexit; propè abfuit. quin pœnitentià in desperationem abreptus, vel eâdem lanceâ, in semet retortâ; vel obstinato ad moriendum animo, & ad quatriduum ieiunio sibi vitam eripuerit.

Tandem superstitione (cædis, scilicet ob sacra LIBERI intermissa, inter epulas, manifestâ Dei irâ, commissæ excusatione & Macedonum, (qui iure interfectum CLYTVM, & tantum-non sepulturâ indignum decrevissent) adulatione, elusus est dolor. Et x. diebus, maximè ad confirmandum pudorem, apud Maracanda consumtis; & provinciâ AMYNTÆ traditâ, ipse in Xenippa, confinem Scythiæ regionem, pervenit, Bactrianorum exsulum receptaculum.

Sed hi, rege adventante, pulsi ab incolis, & ad bis Mille & ducentos equites, congregati, AMYNTAM, ALEXANDRI prætorem, ea-improvisu adorti sunt: & ancipiti initiò prœlio, ad extremum, DCC. suorum amissis, & CCC. captis, cæsi, aut in fugam fusi; veniam tamen, post alteram etiam defectionem, impetrârunt.

His in fidem acceptis, in regionem, quam Naura appellant, rex cum toto exercitu venit. Cuius Satrapa SISIMETRES, præter alias regionis fauceis, Rupem quamdam, valido munimento sepserat. Cuius altitudo xx. stadijs eminebat; & ambitu circiter LX. complectebatur.

Sed Barbaros, ob excitatam ex cæsis arboribus, & saxis, molem, subito metu pavidos, rex ad deditionem compulit. Et imperium SYSIMITHRI restituit; licet mater eius, eademque coniux, moriturum se antè denuntiâsset. quàm in ullius veniret potestatem. Duos tantùm filios, ex suâ matre genitos, tradi, & secum militaturos sequi iussit.

Dahas deinde statuerat petere, ubi SPITAMENEM illum, bis perduellem, esse cognoverat. Is Vxorem, cuius immodico amore flagrabat, in omne discrimen comitem trahebat. Quæ fugæ & exsilij pertæsa, maritum admotis liberis, monet, ut ALEXANDRI clementiam, quàm iram, experiri mallit.

Ille se prodi ab eâ. quæ formæ fiduciâ quamprimùm ALEXANDRO dedi cuperet; non moneri, raptus stricto acinace abire è conspectu iubet. Sed eam continuò, uti erat uxorius, futuram de cætero in veri potestate, & casus quem fo[...] tulisset, sociam, revocavit. Ipsa ve[...] n[...], [...] & somno sopitum. iacentemque adgressa [...]caput eius abscissum. servo facinoris conscio tradi[...] & e[...]dem comitante, in Macedonum castra ad A[...]DRVM perfert.

Ille, ut meritum in semet ingens, credebat, transfugæ & proditoris necem; ità cruentum adeo[...] coniuge, communium liberorum parente, facinus aversabatur. Et quùm gratiam meriti scel[eris] atrocitas vinceret, procul eam à castris arceri imperat, ne tam Barbaræ licentiæ exemplar in [Græcor]um mores, & mitia ingenia transferretur. Dahæ, S[PI]TAMENIS cæde comperta, DATAPHERN[...] [...]ctionis eius participem, vinctum ALEXANDRO, seque dediderunt.

His curis rex liberatus, ad vindicanda[s] [...] iniurias, quibus à prætoribus suis av[a]rè & [su]perbè passim imperari cognoverat, animum c[on]vertit; & deiectis, qui peccârant, lectiores & [mo]deratiores provincijs præfectos dedit.

Moto deinde post tertium mensem ex hi[bernis] exercitu, in regionem, quæ Gabaza appe[llatur] profectus est. Quo in itinere insolitis tem[pestati]bus, cœli fragore & fulguribus, imbribu[s], g[randi]ne mistis, & intolerabili aëris rigore, adflictus exercitus, rege uno tanti mali patiente, Mille m[ili]tum & lixarum desideravit, quos pe[sti]s illa c[on]sumserat.

SYSIMETRES ille, cui rex provinciæ [...] Nauris imperium restituerat, gratiam relat[uru]s, cognitâ exercitus calamitate, multa iumenta [&] bis mille camelos, coctis cibarijs oneratos, in [ca]stra adduxit. quæ distributa pariter militem [...] damno, & fame, liberavérunt. Rex vicissim [...] Sacarum ditionem depopulatus, xxx. Pecorum [M.] ex prædâ, Satrapæ dono reddidit.

Quumque indè in regionem pervenisset, cui OXYATRES (al. Cohortanus) nobilis S[atra]pes præerat; seque regis potestati f[...] mòx permiserat; filiam eius ROXANEN, [exi]miâ corporis specie, in convivium, cum a[lijs vir]ginibus, introductam, matrimonio sibi adi[un]xit, Socero, inter vinum & epulas, ex dedit[itio], [...] è captivâ geniturus, qui victoribus imperaret. Ita [...] qui uxorem DARII antè, eiusque filias [...]mà pulcerrimas, haud alio animo, quàm pa[ren]tis, adspexerat; nunc in virguneculæ, lon[...] bilioris, amorem effusus, Inter ob[...] [...]na, contrà quam, non satis cauta [...] [...]ralitas est; minus suis iam cupiditatibus [...]rabat.

Cæterùm Indiam, & inde extrem[um] Oce[a]num petiturus, ne quid à tergo, qu[o]d de[...]ta impedire posset, relinqueretur, xxx. M[...] Iuniorum ex omnibus pr[o]vin[c]ijs le[...] ad se armata perduci. O[bs]ides simul [...] milites. CRATERVM autem, ad [...] dos HAVSTANEM & CATH[E]N[EM] [...] adhuc rebellantes, [...]. Ex q[...]us [...] NES captus est; CATHENES in p[...] fus.

Regio quoq;, quæ Bubacene [di]cta [...] P[...] conte, sub idem tempus, in de[...]

O[...]

... cogitationes in bel... cut. ... rum M. etiam, qui ... bellum ... atrius ad luxum ... ad m... ut cum Indis certarent, ...

DIVINITATIS IN ALEXANDRO AMBITIO.

Sed omnibus ita præparatis, quod olim pravâ mente conceperat, tunc esse maturum; quoniam ... cælestes honores usurparet, cæpit agitare. ... non dici tantùm se, sed etiam credi ...: & more Persarum, à Macedonibus, ... *humi corporibus, salutari*.

... rant talia concupiscenti, perniciosi ex ... adulatores, qui professionem honestarum ... malis corruperant moribus.

... s quidam Argivus, pessimus, post Chœril... minum conditor; & ex Siciliâ Cleon, ... ium suarum purgamenta. *Cœlum regi* ... Hercul... & patrem Liberum, ... Castorem, *novo Numini cessu-* ... nt.

... contrà: cuius viri gravitas, & ... tas iampridem regi erat invisa, qua... Macedonas paratos ad tale adorationis ob... acerrimum patrij moris, & pu... vindicem sese ferebat. Regi verò ... Callisthenis contumaciam explendæ, ... occasio.

ALTERVM ALEXANDRI PERICVLVM A CONIVRATIONE.

... principibus Macedonum, adultos libe... trad..., ad munia, haud multum servi... ... abhorrentia. qui inter cætera, ... vicibus, proximi foribus eius ædis, ... acquiescebat, soliti erant excubare. Et ... idem præcipuus, sedentibus cum rege ve... præter ipsum, à quoquam verberibus ...

... cohorte Hermolavs, Sosippi F. ... venandum, aprum telo occupasset, ... rex ... destinaverat; iussu eius verberibus ... Hanc ignominiam Sostratvs, collega & æq..., amore eius ardens, haud minùs ægrè, quam læsus ipse, accepit.

... inter se occidendi regis consilio, ... in societatem sceleris adsciverunt. tantâ ... factâ, ut dum rei exsequendæ occasionem ... in permutandis stationum vici... adparatu, XXXII. dies absumti ... iam nox adesset, quâ coniurati ... bant; & ad fores ædis eius, ... adstarent; facinori ipsorum obstitit convivium, fanaticæ mulieris monitu, ... tractum. Quippe alios in stationem oporte... & primâ luce, succedere. ipsorum ... dies, reditura vice.

Intereà dum cæteri proximam ... suæ noctem pertinaciter & mutuâ fide exspectant: Epimenes, unus ex coniuratis, sive comitate ... (qui coniuratis, quòd tradita ... excubare tamen (sed spe in facinus ...) ea nocte perseverâssent; L. singulis sestertia (hoc est, Quingenos Daricos) dederat. Sive quia Deos cæptis obstare credebat; propriône metu, an sceleris conscientiâ inductus, fratri suo Evrylocho, quem antea expertem esse consilij voluerat, quid pararetur, aperuit.

Evrylochvs, fratrem manu prehensum, ad regem, mero adhuc & somno sopitum, apertis per excubitores foribus, & lumine illato in cubiculum perducit. eique cuncta ordine, & consciorum nomina Epimenes exposuit. Ille, condonatâ Epimeni veniâ, fratrem Evrylochvm L. talentis donavit.

Sceleris autem auctores, & inter eos Callisthenem (quem tamen, non ut participem facinoris nominatum esse constabat; sed solùm puerorum sermonibus, regem criminantium, faciles aureis præbere) vinctos in posterum diem ad se ... iussit.

Coniurati, præter Callisthenem, in concilium introducti, quæ agitaverant, sine cunctatione sunt confessi. & mox damnati, traditique hominibus, qui ex eadem erant cohorte. Hos illi, ut fidem suam sævitiâ regi adprobarent, excruciatos necaverunt.

Callisthenes quoque antè tortus, interijt. in-it*in caput regis consilij innoxius; sed haud quamquam aulæ, & adsentantium accommodatus ingenio. Nullius itaque cædes maiorem apud Græcos regi excitavit invidiam; quàm quòd virum, optimis moribus artibusque præditum, (Aristotelis ex sorore nepotem) non tantùm occiderit; sed etiam, & indictâ quidem causâ, torserit. Hanc *crudelitatem sera regis pœnitentia est consecuta.*

Sed ne *otium serendis rumoribus natum aleret*; in Indiam movit: semper bello, quàm post victoriam, clarior.

BELLVM INDICVM.

Alexandro fineis Indiæ ingresso, gentium suarum reguli occurrêre, imperata facturi. Illum, *tertium Iove genitum*, ad ipsos pervenisse memorantes. Rex benignè acceptos sequi iussit, iisdem itinerum ducibus usurus. Hephæstionem & Perdiccam cum copiarum parte præmissos, subigere, qui imperium aversarentur, & ad flumen Indum procedere, iussit: & navigia facere, queis in ulteriora transportari posset exercitus.

Ipse, Cratero cum Phalange subsequi iusso, equitatum & levem armaturam educens, eos, qui primi occurrêrunt, levi prœlio in urbem proximam cõpulsos obsedit. & quòd inter obequitãdum sagittâ ictus fuisset, capto oppido, & omnibus incolis eius trucidatis, incendio etiam in tecta sævitum est.

Inde domitâ ignobili gente (Arasacis fort. & Aspijs) ad Nysam urbem pervenit. cuius incolæ, post aliquantum inter se dissidium, obsidionis malis fatigati, dedidêre se. A Libero patre conditos se esse haud vanè iactabant. Sita est sub radicibus

montis, quem Meron incolæ appellant. in quo multa edera, vitisque gignitur. Lauri quoque & baccæ, & agrestis in rupibus silva.

Hic non instinctu divino, ut volunt; sed lasciviâ provecti milites, hederæ vitiumq́ folia passim decerpsere; & frondibus capita redimiti, toto nemore, similes bacchantibus, pervagati sunt.

Et rex fortuitam licentiam non aversatus, omnibus largè ad epulas præbitis, per x. dies LIBERO patri operatum habuit exercitum.

Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, traiecto Choâ, perventum est: cuius incolæ, desertis sedibus, in avios monteis confugerant. Sic & Acadera transit, incolentium æquè fugâ destituta.

Superato deinde Choaspe; & COENO duce, ad Beziræ, opulentæ urbis, obsidionem relicto, ipse ad Mazagas venit: urbem non situ solùm, sed operemunitam. quam CLEOPHIS, ASSACANI nuper demortui mater, cum XXX. peditum M. tuebatur. (Arrian. In ipsâ urbe VII, tantum peregrinorum M. sed XXX. M. toti provinciæ (Assacenorum) tutandæ adfuisse tradit) ALEXANDER, per Guræos eò profectus, dum urbis munimenta contemplatur, è muro sagittâ percussus est, quæ in suram incidit. Nec tamen antè se in castra recepit, quàm cuncta perspexit; & quæ opera fieri vellet, militibus edixit. Quæ tam ingenti militum ardore, intra nonum diem absoluta sunt; ut & immanes caveræ arborum stipitibus saxisque expletentur; & turribus e ectis, machinæ proxime admoverentur: è quibus crebra telorum, pilorum, & hastarum vis in propugnatores est effusa.

Illi itaque, desperatâ urbis tutelâ, in arcem concessére. Et inde confestim legatos ad regem misére, veniam petituros. Quâ impetratâ, Regina quoque, parvo filio genibus regis admoto, non veniam modò, sed pristinæ etiam fortunæ decus impetravit. Tradunt concubitu redemtum regnum, & filium ex eo genitum, qui postea regnarit.

Polysperchon, urbem Noram, (al. Oram) opidanis è prœlio intrà munimenta compulsis, in deditionem redegit. multaque minoris notæ opida, à suis deserta, in potestatem regis venere.

ADMIRABILIS PETRÆ CVIVSDAM EXPVGNATIO.

Eorum locorum incolæ, cum Bezirensibus, catenus superbis, armati, Petram, Aornon nomine, occuparunt. Petra illa in metę maximæ modum erat erecta, ut summa eius in acutum cacumen exsurgerent. Radices eius Indus amnis subibat, præaltis utrimque & asperis ripis. Alterâ autem ex parte, voragines eluviesque erant præruptæ. Ambitus CC. altitudo XI. minimùm cubitorum erat. Hancab HERCVLE frustrà obsessam esse; terræque motu coactum absistere, fama vulgaverat.

Inopem consilij ALEXANDRVM, senior quidam, peritus locorum, adit; se aditum monstraturum el[illegible] promittens. Huic, leviter armati, duce MVLLINO, scribâ regis, additi, qui in summum iugum occulto circuitu evaderent. Ipse interea truncis arboribus cavernas explebat. Et [illegible] sagittarios, aliosque ex suâ cohor[illegible] per ardua niti iussisset; ne manifest[illegible] periculo contineri potuit, quin corpor[illegible] qui se iussis, primus in Rupem invad[illegible] & Macedones relictis stationibus, certatim, & [illegible] te regem sequerentur.

Ubi post miserabilem multorum ex præruptâ rupe casum; nec minùs crebram, promptissimorum iuvenum, à Barbaris, ingentia saxa in subeunteis provolventibus, cædem, & interitum; rex signum receptui dedit.

Indi tamen, cognitâ regis pertinaciâ, [illegible] desistere incepto statuisset, speciem in[illegible] perseverantis ostendebat: oborta nocte, [illegible] cibus totâ Petrâ accensis, per invia saxa effugerunt. quorum pleros que rex insecutus cecid[illegible] reliquos in præcipitia adegit.

Inde Ecbolima, ad fluvium Cophenem, [illegible] sit. Et cognito angustias itineris ab ERY[CE illegible] dam (Diodor. APHICE) XX. armatorum [illegible] insideri; ipse CRATERO gravius ex[illegible] modicis itineribus ducere iusso, cum [illegible] & sagittario prægr. ssus, eos, qui insede[illegible] deturbavit. Et Indi, sive odio ducis, [illegible] gratiam inituri, ERYCEM fugientem [illegible] teremerunt: caputque eius, atque ar[illegible] XANDRVM detulerunt. Ille *facto impunitatem dit; honorem denegavit exemplo.*

Hinc ad flumen Indum, XVI. castris pe[illegible] omniaque, ut præceperat, ad traject[illegible] HEPHÆSTIONE præparata, (naves [illegible] iunctæ, ut solutæ plaustris vehi poss[illegible] coniungi) in tempore, reppent.

Hic OMPHIS, qui eâ in regione regn[illegible] quique patri etiam fuerat auct. r, reg[illegible] XANDRO ante vim dedendi; & [illegible] eumdem legatis, gratuitum fru[illegible] HEPHÆSTIONI, eiusque copijs fuerat [illegible] sus: venienti regi obviam, cum a[illegible] tu, egressus est. Elephanti quoque [illegible] intervalla, militum agmini immixti, [illegible] strornm fecerant speciem.

ALEXANDER non socium, sed h[illegible] ventare ratus, aciem explicat, & a[illegible] procingit. At Indus, cognito Mace[illegible] rore, iussis subsistere cæteris, equ[illegible] m, quo baiut, concitat. Idem ALEXANDE[illegible] vel suâ virtute, vel illius fide tutius.

Barbarus occurrisse se dixit cum exerc[illegible] tas sui imperij vireis protinus trad[illegible] suum, & regnum illi permittere. Rex [illegible] dextram, Fidei suæ pignus dedit, & [illegible] restituit. Ille LVI. elephantos [illegible] eximiæ magnitudinis, & taur[illegible] LEXANDRO tradidit. Et bellum [illegible] duobus regibus, exposuit. quorum [illegible] HYDASPEN amnem tenerent, & [illegible] nam, quisquis arma inferret, exp[illegible] sent.

Hi; ABISARES & PORVS [illegible] in PORO eminebat auct[illegible] tas. OMPH[illegible] gium insigne sumere; & nomine, qu[illegible] rat, quodque more gentis, regum c[illegible]

XI

...s ... clari, permissus est. Hius liberalitatem ... N. ... convivalibus ex auro atque argento vasis ... compensavit.

... legati ABISARÆ adiere regem: & ... eius, ita ut mandatum erat, permisere ... fide, ad regem suum remissi.

PVGNA CVM PORO AD HYDASPEM.

ALEXANDER PORVM quoque, nominis sui ... ratus ad deditionem posse compelli, misit ... ABEM, qui ei denuntiaret; ut stipendium ... & in primo finium suorum aditu occur... Ille alterum ex his facturum sese respon... intranti regnum suum, præstò esset, sed ar...

Præterea BARZENTES, defectionis in Arachosijs ... cum GAMAXO Indorum regulo, vincti ad ... adducti sunt, & in custodiam traditi.

PORVS in ulteriore Hydaspis ripâ consederat, ... qui ... pervenisse nuntiabatur, transitu pro... ... LXXXV. elephantos (Arrian. CC.) obiece... ... currus CCC. peditum XXX. & equi... ... Præsidia præterea varijs fluminum lo... ... intervallis disperserat.

Macedonas non conspectus hostium solùm, sed ... fluminis, quod transeundum erat, magnitudo ... Levia tantùm prœlia in Insulis, medio amne crebris, in quas utrimque enatare poterant, ... ur.

... ACHVS & NICANOR, nobiles Iuvenes, & ... ad spernendum omne ... accensi, post magnam Indorum cædem, ... ab his, qui occulti enataverant, eminùs ... sunt. alijque aut impetu amnis abrepti, ... implicati. Eaque pugna multùm fidu... ... ctâ ex ripâ adversâ cernenti, addiderat. ALEXANDER inops consilij, tandem ad fallendû ... dolum intendit.

Erat Insula in flumine amplior silvestris eadem, & ... insidijs, & transvectioni idonea. Fussam ... tenebat, haud procul ripâ præaltâ; quâ ... modò, sed etiam cum equis viri facilè ... abscondi.

... ab huius opportunitatis custodiâ hostiû ... PTOLEMÆVM cum omnibus tur... ... per ripam iussit; & sublato subinde ... terrere, quasi tranaturus esset. Atque ... agmen suum ei semper parti, quam peti ..., advertere coëgit.

... varia huius fraudis, sive consilij tentamenta; ... hoste in eos, qui cum PTOLEMÆO in... ... & ab Insula remotam, obsederant ripam; ... obscuræ & procellosæ occasione usus, dato ... sibi omnes silentio adscenderent in rates, ... paratas, eam, quâ ipse vehebatur, primam ...

... ab hostibus ripa, quæ petebatur, cæte... ... Insulam prætergressi, in adversum ... & milites mox arma capere. & in ordi...

Iam ... agmen in cornua divisum ipse ducebat, quum PORO nuntiatur, armis ... ripam obtineri. Ille confestim, c. quadrigis & ... millia equitum venientibus, duce HAGE fratre, obiecit.

Summam virium in curribus collocârat, qui senos singuli viros vehebant, clypeatos sagittarios & aurigas à iaculis instructos. Quum Scythæ & Dahæ, ALEXANDRO militantes, primi omnium Indos invaderent; & hinc PERDICCAS cum equitibus in dextrum eorum cornu; illinc rex à fronte, expedito agmine strenuè inveheretur; & pugna undique se moveret: Tum ij, qui currus agebant, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps utrisque malum, quùm & Macedonum pedites primo impetu obtererentur; & per lubricos ex immodico imbre campos immissi currus, non in voragines modò & lacunas, sed in amnem etiam, excussis rectoribus, & equis turbatis, præcipitarent.

Tum belluæ, alterum auxilium, inter armatos à PORO dispositæ. Et ALEXANDER, mandato ducibus singulis dato, quid à lævâ & dextrâ; quid mediâ in acie & fronte geri, pro re natâ, placeret: & ... toribus per hastatos deturbari, & belluis confodi iussit; primus equum concitat, & in hostium ordines invadit.

COENOS verò ingenti vi in lævum cornu invehitur; & phalanx simul, unoque impetu, in mediam aciem prorumpit.

Belluæ contrà, à PORO adversus equites agi iussæ, equorum velocitatem æquare non poterant. Nec sagittarum quidem ullus barbaris erat usus; quòd ijs longis & prægravibus uterentur. & nisi priùs arcus in terrâ statuerent, haud satis aptè & commodè imponerentur. Tum humo lubricâ, & ob id impediente conatum, molientes ictus celeritate expeditorum hostium occupabantur.

In hac acierum perturbatione, PORVS cum paucis obvius hosti ire pergit; & elephanthos ante agmen suorum agi iubet.

Magnum initiò belluæ terrorem iniecerant, donec Macedones securibus pedes amputare, & copidibus, (gladijs leviter & falcatum in modum curvatis) manus belluarum appetere didicerunt. Atque ita elephanti, vulnerû impatientes, suos impetu sternebant, & rectores in terrâ præcipitatos obterebant.

PORVS à pluribus destitutus; & quòd ipse procero corpore esset; & eminente inter cæteras belluâ veheretur; expositus ad ictus, undique petebatur.

Illum vulneribus confectum, & iam deficientem, belluâ in fugam concitatâ, rector extra teli iactum abripuerat; quùm ALEXANDER, Buchephalo etiam saucio, & ex instituto procumbente, equum mutare coactus, tardiùs fugientem est insecutus.

Interim frater TAXILÆ, de quo suprà, ab ALEXANDRO ad PORVM præmissus, ut ... ... dederet; néve ultima experiri perseveraret, monere cœperat. Quùm ille, quamquam sanguine deficiente vires essent exhaustæ; telum, quod reliquum erat, in eum contorsit. quod per medium pectus penetravit ad tergum. addidítque: *Agnoscere se TAXILÆ fratrem, qui imperium, regnumque suum prodidisset.*

Iam ... ALEXANDRO consecutus erat & PORVS telis undique iterû in ipsum, peditesque eius, quos recens obiecerat, congestis, tandem gravatus, è belluâ labi cœperat: quùm Indus, qui elephantum regebat, descen-

descendere cum ratus, more solito D... [illegible] procumbere iussit in genua. Qui ut se submisit; cæteri quoque (ita enim instituti erant) corpora in terram demisêre.

Eares & PORVM, & cæteros victoribus tradidit.

Quùm verò ALEXANDER, qui interemtum crederet, spoliari eius corpus, & loricam cum veste detrahi iussisset; bellua iterum dominum tueri, & spoliantes cæpit appetere; levatumque eum rursus dorso suo excipere: donec ipsâ confossâ, captus PORVS in vehiculum imponeretur.

Ad regem adductus, & rogatus: *Quâ dementiâ, in tantâ victoris, rerumq́, gestarum famâ, belli fortunam experiri tentâsset, quùm* TAXILEM, *suæ* in deditos clementiæ tam propinquum habuisset exemplum; Ipse, *Neminem se fortiorem esse*, qui nondum alienas expertus esset vires, hactenus *censuisse*, respondit. *Nunc* ALEXANDRVM *fortiorem esse belli eventu didicisse.* cui, quod in parte felicitatis putet, ipse secundus sit.

Rursus interrogatus: *Quid à victore statuendum esse censeret?* Quod hic, inquit, dies regi suaserit: quo expertus esset, *Caducam esse mortalium felicitatê.*

Rex tam interritam animi in victo magnitudinem, ac ne fortunâ quidem infractam, non misericordiâ modo, sed etiam honore dignatus est. Ægrum sedulò curavit; & confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit: mox donavit ampliore regno, quàm tenuerat.

ALEXANDER, tam memorabili victoriâ lætus, quâ sibi Orientis fineis apertos esse censebat; & militibus pro concione laudatis, persuadere conatus: *Quidquid Indis virium fuisset, illo conflictu esse prostratum*: iisque cum bona spe novæ ex India ulteriore prędæ & gloriæ in præsentiâ dimissis, navigia ędificari iubet. ut cum totam Asiam percucurrisset, finem terrarum, Mare inviseret.

Et duabus urbibus in utrâque fluminis, quod superaverat, ripâ conditis; NICÆA, victoriæ nuperæ; & BVCEPHALA, equi eo prœlio mortui, monimêtis; duces, & milites, præmijs pecuniâque donavit.

ABISARES, qui ante conflictum legatos ad ALEXANDRVM miserat; rursus alios mittit; qui omnia quæ imperâsset; facturum polliceantur. modò ne cogeretur corpus suum dedere. Illi ALEXANDER nuntiari iussit: *Si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.*

Hinc PORO, amneque superato, ad interiora Indiæ processit.

Per silvas, in immensum propè spatium diffusas, serpentibus frequentes; & per deserta ventum erat ad flumen Hyarotim (al. Hydraotim) Vnde castris motis, opidum haud procul oppositum coronâ capit: obsidibusque acceptis, stipendium imponit.

Ad magnam deinde urbem pervenit, non muro solùm, sed etiam palude munitam. Quùm barbari; vehiculis inter se iunctis dimicaturi, occurrerent; quibus tela, hastæ, aut secures essent; Macedones ab utroque latere circumfusi, vinculis curruum incisis, repugnanteis fodiebant. DCCC. itaque suorum amissis, in opidum refugêrunt.

Postero die, scalis undiquê admotis, muri occupantur. pauci perniciores, cognito urbis excidio, paludem tranavere; & in vicina opida ingentem intulere terrorem.

ALEXANDER ad vastandam eam regionem P... DICCA cum expeditis misso, partem copiarum ... PHÆSTIONI & EVMENI tradit, ut ij quoque ... aliâ ex parte ad deditionem compellerent: Ipse ... teros ad urbem validam, in quam aliorum quoque confugerant incolę, induxit.

Opidani, missis initiò, qui regem deprecare... nihilo-minus bellum parabant. & vulgus ortâ ... tione, in diversa consilia diducebatur. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt.

Omnibus, etiam belli auctoribus, venia ... ta; & obsidibus acceptis; ad proximâ deinde u... castra promota. Incolæ cum obsidibus, qui ... gmen ducebâtur; quosque è muris, ut pote ... gentis, agnoscebant, in colloquiû venerunt. ... clementiâ regis, & simul vim edocti, se ded... cæterę que urbes simili modo deditæ, & in fidem ... ceptæ sunt.

Hinc in regnum SOPHITIS perventum. Gens ..., ut barbari, sapientiâ excellit, & bonis regitur mo... bus SOPHITES ex opido, cû duobus adultis fili... occurrit; mirifico, ex auro, purpurâ & margari... stium cultu. ALEXANDER illum suo in regno ... & ad fluv. Hypasin processit.

PHEGELAS (Diod. Phegeus) gentis proximæ re... popularibus suis colere agros, ut adsueverant, ... ALEXANDRO cum donis occurrit. & nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum substitit.

Rex tertio die amnem superare decreverat ... itu difficilem, non spatio solùm aquarû, se... tam impeditum. Ipse intereà PHEGELAM perc...tus; Vltrà id flumen, XI. dierum, per vastas solitudines, iter esse cognoscit. Excipere deinde Gan... maximum totius Indiæ fluminum. Vlterior... à Gangaridis & Parrhasijs coli; eorumq́ue regem ... se AGRAMMEN, (al. Sandramen) qui XX. (al ... equitum, & CC. pedit. millib. vias obsideat. A... quadrigarum II. (al. VI.) mill. trahere; & ele... III. (al. IV. al. IIX.) millium numerû explere. ... dem, licet incredibilia viderentur, ex PORO cognoscit. Cæterum, qui regnaret, non modò ignobilem esse, sed etiam ultimę sortis. cuius pater tonsor propter habitum haud indecorum, cordi fuerit reginæ: & rege per insidias interfecto, regnum invas... necatis pupillis, hunc qui nunc regnat gener...e, paternæ magis fortunæ, quàm suæ memorem.

Hæc quò fide maiora videbantur; tantò acri... insatiabilis in rege glorię famęque cupido ad ... ardua spernenda incitabat.

Sed Macedones, tot itinerum laboribus, tot b... fracti, tot incommoditatibus & vulneribus exh..., nullis neque blanditijs, neque publicæ gloriæ ... lis, neque minis flecti potuerunt, ut ultrà pe...

Itaque ALEXANDER, quàmlibet fremens, ... ab expeditione in Ortum longiore, referre ... est. Sed priùs erigi XII. Aras, ex quadrato sax... bitorum) expeditionis suæ monimentû. ... ta quoque castrorum fossâ cingi (quæ L. cub... & XL. alta esset) iussit extendi. Cubiliaq... formæ, quam pro corporum habitu; & ... linquit. ut speciem omnium augeret post... lax miraculum.

Properè hinc repetens, quas emensus er...

men

...em castra locavit. Etiam in aquâ, classis ... ri iussserat, stabat: qua in MEMNONin- ... ex Thraciâ, in supplementum, equitum VI.M. ... cos ab HARPALO peditum, xxx.M. adduxit. ... arma, quantum xxv. hominum millibus satis esse posset. Diod. addit, advecta ἰα᾽τρικῶν φαρμάκων c. talenta.

Mille itaque navigijs aditurus Oceanum, ex vetero odio inter se discordes, PORUM & TAXILEM, firmata per adfinitatem gratiâ, suo quemque in regno reliquit: summo amborum in ædificandâ classe studio usus.

... antis deinde & impedimentis terrâ sequi ... secundo amne defluxit: & in regionem, ubi ... amnis Acesini committitur, pervenit.

... in fineis Sobiorum (Diod. Iborum) decur- ... se ab exercitu HERCULIS oriundos esse memorabant: & post irritam Aorni Petræ oppugnationem, relictos ægros, sedem ibi obtinuisse. Iis pelles ... rum pro veste, & clavæ pro telis erant: aliaque ... insignia.

... ascensione factâ, CCL. stadia processit. de- ... latus que regionem, opidum, caput eius, ... ouâ.

... à quæ dixi, fluminum, alia gens (Diod. Agalassos vocat) III. equitum, & XL. peditum millia ... t. Hos, amne superato, in f... compulsos ... que mœnibus expugnat. Puberibus interfectis, cæteri venierunt.

Al... urbis incolæ, post primam Macedonum im... magnâ vi depulsam; quum rex, multis ... in obsidione perseveraret; desperatâ salute, ... subiecere tectis, & se cum liberis coniugibus ... incendio cremârunt. Quod cum ipsi augerent, hostes immissi exstinguerent; ipsa natura ... bello, in contrarium mutari cernebantur. In arce ... erat intacta, III. mill. præsidio dereliquit.

... III. flumina, quæ in Indum paullo infrà con... flu... monumento, suas quodque adplicarit undas, ... quum crebri fluctus marinis similes se in... ... & navium hinc proras, inde latera pulsa... nautis per rapidâ fluminum coeuntium cele... ... eludendo occupatis, duo maiora navigia ... oculis submersa sunt. leviorib9, quæ & ipsa regi ... citra noxam, in ripas expulsis.

Rex ipse, qui navigio arcem circumvehi volue... ... vertices inciderat. quû vix concitatis remis navis ex undis erepta, non tamen ripæ ... sed in proximo vadû, rege salvo, illisa.

... sacrificijs, & Aris pro numero flumi... ... in regionem Oxydracarum, Malio... ... venit. Qui alias bellare inter se solitos, ... tunc periculi societas iunxerit. IX. M. Iu... ... Arr. ἐν᾽ μυρι μυριάδας Diodor. ... M.) in armis erant. & præter hos, equi... ... nongentæque quadrigæ.

Macedones improviso integri belli metu ... rursus vocibus regem lacessere cæpe... ... concione advocatâ, facilè in ... ... statem, quæ mobili plerumque impetu fer... ... & ad desertum officium reduxit. ... non ... quàm principia, maiora ...

... x Lætus, novis militum acclamationibus, iubentium duceret Dijs secundis, & æquaret gloriâ HERCULEM & LIBERUM patrem, quos æmularetur: & quorum terminos transire contenderet: ad hosteis protinus castra movit.

Validissimæ Indorum gentes erant; ducemque belli spectatâ inter Oxydracas virtute elegerant. Sed rex nihil clamore eorum, & patrij moris ululatu territus; quin fiduciæ ac spei plenus, alacreis milites arma capere, & exire in aciem iubet. At barbari, metune, an seditione interiplos oborta, subitò profûgerunt. Rex persecutus, impedimenta cepit.

Iamque opidor, in quod plerique confugerant (Syracusas quidam nominare videntur) vim admovebat; quum Vates DEMOPHOON monere eum cepit; Vitæ eius periculum ostendi. ne in præsens committeret; aut certè obsidionem differret.

Ille mol... Vate neglexit, & scalis admotis, primus evasit in muru. Quumque, plures venti, ne rex solus, qui undique petebatur, & incidentia tela clypeo propulsabat; vel obrueretur, vel hostibus dederetur; pro se quisque in muri fastigium evadere certarent; scalis ex onere perfractis devoluti, unicam spem regis velut in solitudine destituti, fefellerunt.

Ille, clamantibus infernè amicis, ut ad ipsos desiliret, labentem excepturos; rem ausus est, magis ad temeritatis famam, quàm gloriæ, insignem.

In urbem scilicet hostium plenam, & intus opseptam, præcipiti saltu semet ipse immisit; corpore ita librato, ut se pedibus exciperet. Hic aliquandiu se arboris & clypei obiectu tutatus est, donec continuo labore gravia genua succiderent: & ipse prægrandi sagittâ percussus, & magnâ vi sanguinis emicante, exanimis postmodùm procumberet.

Tandem PEUCESTES per aliam opidi partem irrumpens, & muri vestigia, detrabatis propugnatoribus, persecutus; regi supervenit.

Subiêrunt inde TIMÆUS, LEONATUS, & ARISTONUS, qui omnes, dum regem protegunt, vel cecidêre, vel inutiles præ vulneribus fuere. Inter hæc famâ de regis casu, an morte! in castra perlatâ, Macedones, periculi omnis immemores, dolabris murum perfregêre; & quâ via facta, in urbem irrupere. Omnibus tum viris, tum impuberibus iugulatis, ne feminis quidem parcitum est; & urbs direpta ac subversa: & extrema hostium internecione iusta ira parentatum.

Rex septem diebus, curato, post spiculum evulsum, vulnere, conspectus pro tabernaculo ab incolis, spem hostium, falso mortis suæ nuntio conceptam, inhibuit: & secundo deinde amne defluxit.

Quarto autem postquam navigare ceperat die, pervenit in regionem, ab incolis quidem desertam; sed frumento & pecoribus abundantem. Qui locus, & ad ipsius, & ad militum requiem minimè placuit; & per complureis dies ibi stativa habuit.

¶ Ex oratione ALEXANDRI ad amicos, & corporis custodes, qui eum orabant; ne tam manif. stis pasthac periculis corpus offerret, neque sua capite ignobiles & ... aut vilem victoriam emeret, tan... em exsatiare laudi modum faceret, ac saluti suæ, hoc est, publicæ, parceret. Patet, inquam, ex ... o, quotus regni, quotus ætatis annus regi fuerit, quùm hæc, quæ memoro, gesta sunt.

Iam, inquit, haud procul absum fine mundi; quem egressus, aliam

suis, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asiâ, in Europæ terminos, momento unius horæ transivi. Victor utriusque regionis, post nonum regni mei, post vicesimum atque octavum ætatis annum, videorne vobis in excolenda gloriâ, cui me uni devovi, posse cessare? &c. Capellius agnosc. it XI. regni annum.

Addit ibidem ALEXANDER ; *Rei olim in animo suæ cogitatæ, nunc promendæ occasionem sibi oblatam: maximum laborum atque operam suorum fructum fore, si OLYMPIAS mater immortalitati consecretur, quandocumque visâ excesserit. Hoc, si licuerit, ipsum præstiturum. si fatum præceperit, mandatum, ipsi (amici) meminissent.*

3627.
Alex. 11.

323.

Hæc dum in Indiâ geruntur, Græci milites, nuper in colonias à rege circa Bactra deducti, vitæ inter barbaros pertæsi, defecerant ; & Bactrianâ arce occupatâ, barbaros quoque in societatem defectionis impulerant.

ATHENODORVS eorum princeps, regis nomen adsumserat; non tam imperij, quàm in patriam revertendi cupidine, cum ijs, qui auctoritatem ipsius sequebantur.

Illo per BOXVM quemdam ex insidijs, & BICONIS, æmuli, operâ, occiso ; Græci nihilo-minus colonias à rege attributas, reliquerunt ; & BICONE illo, quem pœnâ & tormentis bis liberârant, comite, ad ducem in patriam reverterunt. Sed Macedones, ab excessu regis, seditiosos illos ad pœnas vocârunt.

Interim ad ALEXANDRVM, duarum, de quibus diximus, gentium legati, c. numero, adiêrunt. curru omnes vecti, decoro habitu, & vestibus auro intextis, purpuráque distinctis. Seipsos cum urbibus & agris dedere, & inviolatam per tot ætates libertatem, illius primùm fidei ditionique permittere, referebant: & intactis viribus iugum excipere.

Rex consilio habito, deditos in fidem accepit; stipendio, quod Arachosijs utraque natio pensitabat, imposito. Bis præterea mille pedites, & quingenti equites imperati.

Paullo-pòst Legatis gentium, cum regulis, ad epulas invitatis, convivium luxu, ex veteribus Persarum, novisque Macedonum vitijs, consp. so, exornari iusserat. & gymnicos Agones, ut quidam volunt, instituerat.

DIOXIPPI PVGILIS, ET HORRATÆ MACEDONIS DVELLVM.

Rixâ fortè eo in convivio, inter DIOXIPPVM Atheniensem, pugilem eximiâ virium virtute nobilem; & HORRATAM (al. Coragum) Macedonem, obortâ; quùm illi acriùs etiam postridie certamen, de viribus, & bellandi peritiâ, exposcerent; rex, qui deterrere non poterat, destinata exsequi passus est. Accessit huc multitum, ex utraque gente, æmulatio.

DIOXIPPVS, oleo nitens, & coronatus, lævâ puniceum amiculum ; dextrâ validum nodosumque stipitem præferens; cum HORRATA, qui præter gladium, iusta arma, clypeum, sarissam, & lanceam sumserat; quasi nudus cum armato, congredi ausus est. Et evitatâ quam adversarius emiserat, lanceâ; & hastâ mox perfractâ, antè quàm ille gladiu stringere posset; occupatum complexus, pedibus repentè subductis, in terram arietat, & strenuè debellat. victum & iacentem stipite intentato elisurus, ni à rege prohibitus esset.

Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modò, sed ALEXANDRO etiam, ob barbarorum præsentiam, fuit. ne celebrata popularium Macedonum fortitudo ad ludibrium recidisse putaretur.

Sed victor ex criminatione invidorum, de aurei poculi inter epulas furto traductus, & falsò insimulatus; conscriptis antè ad regem, sui purgandi litteris, ferro se interemit. & rex mortem eius, multæ indignationis, non pœnitentiæ testem, gravius tulit.

Indorum legati, domos dimissi, & paucis pòst diebus reversi, plurima ingentis pretij, & patriæ mercis munera, attulêrunt.

Ij se deinde, CRATERO copias, haud procul amne, per quem erat navigaturus, ducere iusso; & comitibus in naveis impositis; secundo flumio ad Mallorum fineis devectus est.

Inde Sabracas (Diod. meliùs, ex suis, Sambastas) adijt. validam Indiæ gentem, quam populi, non regum imperio regebatur. Hi cognito Macedonû adventu, VI. M. (Diod. LX.) pedit. & VI. M. (Curt. ...) equitu; & D. currus, coegerant. & III. duces virtute bellicâ spectatos elegerant.

Sed terrore, ab agrestibus, fluminis accolis, qui amnem navigijs constratum, & tot militum armis circumquáque fulgentia conspexerant, in suos exercitum illato; legati missi sunt gentem dedituri.

Quibus in fidem acceptis, ad alias deinde gentes, IV. die pervenit. Nihilo plus animi his, quâ ceteris fuit.

Itaq; opido ibi condito, quod Alexandriam appellari & X. Mille colonis habitari iusserat, fineis eorum, qui Musicani appellantur, ingressus est. (Alij, Massanos, & Seodras, qui utramque flum. ripâ tenent, priores hîc collocârunt.) Musicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum præsidium imposuit.

Inde Præstos, Indiæ accessos, perventum est. Horum rex PORTICANVS (al. Oxycanus) munitæ se urbi cum magnâ manu popularû, incluserat; quam ALEXANDER tertio post obsidionê die, expugnavit. Et PORTICANVS quidem, postquâ in arcem côfugisset, legatos de deditione, ad regem miserat; sed antequâ adiretur, Macedones per ruinas duarû turriû, quæ subito fragore prociderant, in arcê evasêre. & PORTICANVM, cum paucis repugnantem, occidere.

Dirutâ igitur arce, & captivis sub hastâ venundatis, in SAMI regis fineis intrârunt; & validissimam eius gentis urbem cuniculo, non sine singulari barbarorum, eiusmodi militiæ rudium, stupore, cepêrunt. Tradunt Indorum, eâ in regione, LXX. M. cæsa esse, pluresque captivos sub coronâ venisse.

Quùm rursus Musicani defecissent; ad eos opprimendos missus PYTHON, captû principê gentis, eumdemque defectionis auctorem, ad regem adduxit.

Quo ALEXANDER in crucê sublato, classem denuo conscendens, IV. deinde die, secundo amne ... ad opidum, quâ iter in regnû erat SAMI. Q... nuper ille se dedidisset; oppidani tamen imperium detrectabant, & portas clauserant.

Hic Agriani, sicut à rege imperatum erat, ... in mœnia subiêrunt; deinde eliciendi hostis, terga obtò ver-

tù verterunt. barbari eos insequenteis,& in alios, regemque ipsum delapsi, renovato prœlio, ex III mil. DC. amiserunt. & mille ex ijs capti, cæteri mœnibus urbis inclusi.

Eventus huius nihilo-minus victoriæ haud-lætus fuit. Tinxerant quippe Barbari tela & gladios veneno. saucij, itaque subinde, ex levi plagâ etiam exspirabant.

(Diod. id Brachmanis, circa Harmateliam urbem, factum attribuit) donec per quietem ALEXANDRO ipsi draco visus est herbam medicam commonstrare quâ reperta primùm PTOLEMÆVS, Lagi F. tum è militibus quilibet, facilè curatus est. Sic barbari, ut prima spes fefellerat, seipsos urbemque dedidere.

Hinc in proximam gentem, Pathaliam, perventū est. cuius rex MOERIS, urbe desertâ, in monteis profugerat. Itaque ALEXANDER opido potitus, agros impunè populatur; Et ad insulam, medio fermè alveo enatam, ubi Indus in duo ostia diffinditur, & Delta efficit, defluxit.

Ipse visendi Oceani, qui mundum terminet, cupidus, sine ducibus, & in merâ locorum imperitiâ, in flumine ignoto, navigabat. Et iam CD. stadia processerat; cum gubernatores haud procul abesse Oceanum, ex proximâ maris aurâ, iudicarunt. Et nacti agrestes quosdam, ad ripam accolæ eis, è quibus certiora noscerent, hoc tantum didicére. Tertio die pervéniri posse ad aquam amaram, quæ dulceis fluvij aquas corrumperet. Et intellectum, Mare, ab eius naturæ ignaris, destinari.

Tertio iam die, mixtum flumini mare, leni adhuc æstu, quo dispares undas confunderet, subibat. Tum aliam insulam, medio amni sitam, evecta classe, ob cursum æstu reverberatum, lenius adplicatâ, ad commeatus petendos discurrunt. securi casus eius, qui mox ignaris de subito supervénit.

ADMIRANDVS MARIS INDICI ÆSTVS: ET EX EO PERICVLVM.

Tertia fermè hora erat, quùm statâ vice Oceanus exæstuans invehi cæpit, & retrò flumen urguere. & campis paullo-antè siccis, superfundi. Vnde levatis navigijs, & classe totâ dispersâ; quæ nauticorum, & militum ad naves recurrentium, navigia impellentium, & enavigare, alijs non exspectatis, properantium fuerit trepidatio; quis tumultus & clamor, hinc exspectare, hinc ire iubentium; & territis gubernatoribus, nusquam in idem ac unum tendentium; dum & naves inter se colliduntur, & remi invicem abstergentur; quis animo complectatur; nedum verbis explicet!

Neque hic finis malorum. navibus namque partim in præaltâ aquâ, quà valles subsederant, stantibus; partim in vado hærentibus; subitò novus, & pristino maior terror incussus est.

Mare reciprocare cæpit, & aquæ magno tractu in fretum suum recurrere. Navigia vectoribus destituta, partim præcipitata in proras, partim in latera procumbere. Belluæ quoque è mari, in litus abiectæ, huc illuc vagari.

Sed postridie exæstuante iterum mari, & aquis leni tractu subeuntibus, navigia levari; & mox æstu totis campis inundante, classis impelli cæpit.

Rex cum ex eo, quod acciderat, coniectaret, post solis Ortum, statum tempus esse; media nocte, ut æstum occuparet, paucis cum navigijs evectus ad os amnis, CD. stadia processit in mare. & tandem voti sui compos, Dijs, & maris, & locorum præsidibus, sacrificio facto, ad classem redijt, & adversum flumen subijt.

(Curt. ita rem memorat, ac si præcipitatâ iam hyeme advectus eo ALEXANDER, æquum tempus exspectârit. quo tum ipse terrâ copias duceret, tum NEARCHVS, nauticæ rei peritus, validissimas navium in Oceanum deduceret, & quoad tutò posset progressus, vel eodem amne, vel Euphrate, subiret, cum reverti ad se vellet.

Arrian. contrà; Mare illud non alio tempore commodiùs navigari, quàm sub hiemis initium.)

Quùm tunc itaque Etesiæ à Meridie, illis locis, spirarent; NEARCHVS, hyemis initium, uti commodum navigationis tempus, exspectare iussus est.

Diod. Regé, ab Oceano reversum ad Hyala, insignem urbem, per flumen adpulsum. cuius respub. more Spartanorū regebatur, & reges duo è familijs duabus, iure successionis adsciscerentur, qui rei bellicæ præessent. In cæterâ administratione, præcipua senectutis erat auctoritas.

Mitigatâ, ut Curt. tradit, hyeme; & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, rex terrâ ducebat exercitum. Nonis autem castris in Abaritarum, (al. Arabitarum) inde totidem diebus Cedrusiorum regionem perventum est. Quibus ultrò se dedentibus, nihil, præter commeatus, imperatum est.

Quarto hinc die venit ad flumen, Arabon, sive Arabium, quem Indiæ limitem esse volunt. Regio deserta, & aquarum inops excipit: quam emensus in Horitas transit. Ibi tripertito exercitu Indos populatus, magnas prædas egit. & urbem eâ in regione (Rambaciam) condidit, quò Arachosij in coloniam sunt deducti.

Hinc ad maritimos Indos pervenit, gentem immitibus ingenijs efferatam: quæ piscibus sole duratis; & maiorum quoque belluarum, quas fluctus eijcit, carne vescuntur.

Consumtis igitur alimentis, Macedones primò inopiam, deinde famem sentire cæpérunt; eamque erutis palmarum radicibus aliquamdiu sustentârūt.

Postremò iumenta cædere adgressi, ne equis quidem abstinebant. Et quùm deessent, quæ sarcinas veherent; *spolia de hostibus, tot laboribus, & ex ultimis Orientis parta, incendio cremare sunt coacti.*

Famem deinde pestilentia secuta est. Quùm itaque nec manere, ob famem; nec progredi, ob morbum possent: Campique pluribus pænè semivivis, quàm cadaveribus, strati essent. (ex CXX. namque peditum, & XV. equitum mill. vix quarta pars evasisse traditur) quod valentes itinere ad spem salutis festinato, raptim agmen agerent: & ægri ne levius quidem sequi possent; rex dolore simul, ac pudore anxius, (quia caussa tantæ cladis ipse esset; & multò antè, ab accolis monitus, soli inopiam, & connexa incommoda, prævidisset) ad PHRATAPHERNEN, Parthinorum Satrapem, aliosque finitimarum provinciarum præfectos, misit, qui camelis cocta cibaria adferri iuberent.

Fame itaque dumtaxat vindicatus exercitus, tandem in Cedrosiæ fineis perducitur. eâq; in regione,

quæ sola rerum fertilis est, stativa habuit, militibus quiete firmandis.

Inde in Carmaniam progressus, ASPASTEN gentis Satrapen, de rebus novis ante suspectum; & iam sibi ultrò occurrentem, dum de re cognosceretur, in eodem honore habuit: eumque paullo-post interfici iussit.

Et cum Indiæ præfecti uti imperatum erat, ingentem equorum, iumentorumque iugalium vim misissent, militibus, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum. quippe haud procul à Perside aberant, non pacatâ modò, sed & opulentâ.

REX CVM EXERCITV BACCHATVR.

Rex igitur tot expeditionum periculis defunctus; & animo, ex rerum gestarum memoriâ, super humanum fastigium elatus; qui LIBERI patris non gloriam modò, quam ex illis gentibus deportârat; sed famâ etiam, æmulatus videri vellet. statuit quoque, fabulosum, sive triumphum, ab eo tunc primùm institutum; sive Bacchantium lusum imitari.

Vici, per quos iter erat, floribus coronisque erant strati. Liminibus ædium, crateres vino repleti, aliaque eximiæ magnitudinis vasa disposita. Vehicula deinde, tabernaculorum in modum alia candidis velis, alia veste prætiosâ, exornata.

Primi ibant amici & cohors regia, corollis & frondibus redimiti. Et in ipsis vehiculis, pro copiâ cuiusque odornatis, comissabundus exercitus, armis, quæ maximè decora, circumpendentibus.

Hic tibicinum cantus, illic lyræ sonus audiebatur. Currus, crateris, aliisque ex auro poculis prægravis, ipsum regem convivasque vehebat.

Hoc modo per dies VII. bacchandum agmen incessit. Res temeritatis, an fiduciæ plena: per gentes nondũ satis domitas, temulentos incomposito agmine evagari, quos mille viri, modò & sobrij, septem dierum crapulâ graveis, pecorum ritu mactare, aut in suo triumpho capere, potuerint.

Iisdem ferè diebus CLEANDER & SITALCES, cum aliis, qui PARMENIONEM iussu regis occiderant, cum V. peditum & equitum. ad regem advenére. Sed & accusatores, è provinciis, quibus illi præfuerant, sequebantur.

Ipsi stupris & rapinis, sive avaritiâ ac libidine, invisum barbaris Macedonum nomen fecisse traducebantur. Rex inter crimina, & quidem maximum, *præceptam ab iis suæ salutis desperationē ponebat. Numquam talia ausuros fuisse, si ipsum ex Indiâ sospitem aut optâssent reverti; aut credidissent reversurum.* Auctoribus itaque vinctis, DC. è militibus, qui sævitiæ eorum ministri fuerant, interfici iussit.

Sumtum & supplicium de OZINE & ZARIASPE, nobilibus Persis, quos defectionis auctores, vinctos CRATERVS adduxerat.

Haud multo-pòst dum rex in urbe maritimâ, cui Salmunti nomen, moraretur; & scenica certamina spectaret, NEARCHVS & ONESICRITVS, ex oceano, in quem longiùs procedere cum classe iussi fuerant, supervenere. Quædam illi audita, quędam comperta nuntiabant. De Insulâ, amnis ostio obiectâ, quæ equorum inops, auro abundaret. De belluarum marinarum magnitudine & crebritate: De Rubro mari; quod non à colore undarum, sed ab ERYTHRO rege appellatum sit.

Rex his non contentus, plura percunctari & rursus terram legere iubet; donec classe ad Euphratem adpulsâ, Babylonem adverso amne subirent.

AMBITIOSA ALEXANDRI INSTITVTA

Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Ortum maritimâ regione perdomitâ, ex Syriâ petere Africam, Carthagini (ob Tyriorum causam) infensus. Inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum ad Gadeis dirigere: ubi COLVMNAS HERCVLIS esse fama vulgaverat. Hispaniis deinde adire, & prætervehi Alpeis, Italiæque oram, unde in Epirum brevis transmissio est.

Eâ fini Mesopotamiæ Prætoribus imperavit, ut materiâ in Libano monte cæsâ, & ad urbem Syriæ Gapsagas (fort. Thapsacum) devectâ, ingentes carinas navium, septentenium, ponerent; & Babylonem deducendas curarent. Utque Cypriorum reges, æs, stupamque, & vela præberent.

ORSINIS SATRAPÆ CASVS.

Ventum est deinde Pasargadas, Persicæ gentis civitatem, cuius Satrapes ORSINES, nobilitate ac divitiis inter omnes barbaros eminebat; & a CYRO, rege quondam Persarum, genus ducebat. Opes à maioribus traditas, longâ, ut fit, per fas, per nefas, imperij possessione, cumulaverat. *Immodica & magnifica in regem, eiusq; amicos, benignitas; barbaro causa mortis fuit.*

In cæteris regis amicis, quos donis, super ipsorum vota, coluerat; BAGOÆ, spadoni regio, non modo, nullum habuit honorem: sed caussam rogatus, etiam respondit: *Amicos regis, non scorta, se colere.*

Quo audito, spado potentiam, flagitio & dedecore quæsitam, in viri nobilis, & forte insontis, caput, exercuit. Credulas regis aureis falsis criminibus, subinde implebat. ORSINEM modò avaritiæ, interdum etiam defectionis, arguens.

Et quùm sub idem tempus ALEXANDER, CYRI sepulcrum aperiri iussisset (quod expilatum esse, liceт ab incerto, constabat) nihilque præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, reppererisset; miratus tanti nominis regem haud pretiosiùs sepultum esse, quàm si è plebe fuisset; ipse coronam auream imposuit; & amiculo suo solium, in quo corpus erat conditum, velavit.

Hic spado; *Haud mirum, inania regum esse sepulcra, quùm Satraparum domus, aurum inde egestum (ad XII. talentûm M.) capere vix possint.* Hinc illum in regem, eiusque amicos, exstitisse ORSINIS benignitatem; *ut quod impunè habere ille non poterat, donando etiam gratiam iniret.*

Nec mora, subornati à Spadone testes, regem iam concitatũ, paribus in insontem criminibus occupant.

Generosa rei morituri ad BAGOAM insultantem vox refertur: *Regnâsse olim in Asia feminas. Novum! Nunc regnare castratum.*

Eodem tempore PHRADATES, regnum adfectasse suspectus, occidi iussus. *Cœperat rex præceps esse ad deteriora credenda; ita ad supra eminentia* [illegible] *Sic res secundæ commutare valent* (an potiùs [illegible] *produnt*) *naturam; & rarò quisquam erga bene*[illegible] *tis cautus*

ZOPYRIO, de quo suprà, an. O.C. 3623. dum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus procellisque subitò coortis, cum toto exercitu fuerat oppressus. eâque clade cognitâ, SEVTHES, Odryses populareis ad defectionem compulerat.

Amissâ propemodum Thraciâ, ne Græcia quidem satis in fide perstatura videbatur) &c.

Igitur xxx. navibus Sunium transmittunt; Atticæ terræ promontorium, unde portum urbis petere decreverant.

(*Hæc Curt. lib. 9. Quæ inter se cum ijs, quæ consequuntur, male cohærent. Diodor. lib. 17. loco forte-an mancæ & lacunæ succurret:* HARPALVS, *quem thesauris, & vectigalium custodiæ* ALEXANDER *Babylone præfecerat, quùm regem in extremâ Indiæ penetrâsse cum exercitu audîsset; persuaserat sibi eum numquam illinc sospitem reversurum esse. Itaque delicijs & intemperantiæ se totum dedidit. & ingentem pecuniarum vim in turpissimarum voluptatum usus; scortis etiam ex Atticâ magno cum impendio arcessitis, absumsit. In omnem autem eventum, Atheniensem populum, quo si opus foret, perfugium haberet; sibi præ ceteris demereri contendebat.*

Quùm itaque rex ex Indiâ reversus, multos ex præfectis, de peculatu & impotenti dominatu delatos, morte mulctaret; ille malè sibi conscius, & metuens, adsumtis secum VI. mercenariorum millibus, & quinquies mille talentis, ex Asiâ in Græciam profugit. & relictis aliis dimissis, circa Tænarium Laconicæ, militibus, supplex Athenas cum pecuniarum parte est profectus.

Sed dum ab OLYMPIADE *&* ANTIPATRO *reposceretur, corruptis auro Oratoribus, qui caussam pro se ad populum agerent, aufugit: & receptis è Tænaro militibus in Cretam transmisit. Vbi à* THYMBRONE, *familiarium uno, per insidias est interemtus.*

DEMOSTHENES, *cum alijs, qui pecuniam ab eo accepisse convicti essent, eo crimine ab Atheniensibus sunt condemnati. Hactenus Diod.*)

Subiungit autem Curt. abruptè: His cognitis, rex HARPALO, Atheniensibusque iuxtà infestus, classem parari iubet, Athenas protinùs petiturus. Quum in eo est; litteræ ei sunt redditæ; HARPALVM intrâsse quidem Athenas, & pecuniâ animos principum sibi conciliâsse: sed mox concilio plebis habito, iussum urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse: & ab ijs interceptum, atque interemtum à quodam viatore per insidias. Quibus lætus rex, consilium in Europam traijciendi omisit.

(*Opinor hæc longè anterius evenisse. Iustin. lib. 13.* ALEXANDER *mille naveis longas socijs imperari præceperat, quibus in Occidente bellum gereret. Excursurusque cum valida manu fuerat ad Athenas delendas.*)

Volunt quidam id temporis DEMETRIVM Phalereum, PHANOSTRATI, ex CONONIS familiâ, THEOPHRASTI discipulum & Oratorem, regere cœpisse Athenis remp. tantâ apud civeis gratiâ & auctoritate, ut principis instar, annos x. rem administraret; & statuas æneas CCCLX. intra totidem pæne dies erectas, emeruerit. quæ pòst eversæ. Sic [illegible] ex Laertio. Sed nobis videtur longè posterius.

[illegible] verò ALEXANDER, exsules, præter, qui [illegible] & civili cædis damnati essent, ab omnibus Græcorum civitatibus, queis pulsi erant, (per præcones, ludis Olympicis) recipi imperâsset; Græci, imperium aspernari non ausi; quamquam id solvendarum legum principium esse censebant; bona quoque, quæ exstarent, restituere damnatis.

Soli Athenienses, non suæ modò sed etiam publicæ vindices libertatis, hominū colluvionem finibus suis prohibuere. nec purgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exsilij, admittere voluerunt. Idem Ætoli fecisse traduntur.

CALANVS, INDORVM PHILOSOPHVS.

Iam rex cum exercitu ad Susianæ fineis pervenerat, quùm CALANVS, Indus philosophus, qui suadente TAXILE regem erat secutus, novo mortis genere se ipse interfecit.

Vixerat ille morbi omnis expers an. LXXXIII. & tunc alvi dolore correptus, vitæque suæ finem adesse coniectans, regem rogat; Vt sibi pyram construi; & simul ipse conscendisset, accendi iuberet. A quo incepto, quùm deterreri non posset; & se brevi regem Babylone visurum esse prædixisset; non sine militari Macedonum clamore & adplausu, crematus est.

ALEXANDRI LVXVS.

Rex Susâ profectus, Persicis delicijs, & nuptiarum pompis se totum tradidit. Vno eodemque die, ac loco; LXXX. minimùm Persicas virgines, eximias, primarijs amicis matrimonio, habitu & more Persarum, coniunxit. STATIRAM, maiorem DARII filiam sibi, & iuniorem DRYPETIN HEPHÆSTIONI, nuptijs elocavit. Et ut huius luxûs invidiam munificentiâ aboleret, alijs x. virginum Persicarum millibus, quæ Macedonibus antè enupserant, dotem ipse certam attribuit, & maritorum æs alienum dissolvit.

NOVA ALEXANDRI MILITIA, ET CLASSIS.

Interea XXX. Persarum M. omnes & ætate, & corporum robore præstantes, ad munia bellica sub magistris diu exercitati, & Macedonicâ armaturâ pulcerrimè instructi, Susa venerunt; & castris ante urbem positis sese regi in armis ostentarunt. Id unum satagenti, ut Macedonum, si ita vellent, aut siquid ipsi secus molirentur, operâ carere posset.

Præterea ex Bactrianis, ac Sogdianis, finitimisque populis, quam-plurimos in prætorianum equitatum cooptavit.

Ipse quoque NEARCHVS, cum classe, Susa adverso Eulæo advenerat; quùm rex, ostium Tigris lustrare cupiens, HEPHÆSTIONI cum magnâ exercitûs parte præmisso, in naveis ingreditur.

Tigris ab Oriente, Euphrates ab Occidente, Mesopotamiam distermimant; & tandem ubi concurrerint, mox iterùm dissiliunt. Sed Euphrates in multa segmenta, agris irrigandis, diffusus, in mare vadosus ingredi-

ingreditur. Tigris verò maiore impetu solum premens, neque disruptus, unâ fossâ, eaque magno labore deducta, in Eulæum immittit alveum. quo naves NEARCHI quassatæ, in Tigrim sunt devectæ.

Et quia Persæ, ne quisquam mari, adverso flumine, delatus, Babyloniam infestare posset, multis cataractis rectum Tigridis cursum interruperant; ALEXANDER huiusce cautionis irrisor, eas omnes æquari iussit; ut ithàc Babyloniam petere posset.

Ipse itaque cum navium velocissimis in Oceanum (sinum Persicum) ingressus, mox ad Tigridis ostium revolavit. Et ad Opin urbem subvectus, & aliquamdiu ibi interquiescens, cooriam militum seditionē, non minore virtute, quàm prudentiâ compescuit.

SEDITIO MILITARIS.

Quùm enim veteranis & emeritis militibus, honestâ in patriam missione gratificari constituisset, & XIII. modò peditum, binaque equitum mill. in Asiâ, iam domitâ, & colonijs Europæis refertâ, retinere: dissolutis ex regiâ pecuniâ utrorumque debitis: (quæ in exercitu, tot ditissimarum gentium victore, fuere immania; & amplius XIX. mill. & LXX. talenta exhauserunt.)

Statim, ut cognitum est, alios remitti domum, alios retineri; perpetuam cum regni sedem in Asiâ fixurum rati; regem ferociùs, quam aliàs, adorti, omnes simul missionem postulare cæperunt; deformia cicatricibus ora, & præmaturam capitum canitiem ostentantes.

Rex oratione in ingratos, cum multis probris, detortâ; & ijs facessere ocyùs, & in patriam, se deserto, abire iussis, frendens de tribunali desiliut, & in medium armatorum agmen se demisit; & ferocissimum quemque manu corripuit. Nec ausos repugnare, XIII. ex ijs, adservandos custodibus corporis tradidit.

At ipsi hâc contumeliâ perciti, quùm postero die venissent, & prohibiti aditu essent, Asiaticis modò militibus admissis; lugubrem universi totis castris edidere clamorem. *Protinùs esse morituros, si rex veteribus ministris perseveraret irasci.*

Rex nihilo-minus pervicaci ad omnia, quæ agitâsset, animo, Persis corporis sui custodiam credidit: Persas satellites apparitoresque fecit: per eosque, auctores seditionis, Macedones, & vinctis ad supplicia tracti, & in amnem immersi.

Tum consternati in regiam facto, & armis ante ianuam (pœnitentiæ signum) proiectis, flentes, non nisi veniâ impetratâ, discessuros contestati sunt.

Quibus ille nunc modicè incusatis, nunc comiter appellatis; compluresis bello inutileis exauctoravit; (ad X. seniorum mill.) & magnificè donatos, talento quemque, præter stipendia in diem reditûs adpensa; dimisit.

Et scriptis ad ANTIPATRVM, Ma[illegible] ctum, literis, ijsdem priore[illegible] in thea[illegible] ctandis certaminibus, adsignari; coronato[illegible] re, iussit.

Defunctorum quoque liberos, pupill[illegible] contrahere stipendia voluit, CRATERO [illegible] præposito. Quem etiam, loco ANTI[illegible] cui [illegible] ves cum OLYMPIADE matre (insultates intercebant) Macedonibus, Thessalis, Thracibusque præesse iussit. Et ANTIPATRVM vicissim, cum [illegible] supplemento, in CRATERI locum vocavit.

CRATERVS nihilo-minus, (quibus causis in [illegible] tum) in Ciliciâ, ad ALEXANDRI usque [illegible] stitit. Et ANTIPATER, qui evocari se valde [illegible] ferret animo, ALEXANDRVM veneno interfic[illegible] tuit.

Rex Opide egressus, & cum classe Tigr[illegible] legens, in pagos, qui Cari dicuntur, per[illegible] quartis castris in Sambanam; ubi VII. die[illegible] tui ad quietem dati. Tertio pòst die Cel[illegible] Chnasper fluv. Vbi Bocotorū proles[illegible] ijs orta, quos olim XERXES eū in colonis [illegible] nequedum à patrijs institutis, aut sermone, de[illegible]

Hinc Bagistanam, eximiæ amœnitatis regiun[illegible] lam, perlustrat. Inde in Nysæos campos, pascuorum ubertate nobileis, transijt: In quibus olim [illegible] rum Nysæarum millia, ad subolem, à reg[illegible] sarum ali solita. Tum verò reliquis à præd[illegible] abactis, vix tertia pars reperta est.

Iis in agris XXX. dies commoratus, septimis castris Ecbatana, Mediæ caput, pervenit. Huius urbis ambitum Diod. testatur fuisse CCL. stadiorum.

HEPHÆSTIONIS MORS.

Septimo pòst adventum die, quùm regni [illegible] ria disponeret, & spectacula denuò, diesque [illegible] ncis indiceret; HEPHÆSTION, quem rex un[illegible] tris loco diligebat; dotibus primò formæ pueri[illegible] que, mox obsequijs regi percarus, ex febri: [illegible] ex crapulâ (Diod.) vitâ decedit.

Ex eius morte ALEXANDER incredi[illegible] dolore, luctu diem noctemque continuat[illegible] exanime amici corpus eiulans procubuit[illegible] & ei, tamquam Heroi, sacrificari iussit. In funu[illegible] que monimentum ei Babyloni faciendum[illegible] quàm XII. talentûm M. impensa sunt.

Regem autem à luctu pænè ludicro, ad [illegible] modum avertit nuntiata Cossæorum de[illegible] est bellicosa, quæ Vxijs finitima asper[illegible] monteis; & externi principis iugum ha[illegible] trectârat, nec Macedonum vireis mag[illegible] Nihilo-minus intra XL. diem vanj[illegible] multisque corum, aut sideraris, aut captis, [illegible] ta facere coacti sunt: & opidis opportunè [illegible] & cum præsidio obiectis, in servitu[illegible]

3628. | | 322.

LEGATI VARIARVM GENTIVM.

ALEXANDRO, Cossæis subactis, Babylonem, quo antè constituerat, revertenti, nuntiatum est; Legatos, intactarum adhuc gentium, ex diversis terrarum orbis partibus, Africâ, & Carthagine; Hispaniâ & Illyrico, & aliunde, Babylonem conflux[illegible] que adventum exspectare. Alios, ut de [illegible] feliciter gestis, non sine coronis & [illegible] gratularentur. Alios, qui societatem [illegible] Alios, ut de obiectis criminibus sese [illegible]

Ipse itaque, tamquam conv[illegible]tum u[illegible] acturus, Babylonem pervenire festinabat.

VARIA

VARIA DE MORTE PRÆSAGIA.

Aberat ab urbe ad ccc. stadia: & modicis itineribus exercitum promovebat; quum Chaldæi, [illegible] scientiæ opinione famosi, ad eum accedunt, & monent; *Ne Babylonem ingrediatur*. alioqui infaustum fore; & vitæ periculum portendi.

Ille istiusmodi artium superstitioni plus satis addictus, ideoque nonnihil perturbatus; multis amicorum in urbem transmissis, & profectione in aliud tempus dilatâ; castra, cc. à Babylone stadijs, me[illegible]; sive ut Iustin.) in Bursiam urbem, trans Euphratem, olim desertam, concessit.

Alij tradunt illum, sive felicitatis suæ recordati[illegible] [illegible]orum; sive suspicatum, per fraudem sibi id [illegible] dari; Babylonem magnâ cum pompâ ingres[sum]. [illegible] aliquanto pòst ad perlustranda vicina lo[ca] [illegible]; atque ita fato se defunctum putasse; & [illegible] securum Babyloni exoroandæ animum [illegible]e.

Diod. Ab hominibus Græcis, & præcipuè philo[sophis], qui ANAXARCHO operam dedissent, indu[ctus] omne Chaldaicæ divinationis genus, ut in[anem] quod *istiusmodi prædicta, si fatis constent, [mort]alibus; si natura debeantur, immutabi[lia sint.])* damnandum iudicasse, aut certe contem[psis]se & ulteriùs progressum, in urbem tunc animi [illegible] intrasse. Ubi magnificentissimè à civibus, [ut] antea factum erat, exceptus, Legatos omnes be[nigne ac]ceptos dimisit. & totum se dehinc ad funus [HEPH]ÆSTIONIS celebrandum convertit. Vid. Diod. l. 17. [illegible]ris pompam.

AMILCAR POENUS EXPLORATOR.

Iustin. sub fin. l. xxI. Inter hæc Chartaginenses [ta]m successu rerum ALEXANDRI MAG. exterriti; & [verit]i, ne Persico regno & Africam vellet adiun[gere], [mitte]bant ad speculandum eius animos, AMILCAREM, cognomento Rhodanum, virum solertiâ facundiâque, præter cæteros, insignem.

A[uge]bant enim metum & Tyrus urbs, auctor o[riginis] suæ; iam antè excisa: & Alexandria æmula [Carthagi]nis, in terminis Africæ & Ægypti condita: & [felicitas] regis, apud quem nec cupiditas, nec for[tuna] ullo modo terminabantur. Igitur AMILCAR per [PARME]NIONEM aditu regis obtento; profugisse [se ad re]gem, expulsum patriâ, fingit, militemque se [illegible] offert.

A[tque] [illegible] consilijs eius exploratis, in tabellis li[gneis] [illegible] super cerâ inductâ, civibus suis o[mnia] [illegible] [scri]bebat.

[Sed Cartagi]nienses, post mortem regis, reversum [illegible] urbem regi venditâsset; non in[grato] [illegible], verum-etiam crudeli decreto neca[verunt].

[illegible] tempus PEUCESTES, xx. delectorum ex [illegible] [illegible] finitimis & domitis [illegible] que funditores aut sagitta[rios] [illegible] luxerat. quin [illegible] ribus copijs immi[illegible] ordines distributi, stipendia[illegible] n[illegible] [illegible] constituit. ut. [illegible] [illegible] RATUS *Ephesius* MELAN[illegible] [illegible] *F. Platoni & Aristotelis auditor, A-*

ristotele in Chalcidem profecto & mox demortuo, ipse quadragenarius, Olymp. 114. in Lyceo succeßit.)

ALEXANDRI MORS.

His curis defunctus ALEXANDER, multis diebus otio datis, intermissa cum conviviis cum amicis solenniter institutis; & in lætitiam (verius crapulam, & quidem continentem) totum sese effudit. mense Dæsio, modò apud EUMÆUM & PERDICCAM; modò apud BAGOAM; & tandè apud THESSALUM MEDIUM, epulatus. Et apud hunc quidè, quùm diei noctè pervigilem iunxisset, & iam è convivio recederet; instauratâ comissatione, & nòdum HERCULIS scypho, qui circumferebatur, epoto; repentè, velut telo confixus, altû ingemuit. Elatusque è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret. Amici, caussam morbi, intemperiè ebrietatis divulgârunt. Revera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit.

Quâ de re videtur dubitare, Diod. qui hæc addit: Sic ALEXANDRO. Quùm sibi videre ut *summum potentiæ & felicitatis humana fastigium attigisse, fati violentia tempori, quod eius vita natura præstiterat, terminum iniecit:*

A[t] [illegible] verò. [illegible] fortasse satius ei fuit in *summo felicitatis fastigio, summoque hominum desiderio, vitam cum morte commutare, priusquàm ei calamitas aliqua humano more accideret.*

Series autem insidiarum, de quibus dixi, hæc fuisse proditur.

ANTIPATER, de cuius animi à rege alienatione, supra dictum est, præparatum venenum CASSANDRO F. qui cum fratribus PHILIPPO & IOLLA, regi ministrare solebant; tradiderat. sed præmonito, ne alijs, quàm fratribus, & THESSALO, illud crederet.

Fratres potum regis prægustare soliti, in aquâ frigidâ venenum habentes, eam prægustatæ potioni regis supermiserunt. Eius namque veneni tanta vis fuisse dicitur, ut non ære aut ferro, neque testâ côtineri; sed equi tantum ungulâ sufferri posset.

Quarto deinde [d]ie, milites partim mortis, quæ celaretur, suspicione; partim desiderio impulsi, & mœsti, in regiam se c[o]ntulêrunt; ut sibi regis coram inspiciendi copia fieret orantes.

Qu[o]s ille compositio corporis habitu, & porrectâ ad osculandum manu, consolatus dimisit. *Animo, ut in hostem, ita in mortem invicto.*

Amicis propius adire iu[ssi]s rogatis; *Similemne sibi videantur reperturi Regem?* [c]unctis tacentibus. & qu[i] [illegible] abnu[e]rent; Se vaticinari, mètuque oculis iam pænè præ[s]picere dixit *Quantis cædibus & sanguine sibi mortuo Macedonia, æmulâ principum ambitione, foret brevi parentatura.*

Ad postremum, corpus suum ad HAMMONIS templum ferri & condi iussit[ra]. & voce cum pæne defeceratsquùm Amici vicissim quærentibus *Quem imperij sui heredem relinquat?* [re]spondit: *Dignissimum. Tanta illi animi magnitudo, vel in suos ǽquiyia, & in omneis universe invidia fuit*, ut eum HERCULEM Fratrem AR[I]D[ÆUM], ux[ore] [illegible] prægnantem, ROXANEN, relinquere: *oblitus necessitudinum, tanti regni opes non alij, nisi forti viro relinqui fas esse duceret.*

Qua tamen voce, quùm veluti *bellicum inter amicos ce-*

eos cecinisse, aut malum discordia misisse videretur, ut omnes in æmulationem consurgerent; & ambitione vulgari tacitum militum favorem quærerent: Sextâ demum die, præclusâ iam voce, & mutato forte-an consilio, *eximium digito annulum* PERDICCÆ tradidit. Quæ res glitcentem amicorum dissensionem sedavit: quod ille, etsi non voce nuncupatus heres, iudicio tamen electus esse censeretur.

INTERREGNUM A MORTE ALEXANDRI.

Decessit ALEXANDER (Iustin.) anno imperij VI, & regni XII. annos XXXIII. supra mensem natus. ARRIANO; mortuus est Olymp. 114. Vixit annos duo & triginta: & tertij; mensis octo. Regnavit annos XII. & menseis octo, ut mortuus sit exeunte I. Olymp. CXIV. anno. B. Hieron. mortuus est, inquit, Olymp. centesimâ tredecimâ (leg. quartadecimâ) Anno CCXXXVI. regni Persarum, quod cœperat primo anno LV. Olymp. quo tempore CYRUS Babylonios superavit. *Sed id temporis, ille in Perside regnare capit, non Babylone.*

Rege ita, in ipso ætatis & fortunæ flore, ex rebus humanis erepto, non minùs victores, quàm victi; Macedones, quàm Persæ; illi optimum & fortissimum regem; hi iustissimum & mitissimum dominum, deplorabant: & certamen quoddam inconditi mœroris edebant. Nec iam urbis muris luctus continebatur; sed magnam etiam Asiæ partem, cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat.

Et SYSIGAMBIS, DARII mater, quæ ALEXANDRUM vivum amârat & suspexerat; tantoperè defunctum desideravit, ut quæ post LXXX fratres suos ab Ocho, regum sævissimo, eodem die trucidatos; post unicæ filię mortem; post filium regno simul & vitâ spoliatum; vivere sustinuisset: auditâ regis amantissimi morte, ne ei superesset, inediâ mori decreverit: & quintò pòst die, non tam inediæ, quàm doloris vi oppressa, exstincta sit.

Cæterum Babylone, corporis eius custodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocârunt. Et milites secuti, qui scire cuperent, in quem ALEXANDRI fortuna esset transitura.

CONSULTATIO DE REGNI STATU.

PERDICCAS, regiâ sellâ in conspectum vulgi datâ, in quâ diadema vestisque ALEXANDRI cum armis erant, anulum sibi pridie à rege traditum in eâdem sede posuit.

Et quoniam *Dij, regem, quem rebus humanis, tantum, & ad tempus, accommodâsse, visi sint, nunc forte earum completâ,* cuius, quàm subiecti optarent, *stirpi suæ repetijssent*: & necessariò in commune consulendum sit, ac cogitandum; ut provinciæ, & gentes tot bellorum successibus, & singulari regis demortui virtute, sub Macedonici imperij potestatem redactæ, in fide pristinâ obedientiâque contineantur; *Capite opus esse,* pronuntiavit. Vnone, an pluribus, in ducû militumque potestate esse.

Si ROXANE, quæ sextum iam mensem prægnans sit, marem enitatur; eius regnum, Dijs adprobantibus, futurum. A quibus interim, regi velint, in præsentiâ destinari posse.

NEARCHUS verò; Exspectari nondum ortum regem, & qui iam sit, præteriri; nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum, aiebat. Esse è BARSINE filium regis: huic diadema dandum.

PTOLEMÆUS; *Indignam regno* ROXANES, vel BARSINES subolem, *uti maiore ex parte captivam,* censebat; quæ *libera Macedonum genti imperaret. Qui Persas vicerint, ut stirpi eorum serviant?*

Hanc ipsius esse sententiam; *Ut sede* ALEXANDRI *in regiâ positâ*, qui consilijs eius amica adhibebantur, *ij coeant*, quoties in commune consulto opus fuerit. eoque, quod pars eorum maior decreverit, stetur. Iisdem duces præfectique copiarum pareant.

ARISTONO autem placebat; summam imperij ad PERDICCAM ipsum deferri, cui ALEXANDER, magnâ amicorum turbâ delecto, uti optimo [illegible] heredi, *anulum*, quo ille *regni atque imperij vices obsignare solitus erat, tradiderit.*

Iamque universi procedere in medium PERDICCAM, & regis anulum tollere iubebant: qui [illegible] cupiditatem inter pudoremque cunctatus; & [illegible] tiùs quid ageret incertus; ad ultimum tamen re[illegible]sit. qui, quo *modestius*, quod appetebat, *ex[illegible]ret*, renuenti *pervicaciùs oblaturos* esse crede[illegible].

Hâc PERDICCÆ cunctatione erectus, unus è ducibus, MELEAGER; Nihil interesse, exclamat, [illegible]XANES filium, quandoque genitus erit; an PERDICCAM regem ipsi haberent; quùm iste, sub tutelæ nomine, regnum sit occupaturus. Et mox diripien[illegible] thesaurorum auctor; *populumq́, regiarum opum [illegible] se heredem* protestatus; per medios armatos [illegible] multis prænuntiatam, an propinatam! prædam c[illegible]sequentibus.

(In thesauris fuisse traduntur L. talentûm mil[illegible]. Et in anno vectigalium tributo, trecena mill.)

Quumque iam frequens circa MELEAGRUM armatorum esset globus; & concio pænè in seditionem ac discordiam versa; quidam ex infima plebe, & plerisque ignotus; ARIDÆUM, PHILIPPO genitum, & ALEXANDRI fratrem, ab ijs præteriri, & gentium communi iure fraudari, expostulans; concionem induxit, ut pariter conclamarent; ARIDÆUM esse vocandum. Et licet PYTHONE m[illegible] in Iuvenem probris impensis (de matris, scorti [illegible]rissæ, fordibus, & valetudinis vi maiore det[illegible]rere conante; postquam MELEAGER, invisus [illegible]que PERDICCÆ, eum strenuè in regiam perdu[illegible] milites eumdem mutato nomine, PHILIPPUM consalutarum, regem appellârunt.

Hęc apud vulgum. sed principum al[illegible] erat [illegible]tentia. E quibus idem PHYTHON, prius P[illegible]CÆ consilium exsequi cupiens, tu[illegible]res fi[illegible] ROXANE futuro, destinat, PERDICCAM & L[illegible]TUM, stirpe regiâ genitos. Præterea, in [illegible] CRATERUM & ANTIPATRUM [illegible] fit. Tum iusiurandum à singulis exegit, [illegible] potestate regis, qui ALEXANDRO genitus e[illegible].

Sed MELEAGER, qui pau[illegible] ante metu cum suis secesserat, rursus PHILIPPUM [illegible] trahens,

hens, in regiam irrumpit, & clamitat; Suffragari reip. de novo rege, *regum duorum, filio & fratre.*

Hic mutatis subitò voluntatibus, pauci PERDICCÆ modò electo; plures PHILIPPO, quàm speraverat, imperium dedere: & ad ultimum, in stirpem regiam studijs inclinavére.

Andæus itaque, qui territus principum auctoritate è concione cesserat, revocatus; vestem fratris, quæ in funebri sellâ posita fuerat, induitur.

Et simul MELEAGER, thorace sumto, capit arma, novi regis satelles. Phalanx quoque hastis clypeos quatiens, iam expletura se videbatur illorum sanguine, qui regnum, nihil ad ipsos pertinens, adfectare ausi essent.

Post aliquantum autem certamen, ad conclave ipsum, in quo ALEXANDRI corpus iacebat; & claustra ab armatis perfracta; PERDICCAS, & qui cum eo erant (DC. spectatæ virtutis; & Ptolemæus, cum regiâ puerorum cohorte) à senioribus rogati, ut illo abstiterent, reliqui & pluribus cederent; tandem arma deposuére.

Sed mòx dum alteri ab alteris insidias metuunt; equitatus, qui ex nobilissimis iuvenum constabat, PERDICCAM & LEONATVM, frequens secutus est: atque urbe excedere, & tendere in campos cogitabat.

Quos dum occupatis circà Babylonem campis, frumentum, quod in urbem de more invehebatur, retinuisse nuntiatum est: & inopia primum, deinde fames esse cœpit; placuit tandem ijs, qui in urbe erant, legatos ad equites mitti de finiendâ discordia.

Et quum illi, discordiæ auctores sibi à rege dedi; tum hi, ut tertius dux adsciseeretur, MELEAGER, à PERDICCA petijssent; haud ægrè id impetratum est. Et hinc MELEAGRO cum Phalange obviam egresso, illinc PERDICCA equitum turmis antecedente; utrumque agmen, mutuâ salutatione factâ, inter se coijt; in perpetuum, ut arbitrabantur, concordiâ & pace firmatâ.

Sed iam satis admovebantur Macedonum genti bella civilia: *Regno, quod insociabile est, à pluribus expetito.*

Vigebant mutua inter PERDICCAM & MELEAGRVM odia, & alter in alterius perniciem erat intentus. Et PERDICCAS quidem cum suis, communi cõsilio, ratione opprimendi maximè noxios, hanc iniijt.

Placuit exercitum, uti post discordiam, patrio more lustrari: Ut intrà certum campi spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc Phalanx.

Et eo fortè die, quem lustrationi destinárant, rex cum equitibus elephantisque constiterat contrà pedites, queis MELEAGER præerat.

Ille itaque unà cum alâ obequitans, discordiæ auctores, quos uti sui fautores tueri ipse debebat; PERDICCÆ, maximi antè adversarij, instinctu, ad supplicia deposcit.

PERDICCAS, ut torpentes cum duce pedites, & obnoxios, vidit; ccc. ferè, qui MELEAGRVM è concione erumpentem fuerant priùs secuti, à cæteris diremtos, elephantis, in conspectu totius exercitus, obiecit; omnesque belluarum pedibus mòx obtriti sunt. MELEAGER, serò intellectâ fraude PERDICCÆ, & damnatâ spe salutis; confugit in templum. At nec loci quidem religione defensus occiditur.

Hoc bellorum civilium, Macedonibus, & omen & principium fuit.

PERDICCAS, perducto in urbem exercitu, concilium principum virorum habuit; ut de provincijs, sive Satrapijs inter se dividundis, decerneretur.

Sed nequid earum, quæ consequentur deinceps, rerum narrationem aut seriem perturbet; Asiæ totius situm, & ipsarum Satrapiarum magnitudinem, aliaque connexa, priùs, & quidem breviter, exponere visum est.

ASIÆ, ET SATRAPIARVM DESCRIPTIO.

Igitur à Tauro Ciliciæ mons perpetuus per totam Asiam extenditur, ad Caucasum usque, & Orientalem Oceanum; sive potiùs ad Paropamisum, (quem Macedones, ALEXANDRI gloriæ velificati, Caucasum dixére), & ad Gangem, maximum Indiæ fluv.

Atque is varijs iugorum spatijs distinctus, varia quoque, sed in singulis peculiaria, sortitur nomina.

Asiæ itaque hoc modo divisæ, pars una ad Septemtriones; altera in Meridiem vergit. Flumina verò ex hisce ferè montibus exorta, pro tractuum varietate, in diversa etiam fluunt; alia in Caspium Mare; alia in Pontum Euxinum; nonnulla in Oceanum Arctoum.

Quæ autem his adversa sunt; partim in Indicum Mare; partim in Oceanum huic continenti proximum; nonnulla in Erythræum, sive Rubrum (qui Arabicus Sinus dicitur) deferuntur.

Sic ex Satrapijs, eumdem in modum dispretis, pars ad Arcton, aliæ ad Austrum vergere censendæ.

Et ab Arcto quidem, primæ, ad Orxantem fluv. (quem milites ALEXANDRI, Tanaim dixére; Scythæ Silym) Sogdiana & Bactriana.

Quibus continentes Aria & Parthia, Hyrcanum Mare comprehendunt.

Citrà has Media est, varijs locorum nominibus distincta, & inter Satrapias maxima.

Quam deinceps sequuntur Armenia, Lycaonia, & Cappadocia, hiberno cœlo obnoxiæ.

His ex-adversum, & finitimæ, Phrygia maior, & quæ ad Hellespontum sita. Ex obliquo verò, Lydia & Caria. A dextro autem Phrygiæ latere, pari longitudine protenta Pisidia; eique continens Lycia.

In maritimis quidem istarum, quas memoravi, Satrapiarum locis; Græcorum urbes & coloniæ sitæ sunt, quarum nomina ex-antegressis nota.

Nunc ad eas, quæ ad Meridiem spectant, nos convertamus.

Inter quas prima ad Caucasum India est, regnum gentibus frequens. Quarum maxima, Gangaridæ; ab ALEXANDRO, ob elephantorum multitudinem, intacti. Ea autem regio, & Indica adnexa, fluvio Gange, qui omnium illic maximus est, & xxx. stadijs latus, disterminatur.

Cis eam, reliqua est India, fluminibus crebris irrigua, & fertilitate nobilis: in quâ, præter alia complura; PORI, TAXILÆQVE regna, quæ Indus fluv. perfluit.

Infrà hæc, Arachosia, Gedrosia, & Carmania: & præter has, Persis, Susianam & Sittacenen complexa.

Deinceps Babylonia, ad Arabiæ deserta extenditur. Suptà que eam Mesopotamia est, duobus fluminibus, Tigri & Euphrate, circumfusa.

Babyloniæ adiacet Syria superior; & proximæ maritimæ, Cilicia, Pamphylia, & Cœle-Syria cum Phœniciâ.

Ad extima Cœles. Syriæ, & ei continentem solitudinem, quà Nilus delabens Syriam Ægyptumq; dispescit; designata est omnium præstantissima Satrapia, & proventibus annuis abundantissima, Ægyptus.

Hæ autem omnes Satrapiæ, sub meridiano cœlo æstuosæ sunt.

SATRAPIARVM INTER PRINCIPES DISTRIBVTIO.

Vt ad institutum redeamus; In eo, quod diximus, concilio, Imperium recens partum, sive Satrapias Asiæ, quas ALEXANDER debellatas Macedonici regni coronæ adiecerat, ità dividi placuit.

Vt rex quidem PHILIPPVS, summam regni, nomenque obtineret. PTOLEMAVS, Lagi F. Satrapes esset Ægypti, & Africæ gentium, quæ in ditionem concessissent.

LAOMEDONTI, Syria cum Phœnice; PHILOTÆ, Ciliciâ destinata.

Lyciam, cum Pamphyliâ & maiore Phrygiâ, obtinere iussus ANTIGONVS. In Cariam CASSANDER; MENANDER in Lydiam missi.

Phrygiam minorem, quæ Hellesponto adiuncta, Leonato adiudicârunt. Cappadocia Eumeni, cum Paphlagoniâ, cessit; eamque regionem, ad Trapezunta usque, defendere; & bellum cum ARBATE gerere iussus. qui solus detrectabat imperium.

PYTHON Mediam; LYSIMACHVS Thraciam, cum Ponticis gentibus, obtinuêre.

Qui Indiæ, qui Bactris & Sogdianis, cæterisque aut Oceani, aut Rubri Maris accolis, præerant; quibus quisque finibus habuisset, imperij etiam ius obtinerent.

Decretum, ut Perdiccas cum rege esset, copijsq; præesset, quæ regem sequebantur. Sed in cæteris, ANTIPATRO Macedonia; & CRATERO Cilicia reddita est.

Ordini sociorum equitum, qui longè clarissimus erat, quasi Tribunum castrorum, SELEVCVM præfecêre.

(1. Machab. c. 1. *Traditur ALEXANDER, antè quàm moreretur vocâsse ad se pueros suos nobileis, qui secum à iuventute fuerant educati; & regnum illis suum divisisse.*

Quod & Curt. attingit: credidisse quosdam, testamento ALEXANDRI distributas esse provincias: sed famam eius rei, quamquam ab autoribus tradita sit, vanam se compertisse.)

Atque eum in modum paullo-ante regis ministri, specie alieni imperij procurandi, singuli ingentia invasêre regna: quibus expeditius paullo-post visum est, eadē augere, quàm accepisse, aut reddere.

Quod tamen imperium *sub uno stare potuisset; dum a pluribus sustinetur*, tandem ruit. Multos Macedonia, pro uno, ALEXANDROS habuisset, nisi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armâsset.

Septimus iam dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio; curis omnium ad formandum rei publicæ statum, à tam solenni munere, aversis.

Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacavit; nullà tabe, ne minimo quidem livore corruptum, nec vultum vigore spiritali destitutum vidisse traduntur, qui intraverant. Quod si verum est; in tanto Mesopotamiæ regionis æstu, admirandum exstitit.

De eius sepulcro, infrà, ARIDÆVS namque rex corpus fratris sui in HAMMONIS templum deducere iussus, biennium ferè in funeris apparatu consumsit

LAGIDÆ.

PTOLEMÆVS LAGI F. SOTER. PRIMVS ÆGYPTI REX.

3629. | ——— | 321.

PTOLEMÆVS, Lagi F. SOTER dictus, cui, in cæteris Satrapis, Ægyptum, & Africæ Arabiæque partem, vel suffragijs, vel sorte obvenisse, diximus; etiamsi septimò demùm ac decimo post anno, regis nomen adsumserit; tamen quia eoipso, quo ALEXANDER obijt, anno, Ægyptū obtinuit; ac deinceps ad obitum usque suum possedit: ideò ab eodem anno PTOLEMÆI Lagidæ, sive Soteris & Ægyptij regni (quod stetit deinceps an. 294.) initiū inchoamus. Et universæ historiæ, annorumque seriem per posteros eiusdem, ad CLEOPATRAM & AVGVSTVM usque, pertexemus.

Illum, Iustin. teste, ex gregario milite ALEXANDER, virtutis caussâ, provexerat.

Curt. verò l. 9. Sanguine ei coniunctum fuisse tradidit. & quidam PHILIPPO genitum esse credebant. Certè pellice eius ortum constabat.

Idem corporis custos, promtissimusque bellator; & pacis artibus, quàm militiæ maior & clarior; modico civilique cultu, liberalis in primis, adituque facilis, nihil ex fastu regio adsumserat. Ob hæc regi, an popularibus carior esset; dubitari poterat.

Tum certè primum (quum videlicet in regno SABI, (al. Samij) inter dimicandum, lævo humero leviter quidem saucius, sed telo veneno & maiore periculo, quàm vulnere, adfectus; regis solicitudinem in se converterat) expertus suorum erat animos; adeò ut fortunam, in quam posteà adscendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur. Quippe non levior de PTOLEMÆI fuit cura, quàm regis. qui & prœlio & solicitudine fatigatus, quùm PTOLEMÆO

asideret,

assideret, lectum, in quo ipse acquiesceret, iussit [illegible]. In quem ut se recepit, protinùs altior [illegible] est somnus. Ex quo excitatus, per quietem [illegible] se exponit speciem draconis, oblatam [illegible] ferentis ore, quam veneni remedium esse [illegible]: Inventamque deinde vulneri imposuit. Protinusque dolore finito, intrà breve spa[illegible] ix quoque obducta est.

[illegible] anno primo Ptolemæi, usq; ad regnum Seleucidarum, anni sunt xii, Mutâ namque Principum contentione protracta est discordia ad totidem annos, quando cæpit Seleucus regnare; Syriamque & Babylonem obtinuit.

GRÆCORVM MILITVM SEDITIO ET CLADES.

[illegible] eà Græci per colonias in superioribus Asiæ Satrapijs collocati, auditâ ALEXANDRI morte, res [illegible] moliri cæperant; & iam patriam desiderio [illegible] rant, delectoque duce, Philone Æniane, [illegible] emnendas copias, ad xx. peditum & III. equitum M. coegerant.

Ad hos comprimendos PITHONEM, Agenoris filium, mittit PERDICCAS, cum III. Macedonum peditum Mill. & equitibus DCCC. iussisque, per litteras Satrapis milites Pythoni sufficere, ad x. pedit. & [illegible] x. equitum Mill.

[illegible], cui datum à Perdiccâ mandatum erat ut per [illegible] s omneis interneccioni daret, & spolia Mac[illegible] distribueret; Græcos ille contrà comitate qua[illegible] conciliare; & auctis eorum societate copijs, res suas augere; & finitimas Satrapias [illegible] ditionis facere cogitans; prœlio cum ijs [illegible] victor, per præconem edixit; *Vt armis* [illegible], *deq, accep[illegible], domos se quisq; suas tutò reci-* [illegible].

[illegible] Macedones, mandatorum Perdiccæ memo[illegible] urando ducis neglecto, fidem Græcis non servarunt. Eosque securos de-improviso adorti, omneis missilibus contrucidárunt, & spolia pecuniamque inter se sunt partiti.

RHODIORVM ET ATHENIENSIVM REBELLIO.

Rhodij quoque, eiecto ex urbe & Insulâ suâ Ma[illegible] num præsidio, se in libertatem vindicárunt.

Nec minus Athenienses, quùm exsules suos, licet in [illegible] ssimi, tandem suscipere coacti essent; ex morte [illegible] s reciperandæ libertatis spem resumsérunt: [illegible] que ad vindicandam Græciæ libertatem coh[illegible] multos in parteis suas pertraxére. Et L[illegible] THENE [illegible] e populari, Ætolis primùm, dein A[illegible] & Thessalis in societatem adlectis, VIII. e[illegible] rum ALEXANDRI militum M. ad Tænarum La[illegible] conducunt. & V. peditum ex suis, & bi[illegible] nari[illegible] um M. arm[illegible] nt, & equites D.

[illegible] HENES, qui ante-decennium in exsilium pulsus [illegible] tranquillè tum degebat, fidele civibus c[illegible] dedit; ne se bello, cui sustinendo impares essent, temerè implicarent. DEMOSTHENES contrà, licet & ipse, ob crimen accepti ab HARPALO auri, patria pulsus, Megaris forte exularet; ut missum ab Atheniensibus HYPERIDEM legatum cognovit, qui Peloponnesios in societatem armorum sollicitaret; eumdem secutus, Sicyona, Argos & Corinthum, cæterasque civitates eloquentiâ suâ Atheniensibus iunxit. Ob quod factum, missâ ab Atheniensibus obviàm nave, ab exsilio revocatus est.

BELLVM LAMIACVM.

Athenienses contracto iam xxx. Millium exercitu, & CC. navibus, bellum ANTIPATRO, cui Græcia sorte evenerat, inferunt. Eumque detrectantem prœlium, qui XIII. tantum Macedonum Mill. & DC. equites haberet; (al. prœlio victum) & Heracleæ, vel potius Lamiæ (undè hoc bellum, LAMIACVM) urbis mœnibus tuentem se obsidione cingunt.

LEOSTHENES in obsidione Antipatri strenuè persistens, ab Ætolis, qui domum revocabantur, desertus, & ab erumpente ANTIPATRO oppugnatus; telo è muris in transeuntem iacto, occiditur.

Cui substitutus ANTIPHILVS, postquàm LEONATVM, à quo auxilium per legatos petierat ANTIPATER; cum exercitu ex Macedonibus collecto, ad XX. peditum, II. equitum Mil. & D. advenire, cognovisset; ipse, cui XXII. pedit. & equitum ferè IV. Mill. superessent; obsidionem quidem solvere coactus est; sed hosti recenti obviàm procedens, & prœlio congressus; LEONATVM, Thessalici equitatus virtute, superavit & occidit.

Cuius morte lætatus traditur ANTIPATER, qui & æmulum sublatum; & vireis eius sibi accessisse gratularetur.

Ipse tamen continuo pòst, obsidionis tædio liberatus, recepto LEONATI exercitu, cum par hostibus etiam prœlio videretur, in Macedoniam concessit.

Clytus autem classis Macedonicæ, quæ CCXL. navibus constaret, præfectus, Eetionem Atticarum navium, quæ CLXX. erant, prætorem, bis prœlio navali egregiè vicit; & multas, ex adversarijs, adlixit, circa Echinadas insulas.

PERDICCÆ AMBITIO.

Interèa PERDICCAS, qui regem PHILIPPVM, regiasque copias secum haberet, ARIARATHEM, Cappadociæ regem, (alij moderatorem, sive Satrapam appellant; sed qui regnum adfectásset) qui ne ALEXANDRI quidem, ad DARIVM Persidemque properantis, imperium agnoverat; & grandem ex regionis proventibus pecuniam, atque indè cum domesticas, tum peregrinas copias, ad XXX. pedit. & XV. equitum Mill. conflaverat; bello adortus, vicit & cepit. Eumque, cum omni cognatione, tormentis & cruce adfecit. Provinciam verò ita compositam, Eumenis Cardiani fidei, ex pacto, tradidit.

(Iustin. tradit, PERDICCAM ex eo bello nihil præmij, præter vulnera & pericula, rettulisse. Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis coniugibus & liberis, domos quisque suas cum omnibus copijs incendérunt; & eódem congestis etiam servijs semetipsos præcipitárunt, ut nihil hostis suarum rerum, præter incendij spectaculo, frueretur. Illud facinus alij Isaurijs, Pisidiæ, adsignárunt.)

PERDICCAS ut viribus regiam auctoritatem acquireret, ad nuptias CLEOPATRÆ, sororis ALEXANDRI Magni; & alter[illegible] AL[illegible] [illegible] sive Epirotæ, viduæ; matre eius Oly[illegible] non spernante, intendit. Sed dum fingit se i[illegible] matrimonium ANTIPATRI filiam (NI[illegible]) per quò facilius sub ad[illegible] obt[illegible] supplementum tironum ex Macedonia [illegible] dolum præsentiente ANTIPATRO dum duas eodem tempore uxores quærit, neu[illegible]am obtinuit.

3630.		320.
2. Ptol. Lagidæ.		

GRÆCORVM ET ATHENIENSIVM CLADES, DEDITIO, ET PAX.

CRATERVS, qui hactenus in Ciliciâ, sibi attributâ, substiterat, certior factus de intestinis Græciæ tumultibus, in Macedoniam traijcit XIII. pedit. Mill. & equites quingentos suprà Mille. Et castris in Thessaliâ, apud Peneum fluv. fixis Principem locum ultrò & lubens Antipatro cessit. Vt exercitus, ad XL. gravis armaturæ peditum & ad sagittariorum funditorumq; III. Mill. & ad quinquies Mille equites excreverit. quùm Græcis Atticæ factionis vix XXV. pedit. & paullò plus III. equit. M. (reliquis temerè ad sua dilapsis) superessent.

Et hi antè, quàm à Civitatibus auxilia advenirent, in certamen de summâ rerum descendere coacti, & ad Cranonem ancipiti pugnâ prœliati; quùm maior quàm pro clade consternatio eorum animos occupâsset; & Thessaliæ urbibus, certatim victori se, & singillatim, dedentibus; universæ hostium vireis Athenas versùs ducerentur; MENONE & ANTIPHILO, primarijs ducibus, haud refragantibus; DEMADEM cum PHOCIONE, legatos ad Antipatrum misérunt, qui de communi pace agerent.

Hic Athenienses à socijs, qui singuli & carptim, in leges deditionis abierant, destituti, eas paeis conditiones accipere coacti sunt, quæ victori placuissent: quasque ipsi eidem Antipatro, ad Lamiam obsesso, insolenter proposuerant.

Antipater itaque in urbem absolutâ cum potestate admissus, clementiùs, quàm opinati essent, victoriâ usus, hoc unum exegit; *Vt præsidium, duce Menyllo, in Munichiâ acciperent; Et Democratiam cum Aristocratiâ commutarent.*

„ *Vtque nemini reip. administratio committeretur, qui non, minimum, bina Drachmarum Mill. possideret.*

Ex quibus, assiduis & locuplentibus, IX. M. sunt reperta. reliqui, proletarij, aut capite censi, à rep. exclusi, quibus bellum pace semper utilius censeretur. Ex quibus in Thraciam abducti, ad vicies & bis mille.

Pro eâ comitate, & ob Respp. passim per Græciâ probè constitutas, ANTIPATER, laudes & coronas ab omnibus est consecutus.

Quùm autem controversia de Samijs exsulibus, ad reges, ALEXANDRI heredes, esset relata; Perdiccâ omneis revocari; & post XLIII. annorum exsilium bona ijs postliminij iure restitui iussit. *Hic exitus belli Lamiaci.*

VARIÆ PRINCIPVM MOLITIONES.

PERDICCAS, debellato ARIARATHE, e Cappadociâ in Pisidiam profectus, urbes d[illegible] [illegible]randam & Isauriam; propterea quòd viven[illegible] huc ALEXANDRO defecerant; & BALACRVM NICANORIS F. præfectum interfecerant, fundi[illegible] vertere cogitabat. Et Latandam quidem [illegible] cepit, & solo æquavit: Sed Isaurij, post [illegible] quot[illegible]rium periclitationes, ubi se vim Perdiccæ, & supplicia cum contumeliâ coniuncta effugere non [illegible] vidérunt; se cum liberis vxoribusque & co[illegible] muni incendio perdiderunt. (*Id Iustin. Cappadocibus, Ariarathi cum parentibus, attribuit.*)

Antipater cum Cratero in Ætolos, qui Lamiaci socij adhuc indomiti persitab[illegible] [illegible]tionem fecére, instructi XXX. peditum M[illegible] quitibus bis mille quingentis.

Ætoli tantis copijs impares, urbium par[illegible] infirmiores, deserits; & quæ natura aut opere [illegible] iusto præsidio munitis; ad decies Mille in mon[illegible] na asperaque loca, cum uxo[illegible]ibus & [illegible] pijs domesticis, confugérunt.

Sed obstructis à Cratero mon[illegible] um angus[illegible] frigore & fame conflictati, salutem desp[illegible]perant; quùm fortè ANTIGONVS, P[illegible] nium ducum ad res gerendas maximè idone[illegible] calumnias & sævitiem PERDICCÆ me[illegible]uens, [illegible]micis & filio DEMETRIO, conscensis [illegible] Atticis, ex Asiâ in Europam transierat, & cum [An]tipatro se coniunxerat: eumdem de omn[illegible] DICCÆ consilijs, de dubiâ fide, & NICææ [re]pudio, edoceret.

Illum, adscitâ in matrimonium re[illegible] CLEOPATRA, iam-nunc cum copijs in M[ace]do[niam ven]turum; & ceu regû tutorem, & regn[illegible] omneis, suo quemque imperio, priva[illegible]

Quo nuntio illi perterriti, pro[illegible]inus [illegible] pacem fecérunt: quos debellatos, m[illegible] cum totis familijs in regiones Asiæ r[illegible] ablegare constituerant.

Ipsis, habito inter se c[illegible] in Asiam traijcere; & Crat[illegible] Europæ imperium tradere, vi[illegible] legatis Ptolemæ[illegible] Lagid[illegible] in P[illegible] haud secus infensum, conciliare,

PTO-

PTOLEMÆI LAGIDÆ INCREMENTA.

Hic in Ægypto, cui præerat, magnas opes solerti [illegible] duà parârat: Ægyptios insigni moderatione in [illegible]vorem sui sollicitârat: & reges finitimos beneficijs ob[s]equijsque devinxerat. [illegible]terminos quoque imperij per Libyam ampliârat: & Cyrenaicam provinciam, in testinis dissentionibus labe[fa]ctantem; & per THYMBRONEM, HARPALI cæde nobilem, variè diuque adflictam, armis, duce OPHELLA, terrâ marique circumlatis, sibi adiunxerat. Nec multo-post, Cyprus & Phœnice accessere. Factusque iam tantus erat, ut non tàm timeret hosteis, quàm timendus ipse hostibus esset.

ALIORVM DVCVM IN PERDICCAM CONSPIRATIO.

Illi itaque, quos dixi, factâ virium voluntatumque conspiratione, & caussâ scripto publicatâ, expeditionem in Perdiccæ caput adornant. Cui plus publicum ex arrogantia odium, quàm vires aut conatus hostium nocerent.

Ipse autem, alienatis itâ rebus in Pisidiâ, ARIDÆVM, & ALEXANDRI filium, cum amicis & ducibus, de summâ belli, in consilium adhibet. Et cum quibusdam placeret bellum in Macedoniam, ad ipsum fontem & caput regni; ubi non mediocre partibus momentum, OLYMPIAS, mater ALEXANDRI, esset; & popularium favor, propter PHILIPPI ALEXANDRIQVE nomina.

Alijs tamen in rem visum est, ab Ægypto incipere: ne in Macedoniam profectis, Asia à tergo relinqueretur, & à PTOLEMÆO occuparetur.

NOVA PROVINCIARVM DISTRIBVTIO ET DVCVM DISSCIDIA.

3631. | ——— | 319.

EVMENI, præter provincias, quas acceperat, P[a]phlagonia & Caria, Lycia, & Phrygiâ, sunt adiectæ. Ibique, circà Hellespontum, ANTIPATRVM & CRATERVM, cum iustis copijs, opperiri & transitu prohibere iussus est.

Additi, adiutores, cum exercitibus, ALCETAS, PE[R]DICCÆ frater, & NEOPTOLEMVS.

CLITO cura classis tradita; & Cilicia PHILOXENO data, quam Philotæ suspecto ademerant.

ALEXANDRI SEPVLTVRA.

Aridæus, ALEXANDRI frater, cui corporis ad Hammonem deportandi provincia fuerat mandata, quùm biennium ferè in funeris regij adparatu [co]nsumsisset; tandem, vere ineunte, ad iter instituendum se accinxit.

Corpus erat conclusum feretro, supernè aureo, & a[r]omatis insercto. De plaustro, cui impositum erat, purpureum tegumentum dependebat, adpositis ALEXANDRI armis, & imagine res eius gestas exprimente.

Plaustri fornix ex squamis aureis, & pretiosis lapidis exstructus, octo cubitis latus, & duodecim erat longus.

Sub fornicis tecto, ad feretri latus, solium aureum a[d]iacebat, formâ quadratâ, innumeris instructum ornamentis; in quibus artis opus materiam longè su[pe]raret. Tantam molem exquisitissimi muli, XXIV. [rob]ore & proceritate præstantes, devehebant.

Ptolemæus, ut supremum ALEXANDRO regi & hero suo honorem impertiretur; Aridæo, ex Babylone adpropinquanti, in Syriam usque, cum copijs o[cc]u[rr]it, pompæ funebris curam in se suscepturus. Sed longi[n]qui & laboriosi ad HAMMONEM itineris tædium caussatus, Alexandriæ substitit. (Alij, Memphim priùs deportatum tradunt) & in angustissimo, clarissimæ toto orbe urbis templo recondidit; iustis magnificentissimè, non sine heroicis sacrificijs & certaminibus, peractis.

Et hoc fortè prætextu Perdiccas in Ptolemæum, licet alijs sibi nominibus invisum, quasi perduellem & maiestatis reum, celeriùs arma commovit; & Ægyptum ingenti cum exercitu petivit.

EVMENIS VICTORIÆ, ET PERDICCÆ EXITVS.

EVMENES intereà, adversarios ex Europâ in Asiam traiecturos prohibere iussus; cui cæteri duces, tum ob rei militaris peritiam, tum ob fidei ergà PERDICCAM & socios constantiam, parérent; cum traditis sibi copijs, & equitatu provinciali, (XX. peditum Miscellorum, & V. equitum Millibus) ad Hellesponti custodiam erat profectus. Ei ANTIGONVS cum CRATERO, nihilo-minus, qui XX. pedit. & bina tantùm equitum M. ducebant, in Asiam traiecerant; quùm NEOPTOLEMVS, EVMENI adiutor relictus; quique satis magnam Macedonum militum manum penes se habebat; ex odio & æmulatione collegæ, ad ANTIPATRVM, imperij cum eo communionem pactus; non solum transfugere; sed prodere etiam partium exercitum tentavit.

Verùm cum eam rem EVMENES præsensisset cum proditore decernere prœlio necesse habuit Eumque itá vicit, & castris peditatuque spoliavit; ut vix ille cum CCC. equitibus ad ANTIPATRVM elapsus, persuaserit, ut continuatis itineribus, læto ex victoria & securo fugâ suâ, EVMENI, supervenirent. Illi, re inter se deliberatâ, copias bifariam dividere statuerunt: ut unâ cum parte ANTIPATER in Ciliciam adversùs PERDICCAM, proficisceretur: alterâ CRATERVS,

cum NEOPTOLEMO, EVMENEM adorirentur. Et tum coniunctis demùm copijs; & PTOLEMÆO in societatem cooptato; regius exercitus, quem PERDICCAS ducebat, undique opprimeretur.

Sed EVMENES, quem hostium institutum non latuerat; ipsemet illis, in itinere securis, & pervigilio noctis fatigatis, cum firmo equitatu occurrit. Et commisso prœlio, CRATERVS (malè Iustin. POLYSPERCHON. qui Græciæ & Macedoniæ ab ANTIPATRO præfectus, & relictus erat) dextrum agmen agens, ex equo delapsus, & prætereuntium pedibus proculcatus est. NEOPTOLEMVS verò, cui sinistrum cornu obvenerat, cum EVMENE congressus, & diu per mutua vulnera conflictatus, tandem occubuit.

Atque ita equitibus utroque cornu in fugam versis, & ad peditum agmen, ceu fidum propugnaculum, sese recipientibus; pedites eâ clade consternati, veniam secedendi, ab EVMENE victore, & ultrò conditiones offerente, deprecati; ubi primùm factâ per loca propinqua frumentatione, & cibo sumto, vireis recollegérunt; noctu clam digressi ad ANTIPATRVM se contulérunt.

Qui se non iàm socijs orbatum, quàm æmulis ducibus liberatum, reputans, tantò acrius & alacriùs bellum cæptum persecutus est: & PTOLEMÆO suppetias ferre properans, in Ciliciam movit. Neve Macedones fidei violatæ religione retardarentur; non iam in EVMENEM, sed in ipsum PERDICCAM, arma converti iactavit.

Hic namque in Ægyptum iam moverat; & castra ad Nilum, haud procul Pelusio, fixerat. Sed quod pridem, ob fastum pariter & sævitiem, suis exosus esset; & PTOLEMÆVS contrà beneficentiâ ergà omneis & æquitate commendaretur. Ad hæc, opportunissima quæque Ægypti loca firmis custodijs, armis & rebus necessarijs præmunijsset; multi ex amicis, & ducibus Militum, illo deserto, ad hunc se conferebant.

Quumque ille post irritam Castelli, cui MVRVSCAMELÔN. nomen, PTOLEMÆO acriter defendente, oppugnationem; circà Memphim, & proximā Insulam, Nilum, cum exercitu frustrà, tum propter fluminis altitudinem; tum ob vada desidentia, traijcere conatus, magnam militum suorum & impedimentorum partem amisisset; exorto in castris murmure, primi ducum, circiter C. & in his illustrissimus PYTHON, ab eo descivére. Deinde equitum nonnulli, in tabernaculum ingressi, Imperatorem suum trucidarunt. (Prob. à Seleuco & Antigono interfectum tradit.)

Ita Perdiccas, cum ferè triennium imperasset, strenuus quidem dux, sed impius & suprà perfidiam crudelis; captatam tot artibus tyrannidem amisit. tantò lugubrius, quod biduo pòst, fama illustris illius de CRATERO & NEOPTOLEMO, ab EVMENE profligatis, victoriæ, accepta est.

PTOLEMÆI MODESTIA.

PTOLEMÆVS postridie coacto procerum Macedonum cœtu, ijsque benignè salutatis, & facti sui ratione reddita, quùm illos comme[illegible] d[illegible]esset, frumentum copiose suppeditavit, [illegible] satijs castra complevit. Quumque [illegible] hinc multitudinis ergà se benivolentia, & gratiâ, regiæ tutelæ dignitatē facilè adipisci posset; ipse PYTHONI & ARIDÆO, ob pristina beneficia, de[illegible], ut ijs summa illa imperij potestas, publicis ex suffragijs, deferretur, persuasit & curavit. Præterea, tanta in PERDICCAM atrocitate Macedonum [illegible] rudum, ut primarij quique eius amici, L. & in his ALCETAS frater, & EVMENES, quasi totidem perduelles, & maiestatis manifesti, omnium sententiâ, capite [illegible]narentur. Et ex ijs obvios quosque confest[illegible] iugularent; &, inter cæteros, ATALANTA[illegible] PERDICCÆ sororem; ATTALI, qui [illegible] præfectus tum apud Pelusium commorabatur, coniugem.

Hic verò, de nece PERDICCÆ, & uxoris suæ, certior factus; classem inde solvit, & ad Tyrum adpulit. Et ab ARCHELAO, Macedone, qui præ[illegible] eâ in urbe erat præfectus, comiter acceptus, pecunias etiam, quæ illic à PERDICCA erant depositæ, ad DCCC. talenta, accepit. & superstites ex Memphiticâ expeditione, PERDICCÆ amicos, qui [illegible]evaserant, humaniter iuvit & refecit.

ARISTOTELIS, ET DEMOSTHENIS EXITVS.

(Eodem anno Aristotelem & Demosthenem ob[illegible] tradit Diog. Laert. Et Aristoteles quidem [illegible] LXIII. natus scilicet primo Olympiadis XC[illegible]X. anno, qui fuit V. C. CCCLXX Ἑπτακαιδεκαέτης Platonem [illegible] capit, per annos XX. usque ad eiusdem Platonis m[illegible]. Alexandrum πεντεκαιδεκαέτη, docere capit. [illegible] redij: II Olymp. CXI. anno, qui erat V. C. C[illegible]X[illegible] Lycéo docuit annos XIII. Inde Chalcidem pro[illegible] impietatis ab Atheniensium Hierophanta damnatus. [illegible] que non multo-pòst obijt.

Demosthenes vero, patriæ, uti diximus, re[illegible], & multâ solutus, quum post prælium ad Ca[illegible] commissum, ANTIPATER & CRATERVS ad [illegible]nas accedere nuntiarentur; una cum a[illegible] clam ex [illegible]be se subduxerat, capitis, ex senatus-consulto D[illegible]DIS, damnatus. Et missis ab ANTIPATRO p[illegible]ctoribus quorum dux, ARCHIAS Thurius [illegible] PERIDES orator, & IMERÆVS Dem[illegible] alteri frater, qui in Ægina ad ÆACI sacell[illegible] confu[illegible]; indè avulsi, & CLEONAS ad ANTIPATRV[illegible], perierunt. Deinde DEMOSTHENES [illegible] ad ædem NEPTVNI supplex sed[illegible]bat, qu[illegible] p[illegible]ders non posset, ut ad ANTIPATRVM, [illegible] citrà noxam, abiret; veneno se i[illegible] se ex[illegible] obitum honores habiti, & statua aurea cu[illegible] civibus, erecta.)

Apud Iudæos, Onias, Iaddi F. Pontifex Max. tum clarus habebatur.

ÆTOLO

ÆTOLORVM ET ACARNANVM FACTIONES.

3632. 4 Ptolem. | ———————— | 318.

ANTIPATRO in Asiam transgresso, Ætoli, ut cum in diversa distraherent, ex fœdere, quod ipsis cum PERDICCA, (cuius procul in Ægypto occisi, ignari erant) iampridem intercesserat; cum XII. pedit. Mill. & CD. equitibus, duce ALEXANDRO Ætolo, in Thessaliam irrumpunt: & obiter Amphissensium, in Locride, agrum depopulati, & urbium in propinquo positi; POLYCLEM, ANTIPATRI ducem, acie fuderunt. Et ex Thessalis multos ita conterritos sibi adiunxére, ut paullo-post XXV. pedit. Mill. & mille ac quingentos equites universè coegerint.

Sed quùm Acarnanes, inveterato odio, Ætolorum absentium agros vicissim evastarent; ipsi de patriâ solliciti, cæteris, duce MENONE Pharsalio, in Thessaliâ relictis, cum domesticâ manu celeriter reversi, Acarnanas quidem represserunt; Sed POLYSPERCHON, Macedoniæ præfectus, cum iustis copijs in Thessaliam adveniens, MENONEM nullo negotio profligavit.

PYTHON ARIDÆO, tutelæ regiæ, collega, ex Ptolemæi & Macedonum decreto, datus, copijs iam a Nilo in Triparadisum, superioris Syriæ urbem, transductis, ob importunam reginæ Eurydicæ adversus tutores impotentiam, pro concione, tutelâ se ipse abdicavit. Et ANTIPATER, vel absens, à Macedonibus tutor, in PYTHONIS locum, substitutus, eamdem EVRYDICEN, seditiosiùs inter milites agentem, partim metu iniecto, partim blanditijs placavit. Atque idem, veluti rerum iam potens,

TERTIA SATRAPIARVM INTER DVCES PARTITIO.

Satrapias denuò, inter principes sibi obnoxios, ita partitus est. Vt Ptolemæo quidem Ægyptum, quasi Marte suo partam, reliquerit: & LAOMEDONTI Mitylenæo Syriam tradiderit. Quam tamen haud multo post idem Ptolemæus invasit, & incredibili felicitate, brevique temporis momento, totam sibi vindicavit.

Ex reliquis Satrapijs, SELEVCO Babylonia; & ANTIGONO, quod primus Perdiccam nupero prœlio invasisset; præter totius reg. exercitûs & belli, in EVMENEM ALCETAMQVE, persequendi præfectura, Susiana. Et aliæ alijs obtigerunt.

Ipse verò regibus secum adsumtis, & copijs eorum, in Macedoniam contendit, quasi reges in avitum regnum reducturus.

BELLVM ANTIGONI CVM EVMENE.

ANTIGONVS verò exercitum ex hybernis coëgit; & rebus ad bellum comparatis, adversùs EVMENEM, qui tunc in Cappadociâ agebat, contendit.

Hic verò militibus, quos rei, & belli in se per reges decreti, novitas initiò terruerat, in partium suarum studia adductis; & tesseIlaros se ferro Macedonum decreta palàm adfirmantibus; quùm à Civitatibus Æolicis pecunias extorsisset; & Sardis profectus ad CLEOPATRAM, Alexandri Magn. sororem, eius voce & auctoritate centuriones principesque suos confirmâsset.

Atque adeò in castra reversus, epistolas, totis castris abiectas, (quibus ijs, qui EVMENIS caput ad ANTIGONVM detulissent, magna præmia definiebantur) novo commento elusisset; post debellatum, operâ Phœnicis Tenedij, PERDICCAM, alterum, ducem ex suis illustrem, qui procul ab reliquo exercitû, cum III. pedit. Millib. & equitibus quingentis rebellabat; iam castra locis ad certamen equestre idoneis collocârat.

Ei namque supererant XX. (al. XII.) ferè pedit. & Quina equitum. M. ANTIGONVS verò, X. tantùm pedit. Mill. sed lectissimos Macedonum: & bina equitum Mill. cum elephantis XXX. penes se habebat. Ideoque campis imminentem montis radicê occupârat. Sed is paullo-ante APOLLONIDEM, qui equitatui apud EVMENEM præerat, largitione corruptum, eò induxerat; ut in ipso prœlij ardore, ducem proderet, & ad se ex acie cum suis transfugeret.

Ita proditus, & facilè, sed non sine magnâ clade, victus EVMENES, unà cum paucis amicorum fidissimis, numero vix DC. in arcem munitissimâ, Phrygiæ, Noram, in Cappadociæ & Lycaoniæ finibus sitam, confugit.

(Iustin. vult ab eo, qui obsidionis periculum prospiceret, maiorem exercitûs partem dimissam fuisse; ne aut consensu inconditæ multitudinis hosti traderetur; aut obsidio ipsa multitudine gravaretur:)

Ibi ille summâ laborum & inediæ patientiâ; morum suavitate, ac prudentiâ singulari, obsessos in officio continens, annuam pænè obsidionem sustinuit. qui sibi iam satis persuasisset, res diu & eodem loco stare non posse. quòd & vana reges nomina præferrent; & præfecti pariter omnes, proprij sibi quisq; regni cupidi, omnia susque deque haberent.

REGIÆ DIGNITATIS IN DVCIBVS ADFECTATIO.

Et certè ANTIGONVS Eumenianis copijs, Satrapijs & pecunijs auctus, maiora iam appetebat. & rebus in solido constitutis, nec regibus deinceps, nec ANTIPATRO ipsi parere cogitabat.

Intereà & ipse Ptolemæus Lagi, PERDICCA cum regijs copijs profligato, ferocior; & Ægypto, Libiæque parte, non contentus; Phœnicia etiam & Cœle-Syriâ,

Cœle-Syriâ, opportunis Ægypto regionibus, vehementer potiri cupiebat.

Multus ab eo in Syriam, dux exercitûs, NICANOR, LAOMEDONTEM ibi Satrapam vivum cepit, & Syriâ subegit: & civitates Phœniciæ benivolentia sibi adiunxit, præsidijsque firmavit.

ANTIGONVS verò, idoneo præsidio in Castellum Noræ, quod muro, fossis & vallis, immandum in modum, cingendum curárat; relicto, in ALCETAM, PERDICCÆ fratrem; & in ATTALVM regiæ classis præfectum, exercitum duxit.

3633. 5. Ptolem. | 317.

ANTIGONI BELLVM CVM ALCETA, ET PISIDIS.

ALCETAS auditâ iam-tum fratris nece, & ANTIPATRI potentiâ; & coniuratione in omneis PERDICCÆ amicos invalescente; Pisidiam, provinciam situ asperam, & viris bellicosis abundantem, omni beneficiorum ratione sibi demereri contenderat: & Iuventutem sui studiosissimam liberalitate & comitate effecerat.

ANTIGONVS autem, ut hosteis lateret, tantâ celeritate iter confecit; ut licet elephantos quamplurimos, & pedit. XL. & equit. VII. M. secum duceret; septem diebus, totidemque noctibus, à Cappadociâ, ad Pisidiæ urbem, quæ CRETVM dicta est, MMD. stadia sit emensus.

Eoque pacto ALCETAM imparatum, nihilque dum tale metuentem pænè oppresserit. & angustijs montium occupatis, edito & tuto loco castra sit metatus.

ALCETAS, licet viribus impar, cui DCCCC. tantùm equites, & XVI. peditum Mill. adessent, prœlij tamen aleam experiri tentavit.

Sed Antigonus è loco editiore pugnans, & viribus longè superior, fuso adversariorum exercitu, ATTALVM, cum DOCIMO & POLEMONE, alijsque, vivos cepit. & copias eorum à clade superstites, comi impunitatis & munerum pollicitatione suis adiunxit.

Pisidæ nihilo minus sexies Mille, viri animis & robore præstantes, ALCETÆ fidem servárunt; & incolumem cum satellitibus & pueris suis in urbem Termessum perduxerunt; extrema, cum, & pro eo, omnia toleraturi.

Sed Antigono cum copijs omnibus ad urbem castra-metante, maiores natu, qui indomitâ Iuniorum temeritate patriam, unius Macedonis causâ, in-certum periculum vocari ægriùs ferrent; Antigono auctores fuêre, ut propiore oppugnatione, & simulatâ subinde fugâ, Iuvenes ex urbe ad certamen eliceret.

Quod dum sedulò, nec frustrà, Antigonus facit; seniores ALCETAM, urbis custodiæ destinatum & relictum, adgressi, confodiunt. (Diod. quùm vivum capere nequijssent, ad manus sibi inferendas adegérunt.) Eiusque cadaver, lectulo impositum, vilique lacernâ opertum, inscijs adhuc foris velitibus, ad Antigonum misérunt.

Iuniores eo cognito, in tantam iram exarsérunt, ut propè abfuerit, quin parenteis suos cum totâ urbe concremárint. Sed iracundiâ tandem in hostem versâ; quia iusto bello non poterant, ad latrocinia conversi, Antigoni provincias longè lateque infestárunt.

Et corpus tàm cari ducis, indignis per totum triduum ab hoste contumelijs habitum, & insepultum, ipsi honorificè sublatum splendidis exsequijs cohonestarunt.

ANTIPATRI CIRCA ATHENIENSEIS GESTA, ET EXITVS.

In Macedoniâ verò ANTIPATER, qui eò reges nuper ex Asiâ perduxerat, DEMADEM ab Atheniensibus ad se missum, ut præsidium, quod ante quinquennium victæ urbi imposuerat, ex pacto, è Munichiâ educeret; ob occultam, quam ipsi & Atheniensibus, cum Perdiccâ, intereà intercesserat, conspirationem; cum filio Demeâ, licet legationis collegâ, uti fidei violatæ convictos, & liberius comminanteis interfecit.

(Eidem DEMADI tribuitur, quod alij in Demosthenem contulérunt. Ille namque quùm adversus Milesios orásset, & plura dicturus esset; Milesij ab eo silentium pretio sunt emercati. Et orator in forum quidem prodijt; sed focali revinctus: Quasi συνάγχην pateretur. Tum unus è populo; non hanc esse συνάγχην, sed ἀργυράγχην exclamavit.)

ANTIPATER extremo morbo senioque confectus, extremam etiam operam dedit, ut Regum tutela, & summa imperij potestas, secùdum se, POLYSPERCHONTI (qui natu maximus inter duces ALEXANDRI æquales, esset, & in Macedonibus honoratissimus) committeretur.

CASSANDRVM F. adhuc adolescentem, neque maiori oneri parem; præter Cariæ Satrapiam, Tribunum (quasi magistrum equitum, sive castrorum præfectum; quod munus ab antiquo nobilissimum fuit) creavit. Neque multò post, feliciter certè, & incruentâ morte mortuus est.

(Iustin. tradit; legatos ad ANTIPATRVM ab EVMENE, dum obsidetur, missos, qui illius par ANTIGONI viribus videretur. A quo cum auxilia obsessis missa ANTIGONVS didicisset, ab obsidione recesserit. Qua de re infr.)

CASSAN-

CASSANDRI ET ANTIGONI MOLITIONES.

Cassander, Antipatri F. indignatus Polysperchonta ſibi prælatum, & iniquiùs ſe à Patre habitum, clàm apud ſuos conteſtatus; tentatâ cum Ptolemæo & Antigono, aliíſque belli ſocietate, adverſus Polyſperchontem conjurat.

Antigonus viciſſim tot hoſtibus debellatis, tantâque virium acceſſione auctus, totius Aſiæ imperium ſibi ſoli vindicare conſtituit, excuſſo regum tutorum iugo. Eamque ad rem Eumenem, prudentem iuxtà ac fortem ducem, qui hornotinâ in longiorem obſidionem toleràrat, per Hieronymum, amicum civemque, & hiſtoriæ ſcriptorem, reſtitutâ Cappadociæ Satrapiâ, ſibi conciliare conatus erit.

Totius denique Aſiæ Satrapas, quà minis, quà promiſſis, aut ſubvertere, aut in ſui inſtituti partes pertrahere.

Aridæus, Phrygiæ ad Helleſpontum Satrapa, alius, uti credere par eſt, ab Alexandri [illegible] Cyzicum, urbem ſibi opportunam, de-improviſo adortus, civibus ſuarum rerum ſatagentibus, fruſtrà fuit.

Antigonus quoque, quùm ſpecie ferendi auxilij, eidem civitati, impenderet, & ſeriùs veniſſet; benivolentiam ſaltim oſtentavit, ſpe ſua fruſtratus.

Sed Aridæum, quaſi immerentem, ſociamque Græcorum civitatem, iniquè obſediſſet; Satrapiâ cedere, & quietè deinceps vivere iubet.

Ille urbibus ſuis in eventum firmatis, partem copiarum emiſit, præfecto eis duce, cum mandato, ut Eumenem, ſolutâ caſtelli, quo detinebatur, obſidione, liberaret; eique ceu ſocio ſe coniungeret.

Antigonus, ultionis deſiderio ardens, partim copias ad eum debellandum immiſit; partim cum altero exercitu in Lydiam movit, ut Clytum Satrapam, Aridæo amicum, ſuâ quoque provinciâ ſpoliaret.

Sed hic itidem præſidijs per opida primaria collocatis, in Macedoniam navigavit; Polyſperchonti & regibus rebellionem audaciamque Antigoni patefacturus; & opem ab ijs, periclitantibus fidorum Satraparum rebus, petiturus.

Antigonus verò Epheſo obiter occupatâ, ſexcenta argenti talenta intercepit; quæ Æſchylus Rhodius è Ciliciâ in Macedoniam ad reges perferebat: eaſque in mercenariorum militum ſtipendia convertit.

3634. 6. Ptolem. | 316.

Cassander, quùm Macedonibus in Polyſperchontem bene animatis, in adfectando Macedoniæ imperio ſe oſtendiſſet; clàm inde in Cherroneſum, & ad Helleſpontum, ac denique in Aſiam profectus, ab Antigono auxilium ſibi depoſcit. Cui Ptolemæus quoque belli ſe ſocium fore, pollicitus eſſet. Ille hoſpitem comiter acceptum, expromtæ operæ, tam navalium quàm terreſtrium ſpe [illegible]. Veteri quidem Antipatri Patris amicitiæ [illegible] ſimulans; ſed id unum re-vera moliens, [illegible] Cassander bello adverſus Polyſperchontem gerendo diſtineretur; ipſe Aſiæ totius imperium ſine magno negotio, in ſe transferret.

POLYSPERCHONTIS ADVERSARII CONATUS.

Polysperchon, regum tutor, ut adverſus Cassandrum, Ptolemæi & Antigoni potentium principum, ſocietate ſubnixum [illegible] ſe tutaretur; veritus, ne Græcarum urbium præfecti, ab Antipatro olim inſtituti, in [illegible] eius, Cassandrum, inclinarent; [illegible] Regum nomine edicto; „*Reſp. omneis*, [illegible] poſt Alexandri in Aſiam tranſitum, oppreſſionum aut paucorum dominatum, aut præſidia admittere coactæ eſſent, *in antiquum ſtatum*, qui [illegible] Philippo, & Alexandri primordijs [illegible], *reſtitui*: Et eo nomine *relegatos* præter qui homicidij aut impietatis damnati eſſent, *in ſuam quemque patriam, revocari* iuſſit.

„Omnes viciſſim *Græci caverent ne quis ex ipſorum ſubiectis militaret adverſarijs ducibus, aut nomina daret*. *Pœna, exſilium & facultatum publicatio eſſet*.

Scribit præterea ad Eumenem, recèns ex caſtello, fide Antigono datà, digreſſum; cogitaret ſecum, quàm hoſtiliter ab Antigono habitus eſſet: quamque parum tutò, Cassandro, ob vetus Antipatri odium, confidere debeat. Maturè igitur ſibi proſpiciat; & regibus potiùs, quàm infidis perduellibus, fidem & obſequium præſtet.

EUMENES ASIÆ IMPERATOR.

Nec abnuit Eumenes, *honeſtiorem ac tutiorem ſibi* fore ratus *ſub regibus, quàm ſub prædonibus, militiam*. Neque ullam à periurio culpam metuebat; quod in iuriurandi formulâ, quâ fœdus cum Antipatro inierat, Olympiadem & reges, uti amicos, complexus eſſet: quæque ipſorum Macedonum, à quibus obſidebatur, ſuffragijs eſſet comprobata, licet ea & Hieronymo ſequeſtro, & ipſi Antigono plurimùm poſteà diſplicuerit.

Sed iam evaſerat cù ſuis Eumenes, Antigonoque haud iniuriâ diffidens, ſecuritati ſuæ conſulebat.

Mandatum erat Ciliciæ Satrapæ, ac regijs quæſtoribus, ut Eumeni, ceu creato [illegible]tius Aſiæ Imperatori, Argyraſpides, ter Mille, cum ducibus, invictus olim ille exercitus, parérent; & [illegible] aut etiam

aut etiam plura, si opus sit, talenta, tum militibus conscribendis; tum damnis, quæ acceperat, resarciendis, confestim traderentur.

OLYMPIAS, quæ pridem ANTIPATRI odio ac metu in Epirum secesserat; quamque POLYSPERCHON, rebus iam turbatis, ut secura rediret; & Nepotum (Herculis, ex Barsine; & ALEXANDRI, ex Roxane) curam, regnique ex parte administrationem secum susciperet; rogárat: haud æquo animo ferens, POLYSPERCHONTI, tutorio nomine regem agenti, se subijcere; honestas ad EVMENEM perscripsit litteras.

Illum unum ex fidis ALEXANDRI amicis superesse, tanti imperij administratione, regiorumque liberûm tutelâ dignum. Veniret ergò, regiæ domus solitudini suppetias, & levamentum adlaturus.

EVMENES, Asiam pro re natâ deseri non posse contestatus, monet interim, in Epiro ipsa maneat, dum in locum paullò tranquilliorem res essent reductæ.

(Addit Prob. Sin aliquâ cupiditate in Macedoniam raperetur; omnium iniuriarum oblita, in neminem acerbiore uteretur imperio.)

Ipse quantumvis à POLYSPERCHONTE, & deinde ab OLYMPIADE, Asiæ imperator denuntiatus esset; & iam-nunc Argyraspides, cum ducibus suis, ANTIGENE & TEVTAMO, uti imperatum erat, illi obviàm, quâdam cum comitate, & militari alacritate, processissent: Memor tamen undè evaserat, & invidiam veritus, si potiùs ipse alienigena, nec amplo genere natus, summi Imperij poireretur, quàm alij Macedonum, quorum ibi esset multitudo. in principijs castrorum, nomine ALEXANDRI (quem noctu sibi visum fingebat, imperantem, ut sibi Ædes, & statua, solio aureo insidens, uti omnium consiliorum prǽsidi, consecraretur Tabernaculum, & sellam auream cum sceptro & diademate constituit; quò quotidie omnes convenirent: & de rebus summis consilia caperent. *Et ipse sic quodam modo lateret; quùm tamen unus gereret omnia.*

Hâc prætereà moderatione usus est, ut Argyraspidum se non ducem, sed commilitonem præferret. Et quò modestiùs imperium recusabat; eò obsequentiores sibi cæterorum animos redderet.

Adeò Phalanx illa ALEXANDRI Magni, à Clypeis argenteis nomen sortita; quæ Asiam victrix peragrárat, Persasq; devicerat; inveteratâ cum gloriâ, tum etiam licentiâ, non parere se ducibus, sed imperare postulabat.

EVMENES nihilo-minus, qui persequente MENANDRO, ANTIGONI duce, castra è Cappadociâ moverat; & magnis itineribus, Tauroque monte superato, cum paucis comitibus, in Ciliciam venerat; dimissis cum pecuniâ in Pisidiam, & Lyciam; in Cœle-Syriam & Phœnicen, aliaque loca, ducibus; & Græcorum permultis nomina ultrò professis; ad x. pedit. & II. equit. Mill. præter Argyraspidas, & assiduam manum; coëgerat.

Quùm PTOLEMÆVS, isto incredibili hostis sui incremento territus; & Zephyrium, Ciliciæ, classe adpulsus, ad Argyraspidum duces misit, qui eos dehortaretur, ne EVMENI, capitis iampridem damnati, obnoxios se præberent. neve Quæstores, qui [illegible], aut Anazarbi erant, pecuniam ei [illegible] suppeditarent.

Neque sectiùs ANTIGONVS sibi, regum desertorem, gravem adversarium à POLYSPERCHONTE objectum ratus; ab insidijs eidem struendis cessabat.

Per Philotam itaque, ex amicis fidum, & XXX. Macedonum primis stipatum; ducum, & primariorum inter Argyraspidas militum, animos, privatim tentavit; si forte largitione, aut munerum pollicitatione, induci possent, ad insidias adversus EVMENEM struendas, aut adiuvandas.

Et quum reliqui quidem perfidiæ præmia generosè recusarent; tum ANTIGENES quoque collegam TEVTAMVM, argento corruptum, de priore sententiâ deduxit: quòd certiorem præmiorum spem in EVMENE, peregrino, sed fidei observantissimo; quàm in ANTIGONO, nimis præpotente & fallaci; ponendam esse duceret.

Philotas, ubi cuniculis nihil se profecisse vidit; convocatis in unum, clàm EVMENE, militibus, arietem admovet.

Litteras Antigoni manu ad exercitum scriptas, publicè legit; quibus ille dictatoriâ confidentiâ imperabat: ut EVMENEM, publicâ Macedonici consilij sententiâ capitis damnatum, confestim morte adficiant. Quod si detrectent; omneis quamprimum, immisso exercitu, contumaciæ & perduellionis pœnas esse luituros.

Exterruerant Argyraspidas hæ minæ; & hinc regum & POLYSPERCHONTIS imperio; indè Antigoni propinqui metu, incertis, velut inter sacrum & saxum, animis, fluctuabant; quùm EVMENES commodùm supervenit: Qui laudum aculeis, & orationis eloquentiâ collabentes plerorumque animos in tantam fiduciam erexit, ut metu in iram verso, regibus, eorumque patrono EVMENI, longè quàm anteà fideliores, & in ANTIGONVM rebellem efferatiores, facti sint.

Ille ità expeditus in Phœniciam contendit; naves ex urbibus undique maritimis, ad iustæ classis instar, coacturus, quarum ope POLYSPERCHON maris imperium teneret; & quandoque vellet, copias ex Macedonia in Asiam adversùs Antigonum transportaret.

Sed dum hinc Antigonus, inde Ptolemæus urgerent; coactus est ad Seleucum in Babyloniam confugere, ut copijs indè arcessitis se confirmaret. Quod quidem iter non sine maximis periculis, & militum lassitudine, perfecit.

RES CIRCA ATHENAS.

NICANOR intereà, quem Cassander statim à Patris excessu, & imperio in Polysperchontem translato, Athenas miserat; & Munychiam, loco Menylli, tutari iusserat; Atheniensibus auctor erat, ut à Cassandri partibus, contrà Polysperchontem, starent. Ei autem quùm nemo obtemperaret: & ex vi diplomatis regij, quo toti Græciæ pristina libertas fuerat decreta, præsidium quam-primum è Munychiâ educere postularetur;

laretur; ipse moras nectens, & maiores copias clàm arcessens, quæ & præsidio, & obsidioni, ligna vis fieret, paratæ essent; muros etiam Piræi, & Portûs claustra occupavit. Athenienses duplici malo consternati, à POLYSPERCHONTE suppetias sibi ferri, & suis legibus utendi facultatem dari petierunt. Et OLYMPIADEM induxerunt, ut NICANORI Munychiæ & Piræi restitutionem imperaret.

Tandem POLYSPERCHON, qui Athenas non tàm in libertatem asserere, quàm CASSANDRO loca illa, ad bellà usus maximè opportuna, eripere, sibique adiungere cuperet; ALEXANDRVM F. cum exercitu ad Athenienseis mitit. Cui vel ipse PHOCION, legum patriarum metu, obviàm progressus, persuasit, ut loca illa præsidijs infessa teneret; neque Atheniensibus, nisi CASSANDRO debellato, traderet.

(*Illum ANTIPATER tanti pridem fecerat, ut eius causa quidvis Atheniensibus largiri & gratificari velle videretur. Et quum duos potissimum sibi esse Athenis clientes profiteretur, DEMADEM, & hunc PHOCIONEM; DEMADEM, ἀδηφάγον, aiebat muneribus a se nunquam expleri potuisse; PHOCIONEM contrà ad sumendum induci numquam potuisse ut quidquam acciperet.*)

CASSANDER verò, acceptis ab ANTIGONO XXXV. navibus, & IV. Mill. Militum, ex Asiâ, in Piræum navigans, adolescentuli ducis conatus facilè elusit. & à NICANORE comiter acceptus, Piræum Portûsque claustra accepit; & ille Munychiam cum suis militibus retinere, ac tueri permissus.

3635. 7. Ptolem.		315.

POLYSPERCHON, qui eo tempore cum regibus in Phocide morabatur, cum toto exercitu (qui erat vicies Mille peditum Macedonum, & quater Mille sociorum: Mille equitum, & LXV. elephantorum) iter in Atticam suscipere coactus; mitit priùs, qui monerent, non posse se Atheniensibus succurrere, nisi & ipsi vicissim operam dent, ut patriæ & publicæ libertatis proditoribus, (quos ipse designabat) se ipsi & civitatem liberent.

Populus itaque indictâ concione magistratum veterem abrogat; & constitutâ ex hominibus maximè popularibus Curiâ, eos qui in paucorum Dominatu magistratum gesserant, alios morte, alios exilio & bonorum publicatione damnavit. In quibus PHOCION, summâ antè sub ANTIPATRO potentiâ, & citrà culpam quidem, potitus.

Illi autem ex urbe eiecti, ad ALEXANDRVM, qui castra in propinquo habebat; & ab eo, ad Patrem POLYSPERCHONTEM, confugerunt. A quo comprehensi & vincti, Athenas missi, totius pænè populi suffragijs, vel indictâ, aut saltim inauditâ causâ, quasi mutatâ reip. formâ comitiorum ius plebi eripuissent, & servitutem patriæ imposuissent; damnati sunt: & viri optimi, gloriâ & nobilitate primi, cicutam bibere iussi.

POLYSPERCHON castris propè Piræum positis, CASSANDRVM & arceis obsidere conatus; quod & difficilis longaque obsidio futura esse videretur; neque frumenta alendo exercitui suppeterent; parte copiarum in Atticâ, duce filio, relictâ; ipse in Peloponnesum, ad res componendas, profectus est.

Sed modò truculentis amicorum ANTIPATRI, Oligarchiæ retinentium, cædibus; modò stolidâ cunctatione, multa è manibus effluere sinens; odium simul, & sui contemptum excitavit. & Megalopolitas in Arcadiâ, qui CASSANDRO palam studerent, irrito conatu obsedit.

PVGNA NAVALIS AD HELLESPONTVM.

Et quùm CLYTVS Navarcha, quem ad Hellespontum miserat, prohibiturum ne copiæ hostiles ex Asiâ in Europam transportarentur; NICANOREM, Munychiani præsidij præfectum, & regiæ classis prætorem, commisso ad Byzantium prœlio egregiè superâsset; & classis victæ reliquias in adversum Chalcedoniorum Portum compulisset: Eumdem, iam propè securum, & haud procul litore, factâ militum è navibus exscensione, castra metatum; ANTIGONVS de improviso adortus, ità perterruit; ut milites eius non sine tumultu in naveis vacuas insilirent; & NICANOR, qui noctu à recenti ANTIGONI milite instructus solverat, primo impetu eos in fugam verteret; totâ pænè classe, cum vectoribus, potitus.

Clytus, autem, dum terrestri itinere in Macedoniam evadere nititur; ab obvijs LYSIMACHI militibus cæsus est.

ALTERVM ANTIGONI BELLVM CVM EVMENE.

ANTIGONVS, hostibus tantâ calamitate consternatis, & maris sibi imperium, & Asiæ stabilem dominatum parare contendens; delectis ex toto exercitu XX. pedit. & IV. equit. Millib. EVMENIS, qui copias undique augebat, profligandi, caussâ in Ciliciam properavit.

Ille Phœnicæ, quam PTOLEMÆVS iniquè occupârat, regibus vindicandæ & recipiendæ spe deiectus; per Cœle-Syriam ad supernateis Satrapias tendebat. Et cum apud Tigrim, ab incolis noctu invasus, aliquantam militum partem amisit; tum in Babyloniâ, à SELEVCO, apud Euphratem, exceptus, castris, perfossâ fluminis ripâ, circumfusis, tantum non extremum cum copijs periculum adierat; nisi imperatoriâ arte usus, & in tumulum quemdam se recepisset; & aversâ fossâ aquam in alveum reduxisset.

Vnde exercitu (qui XV. pedit. Millib. & equitibus Mille & quingentis universè constabat) in Persidem traducto, superiorum provinciarum præfectos, & milite & pecuniâ iuvandû, solicitabat.

Pleræq; verò Græciæ urbes, in tanto POLYSPERCHONTIS cõtemtu, ad Cassandrû, à regibus, deficere cæperant;

cœperant; quùm Athenienses, omni spe destituti, in magnâ sententiarum varietate, tandem ad hasce cum eodem pactiones descenderunt.

„*Athenienses quidem urbis suæ, & annuorum proventuum, ac navium, compotes essent; & in pristinâ* ANTIPATRI *societate permanerent: Munychia verò in potestate* CASSANDRI *esset, donec bellum, adversus reges, confeceretur. Resp. deinceps administratio, ex censu, ad menses X. constituta; curatore* DEMETRIO *Phalereo, qui pacatè & summâ cum humanitate civibus iura daret.*

NICANOR cum classe ad Hellespontum victrici in Piræum adpulsus, & honorificè à CASSANDRO acceptus; quòd posteà arrogantiùs se gerere, & Munychiam suorum militum præsidio tenere velle visus esset; ab eodem per dolum interfectus est.

AGATHOCLES SICILIÆ REX.

Sub id tempus AGATHOCLES, CARCINO, Patre figulo, Rhegino, Thermis in Siciliâ natus, ex humili & sordido genere, ad regni maiestatem pervenit: & Syracusis tyrannidem occupavit, annis DCCCLXVI. post Ilij excidium.

Pater CARCINUS, exsul, primò Thermas, urbem Siciliæ, Carthaginiensibus tum parentem, profugerat: ibique uxore ductâ, & iam uterum-ferente, insomnijs terrebatur. Ob quæ Delphos quùm misisset, & oraculum respondisset; *Nasciturum ipsi filium, qui Siculis pariter & Carthaginiensibus, exitiosus foret, & magnarum calamitatum auctor*: partum abijcere decreverat. At mater infantem clàm subductum, apud fratrem HERACLIDEM deposuit, & educandum curavit; & ex avi materni nomine AGATHOCLEM nuncupavit.

Iam ille ad septimum ætatis annum pertigerat, quùm Pater CARCINUS ab HERACLIDE invitatus, non sine admiratione puerulum, & formæ venustate, & raro corporis robore, egregium, spectavit, & collaudavit.

Ibi mater primùm admiranti subiecit; *Eo oris & corporis habitu futurum fuisse filium suum, si educari per Patrem licuisset*. Deinde eidem pœnitenti & ingemiscenti, rem gestam detexit.

Is præ gaudio collacrymatus, atque interim Pœnos reformidans, quibus notum erat Dei Delphici oraculum; Syracusas cum filio, totâque familiâ commigravit. quo tempore TIMOLEON Corinthius, victis ingenti prœlio Pœnis, externos, qui vellent cumque, civitate donavit; sub ann. V. Cond. CDXV.

AGATHOCLES, Patre paullo-post è vivis erepto, à DAMA quodam, cive inter suos illustri & locuplete, adamatus, diu vitam stupri patientiâ exhibuit; & rem familiarem eâ fœditate auxit.

Bello strenuus quoque ac facundus quùm esset; ab Acragantino duce Tribunus militum factus, multo maiorem gloriam gratiamque, apud milites & populum, sibi comparavit.

Et DAMA illo, cui in delicijs fuerat, defuncto, viduam eius sibi uxorem duxit: & inter locupletes censeri cœpit.

Eâ tempestate Syracusarum resp. populo in ordinem redactâ, à DC. Viris, regebatur, quorum facilè princeps erat SOSISTRATUS; AGATHOCLI, viro auræ popularis percupido, maximè infensus. A quo ille in exilium pulsus, variisque fortunæ & bellorum procellis exercitatus,

(*Qui modò Crotoni à Bruttijs obsessæ, cum alijs Syracusanis, opem tulerit: modò ijsdem Crotoniatis, & deinde Tarentinis, insidiatus; tandem Rheginis, quibus idem* SOSISTRATUS *cum* HERACLIDE *oppugnabat, præsidio fuit. A Murgantinis, apud quos exsulabat, prætor & dein dux creatus, urbem Leontinorum cepit; & patriam suam Syracusas, adversùs quam Piraticam antè exercuerat, obsidere etiam cœpit.*)

Tandem eorum maximè operâ, quibus paucorum dominatus erat exosus, ab exsilio revocatur. Et mox ipse SOSISTRATUS, cum potentioribus, DC. Viris, urbe vicissim pulsi, adversùs eos, qui popularem statum tuebantur, difficile bellum gesserunt; & HAMILCARIS Pœnorum ducis auxilium implorârunt.

AGATHOCLES, cui militum conscribendi facta erat copia, è peregrinis fortissimos quosque, ac sibi iam prœliorum, aut latrociniorum societate coniunctos; & è civibus pauperrimos, & locupletibus per invidiam maximè infensos, adscivit.

HAMILCAREM item, qui militum præsidia, obsessis à se Syracusis, miserat, precibus & per internuntios exoravit; ut inter se, & Syracusanos pacis arbitria susciperet; peculiaria, & sua vicissim officia repromittens.

Quâ spe impletus Pœnus societatem cum eo, metu potentiæ eius, iungit. ut quantùm virium AGATHOCLI adversùs Syracusanos dedisset; tantùm ipse ad incrementa domesticæ, adversus patriam, potentiæ conquireret.

Atque ità non pax tantùm AGATHOCLI conciliata est; verum ipse etiam prætor Syracusis constitutus.

Et acceptis ab HAMILCARE, V. Afrorum Mill. apud milites & populum insidias sibi à potentioribus, Oligarchis, struì mentitus, plebeios tantoperè exacerbavit; ut universè exclamarent; *Videret ipse, nequid Resp. detrimenti caperet.*

Quo ceu classico gerendi pro lubidine magistratus dato, in Sexcentos primùm, in concione præsenteis; tum in locupletissimorum quorumque, absentium, domos, impetus factus; tantâ diritate, ut plus VI. hominum Mill. ex urbe profugerint: & plùs quater Mille trucidari. Taceo virginum matronarumque stupra, domorum direptiones, Templa, incestis, sacrilegijs, & promiscuo cruore horrendum in modum fœdata.

His ita perpetratis, & initâ rursùm populi concione, commemorat AGATHOCLES; quàm superbè & impotenter Sexcenti tyranni Remp. hactenus oppressissent. *Urbem, ijs aut interfectis, aut ejectis, perpulcrè expiatam.*

Se quidem magistratu cedere. & tutum deinceps inter privatos otium exoptare. Ipsi remp. capesserent; & cui vellent, imperatoriam dignitatem concrederent.

Hæc ille

[illegible] ...his; recte popularis, & recusanus, Ty[illegible] ... flagrantiss[illegible] concupiscens.

A[illegible] co[illegible] sceleratissimi quique, latrociniorum aut cæ[illegible] sub illo tribuno, sibi consci], & rationis po[illegible], si alius dux eligeretur, veriti; exclamare: [illegible] *ne deserat*; nunc vel maxime tanti ducis ope[illegible] [illegible] nrem.

[illegible] uno [illegible], ubi se urgueri, & tantum-non cogi [illegible] studio plebis acquiescens, respondit: *se* [illegible] *re, vel privatum agere, si sine collegâ* [illegible] *ne ipse unus sus collegarum culpam præstare coge-* r[illegible]

[illegible] palam dux omnium electus, & singulare im[illegible], operam deinceps dedit; ut deriva[illegible] tæ sevitiæ atque immanitatis odium, [illegible] comitatis ac beneficentiæ officijs elueret [illegible] diademate regio usus; neque stipatoribus [illegible] in solâ vectigalium curâ, & armorum na[illegible] adparatu, deditus.

[illegible] um Romani cum Samnitibus, longin[illegible] bello, & alternis agrorum depopulationibus, [illegible] antur; Crotoniatæ etiam, fœdere cum B[illegible] [illegible] tracto, adversus popularis factionis princi[illegible] [illegible] natâ, & ob societatem cum SOSISTRA[illegible] [illegible] AGATHOCLE, Syracusanis, antea initam, ex[illegible] [illegible] ellum [illegible], advertanis cælis, conteeé-

EVRYDICES REGIÆ VXORIS IMPORTVNITAS, ET OLYMPIADIS crudelitas.

EVRYDICE interea, PHILIPPI, sive ARIDÆI, [illegible], mariti sive socordiâ, sive valetudine ab[illegible] o[illegible] nnia ejus officia sibi vindicabat, & turbidis [illegible] factionibus Macedoniam divexabat. Quum[illegible] [illegible] POLYSPERCHONTEM è Græciâ in Macedo[illegible] [illegible] re; & ab eo OLYMPIADEM, ex Epiro, ar[illegible] [illegible] regnum, cognovisset; muliebri æmulatio[illegible] ne [illegible]ssa; scribit, regis nomine, POLYSPERCHON[illegible] T[illegible] ut exercitum CASSANDRO, in quem regni ad[illegible] [illegible] ationem rex transtulerit, confestim tradat, [illegible] mq[illegible], & in Asiam, ANTIGONO per epistolam nuntiat.

[illegible] YMPIAS vicissim à POLYSPERCHONTE maturè a[illegible] [illegible]ge, priusquam EVRYDICE, suis artibus omnia pe[illegible], jussa; unà cum Æacidâ, Molossorum r[illegible] altero ALEXANDRI filio, HERCVLE, in [illegible] doniam, ex Epiro, POLYSPERCHONTE exer[illegible] [illegible] ce, erat ingressa; quum EVRYDICE, magnâ [illegible] d[illegible] num manu, & ARIDÆO rege comitata, ex F[illegible] Macedoniæ urbe, obviam progreditur, vel finibus [illegible] ni ulteriùs prohibitura, vel de imperij su[illegible] â prœlio cum æmulâ dimicatura.

Ia[illegible] que procinctæ in pugnam stabant acies; q[illegible] Macedones, seu memoriâ mariti; seu magni-tudine filij & indignitate rei moti, mutat s sententijs, & desertâ EVRYDICE ad OLYMPIADEM transiere.

A quibus cum rex PHILIPPVS, insigne comites, statim: tum EVRYDICE, cum POLYCLE, a consilijs intimo, dum Amphipolim se rec[illegible]pe[illegible]nt, intercepti; & in manus OLYMPIADIS traditi sunt.

Illa muliebri impotentiâ insolescens, & regni jam compos, fortunam moderatè non tulit. quod antè & Antipater, & Eumenes futurum præsagierant.

Neque Eurydicem modò, sinè non immerentem, ad voluntarium suspendium adegit; sed Aridæum etiam, nullo alio magis, quàm ignaviæ crimine, infamem, (carcere priùs carcere excarnificatos) stimulis contodi jussit. postquam is VI. ann. & mensibus IV. post ALEXANDRVM, regno quasi precario potitus esset.

EVMENIS MOLITIONES.

EVMENES, quem in Persidem, & ad Tigrim, copias suas perduxisse diximus; quum neque SELEVCVM, Babyloniæ, neque P[illegible] honem Mediæ, Satrapas, precibus aut legatis, inducere p[illegible] et, ut si[illegible] i & regibus, adversus Antigonum auxilium ferrent; Quin & Argyraspides, militiæ ejus com[illegible] es, ab ijs interpellarentur, ut Eumeni, homini per[illegible] grino, & capite minuto, parere detrectarent; Reliquos tamen superiorum provinciarum præfectos, (quos ad se, qui pro OLYMPIADE & regibus staret, pecuniâ, & milite juvandum, sollicitarat) eò habuit æquiores; quod plerique Python à Parthis expulsus, & Seleucus, suspecti essent, qui imperij cupidine, maiora æquo agitare, & tentare existimarentur; & communem spem foverent.

Illi autem commodùm sub idem tempus in Susianam, cum copijs, ad V. mill. DCC. pedites, & IV, M. DC. equites, pervenerant, quum tabellarij ab Eumene in tempore adfuérunt.

Sed rursus inter multos duces, utcumque pareis, exorta est de primatu contentio, Quum Peucestes, ducum omnium illustrissimus, & Persidis Satrapiâ, & bellatorum multitudine, & veteri ALEXANDRI prærogativâ, præfidens, sibi militare imperium vindicaret.

Et contra Antigenes, Argyraspidum præfectus, Macedonibus Asiæ sub ALEXANDRO domitoribus, & invictis, deferendam electionis potestatem censeret.

Verùm EVMENES hanc controversiam, institutâ pridem quasi Aristocratiæ specie, cui præesset ALEXANDRI Thronus, ad quem quotidiani procerum consessus, & consilia de rebus gravibus haberentur; prudentissimè sedavit.

Seleucus his cognitis, Antigonum monet, ut maturè adcurrat antè, quàm Eumeni maiores copiæ accedant.

EXPEDITIO ANTIGONI IN EUMENEM.

3636. Pt.Lag.VIII. (Capell. & Diod. Olymp. CXVI. & V.C. CDXXXIIX.) | 314.

ANTIGONUS verò, quum in Mesopotamiâ hiemâsset; ineunte vere,in Babyloniam venit; & SELEUCO PYTHONIQUE conjunctus, Tigrim cum suis & socialibus copijs traiecit.

EUMENES autem, postquam XENOPHILO thesauri custodi, & arcis Susianæ (quam mox SEULEUCUS, regionis eius Satrapa, ab ANTIGONO creatus, obsessurus credebatur) præfecto, mandata dedisset ne ANTIGONO, brevi illuc accessuro, pecuniæ quidquam erogaret; in adversam Tigridis alterius, (qui & Pasitigris dicitur) ripam, ad Ortum, se recepit; ut collocatis passim, à fontibus fluminis ad mare usque, præsidijs, ANTIGONUM ulteriore in provinciam aditu prohiberet. Sed quum eum ad Copraten fluvium, qui in Pasitigrim influit, & à castris suis LXXX. stadia distabat, accessisse cognovisset; eumque fluvium,& rapidum, & ad IV. iugera latum, non nisi magno laboris temporisque dispendio traijci posse sciret; ipse pontem Tigri imposito cum IV. peditum millib. & equitibus mille ac trecentis, celeriter emensus; ex Antigonianis, qui navigiolis aut pontonibus iam transmiserant; & vallum iacere; ductilisque de-subito aggeribus, reliquos exspectare, & in tutum recipere iussi erant; permultos, & adhuc incompositos,in fugam,& in naveis coniecit. Ex quibus alij demersi,aut fluctibus abrepti periêrunt: alij, ad quarter mille,ad ripam, capti sunt.

Desperato itaque Copratis fluvij transitu, retrogressus ANTIGONUS, ad Bagadem urbem, ripamque Eulæi, castra promovit. Idque sub ortum caniculæ; quo tempore & Pasitigris solitò impetuosior exundare, & aër intolerandis fervoribus æstuare,solent.

Quare Bagadâ ille in Ecbatana Mediæ profecturus; non editiore & regiâ viâ, propterea quod & immodico calore, & XL. dierum longitudine molesta erat; sed per Cossæos, Vxijs montibus proximos, iter instituit; ut brevius,ita angustius & frigidius.

At Cossæi, quos muneribus pellicere dux contemserat; occupatis montium angustijs, plurimum negotij copijs & elephantis eius facessivêre.

Nihilo-minus nonis castris in cultiora Mediæ loca exercitum perduxit; & fatigatum recreavit.

Audito, hosteis in Mediâ castrametari, Eumeniani inter se dissentire cœperunt. quùm EUMENES, & ANTIGENES Argyraspidum dux, & cæteri qui ex maritimâ Asiâ illuc usque venerant, eodem sibi retrocedendum arbitrarentur.

Qui verò è supernatibus provincijs descenderant; de populis illic sibi subiectis soliciti, suscipiendam eorumdem locorum tutelam suaderent.

EUMENES, qui perspiceret, diviso exercitu, alterutram partem hostibus imparem fore, posterioribus adsensus est. & castris à Pasidgride motis, ad Persepolim, Persarum regiam, XXIV. dierum itinere inde distantem,progredi cœpit.

Cuius regionis amœnissimæ, & omni rerum necessariarum, hominumque bellicosorum copia frequentissimæ, Satrapa PEUCESTES,EUMENI [illegible] dem invidens, sacrificijs & convivijs plusquam [illegible] roicis, milites ducesque demulcebat; eorum [illegible] & favorem aucupatus.

Quod ambitiosi & popularis hominis institutum subodoratus EUMENES, litteras commentus est, quibus & milites ad necessariam bellandi alacritatem excitaret; & PEUCESTÆ fastum splendoremque [illegible] primeret: seque ipse in maximæ spei apud vulgus exspectationem eveheret.

Confingit litteras ab OLYMPIADE, & [illegible] qui sublato CASSANDRO, regni Macedonici [illegible] compotes essent; ad se perscriptas. Quibus & [au]ctoritas ipsius confirmaretur;& POLYSPERCONTIS [illegible] Asiam cum regijs copijs & elephantis,adversus ANTIGONUM,adventus nuntiaretur.

Has item litteras Syriaco sermone conscriptas, tamquam ab ORONTE, Armeniæ Satrapâ, cui [illegible] tus cum PEUCESTE necessitudo intercedebat, misit, inter epulas & per castra divulgat. Sic universi exercitûs studia à PEUCESTE in se facilè convertit: in cuius manu futura esset potestas; & quos vellet regiâ auctoritate provehendi; & pœnas de sontibus expetendi.

Quùm verò & ipse ANTIGONUS in Persidem proficisci nuntiaretur, & EUMENES ei cum exercitu obviam procederet, multa minuta prœlia, castris in se adpropinquantibus, conseruêre; & subinde stratagematis,& arte militari, alter alterum elusêrunt.

Dum tandem EUMENEM, ex Gabiene, quam præoccupârat, longiùs progressum, ANTIGONUS adsecutus,& moratus, ad tentandam prœlij aleam coegit.

Ducebat Eumenes secum XXXV. (al. XVI.) pedit. & VI. equitum M. Elephantos CXIV.

In Antigoni exercitu, cum auxiliaribus Seleuci & Pythonis copijs, erant duodetriginta pedit.& equitum novem(al. octo) M. Elephanti LXV.

Prœlio itaque acri & diu ancipiti commisso, quod vix nox media diremit; Eumenes quidem, [illegible] tantùm pedites desiderâsset, equitesque perpaucos; & saucios plus DCCCC. haberet; in castra sua, & sarcinas,reverti,& cæsorum sepulturam pro tempore negligere,à collegis coactus, certissimæ victoriæ spe præmioque excidit.

Antigonus verò, licet ferè IV. pedit. M. amisisset, totidemque superessent vulneribus adfecti; cadaverum tamen utrimque potens factus, præcipuam victoriæ partem(quæ in camporum, & cæsorum dominatu sita est) sibi adrogabat.

Acceptæ nihilo-minus ab Eumene cladis, & [illegible] ortæ

orta in militibus suis consternationis conscius, tutius sibi censuit, quàm longissimè posset ab EVMENIS castris recedere. Pervenitque longis itineribus ad Gamarga Mediæ regionis, quæ & PYTHONI parebat, & exercitui alendo par erat.

EVMENES autem, qui ob itinerum difficultates, & ærumnas militum, ciborumque inopiam, ANTIGONVM clam se subducentem insequi non posset peractis cæsorum exsequijs, (*Vbi admirabile & novum inter duas Ceteï, Indici duces, coniuges, certamen; uxoratum marito, qui in prælio ceciderat, viva flammis communibus cremaretur.*)

Ex Parœtacis, in Gabenam, uberem & intactam regionem, profectus est. Hiberna tamen uterque sua haud longiùs quàm IX. stathmorum itinere inter se dissita collocarunt; & exercitus refecérunt.

CASSANDRI IN GRÆCIA CONATVS.

In Europâ verò Cassander, qui Tegeam in Peloponneso obsederat, cognito Olympiadis in Macedoniam reditu, & Eurydices, regisque Philippi necis; & adversus Iollæ fratris tumulum iniuriâ; rebus cum Tegeatarum populo compositis, in Macedoniam cum exercitu contendebat, & arma in Olympiadem convertebat.

Sed hinc Alexandro, Polysperchontis F. Inde Ætolis, qui pro Olympiade stabant, claustra Peloponnesi undique insidentibus; non nisi comparatis ex Euboeâ & Locride navigijs, in Thessaliam copias transportare potuit.

Olympias, audito Cassandri adventu, Aristonoum ducem creavit, qui prœlio Cassandrum exciperet. Ipsa interea, Macedonibus, qui muliebrem impotentiam detestarentur; diffisa, cum nuru Roxane, & nepote Hercule; cum Thessalonice privignâ, Philippi patris nomine clarâ; cumque Deidamiâ, Æacidæ regis filiâ, & Pyrrhi sorore, in urbem Pydnam concessit.

Eique comites sese addidére, Attali filiæ, aliæque permultæ principum matronæ, cum aliquantâ amicorum & consanguineorum manu. *Speciosus magis grex, quam ad belli casus utilis.*

Hæc quùm nuntiata Cassandro essent, superatis Perrhoebiæ angustijs, quas Dinias, Polysperchontis dux, occupárat; statim & citato cursu Pydnam advolavit, & eam terrâ marique obsidione cinxit.

Et Æacidæ, Epirotarum regis, qui cognatę suppetias cum exercitu adventabat, conatus, partim transitu Epiri per Atarriam ducem occupato; partim seditione inter milites Epirotas concitatâ, irritos reddidit.

Adeò enim Epirotis sævitia Olympiadis erat ingrata, ut regem suum, ei auxiliarem; & in milites, quos militiam eam detrectantes, exauctorárat, sæviorem ipsis Æacidis admonentibus;

(*Quod antehàc in Epiro contigerat numquam, ex quo NEOPTOLEMVS, ACHILLIS F. ibi regnárat: & filij usque in regno, a patribus accepto, fuerant immortui*) exsilio multárint, & abdicárint: & cum Cassandro societatem coiverint. Quorum exemplo permulti in Macedoniâ, ab OLYMPIADE, ad eumdem defecerint.

ANTIGONVS EVMENEM PERSEQVITVR.

ANTIGONVS, qui in Gadamalis Mediæ hibernárat; nec ignarus erat EVMENIS milites, commodæ frumentationis causâ, in diversa oppida esse dispersos, & plerosque ex ijs, quinque aut sex dierum itinere, inter se dissitos; via circa brumam, brevi, sed asperrimâ, per campestrem solitudinem (sparsâ apud hosteis novæ in Armeniam expeditionis famâ) exercitum vel reluctantem traduxit: ut incautos, & ita dissipatos sine periculo opprimeret.

Quùm autem accolę, igneis de nocte in castris, ob frigus accensos, conspicati, sive exploratores, in montibus constituti, EVMENEM commonuissent, ANTIGONVM cum exercitu in propinquo versari. Et PEVCESTES, interea dum omnes copiæ, variè dispersæ, in unum coïrent, in extrema usque hibernorum loca, recedendum esse censeret; EVMENES, qui id parum honestum & intutum esse putaret; ANTIGONVM istiusmodi artificio elusit.

Quos penes se habebat duces, cum militibus, iussit igneis quam-plurimos noctu, & edittis, per vigiliarum vices, locis, accendere, & certâ locorum intercapedine inter se distare; ut vel LXX. stadiorum ambitum implerent, quò procul spectantibus iustior videretur esse in castris propinquis, exercitus.

ANTIGONVS verò, cui nuntiabatur EVMENEM haud longè cum toto exercitu castra esse metatum; re inopina perculsus, & se proditum ab aliquo credens, iter inhibuit. Neque compositos & integros, ipse fessus, rerumque omnium egens, adoriri ausus; aliquantulum, & in cultiora loca secedere cogitur; ut exercitum recreet & instauret. dum interea ad EVMENEM sui undique ex vicis confluerent

Cuius etiam elephantos, seriùs ex hibernis egressos, & consueto auxilio destitutos; frustrà ille intercipere, & apertâ vi invadere conatus est.

MEMORABILIS PVGNA, ET EVMENIS EXITVS.

Postremò, quùm tota utrimque castra non longiùs quàm XL. stadior. intervallo distarent, ambo tamquam de summâ rerum decertaturi, acies suas instruxérunt.

ANTIGONVS, cui peditum erant XXII. Equit. IX. M. & elephanti LXV. distributis in cornua equitibus, lævam partem PYTHONI committit; dexteram DEMETRIO F, ei adiutor futurus.

Et elephantorum spatijs levi armaturâ expletis, pedites in medio collocatos per universum exercitum ordinavit.

EVMENES, cui XXXVI. pedit. & equitum VI. M. & L. cum elephantis CXIV. aderant; ut peditatu & belluis præstabat, ita equitatu erat inferior. Ipse lævo in cornu præstantissimos equitum, Satrapis ducibus, & inter cæteros, Mithridate Ariobarzanis F. collocavit. & se ipse cum ijsdem Antigono opposuit.

In fronte exercitûs, acie nonnihil inflexâ, LX. ex

elephantis optimos, spatijs levi itidem armaturâ infarctis, constituit.

Primi inter propugnatores, pedites, fuére; deinde Argyraspides; ac postremi peregrini, quique Macedonico ritu armati. Dextrum cornu tenebant equitum & elephantorum infirmi; quorum præfectus PHILIPPVS fugiendo pugnare, & alterius partis eventum exspectare, iubebatur.

ANTIGONVS initio prœlij, pulveris fortè concitati opportunitate utens, præmissis clam binis Medorum & Tarentinorum millib. EVMENIS castra & impedimenta diripuit.

Deinde, iniecto PEVCESTÆ terrore, equitatum hostium facilè profligavit.

At Argyraspides, plerique sexagenarij & multi ætate provectiores, robore & pugnandi dexteritate præstantes, nemine ex suis amisso, supra V M. ex adversarijs ceciderant; & pedites omnes, numero longè potiores, in fugam verterant.

Quùm tandem PEVCESTE, EVMENE non obtemperante, & prœlium detrectante, ipsi equitum suorum auxilio destituti; & à PYTHONE, dum ANTIGONVS EVMENEM insidiando persequitur, acriter invasi, ad flumen se recipere sunt coacti.

Ibi multa in PEVCESTÆ socordiam debacchati; neque satis firmâ inter EVMENEM, aliosque Satrapas, concordiâ, supra impedimentorum & rerum carissimarum iacturam, consternati; ignaris ducibus, ad ANTIGONVM legatos mittunt; petentes, ut sua sibi restitui iubeat.

Ille redditurum se omnia pollicetur, si EVMENEM sibi in manus tradant.

Ipsi itaque ducis unius capite, liberos, uxores, & suppellectilem suam redempturi EVMENEM è fugâ retractum vinciunt; & neglectis eius tum precibus, ut inter suos moriens ignominiâ mortis liberaretur; tum diris, quibus periura militum, iureiurando sibi obstrictorum, capita devovebat; ducem suum captivum, & ipsi captivi, triumphum de seipsis in victoris sui castra perducunt.

Omnia denique regis ALEXANDRI auspicia, tot bellorum palmas & laureas, unà secum ANTIGONO tradunt. receptis impedimentis & fide ... in castra eius militiamque cooptari.

Quorum paullò-pòst perfidiam tantoperè dux ipse detestatus est; ut omneis veteranos illos orbis prædones, in Arachosiam ablegârit. Ut quod ijs EVMENES, ultima perfidorum victima, fuerat imprecatus, inopes extoresque reliquum ævi in castrensi exsilio agerent; & taleis à Dijs, penitiori ... vindicibus, exitus ferrent, qualeis ipsi ducibus suis dedissent.

ANTIGONVS EVMENEM, prioris amicitiæ verecundiâ, in conspectum suum venire prohibuit, adsignari custodibus præcepit. Quumque à ... quæreretur, ut supplicium de eo sumeret, à quo annos adeò malè habiti fuissent; negabat se ei ... adlaturum, cui aliquando fuisset amicus. Et quotidianum tantùm victum ab eo removeri iussit.

Hic tamen non ampliùs quàm triduum fame fatigatus, quùm iam castra eo ex loco moverentur, inscience, an dissimulante! ANTIGONO, iugulatur est à custodibus.

Hunc vitæ exitum habuit EVMENES. In quo quasi fuerit omnium opinio, eorum, qui post ALEXANDRVM M. reges sunt appellati, ex hoc facilimè potest iudicari: Quod nemo, EVMENE vivo, rex appellari ausus sit; sed regius, suæ quisque provinciæ, præfectus. Et ijdem, post huius viri occasum, regium statim ornatum nomenque sumserunt.

ANTIGONVS præterea EVMENIS cadaver propinquis eius sepeliendum tradidit: qui militari honestoque funere eum cremavérunt, & ossa in Cappadociam ad matrem & liberos eius ex BARSINE, ROXANES sorore, deportanda curârunt.

Neque Argyraspides soli, sed neque Satrapæ, & reliquorum ducum militumque plurimi, deserto Imperatore, suæ quisque saluti satis consuluerunt. Ex quibus ANTIGENES Argyraspidum dux, lignorum strui impositus & vivus exustus: EVDAMVS, elephantorum ex Indiâ, ductor, alijque, ei semper infensi, ANTIGONI iussu, interfecti sunt.

PYTHON INSIDIOSE INTERFECTVS.

3637. Ptol. ix. | 313.

PYTHON Mediæ Satrapa, ANTIGONI gloriæ æmulus, rebus novis studebat: & milites eius, eâ in regione distributos, donis aut promissis sibi adiungere moliebatur.

ANTIGONVS, accusatoribus palam increpitis; & sparsâ passim famâ: Sibi in animo esse totius Orientis Satrapias Pythonis fidei, iustis cum copijs, committere, egregiâ dissimulatione usus, ad eumdem in extremis Mediæ finibus hiemantem, & multos ex suo exercitu secum rebellaturos parantem, litteras scribit honorificentissimas, laudis & maioris in posterum spei plenas. rogatque interim, ut maturè ad se veniat, de totius imperij summâ cum ipso consilium habiturus.

His pollicitationibus inescatus, & vanis amicorum litteris inductus Python venit ad Antigonum. & factâ insidiarum quæstione damnatus, meritam tum prævaricationis infidæ, tum ineptæ credulitatis, pœnas luit. Neque ita multo-post, MELEAGER & MENOETAS, alijque eius amici, aut coniurationis conscij, qui collectâ, ex EVMENIS & PYTHONIS familiaribus, manu, agrum vicinum fuerant depopulati; & tumultu regionem conplérant; comprehensi & malè multati sunt.

ANTIGONI AMBITIO.

ANTIGONVS in Persidem profectus, Peucestam nimis apud incolas gratiosum, Satrapiâ abrogat. & Asclepiodorum sub stituit. Aliasque Satrapias, quasi iam totius Asiæ potés, inter suos distribuere adgressus est. Ita tamé ut priores Satrapas, Carmaniæ Tlepolemum Bactrianæ Stasanorem; Paropamisadis Oxyartem,

[illegible] spatium, & Arachosiæ SIBYRTIVM; suis [illegible] que [illegible] tos, & magnis copijs instru[illegible] liquere.

[illegible] AN, virum fortem & solertem, Ariæ; & [illegible] Mediæ præfecit.

[illegible] sibi [illegible] potuit, plurimos adse[illegible] [illegible] atani quidem [illegible]. & Susis XV. aliunde, ex [illegible] & spolijs, altera V. (al. X.) talentûm millia.

OLYMPIADIS EXITVS. CASSANDRI CRVDELITAS ET IMPOTENTIA.

[illegible] PIAS verò Pydnæ diu & artè obsessa, & ad [illegible] diam adacta, adeò ut ex obsessis qui[illegible] humana carne vescerentur; desperatâ fugâ, & [illegible] salute, CASSANDRO se tradidit.

[illegible] MONIMVM Pellæ, & ARISTONOVM Am[illegible] præfectos, qui duo soli ipsi fidi supere[illegible] tant, parere; & urbeis suas dedere iussit.

Quod quum ARISTONOVS gravatè fecisset; per [illegible] CRATEVAE, (quem nuper ille prœlio victum, & ex[illegible] ercitum, datâ fide dimiserat) cognatos, interem[illegible] est.

E CASSANDER populo ad concionem vocato, [illegible] raturus quid OLYMPIADE fieri velint; subor[illegible] agnatos, ab eâdem pridem interfectorum: qui [illegible] tâl [illegible] veste crudelitatem mulieris accusa[illegible] t. A quibus incensi Macedones, sine ullo pristinæ ma[illegible] tis respectu, inauditam capitis damnârunt.

C[illegible] ANDER nihilo-minus, quòd illa ad fugam cum suspicione capessendam induci non posset; & & apud Macedones caussam dicere, parata esset; Macedonum in PHILIPPVM & ALEXANDRVM fidem, & reginæ a[illegible] is veritus, milites percussores immisit.

[illegible] stquam eam, ultrò obviam veste regali pro[illegible] tem, conspicati sunt; velut attoniti fortunâ maiestatis prioris, substiterunt. donec à CASSANDRO pr[illegible] qui interfectorū submissi, eam, non gladium aut [illegible] ra refugientem; neque muliebriter vocife[illegible] rantem; sed virorum more fortium, pro gloriâ vete[illegible] ris prosapiæ, morti sese offerentem, confoderent.

CASSANDER imperium sibi stabiliturus, THESSA[illegible] N, consanguineam ALEXANDRI sororem, m[illegible] trimonium adsciscit: & ROXANEN, eiusque F. ALEXANDRVM, quos necare nondum audebat; in ar[illegible] e Amphipolitanam traducit, artâque ibi custodiâ [illegible] et.

[illegible] LIPPVM & EVRYDICEN, reges, ab OLYMPIA[illegible] tos, Ægis, regio funere, sepelit.

[illegible] SANDRIA CONDITA.

[illegible] urbem, apud Pallenen, de suo nomine Cassandriam [illegible] ; in quam ex Chersoneso, Potidæa, & finitimis locis, [illegible] cum Olynthiorum superstitibus, transferri; brevi ita [illegible] ut inter cæteras Macedoniæ urbeis maximam po[illegible] em sit adepta.

[illegible] terant infensi adhuc CASSANDRO hostes, P[illegible] RCHON in Ætoliâ, & ALEXAN[illegible] F. in Peloponneso, cum copijs haud con[illegible] temnend[illegible].

P[illegible] N namque. qui Naxi in Perrhœbis [illegible] r, cognito OLYMPIADIS casu, ex eâ urbe profugiens; & adsumpto secum ÆACIDA, ex Thessaliâ profectus, in Ætoliam sese receperat, rebus mutandis intentus.

CASSANDER vicissim, ALEXANDRI è Peloponneso deturbandi cupidus, cum exercitu è Macedonia in Thessaliam venit; & Thermopylis superatis, in Bœotiam.

THEBÆ ET OLYNTHVS RESTITVTÆ.

(Ibi Thebas XX. ab hinc annis ab ALEXANDRO, quemadmodum & Olynthum à PHILIPPO, eversas, instaurari permittit. Et Olynthijs quidem, Macedones; Thebanis verò, Athenienses, alijque Græcorum populi, manus in ædificando suas haud illubenter præbuerunt.)

PRINCIPVM IN ANTIGONVM CONSPIRATIO.

ANTIGONVS animo ad Occidentis res conversus, Babylonem petit: Vbi à SELEVCO magnificis epulis cum universo exercitu acceptus, ipse, quasi regem agens, ab eodem, ceu Satrapâ, proventuum rationes exegit.

SELEVCVS primò negare, id æquum esse, ut Babyloniæ, quæ ipsi à regibus, ob egregia in ALEXANDRVM patrem, merita; & à Macedonibus, ob publica in totam gentem beneficia, concredita esset, ulli, præter reges ipsos, rationem redderet.

Deinde, gliscente in dies dissidio, PYTHONIS aliorumque procerum, quos ille interfecisset, casum recordatus, XXX. cum equis, fugam in Ægyptum, ad PTOLEMÆVM principem; probitate & fide spectatum, capessit.

ANTIGONVS primò lætari, quod SELEVCVS, cui vim vix & gravatè intulisset, fugâ, & sine certamine, vacuam sibi Babyloniam fecisset.

Deinde Magorum responsis exterritus, fatalem sibi pòst fore SELEVCVM; ad eumdem ex itinere intercipiendum certos homines, frustra tamen, submittere.

Ille PTOLEMÆVM docet, quid ANTIGONO, tantâ copiarum & pecuniarum magnitudine suffulto, & tot successibus ebrio, constitutum esset. Illustrissimos quosque Macedonum, varijs de caussis sibi suspectos; & falsis criminibus circumventos, opprimere; & Macedonici regni summam spe iam complecti; ni maturè eius conatibus obviam eant.

. PTOLEMÆVS ad CASSANDRVM, cui Macedonia cum Græciâ; & ad LYSIMACHVM, cui Thracia cum Ponto, parebant; legatos mittit, qui eadem edocerent, & cum utroque societatem renovarent.

(*Hæc fuit gravissimorum inter tam potenteis collegas, bellorum initium.*)

Priùs tamen illi ad ANTIGONVM, qui iam è Ciciliâ in superiorem Syriam contendebat, legatos mittunt, qui omnium nomine postulent; *Vt thesauri ex regni ærario direpti, pecunia in prædâ capta, pro virili inter se ex æquo & bono dividantur.* Et speciatim SELEVCO Babylonia reddatur; & tota Syria PTOLEMÆO; Cappadocia cum Lyciâ, CASSANDRO; Phrygia ad Hellespontum, LYSIMACHO cedat. Quod ni faxit, bellum eidem indicant.

ANTIGONVS legatis asperius increpitis,& cum ludibrio dimissis,ad bellum se accingit. Naves quinque diversis locis,in Phoenicia,& Cilicia & Rhodo, fabricandas,& frumenta undique convehenda curat. Nec minùs enixè adversarij,quæ bello gerendo necessaria adparabant.

Ille,ut honestum bello adversus tot socios nomen prætexat; divulgat se OLYMPIADIS à CASSANDRO interfectæ mortē ulcisci velle; & Alexandri regis sui filiū,cum matre,custodiâ Amphipolitana liberare.

Ptolemæum,ex fratre Nep. cum copijs in Cappadociam amandat,qui minoris Asiæ res componat,& missos illuc à Cassandro milites ejiciat: ipsumque Cassandrum, ex Europâ, in Hellespontum adire, prohibeat.

Ipse Ioppe,& Gazâ,quæ contumaces erant,expugnatis; Tyri etiam rebellis obsidionem adornat.

Aristodemus Milesius,ab eodem in Peloponnesum,cum mille talentis,missus, contractâ cum Polysperchōte, eiusque filio Alexandro,societate;& coacto ex mercenarijs exercitu, Cassandrum distinere, eique bellum facere iussus est.

Is in Laconicam navigans,factâ à Spartanis copiâ, I IX.militum è Peloponneso millia collegit. & Polysperchontem eiusdē regionis præfecturâ donavit; Et Alexandrum F. ad Antigonum in Asiam ut naviget,eumque eo de totius belli summâ agat,induxit.

Hic simulatque in castra venit, ex communi Macedonum sententiâ decretum sancitur:*Quo iuberetur Cassander Olynthum,Thebas,& Cassandriam, urbes Macedonico regno infestissimas, & recens à se instauratas, evertere. Roxanen,eiusq; filium, liberos dimittere. Ex omnibus Graciæ urbibus præsidia deducere; ipsisq; pristinam libertatem restituere. & Antigono. penes quem imperij summa & regni procuratio esset; cedere & morigerari. Secus si faxit; hostis & parricida denuntietur.*

Et confestim, quùm alij alio, tum Alexander in Græciam, cum D. talentis,dimittitur; qui Decretum istud passim pervulget.

INGENS BELLI VTRIMQVE ADPARATVS.

ANTIGONVS arcessitis Rhodo navibus;& earum plerisque,quas ædificari ijs,quos diximus, locis,iusserat,probè instructis,ad Tyrum,iam antè obsessam navigat. Et quoniam maris iam potens erat; quo minùs frumentum illuc importaretur,facilè prohibuit: & tandem obsessos xv. mensium spatio ad dirâ egestatem & ad pactiones adegit.

Et Ptolemæi militibus inde,cum reculis suis impunè dimissis, præsidium, ad eius urbis custodiam,introduxit.

Ptolæmeus,qui non minùs momenti,ad sua conata, in Græcarum urbium studijs ac benivolentiâ conciliandâ, positum putaret, ad eos perscribit: *Se, haud secus candidè quam Antigonus fingeret; de eorum libertate solicitum esse.*

Cassandrum alterum, Cariæ Satrapam, urbium multarum potentem,sibi in societatem adsciscit. Et præter priores copias, quas Cypri regibus, sibi fidis,

auxilio miserat; Myrmidonem A[illegible] decies mille militibus;& Polych[illegible] quibus Menelaus,frater eius, præ[illegible] davit.

Ibique consilio de rei summâ, cum [illegible] classem alteram habebat, commu[illegible] Vt Polyclitus quidem [illegible] nesum navigaret; & cum Ari[illegible]od[illegible] chonte & Alexandro F. contur[illegible] Myrmidon verò,cum mercenarijs [illegible] riâ,ubi à Ptolemæo,Antigoni duce [illegible] pugnabatur, suppetias iret. Seleucus [illegible] Menelao,in Cypro relicti, Nicocre[illegible] risque socijs,præsidio essent.

Neque minore curâ classis ab An[illegible] batur; ut brevi ex Hellesponto & Rhodo [illegible] niciâ & Tyro, ad CCXL. naveis longas co[illegible] quibus L. in Peloponnesum pariter des[illegible] quis Dioscoridem, fratris F. præfecit,& [illegible] que navigare iussit, socijs vicissim præsidi[illegible] tum, & insulas,quæ inimicæ essent, sibi vi, [illegible] nivolentiâ,adiuncturum.

In Europâ verò, Apollonides, à Cassand[illegible] Argivæ præfectus, factâ in Arcadiam ex[illegible] Stymphalo quidem potitus est: sed ex Ar[illegible] ea ij,qui Cassandrum oderant,Alexandru[illegible] perchontis F. ad se evocârant, urbem [illegible] ros polliciti.

Verùm eo tardante, Apollonides Argos reve[illegible] D. quos in curiâ eâ de re consultantes [illegible] vivos comburit; reliquorum partim relegat, [illegible] interficit.

Cassander itidem, Polysperchonte frustrà ad amicitiam invitato, & per Thessaliam in Boeotiam ingressus, & Thebanis in redivivâ urbis suæ, mu[illegible]que ædificatione,auxiliatus, in Peloponnesum [illegible] rum concedit:& Cenchreis expugnatis, Corin[illegible] rum agrum depopulatur.

Ab Orchomenijs receptus, Alexandri amic[illegible] in fanum Dianæ confugerant, Orchom[illegible] bini &clamenæ obiecit.

Inde ex Arcadia in Argiam profectus quùm [illegible] meorum ludorum certamina ibidem pereg[illegible]; & mox in Macedoniam se recepisset: Alexandrum absens, misso legato, ab Antigoni societate div[illegible] in suas partes pertraxit; donatâ ipsi Pelopon[illegible] præfecturâ,& summo exercitus imperio.

Polyclitus à Seleuco, uti diximus, è Cypro [illegible] loponnesum missus, cognitâ Alexandri def[illegible] ex Cenchreis in Pamphyliam, & inde in A[illegible] siadem, Ciciliæ, traijciens; Theodotum A[illegible] navarchum,qui ex Pataris Lyciæ,cum Rh[illegible] vibus,prætervehebatur:& Perilaum,qui c[illegible] bus terrâ iter faciebat,tutumque classi [illegible] bebat; insigni strategemate delusit. [illegible] lanm eiusque copias, milite navali, per[illegible] dijs loca, collocato, capit, ac [illegible] Theodotum,cum classe auxilium [illegible] conantem,ipse ordinatâ acie facilè in[illegible] tit; & naveis omneis, cum vectoribus [illegible]

3638.
Ptol. x.

ARISTODAMVS verò cognitâ eiusdem Alexandri rebellione, Ætolos Antigono conciliat: eorumque o-

perâ multas Græciæ & [illegible] cio fideque continuit, aut [illegible]

ad[illegible]

[illegible] rum liberavit.

[illegible] Sicyoniorum, muneribus cor- [illegible] ipsum ALEXANDRVM, iam tum [illegible] ne proficiscentem, occideret. [illegible] usuxor [illegible]RATES POLIS, multibus [illegible] atque audacia insignis, rerum [illegible] & sufrepit. & Sicyonios, ad [illegible] in eum armis cõcurrenteis, prœlio congres- [illegible] victrix interfecit; & captos ex iis XXX. [illegible] maritum participes, cruci adfixit.

[illegible] vicissim Acarnanes, quibus vetus o- [illegible] & pro tempore bellum, cum Ætolis interce- [illegible] adiungere contendeb[illegible]. Eoque magno [illegible] exercitu è Macedonia profectus, persuasit; ut [illegible] commodè & dispersim habitarent, in [illegible] munitiores, sibi vicinas; Stratopolim, Sau- [illegible] Agrinium, è vicis commigrarent; eoque faci- [illegible] hostilem sustinerent.

[illegible] eucadios quoque sibi conciliat, & Apolloniam, [illegible] vicinam, recipit. GLAVCIAM, Illyriorum re- [illegible] vincit; & deinde fœdere sibi adiungit. [illegible] in Epidamnum, urbem sociam, impoli- [illegible] Macedoniam revertit. Tum copias auxiliareis [illegible] ubi urbeis, Ptolemæo & Seleuco fidas, [illegible] ducibus oppugnari cognoverat, [illegible].

[illegible] Ptolemæus, qui iam rerum copias in hi- [illegible] EVPOLEMVM insidiatorem, cum IIX. [illegible] equit. M. à Cassandrianis submissum, [illegible] Caprima Cariæ, nocturnâ & improvisâ pugnâ, [illegible], & milites ad deditionem coëgit.

[illegible]GONVS CASSANDRVM, non iam Europâ [illegible] sed de Asiâ etiam contendentem, præ- [illegible] & Ptolemæum Lagi, Syriæ propinquæ in- [illegible] DEMETRIVM F. duos & viginti an- [illegible] natum, additis ipsi à consilio Quattuorviris, in [illegible] reliquit, cum XIII. pedit. & V. equitum mil- [illegible].

[illegible], reliquo cum exercitu, in Asiam minorem [illegible] Tauro, ob niveis, hiemisque asperita- [illegible] è transmisso, milites in Phrygiæ hiberna di- [illegible].

RES IN SICILIA AB AGATHOCLE GESTÆ

In Siciliâ verò AGATHOCLES [illegible] ca- stellum [illegible] talensis, [illegible] cum non redd[illegible] terrâ mar que, licet frustrà, oppugnavit.

A legatis Carthaginiensibus de [illegible] fœdere in- cœptius, & castellum reddere coactus, pacem cum Messanensibus quidem fecit; sed Abacænam, ur- bem [illegible], profectus, civium, qui à se diffidere videretur, plus XL. [illegible].

Acragantini [illegible] Syr[illegible] com[illegible] tione an hortatu! Gel[illegible] & Messanen[illegible] in socie- tatem cooptatis, bellum adversus AGATHOCLEM de- cernunt.

ACROTATVM, CLEOMENIS Lacedæmon. regis F. per legatos ducem sibi deposcunt. Is verò à patrijs institutis degener, [illegible] obiter Apolloniat[illegible] cum GLAVCIA Illyrio, [illegible] obsidebantur, reconciliasset; & à Tarentinis XX. navium auxilium impetrasset; non [illegible] dò nihil mem[illegible] gessit, sed luxuriâ, per- fidiâ furtis, & [illegible] ad [illegible] perdidit. coactus & imperium [illegible], & clandestinâ fugâ invisæ plebis [illegible] evitare.

Acragantini, [illegible] fœdere AMILCARE, bellum cum AGATHO[illegible] legatus componunt. qua- rum hæc capita.

Pœni, ea quæ prius (Heracleam, Selinuntem, & præter has, Himeram,) p[illegible] fuerunt, [illegible] Reliquæ Siciliæ urbes Græ- cæ, liberæ, suis iuris [illegible] & Syracusanorum imperium agnoscerent.

Vix militibus suis Acragantini & Amilcar missio- nem dederant, quùm AGATHOCLES, copias amplis- simas retinens, urbeis multas & castella ditioni suæ impunè subiicit: & principatum, quem animo in- formatum gerebat, valide confirmat.

Atque adeò haud ignarus AMILCAREM à Pœnis damnatum, quod iniussu suo pacem fecisset; & sibi ab ijs certum bellum impendere. præter socios, & cæteros ex Syracusis militiæ adscriptos; magnos mercenariorum militum delectus agebat, ad X. pedit. & III. equit. millia. Ingentem præterea armorum & omnis generis telorum vim comparabat.

3639. Ptol. XI. | 311.

IN PONTO. CALLATIÆ OBSIDIO.

[illegible]ni, qui ad lævum Ponti latus habitabant, [illegible] quod ipsis LYSIMACHVS imposuerat, eie- [illegible] anorum urbe pariter liberatâ, Thra- [illegible] Scythas, hinc inde finitimos, in amici- [illegible] iverant.

[illegible]HVS, copijs celeriter paratis, & superato [illegible] ciæ, Odessum cum Istrianis recepit. [illegible] & Scythas, qui magnis cum copijs ad opem [illegible] erendam adproperabant, cum suis ad- [illegible] quidem terrore ad se pellexit: hos verò [illegible] extra fineis magnâ cum clade cit per- [illegible].

[illegible] am, urbem defectionis auctorem, ca- [illegible] at; quùm duo ab ANTIGONO exercitus, [illegible] adventare nuntiantur. Et LY- [illegible] isse in Pontum navigasse; PAVSA- [illegible] ad Hieron, cum non exiguâ manu, castra [illegible].

Ipse itaque, non paucis ad obsidionem relictis, cùm præstantissimâ copiarum parte, ad Æmum con- tendit. Et priùs SEVTHAM regem, qui à se ad Anti- gonum defecerat, & adijs montis custodiebat, non incruentâ pugnâ propulsavit: deinde Pausaniam, in angustijs, in quas confugerant, duce interfecto, debellavit.

NOVI PRINCIPVM PASSIM CONATVS.

ANTIGONVS suâ [illegible] spe frustratus, Telesphorum cum L. navibus, & iustâ militum manu, in Pelopon- nesum [illegible] omnium li- bertate, Græcorum benivolentiam [illegible] vene- tur. Quod quidem [illegible] naviter p[illegible]; & præsi- dijs, quæ ALEXANDER urbibus imposuerat, eiectis, omneis, præter Sicyonem & Corinthum (quas PO- LYPERCHON, viribus & locis fidens, tenebat) in li- bertatem vindicavit.

PHILIPPVS contrà, dux à CASSANDRO ad bellum cum Ætolis gerendum destinatus, primùm ÆACIDAN Epirotam, qui in regnum suum redierat, & copiosum ibi exercitum coegerat; ante-quàm Ætolorum vires accessissent, adgressus est, & profligavit; & L. captos, qui regi reditûs auctores fuerant, in vinculis ad CASSANDRVM transmisit.

Deinde Ætolos, quibus Epirotæ è fugâ se coniunxerant, ingenti prœlio, unà cum rege ÆACIDA, prostravit.

At in Asiâ ANTIGONVS, CASSANDRVM illum, Cariæ Satrapam, qui bello antario premebatur; sibi eâ lege adiungit:

Vt milites omnes ANTIGONO ... libertatem concedat; & fidus ... Satrapiam retineat.

Sed il ò, licet AGATHONEM fratrem ob... disset, præ ingenij levitate, rursus ... deficiente, Antigonus, Miletum ... Caunum & Iasum, nobileis Cariæ urbes, ... Cum Ætolorum & Bœotorum lega... Asiam venerant, societatem coivit. Et ... SANDRO ipso, qui ad Hellespontum de pa... descenderat, in colloquium ingressus, uod inter se minimè convenire potuisset, re infectâ discessit.

3640.		310.
XII. Ptol. Diod.		
Olymp. 117.		

Ille de compositione desperans, ut rebus Græciæ consuleret, Oreum obsidet, & oppugnat. Iamque in eo erat, ut opidum vi caperetur; quum TELESPHORVS ex Peloponneso, & MEDIVS ex Asiâ, cum suâ quisque classe, Oritis suppetias advenere. & igne navibus CASSANDRI, quæ in portu stabant, iniecto, eum ab incepto arcuere.

ANTIGONVS ducem suum Ptolemæum (Diod. Polemonem) cum navibus & copijs in Græciam mittit, qui ex urbibus undecumque posset, CASSANDRI præsidia subducat.

Ille à Rhodijs & Orijs naveis bellicas; à Bœotis peditum equitumque auxilia, adlscit: Chalcidenseis, qui soli in Eubœâ ab hostibus tenebantur, liberaturus.

CASSANDER de Chalcide, urbe sibi opportunâ, solicitus, solutâ Orei obsidione, & copijs undequaque arcessitis, eodem contendit.

At ANTIGONVS celeriter in Hellespontum adcurrit, tamquam in Macedoniam transiturus. ut eam, si circa Eubœam moraretur CASSANDER, defensoribus destitutam, opprimeret: Aut si ille regno suppetias laturus, domi decertaret; Græciæ negotia missa faceret.

Id subodoratus Cassander, relicto apud Chalcidem PLEISTARCHO, ex Eubœâ exercitum trânsportat: Oropum obiter & per vim capit; Thebanos iterum in societatem coöptat. & factis cum reliquâ Bœotorum gente inducijs; & EVPOLEMO Græciæ duce instituto, in Macedoniam recedit.

ANTIGONVS, ubi in Propontidem pervênit, Byzantios frustrà ad commune fedus invitat. qui hortatu LYSIMACHI tutiùs sibi ducerent; *Quietem agere, & æquabilem erga utrosque amicitiam conservare.*

Quo incommodo commotus, & hibernis tempestatibus exclusus, Antigonus, milites suo per urbeis hiberna distribuit.

Intereà Corcyræi, ope Apolloniatis & Epidamnijs adlatâ; & Cassandri militibus, illinc datâ fide, dimissis; illos quidem penitùs liberârunt; hos verò GLAVCIÆ Illyrio tradiderunt.

Et Ptolemæus, absente iam Cassandro; & PLISTARCHO, qui præsidijs præerat, perterrefacto; Chalcidem cepit, & liberam reliquit. Oropum receptam Bœotis reddidit; & præsidiarium Cassandri militem in fidem accepit.

Post hæc, Eretriensibus & Carystijs in societatem receptis, castra in Atticam promovit.

Quo ad urbem adpropinquante, Athenienses, qui paullò antè & clam, legatos, de se liberandis, ad Antigonum misissent; DEMETRIVM Phalereum, urbis præfectû & potêtem coëgerunt inducias in præsens facere; & de fœdere ineundo legatos iterum mittere.

Ptolemæus inde in Bœotiam progressus, ... meam cepit; & præsidijs eiectis, Thebanos liberavit. Idem in Phocide & Locride præstitit.

PTOLEMÆI LAGIDÆ RES IN LIBYA, ET CYPRO.

PTOLEMÆVS verò Lagides, Cyrenæos in Libya, qui à se defecerant, & arcem præsidio inse... sidebant; AGIDE cum copijs, & Epæneto cum classe, submissis, domuit, & castigavit.

Et Cypri regulos, PRAXIPPVM & STASIOECVM, defectionem itidem molitos, acriter repressit; & Lapithiâ Ceraumâque urbibus eversis, incolas, ... ad dictos, Paphum transtulit. Et toti Cypro, Nicocreontem, attributis rebellium regum proventibus opibusque, præfecit.

Hinc institutâ in Syriam superiorem navigatione, Posideum & Potamos-caron; & Mallum in Ciliciâ, cum vicinâ regione, expugnat, & milit... pienda tradit.

BELLVM IN SYRIA CVM DEMETRIO, ANTIGONI FILIO.

HÆc victoriarum dulcedine illectus; & à Seleuco qui ab Antigono erat alienissimus, instigatus ... lum in Syriam, cui DEMETRIVS præerat, transfert ... consilium. Et coactis undique copijs, ad XIIX ... & IV. equit. M. præter infinitam Ægyptiorum ... titudinem, ab Alexandriâ in Pelusium ... & ... situdinem vasta emensus, iuxta Veterem-Gazam proximè hostem, castra est metatus.

Habebat contrà Demetrius XI. pedit. & ... tum mill. præter XLIII. elephantos, & inter ... Pythonem ducem, & militiæ magi...

Prœlium itaque haud procul ab ... urbe commissum est.

Vbi Demetrius, ætate quidem iuvenis ... ferox, nec aciei instruendæ imperitus, adver... ranos & exercitatissimos Alexandri ... fortissimè restitit. Nec nisi ... in vallos ferratos impegerant, & v...

rant, faucijs, & capitis; & equitibus eo terrore in fugam compulsis, fugere instituit.

Sed tanta Ptolemæanorū fuit virtus, ut hosteis in fuga, licet ordinibus servatis, semel datos, insecuti, Gazam usque, urbem ipsam portis ultrò, ad exportandas Demetrianorum equitum, qui eò ex fuga præcucurrerant, sarcinas patentibus, toto fere cum exercitu, qui supererat, atque impedimentis omnibus, occupârint.

DEMETRIVS tamen CCLXX. stadia cursu emensus, circa mediam noctem, Azotum pervenit.

Ceciderunt in acie ex eius militibus plures D. (Diod.) Quinquies mille, (Plut.) magnam partem equites spectati; & ante alios, PYTHON, & BOEOTVS, æqualî pænè cum DEMETRIO potentiâ Duces. Capti ad octies mille.

PTOLEMAEVS, concessâ mortuorum sepulturâ, præcipuos etiam DEMETRII amicos cum suis rebus, gratis dimisit; & privatum eius omne instrumentum, ac familiam reddidit.

Non se propter prædam, sed pro dignitate bellum inisse.

ANTIGONVM patrem, devictis diversæ factionis ducibus, PERDICCA EVMENE, &c. solum, communis secum victoriæ præmia, & provincias, contra fas omne, corripuisse.

Tum victoriam impigrè persequens, Sidonem quidem non invitam sibi adiungit: Sed castris ad Tyrum admotis, dum urbis præsidijque custodem ANDRONICVM ad arcem sibi tradendam amplis promissis invitat; atque ille non modò fidem ANTIGONO & DEMETRIO datam, fallere nolle diceret; sed convicia etiam adderet: milites eâ incivilitate exasperati, duce pulso, arcem PTOLEMAEO tradidêre.

Is nihilo-minus non tam convicijs irritatus, quàm ANDRONICI fidem constantiamque admiratus; non illum modò absolvit, sed inter amicos in posterum habuit.

RES CIRCA ELIDEM.

In Europâ verò TELESPHORVS, ANTIGONI navarchus, PTOLEMAEVM collegam, cuius fidei universæ Græciæ negotia ANTIGONVS commisisset, sibi prælatum dolens; imperio se abdicat. & adscitis in partem sui instituti consciis militibus, intus cavere, & res suas curate cœpit.

Et ad Elim profectus, pristinæ cum Antigono amicitiæ specie, arcem muro cinait, & civeis in servitutem redegit.

Fanum præterea Iovis, quod Olympiæ erat, exspoliat: & plus quinquaginta talentis corrasis, externum militem mercede conducit. Ptolemeus autem, cum exercitu in Peloponnesum profectus, Eléis, arce solo æquatâ, libertatem, & pecunias, Templo Deoque restituit. nec multò-pòst ab eodem Telesphoro, ad officium reducto, Cyllenen præsidijs munitam accepit, & Eleis resignavit.

EPIROTÆ TVRBATI.

Sub idem tempus Epirotæ, Æacida rege suo defuncto, Alceræ regnum tradiderant, qui a patre ARYBBO in exilium eiectus fuerat, & CASSANDRO maximè erat infensus.

Ea propter LYCISCVS, Acarnaniæ dux à Cassandro institutus, cum exercitu in Epirum transijt; eâ spe, ut Alcetam, rebus nequedum planè confirmatis, de regno deijciat.

Dumque ille circa Cassopiam castra fixisset; Alcetas, iussis filijs suis Alexandro & Teucero quamplurimos possent, ex urbibus milites colligere; cum eâ quam habebat manu, hosti propinquus, filiorum adventum exspectabat.

Sed Lycisco, qui multitudine præstabat, urgente & in oppositos invadente, Epirotæ territi ad hosteis defecerunt. Alcetas verò desertus à suis, Eurymenas, Epiri urbem, perfugit. Vbi dum oppugnatur, præsto fuit Alexander patri opem laturus.

Hic prœlio acriter commisso multi ex Lycisciani interempti sunt. Inter quos, Micythus dux, & Lylander Atheniensis, Leucadiorum procurator.

Sed DINIA mox victis auxilium ferente, altera fit pugna. Quâ Alexander & Teucer victi in locum munitum cum patre se receperunt; & LYCISCVS, Eurymenis potitus, eam urbem diripuit & solo æquavit.

Cassander, qui ignarus posterioris suorum successûs, auxiliatum adcucurrerat, cum Alcetâ pacem fecit: quem Epirotæ paullo-pòst, ob importunius imperium, cum duobus tenerâ adhuc ætate filijs, Helione & Niso, crudeliter trucidârunt.

Apolloniatæ, qui ad Hadriam habitant, quod Cassandri præsidium eiecissent, & sese Illyrijs adiunxissent; metu obsidionis, aciem pro muris instruere; & cum Cassandro confligere ausi; illum magnâ cum strage & probro, à se reppulerunt; & in Macedoniam impendente iam hieme recedere coëgerunt.

Eoque digressso, Leucadij quoque, ope Corcyræorum, à cervicibus suæ civitatis servile præsidij eius iugum deiecerunt.

(Memorat Iustin. l. 15. Cassandrum, ab Apolloniâ redeuntem, incidisse in Abderitas, qui propter ranarum muriumque multitudinem, relicto patriæ solo, sedes quærebant. quos factâ pactione in societatem receperit; & agros ijs in extremis Macedoniæ adsignârit.)

SELEVCI FELICITAS ET RES PROSPERÆ.

ÆRA SELEVCIDARVM, SIVE GRÆCORVM REGNI.

SELEVCVS ubi vidit magnam Syriæ partem, Ptolemæo accessisse; petere suæ præmium ab eo postulat, CC modò equitum, & DCCC. pedit. auxilium. *Tantâ animi fiduciâ erectus*, ut tantillæ copiæ sibi satis esse viderentur, ad totam Mesopotamiam Babyloniamque recuperandam.

Huc accedebant, præter pristinam Babyloniorum erga ipsum benivolentiam; Branchidarum oracula, & ALEXANDRI in somno adstantis prodigium, de futuro regno.

Eiusque mater LAODICE, quùm nupta esset ANTIOCHO, claro inter PHILIPPI duces viro, visa sibi fuerat per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; gravidamque factam, munus concubitûs, anulum à Deo accepisse; in cuius gemmâ ANCORA sculpta esset. iussamque donum filio, quem peperisset, dare. Et postera die anulus eiusdem sculpturæ in lecto inventus; & figura ancoræ in femore, cum

cum ipso parvulo, euaterit. Quod originis argumentum etiam in posteris mansit.

Ille itaque cum amicis & filijs in Mesopotamiam profectus, eos ex Macedonibus, qui Carrhis habitabant, partim pellexit, partim ad communem secum militiam compulit.

Et deinde Babylonij, qui ipso Satrapa per quadriennium maxime æquo & commodo antea usi fuissent; cum ANTIGONVM procul absentem, tum DEMETRIVM victum viderent; non inviti Seleuco se suaque, ejectis ANTIGONI præsidijs, tradidêrunt.

Arce, in quam Antigoniani, duce Diphilo, confugerant, expugnatâ, pueros & amicos, quotquot ab Antigono, post ipsius e Babylone in Ægyptum decessionem, in custodiam traditi fuerant, exportavit.

Quùmque non ampliùs quàm CD. equites, & pedites ter mille haberet; Nicanor verò Mediæ, & Evagoras Persidis, Satrapæ, cum VII. equit. & X. pedit. mill. in Babyloniam irrumpere, & nascentis adhuc Seleuci spes opprimere cogitarent; Ipse, quod aperto marte nō poterat, astu perficere molitus. traiecto Tigri, milites suos in silvis paludibusq; traiecit.

Illi, hostem, qui non compareret, longiùs fugisse rati, segniùs de nocte custodias agebant.

At Seleucus impetum castris facto, & terrore iniecto; Euagoram occidit; & Nicanorem cum paucis relictum, & ne hosti dederetur, metuentem, fugâ sibi consulere coegit.

Hac victoriâ moderatè usus, non modò hostilem exercitum sibi adiunxit; sed longè latèque diffusâ fortitudinis, ac clementiæ suæ famâ; Susianam, Persidem, ac Mediam, nullo negotio sibi conciliavit. Nicator à Victorijs dictus.

Ab hoc anno Olympiadis CXVII. primo, Æram Seleuci Nicatoris inchoat Euseb. Hecatombæonis primo; Iulij nono.

Quin & ab huius anni Nisan, hoc est, Martij, tredecimo, initium ducit Æra Seleucidarum, quâ Iosephus, & auctor I. libri Machabæorum utuntur; & Annos Græcorum vocant. Iudæi in suo Kalendario, Æram Contractuum nominant; & ab Adamo ad eam numerant annos ter 90. CDXLIIX. abludentes.

Alij præterea, hanc Æram inchoant à primo Tisri, & Hyperberetæi, Septembris sexto, ferna quinta. Alij anno integro seriùs.

Sed plerique, discriminis caussâ, Æram istam quæ ab hoc anno initium ducit, Iudaicam vocant: eam verò, quæ ab anno consequēte incipit, Chaldaicam.

PTOLEMÆI CLADES.

3641. Ptol. 13. | 309.

PTOLEMÆVS, qui in Cœle-Syriâ agebat, cognito Demetrium, è Ciliciâ reversum, in superiore Syriâ castra habere; Cillæ Macedoni exercitum satis magnum tradidit; ut illum aut Syriâ prorsùs exterminaret; aut deprehensum prœlio profligaret.

Verùm Demetrius de castris Cillæ negligentiùs habitis, per exploratores certior factus, impedimenta apud Myunteın reliquit; & cum expeditâ manu noctu, contenteque iter fecit. & circa quartam vigiliam hostes derepentè adgressus, toto exercitu cum Cillâ duce, & sine prœlio potitus est. (Plut. tradit VII. hominum M. capta.) Castra verò sua paludum stagnorumve obiectu, adversus Ptolemæum propinquum, communijt.

Antigonus à filio, ut aut copias ampliores quàmprimùm mitteret, aut ipse in Syriam veniret, commouitus, & Celænis Phrygiæ digressus, superato paucis diebus Tauro; copias cum Demetrio coniungit. Ptolemæus, qui se alieno in solo, tantis copijs, & belluis, & duci hactenus invicto, imparem censeret; plerisque urbibus, quas in Syriâ occupârat, (Acâ, Ioppe, Samariâ, Gazâ) complanatis, & præsidio pecuniâque nudatis, in Ægyptum, & necessariarum rerū copiâ, & locorum firmitate potiorem, se recepit.

ANTIGONI IN ARABAS EXPEDITIO.

Ita Antigonus, citra periculum, Syriæ Phœniciæque potitus; & Arabas Nabatæos sibi subigere cupiens, tradit Athenæo DC. eximiæ pernicitatis pedites: IV. verò equitum millia. Is ex Idumæâ profectus triduo continente postquam bis mille ducenta stadia confecisset, sub noctis initium ad Petram accessit; loci quidem situ propemodum inaccessam; sed nullâ arte, nullis muris munitam. in quam Arabes, uxores cum liberis, suamque supellectilem, aut merces conferre solebant.

His omnibus haud magno labore occupatis: & quibusdam sibi cæsis aut saucijs; Athenæus suspicatus barbaros se persecuturos, confestim discedit. Et CC. stadia remensus, militibus somno graviore oppressis, castra negligentiùs communit.

Barbari à captivis, fugâ elapsis, ca edocti, ad IIX. hominum M. in Athenæi castra irrumpunt; & pedites equitesque pænè omneis trucidant, suaque cum lucro reportant.

Et ipsi quidem scriptis ad Antigonum litteris, Athenæum avaritiæ & crudelitatis incusant; necessariam sui tutelam excusant.

Antigonus verò, quo consilium suum celaret, iustam Arabum ultionem collaudat, & Athenæum acriùs, quàm ipsi, condemnat.

DEMETRII IN BABYLONIA SUCCESSUS.

Sed paucis pòst diebus Demetrium F. cum IV. pedit. totidemque equit. M. in eosdem immittit. Hi itinere tridui per avia loca facto, Nabatæos non latuere: Qui custodibus Rupi impositis, prædam inter se partiti, alij aliò in solitudinem aufugerunt.

Demetrius omni oppugnationis genere, per noctem diemque consequentem, Rupem adoritur, graviter se tuentibus barbaris; tandem à legatis persuadetur, ut acceptis obsidibus, ac muneribus (DCC. camelis) à Rupe secedat.

Et quùm idem CCC. stadia emensus ad Asphalten, Idumææ lacum, castra posuisset; cuius que natura &

ram & [illegible] os è bitumine proventus exploráſſet; pam [illegible], ut HIER[illegible]NY[illegible]O, hiſtoriarum ſcriptor, nego[illegible]um dareth, totum è Lacu bitumen regi[illegible] vin[illegible]andi. Sed & ipſe ab Arabibus è L[illegible] cu[illegible] v[illegible] exact[illegible], non ſine ignominia, ab incepto [illegible] actus eſt.

A[illegible]ONVS p[illegible] litteras edoctus, quid rerum in O[illegible]e SE[illegible]EV[illegible]VS gereret; DEMETRIVM F. mittit cum XV. ped[illegible]. & IV. equitum millib. iuſſum, ſimulatque B[illegible]loniæ Satrapiam recuperáſſet, ad mare qu[illegible] celerrimè deſcendere.

M[illegible]ſopotamiam milite deſtitutam nactus, Ba[illegible]ſtem etiam, in[illegible]ſis, in tempore aliò dilapſis, va[illegible] ſ[illegible]erit [illegible]cepit. Ex arcibus verò, unam quidem [illegible] militibus ſuis diripiendam tradidit. ad [illegible] verò obſidionem ARCHELAO cum aliquan[illegible]ûs parte relicto, iter, uti iniunctum erat, ad ma[illegible] vertit.

[illegible]bitum antea Demetrianorum in prædis agendis li[illegible]entia Babylonis ab ANTIGONO immane quantum [illegible]nerit, & in SELEVCVM inclinâris

AGATHOCLES IN SICILIA.

A[illegible]A[illegible]OCLES autem Meſſenios, quos pace cum S[illegible]per ſictâ excluſerat, iam ſemel deceptos, [illegible]n tamen armorum, & infeſtâ agrorum, per ducem PASIPH[illegible]L[illegible]M, depopulatione, eò adegit, ut iterum ſe ipſius fidei committerent.

[illegible] primò nihil aliud poſtulare, quàm ut exſules Syracuſanos ex urbe eijcerent: concives verò, qui ſibi [illegible] quôſque ipſi lege relegárant, reciperent. [illegible] ceta[illegible]ò, omnes eos, quos ſibi plurimû ad[illegible] v[illegible] c[illegible]batur; è Meſſinâ, & Tauromenio, ad ſe [illegible]ocat[illegible] non pauciores ſexcêtis, iugulat. *Ita Meſſe[illegible] [illegible]m redacti ſpem omnê libertatis perdiderunt.*

[illegible] Act[illegible] gantis capiendi, ob ſubitum Car[illegible]th[illegible] enſiu[illegible], [illegible]um LX. navibus adventum, ſpe de[illegible]ſe[illegible] pari ſævitia in Centuripinos & Galaritanos, de[illegible] m[illegible]tos, uſus eſt.

O[illegible] illi NYMPHODORVM à DINOCRATE, ex[illegible]ſ[illegible]racuſanorum duce, deſtinatum, intra urbem; [illegible] exitu, admiſerant; hi DINOCRATEM ipſu[illegible] ad ſe evocârant, & AGATHOCLIS præſidi[illegible] c[illegible]erant.

[illegible]GATHOCLES ſubmiſſo celeriter, adverſus DI[illegible]OC[illegible]AT[illegible]M, à III. pedit. & II. equit. M. inſt[illegible]um & caſtra ante urbem metantê. cum quinq[illegible] militibus, PASIPHILO; poſt anceps cert[illegible] ex ultimi conatus oppreſſit.

Q[illegible] victoriâ elatus, adverſus Carthaginienſeis, qui [illegible] llem Ecnomon, ſive Sceleratum, occupára[illegible], [illegible]ontendit; & ad pugnam provocavit.

[illegible]gredi non auſis, ratus ſe ſine prœlio [illegible] ſu[illegible] d[illegible] eſſent, potiri poſſe, Syracu[illegible] [illegible] plorû clariſſima ſpoliis exornavit.

BREVI[illegible] [P]RINCIPVM FOEDVS, ET AMBITIO.

Sub [illegible] tempus CASSANDER, PTOLEMEVS, & [illegible]m An[illegible]gono pacem fecerunt: ſive [illegible] dierum fœdus pacti ſunt, his legibus: *[illegible]an A[illegible]ander, Rex eſſet ex Alexand. M. F. [illegible]o Thraciæ; & Caſſander reliqua Euro[illegible] [illegible]tas cum urbibus Aſiæ Ara[illegible] q. ex[illegible] [illegible]ne, univerſa Aſia, teneret. Græci ſu[illegible] [illegible]nt.*

Sed Seleuci, qui præteritus fuiſſet; & trium priorû, qui nimię Antigoni potentię inviderent ambitione & artibus; fœdus illud continuò poſt abruptum eſt.

Caſſander, metuens ne Alexander Roxanæ F. [illegible]ani adultus, favore paterni nominis, in regnum Macedoniæ vocaretur; Glauciæ, pueri cuſtodiæ præfecto, imperat, ut matrem cum filio clam interimat; eorumque corpora terrâ obruat, ne cædes ſepulturâ proderetur.

Ita cæteris quidem collegis Regis, qui omnia olim innovare, ſibique quæ occupárant, vindicare poſſet, metu adempto, rem non ingratam fecit; ſibi verò uni æternam exſecrandi parricidij infamiam contraxit.

Et qui hactenus Satrapatum, Ducumve, aut Procuratorum nominibus, provincias, imperij Macedonici obnoxias, variè inter ſe diſcerpſerant; deinceps; quod nullus neque Philippi, neque Alexandri iuſtus heres ſupereſſet, (nam & Hercules, cum Barſine matre, mox à Polyſperchonte interfectus eſt) confidenter, regias ſpes alere; & ſupremi imperij ornamenta, in provincijs quiſque ſuis, tamquam ferro partis tegnis, arrogare ſibi non dubitârunt.

Hinc Æra Seleuci Chaldaica, initium duxit, anno CCXLIX. *à primo Cyri imperantis anno.*

POEN. IN AGATHOCLEM EXPEDITIO.

Carthaginienſes bellû ſibi adverſus Agathoclem, magis magiſque in Siciliâ invaleſcentem, maiore vi adgrediendum arbitrati; CXXX. triremibus, XIV. armatorum, partim civium & Afrorum, partim Tyrrhenorum & Balearium, millia imponunt, duce Amilcare, Giſgonis F.

Qui licet, exortâ inter traijciendum tempeſtate, LX. triremes, & CC. onerarias amiſiſſet; ipſe nihilominus cum reliquis navibus in Siciliam adpulſus, conterritos ſociorum animos ſuâ virtute confirmat. & ex Siciliæ delectibus exercitum ad XL. pedit. & V. equitum M. adauget. Et primo impetu XX. naveis in Syracuſano portu cum vectoribus capit.

Agathocles de Gelâ, cui hoſtium copiæ proximè imminuerent, ſolicitus; milites ſuos paulatim in eam urbem irrepere iubet. & ubi ipſos iam civibus potiores eſſe ſenſit; tum ipſe ad Gelam accedit: Geloos, proditionis crimine, ſive fictum id erat; ſive paucorum culpâ incuſat. & ſupra quater mille ex ijs cõfodit, bonaque eorum omnia proſcribit. Quin & reliquis imperat, ut omne ſuum aurum atque argentum, rude, ſive ſignatum, in ærarium conferant; pœnam capitis contumacibus comminatus.

Ita ingêtê pecuniæ vim corradit; & Geloorû cadaveribus in foſſas cõgeſtis, impoſitoq; urbi præſidio, & caſtris ad Himera fluv. poſitis, ad prœliû accingitur.

Pœni, Ecnomon, ſive Sceleratum collem (*Tauri æneî ſupplicio ſub Phalaride olim infamem*) haud procul Gelâ, occupabant. ſicut caſtra medius dirimeret fluvius; eoque obice utrique adverſus alteros uterêtur.

Terrebat h[illegible] Pœnos pariter, ac Siculos, vetus neſcio quod & ambiguum oraculum: quo ferebatur: *Ingens olim hominum ſtrages eo loco edenda.*

Hinc utrique ad flum. traijciendum, & ad pugnâ tardiores. donec Agathocles, quaſi nõ Carthaginienſeis modò, ſed & oraculum ipſum eluſurus, inſidijs opportuno loco diſpoſitis, & abactâ trans flum. prædâ, Pœnorum aliquot equites ad pugnam adlexit. Qui paulò incautiùs excurrêtes, & in inſidias pertra-

ĉti in

...cti, in fugam mox vertuntur.

Dum his reliqui Carthaginienses auxilium ferre cogitant; totus utrimque exercitus ad iustum prœlium commovetur.

Sed AGATHOCLI & Siculis, huic occasioni antè intentis, facile fuit ordines legitimos servare; & Pœnos, quibus ad aciem instruendam otium deerat; & confusè procurrebant; exterrere, ac tandem profligare.

Et quamvis Baleares crebro saxorum iactu Græcos undique lacesserent; AGATHOCLES, tamen, iteratâ oppugnatione, ipsa iam castra tantum non occupárat; & bellum sibi confectum sperabat:

Quùm ecce Pœnis animo consternatis, & nihil tale cogitantibus, opportunissimum succurrit auxilium, classe recèns ex Africâ advectum.

Tum ergo alternans victoria, Pœnorum spolia iam spe devorantem, AGATHOCLEM, frustrata est; & in fugam coëgit; eò periculosiorem, quod & procul distabant castra, (XLVI. stadiis) & siti ac labore iam enectos Siculos, (Sirio flagrante, & æstu meridiano) integri Pœni persequebantur.

P[illegible] hi quidem universè [illegible] AGATHOCLES verò ad [illegible] flumen desiderabu[illegible]

H[illegible] prudenter tamen, [illegible] tus, [illegible]s, qui evaserant, Gel[illegible] steis expugnationis spe ill[illegible] & [illegible] eglanis ad fruges ex agris percip[illegible] tandas spatium daret, & [illegible] hæ[illegible] integra adservaret. Nam cæteri [illegible] agnoscebat [illegible] crudelitatis odio [illegible] nos defectura.

Quod & sanè contigit. Nam primùm C[illegible] næi & Leontini; deinde Catana[illegible] T[illegible]; postremò Messanenses & Abacæni, & q[illegible] tatim, AMILCARI, hum[illegible]anitatem p[illegible] se tradidérunt.

AGATHOCLES copiarum reliquiis S[illegible] reductis, labanteis muros instaurat, & ex[illegible] menta comportat. Iam tum cogitans, reli[illegible], adversùs obsessuros Pœnos, custodiâ, *bellum a[illegible] solâ in Africa continentem transferre.*

3642. Ptol. 14. Sel. 3. | —————— | 308.

Quùm itaque victores Pœni Syracusas obsidione cinxissent; & AGATHOCLES à sociis, crudelitate eius offensis, desereretur; facinus adgressus est, prodigiosæ temeritatis.

Priùs Syracusis tutores omneis iubet pupillorum pecunias in ærarium inferre: deinde à locupletissimo quoque, etiam invito, pecuniam fenori accipit: & matronis mundum muliebrem, & ornamenta omnia, & templis donaria quædam detrahit.

Postremò, vocato in concionem populo; *Se quidem periculis adsuetum, quævis belli aut obsidionis discrimina, reip. causâ, facilè subiturum. sed commiserari se fingit civium eorum vicem, quibus istiusmodi laborum & ærumnarum, præ insolentiâ, nova esset facies.*

Suadere igitur ultrò, ut quicumque dubiam obsidionis fortunam experiri nollent; vitæ ac securitati, cum suis facultatibus, tempori prospicerent: utiliùs foris, quàm intùs, periclitanti patriæ consulturi.

Quæ oratio honesta & popularis visa, induxit locupletissimos quosque, ut di[illegible] dictâ non tam Pœnorum, quàm AGATHOCLIS ipsius odio & metu, discessum pararent.

In quos iam aliquantulùm ab urbe digressos, ille sub noctem mercenarios suos immittit; qui [illegible]s omneis, quasi desertores trucident, eorumque bona proscribant.

Hâc arte coacervatâ pecuniarum vi, & urbe hominibus sibi suspectis purgatâ, milites conscribit, & servos militiæ idoneos civitate & libertate donat.

Classem denique adornat, quasi vel aliquam Siciliæ urbem Pœnis extorturus; vel piraticis in Italiam, Sardiniamve excursionibus, bellicos sumtus sustentaturus.

Naveis partim milite conscripto, & servis; partim locupletum civium delectu, implevit. Sic ut fratres à fratribus, filii à parentibus avellerentur: & illi vel illubentes, mutuâ inter absenteis [illegible] teri alteris fidem servarent.

Urbem frumento & stipendio instructam [illegible] TANDRO fratri, & idoneo militum numero, [illegible] diendam tradidit.

Ipse, nullo militum sciente quò veherentur, cursum in Africam dirigit; Carthaginienses [illegible] lo[illegible] pacis securitate luxurianteis, & recenti vi[illegible] exsultanteis, ex improviso oppressurus.

Pœni clandestinum eius conatum & d[illegible] subodorati; classem quoque suam Syra[illegible]sis [illegible] verant. dumque illi onerarias naves, quæ [illegible] tè frumentum in urbem devehebant, inte[illegible] conantur; & AGATHOCLES, quasi defens[illegible] in se convertit; naves in urbem impune [illegible] & ipsum cum classe, Fuga velox, & nox [illegible] niens, periculo eripuit.

Exterruerat tamen Siculos portenti[illegible] qui navigantibus eis sol defecerat. Sed AGATH[illegible] qui pridem non modò superstitionem, sed [illegible] pietatis sensum exuerat; persuasit iis, [illegible] Siderum deliquia semper præsentem rerum [illegible] mutare. Verùm hoc ipsum Siculis, qui [illegible] peditionem egressi sint, fausti[illegible] in[illegible] om[illegible] libertatem portendere; Pœ[illegible] verò, ad q[illegible], inexspectatam servitutem significare.

Septimo pòst die, Pœnorum naves [illegible] cutę, iam propè tergo imminebant [illegible] accesserant; cum AGATH[illegible], [illegible] brev[illegible] torum certamen, in Latomias [illegible]rox[illegible] littus, d[illegible]lapsu, naveis suas re[illegible] co[illegible] ux[illegible]

Nocte consequenti, [illegible] navibus exp[illegible]itis, duces m[illegible] excipit: & vino [illegible] exhilara[illegible]s ap[illegible] docet, se, cum à Pœnis [illegible]ue [illegible] C[illegible] serpinę, tutelaribus Diis. [illegible] nun[illegible] *rus in littus evasisset, naveis suas incen[illegible]*

ꝗ, Deabus pro salute eam persolvenda.

Et cum dicto, deque composito, facem sibi oblatam in navem prætoriam conjicit: cæterique duces, quasi procaci ex vino lasciviâ, tibicinibus classicum canentibus, & militibus lætâ voce conclamantibus, eius exemplum sunt secuti.

Vt omnes scirent, auxilio fugæ ademto, aut vincendum in peregrino solo; aut moriendum esse.

Vbi vinum deferbuit; tristitiam aut desperationem, in militibus, pænitentiæ comitem, negotio discussurus; iubet iram in hosteis, eorumque terram, convertere.

Primæ sese offerebant urbes, Megalopolis & Leuco-Tunes. quas imbelleis, & vix muris cinctas, facile occupat, & militi diripiendas obijcit: tàm opimis spolijs exiguam navium iacturam exsarturus.

Et ne intempestivo perfugio, aut ancipiti spoliorum receptaculo, nondum devictis Carthaginiensibus, locus daretur; easdem urbeis complanat, & sub dio castra metatur.

Quum deinde omnia, quacumque ingrederetur, prosterneret, villas castellaque incenderet;

Carthaginienses primò tàm inexspectato casu propemodum exanimati; quòd sibi persuaderent; AGATHOCLEM, non nisi profligatis penitùs in Siciliâ Pœnis, victoriam impigrè & peregrè persequi ausurum esse. Postquam ex classis suæ præfecto contrarium comperêrunt, metu in contemtum verso, se collegerunt. Et Navarchis, qui maris potentes, per ignaviam victos Siculos è manibus elabi, & in Africam traijcere, passi essent; loco motis, aut etiam, de more, cruce adfixis;

HANNONEM & BOMILCAREM, (quorum privatam ex avita simultate discordiam publicè sibi salutarem fore existimarent) attributis XL. pedit. & II. equit. Millib. præter totidem currus; militiæ duces, substituêrunt.

AGATHOCLI vix XII. pedit. Millia, universè aderant: & plerique ex ijs inermes, Clypeorum tegmina pro clypeis, ostentabant.

Pœni duces, nō exspectatis sociarum urbium auxilijs, & tumulo haud procul ab hostibus occupato; aciem sic instruxêre; Vt HANNO dextrum cornu, cum *Sacra cohorte*, obtineret; BOMILCAR sinistro, agmine, ob loci iniquitatem densiore, præesset. Et currus cum equitibus antè agmen, & in fronte, collocarentur.

AGATHOCLES, dextro cornu ARCHAGATHVM, F. cum II. Mill. & D. peditibus, præfecit. Quos Syracusani, numero ter Mille & quingenti; & deinde totidem pari è Græciâ mercenariorum, Millia; ac postremo non impari numero Itali Gallique subsequebantur.

Ipse cum satellitio, & Mille armatis, mediâ aciem tuebatur; iaculatoribus & funditoribus, ad quingentos, per cornua distributis.

Pœni ad supplicij, aut nundinationis, spectaculum potius, quàm ad prælium, accincti, XX. compedum Millia secum attulisse iactabantur.

AGATHOCLES verò ut suos, non abs re consternatos, aliquo aut solatio demulceret, aut augurio confirmaret; magnam noctuarū vim, quam eâ fini pridem adparaverat; repentè per agmina emitti iussit. Quæ è caveis custodum elapsæ, Militum galeis aut scutis repentè insederunt. Idque commenti genus, optimi augurij loco habitum, plurimum animi militibus addidisse putatur.

Curribus & equis Pœnorum, post aeream impressionem, in fugam conversis, HANNO singulari in patriam caritate, & propriâ virtute incitatus, multis acceptis vulneribus. fortissimè pugnans occubuit.

Sacra tamen *cohors*, cui ille præfuerat, nihil territa ducis morte, totum prœlij onus sustinebat; dum BOMILCAR non tàm ignaviâ, quàm prævaricatione, (qui tyrannidis occupandæ occasionem sibi ex eo casu oblatam esse sperabat) signum receptui reliquis in collem proximum dedit; undè tutiùs scilicet hostem ex edito propulsaturus esset. Quod quum minus ordinatè fieret, fugæ speciem præbuit.

AGATHOCLES, Barbaris in urbem dilapsis, eorum castris potitus, non in præsens modò spolijs opimis; sed magnâ etiam in posterum spe militum suorum animos implevit.

Cecidisse feruntur ex Siculis ad CCC. ex Pœnis Mill. aut, ut quidam memorant; Sexies Mille.

(Iustin. duo de Siculis; tria de Pœnis Millia cum ipso duce cecidisse tradit.)

Ex huius prœlij eventu, tàm ingens Carthaginiensibus incessit consternatio, qui divinitùs tantam sibi cladem immissam putarent; ut ad omne supplicationum, votorum & quidem superstitiosissimorum genus se converterint: Et non modò immensa munera, belli sumtibus paria, ad HERCVLEM, Tyrium, (cui olim proventuum fuerunt decimas offerre solebant; & diu id facere iam neglexerant) ceu compensationis vicem, transmiserint. Sed & quùm pridem pro civibus, pueros pretio emtos, & domi educatos, immolare soliti essent; (quos ænea Saturni statua, manibus supinis quidē, sed in humum inclinatis impositos, in voraginem igneam devolvebat) tum CC. ferè illustrium civium liberi sorte delecti sint: & alij insuper trecenti, ceu piaculares, ultrò se ignibus cremandos obtulerint.

Quùm ità ergò Agathocles, mirâ prorsus audaciâ, quibus in solo urbis suæ par non fuerat, eorum urbi bellū feliciter inferret: & qui sua tueri nequiret, aliena impugnaret; Pœni tandem *non manibus votis, aut frivolis supplicijs; sed agendo & benè consulendo res magnas geri* recordati; stratagema haud absurdum excogitârunt. Mittunt ad AMILCAREM, Syracusarum obsidioni intentum, qui iubeant perita clitanti quidem patriæ protinùs opem ferat; sed metu dissimulato famam in vulgum spargat; Agathoclem totâ cum classe perijsse.

Quæ mandata Pœnus prudenter exsequens, mittit ad obsessos, qui cladem Agathoclis renuntient; & indicij vicem, navium incensarum ferramenta, an fragmenta ostentent; eosque ad æquabilem deditionem cohortentur.

Tum ingens certè luctus & seditio urbem occupavit. Eò acerbior, quod ex ijs. quibus deditio placebat, ad octies Mille in exilium expellerentur. Reliqui ità à suis deserti, & suorum in Africa orbitate adflicti, extrema iam metuebant.

Atque adeò, qui in Antandro ipsi, Agathoclis fratri, non displiceret deditio; tum ERYMAON Ætolus, Antandro consiliarius à fratre additus, perdurandū esse

esse censuit, dum certiora aliundè, quàm ab hoste, docerentur.

Nec minus providus AGATHOCLES, & id ipsum metuens, statim à pugnâ duas actuarias, diversis itineribus, ad Syracusanos submiserat.

Sed nec Pœnos, qui classe Syracusarum Portum obsessum tenebant, fefellit sensim mari irrepens, coronatis vectoribus, navicula. Quam dum illi adoriuntur & distinent; altera in Portum incolumis evasit.

AMILCAR conspicatus, cum militibus, cives effusè ex urbe in Portum, & ad optatum nuntium, concurrisse; & ratus muros à defensoribus vacuos tum esse; scalas admovit. Et non pauci è Pœnis in muros evaserant; quùm populus classico hostili monitus, turmatim è Portu in Pœnos irruens, captas iam turreis facilè reciperat: & hosteis partim intrà urbem iugulat, partim de muris præcipitat.

Atque ità AMILCAR urbis occupandæ spe depositâ, ab obsidione discedit: & V. hominum Mill. auxilio Carthaginem mittit.

Intereà AGATHOCLES urbeis in Africâ, castellaque expugnat, & ingenteis prædas agit. Et cum primo Tunetem Neapolimque occupâsset; tum Adrymettum obsedit.

Sed dum in hoc ille est; Pœni vicissim Tunetem obsidione cinxêrunt, hostilium ibi castrorum opportunitate usi.

Quo audito, Agathocles, noctu, in edito colle, cum paucis castra locat: unde & ab Adramyttenis obsessis; & à Pœnis, qui Tunetem obsidebant, conspici posset.

Hic ignibus variè excitatis terrorem utrisque iniecit, quasi nova ipsi auxilia advenissent. Ita Pœni ab obsidione Tunetis, relictis machinis, trepidè Carthaginem se recipiunt: & Adrymettini, præ metu, Agathocli se dedunt.

Ipse Thapsum vi expugnat; & CC. alias urbeis in Africa, minis, aut blanditijs, alijsque artibus, sibi subijcit: partim invitas, præsentis exscidij metu; sæpiùs volenteis, & crebescente in Pœnos odio.

Dumque paullò longiùs in ulteriorem Africæ agrum excurrisset; Carthaginem pervenêre illa è Sicilia auxilia. Quibus recreati Pœni, Tunetem rursus obsedêre.

Quo cognito, Agathocles ab expeditione confestim revertens, ubi CC. tantum stadijs ab hoste abesse se sensit; ad noctem usque, ignibus accendi vetitis, substitit. Et primo diluculo Pœnos, securè palanteis, atque ità, ut erant incompositos, adgressus, bis Mille interfectis, nec paucioribus captis, novam Afrorum spem oppressit.

Et ELYMAM, eâ in regione regem, rebellantem, cum magnâ Barbarorum strage prœlio superavit.

RES IN MACEDONIA, ET ALIBI, INTER PRINCIPES.

In Macedoniâ verò CASSANDER, quùm Autoleonti, Pannoniorum regi, cui cum Autariatis, Thesproticâ gente, bellum intercedebat, opem attulisset; XX. Mill. hostium, cum uxoribus & liberis, in Orbitaum montem transportavit.

Et PTOLEMÆUS, ANTIGONI Cons[obrinus], & copiarum in Peloponneso præfectus, cum eodem [so]cietatem inivit, deserto Patruo eodem ANTIGONO, à quo indigniùs haberi se quiritaretur.

Et Satrapiâ Hellesponti, Phœnici, ex fidis amicis uni, demandatâ, militibusque submissis; [ut] præsidia urbeisque tueri, & ab ANTIGONI obedientiâ avellere.

Simul & PTOLEMÆUS; Ægypti rex, ANTIGONUM incusans, quod quasdam Græcorum urbeis, contrà publicum libertatis decretum, præsidijs occupasset; bellum adornat. Et misso cum copijs LEONIDE, urbeis, quæ in Asperâ-Ciliciâ Antigono parebant, sibi subiecit. Et propinquas, quæ vel LYSIMACHO, vel CASSANDRO erant obnoxiæ, ut secum sentirent; & immodicæ Antigoni potentiæ obviàm secum irent; est cohortatus.

Antigonus contrà, ex filijs quidem natu minorem PHILIPPUM in Hellespontum amandat, qui Phœnici rebellibusque bellum facesseat: Demetrium verò, in Ciliciam, qui victis Ptolemæi ducibus, urbeis ibi feliciter reciperavit.

At POLYSPERCHON, CASSANDRI viribus impar, & regni nihilo minus sibi vindicandi cupidus; quum hactenùs HERCULES, Alexandri ex BARSINE F. pro Spurio habitus; & Pergami neglectus esset, tum sublatâ legitimorum PHILIPPI heredum stirpe, illum XVII. iam annos natum ad se accersit, & Græcis adversus CASSANDRUM obijcit.

Et Ætoli quidem in parteis pertracti, CASSANDRI odio, opem suam pollicentur; alijque permulti ad regis reditum confluunt, supra XX. pedit. Mill. & equites Mille.

Ptolemæus verò Ægyptius NICOCLEM, Paphi regem, in Cypro, intentato perfidiæ & defectionis crimine, per suos, ad mortem voluntariam adegit. Cuius coniux Axiothea, filias virgines, iugulasse non contenta, fratrias etiam mariti, quantumvis in eas nihil grave Ptolemæus constituisset; ad mortem unà secum oppetendam exhortata est. Earumque exemplum secuti fratres, regiâ totis ædibus funestâ, & incensâ, & ipsi sibi manus intulêrunt.

RES APUD BOSPORANOS.

Peridem tempus, filij PARISADÆ, qui Cimmerij Bospori in Ponto duodeXL. annos rex fuerat; EUMELUS, SATYRUS, PRYTANIS, de regni iure inter se contendebant. SATYRUS natu maximus, EUMELUM fratrem, qui ARIOPHARNIS, Thracum regis, auxilijs fretus secum depugnarat, ad Thapsum flumen regiamque persecutus, & inter oppugnandum vulneratus, post nonum regni mensem, vitâ defungitur.

Huius corpus quùm ad PRYTANIM, alterum fratrem, deportatum, & ab eo honorificè sepultum esset; ipse Gargazam confestim venit, & exercitus fraterni reliquias cum principatu accepit.

Neque EUMELO, qui legatos ad [se de] parte regni miserat, obtemperavit; sed relicto G[argaza] tuenda

tuendæ præfectus, Panticapæam, Bosporani imperij regiam, ad stabiliendæ regni negotia, se recepit.

At EVMELVS, auxiliis Barbarorum stipatus, Gargaza in potestatem redactâ, PRYTANIN cum exercitu in se invectum, victumque, & Isthmo, propè Mæotidem lacum, conclusum, milites tradere, regnoque cedere adegit.

Sed ille, simulatque Panticapæam liber rediit, regnum reciperare conatus, iterumque victus, in Hortis interfectus est.

Sublatis itaque è medio fratribus, EVMELVS, ut novi imperij statum in tuto, scilicet, collocaret; eorundem amicos, coniuges & liberos, occidit.

Vnus SATYRI F. PARYSADES, puer admodum, evasit; & urbe relictâ ad AGARVM, Scytharum regem, pernice equo aufugit.

EVMELVS restitutâ Panticapæensibus immunitate, aliisque popularis benivolentiæ argumentis, iam vulgò gratiosus, magnâ cum omnium laude regnum administravit. in Byzantios, Sinopenseis, & Callantianos, à LYSIMACHO oppressos, beneficus; Marc Ponticum à prædonibus tutum fecit, & à mercatoribus magnam universè gratiam iniit.

Is postquam annos quinque, totidemq; menseis, imperâsset, admirabili casu exstinctus est. Quum namque ex Scythiâ domum reveteretur, & ad festum sacrificium properaret; quadrigâ ad regiam contendebat.

Iamque perterrefactis fortè equis, & currum, aurigâ excusso, raptantibus, veritus ne in scrobes impingeret, & exsilire conatus, ense in rotam implicito, eodem impetu distractus est, & e-vestigio exspiravit.

PTOLEMÆI, CASSANDRI, POLYSPERCHONTIS MOLITIONES.

3643. 15. Ptolem. 4. Sel. | ——— | 307.

PTOLEMÆVS cognito, plerasque Ciliciæ urbeis, quas pridem ceperat, ad DEMETRIVM defecisse; classe ò delatus, Phaselidem expugnat: & in Lyciâ, Xanthum, Heraclium, Persicum, vel evertit, vel sub iugum mittit. Et cum PTOLEMÆO illo, ANTIGONI Patruele, societatem coiit: cumque è Chalcide ad Côn ad se profectum humaniter accepit.

Sed cum ille, præ subdolâ ingenij sui levitate res novas moliri, & ducum animos corrumpere deprehensus esset; cicutam bibere iussus est.

CASSANDRI ET POLYSPERCHONTIS PERFIDIA.

CASSANDER autem veritus, ne Macedones tum rerum novarum studio, tum pro veteri in ALEXANDRVM amore, ad HERCVLEM eius F. qui castra proximè Stymphaliam iam fixerat, deficerent; clam ad POLYSPERCHONTEM mittit. qui moneat: *parum suis rebus consulere, qui ultro sibi Dominum arcessierit, & imposuerit; quum ipse imperare possit.*

Veteres potiùs simultates deponant, sanctumque fedus ineant: & oppresso isto adulterino partu, sibi utrique securitas, & pax certa turbatæ Græciæ, restituatur.

His inductus POLYSPERCHON, vecors pariter ac perfidus; *a latrone, parricidijs quàm à rege fidei & virtutis præmium, exspectare maluit.*

Quumque mil tibus à CASSANDRO acceptis per Bœotiam in Peloponnesum, sibi destinatam, transmittere cogitat, à Bœotis & Peloponnesijs prohibitus, in Locros temeare, ibique hibernare cogitur.

RES APVD LACEDÆMONIOS.

Tunc CLEOMENES, Lacedæmoniorum rex: (postquam LX I. annos ab anno V.C. 384. ad ann. 445 regnâsset;) obijt, relicto AREA nepote, ex ACROTATO, qui XL. ann regnat.

Huius patruelis LEONIDAS, CLEONYMI F. AGIDEM, ab AGESILAO magno ortum, occiderat.

Mira per ea tempora, & tot motus bellorum, Spartæ obscuritas: nisi quantò irrequietis regnorum prædonibus abiectiores; tantò in tàm tranquillâ longævitate reges feliciores censeri debuerint.

AMILCAR POENVS AD SYRACVSAS.

AMILCAR Syracusas maiore, quàm anteà, exercitu obsessurus, CXX. pedit. & V. equit. Mill. ex totâ Siciliâ colligit; urbemque, paulò ante messem circumvallat: & maris potens, commeatum importari prohibet.

Dumque ille temerè Vati fidem habet, qui die crastini Syracusis cœnaturum esse prædixerat; & primo adventu muros oppugnare statuit: Syracusani consilium subodorati, sub noctem, circiter III. pedit. Mill. & CD. equites ex urbe emittunt; & Euryelum (locum munitum) occupare atque insidere iubent.

Iamque eâdem nocte AMILCAR quidem exercitu, DINOCRATE equitibus præfecto, & peditatu Barbarorum Græcorumque auxiliarium bipertito, educebat; sed tumultuaria etiam lixarum, & inutilium bello capitum, turba, ad prædam potiùs, quam ad prælium, non sine inconditis clamoribus & rixis, simul procurrebat.

Tum Syracusani, qui Eury lum, & loca editiora tenebant; audito adpropinquantium hostiũ tumultu; quasi ex insid js prorumpunt; & incautos, locisque angustis impeditos, ingenti strage contrucidant. ipsumque AMILCAREM vivum capiunt. Et cœnâ prius in urbe, ex oraculo, acceptum, indignisque mox habitum modis, securi percutiunt. Eiusque præcisum caput ad AGATHOCLEM in Africam mittunt.

Quin & excursione factâ hosteis trepidos adorti, castra diripiunt, & in urbem ampla spolia reportant.

Pœnos tam fœdè profligatos, & ex fugâ vix postridie collectos, dissensio animorum excepit. Et Barbari, loco ANILCARIS, Pœnum hominem, à duce secundum; Græci exsulesque DINOCRATEM sibi ducem elegérunt.

ACRAGANTINORVM ALACRITAS.

Hoc rerum statu, Acragantini spem liberandæ Siciliæ concipiunt; & XENODICVM ducem cum exercitu emittunt. Qui Gelam, Ennam, Erbessum, aliasque civitates, Pœnorum iugo liberavit. Leontinos & Camarinæos, quorum agrum Syracusani milites, occupatâ priùs Echetlâ, depopulabantur; in pristinum dominatum libertatemque, receptâ Echetlâ, restituit: Syracusanis pariter & Pœnis formidabilis.

Et illi cum fame & rerum inopiâ conflictati; & clàm Pœnorum statione, cum XXX. triremibus Megaras profecti, ut naveis indè frumentarias ad se averterent; Carthaginiensibus eodem adpulsis, prœlio navali decertare coacti, X. ex suis triremibus desiderárunt: reliquæ opidanorum subsidio servatæ sunt.

MOTVS IN CASTRIS AGATHOCLIS.

In Africâ, quùm AGATHOCLES, ANILCARIS eiusque copiarum clade, in spem maximam erigebatur; tum Carthaginienses, conspecto regis sui capite, haud iniuriâ turbabantur.

Sed illius felicitatis tenorem fortuna pænè abrupit: & Imperatori extremû quasi periculum creavit.

ARCHAGATHVS F. LYCISCVM, non obscurum ducem; sed procaci temulentiâ in Patrem AGATHOCLEM, & in se, tamquam novercæ ALCIA adulterum, probra iacientem, pilo confoderat.

Milites ducis sui necem, nec prorsus tamen iniustam, tàm iniquo animo tulérunt; ut infensi ad AGATHOCLEM procurrerent, & filium ad Pœnas exposcerent; atque adeò ipsi Patri, si abnuat, necem intentarent.

Huc accessit importuna stipendiorum exactio, & novorum ducum delectus, factionibus denique omnia permiscentur. Tunete capto, optimates in custodiam passim deduntur.

Carthaginienses, ad quos eius novitatis fama erat delata; seditiosis continuò per legatos ampla stipendia pollicentur & præmia.

AGATHOCLES, qui salutem suam in dubio positam cerneret; quique à militibus suis occidi, quàm hostibus ignominiosè dedi, mallet; dignum audaciâ suâ consilium capit.

Purpuram exutus, vili habitu in prætorium venit. cunctisque cum silentio admirantibus, congruentem præsenti fortunæ orationem habet.

Commemorat, quæ hactenus gesserit: quoties pro ipsorum salute morti sese obiecerit. Nunc quoque, si irâ ipsis expedire videatur, mortem non extimescere, aut detrectare. Et cum dicto, in exserti gladij mucronem incumbit, quasi letale ibi vulnus inflicturus.

Sed milites, clamore protinùs sublato, ut ferrum abijciat, sibique parcat, & purpuram resumat; supplices & obnixè contendunt: pristinumque obsequium pollicitì, crimina omnia diluunt aut extenuant.

AGATHOCLES eâ animorum commutatione utendum ratus, milites in hostem educit.

Pœni, qui ducem ex composito captivum ad se adduci, & militem descivisse crederent, modò-non lætum pæana concinebant.

Verùm Græci quieto eàtenus agmine progressi, ubi propiùs accessere ad classici cantum, hosteis subitò conterritos adorti, facilè profligant. Ducenti tantùm, potiores factionis auctores, ad Pœnos defecére.

PTOLEMÆI PRO LIBERTATE CONATVS.

3644. 16. Ptolemæi. 5. Sel. Olymp. 118. | | 306.

PTOLEMÆVS, Lagides, quem uti fide & probitate spectatiorem Græci adierant; & toties promissæ libertatis, quam CASSANDER & ANTIGONVS opprimebant potiùs, quàm procurabant; præstationem postulabant; magnâ classe è Myndo per insulas navigans, Andrum, inter cætera, obiter liberam, exacto præsidio, effecit. Et indè ad Isthmum profectus, Sicyonem, & Corinthum, à Cratesipoli, ALEXANDRI illius viduâ, accepit. Idem in cæteris Græcorum civitatibus, quarum ergà se benivolentiam rebus suis conducibilem existimaret, præstaturus.

Sed quùm Peloponnesij ipsi frumentum & pecuniam conferre iussi, nihil eorum, quæ promiserant, præstarent; indignatus, cum CASSANDRO in gratiam rêdijt; eâ lege, ut quæ sibi quisque pepererat, retineret. Et duabus, quas dixi, urbibus præsidio munitis, in Ægyptum reversus est.

CLEOPATRÆ, SORORIS ALEXANDRI MAGNI INTERITVS.

CLEOPATRA, illa ALEXANDRI Magni soror; & alterius ALEXANDRI, Epirotæ, qui in Italiam olim expeditionem susceperat, vidua; ob generis nobilitatem, & regiæ familiæ, summique inde imperij prærogativam, ac spem, à quattuor illis primarijs ALEXANDRI successoribus in coniugium expetebatur.

Sed Antigonus præcipue, licet octogenarius, in dies nuptias secum procrastinantem, Sardibus adservari iusferat; metuens ne effugeret, & cuipiam ex aliis nuberet.

Et cum illa ad Ptolemæum, quem cæteris præferebat, fugam adornásset; tacitâ mulierum quarumdam fraude perimendam curavit. Ne tamen cædis auctor liberetur, ex insidiatricibus nonnullas supplicio adfecit, & funus reginæ ampliter procuravit. Sic tota illa familia, quæ suâ ambitione tot Europæ Asiæque populos everterat, ferro exscisa est.

VARIJ IN AFRICA MOTVS, ET CASVS.

In Africâ, ad famam deleti in Siciliâ cum Imperatore exercitûs, non tributariæ tantùm urbes, verumetiam socij reges, à Carthaginiensibus deficiebant: *Obsequij sive amicitiæ iura, non fide, sed successu ponderantes.*

Ipsi nihilominus, misso exercitu, multos ex Numidis, qui Zuphones dicti, ad pristinum officium societatemque retrahere conati, in AGATHOCLEM benè instructum inciderunt. Et dum prælium inter eos committitur; Numidæ utrimque è pugna excedunt, & prælij victoriæque eventum exspectant.

Quumque AGATHOCLES tandem vicisset; & expugnandis hostium castris procul intentus esset; Numidæ spectatores in ipsius castra involárunt, & diripuerunt. & noctis beneficio longè se incolumes cum prædâ captivisque subduxérunt.

Steterant à Pœnis aliquot Græci; & duce CLINONE, acerrimè omnium Siculis restiterant. Ex ijs AGATHOCLES ad mille captivos, inter quos D. Syracusani, in castello quodam deposuit. Vnde quùm per noctem, & occisis custodibus, in locum munitum evasissent; eisque fide datâ, descendere iussisset AGATHOCLES, omnes neci dedidit.

OPHELLÆ CYRENÆI MOLITIO, ET CLADES.

Hâc pugnâ defunctus AGATHOCLES totius iam Africæ imperium, aut vastitatem animo agitabat.

Nec minùs improbâ spe Ophellas, qui PTOLEMÆI auspicijs Cyrenen subegerat; & suo quàm alterius nomine eam regere malebat; res novas moliri, & Libyæ regnum animo amplecti terebatur.

Cum hoc AGATHOCLES per legatos societatem iungit, pactus, si Pœnos communibus opibus debellare possint, ut sibi Siciliæ, illi Africæ imperium cederet.

Hâc imperij proferendi cupiditate ac spe illectus Ophellas, qui EVTHYDICEN, MILTIADÆ Athemensis Filiam in uxorem duxerat; haud difficiliter ex Græciâ, iam longinquis & mutuis principum bellis extenuatâ, & peregrinas iam colonias spectante; præter domesticum robur, ingentem exercitum; quem Vxores liberique sequebantur, conflavit. Et duodeviginti diebus III. Stadiorum M. emensus, ad Automalas, gentem veteris reginæ Lamiæ, fabulâ & regno famosam, pervenit.

Inde per tesqua horrida, & infesta serpentibus deserta, continente plùs duorum mensium itinere, progressus, castra proximè AGATHOCLEM defixit. A quo blandè salutatus, & omni adulationis humilitate acceptus, (absentibus forte, frumentandi causâ, militibus) falsò, an verò! insidiatum crimine, oppressus est.

Eius milites ille solatus, & armis deponi iussis, cū facti excusatione, mira pollicitus, consilij in tàm alieno solo inopes, & duce viduos, seu volenteis, seu invitos, ad se adlexit. Et Carthaginienseis iterato, omnique ope bellum cienteis, magno utriusque exercitûs sanguine, & gravi prœlio superavit.

BOMILCAR TYRANNVS.

BOMILCAR, qui hactenùs tempus constituendæ sibi tyrannidi idoneum aucupatus esset; in bellum, quod dixi, Numidicum, civium præstantissimos, suisque cæptis adversaturos, emiserat. & in merâ rerum utrimque, quæ in urbe castrisve hostilibus gererentur, ignoratione, eo ipso die, quo OPHELLAM AGATHOCLES interfecit, ipse adscitis civium, sibi fidorum, quinquentis, & mercenariorum Mille, regium nomen arripit & palàm usurpat.

Militibus quinquepertitò in urbem immissis, obvios quosque reclamanteis trucidat, & plateas omneis civili sanguine defœdat. Eoque magis omnes attoniti stupebant, quòd eam cædem ab hostibus, per proditionem immissis, perpetrari crederent.

Vbi verò palàm factum est, hanc lanienam à Bomilcare, cum paucis sicarijs, exerceri; Iuventus instructâ acie adversus tyrannum acerrimè insurgit.

Et quùm ille fugiens locum in Neapoli munitum insedisset; tandem impunitatem stipulatus, cum suis sese dedidit. Et cæteris quidem, ob impendentia ab hoste tàm propinquo pericula, fides servata; BOMILCAR verò eo beneficio indignus visus est.

(*Iustin. tradit, ob noxam meditatam ad AGATHOCLEM, cum exercitu suo. transitionis, in medio patriæ foro patibulo suffixum fuisse: & magno animo supplicium tulisse. & de summâ cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum scelera, & in exercitum ab ijs adversùs immerenteis Imperatoris, HANNONEM, GISCONEM, AMILCAREM patruum, fœvivisse, clarè concionantem exspirásse.*)

3645. 17. Ptolem. & 6. Seleuci. | 305.

ANTIGONVS, ut laudem liberatæ Græciæ CASSANDRO & PTOLEMÆO æmulis præriperet, DEMETRIO Filio V. talentûm argenti Mill. & naves CCL. cum validis terrâ Marique copijs, machinisque ad obsidio-

ad obsidiones necessarijs, tradidit.

DEMETRII IN GRÆCIA, ET ALIBI PROGRESSVS.

Ille ex Ephe∫o, Asiæ, solvens, tàm secundis usus est ventis, ut prius ad Pyræum conspectus sit, quàm de eius adventu quidquam auditum. & quæ erat populi supinitas, PTOLEMÆI nomine excipiebatur.

Athenienses primò quidem agnitum quasi hostem, ducibus Dionysio, Munichiæ; & DEMETRIO Phaleréo, Vrbis, procuratoribus, Cassandro obnoxijs, de muris magnâ vi propulsabant. Mòx irrumpentibus per vim militibus, & multis ex adversâ parte ad DEMETRIVM transfugientibus, cedere coacti.

Simulac ille in Piræum ingressus est, per præconem pronuntiari iubet; *Bonis avibus advenire se, Patris Antigoni iussu, ut Atheniensibus primùm, deinde cæteris Græcorum Civitatibus, solidam libertatem restituat, eiectis undiquaq; Macedonum præsidijs.*

DEMETRIVS Phalereus, qui à pugnâ Cranoniâ, ad hunc usque annum, (quod fuit XV. annor. intervallum) tum propriâ virtute, tum Cassandri gratiâ, inter Athenienses plurimùm pollens; quamdam Monarchiæ in patria speciem erexerat; quantumvis legatus à populo missus, vt de Libertate & salute suâ verba faceret, honorificè à DEMETRIO acceptus fuisset; infidam tamen tunc populi levitatem extimescens, primùm Thebas, deinde Alexandriam, ad Ptolemæum se recepit.

DEMETRIVS Antigoni, Munychiâ, etiam, quę & loci situ, & propugnaculorum firmitate munita esset, post bidui certamen, expugnatâ: & Dionysio, præsidij, quod CASSANDER imposuerat, præfecto, capto; pristinam populo libertatem restituit, & cum eo amicitiam societatemque coivit.

Et qui bello Lamiaco sub iugum ab ANTIPATRO, CASSANDRI Patre, missi fuerant; veterem Patriæ reip. formam, XV. ann. pòst, & præter opinionem, tunc recepére.

Et in Demetrij, libertatis suæ auctoris, sive SERVATORIS sui, laudes, an adulationes! effusi; statuas ei aureas curuleis, coronas, aras, Minervæ coniugium, dies festos; duarum Tribuum novarum, DEMETRIADIS & ANTIGONIADIS; suffragia; aliaque eius generis, decreverunt.

ANTIGONVS vicissim, præter libertatem; ob honores sibi filioque decretos, CL. Medimnûm frumenti Mill. & materiam C. triremibus fabricandis paratam, dare pollicitus est.

Ipse educto ex Imbro præsidio, oppidanis urbem liberam reddidit. Et Fil. DEMETRIVS Megarensium civitatem, præsidio per vim expulso, eodem beneficio adfecit; magnis ab eâdem honoribus adfectus.

Is à Patre iussus, posteaquam Concilium ex socijs in Græciâ civitatibus constituisset, qui de communibus Græcorum negotijs & commodis inter se consultarent; in Cyprum cum exercitu confestim traijcere; & PTOLEMÆI ducibus bellum facessere; Caryas, Lyciæ, profectus, & Rhodios ad bellum adversùs PTOLEMÆVM secum suscipiendum obiter & frustrà, pro tempore, cohortatus; adscitis è Ciliciâ XV. pedit. Mill. & CD. equitib. ac navibus universè CLXIII. idoneoque commeatu, in Cyprum navigat.

Castrisque ibi in orâ maritimâ Carpasiæ collocatis, & vallo fossâque communitis; post Vraniam & Carpasiam per incursationem ex finitimis interceptas, cum exercitu ad Salaminem contendit. Vbi MENELAVS, à fratre PTOLEMÆO Insulæ tuendæ præpositus, se continebat.

Is quùm hostem XL. tantùm stadijs abesse cognovit; ex urbe subitario agmine cum DCCC. equitib. & XV. pedit. Millib. egressus, prœlium committit; & mòx in fugam vertitur. DEMETRIVS victos in urbem usque persecutus, circiter Mille interfectis, non pauciores ter Mille vivos intercepit.

Quos quidem primùm crimine absolutos, in suorum militum classem adscripsit: Sed quum iterùm, ob impedimenta in Ægypto apud PTOLEMÆVM deposita, ad MENELAVM inclinarent; in naveis impositos, in Syriam, ad Patrem ANTIGONVM, ablegavit. Qui sub id tempus, ad fluv. Orontem, urbem de suo nomine condebat, LXX. stadia ambitu suo complexam. Eam SELEVCVS paullo-post evertit, & incolas in suam Seleuciam transduxit.

MENELAVS, licet victus, Salaminem adversus DEMETRIVM, eiusque novas machinas, & in cæteris Helepolim, (quæ utrumque in latus cubitis XL. lata, & XC. alta esset: novemque contignationibus distincta, quatuorque rotis imposita, (quarum altitudo octonûm esset cubitorum) inambulantis propugnaculi speciem præferret) summa ope defendendam suscepit.

Et quùm tota ea moles, quâ obsessi premebantur, è ligno esset; iniectâ noctu aridorum lignorum strue, & facibus ardentibus, non machinam modò, sed & milites quam-plurimos incendio consumsit.

Ptolemæus à fratre solicitatus; & veritus, ne amissâ Cyprô reliqua quoque periclitarentur; ducit ipse naveis longas CXL. & militareis penè CC. quibus X. milit. Millia vehebantur. MENELAO autem supererant naves LX. in Portu.

DEMETRIVS, parte exercitûs ad obsidionem relictâ, & instructa egregiè ad pugnã navalem classe, CIIX. (al. LXXX.) earum, quæ remis agebantur, partim è Phœniciâ, partim Athenis; & collocatis ad fauceis Portûs, X. alijs navib. quæ MENELAVM indè solvere, & ferre fratri auxilium vetarent. Et equitibus ad littus stare iussis, qui naufragos, si ita casus ferret, servarent: in Ptolemæum, qui accelerato in Salaminem cursu, Portum occupare, & hostem ante-capere satagebat; invectus; de vitâ, rerumque summâ decertare, & ultima experiri constituit.

Anceps diu & varia prœlij fortuna fuit. ubi *potior interdum casus, quam virtuti locus esse consuerit.*

Tandem DEMETRIVS acriter premẽdo, dextrum hostium cornu in fugam vertit; & Ptolemæum, qui maximis navibus. & viris lectissimis stipatus, adversarijs quoque suis facilè fusis, multas naveis depresserat, nec pauciores cum viris ceperat; sed ob lævum suorum cornu profligatum, & effusam reliquorum

quorum fugam; de victoriâ desperabat: Citium se recipere coëgit.

Huc accessit, ferùm à MENELAO LX navium subsidium: Quæ licet non infeliciter commisso, cum x. Demetrianis, ad ostium Por ûs, prœlio; & ijsdem ad pedestreis copias se receptare compulsis; irrito tamen conatu, Salaminem rediêre.

Victor, traditis NEONI & BVRICHO, ad hostem persequendum, & naufragos excipiendos, navibus; ipse cum suis, & captivis, non sine adparatu, & spoliorum ostentatione, in castra, suumq; Portum revertit.

(PLVTARC. tradit, eo prœlio captas naveis LXX. reliquas submersas.

Diodo. centum actuarias, in quibus VIII. hominum Millia erant; & naveis longas XL. in hostis potestatem venisse: submersas, ad LXXX.)

Ptolemæus, rebus Cypri desperatis, & quasi concessâ hosti victoriâ, in Ægyptum redit.

DEMETRIVS occupatis totius Insulæ opidis; & militibus, qui passim erant in præsidijs, in fidem suam acceptis, (erant autem universè XVI. pedit. Mill. & equites DC.) eos auctoravit, & in militiæ suæ classeis adscripsit.

(Addit Iustin. ab eodem DEMETRIO, filium Ptolemæi, Leontiscum; & fratrem MENELAVM, amicosque eius, cum privati instrumenti ministerio gratis in Ægyptum remissos; qui pari anteà beneficio à Ptolemæo provocatus fuisset.)

PRINCIPES, REGIVM NOMEN ADSVMVNT.

Antigonus hâc victoriâ elatus, Regem se cum Demetrio F. à populo appellari iubet.

Ptolemæus quoque, ne minore apud suos auctoritate haberetur, Rex ab exercitu cognominari passus est.

Quibus auditis, In Europâ, Macedones & Græci, CASSANDRVM; & Thraces, LYSIMACHVM, Reges deinceps nuncuparunt, & tanti nominis ornamentis honorârunt.

SELEVCVS denique, quem Barbari hactenùs regem appellârant, tunc etiam à Græcis rex salutari cæpit.

AGATHOCLIS SÆVITIES.

AGATHOCLES, qui eorum, quos dixi, Principum exemplo, neque ijs ullâ eâ parte inferior, regium quoque nomen adsciverat, coronâ tamen sacerdotali contentus; Vticam tum rebellantem adgressus est. Et miserabili spectaculo, CCC. civeis in agris comprehensos, & de machinâ quâdam suspensos, proximè ad urbis muros admovit: Vel promissâ impunitate eos ad deditionem faciendam adacturus; vel civeis civium iaculis confodiendos, obiecturus.

Ec quùm Vticenses, licèt magnâ suorum commiseratione commoti quibus, publicam tamen libertatem & salutem posthaberent) intrepidè periculis, & oppugnantium furori sese opponerent; urbem castris cinxit, & milite per loca minus munita irrumpente, expugnavit. Ex civibus alios in crucem sustulit; alios è templis, & ab aris abstractos, interfecit; urbemque promiscuâ cæde complevit.

Inde Hippacram, locum vicinâ Palude firmum, incolis navali prœlio devictis, per vim cepit: & urbibus plerisque tùm maritimis, tum Mediterraneis potitus est.

Numidarum alij cum eo amicitiam coluerunt; alij tei totius eventum exspectabant.

VARIJ AFRICÆ INCOLÆ.

Quum que eo tempore Africam IV. populi incolerent; Phœnices sive Pœni, Carthaginis incolæ. Libophœnices, multarum ad Mare urbium potentes: quibus connubiorum, & communis cum Carthaginiensibus adfinitatis, ius erat. Et quæ maxima pars, Libyes, qui inexpiabile cum ijsdem Carthaginiensibus, ob intolerabilem eorum dominationem, odium exercebant. Ac postremò Nomades, qui magnam Africæ partem, solitudine tenus, depascebantur.

Agathocles ubi videt se tum urbibus in littore sitis, tum Libycarum gentium societate, ipsis Pœnis non inferiorem esse; Archagatho F. Africani belli duce & curatore relicto, ipse in Siciliam cum II. militum millibus profectus est.

AGATHOCLES IN SICILIAM REDVX.

Intereà XENODOCVS Acragantinæ militiæ, & Siciliæ in libertatem adserendæ dux electus, X. pedit. Mill. & equites Mille in Syracusanos armârat. Cui Leptines cum Demophilo, & IIX. pedit. Millib. & CC. & equitibus DCC. obviàm facti, Agrigentinos prœlio victos, & MD. Militibus imminutos, à præclaro suo liberandæ Siciliæ incepto desistere coëgerunt.

Agathocles Selinuntem à recenti pugnâ advectus, Heracleotis, qui se in libertatem adseruerant, iterùm servitutis iugum imponit.

Thermitas, in altera Insulæ parte, Pœnis extorquet. & Cephalœdio per vim expugnatæ Leptinem præfecit. Centoripam per insidias dum tentat, urbe pulsus, suprà D. milites amittit. Et Apolloniâ magna cum suorum clade potitus, plerosque ex civibus interemit, bonaque eorum diripuit.

Quâ sævitiæ famâ, Siculæ civitates ad capessendam tantò acriùs libertatem excitatæ; Dinocrate exsulum duce, & Acragantinorum institutum persequi iusso, ad XX. pedit. Mill. & equites MD. confluxêre. & sub dio castra metati, Tyranno pugnæ copiam fecêrunt. Qui, ut viribus multò inferior, aperto prœlio dimicare non ausus: sed levibus velitationibus Siculos modò hàc, modò illàc fatigans, à pugnâ cruentâ & laboriosâ abstinebat.

Ex illo, Agathoclis res, non in Siciliâ modò, sed in Africâ etiam, in deterius labi cæpêre.

ARCHAGATHI SVCCESSVS ET MOX CLADES, IN AFRICA.

3646. 18. Ptolem. 7. Sel.

ARCHAGATHVS F. à Patris in Siciliam decessu, EVMACHVM ducem cum copijs in ulteriora Africæ loca miserat. qui expugnatâ Tocâ urbe permagnâ, multos ex finitimis Numidis subegit. Et captâ per obsidionem Phelline, Alphodelodas, gentem Æthiopum concolorem, imperio suo adiunxit. His adiecit Maschalam, Græcorum quorumdam ab expeditione olim Troiana reducum, coloniam: & alteram Hippacram; & Acridem, civitatem liberam, quam militibus suis diripiendam tradidit.

Deinde in urbem Miltinam ex-improviso ingressus, & à Barbaris eiectus, multos ex suis desideravit.

Et montem nihilominus longè patentem, qui felibus abundans, ab avibus, ob naturale inter eas odium, nudus esset; emensus, in regionem irrupit simiarū feracissimam; in qua urbes III. ab eodem animante nomen sortitæ, Pithecusæ. Vbi simijs cōmune cum hominibus domicilium victúsque; & divinus, scilicet! ab ijsdem cultus.

Ex ijs urbibus unam EVMACHVS captam diripuit; duas alteras in fidem accepit.

Cæterum ubi cognovit Barbaros, conscripto celeriter exercitu, contrà se tendere; castra inde, ad maritimas urbeis convertere iam cogitabat.

CARTHAGINIENSES ANIMOS RESVMVNT.

Quùm Carthaginienses tandem tot damnis meliora consilia edocti, bellum cautiùs magísque impigrè aggredi & administrare constituunt.

Tripertitum ex urbe exercitum, ad XXX. M. sub III. ducibus, educunt. Ex quibus decies Mille ad maritimas civitates; totidem ad Mediterraneas; totidémque in superiorem Libyam dimittuntur.

ARCHAGATHVS idem facere coactus, alios maritimæ tutelæ destinat; alios duci ÆSCHRIONI committit: cæteros sibi in omnem eventum paratos adsciscit; & validum præsidium Tunéte relinquit.

Hanno, Pœnorum unus, cui Mediterranea obtigerant, ÆSCHRIONEM insidijs interceptum adortus, equites cc, & ad IV. pedit. Mill. unà cum duce confodit. reliqui partim capti, partim ad ARCHAGATHVM, qui L. indè stadijs aberat, incolumes è fuga se recepere.

HIMILCO verò, Libyæ superiori datus; EVMACHVM confuso ordine se, qui fugam simularet, persequentem, & copijs ex propinquâ civitate, de compacto, in aversos erumpentibus, circumventum; tanto impetu invasit, & concidit, ut ex IIX. pedit. Millib. vix XXX. & ex DCCC. equitibus, vix XL. salvi evaserint.

Quâ duplici clâde conterritæ sociorum urbes pleræque ad Pœnos defecêrunt. Et ipse ARCHAGATHVS, cum suis exercitus reliquijs, Tunete se continens, hinc ab HIMILCONE, inde ab ATARBA, arctè obsidebatur.

AGATHOCLES REDIT IN AFRICAM.

AGATHOCLES his de rebus per filium certior factus, licet res ipsi minus prosperè in Siciliâ, ob increbescentem in dies exsulum numerum, succederent; navcis tamen XVII. construi iubet. & belli, quod in Insulâ gerebatur, curâ Leptinæ, ab ipso commissâ, commodam enavigādi opportunitatem præstolatur. quòd XXX. Pœnorum naves ex propinquo imminerent.

Intereà duodeviginti ex Tyrrheniâ auxiliares naves adpulsæ, & noctu, clanculum Pœnis, in Portum sunt dilapsæ.

Eádemque rexendi, pro re nata, stratagematis occasione utens, ipse antè quàm è Portu solveret, Tyrrhenos monet; ne prius erūpant, quam Pœnos ad se persequendum pellectos, & incompositos, à tergo commodè adoriri possint: & ipse conversis navibus in eosdem invehatur.

Quod ità opportunè effectum, ut Pœni recognita veritate territis, & in fugam datis, quinque naves captæ sint. Et ipse Punicæ classis præfectus, in prætoriâ manus sibi ipse præproperè intulerit; licet navis eadem vento secundo, & dolone ad proram sublato, periculum evaserit.

Ea victoria haud parum Syracusanos recreavit. & qui eâtenus frumenti inopiâ laborârant, Mox deinceps liberiore, à rebus necessarijs mercibusque abundarunt.

LEPTINES IN SICILIA REM GERIT.

Tum Imperator Leptinem in Agragantinum agrum immittit. Et XENODOCVM, cui [illegible] dine minus tum conveniebat, ad prœlium [illegible] rendum elicere iubet.

Ille, qui se viribus imparem sentiret, [illegible] sare; deinde ignaviæ à civibus incusa[illegible] stibus longinquâ militiâ induratis, congre[illegible] sis peditibus D. & L. equitibus, in urbe [illegible] otio & delicijs potiùs, quàm bello a[illegible] pulsas; & vulgi criminationes veri[illegible] dè se proripuit.

Agathocles verò hostibus terra mariq[illegible] iam facil[illegible]

facilè debellaris; Dijs facra facit, & in conviviorum licentiam, facetiasque pænè fcurriles fefe effundit. animos cuiusque inter pocula explorare cupiens; eosque, qui ab eius imperio alieni deprehensi essent, è medio tollere.

Quâ arte, & libertatis specie, D. è civibus Syracusanis, fibi maximè suspectos; quos ad convivium, liberaliorem que compotationem invitârat, fatellitibus fuis iugulandos obiecit.

Actum demum, quasi facris ritè peractis, & rebus ftabilitis, è Siciliâ in Africam renavigat. ubi & milites in castris consternatos, omniumque rerum inopiam, offendit.

Pœni verò castris validiffimis circumclusum tenebant Tunetem: & fine prælio eos fame moráq; à fe expugnatum iri fperabant.

Quapropter ille, qui ex peditatu reliquo Græcorum VI. Millia; nec pauciores Celtas, Samnites & Tyrrhenos haberet; & Afros decies Mille, fed defultoriâ fide, fubfidiarios; præter MD. equites, & curruum Libycorum fex Millia. quòd è re fuâ effe duceret, collatis quamprimum fignis cum hoste decertare, Milites ad fubeunda pericula cohortatus, aciem in apertum, factâ hosti pugnæ poteftate, educit. Quumque Carthaginienses, locis editis arduisque fisi, intrà castra fe continerent; & ipfe ulterius provectus ad ea proximè acceffiffet; à Pœnis, numero & loci fitu potioribus repulfus, in castra fua, fœdè, & defideratis plus III. hominum Millib. fe recepit.

PANICVS IN CASTRIS TERROR.

Nocte verò confecutâ, inopinata quædam calamitas utrumque exercitum invafit. Dum namque Carthaginienses Dijs fuis, ceu victoriæ auctoribus, captivos immolare, & in igneis conijcere contendunt; ventis fubitò coortis, vasti flammarum globi, in proxima quæque tentoria, (arundine, aut ftramine contecta) impelluntur. Eaque cum hominibus, horrendo consumunt incendio.

Sic Impietas ipsa, aut verius Deus Impiorum vindex, par exercitæ in captos crudelitati supplicium, immo autbus sacrilegis, irrogavit.

Accedit præterea, ut ad Pœnos tantis adhuc mõftris attonitos, eâdem nocte, V. Mil. Numidæ, ab AGATHOCLE, cui eâtenus militârant, in castra transfugerent.

At illi contrà, AGATHOCLEM instructâ acie in fe novo casu conturbatos, ingruere rati; cæco impetu, & nullo imperia audiente, alij in Numidas irruunt; alij in fugam fe proripiunt. Perque noctis obfcura, & locorum abrupta, alij alios vel confodiunt, vel nullo discrimine de rupibus præcipitant.

Tandem plus V. Millib. Panico isto terrore interfectis, reliqui variâ hinc indè fugâ Carthaginem perveniunt; & vix ortâ luce errorem agnofcunt.

Neque AGATHOCLIS castra, minore infortunio funt conflictata. Numidæ namque defertores, ignari quid monftri effet: & deflagrantibus Pœnorum castris, exortoq; tumultu, veriti ulteriùs procedere; ad priora Siculorum castra refugêrunt.

Et hi itidem, hinc flammarum horrore; illinc Pœnorum fragore, & fubitâ Nomadum reversione attoniti, & Barbaros contrà fe ire rati; quaquaverfum extrà castra diffugiunt; & alij alijs occurfantes fefe mutuò contrucidant. Vt ad plùs IV. Mill. Lymphatico illo tumultu exftincti fint.

AGATHOCLIS EX AFRICA fuga, & Pœnorum Victoria.

AGATHOCLES, qui res in Africâ iam penitùs conclamatas iudicaret; neque, tum ob commeatûs inopiam, tum ob Punicæ classis in Mari potentiam, fperaret totum exercitum, navibus impofitum; in Siciliam poffe traijcere: de fugâ feorfim cum paucis, & iuniore filio HERACLIDE, faciendâ cogitat. ARCHAGATHVM, maiorem, iam-tum fufpectum habens; ne homo naturâ ferox, & novercæ familiaris, infidias fibi aliquandò moliretur.

Is verò Patris institutum præfentifcens, rem cum aliquot ducibus communicat. Et milites eâ fraude exafperati, qui bis fe à rege fuo in medijs hostibus relictos effe clamarent; AGATHOCLEM corripiunt, & in carcerem concludunt.

Sed novo terrore per castra, nulli imperio obnoxia, diffipato; dum militum alij huc, alij illuc, fœdâ fugâ disiecti palantur; AGATHOCLES, elapfus, quibus navibus à Siciliâ reverfus fuerat, cum earumdem custodibus Syracufas delatus eft.

(*Exemplum flagitij fingulare; Rex exercitûs fui defertor; filiorumq; Pater proditor.*)

Milites verò, pavore in iram verfo, imperatoris fui filios, interfecere; & Carthaginienfibus, pactione factâ, fe tradidêrunt: & urbes, quas tenebant, acceptis CCC. talentis, restituêrunt.

. Ex ijs alij facramentum Pœnis dixêre, & ftipendia meruêre: Alij in Siciliam profecti, fedes Soluntî pofuêrunt.

Pœni urbium, quæ rebellionem perfeverabant, & obfidionem exfpectare aufæ erant; præfectos quidem in crucem fuftulêrunt; reliquos verò compedibus vinctos agris, quos belliçà IV. annorum calamitate ipfi evaftârant, colendis deftinârunt.

Hac Dei in AGATHOCLEM vindicta eò clariùs eluxiffe cenfeatur; quòd eodem menfe, ac die, (circâ Pleiadum occafum) *ei, quæ diximus, contigêre; quo idem Ophellam, amicum & hospitem, perfidè necaverat. Et milites, qui cum Ophellâ venerant, vindices sceleris paterni, manus filijs eius attulisse traduntur.*

NOVA AGATHOCLIS CRVDELITAS.

Sanguinarium nihilo-minus istud hominis monftrum, (*seu potius, arcanum Dei flagellum*) hanc in Africâ iacturam novâ crudelitatis & avaritiæ arte farcire cogitans; quùm Ægestam, urbem fociam, & X. Virorum Millib. frequentem, cum parte exercitûs veniffet; civium tenuioribus extrà urbem, ad Scamandrum

Scamandrum fluv. interfectis, ditissimos quosque exquisitis tormentorum generibus, & PHALARIDIS Tauro geminis, excarnificat. ut non modò opes, quæ in propatulo erant; sed quæ etiam in terrâ defossæ latebant, ab ijs exprimeret.

Et inauditis non virorum modò, verumetiam mulierum cruciatibus, tamque diro spectaculo, oculos pasceret. Multis vel ad voluntarium incendium, vel ad suspendium adactis.

Et postquam pueros cum virginibus in Italiam deportatos Bruttijs vendidisset; Ægestæ, uno die funditùs exhaustæ, ne nomen quidem reliquit: sed novam transfugarum coloniam, Dicæopolim (quasi Iustitiæ sedem) appellavit.

Præterea ANTANDRO fratri mandat ut omnium eorum, quos ipse in Africâ deseruerat, patrenseis, cognatos, adfineis, viros, uxores & infanteis, ceu quasdam piaculareis, cæsorum ibi, filiorum victimas, sine discrimine, confodiat.

Mox itaque Syracusis, litora, abiectorum promiscuè cadaverum fœdâ facie; & ipsum Mare, tetro densoque cæsorum tabo, conspurcata, insignem facti crudelitatem spirabant. Idque tantâ omnium consternatione, ut ne collacrymari quidem aut ingemiscere, nedum parentare; quisquam præ metu auderet.

ANTIGONI IN ÆGYPTVM EXPEDITIO.

3647.
19. Ptolem.
8. Sel.

303.

ANTIGONVS, Cypro in potestatem redactâ, occupandæ etiam Ægypti spem præceperat. Itaque post funus PHOENICI, è filijs minimo, regificè procuratum, coacto ad ANTIGONIAM exercitu, suprà LXXX. pedit. & IIX. equit. Millia, & LXXXIII. elephantos. & attributis DEMETRIO F. CL. navibus longis, & C. militaribus, quibus magna telorum vis vehebatur. ipse copias pedestreis per Cœle-Syriam ducebat, secundum quas filius cum classe cursum tenere iubebatur.

Et contemtis Navarchorum monitis, qui Pleiadum occasum, octiduo pòst, exspectandum censerent; ad Gazam castrametatus est.

Et commeatu militibus in decem dies imperato, magnâque frumenti ac pabuli copiâ in iumenta, & camelos imposita; molestissimum per deserta, luto & voraginibus infesta, iter faciebat.

DEMETRIANI verò è Gaza solventes, magnâ per aliquot dies cœli marisque tranquillitate, celocum remulco actuarias trahebant.

Sed simul & Pleiades opprimere, & à Septemtrione venti spirare cœperunt; multæ ex quadriremibus, Raphiam, urbem importuosam, abreptæ sunt. Et earum, quæ missilia vehebant, partim undis concussæ perierunt; partim ad Gazam reiectæ. ut vix reliquæ ex firmissimis omnium navibus Casium usque enavigarint.

Qui locus haud procul à Nilo, quòd hibernis tempestatibus inaccessus sit; iactis in altum ancoris, duobus circiter à terra hostili stadijs, nec sine magno naufragij periculo; nec sine graviore aquationis penuria, in salo stare sunt coacti.

Sed eâ vi cœli marisque sedatâ; & ANTIGONO castra propè classem faciente; tum miles nauticus se refecit; tum naves, tribus quinqueremibus amissis; è diluvio sunt receptæ.

PTOLEMÆVS parta semper tueri, quàm quærere intentior, omneis regni fluminisque aditus, summâ diligentiâ, & firmissimis præsidijs, communierat.

Quumque ANTIGONVS castra proximè Nilum collocasset; ipse submissis per minora navigia præconibus, ampla militibus & ducibus, qui ab ANTIGONO ad se deficere velint, præmia proponebat. Quod quùm plures inducti facerent; ille quosdam ex transfugis deprehensos diris supplicijs adfecit, & reliquos exemplo deterruit.

Indè ad Nili ostium, quod Pseudostomum dicitur, provectus; & aditu ab Ægyptijs prohibitus; ad alterum Phagniticum, classe subsequi, ad nocturnam prætoriæ facem, iussâ; contendit.

Verum & hîc morâ, ob navium à recto cursu errorem, interiectâ; & PTOLEMÆO properè ad littus cum auxilijs adcurrente; DEMETRIVS frustrà fuit, & retrò flexit. Atque adeò orto iterum à Septemtrionibus vento, & fluctibus immensùm elatis, III. quadriremes, totidemque militares, in littus eiectæ, in PTOLEMÆI potestatem venerunt.

Et quoniam Pelusiaco ostio ab hostibus insesso, inutiles erant navales copiæ; nec pedestres, in tantâ fluminis altitudine, multum proficere poterant. Et ut milites frumentum, ita iumenta pabulum deficere cœperat: ANTIGONVS castra indè moveri iussit, totamque classem quam-celerrimè in Syriam reduxit.

(Tum Dionysius Heracleæ, quæ in Ponto est, tyrannus, principatum, quem XXXII. ann. gesserat, filijs reliquit, qui ann. XVII. regnârunt.)

NOVÆ IN SICILIA TVRBÆ.

Pasiphilus verò, præsidij Syracusani præfectus contemto Agathocle, quem & cladem in Africa accepisse, & filijs orbatum esse, cognoverat, ad DINOCRATEM transijt: factoque cum eo fœdere, urbeis sibi ab Agathocle commissas retinuit, & milites spe promissisque ab eodem abalienatos sibi adiunxit.

Quare omni spe deiectus Agathocles, missa ad DINOCRATEM legatione, in has pacis conditiones descendit.

Vt ipse imperio totius Siciliæ cedat, & duas tantum urbeis, Thermam & Cephaladium retineat. Syracusanis,

civibus, cum libertate; & DINOCRATES patriæ, reſtitueretur.

Haud memor certè eius, quod olim DIONYSIO, iidem deſperanti, HELORIS obiecerat; *Præclarum eſſe ſepulcrum, tyrannidem.*

Et MEGACLES; *Eum, qui tyrannide excedendum ſit, oportere cruribus pertractum, non volentem, decedere.*

Sed his tàm ſalutaribus patriæ conditionibus ſcæva DINOCRATIS ambitio adverſata eſt. Qui iamdiu inveterato magni exercitûs imperio adſuetus, & regiàqu. dam dignitate pollens, privatus in patriâ, & æquabili cum civibus iure degere, defugeret: & pacem eiuſmodi quovis exſilio peiùs averſaretur.

Ipſe itaque diem de die ducens ſervileis AGATHOCLIS deprecationes varijs cauſſis procraſtinabat; & omnem pactorum ſpem eludebat. qui modò illum totâ Siciliâ excedere iuberet; modò filios eius in obſidatum dari poſtularet.

AGATHOCLES, cognito dolo, DINOCRATEM apud transfugas, veluti publicæ pacis & libertatis remoram, incuſat.

Deinde ad Pœnos ſe convertit; & per legatos pacem eâ lege facit;

„*Vt quas in Sicilia urbes illi antèà poſſediſſent; à ſe reciperent.*

Ipſe, pro tali munere, aurum quod CCC. *argenti talenta* (*al.* CL.) *efficeret;* & CXX. *Medimnûm frumenti Millia, ab ijs vicißim acciperet.*

(Iuſtin. tradit Pœnos ad perſequendum belli reliquias, duces in Siciliam miſiſſe, cum quibus AGATHOCLES pacem æquis conditionibus fecerit.)

BELLVM ANTIGONI CVM RHODIIS.

3648. 20. Ptolem. 9. Sel. | 302.

ANTIGONVS verò conceptam pridem in Rhodios, qui ſibi auxilia adversùs PTOLEMÆVM antè recuſaſſent, iram evomere cogitabat.

Erat Rhodus longâ pace florens, iam tum ab ALEXANDRO Magn. multis beneficijs & honoribus, (depoſitis apud eos extremæ voluntatis tabulis, ſive Teſtamento) exculta: & ab omnibus eius ſucceſſoribus magni habita. Nec malè de universâ Græciâ promerita, quòd ſuſcepto in Piratas bello, Mare totum, latronibus infeſtum, expurgâſſent.

Et Rhodij quidem pro ſuâ prudentiâ, licet animis in PTOLEMÆVM propenſioribus eſſent, quòd præcipua eorum commercia in Ægypto verſarentur; ſtudioſè tamen cavebant, ne partium contentionibus immiſcerentur; ſed æquabili cum omnibus pace amicitiâque uterentur.

ANTIGONVS verò ob recuſatum, quod dixi, bello Cyprio navium auxilium; quod factum in ſui contumeliam interpretrabatur; dilatam quaſi in opportunum tempus ultionem, DEMETRIO F. committit.

Et licet illi Piraticis priùs incurſationibus infeſtati; deinde DEMETRIO ad ſui obſidionem accincto, regis potentiam veriti, ſe imperata facturos eſſe denuntiâſſent. quia tamen & C. ex primarijs civibus obſides dare; & claſſem eius in Portus ſuos admittere iuberentur; ad bellum ſuſtinendum ſe comparârunt.

Et non modò adversùs Piratas ſtrenuè ſe tutati; ſed DEMETRII etiam naveis deprædati. quòd navem, in quâ à Phillâ veſtes & literæ ad maritum mittebantur, intercepiſſent, eamque ad PTOLEMÆVM tranſmiſiſſent; DEMETRIVM ſuprà modum exacerbârunt.

Erant ipſi naves longæ CC. & ſubſidiariæ CLXX. præter privatorum hominum, qui non tam ad prælium, quam ad prædam opulentæ urbis confluebant; onerarias ſuprà Mille. quibus universè, unà cum equitibus, & ſocijs Piratis, XL. milit. Millia vehebantur.

Rhodij, miſſis ad PTOLEMÆVM, CASSANDRVM & LYSIMACHVM, quorum causâ bellum ſuſtinebant; legatis, qui auxilia poſtularent; & factâ peregrinis, aut diſcedendi, aut remanendi in urbe poteſtate; ex ijs, qui arma ferre poſſent & vellent, civium ſex Millia, & peregrinos mille recenſuerunt. Et quùm cæteris omnibus induſtriæ præmia, moritutis honores, eorumque liberis ſtipendia honoraria conſtituiſſent; ſervos etiam, qui ſe forteis in propugnando præſtitiſſent, manumittere & civitate donare decrevêrunt.

Et cû DEMETRIO tranſegêrunt; ut captivi utrimque, liberi quidem millenis; ſervi vero quingenis, Drachmis, redimi poſſint.

Ità magno adparatu, & animorum contentione, Rhodus & oppugnatâ pariter, & terrâ marique propugnata eſt: rebus aliquamdiu ex dubiâ Martis alea alternantibus; donec ſociorum auxilia, licet pro periculi magnitudine exilia, & ſera, Rhodios nonnihil recreârunt. A Cnoſſo quidem CL. à PTOLEMÆO verò, ferè totidem, cum aliquot Rhodijs, qui ſub eo rege ſtipendia feccrant.

AGATHOCLIS DE REBELLIBVS VICTORIA.

AGATHOCLES intereà cum Carthaginienſibus pacificatus, quùm ſibi cum exſulibus, qui à DINOCRATE ſtabant, convenire non poſſet; de rerum ſummâ iterum dimicare conſtituit. licet peditum non amplius V. Millia, & DCCC. equites penes ſe haberet. Et DINOCRATI, qui ſpecioſum libertatis publicæ titulum ambitioni ſuæ prætexebat; ad XXV. pedit. & III. equit. Millia, ſupereſſent.

Sed commiſſo ad Gorgium prœlio; ut bis Mille transfugæ, DINOCRATIS copias, quaſi maior exercitûs pars ad Agathoclem defectura eſſet, perculêrunt;

culerunt; itâ proclivem AGATHOCLI victoriam præbuérunt.

Victor à pugnâ, equitibus in tutum fugâ elapsis, in quater Mille pedites, qui in colliculū quemdam evaserát, & inde fide datâ descendere & exarmari iussi, sese dediderant; promiscuâ cæde desævijt.

Sic periurus tyrannus vireis suas non ex ijs, quas habebat, copijs, sed ex subiectorum infirmitate æstimabat: & socios magis quàm hosteis reformidabat.

Reliquis tamen ille exsulum in fidē acceptis, cum DINOCRATI, quem & Democratiæ hostem, & suis proinde consilijs non inidoneum compererat, pacem fecit: & magnæ exercitûs sui parti, negotijsque maximè arduis in posterum præfecit.

Atque is, proditis itâ socijs, PASIPHILVM in Gelâ correptum interfecit: & urbeis præsidiaque, bienni expeditione expugnatas, AGATHOCLI tradidit.

RHODVS OPPVGNATVR.

3649. 21. Ptolem. 10. Sel. | 301.

DEMETRIVS, cui intentata à Mari oppugnatio hactenus parum successisset, à terrâ statuit impetum in Rhodios convertere. Ipsi certè à peritiâ disciplinæ quæ faciendi obsidij, machinarumque, ad capienda oppida repertarum, solertiâ, cognomentum τοῦ πολιορκητοῦ tributum fuisse memoratur.

Extruit itaque Helepolim alteram, Cypriacâ, de qua antè, longè validiorem; cui promovendæ III. hominum Mill. & CO. inservirent.

Rhodij, acceptâ à socijs regibus, magnâ frugum leguminumque copiâ, præter auxiliarem manum; non modò domi machinas muris admotas facibus iniectis exusserunt, & cuniculos oppresserunt; sed emissis etiam è Portu IX. navibus, & lectis ducibus; foris in Carpatho, in Pataris Lyciæ, in Insulis finitimis, capta hostium navigia partim demerserunt; partim cum commeatu, & captivis, in urbem deduxerunt.

Deinde excursionibus nocturnis, & novis murorum substructionibus gnaviter hostem fatigarunt; & semel iterumque per parietinas in urbem irrumpenteis repulérunt.

Multæ interim Græcorum, Atheniensium, Cnidiorum & Ætolorum legationes, apud DEMETRIVM pro Rhodijs deprecabantur.

Quùm ergò paullo-ante legatorum adventum, ANTIGONVS filium commonefecisset, ut quâcumque posset conditione cum Rhodijs, (quos similiter PTOLEMAVS, licet frumenti copiam, & tria pugnatorum Millia, in eventum, pollicitus,) ad pacem cum ANTIGONO, quoad commodo suo id facere possent, fuerat adhortatus) componeret; quasi reip. Ætolorū gratificaturus, itâ cum ijs transegit.

„*Vt Rhodijs libertas integra, cum annuis reip. proventibus, conservaretur.*

„*Ipsi C. ex civibus obsides DEMETRII voluntati permitterent; præter eos qui magistratum gererent.*

„*ANTIGONI mutuam societatem, adversus quosvis, præter PTOLEMÆVM, susciperent.*

Ita urbs totum annū obsessa, tandem liberata est. non minimum gratiæ apud reges promerita, quòd eorum imagines, quas multi, flagrante bello, uti hostium, deturbandas esse censebant; constanter & cum dignitate conservâsset.

Commemorat lib. 15. cap. 31. Agell. Quùm in obsidione illa ædeis quasdam publicè factas, quæ extra urbis muros cum parvo præsidio erant, DEMETRIVS adgredi & vastare, atque absumere igni pararet. In quibus ædibus erat memoratissima IALYSI imago, PROTOGENIS, illustris pictoris, manu facta: eiusque operis pulcritudinem præstantiamque, irâ percitus ille, Rhodijs invideret; Mittunt Rhodios ad regem legatos, cum his verbis;

Quæ, malum, inquiunt, ratio est, ut tu imaginem istam velis incendio adium facto disperdere? Nam si nos omneis superaveris, & opidum hoc totum ceperis; imagine quoq; illâ integrâ & incolumi per victoriam potiêris.

Sin verò nos vincere obsidendo nequiveris; petimus consideres; ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum PROTOGENE mortuo gessisse.

Hoc ubi ex legatis audivit; oppugnatione desistâ, & imagini & civitati pepercit.

Rhodij Ptolemæo, ob beneficentiam, & merita, ex HAMMONIS oraculo, magnificum, tanquam Deo, aut Heroi, delubrum in urbe sua exstruxerunt, quod Ptolemæium vocârunt.

DEMETRIVS, pace itâ cum Rhodijs compositâ, ad pristinum liberandæ Græciæ institutum reversus, cum universis copijs solvit; & per Insulas devectus, ad Aulidem Bœotiæ adpulit.

Et primo Chalcidensium urbem, quæ Bœotorum præsidio tenebatur, in libertatem vindicavit: & iniecto terrore, eos, qui in Bœotiâ erant, a CASSANDRI amicitiâ avertit.

Deinde, factâ cum Ætolis societate, ad bellum POLYSPERCHONTI & CASSANDRO, qui absente hoste magnam Græciæ partem erant depopulati; faciessendum, se componit.

(Intereà EVMELVS, Bosporii rex, post VI. regni annum, Spartacum F. successorem reliquit, qui XX. ann. regnavit.)

AGATHOCLIS SACRILEGIVM

AGATHOCLES verò, classe ad Liparæos [illegible] invectus; L. talenta exigit. Et quum solvendo [illegible] essent, pecuniam, ex Prytaneo, quæ [illegible] cani nominibus erat consecrata, di[illegible] vento, naves XI. quæ pecuniam portabant, in reditu confractæ sunt.

Sic Æolo, ventorum scilicet Domino naufragus; & posteà Vulcano, ignis præside, [illegible] dentibus ambustus, pœnas sacrilegij exsolvisse, ex vulgari superstitione, ferebatur.

DEME-

DEMETRIVS PASSIM LIBERTATEM RESTITVIT.

3650. xxii. Ptol. xi. Sel. | 300.

Demetrius, Ptolemæi præsidio è Sicyone depulsa, magnam urbis partem, portui coniunctam, diruit. eamque, non invitâ plebe, & libertatis iam compote, tum ad belli, tum ad pacis usum opportuniore loco instauratam, Demetriadem appellavit.

Deinde Corinthum, cum portubus, quorumdam proditione, occupavit: eiusque duo præsidia, Sisyphium & Acrocorinthum, admotis machinis, per vim extorsit. & eiecto inde Cassandri duce Prepelao, custodiam militarem, volentibus sic civibus, imposuit.

Inde in Achaiam profectus, Buram, & Scyron, aliasque urbeis capit & liberat.

Ægium, Strombicho, Polyspercontis duce, contumaci & maledico, rebellantem, per vim expugnat: ducemque, cum LXXX. aliis ante urbem in crucem tollit: & bis mille, ex mercenariis deditiis, inter suos milites admiscet.

CLEONYMI LACONIS FLAGITIA.

Tarentini sub id tempus bello adversus Lucanos & Romanos implicati, à Spartanis auxilia ducemque Cleonymum deposcunt. ipsi pecuniam navesque mittunt.

Ille circiter V. millibus peregrinorum, circa Tænarum Laconicæ, collectis; Tarentum navigat: bisque totidem penè, quot prius, mercenariis auctoritatis, è civium delectu ad XX. pedit. & II. equitum millia conscribit. Ex Italiâ præterea Græcos permultos, & gentem Messapiorum adsciscit.

Hâc copiarum multitudine territi Lucani, in gratiam amicitiamque cum Tarentinis redierunt.

At quùm Metapontini minùs obsequerentur Cleonymus Lucanis, ut in illorum fineis irrumperent, persuasis, eos ex improviso, & ex occasione adortus perterruit. & in urbem, tamquam amicus, admissus, supra DC. argenti talenta, & CC. nobileis virgineis, non tam obsides & fidei pignora, quàm lubinis suæ mancipia, homo, *Laconici pudoris & frugalitatis immemor, exegit.*

Quùmque in Siciliam se expeditionem, abolendę Agathoclis tyrannidis, instituere fingeret; eâ re in præsens intermissâ, in Corcyram navigat. & urbe, ad res in Græciâ gerendas opportunâ, potitus, pręsidio inibi collocato, gaudem pecuniam ex pressit.

Ibi Demetrii pariter, & Cassandri legatis, qui eius societatem certatim exambirent, contemptim habitis; ad Tarentinos, qui rebellionem moliri ferebantur, redit, in contumaceis animadversurus.

Et ad urbem eorum præsidiariam adpulsus, eâ captâ, & agro evastato, homines sub coronâ vendidit: & Triopio subactâ, ad III. captivorum millia in servitutem abegit.

Sed eius regionis barbari, concursu facto, castra eius de noctu invaserunt; & plus CD. interfectis, ad mille, vivos ceperunt.

Huic incommodo accessit coörta subitò ventorum tempestas, quæ naveis ferè XX. in statione, castris proximâ, graviter adflixit. Quibus ille detrimentis adfectus, in Corcyram inglorius renavigavit.

NOVA PRINCIPVM IN ANTIGONVM CONSPIRATIO.

3651. Ptol. xxiii. xii. Sel. | 299.

Cassander, qui Græcorum vireis in dies augeri, totamque belli molem in Macedoniam incumbere prospiceret; de futuro solicitus, legatos in Asiam ad Antigonum mittit, secum ut pacem concordiamque constituat.

Sed quùm ille unam compositionis esse viam respondisset, si Cassander illi rerum suarum arbitrium committeret; hic Lysimachum, cuius spectata semper virtus, & regnum Macedoniæ conterminum erat; ex Thraciâ ad se arcessit: & ambo, re inter se deliberatâ, ad Ptolemæum Ægypti, & Seleucum superiorum in Asiâ Satrapiarum, dominos, sive reges, legationem mittunt, quę & Antigoni superbiam, & communis belli periculum edoceat.

Illi, qui singulos ab Antigono carpi, & nullum totius imperii socium ferri, animadverterent; tempus locumque coëundi condicunt; bellumque communibus viribus instruere & acriùs gerere decernunt.

LYSIMACHI PRÆCLARA FACINORA

Sed Cassander, qui hostis adventum minimè exspectandum duceret; Lysimachum cum parte copiarum, & duce Prepelao, in Asiam traiicere iubet; dum ipse cum reliquo exercitu, in Thessaliâ, Demetrium Græcosque oppugnaturus iret.

Lysimachus Lampsacenos, & Parianos, quòd se

ultrò dedidissent; liberos dimittit: & Sigeo præsidium imponit.

Ipse Abydum magno iam tormentorum adparatu obsidere cœperat; sed auxilijs mari à DEMETRIO submissis, re infectâ, discedere coactus; Phrygiâ, quæ ad Hellespontum, in parteis suas pertractâ, Synada, urbem, tegiarum opum custodiæ destinatam obsedit.

Et DOCIMO, ANTIGONI duce, ad mutuam rerum gerendarum societatem pellecto; & urbem, eius opera & munimenta quædam, quibus regia pecunia concludebatur, recepit.

PREPELAVS verò, à LYSIMACHO cum VI. peditum millib. & equitibus mille, ad tentandas Ioniæ Æolidisque civitateis, missus; & Adramytuo obiter potitus; Ephesum obsedit, territisque oppidanis recepit. & deprehensos ibi C. Rhodiorum obsides in patriam remisit.

Ephesios autem missos facit, navibus tantùm, quæ in portu erant, concrematis. quòd hostes mari potirentur, & totius belli eventus incertus esset.

Teios deinde & Colophonios sibi conciliat. Et quùm Erythræorum Clazomeniorumque urbeis, ob submissa sibi tempori per mare auxilia, capere non potuisset; eorum agros depopulatus, & Sardeis profectus est.

Hic PHOENICE & DOCIMO, ANTIGONI ducibus, ad defectionem inductis, urbem cepit, præter arcem; quam PHILIPPVS, ANTIGONO fidus, constanter tuendam susceperat.

ANTIGONVS, qui tum Antigoniæ, urbe recèns à se exstructâ, conventû solemnem, Gladiatorum & artificum certamina, concelebrabat; cognitâ LYSIMACHI in Asiám transitione, & sociarum urbium rebellione; omissis ludis, ex Syriâ, magno cum exercitu ad hostem contendit. Et postquam Tarsum, Ciliciæ, pervenit; ex eâ pecuniâ, quam è Cuyndis deportârat; trimestre stipendium militibus persolvit; III. talentûm millibus in expeditionum eventus reservatis.

Deinde Tauro superato, in Cappadociam profectus, eos, qui in Phrygiâ superiore & Lycaoniâ rebellârant, ad pristinam societatem revocavit.

LYSIMACHVS, cum ante SELEVCI adventum, de summâ rerum, prœlio decertare non erat decretum; satis habuit, castris vallo fossâque munitis, hostiû impetum sustinere. Et tandem ne commeatu intercluderetur; ad Doryleum, in Phrygiâ, locum, & fruméti copiâ abundantem, & fluminis opportunitate commodum, castrâ posuit. Ibique post aliquot cum Antigono persequente, & castra oppugnante velitationes; uterque copias suas in hiberna distribuunt.

Et LYSIMACHO quidem in Salmonei campo hiemanti, magna commeatûs vis ex Heracleâ adportabatur, contractâ cum Heracleotis adfinitate. (duxerat enim AMESTRIN, Oxyartæ filiam, DARII regis neptem, quam olim uxorem ALEXANDER CRATERO tradiderat; quæque tunc urbi imperabat.)

LYSIMACHI GENVS, ET CASVS.

Hic ille est LYSIMACHVS, AGATHOCLIS filius, illustri quidem Macedoniæ loco natus; sed animi magnitudine, & philosophiæ studio, viriumque gloria omnibus, per quos Oriens sub ALEXANDRO donatus est, antistans.

Ille, quod CALLISTHENI, præceptori suo, venenum in remedia calamitatum dedisset; ab ALEXANDRO ferocissimo leoni obiectus, ferâ exanimatâ, salvus evaserat.

Et postmodò reconciliatus, & assiduus regi in omni expeditione comes, quùm fortè ab eodem hastæ cuspide ita frontem vulneratus esset, ut sanguis aliter cludi non posset, quàm diadema sibi demtum rex, alligandi vulneris caussa, capiti eius imponeret; id illi primum maiestatis augurium auspicium fuit.

DEMETRIVS verò Athenis, ubi tum commorabatur, Eleusinijs sacris extra ordinem initiatus, mox digressus, ad Chalcidem Euboeæ, classem [illegible] destreisque copias coêgit.

Sed vijs in Thessaliam à CASSANDRO interclusis, præter vectus cum copijs in portum Larissæ, urbem quidem ex itinere cepit; arce verò per vim captâ, & libertate Larissæis restitutâ, præsidiarios vinctos in custodiam tradidit.

Et paullo-pôst Pronis & Pteleo urbibus potitus, Dium & Orchomenum, ne Thebas CASSANDRI iussu transmigrarent, prohibuit. CASSANDER, [illegible] DEMETRIO res ex animi sententiâ succedere videret; Pheras & Thebas validioribus præsidijs [illegible] munit; & universis copijs, quæ XIX. peditum [illegible] II. equitum millibus constabant, unum in locum coactis, castra ex-adversum DEMETRIO opponit.

Erant autem DEMETRIO, equites MD. pedites Macedones non minùs IIX. mille, mercenarij XV. M. & ex Græciæ civitatibus XXV. M. Huc accedebant ferentarij, & alij latrocinijs ad fueti, ad XIX M. Vniversè pedit. LVI. M.

Hic castra castris quidem opposita; sed omnium animis in eventu Asiaticæ expeditionis suspensis, levibus tantùm prœlijs certatum; nec ab alterutris summæ rei periculum factum est.

DEMETRIVS interim à Pheræis evocatus, & in urbem cum parte exercitûs ingressus, arcem expugnat; & CASSANDRI milites datâ fide dimittit.

Dum eo in statu res Thessalicæ pendent; & CASSANDER, uti viribus longè inferior, [illegible] supervenêre ab ANTIGONO nuntij, quibus DEMETRIVS copias in Asiâ quàm celerrimè deportare iubebatur.

Hic DEMETRIVS mandata patris dissimulans, eius è Græciâ discessus fugæ similis videretur; cum CASSANDRO pacem facit, eâ lege; ut pacta rata forent, si eadem ANTIGONVS sanxisset. *Interim liberas tam in Asiâ, quàm in Europâ, Græcorum civitates libertate fruerentur.*

DEMETRIVS classe ad Ephesum devectus, & proximè muros castrametatus, urbe in antiquum statum restitutâ, præsidium, quòd PREPELAVS, LYSIMACHI dux, imposuerat, dimisso, & collocato in arce militum suorum custodiâ, in Hellespontum transijt.

Ibi Lampsacenis & Parianis, alijsque, qui [illegible] cerant, in fidem receptis; ad ostium Ponti [illegible] nit; & castris haud procul Chalcedone [illegible] munitis, ad eius loci tutelam III. ped. M. & XL. naveis longas reliquit, cæteros in hiberna [illegible]

(Sub id tempus MITHRIDATES, A[illegible] quòd ad CASSANDRVM defecisse visus [illegible] Cium Mysiæ interfectus est. cui, ut & Arc[illegible] annis imperârat. Eius principatum ex[illegible] filiu[illegible] gnominis,

gnominis, multosque sibi conciliavit: & Cappadociæ Paphlagoniæque XXXVI. ann. dominatus est.)

CASSANDER interim PLESTARCHVM ducem cum copijs, (XXII. pedit. millibus & D. equit.) in Asiam LYSIMACHO suppetias mittit.

Ille, locis ad Ponti ostium ab hoste occupatis, de traiectu diffidens, Odessum venit; quæ urbs Apolloniam inter & Galatiam sita; ex-adversum, Heracleam, altero in littore positam, respicit.

Et ob commeatûs pænuriam, copias trifariàm partitus, primos feliciter Heracleam, quæ LYSIMACHI milite tenebatur, transportat: Alteri, ab hostili custodiâ, ad Ponti ostium, intercepti sunt.

Tertia classis, quæ & ipsum PLESTARCHVM vehebat, ita vi tempestatis collisa est; ut ex D. vectoribus vix XXXII. sint elapsi. Ita tanti exercitûs dimidia modò pars ad LYSIMACHVM pervenit.

IRRITA SIDONIS OBSIDIO.

PTOLEMAVS verò ex Ægypto, cum instructissimo exercitu, profectus, plerisque Cœle-Syriæ urbibus in potestatem redactis, Sidonem obsidebat. quum falso rumore deceptus, an exterritus! cõmisso scilicet inter reges prœlio, LYSIMACHVM & SELEVCVM victos Heracleam se recepisse: & ANTIGONVM victorem cum omnibus copijs in Syriam adventare; quadrimestres cum Sidonijs inducias pactus est; & præsidijs in urbes, quas subegerat, introductis, in Ægyptum reversus.

SELEVCVS RES GERIT IN ASIA VLTERIORE.

SELEVCVS, quem Babyloniam sibi quasi iusto bello partam, vindicâsse supra diximus, auctis, ex prioreillâ de DEMETRIO, ANTIGONIQUE ducibus, victoriâ, viribus. Bactrianos etiam sibi subiugârat. Deinde transitum in Indiam fecit, quæ paulo-pòst mortem ALEXANDRI, veluti cervicibus iugo servitutis excusso, præfectos eius occiderat. auctore libertatis quidem SANDROCOTTO; sed qui titulum libertatis, post victoriam in servitutem verterat.

Fuit is quidem humili genere natus; sed ad regni potestatem quâdam veluti maiestate numinis impulsus.

Olim is ALEXANDRVM procacitate suâ offenderat; & interfici iussus salutē celeritate pedum quæsierat. Quumque ei dormienti leo profluentem sudorem linguâ detersisset, & expergefactum blandè reliquisset; isto prodigio in spem erectus, contractâ latronum manu, Indos ad novitatē regni solicitavit: ijsque bellum adversus ALEXANDRI præfectos moventibus, ducem se præstitit.

Sic regno acquisito SANDROCOTTVS eâ ferè tempestate, quâ SELEVCVS futuræ magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam possidebat. Qui cum factâ pactione SELEVCVS, compositisque in Oriente rebus, in bellum Antigoni ex Asiâ maiore descendit. quum anteà urbem condidisset, quam ex patris nomine, Antiochiam, vocavit; & campos urbi vicinos, Apollini, ceu stirpis suæ auctori, dedicâsset.

Ipse itaque magno cum exercitu (in quo erant XX. pedit. & XII. equit. sagittariorumque M. supra CDLXXX. elephantos, & currus falcatos amplius C.) in Cappadociam traiecit: & quod proximâ æstate reges inter se armis de imperio decertare decrevissent; milites in hibernis collocavit.

CONTINENS GRÆCÆ ET ROMANÆ HISTORIÆ SERIES.

Hactenus DIODOR. SICVLVS *cuius de XL. bibliothecæ Historicæ libris, vix XV. integri exstant. Et deinceps absque* POLYBIO *foret; fragmenta tantùm Græcæ historiæ haberemus, quæ ex* PLVTARCHO, PAVSANIA, *alijsque sint decerpenda.*

Neque ipsi POLYBIO, *qui illi erit succidaneus, fortuna temporum, aut hominum industria, fuit magis propitia. Ex cuius totidem (hoc est XL.) libris, quos scripsit, soli exstant V priores, & epitome XII. consequentium.*

Is exorsus a I. Punico bello, pertigit usque ad bellum, quod Punico II. adfecto, geri cæptum est, inter Romanos & PHILIPPVM *Macedonem.*

Eapropter Historia Græca, unà cum DIODORO & POLYBIO, *propemodum intercidisse censeatur.*

Sed quemadmodum Historiam sacram, uti diximus, Græca excepit; sic Græcam Romana. Quantumvis in Romanorum rebus, huc usque gestis, deformia potiùs cariosæ antiquitatis rudera, quam ullum iustæ historiæ nomine dignum ædificium habeamus; Quod Romani res gerere, quàm litteris mandare, maluerint. tam Græcis interim ignoti, quàm ipsi Græcarum rerum aut litterarum ignari.

At postquam Græcis, aut per bella propinqua, aut per societates, innotescere cœperunt; partim præclaros ex ipsâ Græciâ præcones nacti sunt, POLYBIVM, & DIODOR. *quos dixi, &* DIONYS. *Halicarnasseum: partim, haustâ à Græcis scribendi disciplinâ, ipsi res suas recognoscere, & stylo exornare contenderunt. Ex quibus* LIVIVS *sua perte xuit.*

INGENS INTER ALEXANDRI DVCES PVGNA.

3652. xxv. Ptol. xiii. Sel. — 298.

Iam adunatæ erant, regum sociorum in Asiâ copiæ, quùm solvit è Græciâ DEMETRIVS; & parenti, qui supra ætatem in id bellum incumbebat, atque exsultabat; se coniunxit. multoque etiam magis in spem victoriæ patrem erexit.

Si ANTIGONVS paullulum quid de suo iure decedere; & ex immodicâ ambitione remittere voluisset; is & sibi fortè diutiùs retinere, & filio in posterum Asiæ principatum relinquere, potuisset.

Verùm uterque ingenio ferox, & aliorum contemtor, tam proterve hostibus insultabant, ut totam illam regum coitionem & societatem, anserum instar, simul pascentium, solo strepitu, aut uno lapidis iactu, disturbaturos se gloriarentur.

Habebant ipsi sub signis peditum supra LXX. & equitum X. mill. elephantos LXXV.

In adversâ sociorum acie, erant ad LXXIV. pedit. & X. equit. mil. & quingenti. elephanti CD. & CXX. currus.

Antigonus, ad conspectum hostilium castrorum, suspensius, præter morem, & taciturnus; filium suum exercitui suo ostendit, & quasi successorem designatum commendavit.

Demetrio, secundum quietem, ALEXANDER MAGN. armatus ex eo percontari visus est; *Ecquodnam pugnæ signum daturi essent!* Vbi respondit: *Iovem & victoriam*; Ille abire se dixit ad hosteis eius.

Et Antigonus pater, in ipso acierum procinctu, pedem offendit, & pronus in terram decidit. Eoque casu territus, protentis ad cœlum manibus, Deos rogavit; *Aut victoriam, aut citam, ante cladem, mortem.*

Vbi ad manus ventum, Demetrius quidem in Antiochum, SELEVCI F. invectus eum profligavit; sed dum acriùs tergis fugientium insistit, ob interiectos de-industriâ elephantos, revertens ad peditatum se recipere non potuit.

Et Seleucus, quùm in Antigoni aciem, equitatu nudatam, irrumpere posset; eam modò minitando circumvectus, militi adversario potestatem ad se transeundi fecit. Et multi certè ex ijs ultrò ad eum transiére.

Antigonus, ingenti hostium globo cinctus, dum filium, ut sibi suppetias veniat, exspectat ad extremum, & respectat; grandine telorum in ipsius caput undique coniectâ appetitus, occubuit.

Demetrius, vix cum V. peditum, & IV. equitum millibus è pugnâ elapsus, Ephesum primò, concito cursu delatus est. Vbi quùm ob pecuniæ inopiam à fano DIANÆ non temperaturus manum crederetur; ipse, ne idem milites facerent ver[illegible] properè inde signa movit, & cursum in Græ[illegible] tenuit. Nullum sibi certius pr[illegible]acul[illegible] portum fideliorem, præ Atheniensium bene[illegible]tiâ, arbitratus. quod ibi classem, pecun[illegible] & coniugem DEIDAMIAM (ÆAC[illegible] [illegible]tæ filiam, & PYRRHI sororem) ceu pign[illegible] liquisset.

Atque ita Asia tota, quæ Antigono & De[illegible]trio, tot bellis quasi parta, eatenus p[illegible]erat; [illegible] quos dixi, Regibus, ceu victoriæ præmium [illegible] & miserè discerpta est.

Tyrus, & Sidon in Phœniciâ, & pauc[illegible] [illegible]lesponto urbes, in Demetrij fide per[illegible]

Quantumvis autem de prædæ provinc[illegible] distributione, quomodo inter victores [illegible] satis non constet; quùm tamen, uti ex V P[illegible] libro colligitur; Seleucidæ, LXXX. post annis, iamtum quasi iudicio contenderint, Sibi Sy[illegible] & Asiam universam, ex decreto victorum, fu[illegible] tributam: Ptolemaidæ verò, Cœle-Syriam & Phœnicen, suis ipsorum armis, ante pugnam fatalem, sui quoque iuris factam: & reliquam [illegible]ò Asiæ partem SELEVCO concessam; conse[illegible] videtur, ut Europa CASSANDRO & LYSIMACHO ita sit relicta; ut in Asiâ nihil sibi arrogárint.

ATHENIENSIVM ERGA DEMETRIVM INGRATITVDO.

DEMETRIO ita fugato, planè præter spem accidit, ut legati Atheniensium, qui ubi eodem properanti obviam ad Cycladas insulas venerant, orarent: *Vt ì urbe suâ abstineret.* Idque plebis[illegible] u[illegible]tum; & cuivis regi, urbis suæ aditu, inte[illegible] se testarentur.

Et quamquam illi uxorem, eiusque liberos [illegible]norifice & magno cum comitatu, Megaram [illegible]sissent; Nihil homini alioqui constanti hac [illegible] dignâ & inexspectatâ Atheniensium levitate, an [illegible] constantiâ! gravius accidere potuit.

Sed remissâ ab ijs classe, & navi tred[illegible]bus instructâ, ipse in Isthmum prætern[illegible] quòd res suas adflictas, præsidijs eius [illegible] eiectis, vel ad hosteis desciscentibus, au[illegible]ret; Pyrrho sororio in Græciâ [illegible]cto, [illegible] Chersonnesum intendit.

Vbi evastatâ Lysimachi ditione [illegible] ex[illegible] suum è prædâ alebat & ditabat, ut [illegible] incrementa, ad pristinam magnitu[illegible] [illegible]ra mox viderentur.

NOVA

NOVA INTER PRINCIPES ADFINITAS.

3653.
26 Ptol.
4. Sel.

297.

Ex[illegible] rtâ namque inter Europæos, CASSANDRVM [illegible] machum & Asiaticos, Seleucum ac Ptole[illegible] pro[illegible] s herciſcundis, diſſenſione; præ[illegible] ium exſpectationem, nova ſpes Demetrio, [illegible] non depoſito, adfulgere cæpit.

[illegible] VCVS, qui ex Apamâ, Perſide, filium ſuſcepera[illegible] Antiochum; quòd & res ſuas pluribus etiam he[illegible] ibus ſuffectui as; & neceſſitudinem cum De[illegible] o conducibilem ſibi fore exiſtimaret; miſſis [illegible] s, Stratonicen, eius è PHILA filiam, uxorem dari poſtulavit. Quandoquidem Lyſimachum [illegible] viderat, ex Ptolemæi filiabus, unam ſibi; al[illegible] (Agathocli) in matrimonium adſciviſſe. [illegible] adſumtâ ſecum filiâ, cum totâ claſſe [illegible] navigat. Quumque in Ciliciam adpulſ[illegible] rebus, Caſſandri frater, cui ea provincia à [illegible] ſta m a conflictu, extra ordinem, fuerat [illegible] tus e[illegible] Demetrij in continentem ex[illegible] ſuos violam ad expoſtulandum cum S[illegible] eu[illegible], q[illegible] d cum communi hoſte, abſque ſocijs, [illegible] iſſet; profectus eſt.

Q[illegible] caſione utens Demetrius, Cuynda è ma[illegible] ric[illegible] & aſportatis inde ex veteri ærario MD. [illegible] im ſolvit: eique, iam comite PHILA, SELE[illegible] d Oroſſum, occurrit.

Congreſſus regum, plenus fuit candoris: nec ulla mutuæ diffidentiæ indicia. Et SELEVCVS quidem STRATONICEN magnâ cum pompâ Antiochiam deduxit; DEMETRIVS verò Ciliciam occupavit; & PHILAM uxorem ad CASSANDRVM amandavit, quæ fratris PLISTARCHI crimina dilueret.

Is præterea DEIDAMIA morbo, brevi, extinctâ, à PTOLEMÆO, cuius amicitiam SELEVCVS gener, libi iam conciliarat, ſororis Ptolemaidis nuptias pactus eſt.

SIMON APVD IVDÆOS PONTIFEX.

Eâ tempeſtate apud Iudæos SIMON, Oniæ F. Pontifex maximus, clarus habetur: cognomento, Iuſtus; ob ſolicitam adverſus Deum pietatem, & [illegible] in cives ſuos clementiam.

Huius, qui & MAIOR SIMON dictus eſt; SIRACIDES Eccleſiaſt. c. 50. cum laude meminiſſe cenſeatur. Ad ONIAM verò patrem, ſcripta fuiſſe videatur ab ARIO, Lacedæmoniorum rege, epiſtola illa, cuius meminit, c. 12. 1. Machab. & Ioſ. c. 5. lib. XII. Antiq. (Non ad tertium nomine, ONIAM.) quâ ille teſtatur Spartiatarum genus ab Abrahæ poſteris non fuiſſe alienum.

NOVA INTER ADFINEIS DISCORDIA.

3654.
P[illegible] XXVII.
XV Sel.

296.

[illegible] us SELEVCVS cum DEMETRIO ſocero ci[illegible] viſus; poſtquam ab eo Ciliciam, & de[illegible] nec [illegible] ine ſtomacho, Tyrum etiam & Sidonem, [illegible] ere inſtitit; habitus eſt violentior & avarior. [illegible] que in poteſtate ſuâ haberet, quid[illegible] rum inter Indiam & mare Syriacum in[illegible] u adhuc inops & mendicus, duorum [illegible] orum, ſocerum ſuum, & fortunæ varie[illegible] m, exagitare & irritare viſus eſt. Neque [illegible] reſpondit DEMETRIVS: *Se luet ſexcen[illegible] p[illegible] nis vi[illegible] us eſſet; animum non inducturum [illegible] adfinitatem mercede amplectatur.*

[illegible] ut accepit LACHAREM, ex diſſidio Athe[illegible] tyrannidem moliri; in ſpem venerat ur[illegible] tiundæ; & ſupplicij de ingratis ſumen[illegible].

Sed dum Atticam prætervehitur; tempeſtas ob[illegible] & naufragium cum magnâ militum clade con[illegible] u[illegible]; [illegible] t ipſe ſoſpes elapſus aliquantulum A[illegible] n[illegible] is [illegible] e[illegible] eius impetû fuit remorata. Et claſſe [illegible] enub coa[illegible] in Peloponneſum tranſ[illegible] ictus, Meſſenen obſedit. Ibi opidis aliquot, quæ defecerant, receptis, de integro in Atticam irrumpit; & Eleuſine ac Rhamnunte captis, fineis eorum fœde evaſtat.

AGATHOCLIS EXITVS.

AGATHOCLES (Iuſtin. l. 23.) quaſi anguſtiis Inſulæ Siciliæ, terminis clauderetur; cuius imperij partem primis incrementis ne ſperaverat quidem; à Lucanis, aliiſque Græciæ maioris populis, adverſus Bruttios eâ tempeſtate finitimos terribileis, imploratus; ſpe ampliandi regni, in Italiam traiecit.

Ad eius adventûs opinionem concuſſi hoſtes, legatos ad eum mittere, ſocietatem, amicitiamque petitum.

Eos ille ad cœnam invitatos, ne exercitum traijci viderent, in poſterum ſtatutâ his die, conſcenſis navibus fruſtratus eſt; haud læto fraudis eventu. pauci ſiquidem pòſt diebus reverti eum in Siciliam vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehenſus, humore peſtifero per omneis nervos articulosque per-

grassante, velut intestino singulorum membrorum bello, impugnabatur.

Quâ ex desperatione, bellum inter filium nepotemque eius, regnum iam quasi mortui vindicantes, exortum est, quod occiso filio, nepos tandem occupavit.

AGATHOCLES, rebus desperatis, uxorem suam THEOXENAM, & duos ex eâ parvulos, cum omni pecuniâ & regali instrumento, navibus impositos, in Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit: timens ne prædonem, regni sui hostem, paterentur. Paullopòst ipse flammis exstinctus fuisse proditur.

HIERONIS SICVLI INITIA.

Sub idem tempus HIERON, HIEROCLIS (al. Hierocyti) viri nobilis, ... Siciliæ tyranno man... F. ... tyrannidem Siciliæ ... nis obtinuit; & longè clemen... CLES, habuit.

Eius filius GELON, quod NEREIDEN, PYRRHI E pirotæ filiam duxisset, non exiguum ... tię munimentum in posterum concil... tus est.

Ipse verò ex ancillâ natus, velut generis d... stamentum, à patre olim expositus ... humanæ opis egentem, congesto ... melle, multis diebus aluêre. Pater ... eum, qui regnum infanti portend... nitus, parvulum recollegit, omnique ... maiestates, quę promittebatur, instituit. D...

CASSANDRO MORTVO FILII SVCCEDVNT.

3655. XXVIII. Ptol. XVI. Sel. — 295.

Post CASSANDRI regis, qui aquâ intercute, & vermiculis inde enatis, miserandum in modum, exstinctus est: & PHILIPPI, maximi natu, eique in regnum succidanei, continuas morteis; duo alteri filij ANTIPATER & ALEXANDER, discordes inter se atque æmuli, IV. annos regnârunt.

Ex ijs ANTIPATER, matrem THESSALONICEN, quæ filios ad concordiam hortabatur; quamque ille, in regni divisione, iuniori favisse erat suspicatus; ut litem patricidio dirimeret, (quam ... vitam per materna ubera deprecaretur ... lum maternę fraudis vestigium exstitisse...

ALEXANDER, quasi in ultionem ma... bellum cum fratre gesturus; ex Epiro, PYRRHUM ... Peloponneso DEMETRIVM evocavit.

Et PYRRHVS quidem, qui prior accurrerat ... præmium, aliquantam Macedonię partem ... Parricida ad LYSIMACHVM socerum se recepit.

ATHENIENSIVM DEDITIO. DEMETRII HVMANITAS.

3656. XXIX. Pto. XVII. Sel. — 294.

Athenarum urbe, ad extremam inopiam, & famem redactâ, ut salis medimnus, XL. & tritici modius, CCC. drachmis veniret: LACHARES quidem, qui publicæ caritatis specie tyrannidem invaserat, auxilia undique conquirens, naveis CL. à PTOLEMÆO impetraverat: eæque circa Æginam conspiciebantur.

Sed quùm DEMETRIO naves essent è Peloponneso, ... Cypro, ad CCC. Athenienses classe dilapsâ, & LACHARE ex urbe profugiente, spem urbis tutandæ abiecerunt.

Ipsi quidem initio obsidionis lege caverant; *Capitale futurum, si quis federis, aut pacis cum DEMETRIO faciunda auctor fuisset.* Sed ingens telum, necessitas, & legē antiquare, & DEMETRIO manus dare coëgit.

Ipse inermem populum in Theatrum, armis & stipatoribus suis septum, convenire iussit. Et postquam satis exterruisse visus est; fronte diductâ, & blandis verbis Atheniensis populi levitatem, & tot beneficiorum oblivionem, molliter castigavit, & magistratus dedit, quibus ne ipsi quidem sibi gratiores eligere potuissent.

Tritici præterea medimnûm C. mi... præsidium, coërcendæ levitatis, in Piræ... Munychiâ; atque adeò in Museo, impo... tus; insperatæ humanitatis admiratio... reliquit.

(Idem, teste Euseb. Vrbem Sama... stavit, quam PERDICCAS antè co... staurârat. Quæ ea sit, non liquet.)

Redactis in potestatē Athenis Lacedæ... greditur. & rege ARCHIDAMO ad ... latis signis fuso; & in ipsius Spartæ conspe... ita profligato, ut D. capti, & ... urbem omni memoriâ inv... vi capturus videbatur; quùm ... in Asiâ urbeis à LYSIMACHO, Cyprum ... cam Salaminem; in quâ mater eius ac ... rentur; à PTOLEMÆO esse ...

Quo tam gravis rum... ceu ... & consilij inops; Lacedæmonem in... quit.

... Salamin..., NICOCLE, quem Cypro ... RVS pr... cerat, stationem turpi... deditionem faciunt.

PTOLEMAEVS tamen DEMETRII matrem ac liberos omnibus humanitatis officijs prosecutus, liberos ... & NICOCLEM desertorem ita exterruit, ut mortem sibi ipse consciseret.

Verùm in patriam reversi, & ex mutuâ spoliorum cupiditate, ad seditionem impulsi; & prædæ & exercitus sui bonam partem amiserunt.

Et mox Romani, ut vicem rependerent, Etruscorum agros impunè populati sunt, villasque direptas incenderunt.

Quarto dein, postea, quam dixi, incursionem, anno, Galli ijdem Samnitibus conjuncti, primò quidem ad Clusium, (quæ olim Camertium regio) L. SCIPIONEM Proprætorem, ac legionem Romanam, internecione ceciderunt.

Deinde Samnites, ad versus FABIVM; Galli, adversus DECIVM Coss. toto impetu pugnarunt.

DECIVS ubi suos in fugam agi vidit; patris, qui ante an. XLV. adversus Latinos pugnans ita ceciderat) exemplum secutus, præeunte LIVIO pontifice, Tellurem ac Dijs Manibus se devovit, & diras secù circumferens, in medios hostes irruit. Et milites, dum se ducis morte victuros sperant, e fugâ reversi, Gallos exterruerunt. FABIVS verò, qui eatenus cunctando potius, quàm pugnando, Samnitium impetum fregerat; ubi defessos eos animadvertit; viribus totis in hostem effusus, insignem, sed non incruentam, victoriam reportavit, cæsis XXV. millib. & IIX. captis.

GALLORVM IN ITALIA MOTVS.

Galli Cisalpini, (qui XXX. annis pacem cum Romanis constanter servaverant, ex quo fedus ad Veios ... ijs ictum fuerat, MAMERCO Conf. cùi Gallicum bellum obvenerat, an. V. C. 425. quùm iam ... pini in ipsos arma moverent; & bellum, quod ... perniciosum fore arbitrabantur, expavescerent; quà muneribus, quà generis adfinitate adlegatâ, hostis iam concitati impetum à se amoliti, in Romanos irritârunt; seque expeditionis comites præbuerunt.

Factâ autem per Etruscorum, qui & ipsi instituti expeditionis participes erant, agros impressione, & ... gnâ prædâ aversâ, finibus Romanorum sine periculo excesserunt.

DEMETRIVS REGNVM MACEDONIÆ OCCVPAT.

3657. | 30. | 18. Sel. —— 293.

ALEXANDER ille, CASSANDRI F. ubi DEMETRIVS, quem per litteras ad se arcessierat, homi... ... ritate & dignitate præ PYRRHO magis sibi ... dandum, cum amplo exercitu adventare ... novo metu perculsus, obviam ei ad Dion ... cessit; salutavit, comiterque accepit. & gratijs ... neque armis sibi, neque eius præsentia opus ... ocuit.

... enim LYSIMACHVS, ANTIPATRI socer, à ... o sibi malè metuens, genero suo persuadere ..., ut cum fratre in gratiam reverti mallet; ... paternum avitumque hostem in Macedo... ... mitti.

DEMETRIVS, qui inchoatam inter fratres reconciliationem ... præsensisset; & plus artis, quàm veritatis ... ALEXANDRI excusatione inesse cognôsset; ... simp... ere cæpit.

... ambo, delatoribus utrimque suspiciones ... comitate inter se certant; intùs ... antur; tandem DEMETRIVS regno inhians; in persuasus sibi insidias esse ... ; ANTIPATRVM Larissæ, qui in Thessaliam ... ntione suâ digredientem fuerat prosecutus ... cœnam vocatum per suos stipatores ...

... exer... Macedonum in concionem voca... ... cus... priorem se insidijs ab ALEXANDRO ... itum, quas prudenter & feliciter occupâ... Regnum se Macedoniæ, vel ætatis rerumque experimentis, vel causis iustiorem esse. Patrem enim suum, PHILIPPO & ALEXANDRO regibus, fidum in omni militia socium, liberorum ALEXANDRI ministrum & tutorem; & ad castigandos persequendosque defectores, ducem extitisse.

Contrà, ANTIPATRVM, avum horum adolescentium, acerbiorem semper regni administrum, quàm ipsos reges fuisse.

CASSANDRVM verò patrem, domus regiæ interemtorem, non feminis, non pueris pepercisse. ab eo omnem regiæ sobolis stirpem esse deletam.

Quorum sceleratum ultionem, quia nequisset à CASSANDRO exigere; ad liberos eius translatam.

Quod si qua etiam veteris memoria ANTIPATRI beneficiorum, in eorum animis superfit; PHILAM matrimonio se habere, & ex eâ filium iam adultum, iustum regni successorem, qui patris castra sequatur. Quùm nemo iam ex eâ stirpe superstes sit, à quo regantur, præter matricidam, parricidæ filium.

Hæc tam honesta in speciem oratione delinitis populi multumque animis; rex Macedoniæ appellatus, VII. an. ibidem regnavit.

LYSIMACHVS quoque, quod bello Dorice tis (al. Dromichætis) Thracum regis, tum premeretur; ne eodem tempore & adversus eum dimicare necesse haberet, traditâ ei alterâ Macedoniæ parte, quæ Antipatro, eius genero, obvenerat, pacem cum eo fecit.

3658. | xxxi. Ptol. | xix. Sel.

Nec minùs iucundum fuit DEMETRIO cognoscere, STRATONICEN filiam, ANTIOCHO SELEVCI filio, (patre, qui filiolum ex eâdem susceperat, cedente, & amori pudorique filij ægrotantis obsecundante) novercam privigno, enupsisse: & provinciarum superiorum, sive Transeuphratensium regno dotali auctam esse.

DEMETRIVS THEBANOS SVBIICIT.

Ipse iam Macedoniæ, cum Thessaliâ; & maiorem partem Peloponneti; Et intra Isthmum Megaræ & Athenarum potens, bello Boeotios adortus est.

Et primò quidem pax satis æquis conditionibus inter eos erat constituta; sed deinde, ubi CLEONYMVS Lacon Thebas cum exercitu ingressus est; & PISIS, inter Thespienseis dignitate & opibus facilè princeps, ijs animos addidit; iterùm defecere. donec à Demetrio admotis machinis obsessi, CLEONYMO perterrito, & ex urbe se subducente, trepidi deditionem iterùm fecére.

Ipse imposito opidis præsidio; & ingenti pecuniæ summâ à rebellibus exactâ; & HIERONYMO, historiographo, præside ijs dato, clementiùs opinione cum ijs agere visus est: & PISIDEM ca[illegible] comiterque habitum, Thespijs Polemarchum [illegible] vit.

Cognito autem LYSIMACHVM à DROMICH[illegible] captum esse; dum in Thraciam properat, c[illegible] vacuam occupaturus; iterùm defecère Boeoi[illegible] simul LYSIMACHVS dimissus esse nuntiatur.

Ille irâ exardens, & retrò iter fle[illegible] B[illegible] ab Antigono F. acie iam cæsos, & Thebas [illegible] ne cinctas offendit.

Dum autem, diversâ ex parte, PYRRHVS [illegible] saliam depopulatur, & ad Thermop[illegible] currit; relicto ad obsidionem Antigono, rapi[illegible] illum copijs contendit.

Sed illo properè refugiente, x. peditum [illegible] & equites mille ad præsidium Thessaliæ [illegible] qui; Thebanos pervicaciter premere pergit.

Et urbe, non sine magnâ militum suorum [illegible] & accepto privatim vulnere, tandem potitus; [illegible] minas, & terrores victis intentatos, XIII. tan[illegible] civium interfectis, & nonnullis in exilium [illegible] cæteris, noxam remisit.

Sic urbs recèns instaurata, & reciperatis intra decennium viribus nimium elata; bis iugum suscepere, & victoris clementiam experiri coacta est.

PTOLEMÆVS LAGID. IVDÆOS SVBIGIT ET TRANSFERT.

3659. | Ptol. xxxii. | xx. Sel. | 291.

Commemorat Euseb. PTOLEMÆVM, missis ab Alexandriâ Romam legatis, amicitam impetrâsse.

Et Iosep. l. 12. c. 1. Illum, præter meritum, Sotéra appellatum fuisse contendit, qui Hierosolyma dolo circumvenerit & occupárit. Sabbatho namque in urbem velut sacrorum gratiâ, ingressus, Iudæis, ex more otio & quieti indulgentibus, nihilque hostile suspicantibus, ceu iure captam, acerbè inclementerque tractavit.

AGATHARCHIDES Cnidius, superstitionē Iudæis exprobrat, propter quam libertatem amiserint: & dum gravantur arma sumere, gravem dominum acceperint.

PTOLEMÆVS multos, ex montano Iudææ tractu, & Hierosolymorum vicinia; ex Samariâ & Garizimio monte, captivos in Ægyptum traduxit, ibique sedes figere iussit.

Et quòd Hierosolymitas iusiurandi & fidei servantissimos esse, ex responso, quod sibi & alijs ALEXANDRI legatis, post DARII cladem olim dederant, compertum haberet; multa ex ijs, per ar[illegible] eis regni, p[illegible] ia c[illegible] llocavit; ijsque ius civitatis apud Alexandr[illegible], pari cum Macedonibus conditione impertitus, omneis sacramento devinxit, fidem se posteris eius inviolatè servaturos.

Nec pauci præterea ex Iudæis, sponte su[illegible] Ægyptum commigrârunt; partim regionis uber[illegible] partim vulgata Ptolemæi erga gentem suam [illegible] litate, adlecti.

Seditiones nihilo-minus ferè continent[illegible] inter eorum posteros, & Samaritas; ob patria [illegible] tuta. Dum Hierosolymitani suum T[illegible]mpl[illegible] sanctum esse; & proinde victimas à Iudæi[illegible] no[illegible] mittendas, adfirmant: Samaritæ contra, de [illegible] Garizij sanctitate, iuribusque gloriosè c[illegible]

Neque minùs Iudæi eâdem tempe[illegible]e, ab regibus, ob navatam fideliter in militia operam [illegible] norati fuére. Quibus SELEVCVS Nicanor, [illegible] à se, per Asiam & inferiorem Syriam, rec[illegible] tis; adeoque in ipsâ metropoli, An[illegible]iâ [illegible] tatis dedit: [illegible]tque pari ibidem cum [illegible] bus & Græcis conditione degere.

Quo iure in multos deinceps annos, & [illegible] Ro[illegible] ni imperij tempora, unà cum suis in [illegible] D[illegible] ribus [illegible] que, usi sunt.

3660. | 33 Pt. xxi. Sel. | 29[illegible]

MENANDER Diopithis F. Atheniensis, populo Cephisiensis, Comicus, obijt annos na[illegible]

totidem antè, quam LIVIUS Andronicus Romæ fabulam ageret. Ipse novæ Comediæ auctor, scripsit CIX. comedias,& multas ad PTOLEMAVM epistolas.)

3660. | 290.

Dum enim Ætoli,ei adhuc infesti, angustias Phocidis,ne ad celebranda Delphis Pythia, venire;insedissent ; ludum & ferias Athenis peregit. Illic Deum potiùs colendum adserens, qui & præses urbis esset,& eorum originis auctor esse perhiberetur. ...inde in Macedoniam regressus;quòd neque ipse ad quietem natus;neque Macedones domi ...ossi,rerumque novarū cupidi, in expeditionibus, ...s Imperatoris dicto audientes essent ; movit in Ætolos,agrisque eorum vastatis,& PANTAVCHŌ

DEMETRII CVM PYRRHO BELLA.

DEMETRIVS, instantibus PYTHIIS, rem planè novam ausus est.

duce , cum aliquantâ exercitûs parte ibi relicto ; in Pyrrhum, rectâ in se, uti putabat, venientem contendit.

Sed quia diversis itineribus profecti,alter ab altero decrrárant, DEMETRIVS quidem Epirum evastavit; PYRRHVS verò in PANTAVCHVM incidit: & signis collatis,post mutua manuum vulnera, fudit ; & V. hominum M. cepit. Ex quo conflictu magnum sibi ille & illustre,apud Macedonas,audaciæ nomen comparavit.

3662. | Ptol. 34. | 23. Sel. | 288.

DEMETRIO, Pellæ,in ancipitem morbum delapso ; PYRRHVS meliorem Macedoniæ partem invaserat,ad Edessam usque progressus.

At simul ille à morbo convaluit;iis, quæ amiserat, receperatis,cum PYRRHO,licet jam pulso sed semper levibus prœliis & excursionibus digladiari solito; certum fedus percussit.

3663. | 287.

DEMETRII AMBITIO A REGIBVS REPRESSA.

Ipse angustis Macedonici regni terminis non contentus,totum Asiæ imperium , quod pater obtinuerat,repetere instituit. Tantę eius spei ac molimini respondebat adparatus.

Copiæ iam conscriptæ erant,ad C. plus minus pedit.& XII. equit. millia.

Classis D. naviū in portubus Piręi,Corinthi,Chalcidis & Pellæ,ædificabatur. Quantas nemo... ALEXANDRVM,nemo quisquā habuisse memoratur.

At Ptolemæus,Seleucus & Lysimachus , experti priore certamine,quantæ vires essent concordiæ;pacta societate , adunatisque exercitibus, bellum adversus Demetrium transierunt in Europam.

Et Pyrrhum,missis comuni nomine legatis , hortantur ut belli socium se iungat , sibique Macedoniam ...adderat. Inducias quas hostis Demetrius, non ...dederat,quàm sibi ad bellum maturiùs parandum sumserat,flocci æstimet.

... erté iam Demetrius , non ita sævitiâ,ut fastu ...tragico, Macedonum ac Græcorum animos ...abalienaverat.

...itaque tempore, & Ptolemæus ingenti ad...classe Peloponnesum & Græciā;& hinc Lysimachus è Thraciā ; & inde Pyrrhus è vicino in Macedoniam in... adunt,infestisque incursionibus o...populantur.

Demetrius,relicto in Greciā F. Macedoniā tueri, ...Lysimacho primùm ire statuerat. Sed ...ato ad exercitum rumore , Pyrrhum iam urbis ...æ potiri,nihil ordine geri potuit.

Lacrymis & indignatione in suum imperatorem atque adeò maledictis personabat exercitus.milites non ...manere;sed verbo domum , ut res suas ...locarent;re autem verâ,ad Lysimachum,iam propinquum,de fœdere parabant.

Quapropter Demetrio visum est,cum quam-longissimè à Lysimacho deflectere , quem popularem, & compluribus,ex veteri Alexandri commilitio familiarem esse, perspexerat : rum vireis suas in Pyrrhum convertere; quem uti advenam & hospitem, sibi à Macedonibus prælatum iri numquam sperabat. Quæ ratio eum plurimùm fefellit.

Castris enim è propinquo cum Pyrrho collatis; quùm eius in armis strenuitatem, & Alexandro proximum animi vigorem semper admirati fuissent ; & in deditios lenitatem perspectam haberent;palam ad eum defecerunt : Demetrio antè ab amicioribus monito,abiret,sibique consuleret.(Iustin. tradit exercitum Demetrij a Pyrrho corruptum fuisse)

Quùm autem miles ad prædam conversus, ipsum Demetrij tabernaculum,nec sine certamine,diripere pararet ; superveniens Pyrrhus eos compressit,& castra occupavit. Et cū Lysimacho universam Macedoniam partitus est,VII. anno postquam Demetrius eamdem,nemine turbante,occuparat.

Postquam Cassandriam,fugâ lapsus,venit,PHILA eius uxor,immodico dolore victa;neque virum iterùm privatum & exsulem intueri sustinens; eius fortunam,quæ in adversis, quàm secundis rebus fuisset semper stabilior,exsecrata,hausto veneno se ipsa extinxit.

Sed inter Lysimachum & Pyrrhum, belli paullò ante adversus Demetrium socios ; *assiduum inter pares,Discordiæ malum* ; bellum commoverat. Victor Lysimachus , pulso Pyrrho, qui VII. vix mensibus rapto fuerat potitus ; idem regnum ad septennium occupat : Macedonibus regum suorum perfidiam ...flentè instantibus.

Et is quoque generum suum Antipatrum , quòd regnum Macedoniæ soceri fraude sibi ademtū quereretur,interfecit. filiamque suam Eurydicen , querelarum mariti sociam,in custodiam tradidit.

Ita Cassandri , *qui stirpem Alexandri excideratfamiliæ,stirpitus quoque excisa est.*

SIMON ille Iustus, Oniæ F. Iaddua nepos, Iudæorum Pontifex, duos fratres reliquerat, Eleazarum & Manassem: & filium Oniam admodum paruulum. Eleazarus itaque patruus mortuo fratre, Templi interea ministerium suscepit.

(Strato, Arcesilai F. Lampsacenus, physicus & orator, Pt. Philadelphi, a quo LXXX. talenta donatum, erat praeceptor; Theophrasto, suo itidem praeceptori succedit, scholamq. Athenis XVI. ann. tenet.)

DEMETRII VARII CASVS ET CAPTIVITAS.

3664. Ptol. XXXVII. XXV. Sel. | 286.

DEMETRIVS nuper ad incitas redactus, adfluentibus ad eum sensim veteranorum copijs, spem & vireis reciperat.

Thebanis liberam remp. restituit. Athenienseis, quòd DIPHILO, (qui in acta relatus, τῶν Σωτήρων, Antigoni scilicet & Demetrij, sacerdos erat,) ex fastis expuncto, Archontas denuò prisco de more sibi creassent: & PYRRHVM è Macedonia, seu socium acciuissent; valide arcteque obsedit. Et à Cratete philosopho, viro claro, persuasus, non modò obsidionem soluit; sed quod clementiam, sibi, quàm seueritatem, rebus etiam num afflictis, utiliorem perspiceret; dedititios benignè habuit.

Inde coactis, quas potuit nauibus, & XI. millib. cum equitatu in eas impositis, in Asiam nauigat, Cariam & Lydiam LYSIMACHO ademturus.

Ibi EVRYDICE, PHILÆ iam defunctæ soror, Ptolemaidem, suam ex Ptolemæo filiam, antea, parario Seleuco, eidem pactam, circa Miletum adduxit. A quibus nuptijs statim ad urbes se conuertit. quarum partim ultrò in potestatem eius venerunt; partim per vim subactæ sunt. Captis etiam Sardibus, multi ex LYSIMACHI militibus & ducibus, pecuniam & copias ad eum secum adduxere.

Sed AGATHOCLE, LYSIMACHI F. cum exercitu superueniente, in Phrygiam adscendit: eâ spe, ut si Armeniam occupasset, Mediam commoueret; & in supernatibus prouincijs res nouas tentaret. quæ etiamsi ab ijs repelleretur, multa præberent effugia & receptus.

Verùm premente acriùs AGATHOCLE, quantumuis leuibus prœlijs semper superior; cum fame & pabulandi difficultate, & pestilentiâ, supra tot. millium milia, in Lyci fluminis transitu, iacturam; conflictatus; ab instituto itinere in Ciliciam remeauit.

Quò ut Tarsum venit; quùm milites à prædis, eâ in regione, quæ SELEVCI erat, agendis; tum ob summam inopiam; tum ob iuga Tauri ab AGATHOCLE insessa & muro conclusa; prohibere non posset: primò scriptis suppliciter literis SELEVCVM nonnihil inflexit, ad commeatum copijs eius abundè præbendum: deinde faucibus, quà iter in Syriam patet, ab eodem, iam mutante, obstructis; quùm se undique, feræ instar, conclusum cerneret; ad vim necessariò se vertit: & SELEVCI fineis depopulatus, cum eo non semel conflixit.

Sed multa ad postremum conatus, postquam plerique militum ad SELEVCVM, regem suum salutantes, transitionem fecere; tandem, suadentibus itamicis, SELEVCI fidei salutem suam permisit.

In eius tamen conspectum non venit; sed quasi in ANTIOCHI & STRATONICES aduentum, coram quibus de pactis conueniret, reseruatus, & mox in Syriæ Chersonesum remotus est. Vbi triennium, adhibita custodiâ, in voluptatibus & otio transegit.

LYSIMACHI DOMESTICÆ CALAMITATES.

Per idem fermè tempus in Hellesponti & Chersonesi regionibus terræmotus fuit, quo, inter cætera, LYSIMACHIA urbs (olim Cardia, ante XXII. annos à LYSIMACHO rege condita) corruit. *Quod portentum LYSIMACHI regno & stirpi diruum fuit, & quasi fatale.*

Ille namque paullò pòst AGATHOCLEM F. quem regno successorem designârat; & per quem multa bella prosperè gesserat; ultra humanum, nedum patrium, morem perosus, per ARSINOEN nouercam, veneno interfecit. *Fuit hic amoris incesti fructus.* LYSIMACHVM, iam depontanum, non puduit, ARSINOEN illam, Lysandiæ adhuc viuentis, & aliquot liberorum ex AGATHOCLE F. parentis, sororem, sibi matrimonio coniungere.

ARSINOE vicissim, à viro incestum edocta, AGATHOCLEM priuignum de stupro compellat. & à tanto flagitio abhorrentem, odio nouercali prosequuta, apud LYSIMACHVM criminata est, quasi patrium cubile polluere tentârit.

Tum LYSANDRA paria sibi metuens, cum liberis & fratribus in Asiam confugit. ipsa quidem ad Seleucum cum filijs; fratres verò ad Ptolemæum.

Parricidium hoc, principum in ciuitate securæ cædes, mœroris sui, ob occisum iuuenem, [illegible] luentium.

Itaque & hi, qui cædibus superfuerant; & hi, qui exercitibus præerant; certatim ad Seleucum [illegible] ficiunt: eumque pronum iam, ex æmulatione gloriæ, ad bellum LYSIMACHO inferendum impellunt.

IDOLVM SINOPENSE.

3665. XXXIIX. Ptol. XXVI. Sel. | 285.

PTOLEMÆVS Lagides quùm audiisset haud procul Sinope, Ponticâ urbe, Templum esse, vetere inter accolas famâ, IOVIS DITIS, cui muliebris effigies adsisteret, quam plerique PROSERPINAM vocent. ...

ante, perquireret, à Iuvene quodam, eximio decore, & maiore quàm humanâ specie, monitus esset; ut fidissimis amicorum in Pontum missis, effigiem suam acciret. Id laetum regno; magnamque & inclutam sedem fore, quae excepisset.

Legatos & dona SCYDROTHEMIDI Sinopensium regi, expediri iussit. praecepitque navigaturis, ut PYTHIVM APOLLINEM priùs adeant.

Illis mare secundum, & sors oraculi haud ambigua: *Irent, simulacrumque patris sui veherent; sororis, relinquerent.*

Vt Sinopen venére, munera, preces, mandata regis sui SCYDROTHEMIDI adlegant. Nihil, aversante semper vulgo, per triennium, profectum.

Maior hinc fama tradidit, Deum ipsum in adpulsas litori naveis Ægyptiorum, sponte conscendisse. Et legati, (mirum dictu) tertio die tantum maris emensi, Alexandriam adpelluntur.

Templum, pro magnitudine urbis exstructum, loco, cui nomen Racotis. Fuerat illic sacellum, Sarapidi atque Isidi antiquitùs sacratum. (*Haec Tacit. l. 4. Histor.*)

CLEM. verò Protrept. Sinopensis tradit à PTOLEMAEO (sed PHILADELPHO) dum fame laborarent, plurimùm recreatos fuisse. & ut gratiam referrent, misisse Idolum PLVTONIS, qui apud Ægyptios SERAPIS dicitur: sive potiùs, veteres nudiùs novum idolum. *Vide quae superius dicta de IOSEPHO IACOBI F.* Alij namque APIDEM, sive SERAPIDEM, hominem fuisse locupletem volunt, qui tempore famis, Ægyptum sustentarit. Hinc capiti eius, Modium imponi, & bovem aratorem. Quae in IOSEPHVM expectant.

SEDITIO PLEBIS APVD ROMANOS.

Romae Tribb. pleb. novas tabulas, aeris alieni levandi, promulgant. Dumque in gratiam creditorum, Coss. intercedunt; plebes in Ianiculum secedit.

Ad eam placandam mittitur Q. HORTENSIVS; qui verbis plebem demulcet, & promissis: Futurum scilicet, ut deinceps PLEBISCITA, legum vim obtineant.

DEMETRII MORS, ET SVBOLES.

3666. Ptol. 39. 27. Sel.		284.

DEMETRIVS eò fortunae redactus, ut filius quidem ANTIGONVS, pro parente captivo, obsidem sese offerret: LYSIMACHVS verò, in caeterorum regum commiseratione, pecuniam etiam SELEVCO, si eum necasset, (*Dignum detestabili, & barbaro Thracum rege facinus; quid dicam philosopho?*) repraesentaret; postquam duces suos & amicos, qui Athenis & Corinthi supererant, per litteras commonuisset, ut regni reliquias ANTIGONO F. reservarent; totum se ad praesentis sortis, & captivitatis tolerantiam comparavit. Et primò quidem venatione ac cursu, quà licebat, utens, corpus exercuit. deinde ad ignaviam prolapsus, pocula, aleamque consectatus est; vel oblivia quaerens sobriae de praesenti casu cogitationis; vel summam felicitatem, quam in armis bellisque assiduis cätenus quaesiisset, in tranquillitate & vitae quiete iamnunc reppierisse existimans.

Atque ita ille, post triennalis custodiae molestias, ex otio, saginâ & vino, in morbum incidit; & LIV. annos natus, è vitâ decessit.

F. ANTIGONVS, acceptis patris reliquijs, funus planè tragicum eidem adparavit; & Demetriade, urbe cognomine, tumulavit.

Reliquit ille stirpem ex PHILA, ANTIGONVM & STRATONICEN; & duos DEMETRIOS; unum ex muliere Illyricâ; alterum ex PTOLEMAIDE, qui post Cyrenis regnavit.

Ex DEIDAMIA ALEXANDRVM, qui in Ægypto vitam egit.

Ex EVRIDICE Corrabum fuisse genitum perhibent.

Progenies eius, ad PERSEA usque, postremum Macedonum regem, certâ serie perseveravit.

REGNI PERGAMENI INITIA.

Tum quoque PHILETERVS, gente Paphlagon, Eunuchus, opum LYSIMACHI custos, quùm videret plerosque, LYSIMACHO deserto, ad SELEVCVM transfugere; ipse Pergamum, ubi ad Caycum sita est, occupavit: & initâ cum SELEVCO societate, primò praefecti, deinde regis nomine, regni (Pergameni, non contemnendi fundamenta iecit.

PTOLEMAEVS PILADELPHVS, II. ÆGYPTI REX.

3669. Pt. Lag. xxxx. & I Pr. Philad. xxviii. Sel.		281.

Et PTOLEMAEVS SOTER, Lagi F. finito bello, magnâ cum rerum gestarum, & regni iuste sapienterque gesti gloriâ, moriturus, ante infirmitatem, minimo natu ex filijs, contra ius gentium, regnum

regnum tradiderat; eiusque rei populo rationem reddiderat. Et huius *non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuit.*

Inter cætera mutuæ inter patrem & filium pietatis exempla, ea etiam res amorem populi iuveni conciliaverat; quod pater, regno publicè tradito; ut privatus, officium regi inter satellites fecerat; omnique regno pulcrius regis esse patrem duxerat.

Deinceps ad Iul. usque Cæsarem, omnes Ægypti reges PTOLEMÆI dicti sunt: ut ante CYRUM, PHARAONES: Et quantumvis Lagides, Soteris cognomine, licet immodico, ob æquitatem & prudentiam, non prorsus indignus fuisse videatur; tali reliquorum fuerunt mores; ut nihil illis minùs convenisse videatur, quàm cognomenta, quibus sunt gloriati.

(Tum quoque SOSTRATUS Cnidius, Pharum, turrim celsissimam, in Alexandriæ portu construxit; quæ periculoso, per illos tractus, mari navigantibus facem præberet.)

REIP. ACHAICÆ INITIA.

Et quoniam circiter hunc annum (Olympiade cxxiv.) Resp. Achæorum, populis paullatim (qui per civitates divisi; & sub imperio Lacedæmoniorum, vel Macedonum, præter fidem & integritatem, nullis rebus præclarè gestis, neque insignibus principibus, obscuri latuerant) in unum quasi corpus iterùm coalescentibus, caput nonnihil extollere cæpit, & ad eam amplitudinem pertingere, de quâ multa deinceps memorabūtur; Eorum statum paullò altiùs, non erit abs re, repetere. præter ea, quæ suprà à nobis dicta sunt, de Achæis & Iönibus, post Athenienseis.

Regnari apud eos cæptum, quo tempore TISAMENUS, ORESTIS F. post Heraclidarum Descensum, Lacedæmone expulsus, loca, quę sunt circa Achaiam, occupavit.

Ab illo, continenti serie, ad SYGI ætatem (al. Gygis) reges habuere. Postea, regium nomen sexosi, quòd SYGI Filij in tyrannidem degenerâssent; remp. à regibus ad populum transtulérunt, eamque in magnâ etiam temporum varietate, ad PHILIPPI ALEXANDRIQUE Macedonum ætatem, Democratico more administrare conati sunt.

Ea autem ex XII. civitatibus constabat: quæ (præter Olenum & Helicen, ante Leuctricam pugnam, terræmotus absorptas) fuére: Patræ, Dyme, Pharæ. Tritéa, Leontium, Ægyra, Pellene, Bura, Ceraunia, Carinia.

Post ALEXANDRI excessum; & ante eam, quam dixi Olympiad. cxxiv. (intra quam PTOLEMÆUS Lagides & LYSIMACHUS, DEMETRIUS & SELEUCUS; & PTOLEM. CERAUNUS, LYSIMACHI successor, vità functi sunt) tanta inter eos, maximè propter Macedoniæ reges, orta est dissensio; ut civitates inter se divisæ, publicum bonum susque deque haberent.

Quibus ex rebus accidit, ut civitatum aliæ modò CASSANDRI, modò DEMETRII, & paullopòst ANTIGONI præsidia admitterent. Aliæ à tyrannis, qui tunc in Græciâ, sub ANTIGONO, complures erant, occuparentur.

Ea verò, quam diximus, Olympiade (quo ferè tempore PYRRHUS Epirota in Italiam transfretavit) iidem populi quasi ad saniorem mentem reversi, societatem inter se coire aut redintegrare cæpérunt.

Et principiò quidem convenére Dymæi & Patrenses, Tritæenses & Pharenses, populareis suos ad concordiam, & ad libertatem capessendam cohortati. Sic tamen, ut nullus dum titulus, eiusmodi inter urbeis consensionis index, exstaret.

Vix elapso quinquennio, Ægirei, & Burij, & non longè post Ceraunij, eiecto unà cum tyrannis præsidio, in partem societatis venére. Idem fecere Carinęi; ISEA sponte tyrannidem abdicante.

Hæ, quas dixi, civitates XXV. annis, remp. suam sic administrárunt; ut unum sibi Quæstorem, & duos Duces vicissim crearent. posteà unus duntaxat dux constitutus est, cui summa rerum omnium committeretur.

Hoc veræ & perfectæ Reip. (Democratiæ) exemplar fuisse, perhibet POLYBIUS. in quâ nihil præter salutem & libertatem publicam, sive commune omnium bonum spectaretur. Iisque artibus tandem totam Peloponnesum sibi adiunxerunt: tam arto vinculo consociatam; ut quæ iisdem legibus, ponderibus, mensuris, nummis, uteretur, omniaque communia haberet; *una civitas* haberetur.

Sic & olim magnæ Græciæ in Italiâ populi; Crotoniatæ, Sybaritæ, & alij, in magnâ rerump. suarum, PYTHAGOREIS aut cæsis aut expulsis, mutatione; acceptis, ab Achæis, legibus & institutis, collapsum civitatis quisque suæ statum composuére, & ad DIONYSIUM usque, Syracusarum tyrannum, tenuére.

Sed post Leuctricam pugnam, Lacedæmonij victi, & victores Thebani, solos ex omni Græciâ Achæos delegére, quibus rerum inter se controversarum iudicium permitterent. Idque ob fidem eorum & integritatem, quę eâ tempestate apud omneis insignis haberetur.

ALTER GALLORUM IN ITALIA MOTUS.

Galli Senones, anno post eam pugnam, quam DECIO & FABIO Coss. an. O.C. 3656. memoravimus, decimo; in Etruriam cum ingenti exercitu ingressi Aretium obsedére. & Romani cum iis, haud longè à sociæ urbis mœnibus, dimicárunt.

Ubi cum L. Cæcilius Cos. cecidisset; & M. Curius, in eius locum suffectus, legatos in Galliam de captivis redimendis amandasset; legati, contra ius Gentium, à Gallis per temulentiam occisi sunt.

Eo facto indignati Romani in Galliam penetrant; & Senones sibi obvios magnâ cum strage profligant, reliquos è sedibus suis exturbant. Et totâ

eorum

eorum regione potiti, quæ Pado & Hadriatico mari alluitur; novam in urbem (Piceni colonia) inducunt, eamque veteri nomine Senam (...)js, Senogalliam appellant.

Boij, verum ne ipsi quoque idem paterentur; Tyrrhenis in subsidium vocatis, cum Romanis congressi, & duplici prœlio victi, & penè ad internecionem deleti sunt. Quâ clade fracti, fœdus per legatos cum Romanis percutiunt.

Hæc triennio antè PYRRHI in Italiam adventum; & quinquennio antè Delphicam alterorum Gallorum cædem, gesta.

Sic Galli pacem cum Romanis per annos plus minus XLVI. deinceps, & inviolatè servarunt.

LYSIMACHI EXITVS.

3670. | 2. Philad. | 30. Sel. — 280.

SELEUCUS, uti dixi, in LYSIMACHUM à subiectis, quibus gravis erat, instigatus, iam bello incumbebat.

Ultimum hoc certamen inter ALEXANDRI commilitones fuit; & velut ad exemplum fortunæ, par reservatum. Ille septem & LXX. annos natus; hic triennio minor erat. Sed in hâc ætate iuvenilis in utroque animus, & insatiabilis imperij cupiditas inerat.

In eo bello LYSIMACHUS, amissis anteà, varijs casibus, XV. liberis, non instrenuè moriens, postremus domûs suæ ruinæ cumulus accessit.

LYSIMACHO succedit Ptolem. Ceraunus, PTOLEMÆI Lagidæ, ex Eurydice, (quæ Antipatri) Filius. cuius sororem, Arsinoen, LYSIMACHUS in matrimonio habuerat. Hic mens. IX. regnavit, (al. I. ann.)

SELEVCI EXITVS.

3671. | 3. Philad. | 31. Sel. 1. Ant. Sot. — 279.

SELEUCUS, non modò tantâ victoriâ lætus; sed quod maius victoriâ putabat, solum se de cohorte ALEXANDRI, victoremque victorum remansisse; non humanum opus, sed divinum munus, gloriabatur. *Ne, prorsus ignarus, haud multo-post, fragilitatis humanæ se ipsum exemplum futurum.*

Quippe post menseis admodùm VII. à PTOLEM. CERAUNO, per insidias circumventus, ad Lysimachiam occiditur: Regnumque Macedoniæ, quod ipse LYSIMACHO eripere tentárat, cum vitâ pariter amittit. Illi succedit

ANTIOCHUS SOTER F. II. Syriæ & Asiæ Rex; regnatque annis XIX.

PTOLEMÆI CERAUNI PERFIDIA.

LYSIMACHO supererant filij duo ex Arsinoe; LYSIMACHUS cognominis, XVI. ann. natus; & PHILIPPUS, triennio minor.

Erant & ARSINOÆ, ANTIPATRI ex EURYDICE nepti, totidem fratres consanguinei; PTOLEMÆI, PHILADELPHUS & CERAUNUS, uterque PTOL. LAGIÆ, ex BERENICE, filij.

PHILADELPHUS, qui Patri in regnum Ægypti successerat; CERAUNUM in Macedoniam amandat, ubi specie tutius Græciam obtineret.

Hic, quùm & in gratiam memoriæ Magni PTOLEMÆI Patris, & in favorem ultionis LYSIMACHI, sororij, ambitiosus apud populareis esse cæpisset; primò LYSIMACHI filios conciliare sibi statuit; nuptiasque ARSINOES, matris eorum, & sororis suæ, ambit; puerorum adoptione promissâ. ut quum in locum Patris eorum succesisset, nihil illi contrà se moliri, vel verecundiâ matris, vel appellatione Patris, auderent.

Fratris quoque PHILADELPHI, Ægypti regis, concordiam per epistolas deprecatur; professus deponere se offensam erepti paterni regni: neque amplius à fratre quæsiturum, quod honestius à paterno hoste perceperit.

Omnique arte adulatur EUMENI & ANTIGONO, DEMETRII POLIORCETÆ filijs: & ANTIOCHO SOTERI, filio SELEUCI: cum quibus bellum habiturus erat. Ne tertius sibi hostis accederet.

Sed nec Pyrrhus, rex Epiri, omissus, ingens momentum futurus, utri parti socius accessisset.

PTOLEMÆUS, quùm pulso Antigono, Demetrij Filio, regnum totius Macedoniæ occupâsset; pacem cum Antiocho facit: & adfinitatem cum PYRRHO, datâ ei in matrimonium filia suâ, iungit.

Deinde metu ab externis, deposito, facinorosum & impium animû ad domestica scelera convertit. & insidias instruit, quibus & ARSINOES sorori Cassandreæ urbis possesione, & filios eius vitâ privaret.

Illa nô incestum, sed truculentum fratris ingeniû aversata, etiam aspectum congressumque fugiebat.

Sed Ceraunus tot, tamque diris exsecrationibus (sumtis etiam in manus altaribus) deierávit se bonâ fide agere, (Velle se cum filijs eius regni consortium iungere; & ipsam, Reginam nuncupare) ut ARSINOE verita præ tàm pervicaci diffidentiâ, fraternæ crudelitatis rabiem in se suosque provocare: in matrimonium eius concesserit.

Nuptiæ magno apparatu, lætitiaque omnium celebratæ sunt; & capiti sororis diadema coràm exercitu impositum.

Vbi Cassandréam (cuius urbis cupiditate, fraudem ille struxerat) admissus est, die festo indicto, & templis exornatis, LYSIMACHVS & PHILIPPVS, privigni, uterque formâ insignes, & coronis redimiti, novo Sponso, & avunculo occurrunt.

Quos cupidè, & ultrà modum veræ adfectionis amplexus, ubi ad Portam ventum est, occupatâ priùs arce, interfici iubet. Qui cum ad matrem confugissent, in gremio eius, inter ipsa oscula, trucidantur.

Mater spoliata etiam filiorum funeribus, scissâ veste, & crinibus sparsis, cùm duobus servulis ex urbe protracta, Samathraciam in exsilium abijt.

PTOLEMÆVS CERAVNVS A GALLIS CÆSVS.

Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerunt. Quæ non Macedones expiárunt; sed Galli. Qui tum & antè abundanti domi multitudine, sedes novas ferro quærebant. Trecenta erant hominum Millia, velut ver sacrum, quoquoversum è terrâ natali emissa.

Ex ijs portio in Italiâ consederat, quæ & urbem Romam captam incendit.

Et portio Ill[illegible] sin[illegible]us, du[illegible] ran[illegible] [illegible]que situ[illegible] Barbarorum penetravit, & [illegible] Ibi domitis Pannon[illegible]s, per mult[illegible] timis varia bella ge[illegible]runt.

Hortante deind[illegible] [illegible]u[illegible]u, [illegible] Græciam, alij Mace[illegible]oniam petivére. T[illegible] terror Gallici n[illegible]minis [illegible]at, ut etiam [illegible] cessiti, ultrò pacem ingenti pe[illegible]u[illegible]à [illegible]rentur.

Solus rex Macedoniæ Ptolemæus, adven[illegible] Gallorum intrepidus audivit & ce[illegible] [illegible]VNI regis, qui XX. armatorum M[illegible] auxilijs; cum paucis, & incompositi[illegible], [illegible]rum furijs agitatus, occurrit.

Igitur Galli, duce BELGIO, te[illegible]a[illegible] [illegible]num animis, l[illegible]gatos ad Ptolemæum [illegible] cemque offerunt, si emere velit.

Sed Ptolemæus, inter suos b[illegible] pacem petere, gloriatus; Non m[illegible] gatis, q[illegible]m inter amicos, iactavit; *A[illegible] non daturum, nisi Principes suos ipsi obside d[illegible] arma tradiderint.*

Quæ postulata quùm Galli risissent, & p[illegible] consensissent: Macedones victi cædu[illegible] mæus (Κέραυνος scilicet, sive belli [illegible] tis vulneribus saucius capitur: eiusque c[illegible]put [illegible]sum, & lanceâ fixum, totâ acie ad terrorem fertur. Paucos ex Macedonibus [illegible] teri aut capti, aut occisi.

NOVI MACEDONIÆ REGES.

3672.		278.
4. Ptol. Philad. 2. Ant. Soter.		

Gallis totam Macedoniam impunè raptantibus, in summâ reliquorum desperatione, SOSTHENES Macedo, contractâ iuventute, & Gallos victoriâ (ex furore & temeritate Ptolemæi) exsultanteis, compescuit; & Macedoniam ab hostili populatione defendit.

Ob quæ [illegible]rtutis beneficia, quum multi nobiles regnum Macedoniæ adfectarent, ipse obscuro genere ortus, ijs antelatus est. Et rex ab exe[illegible]itu appellatus, non ut regis, sed ut ducis nomen iurare milites voluit; & ad biennium regno potitus est. Euseb. ante SOSTHENEM ponit MELEAGRVM, qui mensibus 2. & ANTIPATRVM, qui 45. diebus regnárint.

BELLVM TARENTINVM.

Tarentini suo adversùs Romanos bello, quod mox consecutum est, totam pæne Italiæ partem, quæ Magna Græcia dicta, Campanos, Apulos, Lucanos, alioque complectuntur, & unà cum ijs, PYRRHVM, clarissimum Græciæ regem, unà veluti ruinâ pariter involverunt; hoc ferè initio.

Ludos forte celebrabant, in maiore urb[illegible]s [illegible] tro, quod portui imminebat, ad prospe[illegible] ris positum. quùm forte L. VALERIVS, classi [illegible] manæ præfectus, litori, quasi sociæ ci[illegible] remigavit.

Tarentini namque, quamvis S[illegible] faverent, cum Romanis tamen, qu[illegible] pertimescerent, [illegible] societ[illegible]tem f[illegible]

Ipsi itaque ma[illegible] [illegible] consilij, in VA[illegible]R[illegible] hostili animo accedentem, insul[illegible]nt; & [illegible] tibus, aquis immergunt.

Aderat, sine morâ, querelam ferens à S[illegible] gatus, L. POSTHVMIVS. Et hic quoque [illegible] obscenam contumeliam violatus, & l[illegible] nestram eiecto respersus, sine [illegible] titur.

Bellum itaque adversus eos dece[illegible]n[illegible]ur [illegible] AIMYLIO, Cos. mandatur.

Dumque is nihilo [illegible]us Tarent[illegible]s ad sanitatem revocar[illegible] c[illegible]natur, *d[illegible] comes, & iuvenum te[illegible]as, sanis co[illegible] occluserant.*

PYRRHI IN ITALIAM TRANSITVS.

3673.	277
1. Pol.	
Ann. Sor.	

PYRRHVS Tarentinis, à quibus, adversùs Corcyræos, anteà adiutus fuerat, auxilij vicem relaturus, & simul invadendæ Italiæ occasionem arripiens, ab ANTIGONO, Demetrij F. naveis, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuò petit. Ab Antiocho Seleuci, pecuniam, quâ ab opibus, quam à militibus erat instructior. A PTOLEMÆO CERAVNO, Macedonum rege, auxilia. quem etiam, filiâ eius in matrimonium acceptâ, vindicem regni sui relinquit.

Itaque iterata Tarentinorum legatione; adiutus etiam Samnitium & Lucanorum precibus, fatigatus; & exemplis maiorum, ALEXANDRI patris & ALEXANDRI Macedonis, ad maiora animum incitatus; Occidentis imperium spe & animo præceperat. & relicto regni custode PTOLEMÆO F. quindecenni; aliisque duobus parvulis, ALEXANDRO & HELENO, in solatia longinquæ expeditionis, abductis, Italiam versus contendit.

Et licet oborta tempestas classis eius maximam partem dispersisset, ac perdidisset; Tarentum tamen delatus nihil de confidentiâ remittit. Pro socio, Dominum se gerens; & graviora Tarentinis onera imponens, quàm illi à Romano victore metuerant.

Eius audito adventu, VALER. LÆVINVS Cos. ut prius cum eo congrederetur, quàm auxilia sociorum convenirent, exercitum in aciem educit. Nec PYRRHVS, licet militum numero inferior, certamini moram fecit.

Apud Heracléam, & Campaniæ fluv. Sirim, pugnatum est. tàm atrociter, ut rex graviter vulneratus, & prolectis insignibus prœlio excedere coactus.

Actum erat, nisi elephanti, converso in spectaculum bello, procurrissent; quorum tum magnitudine deformitate, & insolito odore simul ac stridore consternati Romanorum equi, fugam stragemque late dederunt.

Vicit ergò PYRRHVS; sed ità ut *de se actum fateretur; si rursus eo modo vinceret.*

Huius tamen pugnæ eventum multæ civitates secutæ PYRRHO se tradidere. In cæteris etiam Locri, prodito Romanorum præsidio, defecére.

Ex eâ prædâ PYRRHVS CC. captivos milites Romam gratis remisit, ut cognitâ virtute eius, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interemtos verò cremavit ex ritu patrio.

Neque ipse minus Romanam virtutem, quos adversis in pectore vulneribus, & relictis in vultu morientium minis, occubuisse viderat. Eorumque, in reparando exercitu, festinationem, admiratus; exclamasse traditur; *Facile esse orbis imperium occupare, aut sibi, Romanis militibus; aut se rege, Romanis.*

Et, HERCVLIS planè *sidere se natum*, cui quasi ab Angue Lernæo tot cæsa hostium capita de sanguine suo renascerentur.

LÆVINO namque Cos. recedente, licet in Etruriam usque excurrerit; neque Capuam tamen, neque Neapolim, neque secundi prœlij aleam tentare ausus est, infausta semper auguria prætexens.

Atque adeò missis in urbem legatis, omni modò admisus est, ut in amicitiam reciperetur.

(*Iustin. vult, FABRICIVM, legatum, à Senatu missum, ut de captivis redimendis ageret; pacem cum PYRRHO compositam fuisse. Ad eamq; confirmandam, CYNEAM Romam cum ingentibus donis missum; Neminem cuius domus muneribus corrupta pateret, invenisse. Atque mox, Perorante APPIO CÆCO, pulsos cum muneribus suos legatos. Et CYNEAM, qui dum turbatam pacem renuntiasset, interroganti regi quid de Româ, hostium sede, sentiret, respondisse;* Vrbem, Templum, & Senatum, regum consessum, sibi esse visum.

ALTERA GALLORVM IN GRÆCIAM IRRVPTIO.

3774.	276.
1. Pol.	
4. Ann. Soter.	

Iterum à Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam effuderat auditâ victoriâ suorum, qui Belgio duce Macedonas vicerant; adunatis CL. ped. & XV. equit. Millib. in eamdem Macedoniam irrumpit.

Sed quum ab Atheniensibus, Thermopylarum angusta insidentibus, aditu prohiberetur; viam aliam iniit quam olim EPHIALTES, XERXI, Persarum regi, monstraverat.

Ei itaque agros villasque populanti, occurrit cum instructo Macedonum exercitu SOSTHEN. S. sed pauci à pluribus, trepidi à valentibus, facilè sunt profligati.

Quùm victi itaque Macedones intrà urbium suarum muros se condidissent; Macedonia impunè à Gallis pervastabatur.

Indè, quasi terrena iam spolia sorderent; animos ad Deorum immortalium, quos ipsi salium pro talibus [illegible] berent) templa convertêrunt; non sine scurrilitate; *Locupletes Deos, largiri hominibus egentibus oportere.*

Statim itaque Delphos, in Phocidem, itèr vertêre, *prædam religioni; aurum, offensæ deorum*, præferentes.

Brennus cum in conspectu haberet Templum Pythij Apollinis, positum in monte Parnasso, & rupe undique impendente, quæ in formam theatri recedebat, ubi opulenta regum populorumque munera visebantur. diu deliberasse traditur; confestimne rem adgrederetur; an verò fessis à viâ militibus, noctis spatium ad resumendas vireis daret.

Vt ea res dilationem Delphis dedit; ità, Gallis, vino cæterarumque rerum copiâ, per villas, Bacchantibus; [illegible] finitimorum ad IV. Millia accolæ [illegible] antè permuniita est, quàm Galli ad signa revocarentur.

Postridie Galli, spe prædæ incitati, & hesterno mero saucij, in oppugnationem ruebant.

Delphi, partim saxis, partim armis, scandenteis, è summo montis vertice obruebant.

In[illegible] o partium certamine, Templorum Antistites, cum Vatibus, in primam pugnantium aciem procurrunt; & quasi Dijs antesignanis, reliqui certatim in prœlium prosiliunt.

Mox autem repentino terræ-motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum. & insecuta deinde tempestas, grandine & frigore saucios ex vulneribus absumsit. quorum dolorem quùm dux ipse BRENNVS ferre non posset; pugione vitam finivit.

Alter ex ducibus, cum x. sauciorum M. Græciâ excessit, qui [illegible] bebant, velut prædam [illegible] re, ut pauci ex ijs, vel ten[illegible] pœnam evaserint. [illegible] 4 [illegible] runt, circà By[illegible] condidisse [illegible].)

ANTIGONVS GONATAS MACEDONIÆ REX.

SOSTHENE vel suâ morte defuncto, vel in [illegible] occiso, succedit ANTIGONVS GONATAS, D[illegible] Poliorcetæ F. (qui XXXVI. ann. Macedoniæ [illegible] natus est.) Idque [illegible] Olympiade CXX[illegible].

Is PHILAM uxorem ducturus, ad nuptiarum [illegible] lennia cùm multos alios invitasse; tum [illegible] Philosophum, eiusque discipulum A[illegible] ATHENODORI F. Cil[illegible] gente, & p[illegible] sem, traditur, cuius extant Phœnomena [illegible] Olympiadibus antiquior fuit NICANDRO [illegible] nio, Theriacωr, aliorumque scriptore.

Hoc anno ZONARAS tradit, PYRRHVM a[illegible] SVLPIT. & DEC. Coss. pugnasse qui [illegible] virorum Mil[illegible] victus sit, & sauciatus & [illegible] non amplius v. Mill. desiderasse.

Sulpitius nihilominus, amisso co[illegible] hiberna secedere maluit, quàm vict[illegible] us.

FLOR. ait, anno ab V. C. CDLXXV. d[illegible] pud Asculum, meliore fortunâ, FABR[illegible] ARMYLIO COSS. terrore belluarum iam [illegible] lescere. in quas pila Romani congesserint & [illegible] ceis in turreis vibrârint: & tota hostium [illegible] dentibus ruinis operuerint.

BIBLIOTHECA ALEXANDRINA. LXX.

BIBLIOR. INTERPRETES.

DEMETRIVS Phaleréus, regiæ Bibliothecæ apud Alexandrinos præfectus, dum omnes totius orbis libros colligeret, aut coëmeret. & PTOLEMÆO regi, eius rei studioso, compertum sibi esse diceret; multos esse in Iudæâ gente Libros, *de legibus patrijs*, indigenâ illi linguâ conscriptos, qui cognitione & Bibliothecâ regiâ digni essent, si in Græcum sermonem converterentur:

Rex eius rei procurandæ negotium Pontifici Iudæorum, ELEAZARO, per literas demandavit.

Hac occasione utendum sibi ratus, ARISTÆVS quidam, regi intimus, ad Iudæos, quos Pater Ptolemæus, L[illegible] F. in Ægyptum transtulerat, regno & libertati restituendos, cum Sosibio Tarentino, & Andreâ, regiorum satellitum præfectis, communicatâ, apud regem, caussam eam agere instituit: Et rege tanto dignam, & Deo, omnium hominum opifici [illegible] gratissimam eius generis be[illegible] am commendavit.

Quumque ex [illegible] ille intellexisset esse supra CXX. hominum M[illegible] ia, quibus istiusmodi beneficio opus esset; [illegible], ut quando militi stipendia exsolvissent, pro singulis captivis, qui in Ægypto essent, Centenas-vicenas drachmas a[illegible] merarent.

Et quùm publico edicto non ij solùm [illegible] henderentur, quos Pater, aut eius exercit[illegible] in Syriam aut Phœnicen incursatione, e[illegible] abduxissent; verumetiam, qui vel antè [illegible] steà, in servitutem abstracti fuissent [illegible] bertatis vindicta diceretur plus CD. [illegible] poscere; ne eam quidem summam impe[illegible] gravatus est.

Hoc peracto, DEMETRIVS au[illegible] ad Iudæorum Pontificem scriberet, u[illegible] x singulis Israelitarum Tribubus, aliquo[illegible] iores, patriarum legum & utriusque [illegible] tissimos, mittat: qui Libros ar[illegible] anos, [illegible] tentiæ convenienter, interpretentur, fidel[illegible] explanent.

Misit itaque rex Hierosolymam præter [illegible] immensi pretij & arti[illegible] rabilem vim gemmarum, & pecuniæ, [illegible] ficta, reliquosque Templi Hiero[illegible] erogarentur.

Hæc per eosdem, Aristæum & Andrea[illegible] regi carissimos, cum literis transmissa.

[illegible] netex L[illegible] s pro reg , eiusque [illegible] E, & liberis, victimas immolavit; [illegible] ta pro felici regni eorumdem statu,

[illegible] se è Tribubus seniores , cum Legis [illegible] andandi venere Alexandriam, [illegible] x anniversariâ celebritate recolebat [illegible] s, quâ ANTIGONVS à Patre victus fue-[illegible]

[illegible] spitibus pulcerrima sub ipsâ arce di-[illegible] [illegible] manda; victumque more patrio adpa-[illegible] [illegible] endumque cur vit.

[illegible] Martyr. ut extra omnem turbâ po-[illegible] unus destinatum commoditatis incumbe-[illegible] t procul ab Vrbe stadijs (ubi Pharos pro [illegible] um [illegible] exstructâ exiguas, æquato cum [illegible] numero, cellulas ingressi, & à mutuo [illegible] ti; ut accurata interpretationis ra-[illegible] rum e[illegible] m consensionem, deprehendi [illegible] remotis arbitris, separatim, & per se, [illegible] æ, ex Hebræo, in Græcum, translatio-[illegible] ntra LXXII. dies, absolvérunt.

[illegible] eam vero [illegible] x intellexit, LXX. Viros, [illegible] ten js, sed dictionibus etiam ipsi-[illegible] ; neque à mutuo inter se consen-[illegible] minimum aberrâsse; verùm eadem, & [illegible] em scripsisse: Obstupefactus, & occultâ [illegible] Numinis virtute, interpretationem [illegible] pram, & quasi dictatam ratus; ip-[illegible] omni hon re d gnos , & uti viros [illegible] , Sacrorum Interpretes, & Pro-[illegible] mavit ; multis autem muneribus donatos, in patriam suam redire iussit.

Addit Philo; Eos sincerissimis sensis, cum purissimo Moysis spiritu, concurrisse. & Eius rei causâ, in hodiernum usque diem anniversariam festarum celebritatem in Pharo Insula agitari solitam. ad quam non Iudæi modo, sed & alij quamplurimi, traÿcerent & locum veneraturi, in quo hæc interpretatio primum effulsit; & pro veteri beneficio, ceu recente, gratias Deo acturi.

De eadem Interpretatione, B. Aug. lib. 2. Doct. Christ. *Latinis codicibus, inquit, emendandis, Græci adhibeantur; in quibus LXX. Interpp. quod ad vetus Testamentum attinet, excellit auctoritas qui iam per omnes peritiores Ecclesias tanta præsentiâ Spiritus-sancti interpretati esse dicuntur; ut os unum tot hominum fuerit.*

Etiamsi aliquid aliter in Hebr. exemplaribus invenitur, quam isti posuerint; cedendum esse arbitror divinæ dispensationi, quæ per eos facta est. Ut Libri, quos gens Iudæa cæteris populis, vel religione vel invidiâ. prodere nolebat; credituris per DOMINVM Gentibus, ministra regis PTOLEMÆI potestate, tanto ante proderentur.

Itaq; fieri potest, ut sic illi interpretati sint, quemadmodum congruere gentibus, ille, qui eos regebat, & qui os unum omnibus fecerat, Spiritus-sanctus iudicavit. Hac, & plura, ille.

Rex certè acceptos à DEMETRIO Libros quùm adorâsset, adservari diligenter, & incorruptos manere iussit. (quibusd. in SERAPIDIS Templo.)

(*Hæc acta VII. post Lagidæ mortem anno. Et annis CCXLIX. ante Cleopatræ mortem.*)

TERTIA GALLORVM IN GRÆCIAM IRRVPTIO.

3075. [illegible] Olympiad. 5 Ant. Sotet. | | 275.

ANTIGONO GONATA, pace cum ANTIOCHO [illegible] constitutâ, in Macedoniam revertenti, [illegible] repentè hostis exortus est, Galli, qui à [illegible] NO duce, cum in Græciam proficisceretur, [illegible] gentis tuendos relicti fuerant; ne so-[illegible] viderentur; XV. pedit. & III. equit. M[illegible] rmant. fugansque Getarum Triballo-[illegible] , Macedoniæ imminentes, legatos [illegible] ttunt, qui pacem ei venalem offe-[illegible] re, is castra speculentur.

[illegible] opum & virium suarum, me-[illegible] s iniecturum existimans; eorum a-[illegible] uam ad opimam prædam, magis

[illegible] s, circâ officia militaria, negli-[illegible] ; nocte castra Macedonum adgre-

[illegible] tempestatem præsentiens, signum [illegible] erat, ut omnibus rebus ablatis, in [illegible] a taciti se occultarent.

G[illegible] a non defensoribus modò, sed custodi[illegible] etiam vacua conspicati, & non fugam hostium, sed dolum arbitrati; scrutantes potius, quàm diripientes, castra occupavérunt. Et ablatis, quæ reliqua invenerant, ad littus conversi, dum naveis incautiùs diripiunt; à remigibus, & ab exercitus parte, qui eò cum coniugibus & liberis confugerant; nihil tale metuentes, trucidantur.

Tanta autem cædes Gallorum fuit; ut ANTIGONO pacem, opinio huius victoriæ, non à Gallis tantùm, verumetiam à finitimorum æmulatione, aut feritate, præstiterit.

Quamquam Gallorum, eâ tempestate, tantæ fecunditatis iuventus fuit; ut Asiam omnem quibusdam velut examinibus implerent. Denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu, ulla bella gessérunt; neque pulsi regnis, ad alios, quàm ad Gallos, confugérunt.

Itaque in auxilium à Bithyniæ rege (Strab. Attalicis regibus, quorum terras diu populârant) invocati, regnum cum eo partâ victoriâ divisérunt; eamque regionem GALATIAM, sive GALLOGRÆCIAM, cognominavérunt.

CARTHAGINIENSIVM AD ROMANOS LEGATIO.

Iustin. lib. 18. Intereà, inquit, MAGO, dux Carthaginensium, in auxilium Romm. cum CXX. navibus missus. Senatum adijt. *Ægrè tulisse Carthaginienses, quòd bellum in Italia à peregrino rege paterentur:* eàque de causâ missum se, ut externis auxilijs iuventur.

Gratiæ à Senatu Carthaginiensibus actæ, auxiliaque remissa.

Sed MAGO Punico ingenio, post paucos dies, tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, PYRRHVM adijt, speculaturus consilia eius de Siciliâ, quò cum arcessiri fama erat.

Neque alia Carthaginiensibus promittendi Romanis auxilij caussa fuerat, quàm, ut ne PYRRHVS in Siciliam transire posset; Romano bello in Italiâ implicitus, distineretur.

MEDICI REGIJ PERFIDIA, ROMANORVM CANDOR.

Tum PYRRHI Medicus, NICIAS. (Alij, TIMOCHARIDEM vocant) ad FABRICIVM Cos. venisse traditur; qui venale regis sui caput offerret. sive, si de præmio conveniret, regem venenis necare promitteret.

FABRICIVS (al. Senatus Romanus) hanc perfidiam aversatus, monuit regem; Vt circumspectius ageret, atqu[illegible] a prox[illegible] tutaretur.

Rex populi Rom. laudes at[illegible] captivos[que] omnes [illegible] quos [illegible] hab[illegible]

Dum pacem ni[illegible] minus postu[illegible] Italiâ excedere, quàm de pace age[illegible]

Atque ipse specie obseq[uij], ceu [illegible] petratâ, in Siciliam se edit, spera[illegible] ve[r]us Pœnos pugnaturum, quàm [illegible] sùs Romanos fecisset.

PYRRHVS IN SICILIAM TRANSIT.

Commodùm namque post hæc S[illegible] gati supervenerant tradentes PYRR[illegible] imperium; quæ assiduis Carthag[illegible] vexaretur.

Relicto, itaque, Locris, ALEX[illegible] ciorumque civitatibus valido præsi[illegible] Siciliam exercitum traiecit.

Ipse Syracusas adpulsus, multaru[illegible] tum potitus, rex Siciliæ, sicut & [illegible] labatur.

Quarum rerum felicitate lætus, HELEN[illegible] Siciliæ, velut avitum; (susceptus [illegible] liâ AGATHOCLIS regis, erat) AL[E]XA[illegible] alteri, Italiæ regnum destinabat. Et [illegible] tè secunda prœlia cum Carthagi[illegible] rat.

ROMANI DEFECTORES CASTIGANT

3676. 8. Philad. 6. Ant. Soter.			

Tarentinorum temeritas; & auxiliaris PYRRHI adventus, multos Italiæ populos ad defectionem pertraxerat Romani, PYRRHO iam amoto, defectores prius, quam hostes, castigandos rati; Samnites bel[lo], licet infeliciter, adorti sunt. Crotonem tamen frustrà vi oppugnatam; simulatâ deinde decessione securam, RVFINVS Cos. occupavit.

PTOLEMÆI PHILADELPHI POTENTIA.

PTOL. PHILADELPHVS, licet literarum amantissimus, & in civ[e]s [in]ter[dum] e[x]ternos munificentissimus; falso tamen [c]o[g]nomine φιλάδελφος dictus censeatur: qui duos fratres, ex E[V]RYDICE natos, occiderit. dubium, moresne in [i]js exosus, an conf[...]

Sororem AR[SIN]OEN, non fraterno, sed incesto amore dilexit, & uxorem duxit.

THEOCRITVS [illegible] eius potentiam ita describit; ut dicat [illegible] Ægypto, Phœniciæ, Arabiæ, Syriæ, Libyæ, Æthiopibus, Pamphyliæ, Ciliciæ, Cariæ, Lyciæ & Cycladibus Imperâsse. Vrbes [illegible] possedisse.

B. Hieronymus, ex fide Historicorum [illegible] Dan.) habuisse eum, CC. M. ped[itum] & e[quitum] XX. currus bis Mille; elephantos, qu[os] pr[imus ex] Æthiopiâ eduxerit, CD.

Naveis longas, quæ Liburnæ d[icunt]ur, [illegible] onerarias ad Mill. Auri quoque & arg[enti] [illegible] pondus. Ita ut de Ægypto, singulis [illegible] M. D. CC. argenti talenta acciperet. & [illegible] ti artabas (quæ mensura tres mod[ios] & [illegible] modij partem comprehendit) qu[illegible] cies centena millia.

Cuius tam effrenis potentiæ comes, plerumque [illegible]

SOTADES Poeta, [illegible] luxu perdi[illegible] dicus; quòd regis sui incestum, in [illegible] tis [illegible] re malè periit.

Sub eodem [illegible] mesti[illegible] familiaritate & libe[illegible] læ vit. Pleiades [illegible] Aratus, B[io]n, & quem dix[illegible] Mathematicis, C[illegible]

FRVGALITATIS ROMANÆ EXEMPLVM.

3[illegible]7. | 273.
9. [illegible]
7. Ant. [illegible]oter.

[illegible] grav[illegible] pest[illegible]ia Romæ summàvi in ho[illegible]pe u[illegible] que sævi et; C[illegible]n. RVFINV[illegible] duo[illegible]n[illegible] Consul[illegible]us defunctus, vel pestis amo[illegible]z, [illegible]avi fig[illegible]ndi caussâ, DICTATOR crea[illegible]raditur.

[illegible]s [illegible]co accusatus, (*ô salutarem eâ tem[illegible]ate Romm. pauperiem & frugalitatem!*) quòd decem pondo argenti facti domi haberet. Eamque ob caussam Senatu motus, FABRICIO & PA[illegible]O CENSORIB.

(Eodem tempore videntur Romm. cum Samnitibus, Lucanis & Brutijs, absente PYRRHO, bellum continuâsse: Et FAB. GVRGES de ijsdem triu[illegible]phâsse.)

PYRRHVS E SICILIA IN ITALIAM REDIT.

36[illegible]8. | 272.
[illegible]. [illegible]
8. Ant. Soter.

T[illegible] cum Lucanis & Samnitibus, quùm se [illegible] gr[illegible]is urgueri viderent, PYRRHVM in [illegible]n rev[illegible]can[illegible]; & nu[illegible]ian[illegible]: Romanis resisti non [illegible]e[illegible]tionemque futuram, nisi subveniat.

[illegible] ra[illegible] ambiguo periculo anxius, rutissimum [illegible], [illegible]bus viribus decernere in Si[illegible]liâ; & [illegible]s C[illegible]rthaginiensibus, victorem exercitum [illegible]ansp[illegible]rtare.

[illegible]rio itaque prœlio, cum superior fuisset; [illegible] tamen à Sici[illegible]iâ abiret, pro victo fugere [illegible] propterea S[illegible]cij ab eo defecérunt. & [illegible] Siciliæ, *tàm cito amisit, quam facilè quæ[illegible]* ex sui perturbatione & casu, Romanis tradidére.

Iustin. lib. 25. tradit PYRRHVM, navali prœlio à Pœnis victum, ab ANTIGONO Macedoniæ rege supplementum militum per legatos petijsse; & denuntiâsse; ni mittat, redire se in regnum necesse habere. Incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipso quæsiturum.

Quod ubi negatum legati retrulére; dissimulatis caussis, repentinam finxit profectionem. Socios interim parare bellum iussit. Et arcis Tarentinæ custodiam HELENO F. & amico MILONI tradidit.

S[illegible] nec in Italiâ meliore felicitate usus est. Suprem[illegible] in Lucaniâ pugna fuit, sub Arusinis, quos [illegible]mpis, FABRICIO ÆMILIOQVE Coss. [illegible] cædem, quæ primam illi victoriam [illegible]ecundam parem fecerant; tertiam, Sic illo bis castris exuto, bis saucio, & in Græciam suam trans Mare fugato; non modò pax & quies Romanis parta; sed uno illo Tarentino bello, intrà quadriennium, maxima Italiæ pars in ditionem ab ijs redacta est. Et tanta de opulentissimis gentibus spolia relata; ut victoriam suam Roma nou caperet.

PYRRHVS REDVX GRÆCIAM TVRBAT, ET TANDEM CADIT

36[illegible]9. | 271.
[illegible]. Phil.
9. Ant. Soter.

P[illegible]RHVS in Epirum reversus, ubi novas se [illegible]urum [illegible]opias finx[illegible]rat; st[illegible]tim fineis Ma[illegible]vadit. Ill[illegible] ANTIGONVS cum exer[illegible]; victusque prœlio in fugam ver[illegible].

[illegible]ta victor Macedoniam in deditionem [illegible]r veluti damna amissæ Italiæ S[illegible]liæque, [illegible] Macedoniæ regno, pensâsset; relictum T[illegible]enti filium, & amicum, arcessit.

ANTIGONVS autem cum paucis equitibus, fugæ [illegible]is, amissi regni speculaturus eventum, [illegible]ni am [illegible]cepit: ut indè, conductâ Gal[illegible]rcenariâ manu, bellum repararet.

[illegible]d [illegible]us à PTOLEMAO, PYRRHI Filio, [illegible]. [illegible]n VII. c[illegible]mi[illegible]ibus fugiens, non iam [illegible]erandi regni spem; sed salutis latebras, ac fugæ solitudines captabat.

PYRRHVS igitur in tanto regni fastigio collocatus, iam nec eo, ad quod vouis perveniendum fuerat, con[illegible]entus; Græciæ Asiæque imperium meditatur. Neque illi ex regno m[illegible]or, quàm ex bello voluptas erat. Quem ut nemo, quà tulisset im[illegible]etum, s[illegible]stinere valuit: ita longè melius acquirere imperia, quàm retin[illegible] stud[illegible]e, visus est.

Itaque cùm copias Chersone[illegible]o transposuisset; legationibus Atheniensium, Achæorum, Messeni[illegible]que exceptus est. Et Græcia o[illegible] admiratione nominis eius, simul, & rerum adversus Romanos Pœnosque gestarum gloriâ, attonita, adventum eius exspectabat.

Tarentini tamen, ubi vidérunt se foris à Romanis

manis urgeri; & intùs à præsidio[illegible] peregrinisque militibus gravari; in MILONEM, qui ibi à PYRRHI relictus erat, ut spe subsidij socios in officio fideque contineret, insurgu[illegible] niam ac pacem petun[illegible]

PHILADELPHI CVM ROMANIS SOCIET[illegible]

3680.
12. Phil.
10. Ant. Soter.

PTOL. PHILADELPHVS PYRRHO ut potentior, ita prudentior, Romanorum amicitiam exambit; & legatos Romam mittit; invictæ eorum fortitudini congratulaturus.

Romani vicissim FABIOS, GVRGITEM scilicet, & duos PICTORES cum OGVLNIO, Alexandriam mittunt, ut eum rege societatem iungerent.

Qui non modo humanissimè à rege accepti sunt, sed cum a[illegible]plissimis do[illegible]s dimissi.

(Iustin. lib. 18. addit, Legatis ad cœnam invitatis aureas coronas missas esse; quas illi honoris quidem causâ acceperint, sed posterâ die statuis regis imposuerunt.)

Et illi dona, quæ privatim à rege acceperant, antè, quam ad Senatum legationem referrent, in publicum ærarium rettulerunt. Sed Senatûs populique decreto, eadem ijs, quòd attentam in Dorodociâ maiorum disciplinam observâssent; restituta sunt.

PYRRHI EXITVS.

PYRRHVS verò, dum Spartanos bello lacessit; maiore ibi mulierum quàm virorum, virtute exceptus, PTOLEMÆVM F. & robustissimam exercitûs partem amisit.

Filius in ipsâ oppugnatione, [illegible] usque urbem equo procurreret, [illegible] tudinis interfectus est. Cuius [illegible] latum, dixisse eum ferunt, *A[illegible] quàm timuerit ipse; vel temeritat[illegible] sum esse.*

Repulsus à Spartanis PYRRHVS, Argos [illegible] dum ANTIGONVM, in urbe c[illegible]lum, ex[illegible] natur; & inter confertissimos vi[illegible] eat; saxo de muris ictus, al. tegula, man[illegible] in caput coniectâ) occiditur.

ANTIGONVS, capite hostis ad se d[illegible] mitiùs usus, filium eius HELENVM, cum [illegible] bi deditum, in regnum remisit: eique insepul[illegible] tris ossa in patriam referenda tradidit.

Hic exitus Æacidarum, qui belli quàm sapie[illegible] semper præstitisse existimati.

(Iustin. tamen, neminem ait, non [illegible] tantùm, verumetiam inter illustres vi[illegible] sanctioris, aut iustitiæ probatioris præ[illegible] PYRR[illegible] sum fuisse.

Patriam suam, angustam ignobilemq[illegible] rerum gestarum, & claritate nominis sui, [illegible] illustrem reddidisse.)

SAMNITES CVM ROMANIS PACEM FACIVNT

3681.
13. Phil.
11. Ant. Soter.

SAMNITES, qui cum Romanis per annos circiter LXX. belligerati fuerât; & de quibus Romani XXXI. triumphos egerant, quique per biennium, PYRRHO in societatem adscito; suo magis milite vireis eius auxerant, quàm ipsi eius viribus fuerant defensi; ab eodem deserti, pacem necessariam acceperunt. quibus Lucani & Bruttij in pareis leges accessere.

TARENTINI ROMANIS DEDITI.

Tarentini quoque, comperta PYRRHI morte, quum nec à Romanis pacem impetrare; nec MILONEM, qui arcem obtinebat; & suo, quàm legati nomine imperare mallet, à se amoliri possent; ad Carthaginienseis confugiunt, opemque ab ijs flagitant. Romanorum quidem in speciem [illegible]sijs; at æmulis, quippe qui hostibus, quàm amicis propiores essent.

MILO, qui se tribus simul hostibus im[illegible] tiret (Romanis terrâ; Carthaginiensi[illegible] prementibus) cum PAPIRIO CV[illegible] paciscitur, *Vt sibi cum suis tutò liceat discedere.*

Arce captâ, FABRICIVS, nullo negoti[illegible] C[illegible]ginensibus, uti Romm. federatis, [illegible] lis, potitus est.

FRONT. lib. 4. tradit; PAPIRIVM MI[illegible] pularibus Epirotis, si per illum opido p[illegible] luiem esse pollicitum. Eumque ijs [illegible] ptum, Tarentinis persuasisse; ut se legat[illegible] ce ad consulem mitterent.

A quo quùm plena promissa ex[illegible] lisset, opidanis in securitatem [illegible] custodiam CVRSORI tradid[illegible]

Muris urbis dirutis, armis & nav[illegible] Tarentinis, & libertas, sed pacto tribu[illegible]

RHEGINI AB INFIDO PRÆSIDIO LIBERATI.

3683. 14. Ph[illegible]. 12. Ant. Soter.		268.

RHEGINI, metu Pœnorum simul & PYRRHI, auxilium à Romanis impetraverant. Et milites qui [illegible] præsidiarii, duce DEC. CAMPANO, (à quo Le[gio Cam]pana, dicti) quater Mille, Vrbi fidem diu [serva]runt: civibus summam potestatem penes se [ret]inentibus.

Sed paullo-post fidem Romanæ spei, ob PYRRHI [adv]entum, diffisi; & tum rei opportunitate, tum [urbi]s opulentiâ pellecti, civitatem sociam pessi[me] tractarunt. & civium partim occiderant, [partim] in exilium pepulerant.

[Ita]que non tàm Mamertinorum, popularium [ipsor]um e Campaniâ militum, exemplo permoti; [quam] susceptæ in pari facinore coniurationis par[tici]pes.

[Cam]pani namque, multo-ante, sub AGATHO[CLE] in Sicilia militantes, & urbis Messanæ splendorem opulentiamque admirati simul-atque oblata fuit rei patrandæ opportunitas, violatâ fœderis fide, & impetu in urbem facto; civeis partim eiecerant, partim trucidârant: eorum uxores & liberos, item fortunas & agros, inter se partiti.

Romani licet tantam perfidiam atque immanitatem militum suorum detestarentur; & Rheginorum civium vicem miserati; subsidium tamen, ob superiora bella, ferre non poterant.

Bellis autem, quæ diximus, confectis, missus GENVCIVS Cos. qui Rheginos liberali manu assereret. Vrbem obsessam & captam liberat: & perfidos illos milites, quotquot ex acerrimâ se defendentium pugnâ superarant, ad ccc. Romam e-vestigio mittit. Ij à prætoribus flagris cæsi ac securi percussi sunt: & unà cum urbe, agri Rheginis restituti.

HIERON SICILIÆ REX.

36[8]4. [1]5. Phil. [1]3. Ant. Soter.		266.

[Post] PYRRHI è Siciliâ profectionem, HIERON, [Syracusis] [illegible]râ Magistratus, hoc est, Princeps regni, à S[yracusani]s creatur.

[Cui]us tanta moderatio fuit; ut consentiente [omniu]m Civitatum favore, dux adversùs Car[thaginien]ses primùm, deinde rex crearetur. A[gebat] tum annum circiter XXXVI. & ex eo [temp]ore LIV. annos regnavit.

MONETA ARGENTEA ROMÆ.

C. FABIO Cos. Argentum Romæ signari cœptum, ann. V. antè I. Bellum Punicum. Argenti copia, ex cuiusdam in Samnitibus castelli expugnatione comparata. Ità cum æneis nummis anteà usi essent Romani, argentei denarij tum percuti cœpérunt.

NOVÆ ROMANOR. IN ITALIA COLONIÆ.

3685. 17. Phil. 15. Ant. Soter.		265.

C[o]nditæ à Romanis, sive Coloniæ deductæ; ARIMINVM in Piceno; & BENEVENTVM in [Samni]o. Et suffragij ferendi ius datum Sabinis.

D[o]miti Picentes, qui socij hostium fuerant; & caput gentis ASCVLVM.

[Quum] in acie pugnaturi Picentes & Romani, [essent] exortus terræ-motus utrosque exterruit.

[Sed] Cos. SEMPRONIVS TELLVRI Ædem vovit; & Picenteis superstitione exterritos, quasi vo[ti] compos, debellat.

LEGATIONIS VIOLATÆ POENA.

Legatos ab Apolloniâ Romam, societatis caussâ, missos, Q. FABIVS & Cn. APRONIVS, Ædiles, ortâ contentione, pulsarant.

Id ubi comperit Senatus; continuò eos per feciales legatis tradidit: Quæstoremque cum his, Brundisium usque, ire iussit ne à deditorum cognatis violarentur.

BRVNDI-

BRVNDISINI PORTVS OPPORTVNITAS.

3686.
18. Philad.
16. Ant. Soter. — 264.

Brundisinis, Salleutinis, & Calabris, crimini datum; quòd PYRRHO, quàm Romanis, æquiores fuissent.

Sed quoniam Brundisium tàm commodo Portu instructum erat ut eodem vento illuc adpellere, & inde solvere liceret; tantò avidiùs à Romanis appetitus videtur opportunus ille in Græciam traiectus.

Apolloniates iterum legatos, sed de iniuriâ, misérunt. Q. FAB. Senator, eorum qui A[illegible] niatibus, dedit fuerant, cognatus, leg[illegible] tumeliâ adfecerat.

Senatus, ut Apolloniam, in ipsa Græci[illegible] patentem ad Ionicum Sinum ianuam [illegible] haberent; hunc itidem Senatorem A[illegible] bus dedidit.

Illi, ne litem lite sererent, FABIVM [illegible] mem Romam remisérunt.

VVLSINII SERVILI MALO LIBERATI.

3687.
19. Philad.
17. Ant. Soter. — 263

Vulsinij (quos postremos Italicorum in fide mansisse, tradit Flor.) Etruscorum opulentissimi, & antiquissimi, magnis opibus, mœnibus validis, & rep. optimis legibus constitutâ freti, diu Romanis bello restiterant.

At postquàm specie societatis, Romanis subiecti esse cœpérunt; securitas in delicias desidiamque vertit. Atque ità otio dediti, servos temerè manu mittebant; & per libertos domi forisque omnia administrabant.

Liberti verò dominorum facilitate, & opibus abusi, pro servis, heros, se gerere; & translatâ in se rep. dominari cœpérunt.

Illi itaque sic oppressi Romam mittunt; rogantque, ut Senatus in Æde privatâ sibi detur.

Sed ne sic quidem legatio latuit. Legati domum reversi, cum multis civitatis primoribu[illegible] vis interfecti sunt.

Bellum igitur in servos decretum; q[illegible] an[illegible] sequente à DECIO Cos. confectum est, [illegible] ciso, & indigenis aliò; & XI. Millibus sta[illegible] Romam translatis.

CENSVS ROMÆ HABITVS.

Quùm verò iam clarum Vrbis Romanæ [illegible] men esset; arma tamen extrà Italiam n[illegible] moverant. Vt igitur quæ copiæ Roman[illegible] sent, certò cognosceretur; censu[illegible] & inventa sunt civium capita, CCXC [illegible] & CCXXIV.

ROMANI ITALIÆ DOMINI SICILIÆ INHIANT.

3688.
20. Phil.
18. Ant. Soter. — 262.

Populus Romanus annis propè quingentis (decennio minus) domi luctatus, tum demum caput Italiæ, quam domuisset & subegisset; iam esse cœperat.

Annis CC. qui consequentur; Africam, Europam, Asiam; totum denique penè orbem terrarum bellis victorijsque peragravit.

Et quùm à terra, fretum usque venisset; paulisper substitit. Sed mox opulentam in proximo prædam, Siciliam, quodam modo ab Italiâ suâ revulsam, conspicata; adeo cupiditate eius exarsit; ut quatenus nec mari iungi, nec pontibus posset; armis belloque iungenda, & ad continentem suam revocanda, videretur.

Sed ecce, ultrò ipsis, viam pandentibus [illegible], nec occasio defuit: quùm de Pœnorum [illegible] tentiâ, federata Siciliæ civitas, Messana, [illegible] rerêtur.

Adfectabat enim, ut Romanus, ità Pœ[illegible] Siciliam; & eodem tempore par[illegible] populus votis ac viribus, impenum [illegible] tabat.

Romani itaque, qui Rheginos an[illegible] xeon liberárant; à Mamertinis, [illegible] dicti a C[illegible] Messanenses qui initâ cum m[illegible] bus [illegible] præsidiarijs, conspiratione, suos pariter [illegible] pressisse iudicabantur; pœnas al[illegible] juar[illegible] to t[illegible] re instituerant.

BELLVM SICVLVM ET PVNICVM.

Intereà, Hiero, cum Pœnis coniunctus, Mamertinos obsidebat.

[illegible] sic, alij à Pœnis; alij à Romanis opem [illegible] bant, dum hi Pœnorum perfidiam; [illegible] sceleris sibi conscij, Romanorum iram reformidant. Pœni interim arcem sibi traditam occupârunt.

Opidani nihilo-minus Romam mittunt legatos, qui veniam ante-actorum deprecentur, & opem implorent.

[illegible]5. [illegible] [illegible] Ant. Soter.		265.

[illegible] diu deliberatum; an Mamertinis ferendum [illegible] esset auxilium. Per-ab surdum enim videbatur [illegible] modò & iniquum, perfidos & perduelleis, ul[illegible] immeritos, iuvare. Ei qui cives suos, Rhe[illegible] res, ultimo supplicio adfecissent; Barbaros [illegible] eiusdemque sceleris participes, ab exitio li[illegible].

[illegible] tri alij contendebant; præstabilius esse [illegible] m servari, quàm in HIERONIS, aut [illegible] testatem recidere.

[illegible] esse ferendum, ut Pœnorum potentia, [illegible] a, & Italiæ imminens, (qui non Afri[illegible] modò, & magnam Hispaniæ partem; sed [illegible] iam omneis Sardoi & Tyrrheni Maris, [illegible] ne armis sibi subegissent) hoc prætereà in S[illegible] incrementum accipiat; futurum veluti pontem [illegible] iectum in Italiam. *Vicit itaq; utilitas.*

A[illegible] DIO CAVDICE Cos. Siciliâ decretâ; d[illegible], M. FVLVIVS FLACCVS, Etrusco apud Vulsin[illegible] bello implicatur.

Claudius quidam, Trib. Militum, à Consule [illegible], quùm navicula Messanam traiecisset; & [illegible] (Hierone & Pœnis) de pacis [illegible] ibus frustrà egisset; classe fretum su[illegible] atus; tum vi tempestatis, tum Pœnorum [illegible] iâ, multis amissis navibus, vix Rhegium tenuit.

HANNO quidem Pœnorum Imperator, navibus [illegible] erat, remissis, APPIVM ad com[illegible] cum [illegible] em provocavit:

I[illegible] ver[illegible] am repudiat; & classe refectâ, & [illegible] a freti æstûsque naturâ, in Siciliam tra[illegible].

M[illegible], quùm arcis suæ præfectum ex urbe [illegible], APPIVM ad se vocant; civitatem in [illegible] manus tradituri.

Pœni legatum ad Consulem mittunt; & ut certa die Romani Siciliâ decedant, edicunt.

Quod ubi frustrà fuit; coactis repentè terrâ marique copijs, Messanam artissimè obsident.

Hieron oblatam sibi occasionem ratus, Barbaros, qui Messanam tenebant, è Sicilia expellendi; fœdere cum Carthaginiensibus inito, [illegible] cum copijs alteris, eidem urbi admovit.

At Cos. Romanus, freto per noctem traiecto, Messanam adpulsus, quùm urbem acerrimè un[d]ique premi, & impares se hostibus esse; atque adeò obsidionem turpem non minus sibi, quàm periculosam futuram cerneret; legatis ad utrumque missis, tentandum sibi duxit; *An rebus pace compositis, Mamertinos præsenti belli exitio liberare posset.*

Quod ubi non succedit; copias, instructâ acie, in Hieronem & Syracusanos educit. Victor Romanus hostem, multis cæsis, in castra usque persecutus est. & Cos. spoliatis cæsorum corporibus cum exercitu in urbem se recepit. Hieron verò, peiora metuens, nocte proximâ Syracusas properè contendit.

Postridie Appius, auctis ex Syracusanorum fugâ animis, nihil cunctatus, milites corpora curare iussos primâ luce iterum educit; & consertâ cum Pœnis, diversâ parte castra metatis, manu, partim trucidat, partim in proxima opida recipere se cogit.

Ità duplici hoste solutus, & patentis campi potens; agris undique pervastatis, Syracusas ipsas tandem obsedit.

Hæc fuit prima Romanorum extrà Italiam expeditio; & primi belli Punici initium. Quo neque diuturnius ullum (XXIV. ann.) neque quod maiore adparatu, pluribusve pugnis & facinoribus, magisve vario utrimque eventu, inter duos populos, eâ tempestate legibus suis integros, fortunâ mediocres, & viribus pareis, gestum sit, reperiri facilè possit.

HIERONIS CVM ROMANIS SOCIETAS.

[illegible]90. 2[illegible]l, 30. An. Soter.		260.

[illegible] m adventûs duorum Coss. M. VALERII M[illegible] & M[illegible] SALLÆ M. OTACILII, cum IV. le[illegible] us & auxilijs, pleræque Siciliæ civitates, vel Hieronis infirmitatem despicatæ; vel Pœnorum perfidiam exosæ; ad Romanos defecere.

HIERON quoque tutiorem sibi, & illustriorem cum Romanis, q[illegible] cum Pœn[illegible] rā societatem arbitratus; mittit ad Coss. qui pacem petant.

Quæ ea lege concessa est; *[illegible] captivos omneis rex gratis dimitteret; & centum argenti talenta penderet. & deinceps Syracusani socij atque amici pop. Romani appellarentur.*

Rex ille,

Rex ille, fidus in posterum, auxilijs & commeatibus Romanos duces invit. & ipse, Principū omnium, qui inter Græcos gloriæ aut dominationis cupidi exstitérunt, fortunatissimus; securè & diutissimè, sub eorum tutelâ, regnavit.

Quo in societatem adscito, Romani levius fore in Siciliâ bellum; neque necessarium, copias omneis extrà Italiam mittere arbitrati; duas modò legiones satis superque esse, in maiore uti apparebat, & peregrinâ rerum necessariarum copiâ, duxérunt.

NOVA TYRANNIS IN GRÆCIA, ARATVS VINDEX.

Sicyonij, ut plerique ex Peloponnesijs, statu ARISTOCRATIÆ sublato, perditorum quorumque, qui tyrannidem modò invadere audebant; prædæ erant.

TIMOCLIDAS & CLINIAS, virtute, quàm potentiâ inter civeis suos præstantes, occiso CLEONE tyranno, meliorem reip. constituendæ spem, simul, & quietem dabant. quùm TIMALCIDAS fato suo functus est; & mòx ABANTIDAS PASIÆ F. in CLINIAM, adfinem suum, insurgit. Eoque interfecto, tyrannidem occupat, ann. XIII. CLINIÆ F. septennis, ARATVS, Patris percussores fugiens; & à Sosa, PROPHANTI, patrui sui, viduâ, sed Abantidæ sorore, occultatus; proximâ nocte Argos perductus est; quò multi è Sicyone exsules, aut tyrannidis osores, confugerant.

Ibi liberaliter educatus, & honestis moribus atque artibus imbutus, Princeps evasit, commemorabilis, patriæque vindex.

Sub idem pænè tempus, quùm ab [illegible] RHI, singulæ in Peloponneso v[illegible] tem cum ANTIGONO Gonatâ in[illegible] tuis inter se odijs, in bellum ruer[illegible] quoque urbs ab ARISTOTIMO Prin[illegible] nidem, occupatur.

A quo cum multi, ex primoribus [illegible] res in exsilium acti essent; Æt[illegible] stulantibus, coniuges liberosque e[illegible] ret; primò negavit: posteà, qu[illegible] pr[illegible] ficiscendi ad suos omnibus matronis p[illegible] dit; diemque profectioni constitu[illegible]

Illæ quasi in perpetuum cum viris ex[illegible] carissima quæque auferentes, quum ad [illegible] mul convenissent; omnibus ic[illegible] us [illegible] carcerem recluduntur. Occisis pr[illegible] parvulis liberis, virginibusque ad st[illegible] pru[illegible]

Hic ad tam sævam dominationem att[illegible] nibus, Princeps eorum HELLANICVS, sene[illegible] & [illegible] ris orbus, contractos domum fidissimos am[illegible] rum, in vindictam patriæ hortatur.

Qui dum cunctantur, & deliberandi [illegible] postulant; ille arcessitis servis, fores [illegible] bet; tyrannoque nuntiari: *Mitteret, qui con[illegible] apud se comprehenderet.* Obiectans singulis; [illegible] liberandæ patriæ auctor esse non possit, eius [illegible] tæ ultorem futurum.

Tunc illi ancipiti periculo circumven[illegible] nestiorem viam eligentes; coniurant in [illegible] tyranni.

Atque ità ARISTOTIMVS, quincto pòst [illegible] rannidem occupaverat, mense, oppressus e[illegible].

ANTIOCHVS THEOS III. SYRIÆ REX.

3692.
23. Phil.
1. Ant. Thei.

258.

ANTIOCHO SOTERI, Asiæ & Syriæ regi, cum ann. XIX. regnâsset, succedit cognominis F. ANTIOCHVS, III. Syriæ rex, quem Parasiti Aulici impiâ appellatione, Θεὸν, Deum, nuncupârunt, regnatque ann. XV.

NOVI POENORVM BELLO SICVLO ADPARATVS.

Carthaginienses, ubi HIERONEM hostem sibi factum; & Romanos maiore Siciliæ parte potitos esse viderunt; validioribus sibi copijs opus esse rati; ex adversâ sibi regione, magnam vim Ligurum atque Gallorum, & plerosque ex Hispania milites, in supplementum conscribunt.

Quibus in Siciliam traductis, quòd Agrigentum, urbem ad belli adparatum peropportunam, & adversùs hosteis à fronte munitissimam esse iudicarent; contractis in eamdem undique copijs, & commeatu comportato; illâ, veluti quadam belli arce, adversùs Romanos uti instituérunt.

Consulibus ijs, qui cum HIERONE fœ[illegible] s[illegible] cusserant, L. POSTVMIVS MEGILLVS, & Q. [illegible] LIVS VITVLVS, suffecti, simul atque [illegible] (II. legionibus, & auxilijs) in Sic[illegible] ipsum Agrigentum, quod L. [illegible] Milia, duce Annibale, tenebant; [illegible] eminus oppugnare adgressi sunt.

Et haud longiùs IIX. ab urbe stadi[illegible] castra [illegible] ti, Pœnos mœnibus iam inclusos tenebant.

Illi nihilo minus mi[illegible] tem Romanum p[illegible] stris palantem; & colligendis, adu[illegible] frugibus intentum, conspicati; mag[illegible] à [illegible] stra, pæne vacua; pars in frumentatores, [illegible] viso impetum faciunt.

Romanis saluti fuit disciplinæ m[illegible] a[illegible] tas, apud quos stationem desere[illegible] e[illegible] Quo effectum est, ut ipsi fortissimè re[illegible] reis ex hostibus interfecerint; neque [illegible] quæ iam tantum non discerpebantur [illegible] in ipsa propè mœnia præcipiteis [illegible] peg[illegible] maior apud utrosque in excurre[illegible] e[illegible]

Comm[illegible]

Commeatus, aliaque necessaria, à socijs Romanorum in Erbessum oppidum summo studio congerebantur; ut inde tanquam è foro peterentur, aut in castra inferrentur.

Vrbe tandem, ex quinquemestri obsidione, & quotidianis excursionibus, ad mediam reductâ; millæ sunt ex Africâ recentes ad ANNONEM, alterum in Siciliâ ducem, copiæ cum elephantis.

Is Erbesso, quod rei frumentariæ horreum erat Romanis, per proditionem receptâ; iam obsessores ipse visus in obsidere visus.

Neque Romanis commeatûs, aut auxilij spes ulla adfulgebat; quòd HIERO, ea quæ necessaria erant, sdus suppeditare vix posset: & ipsi crebris Annonianorum excursionibus fatigarentur. Quùm ANNIBAL auxilium, inediæ suæ impatientiùs, consuetis flammæ nocturnæ indicijs & nuntijs, expostulàs, eò ANNONEM adegitsut copijs in aciem eductis, cum Romanis, quibus fames iram, ira fortitudinem acueret, prœlium committeret. & ipse, acceptâ per elephantos suos strage, ab ijsdem repelleretur.

ANNIBAL verò, rebus iam desperatis, dum Romani, & recenti victoria læti, & prælij hesterni laboribus fessi, negligentiùs custodias agunt; commodum expediendæ suorum salutis tempus adesse ratus, nocte intempestâ, cum stipendiarijs, Agrigento egressus, per medias hostium stationes, incolumis evasit.

Romani paullisper fugientium vestigia persecuti, mox portis vi patefactis urbem locupletissimam capiunt & diripiunt.

NICOMEDIÆ CONDITVS.

(Sub id tempus NICOMEDES, Bithyniæ rex, Astaum, veterem urbem, muris ædificijsque ampliatam, de suo nomine Nicomediam appellavit.

CLASSEM NAVALEM ADPARANT ROMANI.

3693. Phil. xxiv. 41. A. Th. | ——— | 257.

Agrigento expugnato, novi Coff. L. VALER. FLACCVS, & T. OTACILIVS CRASSVS, magno militum delectu habito, in Siciliam missi, bellum penè, cum hostibus, maris dominis, æquabant.

Pleræque enim ex Mediterraneis Siciliæ opidis, metu pedestrium copiarum, ad Romanos defecere. & complures maritimæ civitates, ad famam classis adventantis, Carthaginiensibus se dedidere.

Sed quoniam Italia, ob nauticæ rei imperitiam, navalibus è mari incursationibus obnoxia; Africa verò, ab istiusmodi bellorum periculis expers esse videretur. quod Carthaginienses peritissimi, maris Mediterranei imperio fruerentur: Romani tunc primùm & naves cum idoneis instrumentis conficere, & navalis pugnæ periculum facere instituerunt.

3694. 25. Phil. 111. Ant. Th. | ——— | 256.

Ipsa velocitas classis comparatæ, quoddam quasi futuræ victoriæ auspicium fuisse censeatur. Intra enim LX diem, quàm cæsa silva fuerat, CLX. navium classis in anchoris stetit. Et pauciorum dierum intervallo, milites ad remigium imaginarium, subsellijs in arena seriatim dispositis, exercitati, & omnimodam navigandi artem educti, verum in undis periti sue periculum facere ausi sunt.

CN. CORNEL. SCIPIO ASINA Cos. classi novæ præfectus, dato Navarchis suis mandato, ut cum omnibus navibus, ubi perfectæ essent; ad fretum venirent; ipse cum XVII. Messanam contendit. Vbi rebus, quæ ad classem usui essent, paratis, aliquantò celeriùs, quàm necesse erat, cum totidem, quot dixi, navibus in Liparas navigavit.

ANNIBAL, Carthaginiensium dux, qui Panhormi cum classe erat, BOODEM Senatorem, cum XX. navibus eodem transmisit. qui navibus Romanorum in portûs angustias conclusis, & multitudine in continentem fugiente; Consulem inopinato malo (Flor. simulato colloquio evocatum) & Punicâ perfidiâ circumventum, & ultrò se dedentem, ad ANNIBALEM abduxit.

Is cognito, reliquam Romanorum classem, secundùm Italiæ littora navigare, & haud procul à Siciliâ abesse; delectis L. navibus, eodem, quasi ad spectaculum novę classis, non ad prœlium, contendit.

Sed contrario cursu delatus, in classem Romanam, bene instructam, de-inopinatò delapsus, subitâque vi oppressus; compluribus navium amissis, ipse præter spem suam, cum paucis salvus effugit.

C. DVILLIVS NEP. alter Cos. pedestres copias, quibus præerat, Tribunis militum relinquens; in Mylasiam regionem, quam Pœni populabantur, cum classe profectus est.

Hostes detorquere remos, & ludificari fugâ rostra anteà soliti, quùm suas celeres volucresque naves à gravibus tardisque Romanorum comprehendi, & manibus ferreis, uncis, alijsque machinis (quę novo CORVORVM nomine tum indigetabantur) simul colligari; & certamen, quasi pedestre, in solido decerni viderunt; primò territi; deinde Romanis in sua navigia per machinas irrumpentibus, promiscuè caesi;

cæsi; alij sese dediderunt; alij in fugam versi sunt.

Dux ipse, septiremi, quæ PYRRHI olim fuerat; alijsque quinquaginta amissis, in scapham prosiliens, vix evasit.

Romani deinde Segestam periclitantem, hostium obsidione liberant; & urbem Macellam expugnant.

Ab hoc prælio AMILCAR, pedestrium in Sicilià copiarum dux, qui ad Panhormum sessitabat: audito socios à Romanis, vel ob æmulationem, vel ob iniquiorem prædæ distributionem, dissidére; & illos seorsim, inter Propum & Thermas, castra fixisse; eos ex improviso adortus, ad IV. hominum M. cecidit.

ANNIBAL cum reliquijs navium Carthaginem reversus; & paullo-pòst cum novà classe, & claris aliquot Trierarchis, in Sardiniam missus in portu quodam à Romanis conclusus, omnem ferè classem amisit. Atque adeò ex hostium manibus rerùm elapsus, mox a Carthaginiensibus captus, pro familiari Pœnorum in suos duces sævitiâ, cruci adfixus est.

DVILLII TRIVMPHVS NAVALIS, &c.

3695. xxvi. Phil. iv. Ant. Th. —— 255.

DVILLIVS itaque primus, inter Romanos duces, navalis victoriæ duxit triumphum. Eamque ób eaussam ei perpetuus quoque honos habitus est; ut redeunti à cœnâ funalia prælucerent, & tibiæ præcinerent. (Tacit. l. 2. Iano Templum, apud Forum Olitorium, ab eo exstructum: Et Plin. l. 34. columnam ibidem posuisse, cuius tituli nunc quoque exstent fragmenta.)

L. CORNEL. SCIPIO, collega Q. AQVILII FLORI, in Consulatu, in Sardiniâ & Corsicâ, eodem anno adversus ANNONEM POENORVM ducem, feliciter pugnavit. (Flor. Caralæ urbis excidio inc. Laster, ruit) Et ipsum ANNONEM, in Olbiæ oppugnatione cæsum, amplo funere extulit.

AMILCARI verò, alteri Pœnorum duci qui totam Siciliam brevi subacturus videbatur, alter Cos. FLORVS obstitit. Ambo itaque Coss. de Pœnis triumphárunt. (Polybius tamen nihil sanè memoriâ dignum in Siciliâ ab ijs gestum esse tradit.)

3696. xxvii. Phil. v. Ant. Th. —— 254.

Coss. A. ATILIVS CALATINVS, & C. SVLPITIVS PATERCVLVS, ad Panhormum (ubi Carthaginiensium copiæ tum hibernabant) exercitū admovére.

Sed hoste pugnæ copiam non faciente, Hippanam, Mysistratum, Camarinam, Ennam, (al. Ætnam) aliaque opida, Pœnis eripiunt. Flor. Drepano, Panhormo, Eryce, Lilybæo, omnia ferè Pœnorum præsidia detraxére.

Trepidarum circa Camarinensium saltum, sed eximià virtute CALPVRNII FLAMMÆ, Trib. milit. evasum est. Qui lectâ ccc. manu, infestum & insessum ab hostibus tumulum occupavit: adeoque moratus hosteis, dum exercitus omnis evaderet: & ipse tantę expeditioni superfuit. (A. gell. l. 3. c. 7. Q. CEDITIVM appellat, & CD. milites ambuit.)

3697. xxviii. Phil. vi. Ant. Th. —— 253.

C. ATILIVS Cos. II. CNEI CORNELII BLASII collega, classi Romanæ præfectus, quùm apud Thyndaritanos stationem haberet; & classem Punicam, haud longè à litore temerè præter-navigantem, conspicaretur; mandato ducibus dato, ut se quàm-celerrimè consequantur, cum x. tantùm navibus in altum enavigans, à Pœnis, rei quoque gerendæ intentis, circumventus est. pleræque naves submersæ. & vix prætoria vi remorum evasit.

Interea Romani, cum cæterâ classe Pœnis obvij, naveis ex ijs x. onustas capiunt; IIX. mari demergunt, reliquæ in Liparęas Insulas perfugere.

Ex ancipiti hâc pugna, utrique multò ardentiùs ad maritimi belli adparatum animos adiecére.

3698. 29. Phil. vii. Ant. Th. —— 252.

Romani quidem Coss. L. MANLIO VVLSONE LONGO, & M. ATTILIO REGVLO, (qui Q. CEDITIO, in Consulatu defuncto, erat substitutus) cum cccxxx. longis, rostratilque navibus ex quibus

quibus singulæ tricenis remigibus, & centenis ac vicenis propugnatoribus erant instructæ; hoc est, CXL. ferè hominum millibus) Messanam conveniunt.

Inde, superato Pachyni promontorio, Eenomon enavigant, ubi pedestres copiæ classem præstolabantur. Hinc, toto impetu in Africam trajicere constituerant.

Carthaginienses verò, qui cum CCCL. rostratis Lilybæi primò, & deinde ad Heracleam-Minoam constiterant; quod prospicerent facilem Romanis in Libyam fore descensum: & hostibus semel in continentem ingressis, imbelleis infidosque, in agris, populos facilè a se defecturos; navali protinus prœlio cum Romanis decertare, eosque transitu prohibere decernunt.

Quadripartitis utrâque in classe copijs, hinc ANNONE & AMILCARE Pœnorum ducibus: illinc duobus Romm. Coss. atrox fuit prœlium. Et Carthaginienses quidem, celeritate & nauticâ ludificandi arte longè præstabant; Romani verò, robore militum ac virtute; & Corvorum, quibus naves inter se colligabantur, industriâ haud inferiores.

Tandem AMILCAR primus, post longum & triplex certamen, cum suis in fugam se dedit. Deinde, ANNONEM, qui Triarios, & Hippagones acerrimè opprimebat; Cos. ATTILIVS, cum integris secundæ classis navibus, suppetias suis, summo in discrimine versantibus, accurrens, naveis in altum subducere & fugere coëgit.

Postremò, Coss. ambo, diverso licet itinere, reliquos Carthaginienseis, qui circa littus tertiam Romanorum classem gnaviter oppugnabant, de-repente, à fronte simul & à tergo, circumveniunt: & circiter LXIV. naveis unà cum viris intercipiunt. Ex Romanis XXIV. & ex Punicis ampliùs XXX. naveis perijsse traduntur.

Coss. victores institutâ in Libyam navigatione, ad arcem Mercurij, quæ quasi prima Punico littore specula in mare procurrit, & Siciliam spectat) haud procul ab urbe Aspide (al. Clupeâ, expositis in terram copijs, naveis subducunt, easque vallo & fossâ diligenter muniunt.

Et urbe, quam dixi, expugnatâ; omnibusque copijs, in agrum Carthaginiensem adductis, impetum in provinciam faciunt; prædam pecorum ingentem, & ad XX. captivorum M. ad naveis perducunt.

Interea adlato Româ Senatûs mandato, ut unus è duobus Coss. in Africâ, cum idoneâ copiarum parte, maneret; alter cum classe Romam reverteretur; M. ATTILIVS REG. cum XL. navibus, & XV. pedit. millib. equitibusque D. remansit: Manlius verò cum reliquo exercitu, & captivorum multitudine, ex Africâ solvens, in Siciliam primò, mòx Romam incolumis pervenit.

Carthaginienses AMILCAREM ex Heracleâ arcessitum, & V. pedit. M. cum equitibus D. adducentem, tertium universi exercitûs ducem, ASDRVBALI, ANNONIS F. & BOSTARO, a se recèns creatis, adjungunt.

Quumque illi Adim urbem ab ATTILIO obsideri cognovissent; ad eam liberandam cum omnibus copijs profecti, & in colle sibi opportuno castrametati; omnem victoriæ spem in equitatu atque elephantis collocârant.

Verùm Romani ad avertendum belluarum, quæ in præruptomonte prorsus ad bellum inutiles esse censebantur; impetum; ex utroque latere montem cinxêre.

Et licèt Romanæ legiones, à mercenarijs, qui è superiore loco egregiè dimicabant, referre aliquantulum pedem cogerentur; quùm tamen reliqui, superato alterâ ex parte monte, adparerent; Carthaginienses per abrupta, castris derelictis, præcipites aufugêre. & belluæ cum equitibus in plana delapsæ tutò omnes evasêre.

Romani castris potiti, & omnia impunè depopulati, Tunetem quoque expugnant.

Eâque occasione usi Numidæ, gens vaga & rapax, Pœnos hostiliter invadunt; & maiore quàm Romani, clade adficiunt. Rusticis in urbem Carthaginem compulsis, fames & mœror, & perturbatio universè sunt consecuta.

ATTILIVS Cos. quùm urbem tot malis oppressam brevi in potestatem ipsius venturam non dubitaret; veritus tamen ne novus Imperator, qui propediem Româ in Africam venturus credebatur, rerum à se egregiè gestarum laudem interverteret, aut delibaret; de fœdere cum Carthaginiensibus agere cœpit.

Sed quùm legati, principes civitatis, ad eum venissent; acerbitatem eorum, quæ sibi, ceu ad extremum victis, à Consule imperabantur, æquis animis audire aut ferre non potuerunt.

Et responsum, ut nimis superbum, detestati, suorum civium animis non modò indignationem, sed audaciam etiam, ex salutis desperatione, iniecêrunt.

Et redierat sub idem tempus quidam ex ijs, qui iussu Senatûs populique Carthaginiensis, in Græciam missi, militem ibi mercenarium conscripserant: & unà cum ijs XANTHIPPVM quemdam Lacedæmonium, virum rei militaris peritissimum, adduxerant. Erantque in exercitu eorum plus XII. pedit. & IV. equitum M. & C. elephanti.

ATTILII REGVLI CASVS.

XANTHIPPVS verò, qui errores à ducibus Pœnis, proximis prœlijs, præ imperitiâ, admissos palam exposuisset; tantùm fidei apud contérritos, & ultima metuenteis, Pœnos, invenit, ut summæ rei bellicæ & castrensis præficeretur,

Is mox restitutâ in melius militiæ disciplinâ; & compertâ militum, sub peregrini ducis imperio, alacritate; prœlio cum Romanis decernere ausus; legiones, quæ hactenus invictæ videbantur, partim equitatu circumfuso, partim concitato elephantorum impetu, profligavit.

Magnâque strage editâ, ut vix bis mille Aspidem salvi evaserint; Cos. REGVLVM, qui nuper Pœnis tam insolèter inequitârat, cum D. è fugâ, intercepit.

Ipse, REGVLO in catenas coniecto, in Græciam ilicò navigavit.

NOVA IN GRÆCIA BELLA.

Iust. l. 24. Paucis antè annis pleræque Græciæ civitates, velut datâ ex regum ANTIOCHI THEI, & ANTIGONI GONATÆ, dissidijs, occasione; ducibus

Spartanis, ad spem libertatis erectæ, missis invicem legatis, per quos in societatis federa coirent; in bellum proruperant.

Et ne cum ANTIGONO, sub cuius regno erant, bellum cepisse viderentur; socios eius Ætolos adgressi erant. caussati, Cyrrhæum campum, qui Græciæ consensu APOLLINI sacratus esset, per vim ab ijs occupari.

Huic bello delectus AREAS, (Acrotati F. Cleomenis Nep. eius, qui postquam ann. XLIV. regnásset, circa Corinthum pugnans occubuit) urbeis & sata in ijs campis posita, depopulatur, aut incendit.

Quod è montibus Ætolorum pastores, conspicati, & ad D. congregati, hosteis palanteis, & de numero incertos, consectantur; & ad IX. mill. trucidatis, prædones in fugam vertunt.

GALLORVM IN MACEDONIA CLADES.

Nec multo-pòst ANTIGONVS, dum multiplici bello Spartanorum & sociorum premeretur; novusque illi hostis, è Gallo-Græciâ exercitus, adfluxisset; in speciem castrorum parvâ manu adversus cæteros relictâ, contra Gallos totis viribus proficiscitur.

Galli in prœlium procincti, quùm caestis hostiarum, quas in auspicia pugnæ ceciderant; magna cędes interitusq́ue omnium prædiceretur: in furorem versi, coniuges & liberos suos trucidant: & adhuc ex recenti suorum cæde cruenti, in prœlium ruunt.

Sed tantâ strage & occidione cęsi sunt; ut pariter cum hominibus, Dij, consensisse in exitium parricidarum censerentur.

FORTVNÆ LVDVS IN MACEDONIA.

Post huius pugnę eventum Spartani & socij, victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Et ANTIGONVS statim Atheniensibus bellum infert.

In quo cum occupatus esset; ALEXANDER interim Epiri rex, ulcisci mortem patris PYRRHI cupiens, fineis Macedonię depopulatur.

Adversus quem cum reversus à Gręciâ ANTIGONVS esset; transitione militum destitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit.

Eius autem F. DEMETRIVS, puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non modò amissam Macedoniam recipit; verum-etiam Epiri regno ALEXANDRVM spoliat.

ALEXANDER verò, quùm exsul ad Acarnanas confugisset; non minore Epirotarum desiderio quàm sociorum auxilio, in regnum restituitur. FORTVNÆ LVDVS.

INVSITATVM DRACONIS MONSTRVM.

Dum in Africâ pugnabat ATTILIVS REG. castris ad Bagradam positis, prœlium grande, atque acre fecisse traditur (Agell. l. 6. c. 3.) adversus serpentem unum, inusitatæ magnitudinis, illis in locis stabulantem; cumque magnâ totius exercitûs consternatione, ballistis atque catapultis diu oppugnatum. Eiusque interfecti corium, longum pedes CXX. Romam misisse. quod ibi aliquam-diu cunctis miraculo fuerit.

PONTIFICES APVD IVDÆOS.

3699. XXX. Phil. IIX. Ant. Th. | —— | 251.

(Apud Iudæos, post excessum ELEAZARI, MANASSES, eius patruus; & eo defuncto, ONIAS, SIMONIS IVSTI, (qui ELEAZARI frater fuit) F. pontificatum adsumserunt.)

NOVVS VTRIMQVE CLASSIVM ADPARATVS.

Romani, cognito profligatum in Africâ exercitum, captumque esse consulem, & reliquas copias in Aspide obsideri; magnam denuò classem comparabant. Pœni verò, propugnantium ibi Romanorum virtute, & animorum magnitudine fracti, urbis, quam dixi, obsidionem solverant. sed novæ ex Italiâ classis rumore permoti, CC. naveis armárunt. Romanos ab Africæ aditu prohibituri.

M. AIMILIVS PAVLLVS SER. & FVL. PÆTINVS NOBILIOR, Coss. cum CCCL. navibus ineunte Vere traijcere in Africam iussi, quùm haud longè à MERCVRII promontorio(al. Clupeâ) abessent; in speculatricem Carthaginiensium classem inciderunt. Et facto de-repente in eam impetu, CXIV. ex eis naveis, cum vectoribus cepére.

Directoque inde ad Aspidem cursu, & reliquis militum in naveis impositis; Siciliam repetunt.

Moniti à nautis, tempestatem, inter Orionis & Canis exortum, nequaquam navigationi esse commodam; & littus Siciliæ, quod Africam spectat, opidò importuosum. quare aut quiescendum, aut sine morâ & recto itinere in Italiam properandum.

Illi victoriæ Siculis ostentandæ studio, littus id temerè prætervecti, in ipso propemodum Camarinę portu, à tam atroci procellâ excepti sunt; ut ex CCCLXIV. solæ LXXX. naves à tempestate incolumes superfuerint: & Consules, suam ex rebus antè gestis gloriam, naufragij turpitudine fœdárint.

Pœni eo hostium casu læti, ASDRVBALEM cum omni veterano exercitu, & novis ex Heracleâ militibus, ac CXL. elephantis, in Siciliam amandant. & classem

classem cc. navium parant. Quibus copijs ad Lilybæum tutò expositis, Asdrubal socias Romanorum urbeis infestare cœpit.

Romani cedere malis nescij, novam quoque ccxx navium classem exædificant; tantâ celeritate, ut intra trium mensium spatium omnes perfectæ, & in mare sint deductæ.

3700. 31. Phil. ix. Ant. Th. — 250.

CN. CORNELIVS SCIPIO ASINA, & A. ATILIVS COLLATINVS, II. Coss. cum eâ, quam dixi, classe, & cum reliquis Lxxx. navibus, in Siciliam invecti; Panhormum, in eâ Insulâ urbium principem, partim vi, partim deditione expugnârunt: & relicto inibi præsidio, Romam mox reverterunt.

3701. xxxii. Phil. x. Ant. Th. — 249.

Coss. CN. SERVILIVS COEPIO, & C. SEMPRONIVS BLÆSVS, è Siciliâ Africam adorti, dum varia subinde littora tentant; præ locorum imperitiâ, iuxta Lotophagorum Insulam, quæ Meninx dicta, in Syrteis impegêre. Ex quibus reciprocantis quidem undæ beneficio, sed non nisi iacturâ factâ, præter spem, sese expediêrunt.

Panhormum reversi, & inde in Italiam redeuntes, ex repentinâ tempestate iterum naufragium fecêrunt. amissisque CL. navibus, reliqui vix sospites evasêre.

Ita subacta ad tempus Romani populi contumacia, à marinis expeditionibus destitit. qui terrâ se quàm mari feliciùs utriusque acturos, & sui imperij maiestatem tutaturos, prævidêrent.

3702. xxxiii. Phil. xi. Ant. Th. — 248.

C. AVRELIVS COTTA, & P. SERVILIVS GEMIN. Coss. metu naufragiorum, à classe amparati, maris imperio Pœnis cedentes, ne terrâ quidem cum illis, hoc anno, pugnare ausi sunt; metu elephantorum, quos ante quadriennium victoriæ caussam dedisse & peditum ingentem numerum obtrivisse sciebant.

Itaque castra non nisi vi. aut vii. stadijs prope hostes facere; nec æquis se campis committere ausi, Thermam & Liparas obsedere.

SEVERITAS CENSORIA.

Eodem anno, M. VALER. MAXIMVS, & P. SEMPRONIVS SOPHVS, Censores lustrum xxxvii. condiderunt. Censa sunt Romanorum civium capitum ccxcii. mill. & dcccxcvii.

Iîs, CD. iuvenes equites, quia in Siciliâ ad munitionum opus ire iussi, facere id neglexerant; equis publicis spoliatos, in numerum ærariorum rettulêrunt.

Id COTTA apud Censores questus effecit. Idemque P. VALERIVM, sanguine sibi iunctum, nobilem Tribun. militum, quem obsidioni Liparitanæ, ad auspicia repetenda Messanam transiturus, præfecerat; virgis cæsum, militiæ munere inter pedites fungi coêgit; quod eius culpâ ager incensus, & pænè castra capta fuerant.

3703. xxxiv. Phil. xii. Ant. Th. — 247.

L. CÆCIL. METELLVS, & CN. FVRIVS PACILVS, in Siciliam advecti, (quibus Lx. dumtaxat naves, idque comportandi frumenti caussâ, datæ fuissent) ne hoc quidem anno acie cum Pœnis congredi audebant; rati sat benè secum agi, si parta tuerentur.

Rebus itaque in Siciliâ compositis, FVRIVS cum parte copiarum, in Italiam redierat; & CÆCILIVS Panhormi stativa habebat.

ASDRVBAL, cui perspecta erat Romanorum timiditas, & paucitas; Lilybæo profectus, ut maturas in sociorum agris fruges incenderet, & hostem irritatum ad pugnam provocaret; Panhormum versus copias ducit.

CÆCILIVS, metu adsimulato, opidi mœnibus se continet; & fruges corrumpi patitur. se non commoturus, donec hostem, ad flumen, quod in propinquo erat, cum elephantis, traijciendum pellexisset.

Quod ut est adsecutus; expeditos complureis ex opido exire, & hostem irritare iubet. Alios agilitate præstanteis, pro mœnibus supra aggerem disponit, ut adversus elephantos, ubi propius accessissent; telis ac verutis eminus pugnent. Ipse cum signis militaribus, ad portam, quæ lævum hostium spectabat, constituit, tempori erupturus.

Belluæ primò terribiles, postquam undique se telis transfigi sensêrunt; neque ultra aggerem progredi possent; in fugam ac furorem versæ, deiectis rectoribus, in suos ruunt, agmina proturbant, & magnam proculcatorum stragem faciunt,

Consul eductis repentè copijs, fugientes turbatosque persequens, facilè profligat.

Ad xx. Carthaginiensium mill. cæsa, & elephantis xxvi. interfecti: civ. capti traduntur. Qui in Italiam transducti argumentum ingentis victoriæ & maximum populo spectaculum præbuerint; & sui contemtum in posterum Romanis cum audaciâ ingenerârint.

Asdrubal, qui cum paucis Lilybæum profugerat, absens capite à Pœnis damnatus est.

REGVLI FIDES, ET SVPPLICIVM.

Hoc eodem anno victi Pœni, M. Regulum, captivum, Romam de pace, aut de captivis commutandis, misérunt; quùm priùs iurâsset se rediturum. Qui primùm ut venit, captivos reddendos non esse in Senatu censuit. Deinde, quùm retineretur à propinquis & ab amicis; ad supplicium, quod gravissimum pòst tulit, insomniâ necatus) redire maluit, quàm fidem hosti datam fallere.

Tuditanus apud Agell. l. 6. c. 4. Id quoque addidisse ait; Venenum sibi Carthaginienses dedisse, non præsentaneum; sed eiusmodi, quod mortem in diem proferret. eo consilio, ut viveret quidem tantisper, quoad fieret captivorum permutatio; pòst autem grassante sensim veneno, cot tabesceret.

Vbi Romæ agnitum est Reguli supplicium; nobilissimi Pœnorum captivi, liberis Reguli à Senatu dediti; & ab ijs in armario, muricibus præfixo, destituti, eodemque insomniæ malo cruciati interierunt.

MAGAS CYRENÆOR. REX; EIVSQVE SVCCESSORES.

3734. xxxv. Phil. xiii. Ant. Th. | 246.

Ptolemæo Philadelpho frater erat uterinus, ex Berenice matre, quam olim Antipater, cum Evrydice filiâ, Ptolemæi Lagidæ sponsâ, in Ægyptum amandârat; sed Philippo quodam Macedone, ignobili & plebeio, progenitus; Magas (al. Agas) nomine.

Huic, Berenice mater, Cyrenæorum regimen commisit. Quo ad faciendam à Ptolemæo defectionem impulsos, quùm ille adversus Ægyptum iam nunc educeret, cognitâ in itinere Marmatidarum à seipso defectione, Cyrenen redijt.

Is postea Apamen, Antiochi filiam, Selevci neptem, in uxorem duxit: & Antiochum socerum ad bellum Ptolemæo fratri faciendum instigavit, de quo suprà.

Idem paullò ante decessum, Beronicen, unicam filiam, ad finienda cum fratre Ptolemæo certamina, filio eius, qui Evergetes dictus, desponderat. Sed post mortem regis, mater virginis, Arsinoe, ut invitâ se contractum matrimonium solveretur; misit, qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium, fratrem regis Antiochi Gonatæ, à Macedoniâ arcesserent; qui & ipse ex filiâ Ptolemæi procreatus erat.

Neque Demetrius moram fecit: & Cyrenas advectus, fiduciâ pulcritudinis, quâ nimis placere socrui cœperat, statim à principio superbus, regiæ familiæ militibusque impotens erat: studiumque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res suspecta primò virgini; dein popularibus militibusque invisa fuit.

Itaque versis omnium in Ptolemæi filium animis, insidiæ Demetrio comparantur. Eique, cum in lectum socrûs concessisset, percussores immissi sunt.

Sed Arsinoe, auditâ voce filiæ, ad fores stantis, & præcipientis, ut matri parceretur; adulterum paullisper corpore suo protexit.

Illo autem interfecto, Beronice, & stupra matris, salvâ pietate, ulta est; & in matrimonio sortiendo, iudicium patris sequuta.

POPVLORVM IN ORIENTE DEFECTIO. PARTHORVM INITIA.

Ex Antiochi & Selevci fratrum, Selevci Nicanoris nepotum, discordia, Parthis, in Oriente, defectionis impunitas data est. Qui ippe dum fratres invicem illi eripere regnum contendunt; persequi defectores omiserunt.

Et eodem ferè tempore Theodotus, mille in Bactrianis urbium præfectus, defecit; regemque se appellari iussit.

Idem exemplum secuti & alij ad Orientem, sive trans Euphratem siti, populi, à Macedonibus desciverunt.

Parthi, Scytharum, vel ipso vocabulo, exsules fuére: & Assyriorum Medorumque temporibus, inter Orientis populos obscuri. Et imperio Orientis, à Medis ad Persas translato, præda victorum; postremò Macedonibus, triumphato Oriente, servierunt.

Administratio gentis, post defectionem imperij Macedonici, sub regibus fuit. quamquam exercitum non, ut aliæ gentes, liberorum, sed maiorem partem servorum haberent. quorum vulgus, nulli manu mittendi potestate permissa, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies cresceret. quique non minùs, quàm liberi pariter curarentur, & equitare ac iaculari industriè docerentur.

Post mortem Alexandri, quùm inter successores eius, Orientis regna dividerentur; nullo Macedonum dignante, Parthorum imperium Stasanori, externo socio, traditum est.

Hi postea, diductis Macedonibus in bellum civile, cum cæteris superioris Asiæ populis, Evmenem secuti, eo victo, ad Antigonum transiere.

Post

Post hunc à NICATORE SELEVCO, ac mox ab ANTIOCHO & successoribus eius possessi. à cuius nepote, SELEVCO, primùm defecêre. his, quos hoc anno belli Punici XIV.) nominabimus Coss. *Vide insr. ad ann. O. C. 3718.*

BELLVM CVM POENIS IN SICILIA.

C. ATTILIVS REG. (MARCI captivi frater) & L. MANLIVS VVLSO. II. Coss. melioris in posterû spei pleni, & non elephantorum modò, sed maris etiam metu deposito; cc. navium classe in Siciliam delati, quùm Pœnis eâ in Insulâ nihil, præter Lilybæum & Drepanum, superesset; ijsque expugnatis ipsi in Africam transferre bellum constituissent; Lilybæum sibi priùs obsidione urgendam decreverunt. quæ in promontorio cognomini, sita est, mœnibus fossisque & stagnis, quà in portum iter est, munitissima.

SICILIÆ DESCRIPTIO.

Siciliæ namque omnis figura triquetra est, & inde TRINACRIA dicta. & quot eius anguli, totidem ad extremum promontoria.

Ex his, quod in meridiem vergit, & pelago Siculo alluitur; Pachynum dicitur.

Quod Septemtriones spectat, partemque portûs occiduam terminat; neque amphiùs MD. passibus ab Italiâ distat; Pelorum.

Tertium, Africæ & ipsi Carthagini, ab Occasu hiberno, obversum; quod ab eiusdem Africæ littoribus circiter c. M. & XXVII. passibus abest, & Sardoum pelagus à Siculo dispescit; Lilybæum est.

Cuius cognominem urbem Pœni omni studio tueri constituerant, eamque, præter urbanam multitudinem, x. peregrinorum militum M. duce HIMILCONE, tuebantur.

Magnâ itaque utrinque contentione, ea oppugnata & defensa est: & multa ab utrisque facinora, temeritati, quàm audaciæ propiora, ibi perpetrata. proditiones Gallorum, qui sub Pœnis militabant, detectæ.

ANNIBAL, AMILCARIS F. à Carthaginiensibus, de obsessorum salute solicitis, cum L. navibus, quæ x. hominum M. veherent, missus, & subsidio ire iussus, ab Ægatis Insulis in portum passis velis, hoste frustrà deterrente, nec congredi auso, invectus, incolumes copias Lilybæi exponit.

Et HIMILCO ea supplementi accessione excitatus, in machinarum turriumque, quas Romani erexerant, incendia, eum XX. hominum millibus, erumpit. tam conferto agmine, ut vir cum viro, quasi singulari certamine congressi, circa machinas, depugnarent.

Romani nihilo-minus, qui res tum suas in extremo propè sitas vidissent, incredibili animi fortitudine, extremæ similiter Pœnorum audaciæ resistentes, machinas tandem operaque sua ab iniuriâ prohibuêrunt.

Et ANNIBAL cum ijs, quas secum adduxerat, navibus, intempestâ nocte Lilybæo solvens, Drepanum, quod inde stadijs circiter CXX. distabat; & ab ADHERBALE, altero Carthaginiensium duce, tenebatur) protectus est.

A cuius decessu, quùm Romani, qui frustrà priùs portûs fauces, & onerarijs sabulo onustis, & infinitâ vi aggeris, obstruere tentâssent: & posteà Rhodiâ quadam navi, & quadriremi Punicâ captis; iisque in portu ad excubias collocatis, aditum omnem interclusissent; urbem iam acriter oppugnarent, & mœnia plerisque locis vi tormentorum everterent; de-subito coorta est tempestas, quæ machinas omnes, operaque Romanorum suo stridere ac procellâ adflictaret; & alta turrium tabulata deiceret.

Quâ occasione usi Pœni, & eruptione iterûm factâ, machinis flammas, tribus locis, iniecêre. quæ propitiâ ventorum vi, in opera, arida & sole adusta, & in arietum capita repulsæ facillimè omnia absumserunt; Romanosque ab ope ferendâ arcuerunt.

Coss. itaque Romani, reiectâ machinarum curâ, aggere & fossâ urbem cum castris suis, circumplexi, lentæ obsidionis consilia: & Pœni, Lilybæi defensores refectis, quæ corruerant, mœnibus, extremæ tolerantiæ per[illegible] agitabant. Atque ita in consequentem annum continuata est obsidio.

Romani tamen, & castra suorum, & classem, tot utrimque cædibus, pene vacua esse gnari, supplementum ad x. hominum M. submisere.

TYRANNIS APVD SICYONIOS.

ARATVS VINDEX.

ABANTIDAS, PASIÆ F. Sicyoniorum tyrannus, CLEONIS successor, à philosophis, DINIA & ARISTOTILE, (quos ille libenter audierat; & hi nihil magis philosophiâ dignum arbitrarentur, quàm Tyranni cæde de patria benè mereri) confossus est.

Et quùm eius pater PASIAS, crudâ adhuc & viridi senectâ, de tyrannide retinendâ cogitaret; NICOCLES sibi meditantem, dolo occidit.

Qui & ipse tyrannus esse maluit, quàm tyrannicidæ laudem promereri. Vixdum enim IV. menses principatu erat potitus, quùm ARATVS, CLINIÆ F. annis XX. natus (POLYB. Prætor Achæorum, M. Carynæo suffectus, cum amicis Argivis, & exsulibus Sicyonijs, plus D. Sicyonem occupat: & impetu in NICOCLIS ædeis facto, tyranni, qui ipse per cuniculos evaserat, custodes, sine sanguine, comprehendit.

Et quùm hinc, exsules in patriam reversi, erepta sibi bona, postliminij iure, recipere vellent: Inde bonæ fidei possessores qui temporis præscriptionem, aliudve quidpiam prætexerent, id à se extorqueri non paterentur.

Et ARATVS, ex eo, tum novas seditiones; tum ANTIGONI GONATÆ, libertati urbium insidiantis, vim metueret: auctor fuit Sicyonijs; ut Achæorum reip. sese adiungerent. Idque IV. anno postquam M. CARYNÆVS (qui idem civibus suis Carynæis ante XX. annos libertatem procurârat) solus inter Achæos præturam obtinuisset; quùm anteà bini quotannis prætores, circa Pleiadum ortum, creari soliti essent.

ROMANI A POENIS VARIE VICTI.

3705. 36. Phil. & 14. Ant. Th. | 245.

P. CLAVDIVS PVLCER (APPII CAECI F.) Cos. & L. IVNIVS PVLLI collega, in Siciliam missus, ut exercitui ad Lilybæi obsidionem præesset; ADHERBALEM Drepani præfectum, nihil minus suspicantem; neque supplementi gnarum, neque ab afflictâ Romanorum classe sibi metuentem; ex improviso adgredi; & ad Drepanum, habito virorum & navium delectu, noctu navigare constituit; urbem vel obiter occupaturus, vel obsidione pressurus.

ADHERBAL verò, quantumvis tam inopinato hostium adventu perculsus; tamen præsenti animo suos ad pugnam cohortatus, locorum peritiâ, navium celeritate, remigumque industriâ, tam dextrè usus est; ut Romanis omnia, quibus pollére viderentur, adversa reddiderit. Et CLAVDIO, qui diu, sed frustrà, resistere fuerat conatus, cum XXX. navibus turpi fugâ elapso, XCIII. navium sit potitus: & classi alteri Romanæ, quæ Lilybæum obsidebat, plurimùm incommodârit.

APPIVS Consulatu abdicare se coactus, & infesto populo obiectus, meritas temeritatis suæ pœnas Romæ luit.

Neque tamen propterea Romani, de pristinâ animorum constantiâ quidquam remisére; quin reparatâ confestim classe L. IVNIVM, alterum Cos. mitterent; & ijs, qui Lilybæum adhuc obsidebant, subsidium commeatumque adferre iuberent.

Ille cum LX. rostratis Messanam navigat; & contractis ex omni Siciliâ navibus, CXX. rostratarum classem effecit: præter infinitam vim onerariarum.

Ex ijs dimidiam ferè partem, cum aliquot rostratis, Quæstori suo tradit, qui commeatum in castra importet. Ipse Syracusis subsistit, reliquas à Messanâ naveis, frumentum, socijs mediterraneis imperatum, excepturus.

Interea ADHERBAL, postquam Romanorum captivos & naveis Carthaginem transmisisset; CARTHALONEM trierarchum cum XXX. navibus in hostem immittit; mox cum LXX. alijs consecuturus.

CARTHALO de-inexspectato in classem Romanam, quæ in Lilybæano portu stabat, invectus, navibus partim incensis; partim abreptis, magnum castris terrorem iniecit.

Quo incondito tumultu excitatus HIMILCO, suos quoque ex urbe in hostem trepidantem eduxit; eumque undique circumventum in non mediocre discrimen coniecit.

Paullo-pòst idem CARTHALO, dum Lilybæo solvens, Heracleam versus navigat, ut commeatum, qui inde Romanis subvehebatur, intercluderet: & fortè in Quæstorem, onerarijs, quas dixi, stipatum, delapsus, ad pugnam se comparat; Romani ad bellum navale imparati, & impares, in proximum fortè littus naveis subduxére.

Et locorum anfractibus, rupibusque tuti, satis ac fundis navium hostilium accessum diu arcebant; dum Pœni multa conati, in propinquum flumen enavigarent: eoque ex loco digressuris Romanis insidiarentur.

CONSVL, intereà loci, ignarus eorum, quæ præcursoribus suis accidissent; Syracusis Lilybæum petebat.

Quo cognito, CARTHALO, confestim adversus contendit, procul à cæteris, quas dixi, suorum navibus cum eo concursurus.

Ille verò, hostilis classis magnitudine territus, neque pugnam committere audebat; neque in tantâ propinquitate fugere tutò poterat. Quapropter in proximo portu stationem fecit; & extrema omnia antè experiri decrevit, quàm exercitum suum in hostium potestatem venire pateretur.

CARTHALO vicissim, medium quemdam inter utramque Romanorum classem portum tenuit, utrisque abeundi facultatem ablaturus.

Sed exortâ iam fortè in mari tempestate, quam Pœni, locorum, rerumque maritimarum peritiores, cedendo evitárant; Romanorum classis, quæ locis importuosis stabat, penitus confracta est.

Illi nihilo-minus in obsidione persistere; & mari exclusi, terrâ rem strenuè gerere offirmárunt.

IVNIVS Cos. ut tot clades aliquo memorabili facinore elevaret; Erycem montem, Drepano Panhormoque interiectum, cum VENERIS Templo, & cognomine opido, proditione occupavit: & duplici præsidio verticem montis, ac radices, insedit.

Præcipuâ verò istarum è naufragijs calamitatum caussam adfingebat superstitio, solennium auspiciorum contemtui: quod Coss. per iocum Deos irrisissent.

Cum pullarius enim nuntiásset, caveâ liberatos pullos non pasci; P. CLAVDIVS mergi eos in aquam iussit; *Vt biberent, quoniam esse nollent.* Qui risus, inquit Cic. multas ipsi lacrymas, & magnam populo Romano cladem attulit. ideoque condemnatus est.

Eius collega IVNIVS, qui tempestate classem amiserat; quod auspicijs non paruisset; necem sibi ipse conscivit.

CLAVDIVS ille à Senatu revocatus, iussusque Dictatorem dicere; velut iterùm illudens discrimini publico, C. GLAVCIAM, viatorem suum, ultimæ sortis hominem, dixerat. qui mox coactus est se magistratu abdicare.

Et ATTILIVS CALATINVS ei suffectus, primus Dictatorum

ctatorium exercitum extra Italiam duxit. Sub eo L. CAECILIVS METELLVS magistrum equitum egit. (*A neutro memorabile quidquam in Siciliâ gestum, tradit Zonaras*) Iisdem, quos dixi, Consulibus, tertios ludos Sæculares celebratos fuisse, prodidit LIVIVS.

ARATI SICYONII VIRTVS.

ARATVS, quùm placandis Sicyone exsulibus, qui bona sua reposcebant, magno opus esse sumtu perspiceret; ad PTOLEM. PHILADELPHVM in Ægyptum proficisci constituerat.

Navi verò, quâ vehebat, vi ventorum ad urbem, ab ANTIGONI GONATÆ militibus infestam, & in litore Hadriatici paris sitam, adpulsâ; ut eos declinaret, aliquamdiu in silvis latitavit. donec Romanâ navi, quę in Syriam tendebat, primùm in Cariam, deinde in Ægyptum, propemodum nudus enavigavit.

PHILADELPHVS magnitudinem animi in eo admiratus, CL. talenta pollicitus est, quibus amicos ille regi compararet.

Levatâ eum in modum Sicyoniorum paupertate, ab omnibus electus est arbiter controversiarum, inter exsules, & veteres bonorum alienorum possessores. Quod quidem negotium, adscitis eam ad rem XV. Viris, gratiosè & feliciter composuit.

POENI ET ROMANI ITERVM IN SICILIA.

3706. | 37. Phil. | 15. Ant. Th. | ———————— | 244.

AMILCAR, cognomine BARCA, classi Punicæ præfectus, maritimam Italiæ oram depopulatur: & vastatis Locrorum Bruttiorumque agris, Panhormum reversus, montem, & commodo portu, & fecundissimis totius Siciliæ agris, circumdatum, Panhormum inter & Erycem situm, occupat & communit. Vnde tamquam ex arce belli Romanos terrâ marique, continuis excursionibus, per triennium, & eò ampliùs, fatigavit. ab ijs vicissim vexatus. quod hi summa & ima montis; ille verò urbem mediam teneret.

Et licet Romani priorum annorum naufragijs adflicti, per quinque pænè annos, mari deinceps abstinuerint; hoc tamen an. C. AVREL. COTTA, & P. SERVILIVS GEMINVS, Coss. Lilybæum & Drepanum opida oppugnare; Pœnos terrâ prohibere; sociasque eorum urbeis populationibus infestas reddere, perseverârunt.

Quos dum Carthalo avertere, & classe oram Italiæ peragrare, conatur; exortâ mercenariorum militum seditione, in Siciliam redijt.

ANTIOCHI THEI CVM PTOL. PHILADELPHO BELLVM ET PAX.

3707. | ———————— | 243.

Dum ANTIOCHVS THEOS, à MAGA Cyrenæo, uti dixi, concitatus, abrupto fœdere in Ægyptum invadere molitetur; à Philadelpho, qui celeriter & vicissim, missâ in Syriam militum manu, omnem regionem ab summo & imo infestabat; prohibitus est.

Sed hi reges longinqui belli tædio, societatem tandem, nuptiarum vinculo confirmatam, ineunt. PHILADELPHVS scilicet filiam BERENICEN, amplâ cum dote, ANTIOCHO tradit. eâ lege, ut LAODICE (quæ prior conjux, SELEVCVM CALLINICVM, & ANTIOCHVM HIERACEM filios ei pepererat) vel repudiatâ, vel pellicis loco habitâ; BERENICE, legitimæ uxoris, ac reginæ dignitatem obtineret.

Neque ita multo-pòst obit PTOLEM. PHILADELPHVS. eique succedit filius PTOLEMÆVS EVERGETES.

ANTIOCHVS verò, ubi socerum fato functum vidit; LAODICEN, priorem uxorem, cum liberis, in pristinam gratiam regiamque recepit.

Illa verò contumeliæ, quàm beneficij memor; & mariti inconstantiam verita, præbito clam veneno, DEVM illum, Θεὸν, in cœlum iussit descendere. cui SELEVCVS CALLINICVS successit.

BELLVM CVM POENIS CONTINVATVR.

Ex Coss. unus C. Cæcilius Metellus, II. ad Lilybæum rem gessit. Alter Num. Fabius Buteo, II. Drepanum obsedit; & Columbariam Insulam cepit, Pœni verò Italiæ oram classe vexârunt.

PTOLEMÆVS EVERGETES III. ÆGYPTI; ET SELEVCVS CALLINICVS, IV. SYRIÆ ASIÆQVE, REGES. Ille XXVI. Hic XX. annis.

3708.
1. Everg. & Callinici. — 242.

LAODICE, regni in Syriâ potens, æmulam BERENICEN, eiusque filium, recens ex ANTIOCHO susceptum (Alijs est parvulus eius frater, ex PTOLEMÆO) cum comitibus Ægyptijs, qui Daphnæ, apud Antiochiam, tanquam in Asylo, se concluserant; è medio tollit: regnumque Filio suo SELEVCO tradit: eique CALLINICO nomen fecit; quasi præclaram de hostibus suis victoriam adepto. cum priùs POGON diceretur. *Vide cætera sup. ad 11. c. Danielis.*

RES ET MOTVS IN IVDÆA.

Horum in Syriâ motuum occasione, ONIAS, Simonis F. defuncto MANASSE patruo, Sacerdotium Hierosolymæ adeptus, xx. talentorum tributum, quod Sacerdotes regibus Ægyptijs, de suo, & pro populo, exsolvere soliti, temerè detrectabat.

Eâ de re missus ab EVERGETE, ATHENION tributum id exigebat.

ONIAS verò tam stolidus, quàm avarus, legatum duriore responso iam exacerbaverat. quùm soror ONIÆ, filium suum, ex Tobiâ quodam, IOSEPHVM nomine, ad se arcessitum, commonuit, quantum Vrbi & genti universæ periculum impendeat, nisi maturè legati & regis ira placetur.

IOSEPHVS tantâ prudentiâ usus est, in compellandis, tum Avunculo, tum ATHENIONE, ut spem faceret brevi se regi satisfacturum.

Missus itaque in Ægyptum, cum expromtâ tributi, aliorumque munerum pensitatione; tum honestâ oratione, regem non modò placavit, sed & sibi amicum reddidit.

Quumque sub id tempus regia Syriæ vectigalia propalam hastæ subijcerentur, & quam-pluirimi redemtores undique convenissent: neque pluris tamen quisquam quàm IIX. talentorum millib. licitaretur; IOSEPHVS duplum obtulit; & insuper proscriptorum bona regi remisit.

Rogatusque à rege, quos vades daret? Duos. subiecit ille, locupletissimos, & maximè idoneos; Regem, scilicet, cum reginâ CLEOPATRA.

Grata hæc utrique ab ingenuo homine urbanitas: in quo non minus animi, quàm ingenij elucerer, ad ea, quæ spoponderat, præstanda.

Quùm itaque alij redemtores annui esse solerent; ipse per XXII. ann. (hoc est, ad obitum usque) totius Syriæ, Phœniciæ & Samariæ, vectigalia, procuravit. eo tempore, quo SELEVCVS CERAVNVS, ANTIOCHI M. frater, Asiam regebat.

(IESVS SIRACHIDES hoc anno in Ægyptum venisse, & Ecclesiasticum scripsisse proditur. Alij alio referunt.)

CLAVDIÆ APPIÆ FASTVS.

M. OTACILIO CRASSO II. M. FABIO LICINO, eius an. Coss. memorat (Agell. lib. 1[illegible]. cap. 6.) CLAVDIAM APPII Cæci Filiam, & P. Cl[illegible] sororem, quùm foriè à ludis, quos spectaverat [illegible]iens, turbâ confluentis populi iactata esset, & malè se habitam quereretur; in has voces erupisse: *Quid enim me tunc factum esset, quantoque artiùs pressa conflictata essem; si P. CLAVDIVS, frater meus, [illegible] li prælio classem navium, cum ingenti civium n[illegible], non perdidisset! Vtinam reviviscat frater, atque illam multitudinem perditum eat; quæ me malè nunc miseram convexavit.*

(Appiæ gentis fastu & fastidio digna vox)

Hoc ubi resciverunt Ædiles plebei, mulctam dixérunt ei gravis æris XXV. millia. & ita insolentem fastum compresserunt.

3709.
2. Euerg. & Sel. Call. — 241.

(Tradit Florus M. FABIVM BVTEONEM, Cos. C. ATTILII BALBI collegam, classem hostium, quæ iam in Italiam ultrò navigaret, apud Ægimurum, in Africo mari, gravi pugnâ adflixisse. sed interceptam tempestate victoriam, & triumphum perisse naufragio. Quod nemo, præter eum prodidit. Si qua classis fuit, eam ad tutanda tantùm Italiæ littora Romani tunc habuisse putandi sunt.)

BELLVM ÆTOLICVM.

Scribit & Plut. (ARATO) ABÆOCRITVM Boeotarcham, cum x. Boeotorum M. in Ætoliam excurrisse, qui ab Achæis auxilia speraret. Sed Ætoli priùs ad pugnam conferendam adegerunt Boeotos, quàm Achæi advenissent: & prœlio prosperè facto, ABOEOCRITVM, & mille Boeotos, ad Chæroneam occiderunt.

Quùm tamen ARATVS, Achæorum prætor, invitis Ætolis, Locridem & Calydoniam, populatus esset; magnam inde sibi apud Achæos auctoritatem comparavit, ut tertio quoque anno Prætor crearetur.

BRVNDISIVM COLONIA.

3710. III. Euerg. & Callin. — 240.

A MANLIO TORQVATO, & C. SEMPRONIO BLÆSO, SI. Coss. Brundisium colonia à Romanis deducta est.

AGIDIS LACEDÆM. PRÆCLARI CONATVS.

AGIS, EVDAMIDÆ II. & AGESISTRATÆ F. AGESILAI illius magni atnepos, qui circa hoc tempus regnare Lacedæmone cœperat, vix ann. xx. natus, continens, & honesti amans supra ætatem, & liberiorem in delicijs muliebribus, sub matre educationem, qui ne regnum quidem concupijsset, nisi & leges & maiorum instituta id præscriberent. Is quùm perspexisset, Spartam inveterato iam luxu, ex hereditatum fortiumque inæqualitate, & hinc enatâ paucorum opulentiâ, diffluere, & ab antiquâ ut disciplinâ, ita dignitate degenerâsse; veteris LYCVRGI exemplum æmulari statuit.

Et Ephorum, LYSANDRVM nomine, LIBYIS F. ab illo instituto non abhorrentem, induxit, ad rogandam legem; quâ nomina omnia per novas tabulas abolerentur, & nova agrorum fieret distributio: Atque ut ad vetustam ἰσονομίαν, adscitis etiam peregrinis, qui ingenuè modò essent instituti; paullatim rediretur.

Ipse rex, ut exemplo præiret, opes suas, agros & pecuniam, primus in commune confert; & necessarios suos, ut idem faciant, impellit.

LEONIDAS verò, alter rex, (CLEONYMI F. & CLEOMENIS Nep. & AREI, cui pater ACROTATVS fuit, patruelis) qui pupillo suo, AREI postl.umo, & octenni, successerat: & ipse diu in Aulis Satrapicis volutatus, ac SELEVCVM Syriæ regem secutus, fastum peregrinum in Græcorum remp. & legitimum regnum transtulerat; cum maximâ Senatorum parte, (locupletissimis scilicet, & pridem luxu fractis) tam præclaris AGIDIS conatibus, obstitere.

LYSANDER contrà, LEONIDÆ ortum degenerem obiectat. *Nefas esse, immò capitale, ex peregrinâ natum, Spartiatis imperare.*

Adfingit insuper patriæ superstitionis nescio quod σήμαιρμα, quod nono quoque anno, Lunâ intermeitri, in cœlo observari solebat: Ex stellæ scilicet traiectione, Deorum offensam, & regni abrogationem.

Simul CLEOMBROTVM, LEONIDÆ generum, Heraclidem, & Spartanâ matre satum, ad regnum sibi adferendum, impellit.

Neque hunc puduit, per soceri contumeliam, regnum ambire. Sed LEONIDAM, regno & patriâ pulsum, filia, nomine CHELONIS, comitata est: & patris insontis exsilio, iniqui mariti regnum posthabuit.

Et quùm AGESILAVS, novus Ephorus, AGIDIS avunculus, percussores fugienti LEONIDÆ immisisset re compertâ, AGIS fidos alios submisit, qui LEONIDAM stiparent, eumque Tegeam tutò perducerent.

ARATI ET ACHÆORVM PROGRESSVS.

3751. IV. Euerg. & Callin. — 239.

ANTIGONVS GONATAS fraude, & simulatis filij sui DEMETRII, cum NICEA, ALEXANDRI, in cuius manu fuerat Acrocotinthus, viduâ, nuptijs; arcem illam interceperat; & veluti lupatum toti Græciæ iniectum, valido præsidio munitam tenebat.

ARATVS verò, Achæorum Prætor, (quem ille modò muneribus ad parteis suas pellicere; modò de certâ illius amicitiâ gloriando, Achæis, & EVERGETÆ suspectum reddere, erat molitus) eodem oculos mentemque converterat.

In eâ, quam dixi, arce DIOCLES, gente Syrus, miles erat præsidiarius; & fratres habebat, propinque urbis inquilinos, ERGINVM & DIONYSIVM.

Ex ijs,

Ex ijs ERGINVS, qui subductos è regio thesauro nummos aliquor apud Sicyonium trapezitam deposuerat; & fortè locum se scire iactarat, quà arx illa commodè invadi posset; ab ARATO LX. talentorum pollicitatione inductus, fratribus in parteis pellectis; die dictâ, ARATVM cum CD. militibus, non sine prœlij discrimine, in arcem deduxit.

Deiecto itaque inde Macedonum præsidio, Corinthij libertate donantur; & ARATO iterum Prætore, in Achæorum societatem, haud illu-bentes, adscifcuntur.

Corinthiorum exemplum secuti sunt Megarenses, Troezenij & Epidaurij. ut iam Achæis libera esset in Atticam usque excurrendi facultas.

ARATVS, Heræo & Lechæo potitus, XXV. naveis regias & D. equos ibidem intercepit.

Achæi Acrocorintho præsidium CD. militum, & L. canum, cum totidem venatoribus, vigilum instar, imposuére, qui eâ in arce alerentur.]

Neque ita multo-pòst obijt ANTIGONVS GONATAS, quùm XXXVI. an. in Macedoniá regnásset. Ei succedit F. DEMETRIVS, & X. an. regnat.

MOTVS LACEDEMONE, ET AGIDIS EXITVS, &c.

Postea-quàm LEONIDES, regno exutus, Lacedæmone excessisset; AGESILAVS ille; de quo dixi, Ephorus, qui lautissimum quidem & uberrimum agrum possideret, sed ingenti ære alieno obrutus esset; AGIDI incauto persuasit: *Rem nimis arduam esse, duo simul à civitate exigere; debitorum abolitionem, sive χρεωκοπίαν; & agrorum distributionem. Illud prius postulandum. eoq; impetrato*; facile fore, alterum (rem agrariam) impetrare. Annuit AGIS, non repugnante CLEOMBROTO.

Productæ itaque ex Archivis syngraphæ omnes, & creditorum tabulæ flammis palam exuruntur. insultante, civium pecuniosis & feneratoribu. AGESILAO: *Iucundiorem flammam Spartæ numquam anteà illuxisse.*

Qui postulante post hæc plebe, & regibus urgentibus, ut agri quoque confestim ex convento publico dividerentur; remuram usque iniecit: & caussando tempus protraxit, dum AGIS ad longinquius bellum proficisci necesse haberet.

Interea namque Ætoli, Achæorum æmuli, per Megarensium agros, in Peloponnesum irruptionem facturi nuntiabantur.

Quibus obviam progressus ARATVS, Achæorum prætor, Lacedæmonios, eorumdem tum socios, rogat suppetias sibi, adversus communem hostem, veniant.

Missus eò AGIS, etiamnum adolescens, alacri, & agrarij beneficij cupidâ iuventute stipatus, magnam modestiæ & prudentiæ suæ admirationem apud vicinos populos concitavit.

Ipse ARATO, cui apud Corinthum se coniunxerat, uti, natu grandiori & primario duci, cedens, consilia tamen de pugnâ, & de signis cum hoste conferendis, supra ineuntis ætatis fervorem, utiliora proponebat.

Ætolis astu potiùs, ob defectas passim & perceptas ex agris fruges, quàm vi repulsis; AGIS revertens Spartam novo tumultu attonitam offendit.

AGESILAVS namque, insigni morum improbitate & audaciâ, eo, quod dixi, debiti onere liberatus, à nullo scelere, quod quæstui adfine esset, abhorrebat. Satellitio latus suum cingebat: & non sine regum contemptu, potestatem sibi prorogabat.

Inimici eius, coitione factâ, neque invitâ plebe, quæ se agrariæ largitionis spe excidisse, doleret; LEONIDAM ex Tegea in regnum reduxerunt. Et AGESILAVM quidem, HIPPOMEDON F. ob animi probitatem omnibus carus, civibus exoratis, clam ex urbe eduxit, & servavit.

Reges verò ambo, AGIS in Neptuni, CLEOMBROTVS in Minervæ, Ædeis, ceu asyla, confugére.

Pro CLEOMBROTO deprecatur uxor CHEILONIS eumque quantumvis nocentem, in exsilium, ut antè patrem, comitatur. *in utrumque æquè pia.*

AGIS verò, qui in Neptuni fano se ita continebat, ut satellitio suo fretus ad balnea subinde prodiret; ab AMPHARE, alijsque familiaribus, tandem proditus, & in carcerem pertractus; atque ibi in dictâ caussa (nisi quod se optimorum consilij pœnitere negaret) ab Ephoris, alijsque publicæ rei administris, rei capitalis damnatus; & maturatâ, ob metum seditionis, nece, strangulatus est.

Quùmque accurrissent AGESISTRATA mater, & ARCHIDAMIA avia; &, *Indignum facinus*, clamarent; altera post alteram, ab eodem AMPHARE immanissimè laqueis sunt enectæ.

Tam atroci facinore nihil umquam indignius Spartæ contigisse, ex quo urbs condita fuerit, plebes ipsa querebatur.

Frater AGIDIS, ARCHIDAMVS, Messenam fugiens, à NICAGORA humanissimè exceptus, tandem eodem consortio ab ipso LEONIDA donatus est.

Eiusdem verò AGIDIS viduam, AGIATIDEM GYLIPPI filiam, opibus, formâ, morumque castitate præstantem, LEONIDAS, qui eam elocari alteri nollet; filio suo CLEOMENI, vix nuptijs maturo, vel invitam, despondit. Inter quos nihilo-minus mutuus amor ita crevit, ut ille uxorijs sermonibus & præceptis, AGIDI, quàm patri similior evaderet; & ad remp. paribus cum illo institutis restituendam, se compararet. cæteris quidem virtutibus par; sed *verecundâ modestiâ & lenitate inferior.*

ÆTOLORVM SOCIETAS CVM ACHÆIS.

Ætoli, qui hactenus Macedonum regibus adversus Achæos, eorumque prætorem ARATVM opitulati fuerant: quique eo temeritatis venerant, ut cum ANTIGONO GONATA fedus facere, de dividundis inter se Achaiæ civitatibus, non erubuerint; deinceps à DEMETRIO ANTIGONI F. lacessiti, sensiones illas paullisper remisére; & in mutuam cum Achæis societatem venére.

NAVALIS

NAVALIS ROMAN. ADPARATVS; CONFLICTVS; ET VICTORIA.

3712. | | 238.
Olymp. cig.
& Callin.

Quòd autem Romani, uti dixi, aliquot iam annos maris imperio cessissent: Poeni segniùs rem nauticam exercebant. atque adeò, ut publicis sumtibus parcerent, classem è Siciliâ, ut minùs necessariam, subduxerant. & pedestribus copiis se rerum belli confecturos, duce AMILCARE, sperabant.

Romani contrà, qui ob ducis Poeni audaciam, terrà promovere intelligerent; rursùs sibi tentandam maris aleam statuerunt.

Ceperant illi, septem circiter abhinc annis, in Lilybæi oppugnatione, navem Rhodiam; eximiæ in navigandum celeritatis; ad cuius exemplar, tam publicis, quàm privatorum civium facultatibus, classem integram exstruunt. Et à Poenis, eâdem in navi captivis, artem nauticam addiscunt.

Quum omnia probè instructa; C. LVTATIVM CATVLVM, cum CC. navibus, in Siciliam mittunt. L. CÆCILIVS METELLVS Pontif. tum maximus, A. POSTHVMIVM ALBINVM, eius collegam, (successores, C. Fundanio Fundulo, & C. Sulpitio Gallo, ingressi anni Coss.) quoniam & idem Flamen Martialis erat, ne ad bellum proficisceretur, ne à sacris recederet; in urbe retinuit. Sed Q. VALERIVS FALTO prætor, LVTATIO adiunctus datus.

Et certè hoc primum anno duo prætores Romæ creati fuisse censeantur: unus, qui in urbe ius diceret; alter, qui Consulem in bello comitaretur, & iuvaret.) LVTATIVS propinquas Drepano & Lilybæo stationes de-improviso occupat; & oppidum infestum ad Drepani oppugnationem necessaria molitur.

Carthaginienses verò, licet inopinato Romanæ classis & expeditionis nuntio territi, naveis vicissim tumultuariâ operâ adornant; & remiges milites[que], plerosque nauticæ & bellicæ rei ignaros, undequaque conquirunt. Quùm LVTATIVS interim quotidianis exercitamentis in utram[que] disciplinam suos egregiè erudiisset.

HANNO classi Punicæ præfectus, in Insulam, quæ Hieronnesus dicta est, delatus, aliquantisper substitit, ut clàm hostibus in castra HAMILCARIS enavigaret: Et exoneratis commeatu navibus, & meliore nautarum militum[que] delectu, ad prælium navale esset expeditior.

Sed id ipsum subodoratus LVTATIVS, classem in proximâ Insulâ, Ægusâ (al. Ægatibus) collocat; & obviàm procedit, omnia antè experiri certus, quàm pati, ut HANNO AMILCARI coniungatur.

Turbido ita[que]; licet, & adversante mari, in HANNONEM, vento secundo utentem, & plenis velis in Siciliam properantem, invehitur, & manus conserit. Facile[que] ab omnibus, quæ ad prælium navale usui esse solent, imparatiorem profligat.

Confractæ aut demersæ, ex Poenis, naves L. Captæ cum vectoribus & onere, LXX. Reliquæ sublatis velis, & subitâ venti mutatione, in Sacram-Insulam ex fugâ se recepere.

Consul ad Lilybæum reversus, prædam & captivos, ad X. M. inter suos dividit. Inde ad Erycem, civitatem, quam Poeni tenebant, veniens, altera I. Carthaginiensium M. prælio confecit.

Hæc Catastrophe I. Belli Punici.

PAX CVM POENIS, ET FINIS I. BELLI.

3713. | | 237.
Cuerg.
Conn.

Q. LVTATIO CERCONE, & A. MANLIO TORQVATO, II. Coss. pax postremò cum Carthaginiensibus facta est. Ex quibus Lutatius, cum fratre Catulo, res in Siciliâ composuisse traditur.

Poeni, quùm Romanos, unius victoriæ beneficio, maris totius circà Siciliam, imperio, iam libere potiri; neque ei reciperando, se, amissâ classe, pares esse cognoscerent; de Ducis, tum primi de rep. meritorū salute soliciti, Siciliæ spem deponunt, & pacem petūt. ... negotiationem AMILCARIS BARCÆ, fortitudine. itâ consilio præstantis, prudentiâque commiserunt.

Is, qui necessitati pro tempore cedendū perspiceret; cū Cos. Lutatio, qui & ipse Reguli in pacificādo præfractioris, exemplū metueret; itâ transegit.

„*Vt amicitia Romanis cum Carthaginiensibus esset.* „*Vt, si id pop. Romano videatur; Carthaginienses omnis prorsus Siciliâ excederent, & dein abstinerent.* „*Ne postbàc HIERONI, Syracusanis, eorumve sociis bellum inferrent.* „*Sine pretio captivos omneis dimitterent. Et intrà XX. annos, talenta Euboica II. Mill. & CC. penderent.*

Senatus, submissis in Siciliam X. Viris ad conditiones, hæc adiecit.

„*Vt illi M. talenta statim, & altera II. M. CC. intrà decennium exsolverent.* „*Insulas omneis, Siciliæ Italiæq; interiectas, Romanis cederent.*

Ita finis primo bello Punico impositus, anno XXV postquam inchoatũ fuerat. Quo bello Pœni. D. quinqueremeis; Romani DCC. amisisse produntur.

Romani certè terter prælio navali victi, totiq; naufragij attriti, laboris improbitate ac pugnandi pertinacia, & excelsa propagandi imperij cupiditate, effecerunt, ut bello victores evaderent.

AMILCAR itidem Eryce excedere, relictis armis, à CATULO iussus; se periturum potiùs responderat; quàm ut arma, contrà hostes à patriâ data, hostibus traderet. Et non nisi mœrens leges à Romanis impositas, & suâ manu scriptas, iubente patriâ, accepit.

LVTATIVS Coss. & VALERIVS proprætore, de Pœnis triumphârunt.

Eo bello Sicilia prima provincia populi Rom. facta esse censeatur: excepto Hieronis Syracusani regno. Vniversa autem in pop. Rom. potestatē venit, bello Punico II. captis tamẽ à Marcello Syracusis.

ATTALI PERGAMENI FORTVNA ET LIBERI.

ATTALVS Pergamenus, cui præter d[...] ad spem regni fortuna dederat, i[...] simul magnificè utendo effecit; prim[...] inde alijs, non indignus videretur regno.

Victis deinde prœlio uno Gallis, quæ [...] recenti adventu terribilior Asiæ erat, regium [...] scivit nomen, cuius magnitudini semper [...] æquavit.

Summâ Iustitiâ suos rexit: unica[...] præstitit. Liberos IV. superstites [...] EVMENEM, ATTALVM, ATHENÆVM, [...] LETÆRVM.) Regnumque adeò [...] mum reliquit, ut ad tertiam stirpem p[...] descenderit.

POESEOS ROMANÆ INITIA.

3714. 7. Euerg. & Callin. Olym. 135. V.C. 514. | 236.

M. CLAVDIO CENTHONE, Cæci F. & M. SEMPRONIO TVDITANO. Coss. (teste Cicer. in Catone, & Bruto) LIVIUS Poëta, senex, fabulam, primus Romæ docuit, anno ipso antè quàm natus est Ennius. Sic & Agell. l. 17. c. 21.

Sed ACCIVS vult LIVIVM ann. demùm V.C. 545. à Q. FABIO V. Coss. Tarenti captum; & primam fabulam ab eo Romæ actam, anno V. C. 557.

FALISCI A ROMANIS SVBACTI.

Sub id tempus Falisci (qui anno V. C. 359. CAMILLO Tribuno militum, ob iustitiam, quòd is puerorum nobilium præceptorem, sed proditorem, ipsis captum remisisset; olim se in populi Rom. fidem tradidisse memorantur) nunc rebellantes. cæsis ex ijs XV. Millib. & ceteris pace concessâ, sexto die domiti, iterùm in deditionem venerunt.

INTESTINA AFRORVM SEDITIO.

Pœnis verò, ex bello intestino, in extremum ferè discrimen devenere, hoc initio.

AMILCAR post percu[s]sum cum Romanis fedus, copias ex Eryce Lil[yb]æum deduxerat; & magistratu abdicato, GISCONI duci copias in Africam transmittendas tradiderat.

Ille, seditionis præmetuens, mercenarios non simul omneis, sed diiunctos, in Africam dimittebat, ubi stipendia illi, & militiæ præmia singillatim exciperent, & primi domum antè abirent, quam sequendi supervenissent.

Sed quùm milites in urbem admissi insolentius se gererent; & propterea in opidum Siccam cum uxoribus & liberis transducti licentiùs [...] otium & socordiam, uti solet, agerent [...] modò stipendia; sed præmia etiam, [...] quæ olim duces strenuis in Siciliâ era[nt] [...] exigerent. Et Carthaginienses contrà [...] HONEM, multa de ærarij penuriâ ca[...] lites rogarent, ut aliquid de suo iure [...]

Multitudo, ex magnâ morum, & [...] varietate cõflata, (Hispani, Galli, Ligu[res] [...] & Græci profugi) ingenti cum tum[ultu] [...] cœperunt; suoque exemplo totam A[fri]c[am ad de]fectionem trahere.

Raptis iam per iram armis, ad XX. hom[...] apud Tunetem castra locant. Et SPEND[IO] [...] servo, à Romanis transfugâ; & MATHON[E] [...] tioso Afro, ducibus, sibi constitutis; G[ISCONEM] qui ad eos pacandos à S[e]natu missus erat, in [vin]cula coniecerunt; & pecuniam, stipen[dijs de]natam, diripuerunt. Et Afri[cæ] civi[tates] [...] sitâ libertate, ad belli societatem haud d[...] pulerunt.

Alij Vticam, alij Hipponem, urbeis a[...] conspiratione abhorrenteis, partiris in[...] & ad LXX. armatorum Mill. ex Afri[c]â [...] tibus, obsedere.

Carthaginienses, qui rem familiarem ag[...] dumtaxat sustentare; publicas autem pe[...] fricæ, tributis colligere, & bella co[nd]uc[tis] militibus gerere consuêrant. E[...] hæc præter spem, ob ictum nuper cum R[omanis] [...] acciderant; quò se verterent, haud [...] bàt. quùm in præsenna, pro seipsis, [...] patriâ, periclitari se cernerent [...] tutos; & vicinorum populorum, ob [...] imperij crudelitatem, odijs expositos; [...] tot urbibus in propinquo obsessis, Afric[...]

Hanno nihilo-minus, mercenarijs, quà potuit, conscriptis, urbanam iuventutem armat; equites exercet; & triremeis instaurat, aut instruit.

Sed ad dissolvendam Vticæ obsidionem profectus, postquam hostem, primo impetu, & elephantorum violentià perterritum, dissipàsset; & ceterà securus, Vticæ curando corpori operam daret. Seditiosi, qui in collem proximum, & naturà munitum, haud longè è fuga se receperant, de-repentè castra hostium adgressi, & multis cæsis, aut in fugam actis, machinis & omni adparatu sunt potiti.

ANNONI, ut imperito, ita infelici duci, AMILCAR substitutus, incredibili virtute, uno tempore & hostium animos fregit, & Vticæ obsidionem dissolvit.

Carthago, tunc undique ab hostibus ità circumcingebatur, ut nemini privato, nedum exercitui, liber ex urbe in Africæ continentem transitus esset.

Ille tamen copijs, præter fluvij, (Machæræ) tum fortè, obnitentibus ex-adversum ventis, & vadoso mari stagnantis ostia, traductis; adversùs MATHONEM & eos qui Gephyrà, urbem Ponti Macheræ fluminis impositam, tenebant, de-improviso movit.

Quo cognito, SPENDIVS subsidio suis accurrit. Et quod Gephyræ decem hominum Millia essent; ipseque ab Vticà XV. M. secum adduceret; hostem à fronte & à tergo opprimi facilè posse sperabat.

AMILCAR verò, acie peritissimè instructà, & mutatis subinde ordinibus, hostibus fugæ & perturbationis suspicionem iniecit; & ad manus è propinquo conferendas pellexit. Eosque incòposito agmine & utrimque in se irruenteis non modò sustinuit, sed etiam dissipavit. Adeò, ut ad VI. M. tam Afrorum, quam stipendiariorum, cecidisse, & bina Mill. capti esse memorentur.

AMILCAR Gephyram, milite, qui Tunetem effugerat, vacuam, primo impetu cepit: & pleraque finitimæ provinciæ opida in potestatem, deditione aut vi, redegit.

Ipse tandem in planitie quàdam, montibus undique circumseptà, tribus hostium castris conclusus; ut à fronte Afri, à tergo Numidæ, & SPENDIVS (qui VI. veteranorum, & II. Gallorū M. ducebat) ab latere, imminerent; opporunà NARVÆ cuiusdà, inter Numidas clari; & binorum eiusdem gentis Millium, transitione, ità se expedivit; ut commisso acriter prœlio, ad X. hostiū M. ciciderit, & ad quatter Mille ceperit. Captivos tamen partim militiæ suæ adsciscit, & cæsorum spolijs ornat; partim certà lege liberos dimittit.

MOTVS IN SARDINIA.

Per idem tempus mercenarij in Sardinià milites, Afrorum exemplum secuti, in Carthaginienseis, qui in insulà erant, invadunt, ducem BOSTAREM aliosque obtruncant. ANNONEM, qui cum novis copijs illuc missus erat, à suis desertum, cruci adfigunt. & totà insulà sunt potiti; donec ortà inter se, & Sardiniæ populos, seditione, ab illis expulsi, in Italiam venérunt.

Quà occasione Sardinia postremùm à Carthaginiensibus defecit; licet pro tempore Romani legatos veteranorum, qui Insulam pop. Romano tradere vellent, non audierint.

SEDITIOSORVM IN AFRICA CRVDELITAS; ET SVPPLICIVM.

Ea autem, quam commemoravi, Amilcaris ergà captivos benignitas, primarios seditiosorum in Africà duces ità efferavit; ut GISCONEM, aliosque apud se captivos, numero DCC. extrà vallum productos, præcisis priùs manibus, cruribusque diffractis, vivos in scrobem quamdam coniecerint. Eosque, qui tàm iniquum simul atque atrox supplicium deprecarentur, lapidibus obruerint.

Caduceatores, qui Carthagine missi mortuorum corpora ad sepulturam poscerent, omni in posterum ad se aditu interdixerint.

Decretum sibi esse; ut Carthaginiensis quilibet, qui in manus ipsorum venerit, atroci supplicio enecetur: Carthaginiensium verò socij, manibus præcisis, Carthaginem remittantur.

Amilcar vicissim, (qui ANNONE, altero duce, in urbem reverso, in exercitu remanere iussus esset) in captivos hostium sævit.

Sed postquam ad onerariarum, quibus necessaria in castra ex urbe importabantur, naufragium; & ad Sardiniæ defectionem, inopinata calamitas accessit. ut Hipponenses quoque & Vticenses, fidissimæ hactenus civitates, non modò turpiter ad Afros deficerent; sed veterem etiam ergà Carthaginienseis fidem & benivolentiam, in placabili odio atque irà, mutàssent. Et D. amplius præsidiarijs, unà cum duce, ibidem interfectis, & in præceps è muro deiectis, urbeis suas Afris tradiderint. neque cadavera civibus ad sepulturam poscentibus redderent.

Hoc rerum successu elati, MATHO & SPENDIVS, ipsam Carthaginem obsidére adgressi sunt.

Amilcar verò, unà cum Annibale collegà, & Narvà Numidà; excursionibus assiduis inceta hostium observare, levibusque prœlijs castra infestare; commeatum intervertere; ac eos, qui frumentatum, pabulatumve excurrerent, intercipere satagebat.

Carthaginiensibus ità undique circumventis, HIERON Syracusanus, (qui eorum salutem ad se quoque, in tantà Romanæ potentiæ propinquitate,) pertinere putabat; non exigua auxilia submisit.

Neque Romani, fœdere obstricti, quidquam industriæ, quo minus omnem illis opem præstarent, prætermisére.

Et mòx compositâ, de captivis utrimque dimittendis, controversià; mercatoribus suis, ut frumenta Carthaginem comportarent, permisérunt. & ne rebellibus quidquam suppeditarent, vetuérunt.

Hisce autem subsidijs adiutus AMILCAR, cum rebelleis ad extrémam rerum necessariarum pænuriam; tum ad dissolvendæ obsidionis necessitatem, adegit.

Illi tamen facto ad L. hominum M. ex omnibus copijs delectu, ausi contrà Amilcarem contendere;

quantumvis viribus atque audaciâ inferiores non essent; peritiâ tamen adversarij ducis, nunc à reliquis abscissi, nunc insidijs circumventi; nunc inexspectatis irruptionibus perterrefacti; immanè quantùm quotidie imminuebant. Quùm & ij, qui vivi in potestatem Carthaginiensium venissent, feris laniandi objicerentur: & universi tandem castris hostilibus, & fossâ undique ac vallo circumsepti, quòd neque pugnare equitum elephantorumque metu auderent; neque tutò effugere possent; præ extremâ fame suis ipsorum corporibus invicem vesci cogerentur.

Postquam verò corporibus captivorum & ministrorum crudelissimè absumtis;& spe venturi à Tunete auxilij conclamatâ; incertis inter se consilijs, tum famis angore, tum præsentis supplicij formidine, diu, multumque fluctuassent: misso tandem caduceatore, petiére, ut sibi ad AMILCAREM legatos mittere liceat.

Quo impetrato, cum legatis, ANTARITO Gallorum duce, & SPENDIO, AMILCAR ita pactus est.

„ *Vt Carthaginienses X. quidem ex hostibus, quos velint, eligere; reliquos verò cum singulis tunicis impunè abire possint.*

Et simul cum dicto, ijdem, qui præstò erant legati ex pacto deliguntur, & in manus AMILCARI traduntur.

Afri, captis ipsorum ducibus, pactionis ignari, & fidem à Carthaginiensibus fractam esse rati, raptis armis castra tutari pergebant.

Sed eos ità tumultuanteis confestim AMILCAR, cum elephantis & expeditis copijs adgressus facillimè oppressit. Omneisque ad XL. ampliùs Mill. ad Prienem, sive Serram, internecione delevit.

Et inde multis Afrorum urbibus receptis, Tunetem versus castra promovit, MATHONEM sociosque bipertito exercitu obsessurus.

Hic ille SPENDIVM, cæterosque victos, in hostium conspectu, crucibus suffixit. Et vicissim MATHO, ANNIBALEM, alterum Pœnorum ducem, factâ ex urbe eruptione, multis hostium cæsis, aut in fugam actis, castris impedimentisq; direptis, vivum cepit; eumque e vestigio ad Spendij crucem pertractum; corpore illius deposito, in eâdem cruce adfixit. Triginta prætereà ex Punicâ nobilitate viros, circa eiusdem Spendij corpus sævissimè trucidat.

AMILCAR, qui ob loci intervallum, Collegæ succurrere non potuerat; exercitum suum à Tunete ad fluv. Machæram reduxit, & proximè eius ostia castra est metatus.

Carthaginienses eius cladis nuntio graviter perculsi, ANNONEM iterum cum delectæ iuventutis manu emittunt. Eumque quorumdam Senatorum operâ reconciliatum, veterumque simultatum oblivium, communibus cum AMILCARA auspicijs rem gerere iubent.

Ipsi post levia aliquot cum Mathone certamina, tandem ex composito de summâ rerũ cum hostibus, haud minus alacribus, decernere constituérunt.

Vbi post atrox prœlium victores, & Mathonem ipsum vivum cepérunt; & ex pugnæ discrimine reliquos, qui in propinquam urbem confugerant, ad deditionem adegérunt.

Vticenses soli, cum Hipponensibus, sceleris à se patrati conscij, neque veniæ aut misericordiæ loci sibi relictum arbitrantes, à pertinaciâ non destitére, Sed castris propiùs ab utroq; duce admotis, victoris arbitrio permittere se sunt coacti. Matho, reliquique captivi in triumphi modum per urbem traducti, dignas suis sceleribus pœnas expendére.

Hic exitus Africi belli, quod III ann. & IV. Mensib. duravit. Omnium mutuâ crudelitate maximum.

SARDINIAM ROMANIS CEDVNT POENI.

Romani intereà, ab ijs, qui è Sardiniâ ad se transfugerant, impulsi, insulam eam cum armis frequentare pergebant.

Quod factum, quùm Carthaginienses, qui sibi potiores iuris in eâdem parteis esse putabant, ægrè ferrent; & iam copias, quæ eò mitterentur, pararent: Romani conquesti eum belli adparatum, non tàm adversùs Sardos, quàm contrà se ipsos fieri; bellum illis indicunt. Incusabantur porro, negotiatores Romanos mari populati fuisse.

At Carthaginienses imbecillitatis pro tempore suæ conscij, ità tempori cessérunt, omnemq; belli causam à se avertere sunt conati; ut non modò Sardinia cederent; sed decreti etiã sui temeritatẽ, nec talentûm multâ expiarent, & quasi bellũ deprecarentur.

3715. 8. Euerg. & Callm.		235.

(Coss. C. MAMILIO TVRRINO. & Q. VALERIO, FALTONE, Q. ENNIVS Poëta nascitur. Qui primus amœno, (Romam) Detulit ex Helicone perenni fronde coronam. Vixit LXX. ann. obijtque anno V.C. 585 Tune & Valentiam colonia deducta, in Hispaniâ.

BELLVM CVM BOIIS, ET LIGVRIBVS.

3716. 9. Euerg. & Callm.		234.

T. SEMPRONIVS GRACCHVS, & P. VALERIVS FALTO, Coss. diversâ in Italiâ bella gessére. VALERIVS quidem adversùs Gallos Cisalpinos, Boios; & variâ quidem forte. Vt priore conflictu III. M.

III. M. D. Romanorum ceciderint: secundo autem, XIV. Mill. ex Gallis cæsi; & II. Mill. capti sunt. Ob priorem tamen cladem, triumphus ei negatus.

SEMPRONIVS autem, VALERII collega, bellum Ligustinum inchoasse traditur; quod eorumdem Ligurum latrocinia excitârunt. Cum quibus per annos LXXX. bellatum scribit, Strab. lib. 4. donec M. Fulvius Nobilior ann. V. C. DXCV. nobilem de ijs victoriam reportavit.

NOVI LACEDÆMONE MOTVS, REGE CLEOMENE.

LEONIDÆ illi, Spartanorum regi, CLEOMENES F. successerat. Qui quùm & naturæ gravioris instinctu, & domesticæ disciplinæ, (quam hauserat à Sphæro Borysthenite, Zenonis Cittyei discipuli acrimoniâ, ad imitandum AGIDIS exemplum, totus ferretur: & in tàm dissolutis eâ tempestate civium moribus; ut divites quidem privato luxui, & compendio remp. posthaberent: plebes verò, ob rei familiaris angustias & ad bellum ignava, & ad pueritiæ disciplinam socors planè existeret. præterea se nomine tantùm regis frui, & reliquarum rerum arbitrium penes Ephoros esse, indolebat; ad res novandas animum adiecit.

LIVIVS eum quidem vocat Spartæ tyrannorum primum. Sed si mores spectes; habuit Sparta reges CLEOMENE longè deteriores. Si genus; regio sanguine ortus, ab Heraclidis originem ducebat.

Ipse, quod bellum potius, quam otium, commovendo reip. statui accommodatius esse iudicaret; primùm civitatem cum Achæis, qui & ipsi querelarum caussas præbuerant, commisit.

ARATVS namque, cuius summa apud Achæos erat auctoritas; id unum moliens, ut omneis Peloponnesios in unum corpus redigeret; eosque liberos, & à bellis externis tutos, faceret; quùm soli ex ijs Lacedæmonij, & Elei, & Arcadum aliquot, à tali societate abhorrérent; simulatque LEONIDAS decessit; Arcadiam, Achæis finitimam, bello lente infestat, quasi CLEOMENEM, ætate immaturum, contemneret.

CLEOMENES ab Ephoris emissus, Athenæum, Belbinæ propinquum (ea Arx claustrum Laconiæ erat, cum Megalopolitanis controversa) occupat & communit.

ARATVS vicissim, sine ullâ expostulatione, Tegeatas, & Orchomenios de nocte adortus, re infectâ, retrò cessit.

Quum illo autem absente Caphyas cepisset: & CLEOMENES iterùm cum copijs missus, expugnato Mithydrio, fineis Argivorum depopularetur; Achæi XX. peditum Mill. & Mille equitibus, signa, prætore ARISTOMACHO, extulére.

Quibus cum ille ad Palantium occurreret; & dimicare gestiret; ARATVS, ducis audaciam expavescens, Prætori suasit, ne rem in pugnæ discrimen adduceret: & cum dicto abscessit.

Quâ caussa, non modò à Lacedæmonijs, qui V. Mill. numerum non explebant, irrisus; sed ab Achæis etiam contumeliosè prosecutus est.

Postquam verò Eleis, quibus Achæi vim inferrent, opitulaturus, in eosdem, se sensim iam recipienteis, ad Lycéum, invectus esset CLEOMENES; totum perpulit perpulitque Achæorum exercitum; tantâ cæde, ut ARATVS etiam ipse cecidisse passim vulgaretur.

Quâ ille vulgaris famæ occasione utens, raptim ex illa fugâ Mantinéam petijt; & captæ de-improviso urbi præsidium imposuit.

ARCHIDAMVS, AGIDIS frater, priùs exsul, deinde à LEONIDA ad regni consortium admissus; (ut è POLYBIO colligi posse videtur) illo defuncto, metu CLEOMENIS filij iterùm exsulare, coactus est; & à NICAGORA, eâdem quâ pridem humanitate, apud Messenios, exceptus.

CLEOMENES, dum sibi bella assiduè agitanti refragranteis videt Lacedæmonios; eumdem ARCHIDAMVM, ad quem ex alterius familiæ prærogativa regnum spectaret; revocare è Messene instituit. quo præsente obtusiorem fore Ephororum potestatem existimabat.

Sed AGIDIS, fratris eius interfectores, ne ARCHIDAMVS redux, de se pœnas reposceret, formidantes; ipsum clàm in urbem ingressum illicò interemérunt, ambiguâ CLEOMENIS, invito, an consentientis! fama.

(Alij namq; tradunt, CLEOMENEM, ARCHIDAMO, quem absentem magis quàm præsentem metueret, reditùs spem iniecisse. Quam quidem reconciliationem magno studio NICAGORAS procurârit, & federis pignora postularit. Eaque securitate fretum ARCHIDAMVM Spartam repetisse, & in ipso itinere à CLEOMENE esse obtruncatum.

Et NICAGORAM quidem; qui mos est à Principibus discedentium, CLEOMENI, quod sibi comitibusque pepercisset, grateis quidem egisse; sed altâ interim mente indignationem manifeste repostam; & tam sævæ perfidiæ detestationem, duodeviginti post annis, apud Alexandriam, erupisse. Quâ de re infrà.)

Pergit nihilo minus CLEOMENES res novare, matre CRATESICLEA filij gloriæ, quâ gratiâ, quâ pecuniâ, velificante. Et quum corruptis auro Ephoris belli potestas ipsi iterùm permissa esset; & Leuctra, (Pylis Laodicia agri Megalopolitani oppidum, occupâsset; signis haud procul oppido collatis, primùm ARATVM, qui eum Achæis opem allaturus advenerat, perculit: deinde LYSIADEM Megalopolitanum, (qui positâ tyrannide, & libertate popularibus redditâ, civitatem suam Achæis adsociârat) cum equitatu, oppressit: ac postremò universum Achæorum exercitum profligavit. Quo successu ille sublatus, de Ephoris tollendis cogitavit.

BELLVM GALLICVM, ET LIGVSTINVM.

3717. 20. Euerg. & Callin. | 233.

L. CORNELIO LENTVLO, & Q. FVLVIO FLACCO Coss. Bellum contrà Gallos susceptum, & continuatum est. Atque illi, dum communi consensu rem gessére, invicti fuére. Vbi verò, distractis copijs prædæ cupiditate agros populari cœpérunt; FLACCI castra à Gallis undique cincta & in discrimen adducta sunt. undè tum illi repulsi, maiore post conatu in Romanos rediérunt.

Contrà Ligures quoque, intrà Italiam, bellum gestum. Et, ijdem Coss. primi trans Padum Romanas legiones eduxére. Ibique cum Insubribus & Liguribus pugnatum: ex quibus XXII. Mil. interfecta, & V. Mill. capta. Et de ijs triumphus actus.

Eodem anno. vel, ut alijs placet, consequente, Galli Cisalpini, acciris, clàm, & inconsultâ plebe, ad se Transalpinis, terrorem Romanis multitudine suâ incussuros rati; per legatos Ariminensem agrum, uti suum, repetiérunt; & Romanos Arimino opido cedere iusserunt.

Coss. qui neque pro copiarum exiguitate confligere; neque postulata concedere auderent; factis pro tempore inducijs, Gallorum legatos ad Senatum Romanum reiecerunt. Qui irritâ re in castra reversi; & armis, quæ negabantur, ereptum ire obfirmati; res suas domi perditas offendérunt.

Quidam enim ex socijs ipsorum, graviora à Romanis, tû potentibus, veriti, mutatâ sententiâ, Boios ipsos adgressi sunt; eoque prœlio multi utrimque cecidére. Et reliquis domum dilapsis; Boij, agri parte mulctati, pacem impetrárunt.

Polyb. lib. 2. tradit; Quum Transalpini auxiliares ad Ariminum venissent; Boiorum multitudinem, earum rerum ignaram, & adventu illorum perculsam, regibus suis, ATE & GALATA, qui eos acciverant, interfectis; acie cum Transalpinis ipsis conflixisse.

Romanos verò, qui Transalpinorum motu perterriti exercitum eduxerant, auditâ Gallorum inter se dissensione & pugnâ, domum revertisse.

ANNIBAL DEVOTVS ROMANORVM HOSTIS.

AMILCAR autem BARCA, bello civili confecto, ac rebus in Africâ feliciter prudenterque compositis; tàm Siciliam, licet iusto bello captam; quàm Sardiniam, contrà fedus à Romanis, calamitati Pœnorum tùm insidiantibus, interceptam; ægerrimè ferebat.

Sed quòd non esset is rerum Punicarum status, ut tum exerceri cum hoste, tàm potente, inimicitiæ possent; dum tempus opportunum exspectat, altâ interim mente dolorem pressit, & filium suum ANNIBALEM, vix IX. ann. natum, secum in Hispaniam, quò cum exercitu amandabatur, deduxit.

Ibi, sacris fortè peractis, cum perlitásset, amotis arbitris, filium inusitato ante aram iureiurando adegit; ut spondeat; *Æterno, se, & implacabili odio Romanos persecuturum.*

Eumque studijs militaribus imbuens, toto penè novennio arma Pœnorum, quam latissimè potest, in Hispaniâ extendit: & multas civitates partim bello subegit, partim deditione in Carthaginiensium fidem accepit: multisque rebus egregie gestis extremum vitæ diem, non illaudatâ ibidem morte, confecit.

Advénit autem cum Patre, ANNIBAL in Hispaniâ, XXXVI. annis antè secundi Punici belli finem.

Defuncto, quem dixi, AMILCARE, Carthaginienses ASDRVBALEM, AMILCARI adfinem, & egregium Trierarchum, exercitui præfecérunt.

(Plin. lib. 2. cap. 87. *Memorat, hoc IV. Olympiad. CXXXV. anno, Insulas duas, Theram & Therasiam, inter Cycladas, enatas: quemodo pridem ante à Rhodos, & Delos, Anaphe & Néa. & multo-post Hiera, (quæ & Automate) de-subito exstitisse produntur.*)

CORSICA TENTATA A ROMANIS.

3718. 21. Euerg. & Callin. | 232.

P. CORNELIVS LENTVLVS, & C. LICINIVS VARVS Coss. Gallico tumultu composito, ille quidem adversùs Ligures exercitum duxit; ijsque victis, castella etiam quædam in ditionem suam redegit. Hic verò Corsicam petiturus, cum propter navigiorum penuriam traijcere non posset; CLAVDIVM CLINIAM (al. M. CLAVDIVM) illuc cum copijs præmisit.

Hic terrore Corsis iniecto, in colloquium venit; & quasi Imperator esset; fedus cum ijs fecit.

At Varus, eo neglecto, Corsos nihilo-minus oppugnare non destitit, donec eos subegisset.

Romani verò ut à se violati federis crimen removerent, CLAVDIVM, infamis pacis auctorem, eis dedidérunt; atque ab ijs non receptum, expulerunt. aut, uti VALERIVS scribit, in carcere necárunt.

Eodem anno Carthaginienses bellum reparare tentabant, Sardis, qui ex federis conditione Romanis parére debebant; ad rebellandum impulsis. Sed adveniens Carthaginiensium legatio, pacem impetravit.

ARSACIS IN PARTHIS CONATVS.

Arsaces, vir inter Parthos, sicut incertæ originis, (Georg. Monac. Chronico, ait, illum, cum fratre Teridate, genus duxisse, ab Artaxerxe, Persarum rege; & Bactriorum fuisse Satrapas.) Ità virtutis expertæ; solitus latrociniis & rapto vivere, acceptâ opinione Seleucum Callinicum à Gallis in Asiâ victum; solutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingressus, præfectum eorum Andragoram oppressit. Eoque sublato, imperium gentis invasit.

Non magno deinde post tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupavit. Atque ità duarum civitatium imperio præditus grandem exercitum parat; metu Seleuci, & Theodoti, qui paullo-ante à Macedonibus defecerat; & ex Bactriorum præfecto, regem appellari se iusserat.

Sed confestim, ex morte Theodoti, metu liberatus, cum filio eius cognomine fedus ac pacem fecit.

Nec multo-post cum Seleuco, qui ad defectores persequendos venerat, congressus, victor fuit. *Quem diem Parthi exinde solennem, velut initium libertatis, observavére.*

Seleuco deinde novis motibus in Asiam revocato, datoque indè laxamento; regnum Parthicum, & militie, & arcibus format. non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus; Macedonibus Alexander; Romanis, Romulus.

Cuius memoriæ hunc honorem Parthi tribuérunt; ut omneis exinde reges suos Arsacidas nuncupárint.

Georg. Monachus tradit; Agathoclem Persidis præfectum, insidiatũ vitæ Teridatis, quem amare simulabat. sed à fratribus interfectum, & regnum Persidis occupatum. Cui Arsaces annis duobus; Teridates xxxvii. præfuerit.

Iustin. vult Arsacem maturâ senectute decessisse; eique F. cognominem successisse.

LVDI SÆCVLARES.

Iisdem, quos dixi, Coss. iii. Ludi sæculares fuére, sive xv. virales. quorum series post cx. annos recurrebat.

Primi quidem facti videntur, anno V. C. 188. regnante Ser. Tullo; postulante id Dæmone. Et horum exemplo, xv. Virûm iussu, primi facti sunt anno V. C. 298. Secundi anno V. C. 408. Tertij denique hoc anno. (Sic Censorin.)

MOTVS IN EPIRO.

Sub hæc tempora, Olympias, Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito, eodemque germano fratre, Alexandro; cum tutelam filiorum, quos ex eo susceperat, Pyrrhi & Ptolemæi; regnique administrationem in se recepisset; ab Ætolis, partem Acarnaniæ, quam in portionem belli, Pater pupillorum antè acceperat; eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit.

Eique, quantumvis uxorem haberet, Antiochi, regis Syriæ, sororem; filiam suam Pythiam in matrimonium tradit, ut auxilium iure cognationis obtineret.

Prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte suâ ad fratrem Antiochum decedit; eumque in mariti bellum impellit.

Acarnanes quoque, diffisi Epirotis, adversùs Ætolos, auxilium Romanorum implorantes, obtinuérunt à Senatu; ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis; *præsidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent*: paterenturque esse liberos; qui soli quondam adversùs Troianos, originis suæ auctores, auxilia Græcis non misissent.

Sed Ætoli legationem Romanorum superbè audivére: Pœnos illis & Gallos exprobrantes, à quibus tot bellis occidione cæsi essent. *Se Græciæ Principes semper fuisse: se Macedonas, eorumq; reges, Philippum & Alexandrum, semper contempsisse.*

Et ne fortiùs locuti, quàm fecisse viderentur, fines Epiri & Acarnaniæ depopulantur.

Iam Olympias filijs regna tradiderat; & in locum Pyrrhi, fratris defuncti, Ptolemæus successerat. Qui quùm hostibus instructo exercitu obvius processisset, infirmitate correptus in itinere decedit. Neque Olympias diu filijs supervixit.

Ex filiabus eius, Nereis, Geloni, Siciliæ regis, filio, enupsit. Laodamia ad Aram Dianæ confugiens, concursu populi interfecta est.

Hinc Epirotæ sterilitatem famemque passi, & intestinâ discordiâ vexati; externis ad postremum bellis penè consumti sunt.

SARDINIA ROMANOR. PROVINCIA.

3719. 12. Euerg. & Callin. | 231.

Ti. Manlio Torqvato, & C. Atilio Balbo Coss. de Sardis, qui auctoribus Pœnis rebellárant. triumphatum est. Et Sardinia tum certum accepit imperium, stipendio etiam superimposito.

Hæc prima pop. Romani provincia hoc tempore facta est. Nam Sicilia, non nisi Syracusis à Marcello captis, in provinciæ formam tota redacta est.

IANVS CLAVSVS APVD ROMANOS.

Romani pace omnibus pænè locis factâ, nullum bellum habuérunt. quòd post Romam conditam semel tantùm, Nvma Pompilio regnante, contigerat. Et Varro, eodem anno clausum & patefactum scribit Iani Templum.

CORSI, ET LIGVRES DOMITI.

3720. 13. Euerg. & Callin. | 230.

Sardi, Corsi, & Ligures iterum defecerant. Ex Consulibus L. POSTHVMIVS ALBINVS adversùs Ligures; & Sp. CARVILIVS MAXIMVS, adversùs Corsos, cum exercitu missi. Et utrique populi, quamvis non sine labore; summâ tamen celeritate devicti sunt.

Et P. CORNELIO prætore, ac pleris que alijs, qui in Sardiniam destinati fuerant, morbo exstinctis; idem CARVILIVS, Sardos, nihil moderatum animis agitanteis, ingenti prœlio superavit, deque ijs triumphavit.

REPVDIVM I. ROMÆ.

Repudium inter uxorem & virum, usq; ad DXX. V. C. annum, nullum Romæ intercesserat.

Primus autem Sp. CARVILIVS uxorem sterilitatis causâ dimisit, (de amicorum sententia, Agell.)

Qui quamquam tolerabili ratione motus videbatur; reprehensione tamen non caruit quia nec cupiditatem quidem liberorum, cõiugali fidei præponi debuisse, arbitrabantur.

(Eodem anno C. NAVIVM Poëtam fabulas ad populum dedisse, testatur Agell.)

SARDI, ET LIGVRES, AVCTORIBVS POENIS DEFICIVNT.

3721. 14. Euerg. & Callin. | 229.

Sardi & Ligures, Romanis inde digressis, de integro defecerant.

Ex Consulibus, Q. FABIVS MAXIMVS (quod cognomen ab avo accepit: Verrucossus, à Verruca in labris, dictus;) contrà Ligures: M. POMPONIVS MATHO, contrà Sardos, missi.

Carthaginienses, ut eorum bellorum auctores, hostes iudicati; iussique pecuniam numerare, & omnibus cedere Insulis, quæ iam in Romanorum potestatem venissent.

Missa ad eosdem epistola, ubi scriptum fuit; Pop. Romanum misisse ad eos hastam, & caduceum, duo signa, belli an pacis! (Varr. duas Tesserulas, in quarum altera caduceum; in altera simulacrum hastæ incisum.) E queis utrum vellent, optarent, & delegerent. quod elegissent; id unum ut esse missum existimarent.

Carthaginienses nihili territi, quùm ad alia respondérunt asperiùs; tum se neutrum eligere dixérunt. sed posse, qui attulissent, utrum mallent, relinquere. quod reliquissent, id sibi, pro lecto, futurum. Hinc mutuis odijs conceptis, neutri dum bellum inire sunt ausi.

Fabius interim Ligures magno prœlio superavit. quâ illi clade accepta, ad Alpeis recessérunt, ac finem populandi fecérunt. (Observat PLVTARC. FABIVM non solùm de Liguribus tum triumphasse; sed ex nullâ umquam ipsum pugnâ, nisi ex eâ, ex quâ triumphavit, victorem excessisse. Cicero ab eodem, hoc bello Ligustino, Templum Honori dedicatum tradidit.

PHILIPPVS MACEDON. REX: ANTIGONVS TVTOR.

DEMETRIVS, Macedoniæ rex, moriens, filium Philippum impuberem relinquit. Huic ANTIGONVS, Patruelis, ὁ δώσων dictus, (quòd Daturum se semper polliceretur, nihilque præstaret) tutor est datus: Eoque nomine regiam potestatem per annos XV. obtinuit; vel potius XI. bonâ fide & magnâ cùm laude tutelam gessit. (Iustin. Acceptâ in matrimonium matre pupilli, regem se constitui laborabat.)

Interiecto deinde tempore, quùm minaci Macedonum seditione clausus in regiâ teneretur; in publicum sine satellitibus processit. Proiectoque in vulgus diademate ac purpurâ, sua illis beneficia commemorat.

Vt defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos Thessalosque, morte Demetrij regis exsultanteis, compescuerit: ut dignitatem denique Macedonum non modò defenderit, verumetiam auxerit. Quorum si illos pœniteat; deponere imperium, & reddere illis munus suum. quod adhuc invidiosum ipse non voluptatibus, sed laboribus ac periculis usque senserit.

(*Quære ipsi regem quærant; qui aut imperare illis sciat, aut cui parere ipsi sciant.*)

Quùm populus pudore motus, recipere eum regnum iuberet; tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

ACHAICÆ REIP. INCREMENTA, ET CVM ÆTOLIS DISSCIDIA.

Ab excessu Demetrij, incredibile Achæorum cõmuni, sive Reip. incrementum accesserat.

Nam præter mutuam cum Ætolis amicitiam, sive veriùs Syncretismum, quem infestus utrique genti DEMETRIVS extorserat; omnes pænè in Peloponneso Tyranni tum morte regis, quo furore steterant; in desperationem adacti; tum invalescente ARATI, Tyrannidum osoris, & publicæ per Græciam libertatis vindicis, auctoritate, exterriti, Achaicæ societati certatim sese adgregárunt.

LYSIDAS

LYDIADAS Megapolitanus; ARISTOMACHVS Argivus; XENON Hermionius, & CLEONYMVS Phliasius, deposito suæ quisque patriæ dominatu, in tàm generosam optimè constitutæ Reip. æquabilitatem coiére.

Sed his ARATI conatibus, agnata Ætolorum cupiditas, & adversùm Achæos invidia, obstitisse visa, qui uti anteà, societatis inter populos, qui coaluerant, dissolvendæ appetentes; Acarnanii quidem civitates cum ALEXANDRO, Epirotâ; Achæorum verò, cum ANTIGONO GONATA, inter se, ex destinato, diviserant; Ita consimili spe, ANTIGONVM Macedoniæ; & CLEOMENEM Spartæ, reges, impleverunt; & in sententiam suam pertraxerunt.

Haud dubiè & ipsi in eam spem adducti: si præter ANTIGONVM, Achæis, ob amissam Corinthi arcem, maximè infestum; Lacedæmonios quoque eo bello adiutores haberent; facilè se eam gentem, sibi ob res secundas invisam, armis undique circumventam, esse oppressuros.

Tantâ animorum cæcitate & obstinatione, ut tum ipsius puderet Achæis, optimè de se, Demetriaco bello, meritis, bellum palàm indicere; Lacedæmonios ad id faciendum, incitarent.

Tum CLEOMENE, Tegeam, Mantinéam & Orchomenum, amplissimas, & non modò socias, sed eiusdem planè cum illis civitatis & status participes, urbeis, quas ille per fraudem interceperat; lætissimè resignarent.

ARATVS itaque & Achæorum proceres; qui bellum quidem nemini propalàm indicendum, sed Lacedæmoniorum conatibus obviàm eundum priùs constituerant; ubi CLEOMENEM, Athenæum, in regione Megalopolitanâ castellum, impunè exædificare; & apertè hostem profiteri, vidérunt; bellum etiam adversùs Lacedæmonios manifestè suscipiendum decernunt. *Quod CLEOMENICVM appellatum est.*

SARDI ITERVM DOMITI.

3722. 15. Euerg. & Callin.		228.

M. AEMILIVS LEPIDVS, & M. POBLICIVS MALLEOLVS, Coss. in Sardos, (qui ne priore quidem bello fracti quievisse videntur nisi,) magnam prædam abegerunt. eâdemque à Corsis, cum ad eos accessissent, spoliati sunt.

LEX FLAMINIA, DE AGRO PICENO: ET EX EA BELLVM.

Tum C. FLAMINIVS Trib. Pl. popularis auræ cupidus, pessimo ut consilio, ità exemplo atque eventu, Legem ad populum tulit; *Vt ager Picenus, undè Galli Senones fuerant expulsi*, populo militibusque Romanis divideretur. Quæ res novo & gravissimo bello caussam dedit.

Boij namque, præ cæteris, qui se etiam cum de Principatu aut gloriâ ageretur, Romanorum iugo invitissimi submiserant; ubi de focis atque aris agi vidérunt; cum Insubribus, & alijs Gallis, qui intra Rhodanum & Alpeis habitant, re communicatâ, permultos, & in ijs CONGOLITANVM & ANEROESTEM, Gesatarum (hoc est, eorum qui mercenariæ militiæ vacabant; vel qui gæsis, certo teli Gallici genere, in prœlijs utebantur) reges, partim auro oblato, partim opimę prædę spe, in belli adversùs Romanos societatem ità animárunt; ut neque maior umquam exercitus; neque quà militum robore, quà rerum omnium adparatu, instructior, è Galliâ umquàm descenderit.

Qui nuntius Romam adlatus, tanto urbem terrore complevit; ut quem nequedum Galli è proprijs sedibus excessissent; ipsi novos delectus facere, commeatum adparare, copias in fineis suos educere cœperint.

In huius belli adparatu, VII. plus minus anni utrimque consumti.

Eaque res haud parum Carthaginiensibus commodavit ad Imperium in Hispania propagandum. Et coacti sunt Romani res Hispanienseis negligere, quoad res in Italiâ in tuto collocarentur. Renovato itaque cum ASDRVBALE Carthaginiensium duce, federe, animos & vires in bellum Gallicum convertérunt.

ATHENIENSES ARATO FEDERATI.

Athenienses, auditâ morte Demetrij, spretâque PHILIPPI pueritiâ, & tutoris eius ANTIGONI senectâ, ad libertatem (quod beneficium iampridem procurare ipsis ARATVS tentaverat) adspirant. Et tum demum spectatæ in viro illo virtutis, ac beneficiorum memores, ARATVM eumdem, quem ante XI. annos à se pro hoste repulerant; arcessunt, eiusque auxilium implorant.

Ille, licet, obtinente tum præturam LYSIADE, æger in lecto decumberet; se tamen lecticâ Athenas deportari iussit: quodque armis non potuerat, comitate & promissis impetravit.

DIOGENEM, qui Macedonum nomine, Piræum, Munychiam, Sunium & Salaminem, ibi cum præsidio tenebat, induxit, ut Atheniensibus, acceptâ CL. talentorum mercede, (ex quibus ipse XX. de suo intulit) ea loca proderet.

(Apud Iudæos Simon II. Oniæ II. Fil. & Pontificatu fungitur & clarus habetur. De eodem sup.)

TRIVM-

TRIVMPHVS DE SARDIS ET CORSIS.

3723. 16. Euerg. & Callin. | 227.

Ex Coss. M. POMPONIVS MATHO, qui Sardis arma intulerat; quùm eorum plerosque, in saltuosis specubus abditos, indagare non posset; sagaces canes ex Italiâ ad se adduci iussit: per eosque tramitibus hominum pecudumque investigatis, multos indè exstinxit.

C. verò PAPYRIVS MASO, Corsos campis pulsos, quum in monteis abegisset; ex insidijs multos milites amisit. Et præ siti plures amisisset, ni postremò aquâ inventâ, Corsos, ut deditionem facerent, induxisset.

(Hic MASO, qui primus in mõte Albano de Corsis triumphavit, Myrto coronatus Ludos Circenseis spectare solitus traditur. (Festus addit; *Quòd Corsos in campis Myrteis superâsset, eo frondis genere usum.*)

CLEOMENIS RES NOVÆ APVD SPARTANOS.

CLEOMENES, re cum MEGISTONO, vitrico suo, viro potenti. paucisque alijs cõmunicatâ, ad Reip. statum, sublatis Ephoris, pro arbitratu suo constituendum seriò se accinxit.

Et prius quidem civibus, quos maximè sibi obstaturos suspicabatur, in expeditionem eductis; & post Heræum, Aleamque, (quæ opida Achæis contributa erant) receptas; & importatum Orchomenijs commeatum; in Arcadiâ relictis; cum mercenario milite Spartam contendit.

Et EVRYCLIDA, quem præmiserat, in convivium Ephororum ingresso; alij, ducibus THERICIONE & PHOEBIDE, districtis gladijs in triclinium irrumpunt, eosque omneis confodiunt.

Solus AGYLÆVS, è vulnere, quo exanimem iacentemque se simulárat; in propinquam TIMORIS Ædem se recepit; & postridie salvus evasit. Reliqui quattuor, cum decem alijs, qui auxiliaturi adcurrerant; cæsi sunt.

CLEOMENES LXXX. è civibus solum vertere iussit; & Ephororum sellas sustulit, præter unam; in qua sedens ius dicturus esset.

Indignam rem esse clamans; *Adscititiâ illâ novorum hominum potestate, vetus ità imperium pessumdari; ut reges partim è regno deturbare; partim indictâ caussâ occidere*; aut etiam, si qui pulcerrimum Spartæ statum restituere aveant; *palàm perniciem iis minitari ausi sint.*

Ipse itaque primus agros, & patrimonium omne suum in medio posuit; & ære alieno obstrictos exsolvit. Quod exemplum mòx reliqui sunt secuti: & ager ex æquo divisus. sortibus etiam ijs, quos in exsilium egisset; quosque, rebus pacatis, revocaturus esset; attributis.

Suppletâ, ex delectu optimorum finitimorum, civitate, & milites veteri armorum disciplinâ imbuit; & iuventutem generosis Laconicæ patientiæ & frugalitatis legibus informavit.

Et ne nomen dominatus offenderet; fratrem EVCLIDAM regni consortem sibi cooptavit. *Et tunc duo unâ ex domo reges Spartiatæ habuérunt.*

Et quem Achæi, suspensâ adhuc motibus novis civitate, extrà fineis suos cum exercitu exiturum minimè putabant; ipse de-inopinato in Megalopolitanum agrum ingressus, tum prædam ingentem congessit; tum magnam edidit vastitatem.

Et quò acerbiùs hostibus insultaret; excitatâ, in hostico, theatri formâ, per peregrinos, ludicræ artis præstigiatores, ludos edidit, & spectavit.

Ipse nihilo minus totius temperantiæ exemplar, & doctor; comitate, & lepidâ oratione, præterea sibi hospites conciliare eruditus.

Hinc primùm Mantinéi exsules eum sponte suâ invitârunt. Et clàm, de nocte in urbem suam eo duce irrumpentes, eiecto Achæorum præsidio, in fidem eius se dedidére.

Et ipse restitutâ civibus rep. Tegeam progressus, & per Arcadiam circumvectus; Achæos, qui in Dymæis ad Hecatombæum castra habebant, intrepidè lacessens, ad manus conserendas adegit.

Quibus acie fusis, multos eo prœlio profligavit; nec paucioribus captivis potitus est. Et Langonem adortus, Achæis eiectis, opidum Eléis restituit.

Quumque legatis Achæorum paullò duriora visus sibi esset imperasse; alios submisit, qui postularent; *Sibi modò imperium permitterent: de cætero facilè cum ipsis conventurum*: captivis etiam, & ijs quæ occupásset, è-vestigio restitutis.

Quæ cum probarentur Achæis, ad pacem inclinatis: & ipsi CLEOMENEM, Lernam, quò gentis totius concilium indixerant, accirent; hic fortè agmine raptim acto, & aquâ intempestivè haustâ, vim sanguinis effudit; ut vox ei interclusa sit, & nobilissimis captivorum, ad Achæos remissis, quòd dies conventûs prorogata esset, Lacedæmonem fecessit.

Et hæc quidem mora, res Græciæ planè labefecisse visa est. quæ alioquin è præsenti calamitate oculos nonnihil attollere, & impotentem Macedonum dominatum declinare potuisset.

ARATI IMPRVDENTIA, AN INVIDIA!

ARATVS namque, sive diffidentiâ & metu CLEOMENIS, commotus; sive subitariæ eius prosperitati invidens. & probro sibi versurum ratus; Si is, qui XXXIII. iam annis Principatum inter suos obtinuerat, rex adolescens, nomen simul ac potentiam subitò detraheret;

detraheret; & rerum ab se actarum, imperijq; amplitu.an gloriam intervertetet; primùm Achæos à fœdere faciendo deterrere annisus est: Deinde, quū Lacedæmoniorum (qui Peloponnesum in veterem statum libertatemq; restituere cōtenderent) postulata,æqua vulgo cẹseri, & probati: animadvertisset, facinus Græco nomine, & tot antegressarum actionum gloriâ indignissimum ausus est.

Vt cum ANTIGONVM in Græciam acciret; & Peloponnesum Macedonibus, (quos, captâ Acrocorintho, pepulisse erat olim gloriatus) propinaret; tum regem Spartiatarum. Herculis progeniem; veterum Lycurgi legum, & Doricæ disciplinæ instauratorem; Sicyoniorum & Triccæorum, scilicet Principatu indignum iudicaret; atque ità alienaret.

Atque adeò, quum Argos iterum Achæi convenissent; & ex Tegeâ CLEOMENES ad illos descendisset; in summâ exoptatæ pacis spe, ARATVS, (cui iam maximis de capitibus cum Antigono clam convenerat,) CLEOMENEM, propositâ novarum conditionum iniquitate, *Vt vel solus, acceptis obsidibus, in publicum concilium veniret; vel in Gymnasio suburbano (CYLLARABSO) remotis copijs, cum ijsdem transigeret*) iniuriosè avertit; & ad bellum ipsis Achæis, misso Ægion caduceatore, indicendum inflammavit.

BELLVM GALLICVM.

3724. | 226.
17. Euerg. & Callin.

Quùm Boij, cæterique Galli, ex venditione tum aliarum rerum, tum plurimorum captivorum, magnam pecuniam facerent; Romani veriti ne ijs opibus contrà se uterentur, edixerunt; *Nequis homini Gallo vel aurum, vel argentum daret.*

Hinc Galli, cognitâ Coss. M. Aimilij Barbulæ,& M. Iunij Piræ in Ligures expeditione, se, ut Romā rectà contenderent, iam comparabant. Sed Coss. eos improvisò adorti adeò terruerunt, ut per amicitiæ speciem obviàm eis egrederentur. Illi vicissim simularunt se non contrà illos esse profectos; sed per eorum agrum in Ligures transituros.

BELLVM ILLYRICVM, EIVSQVE ORIGO.

Belli autem Illyrici, & primæ Romanorum in tam, vicinasque Græciæ regiones, traiectionis, hoc fuit initium.

[illegible] rum (qui sub extremis Alpium radicibus, inter A[illegible] am, Titiumque flumen, olim agebant, longè latèque per totum Hadriatici Maris littus effusi) rex AGRON, PLEVRATI F. copijs militaribus pollens; & a DEMETRIO, ANTIOCHI GONATÆ F. mercede corruptus, Midionijs (Pausan. Mothonæis) quos Ætoli tum obsidebant, auxilium tulerat.

Is haud secùs ASDRVBAL, qui eâdem in obsidione multa sub Ætolis pericula tolerârat, urbis, si caperetur, prædam sibi ex æquo deposcebat.

Qua de re dum in comitijs, inter duces, contenditur; x. Illyriorum M. lembis in urbis Portū transvecti, Ætolorum castris mox expugnatis; & Midionijs pariter ex urbe, in fugienteis, erumpentibus, post magnam hostium cædem, armis eorum & impedimentis omnibus sunt potiti.

Paucis, ab eâ suorum victoriâ, diebus rex AGRON, ex intemperantia, diem suum obijt. Et in eius locum suffecta TEVTA uxor, muliebri usa ingenio, & lucri dulcedine illecta, patiebatur subiectos sibi populos, Piraticis incursionibus, rebus & commercijs vicinorum omnium incommodate: agros populari, & urbes expilare. Obvia denique omnia, diripere aut vastare.

Phœnice denique, urbe Epiri, potentissimâ, per Gallorum, quos ipsi imprudentissimè præsidio imposuerant; proditionem, potiti, Illyrij; Epirotas, prœlio victos; eò adegêrunt: ut relictis Ætolorum Achæorumque, quos in auxilium evocârant, partibus; & missis ad, TEVTAM legatis; societatem secum, & cum Acarnanibus, inirent.

Quùm autem de Illyriorum rapinis Itali mercatores, alijque sæpè Romæ conquesti essent, & ipsi Issam, quæ sola adversùs eorum vim obduraverat; obsidêre pergeret; missi sunt à Senatu ad TEVTAM legati, C. & L. CORVNCANI, de iniurijs expostulatū.

Quibus superbè auditis, respondit tandem regina; *Cura sibi futurum, ne qua populo Rom. ab Illyrijs publicè fiat iniuria. Quid privati faciant; reges non præstare.*

LVCIVS autem è legatis iunior; *At Romanis*, inquit; *Privatas iniurias publicè persequi mos est. Et dabunt operam, Deo volente, ut regia isthæc iura brevi emendes.*

Illa verò muliebri impotentiâ percita, dissimulatâ in præsens irâ, percussores submittit, qui eum magnanimi responsi auctorem in itinere confodiant.

Romani ius gentium à feminâ violari non passi; ad tanti sceleris ultionem se compararūnt: & duobus Coruncanijs statuas in Vrbe posuerunt.

3725. | 225.
18. Euerg. & Callin.

Intereà dum Illyrij, missu TEVTÆ, maritimas Græcorum civitates infestant; quòd Romani, non tàm suis, quàm alienis sumtibus, iniurias ab ijs acceptas [illegible]; & hic gratificandi nomine Græcis sese ostentare, decrevissent; Cn. FVLVIVS CENTVMALVS, cum CC. navium classe; & A. POSTHVMIVS ALBINVS, II. Coss. cum terrestribus copijs, XX. peditum, & II. equitum Millibus, Romā profecti sunt.

Et FVLVIVS quidem in Corcyram, quā etiamdum ab Illyrijs obsideri rebatur; rectâ navigat. Vbi, cives, licet paullo-ante subacti, præsidium, ducemq; Demetrium

Demetrium Pharium acceperant: & crudo adhuc vulnere, ad ereptam sibi libertatem adspirabant. DEMETRIVS verò monitus, se criminationibus æmulorum apud TEVTAM traduci; initâ cum Romanis societate, præsidium Illyricum, urbemq; ijs tradidit.

Consul autem coniunctus demùm cum collegâ POSTHVMIO, qui copias Brundisio iam transmiserat; Apolloniâ obiter in fidem acceptâ, Dyrrachiū navigant; & Illyrios ab iterata opidi obsidione trepidè discedere cogunt.

Inde cursu in interiora Illyrici instituto, Ardyęos, Parthinos, Atintanos & Issenses in fidem deditionemque accepére. Vrbes aliæ vi captæ.

TEVTA, exiguo cum comitatu, Rhizonem, in cognominis fluvij ripâ situm, fugiens se recepit.

Consules, plerisque Illyriorum civitatibus DEMETRIO traditis, cum classe & pedestri exercitu Dyrrachium reversi sunt.

Vbi POSTHVMIVS quidem, cum XL. navibus, & novo ex finitimis opidis, quæ se dediderant, delectu, stativa fecit. FVLVIVS verò, cum maiore copiarum parte, Romam navigavit. Cui ... adversùs Illyrios imperium pro... qui Procons. de ijs triumpharit.

TERRÆ-MOTVS RHODI.

Quùm Rhodij eâ tempestate nimium suæ industriæ prudentiæq; fiderent, & omnium ... regum ac populorum benivolentiam ijs artibus ... habere gloriarentur: DEVS immisso terræ-motu ... Colossus ille corruit, & maxima quæque eius ... atque Insulæ ornamenta, & munimenta ... sunt; eorum insolentiam castigâsse visus est.

At quum eum casum moderatè illi ferr... triæ ponis, quisque, vicem de... tantam sortis suæ commiserationem apud univer... commovêrunt; ut regibus, Principibus, ac ci... bus vicinis, liberaliter ac certatim donaria ... niam, frumenta, submittentibus; intrà XII. pl... nus annos, longè meliora & plura reposuerint, & damna multo cum fenore exsarserint.

PAX CVM ILLYRIIS.

3726.
19. Euerg.
& Callin.

224.

Sp. CARVILIO MAXIMO II. & Q. FABIO MAXIMO II. Coss. TEVTA regina, missis Romam legatis, qui de fœdere agerent, his legibus pacem impetravit.

„*Vt imposita sibi tributa quotannis Romanis exsolveret.*

„*Vt omni Illyria excederet; & intrà exiguos locorum, ex præscripto, limites se contineret; & deinceps ei ultrà Lissum, nisi duobus, ijsque inermibus, lembis, navigare ne liceret.*

Ita castigatâ mulieris impotentiâ, & Illyriorum rapacitate, Romani totam Græciam, quam illi offenderant; sibi, tamquam publicæ quietis vindices, obligârunt. belloque confecto, Achæos & Ætolos, Athenienseis & Corinthios, de victoriâ, de federis conditionibus, deque sui instituti ratione, certiores fecêrunt.

A Corinthijs etiam in ludorum Isthmiorum societatem adsciti. (Iustin. addit; strictas in Principum Illyriorum colla secureis. atque itâ Legatorum Manibus litatum.)

(De ijsdem Coss. CICERO in Catone. Q. FABIVS MAXIMVS Coss. iterùm. Sp. CARVILIO collega, quiescente, C. FLAMINIO Trib. pleb. resti..., agrum Picenum Gallicumque contrà Senatus auctoritatem dividenti.

Augurque quùm esset, ausus est dicere; ... *auspicijs ea geri, quæ pro resp. salute gererentur* ... *contra remp. ferrent; contrà auspicia fieri.*)

POENORVM IN HISPANIA PROGRESSVS.

AMILCARE BARCA, postquam per IX. ann... præclarè in Hispaniâ gessisset, defuncto, ... F. ANNIBAL vix duodevicesimum annum ... eius loco ASDRVBAL, gener, non minus, ... Romanis infensus, Hispaniensium rerum cu... nis circiter VIII. sustinuit: & incredibil... iorem Hispaniæ partem Punico imper... a...

Vrbem denique, Carthaginem novam, ... ad ipsius Hispaniæ, tum ad Africæ res, ... portuno, condidit.

Romani his quidem successibus in... Carthaginiensium nomen, suâ socordi... adolevisse dolebât; ob imminentem tame... Gallorum in præsens terrorem, & ... animorum dissimulato, quasi & ipsi socios ... pani... haberent; fedus cum ASDRVBALE ... inter cætera cavent; *Ne Carthaginiensibus ... rum fluvium cum armis traijcere.*

QVATTVOR ROMÆ PRÆTORES.

3627.
20. Euerg.
& Callin.

P. VALERIO FLACCO, & M. ATILIO REGVLO Coss. duo prætores Romæ facti & additi, ut quattuor essent. Ex quibus M. VALERIVS Sardiniam, FLAMINIVS Siciliam, ... Corsicæ administratio, Sardi...

ARATI

ARATI RES GESTÆ.

Quæ suprà de ARATI expeditionibus attigimus, ea alij in hunc annum referunt. Ille decimùm iam Prætor Achæorum factus & cum CLEOMENE apud Lyceum congressus, ac fusus, & pro mortuo habitus; uti suprà diximus: de improviso Mantineas adortus, urbem ceperat.

Postea Megapolitanis, in quorum fineis Lacedæmonij incursabant; auxilio missus; neque cum eodem CLEOMENE, viro audace, decertare ausus; quantumvis levis Achæor im armatura, Spartiatis ad castra usque repulsis, per eorum tentoria effusa esset) LYSIADEM collegam, qui cum equitatu in hostem impetum fecerat; inhibitâ militum suorum alacritate, turpiter deseruit; & pro patriæ portis cadere passus est. Ipse mox cum toto exercitu longe turpius profligatus.

Cuius facti probrum ut elueret; CLEOMENE iam digresso; & factâ in Laconicam, cum reliquis, impressione, ccc. Lacedæmonios interfecit; & in his MEGISTONVM, CLEOMENIS vitricum cepit.

SELEVCVS CERAVNVS V. SYRIÆ REX. Ann. III.

3728. | M. VALERIO MESSALA, & L. APVSTIONE FVLIONE | 222.
21. Everg. | Coss SELEVCO CALLINICO, postquam XX. ann. regnâsset, de-
1. Sel. Ceravni. | functo, succedit F. SELEVCVS CERAVNVS.

Præter bella, quæ SELEVCO illi CALLINICO, cum PTOLEMÆO EVERGETE, ob BERENICEN eius sororem, & CALLINICI novercam, apud Antiochiam, à privigno erudeliter interfectam, intercessere; sæpiusque victus, & tantum-non regno avito exutus est. (de quibus suprà ad 11. Danielis cap. fusius, & extra ordinem diximus) post factam etiam cum PTOLEMÆO in X. annos pacem, perpetua cum fratre germano, ANTIOCHO HIERACE (Accipitris in modum rapaci) fuit contentio.

Ipse namque ijs, quas dixi, cladibus fractus, auxilium fratris implorârat; & Asiam, inter fineis Tauri montis, præmium latæ opis, obtulerat.

Hic autem, suprà ætatem (XIV. annorum) regni avidus, pacem, quam frater cum PTOLEMÆO intercæperat, interpellat. & conducto Gallorum exercitu, pro auxilio bellum; pro fratre hostem, exhibet. Eo in prælio victor virtute Gallorum fuit.

Qui Galli SELEVCVM in acie cecidisse arbitrati, in ipsum ANTIOCHVM arma vertere: liberiùs depopulaturi Asiam, si stirpem regiam funditus extinxissent.

Ubi sensit ANTIOCHVS; velut à prædonibus, auro se redimit; societatemque cum mercenarijs suis coniungit.

EVMENES, BITHYNIÆ (SIVE PERGAMI) REX.

EVMENES, Bithyniæ rex (sive Pergamenus) EVMENIS (qui frater maior fuit PHILETÆRI Tianij, Eunuchi, & gazæ Alexandreæ, sub LYSIMACHO, apud Pergamum, olim custodis) Filius. & ATTALI (qui Galatarum victor, & primus rex salutatus, Romanorum fuit socius) pater: quasi, consumptis intestinâ discordiâ fratribus, vacantem Asiæ possessionem invasurus; victorem ANTIOCHVM, Gallosque adgreditur. Nec difficilè saucios, adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus ad Sardis, superat: & magnam Asiæ parem occupat.

Fratres nihilo-minus, omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparârunt. Quo victus ANTIOCHVS; & ab ARTAMENE, Cappadocum rege, socero suo, benignè primùm exceptus: cognito deinde insidias sibi ab eodem parari; salutem fugâ quæsivit. atque hinc ad PTOLEMÆVM hostem decurrit.

Qui non amicus dedito, quàm hosti is factus, servari eum artissimâ custodiâ iussit. Inde quoque meretricis operâ, & deceptis custodibus, elapsus fugiensque, à latronibus interfectus est.

Frater quoque SELEVCVS, iisdem fermè diebus, amisso ex parte regno, equo præcipitatus, decedit.

Sic fratres, quasi & casibus germani, exsules ambo, post regna & clades, scelerum suorum, & novercæ interfectæ, pœnas, luerunt.

GALLICI BELLI TVMVLTVS.

Iam Romani Italiâ pænè totâ, Picenum usque, potiebantur. Siciliam & Sardiniam tenebant: Illyrici partem subegerant, & cum finitimis Græcis societatis initia iunxerant.

Sed quùm eorum animi in Gallici belli exspectatione essent; à socijs undique auxilia conquirunt. Magnum ipsi & militum & commeatuum adparatum faciunt. militaris ætatis tabulas conquirunt, ut scirent, quot ipsi, quot socij viros, ferendis armis idoneos, haberent.

Militiæ nomina professi sunt, ad DCC. peditum, & ad LXXX. equit. millia. Ex quibus septima circiter pars in armis erat; reliqui domesticis ita curis incumbebant, ut velut in statione essent.

Et Itali universi non quasi pro Romanorum imperio; sed pro suâ ipsorum salute dimicaturi, ad bellum expromtis animis sese accingebant.

Veneti & Cenomani, eo bello, Romanorum, quàm Gallorum, popularium suorum, societatem amplecti maluerunt. Eaque de caussâ, Boij, quùm totis in Italiam viribus irruere cogitarent; domi, cum magnâ copiarum suarum parte, remanere sunt coacti.

3729.
22. Everg.
& 2. Sel. Cer.

L. AIMILIO PAPO, & C. ATTILIO REGVLO, Coss. bellum illud Gallicum Cisalpinum erupit.

Et IIX. post iniquam agri Piceni, per C. FLAMINIVM Trib. pleb. divisionem, anno; Gallorum, qui trans Alpeis ad Rhodanum accolunt; & Gæsatarum reges, CONCOLITANVS & ANEROESTVS, ingentibuscum copijs Alpeis in Italiam transcendérunt: & cum Boijs Insubribusque coniuncti, ad L. peditum, & XX. equitum, essedariorumque mill. in Etruriam irrupérunt.

Romani unum ex Consulib. ATTILIVM, ad compescendos, qui eodem tempore oborti erant, in Sardinia motus, cum parte copiarum transmiserant. Et alter, AIMILIVS, ut Gallos transitu prohiberet, marisque Hadriatici oram tutaretur; ad Ariminum contenderat.

Vni itaque Prætorum decernitur Etruria. per quam facto iam itinere Galli, Clusium, urbem tridui itinere à Româ dissitam, pervenerant. & audito Prætorem à tergo instare, ipsi obversâ fronte in eumdem pergunt; & collatis ad Fæsulas signis fugatum, in collem editum recipere se, amissis VI. mill, coëgerunt.

Cuius quùm obsidionem, re in sequentem diem, dilatâ, pararent Galli; L. AIMILIVS Cos. saltibus Apennini superatis, de-improviso advénit.

Sed ne huius quidem copiæ Gallorum viribus pares erant; nisi illi, regis ANEROESTIS consilium secuti (qui priùs in patriam redeundum; depositisque ibi immensæ prædæ sarcinis, Etruriam expeditâ acie repetendam; & prœlium ita demum cum hostibus committendum, suaserat). castra ante lucem movissent; & tot impedimentis onusti, per Inferi maris littus, in Galliam repedâssent.

Et dum Cos. AIMILIVS, copijs [illegible] tumultum cum Prætore confugerant, susceptis, [illegible] persequitur; alter interim Cos. ATTILIVS e Sa[rdinia] per Liguriam, supervenisset.

Galli itaque utrimque conclusi, & quasi de[x]trâ circumventi rati; quantumvis f[or]titer, & bifronti, atque ad præsentem necessitate[m] instructâ, dimicantes; Gæsatarum potissi[mum] nudi, & ob id telis maximè obnoxij, in p[...] ciem prôcesserant; neque scuta ad corpo[...] lam, neque enses Romanis pares habe[...] ritate, an rabie l profligantur.

Cæsi ad XL. M. Deceies mi le, in quibus C[ONCOLI]TANVS, vivi in potestatem hostium ve[nere]. [ANE]ROESTES, cum paucis, à fugâ, manus sibi [...] lere.

C. ATTILIVS, initio pugnæ, & mutuâ [...] incursari ne, temerè, an strenuè l pugnans, [...] eiusque caput ad Gallorum reges fuerat per[latum].

His ita gestis L. AIMILIVS prædam, q[uam Gal]li averterant, legitimis dominis restituit, & [...] hostium spolia Romam transmisit.

Omnibusque cum copijs, per Liguria[...] rum fineis ingressus, vastato agro & [...] generis inde abactâ, Romam reversus, [...] totquibusque aureis, Capitolium exornat & [...] vos cum exuvijs in triumphum ducit. A[...] Gallos priùs, BRITOMARO duce iurâ[...]; *Se* [...] *tè posituros balthea, quàm Capitolium ad*[...] Quod & factum. Victos enim ÆMILIVS in Ca[pito]lio discinxit.)

IOSEPHI IVDÆI, PONTIFICII NEPOTIS; ET HYRCANI FILII, CASVS.

3730.
23. Everg.
3. Sel. Cerau.

Hoc anno IOSEPHVS ille, SIMONIS Iusti, ex filiâ nepos, qui in summâ apud EVERGETEM gratiâ vixerat, mortuus est.

Is ex legitimâ uxore filios septem genuerat; Sed quùm in PTOL. EVERGETÆ aulâ meretricem psaltriam conspicatus, eiusque amore captus, fratrem SOLYMIVM rogâsset, ut operam sibi lenoniam præstaret: Hic, meretricis loco, filiam suam substituit. Et IOSEPHVS iam sæpe diuque cum eâ consueverat ante, quàm errorem agnosceret.

Ibi factum insolens miranti, respondit frater: *Se eius dedecus suo probro redemisse.* Malui, inquit, filiæ meæ stuprum à patruo offerri, quàm te alienigenæ contactu maculari. Factum id probavit IOSEPHVS; fratrisque sui filiam uxoris loco habuit.

Ex eâ natus HYRCANVS, generosus quidem, & ingeniosus; sed qui immodicâ profusione, & aulicâ apud regem Ægyptium ostentatione, magnam opulentiæ paternæ partem absumserit. Vnde a[...] heredatus; & à fratribus invidi[...] in ex[...] in Arabiam secesserit; inibique ex[...] [...] nec ANTIOCHI MAG. iram, ob fac[...] patrata, metuens; mortem sibi ip[...] VII. à morte patris annum.

BELLVM GALL. CONTINVATVM.

Romani ex superiore victoriâ, i[...] Gallos ex Italiâ omnino expelli po[sse]; T. M[ANLIVM] TORQVATVM, & Q. FVLVIVM FLA[CCVM] in Galliam cum legionibus [...] Q[...] so exercitu B[oio]s Circumpadanos [...] fidem Romanorum concedere c[...]

Quùm autem ad reliquos G[allos] [...] ferrent; imbrium ac pestilentiæ m[...] riti, abstinuérunt.

Alij tradunt; ductis tum primùm trans Padum legionibus, pugnatum cum Insubribus Gallis; & ex ijs ad XXIII. M. interfectos; ad V. M. captos.

Et quod Consules à bello Gallico avocari non placeret; L. METELLVM (qui idem Pont. II. Cos. & Mag. equit. fuerat) Dictatorem, cum N. FABIO BVTEONE, magistro equitum, comitiorum habendorum caussâ, creatum.

ARATI INCONSTANTIA, ET INDE ANTIGONI INCREMENTA.

ARATVS, ut suprà dicere cepimus, CLEOMENI aut diffidens, aut invidens; aut fortè etiam luxui, in tot patriæ gentis præturis, ac regni licentiâ, adsuetus; & Laconicam frugalitatem aspernatus; quidvis experiri priùs statuerat, quàm ut CLEOMENI, licet Achæis iam in eius parteis & fedus inclinatis, cederet.

Et quantumvis CLEOMENES, occupatâ, dedentibus se oppidanis, Corintho, domui ARATI pepercisset; & thesauros ipsius amicis commendâsset. & insuper duodena quotannis talēta ei offerret; quùm à PTOL. EVERGETA sena tantùm accipere solitus esset; maluit tamen ille etiam ab ipso EVERGETA, cuius hactenus cliens & stipendiarius fuisset, deficere; & ad ANTIGONVM, cui semper fuerat infensissimus, confugere; quàm ei cedere, à quo suæ tot annorum gloriæ sementem, unâ æstate demessum iri metueret.

Et qui ex Macedonibus, usque pro patriâ oppugnatis, tantam gloriam pepererat; persuadere instituit Achæis; ut ANTIGONVM, redditâ Acrocorintho, firmissimo Peloponnesi claustro, demereantur; & Macedonum armis simul CLEOMENEM debellent. *Prima mali labes.*

ANTIGONVS, Dux Achæorum terrâ marique pronunciatus; & Acrocorinthum, dotis ac pignoris instar, & futuri belli receptaculum; tum ARATI consilio, tum Achæorum voluntate, adeptus; ab ipsis etiam Argivis (CLEOMENI, quòd promissam χρεωκοπίαν sibi non præstitisset, infensis) ultrò arcessitus est.

Et quantumvis CLEOMENES, qui Corinthum & Isthmi aditus tenebat, ANTIGONI conatus impediret; ARATVS tamen cum MD. militibus Argos pervasit.

CLEOMENES vicissim MEGISTONVM vitricum, cum peditibus bis mille, eòdem submittit. Quo inter pugnandum cæso, ipse accurrit, diuque obstitit. donec, ANTIGONO magnis cum copijs per Isthmum, iam reseratum, adveniante, cum suis sospes Lacedæmonem repedare, coactus est.

Argivorum exemplum pleræque urbes sunt secutæ. ANTIGONVS milites in hiberna dimittit; & cum Achæis hilaria agit. Et custodes, ponorem que regiæ pompæ partem, à se amoliens populari in speciem comitate Græcorum animos sibi conciliare conatur.

Atque ita CLEOMENES Peloponneso, quam pænè totam uno quasi impetu conquisierat, brevissimo temporis spatio excidit. alijs, qui in præsidijs urbium erant, ab eo descisentibus; alijs oppida ANTIGONO certatim tradentibus.

BELLVM INSVBRICVM.

373 C. | 24. Everg. | —— | 219.

C. FLAMINIVS Nepos, & P. FVRIVS PHILVS Coss. in Galliam cum exercitu profecti, acceptis in fidem Ananibus, (al. Anamaris) qui haud procul Massiliâ habitabant; mox inde in Insubrium agros, (quo loco Addua fluv. in Padum influit) legiones traduxere.

Hostes, ad L. M. signis aureis, è Templo Minervæ sublatis, castra ex-adversum opposuere.

Et quantumvis Cos. FLAMINIVS, Cenomanos socios, uti gentem suspectam, amne transito & ponte rescisso, ab ope popularibus ferendâ, prudenter arcuisset; & incautiùs locum pugnæ inidoneum, ad ripam fluminis, delegisset; Tribunorum tamen militarium peritiâ atque industriâ, Insubres numero longè superiores, egregiè vicit.

Illi namque hastas triariorum, qui in postremis ordinibus collocari solent; ante-signanis, sive primis cohortibus, ad primum Gallorum impetum, tradiderant: dein, ubi hastis præcidendis, Gallorum gladios hebescere animadvertissent; strictis ipsi ensibus, pedem pedi conferre, & cæsim feriendo, ingentem quasi inermium Gallorum stragem edere iussi erant. (Plut. tradit; MARCELLO.

Quùm Coss. castra adversus Insubreis haberent, fluvium, qui per Picenum agrum labitur, sanguine fluere visum; & treis Lunas Arimini apparuisse. Quumque augures consulti vitio creatos videri Coss. respondissent; Senatum eos subitò ab exercitu litteris revocâsse.)

Eas autem acceptas non priùs FLAMINIVS aperuit, quàm collatis signis barbaros fudisset: & quasi Augurum vaticinia vanitatis convicisset.

Itaque redeunti ei, ac multa ex hostibus spolia referenti, populus obviam non processit; ac vix triumpho concesso, eum cum collegâ, magistratu abire coëgit.

OROS. addit IIX. Gallorum M. eo prælio cæsa; & XVII. M. capta.

LIVIVS verò; à M. IVNIO Dictatore, VI. hominum M. Gallicis spolijs, quæ triumpho C. FLAMINII translata erant, armata fuisse.

Et FLORVS; Torquibus Gallorum, ab eodem FLAMINIO, aureum IOVI Tropæum esse erectum.

CLEOMENIS LACEDÆM. HEROICI CONATVS.

Quùm CLEOMENI Spartano, ad publicas clades mors etiam AGIATIDIS, uxoris amantissimæ, privatim accessisset; & rex Ægypti PTOLEMÆVS, auxilij spem ostentans, liberos eius, matremque obsides deposceret; mater CRATESICLEA, dubitantem ultrò, ad se dimittendam, cum puero, impulit.

Ea in Ægyptum adpulsa, ubi comperit, tum mandata, legatosque ANTIGONI à PTOLEMÆO admitti; tum filium CLEOMENEN, ab Achæis, pacis secum faciendæ, invitatum; suâ obsidumque caussâ vereri, quò minus bellum cum hostibus, iniussu PTOLEMÆI, componeret; generosè illum per litteras cohortata est; ne atius & puelli gratiâ, quidquam trepidaret. Neve ab ijs, quæ ex dignitate Spartæ, atque è rep. essent, amplectendis, agendisque absisteret.

Porrò occupatâ ab ANTIGONO, Tegeâ; & Orchomeno, Mantineâque direptis, (Ex quibus, hanc Antigoniam deinceps appellari voluit) CLEOMENES in Laconicam quasi repulsus, ex Ilotis, qui v. minas Atticas præstare potuissent, manu-missis. D. talenta coëgit: & bina ex ijsdem millia, more Macedonico, adversùs ANTIGONI Leucaspidas, armavit, rem inexspectatam adgressus.

Et quoniam palàm erat, Megapolitanorum in primis instigatione Achæos inductos fuisse, ut ARATO suasore, ANTIGONO sese submitterent, & societatem cum eodem, Macedonibusque inirent. cui Epirotæ, Phocenses, Boeoti, Thessali, alijque mox accessuri essent: eorum urbem, Lacedæmone neque minorem, neque infirmiorem, sed negligentiùs, in tantâ sociorum potentiâ & propinquitate, custoditam; factâ sub noctem excursione, invadit.

Quo tam repentino casu consternati cives, plerique fugam capessunt: pauci, correptis armis, globoque facto, obsistunt. hoc saltim fructu, ut fugientibus abeundi securitatem præberent: & præter mille, reliquos, cæteri omnes cum coniugibus ac liberis in tutum, Messenen evaderent.

Hic quùm LYSANDRIDAS, captivorum unus, CLEOMENEM rogaret: *Vt civitatem tam nobilem conservaret; & amicis in posterum fidis, socijsque firmis compleret.* tum consilium id, gloriosum magis sibi, quàm utile, non abnueret rex Lacedæmonius; & eodem LYSANDRIDA interprete, adiunctoque caduceatore, Megalopolitanis, qui Messenen confugerant, urbem se reddere enunciaret; si, relictis Achæis, societatem secum amicitiamque iunxissent; PHILOPOEMENES, Dux postmodò Achæorum inclytus, eam regis humanitatem sinisteriùs interpretatus; quod CLEOMENES non tantùm urbem, sed cives etiam profugos in potestate habere velle censeretur; effecit, ut Megalopolitani tam præsenti beneficio, pristinam Achæorum societatem antepofuerint.

Quibus renunciatis, CLEOMENES, qui urbem intactam conservaverat; tunc irâ efferatus, ruinas civium in prædam concessit. Et signis pictisque tabulis, Spartam transmissis, maximam urbis eius partem desormavit., & solo æquavit.

Deinde, quùm sciret ANTIGONVM, à copijs nondum satis instructum, cum Argivis delician; ad eam urbem usque excurrit, & circumquaque populatur. Multa probra ANTIGONO obiectans, quo illum ad pugnam eliceret.

Et Argivi, qui impatienter agrorum suorum vastitatem ferrent, nihilo modestiùs se gerebant.

Ille verò, uti prudentem ducem decebat, rumores ante salutem non ponere, & domi se continere decreverat; donec appetente iam Vere, Macedones atque Achæi ex hibernis reverterentur & ipse exercitu ex popularibus & socijs; ex mercenarijs Gallis & Boijs; ex Epirotis, Acarnanibus & Illyrijs; ad XXX. mill. conflato, in Laconicam vicissim irrumperet.

Quod si CLEOMENES nuperam ANTIGONI cunctationem imitatus, ad dies aliquot prœlium ferre scisset; victor procul dubio hostium, sine pulvere & sanguine, evasisset. Et leges, quas vellet, ijs imposuisset. ANTIGONO ad bellum domesticum mox evocato.

Sed quia nervus belli pecunia eum deficeret, & ab unius urbis præsidio, ærarioque, in communi Sociorum defectione, stipendia, commeatusque penderent; ipse, qui vix XX. armatorum millia haberet, in armis omnia posita ducere; & cum Macedonibus, (qui non numero tantum, sed armorum etiam genere longè erant superiores) decertare coactus est.

PVGNA EXTREMA, QVA VICTI LACEDÆMONII.

Cognito namque per exploratores hostium adventu, aditus omneis, quin provinciam patebant, præsidijs, fossis, sectisque arboribus, diligenter munivit, aut obsepsit. & Seplasiam, quà hostem facturum rebatur, cum exercitu occupavit.

Cui loco, quùm colles duo imminerent; uni, cui Evæ nomen, EVCLIDEM fratrem, cum gregario milite socijsque, imposuit. Ipse in altero, Olympo, cum Lacedæmonijs & mercenarijs, consistere decrevit. equitibus in planitie, supra utramque fluminis ripam, collocatis.

Adeò ut ANTIGONVS uno tempore, & difficilem locorum situm, & miram CLEOMENIS in disponendo exercitu industriam conspicatus, abstinendum sibi à prœlio in præsens existimaret. & haud procul Gorgyli fluminis ripâ castra poneret.

Sed quùm duos duces, virtute & peritiâ pares, fortuna commisisset; & communi quasi sensu inimicitias prœlio dirimere ipsi constituissent; post longum & atrox certamen, priùs EVCLIDES undique in colle suo circumventus. PHILOPOEMENE maximè auspice, cæsus & profligatus. deinde ipse CLEOMENES totam prœlij molem diu fortiterque sustinens, suis fugam circumspectantibus, se ipse servavit.

Præter

Præter mercenarios, ad VI. mil. Spartiatarum, minus CC. cecidisse eo prœlio feruntur.

SPARTA ANTIGONO DEDITA.

Victi Lacedæmonij, (Iustin. lib. 29.) non ipsi tantùm, sed etiam coniuges liberique, magno animo fortunam tulere. Suam modò vicem dolebant, quod non ipsi quoque pro patriæ libertate cecidissent. Nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio.

Inter hæc CLEOMENES rex, suo pariter & hostium cruore madens, supervenit. urbemque ingressus non humi consedit; non cibum aut potum poposcit; non denique armorum onus deposuit. Sed acclinis parieti, quùm IV. millia sola, ex pugna superesse conspexisset; hortatus est, ut se ad meliora reip. tempora reservarent.

Addit PLVTARCH. Occurrentibus sibi civibus suasisse *Vt civitatem ANTIGONO traderent. Nam se reliquum, sive mortem, reip. in posterum commodaturum.*

Tum denique cum coniuge & liberis, navi ad Gythium conscensâ, in Ægyptum ad PTOLEMÆVM profectus est. apud quem aliquamdiu summâ in dignatione vixit.

Sed post PTOLEMÆI mortem, à filio eius cum familiâ interfectus est. *Vide supra seriem Regum Lacedæmoniorum.*

ANTIGONVS autem, cæsis ita occidione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit; veniamque ijs, qui superfuerant, dedit.

Non minori sibi gloriæ fore, si ab eo servatâ Lacedæmon, à quo solo capi, contigisset; ad posteros prodetetur.

Civeis itaque salvâ integrâque rep. patrijs legibus ac institutis vivere, & libertate frui permisit.

Ibi paucis diebus commoratus, quùm ei nuntiatum esset; Macedoniam ab Illyrijs, alijsque barbaris, devastari; in patriam cum exercitu reverti constituit.

Et inde Tegeam profectus; & rebus in cæterâ Peloponneso, pro tempore compositis; Argos advenit, sub ipsum Nemeorum Ludorum tempus.

In quibus nihil ad fœdam adulationem reliqui fecerunt Græci, non modò regios, sed & divinos honores ei deferentes. Qui virtute quidem rex & prudentiâ præstabat; cæterum cadaverosâ facie & phthisi tabidus, sceleto inambulanti, quàm viro viventi, erat propior.

Simul verò in Macedoniam reversus est; barbaros, qui eam populabantur, difficili certamine depulit & profligavit.

Et dum senio taboque confectum corpusculum immodicis laboribus; & inter certandum, clamoribus fatigat; venis abruptis sanguinem effundit, & moritur, undecimo tutelæ suæ anno. *Fidi tutoris, boniq; regis, & strenui ducis laudem adeptus.*

Succedit ei privignus PHILIPPVS DEMETRII F. ANTIGONI GONATÆ *Nepos, XVI. ætatis annum agens; regnatque annos XLIV.*

SELEVCI CERAVNI FVLMINATORIS CONATVS.

SELEVCVS CERAVNVS (qui id nomen, veluti ad fulminandos hosteis, adsciverat) quùm ex anquisito vetustæ possessionis iure, totam Asiam, ab Hellesponto, sive mari Ægæo, ad Indum usque flumen, sibi arrogare pergeret: & ex eâ Cœlen-Syriam à PTOLEMÆO; Cappadociam à MITHRIDATE; à Prusiâ Bithyniam; ab ATTALO Pergamum, occupari, indoleret. Sed in primis ATTALVM ita paulatim crevisse, ut maximam Asiæ, cis Taurum sitæ, partem sibi vindicaret; haud diutius ferendum ratus; & parentis, tot bellis agitati, & indignè spoliati, ultione ardens: regni administratione HERMIÆ, Cari nequissimo, relictâ; & ACHÆO (is erat ANDROMACHI, matris Laodices, fratris, Filius) in contiliorum bellique societatem adscito; ad bellum accingitur.

Sed vixdum Taurum montem cum copijs suis adversus ATTALVM transcenderat; quùm à NICANORE, & viro Gallo, nomine verè Apaturio, per dolum interfectus est. (Alij pharmaco ab aulicis sublatum volunt.)

ANTIOCHVS MAGN. VI. SYRIÆ REX. Ann. XXXVI.

Illi succedit ANTIOCHVS frater, impubes adhuc & adolescentulus. Eâque caussâ, & tutoris prorogisve nomine, idem HERMIAS Car, omnia in noviter regno susque deque ferebat.

ANTIOCHVS verò LAODICEN, MITHRIDATIS filiam, uxorem ducturus; magno cum adparatu obviam procedit; & Antiochiæ reginam salutari iubet.

REGVM PONTICORVM ORIGO.

MITHRIDATES autem ille socer, à Cappadociæ Satrapis, an regibus? erat oriundus. Ipsi autem genus trahebant ab uno ex VII. illis Persarum principibus, qui cum DARIO HYSTASPIDA magos interfecere, anno Vrb. C. 198. Et ipse, præmium virtutis perpetuam provinciarum, quæ Ponto Euxino adiacent, Satrapiam obtinuerat. Quam ubi hereditariam reddiderunt; eius posteri, regni etiam nomine auxerunt; & continenti successione, usque ad annum V.C. 691. per annos ferè D. possederunt.

DIES CONSVLATVI APVD ROMANOS SOLEN[illegible]

3732. 25. Ptol. Everg. 2. Ant. Mag. | 218.

C. FLAMINIVS, anni superioris Cos. triumphaverat, VI. Idus Mart. & post triumphum magistratu abire coactus, Interregem nominavit MARCVM CLAVDIVM MARCELLVM; qui vnà cum collegâ, CN. CORNELIO SCIPIONE CALVO, consulatum adivit Idibus Martijs. Ita deinceps Idus Martiæ magistratibus inaugurandis solennes fuére, usque ad annum Vrb. C. 600. quùm antea Kalendæ Quinctiles eo privilegio gauderent, ab anno usque V.C. 363. vel 425.

Sic observatum est anno 352. ab Idib. Decembrib. propter rem malè ad Veios gestam, ad Kal. Octobris, abdicatis prioribus magistratibus, regressum esse factum. *Hac de re vide Fastos.*

BELLI GALLICI, SIVE INSVBRICI FINIS.

Quùm autem Insubres, accisis opibus fracti, pacem à Romanis peterent; uterque Consul, eductis repentè, ne à Senatu impetrarent, contra eos copijs ad arma capienda invitos compulérunt.

Et ipsi quidem Acerras, Gallorum; Insubres verò Clastidium, sociorum Romanorum opidum, vicissim obsedérunt.

(Plut. tradit BRITOMARTVM, al. Virdumarum, Gallorum ducem, cum xxx. Gæsatarum mill. (quos Insubres conduxerant,) castra ad Acerras (quæ inter Padum & Alpeis) posuisse; dum haud procul inde ambo Coss. abessent, & Mediolanum obsidérent.)

MARCELLVS inde ad Clastidium liberandum, cum equitibus DC. & aliquanto peditatu, profectus, postquam in populabundum Gallorum exercitum imprudens incidisset & equo in orbem flexo omnia esse infesta, vidisset; precatus Deos, in medios hosteis, & numero, immane quantum, superiores, irrupit; & BRITANARTO, sive VIRDVMARO, qui prior Cos. ferire erat conatus; manu suâ in acie cæso profligavit.

Cepit deinde Acerras: quùm ij, qui in præsidio erant, Mediolanum, Insubrium caput, confugissent.

Quos CORNELIVS alter Cos. insecutus, ipsumque recedentem adgressus, supremo prœlio superavit; & Mediolanum, Comumque, opida, expugnavit. Quo facto, & rebus desperatis, Insubres Romanorum fidei se permiserunt.

Addit Plut. MARCELLVM eo prœlio, vovisse Iovi FERETRIO spolia regis VIRDVMARI, quem suâ manu occiderit: atque ipsi soli triumphum esse decretum.

Eutrop. spolia ea stipiti imposita humeris suis Romam advexisse.

Flor. Gallos, VIRDVMARO rege, Roma[illegible] VVLCANO promisisse: sed vota al[illegible] & rege eorum occiso, MARCELLVM. Tertium [illegible] ultimum, post ROMVLVM, sive Qu[illegible] Iovi arma, sive opima spolia suspend[illegible]

Hic Gallici belli finis, quo nullum, vel a[illegible] obstinatione; vel prœliorum atrocitate, [illegible]rum, cædiumque utrimque numero, ma[illegible] quam fuit.

CLEOMENIS IN ÆGYPTO CALAMITAS.

CLEOMENES Alexandriam, uti di[illegible]tus, ità supplicem apud regem EVERGET[illegible] regiam tamen personam non exueret. [illegible]dem tantâ solertiâ temperabat, ut Ægyp[illegible]lis regis industriam ac generosi[illegible] muerit, quod tantum virum ab ANTIGONO auxilij inopiâ, passus esset. Et in posterum viros, equos; & quotannis XXIV. talent[illegible]gnum & pristinum decus reciperaret; sit Quæ eunidia mors regis, quæ mox co[illegible] intervertit.

ACHÆVS ATTALO RECONCILIATVR.

Quùm ACHÆVS, SELEVCI CERAVNI cog[illegible] & expeditionum comes; quique provinc[illegible] quæ citra Taurum est, iam securè imperab[illegible]LVM, Pergami muris se tuentem, obsideren[illegible]tij, pridem cum ATTALO societate com[illegible]CHÆVM monuérunt; *Longè consultius factur[illegible] ATTALO conciliatus, de tutando ac firmando* [illegible] *regno*, adversùs PRVSIAM, ipsum que ANT[illegible] cogitaret. ACHÆVS itaque cum ATTALO pa[illegible]cit: eamque infidam, nec diuturnam.

MEDI ET PERSÆ AB ANTIGONO DEFICIVNT.

Diversâ ex parte fratres duo, MOLO & ALEXANDER, qui regiones trans Euphratem sitas, ille [illegible]diam, hic Persidem, ANTIOCHI nomine, ob[illegible]bant; regis sui adolescentiam despicati & H[illegible] procuratoris impotentiam exosi, a rege [illegible] quod idem facturum in Asiâ ACHÆVM [illegible] rent.

Hic EPIGENES, vir consilio bo[illegible] & promtus, sapienter suadebat; ut ANT[illegible] præsentiæ suæ maiestate exurientem illam defectionis nubem dissiparet.

Contrà, HERMIAS, qui periculosiorem [illegible] an

kriam, trans, quàm cis Euphratem, iudicaret, aut fingeret: contendebat. Xenonam & Theodotvm duces, perduellibus debellandis pareis fore. *Regis præsentiam nobiliori bello destinandam:* quùm pro foribus sit Cœle Syria, à Ptol. Lagida, lxxx. antè annis, iniuriâ occupata.

Hæc ille; id unum satagens, ut ipsius opera regi, quam-plurimis curis implicito, magis esset necessaria: & ipse omnibus magis formidatus.

Epigenis consilium eventus comprobavit. Molo namque, Xenone & Menodoto profligatis, Mediâ non contentus, Apolloniaticum agrum invasit, & circa Ctesiphontem hibernavit.

PTOLEM. PHILOPATOR IV. ÆGYPTI REX. 17. anni.

3733. ult. verg. 11. Ant. M. 1. Phil.	*Ptol. Evergetæ successit Ptol. Philopator. postquam pater annis XXVI. (alijs XXIV. aut XXV.) regnasset.*	217.

NOVI PASSIM REGES, EORVMQVE INDOLES.

Iisdem fermè temporibus (Iust. l. 29.) universi propè orbis imperia novâ regum successione mutata sunt.

In Macedoniâ, mortuo Antigono Dosonte, Philippus xiv. annos natus regnum paternum susceperat.

In Asiâ, Antiochvs, Callinici F. adhuc impubes, fratri Selevco Cerauno, erat suffectus.

Cappadociæ quoque regnum Ariarathi, puero admodum, pater ipse, Mithridates, tradiderat.

Ægyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptol. Philopator. cui ex facinoris crimine, cognomentum fuit.

Spartani in locum Cleomenis, Lycvrgvm suffecerant.

Et ne qua temporibus mutatio deesset; apud Carthaginienseis quoque, ætate immaturâ (minor xxv. ann.) dux Annibal, publico mox decreto constitutus est. non penuriâ seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritiâ sciebant. *Fatale non tam Romanis, quàm ipsi Africæ malum.*

Hic observat Polyb. Quemadmodum Olymp. 124. Selevcvs, Ptolem. Lysimachvs, Alexandri Mag. successores simul fuerant exstincti: ita Olymp. 139. diem suum obijsse, Antigonvm Dosontem; Ptol. Evergeten, & Sel. Ceraunum.

His regibus pueris, etsi nulli senioris ætatis rectores essent; tamen in suorum quisque maiorum vestigia incensus, magna indoles virtutis enituit.

PTOL. PHILOPATORIS NEQVITIA, ET IGNAVIA.

Sed his Ptolemævs, sicut scelestus in occupando regno; ita & segnis in administrando fuit. Et Antiochi Philippique, vicinorum hinc inde regum, pueritiam despiciens; rem militarem, atque adeò cæta omnia insuper habens; totusque in Venerem, iocos scurrileis, psaltrias, & id genus ludicra ac fœda, effusus; promissum Cleomeni à patre Evergete auxilium ac commeatū, neque dare volens, neque negare sustinens, & diem de die ducens; Spartanum regem, æstuantem, varijs procrastinationibus ludificabatur.

Et ne à patris exemplo degeneraret; fratrem Magam, & sororem Beranicen, velut æmulos & suspectos, à se amoliendos statuit.

(Iustin. Ad necem utriusque parentis, cædem etiam fratris adiunxit) auctore Sosibio, qui tum Philopatoris nomine regnum quasi obtinebat. Et dum viveret Magas, fidem peregrini militis sibi non satis firmam suspectabat.

Cleomenes, qui-cum Sosibivs regis propositum communicârat; primùm, *Regi honestius esse dixerat, plures fratres ad regni securitatem optare; quam nullum habere.*

Deinde, si à mercenarijs, imbellibus Syris, metus ullus; se, si ita placeat, *ter mille e Peloponneso Græcos arcessiturum*, quibus in omnem eventum, & pro nutu, rex uti possit.

Sosibivs itaque rem cæptam confidenter adgressus est, & perpetravit.

Sed Philopator tam sævus & infidus, quàm ignavus; ipsum etiam Cleomenem, qui spe auxiliorum depositâ, solus cum amicis in Græciam, egregiè, Ætolis & Achæis, inter se commissis, tumultuantem, dimitti postulârat) uti *Leonem inter inertia* Aulicorum *pecora*, versantem, suspectiorem haberè cæpit.

Sed qui velut lupum auribus teneret; nec dimittere, virum audacem & inquietum, ægrique regni inspectorem; nec invitum retinere. gravem & corruptæ aulæ formidabilem, censorem audebat ut quid consilij caperet, aliquamdiu in incerto fuerit.

BELLVM ISTRICVM.

Pvblio Cornelio Scipioni Asina, & M. Minvtio Rvfo, Coss. Istri erant decreti.

Hi, Illyriorum populi, à Demetrio Phario, beneficiorum, quæ à Romanis acceperat, oblito; ad fœdus cum Romanis antè initum, (Quo cautum erat: *Ne pluribus, quàm duobus lembis Lissum amnem Illyrij superarent*) violandum impulsi; iam L. amplius lembis, Hadriaticum, Ioniumque mare, & Cycladas Insulas, piraticis incursionibus infestare audebant.

Eorumque latrociniorum particeps erat DEMETRIVS (Illyriorum rex) qui suas iam spes in Macedonum regibus positas haberet.

Illi itaque, dum Romani cum Gallis bellum gererent; & naveis mitterent, quibus per mare Hadriaticum frumentum, aliaque necessaria, exercitui suo subveherentur; in eas, illapsi Istri, ceu prædam opimam lubenter arripuerant.

Sed Coss. exercitu eo traducto, multo quidem suorum sanguine; multas eorum urbeis, partim vi, partim deditione in potestatem redegerunt. de quibus SCIPIO triumphâsse existimatur.

Dum bello autem transmarino distinentur Coss. Dictator creatus est Q. FABIVS MAXIMVS, & C. FLAMINIVS Equitum magister.

Sed (res ridicula!) occentus soricis auditus, ut magistratum uterque deponeret, in caussâ fuit. Et Comitia deinde per Interregem habita.

ÆTOLORVM INQVIETA TEMERITAS.

Ætoli iamdiu pacem, quæ ANTIGONO vivente, inter Græcos erat firmata, pertæsi; & aliorum laboribus, sive rapto, vivere adsueti; contemtâ pueri PHILIPPI ætate; caussas belli cum Peloponnesijs anquirebant: & se Achæis multò belli potentiores existimabant.

Et fortè DORYMACHVS Trichonéus, NICOSTRATI F. Ætolicæ temeritatis plenus adolescens, publicè Phygaleam, urbem Arcadiæ, sociam, & Messeniorum montibus obversam, missus fuerat, qui urbi scilicet regionique præesset. re-verâ Græciæ statum exploraret.

Hic piratis ea loca infestantibus, quùm ex fœdere, per se, commeatum præbere non posset; auctor fuit; ut Messeniorum, licet amicorum & sociorum, agros pecoraque diriperent.

Messenij namque Cleomen co etiam [illegible] tri, longæ pacis otio & animum [illegible] rant; & magnas opes accumul[illegible]. Ide[illegible] riæ magis obnoxij DORIMACHO visi su[illegible].

Ipse Messenijs, de piratarum iniuria querentibus, modò insultare; modò captiosis responsis omnia illudere.

Sed ab eorum Ephoro Scyrone, dum gravi[illegible] minas intentat scommate perstrictus; & BABYRTHÆ, vilissimæ apud se sortis homini, cætera [illegible] simili, compositus; & prædam Messenijs r[illegible]re adactus; in Ætoliam quidem discessit; sed [illegible]bi contumeliam, bello per nefas excitato, ulcisci persequique decrevit.

SCOPAM, Ætolorum Prætorem, in p[illegible] & docet Messenios ut opulentos, ita imbelles [illegible] sociorum subsidio destitutos, posse magno lucro & nullo periculo, incursari & expilari.

Tuta omnia à Macedonibus, rege adhuc im[illegible]bere, fore.

Lacedæmonios, ex inveterato odio, à Messenijs alienos esse. Et quod in nuperâ ipsi cum [illegible]cis amicitiâ perstarent; à nemine sibi, ad Me[illegible] usque transitum impeditum iri.

Ætolis denique, qui prædas agere & rapto vivere gaudeant; futurum id gratissimum.

Si Achæi obstiterint; ultrò occasionem bell[illegible]turos: sin conquiescant; liberum sibi, quò [illegible] iter fore.

His rationibus inductus SCOPAS, & præ[illegible]hians, ne consultis quidem Ætolici concilij [illegible]pibus; ea molitus est, quæ universam Græciam, Achaicę societatis participem, Ætolis infensam [illegible] didére.

Illi namque emissis omnem in partem pirat[illegible] & blandiente quęstûs cupidine, non modò Me[illegible]niorum; sed Macedonum etiam, & Arcanarum [illegible]liorumque maritimorum, rebus & commercijs, [illegible]pulando & grassando, incommodabant.

II. BELLVM PVNICVM.

ASDRVBAL verò, qui post octenne in Hispaniâ imperium, noctu per insidias à Gallo quodam privatim offenso, domi occisus fuerat; quique magnam inibi Carthaginiensium rebus accessionem fecerat; defuncto; milites ANNIBALEM, AMILCARIS BARCÆ F. & ASDRVBALIS adfinem, præceptis ab utroque militaribus, vel ab ineunte ætate, imbutum, suffecére.

Neque Carthaginiensibus militum sententia displicuit. quos iam pridem, ablato maris imperiô, raptis Insulis, dare tributa, quę consueverant, subere pudebat.

Et huius iniuriæ ultionem puer ANNIBAL patri ad aram iuraverat. Et ipse patris fratrisque vestigijs insistens, in id unum pro tempore incumbebat; ut reliquam Hispaniæ ejus potissimùm, quæ mari mediterraneo adluitur) partem, Punicæ [illegible]tioni adiungeret.

Ea namque Hispaniæ pars, quæ Oceano A[illegible]tico contigua est; Pœnis ac Romanis tum ignota, & barbara, egestatem simul, ac morum [illegible]ritatem, pro sui munimento habebat.

Accepto itaque ANNIBAL imperio, & exercitu properè in Holcadum fineis traducto; Carteiam (al. Althæam) caput gentis, obsedit; & horrendis modis expugnavit. Eoque metu perculsę cęteræ urbes ultrò se Pœnis dediderunt.

Victor exercitus, prædâ onustus, Carthaginem novam, alteram Carthaginiensium regnum, [illegible] hiberna deducitur; & non inani, futurarum [illegible] spe, impletur.

RHODIORVM CVM BYZANTIIS BELLVM.

Sub idem tempus Rhodij, adversùs Byzantios, hâc de causâ bellum commovere.

Byzantij, præter loci opportunitatem, & maris utriumque commoditates, agrum etiam fecundissimum incolebant. & hinc à vicinis Thracibus, ceu fucis, gravissima damna perpetiebantur.

A quorum bellis & vexationibus ut se redimerent; ad vicena, & tandem ad octogena quotannis talenta pendere erant coacti. Quos sumtus, ut tolerarent, vectigalia & ipsi à prænavigantibus, portorij nomine, exigere ceperant.

Id cum alijs, tum Rhodijs potissimùm, qui maris principatum eo tempore sibi quodammodo vindicabant; grave erat & molestum.

Et cum legationibus nihil proficerent; bellum Byzantijs indixére. & in eosdem, PRVSIAM, Bithyniæ regem, concitárunt; id Byzantijs succensentem, quòd pacis inter ACHÆVM & ATTALVM, sanciendæ, paullo-antè auctores fuissent.

Byzantij vicissim, ATTALVM & ACHÆVM, ut sibi adversùs Rhodios auxilio sint, multâ legatione, sollicitant.

Et cum ATTALVS, ad id præstandum promtus; sed summis rerum angustijs pressus, & intra paterni imperij limites ab ACHÆO redactus, parùm virium haberet; tum ACHÆVS, omnium, quæ citra Taurum erant, potens; & palàm se regem, contemto ANTIOCHO, præferens, auxilium Byzantijs palàm etiam pollicitus est.

Quæ res PRVSIÆ & Rhodijs non exiguum terrorem; & Byzantijs ad bellum sustinendum, alacritatem iniecit.

ANTIOCHI IN DEFECTORES EXPEDITIO.

ANTIOCHVS verò MAGN. cognitis MOLONIS, quem ad Ctesiphontem hibernâsse diximus, conatibus; omisso PTOLEMÆO, adversùs defectorem, copias educere, (uti EPIGENES suaserat) parabat.

Sed HERMIAS, à priore sententiâ non discedens; *Defectoribus, scilicet, duces tantùm regios; regibus regem ipsum opponendum esse*: XENOETEN Achæum, cum copijs, adversùs MOLONEM emisit.

Rex autem, per loca Libani montis, vasta & angusta, alterum exercitum in Syriam ducens; ubi THEODOTVM Ætolum, quem PTOLEMÆVS Syriæ præfecerat, Brochijs & Gerris potitum comperit; & loca circum vallis custodijsque munita; ab incepto & videstitit.

Atque adeò adlato ad se de infelici XENOETÆ adversus MOLONEM conflictu, nuntio; de domesticis tuendis, relictâ Syriâ, cogitare cœpit.

XENOETAS ille, cum copijs Seleuciam profectus, DIOGENE & PYTHIADE, (quorum ille Susianæ regionis; hic Rubri maris præfecti erant ad se arcessitis; castra haud longè ab hostibus, medio Tigri, collocárat.

Sed transfugarum fraude ad flumen transmittendum pellectus; & MOLONEM, qui impedimentis apud castra relictis, fugam astu simulabat, persecutus; ab eodem è Media redeunte, unà cum militibus, vino & somno sepultis, tam varia peste & horribili fugientium strage, profligatus est; ut victor, tum castris etiam, quæ ultra flumen erant, potiretur; tum non Seleuciam modò desertam, sed cæteras urbeis in fidem impunè acciperet.

Deinde totius Babyloniæ, & omnium citra mare Rubrum locorum, imperium consecutus; Susa è vestigio (præter Arcem, à DIOGENE infessam) debellaret. Et paucis pòst diebus, omnem, citra & ultra Tigrim, provinciam, ad Europen usque; & Mesopotamiam, ad Dura, sibi subigeret.

Hic dum hæret ANTIOCHVS; & iterum sententias de bello, in procerum consilio inquirit: & HERMIAS vix tandem EPIGENI, eadem quæ priùs suadenti, adsentitur; totus bellicæ expeditionis furor in MOLONEM conversus est. Sic tamen, ut eius consilij auctor, & fidus regis monitor EPIGENES, procul ab expeditione, & honoris specie aliò amandaretur.

HERMEAS autem amicis quidem regijs, terrore; militibus vero, ob divisum ex æquo frumentum, beneficio sibi conciliatis; & auctoritate supremâ ad se devolutâ; tam ambitiosus, quàm ignavus; adeoque sævus, ut regem cum regno, seque ipse perditum ire mallet, quàm pati, ut quisquam rebus gerendis idoneus, gratiâ apud regem præ se polleret. Dum veretur, ne revocatus aliquando EPIGENES sibi officeret; confictis per calomniam litteris, quasi à MOLONE ad EPIGENEM scriptis; per servum ALEXIDIS, (qui arcis Apamensis præfes, fraudis erat conscius) easdem cæteris EPIGENIS scedis admiscendas clam curavit.

Tum ALEXIS, ceu vestigabundus, & in EPIGENIS scrinia ingressus, deprehenso scilicet vetitarum litterarum commercio, reum, confestim occidit.

3734. 3. Ant. M. 2. Pt. Philopat.	(*Hic annus Olympiadis 140. initium est POLYBIO Historiæ eius, quam πραγματικὴν vocat; quæque annos LIII. complectebatur.*)	216.

LVC. VETVRIVS PHILO, & C. LVTATIVS CATVLVS, Coss. in Istros profecti, & cum exercitu ad Alpeis usque progressi, citra pugnam multos ex ijs sibi adiunxére.

LVSTRVM

LVSTRVM ROMÆ, ET CENSVS.

Tunc quoque lustrum à Censoribus, L. AIMILIO PAPO, & C. FLAMINIO, Viris Consularibus, conditum est. Et lectus ab ijs Senatus; quia per quinquennium multi & bello, & alijs casibus, Senatores perierant.

Eo autem lustro, censa sunt civium capita CCLXX. mill. CCXIII.

Libertini in IV. Tribus redacti, quùm antea dispersi fuissent; in Æsquilinam, Palatinam, Suburranam, Collinam.

C. FLAMINIVS ille Censor, Viam Flaminiam munivit; & Circum Flaminium exstruxit. (Plin. lib. 35. tradit, ab iisdem Censoribus, legem Metilliam, de Fullonibus dictam, datam ad populum ferendam.)

RES ANNIBALIS IN HISPANIA GESTÆ.

Primo Vere, ANNIBAL, ducto in Vaccæos exercitu, Ermandicâ potitur, (al. Salmantica est) & deinde Arbachalam, sed longiore obsidione, nec sine discrimine & vi, expugnat.

Carpetani interea, cum Vaccæis & Holcadibus, ad c. hominum mill. in apertum prœlium proruperant. Sed dum Tagum flumen, ad cuius ripas castra locârat ANNIBAL, temerè transmittunt; ab elephantis obtriti; & ab equitibus expeditis, ipsi vix vado fidentes, medios inter gurgites, trucidati, aut in fugam versi sunt. Vt iam, præter Saguntinos, nulla trans Iberum gens, adversùs Pœnos, oculos auderet attollere.

Illi itaque, & de rebus suis soliciti, & futurorum præscij, missis crebrò legatis, instant, & Romanos monent; ut ambitioli, & odio in Romanos furentis Iuvenis, conatibus, ac successibus maturè obsistant.

Romani verò, quibus federum summa religio esset; memores icti cum Pœnis federis, non statim ad arma procurrunt; dum priùs, more legitimo, queri malunt.

Mittunt itaque oratores, qui & actiones ANNIBALIS speculentur; & eidem denuntient: *A Saguntinis, populi Romani socijs, abstineat. Neve Iberum, uti federe cautum, transgrediatur.*

ANNIBAL feroci responso, odium non dissimulavit. *Principes quosdam* suæ civitatis, à Romanis, qui dissidium cum Saguntinis compositum vellent, per iniuriam à Romanis *interfectos, ulcisci velle* comminatus.

Nec seciùs missis Carthaginem nuntijs Senatum consuluit: *Quid adversùs Saguntinos facto opus esset*, qui Romanorum scilicet societate, freti, gravia plerisque Carthaginiensium opidis & clientelis damna intulissent.

Romanorum legati, etsi bellum necessariò suscipiendum esse intelligerent; Carthaginem tamen profecti, eadem illis in concione denuntiárunt.

Et quoniam non in Italiâ se, sed in Hispaniâ cum Pœnis dimicaturos; & Saguntum ibi, velut quoddam belli longinqui receptaculum se dem habituros esse sperabant; tantò acriùs Illyrico sibi bello incumbendum putârunt, ut eo confecto, toti in Hispaniâ essent.

Sed consilia eorum antevertit; & longè aliò, quàm opinabantur, transtulit ANNIBAL.

ILLYRIORVM PRINCIPVM REBELLIO.

Per id autem tempus. DERCYLLAIDAS Illyrius & DEMETRIVS PHARIVS, contemtis Romanorum mandatis & minis, cum XC. lembis Lissum transgressi, Ionium Ægeumque, maria, latrocinijs infesta reddebant: Pylum tamen frustrà adorti.

Et DEMETRIO, in Cycladas, ad Rhodum usque incursante; DERCYLLAIDAS, fretus amicitiâ & adfinitate AMYNTÆ, Athamanum regis, Naupactum contendit.

Et sequestro AGELAO, fedus cum Ætolis inijt; *Vt pradâ æquabiliter distributâ, unà simul* (adscitis in partem DORYMACHO & SCOPA) *in Achæam irruerent.*

Et commodùm inopinata latrocinandi occasio sese offerre visa. Arcades, ab heroicis usque temporibus, quòd rigente solo, & crasso aëre nutrirentur; & ærumnosam vitam magno labore sustentarent; rusticam ingenij sui torvitatem musicæ dulcedine & cantandi studio emollire soliti erant & edocti.

CYNÆTHENSIVM IMPROBITAS, ET CLADES.

Soli inter eos Cynæthenses, musicâ, & ingeniorum expolitione reiectâ, feros animos morum diritate exasperare pergebant. Et hinc omnibus invisi, & inter se discordes, perpetuis seditionibus, cædibus & rapinis, & mutuis exsilijs conflictabantur.

Et non ita pridem CCC. civibus in exsilium pulsis, præsidiarios milites, cum duce, ab Achæis, urbis tutandæ, impetraverant.

Exsules verò, culpam deprecati, reditum exorant; & Achæis adsentientibus, impetrant. simulatâque concordiâ persuadent opidanis, *onerosum & inutile iam ipsis pariter esse Achæorum præsidium.*

Eoque, cum duce, ex urbe dimisso; ijdem exsules, vix intra urbis mœnia recepti, perfidiosissimè, tum vindictæ studio, tum spoliorum ex adversarijs spe, Ætolos portis reclusis, invitant.

Ætoli urbe potiti, primos proditores (quod unum iustissimè fecisse existimentur) confodiunt, eorumque fortunas diripiunt. reliquos, simul arma poluerunt, urbe pellere, & bonis omnibus, nisi quæ celarent, spoliare contenti.

Cynæthenseis, uti exitio suo dignissimos, nemo vicinus miseratus est. Et Mantinei, profugis ex urbe suâ facessere iussis, eam quasi temporario ipsorum

... impiatam, lustrandam curárunt.

ÆTOLORVM CVM ACHÆIS CERTAMINA.

DORYMACHVS interea & SCOPAS, coactas iuxta Rhium montem Ætolorum copias, Cephalleniorum nauibus in Peloponnesum traiecérunt.

Factoque præter Patrensium, Pharæensium, & Triteensium oram, itinere; neque id sine incolarum detrimento; Messenios, non occulto iam latrocinio, sed quasi iusto bello populabantur. & omnibus promiscuè euastatis, tandem Phygaléam peruenerant.

Messenij verò, uti viribus impareis, intra urbis suæ mœnia se continebant.

Achæi, comitiorum tempore, Ægium conuenérant. Vbi quùm hinc Patrensium & Pharæensium legati de iniurijs Ætolorum quererentur; illinc Messenij, ius societatis simul & auxilium postularent, ipsi quidem, nisi consultis reliquis socijs, & maximè PHILIPPO Macedonum rege, iure ciuitatis suæ Messenios donare negabant: opem tamen, sed certis legibus, pollicebantur.

Et TIMOXENVS, Achæorum prætor, cuius magistratui pauci dies supererant; eam rem paullò lentius, aut dissolutum, aut neglectum à Cleomenico bello, in Peloponnesijs disciplinæ militaris usum, ... ebat & procurabat.

ARATVS verò Prætor designatus, suorum ... & Ætolorum audaciam grauiter ferens; nec veterum simultatum immemor; quam-primum Achæos armare, & cum Ætolis grassatoribus congredi properabat. Ee diebus V. ante legitimum præturæ suæ diem, Sigillum publicum ab antecessore exigit, & litteras ad locias ciuitates perscribit: quibus cogi ad arma Iuuentutem, & M... lim conuenire, pro suâ auctoritate, imperabat.

Ipse rebus cum Messenijs (*qui liberos suos Lacedæmoni ... tradere; & fœdus, aut pacem cum Ætolis, in posterum, facere vetabantur*) compositis; legatos ad Ætolos mittit: qui eos iubeant ex agro Messeniorum copias educere; neque Achæorum ulli vim inferre. *Secus pro hostibus habitum iri.*

E... audito, Ætoli quidem receptui canunt: & ... nauigijs prædâ, itinere ad Eleos, sibi ... constituto, dirigunt.

ARATVS verò, temerè illos, uti statuerant, discessuros ratus, copijs pænè sociorum omnibus missis ... & ... as cuique domos abeundi potestatem ... III. duntaxat peditum militibus, & ccc. equitibus, qui sub TAVRIONE militabant, apud se ... & inde Patras, ubi se abeuntibus temerè ... obijceret, contendit.

DORYMACHVS, postquam Olympiam venit; & ... cognouit TAVRIONEM cum copijs ... dixi, haud procul à Clitorio abesse; veritus ne propter ... ex Rhio, uti statuerat, soluere, ... periculo, non posset; optimum facturum ... cum ARATO, qui exiguis admodum copijs stipatus, & futuræ rei ignarus esset; prœlio decerneret. siue pugnam detrectante, siue profligato; & vastatâ prouincia, tutus sibi per Rhium transitus esset.

Dumque ipse non longè à Megalopoli, iuxta Methydrium, castra collocauiset: Achæi imprudenter primùm Clitorio profecti & ad Caphyas sunt metati castra.

Et postea, dum Ætoli à Methydrio, per Orchomenum, transirent; ipsi deductis in Caphyensium agrum copijs, præterfluente amne, quodam veluti munimento, consedit; Ætolos, tum loci iniquitate, & fossarum ante flumen profunditate; tum metu copiarum, quę interea cogi, & subsidio venire poterant, deterritos, eò adegit videbantur, ut omisso pugnandi instituto, Olygyrtum versùs, eo quo constiterant ordine progrederentur; & omne conflictûs discrimen declinarent.

Verùm hic ARATVS, in eâ, quam dixi, copiarum paucitate; & omissâ impudenter camporum opportunitate, (ubi procul-dubio, ob varium armaturæ genus, superior esse potuisset) in equitatum hostilem, qui à peditatu suo, iam summa montis tenente minimùm aberat; equites, & deinde ferentarios, ex utroque cornu, immittit. & mox cum reliquis copijs, raro agmine, eòdem festinat.

Ætolorum vicissim equites, ad montium radices progressi; & pedites suos ex alto in subsidium euocantes, primùm Achaicum equitatum; deinde ferentarios, in fugam coniecérunt. Sic tamen ut vix quingenti in acie ceciderint; sed bis pænè mille fugæ se commiserint.

Qui dum ad ARATI ordines honestè & salutariter fugere se putarent; illos quoque loco motos conspicati, alij aliò, alij in suos del... pti, miserabile fugæ aut cædis spectaculum præbuerunt.

Et nisi vicinæ urbes, Orchomenus & Caphyæ, tutum fugientibus receptum præbuissent; copiæ omnes ad internecionem, eo die, cæsæ essent.

Megapolitani, qui postridie Achæis subsidio accurrerant, socios, cum quibus viuentibus aduersùs Ætolos pugnaturos sperauerant, ab hostibus interfectos sepeliérunt, eisque more patrio iusta persoluérunt.

Ætoli verò victores, liberè per mediâ Peloponnesum vagati, tentatâ Pellenensium ciuitate, & agro Sicyoniorum peruastato; tandem per Isthmi angustias euasérunt.

ARATVS Achæos, qui publicè & priuatim ipsum tantę cladis auctorem modo-non detestabantur; eloquentiæ suæ vi, & antegressorum meritorum commemoratione, facilè placauit.

Decretum ab Achæis; ut legati ad Epirotas, Boeotios, Phocenseis, Acarnanes, & ad Macedoniæ regem PHILIPPVM, mitterentur, qui ex fœdere præsidium peterent aduersùs Ætolos, iam bis in Achaiam, contra fœderis leges, per vim ingressos.

Præterea; „ *Vt Messenij in societatem adsciscerentur.* „ *Vt Achæorum Dux, siue Prætor, V. peditum mill. & D. equites conscriberet; & Messenijs, si iterum ab Ætolis infestentur, subsidium ferret.*

Legati, mandata sedulò persequi. Dux, Iuuentutem ad arma cogere: & cum Lacedæmonijs Messenijsque

seuijsque pacisci; ut *utrique* XI. *pedit. millia*, CCL. *equites compararent. & omnes sociorum copiæ ad* X. *pedit. mill. & equites mille, evaderent.*

Ætoli vicissim, ex concilij decreto, pacem agitare cum Lacedæmonij. & Messenijs, alijsque vicinis, constituérunt: atque ita Achaicæ societatis vireis labefactare.

Achæi, si à Messeniorum societate discederent, amici: secus, hostes iudicaretur.

PHILIPPVS rex, & Epirotæ, Messenios quidem in federis societatem non illubentes accepérunt. sed cum Ætolis (qui licet multa protervè egisse traducerentur, nihil tamen à moribus suis alienum fecisse, visi essent;) in pace perseverare malebant.

Lacedæmonij, quantumvis adeò nuper Achæorum operâ ab ANTIGONO in libertatem restituti; PHILIPPO Macedonibusque promisissent, nihil se adversus eos molituros; missis tamen clam ad Ætolos legatis, occultam cum ijs amicitiam firmavérunt. & seditionibus inter se cædibusque, ob partium dissidia, sunt conflictati.

Ætoli, captâ in eum, quo diximus, modum, & exspoliatâ Cynethâ. Lusas versùs discesserant.

Quumque ibi Templum DIANÆ, quod Cynethę & Clitorio erat interiectum; & Asyli instar à Græcis colebatur; cum gregibus Deæ sacris, & donarijs, expilare vellent; Lusiatæ, parte eorum ultrò oblatâ, vix gentis impietatem repressérunt.

Et illi inde castra haud procul Clitorio metati; & opidanos hortati, ut missis Achæis, secum societatem inirent; quùm nihil neque obsidione, neque impressione militari profecissent; Cynætham reversi, direptis Deæ armentis, urbem Eléis tradere voluérunt.

Sed ijs munus id respuentibus, EVRYPIDEM cum præsidio urbi imposuére.

Famâ verò advenientis è Macedoniâ præsidij, & Achæorum adparatu, exterriti, eamdem incendérunt: & Rhium versùs profecti, transitum illàc tentárunt.

TAVRION, DEMETRIO Phario, quem Rhodij, ab Insularum Cycladum depopulatione redeuntem, cum classe persequebantur, sibi adiuncto: & transportatis per Isthmum Lembis; quùm Ætolos biduo antè tra[illegible] fijsse intellexisset; maritima eorum loca populatus, Corinthum renavigavit.

ARATVS verò suos ut civiliter potiùs, quàm militariter agerent, hortatus, tamdiu, ex acceptæ nuper cladis memoriâ, quietus restitit; quoad SCOPAS & DORIMACHVS, à provinciæ populatione, domum essent regressi.

PHILIPPVS REX PACI STVDET, AVT SIMVLAT.

PHILIPPVS verò Macedo, qui cum exercitu Achæis subsidio Corinthum usque venerat, quùm [illegible] venisse se intellexisset; dimissis ad socios præconibus, hortatum, ut ad se Corinthum, de communibus rebus consulturi, convenirent ipse Tegeam versus exercitum promovit, ut Lacedæmonios tu[illegible] [illegible]antes, & dissessis in varia studia cum populo, præsidibus, defectionem molienteis, terreret potiùs, quàm affligaret [illegible] & [illegible] quàm supplicij acerbitate ad mutuam [illegible] & fidei sacramentum, revocaret.

Inde Corinthum reversus, compe[illegible]que ibi [illegible]ciorum legatis, de rerum summâ consul[illegible]ate [illegible]

Hic quùm omnes uno quasi ore Ætol[illegible] [illegible]nora detestarentur; bellum ijs indic[illegible] [illegible] vérunt. Quod Sociale dictum paullo post exarsit.

BELLVM SOCIALE CONTRA ÆTOLOS.

Et quùm iterùm Achæi ÆGIVM conven[illegible] veterem cum PHILIPPO, quę cum maioribus [illegible] intercesserat, amicitiam renovarunt.

Ætoli vicissim conventu suis indicto, qu[illegible] remedium ab eo, qui vulnus fecerat, sperarent; S[illegible]PÆ, qui belli crimina severat, & tot facinoru[illegible] ctor fuerat; Præturam malitiosè & præpostere [illegible] stituérunt.

CLEOMENIS INDIGNVS EXITVS.

CLEOMENE, ijs, quas dixi, de caussis, apud A[illegible] xandrinos æstuante, & regis aulicorumque [illegible] cionibus obnoxio; evénit, ut NICAGORAS Me[illegible]nius, ARCHIDAMI, Spartani antè regis, [illegible] CLEOMENES occidit) paternus hospes, Ale[illegible] driam delatus, præstanteis eqnos venaleis ad [illegible] adduceret.

Cui obvius CLEOMENES, & adventûs caussa[illegible] contatus, responderit: *Se malle, ut exoletos &* [illegible] *castrias ad regem* PHILOPATOREM, *qui in* [illegible] *esset, quàm equos, adveheret.*

NICAGORAS verò subridens, & iniuriarum [illegible]mor, quas ante XXIX. annos à CLEOMENE a[illegible]rat, (Plut. addit; pretium agri olim vendi[illegible] fraudatum) scomma istud in regis personam [illegible]que privatæ simultatis caussas, SOSIBIO penes [illegible] primaria aulicis in negotijs erat auctoritas [illegible] & confictis ad eumdem litteris, regi etiam [illegible] ctiorem reddidit.

CLEOMENEM, nisi statim cum classe & comme[illegible] tu ex Ægypto dimittatur, statum regis in magnum [illegible] *men adducturum.*

Persuadet itaque facilè regi SOSIBIVS C[illegible]NEM, ne elabatur, in custodiâ habendum.

Ille, qui regis iram ac diffidentiam, [illegible] plicio contentam non fore, iam ex aulicorum [illegible] tis subolfecisset, cum reliquis amicis, cust[illegible] socijs, vel ad memorabile facinus patran[illegible] ad honestâ morte occumbendum, se c[illegible]

Et rege Canobum fortè digresso, se litter[illegible] accepisse finxit, quibus liberationis spes fact[illegible] eoque nomine epulum paravit; & mi[illegible]tes, à [illegible] custodiebatur, victimis, coronis, & vin[illegible] ter accepit.

Quos ut vino sepultos vidit; strictis ens[illegible] stodes suos confódit. & impetu in pla[illegible] facto, & aliquot capitum cæde, Alexan[illegible]os [illegible] bertatem invitat.

Cives, quibus ne libertatis quidem [illegible] notum; CLEOMENIS tantum audaciam [illegible] stu[illegible]

...tu ... re, sed consortium fugere & expavescere.

... iam opido pertentato; & impressione in ... ceremque frustrà tentatâ, effugio locum non ... perspexerunt; audaciâ in iram versâ, Tredecim numero, inter se pacti sunt, ut alter alterius mucrone pereant potiùs, quàm regis effeminati ludibrio ... serventur.

Maximus natu ex CLEOMENIS liberis, quamvis puer, ex domus fastigio in solum desiliens, ne sic quidem, licet adflictus, exspiravit.

Mater, CRATESICLEA, nepotum, quos complexa tenebat, fortem cum eiulatu graviter lugebat.

In eos omneis, eorumque comites, etiam feminas, & in cæteris, PANTEI uxorem, PTOLEMÆUS ... cæde delævijt; & CLEOMENIS corpus cru... suffigi iussit. Ità perijt ille, quùm annos XIX. (al. XV...) regnâsset. Et licet vir rebus gerendis strenu... tamen perfidæ in ARCHIDAMUM, Agidis fratrem, sævitiæ, meritas pœnas, luisse visus.

BELLI BYZANTII EXITUS.

...yzantij à Rhodijs, & à Prusiâ rege, terrâ mari... ...tati, eum Achæum ad opem sibi ferendam ... sollicitârunt; tum ex Macedoniâ, Thibætem Prusiæ patruum, ceu regni aviti æmulum, evo...cunt.

..., qui omnem Byzantiorum spem ab uno A... pendere; & ipsum Patris ANDROMACHI, quem PHILOPATOR Alexandriæ fortè captivum in vi... detinebat, liberandi cupidissimum esse cogno...; ipsi, qui pridem gratiâ & auctoritate apud ... lemæos plurimùm pollebant; à PHILOPATORE, magni muneris loco, ANDROMACHUM efflag...t.

...impetrato; & Achæo sibi ità per Patrem, ... restitutum, reconciliato, maximam subsidij spem Byzantijs ademêrunt. Atque illi, tali destituti aux... pacem cum Rhodijs & Prusiâ facere, & Por... exactionem abolere sunt coacti.

ANTIOCHI VLTERIOR IN ASIAM EXPEDITIO.

ANTIOCHUS verò, qui ad Euphratem usque iam ..., motis ad Antiochiam castris; in Mygdoni... hiems desæviret, subsistit, & dein Li... ...en...

Hic dum de itineris, & quærendorum commer... ...tione, disceptatur; (quòd eâ tempestate ... in Babyloniâ moram traheret) & HERMEAS ... et, *secundùm citeriorem Tigris ripam progrediendum esse*; qui fluvius, unà cum alijs, Lyco & Capro, ... pro munimento esset futurus: ZEUXIS vix regi, metu Hermiæ, qui adversarium non ferret, salutarius consilium expromere ausus est: *Trajiciendum esse Tigrim*, ob maximas viarum eitrà amnem; & ... transitus denique ulterioris, atque adeò commeat..., difficultates.

...mne transmisso, Apolloniates se ultrò regi de... ... & rerum necessariarum copiam, ex fer...tili ille regione, suppeditaturam.

MOLONEM denique in Mediam reditu omninò interclusum iri. Futurum itaque esse, ut vel MOLON in prœlij aleam descenderet; vel copiæ eius, non ità duci audientes, regiæ fidei sese permittérent.

Comprobatâ ZEUXIDIS sententiâ, & Tigri tripertitis copijs, cum impedimentis, traiecto; primùm Dura, urbem, obsidione, quam Moloniani tentare cæperant; liberârunt: deinde, Orico monte, per octiduum superato, Apolloniam descendérunt.

MOLON, Susianis & Babylonijs, recens à se subactis, haud satis fidens, & metuens, ne sibi in Mediam reditus intercluderetur; Tigrim & ipse cum omnibus copijs traijcit, & regionis montana prior occupare nititur.

Eâ spe deiectus; concubiâ nocte in regis castra cum delectâ manu, ex editioribus locis, impetum facere constituerat; sed comperto, decem simul iuvenes, ex conscijs, clàm & noctu ad regem transiisse, ab incepto destitit. Et ad suos rediens, inopinato sub auroram copiarum adventu, ingenti terrore & tumultu castra complevit: & pæne ad turpem fugam impulit.

Rex postridie, copijs in aciem productis, hostem ad prœlium provocat.

MOLON, cui pedem referre integrum non erat; suos, ut erant conturbati, paucis cohortatus, acie temerè ordinatâ concurrit.

Sed dum ipse dextro cornu adversùs Zeuxidem fortiter rem gerit; Læva, & media exercitûs pars; cui fratrem NEOLAUM præfecerat; in ipsa dimicatione ad regem transgressa, reliquum exercitum consternat, & in fugam impellit. MOLON, & primarij defectionis auctores, sibi manus intulére. NEOLAUS, qui incolumis è prœlio fugerat, in Persidem, ad ALEXANDRUM, alterum fratrem, profectus, matrem liberosque MOLONIS obtruncat; ALEXANDRO, ut idem in se statuat, persuaso. Et dein super agnatorum cadaveribus se ipse iugulat.

Sic brevi vitam, & iniquè partum regnum perduelles amisêre.

Recuperatis autem trans Euphratem regionibus; & militibus, qui arma contrà tulerant, veniâ datâ in Mediam remissis; rex ANTIOCHUS Seleuciam profectus, res vicinarum civitatum non minus prudenter, quàm clementer composuit.

Sed hic HERMEAS, veteris instituti non immemor, Seleucensibus, quòd à fide defecissent, Mille talentûm multam irrogavit; alios vinculis, alios morte adfecit.

Rex contrà humanior, centum modò & quinquaginta talentis placari se sivit.

Et ut vicinos Barbarorum reges ab ope perduellibus ferendâ in posterum deterreret; ARTABAZANEN, (cuius provincia, inter Euxinum Caspiumque maria, sita, Mediæ imminebat) adoriri decreverat.

Et Herméas, qui cum Atropatios, ARTOBAZANIS subiectos, validam & fortem gentem, metueret; & belli in Ptolemæum transferendi cupidior esset; tum omne periculum in regis, iuvenili audaciâ ferocientis, caput, redundaturum; & si filioli,

filioli, qui nuper ANTIOCHO natus erat, tutorem summâ cum potestate futurum esse sperant; regem ad eam expeditionem, publicè arduam, sed tot nominibus privatim sibi utilem, magis magisque incitavit.

Verùm ARTABAZANES, ætate iam grandis, audaciæ & fortunæ ANTIOCHI in tempore cedendum ratus; cum eodem, quibus ipse vellet legibus, pacem fecit.

Prætereà rex ab APOLLOPHANE medico, ut ab Hermeæ audaciâ insidiisque sibi caveret, monitus; & compe... plerísque au... Apoll... ne, ... culorum n... orbi, ... gius à ca... ns, mil... per amicos, consilij arcani ... ciendum curavit.

Hic iustus potentiæ, per multa f... grassantis, exitus. E... dem ... mea, ... quidem, Vx... lios eiusdem Her... aru...

3735. 4. Ant. M. 3. Pt. Philop.	*Anno primo Olympiadis CXL. Sive V. C. DXXXV. creati Romæ Coss.* M. LIVIVS SALINATOR, & L. AIMILIVS PAVLLVS.

BELLVM CVM ILLYRIIS.

(Sub quibus, primus è Medicis, Romam venit è Peloponneso, ARCHAGATHUS, LYSANIÆ F. Plin. l. 29. c. 1.) Et ipsi iterum cum Illyrijs rebellantibus bellum gerere iussi.

DEMETRIVS namque Pharius, Illyriorum Princeps, cum Romanos, hinc Gallorum, inde Carthaginiensium, terrore perculsos, cerneret; iisque relictis, spem in Macedoniæ regibus, ex bello CLEOMEN. co sibi obnoxijs, positam haberet; opida Illyrij, quæ Romanis iam-tum parebant, evastabat, aut expugnabat. Et navigijs in Cycladas insulas invectus, subiti turbinis instar, omnia in Ægéo Mari percellebat.

Cognito autem Romanorum adparatu, Dimalum quidem urbem præsidio & commeatu muniebat; eiectis verò ex toto Illyrio Romanorũ amicis, cum VI. veteranorũ Millib. Pharum contenderat.

AIMILIVS Cos. Dimalo intrà VII. dies per vim expugnatâ, & Illyrijs vicinis in fidem receptis; adversùs Pharum, DEMETRII regiam, infestus pergit: & hoc astu capit.

Facto per noctem in Insulam cursu, aliquantam copiarum partem in silvâ, densis obsitâ arboribus, collocavit. Et ipse, orto iam die, paucis cum navibus in proximum urbi P... tus, exscensionem parabat; qu... contemptâ Romanorum pauci... effusus, aditu Consulem prohibere, & ... arcere conatur.

Romani è propinquâ silvâ, ... more, tempestivè eodem ... qui inter urbem & Portum erat ... cupato, ipsos hosteis reditu ... urbem ... dunt.

In quos dum aversi Illyrij confertis a... incumbunt; & CONSVL, cum suis, è ... bere egressus, eorum tergis instat, DEM... NI à fronte & à tergo conclusi, n... certamine profligantur.

DEMETRIVS lembis, in eum even... devectus, ad PHILIPPVM Mace... apud quem reliquum ætatis peregit.

Cos. verò AIMILI... Pl... potitus, ... ditùs evertit: & cæteras Illyrij civitates R... imperio adiungit.

(Addit Liv. lib. 22. PINEVM regem, ... NIS F. TEVTÆ privignum, sti... ndia q... dare coactum.)

SAGVNTI OBSIDIO IN HISPANIA ET BELLI II. PVNICI INITIA.

Intereà ANNIBAL Carthagine-Novâ cum omnibus copijs profectus, Saguntum Vrbem Romanis fidam, & opulentam, & virtute militari præstantem, & in libertate communi fœdere exceptam, (Ea ultrà Iberum sita in radicibus montis, qui Hispanos à Celtiberis dividit, circiter M. pass. à mari distabat) totâ vi oppugnabat. Nequid ipse, meditatum pridem bellum in Italiam translaturus, à tergo infestum relinqueret; & Romanis omnem gerendi peregrè in Hispaniâ, belli, spem adimeret.

Vrbem itaque, licet munitissimam & acriter propugnatam, octavo mense cepit: & novis incolis implevit. Pecuniam ibi repertam in belli sumtus seponit; & militibus mancipia largitus, supellectilem pretiosiorem Carthaginem transmittit. Quâ te & militum an...s ad ... beun... acuit; & à Carthagin... nsibus R... pridem infensis, longè am... io ... m ... bitratu gerendarum facultatem b...

FLOR. addit, IX. me...sibus ... me, machinis, ferro & igne ... biem fide, immanem in foro ex... desuper se suosque, cum omnibus ... & igne corrupi... e.

Fidei erga Romanos magnum qu... sed triste monimentum.

Illi, Sociæ urbis casum æg... Carthaginem mittunt; qui. A... *belli Saguntini auctores, nisi federis violati ... postulent: secus, bellum denuntient.*

Tergiversantibus Pœnis & de iure federum disceptantibus, dux legationis, FABIVS; *In hoc*, inquit, *sinu, bellum ego adfero & pacem. Vtrum eligitis; Vtrum placet; sumite.*

Cumque non minus ferociter succlamatum esset; *Vtrum vellet, ipse daret.* Excusso in mediâ Curiâ togæ gremio, non sine horrore, quasi planè sinu bellum ferret; effudit.

Similis, aic Flor. *exitus belli, initio fuit*. Nam quasi has inferias sibi Saguntinorum ultimæ diræ, in illo publico parricidio incendioque, mandássent; ita Mánibus eorum, *vastatione Italiæ, captivitate Africæ, ducum & regum*, qui id gessere bellum, *exitio, parentatum* fuit.

Hanno, in cæteris, æqua à Romanis postulari censebat; sed quòd odio Barcinæ domus, non caritate in patriam, ità sentire videretur, ab omnibus ferè explosus est.

NOVVS MOTVS LACEDÆMONE.

Quùm novi apud Lacedæmonios Ephori creati essent; illi, qui seditionis & cædium antè auctores fuerant, ab Ætolis impetrant; ut MACHATAS legatus ad se mittatur, qui primò *societatem postulet*; deinde suadeat; *ut defuncto iam Cleomene, regem ex Heraclidis eligere pergant.*

Ephori, quibus neutrum placebat, de rege tamen posteà se dispecturos, dixérunt. Populum intereà, per maiores natu viros, monent, quot beneficia à Macedonibus; quot iniurias ab Ætolis acceperint. Caussam itaque non esse, cur fidos ac potenteis socios deserant; & cum infidis Græciæ prædonibus consocientur.

Re infectâ dimissus MACHATAS in Ætoliam redit. Ij, quibus turbæ & latrocinia, & Ætolica societas cordi erat; non modò taciti fremere, & Ephoris obloqui; sed rem maximè nefariam moliri adgressi sunt.

Festo die solebant Ephori quidem in Minervæ Chalciœcæ delubro sacra annua peragere; & Iuvenes in armis, urbe perlustratâ, ad idem fanum accedere.

Cuius templi, seu Asyli, ea erat religio, ut ne nocentibus quidem, perduellibus aut capite damnatis vim in eo adferre fas esse ducerent.

Nonnulli ex hisce Iuvenibus, qui armati ludis interesse debebant; præmijs corrupti, constituto tempore, Ephoros ad ipsum altare contrucidárunt: & primos quosque seniorum, aliosque, qui Ætolicæ societati adversati fuerant, partim iugulárunt; partim in exsilium eiecérunt. Novos ex suis magistratus creant, & cum Ætolis societatem redintegrant.

Et qui triennio ferè, post CLEOMENIS discessum, in libera rep. de subrogandis regibus ne cogitárant quidem; atque adeò in CLEOMENE ipso, cuius reditum incredibili desiderio præstolabantur, spem benivolentiæ permagnam habuerant; ubi de eius obitu nuntiatum est; repentè ad regum creationem animos convertérunt.

Et primùm quidem AGESIPOLIM, ætate puerum, AGESIPOLIDIS F. CLEOMBROTI, antè XXVII. ann. in exsilium pulsi, nepotem; legitimè, & eâ lege regem delegere; ut CLEOMENES, CLEOMBROTI F. AGESIPOLIDIS illius germanus; tutoris nomine, patruus, regnum pupilli administraret.

Et licet ex alterâ, regiâ, familiâ, ARCHIDAMO, EVDAMIDÆ Filio, ex HIPPOMEDONTIS filiâ, duo filij; & ipse etiamnum HIPPOMEDON, AGESILAI Filius & EVDAMIDÆ nepos; alijque cómplures, superessent; ijs posthabitis, LYCVRGVS, ab Heraclidarum stirpe planè alienus, Ephororum cuique talentum largitus; regni & stirpis regiæ titulum emercatus est.

MACHATAS Spartam, rebus ità mutatis nutantem, reversus, facilè eos ad bellum Achæis indicendum impulit.

Et LYCVRGVS, copijs, ex mercenario milite & urbanâ multitudine, coactis, in Argivos nihil tale exspectanteis, insultat. Et repentino impetu Polychnam, Prasiam, Leucam, Cyphantem, aliaque eorum opidula capit; agrumque circum-circa ferro ignique evastat.

MOTVS IN CRETA.

Sub idem tempus; omnis Creta erat in motu. Gnossij Gortynijque, inito inter se federe & communibus auspicijs, totam Insulam, exceptis Lyctijs, antiquissimis Lacedæmoniorum colonis, sibi subegerant: & bello adversus eos, qui iugum abnuerant, suscepto, mox inter se diffidere cœpérunt.

Et Polyrenæi, Ceretæ, Lampéi, Horij atque Arcades, desertis Gnossijs, pro Lyctijs stetére.

Et quùm Gortynij quoque variarent; Gnossij, in re tàm inopinatâ, Mille viros ex Ætoliâ, iure societatis, in subsidium arcessivére.

Quo comperto, Gortyniorum seniores, arce extemplò occupatâ, Gnosios simul cum Ætolis introduxérunt; & Iunioribus partim in exsilium eiectis; partim crudeliter interfectis, urbem Gnossijs dedidére.

Deinde, quùm forte Lyctij universo agmine in hostilem agrum irrupissent; Gnossij urbem eam, præsidio & custode vacuam, occupárunt; & mulieres cum pueris Gnossum transmisére.

Lyctij ab expeditione reversi, patriæ incensæ & dirutæ fortunam, suorumque vicem lamentis & gemitu tantùm prosecuti; ad Lampæorum urbem se recepére, humaniter & amicè ab ijs accepti. Et pro civibus, profugi licet atque hospites, intrà unius diei spatium, facti, cum socijs bellum adversùs Gnosios strenuè perseverabant.

Et initâ vicissim cum PHILIPPO Macedone, & Achæis, Ætolorum hostibus, societate; & impetratis ad DCC. auxiliaribus, auctisque viribus; Eleutheméos, Cydoniatas, Apteréos, aliosque, a Gnosijs ad se deficere compulérunt.

Et Gorthynij exsules, Phæsti & ipsius Gortynis Portubus occupatis, in suos populareis hostiliter incursabant.

(Tum quoque MITHRIDATES rex, Sinopensibus bellum intulisse: Et his Rhodij commeatum, arma, pecunias, tormenta, aliaque sustinendæ obsidioni necessaria, submisisse memorantur.

BELLVM PHILIPPI CVM ÆTOLIS, ET DARDANIS.

Quùm autem PHILIPPVS rex è Macedonia in Thessaliam atque Epirum exercitum ductaret; & inde transitum in Ætoliam facere maturaret; DORIMACHVS Ætolus, cum ALEXANDRO, ex Oeanthià transmittens, Ægiram, Achæorum urbem, inter Ægium & Sicyonem, ex adverso, sitam; proditione iam ceperat.

Sed dum ad prædam temerè properant Ætolij ab Ægiratis, qui in arcem confugerant, incredibili animi constantià repelluntur; & cum ducibus ipsis, ad internecionem cæduntur.

Dymæi vicissim, Patrenses & Tritæi, ab Eléis & Ætolis, duce eorum EVRIPIDA, bello & excursionibus vexati, & infeliciter præliati; & amisso Muro, (castello, ad prædas agendas hosti opportunissimo) graviora veriti; litteris & legationibus ab Achæis auxilium petunt. ARATVS, ob stipendij inopiam, & suo more, solens, segniùs rem agebat.

At illi spe suà frustrati, de suo sibi prospiciunt. Decretoque cavent; *ne quam deinceps pecuniam in communis belli usus Achæis penderent*; sed ipsi, contractis C C C. peditibus, & L. equitibus, se patriamque tutarentur.

PHILIPPVS, iam adscitis Epirotis, alijsque auxilijs, in Ambraciotarum regionem pervenerat; in Mediterranea Ætoliæ loca impetum facturus.

Sed ipse ab Epirotis, qui privatum commodum publicæ sociorum utilitati anteponerent, & iam antè Ætolis auxilium pollicitii essent; persuasus, ut Ambracum, ab Ætolis sibi ereptum, priùs reciperaret; positis ibi castris, necessaria ad obsidionem parabat.

Quùm intereà SCOPAS, Ætolorum prætor, aliena invadere, quàm sua tueri, doctior; in Macedoniam, quasi vacuam, usque excurrit. Et cum alia multa, tum maximè Dium, regiam urbem, amœnam, sed minus munitam, & incolis fugientibus desertam; promiscuè, & nullis operibus, neque Gymnasio, neque Templorum Porticibus, aut regum statuis parcens, evastat.

PHILIPPVS verò, Ambraco intrà XL. dies potitus, traiecto Ambracio sinu, per amiciorem Acarnaniam, devectus; Poetiam, Ætolorum urbem, perendie quam eò venerat, pactione capit. Et cæsis in itinere Ætolis, qui suppetias Poetinis veniebant; castrisque ad Acheloum amnem, haud procul ab urbe Strato, positis, provinciam totam impunè populatur: Metropoli incensa, & Ithorià funditùs eversà; alijsque opidis & castellis in prædam militi datis.

Hinc promoto Oeniadas versùs exercitu, Pæanium expugnavit, & solo æquavit.

Postremo, Clao (al. El[illegible]o [illegible]) potiti Macedones, in C[illegible] effuderunt. & urbem Oeniad[illegible] ni, in Peloponnesum faciendæ, [illegible] dam, arce navalibusque instaurárunt.

In his quùm esset PHILIPPVS; & D[ar]danos, cum finitimis, (quibus vetus [illegible] odium cum Macedonum regibus erat, [illegible] suorum delectu, & rebus ad bellum paratis, [i]n Macedoniam cogitare audiret; ad sua tuand[a] [a]nimum advertit. & legatis Achæorum, (qui ad Straton opidum occurrerant; & ut iterum misso Rhio iter in Elidem verteret, sibique [au]xilio veniret, postulárant) cum bonà spe d[illegible] remissis, dum summà celeritate per eadem, [qu]a venerat, loca, revertèretur; & Ambracio sinu [e]x Acarnanià in Epirum transmitteret; D[EME]TRIVS Pharius, quem victum, & Illyrio e[x]pulsum à Romanis diximus; unico lembo oc[currit]. Eumque rex benignè amplexum, Corinthum navigare iussit; atq; indè per Thessaliam in Macedoniam proficisci. Ipse in eamdem Macedoniam, [a]d Vrbem Pellam, se è-vestigio recepit.

Dardani, iam Macedoniæ imminentes, [illegible] præter exspectationem redeuntis, metu [illegible] exercitu statim dissoluto, diffugére.

Et quia messis tempus instabat; Phili[ppus missio]nem militibus suis, ut fruges ex agris [illegible]rent, fecit. ipse reliquum æstatis Laris[s]æ [illegible]rus.

Ætoli, consequente auctumno, stato [comitio]rum tempore, Dorymachum prætorem, [illegible] lemarchum, creárunt. Is statim in supe[illegible] Epirotas copias ducit; non tàm spe [illegible] quàm vindictæ studio, fœdè omnia depo[pu]lans.

Dodonæum Iovis fanum omni ornatu [illegible] porticus incendit, sacram denique Ædem e[ver]tit. *Adeo Ætoli nec pace, nec bello, quidquam pensi habebant, dum quæstum facerent.*

PHILIPPVS, præcipitante iamtum hie[me], & omnibus, ob anni tempestatem, eius in P[elopon]nesum adventum desperantibus; adscitis [illegible]pularium gravis armaturæ Millib. ccc. C[illegible]bus, & CD. circiter equitibus; Laris[sa] [illegible] facto per Thessaliam Eubœamque itinere, per Bœotiam, & Megaridem, sub s[olstitium h]ibernum, improvisus Corinthum advénit [illegible] sisque opidi Portis, & custodijs in [illegible] postridie ARATVM seniorem à Sicy[one illegible] Juniori, qui tum prætor Achæorum era[t] [illegible] fieri velit, quando & quo loco a[illegible] re debeant, per literas mandat. Hinc [illegible] rium petit, Phliasiorum urbem, & [illegible] castra ponit.

CLADES ÆTOLORVM [EVRI]PIDA DVCE.

Eodem forte tempore EVRIPIDA, [illegible] duabus Eleorum, (quibus cum Ætol[is] vetus s[ocie]tas intercedebat) legionibus; & equitibus circi[ter illegible] alijsque

aliisque tum Piratis, tum mercenarijs; postquam Dymæos & Patrenseis, Elidi vicinos, aliquamdiu & frustrà vexasset; circà Brumam, Psophide, sociâ Eleorum in Arcadibus urbe, in quam diverterat, profectus; per Phœnicem & Stymphaliam, in Sicyoniorum agrum incurrit, quasi plus damni ex-improviso illaturus; & maiorem ex longinquo terrorem.

Et quum prior ipse per pabulatores Cretenseis, adventum PHILIPPI rescivisset; id dissimulans, & copias sensim inde subducens, de-repente medios in hosteis illapsus vix sensit.

PHILIPPVS namque sub ipsâ Stymphalo, Caphyas versus, iter instituebat: quò loci in armis Achæos convenire mandârat.

Et fortè accidit, ut hinc Macedonum, inde Eleorum, primi ordinis milites, in collis Apeaun, haud procul Stymphaliâ, verticem simul, sed diversâ parte; & alteri alteris ignari, eniterentur.

EVRIPIDAS itaque loci temporisque iniquitate exterritus, fugâ cum paucis arreptâ, per saltus pænè invios, Psophidem evasit. Exercitus verò à duce suo desertus, & rei novitate perculsus, aliquantisper in dubio hæsit.

Et prius quidem, ex armaturæ genere, galeatum, Megapolitanos esse rati, conserta acie procedebant. Deinde, ubi Macedonas propiùs esse comperêrunt; omnes armis abiectis, se in fugam coniecêrunt. Et paucis ità servatis, ad Mille c. vivi in potestatem hostis venere: Reliqui pecudum in morem, trucidati, aut per præcipitia delapsi.

Hoc PHILIPPI factum eò illustrius visum est, quòd fama eodem tempore, & adventum eius, & victoriam Peloponnesijs enuntiâsset.

ACHÆI REBELLIO, ET CONATVS.

Diversâ ex parte, ACHÆVS, quo tempore ANTIOCHVS adversùs ARTABAZANEM exercitum educebat; ratus, aut regem eâ in provinciâ periturum, aut se antè reditum eius, qui longinquo bello distineretur, impetum, tutò in Syriam facturum, & Cyrresthârum, qui nuper à [illegible] defecerant, ope, regnum illud de-repente [illegible]aturum; maximis cum viribus è Lydiâ fuerat profectus. Quumque Laodicéam Phrygiæ venisset, diadema & regium nomen adsumsisset, & continuato in Syriam itinere, haud longè à Lycaoniâ aberat; quùm tumultuari & diffidere ab eo milites cœpere; qui nollent in Antiochum, regem suum, hostiliter educi.

Ille mutatâ in præsens consilij ratione, à cœpto itinere deflexit; & Pisidarum, tanquam rebellium, regionem depopulatus est: distributâque inter milites prædâ, & conciliatâ sibi omnium benivolentiâ, domum remeaverat.

SELEVCIA AB ANTIOCHO OBSESSA ET CAPTA.

Nec seciùs ANTIOCHVS, bello Transeuphratensi defunctus; & domum reversus, ACHÆO per litteras ingratitudinem & perfidiam exprobrat: gravia interminans, ni resipiscat.

Interruptum intérim de recipiendâ Cœle-Syriâ consilium repetens; eius expeditionis initium, ex Apollophanis, Medici Seleucientis, sententiâ, à Seleuciâ ipsâ fecit.

Eam ad Orontis ostia opportunissimo & munitissimo loco sitam, terrâ mariqûe fortiter adgressus; submissis etiam, qui oppidanos partim minis territarent, partim promissis pellicerent: suburbium quidem vi; urbem verò ipsam, alioqui inaccessam, minorum ibi ducum proditione cœpit.

(Fuerat ea urbs in potestate ac præsidio regum Ægyptiorum, ex quo PTOL. EVERGETES, ultus casum BERENICES sororis, ducto in Syriam exercitu, eâ potitus est.)

ANTIOCHVS victor, non modo liberis civibus ex pacto, pepercit; sed revocatis etiam in urbem Seleucensium exulibus, & remp. & suas cuique fortunas, restituit.

Et quùm indè totâ belli mole in Achæum ferretur; litteris & cohortatione THEODOTI Ætoli, in Syriam revocatur.

Is Ptolemæo fidus, antè biennium, à Syriâ Antiochum fortiter reppulerat. sed invidorum apud regem, PHILOPATOREM, calumnijs traductus, præsentissimum vitæ periculum adierat.

Igitur partim odio ac contemtu regis Ptolemæi; partim spe mercedis; quas urbeis in Syriâ obtinebat, Ptolemaidem, Tyrum & alias, cum omni belli naviumque adparatu, ANTIOCHO tradidit.

ANTIOCHI IN PTOLEMÆVM EXPEDITIO.

Quumque intereà nuntiatum esset, Ptolemæum clàm Memphim confugisse; omneisque eius copias ad Pelusium cogi, & aditus Nili undique intercludi; ipse ab invadendo quidem Pelusio destitit; sed rapto per provinciam exercitu grassatus, civitates partim vi, partim benivolentiâ adiungere sibi adnitebatur.

PTOLEMÆVS verò muliebri luxu, ac stolido fastu regem agens, & omnia per socordiam susque-deque ferri sinens; SOSIBIO & AGATHOCLI totius pænè regni negotia, & habenas commiserat.

Et hi quidem quùm magnâ diligentiâ peritissimos quosque è Græciâ duces, & quamplurimas omnis generis copias, conscriberent; eique militaris disciplinâ imbuendas accurarent; legatos nihilo minus de pacis conditionibus ad ANTIOCHVM misêrunt. Et Cyzicenos, Rhodios, By-

zantios & Ætolos solicitárunt, qui reges scilicet, ad mutuam pacem legationibus exhortarentur: & sic ANTIOCHI conatus, quoad vires sibi vicissim paratæ essent, morarentur.

ANTIOCHVS cum Dura, urbem, diu irrito labore obsedisset: quasi legatorum postulatis id tribueret, sub hiemis initium quadrimestreis inducias pactus, pollicetur insuper se de rei summâ ad æquissimas cum Ægyptio côditiones descensurum.

MEMORABILIS DE IVRE REGNORVM DISCEPTATIO.

Seleuciæ legatos Alexandrinos, aliosque, comiter audit. ignarus eius adparatûs, qui Alexandriæ interim fiebat: Et militiæ in posterum negligentior, quòd tot locorum in Syriâ & Phœnice potens, spectaret Ptolemæum numquam secum in prœlium descendere ausurum.

Atque ut non tàm armis, quam iure, disceptare videretur; prætendebat Syriam, maioribus suis ereptam. (Cuius priùs ANTIGONVS COCLES, deinde SELEVCVS NICANOR, veti iustiq; domini fuissent) sibi, iure hereditario vindicatum venisse.

Reges ipsos, ANTIGONI illius victores, Ptolemæum Lagidam, Cassandrum & Lysimachum, in regnorum inter se partitione, SELEVCO commilitoni Syriam omnem adiudicâsse.

Verùm Alexandrini contrà [illegible] Syriam à Ptolemæo Lagidâ, n[illegible] n S[illegible] TIGONO ipsi ereptam, iure bell[illegible] Ægyp[illegible] ad[illegible] Qui SELEVCO totius quidem Asiæ imperiu[illegible] sui sociorumque regum armis peperisset [illegible] cui operæ præmium, Syriam & Phœ[illegible] en vin[illegible] Inique itaque earum regionum possessi[illegible] Principum sociorum decreto; & annor. Lx[illegible] scriptione confirmatam, ab ANT[illegible] HO, SEL[illegible] abnepote, in dubium revocari.

ACHÆVM, quem fœdere comprehendi Antiochus nollet; non uti rebellem aut prodit[illegible] sed ut adfinem, à Ptolemæo defendi.

In his Legatorum, ultrò citroque commean[illegible] disceptationibus, hiems inutiliter transacta est.

SVPERSTITIO ROMÆ CO[MPRESSA.]

Quum verò peregrina sacra Romæ pau[illegible] invalescerent; id sapientioribus displi[illegible] u[illegible] ... cet factum L. AEMILII PAVLLI Cos[illegible] S[illegible] quo cum Senatus ISIDIS & SERAPIDIS an[illegible] ruenda censuisset; nemoque ea opificum a[illegible] auderet; ipse, positâ prætextâ, securim arr[illegible] Templique eius foribus inflixit.

ANNIBALIS IN ITALIAM EXPEDITIO.

3736.
5. Ant. M.
4. Pt. Philop.

214.

ANNIBAL, qui Nova-Carthagine hibernárat, ante quàm ex Hispania discederet; & luctuosam, & iamdiu destinatam Punici belli tempestatem in Italiam, Romanosque effunderet; ut mutuis veluti pignoribus Africam cum Hispaniâ constringeret; in hâc quidem, valida ex Afro milite præsidia; in illâ verò, accita ex Hispanis supplementa collocavit.

Et cum Hispaniæ populis, trans Iberum sitis, fratrem ASDRVBALEM; tum Ilergetibus, Bargusijs Ausetanis, alijsque, quos, traiecto Ibero, ad Pyrenæum usque montem recens subegerat; HANNONEM; iusto utrumque cum exercitu, præfecit. & singulis Dena pedit. Mill. equites Millenos attribuit.

Postquam autem nuntij, quos ad explorandos Gallorum animos, & Alpium transitus, cum donis. præmiserat, reversi, satis omnia prospera nuntiâssent. & ea quæ Carthagine cum Romanis leg[illegible]is acta decretaque pro se essent, cognovisset, cum reliquis copijs, L. pedit. & equit. circiter IX. Millibus, omnibus durissimâ [illegible] Hispaniæ genteis, XX[I]II. annor. militia [illegible] ratis, Pyrenæum transgressus, ad pr[illegible] Rhodani ostium contendebat.

Fama est (inquit LIVIVS) in quiete vi[illegible] b[illegible] iuvenem divinâ specie, qui se ab Iove [illegible] cem in Italiam Annibali missum. Proin[illegible] tur; neque usquam à se oculos deflecteret.

Pavidum primò, & nusquam cir[cu]m[illegible] tem, aut respicientem, secutum: dei[n]de [illegible] humani ingenij, cum quidnam id esse[illegible] spicere vetitus erat, agitaret animo [illegible] temper[illegible] oculis nequivisse.

Tum vidisse pòst se serpentem, m[illegible] tudine, non sine ingenti ar[illegible] a[illegible] rum strage, ferri: ac pòst insequi cum [illegible] cœli nimbum.

Tum quæ moles ea, quidve prod[illegible] rentem, audijsse; *Vastitatem Italiæ esse*. P[illegible] porrò ire; nec ultrà inquireret, sineret[illegible] occulto esse.

ADPARATVS ROMANORVM CONTRA HANNIBALEM.

Hæc Romæ nuntiata non exiguum patribus terrorem intecerunt. Et Consules provincias, iam nominatas, sortiri iussi. Ex quibus P. CORNELIO SCIPIONI Hispania; TIBERIO SEMPRONIO Longo Africa cum Siciliâ evenit.

VI. in eum annum decretæ legiones; & sociorum, quantum ipsis videretur, quantaque classis parari posset.

XXIV. pedit. Roman. Mill. scripta sunt; Mill. DCCC. equites.

Sociorum XLIV. pedit. & IV. equit. Mill.

Naves CCXX. quinqueremes, & XX. celóces deductæ.

Eius belli causâ, supplicatio per urbem habita; & adorati Dij, ut bene ac feliciter eveniret, quod bellum populus Romanus iussisset.

Copiæ autem inter Cos. ità divisæ.

SEMPRONIO datæ legiones II. (eæ singulæ quaterna erant pedit. Millia, & equites CCC.) Ex socijs, XVI. pedit. Mill. equites Mill. DCCC. Naves longæ CLX. & celoces XII.

Cum his terrestribus, maritimisque copijs, TIB. SEMPRONIVS missus in Siciliam, indè in Africam transmissurus; si ad arcendum Italiâ Pœnum Cos. alter satis esset.

SCIPIONI minus copiarum datum; quia L. MANLIVS prætor, & ipse, cum haud invalido præsidio, in Galliam mittebatur.

Navium maximè SCIPIONI numerus diminutus. LX. quinqueremes datæ (Neque enim mari venturum, aut eâ parte dimicaturum hostem credebant. Et II. Romanæ legiones cum suo iusto equitatu. Et XIV. Mill. Sociorum; equitibusque Mill. C.

Atque hâc apparatus bellici specie SEMPRONIVS quidem Veterem in Africâ Carthaginem; SCIPIO Novam in Hispaniâ obsessuri censebantur. *Quam longè aliò versa est belli alea.*

Postquam enim, per Pyrenæum saltum, traduci Pœnorum exercitus cæptus est: rumorque per Barbaros manavit, certior, de bello Romano; III. Millia indè Carpetanorum peditum iter avertérunt: non tàm belli metu, quàm longinquitate viæ, insuperabilique Alpium transitu deterritórum.

Annibal illos ab se dimissos simulans: alios, quos & ipse gravari militiam, senserat, suprà VII. hominum Mill. domos remisit.

Quumque ad opidum Illiberim castra locásset: Galli quamquam Italiæ bellum inferri audiebant, metu tamen servitutis, quam Hispanis trans montem Annibal imposuerat, ad arma consternati, RVSCINONEM aliquot populi conveniunt.

Sed reguli Gallorum, missis legatis invitari, & castris ad Illiberim exceptò motis, haud gravatè ad Pœnum venientes, capti donis, cum bonâ pace exercitum per fineis suos, præter Ruscinonem, transmiserunt.

BOIORVM INSVBRIVMQVE DEFECTIO.

Galli circumpadani, Boij & Insubres, haud secus ac si Annibal Alpeis iam transisset, cuius adventum avidè exspectabant: rupto fœdere à Romanis palàm defecére. Nec iam ob veteres in pop. Romanum iras, quàm quòd nuper circà Padum, Placentiam, Cremonamque colonias, in agrum Gallicum deductas, ægrè patiebantur.

Itaque armis repentè arreptis, in eum ipsum agrum impetu facto, tantùm terroris ac tumultus fecerunt, ut non agrestis modò multitudo, sed ipsi Triumviri Romani, qui ad agrum venerant adsignandum, diffisi Placentiæ mœnibus, Mutinam confugerint.

Qui quùm ibi obsiderentur, & simulari cœptum esset, de pace agi; evocati ab Gallorum Principibus legati ad colloquium, non contrà ius modò gentium, sed violatâ etiam, quæ data in id tempus erat, fide, comprehenduntur. Negantibus Gallis, *Nisi obsides sibi redderentur, eos se dimissuros.*

Quùm hæc de Legatorum, & præsidij Mutinensis periculo, nuntiata essent; & L. MANLIVS Pr. irâ accensus, effusum agmen ad Mutinam duceret; ipse in loca silvis impedita, & in insidias, præcipitatus, multis militibus & signis amissis, Cannetum vicum, Pado propinquum, se recepit. ibi se munimento ad tempus, commeatibusque fluminis, & Brixianorum Gallorum auxilio, adversùs crescentem in dies multitudinem hostium, tutaturus.

Qui tumultus repens postquam est Romam perlatus; & Punicum insuper Gallico bello auctum Patres accepérunt; C. ATTILIVM Pr. cum unâ legione Romanâ, & V. Milib. sociorum, delectu novo à Cos. conscriptis, auxilium ferre MANLIO iubent. Is sine ullo certamine, (abscesserant enim metu hostes) Cannetum pervénit.

P. verò CORNELIVS, novâ legione in locum eius, quæ missa cum Prætore ATTILIO fuerat, transcriptâ, profectus ab urbe LX. longis navibus, præter oram Etruriæ Ligurumque, & inde Salyum, mox (quincto die) venit Massiliam: & ad proximum ostium Rhodani castra locat. *Vixdum satis credens Annibalem superásse Pyrenæum.*

Quem ut de Rhodani quoque transitu agitare animadvertit; incertus quonam loco ei occurreret; CCC. interim delectos equites, ducibus Massiliensibus, & auxiliaribus Gallis, ad exploranda omnia præmittit.

Annibal cæteris accolis, aut metu, aut pretio pacatis, iam in Volcarum pervenerat agrum, qui circa utramque Rhodani ripam coluit.

Sed diffisi, citeriore agro arceri Pœnum posse; ut flumen pro munimento haberent, eodem traiecto, ulteriora armis obtinebant.

ANNIBAL ingente vi navium lintriumque coactâ; aut raptum ex obviâ materiâ, fabricatâ, & omnibus satis ad traijciendum comparatis; ut hosteis, qui exadverso terrebant, & omnem ripam viris equisque obtinebant, averteret; HANNONEM, BOMILCARIS F. cum parte copiarum, maximè Hispanis; amne longiùs & occultissimè traiecto, agmen circumducere iussit; ut cum facto opus esset, hostem à tergo adoriatur.

Quos simulatque transijsse, & haud procul abesse, fumi indicio, ANNIBAL accepit; suis quoque ad traijciendum signum dedit.

Galli vim quidem facere conati; sed quòd simul è navibus tàm conferta vis armatorum in terram evaderet; & improvisa à tergo HANNONIS acies premeret; ultrò pulsi, quà patere visum maximè iter, perrumpunt; trepidique in vicos passim suos diffugiunt.

ANNIBAL cæteris copijs, & elephantis, per otium traiectis, & spreus Gallorum conatibus; castra locat. Dumque elephanti ratibus vecti transmittunt; ipse interim Numidas equites D. ad castra Romana miserat speculatum, ubi, & quantæ copiæ essent, quidve pararent.

Et quum isti equitum alæ, missi à SCIPIONE, uti dictum est, ab ostio Rhodani, equites occurrissent; prœlium atrocius, quàm pro numero pugnantium, editur, cæde prope pari.

Fuga nihilominus, & pavor Numidarum, Romanis, iam admodum fessis, victoriam dedit.

Victores, ad CLX. nec omnes Romani, sed pars Gallorum; Victi, verò, ampliùs ducentis, cecidérunt.

Re ita gestâ, ad suum utrique Imperatorem rediérunt.

Nec SCIPIONI stare sententia poterat; nisi ut ex consilijs cæptisque hostis, & ipse pro re natâ conatus caperet.

Et ANNIBALEM animo fluctuantem, utrum cæptum in Italiam intenderet iter; an cum eo, qui primus se obtulisset Romanorum exercitus, manus consereret; averterat à præsenti certamine, Boiorum legatorum, reguliquè MATALI (al. Magili) adventus: qui se itinerum duces, & socios periculorum fore, adfirmantes, integro bello, & nondum libatis viribus, Italiam adgrediendam censebant.

ANNIBAL igitur suos ad invadendam Italiam cohortatus; & adversâ ripâ Rhodani profectus, Mediterranea Galliæ petit. Non quia rectior ad Alpeis via esset; sed quantùm à Mari recessisset, minus obviàm sibi fore Romanum credens; Cum quo, prius quàm in Italiam ventum foret, non erat in animo manus conserere.

Quartis castris ad Insulam pervénit; ubi Arar, Rhodanusque amnes, diversis ex Alpibus (sed Arar ex monte Vogeso) decurrentes, agri aliquantulum amplexi, confluunt in unum.

Accolebant propè Allobroges, gens opibus aut famâ nulli Gallorum inferior, tum discors, regni inter fratres certamine & seditione.

Cuius quidem disceptatio quùm ad ANNIBALEM reiecta esset, ipse regni arbiter factus, maiori, BRANCO, imperium restituit; undè à minore fratre, & cœtu iuniorum per v[illegible] rat depulsus.

Ob quòd meritum, commeatu co[illegible] re[illegible] omnium, & vestimentis est adiutus.

Et quum inde iam Alpeis peteret; non rect[illegible] regione iter instituit; sed ad lævam (ve[illegible]) in Tricastinos flexit. Inde, per extremam [illegible] Vocontiorum agri, tetendit in Trigori[illegible] haud quam impedita viâ, prius quàm ad Druentiam flumen pervenit, rapidum, & omnium [illegible] difficillimum.

P. CORNELIUS Coss. triduo ferè postquàm ANNIBAL ab ripâ Rhodani movit, quadrato agmine ad hostium castra venerat, nullam dimicandi moram facturus.

Cæterùm ubi deserta munimenta; nec se fa[illegible], tantùm progressos, adsecuturum videt; ad mare & ad classem redijt; tutiùs faciliusque ità descendenti ab Alpibus ANNIBALI occursurus.

Ne tamen nuda auxilijs Romanis Hispania esset, quàm provinciam fortius erat; Cn. SCIPIONEM fratrem, cum navibus & magna copiarum parte, non ad tuendos modò veteres ibi socios, novosque conciliandos; sed ad pellendum etiam Hispaniâ ASDRUBALEM dimisit.

Ipse cum admodum exiguis copijs Genuam petit: easque in Galliam Circumpadanam ductas, ut prætoribus, qui iam inibi pugnabant, coniunctus, Italiam ab Annibale defenderet.

ANNIBAL ALPEIS TRANSCENDIT.

ANNIBAL ab Druentia, campestri maximè itinere, cum bonâ pace incolentium ea loca Gallorum, ad Alpeis pervenerat.

Tum ex propinquo visa montium altitudo, nivesque cœlo propè immistæ; cæteraque visu quàm dictu fœdiora; terrorem in Pœno milite [illegible] vavére.

Et certè non nisi pòst ardua cum montanis, si Inalpinis gentibus, certamina; cum nivibus, præcipitijsque rupium, luctamina; post ingentem hominum, pecorum & sarcinarum stragem; vix nono die in iugum Alpium perventum est. Idque per invia pleraque; & errores; quos aut ducentium fraus; aut, ubi fides ijs non esset, temerè initæ valles à coniectantibus iter, faciebant.

Biduum in iugis stativa habita. Sed fessis tædio tot malorum militibus, nivis etiam casus, occidente iam sidere Virgiliarum, sive Pleiadum, [illegible] ter Id. Octobr.) ingentem terrorem & moram iecit.

Et quùm pigritia inter incedendum, ac desperatio in omnium vultu emineret; prægressus ANNIBAL, in promontorio quodam, unde longè latè prospectus erat, consistere iussis militibus *Italiam latus ostentat.*

Cæterùm iter multò, quam in adscensu fuerat, difficilius fuit; rupium inviarum, quæ se obijcie[illegible] angustijs aut lubricitate.

Quarum saxa cum cædenda essent, [illegible] arboribus

arboribus circà immanibus detruncatis, struem ingentem lignorum faciunt; eamque vento ferente succenderunt; & ardentia iam saxa infuso aceto putrefaciunt.

Ità torridam incendio rupem ferro pandunt; & clivos modicis anfractibus ità molliunt, ut non iumenta solùm, sed elephanti etiam deduci possent. Quatriduum circà rupem consumtum.

Sed iumenta propè fame absumebantur, donec ex nudis, aut nive opertis cacuminibus, in inferiora vallium deventum est. Ibi iumenta in pabulum missa; & quies fessis hominibus data triduo. Inde in planum descensum est; & *locis mollioribus, & accolarum ingenijs.*

Hoc maximè modo, & Alpeis intrà quinctumdecimum diem superatæ: & à Carthagine-Novâ in Italiam quincto mense perventum est.

Alpeis transgressu ANNIBALI vix superfuisse ex tanto exercitu pedit. X X. & equitum VI. Mill. perhibentur. Quamquam vero simile sit, multa ex Gallis Transalpinis, & Liguribus, Millia, voluntariorum an mercenariorum! ad eumdem ANNIBALEM, postquam Rhodanum transierat, adfluxisse.

Peropportunè autem, ad principia rerum, Taurinis, (quæ proxima Gallis gens) adversùs Insubreis motum bellum erat. Sed armare exercitum, malè adhuc adfectum, ANNIBAL non poterat.

Ea P. Cornelio Scipioni caussa fuit, quùm Pisas navibus venisset, & exercitum a MANLIO ATTILIOQVE Prætt. accepisset; tironem, & à novis ignominijs (quas à Bojis, ad Mutinam, acceperat) trepidum; ad Padum festinandi; ut cum hoste, nondum refecto, manum consereret.

Sed quùm Placentiam vénit; iam ex stativis moverat ANNIBAL: Taurinorumque unam urbem, caput gentis eius, quia volens in amicitiam non veniebat; vi & quidem triduo, expugnarat.

Iunxissetque sibi, non metu solum, sed etiam voluntate Gallos, Padi accolas; ni eos, circumspectanteis defectionis tempus, subitò adventus Coss. oppressisset.

Et is, Pado traiecto, ad Ticinum castra movebat; cumque amnem Ponte iungebat, superimposito castello.

Quo in opere dum occupantur Romani; MAHARBAL cum ala Numidarum. D. equitibus; sociorum pop. Roman. agros depopulari iussus est; & Gallorum animos ad defectionem solicitare.

Ponte perfecto, traductus Rom. exercitus in agrum Insubrium, V. passuum Mill. à Vico, (Clastidio) in tumulis consédit.

Ibi Annibal castra habebat: revocatoque properè MAHARBALE atque equitibus, quùm instare certamen cerneret, vocat ad concionem milites.

Quos longâ, & acri oratione anteà ad rem strenue agendam cohortatus; certa præmia promittit, in quæ tum spem pugnarent.

SCIPIO procuratis prodigijs, quibus Romani nonnihil terreri videbantur; cum equitatu iaculatoribusque expeditis, profectus ad castra hostium, ut ex propinquo copias, quantæ & cuius generis essent, specularetur; obvius fit ANNIBALI, qui & ipse cum equitibus ad explorandà circà loca fuerat progressus.

PRIMA ANNIBALIS PVGNA CVM SCIPIONE.

Vbi inter se propinquárunt, constitit utrimque agmen. & prœlio sese expediebant.

SCIPIO iaculatores & Gallos equites in fronte locat: Romanos, sociorumque quod roboris fuit, in subsidijs.

ANNIBAL frenatos equites in medium accipit, cornua Numidis firmat.

Vixdum clamore sublato, iaculatores fugére, inter subsidia, ad secundam aciem. Indè equitum certamen erat aliquamdiu anceps.

Deinde, quia turbabant equos intermisti pedites, dum multi ex equis laberentur aut desilirent, ubi suos premi circumventos vidissent; iam magnâ ex parte dubia erat pugnæ alea. donec Numidæ, qui in cornibus erant, circumvecti paullulum, ab Romanorum tergo sese ostendére.

Is pavor perculit Romanos: auxitque pavorem, Consulis vulnus. Periculumque ab eo, intercursu tùm primùm pubescentis, & prætextati filij, cognominis, propulsatum. *Et hic erit SCIPIO, qui in exitium Africæ tum crescebat; cognomen ex malis eius habiturus.*

Iaculatoribus, quos primos Numidæ invaserant; effusè fugientibus; alius confertus equitatus, Consulem in medium acceptum, non armis modò, sed corporibus etiam suis protegens, in castra, nusquam trepidè, neque effusè cedendo, reduxit.

SCIPIO, ut campos patenteis; & equitatui, quo melior erat Pœnus, aptos, declinaret; proximâ nocte iussis militibus vasa silentio colligere, castris ab Ticino motis, ad Padum festinavit. ut ratibus, quibus iunxerat flumen, nondum resolutis, sine tumultu atque insectatione hostis, copias traduceret. Priùs Placentiam pervenére, quàm satis sciret ANNIBAL ab Ticino profectos.

Vix biduo locus, rate iungendo flumini, ab ANNIBALE inventus; quà, cum Magone, equites, Hispanorumque expediti, præmissi, ab transitu fluminis, diei unius itinere, Placentiam ad hosteis contendére.

ANNIBAL, qui citrà flumen legationibus Gallorum audiendis moratus, gravius tandem peditum agmen traiecerat; paucis pòst diebus, VI. Millib. pass. à Placentiâ castra communivit. & postero die, in conspectu hostium, acie directâ, potestatem pugnæ fecit.

Insequenti nocte, cædes in castris Romanis, tumultu tamen quàm re maior, ab auxiliaribus Gallis facta est. Ad duo scilicet Millia peditum, & ducenti equites, vigilibus ad Portas trucidatis,

trucidatis, ad ANNIBALEM transfugére. quos Pœnus benignè acceptos, & spe ingentium munerum accensos, in civitates quemque suas, ad sollicitandos popularium animos, dimisit.

SCIPIO cæde eâ, & defectione Gallorum, commotus, quamquam gravis adhuc vulnere erat; quartâ tamen vigiliâ noctis insequentis, tacito agmine profectus ad Trebiam flumen, in loca altiora, collesque equiti impeditiores, castra movet.

Et ni aviditate prædæ in vacua Romanorum castra, Numidæ divertissent; & nullo satis digno moræ pretio, in perscrutandis castrorum locis, tempus trivissent; novissimum utique Romanor. agmen turbari & carpi potuisset.

SCIPIO adhuc saucius, collegam SEMPRONIVM, quem iussu Senatûs iam revocatum ex Siciliâ audierat; exspectandum ratus; locum, qui propè flumen tutissimus stativis est visus, delectum, communivit.

Nec procul indè ANNIBAL consedit; quantùm victoriâ equestri elatus; tantùm anxius inopiâ, quæ per hosticum euntem, nusquam præparatis commeatibus, maior in dies excipiebat.

Mittit itaque ad Clastidium vicum, quò magnum frumenti numerum congesserant Romani. Et quùm vim ibidem pararent; P. BRVNDISINVS, præsidij præfectus, haud sanè magno proditionis pretio, CD. nummis aureis, (Mill. Coronatis) ANNIBALI Clastidium tradidit. quod Pœnis horreum fuit, ad Trebiam sedentibus.

RES IN SICILIA, ET ALIBI.

Interim, aliâ ex parte, circà Siciliam, Insulasque, Italiæ imminenteis, & à SEMPRONIO Cos. & antè adventum eius, terrâ Marique res gerebantur.

Viginti quinqueremes, cum Mille armatis, ad depopulandam Italiæ oram, à Carthaginiensibus missæ, novem ex ijs Liparas; octo, Insulam VVLCANI tenuérunt: treis in fretum avertit æstus.

Ad earum conspectum, duodecim naves ab HIERONE, Syracusarum rege, (qui tum fortè Messanæ Consulem Rom. opperiebatur,) missæ, nullo repugnante captas ex eo numero naveis in Portum Messanæ adduxérunt.

Cognitum ex captivis, XXXV. alias quinqueremeis Siciliam petere, ad solicitandos veteres socios. quæ fortè classis, eâdem tempestate, quâ ipsi, ad Ægateis. Insulam, sit deiecta. Lilybæi occupandi præcipuam ijs curam esse.

His de rebus à rege commonitus AIMILIVS, Siciliæ prætor, necessaria quæque prospicit sedulò, & procurat; ut ad hostium adventum, pars militum in muris Portarumque stationibus; pars in navibus præstò essent.

Carthaginienses de-industria morati cursum navium suarum, ut ante lucem su[illegible] accederent Lilybæum, quòd rem [illegible] cum imparatis, ex signo è speculis dato [illegible] lemni, AD ARMA, per opidum concl[illegible] animadverterent; usque ad lucem Por[illegible] nuérunt. sed classem interim ad pugnam [illegible]runt.

Vbi illuxit; in altum se recepere; ut [illegible] pugnæ esset; liberumque è Portu exi[illegible] um [illegible] hostium haberent.

Vbi in altum evecti sunt; Romanus [illegible] titudine ac virtute fretus, è propinqu[illegible] ferre, & pugnam conserere velle. Pœnus [illegible] qui socijs navalibus adfatim instructam cla[illegible] milite inopem haberet; eludere, & [illegible] rem gerere: naviumque, quàm virorum aut am[illegible]rum, malle certamen facere.

Extemplo VII. naves Punicæ circumven[illegible] teræ fugam cepérunt. M. DCC. fuere in navi[illegible] capti, milites nautæque; & in ijs tres nobiles Carthaginiensium.

Classis Romana incolumis, unâ tantùm [illegible] perforatâ; sed ea quoque ipsa cum cæteris, re[illegible]ce, in Portum redijt.

Secundùm hanc pugnam T. Sempronius [illegible] Messanam venit. qui ab eodem Hierone de [illegible] Insulæ, & Carthaginiensium conatis ed[illegible] nihil cunctatus, Lilybæum classe perijt.

Et Hierone, qui omnia Romanis offici[illegible] subsidia liberaliter pollicebatur, cum regi[illegible] indè dimisso, & Prætore ad tuendam Si[illegible] ram relicto; ipse in Insulam Melitam, qua[illegible] Carthaginiensibus tenebatur; traiecit.

Advenienti AMILCAR, Gisgonis F. præ[illegible]dij præfectus, cum paullo minus II. mi[illegible] Millib. opidumque simul cum Insula, trad[illegible] Ipse Lilybæum reversus, captivos, præter [illegible]gneis nobilitate viros, sub coronâ vend[illegible].

Indè ad Insulas Vulcani, ubi stare Pun[illegible] classem fama erat, traiecit. Nec qui[illegible]ua[illegible] stium circà eas Insulas inventus.

Iam fortè transmiserant ad vastandam It[illegible]ram: depopulatoque Vibonensi agro, in [illegible] Vrbem etiam terrebant.

Quod quidem repetenti Siciliam Consu[illegible]tiatum est; & simul litteræ à Senatu, de A[illegible]nibalis in Italiam transitu; & ut pri[illegible]o q[illegible]que tempore Collegæ ferret auxilium; [illegible] traduntur.

Ille multis simul anxius curis, exercitum ex[illegible]plò in naveis impositum, Ariminum Sup[illegible]ri. (POLYB. terrestri itinere XL. dierum) & Sex. Pomponio legato cum XXV. lon[illegible]vibus Vibonensem agrum, mariti[illegible] q[illegible] Italiæ tuendam attribuit. M. Aimi[illegible]o [illegible] navium classem explevit.

Ipse verò compositis Siciliæ rebus, X [illegible]bus oram Italiæ legens, (POLYB. & Roma[illegible]iens) Ariminum pervénit. Inde cum e[illegible] suo ad Trebiam flumen profectus, [illegible] pioni coniungitur.

AL[illegible]RA PVGNA AD TREBIAM.

Illis a[illegible]b[illegible]tum Coss. copijs, iam ANNIBALI op[illegible]s, ut defendi posse Romanum imperium; an[illegible] spem nullam aliam esse, satis declarabatur; Tamen Consul alter, equestri prœlio uno, & vulne[illegible] [illegible]minutus, trahi rem malebat. Alter recen[illegible]s animi, eoque ferocior, præpropero pugnandi studio flagrabat.

Pœnus, quùm periniquo animo ferret, Gal[illegible], qui Trebiam inter Padumque accolunt, nih[illegible] movere, à quibus accitum se venisse, ad liberandum eos, dictitabat: simul ut prædâ militem [illegible]; II. M. peditum, & M. equites, Numidas Gal[illegible]que inter se mixtos, populari omnem deinceps agrum usque ad Padi ripas imperarat.

[illegible]gentes ope Galli, cum ad id dubios servassent animos, Legatis ad Cos. missis, adversùs iniuriæ au[illegible]res, auxilium Romanorum, terræ, ob nimiam in incolis, erga ipsos, fidei constantiam oppressæ & [illegible]ranti; orant.

SCIPI[illegible]NI nec caussa, nec tempus agendæ rei, pl[illegible]ebat, ob gentem multis nominibus suspectam. S[illegible]PRONIVS contrà, continendis in fide socijs magnum vinculum esse, primos, qui coissent, ope de[illegible]s, censebat.

Et cunctante collegâ, equitatum suum, & Mille pe[illegible]tum, iaculatoribus fermè admistis, ad defendendum Gallicum agrum, trans Trebiam mittit.

Ij sparsim incompositos, prædâque oneratos pop[illegible]atores nacti, ingentem terrorem, cædem[illegible] ac fugam, usque ad castra stationesque ho[illegible], fecere.

S[illegible]ffusâ inde multitudine repulsi, rursus aliqu[illegible] in subsidium à SEMPRONIO submissis, prœliu[illegible] te[illegible]nuere; & variâ pugnâ hostem sunt insecuti [illegible]ribus propiores, quàm victis.

V[illegible] SEMPRONIVS animo elatus, quâ parte copi[illegible]rum alter Consul victus foret, eâ se vicisse. N[illegible] que[illegible]quam esse, præter collegam, qui dila[illegible]nicationem vellet. *Nihil esse cur ultrà differatur, & tempus inutiliter teratur. & hostis in m[illegible]talià, ac propè in conspectu Vrbis, invalescere [illegible].*

S[illegible] at & tempus propinquum Comitiorum, [illegible] in novos Consules bellum differretur; & [illegible], in se unum vertendæ gloriæ, dum æger [illegible]ga esset.

Itaq[illegible] n[illegible] quidquam dissentiente CORNELIO, qui [illegible]s fore monebat; *si nuper conscriptus mi[illegible] [illegible], per hiemem, præceptis & exercitationibus militaribus imbueretur.* (quâ ex morâ mi[illegible]us periculi, aut damni Romanis, quàm Pœn[illegible]rum e[illegible]et) parari ad propinquum certa[illegible].

Hoc ipsum sentiens ANNIBAL, adesse gerendæ [illegible] fortunam haud diffidebat. Et locum insi[illegible] [illegible]spectare cœpit.

MAGONI Mille equites, totidemque pedites attribuit, qui rivum in medio præaltis utrinque clausum ripis, & herbis palustribus vepribusque oblitum, insideant.

Primâ deinde luce Numidas equites, transgressos Trebiam flumen, obequitare iubet hostium Portis; eosque ad pugnam elicere; & iniecto certamine, cedendo sensim citrà flumen pertrahere.

Cæteris postremò equitum peditumque ducibus præceptum; ut prandere omneis iuberent; armatos deinde, instratisque equis signū exspectare.

SEMPRONIVS ad primum tumultum obequitantium Numidarum, primò omnem equitatum; deinde VI. Mill. peditum, ac postremò omneis copias, (duodeviginti Mill. Romanorum erant: sociûm, nominisque Latini, XX. auxilia, præter Cenomanos) raptim; neque capto ante cibo; ad locum iam ante consilio destinatum, avidus certaminis eduxit.

Erat fortè Brumæ tempus, & dies nivalis: & quidquid auræ fluminis adpropinquabat, vi frigoris acriore adflabatur.

Simul igitur refugienteis Numidas insecuti sunt; & in aquam, quæ iam pectoribus tenùs aucta erat nocturno imbri, ingressi; tum utique egressis & madentibus rigere omnibus corpora; ut vix armis tenendis essent. & procedente iam die, fame etiam deficere. Cum se ANNIBALIS interim Miles ignibus oleoque fovisset; & per otium cibo procurasset.

Posteaquam itaque transgressos flumen nuntiatum est hosteis; ipse alacer animis corporibusque arma cepit, atque in aciem processit.

ANNIBAL Balearibus antè signa locatis, ac levi armaturâ, ad VIII. fermè hominum Millia: graviorem deinde armis peditem, quod virium robur erat; (POLYB. XX. Mill. inter Hispanos atque Afros mixtis Gallis) X. equitum Millib. in cornibus circumfudit.

His utrimque copijs concursum est, prœlio à Balearibus orto.

Romani equites, quùm vix iam per se subsisterent: X. Millib. equitum, ipsi quater Mille; & fessi, plenique integris oppositi; obruebantur insuper velut nube quadam iaculorum, à Balearibus, levique armatis, sine more, coniectâ.

Ad hoc, elephanti, ab extremis cornibus eminentes, equis maximè, non visu modò, sed odore insolito territis, fugam late faciebant.

Pedestris pugna par animis magis, quàm viribus erat: quas quidem recenteis Pœnus, paulò antè curatis corporibus, in prœlium attulerat. Romanis contrà ieiuna fessaque corpora, & rigentia gelu, torpebant.

Neque id satis: sed Baleares ijdem, pulso equite, in eorum latera iaculabantur; & elephanti iam in mediam peditum aciem sese intulerant.

MAGO denique, cum suis Numidis à tergo exortus, ingentem tumultum & terrorem faciebat.

Romani, licet mul[illegible]a conati, elephantos veruis coniectis averterent; & sub caudis aversos foderent, quùm tamen ijdem adversus Gallos auxiliareis ab ANNIBALE agi iussi, haud

dubiam

dubiam fecissent fugam. ut fusa auxilia sua vi... erunt, novo terrore consternati, & in orbem utrimque pugnantes, x. Millia ferè hominum, mediâ Afrorum acie, quæ Gallicis auxilijs firmata erat; cum ingenti hostium cæde, perrupére; & Placentiam rectò itinere perrexére.

Maxima exercitûs pars in acie, vel in Trebiæ traiectu, ubi finis insequendi fuit, periere. Pauci flumen transgressi in castra pervenére.

Imber nive mistus & intoleranda vis frigoris, homines ex ipsis etiam Pœnis permultos, & iumenta; ac elephantos, absque uno, omneis absumsit.

Et sic ijsdem quietis; aut præ lassitudine sentire dissimulantibus, exercitus ... Trebiâ, & taciti ... ab ... ... traducti ... exercituum hiberni ... colonia una ... Pado, Cremonam.

Romam tantus terror ex hâc ... ut iam-tum infestis ... venturus ... deretur. Ità territis SEMPRONI ... Cos. ... sine periculo, per effusos passim ad ... hostium equites, transgressus ... præsentia maximè desiderabatur ... sularibus habitis, in hiberna redij...

RES IN HISPANIA PROSPERIVS GESTÆ.

Dum hæc in Italiâ geruntur, Cn. SCIPIO in Hispaniam cum classe & exercitu à fratre missus, quùm ab ostio Rhodani profectus, Pyrenæosque monteis circumvectus, Emporijs adpulisset classem; orsus à Lacetanis, omnem oram usque ad Iberum flumen, partim renovandis societatibus, partim novis instituendis, Romanæ ditionis fecit.

Indè conciliata clementiæ & æquitatis famâ, non ad maritimos modò populos, sed in Mediterraneis quoque ac montanis, ad ferociores iam genteis, invaluit. Ex quibus aliquot auxiliorum cohortes conscriptæ sunt.

HANNO, quem ad regionis eius præsidium ANNIBAL reliquerat, haud inscius; & priusquam alienarentur omnia, obviàm eundum ratus; castris in conspectu hostium positis, suos in aciem eduxit.

Nec Romanus certamen distulit; qui sciret cum HANNONE & ASDRVBALE sibi dimicandum esse: malletque adversùs singulos separatim, quàm adversùs duos simul rem gerere.

Nec magni certaminis ea dimicatio fuit. VI. M. hostium cæsa: II. capta, cum præsidio castrorum: & ipsis, HANNONE Pœnorum; & INDIBILI, Hispanorum, præcisè ducibus.

Scissum (al. Stissum; Cissa, POLYB.) propinquum castris opidum expugnatur. supellex ibi vilis & Barbarica direpta.

Sed castra, non ...ius modò exercitûs, qui victus erat; sed & eius, qui cum ANNIBALE in Italiâ militabat; quique res omneis caras, uti impedimenta, antè di...cessum, circà Pyrenæum reliquerat; militem ditavére.

Antè quam certa huius cladis fama accideret, transgressus Iberum ASDRVBAL, cum IIX. pedit. Mil. b. & Mille equitibus, tamquam ad primum adventum Romanorum occursurus; postquam perditas res, amissaque castra accepit, iter ad Mare convertit. Et haud procul Tarracone, classicos milites, navalesque socios Romanorum, qui vagi per agros palabantur, magnâ cum cæde & fugâ ad naveis compulit. Nec diutiùs circà ea loca morari ausus ...ne à SCIPIONE opprimeretur, trans Iberum se recepit.

Et SCIPIO, raptim ad famam novorum hostium agmine accito, quùm in paucos præfectos ... corum suorum, paullulùm animadvertisset ... dio Tarraconi modico relicto, ... Emporias ... classe redijt.

Eo vix digresso, ASDRVBAL adfuit, & ... tum populo, qui obsides SCIPIONI dederat ... fectionem impulso, cum eorum ipsorum ... tute, fidelium Romanis sociorum agros ev...

Sed excito hibernis SCIPIONE, hostis ... Tarraconem versus cedit. Et Romanus ag... auctore defectionis relictos, ipsamque I... gentem, infesto exercitu invadit.

Et compulsis in unum omnibus, At... an... bem, quæ caput eius populi erat; circu... traque dies paucos, pluribus quàm antè o... imperatis. Ilergetes pecuniâ etiam multat... ditionem que recepit.

Deinde quùm Ausetanorum urbem ... Lacetanos, auxilium finitimis ferenteis; & ... intrare io urbem conanteis, insidijs excep... ad XII. Mill. reliqui armis exuti, domos q... suas palabundi diffugére.

Iniqua oppugnantibus hiems obsidi... diem protraxit. Et nix, quæ pluteos v... manorum operuerat; adversùs igneis ab ... muris iniectos, tutamentum fuit.

Postremò, cum AMVSITVS eorum P... ASDRVBALEM effugisset; XX. argen... deduntur. Et Tarraconem in hiberna r...

PSOPHIS IN ARCADIA A PHILIP-PO OBSESSA, ET DEDITA.

PHILIPPVS autem Mace... uti diximus, ex Eleis, eorumque d... ad Stymphalum, victoriâ, territ... dum ratus; suas, & quas ARAT... rat, copias, Psophidem du... antiquissimam, & in Meditul... velut belli arcem, naturâ & art... rumdem Eleorum, duce EVR... sat, præsidio munitam.

[illegible] ...ur... duu Achæorum [illegible] ...lus est; tanto rex maiore [illegible] hosti eripere cupiens, [illegible] ...loras admovet; & opi- [illegible] ...tuarijs non segniter se defendentibus, [illegible] militum robore & constantia, & [illegible] ...que genere ma... [illegible] ...narum ter- [illegible] ...usi arcem compulit. [illegible] ...er vim capta arx à commeatu re- busque necessarijs inops, factâ civibus simul & ad- [illegible] abeundi facultate, dedita est. Vtram- que rex, non sine manifesto summæ in eos beni- volentiæ indicio, Achæis donavit: & Psophidij in urbem, suas quisque domos, tutò reverti per- mi[illegible].

L[illegible]onenses quoque, præsidiarijs urbem dese- ren[illegible], eodem impetu a rege recepti, & ijsdem Ac[illegible] concessi. & Stratum, quod E[illegible] intercepe- ra[illegible], T[illegible]phalijs restitutum.

[illegible] Olympiam delatus, & sacris consuetis o- p[illegible] Ele[illegible]rum agros populosissimos; & à re- b[illegible] ...tru[illegible]ssimos; & olim, ex c[illegible]m- [illegible] ...æ[illegible]rum propter religionem & certamen O[illegible], consensione, tutissimos & liberri- mo[illegible] ...fuerat; & Thalamo præsertim vico expu- gn[illegible] ...irem pecorum hominumque. ad v. mil. p[illegible] Olympiam reportat.

A[PE]LLIS MACEDONIS IN ACHÆOS INIQVITAS.

APELLES unus ex ijs, quos ANTIGONVS regen- dæ PHILIPPI regis adolescentiæ admoverat, gra- tia & auctoritate plurimùm apud eum valebat. Is qu[illegible]m animo [illegible]tare cœpisset, quo pacto Achæo- rum [illegible]tem ἀυτονομίαν, in parem cum Thessalis, qui ta[illegible] Macedonicam erga reges suos obedien- ti[illegible] servi[illegible] adfinem. t[r]anstierant; conditionis [illegible] ...uceret, primùm Macedonibus man- d[illegible]um Achæos, si quæ fortè loca præoccu- pa[illegible] ...star[illegible] ...bus expellerent: & prædâ, quam [illegible], fraudarent aut spoliarent. Tum ex [illegible] ...arios, levi etiam ex caussâ, per ministros [illegible] aut in vincula ducerent.

[illegible] eosdem Achæos, odio imperij Cleo- m[illegible], sub ANTIGONO, ad cuiuslibet mole- stiæ [tol]erantiam, adsuevisse.

PHILIPPVS nihilo-minus, rex tum optimis [illegible] ...bus ornatus; & qui solidis virtutibus [illegible] fundamenta iecerat; ab ARATO de in- iu[illegible] APELLIS commonitus, illi, nequid in poste- [illegible] Achæos, socios & amicos, sine ducis sui [illegible] statueret, mandavit.

I[illegible] moris ex Olympiâ castris, primùm Pha- r[illegible] ...de Eream venit: Ibi ponte supra Al- p[heum] constructo, in Triphaliam transmi[ssu]- [ru]s.

S[ub] idem tempus DORIMACHVS, Ætolorū dux, F[illegible] qu[illegible] ...ger vastabatur, cum Ætolis eiect[illegible] [illegible]em Phyl[id]am subsidio mi[tt]erat.

[illegible] ...epta ab Eleis mercenariorum & opida- [illegible] & aliquot Tarentinorum, ad MD. & eò am[illegible] ...anu, in eamdem regionem, (quæ E- le[illegible] & Messeniorum regioni intericcta, x. ci- vitates complectebatur) pervenerat. & Elei Le- preum; mercenarijs à [illegible] ...nere iussis, ipsi cum Ætolis, Typaneæ consi[de]bat.

PHILIPPVS TOTA TRIPHALIA POTITVR, EIVSQVE REGIONIS descriptio.

Ad hanc autem urbem accedens PHILIPPVS im- missis & in collem præruptum, & in mœnia ipsa militibus, primùm urbem vacuam; deinde arcem, quò cives confugerant, deditione recepit.

His cladibus perterriti Triphaliæ populi, de suâ patriæque salute consultare cœperant; quum PHY- LIDAS Typaneâ, direptis antè per summam inhu- manitatem aliquot civium domibus, Lepræum profu- git.

Mox Typaneatæ urbem suam PHILIPPO dedi- dére: & secuti idem exemplum Hipanenses.

Phialenses partes, desertâ cum urbe Ætolorum piratis, & missis ad regem legatis, seque & urbem in eius potestatem tradidere.

Lepreatæ, postquam rex TAVRIONEM cum par- te copiarum in Phialam transmisisset; & ipse cum reliquo exercitu haud longè à se abesset; rem ma- iore [illegible] dignam peregere.

Licet namque PHYLIDAS urbem suam, cum MD. Ætolis, Lacedæmonijs cc. & M. Eleis, præsidij specie, mancipasset, & arcem insideret; tantâ ta- men animi celsitudine fuêre, ut minimè desperandam, in tam asperâ fortunæ conditione, patriæ salutem & libertatem existimârint.

Quâ constantia, & regis adpropinquantis metu, fractus PHYLIDAS, cum Eleis & Lacedæmonijs ex urbe profugit: & cum Ætolis Samicon se recepit. & Lepreatæ ita liberati honestis conditionibus PHILIPPO se permiserunt.

Ipse eum scutatis & levi armaturâ PHYLIDAM persecutus, omnibus illum impedimentis exuit.

Quumque Samiei obsidionem formidaret; cū re territi Elei & Ætoli, acceptâ à rege fide, & opido tradito; Elim sunt profecti. Idem exemplum reli- quæ urbes secutæ, Phryxa, Tylangion, (al. Sty- lagium) Epium, Bolax, Pyrgos & Epitalion.

Atque eum in modum PHILIPPVS univer- sam Triphaliam, cum aliquot urbibus intra VI. dies, ditioni suæ subiecit.

Inde per Tegeam, Argos profectus, reliquum hiemis ibi transegit.

CHILON LACEDÆMONE TYRANNVS.

Sub idem tempus CHILON Lacedæmonius, ab Heraclidis stemma repetens, eòque sibi prælarum LYCVRGVM iniquè ferens; ad res novas animum adiecit. Eâre cum amicis communicatâ, novæ a- grorum partitionis spe inecit.

Sed quùm huic suo instituto maximè adversa- turos, LYCVRGVM & magistratus per quos ille rex fuerat creatus, suspicaretur; hos quidem, simul fortè cœnanteis, de-improviso & crudeliter tru- cidavit;

cidavit; illum verò facto agmine domi obsedit. Qui amicorum ope clam elapsus, Pellenen migravit.

Deinde Tyrannus CHIRON in forum progressus, adversarijs omnibus manus iniecit. Quùmque eius facti indignitate irritatos in se civium animos perspexisset; ex urbe egressus, solus & exsul in Achaiam occultis itineribus pervenit.

Lacedæmonij nihilo-minus veriti PHILIPPI adventum, opida sua præsidijs rebusque necessarijs communivere; & Athenæum Megalopolitanorum, locum opportunum, funditùs evertere.

APELLIS MALITIA, ET ARATI CONSTANTIA.

APELLES ille, quò inceptum suum de Achæis in ordinem redigendis perficeret; & ARATI, qui maximè adversari putabatur, auctoritatem, quâ ille & apud regem, & in vulgum pollebat, imminueret; non modò PHILIPPVM iterùm monere ausus est: *Ita Græcos in libertatem asserendos, ut dignitatem suam ipse proditum non eat.* Moderandam utriusque ARATI potentiam; quæ regibus gravis, & civibus sæpè sit exitiosa.

Sed ex Achæis eos etiam, qui diversæ ab ARATO factionis essent, ad amicitiam suam pellicere; & de Prætore, ex eâdem factione, proximis comitijs, deligendo, agitare.

Quo felle imbutus PHILIPPVS, qui ARATI virtutem hactenus suspexerat & foverat; deinceps eiusdem æmulis auscultans, comitiorum tempore, (circa Pleiadum ortum, mense Aprili) Ægium profectus, TIMOXENO, quem ARATVS nominârat, reiecto; EPERATO Pharæensi, cuius imperitiam & segnitiem idem ARATVS, innocentiæ nomine, texerat aut dissimulârat; præturam dandam curavit.

Et motis Ægio castris, castellum, quod Murum incolæ vocant; quodque multo-antè EVRIPIDES interceperat; Eleis pulsis, receptum, Dymensibus restituit.

APELLES primo conatu non contentus, alteram calumniæ tragulam ARATO impingere contendit, hoc initio.

AMPHIDAMVS Eleorum dux, in villâ, quam Thalamum suprà nominavimus, captus, & Olympiam traductus, impetrato regis adloquio, posse se aiebat, si dimitteretur, Eleos in regis amicitiam societatemque adducere.

Gratis ille dimissus; & regiam gratiam, libertatem & immunitatem, Eleis renuntiare iussus, non persuaserat.

APELLES ARATVM, & eiusdem factionis Achæos, qui sinceram cum rege Macedonibusque amicitiam non colant; neque è re Peloponnesiorum esse, ut PHILIPPVS Eleis dominetur, iudicent, in caussâ fuisse incusat, cur Elei pacis conditiones [illegible] adversati.

Sed hæc calumnia per ipsum AMPHIDAMVM, qui desertis Eleis Olympiam ad regem redierat, detecta est, & rex ARATVM falsò ab APELLE insimulatum deprehendit.

Ex primarijs regiæ Aulæ ministris, LEONTIVM Cetratorum, & MEGALEAM scribarum præfectos, ob morum similitudinem, sibi APELLES facilè so-ciarat, [illegible] TAV[illegible] ALEXANDR[illegible] quos quo minus [illegible] prudentia ob[illegible]bat.

PHILIPPVS namque [illegible] viamque re ipsâ expertus, [illegible] noscens, u[illegible] ARA[illegible] pam facti in APELLEM LEONT[illegible] in posterum meliora pollicetur.

Ipsi vicissim, indict[illegible] summâ commeatuum & pe[illegible] suâ apud Achæos gratia [illegible] & procurant, ut quinquag[i]na q[illegible] lenta; sive trimestre milit[i]bus [illegible] diorum frumenti [illegible] per[illegible] rum verò, quamdiu in Pel[illegible] natus bellum gereret; septena-den[illegible] lenta.

MARITIMA PHILIPPI [illegible]

PHILIPPO, cui cum Ætol[illegible] monijs, eodem tempore, b[illegible] ex hibernis præstò fuere; visum est, [illegible] peditione in hosteis, magno inter[illegible] dissitos, insultare, & mutui auxil[illegible] re.

Naveis Achæorum, & suas in Le[c]hæ[illegible] thiorum portu, cogit: ibique milites rem[illegible] cendos curat.

TACITA ET INTESTINA I[illegible] DEM CONIVRA[TIO]

APELLES, cum LEONTIO & ME[illegible] mod[o] inimici interciderent, PHI[illegible] ditum iam cupiebant; & inter se [illegible] duo, pro re natâ, consilia progres[s]u[illegible] impediant; ipse, in Chalcidem pr[illegible] dique copijs commeatum inter[illegible]

Rex classem Corintho solvens, [illegible] & Epirotis, Acarnanibus & Dercyl[illegible] vibus sibi ad Cephalleniam occurr[illegible] ctus, ad Pronum, eius Insulę caste[ll]u[m] [illegible] polim) navigavit: & inde Paleam, urbe[illegible] tam, sibique ad cœpta opportunam, a[illegible] Sed quo [illegible] ur[b]e, [illegible] pæn[illegible] r[illegible] LEON[illegible] perfid[i]a effe[ct]um c[illegible]

Intereà LYCVRGVS ille Lacedæmoni[illegible] ercitu ad Messenen venerat, & D[illegible] cu[m] [illegible] Ætolorum parte, in T[illegible] v[e]rat.

Quum igitur legati utrimque [illegible] inde ab Acarnanibus, ad PHI[illegible] ratum, venissent, LE[ONT]IVS [illegible] memor, suadere instituit, ut in M[illegible] (quod si factum fuisset, reliq[illegible] in otio erat transacturus)

ARATVS verò in Æ[illegible] sebat; quæ absente cum c[op]ijs D[illegible] dæ & depopulationi iam obn[ox]ia pat[illegible]

Rex itaque dato negotio EPA[illegible]

[illegible] ru in legionibus [illegible] Mes[illegible], per Cephalleniam in Leucadem profe[illegible] inde per A[illegible] Sinum, ad flumen usque [illegible], [illegible] Thermum, inac[illegible], ut [illegible] atur, [illegible] bellī arcem & provinciæ æ[illegible], capit & evertit. neque locis qui[illegible], quæ [illegible] sacris habebantur, peperit.

[illegible] *ira indulget, sacrilegia ab Ætolis, Do[illegible] admissa, non tam ulcisci, quàm imitari v[illegible]* [illegible] quæ pari in caussâ, eius decessores PHILIPPVS & ALEXANDER; ille in Athenienses, [illegible] in Thebanos, infensissimos sibi hosteis, olim [illegible]; Qui nórant, *parcere subiectis, & debellare superbos.*

R[illegible] cum immensâ prædâ à Thermo, per eas[illegible] rum angustias, quà venerat, digressum, [illegible] à tergo Ætoli, & in insidias pertracti, ma[illegible] cladem acceperunt.

R[illegible] deinde Metapâ eversâ; & alteram urbem, A[illegible] prætervectus, non sine miserabili agrorum v[illegible], & Acheloo iterùm traiecto, haud pro[illegible] urbe Strato castrametatus est.

[illegible] quamquam is ea in urbe III. circiter pedit. M. [illegible] & Cretes D. essent; nemo tamen inde [illegible] m provocantem erumpere ausus est; donec [illegible] agmen prætergredi urbem cœpisset.

[illegible] ites aliquot Ætolorum invecti; & mox [illegible] us aliisque subsidio advolantibus, ad[illegible] ulum Acarnanibus, regi fidis comitibus, [illegible] ni Illyrij, à PHILIPPO submissi, & ad mœnia usque persecuti, eorum impetum repressissent.

[illegible] de Ætolis victoriæ quia meritò pars ali[illegible] ARAT[illegible] ascribebatur; LEONTIVS & MEGA[illegible] ngi.

[illegible] quum PHILIPPVS, ob res feliciter gestas, D[illegible] atias ageret; & epulo publico duces suos ac[illegible] n vel ipso vultu animi malignitatem pr[illegible] e. Et inde ad tentoria reversi, & ARATVM [illegible] e nacti, non modò convicijs, sed saxis et[illegible] ausi sunt.

F[illegible] ea PHILIPPI facilitas, ut MEGACLEAM vin[illegible] & manifestò condemnatum, XX. tantum [illegible] s multaret; & LEONTIO fide iubente dimit[illegible] ipsum verò LEONTIVM, perduellem, verbis [illegible] stigaret.

D[illegible] cus ab ingressu Thessaliæ, à CHRYSO[illegible] regis PHILIPPI alumno, prohibitus; & [illegible], quos premi à Macedonibus au[illegible] ire festinans, non prius advenit, q[illegible] rex victor decessisset.

[illegible] vs atque è mediâ Ætoliâ, uti diximus, [illegible] & unà Ambracium sinum traiecerat; [illegible] e Leucadem delatus, & ordinandis per [illegible] us [illegible] duum commoratus; evastatâ Æ[illegible] maritimâ, Corinthum adpulit: navibusque [illegible] copias eduxit.

[illegible] inde per Argivum agrum, & Te[illegible] & [illegible] eptis. qui eò convenire iussi [illegible] natis; die septimo, in agrum L[illegible] um pervenit. prius conspectus, quàm au[illegible] d[illegible]

PHILIPPI IN LACONICAM EXCVRSIO

Primo dein die iuxta Amyclas, urbem & omni frugum genere, & Templo Apollinis memorabilem, castra posuit. agrumque circa omnem depopulatus, ad PYRRHI, quæ dicuntur, Castra; deinde ad Carnium, non sine insigni agrorum vastitate, metatus est. Et Asine frustrà tentatâ, & provinciâ omni ad Tænarum usque evastatâ, ad navale Lacedæmoniorum, quod Gythion dicitur, iter convertit.

Eleâ denique, quam paullo antè LYCVRGVS intercéperat; quæque maxima atque optima Spartani agri pars erat; cum Acribus, Leucade, & Boijs, miserandum in modum ferro ignique desœdatâ, ad Amyclas omnem exercitum reduxit.

Messenij, uti PHILIPPVS imperarat, confestim habito ex opidanis maximè idoneis, delectu, circiter II. pedit. M. & equites CC. ad regem miserant.

Verùm illi, ob itinerum longinquitatem, Tegeam, serius, & rege iam inde digresso, pervenerunt. Ne tamen suo defuisse officio viderentur; ut se cum regijs copijs coniungerent, irrumpere in agrum Spartanum decrevérunt.

Sed castris ad Olympes castellum negligentiùs positis, quæ nec fossâ, nec vallo circumdederant, freti vetustâ, erga se incolarum benivolentiâ, ad mœnia proximè accessérunt.

LYCVRGVS verò, mercenarijs, cum aliquantâ Lacedæmoniorum parte, secù adscitis, quùm illuc pervenisset, instructa acie in Messenios ferebatur.

Illi, & numero imminuti, & rerum improvidi, hoste vix conspecto, fuga se præcipiti in castellum recepérunt: & LYCVRGVS equis atque impedimentis, maximam partem, potitus est.

Captoque domi cum ducibus & amicis consilio, ne PHILIPPVS per Spartanum agrum prœlij aut periculi expers evaderet; ipse cum II. circiter hominum M. ex urbe egressus, loca Menelaio proxima occupat. Et ijs, qui in urbe erant, mandat: ut tempori, & ad certi signi conspectum, summâ cum celeritate, & diversis locis, erumpant, & ad flumen Eurotam se recipiant.

PHILIPPVS LYCVRGVM ex ijs, quæ occupárat, locis expellere conatus, & quasi flumen traiecturus, in collicis cum suis enititur. prœlioque commisso, tam Lycurgianos, quàm opidanos in fugam vertit. ex quibus C. cæsi, & paullò plures capti: reliqui in urbem refugére.

Rex victor collibus Illyrico præsidio firmatis; & transmisso flumine, cum copijs, quas ARATVS ex Amyclis adduxerat, se coniungit.

Lacedæmonij equites, quùm facto in Macedonas impetu, prœlium conseruissent; scutatis fortissimè unà cum rege dimicantibus, turpiter ad portas usque urbis sunt repulsi.

Rex verò, Tegeæ, quò per loca ea, quibus ANTIGONVS & CLEOMENES memorabili prœlio inter se conflixerant, reversus erat: ibique aliquantisper, dum præda divideretur commoratus, mox cum copijs Corinthum remeavit.

Eò ad illum venére Rhodiorum & Chiorum le-

gati, quorum inte.cessione p.x cum Ætolis componeretur. Illos, bene de se sperare iussos, ad Ætolos abire permisit, quibuscum de pacis conditionibus tractarent.

Ipse ex Lechæo ad navigandum se parat, quędam in Phocide negotia expediturus.

Sed in ipso quasi articulo, LEONTIVS, cum MEGACLEA & PTOLEMÆO, coniurationis Apelleæ consortibus; scutatos, & eos, quos AGEMA Macedones vocant, quasi *cohortem prætoriam*; ad seditionem, & in regem, ceu illibetaliorem, ita concitárunt; ut rex è portu in urbem, iam tumultuantem, & iræ cupiditatique militari expositam, regressus, vix singulari prudentiâ & dissimulatione, eosdem sedaverit.

LEONTIVS autem & socij, qui se facinoris principes denotari perspexerant; APELLEM, absque quo nihil se effecturos sperarent, è Chalcide evocárunt.

Ille, qui regem ibi egerat, & PHILIPPO contempto, omnia pro animi sui lubidine administrárat; ubi Corinthum venit, magnâ & stipantium, quos dixi, ducum, & militum p[illegible] giam contendit.

Sed à Ianitore regem in p[illegible] rem excusantte, non adm[illegible], & [illegible] miratus, inde di ce[illegible]; & [illegible] sticis pueris domum redit.

Illum rex paullo-pòst secum in Ph[illegible] & rebus ex voto expediti[illegible], Cyrrha[illegible] fectus, in Sicyoniorum portum nav[illegible] & ARATVM, in urbe divertit, APEL[illegible] legato.

MEGACLEAS inter hæc, timore suffus[illegible] & inde Thebas, profugerat.

Quod ubi rex rescivit, scutatos quib[illegible] TIVS præerat in Triphaliam cum TAV[illegible] per speciem negotij gravioris am[illegible]nd[illegible], & LEONTIVM, ceu exauctoratum, in vi[illegible]a [illegible] bet. & eorumdem militum impo[illegible]tun[illegible] deprecatione, atque adeò comminatione, [illegible] eum gravius statueretur, exstimulatus; celeri[illegible] statuerat, LEONTIVM è medio tollendum c[illegible]

PAX PER LEGATOS TENTATA ET IRRITA.

3736.
5. Ant. Mag.
4. Ptol. Phil.

214.

Inter hæc, Rhodij Chijque legati, ex Ætoliâ ad regem reversi, & XXX. dierum inducias pacti, diem inter se constituére, quo ad Rhium convenirerur. polliciti insuper Ætolos nihil non facturos, quo pax semel componatur.

Rex vicissim, litteris ad socios datis, hortatus est, ut Patras legati undique mitterentur, qui secum de pacis conditionibus agitarent.

Eidem ad Patras adpulso litteræ ex Phocide adlatæ sunt; quibus MEGACLEAS, super alia in regem maledicta, Ætolos ad bellum adversus ipsum, inopiâ commeatuum, rerumque necessariarum scilicet laborantem, continuandum incitabat.

Rex horum criminum caussam & caput, APELLEM merito ratus; comprehendi eum, & Corinthum cum filio, & exoleto quodam, abduci iussit.

MEGACLEAS, qui misso Thebas ALEXANDRO, venire ad regem, & fideiussorem liberare, iussus esset; sibi ipse manus intulit. Et paullo-pòst APELLES, cum ijs, quos dixi, extremo supplicio sunt adfecti.

Ætoli, qui die dictâ ad futuros se Rhij, sive Patris recéperant; licet bello exhausti, & suâ iam spe toties frustrati, à bello abhorrerent; quòd Macedonas tamen tot magnatum & ducum suorum necem non impunè laturos; & motum aliquem in aulâ exoriturum arbitrarentur; non comparuérunt.

Neque PHILIPPO, belli quàm pacis cupientiori, Ætolorum prævaricatio ingrata fuit. Is sociorum legatos, qui convenerant, ad bellum, pace ab adversarijs prius repudiatâ, necessarium ex hortatus; & Macedonibus in Thessaliam hibernatum remissis; è Cenchreis, per Euripum, in Demetriadem navigavit.

BELLI INTER ANTIOC. MAG. ET [illegible] PHILOPAT. ADPARATVS.

In Asiâ verò, magno utrimque adparatu [illegible] morum contentione, inter ANTIOCHVM MA[illegible] PTOLEM. PHILOPATOREM; Hinc, NICOLAO DIOGNETO & PERIGENE; Inde THEOD[illegible] lo, MENEDEMO & DIOCLE, ducibus adve[illegible]s, [illegible] le-Syriâ pugnabatur. Et NICOLAVS quidem PHILOPATORIS, præoccupatis, cum parte [illegible] rum, ijs, quæ circa Platanum sunt, angusti[illegible] reliquo exercitu, ad urbem Porphyreon[illegible] ctus, adiuvante PERIGENE, classis quæ x[illegible] phractis, sive constratis; & plus CD. oneran[illegible] bus constabat) præfecto, regem ANTI[illegible] ingressu provinciæ prohibere mol[illegible]a[illegible]

ANTIOCHVS autem, quùm Marathum [illegible] Aradios, qui ad se ineundæ societatis caussâ [illegible] ferant, tam Insulareis, quàm continen[illegible]s sublatis dissensionum caussis inter se [illegible] vit. Inde per promontorium, quod Πρό[illegible] sive Facies Dei, dicitur in regionem [illegible] tro obiter captâ; & Triere Calamoque [illegible] rytum pervénit.

Et speculatus NICOLAI castra, inter [illegible] marisque littus, loco angusto & p[illegible] sita; tripertitis copijs tonde[illegible] duc[illegible] in eadem impetum fieri iussit: [illegible]ul[illegible] vale, haud procul terra, per præ[illegible]ct[illegible] ipse è medio loco utrumque c[illegible] ret; & uno signo, unâque pręcon[illegible] marique, milites acerrimè pugn[illegible]

Et mari quidem æquis pæne viribus, [illegible] cipiti victoriâ, depugnatum est. In terra ve[illegible] NICOLAVS, opportuno locorum [illegible] se [illegible]

que ex

[illegible] ex [illegible] tutabatur; simul atque THEOD[illegible] ex [illegible] montis iug[illegible], de-improviso irrumpere [illegible] cepit [illegible], unaque cæteri in fugam sunt [illegible] verti. [illegible] amissis, Sidonem se receperunt. Et PERIGENES, classis Ægyptiæ præfectus, [illegible] terrestrium conflictu turbatus, eodem cu[illegible] vela convertit.

ANTIOCHUS castra quidem proximè eam urbem po[illegible] sed quòd & à commeatu probe instructa; & non incolarum modò, sed fugitivorum etiam centenum multitudine esset munita attentandam armis non putavit. Et DIOGNETO, (an Diocle?) classis suæ præfecto, Tyrum navigare iusso; ipse ad Philoteriam accessit. quæ propè paludem sita est, in quam Iordanes fluv. defluit;& rursus in agrum Scythopolitanum erumpit.

Quarum duarum urbium iam potens;& quod ager [illegible] instar penariæ aut horrei, exercitui futurus [illegible] animo ad res futuras arrectior, superatis [illegible]nubus, Atabyrium venit. Quæ urbs in colle mamillante sita, vix XV. stadiûm adscensu penetratur.

Rex oppidanos in insidias pertrahit, & circumventos magnâ ex parte concidit: reliquosque persecutus urbem unà cum ijs cepit.

Inde cœptum iter persequens, Pellam, Camum, & Gephrum occupat.

Et proximis Arabiæ populis in fidem ultrò accedentibus, in interiora penetrans, Galaaditim & Abilam [illegible] adiungit.

Gadara, locum quasi naturâ inexpugnabilem, minis ad terrorem ostentatis, ad deditionem compulit.

Rabbathamanam, ulterioris Arabiæ urbem, quò magna hostium copia confluxerat; & agros Arabum eorum, qui regi adhæserant, depopulabantur; [illegible] murorum parietinis, nec continuis noctu diuque impressionibus, expugnâsset; nisi obsepto rivo, quem captivi demonstrarant, omnem aquationis spem obsessis ademisset.

HIPPOLOCHUM Thessalum, & CHÆREAN, qui recens a PTOLEMÆO ad se defecerant;cum V. pedit. mill. Samariam mittit, ut à dedititijs & subiectis sibi [illegible] periculum & vim omnem depellerent. Æstate hisce in rebus consumtâ, rex Ptolemaide cum copijs hiemavit.

PEDNELISSÆ IN PAMPHILIA OBSIDIO.

Eadem æstate Pednelissenses, in Pamphyliâ, à Selgensibus artè obsessi, subsidium ab ACHÆO petiere. Et ille GARSYERIM ducem cum VI. peditum mill. & equitibus D. opitulatum miserat. Cuius [illegible]ntu per exploratores cognito, Selgenses, angustias circa Climaca, sive Scalas, conferti insedêre.

ACHÆUS, facto impetu, in Myliadem ingressus, castra circa urbem, quæ Crêtum dicitur, posuit. [illegible] subitò discessum, quasi ademtâ sibi [illegible] potestate.

[illegible]enses, hostem seriò, præ desperatione, digressum [illegible], partim in castra, partim ad messem iam maturam, abierant.

Sed GARSYERIS de-subito regressus, fauceis Scalarum, iam custode vacuas occupat; & præsidium, duce PHAYLLO, imponit.

Ipse Pergen profectus, Pamphyliæ Pisidiæque populos, tum ad Achæi societatem, tum ad opem Pednelissensibus obsessis ferendam, invitat. & ab Aspendijs, Etennensibusque impetrat.

Selgenses, re infeliciter adversus PHAYLLUM in Faucibus tentatâ, artiùs intentiusque hosteis suos Pednelissenseis obsidebant; & fame propè obfuscabant.

Cui malo ut mederetur GARSYERIS, bis mille homines, frumento onustos, de nocte in urbem immittere annixus, frustrà fuit. Nam & milites, magnam partem, à Selgensibus interfecti; & frumentum omne interceptum est.

Hoc illi successu elati in ipsa hostium castra irruptionem parant. Et GARSYERIM tam repentino impetu ita obstupefecêrunt; ut in extremâ salutis spe, ad extremam consilij ancoram, confugerit.

Equites per loca, à custodiâ vacua, emittit. Iique crediti fugam, impendentis cladis metu, arripuisse; & proinde à Selgensibus contemti, & impune abire permissi; facto paullisper in orbem circuitu, & mox à tergo hosteis adorti, acertimo prœlio eos invadunt.

Nec secius pedites, obverso in eosdem vultu ferûntur, & undique circumventos in fugam convertunt.

Pednelissenses deuique, factâ ex urbe eruptione, eos, qui ad castrorum custodiam erant relicti, penitùs ejecêre. Vltra X. hominum M. desiderati. Ex reliquis autem, socij quidem suas quisque domos remeârunt: at Selgenses, rapto per monteis itinere, in patriam confugêre.

Quos postridie insecutus GARSYERIS ita oppressit; & exterrefecit, ut confestim unum ex civibus suis, LOGBASIM, ANTIOCHO olim, qui in Thraciâ obijt; & in præsens, ACHÆO, ab uxore LAODICE, quam domi aluerant; familiarem, de pace actutum, ad victorem miserint. Is pro deprecatore proditorem agit; & ACHÆO, si arcesseretur, urbem se traditurum pollicetur.

Induciæ interim, dum fedus commodè percutiatur; aut venis LOGBASI rei perficiendæ opportunitas præbeatur; civitati datæ. earumque beneficio Selgam milites è castris crebrò commeabant.

ACHÆUS ad constitutam diem venit. deque eius erga se humanitate Selgenses, unà congressi, haud exiguam spem conceperant. At LOGBASIS satis magno militum numero, ex ijs, qui in urbem ventitabant, domi suæ coacto; civeis hortari cœpit, ut vocato in concionem populo, de federis conditionibus inter se agerent.

Quod dum fit; & ij etiam, quibus munitiorū in urbe locorū custodia erat côcredita, eòdem côfluunt; LOGBASIS dato, uti côvenerat, signo, repentè, quosque domi habebat, instruit; seque unà cum filijs armatum, ad eventum periculi, comparat.

Et simul ex hostibus, ACHÆUS quidem cum dimidiâ copiarum parte ad urbem accedit: GARSYERIS verò cum reliquis, Cesbedium versus (quod erat Templum Iovis, urbi, arcis instar, imminens) contendit. Quùm quidam verò forte-fortunâ expeditos, & urbi adpropinquanteis hosteis prospexisset; idque præcipiti cum cursu multitudini, quæ in concione erat, enuntiâsset; tantus repentè omnium animis ar-

m[illegible] ardor incessit, ut certatim ali[illegible]d C[illegible]ium; alij ad loca custodiæ suæ adsignata; per [illegible] ad ædes ipsius LOGBASIS concurrerint. Ibique detectâ proditione, & impetu in fores f[illegible], ipsum auctorem, cum filijs, ceterisque coniurationis conscios, promtissimè contrucidârint.

Posthæc, proclamatâ per præconem servis libertate, mutuò sese cohortati, ad tuendas locorum utbisque munitiones, alacerrime convolarunt.

Atque ita tum GARSYERIS, Cesbedio iam à civibus præoccupato, ab instituto desistere coactus: tum ACHÆVS, dum in portas arietare molitur, cum magnâ suorum clade repulsus; non sine dedecore & irâ, in castra recurrêrunt.

Selgenses tamen, & intestinę seditionis, & hostis adbuc impendêtis metu, maiores natu ad ACHÆVM, pacem postulatum, ex urbe emisêrunt. quam his conditionibus impetrârunt. „*Pax mutua inter Selgenses ACHÆVMQVE esset.* „ *Ipsi eidem in præsens* CCC. *talenta; & aliquanto post* CD. *exsolverent. & Pednelissensium captivos gratis dimitterent.*

BELLVM ACHÆI ADVERSVS ATTALVM.

ACHÆVS, Myliade, & magnâ Pamphyliæ parte in ditionem redactâ, & exercitu Sardeis abducto; bellū adversus ATTALVM gerebat, iam tott[illegible] Tauru[illegible] Asi[illegible] eiusque Dynast[illegible]

QVOS [illegible] tempore [illegible] Pa[illegible] Selgensis, [illegible]cup[illegible]uit, ATTA[illegible] rum, & aliorum Gal[illegible]rum [illegible] amina circa Pontum in [illegible] perâ usus, multas Æ[illegible] num civitates, quæ pri[illegible]s metu ad A[illegible] rant; & in ijs, Cumas, Smyrnam [illegible] P[illegible] inde Ægea[illegible]s & Lemnitas, T[illegible]os & [illegible] ad deditionem & societatem c[illegible]

Hinc Lycum flum. transgressus, [illegible] seas, & Didymenos, prodente TH[illegible] (quem ACHÆVS ducem ijs [illegible] loc[illegible] dem accepit.

Quùmque agro Apiæ evastat[illegible] Pele[illegible] tem transcendisset; & ad flumen ibi M[illegible] tè Maximum) castra posuisset; Galatæ q[illegible] ges suas, cum parvulis, cursibus circumd[illegible] viarum difficultatibus fracti, ulteriùs proc[illegible] cusabant; deficientis tum fort[illegible] Lunæ pro[illegible] territi.

ATTALVS veritus, ne illi à se contemti [illegible] aut missi, ad ACHÆVM se convert[illegible]nt [illegible] militiâ, sedes ijs, ad Hellespontum ad [illegible] Lampsacenis, Alexandrinis atque Iliensi[illegible] integrâ erga se fide constitissent, humanit[illegible] tis, & in patriam reductis, Pergamum se cum [illegible] pijs recepit.

373[illegible] 6. Ant. Mag. 5. Ptol. Phil.	213.

NOVVM PHILOPATORIS CONTRA ANTIOCHVM BELLVM.

PTOL. PHILOPATOR, quòd ANTIOCHI præsentiam militibus suis superioris victoriæ caussam fuisse cognovisset; tandem, excusso veluti veterno, ad bellum accingitur: & Vere ineunte, Alexandria movens, Pelusio in potestatem recepto, per Casium montem, & Bathra, Gazam venit.

Et dein haud procul [illegible]aphiâ, primâ Cavæ-Syriæ urbe, castra-metatus est. secumque adduxerat LXX. peditum; v. equit. M. & è Libya elephantos LXXIII.

ANTIOCHVS vicissim, cuius copiæ erant [illegible]XXII. peditum; & VI. equit. M. præter CII. ex India elephantos; eodem venit: & cum exercitu, X. circiter stadijs, ab hoste consedit. Deinde castris propiùs coniunctis, modò inter eos, qui aquatum, seu pabulatum utrimque exierant; modò inter pedites equitesque, levibus interdum prœlijs, & ex provocatione, ad [illegible] exercitationem certatum est.

Sub id tempus THEODOTVS Ætolus, loco tabernaculi regij, in quo PHILOPATOR cœnare, & clientibus responsa dare compertus, eminùs observato; duobus tantùm comitatus, noctu in castra eius irrépit. Et in[illegible] nt[illegible] rium, quod oculis & animo designârat, ingressus; [illegible]ribus quidem viris, quos ibi comperer[illegible] [illegible]cularis duos sau[illegible]vit, & ANDREAM Ar[illegible]trum in[illegible]rfecit.

Rex vero, extra prætorium, loco arcaniore, tum fortè, ex DOSITHEI, hominis Iudæi, provide[illegible], d[illegible] be[illegible].

THEODOTVS, isto facinore peracto, (in quo tum Ætolicam planè audaciam; tum Dei in rege [illegible] do providentiam mireris) tutò, licet re[illegible] regis sui ANTIOCHI castra reversus est.

Reges autem, quùm iam dies pænè quinque [illegible]çem, & procul, spectassent; & de summa rer[illegible]ço prœlio inter se decertare, & ultima experi[illegible] dem decrevissent; Vterque in primis phalan[illegible] delectos, ac more Macedonico armatos, e[illegible] sum sibi collocârunt.

Cornua autem suę aciei PTOLEMÆVS i[illegible] ut P[illegible]LYCRATES cum equitibus pr[illegible] [illegible] neret. interque eos, & Creticam P[illegible] ximè eius equites locarentur.

Hos regium agmen; deinde scutati, sub [illegible] TE; postremò Libyes, ritu Macedonum [illegible] querentur.

Dextrum verò, ECHECRATES Thessalus [illegible] quitibus pariter proprijs, tueretur. qui [illegible] Galatæ & Thraces. deinde PH[illegible]X[illegible]DAS, [illegible] narijs è Græciâ militibus; ac postrem[illegible] phalanx.

Ex elephantis, XL. lævo cornu, (quâ pa[illegible] [illegible]LEM. pugnaturus credebatur [illegible] & [illegible] haud procul à mercenarijs equi[illegible] in [illegible] dextro cornu, collocati.

ANTIOCHVS contrà, LX. [illegible] [illegible]LIPPO, dextrum cornu, ubi adv[illegible] certare decreverat; antecedere u[illegible]

Hos bis mille, sub ANTIPA[illegible]R[illegible] quites secuti. & ab eorum fro[illegible] mercenariusè Græcia miles. ac po[illegible] mil[illegible]ia, quos Macedonico ritu a[illegible] Macedo ductabat.

In sini[illegible]

In sinistro verò cornu, ante omneis, bis mille equi- [illegible] duce THE [illegible]ONTE. dispositi. iuxtaque eos Car- d[illegible] & Lydi (sagittar.). Deinde tria expeditorum, duce MEN[illegible]DOMO, millia, necnon Cissij, Medi & Carmani: & extremi Arabes, cum Phalange im- [illegible]icati.

[illegible] ex elephantis reliquos, & in fronte sinistri cor- nu [illegible]os, MYISCVS, ex regijs pueris unus, re- [illegible] susceperat.

Milites, regijs utrimque cohortationibus anima- ti, ad manus veniunt. Et reges in primis sibi adverti, [illegible] LAEMEVS quidem cum sorore eademque coniu- ge, ARSINOE. al. Laudice) laevum aciei suae cornu: ANTIOCHVS verò, cum phalange regia dextrum, te- nentes, ad classici sonitum, cum elephantis, prae- lium invadunt.

Sed elephanti Libyci, Indicorum nec adspectum; nec odorem ferre adsueti, prounus in fugam agun- tur; suorumque ordines conturbant;& magnam in PTOLEMAEI phalange stragem ediderunt.

Quod conspicatus ANTIOCHVS, cum ijsdem ele- phantis in equites POLYCRATIS invehitur: & simul mercenarij milites, qui circa phalangem, in scutatos PTOLEMAEI rapido impetu feruntur.

Feris itaque hos ordines etiam dissipantibus, lae- vum Ægyptiorum cornu inclinare caepit.

Altera verò ex parte, ECHECRATES, qui dextro cornu praeerat, & eventum primi confli- ctus exspectabat; elephantis, quos minus audenter in adversos ferri animadverterat, ex acie subductis; u[illegible] cum PHOXIDA, & mercenarijs, hosteis a fronte adortus; post anceps diu praelium, laevum ANTIO- CHI cornu in fugam vertit.

Sed phalangibus adhuc utrimque integris, quùm P[illegible]MAEVS ad suam se recepisset; & quantùm ala- [illegible] suis, tantùm terroris hostibus intulisset; AN- [illegible]ACHVS cum SOSIBIO in eosdem sarissis inve- [illegible]ICARCHVM cum suis retrò cedere coegerunt.

ANTIOCHVS victorem se ratus, & iuvenili teme- [illegible] POLYCRATEM fugientem longius insecutus; q[illegible]monitus exsurgentem, & à phalange ad ip- [illegible] usque castra delatum pulverem respexisset; con- [illegible] quidem itinere ad eadem castra reverti coua- [illegible]elt, sed maximam exercitûs sui partem fugae se dare [illegible]picatus, consilij inops, & militum igna- [illegible] incusans, & ipse Raphiam fugit. Et eductis ex urbe, quae ex tantâ clade superaerant copijs, postri- die Gazam profectus, castra ibi posuit: missisque, qui suorum cadavera reposcerent; mortuis parenta- vit.

Desideravit eo praelio x. pedit. mill. ccc. equi- tes, [illegible] [ele]phantos v. Vivi verò ad iv. m. in potesta- [illegible] [illegible]um venere.

Ex Ptolemaicis caesi sunt, equites DEC. pedites MD. elephanti xvi. sed reliquorum pars maior ab A[illegible] [illegible]ho capta.

(Lib. 3. Machab. memoratur, ARSINOEN, PTOLE- [illegible] sororem, in ipso prael. huius ardore, milites, pre- [illegible], ad naviter agendum, egregiè animasse.)

[illegible]CHO vi[illegible], & domum cum copijs regres- [illegible] & populis Syriae certatim, & ex veteri erga Ale- xandrinos reges benivolentia, sese dedentibus; PTO- [illegible] Raphia, & plerisque Cavae-Syriae civitatibus potitus [illegible]. Quae & culpam deprecatae; & victoriae eius exquisitissimis, & tantum-non divinis laeti[illegible] imitamentis, gratulatum processerunt.

ANTIOCHVS simul-atque Antiochiam venit, AN- TIPATRVM patruelem, cum THEODOTO Hemioho, ad Ptolemaeum ablegavit, qui pacem postularent.

Ptolemaeus, cui praeter spem victoria obvenerat; tanto rerum secundarum successu elatus; & in Syriae, regni aviti, possessione acquiescens, leviter increpitis ANTIOCHI legatis, quàm & ipse quietis cupidus es- set, dissimulare non potuit. Annuas itaque inducias, cum spe firmioris pacis coniunctas, concessit: & So- SIBIVM, sententiae suae interpretem, ad ANTIO- CHVM, amandavit.

Et circiter III. mensis, in Syria ac Phoenice, re- bus illi[c] ordinandis, & hilarijs concelebrandis com- moratus; ANDROMACHVM Aspendium Syriae Prae- torem reliquit: & cum sorore ARSINOE, atque ex- ercitu, Alexandriam reversus est.

PTOLEMAEI CONSTERNATIO, DIVINITVS IMMISSA.

Memorant (Machab. l. 3.) huic PHILOPATORI postquam Hierosolymam venisset, sacrisque ibidem operatus esset; cupidinem Templi penitiùs lustran- di incessisse. Quùm eius verò conatibus SIMON summus Sacerdos, obstaret; & doceret, praeter sa- cerdotes, nemini id fas esse; nedum homini pere- grino, & à Iudaicis ritibus alieno; eò vehementiùs il[lu]c in proposito insistere. se supra leges esse persua- sus.

Quùmque Iudaei omnes, nullo aetatis aut sexûs discrimine, anxiè solliciti essent; Deumque preci- bus fatigarent, ut vetera Templi sui iura tueretur: Regem iam sibi aditum vi parantem, caecus horror invadit; adeoque trepidantem consternat, ut vix à suis in pedes engi potuerit. Sed in Ægyptum rever- sus, iram in Iudaeos, Ægypti inquilinos, acerbè convertit.

ANTIOCHVS verò, firmatâ iam cum SOSIBIO pace, & rebus ex sententiâ compositis, bellum ad- versus ACHAEVM, uti initio constituerat, adparabat.

LYCVRGVS autem, quem suprà falsis criminibus traductum, in Ætoliam fugisse diximus, ab Epho- ris, veriora edoctis, Lacedaemonem revocatus; & se cum PYRRHIA Ætolo, Eliensium adversus Mes- senios duce, coniungere iussus; Messeniorum qui- dem agrum incursavit, & Calamas opidum, prodi- tione ex ijs intercepit; sed cum PYRRHIA, qui nudus ferè ex Elide advenerat; & mox à Cypa- rensibus cum clade fuerat reiectus; iungere copias prohibitus; neque ipse per se ad res gerendas par, Spartam rediit.

ARATI PRAETORIS INDVSTRIA.

ARATVS contrà, Achaeorum praeturâ recèns au- ctus, quùm urbes & [illegible], & civitates negligentiâ EPERATI decessoris ignaviâ, ad bellum instructas, comperisset; ex Achaeorum tum è decreto, quo mer- cenarij milites ad octo millia, & equites quingenti, conscribi; & tot mille pedites, equitesque trecenti, ex Achaeis; & mille pedites, centumque equites, ex Mega-

trucidatis, ad ANNIBALEM transfugére. quos Pœnus benignè acceptos, & spe ingentium munerum accensos, in civitates quemque suas, ad sollicitandos popularium animos, dimisit.

SCIPIO cæde eâ, & defectione Gallorum, commotus, quamquam gravis adhuc vulnere erat; quartâ tamen vigiliâ noctis insequentis, tacito agmine profectus ad Trebiam flumen, in loca altiora, collesque equiti impeditiores, castra movet.

Et ni aviditate prædæ in vacua Romanorum castra, Numidæ divertissent; & nullo satis digno moræ pretio, in perscrutandis castrorum locis, tempus trivissent; novissimum utique Romanor. agmen turbari & carpi potuisset.

SCIPIO adhuc saucius, collegam SEMPRONIVM, quem iussu Senatûs iam revocatum ex Siciliâ audierat; exspectandum ratus; locum, qui propè flumen tutissimus stativis est visus, delectum, communivit.

Nec procul indè ANNIBAL consedit; quantùm victoriâ equestri elatus; tantùm anxius inopiâ, quæ per hosticum euntem, nusquam præparatis commeatibus, maior in dies excipiebat.

Mittit itaque ad Clastidium vicum, quò magnum frumenti numerum congesserant Romani. Et quùm vim ibidem pararent; P. BRVNDISINVS, præsidij præfectus, haud sanè magno proditionis pretio, C D. nummis aureis, (Mill. Coronatis) ANNIBALI Clastidium tradidit. quod Pœnis horreum fuit, ad Trebiam sedentibus.

RES IN SICILIA, ET ALIBI.

Interim, aliâ ex parte, circà Siciliam, Insulasque, Italiæ imminenteis, & à SEMPRONIO Cos. & antè adventum eius, terrâ Marique res gerebantur.

Viginti quinqueremes, cum Mille armatis, ad depopulandam Italiæ oram, à Carthaginiensibus missæ, novem ex ijs Liparas; octo, Insulam VVLCANI tenuérunt: treis in fretum avertit æstus.

Ad earum conspectum, duodecim naves ab HIERONE, Syracusarum rege, (qui tum fortè Messanæ Consulem Rom. oppenebatur,) missæ, nullo repugnante captas ex eo numero naveis in Portum Messanæ adduxérunt.

Cognitum ex captivis, XXXV. alias quinqueremeis Siciliam petere, ad solicitandos veteres socios. quæ fortè classis, eâdem tempestate, quâ ipsi, ad Ægateis, Insulam, sit deiecta. Lilybæi occupandi præcipuam ijs curam esse.

His de rebus à rege commonitus AIMILIVS, Siciliæ prætor, necessaria quæque prospicit sedulò, & procurat; ut ad hostium adventum, pars militum in muris Portarumque stationibus; pars in navibus præstò essent.

Carthaginienses de industria morati cursum navium suarum, ut antè lucem sublatis arma[illegible] accederent Lilybæum; quòd rem [illegible] cum imparatis, ex signo è speculis [illegible] & lemni, AD ARMA, per opidum conclamat[illegible] a[illegible]nimadverterent, usque ad lucem Portu[illegible] a[illegible]nuérunt: sed classem interim ad pugnam a[illegible]runt.

Vbi illuxit; in altum se recepére, ut spatium pugnæ esset; liberumque è Portu exitum naves hostium haberent.

Vbi in altum evecti sunt; Romanus m[illegible] m[illegible]titudine ac virtute fretus, è propinquo vireis [illegible] ferre, & pugnam conferere velle. Pœnus [illegible] qui socijs navalibus ad tatim instructam classem, [illegible] milite inopem haberet; eludere, & arte [illegible] rem gerere: naviumque, quàm virorum aut a[illegible]rum, malle certamen facere.

Extemplo VII. naves Punicæ cir[illegible]ventæ; æteræ fugam cepérunt. M. DCC. fuére in navibus capti, milites nautæque; & in ijs tres nobiles Carthaginiensium.

Classis Romana incolumis, unâ tantùm nave perforatâ; sed ea quoque ipsa cum cæteris, re[illegible]ce, in Portum redijt.

Secundùm hanc pugnam T. Sempronius C[illegible] Messanam venit. qui ab eodem Hierone de [illegible] Insulæ, & Carthaginiensium conatis edoctus, nihil cunctatus, Lilybæum classe petijt.

Et Hierone, qui omnia Romanis officia & subsidia liberaliter pollicebatur, cum regi[illegible] cl[illegible] indè dimisso, & Prætore ad tuendam Siciliæ oram relicto; ipse in Insulam Melitam, quæ à Carthaginiensibus tenebatur; traiecit.

Advenienti AMILCAR, Gisgonis F præsidij præfectus, cum paullo minus II. mi[illegible] Millib. opidumque simul cum Insula, tradi[illegible] Ipse Lilybæum reversus, captivos, præter i[illegible]gneis nobilitare viros, sub coronâ vendi[illegible].

Indè ad Insulas Vulcani, ubi stare Puni[illegible] classem fama erat, traiecit. Nec quisqua[illegible] h[illegible]stium circà eas Insulas inventus.

Iam fortè transmiserant ad vastandam I[illegible]ram: depopulatoque Vibonensi agro, in Bru[illegible] Vrbem etiam terrebant.

Quod quidem repetenti Siciliam Con[illegible]tiatum est; & simul litteræ à Senatu, de An[illegible]nibalis in Italiam transitu; & ut primo q[illegible]que tempore Collegæ ferret auxilium; [illegible] traduntur.

Ille multis simul anxius curis, exercitum exte[illegible]plò in naveis impositum, Ariminum Sup[illegible]ri. (POLYB. terrestri itinere XL. dieru[illegible] & Sex. Pomponio legato cum XXV l[illegible]vibus Vibonensem agrum, maritimamque [illegible] Italiæ tuendam attribuit. M. A[illegible]lo Præ[illegible] navium classem explevit.

Ipse verò compositis Siciliæ rebus, [illegible]bus oram Italiæ legens, (POLYB. & Rom[illegible]iena) Ariminum pervénit. Inde [illegible] suo ad Trebiam flumen profectus, Colle[illegible]pioni coniungitur.

ALTERA

ALTERA PVGNA AD TREBIAM.

His amborum Coss. copijs, iam ANNIBALI oppositis, aut defendi posse Romanum imperium; aut spem nullam aliam esse, satis declarabatur; Tamen Consul alter, equestri prœlio uno, & vulnere suo minutus, trahi rem malebat. Alter recentis animi, eoque ferocior, præpropero pugnandi studio flagrabat.

Pœnus, quùm periniquo animo ferret, Gallos, qui Trebiam inter Padumque accolunt, nihil movere, à quibus accitum se venisse, ad liberandos eos, dictitabat: simul ut prædâ militem [illegible]; II. M. peditum, & M. equites, Numidas Gallosque inter se mixtos, populari omnem deinceps agrum usque ad Padi ripas imperárat.

Egentes ope Galli, cum ad id dubios servassent animos, Legatis ad Cos. missis, adversùs iniuriæ auctores, auxilium Romanorum, terræ, ob nimiam in incolas, erga ipsos, fidei constantiam oppressæ & [illegible]; orant.

SCIPIONI nec caussa, nec tempus agendæ rei, placebat, ob gentem multis nominibus suspectam. SEMPRONIVS contrà, continendis in fide socijs maximum vinculum esse, primos, qui coissent, ope defensos, censebat.

Is cunctante collegâ, equitatum suum, & Mille peditum, iaculatoribus ferè admistis, ad defendendum Gallicum agrum, trans Trebiam mittit.

Hi sparsim incompositos, prædâque oneratos populatores nacti, ingentem terrorem, cædemque [illegible] fugam, usque ad castra stationesque hostium, ferre.

[illegible] effusâ inde multitudine repulsi, rursùs aliquot in subsidium à SEMPRONIO submissis, prœlium [illegible]; & variâ pugnâ hostem sunt insecuti, [illegible] us propiores, quàm victis.

Vnus SEMPRONIVS animo elatus, quâ parte copiarum alter Consul victus foret, eâ se vicisse. [illegible] quenquam esse, præter collegam, qui dilationem [illegible] vellet. *Nihil esse cur ultrà differatur, & tempus inutiliter teratur. & hostis in [illegible] Italiâ, ac propè in conspectu Urbis, invalescere [illegible].*

[illegible] & tempus propinquum Comitiorum, ne in novos Consules bellum differretur; & [illegible], in se unum vertendæ gloriæ, dum æger [illegible] esset.

Itaque, nequidquam dissentiente CORNELIO, qui [illegible] monebat; *si nuper conscriptus miles & tiro per hiemem, præceptis & exercitationibus [illegible] imbueretur.* (quâ ex morâ [illegible] periculi, aut damni Romanis, quàm Pœnorum esset) parari ad propinquum certamen [illegible].

Hoc ipsum sentiens ANNIBAL, adesse gerendæ rei fortunam haud diffidebat. Et locum insidijs [illegible] cœpit.

MAGONI Mille equites, totidemque pedites attribuit, qui rivum in medio prærltis utrimque clausum ripis, & herbis palustribus vepribusque oblitum, insideant.

Primâ deinde luce Numidas equites, transgressos Trebiam flumen, obequitare iubet hostium Portis; eosque ad pugnam elicere; & iniecto certamine, cedendo lenitim citrà flumen pertrahere.

Cæteris postremò equitum peditumque ducibus præceptum; ut prandere omneis iuberent; armatos deinde instratisque equis signû exspectare.

SEMPRONIVS ad primum tumultum obequitantium Numidarum, primò omnem equitatum; deinde VI. Mill. peditum, ac postremò omneis copias, (duodeviginti Mill. Romanorum erant: sociûm, nominisque Latini, XX. auxilia, præter Cenomanos) raptim; neque capto antè cibo; ad locum iam antè consilio destinatum, avidus certaminis eduxit.

Erat fortè Brumæ tempus, & dies nivalis; & quidquid auræ fluminis adpropinquabat, vi frigoris acriore adflabatur.

Simul igitur refugienteis Numidas insecuti sunt; & in aquam, quæ iam pectoribus tenùs aucta erat nocturno imbri, ingressi; tum utique egressis & madentibus rigere omnibus corpora; ut vix armis tenendis essent. & procedente iam die, fame etiam deficere. Cum se ANNIBALIS interim Miles ignibus oleoque fovisset; & per otium cibo procurâsset.

Posteaquam itaque transgressos flumen nunciatum est hosteis; ipse alacer animis corporibusque arma cepit, atque in aciem processit.

ANNIBAL Balearibus ante signa locatis, ac levi armaturâ, ad IIX. ferme hominum Millia: graviorem deinde armis peditem, quod virium robur erat; (POLYB. XX. Mill. inter Hispanos atque Afros mixtis Gallis) X. equitum Millib. in cornibus circumfudit.

His utrimque copijs concursum est, prœlio à Balearibus orto.

Romani equites, quùm vix iam per se subsisterent: X. Millib. equitum, ipsi quatuor Mille; & fessi, pleri que integris opp. siti; obruebantur insuper velut nube quâdam iaculorum, à Balearibus, levuerque armatis, sine more, coniectâ.

Ad hoc, elephanti, ab extremis cornibus eminentes, equis maximè, non visu modò, sed odore insolito territis, fugam latè faciebant.

Pedestris pugna par animis magis, quàm viribus erat: quas quidem recenteis Pœnus, paulò antè curatis corporibus, in prœlium attulerat. Romanis contrà ieiuna fessaque corpora, & rigentia gelu, torpebant.

Neque id fatis: sed Baleares ijdem, pulso equite, in eorum latera iaculabantur; & elephanti iam in mediam peditum aciem sese intulerant.

MAGO denique, cum suis Numidis à tergo exortus, ingentem tumultum & terrorem faciebat.

Romani, licet multa conati, elephantes vetutis contectis averterent; & sub caudis aversos foderent. quùm tamen ijdem adversus Gallos auxiliareis ab ANNIBALE agi iussi, haud dubiam

... apparet ... dum Achæorum-que ... ui ... eil; tanto rex maiore studio ... hostis capere cupiebat, ... partis ... adm. vet; & oppidani ... vis non tu pigte se defer laterit, ... robore & constantia, & ... atque genere machinarum terr... arcem compulit.

Firmata urbe per vim capta, arx à commeatu rebusque ... ps, facta civibus simul & advenis liberè abeundi facultate, dedita est. Vtramque rex, non sine manifesto luminæ in eos benevolentiæ indicio, Achæis donavit: & Psophidij in urbem, suas quisque domos, tutò reverti permissi.

Lasionenses quoque, præsidiarijs urbem deserentibus, eodem impetu à rege recepti, & ijsdem Achæis concessi. & Stratum, quod Elei interceperant, Telphusijs restitutum.

Inde Olympiam delatus, & sacris consuetis operatus, ... agros populosissimos; & à re-... fructuosissimos; & olim, ex communi ... propter religionem & certamen Olympicum, consensione, tutissimos & liberrimos ... & Thalamo præsertim vico expugnato, ... ntem pecorum hominumque ad v. mil. præda ... Olympiam reportat.

APELLIS MACEDONIS IN ACHÆOS INIQVITAS.

APELLES unus ex ijs, quos ANTIGONVS regendæ PHILIPPI regis adolescentiæ admoverat, gratiâ & auctoritate plurimum apud eum valebat. Is quum ... o ... itate cæpisset, quo pacto Achæorum gentem εὐγενομεν, in parem cum Thessalis, qui iam ... eam erga reges suos obedientiam ... adsinem transierant, conditionis ... adduceret, primùm Macedonibus mandavit, ... Achæos, si quæ fortè loca præoccupassent, ... stationibus expellerent: & prædâ, quam ... fraudarent aut spoliarent. Tum ex ... levi etiam ex caussâ, per ministros ... aut in vincula ducerent.

... nuper eosdem Achæos, odio imperij Cleomenis, sub ANTIGONO, ad cuiuslibet molestiam ... m, adsuevisse.

PHILIPPVS nihilo-minus, rex tum optimis ... onibus ornatus; & qui solidis virtutibus ... fundamenta iecerat, ab ARATO de insolentia APELLIS commonitus, ... nequid in posterum in Achæos, socios & amicos, sine ducis sui ... â, statueret, mandavit.

... motis ex Olympiâ castris, primùm Pharæam, ... inde Eleam venit: Ibi ponte supra Alpheum constructo, in Triphaliam transmisit.

Sub idem tempus DORIMACHVS, Ætolorū dux, ... quorum ager vastabatur, cum Ætolis circiter ... cem Phylidam, subsidio miserat. ... ab Eleis mercenariorum & oppidanorum, & aliquot Tarentinorum, ad MD. & eò ... manu; in eamdem regionem, quæ Eleorum & Messeniorum regioni interiecta, x. civitates complectebatur, pervenerat & Eleos Lepreatas mercenarijs aliquot cum Ætolis, Typaneæ ... bat.

PHILIPPVS TOTA TRIPHALIA POTITVR. EIVSQVE REGIONIS descriptio.

Ad hanc autem urbem accedens PHILIPPVS, immissis & in eumdem præruptum, & in mœnia ipsa militibus, primum urbem vacuam; deinde arcem, quò cives confugerant, dedit ... cepit.

His cladibus perterriti Triphaliæ populi, de suâ patriæque salute consultare cœperant; quùm PHYLIDAS Typaneâ, duceptis antè per summam iniuriam aliquot civium domibus, Lepræum profugit.

Mox Typaneatæ urbem suam PHILIPPO dedidére: & eorum idem exemplo Hipaneatæ.

Phialenses pariter, delectis ex urbe Ætolorum præsidiis, & missis ad regem legatis; seque & urbem in eius potestatem tradidere.

Lepreatæ, postquam rex TAVRIONEM cum parte copiarum in Phialiam transmisit; & ipse cum reliquo exercitu haud longè à se abesset; ... moratu dignam pereger...

Licet namque PHYLIDAS urbem suam, cum MD. Ætolis, Lacedæmonijs cc. & M. Eleis, præsidij specie, mancipasset, & arcem insideret; tanta tamen animi celsitate fuere, ut minimè deserendam, in tam asperâ fortunæ conditione, patriæ salutem & libertatem existimarint.

Quâ constantiâ, & regis adpropinquantis metu, fractus PHYLIDAS, cum Eleis & Lacedæmonijs ex urbe profugit: & cum Ætolis Samicon se recepit. & Lepreatæ ita liberati honestis conditionibus PHILIPPO se permiserunt.

Ipse cum scutatis & levi armaturâ PHYLIDAM persecutus, omnibus illum impedimentis exuit.

Quùmque Samiei obsidionem simularet; ea tegerriti Elei & Ætoli, acceptâ à rege fide, & oppido tradito; Elim sunt profecti. Idem exemplum reliquæ urbes secutæ, Phryxa, Tylangion, (al. Stylagium) Epion, Bolax, Pyrgos & Epitalion.

Atque eum in modum PHILIPPVS universam Triphaliam, cum aliquot urbibus intra VI. dies, ditioni suæ subiecit.

Inde per Tegeam, Argos profectus, reliquum hiemis ibi transegit.

CHILON LACEDÆMONE TYRANNVS.

Sub idem tempus CHILON Lacedæmonius, ab Heraclidis stemma repetens, eoque sibi prælatum LYCVRGVM inique ferens; ad res novas animum adiecit. Et re cum amicis communicata, novæ agitorum partitionis spem iniecit.

Sed quùm huic suo instituto maximè adversaturos, LYCVRGVM & magistratus, per quos ille rex fuerat creatus, suspicaretur; hos quidem, simul fortè cœnanteis, de-improviso & crudeliter trucidavit;

cidavit; illum verò facto agmine domi obsedit. Qui amicorum ope clam elapsus, Pellenen migravit.

Deinde Tyrannus CHILON in forum progressus, adversarijs omnibus manus iniecit. Quùmque eius facti indignitate irritatos in se civium animos perspexisset; ex urbe egressus, solus & exsul in Achaiam occultis itineribus pervenit.

Lacedæmonij nihilo-minus veriti PHILIPPI adventum, oppida sua præsidijs rebusq́; e necessarijs communivére; & Athenæum Megalopolitanorum, locum opportunum, funditùs everterunt.

APELLIS MALITIA; ET ARATI CONSTANTIA.

APELLES ille, quò inceptum suum de Achæis in ordinem redigendis perficeret; & ARATI, qui maximè adversari putabatur, auctoritatem, quâ ille & apud regem, & in vulgum pollebat, imminueret; nonmodò PHILIPPVM iterùm monere ausus est: *Ita Græcos in libertatem adserendos, ut dignitatem suam ipse proditum non eat.* Moderandam utriusque ARATI potentiam; quæ regibus gravis, & civibus sæpè sit exitiosa.

Sed ex Achæis eos etiam, qui diversæ ab ARATO factionis essent, ad amicitiam suam pellicere; & de Prætore, ex eâdem factione, proximis comitijs, deligendo, agitare.

Quo felle imbutus PHILIPPVS, qui ARATI virtutem hactenus suspexerat & foverat; deinceps eiusdem æmulis auscultans, comitiorum tempore, (circa Pleiadum ortum, mense Aprili) Ægium profectus, TIMOXENO, quem ARATVS nominârat, reiecto; EPERATO Pharæensi, cuius imperitiam & segnitiem idem ARATVS, innocentiæ nomine, texerat aut dissimulârat; præturam dandam curavit.

Et motis Ægio castris, castellum, quod Murum incolæ vocant; quodque multò-antè EVRIPIDES interceperat; Eleis pulsis, receptum, Dymensibus restituit.

APELLES primo conatu non contentus, alteram calumniæ tragulam ARATO impingere contendit. hoc initio.

AMPHIDAMVS Eleorum dux, in villâ, quam Thalamum suprà nominavimus, captus, & Olympiam traductus, impetrato regis adloquio, posse se aiebat, si dimitteretur, Eleos in regis amicitiam societatemque adducere.

Gratis ille dimissus; & regiam gratiam, libertatem & immunitatem, Eleis renunciare iussus, non persuaserat.

APELLES ARATVM, & eiusdem factionis Achæos, qui sinceram cum rege Macedonibusque amicitiam non colant; neque è re Peloponnesiorum esse, ut PHILIPPVS Eleis dominetur, indicere, in caussâ [illegible], [illegible], cur Elei pacis conditiones sint adspernati.

Sed hæc calumnia per ipsum AMPHIDAMVM, qui [illegible] Olympiam ad regem redierat, [illegible] est. & [illegible] ARATVM falsò ab APELLE insimulatum deprehendit.

Ex primarijs regiæ Aulæ ministris, LEONTIVM Cetratorum, & MEGACLEAM scribarum præfectos, ob morum similitudinem, sibi APELLES facilè so-

ciarat, [illegible] TAV[illegible] ALEXANDR[illegible] re[illegible] quos quo minus [illegible] prudentia ob[illegible]bat.

PHILIPPVS namque E[illegible] viamque re ipsa expertus, [illegible] noscens, utrumque ARAT[illegible] pacti facti in APELLEM LE[illegible] in posterum meliora pollicetur.

Ipsi vicissim indict[illegible] summâ commeatuum & [illegible] sua apud Achæos gratia [illegible] & procurant, ut quinquagena [illegible] lenta; sive trimestre militibus stipend[illegible] diorum frumenti mi[illegible] rum verò, quamdiu in P[illegible] natus bellum gereret; septena-dena [illegible] lenta.

MARITIMA PHILIPPI [illegible]

PHILIPPO, cui cum Ætolis [illegible] monijs, eodem tempore, bellum e[illegible] ex hibernis præstò fuere; visum est, [illegible] peditione in hosteis, magno inter [illegible] dissitos, insultare. & mutui auxilij spe[illegible] re.

Naveis Achæorum, & suas, in L[illegible] thiorum portu, cogit: ibique milites re[illegible] cendos curat.

TACITA ET INTESTINA IN [illegible] DEM CONIVRATIO.

APELLES, cum LEONTI[illegible] & ME[illegible] modo inimici intercederent, PHIL[illegible] ditum iam cupiebant; & inter se [illegible] duo, pro re natâ, consilia progres[illegible] impediant; ipse, in Chalcidem p[illegible] dique copijs commeatum interclu[illegible]

Rex classem Corintho solvens, [illegible] & Epirotis, Acarnanibus & De[illegible] vibus sibi ad Cephallenam occurr[illegible] ctus, ad Pronum, eius Insulæ castel[illegible] polim) navigavit: & unde Paleam urbe[illegible] tam, sibique ad cæpta opportun[illegible] Sed quo minus ea urbe iam pænè expu[illegible] retur LEONTI perfidi [illegible] effe[illegible] um est.

Intereà LYCVRG[illegible] Lacedæmoni[illegible] excursu ad Messenen v[illegible] & D[illegible] cum dimidi[illegible] Ætolorum parte, in [illegible] verat.

Quu[illegible] turb[illegible] inde ab Acarnanibus, ad Ph[illegible] ratum, venissent, LE[illegible] memor, suadere instituit, ut in M[illegible] (quod si factum fuisset, reliqu[illegible] in otio [illegible] transacturus [illegible]

ARATVS verò in Æt[illegible] sebat, quæ absente cum copij[illegible] dæ & depopulationi iam obn[illegible] pater

Rex itaque dato negotio EP[illegible]

cu[illegible] subitò [illegible] Agoru n legi mibus suppetias Mes- se[illegible] Cephalenia in Leucadem profe- ctus [illegible] in Sinum, ad flumen us- q[illegible], de[illegible] Thermum, macellum, ut [illegible] beli arcem, & provinciæ æ- [illegible], capit & evertit. neque locis qui- [illegible] quæ [illegible] facris habebantur, pepercit. *[illegible] ira indulget, sacrilegia ab Ætolis, Dodo- næ & [illegible] admissa, non tam ulcisci, quàm imitari visus* [illegible] quæ pars in caussâ, eius decesso- [illegible] PHILIPPVS & ALEXANDER; ille in Atheniem- [illegible] in Thebanos infensissimos sibi hosteis, olim [illegible], Qui nôrant, *parcere subiectis, & debellare superbos.*

R[illegible] immensâ prædâ à Thermo, per eas- d[illegible] rum angustias, quà venerat, digressum, a[illegible] à tergo Ætoli, & in insidias pertracti, ma- gnam [illegible] accepe unt.

R[illegible] Metapâ eversâ; & alteram urbem, [illegible] non sine miserabili agrorum v[illegible] & Acheloo iterùm traiecto, haud pro- cul [illegible] urbe Strato castrametatus est.

[illegible] quantumvis ea in urbe III. circiter pedit. M. [illegible] & Cretes D. essent; nemo tamen inde [illegible] provocantem erumpere ausus est; donec [illegible] agmen prætergiedi urbem cœpisset.

In [illegible] aliquot Ætolorum invecti; & mox à Cretensibus aliisque subsidio advolantibus, ad- iss[illegible] Acarnanibus, regi fidis commibus, [illegible] ni Illyrij, à PHILIPPO submissi, & ad mœnia usque persecuti, eorum impetum repressis- sent.

H[illegible] Ætolis victoriæ quia meritò pars ali- qua A[illegible] adscribebatur; LEONTIVS & MEGA- CLES [illegible].

Et quum PHILIPPVS, ob res feliciter gestas, D[illegible] gratias ageret; & epulo publico duces suos ac- c[illegible] idem vel ipso vultu animi malignitatem [illegible] inde ad tentoria reversi, & ARATVM [illegible] nacti, non modò convicijs, sed saxis et- [illegible] ere an[illegible] sunt.

[illegible] PHILIPPI facilitas, ut MEGALEAM [illegible], & manifestò condemnatum, XX. tantùm [illegible] & LEONTIO fide iubente dimit- [illegible] verò LEONTIVM, perduellem, verbis [illegible] castigaret.

D[illegible] ab ingressu Thessaliæ, à CHRYSO- [illegible] regis PHILIPPI alumno, prohibitus; & [illegible] quos premi à Macedonibus au- [illegible] ire festinans, non priùs advenit; [illegible] rex victor decessisset.

P[illegible] namque è mediâ Ætoliâ, uti diximus, [illegible] & unâ Ambracium sinum traiecerat; [illegible] Leucadem delatus, & ordinandis per [illegible] biduum commoratus, ex ea [illegible] Æ o- [illegible] maritimâ, Corinthum adpulit: navibusque [illegible] copias eduxit.

[illegible] per Argivum agrum, & Te- [illegible], & acceptis, qui eò convenire iussi [illegible] rum armatis; die septimo in agrum L[illegible] pervenit, priùs conspectus, quàm au- d[illegible].

PHILIPPI IN LACONICAM EXCVRSIO

Primo dein die iuxta Amyclas, urbem & omni frugum genere, & Templo Apollinis mem orabi- lem, castra posuit. agrumque circa omnem depo- pulatus, ad PYRRHI, quæ dicuntur, Castra; deinde ad Carnium, non sine insigni agrorum vastitate, metatus est. Et Asine frustrà tentatâ, & provincia o- mni ad Tænarum usque evastatâ, ad navale Lace- dæmoniorum, quod Gythion dicitur, iter conver- tit.

Eleâ denique, quam paullo antè LYCVRGVS interceperat; quæque maxima atque optima Spar- tani agri pars erat; cum Argibus, Leucade, & Boijs, miserandum in modum ferro ignique desœdatâ, ad Amyclas omnem exercitum reduxit.

Messenij, uti PHILIPPVS imperarat, confestim habitis ex opidanis maximè idoneis, delectu, circi- ter II. pedit. M. & equites CC. ad regem miserant.

Verùm illi, ob itinerum longinquitatem, Tegeam, serius, & rege iam inde digresso, pervenerunt. Ne tamen suo defuisse officio viderentur; ut se cum re- gijs copijs coniungerent, irrumpere in agrum Spar- tanum decreverunt.

Sed castris ad Olympes castellum negligentiùs positis, quæ nec fossâ, nec vallo circumdederant, fre- ti vetustâ, erga se incolarum benivolentiâ, ad mœ- nia proximè accesserunt.

LYCVRGVS verò, mercenarijs, cum aliquantâ La- cedæmoniorum parte secû adscitis, quùm illuc per- venisset, instructa acie in Messenios ferebatur.

Illi, & numero imminuti, & rerum improvidi, hoste vix conspecto, fugâ se præcipites in castellum recepérunt: & LYCVRGVS equis atque impedimen- tis, maximam partem, potitus est.

Captoque domi cum ducibus & amicis consilio, ne PHILIPPVS per Spartanum agrum prœlij aut pe- riculi expers evaderet; ipse cum II. circiter homi- num M. ex urbe egressus, loca Menelaio proxima occupat. Et ijs, qui in urbe erant, mandat: ut tem- pori, & ad certi signi conspectum, summâ cum cele- ritate, & diversis locis, erumpant, & ad flumen Eu- rotam se recipiant.

PHILIPPVS LYCVRGVM ex ijs, quæ occupârat, locis expellere conatus, & quasi flumen traiecturus, in cohors cum suis enititur. prœlioque commisso, tam Lycurgianos, quàm opidanos in fugam vertit. ex quibus c. cæsi, & paullò plures capti: reliqui in ur- bem refugére.

Rex victor collibus Illyrico præsidio firmatis; & transmisso flumine, cum copijs, quas ARATVS ex A- myclis adduxerat, se coniungit.

Lacedæmonij equites, quùm facto in Macedonas impetu, prœlium conseruissent; scutatis fortissimè unà cum rege dimicantibus, turpiter ad portas us- que urbis sunt repulsi.

Rex verò Tegeæ, quò per loca ea, quibus AN- TIGONVS & CLEOMENES memorabili prœlio inter se conflixerant, reversus erat; ibique aliquantisper, dum præda divideretur, commoratus, mox cum copijs Corinthum remeavit.

Eò ad illum venére Rhodiorum & Chiorum le-

gati, quorum intercessione pax cum Ætolis componeretur. Illos, bene de se sperare iussos, ad Ætolos abire permisit, quibuscum de pacis conditionibus tractarent.

Ipse ex Lechæo ad navigandum se parat, quædam in Phocide negotia expediturus.

Sed in ipso quasi articulo, LEONTIVS, cum MEGACLEA & PTOLEMÆO, coniurationis Apellex consortibus; scutatos. & eos, quos AGEMA Macedones vocant, quasi *cohortem prætoriam*; ad seditionem, & in regem, ceu illiberaliorem, ita concitárunt; ut rex è portu in urbem, iam tumultuantem, & iræ cupiditatique militari expositam, regressus, vix singulari prudentiâ & dissimulatione, eosdem sedaverit.

LEONTIVS autem & socij, qui se facinoris principes denotari perspexerant; APELLEM, absque quo nihil se effecturos sperarent, è Chalcide evocárunt.

Ille, qui regem ibi egerat, & PHILIPPO contemto, omnia pro animi sui lubidine administrârat; ubi Corinthum venit, magnâ & stipantium, quos dixi, ducum, & militum pompa[illegible] giam contendit.

Sed à Ianitore, regem in p[illegible] rem excusantte, non admissu[illegible] & rei [illegible] miratus, inde discedit, & solus pæne [illegible] sticis pueris domum redit.

Illum rex paullo-post [illegible] cum in Ph[illegible] & rebus ex voto expeditis, Cyrrhâ [illegible] fectus, in Sicyoniorum portum navi[illegible] & [illegible] ARATVM, in urbe divertit. AP[illegible] legato.

MEGACLEAS inter hæc, timore suffusus, [illegible] & inde Thebas, profugerat.

Quod ubi rex rescivit, scutatos, quib[illegible] LEONTIVS præerat, in Triphaliam cum [illegible] per speciem negotij gravioris amand[illegible] & LEONTIVM, ceu exauctoratum, in vin[illegible]la bet. & eorumdem militum importun[illegible] p[illegible] deprecatione, atque adeò comminatione, [illegible] eum gravius statueretur, exstimulatus; cele[illegible] statuerat, LEONTIVM è medio tollendum [illegible]

PAX PER LEGATOS TENTATA ET IRRITA

3736.
5. Ant. Mag.
4. Ptol. Phil.

214.

Inter hæc, Rhodij Chijque legati, ex Ætoliâ ad regem reversi, & XXX. dierum inducias pacti, diem inter se constituére, quo ad Rhium conveniretur. polliciti insuper Ætolos nihil non facturos, quo pax semel componatur.

Rex vicissim, litteris ad socios datis, hortatus est, ut Patras legati undique mitterentur, qui secum de pacis conditionibus agitarent.

Eidem ad Patras adpulso litteræ ex Phocide adlatæ sunt; quibus MEGACLEAS, super alia in regem maledicta, Ætolos ad bellum adversus ipsum, inopiâ commeatuum, rerumque necessariarum scilicet laborantem, continuandum, incitabat.

Rex horum criminum caussam & caput, APELLEM meritò ratus; comprehendi eum, & Corinthum cum filio, & exoleto quodam, abduci iussit.

MEGACLEAS, qui misso Thebas ALEXANDRO, venire ad regem, & fideiussorem liberare, iussus esset; sibi ipse manus intulit. Et paullo-pòst APELLES, cum ijs, quos dixi, extremo supplicio sunt adfecti.

Ætoli, qui die dictâ ad futuros se Rhij, sive Patris receperant; licet bello exhausti, & suâ iam spe toties frustrati, à bello abhorrerent; quòd Macedonas tamen tot magnatum & ducum suorum necem non impunè laturos; & motum aliquem in aulâ exoriturum, arbitrarentur; non comparuérunt.

Neque PHILIPPO, belli quàm pacis cupientiori, Ætolorum prævaricatio ingrata fuit. Is sociorum legatos, qui convenerant, ad bellum, pace ab adversarijs prius repudiatâ, necessarium cohortatus; & Macedonibus in Thessaliam hibernatum remissis; è Cenchreis, per Euripum, in Demetriadem navigavi[illegible]

BELLI INTER ANTIOC. MAG. E[illegible] PHILOPAT. ADPARATVS.

In Asiâ verò, magno utrimque adparatu [illegible] morum contentione, inter ANTIOCHVM MA[illegible] & PTOLEM. PHILOPATOREM; Hinc, NICOLA[illegible] A[illegible] DIOGNETO & PERIGENE; Inde THEOD[illegible] lo, MENEDEMO & DIOCLE, ducibus adversis [illegible] le-Syriâ pugnabatur. Et NICOLAVS quidem [illegible] PHILOPATORIS, præoccupatis, cum parte [illegible] rum, ijs, quæ circa Platanum sunt, angusti[illegible] reliquo exercitu, ad urbem Porphyreonem [illegible] ctus, adiuvante PERIGENE, classis (quæ XX[illegible] phractis, sive constratis; & plus CD. on[illegible] bus constabat) præfecto, regem A[illegible] ingressu provinciæ prohibere moliebatu[illegible].

ANTIOCHVS autem, quùm Marai[illegible] Aradios, qui ad se ineundæ societatis causs[illegible] ferant, tam Insulareis, quàm continenti[illegible] sublatis dissensionum caussis, inter se re[illegible] vit. Inde per promontorium, quod [illegible] sive Facies Dei, dicitur in regionem [illegible] tro obiter captâ; & Triere Calamoque [illegible] rytum pervénit.

Et speculatus NICOLAI castra [illegible] er [illegible] marisque litus, loco angusto & præ[illegible] ac[illegible] sita; tripertitis copijs, totidemque du[illegible] in eadem impetum fieri iuss[illegible] vale, haud procul terra, per præ[illegible] & ipse è medio loco utrumque certam[illegible] ret; & uno signo, unâque præconis v[illegible] marique, milites acerrime pug[illegible]

Et mari quidem æquis pæne v[illegible]bus, [illegible] cipiti victoriâ, depugnatum est: In ter[illegible] v[illegible] NICOLAVS, opportuno locorum situ, se [illegible]ac[illegible]

que ex

que e[illegible] la ere tutabatur; simul-atque THEO[illegible]TVS ex [illegible]peri[illegible]us montis iugis, de-improviso irrumpere [illegible]a æpit; i, se, u[illegible]ue cæteri in fugam suut [illegible]nv[illegible] II cir[illegible] mil. amissis, Sid[illegible]nem se re[illegible]um. Et PERIGENES, classis Ægyptiæ præfe[illegible], [illegible]stro terrestrium conflictu turbatus, eodem cu[illegible] suis vela convertit.

AN[illegible]IO[illegible]HV[illegible] castra quidem proximè eam urbem po[illegible]uit; sed quòd & à commeatu probe instructa; & non [illegible]ncolarum modò, sed fugitivorum etiam recen[illegible]ium multitudine esset munita, tentandam armis non putavit. Et D[illegible]OGNETO, (an Diocle?) classis suę præfecto, Tyrum navigare iusso; ipse ad Philoteriam accessit. quæ propè paludem sita est, in quam Iordanes fluv. defluit; & rursus in agrum Scyth[illegible]politanum erumpit.

Quarum duarum urbium iam potens; & quod ager ille, cellæ instar penariæ aut horrei, exercitui futurus [illegible]et; animo ad res futuras arrectior, superatis monubus, Atabyrium venit. Quæ urbs in colle ma[illegible]ante sita, vix XV. stadiûm adscensu penetratur.

Rex opidanos in insidias pertrahit, & circumventos magnâ ex parte concidit: reliquosque persecu[illegible]us, urbem unà cum ijs cepit.

Inde cæptum iter persequens, Pellam, Camum, & Gephrum occupat.

Et proximis Arabiæ populis in fidem ultrò acce[illegible]s, in interiora penetrans, Galaaditim & Abilam [illegible]adiungit.

Gadara, locum quasi naturâ inexpugnabilem, ma[illegible]nis ad terrorem ostentatis, ad deditionem compulit.

R[illegible]thamanam, ulterioris Arabiæ urbem, quò magna hostium copia confluxerat; & agros Arabum, eorum, qui regi adhæserant, depopulabantur; nec murorum parietinis, nec continuis noctu diu[illegible]q[illegible] impressionibus, expugnâsset; nisi obsepto rivo, quem captivi demonstrârant, omnem aquationis spe[illegible] obsessis ademisset.

HIPPOLOCHVM Thessalum, & CHÆREAM, qui recens a PTOLEMÆO ad se defecerant; cum V. pedit. mill. Samariam mittit, ut à dediticijs & subiectis sibi [illegible]is periculum & vim omnem depellerent. Æsta[illegible] in rebus consumtâ, rex Ptolemaide cum copijs hiemavit.

P[illegible]UN[illegible]LISSÆ IN PAMPHILIA OBSIDIO.

Eadem ęstate Pednelissenses, in Pamphyliâ, à Sel[illegible]bus artè obsessi, subsidium ab ACHÆO petie[illegible]. Et ille GARSYERIM ducem cum VI. peditum m[illegible]b. & equitibus D. opitulatum miserat. Cuius a[illegible]ventu per exploratores cognito; Selgenses, angu[illegible] circa Climaca, sive Scalas, conferti insedé[illegible].

ACHÆVS, facto impetu, in Myliadem ingressus, [illegible]stra circa urbem, quæ Crétum dicitur, po[illegible] finxit subitò discessum, quasi ademtâ sibi [illegible]e[illegible] auxi[illegible] potestate.

[illegible]enses, hostem seriò, præ desperatione, digressu[illegible]; partim in castra, partim ad messem iam ma[illegible]am abierant.

Sed GARSYERIS de-subito regressus, fauceis Scalatum, iam custode vacuas occupat; & præsidium, duce PHAYLLO, imponit.

Ipse Pergen profectus, Pamphyliæ Pisidiæque populos, tum ad Achæi societatem, tum ad opem Pednelissensibus obsessis ferendam, invitat. & ab Aspendijs, Etennensibusque impetrat.

Selgenses [illegible]re infeliciter adversus PHAYLLVM in Faucibus tentatâ, artius intentiùsque hosteis suos Pednelissenseis obsidebant; & fame propè obtuscabant.

Cui malò ut mederetur GARSYERIS, bis mille homines, frumento onustos, de nocte in urbem immittere annixus, frustrà fuit. Nam & milites, magnam partem, à Selgensibus interfecti; & frumentum omne interceptum est.

Hoc illi successu elati in ipsa hostium castra irruptionem parant. Et GARSYERIM tam repentino impetu ita obstupefecérunt; ut in extremâ salutis spe, ad extremam consilij an[illegible]ram, confugerit.

Equites per loca, à custodiâ vacua, emittit. Iique crediti fugam, impendentis cladis metu, arripuisse; & proinde à Selgensibus contemti, & impune abire permissi; facto paulisper in orbem circuitu, & mox à tergo hosteis adorti, acerrimo prœlio eos invadũt.

Nec secius pedites, obverso in eosdem vultu ferũtur, & undique circumventos in fugam convertunt.

Pednelissenses denique, factâ ex urbe eruptione, eos, qui ad castrorum custodiam erant relicti, penitùs ejecére. Vltra X. hominum M. desiderati. Ex reliquis autem, socij quidem suas quisque domos remeárunt: at Selgenses, rapto per monteis itinere, in patriam confugére.

Quos postidrie insecutus GARSYERIS ita oppressit; & exterrefecit, ut confestim unum ex civibus suis, LOGBASIM, ANTIOCHO olim, qui in Thraciâ obijt; & in præsens, ACHÆO, ab uxore LAODICE, quam domi aluerant; familiarem, de pace acturum, ad victorem miserint. Is pro deprecatore proditorem agit; & ACHÆO, si arcesseretur, urbem se tradi[illegible]turum pollicetur.

Induciæ interim, dum fedus commodè percutiatur; aut verius LOGBASI rei perficiendæ opportunitas præbeatur; civitati datæ. earumque beneficio Selgam milites è castris crebiò commeabant.

ACHÆVS ad constitutam diem venit. deque eius erga se humanitate Selgenses, unà congressi, haud exiguam spem conceperant. At LOGBASIS satis magno militum numero, ex ijs, qui in urbem ventitabant, domi suæ coacto; cives hortari cæpit, ut vocato in concionem populo, de federis conditionibus inter se agerent.

Quod dum fit; & ij etiam, quibus munitiorũ in urbe locorũ custodia erat cõcredita, eòdem cõfluunt; LOGBASIS dato, uti cõvenerat, signo, repentè, quoscumque domi habebat, instruit; seque unà cum filijs armatum, ad eventum periculi, comparat.

Et simul ex hostibus, ACHÆVS quidem cum dimidiâ copiarum parte ad urbem accedit. GARSYERIS verò cum reliquis, Cesbedium versus, (quod erat Templum Iovis, urbi, arcis instar, imminens) contendit. Quùm quidam verò forte-fortunâ expeditos, & urbi adpropinquanteis hosteis prospexisset; idque præcipiti cum cursu multitudini, quæ in concione erat, enuntiâsset; tantus repentè omnium animis at-

m[illegible] at[illegible] i[illegible] effit, ut certatim alij ad C[illegible]sbedium; alij ad loca custo[illegible] suæ adsignata; per[illegible] ad ædes ipsius LOGBASIS concurrerint. Ibi que detectâ proditione,& impetu in fores facto, ipsum auctorem, cum fili[illegible], cæteris que coniurationis consocios, promptissimè contrucidârint.

Posthæc, proclamatâ per præconem servis libertate, mutuò sese cohortati, ad tuendas locorum urbisque munitiones, alacerrimè convolarunt.

Atque ita tum GARSYERIS, Cesbedio iam à civibus præoccupato, ab instituto desistere coactus: tum ACHÆVS, dum in portas arietare molitur, cum magnâ suorum clade repulsus; non sine dedecore & irâ, in castra recurterunt.

Selgenses tamen, & intestinæ seditionis, & hostis adhuc impendentis metu, maiores natu ad ACHÆVM, pacem postulatum, ex urbe emiserunt. quam bis conditionibus impetrarunt. „ *Pax mutua inter Selgenses ACHÆVMQVE esset.* „ *Ipsi eidem in præsens CCC. talenta; & aliquanto post CD. exsolverent. & Pedelissensium captivos gratis dimitterent.*

BELLVM ACHÆI ADVERSVS ATTALVM.

ACHÆVS, Myliade, & magnâ Pamphyliæ parte in ditionem redactâ, & exercitu Sardeis abducto; bellū adversus ATTALVM gerebat, iam toti cis Taurum Asiæ, eiusque Dynast[illegible]

QVO V ro[illegible] te[illegible]ore in [illegible] Selgensis, [illegible] tur, ATTA[illegible] rum,& aliorum [illegible] amina circa Pontum incertis [illegible] perâ usus; multas Æolidis [illegible] num civitates, quæ p[illegible]ctu ad A[illegible] rant; & in ijs, Cumas, Smyrnam [illegible] inde Ægeenses & Lemnitas, Teios & C[illegible] ad deditionem & societatem compu[illegible]

Hinc Lycum flum. transgressus, [illegible] seas, & Didymenos, prodente T[illegible] (quem ACHÆVS ducem ijs in locis rel[illegible] dem accepit.

Quùmque agro Apiæ evastato Peleca[illegible] tem transcendisset; & ad flumen ibi M[illegible] tè Maximum) castra posuisset; Galatæ[illegible] ges suas, cum parvulis, curribus circumd[illegible] viarum difficultatibus fracti, ulteriùs proc[illegible] cusabant; deficientis tum forte Lunæ [illegible] territi.

ATTALVS veritus, ne illi à se contemtum [illegible] aut missi, ad ACHÆVM se converterent [illegible] militiâ, sedes ijs, ad Hellespontum, ad[illegible] Lampsacenis, Alexandrinis atque Ilien[illegible] integrâ erga se fide constitissent, humani[illegible] tis, & in patriam reductis, Pergamum [illegible] pijs recepit.

3737.
6. Ant. Mag.
5. Ptol. Phil.

213

NOVVM PHILOPATORIS CONTRA ANTIOCHVM BELLVM.

PTOL. PHILOPATOR, quòd ANTIOCHI præsentiam militibus suis superioris victoriæ caussam fuisse cognovisset; tandem, excusso veluti veterno, ad bellum accingitur: & Vere ineunte, Alexandriâ movens, Pelusium potestate[illegible] receptu[illegible], per Casium montem, & Bathra, Gazam venit.

Et dein haud procul Raphiâ, primâ Cavæ-Syriæ urbe, castra-metatus est, secumque adduxerat LXX. peditum; V. equit. M. & è Libya elephantos LXXIII.

ANTIOCHVS vicissim, cuius copiæ erant LXX II. peditum; & VI. equit. M. præter CII. ex India elephantos; eodem venit: & cum exercitu, X. circiter stadijs, ab hoste consedit. Deinde castris propiùs coniunctis, modò inter eos, qui aquatum, seu pabulatum utrimque exierant; modò inter pedites equitesque, levibus [illegible] tdum prœlijs, & ex provocatione, ad [illegible]arem exer[illegible]itationem, certatum est.

Sub id tempus THEODOTVS Ætolus, loco tabernaculi regi[illegible], in quo PHILOPATOR cœnare, & clientibus responsa dare compertus, eminùs observato; duobus tantùm comitatus, noctu in castra eius irrêpit. Et in tentorium, quod oculis & animo designâtat, ingressus, e tribus qui [illegible] viris, quos ibi comperterat [illegible]ulares duos sau[illegible]vit, & ANDREAM A[illegible] [illegible]ecit.

Rex [illegible] pre[illegible]rium, loco arcaniore, tum [illegible] ex DO[illegible]THEI, hominis Iudæi, providentia, d[illegible]bebar.

T[illegible]EODOTVS, isto facinore peracto, (in quotum Ætolicam planè audaciam; tum Dei in rege[illegible] do providentiam miréris) tutò, licet re[illegible] tegis sui ANTIOCHI castra reversus est.

Reges autem, quùm iam dies pænè quinque[illegible] cem, & procul, spectassent; & de summâ reru[illegible] eo prœlio inter se decertare, & ultima expe[illegible] dem decrevissent; Vterque in primis phala[illegible] delectos, ac more Macedonico armatos, ex[illegible] sum sibi collocârunt.

Cornua autem suę aciei PTOLEMAVS i[illegible] ut POLYCRATES cum equitibus pr[illegible] neret. interque eos, & Creteam Phalan[illegible] ximè eius equites locarentur.

Hos regium agmen; deinde scutati [illegible] TES postremò Libyes, qui Maced[illegible]um [illegible] querentur.

Dextrum verò, ECHECRATES Thessalus [illegible] quibus pariter proprijs, tuerentur. qui[illegible] Galatæ & Thraces. deinde PHOXIDAS, [illegible] narijs è Græciâ militibus, ac postr[illegible] phalanx.

Ex elephantis, XL. lævo cornu, (quâ parte [illegible] LEM, puguaturus credebatur) & a[illegible] haud procul à mercenarijs equ[illegible] in dextro cornu, collocati.

ANTIOCHVS contrà, LX. elephant[illegible] LIPPO, dextrum cornu, ubi adver[illegible] certare decreverat; antecede[illegible]

Hos bis mille, sub ANT[illegible] equites secuti. & ab eorum front[illegible] mercenarius è Græciâ miles. ac po[illegible] millia, quos Macedonico mu[illegible] Macedo ductabat.

In sini-

In sinistro verò cornu, ante omneis, bis mille equites, duce THEMISONTE, dispositi, iuxtaque eos Cardaces, & Lydi sagittarij. Deinde tria expeditorum, duce MENEDOHO, milia. necnon Cissij, Medi & Carmani & extremi Arabes, cum Phalange impacati.

Ex elephantis reliquos, & in fronte sinistri cornu ...tos, MYISCVS, ex regijs pueris unus, re... ceperat.

Milites, regijs utrimque cohortationibus animati ad manus veniunt. Et reges in primis sibi adverti, PTOLEMÆVS quidem cum sorore eàdemque coniuge, ARSINOE, al. Laodice lævum aciei suæ cornu: ANTIOCHVS verò, cum phalange regiâ dextrum, tenentes; ad classici sonitum, cum elephantis, procelium invadunt.

Sed elephanti Libyci, Indicorum nec adspectum; nec odorem ferre adsueti, pronius in fugam aguntur, suorumque ordines conturbant; & magnam in PTOLEMÆI phalange stragem ediderunt.

Quod conspicatus ANTIOCHVS, cum ijsdem elephantis in equites POLYCRATIS invehitur: & simul mercenarij milites, qui circa phalangem, in scutatos PTOLEMÆI rapido impetu feruntur.

Feris itaque hos ordines etiam dissipantibus, lævum Ægyptiorum cornu inclinare cæpit.

Altera verò ex parte, ECHECRATES, qui dextro cornu præerat, & eventum primi conflictus exspectabat; elephantis, quos minus audenter in adversos ferri animadverterat, ex acie subductis; una cum PHOXIDA, & mercenarijs, hostcis à fronte adortus; post anceps diu prœlium, lævum ANTIOCHI cornu in fugam vertit.

Sed phalangibus adhuc utrimque integris, quùm PTOLEMÆVS ad suam se recepisset; & quantùm alacriter suis, tantùm terroris hostibus intecisset; ANDROMACHVS cum SOSIBIO iii eosdem sarisis invecti NICARCHVM cum suis retrò cedere coëgerunt.

ANTIOCHVS victorem se ratus, & iuvenili temeritate POLYCRATEM fugientem longiùs insecutus; quùm monitus exsurgentem, & à phalange ad ipsius usque castra delatum pulverem respexisset; conversus quidem itinere ad eadem castra reverti conatus est, sed maximam exercitûs sui partem fugæ se dare conspicatus, consilij inops, & militum ignaviam incusans, & ipse Raphiam fugit. Et eductis ex urbe, quę ex tantâ clade supererant copijs, postridie Gazam profectus, castra ibi posuit. missisque, qui suorum cadavera reposcerent; mortuis parentavit.

Desideravit eo prœlio x. pedit. mill. ccc. equites, & elephantos v. Vivi verò ad IV. M. in potestatem ... venere.

Ex Ptolemaicis cæsi sunt, equites DCC. pedites M... elephanti XVI. sed reliquorum pars maior ab ANTIOCHO capta.

(... 3. Machab. memoratur, ARSINOEN, PTOLEMÆI sororem, in ipso prœl j huius ardore, milites, prae... ... ad naviter agendum, egregiè animasse.) ... PTOLEMÆO victo, & domum cum copijs regressus, populi Syriæ certatim, & ex veteri erga Alexandrinos reges benivolentiâ, sese dedentibus; PTOLEMÆVS Raphia, & plerisq; Cavæ-Syriæ civitatibus potitus est. Quæ & culpam deprecatæ; & victoriæ eius exquisitissimis, & tantum-non divinis lætitiæ imitamentis, gratulatum processerunt.

ANTIOCHVS simul-atque Antiochiam venit, ANTIPATRVM patruelem, cum THEODOTO Hemiolio, ad Ptolemæum ablegavit, qui pacem postularent.

Ptolemæus, cui præter spem victoria obvenerat; tanto rerum secûdarum successu elatus; & in Syriæ, regni aviti, possessione acquiescens, levi ter increpitis ANTIOCHI legatis. quàm & ipse quietis cupidus esset, dissimulare non potuit. Annuas itaque inducias, cum spe firmioris pacis coniunctas, concessit: & SOSIBIVM, sententiæ suæ interpretem, ad ANTIOCHVM, amandavit.

Et circiter III. menses, in Syriâ ac Phœnice, rebus illic ordinandis, & hilarijs concelebrandis, commoratus; ANDROMACHVM Aspendium Syriæ Prætorem reliquit: & cum sorore ARSINOE, atque exercitu, Alexandriam reversus est.

PTOLEMÆI CONSTERNATIO, DIVINITVS IMMISSA.

Memorant Machab. l. 3.) huic PHILOPATORI postquam Hierosolymam venisset; sacrisque ibidem operatus esset; cupidinem Templi penitiùs lustrandi incessisse. Quùm eius verò conatibus SIMON summus Sac. rdos, obsisteret; & doceret, præter sacerdotes, nemini id fas esse; nedum homini peregrino, & à Iudaicis ritibus alieno; eò vehementiùs ille in proposito institere. se supra leges esse persuasus.

Quùmque Iudæi omnes, nullo ætatis aut sexûs discrimine, anxiè solliciti essent; Deumque precibus fatigarent, ut vetera Templi sui iura tueretur: Regem iam sibi aditum vi patantem, cæcus horror invadit; adeoque trepidantem consternat, ut vix à suis in pedes engi potuerit. Sed in Ægyptum reversus, iram in Iudæos, Ægypti inquilinos, acerbè convertit.

ANTIOCHVS verò, firmatâ iam cum SOSIBIO pace, & rebus ex sententiâ compositis, bellum adversus ACHÆVM, ut initiò constituerat, adparabat.

LYCVRGVS autem, quem suprà falsis criminibus traductum, in Ætoliam fugisse diximus, ab Ephoris, veriora edoctis, Lacedæmonem revocatus; & se cum PYRRHIA Ætolo, Eliensium adversus Messenios duce, coniungere iussus; Messeniorum quidem agrum incursavit, & Calamas opidum, proditione ex ijs intercepit; sed cum PYRRHIA, qui nudus ferè ex Elide advenerat; & mox à Cypatensibus cum clade fuerat reiectus; iungere copias prohibitus; neque ipse per se ad res gerendas par, Spartam rediit.

ARATI PRÆTORIS INDVSTRIA.

ARATVS contrà, Achæorum præturà recèns auctus, qu... ... & ... civitates neg... EPERATI decessoris ignaviâ, ad bellum in...ructas, compensisset; ex Achæorum tamè decreto, quo mercenarij milites ad octo millia, & equites quingenti, conscribi; & ter mille pedites, equitesque trecenti, ex Achæis; & mille pedites, centumque equites, ex

Megalopolitanis & Argivis;coniunctè delig...& sex naves bellicæ, partim in Argolico sinu, partim ad Patras,armar ...ebantur; in belli adparatum omni studio incubebat. Et Megalop...leos, Tegeæ,Argiæ, & Messeniæ fineis, adversus Lacedæmoniorum incursiones, propugnaculis, & præsidiarijs militibus, duce TAVRIONE,communiebat. & Achaiam ipsam ab Eleis & Ætolis gnaviter defendebat.

Et Megalopolitanos quidem intestinis, ob egestatem, & Cleomenicum exilium, dissidijs, laboranteis; inter se conciliavit. & ratas pacis conditiones æreæ columnæ inscriptas, ad Vestæ aram, in Omario collocavit.

Ipse deinde, mercenarijs SELEVCO Pharæo traditis, ad Achæorum concilium profectus est. Quâ occasione usus EVRIPIDES, quem Elei, PYRRHIÆ, ut ignavo,ducem subrogârant,cum copijs,DC.equitibus,& bis mille peditibus, Pharæos incursans, & regionem omnem ad Ægiadem usque depopulatus; captâ iam ingenti prædâ ad LEONTIVM se recipere cogitabat; quùm LYCVS, obviam hosti progressus,& collatis viribus, circiter.CD. ex ijs interfecit; & CC. vivos,& quidem opidò claros in cæteris viros,cepit. armis atque impedimentis omnibus potitus.

Et sub id tempus Achaicæ classis præfectus,è Molycriâ in Chalceam navigâs,opidanis obviam egressis,binas longas naves, remigio cæterisque rebus abundè instructas,cum aliquot navigiolis, è portu abduxit.

DERCYLLAIDÆ A REGE PHILIPPO DEFECTIO.

DERCYLLAIDAS interea,ob stipendium imminutum, à rege PHILIPPO alienior, XV. lembis in Leucadem immissis, AGATHINVM & CASSANDRVM, Corinthios,(qui in eumdem portum,tanquam amici, quattuor cum navibus fuerant ingressi) violato federis iure, unà cum navibus captos, ad se transmitti impèravit. Et per eosdem prędones, cursu in Maleam usque instituto; in mercatores passim omneis vim inferri.

Et quùm EVRIPIDES per Tritensium regionem impunè grassaretur; LYCVS & DEMODOCHVS, privati Achęorum duces, coactâ, supra mercenarios, ex Patræis, Dimęis, & Pharęis, manu; & impetu in Eleum agrum facto; hosteis non longè à Phyxio in insidias pertractos, cæsis ad ducentos, & ad octoginta captis, in fugam egêrunt:& omni prædâ spoliârunt.

Neque seciùs,classis Achaicæ præfectus, in Calydonem & Naupactum navigans, omnemque circa regionem depopulatus; AGETAM, Ætolorum ducem ad redhostiendum,& ad inferendam Acarnaniæ & Epiro omni vastitatem, incitavit.

Qui tamen,post Acarnanas è Stratensi agro turpiter repulsos,vanâ apud Phanotenses, in Phocide, proditionis spe pariter elusus est.

PHILIPPI CVM ÆTOLIS BELLA.

PHILIPPVS autem Macedo, tunc temporis Bylazorâ,maxima totius Pæoniæ urbe, captâ; Dardanis in Macedoniam aditum omnem intercluserat. Eâdemque facilitate Meliteam iam pænè ceperat;abs-

que eorum culpâ fuisset, qui ... feciffe sunt deprehensi.

Thebas in Phthiotide,urbem m... Ætoli tunc tenebant; atque ... Pharsaliorum & Larissæorum,al... rum,rebus plurimùm incommodabant.

Quâ tam molestâ viciniæ spin... liberare ... piens PHILIPPVS, urbem eam acriter opp... & tandem omni machinarum genere, ... niculis,expugnat. eiveis deductos, cum pret... supellectili, sub hastâ vendit:& novos è Mac... colonos,Philippopolim, mutato nomine, ...

FLAMINII CONSVLIS TEM...
PVGNA AD THRASYMENV...

C. FLAMINIVS II. & CN. SERVIL... Coss designati (ex quibus ille,leg... quæ Placentię hibernârant, à SEMPRONI... & A... ZIO acceptis; & Arimini in castris ad Id. Mar... se iussis;ob vetera cum patribus certamina, ... mæ,sed in provinciâ,inauspicatò,magistrat... neque revocatus Senatui paruit) Ignari q... tum facturus esset ANNIBAL, duabus vi... viam ituri; hic classe Ariminum; ille per Apen... tramites,& Etruriam,Arretium peti vere. ANN... namque, dum Consul alter placandis Ro... & procurandis prodigijs, delectuque haben... operam; ex hibernis moverat. Et oequidqu... tè conatus Apenninum,præ intolerand... transcendere; & cum ingenti vitæ pericu... que Gallorum moratus: (Galli scilicet quù... terras, sedem belli esse, & utrimque ... rent;verterant retrò ad ANNIBALEM ab R... odia) Et ille mutando nunc vestem, nunc ... ta capitis,errore etiam sese ab eorum insid... re fuerat coactus.

Iamque FLAMINIVM Consulem Arretin... venisse fama erat; quùm Pœnus ex duabus ... rem, licet incommodiorem viam; per palude... quâ Arnus fluv. per eos dies solito magis in... rat. Iis ex locis vix post quatriduum, multis... nibus iumentisque fœdè amissis, exerci... Dux ipse,ex vernâ intemperie & vigilijs,al... lo captus est.

Et castris tandem in siccolòcatis, Cons... propinquum sibi esse cognoverat, consi... nimum, cæteraque quæ cognoscenda in te... summâ cum curâ inquirebat.

Insitam FLAMINII ingenio ferocitatem iam ... sulatu priore,fortuna,prospero civilibus bell... rebus successu,aluerat. Itaque satis apparebat Deos,nec homines consulentem,feroci... præproperè acturum. Quoque pronior in ... esset;callidus Pœnus agitare eum atque ... rat.

Et hoste ad lævam felicto, Fæsulas petens, ... riæ agros prædatum profectus, quan tam maxi... vastitatem potest, cædibus incend... proculostendit.

Ille, qui ne quieto quidem hoste ... postea-quam res sociorum, ante ocu... agi ferrique vidit; ceteris omnibus in ... taria magis, quàm speciosa suadentib... mul itineris, pugnæque, propo...

Et vexillis

E vexillis ocyùs convelli iussis, quùm in equum insiluisset, equus repentè corruit; lapsumque Consulem super caput effudit. Insuper nuntiatur, signum, omni vi molienie signifero, côvelli nequiisse.

Et primoribus quidem duplici prodigio territis; sed milite, in vulgus, eâ ducis ferocia læto; agmen incedere iussum est: & Pœnos quasi fugienteis insequi. *Tantâ animi præsidentiâ ac securitate, ac si ad prædam, non ad prœlium, irent.*

Quod ipsum præsagiens ANNIBAL, colles insidijs deligit, Thrasymenum lacum inter & Tiberim, sitos.

Via tantùm interat perangusta, velut ad id ipsum de-industriâ relicto spatio. deinde paulò latior patescit campus; inde colles adsurgunt.

Ibi castra in aperto locat, ubi ipse cum Afris modò, Hispanisque consideret. Baleareis, levemque armaturam, post monteis circumducit. equites, ad ipsas fauceis saltûs, tumulis aptè tegentibus, locat. Vbi intrâssent Romani; obiecto equitatu, clausa omnia lacu ac montibus essent.

FLAMINIVS neque loci, neque temporis, quod nebulosum erat, ratione habita; per angustum, Perusiam inter, lacumque, aditum, copias intromittit in convallem, sive patentiorem campum, qui collibus ab ANNIBALE insessis subiacebat.

Pœnus ubi circumfusum suis copijs habuit hostem, signum omnibus dat invadendi.

Romanis eò magis subita atque improvisa res fuit; quòd orta ex lacu nebula, campo, quàm montibus, densior sederat.

Agmina verò hostiû ex pluribus vallibus ipsa inter se satis côspecta; eòq; magis pariter decurrerunt.

In Romanos, qui circumventi vix senserant, antè sese [illegible] em later què pugnari cœptum, quàm satis instrueretur acies, aut expediri arma, stringique gladij possent.

Quantumvis enim Consul, perculsis omnibus, ipsi [illegible]s, ut in trepidâ re impavidus, turbatos ordines, p[illegible]pore & loco instrueret; stare ac pugnare iube[illegible] præ strepitu tamen ac tumultu, nec imperium ac[illegible] poterat; neque signa, ordinê aut locum, noverat [illegible]. *Sors omnia conglobabat. & animus suus cuique, ante, an post, pugnandi ordinem dabat.*

Tantusque fuit pugnantium ardor, ut eum terræ[illegible]um qui commissam aciem secutus est; quique [illegible]as Italiæ urbeis concussit, & monteis lapsu ingen[illegible] prorui, nemo senserit.

Treis fermè horas pugnatum est; sed acerrimè c[illegible] C[illegible]silem, qui insignis armis, rem impigrè ge[illegible]b[illegible] [illegible]nec Insuber eques, (DVCARIO nomen erat) [illegible]n noscitans, subditis calcaribus equo, per confertam h[illegible]stium turmam, impetum fecit; & obtruncato [illegible]t ùs armigero, Consulem lanceâ trâsfixit.

Spo[illegible]re cupientem, Triarij obiectis clypeis arcuere. Magnæ partis fuga inde primùm cœpit. multi gurgitibus la[illegible]ûs hausti, plures ab hostium equitibus, i[illegible]er fugiendum, passim trucidati.

Sex millia ferè è primi agminis, per adversos hostis eruptione impigrè factâ, ex saltu evasere. & [illegible]spe[illegible] a[illegible]inûs so[illegible]iorum strage, sublatis raptim [illegible] & quàm citatissimo poterant agmine, sese ab[illegible]nt.

P[illegible]stero die, quùm, super cætera, extrema etiam fames instaret; MAHARBALE, qui cum equestribus copijs nocte consecutus erat, fidem dante, si arma tradidissent, abire cum singulis vestimentis passurum; sese dediderunt. Quæ Punicâ religione servata fides ab ANNIBALE: atque in vincula omnes coniecti.

XV. Romanorum M. in acie cæsa sunt. (totidem capta, alijs.) X. M. sparsa fugâ, per omnem Etruriam, diversis itineribus Romam petiere.

Pœni mille & quingentos, è suis, & maximam partem Gallos, desiderârunt. Multi postea utrinque ex vulneribus periere.

ANNIBAL captivorum, qui Latini nominis essent, sine pretio dimissis; & Romanis in vincula datis; segregata suorum corpora sepeliri iussit. & FLAMINII Cos. quoque corpus, funeris caussâ, magna cum curâ conquisitum, non invénit.

TREPIDATIO ROMÆ

Romæ ad primum nuntium cladis eius, omnia ingenti terrore ac tumultu sunt completa. Senatum Prætores per dies aliquot continenter in curiâ retinent, consultantes; quonam duce, aut quibus copijs, resisti Pœnis victoribus possit.

Et priùs quàm certa consilia essent; repêns alia nuntiatur clades. IV. M. equitum, quos cum C. CENTENIO (al. Centronio) Proprætore, ad Collegam alter Cos. SERVILIVS, Arimino, suppetias miserat; in Vmbriâ, quò post pugnam ad Thrasymenum auditam averterant iter, ab ANNIBALE circumventa. (al. à MAHARBALE partim obtruncata partim capta.)

DICTATOR ROMÆ CREATVS FABIVS MAXIMVS.

Cuius rei fama quùm variè homines adfecisset; ad remedium iam diu desideratum, nec adhibitum; *Dictatorem dicendum*, civitas confugit.

Et quia tum Cos. aberat, à quo uno dici posse videbatur. & per occupatam armis Punicis Italiam, haud facilè erat, vel nuntium vel literas mittere: neque Dictatorem à populo creari fas erat. quod nunquam ante eam diem factum, Pro-dictatorem populus creavit, Q. FABIVM MAXIMVM II. & Mag. equitum M. MINVTIVM RVFVM: Iisque negotium ab Senatu datum; *Curarent nequid detrimenti civitas acciperet.*

ANNIBAL IN PICENO.

ANNIBAL interim recto itinere per Vmbriam ad Spoletium usque venerat. & per populato agro, urbem oppugnare adortus, magnaque cum suorum cæde repulsus. Atque inde coniectans, quanta Romanę urbis, si tentaretur, moles esset; in agrum Picenum, non modò frugibus, sed prædis etiam refertum; iter avertit. Ibique habitis per dies aliquot stativis, militem hibernis palustribusque itineribus, & prœliorum laboribus, malè adfectum, refecit. simul & portus ad Adriatici littoris ripam occupaturus; quibus Carthagine nuntios & commeatus opportunissimè acciperet.

Inde relicto Adriæ campo, per Prætutinos, Marrucinos,

rucinos, Pelignos, Ferentanos, Arpos, in Danniam, Apuliæ provinciam, & Luceriam, populabundus pervenit.

C. SERVILIUS, alter Col. leviter cum Gallis ibidem prœliatus, postquam de collegæ exercitûsque cæde audivit, jam mœnibus patriæ metuens, ne abesset in discrimine extremo, ad urbem iter intendebat.

SIBYLLINI LIBRI INSPECTI.

Q. FABIUS MAX. Dictator, quo die magistratum iniit, vocato Senatu, quùm edocuisset Patres, plus negligentiâ cæremoniarum auspiciorumque, quàm temeritate atque inscitiâ, peccatum à C. FLAMINIO Cos. esse; pervicit: ut libri Sibyllini à x. Viris adirentur: vota Dijs facta persolverentur; & Ver sacrum, & Ludi magni, voverentur.

Decretum à Patribus, ut ipse à SERVILIO Cos. exercitû acciperet. ex civibus præterea socijsq; quantum equitum peditumque videretur, conscriberet.

Duabus legionibus à Magistro equitum scriptis, & Tibur convenire jussis; edictoque proposito, ut passim omnes in loca tuta commigrarent, eóque ex agris fruges comportarent: ipse via Flaminiâ obviam Consuli exercituique ad Ocriculum profectus est. & Consul sine lictoribus, uti per Viatorem imperatum, ad Dictatorem accessit.

Quùmque litteræ ab urbe adlatæ esse it; naveis onerarias, quibus commeatus ab Ostiâ in Hispaniâ ad exercitum portabantur, à classe Punicâ, circa portum Cosanum, captas esse; Consul extemplò Ostiam proficisci jussus est: & navibus milite completis persequi hostium classem; ac littora Italiæ tutari.

Dictator Tibure digressus, itineribus summâ cum curâ exploratis ad hostem ducit; nullo loco, nisi quantum necessitas cogeret, fortunæ se commissurus.

FABIUS CUNCTATOR.

Quo primùm die, haud procul Arpis, in conspectu hostium posuit castra, Pœnus sine morâ in aciem educit, pugnandique copiam facit. Sed ubi quieta omnia apud hosteis, nec castra ullo tumultu mota videt; increpans Romanorum metum & ignaviam, in castra sua redijt.

Dictator, varijs licet modis ad pugnandum lacessitus, per loca alta agmen ducebat, modico semper ab hoste intervallo: & militi ne pedis quidem extra vallum efferendi potestatem faciebat. & tamen tuta suis omnia, & infesta effusis hostium pabulatoribus præbebat.

Sed non ANNIBALEM ille magis infestum tam sanis consilijs habebat, quàm Magistrum equitum; virum ferocem, & in consilijs rapidum, ac linguâ immodicum; qui propalam ipsum *pro cunctatore segnem; pro cauto timidum*, compellaret.

ANNIBAL ex Arpinis in Samnium transiens, & Beneventanum agrum depopulatus; Telesiam (al. Venusiam) urbem capit. & tam propinquis sociorum cladibus, ducem Romanum ad æquum certamen trahere nitebatur.

Atque inductus à tribus Campanis equitibus in spem Capuæ potiundæ; quùm ex peritis regionum didicisset, si saltum Cal[illegible] Romano, ad opem ferendam [illegible] eòque se perduci ipse imp[illegible] rens a Latino nomen, Cas[illegible] re ducem fecit. aversusque ab [illegible] Calatinum & Calenum agrum, in [illegible] tem descendit. Et de tecto ibi [illegible] liquorum terrorem in crucem [illegible] munitis, MAHARBALEM cum equitatu [illegible] lernum prædatum dimisit.

Neque tamen is belli & populati[illegible] socios demovit.

Sed postquam ad Vulturnum fl[illegible] posita, & amœnissimus Italiæ age[illegible] villæque passim incendijs fumabant [illegible] ad prohibendam populationibus C[illegible] celeriùs duxisse credebatur; ex trema [illegible] iuga otiosus insideret; propè de-i[illegible] Magistro Equitum instigatore, sed [illegible] coorta est:

Adeò non Tribunorum modo sed m[illegible] animis MINUTII oratione concitatis; u[illegible] suffragij res fuisset, haud dubiè Magist[illegible] tum Dictatori prælaturi fuerint.

FABIUS nihilo-minus, quamquam pr[illegible] non in castris modò suis, sed iam Ro[illegible] suam cunctationem infamem esse [illegible] men, eodem consiliorum tenore, æstatis [illegible] extraxit. ut ANNIBAL destitutus ab spe summâ [illegible] riti certaminis, iam hibernis locū circum[illegible] quia ea regio præsentis erat copiæ, non p[illegible] ubi omnia amœnis magis, quàm necessari[illegible] bus essent consita.

FABIUS, qui, re exploratâ, satis sciret AN[illegible] per easdem angustias, quibus in Fale[illegible] intraverat, rediturum; Callicula montem [illegible] silinum, urbem Vulturno flumine diremtam [illegible] cis præsidijs occupavit. Ipse iugis [illegible] em reducit; misso priùs exploratum, cu[illegible] rum equitibus, L. HOSTILIO MANCINO, & [illegible] quàm tutò posset progressum, priùs sese [illegible] quàm in hostium conspectum veniret.

Illum certaminis avidum, Numidæ prim[illegible] occursando, nunc refugiendo, ad castra pro[illegible] cum fatigatione equorum atque hominum [illegible] xere.

Deinde CARTALO concitatis equis inve[illegible] sum hostem & fugientem quinque m[illegible] ferm[illegible] continenti cursu secutus, MANCINUM, omni[illegible] rium imparem, præ desperatione, ad prœ[illegible] gendum, seque expediendum, adegit. It[illegible] dux & delecti equitum circúmventi occiduntur [illegible] teri effuso rursus cursu, & in vijs propè [illegible] Dictatorem perfugerunt.

Eo fortè die MINUTIUS se FABIO [illegible] missus antè ad firmandum præsidio saltum [illegible] per Tarracinam in artas coactus fauce[illegible] mari. ne immunito Appiæ viæ [illegible] venire in Agrum Romanum posset.

Coniunctis tum exercitibus, castra in [illegible] iam [illegible] sunt, quà ANNIBAL ducturus esse[illegible] duo inde millia aberat.

Quùm postero die Pœni, quod viæ [illegible] castra erat, agmine complevi[illegible] & [illegible]

sub

sub ij[illegible], loco haud dubiè æquiore, consiste-re. ANNIBAL tamen, cum expeditis equitibus, [illegible] q[illegible] raptim ad lacessendum hostem nunc [illegible] nunc sese recipiendo pugnarent.

Restitit suo loco Romana acies, lenta pugnâ. & ab his quidem cc. Pœnorum verò dccc. cecidère.

ANNIBAL qui inclusus, & intra Calilinum obsessu[illegible] sibi artibus peti videretur: & intra Formiana saxa, Liternia arenas, stagnaque situ perhorrida, [illegible] maturus; ad arteis se convertit. & terribili quodam ludibrio oculorum hostem frustrari; & principio noctis furtim ad monteis succedere statuit.

M[illegible]SVM ANNIBALIS STRATEGEMA.

F[illegible]s undique ex agris, fasceis virgarum & aridi sarmenta, collegerat; quæ præligarentur cornibus boum. (Ad II. millia, ex agresti prædâ fuére.) [illegible]RVBALI negotium datum, ut primis noctis [illegible]s id armentum, accensis cornibus, ad mon[illegible]et i & maximè quidem super saltum ab hostibus [illegible]um.

[illegible] ad radices montium ventum, & signum da[illegible] ves, motis iam castris, aliquantò ante signa [illegible]n a[illegible]versos concitantur monteis. & tum ipso r[illegible]tis ex capite flammæ metu, tum calore ad vivu[illegible] netrante, quibusdam veluti stimulis, in fu[illegible] ag[illegible]tur. Eoque repentè discursu, haud secus q[illegible] silvis montibusque accensis, omnia circum vi[illegible]a ardebant; capitumque in bobus inquietat[illegible]mam excitans, hominum passim discur[illegible] speciem præbebat.

R[illegible]i in transitu saltûs locati, ignibus suprà se [illegible]e[illegible]is, circumventos se esse rati, præsidio excess[illegible]re. E[illegible] dum summa montium iuga, quà flamma [illegible]ens emicabat, peterent; in boves quosdam, à [illegible]egibus palanteis, incidérunt. Et primò, qu[illegible] pr[illegible]cul cernerent, veluti flammas spirantium mira[illegible]ul[illegible] attoniti, constiterunt: Deinde ut humana [illegible]us, insidias rati, in fugam effunduntur. [illegible] qua[illegible]umvis in levem hostium armaturam incurrer[illegible] nox tamen, æquato timore, neutros pu[illegible] g[illegible] [illegible]pienteis ad lucem tenuit.

I[illegible] intereà agmine ANNIBAL per saltum, pau[illegible]cis [illegible]pre[illegible]s, traducto, in agro Alitano castra posuit. [illegible]IVS, qui hunc tumultum senserat, & insidias ra[illegible]er[illegible]t; a[illegible] nocturno usque abhorrens certamin[illegible], [illegible]os [illegible]imentis continebat. & post leve sub iu[illegible]m[illegible], [illegible]um levi hostium armaturâ Hispanis[illegible]p[illegible]m, castris trans saltum motis; super Alifas [illegible] alto ac munito consedit.

E[illegible] ANNIBAL per Samnium Romã se pete[illegible]ret, & in Pelignos usque populabundus re[illegible]t; & cóverso iterum in Apuliam itinere, Ge[illegible]n[illegible] Polyb. Geranium) urbem metu desertam, [illegible] FABIVS, qui medijs eátenus, inter ho[illegible]en urbemque Romam, iugis, nec absi[illegible] congrediens, duxerat; in Larinate agro [illegible] a co[illegible]nuni j:

A[illegible]nde [illegible]rum caussâ, Romam revocatus, neq[illegible]u[illegible]m p[illegible]io Mag. Equitum, ut *civis servand[illegible] quàm hostis lædendi studiosior esset; & se potius [illegible] cunctatorem; quàm SEMPRONIVM FLAMINIVMQ. F. præcipiteis, imitaretur*; legiones eidem tradidit, & in patriã profectus est.

BELLVM IN HISPANIA.

Principio æstatis, qua hæc in Italia gerebantur, apud Hispanos quoque terrâ marique cæptum est bellum. ASDRVBAL namque Nova-Carthagini emoverat, tum classicum XL. naviũ, tum pedestrem exercitu[illegible]; eâ mente, ut iuxta Iberi ostium, alterum alteri coniungeret. CN. autem SCIPIO minus terrâ, propter ingentem novorum ex Hispania auxiliorum famam, concurrere ausus; delecto milite in naves imposito, XXXV. navium classe ire obviam hosti pergit. Eumque, altero ab Tarracone die, in ostio Iberi castra-metantẽ, & in naveis properè conscendentem, nactus in fugam eò faciliùs vertit; quòd Pœni paratum sibi in pedestris exercitûs propinquitate perfugium destinarant; & non ab hoste & prœlio magis, quàm suometipsi tumultu tu[illegible]barentur. Et in littus naves agere coacti; vadisque, aut litore sicco excepti; armati, inermes; ad instructam per littus aciem se reciperent. duabus navibus primo concursu captis, & quattuor depressis.

Romani prætereà, licet armatam, totoque prætentam in littore hostium aciem cernerent; haud cunctanter insecuti, naveis, ex XL. ad V. & XX. integras cepere: & toto eius oræ mari potiti sunt.

Honoscam urbem, quò exscensu è navibus in terram facto profecti fuerant, vi cepérunt. & circa Carthaginem, agrum omnem, tectis ad muros usque & portas incensis, depopulati, ad Longunticam pervenere.

Et in Ebusum Insulam transvecti, urbe frustrà oppugnatâ, prædam immensam ex vicis & agris in naveis congessere.

Ibi & ex Balearibus Insulis pacem petentes ad SCIPIONEM venére. Et postquam in citeriora provinciæ reditum est; eorum, qui Iberum accolunt, & ultimæ Hispaniæ, ad CXX. populorum, legati, concurrérunt.

Quùmque iam Romani, terrestribus quoq; copijs satis fisi, in agrum usque Castulonensem; & ASDRVBAL in Lusitaniam, ac propiùs Oceanum, concessisset; & quieta per æstatem utrimque omnia fore viderentur, MANDONIVS vir nobilis, qui antea Ilergetum regulus fuerat, avidi in res novas ingenij, postquam Romanos ab saltu ad oram maritimam recessisse comperisset; concitis popularibus, in agrum pacatum Romanorum sociorum, populabundus, invasit. Sed ea, uti tumultuaria manus multis occisis aut captis, levi expeditorum auxiliorum, quæ SCIPIO submiserat, certamine fusa est.

Hic tamen tumultus cedentem ad Oceanum ASDRVBALEM, cis Iberum ad socios tutandos retraxit. Et quùm ipse quidem in Ilercaonensium agro; Romani verò ad novam classem castra posuissent; Celtiberi principes, qui regionis suæ legatos, obsidesque Romanis dederant; nuntio misso à SCIPIONE exciti, arma cepérunt, provinciamque Carthaginiensium valido exercitu invasérunt. Inde cum ASDRVBALE duobus prœlijs egregiè pugnantes, XV. hostium M. occisis; IV. M. virorum, cum multis militaribus signis, cepérunt.

Hoc statu rerum, P. SCIPIO in Hispaniam venit, prorogato post Consulatum imperio, ab Senatu missus; cum XXX. longis navibus, & VIII. M. militum, magnâque commeatus copiâ.

Ea classis, ingens agmine onerariarum, procul [illegible]sa [illegible] cum [illegible] portum Ta[illegible] n sex[illegible]cto [illegible]. [illegible]que [illegible] lite profectus SCIPIO CN[illegible] tr[illegible] [illegible]iungitur. ac deinde communi animo cōsilia quę gerebant bellum.

Carthaginiensibus bello C[illegible] occupatis; haud cunctanter Iberum transgrediuntur; nec ullo vi[illegible] hoste, Saguntum ire pergunt. Ibi obsides [illegible] totius Hispaniæ, custodiæ ab ANNIBALE traditos, fama erat, modico in arce custodiri præsidio.

Quod unum pignus, inclinatos ad Romanam societatem omnium Hispaniæ populorum animos, morari videbatur, ne sanguine liberum suorum, culpa defectionis lueretur.

Eo vinculo Hispaniam vir unus, solerti magis quam fideli consilio, exsolvit. A[illegible] DVX Polyb. Acilyx Sagunti erat, nobilis Hispanus. fidus antè Pœnis, tum cum fortunâ mutaverat fidem, & ad Romanos inclinabat. Ad quos ut insigni cum emolumento transiret; obsidibus in eorum manus tradendis animum adiecit.

BOSTAREM, arcis præfectum, qui castra extra urbem in ipso littore, ut aditum ex portu intercluderet Romanis, habebat; arte aggreditur, docetque: *Non sine periculo eo: obsides uno loco asservari. Si parentibus quisque suis restituantur; artiore benivolentiæ vinculo, quàm obsidum pignore, civitates Pœnis devinctiores fore. Ipsum BOSTAREM, tanti beneficij auctorem, magnam gratiam apud omneis initurum; & exquisita munera acceptura.*

Ut persuasit; & ipse ministerium obsidum domos restituendorum, uti depoposcerat, à duce accepit; re antè cum SCIPIONE communicatâ; transfuga, de nocte, cum custodibus puerorum, ex urbe egressus, veluti ignarus, in præparatas suâ fraude insidias præcipitavit; obsidesque prodidit. Eosdemque SCIPIO liberaliter ad suos remisit.

Ingenti itaque consensu pleræque civitates ad defectionem à Pœnis spectare. Et extemplò arma movissent; ni hiems, quæ Romanos pariter & Pœnos in tecta concedere coegerat, intervenisset.

PHILIPPUS MACEDO IN ROMANOS INCITATUS.

PHILIPPUS autem Macedo, quùm adhuc Philippopoli moraretur; & à legatis intercessorum, Chiorum, & cæt. regisque PTOLEMÆI frustrà compellatus fuisset; piratas prius, qui auspicijs DERCYLLAIDÆ, excursione ad Maleam usque factâ, mercatoribus omnibus haud secus ac hostibus utebantur; & quasdam ex suis naveis ad Leucadem interceperant; coercere quidem; & armatâ iam classe, ipsorum lembis potiri contendebat.

Sed re infeliciter tentatâ Argos venit, ludosque ibi Nemeæ celebravit. Nova belli in Ætolos continuandi [illegible] agitaturus.

Hic quum spectaculo interesset, litteræ ad eum ex Macedoniâ sunt adlatæ; quibus significabatur; Romanos ingenti clade ab ANNIBALE ad Thrasymenum lacum, victos castrisque exutos esse.

Qua occasione usus, DEMETRIUS Pharius, qui- cum rex litteras [illegible] re[illegible] nat[illegible] a[illegible] scent[illegible] n[illegible] bis [illegible] cum Ætolis [illegible] ad [illegible] transmissione [illegible] & a[illegible] v à [illegible]pendendum [illegible] Græciæ tranquillitas, & [illegible] nuper à Pœnis [illegible]ta, univ[illegible] ar[illegible]

Romanos, non c[illegible] rerum terrarum spe improba amp[illegible] omnibus r[illegible]bus ecrere. Sic illos S[illegible] tonicis & Hispaniæ rosu[illegible] A[illegible] tess, bellum pro tempore cum [illegible] se. Se quoque re[illegible]no patrio ab [illegible] nimis finitimus videri tur Re[illegible] ip[illegible] emplum; cuius quo pr[illegible] ius no[illegible] to sit Romanos ac[illegible] ore bos[illegible]

His auditis, PHILIPPUS [illegible] pacem postulanteis, audire [illegible] ipse prof[illegible]us, coacto seme[illegible]que [illegible] pacem eâ summatim lege, hau[illegible] p[illegible] sanxit; & socijs imperavit: *Ut [illegible]bi quis retinerent, quidquid ex alterutra [illegible] chat, vel Ætolis, eorumq; socij [illegible] acto parta, tuerentur.*

Græcos autem ad pacem [illegible] viter & per eo id temporis AGESI[illegible] excitâsse memoratur.

Græciam in maiore numquam pericu[illegible] frequenter nunc Persarum, nunc [illegible] cedonum bellis, ingenteis olim mo[illegible]

Consurgentibus siquidem ab O[illegible] & Romanorum imperijs, quibus una [illegible] que Asia, sit mora, dum præ[illegible] inter [illegible] imperij faciant [illegible] cæterum, statim vic[illegible] in Orientem fore.

Cernere se quàm dira & cruenta inte[illegible] que populi, & viribus copiarum, & ducum [illegible] rant. Quæ rabies finiri solo parti[illegible] alteri[illegible] ruinâ [illegible] non possit.

Metuendum non nimis Macedonia, [illegible] in vindictam sui robustiori; quàm Græ[illegible] imbecillæ, certamen eorum, qui super[illegible] Neque hoc fine victoriæ contentis fore [illegible]

Græcis itaque, & inprimis Re[illegible] dum; ut inter se concordes [illegible] convertant, quàm ut patia[illegible] sive a[illegible] manis victoribus, in Græciam bella tran[illegible]

Firmato itaque fœdere, pa[illegible] pro bello reportârunt. & ab [illegible] mos menteisque ad Italiam convert[illegible]

Atque adeò in Asia ips[illegible], & I[illegible] PHILIPPO infensi erant, vel ab A[illegible] bant; neque iam in ANT[illegible]CHV[illegible] au[illegible] neque in Meridiem aut O[illegible] fixi hærebant. al[illegible] Carthagin[illegible] crebris legationibus fatigabant.

Roma[illegible] quoque, tame[illegible] in cervicibus erant; M[illegible]ono[illegible] que in bella promiti [illegible] re[illegible] Græciam mitteban[illegible]

Et ipse PHILIPPUS, n[illegible] Romanorumque bella re[illegible] ex victorijs offensionibus[illegible]

PAX

PAX IN GRÆCIA. ATHENIENSES FLVCTVANTVR.

Achæi, bello exſtincto, & TIMOXENO duce erecto, ad vetera patriæ reip. inſtituta reverſi: & reliquæ itidem Peloponneſi civitates, iam agros colere, iam Ludos & annua Deorum ſacra, quæ aſſiduus armorum tenor abolcverat; inſtaurare cœperunt.

Athenienſes metu quidem Macedonum liberati, quieſcere honeſtè poterant; ſed ducum ſuorum, [E]VRICLIDÆ & MITTONIS imprudentiam ſecuti, omnium pænè tegum, & potiſſimum PTOLEMÆI [ia]m fuerant tributarij. Cui quidem PTOLEMÆO mòx bel[lu]m, cum ipſis Ægyptijs, ſubortum eſt. Quorum operâ quùm ſuperiore bello adversùs Antio[chum] uſus eſſet; mox ab eis deſertus eſt, parére [eo] iam detrectantibus. & quaſi bello per ſe ge[ren]do pares, ducem ſibi alium conquirebant.

ANTIOCHVS verò, initâ cum Ætolis ſocietate, & [A]uro tranſcenſo, bellum adversùs infeſtum ſibi ACHÆVM renovabat.

Æ[ra]t, Agelao illi Naupactio, quaſi præcipuo [publ]icæ per Græciam pacis conciliatori, primùm [ſing]ulari, ac præturam deferre. Mòx deinde ſuc[cu]rre, quòd omneis impunè & ſolenniter præ[d]andi vias ſibi in id inſuetis, occluſiſſet.

[Qu]od prætor pro ſuâ prudentiâ rumores & querelas [eo]rum patienter audire: furentium impetum moderari; & tandem vel invitos, depoſitâ iracundiâ, ad ſanitatem revocare.

PHILIPPI IN ILLYRIOS BELLVM.

PH[I]LIPPVS totus quidem bellum Italicum [ſp]irabat; ſed priùs Illyrios, qui non minùs toti [G]ræciæ ac Macedoniæ graves erant, quàm anteà Æ[to]li; debellandos ſibi putavit. Et quas civitates, [in] Daſſaret[i]de, Pelagoniâ, & Macedoniâ, DER[DIÆ]...AS, per ſpeciem ſtipendij à rege ſibi de[bi]t[i] occupârat; facilè recepit. belloque in DER[DE]LLA DAM decreto, pernceſſarium ſibi exiſtima[vit] Illyri[c]um omne diti[o]ni [ſ]uæ ſubigere; cum ad a[lia] res gerendas, tum ad claſſem iudè commodè in a[d]verſas Italiæ oras tranſmittendam.

[E]t DEMETRIVS Pharius, belli ſuaſor, eo [ſ]pacto urbeis, quibus à Romanis anteà ſpo[li]atus erat, facilius reciperaturum arbitraba[tur].

PHILIPPVS itaque reliquâ æſtatis & Autumni [pa]rte incurſatis latè Illyriorum agris, & copijs in h[i]berna dimiſſis, in Macedoniam redit.

PTOL. REGIS IN IVDÆOS INIQVITAS.

PHILOPATOR intereà decreto publico ſciverat, ut Iudæi omnes, qui in Ægypto commorabantur, abdicatâ religione, idolis immolarent. ſecùs, privilegijs omnibus, omnique immunitatis iure ſpoliati, in vectigaleis referrentur. Si qui præfractè obſiſtant; mancipio darentur; & impreſſo frontibus DIONYSI, ederæque ſigno, ſtigmatiæ traducerentur.

Pleriqúe Iudæorum tributum iniquum exſolvere, quàm patriam legem violare maluerunt. Et ſi quem ex ſuis, profanis ſacris operatum, noſſent; eſ ritu ſolenni Synagogâ interdicebant.

Id ubi rex reſciviſſet; iuſſit conquiſitos undique Iudæos Alexandriam compelli. Et factâ per dies XL. deſcriptione, ingens multitudo in urbem eſt adducta.

Rex elephantos, quos D. habebat, vino, thure condito, inebriandos curarat; ut efferatæ belluæ obiectos in cataſtâ Iudæos dentibus dilacerarent, aut pedibus proculcarent. ratus id ſpectaculum ſibi, Curiæ, & populo Alexandrino, fore gratiſſimum.

Poſtero tamen die, quùm regem altus ſopor ad prandij uſque horam detinuiſſet; tota iam ſpectatorum turba diffluxerat. Et die conſequenti tanta crudelis mandati regem cepit oblivio; ut eos, qui ipſum ad ſpectaculum invitabant, ſuſauire ultiò putaret.

Mòx tamen redeunte ſævitiâ, iuſſa repetuntur. Sed tertio die admiſſæ belluæ, rabiem in carnifices ipſos convertérunt.

Tum denique Philopator divinæ potentiæ, & in ſui cultores benivolentiæ id tribuens, Iudæos non modò intactos dimiſit; ſed multis etiam honoribus ac præmijs mactavit. Ipſi per dies ſeptem, rege publicum epulum præbente, hilaria celebrârunt.

Et ſic quidem DEVS, populi ſui cuſtos ac ſervator, regis adhuc adoleſcentis laſciviæ in præſens pepercit. Sed quia nihilo melior indè evaſit; quinquennio poſt, petulantiæ & impietatis ſuæ pœnas ANTIOCHO dedit.

MINVTII, MAG. EQVIT. TEMERITAS, ET PVGNA.

MINVTIVS, abſente & ad urbem profecto, ut diximus, Fabio, in omnem opprimendi ex parte hoſtis, & parandæ indè famæ, occaſionem intentus; & tranſlato in tumulum quemdam, quem hoſti ademerat, cum caſtris exercitu; indè Pœnos, quos ANNIBAL pabulatum frumentatumque è caſtris emiſerat, vagos, & per agrum vicinum palanteis, conſpicatus; ſub meridiem copijs eductis, graviorem quidem armaturam acie inſtructâ caſtris hoſtium opponit; equites verò cum expeditis in frumentatores immittit, nulli parcere iuſſos.

ANNIBAL repentino malo circumventus, neque aciе pugnare, ob paucitatem ſuorum; neque ſparſis per agrum militibus opem ferre poterat.

Dum itaque Romani equites & expediti cædem latè ac fugam palantium facerent; qui cum MINVTIO in caſtris & pro vallo erant, ſociorum exemplo & audaciâ animati, in hoſtium caſtra cominùs irrumpere, & ducem ipſum pænè obſidére iam audebant.

ANNIBAL, ſuis intra vallum retentis, caſtra ſua tutari

tutari vix posse videbatur; quùm ASDRVBAL collectis subitò ad IV. Millia militibus, qui in priora, pro Geryonis mœnibus, castra refugerant; ANNIBALI suppetias venit.

Quo auxilio erectus ANNIBAL, & è castris egressus, vix tandem præsenti periculo exercitum liberavit. & ad ea, quæ ad Geryonem erant, castra, prædæ amittendæ metu, reversus est.

MINVTIVS quoque, magna iam & ad hostium stationem, & in agris cęde factâ, & vacuis eorum castris potitus; in præsentiâ copias reduxit, ingenti in futurum spe elatus.

Auctores sunt, inquit Livius, iustâ acie dimicatum: & primò concursu Pœnum usque ad castra fusum. Indè eruptione factâ, repentè versum in Romanos terrorem.

NVMERII DECIMI, (viri inter Samnites facilè Principis, qui iussu Dictatoris IIX. pedit. Mill. & cc. equites, in castra adducebat) adventu, prœliū restitutum. Et quum is ab tergo ANNIBALI apparuisset, spem parti utrique novi subsidij præbuisse. Tumque FABIO ab Româ veniente; ANNIBALEM, insidiarum aliquid timentem, recepisse suos. Romanum insecutum, adiuvante Samnite, duo castella eo die expugnâsse. VI. hostium Mill. cæsa: V. admodum Romanorum. Tamen in tàm pari propè clade famam egregiæ victoriæ, cum vanioribus litteris Magistri equitum, Romam perlatam.

MAG. EQVIT. DICTATORI EXÆQVATVS.

Hîc, re in Senatu & concione sæpius agitatâ, unus M. METELLVS Trib. pleb. tum criminandis ad plebem FABII Dictatoris; tum extollendis MINVTII Magistri equitum, rebus gestis; effecit, ut huic imperium cum Dictatore exæquaretur.

Nec prius FABIVS ad exercitum dimitteretur, quàm Consulem in locum C. Flaminij suffecisset. De eodem etiam abrogando Tribunus ille laturus erat, si suffragatores invenisset.

Dictator, Consule creato M. ATTILIO Regulo, ne præsens de iure imperij dimicaret, pridie quàm rogationis ferendæ dies adesset, nocte ad exercitum abijt.

Cumque autoritas Metellianæ rogationi deesset; vnus pariter inventus est suasor legis, M. TERENTIVS VARRO, priore anno prætor; homo sordido loco, & Patre lanio ortus, ipse institor. quique iam honoribus alijs popularitate quæsitis perfunctus, ad Consulatûs spem animos attollere audebat.

Is itaque haud parum callidè auram favorabilis populi, ex Dictatoriâ invidiâ, captans, unus plebis gratiam tulit.

MINVTIVS vix antè tolerabilis secundis rebus, ac favore vulgi; tum utique immodicè immodesteque non ANNIBALE magis victo ab se, quam Fabio in ordinem redacto, gloriari. Et petere à Fabio, ut vel alternis diebus, vel partitis temporibus, summum iusimperiumque penes alterutrum esset.

Fabius verò; *se non tempora a[...]di[...] eo, sed exercitus divisurum*, respondit [...]; *quoniam omnia non liceret, quæ posset, ad[...] alt[...] temeritatem, servaturum.*

Ità obtinuit, ut legiones, sicut Consul b[...] esset, inter se partirentur. Sed MINVTIVS ca[...] se quoque separari voluit.

Duplex inde ANNIBALI gaudium; libera[...] nutij temeritatem d[...]lis suis obnoxiam f[...]re: & [...] lertiæ Fabij dimidium virium decessis[s]e.

Tumulus erat inter castra Minuti[...] Pœn[...] Eum qui occupâsset, haud dubie in[...] hosti locum facturus. Hic statuit ANNIBAL [...] certaminis cum Minutio, quem occu[...] ad [...] stendum satis sciebat; contrahere.

Et emissis noctu, in maxime idoneas rupium [...] pinquarum latebras, ducenis & trecenis, eq[...] ad quingentos; peditibus, ad quinquies M[...] sisque ibi sese quam possent tectissime [...] paucos primâ luce ad capiendum [...] quem[...] mus, tumulum mittit; Et que pacto [...] dijs, quæ in valle apertâ latebant, host[...] culos avertit.

Primo statim conspectu contemta à R[...] paucitas: & ad locum capiendum dux ipse, in[...] rones, stolidè feroceis, ad arma vocat: vanis an[...] minisque hostem increpat. Et principio q[...] levem armaturam; deinde conserto agm[...] tes dimittit: Postremò, quum hostibus [...] mitti videret; instructis legionibus, proced[...]

ANNIBAL vicissim laborantibus suis, alia atque [a]lia, gliscente certamine, auxilia pedi[t]um [equi]tumque submittens, iustam iam expleverat [...] ac totis utrimque viribus certabatur.

Inclinatâ nonnihil Romanorum acie [...] pentè insidiatores cum tumultum terrore[...] latera utrimque, & ab tergo, incursantes, fec[...] ut neque animus ad pugnam; neque ad [...] cuiquam superesset.

Tunc FABIVS primo clamore paveni um [...] to; dein conspectâ procul aciei perturbat[...] est, inquit, *non celeriùs quàm timui, de[...] fortuna temeritatem.* Ille Fabio æquatus in p[...] ANNIBALEM, & virtute & fortuna superiorem [...] *Vos, me duce, signa extrà vallum proferte; ut vi[...] hosti; civibus erroris confessionem, extorqueamus.*

Iam Minutiani, cæsis quamplurimis fug[...] cumspectabant; quùm Fabiana se acies repe[...] velut cœlo demissa, ad auxilium ostendit. [...] priusquàm ad coniectum teli veniret; & [...] fugâ effusâ; & à feroci pugnâ, hosteis [...]

Qui solutis ordinibus vagè dissipati [...] dique ad integram aciem se receperu[n]t. Q[...] res simul terga verterant; conversi in hos[...] be facto, nunc sensim referre pedem [...] globari restare.

Ac iam propè una acies facta erat, v[...] integri exercitûs; inferebantque [s]igna [...] stem: cum Pœnus receptui cecinit [...] Pal[...] rente ANNIBALE; *Ab se Minutium; se a FAB[IO] victum.*

EGR

[illegible]EGIVM GRATI ANIMI ET SVBMI[illegible]IONI[illegible] IN MILITIBVS EXEMPLVM.

V[illegible] in [illegible]astra reditum; MINVTIVS, & milites eius, [illegible], ut castra cum FABIO contingant; & adla[illegible] præt[illegible] ei[illegible] signis; dux quidem, Dictat[illegible] [illegible] beneficio, parentem: milites verò, socios, [illegible], patronos salutent. signo dato, & va[illegible]natis, profecti, & facto agmine ad socia [illegible] incedentes, tum ipsum FABIVM, tum omneis, qu[illegible] à erant, in admirationem converterunt. [illegible]nstituta sunt antè tribunal signa; progres[illegible] alios Magister equitum, quùm ipse FA[illegible] & milites, Dictatori circumfusos, quo con[illegible] erat ritu, consalutâssent. *Parentibus*, inquit, [illegible], *o Dictator, quibus te modò nomine, quo fando pos*[illegible] *vitam tantùm debeo. Tibi verò, cum meam, omnium horum salutem, acceptam refero.*

[illegible] pl[illegible]citum, quo oneratum magis, me, quam ho[illegible]atum sentio, primus antiquo abrogoq́; . Et quod tibi [illegible]uod meo exercitui tuoq́; , conservato & conserva[illegible]elix; sub imperium auspiciumq́; tuum redeo: [illegible] legionesq́; restituo.

[illegible], placatus me, Magistrum equitum hosce, suis [illegible] ordinibus, teneri iubeto. Tum dextræ in[illegible]æ, & mutuæ hospitalitatis lætitia con[illegible]a.

[illegible]ne, ut perlata est fama rei gestæ, & litteris [illegible]e adfirmata; pro se quisque MAXIMVM lau[illegible]erre.

[illegible]m demum sensit ANNIBAL, cum Romanis, [illegible] Italiâ bellum esse: quos iam per biennium [illegible] everat.

[illegible] prætereà ex acie redeuntem dixisse memo[illegible] *[illegible]ubem eam, quæ sedisset in iugis montium, sole*[illegible]*atam procellâ imbrem aliquando edidisse.*

SE[illegible]VILII COS. INFELIX IN AFRICA MOLITIO.

Dum hæc in Italiâ geruntur, Cn. Servilius Cos. [illegible]e navium circumvectus Sardiniæ & Cor[illegible]am, Meninge Insulâ vastatâ, ad littora A[illegible]æ accessit, copiasque exposuit. Sed quùm mi[illegible] uxta ac socij navales, agros, tamquam culto[illegible]eis, deprædantur; in insidias temere illa[illegible]gnaris locorum circumventi, cum multâ [illegible] fœdâ fugâ retrò ad naveis compulsi sunt: ad [illegible]ominum, cum Quæstore, amissis.

[illegible]lassis verò à littoribus, hostium plenis, soluta, [illegible]iam cursum tenuit. Eàque traditâ, Lilybæi, T. O[illegible]ILIO prætori, ut ab legato eius P. SVRA [illegible] reduceretur; ipse Consul per Siciliam pe[illegible] profectus, freto in Italiam traiecit.

L[illegible]tteris Q. Fabij accitus, & ipse, & Collega eius M. A[illegible]TILIVS; ut exercitum ab se, exacto iam prope semestri, Dictaturæ, imperio, acciperent. Illiq́; exe[illegible]itu accepto, hibernaculis maturè communitis, ge[illegible]inis Fabij artibus, cum summâ inter se concordia, bellum gesserunt: & ANNIBALEM ad eam pabuli frumentique inopiam adegerunt, ut de repetenda Gallia cogitaret.

NEAPOLITANOR. MVNIFICENTIA.

Cum ad Geryonem, hieme iam impendente, cõstitisset bellum; Neapolitani legati Romam venere. Ab ijs XL. pateræ aureæ, magni ponderis, in curiam illatæ, quòd pop. Romani ærarium bello exhauriri scirent. Gratiæ à Senatu actæ; unaque patera, quæ minimi ponderis erat, accepta.

LEGATIO ROMANOR. AD PHILIPPVM, ET ALIOS.

Legati & ad PHILIPPVM, Macedonum regem, missi, ad deposcendum DEMETRIVM Pharium, qui bello victus ad eum fugisset.

Alij in Ligures; ad expostulandum, quòd Pœnum opibus auxilijsque suis iuvissent. simul ad visendum, quid Boij insubresque molirentur.

Ad PINEVM quoque, Illyriorum regem; ad stipendium, cuius dies exierat, poscendum.

Ædes Concordiæ, quam per seditionem militarem, biénio antè, L. Manlius prætor in Galliâ voverat. in Arce facienda, à Duumviris locata est.

A prætore urbis Æmylio, ex Senatusconsulto; litteræ ad Coss. missæ, ut si ijs videretur, alter eorum ad Consules creandos Romam veniret.

DICTATVRA, ET INTERREGNVM.

Quumque à Coss. rescriptum esset; sine detrimento reip. abscedi, ob hosteis, non posse; Itaq; per Interregem comitia habenda potiùs, quàm Consulũ alter à bello avocetur; Patribus rectiùs visum est, Dictatorem à Consule dici, comitiorum habendi caussâ.

Dictus L. Veturius Philo, M. Pomponium Mathonem Magistrum Equitum dixit. Sed his vitio creatis, iussisque die quartodecimo se Magistratu abdicare; ad Interregnum res rediit. Et Consulibus prorogatum in annum imperium.

Interreges primùm proditi à Patribus, C. CLAVDIVS Centho, APPII F. deinde P. CORNELIVS ASINA. Et in huius interregno, comitia habita, magno certamine Patrũ & plebis. Dum plebes C. Terentium Varronem, insectatione Principum & popularibus artibus conciliatũ, alienàque invidiâ splendentem; ad Consulatum extrahere niteretur: & Patres summâ ope obstarent. Tandem, licet tres Patricij, & nobiles duo plebi familiares, ambirent; C. TERENTIVS Consul unus creatus est: in cuius manu essent comitia rogando collegæ.

Et proximo comitiali die, concedentibus omnibus qui cũ VARRONE certaverant, L. Æmylius Paulus, ob priorem in Cõsulatu damnationem, plebi infestus; par magis in adversando, quàm collega, datur Consuli Varroni. Prætores creati, M. POMPONIVS Matho, & P. FVRIVS Philus: quorum ille Romæ sive in Vrbe: hic inter cives Romanos & peregrinos, ius dicerent.

EXERCITVS ROMANI, ET LEGIONVM INCREMENTA.

Exercitus quoque multiplicati sunt. Alij; x. novorum militum Millia in supplementum scripta: Alij, novas IV. legiones, v. legionibus additas, tradidére. ut IX. legionibus rem gererent.

Numero quoq; et peditum equitumque legiones auctas, Millibus peditum, & centenis equitibus in singulas adiectis. ut quina Mill. peditum, treceni equites essent. Socij duplicem numerum equitum darent; pedites æquarent.

Quidam auctores sunt, LXXXVII. armatorum Millia, & ducentos, in castris Romanis fuisse, quùm ad Cannas pugnatum est.

Cæterùm priùs, quam signa ab Vrbe Novæ legiones moverent; x. Viri libros Sibyllinos adire atque inspicere iussi. propter territos vulgò homines novis prodigijs, quæ undique nuntiabantur. Eaque ritè sunt procurata.

Legatis, qui à Pæsto pateras aureas Romam attulerant; sicut Neapolitanis, gratiæ actæ; aurum non acceptum.

HIERONIS MVNIFICENTIA.

Per eosdem dies, ab HIERONE [illegible] sis Ostiam cum magno commeatu [illegible] to palam HIERONE; qui [illegible] tiam populi Rom. venerit, fidem [illegible] Romanam semper munifice adiuv[illegible] Victoriam auream, pòdo ccc[illegible]x. [illegible] coronator.) quam ominis causâ [illegible] pit, & in Capitulio collocavit. Fund[illegible] rijque, Mille, ab eodem rege [illegible] versùs pugnaceis missili telo gent[illegible] frumento, Consulibus traditi.

Et quia legati Syracusani ad sua dona [illegible] quoque addiderant; ut prætor Siciliensis [illegible] in Africam traijceret; & hostibus in ter[illegible] lum facesseret; quinqueremes ad navi[illegible] quæ cum T. OTACILIO prætore in S[illegible] rant, xxv. additæ. Eique permissum, ut [illegible] censeret esse, in Africam traijceret.

Delectu perfecto, Consules paucos mora[illegible] dum socij ab Latino nomine venirent. Et [illegible] quod numquam anteà factum, iure iu[illegible] Tribunis adacti; *Iussu Consulum conventuros* [illegible] *iniussu abituros.*

3738. 7. Ant. M. 6. Pt. Philop.		212.

Vt in castra Consules venérunt, permisto novo exercitu, ac vetere, castris bifariam factis (ut nova minora essent propiùs Annibali: in veteribus, maior pars, & omne robur virium esset) tum anni prioris Conf. M. ATTILIVM, qui ætatem excusaret, Romam misérunt: Cn. SERVILIVM in minoribus castris Legioni Romanorum, & sociûm peditum equitumque duobus Millibus, præfecérunt.

PÆNVRIA IN CASTRIS ANNIBALIS.

ANNIBAL, quamquam parte dimidiâ auctas hostium copias, quarum duæ partes propè essent tironum, cerneret; adventu tamen Consulum, qui dissimiles discordesque imperitarent; mirè gaudere, & spes novas rei meliùs in posterum gerendæ agitare.

Ipsi ANNIBALI, in præsens, quùm nihil undè raperet, quidquam reliqui esset; & omne undique frumentum, postquàm ager parum tutus erat, in urbeis munitas convectum; vix decem dierum, quod posteà compertum est, commeatus supererat. Hispanorumque, ob inopiam, transitio parata erat; si maturitas temporis exspectata foret.

Sed temeritati & properantiæ Consulis VARRONIS, fortuna etiam materiam dedit. quòd tumultuario quodam in prohibendis prædatoribus prœlio, haud quaquam par Pœnis dimicatio fuisset; qui ad M. DCC. ex suis desiderárant; non plus centum Romanorum sociorumque occisis.

VARRONIS COS. TEMERITAS.

Victoribus effusè sequentibus, metu insi[illegible] PAVLLVS Cos. cuius eo die erat imperium [illegible] ter obstitit; VARRONE indignante ac voc[illegible] *Emissum è manibus hostem: debellari, ni cessatum foret, potuisse.*

ANNIBAL, qui istâ suorum iacturâ, velut in[illegible] tam temeritatem ferocioris Consulis, & no[illegible] maximè militum, crederet; locum & tem[illegible] dijs aptum se habere ratus, nocte p[illegible] castris, nihil præter arma ferentes [illegible] tes, educit. Et postquam trans proximo[illegible] teis, lævâ quidem pedites instructos; [illegible] verò equites condidisset; & impedimenta [illegible] cornua in medium agmen traduxisset; castra [illegible] na omnis fortunæ, publicæ privatæque [illegible] quit. ut in ijs diripiendis imped[illegible] opprimeret.

Crebri relicti in castris ignes fidem fecerant [illegible] ipse longius spatium fugâ præriperet; f[illegible] stativorum castrorû teneret in [illegible]

Vbi illuxit, satis compertâ castrorum [illegible] solitudine, milites ad prætoria Coss[illegible] & conclamant; *Ad castra diripienda,* [illegible] *quendos, extemplo ducantur.*

Et Cos. alter, velut unus turbæ militari [illegible] LVS contrà, quum vix seditioni du[illegible] sustinere interim posset; pe[illegible] M. S[illegible] qu

... miserat, certa insidiarum indicia ... ad ... pretiosarum, & ob... argenti mentione accenso, ... atque adeo VARRONE ipso pro... obnuntiari Collegæ iussit; ... *adeixisse*. Ea res, re... ntiaque eius ... religionem, Consulis, licet fero... erunt.

... ipsi eo die magis distulisse, ... imminentem pestem Romanis ... Nam fortè ità evenit; ut quùm referri ... a iubenti Cos. milites non parerent; ... Ita ... rum servi, eo die ab Numidis ab ... erunt; & de luctu d Cos. denun... *omnem exercitum Annibalis trans proximos ... in insidijs*

... detecta nequidquam fraude in castra ... & inopia frumenti premeretur; ... de stipendio, de annona & fame, ... & non modo mercenarij, ... dux etiam de fuga subinde in Gal... equitatu, capellen... agitaret; move... in calidiora, atque ... maturiora ... loca. Simul ut, quò longiùs ab ... et, transfugia impeditiora levibus ... ent.

... nocte, ignibus similiter factis, ta... que paucis in speciem relictis; ut ... par ... metus contineret Romanos. Sed ... STATILIVM, omnibus ultrà castra, ... exploratis, quùm relatum esset; ... *hostium agmen*, tum postridie eius ... consilia agitari cœpta.

... que utriusque Cos. eadem esset, quæ ... fuisset sententia; cæterùm VARRONI ... PAVLI nemo, præter SERVILIVM, ... Consulem, adsentiretur; maioris par... ad nobilitandas quarto cladis Roma... Cannas, urguente fato profecti sunt.

PVGNA ET CLADES CANNENSIS.

... vicum (à Canusio III. pass. Mill. ... amnem, diffitum. ANNIBAL castra ... Vulturni venti. Cuius beneficio, ... pulvere campis torridis effuso, ho... turus esset.

... ut eodem ventum est; & in con... habuerunt; bina castra commu... fermè intervallo, sicut ante ad ... divisis copijs.

ANNIBAL spem nactus loci ad equestrem pugnã, quã parte virium invictus erat; acie directâ, pugnandi copiam Consulibus facit: & hostem Numidarum procursatione lacessit.

Dum altercationibus magis inter discordeis Cõsules, quam consilijs tempus teritur. Annibal ex acie, quam ad multum diei tenuerat instructam, cũ in castra cæteras reciperet copias; Numidas, ad invadendos ex minoribus castris Romanorum aquatores, trans flumen, immittit.

Hi vixdum in ripam egressi, quùm inconditam lixarum turbam solo pæne clamore fugassent in stationem quoque pro vallo locatam, atque ipsas prope Portas, evecti sunt.

Ea indignitas, & terror castris Romanis ab tumultuario auxilio iniectus, ad flumen transeundum, aciemque dirigendam, impulerat; nisi summa imperij eo die penes PAVLVM fuisset.

VARRO itaque postero die, cui forte eius diei imperium erat, nihil consulto collega, signum pugnæ (*sagulum coccineum*) proposuit; instructisque copijs flumen transivit, sequente PAVLO, quia licet consilium non probaret; non tamen adiuvare, aut errorem corrigere, pro re natâ, non posset.

Transgressi flumen, in dextro cornu, quod erat flumini propius, Romanos equites locant; deinde pedites. Lævum cornu extremi equites sociorum; intrà pedites, & ad medium iuncti legionibus Romanis iaculatores, tenuerunt. Ex cæteris leviorum armorum auxilijs, prima acies facta.

Consules cornua tenent; TERENTIVS quidem lævum; AEMILIVS verò dexterum. Cn. SERVILIO media acies tuenda data est.

ANNIBAL, luce primâ, Balearibus, levique aliâ armaturâ præmissâ, transgressus flumen, ut quosque traduxerat, ità in acie locabat. Gallos Hispanosque equites propè ripam, lævo in cornu, adversùs Romanum equitatum: Dextrum cornu Numidis equitibus datum: media acies peditibus firmata; ità ut Afrorum utraque cornua essent; interpouerentur his medij Galli atque Hispani.

Numerum omnium, qui tum in acie pro ANNIBALE steterunt, L. Millia fuisse memorant. XL. peditum, &X. equitum.

Duces cornibus præerant: Sinistro ASDRVBAL, dextro MAHARBAL. (Pol. Hanno) Mediam aciem ANNIBAL ipse, cum fratre MAGONE, tenuit.

Sol, seu de industria ità locatis, seu fortè ità stando, peropportunè utrique parti obliquus erat: Romanis in meridiem, Pœnis in Septemtrionem versis.

Ventus, quem Vulturnum incolæ regionis vocant, adversùm Romanos coortus, multo pulvere in ipsa ora volvendo, prospectum ademit.

538.		212.
A... I.		
...r. Fhep.		

... e fuslate, concursum ab auxilijs; & pu... us primum armis commissa. Deinde e... rum Hispanorumque lævum cornu, ... Romano confligit & præter eque... morem, in directum utrimque niten... tes, stantibus ac confertis, & postremò turbatis equis, vir virum amplexi equo detrahebant.

Sub equestris finem certaminis, quo pulsi Romani equites terga verterent; coorta est pedestris pugna. Hic Romani defuncti nequidquã prœlio uno, omissis

omissis Gallis Hispanisque, quorum terga ceciderant; etiam adversùs Afros integros pugnam inire funt coacti. Non tantum eò iniquam, quod ab tergo inclusi, adversus circumfusos, alasque circumdantes; sed etiam quòd fessi cum recentibus ac vegetis, pugnare cogerentur.

Iam & in sinistro Cornu Romano, ubi sociorum equites adversus Numidas steterant, segnius erat prœlium, à Punicâ cæptum fraude. Quingenti fermè Numidæ, occultos gladios sub lorieis, & parmas post terga habentes, specie transfugarum, ab suis adequitarant, & ex equis desilierant. Ijdemque parmis & iaculis ad hostium pedes proiectis, ex mediâ acie ad ultimos ducti, ibique ab tergo considere iussi.

Postquam omnium animos oculosque certamen occupásset; ijdem arreptis ex obvio scutis, aversam adorti Romanam aciem; tergaque ferientes, ac poplites cædentes, stragem ingentem dederunt: ac maiorem aliquantò pavorem ac tumultum fecérunt.

Quumque alibi terror ac fuga; alibi pertinax in malâ iam spe prœlium esset; ASDRVBAL, quâ parte præerat, subductos ex mediâ acie Numidas, ad persequendos passim fugienteis mittit: & Hispanos Gallosque pedites Afris, cæde magis quàm pugnâ fessis, succenturiat.

Parte alterâ pugnæ, PAVLLVS Cos. primùm eques, deinde pedes, ob vulnus ex fundâ; aliquot locis prœlium restituerat. Eiusq; exemplo alijs equitibus ad pedes descendentibus; & haud dubiâ iam hostium victoriâ, post aliquantum, ex desperatione, equitum Romm. circà se prœlium, pulsus; & in strage militum suorum mori atque exspirare obsirmatus, telis ab ignaro hoste obrutus est.

VII. Millia hominum in minora castra; X. in maiora; II. fermè in Vicum ipsum, Cannas, perfugérunt. Sed hi extemplò à Cartalone atque equitibus circumventi sunt.

Cos. alter, nulli fugientium insertus agmini, cum L. (al. CCC. al. LXX.) ferè equitibus, Venusiam profugit. XL. Millia (POLYB. LXXII.) pedit. bis Mille & septingenti equites, pari civium sociorumque numero, cæsi. In his, præter alterum Consulum, Quæstores duo: XXI. Tribuni Militum; Consulares quidam, (Servilius & Attilius) prætorijque, & Ædilitij: LXXX. Senatores; aut qui eos magistratus gessissent, undè in Senatum legi deberent; quùm suâ voluntate milites in legionibus facti fuissent.

Capta eo prœlio III. (al. IIX.) Mill. peditum: & equites CCC. dicuntur. (Flor. addit ANNIBALEM militibus edixisse; parcerent ferro.)

Bini autem in castris cum multitudo semiermis sine ducibus esset; nuntium, qui maioribus præerat, ad alteros mittunt. *Dum quies nocturna hosteis premeret, ut ad se transirent, uno agmine Canusium abituros.*

Eam sententiam alij totam aspernari: alijs animus ad transeundum deesse. Donec P. Sempronij Trib. mil. hortatu quidam ex ijs excitati, ad DC. cuneo facto, per medios hosteis, in maiora castra evasérunt; atque indè protinùs, alio magno agmine aucti, Canusium incolumes pervenêre.

ANNIBALI victori quum æt[illegible] larentur; suaderentque; [illegible] *quod reliquum esset, noc[illegible], insequenti[illegible] sumeret, & fessis daret milit[illegible]* MA[illegible] præfectus, Plut. BARCAS di[illegible] tris filius) minimè cessandum ra[illegible] *quinctum diem epulari* AN[illegible] *posse; si quemadmodum s[illegible]ret vincere,* [illegible]

Sed ille victoriâ frui, qu[illegible] ut[illegible] rem, & viam maiorem esse exi[illegible] eam statim vel ipse, vel milites fe[illegible] an[illegible] possent. *Mora eius diei satis creditur sal[illegible] atque imperio.*

Postero die, ubi primùm [illegible]uxit, [illegible]da accingunt. Quibus ad multum die[illegible] NIBAL ad castra [illegible]inora ducit: ubi ab [illegible] bore, vigilijs, vulneribusque etiam [illegible] ipsius spe deditio est facta. Pacti; *Ut arma* [illegible] *quos traderent: & pretio quod convenera[illegible] cum singulis abirent vestimentis.* [illegible] stes recepérunt: traditique in custodiam [illegible] sunt; sed seorsum cives, sociique.

Castra maiora, undè, quibus sat[illegible] vi[illegible] nimi fuit, ad IV. hominum Millia, & c[illegible] Canusium profugerant; ab saucijs tim[illegible] dem conditione, quâ altera, tradita host[illegible] ingens reperta est: & præter equos viro[illegible] quid argenti, quod plurimum in Phale[illegible] rum erat; omnis cætera præda a milite d[illegible]pt[illegible]

Tum sepeliendi caussâ conferri in unu[illegible] suorum iussit ANNIBAL. Ad IIX. Millia [illegible] tur. (Auctores sunt, Consulem quoque R[illegible] conquisitum, sepultumque ab eo fuisse.)

Eos, qui Canusium perfugerant, mu[illegible]er BVSA nomine, genere & divitijs clara, m[illegible] tantùm tectisque à Canusinis acceptos; [illegible] veste, viatico etiam iuvit.

PRIMVM IN P. SCIPIONE VIRTVTIS MILITARIS SPECIMEN

Ibi quùm Tribb. Milit. quattuor essent, [illegible] nium consensu ad P. CORNELIVM SCIPIONEM [illegible] modùm adolescentem; & ad App. CLAVDI[illegible] erum, summa imperij delata est.

Cumq; illis, inter paucos, de summa r[illegible] sultantibus nuntiatum esset; qual[illegible] de perat[illegible] ploratâque rep. nobileis Iuvenes quos[illegible] pe L. CÆCILIO METELLO, mare ac n[illegible] re; ut desertâ Italia, ad regum aliquem [illegible] Eoque tàm atroci, quàm novo malo, cæt[illegible] consternarentur; SCIPIO, iuvenis, f[illegible] iusee belli, pergit ire, pau[illegible]lequen[illegible]us tium Metelli. Ibique c[illegible]ncilio iu[illegible]enum [illegible] adlatum erat, inven[illegible], strictoque su[illegible] sultantium gladio, [illegible]

„*Ex mei animi sent[illegible] ut* [illegible] *seram; neque alium civem Romanum d*[illegible] *sciens fallo; tum me, Iupp.* [illegible] *Max* [illegible] *remq; meam pessimo l*[illegible] *as.* [illegible] *iures. postulo. cæteriq; qui ade*[illegible] *se hunc gladium strictum esse sciat.*

[illegible] ha[illegible]c us pav[illegible]di, quam si Anni[illegible] [illegible]cri erent, o[illegible] nes iurant [illegible]cuſi[illegible] [illegible] ſe [illegible] Annibalem, Scipioni [illegible]

[illegible]d x. Millia hominu[illegible]m cò con[illegible]duxerant.

[illegible] re, qu[illegible] hæc Canuſij agebantur, [illegible] C[illegible]ſ. a[illegible] I V. Mill. peditum equitum[illegible] [illegible] p[illegible]ſi fuga per ag[illegible]s fuerant, perven[illegible]re. Q[illegible] [illegible]mnes amicè & liberaliter Venuſini accepe[illegible]runt, & præt[illegible]r veſteis pecuniaſque, [illegible]m, quibus de[illegible]rat, d[illegible]derunt.

A[illegible] S[illegible] poſtquam incolumem eſſe Coſ. [illegible]ceperunt; nuntium extemplò mittunt, [illegible]um peditum equitumque copiæ eſſent: [illegible]nque ſimul. Utrum Venuſiam adduci ex[illegible], an manere iuberet Canuſij?

[illegible] ipſe Canuſium copias ſuas traduxit: ut iam [illegible]qua[illegible] [illegible] exercitus eſſet; & mœni[illegible] [illegible]tre, ſi non armis, ab hoſte viderentur de[illegible]ri.

[R]OMÆ TREPIDATIO.

R[illegible] quantum numquam ſalvâ urbe, ingens pa[illegible] tumultus. quò iam adlatum erat; *[illegible]n[illegible] oc[illegible]ſos, cum duobus exercitibus, Conſules: om[illegible]tas deletas: nec caſtra Romanis, nec ducem, nec [illegible] Totam propè Italiam Annibalis iam fa[illegible]*

[illegible] rerum publice privatimque tumultu, & Se[illegible] Curiam Hoſtiliam per prætores vocato, [illegible]um non ſatis expedire poſſent; cenſuit [illegible] MAXIMVS: *Equites expeditos, Appiâ & Latinâ [illegible]m[illegible]endos, qui de fortunâ Conſulum exercituumq[illegible] [illegible] exploren & referant.*

[illegible] auctoritate, in tantâ magiſtratuum infre[illegible]qu[illegible], trepidationem omnem & tumultum in urbe tol[illegible] [illegible]uſtodes Portis adponendos, nec quemquam ex [illegible]ds ſinendum.

[illegible] à foro per magiſtratus turbâ, Pa[illegible]tr[illegible] ſi ad ſed[illegible] [illegible]os tumult[illegible]s diſceſſi[illegible]ent; tum [illegible]teræ a TEREN[illegible]IO Coſ. adlatæ ſun[illegible]; *L.* A[illegible] C[illegible]ſ. *exercitumq; cæſum. Canuſijq; ſe eſſe, [illegible] an[illegible] cladis velut ex naufra[illegible]io colligere. [illegible] ſed incompoſitorum, [illegible]ſſe.*

[illegible] A[illegible] nunc ad Cannas ſedere in captivorum [illegible] victoriam, nec victoris animo, nec [illegible]more, metientem.

[illegible]atæ quoque per domos clades vulgatæ [illegible]que totam urbem opplevit luctus, ut [illegible]arium Cereris intermiſſum ſit. Et [illegible]ra d[illegible]ſererentur; luctus, Senatûs-conſulto [illegible]bus finiri iuſſus. (Vide Valer. Max. lib. I. [illegible])

[illegible], cum ſedato urbis tumultu, revocati [illegible] Patr[illegible]s eſſent; aliæ i[illegible] pet ex Siciliâ lit[illegible]æ ſunt abs T. OTACILIO proprætore; *[illegible] Punicâ vaſtari. Aliam claſſem ad [illegible]tare inſtructam, ut ubi ſe verſam ad [illegible]um oram Pœni ſenſi[illegible]ent, Lilybæum [illegible]manamq; circa provinciam, adgrediantur.* [illegible]uſe ſe.

[illegible]C[illegible]ſ. [illegible]nc lectis, placuit: M. [illegible]VM MARCELLVM, qui claſſi ad Oſtiam ſtanti præerat, Canuſium ad exercitum mitti. Scribique Conſuli, ut cum prætori exercitum tra[illegible]et, pri[illegible]mo quoque tempore, quod c[illegible]modo [illegible] ri poſſet, Romam veniret.

Quum prodigijs etiam ſuper tantas clades terre[illegible]rentur, & Veſtalium ſtupris ſuppl[illegible]ij [illegible] placuiſ, Deos, humanis etiam inter cæ[illegible]a hoſtiis, Gallis & Gallæ, Græci & Græcæ, placari idque ex libro[illegible]rum Sibyllinorum inſpectione: & ità in Gallos, qui acciverant: & in Græciæ magnæ incolas, qui ad[illegible]miſerant Annibalem.

MARC[illegible]LVS ab Oſtiâ Mille & quingentos milites, quos in claſſem ſcriptos habebat, Romam, ut urbi præſidio eſſent, mittit. Ipſe legione cl[illegible]ſ, ea [illegible] ter[illegible]tia erat) cum Tribuno militum, è Theano Sidici[illegible]no præmiſsâ, & cl[illegible]ſſe P. FVRIO collegæ traditâ; paucis pòſt diebus Canuſium contendit.

Dictator ex auctoritate Pat[illegible] [illegible] M. IVNI[illegible]S, Pera; & T. SEMPRON[illegible]s Magiſter equitum, delec[illegible]ctu edicto, Iuniores ab annis X V I I. & qu[illegible]ſdam prætextatos ſcribunt. Ex quibus I V. legiones, & Mille equites effecti.

Item ad ſocios Latinumque nomen, pro m[illegible]bus ex formula accipiendis, mittunt. arma, tela, aliaque parari iubent: & vetera hoſtium ſp[illegible]lia templis por[illegible]ticibuſque detrahunt. Et præ inopiâ liber[illegible]rum ca[illegible]pitum, I I X Mill. iuvenum validorum, ex ſervitijs emta, publicè armavêrût. (Hi VOLONES dicti, quod velle ſe militare, rogati, reſpondiſſent.) Et cum pretio minore redimendi, apud ANNIBALEM, ca[illegible]ptivos copia fieret; hic miles magis placuit; ratis, *Nullum in milite crimen eſſe capitalius, ignaviâ & [illegible] deſertione.*

Annibal quùm captivis productis, ſegregatiſque ſocijs, ſicut anteà ad Trebiam & Thraſymenum, hos benignè compellatos ſine pretio dimiſiſſet; Romanos quoque vocat[illegible]s, qui[illegible] [illegible]umqu[illegible] m aliàs, ſuos man ſermone adloquutus e[illegible]: *Se de dignitate atq; imperio cum Romanis certare*: itaque redimendi ſui captivis copiam facere. Pretium fo[illegible]e in capita, equiti quingenos quadrigatos nummos, trecenos ped[illegible]ti, ſervo centum.

LEGATI EX CAPTIVIS ROMAM MISSI.

Placuit ſuffragio eorum decem deligi, qui Romam ad ſenatum irent. Nec pignus aliud fidei, quàm ut iurarent ſe redituros, acceptum. Miſſus cum his CARTHALO, nobilis Carthaginienſis: qui, ſi fortè ad pacé inclinarent animi, conditiones ferret.

Vbi eos Romam venire nuntiatum eſt; CARTHA[illegible]LONI obviam miſſus lictor, qui Dictatoris verbis nuntiaret; ut antè noctem excederet finibus Romanis. Legatis captivorum vix ab Dictat[illegible]re Senatus datus eſt.

Pro ijs redimendis dixit M. IVNIVS, legatorum princeps. Contrà T. MANLIVS T[illegible]RQVATVS, priſcæ ſeveritatis homo: *Indignos eſſe qui redimantur,* pertendit. *quòd in tentorijs latentes lucem ſimul atque hoſtem exſpectare maluiſſent; quùm ſilentio noctis,* duce & hortatore P. SEMPRONIO, erum[illegible]pendi

 pendi

pendi occasio fuisset Et quùm orto sole hostis ad vallum accessisset; antè secundam horam, nullam certaminis fortunam experti, *arma ac seipsos tradiderint.*

Quæ posteaquam Manlius dixit, (quamquam Patrum quoque plerosque captivi cognatione attingerent, & magno cum eiulatu eorumdem parentes Curiæ vestibulum obsiderent, præter exemplum civitatis, minimè in captivos voluntarios iam inde antiquitùs indulgentis; pecuniæ quoque summa homines movit. quia nec ærarium exhaurire, magnâ iam summâ erogata, in servos ad militiam emendos armandosque; nec Annibalem, maximè huiusce rei, ut fama erat, egentem, locupletari volebant.

DEFECTIO SOCIORVM.

Quantò autem hæc Cannensis clades maior superioribus cladibus fuerit vel ea res indicio est; quòd qui sociorum ad eam diem firmi steterant; tu labare cæperint, & de imperio desperare.

Defecere autem ad Pœnos hi populi; Atellani, Calatini, Hirpini, Appulorum pars. [illegible] Argyripani Samnites: &, præter Petelinos, Brutij omnes; & Lucani.

Deinde Surrentini, & Græcorum omnis fermè ora: Tarentini, Metapontini, Crotonienses Locrique & Cisalpini omnes Galli.

Neque tamen hæ clades, defectionesque populorum movérunt, ut pacis umquam mentio apud Romanos fieret. Immò eo tempore tàm magno animo civitas fuit, ut Consuli Varroni, ex tantâ clade, cuius ipse præcisè magna caussa fuisset; redeunti, & obviàm itum frequenter ab omnibus ordinibus sit: & gratiæ actæ, quod de rep. non desperâsset. Cui, si Carthaginiensium ductor fuisset, nihil recusandum supplicij foret. Ei in Piceno quattuor annos continuatum imperium: & cæteris Tribunis militum, honor servatus.

COMPSA ANNIBALI TRADITA, &c.

Moverat iam ex Apuliâ in Samnium Annibal, accitus in Hirpinos à Statio Compsano. ab eoque, sine certamine, adversarijs tantùm ex urbe egressis, urbs Compsa tradita, præsidiumque acceptum est.

Ibidem prædâ omni & impedimentis relictis, ANNIBAL exercitum cum MAGONE partitus; illum quidem regionis eius urbeis, aut deficienteis ab Romanis in fidem accipere; aut detrectanteis cogere ad d[illegible]nem iubet.

NEAPOLIS TENTATA.

Ipse per agrum Campanum, mare inferum petit, oppugnaturus Neapolim, ut urbem maritimam haberet. V[illegible] quum turma equitum in Numidas prædatores erupisset; à cedentibus consultò tracta in insidias & circumventa, maiorem cladem ac e[illegible] pulset, ni [illegible]nare propinquum, & scaphæ in littore repertæ, periti nandi d[illegible] urbe oppugnanda Pœnum a[illegible] mœnia, haud quaqua[illegible] p[illegible]

CAPVANORVM LVX[illegible]

PERFIDIA.

Indè Capuam flectit iter longa [illegible] indulgentia fortunæ luxuriantem [illegible] luxuriam civitas; tum verò obsequi[illegible] P[illegible] licentia plebis, qu[illegible] P[illegible] LIVIVS obnoxium sibi f[illegible] libidini, nec sumtibus n[illegible] du[illegible] esset.

Ad contemtum legum, ma[illegible] que; accessit tum post Cannen[illegible] sem cl[illegible] ius aliqua erat verecundi[illegible] Romanu[illegible] perium spernerent. I[illegible] erat in [illegible] extemplò efficerent; quod connub[illegible] multas familias claras ac po[illegible] R[illegible] rat. Quodque cum mil[illegible] manos maximum vinculum erant [illegible] nobilissimus quisque Campanorum, [illegible] cularum urbium delecti ab Romanis, [illegible] rum parentes cognatique ægrè pe[illegible] gati ad Cos. Romanum, (V[illegible]RONE[illegible] Venusiæ desidentem, mitterentur

Cumque legati; *Ægrè ferre Sen. Popu[illegible] num, adversi quidquam evenisse R[illegible]mani* [illegible] pollicerenturque omnia, quæ ad bel[illegible] Et Consul n[illegible] coràm ijs detegeret c[illegible] ptam, ac nudaret: & se cum paucis se[illegible] bonis quidem socijs miserabilem; superbi[illegible] que infidelibus, uti erant Campani, vi[illegible] nendum ostentaret. *Pulcrum sci[illegible] et* [illegible] *prolapsum continenti clade Romani imperij statu*[illegible] *fide suisq. viribus retinerent, aut re[illegible]perar*[illegible]

Triginta pedit. Millia, & IV. equitum. ex [illegible] *conscripta: pecunia præterea, frumentiq.* [illegible] *ipsos esse. Si parem itaq. fortunæ suæ fidem* [illegible] *nec Annibalem vicisse, nec Romanos* [illegible]

Hac oratione Cos. dimissis, redeunt [illegible] mum legatis, unus ex ijs VIBIVS VIRIV[illegible] *venisse*, ait, *quo Campani non agrum solum* [illegible] *quondam per iniuriam ademtum, recuperare,* [illegible] *rio etiam Italiæ potiri possint.*

Fedus enim cum Annibale, quibus velint l[illegible] *Ruros. neq. controversiam fore; quin ipse con*[illegible] *victor in Africam hinc decedat, exercitum*[illegible] *Italiæ imperium Campanis relinquatur.*

Hæc Virio loquenti adsensi omnes & [illegible] tiant legationem, uti deletum omni[illegible]us [illegible] nomen Romanum.

Extemplò plebes ad defe[illegible]ion[illegible]m & [illegible] pars Senatus, spectare: Et licet res [illegible]n[illegible] ritatibus, per paucos dies iusset [illegible] vicit sententia pluriu[illegible] *ut ij[illegible]em* [illegible] *Romanum iterant*, ad ANNIBA[illegible] *rentur.*

Quò prius quàm iretur, certi[illegible] consiliu esset; ut quidam tradi[illegible] Campanis n[illegible] un[illegible] *panus fieret.* [illegible]rem Romanam à [illegible]

• S[illegible]

... a, summoveri à Curia iussi ... t, qui ex urbe educeret eos; ... extra fines Romanos iuberet. ... impar vetustæ Latinorum ... erat.

CAPVANI CVM ANNIBALE PACISCVNTVR.

... Annibalem profecti, pacem cum eo ... onibus fecerunt. ... *imperator* ... *magistratusve Pœnorum, ius* ... *em Campanum haberet.* ... *Campanus invitus militaret; munusve* ... *leges* ... *magistratus Campanis essent.* ... *ex Romanis captivos Pœnus daret Campa*... *electissimi. cum quibus equitum Campano*... in Sicilia sub Romanis militarent aut ... acere t) *permutatio fieret.*

... pactis, alia insuper quàm quæ pacta e... Campani, ediderunt Nam præfectos ... Romanos alios, partim militiæ ... aliquo occup atos; partim privatis negotijs ... plebs repente omnes comprehensos, ... sua causa, balneis includi iussit. u... æstu anima interclusâ, fœdum in ... nt.

... castris modico cum præsidio in ur... que lustrando magnam diei partem

... IA MAGII CAMPANI CONSTANTIA.

... frequentes studio visendi tot iam vi... rum Imperatorem, sibique federatũ,con... DECIMVS MAGIVS, vir egregius, qui & ... ac defectioni, & civium in Romanos ... quà pote restiterat: atque adeò ut in... præsidio, si quod receptum esset, ... vetustissimis consanguineisque socijs restì... suadere ausus erat; neque evocatus à Pœ... ra ire voluit; neque in urbem venienti ... ssus est.

... VVIVS CALAVIVS ANNI- BALIS HOSPES.

... s CALAVIVS, Punicæ factionis Princeps, ... ANNIBAL diversabatur; filium PACV... mo Deciumanæ factionis defen... BAL ... placarat, à cœna, ad quam unà ... ocatus erat, exsurgentem, & sanguine ... Romanum ... vel inter men... molientem, vix enixis preci... compescuit, & ut gladium datâ fi... rvicit.

... AL MAGI ... Decium dedi sibi postulá-rat; uti Punicæ amicitiæ, federisque secum fa-cti, exsortem.

Comprehensus ille, & coràm magistratu caus-sam dicere iussus, cum manente ferocia animi, ne-garet, *lege federis id cogi posse*; tum iniectæ catenæ, ducique ante lict. rem in castra iussus.

Extemploque impositus in navim, & Carthagi-nem missus; ne motus aliquis Capuæ ex indignitate rei oriretur. Navem Cyrenas detulit tempestas,quæ tum in ditione regum erant.

Ibi quùm Magius ad statuam Ptolemæi regis confugisset; deportatus à custodibus Alexandriam ad regem; dum eum docuisset, contrà ius fœderis vinctum se ab Annibale esse; vinculis liberatur. per-missumque ut rediret, seu Romam, seu Capuam mallet. Ille in regno eius vivere maluit, quem vindi-cem atque auctorem habuerat libertatis.

ORACVLVM DELPHIS ADLATVM.

Dum hæc geruntur, Q. FABIVS Pictor legatus, à Delphis Romam redijt; responsumque ex scripto recitavit, græco carmine, ut videtur, conscriptum; & ex eo interpretatum.

In eo Divi erant, *quibus,quóque modo supplicaretur*. Ea ut primo quoque tempore eum curà fierent, Se-natus decrevit.

Legatus coronam lauream, quâ coronatus & o-raculum adierat, & rem divinam fecerat, navemq; adscenderat; Romæ in arâ Apollinis deposuit.

POENORVM EX VICTORIA GAVDIVM.

Nuntius intereà victoriæ ad Cannas, Carthagi-nem venerat. MAGO namque ab ANNIBALE fratre præmissus, cum ei Senatus datus esset, res in Italiâ à fratre gestas exposuit. Pro quibus tot tantisque victorijs petere; *Ut factum Dijs immortalibus agatur & habeatur.*

Ad fidem deinde tàm lætarum rerum, effundi in vestibulo curiæ iussit annulos aureos: quorum acer-vus dimidium, super t... is modios, expleverit. (PLIN. lib. 33. cap 50. Trimodia annulorum.) fama propior vero, haud plus fuisse modio. *Nemi-nem nisi equitem, atque eorum ipsorum priores, id gere-re insigne. Quo propius spes belli perficiendi sit; eò magis omni ope iuvandum Annibalem.* Et victoris etiam co-pijs parte aliquâ minutis, *supplementum,cum pecuniâ & frumento, mittendum esse*, tàm bene-meritis de no-mine Punico militibus.

Post aliquantam HIMIL... NIS, factionis Barchi-næ viri, cum HANNONE adversario, qui ea quæ Mago vehementius exaggerare visus erat, gravi o-ratione elevabat; & ea, quæ ille postularat, nec vi-ctoribus; nedum falsâ atque inani victoriâ frustran-tibus, mittenda esse censebat; disceptationem, in-genti consensu fit S. C. *Ut ANNIBALI XL. Numi-darum Millia in supplementum mitterentur, & XL. ele-phanti, multaq, argenti talenta.*

Dictator Carthaginiensium cum MA... NE in Hispaniam præmissus, ad conducenda xx. pedit. & iv. equitum Millia. qui... exer... itu, qui in Italia, quique in Hispaniâ erant, supplerentur.

Cæterû

Cæterùm hæc, ut in secundis rebus, segniter ab ijs otioséque gesta sunt. Romanos, præter insitam animis industriam, fortuna etiam præsens cunctari prohibebat.

Dictator M. IVNIVS, præter II. urbanas legiones, quæ à Consulibus conscriptæ fuerant; & servorum delectum; cohorteisque, ex agro Piceno & Gallico collectas; ad ultimum propè desperatæ reip. auxilium, reos & vinctos, qui ex ipsis apud se milites fierent, noxâ pecuniáque exsolvit. Et VI. eius generis hominum Millia Gallicis spolijs, quæ triumpho C. Flaminij olim translata erant, armavit. Itaque cum XXV. armatorum Millib. ab urbe profectus est.

NOLA AB ANNIBALE TENTATA.

ANNIBAL, Capuâ receptâ, quum iterùm Neapolitanorum animos partim spe, partim metu, nequidquam tentâsset; in agrum Nolanum exercitum traduxit, ibi paria tentaturus.

Prætorem MARCELLVM CLAVDIVM, qui Canusij cum exercitu erat, (plebe, quæ rerum novarum avida, & tota Annibalis esset, & novi fœderis conditiones exspectaret; delusâ) Senatus & primores Nolani, ad se acciverant. Sub cuius adventum Pœnus agro Nolano excessit: & ad mare proximè Neapolim descendit. Et quum eam quoque urbem à præfecto Romano teneri accepit; (M. IVNIVS SYLLANVS erat, ab ipsis Neapolitanis accitus) neutróbi admissus, Nuceriam petit.

NVCERIA DEDITA ET DIREPTA.

Eam fidam licet, Principibus cum plebe nequidquam ad deditionem solicitatis, fame tandem cepit: & ut dedititij inermes cum singulis abirent vestimentis, ex pacto, permisit. Ijs, qui remansissent, ac militare secum vellent, præmia quidem atque honores proposuit; sed ea spes neminem tenuit.

Dilapsi omnes, per Campaniæ urbeis, maximè Nolam Neapolimque. Cum fermè XXX. Senatores, ac fortè primus quisque Capuam petissent; exclusi, Cumas se contulerunt.

Nuceriæ præda militi data est; urbs direpta atque incensa.

Nolam Marcellus non sui magis fiduciâ præsidij, quam voluntate Principum habebat. Plebes timebatur, & antè omneis L. BANTIVS, iuvenis acer, & in socijs nobilis eques. quem feminecem ad Cannas, curatumque, cum donis, ANNIBAL domum remiserat: & ob eius gratiam meriti, rem Nolanam in ius ditionemque Pœni dare voluerat.

Hunc prætor Rom. donis & promissis ità sibi conciliavit, ut nemo indè sociorum rem Rom. fortius aut fideliùs iuverit.

PVGNA AD NOLAM.

Quumque Annibal, qui Nolam rursùs à Nuceriâ castra moverat, ad portas esset; plebsque Nolana de integro ad defectionem spectaret; & nuntius colloquia inter plebem Pœnosque fierent; MARCELLVS Nolanis muros portasque adire ... portas, ... hostem ver... ... fortunam pugnæ caper...

ANNIBAL, qui sub signis, ... cerat, ad multum eius diei in acie ... nec exercitum Rom. portâ ... quemquam in muris esse ... esse colloquia; partem militum ... iussos properè omnem adparatum, ... urbis, in primam aciem adferre.

Quod dum fit, & in sua ... prima signa discurrit, succedi qu... patefactâ repentè portâ me... Marce... nere, clamoremque tolli; ac pe... inde equites, quam maximo ... stent erumpere iubet.

Satis illi terroris tumultûsque in aciem ... intulerant; quùm duabus circa portis, L... novis militibus, levique armatura, a... quitatu, in cornua hostium erupere.

Addidêre clamorem, & frequentiæ ma... cionem, lixæ calonesque, & alia turba ... pedimentorum adposita.

Bis Mille, & Trecenti hostium cæsi ... Romani non plus uno amisisse. Ingens ... gesta. *Non vinci enim ab Annibale, vincere ... cilius fuit, quam postea vincere.*

ANNIBAL spe potiunda Nolæ ademtâ, ... certas recessisset; MARCELLVS, quæsti... dis civibus habitâ, supra LXX. ... tionis, securi percussit; bonaque ... blica esse. Et summâ rerum Senatui ... ditâ, cum exercitu omni suprà Su... positis consedit.

ACERRA DESERTA, INCE...

Acerrani, licet initiò obstinati, ut circ... mœnia sua vidêrunt; desperata urbis ... noctis dilapsi, in urbeis Campaniæ, quæ ... mutârant, perfugêrunt. Annibal Acerris ... atque incensis, exercitum ad Casilinum du...

CASILINVM ACRITER PRO... PVGNATVM.

Id opidum eo tempore Quingenti ... nus Prænestini, cum paucis Romanis, L... nominis, habebant. Illi serius post dele... profecti; & nuntio adversæ ad Cannas ... itinere, Casilinum retrò aversi; postq... lem Capuæ acceptum pro certò habu... ctis nocte opidanis, & Campanis, q... mutuas insidias metuebant; partem ur... Vulturnum est, occupavere. Idque ... silini habebant Romani.

Accesserat & Perusina ... LX. eodem nuntio, quo Prænestini ... dies Casilinum compulsi. Et ... tàm exigua mœnia, & flumine ... tuendum erat. Penuria frumenti, ... videretur hominum, efficiebat.

Primùm Gætuli ab Annibale ...

præsi... ad Portas sibi aperiendas verbis benigne ... ; secus ... are, fiquâ parte urbem invadere ... : dum claustra effringere parant, repulsi sunt.

Deinde MAHARBAL maiore cum robore virorum, nec ipse eruptionem cohortium sustinuit.

Postremò neque ipse Annibal, multa molitus, & castra ante ipsa mœnia opponens, fortiter resistentibus ... ; socijs, & palàm & clàm captis hostiû obviam euntibus; quidquam profecit. Donec eum pudor ab incepto revocavit: & modico præsidio communitis castris imposito, ne omissa res videretur, in hiberna Capuam concessit. Ibi partem maiorem hiemis exercitum in tectis habuit.

Et quos nulla mali ... itinerum, laborum & præliorum) ... vicerat vis, perdidêre nimia bona; & Campanarum deliciarum voluptates *immodicæ, corpora ... animi q. paullatim enervatus.*

Cæterum nitescente iam hieme, & ducto ex hibernis milite, Casilinum redit: ubi ob continuatam ... nem, oppidani præsidiumq; ad ultimum inopiæ erant adducti.

MARCELLVS, qui ferre auxilium obsessis cupiebat, ... ulturnus inflatus aquis; & preces Nolanorum atque Acerranorum, metu Campanæ viciniæ, tenebant.

TIT. SEMPRONIVS, qui castris Romanis, Dictatore absente; & auspiciorum repetendorum caussâ, Romam profecto, præerat; licet tristia patientiæ ... exempla nûtiarentur; cum neque pugnam ... Dictatoris conserere auderet; neque frumenti ... portandi spes esset; dolia farre ex agris undique convecto complevit, quæ secundo amni Casilinum deferrentur. Donec ANNIBAL, doli certior, ... intentiore custodia cavendum curavit, ne quid ... ret Vulturno ad urbem missum.

Deinde nuces fusæ, in amnem, eôdem delatæ & ... exceptæ.

... mò ad id ventum inopiæ est; ut lora, de... cutis pelles, ubi fervidâ mollissent aquâ, mandere conarentur. Nec muribus, aliove animali abstinerent. & omne herbarum radicumque genus a... genbus infimi muri eruerent. Et quum ob... ... eni, quidquid herbidi terreni propè murû erat, raporum semen iniecêrunt.

CASILINI DEDITIO GLORIOSA.

Adeò ut Annibal longiorem ad Casilinum sessionem ... vertus, qui nullam anteà pactionem auri... ... erat, tum demum agi secum passus sit de redemptione liberorum capitum.

Et quidem septunces auri (63. coronati) in singulos pretium convenit. fideque acceptâ sese tradidêrunt. Et donec aurum omne persolutum est, in vinculis habiti. tum remissi Cumas cum fide.

Prænestini, uti diximus, maxima pars fuêre. Ex ... ngenti ... septuaginta, qui in præsidio fuêrût; minus dimidium ferrum famesque absumsit. Cæteri incolumes Præneste cum prætore suo MANITIO (... antea fuerat) redierunt. Prætori statua in foro urbis posita: & militibus Prænestinis Senatus Rom. duplex stipendium, & quinquennem militiæ vacationem decrevit. Civitate eum donarentur ob virtutem, non mutaverunt.

Perusinorum casûs obscurior fama est; nec ipsorum monimento ullo, nec decreto Romanorum illustratus.

Casilinum oppidum redditum est Campanis; firmatumque DCC. militum, de exercitu Annibalis, præsidio.

PETELLINORVM FIDES ET CONSTANTIA.

Eodem tempore Petellinos, qui uni ex Bruttijs in amicitiâ Romanâ manserant; non Carthaginienses modò, regionis potentes; sed Bruttij quoque cæteri, ob separata ab se consilia, oppugnabant.

Quumque missis Romam ad præsidium petendum legatis, nec precibus, nec lacrymis, impetrarent; sed fide ad ultimum expletâ, consulere sibimetipsi, pro præsenti fortunâ, iussi essent; post aliquantam trepidationem, convectis omnibus ex agris, urbem ac muros firmare decrevêrunt.

Par ferè responsum datum proprætoribus Siciliæ & Sardiniæ, OCTACILIO, & CORNELIO MAMMVLÆ: Non esse unde stipendium frumentumve mitteresur: *Ipsi sibi exercitibusq; consulerent.*

OCTACILIVS, ab HIERONE quantum argenti opus fuit: & VI. mensium frumentum accepit. CORNELIO in Sardiniâ civitates sociæ benignè contulêrunt.

Et Romæ quoque propter penuriam argenti, Triumviri mensarij facti sunt. Et tres Pontifices, totidem alijs, qui pugnâ Cannensi ceciderant, suffecti.

DICTATOR NOVO DELECTV SENATVM EXPLET.

Et quûm ad explendam Curiæ solitudinem, M. FABIVS BVTEO, per C. TERENTIVM Conf. ex S. C. sine Magistro equitum Dictator in VI. mensis dictus esset; ipse rebus tàm novis modum imposuit: & recitato vetere Senatu, indè primum in demortuorum locum legit, qui post L. AEMILIVM & C. FLAMINIVM censores (quinquennio ferè antè) curulem Magistratum cepissent; & necdum in Senatum lecti essent; ut quisque eorum primus creatus erat.

Tum legit, qui Ædiles, Tribuni, Prætores Quæstorésve fuerant. tum ex ijs, qui spolia ex Româ hoste fixa domi haberent, aut civicam coronam accepissent. Ita CLXXVII. cum ingenti approbatione omnium, in Senatum lectis, extemplò se magistratu abdicavit: summo cum honore & frequenti omnium adplausu, quæ ceu vana ille fugerat, domum deductus.

Consul nocte insequenti ad exercitum redijt. Eoque absente, ex decreto Senatûs, Dictator IVNIVS cum Magistro equitum, T. SEMPRONIO; & prætore M. MARCELLO (qui relictis legatis in exercitu, omnes mòx advenêrunt) accitu, comitia edixit; quibus L. POSTHVMIVS III. (absens ille tum

tum Galliam provinciam obtineb t & T. SEMPRONIVS GRACCHVS (qui tum Magister equitum è castris adcurrerat) Coss. crearentur. Dictator cõfestim Theanum in hiberna ad exercitum rediit.

Et Sempronius Cos. iam designatus, Romæ relictus, de exercitibus comparandis Patres consulebat; quùm nova clades nuntiatur. L. POSTHVMIVM Cos. designatum ad Litanam, Galliæ Togatæ Silvam, cum exercitu deletum.

CLADES A GALLIS AD SILVAM LITANAM.

Ille suprà binas Rom. legiones, tantùm sociorum ab supero mari conscripserat, ut XXV. armatorum Millia in agros hostium induceret.

Galli eius, quàm dixi silvæ oras ità circumsederant; ut simulatque Romani saltum intrá ent, arborum incisarum impulsu & lapsu, arma, viros & equos, ancipiti strage obruerint; & cæteros inopinato malo trepidos interfecerint. Caput consulis præcisum, & auro cælatum, Templo apud ipsos sanctissimo illatum est, & sacro vasi destinatum.

A Gallis nihilo minus tàm dira ausis, in Pœnos, belli auctores, pro tempore, conversa est ultio. *Cætera ijs victis, in Deorum ac pop. Romani potestate fore.*

Exercitus Dictatoris, Consuli decretus. Qui ex Cannensi strage fugissent, & commilitones in pugnâ deseruissent; in Siciliam eos traduci, atque ibi militare, donec in Italiâ bellum esset, placuit. Eodemque reijci, ex Dictatoris legionibus, minimi quemque roboris aut pretij.

BELLVM IN HISPANIA.

Dum hæc in Italia geruntur, adparanturque; nihilo segniùs in Hispania bellum erat; sed ad eam diem magis prosperum Romanis. Fratres SCIPIONES inter se partiti copias; ut Cn. terrâ; Pub. Mari navibusque, rem gererent.

ASDRVBAL neutri parti virium satis fidens, procul. & locis tutis se tenebat. Eique diu obtestanti, IV. Mill. pedit. & D. equites in supplementum ex Africâ missi. Et dum classem instaurare molitur; in præfectos navium, qui transfugerant; & motu in Carpesiorum gente facto, urbeis aliquot ad defectionem adegerant; & Afenam in cæteris, vi ceperant; arma ab Rom. avertere est coactus.

Quibus tandem domitis, subinde ab Carthagine adlatum est, ut ipse primo quoque tempore in Italiam exercitum duceret. Quæ vulgata res per Hispaniam, omnium fermè animos ad Rom. convertit.

Carthaginienses, quibus Italiæ cura prior potiorque erat, HIMILCONEM tantùm cum exercitu iusto, & auctâ classe, ad retinendam terrâ marique, ac tuendam Hispaniam, miserunt.

ASDRVBAL priusquàm castra ex Hispania moveret; pecunias populis omnibus suæ ditionis impe-rat [illegible] ue rapti [illegible] ad Ib[illegible]

Ea u[illegible] ad Rom[illegible] po[illegible] lata, a[illegible] &is copijs ire obviàm c[illegible] tis at[illegible] ne obsi[illegible] nè ASDRVBAL dux, atque Hispaniensis [illegible] Annibal in Italia iungantur.

Quumque illi, ut hostem ab itinere [illegible] morentur, urbem Iberam; & ASDRVBAL [illegible] pro ope socijs ferenda, aliam urbem, nuper [illegible] Roman. ded[illegible] tam, oppugnare. par[illegible] ni, o[illegible] dem utrimque obsidione castra castr[illegible] Et post aliquot velitationes, uno eodemq[illegible] lut ex c[illegible] mp[illegible] sito, si[illegible] pu[illegible] pos[illegible]itum; atque omnibus copijs in [illegible] sum est.

Romani, quibus reditus in patriam, & I[illegible] lus, eo pugnæ discrimine verteretur, obstinat[illegible] animis, vincere, aut mori.

Hispani. quorum in alterâ acie maxima pars [illegible] ci in Hispania, quàm victores in Italiam trah[illegible] lebant.

Primo igitur concursu, & vix pilis conie[illegible] tulit pedem media acies, Hispanis maxime [illegible] & inferentibus sese magno impetu Romani [illegible] vertit. Qui[illegible] us pulsis, & totâ in medium [illegible] Romm. acie; cornua hinc Pœnorum, ind[illegible] A[illegible] rum, post acre prœlium, dimota, & profliga[illegible] Magna vis hominum ibi occisa.

Mauri Numidæque equites, [illegible] mediâ aciem videre; effusâ fugâ nuda[illegible] phantis quoque præ se actis, exte[illegible] rant.

Et ASDRVBAL usque ad ultimum e[illegible] moratus, è mediâ cæde cum paucis effug[illegible] Romani cepere, atque indè diripuère.

Ea pugna, si qua dubia in Hispania cra[illegible] nis adiunxit. & Roma, nõ tàm victori[illegible] q[illegible] hibito Asdrubalis in Italiam transitu, lætaba[illegible]

PETELLIA EXPVGNA[TA]

Intereà Petellia in Bruttijs, aliquot post[illegible] bus, quàm cœpta oppugnari erat; ab Im[illegible] Annibalis præfecto, expugnata. Multorumq[illegible] guine ac vulneribus ea Pœnis victoria stetit. N[illegible] la magis vis obsessos, quàm extrema fa[illegible] gnavit: ut vires ad standum in mur[illegible] que arma civibus deessent. Pœnus inde a[illegible] sentiam copias traducit. quam minus per[illegible] ter defensam, intrà paucos dies in deditio[illegible] cepit.

CROTON DEDITVR.

Crotonem Græcam urbem, circumse[illegible] lentam olim armis virisque: tum varijs ad[illegible] bus adflictam, ut vix omnis ætatis XX [illegible] vium superessent. Eâ itaque d[illegible] facilè potiti sunt.

Arx tantum retent[illegible]: in quam, & [illegible] multum captæ Vrbis, è mediâ cæde [illegible] fugere.

Locri quoque multitudine à Prin[illegible] ditâ, ad Bruttios Pœnosque paullo [illegible] cunt.

... & in sid... erga Ro... ad ult... imum manic...

SICILIA FLVCTVAT.

... quoque cad... animorum inclinatio ... & ne ... HIERONIS ... ta ... Nam que GELON ... maximus ... simul ... ul post ... à Romana societate, ad Pœnos ... Movisset que in Siciliâ res, ut patrem ... ascione ad pergeret; nisi mors adeo op... armantem cum mul... tudinem, sociosque ... oc... asset.

MARITIMÆ PHILIPPI MOLITIONES.

PHILIPPVS autem Macedo, dum in hibernis ... ut supra diximus, opus sibi navium adparatu ... tam ad pugnam n... valem, impare ... quip... nis, mari, esse sciebat ... quàm ad ... iter transmittendas; c. lembos fabrica... rat. & incunte æstate, factoque per Euri... Maleam itinere, ad loca, Cephall... & ... proxima, cum classe venerat: & cast... m ... sita, Romanæ classis metu, vallo ac sos... a ... munierat.

... circa Lilybæum versari ab ... lo... ; cæptum iter prosequens, cursum ... am dirigit. Ibi vano & ... panico terrore percul... ... ctis anchoris, ... re ... iter ... verterc ... t.

D... AS namque quum a ... le ... m a PHILIPPO ... stru; eamque in se, ... victum, pa... rari arbitraretur, auxilium a ... implor... rat. & Romani x. nave s ... è Lilybetana ... fle subm... f... praetervectæ, & ... nat... latoribus conspectæ; regem ab incepto absterruerunt.

Quod ... in præsens contemn... ; & navibus ijs potiri, & per ... portunum ad res Illyricas ... habere potuisset, Romanis non una clade ad... ctis.

PRVSIAS GALLOS EXTERMINAT.

Sub idem tempus PRVSIAS rem memoratu dignam gessit. Quùm namque Galli, quos ex ... patex ATTALVS adversus ACHÆVM in Asiam arcessierat, a rege digressi, universas Hellesp... civi... es cup... de crudeliter que depopular... & Ilienium quoque urbem obsidione ... ; ab Alexandrinis, TH... ISTE, quodam ad IV. hominum millia, duce; ex omni Tr... ade eiecti sun...

Et PRVSIAS adversus eosdem, qui A... A... bydenis intercepta denuò in vicinos omneis insultabant; cum copijs profectus, uno mox prælio profligavit: uxoresque eorum cum filijs impuberibus, sine discrimine interfecit.

... Ma... 211.

... III. anno Punici belli, Idib. Mart. ... Col. II. magistratum inijt, solus. ... comitij... Consuli rogando, in L. POSTHVMII ... ed ... ctis, creatus erat ingenti ... M. CLAVDIVS MARCELLVS, qui ... magistratum occiperet.

... Cos. SEMPRONIO, ad permutandos ex... Campaniam, fremente plebe, proficisci ... fuerat.

... iam ineunte quùm tonuisset; vocati Au... creatum videri pronuntiavérunt. vulgo... ita famâ ferebant: *Quod tum primùm duo ... Consules facti essent; id Deis cordi non esse.* At... lo... um MARCELLI, ubi is se magistratu ... sufsectus est FABIVS MAX. tertium ... xercitus inter se diviserunt. & FABIO ... cui M. IVNIVS Dictator præfuerat, ob... ... NTO, Volonum quod fuerat, & so... ... M. VALER... o Præt. legiones, quæ ex ... ent, decretæ. M. autem CLAVDIVS ... ad eum exercitum, cui supra Suessulam ... us. Prætores in Siciliam ac ... profecti.

SARDINIA AD POENOS DEFICIT.

... Carthaginem (unde MAGO, frater ANNIBALIS. XII. pedit. M. & MD. equit. XX. elephantos, & mille argenti talenta in Italiam transmissurus erat cum præsidio LX. navium longarum,) nuntius adfertur, in Hispaniâ rem malè gestam: omneisque ... ius provinciæ popu... os ad Romanos defecisse.

Simul & Sardiniæ recipiendæ repentina ijs spes adfulsit. missâ clam per principes eius Insulæ, auctore primario HARSI... RA ad Pœnos legatione: *Sibi imperij Romani pertæsis nihil deesse aliud, quam auctorem. ad quem desciscant.*

Mittitur itaque cum classe suâ & copijs in Hispaniam MAGO. Et in Sardiniam ASDRVBAL, cognomento Calvus dux delectus: eique tantum ferè copiarum, quantum MAGONI decretum.

FABII COS. INDVSTRIA.

FABIVS Cos. ad bellum profectus, edixit; ut frumenta omnes ex agris, ante Kal. Iunias, in urbeis munitas convehérent: secus eorum, ceu perduellium se agrum populaturum, villas incensurum, servos sub hastâ venditurum.

Nec Prætoribus quidem urbanis vacationem à belli administratione dedit. Ex quibus M. VALERIVM LÆVINVM in Apu... ... exe... tum à TERENTIO ac ... ipiendum. qu... que ... Sicilia legio-

liâ legiones venissent,is potissimum uti, ad regionis eius præsidium, Terentianum ve o militem illuc mitti, cum aliquo legatorum.

Eidem VALERIO XXV. naves datæ. quibus oram maritimam, Brundisium inter ac Tarentum, tutari posset.

Par navium numerus Q. FVLVIO FLACCO, urb. Præt. decretus, ad suburbana littora tutanda.

C. TERENTIO Proconſ. negotium datum, ut in Piceno agro conquisitionem militum haberet, locisque ijs præsidio esset. Et T. OTACILIVS CRASSVS in Siciliam cum imperio, qui classi præesset, missus.

LEGATIO PHILIPPI AD ANNIBALEM.

In hanc dimicationem duorum potentissimorum toto orbe populorum, omnes reges gentesque animos intenderant. Inter quos PHILIPPVS, eò magis, quòd Macedonia propior Italiæ, ac mari tantùm Ionio discreta esset; cum fortunâ in Pœnos inclinabat. Mittit itaque ad ANNIBALEM legatos, qui evitatis Brundisij Tarentique portubus, ad Laciniæ Iunonis Templum in terram egressi; & inde per Apuliam, petentes Capuam, media in præsidia Rom. illati: & ad M. VALERIVM LÆVINVM, qui circa Nuceriam (al. Luceriam) castra babebat, deducti sunt.

Ibi intrepidè XENOPHANES, legationis princeps, à PHILIPPO rege se missum adfirmat. ad amicitiam societatemque cum pop. Rom. iungendam, mandata eâ de re habere ad Coss. ac Senatum populumque Romanum.

VALERIVS inter defectiones veterum sociorum, novâ tam clari regis societate lętus admodùm, hostem pro hospite comiter accipit, & fidos itinerum duces attribuit.

Legati Macedones, per præsidia Romanorum in Campaniam; inde quà proximum fuit, in castra ANNIBALIS pervenêrunt: fedusque cum eo atque amicitiam iunxêre, his legibus: *„ Vt PHILIPPVS rex quam maximâ classe (CC. fortè navium) in Italiam traijceret; vastaret maritimam oram; bellum pro parte suâ terrâ mariq. gereret.*

Vbi debellatum esset; Italia omnis, cum ipsâ urbe Româ, prædaq. omni Carthaginiensium atque ANNIBALIS esset.

Perdomitâ verò Italiâ, in Græciam simul navigarent; bellumq. cum quibus regibus placêret, gererent. Quæ civitates continentis, quæ Insulæ ad Macedoniam vergunt, ea PHILIPPI regniq. eius essent.

Remissi vicissim cum Macedonibus, ad regis ipsius firmandam fidem, à Pœnis legati, GISGO, BOSTAR, & MAGO; eòdem, ad Iunonis Laciniæ Templum, ubi navis occulta in statione erat, perveniunt.

Inde provecti quùm altum tenerent, & conspecti à classe R[illegible] essent, atque ad naveus persequendam retrahendamque Q. FVLVIVS FLACCVS Corcyræos misisset; regij primò fugere conati; deinde, ubi celeritate victi cessêrunt, ad præfectum classis adducti sunt.

Ex litteris ab ANNIBALE ad PHILIPPVM deprehensis, compertum. quid consilij ambo caperent. Captivi comitesque eorum Romam ad Senatum; aut ad Coss. ubicumque essent [illegible] VALERIO ANTIATI [illegible] cura & n[illegible] sunt.

In Sardiniam, quùm ad [illegible] ac de[illegible] ctare CORNEL. MAMMVLA rettulerat [illegible] Q. [illegible] TIT, qui ei successerat, periculosum morbum [illegible] sus est, iussu FLVVII FLACCI, cum v[illegible] & co. equitibus T. MANLIVS TORQVATVS qui [illegible] sulatu priore Sardos subegerat.

Et sub idem fere tempus, classis [illegible] sulam, duce ASDRVBALE Calvo, Ca[illegible] fœdâ tempestate ad Baleareis Insulas [illegible] naves quassatæ reficiuntur; rei ge[illegible] iecit.

CVMANI TENTANTVR, EORVMQVE DOLVS.

Quùmque in Italia, post Cannensem pu[illegible] fractis alterius partis viribus; alterius P[illegible] litis luxuriâ animis, segnius bellum esset, Ca[illegible] pse adorti sunt, rem Cumanam suæ ditionis [illegible] re; partim apertè eos ad defectionem [illegible] partim tectiore publici conventûs dolo.

Invitant illi Cumanum Senatum, ad statu[illegible] m sacrificium, ubi in commune consultar[illegible] pro ijsdem uterque populus socios hos[illegible] rei.

Cumani, quamquam suspecta fraus era[illegible] abnuêre; ita tegi fallax consilium po[illegible] & [illegible] SEMPRONIO Cos. qui circa Liternum [illegible] rat; nuntiandum curant, quid Campa[illegible] Triduum post eum diem festum esse [illegible] natu castra etiam & exercitum Cam[illegible] turum.

Consul, iussis Cumanis omnia, ex ag[illegible] convehere, & intra muros manere; C[illegible] castra, unde Hamæ III. passibus millibus ab[illegible]

Iam Campani eò frequentes ex c[illegible] venerant: Nec procul inde MARIVS A[illegible] Medi stuticus, qui summus magi[illegible] panis) cum XIV. militum millibus habe[illegible] sacrificio, & instruendę fraudi inte[illegible] nendis castris aut ope[illegible] militari.

Triduum ad Ham[illegible] sacrificatum. & no[illegible] erat sacrum, ita ut ante mediam noctem c[illegible]

Huic GRACCHVS insidiand[illegible] tempo[illegible] stodibus ad portas positis, ne qui enunt[illegible] sextâ ad decimam diei horam, coactis mili[illegible] pora cibo somnoque curare & primis tenebr[illegible] gnum convenire; Vigiliâ fermè primâ, t[illegible] gna; silentique profectus agmine, cum [illegible] mediâ nocte pervenisset; castra Campana [illegible] vigilio neglecta, simul omnibus por[illegible] somno stratos; alios perpetrato sacro in[illegible] eunteis, obtruncat. Cæsa eo tumultu [illegible] cum ipso duce ALFIO: capta signa [illegible] GRACCHVS minus c[illegible] militum in[illegible] stium potitus, Cumas se properè recepu[illegible] BALE metuens, qui supra Capuam ad T[illegible] habebat.

Et certè is ratus Romanos in præd[illegible] huc occupatos inventurum, citato a[illegible] mas pervênit. Vbi vacua ab ho[illegible] quidquam, præter recentis cædis vest[illegible] a, & pa[illegible]

passim ... orum corpora, invenit; & retrò in castra sua se recepit.

CVMÆ OPPVGNATÆ ET DEFENSÆ.

Inde fatigatus Campanorum precibus, sequenti die cum omni adparatu oppugnandę urbis, Cumas redit; & agro populato mille passus ab urbe castra locat. GRACCHVS magis verecundiâ deferendi socios, quàm satis fidens exercitui, ibi subsistit.

FABIVS interim, alter Cos. qui ad Cales castra habebat; neque Vulturnum trajicere ausus erat ex... tum: primò auspicijs Romæ repetendis, deinde prodigiis expiandis, occupabatur.

Et iam ANNIBAL operibus Cumas oppugnabat: neque segnius Cos. Romanus omni missilium genere urbem mœniaque tuebatur.

Utcunque inter operum incendia, trepida armatorum Pœnorum multitudo de turri, quam proximam muro adnoverant, sese præcipitâsset; eruptione ex oppido simul duabus portis factâ, stationes hostium fudit fugavitque in castra. Ad M. CD. Carthaginiensium cæsi; capti pauciores, & ex-improviso oppressi. ANNIBAL postquam acie, urbem inter & castra, instructâ, hostem ad iustum prœlium frustra lacessîsset; infecta re in castra ad Tifata reversus est.

RES IN LVCANIS PROSPERÆ.

Iisdem diebus & in Lucanis ad Grumentum, T. SEMPRONIVS LONGVS cum HANNONE Pœno prospere pugnans, suprà II. hominum mill. occidit, vix CCLXXX. militibus amissis. signa militaria ad XLI. cepit.

Pœnus finibus Lucanis pulsus, retrò in Bruttios se recepit. Tria ex Hirpinis opida, quæ defecerant, per M. VALERIVM Prætorem recepta: defectionis auctores securi percussi; & supra mille captivorum sub hastâ venierunt.

LEGATI MACEDONIS ROMÆ SISTVNTVR.

Interea naves V. quæ Macedonum atque Pœnorum legatos captos Romam portabât, à Supero mari ad Inferum circumvectę, & Cumas adpulsæ sunt; & captivi cum litteris ad Cos. GRACCHVM deducti. Qui ille omnia consignata ad Senatum itinere terrestri misit; & navibus devehi legatos iussit.

Cum eodem ferè die litteræ legatique Romam venissent; & percunctatione factâ, dicta cum scriptis congruerent; extemplò agitatum est, quemadmodum ultrò inferendo bellum, averterent ab Italiâ Macedonem. Captivis in vincula conditis, eorumque comitibus sub hastâ venditis; Decretum, ut M. VALERIVS LÆVINVS Tarentum ad classem, quæ L. navium erat futura, profectus, non modò Italiæ oram tueretur; sed primo quoque tempore in Macedoniam transmitteret; daretque operam, ut PHILIPPVM in regno contineret.

NOVA PHILIPPI AD ANNIBALEM LEGATIO.

PHILIPPVS ubi cognovit legatos suos cum litteris captos; & ignarus esset, quæ cum ANNIBALE legatis sui convenissent, quæve legati eius ad se adlaturi fuissent, legationem aliam cum eisdem mandatis mittit. cuius principes HERACLITVS Scotinus, CRITON Berrhæus, & SOSITHEVS Magnes, prosperè tulérunt ac rettulérunt mandata. Sed prius se æstas circumegit, quam movere ac moliri rex quidquam posset.

Et iam circa Capuam, FABIO, post expiata tandem prodigia, Vulturnum transgresso, ambo Coss. rem gerebant, & aliquot, quę ad Pœnos defecerant, opida, & in ijs ANNIBALIS præsidia, vi ceperunt.

Quumque Nolæ, sicuti priore anno, Senatus Romanorum, plebes, ANNIBALIS esset; & occulta de cæde principum, & urbis proditione, consilia inirentur; ne ijs incepta procederent, exercitu, Capuam inter, castraque ANNIBALIS, quæ in Tifatis erant, transducto; FABIVS super Vesuvium in castris Claudianis consedit; atque MARCELLVM Proconsulem, cum ijs, quas habebat, copijs, Nolam in præsidium misit.

BELLVM IN SARDINIA CVM HARSICORA.

T. verò MANLIVS, Proprætor, in Sardiniam ut venit, navibus longis ad Caraleis subductis; navalibusque socijs, ut terrâ rem gereret, armatis; exercitúque a Prætore (Q. MVCIO) accepto, qui iam XXII. pedit. millia & MCC. equites conficeret; profectus in agrum hostium, haud procul ab HARSICORÆ castris castra posuit. HARSICORA verò tum fortè ad Pellitos Sardos profecto, ut armata inde Iuventute copias augeret; filius eius, nomine HIOSTVS, castris præfectus, adolescentiâ ferox, prœlio temerè inito fusus fugatusque. Ad XXX. Sardorum mill. eo prœlio cæsa: mille circiter & trecenti vivi capti.

Alius exercitus, primò per agros silvasque fugâ palatus: dein, quò ducem fugisse fama erat, ad urbem, nomine Cornum, eius regionis caput confugit.

Debellatumque eo prœlio in Sardiniâ esset; ni classis Punica, cum duce ASDRVBALE, è Balearibus, in tempore ad spem rebellandi advenisset. MANLIO itaque ad famam classis Caraleis se recipiente; HARSICORA Pœno se coniunxit.

ASDRVBAL copijs in terram expositis, & classe Carthaginem remissâ, ad sociorum pop. Roman. agrum populandum profectus; Caraleis erat perventurus, ni MANLIVS obvio exercitu ab effusâ eum populatione continuisset: & post levia certamina in aciem descendisset.

Hic signis collatis, iustoque prœlio per quattuor horas pugnatum. pugnam diu ancipitem, Sardis facilè vinci adsuetis, Pœni fecére. donec & ipsi terga darent; & circumducto cornu, quo Sardi pulsi fuerant, à Romanis includerentur.

Cædes inde magis quàm pugna fuit. XII. hostium mill. cæsa. Sardorum simul Pœnorumque

III. circiter mill. & DCCC. capti, & XXVII. militaria signa. Victoriam memorabilem fecére, ASDRVBAL imperator, HANNO belli concitator, MAGO propinquâ cognatione ANNIBALI iunctus, in manus victoris delapsi.

Ex Sardis, HIOSTVS Hatficoræ F. in acie cecidit. Pater, auditâ filij nece, mortem sibi ipse consciuit.

Cornus, eadem, quæ antè, fugæ receptaculum, intra paucos dies à MANLIO recepta. Aliæ deinde civitates, obsidibus datis, sese certatim dedidérunt, stipendio aut frumento imperato multatæ.

MANLIVS navibus longis è Caralitano portu deductis; impositisque, quem secum advexerat, milite, Romam navigat. & stipendium Quæstoribus; frumentum Ædilibus; captivos FVLVIO Pictori tradidit.

Per idem tempus OCTACILIVS Præt. L. navium classe ab Lilybęo in Africam transvectus, agrumque Carthaginiensem depopulatus, quùm Sardiniam inde peteret; classi Punicæ Africam repetenti occurrit. & certamine in alto commisso, VII. inde naves cum socijs navalibus cepit. cæteras metus, haud secus quàm tem pestas, passim disiecit.

Tum & BOMILCAR cum militibus ad supplementum Carthagine missis, XL; elephantis, & commeatu, ad Locros accessit; inde ad HANNONEM in Bruttios profectus. APPIO CLAVDIO frustrà multa conante, & Locrorum portis excluso.

NOLAM ITERVM TENTAT ANNIBAL.

MARCELLVS ab Nolâ, quam præsidio obtinebat, crebrò in agrum Hirpinum, & Samnites Caudinos excurrens, adeò omnia ferro atque igni vastavit; ut antiquarum cladium memoriam Samnio renovaret: & ipsi legatos ad ANNIBALEM expostulatum mitterent. Quorum querelis instigatus ille, modico in Trifatis præsidio relicto, profectus, cum cætero exercitu Nolam ire pergit.

Eodem HANNO ex Bruttijs, cum recenti supplemento, atque elephantis venit.

MARCELLVS, qui inter prædandum eátenus nihil aut fortunæ, aut hosti temerè commisisset: ubi hostem adventare sensit, copias intra mœnia tenuit: & per muros inambulare Senatores Nolanos iussit; omniaque circa explorare, quæ apud hosteis fierent.

ANNIBAL, primarijs aliquot è civitate frustrà ad colloquium de societate, urbeque, desertis aut proditis Romanis, dedendâ, per HANNONEM evocatis, & compellatis, ubi spem Nolæ per proditionem recipiendæ ablatam vidit; opidum coronâ circumdedit, ut simul ab omni parte mœnia adgrederetur.

Quem ut successisse muris MARCELLVS vidit; instructâ intra portam acie, cum magno tumultu erupit. Ubi atrocem pugnam effusus ingentibus procellis imber diremit, nemine ex Romanis desiderato.

Triduo pòst, quùm ANNIBAL partem copiarum prædatum in agrum Nolanum misisset, Marcellus extemplò in aciem copias eduxit: neque Annibal detrectavit: In campo itaque urbi proximo concurrérunt. & Nolani aciem Romanam auxerant; sed eos Marcellus in subsidijs stare, & pugnâ abstinere iussit, nisi ab se signum accepissent.

Prœlium erat anceps. summâ vi & duces adhortabantur, & milites pugnabant. Tandem pulsi omni parte Pœni terga vertunt, & in castra compelluntur. Quæ oppugnare cupienteis milites, MARCELLVS magno cum gaudio, & plebis, antè in Pœnos inclinationis, gratulatione, Nolam reducit. Hostium plus mille eo die cæsi: capti MDC. & signa militaria XIX. Ex elephantis IV. in acie occisi, II. capti. Romanorum minùs mille interfecti. (Plut. Marcello. & vet. lib. Hostium plùs vel cæsi eo die, vel vivi capti, V. millia.)

Posterum diem, inducijs datis, sepeliendo utrimque in acie cęsos consumsérunt. Spolia hostium Marcellus, Vulcano votum, cremavit.

Tertio pòst die (vel ob iram credo aliquam, vel ob spem liberationis militiæ) MCCLXXII. equites, mistì Numidæ, Hispanique, ad Marcellum transfugérunt. quorum forti fidelique operâ eo in bello usi sæpe Romani: & ipsi, in suâ utrique patriâ, post bellum, agro lato, virtutis caussa, donati.

DVORVM EQVITVM AD CAPVAM DVELLVM.

Q. FABIVS, castris propiùs Capuam motis agrum Campanum late depopulatus est. & coacti Campani egredi portis, & castra ante urbem in aperto communire: quod equitatu pollerent, equestribus prœlijs hostem lacessebant. ibi singulare & prædarum ex provocatione, inspectante utrimque exercitu, certamen duorum equitum, IVBELLII TAVREÆ Campani, & CLAVDII ASELLII Romani, sed incruentum. non tamen sine Romanæ virtutis & constantiæ gloriâ.

Quieta inde stativa fuére, ac reiiò etiam C[illegible] castra movit, ut sementem Campani facerent. nec antè agrum eorum violavit, quàm iam altæ in segetibus herbæ pabulum præbere poterant. Id convehi curavit in Claudiana castra super Suessulam, ibique hiberna ędificavit.

SVBSIDIA IN HISPANIAM SCIPIONIBVS SVBMISSA, ET MEMORABILIS VICTORIA.

Quùm verò ex Hispaniâ fratres SCIPIONES, & res à se gestas, & stipendij frumentique & aliarum rerum pænuriam, litteris ad Senatum significássent: FVLVIVS Prætor, publicas necessitates populo indicavit: exhortatusque est, qui redemturis auxissent patrimonia, ut reip. ex quâ crevissent, ad tempus commodarent: conducerentque, ex lege, præbenda, quæ ad exercitum Hispaniensem opus essent. ut cum pecunia in ærario esset, ipsis primis solveretur.

Quùm autem hi commeatus, per redemtores & publicanos Romæ coemti, in Hispaniam venérunt: Illiturgi opidum ab Asdrubale, & Magone Hamilcaris, & Asdrubale Gisgonis, FF. ob defectionem ad Rom. oppugnabatur.

Inter

Inter hæc terna hostium castra, SCIPIONES frumentum, cuius inopia erat, non sine certamine & strage obsistentium, in urbem invexerunt: & confirmatis oppidanis, sine mora, ad castra maxima, quibus ASDRVBAL præerat, educunt.

Eodem duo alteri Pœnorum duces, cum suis excitibus, concurrerunt: & factâ è castris eruptione, pugnam conseruerunt. LX. hostium mill. eo die in pugnâ fuerunt; XVI. circiter Romanorum. Tamē adeò haud dubia victoria fuit, ut pluresi. quàm ipsi essent, Romani hostium occiderint. ceperunt amplius III. hominum mill. paullo-minus mille equorum. LIX. militaria signa. elephantis V. in pugna occisis; ternisque castris eo die potiti. Pœni autem deinde gro supplendis ex provinciâ ipsâ, & belli avidâ, & Iuventutis abundante, copijs, ad Indibili, alterum oppidum oppugnandum exercitus suos traduxerant. Signis ibi iterum collatis, eâdem fortunâ utriusque partis pugnatum. Supra XIII. hostium mill. cæsa; atque III. capta, cum signis XLII. & IX. elephantis. Tum verò omnes propè Hispaniæ populi ad Romanos defecerunt.

MAGNÆ GRÆCIÆ VRBES TENTANTVR.

HANNO verò in Italiâ, ubi ex Campaniâ in Bruttios rediit, adiutoribus & ducibus Bruttijs, Græcas urbes tentavit; quæ eò faciliùs in societate manebant Romanâ, quòd Bruttios, quos oderant & metuebant, iam factionis Punicæ factos esse cernerent.

Locri, metu victi, ob suos, dum palantur, urbe interclusos, AMILCAREM Pœnosque eâ conditione, ut fœdus æquis legibus fieret, in urbem acceperunt: L. ATILIO, præfecto præsidij, quique cum eo milites Romani erant, clam in portum deductis, atque impositis in naveis, ut tutò Rhegium deveherentur.

Pœnis præceptum, si quo casu in freto æstûs morari, aut deferre naveis in terram possent; postquam alias à Messanâ traijcienteis freto Rhegium naveis conspexerunt, quibus milites Romani à CLAVDIO Prætore mittebantur, ad obtinendam præsidio urbem; extemplò inde abscesserunt.

INTESTINA IN VRBIBVS DISSCIDIA.

Vnus velut morbus invaserat omneis Italiæ civitates, ut plebes ab optimatibus dissentirent: Senatus, Romanis faveret; plebs, ad Pœnos rē traheret.

Sic quùm Bruttij à plebe accith & accepti urbem Crotonem cepissent; optimates arcem tenebant, præparato iam antè ad talem casum perfugio: & à Bruttijs, cum plebe suâ, circumsedebantur.

Et HANNONE Crotoniatas illos ad deditionem certis conditionibus compellere conato, ut coloniam Bruttiorum eò deduci, & urbem vastam ac desertam bellis, frequentari paterentur; morituros se adfirmabant citiùs, quàm immisti Bruttijs in alienos ritus, mores legesque, ac mox linguam etiam verterentur.

Locrenses brevi pòst legati, cum permissu HANNONIS arcem intrassent, persuaserunt; ut traduci se Locros paterentur, nec ultima experiri velint. quod ut ubi liceret, iam ab ANNIBALE impetrarant. Ita Crotone excessum est: deductique Crotoniatæ ad mare, navibus conscensis, Locros omnis multitudo abierunt.

In Apuliâ, Luceriæ SEMPRONIVS Cos. ANNIBAL haud procul Arpis, hibernabant. Inter eos levia ex occasione, & huius aut illius partis opportunitate, prœlia subinde conferebantur.

HIERONIS MORS; SICILIA TVRBAT.

In Siciliâ verò, Romanis omnia mutaverat mors HIERONIS, regnumque ad HIERONYMVM, nepotem eius, translatum; puerum (XV. fermè annor.) vix dum libertatem, nedum dominationem modicè laturum.

Ipse HIERON ultimâ senectâ voluisse dicitur liberas Syracusas relinquere, ne sub dominatu puerili, per ludibrium, bonis artibus partum, firmatumque interiret regnum.

Sed huic consilio eius summâ ope obstitére filiæ; nomen regium penes puerum futurum ratæ; regimen rerum omnium penes se, virosque suos, ANDRONODORVM (cui DAMARATA enupserat) & ZOILVM. Nam ij tutoribus primi relinquebantur.

Tutores itaque, numero XV. puero pater reliquit; eosque moriens precatus est: Vt *fidem erga pop. Rom. L. annos ab se cultam*, (Ipse anno tertio IX. priùs belli Punici, M. VALERIO MAXIMO, M. OCTACILIO CRASSO Coss. in societatem venerat Romanam, iam quadragenarius. à quo anno, ad hunc, numerantur XLIX.) *inviolatam servarent*. iuvenemque suis potissimum vestigijs insistere vellent; disciplinæque, in quâ edoctus esset. Post hæc mandata, quùm exspirasset; tutores testamentum proferunt, & funere regio perfunguntur.

HIERONYMI REGIS INSANVS LVXVS ET FASTVS.

ANDRONODORVS, qui iuvenem iam tum esse HIERONYMVM, & regni potentem dictitabat, deponendo tutelam, quæ ipsi cum pluribus communis erat, in se unum totius aulæ imperium, cæterorumque vireis convertit.

Et HIERONYMVS, cui, licet moderato, haud facilis apud Syracusanos favor fuisset, succedendi, tanta caritate HIERONIS; velut vitijs suis desiderabilem efficere vellet Avum, (qui nec vestis habitu, nec ullo alio insigni, à cæteris umquam civibus differre visus esset) purpurâ ac diademate, satellitibus armatis, & alborum equorum quadrigis, more DIONYSII tyranni, regem agere & ostentare cœpit.

Huc accedebant mores, tam superbo adparatui & habitui convenientes; fastidia, contumeliæ, libidines novæ, & crudelitas. ut quidam ex tutoribus, aut morte voluntariâ, aut fugâ, prævertērent metum suppliciorum.

Ex tribus autem, quibus solis aditus in aulam familiarior erat, ANDRONODORVS & ZOILVS, generi HIERONIS, ad Carthaginienses; THRASO, ad Romanam societatem, tendebant; & certamine ac studijs interdum in se animum adolescentis convertebant.

Quùm verò non pauci in Tyrannum coniurassent; ex ijs unus THEODORVS comprehensus, traditusque ANDRONODORO torquendus, conscios celabat. sed tandem intolerandis cruciatibus laceratus, ac malis victum se simulans; avertit ab conscijs, in insontes, sed pessimos quosque tyrannidis ministros, indicium: THRASONEM esse auctorem consilij mentitus.

Ab latere inde eos nominat Tyranni, quorum capita vilissima fingenti inter dolores occurrerant. Ii omnes extemplò ad supplicium traditi.

THRASONE itaque è medio sublato, quod unum vinculum cum Romanis societatis erat; res haud dubiè ad defectionem spectabat. Legatique ad ANNIBALEM missi: ac remissi ab eodem nobiles adolescentuli, HIPPOCRATES & EPICYDES, nati Carthagine sed oriundi ab Syracusis, exsule, avo: qui iunctâ iam societate apud tyrannum, non illubente ANNIBALE, manserunt.

AP. CLAVDIVS Siciliæ Prætor legatos vicissim ad HIERONYMVM, renovandæ, quæ cum Avo eius fuisset, societatis, misit. Sed illi per ludibrium, & non sine cladium, quas Romani à Pœnis acceperant, exprobratione, auditi ac reiecti.

Et mox HIERONYMVS, missis Carthaginem legatis, pacto convenit. „ *Vt cum Romanos Siciliâ expulissent, (id brevi fore, si naveis atque exercitum mitterent) Himera amnis, qui ferme insulam dividit, finis regni Syracusani, ac Punici imperij esset.*

Verùm ille aliam deinde legationem misit: quùm adsentatores eum non HIERONIS tantùm, sed PYRRHI etiam regis, materni avi, meminisse iussissent.

Æquum itaque se censere: *Vt Sicilia sibi omnis cedatur; & Italiæ imperium proprium Carthaginiensi populo quæratur.*

Eam animi levitatem ac iactationem, in iuvene furioso, & ad exitium præcipiti, Pœni neque mirabantur, neque arguebant: dummodò averterent eum ab Romanis.

Iamque ille in Romanos expeditionē parabat; & præmissis HIPPOCRATE atque EPICYDA, cum binis armatorum millibus, ad tentandas urbeis, quæ præsidijs tenebantur Romanis; ipse in Leontinos, cum cætero omni exercitu, (erant autem ad XV. peditum equitumque M.) profectus est.

Ibi à coniuratis, qui tum omnes fortè militabant, fraude INDIGEMINIS, unius ex corporis regij custodibus, in angustijs plateæ cuiusdam, confossus est.

Satellitibus, ut iacentem vidêre regem, dilapsis; Interfectores, pars in forum, ad multitudinem lætam libertate; pars Syracusas pergunt; ad præoccupanda ANDRONODORI, aliorumque regiorum con[...]a.

ROMANI OBVIAM EVNT CÆPTIS, &c.

Incerto hoc rerum statu, AP. CLAVDIVS bellum oriens ex propinquo cùm cerneret, & Senatum de conciliatione hostium certiorem fecisset; adversus Syracusana consilia, provinciam regnique fineis, omnia convertit præsidia.

Q. FABIVS IV. ET M. MARCELLVS III. COSS. CREATI.

Exitu eius anni, Q. FABIVS, ex auctoritate Senatûs, Puteolos, captum per bella frequentari emporium, communijt, præsidiumque imposuit. Inde Romam comitiorum caussâ veniens, die comitiali, comitia edixit: atque ex itinere, præter urbem, in campum descendit.

Quùm eo die sors prærogativę ante iuniores exisset, eaque T. OTACILIVM, & M. ÆMYLIVM REGILLVM Coss. diceret; intercessit FABIVS & potiores pro tempore Coss. creandos censuit.

Prærogativâ Iuniorum in suffragium revocata, cùm T. OTACILIVS ferociter eum continuare consulatum velle vociferaretur, atque obstreperet, lictores ad eum accedere Consul iussit, & ad[...], cum securibus (quod extra urbem licebat) fasceis sibi præferri, quibus in eum animadvertere posset.

Interim prærogativa suffragium init, in eaque Consules ipse præsens Q FABIVS MAXIMVS IV. & M. MARCELLVS III. licet absens, ad exercitum esset; creati. eosdemque Consules, cæteræ [...], sine variatione ullâ, dixêrunt.

Et Prætor unus refectus Q. FVLVIVS FLAC[...]. novi alij creati, T. OTACILIVS CRASSVS, [...] Q FABIVS Consulis F. P. CORNELIVS LENTVLVS.

Comitijs Prætorum perfectis, S. C. factum est, ut Q. FVLVIO extra ordinem urbana provincia esset: isque potissimùm, Consulibus ad bellum profectis, urbi præesset.

MAGNVS TERRA MARIQVE BELLI ADPARATVS.

3740. 9. Ann. Mag. 8. Pt. Phil.		210.

V° secundi belli Punici anno, Consules, quos dixi, magistratum ineuntes, plus solito converterant in se civitatis animos. multis enim annis tale Consulum par non fuerat.

Decretum præterea eodem die, ut Consules sortirentur. uter Censoribus creandis comitia haberet, priusquam ad exercitum proficiscerentur. Prorogatum deinde imperium omnibus, qui ad ex[...] erant.

Duodeviginti legionibus bellum geri [...] ex ijs binas Coss. sibi sumere. totidem G[...] Siciliam ac Sardiniam obtineri: duabus Q. FA[...] Prætorem Apuliæ; & totidem Volonu[...]. T. [...]CHVM circa Luceriam præesse. Singulas C. [...]

T. to Proconsule ad Picenum; & M. VALERIO ad classem, circa Brundisium; & duas urbi præsidium, relinqui.

Qui numerus legionum ut expleretur; vt. novas legiones Coss. scribere iussit. & classem parare; ut cum eis navibus, quæ pro Calabriæ littoribus in statione erant, ex.longarum navium classis esset.

T. OTACILIUS cum classe in Siciliam proficisci iussus, nautas, quorum tunc penuria, ex edicto, & pro ratâ censûs portione, armatos instructosque ab dominis, cum xxx. dierum coctis cibariis, accepit; & naveis sociis navalibus, privatâ civium impensâ completas, conscendere iussit.

Campani tanto adparatu conterriti, ANNIBALEM orant, ut propiùs Capuam exercitum admoveret. Is, ne prævenirent Romani, profectus Arpis, ad Tifata, in veteribus castris super Capuam consedit. Inde Numidis Hispanisque ad præsidium simul castrorum, simul Capuæ, relictis. cum cætero exercitu ad lacum Averni, per sacrificij speciem; re ipsâ, ut Puteolos, & ibidem præsidiarios tentaret, descendit.

ANNIBAL A TARENTINIS CLAM INVITATUR.

Ad ANNIBALEM, quùm ad lacum Averni, esset, quinque iuvenes nobiles, olim capti & comiter ab eo dimissi, ab Tarento venêrunt; qui in potestate Iuniorum, plebem; in manu plebis, rem Tarentinam esse; & Punicam societatem expeti nunciarent.

Hos domum ad cœpta maturanda Pœnus redire iubet; urbis potiundæ cupidus; & maritimæ, & sibi, sociisque Macedonibus, opidò opportunæ.

ANNIBAL PUTEOLOS, ET NEAPOLIM TENTAT.

Sacro inde perpetrato, ad quod venerat; & dum ibi moratur, agro Campano ad Miseni promontorium pervastato, Puteolos repentè agmen convertit ad opprimendum præsidium Romanum. Locus non munimento modò, sed naturâ tutus; & sex hominum millia inerant. Ibi triduùm moratus Pœnus, & frustrà tentato undique præsidio; ad populandum agrum Neapolitanum magis irâ, quàm potiundæ urbis spe, processit.

NOLA ITERUM AD ANNIBALEM INCLINAT.

Adventu eius in propinquum agrum, Nolana plebs mota, iam diu aversa ab Romanis, & suo Senatui infesta. Legati itaque ad ANNIBALEM arcessendum, cum haud dubio promisso tradendæ urbis, venerunt.

Inceptum verò eorum MARCELLUS Cos. à principibus accitus, prævenit; & summâ cum celeritate adcurrens, vt. peditum millia, equitesque ... qui præsidio Senatui essent, Nolam intromisit, dum ANNIBAL tempus tereret; bis iam antea nequidquam tentatâ re, segnior ad credendum Nolanis factus.

PUGNA AD BENEVENTUM.

Iisdem diebus ad Beneventum, velut ex composito, parte alterâ HANNO ex Bruttiis; magna cum peditum equitumque manu; alterâ T. GRACCHUS ab Luceriâ accessit.

Is primò opidum intravit; deinde, ut HANNONEM III. fermè millibus ab urbe ad Calonem fluv. castra posuisse, & inde agrum populari audivit; & ipse egressus mœnibus, mille fermè passus ab hoste castra locavit.

Legiones, magnâ ex parte Volonum erant, qui iam alterum annum libertatem tacitè mereri, quàm postulare maluerant. Et ipse bonâ eorum ... opera usus fuerat: neque ad exemplum iusti m... quidquam eis, præter libertatem, deesse videbatur. Priùs itaque quàm cum hoste manum consereret; pronunciat; *Tempus venisse eius libertatis, quam diu speraßent, potiundæ*. postero die signis collatis dimicaturum, puro ac patenti campo; *ubi verâ virtute res geri poßet*. Qui caput hostis retulisset, eum se extemplò liberum (vel ipso Senatu libertatis auctore) iussurum esse. Qui loco cessisset; in eum servili supplicio animadversurum.

Ipse, lætis ad ea militibus, & pugnam poscentibus, postridie, sole iam orto, in aciem copias educit.

Nec hostes moram dimicandi fecêrunt. XVII. pedit. mill. erant, maximâ ex parte Bruttii ac Lucani. Equit. MCC. ferè Numidæ omnes & Mauri.

Pugnatum acriter & diu, quattuor horis, neutrò inclinante victoriâ.

Nec alia magis Romanum impediebat res, quàm capita hostium, pretia libertati facta. quæ dum abscinduntur, & dextrâ à singulis tenentur, iam pænè in stanteis hosteis pugnare desierat.

Signum itaque dari iubet GRACCHUS, ut proiectis capitibus, hostem invadant: *libertatem strenuis viris haud dubie futuram*.

Tum redintegrata pugna, & eques in hostem immissus. Post acre certamen, fugientibus in castra Pœnis instant Romani, continenti propè agmine insecuti. & novum quasi de-integro prœlium, inclusi hostium vallo, ediderunt.

Adiuvêre & captivi, qui rapto inter tumultum ferro conglobati, & terga ceciderunt Pœnorum, & fugam impedierunt.

Minùs itaque II. millia hominum ex tanto exercitu; & ea maior pars equitum, cum duce ipso, effugêrunt. alij omnes cæsi aut capti. capta & signa XXXIIX. Ex victoribus II. ferme M. cecidêre.

Quùm prædâ onusti in castra rediissent, IV. fermè M. Volonum militum, qui pugnaverant segniùs, nec in castra hostium simul irruperant; metu pœnæ collem haud procul castris cæperunt. Postero die per Trib. militum inde deducti, concione militum advocatâ à GRACCHO, supervenêre.

GRACCHUS cum veteres milites, ita meritos, donis militaribus donavit; tum Volones quidem omneis,

sine discrimine, liberos esse iussit.

Sed ne nullum discrimen virtutis, ignaviæve, exstaret; nomina eorum, qui detrectatæ pugnæ conscij, & memores secessionem fecerant, referri ad se iussit. citatosque singulos iureiurando adegit; nisi quibus morbus caussa erit, *Non aliter, quàm stanteis, cibum potumq́, quoad stipendia peregerint, esse capturos.*

Inde vasis collectis, milites cum prædâ, quasi ludibundi Beneventum rediêre. Ibi in publico epulati omnes: & Volones quidem Pileati, alij stantes, alij accubantes, simul & ministrabant & vescebantur.

PVGNA ALTERA AD NOLAM.

ANNIBAL verò agrum Neapolitanum depopulatus, ad Nolam castra movit. Consul POMPONIO Propræt. cum eo exercitu, qui super Suessulam erat, accito, ut obviam hosti parat; ne moram dimicandi faceret.

CLAVDIVM NERONEM, cum robore equitum, per aversam maximè ab hoste portam, silentio noctis emittit; & circumvectum occultè ac sensim agmen hostium subsequi iubet; & coorto iam prœlio, à tergo se obijcere.

Id errore viarum, an exiguitate temporis, NERO exsequi non potuerit, incertum.

Absente eo cùm prœlium commissum esset, superior quidem haud dubiè Romanus erat: sed quia equites non adfuêre in tempore, non ausus insequi cedentes MARCELLVS, vincentibus suis signum receptui dedit. plus tamen II. M. hostium eo die cæsa traduntur: Romanorum minùs CCCC.

NERO, sole ferè occaso, & equis hominibusque nequidquam diem noctemque fatigatis rediens, adeò graviter à Cos. increpitus est, ut per eum stetisse diceret, quominus accepta ad Cannas redderetur hosti clades.

Postero die Romanus in aciem descendit. Pœnus tacitâ etiam confessione victus, castris se tenuit. & inde Tarentum ad certiorem spem proditionis profectus est.

CENSORIA ROMÆ DECRETA.

Nec minore animo res Romanę domi, quàm militiæ gerebantur. & Censores ad mores hominum regendos, castigandaque vitia, animum advertêrunt.

Citati & notati, qui post Cannensem pugnam, reip. deserere, Italiaque excedere voluisse, principe L. CÆCILIO METELLO, erant convicti. Deinde callidi exsolvendi iurisiurandi interpretes; qui captivorum ex itinere regressi clam in castra ANNIBALIS, solutum, quod iuraverant redituros, erant rati. His, superioribusque illis, equi adempti, qui publicum equum habebant. tribuque moti, ærarij omnes facti.

Nomina omnium ex Iuniorum tabulis excerpta, qui quadriennio non militâssent; quibus neque vacatiu iusta militiæ, neque morbus caussa fuisset. Ex ijs supra bis mille in ærarios relati; tribuque [illegible] moti. Et ex S. C. ita à Censoribus notati pedibus merere, & in Siciliam abire iussi sunt, ad Cannensis exercitûs relliquias.

Huc accessit magna omnium ordinum liberalitas, & inclinatio animorum plebis, ad sustinendam inopiam ærarij. quæ ex urbe etiam in castra manavit; ut non eques, non centurio stipendium acciperent; sed sustinerent.

CASILINVM OPPVGNATVR ET DEDITVR FABIO COSS.

Q. FABIVS Cos. iam ad Casilinum castra habebat, quod bis mille Campanorum, & DCC. militum ANNIBALIS tenebatur præsidio. MARCELLVS à collegâ accitus, II. militum millibus Nolæ in præsidio relictis, cum cetero exercitu Casilinum venit. eiusque adventu, Campani, qui duce MAGIO Atellano sese iam moverant, & castra Romana invadere cogitabant, quievêrunt. atque ita à duobus Coss. opidum oppugnari cæptum.

FABIVS, ob crebra succedentium mœnibus temerè militum vulnera, tardioremque successum, abscedendum inde censebat. MARCELLVS verò, *Multa magnis ducibus, sicut non adgredienda; ita semel adgressis non dimittenda esse*, dicendo: *& magna fama momenta in utramque partem fieri*; tenuit, ut inincepto abiretur.

Quumque ille vineas, aliaque operum machinationumque genera admoveret; Campanique FABIVM orarent, ut abire sibi Capuam tutò liceret, paucis egressis, MARCELLVS portam, quâ egrediebantur, occupavit. cædesque promiscuè omnium, primò circà portam; deinde, irruptione factâ, etiam in urbe fieri cæpta est.

Ex Campanis ferè L. qui primum egressi ad FABIVM confugerant, eiusdem præsidio Capuam [illegible] venêre. Cæteri, Casilino sic inter colloquia cun[illegible]tionemque petentium fidem, occupato, capti [illegible] Campanorum, sive Annibalis militum erant; Romam missi; atque ibi in carcerem inclusi sunt. opidanorum turba per finitimas urbeis in custodiam divisa.

CLADES IN LVCANIS ACCEPTA, QVAM FABIVS IN SAMNIO redhostit.

Sub idem tempus GRACCHVS in Lucanis aliquot cohorteis eâ in regione conscriptas, cum Præ[illegible] Sociorum, in agros hostium prædatum miserat. [illegible] effusè palatos HANNO adortus, haud multò minorem, quàm ad Beneventum acceperat, reddidit hosti cladem. sed celeri fugâ se proripuit. ne GRACCHO insequendi spatium esset.

MARCELLO retrò, unde venerat, Nolam regresso; FABIVS in Samnium processit: & agris depopulatis, opida vi cepit, Compulteriam, Telesiam Compsam, Melas, aliaq; in Samnitibus; Lucanis, & A[illegible]

Hisce in opidis ad XXV. hostium mi[illegible]a, aut ca[illegible] aut occisa feruntur. perfugæ ad CC[illegible] XX. rec[illegible] qui Romam à Consule missi, & virgis in comi[illegible]

cæsi

cæsi,& de saxo deiecti sunt.

A Præt. Q. FABIO, cui circa Luceriam provincia erat; Accua opidum vi captum; & stativa ad Erdoneas in Apulia communita. dum MARCELLVM ab rebus gerendis valetudo adversa Nolæ teneret.

TARENTVM FRVSTRA TENTAT ANNIBAL.

Interea Tarentum pervenerat ANNIBAL, non sine magna omnium, quacumque ierat, clade: sed in Tarentino agro nihil violari voluit. Cęterum, quòd triduo antè, à M. VALERIO Propræt. classis ad Brundisium præfecto, T. VALERIVS legatus Tarentum missus esset; & is conscripta primórum iuventute, stationibusque passim ad portas, circaque muros dispositis, neque hostibus, neque dubijs locijs, loci quidquam præberet ad tentandum. Atque adeò nemo eorum, qui ad lacum Averni ad ANNIBALEM adissent, aut ipsi venirent, aut nuntium litterasve mitterent; Pœnus vana se promissa temerè secutum cernens, castra inde movit. Et agro Tarentinorum iterum intacto, Salapiam tendit: eoque, tamquam lectum hibernis locum, frumentum ex Metapontino atque Heracliensi agris, comportat.

FACTIONES ET DIVERSA STVDIA SICVLORVM.

Romani Siciliam, ubi mors tyranni duces magis impigros dedisse Syracusanis, quàm caussam aut animos mutâsse videretur; M. MARCELLO alteri Consulum, provinciam decernunt.

Leontij, post HIERONYMI cædem, & aliquantum inde tumultum, quo sanguine coniuratorum regi esse parentandum fuerat conclamatum; primùm dulce restitutæ libertatis nomen auditum, & crebrò usurpatum; deinde spes facta ex pecunia regia largitionis militi, atque fungendi potioribus ducibus: tum vulgata tyranni scelera ac libidines, adeò vulgi & militum mutavére animos, ut insepultum iacére corpus, paullo-antè desiderati regis, paterentur.

Et quùm cæteri ex coniuratis ad exercitum obtinendum remansissent; tum THEODORVS & SOSIS regijs equis, quanto maximo cursu poterant, ut ignaros rei gestę regios opprimerent, Syracusas contendunt.

Sed iam ANDRONODORVS certior, & Insulam & Arcem, aliaque opportuna præsidijs firmârat.

Illi verò ingressi, & per Tychen transvecti, multitudinem, ostentata veste regia, capitisque insigni, simul ad libertatem, simul ad arma vocant; & in Achradinam convenire iubent.

Inermes, ex Olympij Iovis Templo, spolia Gallorũ Illyriorumque, dono data HIERONI à pop. Rom. ab eoque fixa, detrahunt; precantes Iovem: *Ut volens propitius sacra arma pro patria, pro Deûm delubris, pro libertate sese armantibus, præbeat.* Iidemque stationibus, per principes regionum urbis dispositis, sese adiungunt.

Et postquam horrea publica frumentumque in Senatûs potestate esse cognovére; in Achradinam, ad curiam conveniunt. Ubi POLYÆNI, unius ex principibus concione, ut liberâ, ita moderatâ, commoniti, ad ANDRONODORVM legatos mittunt, qui denuntient; Ut in potestate Senatûs ac populi sit. alioqui multò acriùs ab eo, quàm ab HIERONYMO, repetitum iri libertatem.

Ille licet à DEMARATA uxore retinendam tyrannidem, & milites Leontio arcessendos, instigaretur; in præsentia tempori cessit; & postero die patefactis Insulæ portis in forum Achradinæ venit: & excusatâ cunctatione; iisque, quæ metu publicæ omnium regis propinquorum, aut ministrorum cædis, tentâsset; omnia, quæ rex fidei eius tutelæque commendârat, patriæ restituere paratus, claves portarum, pecuniæque regiæ, ante pedes eorum deposuit.

Posteroq; die comitia P[illegible]ribus creandis habita. & creatus in primis ipse ANDRONODORVS; cæteri magnâ ex parte interfectores tyranni; THEODORVS, SOSIS, THEMISTIVS; duoque absentes, SOPATER & DINOMENES.

Et hi pecuniam regiam, quæ Leontij erat, Syracusas devectam quæstoribus tradiderunt. Pars ea muri, quæ ab cætera urbe nimis firmo munimento intersepire Insulam videbatur, consensu omnium deiecta est.

HIPPOCRATES autem & EPICYDES militum duces, auditâ morte tyranni, ab ijs, quos ducebant, deserti, Syracusas rediére. & Prætores primùm, deinde per eos Senatum adeunt: *Se ab ANNIBALE missos ad HIERONYMVM, tamquam amicum & socium, eius paruisse imperio, cuius Imperator suus voluerit. nunc eo mortuo ad ANNIBALEM redire velle.* Cæterùm tam infestis à Romano passim exercitu itineribus, petere, ut præsidij dent aliquid, quo Locros in Italiam tutò perducantur.

Dum ea missio minùs, quàm maturato opus erat, naviter expeditur; Iuvenes interim militares, egentes atque æquè audaces, nunc apud milites, nunc apud transfugas, Romanorum socios plerosque; nunc apud infimæ plebis homines, criminia in Senatum & optimates serebant.

Id unum eos clam moliri, ut Syracusæ, per speciem reconciliandæ societatis, in ditione Romanorum sint; dein factio, & perpauci auctores federis renovati, dominentur.

Et certè credula multitudo, maior in dies Syracusas confluens, non solùm Pœnis illis ducibus spem novandarum rerum, sed ipsi etiam ANDRONODORO, præter quotidiana ambitiosæ uxoris convicia præbebat.

Hic cum THEMISTIO, cui HARMONIA Gelonis filia nuptijs iuncta erat, rem consociat: & paucos post dies ARISTONI cuidam Tragico actori, arcanorum participi, incautiùs aperit. Et is extemplò fidem potiorem ratus, quam patriæ debebat, iudicium ad Prætores defert.

Qui ubi rem haud vanam esse certis indicijs comperérunt; consulibus senioribus; & auctoritate eorum præsidio ad fores posito, ingressos Curiam THEMISTIVM atque ANDRONODORVM interfecérunt.

Detulerat autem index, inter eos convenisse, ab ambitio-

ambitiosis coniugibus antè instigatus: *Vt occisis reliquis Prætoribus, & optimatum potentissimis quibusq́;, HIERONIS regnum inter se partirentur.*

Sed orto ob cædem tumultu, populus primò fremere, atque adversarijs Prætoribus succensere. Et mòx idem ubi DEMARATÆ consilia; & publicæ libertatis discrimina edoctus est; non modò factum laudare; sed edito ex omnibus partibus concionis clamore: *Neminem ex tyrannorum stirpe superesse sinendum*: continuò in HIERONIS domum irrumpitur; & DEMARATA HARMONIAQVE statim iugulantur.

HERACLEA, HIERONIS filia, uxor SOSIPPI (qui legatus ab HIERONYMO ad regem PTOLEMÆVM missus, voluntarium consciverat exsilium) cum renellis filiabus, in sacrarium illapsa, aliquantisper percussores morata est. Mulier proba, & HIERONE patre digna,

Sed lymphati, [illegible]guinem spirantes cives, ex penatium penetralibus abstractam iugulárunt. Filiæ quoque, inter effugiendum, vulneribus confectæ exanimes corruérunt.

Et tam mutatis repentè, sed serò, ad misericordiam animis, nuntius advenit, populi nomine iubens, ut matri liberisq́ue parceretur. *Adeò varia & cæca furentis multitudinis consilia.* cuius natura est; *ut vel serviat humiliter, vel superbe dominetur.*

Iidemq́ue mox misericordiâ in iram versâ, fremere graviter, & in locum ANDRONODORI & THEMISTII, Prætorum comitia poscere. Et quasi ipsis suæ libertatis auctoribus irascentes, quos ex ipsorum sententiâ minimè futuros esse nórant; inconditis vocibus, & haud dubio multorum adsensu, EPICYDEM & HIPPOCRATEM, pridem ab ANNIBALE ad HIERONYMVM regem missos, & eo cæso abiturienteis, prętores pronuntiant.

HIPPOCRATES ET EPICIDES PRÆTORES DICTI.

Quibus nihil erat ægrius; quàm legatos de inducijs x. dierum, ad APPIVM CLAVDIVM Cos. missos; & ijs impetratis, qui de fœdere antiquo cum Romanis renovando agerent, alios esse remissos.

APPIVS ad Murgantiam tum classem c. navium habebat: quò evaderent motus, ex cædibus tyrannorum orti Syracusis; quóve eos ageret nova atque insolita libertas; opperiebatur.

MARCELLVS à morbo convalescens, & in Siciliam delatus, cognitis pacis, quæ proponebatur, conditionibus; Syracusas, [illegible]am Prætoribus, eâdem de re per legatos agi curat.

Quùm sæpè res acta esset medijs certaminibus; postremò, quia belli cum Romanis gerendi ratio nulla adparebat; pacem fieri placuit: mittitq́ue cum Prætoribus, & Senatorum delectis, legatos ad rem confirmandam.

Quúmque paucos post dies ex Leontinis legati venissent, pręsidium finibus suis orantes: eaq́ue legatio peropportuna visa esset, ad urbem inconditâ multitudine levandam, eiusq́ue duces ablegandos; HIPPOCRATES Pręt. ducere eò transfugas iussus; cum mercenarijs, qui ultrò secuti, IV. armatorum M. effecit.

Hic, qui novandi res occasionem sibi datam duceret, finitima provinciæ Romanæ primò furtivis excursionibus vastare cæpit: deinde, quùm ad tuendos sociorum agros missum ab APPIO præsidium esset; omnibus copijs impetum in oppositam stationem cum cæde multorum, fecit.

Eaq́ue ubi nuntiata sunt MARCELLO, legatos extemplò Syracusas mittit, qui pacis fidem ruptam esse dicerent. nec belli defuturam umquam caussam, nisi HIPPOCRATES atque EPICYDES non ab Syracusanis modò, sed totâ procul Siciliâ ablegentur.

EPICYDES & ipse in Leontinos profectus, quùm satis eos adversus pop. Rom. concitatos cerneret; avertere etiam à Syracusanis cæpit. quos ita pacem cum Romanis pepigisse fingeret: *Vt quicumque populi sub regibus fuissent, suæ etiam ditionis in posterum essent. Nec libertate contentos, regnare etiam & dominari cæteris velle.*

Legatis itaque Syracusanorum, & de cæde stationis Romanæ querentibus, & Pœnos illos duces ex Siciliâ excedere iubentibus; quùm eò venissent, ferociter responsum est; *Neque mandásse sese Syracusanis, ut pacem pro se cum Romanis facerent; neque teneri alienis fœderibus.*

MARCELLVS, ad quem Syracusani detulerant Leontinorum defectionem, cum omni exercitu, APPIO quoque accito, in eosdem profectus, primo impetu urbem expugnavit. Pœni duces, iam captis muris, in arcem sese cum paucis receperant; & inde clam nocte Herbessum confugerant.

Leontinorum militumq́ue aliorum nemo, (præter duo transfugarum mill. qui verberati aut securi percussi) post captam urbem, violatus fuerat. suaq́ue omnia eis, nisi quæ primus tumultus absumserat, restituebantur.

Syracusanis tamen, qui IIX. millium armatorum agmine domo erant profecti, quasi & ipsi Leontinos unà cum Romanis oppugnaturi; ad Mylam flumen nuntius occurrit; qui *captam urbem esse; cætera falsa mista veris ferret. Cædem promiscuè oppidanorum atque militum factam: direptam urbem: bona locupletum donata; nec quemquam puberem superesse.*

His auditis, quùm ad defectionem inclinatos militum suorum animos cernerent Prętores ducesq́ue, SOSIS ac DINOMENES: sed eum motum haud diuturnam fore, si duces amentiæ sublati essent. exercitum quidem Megaram ducunt: sed ipsi paucis cum equitibus Herbessum profecti, spe urbis per proditionem potiundæ; & ubi frustrà ipsis inceptum fuit, castra Megaris movent, ut Herbessum omnibus copijs oppugnarent.

Et prima, tum fortè signa DC. erant Cretensium. qui apud HIERONYMVM sub illis ducibus meruerant; & capti ad Thrasymenum, inter Rom. auxilia; & ab ANNIBALE dimissi fuerant.

Quùm itaque HIPPOCRATES & EPICYDES militaris benivolentiæ fiduciâ obviam agmini processissent; & Cretas ex signis armorumq́ue habitu cognôssent; ramis oleæ porrectis, orant; ut sese recipiant, & tutentur. neu Syracusanis prodant, à quibus mox ipsi populo Romano trucidandi tradantur. Illi vicissim bonum ut animũ haberent, conclan

Postquam Pœnos duces, qui conquirebant adesse pervasit rumor: fremitusq́ue toto agmine erat

haud

h[illegible] dubiè a[illegible] probantium a[illegible] eventum eorum. & P[illegible]ores ad prima signa progressi, colloquijs suorum [illegible] hoste in re[illegible], comprehendi vincirique catenis H[illegible]POCRATEM iussi sunt; tantus repentè inter milites clamor ortus est, ut ijdem, rerum suarum incerti [illegible] Megaram referrent; & nuntios de statu [illegible] præs[illegible] Syracusas mitterent.

Pœnus, [illegible] natis ad omnem suspicionem animis, fraude & vana crimina addidit: & litteras, quas ipse [illegible] posuerat, quasi à Cretensibus interceptas, recitari curavit. Quibus scilicet à Prætoribus Syracusanis gratiæ MARCELLO agebantur, quod de Leontinis su[illegible]um sumsisset. Sed eamdem omnium merc[illegible]orum militum esse caussam: eorum itaque cæde [illegible]aodandas tandem esse Syracusas.

Quùm præterea subornatus testis, qui ea, quæ ad Mylam falsò nuntiata erant, oculis se vidisse suis, [illegible] Leontinorum, & Romanorum inibi crudelitat[illegible], auctorem se exhiberet; & narrando, iras hominum concitaret. Tum verò fremere omnes, & Romanorum sæviriam avaritiamque incusare: & P[illegible]is ducibus, Syracusas redire.

[illegible] nequidquam multa moliti, in Achradi[illegible]uo confugerant, interficiuntur. Creatis eâ in [illegible]rturbatione HIPPOCRATE & EPICYDE, ite[illegible]oribus, Syracusæ, cum breve tempus liber[illegible]let, in nequissimos dominos; in odium [illegible]anorum, & in antiquæ servitutis mala, recide[illegible].

[illegible]RACUSÆ A ROMANIS OBSESSÆ.

[illegible]cusæ, post irrita legatorum, quos APPIUS [illegible]e portu; deinde ex Olympieo miserat, cum [illegible] ducibus extra portam colloquia; terrâ mari[illegible]ul, sive ab Hexapylo & Achradinâ, oppu[illegible] cæptæ. Nec diffidebant Romani, vastam di[illegible] spatio urbem aliquâ se parte invasuros: [illegible] adparatum, oppugnandæ urbi necessa[illegible], admoverant.

Neque res cæpta, fortunâ caruisset, nisi unus ho[illegible]ra[illegible]sis eâ tempestate fuisset; ARCHIMEDES, [illegible] siderumque spectator; sed admirabilior [illegible]entorum bellicorum operumque machinator; q[illegible], ea, quæ hostes ingenti mole agerent, ipse [illegible] momento everteret, aut ludificaretur.

[illegible]arabilis nihilo-minus illa, & fidem propem[illegible]um superans unius hominis solertia, Siciliæ exi[illegible].

[illegible]um enim munimentis illis, pridem ab HIERONE p[illegible]is & à se elaboratis, ingeniosè usus, MARCELLI [illegible]tus conatusque remoratur; ab Italiâ in Siciliam [illegible]um transfertur. Romanis retinere, Pœnis recipe[illegible] divitem Insulam, enixè molientibus.

[illegible]ani mari[illegible]mâ primùm ad Achradinam op[illegible]atione, artibus ARCHIMEDIS elusi; deinde, [illegible] tot[illegible] viribus terrâ urbem adgredi tentant, eo[illegible] d[illegible]orum adparatu, & aditu undique ard[illegible]uso, coercit; quod omnis conatus lu[illegible] ab oppugnando abstinere, atque ob[illegible]tùm arcere terrâ marique commeatibus b[illegible]uit.

[illegible] interea cum tertiâ ferè exercitûs parte, ad urbeis, quæ eo motu defecerant, recipiendas profectus, Pelorum atque Herbessum, dedentibus ipsis, recepit. Megaram vi captam diruit ac diripuit; ad reliquorum, & maximè Syracusanorum, terrorem.

HIMILCO quoque, qui ad Pachini promontorium classem diu tenuerat, ad Heracléum, quę Minoa dicta est, XXV. pedit. & III. equit. millia, cum XII. elephantis, exposuit. Adventu ipso Heracleam, & paullo-pòst Agrigentum, volenteis, recepit.

His auxilijs & successibus, ijs, qui obsidebantur Syracusis, animi ita sunt sublati, & inter se munia belli partiri; ut EPICIDES præesset custodiæ urbis; HIPPOCRATES coniunctus HIMILCONI, bellum adversus Cos. Romanum gereret.

Ille itaque cum X. millibus pedit. & D. equitibus ex urbe egressus, castra circa Acrillas urbem, ponebat; quum munientibus de-inopinato supervénit MARCELLUS: sed Agrigento iam à Pœnis occupato, quò frustrà ut præveniret hostem, festinanter tetenderat, revertens.

Et Siculos ita incompositos, & plerosque inermeis nactus; quod peditum fuit, circumvenit: eques, post leve certamen, cum HIPPOCRATE, Acras perfugit.

Eâ pugnâ deficienteis ab Romanis, quùm cohibuisset Siculos MARCELLUS; Syracusas redijt. Et post paucos dies HIMILCO adiuncto HIPPOCRATE, ad flum. Anapum, VIII. fermè inde millibus castra posuit.

Et sub idem ferè tempus, tum naves longæ LV. Carthaginiensium, cum BOMILCARE classis Præf. in magnum portum ex alto Syracusas decurrére; tum Romana item classis, XXX. quinqueremes, legionem primam Panhormi exposuere.

Quam inde venientē Syracusas, prædæ haud dubię sibi futurā ratus HIMILCO; sed viâ deceptus est. Quùm ipse namque mediterraneo itinere duceret; Romani maritumâ ora, classe prosequente, ad APPIUM, Pachynum, cum parte copiarum obviam progressum, pervenére.

Nec diutiùs Pœni Syracusis morati sunt. BOMILCAR, nec par classi Romanæ, nec utilis suis; velis in altum datis, in Africam transmisit. Et HIMILCO nequidquam MARCELLUM secutus, quùm tutum ad Syracusas, & munimentis, & viribus hostem cerneret; castra inde movit, sociorum ab Romanis defectioni intentus.

Murgantiam primùm, ubi magna frumenti commeatuumque vis convecta erat à Romanis, prodito ab ipsis Rom. præsidio, recepit. Eòque exemplo aliæ civitates ad defectionem erectæ, præsidia Romana, aut arcibus suis pellebant; aut prodita per fraudem opprimebant.

L. PINARII ASTUS.

Ennenses iam cum HIMILCONE de proditione præsidij clam pacti; quasi volentes, ac non coacti, in Romanorum amicitiâ manere vellent, à L. PINARIO præfecto claves portarum urbis suę reposcebant.

Ille primùm tergiversari. ad MARCELLUM Cos. cuius

cuius iuris atque arbitrij tota res esset; quique haud procul abesset; legatos mitterent.

Quùm illi missuros negarent; & vindictam aliquam libertatis suæ quæsituros se testarentur; PINARIVS saltim dari sibi populi concilium rogavit. Quùmque ex consensu concio in posterum diem edicta esset; ipse proximâ nocte milites evocatos, & periculum edocet; & quid facto opus sit, hortatur.

Postero die productus ad populum à magistratibus Præf. Romanus, Ius Consulis, & eadem quæ pridie, repetit. Quùmque cives reddi claves unâ quasi voce iuberent, & cunctanti ferociter minitarentur, nec viderentur ultra vim ultimam dilaturi; tum præfectus toga excussâ, ut convenerat, signum dedit.

Militesque intenti dudum ac parati, alij supernè in adversam concionem clamore sublato decurrunt; alij ad exitus theatri conferti obsistunt. Ennenses caveâ inclusi, cæduntur: ut urbis captæ modo, fugâque & strages omnia teneret.

Ita Enna aut malo, aut necessario facinore retenta. MARCELLVS nec factum improbavit; & militibus prædam Ennensium concessit, eam rem exemplo ceteris fore ratus.

Verùm ea clades, ut urbis in mediâ Siciliâ sitæ, & multis nominibus claræ, propè uno die omnem Siciliam pervasit. Et qui cæde infandâ putabant, non hominum tantùm, sed etiam Deorum (CERERIS & PROSERPINÆ) sedem violatam esse; qui antè dubij, fuerant; defecêre ad Pœnos.

HIPPOCRATES inde Murgantiam; HIMILCO Agrigentum, sese recepêre: postquam acciti à proditoribus nequidquam ad Ennam copias suas admovissent.

MARCELLVS verò retrò in Leontinos redit: modicoque ibi præsidio relicto, & commeatibus alijs in castra convehi iussis, ad Syracusas obsidendas venit. Et APPIO CLAVDIO inde Romam ad Consulatum petendum misso, T. QVINCTIVM CRISPINVM in eius locum classi castrisque præfecit veteribus. Ipse hibernacula, v. pass. M. ab Hexapylo (Leontium vocant locum) ædificavit & communijt.

BELLVM CVM PHILIPPO MACEDONE.

Eâdem æstate & cum PHILIPPO Macedone, quod iam ante suspectum fuerat, motum bellum est. [illegible]

Romanorum societatem ante annos xv. amplexæ fuerant urbes in Ionij maris orâ, Oricum, Apollonia, & Epidamnus. Hinc per legatos nuntiatur M. VALERIO, Pr. classis ad Brundisium Calabriamque præfecto, PHILIPPVM levibus bitemibus cxx. flumine adverso subvectum, primò Apolloniam tentâsse. deinde ad Oricum clam nocte exercitum admovisse; quam, ut invalidam, primo impetu oppressisse.

M. VALERIVS, T. VALERIO legato ad locorum custodiam relicto, & classe instructâ, Ionium pelagus [illegible], altera die Oricum pervenit; & urbem modico Macedonum præsidio infessam haud magno certamine recepit.

Deinde, ab Apolloniatibus, iam [illegible] rogatus; mille delectorum militum, duce [illegible] CRISPO, sociûm præfecto, in urbem, hoste [illegible] tiente, immittit.

Et is armatâ Apolloniatium iuventute [illegible] agmine noctu egressus, castra hostium [illegible] temerè neglecta, ut vel rex ipse in præt[illegible] potuerit: nisi terror & clamor ex cæde [illegible] mnia occupasset. Et rex eodem tumultu [illegible] propè seminudus, ad naves cum [illegible] fugiet. Paullo minus III. millium [illegible] aut capta aut occisa. Castris direptis Ap[illegible] tormenta bellica, in se [illegible]parata, tuendæ in urbi, secum avexére. cetera præda Rom. [illegible]

Quùmque M. VALERIVS, certior factus [illegible] extemplò ad fluminis ostium duxisset, ne [illegible] bus capessere fugam posset; ille, qui neque [illegible] neque navali certamine satis fore se p[illegible] subductis aut incensis navibus, cum exer[illegible] hiato, terrâ Macedoniam petijt. VALERIVS cum classe Orici hibernavit.

BELLVM IN HISPANIA CONTINVAT[VM]

In Hispaniâ priùs quàm Romani amn[illegible] rum transissent, ingentes copias Hispanorum [illegible] & ASDRVBAL fuderant. defecissetque ab [illegible] ulterior Hispania, ni P. CORNELIVS [illegible] tum exercitu, dubijs sociorum animis, iu[illegible] advenisset.

Iamque Romani ab Alto Castro, ad m[illegible] ctoriæ castra transtulerant, & communiera[illegible] eòdem CN. SCIPIO cum omnibus copijs: & [illegible]BAL GISCONIS F. tertius Carthaginiensium [illegible] exercitu iusto, advenit. contraque castra [illegible] rum trans fluvium omnes consedere.

Ibi P. SCIPIO cum expeditis ad expl[illegible] profectus, & in tumulo, quem in propinq[illegible] rat, ab hoste circumsessus; adventu fratris ex[illegible] est.

Castulo, Hispaniæ urbs nobilis, unde ux[illegible] A[illegible]BALI erat, ad Rom. defecit. Et quùm Pœ[illegible] turgi oppidum, in quo præsidium erat Roman[illegible] iterum oppugnare adorti essent; locumque [illegible] expugnaturi viderentur; CN. SCIPIO, ad op[illegible] fessis ferendam, cum legione expedita p[illegible] intra bina castra, cum magnâ hostium cæ[illegible] bem est ingressus: & postero die eruptio[illegible] feliciter pugnavit. ut duobus his prœlijs supra minùm M. cæsa sint plus x. mill. capta, cum militaribus signis.

Recesserant ab Illiturgi obsidione Pœni, [illegible] gerram inde, urbem Rom. sociam, oppug[illegible] Idem SCIPIO, sine certamine, adveniens, [illegible] discedere coëgit.

Tum ad Mundam, signis collatis pugn[illegible] IV. fermè horas. egregieque vincentibus [illegible] ob CN. SCIPIONEM femur tragula c[illegible] gnum receptui est datum. Absque quâ [illegible] Punica eo die capi potuerunt. Hoc qu[illegible] ad XII. hominum mill. cæs[illegible], & pro[illegible] pti, cum signis militaribus LVII. E[illegible] ad vallum acti, & ex ijs XXX IX. pilis confixi

Ad A[illegible]

Ad Auringen indè urbem Pœnos recedenteis, & territos, secuti Romani: Ibique iterùm SCIPIO, lecticulâ in aciem illatus, conflixit. Minus dimidio hostium, quàm anteà, occisum.

At in gente, instaurandis bellis natâ, MAGO ad militum conquisitionem à fratre missus, brevi replevit exercitum: animosq; ad tentandū de integro certamen fecit. Sed pari, ut prius, eventu pugnatum. Plus IIX. hominum Mill. cæsi, Mille capti, & signa militaria LIIX. Multa ex Gallis spolia, anuli aurei, torques, armillæ. Et duo eius gentis reguli, MOENICAPTVS & GVISMARVS, in acie ceciderunt. Ex elephantis, IIX. capti, & III. occisi.

Saguntum indè opidum, quod belli caussa, octavum, (veriùs, VI.) iam annum sub hostium potestate fuerat; vi pulso præsidio Punico, receperunt: cultoribusque antiquis, quos vis reliquerat belli, restituérunt. Et Turdetanos, qui contraxerant eis cum Carthaginiensibus bellum, in potestatem redactos, sub corona vendidére, urbemque delevére.

Consularia tum Comitia habita à Q. FABIO Max. Cos. & creati Consules, ambo absentes Q. FABIVS Max. Consulis Verrucosi F. & T. SEMPRONIVS GRACCHVS II.

Prætores fiunt M. ATTILIVS, P. SEMPRONIVS Tuditanus, Cn. FVLVIVS CENTIMALVS, & M. ÆMYLIVS LEPIDVS.

Comitijs perfectis, ab Q. FABIO Consule designati Coss. Romam arcessiti, magistratum inierunt. Inter quos, & prætores, provinciæ exercitusque divisi sunt.

3741. | 209.
10. Ant. M.
9. Pt. Philad.

Consules procuratis de more, & ex decreto Pontificum, prodigijs, ab urbe movent; & Sempronius in Lucanos; in Apuliam Fabius, proficiscuntur.

Pater filio legatus ad Suessulam in castra venit. Cumque ei obviàm filius progrederetur, & lictores verecundiâ maiestatis eius taciti anteirent, neque Patrem summovérent; præter XI. fasceis equo prævectum senem ut Consul animadvertit; proximo lictori, ut sibi adparéret, imperavit: atque is, ut descenderet ex equo, inclamavit.

Tum demum desiliens; *Non ego*, inquit, *ô fili summum imperium contemsi: sed expertri volui, satin' scires Consulem agere, & te esse. Ita publica instituta privatâ pietate apud Rom. potiora.* ubi & Patribus in filios tamen ius erat vitæ ac necis.

CASSIVS ALTINVS PRODITOR.

In eadem castra CASSIVS ALTINVS, Arpinâs, clam nocte venit; promittens, si sibi præmio foret, se Arpos (quorum prodendi ANNIBALI auctor fuerat) Romanis proditurum esse.

Quùm alij eum pro transfugâ verberandum necandumque censerent; Pater Fabius; neque eum pro hoste, neque pro socio in præsentiâ habendum; liberâ custodiâ haud procul castris in aliquâ fidâ civitate, per belli tempus, adservandum decrevit. Perpetrato bello, tum consultandum, utrum defectio prior plus merita sit pœnæ, an hic reditus veniæ.

Eo audito Annibal, qui & ipsum, ut ambiguæ fidei virum, suspectum iam pridem habuerat; & caussam se nactum gaudebat, in tam locupletis hominis bona invadendi; ut iræ tamen magis quàm avaritiæ datum crederent homines; coniugem eius liberosque, in castra accitos, vivos combussit.

ARPI A FABIO RECEPTI.

Fabius nihilo minus ab Suessulâ profectus, Arpos instituit oppugnare. Milites DC. portam quamdam humilem atque angustam, parte urbis infrequenti & à custodiâ neglectâ, scalis prius transgressos ad murum pergere, & ex interiore parte claustra refringere iubet. & tum cornu signum dare, ut cæteræ copiæ admoveantur.

Imber tum commodùm à media nocte coortus, & vigiles dilapsos è stationibus suffugere in tecta coegerat; & strepitum demolientium portam ab auribus averterat.

Cornicinibus itaque canentibus, Consul ex composito signa efferri iubet; & paullo-ante lucem, per effractam portam, urbem ingreditur.

Præsidium in ea erat, Annibalis V. fermè armatorum Millia: & ipsi Arpini ter Mille numerum explebant. Et hi, quos primos, nequid ab tergo fraudis esset, Pœni hostibus opposuerant; cum Romanis colloqui, sese purgare, & Principes, à quibus venumdati oppressique sint, incusare cœpérunt.

Prætor denique Arpinus ab suis ad Cos. fide datâ deductus, effecit; ut Arpini repente pro Romanis adversùs Carthaginienseis arma verterent.

Hispani quoque, paullo minus Mille homines, nihil præterea cum Consule pacti, quàm ut sine fraude Punicum emitteretur præsidium; ad Cos. signa transtulérunt.

Pœnis portæ patefactæ; dimissique cum fide incolumes ad Annibalem, Salapiam venérunt. Hispanis duplicia cibaria dari iussa: Quæ fida deinceps Romanis manus. Sic Arpi sine clade ullius, præter proditoris & perfugæ, restituti.

SCIPIONES CVM SYPHACE NVMIDA SOCIETATEM AVSPICANTVR.

Eodem anno Scipiones in Hispaniâ, multis veteribus socijs receptis, & novis adiectis, in Africam quoque spem extendérūt. Illi ad Syphacem, Numidarū regem, qui tū subitò Carthaginiensibus hostis factus fuerat; centuriones treis, legatos, misérūt, qui cum eo amicitiam societatemq; facerent. & pollicerētur, si perseveraret urguére bello Carthaginiēses, eam

eam rem gratam Sen. populoque Romano fore.

Barbarus vicissim exorat, ut duo ex ijs legationem ad Imperatores suos referrent; unus apud sese, magister rei militaris, remaneret; qui rudem ad pedestria bella Numidarum gentem, & equis tantùm habilem, ordinaret, instrueret, alijsque institutis militaribus ità adsuefaceret; ut hosti, qui pedestri Marte fideret, robore virium æquari posset.

Rex itaque cum duobus Romanis, relata; & ex suis Numidis legatos in Hispaniam misit, ad accipiendam ab Imperatoribus Romm. fidem. Iisdemque mandatum; ut protinùs Numidas. qui intrà Portas, seu præsidia Carthaginiensium auxiliares essent, ad transitionem nomine suo pellicerent.

Carthaginienses ea de re certiores facti, confestim ad GALAM, in alterà Numidiæ parte (quæ gens Maslyla dicitur) regnantem, legatos vicissim mittunt, & docent; *Condncibilius esse Gala, ut se quam-primum Carthaginiensibus fœdere & societate coniungat; quàm Syphax, qui regibus populisq́; Africa immineat, & ex nova societate, dominari ambiat, in Hispaniam; aut Romani federati in Africam transeant.*

Facilè persuasum GALÆ, filio eius MASSANISA, magnæ indolis adolescente, id bellum ultrò deposcente; ut exercitum mitteret.

Is coniunctis sibi Carthaginiensium legionibus, magno prœlio SYPHACEM devicit, ut XXX. hominum M. eo prœlio cæsa dicantur. Quumque SYPHAX cum paucis ex acie equitibus in Maurusios (hi extremi propè Oceanum adversùs Gadeis colebant) refugisset; & adfluentibus eò famam eius undique barbaris, ingenteis brevi copias armásset; ante quàm eum ijs in Hispaniam, angusto diremtam freto, traijceret; MASSANISA cum victore exercitu advenit. Ibique cum SYPHACE, per se, sine ullis Pœnorum opibus, ingenti gloriâ bellum gessit.

Et tum primùm Romani in Hispaniâ mercenarium militem in castris, Celtiberos, à Pœno abstractos, pari stipendio habere, cæpérunt.

VARII IN BRVTTIIS PROELIORVM CASVS.

Intereà ANNIBAL in agro Tarentino æstatem cōsumsit, spe urbis per proditionem potiundæ; aliquot simul Salentinorum opidulis ad eum deficientibus. Eodemque tempore in Bruttijs, ex XII. populis, qui annis prioribus ad Pœnos desciverant, Consentini & Thurini (al. Derinæi) in fidem pop. Romani redierunt. Et plures redissent; ni L. POMPONIVS Veientanus, præf. Sociûm, ob prosperas aliquot in agro Bruttio populationes, iusti ducis speciem nactus, exercitu tumultuariè coacto, cū HANNONE conflixisset: & magnam quidem vim hominum, sed inconditæ turbæ agrestium servorumque, ipse in cæteris captus, amisisset. Et SEMPRONIVS Cos. in Lucanis nec satis memorabiliter præliatus; nec nobilia eâ in regione opida expugnavit.

SVPERSTITIO ROMÆ COERCITA.

Sacrificuli ac vates, eo tempore Romæ ità hominum ceperant menteis; & religio, eaque magnam partem externa, civitatem incesserat; ut non iam in secreto modò, atque intrà parietes, ritus Romani contemnerentur; sed in publico etiam, ac foro Capitolioque, mulieres neque sacrificarent, neque Deos patrio more precarentur. Datum itaque ab Senatu negotium M. Aimilio (al. Atilio) præt. ut cum Ædilibus & Triumvirr. capitalibus, his religionibus populum liberaret.

Quùm iam Comitiorum Consularium tempus appeteret, & Consules à bello avocari non placeret; T. SEMPRONIVS Cos. comitiorum caussâ Dictatorem dixit C. CLAVDIVM CENTONEM. Et ab eo Mag. equitum est dictus Q. FVLVIVS FLACCVS.

3742. | | 208.
11. Ant. M.
10. Pt. Philop.

Dictator primo comitiali die Consules creavit Q. FVLVIVM FLACCVM (III.) Mag. pro tempore equit. & AP. CLAVDIVM PVLCRVM, qui Siciliæ prætor fuerat.

P. CORNELIO SCIPIONI, cui pòst Africano cognomen fuit, Ædilitatem tum petenti, Tribb. quidem plebis, ob ætatem, ad petendum nequedum legitimam, obsistebant; sed acria Tribuum suffragia Tribunos coercuére.

ACHÆI PRINCIPIS EXITVS.

Circiter hunc annum, Orb. Cond. 3742. qui est XI. ANTIOCHI MAGNI (siquid ex Polybianæ historiæ reliquijs, ubi plurimæ lacunæ, & abruptæ rerum narrationes, certi colligi possit.. Proptereà quòd isti, quem memorabo, Achæi casui, subijciatur Tarentinorum, auctoribus NICONE & PHILOMENE, proditio, & ad Annibalem defectio', libr. 8.) ACHÆVS dolis circumventus, captus, & ANTIOCHO traditus est, hoc modo. ACHÆVS, ab ANTIOCHO, ut videtur, bello lacessitus, & Sardeis, inque arcem compulsus, & cum LAODICE uxore, alijsque amicis circumsessus; tum SOSIBII, amici simplicitate, qui Achæi liberandi consilia cum infidis hominibus communicásset: tum Bolidis & Cambyli, Cretensium, artibus & perfidiâ, qui eamdem consiliorum rationem ANTIOCHO retulissent; mirificè elusus est, Et quidem ipse litteris à NICOMACHO Rhodio, hospite paterno; & MELANCOMA Ephesio, quorum fideli antè operâ usus fuerat; confirmatus non modo liberationis suæ spem hauserat; sed

vanas

[illegible] mes fovebat, si libertatus [illegible], & ANTI[illegible]VS apud Sardeis [illegible] & An[illegible], & in Phœ[illegible] que [illegible] tumultum facere.

[illegible] bindè in arcem ingressi; & [illegible] ratı ne consultantibus; tandem [illegible] ex amicis, stipatus, ipse, quan[illegible] LAODI[illegible], re improvisà consternare[illegible] diu deret; intà & vulgari veste, ut la[illegible]us, noctè ex arce egreditur; & in [illegible] in [illegible] erant, inquit eorum potesta[illegible]. & unà cum amicis, ad ANTI[illegible] in vicina castra perducitur. Rex quidem [illegible] & commiseratione testatus est. *Incertos, & [illegible]biles fortunæ casus*. Decretum nihilo minus [illegible] concilio, ut manibus pedibusque præ[illegible], & capite in utrem aliminum consuto, reli[illegible]

quum eius corpus in cruce suffigeretur.

LA[illegible] per præc nem tes suas conversa[illegible]te, & arce excedere jussa est. Mitte[illegible] in partes distracti, & pars in LAODICEN, pars in ARIO[illegible]BAZVN animis inclinati, sese, arcemque, ob mutuam inter se diffidentiam, tradiderunt.

Initio iam à Consulibus magistratu, prætores qui que novi provincias sunt sortiti. P. CORNELIVS SVLLA, urbanam simul & peregrinam, quæ duorum ante sois fuerat: Cn. FVLVIVS FLACCVS Apuliam: C. CLAVDIVS NERO Suessulam: M. IVN[illegible]s Syllanus, Thuscos.

Consulibus bellum cum Annibale, & binæ legiones decretæ. Sed [illegible] veteres ex[illegible] duæ Vr[illegible]anæ legiones ab iisdem su[illegible]ptæ: summaque XXIII. legionum eo anno effecta.

PVBLICANI MVLTATI.

Tum quoque de Publicanis, quorum Princeps, & [illegible] avaritiaque neminı secundus, M. POSTVMIVS Pyrgensis; quòd naufragia, & commeatuum maritimorum jacturas fuissent emen[illegible], partim gravi ære, partim ob motum in [illegible] contra Tribunos concitatum, & Concilio plebis sublatum; bonis, & capite, aut exsilio multati.

NOVA DELECTVS MILITARIS RATIO.

Consules quùm ægrè delectum conficerent, [illegible]am iuniorum; Tribuni pleb. ad popu[illegible]tunt; ut qui minores VII. & X. annis [illegible]o dixissent iis perinde stipendia pro[illegible], ac si VII. & XX. annorum, aut [illegible], milites facti essent. Et ex hoc Senatûs [illegible] conquisitio ingenuorum, in quibus ad [illegible]da arma roboris satis esset, à binis Triumviris per agros habita.

DESERTORES MILITIÆ NOTATI.

[illegible] cum P. LENTVLO in Siciliâ, Can[illegible]. Exercitus pridem in eam [illegible] relegatus, ne antè Punici belli fi[illegible] reportaretur. Ij permissu Lentuli, [illegible] quique [illegible]lectos, ad M. MARCEL[illegible]na miserant, & hanc ignominiæ no[illegible]nur.

[illegible]ca re consultus, ità decrevit; *Mili[illegible] ad Cannas commilitiones suos pugnantes [illegible] natus nihil videri. remp. committen[illegible]*. Claudio proconsuli aliter videre[illegible] quod e r. p. fideque sua duceret. *Dum [illegible]rum munere vacaret; neu dono militari, vir[illegible] donaretur; neu in Italiam reportaretur, [illegible] esset.*

OBSIDES TARENTINI, OB FVGAM, PVNITI.

Tarentinorum obsides, quum Romæ, in Atrio Libertatis, liberiore custodiâ detinerentur; quòd nec ipsis, nec civitati eorum fallere Romanos expeditet; à PHILEA, qui diu iam per speciem legationis Romæ versabatur, crebris colloquijs sollicitati; & corruptis æditus duobus; primis tenebris è custodiâ educti, iam fugam spectabant. quùm vulgato sub lucem rumore emissi ex urbe qui persequerentur, à Tarracinâ comprehensos omneis retraxerunt. Deducti in comitium, virgisque adprobante populo cæsi, de saxo deijciuntur.

TARENTINORVM CONIVRATIO. ET PRODITIO.

Huius atrocitas pœnæ, duarum nobilium in Italia Græcarum civitatum animos, & publicè, & privatim irritavit.

Ex ijs XIII. iuvenes nobiles Tarentini coniurant; eorumque Principes, NICON & PHILOMENES, per speciem venandi, noctè ex urbe egressi, & cum ANNIBALE congressi, fide datâ acceptaque sanxêrunt:

„ *Liberos Tarentinos, leges suas, omnia habituros: neque ullum vectigal Pœno pensuros, præsidiumve invitos recepturos. prodita hostium præsidia, Carthaginiensium fore.*

Sed quòd Arx valido præsidio; urbs quoque à multis militibus teneretur; cautius agi visum.

PHILOMENES, venandi studio insignis, consuetudinem noctè egrediundi redeundique in urbem, cum canibus aliosque adparatu; & cum prædis, impunè & clàm ex hostico actis, frequentiorem fecerat: eique, quocumque noctis tempore, ad sibili signum porta aperiebatur.

ANNIBAL cum X. pedit. equitumque Millib. concubiâ noctè, proximè urbem movit; & ex composito, flammæ indicium extulit.

Tunc, inde NICON portarum vigiles in cubilibus suis

suis obtrũcat; portâq; Temenide apertâ, ANNIBALEM, cum peditum agmine, eqnitibus subsistere in eventum iussis, admittit.

Inde PHILOMENES, duos iuvenes, inferenteis aprum, cum expedito venatore, secu'us, vigilem portulæ, sibi ad commeandum adsuetæ, venabulo traijcit. Et ingressi mox XXX. ferè armati, cæteros vigiles cædunt, & portam maximam refringunt. Et agmen confestim sub signis irrupit. Indè cum silentio in forum perducti, Annibali sese coniunxêrunt.

Iam tumultus erat clamorque, qualis esse in captâ urbe solet; plerisque quid rei esset haud satis gnaris. Præfectus, C. LIVIVS, ad primum tumultum excitatus, in Portum effugit; & inde acceptus scaphâ in arcem adscendit.

Posteaquam lux certior esset; & Romani, qui cædibus superfuerant, (nam Annibal per Gallos tripartitò in urbem dimissos, Romanos passim cædi, & opidanis parci iusserat) in Arcem cum aliquot civibus, confugissent; conticescente paullatim tumultu, & concione vocatâ, ANNIBAL Tarentinos recipere se in domos suas quemque iussit, & foribus nomen suum inscribere. Domos, quæ inscriptæ nõ essent, signo dato, diripi se iussurum. Et capital fore; siquis in hospitio, licet vacuo, civis Romani nomen inscripsisset. Ea enim omnia militi in prædam cessura.

Ipse, qui Arcem neque vi, neque operibus expugnabilem esse perspiceret; ne aut seipsum cura tuendi Tarentinorum, à maioribus rebus moraretur; aut in relictos sine valido præsidio Tarentinos impetum ex arce, quùm vellent, Romani facerent; vallo urbem ab arce intersepire statuit; & modico pòst intervallo murum addere.

Quumque indè profectus cum copijs ad flum. Galesum castra posuisset; & ex ijs stativis ad opus inspiciendum regressus, id aliquantum opinione eius celeriùs crevisset; spem cepit etiam arcem expugnari posse, quæ muro tantum ac fossâ ab urbe esset divisa.

Et iam omni machinationum operumque genere arcem oppugnabat; quùm missum à Metaponto præsidium Romanis fecit animum, ut nocte ex improviso in opera hostium invaderent; aliaque disijcerent, aliaque igni corrumperent.

Annibal Principibus Tarentinis præsenteis difficultates exponit. Neque in arcis munitæ expugnatione, neque in eiusdem obsidione quidquam habere spei, donec mari potiantur hostes.

Si naves sint, quibus commeatus invehi prohibeant; hosteis extemplò aut abscessuros, aut dedituros se.

Tarentini contrà, Punicas naveis ex Siciliâ accitas id posse præstare: suas, quæ Sinu exiguo interclusæ essent, quùm claustra portûs hostis haberet, in apertum mare quî evasuras?

ANNIBAL viâ eâ, quæ ex portu per mediam urbem, in plano positam, ad mare transmissa erat, naveis haud magnâ mole plaustris transvehendas curat: & paucos pòst dies classis instructa ac parata circumvehitur arcem, & antè ipsum portum ancoras iacit.

LVDI APOLLINAR[ES]

Quùm anno superiore Senatus da[...] muliebris novos & peregrinos ritus; tum pro tem[po]re nova religio animis hominum credulorum o[bie]cta est ex carminibus MARTIANIS: sive [...] planus aliquis in medium protulit V[ers]us, quasi [ij]dem à MARTIO, Vate illustri, cons[cri]ptos.

Priore carmine impostor Cannensem clad[em], rem antè gestam, videlicet vaticinabatur; In [...] obscuriùs hariolatus, & Pœnorum fugam, ex L[udis] Apollini vovendis, ominatus.

Senatus istiusmodi τεχνάσματα amplecti & [pro]nis auribus excipere solitus, mandat Decemviris, ut libros, Sibyllinos, inspiciant.

Ea quum inspecta relataque ad Senatum essent, censuêrunt; *Apollini ludos ex voto faciendos; & sacra eidem, Latonæq;, Græco ritu peragenda.*

Hæc origo Ludorum Apollinarium; qui victoriæ, non valetudinis ergô, voti.

Et primò quidem incertis; deinde statis diebu[s] fieri soliti, III. Non. Quinctileis, ex S. C. q[uod] quadriennio pòst factum est.

CAPVANÆ OBSIDIONIS INITIA.

Quùm Consules, qui ambo in Samnio [...] Capuam circumsessuri metuerentur; & Campa[ni] malum diuturnæ obsidionis, famem, iam senti[re cœ]pissent; Legatos Tarentum ad Annibalem mittun[t], ut frumentum in tempore ex propinquis locis C[a]puam convehi iubeat.

Eius iussu, Hanno ex Bruttijs cum exercitu p[ro]fectus, ubi Benevento adpropinquavit, SSS p[...] Millib. ab ipsâ urbe; loco edito castra ponit. & [...] curatè communit, illinc frumentationi [...] p[...] datutus.

Frumento undique in castra devecto; & præsidijs, quæ commeatus eos prosequer[ent] [...] destinatis; factum est Campanorum socordia, qui vix XL. vehicula, & pauca præterea iumenta submiserant, ut ea res lentiùs procuraretur:

Et FVLVIVS Cos. monitus, & acceptus, Be[ne]ventum veniret. Compertoque Hannonem [...] sum cum parte exercitus frumentatum a[...] castra carris, & inconditâ agrestium [...] esse; quartâ noctis vigilia egressus, ant[e] [l]u[cem] castra adoritur. Sed ea edito munitoque l[oco] esse, & milites ex alto suos vulnerati c[...] animumque despondens, & [...] in post[erum] diem pollicitus, receptui can[it].

Milites, qui ad vallum ac fossas per[...] imperatoris consilia segnitiemque a[...] gunt atque instant. VIBIVS P[...] præfectus: & dein T. P[EDANIVS] [...] gionis Princeps, vexilla sua in hostium [...] ijciunt: se & milites suos exs[e]crati, [...] capi prohibeant.

Itâ pertinaci manipu[l]a[rium] [...] legione secutâ, & ipso Consule ad in[...]

[illegible] evocarat, milites versus castra uberrimâ præda [illegible] quę frumento referta, capiuntur. Suprà VI. Mil. hostium cæsa; & plus VII. capta, cum frumentatoribus Campanis; omnique plaustrorum & iumentorum adparatu.

Hanno auditâ suorum clade, cum paucis frumentatoribus, fugæ magis, quàm itineris modo, in Bruttios rediit.

Et Campani, quòd duo Coss. Beneventi essent, dieì iter à Capuâ rursus Annibalem solicitantes ne se indefensos relinquat, obtestantur. Ille curæ sibi omnia fore pollicitus, in præsentia II. equit. Millia cum legatis mittit: quo præsidio agros populationibus possint prohibere.

METAPONTINORVM ET THVRIOR. DEFECTIO.

Romanis interim de Arce Tarentinâ solicitis, C. Servilius legatus, à P. Cornelio præt. in Etruriam, ad frumentum coëmendum, missus, cum aliquot navibus onustis in Portum Tarentinum, inter hostium custodias, pervénit.

Sed traductis ad Arcem tuendam, qui Metaponti erant, militibus; Metapontini metu præsidij, quo tenebantur, liberati, ad Annibalem protinus defecere. Idem vicini & consanguinei (ex Achaiâ oriundi) Thurij fecére. quibus scilicet, obsides socium, Tarentinorum, Romæ, nuper, & acerbiùs, interfectos fuisse, doleret.

Postquam Hanno spe urbis potiundæ ab ijs evocatus, M. Atinium, Romani ibidem præsidij præfectum ad certamen, & in insidias pertraxisset; & aliquantam cædem militum, quos fusos ex acie, Thurini portis exclusérant, fecisset; illi, Atinio cum suis, ad mare ac naveis, ob mite & iustum eius in se imperium, in tutum deducto; Carthaginiensis in urbem accepérunt.

CAPVÆ OBSIDIO CÆPTA.

Consules, deductis à Benevento in Campanum agrum legionibus, nobilem se Consulatum tàm opulentæ urbis, (cuius iam tertium (immò quinctum) annum defectio impunita fuisset) excidio, [illegible] rati; ad Capuam oppugnandam se comparant. Et T. GRACCHVM ex Lucanis, cum equitatu ac levi armaturâ, Beneventum venire, ac tueri iusserant; alio in Lucanis, qui res ibi obtineret, re[illegible].

[illegible] d ille, Flavij Lucani, qui prætor & caput fuit [illegible] partis Lucanorum, qui pro Romanis stabant; [illegible] fide; & prætextâ publicæ omnium eius provinciæ populorum, sive Nominis Lucani, cum Rom. [illegible] ationis simulatione; in insidias præcipi[illegible]; & in MAGONIS manus, post acrem pugnam traditus; & exanimis propè, ab eo ad Annibalem missus; incertum vitæ exitum invénit. ([illegible]) ab Annibale in rogum iniectum, & magno honore exsequias celebratas: Alij, capite tantùm Gracchi hosteis potitos, quod ad se delatum Annibal, per Carthalonem, ad Cn. CORNELIVM quæst. in castra Romana detulerit. Et ab eo funus imperatori in castris, celebrantibus unà cum exercitu Beneventanis, factum esse, tradidérunt.)

Interea dum Coss. agrum Campanum passim populantur; ab erumpentibus cum MAGONE oppidanis, ad M. D. ex palantibus cæsi sunt. Et hinc ad cavendum intentiores facti.

Neque parum animi audaciæque Romanis adiecit, duellum T. Quinctij Crispini, cum Badio Campano; ingrato hospite, & præferoci hoste, feliciter & cum iusta armorum spoliorumque ostentatione, adfectum.

ANNIBAL ex agro Beneventano castra ad Capuam quum movisset, tertio pòst die quàm venit; copias in aciem eduxit. prælioque inito, acies Romana, equitum maximè incursu iaculisque obruta, laborabat.

Quumque equestre ex æquo prælium committeretur; Cn. CORNELIVS Quæstor cum Semproniano exercitu superveniens, utrique parti parem metum præbuit; ne hostes recentes advénirent. Et sic utrimque, velut ex composito, signum receptui datum; & æquo propè Marte discessum.

Consules autem, ut Capuâ ANNIBALEM averterent; FVLVIVS, in agrum Cumanum; CLAVDIVS, in Lucanos, abierunt.

Posterò die quùm vacua castra Romanorum nuntiatum Annibali esset; & Consules duobus agminibus diversos abijsse; ex ijs APPIVM instituit sequi. Ille verò circumducto hoste, quà voluit, alio itinere ad Capuam in castra rediji.

CENTENII CENTVRIONIS TEMERITAS, ET CLADES.

Sed aliam rei benè gerendæ fortunam obtulit ANNIBALI M. CENTENIVS PENVLA, insignis antè inter Primi-pili Centuriones.

Is perfunctus militiâ, & in Senatu multa de se magnificè pollicitus; quasi brevi operæpretium facturus, ex hostis, & regionum peritiâ; IIX. militum Millia, præter voluntarios, adscivit: ac proptè duplicato ex agris exercitu, in Lucanos, ubi ANNIBAL substiterat, pervénit.

Vt conspecta inter se agmina sunt, & neutra pars detrectavit pugnam; extemplò instructæ acies. Pugnatum, in tanto Ducum exercituumque, veteranorum & novorum, discrimine, duas amplius horas: & donec dux staret, Romanâ acie inmotâ.

Qui posteaquam, ne suâ temeritate contractæ cladi superesset, obiectans se hostium telis eccidit; fusi Romani. Et quum ne fugæ quidem iter pateret, omnibus vijs ab equite infessis, ex tanta multitudine (XVI. Mill.) vix Mille evasérunt.

CAPVÆ OBSIDIO CONTINVATVR.

Capua interim ab Consulibus summâ vi, rebus quę opus erant comportatis, obsideri cœpta est. Et quod

Et quod tum flumen Vulturnum, tum mare proximum, in eorum esset potestate; frumenta, tam ex Sardiniâ, quam ex Etruriâ, facilè in maritima castella, & indè in castra, convehebantur.

Super eam autem cladem, quæ in Lucanis erat accepta; Volonum exercitus, velut morte GRACCHI ducis, exauctoratus, ab signis discessit.

FVLVIJ PRÆTORIS CLADES.

Præterea ANNIBAL castris in Apuliam motis, ubi circà Herdoneam FVLVIVS prætor, cum legionibus Romanis, erant, in tantam licentiam socordiamq; effusi, ut nulla disciplina militiæ esset; insidijs opportunè positis, & itineribus per equites insessis, in aciem copias educit.

Nec FVLVIVS cunctatus est, non tàm suâ ullâ spe, quam fortuito impetu procurrentium temerè militum tractus: Ita ne clamorem quidem atque impetum primum Afrorum, Romani sustinuere.

Dux ubi rem inclinatam vidit; equo arrepto, cum CC. fermè equitibus effugit. Cæteri à tergo, à fronte atque alis circumventi. Eo usque cæsi, ut ex XIIX. hominum Millib. SI. haud amplius Millia evaserint; hosteisque castris sint potiti.

Senatus missis ad Coss. legatis, denuntiant, uti duorum exercituum reliquias cum curà colligant: denique operam; ne per metum ac desperationem hosti se dederent: & ut desertores de exercitu Volonum conquirerent; ijque ad signa reducerentur.

SERIA CAPVÆ OBSIDIO.

Et iam Cl. NERO Pr. ab Suessulà ex Claudianis castris accitus, ad Consules, qui Capuam circumsidebant, cum omnibus copijs descenderat; quum tribus prætorijs circà urbem erectis, tres exercitus diversis partibus opus adgressi, fossà valloque eam circumdare parant. Et sic cum erumpentibus pugnant, ut postremò portis muroque se contineret Campanus.

SYRACVSARVM OPPVGNATIO.

Quùm maximè Capua circumvallaretur; Syracusarum quoque oppugnatio ad finem venit: suprà ducis virtutem, interstinà etiam proditione, & suspectis exsulum Syracusanorum, cum suæ partis civibus, colloquijs; non minimè adiuta.

MARCELLVS loco muri, inter colloquia, animadverso, qui vel mediocribus scalis superari posset; & cognito, diem festum DIANÆ, per triduum, epulis vino longiùs celebrandis, agitatum iri; noctè concubià, loco plureis scalas adplicat. Et parte muri captà; portulàque ad Hexapylum refringi cæptà; iam undique non furtim, sed vi, apertè, res gerebatur. & ad Epipolas, frequentem custodijs locum, iam perventum erat. atque adeo ad tubarum cantum, è muris editum, custodes, omnia laè teneri rati, alij per murum fugiebant; alij de eodem desiliebant.

MARCELLVS, ut mœnia ingressus ex alto urbem, omnium eà tempestate pulcerrimam, subiectam oculis vidit; illacrymâsse dicitur; partim gaudio rei perpetratæ; partim vetustà urbis gloria.

Et dum is frustrà tentatis transfugis, qui Achradinæ portas murosque tenebant; frustraque Philodemo Argivo, quem EPICYDES, Euryalo, (Tumuli nomen est) imposuerat; de statione traddenda, cõpellato; castra inter Neapolim, & Tychen (urbis parteis; & quidem ipsas, urbium instar) posuisset; legati utrimque ad eum cum velamentis accessérunt; precantes, ut à cædibus atque incendijs parceretur.

MARCELLVS verò militibus edixit; *Nequis liberum corpus violaret; cetera præda futura.*

Et à cædibus quidem temperatum est: rapinis verò nullus antè modus fuit, quàm omnia, tàm diuturnâ felicitate cumulata, bona egessissent. Atque inter hæc PHILODEMVS, fide acceptà, ut inviolatus ad EPICYDEM rediret; reducto secum præsidio, Tumulum Romanis tradidit.

BOMILCAR verò, noctem nactus tempestuosam, cum XXXV. navibus è Portu Syracusano egressus; LV. alijs EPICYDÆ relictis, vela in altum dedit. Edoctisque Carthaginiensibus in quanto res Syracusana discrimine esset, cum C. navibus, post paucos dies, eódem redijt.

MARCELLVS, Euryalo recepto, quùm nullam ab tergo vim hostium formidaret; Achradinam ternis castris, per idonea dispositis loca, circũsedit. quam aliquot post dies, repentè adventus HIPPOCRATIS & HIMILCONIS, ut ultro undique oppugnarentur Romani, effecit.

Sed & CRESPINVS, qui veteribus Romanorum castris præerat, HIPPOCRATEM non modo à munimentis reppulit; sed trepidè etiam fugientem insecutus est. Et MARCELLVS Epicydem in urbem, undè eruperat, gnaviter compulit.

GRAVIS IN VTRISQVE CASTRIS PESTILENTIA.

Accessit & pestilentia, commune malum, quod facilè utrorumque animos averteret à belli consilijs.

Et iam quotidiana funera, & mors ob oculos omnium obversabatur. Iam mortui ægros; ægri validos; cum metu, tum tabe ac pestifero odore cadaverum conficiebant. Ægros vicissim sani; mortuos vivi; deserebant. Quidam ferro malentes, quam vi pestis absumi; ferro in hostium stationes soli irruebant.

Ex hostium exercitu, Siculi, ut primum vi[illegible] ex gravitate loci, vulgâri morbos; in suas qu[illegible] propinquas urbeis dilapsi sunt. Carthaginienses, quibus nusquam receptus erat; cum ipsis ducibus, HIPPOCRATE & HIMILCONE, ad [illegible] omnes periére.

Et quantumvis MARCELLVS, in tantâ vi mali, suos in urbem adduxisset; corporaque in[illegible] tectis atque umbris recrearentur; mul[illegible] tamen ex Rom. exercitu, eádem peste absumpti sunt.

Deleto terrestri Pœnorum exercitu; Siculi, qui sub Hippocrate militárant, in opida tuta perf[illegible], è quibus

è quibus & auxilia arcessebant, & commeatus obsessis comportabant,

BOMILCAR CXXX. navibus longis, & LXX. onerarijs auctus, & Carthagine profectus; primò adventus sui famâ; deinde, præter spem, mora; gaudium metumque, invicem, Romanis Syracusanisque præbebat.

EPICYDES, Acradinâ mercenariorum militum ducibus tradita, ad BOMILCAREM, navale prœlium reformidantem, navigat; eumque ad fortunam certaminis experiundam perpulit.

Et MARCELLVS, ne simul terrâ marique, inclusus urbe hostiù, urgueretur; licet numero navium impar, prohibere aditu Syracusarum BOMILCAREM constituit.

Duæ classes infestæ circà promontorium Pachynum stabant. BOMILCAR, qui prior moverat, postquàm tendere ad se Romanas naveis vidit; subitò territus, vela in altum dedit. Missisque nuntijs Heracleam, qui onerarias naveis retrò Africam repetere iuberent; ipse Siciliam prætervectus, Tarentum petit.

EPICYDES ità destitutus, & nolens in obsidionem, magna ex parte captæ urbis redire; Agrigentum navigat.

Quæ ubi in castra Siculorum sunt nuntiata, EPICYDEM Syracusis excessisse; & Insulam propè iterum Romanis traditam; legatos de conditionibus dedendæ urbis (exploratâ priùs per colloquia voluntate eorum, qui obsidebantur) ad MARCELLVM mittunt.

Prætores tamen priùs creati, ex eorumque numero delegati, qui cum Consule paciscerentur.

Dum in eo sunt, ut æquabiles à Romano pacis leges impetrent & accipiant; Transfugæ tradi se Romanis rati, mercenariorum quoque auxilia in eumdem compulêre metum. arreptisque armis, prætores primùm obtruncant; indè ad Syracusanorum cædem discurrunt. Et vt. è suis præfectos crearent, ut terni Acradinæ, ac Nasso præessent.

At sedato tumultu, mercenarij, sciscitando, quæ cum Romanis acta essent, cognovêre, aliam suam, ac transfugarum, caussam esse. Eàque suspicione ab ipsis legatis, qui in tempore redierant, sunt liberati.

MERICI HISPANI OPPORTVNA DEDITIO.

Intereà MERICVS Hispanus, ex III. Acradinæ præfectis unus, clàm per fratrem, legationis sociú, cum MARCELLO pactus; milites eius, eà regione portæ, quæ propè fontem Arethusam, expositos, recepit. Et simul Marcellus omnibus copijs Acradinæ mœnia adgressus est.

Quumque ab Nasso etiam armati, relictis stationibus suis, ad vim arcendam concurrerent; actuariæ naves iam antè instructæ, & ad Nassum adpulsæ, inde quoque armatos exposuêrunt. qui improviso adorti semiplenas stationes; & adapertas portæ fores, haud magno certamine Nassum cepêre.

MARCELLVS ut captam esse Nassum didicit; & Acradinæ regionem unam teneri; Mericumque cum præsidio suis adiunctum; ne regiæ opes diriperentur; receptui cecinit. Atque ità suppresso nullium impetu; & transfugis, qui in Acradinâ erant, spatium, locusque fugæ datus est: & Syracusani tandem liberi metu, portis Acradinæ apertis, oratores ad Marcellum mittunt; nihil petentes aliud, quam incolumitatem sibi, liberisque suis.

MARCELLVS, Quæstore cum præsidio ad Nassum, accipiendæ custodiendæque regiæ pecuniæ, misso; & divisis per domos eorum, qui vel exsulârant, vel intrà præsidia Romana fuerant, custodibus; urbem militi diripiendam dedit. Vbi tantum prædæ fuisse dicitur, quantum vix captâ Carthagine tum fuisset.

ARCHIMEDEM memoriæ proditum est, in tanto discurrentium diripientiumque tumultu, intentum formis, quas in pulvere descripserat, ab ignaro milite interfectum. Ægrè id ferentem Marcellum sepulturæ curam habuisse: & propinquis, etiam inquisitis, honori præsidioque nomen ac memoriam eius fuisse.

OCTACILII PRÆTORIS INDVSTRIA.

Paucis antè diebus, quàm Syracusæ caperentur, T. Otacilius cum quinqueremibus LXXX. Vticam ab Lilybæo transmiserat; & portum incustoditum ingressus, onerarias frumento onustas ceperat; simulque prædam ex agro vicino retrò ad naveis egerat. Ipse Lilybæum tertio die, quam inde profectus erat, cum CXXX. onerarijs navibus, frumento prædâque onustis, rediit. Id frumenti Syracusas missum, ni tàm in tempore subvenisset; victoribus victisque pariter perniciosa fames instabat.

RES MAGNÆ IN HISPANIA: ET SCIPIONVM EXITVS.

In Hispania SCIPIONES, qui hactenus ASDRVBALEM, in Italiam tendere gestientem, retinuerant; ad bellum ibidem finiendum se accingunt. Satis ad id virium accessisse rati, XXX. Mill. Celtiberorum, eà hieme ad arma excitata.

Tres hostiú exercitus erant. ASDRVBAL, GISGONIS F. & MAGO coniunctis castris, V. fermè dierum iter ab Romanis aberant. ASDRVBAL, AMILCARIS F. vetus in Hispania imperator, propiùs ad urbem Anitorgin exercitum habebat.

Romani duces optimum rati, divisis bifariàm copijs totius simul Hispaniæ amplecti bellum; ità inter se divisêrunt. Vt P. CORNELIVS duas parteis exercitûs, Romanorum sociorumque, adversùs ASDRVBALEM Magonemque duceret: Cn. CORNELIVS, cum tertiâ parte veteris exercitûs, adiunctis Celtiberis, cum ASDRVBALE Barchino bellum gereret.

Postquam fratres unà profecti cum exercitibus suis, & Celtiberis prægredientibus, ad urbem Anitorgin, in conspectu hostium, & amne tantum dirimente, castra posuissent; Ibi Cn. quidem SCIPIO, cú quibus antè dictum est copijs, substitit; & P. Frater ad destinatam sibi belli partem profectus est.

ASDRVBAL exiguum Romanorum exercitum in castris animadvertens; & spem omnem in Celtiberorum auxilijs esse; per occulta popularium colloquia, magnâ mercede cum eius gentis Principibus paciscitur; ut copias inde abducant. Signis itaque repentè sublatis, Barbari abeunt; domestico se avocari bello testati.

SCIPIO, qui nec se hosti iam parem: nec fratri rursus coniungi posse videret; retrò, quantum posset, cedere statuit: in id omni curâ intentus, necubi hosti æquo se committeret loco; qui trâsgressus flumen propè vestigijs abeuntium insistebat.

Alterâ ex parte, per eosdem propè dies, par terror, sed periculum maius, P. SCIPIONEM ab novo hoste urguebat.

MASSANISSA erat iuvenis, eo tempore Carthaginiensium socius, qui cum equitatu Numidarum adeò infensa omnia SCIPIONI faciebat; ut compulsis intrà vallum Romanis, propè iusta obsidio esset.

Quam cum artiorem fore apparéret; si INDIBILIS Hispanus, (quem cum VII. Millib. & D. Suessetanis adventare fama erat) se Pœnis coniunxisset. dux Cautus & prudens, necessitatibus victus, temerarium capit consilium; ut nocte INDIBILI obviàm iret.

Modico igitur in castris præsidio relicto, & T. FONTEIO legato ijsdem præposito; mediâ nocte profectus, cum obvijs hostibus manus conseruit.

Sed hîc Romanis, ut in tumultuariâ pugnâ, vincentibus; equites Numidę, quos fefellisse dux ratus erat, ab lateribus circumfusi, magnum terrorem intulére.

In hoc novi certaminis ardore, tertius insuper advénit hostis. Pœni scilicet duces, ASDRVBAL & MAGO, ab tergo iam pugnanteis adsecuti.

Anceps prœlium Romanos circumstet erat, in quam partem conferti erumperent, incertos. Pugnanti hortantique Imperatori, & ubi plurimus erat labor, se offerenti, latus dexterum lanceâ traijcitur: & is exanimis ex equo lapsus est. Cuius rei rumor passim pervagatus, ut & hostes haud dubiè pro victoribus; & Romani pro victis essent, effecit.

Fuga confestim, amisso duce, ex acie fieri cæpta; in quâ plures, quam in pugnâ, cæsi sunt. Paucos, præcipitiam ad vesperum die, nox periculo exemit.

Duces indè Pœni haud segniter fortunâ usi, vix necessariâ quiete datâ militibus, citatum è prœlio agmen ad ASDRVBALEM AMILCARIS rapiunt; non dubiâ spe, ubi copias coniunxissent, debellari posse.

Cn. SCIPIO, in quem tota belli moles vertebatur, cedere quantum posset enitens; suos prœlijs obiter editis fessos, & collectos in tumulum quemdam subducit.

Vbi quum neque virgulta vallo cædendo; nec terra cespiti faciendo, aut ducendæ fossæ, aliŷve ulli operi aptâ, inveniri posset; clitellas illigatas oneribus, velut struentes, ad altitudinem solitam, circumdabant. cumulo sarcinarum omnis generis obiecto, ubi ad moliendum clitellæ defuerant.

Hæc nova munitionis facies primò Pœnos, veluti miraculo quodam tenuit; donec pluribus pa[...] monimenta deiecta armatis viam dedere [...] iam undique castris, pauci ab multis, perculsi à præsenti victoriâ lætis, passim cæsi sunt.

Magna pars tamen militum, cum in propinquas refugisset silvas, in castra P. SCIPIONIS, quibus FONTEIVS præerat, perfugerunt.

Cn. SCIPIONEM alij in tumulo, primo hostium impetu, cæsum tradunt: Alij, cum paucis in propinquam castris turrim confugisse. hanc igni cir[cumdatam], & exustis foribus vi captam; omne[s] intùs, cum ipso Imperatore, occisos, sive crematos.

Ita SCIPIADÆ, *duo fulmina belli*, septimo postquàm in Hispaniam advenerant, anno, periêrunt. ab optimis quibusque, non minus in Hispaniâ, quàm in Italiâ, desiderati.

LVC. MARTIJ VIRTVS.

Sed vir unus res Romanorum perditas restit[uit]. Is erat L. MARTIVS, Septimij F. sub Cn. SCIPIONIS disciplinâ, per tot annos, omneis militiæ arteis edoctus.

Hic & ex fugâ collectis militibus, & qui[bus] [...] de præsidijs deductis, haud contemnendum exercitum fecerat; seque cum T. FONTEIO, P. SCIPIONIS legato, coniunxerat.

Ad illum, quùm castris citrà Iberum communitis, ducem exercituum comitijs militaribus creari placuisset; euntes per omneis suffra[gia], cuncti summam imperij detulérunt.

Iamque ASDRVBAL iunior Iberum transierat & ad delendas quasi belli reliquias veniebat; qu[o] signo pugnæ ab novo duce proposito, Romani [mi]lites, ex priorum Imperatorum, quibus freti ad pugnam prodire soliti essent, recordatione, in lamenta & muliebres fletus effusi, velut t[or]pebant. Donec mulcente & increpante MARTIO, [ad] propinquum hostilium tubarum sonum, vers[i] repentè in iram luctu, ad arma & ad portas discurrunt. Et in hostem, negligenter atque incompo[sitè] insultantem, tàm ferociter incurrunt; ut Pœni stupentes, pedem referre; & dein validiore pu[gnæ] impressione, terga vertere sint coacti.

Et, aut fœda fugientium cædes fuisset; aut temerarius periculosusque insequentium impetu[s]; [ni] MARTIVS suis concitatis, & renitentibus, prope [...] receptui signum dedisset: & in castra, avidos ad[hu]c cædis sanguinisque, reduxisset.

Quum itaque omnia apud hosteis negl[ecta], contemtum ducis, & paucitatis Romanæ [...] ijs exploratis, MARTIVS ad consilium pr[...] temerarium magis, quàm audax, animum ad[iecit]: ut ultrò castra hostium oppugnaret, ant[e] quam se rursus tres exercitus, ac tres duces, iunxi[sse]nt.

Erant ultrà proxima castra, VI. M[illia] [...] vallo distantes, aliæ Pœnorum copiæ. Vallis [...] intererat, condensa arboribus.

In huius silvæ medio fermè stadio [...] Romana cum equitibus abdita est. Et sic medio [...] re intercepto, cæteræ copiæ silenti agmine ad p[ro]ximos hostes ductæ. & quòd statio nulla p[...] tis, neque in vallo custodiæ essent; velut in [...] castra,

... [illegible] obsistente, penetravere. ... [illegible] ... sublato clamore, pars ... [illegible] pars stramenta arida ... [illegible] pars portas, ne fugæ sit locus, ...

Fit varia & promiscua cædes ferè inermium, aut ... [illegible] hostibus alienatorum. Dumque non pauci ad alteri ... [illegible] fugam intendunt; à cohorte, & equitibus ex occulto prorumpentibus, circumventi cæsi- ... ad unum omnes sunt.

Romani raptim adeò in altera transcurrére castra, ... MAGONIS) ut prævenire nuntius cladis non ... [illegible]. Ibi verò quò longius ab hoste aberant; & quia sub lucem pabulatum, lignatum aut prædatum, multi dilapsi fuerant; neglecta magis omnia ac soluta invenere.

Feroci victori nequaquam in portis resisti potuit. Intrà portas, concursu ex totis castris ad primum tumultum facto, atrox prœlium oritur. Diuque tenuisset, ni cruenta scuta Romanorum visa com... pus, alterius cladis indicium Pœnis, atque inde pavorem, injecissent. Hic terror in fugam avertit omneis.

Ita nocte & die bina castra hostium expugnata. & ductu L. Martij, Scipionum Manibus pulcrè parentatum.

Variant in numero cæsorum captorumque auctores. Alij ad XXXVII. hostium Mill. cæsa; captos ad M.DCCCXXX. VALER. ANTIAS, vna castra Ma... capta tradit; VII. Mill. cæsa. Et altero prœlio ... ptione pugnatum cum Asdrubale. X. Mill. oc... IV. Mill. CCCXXX. captos. Piso, V. Millia, ... n Mago cedenteis nostros effusè sequeretur, cæsa ex insidijs scripsit. VALER. MAXIM. lib. I. c. 6. de prodig. Æquè felicis, inquit, eventûs, illa flamma, quæ ex L. Marcij, duorum exercituum ducis, ... s interitus Cn. & P. SCIPIONVM in Hispania de... averat, capite, tùm concionantis, eluxit. Namque eius adspectu, pavidi adhuc milites, pristinam rec... rare fortitudinem admoniti. Monimentum victoriæ eius, usque ad incensum Capitolium, fuisse prod... in Templo, Clypeum, argenteū, pondo CXXXIIX. MARTIVM appellatum, cum imagine Asdrubalis Barchini.

LVXVS ROMAM INVECTVS.

Quietæ deinde aliquamdiu res in Hispaniâ, mu... ... [illegible] MARCELLVS verò, captis Syracusis, ... cætera in Siciliâ tantâ fide atque integritate ... po ... [illegible], ut non modò suam gloriam, sed pop. etiam Romani maiestatem augeret; ornamenta urbis, signa tabulasque, quibus ... [illegible] ... [illegible] bat, ut ... [illegible] ... [illegible] ... Romam devexit. *Unde primum initium mirandi Græcarum artium opera. & hinc licentiæ, sacra profanaque, omnia vulgò spoliandi, factum est.*

Et perexigua certè pars talium ornamentorum, in Templis à MARCELLO dedicatis, *post paucos annos comparuit.*

MVTINÆ, DVCIS AFRI VIRTVS.

Intereà EPICYDES & HANNO Agrigentum adhuc tenebant, priores belli reliqui duces. Et his tertius novus accessit ab ANNIBALE, in locum HIPPOCRATIS missus, MVTINES Hipponiates, gente Libyphœnix, vir impiger, & belli peritus.

Is primis expeditionibus, cum auxiliari Numidarum manu, ità in hostium agros pervagatus est; & tam opportunè socijs auxilium tulit: ut magnum quid spondere censeretur, & brevi tempore totam Siciliam nominis sui impleret: Et duces, Pœnus Syracusanusque, extrà muros, Agrigento egressi, ad Himeram amnem castra ponerent.

Vt Marcellus extemplò copias eodem movit, in eius stationes, MVTINES de subito, & ingenti cum tumultu, invectus, & postridie iusto propè Marte prœliatus, Romanum intrà munimenta compulit.

Sed hic CCC. Numidarum, qui Heracleam Minoam secesserant, rebellio, eius impetum retardavit. Ad quos ille mitigandos atque ad officium revocandos profectus, multùm contestatus collegas dicitur: ne, absente se, cum hoste manus conserrent. Id ambo ægrè passi, eius gloriâ anxij; & transgressi flumen, in aciem exeunt.

Numidæ, & eâ seditione, quam diximus, moti: & invidiam veterum ducum, qui præfectum suû, sub ipsam certaminis diem, ex æmulatione ablegâsse viderentur, detestati; à prœlio abstinére, in animum inducunt: & id se facturos Imperatori Romano denuntiant.

Quæ à transfugis edoctus Marcellus, haud magna vi certamine, sed primo clamore atque impetu rem decrevit. Multa hominum Millia cæsa, capsaque. Et ea clades, Punici fuit in Sicilia fundi calamitas.

Hâc siquidem victoriâ Sicilia tota in potestatem P. R. venit: factaque est provincia.

3743. | 207.
12. Ar... M.
... Pt. Philad.

Cn. FVLVIVS CENTIMALVS, & P. SVLPITIVS GALBA ... designati, cum Idib. Mart. Magistra... ... issent;

Q. FVLVIO, & APPIO CLAVDIO, prioris anni ... imperium prorogatum, atque exercitus, qu... habebant, decreti. adiectumque, ne à Capuâ, ... quam obsidebant, abscederent, prius quàm expug... ... Quæ urbs nobilis & potens, sicut ... traxerat aliquot populos; ità recepta, inclinatura rursùs animos videbatur ad veteris imperij respectum. Tribus & viginti legionibus Romanis eo anno bellum terrâ marique gestum est.

MILITARIA SENATVS DECRETA.

Militibus Cn. Fulvij, qui fœdè in Apulia cæsus fugatusque fuerat, Senatus eumdem, quem Cannensibus, finem statuerat militiæ. Additum etiam utrorumque

utrorumque ignominiæ; ne in opidis hibernarent; neve hiberna propiùs ullam urbem x. pass. Millib. ædificarent.

Et ipse Cn. FVLVIVS, bis accusatus; & tertiùm testibus datis (præterquàm quod omnibus probris onerabatur: & iurati permulti dicerent; fugæ pavorisque initium ab ipso, prætore, ortum;& ab eo desertos milites terga dedisse;) ab iratâ plebe perduellionis iudicatus, exsulatum Tarquinios abijt.

L. quoque Marcij res in Hispania gestæ, Senatui quidem magnificæ sunt visæ: sed titulus honoris, quod Imperio, non populi iussu, neque ex auctoritate Patrum, dato, proprætore Senatui se inscripserat; magnam partem hominum offendebat; uti res novi exempli. Alium itaque cum imperio in Hispaniam mitti placuit ad eum exercitum, cui Cn. SCIPIO imperator præfuisset.

CAPVA CAPITALITER OPPVGNATVR.

Inter hæc vis omnis belli versa in Capuam erat. Adversùs eorum eruptiones, & equestria prœlia, fermè ijs prospera, inita est ratio peditum equiti immiscendorum: qui & vehi post equites, & ex equis desilire perniciter adsuefierent. & parmis brevibus protecti, in hostium equites incurrentes, iacula ferro præfixa, quale hastis velitaribus inest; alia super alia emitterent. Et tum equites denique in perculsum hostem invecti, vel fugam, vel stragem facerent.

ANNIBAL AD CAPVAM.

ANNIBALEM, nuntijs & querelis Campanorum excitatum, à Tarento, Capua ad se traxit; in quam omnium sociorum hostiumque conversi animi essent. Relictâ itaque magnâ impedimentorum parte in Bruttijs; & omni graviore armaturâ; cum delectis peditum equitumque; & XXXIII. elephantis, in Campaniam contendit.

Quumque adveniens Calatiam, castellum, pulso indè præsidio, cepisset; in circumsedentes Capuam se vertit: præmissis antè in urbem nuntijs, quo tempore castra Rom. adgressurus esset; ut eodem & illi, ad eruptionem parati, portis sese omnibus effunderent.

Primo certè impetu castra Rom. minimo minus capta. Sed ANNIBAL, posteaquam cohortem Hispanorum, quæ cum tribus elephantis usque ad vallum pervaserat; & per stragem iacentium belluarū, atrocem pugnam ediderat; cæsam vidit. & alterâ parte Campanos, cum Punico præsidio, in urbem magnâ vi compulsos; omissâ oppugnatione, recipere signa, & convertere agmen retrò peditum, obiecto à tergo equitatu, cæpit.

Cæsa eo die feruntur, ex Annibalis exercitu, IIX. homin. Mill. & III. ex Campanis. multa signa utrimque adempta.

Quum fame ferroque urguerentur Campani; neque spes ulla superesset; ijs, qui nati in spem honorum essent, honores detrectantibus; SEPPIVS LESIVS, loco obscuro, tenuique fortunâ ortus, querendo desertam ac proditam a primoribus Capuam, summum magistratum, qui Mediastuticus dicitur, ce[illegible] an[illegible] u[illegible]

Quem adhu[illegible] p[illegible] mum imperium c[illegible] vitatis [illegible] rat; & mater eumdem, in[illegible] m[illegible] b[illegible] panorum perditurum subi[illegible] ce[illegible] at[illegible]

Annibali absccedere [illegible] ince[illegible]; [illegible] Capuâ movere iam para[illegible]; [illegible] poriò ire pergeret, v[illegible] lvenit; su[illegible] tus, caput ipsum belli Romam, petend[illegible] semper cupi[illegible] æ præterm[illegible] am [illegible] Cannensem pugnam, & a[illegible] j vulgò [illegible], & ipse non dissimulabat. Hortatus ant[illegible] per [illegible] Campanos, ne animum intereà despender[illegible] se dederent. tolerando paucos dies R[illegible] mum discrimen contecta, totam [illegible] nem.

ANNIBAL ROMAM CONTEND[illegible]T.

Q. FVLVIVS proconsul, cui ex Senatuscons[illegible] collegâ APPIO ex vulnere, quod nupera a[illegible] puam pugnâ acceperat, ægro, & C[illegible] pu[illegible] m obsidere iusso; eundum Romam erat; e [illegible] ercitibus milite electo, ad XV. peditū Mill. & e[illegible] tes M. Vulturnum ratibus, (naveis namq[illegible]e A[illegible] bal incenderat: &, indè haud procul, idem [illegible] transgressus, castrà posuerat) traiecit.

Iamque Annibal pervastatis passim, quà ie[illegible]t, [illegible] gris, Algido Tusculum petebat; nec receptu[illegible] nibus, infrà id opidum dextrorsùs in Ga[illegible] scendens, in Pupiniam demisso exercitu, [illegible] Millia, à Romà, castra collocârat: quùm in[illegible] civitatis terrore ac tumultu, FVLVIVS F[illegible] portà Capenâ cum exercitu Romam ingr[illegible] diâ urbe, per Carinas Esquiliasque, co[illegible] ten[illegible]it, indè egressus, inter Exquilinam Collinan q[illegible] tas, castra posuit.

Annibal tum Anienem transgressus, in a[illegible] omneis copias eduxit. Nec FLACCVS Cons[illegible] certamen detrectavere.

Instructis utrimque exercitibus in ei[illegible] pu[illegible] casum, in quâ, *urbs Roma victori præmium* [illegible] ingens, grandine mistus, ità utramque aciem [illegible]rbavit; ut vix armis retentis in castra se receperin[illegible]; nullius rei minore, quàm hostium metu. [illegible] po[illegible] die acies eodem loco instructas, eadem tempe[illegible] diremit.

Vbi recepissent se in castra; mira cœli serenitas cum tranquillitate oriebatur.

In religionem ea res apud Pœnos versa est: [illegible]teque vox Annibalis fertur; *Potiundæ sibi ur*[illegible] *mæ, modò mentem non dari, modò fortunam.* In re[illegible] Feroniæ templum, divitijs eâ tempestate [illegible] omnibus donis spoliavit.

Ceterùm non quantùm pertinaciæ ad pre[illegible] dam obsidione Capuam Romanis fu[illegible], tan[illegible]u[illegible] defendendam Annibali. Ipse ex Luca[illegible] in B[illegible] agrum; ad Fretum verò ac Rhegium [illegible] c[illegible] tenderat; ut propè repentino adventu incaut[illegible] presserit.

PERTINACIA CAPVAN[illegible] ET SVPPLICIVM

Capua verò, etsi nihilo f[illegible] e[illegible] gnata fuerat, tamen adven[illegible] F[illegible]

non simul regressum Annibalem. Vndè relictos se desertosque, & spem Capuæ retinendæ deploratam apud Pœnos esse, intellexerunt.

Neque tamen, edicto proconsulis etiam palàm vulgato; *Vt qui civis Campanus ante certam diem transisset, sine fraude esset*; ulla facta est transitio. *Metu magis eos, quam fide continente*, Domibus inclusi, omnes patriæ occasum, cũ suo exitio, in dies exspectabant.

Quùm cæteri de legatis mittendis ad Imperatores Romanos agerent; VIBVS VIRIVS, defectionis ab Romanis auctor; alijque, ad XXVII. Senatores, eius oratione inducti, & cum eo postremùm epulati; alienatis vino mentibus, ab imminentis sensu mali, venenum omnes sumserunt; & priusquam aperirentur hostibus portæ, exspirârunt, corporibus in communem rogum coniectis.

Postero die legio una Capuam intromissa. & duæ alæ, cum C. FVLVIO legato. Is cum omnium primùm arma teláque, quæ Capuæ erant, ad se conferenda curâsset; custodijs ad omneis portas dispositis, nequis exire aut emitti posset, præsidium Punicum comprehendit.

Senatum Campanũ ire in castra ad Impp. Rom. iussit. quò cum venissent, extemplo ijs omnibus catenæ iniectæ; iussiq; ad Quæstores deferre, quod auri argentique haberent.

Senatores V. & XX. Cales in custodiam; Duodetriginta Theanum missi, quorum de sententiâ maximè descitum ab Rom. constabat.

De supplicio captivorum Senatorum, haudquaquam inter FVLVIVM, APPIVMQVE conveniebat. Facilis impetrandæ veniæ CLAVDIVS; Fulvij durior sententia erat.

Ille ad Senatum censebat rem deferendam; hic, ægro collegâ, præcipuum imperium obtinens, nec differendum supplicium, nec crudelitatis invidiâ onerandum Senatum ratus; primum Theani, deinde Calibus, etiam cum à Senatu Rom. litteræ eâ de re missæ & traditæ ipsi essent; Principes civitatis, virgis cæsos, securi percussit. Et tũ litteræ, quas acceptas, neque resolutas in gremio reposuerat, lectæ; Senatûsq; consultum, serum ad impediendam rem actam; quæ summâ ope, ne impediretur, erat adproperata.

Alij adscriptum in eo Senatûs-consulto tradidérunt; *Si ei videretur, integram rem ad Senatum reijceret*. Idque illum interpretatũ esse; quid magis è rep. duceret, æstimationem sibi permissam.

Ità ad LXXX. Principes Senatûs interfecti; & CCC. fermè nobiles Campani in carcerem conditi. Alij per sociorum Latini nominis urbeis in custodias dati, varijs casibus interiérunt. Multitudo alia civium venumdata.

Atellâ & Calatiâ in deditionem acceptis, ibi quoque in eos, qui capita rerum erant, animadversum.

Vrbs Capua, propter agri fertilitatem, ut esset aliqua aratorum sedes, servata est: Nec sævitum incendijs ruinisque in tecta innoxia & muros. Ager omnis publicus pop. Romani factus: Et præfectus ad iura reddenda ab Româ quotannis missus.

Et habitari tantùm. tanquam urbem, Capuam, frequentarique; & sine consilio publico; sine imperio esse, placuit.

Romani pro-Coss. perfuncti, quod ad Capuam attinebat, curâ; CLAVDIO NERONI, ex ijs duabus legionibus, quas ad Capuam habuerat, VI. pedit. Mill. & CCC. equites, quos ipse legisset; & sociũm Latini nominis parem pedit. numeru, & DCCC. equites, decernũt. Eumq; exercitũ, Puteolis in naveis impositum, NERO in Hispaniam transportavit.

CLAVDII NERONIS RES IN HISPANIA GESTÆ.

Quùm Tarraçonem Navibus venisset; & ad Iberum flumen profectus, exercitum abs T. FONTEIO; L.q; MARTIO accepisset; ad hosteis ire perrexit.

ASDRVBAL, AMILCARIS, F. ad Lapides-Atros castra habebat; locum inter opida Illiturgi, & Mentissam.

Eius saltûs fauceis quùm Nero occupâsset; & ASDRVBALI res in arto essent, neque expedire se ipse posset; is caduceatorem misit, qui promitteret, si indè missus foret, omnem se exercitum ex Hispaniâ deportaturum.

Sed dum de conditionibus, & arcium tradendarum; & diei ad præsidia deducenda constituendæ, diutiùs consultatur; datáque operâ dies de die ducitur; Pœnus singulis noctibus clàm aliquam exercitûs sui pedestris partem, è periculo & saltu subducit, & in tutum emittit. Donec & ipse eum equitatu, elephantisque, castris egressus nebulâ saltũ omnem intexente; & sine ullo tumultu, evasit.

CLAVDIVS, Punicam fraudem agnoscens, hostem frustrà & insecutus est, & ad pugnam provocavit.

Senatus NERONEM passum sibi fucum fieri, tàm iniquo tulit animo, ut confestim alium, & quidem proconsulem comitijs creandum, ipsique sufficiendum censeret.

Cum nemo ex Magistratibus, aut Principibus, nomen profiteretur; neque periculi plenam provinciam, imperiumq; accipere auderet; P. Cornelius, P. illius qui in Hispaniâ ceciderat, F. IV. & XX. fermè ann. natus, professus est se petere.

P. CORNEL. SCIPIO HISPANIÆ PROVINCIAM SVSCIPIT.

In eum postquàm omnium ora conversa essent; clamore ac favore ominati extemplò sunt felix faustumque imperium; & initis centuriatim (sive curiatim,) suffragijs decrevérunt.

Quam ille populi de se existimationem, & crebris concionibus confirmavit; & homines certioris spei, quàm quantam fides promissi humani aut ratio ex fiduciâ rerũ subijcere solet; implere cõtendit.

Divinę stirpis vir esse creditus, & anguis immanis, qui in matris eius cubiculo persæpè visus fuerat, cõcubitu conceptus. rettulitque famã, in ALEXANDRO M. prius vulgatam, vanitate aut fabulâ parem.

Ad eas copias, quas ex vetere exercitu Hispania habebat; quæque à Puteolis cũ CLAVDIO NERONE traiectæ erant; X. pedit. M. & equites M. addũtur.

Ità cum XXX. navium, quinqueremium, classe, Ostijs Tiberinis profectus, Emporijs tandem, urbe Græcâ, & Phocæâ origine, copias exposuit.

Atque inde, sequi navibus iussis, Tarraconem pedibus profectus, conventum omnium sociorum habuit. &

buit: & responsa legationibus, tot casuum varietate suspensis, dare cœpit. sic ut omnibus, quæ diceret, cum ingens maiestas inesset, tum fides.

Pœnorum duces in hiberna diversi concesserant: ASDRVBAL iunior ad Oceanum usque & Gadeis: MAGO in mediterranea, suprà Castulonensem saltum: ASDRVBAL senior proximè Iberum, circà Saguntum, hibernabat.

CLASSIS PVNICA AD TARENTVM INVTILIS.

Classis Punica, quæ ex Siciliâ Tarentum erat accita, ad arcendos commeatus præsidij Rom. quòd in arce erat Tarentinâ; clauserat quidem omneis, ad arcem, à mari aditus: sed adsidendo diutiùs, artiorem annonam socijs, quàm hosti faciebat: & classis ipsa turbâ navali mista plurimum frumenti absumebat. Maiore itaque tandem gratiâ, quàm venerat, ea dimissa est.

M. MARCELLI TRIVMPHVS.

M. MARCELLVS, quùm ex Siciliâ provinciâ ad urbem venisset; neque, ut triumphanti urbe iniret liceret, impetrâsset: Tribuni pleb. ex auctoritate Senatûs ad populum tulérunt: *Vt ei, quo die urbem ovans iniret, imperium esset.*

Pridie tamen quàm urbem iniret, in monte Albano triumphavit: inde ovans, multam præ se prædam in urbem intulit.

Nec minimum fuére spectaculum, cum coronis aureis præcedentes, Sosis Syracusanus, & MERICVS Hispanus: quorum altero, duce nocturno, Syracusas introitum erat: alter Nassum præsidiumque prodiderat. His ambobus civitas data, & agri adsignati.

POENI SICILIAM DEPOPVLANTVR.

Post profectionẽ Marcelli ex Siciliâ, Punica classis (haud dubiè, BOMILCARE DVCE) à Tarẽto digressa) VIII. pedit. & III. Numidarum equitum Millia, exposuit. Et ad eos, Murgantinæ terræ tractus, cum Hyblâ & Magellâ, alijsque ignobilioribus quibusdã, descivit. Et Numidæ. præfecto MVTINE, vagi, per totam Siciliam, sociorum pop. Rom. agros fœde urebant.

Exercitus verò Romanus, iratus, partim quòd cũ Imperatore Marcello non devectus ex provinciâ esset: partim quod in opidis hibernare vetiti erant: ad seditionem inclinati, segni fungebantur militiâ.

Sed eos M. CORN. Pr. nunc consolando, nunc castigando sedavit: & civitates omnes, quæ defecerant, in deditionem redegit: atque ex ijs Murgantiam, MERICO, & Hispanis, quibus urbs agerque debebatur, ex S. C. tribuit.

Quùm ambo Coss. Apuliam provinciam haberent; minusque iam terroris à Pœnis & ANNIBALE esset; sortiri iussi sunt provincias. Et SVLPITIO quidem Macedonia evénit; isque Lævino successit.

FVLVIVS Romam, ex Apuliâ, comitiorum caussâ arcessitus, quùm comitia Consulibus rogandis haberet, prærogativa centuria Iuniorum declaravit T. Manlium Torquatum, & T. Otacilium. Ex quibus prior ille, valetudinem oculorũ, & præsentem reip. bellique statum, caussatus, constanter recusavit, & effecit ut in suffragium rediretur, senioru mque centuria citaretur. Itã de tribus cõsultatione data (tertius erat Q. Fabius) senioribus dimissis, iuniores suffragium ineunt: & M. CLAVD. MARCELLVM, fulgentem tum Siciliâ domita, & M. VALERIVM in Macedoniâ occupatum, absenteis Coss. dixérunt.

Exemplum, & Principum à cupidine imperij temperantûm; & multitudinis eâ tempestate benè moratæ.

Et forte ita incidit, ut comitijs perfectis nuntiaretur, T. Otacilium collegam T. Manlio datum, mortuum in Siciliâ esse.

SOCIETAS ROMANOR. CVM ÆTOLIS, ET ALIIS.

Per idem tempus M. VALER. LÆVINVS, tentatis prius per secreta colloquia Principum animis; & expositis in publico Ætolorum concilio, rerum in Italiâ Siciliâque & Macedoniâ secundarũ successibus; illos, & ad deferendum PHILIPPVM, & ad ineundam cum Romanis societatem, impulit.

Cuius quidem federis SCOPAS prætor; & DORYMACHVS, Princeps gentis, auctores præcisè fuérũt: quos spes Acarnaniæ potiundæ maximè movebat.

Conscriptæ igitur conditiones, quibus illi in amicitiam societatemque populi Romani venirent. Additumque, ut si placeret, vellentque; eodem iure amicitiæ Elei Lacedæmonijque; & ATTALVS Asiæ; & PLEVRATVS, ac SCERDILETVS, Illyriorum reges; essent.

„ *Ætoli extemplò bellum cum Philippo terrâ gererent; navibus ne minus XX. quinqueremibus à Romanis adiuti.*

„ *Et urbiũ. ab Ætoliâ, Corcyrâ tenus, solum, tectaq. ac muri cum agris, Ætolorum, alia omnis præda pop. Romani esset.* „ *Darentq. operã Romani, ut Acarnaniam a corpore suo diremtam, in antiquam iuris ac ditionis suæ formulam restitutam, Ætoli haberent.*

Hæc quidem, & eius generis adfinia, in præsentiâ convenére; sed ità conscripta non nisi biennio pòst, Olympiæ ab Ætolis; in Capitolio ab Romanis, ut testata sacratis monimentis essent, sunt posita.

Ætoli nihilo minus adversùs Philippum bellum movérunt: & Lævinus Zacynthũ, & Oeniadas Naxumq; Acarnanũ urbeis, vi captas, Ætolis cõtribuit.

PHILIPPVM quoq; satis implicatum bello finitimo ratus, ne Italiam Pœnosque, & pacta cum ANNIBALE, posset respicere; Corcyram ipse se recepit.

PHILIPPVS de Ætolorum defectione certior factus, expeditionem subitam in Oriciorum & Apolloniatium fines fecit: & Apolloniates egressos magno cum terrore intrà muros compulit.

Illyriorum proximis vastatis, & captâ ex Dardanis urbe, quæ in Macedoniam transitum facere posset; per Berrhoeam in Thessaliam descendit. Ibi relicto ad fauceis regionis PERSEO F. cum IV. armatorum Millib. ad arcendos aditu Ætolos, ex Macedoniâ in Thraciam exercitum, & in Mædos eduxit; & eius gentis caput arcemque, Iamphorinam, oppugnare cœpit.

ÆTOLO-

ÆTOLORVM IN ACARNANAS EXPEDITIO.

Cognitâ regis profectione, SCOPAS armatâ Ætolorum iuventute, bellum inferre Acarnaniæ parat. Adversus quos Acarnanum gens, & viribus impar; & amissis, quę dixi, oppidis; Romanâque societate consternata; ira magis, quàm consilio bellum instruit.

Coniugibus liberisque, & senioribus supra LX. ann. in propinquam Epirum missis, ab XV. ad LX. annos cæteri omnes coniurant: *Nisi victores, se non redituros.* diras imprecati. *& ijs, qui victi acie excessissent, & eorumdem fugientium hospitibus.*

Precatique simul Epirotas: *Vt qui suorum in acie cecidissent; eos uno tumulo contegerent*; & hunc titulum humatis adhiberent: *Heîc siti Acarnanes, qui adversus vim atque iniuriam Ætolorum, pro patriâ, pugnantes, mortem oppetierunt.*

Ipsi castra, in extremis regionis suæ finibus, obviam hosti posuérunt. & missis ad PHILIPPVM nuntijs, id quod in manibus erat, bellum omittere coëgérunt; Ianphorinâ per deditionem iam receptâ, & prospero alio rerum successu.

Ætolorum impetum tardaverat primò Acarnanicæ coniurationis fama; deinde auditus PHILIPPI adventus, regredi etiam in fineis intimos coëgit.

LÆVINVS, veris principio, à Corcyrâ, ubi hibernarat, navibus profectus, superato Leucate promontorio, cùm venisset Naupactum; Anticyram Locrorum inde petit; & unà cum SCOPA Ætolisque utrinque oppugnat. eamque intra paucos dies deditione receptam, Ætolis tradidit: & præda ex pacto Romanis cessit.

ARATI EXITVS.

ARATVS ille iam decimum-septimùm Achæorum Prætor hoc anno obijsse videtur. Illum PHILIPPVS, aliquot, post ANTIGONI mortem, annis, ob consilij & auctoritatis prærogatiuam, in honore habuerat: filium etiam eius in delicijs. Quæ turpitudo utrique exitiosa fuit. Nam in libidinem semel effusus PHILIPPVS, ARATI etiam Iunioris uxorem deperire & corrumpere cæpit; & mariti animum venenatis ac pestiferis moribus imbuit. Patrem, qui vel tacens vitiorum in rege censor videretur, amoliendum ratus, TAVRIONI negotium dederat, ut lentum aliquod, eòque minùs suspectum, venenum ei propinaret.

3744. | 206.
13. Ant. Mag.
12. Pt. Phil.
(V.C. 544. alijs)

M. MARCELLVS Idib. quidem Martijs consulatum init, absente, & ægro peregre in Ætoliâ Collegâ M. VALERIO LÆVINO. Sed quùm partim M. CORNELIVS Pr. delectum per totam pęnè Siciliam habuisset, ut quàm plurimi questum de Consule Romam venirent; partim falsis litteris urbem implesset bellum in Sicilia tectum potiùs, quàm ab eodem exstinctum: dum eius rei cognitio in LÆVINI collegæ reditum differtur; & propè iustitium omnium rerum futurum videtur; otium, ut solet, excitavit plebis rumores; Consules nimis bellicosos ambos, ac feroceis creatos; qui ne à bello quidem respirare civitatem forent passuri.

INCENDIVM ROMÆ.

Interim prid. Quinquatrûs (XVIII. Martij) pluribus simul locis circa forum incendium ortum est; nocte ac die continuatum.

Quùm verò Consul pro concione edixisset; *Præmium indici fore; libero pecuniam, servo libertatem*; NANNVS quidam, Calviorum, Campanæ gentis nobilium, servus, (qui verberibus castigatus ab dominis discesserat) indicavit dominos; & quinque præterea Iuvenes nobileis Campanos, quorum parentes à Q. FVLVIO securi percussi erant; id incendium fecisse. Quæstione ex ministris facinoris haberi cæptâ, fassi omnes. atque ita in dominos, servosque conscios animadversum est.

QVERELÆ CAMPANORVM ET SICVLORVM.

LÆVINVS Cos. cui Capuam prætereunti multitudo Campanorum se circumfuderat, obsecrantium cum lacrymis, ut sibi Romam ad Senatum ire liceret, oratum; Ne se ad ultimùm perditum irent: aut à Q. FLACCO penitùs deleri sinerent: unà cum Siculis, qui sibi obviam egressi fuerant, & paria pænè postulabant; Romam pervénit: FVLVIO & MARCELLO, clarissimarum urbium exscidio celeberrimis viris, victos bello accusatores secum in urbem adducens.

Sed priùs de Rep. & de provincijs ad Senatum relatum. & decretum: *Vt alteri Consulum Italia, bellumq́, cum* ANNIBALE, *provincia esset*; (quæ LÆVINO obvenit) *Alter classem*, cui T. OTACILIVS præfuisset; *Siciliamq́, provinciam*, cum L. CINCIO *Pr. obtineret.*

Et multis prorogato in annum imperio; ne plures, quàm una & viginti Romanæ legiones, (ad V. peditum millia, & trecentos equites redactæ) eo anno essent, statutum.

Inter Consules, maximè ob Siculorum à MARCELLO alienorum complorationem, facta est provinciarum permutatio.

In Siculorum caussâ ita patres decrevérunt: *Quæ* MARCELLVS *gerens bellum, victorq́, egisset; rata habenda esse. In reliquum, curæ Senatui fore rem Syracusanam. & Consuli* LÆVINO *mandaturos, quoad sine* iacturâ

iacturâ resp. fieri posset; fortunis eius civitatis consuleret.

In Campanos duriùs consultum; & omnia ferè FVLVII acta, partim exsilio aut relegatione captivorum, aut bonorum publicatione, comprobata. Vt illi non iam FVLVII sævitiem in se; sed iniquitatem Deûm, atque exsecrabilem fortunam suam, incusarent.

REMIGII SVPPLENDI RATIO.

Habito deinde delectu, & scripto exercitu, de remigum supplemento agi cæptum. Ob publicæ pecuniæ inopiam, edixerant Consules, ut privati, ex censu, ordinibusque, sicut antea, remiges darent, cum stipendio, cibarijsque xxx. dierum. Ad id edictum tantus fremitus hominum, tantaque indignatio fuit; ut magis dux, quàm materia seditioni deesset.

Consules inter se collocuti, viam pecuniæ, ad belli classisque usus conflandæ, commodiorem, & æquabiliorem invenérunt, & persuasérunt

Senatorum in primis pro se quisque aurum, argentum, & æs signatum, in publicum contulérunt; ut præter quod in bullis, cingulis, & anulis erat, nemo sibi auri relinqueret. Idque tanto certamine, ut nec Triumviri mensarij accipiendo; nec scribæ in publicas tabulas referendo, sufficerent. Hunc Senatûs consensum, Equester ordo est secutus: Equestris ordinis plebes. Ita sine edicto, sine cohortatione magistratûs, nec remige in supplementum, nec stipendio resp. eguit.

ANNIBALIS RAPACITAS.

ANNIBAL quùm videret socios in Italiâ populos in dies magis ac magis, captâ iam Capuâ, Romanorum potentiam extimescere. neque urbeis eorum omneis tenere presidijs, nisi exercitu in multa discerpto posset: nec deductis præsidijs, spei liberam, vel timori obnoxiam, sociorum relinquere fidem vellet; præceps in avaritiam & crudelitatem animus, ad spolianda, quæ tenére nequibat, ut vastata hosti relinquerentur; inclinavit.

Id fœdum consilium cum incæpto, tum etiam exitu fuit; & multorum animos alienavit. quòd ad plures exemplum, quam calamitas, indignâ patientium, pertineret.

SALAPIA RECEPTA.

Salapia, auctore BLASIO, (al. Blactio) & obsistente graviter DASIO, æmulo, qui ANNIBALI amicus erat, cum Punico præsidio, (D. Numidæ erant) MARCELLO traditur.

Sed equites, inde improvisâ eruptionem tentárunt. & quùm evadere nequirent, pugnantes ad ultimum occubuérunt: nec plus L ex ijs vivi in potestatem hostium venérunt. plusque aliquanto damni hæc ala fortissimorum equitum amissa, ANNIBALI, quàm Salapia fuit.

PVGNA NAVALIS AD SACRIPORTVM.

Tum quoque D. QVINCTIVS, classi xx. fermè navium, quæ Rhegij stabat; & commeatibus ab Siciliâ ad arcem Tarentinam missis, præfectus; cum DEMOCRATE, qui pari cum classe navium Tarentinarum, ad Sacriportum obvium se dederat, concurrit; & ex propinquo pugnam conseruit. Sed inter pugnandum hastâ transfixus, non modò prætoriam navim amisit; sed cæteris etiam tantum terroris iniecit, ut fugientes passim, aliæ in alto mersæ, aliæ in terram remis abreptæ, mox prædæ fuerint.

FRVMENTATORES TARENTINI CÆDVNTVR.

Haud pari fortunâ per eos dies Tarenti res gesta. Ad IV. hominum mill. frumentatum egressa, cum in agris passim vagarentur; à C. PERSIO, quem LIVIVS præsidij Rom. præfectus, cum II. armatorum millib. ex arce emiserat, cæsa sunt. & pauci ex multis, trepidâ fuga in urbem, semiapertis portarum foribus, ne urbs patens eodem impetu caperetur, compulsi. Sic frumenti spes, quæ in oculis fuerat, utrisque pariter est frustrata.

AGRIGENTVM RECEPTVM.

LÆVINVS verò Cos. in Siciliam cùm venisset; Syracusanorum rebus utcumque compositis, Agrigentum inde, quod belli reliquum erat, tenebaturque Carthaginensium præsidio; duxit legiones.

HANNO Carthaginiensium imperator, omnem in Mutine Numidisque spem repositam habebat. Is per totam Siciliam vagus prædas ex socijs Romanorum agebat. neque intercludi ab Agrigento vi aut arte ullâ; neque quin erumperet, ubi vellet, prohiberi poterat.

Huius gloriæ invidens HANNO, præfecturam eius filio suo donat. ratus cum imperio auctoritatem quoque ei inter Numidas erepturum. Quod longè aliter evenit. Nam veterem favorem eius suâ insuper invidiâ auxit: neque ille indignitatem iniuriæ tulit.

Is pactus cum LÆVINO, & rei gerendæ modum edocens, portam ad mare ferentem, per Numidas suos occupat: & pulsis inde custodibus aut cæsis, Romanos ad ipsum missos, in urbem accepit.

HANNO, qui veluti ad comprimendam Numidarum seditionem processerat; quùm clamor Romanus, haudquaquam ignotus, ad aureis accidisset; priusquam ad ictum teli veniret, per aversam portâ emissus, adsumto comite EPICYDE, cum paucis ad mare pervénit. Nactique opportunè parvum navigium, relictâ hostibus Siciliâ, de quâ per annos certatum erat; in Africam traiecérunt.

Alia multitudo Pœnorum Siculorumque, quùm clausi exitus essent, inter fugiendum, circa portas cæsa est.

Cos. opido recepto, qui capita rerum Agrigenti erant, virgis cæsos securi percussit: cæteros, prædamque vendidit: omnem pecuniam Romam misit.

SICILIA OMNIS DEBELLATA.

Huius cladis fama, ita cæteram Siciliam exterruit; ut omnia repentè ad Romanos inclinárint. Prodita brevi

brevi sunt XX. oppida, VI. vi capta; & voluntariâ deditione in fidem venerunt ad XL.

Quarum civitatum principibus, cum pro cuiusque merito præmia pœnasve exsolvisset; & Siculos potius tandem armis, ad agros colendos, animos convertere coëgisset; LÆVINVS ab Agatirna inconditam multitudinem, IV. hominum mill. ex omni colluvione mistos, exsules, obæratos, capitalia ausos plerosque, in Italiam secum transvexit. & adsuetam latrociniis manum, Rheginis usui futuram, ad populandum Bruttiorum agrum, ratus; ibidem collocavit. Et sic in Siciliâ eo anno debellatum.

NOVAM-CARTHAGINEM OPPVGNAT SCIPIO.

In Hispaniâ P. SCIPIO, navibus deductis, evocatisque edicto Tarraconem sociorum auxiliis; classem onerariasque, ostium inde Iberi flum. petere iubet. Quumque eodem ex hibernis legiones convenire iussisset; ipse cum V. millib. sociorum, ab Tarracone ad exercitum profectus est.

Ibi accensis gravi oratione veterum militum animis; & nomini Scipionum; sibique, imperatorũ suorũ suboli favere iussis; & relicto ad prædiũ regionis eius M. SILLANO cum III. pedit. M. & ccc. equit. cæteras omnes copias, erant autem XXV. pedit. M. & bis mille quingenti equites) Iberum traiecit. Novam scilicet Carthaginem oppugnare constituerat. Vrbem, cum suis divitiis opulentam, tum hostium omni bellico adparatu plenam. (*Ibi arma, ibi pecunia, & totius Hispaniæ obsides erant*) Sitam præterea opportunè ad traiiciendum in Africam: tum super portum, quantævis classis capacem.

C. LÆLIVS, qui solus omnium, quò iretur, gnarus erat; classe circummissus, ita moderari cursum navium iussus fuerat, ut eodem tempore SCIPIO ab terrâ exercitum ostenderet; & classis portum intraret.

Septimo autem die, ab Ibero Carthaginem ventum est. Vrbs confestim terrâ marique oppugnari cæpta. Quùm autem ea murorum esset altitudo, ut frustrà, maximoque cum damno, scalas admoverent Romani; & receptui proinde signum dare Imperator cogeretur; mox idem, comperto maris æstum decessisse; & piscatores nunc levibus cymbis; nunc, ubi ea sederent, vadis per stagnum pervagari; & facilem proinde pedibus ad muros infimos transitum dari; eò de-repente armatos deduxit. medio stagno evadere in mœnia cohortatus; nullo opere peræ emunita; nec ullâ armatorum statione aut custodiâ obsepta. intentis illic omnibus ad opem eò ferendam, unde certius periculum, ab terrâ scilicet; ostendebatur.

Vbi urbem sine certamine intravere; contento cursu ad eam pergunt portam, circa quam omne contractum certamen erat. In quod adeò omnium non animi solùm, sed etiam aures, oculique, erant intenti; ut nemo antè ab tergo senserit captam urbem, quàm tela in aversos incidêrunt; & utrimque ipsi ancipitem hostem habebant.

Tum confractis intus forisque portæ foribus, armati ex-adverso impetum fecere; & iustæ aciei instar, cum ducibus, cum ordinibus, mediâ urbe in forum processêre. quùm interim, qui muros transcenderant, passim ad cædem oppidanorum vertebantur.

MAGO Pœnorum dux, præter castellum in alto tumulo situm, & primo impetu captum: Arcem, in quam cum omnibus armatis, qui muris pulsi fuerant, refugerat; d tendere conatus: cùm omnia hostium plena videret, neque spem ullam esse; se arcemque, & præsidium dedidit.

Tum signo dato, cædibus finis factus; & victores ad prædam versi. Liberorum capitum, virilis sexûs, ad X. M. capta.

Inde, qui cives Novæ-Carthaginis erant, misit; urbemque & sua omnia, quæ reliqua eis bellum fecerat, restituit. Opifices, ad II. mill. hominum, publicos fore populo Romano edixit: cum spe propinquæ libertatis, si ad ministeria belli enixè operam navassent. Cæteram multitudinem incolarum, iuvenum & validorum servorum, in classem, ad supplementum remigum, dedit.

Captus, & adparatus ingens belli, & armorum telorumque numerus. Auri argentique relata ad Imperatorem magna vis. Naves onerariæ CXIII. in portu expugnatæ; captæque quædam cum suis oneribus, frumento, armis, ære, & ferro, linteis & sparto, aliaque materiâ ad classem ædificandam. *Vt minimum omnium, inter tantas opes belli, capta ipsa Carthago fuerit.*

CERTAMEN DE CORONA MVRALI.

Coronæ muralis decus, inter milites, duo, magnâ partium, hinc sociorum navalium, inde legionariorum, contentione petebant; Q. TREBELLIVS Centurio quartæ Legionis; & SEX. DIGITIVS, socius navalis. ut prope seditionem id certamen veniret. Donec SCIPIO, cognitione à reciperatoribus, quos dederat, ad se traductâ, pronuntiaret: *Se satis compertum habere, utrumque*, quos dixi, *pariter in murum adscendisse: seq; eos ambos, virtutis caussâ, coronis muralibus donare.*

C. LÆLIVM, classis præfectum, & omni genere laudis sibimet ipse æquavit; & coronâ aureâ, & XXX. bobus donavit.

OBSIDES HISPANIS REMISSI.

Inde vocatis civitatum Hispaniæ obsidibus; & acceptis earumdem civitatum nominibus, recensuit captivos, quot cuiusque populi essent. & nuntios domum misit, ut ad suos quisque recipiendos venirent. Romanos beneficio potiùs, quàm metu sibi obligare Hispanorum animos studere.

Matronas, & puellas, ætate & formâ florenteis (inter quas mulier magno natu, MANDONII, qui frater INDIBILIS, Ilergetum reguli, erat; uxor: & ipsius INDIBILIS filiæ, aliæque nobilitate pari; cuidam spectatæ integritatis viro tradidit; tuerique haud secùs verecundè ac modestè, quam hospitum coniuges ac matres, iussit.

In cæteris captivis, quùm ad eum virgo adulta,

& formâ eximia, à militibus adduceretur; ubi desponsam eam principi Celtiberorum adolescenti, ALLVCIO, (al. Lucoio) accepit; parentibus, sponsoque ab domo accitis, intactam reddidit. mercedem pro eo munere pactus; *Vt amici pop. Rom. essent.*

Aurum quoque, cuius satis magnum pondus, ad filiam redimendam, parentes cognatique attulerant; summæ dotis adiecit. Sponsus, ijs donis honoribusque lætus, ac dimissus domum, implevit populareis laudibus & meritis SCIPIONIS. Delectu itaque clientium habito, cum delectis M. & CD. equitibus, intra paucos dies, ad SCIPIONEM rediit.

LÆLIVS ROMAM MITTITVR.

SCIPIO retentum secum LÆLIVM, dum captivos obsidesque, & prædam ex consilio eius disponeret; rebus tandem omnibus compositis, data quinqueremi, captivis, cum MAGONE, & XV. ferè Pœnorum Senatoribus, in navem impositis, nuntium victoriæ Romam mittit. Ipse paucos dies, quibus morari Carthagine statuerat, exercendis navalibus pedestribusque copijs, & edendis prœliorum terrâ marique simulacris absumsit.

In urbe omnia apparatu belli strepebant, fabris omnium generum in publicâ officinâ inclusis. Ipse urbis muris, quos quassaverat, refectis, & præsidijs ad eius custodiam dispositis; Tarraconem est profectus, quò omnibus veteribus novisque socijs edixerat conventum.

(*Memorat Val. Max. l. 3. c. 7. tantam sui fiduciam in SCIPIONE fuisse; ut, cum oppidum Badiam circumsederet; eos, qui ad tribunal suum adibant, intentis in Ædem, quæ intra hostium mœnia erat, digitis, ibi vadimonia in posterum diem facere iusserit. fiduciæ respondit eventus. scalis enim confestim admotis, urbe potitus, & tempore & loco, quo prædixerat, ius militibus dixit.*)

In Italiâ Cos. MARCELLVS, Salapiâ per proditionem receptâ, Maronéam & Meles de Samnitibus vi cepit. Ad III. M. militum ibi ANNIBALIS, quæ præsidij caussâ relicta erant, oppressa. prædæ aliquantum usui militum concessum. Tritici quoque CCXL. M. modiûm, & CX. mill. hordei inventa. Sed clades intra paucos dies accepta, huius successûs gaudium obscuravit.

FVLVII PROCONS. CLADES AD HERDONEAM.

CN. FVLVIVS Proconsf. castra ad Herdoneam habebat, nec loco satis tuto posita, nec firmata præsidijs. Auxerat scilicet negligentiam ingenio ducis spes ea, quòd labare in obsessis, adversus Pœnum, fidem senserat.

Ea occultè ANNIBALI in Bruttios delata, simul curam retinendæ sociorum urbis, & spem fecère incautum hostem adgrediendi. Exercitu expedito, ita ut famam quoque præveniret, magnis itineribus ad Herdoneam contendit; & acie instructâ, ad terrorem hosti obijciendum accessit.

Par audaciâ Romanus, consilio & viribus impar, copijs raptim eductis, conflixit.

Romanos, licet acriter pugnanteis, subitus equitum Pœnorum à tergo tumultus; simul à castris clamor auditus; turbavit, & in fugam vertit. [illegible] in medio cæsis; ubi, & ipse CN. FVL[illegible]IVS, cum XII. milit. Tribunis cecidit: memoriamque renovavit cladis, quam biennio antè CN. FVLVIVS Pr. & eius cognatus, cognominis, ijsdem devictus locis, acceperat.

Fuerant Romanor. XIII. circiter M. ex quibus VII. cæsa; reliqui capti. Pauci semiermes ad MARCELLVM se recepérunt, castris prædaque hostis potitus est.

Hordeoniam, fidei suspectam, multitudine omni Metapontum ac Thurios traductâ, incendit. occidique princ pes, qui cum FVLVIO colloquia occulta habuisse comperti essent.

PVGNA MARCELLI CVM ANNIBALE AD NVMISTRONEM.

MARCELLVS nihil admodum tantâ clade t[illegible] & Senatui secundiora per literas pollicitus, ex S[illegible]nio in Lucanos trâsgressus; ad Numistronê, in conspectu ANNIBALIS, qui collem tenebat, plano loco castra posuit, & prior in aciem produxit. N[illegible] detrectavit ANNIBAL, ut signa portis efferri vid[illegible]. Ab horâ tertiâ ad noctem pugna extenta, & f[illegible]sis utrimque recentibus in locum fessorum, d[illegible] utrò inclinata acies stetit. Nox tandem, incertâ [illegible]ctoriâ, diremit pugnanteis.

Postero die Romani, ab Sole orto, in m[illegible] diem stetére in acie. Vbi nemo hostium ad[illegible] prodijt, spolia per otium legére; & congestos in [illegible]num locum cremavére suos.

Nocte insequenti, ANNIBAL silentio movit [illegible]stra: & in Apuliam abijt. MARCELLVS, ubi lux [illegible]gam hostium aperuit; saucijs cum modi[illegible] p[illegible] Numistrone relictis, vestigijs instituit sequi. [illegible] ad Venusiam adeptus est. Ibi procursantibu[illegible] de ab statione militibus, minuta prœlia, & [illegible] omnia Romanis secunda, fuére.

NOVVM CAPVANORVM FACINVS.

Capuæ interim FLACCVS, dum bonis principum vendendis; & agro, qui publicatus fuerat locando, tempus terit; novum in occulto gli[illegible]ens, per indicium, protractum est facinus.

Milites ædificijs emoti, ut cum agro tecta etiam urbis fruenda locarentur; neve ipsi urbis amœn[illegible] etiam emollirentur; in portis murisque tecta m[illegible]tariter ædificârant ex materiâ, quæ igni esset obnoxia.

Hæc noctis unâ horâ ut omnia incenderent [illegible] Capuani, principibus BLOSIIS fratribus, coniurarant. Portis repentè Proconsulis iussu clausis, & indicio eius rei ex familiâ BLOSIORVM facto, om[illegible], qui in noxâ erant, comprehensi; & quæstione acriter habitâ, damnati necatique.

AMICITIA ROMANORVM CVM SYPHACE.

Eo fortè tempore, legati ab rege SYPHACE Romam venérunt; prospera eius cum Carthaginiensibus præ-

bus praelia, & amicissimum Romanis regem esse memorantes. Misisse anteà in Hispaniam legatos ad fratres SCIPIONES, Romanos Imperatores: nunc, ab ipso velut fonte, petere Romanam amicitiam voluisse. Non modò legatis benignè responsum; sed & Senatus legatos vicissim cum donis ad regem misit: & alios porrò Africae regulos, non sine muneribus, adire iussit.

Missi praeterea alij Alexandriam ad PTOLEMAEVM CLEOPATRAMQVE reges; qui & dona ferrent, & commemorarent renovarentque amicitiam.

NOVA ROMANORVM CONTRA HOSTIVM MOLITIONES CONSILIA.

3745.
XIV. Ant. M.
XIII. Pt. Ph.

205.

M. VALERIVS Cos. litteris L. MANLII Praetoris urbani, & iussu Senatûs, ex Siciliâ; ad comitia, (quòd MARCELLVS, alter Cos. negâsset è rep. esse, vestigium abscedi ab ANNIBALE) revocatus, & L. navibus profectus Romam pervenit: & habito Senatu de rebus à se gestis commemoravit. Quùm annos propè LX. in Siciliâ terrâ marique inter Romanos & Carthaginienses varijs cladibus bellatum esset, se eam provinciam confecisse.

Quùm intereà M. VALERIVS Messalla, quem classi praefectum, cum L. navibus, praedatum simul speculatumque Carthaginiensium molitiones, Cos. paullo-ante in Africam miserat: & ipse factâ de-improviso in agrum Vticensem excursione, & multis inde mortalibus, cum aliâ omnis generis praedâ captis, tertiodecimo, quàm profectus inde erat, die, in Siciliam redierat) statum Africae, aliaque ex captivis comperta, omnia Consuli ordine persequeret. Copias scilicet per totâ Africam cogi, & inde conduci, quae in Hispaniam ad ASDRVBALEM traijcerentur. ut is quàm maximo exercitu primo quoque tempore in Italiam transgressus, iungeret se ANNIBALI. Classem praeterea ingentem adparari ad Siciliam repetendam.

DICTATOR CREATVS.

Haec postquam à Consule recitata, ita moverunt Senatum, ut non exspectanda comitia Consulibus creandis censeret; sed Dictatore comitiorum habendorum causâ dicto, extemplò in provinciam redeundum.

Longa hic disceptatio tenuit; quùm & Consul populum rogare nollet; (quem Dictatorem dici placeret) quod suae id potestatis esset; & Praetorem rogare vetaret. Et Tribunis pleb. nihilo-minus rogantibus, plebeque sciscente, ut Q. FVLVIVS qui tum ad Capuam erat, Dictator diceretur; quo die id plebis concilium futurum erat; idem Cons. qui M. VALERIVM Messalam optârat; clam nocte in Siciliam abijsset: MARCELLVS alter Consul à patribus actus, ut desertae à Collegâ reip. subveniret; eumdem, quem populus iusserat, Q. FVLVIVM Dictatorem; & FVLVIVS, ex eodem plebiscito, Q. LICINIVM CRASSVM, qui tum Pontifex maximus erat, Mag. equitum, dixit.

Dictator posteaquam Romam venit, comitia, quo primùm die potuit, edixit. Sed ea certamine inter Tribunos Dictatoremque iniecto, perfici non potuerant.

Quùm namque Galeria iuniorum, quae sorte praerogativa erat, Q. FVLVIVM, & Q. FABIVM Consules, dixisset; eodemque aliae iure vocatae, inclinarent; Tribuni pleb. se interposuerunt. qui vix, quod Senatus censuisset, steterunt.

Patribus id tempus reip. interesse visum est, ut per veteres & expertos Imperatores res publica gereretur. Atque ita tandem, comitijs habitis, ijdem qui suprà Consules declarati, Q. FABIVS MAXIMVS V. & Q. FVLVIVS FLACCVS IV.

SARDINIAM POPVLANTVR POENI.

Praecipiti huius anni aestate, Punica classis XL. navium, praefecto AMILCARE, in Sardiniam traiecta, vastatis Olbiensium & Caralitanorum agris, cum praeda omnis generis in Africam redijt.

Paullo-pòst C. LAELIVS, legatus SCIPIONIS, ex Hispania Romam venit: & cum captivorum agmine ingressus, magnum concursum hominum fecit. Ipse metu ASDRVBALIS, in Italiam transituri, confestim cum quibus venerat navibus, redire in Hispaniam iussus est.

CONSVLES PROVINCIAS PARTIVNTVR

Idib. Mart. quo die magistratum inierunt, Italia ambobus Coss. provincia decreta. sic tamen ut regionibus imperium partirentur, & FABIVS ad Tarentum, FVLVIVS in Lucanis ac Bruttijs rem gereret. M. CLAVDIO prorogatum in annum imperium. & eaedem legiones quibus Consul superiore anno gesserat, decretae.

Nec de Hispaniâ quicquam mutatum: nisi quod non in annum Scipioni Sylanoque, sed donec revocati ab Senatu essent, prorogatum imperium est.

QVERELAE COLONIARVM.

Ob belli, bellicorumque sumtuum longinquitatem; & transportatos in Siciliam milites; quorum maior pars Latini nominis sociorumque. magni motus in concilijs coloniarum, orti sunt.

Decimum iam annum delectibus, & stipendijs, se iam exhaustos esse: alios in acie occidi, alios morbo absumi. Si veteres milites non redeant in patriam, & novi usque legantur; brevi neminem superfuturum. Itaque quod propediem res ipsa negatura sit, prius quam ad ultimam solitudinem atque egestatem perveniant; negandum pop. Romano esse.

Romanos, si consentienteis in hoc socios videant; profectò de pace cum Carthaginiensibus iungenda cogitaturos. aliter numquam vivo ANNIBALE, qui nunc maximè viribus floreat, sine bello Italiam fore.

Tum ex xxx. populi Romani colonijs, cum omnium legationis Romæ essent; Duodecim (ex fuére, Ardea, Nepet, Sutrium, Circeij, Alba, Carseoli, Soessa, Sora, Setia, Cales. Narnia, Interamna) palam Consulibus negaverunt sibi esse, unde milites pecuniamque darent.

Consules re novâ perculsi; & eos in sententiâ obstinatos experti, ad Senatum detulerunt: & magnum animis omnium pavorem iniecerunt, donec pertentatis priùs aliarum coloniarum animis, & citatis legatis rogatisque: *Ecquid milites ex formulâ paratos haberent?* pro xiix. colonijs, M. SEXTILIVS Fregellanus respondit; *Et milites ritè paratos; & si pluribus opus esset, daturos: & quod a populo Romano imperaretur, enixè facturos. Ad id neque sibi opes deesse; animum etiam superesse.* Illis non Consules modò, sed Senatus etiam, & deinde populus universè, gratias egérunt.

Fuére autem; Signini, Nolani, Norbani, Satriculani, & Brundisini, & Fregellani, Lucerini, & Venusini, Adriani, & Firmani, & Ariminenses: & ab altero mari, Pontiani, & Pæstani, & Cosani. Et Mediterranei; Beneventani, Essernini, Spoletini, Placentini, & Cremonenses.

Harum Coloniarum subsidio & fide tum imperium populi Romani stetit.

Patres, duodecim aliarum coloniarum, quæ imperium detrectaverant, legatos, vel dimitti, vel retineri, vel à Consulibus appellari vetuérunt. *eaq; tacita castigatio maximè ex dignitate populi Romani esse visa est.*

Cætera expedientibus, quæ ad bellum opus erant, Consulibus, aurum vicesimarium, quod in sanctiore ærario ad ultimos casus servaretur; promi placuit. Idque varios in usus distributum, impensumque est.

VARIÆ AD CANVSIVM PVGNÆ.

MARCELLVS Consulis FABII litteris excitatus, ut quàm acerrimo bello detineret ANNIBALEM, dum ipse Tarentum oppugnaret; ad Canusium ANNIBALI occurrit. eumque locis planis ac patentibus adsecutus, castra ponentem, pugnando undique in munitores, operibus prohibet. Ita signa collata, pugnatumque totis copijs. & cum iam nox instaret, Marte æquo discessum est.

Postero die copiæ iterum utrimque in aciem educuntur. pugnatum ampliùs duabus horis est. Dum Romanorum alij trepidè cedunt, alij segniter subeunt; turbata tota acies est. dein prorsus fusa; & vincente pudorem metu terga dabant. Cecidére in pugnâ fugâque ad duo millia & septingenti civium sociorumque. & in his quattuor Romani centuriones, duo Tribuni militum. signa militaria sex amissa.

MARCELLVS tam asperâ & sævâ oratione milites in castris castigavit, ut illi ipsi qui primi fugerant, primos se in acie & ultimos pugnaturos deierarent. nec minùs ferociter in aciem procedunt.

Quod ubi ANNIBALI nuntiatum est; *cum eo sibi hoste rem esse testatus est, qui nec bonam, nec malam ferre fortunam posset. qui seu vicerit, ferociter instet victis: seu victus sit, instauret cum victoribus certamen.*

Quùm anceps diu pugna fuisset; ANNIBAL elephantos in primam aciem induci iussit. Turbárant illi primò signa ordinesque: sed C. DECIMIVS T[illegible] militum, aliquot manipularibus sequi se, & pila confertim in eos conijcere iussis; effecit, ut sauciati in fugam versi, etiam integros secum averterent. Atque ita in suos ruentes belluæ tantò maiorem stragem ederent, quàm inter hosteis ediderant. *quantò acrius pavor consternatos agit, quàm insidentis magistri imperio reguntur.*

In perturbatam, transcursu belluarum, aciem signa inferunt Romani pedites: & haud magno certamine dissipatos trepidanteisque avertunt.

Tum in fugienteis, equitatum immittit MARCELLVS. Nec antè finis sequendi est factus, quàm in castra paventes compulsi sunt.

Cæsa ad VIII. hominum mill. & V. elephanti. Ex Romanis mille fermè & septingenti, de duabus legionibus: & sociorum suprà M. & CCC. occisi, [illegible]ter vulneratos.

ANNIBAL motis de nocte castris in Bruttios [illegible]tendit.

MVLTARVM VRBIVM DEDITIO.

Iisdem fermè diebus, & ad Q. FVLVIVM [illegible] Hirpini, & Lucani & Volscentes, traditis præsidijs ANNIBALIS, quæ in urbibus suis habebant, dediderunt sese. clementerque à Consule verborum [illegible] tùm castigatione, ob errorem præteritum, accepti.

Et Bruttijs similis spes veniæ facta est; cum ab VIBIVS & PACTIVS fratres, longè nobilissimi [illegible]tis eius, eamdem, quæ data Lucanis erat, [illegible]tionem deditionis petentes venissent.

TARENTVM A FABIO COS. EXPVGNATVR.

Q. FABIVS alter Cos. post Manduriam, opidū in Sallentinis, vi captam; ubi ad IV. hominū M. præter prædam, capta sunt, Tarentum profectus, positis in ipsis portus faucibus castris, navibus omni machinationum missiliumque genere instructis, & scalis ad muros propiùs adlatis; comminùs eminusque, urbem adgredi atque oppugnare parabat. Quùm miles quidam, qui eius in exercitu erat, ad illum accessit & nuntiat; sororem sibi esse Ta[illegible], quam præsidij Bruttiorum, quod Tarentinis ab ANNIBALE datum, præfectus, homo locuples & inter suos honoratus, deperiret. per eam, quólibet amantem impelli posse.

Mittitur miles, qui transfugæ specie, præfectum lenocinijs & blanditijs muliebribus, atque a[illegible] promissis tentet; & perpellat ad proditionem custodiæ loci, cui præpositus erat.

Postquam convénit, & ratio rei agendæ, & tempus; FABIVS primâ vigiliâ, dato signo ijs, qui [illegible] arce erant, quique custodiam portûs habebant, [illegible] circuito portu, ab regione urbis ad Orientem ve[illegible] occultus consédit. Canere inde tubæ simul ab ar[illegible], & à portu; & à navibus, quæ aperto & iam [illegible] mari adpulsæ erant.

Or-

Clamorq́ue undique, cum ingenti tumultu, unde minimum periculi erat, de-industriâ ortus.

Postquam locum designatum, à defensoribus (deductis ad arcem custodijs) vacuum ex silentio cognovit; scalas ad eam partem muri, quà Bruttiorum cohors præsidium agitabat, admoveri iussit.

Eà primùm captus est murus, adiuvantibus recipientibusq́ue Romanos Bruttijs: atque in urbem transcensum est. & portà refractà, frequenti agmine signa illata.

Quùmque in forum impunè pervenissent; omnes undique, qui ad arcem portumq́ue pugnabant, in se convertérunt. Tarentini priùs pænè quàm consererent manus, terga dedérunt; & domos dilapsi sunt.

Duo ex ducibus, NICON & DEMOCRATES, fortiter pugnantes cecidére. PHILOMENES, proditionis antè ad ANNIBALEM auctor; ex prœlio citato equo evectus, creditus est, errante per urbem equo, & corpore nusquam invento, in puteum apertum ex equo præcipitâsse.

CARTHALO, Punici præsidij Præfectus, dum positis armis, commemoratione paterni hospitij, ad Consulem veniret; ab milite obvio obtruncatus est.

Promiscua Carthaginensium pariter ac Tarentinorum cædes edita. & inter eos multi ex ipsis Bruttijs, sive errore, sive odio, & ad proditionis famam exstinguendam, interfecti.

Tum à cæde ad diripiendam urbem discursum. XXX. millia servilium capitum dicuntur capta: argenti aurique vis ingens; signa tabulæq́ue. propè ut Syracusarum ornamenta æquarent.

Sed eius generis prædâ abstinuit FABIUS; & signa (ingentis magnitudinis Dij erant, suo quisque habitu, in modum pugnantium, formati) templis detrahi vetuit; *Deos*, inquiens, *iratos Tarentinis relinquamus*. Murus inde, qui arcem ab urbe dirimebat, dirutus est ac disiectus.

ANNIBAL ijs, qui Cauloniam in Bruttijs obsidebant; quiq́ue sub adventum eius, ne opprimerentur, in tumulum, nec satis tutum, concesserant; in deditionem acceptis, auditâ Tarenti oppugnatione, quùm rapto agmine festinans ad opem ferendam, captam urbem audisset: *Romani*, inquit, *suum habent ANNIBALEM: qui eâdem, quâ nos ceperamus, arte Tarentum recepit.*

FRAUS ANNIBALIS DETECTA AD METAPONTUM.

Ipse ad dolos versus, Metapontinos quosdam, cum literis principum eius civitatis, ad FABIUM Tarentum mittit, fidem ab Consule accepturos; impunita priora fore, si Metapontum cum Punico præsidio ei prodidissent. FABIUS vera ea ratus, diem, quà accessurus erat, constituerat; & ANNIBAL haud procul Metaponto insidias posuerat. Sed proditores remissi, ut cunctantem illum hortarentur; & repentè comprehensi, metu gravioris quæstionis, detexérunt insidias.

PUGNA SCIPIONUM CUM ASDRUBALE.

ASDRUBAL, cum P. SCIPIONIS, Romanorumq́ue res tacitis augescere incrementis; & velut fortuitâ animorum inclinatione Hispaniam omnem à Punico imperio ad eos averti cerneret; suasq́ue res in dies imminui; dimicare quam-primùm statuit.

Et SCIPIO cum uno dimicare duce exercituq́ue, quàm simul cum universis iunctisq́ue, malebat. Et ipse arte quâdam copias auxerat. Quòd namque vacua omnis Hispaniæ ora classibus Punicis esset, subductis navibus suis Tarraconem, navaleis socios terrestribus copijs addiderat; & armis, quæ tum capta Carthago, tum opifices in urbe induti, suppeditabant; instruxerat.

Veris itaque principio, ab Tarracone profectus, LÆLIO iam ab Romà reverso, ducere ad hostem pergit.

Per omnia pacata eunti, INDIBILIS & MANDONIUS, haud dubiè omnis Hispaniæ principes, cum omni popularium manu, occurrérunt. Coniuges liberiq́ue eorum, obsides aut captivi, ijs redditi; & fœdere accepta fides. ijsdemq́ue ducibus ad hostem perventum.

Proximus Carthaginiensium exercitus ASDRUBALIS, prope urbem Bæculam erat: & pro castris, equitum stationes habebat. In eas velites & antesignani, ex itinere advenientes, priùs quàm locum castris caperent, impetu contemtim facto, in castra trepidâ fugâ compulérunt; & propè portis signa intulérunt.

Postero die, ad castra ASDRUBALIS, edito loco probè communita, & fluvio ripisq́ue circumsepta, acerrimè pugnatum. Romani quamquam adscensus difficilis erat, & propè telis saxisq́ue obruebantur; pertinaciâ tamen animorum subierunt.

SCIPIO iussis adversus mediam aciem evadere victoribus; cęteras copias cum LÆLIO dividit. Et hunc parte dextrâ tumuli circumire iubet: ipse ab lævâ in transversos hosteis incurrit. & locum medijs ad evadendum dedit; qui per tam iniquum locum, stantibus integris ordinibus, & elephantis ante signa locatis, evadere vix potuissent.

Et iam ne fugæ quidem hostibus locus patebat. Nam & stationes utrimque Romanæ dextrâ lævâq́ue insederant vias; & portam castrorum ducis principumq́ue fuga, clauserat. nec minor ab elephantis, iam territis, trepidatio. Cæsa itaque ad IIX. hominum mill.

ASDRUBAL antè quàm dimicaret, pecuniâ raptâ, elephantisq́ue præmissis, quam-plurimos poterat de fugâ excipiens, præter Tagum flum. ad Pyrenæum tendit.

SCIPIO castris hostium potitus, cùm præter libera capita omnem prædam militibus concessisset; in recensendis captivis, X. mill. peditum & II. equitum invénit. Ex ijs Hispanos omnes sine pretio domum dimisit; Afros vendere Quæstorem iussit.

SCIPIO REX AB HISPANIS APPELLATVS.

Circumfusa inde multitudo Hispanorum, & antè deditorum, & pridie captorum, Regem eum ingenti consensu appellavit. Quod ille nomen, *uti Romæ male-ominatum & intolerandum*, aspernatus, *maximum sibi Imperatoris nomen esse*, dixit, quo sui se milites appellâssent.

Sensére barbari etiam magnitudinem animi. cuius miraculo nominis alij mortales stupérent, id ex tam alto fastigio adspernantis.

Dona deinde regulis principibusque Hispanorum divisa: & INDIBILIS ccc. equos, quos ex magnâ copiâ vellet, eligere iussus.

MASSIVA CAPTIVVS AD MASANISSAM REMISSVS.

Inter venaleis Afros puer adultus, formâ inter eos insigni, à Quæstore, quòd regij generis esse audisset; ad SCIPIONEM missus: & Numidam esse professus est. MASSIVAM à popularibus vocari; orbum à patre relictum, apud maternum avum GALAM, regem Numidarum, educatum, cum avunculo Masanissa in Hispaniam traiecisse. prohibitum anteà propter ætatem, ne prœlio interesset; eo die, quo cum Romanis pugnatum esset, clam avunculo, armis equoque sumto, in aciem exisse. Ibi prolapso equo effusum in præceps, [illegible] ab Romanis esse.

Illum ita cupientem, & magnis muneribus exornatum; iussis prosequi quoad vellet equitibus; ad MASANISSAM SCIPIO dimisit.

Paucis post prœlium, ad Bæculam factum, diebus, cum SCIPIO rediens iam Tarraconem saltu Castulonensi excessisset; ASDRVBAL GISGONIS F. & MAGO, alteri Pœnorum Imperatores, ex ulteriore Hispaniâ ad ASDRVBALEM venére. serum post malè rem gestam auxilium: consilio ad cætera belli exsequenda, haud parum opportuni.

MARCELLVS CRIMEN OBIECTVM DILVIT.

Fortè sub idem tempus, & MARCELLVS Procos. ad deprecandam ignominiam, quam ei C. PVBLICIVS BIBVLVS, Trib. pleb. Romæ intentabat; & de abrogando eius imperio (ob adversam pugnam, & milites mediâ æstate, vagante tum per Italiam ANNIBALE, Venusiam in tecta abductos:) agebat & simul Q. FVLVIVS Cos. comitiorum caussa; Romam venere. MARCELLVS, Tribuni orationem, qui non MARCELLVM modò, sed omnem nobilitatem, uti quæ ANNIBALI, decimum iam annum in Italiâ grassanti, indulgeret; accusabat: ita rerum suarum commemoratione obruit; ut non rogatio solum de abrogando eius imperio antiquaretur; sed postero die Consulem eum V. (al. IV.) ingenti consensu centuriæ omnes designarent; & T. QVINCTIVM CRISPINVM, qui tum prætor erat, collegam adderent.

ONIÆ, SVMMI APVD IVDÆOS PONTIFICIS, LIBERI.

3746. xv. Ant. Mag. xiv. Pt. Phil.		204.

Quùm Consules, quos dixi, XI. Punici belli anno consulatum inirent;

Apud Iudæos, ONIAS III. SIMONIS II. F. Pontificatum gerebat. SIMON ille II. filios tres reliquerat; hunc, quem dixi, ONIAM: IESVM, qui IASON dici maluit; & ALTERVM ONIAM, cui cognomen Menelao fuit. Eorum maximus, etiam optimus fuit. reliqui duo, quàm pravi fuerint, ex ijs, quæ infrà memorabuntur, facilè constabit.

P. SCIPIO, cui, unà cum M. SYLLANO, Hispaniæ, exercitusque sui in annum erant decreti; ex LXXX. navibus, quas aut secum ex Italiâ adductas, aut captas Novâ Carthagine habebat; L. in Sardiniam transmittere iussus. quia fama erat, magnum navalem adparatum eo anno Carthagine, in Africâ, esse. qui cc. navibus omnem oram Italiæ, Siciliæque ac Sardiniæ impleturi essent: Vnâ & viginti legionibus eo anno defendi imperium Romanum placuit.

Consules religio tenebat, quod prodigijs aliquot nuntiatis non facilè litabant. Per dies aliquot hostiæ maiores sine litatione cæsæ, diuque non impetrata pax Deûm. In capita ipsorum Consulum, Rep. incolumi, exitiabilis prodigiorum eventus vertisse iudicatus est.

LVDI APOLLINARES.

Ludi Apollinares, qui ante triennium primum facti fuerant, deinceps per Prætores urbanos facti sunt quidem; sed illi in unum annum vovebant; dieque incertâ faciebant. Quùm verò eo anno pestilentia gravis in urbem agrosque incidisset, lex ad populum lata, ut hi ludi in perpetuum in statam diem voverentur. dies autem deinde is servatus, ad III. Nonas Quinctileis.

INQVISITIO IN ETRVSCOS.

Solicita fuerat anno superiore Civitas de Hetruriæ defectione, cuius rei principium ab Aretinis [illegible] fuerat nuntiatum. Eò confestim missus MARCELLVS, consul tum designatus, qui rem inspiceret ac si di-

si digna videretur, exercitu accito ex Apulia bellum in Hetruriam transferret.

Eo metu compressi Etrusci quieverant. Nunc de iisdem Aretinis, & fama in dies gravior, & cura patribus crescebat.

Ita C. HOSTILIO TVBVLO, cui prorogatum erat imperium, ut Propraetore in Etruriam ad duas legiones succederet C. CALPVRNIO; perscriptum est: Ne differret obsides ab Aretinis accipere. cui traderet Romam deducendos, C. TERENTIVS VARRO cum imperio missus.

Qui ut advenit, extemplò HOSTILIVS legionem unam, quae ante urbem castra habebat, signa in urbem ferre iussit. Tum in foro citatis Senatoribus, obsides imperavit.

Dum res in posterum diem differtur; & portae negligentiùs custodiuntur; septem principes Senatûs, ante noctem, cum liberis evasêrunt. Quibus postridie desideratis, bona eorum veniêrunt. & à caeteris Senatoribus CXX. obsides, liberi ipsorum, accepti, traditique C. TERENTIO.

Is, tamquam imminente Etrusco tumultu, legionem alteram ex urbanis ducere iussus; eamque habere in praesidio urbis. & C. HOSTILIVS, cum caetero exercitu totam provinciam peragrare; & cavere, nequa occasio novare cupientibus daretur.

DECRETVM IN TARENTINO.

De Tarentinis, quos FABIVS, quòd ipsos armis cepisset, defendit; alij infensi, Campanorum noxae poenaeque aequabant; S.C. factum est: Vt *oppidum praesidio custodiretur: Tarentiniq. omnes intra moenia continerentur.* res integra postea referretur, cùm tranquillior status Italiae esset.

M. LIVIVS arcis Tarentinae praefectus, ab alijs notatus est: quod eius socordia Tarentum proditum hosti ANNIBALI fuisset. Alij praemia decernebant; quòd per quinquennium arcem tutatus esset.

Quùmque amici eius Tarentum illius unius operâ receptum fuisse vulgò, & in Senatu, iactarent; subiecit falsè FABIVS: *Fateri se operâ LIVII urbem receptam: Neque enim recipiendam fuisse, nisi amissa foret.*

Consulum alter T. QVINCTIVS CRISPINVS, ad exercitum, quem Q. FVLVIVS FLACCVS habuerat, cum supplemento, in Lucanos est profectus.

COSS. CLADES, ET MARCELLI INTERITVS.

MARCELLVS bello Gallico ad Clastidium, tunc primùm Consul, Aedem HONORI & VIRTVTI voverat; eiusque dedicatio a Pontificibus fuerat impedita. Tunc additâ Virtutis Aede, & opere quidem adproperato, ad exercitum, quem priore anno Venusiae reliquerat, cum supplemento, proficiscitur.

Quem ubi eduxisse iam Venusiâ exercitum CRISPINVS cognovit; omissâ Locrorum oppugnatione, quam machinis & navibus è Siciliâ arcessitis parârat in Apuliam ex Bruttijs redijt, ut collegae se conIungeret.

Iamque inter Venusiam Bautiamque, minùs trium millium passuum intervallo, binis castris Coss. consederant; quùm aversô ab Locris bello, ANNIBAL in eamdem regionem venit.

Quùm levia inter bina castra vario eventu proelia fierent; Coss. nihilominus oppugnari Locros posse rati, L. CINCIO, ut ex Siciliâ eodem cum classe traijceret, scribunt. Et ut ab terrâ quoque oppugnari moenia possent; ab Tarento partem exercitûs, qui in praesidio erat, duci eò iussêrunt.

Quae ita futura per Thurinos quosdam ANNIBAL edoctus; mittit II. equit. & III. pedit. mill. quae ab Tarento viam insideant. In eos autem, inexploratò euntes Romani quùm incidissent, ad bis mille armatos caesi, & M. CC. fermè vivi capti.

Quùm autem ad tumulum quemdam silvestrem, qui inter Punica & Romana castra erat; & in cuius medio ANNIBAL clam & nocte aliquot Numidarum turmas condiderat; explorandum, cum equitibus CCXX. Consules ambo exijssent; undique circumventi, post aliquantum in re ancipiti certamen, MARCELLVS quidem lanceâ transfixus ex equo prolapsus est; CRISPINVS verò, duobus iaculis ictus, cum MARCELLO Iuniore, saucio & ipso, effugit.

Lictores Consulum V. vivi in hostium potestatem venêrunt: caeteri aut interfecti, aut cum Consule evaserunt.

Praeter A. MANLIVM, Tribunum militum, & M. AVLVM praefectum sociorum; equites quadraginta tres, aut in proelio, aut in fugâ cecidêrunt. XXX. vivi capti, cum L. ARENNIO, altero sociùm praefecto.

ANNIBAL castris in tumulum, in quo pugnatum erat, translatis, inventum ibi corpus MARCELLI sepelit; sive splendidè & magnificè ornatum cremavit. Ossa Romam ad filium remissa, à praedonibus Numidis intercepta, perijsse produntur.

CRISPINVS, & morte Collegae, & suo vulnere territus, silentio noctis insequentis profectus, in proximis montibus, loco alto & undique tuto, castra posuit.

Ipse, ne qui dolus à Poeno necteretur, circa civitates proximas nuntios miserat, occisum Collegam esse, annuloque eius hostem potitum. ne quibus litteris crederent, nomine MARCELLI compositis.

POENI AD SALAPIAM SVA FRAVDE CIRCVMVENTI, ET caesi.

ANNIBAL Salapianis per eius generis litteras denuntiârat; MARCELLVM, scilicet, nocte, quae diem illum secutura esset, ad urbem venturum. parati milites essent, qui in praesidio erant.

Illi fraudis gnari, perfugis Romanis, habitu & ore Latinis, quos ANNIBAL praemiserat, subductâ vectibus funibusque in altum portae cataractâ, aditum dedêrunt. & cum DC. fermè intrâssent, remisso fune, quo suspensa erat, eamdem cataractam magno impetu

impetu sonituque deiecérunt.

Alii itaque perfugas negligenter armatos invadunt; Alij è turribus murisque, saxorum pilorumque grandine, subeunteis absterruere.

LOCRORVM OBSIDIO SOLVTA.

ANNIBAL suâmet ipse fraude captus, ad Locros liberandos abijt, quos CINCIVS summâ vi, operibus & tormentis ex Siciliâ advectis, oppugnabat.

MAGO, ut Numidas auxiliareis edito e speculis signo adventare sensit; & ipse patefactâ repentè portâ ferox in hosteis erumpit, & anceps certamen ciet. Deinde ut supervénere Numidæ, tantus pavor Romanis est iniectus, ut passim ad mare ac naveis fugerent. relictis operibus machinisque, quibus murus quatiebant. Ita adventu ANNIBALIS soluta Locrorum obsidio.

CRISPINVS, postquam ANNIBALEM in Bruttios profectum sensit; exercitum, cui collega præfuerat, M. MARCELLVM Trib. militum Venusiam abducere iussit. ad quem regendum mox Q. FABIVS, filius, Româ missus est.

PRÆDA EX AFRICA REPORTATA.

Eâdem æstate M. VALERIVS cum classe c. navium ex Siciliâ in Africam transmisit: & factâ ad Clupeam urbem exscensione, agrum latè & impunè vastabat. quùm repentè fama accidit, classem Punicam adventare; LXXX. erant & tres naves.

Prædatores raptim ad naveis recepti, cum Pœnis ad Clupeam prosperè pugnant. & x. & XIX. navibus captis, alijs fugatis, cum magnâ terrestri navalique prædâ, Lilybæum redeunt.

GRÆCI IN FACTIONES DISSCISSI.

Paucis antè annis, PHILIPPVS Macedo, & Ætoli Græciæ turbatores, mulros in bellum concitaverant. & PHILIPPVS quidem, Achæos, & PRVSIAM Bithyniæ regem, & Pœnos: Ætoli verò Eléos, Romanos, Lacedæmonios, & ATTALVM, sibi conciliárant.

Achæos urebant Elidenses vicini, & MACHANIDAS Lacedæmoniorum tyrannus; & ipsi Ætoli è propinquo in eos subinde, traiecto freto, insultabant.

Præcipuum verò virium suarum ac sociorum robur in PHILIPPVM regem armabant: & secum auxilia ab ATTALO habebant; quem absentem, honoris causâ, Prætorem suum designárant.

Habebant & mille fermè ex Romanâ classe, à P. SVLPITIO missos; quùm classis interim Romana maritimam Achæorum oram infestaret.

PHILIPPO itaque in Græciam descendenti ad Lamiam urbem, Ætoli, duce PHYSIA, qui Prætor in eum annum cum absente ATTALO, creatus erat, occurrérunt. Cum ijs bis PHILIPPVS prospero eventu pugnavit, multis admodum hostium utrâque pugnâ occisis; & intra Lamiæ muros sese continere coëgit.

INDVCIÆ, ET PVBLICI FŒDERIS TENTAMENTA.

Quùm victor rex ad Phaleram, in Maliaco sinu, exercitum reduxisset; eò legati ab rege Ægypti PTOLEMÆO, Rhodijs, Atheniensibusque, & Chijs venere, ad dirimendum, inter PHILIPPVM atque Ætolos bellum: & ab Ætolis, AMINANDER, rex Athamanum, pacificator adhibitus est.

Sed omnium non tanta pro Ætolis, feroci gente, cura erat, quàm metus; ne PHILIPPVS, regnumve eius, grave libertati futurum, rebus Græciæ immisceretur: & fortè ne Romanorum eo prætextu invalesceret potentia. Verùm amplior de pace consultatio in concilium Achæorum dilata est: interim XXX. dierum induciæ impetratæ.

Profectus inde rex, per Thessaliam Bæotiamque, Chalcidem Eubœæ; ut ATTALVM, quem classe Eubœam petiturum audiverat, portubus & littorum adpulsu arceret. Relictoque ibi adversus ATTALVM præsidio, cum paucis equitum Argos venit.

Ibi curatione Heræorum, (hoc est, IVNONI, Argivorum patronæ) Nemeorumque, suffragijs populi, ad eum delatâ; (quia se Macedonum reges ex eâ civitate oriundos referunt) & Heræis peractis, ab ipso ludicro extemplò Rhium profectus est, ad indictum antè sociorum concilium.

CONVENTVS AD RHIVM. PHILIPPI POPVLARITAS, ET LVXVS.

Ibi de bello finiendo actum, ne caussa aut Romanis, aut ATTALO, intrandi Græciam esset. Sed ea omnia, vixdum induciarum tempore circumacto, Ætoli turbavére; postquam & ATTALVM Æginam venisse, & Romanam classem stare ad Naupactum audivére.

Iniquis itaque postulatis; & locorum, quibus vellent restituendorum conditionibus; satis testati sunt, bellum se malle.

Id verò indignum ratus PHILIPPVS, infectâ pace, concilium dimisit. & relictis ad præsidium Achæorum IV. armatorum millib. Argos regressus est, appetente Nemeorum tempore; quæ præsentiâ suâ celebrari volebat.

In ipso ludorum adparatu, P. SVLPITIVS ab Naupacto profectus, classem adpulit inter Sicyonem & Corinthum: agrumque effusè vastavit.

Eius rei fama PHILIPPVM ab ludis excitavit: raptimque cum equitatu profectus, iussis subsequi peditibus, palanteis passim per agros, graveisque prædâ, adortus Romanos, ad naveis, & ad Naupactum redire compulit. victoriolâque hâc elatus, ingenti cum lætitiâ dies festos celebravit. Ibi specie popularitatis regem exuens, demto capitis insigni & purpurâ, alioque regio habitu, cæteris se æquaverat.

Et præbuisset haud dubiam eo facto spem libertatis, nisi omnia intolerandâ libidine fœdâ ac deformiâ effecisset: & libertatem, quam alijs vanam ostenderat, in suam licentiam vertisset.

Iam

Iam periculosum erat viris & parentibus, moram, incommodâ severitate, libidini regię fecisse. & vim flagitijs etiam adhibebat.

ARATO Iuniori, uni Achæorum principi, uxorem POLYCRATIAM, ademerat; & ipe nuptiarum regiarum in Macedoniam asportárat.

Per illiusmodi flagitia solenni Nemæorum peracto, Dymas profectus est, ad præsidium Ætolorum, quod ab Eleis accitum & in urbem acceptum erat; inde eijciendum.

CONFLICTVS AD ELIDEM.

Achæi, duce CYCLIADA, penes quem summa imperij erat, ad Dymas regi occurrére: & Eleorum accensi odio, quòd à cæteris Achæis dissentirent; & infensi Ætolis, quos Romanum quoque adversus se movisse bellum credebant.

Coniuncto itaque exercitu, & acie instructâ, ad urbem accesserunt: ignari SVLPITIVM cum XV. navibus ab Naupacto Cyllenen traiecisse; & expositis in terram IV. mill. armatorum, silentio noctis intrâsse Elim.

Postquam inter Ætolos Eleosque Romana signa atque arma rex cognovit; primo quidem recipere suos voluerat; dein contracto inter Ætolos, & Triballos certamine, ubi urgeri suos vidit; & ipse cum equitatu in cohorte in Romanam incurrit.

Ibi equus pilo traiectus cum prolapsum per caput regem effudisset; & ipse pedes inter equites commissus esset atrox prælium; multis circa eum cadentibus, aut vulneratis, raptus ab suis, atque alteri equo iniectus fugit.

Eo nihilo minus die castra V. pass. mill. ab Eleorum urbe posuit; & deinde copias omnes ad Pyrgum, propinquum Eleorum castellum, duxit. Quo expugnato, prędaibi reperta pænè compensavit, quod ignominiæ ad Elim acceptum fuerat. Erant autem IV. hominum agrestium, M. pecorumque omnis generis ad XX. mill.

PHILIPPVS DOMESTICO BELLO REVOCATVR.

Dum in eo est, nuntius ex Macedoniâ venit, ÆROPVM quemdam, corrupto arcis præsidijque præfecto, Lychnidum cepisse; & quosdam Dassaretiorum vicos, & Dardanos etiam concire.

Omisso itaque Ætolico bello; & relictis, ad præsidium sociorum, MMD. armatis, profectus ab Dymis, per Achaiam Boeotiamque, & Boebeidem, decimis castris Demetriadem, in Thessaliam, pervénit.

Ibi nuntiatur, famâ regis ad Sicyonem occisi inter barbaros vulgatâ, Dardanos in Macedoniam effusos, Orestidem iam tenere, ac descendisse in Ægeitæum campum.

Post profectionem ex Achaiâ PHILIPPI, SVLPITIVS Æginam classe profectus, ATTALO se coniunxit: & uterque ibidem hibernavit.

Exitu huiusanni, T. QVINCTIVS Cos. Dictatore, comitiorum ludorumque faciendorum caussâ, dicto, coram tribus legatis, Romam ad se missis, T. MANLIO TORQVATO; ex vulnere (alijs Tarenti, alijs in Campania) moritur.

Sic duo Consules, sine memorando prælio interfecti, velut orbam remp. reliquerant. Dictator MANLIVS C. SERVILIVM, qui tum Ædilis Curulis erat, Magistrum equit. dixit.

LIVII SALINATORIS COS. LAVS.

Cæterùm quùm duo consulares exercitus tam propè hostem, sine ducibus, essent; unà præcipua cura patres populumque incessit, Consules primo quoque tempore creandi; & eos potissimùm, quorum virtus satis tuta à fraude Punicâ esset.

C. CLAVDIO NERONI, activo, M. LIVIVM SALINATOREM collegam adiungi placuit. Licet is multis antè annis ex Consulatu priore, ob prædam Illyricam malignius divisam, populi iudicio damnatus & rus migrâsset, & urbe omni que cœtu hominum caruisset. donec à Coss. MARCELLO & LÆVINO; in urbem reductus, & à Censoribus, deposito squallore, in Senatum venire, & alijs publicis muneribus fungi, coactus est.

Et populus indigno se iniuriam fecisse; & magno sibi damno fuisse perspexit; quòd tam gravi bello, nec operâ, nec consilio talis viri usa resp. esset.

Comitijs peractis, C. TERENTIVS VARRO in Etruriam Propr. missus, ut ex ea provinciâ C. HOSTILIVM Tarentum ad eum exercitum ire iuberet; quem T. QVINCTIVS Consul habuerat. Vtque L. Manlius trans mare legatus iret, viseretque, quæ ibi res gererentur.

Simul quòd Olympiæ ludicrum eâ æstate futurum erat, quod maximo Græciæ cœtu celebraretur; ut si tutò per hostem posset, adiret id concilium. Et si qui ibi Siculi, bello profugi, aut Tarentini cives relegati ab Annibale essent, domos redirent; scirentque sua cuique omnia, quæ ante bellum habuissent, reddere populum Romanum.

COSS. INTER SE RECONCILIATI.

Quia verò periculosissimus annus imminere videbatur; neque Consules in rep. erant; in Consules designatos omnes versi, quam-primùm eos sortiri provincias; & præscíscere, quam quisque eorum provinciam, quemque quem hostem haberet, volebant.

Et quùm de reconcilliatione gratiæ eorum, (nam nobiles antè, & ex Livii calamitate acerbiores, inimicitiæ inter eos erant) in Senatu actum esset; vicit eiusdem Senatûs auctoritas, ut positis simultatibus, communi animo consilioque administrarent remp.

Provinciæ itaque ijs diversę extremis Italiæ finibus, alteri adversus ANNIBALEM Bruttij Lucanique: alteri Gallia adversus ASDRVBALEM, quem iam Alpibus adpropinquare fama erat, decreta. & exercitus inter eos æquabiliter divisi.

Sed ob Asdrubalis in Italiam adventum, II. legiones ad-

nes addito veteribus, ut esset summa XXIII. legionum. Ex ijs IV in Hispaniâ erant: Binæ in Siciliâ, Sardinia, & Galliâ: & Romæ sub Prætoribus. Binæ Consulum utrique, & tribus Proprætoribus attributæ. Vna C. HOSTILIO Capuæ, quæ pro Tarento ei mutata erat. Supra sociorum auxilia; quæ legionariorum militum numerum ferè superabant; robur numquam æquabant.

ASDRVBAL IN ITALIAM DESTINATVS.

Quùm dissensiones inter ASDRVBALES duos, AMILCARIS & GISGONIS FF. Pœnorum res in Hispania plurimùm adflixisse compertæ essent; visum est è rep. fore, ut senior ad fratrem ANNIBALEM mitteretur; alter in Hispania maneret.

Illum Massiliensium legati iam nunc nuntiaverant in Galliam transgressum: erectosque adventu eius, (quia magnum pondus auri attulisse diceretur, ad mercede auxilia conducenda) Gallorum animos.

Et missi ab Româ legati ad rem inspiciendam, retulerant, pro comperto habere; ASDRVBALEM ingenti iam coacto exercitu, proximo Vere, Alpes traiecturum; quem nisi nihil clausæ frigoribus Alpes morentur.

3747.
16. A t. M.
15. Pt. Phil.

203.

Hoc anno lustrum Romæ conditum est à Censoribus, P. SEMPRONIO TVDITANO, & M. CORNELIO CETHEGO. censa civium capita CXXXVII. M. CIIX. minor dimidio pænè numerus, quàm qui ante bellum fuerat.

CL. CONSVL cum XL. pedit. & II. equit. mil. lib. D. in Sallentinos, adversus ANNIBALEM: LIVIVS cum aliquantò majoribus copijs nam & Volones ad signa revocati, & in legiones scripti erant.

Et P. SCIPIO ex Hispaniâ IIX. mill. Hispanorum Gallorumque, & II. de legionibus militum mill. Equitum ad MD. mistos Numidas Hispanosque, duce M. LVCRETIO: Et C. MANLIVS ex Siciliâ, sagittariorum funditorumque ad IV. mill. navibus submiserant) in Galliam adversus ASDRVBALEM, eodem pæne tempore, profecti sunt.

ASDRVBAL IN ITALIAM PENETRAT.

ASDRVBALI, cuius non tam facilem maturumque in Italiam transitum frater ANNIBAL exspectarat; & suâ & aliorum spe omnia celeriora atque expeditiora fuere.

Non enim recepérunt modò Arverni eum, deincepsque Gallicæ atque Alpinæ gentes; sed etiam ad bellum ultrò secutæ sunt. Et iam XII. annorum adsuetudine Alpes quasi perviæ factæ erant.

Cæterum, quod celeritate itineris profectum erat; id morâ ad Placentiam, dum frustrà obsidet magis quàm oppugnat, corrupit. quam coloniam frater, ab Trebia victor regressus, frustrà olim tentârat.

Priusquam Claudius Cos. in provinciam perveniret; Annibalem per agrum Larinatem exercitum ducentem, cum expeditis cohortibus adortus C. Hostilius, incomposito Pœnorum agmini terribilem tumultum intulit. ad IV. hominum mill. occidit, & IX. militaria signa cepit. Et Capuam petens, CLAVDIO Cos. qui copias ex hibernis moverat, & in Sallentinos convertebat, ad Venusiam obvius fit. & delectis ex utroque exercitu peditum XLII. & equitum II. mill. D. quibus Consul adversus ANNIBALEM rem gereret; reliquas copias Capuam ducere, & Q. FVLVIO Procos. tradere iussus est.

VARII CLAVDII COS. CVM ANNIBALE CONFLICTVS.

ANNIBAL undique contracto exercitu ex Bruttijs in Lucanus, ad Grumentum venit. eiusque urbis mœnibus propè vallum iam iunxerat; quum CLAVDIVS exploratis itineribus à Venusia eodem contendit; & MD. ferè pass. castra ab hoste locat.

In campo, qui medius inter utraque castra iacebat, subinde à stationibus procursatum, & leviter certatum. dum Romanus id modò quærit, ne abire hostem pateretur: & ANNIBAL inde evadere cupiens, totis viribus in aciem descendit.

Tum Cos. ingenio hostis usus, quo minus in nudis, & neutri suspectis collibus, timeri insidiæ poterant, quinque cohorteis, cum totidem manipulis, nocte iugum superare, & in aversis vallibus considére iubet. Tribunis, quos cum ijs mittebat, tempus ex insidijs exsurgendi, & adgrediendi hostem, edoctis.

Ipse luce primâ copias omneis pedit. equitumque in aciem eduxit. paullo post & ab ANNIBALE signum pugnæ propositum; & clamor in castris ad arma discurrentium est sublatus.

Quos ubi è portis ruenteis & effusos Cos. vidit; equites legionarios magno impetu in hostem emitti iubet.

Incompositi hostes, ut quemque aut peditii, aut equiti, casus obtulit; ita conserunt manus. & pugna subsidijs crescit.

Iamque pugnanteis veteranos suos, inter tumultum ac terrorem, dux vetus ANNIBAL haud difficile instructurus videbatur; quùm cohortium ac manipulorum, per colleis decurrentium, clamor ab tergo auditus, metum, ne à castris intercluderetur, iniecit.

Hinc ex pavore fuga passim fieri cæpta est: sed eam propinquitas castrorum breviorem perculsis fecit. Tamen supra IIX. hominum M. occisa, supra DCC. capti. & signa IX. Ex elephantis IV. interfecti, II. capti. Romanorum sociûmque CC. ceciderunt.

Postero die quùm Pœnus quiesceret; Romanus copijs

copijs in hostem eductis, spolia cæsorum hostium legit, suosque sepelivit: & diebus aliquot continuis ita instititit portis, ut propè inferre signa videretur.

Annibal tertiâ vigiliâ clàm profectus, Apuliam petere intendit. Consul ubi silentium in castris, neminemque in vallo portisq; se ostendentem vidit; postquam tuta omnia satis exploratum habuit, inferri signa iussit. tantumque ibi moratus, dum milites ad prædam discurrerent; receptui cecinit; multoque antè noctem copias reduxit.

Postero die magnis itineribus famam & vestigia agminis sequens, haud procul Venusiâ hostem adsequitur. Ibi quoque tumultuaria pugna fuit. & suprà II. Mill. Pœnorum cæsa.

Indè nocturnis montanisque itineribus Pœnus, ne locum pugnandi faceret, Metapontum petijt.

HANNO indè in Bruttios cum paucis ad exercitum novum comparandum missus: eiusque copijs ad suos additis, ANNIBAL, Venusiam retrò, quibus venerat itineribus, repetit; atque inde Canusium procedit.

Nunquam NERO vestigijs hostis abstiterat; & Q. FVLVIVM, cum Metapontum ipse proficisceretur, in Lucanos, ne ea regio sine præsidio esset, arcessiverat.

CLAVD. COS. ASDRVBALI OCCVRRERE PARAT.

Inter hæc ab ASDRVBALE, postquam à Placentiæ obsidione abscessit; IV. Galli equites, cum duobus Numidis, cum litteris ad ANNIBALEM missi; & incertis itineribus Tarentum delati, à pabulatoribus Romanis ad Q. CLAVDIVM Proprǽt. deducuntur. Ij metu tormentorû vera fateri coacti, edocuérunt; litteras sese ab ASDRVBALE ad ANNIBALEM ferre.

Cum ijs litteris, ita ut erant, signatis, L. VIRGINIO Trib. mil. ducendi ad CLAVDIVM Cos. traduntur.

CLAVDIVS litteris per interpretem lectis, & factâ ex captivis percunctatione, litteras easdem Romam ad Senatum mittit. simul & ipse Patres cõscriptos, quid pro re natâ paret, edocet. ut quùm in Vmbriâ se occursurum ASDRVBAL fratri scribat, legionem à Capuâ Romam arcessant; & exercitum urbanum hosti ad Narniam opponant.

Iussi præterea Larinates, Prætutiani, alijque finitimi, ex agris urbibusque commeatus paratos, militi, ad vescendû, in viam deferre; equos iumentaq; alia producere; ut vehiculorû fessis copia esset.

Ipse de toto exercitu civium sociorumque, quod roboris erat, VI. pedit. Mill. & equites Mille delegit. Tum pronuntiat se in Lucanis proximam urbem, Punicumque in eâ præsidium, occupare velle; ut ad iter parati omnes essent.

Et relicto Q. CATIO Legato, qui castris præesset, nocte profectus flexit in Picenum; & quantis maximis poterat itineribus, ad collegam LIVIVM ducebat.

Milites, iam detecto ducis consilio, eiusque oratione animati, nihil in itinere morari, nec ab signis absistere. Cibum, quem viri mulieresque, undiq; ex agris effusi, benignè & ultrò præbebant; capiebant, diem ac noctem ire. vix quod satis ad naturale desiderium corporum esset, quieti dare.

Ad Senam (quæ Senogallia est) castra alterius Consulis erant: & D. inde fermè pass. ASDRVBAL aberat.

Itaque quùm iam appropinquaret, tectus montibus subsistit NERO, ne antè noctem castra ingrederetur.

Silentio ingressi, ab sui quisque ordinis hominibus in tentoria adducti: & cum summâ omnium lætitiâ hospitaliter accepti sunt.

Postero die, variantibus in concilio, de re in præsens gerendâ, sententijs; NERO non suadere modò, sed summâ ope orare instituit. ne consilium suum, quod tutum celeritas fecisset, temerarium & inutile alij morando facerent. *Qui prolatando spatium hosti det; eum & castra sua, sine duce relicta, prodere Annibali; & aperire in Galliam iter*; ut per otium, ubi velit, ASDRVBALI fratri coniungatur.

Extemplò igitur signum dandum, & exeundum in aciem; *abutendumq; errore hostium, absentium præsentiumq;*. Dum neq; illi sciant cum paucioribus; nec hi cum pluribus & validioribus rem sibi futuram.

MEMORABILIS AD SENOGALLIAM PVGNA. ASDRVBAL CÆSVS.

Concilio dimisso, signum pugnæ proponitur, confestimque in aciem procedunt. Et iam hostes ant- castra instructi stabant.

Sed ASDRVBAL, vetus dux, & Romano hosti adsuetus; ac Cõsulis alterius adventû subodoratus; receptui properè canit, & pugnâ detrectat. Et multis anxius curis, ne vel frater haud mediocri aliquâ clade absterritus insequi è castris discedẽtem Cõsulem ausus nõ esset; vel ipse serû perditis rebus auxiliû venisset; exstinctus ignibus, & dato suis primâ vigiliâ, signo, ut taciti vasa colligerent; signa efferri iussit.

Post nocturnos errores, quibus desertû à ducibus agmen per agros palatum est; & relictis signis, corpora somno ac vigilijs fessa passim straverat; ASDRVBAL, luce iam viam ostendente, quùm Metaurû flumen traijcere cogitaret; sed quantum à mari abscedebat, tantò altioribus, coercentibusque amnem ripis, non inveniret vada; diem terendo spatium dedit, ad insequendum sese, hosti.

Et NERO quidem cû omni equitatu advénit; quẽ L. Porcius Licinius Præt. cum levi armaturâ adsecutus est. Qui cû fessû hostiû agmen ab omni parte carperent, & incurfarent: & iâ omisso itinere, quod fugæ simile erat, Pœnus castra metari in tumulo, super fluminis ripâ, vellet; advénit Livius peditum omnibus copijs, nõ itineri modò, sed ad conferendû extemplò prœlium, instructis, atque armatis.

Vbi directæ acies fuére, CLAVDIVS dextro in cornu, LIVIVS ab sinistro pugnam instruit: media acies Prætori tuenda datur.

ASDRVBAL, omissâ castrorum munitione, postquàm pugnandum vidit; in primâ acie antè signa elephantos locat. Circà eos, lævo in cornu, adversùs CLAVDIVM, Gallos, ab hoste timeri eredens, opponit. Ipse dextrum cornu adversùs LIVIVM, sibi, atque Hispanis, veterano militi, sumsit.

Ligures, quorum IIX. Millia obiter cõscripserat; in medio, longiore quàm latiore acie, positi.

Post acre certamen inter LIVIVM ASDRV-

BALEMQVE, & atrocem cædem, ubi maior pars peditum equitumque; CLAVDIVS, quum dextram omnem aciem, extrà prœlium eminentem, cessare videret; & collis oppositus arceret, ne aut à fronte, aut ab latere adgrederentur: & in adversum collem signa frustrà erigerentur; cohortes aliquot subductas è dextro cornu post aciem circumducit, & in sinistrum hostium latus incurrit. Idque tantâ celeritate, ut quum ostendissent se in latere, mox in terga iam pugnarent.

Itâ ut ab omnibus partibus, ab fronte, ab latere, à tergo trucidarentur Hispani Liguresque. Et minimo iam certamine Galli, intolerantissima laboris corpora, cæderentur aut caperentur.

Ex elephantis, plures ab ipsis rectoribus, quàm ab hoste interfecti, postquam sævire & ruere in suos cæperant.

ASDRVBAL, post quam omnia ducis militisque munia eà in pugnâ naviter obijsset; cum haud dubiam hostium fortunam intueretur; ne superstes tanto exercitui, suum nomen secuto, esset; concitato equo se in cohortem Romanam immisit. Ibique, ut patre AMILCARE, & ANNIBALE fratre, dignum erat, pugnans cecidit.

Numquam eo bello, unâ acie, tantum hostium interfectum: Redditaque æqua Cannensi clades, vel ducis, vel exercitûs interitu, videbatur. LVI. Mill. occisa, capta V. Mill. & CD.

Præter prædam, civium etiam Romanor. qui capti apud hostes erant, supra IV. Mill. capitum recepta.

Nec incruenta Romanis fuit victoria. IIX. fermè Mill. ex ijs, socijsque occisa.

Passus est LIVIVS Gallos Cisalpinos, Liguresque, qui aut prœlio non interfuissent, aut inter cædem effugissent; uno agmine abeunteis, impunè evadere: ut aliqui nuntij, & hostium cladis, & Romanæ virtutis superessent.

Nero verò eà nocte, quæ secuta est pugnam, citatiore, quàm inde venerat, agmine, die sexto, ad stativa sua, atque ad hostem ANNIBALEM pervénit.

Senatus de victoriâ certior factus, quòd Consules incolumi exercitu, ducem hostium legionesque occidissent; supplicationem in triduum decrevit.

Claudius verò Cos. quùm in castra redijsset, caput ASDRVBALIS, quod servatum cum curâ attulerat, proijci antè hostium stationes: captivosque Afros vinctos, ut erant, ostendi: duos etiam ex ijs solutos ire ad Annibalem, & expromere, quæ acta essent, iussit.

ANNIBAL publico simul, familiarique ictus luctu; *Agnoscere se fortunam sive, infelicitatem Carthaginis*, fertur dixisse; non sine *præsagio quodam fati imminentis*.

Castrisque indè motis, omnia auxilia, quæ diffusa latiùs tueri non posset, in extremum Italiæ angulum, Bruttios, contrahit. Metapontinos & Lucanos, qui suæ ditionis erant, sedibus suis excitos, in Bruttium agrum traducit.

NOVVM IN HISPANIIS BELLVM.

In Hispanijs, quæ Asdrubalis in Italiam transitu levatæ videbantur, renatum subitò par priori bellum est.

Ibi nostri maris ora, omnisque fermè Hispania, quà in Orientem vergit; sub SCIPIONE, Romanæ ditionis erat.

ASDRVBAL, GISGONIS F. ad Oceanum penitùs, Gadeisque concesserat. Hanno, novus Imperator, in locum ASDRVBALIS BARCHINI, novo cum exercitu ex Africâ transgressus; & Magoni iunctus, cum in Celtiberiâ, quæ inter duo maria media est, brevi magnum hominum numerum armâsset; SCIPIO, adversùs eum, M. Syllanum cum X. pedit. Mill. & D. equitibus misit.

Is per aspera viarum non modò nuntios, sed famam etiam adventûs sui prægressos, ducibus in[...]dem ex Celtiberiâ transfugis, ad hostem perven[...]

Et castra MAGONIS, quæ soluta neglectaque ut Barbarorum & tironum, & in patrio solo otiant[...], compertum habebat; priùs adgredienda ratu[...] quoquam hostium sentiente, militem recentem & expeditum iustâ acie in pugnam vadere iubet.

Quùm ijs, qui vix Mille passuum aberant, conspectis, trepidari repentè cæptum esset; MAG[...] ex castris, citato equo, ad primum tumultũ advectus, iustam quasi legionem, IV. Mill. scutatorum Celtiberorum, & CC. equites in primâ acie locat. & in eos, vixdum vallo egressos, Romani pila coniecérunt. Mòx pes cum pede collatus, & gladijs geri res cæpta est.

Sed inter angustias & virgulta, ordinibus diremtis, singuli iam, aut bini, velut cum paribus, conserere pugnam cogebantur.

Quod autem ad fugam hostibus, in prœli[...] concursare solitis, impedimento erat; id Romanis stabili pugnæ adsuetis, ad cædem eos, velut, vinctos, præbebat.

Scutatis interfectis, levis armatura, alijque Carthaginienses, qui ex alteris castris subsidio venerãt; haud difficiliter cædebantur. Duo haud amplius pedit. Mill. & equitatus omnis, vix inito prœlio, cum MAGONE effugérunt.

HANNO, alter Imperator, cum eis, qui postremi, profligato iam prœlio, advenerant, vivus capitur. MAGO, cum ijs quos dixi, decimo die in Gaditanam provinciam ad ASDRVBAL[...]M pervenérunt. At Celtiberi, novus miles, in proximas di[...]psi[...]lvas, indè domos diffugérunt.

SCIPIO spem, ex tam opportunâ victoriâ, debellandi nactus; ad id quod reliquum belli erat, in ultimã Hispaniam, adversùs Asdrubalem, pergit.

Pœnus cum castra sua fortè ad sociorum animos in fide continendos, in Bæticâ haberet; signis repentè sublatis, fugæ magis, quàm itineris modo, penitùs ad Oceanum & Gadeis ducit.

Cæterùm ante quàm freto Gadeis tra[...]ceret; exercitum passim omnem in civitates dimisit, ut & muris seipsi, & armis muros tutarentur.

ORINGIS

ORINGIS OPIDI OPPVGNATIO.

SCIPIO, qui circumferre ad singulas urbeis arma, diutini magis quàm magni operis esse censeret; retrò vertit iter. Sed ne hostibus regio relinqueretur; L. SCIPIONEM fratrem, cum X. pedit. Millib. & equitibus Mille, ad Oringin, opulentam ijs locis, & auri feracem, urbem, oppugnandam mittit. (Ea arx erat ASDRVBALI ad excursiones, circà, in mediterraneos populos, faciendas.)

Tentati prius, quàm urbs circumvallaretur, per adloquium è propinquo civium animi. Qui ubi nihil pacati responderunt; fossâ duplicique vallo urbe circumdatâ, fit acris & spissa in muros impressio; adeò ut opidani mœnia repentina fugâ desererent; & Punicum præsidium, metu proditionis, relictis stationibus, in unum locum se colligeret.

Deinde opidani, metu promiscuæ cædis, patefactâ repentè Porta, frequentes ex opido sese eiecêrunt, scutis quidem adversùs tela protecti; sed gladijs abiectis dextras nudas ostentantes.

Romani, utrum parum id ex intervallo prospexerint; an dolum aliquem suspectum habuerint; haud liquet.

Impetus itaque hostilis in transfugas factus; nec secùs, quam adversa acies, cæsi. eademque Porta signa infesta urbi illata.

Qua pervasâ & direptâ, Carthaginienses omnes in custodiam dati, cum ccc. opidanis, qui Portas clauserant. Cæteris traditum opidum, suæque res redditæ.

P. SCIPIO, fratre collaudato, & acceptis captivis; quòd hiems instaret, ut nec temarè Gadeis, nec disiectas passim per provinciam ASDRVBALIS copias consectari posset; in citeriorem Hispaniam recipit exercitum. Dimissisque in hiberna legionibus; & L. FRATRE, cum HANNONE hostium imperatore, cæterisque nobilibus captivis, Romam misso; ipse Tarraconem concessit.

ROMANI PROCONS. ET ATTALI ADVERSVS PHILIPPVM molitiones.

P. verò SVLPITIVS Proconf. & ATTALVS rex, hibernis Æginæ actis, primo vere, & classe iuncta, ille cum XXV. hic cum XXXV. quinqueremibus, Lemnum petunt.

PHILIPPVS Macedo, ut in omnem eventum paratus esset, Demetriadem ad Mare descendit; conventu exercitui ad Larissam edicto.

Ætoli, cum ab Romana societate, tum post Attali adventum, animos sustulerant; & finitimos depopulabantur. Et iam non Acarnanes solùm. Bœotique & Eubœenses, in magno metu erant; sed Achæi quoque; quos super Ætolicum bellum, MACHANIDAS etiam, Lacedæmoniorum tyrannus, è propinquo terrebat. Hi omnes auxilia regem petebant.

Nuntiabantur præterea SCERDILETVS. PLEVRATVSQVE, & Thracum maximè Mædi, si quod longinquum bellum regem occupâsset; in proxima Macedoniæ incursuri. Et Thermopylarum saltus fossâ valloque ab Ætolis intercludi; ne transitum ad sociorum urbeis tuendas PHILIPPO darent.

Rex Legatis, benè sperare iussis, pollicitus omnibus auxilium pro tempore laturum, Peparethum, urbem, Insulæ cognominem, præsidium misit; undè ATTALVS ab Lemno classe transmissâ agrum Insulæ depopulari ferebatur.

Et missis in Bœotiam, atque in Chalcidem præsidiarijs, ipse Scotusam profectus est; eódemque ab Larissa Macedonum copias traduci iubet.

Hic nuntiatur regi ATTALVS ad Concilium, ab Ætolis Heracleæ indictum, ad consultandum de summa belli, venturus. Ille ut subito adventu conventum cum turbaret; magnis itineribus Heracleam duxit. Et Concilio quidem dimisso serius venit: segetibus tamen, quæ iam propè maturitatem erant, maximè in sinu Æniano, evastatis, Scotusam copias reducit: & inde cum cohorte regiâ Demetriadem sese recipit.

Et ut ad omnes hostium motus pósset occurrere; in Phocide, Eubœâ, & Peparetho, alta loca eligit, unde editi ignes apparerent. Et in Tilæo monte speculam posuit, ut ignibus procul sublatis, signum, ubi quid hostes molirentur, momento temporis acciperet.

OREVM EXPVGNATVR.

Romanus imperator, & ATTALVS rex, è Peparetho Nicæam traiecêrunt: atque indè classem in Eubœam ad urbem Oreum transmittunt. Et quatriduo occultis cũ PLATORE, quem PHILIPPVS urbi præposuerat, colloquijs absumto; Romani à mari, & regij à terrâ, urbem adgressi sunt. Et dum turrim quamdam, omni telorum genere instructam, tormentis, machinisq́, è navibus expositis oppugnant; PLATOR, oculis animisque omnium ad id certamen aversis, in maritimam arcem Romanos accepit.

Inde pulsi opidani in mediam urbem, ad alteram tendebant arcem; sed foribus portæ de composito obiectis exclusi, in medio cæduntur aut capiuntur.

Macedonum præsidium, quod sub arcis muro conglobatum immotumque stabat; PLATOR, veniâ à SVLPITIO impetratâ, in naveis impositum, ad Demetrium, Phthiotidis, exposuit: ipse ad Attalum se recepit.

Ne Chalcis, opidum aliâ parte clausum mari, aliâ terrâ egregiè munitum, eodem impetu caperetur; obstitit præfectorum principumque fides: & Euripus, infesta classi statio.

(Non qui septies die, sicuti fama fert, & statis temporibus reciprocet; sed temerè in modũ, atque adeò ad arbitrium ventorum, qui à præaltis montibus utrimque subiti & procellosi decidunt) nunc huc, nunc illuc verso mari, veluti torrens montè præcipiti devolutus, rapitur.)

Et PHILIPPVS ad Chalcidis auxilium, ubi signum ex ignibus, quos dixi, accepit, impigrè motus est. Et deiecto præsidio, & fusis Ætolis, qui saltum Thermopylarum insidebant, quùm ab

Demetriade Scotusam tertiâ vigiliâ profectus, trepidos hostes Heracléam compulisset; ipse unâ die Phocidis Elatiam, Millia amplius LX. côtendit.

OPVS CAPTA, ET MOX RECEPTA.

Eodem fermè die ab Attalo rege Opuntiorum urbs capta diripiebatur. quam prædam SVLPITIVS regi concesserat; quia Oreum paucos antè dies ab Rom. milite, expertibus regijs, direptum fuerat.

Et Romana quidem classis Oreum se receperat: Attalus verò ignarus adventûs PHILIPPI, pecunijs à Principibus exigendis tempus terebat.

Et nisi Cretenses pabulatores, ab urbe longiùs progressi, agmen hostium procul conspectum nuntiâssent, opprimi poterat.

Ipse inermis, cursu effuso, mare ac naveis petit. & molientibus ab terrâ naveis PHILIPPVS advénit: & metu tamùm nautis iniecto, Opuntem redijt & recepit. eiveisque, quod quum trahere obsidionem in adventum suum potuissent, viso statim hoste in voluntariam propè deditionem concessissent, graviter increpuit.

Attalus, quum Oréi esset; & famâ accepisset PRVSIAM Bithynum in regni sui fineis transgressum; omissis Romanorum rebus & Ætolico bello, in Asiam traiecit: & SVLPITIVS ad Æginam classem recepit.

PHILIPPVS verò compositis circà Opuntem rebus, Toronen (al. Thronium est) haud magno certamine cepit; urbem ex ruinis Thebarum Phthioticarum conditam.

Deinde Tritono & Drymijs, parvis Doridis opidis, potitus; Elatiam, iussis ibi se opperiri PTOLEMÆI Rhodiorumque legatis, qui nuper Heracléæ Concilio Romanorum Ætolorumque interfuerant; venit.

Et quùm de finiendo cum Ætolis bello ageretur; nuntiusque intereà adferretur, MACHANIDAM Eléis, Olympiorum solenne parantibus, vim adferre statuisse; id prævertendum ratus; legatis cum benigno responso dimissis, expedito agmine profectus per Bœotiam, Megaram atque indè Corinthum descendit. & sumto inde commeatu Phliunta Pheneumque petit.

Et iam quùm Heræam venisset, audito MACHANIDAM, famâ adventûs sui territum, refugisse Lacedæmonem (Eléi in gratiam fortè cum Ætolis redierant) Ægium, ad Concilium Achæorum, Prætore NICIA, se recepit. Simul classem Punicam, ut mari etiam aliquid posset, ibi ratus se inventurum.

Pœni namque paucis antè diebus in Phoeidem traiecerant; & inde Portus Acarnanum petierant; quùm ab Oréo profectum ATTALVM Romanosque audissent: veriti ne in se iretur; & intrà Rhium, sive Corinthij sinûs fauceis, opprimerentur.

PHILIPPI IN PVBLICO IACTATIO, ET IN REBVS CIVITATIVM COMponendis industria.

Philippus in concilio incusans fortunæ iniquitatem, quæ rapiens omnia ex oculis celeritatem suam elusisset; & hostium duces, propè captos, quasi è manibus suis elabi vidisset; elato animo multa disseruit. Confessionem se hostium habere, nequaquam pareis eos esse; nec meliore eventu eos secum, quàm spe, si modò congredi ausint, pugnaturos.

Achæis Heréam & Triphyliam; & Megalopolitis, sui iuris esse probantibus, Alipheram restituit.

Indè cum navibus lembisque profectus ad Erythras Ætolorum, propè Eupalium, exscensionem fecit.

Ibi pecora quæ inter festinationem ab incolis abigi nequiverant, direpta & in naveis compulsa. Cum his, cæteràque prædâ, Niciâ Achæorum Pr. Ægium misso, quum Corinthû petisset, pedestreis indè copias, per Bœotiam, terrâ duci iussit.

Ipse Cenchréis, præter Atticam, super Sunium, navigans, inter medias propè hostium classeis, Chalcidem pervénit; fidemque ac constantiam civium collaudat.

Indè Oréum petit: & ijs Principum, qui fugere captâ urbe, quàm se Romanis tradere maluerant; summam rerum, urbisque custodiam, permittit. Ipse Demetriadem, ab Eubœa, unde primo ad ferendam socijs opem erat profectus, traiecit.

Et Cassandreæ contractâ navalium fabrorum multitudine, qui positas iam Centum navium longarum carinas pertexerent; retrò in regnum concessit, ut Dardanis bellum inferret.

COSS. VICTORES ROMÆ TRIVMPHANT.

Patres intereà Romę nô M. LIVIVM Cos. tantû, decedere è provincia, satis tutâ; cupientem sed collegam quoq; eius M. CLAVDIVM ad urbem redire iusserunt. Eo discrimine, ut Livij exercitus, manente eum suis legionibus L. PORCIO, deduceretur: NERONIS legiones ANNIBALI oppositæ in provinciâ manerent.

Ambo eodem die Præneste venére: & triduo post ad urbem accessére. non sine publicâ populi, ob rem benè gestam, congratulatione.

Senatus supplicationem Dijs, amborum Consulum nomine, & triumphum utrique decrevit.

Inter ipsos, ne cum bellum communi animo gessissent, triumphum separarent; ità conven t. Quoniâ in provinciâ M. Livij res gesta esset; eiusque eo die, quo pugnatum, auspicium fuisset; & exercitus eius Romam deductus venisset; NERONIS, de provinciâ deduci non potuisset. ut M. LIVIVM quadrigis urbem ineuntem milites sequerentur: C. CLAVDIVS equo, sine militibus, inveheretur.

Ità consociatus triumphus, cum utrique, tum magis ei, qui quantùm merito anteibat, tantùm honore collegæ cesserat; gloriam auxit.

A M. LIVIO, quem Claudius collega Dictatorem comitijs habendis dixerat; creati postero die Consules, L. VETVRIVS PHILO, & Q. CÆCILIVS METELLVS; tum Mag. equitum à Livio dictus.

Hos, milites inter triumphandum magnis extollerant laudibus; hortatique fuerant plebê, ut eos Consules in proximum annum crearent. eui equitum prærogativæ, Consules auctoritatem adiecerunt.

INQVI-

INQVISITIO IN ETRVSCOS CONTINVATVR.

Comitijs perfectis, Dictator Magistratu abdicato, dimissoque exercitu, in Etruriam provinciam ex S. C. profectus est, ad quæstiones habendas; qui Etruscorum Vmbrorumve populi defectionis ab Romanis ad Asdrubalem, sub adventum eius, consilia agitassent; quique cum auxilijs, aut commeatu, aut ope aliquâ iuvissent.

3748. | | 202.
17. Ant. M.
16. Pt. Philop.

Anno belli Punici XIII. Bruttij, ambobus Consulibus; & ut cum ANNIBALE bellum gererent; provincia decreta est.

Exercitus ità divisi. Consulum alteri, quem C. CLAVDIVS, prioris anni Consul; alteri, quem Q. CLAVDIVS proprætor (cæ binæ legiones erant) exercitum habuisset.

Ex prætoribus C. SERVILIVS Siciliam, cũ Cannensibus duabus legionibus; & XXX. navibus. quas à M. VALERIO proconf. acciperet: T. CLAVDIVS Sardiniam, cum novâ legione, quam Consules conscripserant; sortiti sunt.

M. Livius pro-conf. cui prorogatum in annum imperium erat; duas in Hetruriâ Volonum legiones à C. TERENTIO propræt. acciperet.

In civitate, tanto belli discrimine solicitâ, cum omnium secundorum adversorumque caussas in Deos verterent; multa prodigia nuntiabantur, quæ Consules procurare iussi.

Ignis in Æde Vestæ exstinctus, negligentiâ humanâ, Vestalis Virginis, plus omnibus prodigijs animos terruerat.

Quùm Coss. in Consentinũ agrum exercitus suos duxissent, plurimque omnia depopularentur; in saltu angusto à Bruttijs, iaculatoribusque Numidis, maiore tumultu, quàm pugnâ turbati sunt. Et præmissâ prædâ incolumes legiones in tuta evalere.

Indè in Lucanos profecti: quæ tota gens sine certamine in ditionem pop. Rom. redijt.

QVIES ANNVA VTRIMQVE.

Cum Annibale nihil rei eo anno gestum: qui fratris nece perculsus quievit; neque a Coss. eius quies interpellata est.

Ipse intereà rebus adversis, quàm secundis melior, quantumvis in ultimum Italiæ angulum conclusus, pecuniæ ac commeatûs indigens; exercitũ, ex multarum gentium colluvione mistum, in officio fideque continebat; tutumque adsetsùs duorum Consulum insultus præstabat.

RES ITERVM TVRBANT IN HISPANIA.

In Hispaniâ, ASDRVBAL GISGONIS, regressus ab Gadibus. rebellandi spem, adiuvante MAGONI AMILCARIS, delectibus per ulteriorem Hispaniam habitis, ad L. (al. LXX.) hominum M. & IV. M. D. equites armârat.

Ad Silpiam urbem duo duces Pœni, eâ mente, ne detrectarent certamen, considebant.

SCIPIO, arcessitis undequaque auxilijs, cum SYLLANO, qui III. pedit M. & equites D. à COLICHA regulo adduxerat; cumque omni exercitu civium, sociorum; peditum equit.que; V. & XL. Millib. ad Bæculam urbem processit.

Castra ponenteis, Mago & Masanissa, cũ omni equitatu adgressi sunt. sed abditi à Scipione post tumulum equites, in effusos incurrunt, & vixdum inito prœlio fundunt. Et cæteri, qui sub lignis atque ordinibus agminis incesserant; post longiorem pugnam, ab expeditis cohortibus, & militibus ex opere deductis, fessi ab integris, Pœni Numidæq; terga vertere coacti sunt.

Per dies deinde aliquot prior semper Pœnus copias castris educebat; priorque fessis stando signum receptui canebat.

INGENS AD BÆCVLAM PVGNA.

Iamque credebantur mediæ acies Romanorum Pœnorumque, quos inter belli caussa esset; pari robore animorum armorumque concursuræ; quùm Scipio omnia de industriâ in eum diem, quo pugnaturus erat, mutavit: & vixdum satis certâ luce, equitatum omnem cum levi armaturâ, in stationes Punicas immisit.

Ipse indè confestim cum gravi legionum agmine procedit; præter destinatam hostium, suorumque opinionem, cornibus, Romano, milite firmatis; socijs in mediam aciem acceptis.

Asdrubal contrà subito tumultu excitatus, & equitatu extemplò in equites emisso, castris cum peditum agmine egressus, nihil ex ordine solito, in acie instruendâ, mutavit.

Hinc effectum est, ut ab omni parte haudquaquam par pugna esset. tum quòd turba lixarum tironumque Hispanorum, quæ in cornibus Punicæ aciei erat, Romano Latinoque militi obijceretur; tum quòd procedente iam die, vires etiam deficere Pœnos cœperant; quos matutino tumultu oppressos, priùs quam cibo corpora firmarent, ASDRVBAL raptim in aciem exire coegisset.

Et certè ad id sedulò diem extraxerat Scipio, ut sera pugna esset. Fessi igitur corporibus animisque rettulêre pedem, ordinem tamen servantes. Donec victore in semel inclinatos acriùs invehente; & frustrà Imperatore in colles proximos receptum tutum, si modicè se reciperent, ostentante; terga dedêre, atque in fugam sese omnes effudêre.

Atque immò, quùm primo consistere signa in radicibus collium, & revocari in ordines milites cæpissent; cunctantibus in adversum collem erigere aciem Romanis; statim ut inferri intrepidè signa

signa viderunt; integratâ fugâ, in castra pavidi compelluntur.

Quæ eodem impetu victores cepissent; nisi tanta vis aquarum è nubibus deiecta esset, ut vix in castra sua se receperint.

Carthaginienses, licet labore ac vulneribus fessi, quasi primâ luce hostibus castra eorum oppugnaturis, saxis undique circà, ex propinquâ valle, congestis augent vallum; munimentis sese, quando in armis parum præsidij foret, defensuri.

Sed transitio sociorum, fuga ut tutior morâ videretur, fecit. Principium defectionis ab ATTANE, Turdetanorum regulo, factum. Is cum magnâ popularium manu transfugit: Et duo munita opida, cum præsidijs, tradita, à præfectis, Romano.

Quæ res ne latiùs serperet; silentio proximæ noctis ASDRVBAL castra movet: Et clauso Romanis insequentibus fluminis Bætis transitu, ad Oceanum deflectit.

Eques nihilo minus, levisque armatura, nunc ab tergo, nunc ab lateribus agmini effusè fugienti occurrendo, fatigabat ac morabatur; donec supervenirent legiones.

Inde non iam pugna, sed trucidatio velut, pecorum, fieri.

Dux ipse fugæ auctor, in proximos colleis cum VII. Millib. fermè semiermium evasit: cæteri cæsi captique.

Pœnus quidem castra tumultuaria tumulo editissimo communierat; sed obsidio, loco nudo atque inopi, vix in paucos dies tolerabilis erat. Itaque crebræ ad hostem transitiones fiebant.

Postremò ipse dux, navibus haud procul à mari acceptis, nocte, relicto exercitu, Gadeis perfugit.

SCIPIO fugâ ducis hostium auditâ, X. pedit. Millia, & equites Mille SYLLANO relinquit ad castrorum obsidionem: ipse cum cæteris copijs, septuagesimis castris, protinùs caussis regulorum civitatumque cognoscendis; & præmijs cuique, ad veram meritorum æstimationem, tribuendis; Tarraconem redijt.

Post profectionem eius MASANISSA cum SYLLANO clàm congressus, cum paucis popularibus, in Africam traiecit; & obsequij deinceps ergà Romanos, & constantissimæ ad ultimam senectam fidei fundamenta iacturus.

MAGO verò, remissis ab ASDRVBALE navibus, Gadeis petit. Cæteri deserti ab ducibus, pars transitione, pars fugâ dissipati sunt, per proximas civitates. Nulla manus numero aut viribus insignis.

CARTHAGINIENSES OMNI HISPANIA PVLSI. ET SCIPIO IAM AFRICAM spectat, animoq; complectitur.

Ità ductu atque auspicio P. SCIPIONIS pulsi Hispaniâ Carthaginienses, XIII. anno post bellum initum, V. postquam idem SCIPIO provinciam & exercitum accepit. Neque multo pòst SYLLANVS debellatum referens, Tarraconem ad SCIPIONEM redijt.

L. SCIPIO, cum multis nobilibus captivis, nuntius receptæ Hispaniæ Romam missus est. Quam rem cum cæteri lætitiâ gloriâque ingenti vulgò ferrent; unus qui gesserat, inexplebilis virtutis veræq; laudis, nō contentus Hispaniâ, iam Africā magnamq; Carthaginem, & in suū decus nomenque, velut consummatam eius belli gloriam, spectabat.

Præmoliendas itaque ibi sibi res, conciliandosq; regum ac gentium animos ratus, SYPHACEM primùm, Masæ-Sylorum, gentis Mauris adfinis, opulentissimum regem, tentare statuit. qui antè octennium cum Pœnis bellum, cum Romanis societatem inchoaverat. quemque MASANISSA à Romanis alienatum Pœnis conciliaverat.

Illi itaque fœdus eâ tempestate cum Carthaginiensibus erat. quod haud gravius ei sanctiusque, quàm vulgò Barbaris, quibus ex fortunâ pendet fides; ratus fore, SCIPIO, oratorem ad eum C. LÆLIVM cum donis mittit.

Quibus Barbarus lætus, amicitiam se Romanorum, quibus tum res ubique erant prosperæ, accipere annuit. Sed eius firmandæ fidem nec dare in præsens, nec accipere, nisi cum Ipso coràm cum Romano.

Ità LÆLIVS in id modò fide ab rege acceptâ, tutum adventum fore, ad SCIPIONEM redijt.

SCIPIO IN AFRICAM, AD SYPHACEM, TRAIICIT.

Dignam itaque rem SCIPIO ratus, quæ vel magno periculo peteretur; L. MARTIO, & M. SYLLANO, ad præsidium Hispaniæ relictis; cum LÆLIO, duabus quinqueremibus, ab Carthagine profectus, in Africam traiecit.

Et fortè ità inciderat, ut eo ipso tempore ASDRVBAL, pulsus Hispaniâ, VII. triremibus Portum invectus, ancoris positis, terræ adplicaret naveis. Et commodùm percussa ex alto vela paullò acriore vento priùs in Portum intulérint quinqueremes Romanas; quàm Pœni, nequidquam arma navesque expedientes, ancoras molirentur. Nec ultrà tumultum agere quis quidquam in regio Portu audebat.

Itaque prior in terram ASDRVBAL; mòx SCIPIO & LÆLIVS egressi, ad regem pergunt.

(Duo scilicet opulentissimorum eâ tempestate populorum duces, uno die pacem amicitiamq; regis petentes.)

SYPHAX SCIPIONIS ET ASDRVBALIS HOSPES.

Vtrumque rex in hospitium invitat. Et quoniam fors eos sub uno tecto esse, & in eodem Penate voluisset; contrahere in colloquium, dirimendarum simultatum caussâ, est conatus.

SCIPIONE abnuente, aut privatim sibi ullum cum Pœno odium esse, quòd colloquendo finiret; aut de re publicâ se quidquam cum hoste agere, iniussu Senatûs, posse.

Cœnatum nihilo minus simul apud regem est; qui id magnoperè contendebat, ne aliter hospitem mēsâ exclusus videretur. eodem etiam lecto SCIPIO atque

atque ASDRVBAL mensæ accubuêrunt.

Nec SYPHACEM modò Barbarum, insuetumque moribus Romanis; sed ASDRVBALEM etiam, hostem infestissimum, SCIPIONIS comitas, & ad omnia naturalis ingenij dexteritas ità cepit, & facundis adloquijs conciliavit; ut hic iam-tum SYPHACEM, eiusque regnum, in Rom. potestate esse non dubitârit. Et non tantum de Hispaniâ atque Italiâ desperare; sed ipsi etiam Africæ ac Carthagini timere cœperit.

Scipio fœdere icto cum SYPHACE profectus ex Africâ, die quarto Novæ Carthaginis Portum tenuit.

CASTVLONENSIS ET ILLITVRGITANI DEFECTORES CASTIGANTVR.

Castulonenses, quùm, prosperis rebus, Romanorum socij fuissent; post cæsos cum exercitibus P. & Cn. SCIPIONES, ad Pœnos defecerant.

Illiturgitani prodendis, qui ex illâ clade ad se perfugerant, interficiendisque, scelus etiam defectioni addiderant.

Scipio, tranquillis iam rebus, expetendæ pœnæ tempus commodum venisse ratus, accitum ab Tarraeone L. MARTIVM, cum tertiâ copiarum parte, ad Castulonem oppugnandum mittit. Ipse cum cætero exercitu ad Illiturgim pergit.

Hi & Portas clauserant; & omnia ad oppugnationem arcendam parata instructaque habebant. Et ob supplicij metum, tanto ardore certamen inierunt, ut domitor ille totius Hispaniæ exercitus, ab unius opidi iuventute repulsus à muris, haud satis decóro prœlio trepidârit.

Sed incitati ducis exemplo milites, scalas multis simul partibus crexére; & deiectis propugnatoribus muros occupârunt. arce etiam inter tumultum captâ.

Afris transfugis, qui tum inter auxilia Romana erant, in editissimam urbis partem, quà rupe præaltâ tegebatur, clavis per modica intervalla defixis, & factu veluti ità gradu, evadentibus: & indè eum clamore in urbem, iam à Romanis captam, decurrentibus.

Præ irâ atque odio, inermes iuxtà atque armati, feminæ pariter ac viri, cum infantibus, trucidantur. Ignis deinde tectis inijcitur: & quæ incendio absumi nequibant, ità diruuntur, ut & ipsa urbis vestigia extinguerentur.

Castulonem indè Scipio exercitum duxit. quam urbem non Hispani modò Convenæ; sed Punici etiam exercitûs, è dissipatâ passim fugâ, reliquiæ tutabantur.

Sed quùm Imperatoris Rom. adventum fama Illiturgitanæ cladis prævenisset; ex terrore ac desperatione, tacita primò suspicio, deinde aperta discordia, secessionem inter Carthaginienseis atque Hispanos fecit.

His CERDVBELLVS, propalàm deditionis auctor; Himilco, Punicis auxiliaribus præerat. quos, urbemque, clàm fide acceptâ, CERDVBELLVS Romanis prodidit. Verùm mitior ea victoria fuit: quòd nec tamtundem noxæ admissum esset; & aliquantum iræ lenijsset voluntaria deditio.

SCIPIO IVSTA FVNEBRIA PATRI PATRVOQVE EXSOLVIT.

L. MARTIVS indè in Barbaros, si qui nondum perdomiti erant, sub ius dirionemque redigendos, missus est.

Scipio Carthaginem ad vota solvenda Dijs, munusque gladiatorium, quod mortis caussâ Patris, patruique, paraverat; edendum redijt: in quo voluntaria omnis & gratuita opera pugnantium esset.

In eo CORBIS & ORSVA, Patrueles fratres, de Principatu civitatis, quam Ibem vocant, ambigentes, ferro inter se certârunt.

ASTAPENSIVM AVDAX EX DESPERATIONE FACINVS.

Martius, superato Bæte amne, duas opulentas civitates sine certamine in deditionem accepit.

Astapenses, latrocinijs adsueti, Romanorum rebus plurimùm incommodaverant. Vbi L. MARTIVM cum exercitu in se venientem viderunt; conscientiâ scelerum, vecordes, quia nec deditio tuta ad tàm infestos videbatur; nec spes mœnibus, aut armis tuendæ, salutis erat; facinus in se ac suos fœdum ac ferum consciscunt.

Locum in foro destinant, quò pretiosissima rerum suarum congererent. Et ingenti circà rogo coniuges cum liberis imponunt: dato mandato L. iuvenibus armatis, ut si rem inclinatam viderent; atque in eo iam esse, ut urbs caperetur; ipsi ignem Pyræ subijcerent.

Eruptione itaque factâ, in ipsis propè hostium castris, cæci furore in vulnera ac ferrum ruunt; & in vestigio quisque suo obstinatè mortem oppetunt. In urbe verò, inter ellos feminarum puerorumque turba à civibus suis fœdiùs cæditur; & in succensum rogum semianima plerumque corpora inijciuntur. adeò ut rivi sanguinis flammam orientem pænè restinguerent. Et ipsi postremò carnifices, miserandâ suorum cæde fatigati, cum armis medio se incendio iniecerunt. *Ita Astapa, sine prædâ militum, ferro ignique, absumta est.* Et Martius cæteris eius regionis metu in deditionem acceptis, victorem exercitum Carthaginem ad Scipionem deduxit.

MAGO RES NOVAT IN HISPANIS.

MAGO ex fugâ, Gadibus, post ASDRVBALIS decessum, substiterat; navibusque in Oceano collectis, aliquantum auxiliorum, & trans fretum Africæ oræ, & ex proximis Hispaniæ locis, per HANNONEM præfectum, collegerat.

Per eos autem ipsos dies, perfugæ à Gadibus ad Rom. Imperatorem venerunt, pollicentes, urbem, Punicumque præsidium & præfectum præsidij cum classe, prodituros esse.

Fide acceptâ dataque perfugis, & MARTIVS eò cum expeditis cohortibus; & LÆLIVS cum VII. triremibus, unâque quinqueremi, missi; ut

terra mariq́ue, communi consilio, rem gererent.

SCIPIONIS MORBVS.

Scipio sub id tempus gravi morbo implicitus, graviore tamen famâ, provinciam omnem, ac maximè eius longinqua, turbavit: adeò ut nec socij in fide, neque exercitus in officio manserit.

Mandonius & Indibilis, (quibus, quia regnum sibi Hispaniæ, pullis inde Carthaginiensibus, destinârant animis, nihil pro spe contigisset) concitatis popularibus, Lacetanis, & Iuventute Celtiberorum, agrum Suessitanum Sedetanumq́ue, sociorû pop. Romani, hostiliter depopulati sunt.

SEDITIO MILITARIS INTER ROMM.

Civilis deinde alius furor in castris ad Sucronem ortus. Octo ibi Millia militum erant, præsidium gentibus, quæ cis Iberum incolunt, impositum.

Illi iamtum pridem licentiâ ex diutino, ut fit, otio collectâ, efferebantur. nonnihil etiam commoti, quòd in hostico, laxiùs rapto suetis vivere, artiores in pace res essent. Itaque omnia pro libidine militum; nihil instituto ac disciplina militiæ, aut imperio eorum, qui præerant, ibi gerebatur.

Atque adeò, postquam Tribunos improbare ea quæ fierent; & conari obviàm ire; & propalàm abnuere, furoris eorum se futuros socios, senserunt; erupit aperta seditio.

Fugatis itaque ex principijs, & paullo-post è castris Tribunis, ad principes seditionis, gregarios milites duos, delatum omnium consensu imperium est. Qui præter tribunitia ornamenta, insignia etiam summi imperij, fasceis secureisq́ue, arrectare ausi.

Sed evanescente sensim, qui temerè ortus erat, rumore; quùm vivere primò, mox etiam valere SCIPIONEM certi auctores adferrent; seditioni, in stuporem atque horrorem datæ, VII. Tribuni militum, ab ipso SCIPIONE missi, supervenêrunt.

Ad quorum adventum, quantumvis militum ducumq́ue animi nonnihil exasperarentur; mòx tamen, ipsis placido sermone permulcentibus, leniti; vulgò stipendium non datum ad diem; neque suis rectè factis gratiam exsolutam, caussabantur.

SCIPIO bellis adsuetus, ad seditionum procellas rudis; solicitus erat, ne aut exercitus peccando, aut ipse puniendo modum excederet. In præsentiâ tamen leniter agi placuit; & missis circâ stipendiarias civitates exactoribus, stipendij spem propinquam facere. Edictum subinde propositum, ut ad stipendium petendum convenirent Carthaginem, seu carptim partes, seu universi, mallent.

SEDITIOSORVM SVPPLICIA.

Tranquillam militum seditionem, iam per se languescentem, repentina quies rebellantium Hispanorum fecit. Redierant enim in fineis, omisso incepto, MANDONIVS & INDIBILIS, postquam vivere SCIPIONEM adlatum.

Vbi seditiosi milites Carthaginem, ad petendum stipendium, venêrunt; & alterum exercitum, duce M. SILANO, omnia ad iter & expeditionem, quæ egregiè simulabatur, in defectores Lacetanos parantem, viderunt; rati se magis habituros solum imperatorem, quàm ipsi futuri in potestate eius essent; excepti sermonibus de industriâ compositis, corpora, uti iussi in crastinum curant. Et à Tribunis interim, sine ullo tumultu, auctores seditionis (ad XXXV.) inducti in hospitia, vinoq́ue sopiti, comprehensi ac vincti sunt.

Agmen alterius exercitus, quòd motus sub lucem signis proficisci simulabat, ad Portam retentum est: & custodes circùm omnes Portas missi, nequis urbe egrederetur.

Vocati deinde ad concionem, qui pridie venerant, quùm ferociter in forum ad tribunal Imperatoris, veluti ultrò succlamationibus territuri, concurrissent; simul & Imperator in Tribunal conscendit; & armati à Portis reducti, inermi se concioni ab tergo circumfudêrunt; tum omnem ferociam deposuêre. Mirati in côcione, robur animi, & coloris vultusq́ue in Imperatore côstantiam, qualem ne quidem in acie meminerant.

Atque is cognito, deductos in forum seditionis auctores, & parata iam omnia esse; atrocitatem facti, acerrimâ & liberâ oratione, inculsans; Quod ad universos attinet, *si erroris modò pœniteat, satis superq́, pœnarum habere* se dixit. sed nefariæ seditionis auctores, ALBIVM CALENVM & ATRIVM VMBRVM, cæterosq́ue, *sanguine luituros, quod admiserint.*

Vix finem dicendi fecerat; cum ex præparato simul omnium rerum terror oculis auribusq́ue est offusus.

Exercitu, qui coronâ concionem circumdederat, gladijs ad scuta concrepante; præco nomina damnatorum in concilio citat. Illi nudi in medium protrahuntur; & deligati ad palum, virgisq́; cæsi ac securi percussi. adeò torpentibus metu, qui aderant, ut ne gemitus quidem, nedum vox ferocior, exaudiretur.

Loco purgato, citati nominatim milites, apud Tribb. militum in verba SCIPIONIS de-integro iurârunt: stipendiumq́ue ad nomen singulis persolutum.

HANNONIS CONATVS INTERRVPTVS.

Per idem tempus, ad Bætim fluvium, HANNO præfectus à MAGONE, missus à Gadibus cum parvâ manu Afrorum, mercede Hispanos solicitando, ad IV. Mill. iuvenum armavit.

Castris deinde exutus ab L. MARTIO, maximâ parte militum, inter tumultum captorû castrorum; quibusdam etiam in fugâ amissis; & equite Romano palatos persequente, cum paucis ipse effugit.

LÆLIVS interim freto in Oceanum evectus, ad Carteiam, urbem, in ora maris, ubi primum è faucibus angustis panditur, sitam, accessit.

PRODITIO APVD GADEIS DETECTA.

Apud Gadeis, quam spes erat sine certamine per transfugas recipiendi; patefacta immatura prodi-

ditio est. Comprehensosq́; omneis MAGO ADHERBALI praetori Carthaginem devehendos tradit.

CONFLICTVS NAVALIS INTER LÆLIVM ET ASDRVBALEM.

ADHERBAL, coniuratis in quinqueremem impositis, eâque ob tarditatem præmissâ; ipse cum VIII. triremibus, modico intervallo, sequutus est.

Iam fretum intrabat quinqueremis, quùm LÆLIVS & ipse quinqueremi è Portu Carteiæ, sequentibus VII. triremibus, evectus, in ADHERBALEM, & triremeis invehitur.

Pœnus, in re subitâ, parumper incertus trepidavit; Virùm quinqueremem sequeretur, an in hosteis rostra converteret.

Sed facultate detrectandæ pugnæ ademtâ, inter triremeis, fortunâ æstûs ac freti regente, anceps prœlium miscebatur. & quinqueremis Romana duas hostium triremeis, derersis remis, suppressit. Cæterasque, quas indepta esset, mulcâsset; ni cum reliquis V. navibus ADHERBAL, velis in Africam transmisisset.

Lælius Carteiam revectus, spe proditionis apud Gadeis in irritum redactâ; cum MARTIO Carthaginem redijt.

Mago eorum discessu, & auditâ Illergetum rebellione, nuntijs ad Senatum Carthaginem missis, spem reciperandæ repetendæque Hispaniæ proponit, si auxilia maturè mittantur.

NOVA MANDONII ET INDIBILIS DEFECTIO.

MANDONIVS verò & INDIBILIS in fineis suos regressi; postquam vulgata est supplicij, quo in motûs civilis auctores usus erat Scipio, atrocitas; suam quoque noxam pari pænâ æstimatam rati; vocatis rursus ad arma popularibus; contractisque, quæ antè habuerant, auxilijs, in Sedetanum agrum, ubi principio defectionis stativa habuerant, cum XX. pedit. & II. equit. Millib. D. transcendêrût.

Scipio, cum fide solvendi omnibus noxijs, innoxijsque stipendij; tum vultu ac sermone in omneis placato, facilè militum animos reconciliârat. Et in concione, in perfidiam rebellantium Regulorum invectus, ad irer se comparare milites iubet. Profectusque decimis castris pervénit ad Iberum flumen: & superato indè amni, die quarto in conspectu hostium posuit castra.

IIDEM RECONCILIANTVR.

Victus magnâ clade INDIBILIS; licet Romanis minimè incruenta fuerit victoria. Et fugâ, cum tertia suorum parte, quæ in colle ad spectaculum magis tuum, quam ad partem pugnæ capessendam, steterat; inter tumultum, elapsus; abiectis belli consilijs, & fiduciâ Romanæ clementiæ, MANDONIVM fratrem ad SCIPIONEM mittit. Qui veniam erroris deprecatus, & omnem in misericordiâ victoris spem habere repositam professus; ità facilè impetravit; ut pecunia tantummodò imperatâ, ex quâ stipendium militi præstari posset, dimitteretur.

Ipse, SCIPIO, MARTIO in ulteriorem Hispaniam præmisso; & SILLANO Tarraconem remisso, paucos moratus dies, dum imperatam pecuniam Illergetes penumerarent; cum expeditis MARTIVM, iam Oceano adpropinquantem, adsequitur.

Caussa tam longi, tamque devij itineris fuit; dilatum, alijs atque alijs de caussis, cum MASANISSA colloquium: qui cum ipso congredi SCIPIONE, atque eius dextrâ fidem sancire vellet.

COLLOQVIVM SCIPIONIS CVM MASANISSA.

Ille itaque cum Gadibus esset, certior adventare eum à MARTIO factus; anquisita equorum, in Insulâ præ desidiâ otioque marcescentium, caussâ, MAGONEM perpulit, ut se traijcere in continentem, ad depopulandos proximæ Hispaniæ agros, pateretur.

Transgressus, tres Principes Numidarum præmittit, ad tempus locumq́; colloquio statuendum. & duobus obsidum loco retentis, & tertio remisso; qui quò iussus erat, Masanissam adduceret; cum paucis in colloquium venerunt.

Numida propè ipso congressu, ob maiestatem viri, attonitus, gratias de remisso nuper fratris filio (MASSIVA) egit. Cupere se & SCIPIONI & pop. Romano, operam enixè navare.

Quod miǹùs in Hispaniâ, terrâ alienâ atq; ignotâ, præstare potuerit; idem in quâ genitus, educatusque in spem paterni regni esset, faciliùs promtiusque præstaturum. *Perbrevis avs Carthaginem fore; si SCIPIONEM ducem Romani in Africam mittant.*

Et SCIPIO quidem lætus, fide datâ acceptâque, profectus retrò Tarraconem est: MASANISSA verò, permissu Romanorum, ut consilium occultaret; populatus proximos agros, Gadeis redijt.

MAGO IN ITALIAM COGITAT, ET HISPANOS EXPILAT. NOVAM-CARTHAginem tentat, & loca quà transiturus.

Magoni, desperatis in Hispaniâ rebus, paranti traijcere in Africam, nuntiatum est ab Carthagine; *Iubere Senatum, ut classem, quam Gadibus haberet, in Italiam traijceret:* conductâq́; ibi Gallorum ac Ligurum, quanta maxima posset, iuventute, coniungeret se Annibali.

Ad eam rem, & à Carthagine pecunia advecta est: & ipse quantam potuit, à Gaditanis exegit. Nô ærario modò eorum, sed templis etiam spoliatis. Et privatim omnibus coactis, aurum argentumque iu publicum conferre.

Quùm prætervéheretur Hispaniæ oram, haud procul Carthagine-Novâ, expositis in terram militibus, & agris depopulatis, classem ad urbem adpulit. Et noctu iu litus expositos, ad partem eam muri, quâ capta ab Romanis urbs fuerat, ducit. Nec præsidio

præsidio satis valido urbem teneri ratus; & oppidanos aliquid moturos.

Vbi effusi hostes, mistâ inter milites navali turbâ, ad muros tumultu maiore, quàm vi subiérunt; patefactâ repentè portâ, Romani cum clamore erumpunt; & hostes ab primum telorum coniectum aversos usque ad littus multâ cum cæde persequuntur.

Postero die, quùm classis indè rerro ad Oceanum, undè venerat, fugisset; ad DCCC. homines cæsi; & inter murum littusque, ad II. Mill. armorum inventa.

MAGO quùm Gadeis repeteret; exclusus indè ad Cimbim classe adpulsâ, mittendis legatis, querendoque, quod Portæ sibi socio atque amico clausæ forent; ad colloquium Suffetes eorum (qui summus Pœnis est magistratus) cum Quæstore, eorum urbe, elicuit: laceratosque verberibus cruci adfigi iussit.

Indè navibus ad Pityusam insulam, quam Pœni incolebant, traiecit. Hic non modò commeatus benignè præbiti; sed in supplementum classis, iuventus, armaque data.

Quorum fiduciâ Pœnus in Balearcis insulas transmisit. In Maiore ex ijs, commodo Portu hibernaturum se censebat. Cæterùm haud secùs, quàm si Romani eam Insulam incolerent, hostiliter classi occursum est.

Tantaque vis lapidum, creberrimæ grandinis modo, in propinquantem iam terræ classem è fundis, peculiari incolarum telo, effusa est; ut intrare Portum non ausi averterent in altum naveis.

In Minorem inde Insulam traijcientes, & egressi navibus, loco munito castra locant. ac sine certamine urbe agroque potiti, duobus Millib. auxiliarium inde conscriptis, missisque Carthaginem; ad hibernandum naveis subduxerunt.

Post Magonis ab Oceani orâ discessum, Gaditani Romanis deduntur.

SCIPIO ROMAM REDIT.

SCIPIO, L. LENTVLO & L. MANLIO ACIDINO provinciâ traditâ, X. navibus Romam rediit. Et Senatu extrà urbem dato, postquàm res à se in Hispania gestas disseruisset; magis tentavit triumphi spem, quàm petivit pertinaciter. quia neminem ad eam diem triumphâsse, qui sine magistratu res gessisset, constabat. Ipse Senatu misso, urbem est ingressus; & argenti infecti signatique vim ingentem in ærarium intulit.

3749.		201.
18. Ant. Mag.		
17. Pt. Philopator.		

Comitia inde creandis Consulibus habuit L. VETVRIVS PHILO: centuriæque omnes ingenti favore P. Scipionem Consulem dixére.

Collega additur ei P. LICINIVS CRASSVS, Pont. Max. cui divitiæ, facundia, nobilitas, iuris Pontificij peritia, ad summum Pontificatum, præturam, censuram & consulatum, (qui bellicæ quoque gloriæ compotem eum fecit) aditum patefecisse censentur.

Scipioni consulatus, non tàm præmium rerum in Hispania gestarum fuit, quàm gradus ad maiora. quæ illi animis universi iam despondebant: & Africam, perinde ac debellatum in Italiâ foret, provinciam destinabant.

XIV. itaque Punici belli anno Consulatum ineuntibus, nominatæ provinciæ sunt; Sicilia SCIPIONI extrà sortem, concedente collegâ; & Bruttij CRASSO, quem cura sacrorum in Italia retineret.

Ille Ludos, quos nuperâ militari seditione in Hispaniâ voverat, ex eâ pecuniâ, quam ipse in ærarium detulisset; & ex Senatûs-consulto, quod ipso referente factum erat; celebrandos curavit.

SAGVNTINIS HONOR HABITVS.

Legatis Saguntinorum, qui in Senatum venerant, & coronam auream in Capitolium Victoriæ ferebant; responsum est; *Et dirutum & restitutum Saguntum, fidei socialis, utrimque servatæ, documentum omnibus gentibus fore*. Quæ ijs Imperatores Romani commoda tribuissent; ea rata, atque perpetua auctoritate suâ Senatum facere; & permittere, ut donum in Capitolio ponatur.

SCIPIONIS AMBITIO, ET INDE INvidia. In Africam tamen traijcere parat.

Quàm verò Africam, novam provinciam, extrà sortem, P. SCIPIONI destinari homines famâ ferrent; & ipse ambitiosiùs, non ad gerendum modò bellum, sed ad finiendum diceret se Consulem declaratum esse. Neque id aliter fieri posse, quàm si ipse in Africam bellum transportâsset: & acturum id se per populum apertè ferret, si Senatus adversaretur.

Idque consilium haudquaquam prioribus Patrum placeret; cæterique per metum aut ambitionem mussarent; Q. FABIVS, Princeps Senatûs, maximè reclamavit; sive stimulante invidiâ, quòd adolescens, FABII senis, qui ex rebus maturè prudenterque gestis, MAXIMI nomen obtinuisset, luminibus officere videretur. sive quòd illi tutiora semper, quam audaciora consilia placuissent; non tàm periculi metu, quàm popularis auræ contemtu.

Provinciæ nihilominus ex S. Conf. ità decretæ; Alteri Sicilia, & XXX. rostratæ naveis, quas C. SERVILIVS superiore anno habuisset: permissumque ut in Africam, si id è rep. esse censeret, traiceret. (VALER. lib. 3. c. 7. Vetante Senatu traductum in Africam exercitum tradit.)

Alteri Bruttij, & bellum cum Annibale, cum eo exercitu, quem L. VETVRIVS, aut Q. CÆCILIVS habuerat.

SCIPIO, quùm ut delectum haberet, neque impetrâsset, neque magnoperè tetendisset; ut voluntarios

tatio, sibi ducere milites liceret, tenuit. Et quia impensæ negaverat resp. futuram classem; ut quæ à socijs darentur ad fabricandas novas naveis, acciperet.

Etruriæ primùm populi, pro suis quisque facultatibus, Consulem adiuturos polliciti: frumentum, vela, arma, & navium armamenta contulérunt.

Alij abiegnam materiem in fabricandas naveis; alij milites, voluntariosque dedérunt. ut Consule operi instante, die XLV. quàm ex silvis detracta materia erat, naves instructæ, & in aquam deductæ sint. Profectus itaque in Siciliam est XXX. navibus longis, voluntariorum VII. fermè Millibus in naveis impositis.

P. LICINIVS, in Bruttios ad duos exercitus consulares venit: & ex eis eum sibi sumsit, quem L. VETVRIVS Cos. habuisset.

METELLO, cui prorogatum in annum imperium, quibus præfuisset legionibus, ijs præesset; facilius *cum adsuetis imperio rem gesturum* ratus, permisit. Et prætores diversi in provincias profecti.

AGER CAMPANIÆ VENALIS.

Et quoniam pecunia ad bellum deerat, agri Campani regionem, à Fossâ Græcâ ad mare versam, vendere Quæstores iussi.

MAGO IN ITALIAM VENIT.

Eâdem æstate MAGO, AMILCARIS F. ex minore Balearium Insulâ, ubi hibernârat, iuventute lectâ in classem imposita, in Italiam XXX. fermè rostratis navibus, multisque onerarijs, XII. pedit. Millia, & II. fermè equit. traiecit. Genuamque, quòd maritima ora præsidijs nudata esset, repentino adventu cepit.

Ingauni, Ligurum Alpinorum gens, cum Epanterijs montanis bellum eà tempestate gerebant. Pœnus it. q. io Savone, oppido Alpino, prædâ depositâ, & X longis navibus in statione ad præsidium relictis: cæteris ad tuendam maritimam oram, quò fama erat SCIPIONEM traiecturum esse; Carthaginem missis: ipse societate cum Ingaunis, quorum gratiam malebat, compositâ, montanos instituit oppugnare: crescente in dies exercitu, & Gallis ad famam nominis eius undique confluentibus.

Ea res nuntiata curam ingentem patribus accendit. M. itaque LIVIVS proconsf. ex Hetruriâ Volonum exercitum Ariminum admovere iussus; & M. VALERIVS LÆVINVS duas urbanas legiones Arretium deduxit.

Eisdem autem diebus naves onerariæ Pœnorum, ad LXXX. circà Sardiniam ab Cn. OCTAVIO, qui provinciæ præerat, captæ. sive misso ad ANNIBALEM frumento commeatuque onustæ: sive, ut alij tradidérunt, prædam Etruscam, Ligurumque montanorum captivos, Carthaginem portantes.

In Bruttijs nihil fermè anno eo memorabile gestum est. Pestilentia incesserat pari clade in Romanos, Pœnosque. Sed hi, super morbum, fame etiam laborabant.

TITVLVS AB ANNIBALE ERECTVS.

Annibal, propter Iunonis Laciniæ Templum, æstatem egit: ibique Aram condidit, dedicavitque, cum ingenti rerum ab se gestarum Titulo, Punicis Græcisque litteris insculpto.

SCIPIO RES IN SICILIA COMPONIT.

SCIPIO ubi in Siciliam venit, CCC. ex voluntarijs, ætate florenteis & virium robore insigneis, delegit; quos Siculorum tondem, longinquam militiam detrectantium, armis equisque, ceu vicarios, instruxit; & exercendos docendosque, domi cuique suæ, tradidit. Quæ equitum ala multis prœlijs spectatam operam reip. navavit.

Et ex legionibus, plurimorum stipendiorum milites, maximè qui sub duce MARCELLO, militaverant; uti & optimâ disciplinâ institutos, & urbium oppugnandarum peritos, delegit.

Inde Syracusas, nondum ex magnis belli motibus satis tranquillas, venit. Et suas res, quas Italici generis quidam eâdem vi, quâ per bellum ceperât, retinere nitebantur; partim edicto, partim iudicijs etiam, in pertinaceis ad obtinendam iniuriam redditis, Syracusanis restituit.

REBELLIO HISPANIÆ DVCE INdibile; & mòx quies reddita.

Eâdem æstate in Hispaniâ ingens bellum, conciente Ilergete Indibile; coortum. Pulsis ex Hispaniâ Pœnis; & SCIPIONE, cum magna veterani exercitûs parte, in Italiam reverso; pulcerrimam Hispaniæ tandem liberandæ, aut sibi subijciendæ, occasionem offerri.

Iamque multos, & in his Ausetanos, aliosque sibi aut illis finitimos, ad arma concitârant; & in paucis diebus ad XXX. pedit. & IV. fermè equit. Millia in Sedetanum agrum coëgerant; quùm L. LENTVLVS, & L. MANLIVS Imperatores à SCIPIONE relicti, nascenti malo, prius quàm glisceret, obviàm eundum rati; iunctis & ipsi exercitibus, per Ausetanum agrum, hostico, tamquam pacato, clementer ductis militibus; ad sedem hostium pervenére.

Primò per legatos nequidquam est tentatum, ut ab armis discederetur. Deinde, quùm in pabulatores Romm. impetus repentè ab equitibus Hispanis factus esset; summisso ab statione Romanâ equitatu, prœlium equestre fuit.

Postero die armati instructique omnes, M. fermè passus à castris Rom. aciem ostendére. Pugnâ flagrante, Romani equites, duce Ser. CORNELIO Trib. milit. in mediam hostium aciem invecti, simul pedestreis acies turbârunt; simul equitibus Hispanis viam, immittendi in adversam aciem equos, clausérunt. ut omissâ pugnâ equestri, ad pedestrem descendere Hispani cogerentur.

Vbi turbati ordines, & præ trepidatione fluctuare signa cæpérunt; Romani, aciem restitui non passi, in perculsos infesto impetu invadunt.

Hic Indibilis, cum equitibus ad pedes digressis, ante

antè prima signa peditum se obiecit; & atrocem pugnam edidit.

Tandem postquam ij, qui circà regem feminecem & restantem, déinde pilo terræ adfixum, pugnabant, obruti telis occubuérunt; tum fugâ passim cæptâ, plures cæsi: quia equos conscendendi equitibus spatium non fuerat; Romanis acriter instantibus.

Nec antè abscessum, quàm castris quoque exuérunt hostem. XIII. Mill. Hispanorum eo die cæsa; DCCC. fermè capti. Ex Romanis socijsque, paullò amplius CC. ceciderunt.

Reliqui missis legatis & traditis armis, ita in deditionem accepti; si MANDONIVM, cæterosq; belli concitatores tradidissent vivos.

Quibus comprehensis, & ad supplicium traditis; reddita pax Hispaniæ populis. sed stipendium eius anni duplex, frumentum sex mensium, vestes militares, aliaque onera imposita. Atque ità ab Hispaniâ omnis belli terror in Africam versus.

LÆLIVS AFRICAM INCVRSAT. Magna Carthagini trepidatio.

C. LÆLIVS in Africam præmissus, & ad Hipponem regium adpulsus; ad populandum agrum sub signis milites socios que navaleis duxit; & magnam cladem terroremq; intulit, ut ipse SCIPIO cum classe Romanâ advenisse existimaretur.

Carthaginienses itaque delectus raptim in urbe agrisque habere; ad conducenda Afrorum auxilia mittere; urbem munire; arma cum navibus parare.

Et ubi à solo LÆLIO in agros incursum, & summam belli molem adhuc in Siciliâ esse cognovére; ad SYPHACEM, aliosque regulos, firmandæ societatis caussâ, legationes mittunt.

Ad PHILIPPVM quoque Macedonem missi, qui CC. auri talenta pollicerentur, ut in Siciliam, aut in Italiam traijceret.

Et ad suos imperatores in Italiâ; ut omni terrore Scipionem retinerent.

Ad Magonem, XXV. naves longæ. VI. pedit. M. & equites OCCC. cum VII. elephantis. Ad hæc magna pecunia, ad conducenda auxilia; quibus fretus propius urbem Romam exercitum admoveret, fratrique se Annibali coniungeret.

MASANISSÆ PRVDENS CONSILIVM.

Ad Lælium intereà, prædas agentem, MASANISSA, famâ Romanæ classis excitus, cum equitibus paucis venit. Is segniùs rem à SCIPIONE agi questus, quod non iam exercitum in Africam traiecisset, perculsis Carthaginiensibus, & SYPHACE finitimis bellis impedito. Quem certum haberet. si spatium ad sua ut velit, componenda detur, nihil sincerâ fide cum Romanis acturum; aut etiam ad Pœnos transiturum.

Se, quamquam regno paterno pulsus esset, cum haud contemnendis copijs adfuturum. Lælio in Africâ non esse morandum. quòd classem valdam ab Carthagine iamnunc protectam crederet.

Lælius igitur postero die naveis prædâ onustas ab Hippone solvit: reversusque in Siciliam mandata MASANISSÆ SCIPIONI exposuit.

Et eisdem pæne diebus, naves ab Carthagine ad MAGONEM missæ, ad Genuam accesserunt. Ille auditis Senatûs mandatis, Gallos & Ligures, ad quos in libertatem vindicandos, scilicet, se missum iactaret, hortatur; ut in partem Pœnis, contrà duos Romanorum exercitus, quos in conspectu haberent, iuvare porrò pergant.

Quod quum Ligures non abnuerent, duorum modo mensium tempus delectibus habendi petierunt.

Quòd autem Galli, præ metu vicinorum exercituum occultè tantùm adiuvare vellent; militem clàm per agros eorum mercede conducit: Et ab eisdem populis commeatus omnis generis occultè in eius classem castraque mittebantur. Romanis interim Imperatoribus M. LIVIO, & LVCRETIO, in Galliâ Etruriaque, in omnem occasionem belli propulsandi intentis.

LOCRI A ROMANIS RECEPTI.

Post reditum C. Lælij; & Scipione adhortationibus Masanissæ extimulato; & militibus, qui prædam ex hostico inspectarent totâ classe exportari, ad traijciendum quam primùm accensis; intervénit maiori minor cogitatio; Locros urbem, quæ sub defectionem Italiæ desciverat & ipsa ad Pœnos; recipiendi.

Fabri quidam Pœnorum, in arce Locrensi mercenarij, capti ab excursoribus Romanis, Rhegiumque abducti; spem fecerant quibusdam Locrensium Principibus, qui Rhegij exsulabant, pulsi ab adversâ factione, quæ patriam Annibali tradiderat. *Si redemti ac remissi forent; arcem, ubi habitabant, se ijs tradituros.*

Ijs extemplò redemtis remissisque, cum ordinem agendæ rei composuissent, Principes ipsi, ad SCIPIONEM Syracusas profecti, promissa captivorum referunt; & spem ab effectu haud ità abhorrentem Consuli faciunt.

Ille tribunos militum duos cū exsulibus mittit; & iubet ab Rhegio III. Millia militū Locros ducere.

Et Q. PLEMINIO Proprær. scripitum, ut rei agendæ adesset. Itum; scalæ admotæ, & ad scandendum à proditoribus demissæ.

In vigiles Pœnorum impetus factus; clamor ab ijs, qui extra arcem erant, sublatus. Ita velut plenâ iam hostium arce, territi Pœni, licet numero superiores, omisso certamine, in alteram arcem confugiunt. Opidani urbem habebant, victoribus præmium in medio positam.

Ex arcibus duabus, hinc PLEMINIO Romanorum; indè AMILCARE Pœnorum, præfectis, levibus quotidie prœlijs inter præsidia certabatur: & subsidijs ex propinquo arcessitis, copiæ utrimque augebantur.

Ipse postremò veniebat ANNIBAL. Nec sustinuissent

nuissent Romani, nisi Locrensium multitudo, exacerbata superbiâ atque avaritiâ Pœnorum, ad Romanos inclinasset.

Scipio quoque, in tanto præsidij discrimine, neque fa..h ..dè receptu, à Messanâ naveis mari secundo transmisit.

Annibal, iussis suis sumnâ vi prœlium cum Romanis, Locrisque, in urbe conserere; dum aversis omnibus in eum tumultum, ab tergo urbem incautam adgredi parat: & haud procul muris ad terrorem hostium, aciem ostendit; scorpione, qui proximus eum fortè steterat, ictus; tamque periculoso casu territus, receptui cecinit, & castra procul ab ictu teli communijt.

Classe Romanâ Locros adpulsâ, milites expositi omnes navibus, & antè occasum solis urbem ingressi sunt.

Postero die cœpta ex arce à Pœnis pugna; & ANNIBAL iam scalis, alijsque omnibus ad oppugnationem paratis, subibat muros; quùm repentè in eum, nihil minus quàm tale quidquam timentem, patefactâ Portâ erumpunt Romani, & ad cc. occidunt. Cæteros ANNIBAL, ut Consulem adesse sensit, in castra recipit. nuntioque misso ad eos, qui in arce erant ut sibimetipsi consulerent, nocte motis castris, abijt.

Qui verò in arce erant, igni iniecto tectis, quæ tenebant (ut is tumultus hostem motaretur) agmen suorum, fugæ simili cursu, antè noctem adsecuti sunt.

SCIPIO Locrensibus ob defectionem graviter incusatis, & sumto de auctoribus supplicio; bona eorum, alterius factionis principibus, ob egregiam adversùs Romanos fidem, concessit. Cæteros, quam missis legatis Senatus æquum censuisset, fortunam habituros.

Ipse Q. PLEMINIO legato, præsidioque, quod arcem ceperat, ad tuendam urbem relicto; cum quibus venerat copijs, Messanam traiecit.

PLEMINIJ PRÆFECTI SCELERA, & in Locros crudelitas.

PLEMINIVS, eiusque præsidiarij milites, Pœnos, qui superbè crudeliterque Locrenseis ad se deficienteis habuerant, tantùm scelere atque avaritiâ superârunt; ut non armis, sed vitijs videretur certari.

In corpora ips.. rum, in coniuges, in liberos, infandæ contumeliæ editæ. Inter alia templa violata, intacti etiam omni ætate Proserpinæ thesauri, sacrilegis cessêre. quos unus PYRRHVS, non fine magno piaculo, olim spoliâsse ferebatur. Et par eventus secutus.

Sicut enim antè regiæ naves laceratæ naufragijs nihil in terram integri, præter faciam pecuniam Deæ quam asportabant, exulêrunt; ità tum alio genere cladis, eadem illa pecunia, omnibus, contactis ea violatione, furorem obiecit; atque inter se ducem in ducem, militem in militem, rabie hostili vertit.

Tribuni militum SERGIVS & MATIENVS, cum PLEMINII militibus, raptoribus, tumultuosè concurrunt. Tribuni ab irato PLEMINIO verberantur. & vicissim PLEMINIVS ab irato Tribunorum milite, lictoribus priùs indignum in modum mulcatis, laceratur: & propè exanguis, naso auribusque mutilatur.

Scipio Locros hexéri advectus, causâ utrimque auditâ, PLEMINIVM noxâ liberat; Tribunos sonteis iudicat & in vincula conijcit.

PLEMINIVS in eiusdem loci præsidio relictus, impotens iræ, Tribunos attrahi ad se iussit, & immanibus supplicijs interfe..ir, insepultosque proiecit.

Simili crudelitate in Locrensium Principes, quos conquestum de iniurijs ad SCIPIONEM profectos audierat; usus, fœda in socios exempla edebat. ut infamiæ atque invidiæ non sibi modò, sed etiam Imperatori esset.

GRAVIS IN CASTRIS LICINII COSS. PESTILENTIA.

Quum comitiorum iam appeteret tempus; & à P. LICINIO Cos. litteræ Romam adlatæ essent; *Se exercitumq; suum gravi morbo conflictari*: nec subsisti potuisse, nisi eadem vis mali, aut gravior etiam, in hostem ingruisset. Et quoniam ipse ad comitia venire non posset; si ità Patribus videretur, se Q. CÆCILIVM METELLVM Dictatorem, comitiorum causa, dicturum. Exercitum Q. Cæcilij dimitti, è rep. esse, cuius neque ullus in præsentiâ usus esset; cum ANNIBAL suos in hiberna iam receperit. & tanta morbi vis in ea castra incesserit, ut nisi maturè dimittantur, nemo omnium superfuturus videatur. Ea omnia Consuli à Patribus facienda, ut è rep. fideque suâ duceret, permissa.

ORACVLVM EX LIB. SIBYLLINIS, de matre Idæâ Romam arcessendâ.

Civitatem eo tempore repens religio invaserat, invento carmine in libris Sibyllinis, propter crebri.., eo anno, de cœlo lapidatum, inspectis:

„ *Quandocunq; hostis alienigena terræ Italiæ bellum intulisset; eum pelli Italiâ vinciq; posse, si mater Idæa Pessinunte Romam advecta esset.*

Id carmen ab X. viris inventum, eò magis Patres movit, quòd & Legati, qui donum Delphos portaverant, retulissent; & sacrificantibus ipsis Pythio Apollini, omnia læta exsta fuisse; & responsum oraculo editum:

„ *Maiorem mu.. ò victoriam, quàm cuius ex spolijs dona portarent, adesse populo Romano.*

Hoc etiam Scipionis de fine belli præsagium, qui provinciam Africa depopoſcisset, facere celebatur.

Legati ad ATTALVM regem, qui, cum, propter commune adversùs PHILIPPVM bellum cœpta erat amicitia, decernuntur. ijsque quinque naves quinqueremes, ut ex dignitate pop. Romani adirent eas terras, ad quas conciliandam maiestas nomini Romano esset; attribuuntur.

Legati Asiam petentes, Delphos cum exscendissent, oraculum adiêrunt. Responsum esse ferunt; *Per Attalum regem compotes eius fore, ad quod negotium domo missi essent. Quum Romam Deam devexissent; tum curarent, ut eam, qui vir optimus Romæ esset, hospitio acciperet.*

Legatos Pergamum venientes, comiterque acceptos rex Pessinuntem in Phrygiam, deduxit: sacrumque iis lapidem, quem Matrem Deûm stolidi incolæ dicebant, tradidit; & deportare Romam iussit.

Remissus ab legatis M. VALERIVS Falto nuntiavit, Deam adportari. quærendum virum optimû in civitate esse, qui eam rite hospitio acciperet.

Q. CÆCILIVS METELLVS Dictator ab Consule in Bruttijs comitiorum causâ, dictus, exercitu eius dimisso, Mag. equitum L. VETVRIVM PHILONEM dixit. Comitijs per Dictatorem habitis, Consules facti M. CORNELIVS CETHEGVS, P. SEMPRONIVS TVDITANVS, absens, quùm provinciam Græciam haberet.

(Ædem VIRTVTIS eo anno ad Portam Capenam M. MARCELLVS dedicavit, XVII. anno postquam à Patre, eius primo Consulatu, vota in Galliâ, ad Clastidium, fuerat.)

ÆTOLI CVM PHILIPPO PACEM FACIVNT.

Neglectæ eo biennio res in Græciâ fuerant. Itaque PHILIPPVS Ætolos ab Romanis desertos, cui maximè fidebant auxilio; quibus voluit conditionibus ad petendam & paciscendam subegit pacem.

Quod nisi omni vi perficere maturâsset; bellantem eum cum Ætolis P. SEMPRONIVS Procos. successor imperij, missus SVLPITIO, cum X. pedit. Millib. & equitibus Mille, & XXXV. rostratis navibus, haud parvum momentum ad opem ferendam socijs, oppressisset.

Vixdum pace factâ nuntius regi venit, Romanos Dyrrachium venisse; Parthinosque, & propinquas alias genteis motas esse ad spem novandi res; Dimallumque oppugnari.

Eò se averterant Romani ab Ætolorum, quò missi erant, auxilio; irati quòd sine auctoritate suâ, adversus fedus, cum rege pacem fecissent.

Ea quùm audisset Philippus, magnis itineribus Apolloniam contendit; quò SEMPRONIVS se receperat, misso LÆTORIO legato cum parte copiarum, & XV. navibus in Ætoliam; ad visendas res pacemque, si posset, turbandam.

Philippus agros Apolloniatum vastavit; & ad urbem admotis copijs, potestatem pugnæ Romano fecit.

Quem posteaquam quietum muros tantummodò tueri vidit; nec satis fidem viribus ut urbem oppugnaret: & cum Romanis quoque, sicut cum Ætolis, cupiens pacem, si posset: sin minus, inducias facere; nihil ultrà irritatis novo certamine odijs, in regnum se recepit.

PAX EPIROTARVM, ET ROMM. CVM EODEM PHILIPPO.

Per idem tempus tædio diutini belli Epirotæ, tentata priùs Romanorum voluntate, legatos de pace communi ad Philippum misere.

Venit Phœnicen rex, Epiri urbem: ibique prius collocutus cum ÆROPO, DARDA & PHILIPPO, Epirotarum prætoribus; posteà cum SEMPRONIO congreditur.

Adfuit colloquio & AMINANDER Athamanum rex; & alij ex Epiro Acarnaniâque magistratus.

P. SEMPRONIVS conditiones pacis dixit.

„ *Vt Parthini, & Dimallum, & Bargulum, & Eugenium, Romanorum essent.* addito, quod si illis Romam legatis ab Senatu impetrâssent, ut Macedoni accederent.

In eas conditiones quùm pax convenisset; ab rege federi adscripti, PRVSIAS Bithyniæ rex, Achæi, Bœoti, Thessali, Acarnanes, Epirotæ. Ab Romanis, Ilienses, ATTALVS rex, PLEVRATVS, NABIS Lacedæmoniorum tyrannus; Elei, Messenij, Athenienses.

Hæc conscripta consignataque sunt, & in duos menseis induciæ factæ; donec Romam mitterentur legati, ut populus in has conditiones pacem iuberet. Iusseruntque omnes Tribus: quia verso in Africam bello, omnibus alijs in præsentia levari bellis volebant.

3750. 19. Ant. M. 18. Pt. Philop.		200.

Quinctus-decimus erat annus belli Punici, quùm M. CORNELIO CETHEGO, & P. SEMPRONIO TVDITANO (Is pace factâ è Græciâ Romam redierat) Consulibus; provinciæ decretæ sunt. Illi quidem Etruria, cum vetere exercitu; huic verò Bruttij, ut novas scriberet legiones.

P. SCIPIONI cum eo exercitu, cumque eâ classe quam habebat, prorogatum in annum imperium est.

L. CORNELIVS LENTVLVS, & L. MANLIVS ACIDINVS Proconsules, si uti priore anno tenuissent, obtinere Hispaniæ imperium iussi.

IDOLVM PESSINVNTIVM ROMÆ ACCEPTVM.

Quùm verò Matris Idææ, sive Cybeles, simulacrum Tarracinæ iam esse nunciatum esset; Senatus P. SCIPIONEM, Cnei eius, qui in Hispaniâ ceciderat, filium, adolescentem nondum quæstorium, qui & Nasica, & Corculum (alij id cognomen huic tribuunt) dictus, in totâ civitate virum optimum iudicavit.

Is cû matronis omnibus Ostiam obviàm ire Deæ iussus, eam ut de nave acciperet; & in terram elatam, traderet matronis ferendam.

Ad ostium amnis Tiberini traditam, matronæ, primores civitatis, accepêre. Inter eas unius CLAVDIÆ QVINCTÆ insigne fuit nomen. cui dubia, ut traditur, antè fama, clariorem fecit ad posteros

ad posteros tàm religioso ministerio pudicitiam fecerit.

Hæserat navis, idolum istud Pessinuntium ferens, in vado fluminis: & populus adductis funibus frustrà movere tentabat. CLAUDIA, ter capite aquâ flumineâ adsperso, exclamans; *Si casta sum, ô Dea, sequere: sin minus, mane.* Cum dicto funem trahit; & navis è luto expedita sequitur.

Ità & CLAUDIA pudicitia; & Lapis divinitatis famam, consequuntur.

Matronæ per manus succedentes, aliæ alijs, omnibus thure etiam, quà præferebatur, accenso, precantibus; *ut volens lubensq́, urbem Romam iniret;* in Ædem Victoriæ, pertulére Deam. pridie Id. April. Isque dies festus fuit, & Ludi Megalenses instituti. (Vid. eâ de re B. Augustin. iudicium Lib. de Civit. Dei. 11. & x.)

SUPPLEMENTA EXERCITUS, EX COLONIIS REFRACTARIIS.

Quùm de supplemento legionum, quæ in provincijs erant, ageretur; Duodecem illæ Latinæ coloniæ, quæ Q. FABIO & Q. FULVIO Coss. milites dare abnuerant; & iam annum fermè sextum vacationem militiæ, quasi honoris & beneficij caussâ, habuerant; quùm interim boni obedientesque socij, continuis omnium annorum delectibus exhausti essent; duplicatum peditum numerum, & equites centenos vicenos; aut pro uno equite tres pedites, dare coactæ sunt. ut equites peditesque ex locupletissimis legerentur; mitterenturq́ue ubicumque extra I. aliam supplemento opus esset.

PECUNIA DEBITA PUBLICE, EXSOLUTA.

M. VALERIUS LÆVINUS, quo Consule & auctore pecuniæ à privatis collatæ fuerant, inopi tum ærario, nec plebe ad tributum sufficiente; rettulit: & eas pecunias singulis reddi æquum esse dixit.

Decretum itaque est, ut tribus pensionibus ea pecunia folveretur. Primam præsentem, ij qui tum essent; duas, tertij & quinti Consules, numerandas curarent: & publicam fidem liberarent.

LEGATIO LOCRENSIUM AD SENATUM.

Decem legati Locrensium, obsiti squalore & sordibus, sedentibus in Comitio Consulibus, velamenta supplicum, ramos oleæ, ut Græcis mos est, porrigentes; antè tribunal cum flebili vociferatione humi procubuérunt. Ea se passos à Q. PLEMINIO legato, Romanisque militibus, quæ pati ne Carthaginienseis quidem velit pop. Romanus. *Fanum Proserpina ab ijs exspoliatum:* aliaque infan-

da commemorant. Militis se legatos ad SCIPIONEM, & querelas detulisse. sed eum belli adparatu occupatum esse: & in Africam aut iam traiecisse, aut intrà paucos dies traiecturum.

INQUISITIO IN PLEMINIUM, ET CONSCIOS: EORUMQUE condemnatio.

M. POMPONIUS prætor, cui Sicilia provincia sorte evenerat; cum x. legatis è Senatusconsultis, & duobus Tribb. plebis, ex decreto, Mellanam & Locros ire iussi; tum in PLEMINIUM, tum in SCIPIONEM, cuiusne iussu ac voluntate ea PLEMINIUS, quorum incusabatur, fecisset; inquisituri.

PLEMINIUS cum seditionis Principibus, seu antè, Scipionis, ut quidam tradidére; seu tum prætoris iussu, traditi sunt Rheginis in custodiam.

Ipse prætor legatique Locros profecti, primùm religionis curam habuére. omnem enim sacram pecuniam, quæque apud PLEMINIUM, quæque apud milites erat, conquisitam; cum eâ, quam ipsi secum attulerant, in thesauris Templi reposuérunt, ac piaculare sacrum fecerunt.

Tum vocatos in concionem milites, prætor signa extrà urbem efferre iubet, castraque in campo locat; cum gravi edicto: *siquis miles aut in urbe restitisset, aut secum extulisset, quod suum non esset.* Locrensibusque permittit, ut quod suum quisque cognosceret, prehenderet: siquid non compareret, repeteret. corpora libera sine morâ ijsdem restituerentur.

Habitâ Locrensium concione; *ijs libertatem legesq́, suas populum Rom. Senatumq́, restituere,* dixit.

Locrenses prætori legatisque, S.p.q; Romano gratias egére. Se ad PLEMINIUM accusandum, Rhegium unà ituros. SCIPIONEM verò, quamquam partum iniurijs civitatis suæ doluerit; amicum sibi, quàm inimicum malle. & pro certo se habere neque iussu, neque voluntate eius tot tamque nefanda commissa.

Prætor itaque & consilium, PLEMINIUM, & XXXII. homines cum eo damnaverunt; atque in catenis Romam miserunt.

INQUISITIO IN SCIPIONEM. Magnificus eiusdem adparatus.

Ipsi ad SCIPIONEM profecti sunt, ut ea quoque, quæ vulgata sermonibus erant, de cultu ac desidiâ Imperatoris, solutâque militiæ disciplinâ; comperta oculis perferrent Romam.

Venientibus ijs Syracusas SCIPIO res, non verba, ad purgandum se, paravit. Terrestrem, navalemque exercitus, non instructos modò, sed illos decurrenteis; & classem in portu navalis pugnæ simulacrum edentem, ostendit.

Adeoque lætis indè animis profecti sunt; tamquam victoriam, non magnificum belli adparatum, nuntiaturi Romam essent.

Pleminius, quique eâdem in caussâ erant, postquàm Romam est ventum; extemplò in carcerem conditi. Mortuus est tamen priùs in vin-

culis, quàm Iudicium de eo perferretur.

Tradidérunt quidam, ludis votivis, quos Romæ AFRICANVS iterùm Consul, fecit, conatum per quosdam, quos pretio corruperat; aliquot locis urbem incendere. ut frangendi carceris, fugiendíque haberet occasionem. Patefacto dein scelere, delegatum in Tullianum ex S. C. fuisse.

Legati, cum Tribunis in Senatu, classem, exercitum, belliqu in Siciliâ adparatum, & ipsum ducem, itâ verbis extulére; ut Senatus censeret primo quoque tempore in Africam traijciendum. Et Scipioni permitteret, ut ex ijs exercitibus, qui in Siciliâ essent, ipse eligeret, quos in Africam secum duceret; quos Siciliæ relinqueret præsidio.

SYPHACIS CVM CARTHAGINIENSIBVS SOCIETAS.

Carthaginienses haud parvum tuendæ Africæ momentum adiecisse rati, Societate SYPHACIS regis; cuius maximè fiduciâ, uti federati, traiectum in Africam Romanum crediderant:

Illum ASDRVBAL, spe nuptiarum filiæ suæ, Sophonisbæ, à Romanis averterat; & publico federe Pœnis iunxerat.

Monet itaque rex Scipionem, ne prioribus suis promissis fretus in Africam traijciat. alioqui, si bellum Carthaginiensibus inferat; necessarium sibi fore, pro patriâ & suâ, & coniugis suæ, dimicare.

Fingit Scipio ad milites, Regem SYPHACEM legatos misisse, postulantem; ut aut traijciatur tandem in Africam exercitus; aut, si mutata consilia sint, certior fiat; & ipse sibi regnoque consulat.

SCIPIO, quidquid militum naviumque in Siciliâ; Lilybæum convenire iubet. Legiones autem itâ supplevit, ut singulæ Sena Millia & ducenos pedites; treceuos haberent equites.

Quidam XV. pedit. Millia, & bis Mille ducentos equites. Alij parte plus dimidiâ, V. & XXX. M. peditum equitumq; in naveis imposita tradidérunt.

ROMANI IN AFRICAM TRAIICIVNT.

Præter L. longas naveis, quadringentis fermè onerarijs exercitus est transvectus; SCIPIONE prospera faustaque Deos adprecante; & crudis exstis, cæsâ victimâ, in mare porrectis, litante.

Ad Pulcri-promontorium prosperâ navigatione directæ naves, & copiæ omnes in terram expositæ. Et Romani castra in proximis tumulis metati.

Vrbibus omnibus magnus terror illatus; & præcipuè Carthagini, propè ut captæ, tumultus fuit. Nam post M. ATTILIVM REGVLVM, & L. MANLIVM Coss. annis propè L. nullum Rom. exercitum viderant.

Quingenti ex urbe equites speculatum ad mare, turbandosque egredienteis ex navibus, missi, in stationes Romanorum incidérunt. Qui cum Punico equitatu prœlium, quùm commisissent, paucos in ipso certamine; plerosque fugienteis persecuti, & in ijs præfectum quoque HANNONEM, nobilem iuvenem, occidérunt.

SCIPIO non agros modò circâ vastavit; sed urbem etiam Afrorum proximam, satisopulentam, (Locham) cepit. ubi præter cætera, in naveis onerarias imposita, missaque in Siciliam, IIX. Mill. liberorum capitum, servorumque, capta.

Lætissimus Romanis, in principio rerum gerendarum, fuit Masanissæ adventus. quem alij cum CC. haud amplius equitibus; plerique cum duûm Millium equitatu tradunt venisse. Huius regis, omnium suæ ætatis regum maximi, varia fuit fortuna, in amittendo, reciperando, paterno regno.

VARII MASANISSÆ CASVS.

Quùm is pro Carthaginiensibus in Hispaniâ militaret; Pater eius GALA mortuus est. Regnum, ad fratrem regis, DESALCEM, iam natu grandem (more Numidarum patrio) pervenit. Sed eo quoque haud multo post mortuo, maior ex duobus filijs eius CAPVSA, puero admodùm altero, Paternum imperium accepit.

Sed MEZETVLLVS quidam, familiæ regibus semper inimicæ, concitatis popularibus, apud quos, invidiâ regum, magnæ auctoritatis erat; regem in aciem descendere, & dimicare de regno coëgit.

Eo in prœlio CAPVSA cum multis Principum cecidit; & gens Massylorum omnis in ditionem imperiumque MEZETVLLI concessit.

Sed is contentus modico nomine tutoris, puerum LATVMACEN, qui stirpis regiæ supererat, regem appellat.

MASANISSA vix tandem, MAGONE Gadibus relicto, patriam repetebat, quùm his auditis à BOCCHARE, Mauritaniæ rege, IV. Maurorum Millia, auxilium itineri, quoniam bello non poterat, impetravit.

MEZETVLLVS pupillum suum LATVMACEM ad SYPHACEM mittit, auxilia petiturum.

Illi MASINISSA cum quingentis fermè Numidis ad Thapsum occurrit. Trepidum agmen cum in urbem refugisset; & urbem MASANISSA primo impetu capit; & ex regijs alios cepit, alios occidit. Puer cum maiori parte ad SYPHACEM pervénit. Numidæ ad MASANISSAM victorem undique ex agris vicisque adfluebant.

His copijs ille fretus, cum MEZETVLLO, cui X. Millia equitum erant; & cum LATVMACE, qui ab SYPHACE XV. peditum Mill. adduxerat, acie conflixit. Vicit & veterum Galæ militum virtus, & prudentia ducis inter Romana & Punica arma exercitati.

Quin & LATVMACES & MEZETVLLVS, qui victi in Carthaginiensium agrum perfugerant, spe impu-

spe impunitatis & otij non inhonesti, cum MASANISSA transfugiunt, quantumvis reclamantibus Carthaginiensibus, eosque adversus regem suum incitantibus.

Et instigante ASDRVBALE, SYPHAX regem suum bellum infert, & primo certamine Massylos fundit fugatque.

MASANISSA ex monte Balbo, in quem cum paucis equitibus ex acie perfugerat, infesta omnia, maximè circà Carthaginem, latrocinio aperto faciebat.

BOCCHAR, unus ex regis SYPHACIS præfectis, præmiorum ingentium spe oneratus, si caput MASANISSÆ rettulisset, aut vivum cepisset; degressum iugis MASANISSAM persequens, in valle artâ, faucibus utrimque obsessis, inclusit: & ingentem Massylorum cædem fecit.

Fugientis MASANISSÆ, per montis anfractus, vestigia tenuit BOCCHAR: adeptusque eum patentibus, propè Clupeam urbem, campis, ità circumdedit, ut præter IV. equites, omneis ad unum interfecerit. Ipsumque MASANISSAM saucium, propè è manibus, inter tumultum, amisit.

Is dille tranato flumine elapsus, & pro mortuo creditus, curato vulnere pergit ire ad regnum repetendum.

Quùmque in Massylos venisset, tantum motum, cum favore prist ino, tum insperato salvi regis gaudio, fecit; ut intrà paucos dies VI. peditum armatorum, & IV. equitum Mill. ad eum conveniret. Iamque non in possessione modò paterni regni esset; sed etiam socios Carthaginiensium populos, Malæ-Sylorumque fineis vastaret. Et irritato ad bellum SYPHACE, inter Cirtham Hipponemque in iugis opportuniorum ad omnia montium consedit.

Eius loci fiduciâ, SYPHACEM, qui per adversum montem erectam aciem ducebat, adoriri ausus; dum rex Pater à fronte, & filius VERMINA, qui agmen circumdnxerat, à tergo urgnérent; cæteris cæsis, aut captis, ipse cum L.XX. equitibus ad minorem Syrtim pervénit. Ibique usque ad C. Lælij classi que Romanæ adventum in Africam, delituit.

Eius ad Romanos accessus haud vilis fuit momenti, propter locorum & rei militaris peritiam.

Scipio ad Vticam, Mill. fermè passus ab urbe, castra habebat; quùm HANNO, AMILCARIS F. comparato per novum delectum ad IV. M. equitatu, Saleram urbem occupavit, XV. fermè Millia ab Romanis castris.

Eo præmissus ab Imperatore, Masanissâ cum equitatu, & hostem ad certamen elicere, & inter pugnandum cedere semper paullatim iussus est; dum tempore cum Romanis equitibus consecutus sese ostentaret.

Quùm omnis itaque hostium equitatus prœlio iam adesset; & à cedente sensim Masanissâ ad tumulos, qui Romanum equitatum tegebant, esset pertractus; exorti repente equites, & ipsi integris viribus, & recentibus equis, Hannoni Afrisque pugnando ac sequendo fessis, se circũfudére: & Masanissa, flexis subitò equis, in pugnam redijt. Mille fermè ex primo agmine, cum ipso duce Hannone, intercluti atque interfecti sunt. Cæteros,

ros, ducis præcipue territos cæde, effusè fugienteis, victores secuti, ad II. præterea Mill. equitum aut cepérunt, aut occidérunt. Ex quibus non minus CC. Carthaginienses, divitijs & genere illustres.

Scipio firmo præsidio Saleræ imposito, cum cætero exercitu profectus; latè fuso terrore belli, septimo die, magnam vim hominum & pecoris, omnisque generis prædæ, ex agris, vicis urbibusque contractæ, trahens; in castra redijt.

Eodem fortè, quo hæc gesta sunt, tempore, naves, quæ priorem prædam in Siciliam vexerant; cum commeatu rediere. Velut ominatæ ad prædam alteram repetendam sese venisse. eæ namque graveis hostium spolijs iterum dimissæ sunt.

Et SCIPIO ad oppugnãdam Vticam omneis belli vireis convertit. eam si cepisset, sedem deinde ad cætera exsequenda habiturus.

VTICA A SCIPIONE OPPVGNATVR.

Eam iam XL. ferè dies terrâ marique, tormentis machinisque proximè admotis, nequidquam omnia expertus obsederat; quùm ASDRVBAL, postquam intentissimâ conquisitione ad XXX. pedit. & III. equitum Mill. effecisset; & deinde SYPHAX, cum L. pedit. & X. equitum Millibus, motis ab Carthagine castris, haud procul Vticâ, munitionibusque Romanis, consedérunt.

Quorum adventus hoc tandem momenti fecit, ut SCIPIO irrito incepto indè abscéderet, hieme iam instante. Ità tamen castra & terrâ & littore disposuit; ut & adversùs ASDRVBALEM ac SYPHACEM, tutus esset, & Vticam circumsedéret.

VICTVS A COSS. ANNIBAL AD CROTONEM.

Paullo-antè P. SEMPRONIVS Cos. in agro Crotoniensi cum ANNIBALE tumultuario prœlio, & in ipso itinere, conflIgens; ad M. cc. de exercitu suo desideravit, & trepidus in castra se recepit. Sed postquam P. LICINIO Proconſ. qui ut legiones suas admoveret, præmisso nuntio, monitus erat, copias coniunxit; cum Consuli duplicatæ vires, & Pœno recens victoria animos faceret; nulla dimicandi mora facta est. Fusi ac fugati Pœni; suprà IV. armatorum M. cæsa; paullo minus ccc. vivi, cum aliquot equis & signis militaribus, capti. Perculsus adverso prœlio ANNIBAL Crotonem exercitum abduxit.

ETRVRIA NVTANS IN FIDE CONTINETVR.

Eodem tempore M. CORNELIVS Cos. alterâ parte Italiæ, totam pænè Etruriam, ad MAGONEM, & per eum ad spem novandi res versam, non tàm armis, quàm iudiciorum terrore continuit. & eorum, qui aut ipsi ierant, aut miserant ad MAGONEM de

ciuitatum suarum defectione, postquam primò, præsentes damnati, sibimetipsi postea conscientiâ exsilium consciuissent; corporibus subtractis, bona pœnæ pignorata sunt.

SIMVLTAS INTER CENSORES.

M. LIVIVS, & C. CLAVDIVS NERO, qui triennio antè consulatum; hoc anno Censuram simul gesserunt. Sed quæ tum sepultæ videbantur inimicitiæ, fœdum in modum recruduerunt.

Vectigal nouum ex salariâ annonâ statutum.

Primus NERO M. LIVIO equum ademit, aut vendere iussit; quòd in populi iudicio condemnatus fuisset.

Vicissim LIVIVS, C. CLAVDIVM vendere equum iussit; tum quòd falsum aduersus se testimonium dixisset; tum quod non sincera fide secum in gratiam rediisset.

Victor CLAVDIVS, XLV. lustrum condidit. Et censa sunt, cum iisqui per prouincias in exercitibus essent, CCLXV. ciuium Roman. Millia.

P. SEMPRONIVS Cos. Annibale copiis cedente, Pelliam vi cepit. Consentia, Pandosia, & aliquæ aliæ ignobilia opida vltrò in deditionem venerunt.

PTOLEMÆVS EPIPHANES V. ÆGYPTI REX, ANNOS 24.

PTOL. PHILOPATOR, bello Antiochino, de quo supra, solutus. & in veterem luxuriam revolutus; occisâ uxore EVRYDICE, eâdemque sorore suâ; AGATHOCLIÆ Psaltriæ meretriciis illecebris, & infamibus AGATHOCLIS, fratris eius, amoribus captus; omnemque nominis ac maiestatis regiæ magnitudinem oblitus; ipse non spectator, sed nequitiæ magister, noctes in stupris, dies in conviviis consumebat. AGATHOCLES regis lateri iunctus, ciuitatem regebat.

Tribunatus & præfecturas, mulieres, AGATHOCLIA cum matre OENANTHE, ordinabant. Nec quisquam in regno suo minùs, quam ipse rex, poterat. Interim postquam ità regnâsset annos circiter XIIX. relicto quadrimo, siue quinquenni, ex Eurydice, filio, moritur.

Sed moriens; dum pecuniam regiam mulieres rapiunt; & imperium, initâ cum perditissimis quibusque societate, occupare conantur; diu occultata fuit. Re tamen cognitâ, concursu multitudinis, & AGATHOCLES occiditur; & mulieres, in vindictam EVRYDICES, patibulis suffiguntur.

Romæ, quùm comitiorum tempus appeteret, CORNELIVS Cos. quem potiùs ex Hetruria, ubi nihil belli erat, acciri placuerat; Consules creavit Cn. SERVILIVM CÆPIONEM, & Cn. (al. C.) SERVILIVM GEMINVM. (al. Nepotem.) Consul, comitiis perfectis, ad exercitum in Etruriam rediit.

3751. | 199.
20. Ant. Mag.
1. Ptol. Epiph.

Annus belli Punici XVI. erat, quùm Consulibus prouincias inter se sortientibus, Cæpioni Bruttij; Seruilio Etruria evénit.

P. SCIPIONI non temporis, sed rei gerendæ fine, donec debellatum in Africa foret, prorogatum imperium. & supplicatio decreta, ut in Africam prouinciam traiectio salutaris pop. Romano, ipsique duci & exercitui esset. XX. legionibus & CLX. nauibus longis, res Romana eo anno gesta.

Scipio ne hiemis quidem tempore belli opera remiserat. Vticam obsidebat; & castra in conspectu ASDRVBALIS erant.

Hybernacula Carthaginiensium, congestâ temerè ex agris materiâ, ædificata, lignea ferè tota erant. Numidæ præcipuè, arundine textis, storeâque pars maxima tectis, passim nullo ordine habitabant.

Quæ Scipioni per exploratores relata, spem fecerant, utraque castra hostium per occasionem incendendi.

CASTRA POENORVM INCENDVNTVR.

Et commodùm ex mentione & spe pacis, cum SYPHACE, per homines idoneos tentatæ; negligentia, ut fit, apud Pœnos Numidasque orta cavendi, nequid hostile interim paterentur.

Et quod SYPHAX solus, relictis Carthaginiensibus, pacem cum Romanis facere nollet; atque adeò iniquas conditiones expostularet. Scipio antiquitâ causâ, & abruptis legationibus, indutias tollit. ut liberâ scilicet huc incepta exsequeretur.

Et ut simul ab eo quod parabat, in alterius rei curam converteret hostium animos; fecit nequa, quùm ipse ad SYPHACEM ASDRVBALEMque profectus esset, eruptio ex urbe & impetus in castra, relicta cum levi præsidio, fieret; deductis nauibus, machinas tormentaque, velut à mari adgressurus Vticam, imponit: & II. Mill. militum ad capiendum, quem antea tenuerat, tumulum, super Vticam, mittit.

Bina Pœnorum castra à Romanis VII. fere pass. Millib. aberant. Ad ea ut mediâ nocte explicato agmine, perventum; SCIPIO partem copiarum LÆLIO & MASANISSÆ cum Numidis, attribuit. castraque SYPHACIS invadere, ignesque conjicere iubet. Se ASDRVBALEM

BAL EM Punicaque castra adgressurum, simulatque ignem in re...s castris con...ex...t.

Neque ea res morata diu est. Ingenti flammâ repentè exurtâ, Afrorum ...l ... semisomnes hausti: Alij, ... non hostilem ignem rati, sine armis ad restinguendum effusi, in arm... ios inciderunt: vel in angustijs portarum, mutuâ ruina obruti sunt.

...odem & Poeni ex Asdrubalis castris, ab eodem errore credentes & ipsi ... spon... ortum incendium; & ea modò quæ restinguendo igni forent portantes; in agmen Romanum ruebant.

Vbi omnia turbata; & neglectas, ut in tali tumultu, portas videt; C. LAELIVS SYPHACIS; SCIPIO ASDRVBALIS castra, ignibus ... in proxima tecta coniectis, adorti, diripiunt: str...em horrendam edunt.

Bina itaque castra unâ die deleta. Duces tamen ambo & ex tot Millibus armatorum bis Mille pedites, & D. equites, semiermes, magna pars saucij, ...que incendio, effugerunt.

Cæsa, aut flammis hausta, ad XL. hominum Mill. capti supra VI. Mill. multi ex Carthaginiensibus nobiles, XI. Senatores: signa militaria CLXXIIX. Equi Numidici lapsi bis Mille, septingentos: cum magnâ armorum vi, & sex elephantis. Octoque ex ij...j, ferro aut flammâ absumti.

Ea omnia Imp. Volcano sacrata incendit.

ASDRVBAL ex fugâ cum paucis proximam orbem (Andam nominat Appian.) petierat; eoque duc... vestigia secuti multi se receperant. sed ille metu, ne dederetur Scipioni, indè excessit. Vrbs mox patentibus portis Scipioni in deditionem concessit. Duæ prætereà urbes captæ direptæque. Ea præda, & quæ castris incensis ex igne rapta erant, militi permissa.

ASDRVBAL Carthaginem contendit. quò tantus primò terror erat adlatus, ut omissâ Vticâ, ad se obsidendos crederent exemplò venturum Scipionem.

Senatu à Suffetibus vocato, dum alij de pace legatos ad Scipionem decernerent; alij ANNIBALEM ad tuendam ab exitiabili bello patriam revocarent: alij denique, Romanæ in adversis rebus constantiæ exemplo, reparandum exercitum; Syphacem...que, ne bello absistat, rogandum, censerent; hæc sententia, quia ASDRVBAL præsens, Barchinæque omnes factionis, bellum malebant; Vicit.

SYPHAX BELLVM REPARAT.

Syphax, & legatorum Carthaginiensium, & uxoris SOPHONISBÆ precibus, expugnatus, atque adeò u...nis cupidus, qui incendio, non prœlio cladem acceptam doleret; acriùs quàm pridem, excitâ ex omni regno iuventute, bellum parat.

Et spem opportunè oblatam adferebant legati, IV. Millia Celtiberorum, ab conquisitoribus suis in Hispaniâ conducta, egregiæ iuventutis, circà Vrbem, nomine Abam (quò se post nocturnam cladem Syphax receperat) sibi occurrisse.

NOVA PVGNA, VINCENTIBVS ROMM.

Post dies itaque paucos, rursus ASDRVBAL & SYPHAX copias, ad XXX. ferè armatorum Millia, iunxerunt.

SCIPIONEM, velut impunè Vticæ oppugnandæ intentum, iamque machinas urbi adm...ntem a... fama redintegrati belli. M...que præsidijs, ad speciem modò obsidionis ... terrâ marique relictis; ipse cum robore exercitûs ire ad hostes pergit.

Et quùm quarto demùm die in aciem utrimque descensum esset; neque Numidæ equites, maxim... partem agrestes, Italicum equitatum; neque Carthaginienses, & ipse novus miles, MASANISSAM, multis nominibus & victorijs terribilem, sustinuére.

Et iam nudata utrimque cornibus Celtiberorum acies stabat. quibus neque in fugâ salus ulla, ignotis locis, ostendebatur; neque spes veniæ ab Scipione; quem & de se & suâ gente benè meritum, mercenarijs annis ... oppugnatum in Africa ... nissent.

Igitur circumfusis undique hostibus, alij super alios cadentes, obstinati moriebantur.

Intereà omnibus in eorum pugnam cæ...sque versis, aliquantum ad fugam temporis SYPHAX & ASDRVBAL præceperunt.

Scipio LAELIVM & MASANISSAM, cum omni Romano & Numidico equitatu, ad persequendos duces mittit: Ipse cum robore exercitûs urbes circà omnes, quæ Punicæ ditionis erant, partim vi, partim metu subegit.

Carthagini nihilo minus in summâ trepidatione, rara mentio pacis: frequentiur legatorum, ad ANNIBALEM ex Italiâ arcessendum.

Plerique classem, quæ ad commeatus excipiendos parata erat, mittendam censent ad opprimendam navium stationem, quæ incautius ad Vticam ageret; & navalia castra, quæ eum levi præsidio relicta essent. Deductæ itaque postero die naves: simul & Legati in Italiam ad ANNIBALEM profecti.

SCIPIO, captivis, aliâque præda, in vetera castra ad Vticam missis; cum expedito exercitu occupat, relictum, fugâ custodum, Tunetum. (Abest is locus à Carthagine XV. pass. Millia. Polyb. CXX. stadia) locum cum operibus, tum suâpte naturâ tutum. Et qui ab Carthagine conspici, & præbere ipse prospectum cum ad urbem, tum ad circumfusum urbi mare, posset.

PVGNA CLASSICA.

Indè, quùm maximè vallum Romani iacerent, conspecta classis hostium est, quæ Vticam Carthagine petebat. Omisso itaque opere, & itinere pronuntiato, signa raptim ferri sunt cœpta: ne naves in terram & obsidionem versæ, minimeque navali prœlio aptæ, opprimerentur.

Carthaginienses classe in portum, Rusci...nonem, adpulsâ, instruxére ab alto naveis velut ad iustum prœlium navale. Quumque diu stetissent, neque

exire contrà hostem, neque ab eo moveri quidquam viderent; tum demum onerarias, quæ quadruplici ordine pro muro adversùs hosteis oppositæ, & malis antemnisque de nave in navem traiectis, funibusque validis, velut uno inter se vinculo, illigatis, comprehensæ erant; magno impetu adgrediuntur.

Post longum certamen, & densum telorum missilium utrimque iactum; postquam harpagones ex Punicis navibus inijci in Romanas cæpti; & à rostratis retrò inhibitis onerariæ hærentes unco trahi; scissa sunt vincula, quibus aliæ alijs erant innexæ,

Hoc maximè modo lacerati sunt pontes, ut vix transiliendi in secundum ordinem navium propugnatoribus spatium daretur.

Sex fermè Romanorum onerariæ puppibus abstractæ Carthaginem sunt; maiore, quàm pro re, lætitiâ.

Certum est tamen, haud procul exitio fuisse Romanam classem; ni cessatum, die uno segni navigatione absumto, à Punicarum navium præfectis foret; & Scipio in tempore subvenisset.

Tum quoque Masanissâ à C. Lælio in Numidiam deductus, Massylijs ad regem diu desideratum lætis; paternum regnum reciperat.

SYPHAX ITERUM PROCINCTUS, ET VICTUS, ET CAPTUS.

Et Syphax, pulsis inde præfectis, præsidijsque suis, vetere se continebat regno, neutiquam quieturus.

Stimulabant ægrum amore uxor socerque; & integræ adhuc regni, per multos florentis annos, vires, Barbaro atque impotenti animo spiritus faciebant.

Exercitu haud minore, quàm quem priùs habuerat; cæterùm omni propè novo atque incondito, ire ad hosteis pergit.

Ubi ad manus ventum; quò concitatiores ad velitarem equestremque concursationem, eò ad statariam cum Romano pedite pugnam ineptiores Numidæ, & Masæsyli; legionum impetum sustinere non potuérunt.

Ibi Syphax, dum obequitat hostium turmis, si pudore, si periculo fugam suorum sistere posset; equo graviter icto effusus opprimitur capiturque; & vivus ad Lælium attrahitur.

Cædes in eo prœlio minor, quàm victoria fuit: quòd equestri tantum pugnâ certatum fuerat. Non plus v. Millia occisa · minus dimidium eius hominum captum, impetu in castra facto; quò perculsa, rege amisso, multitudo se cõtulerat. Præter eos, qui Cirtham, regni caput, ex fugâ se receperant.

CIRTHA SYPHACIS REGIA CAPTA.

Masanissa cum equitatu, victoque Syphace, Cirtham, adsentiente Lælio, prægressus, evocatis ad colloquium urbis Principibus; apud ignaros regis casûs, neque quæ acta essent pro[f]end[o]; neque minis, aut suadendo, antè valuit, quà[m] rex vinctus in conspectum datus est.

Tum coortâ ad spectaculum tàm fœd[a]m comploratione, partim mœnia pavore sunt d[e]serta; [p]artim repentino consensu gratiam apud victorem quærentium, patefactæ portæ.

Et Masanissa præsidio circà portas, opportunaque mœnium, dimisso, ne cui fugæ [p]ateret exitus; ad regiam occupandam citato vadit [e]quo.

Intranti vestibulum, in ipso limine S[o]PHONISBA, uxor SYPHACIS, occurrit: & genibus adv[ol]uta [su]pliciter obtestatur; *Hanc sibi veniam daret, ut ipse de captivâ statuat; neque in cuiusquam Romani ar[b]itrium venire sinat. Et si nullâ aliâ re posset, morte s[e] vindicaret ab istiusmodi arbitrij atrocitate.*

Forma reginæ erat insignis, & florens ætas[;] & propiùs iam blanditias oratio, quàm preces erant. Itaque non in misericordiam modò prolapsus e[st] animus victoris; sed amore captivæ v[ict]or captus, datâ dextrâ, in id quod petebatur, obligandæ fidei, in regiam concedit.

SOPHONISBA CAPTIVI REGIS UXOR, MASANISSÆ NUBIT.

Hîc secum reputans quemadmodum promissi[s] [fi]dem præstaret; ab amore temerarium atque impudens mutuatur consilium.

Nuptias in eum ipsum diem parari iubet; neq[ui]d relinqueret integri aut LÆLIO, aut ipsi SCIPIONI consulendi, velut in captivam, quæ Masan[iss]æ [n]upta iam foret.

Factis nuptijs, supervénit LÆLIUS: & adeò n[on] dissimulavit improbare factum, ut pri[m]ò etiam, cum Syphace & cæteris captivis, detractam eam toro geniali, mittere ad SCIPIONEM conatus [sit]. Victus deinde precibus Masanissæ, arbitriũ, utrius regum duorum fortunæ accessio SOPHON[I]SBA esset; ad SCIPIONEM reiecerit.

Ipse, misso Syphace & cæteris captivis, reliquas Numidiæ urbeis, quæ præsidijs regijs adhuc tenebantur, adiuvante Masanissâ, recepit.

Scipio Masanissæ temeritatem atque intemperantiam modestè quidem, sed severè castigat. qu[o]d eam sibi nuptijs iunxisset, de quâ, uti capt[iv]a, Senatûs populique Romani iudicium atque ar[bitrium] esset. Quæ Patrem, hostium imperatorem, haberet: quæque regem maritum, Romanis antea [so]cium, alienásse; atque in arma coegisse præc[ipi]tem diceretur.

Masanissa rubore & lacrymis suffusus; se q[uidem] in potestate Imperatoris futurum respondit: [ore]re; ut quantum res sineret, fidei suæ temerè [o]b[stri]ctæ (quâ promiserat sese in nullius potestat[e]m eam traditurum) consuleret.

Et ex prætorio in tabernaculum suum con[ce]dens, anceps animi, & remotis arbi[tris], d[iu] gemitibusque indulgens, fido ex serv[is] u[e]n[e]num in poculo mistum tradit; & ferre ad [Sopho]nisbam iubet, simulque nuntiare;

SOPHONISBA VENENO SIBI PROPINATO PERIT.

Libenter Masanissam primam ei fidem præstiturum fuisse, quam vir uxori debuerit. sed quoniam arbitrium eius, qui possint, adimant; secundam fidem præstare, ne viva in potestatem Romanorum veniat. Memor Patris imperatoris, patriæque, & duorum regum, quibus nupta fuisset, sibi ipsa consuleret. Illa ministro, qui nuntium & venenum adtulerat, respondit; *Accipere se nuptiale munus; nec ingratum, si nihil maius vir uxori præstare potuerit. Melius se tamen morituram fuisse, si non in funere suo nupsisset.* Nec locuta est ferociùs, quàm accepium poculum, nullo trepidationis signo dato, impavidè hausit.

MASANISSA REX SALVTATVR, ET MVNERIBVS DONATVR.

Scipio postero die ægrum animi Iuvenem nunc solatus; nunc quòd temeritatem aliâ temeritate luisset, leniter castigans; & advocatâ concione in tribunal adscendens, Masanissam, primùm regem appellatum, eximijsque ornatum laudibus, aureâ coronâ & paterâ, sella curuli, & Scipione eburneo, togâ pictâ, tunicâque palmatâ (quæ triumphantium apud Romanos ornamenta) donavit.

Lælium deinde, & ipsum collaudatum, pari coronâ impertit. Alijque militares viri, operæ navatæ præmijs exornantur.

Imperator, sublato Syphace, in spem propinquam omnis Numidiæ potiundæ; C. Lælio, cum rege, alijsque captivis, Romam misso, cum quibus & Masanissæ legati profecti sunt; ipse ad Tuneta rursùm castra refert; & quæ munimenta inchoaverat, permunijt.

LEGATIO CARTHAG. AD SCIPIONEM. PACIS CONDITIONES.

Carthaginienses eâ clade perculsi, Oratores ad pacem petendam mittunt XXX. seniorum Principes.

Qui quum non culpam purgarent; sed initium culpæ in HANNIBALEM transferrent: & paratis obedienter servire, quæ vellet, Scipionem imperare iuberent.

Populum Rom. ex victis hostibus imperium, non perniciem petere solere.

Ipse, quantumvis victoriam propè in manibus haberet, pacem non abnuere respondit. *Populum Rom. & suscipere iustè bella, & finire. Leges se pacis has dicere.*

„ *Captivos, & perfugas & fugitivos, restituant.* „ *Exercitus ex Italiâ & Galliâ deducant:* „ *Hispaniâ abstineant:* „ *Insulis omnibus, quæ inter Italiam & Africam sunt, decedant;* „ *Naveis longas, præter XXX. omneis tradant.* „ *Tritici præterea D. hordei CCC. Millia modiûm.*

(Pecuniam; alij ad v. Millia talentûm; alij v. Millia pondò argenti; alij duplex militibus stipendium imperatum tradiderunt.) Addidit Scipio.

Si his conditionibus pax placeret, triduum ad consultandum datum iri. Si placuisset; secum inducias facerent; sed Romam ad Senatum legatos mitterent.

Ità dimissi Carthaginienses, qui nullas pacis conditiones recusandas sibi censerent: & moras temporis quærerent, dum ANNIBAL in Africam traijceret; legatos alios ad SCIPIONEM, ut inducias facerent: alios Romam ad pacem petendam mittunt. ducentes paucos in speciem captivos & perfugas, quò impetrabilior pax esset.

Posteaquam Lælius cum captivis Romam venit: ingenti omnium & in præsens lætitiâ, & in futurum spe auditus.

Patres consulti regem SYPHACEM in custodiam mittendum Albam censuérunt: & pro rebus prosperè gestis in quatriduum supplicationem decrevérunt.

Legatis MASANISSÆ responsum est: *Scipionem rectè atque ordine videri fecisse, quod eum regem appellâsset: & quidquid aliud fecisset, quod honori aut emolumento foret MASANISSÆ, ea Patres comprobare atque laudare.* Regi præterea munera, & legatis lautia præbita.

PVGNA CVM MAGONE IN INSVBRIBVS.

In Italiâ iam tertium propè annum MAGO, ANNIBALIS frater, relictâ Hispaniâ, Liguriam insidebat. Galli, odio pariter & metu, cum Romanis palàm favebant; tum Pœnis per occulta & magis fida auxiliabantur. Ligurum pars maxima aperto Marte ijs militabant: & tandem Insubres quoque Magoni nomen dederant.

In horum regione M. CORNELIVS Proconf. & P. QVINCTILIVS VARVS prætor, cum MAGONE signis collatis pugnavérunt.

Atrox & cruentum fuit prœlium. Equi Romanorum stridore atque odore elephantorum Punicorum territi, vanû auxiliû equestre fecére; & equites suos Numidarum iaculis ex intervallo obiecére.

Deinde hastati legionis XI. conglobati, eosdem elephantos, qui iam peditum aciem turbabant, densis pilis confixos, omneis retrò in aciem suorum avertérunt. Tum prima commota hostium acies; & pedites ad augendum pavorem effusi.

Sed donec stetit ante signa MAGO, gradum sensim referentes tenorem pugnæ servabant. Posteaquàm illum femore transfixo cadentem, auferrique ex prœlio propè ex sanguinem vidére; extemplò in fugam omnes conversi.

Ad v. M. hostium eo die cæsa; & signa militaria XIIX. capta. Nec Romanis incruenta victoria fuit. II. M. & CCC. de exercitu prætoris, & pars multo maxima ex Legione XII. amissa. III. Tribb. militum cecidére. Multi equites illustres, cum aliquot centurionibus, obtriti ab elephantis periérunt.

Et longius certamen fuisset; ni vulnere ducis concessa victoria esset. Ipse ad Mare in Ligures Ingaunos ubi pervénit; ibi in legatos ab Carthagine paucis antè diebus in sinum Galli-

cum navibus adpulsos, incidit; qui iuberent primo quoque tempore in Africam traijcere, quod idem frater Annibal facere iussus esset.

Ille impositis in naveis copijs profectus, vixdum superatâ Sardiniâ, ex vulnere mortuus est. Naves quoque aliquot Pœnorum disiectæ in alto, à classe Rom. quæ circa Sardiniam erat, captæ sunt.

Côsul C. SERVILIVS, qui nihil memorabile in provinciâ Etruriâ, & Galliâ gesserat; Patre C. SERVILIO, & C. LVTATIO patruo, ex servitute, post XVI. annum, receptis, qui ad vicum Cannetum (al. Tanetum) à Boijs capti fuerant; hinc Patre, inde patruo latera cingentibus, privato magis, quàm publico, décore insignis, Romam redijt.

Ad alterum Conf. Cn. SERVILIVM CÆPIONEM, qui in Bruttijs erat, Consentia, cum alijs urbibus, multique ignobiles populi, quòd senescere Punicum bellum viderent, defecére.

ANNIBAL ITALIA EXCEDIT.

Idem Consul in agro Crotoniensi cum Annibale acie conflixit; & ad V. hostium Millia (ut auctor est, Valerius Antias) cecidit.

Nihil certè ultrà rei in Italiâ ab Annibale gestum. Legati namque ab Carthagine, *Italiam omittere. & periclitanti patriæ opem ferre iussérunt.*

Iussis die obsequitur, frendens ac gemens; ac dira tam HANNONI, qui Barchinam familiam, obtrectatione atque invidiâ, & subsidijs parciùs malign iusq.e submissis, patriæ etiam ruinâ opprimere uiq; esset cona us: quàm sibi imprecans quòd nô cruentû ab Cannensi victoriâ militem, rectâ ad Romam trepidantem duxisset. Iam hoc ipsum præsagiens animo, præparaverat antè naveis.

Itaque inutili militum turbâ, præsidij specie, in opida agri Bruttij, quæ pauca magis metu, quàm fide continebantur; dimissâ; quod roboris in exercitu erat, in Africam transvexit.

SAGVNTINORVM IN ROMM. FIDES.

Tum quoque Legati Saguntini Romam venérunt; & comprehensos cum pecuniâ adduxérunt Carthaginienseis, qui ad conducenda auxilia in Hispaniam traiecerant. CCL. auri. DCCC. pondo argenti, in vestibulo Curiæ posuérunt.

Hominibus acceptis, & in carcerem conditis, auro argentoque reddito; gratiæ legatis, non sine munerum magnificentiâ, actæ.

LEGATI POENORVM ROMÆ.

Iam dimissus erat Lælius cum legatis MASANISSÆ; quùm Q. Fulvius Gillo, legatus SCIPIONIS, legatos Carthaginienseis de pace ad Senatum venienteis, Puteolis Romam adduxit.

Illis urbem ingredi vetitis, hospitium in villâ publicâ; Senatus, ad Ædem Bellonæ, datus est.

Oratione eâdem ferè, quâ apud SCIPIONEM, usi, culpam omnem belli à publico consilio in ANNIBALEM vertérunt.

„ *Illum, iniussu Senatus, privato consilio, bellum Saguntinis & Romanis intulisse.*

„ *Senatui populoq; Carthaginiensi, si quis vera æstimet, fedus ad eam diem inviolatum esse cum Romanis.*

„ *Nihil itaq; aliud sibi mandatum esse, uti peterent, quam ut in eâ pace, quæ postremò cum Consule LVCTATIO facta esset, manêre liceret.*

Verùm quùm de federibus interrogati, ne meminisse quidem se per ætatem (omnes enim fermè iuvenes erant) respondissent; conclamatum ex omni parte curiæ est; *Punicâ fraude electos, qui veterem pacem repeterent, cuius ipsi non meminissent.*

Quùm emotis Curiâ legatis, variatum inter Patres sententijs esset; & alij ad Consules, alij ad SCIPIONEM, totum pacis accipiendæ abnuendæve negotium reijcerent: Legati, qui speculatores veriùs venisse, & pacis studium simulare, arguebantur: re infectâ, ac propè sine responso, dimissi sunt.

SERVILII COS. TEMERARIA AMBITIO.

Cn. SERVILIVS Cos. haud dubius, quin pacatæ Italiæ penes se gloria esset; veluti pulsum ab se ANNIBALEM persequens, in Siciliam, inde in Africam transiturus, traiecit. Et quùm Senatus æquum censeret eum in Italiam reverti; & ipse prætoris, cui scribendi negotium datum erat, literas spreturus videretur; Dictator ad idipsum creatus P. SVLPITIVS GALBA, pro iure maioris imperij, Consulem in Italiam revocavit.

Reliquum anni cum M. SERVILIO Mag. equitum, circumeundis in Italia urbibus, quæ bello alienatæ fuerant, noscendisque singularum causis; consumsit.

Per induciarum tempus, ex Sardiniâ, ab LENTVLO prætore, C. onerariæ naves cum commeatu, & XX. rostratarum præsidio, mari, & ab hostibus, & à tempestatibus tuto, in Africam transmisérunt.

NAVFRAGIVM ROMANÆ CLASSIS ad Ægimurum. Pœnorum perfidia.

Cn. OCTAVIO, qui CC. onerarijs, & XXX. longis navibus ex Siciliâ traijcere tentabat, non eadem fortuna fuit. In conspectu ferè Africæ, vi ventorum naves disiectæ. Et quùm ipse, ingenti remigum labore, Apollinis promontorium tenuisset; onerariæ pleræque in Ægimurum insulam, Carthagini proximam; aliæ ad Aquas calidas, adversus urbem ipsam, delatæ.

Poterant Pœni, modico in naufragos beneficio, pacem honestis conditionibus redimere. Vicit perfidia. Omnia in conspectu Carthaginis erant. *Tantamne ex oculis manibusq; amitti prædam?* Permisto pæné Senatûs populique concilio consensum est, ut classe L. navium ASDRVBAL Ægimurum traijceret: indè per littora portusque dispersas, Romanas naveis colligeret. De-

fertæ fugâ nautarum, primùm ab Ægimuro; dein ab Aquis Calidis, oneratæ Carthaginem puppibus tractæ sunt.

Scipio eò indigniorem iniuriam ratus, ab ijs qui petissent pacem & inducias, *spem pacis, & fidem induciarum violatam esse*; legatos Carthaginem misit.

Qui quùm multitudinis concursu propè violati essent, nec reditum tutiorem futurum cernerent; petierunt à magistratibus, qui vim prohiberant, ut naves mitterent, quæ se in tutum prosequerentur.

Datæ triremes. ex ijs duæ, quùm ad flumen Bagrada pervenissent, undè castra Romana conspiciebantur, Carthaginem rediére. Et tres, ex classe Punicâ, quæ ad Vticam stabat, quadriremes, quinqueremem Romanam, quæ iam-tum Promontorium superabat, ex alto repentè adgressæ sunt. Sed legati, cum vectoribus, post aliquantum certamen & cædem, navi in littus impactâ & desertâ, incolumes evaserunt.

Ità alio super aliud scelere, quùm haud dubiè induciæ ruptæ essent; Lælius Fulviusque, ab Româ, cum Legatis Carthaginiensibus supervenerunt.

Scipio, etsi non induciarum modò fides, sed etiam ius gentium in Legatis suis violatum esset; tamen se nihil, nec institutis pop. Romani, nec suis moribus, indignum in ijs facturum esse quùm dixisset; *Vobis*, inquiens, *insontibus, scriimus vestrorum scelera fraude non erunt*. Inducias ipsas ad ultimum usque diem inviolatas servabo. In tempore, *Dijs adiutoribus*, faciam, *ut Pœnis sua perfidia exitio* sit.

Ità dimissis legatis, bellum parabat. Et Annibal, classe ad Lepum minorem adpulsâ, copias ibidem exposuit.

BELLVM PRVSIÆ CVM CIANIS.

Sub idem fermè tempus, Prusias Bithyniæ rex, Philippi Macedonis gener, Cianis, in ipsâ Bithyniâ sitis, infensus, bellum infert, fo-cero adiuvante.

Cianus, urbs luxu diffluens, & ex aliorum damnis sua commoda comparare solita; ultimo quidem exitio erat dignissima. sed nec Philippus, nec Prusias digni erant, qui Græcam urbem bello iniusto perditum irent.

Ad Philippvm accedunt multarum Græciæ civitatum legati, supplicantes; *Ne, qui Græcorum Patronus audiat, Græcam urbem exscindat*.

Sed potior fuit apud Prusiam ultionis; apud Philippum prædæ, cupiditas. Et hic iniuriæ contumeliam addidit. Legatos manibus promissis lactans, ac diem ex die ducens, tamdiu apud se detinuit; quoad urbem expugnaret: ut ipsi rei tristissimæ spectatores essent. Quâ re Græcos dum terrere cogitat; plurimum irritavit, maxime Rhodios & Ætolos.

Tum quasi vulnere vulnus curaturus, in reditu, Lysimachiam, in Thraciâ Chersoneso sitam urbem, Ætolorum societate subnixam, eiecto ipsorum prætore, occupavit: præsidioque tenuit, specie subsidij ipsis, adversùs Thracum incursiones, præstandi. quam tamen aliquanto post, alijs curis implicitus, passus est à Thracibus capi, diripi, subverti.

QVERELÆ GRÆCORVM DE PHILIPPO.

Cæterum, quùm legati sociarum urbium ex Græciâ questum venissent Romam; vastatos agros ab regijs præsidijs; missosque in Macedoniam legatos ad res repetendas, nequaquam admissos ad Philippum regem. simul nuntiassent, IV. Millia militum cum Sopatro duce, in Africam transduci, ut essent Carthaginiensibus præsidio; & pecuniæ aliquantum unà missum.

LEGATIO ROMM. AD PHILIPPVM.

Legatos ad regem, qui hæc adversus fœdus facta videri Patribus, nuntiarent; mittendos censuit Senatus. ijsque tres quinqueremes datæ.

3752. 21. Ant. Mag. 2. Ptol. Epiph.	*Indictis, (à Cn. SERVILIO ne Cos. an à P. SVLPITIO, quem ille absens in Etruriâ, & quæstiones de coniurationis Principibus habens, Dictatorem dixerit; incertum) Comitijs, M. SERVILIVS PVLEX, (al. Geminus, qui tum Mag. equitum erat: & Tiber. CLAVDIVS NERO, Consules facti, Italiam atque Africam, provincias, in sortem conijci; sed Africam ambo cupientes, volebant.*	198.

Cæterùm populo à Tribb. plebis rogato, quem vellet in Africâ bellum gerere; omnes Tribus P. Scipionem iusserunt.

Consules nihilominus, Senatu ità decernente, Africam sunt sortiti: eaque Tib. Clavdio evenit: ut L. navium classem, omnes quinqueremes, in Africam traijceret; parique imperio cum Scipione imperator esset.

At M. Servilivs Etruriam sortitus est. quem si remorari ad urbem Senatui placuisset, Cn. Servilio prorogatum in eâdem provinciâ imperium est.

XVI. nô amplius legionibus eo anno rem Rom. imperij defendi placuit, quû rebus in Italia atq; Hispania pacatis, totius belli moles in Africâ vertisset.

Iam Adrymetum pervenerat Annibal, undè post aliquantam militum, ex maritumâ iactatione reficiendo, datam quietem, excitus pavidis nuntijs, omnia circâ Carthaginem obtineri armis, adferentium; magnis itineribus Zamam contendit; quæ quinque dierum iter ab Carthagine abest.

Speculatores indè præmissi, & ab Romanis custodibus excepti, deductiq; ad Scipionem; & omisso metu circumire per castra, & visere omnia permissi;

daris qui prosequerentur, retro ad ANNIBALEM redierunt.

Et simul MASANISSA, eo ipso forte die, cum VI. pedit. & IV. equit. Millib. in castra venerat.

His auditis, & maximè Imperatoris Rom. fiduciâ, perculsus ANNIBAL (quamquam & ipse eius belli caussa erat; & adventu suo turbaverat pactas inducias, & spem federum) tamen si integer, quàm si victus peteret, pacem æquiorem impetrari posse ratus; nuntium (suáne sponte, an publico consilio, incertum!) ad SCIPIONEM misit, ut colloquendi secum potestatem faceret.

(Sunt qui tradant, primo prœlio victum eum à SCIPIONE, quo XII. armatorum Millia in acie cæsa, & M.DCC. capti sint; legatum suum, cum alijs X. in castra Scipionis misisse.)

COLLOQVIVM SCIPIONIS ET ANNIBALIS.

Quùm SCIPIO colloquium non abnueret; medio quodam inter utraque castra loco, & summotis pari spatio armatis, cum singulis interpretibus congressi sunt, maximi omni memoriâ Imperatores: & diu mutuâ admiratione defixi steiere.

Quùm verò ANNIBAL pauciora, quàm Pœni priore anno fecissent, ad pacem stabiliendam offerret; & SCIPIO ad ea, in quæ tum pax conventura videbatur; multam etiam, & navium cum commeatu per inducias expugnatarum, & legatorum violatorum, adijci vellet; neque conveniret; ad arma ventum.

PVGNA FATALIS INTER VTRVMQVE.

Et utrimque in castris pronuntiatum; *Milites arma animosque expedirent ad supremum certamen: non in unum diem, sed in perpetuum, si felicitas adesset*; victores. *Par periculum præmio, quibus adversæ pugnæ fortuna fuisset.*

ANNIBAL neque in ordinandâ acie, neque in prœlio quidquam omisisse iudicatus est, quod ad summi ducis officium pertineret.

Sed elephantorum LXXX. quibus vel maximè cōfidebat, præter omnium opinionem, is fuit pavor; ut vix conspectum ac clamorem Romanorum sustinere ausi, suis, quàm hosti, fugâ incompositâ & præcipiti, plus damni intulerint.

Auxiliares Carthaginiensium, cum & ipsi Romani peditis impressionem non ferrent; cedere aut fugere coacti.

Qui à tergo stabant, Carthaginiensium alij per ignaviam, ne adiuverunt quidem: alij ferociùs fugam ferro inhibentes, priùs in suos, quàm in hostes, sævierunt.

Ipse dux nihilo minus, confessione etiam SCIPIONIS, aliorumque militiæ peritorum, illam laudem adeptus; singulari arte aciem eo die instruxisse.

Elephantos in prima fronte. quorum fortuitus impetus, atque intolerabilis vis, signa sequi & servare ordines, (in quo plurimum spei ponebant) Romanos prohiberet.

Deinde auxiliareis, ante Carth[illegible] aciem; simul ne homines misti ex colluvione [illegible] gentium, quos non fides teneret, sed [illegible] berum receptum fugæ haberent. simul primum ardorem atque impetum hostium excipientes fa[illegible] rent; ac si nihil aliud, armis & vulneribus suis [illegible] rum hostile hebetarent:

Tum, ubi omnis spes erat, milites Carthaginienseis Afrosque; ut omnibus rebus alijs pares, eo quod integri cum fessis ac saucijs pugnaturi essent; superiores evaderent.

Italicos intervallo quoque diremtos, incertos socij an hostes essent, in postremam aciē summov[illegible].

VINCIT SCIPIO.

Carthaginiensium sociorumque, eo die cæsa supra XX. Millia. Par fermè numerus captivorum; signis militaribus CXXXIII. & XI. elephantis. Victores ad II. Millia ex suis desiderârunt.

ANNIBAL cum paucis equitibus, inter [illegible] tum, elapsus, Adrumetum perfugit. Inde quo [illegible] citus Carthaginem, VI. & XXX. pòst anno, quam puer indè profectus erat, rediplet; fassus in [illegible] est: *Non prœlio modò se, sed bello victum*. hoc tamen fortiter pugnando fecisse; *ut quam cruentissimam Romanis victoria foret. Nullam salutis spem alibi, quam in pace impetrandâ esse.*

SCIPIO confestim à prœlio expugnatis hostium castris direptisque, cum ingenti prædâ ad mare ac naveis redijt. nuntio adlato, P. LENTVLVM cum rostraris, C. onerarijs, omni genere commeatus, Vticam accessisse.

Admovendum igitur undique terrorem [illegible] Carthagini ratus; misso LÆLIO Romam [illegible] ctoriæ nuntio, Cn. OCTAVIVM terrestri it[illegible] cere legiones Carthaginem iubet. Ipse [illegible] terem, nova LENTVLI, classe adiunctâ, p[illegible] Vticâ, Portum Carthaginis petit.

LEGATIO SVPPLICVM CARTHAGINIENSIVM.

Haud procul aberat; quùm velata infulis, ramisque oleæ, Carthaginiensium occurrit navis. Decem Legati erant, Principes civitatis, auctore ANNIBALE missi ad petendam pacem.

Qui quùm ad puppim prætoriæ navis accessent, & porrectis supplicum velamentis fidem [illegible] sericordiamque SCIPIONIS implorarent; nul[illegible] aliud responsum datum; quàm ut Tunetem venirent. eò se moturum castra.

Ipse, ab contemplato situ Carthaginis, non [illegible] noscendi in præsentiâ, quàm terrendi hostis [illegible] sâ; Vticam, revocato eodem OCTAVIO, re[illegible].

VERMINA SYPHACIS F. AVXILIO venit Pœnis, & profligatur

Hinc ad Tunetem procedenti, nun[illegible] MINAM, Syphacis Filium, cum eq[illegible] bus, quam peditibus, venire Carthagini[illegible] auxilio.

P[illegible]

Pars exercitûs cum omni equitatu missa; & turmatim primum agmen adgressa, Numidas levi certamine fudit. Exitu quoque fugæ intercluso, à parte omni circumdatis equitibus, xv. hominum millia cæsa. IIcc. vivi capti, cum equis Numidicis mille quingentis; & signis militaribus LXXXII. VERMINA, cum paucis, fugâ evasit.

NOVA A POENIS LEGATIO.

Tum SCIPIO ad Tunetem eodem, quo anteà loco, castra posuit; legatique xxx. ab Carthagine ad eum venere. In concilio, quamquam iusta ira omnes ad delendam stimulabat Carthaginem; tamen quum & quanta res esset, & quàm longi temporis, obsidione munitæ adeò & validæ urbis, (qui ne Vticam quidem adhuc capere potuissent) secum reputarent. & ipsum SCIPIONEM, exspectatio successoris: TIB. CLAVDII. venturi ad paratam alterius labore ac periculo, finiti belli famam, sollicitum haberet; ad pacem omnium animi versi sunt.

Postero die revocatis legatis, & cum multâ castigatione perfidiæ monitis ut tot cladibus edocti, tandem Deos & iusiurandum esse crederent; conditiones pacis dictæ.

PAX CVM IISDEM.

,, *Vt liberi suis legibus viverent.*

Quas urbes, quosque agros, quibusque finibus ante bellum tenuissent, tenerent: populandique eo die finem Romanus faceret.

,, *Perfugas fugitivosque, & captivos omnes, & naveis rostratas, præter decem triremeis, traderent, cum elephantis, quos domitos haberent: neque domarent alios.*

,, *Bellum néve in Africâ, néve extra Africam, iniussu populi Rom. gererent.*

MASANISSÆ res redderent, fedusque cum eo facerent.

Frumentum stipendiumque auxiliis, donec ab Româ legati redissent, præstarent.

,, *Decem M. talentûm argenti, descripta pensionibus æquis, in annos L. solverent.*

,, *Obsides C. arbitratu SCIPIONIS darent; ne minores XIV. nec XXX. annis maiores.*

Inducias ita se daturum; si naves onerariæ, per priores inducias captæ; quæque fuissent in navibus, restituerentur. Aliter neque induciarum, nec spem pacis ullam esse.

ANNIBAL, iis conditionibus per legatos in concione editis, GISGONEM, qui ad dissuadendam pacem processerat, arreptum manu suâ, ex superiore loco detraxit. & excusatâ ad populum frementem militaris facti imprudentiâ, de pace multis verbis disseruit, quàm nec iniqua, & necessaria esset.

Auctores tamen sunt, qui ANNIBALEM ex acie ad mare pervenisse; inde præparatâ nave ad regem Syriæ ANTIOCHVM extemplò profectum tradant. postulantique ante omnia SCIPIONI, ut ANNIBAL sibi traderetur; responsum esse, ANNIBALEM in Africa non esse.)

Quoniam verò ex navibus per inducias captis, quæ cum bonis mercibusque repetebantur, nihil præter ipsas comparebat naveis; neque facilis erat inquisitio; Placuerat, *naveis reddi, & homines utique inquiri. cætera, quæ abessent, æstimanda SCIPIONI permitti; atque ita pecunia luere Carthaginienses.*

Posteaquã igitur redierunt ad SCIPIONEM legati, quæ publica in navibus fuerant, & publicis descripta rationibus, Quæstores; quæ privata, profiteri domini iussi; pro eâ summâ pecuniæ, xxv. millia pondo argenti in præsentiâ exacta. Induciæque Carthaginiensibus datæ in treis menseis.

Additum; *ne per induciarum tempus aliò usquam legatos, quàm Romam, mitterent.*

Et quicumque legati Carthaginem venissent, ne antè dimitterent eos, quàm Romanum Imperatorem, qui, & quæ petentes venissent, certiorem facerent.

Cum legatis Carthaginiensium Romam missi L. VETVRIVS PHILO, & M. MARTIVS RALLA, & L. SCIPIO, Imperatoris frater.

IRRITVS CLAVDII CONSVLIS CONATVS.

Romæ, ad primum nuntium rebellionis Carthaginiensium, iussus erat T. CLAVDIVS Cos. maturè in Siciliam classem ducere, atque inde in Africam traiicere. Is segniùs id negotij gesserat; quod patres, de pace, SCIPIONIS potiùs arbitrium esse, quibus legibus daretur; quàm Consulis censuerant.

Consulem ab urbe profectum atrox vis tempestatis in portubus Italiæ proximis, & in Sardoo mari adduxit: & classem eius disiecit, ut vix Caraleis tenuerit. Ibi eum, dum subductæ reficiuntur naves, hyems oppressit: & circumacto anni tempore, neque prorogato imperio, privatus classem Romam reduxit.

Alter Cos. M. SERVILIVS, ne comitiorum causâ ad urbem revocaretur; Dictatore dicto CN. SERVILIO, in provinciam profectus est. Et Dictator, Magistrum equitum P. ÆLIVM PÆTVM dixit.

Sæpè comitia indicta perfici tempestates prohibuerunt. Itaque quùm præter Id. Martias veteres magistratus abiissent, novi suffecti non essent; Resp. sine curulibus magistratibus erat.

Postquam legati ex Africa, Romani simul Carthaginiensesque, Romã venissent, & VETVRIVS PHILO, rerum in Africâ gestarum commemoratione, tum patres, tum populum ingenti lętitiâ perfudisset; & patefactis gratulationi Templis in urbe omnibus supplicationes in triduum decretæ essent; legatis Carthaginiensium, & PHILIPPI Macedonis, qui eodem venerant, petentibus, ut Senatus sibi daretur responsum iussu patrum, à Dictatore est: *Consules novos eis Senatum daturos esse.*

3753.
22. Art. M.
3. Pt. Epip.

Comitijs itaque à Dictatore habitis, creati sunt Coss. CN. CORNELIVS LENTVLVS, & P. ÆLIVS PÆTVS, tum Mag. equit.

De provincijs Consulum nihil antè placebat agi, quàm legati Macedones & Carthaginienses auditi essent. *Belli finem alterius, principium alterius, iam-tum animis prospiciebant.*

DECRETVM SENATVS DE COMPARANDIS PROVINCIIS.

Et quùm CN. LENTVLVS Cos. flagrans cupiditate Provinciæ Africæ, negaret se priùs quidquam agi passurum, quàm sibi ea provincia decreta esset: Et concedente Collegâ, viro moderato & prudenti, ea res Senatui permissa esset; patres iurati censuerunt; *Uti consules provincias inter se compararent, sortirenturve; uter Italiam, uter classem navium L. haberet.*

Cui classis obvenisset; in Siciliam navigaret. Et si pax cum Carthaginiensibus componi nequisset, in Africam traijceret. Consul mari; SCIPIO eodem, quo adhuc, iure imperij terrâ rem gereret.

Si pacis conditiones convenirent; & Tribb. plebis, rogato populo, pacem per SCIPIONEM dari, atque ab eodem exercitum deportari, iussissent; ne Cos. ex Siciliâ in Africam traijceret.

Et simul P. SCIPIONI, cum exercitibus, quos haberet, in Provincia Africâ prorogatum imperium. XIV legionibus, eo annô; C. navibus longis, remp. administrari placuit.

LEGATI PHILIPPI MACEDONIS.

Legati Macedonum in Senatum introducti, partim purgabant, quæ missi ad regem ab Româ legati questi erant de populatione sociorum: partim ultrò accusabant quidem, & socios populi Romani, sed multò infestiùs M. AVRELIVM; qui unus ex tribus legatis, delectu habito, substitisset; seque bello contra fœdus lacessisset; & cum præfectis suis apertè pugnasset.

Partim postulabant, ut Macedones, duxque eorum SOPATER, qui apud ANNIBALEM mercede militâssent, captique in vinculis essent, sibi restituerentur.

Adversus ea responsum: AVRELIVM, ex legatis unum, relictum, ne socij populi Romani fessi populationibus atque iniuriâ, ad regem deficerent. finibus sociorum non excessisse; sed dedisse operam, ne impunè in agros eorum transcenderent populatores.

SOPATRVM ex purpuratis & propinquis regis esse, eum cum IV. millib. Macedonum, & pecuniâ, missum nuper in Africam esse, ANNIBALI Carthaginiensibusque auxilio. in hostium itaque castris, aut acie captum, cum suis, meritò in vinculis [...] ri.

Ad hæc Macedonibus perplexè respond[...] additum; Regem, qui dupliciter fœdus violarit, bellum ultrò & insuper quærere; & si pergat, propediem inventurum.

LEGATI CARTHAGINIENSIVM.

Carthaginiensium legatorum princeps erat ASDRVBAL, cognomine Hoedus, pacis semper auct[...], & factioni Barchinæ adversus: qui bel[...] c[...] pam paucorum cupiditatem à rep. transferebat.

Variè tamen oratione usus, nunc purgand[...] na, nunc quædam fatendo · nunc mo[...]end[...] etiam patres; ut rebus *secundis moderatè uterentur.*

Raro simul hominibus bonam fortunam, bonamq. mentem dari: quod in suis Pœnis expertus esset. *Pop[...] Romanum eò invictum esse, quòd in secundis rebus [...]re & consulere usque meminerit. Plus pene parcendo [...] ctis, quam vincendo imperium auxisse.* Cęterorum miserabilior fuit oratio; commemorantium; *ex quantis opibus quò recidissent Carthaginiensium res.*

Hic quodam ex Senatoribus, qui perfidiæ Punicæ infestior esset, succlamante: *Per quos Deos [...]du[...]tituri essent, quùm eos, per quos antè ictum esset, f[...]*

Per eosdem, inquit, ASDRVBAL, *qui tam infest[...] sunt fœdera violantibus.*

Et quùm inclinatis omnium ad pacem an[...] CN. LENTVLVS Consul, cui classis provi[...] Senatûs consulto intercederet; Rogatæ per T[...] plebis Tribus, iusserunt pacem dare P. SCIP[...], & eumdem exercitus deportare.

Eâque ex rogatione Senatus decrevit [...] P. SCIPIO, ex X. legatorum sententiâ, pacem cu[...] populo Carthaginiensi, quibus ei videretur legibus, & præsentibus fecialibus, ritè faceret.

Quumque legati gratias patribus egissent: & potestate sibi introeundi in urbem factâ, peterent [...] super, ut ex ijs civibus, qui capti in publica custodiâ essent, sibi quos vellent redimendi copia [...]eret & ducentorum fermè nomina ederent [...] S. C. factu[...] est, ut *legati Romani CC. ex captivis*, quos Carth[...]nienses vellent, *ad P. CORN. SCIPION[...]M in A[...]cam deportarent*: nuntiarentque ei, ut *si pax conve[...]set, sine pretio eos Carthaginiensibus redderet.*

PAX DATA CARTHAGINIEN[...]IB[...]

Ita dimissi ab Româ Carthaginienses, q[...] Africam ad SCIPIONEM venissent; quibu[...] antè [...]ctum est, legibus, pacem fecerunt.

Naveis longas, elephantos, perfugas & [...] IV. captivorum mill. tradid[...]runt.

Naves provectas in altum, [...] D. omnis gene[...] quæ remis agerentur, fuisse feruntur ince[...]d[...]

Quarum conspectum repentè incend[...],

lu[...]

lugubre fuerit Pœnis, quàm si ipsa Carthago ardêret.

De perfugis graviùs, quàm de fugitivis consultum. Nominis Latini qui erant, securi percussi: Romani, in crucem sublati.

Annis antè XL. pax cum Carthaginiensibus, postremò facta erat, Q. LVTATIO & A. MANLIO Coss. bellum hoc initum annis pòst tribus & viginti, P. CORNELIO, & T. SEMPRONIO Coss. Finitum octavo-decimo (sive septimo decimo, veriùs) CN. CORNELIO, P. ÆLIO PATO Coss.

GLORIOSVS SCIPIONIS REDITVS, ET TRIVMPHVS.

SCIPIO, concione in castra advocatâ, MASANISSAM, ad regnum paternum, Cirthâ opido, & cæteris urbibus agrisque, quæ ex regno SYPHACIS in pop. Rom. potestatem venissent, adiectis; donat.

Ipse, pace, terrâ, marique partâ, exercitu in naves imposito, Lilybæum, in Siciliâ, traiecit.

Inde per lætam pace victoriâque Italiam, non sine effusis passim honoribus, Romam pervenit; triumphoque omnium clarissimo urbem est invectus.

Intulit in ærarium argenti pondo c. mill. XXXII. militibus, ex prædâ, quadringenos, æris (4. cor.) divisit.

MORS SYPHACIS.

SYPHAX, morte subtractus est spectaculo magis hominum, quàm triumphantis gloriæ; Tibure haud ita multo-antè mortuus, quo ab Albâ traductus fuerat. publico nihilo minus funere elatus est. (Polyb. auctor est, regem eum in triumpho ductum) Q. TERENTIVS CVLLEO, Senator, qui inter captivos erat, quos Pœni reddiderunt; triumphantem SCIPIONEM, pileo capiti imposito, secutus est: omnique deinde vitâ libertatis auctorem coluit.

Primus hic Imperator nomine victæ ab se gentis (an militari favore, aut populi aurâ; an ab adsentatione familiari! incertum) nobilitatus est. (Zonaras auctor est, Libyæ partem illam, in qua Carthago, iam-tum Africam præcipuè, aut propriè, dici cæptam; unde Africani cognomen.)

Addunt alij; VERMINAM SYPHACIS F. quùm pacem peteret, magnâ sui regni parte multatum; eamque MASANISSÆ datam. *Fuerunt autem III. & XL. anni à primo Punico, ad secundum usque bellum finitum.*

BELLVM MACEDONICVM I.

Pacem Punicam, bellum Macedonicum excepit: periculo haudquaquam comparandum, aut virtute ducis, aut militum robore; sed claritate regum antiquorum, vetustateque famâ gentis, & magnitudine imperij, propè nobilius. Itaque nomine ampliùs, quàm exspectatione gentis fuit.

Cæptum quidem adversus PHILIPPVM X. fermè antè annis, triennio prius depositum erat, quùm Ætolis & belli & pacis fuissent caussæ.

Vacuos deinde pace Punicâ Romanos, & infensos PHILIPPO; cùm ob infidam adversus Ætolos, aliosque regionis eiusdem socios pacem; tum ob auxilia, cum pecuniâ, nuper in Africam ANNIBALI Pœnisque missa; preces Atheniensium, quos agro pervastato in urbem ille compulerat, excitaverunt ad renovandum bellum.

Et sub idem ferè tempus ab ATTALO & Rhodijs legati venêrunt, qui nuntiarent Asiæ quoque civitates solicitari à rege.

LEGATIO AD PTOLEMÆVM.

Missi interim ad PTOLEMÆVM, Ægypti regem, legati tres; qui & victum ANNIBALEM nuntiarent; & gratias regi agerent, quòd dubijs rebus in fide mansisset. & peterent; ut si coacti iniurijs bellum adversus PHILIPPVM suscepissent, pristinum animum erga pop. Romanum conservaret.

BELLVM CVM BOIJS, ET CLADES ACCEPTA.

P. ÆLIVS Consul, adversus Boios, in agros sociorum incursanteis, C. OPPIVM, sociûm præfectum, cum tumultuariâ duarum legionum, & aliquot cohortium manu, per Vmbriam, in ipsorum Boiorum agrum invadere iusserat; dum ipse aperto itinere, per medios monteis, duceret.

OPPIVS ad demetenda frumenta, haud satis circà exploratò profectus; improviso impetu Gallorum, cum frumentatoribus, est circumventus. Ad VII. M. hominum, per segetes palantia; sunt cæsa: inter quos & ipse Oppius præfectus. cæteri in castra metu compulsi; & inde, relictâ magnâ rerum suarum parte, ad Consulem ægrè pervenêre.

Ipse agris Boiorum populatis; & fœdere cum Ingaunis Ligutibus icto; Romam redijt.

M. VALERIVS LÆVINVS, Pro-prætore, cum imperio à Consule missus, circa Vibonem XXXIIX, navibus, ab CN. OCTAVIO ex Siciliâ acceptis, in Macedoniam transmisit.

Sed M. AVRELIVS legatus, maiore conatu id bellum Romanis capessendum esse, ad Consules Senatumque perscripsit. ne cunctantibus ijs, PHILIPPVS auderet, quod PYRRHVS prius ausus, ex aliquantò minore regno, esset.

AGRI MILITIBVS ADSIGNATI.

Exitus huius anni, quùm de agris veterum militum relatum esset, qui ductu atque auspicio P. SCIPIONIS in Africâ bellum perfecissent; decretum est; ut M. IVNIVS Prætor urbis, X. viros, agro Samniti Apulóque, quod eius publicum pop. Romani esset, metiendo dividendoque crearet.

QVERELÆ DE PHILIPPO.

ATTALVS, cum Rhodijs, Athenas venerat; & multi in PHILIPPVM, PRVSIA Bithyni, quem pessimè oderat, socerum, debacchatus; ad bellum concitârat: & eumdem communem Græciæ hostem pronuntiârant.

PHILIPPVS HERACLIDEM mittit, qui fineis Atheniensium agat, ferat: & ipse Maroneam primo impetu capit. hinc in proximam Chersonesum delatus, Eleuntem, Callipolim, & Madytos occupat. totam denique Chersonnesum subigit. Ita Græci bella temerè suscepta segniter gerentes, duo Macedonum iugum, non iam æneum, sed laneum acri quidem anuno, sed molli brachio excussum cum; novum & quidem ferreum, Romanorum iugum, arcessiverunt, & cervicibus suis imposuerunt.

3754. 23. Ant. M. 4. Pt. Epip. | 196.

Per eos dies P. ÆLIO Consule comitia habente, creati Coss. P. SVLPITIVS GALBA II. & C. AVRELIVS COTTA.

Tum quoque opportunè irritandis ad bellum Macedonicum animis, & litteræ à M. AVRELIO legato adlatæ, & nova Atheniensium legatio venit; quæ regem appropinquare finibus suis nuntiaret; & mox etiam urbem in ditione eius futuram, nisi quid in Romanis auxilij foret.

Sociis gratiæ à Senatu actæ, quòd diu solicitati, ne obsidionis quidem metu, fide defecissent.

Consules provincias inter se sortiti sunt; & cum AVRELIO Italia, tum P. SVLPITIO Macedonia, obtigit. Atque is ex Sen. Consulto rogationem promulgavit: *Vellent iuberent, PHILIPPO regi, Macedonibusq́, qui sub regno eius essent, ob iniurias, armaq́, illata socijs pop. Romani, bellum indici!*

BELLVM PHILIPPO INDICITVR.

Hęc rogatio primis comitijs ab omnibus fermè centurijs antiquata est; cum præ tædio longinqui belli, laborum & periculorum; tum Q. BÆBII Trib. pleb. criminatione, qui patres insulabat bella ex bellis serere, ne pace umquam plebs frui posset.

Consul, iussu Senatûs, comitijs in Campo Martio habitis, priusquam centurias in suffragium denuò mitteret; gravi oratione belli Macedonici necessitatem exposuit. Et populus, metu impendentis Italiæ belli, uti rogârat Consul, & patres censuerant; bellum iussêrunt cum legionibus, in Macedoniam transportari.

Sex legionibus eo anno rem Rom. administrari placuit.

Et in ipso belli adparatu, legati ab rege PTOLEMÆ nuntiarunt, Athenienseis adversus PHILIPPVM petisse ab rege suo auxilium. Cæterum, etsi communes socij sint; tamen nisi ex auctoritate pop. Rom. neque classem, neque exercitum, defendendi aut oppugnandi cuiusquam caussâ, regem in Gręciam missurum.

Vel quieturum eum in regno, si populo Rom. socios defendere liceat: vel Romanos, si malint, quiescere passurum; atque ipsum auxilia, quæ facilè adversus PHILIPPVM tueri Athenas possint, missurum.

Gratiæ regi actæ; responsumque: *Tutari socios populo Rom. in animo esse. siquâ re ad id bellum opus sit, indicaturos regi: regniq́, eius opes ferre, subsidia firma ac fidelia suæ reip. esse.*

TVMVLTVS BELLI GALLICI.

Omnium animis in bellum Macedonicum versis, repentè Gallici tumultûs fama exorta est. Insubres, Cœnomani, & Boij, excitis Salyis, Ilvatibusque, & cæteris Ligustinis populis, AMILCARE Pœno duce (qui in ijs locis de ASDRVBALIS exercitu substiterat; sive à MAGONE nuper in Liguria erat relictus ad sollicitandos Gallorum animos) Placentiam invaserant. & direptâ urbe atque incensâ, vix duobus millibus hominum inter incendia ruinasque relictis, traiecto Pado, ad Cremonam oppugnandum pergebant.

L. FVRIVS Purputeo, Prætor, tum provinciæ præerat, & cæteris ex S.C. dimissis, præter v. millia sociûm ac Latini nominis, cum ijs copijs in proximâ regione provinciæ, circa Ariminum, substiterat. Erant verò XL. hostium millia in armis.

P. SVLPITIVS Cos. profectus ab urbe Brundisium venit; & veteribus militibus, voluntarijsque ex Africano exercitu in legiones descriptis; navibusque ex classe Consulis CORNELII lectis; altera die, quàm à Brundisio solvit, in Macedoniam traiecit.

Ibi ei pręsto fuère ab Athenis legati, orantes ut se obsidione eximeret.

Non tamen ipse rex Athenas obsidebat; sed eo maximè tempore Abydum oppugnabat; iam cum Rhodijs & ATTALO navalibus certaminibus, neutro feliciter prœlio, vireis expertus.

ANTIO-

ANTIOCHVS M. PHILIPPO FEDERATVS, ÆGYPTVM INVADIT.

Sed animos ei faciebat, præter ferociam insitam, fedus ictum cum ANTIOCHO (Magno) Syriæ rege: divisæque iam cum eo Ægypti opes; cui, morte audità PTOLEMÆI regis, Philopatoris) ambo iamtum imminebant. (Vid. supr. an. ab O. C. 3422. inter oracula & Visa Danielis.

ANTIOCHVS namque spreta PTOLEMÆI EPIPHANIS ætate, quem PHILOPATOR quadrimum in spem quidem regni reliquerat; sed domesticis, inusitatâ potestate armatis, ceu prædam aut ludibrium obiecerat: Ægypto in suam ditionem redigendæ animum adiecit. & rupto fœdere in Phœnicen, & Syriacas Ægyptij iuris civitates, invasit.

Initâque cum PHILIPPO Macedone pactione, urbeis, regno quisque suo opportunas, ex PTOLEMÆI ditione decerpere moliti sunt.

BELLVM PHILIPPI CVM ATHENIENSIBVS.

Bellum autem PHILIPPO, cum Atheniensibus, hinc ortum proditur. Acarnanes duo Iuvenes ante biennium, per initiorum dies, non initiati, Templum Cereris, ignari religionis, cum cæterâ turbâ fuerant ingressi. proditi, & ad Templi antistites deducti, cùm palam esset per errorem id factum; tamquam ob infandum scelus, interfecti sunt.

Gens Acarnanum factum tam sævum ac fœdum ad PHILIPPVM detulit; impetravitque ab eo, ut datis Macedonum auxilijs, bellum se inferre Atheniensibus pateretur.

Hic exercitus primò terram Atticam ferro ignique depopulatus, cum omnis generis prædâ in Acarnaniam, animis sic utrimque irritatis, redijt: postea iustum bellum, decretis civitatis ultrò indicendo factum.

ATTALVS enim rex, Rhodijque secuti cedentem in Macedoniam PHILIPPVM, quùm Æginam venissent; Rex Piræum renovandæ firmandæque cum Atheniensibus societatis caussâ, traiecit; divinis pæne honoribus à civibus exceptus; & tribu Attalide, ad x. veteres Tribus additâ, auctus.

Rhodijs civitas data, quemadmodum Rhodij prius Atheniensibus dederant. Tum ingenti omnium consensu bellum adversus PHILIPPVM decretum.

ABYDVS A PHILIPPO OBSESSA, ET CAPTA. ABYDENORVM DESPERATIO & clades.

PHILIPPVS nihilo-minus segniter rem gerentibus Rhodijs & ATTALO, vireis collegit. & iam totis Thraciæ Chersonesi potens, Abydenos, qui ne legatis quidem admissis, regi portas clauserant, acriter oppugnat. Eripi ex obsidione poterant; ni Rhodij Attalusque cessassent. Hic ccc. tantùm milites in præsidium; illi ex classe, quæ ad Tenedum stabat, quadriremem unam submisere: & spem modò auxilij è propinquo ostendere.

Abydeni interea terrâ marique gnaviter se tutabantur; donec & pars muri strata ruinis; & ad interiorem, raptim oppositum, murum, cuniculis hostis iam pervenisset.

Tum legatis ad regem de conditionibus tradendæ urbis, missis, paciscebantur; ut Rhodiam quadriremem cum socijs navalibus, Attalique præsidium emitti liceret; atque ipsis, urbe excedere cum singulis vestimentis.

Quibus quùm Philippus nihil pacati, nisi omnia permittentibus, respondisset; tantam ea regis ferocia ab indignatione simul ac desperatione, iram accendit, ut ad Saguntinam rabiem versi; & Astapensium In Hispaniâ, ante sexennium, exemplum imitati; matronas in templa; pueros virginesque & infanteis in Gymnasium includi; aurum & argentum in forum deferri, vestem pretiosam in naveis, Rhodiam Cyzicenamque, quæ in portu erant, conijci; altaria cum victimis sacerdotibusque in medio poni iuberent.

Ibi delecti primùm, qui ubi cæsam aciem suorum, pro diruto muro pugnantem, vidissent, extemplò coniuges liberosque interficerent. Aurum, argentumque & vestem è navibus in mare deijcerent, tectis publicis privatisque igneis inijcerent.

Et præeuntibus exsecrabile carmen sacerdotibus, se facinus perpetraturos iureiurando adacti; & militaris ætas iurare, neminem vivum, nisi victorem, acie excessurum.

Mox omnes adeò pertinaciter pugnavérunt, ut quùm nox prœlium diremtura esset; rex prior, territus rabie eorum, pugnâ abstiterit.

Atque ita tandem, quùm pauci, & confecti vulneribus ac lassitudine. prœlio superessent; principes, quibus atrocior pars facinoris delegata erat, luce primâ sacerdotes cum infulis ad urbem dedendam Philippo, emittunt.

Ille, M. ÆMYLIO, uno ex tribus legatis, qui Alexandriam missi ab Româ erant, pro Abydenis obsessis frustrà intercedente, & dimisso; licet aurum argentumque, quæ in foro erant coacervata, accepit; omnem tamen hominum prædam amisit.

Tanta enim quasi de integro multitudinem rabies, ex devotione & perniurij horrore, invasit; ut omnes repentè ad cædem coniugum liberûmque discurrerent: seque ipsi per omnes leti vias interficerent. Et rex eo furore obstupefactus, suppresso militum impetu, triduum se ad moriendum Abydenis dare diceret.

Quo spatio plura facinora in se victi edidérunt, quam infesti edidissent victores; ut vix vivus quisquam in potestatem hostis venerit.

Quumque iam velut Sagunti exscidium, Annibali; sic Philippo, Abydenorum clades, ad Romanum bellum animos fecisset; nuntij, in regnum redeunti, occurrérunt: Consulem P. SVLPITIVM in Epiro esse. & Apolloniam terrestreis copias; navaleis, Corcyram, in hiberna deduxisse. *Vt Sagunti, Pœnos; ita Abydi ruina, Macedonas oppressuræ erunt.*

Legatis verò, qui in Africam missi erant questum de AMILCARE, Gallici exercitûs duce, responsum est a Carthaginiensibus: *Nihil ultrà se præstare posse, quàm ut exsilio eum mulctarent, bonaq; eius publicarent.* perfugas & fugitivos, quos inquirendo vestigare potuerint, reddidisse. cc. M. modiûm tritici Romam; cc. ad exercitum in Macedoniam miserunt.

A MASANISSA, equites M. Numidæ accepti, quos ipse in naveis imponendos curavit; & cum cc. millibus modiûm tritici, totidemque hordei, in Macedoniam misit.

VERMINA, SYPHACIS F. ultrò ijsdem legatis obviam profectus, ut scriberent ipsi, quas vellent, pacis conditiones, permisit: Iussusque, ad eam confirmandam, mittere legatos Romam.

(Per idem tempus L. CORNELIUS LENTULUS Procons. ex Hispania rediјt; & ex S. C. ovans urbem est ingressus: magnamque pecuniæ vim in ærarium intulit, & militibus ex prædâ divisit.)

BELLUM GALLICUM CONTINUATUR. GALLORUM CÆDES.

Iamque exercitu consulari ab Arretio Ariminum, & v. millib. sociûm Latini nominis, ex Galliâ, in Hetruriam traductis; L. FURIUS Præt. ab Arimino, adversus Gallos Cremonam tum obsidenteis, profectus, castra proximè hostem posuit. Galli ex agris revocati, & in aciem progressi, eo cursu in prœlium venérunt; ut vix Romano instruendi spatium daretur.

FURIUS, licet numero impar, ordinibus tamen peritè & opportunè instructis, pugnam non detrectat.

Galli Romanos suâ multitudine circumvenire, & utrimque amplecti dum cogitant; eques Romanus cornua strenuè propulsat; & pedes mediam aciem, diductis cornibus extenuatam, perrumpit.

Atque ita quùm omni parte cæde ingenti sternerentur Galli; terga vertunt; fugâque effusâ repetunt castra. Eosque fugienteis persecutus eques, mox & legiones insecutæ, in castra impetum fecerunt. Minùs VI. mill. hominum inde effugérunt. cæsa & capta supra v. & XXX. mill. cum signis militar. LXX, & carpentis Gallicis. multâ prædâ onustis. plus ducentis. AMILCAR dux Pœnus eo prœlio cecidit, & tres Imperatores nobiles Gallorum.

Placentini ad II. M. liberorum capitum, captivi. colonis redditi. Romanorum, sociorumque ad totidem millia, eâ pugnâ cecidérunt.

CHALCIS A ROMANIS INTERCIPITUR.

Ab classe, quæ Corcyræ à P. SULPITIO subducta erat. C. CLAUDIUS CENTHO, cum triremibus Romanis. Athenas missus. & ad Piræeum adpulsus; despondentibus iam animos socijs, spem ingentem adtulerat.

Et ipse cum III. Rhodijs quadriremibus, & III. Atticis aphractis, ab hostili incursione maritimos agros facilè tutabatur; quùm exsules quidam ab Chalcide Eubocæ, regiorum iniurijs pulsi, nunciarunt opidanos, præsidiarijs militibus consilos, custodiam urbis negligere: & præsidiarios ipsos, quia nullus in propinquo hostium metus esset; passim vagari; & prędis intentos securiùs agere. Urbem itaque sine ullo certamine occupari posse.

CLAUDIUS igitur primis tenebris, & tranquillo profectus, Chalcidemque delatus; scalis admotis, urbem incustoditam capit. Et quia eam, exiguo militum numero, tenere & custodire non posset; maribus omnibus, qui militaris ætatis essent, occisis, direptam incendit: & prædâ omni in naveis impositâ, captivisque alijs è carcere regio emissis; in Piræum, unde profectus erat, rediјt.

PHILIPPUS, qui tum Demetriade erat, quamquam serum auxilium perditis erat; ultionem acceptæ cladis petens, cum expeditis v. mill. pedit. & CCC. equitibus, cursu propè Chalcidem contendit. & deformi urbis semirutæ, ac fumantis, spectaculo efferatus. transgressusque ponte Euripum, per Boeotiam Athenas ducit. si fortè Atheniensibus incautis, & sibi pridem invisis, talionem possit rependere.

PHILIPPUS ATHENAS FRUSTRA OPPUGNAT.

Sed excitati ab hemerodromo, sive speculatore Athenienses, unà cum auxiliarijs & mercenarijs militibus, ad portas undique & ad muros decurrunt: & ad Dipylon, acie intra portam instructâ, signa extulerunt.

PHILIPPUS, pugnâ frustrà tentatâ, quamquam hosteis in portam compulsos consecutus, magnam in angustijs trepidantium cædem edidisset; signo receptui dato, castra ad Cynosarges (Herculis Templum) posuit. Quod quidem ille, unâ cum Lyceo, & quidquid sancti amœnique circa urbem erat, incendit: & non tecta solùm, sed sepulcra etiam, præ impotenti irâ, diruit.

Postero die, quùm præsidium ATTALI ab Æginâ; Romanique ab Piręeo in urbem intrâssent; Rex Eleusinem profectus, spe Templi castellique, quod Templo imminet, capiendi; omisso ob custodias non neglectas, incepto, Megaram, ac protinus Corinthum ducit.

NABIS LACEDÆMONIORUM TYRANNUS.

Inde Argos venit ad concilium Achæorum, qui tum de bello consultabant, adversus NABIN Lacedæmoniorum tyrannum. Qui translato à Philopoemene, ad Cycliadem, nequaquam illi parem ducem, præturæ imperio, & dilapsis Achæorum auxilijs, bellum redintegraverat; & non agris modò, sed & urbibus erat terribilis.

PHILIPPUS, omnem belli terrorē, ducto in ipsam Laconicam exercitu, ab Achæis socijsque, translaturum pollicetur. ita tamen, ut ipsi [illegible] parent militum, quantùm ad Oreum, & [illegible]

dem-

dem, ac Corinthum tuenda, satis fit.

Non fefellit Achæos, id regem tam benignâ pollicitatione quærere, ut obsidem Achæorum iuventutē educeret ex Peloponneso, ad illigandam Romano bello gentem.

CYCLIADES itaque Achæorum Prætor, ut regis institutum pro tempore cluderet; subiecit: *Non licere legibus Achæorum alijs de rebus referre, quàm propter quas convocati essent.* Et decreto, de exercitu ex quaque civitatum parando adversus NABIM, facto, concilium fortiter ac liberè habitum dimisit.

PHILIPPVS verò, magnâ spe depulsus, Corinthum, atque in Atticam terram rediit. Et coniunctis cum PHILOCLE præfecto, qui ab Eleusinij castelli oppugnatione multis cum vulneribus recesserat, copijs; dum & idem ipse oppugnare tentat; naves Romanæ à Piræeo, intromissumque præsidium, absistere incepto coëgerunt.

SACRILEGA PHILIPPI CRVDELITAS.

A Piræeo, & inde ab Athenis, iisdem ferè defendentibus, repulsus; diviso cum PHILOCLE rursus exercitu, ad vastandos agros profectus, quùm priorem populationem, sepulcris circa urbem diruendis exercuisset; ne quid inviolatum relinqueret; templa etiam Deûm, quę Græci pagatim sacrata, & eximiè ornata habebant, dirui atque incendi iussit.

ROMANI MACEDONIAM VASTANT.

Cos. SVLPITIVS, qui eo tempore inter Apolloniam & Dyrrachium, ad Apsum flumen, castra habebat; L. APVSTIVM legatum cum parte copiarum ad depopulandos hostium fineis mittit. Ille extrema Macedoniæ populatus, & aliquot castellis primo impetu captis; ad Antipatriam, in faucibus angustis sitam urbem, venit & principibus ad deditionē frustra sollicitatis, vi atque armis adortus expugnavit: puberibusque interfectis, & prædâ militibus concessâ, muros diruit atque urbem incendit.

Hic metus, ut Codrio, validum satis & munitum oppidum se dederet, effecit. præsidio ibi derelicto, Ilion, haud inde procul, vi capitur.

Revertentem cum prædâ legatum, ATHENAGORAS, regius præfectus, in transitu fluminis à novissimo agmine adortus, postremos turbavit. sed signis properè in hosteis conversis, multos Romani ex ijs ocJderunt; plureis cepēre.

Hac satis felici expeditione bello commisso, reguli ac principes, accolæ Macedonum, in castra Romana veniunt, PLEVRATVS SCARDILETI F. & AMINANDER Athamanum rex; & ex Dardanis, BATO, LONGARI, qui bellum suo nomine cum DEMETRIO, PHILIPPI patre, antè gesserat, Filius: & auxilia prolixè pollicentur.

Consul Dardanorum & PLEVRATI operâ, simul ac exercitum in Macedoniam induceret, usurum se respondit. AMINANDRO, Ætolos ad bellum concitandos attribuit.

ATTALI legatis mandat, ut rex Æginæ, ubi hibernabat, classem Romanam oppe iretur; & simul bello maritimo PHILIPPVM urgerent.

PHILIPPI BELLICVS ADPARATVS.

Nec PHILIPPVS segniùs in Macedoniâ adparabat bellum. Filium PERSEA, puerum admodum, additis ætatis rectoribus, cum parte copiarum ad obsidendas angustias, quæ ad Pelagoniam sunt, mittit.

Sciathum, ac Peparethum, haud ignobileis, in Insulis cognominibus, urbeis, ne classi hostium prædæ aut præmio essent; diruit.

CONCILIVM ÆTOLORVM, IN QVO VARIE PHILIPPVS, ET Romani disceptant.

Concilium Ætolorum statutâ die, quod Panætolium dicunt, erat proximè futurum. Eò præter PHILIPPVM, & Cos. Romanus, & Athenienses legatus misérunt.

Primi Macedones, cum quibus recent ssimum fœdus erat, auditi: *Nullâ novâ re, nihil se novi habere, quod adferrent*, dixerunt. *Quibus enim de causis, experti à inutili societate Romana, pacem cum PHILIPPO fecissent; compositam semel servare eos debere.*

Multa ibi in imputentem Romanorum dominationem, & perpetuam cum socijs levitatem, acerbè dicta. Hoc eodem loco, inquiebant, iidem homines, de eiusdem PHILIPPI pace, triennio ante decrevistis. iisdem improbantibus eam pacem Romanis, qui nunc pactam & compositam turbare volunt. *In quâ consultatione nihil fortuna mutavit; cur vos Ætoli, mutetis, nihil caussæ videmus.*

Secundum Macedonas, ipsis Romanis ita concedentibus, introducti Athenienses deploravērunt vastitatem populationemque miserabilem agrorum, templorum, & monimenturum.

Obsecrare itaque se Ætolos; ut, *sui miserti, Dijs immortalibus, quos Macedones inaudito scelere petiissent, ducibus; deinde Romanis, qui secundum Deos plurimùm possint, bellum susciperent.*

Tum Romanus legatus, criminibus, quæ Macedones Romano nomini intentárant, refutatis; & querelis Atheniensium in maius exaggeratis; quòd Ætoli, Romanis bello Punico occupatis, coactos metu, leges pacis à PHILIPPO, qui tum plus poterat, accepisse se quiritarent; *Nunc*, inquiebat, *quum nos Deûm benignitate Punico perfecto bello, totis viribus in Macedoniam incumbamus; vobis, restituendi vos in amicitiam societatemque nostram, fortuna offertur; nisi perire cum PHILIPPO, quam vincere cum Romanis, mavultis.*

His dictis, quùm inclinari omnium animi ad Romanos cœpissent; DAMOCRITVS, Ætolorum prætor, pervicit; ut quoniam *præcipitata rapim consilia neque revocari, neque in integrum, pœnitentiâ serâ atque inutili, restitui possint*; deliberationis eius, cuius iam maturitatem exspectandam putaret, tempus ita iam nunc statueretur.

Prætor, sine fraude, cum de bello aut de pace agere velit, advocare concilium possit: & quod tum relatum decretumque fiet; ut perinde ius ratumque esset, ac si ex legibus in Panætolico, aut Pylaico concilio, factum esset.

Dimissis itaque suspensâ re legatis, egregiè consultum genti aiebat. *Virius namque partis melior fortuna belli esset, ad eius societatem inclinaturos.*

PHILIPPVS nihilo-minus impigrè terrâ marique bellum parabat; & navaleis copias Demetriadem in Thessaliâ contrahebat.

Consul per Dassaretiorum fineis exercitum ducebat; cui opida vicique partim voluntate, partim metu se tradebant.

Quumque ille ad Lycum stativa, propè flumen Bevum, posuisset; & PHILIPPVS consternata circà omnia cerneret; parũ gnarus, quam partem petisset Cos. alam equitum ad explorandum misit. Consul, apud quem idem error esset, speculatores quoque emiserat.

Quumque hæ duæ alæ ex diverso in unum tandem iter convenissent; ubi primùm hostem videre, inter se concurrunt: & æquis viribus per aliquot horas depugnant; donec fatigatio ipsorum equorumque, incertà victorià, dirimeret prœlium.

PHILIPPVS revocato ex Pelagoniæ faucibus filio, præsidioque; ut ijs copijs suas augeret; PLEVRATO Dardanisque, Romano iam federatis, iter in Macedoniam patefecit. & ipse cum XX. pedit. millibus, & IV. equitum, ad hostem profectus, paullo-plus CC. passib. à castris Rom. tumulum, propinquum Athaco, fossâ ac vallo communivit. Castra Rom. eorumque universam speciem, & descripta suis quæque partibus, tum tendentium ordine, tum itinerum intervallis, ex edito admiratus.

INTER MACEDONES ET ROMANOS VELITATIONES, ET MOX IVSTA pugna.

Quùm utrique biduum suos intra vallum continuissent; tertio die Romanus omneis copias in aciem eduxit. Rex verò universi certaminis aleam tam celerem reformidans, DCC. expeditos pedites, cum totidem equitibus, ad lacessendum hostem emisit. qui post aliquantam, cum pari numero Romanis, dimicationem, suâ velocitate tuti, in castra refugérunt.

Et vix die uno intermisso, Romanus iterùm prœlio aperto victor; & tutus à fraude insidiarum, quas Rex occultatis loco opportuno inter bina castra cetratis, locárat, in sua se recepit.

At posteaquam Consul ne aliquot quidem pòst diebus potestatem pugnandi dari, & ex tam propinquis stativis parum tutam esse frumentationem vidit; castra ad Octolophum movit.

Hic PHILIPPVS Romanos in vicino agro frumentanteis, signis, inter eos ita palanteis, & castra ipsorum, constitutis, intercipere molitus; ex copijs partem ad eos consectandos emisit, dato signo ne quem vivum relinquerent: cum alterâ parte ipse substitit. itineraque recursuris obnoxia insedit.

Iam passim cædes ac fuga erat; quùm Consul equites ferre opem laborantibus iussit; & ipse quadrato legionum agmine ad hostem ducit. Et sic quoque pluribus simul locis pugna cæpit, haud secunda Romanis. quòd equites per agros aberrantes, & diversis decepti clamoribus, in obvios hosteis inciderent: & plurimi in regiam stationem, quæ medium obsederat iter, confertim inferrentur.

Quòd si hostes modum in insequendo habuissent; non in præsentis modò certaminis gloriam, sed in summam etiam belli haud parùm profectum foret.

Nunc aviditate cædis intemperantiùs insecuti, in prægressas cum Tribunis milit. cohorteis incidére. & eques Romanus, ut primò suorum signa vidit, convertit in effusum hostem equos.

Versaque momento temporis fortuna pugnæ est; terga dantibus, qui modò secuti erant. qui non ferro tantùm periére, sed in paludes quidam coniecti, profundo limo cum ipsis equis hausti sunt.

Nec rex à periculo abfuit, ex equo saucio præceps ad terram datus; multi in alium subiectus equum, & circumvectus paludes, trepidè in castra evasisset.

CC. Macedonum equites eo prœlio cecidére; C. fermè capti. equi LXXX. spolijs simul armorum relatis, abducti.

PHILIPPVS minùs tutam moram in ijsdem stativis fore ratus, quùm abire inde & fallere abiens hostem vellet; caduceatore sub occasum solis ad Consulem misso, qui inducias ad sepeliendos equites peteret; frustratus hostem, secundâ vigiliâ, multis ignibus per tota castra relictis, silenti agmine decessit.

Cos. primâ luce, caduceatore datis inducijs dimisso, quùm haud ita multo-pòst abijsse hostem sensisset; Siuberam petit: atque ex Pelagoniâ frumentum, quod in agris erat, convexit. Inde ad Pellinam est profectus; quùm PHILIPPVS ad Bruanam stativa haberet.

Quumque Romani ad Osphagum flumen castra posuissent; rex haud procul inde & ipse, vallo super ripam amnis (Erigonum incolæ vocant) ducto, consedit.

Inde satis comperto Heordæam petituros Romanos, ad occupandas angustias præcessit. & viam suâpte naturâ difficilem, obiectis per omneis transitus operibus, inexpugnabilem fecit.

Romani, partim testudine factâ, per adversa vadunt hosteis; partim brevi circuitu quùm in iugum collis evasissent, trepidos ex præsidijs stationibusque Macedonas deturbant, & pleros que obtruncant.

Ita in Heordæam perventum. Vbi pervastatis passim agris, Cos. in Elimæam se recepit. Inde [illegible] petum in Orestidem fecit: & opidum Celetrum, [illegible] peninsulâ situm, & lacu cinctum, metu in ded[illegible] nem redegit.

Inde in Dassaretios processit, u[illegible]bemque P[illegible] vicepit: urbem opportunè sitam ad i[illegible]petus in Macedoniam faciendos. Servitia inde cum cætera p[illegible]dâ abduxit; & libera capita [illegible] dumque ijs, sed imposito præsid[illegible]o, re[illegible].

Ita peragratis hostium agris, in [illegible]ca p[illegible]ca[illegible] ad Apolloniam, unde orsus bellum erat, copias redu[illegible].

PHILIP-

PHILIPPVM averterant Ætoli, & Athamanes & Dardani: & tot bella repente alia ex alijs locis exorta.

ÆTOLI ROMANIS CONIVNCTI PHILIPPVM INFESTANT, ET CÆDVNTVR.

Ætolos DAMOCRITVS Prætor, post famam equestris ad Octolophum pugnæ, & Dardanorum PLEVRATIQVE cum Illyrijs in Macedoniam transitum, classisque Romanæ ad Oreum adventum; ad arma conciverat, & Romanis denuò restituerat.

Et AMINANDRO, rege Athamanum, adiuncto, profecti, Cereinium obsedêre; paucisque intra dies cepére atque incendêre. Hinc liberi servique, qui è magnâ clade superfuerant, cum prædâ abducti. Quo metu omnes, qui Boeben circumcolunt palude n, relictis urbibus, monteis petierunt.

Inde Ætoli in Perrhæbiam pergunt: Cyretias ibi vi capiunt, fœdéque diripiunt. Qui Mallæam incolebant, voluntate in deditionem societatemque accepti.

Quùmque ex Perrhæbiâ Gomphos petendi AMINANDER auctor esset, quod ei urbi Athamania imminerer; Ætoli campos Thessaliæ opimos ad prædam maluere.

Hic dum incompositè palantur, & castra sine discrimine, aut curâ muniendi ponerent; PHILIPPVS inopinantibus advénit: quum sub meridianum tempus plerique graves cibo, potuque sopiti iacerent. Excitati & raptim educti, vix DC. equites peditésque, incidunt in regium equitatum, numero animisque præstantem. primo impetu fusi, turpi fugâ repetunt castra.

Rex ubi agmen peditum tardiùs, propter gravitatem armorum, ductum advenit, & cibum raptim cepit; ad castra Ætolorum, quò sparsa antè per agros multitudo confluxerat, propiùs signa admoveri iussit; & ad vallum paratos instructósque succedere.

Tum Ætoli, relictis repentè stationibus, per aversam castrorum partem, ad tumulum, quem præsagus mali AMINANDER cum suis Athamanibus ceperat, & castra leviter munierat; perfugérunt, multis in fugâ captis aut cæsis.

Rex die illo per prœlium, deinde per direptionem castrorum absumto; sub tumulo, in proximâ planitie consedit; primâ luce insequentis diei hostem adgressurus.

Sed Ætoli eodem pavore, quo sua castra reliquerant, nocte proximâ dispersi fugérunt. maximè usui fuit AMINANDER, quo duce Athamanes, itinerum periti, summis montibus, per calleis ignotos, sequentibus eos hostibus, in Ætoliam perduxérunt.

DARDANI QVOQVE VICTI.

Per eos dies & ATHENEGORAS, regius præfectus, cum expeditis peditibus, & magnâ equitatûs parte, à rege adversus Dardanos missus, & se in fineis suos ex Macedoniâ recipienteis adeptus; postremum agmen carpendo turbavit.

Dein postquam Dardani conversis signis direxére aciem; æqua pugna iusto prœlio erat. Vbi rursus procedere Dardani cœpissent; equite & levi armaturâ regij, Dardanos, immobilibus armis oneratos, vexabant. occisi perpauci, plures vulnerati. captus nemo, quia non excedunt temerè ordinibus suis, sed confertim & pugnant & cedunt. Ita damna Romano accepta bello, duabus per opportunas expeditiones coercitis gentibus, fortiter & prosperè restituisse PHILIPPVS videbatur.

ATHENIENSIVM IN PHILIPPVM ODIVM ET DIRÆ.

Classis è Corcyrâ, ineunte æstate cum L. APVSTIO legato profecta, Maleâ superatâ, circa Scyllæû agri Hermionici, ATTALO regi se coniunxerat. Eâ tam præsentis auxilij spe elati Athenienses, odium metu diu dissimulatum, verbis & acerbissimis plebiscitis in PHILIPPVM effudere. eum, & liberos, regnumque & omne Macedonum genus nomenque, exsecrati. Quæque adversus Pisistratidas olim decreta; eadem omnia in PHILIPPO servarentur.

ANDROS EXPVGNATVR.

ATTALVS, Romanique, quùm Piræeum primò ab Hermione petiissent; paucos ibi dies morati honoratique èquè immodicis, ad honores sociorum, ac quæ in iram adversus hostem fuerant, Atheniensium decretis; navigant à Piræeo Andrum.

Et missis è portu, qui tentarent opidanorum animos, postquam præsidio regio arcem teneri, nec se potestatis suæ esse, responderunt; expositis copijs, omnique expugnandarum urbium adparatu, diversis partibus, rex & legatus Romanus, ad urbem subeunt. Opidani territi extemplò fugam in arcem faciunt; urbemque hosti relinquunt.

Qui in arce erant, tertio die pacti ipsi, præsidiumque, ut cum singulis vestimentis Delium, Boeotiæ, transveherentur. Eâ ab Romanis regi ATTALO concessâ; prædam ornamentaque urbis ipsi avexérunt.

ATTALVS, ne desertam haberet Insulam, Macedonum plerisque, & Andriorum quibusdam, ut manerent, persuasit. & ab Delio, qui ex pacto eò transvecti fuerant, tum promissis regis, tum patriæ desiderio, revocati.

INSVLÆ AB ROMANIS TENTATÆ.

Inde ab Andro Cythnom traiecérunt. & quia vix operæpretium erat oppugnari, abscessére.

Ad Prasias (Atticæ continentis locum, alijs, Phalassiam) Issæorum xx. lembi classi Romanorum adiuncti; & missi ad populandos Carystiorum agros, dum cetera classis Geræstum, nobilem Euboeæ portum, teneret. Inde omnes velis in altum datis, maris medio, præter Scyrum Insulam, Icum, (Cycladum

cladum unam, pervenére.

Inde, sedatâ tempestate, Sciathum traiecére, urbem à PHILIPPO nuper vastatam & direptam.

Inde Cassandréam petentes, primò Mendim, maritimum vicum, tennére. Et cum inde superato promontorio, ad ipsa urbis mœnia circumagere classem vellent; coortâ tempestate propè obruti fluctibus & dispersi, magnâ ex parte amissis armentatus, in terram effugérunt.

Et quasi omen quoque ex maritimâ tempestate ad rem terrâ gerendam esset; ab urbe, quam adgressi erant, multis vulneribus repulsi, & irrito incepto regressi, ad Canastrum, Pallenes, traiecére.

Et superato inde Toronæ promontorio, Acanthum petiere. Vrbs ea vi capta & direpta est. Nec ultrà progressi; navibus iam prædâ gravibus, Sciathum, & inde Euboeam, repetierunt.

Ibi relictâ classe, x. navibus expeditis Sinum Maliacum intravere, ad colloquendum cum Ætolis de ratione gerendi belli. Et SIPYRRHICAS, legationis Ætolicæ princeps, Heracleam ad communicanda cum ijs consilia venerat.

Sed Ætoli cum spe magis, (ATTALO quidem, mille milites adversus PHILIPPVM præstare, ob negatum ab Ætolis, paricirca Pergamum casu, auxilium; renuente: Romanis verò omnia benignè pollicentibus) quàm cum auxilio in præsens dimissi.

OREVM OPPVGNATVR ET CAPITVR.

Postea quam autem L. APVSTIVS cum ATTALO ad classem rediit; de Oréo oppugnando consultari cæptum: urbe, & à mœnibus & à præsidio validâ. Iussis interea, dum opera ad oppugnandam urbem necessaria adparantur, Rhodijs, qui xx. naveis, duce AGESIMBROTO, Romanæ regiæque classi adiunxerant; ad Zelasium, adversus hostilem classem, in præsidio esse; legatus quidem Romanus in proxima continentis traijcit; & Larissam (quæ Cremaste dicitur) subito adventu, præter arcem, cepit. ATTALVS verò Ægeleon, de-inexspectato oppressit.

Operibus deinde circa Oréum perfectis, & præsidio, quod intus erat, assiduis laboribus confecto; & muri parte arietibus subrutâ; binc Romani per apertum ruina iter, quodque super portum est, in arcem nocte perrupérunt. Inde ATTALVS, luce primâ, signo ex arce dato ab Romanis, & ipse urbem invasit, stratis magna ex parte muris.

Quùm præsidium opidanique in alteram arcem perfugissent; biduo pòst, deditionem fecere. Vrbs regi; captiva corpora Romanis cessére.

FVRIVS PRÆTOR SVBDOLE DE GALLIS TRIVMPHAT.

Consul alter, C. AVRELIVS ad confectum bellum cùm in Galliam provinciam venisset; iratus Prætori L. FVRIO, quod se absente rem in Galliâ Cisalpinâ gessisset, eum in Etruriam misit: & ipse in agrum hostium legiones induxit: populandoque cum prædâ maiore, quàm gloriâ bellum gessit.

L. verò FVRIVS Gallico triumpho imminens, quem absente Consule, irato atque invidente, facilius impetrari posse rebatur; Romam inopinatò quùm venisset; & ut triumphanti sibi urbem invehi liceret, petisset; post acreis ea de re sententiarum concertationes, triumphus de Gallis in magistratu debellatis FVRIO Prætori, absente Consule, est decretus. Et in ærarium quidem ille magnam æris argentique vim intulit; non captivi tamen ulli ante currum ducti; neque spolia prælata; neque milites secuti.

Vt præter victoriam, penes Consulem, cuius auspicijs legionibusque debellatum esset, omnia [illegible] appareret.

Et certè Consul, quùm ex provinciâ Romam, comitiorum caussâ, venisset; nullâ aliâ de re questus est, quàm quòd ita Senatus triumphum decrevisset, ut nullius, nisi eius, qui triumphum peteret: neque eorum, qui Tribb. Centuriones, milites bello interfuissent, verba audiret. Neque quid veri Prætor, vanique referret, percunctatione didicissent.

RES IN HISPANIIS GESTÆ

Eodem anno C. CORNELIVS CETHEGVS, qui Proconsule Hispaniam obtinebat, magnum hostium exercitum in agro Sedetano fudit. xv. Hispanorum mill. eo prœlio dicuntur cæsa. IIX. & L. militaria signa capta.

(Multa tamen ex ijs, quæ hisce Consulibus gesta commemoravimus; in annum consequentem al[ii] rettulérunt.)

3755.
24. Ant. Mag.
4. Pt. Epiph.

195

Consol AVRELIVS, die comitijs indicto, Consules creavit L. CORNELIVM LENTVLVM, & P. VILLIVM TAPPVLVM. Ii initio sub Id. Martias magistratu, & sorte factâ, LENTVLVS quidem Italiam, VILLIVS vero Macedoniam provinciam obtinuérunt.

CARTHAGINIENSES TRIBVTVM SOLVVNT, ET OBSIDES RECIPIVNT.

Carthaginienses eo anno argentum in stipendium impositum, primùm Romam advexerunt. Sed quod eius argenti pars quarta de octa erat [illegible] mutuâ Romæ sumtâ, intertrimentum eius supplevérunt.

P. ientibus obsides sibi redderentur, c. sunt reddi... de cæteris, ut in fide permanerent, spes facta. & ex iis, qui non redditi, ab Norbâ, quia ibi parum commodè essent; Setiam & Ferentinum translati.

THAVMACI OBSESSI.

PHILIPPVS eo tempore Thaumacos, (al. Thaumasios) urbem non modo situ admirandam, altitudine suâ tutam; sed saxo undique abscisso rupibus impositam; summâ vi oppugnabat. Sed Ætoli, duce ARCHIDAMO, inter custodias Macedonum mœnia ingressi, assiduis eruptionibus ita Macedonum stationes infestabant, ut absistere incepto PHILIPPVS cogeretur.

SOCIETAS PHILIPPI CVM ACHÆIS.

Ipse de fide suorum, & belli eventu solicitus, in Achaiam legatos misit. simul qui iusiurandum, ex pacto, exigerent: simul qui redderent Achæis Orchomenon, Heræam & Triphyliam. atque ita cum ijs societatem firmavit.

CASTRA PHILIPPI INTER DVOS MONTEIS.

Principio Veris, cum duce ATHENAGORA, omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Chaonium, per Epirum, ad occupandas, quæ ad Antigoniam fauces sunt, misit.

Ipse paucis pòst diebus, graviore secutus agmine, & situm omnem regionis contemplatus, maximè idoneum ad muniendum locum credidit, præter amnem Aoum. qui inter monteis, Æropum & Asnaum, angustâ valle fluens, iter exiguum super ripam præbebat.

ATHENAGORÆ Asnaum cum levi armaturâ tenendum ac communiendum tradidit; ipse in Æropo castra posuit.

Consul VILLIVS, per CHAROPEM Epirotam certior factus, quos saltus cum exercitu insedisset rex: & ipse, quùm Corcyræ hibernâsset, in continentem tralatus, dum consultat; Verum per insessum ab hoste saltum, non sine labore & periculo, transitum tentaret: an eodem itinere, quo SVLPITIVS, priore anno, Macedoniam intraverat, circumduceret copias; nuntius venit, T. QVINCTIVM FLAMININVM Consulem factum, sortitumque provinciam Macedoniam, maturato itinere iam Corcyram traiecisse.

Valerius Antias auctor est; VILLIVM, intrâsse saltum: & quia recto itinere nequierit, omnibus à rege insessis, secutum vallem, per quam mediam fertur Aous amnis. & ponte raptim facto in ripam, in quâ erant castra regia, transgressum, acie conflixisse. Fusum fugatumque regem, castris exutum: & XII. hostium M. eo prœlio cæsa, capta II. M. & CC. præter signa militaria & equos.

Alij, nihil à VILLIO memorabile actum; integrumque bellum T. QVINCTIVM accepisse, tradidere.)

CENSORES ROMÆ CONCORDES.

Ab altero Cos. LENTVLO, qui Romæ substiterat, creati Censores P. CORNELIVS SCIPIO AFRICANVS, & P. ÆLIVS PÆTVS; magnâ inter se concordiâ; & Senatum sine ullâ notâ legêrunt; & portoria venalium Capuæ Puteolisque; item castrorum portorium, quo in loco nunc opidum, fruendum locârunt. & colonos eò CCC. ex præscripto, adscripsêrunt: & sub Tifatis agrum Capuæ vendidêrunt.

OVATIO DE HISPANIS.

Sub idem tempus C. MANLIVS ACIDINVS ex Hispaniâ decedens, prohibitus à Trib. pl. M. PORCIO LÆCA, ne ovans rediret; cùm à Senatu impetrâsset, privatus urbem ingrediens, magnam vim auri argentique in ærarium intulit.

RES IMPROSPERE IN INSVBRIBVS GESTÆ.

Eodem anno C. BÆBIVS PAMPHILVS Prætor, cui Ariminum provincia obtigerat; quique ab C. AVRELIO Cos. anni prioris, eam acceperat; temerè ingressus Gallorum Insubrium fineis, propè cum toto exercitu circumventus, supra VI. M. & DC. milites amisit. *Tanta ex eo bello, quod iam timeri desierat, clades accepta.*

Ea res L. LENTVLVM Cos. ab urbe excivit. Qui ut in provinciam venit, plenam tumultûs, trepido exercitu accepto, Prætorem, multis probris increpitum, decedere atque abire Romam iussit. Neque ipse tamen Cos. memorabile quidquam gessit: comitiorum causâ Romam revocatus.

FLAMININVS EX PRÆTORE CONSVL.

Hic quùm T. QVINCTIVS FLAMININVS consulatum ex Præturâ peteret; intercessêre Tribuni pleb. Qui Ædilitatem Praeturamque fastidiri dicerent; & homines nobiles, nullum per honorum gradus sui documentum danteis, tendere ad consulatum; & transcendendo media, summa imis continuare.

Sed Tribuni, re in Senatu & apud populum agitatâ, in auctoritate patrum fuére.

Creati

3756.
XXV. Ant. M.
VI. Pt. Epiph.

194

Creati itaque Consules, SEX. ÆLIVS PÆTVS, & T. QVINCTIVS FLAMININVS. & sortitis inter se provincias, Ælio Italia; QVINCTIO Macedonia evenit.

ANTIOCHVS ATTALVM BELLO LACESSIT.

ATTALI regis legati à Consulibus in Senatum introducti, exposuerunt; In vacuum præsidijs navalibus terrestribusque ATTALI regnum, ANTIOCHVM regem invasisse.

Itáque ATTALVM orare, *si suâ classe & copijs, uti ad eam diem impigre atque obedienter fecisset; si sua operâ uti ad Macedonicum bellum vellent; mitterent ipsi præsidium ad regnum suum tuendum. Si id nollent; ipsum ad sua defendenda, cum classe ac reliquis copijs, redire paterentur.*

Quibus à patribus responsum: *Quòd rex ATTALVS duces Romanos juverit; id gratum Senatui esse. Auxilia neque ipsos missuros ATTALO adversus ANTIOCHVM, socium & amicum populi Romani, neque ATTALI auxilia retenturos, ultra quam regi cōmodum esset.*

Legatos tamen ad ANTIOCHVM missuros, qui nuntient; ATTALI naviumque eius, ac militum operà, adversus PHILIPPVM, communem hostem, uti populum Romanum. Gratum eum facturum Senatui; *si regno ATTALI abstineat, belloq; absistat. Æquum esse, socios & amicos populi Rom. reges, inter se quoque ipsos pacem servare.*

EIVSDEM ANTIOCHI CVM PTOLEMÆO BELLVM.

ANTIOCHVS itaque metu Romanorum, ab ATTALO bellum in Syriam convertit. PTOLEMÆVS namque EPIPHANES magnum exercitum, duce SCOPA, in Cœlen-Syriam miserat; qui & multas eius urbeis; & in cæteris Iudæam gentem, Syro faventiorem, vi in potestatem regis sui retraxit.

ANTIOCHVS verò ad Paneadem, haud procul Iordanis fontibus, SCOPAM iusto prœlio adortus profligavit. eumque cum X. armatorum millib. Sidone conclusum & obsessum, ad famem & deditionem adegit.

ANTIOCHI IN IVDÆOS BENIGNITAS ET PIETAS

Receptis igitur, Cœles-Syriæ, Samariæque urbibus; Iudæi quoque ultrò in fidem eius concesserunt. receptumque intra mœnia eius exercitum, & elephantos, liberaliter aluerunt & regi præsidium, quod in Arce Hierosolymitanâ SCOPAS reliquerat, oppugnantí, impigrè auxilium tulerunt.

Quamobrem ANTIOCHVS; ut Iudæis [illegible] ferret ac reponeret, præfectis suis conse[illegible] [illegible] ras commendavit.

Et ut primaria eorum civitas, varijs bello[illegible] lamitatibus adflicta, foveretur; & pristinæ [illegible] tiæ, revocatis, quos belli fortuna d[illegible] restitueretur, præcepit.

Præberi præterea (pietatis ergò) ma[illegible] vini iussit ad victimas, oleum, thus, & vinu[illegible] cum & salem, materiem & ligna, quæ [illegible] cando ornandóve usui essent. cum omni [illegible] lium immunitate, & liberâ patriarum [illegible] citatione, & capitum omnium libertate.

Alienigenis & profanis aditu in sept[illegible] Templi interdixit. in quo solitæ tantum more maiorum victimæ mactarentur, quibus litari [illegible] Deus vellet.

Atque adeò, quùm quidam per Ph[illegible] diam rebus novis studere comperti essent, [illegible] DEM, suum in superioribus Asiæ Satrapij [illegible] ctum, iussit, ex ijs Iudæis, qui Babylonium [illegible] potamiam tunc incolebant, ad II. M. [illegible] cum tota supellectili eò traducere; & [illegible] locis per præsidia collocare.

Qui benevoli caussæ regiæ defensores [illegible] sent; tum quia cœleste numen pie colerent [illegible] quia fides eorum, fidumque erga reges obsequi[illegible] vel maiorum suorum testimonijs esset [illegible]

Quibus ita traductis, suis legibus vivendi [illegible] potestas; & areæ ad ædificandum, & agri [illegible] lendum, adsignarentur: & decennalis à tributis [illegible] munitas daretur.

QVINCTIVS IN MACEDONIAM DVCIT.

T. QVINCTIVS Cos. ita habito delectu, ut ferè legeret, qui in Hispaniâ aut Africa [illegible] spectatæ virtutis milites; à Brundisio q[illegible] misisset, Corcyram tenuit, cum XIX. [illegible] bus, & equitibus DCCC. inde ipse, in pro[illegible] ri, quinqueremi traiecit; & in castra Romana [illegible] gnis itineribus contendit.

Ibi VILLIO dimisso, paucos moratus dies, [illegible] se copiæ à Corcyrâ adsequerentur, inter [illegible] dum, quo itinere vel in castra hostium, vel [illegible] cedoniam tutissimè penetraret, dies [illegible] sine ullo conatu, in conspectu hostium, [illegible]

PAX TENTATA

Inde spes data PHILIPPO, pacis pe[illegible] gentem tentandæ. Er ad [illegible] cti, Consulem & regem ubi [illegible] Aöus amnis cogitur, in colloquium ad[illegible]

Summa postulatorum Consulis erat: [illegible] *civitatibus rex deduceret. Iis [illegible] populatus esset; redderet re[illegible]*

rerum æquo arbitrio æstimatio fieret. PHILIPPVS, *quas ipse cepisset civitates, eas liberaturum: Quæ sibi tradita à maioribus; earum hereditariâ ac iustâ possessione non excessurum*, respondit.

Si quas belli clades quererentur eæ civitates, cum quibus bellum foret; arbitrio quos vellent populorum, cum quibus pax utrisq; fuisset, se usurum.

Consul ad id quidem arbitrio aut iudice minimè opus esse dicere: PHILIPPVM haudquaquàm ab ullis bello lacessitum; priorem, vim omnibus fecisse.

Indè cum ageretur, quæ civitates liberandæ; & Thessalos omnium primos, (al. Thessalonicam omnium primam) nomináffet Cõsul; ad id accensus indignatione rex exclamavit; *Quid victo gravius imperaretur!* atque ità se ex colloquio proripuit.

AD BELLVM VTRIMQVE PROCINCTVS. MACEDONVM FVGA.

Aliquot deinceps diebus factâ utrimque ab stationibus excursione, multa levia prælia, nõ fine mutuâ cæde & vulneribus, commissa sunt.

Hic in faucium angustijs, quas hostis insidebat; & in omnibus propè rupibus, quasi in muris, catapultas balistasque adversùs subeunteis, disposuerat; hesitanti consuli; pastor quidam, qui eo in saltu, qui regijs tunc oneratus castris erat, armentum pascere solitus, omneis montium illorum anfractus, colleisque nósset; à CHAROPA, Epirotarum Principe, missus, coràm adducitur: Et pollicetur, viam se commonstraturum, quà possit à tergo Macedonas adoriri, aut suprà caput eorum perduci.

Tertio itaque die quùm verticem, quem duce pastore petierant, Romani cepisse ac tenére se fumo significássent; Consul, valle mediâ, cum militum robore succedit. Cornua læva dextraque admovet castris: & post iniquam in locis confragosis angustijsq; dimicationem, clamor primùm à tergo auditus, dein pugna etiam cœpta, amenteis Macedonas repentino terrore fecisset; pars in fugam effusi; pars à Romanis, & à fronte & à tergo urguentibus, circumventi sunt.

[S]ed fugienteis persequi haud facilè fuit. quod equitem angustiæ locorumque asperitas; peditem, armorum gravitas impediret.

Non plus duobus hominum Millibus amissis, cætera omnis multitudo, regem primò sine respectu fugientem; deinde quinque Millium spatium progressum, & tuto tumulo subsistentem, velut signum aliquod secuta, in unum quùm convenissent, frequenti agmine petunt Thessaliam.

Romani castra regia, etiam sine defensoribus difficili aditu, diripiunt: & Consul postero die per ipsas angustias, quà se inter valleis flumen insinuat, hostem sequitur.

Rex qui primo die ad castra Pyrrhi (locum in Epiro) pervenerat, & inde in montem Lyncon perrexerat; animi dubius, in regnumne se reciperet, an reverti in Thessaliam posset; tandem in Thessaliam agmen suum dimittere constituit.

Vrbeis illic, quas tueri posse desperabat, ipse pervastat, aut incendit. rerum suarum, quas possent, secum auferendarum dominis ius fiebat: cætera, militis præda erant. Et è terrâ, mòx futurâ hostium, corpora saltem sociorum eripere volebat. Pheris exclusus, omisso oppugnationis incepto, in Macedoniam transcendit.

ÆTOLI ET ATHAMANES MACEDONIAM INFESTANT.

Ætolos namque iam adpropinquare fama erat; qui ad famam prœlij circà Aoum amnem commissi, proxima priùs circà Sperchías, & Macrancomen, pervastant; atque indè in Thessaliam transgressi, Cymines & Augéas primo impetu potiti sunt.

Sed à Metropoli, dum vastant agros, concursu opidanorum ad tuenda mœnia facto, repulsi. Et à Callitheris, licet eos qui eruperant intrà mœnia compulissent; quia spes nulla expugnandi erat, abscessêrunt. Theuma & Calathana vicos expugnant; & Xynia à cultoribus deserta diripiunt.

Neque hic AMINANDER, atque Athamanes, prosperæ pugnæ famâ excitati, quieverunt. Ille, suo militi parum fidens, petito ab Consule modico præsidio, cum Gomphos peteret, opidum protenus nomine Phecain, vi cepit. Indè Gomphos adortus, erectis ad mœnia scalis, quantumvis per aliquot dies cives summâ vi urbem tutati essent; eodem metu perpulit ad deditionem. aliaque opida & castella, iuxtà ignobilia, sese deinceps dedidêre.

EPIROTIS VENIA DATA.

Consul FLAMINIVS intereà faucibus ijs, quas fuga hostium aperuerat, in regionem Epiri transgressus: & non ignarus cui parti, excepto Charope, Epirotæ favissent; tamen quia ab satisfaciendi quoque curâ imperata enixè facere videret; ex præsenti eos potiùs, quàm ex præterito æstimat habitu: & ipsâ facilitate veniæ animos eorum in posterum conciliat.

Simulac naves onerariæ è Corcyrâ, uti iusserat, in sinum Ambracium venére; ipse progressus quarto die in monte Cercetio posuit castra. quò & ipse AMINANDER cum suis auxilijs accitus, & plerique ex Epirotis voluntarij venére; quibus in Thessaliam ducibus ille uteretur.

THESSALIA PHILIPPI SOCIA VASTATVR.

Primam urbium Thessaliæ Phaleriam, quæ bis Mille Macedonum præsidio tenebatur, adgressus; continuâ, nec die nec nocte remissâ, oppugnatione, victâque præsidiariorum pertinaciâ, cepit.

Mòx legati à Metropoli, & à Pialia, dedentes urbem, venérunt, veniamq; impetrant; quùm Phaleria direpta incensaque esset.

3756.
XXV. Ant. M.
VI. Pt. Epiph.

194

Creati itaque Consules, SEX. ÆLIVS PÆTVS, & T. QVINCTIVS FLAMININVS. & sortitis inter se provincias, Ælio Italia; Qvinctio Macedonia evenit.

ANTIOCHVS ATTALVM BELLO LACESSIT.

ATTALI regis legati à Consulibus in Senatum introducti, exposuerunt; In vacuum præsidijs navalibus terrestribusque ATTALI regnum, ANTIOCHVM regem invasisse.

Itaque ATTALVM orare, *si suâ classe & copijs, uti ad eam diem impigre atque obedienter fecisset; si sua operâ uti ad Macedonicum bellum vellent; mitterent ipsi præsidium ad regnum suum tutandum. Si id nollent; ipsum ad sua defendenda, cum classe ac reliquis copijs, redire paterentur.*

Quibus à patribus responsum: *Quòd rex ATTALVS duces Romanos iuverit; id gratum Senatui esse. Auxilia neque ipsos missuros ATTALO adversus ANTIOCHVM, socium & amicum populi Romani, neque ATTALI auxilia retenturos, ultra quam regi cômodum esset.*

Legatos tamen ad ANTIOCHVM missuros, qui nuntient; ATTALI naviumque eius, ac militum operâ, adversus PHILIPPVM, communem hostem, uti populum Romanum, Gratum eum facturum Senatui; *si regno ATTALI abstineat, belloq; abstistat. Æquum esse, socios & amicos populi Rom. reges, inter se quoque ipsos pacem servare.*

EIVSDEM ANTIOCHI CVM PTOLEMÆO BELLVM.

ANTIOCHVS itaque metu Romanorum, ab ATTALO bellum in Syriam convertit. PTOLEMAVS namque EPIPHANES magnum exercitum, duce SCOPA, in Cœlen-Syriam miserat; qui & multas eius urbes; & in cæteris Iudæam gentem, Syro faventiorem, vi in potestatem regis sui retraxit.

ANTIOCHVS verò ad Paneadem, haud procul Iordanis fontibus, SCOPAM iusto prœlio adortus profligavit. eumque cum X. armatorum millib. Sidone conclusum & obsessum, ad famem & deditionem adegit.

ANTIOCHI IN IVDÆOS BENIGNITAS ET PIETAS

Reciperatis igitur, Cœles Syriæ, Samariæque urbibus, Iudæi quoque ultrò in fidem eius concesserunt. receptumque intra mœnia eius exercitum, & elephantos, liberaliter aluerunt: & regi præsidium, quod in Arce Hierosolymitanâ SCOPAS reliquerat, oppugnanti, impigrè auxilium tulerunt.

Quamobrem ANTIOCHVS, ut Iudæis gratiam referret ac reponeret, prælectis suis eos enixè per literas commendavit.

Et ut primaria eorum civitas, varijs bellorum calamitatibus adflicta, foveretur; & pristinæ frequentiæ, revocatis, quos belli fortuna dispersat, restitueretur, præcepit.

Præberi præterea (pietatis ergò) magnam ... vim iussit, ad victimas, oleum, thus, & vinum ... cum & salem, materiem & ligna, quæ Templo ... cando ornandòve usui essent. cum omni vectigalium immunitate, & liberâ patriarum legum exercitatione, & capitum omnium libertate.

Alienigenis & profanis aditu in septa eiusdem Templi interdixit. in quo solitæ tantùm more maiorum victimæ mactarentur, quibus litari sibi Deus vellet.

Atque adeò, quùm quidam per Phrygiam ac Lydiam rebus novis studere comperta essent; ZEVXIDEM, suum in superioribus Asiæ Satrapijs ... ctum, iussit, ex ijs Iudæis, qui Babyloniam ac Mesopotamiam tunc incolebant, ad II. M. familiarum, cum tota supellectili eò traducere; & opportunis locis per præsidia collocare.

Qui benevoli cautæ regiæ defensores futuri essent; tum quia cœleste numen pie colerent; tum quia fides eorum, fidumque erga reges obsequium, vel maiorum suorum testimonijs essent comprobata.

Quibus ita traductis, suis legibus vivendi et potestas; & areæ ad ædificandum & agri ad colendum, adsignarentur: & decennalis à tributis immunitas daretur.

QVINCTIVS IN MACEDONIAM DVCIT.

T. QVINCTIVS Cos. ita habito delectu, ut eos ferè legeret, qui in Hispaniâ aut Africa ... spectatę virtutis milites; à Brundisio ... misisset, Corcyram tenuit, cum IIX. pedi... bus, & equitibus DCCC. inde ipse, in proximam ... ri, quinqueremi traiecit; & in castra Romana ... gnis itineribus contendit.

Ibi VILLIO dimisso, paucos moratus dies, d... se copiæ à Corcyrâ adsequerentur, inter consultandum, quo itinere vel in castra hostium, vel in Macedoniam tutissimè penetraret; dies ... sine ullo conatu, in conspectu hostium, ab...

PAX TENTATA.

Inde spes data PHILIPPO, pacis per Epirotarum gentem tentandæ. Et ad eam rem ... ... Consulem & regem; ubi in ... Aous amnis cogitur, in colloquium adduxe...

Summa postulatorum Co... *Præsidia ex civitatibus rex deduceret. Iis, quorum ... populatus esset, redderet res, qua ... parerent ...*

um æquo arbitrio æstimatio fieret. PHILIPPVS, quas ... civitates, eas liberaturum: Quæ sibi tradita a ... rum, earum hereditariâ ac iustâ possessione non ex... um, respondit.

... quas belli clades quererentur eæ civitates, cum qui... bellum foret; arbitrio quos vellent populorum, cum ... pax utrisq; fuisset, se usurum.

... ad id quidem arbitrio aut iudice mini... pus esse dicere: PHILIPPVM haudquaquàm ... ulis bello lacessitum; priorem, vim omnibus ... e.

... e cum ageretur, quæ civitates liberandæ; & ... los omnium primos, (al. Thessalonicam o... m primam) nominâsset Cõsul; ad id accensus ... gnatione rex exclamavit; *Quid victo gravius im... etur* atque ità se ex colloquio proripuit.

AD BELLVM VTRIMQVE PROCINCTVS. MACEDONVM FVGA.

Aliquot deinceps diebus factâ utrimque ab sta... bus excursione, multa levia prælia, nõ sine ... æde & vulneribus, commissa sunt.

... in faucium angustijs, quas hostis insidebat; & ... mnibus propè rupibus, quasi in muris, cata... balistasque adversùs subeunteis, disposue... bestanti consuli; pastor quidam, qui eo in ... qui regijs tunc oneratus castris erat, armen... pascere solitus, omneis montium illorum an... us, colleisque nôsset; à CHAROPE, Epirotarum ... pe, missus, coràm adducitur: Et pollicetur, ... se commonstraturum, quà possit à tergo ... cedonas adoriri, aut suprà caput eorum per...

... ertio itaque die quùm verticem, quem du... pastore petierant, Romani cepisse ac tenére se ... significâssent; Consul, valle mediâ, cum mi... obore succedit. Cornua læva dextraque ad... vet castris: & post iniquam in locis confragosis ... q; dimicationem, clamor primùm à tergo ... s, dein pugna etiam cæpta, amenteis Ma... repentino terrore fecisset; pars in fugam ... pars à Romanis, & à fronte & à tergo ur... bus, circumventi sunt.

... gienteis persequi haud facilè fuit. quod ... angustiæ locorumque asperitas; peditem, ... um gravitas impediret.

... n plus duobus hominum Millibus amissis, ... omnis multitudo, regem primò sine respe... entem; deinde quinque Millium spatium ... im, & tuto tumulo subsistentem, ve... num aliquod secuta, in unum quùm con... nt, frequenti agmine petunt Thessa... n...

... man castra regia, etiam sine defensoribus ... ad tu, diripiunt: & Consul postero die ... s angustias, quà se inter valleis flumen ... hostem sequitur.

Rex ... i primo die ad castra Pyrrhi (locum in ... pervenerat, & inde in montem Lyncon ... at; animi dubius, in regnumne se reci... an ... everti in Thessaliam posset; tandem ... iam agmen suum dimittere constituit.

Vrbeis illic, quas tueri posse desperabat, ipse pervastat, aut incendit. rerum suarum, quas possent, secum auferendarum dominis ius fiebat: cætera, militis præda erant. Et è terrâ, mòx futurâ hostium, corpora saltem sociorum eripere volebat. Pheris exclusus, omisso oppugnationis incepto, in Macedoniam transcendit.

ÆTOLI ET ATHAMANES MACEDONIAM INFESTANT.

Ætolos namque iam adpropinquare fama erat; qui ad famam prœlij circà Aoum amnem commissi, proxima prius circà Sperchias, & Macraneomen, pervastant; atque indè in Thessaliam transgressi, Cymines & Augéas primo impetu potiti sunt.

Sed à Metropoli, dum vastant agros, concursu opidanorum ad tuenda mœnia facto, repulsi. Et à Callitheris, licet eos qui eruperant intrà mœnia compulissent; quia spes nulla expugnandi erat, abscessérunt. Theuma & Calathana vicos expugnant; & Xynia à cultoribus deserta diripiunt.

Neque hic AMINANDER, atque Athamanes, prosperæ pugnæ famâ excitati, quievérunt. Ille, suo militi parum fidens, petito ab Consule modico præsidio, eum Gomphos peteret, opidum protenus nomine Pheeam, vi cepit. Indè Gomphos adortus, erectis ad mœnia scalis, quantumvis per aliquot dies cives summâ vi urbem tutati essent; eodem metu perpulit ad deditionem. aliaque opida & castella, iuxtà ignobilia, sese deinceps dedidére.

EPIROTIS VENIA DATA.

Consul FLAMININVS intereà faucibus ijs, quas fuga hostium aperuerat, in regionem Epiri transgressus; & non ignarus cui parti, excepto Charope, Epirotæ favissent; tamen quia ab satisfaciendi quoque curâ imperata enixè facere videret; ex præsenti eos potius, quàm ex præterito æstimat habitu: & ipsâ facilitate veniæ animos eorum in posterum conciliat.

Simulac naves onerariæ è Corcyrâ, uti iusserat, in sinum Ambracium venére; ipse progressus quarto die in monte Cercetio posuit castra. quò & ipse AMINANDER cum suis auxilijs accitus, & plerique ex Epirotis voluntarij venére; quibus in Thessaliam ducibus ille uteretur.

THESSALIA PHILIPPI SOCIA VASTATVR.

Primam urbium Thessaliæ Phaleriam, quæ bis Mille Macedonum præsidio tenebatur, adgressus; continuâ, nec die nec nocte remissâ, oppugnatione, victâque præsidiariorum pertinaciâ, cepit.

Mòx legati à Metropoli, & à Pialia, dedentes urbem, venérunt, veniamq; impetrant; quùm Phaleria direpta incensaque esset.

Et quùm iam omnia exercitui, in eâ agrorum vastitate, deessent: transvectis à mari commeatibus, & cohortibus invicem Ambraciam frumentatum missis, omni rerum copiâ castra mòx sunt repleta.

Inde Rhagen est profectus: quæ super Penéum amnem sita. x. fermè. Millib. à Larissâ abest. Hi ex Perrhœbiâ oriundi, nihil ad primum Romanorum adventum trepidavére; quòd PHILIPPVS, sicut in Thessaliam ipse progredi non ausus; ita positis intrà Tempe stativis, præsidia laborantibus per occasiones summittebat.

MARITIMA ROMANOR. IN PHILIPPVM EXPEDITIO.

Sub idem ferè tempus, L. QVINCTIVS, frater Consulis, cui classis cura, maritimæque oræ imperium mãdatum ab Senatu erat; Corcyram transvectus; & ad Samen insulam, classem, quæ indè moverat, assecutus; L. APVSTIO, cui succedebat, dimisso, tardiùs ad Maleam, trahendis plerumque remulco navibus, pervénit.

A Maleâ iussis cæteris maturè sequi, ipse expeditis III. quinqueremibus Piræeum præcepit: accepitque naveis ibi relictas ab APVSTIO ad præsidium Athenarum.

Solverant eodem tempore duæ ex Asia classes; unà cum ATTALO rege, XXIV. quinqueremium. Altera Rhodia, XX. navium tectarum, duce AGESIMBROTO.

EVBOEA VASTATVR.

Hæ classes circà Andrum Insulam coniunctæ, in Eubœam traiecérunt. Carystiorum agris vastatis, quòd urbs præsidio raptim à Chalcide misso iam firma videretur; ad Eretriam accessérunt.

Quinctius eódem cum ijs navibus, quæ Pyræci fuerant, venit; iussitque, ut quæ ex suâ classe venissent naves. Eubœam peterent.

Eretriâ summâ vi oppugnabatur; & opidani haud impigrè mœnia tuebantur. Quumque iam fessi, & muri parte eversâ, trepidi, ad deditionem inclinarent; à PHILOCLE, regio præfecto, qui se in tempore auxilio adfuturum receperat, ad sustinendam obsidionem animati sunt.

Deinde posteaquàm illum repulsum trepidantemque refugisse Chalcidem accepérunt; oratores extemplò ad Attalum veniam fidemque eius petentes, misérunt.

Cæterùm dum in spem pacis intenti segniùs munera belli obeunt; QVINCTIVS noctu, ab eâ mœnium parte, quæ ut minimè suspecta, ità à statione armatâ nuda erat; impetu facto, & scalis admotis, urbem cepit. Opidani cum coniugibus ac liberis in arcem confugerunt; deinde in deditionem venérunt.

Hic præter argenti aurique exiguam copiam, signa, tabulæ priscæ artis, & ornamenta eius generis plura, quàm pro urbis magnitudine, reperta.

Carystus inde repetita. sed prius quàm e navibus copiæ exponerentur, omnis multitudo, urbe desertâ, in arcem contúgit. indè ad fidem ab Romano petendam oratores mittunt.

Opidanis e-vestigio vita ac libertas concessa est: Macedonibus, CCC. nummi in capita, statutum pretium est; & ut armis traditis abirent. Eâque summâ redemti, in Bœotiam inermes traiecti sunt.

Classes victrices circumvectæ Sunium, Atticæ terræ promontorium, Cenchreas Corinthiorum emporium, petiérunt, Corinthum oppugnaturæ.

RHAGE FRVSTRA A ROMANIS OBSIDETVR.

Consul verò T. QVINCTIVS ad Rhagen, omnium spe longiorem atrocioremque oppugnationem habuit; nihil non ex arte militari molitus.

Sed Macedones, qui in præsidio erant, armis potiùs & virtute, quàm mœnibus urbem tueri gloriosum rati, conferti pluribus introrsum ordinibus acie firmatâ, quùm transcendere parietinas sensissent Romanos; per impeditum ac difficilem ad receptum locum expellebant.

Neque plus turri ingentis altitudinis exstructa, quæ magnam vim armatorum multiplici tabulato portaret, & propiùs in urbem effunderet; profectum.

Neque cohortes invicem sub signis emissæ cuneum Macedonum, hastis obiectis horrentem, vi perrumpere potuérunt.

Consul itaque, quod nec maturam satis expugnandæ urbis spem, nec ullam procul à mari, & in evastatis bellicâ clade locis, commodam hibernandi rationem cerneret; relictâ obsidione, in Phocidem contendit:

PHOCIS VASTATVR.

Vbi Anticyram, & ad navium onerariarum receptacula, & ad legionum hiberna opportunissimè sitam esse iudicaret. Et ea certè urbs, secundùm Phanotéam, quæ primo impetu & sine certamine capta fuerat; haud multum in oppugnando præbuit moræ. Ambrysus indè, Hyampolisque receptæ.

Daulis in tumulo excelso sita, nec scalis, nec operibus capi posse videbatur. sed præsidiarij ad excursiones eliciti, & in portam ex levi certamine refugientibus, permisti Romani, urbe sunt potiti.

Elatia clausit portas; nec nisi vi cogerentur, recepturi mœnibus videbantur, aut ducem, aut exercitum Romanum.

Consuli verò Elatiam obsidenti rei magnæ spes adfulsit, Achæorum gentem ab societate sega, ad Romanam amicitiam avertendi.

[illegible]GNES IN CONCILIO ACHAICO ALTERCATIONES, DE FEDERE cum Romm. iungendo.

A[illegible]æi Cycliadem, qui superiore anno prætor, P[illegible]p prudenter obstiterat; & tunc (auro for[illegible]ruptus) cum suâ, factione, res ad eumdem [illegible]ere velle credebatur, in exsilium expulerant. [illegible]e p[illegible]o tempore Prætor Aristænus, qui [illegible]anis gentem iungi cupiebat.

Classis autem Romana, cum Attalo & Rho[illegible] Cenchreis stabat; parabantque commum o[illegible]consi[illegible]io Corinthum oppugnare.

Consul itaque optimum ratus, prius quàm eam [illegible]adgrederentur, legatos ad gentem Achæorum [illegible] polliceuteis; *si ab rege ad Romanos defecissent, [illegible]um ijs contribuituros in antiquũ gentis concilium*, A[illegible] fuit, ut legati à fratre eius L. Quinctio, & Attalo, Rhodijs & Atheniensibus, mitteren[illegible] quibus Sicyone datum concilium.

[illegible]m cuiusque civitatis, & regum, Philip[illegible] Attaliqve, legati, peroràssent; & perpe[illegible]tationibus diem absumsissent; Achæi, quid [illegible]um probarent, aut non videbant; aut ani[illegible]ad rerum inter se pugnantium cogitationem [illegible]nibus, exprimere non audebant.

[illegible]errebat eos Lacedæmonius, gravis & adsiduus [illegible] horrebant Romana arma; & duas utrimque [illegible]. Et licet Macedonum beneficijs veteri[illegible]recentibusque obligati, regem tamen ipsum, [illegible]elem & impotentem dominum, suspe[illegible] habebant.

[illegible] In aliorum, alios intuentium, silentio, A[illegible]stænvs liberâ oratione contendit; *præ[illegible] nec[illegible]sitati cedendum. nihil esse caussæ, cur pri[illegible]scientes, in* PHILIPPI *gratiam, funditùs per[illegible]*; qui ne sua quidem tueri posset; & priore an[illegible] eos deseruerat, & Nabidi vastandos [illegible]ecerat. eaque in Græcos, & præsertim Athe[illegible]nienseis, designaverat; quæ vel Barbarum per[illegible]pe[illegible]uderet.

[illegible] se à Philippo liberare iamdiu magis [illegible] quàm armis ausos. Sine labore aut peri[illegible]cul[illegible]rum, qui in libertatem cupidos vindi[illegible], [illegible]m magnis classibus exercitibusque mare [illegible] *quos qui socios adspernentur, vix sanæ men[illegible]*. Eos aut socios, aut hosteis haberi oportere.

Q[illegible] secundum prætoris orationem murmur [illegible]et aliorum cum adsensu; aliorum in[illegible]nter ad enticenteis increpantium; atque adeò [illegible]n singuli tantùm, sed populi universi inter [illegible]ercatentur.

[illegible]ter ipsos gentis magistratus, (qui Demiurgi [illegible], & decem numero creantur) certa[illegible]men [illegible]ò segnius, quàm inter multitudinem [illegible]x quibus v. relaturos se de societate Ro[illegible]a[illegible]ebant, suffragiumque daturos: v. lege [illegible] testabantur; Nequid, quod adversùs Phi[illegible]ratem esset, aut referre magistratibus, [illegible]e[illegible]rnere concilio, ius esset. Ille quoque dies [illegible] est consumtus.

Ia[illegible]e supererat tertius, & unus iusti concilij dies, quo decretum fieri lege iubebatur. In quem adeò exarsere studia, ut vix parentes à liberis temperaverint.

Sed posteaquàm Rhisiasus quidam Pellenensis, filium Memnonem, adversæ partis Demiurgũ, minis & intentatâ morte, ad alteram factionem, quæ pro Romanis eorumque socijs, referri ac progari volebat; traduxisset: Omnibus feré populis haud dubié adprobantibus relationem, ac præ se ferentibus quid decreturi essent; Dymæi ac Megalopolitani, & ex Argivis quidam, priusquam decretum fieret, consurrexerunt, ac reliquerunt concilium: Macedonibus se plura debere côtestati, quàm ut eos possent de-subitò & temere deserere. & huiusce secessionis ijs venia fuit.

Cæteri Achæorum populi, quùm sententiæ perrogarentur, societatem quidem cum Attalo, & Rhodijs, præsenti decreto confirmárunt: cum Romanis verò, quia iniussu populi non poterat rata esse, societas, in id tempus, quo Romam legati mitti possent, dilata est.

CORINTHVS OPPVGNATVR.

In præsentiâ, legatos ad L. Qvinctivm mitti placuit, & exercitum omnem Achæorum ad Corinthum admoveri. quam, captis Cenchreis, ex ea parte Qvinctivs, & Attalvs, traducto per Isthmũ exercitu, ab Lechæo, alterius maris portu, oppugnabant. Ipsi è regione Portæ, quæ fert Sicyonem, castra posuerunt.

In urbe, magna transfugarum Italicorum multitudo erat; pars ex Annibalis exercitu, metu pœnæ à Romanis, Philippvm secuti: pars navales socij, relictis nuper classibus, ad spem honoratioris militiæ transgressi. His desperata salus, si Romani vicissent, ad rabiem magis quàm audaciam accendebat.

Hoc accessit præsidium m d. Militum à rege, duce Philocle, submissum, & lembis Corinthijs ad Lechaum traiectum. Quòd conspicatus Qvinctivs, irrito incepto, & dimissis Achæis, ad naveis redijt. & Attalus quidem Piræeum, Romani Corcyram petiérunt.

ELATIA ROMANIS DEDITVR.

Intereà Consul, castris in Phocide ad Elatiam positis, & re frustra colloquijs tentatâ; simul ab omni parte operibus armisque urbem est adgressus. eamque vi potitus & deprædatus, missis in arcem, qui vitaur regijs, si abire vellent inermes; & libertatem Elatiensibus pollicerentur: fideque in hæc datâ, post paucos dies arcem recepit.

ARGIVI AD PHILIPPVM A ROMM. DEFICIVNT.

Philocles, qui adventu suo Corinthum liberárat, arcessitus à quibusdam Argivis, quibus pacta cum Romanis societas displicebat, collem

urbi imminentem, (Lanssam eam arcem vocabant) noctu occuparat.

Positoque ibi præsidio, quùm lucis principio signis infestis ad subiectum arci forum vaderet, instructa acies ex adverso occurrit. Id erat præsidium Achæorum nuper impositum; D. ferè iuvenes ex omnibus civitatibus delecti; iisque ÆNESIDEMVS Dymæus præerat.

Missus à PHILOCLE, qui, uti longè impateis, urbe excedere iuberet; primò nec ducem, nec ipsos movit. Vt verò Argivos quoque ex alterâ parte armatos in se magno agmine venienteis vidérunt, quantumvis certam perniciem cernerent: omnem tamen casum, si pertinacior dux fuisset, videbantur subituri.

ÆNESIDEMVS verò, ne flos iuventutis Achaicæ simul cum urbe amitteretur: pactus cum PHILOCLE, ut abire illis liceret: ipse quo loco steterat, armatus, cum paucis clientibus non excessit.

Caussam rogatus; cum nihil satus, præiecto præ se Clypeo staret: *In præsidio creditæ sibi urbis moriturum se armatum, respondit.* Tum iussu præfecti coniecta à Thracibus tela, interfectique omnes.

CONIVRATIO SERVORVM APVD SETIAM DETECTA.

Galliâ præter spem quietâ, servilis circà urbem propè tumultus excitatus est. Magna vis servorum, tàm eorum, qui obsidibus Carthaginiensium, uti Principum liberis, apud Setiam famulabantur; quàm mancipiorum, quæ ab recente Africo bello, & ab ipsis Setinis captiva eiusdem nationis, ex prædâ coëmta fuerant: coniurationem fecérunt. Missis ex eo numero, qui in Setino agro, deinde circa Norbam & Circeios, servitia sollicitarent.

Et satis iam omnibus præparatis, Ludis, qui Setiæ propediem futuri erant, spectaculo intentum populum adgredi statuerant; eâdemque urbe captâ, Norbam & Circeios occupare.

Servi duo, rei tàm fœdæ indicium Romam ad C. CORNELIVM LENTVLVM, urbis prætorem, detulérunt: atque ordine omnia, quæ acta futuraque erant, exposuérunt.

Ipse LENTVLVS, iussu Senatûs, ad coniurationem quærendam atque opprimendam cum quinque Legatis profectus, tumultuario ex agris delectu, duobus fermè Millib. hominum armatis, Setiam clàm venit. Ibique raptim Principibus coniurationis comprehensis, fuga servorum ex [illegible] facta. Dimissi deinde per agros, qui vestigarent. I[illegible] præmia persoluta, & libertas data; pretium[illegible] que eorum ex ærario dominis numeratum.

Quumque paullo-post, ex eiusdem coniurationis reliquijs nuntiatum esset, servitia Præneste occupatura; Prætor eò profectus, de D. ferè hominibus, qui in eâ noxâ erant, supplicium sumsit. Obsides intentiore custodiâ in privato servari; & in publicum prodeundi facultate privari. & captivi compedibus vincti, in nullâ aliâ, quàm in carceris publici custodiâ esse, iussi.

Eodem anno Legati ab rege ATTALO coronam auream CCXLVI. pondo in Capitolio posuérunt: gratiasque Senatui egerunt, quòd ANTIOCHVS, legatorum Romm. auctoritate motus, finibus ATTALI exercitum deduxisset.

Eâdemque æstate equites CC. & elephanti X. & tritici modiûm CC. Mill. ab rege Masanissâ ad exercitum, qui in Græciâ erat, pervenérunt.

Item ex Siciliâ Sardiniâque, magni commeatus, & vestimenta exercitui missa. Illam M. MARCELLVS; hanc M. PORCIVS CATO obtinebat. sanctus & innocens; asperior tamen in fenore coërcendo habitus; fugatique ex Insula feneratores; & sumtus, quos in cultum Prætorum socij facere soliti erant, circumcisi aut ablati.

Hieme iam ineunte, Opuntiorum (in Peloponneso) alij Romanos, alij Ætolos arcessebant. Priores quidem Ætoli venérunt; sed opulentior factio, exclusis Ætolis, Romanos admisit, arce à Macedonibus retentâ.

COLLOQVIVM DE PACE AD MALEAM.

Quàm diu obsidere cogitaret, ad T. QVINCTIVM, caduceatorem mittit PHILIPPVS.

In Maliaco sinu ad Nicæam per aliquot dies collocuti, hinc PHILIPPVS cum CYCLIADA, Achæorum exsule; illinc T. QVINCTIVS, cum AMINANDRO Athamanum rege; DIONYSIODORO Attali, & AGESIMBROTO Rhodiorum delegatis; PHANEA Ætolorum, & ARISTÆNO Achæorum prætoribus.

Post multa ultrò citroque dicta, induciæ in duos menseis datæ. Legatique Romam missi, infectâ pace rediérunt: *quòd nec Senatum belli tæderet; & T. QVINCTIVS victoriæ, quam pacis avidior esset.*

3757.
26. Ant. Mag.
7. Ptol. Epiph.

193.

Sex. ÆLIVS PÆTVS Coss. ex Galliâ, comitiorum caussâ, Romam cum rediisset; creavit Coss. Cn. CORNELIVM CETHEGVM, & Q. MINVTIVM RVFVM.

Sex prætores illo anno primùm creati, crescentibus iam provincijs, & latiùs patescente imperio.

Consulibus Italiam Macedoniamque sortin[illegible] rantibus. Tribb. plebis intercessere. Quod longinqua provincia Macedonia esset neque [illegible] alia res maior bello impedimentum ad eam d[illegible] fuisset; quam quod *vixdum inchoatis rebus in ipso conatu gerendi belli, prior Cos. revocari* [illegible]

Sic Patres, quibus Consules & Tribun[illegible] m consu[illegible]

consultationem permiserant; utrique Consulum Italiam provinciam decrevérunt: & T. QVINCTIO imperium in Macedonia prorogátunt; donec successor ei venisset.

Eique supplementum decretum, v. pedit. Mill. & equites ccc. sociorumque navalium III. Mill. Et classi, eiusdem frater, L. QVINCTIVS FLAMINIVS, præfectus iussus.

Consulibus binæ legiones decretæ; & ut bellum cum Gallis Cisalpinis, qui defecissent à pop. Romano, gererent. Prætoribus in Hispanias octona pedit. M. sociûm ac Latini nominis data, & CD. equites;ut dimitterent véterem ex Hispaniâ militem. Et terminare iussi, quà ulterior citeriorve provincia servaretur.

Quinque tûm coloniæ in oram maritimam deductæ: duæ ad ostia Vulturni Liternique. Vna puteolos; una ad castrum Salerni. his Buxentum adiectum. Et trecenę familię in singulas colonias iussæ ...iri.

BELLVM CVM INSVBRIBVS ET LIGVRIBVS.

Consules rebus ritè in urbe perfectis, ambo in Galliam profecti. CORNELIVS quidem rectâ ad Insubres viâ; qui tum, Cœnomanis adsumtis, in armis erant. Q. verò MINVTIVS in lævâ Italiæ ad ... mare flexit iter: exercituque Genuam abducto, ... Liguribus bellum orsus est. Opida Clastidium ... Caristum) & Litubium; & duæ gentis eiusdē Civitates, Celelates, Cerdiciatesque, sese dediderunt. Et iam omnia Cis padum, præter Gallorum Boios, Ilvates Ligurum; sub ditione erant. xv. opida; hominum xx. Mill. esse dicebantur,quæ se dediderant.

Indè in agrum Boiorum legiones ductæ. Boiorum exercitus haud ità multo-antè traiecerat Padum, iunxeratque se Insubribus & Cœnomanis. Quòd ità acceperant, Consules coniunctis legionibus rem gesturos; ut & ipsi collatas in unum vireis firmarent.

Postea quàm fama accidit, alterum Cos. MINVTIVM, Boiorum urere agros; seditio extemplò orta est. Postulare Boij, ut laborantibus opem universi ferrent: Et Insubres negare, se sua deserturos. Ità copiæ divisæ: Boijsque in agrum suum tutandum profectis, Insubres cum Cœnomanis,super ... Mincij ripas, consedérunt.

Infra eum locum, & Cos. CORNELIVS eidem flumini castra adplicuit. Et tentatis ad defectionem Cenomannis, Brixiaque, quæ caput gentis erat, (quorum iuventutem sine auctoritate seniorum in armis esse compererat) cum excitis ad se Principibus, impetrare nequijsset, ut ipsi, desertis Insubribus, aut domos redirent, aut ad Romanos transirent; id id data fides Consuli est; ut in acie aut quiescerent, aut prôre natâ adiuvarent Romanos.

Posteaquàm,igitur acies utrimque in apertum educta esset; & Romanus à fronte impetum in hostes fecisset; Cœnomani, quos subortâ animis fidei in... labantis suspicione post signa in subsidijs Insubres locaverant; terga sociorum in ipso certamine repentè adgressi, tumultum ancipitem iniecérunt.

Cæsa in medio feruntur v. & xxx. hostium Mill. quinquies Mille & septingenti capti: cum signis militar. cxxx. & carpentis suprà cc.

Et AMILCAR, Pœnorum dux, & belli caussa,tunc demûm cum cæteris captus esse dicitur. Opida, quæ defectionem secuta erant, dedidérunt se Consuli Cornelio.

Alter verò Cos. MINVTIVS, primò effusè populatus agros Boiorum; ubi illi, relictis Insubribus,ad sua tuenda se recepisse comperti sunt; castris se tenuit, acie dimicandum cum hoste ratus.

Boij autem famâ sinistræ in Insubribus pugnæ fracti, relicto duce, castrisque,dissipati per vicos, sua ut quisque defenderent, rationem gerendi belli hosti mutárunt.

Omissa enim spe per unam dimicationem rei decernendæ, rursus populari agros, & urere tecta, vicosque expugnare cœpit.

Clastidio incenso, in Ligustinos Ilvates, qui soli non parebant, legiones ductæ. Ea gens, Insubrium Boiorumque casu exterrita, in deditionem venit.

COLLOQVIVM MALIACVM CONTINVATVR.

In eo colloquio, quod suprà, in Maliaco sinu, propè Nicæam, inter regem Philippum, & T. Quinctium cum socijs, institutum fuisse diximus; Quùm Romanus æquum esse censeret, ut prior diceret, qui petisset colloquium: rex contrà, eius esse priorem orationem, qui daret pacis leges, non qui acciperet; *Tum QVINCTIVS; simplicem suam orationem esse; eaque se dicturum, quæ ni fiant, nulla sit pacis conditio.*

„ *Deducenda ex omnibus Graciæ civitatibus regi præsidia esse.*

„ *Captivos & transfugas socijs pop. Romani reddendos.*

„ *Restituenda Romanis ea Illyrici loca,quæ post pacem in Epiro factam, occupasset.*

„ *Ptolemæo regi Ægypti reddendas urbeis, quas post* PHILOPATORIS PTOLEMÆI *mortem intercepisset.*

Hæc pro Romanis.

Attali regis legatus; *Naveis captivósque, quæ ad Chium navali prælio capta essent; & Nicephorium, Venerisque, Templum, quæ spoliásset evastassetque, pro incorruptus restitui.*

Rhodij, PERÆAM (vetustæ eorum ditionis regionem continentis, adversùs insulam) *repetebant.* Postulabantque *præsidia deduci ab Iaso, & Bargylijs, & Euromensium urbe. Et in Hellespōto; Sesto atque, Abydo. & Panopolim Byzantijs in antiqui formulam iuris restitui; & liberari omnia Asiæ emporia, portúsque.*

Achæi, *Corinthum atque Argos repetebant.*

Prætor Ætolorum PHANEAS eadem ferè quæ Romani, *ut Græciâ decederetur, postulavit; redderenturque, Ætolis urbeis, quæ quondam iuris aut ditionis eorum fuissent.*

Die ille altercando & mutuis criminationibus, ac PHILIPPI ad singulos purgationibus, consumto; & dilato in posterum diem colloquio; Macedo in stationem, ex quâ erat profectus; Romani socijque

ſocijſque in caſtra rediérunt.

Poſtridie rex iterum ad Nicæam, ſed feriùs, quàm conſtitutum erat, venit; qui noctem quoque illam, quaſi inops conſilij, quùm tàm gravia & indigna imperarentur, deliberando conſumſiſſet.

Et ut ſine altercatione aliquis finis rei imponi poſſet; cum ipſo Imperatore Rom. ſummotis alijs, ut colloqui ſibi liceret, gravatè impetravit.

Poſt ſecretum colloquium T. QVINCTIVS hæc acta ad ſocios rettulit.

„ *Regem Romanis cedere totâ Illyrici orâ; perfugas remittere, & ſi qui eſſent captivi.*

„ *ATTALO, naveis, & cum ijs captos navaleis ſocios: Rhodijs, regionem, quam Peræam (continentem, & quaſi ſibi adverſam) vocant, reddere; Iaſſo & Bargylijs non ceſſurum. Ætolis, Pharſalum Lariſſamq; reddere; Thebas non reddere. Achæis, non Argis modo, ſed etiam Corintho ceſſurum.*

Quùm hic toto ex Concilio certatim omnes vociferarentur; *Niſi rex totâ deduxiſſet Græciâ præſidia,* numquam cauſſas certaminum deponi. Et rex à QVINCTIO peteret, ut rem totam in poſterum diem differret: intereà aut perſuaſurum ſe, aut perſuaderi ſibi paſſurum; locus colloquio in littore ad Thronium deſtinatur.

Ibi PHILIPPVS primò & QVINCTIVM, & omneis qui aderant, rogare; *Ne ſpem pacis turbare vellent.*

Poſtremò petere tempus, quo legatos Romam ad Senatum mittere poſſet. *Aut his conditionibus ſe pacem impetraturum; aut quaſcumq; Senatus dediſſet, leges pacis, accepturum.*

QVINCTIVS, qui inſtante hieme nihil amitti, dato ſpatio ad legatos mittendos, iudicaret; & intereà explorari Senatûs ſententiam auctoritatemque poſſe, ſine qua nihil eorum ratum foret, quæ cum rege ſinguli pepigiſſent; datis in duos menſeis inducijs, ipſe cum ſociorum legatis, AMINANDRVM Athamanem; & treis ex ſuis, & in ijs Q. FABIVM, ſorore uxoris ſuæ progenitum, Romam miſit.

LEGATIO SOCIORVM, ET PHILIPPI ROMAM, IRRITA.

Vt ventum Romam eſt; ſociorum legati priùs auditi, quùm cæteram orationem convicijs regijs conſumſiſſent, eò maximè Senatum, movérunt, demonſtrato maris, terrarumque eius regionis ſitu. ut cuivis apparéret; ſi Demetriadem in Theſſaliâ, Chalcidem in Eubœâ, Corinthum in Achaiâ rex teneret; non poſſe liberam Græciam eſſe. quas urbeis ut contumelioſè, ità non inſulsè rex ipſe compedes Græciæ appellaret.

Legatis deinde regis intromiſſis, & longiorem exorſis orationem, brevis interrogatio; *Ceſſurúſne ijs tribus urbibus rex eſſet?* ſermonem incîdit: cum mandatum ſibi de his nominatim negarent quidquam.

Sic, infectâ pace, regij dimiſſi: & QVINCTIO liberum arbitrium pacis, an belli, permiſſum.

PHILIPPVS AD BELLVM REDIT, ET NABIDEM SOCIVM ADSCISCIT.

PHILIPPVS, cui Romanus neque colloquiũ poſteà daret; neque legationem aliam, quàm quæ omni Græciâ decedendum eſſe, nuntiaret, admiſſurum diceret; quùm acie decernendum videret, & vireis undique ad ſe contrahendas; maximè de Achaiæ urbibus, regionis ab ſe diverſæ; & magis tamen de Argis, quam de Corintho ſolicitus; optimum ratus NABIDI eam, Lacedæmoniorum tyranno, velut fiduciariam dare, ut victori ſibi reſtitueret. ſiquid adverſi accidiſſet; ipſe haberet; PHILOCLI, qui Corintho Argiſque præerat, ſcribit; ut tyrannum ipſe conveniret. PHILOCLES, præterquam quod iam veniebat cum munere, adijcit ad pignus futuræ NABIDI cum rege amicitiæ, *filias ſuas, regem, NABIDIS filijs matrimonio coniungere velle.*

Quùm ille primò negaret aliter eam urbem ſe accepturum, niſi Argivorum ipſorum decreto ad auxilium urbis arceſſitus eſſet. Deinde ut frequenti concione non adſpernatos modò, ſed abominatos etiam nomen tyranni audivit; cauſſam ſe ſpoliandi eos nactum ratus, tradere, ubi vellet, urbem PHILOCLEM iuſſit.

NABIS ARGIS GRASSATVR. EIVS PERFIDIA.

Et is nocte, ignaris omnibus, in urbem acceptus, primâ luce ſuperiora omnia loca occupat. & paucis Principum inter primum tumultum elapſis, portas claudit. Abſentium fortunas diripit, præſentibuſque aurum atque argentum extorquet: & pecunias ingenteis imperat.

Concione deinde advocatâ, rogationem promulgavit; unam, *de tabulis novis*: alteram, *de agro viritim dividundo. Duas faceis, novantibus res, ad plebem in optimateis accendendam.*

Nabis, Argivæ civitatis iam potens, nihil eius memor, à quo eam & quâ conditione accepiſſet; legatos Elatiam ad QVINCTIVM, & ad ATTALVM Æginæ hibernantem mittit, qui nuntiarent; Argos in poteſtate ſuâ eſſe. Eò ſi veniret QVINCTIVS ad colloquium, non diffidere ſibi omnia cum eo conventura.

QVINCTIVS itaque ab Anticyra; ATTALVS ab Æginâ, Sicyonem tranſmiſſe; & haud procul urbe Mycenicâ ferè inermes, cum armato tyranno, in colloquium venére.

Vbi de conditionibus amicitiæ agi cœptum eſt; Romanus duas poſtulare res; *Vt bellum cum Achæis finiret; atque adversùm PHILIPPVM mitteret ſecum auxilia.*

ATTALVS urbis Argivæ, quàm fraude PHILOCLIS proditam ipſe vi teneret, libertatem urguebat. Ea diſceptatio ſine exitu fuit, & de colloquio diſceſſum. Sexcentis modò Cretenſibus ab tyranno in præſens datis Romano: inducijſque inter NICOSTRATVM Achæorum præt. & Lacedæmoniorum

moniorum tyrannum, in IV. menseis factis.

T. QVINCTIVS Corinthum profectus, ostentatâ ad portam Cretensium cohorte, simul PHILOCLE præfecto, Tyrannum à Philippo desciuisse, ostendit.

Et quùm ille ex urbe ad Rom. Imperatorem in colloquium veniret; hortanti ut extemplò ad se transiret, ità respondit; ut distulisse rem magis, quam negasse videretur.

Inde QVINCTIVS ad Anticyram traiecit; & fratrem ad tentandam Acarnanum gentem misit.

ATTALVS, ab Argis Sicyonem erat profectus. Ei civitas novis honoribus veteres regis honores auxit & rex ad id, quod sacrum Apollinis agrum grandi quondam pecuniâ eis redemerat; civitati sociæ atque amicæ x. talenta argenti dono dedit; & x. Mill. medimnûm tritici. atque ità Cenchréas ad naves redijt.

NABIDIS, EIVSQVE VXORIS RAPACITAS.

NABIS verò firmato Argis præsidio, Lacedæmonem regressus, quùm ipse viros spoliâsset, ad feminas spoliandas uxorem Argos misit. Ea nunc singulas illustreis, nunc simul plureis genere inter se iunctas, domum arcessendo, blandiendoque ac minando, non aurum modò ijs, sed postremò vestem quoque, mundumque omnem muliebrem ademit.

BOEOTI ASTV CONSOCIATI ROMM.

T. QVINCTIO Bœotiâ pacatè ingredienti Principes Thebani occurrerunt. Et quantumvis PHILIPPI rebus pro tempore, ob Brachyllelem (al. Brachyllam) studerent; QVINCTIVM tamen, quasi utrique parti amici, salutârunt, & honoribus sunt prosecuti.

Quos ille benignè complexus, sensim procedens, & tempus, quasi de industriâ, sermonibus terens, dum milites ex itinere fessos recrearet, unà cum Principibus in urbem ingressus est: Non quod illi probarent; sed in tanto militû comitatu & prohibere, prohibere non auderent.

QVINCTIVS, quasi urbis nondum compos, eos hortatus est; *Vt deserto PHILIPPO, in Romanorum parteis discederent.*

ATTALI MORS.

Quâ in re quùm ATTALVS maiore, quàm ętas ferret, contentione, Oratorem QVINCTIO præstare niteretur; vertigine quâdam, vel pituitâ, in medio sermone, correptus, & collapsus est. Nec multis post diebus Pergamum in Asiam devectus exspiravit. Bœoti itaque cum in modum Romanis se coniunxérunt.

QVINCTIVS verò Senatûsconsulto, de prorogato sibi imperio, amicis id Romæ procurantibus, accepto; magnâ victoriæ, gloriæque bello parandæ spe, in Thessaliam, adversùs regem movit.

Habebat sub signis suprà XXVI. Mill. militum. Ex quibus Ætoli VI. pedit. Mill. & ccc. equites contribuerant.

Nec minores Philippo erant copiæ. Qui quùm Romanos circà Thebas versari & castra metatos esse audisset; ipse quoque castris à Larissâ motis, universum exercitum Pheras versùs educit.

CASTRA ROMM. ET MACEDON. AD SCOTVSAM.

Iamque ab utrisque ad Scotusam perventum erat, ubi acie inter se decernere constituerant; & non modò nulla ex mutuo hostium advenţu perturbatio fuit; sed maiore & ardore, & alacritate, ad prœliandum sunt incitati.

Romani quidem, si Macedonas, quorum erat ex ALEXANDRO, totius olim Orientis domitore, alijsque regibus, nobile apud omneis virtutis & potentiæ nomen; iusto prœlio superâssent.

Macedones verò; si Romanos, quos Persis longè præstantiores ducebant, bello fregissent; PHILIPPO clariorem, quàm ALEXANDER ex Persis tulisset, gloriam pariturum.

PVGNA FATALIS AD CYNOS-CEPHALAS.

Post levia subinde inter utrorumque exploratores & præcursores, certamina; & subitum ad sua cuiusque castra receptum; tandem iustioribus copijs ad Cynoscephalas (fastigia collium in Thessaliâ contiguorum, turbinata, ex figuræ similitudine sic dictæ sunt) manus conseruerunt.

Quùm itaque, qui utrinque, & ad res explorandas, & ad insidias alteris struendas emissi erant; locis illis saltuosis, & densâ tum aëris caligine obiectis, vario eventu pugnarent; & nunc hi, nunc illi fugerent aut instarent; primùm Romani in fastigia collium progressi. & initiò perturbati, (licet x. cohortes, & Mille ex robustioribus selecti essent) post aliquantom conflictum, mittunt ad Imperatorem; ut sibi periclitantibus succurreretur.

TITVS itaque Ætolos, qui cum ARCHEDAMO & EVPOLEMO erant, uti locorum peritiores; & duos ex suis Tribb. militum, unà cum D. equitibus, & XI. pedit. Millib. submittit.

Horum adventu, velitaris pugna in iustum conflictum mutata est, additâ Romanis animorum alacritate.

Macedones deinde, quantumvis locorum opportunitate fortiter se tuerentur; pressi tamen, & armis gravati, & ad ulteriora collium fastigia refugientes, auxilia à rege petitum miserunt.

Philippus, qui eo die iustum universè conflictum fieri haud speráret, quamplurimos è castris pabulatum dimiserat. Audito nihilominus suorum discrimine; & apertis, nebulâ iam evanescente, insidijs; HERACLIDEM Gyrtonium, Thessalici; & Leonem, Macedonici equitatûs, magistros; unà cum ATHENAGORA, omnibusque, præter

Thraces, stipendiarijs, subsidio mittit.

Illi, cum ijs qui in statione erant coniuncti, Romanos vicissim à collibus abarcent. Et ne hi extemplò in fugam, & in camporum planitiem conijcerentur; Ætolicorum equitum, qui separatim, quàm confertim plus valent, dexteritas effecit; hostiumq́ue impetum remorata est.

Titus, animadversâ auxiliarium inclinatione, & consternatione ad alios serpente; universum exercitum educit, & aciem ad colles instruit.

Hic ex Macedonum statione, alij post alios, ad PHILIPPUM properè adcurrunt, qui hostem fugere clamitent: occasionem haud negligendam. hunc unum hostis Barbari opprimendi diem esse.

Rex, quantumvis locorum situs ad confligendum minus opportunus, ob asperos præruptosque colleis, haud satis ipsi probaretur; militari importunitate ad prœlium provocatur; & exercitum è vallo educere iubet.

Titus vicissim copias suas ad pugnam explicat; neque minùs in eos hostium, qui pugnæ præludia inchoárant, incumbit, & elephantis in fronte oppositis, dextrum cornu eo in loco manére iubet. sinistrum verò cornu sibi cum robustissimis adsumens, hosteis ex-adversum magno ânimo adortus est.

Philippus, qui eo temporis articulo maiorem exercitûs sui partem pro vallo in acie constitutam cerneret; scutatis secum acceptis & dextrâ Phalange, progressus, properè in tumulos conscendit. & NICANOREM, cui Elephanti cognomen, cum reliquis copijs eódem,& e-vestigio sequi iubet.

Ipse, acie primorum, qui in superiora loca nitebantur, obiectis scutis egregiè defensâ, fastigia collium occupavit. Indè dextro cornu Romanos, immissâ in eos ex locis declivibus Phalange, premebat.

Neque sinistrum Romanorum cornu, licet ex fortissimis constaret; gravem, & intentis horrentem hastis frontem, acremq́ue eius impressionem, ferebat.

Titus itaque omisso cornu, quod cessim se recipiebat; ad alterum, quod ob tumulorum anfractus iam divulsum erat; & quo loco Macedones densare aciem. (quòd apud illos firmamentum est exercitûs) confragosis saltibus impediebantur; properè decurrens, signa intulit.

Hic vir cum viro congressus, mutuo se impulsu, gravi atque inhabili, premebant.

Romanis denique à tergo irruentibus, quùm Phalangitæ nulli iam usui essent; & vitiim prœliari cogerentur; vel facilè occidebantur, vel proiectis armis fugiebant.

Quod ubi vidit PHILIPPUS, statim è pugnâ se cum paucis equitibus subduxit. Et ex edito, prœlij eventum, & victoriam ad Romanos inclinatam, contemplatus; in Tempe ingressus, eos qui ex prœlio salvi effugerant, recollegit.

Cecidérunt eo prœlio non minus XIII. hostium M. & capti ad V. Millia. Ex Romanis, circiter DCC.

Vt verò PHILIPPUS fugâ è manibus elaberetur, Ætoli in caussâ fuisse videntur. Qui dum Romani hosteis consectantur fugienteis, castra diripuére, & exhausére: neque socijs è pugnâ reversis reliqui quidqnam fecére.

Vt nec iniuriâ apud Duces eorum, Romani, nec sine convicijs, quererentur: *Sibi quidem labores & prœliandi discrimina imposita; Ætolis verò fructus victoriæ & emolumenta cessisse.*

Neque minus impudenter, nec sine gravi QUINCTII imperatoris offensione, victoriæ ex eo bello gloriam sibi vindicare, & passim iactare ausi sunt: quæ simultatum fuit origo.

ACARNANIA SUBACTA.

Eodem pænè tempore L. QUINCTIUS FLAMINIUS, frater Proconsulis, Leucade urbe, quæ caput Acarnaniæ est, expugnatâ; & auditâ prœlij famâ, quod ad Cynos-cephalas pugnatum erat; omneis Acarnaniæ populos in deditionem accepit.

PERÆA A RHODIJS RECEPTA.

Et Rhodij continentem regionem, Peræam, à maioribus suis possessam, à PHILIPPO vindicare adnixi, iusto prœlio duces regios profligárunt. Frustrà tamen obsessâ oppugnatâque urbe Stratonicéa. quam si victores confestim petissent, recipere sine certamine potuissent. quæ recipi, nisi aliqnanto post per Antiochum, non potuit.

PHILIPPUS DARDANOS VINCIT.

PHILIPPUS nihilo minus, quùm audisset Dardanos, fineis regni transgressos superiora Macedoniæ evastare; quamvis fortunâ undique inquiore urgueretur; morte tamen tristius ratus Macedoniæ etiam possessione pelli; delectu raptim per urbeis Macedonum habito, cum VI. pedit. Millib. & equitibus D. circà Stobos, Pelagoniæ, improvisò hosteis oppressit. Multi ex hostibus in prœlio; plures prædandi cupiditate palantes, per agros, cæsi. Et quibus fuga expeditior fuit, ne tentato quidem casu pugnæ, in fineis suos rediérunt.

ANTIOCHUS NOVUS ROMANORUM HOSTIS, PHILIPPO FEDERATUS.

Non tàm in tempore Punicum bellum terminatum erat, ne simul & cum PHILIPPO foret bellandum; quam opportunè, iam ANTIOCHO in Syriâ moliente bellum, PHILIPPUS est superatus: quùm & Hispania sub idem tempus magno tumultu ad bellum consurrexit.

... vs, qui hactenus Romanorum societa... par... augendi imperij studio; par... orum incrementa suspectans, in offen... orum incurrit.

PHILIPPVS traditis ei aliquot in Asia urbi... & in cæteris, Abydo, quas tueri posse despe... ... etatem eius emercatus esse; & ad bel... Romanis inferendum incitâsse censebatur.

... ille itaque priore æstate omnibus, quæ ... riâ fuut, civitatibus PTOLEMÆI, ... potestatem redactis, in hiberna, ANTIO... ... AN... concessisset; nihilo quietiores posteà res ...

... bus enim regni viribus connixus, cum ... copias terrestres, maritimasque, com... ... principio veris, præmissis cum exercitu ... bus, ARDYE & MITHRIDATE, ... ue, Sardibus se opperiri; ipse cum classe c. ... navium; ad hoc levioribus navigijs, cer... ... ac lembis, cc. proficiscitur. Simul per o... ... oram Ciliciæ Cariæque tentaturus urbeis, quæ ditione PTOLEMÆI essent: simul PHI... ... nec dum enim debellatum erat) ex... ... navibusque adiuturus.

RHODII ANTIOCHO SE OPPONVNT.

Rhodij nihil territi tantâ mole imminentis bel... quum rex Zephyrio, Solis, Aphrodisiade & ... co ac Selinunte, eius oræ castellis, aut metu, ... untate, sine certamine, in deditionem ...; C... racesium, quod præter spem portas ... erat, operibus tum oppugnaret, legatos mi... ... t, qui denuntiarent:

... *Cephelide (promontorio Ciliciæ) copias suas ... ncre; se obviàm ituros. Non ab ullo odio; ... ne coniungat cum Philippo paterentur, & impedi... ... Romanis, liberantibus Græciam.*

Re... iræ temperans, tantùm legatos se Rho... ... missurum respondit; qui vetusta iura, cum ... ate, sua maiorumque suorum, renova... & vetarent eos adventum pertimescere a... ... *Nihil ipsis, aut socijs eorum, noxæ futu... fraudive.*

E... tum fortè legati eius ab Româ redie... ... er à Senatu auditi dimissique. quod ... us adhuc belli, adversùs Philippum, even... ... esset.

Quùm hæc legati regis in concione Rhodiorum agerent; nuntius venit; *Debellatum ad Cynoscephalas esse.* Quo nuntio accepto, Rhodijs omni à PHILIPPO, metu liberis, consilium erat obviàm eundi cum classe, ANTIOCHO.

Neque alteram curam omiserunt, tuendæ libertatis civitatum sociarum PTOLEMÆI, quibus bellum ab Antiocho imminebat. Nam alias auxilijs iuverunt; alias providendo, & conatus hostis præmonendo. Caussaque libertatis fuérunt Caunijs, Myndijs, Halicarnassels, Samijsque.

MORS ATTALI.

Eodem tempore Attalus rex, qui æger Thebis Pergamum fuerat advectus, moritur, altero & septuagesimo ætatis anno; quùm IV. & XL. annos regnâsset, singulari iustitiæ, fidei, mansuetudinis ac liberalitatis fama. Vxorem, ac liberos IV. (EVMENEM, ATTALVM, PHILETÆRVM & ATHENÆVM) superstites habuit. Regnum adeo stabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam stirpem possessio eius descenderit. Ex ijs EVMENES, annos undequadraginta posteà regnavit. Vid. sup.

CONSVLVM DE GALLIS TRIVMPHVS.

Sub idem tempus Consules, C. CORNELIVS CETHEGVS, & Q. MINVTIVS RVFVS, Romam venérunt; & triumphum ob res prosperè in Italiâ adversùs Gallos gestas, postulârunt.

Intercessére Tribb. plebis; *Commumem se relationem de eâ re fieri non passuros, ne par honos in dispari merito esset.*

Victi perseverantiâ Tribunorum Consules, separatim tulérunt. Et Cn. CORNELIO omnium consensu decretus triumphus: cui Placentini Cremonensesque favorem addidérunt, obsidione ab eo liberati; & plerique ex hostium servitute recepti.

Q. MINVTIVS, quùm tentatâ tantùm relatione, adversum omnem Senatum videret; in monte Albano se triumphaturum, & iure imperij consularis, & aliorum exemplo, dixit. Intulit uterq; in ærarium ingentem, & patem pænè, argenti summam, & militibus suis par donativum distribuit.

3758. 27. Ant. M. 8. Ptol. Epiph. | 192.

Secundum triumphum, Consularia comitia habita; & creati Coss. L. FVRIVS PVRPVREO, & M. CLAVDIVS MARCELLVS.

Ob res prosperè in Macedoniâ à T. QVINCTIO gestas, in dies quinque, supplicationes sunt decretæ.

LEGATIO ROMAM, PHILIPPI SE SVBMITTENTIS.

Nec multo post Legati, & à Quinctio, & ab rege PHILIPPO venérunt. In Senatu haud multa verba facta, quùm Macedones, quæcumque Senatus censuisset, id regem facturum esse dicerent. Decem Legati, more maiorum, quorum ex consilio T. Quinctius Imperator leges pacis PHILIPPO daret, decreti, adiectumque, ut in eo numero Legatorum P. Sulpicius & P. Villius, essent, qui Coss.

qui Coss. Macedoniam obtinuissent.

Consules novi, magistratu inito, quùm de provincijs ageretur; & Italiam utrique provinciam Senatus decerneret; & MARCELLVS provinciæ cupidior, pacem dissuaderet; Tribb. plebis intercedentibus, rogatio ad plebem lata est; *Vellent iuberéntne cum rege PHILIPPO pacem esse?* Et omnes v. & xxx. Tribus, uti rogatæ, iusserunt.

Atque ita Coss. ambobus Italia provincia, cum ijs legionibus, quas superiores Coss. habuissent, decreta; & ut I V. novas legiones scriberent.

T. QVINCTIVS FLAMININVS cum II. legionibus, provinciam eodem exercitu obtinere iussus; imperiumque ei prorogatum.

Q. FABIO BVTEONI, & Q. MINVTIO THERMO, quibus prætoribus Hispaniæ provinciæ evenerant; Coss. legiones singulas, ex Quattuor ab se scriptis, quas videretur, uti darent, decretum. Sociûm ac Latini nominis quaterna Millia pedit. & equites trecenos. Hique primo quoque tempore in provincias ire iussi.

NOVVM IN HISPANIIS BELLVM, ET CLADES IBI ACCEPTA.

Bellum namque in Hispaniâ quinctò pòst anno exortum est, quàm secundum bellum Punicum fuerat finitum. Et hoc bellum propè novum; quia tum primùm suo nomine, (Hispanorum) nullo Punico exercitu aut duce, ad arma ierant.

M. HELVIVS (al. Ælius) qui eam provinciam anno superiore obtinebat, litteris Senatum certiorem fecerat; COLCHAM & LVSCINVM regulos in armis esse. Cum Colchâ, X X V I I. oppida; cum Luscino, validas urbeis, Bardonem & Cardonem, (al. Castulonem & Betulam) & maritimam oram omnem, quæ nondum animos nudaverit, ad finitimorum motus consurrecturam.

Et paullo-ante tristis ex Hispaniâ adlatus erat nuntius; C. SEMPRONIVM TVDITANVM Proconf. in citeriore Hispaniâ prœlio victum; exercitum eius fusum fugatumque; & illustreis viros in acie cecidisse. TVDITANVM cum gravi vulnere latum ex prœlio, haud ità multo post exspirâsse.

Et iisdem nihilominus diebus, Cn. CORNELIVS LENTVLVS, qui antè SEMPRONIVM TVDITANVM citeriorem Hispaniam obtinuerat, quùm ex Sen. Consulto urbem (ovans, an triumphans?) ingressus esset, magnam auri argentique vim in ærarium intulit.

Et L. STERTINIVS, collega eius, ex ulteriore Hispaniâ, ne tentatâ quidem triumphi spe; & ærarium immenso argento auxit; & duobus fornicibus, quotum unum in foro Boario, alterum in maximo Circo fecerat; aurata signa imposuit.

BOEOTORVM INGRATITVDO, ET CRVDELITAS.

Hibernabat eo tempore Athenis QVINCTIVS Proconf. qui Bœotis petentibus, ut qui suæ gentis apud PHILIPPVM militâssent, sibi restituerentur, facilè indulsit. quod ANTIOCHO rege iam suspecto, favor Græcorum conciliandus nomini Romano apud Civitates videretur.

Sed ingrati, PHILIPPO, non Romanis, istud beneficij imputârunt. & BRACHYLLAM quemdam, quòd Bœotis apud regem militantibus antè præfectus fuisset; Bœotarchen fecérunt, præteritis ZEVXIPPO & PISISTRATO; alijsque, qui Romanæ societatis auctores fuerant.

Et cædes eiusdem BRACHYLLÆ, occultâ illorum adversariorum coniuratione patrata, efferavit Thebanos, Bœotosque omneis ad exsecrabile odium Romanorum. quòd ZEVXIPPVS Princeps gentis id facinus conscivisset, & is, re per servum conscium detectâ, Athenas, tutum exsilio locum, concessisset.

Sed quùm ad rebellandum neque vireis, neque ducem haberent; proximum bello quod erat, in latrocinium versi, alios hospites, alios vagos per hiberna milites, insidijs aut fraude excipiebant. adeò ut timidiùs, quàm in hostico, egredi castris miles auderet.

Multa eius generis facinora Acræphiæ & Coroneæ facta. & peditum Italicorum cadavera, inveniebantur.

QVINCTIVS primò noxios sibi tradi iussit, & pro quingentis militibus (tot enim intercepti erant) quingenta talenta conferre. Quorum neutrum quùm fieret; verbis tantùm civitates excusarent, nihil publico consilio factum esse; missis Athenas, & in Achaiam legatis, qui testarentur socijs, iusto pioque bello se persecuturum Bœotos; & cum parte copiarum P. CLAVDIO Acræphiam ire iusso; ipse cum parte Coronéam circumsedit.

Quâ perculsi clade Bœoti, quùm legati eorum in castra non admitterentur; Achæorum Atheniensiumque intercessione, pacem impetrârunt iussi, *noxios tradere, & multæ nomine XXX talenta conferre.* Atque ita ab oppugnatione recessum.

PAX CVM PHILIPPO.

Post paucos dies x. legati ab Roma venerunt: quorum consilio pax data PHILIPPO, in has leges.

„ *Omnes Græcorum civitates, quæ in Europâ, quæque in Asiâ essent, libertatem ac suas leges haberent.*

„ *Quæ earum sub ditione PHILIPPI fuissent, præsidia ex his PHILIPPVS deduceret.*

„ *In Asiâ; Euromum, Pedasum, Bargylia, Iassus, Myrina, Abydus, Thassus & Perinthus, deductis præsidijs, liberæ essent.*

„ *De Cianorum libertate, PRVSIÆ Bithynorum regi QVINCTIVS scriberet, quid Senatui & X legatis placuisset.*

„ Captires

... transfugasq; redderet PHILIPPVS Ro... naveis omneis tectas traderet.
... quingentos armatorum haberet, neve ele... alium.
... extra Macedoniæ fineis ne iniussu Senatûs...
... talenûm daret populo Romano, dimidium præ... reliquum pensionibus X. annorum.
... um aiunt; Ne cum EVMENE, Attali Filio, ... rege, bellum gereret.
... hæc, obsides accepti, inter quos DEMETRIVS, ... PPI F. Item, Attalo absenti Æginam Insu... el phan... que dono datos: Et Rhodijs Stra... am Cariæ, atque alias urbeis, quas PHILIP... Ter: Atheniensibus Insulas datas, Paron, ..., Delum, Scyrum.

...TOLORVM CONTVMACIA.

... ibus Græcis hanc pacem approbantibus, Æ... id decretum x. Legatorum, clàm mus... carpebant.
... Romani haud ignari Græcos inani spe... atis delenitos, sibi in posterum obsequen... quàm si præsidiorum compedibus ad... entur; ut ANTIOCHVM Europæ imminen... an everterent; & Græcis faventibus in Asiam ... t; ea Legatis suis mandata dederant, quæ ... Romano gloriosa, & novo bello serendo ... da videbantur.
... s enim Romanis tradi urbeis, neque eas no... alias nominari, & sine traditione liberas ... re; nec vanè, iactabant.
... icet, quæ in Asiâ sunt, liberentur, longin... ipsâ tutiores: quæ in Græcia sint, ne nomi... ipian ur; Corinthus & Chalcis & Orcû, ... retriâ & Demetriade.
... everâ Romani, ANTIOCHO, quem in Euro... gre... urum, rebus domi pacatis, non du...; tàm opportunas ad occupandum patére ... Corinthum & Chalcidem, cum Demetria... ebant.
... CTIVS ab Elatiâ Anticyram, cum x. lega... Corinthum traiecit. Ibi in Concilio de... orinthus redderetur Achæis; in Acrocorin... præsidium esset Chalcidem & Demetriadem ... j Romani retineri, tutius, donec cura ANT... ne pro PHILIPPO dominus accu... t, decessisset.

GRÆCIÆ LIBERTAS DATA.

... mi tum statum ludicrum aderat: & Græci ... tione erecti, qui deinde status futurus; ... fortuna esset; frequentiores convenerant.
... quàm Romani ad spectaculum cõsedissent; ... tubicine, ut mos est, in mediâ arenam, ... nni carmine ludicrum indici solet, proces... & tubâ silentio facto, itâ pronunciat.
Senatus Romanus, & T. QVINCTIVS Impera... PHILIPPO rege Macedonibusq, devictis, liberos ... suis legibus esse iubet; Corinthios, Pho... Locrenseisque omneis, & Insulam Eubœam, & Magnetas, Thessalos, Perrhæbos, Achæos, Phthiotas.

Deinde, post Græcos, percensuit omneis genteis quæ sub ditione PHILIPPI regis fuerant; Orestas, Dolopas, Lycum & Parthinos.

Eius beneficij magnitudo Græcos in tantam admirationem rapuit; ut sui compotes non essent, mirificos plausus ederent; & in Consulem coronas, flores, lemniscosque iacerent: Et præconem iterùm, iterumque repetere illam vocem, Græcæ libertatis indicem, iuberent.

Ludicrum deinde raptim peractum est, *omnium animis uno libertatis gaudio praeoccupatis.*

Secundùm hæc, legationes regum, gentium, civitatumque auditæ. Legatis regis ANTIOCHI, nihil iam perplexè, ut antè, quùm dubiæ res, PHILIPPO incolumi, erant; sed apertiùs, quàm Romæ fuerat, pronuntiatum;

CONDITIONES ANTIOCHO PROPOSITÆ.

Vt excederet Asiæ urbibus, quæ aut PHILIPPI aut Ptolemæi regum fuissent. „ Abstineret liberas, omneisq, Græcas. Antè omnia denuntiatum, ne in Europam aut ipse transiret, aut copias traijceret.

Tum conventus gentium civitatumque est haberi cæptus; & pro meritorum discrimine multa singulis attributa.

Quùm dimisso conventu, x. legati, partiti inter se munia, ad liberandas suæ quisque regionis civitates discessissent; Cn. CORNELIVS ad PHILIPPVM missus, magnoperè ei suasit, ut quoniam pacem impetrâsset, ad societatem amicitiamque petendam mitteret Romam legatos. ne siquid ANTIOCHVS moveret, exspectâsse, & temporum opportunitatem captâsse ad bellandum videri posset.

Is ad Tempe Thessalica interpellatus, quùm se missurum extemplò legatos respondisset; CORNELIVS Thermopylas, & ad solennem ibi conventum, Pylaicum, profectus, Ætolos præcipuè monuit, ut constanter & fideliter in amicitiâ pop. Romani permanerent.

Et quùm illi ferociùs, ob auxilia Romanis adversùs Philippum data, respondêrent; offensi, quòd non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi, & data sibi in præmium belli esset; ne in altercationem excederet res; omnia eos æqua impetraturos, dixit, si Legatos Romam misissent. Qui mox ab ijs decreti.

CONIVRATIO SERVORVM IN ETRVSCIS OPPRESSA.

Sub id tempus Hetruriam servorum coniuratio propè infestam fecit. Ad eam quærendam opprimendamque, M. ACILIVS prætor. cum unâ ex duabus legionibus urbanâ missus, alios iam congregatos pugnando vicit, ex quibus multi occisi aut capti: alios verberatos crucibus adfixit; qui principes coniurationis fuerant: alios dominis restituit.

ALTER.

ALTERNANS PROELIJ FORTVNA IN BOIIS.

Ex consulibus Româ in provincias profectis, MARCELLVM in Boiorum ingressum fineis, & de viâ fessum, Coloramus Boiorum regulus, cum magnâ manu adortus, ad III. hominum M. occidit; & in ijs illustreis aliquot, Præfectos & Tribunos. castra tamen ab Romanis impigrè permunita & retenta, quæ hostes à prosperâ pugnâ nequidquam oppugnabant.

Boijs, dum stativis eisdem Romani per aliquot dies sese tenent; in castella sua vicosque dilapsis; MARCELLVS Pado confestim traiecto, in agrum Comensem, ubi Insubres castra habebant, legiones inducit.

Galli in ipso itinere prœlium committunt, & acriter antesignanos impellunt. Sed Consul socijs Latini nominis in hostem immissis, & acie Romanâ confirmata; tam strenuè signa intulit, ut Galli ultrà certamen non sustinerent, & effusâ fugâ terga verterent.

Eo in prœlio supra XL. hominum M. cæsa: & signa cum earpentis, aureisque torquibus, magno numero capta. Castra quoque Gallorum eo die expugnata direptaque; & Comum opidum intra paucos dies captum. castella duodetriginta ad Consulem defecérunt.

BOII LIGVRESQVE VICTI.

L. PVRPVREO alter Consul, ne intercluderetur simul â Boijs Liguribusque, magno circuitu per loca tutiora ad Collegam pervénit. Iunctis dein exercitibus, primùm Boiorum agrum ad Felsinam usque opidum populando peragravérunt.

Ea urbs, cæteraque castella, & Boij ferè omnes, præter Iuventutem, quę in silvas devias recesserat; in deditionem venérunt.

In Ligures deinde traductus exercitus. ubi quùm Boij. per occultos saltus, Romanos secuti, neq; adepti, Pado repentè navibus traiecto, Levos, Lebeciosq; pervastâssent; redeūtes inde extremo Ligurū fine, cū agresti prædâ, in agmen incidére Romanū.

Et ibi cædis magis, quā victoriæ avidi pugnárūt Romani, ut vix nuntium cladis hosti relinquerent.

Et quùm triumphus MARCELLO, magno patrum consensu, decretus; tùm collegę spes triumphi relicta. ob adversam ipsi pugnam alteri secundam.

ANTIOCHVS CVM PTOLEMÆO BELLIGERATVR, ET ASIÆ EVropæque imminet.

Eodem anno Antiochus rex, quùm hibernâsset Ephesi, indè profectus Hellespontum petit: iussis Smyrnâ & Lampsaco, quæ libertatem usurpabant, per præfectos suos circumsideri & oppugnari.

Ipse copijs ab Abydo in Chersonesum traiectis, Madytum urbem, quia clauserat portas, armatis circūdedit. Et iam opera admoventi, deditio facta est. Idem metus alias Chersonesi urbeis in deditionem dedit.

Lysimachiam indè omnibus simul navalibus terrestribusque copijs venit. quam cum desertam ac stratam propè ruinis invenisset (ceperant autem, direptamque, paucis antè annis, incenderant Thraces) cupido eum restituendi nobilem urbem, & loco sitam opportuno, cepit.

LEGATIO AD EVMDEM, ET SENATVS MANDATA.

Ibi Legati Romani, & inter cæteros, L. CORNELIVS missus ab Senatu, ad dirimenda inter Antiochum Ptolemæumque reges certamina, eum convenerunt.

Docent Senatui quidem gratum fuisse, quod Attali regno abstinuerit: displicere quod Cœlen-Syriam Ptol. Philopatori eripuerit; quùm & ipse Romanorum sit socius.

Multò magis, quòd in Asiam reversus res novas molitus sit, & in Europam traiecerit; quasi PHILIPPO debellato ipse belli præmia habere velit.

Iubere itaque Senatum; *Vt PTOLEMÆO erepta restituat: Europâ abscedat, & ijs omnibus locis, quæ PHILIPPVS tenuerit: Græcorum in Asia urbeis liberas esse patiatur.*

Ad ea respondet Antiochus; Mirari se, *Cur inquirant Romani quid in Asiâ fiat*; quùm ipse non inquirat, *quid in Italiâ pop. Romanus faciat.*

Quod ad Ptolemæum attineat, cui ademptas civitates querantur; sibi cum illo & amicitiam esse; & id agere se, ut brevi etiam adfinitas iungatur.

Nec ex PHILIPPI quidem adversâ fortunâ spolia ulla se petisse, aut adversùs Romanos in Europam traiecisse.

Indignum esse Chersonesi & Thraciæ urbibus se arceri, quæ SELEVCVS proavuus, Lysimacho rege bello victo, & in acie cæso, per summum decus parta liquerit; quæque ipse ab iniustis possessoribus vindicatum & reciperatum veniat.

Lysimachiam à Thracibus deletam de integro se condere, ut SELEVCVS filius eam sedem aviti regni habeat.

Intereà rumor incerto auctore adlatus, de morte Ptolemæi regis, effecit, ut nullus exitus disceptationi imponeretur.

Et licet utraque pars audisse se dissimularet; dimisso nihilo minus Concilio, cum CORNELIVS ad reges duos legatus spatium modici temporis ad conveniendū Ptolemæum petebat; ut priusquam moveretur aliquid in novâ possessione regni, perveniret in Ægyptum: tum Antiochus suam fore Ægyptum, si occasio esset, censebat.

Et hic quidem filio SELEVCO cum terrestribus copijs ad restituendam Lysimachiam relicto; & legatis ad T. Quinctium missis, qui de societate agerent; omni classe navigans Ephesum, & oram Asiæ legens, pervénit in Lyciam.

Patarisque cognito, Ptolemæum vivere; navigandi quidem in Ægyptum omisit cōsilium, in Cyprum nihilominus tendens, paulisper remigum seditione retentus est in Pamphylia.

Atq; inde profectū ad capita Sari fluminis, fœda tempestas oborta propè cum omni classe demersit.

Collectis

...is naufragij reliquijs, quùm res non in eo es-...ut Cyprum tentaret; Seleuciam venit. ibique subduci navibus iussis ipse in hiberna Antiochiam processit.

3759.
XXII IX. Ant. M.
IX. Pt. Epiph.

191.

Comi... habitis à M. MARCELLO Cos. creati sunt Coss. L. VALERIVS FLACCVS, & M. PORCIVS CAT... Hic Hispaniam, ille Italiam sortitus.

T. QVINCTIO, suspectis non solùm ANTIOCHO & Ætolis, sed etiam NABIDE Lacedæmoniorum ty-...nno, prorogatum in annum imperium est.

Consules priùs quàm, ab urbe proficiscerentur, ...er sacrum ex pontificum iussu fecére. quod annis ...ft XXI. factum est, quàm votum.

S...licitis de bello Hispaniensi hominum animis, ...æ à Q. MINVTIO adlatæ, Se, ad Turbam opi-...m, cum BVDARE, & BESASIDE, ducibus Hispa-...nis collatis prosperè pugnásse. XII. hominum ...ęsa, BVDAREM imperatorem captum.)

X. legati Romam ex Græciâ reversi, pace cum P...ILIPPO factâ, non minorem belli molem ab AN-...IO, Ætolis & NABIDE, restare docuérunt. Et T. Q...INCTIO, quod ad NABIN Lacedæmonium ...ret, faceret, quæ è tep. censeret esse, permis-...est.

Maioris autem esse momenti ad summam rem ...Rom. censuérunt; magisque animadverten-...quid ANNIBAL & Carthaginienses, si cum ...OCHO ortum foret bellum, acturi essent.

INTESTINA CARTHAGINIENSIVM MALA.

C...haginienses, pace quàm bello feliciores ...ri poterant, nisi intestinis morbis laborâssent. Opprimebant civitatem duæ pestes; *Iudicum per-...rum impotentia, & Quæstorum rapacitas.* quo-...m continui peculatus eò remp. adduxerant, ut pensiones Romanis debitæ, ex tributo privatis in-...ctο, exsolverentur, quasi non sufficerent opes ...

ANNIBAL, ut quando bello non licebat, saltim ...attibus gloriam gratiamque sibi pararet; præ-...n nactus, rettulit ad populum; quàm reipub. ...e...et & Iudicum & Quæstorum effrenis potentia.

I...ue Iudices annui pro perpetuis lege latâ sunt ...tuti. Quæstorum avaritiâ castigatâ, tributum ...ariis remi...lum; ærariumque publicum plus satis ...neum ad ea soluenda compertum est, quæ Ro-...is ex pacto debebantur. Vna Leptis singula in talenta, vectigal Carthaginiensibus præbebat.

CALVMNIÆ IN ANNIBALEM, ET SVSPICIONES.

Sed quantùm eo facto de rep. meritus est ANNI-BAL; tantùm nocentum, quos paverat per aliquot annos publicus peculatus, odium sibi conciliavit. qui velut bonis ereptis, non furto eorum manibus extorto, infensi & irati, Romanos in ANNIBALEM; & ipsos caussam odij quærenteis, instigabant. criminando, virum inquietum, & implacabiliter Romanis infensum, *moliri belli reparandi consilia; Nuntios litterasque ab eo ad ANTIOCHVM mitti, & ab rege ad eum clam legatos venisse.*

Quæ quamvis probabilia memoria prioris belli, per unum illum non magis gesti quàm moti, faceret: diu tamen repugnavit P. SCIPIO: qui parum ex P. R. dignitate esse duceret, Carthaginiensium factionibus intestinis publicam auctoritatem inserere; & bello glorioso victum ANNIBALEM turpi calumniâ circumscribere.

Missi tamen legati Carthaginem, qui apud Senatum eorum arguerent ANNIBALEM cum ANTIOCHO rege consilia belli faciendi inire.

ANNIBAL non exspectato iudicio ad ANTIOCHVM enavigat. Neque parvum momentum animo regis, adhuc fluctuantis & incerti ad moliendum, eius adventus fecisse creditur.

Ætolorum quoque animi ab societate Romanâ alienati tunc sunt; quòd legatos eorum, PHARSALVM & LEVCADEM, aliaque ex primo fœdere repetenteis, Senatus ad T. QVINCTIVM reiecisset.

OPPIA LEX ABROGATA.

Tulerat legem C. OPPIVS Trib. plebis, Q. FABIO, T. SEMPRONIO Coss. in medio ardore Punici belli: *Ne qua mulier plus semunciâ auri haberet, neu vestimento versicolore uteretur; neu vehiculo iuncto veheretur, &c.*

M. FVNDANIVS & L. VALERIVS Tribb. plebis, ad plebem hoc anno tulé unt de Oppiâ lege abrogandâ. M. & P. IVNII BRVTI, Tribb. plebis legem Oppiam tuebantur, nec eam se abrogari passuros aiebant.

Capitolium turbâ hominum, faventium adversantiumque legi complebatur.

Matronæ nullâ nec auctoritate, nec verecundiâ, nec imperio virorum, contineri limine poterant. omnes vias vrbis aditusque in forum obsidebant, viros obvios orantes: ut florente rep. & crescente in dies privatâ omnium fortunâ, matronis quoque pristinum ornatum reddi paterentur. Iam & Consules Prætoresque, & alios magistratus adire & rogare audebant.

M. PORCIVS CATO minimè exorabilis, pro lege, ne abrogaretur, sapientissimè disseruit. L. VALERIVS contra populari oratione rogationem ab se promulgatam defendit.

Et BRVTI tandem, qui collegarum rogationi intercedebant; improbitate mulierum, quæ se in publicum postero die maiore frequentiâ effuderant, & uno agmine ianuas eorum obsidebant; evicti, intercessionem remiserunt. Sic lex an-

lex annis xx. (al. xxix.) pòst abrogata est, quàm lata.

ACRIVS IN HISPANOS DEFECTORES BELLVM.

Hispania citerior, quinctò post Punici belli finem anno, à Romanis defecerat. Et id bellum fegnius administrârant Prætores. In eam igitur mittuntur, & CATO Cos. & P. MANLIVS Prætor. In ulteriorem Hispaniam, quietiorem, AP. CLAVDIVS NERO, alter Prętor.

Vtramque Hispaniæ partem fingulæ legiones regebant. Addita, peditum bina millia, & equites duceni, præter Confularem exercitum.

M. itàque PORCIVS Cos. xxv. navibus longis ad Lunæ portum profectus, inde cęteris edixit; ut ad portum Pirenęi fequerentur, unde frequenti claffe ad hofteis effer iturus.

Vt Rhodam ventum; præfidium Hifpanorum, quod in caftello erat, vi deiectum: & ab Rhodâ, fecundo vento, Emporias perventum. Ibi copiæ omnes, præter navaleis, in terram expofitæ.

Emporię, duo opida erant, muro divifa; unum Græci habebant a Phocæâ oriundi, & Maffilienfium cognati; alterum Hifpani. Græci inter Hifpanos eò tutiores, quòd præter difciplinam cuftodem infirmitatis, fub umbra amicitiæ Romanæ laterent. Et tunc quoque Confulem exercitumque comiter ac benigne accepérunt.

Conful profectus ab Emporijs, agros hoftium urit, vaftatque; omnia fugâ ac terrore complet. Redemtoribus Romam dimiffis, bellum frumento, quòd tum in areis Hifpani habebat, alere inftituit.

Militem fuum non tam imperio, quàm exemplo parcimonię, fortitudinis & patientię præceptis, ita imbuit; ut brevi Hifpanos iam incôftanter bellanteis, quàm temerè rebellanteis, ad officium revocárit.

Eodem tempore M. HELVIO (al. Ælio) decedenti ex ulteriore Hifpaniâ, cum præfidio vi. millium, dato ab AP. CLAVDIO Prætore, Celtiberi agmine ingenti, ad opidum Illiturgi, occurrunt; ad xx. armatorum millia. Ex ijs xii. millia cæfa, opidum receptum: puberes omnes interfecti.

ÆLIVS, eiufque ante biennium, fucceffor Q. MINVTIVS, Romam ex Hifpaniâ reverfi; ille ovans urbem ingreffus eft: hic bimeftri pòft triumphavit.)

STRATEGEMA CATONIS.

Dum Cos. CATO haud procul Emporijs caftra haberet; legati ab Ilergetum regulo BILISTAGE venérę, auxilia fibi, focijs, adverfus communem hoftem petentes. v. millia, fatis ad repellendum effe.

Ad ea Conful, primò fibi nequaquam tantum copiarum effe, ut in tantâ hoftium & prœlij propinquitate, dividendo exercitum, minuere tutò vireis poffit; ne quid interim hoftes inferant ignominiæ:

Deinde, focijs ad genua provolutis, fpem, pro re, oftentat. Naveis, aliquantâ militum parte completas in diem tertium expediri iubet. Fuium Reguli comiter habendo apud fe retinet; & duos ex legatis, qui impofitos navibus milites viderant, amittit.

Qui id pro haud dubio iam nuntiantes, non fuos modò, fed etiam hofteis, ad famam Romanorum auxilij adventantis, fpe, & metu, implevérunt.

Tum Cos. ubi fatis, quod in fpeciem fuit, oftentatum eft; milite è navibus revocato, caftra hiberna III. paff. ab Emporijs pofuit; & prædatum milites in hoftium agros eduxit. Inde fuos, huiufmodi velitari militiâ fatis exercitatos, proximè hoftium caftra de improvifo perducit.

HISPANI VINCVNTVR.

Poft acrem pugnam Hifpani diffipati, & in fugam averfi, caftra repetunt. quæ aliquoufque ftrenuè tutati, pofteaquam intra vallum Romanos vident; ipfis etiam caftris exuti, figna armaque abijciunt. Ad XL. gentis eius millia cæfa eo die fcribuntur.

CATO tria eo die laudabilia feciffe putatur. Vnum, quòd circumducto exercitu, procul navibus fuis caftrifque, nil fpem nifi in virtute haberent, inter medios hofteis prœlium commifit.

Alterum, quòd cohorteis ab tergo hoftibus obiecit. Poftremum, quòd fecundam legionem, cæteris omnibus effufis ad fequendos hofteis, pleno gradu fub fignis compofitam, inftructamque, fubire ad portam caftrorum iuffit.

Nihil deinde à victoriâ ceffatum. Militum in agros ad prædandum effuforum induftria, non minùs, quàm pugna pridie adverfa, Emporitanos, Hifpanos, accolafque eorum in deditionem compulit. Et ut caftra inde movit Cos. quácumque incedebat agmen, legati dedentium civitateis fuas occurrebant.

Et quùm Tarraconem venit, iam omnis cis Iberum Hifpania perdomita erat; & captivi, variis antè cafibus oppreffi, domum Cos. à barbaris reducebantur.

Ad vanum Turdetanicæ expeditionis rumorem; VII. in Bergiftanis caftella defecerunt: eaque fine memorando prœlio in poteftatem reducta. Sed ijdem iterùm deficientes, iterumque fubacti, fub coronâ veniére omnes; ne fæpius pacem folicitarent.

Interim P. MANLIVS Prætor in Turdetaniam cum veteranis proficifcitur. Hoftes, licet imbelles, freti multitudine fuâ, obviam iérunt agmini Romano. fed milites veteres, periti hoftium bellique, haud dubiam pugnam fecérunt.

Conful CATO rebellione Bergiftanorum ictus, ne exemplum ad alios ferperet; arma omnibus cis Iberum Hifpanis ademit. Quam rem adeò ægrè paffi funt; ut multi mortem fibimetipfi confcifcerent.

ALTERVM CATONIS STRATEGEMA.

Quod ubi Cos. renuntiatum eft; fenatores omnium civitatum ad fe vocari iuffit; & de tollendâ in pofte-

n rebellionis materiâ consultavit.
... e singulis uno eodemque die tra-
... us quisque suæ minumenta diruerent;
minitantem, nisi confestim obtemperarent.
... les urbeis, quùm id sibi solis imperatum
... ; mœnia sua uno die, solo æquasse. &
... em haud difficilè, ut in quamque regio-
... nerat, omneis qui circa incolebant, populos
... one ... a ... pulse.
... a, gravis atque opulenta civitas, vi-
... que capta est.

VARIÆ DE HISPANIS VICTORIÆ.

Quum verò Prætori MANLIO difficilius bellum ... Turdetaniâ Celtiberi, mercede exciti ab hosti-... facerent; Consul eò arcessitus litteris Præto-... s duxit. Facilia Romanis cum Turdeta-... gente, ubique certamina.

... m Celtiberi, indicto colloquio, induci non ... vel ut ad Romanos transirent, duplexque ... um acciperent; vel publicâ fide acceptâ ... ent; vel diem locumque, ubi armis de-... constituerent; audito, Saguntiæ Celti-... neis sarcinas impedimentaque relicta; eò ... t ducere ad oppugnandum.

... quam nec eâ re moveri illos sensit; perso-... bus, & suis, & Prætoris militibus stipen-... que in castris prætorianis exercitu; ipse ... I. cohortibus ad Iberum est regressus. Eâ ... â manu opida aliquot cepit: Et ad eum ... Sedetani, Ansetani, Suessetani.

... i devia gens & silvestris, dum Cos. ... lo bello occupatur; subitis incursionibus so-... nt depopulati. Igitur ad opidum eorum ... ndum ducit: non Romanas modò cohor-... ed iuventutem etiam meritò infensorum ijs ... n.

... Suessetanos ad murum oppugnandum sub-... In quos Lacetani, dum patefactâ repen-... a, universi erumpunt; Consul cohorteis ... as in propinquâ statione constituerat in ur-... inducit. Priusque omnia cepit. ... reciperent Lacetani. Mox ipsos, nihil ... arma habenteis, in deditionem acce-...

... ad Vergium castrum ducit, receptaculum ... num Transfugit indè ad Cos. princeps Ver-... & purgare se ac populareis cæpit. *non es-... ana ipsis remp.* prædones receptos, totum suæ ... castrum fecisse.

... l eum domum redire, confictâ aliquâ ..., cur abfuisset, caussâ, iussit. Quùm Ro-... uros s... e cerneret, intentosque præ-... a tuenda mœnia esse; tum uti, cum suæ ... hominibus, meminisset arcem occupa-...

... d ut præceperat, factum. & repentè anceps ... muros adscendentibus Romanis; illinc ... a, barbaros circumvasit.

F... loci Cos. illos qui arcem tenuerant, ... natis, liberos esse, suaque habere iussit: ... anos cæteros Quæstori, ut venderet, impe-ravit. de prædonibus supplicium sumtum. pacatâ provinciâ, vectigalia magna instituit ex ferrarijs argentarijsque.

BOII ITERUM VICTI.

Eâdem æstate alter Cos. L. VALERIUS, in Galliâ, cum Boiorum manu, propter Litanam silvam, signis collatis & secundo prœlio conflixit. IIX. Gallorum millia cæsa traduntur: cæteri dilapsi.

Cos. reliquum æstatis circa Padum, Placentiæ & Cremonæ, exercitum habuit; restituitque quæ ijs in opidis bello diruta fuerant.

BELLUM IN NABIDEM DECRETUM.

Alterâ parte, T. QUINCTIO, ita hiberna agenti, & victoriam temperanti, ut universa Græciâ, præter Ætolos, egregie statu suo gauderet; Senatus Consultum, quo bellum adversus NABIDEM Lacedæmonium decernebatur, adlatum est.

Conventu itaque Corinthum, omnium sociarum civitatum legationibus, in diem certam, edicto, retulit: *An æquum censerent Argos, nobilissimam vetustissimamq; civitatem, in media Græcia sitam, repetì in libertatem; & pulso NABIDE, eodem statu, quo cæteras urbeis Peloponnesi & Græciæ, esse?*

Hic quùm Athenienses Romanorum in Græciam merita extulissent, qui vel non rogati adversum tyrannum NABIN auxilia offerrent. & Ætoli in Atheni n'seis & Achæos, ceu communis caussæ prævaricatores; atque adeò in Romanos, quasi in Græciâ manendi cupidiores, procacius invehrentur: & se suis præmijs fraudari quererentur.

Et deportatis in Italiam Romanorum legionibus, se, aut conditionibus, & voluntate sua, NABIN præsidia Argis deducturum; aut vi atque armis coacturos, in potestate consentientis Græciæ esse, pollicerentur.

Tum ARISTÆNUS Achæorum Prætor, Ætolos suis coloribus graphicè depingens, Romanos rogavit; ut ab NABIDE Argos recipiant; & res Græciæ ita constituant, ut à latrocinio quoque Ætolorum satis pacata omnia relinquant.

Quùm verò T. QUINCTIUS in hâc sententiarum varietate, & communi in Ætolos odio iterùm referret, *Quid de NABIDIS bello placeret, nisi redderet Achæis Argos?* & omnes bellum decrevissent: Tum ipse, ut pro viribus suis quæque civitates auxilia mitterent, est cohortatus.

Et copias ab Elatiâ arcessitas ducere Argos pergebat: quum ei circa Cleonas ARISTÆNUS Prætor cum X. millibus Achæorum, & mille equitibus occurrit. Et paullo pôst coniuncti in agrum Argivorum descendunt; & haud procul Argis locum castris capiunt.

Præfectus præsidio Laconum, erat PITHAGORAS; gener idem tyranni, & uxoris eius frater.

Illi, ad externum a Romanis socijsque terrorem, inte-

intestina etiam seditio accessit. Sed DAM[illegible]ES, in-stę adversus tyrannum coniurationis auctor in ipso conatu, cum suis, in foro civitatis interfectus est. & alij ex coniuratis comprehensi, ex ijsque plures occisi: pauci in custodiam coniecti. multi funibus per murum demissi ad Romanos transfugérunt.

T. QVINCTIVS posteaquam nihil moveri, & oppressam metu civitatem vidit; quantumvis, alij Græciæ principes, præter ARISTÆNVM, censerent; *Quoniam caussa belli non alia esset, inde potissimum, hoc est, ab Argorum oppugnatione, ordiendum bellum.* ipse Aristænum, contra omnium consensum dissentientem, haud dubiâ adprobatione audivit; & adiecit.

Quùm pro Argivis, adversus tyrannum, bellum susceptum esset; quid minus conveniens esse, quàm omisso hoste, Argos oppugnare! Se verò caput belli, Lacedæmonem, & Tyrannum petiturum.

Et mox cohortibus frumentatum missis, quod maturi erat circa, demessum & convectum: viride, ne hostes mox haberent, protritum & corruptum. Inde positis ad Caryas castris, sociorum auxilia exspectavit.

Venerunt Macedones à PHILIPPO MD. & Thessalorum equites CD. Etiam ab Leucade L. QVINCTIVS cum XL. navibus venerat. Iam Rhodiæ X. & IIX. tectæ naves: iam EVMENES rex, circa Cycladas Insulas erat cum X. tectis, & XXX. alijs fermę navigijs.

Multi pręterea Lacedæmoniorum exsules, variè expulsi confluxerant: quorum princeps AGESIPOLIS, cuius iure gentis, regnum Lacedæmone erat. Pulsus infans ab LYCVRGO tyranno, post mortem CLEOMENIS, qui primus tyrannus, ut volunt, Lacedæmone regnavit.

Hoc tanto belli adversum se adparatu nihil territus NABIS, præter X. M. popularium, cum castellanis agrestibus, quos in armis habebat, Cretenseis, aliosque mercenarios, undique contraxit: & nequid intestini motùs orîretur, Lacedæmoniorum reliquorum, tam liberorum, quàm Helotarum, animos, metu & acerbitate pœnarum tenebat.

QVINCTIVM nihilo minus ad Eurotam sub ipsis propè fluentem mœnibus, castra metatum, & cum expeditis prægressum; tyranni auxiliares adorti in magnum terrorem ac tumultum coniecérunt; donec legionum signa supervenirent, & in urbem hostes compellerent.

Deinde, quùm subinde in prætereuntes Romanos erumperent, & clade acceptâ, agrósque & ad Amyclas, & ad Taygetum evastatis, portâ non excederent; artiùs obsideri cœpta Lacedæmon.

GYTHIVM OPPVGNATVR.

Et eodem ferè tempore L. QVINCTIVS, Proconsulis frater, maritimæ oræ opida partim voluntate, partim metu aut vi recepit.

Et certior factus Cythæum (al. Gythium) omnium maritimarum rerum Lacedæmonijs receptaculum esse; in tantâ castrorum Rom. propinquitate, omnibus id copijs adgredi constituit.

Et rem, ob naturalem urbis situm [illegible] in eâ adparatum [illegible] h[illegible] idem a[illegible] EVMENES, & classis Rhodi[illegible] runt.

Multis operibus urbs undique oppu[illegible] iam propè per ruinas miles, è tribus co[illegible] sibus, irrumpebat; quum impetum pr[illegible] iecta dedendæ urbis; deinde eadem t[illegible] davit. DEXAGORIDAS & GORG[illegible] pe[illegible] præerant urbi. Ille muros prostratos [illegible] rat nuntium ad leg[illegible] Rom[illegible] um, [illegible] se urbem. & quùm ad eam rem tem[illegible] & [illegible] venisset; à collegâ, ceu proditor, inter[illegible] us e[illegible] eoque difficilior facta oppugnatio. ni T. [illegible] CTIVS, cum IV. delectorum [illegible] b. adve[illegible].

Is enim è supercilio tumuli, haud lon[illegible] e ab ur[illegible] stantis, instructam aciem ostendisset [illegible] & [illegible] parte frater, ab operibus suis, terra [illegible] ret; GORGOPAS, pactus, ut a[illegible] milites pręsidiarios liceret, tradidit urbem QVINCTIO.

Paullo-antè PYTHAGORAS, præfectus A[illegible] relictus, tradita urbis custodia TIMOCRA[illegible] si; cum mille mercenarijs militibus, & II. Arg[illegible] rum millibus Lacedæmonem ad NABIN venerat.

Is, quùm nihil ab terrâ, omnibus c[illegible] ho[illegible] s, spei esse; & toto se mari interclusum c[illegible] cre[illegible] cedendum fortunę ratus, misso caduceatore, c[illegible] loquium cum Romano Imperatore, expetivit: & inter cætera: *Nihil se posteaquam, cum Romanis am[illegible] tiam instituerit, cur eius illos pœniteret, commiss[illegible]*, [illegible] xit.

Romanus contrà: *Nullam sibi amicitiam & societatem cum NABIDE fuisse; sed cum PELOPE, re[illegible] Lacedæmoniorum, iusto ac legitimo, factam esse.* cuius [illegible], Tyranni quoque, qui postea per vim tenuerunt Lacedæmone imperium (quia Romanos alia bella occupabant) usurpárint; sicut ipse quoque Mace[illegible] nico bello fecisset.

NABIS tandem *Argis se cedere, ac deducere præ[illegible] dium*, (quando ita Romanis placeret) *[illegible] capt[illegible] os perfugasque, redditurum dixit.* Si quid aliud postular[illegible] tur, tempus ad consultandum dari petijt.

Ipsius quidem Imperatoris animus ad pacem erat inclinatior, qui compulso intra mœnia hoste [illegible] præter obsidionem restare videret; eamque, urbis, a[illegible] armis virisque validæ, diuturnam.

Huc accedebat infida cum ANTIOCHO pax [illegible] maioribus terrâ marique copijs in Europam tran[illegible] turus nuntiabatur.

Et præter hæc, tacita suberat cura, ne novu[illegible] C[illegible] sul provinciam sortiretur; & inchoati belli v[illegible] successori tradenda esset.

At socij perseverandum in bello esse & [illegible] dum tyrannum; *ne exemplum latius per Græci[illegible] ret*, magno consensu iudicabant.

QVINCTIVS verò, qui adversus rendend[illegible] illos moverat; simulando se in eorum transire [illegible] tentiam, omneis in adsensum con[illegible] sim trad[illegible] Placere sibi, ut ipsis, obsideri Lace[illegible] onem [illegible] lentam tantæ urbis oppugnationem, maio[illegible] dentibus priùs quàm obsessis, tædio, præte[illegible] res & pericula, futuram.

Impendiâ rem magnâ egêre, in ope[illegible] [illegible]na

[illegible] in commeatus in hyemem expedien- [illegible] præter nullum solum, agros hostium [illegible]

[illegible] nfusis oratione, versis subitò voluntati- [illegible] nes, facere quod ĉtep. populi Rom. [illegible] que e se ̣ reder imperatori permissum [illegible] unt.

PAX CVM NABIDE.

[illegible] Q. [illegible] INCTIVS, adhibitis legatis tantùm, Tri- [illegible] ilit. conditiones, in quas cum tyranno [illegible] ceret, has conscripsit.

[illegible] ex mensium induciæ ut essent NABIDI, Romanisq́, [illegible] M[illegible]NI regi ac Rhodijs.

[illegible] Romam mitterentur, ut pax ex auctoritate [illegible] confirmaretur.

[illegible] in rade unum diem, ab induciarum principio, ab [illegible] ceteri q́, Argivi agri opidis, præsidia omnia dedu- [illegible] va ua & libera, Romanis traderentur; & [illegible] a reperta, dominis restituerentur.

[illegible] Tyrannus, & in ijs filium daret.

[illegible] ibus Lacedæmonijs liberos & coniuges redderet, [illegible] rum viros sequi voluissent. invita ne qua exsulis [illegible] et.

[illegible] MOX VIOLATA, ET SPARTA OBSESSA.

[illegible] hæ pacis conditiones permoleste essent ty- [illegible] tum Spartanos universè, exsules, servos, [illegible] arios parùm iuvare visæ. [illegible] ante multitudinem NABIDE, & ANTIO- [illegible] lorumque auxilia ubi pollicente; ad arma [illegible] m eit. [illegible] CTIVS itaque nihil præter urbis Spartæ op- [illegible] uperesse ratus; omnibus copijs [illegible] erant [illegible] anorum sociorum que simul peditum [illegible] ie simul terrestrium ac navalium copia- [illegible] hominum millia) urbem circumde- [illegible]

[illegible] ne in muros ternis aciebus factâ, quùm [illegible] ent Lacedæmonij, & effusâ fugâ supe- [illegible] nt loca; NABIS quidem, ut captâ urbe [illegible] quânam ipse evaderet, circumspecta- [illegible]

[illegible] IRAS verò succendi ædificia, proxima [illegible] it. Vbi flamma latè se effudit, & fumus [illegible] e iam maius rem, quàm periculum, facere [illegible] qui extra urbem erant Romanorum, tum [illegible] impetus facientes, à muro recessêre; & [illegible] verant, ne incendio à tergo oriente in- [illegible] à suis, receperunt sese. & QVINCTIO [illegible] cani iubente, à captâ iam propè urbe revo- cati, rediêrunt in castra.

QVINCTIVS nihilo minus nunc prælijs lacessen- do, nunc operibus intersepiendo quædam, ne exitus ad fugam esset; territare obsessos pergit. & istius- modi comminationibus tyrannum compulit, ut PYTHAGORAM rursùm oratorem mitteret.

INDVCIÆ CVM TYRANNO.

Eòque res deducta est, ut ijs conditionibus, quę ex scripto paucis antè diebus editæ erant, induciæ fierent: pecuniæque & obsides accêpti.

ARGOS RECEPTVM.

Dum oppugnatur tyrannus, Argivi ad nuntium tantum-non captæ Lacedæmonis, contemtâ pauci- tate eorum, qui in arce erant, duce ARCHIPPO quodam præsidium expulerunt. TIMOCRATEM, quia clementer præfuerat, vivum fide datâ emisê- runt.

Huic lætitiæ T. QVINCTIVS supervênit, pace da- tâ tyranno; dimissisque ab Lacedęmone EVMENE & RHODIIS, & L. QVINCTIO fratre, ad clas- sem.

Læta civitas celeberrimum festorum dierum, ac nobile ludicrum Nemeorum, die statâ, pro- pter belli mala, prætermissum in adventum Romani exercitûs ducisque indixêrunt: præfe- cêruntque ludis ipsum imperatorem. Ipso Ne- meorum die, voce præconis, testata est libertas Ar- givorum, & reliquæ Græciæ immunitas iterum confirmata. Achæis, quantum restituti Argi in com- mune Achaiæ concilium lætitię adferebant; tantùm Lacedæmon serva relicta, & lateri adhęrens tyran- nus, non sincerum gaudium præbebant.

ÆTOLORVM SVPER EA PACE QVERELÆ.

Ætoli verò eam rem omnibus concilijs lacerare. cum PHILIPPO nobilissimo rege, non antè desitum bellari, quàm omnibus excederet Græciæ urbi- bus. Tyranno immanissimo relictam Lacedęmo- nem, totius Græciæ principem civitatem.

Regem autem legitimum AGESIPOLIDEM, qui in castris fuerat Romanis, cæterosque Spartanos cives in exsilio victuros. ut NABIDIS dominantis satelles factus esse videatur populus Romanus. QVINCTIVS verò ab Argis Elatiam, unde erat pro- fectus, copias reduxit.

[illegible] M. | | 190
[illegible] p. | |

[illegible] Cos. quùm post fusos circa L[illegible] [illegible] os, quietam provinciam habuisset; comitiorum caussâ Romam redijt; & creavit Coss. P. CORNELIVM SCIPIONEM AFRI[CANVM]

NVM II & T. SEMPRONIVM LONGVM. Quorum patres I. anno secundi Punici belli Consules fuerant.

Principio anni, legati NABIDIS tyranni Romam venerunt. pax, quæ cum T. QVINCTIO convenisset, ut rata esset, petierunt impetraveruntque.

De provincijs quùm relatum esset, Senatus frequens in eam sententiam ibat; ut quoniam in Hispania & Macedoniâ debellatum foret, Consulibus ambobus Italia provincia esset.

SCIPIO satis esse Italiæ unum Consulem censebat; alteri decernendam Macedoniam esse: cui ab ANTIOCHO, ab Ætolis, ab ANNIBALE, belli periculum immineret.

In Macedoniam tamen novum exercitum transportari non placuit. eum, qui esset ibi, reduci in Italiam à QVINCTIO & dimitti. Ei quoque exercitui missionem dari, qui cum M. PORCIO CATONE in Hispaniâ esset.

Consules duas urbanas legiones scriberent; ut dimissis, quos Senatus censuisset, exercitibus, IIX. omninò Romanæ legiones essent.

Censores, SEX. ÆLIVS PÆTVS, & C. CORNELIVS CETHEGVS, gratiam ingentem apud patres pepererunt, quòd ludis Romanis, Ædilibus curulibus imperârunt, ut loca senatoria secernerent à populo. nam anteà in promiscuo spectabant.

PLEMINIVS INCENDIARIVS PRISTINORVM SCELERVM POENAS LVIT.

Quùm spectaculo Ludorum votivorum, qui tunc unà cum Vere sacro, facti sunt, omnium animi occupati essent; Q. PLEMINIVS, quem propter multa in Deos, hominesque scelera, Locris admissa, in carcerem fuisse coniectum diximus; comparârat homines, qui pluribus simul locis urbis, noctе, incendia facerent, ut in consternatâ nocturno tumultu civitate refringi carcer posset. Ea res indicio conscientiorum palam facta, delataque ad Senatum est: & PLEMINIVS in inferiorem demissus carcerem, necatusque.

NOVÆ IN ITALIA COLONIÆ.

Coloniæ civium Romanorum eo anno deductæ sunt, Puteolos, Vulturnum & Liternum. Item Salernum Buxentumque: & ager divisus, qui Campanorum fuerat. Et Sipontum, in agrum qui Arpinorum fuerat. Tempsam item & Crotonem.

In Galliâ L. VALERIVS FLACCVS Procos. circa Mediolanum cum Gallis Insubribus, & Boijs, qui CORALACO duce ad concitandos Insubres Padum transgressi erant; signis collatis depugnavit. x. boſtium mill. cæsa. Et collega eius PORCIVS CATO ex Hispaniâ, per eos dies triumphavit.

ANCEPS IN BOIIS PVGNA

T. SEMPRONIVS Consul in Boiorum agrum legiones induxit. BOIORIX tum regulus eorum, cum duobus fratribus [illegible] bellandum, castra [illegible] s[illegible]

Consul nuntio ad coll[illegible] venire [illegible] turaret, tergiversando in adventum eius rem ex[illegible] hebat.

Galli contrà, priusquàm coniu[illegible] Consulum copiæ, rem transigere cupie[illegible]nt. ac po[illegible]inò ad vallum castraque Rom. omni simul parte adgressi, viam prope [illegible] signis [illegible]

Hic ingenti prœlio [illegible] tinc atque illinc nunc victoria, nunc fuga fuit. Gallorum tamen ad XI. M. Romanorum V. M. occisa traduntur.

Eodem hoc anno T. QVINCTIVS C[illegible], conventu edicto, venit. Hic omnium civitatum legationes in concionis modum circumfusas est adlocutus: orsus ab initâ primùm Romanis [illegible] tià cum Græcorum gente, & suis aliorumque I[illegible] pert. rebus gestis.

Quumque omnia ingenti cum adprobatione audirentur, præterquam quod *minimè conv[illegible] liberanti Græciam videretur, Tyrannum Nabidem [illegible] patriæ gravem, & vicinis metuendum, reliquisse.*

Subiecit Quinctius: *Sine excidio Lacedæmonis aliter fieri non potuisse. satius itaque visum esse, Tyrannum debilitatum, ac totis prope viribus. ad no[illegible] cui[illegible] am. ademptis, relinqui; quàm interitui vehementiori[illegible], quàm quæ pati posset, remedijs civitatem sinere [illegible] in ipsa vindictá libertatis perituram.*

In Italiam proficisci, atque omnem exercitum deportare sibi in animo esse. Demetriadis Chalcidisq. præsidia pri[illegible] deducturum, & Acrocorinthum vacuam Achæis traditurum polliceri. Ut omnes scirent; *utrum Romanis, an Ætolis mentiri mos esset: qui mutatos, pro Macedonibus, Romanos dominos sermonibus differrent.* Al[illegible] mis partam, externâ fide redditam; *libertatem [illegible] vitates singulæ suâ curâ, summâq. inter se concordia custodirent; Ut populus Romanus dignis datam libertatem, ac munus suum bene positum sciret.*

Multi eas voces, *velut benigni parentis & oraculo quasi missas,* in pectora animosque d[illegible]t

CAPTIVI CONQVISITI ET RESTITVTI. ET COS. PROMISSA præstat

Ingens erat civium Rom. numerus Punico bel[illegible] captorum, quos ANNIBAL, quùm à suis non [illegible] mercotur, venumdederat. mille & [illegible] Achaia habuit: pro quibus redimendis centum [illegible] lenta ipsi contulerint.

Reliqua Græcia, ut QVINCTI gra[illegible] multos pretio dominis reddito, servitute [illegible] & in Italiam remisit.

Inde Procos. Chalcidem profectus, [illegible] ex Oreo, Eretriâ, & Demetriade præsid[illegible] d[illegible]cit.

In Thessaliâ. gente inquietâ, *à cen[illegible]* natum & iudices *legit*: potentioremq[illegible] in civitatibus fecit, cui *salva tran[illegible] gi esse expediebat.*

Ab Orico copiæ omnes Brundisi[illegible] tæ; & inde [illegible] Italiam [illegible] triumphantes venerunt

...ter as ab ...nnibus de... magnâ pompa, & numeroso ...mque; inter quos DEMETRIVS ... & ARMENES NABIDIS Tyranni, ... triumphavit.

PTOLEMÆVS EPIPHANES ... ÆGYPTI. AGACHOCLIS TVtoris impotentia.

...mum anno putant quidam PT. PHI... libidine atque inertia effœtum, mor... ut EPIPHANES F. decem penè annis, adhuc superstite, regnâsse: Et pater interea ... PHILIPPI & ANTIOCHI spes atque in ...ones, unâ constantiâ societatis, cum Ro... semel initæ, frustratus esse censeatur.

...AGATHOCLIS, Macedonum præfecti, fidei ...æ, filij vix quatuor-decennis puerilium ...rat. Is nomine tutoris munia regia obibat; ...indignante EVRYDICE, EPIPHANIS ma...e potentiam peregrini sibi contumeliosam

Agathocles ut periculum anteverteret, non dubitavit ipsi reginæ manus inferre. Eadem vesani multos quoque magnateis è medio sustulit; alios tibi invisos tormentis excarnificari iussit.

Hinc coniurant in tyrannum ipsi Macedones, MOERAGENE, qui carnificum manus evaserat; & SOSIBIO, SOSIBII, aulicorum antè principis, F. ducibus. Hi impetu in aulam facto, regem sibi dari expostulant, & in stadium ducunt; populo inconditis clamoribus obstrepente.

Tum SOSIBIVS regem rogat: *An non velit plebi castigandos, tradere, maternæ necis auctores*? Eo inter tumultum annuente, statim Agathocles, ac præcipui tyrannidis eius ministri, meritas scelerum suorum pœnas dederunt. Hæc Polybiana lib. 15.) concertantur cum ijs, quæ Iustinus l. 30. de Agathocle altero, an eodem? narrat.)

P. SCIPIO Cos. adversus Gallos Insubreis missus, quod inferius suâ virtute negotium sibi mandatum videret, quasi languescens, nullâ re memorabili in provinciâ gestâ, Romam ad Consules subrogandos redijt.

...561.
A... Mar.
... Ep pi.

189.

...les creati L. CORNELIVS MERVLA, & Q. ...VS THERMVS. hic Ligures, ille Galliam pro...sortiti.

NOVVS A LIGVRIBVS MOTVS.

...m nihil belli eo anno Coss. exspectarent; ...M. CINCII præfectus is Pisis erat) adlatæ; ...rum xx. millia armatorum, coniuratione per ...conciliabula universæ gentis factâ, Lunensem ...agrum populatos; Pisanum deinde finem ...s, omnem oram maris peragrasse. ...que MINVCIVS Cos. edixit; ut legiones duæ ...æ quæ superiore anno conscriptæ essent, Ar... diem adessent. Ex socijs Latini nomi... sedit mill. & D. equites descripti.

...io FLAMINIOQVE Prætoribus, quibus Hi...e evenerant; terna millia Romanorum ... & ...eni equites in supplementum; & quina ...Latini nominis, & duceni equites de...

...e alteræ litteræ T. SEMPRONII adlatæ ...x. millia in agrum Placentinum ...que usque ad ipsa coloniæ mœnia, & ...ædibus & incendijs perpopulatos ...oque gentem ad rebellionem spe... Tumultum esse decrevit Senatus. ...acere ut Tribuni plebis caussas militareis co... quò minus ad edictum convenirent ij, ...emerita stipendia, aut morbus caussæ ...uò minus militarent.

...us, delectu habito, in provincias pro...INCTIVS postulavit, ut ea, quæ ipse cum ...sset, Senatus auctoritate suâ confir...

Legatis, qui ex universâ Græciâ, & magnâ parte Asiæ; quique ab regibus venissent; benignè responsum.

LEGATIO ANTIOCHI ROMAM. QVINCTIVS CONTROVERSIArum sequester.

QVINCTIO mandatum; ut adhibitis ijs, qui in Asiâ aut Lysimachiæ apud ANTIOCHVM fuerant, eius regis legatis responderet, quæ ex *dignitate atque utilitate pop. Romani viderentur*.

Quùm itaque MENIPPVS & HEGESIANAX principes regiæ legationis, dicerent se simpliciter venisse ad amicitiam petendam, iungendamque societatem. Et cum tria sint federum genera: *Vnum*, cum bello victis dicuntur leges: *Alterum*, cum bello pares æquo federe in pacem amicitiamque veniunt: *Tertium*, cùm qui hostes numquam fuerint, ad amicitiam sociali federe inter se iungendam coëunt; qui neque dicunt, neque accipiunt leges.

Et ANTIOCHVM ex hoc postremo genere esse constet; iure se mirari, quòd Romani *æquum censeant ei leges dicere; quas Asiæ urbium liberas & immunes, quas stipendiarias esse velint*.

Ad ea QVINCTIVS: *Duas se quoque optiones ponere regi*; Vel, ut si Romanos nihil quod ad urbeis Asiæ attinet, curare velit; ut & ipse omni Europâ abstineat. Vel si se illis Asiæ finibus non contineat, & in Europam transcendat; ut & Romanis ius sit; Asiæ civitatium amicitias, & tueri quas habeant, & novas complecti.

Sibi ANTIOCHVS pulchrum esse censet, quas urbeis in Thracia & Chersoneso proavus eius SELEV-

vs, belli iure, victo cæsoque in acie LYSIMACHO rege, ante x.. ann. habuerit, & quas avus p teique numquam usurpaverunt;pro suis eas repetere in servitutem.

Et populus Romanus susceptum *patrocinium libertatis Græcorum non deserere ; fidei constantiaq; ducit esse*, sicut à PHILIPPO, Græciam liberavit; ita & ab ANTIOCHO, Asiæ urbeis, quæ Graij nominis sint, liberare in animo habet.

Neque enim in Ioniam Æolidemque *coloniæ e Græciâ in servitutem regiam missæ, sed stirpis augendæ caussâ, & gentis propagandæ.*

QVINCTIVS deinde legatis civitatum Græciæ, Asiæque, in Senatum introductis, postulata sua & regis exposuit.

Renuntiarent civitatibus suis, *populum Romanum, quâ virtute, quaq; fide libertatem eorum a PHILIPPO vindicaverit, eâdem ab ANTIOCHO, nisi decedat Europâ, vindicaturum.*

MENIPPO tamen deprecante, ne Decretum festinaretur, quo terrarum orbis turbâdus esset:utque regi tempus ad cogitandum daretur; integra res dilata est. & legatos treis mitti ad regem, eosdem, qui Lysimachię apud eum fuerant, placuit.

NOVÆ APVD CARTHAG. TVRBÆ OB ANNIBALEM.

Vix dum ij profecti erant; quùm à Carthagine legati bellum haud dubiè parare ANTIOCHVM, ANNIBALE ministro, adtulerunt.

ANNIBAL patriâ profugus iam ad Antiochum pervenerat;eratque apud eum magno in honore. Rege iam diu volutante consilia de Romano bello, sententia Annibalis una atque eadem semper erat; *Vt in Italiâ* (quę & commeatus & milites externo hosti esset præbitura) *bellum gereretur.*

Sibi C. tectas naveis, XVI. pedit. mill. & equites mille deposcebat. Eâ classe primùm se Africam petiturum, ubi considerет Carthaginienseis ad rebellandum ab se compelli posse. si illi cunctentur, se aliqua parte Italiæ bellum excitaturum Romanis.

Rex cum cæteris omnibus in Europam transiret; & in aliquâ parte Græciæ copias contineat; traijcere pro re natâ, vel in speciem famamque belli, paratus.

ANNIBAL ARISTONEM Tyrium, cum mandatis, Carthaginem mittit; quæ secretis notis ij, quibus conveniendi opus esset, agnoscerent. Ille agnitus, & cum Barchinæ solùm factionis hominibus colloquia miscuit, e convictus; dum in coetu, et pro speculatore comprehensus, cum legatis Romam mitteretur tabellis mandatorum, ad subsellia magistratuum, prima vesperâ, suspensis, ipse nocte navem conscendit & profugit.

Conspectis postridie & lectis tabellis, ut resp. etiam extra fa... an... noxæ conservaretur; legatos Romam, qui rem ad Consules & Senatum deferrent; & simul de MASANISSÆ iniurijs quererentur, mitti placuit.

MASANISSA namque, eâ Carthaginiensium inter se discordiâ fretus, & locum iniuriæ esse ratus; agrum ... eorum depopulatus est; & quasdam urbeis vectigaleis Carthaginiensium, ad minorem Syrtim, sibi coëgit stipendium pendere; ... quarum *dubia esset possessio.*

Et simul legatos ab ijs Romam questum de ... missos comperit; & ipse eodem suos destinavit.

Responsum est à Senatu, utriusque partis ... *Missuros se in Africam, qui inter pop. Carthaginiensem & regem in re præsenti disceptarent.*

P. SCIPIO Africanus, cum duobus alijs missus, auditâ inspectâque re, suspensa omnia, neutro inclinatis sententijs, reliquit. qui vel unus tamen, tum notitiâ rei, tum auctoritate, finire nutu disceptationem potuisset.

Neque enim latebat Romanos anceps Pœnorum animus, quos in officio contineret metus potius, quàm fides.

Et ea suspicio crimen belli arcani & novæ animorum alienationis urguebat; quòd quem comprehensum Romam mitti placuisset; nec ipsum (ARISTONEM Tyrium)nec navem eius custodiissent.

NOVA IN HISPANIIS REBELLIO REPRESSA.

Hispani, gens inquieta, nec pacem nec bellum ferre poterant. CATONE, qui pacata omnia reliquisse putabatur, digresso; statim multæ urbes, ... ultra, quàm citra Iberum, rebellârunt.

Eo missi Prætores, SEXT. DIGITIVS, in citeriore Hispaniâ, crebra, sed plerąque adversâ prœlia fecit. P. CORNELIVS CN. F. SCIPIO feliciùs pugnavit: eoque terrore non minùs L. opida ad eum defecerunt.

Idem Pro-prætore, Lusitanos, pervastatâ ulteriore provinciâ, cum ingenti prædâ domum redeunteis, in ipso itinere adgressus, post acre & anceps certamen, in fugam vertit. Ad XII. hostium M. cæsa: capti DXL. omnes ferè equites, cum ... militaribus.

BELLVM CVM LIGVRIBVS ET BOIIS.

Iam quoque Ligures, Pisas, XL. hominum millibus circumsedebant. MINVTIVS Cos. dicto die militibus Aretium venit; atque inde quadrato agmine ad Pisas duxit.

Et quùm hosteis mille passuum ab opido ... flumen movissent castra; ipse urbem, haud dubiè servatam adventu suo, est ingressus. Et postero inde proximè hostem castris, levibusque prœlijs ... populationibus tantùm agrum sociorum tutabatur: in aciem exire non ausus, milite novo & collectitio.

Ligures multitudine freti, & ... parati de rerum summâ decernere, & prædas ... manus emissarias agebant.

Consul alter L. CORNELIVS per extremos L... rum fineis exercitum in agrum Boiorum ... ubi longe alia belli ratio, quàm cum Liguribus.

Consul in aciem exibat; hostes pu... ... ctabant. Romani prædam ... ... ripi sua impunè, quàm tuendo ... malebant.

... tandem recto ac iusto prœlio dimi... ...iâ subinde fortunâ, donec omnes Ro... ...nes, equites alarij; & legionarij, ve... ...a raptim inferentibus, connixi, averte... ...n.

...s, legionarij equites immissi. XIV. ...m. eo die cæsa: vivi capti ... nongin... ...uites CCXXI. tres duces ... cum signis ...

...cruenta Romanis fuit victoria. Supra V. ...ilitum ipsorum aut sociorum amissa sunt: ...ones III. & XX. Præfecti sociûm IV. cum ...ibunis militum.

...æ huius laus militum virtuti, aut pop. Ro... ...can, quàm L. Cornelii prudentiæ à ...ebatur. Vnde negatus triumphus postea. Ei namque pro rebus gestis supplicationem & triumphum petenti Tribuni pleb. intercesserunt.

RES VARIE IN HISPANIIS GESTÆ.

In Hispaniâ citeriore C. Flaminius, præter opidum Iluciam in Oretanis captum, ... adversus latronum magis, quàm hostium excursiones, vario eventu, nec sine militum iactura, fecit.

Res maiores gessit M. Fulvius. Is apud Toletum opidum, cum Vaccæis Vectonibusque, & Celtiberis, signis collatis dimicavit: exercitum earum gentium fudit fugavitque: regem Hilernum vivum cepit.

3762. ...xi. Ant. M. ... Pr. Epiph. | 188.

Censores priore anno creati erant, Sex. Ælius ...s & C. Cornelius Cethegus. ex ijs hic ...um condidit. Censa sunt civium capita CXLIII. ... DCCIV.

...itiam annus erat; & ambitio magis, quàm ... aliàs, exarserat, consulatibus comitijs. ...i & potentes petebant; patricij plebeijque. ...n u... culi in L. Qvinctivm Flamininvm, ...i in Græciâ præfuerat; & io P. Corne... ...m Scipionem, Cn. F. eius qui vir optimus ...tus matrem Idæam acceperat: quique ex Hi... ...viciâ nuper decesserat, magnis rebus ge... ...erant connecti.

...ante omnia accendebant fratres candidato... duo clarissimi ætatis suæ Imperatores; P. ...lius Africanus patruelis; & T. Qvinctius germanus, qui eo anno triumpharat.

...i sunt autem Consules L. Qvinctivs Flaminius, & Cn. Domitivs Aenobarbvs. Adeò ... in plebeio quidem Consule, cum pro C. Læ... ...retur; Africanus valuit.

ÆTOLICVM BELLVM.

...i, qui antea Romanos in Græciam accive... quasi inferiora suis meritis præmia conse... ...o ad Naupactum indicto; & Thoan... ...uperiore anno Prætor eorum fuerat, faces ...; omneis in Romanos, & bellum inci... ...onibus igitur fatigant reges, Philip... ... Antiochvm, & Nabin Lacedæmonium. ...reges vix aut tardiùs moverentur; Nabis ...bus omnia circa miscere cæpisset; & ...pum donis ad suam caussam perduceret; ...aciter in societate Romanâ manenteis, Achæi, quibus maritimæ Laconicę tuen... ...andârat Qvinctivs; & ad tyrannum ...ttunt, qui admonerent federis eum Ro... ...uxilia ad Gythéum, quod iam oppu... ...yranno; & Romam, qui ea nuntia... ...unt.

Antiochvs rex, eâ hyeme, Raphiæ in Phœnice, (al. Syriâ, Ptolemæo, regi Ægypti, filiâ, Cleopatra, (quam ante sexennium despondcrat) in matrimonium datâ, quùm Antiochiam se recepisset; per Ciliciam, Tauro monte superato, Ephesum pervenit.

Inde Antiocho F. misso in Syriam, ad custodiam extremi regni, ipse cum terrestribus copijs ad Pisidas oppugnandos est profectus.

LEGATI ROM. AD ANTIOCHVM.

Eo tempore legati Romani, qui ad Antiochvm missi erant, iussi priùs Evmenem adire, Elæam venére; & inde Pergamum, Evmenis regiam, adscenderunt.

Evmenes, cupidus belli adversus Antiochvm erat; & satiùs rebatur, Romanis socijs quamcumque subire fortunam; quàm solum aut imperium pati Antiochi, aut abnuentem vi atque armis cogi. Ob hæc quà auctoritate, quà consilio, Romanos ad bellum hoc incitabat.

Dum P. Svlpitivs, princeps legationis, æger Pergami subsisteret; & Antiochvs Pisidiæ bello occuparetur; P. Villivs, alter legatus, Ephesi cum Annibale sæpè congressus est: ut & animum eius tentaret, si quà posset; & metum demeret, periculi ei quidquam ab Romanis esse.

Ex his colloquijs secutum est, ut vilior ob ea regi Antiocho Annibal, & suspectior ad omnia fieret.

COLLOQVIVM SCIPIONIS CVM ANNIBALE PROFVGO.

Tradunt Græci quidam P. Africanvm in eâ fuisse legatione; & cum Annibale Ephesi collocutum, & eiusmodi sermonem inter se serusse.

Quærenti Africano; *Quem fuisse maximum Imperatorem ANNIBAL crederet?* respondisse; *ALEXANDRVM*

XANDRVM *Macedonum regem.*

Quærenti deinde, *quem secundum poneret?* PYRRHVM dixisse, ob castra metandi peritiam, & comitatem, quâ rex externus Italos, a Romanis, tamdiu in eâ terrâ principibus, alienârit & sibi conciliârit.

Ex sequenti, quem tertium duceret; haud dubiè semetipsum dixisse.

Riso oborto, SCIPIONEM subiecisse; Quid dicturus esset, si ipsum SCIPIONEM vicisset? *Tum me verò, inquit, & ante ALEXANDRVM, & ante PYRRHVM, & ante omneis alios imperatores esse.*

Agnovit, & lætatus dicitur SCIPIO, quod è grege se imperatorum, velut inæstimabilem, Pœnus secrevisset.

P. VILLIVS iam ab Epheso Apaméam processerat; eique ANTIOCHVS occurrit. Congressis inter se eadem disceptatio fermè fuit; quæ Romæ, inter QVINCTIVM & legatos regis, fuerat.

Mors nuntiata ANTIOCHI, F. regis, quem pater paullo-antè in Syriam miserat; colloquium diremit. Legatus Romanus Pergamum concessit: & ANTIOCHVS, omisso quod inchoaverat bello, Ephesum rediir. eódem & SVLPITIVS, iam confirmatior, cum collegâ venit.

MINIONIS NON INSVLSVM RESPONSVM.

Ibi MINIO quidam, regis amicorum princeps, absente ob luctum domesticum rege, sive disceptationem cum legatis fugiente; & colloquio inter ipsos condicto; Romanos aiebat specioso titulo uti: *Græcarum civitatum liberandi: neque facta eorum orationi convenire. qui aliud ANTIOCHO iuris statuerent; alio ipsi uterentur.*

Illos à Neapolitanis, Rheginis, & Tarentinis, certè Græcis. a Syracusanis, aliisque Siculis, stipendium aut naveis ex fœdere exigere; quòd bello superatis iis hasce leges imposuerint.

Eamdem de Smyrnâ & Lampsaco, civitatibusque Ioniæ aut Æolidis, caussam ab ANTIOCHO acciperent. quæ armis superatæ à maioribus, & vectigaleis factæ, in antiquum ius repeteret. *Romanos itáque ex æquo non disceptare; sed belli caussam quærere, videri.*

Ad ea SVLPITIVS; Imparem longè utrimque civitatum possessionis & iuris esse rationem. Romanos à suis, ex quo in ipsorum venerint potestatem, uno & perpetuo tenore iuris semper usurpato, nec umquam intermisso, quæ ex fœdere debentur, exigere. Civitatum Asiæ alias in PHILIPPI, alias in PTOLEMÆI fuisse potestate; neque in perpetuâ regni Asiatici, sive Seleucidarum, possessione, permansisse.

Vocatæ sub hæc ipsarum civitatum legationes, ab EVMENE antè instructæ. Admissi plures, dum suas quisque nunc querelas, nunc postulationes inferunt, & æqua iniquis miscent; è disceptatione altercationem fecérunt. Itáque neque remissâ ullâ re, neque impetratâ, æquè ac venerant omnium incerti legati Romam rediérunt.

Rex iis dimissis, consilium de bello Romano habuit, in quod ANNIBAL uti suspectior, non est admissus. Sed ille odio inexpiabili in Romanos, ad quod & patris, & suo sacramento erat à pueris adactus, coram exposito, regi mox reconciliatur.

Ex eo consilio ita discessum est; ut propositâ ab Ætolis, à PHILIPPO, à NABIDE, ab ANNIBALE & auxiliorum spe, bellum Romanis inferretur.

CONSVLES PROVINCIAS SORTIVNTVR.

Romæ Consulibus ambobus Italia provincia fuerat decreta: ita ut inter se sortirentur, uter comitiis eius anni præesset. Ad utrum ea non pertineret cura; ut paratus esset, si quò eum extra Italiam opus esset ducere legiones. Atque ita CN. DOMITIO extra Italiam, quò Senatus censuisset, provincia evenit: L. QVINCTIO Gallia.

FLAMINIO, FVLVIOQVE in Hispaniis iterùm prorogatum imperium. Ex Prætoribus, A. ATTILIO SERRANO, classis & Macedonia: M. BÆBIO PAMPHILO, Bruttii decreti.

Et hi duo Prætores cum duobus exercitibus, terrestri navalique, adversus NABIN, apertè iam oppugnantem socios pop. Romani, dicebantur parari. Vetitus ab urbe discedere DOMITIVS, antè quàm legati ad ANTIOCHVM missi rediissent.

LIGVRES ITERVM DOMITI.

Priusquàm L. QVINCTIVS Cos. in provinciam perveniret, Q. MINVTIVS in agro Pisano cum Liguribus signis collatis pugnavit. IX. hostium millia occidit: cæteros fusos in castra compulit. Inde Ligures nocte clàm profecti; & primâ luce Romanus vacua castra invasit.

Ex agro Pisano in Liguriam profectus, castella vicosque eorum igni ferróque pervastavit; & prædam Etruscam ex hostibus intercepit.

Reversis Romam, ab regibus, legatis; ATTILIVS Prætor, cum classe missus est in Græciam ad socios tuendos, quos contra fœdus NABIS oppugnabat.

Et Coss. quando nihil ab ANTIOCHO instaret, neque satis matura belli caussa esset; proficisci ambos in priores provincias placuit. Et DOMITIVS quidem, ab Arimino, quà proximum fuit; QVINCTIVS, per Ligures, in Boios venit. Duo Consulum agmina, diversa, latè hostium agrum pervastárunt. Primò equites eorum pauci cum Præfectis; deinde universus Senatus; postremò, in quibus aut fortuna aliqua, aut dignitas erat, ad M. ad Consules transfugérunt.

RES PROSPERE IN HISPANIIS.

Eo quoque anno in utrâque Hispaniâ res prosperè gestæ. Nam & C. FLAMINIVS oppidum L[illegible]brum munitum opulentumque, vi[illegible] navi & nobilem regulum CORRIBILONEM vivum [illegible] Et M. FVLVIVS Proconsul cum duobus [illegible] hostium, duo secunda prœlia fecit; oppida d[illegible] & [illegible] stras [illegible].

... aliquot expugnavit: & ad Tagum amnem pergens, Toletum, urbem parvam, sed loco munitam, ... Vectonibus, qui subsidio venerant, operibus ...

Quum incerto rumore adlatum esset, ANTIOCHUM ex Ætoliâ classem exemplò in Siciliam missurum; Senatus, quantumvis Pr. ATTILIVM cum classe in Græciam misisset; tamen quia non copijs modò, sed etiam auctoritate opus erat ad confirmandos sociorum animos, T. QVINCTIVM cum tribus collegis legatum in eamdem Græciam misit.

Etiam M. BÆBIVS ex Bruttijs ad Tarentum, & Brundisium, promoveret legiones, decrevit; ut inde, si res posceret, in Macedoniam trajceret.

Addidit alimenta rumoribus ATTALI EVMENIS fratris, adventus, qui nuntiavit, ANTIOCHUM Hellespontum cum exercitu transisse, Ætolos ita se parare, ut sub adventum eius in armis essent.

Ad rem itaque pertinere visum est, Consules primo quoque tempore creari. Consul litteris Senatûs evocatus, præmisso ex itinere Edicto, quo Comitia Consularia edicerentur, Romam venit.

3763. 32. Ant. M. 13. Pt. Epip.	187.

In magnâ petitorum ambitione, P. CORNELIO SCIPIONI Nasicæ, qui priore anno repulsam tulerat; ut dilatum viro tali, non negatum, honorem appareret; consulatus datus est. Additus ei de plebe collega, M. ACILIVS GLABRIO. Illi Italia; huic Græcia forte obvenit.

Interim dum novi magistratus sortirentur provincias; M. BÆBIVS à Brundisio cum omnibus copijs transire in Epirum iussus est, & circa Apolloniam copias continere.

BELLVM ANTIOCHINVM.

Dum populus Romanus ad omneis conatus ANTIOCHI se præpararet; NABIS tam non differebat bellum, sed summâ vi Gythéum oppugnabat. & infestus Achæis, quòd miserant obsessis præsidium, agros eorum vastabat.

Achæi non antea ausi capessere bellum, quàm legati ab Romà revertissent; Iis reversis, concilium Sicyonem edixerunt.

Quùm omnium ad bellum extemplò capessendum inclinatæ sententiæ essent; T. QVINCTIVS cunctationem iniecit; auctorque fuit, Prætorem classemque Romanam exspectandi.

PHILOPOEMEN ACHÆORVM PRÆTOR VARIE CVM NABIDE DECERTAT.

PHILOPOEMEN tamē, Megalopolitanus, qui Prætor Achæorum omneis eo tempore & prudentiâ & auctoritate anteibat; & cui à concilio tempus & ratio administrandi belli libera erant permissa; metuens ne dilationem res non pateretur; & non Gythéum modò, sed præsidium quoque submissum, amitteretur; naveis Achæorum deduxit.

Dux quidem terrâ militaris disciplinæ peritissimus; cæterùm rei nauticæ, uti Arcas, & homo mediterraneus, imprudens & rudis. In cæteris veterem quandam navem quadriremem, ante annos LXXX. ... CRATERI uxor Nicæa à Naupacto Corinthum deveheretur) interceptam, iam putrem & vetustate fathiscentem, ab Ægio deduci iussit. eaque ... nobili olim, in classe regiâ, navigio, pro prætoria usus est.

... classem cæteram Præfecto TISONE Patrensi, ... gressos; à Gythéo occurrêre Laconû naves. Et primo statim incursu, ad novam & firmam navem, vetus, omnibusque compagum rimis aquam accipiens, divulsa est. captique omnes, qui in nave erant. cætera classis remorum agilitate evasit.

PHILOPOEMEN nave speculatoriâ Patras fugam instruit. & animo infractus, breve id tyranno gaudium se effecturum adfirmavit.

NABIS nihil iam periculi à mari fore ratus; & terrestreis aditus, pósitis opportunè præsidijs, claudere molitus; tertiâ parte copiarum ab obsidione Gythéi abductâ, ad Pleias castra posuit. Is locus Leucis & Acris imminet, quà videbantur hostes exercitum admoturi.

PHILOPOEMEN, cetratis in parva navigia, quæ in stationem occultam agri Argivi contraxerat, impositis; litora legens, quùm ad propinquum castris hostium promontorium venisset; egressus callibus notis nocte Pleias pervénit. sopitis vigilibus, ut in nullo propinquo metu; ignem casis sive tabernaculis, ex arundine tectis, ab omni castrorum parte, iniecit.

Ferro, flammâque protinùs omnia absúmta. Perpauci ex tam ancipiti peste ad Gythéum in maiora castra perfugérunt.

PHILOPOEMEN protinus ad depopulandam Tripolim Laconici agri, qui proximus finem Megapolitarum est, duxit; & magnam vim pecorum hominumque inde abripuit.

Exercitu deinde Tegeam contracto; concilioque eódem & Achæis & socijs indicto, in quo Epirotarum etiam & Acarnanum fuére principes; statuit ad Lacedæmonem ducere. eo modo uno ratus hostem ab obsidione Gythéi abduci posse.

Eo autem ipso die Gythéum expugnatum erat. Cuius rei ignarus PHILOPOEMEN, castra ad Barbo-

Barbosthenem montem promovit.

Et NABIS, recepto Gythéo, cum expeditum exercitum, inde profectus, præter Lacedæmonem, raptim duxisset; PYRRHI, quæ vocant, Castra occupavit: quem locum peti ab Achæis non dubitabat. Inde hostibus occurrit.

Orto deinde circa torrentem, ex quo utrimque aquari necesse erat, certamine; NABIDIS miles, multis inter fugiendum cæsis, aut captis, in castra concitato cursu est compulsus.

NABIS falsò edoctus à perfugâ, Achæos postero die ad Eurotam amnem processuros, ut viam sibi intercludant; & simul tentaturos, si quorum in urbe animi solicitari ad defectionem possint; ipse tamquam in aciem cum robore exercitûs egressus, signa ocyùs ad urbem ferri iussit.

Et PYTHAGORAS cum auxiliaribus, & equitatu, stationem agere pro vallo iussi; ubi hosteis adesse, & se à NABIDE desertos viderunt; primò in castra se recipere conati sunt; deinde postea quam instructa Achæorum acies admovebatur, metu ne cum ipsis castris caperentur; sequi suorum agmen, aliquantùm prægressum, insistunt.

Exemplò cetrati Achæorum in castra vacua impetum faciunt, & diripiunt: ad persequendos hosteis ire pergunt.

Tyrannus cum paucis ad urbem penetrârat: cætera multitudo, inermis, toto sparsa vagabatur saltu. & armis pro se quisque abiectis in circumiectas itineri silvas diffugerant.

Inde dum ex fugâ se recipiunt, & reditum ad suos moliuntur, ex devijs callibus & latebris, in patentiores vias delapsi; ibi excepti ab insidente hoste passim ita multi cæli captique sunt; ut vix quarta pars de toto exercitu evaserit.

PHILOPOEMEN incluso in urbem tyranno, dies inde propè XXX. vastandis agris Laconum absumsit.

Bello ita, inter Achæos & NABIDEM tyrannum, flagrante; legati Romanorum circumire sociorum urbeis soliciti, ne Ætoli partis alicuius animos ad ANTIOCHVM avertissent; minimùm operæ in Achæis adiuvandis adeundisque consumsére: quos ut NABIDI infestos, ita ad cetera fidos quoque fore censerent.

Athenas primùm, inde Chalcidem, & in Thessaliam iêre; & Demetriadem iter flexére. Quam urbem ubi reddendam esse à Romanis PHILIPPO, Magnates ex vano rumore intellexissent; omnia novari Ætolorum, ANTIOCHIQVE adventu malebant, quàm id fieret.

Addidit inconsultè EVRYLOCHVS, tum Magnetarches: *Specie liberam Demetriadem esse; re verâ omnia adnutum Romanorum fieri.*

Quam vocem quûm ægerrimè ferret T. QVINCTIVS, & Deos testeis ingrati ac perfidi in Magnetibus animi invocaret: Alij ex eâdem gente, incusato EVRYLOCHI furore, flentes, subiecerunt: *In corpora sua ictiùs semper furorem sæviturum; quàm ut Romanorum, quibus libertatem, omniaq; fausta & cara deberent, amicitiam violarent.* EVRYLOCHVS protinus in Ætoliam profugit.

Iam enim, & id magis in dies Ætoli defectionem nudabant.

THOAS BELLI ÆTOLICI INCENTOR, PANÆTOLIVM.

Eoque ipso fortè tempore THOAS princeps gentis, quem ad ANTIOCHVM miserant, redierat: indeque MENIPPVM secum adduxerat, regis legatum. Qui priùs quàm concilium ijs daretur, exaggerandis apud multitudinem regis ANTIOCHI copijs & pecunijs, quibus vel ipsos Romanos emere possit; multorum animos suæ factioni implicárat.

Quùm non ab re esse QVINCTIO visum esset, sociorum aliquos legatos ei concilio, quod Panætolicum dicunt, interesse, qui admonerent Romanæ societatis Ætolos; quique vocem liberam mittere adversus regis legatum auderent; Athenienses, quibus primis, post regiam legationem, dicendi, quæ vellent, potestas facta est; Ætolos & societatis Rom. & meritorum in universam Græciam admonuérunt; ne *temerè eam celeritate nimiâ consiliorum everterent.*

Legatos Romanorum, & in ijs T. QVINCTIVM, haud procul inde abesse, cum quibus potiùs decebus controversis disceptarent, quàm Asiam Europamque ad funestum armarent bellum. (Hic principum maximè seniores obtinuére, ut Romanis concilium daretur.)

Itáque QVINCTIO eundum in Ætoliam esse visum est. Aut enim moturum aliquid, aut omneis homines testeis fore, penes *Ætolos belli culpam esse: Romanos iusta ac propè necessaria sumturos arma.*

Posteaquam QVINCTIVS, in concilio, paucis Romanæ societatis caussam egisset; & satius esse dixisset: Romam legatos mittere, seu disceptare, seu rogare Senatum mallent; quàm P. R. cum ANTIOCHO, admistis Ætolis, *non sine motu magno generis humani, & pernicie Græcia, dimicare. Neque ullos priùs cladem eius belli sensuros, quàm qui movissent.*

DECRETVM DE ARCESSENDO ANTIOCHO.

THOAS deinde, cæterique factionis eiusdem, cum adsensu omnium auditi, pervicérunt, ut ne dilato quidem concilio, & absentibus Romanis, decretum fieret; Quo arcesseretur ANTIOCHVS ad liberandam Græciam; disceptandumque inter Ætolos & Romanos.

Quùm idem Decretum QVINCTIVS posceret DAMOCRITVM, Aetolorum Prætorem, Romam perferendum; Ille Decretum, responsumque in Italiâ, castris super ripam Tiberis positis, daturum; contumeliosè, an furiosè! subiecit.

QVINCTIO Corinthum reverso, dum quasi sedentes exspectare adventum regis videntur, Ætoli per Apocletos, sive delectos ex sanctiore concilio viros, id agitabant; Quonam modò res in Græciâ novarentur, licet inter omneis ferè constaret, in

... tibus principes, optimum quem- ... ana societate, & præsenti statu gau- ... dine novarum rerum esse cupidam.

TEMERARIA ÆTOLORVM MOLITIO.

... die c... ilium, spei non audacis mo- ... iam impudentis cepe unt; Demetria- ... dem, & Lacedæmonem occupandi. ... in singulas unisi sunt principes; THOAS ... dem, ALEXAMENVS Lacedæmonem, DIO- ... Demetriadem.

... c postremum EVRYLOCHVS exsul, de quo ... e; & à Magnetibus, liberorum commu- ... ius misericordia inductis, revocati iussus, ... in modum adiuvit.

... oc es namque, equitum præfectus, cum ... uitatu, specie reducentis exsulem hospi- ... em admissus, loca opportuna occu- ... mi tibus in domos missis, principes ... Acti... interfecit. Ità Demetrias Æto- ... ncta, & sedes belli constituta.

... precibus fatigarat Ætolos; quibus au- ... debellaret, ut sibi auxilia mitterent. ... que pedites, & XXX. equites, ALEXAME- ... um arcanis obedientiæ mandatis.

... rannum vanæ, & de propinquis A... ... s, & de Ætolorum subsidijs, ... levit, & ad militarem suorum quotidie ... can pis exercitationem induxit, ut ad- ... et consuetudine milites in belli propin- ... a acuerentur.

NABIDIS EXITVS.

... unà tyranni familiaritate utendum ... ALEXAMENVS; & suos cohortatus, ... aterum & obedientiæ meminissent; quùm ... ortè ab lævo cornu adequitaret; equi- ... s ponere & se intueri iussis, in adpro- ... em NABIDEM impetum facit: & ... equo eum deturbat. iacentem equites ... & is prius quàm à media acie suc- ... opravit.

... ALEXAMENVS cum omnibus Ætolis citato ... am occupandam pergit. Ipse regiâ ... noctem in scrutandis tyranni ... it.

... urbe, quam liberâsse videri ... vi... fi.

... ignitas rei; simul contemtus, a- ... nijs ad occandum fecit.

... ... xturbandos Ætolos, & liberta- ... petentem. Alij, ut caput rera- ... regij generis aliquem in speciem ad-

... taq; eius stirpis puerum admodùm, ... cum liberis tyranni, in equum ... arma is arreptis, Ætolos vagos per ur- ... inva unt; illiq; ALEXA- ... dissentem... trucidant.

... VS SECVNDVS,

Alij ex Ætolis, circa Chalciœcum Minervæ templum, congregati, cæsi sunt pauci abiectis armis, pars Tegeam, pars Megalopolim perfugére. ibique comprehensi à magistratibus sub coronâ venierunt.

P... POEMEN, auditâ cæde tyranni, profectus Lacedæmonem evocatis principibus, & oratione tempori convenienter habitâ, Lacedæmonios metu turbatos societati Achæorum ad unxit. quum tyrannis servijssent ann. XXVII. NABIDI circiter XV.

Idque eò facilius factum, quòd ad idem fortè tempus A. ATTILIVS, cum I V. & XX. quinqueremibus, ad Gytheum accesserat.

THOAS verò, circà Chalcidem, per EVTHYMIDAM principem, pulsum opibus eorum, qui Romanæ societatis erant; & per HERODORVM, Cianum quidem mercatorem, sed ob divitias Chalcide potentem; præparatis ad proditionem ijs, qui Euthymidæ factionis erant, nequaquam eamdem fortunam, qua Demetrias per EVRYLOCHVM occupata erat, habuit. Licet ipse CC. equites; illi II. peditum Millia adduxissent; & naves onerarias, leves, que XXX. haberent, quibus copias in Chalcidem traijcerent.

MICTION namque, & XENOCLIDES, penes quos tum summa rerum, pulso EVTHYMIDA, Chalcide erat; recollectis ex pavore animis, ab Eretriensibus & Caristijs, qui tum fortè communi cœtu festum anniversarium Amarynthiis Dianæ celebrabant, armatam iuventutem accepêrunt: & opidi murorumque custodiâ ijs creditâ, ipsi omnibus copijs transgressi Euripum, ad Salganéa posuerunt castra.

Et quùm misso caduceatore rogatus THOAS, se non ad oppugnandos, sed ad liberandos ab Romanis Chalcidenses venisse dixisset: & Chalcidenses negarent, aut servire ulli, aut præsidio cuiusquam egere; Ætoli cum THOANTE domum; EVTHYMIDAS verò & HERODORVS, ille Athenas, hic Thronium, undè venerant, re omissâ, rediêrût.

QVINCTIVS quoque his auditis, à Corintho veniens navibus, in Chalcidis Euripo, EVMENI regi occurrit. Placuit D. milites præsidij caussâ relinqui Chalcide, ab EVMENE; ipsumque Athenas ire. QVINCTIVS, Magnetum animis per VILLIVM frustrà iterùm apud Demetriadem tentatis, navibus Corinthum redijt.

ANTIOCHVS IN EVROPAM TRAIICIT IRRITO CONATV.

Intentis in adparatum novi belli Romanis, ne ab ANTIOCHO quidem cessabatur. Tres eum civitates tenebant, Smyrna, & Alexandria Troas, & Lampsacus. quas neque vi expugnare ad eam diem poterat; neque conditionibus in amicitiam perlicere. neque à tergo relinquere, traijciens ipse in Europam. volebat.

Annibalis in Africam primùm; deinde in Italiam cùm navibus mittendi, consilium. quod unu in principio belli utriter cogitatum erat; abiecit: Eque comite tantum, & consultatio, non duce, ad bellum uti decrevit.

Et Deme-

Et Demetriadis maximè defectione, ab Romanis ad Ætolos, elatus; & THOANTIS prætoris vanæ spei auxiliorum promissis inflatus; non ultrà differre profectionem in Græciam constituit.

Prius quàm solveret, Ilium à mari adscendit, ut Minervæ sacrificaret. Indè ad classem regressus, XL. tectis navibus, apertis LX. proficiscitur. & CC. onerariæ cum omnis generis commeatu, bellicoque alio adparatu, sequebantur.

Imbrum primò insulam tenuit: inde Sciathum traiecit. Ibi collectis, quæ in alto dissipatæ erant, navibus, ad Pteleum primum continentis venit.

Ibi EVRYLOCHVS Magnetarches, principesque alij ei ab Demetriade occurrérunt; & ipse postero die in urbis portum navibus est invectus, copiasque haud procul indè exposuit. X. pedit. Millia fuere, & equites D, elephanti VI. vix ad Græciam nudam occupandam, nedum ad sustinendum Romanum bellum, pares.

Profectus ab Demetriade rex, Phaleram in sinum Maliacum processerat: inde decreto, quo ab Ætolis arcessebatur, accepto, Lamiam venit, ingenti multitudinis favore acceptus.

Ibi rex, excusatâ in præsens copiarum paucitate, proximo verè omnem se Græciam armis, viris, equis; omnem oram maritimam, classibus completurum: & depulso cervicibus eorum, Romano imperio, liberam verè Græciam, atque in eâ principes Ætolos facturum, iactabat, copiam ipsi frumenti suis, & annonam tolerabilem suppeditent.

Ætoli, quantumvis prætor eorum PHANEAS rege ANTIOCHO, ceu pacis reconciliatore, & disceptatore de ijs, quæ in controversiâ cum pop. Rom. essent, utendum sibi potiùs, quam duce belli, censeret; THOANTIS sententiam, *qui nihil æqui sine armis ab Romanis impetrari* posse diceret, secuti; regem Imperatorem appellandum censuérunt: & XXX. principes, cum quibus, si qua vellet, consultaret, delegérunt.

Dimisso concilio, & multitudine in suas civitates dilapsâ; rex cum Apocleris eorum de bello consultans; *Optimum esse iudicavit*, bellum à Chalcide, frustrà nuper tentata, ordiri; eamque celeriter adgredi.

Cæterùm quùm rex, castris ad Salganea positis, cum principibus Ætolorum Euripum navibus traiecisset; & magistratus Chalcidensium antè urbis suæ portam regi obviàm processissent; & colloquio utrimque de societate instituto, Ætoli magnopere suaderent, ut salvâ Romanorum amicitiâ, Chalcidenseis regem quoque, qui non inferendi belli, sed liberandæ Græciæ caussâ, in Europam traiecerat, socium adsumerent & amicum.

Et ad hæc MICTION, unus ex principibus, subijceret; *Chalcidenseis neque vindice libertatis ullo indigere, cum liberi sint, neque præsidio, quùm pacem eiusdem pop. Romani beneficio, & libertatem habeant.* Ætolos cum rege, pro amicis, id primum facturos; *si insulâ excedant atque abeant.*

Nam ipsis certum esse; *non modo non recipere mœnibus; sed ne societatem quidem ullam pacisci, nisi ex auctoritate Romanorum.*

His renuntiatis, in præsentiâ (quoniam eæ ad manum copiæ non erant, ut vi agere quidquam possent) rex cum Ætolis, Demetriadem [illegible] verti.

AMINANDRI VANITAS.

AMINANDER Athamanum rex, uxorem Apaméam, filiam Alexandri cuiusdam M[illegible] tam, habebat, qui se oriundum à Magno A[lexandro] ferens, filijs duobus, PHILIPPVM & AL[EXANDRVM], nomina imposuerat. Ex ijs PHILIPPVS [illegible] gijs inclytam nuptijs, in Athamaniam se [illegible] rat. Illum fortè ingenio vanum Ætoli & ANTIOCHVS impulerant, uti regiâ stirpe ortum, [illegible] regni Macedoniæ, si AMINANDRVM Ath[amanes]que ANTIOCHO coniunxisset. & ea promiss[a va]nitas non apud PHILIPPVM modo, sed etiam apud Aminandrum valuit.

ACHAICVM CONCILIVM ET VARIÆ IBIDEM SENTENTIÆ.

In Achaiâ autem, in dicto Ægij con[cilio], legatis ANTIOCHI Ætolorumque locus dicendi c[o]ram T. QVINCTIO datus est. Ibi regis legatus v[anil]oquus, maria terrasque, inani sonitu verb[orum] complevit. Navaleis terrestreisque regis c[opi]as, pecuniam & belli adparatus, nomini[bus] g[en]tium bellicosarum vix fando auditis, immen[sum] exaggerando.

Regem, quamquam ab ultimis Orientis t[er]minis ad liberandam Græciam veniat; h[oc] tantum ab Achæis postulare; pacem utrique parti, quod medios deceat amicos, optent: bello se non interponant.

Idem fermè Ætolorum legatus ARCHIDAMVS petit; ut quæ facillima & tutissima esset, quietem præstarent: spectatoresque belli, fortunarum a[lie]narum eventum, sine ullo discrimine rerum suarum, opperirentur.

Quumque ille intemperantiâ linguæ provectus, maledictis, tum communiter in Romanos, tum propriè in QVINCTIVM ferri cœpisset; & victoriam de PHILIPPO, suâ & Ætolorum virtute, partam exprobrare;

SANA CONSVLIS AD ACHÆOS CONSILIA.

Quinctius moderatè acri oratione ferociam & fastum hominis retudit; & vanas utrorumque, [regi]s & Ætolorum, iactationes elevavit. *Male credidit & Antiochum Ætolis, & Ætolos regiæ vanitati.*

Quò minus Achæi decipi debeant [sed expertæ] toties, spectatæque Romanorum fidei [cederent, ni]*hil tam vanum, immò tam alienum rebus eorum esse* [quam] *si bello non interponi, conducibile sibi putent* [illegible] quippe, sine dignitate, præmium victorum fore.

Romani legati oratio apud faventes [æquis auri]bus accepta. Et Achæi auxilia [illegible], [ut] censebat Quinctius, D. militum Cha[lcid]em; [illegible] Piræeum miserunt.

Res enim Athenis haud procul [illegible]; & quidam

& quidam ibi, spe largitionum, venalem pretio multitudinem ad Antiochum trahebant. Donec ab ijs, qui Romanæ partis erant, QVINCTIVS accitus est; & accusante LEONTE quodam, APOLLODORVS auctor defectionis, damnatus atque in exilium est eiectus.

ANTIOCHVS, quùm ad Chalcidis præsidium, & Achæos, & EVMENEM regem, misisse audisset; maturandum ratus, ut & prævenirent sui; & venientes, si possent, exciperent; MENIPPVM cum III. fermè militum Millib. & cum omni classe POLYXENIDAM mittit. Ipse paucos post dies VI. Millia suorum militum, cum paucis Ætolis, ducit.

Sed iam D. Achæi, & ab EVMENE rege modicum auxilium missum, duce XENOCLIDE Chalcidensi, nondum obsessis itineribus, tutò Euripum transgressi, Chalcidem pervenerant.

Et Romani milites, D. fermè & ipsi, eódem, cum iam MENIPPVS castra antè Salganea, ad Hermeum, quà transitus ex Bœotiâ in Eubœam insulam est, haberet; venérunt.

MICTION erat cum ijs legatus à Chalcide ad Quinctium, ad id ipsum præsidium petendum, qui postea quàm obsessas ab hostibus fauces vidit; omisso ad Aulidem itinere, Delium, Fanum religione Apollinis sacrosanctum, convertit, inde in Eubœam transmissurus.

Ibi quùm per magnum otium milites, alij ad spectaculum Templi Lucique versi; alij in litore vagarentur; magna pars per agros lignarum pabulandique dilapsi essent: repentè MENIPPVS palatos passim adgressus, eos cecidit; ad L. vivos cepit. Perpauci effugêruot; in quibus MICTION, parvâ onerariâ nave exceptus.

Ea res Quinctio Romanisque, sicut iactura militum molesta; ità ad ius inferendi Antiocho belli momentum adiecisse videbatur.

ANTIOCHVS AD AVLIDEM, ET TOTA FERE EVBOEA POTITVR.

ANTIOCHVS admoto ad Aulidem exercitu, cùm rursùs oratores Chalcidem misisset, qui eadem illa quæ nuper, cum minis gravioribus, proponerent; nequidquam, contrà MICTIONE & XENOCLIDE tendentibus, facilè tenuit, ut portæ sibi aperirentur. Qui Romanæ partis erant; sub adventum regis urbe excessérunt. Achæorum & Eumenis milites, Salganea tenebant: Et in Euripo castellum Romani milites pauci, custodiæ loci causâ, communiebant. Hoc rex ipse; illum MENIPPVS, simul oppugnare sunt adorti.

Priores Achæi, & Eumenis milites, pacti, ut sine fraude abire liceret, præsidio excesserunt. Romani, licet pertinaciùs locum tutati, quùm terrâ marique obsiderentur, & iam machinas tormentaque comportari viderent; non tulére obsidionem. Quùm id, quod caput erat Eubœæ teneret Rex, ne cæteræ quidem eius insulæ urbes imperium abnuérunt. Magnoque principio sibi orsus bellum videbatur, quod tanta insula, & tot opportunæ urbes in suam ditionem venissent.

GLABRIO COS. SERIO BELLVM HOSTIBVS FACESSIT.

Omnibus iam Romæ, & in Italiâ, ad bellum Antiocho regi, & perduellibus Ætolis faciendum satis comparatis: M. ACILIVS GLABRIO Cos. postquàm hostijs ritè perlitasset, & diem conventumque militibus, & Tribunis, quos secû in provinciam ire oporteret, Brundisij, & Idibus Maijs, edixisset: ipse ad V. Non. Maias Paludatus urbe egressus est.

VARIÆ REGVM ET RERVMP. LEGATIONES ROMAM.

Sub idem tempus Legati, ab duobus regibus, PHILIPPO Macedone & PTOLEMÆO Ægyptio, Romam venérunt, pollicentes ad bellum auxilia, pecuniam & frumentum.

Nihil auri, sive argenti ab ijs acceptum: sed gratiæ actæ.

Et quùm uterque se cum omnibus copijs in Ætoliam venturum, belloque interfuturum pollicerentur; PTOLEMÆO id remissum: PHILIPPI legatis responsum; gratum eum Sen. pop. q; Romano facturum, si M. Acilio Cos. non defuisset.

Item ab Carthaginiensibus, & Masanissâ rege, legati venérunt. Illi, frumenti & hordei, quod tum ad exercitum, tum Romam adportaretur, vim ingentem: Classem suo sumtu comparatam; & stipendiariæ pecuniæ, quæ in multos annos debebatur, repræsentationem. Hi, præter frumentum, equites D. & elephantos XX. qui ad Acilium Cos. mitterentur, polliciti.

De frumento utrisq; responsum; Ità usurum eo pop. Romanum, si pretium ipsi acciperent. De classe Carthaginiensibus remissum; præterquàm siquid navium ex fœdere deberent.

De pecuniâ ità responsum; nullam se ante diem accepturos.

Intereà Chalcide Antiochus, ne cessaret per hibernum tempus, partim ipse missis legatis civitatum animos solicitabat; partim ultrò ad eum veniebant.

Eléi, adversùs Achæos, quos primum civitati suæ arma illaturos credebant, auxilium petebant: Et Mille ijs pedites cum duce Cretensi EVPHANE sunt missi.

Epirotas suâ apud eumdem legatione id agere apparebat: ut sive rex, (quod magis credebant) abstinuisset Epiro; integra sibi omnia apud exercitus Rom. essent; conciliatâ satis apud regem gratiâ, quod cupidè accepturi fuissent cum idoneis copijs venientem. Sive venisset; sic quoque spes veniæ ab Romanis foret: quod non exspectato longinquo auxilio ab se, præsentis viribus succubuissent. Itaq; perplexo cum responso remissi.

BOEOTI FLVCTVANT, ET THESSALI TENTANTVR.

Rex in Bœotiam, (quam, caussas, in speciem iratũ, adversùs Romanos habere censebat; BRACHYLLÆ necem; & bellum Coronéæ, ob cæsos Rom. milites, à QVINCTIO

QVINCTIO illatum) profectus; effusis undique civitatum principibus, Thebas venit.

Ibi, in concilio gentis, quùm amicitiam secum institui, non bellum indici Romanis, iam quasi de more, postularet, & neminem, quid ageretur, falleret; decretum tamen sub levi verborum prætextu pro rege adversùs Romanos factum est.

Hâc quoque gente adiunctâ, Demetriadem, quò principes Ætolorum, de summâ rerum deliberaturos, convenire iusserat, venit.

Eódem & AMINANDER, ex Athamaniâ, ad consultandum accitus; & ANNIBAL Pœnus, iamdiu non adhibitus, eidem concilio interfuit.

Actum de Thessalorum gente, deque eorum voluntate tentandâ. & dum de modo disceptatur; ANNIBAL nominatim interrogatus sententiam, in universi belli cogitationem, regem, atque eos qui aderant, accuratâ & salutari, si auditus fuisset, oratione avertit.

ANNIBALIS CONSILIVM DE BELLO.

„ *Ad summam præsentis belli, parum esse momenti, in Euboensium, Achaeorum, Thessalorum Bœotorumve coniunctione. Dubium non esse, quin illi, ut quibus nulla sua vires sint, præsentibus adulando semper, quem metum in consilio habeant, eodem, simulac Rom. exercitum in Græciâ viderint, ad impetrandam veniam usuri sint; & ad consuetum imperium se aversuri.*

„ *Antè omnia PHILIPPVM & Macedonas, in societatem belli, quâcumque ratione deducendos esse. Cui, si semel in caussam descenderit, nihil integri futurum sit: quique eas vireis adferat, quæ non accessio tantùm ad Romanum esse bellum, sed per se ipsa nuper sustinere potuerint Romanos.*

„ *Si nihil eum legatio regis, & sociorum moverit, neque eum adiungere nobis possimus; ne hostibus ille nostris adiungi possit, cavendum.*

„ *Quem, SELEVCVS modò, regis F. qui Lysimachiæ est, simul cum exercitu, per Thraciam, proxima Macedoniæ capere depopulari; facilè ab auxilio Romanis ferendo, ad sua potissimum tuenda, aversurus sit.*

„ *De ratione universi belli, inquit ANNIBAL, si ab initio auditus forem; iam Hetruriam, Ligurumque & Gallorum oram, bello ardere; & ANNIBALEM in Italiâ versari audiretis.*

„ *Sed nunc quoque suadeam, ut navalibus terrestribusque copiis ex Asia arcessitis, sic ut classem oneraria cum commeatibus sequantur; partem navium Corcyræ in statione habeatis, ne transitus Romanis tutus ac liber pateat: partim ad litus Italiæ, quod Africam Sardiniamque spectat, traiiciatis.*

„ *Tu verò, rex, cum omnibus terrestribus copiis in Bullionum Talantinorumque agrum procedas; ubi Græciæ præsideas, & speciem Romanis, traiecturum te præbeas.*

Rex verò nihil horum, quæ suaserat ANNIBAL, re ipsâ exsecutus est; nisi quòd ad classem copiasque arcessendas ex Asiâ, POLYXENIDAM misit.

Ita & Ætolorum, suis viribus victum PHILIPPVM gloriantium, vanitas. & Syrorum ANNIBALI invidentium, aut suspectantium, malignitas, omnibus eius consiliis aureis occlusit. Et amborum stolida de viribus, quas non haberent, inter se iactatio; & ipsos, & unà Græciam Asiamque pessumdedit.

PHILIPPVS IN ANTIOCHVM EXACERBATVS.

PHILIPPVS irritatus facto ANTIOCHI, qui ad legenda ossa Macedonum, quos insepultos ipse nuper reliquisset, circà Cynoscephalas ubi debellatum erat à Romanis; PHILIPPVM Megalopolitanum, cum duobus hominum Millib. miserat; & tumulum, ossibus in unum, quæ passim strata erant, coacervatis, fecerat; (quod factum, exiguam gratiam ad Macedonas; odium ingens ad PHILIPPVM moverat.) Ipse, qui ad id tempus fortunam in consilio habiturus esse videretur; extemplò ad BÆBIVM proprær. misit; ANTIOCHVM in Thessaliam impetum fecisse. si videretur ei moveret ex hibernis: se obviàm processurum, ut quid agendum esset invicem consultarent.

ANTIOCHI IN THESSALIA PROGRESSVS.

ANTIOCHO ad Pheras iam castra habenti, ubi coniunxerant se Ætoli & AMINANDER: legati ab Larissâ venérunt, bellum deprecantes. & eodem tempore D. armatos Pheras in præsidium miserunt: qui exclusi aditu, Scotussam se recepérunt.

Pheræi duriùs à rege increpiti; & proinde pro suâ ergà Romanos fide, quidquid sors belli tulisset, pati obstinati; summâ ope parabant se ad urbem defendendam: & rex ab omni parte simul oppugnare mœnia est adgressus. eâque post acrem propugnantium dimicationem, deditione est potitus.

Missis deinde ad Scotussam IV. armatorum Millib. cum ipsâ urbe, HIPPOLOCHVS dux, & Larissæorum præsidium se dedidit. sed omnes inviolati ab rege dimissi.

Cranonem deinde, & mox Cyperam & Metropolim; & iis circumiecta castella, recepit. Tum denique Larissam adgredi constituit.

Per eosdem dies Aminander, cum Athamanum inventute, Pellenæum; & MENIPPVS cum III. pedit. Ætolorum Millib. & CC. equitibus in Perrhæbiam profectus, Mallæam & Cyretias vi cepit.

Quibus illi raptim peractis, Larissam ad regem rediérunt. Et eidem, quidnam de Larissâ agendum esset, consultanti, & inter spem metumque incerto, legati à Pharsalo, qui ad dedendam urbem suam forté venerant, animos auxérunt.

M. BÆBIVS interim cum PHILIPPO in Dassaretiis congressus, Ap. CLAVDIVM, ex communi consilio, ad præsidium Larissæ misit. Qui in iugo montium (quod super Gonnos oppidum est, XX. M. à Larissâ distans, & in ipsis faucibus saltûs, quæ Tempe appellantur, situm) castra metatus, latius quàm pro

copiis;

[illegible]q; hic, ibi, accensis, pecuem, quam [illegible] fe [illegible] omnem ibi Rom. exercitum [illegible] rege esse.

[illegible] que ANT[illegible]HVS hiemem instare apud [illegible]tus, relictâ Larisâ, Demetriadem rediit: [illegible] Larissam, ad confirmandos in reliquum [illegible] animos, descendit.

ANTIOCHI IGNAVIA.

Rex Chalcidem à Demetriade profectus, amo-[illegible]tus virginis Chalcidensis; & indignas suo no-[illegible] nuptias, alieno tempore, tamquam in mediâ [illegible] celebrans, reliquum hiemis in conviviis, & [illegible]ptatibus, & somno traduxit: & suum, suo-[illegible]que procerum atque adeò militum animos, lu-[illegible]que perdidit.

MVLTÆ VRBES A ROMANIS RECEPTÆ.

[illegible]o veris, dum ANTIOCHVS in Ætoliam dela-[illegible]manum civitates sollicitat; & Medeone per [illegible] occupatâ, Tyrrheum frustrà oblidet; & [illegible] M. Acilij Cos. iam cum legionibus mare [illegible]esset; & Romanurum in Thessaliâ castra me-[illegible]um, Chalcidem revetsus here; M. BÆBIVS, & [illegible]IPPVS rex, coniunctis copijs in Thessaliam [illegible]erunt. Et PHILIPPVS quidem Mallæam [illegible]urbiæ; BÆBIVS Phacium est adgressus. Quo [illegible] mox & eâdem celeritate, Phæsto, Cyre-[illegible] Fricio potitus; rursus PHILIPPO, Mallæam [illegible] obsidenti, coniungitur.

[illegible] deditâ, ad ea recipienda opida, quæ A-[illegible]es occupaverant, uno agmine ierunt. E-[illegible]aut hæc; Æginium, Ericinium, Gomphi, [illegible], Tricca, Melibœa, Phaleria. Indè rex [illegible] Limnæam oppugnandam missus, dum BÆ-[illegible] Pellenæum, quod PHILIPPVS Megalopo-[illegible]edit. & x L. equitum præsidio tuendum [illegible]erat, restitit.

LARISSA DEDITA CVM PRÆSIDIO ANTIOCHI.

Per eos fortè dies, M. ACILIVS Cos. à Brundisio [illegible] Apolloniam adpulsus, cũ x. pedit. & II. equit. [illegible]b. & x v. elephantis, pedestreis copias Laris-[illegible] ducere, delectos militum Tribb. iussit: ipse cũ [illegible]tu Limnæam ad PHILIPPVM venit.

Eius adventu deditio sine cunctatione facta [illegible] traditumque præsidium ANTIOCHI regium, [illegible] cum ijs Athamanes.

Ab Limnæâ Pellinæum profecto Consuli, pri-[illegible] se Athamanes tradiderunt; deinde & PHI-[illegible] præsidij præfectus.

[illegible]i ex urbe decedenti, quũm obvius fortè [illegible]ei PHILIPPVS rex, ad ludibrium, regem eũ con-[illegible] iussit: Ipse vicissim congressus, fratrè, haud [illegible] decoro maiestati suæ ioco, appellavit. Dedu-[illegible]de ad Cos. custodiri iussus, & pòst in vincu-[illegible]m missus est. Cetera multitudo Athama-[illegible] præsidiariorum ANTIOCHI regis militum, [illegible] III. hominum Millia, Philippo regi tradita.

Cos. [illegible] arissam est profectus, ibi de summâ belli consultaturus. In itinere ab Pialia & Metropoli le-gati, tradentes urbeis suas, occurrerunt.

ATHAMANIA PHILIPPO TRADITA.

AMINANDER veritus ne traderetur PHILIPPO, iampridem hosti; aut Romanis, meritò tum pro-pter nuperam, defectionem infensis: cum coniu-ge ac liberis regno excessit: Ambraciamq; se contulit. Ità Athamania omnis, gente per capti-vos indulgenter habitos & dimissos, conciliatâ, in ius ditionemque PHILIPPI, qui eò exercitum adduxerat, concessit.

Cos. reparato modicâ quiete exercitu Cranonem profectus est. Venienti, Pharsalus, Scotussa, & Pheræ; quæque in eis præsidia ANTIOCHI e-rant, deduntur. Ex ijs Mille manere secum vo-lenteis Philippo tradit: ceteros inermeis Deme-triadem remittit.

Proarnam indè recepit, & quę circà eam castel-la. Tum porrò in sinum Maliacum ducere cæpit.

THAVMACI OPPRESSI.

Appropinquante faucibus, super quas siti Thau-maci; desertâ urbe, iuventus omnis armata silvas & itinera insedit; & in agmen Rom. ex superiori-bus locis incursavit. Quos posteaquàm Consul, frustrà deterritos, perseverare in incepto vidit; Tri-buno, cum duorum signorum militibus, circum-misso, interclusit ad urbem iter armatis, vacuam-que eam cepit. Tum clamore ab tergo captæ ur-bis audito, refugientium undique ex silvis insidia-torum cædes facta est.

Hinc ad Sperchium amnem ventum; & Hypa-tæorum agri vastati.

ANTIOCHVS SERO SAPIT.

ANTIOCHVS, qui tum Chalcide erat, cernens ni-hil se ex Græciâ, præter amœna Chalcide hiber-na, & infameis nuptias, petisse; Ætolorum vana promissa, & Thoantem incusare cæpit; & ANNIBA-LEM, nun ut prudentem modò virum, sed propè vatem omnium, quæ tum evenissent, admirari.

Nuntios nihilo minus in Ætoliam mittit, ut o-mni contractâ iuventute convenirent. Ipse x. fe-rè pedit. Millia, & equites D. eò duxit. Sed desti-tutus undique, & ab suis qui morabantur in Asiâ; & ab socijs, qui nomina gravatim dabant; & ea, in quorum spem vocaverant, non præstabant; in-trà saltum Thermopylarum sese recepit.

DESCRIPTIO THERMOPYLARVM.

Id iugum mediam Græciam dirimit: & ab Leuca-te, & mari ad Occidentem verso, per Ætoliam, ad alterum mare Orienti obiectum, tendens; ea aspre-ta rupesq; interiectas habet, ut non modò exercitus; sed ne expediti quidem facile ullos ad transitum calles inveniant.

Extremos ad Orientem monteis, Oetam vocant: quo-rum quod altissimum, Callidromon appellatur. In cuius

 valle,

valle, ad Maliacum sinum vergente, iter est non latius, quàm LX. pass.

Hac una militaris via est, quà traduci exercitus, si non prohibeantur, possint. Ideo Pylæ & ab alijs, quia calida aqua in ipsis faucibus sunt, Thermopylæ, locus appellatus est.

ANTIOCHVS castris intrà eius loci portas positis, munitionibus insuper saltum impediebat; & muro, ex obviâ lapidum copiâ, omnia, quà res postulabat, permunijt. Et iam satis fidens, numquam eâ vim Rom. exercitum facturum; Ætolos, ex IV. Millibus, quot convenerant, partim ad Heracléam præsidio obtinendam; partim Hypatam mittit.

COS. AD THERMOPYLAS CASTRA METATVR: IBIDEM PVGNA fatalis.

Consul depopulatus Hypatensem primò; deinde Heracleensem agrum, inutili utrobique Ætolorum auxilio, in ipsis faucibus, propè fonteis Calidarum aquarum, adversùs regem castra posuit.

Tum Ætolorum utræque manus Heracleam se inclusérunt: & ANTIOCHVM timor incessit, ne quos per imminentia iuga calleis inveniret ad transitum Romanus.

Ætolos itaque rogat, ut vertices circà montium occuparent & insiderent; ne quà transire Romani possent. Et duo quidem ex ijs Millia Heracléæ substitérunt; duo verò trifariam divisa, Callidromum, & Rhoduntiam, & Ticbiunta (hæc cacuminibus nomina) occupavére.

Consul ubi infessa superiora loca ab Ætolis vidit; legatos Consulares, cum binis delectorum pedit. Millib. ad castella Ætolorum; FLACCVM in Rhoduntiam & Tichiunta; CATONEM in Callidro num mittit.

Ipse priusquam ad hostem copias admoveret, milites cohortatus, armis relisque paratis, corpora curare iubet. Luce primâ, signo pugnæ proposito, instruit aciem artâ fronte, ad naturam & angustias loci. Rex, signis hostium conspectis, & ipse copias eduxit.

Macedones Sarissophori, pro vallo locati primò facilè sustinebant Romanos, ab omni parte aditum tentanteis. multum adiuvantibus, qui ex loco superiore, fundis, velut nimbum, glandeis & iacula ingerebant.

Tandem vi maiore pulsi loco, intrà munimenta subductis ordinibus concessérunt. Inde ex vallo, pænè alterum vallum, hastis longis præ se obiectis, fecerunt.

Multi ex Romanis temerè subeuntes vallum, transfixi sunt. & aut incepto irrito recessissent, aut plures cecidissent; ni M. CATO ab iugo Callidromi, deiectis indè Ætolis, & magnâ ex parte cæsis, super imminentem castris collem apparuisset.

Macedones, quique alij in castris regijs erant, primùm Ætolos credere, qui visâ procul pugnâ subsidio sibi venirent. Deinde, ut signa armaque ex propinquo cognita errorem aperuerunt; tantus repentè pavor omneis cepit, ut abiectis armis fugerent.

Romani, quà per munimenta, vallisque angustias, & per elephantos, in novissimo agmine [illegible] tos, licuit; Scarphiam usque eo die fugientem hostem sunt persecuti. Multis in ipso itinere cæsis captisque, non equis virisque tantùm; sed [illegible] elephantis, quos capere non potuerant, interfectis, in castra revertérunt.

Quæ & ipsa eo die, inter ipsum pugnæ tempus, ab Ætolis, Heracleæ præsidiarijs, [illegible] parum audacis incepti effectu, tentata fuerant.

Consul, præmisso equitatu, ad persequendum hostem signa legionum primâ luce movit. Aliquantum viæ præceperat rex, ut qui non ante, quàm Elatiæ, ab effuso constiterit cursu. ubi primum [illegible] quijs pugnæque & fugæ collectis, cum perexiguâ manu semiermium militum, Chalcidem se recepit.

Romanus equitatus, rege elapso, magnam partem agminis, aut lassitudine subsistentem, aut errore dissipatos, oppressérunt, nec præter D. qui [illegible] à [illegible] gem fuérunt, ex toto exercitu quisquam effugit; etiam ex X. Millib. militum, quos, Polybius [illegible] est, in Græciam cum rege traiecisse. (Antias Valer. scripsit LX. Millia fuisse in regio exercitu. XL. indè Mill. cecidisse. suprà V. Mill. capta, cum signis militaribus CCXXX.) Romanorum circiter [illegible] C. interfecti.

Consule per Phocidem & Bœotiam exercitum ducente, consciæ defectionis civitates, cum velamentis antè portas stabant, metu ne hostiliter diriperentur.

Quumque longiùs haud secus, quàm in pacato agro, agmen processisset, ubi in Coronensem agrum ventum est; statua ibi regis ANTIOCHI, posita in Templo Minervæ Itonéæ, iram Consuli mil[illegible]q; accendit; & ut ager Templo circumiectus po[illegible]laretur, effecit. Castigati verbis Bœoti, ob ingratum, in tantis tamque recentibus beneficijs, in Romanos animum.

CLASSIS REGIA DISSIPATA

Inter ipsum pugnæ tempus, X. naves regiæ cum præfecto Isidoro, ad Thronium in sinu M[illegible]o stabant. Quò gravis vulneribus ALEXAN[DE]R Acarnan, nuntius adversæ pugnæ, quùm perfugisset; trepidæ indè recenti terrore naves Cenæum Eubœæ petiérunt. Indè, mortuo sepultoque Alexandro, Isidorus Demetriadem, si fortè eò deferret fuga regem, traiecit. Tres aliæ, quæ ex A[illegible] profectæ eumdem portum, Thronij, tenuerant naves, auditâ exercitûs clade, Ephesum rediérunt.

Sub idem tempus M. Atilius præf. Romanæ classis, magnos regios commeatus, iam fretum, quod ad Andrum Insulam est, prætervectos, excepit. alias mersit, alias cepit naveis. quæ novissimi agminis erant, cursum in Asiam vertérunt.

Atilius Piræeum, undè profectus erat, cum agmine captivarum navium revectus, magnam vim frumenti, & Atheniensibus, & alijs eius regionis socijs, divisit.

ANTIOCHVS, sub adventum Consulis, à Chalcide profectus, Tenum primò tenuit; indè Ephesum transmisit. Et Consuli Chalcidem venienti portæ patuérunt; quùm appropinquante, eo, Aristoteles

[illegible] erectus regia, urbe excessisset. Cæteræ [illegible] bes in Lubertsine certamine traditæ. [illegible] ue per dies o[illegible] nibus perpacatis, sine ul[illegible] is, exerci[illegible] Thermopylas reductus; [illegible] a pòst victoriam, quàm ipsâ victoriâ [illegible]

[illegible] acius CATO à Consule Romam missus [illegible] p. q; Romanum quæ gesta essent, edo[illegible] quoque CORNELIVS SCIPIO, aliquot antè diebus à Consule dimissus, quùm adveniens prægressum CATONEM in Senatu esse audisset, supervenit exponenti, quæ Consul ge[illegible] et. Duo indè legati iussu Senatûs in concionem producti, eadem, quæ in Senatu, de rebus iu Ætoliâ gestis, exposuerunt.

(Per eosdem dies & M. FVLVIVS Nobilior, qui biennio antè prætor in ulteriorem Hispaniam erat profectus, ovans urbem est ingressus.)

BELLVM ÆTOLICVM. ET SALVTARIA AD EOSDEM CONSVLIS MONITA.

[illegible] Consul ab Thermopylis, Heracléam, [illegible] los præmisit; *Vt tunc saltem experti regiam va[illegible] rem [illegible] ferent. traditâq; Heracleâ cogitarent de [illegible] ab senatu, seu futoris sui, seu erroris veniâ.*

[illegible] teras quidem Græciæ civitateis defecisse eo bello ab [illegible] de se meritis Romanis: sed quia post fugam regis, [illegible] ab offi io defecissent, non addidissent pertina[illegible] in fidem receptas esse.

Ætolos [illegible] & regem arcessisse, quem non sint secuti; [illegible] belli, non socios, fuisse. Si pœnitere possint, posse [illegible] olumeis esse.

Ad ea quùm pacati nihil responderetur; castra [illegible] hermopylis ad Heracléam movit.

HERACLEA OPPVGNATA DEDITVR.

[illegible] Romani quidem operibus magis, quàm ar[illegible] em oppugnabant. Ætoli contrà se armis [illegible] nissimè tuebantur, & frequenti eruptione [illegible] lacessiebant. Sed nulla eos reaæquè, ac vigi[illegible] nficiebant. Per IV. & XX. dies, ità ut nullum [illegible] vacuum di[illegible] tatione esset, adversùs, IV. è [illegible] bus simul, oppugnantem hostem, nocturnus [illegible] o continuatus labor est.

[illegible] dem Romani partim per ruinas iacentis mu[illegible] dere conati; partim scalis adscensus ten[illegible] e. adversùs quos undique ad opem feren[illegible] concurrerunt Ætoli.

Pa[illegible] una, in quâ ædificia extrà urbem erant, [illegible] ndebatur, neque oppugnabatur. sed [illegible] pugnarent, intenti signum exspectabant: [illegible] nsor nemo aderat.

[illegible] m dilucescebat, quùm signum Consul dedit. [illegible] une ullo certamine partim per semiruta, per [illegible] alis integros muros transcendêre.

[illegible] imul clamor, index opidi capti, est exaudi[illegible] s, undique Ætoli desertis stationibus in arcem [illegible] giunt.

[illegible] pidum victores permissu Consulis diripiunt: Arx verò, circummisso per rupes milite, & præ[illegible] ad obsidionem diutius tolerandam neces[illegible] rum inopiâ, ad primum impetum, abiectis ar[illegible] sese dedidit.

[illegible] cæteros Principes traditus & Damocritus, [illegible] ncipio belli, Decretum gentis T. Quinctio [illegible] responderat; *In Italiâ daturum, castris Æto[illegible] super Tiberis ripâ positis.*

Eo tempore, quo Romani Heracléam, PHILIPPVS Lamiam ex composito, & cuniculis maximè oppugnabat. Et quùm parum procederet inceptum, per colloquia principum opidanos tentabat, ut urbem sibi dederent. haud dubius Consulem suam in obsidione liberandâ gratiam facturum. Et certè nuntius confestim ab Heracleâ captâ venit, ut oppugnatione abstineret. *Æquius esse Rom milites, qui acie cum Ætolis dimicâssent, præmia victoriæ habere.* Ità recessum ab Lamia est: & propinquæ clade urbis, ipsi, nequid simile paterentur, effugêrunt.

Ætoli, paucis priusquam Heracléa caperetur, diebus, concilio ad Hypatam coacto, legatos, & in cæteris THOANTEM, ad ANTIOCHVM miserant. qui peterent; *primùm, ut ipse rex coactis rursus terrestribus navalibusq; copijs, in Græciam traijceret:* deinde siqua ipsum teneret res, *ut pecuniam & auxilia mitteret.* ne Romani omni curâ vacui, sublatâ Ætolorum gente, omnibus copijs in Asiam transmittant.

Rex in præsentiâ pecuniam, quæ ad usus belli necessaria erat, legatis dedit: auxilia terrestria navaliaque adfirmavit missurum.

ÆTOLI PACEM PETVNT. SED CONDITIONES RESPVVNT.

Cæterum Heracléa capta fregit tandem animos Ætolorum. & paucis pòst missos ad regem accidendum legatos diebus, abiectis belli consilijs, pacis petendæ oratores ad Cos. miserunt. Re Hypatæ, coram L. VALERIO delegato, variè agitatâ; Hæc una via omnibus ad salutem visa est; *ut in fidem sese permitterent Romanorum.* Ità enim, & illis violandi supplices verecundiam se impositures; & ipsos nihilo minus suæ potestatis fore, siquid melius fortuna ostendisset.

Tum ad Consulem ventum; & quùm PHANEAS, legationis Princeps, diceret; Ætolos se suaq; omnia fidei pop. Romani permittere, & decretum eâ de re ostenderet; postulavit Consul, ut DICÆARCHVM, civem suum, & MENETAM Epirotam, (is Naupactum cum præsidio ingressus ad defectionem compulerat) & AMINANDRVM cum Principibus Athamanum, quorum consilio ab Romanis ipsi defecissent; sine morâ dederent.

Hîc interfatus PHANEAS; *Non in servitutem, sed in fidem Consulis se suosq; tradidisse: Imperari sibi,* que

quæ moris Græcorum non essent.

Acilius verò, *Se more Romano imperium habere in deditos, modo suo ipsorum decreto, ante armis victos;* subiecit. & simul vinciri, adferriq́ue catenas, & circumsistere lictores iussit.

Tum fracta Phaneæ ferocia: *Scire facienda esse quæ imperentur; sed ad ea decernenda publico Ætolorum concilio opus esse.* Ad id, petere, ut X. dierum inducias daret.

Quod ut, petente FLACCO, impetravit, & Hypatam reditum est; Apocleti quidem & Principes suæ conditioni ingemuerunt; & parendum tamen victori censebant.

Sed postea quàm multitudo, ex omnibus opidis coacta, eadem illa audivit; adeò sævitiâ imperij atque indignitate exasperati animi sunt; ut si in pace fuissent, illo impetu iræ concitari ad bellum potuerint.

Et spes fortè oblata; quòd NICANDER eo ipso tempore ab rege ANTIOCHO veniens; & à PHILIPPO (in cuius stationem, pecuniâ Lamiâ devectâ, inciderat) velut hospes, non hostis; & quidem datis, qui in tutum prosequerentur, comitibus, dimissus vanâ; exspectatione multitudinem, cui de pace Romanâ consultanti supervenerat implevit: *Terrâ mariq́; ingens parari bellum.*

NOVVM CVM IISDEM BELLVM.
NAVPACTI OBSIDIO.

M. verò Acilius, venditâ aut concessâ militi circà Heracleam prædâ, posteaquàm nec Hypatæ pacata esse consilia; & Naupactum concurrisse Ætolos, ut indè totum belli impetum sustinerent, audivit; præmisso Ap. CLAVDIO cum IV. militum Millib. ad occupanda iuga, quà difficilis transitus montium erat; ipse Oetam adscendit, & reliquum iter satis expedito agmine fecit.

Et per Coracem, qui mons inter Callipolim & Naupactum altissimus; non sine magnâ iumentorum & exercitûs vexatione, ad Naupactû descendit: & divisis copijs, prositu mœnium, circumsédit. nec minus operis laborisq́ue ea oppugnatio, quàm Heracleæ, habuit.

Duæ civitates in Peloponneso, Messene & Elis, extrà concilium Achaicum erant, in Ætolos inclinatæ. Eléi tamen, post fugatum ex Græciâ ANTIOCHVM, legatis Achæorum leniùs responderant: *Dimisso regio præsidio, cogitaturos se quid sibi faciendum esset.*

Messenij, sine responso dimissis legatis, moverant bellum. trepidiq́ue deinde rerum suarum, quùm iam ager effuso Achæorum exercitu passim ureretur; castraq́ue proximè urbem poni viderent; legatos Chalcidem ad T. QVINCTIVM, libertatis auctorem, misérunt; qui nuntiarent; *Messenios Romanis, non Achæis, & aperire portas, & urbem dedere paratos esse.*

QVINCTIVS DIOPHANEM, Achæorum præt. reducere à Messene exercitum, & ad se venire iubet.

Ille, caussis oppugnationis expositis, leniter castigatus, quòd tantam rem sine auctoritate Romanorum conatus esset; & pacem omnium [illegible] turbaret; exercitum etiam dimittere iubetur.

QVINCTIVS Messenijs imperat; *ut exsules reducant, & Achæorum concilio participem[?] S[illegible] terum controversiarum arbitrum fore.*

ZACYNTHVS REDDITA ROMANIS.

Et præbito per DIOPHANEM Achæorum concilio, de Zacyntho Insulâ, per fraudem interceptâ, questus, postulavit, ut Romanis restitueretur.

Zacynthus PHILIPPI Macedonum regis fuerat. Eam mercedem AMINANDRO dederat, ut per Athamaniam ducere exercitum in superiorem partem Ætoliæ liceret. Eâ expeditione fractis animis Ætolos compulit ad petendam pacem.

Aminander, PHILIPPVM Megalopolitanum Insulæ præfecit. Posteà per bellum quo se ANTIOCHO adversùs Romanos coniunxit, PHILIPPVM ad munia belli revocato, HIEROCLEM Agrigentinum successorem misit.

Is pòst fugam, ab Thermopylis, ANTIOCHI; AMINANDRVMQVE à PHILIPPO Athamaniâ pulsum; missis ultrò ad DIOPHANEM nuntijs pecuniam pactus, Insulam Achæis tradidit.

Id tum præmium belli suum esse, æquum censebat Romanus. neque enim M. ACILIVM, legionesq́ue Romanas, DIOPHANI & Achæis ad Thermopylas pugnâsse.

DIOPHANES, & adversùs ea interdum se purgante, & interdum de iure facti disserente; tandem decretum est; *ut T. QVINCTIO ea res permitteretur.*

Et is quùm se uum invidere Achæis, quæ intrà Peloponnesum essent, dixisset; Quæ verò mari disiunctâ essent; Achæis inutilia esse; quibus tutius fore; *ut testudini intrà tegmen suum; ita intrà Insulam (Peloponnesum) mari undique clausos sese continere. Quæ extrà, nuda omnia Achæis, & ad omnem ictum exposita esse:* Sic adsentiente concilio Zacynthus Romanis tradita. Per idem tempus PHILIPPVS, permittente Consule, ad Demetriadem copias movit; haud ignarus, quanta ibi tum perturbatio esset.

DEMETRIAS PHILIPPO DEDITA.

Itaque præmissis à PHILIPPO, qui spem impetrabilis veniæ ostendebant, responderunt; *patere portas regi.* Ad primum eius ingressum, principum quidam urbe excesserunt. EVRYLOCHVS mortem sibi conscivit.

ANTIOCHI milites, ità pacti, per Macedoniam Thraciamq́ue tutò Lysimachiam deducti: & naves cum præfecto ISIDORO, dimissæ. Indè Dolopiam & Aperantiam, & Perrhæbiæ quasdam civitates recepit.

COS. NAVPACTVM, ANTE OBSESSVM, RECIPIT.

Intereà T. QVINCTIVS, receptâ Zacyntho, Naupactum traiecit, quæ iam per duos menses, (& propè

... dium erat) oppugnabatur. & si capta ... ne ibi Ætolorum nomen ad inter... fore ... esse venturum.

... nec ... iustius succensere poterat, quàm QVINCTIVS; quos si ... gloriæ suæ obtrectasse ... at; & à furioso rebellionis incepto fru... deterruerat.

Tamen is sui maximè operis esse credens, nul... gentem liberatæ à se Græciæ funditùs ever..., obambulare muris, ut facile nosceretur ab ob... sessis, cæpit.

Et simulac cognitus est; concursu undique in muros facto, manus pro se quisque tendentes certatim ac nominatim QVINCTIVM orare, ut o... pem ferret & servaret.

QVINCTIVS, proposità PHILIPPI, non modo in ... bus, sed gentibus etiam, sibi adiungendis, feli... tate, quem suprà modum crescere è re imperij ... non esset; induxit Consulem, ut lega... ex urbe supplices audiret, & inducias in diem ... am daret, quà legatio renuntiari ab Româ ... t. Et solutâ obsidione, exercitus in Pho... m misus.

CONCILIVM ACHAICVM. INDE LEGATI ROMAM.

Consul, cum T. QVINCTIO, ad Achaicum ... ium Ægium traiecit. Ibi dum de Eleis, & ... bus Lacedæmoniorum restituendis, agere... id suæ gratiæ reservari Achæi; & Elei per ... i, quàm per Romanos, Achaico contribui ... ncilio, maluerunt.

Epi...tæ, qui non milite quidem, sed pecu... ... e ANTIOCHVM insimulabantur; datis ad ... dierum induciis, Romamad se purgandum ..., Senatum adiérunt. Iisque responsum da..., quo veniam impetrâsse, non caussam pro... e videri possent.

E... PHILIPPI regis legati sub idem tempus in ... atum introducti, qui de victoriâ gratularen... tur; sacrificare in Capitolio, & donum ex auro in Æde Iovis ponere permissi, c. pondo coronam auream posuerunt.

Nec benignè solùm iis responsum; sed regis quoque F. DEMETRIVS, qui obses Romæ erat, ad Patrem reducendus legatis datus est. *Hic, belli, cum ANTIOCHO rege in Græciâ gesti, finis.*

BELLVM ITERVM CVM BOIIS, ET LIGVRIBVS.

Alter C... P. CORNELIVS Scipio Galliam pro... ... sortitus, eoque serius profectus est. atque inde Cn. DOMITIVM procos. dimisso exercitu, Romam decedere iussit: ipse in agrum ... legiones induxit.

Et sub idem ferè tempus Ligures, lege sacra... coacto exercitu, nocte improvisò castra Q. MIN... procos. adgressi sunt.

MINVTIVS, milite ad lucem intrà vallum cohibito, ubi diluxit, duabus simul portis eruptionem fecit. Et hostes duas ampliùs horas dubium certamen sustinuere. Donec, int... cæte... a, vigiliis etiam confecti terga darent. Cæsa supra IV. Ligurum Millia. Ex Romanis sociisque minus CCC. periérunt.

Duobus fere post mensibus, P. CORNELIVS Cos. cum Boiorum exercitu signis collatis egregiè pugnavit. Duodetriginta ex hostibus M. cæsa; capti ter Mille & quadringenti traduntur; cum signis militaribus, equis & carpentis. ex victoribus. Mill. CDLXXXIV. cecidisse. Boij castris exuti, post eam pugnam extemplò, (al. biduo pòst) se dedidere.

CORNELII COS. TRIVMPHVS DE IISDEM.

P. CORNELIVS Cos. primò obsidibus à Boiorum gente acceptis, agri parte ferè dimidiâ eos multavit; quò, si vellet, P. R. colonias mittere posset. Inde Romam, ut ad triumphum haud dubium decedens, exercitum dimisit, & adesse Romæ ad diem triumphi iussit.

Post aliquantam cum SEMPRONIO Trib. plebis altercationē; quòd diceret; debuisse potius Q. MINVTIO, proconsuli, qui in Liguriâ, Boijs proximâ, iam tertium annum vario eventu pugnabat, opem ferre, quàm ad triumphum propere, antè quàm de Liguribus debellatum foret, festinare. non modò Senatus universus ad decernendum triumphum consensit; sed etiam Tribunum pl. auctoritate suâ compulit ad remittendam intercessionem.

ANNIBAL ANTIOCHI ET BELLI INCENTOR.

ANTIOCHVS quasi bello Romano defunctus, Ephesi otiabatur. ANNIBAL unus, inter cæteros, qui aut per errorem, aut adsentando, istam regi securitatem faciebant; ceu sagax malorum ipsi impendentium vates; veternum excutere conatus, prædixit; *In Asiâ, & de ipsâ Asiâ, brevi, terrâ mariq, dimicandum regi cum Romanis esse; & aut imperium adimendum, orbem terrarum adfectantibus; aut ipsi regnum amittendum.*

Rex itaque navibus, quæ paratæ instructæque erant, Chersonesum petit; ut ea loca, si fortè Romani terrâ venirent, præsidijs firmaret. Cæteram classem POLYXENIDAM parare & deducere iussit; speculatorijs navibus circà insulas quaquaversum dimissis.

MARITIMVS VTRIMQVE ADPARATVS.

C. LIVIVS, præfectus Romanæ classis, cum L. navibus tectis profectus ab Româ Neapolim, quò apertæ ab socijs naves, ex fœdere, convenire iussæ erant; inde Siciliam petens, fretoque Messanam prætervectus; quùm VI. Punicas naves ad auxilium missas accepisset; & ab Rheginis Locrisque, & finitimis, debitas exegisset; Corcyræ,

cyræ, quam primam Græciæ civitatem adierat, audivit; circà Thermopylarum saltum in statione Cōsulem, ac regem esse; classem, Pyræci stare. Et maturandum ratus, pergit protinùs navigare in Peloponnesum. Samum (sive Cephallenia) Zacynthumque, quos partis Ætolorum esse putaret, depopulatus, Maleam petit; & paucis diebus Piræeum ad veterem classem pervenit.

Ad Scyllæum, haud procul Hermione, EVMENES rex cum tribus navibus occurrit, diu Æginæ incertus, utrum ad tuendum ab Antiocho rediret regnum; an nusquam abscederet ab Romanis.

A. ATTILIVS, traditis successori v. & xx. navibus tectis, ab Piræeo Romam est profectus. & LIVIVS I. & LXXX. rostratis navibus, alijsque minoribus, apertis aut speculatorijs, Delum traiecit.

Eâ de re Polyxenidas certior factus, nuntios ad regem mitit. Qui omissis, quæ in Hellesponto agebat, cum rostratis navibus, celeriter Ephesum redijt. habitoque protinus consilio, quùm Polyxenidas priùs confligendum esse diceret, quàm classis Eumenis, & Rhodiæ naves, coniungerentur Romanis. Et numero quidem non ferme impareis futuros, cæteris omnibus superiores, & celeruate navium, & varietate auxiliorum: præter noritiam maris terrarumque & ventorum, quæ omnia ignaros turbatura hosteis essent. Movit omneis auctor consilij. qui & re consilium exsecuturus esset.

Biduum in adparatu morati, tertio die c. navibus. (App. c c.) quarum LXX. tectæ, cæteræ apertæ; profecti, Phocæam petiérunt.

Et rege, qui navali certamini interfuturus non esset, Magnesiam, quæ ad Sipylum est, ad terrestreis copias comparandas, concedente, classis ad Cissuntem, Erythræorum portum, contendit.

Romani, cadentibus Aquilonibus, ab Delo Phanas, Chíorum portum, petûnt. indè navibus ad urbem circumactis, commeatuque sumto, Phocæam traijciunt.

PVGNA NAVALIS.

EVMENES Elæam ad suam classem profectus, paucis pòst indè diebus, cum IV. & XX. navibus tectis, apertis pluribus à Phocæâ, ad Romanos, se ad navale certamen instruenteis, redijt.

Atque ità C L. tectis navibus, apertis fermè L. profecti, lenità paullùm vi venti, ad Corycum portum, qui super Cissuntem est, conati sunt traijcere.

POLYXENIDAS occasione pugnandi lætus, sinistrum ipse cornu in altum extendit; dextrum à præfectis navium ad terram explicari iubet, ut æquâ iam fronte a pugnam procederet.

Nec minore curà atque industriâ Romanus cum EVMENE cornua instruit. Duæ Punicæ naves classem Romanam antecedebant; quibus obviæ tres fuere regiæ. Duæ ex ijs unam ex Punicis circumsistunt, & primum ab utroque latere remos detergunt: deinde transcendunt armati, & deiectis cæsisque propugnatoribus, navem capiunt. Altera, ne à tribus circumveniretur, retrò ad classem refugit.

Accensus indignatione LIVIVS, prætoriâ nave in hosteis tendit. adversùs quàm q am eâdem spe duæ, quæ Punicam unam navem circumvenerant, inferrentur; ipse, demitti iussis in aquam remis, & ferreis manibus in regias naveis iniectis, pugnam pedestri similem fecit.

Haud paullò facilius, quam antè duæ unam, tunc una duas naveis expugnavit & cepit.

Et iam passim permistis navibus pugnabatur; quùm EVMENES, qui extremus commisso certamine advenerat, ut an madvertit lævum cornu hostium à LIVIO turbatum; dextrum ipse, ubi æqua pugna erat, invadit.

Nec ita multo-pòst, primùm ab lævo cornu fuga cæpit. POLYXENIDAS enim. ut virtute militum haud dubiè superari se vidit; sublatis dolonibus effusè fugere intendit. mòx idem, & qui propè terram cum EVMENE contraxerant certamen, fecere.

Romani cum eodem EVMENE, pertinaciter quidem fugienteis sunt insecuti. sed hi celeritate suarum navium, ut pote levium, Romanas, commeatu onustas, facile elusérunt. XIII. naves captæ cum milite & remige; x. demersæ. Ex Romana classe, una Punica navis, quam primo certamine à duabus circumventam diximus. perijt. POLYXENIDAS, non prius quàm in portu Ephesi, fugæ finem fecit.

Dum Romani postero die hostem persequi intendunt; mediò ferè in cursu obviæ ijs fuére v. & xx. tectæ Rhodiæ naves, cum PAVSISTRATO præfecto classis.

Ijs adiunctis Ephesum hostem persecuti, antè ostium portùs acie instructâ steterunt. postea quàm confessionem victis satis expresserunt, Rhodij & Eumenes domos dimissi: Romani Chium petentes, in insulam, ad ipsam urbem traiecérunt, & indè in Phocæam transmiserunt.

Ibi relictis ad præsidium urbis XV. quinqueremibus; ad Canas, Æolidis vicum, classis venit & quod iam hiems appeteret, fossâ valloque circumdatis, naves subductæ.

3764.	*Exitu anni Comitia Romæ habita; quibus creati sunt Cos. L.*	186.
33. Ant. M.	*CORNELIVS SCIPIO, & C. LÆLIVS NEPOS. imminentibus cun-*	
14. Pt. Epiph.	*ctis ad finiendum cum ANTIOCHO bellum.*	

ÆTOLORVM LEGATI DVRIVS ACCEPTI.

Ijs magistratum ingressis, nulla priùs, secundùm religiones, acta in Senatu res est, quàm de Ætolis. Et, quod brevem induciarum diem haberent, eorum legati instabant, ab T. QVINCTIO, qui tum Romam ex Græciâ redierat, adiuti.

Plus ira, quàm misericordia in caussa eorum valebat; quia non ut hostibus modò, sed plerique, tamquà indomitæ & insociabili genti, succenserent.

Postremò

[illegible] eque dari, neque negari pacem pla[illegible] duæ conditiones eis latæ sunt; *Vel Senatui [illegible] arbitrium permitterent; vel Mille talentûm [illegible] eo[illegible], amicos atque inimicos haberent*. Po[illegible] infectâ pace dimissi Vrbe, eodem die; [illegible] xv. dies, excedere iussi.

[illegible] de Consulum provincijs agi cæptum, ambo [illegible] cupere comperti. LÆLIVS elegantiùs fa[illegible] Patres dicebat, si ipsorum iudicio potiùs, [illegible]am sorti ea res, sive provinciarum inter Consu[illegible] comparatio, permitteretur. Et SCIPIO, re cum [illegible] communicatâ, renuntiat collegæ, fa[illegible] quod is censeret.

[illegible] res nova exspectatione certaminis Se[illegible] crexisset, P. SCIPIO Africanus, Consulis [illegible], palàm dixit; *Si L. SCIPIONI fratri suo pro[illegible] Græciam decrevissent, se legatum iturum*. Hæc [illegible] magno adsensu audita sustulit certamen: ac [illegible] omnes SCIPIONI Græciam; LÆLIO Italiam [illegible]runt. ANNIBAL, quem vicerat nuper AFRICANVS, & in partibus ANTIOCHI e[illegible]rat; metuebatur.

LEGATI AB ÆGYPTO.

Per eosdem dies III. & XL. Ætolorum prin[illegible], inter quos DAMOCRITVS & frater eius e[illegible] Romam ex Græciâ perducti, & in Latomias [illegible] sunt.

[illegible] Legati ab PTOLEMÆO & CLEOPATRA, regi[illegible], gratulantes, quòd M. ACILIVS Cos. [illegible] regem Græciâ expulisset; venerunt. [illegible]que sunt; *ut in Asiam, metu perculsam, ex[illegible] traijcerent. Reges Ægypti, ad ea quæ censuisset [illegible], paratos fore.*

SCIPIO COS. AD BELLVM PROCINGITVR.

[illegible] SCIPIO Cos. conscriptis à se militibus, & [illegible] in Brutijs cum A. CORNELIO propræ[illegible]rent; pro concione edixit; ut Id. Quincti[illegible] Brundisium convenirent. Et per legatos, ex [illegible]â undique naves eòdem contraxit: o[illegible] iam paratis, paludatus ab urbe est [illegible]ctus.

[illegible] voluntariorum Millia ex Romanis socijs[illegible] emerita stipendia sub Imperatore AFRI[illegible] habebant, præstò fuére exeunti Cos. & no[illegible]mina dederunt.

[illegible] eos dies, quibus est profectus ad bellum [illegible] Ludis Apollinaribus, ad v. Id. Quinctileis, [illegible] sereno, interdiu, obscurata lux est, quùm Lu[illegible] orbem Solis subijsset.

L. Aimylius Regillus præt. cui navalis provin[illegible] evenerat, eodem tempore profectus est. quùm [illegible] ul[illegible] ano, datum ab Senatu [illegible] esset, ut XXX. quinqueremeis, & XX. [illegible] faceret. quia fama erat ANTIOCHVM, [illegible] classem reparare.

[illegible] pacis desperatione per legatos intellectâ, [illegible]uam omnis ora maritima eorum, quæ in Peloponnesum versa est, depopulata ab Achæis erat; periculi magis, quàm damni memores, ut Romanis intercluderent iter; Coracem montem occupavérunt. haud dubij quin ad Naupa[illegible] obsidionem rediretur.

LAMIA EXPVGNATA.

ACILIO, qui id exspectari sciebat, satius visum est inopinatam adgredi rem, & Lamiam oppugnare. quos antè à PHILIPPO propè ad exscidium adductos; & tunc eo ipso, quod nihil tale timerent, opprimi incautos posse, sperabat.

Profectus ab Elatiâ, motis nocte à Sperchio amne castris, primâ luce, coronâ mœnia est adgressus. Sed quùm deposito pavore viri propugnarent; feminæ tela saxaque in muros gererent; urbs eo die defensa est.

ACILIVS verò, postridie pluribus locis adgressus, quùm oppidanos vires, tela, & antè omnia animi deficerent; intrà paucas horas urbem cepit. Præda partim vendita, partim divisa est.

Tum Naupacto iterùm omisso, ad Amphissam iri placuit. & exercitus ab Heracleâ, per Oetam, eò ductus; & operibus urbs oppugnari cæpta. Iam multis locis murus decussus erat; quùm adlatum est, successorem, SCIPIONEM Cos. exposito Apolloniæ exercitu, per Epirum ac Thessaliam venire. Veniebat autem cum XIII. pedit. Millib. & equitibus D.

Iamque in finem Maliacum venerat; & præmissis Hypatam, qui tradere urbem iuberent; postea quàm responsum est; *nihil nisi ex communi Ætolorum decreto facturos*. ne teneret se oppugnatio Hypatæ, nondum Amphissâ receptâ, præmisso fratre AFRICANO, Amphissam ducit.

Sub eorum adventum oppidani, relictâ urbe, (iam enim magnâ ex parte nudata mœnibus erat) in arcem, quam inexpugnabilem habebant, armati omnes, atque inermes concessére. Cos. sex ferè Mill. pass. indè castra posuit.

ATHENIENSES PRO ÆTOLIS INTERCEDVNT.

Eò legati Athenienses primùm ad P. SCIPIONEM, qui agmen prægressus erat; deinde ad Cos. venérunt, deprecantes pro Ætolis.

AFRICANVS, qui caussam relinquendi honestè Ætolici belli quæreret, & Asiam tegemque ANTIOCHVM spectaret; iussit Athenienseis non Romanis solùm, *ut pacem bello præferrent*; sed etiam Ætolis persuadere.

Quùm itaque auctoribus Atheniensibus frequens ab Hypatâ legatio Ætolorum venisset; & post varia cum AFRICANO, & fratre Cos. colloquia, ab illo clementius, & cum spe pacis coniunctum; ab hoc idem illud responsum rettulissent, quo ab Senatu fugati & urbe excedere iussi

dere iussi fuerant; neque imperrare à Cos. potuissent, ut vel ex summâ pecuniæ (Mille talentûm) demeret; vel liberi de se arbitrij permissionem, extrà civium corpora, fieri iuberet. Tandem per P. SCIPIONEM, sex mensium inducias, ut legati Romam mitti possent, à Cos. impetravérunt.

Atque ita solutâ Amphissæ obsidione, M. ACILIVS, tradito Consuli exercitu, provinciâ decessit. Et Cos. ab Amphissâ Thessaliam repetit, ut per Macedoniam Thraciamque duceret in Asiam.

EXPROMTVS PHILIPPI IN ROMANOS ANIMVS.

T. SEMPRONIVS GRACCHVS, ad explorandum regis PHILIPPI animum, Pellam præmissus, commeatus exercitui venturo benignè paratos; ponteis in fluminibus factos; vias munitas, rege monstrante, vidit; & Thaumacis, occurrens, Consuli eadem renuntiavit.

Vndè certiore & maiore spe lætus exercitus, ad præparata omnia in Macedoniam pervénit.

Venienteis regio adparatu accepit & prosecutus est PHILIPPVS. Indè non per Macedoniam modò, sed etiam per Thraciam, prosequente & præparante omnia rege, ad Hellespontum perventum est.

ANTIOCHI ADPARATVS.

ANTIOCHVS totâ bieme classi maximè reparandæ, ne totâ maris possessione pelleretur, intentus fuerat: & id unum studebat; ut viribus & magnitudine navium hostilem classem æquaret.

Itaque & ANNIBALEM in Syriam miserat ad Phœnicum arcessendas naveis; & POLYXENIDAM, tum eas quæ erant, reficere; tum alias parare iusserat. Ipse in Phrygiâ hibernavit: undique auxilia arcessens, etiam in Gallogræciam miserat.

Filium SELEVCVM in Æolide reliquerat cum exercitu, ad maritimas urbeis in fide continendas; quas illinc à Pergamo, EVMENES; hinc à Phocæâ Erythrisque, Romani sollicitabant. quorum classis ad Cauas hibernabat.

Eò mediâ fermè hieme rex EVMENES, cum II. pedit. Mill.b. & equitibus c. venit. & ex agro Thyatirensi ingentem prædam avertit.

Phocæa, præsidio Romano, quòd ob gravem frumenti inopiam excesserat, liberata; ad ANTIOCHVM, Senatu & optimatibus reclamantibus, defecit.

NAVALIS ROMANOR. ADPARATVS, ET EXPEDITIONES.

Postquàm Rhodij, quò magis cessatum priore æstate erat, eò maturiùs æquinoctio verno PAVSISTRATVM, eumdem classis suæ præfectum cum VI. & XXX. navibus misissent, LIVIVS à Cauis, cum XXX. navibus, & VII quadriremibus, quas EVMENES adduxerat, Hellespontum petebat; ut ad transitum exercitus, quem terrâ venturum opinabatur, præpararet quæ opus essent.

In portum, qui Achæorum dicitur, classem primùm advertit; indè Ilium adscendit. Factoque MINERVÆ sacrificio, legationes finitimas, ab Elæunte, Dardano & Rhoetéo, tradenteis in fidem civitates suas, benigne audivit.

Indè ad Hellesponti fauceis navigat: & x. navibus in statione contrà Abydum relictis, ceterâ classe in Europam, ad Seston oppugnandam, traiecit.

Iam subeuntibus armatis muros, fanatici Galli, Cybeles sacerdotes, cum solenni habitu ante portam occurfunt; *Parcerent mœnibus urbique, quæ in tutela Matris Deûm esset*. Nemine eorum violato, mox universus Senatus, cum magistratibus, ad dedendam urbem processit.

Indè Abydum traiecta classis. Vbi quum tentatis per colloquia animis nihil pacati responderetur; ad oppugnationem sese expediebant.

POLYXENIDÆ FRAVS ET PERFIDIA, ET PVGNA NAVALIS.

Intereà POLYXENIDAS, regius quidem præfectus, sed exsul Rhodius, PAVSISTRATO Rhodiæ classis præfecto, ob maledicta, infensus; mittit ad eum hominem utrique notum, qui diceret; *& se PAVSISTRATO patriæque suæ magno usui, si liceat, fore: & à PAVSISTRATO se in patriam restitui posse.*

Regiam classem, aut totam, aut maiorem eius partem se traducturum ei, aut aperto certamini obiecturum. Et pretium tanti meriti nullum aliud pacisci, quàm reditum in patriam. Scribit & POLYXENIDAS suâ manu, se ea, quæ pollicitus esset, facturum: signoque suo impressas tabellas misit.

Quo pignore velut auctoratum sibi proditorem ratus PAVSISTRATVS; & nimiâ credulitate simulato proditori, fidem adhibens, in insidias præcipitavit.

Iam ille Panhormum, Samiæ terræ, petierat; ibique ad explorandam rem, quæ oblata erat, subsistebat. Et partem navium suarum ad commeatus arcessendos Halicarnassum; partem Samum ad urbem miserat, ut paratus esset, ubi signum adgrediendi à proditore accepisset.

POLYXENIDAS verò remige, quem in speciem dimiserat, à Magnesiâ ad Sipylum n[illegible] arcessito; deductisque rap[illegible]im, quæ s[illegible] erant, navibus, eâdem nocte in proxima Sami[illegible] terræ traiecit.

Et NICANDRO quodam archipiratâ, cum v navibus tectis, Palinurum iusso petere, at[illegible] armatos quà proximum per agros iter [illegible] Panhormum, ad tergû hostium, ducere; ipse interim [illegible] divisâ, ut ex utraque parte fauceis po[illegible]u[illegible] ten[illegible] Panormum petit.

P[illegible]

P. SISTRATVS, ut in re nec-opinatâ turbatus, vetamen milites terrâ meliùs arceri, quàm mari hosti posse ratus; armatos duobus agminibus ad promontoria, quæ cornibus obiectis ab alto porum faciunt, ducit; inde facilè telis ancipitibus hostem summoturus.

In inceptum eius NICANDER à terrâ missus cum turbâ iret; mutato repentè consilio, naves conscendere omneis iubet.

Tum verò, ubi se mari terrâque simul circumventos cernerent, summâ cum trepidatione, militum nautarumque veluti fuga in naveis fieri cœpit.

PAVSISTRATVS viam unam salutis ratus, si viam facere per fauceis portûs, atque erumpere in mare apertum posset; ipse princeps, sequi cæteris iussis, concitatâ nave remis ad ostium portûs tendit.

Superantem iam fauceis navem eius, POLYXENIDAS tribus quinqueremibus circumsistit. Navis rostris ictâ deprimitur: telis obruuntur propugnatores, inter quos & PAVSISTRATVS, impigrè pugnans, interficitur.

Navium reliquarum ante portum aliæ, aliæ in portu deprehensæ; quædam à NICANDRO, dum moliuntur a terrâ capiæ.

Quinque tantùm Rhodiæ naves, cum duabus Cois, effugêrunt; terrore flammæ micantis, via sibi inter confertas hostium naveis, factâ. Contis enim binis a prorâ prominentibus, trullis ferreis multum conceptum ignem præ se portabant.

Erythrææ triremes, quùm haud procul à Samo Rhodijs navibus, quibus ut essent præsidio, veniebant; obviæ fugientibus fuissent, in Hellespontum ad Romanos cursum averterunt.

Sub id tempus SELEVCVS ANTIOCHI F. proditam Phochæam, portâ unâ per custodes apertâ, recepit: & Cymæ, aliæque eiusdem oræ urbes, ad eum metu defecêrunt.

Et quùm Abydus, per aliquot dies obsidionem tolerasset, iam omnibus fessis, PHILOTA quoque præsidij præfecto permittente, magistratus eorum cum LIVIO de conditionibus tradendæ urbis agebant. Vnum in morâ erat; *armatine, an inermes! Regij emitterentur.* Atque hæc agentibus, nuntius Rhodiæ cladis intervenit; & emissa de manibus res est.

Et LIVIVS, metuens ne classis, quæ ad Cavas erat, à POLYXENIDA victore opprimeretur; non modò Abydi obsidione, sed Hellesponti etiam custodiâ extemplò relictâ, naveis, quæ subductæ Cavis erant, deduxit: & EVMENES Elæam venit.

Tum LIVIVS omni classe, cui adiunxerat triremes duas Mitylenæas, Phocæam petit. Quam quum teneri valido regis præsidio audisset, nec procul SELEVCI castra esse; prædâ, ex maritimâ orâ, maximè hominum, raptim in navem impositâ, tantùm moratus, dum EVMENES cum classe adsequeretur, Samum petere intendit.

Rhodijs, tum ob navium, militumque iacturam; tum ob civis exsulis fraudem; in iram luctus vertebat. XX. itaque mox naves duce EVDAMO, cautiore, miserunt.

Romani & EVMENES in Erythræam primùm classem adplicuerunt: postero die Corycum, Teiorum promontorium, tenuerunt.

POLYXENIDAS Samum petituros hosteis haud vanè ratus, ut se Rhodiæ classi coniungerent; ab Ephesô profectus, primò ad Myonnesum stetit: deinde ad Macrin Insulam traiecit, hostilem classem pro re natâ adoriturus.

Sed obortâ tempestate, utrimque incommodâ, quùm Romani ex medio cursu Corycum, unde in altum digressi erant, repetierunt; tum POLYXENIDAS ex Æthaliâ Insulâ, quò speculatum processerat, Ephesum rediit.

Atque ita Romanæ naves, vacuo ab hostibus mari, Samum, quò intenderant antè, traiecerunt: eódemque Rhodia classis post dies paucos venit.

Quam ut exspectatam esse adpareret, profecti è-vestigio sunt Ephesum, ut aut decernerent navali certamine; aut detrectante pugnam hoste, timoris confessionem exprimerent.

Posteaquam nemo adversùs ibat, classe divisâ, pars in Salo, ad ostium portûs, in ancoris stetit; pars in terrâ milites exposuit.

In prædatores, mœnibus urbis adpropinquanteis, ANDRONICVS regij præsidij Præfectus, factâ eruptione, exutos magnâ prædæ parte, ad mare & naveis redegit. Et quùm postridie, positis in medio fermè viæ insidijs, elicere extra mœnia ad certamen Macedonem; suspicione deterritum, non possent; Romani ad naveis redierunt: & classis Samum, unde venerat, repetijt.

Prætor inde duas sociorum ex Italiâ, duas Rhodias triremeis, cum Præfecto Rhodiorum EPICRATE, ad fretum Cephalleniæ tuendum misit. Infestum id latrocinio Lacedæmonius HYBRISTAS, cum iuventute Cephallenum, faciebat; clausúmque id mare commeatibus Italicis erat.

ÆMILIVS REGILLVS LIVIO SVCCEDIT, ET PARVM PROSPERE REM mari gerit.

Aliquanto-pòst L. ÆMILIVS REGILLVS, navalis imperij successor LIVIO datus, Piræum venit: & EPICRATEM Rhodium sibi obvium cum IV. navibus in Asiam secum reduxit.

Traijcienti à Chio Samum, II. Rhodiæ quadriremes missæ obviam à LIVIO; & rex EVMENES cum II. quinqueremibus occurrit.

Samum posteaquam ventum est, acceptâ à LIVIO classe, post varias in concilio sententias, quùm hinc LIVIVS, petendam totâ classe Ephesum, & onerarias multâ saburrâ gravatas in faucibus portûs supprimendas suaderet; ut inutilem, ademto marisusu, classem hostium facerent. inde EVMENES rex, eo facto plus incommodi Romanis, quàm detrimenti hostibus accessurum, commonstraret.

EPICRATES, omissâ in præsens Ephesô, mittendam navium partem in Lyciam censuit; & Patara, caput gentis in societatem adiungendam. ut & Rhodij pacatis vicinis, in unum ANTIOCHI bellum incumbere possint; & classis, quæ in Lyciâ regi ANTIOCHO compararetur, ne POLYXENIDÆ coniungi possit, impediatur.

His ita conſtitutis, & REGILLO totâ cum claſſe, inferendo hoſtibus terrori, ad Epheſi portum evecto; C. LIVIVS cum ſuis, & ſociorum Aſiaticorum navibus in Lyciam eſt miſſus; & cum Rhodijs obiter inceptum communicare iuſſus.

Civitates, quas prætervectus eſt, Miletus, Myndus, Halicarnaſſus, Cnidus, Cous, imperata enixè fecérunt. Ipſe adſumtis tribus Rhodo quadriremibus Patara navigat. Ibi urbem vario Marte adgreſſus, fruſtrà fuit. Nam poſt acre & anceps certamen, licet poſtremò Lycij fugati atque in urbem compulſi fuiſſent; Romani eum haud incruentâ victoriâ ad naveis rediérunt.

LIVIVS prætervectus Aſiam, in Græciam tranſmiſit; ut conventis SCIPIONIBVS, qui tum circa Theſſaliam erant, in Italiam traijceret.

L. ÆMYLIVS ab Epheſo tempeſtate Samum repulſus, ne Patara fruſtrà tentata dicerentur; proficiſci eò totâ claſſe, & ſummâ vi adgredi urbem ſtatuit. Miletum, & cæteram oram ſociorum prætervecti, in Bargylletyco ſinu exſcenſionem ad Iaſſum fecérunt, urbemque tandem oppugnárunt.

Sed Rhodijs intercedentibus, quòd communis cauſſa exſulibus, cum ijs, qui in urbe metu regis, manſerant, unáque mens eſſet; & ſi quà poſſent, utrique regiam ſervitutem effugere vellent, & Romanis adiungi; loci oppugnatione abſtentum eſt, & à Patarenſi expeditione, anquiſito prætextu, etiam receſſum, quòd univerſa ibi claſſis in portu ſtare non poſſet. & hoſtis abductâ ab Epheſo claſſe, iam ab tergo liber, in propinquas ſociorum urbeis omnia impunè conaturus metueretur. Samum itaque reductæ ab ÆMYLIO naves.

EVMENIS DITIO VEXATVR.

Per idem tempus SELEVCVS, ANTIOCHI F. ex Æolide, ubi hibernárat, tranſire in fineis regis EVMENIS, abſentis, ſtatuit: & agrum vicinum depopulatus, ad caput arcemque regni, Pergamum, ducit oppugnandam. & ATTALVM ex certaminibus ſuburbanis intra mœnia confeſtim ſe recipientem, obſidere cæpit.

Et ſimul ANTIOCHVS ab Apaméâ profectus cum exercitu, ex varijs gentibus miſto, & cum IV. Gallorum millibus, eundem agrum pervaſtabat.

EVMENES bello domeſtico avocatus, cum expedito equitum peditumque agmine, hoſte vixdum moto, aut ſentiente, Pergamum contendit. Ibi rurſus levia per excurſiones prœlia. & paullo-pòſt, Romana Rhodiaque claſſis, ut fido regi opem ferrent, Elæam ab Samo venérunt.

Cognito, ANTIOCHVS, tot claſſeis in unum conveniſſe portum, & Conſulem cum exercitu iam in Macedoniâ eſſe; & quæ ad tranſituum Helleſponti opus eſſent parari; tempus veniſſe ratus de pace agendi, miſſo caduceatore ad ÆMYLIVM, & relicto in caſtris peditatu, cum VI. equit. mill. in campos, ſub ipſa Elææ mœnia deſcendit. Cui quùm reſponſum eſſet: *Ante Conſulis adventum agi de pace non poſſe*; ipſe vaſtatis primùm Elæenſium, deinde Pergamenorum agris, relicto ibi SELEVCO F. Adramytteum facto hoſtiliter itinere petit.

Eódem, ut urbi præſidio eſſent, navibus circumvecti ÆMYLIVS & EVMENES venérunt; & ex Achaiâ M. pedites cum C. equitibus, duce DIOPHANE, Elæam arceſſiérunt. eoſque navibus egreſſos, miſſi obviam ab ATTALO, Pergamum deduxerunt. Horum in erumpendo, caſtriſque oppugnandis audacia; SELEVCVM ex agro Pergameno movere caſtra coëgit.

ANTIOCHVS quoque Adramyttéo quidem abſtinuit; ſed depopulatus agrum, Peræam, Mitylenæorum coloniam, expugnavit. Cotton & Corylenus, Aphrodiſias & Prene, primo impetu captæ ſunt: atque inde per Thyatyra Sardeis redijt. Claſſis Romana, cum EVMENE Rhodijſque, Phocæam irrito conatu oppugnat.

Aliquanto-poſt, mediâ iam æſtate, advenientem ex Syriâ regiam claſſem (quæ VII. & XXX. navium maioris formæ erat, & triremium X.) Rhodij (quorum II. & XXX. quadriremes, & IV. triremes fuére) circa Sida, Pamphylię urbem, adorti, egregiè pugnavére.

Ibi ANNIBAL, quantumvis maritimæ ipſe pugnæ, quàm terreſtris minùs experiens; omnibus, quæ in dextro cornu vicerant, navibus ad opem ferendam EVDAMO, propè a ſe circumvento, concurrentibus, ultimus fugit. Et ſi Rhodij fugientibus impigrè inſtitiſſent, totam claſſem capere aut ſubmergere poterant.

Obſtitit morbus, loco gravi, & tempore anni; ad hoc, inſolito odore, maximè in remiges, ingruens, quò minus laboris eſſent tolerantes. (Addit Iuſtin. l. 31. Minorem cladem ducis ANNIBALIS ſolertiâ fuiſſe.)

Rhodij EVDAMVM cum VII. navibus maximis, ex eâ claſſe, cui præfuerat, Samum redire ad Romanos iuſſérunt; ut quà conſilio, quà auctoritate, impelleret Romanos, ad Patara denuò oppugnanda. Et apparebat ſatis, ſi ea cura Rhodijs demta eſſet, vacuos eos tuta eius regionis maria præſtaturos.

Sed ANTIOCHO ab Sardibus profecto, ne opprimerentur urbes maritimæ, abſcedere cuſtodia Ioniæ Æolidiſque probibuerunt. PAMPHYLIDAM modò cum IV. tectis navibus ad eam claſſem, quæ circa Patara erat, miſérunt.

PRVSIAS TENTATVR AB ANTIOCHO.

ANTIOCHVS ad PRVSIAM, Bithyniæ regem, legatos miſerat litteraſque; quibus tranſitum in Aſiam Romanorum increpabat: *Venire eos ad omnia regna tollenda, ut nullum uſquam orbis terrarum, niſi imperium Romanum eſſet. Se à PHILIPPO & NABIDE tertium peti. Vt quiſque proximus ab oppreſſo ſit, per omnes, velut continens incendium pervaſurum. Ab ſe gradum in Bithyniam fore, quando EVMENES in voluntariam ſervitutem conceßiſſet.*

PRVSIAM verò, nonnihil motum, litteræ SCIPIONIS Cos. ſed magis eius fratris AFRICANI, à ſuſpicione tali averiérunt; quibus Romanorum in fidos ſibi reges, ſocioſque, beneficia & li-

& liberalitatem commemorabat.

Verùm maximè regis animus est confirmatus, postquam C. LIVIVS, legatus ad eum ab Româ venit, & edocuit: tum *spem victoriæ Romanis, quàm ANTIOCHO certiorem; tum amicitiam sanctiorem, firmioremq́ apud Romanos futuram.*

ANTIOCHVS eâ spe deiectus, & Ephesum ad classem, quæ per aliquot menseis instructa parataque fuerat, visendam profectus. & quod pro tempore maritimæ hostium vires variè distractæ essent; POLYXENIDA cum classe, ad tentandam omni modo certaminis fortunam misso; ipse copias ad Notium ducit, (opidum à vetere Colophone II. fermè pass. millia distans, & Epheso propinquum) ut si Romani, ad opem ferendam sociæ urbi, classem ab Samo moverent; ea POLYXENIDÆ ad rem facilius mari gerendam occasio foret.

Postquam igitur urbs operibus oppugnari cœpta est, & arietes admoveri; Colophonij tam propinquo malo territi, Samum ad L. ÆMYLIVM oratores opem imploratum miserunt.

Prætorem cupientem proficisci in Hellespontum, ut Consuli suas copias in Asiam traijcienti, præsidio esset; Rhodij tennére; & institére; *satiùs esse, vel socios obsidione eximere; vel victam iam semel classem iterùm vincere, totamq́ maris possessionem hosti eripere; quam desertis socijs, traditâ ANTIOCHO Asiâ terrâ mariq́; in Hellespontum*, ubi satis esset EVMENIS classis, *ab suâ parte belli discedere*.

Dum itaque ad petendos commeatus ab Samo, Chium, (quod erat horreum Romanis, & onerariarum ex Italiâ receptaculum) traijcere parant, & Erythras deferuntur; & in medio cursu adlatum esset; Teios regiæ classi benignè commeatus præbuisse & vini magnam vini pollicitos; Teum Prætor classem avertit; aut volentibus ijs, usurus commeatu hostibus parato; aut ipsos pro hostibus habiturus.

TEII MVLTANTVR À PRÆTORE.

His iam proras ad terram dirigentibus, XV. fermè naves piratarum, ut pòst constitit, apparuérunt. qui Chiorum maritimam oram depopulati, & cum omnis generis prædâ revertentes, conspectâ in alto classe, ante-quàm ea adpropinquaret, Myonnesum perfugérunt.

Circa quod promontorium non ausæ naves Prætoris propiùs insequi, aut succedere, ne sub ictu circumstantium utrimque in rupibus piratarum essent; diem trivére.

Tandem sub noctem vano incepto quùm abstitissent. Téon postero die accessére: & navibus in portu Geræstico, à tergo urbis constitutis, Prætor ad depopulandum circa urbem agrum milites emisit.

Teiorum oratoribus civitatem omnis facti dictique hostilis, adversus Romanos, purgantibus, ÆMYLIVS, & iuvisse eos commeatu classem hostium arguit; & quantum vini POLYXENIDÆ (V. vasorum millia) promisissent. Quæ si eadem classi Romanæ præberent; revocaturum se à populatione militem: sin minùs, pro hostibus eos habiturum.

Dum eâ de re in civium concione consultatur, POLYXENIDAS interim eódem cum regiâ classe à Colophone profectus; & de ijs, quæ illic agerentur, certior factus; ipse adversus Myonnesum, in Insulâ Macri, ancoras portu occulto iecit. neque exploratis hostium molitionibus, in exiguâ spe erat, quemadmodum Rhodiam classem, ad Samum, circumsessis ad exitum faucibus portûs, expugnásset; sic & Romanam, haud dissimili naturâ loci, expugnaturum.

Sed quùm Teij facturos se imperata Prætori promisissent; Iam Romani ad accipiendos aptiùs commeatus, & vitandum ab terrâ periculū, in eum portum, qui ante urbem est, transierant. traductâque ad urbem classe, ignaris omnibus, egressi milites nautæque erant, ad commeatus, vinumque maximè in naveis dividendum.

Quùm medio fortè diei, ab agresti quodam Prætor edoctus est, alterum iam diem classem stare ad Macrin; & naveis quasdam ad profectionem moveri.

PVGNA NAVALIS AD TEON.

Re subitâ perculsus Prætor tubicines canere iubet, ut si qui per ágros palati essent, redirent; & Tribuni milites nautasque ex urbe in naveis cogerent. Et vix summâ cum omnium trepidatione in naves concursum est.

ÆMYLIVS partibus divisis, cum prætoriâ nave primus è portu in altum evectus, & insequenteis excipiens, suo quamque ordine in frontem instruxit.

Deinde primæ, quæ paratæ exierant, ordinem in conspectu Prætoris explicuére; & EVDAMVS cum Rhodijs agmen coëgit. Inter Myonnesum, & Corycum promontorium, erant, quùm hostem Romani conspexére.

Régia classis, navibus XC. & Romana LXXX. constabat. Et robore quidem navium, ac virtute militum Romani longè regios præstabant; Rhodiæ verò naves, quæ eâ in classe II. & XX. erant, agilitate, & arte gubernatorum, & scientiâ remigum potiores.

EVDAMVS, qui agmen cogebat cornu Romanorū, quod iam à dextro circumiri cœperat, æquato, naveis celeriter concitat; & prætoriæ navi, in qua POLYXENIDAS érat, suam obiecit.

Iamque totis classibus simul ab omni parte pugna conserta erat, quùm maximò hostibus terrori fuére naves eæ, quæ ignem præ se portabant. Et quod unum ijs ad Panormum circumventis saluti fuerat; id tum maximum momentum ad victoriam fuit. Regij namque magis ad incendium, quàm prœlium trepidabant.

Præterea Romani egregiâ virtute mediam hostium aciem quùm rupissent, circumvecti ab tergo, pugnantibus adversus Rhodios regijs sese obiecére. momentoque temporis, & media Antiochinorum acies, & circumventæ lævo in cornu naves mergebantur.

Dextra pars, licet integri, & non tam suo quàm sociorum periculo territi, posteaquam alias circumventas, & prætoriam POLYXENIDÆ navem, relictis socijs,

socijs, vela dantem vidêrunt; sublatis raptim dolonibus, secundo ad Ephesum vento, capessunt fugã.

XLII. naves eâ in pugnâ amisæ. ex ijs XIII. captæ in potestatem hostium venere; cæteræ incensæ aut demersæ. Ex Romanâ classe II. naves fractæ; laceratæ aliquot. Rhodia una, memorabili casu capta, alteri hostili, per ancoram violento rostri ictu excussam, illigata.

ANTIOCHI IMPRVDENTIA.

Huius prœlij casu territus ANTIOCHVS, quia possessione maris pulsus, longinqua tueri diffidebat se posse; præsidium ab Lysimachiâ, ne opprimeretur ibi à Romanis, (pravo, uti res ipsa postea docuit, consilio: potiùs quâdam Θεοβλαβείᾳ, seu spiritu vertiginis) deduci iussit.

Neque enim tueri solùm Lysimachiam à primo Romanorum impetu facile erat; sed obsidionem etiam per totam hyemem tolerare; & obsidêtes quoque ad extremam inopiam adducere, tempus extrahendo; & interim spem pacis per occasiones tẽtare.

Neque Lysimachiam tantùm hostibus tradidit; sed à Colophonis etiam obsidione abscessit, & Sardeis se recepit. atque inde in Cappadociam, ad ARIARATHEM regem, qui auxilia arcesserent; & quocumque aliò poterat, ad copias contrahendas; in unum iam consilium, ut acie dimicaret, intentus, misit.

REGILLVS AIMILIVS post pugnam navalem profectus Ephesum, directis antè portum navibus, quùm confessionem concessi maris ultimam hosti expressisset; Chium, quò antè intenderat, navigat. Quùmque ibi naveis prœlio quassatas refecisset, L. AIMILIVM SCAVRVM, cum XXX. navibus Hellespontum ad exercitum Cos. traijciendum, mittit.

Rhodios parte prædæ, & spolijs navalibus onustos, domum quidem redire iussit; sed ijdem impigrè prævertêre, ad traijciendasque Consulis copias iere: atque eo functi officio tum demum Rhodum rediêre.

PHOCÆA EXPVGNATVR ET DIRIPITVR.

Classis Romana ab Chio Phocęam traiecit. Duobus ibi portubus occupatis, priusquam aut scalis, aut operibus, mœnia adgrederetur; mittendos censuit Prætor, qui principum magistratuumque animos tentarent. Posteaquam obstinatos vidit; duobus simul locis oppugnare est adortus. Et quumquam admoto iam ariete muri utrimque strati essent; ad eorumque casum Romani milites impetum per ipsam stragem ruinarum facerent; & alij scalis etiam adscensum in muros tentarent; adeò tamen obstinatè restitêrunt opidani, ut coactus militum periculo Prætor receptui cani iussisset; ne obijceret incautos furentibus desperatione ac rabie.

Dum illi diremto prœlio non ad quietem versi, sed in munienda & obmolienda, quæ ruinis strata erant, intenti essent; missus à Prætore Q. ANTONIVS, ostendit: *Si absistere pertinaciâ & furore vellent, potestatem ijs dare; eâdem conditione, quâ priùs in C. LIVII fidem venissent*; se tradendi.

Illi quinque dierum spatio ad deliberandum sumto, tentatâ interim spe auxilij ab ANTIOCHO; postquam nihil præsidij in rege esse relatum est; tum portas aperuêrunt, pacti ne quid hostile paterentur.

Quùm signa in urbem inferrentur, & pronuntiâsset Prætor parci se deditis velle; clamor à militibus sublatus est: *Non passuros se, ut à Phocensibus, numquam fidis socijs, & infestis semper hostibus, impune eludantur.* Et cum dicto, ad diripiendam urbem passim discurrerunt.

Quùmque hic ira & avaritia imperio potentiora essent; Prætor præconibus per urbem missis, liberos omneis in forum ad se convenire iubet, ne violentur. urbem denique agrosque, & suas leges, ijs restituit. Et appetente iam hyeme, Phocææ portus, ad hibernandum, classi delegit.

CONSVL CVM EXERCITV HELLESPONTVM TRAICIT.

Consuli per idem ferè tempus Æniorum Maronitarumque fineis transgresso, nuntiatur; & victam ad Myonnesum regis classem, & relictam à præsidio Lysimachiam esse.

Et hoc quidem vel ipsâ navali victoriâ lætius fuit, postquam urbs omnium rerum commeatibus referta, velut in adventum exercitûs præparatis, eos excepit: ubi inopiam ultimam, laboremque in obsidendo sibi proposuissent. Inde receptis ex Thraciâ ægris & impedimentis, iter rursus ingressi, per Chersonesum, Hellespontum perveniunt.

Ibi omnibus, curâ regis EVMENIS, ad traijciendum præparatis, velut in pacata littora, sine tumultu, traiecere.

Ea res Romanis mirè auxit animos; *Concessum sibi in Asiam transitum sine certamine*, cernentibus.

ANTIOCHVS PACEM ITERVM TENTAT.

Stativa deinde ad Hellespontum aliquamdiu habuerunt. & legatus ab ANTIOCHO in castra venit, HERACLIDES Byzantius, de pace adferens mandata. Illique ab rege mandatum erat, ut priùs P. SCIPIONEM, quam Consulem adiret; quod in illo maiorem spem haberet. præterquam quòd & magnitudo animi, & satietas gloriæ, placabilem eum moderatumque in victorijs faciebat; etiam quod filius eius (quo casu, incertum, nisi quod rex parvo navigio traijcientem in Asiam, cepisse tradatur) in potestate regis erat. habitus interim captivus benignè & liberaliter.

Legatus tandem advocato concilio admissus, mandata exposuit: *Nihil prioribus de pace legationibus impetratum, quòd Smyrna & Lampsacus, & Alexandria Troas, & Lysimachia in Europâ, in disceptationibus illis tactata fuissent. Ex ijs Lysimachiâ iam regem cessisse eas, quæ in Asiâ sint civitates, tradere paratum esse;*

esse, & si quas alias Romani, quòd suarum partium fuerint, vindicare ab imperio regio velint.

Impensa quoque in bellum facta partem dimidiam reg. m populo Rom. præstiturum.

Ipsi Europa imperium finirent. Quod si Asiæ quoque partem aliquam abstrahere velint, dummodò non dubijs regionibus finiant, vinci suam temperantiam Romanæ cupiditate, pacis & concordiæ caussâ, regem passurum.

Romani, *sumtum omnem belli præstari à rege*, cuius culpâ bellum excitatum esset, æquum censebant.

Et non Ioniâ modò atque Æolide deduci regia præsidia; sed sicut Græcia omnis liberata esset; ita quæ in Asiâ sint, omnes liberari urbes oportere. Id aliter fieri non posse, quàm *ut cis Taurum montem, possessione Asiæ* ANTIOCHVS *cedat.*

(Iustin. contentus Syriæ regno esset. Naveis universas, captivos & transfugas traderet.)

Legatus regis deinde privatim P. SCIPIONIS tentare animum conatus, *filium eius sine pretio restiturum, & auri præterea ingens pondus pollicitus est;* & societatem omnis regni, si per eum pacem impetrásset.

AFRICANVS verò, privata beneficia à publicis rebus secreta esse; alia que esse patris officia, alia patriæ iura: quæ non liberis tantum, verùm vita etiam ipsi præponantur.

Proinde gratum se munus in filio accipere, privatoque impendio munificentiæ regis respunsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, *nihil neque gratia dari, neque de iure patria decidi posse.*

Nuntiaret tantùm regi, quod fidele consilium daret; *Bello absistat: pacis conditionem nullam recuset.*

NOVVS BELLI ADPARATVS.

ANTIOCHVS ijs sibi nuntiatis; *Belli ea irritamenta, non pacis blandimenta* esse, dixit. Et tutam sibi belli aleam fore ratus, quando perinde ac victo leges sibi iam dicerentur, totam curam in belli adparatum intendit.

Cos. quùm ex stativis movisset, Dardanum primùm, inde Rhoetéum, utrâque civitate obviam effusâ, venit. Inde Ilium progressus, castris in campo, qui est subiectus mœnibus, positis, in urbem arcemque adscendit; & sacrum MINERVÆ fecit: *Iliensibus in omni rerum verborumq; honore ab se oriundos Romanos præferentibus; & Romanis origine suâ lætis.*

(Iustin. Iliensis iuvabat, *nepotes suos, occidente & Africâ domitâ, Asiam, ut avitum regnum, vindicare.* Contrà, Romanos, *avites lareis, incunabula maiorum, templaq; ac Deorum simulacra, intueri.*)

Sextis deinde castris, ad caput Caïci amnis perventum est. quo & EVMENES classe, ob adversos ventos, in terram egressus, in castra, parvâ cum manu contendit. Consilium erat ire ad hostem priùs, quàm hyems opprimeret: regia autem castra circa Thyatira erant.

Rex ibi cognito SCIPIONEM ægrum Elæam delatum, legatos, qui filium eius reducerent, misit. Quod certè munus non solùm *animo patris gratum, sed corpori quoque salubre gaudium fuit.*

Ille gratias se regi agere dixit: sed aliam pro tempore gratiam referre non posse, quàm ut suadeat; *Ne rex antè in aciem descendat, quàm ubi in castra ipsum redisse audierit.*

CASTRORVM VTRIMQVE METATIO.

ANTIOCHVS motus tanti viri auctoritate, in quo ad incertos belli eventus omnis fortunæ posuerat præsidia, se recepit: & transgressus Phrygium amnem, circa Magnesiam, quæ ad Sipylum est, castra posuit. Hîc, ne, si tempus extrahere vellet, Romani munimenta tentarent; fossâ, vallo, muris, turribusque castra circumdedit.

Et Consul, quùm ex Thyatirensi agro regem profectum audiflet, secutus vestigia, circa amnem Phrygium, IV. ab hoste M. castra metatus est.

Eò mille fermè equites (maximam partem Gallo græci, & Dahæ quidem, aliarum que gentium sagittarij) tumultuosè amne traiecto, in stationes Romanorum impetum fecérunt. donec, facili ex propinquis Roma. castris subsidio, regij fessi & recipere se conati, circa ripam amnis, prius quàm flumen ingrederentur, ab instantibus tergo, aliquot interfecti sunt.

Tertio pôst die Romani simul omnes amnem transgressi, ad bis mille ferè & quingentos passus ab hoste castra posuérunt.

Metantibus & muniendo occupatis, III. delecta equit. peditumque regiorum millia magno terrore ac tumultu advenére. Romani, & si aliquantò pauciores in statione erant; & primò æquum prælium sustinuére, & crescente certamine pepulérunt hosteis; C. ex ijs occisis, C. fermè captis.

Per quatriduum insequens instructæ utrimque acies pro vallo stetére: & quinto die Romani procesſére in medium campi. ANTIOCHVS nihil promovit signa, ita ut extremi minus mille passus à vallo abessent.

Consul, detrectante certamen ANTIOCHO, consilium advocavit, quid sibi faciendum esset, si rex pugnandi copiam non faceret! *Instare hiemem, aut sub pellibus habendos milites fore; aut si concedere in hiberna vellent, differendum esse in æstatem bellum.*

Hic, magno eum hostium, tamquam pecorum, contemtu, conclamatum undique est: *Duceret extemplò, & uteretur ardore militum. per fossas, per vallum in castra invadere parates esse, si in prælium hostis non exeat.*

Consul explorato, quâ parte adiri vallum hostium tutissimè posset; postero die propiùs castra admovit. tertio signa in medium campi prolata, & instrui acies cœpta est.

Nec ANTIOCHVS ultrà tergiversandum ratus, & ipse copias eduxit; tantum à castris progressus, ut dimicaturum appareret.

ANNIBALIS CAVILLVM.

Aberat, quo casu non constat, ANNIBAL, qui licet infeliciter mari pugnásset, unus dignus erat, qui cum hoste Romano terrâ confligeret. Fortè ob cavillationem regi tum minùs acceptus, quæ huiuscemodi fuisse fertur.

Ostendebat ei rex ANTIOCHVS in campo copias ingen-

ingenteis,quas bellum pop. Romano facturus comparaverat. Convertebatque exercitum insignibus argenteis & aureis florentem. Inducebat currus cum falcibus,& elephantos cum turribus; equitatumque frenis,ephippijs, monilibus, phaleris praefulgentem.

Atque ibi rex contemplatione tanti ac tam ornati exercitûs gloriabundus ANNIBALEM adspicit;&, *Putásne*, inquit, *conferri posse, ac satis esse credis Romanis hæc omnia?*

Tum Pœnus eludens ignaviam imbelliamque militum eius, pretiosè armatorum; *Satis planè*, inquit, *Satis esse credo Rom. hæc omnia; etiamsi avarissimi sunt.*

Rex de numero exercitûs sui, ac de æquiparatione æstimandâ quæsierat; respondit ut lepidè, ita acerbè, ANNIBAL de prædâ. Erat fortè bellum olim suaserat;ita ubi mores Asiæ Syriæque penitiùs introspexit, dissuadere cæpit. (Quod & Ennius innuit apud Agell.l.7. c. 2.)

ACIES VTRIMQVE ORDINATÆ: ET PVGNA MEMORABILIS AD CAICVM.

Romana acies unius propè formæ fuit, & hominum & armorû genere. ss.legiones Romanæ; II. sociûm ac Latini nominis erant,quarû singulę quina millia & quadringenos habebant. Romani medianı aciem; cornua, Latini tenuêrunt. Hastatorum prima signa, deinde Principum erant: Triarij postremos claudebant.

Extra hanc veluti iustam aciem, à parte dexterâ Consul, Achæorum cetratis immistos, auxiliareis EVMENIS, III. fermè pedit. millia, æquatâ fronte instruxit.

Vltra eos, equit. minus III. millia, (ex quibus EVMENIS DCCC.) opposuit. Extremos,Trallos (Illyricam gentem) & Cretenseis,ad n. constituit.

Lævum cornu flumen ab eâ parte, ripęque diruptæ claudebant. IV. tamen inde equit.turmæ oppositæ. Præterea II. M. mistorum Macedonum Thracumque, qui voluntate secuti erant, præsidio relicti sunt castris.

XVI.elephantos;post Triarios, in subsidio locavérunt: quod neque numero,neque ipsi Libyci, regios Indicos,qui LV. & L. erant; magnitudine, aut animorum robore, æquarent.

Regia verò acies varia magis multis gentibus dissimilitudine armorum auxiliorumque,erat. (Florus ccc.ped. M. Equit. falcatorumque curruum non minorem numerum tradit.) Aciem rex eleganter & peritè ordinâsse visus est. ut robur phalangis, (XVI. peditum,more Macedonico armatorum, millia) in medio locaretur: & extrema cornua clauderent funditores Cyrtæi.& Elymæi sagittarij.

Propter phalangem auxilia ex utroque latere duplicia, non multò dissimili modo ordinata; & elephanti seni-deni in subsidijs.

Et præter alios elephantos phalangitis intermistos, camelorum dromadum, & falcatarum quadrigarum terriculamentum ante aciem ingens positum.

Rex ipse in dextro erat cornu: SELEVCVM suum, & ANTIPATRVM fratris, filios, in lævo præposuit.

Media acies tribus permissa,MINIONI, ZEVXIDI, & PHILIPPO elephantorum magistro.

Ante initum certamen,ex nebulâ matutinâ, quæ crescente die in nubes est levata; caligo orta, quæ prospectum pænè eriperet. inde humor ab Austro velut perfudit omnia. Quæ nihil admodum Romanis; eadem perincommoda regijs erant. is namque humor arcus,fundasque eorum & iaculorum amenta emollierat.

Falcatæ quoque quadrigæ in primâ acie locatæ, in quibus,ad perturbandam Rom. aciem, multùm fiduciæ rex habebat; in suos terrorem verterunt.

EVMENES namque,haud ignarus istiusmodi pugnę, & quàm anceps esset auxilij genus; si quis pavorem magis equis iniiceret, quàm iustâ adoriretur pugnâ; Cretenses sagittarios, funditoresque, & iaculatores equitum, maximè dispersos, excurrere iubet; simul omnibus partibus tela ingerere.

Hæc velut procella, partim vulneribus missilium undique coniectorum; partim clamoribus dissonis, ita consternavit equos, ut repentè, velut effrenati, incerto passim cursu ferrentur; & suis ea incommoda inferrent, quæ hostibus illaturi videbantur.

Ita quadrigis medio inter duas acies campo exactis, amotoque inani ludibrio; tum demum ad iustum prœlium, signo utrimque dato,concursum est. Cæterùm vana illa res, veræ mox cladis caussa fuit.

Auxilia enim subsidiaria, quæ proximè locata erant,pavore & consternatione quadrigarum territa, & ipsa in fugam versa, nudârût omnia ad cataphractos usque equites. Ad quos quùm dissipatis subsidijs pervenisset equitatus Romanus, ne primum quidem impetum pars eorum sustinuêrunt. alij fusi; alij propter armorum gravitatem oppressi.

Totum deinde lævum cornu inclinavit: & turbatis auxiliaribus, qui inter equitem & Phalangitas erant,usque ad mediam aciem terror pervénit.

Ibi simul perturbati ordines; & impeditus, intercursu suorum, sarissarum usus; Signa intulére Romanæ legiones, & pila in perturbatos coniecêre.

Ne interpositi quidem elephanti Romanos terrebant, iam ab Africis bellis adsuetos, & vitare impetum belluæ, & ex transverso aut pilis lacessere,aut gladio nervos incidere.

Iamque media hostium acies ferè omnis à fronte prostrata erat, & subsidia circumita à tergo cædebantur; quùm in parte aliâ fugam suorum,& propè iam ad ipsa castra clamorem paventium Romani accepére. Namque ANTIOCHVS à dextro cornu. primùm equites, qui pro castris oppositi stabant,impetu in eam partem facto fugârat; & proximos peditum ad castra compulerat.

Præerat castris M. ÆMYLIVS Trib.milit. M.LEPIDI F. Is fugientibus cum præsidio omni occurrit; & stare primùm, deinde in pugnam redire iubet. minæ exinde & pernicies intentata, ni dicto parerent. Ancipiti coacti metu consistunt, & dein in prœlium cum commilitonibus revertuntur. & ope ATTALI,aliorumque,qui tandem accurrebant, ANTIOCHVM ipsum fugere compulérunt; & sua ipsius castra deserere.

Ita utroque cornu victores Romani,per acervos corporum,quos in mediâ maximè acie cumulaverant,pergunt ad castra diripienda.

Equitatus interea toto passim campo insecutus hostem, postremos, ut quemque adeptus cecid t. mult

multi solutis ordinibus, velut cæci, super alios alij ruentes, ipso belluarum incursu obtriti sunt.

Dum in castris pertinaciùs pro vallo pugnatur; Romani viâ vi in portas factâ, graviorem ab irâ cædem ediderunt.

Ad L. pedit. M. eo die cæsa dicuntur, & equitum quater mille: & quadringenti capti. & XV. cum rectoribus, elephanti. Ex Romanis aliquot vulnerati: ceciderunt non plus CCC. pedites, IV. & XX. equit. & de EVMENIS exercitu, uno ampliùs.

Legati mox ab Thyatiris, & à Magnesiâ ad Sipylum venérunt, urbeisque suas dediderunt.

ANTIOCHVS cum paucis fugiens, modicâ, quæ sese adgregárat, manu, mediâ fermè nocte, Sardeis concessit. Inde quartâ vigiliâ cum coniuge ac filiâ; ZENONI traditâ custodiâ urbis, & TIMONE Lydiæ Præposito, Apaméam petit: quò SELEVCVM F. & amicorum quosdam prægressos esse audierat.

A Sardibus nihilo minus, consensu opidanorum, & militum, qui in arce erant, legati ad Consulem missi: quo tempore & ab Trallibus, & à Magnesiâ super Mæandrum; & ab Epheso, venérunt, qui urbeis, in fidem Consulis, ditionemque pop. Rom. traderent.

Iam enim POLYXENIDAS auditâ pugnâ, & classe usque ad Patara Lyciæ pervectus, metu stationis Rhodiarum navium, quę ad Megisten erat; in terram egressus, cum paucis, itinere pedestri Syriam penerat.

Sardibus iam Consul erat; quùm P. SCIPIO ab Eleâ, ut primum pati viæ laborem potuit, eódem venit. (Non illubente fratre, ob morbum, abfuisse à pugnâ volunt; ut tota victoriæ gloria sibi uni cederet.)

ANTIOCHVS PER LEGATOS PACEM PETIT, ET TANDEM IMPETRAT..

ANTIOCHVS impetrato, ut oratores mittere ad Consulem liceret, ZEVXIDEM & ANTIPATRVM misit. qui EVMENE priùs convento, & placatiore, quàm sperárant, invento; tum P. SCIPIONEM, & per eum Consulem adiérunt: & non tam pacem victoregi, quàm erranti veniam, poposcérunt.

„ *Romanos maximo semper animo victis regibus populisq; ignovisse. Idem in hâc victoriâ magis faciendum, quæ dominos orbis terrarum eos fecisset. positis iam adversus omneis mortaleis certaminum studijs, haud secus, quam Deos consulere & parcere generi humano oportere.*

AFRICANVS ex præscripto respondisse fertur: *Romanos, ex ijs, quæ in Deûm immortalium potestate erant, habere ea, quæ Dij dederint. Animos, qui suæ sint mentis, eosdem in omni fortunâ gerere; neque secundis rebus efferri, nec adversis minui.*

Dum res, inquit, *adhuc integræ essent; & incertus Martis, qui communis habetur, eventus; Vobis de pace agentibus, quas pares paribus ferebamus conditiones, easdem nunc victores victis ferimus.*

„ *Europâ abstinete: Asiâq; omni, quæ cis Taurum montem est, decedite.* „ *Pro impensis in bellum factis, XV. mill. talentûm Euboicorum dabitis: D. præsentia: IS. millia & D. quùm Senatus populusque Romanus pacem comprobaverint.* „ *Mille deinde talentûm, per XII. ann.*

EVMENI quoque reddi CD. talenta; & quod frumenti reliquum ex eo, quod patri debitum est; placet.

„ *Pignus certa à vobis fidei, obsides XX. nostro arbitratu dabitis.*

ANNIBALEM Pœnum, THOANTEM Ætolum. & cum eo MNASIMACHVM Acarnanem, PHILONEM & EVBVLIDAM Chalcidenses, belli concitatores, nobis dedétis.

„ *Si rex moratus fuerit; sciat, regum maiestatem difficilius ab summo fastigio ad medium detrahi; quam à medijs ad ima præcipitari. morâ ille hactenus suam fortunam deteriorem fecit.*

Neque longior mora aut recusatio fuit; quod legati ab rege cum his mandatis missi essent; *ut omnem pacis conditionem acciperent.*

Romani itáque legatos mitti placuit. & Cos. in hiberna exercitum, Magnesiam ad Mæandrum, & Tralleis Ephesumque, divisit.

Paullo-post obsides ab rege Ephesum ad Cos adducti. & legati Romam missi, quos & EVMENES, & omnium Asię populorum legationes sunt cōsecutę.

TRIVMPHVS ACILII DE ANTIOCHO ET ÆTOLIS.

Dum hæc in Asiâ geruntur, duo ferè sub idem tempus, cum triumphi spe, Proconsules de provincijs Romam redierant; Q. MINVTIVS ex Liguribus; M. ACILIVS ex Ætoliâ. Illi negatus triumphus; huic magno consensu decretus; & ipse triumphans de rege ANTIOCHO & Ætolis, urbem est invectus.

DAMOCRITVS, Ætolorum dux, paucos ante dies quùm è carcere effugisset; in ripâ Tiberis, consecutis custodibus, priusquam comprehenderetur, gladio se transfixit.

Triumphus, sine militibus, qui currum sequerentur, magnificus & spectaculo, & famâ rerum fuit.

RES IMPROSPERÆ IN HISPANIIS.

Eius triumphi minuit lætitiam nuntius ex Hispaniâ tristis: Adversâ pugnâ in Vascetanis, ductu L. ÆMYLII PAVLLI Propr. apud opidum Lyconem, cum Lusitanis. VI. M. de exercitu Rom. cecidisse: cæteros paventeis, intra vallum compulsos, ægrè castra defendisse; & ad modum fugientium in agrum pacatum reductos.

COLONIÆ NOVÆ IN ITALIA.

Haud ita multo-pòst, quùm iam consularium comitiorum appeteret tempus, C. LÆLIVS Cos. ex Galliâ Romam redijt. Is ex Senatûs Consulto, se absente facto in supplementum Cræmonæ & Placentiæ colonos (ad VI. millia familiarum) conscripsit. Et ut novæ coloniæ duæ in agrum, qui Boiorum fuisset, deducerentur, & ipse retulit, & eo auctore patres censuérunt.

Quùmque eodem tempore L. ÆMYLII Prætoris litteræ adlatę essent, tum de navali ad Myonnesum pugnâ, tum L. SCIPIONEM Cos. exercitum in Asiam traiecisse; & supplicationes & sacrificia Romæ decreta, ut ea omnia prospera & læta evenirent.

3765.
XXXIV. Ant. M.
XV. Pt. Epiph.

185.

Comitijs magnâ candidatorum contentione habitis, M. FVLVIVS NOBILIOR Cos. unus creatur, quùm cæteri competitores centurias non explessent; sive centuriarum legitima suffragia non confecissent. isque postero die CN. MANLIVM VOLSONEM collegam dixit.

ÆTOLORVM LEGATORVM PRÆFIDENTIA.

Ætoli legati in Senatum introducti, dum sua in pop. Rom. beneficia, & suam Philippico bello virtutem, non tam commemorant quàm exprobrant; aureis patrum insolentiâ sermonis ita offendérunt; ut quibus misericordia opus erat, iram & odium, ex maleficiorum haud paulò plurium memoriâ, irritarent.

Rogati; *permitterentne arbitrium de se pop. Romano? &c. Habiturine eosdem, quos populus Romanus, socios & hostes essent?* Quùm ad ea nihil responderent; egredi Templo iussi sunt. Conclamatum deinde ab universo Senatu est; *Totos adhuc ANTIOCHI Ætolos esse.*; & ex eâ unicâ spe pendére animos eorum. bellumque itáque cum haud dubijs & pertinacibus hostibus gerendum.

Huc accedebat, quod eo ipsi tempore, quo pacem ab Romanis petebant; Dolopiæ atque Athamaniæ bellum inferrent.

Factum itáque Senatûs Consultum, ex sententiâ M. ACILII: *Vt Ætoli eo ipso die iuberentur proficisci ab vrbe; & intra XV. diem Italiâ excedere.* Denuntiatumque; *Vt ne quæ posthàc legatio Romam, ex Ætolis, sine permissu Imperatoris, aut sine legato Romano, veniret.*

De provincijs deinde relatum; & Consules Ætoliam, & Asiam, sortiri placuit. Illa M. FVLVIO; hæc CN. MANLIO sorte evénit.

LEGATI ANTIOCHI ROMAM: ET ALIORVM.

Haud multo pòst, M. AVRELIVS COTTA, L. SCIPIONIS legatus, cum ANTIOCHI regis legatis; & EVMENES rex, Rhodijque Romam venére.

COTTA in Senatu primùm; deinde in concione, quæ in Asiâ acta essent, exposuit. Supplicatio in triduum decreta, & maioribus hostijs immolatum.

Auditis deinde, EVMENE, Rhodiorum, & ANTIOCHI regis, aliorumque Asiaticorum legatis, Senatus ante omnia eam *pacem*, quam & quibus legibus L. SCIPIO Imperator ANTIOCHO dedisset, *servandam, suâq; auctoritate confirmandam* censuit; & populus deinde iussit: Et fedus in Capitolio cum ANTIPATRO, regis agnato, & legationis principe, ictum,

Asiaticis datum responsum; X. legatos, more maiorum, Senatum missurum ad res Asiæ disceptandas & componendas.

Rhodij libertatem omnibus Græcis; ut Europæ, sic & Asiæ urbibus, dandam censebant. Hunc titulum Romanos prætendisse bello adversus PHILIPPVM & ANTIOCHVM. *Hunc victoria usum magnificentiorem ipsâ victoriâ futurum.*

EVMENES suis, fratrumque suorum, & patris ATTALI meritis deberi putabat Asiam, ANTIOCHO ereptam.

Senatus hanc compositionis in Asiâ summam forte respondit; *Vt quæ cis Taurum montem, intra regni ANTIOCHI fines. fuissent; EVMENI attribuerentur:* præter Lyciam, Cariamque, usque ad Meandrum amnem. *Vt ea, civitatis Rhodiorum essent.*

Cætera civitates Asiæ, quæ ATTALI stipendiariæ antè fuissent, *eadem* EVMENI *vectigal penderent.* Quæ vectigales ANTIOCHI fuissent; *ea libera atque immunes essent.*

HISPANIA TVRBAT, ET PACATVR.

Per eos dies legati Massiliensium nuntiavérunt, L. BÆBIVM Prætorem in provinciam Hispaniam proficiscentem, ab Liguribus circumventum, magnâ parte comitum cæsâ; vulneratum ipsum cum paucis, sine lictoribus, Massiliam perfugisse; & intra triduum exspirâsse.

Ei successor à Senatu datus P. IVNIVS BRVTVS, qui Proprætor in Hetruriâ erat; & in ulteriorem Hispaniam proficisci iussus.

In quâ provinciâ, priùs aliquantò quàm successor veniret; L. ÆMYLIVS PAVLLVS, quùm priore anno haud prosperè rem gessisset; tumultuario exercitu collecto, signis collatis cum Lusitanis conflixit. cæsa ium X. & IIX. M. armatorum; II. mill. capti, & castra expugnata. Eius victoriæ famâ tranquilliores in Hispaniâ res fecit.

Eodem anno Bononiam, colonia Latina, III. hominum M. deducta: ager datus, qui de Gallis Boijs captus fuerat, ex quo Galli Tuscos expulerant.

VARIJ TRIVMPHI.

L. ÆMYLIO REGILLO, qui classe Præfectum regis ANTIOCHI devicerat, magno consensu patrum triumphus navalis est decretus.

Haud ita multò pòst L. SCIPIO ad urbem venit, & ASIATICVM appellari se voluit, ne cognomine fratri cederet. & imperatori triumphus est decretus. Triumphavit autem, anno ferè postea-quàm Consulatu abijt.

Eodem ferè tempore, & CN. MANLIVS Cos. in Asiam, & Q. FABIVS Labeo Pr. ad classem venit.

Cæterùm Cos. non deérat cum Gallis belli materia. Mare pacatum erat, devicto ANTIOCHO. FABIO, ne otiosam provinciam habuisse videretur, visum est in Cretam Insulam traijcere.

BEL-

BELLVM CRETICVM.

Ibi Cydoniatæ adversus Gortynios, Cnosiosque bellum gerebant: & captivorum Romanorum, atque Italici generis magnus numerus in servitute esse per totam Insulam dicebatur.

Classe ab Ephesо profectus, ut primùm Cretæ littus attigit, nuntios circa civitates misit, ut armis absisterent; captivosque, in suis quæque urbibus agrisque conquisitos, reducerent; & legatos ad se mitterent, cum quibus de rebus, ad Cretenseis pariter Romanosque pertinentibus, ageret.

Nihil magnoperè ea Cretenseis moverunt. captivos, præter Gortynios, nulli reddidérunt. Tradunt quidam ad IV. mill. captivorum, quia belli minas timuérunt, ex totá Insulâ redditæ quæ navalis triumphi materia fuerit.

FABIVS à Cretá Ephesum rediit: Inde III. navibus in Thraciæ oram missis, ab Æno & Maroniâ præsidia ANTIOCHI deduci iussit; ut in libertate eæ civitates essent.

BELLVM IN ATHAMANIA.

Athamania eâ tempestate, pulso AMINANDRO, sub præfectis PHILIPPI regis tenebatur præsidiis; qui superbo atque immodico imperio desiderium AMINANDRI fecerant. Et exsulanti tùm apud Ætolos AMINANDRO, litteris suorum spes reciperandi regni facta est.

Pauci adversus Macedonum præsidia coniurati, quadrifariam se diviserant. pars una Heracléam, altera Tetraphyliam petiit. (ubi regiæ pecuniæ custodia.) Tertia Theudoriam; Quarta Argitheam, quæ caput gentis.

Hi die certâ multitudinem omnem convocárunt ad præsidia Macedonum arcibus expellenda; quùm & AMINANDER cum M. Ætolis in finibus erat.

Ita ex composito quattuor simul locis Macedones pulsi. litteræque in alias urbeis passim dimissæ, ut vindicarent sese ab impotenti dominatione PHILIPPI, & restituerent in patrium ac legitimum regnum.

Omnis iam Athamania in potestate erat, præter Athenæum, castellū finibus Macedoniæ subiectum.

PHILIPPVS cum VI. M. armatorum profectus, ingenti celeritate, Gomphos pervénit. ZENO cum mille peditibus præmissus, & Ethopiam, opportunè Argitheæ imminentem, occupare iussus. & ipse ad Argitheam ducere intendit.

Sed Athamanibus in tumulos, viæ imminenteis, discurrentibus, rex angustiis ægrè evadens, eâdem quâ venerat viâ referre signa coactus est.

Athamanes verò, postquam se Ætoli ipsis coniunxére, & ab tergo agmini instare cœpérunt; ipsi à lateribus se circumfudére; alii trāsitus insedére. Tantumque tumultûs Macedonibus est iniectum, ut fugæ magis effusæ, quàm itineris ordinati modo, multis armis virisque relictis, flumen traiecerint; & à Gomphis in Macedoniam redierint.

Inde Athamanes Ætolique Ethopiam, ad ZENONEM ac mille Macedonas opprimendos, undique concurrérunt. Illi loco parum freti, & è tumulis altioribus, quò concesserant, expulsi, dispersique, partim capti sunt, partim interfecti; pauci cum ZENONE ad regem evasérunt.

AMINANDER, reciperato regno, legatos Romam ad Senatum; & ad SCIPIONES in Asiam (qui post magnum cum ANTIOCHO prœlium Ephesi tum morabantur,) misit; pacem petens, seseque excusans quod Ætolorum ope paternū regnum reciperâsset.

Ætoli inde in Amphilochos profecti, maioris partis voluntate in ius ditionemque totam redegerunt gentem.

Amphilochiâ receptâ (nam fuerat ea quondam Ætolorum) eâdem spe in Aperantiam transcendérunt. quæ magna quoque ex parte in deditionem venit.

Dolopes, qui PHILIPPI erant, ad arma quidem primùm concurrebant; deinde cognitis iis, quæ PHILIPPO acciderant, ab eo ad Ætolos defecerunt.

BELLVM ROMANORVM CVM ÆTOLIS.

AMBRACIÆ OBSIDIO.

Hâc victoriâ elatis Ætolis, fama adlata est, ANTIOCHVM in Asiâ victum à Romanis. & legati ab Româ, sine spe pacis, rediére, nuntiantes FVLVIVM Cos. iam cum exercitu traiecisse. Quibus territi, priùs ab Rhodo & Athenis legationibus excitis, principes gentis ad tentandam ultimam spem misérunt; nihil, ne bellum haberent, priûs, quàm penè in conspectu hostis erat, præmeditati.

Iam M. FVLVIVS Apolloniam traiecto exercitu, cum Epirotarum principibus consultabat, unde bellum inciperet. Epirotis Ambraciâ placebat adgredi; quæ tum se Ætolis contribuerat. Consul ita persuasus, per Epirum ducit, & Ambraciam circumvallat.

Ad famam oppugnationis Ambraciæ, statim iam edicto NICANDRI Præt. convenerant Ætoli. Divisis hic copiis, cum mille expeditis dux EVPOLEMVS Ambraciam, per nondum commissa inter se munimenta, intravit: NICANDER ad depopulandam Acarnaniam iter convertit.

Cos. iam munitionibus, quibus urbs sepienda erat; iam operibus, quæ admovere muris parabat; perfectis; quinque simul locis mœnia est adgressus.

Iamque Ætoli à populatione Acarnaniæ Stratum redierant; quùm NICANDER spem nactus, solvendæ, incepto forti & audaci, obsidionis, NICOMACHVM quemdam, cum D. Ætolis Ambraciam intromittit; qui nocte certâ opera hostium ab urbe adgrediatur; dum ipse ad castra Romana foris terrorem faceret.

Id inceptum conatu, quàm effectu gravius fuit; seu metu deterrito Prætore Ætolorum; seu quia potius visum erat; Amphilochis opem ferre, nuper receptis: quos PERSEVS, PHILIPPI F. missus ad Dolopiam Amphilochosque recipiendos, summâ vi oppugnabat.

EVPOLEMVS interim & NICANDER, eruptione ex urbe factâ, ferro & igni in Romanorum opera sunt grassati. & parte operum incensâ; & pluribus, quàm ipsi ceciderant, interfectis, quòd à suis foris destituti essent, in urbem compulsi sunt.

PERSEVS quoque, ubi adesse Ætolos audivit, omissâ urbis, quam oppugnabat, obsidione, depopulatus tantùm agros, Ætoliâ relictâ, in Macedoniam rediit. Sed Ætolos quoque inde revocavit populatio maritimæ oræ.

PLEV-

PLEVRATVS, Illyriorum rex, cum LX. lembis Corinthium sinum invectus, adiunctis Achæorum, quæ Patris erant, navibus, maritima Ætoliæ vastabat. Adversus quos mille Ætoli missi, quàcumque se classis circumegerat, per littorum anfractus, brevioribus semitis, occurrebant.

LEGATIO ÆTOLORVM AD CONSVLEM.

Quùm ad Ambraciam, muris etiam ariete quassatis, parùm apertâ vi Consuli procederet res, & occultis cuniculis extrema frustrà tentarentur; legati ab Ætolis, PHANEAS & DAMOTELES, cum liberis mandatis, decreto gentis, ad Cos. venerunt.

Illi Consulem orant, ut parceret urbi; misereretur gentis quondam *sociæ; si non iniurijs, iniurius certè coacta insanire.*

Ad quæ Cos. *magis sæpè, quàm verò unquam Ætolos pacem petijsse*. ANTIOCHVM, quem in bellum traxissent, in pace petendâ imitarentur; *& de iure suo decedere disceptat.*

Ætolos, nisi inermes, de pace agenteis, non auditurum se. Arma priùs, equosque omneis tradendos esse: *deinde mille talentaóm argenti pop. Romano dandum.* cuius summæ dimidium præsens numeretur, si pacem habere velint. Ad ea adiecturum etiam in fedus esse; ut *eosdem, quos populus Romanus, amicos atque hosteis habeant.*

Illi nullo responso reddito domum regressi, & clamore ac iurgio excepti, quòd rem traherent: qualemcumque pacem referre iussi, quùm redirent Ambraciam, Acarnanum, quibuscum bellum erat, insidijs, propè viam positis, circumventi, Tyrrhéum custodiendi deducuntur. Hæc mora paci.

Et quùm Atheniensium Rhodiorumque legati, qui ad deprecandum pro ijs venerant, apud Cos. essent: AMINANDER quoque, Athamanum rex, fide acceptâ, venerat in castra Romana. magis pro Ambraciâ, ubi maiorem partem temporis exsulaverat, quàm pro Ætolis solicitus. Per hos Cos. certior factus de casu legatorum, adduci eos à Tyrrhéo iussit,

AMINANDER Consulis permissu, in urbem ingressus, partim consilio, partim precibus evicit, ut permitterent se Romanis.

Ætolos C. VALERIVS, LÆVINI F. qui cum eâ gente primùm amicitiam pepigerat, Consulis frater uterinus, egregiè adiuvit.

AMBRACIA DEDITA.

Ambracienses priùs pacti; „ *Vt Ætolorum auxiliareis sine fraude emitterent, aperuerunt portas.*

„ *Dein, ut D. Euboica darent talenta: captivos perfugasque, redderent Romanis.* „ *Vrbem ne-quam formulæ sui iuris facerent;* quę post id tempus, quo T. QVINCTIVS traiecisset in Græciam, aut vi capta ab Romanis esset, aut voluntate in amicitiam venisset.

„ *Cephallenia Insula ut extra ius federis esset.* Ab Ætolis pax accipi iussa.

Ambracienses coronam auream Cos. CL. pondo dederunt. Signa ænea marmoreaque, quibus Ambracia præ cæteris, quia ibi PYRRHI regia fuerat, ornatior erat; sublata omnia, avectaque.

ALTERA ÆTOLORVM LEGATIO ROMAM.

Profectus ab Ambraciâ Cos. in mediterranea Ætoliæ, ad Argos Amphilochum, (XXII. mill. ab Ambraciâ) castra posuit. Eò tandem legati Ætolorum venerunt.

Quibus, postquam à concilio gentis pacem adprobatam accepisset, Romam ad Senatum proficisci iussis: & permisso, ut & Athenienses & Rhodij deprecatores irent; ipse in Cephaleniam traiecit.

PHILIPPVS per legatos & litteras, Dolopas, Amphilochosque, & Athamaniam, sibi erepta, querens; præsidiaque sua; postremò etiam filium PERSEA ex Amphilochis pulsum; averterat Senatum ab audiendis Ætolorum precibus.

Diu itaque iactati Ætoli, tandem ut conditiones pacis convenirent, effecérunt.

PACIS LEGES IISDEM IMPOSITÆ.

„ *Vt imperium maiestatemque populi Romani gens Ætola, sine dolo malo, conservaret.*

„ *Ne quem exercitum, qui adversùs socios amicosque eorum duceretur, per fineis suos transire finerent: neque ullâ ope iuvarent. Hosteisque eosdem haberent, quos pop. Rom. & bellum pariter gererent. Captivos, fugitivos, perfugasque, Romanis, socijsque, redderent.*

„ *Obsides XL. arbitratu Cos. Rom. darent.*

„ *Cephalenia extra pacis leges esset.*

„ *Pecuniæ summam, uti cum Consule convenerat, penderent.* „ *Quæ urbes, qui agri, qui homines Ætolorum iuris aliquando fuerunt:*

„ *Qui L. QVINCTIO, CN. DOMITIO, absque, post eos Coss. aut armis subacti, aut voluntate in ditionem pop. Rom. venissent; ne quem eorum Ætoli recepisse velint.*

„ *Oeniada, cum urbe agrisque, Acarnanum essent.*

(In eo tum exercitu, sub FVLVIO, merebat Q. ENNIVS Poëta, ex Rudiâ Calabriæ opido ortus. ex Sardiniâ Romam à M. CATONE Quæstore pridem advectus.)

BELLVM GALATICVM, SIVE CVM GALLO-GRÆCIS.

Consul alter, CN. MANLIVS acceptis Ephesi à L. SCIPIONE copijs, milites cohortatus ad novum cum Gallis seu Gallo-græcis, suscipiendum bellum, qui & auxilijs ANTIOCHVM iuvissent, & adeò indomita haberent ingenia, ut nequidquam ANTIOCHVS emotus ultra Tauri iuga esset, nisi eorum frangerentur opes. EVMENE Romæ absente, cuius interesset eamdem gentem domari; ATTALVM eius fratrem Pergamo arcessit; & operam pollicentem, domum ad comparandum copias dimittit.

Is Con-

Is Consuli ad Magnesiam, cum M. peditibus, CC. equitibus, occurrit: ATHENÆO fratre iusso cum cæteris copiis subsequi.

Hinc transgressi simul Mæandrum, ad Hierancomen (fano Apollinis augustu, & oraculo nobilem) pervenérunt.

Ad Harpasum flumen legati ab Alabandis venérunt, ut castellum, quod ab ipsis nuper desciisset, vel auctoritate, vel armis cogeret iura antiqua pati. Consul Tribuno militum misso cum modica manu, castellum vi receptum Alabandensibus reddidit.

Iam ATHENÆVS, EVMENIS ATTALIQVE frater cum Cretensi LEVSO, & CORRAGO Macedone, mille pedites, & CCC. equites secum ad Cos. adduxerant.

Ille nihil via digressus, ad Antiochiam, super Mæandrum fluv. castra posuit. Eò, in castra Consulis, SELEVCVS ANTIOCHI F. ex federe icto cum SCIPIONE, ad frumentum exercitui dandum, venit.

Inde ad Gordiû-Tichos; & ex eo loco ad Tabas tertiis castris perventum, urbem in finibus Pisidarum positam.

Feroces eâ in regione ad bellandum viri. & tum quoque equites, in agmen Romanum eruptione factâ, haud modicè primo impetu turbaverant. Deinde in urbem compulsi, veniam erroris petebant, dedere urbem parati. pecuniâ & frumento imperato, in deditionem accepti.

Inde Chaum amnem prætervecti, Erizam urbem primo impetu cepérunt. Ad Thabusion, castellum, imminens fluminis Indo, iam venerant, nec procul à Cibyrâ aberant sunt.

Quùmque nulla legatio à MOAGETE, extremo eius civitatis tyranno, homine ad omnia infido atque importuno, veniret; ad tentandum eius animum, Cos. C. HELVIVM, cum IV. pedit. M. & D. equitibus, præmittit.

Huic agmini, iam fineis ingredienti, legati occurrérunt, nuntiantes: *Paratum esse tyrannum imperata facere.* Iussi illi ad Consulem ire. iisque responsum; *De pœnâ tyranni, magis quàm de amicitiâ, sibi cogitandum.*

Permissu nihilo minus Consulis in castra tyrannus venit, vestitu tenui & exiguo comitatu. Oratio eius submissa & infracta, extenuantis opes suas, urbiumque suæ ditionis egestatem querentis. Ex tribus urbibus, Cibyrâ, Syléo, & Alimne, ut se etiam suosque spoliet, V. & XX. talenta confecturum, propè ut diffidens, pollicetur.

Consul, ludificationis & impudentiæ impatiens, *Nisi D. talenta triduo numeraret*, populationem in agris, obsidionem in urbe exspectare iubet.

Tandem ille ad C. talenta perductus, X. mill. medimnû n frumenti, summæ adiicere coactus est.

A Cibyrâ, per agros Sindensium exercitus ductus; transgressusque Calaurem montem; & præter Caralitin paludem, ad Mandrû-pyrum castris positis mansérunt.

Inde ad Lagon, proximam urbem, progredientibus, metu incolæ fugérunt. Opidum hominibus vacuum, & rerum omnium copiâ refertum, Romani diripuérunt.

Inde ad Lyci fluminis fontem; & postero die ad Cobulatum amnem progressi.

Thermenses eo tempore Hyriensium arcem, urbe captâ, oppugnabant. Consuli ad ferendam opem per legatos evocato, & volenti, caussa in Pamphyliam divertendi oblata est. & adveniens Hyrienseis obsidione liberavit: Thermeso pacem dedit, L. argenti talentis acceptis. Item Aspendiis, cæterisque Pamphyliæ populis.

Ex Pamphyliâ rediens ad flumen Taurum, postero die ad Xylinen-cómen castra posuit.

Inde ad Cormasam urbem pervenit, cui Derba urbs proxima erat. Eam metu incolarum desertam, plenam omnium rerum copiâ invenit. Progredienti præter paludes, legati ab Lysiniâ, dedentes civitatem, venerunt. Inde in agrum Sagalassenum, uberem & copiosum, ventum est.

Consul, quia nulla legatio ad fineis præsto fuerat, prædatum in agros misit.

Tum demum bellicosæ gentis, & munitâ urbe fidentis, fracta est pertinacia: & legatis missis, pacti L. talentis, & XX. M. medimnûm tritici hordeique, pacem impetravérunt.

Quùm inde ad Obrimę fonteis progressus, ad Vicum, quem Aporidos-comen vocant, castra posuisset; eò SELEVCVS ab Apameâ venit. In quam urbem quùm ęgros & impedimenta dimisisset, ducibus itinerum a SELEVCO acceptis, in Metropolitanum campum, in Dinias Phrygię. & inde Synnada venit. omnibus circà opidis metu desertis.

Denique ad Beudos, quod Vetus vocant; ad Anaburam, ad Alandri fonteis, & postremò ad Abassum castra posuérunt. Et quod ad Tolistobogiorû fineis iam perventum esset, stativa pluribus ibi dies habita.

GALLORVM IN EVROPAM ASIAMQVE OLIM EXPEDITIO; ET PROPAGATIO.

Galli, multis antè annis in Dardanos BRENNO duce, pervenére. Quâ de re supr. ubi seditione ortâ, & ad XX. hominum M. LEONORIO & LVTARIO regulis, à BRENNO secedentes, in Thraciam iter averterunt: & Byzantium quùm pervenissent, aliquamdiu oram Propontidis vectigalem habendo, regionis eius urbeis obtinuerunt.

Inde Lysimachiâ fraude captâ, omnique Chersoneso armis possessâ, ad Hellespontû descenderunt.

Ibi verò exiguo divisi freto; Asiam cernentes, terram uberem; cupiditate transeundi accensi, ad ANTIPATRVM, eius oræ præfectû, de transitu mittebant.

Quę res quùm lentiùs spe ipsorum traheretur; alia rursus nova inter regulos seditio orta est. LEONORIO retrò, unde venerat, cum maiore parte hominû, Byzantium repetente; LVTARIVS Macedonibus, per speciem legationis ab ANTIPATRO ad speculandum missis, duas tectas naveis, & tres lembos ademit. His intra paucos dies, paullatim subvehendo omneis copias traiecit.

Neque ita multo pòst LEONORIVS, adiuvante NICOMEDE, Bithynię rege, à Byzantio transmisit.

Coëunt deinde in unum rursus Galli; & NICOMEDI, bellum adversus Zybœam, qui partem Bithyniæ tenebat, gerenti, auxilia præbent.

Ex Bithyniâ in Asiam progressi, licet non plus, quàm X. armatorum millia iam essent; tantum tamen terroris omnibus, quę cis Taurum incolunt, gentibus

gentibus iniecérunt; ut tam propinquos, quam remotos imperio suo parere cogerent.

Et quùm tres essent gentes, Tolisthobogi, Trocmi, & Tectosagæ; in totidem parteis, quà cuique populorum suorum vectigalis Asia esset; divisérunt.

Trocmis Hellesponti ora data est: Tolisthobogij Æolida atque Ioniam; Tectosagæ mediterranea Asiæ sortiti sunt; & stipendium totâ cis Taurum Asiâ exigebant.

Sedem autem ipsi sibi circa Halyn fl. anno circiter XXIIX. antè, ceperant. Auctâ deinde cum terrore nominis, subole, ita invaluérunt; ut Syriæ quoque, ad postremum, reges stipendium dare non abnuerent.

Primus omnium ex ijs, qui Asiam incolunt, ATTALVS, regis EVMENIS pater, abnuit; & collatis signis superior fuit. Sed opes eisdem & imperium, ad bellum usque ANTIOCHI cum Romanis, mansérunt. Et pulsu tum quoque ANTIOCHO, quia procul mari incolerent, in spe erant, Romanos cum exercitu ad se non perventuros.

VLTERIOR MANLII CONSVLIS EXPEDITIO.

Consul MANLIVS, missis ad EPOSSOGNATVM, qui unus ex regulis, & in EVMENIS amicitiâ manserat, & negaverat ANTIOCHO adversus Romanos auxilia; legatis, castra movit. & primùm ad Alandrum fluv. inde ad Vicum, quem Tyscon vocant, ventum.

Eò Oeandensium legati quùm venissent amicitiam petentes; CC. ijs talenta imperata; potestate, ut domum renuntiarent, factâ.

Ducit inde exercitum ad Plitendum; deinde ad Alyatta posuit castra.

Legati EPOSSOGNATI, cum ijs qui missi fuerant, eò venére, orantes; *ne Tectosagis bellum inferrent.* Ipsum EPOSSOGNATVM in eam gentem iturum, persuaturumque, *ut imperata faciant.*

Datâ veniâ regulo; duci inde exercitus per Axylon terram (quam ab inopiâ ligni sic nominant) cœptus.

Ad Cuballum, Gallogræciæ castellum, castra habentibus Romanis, apparuére cum magno tumultu hostium equites. nec turbárunt modò stationes Rom. repentè invecti, sed quosdam etiam occidérunt. Verùm effuso repentè omnibus portis Rom. equitatu, fusi fugatique Galli, & aliquot inter fugiendum occisi.

Consul coacto iam agmine procedens quùm ad Sangarium fluv. pervenisset; pontem, quia vado nusquam transitus erat, facere instituit. Transgressis ponte perfecto flumen, & præter ripam euntibus, Galli, *Matris Magnæ* (Sacerdotes) à Pessinunte occurrere, cum insignibus suis, vaticinantes fanatico carmine: *Deam Romanis viam belli & victoriam dare, imperiumq; eius regionis.*

Accipere se omen quùm dixisset Cos. castra eo ipso loco posuit. & inde ad Gordium pervenit; emporium, pari intervallo, Pontico & Cilicio mari, distans. Id opidum tum desertum fugâ incolarum, idem refertum omni copiâ, invenérunt.

Ibi stativa habentibus, legati ab EPOSSOGNATO nuntiant; profectum eum ad regulos Gallorum, nihil æqui impetrâsse. Illos ex vicis agrisque, cum coniugibus ac liberis, Olympum montem petere.

Certiora postea Oeandensium legati attulére. Tolisthobogios quidem Olympum montem cepisse; & Tectosagas alium, non procul ab Ancyrâ & Haly fluv. qui Magana dicatur, petisse. Et Trocmos, coniugibus ac liberis apud Tectosagas depositis, coacto armatorum agmine Tolisthobogijs statuisse auxilium ferre.

Trium autem tunc populorum reges erant, ORTIAGON, COMBOLOMANVS & GAVLOTVS.

Iis hæc belli maximè ratio sumendi fuerat; quòd quùm monteis editissimos eius regionis tenerent, convectis omnibus, quæ ad usum quamvis longi temporis sufficerent, tædio se fatigaturos hostem censebant.

Consul ad Olympum montem ducit, & à V. fermè millib. castra locat. Eum, cum CD. equitibus, & ATTALO, progressum, ad naturam montis, situmque Gallicorum castrorum visendum, equites hostium, duplex numerus, effusi castris, in fugam vertérunt. occisi pauci fugientium; plures vulnerati.

Postea idem Cos. omnia accuratiùs contemplatus, sub ipsis radicibus montis posuit castra: trifariàm exercitum divisum ducere ad hostem perrexit.

Galli duobus lateribus satis fidentes, invia esse ab eâ parte, quæ in meridiem vergeret; ut armis clauderent viam; IV. fermè armatorum mill. ad tumulum imminentem viæ, minus M. passuum à castris, occupandum mittunt, eo se rati, velut castello, iter impedituros.

Quod ubi Romani vidérunt; expediunt sese ad pugnam. Missilibus ex intervallo loci prœlium commissum est: primò par, loco Gallos adiuvante; Romanos, varietate & copiâ telorum. Procedente certamine, nihil iam æqui erat. quòd scuta longa & plana malè tegerent Gallos; & gladiorum, hoste manum non conserente, nullus esset usus. Ipsi sagittis, glande & iaculis, incauti & nudi, ab omni parte configebantur. deprehensi eo pugnæ genere, in quod minimè apti essent.

Pauci supererant iam Gallorum; qui ab levi armaturâ superati, ubi instare legionum signa vidérunt, effusâ fugâ castra repetunt, pavoris ac tumultûs iam plena.

Romanos victores, deserti fugâ hostium tumuli, accepérunt. Ibi milite respirare & conquiescere paullisper iusso, ad castra, in quæ compulsus ab levi armaturâ hostis trepidabat, oppugnanda ductum est.

Galli armati pro vallo constiterant. obruti deinde omni genere telorum, nullo in tam densos irrito ictu, intra vallum momento temporis compelluntur. stationibus tantùm firmis ad ipsos aditus portarum relictis.

In multitudinem, ad castra compulsam, vis ingens telorum missilium coniecta; unde crebra vulnera. In eos, qui portas stationibus suis clauserant; legionum antesignani pila conijciebant. Qui licet non vulnerati, transverberatis tamen scutis, plerique

inter

aitet se conserti hærebant, nec diutiùs impetum Romanot. sustinuerunt.

Patentibus iam portis, priusquam irrumperent victores, fuga è castris Gallorum in omneis parteis facta est. plerique præcipites per vastam altitudinem saxorum rupiumque prolapsi, aut debilitati exanimantur.

Consul castris captis, direptione prædâque abstinet militem sequi pro se quemque, & instare, & perculsis pavorem addere iubet. Et alterum cum L. MANLIO agmen, quod supervenerat, in castra intrare non sinit; sed protinùs ad persequendos hosteis mittit.

Et ipse, traditâ Tribb. milit. captivorum custodiâ, consequitur; debellatum ratus, si in illo pavore quamplurimi aut cæsi aut capti forent.

Egresso Consule, C. HELVIVS cum tertio agmine advenit: nec continere suos à direptione castrorum valuit. Prædaque eorum, qui pugnæ non interfuerant, *iniquissima sorte* facta est.

Equites diu, ignari & pugnæ, & victoriæ suorum, steterunt. Deinde & ipsi, quantum equi in ... obire poterant, sparsos fugâ Gallos circà radices montis consectati, cecidére, aut cepére.

Ex scriptoribus, CLAVDIVS, bis in mõte Olympo pugnatum tradit; & ad XL. hominum M. cæsa. ANTIAS, non plus X. Mill.) Numerus captivorum, haud dubiè XL. Mill. explevit.

Consul armis hostium in uno concrematis cumulo, cæteram prædam conferre omneis iussit. & aut vendidit, quod eius in publicum redigendum erat; aut cum curâ, ut quàm æquissima esset, per milites divisit.

Supererat bellum integrum cum Tectosagis. Ad eos profectus Cos. Ancyram, nobilem ijs in locis urbem, pervénit: undè hostes paullo plus X. Millia aberânt.

MEMORABILE CAPTIVÆ FACINVS.

Vt quùm stativa essent, facinus memorabile à captivâ factum est.

ORTIAGONTIS, reguli Gallogræci, uxor, formâ eximiâ, à Cẽturione, Romano, cui custodienda tradita erat, stuprum pati coacta; postquàm ventũ est in eum locum, in quem Centurio, misso nũtio, necessarios mulieris pretium, quo eam redimerent, adferre iusserat; aurum expendente Centurione, & animo oculisque in pondus intento; ipsa Gallogræcis ministris, linguâ gentis suæ imperavit, stringerent ferrum, eumque occiderent. Interfecti deinde caput abscissum, & involutum veste ferens ad maritum, qui ab Olympo domum refugerat, venit: abscissoque antè pedes eius, & iniuriæ & ultionis suæ ordinem exposuit.

BELLVM CVM TECTOSAGIS.

Ad Ancyram, in stativa, oratores Tectosagũm ad Cos. venérunt; *nullas conditiones pacis sibi non bello potiores fore*. Quùm illi neque tempore, neque loco constituto comparuissent; tandem ATTALO à Consule misso, ad colloquium principum gentis, regibus excusatis, ventum est.

Vbi licet pacis conditiones dictæ essent; & ATTALO adfirmante reges postridie venturos esse, & transigi rem posse; Consul è castris profectus haud multum à constituto loco abesset; Mille Galli concitatis equis, cum impetu hostili, in Romanos, præsidium trecentorum equitum, invecti sunt, & in fugam vertérunt. Et maior clades accepta esset; ni pabulatores, D C. equites, exaudito suorum clamore, occurrissent, & integri profligatam pugnam excepissent; & à victis in victores terrorem convertissent.

Romani ardentibus irâ animis, omnibus cum copijs in hostem perfidum pergunt. Cos. in quattuor parteis divisas copias educit: duas in medio monte duceret; duas ab lateribus, ut adversùs cornua Gallorum erigeret.

Hostium quod roboris erat, Tectosagæ & Trocmi, mediam tenebant aciem, L. hominum Mill. Equitatum, nullo equorum, inter inæqualeis rupeis, usu, ad pedes deductum, X. Millia, ab dextero locavérunt cornu.

ARIARATHIS Cappadocis, & MOTZI auxiliareis, in lævo, IV. fermè Millium numerum explebant.

Vbi acies inter se adpropinquârũt; omnia eadem utrimque, quæ fuerant in priore ad Olympũ prœlio, erant. Itaque à paribus initijs, cæpta res, eumdem exitum habuit. Velut nubes levium telorum coniecta obruit aciem Gallorum.

Et Cos. iam per se turbatis, legionum signa ostendebat: receptisque inter ordines velitibus, aliâque auxiliorum turbâ, aciem promovebat. quùm Galli, fessi stando & vulneribus, ne primum quidem impetum & clamorem Romanorum tulérunt.

Fuga ad castra inclinavit: sed plures, quà quemque impetus tulit, fugérunt. Romanis per aliquantum spatium secutis, non plus IIX. hominum Millia in fugâ (nam pugna vix ulla fuit) cecidérunt: reliqui flumen Halyn traiecérunt.

Consul captis hostium castris, captivos, prædamque recensuit; ex Asiaticis populis, à gente rapiendi avidissimâ, per multos annos coacervatam.

Galli ex dissipatâ passim fugâ in unum locum congregati, & variè adflicti, oratores de pace ad Cos. misérunt. Quos ille Ephesum venire iussit; & victorem exercitum, ex gelidis Tauri montis regionibus, in hiberna maritimæ oræ reduxit.

CEPHALLENIA TENTATVR.

Dum hæc in Asiâ geruntur, in cæteris provincijs tranquillæ res fuerunt. nisi quòd bello in Asiâ cum Gallis à MANLIO perfecto, alter Cos. FVLVIVS, perdomitis Ætolis, quùm traiecisset in Cephalleniam, circà civitates insulæ misit percunctatum; *Utrùm se dedere Romanis, an belli fortunam experiri mallent*? Metus ad omneis valuit, ne deditionem recusarent.

Obsides indè imperatos, pro viribus inopis populi; vicenos Neliotæ, Cranij, Palenses & Samæi dedérunt.

SAMÆORVM TEMERITAS, ET CLADES.

Sed hi postremi, nescio quo vano demigrationis, ex urbe opportunè sitâ, metu, datis iam obsidibus, repentè portas clausérunt: & ne suorum quidem, quos Cos. sub muros miserat; precibus & misericordiâ, desistere ab incepto voluérunt. donec omni tormentorum machinarumque genere oppugnati, post IV. mensium obsidionem fortiter toleratam; & consecutam in propugnantibus corporum animorumque fatigationem; Romanis noctè, per arcem, Cyatidem, muro superato, in forum progressis; & urbe captâ, cum coniugibus ac liberis in maiorem arcem refugérunt: & postero die dediti, direptâ urbe, sub coronâ omnes veniérunt.

PELOPONNESVS TVMVLTVATVR, OB COMITIORVM prærogativam.

Consul præsidio Samæ imposito, in Peloponnesum, nonnihil tumultuantem, traiecit.

Ægium, à principio Achaici concilij, ob loci sive dignitatem, sive opportunitatem, semper cōventus gentis indici soliti fuerant. Sub adventum Consulis. Damiurgis civitatum (qui summus ibidem est magistratus) Ægium evocantibus; PHILOPOEMEN, tum prætor, Argos cōventum edixit. Quò quùm appareret omneis ferè conventuros; Consul quoque, quamquam Ægiensium favebat caussæ; Argos venit. Vbi quùm disceptatio fuisset, & rem inclinatam cerneret; incepto destitit.

ITIDEM ET LACEDÆMON, OB DECRETVM PHILOPOEMENIS.

Lacedæmonij deinde eum in sua certamina avertérunt. Solicitam eam civitatem exsules maximè habebant: quorum magna pars in maritimis Laconicæ oræ castellis habitabant.

Lacedæmonij, ut aliquem liberum ad mare haberent aditum; simulque emporium & receptaculum peregrinis mercibus, ad necessarios usus esset; noctè adorti vicum maritimum, nomine Laan, improvisò occupavére. Exsules & vicani, expulsis levi certamine Lacedæmonijs, legatos communiter ad Achæos misérunt.

PHILOPOEMEN præt. ex concilij sententiâ decretum fecit: *Quùm in fidem Achæorum tutelamq., Romani, Laconicæ oræ castella & vicos tradidissent; & abstinere his ex fœdere Lacedæmonij deberent; Laan nihilominus vicum oppugnárint; cædemq. ibi fecerint; Qui eius rei auctores adsinesq. essent, nisi dederentur Achæis; violatum videri fœdus*. Et Lacedæmonem legati missi, qui eos exposcerent.

Id imperium adeò superbum & indignum Lacedæmonijs visum est, metuentibus ne PHILOPOEMEN tandem exsulibus Lacedæmonem traderet; ut furentes irâ, XXX. ex factione PHILOPOEMENIS, & exsulum, interfectis, decernerent renuntiandam Achæis societatem. Legarosque extemplò Cephalleniam mittendos, qui Co[ns]uli M. FVLVIO (Capell. M. ACILIO; & re[fe]rt ad annum superiorem) & Romanis, Lacedæmonem dederent: orarentque eum, ut veniret in Peloponnesum, ad urbem in fidem ditionemque pop. Rom. accipiendam.

Id ubi Legati ad Achæos rettulérunt; totius concilij consensu, bellum Lacedæmonijs indictum est. Qui tumultus Consulem in Peloponnesum adduxit: & concilio Elim indicto, Lacedæmonij ad disceptandum acciti.

Altercatione ibi inter parteis subortâ, Consul quùm alia satis ambitiosè, partem utramque fovendo, incerta respondisset; unâ denuntiatione; *Vt bello abstinerent*, donec Romam legatos ad Senatum misissent; finem imposuit.

LEGATIO ACHÆORVM ROMAM.

DIOPHANES & LYCORTAS, ambo Megalopolitani, Principes, legationis Achæorum; ut diffidentes in rep. ità tum quoque minimè inter se convenienteis orationes habuére.

DIOPHANES Senatui disceptationem omnium rerum permittebat: LYCORTAS (is pater est Polybij historici) ex præceptis PHILOPOEMENIS postulâbat; *Vt Achæis ex fœdere ac legibus suis, quæ decrésent, agere liceret: libertatemq. sibi illibatam, cuius ipsi auctores essent, præstarent.*

Quamquam magnæ auctoritatis apud Romanos gens Achæorum erat; nihil tamen novari de Lacedæmonijs placebat. Cæterum responsum ità perplexum fuit; ut & Achæi sibi de Lacedæmone permissum acciperent; & Lacedæmonij non omnia ijs concessa interpretarentur.

IMMODERATIO ACHÆORVM.

Hâc potestate immodicè ac superbè Achæi usi; & PHILOPOEMENI continuatus magistratus. Is veris initio, exercitu indicto, in Lacedæmoniorum finibus castra posuit. Legatos deinde misit ad deposcendos auctores defectionis. *Si id fecissent, civitatem in pace futuram; & illos nihil indictâ caussâ passuros.*

Ij qui nominatim deposcebantur, fide acceptâ ab legatis, cum alijs illustribus viris, iérunt.

Quibus venientibus, exsules Lacedæmonij, qui tunc totius Achæorum exercitûs ante signa erant, ad portam castrorum agmine facto occurrerunt: & primò lacessere iurgijs, deinde, altercatione ortâ, ferocissimi ex ijs in Lacedæmonios impetum fecerunt. & quantumvis obnitente cum legatis prætore; & illis Deos fidemque testantibus; multitudo accensa ad vocem unius, qui, *ut ferirent*, inclamabat; saxa conijcere cæpit.

Atque ità XVII. quibus vincula per tumultum iniecta erant, interfecti sunt. LXIII. postero die comprehensi, à quibus prætor vim

...nerat, (non quia salvos vellet; sed quia per-... indictâ causâ nolebat) obiecti multitudini ..., quibus aversis auribus pauca locum essent; ... omnes, & ad supplicium traditi sunt.

Hoc metu iniecto, Lacedæmonijs imperatum; primùm, *Vt muros diruerent.* „ Deinde *ut omnes externi auxiliares*, qui mercede sub tyrannis militassent, ... um servitijs libertate obiter donatis, *terrâ Laconicâ excederent* „ *Lycurgi leges moresq; abrogarent; & legibus institutisq; Achæorum adsuescerent.*

Lacedæmonij nihil ægriùs passi sunt, quam exsules reduci. Decretum de ijs restituendis Tegeæ factum.

Prætor cum expeditis, in extremos auxiliareis ... dimissos, & in Lacedæmoniorum ius adscriptos, sive à tyrannis liberatos, qui urbe excesserant in agros dilapsi; immissus, multos ex eo hominum genere comprehendit, & iure prædæ vendidit.

Et eâ pecuniâ Porticus, quam Lacedæmonij antè diruerant, Megalopoli refecta est. & ager Belbinates, quem iniuriâ Lacedæmoniorum tyranni possederant; eidem civitati restitutus: Ex vetere Achæorum decreto, quod factum erat PHILIPPO, AMINTÆ F. regnante.

Per hæc velut enervata civitas Lacedæmoniorum diu Achæis obnoxia fuit.

Nulla tamen res tanto erat damno, quàm disciplina Lycurgi, cui per annos DCCC. (veriùs DCCV.) adsueverant, sublata. Verùm aliquanto-post à Romanis obtinuerunt Lacedæmonij, ut reiectis Achæorum institutis, ad patrias Lycurgi leges redirent.

A concilio, ubi apud Consulem inter Achæos Lacedæmoniosque disceptatum diximus, >

3766.	*M. FVLVIVS, quia iam in exitu annus erat, comitiorum causâ*	184.
35. Ant. Mag.	*profectus Romam, creavit Consules M. VALERIVM MESSAL-*	
16. Ptol. Epiph.	*LAM, & C. LIVIVM SALINATOREM.*	

Comitijs perfectis, M. FVLVIVM in provinciam ad exercitum redire placuit: eique, & collegæ Cn. MANLIO, imperium in annum prorogatum est.

Novi Consules, quùm Idib. Martijs magistratum inissent, de rep. deque provincijs, & exercitibus, Senatum consuluerunt. De Ætoliâ & Asiâ nihil mutatum est. Consulibus, alteri Messallæ, Pisæ cum Liguribus; alteri, SALINATORI, Gallia provincia, obtigit.

(Tum M. CLAVDIVS MARCELLVS censor, sorte superato T. QVINCTIO, lustrum condidit. Censa civium capita CCLVIII. Mill. CCCVIII.)

VARIÆ AD COS. LEGATIONES.

Hieme eâ, quâ hæc Romæ gesta, ad Cn. MANLIVM Consulem, & mòx proconsulem, in Asia hibernantem, legationes undique ex civitatibus gentibusque convenére. ut quibus libertas, ANTIOCHO pulsô; pax, Gallis domitis, data esset; coronis etiam aureis adlatis, gratularentur.

AB ANTIOCHO verò, & ab ipsis Gallis, ut pacis sibi leges dicerentur: & ab ARIARATHE, rege Cappadocum, ad veniam petendam, luendamque pecuniâ noxam; quòd auxilijs scilicet, ipse vetus socius & vectigalis, ANTIOCHVM iuvisset;

MANLIVS ab Apameâ in Pamphyliam, quò pecuniam frumentumque regies, ex pacto cum L. SCIPIONE federe, convehere iusserat; per... M. Mill. & D. talenta argenti accepta Apa... deportantur; frumentum exercitui divi...r.

Perga, quæ una in ijs locis, regio adhuc tenebatur præsidio, ei deditur. Inde L. MANLIO fratre, cum IV. milit. Milibus, Oenoanda, ad reliquam pecuniæ exigendum, misso; & audito, EVMENEM regem, & X. legatos ab Romà Ephesum venisse; iussis sequi ANTIOCHI legatis, Apameam exercitum reduxit.

FEDVS CVM ANTIOCHO.

Ibi fedus cum ANTIOCHO his verbis & legibus conscriptum.

„ *Ne quem exercitum, qui cum pop. Romano socijsve bellum gesturus sit, rex per fineis regni sui, eorumve, qui sub ditione eius erunt, transire sinito. neu commeatu, neu quâ aliâ ope iuvato.*

„ *Idem Romani socijq; ANTIOCHO, & ijs qui sub imperio eius erunt, præstanto.*

„ *Belli gerendi ius ANTIOCHO ne esto, cum ijs, qui insulas colunt; neve in Europam transeundi.*

„ *Excedito urbibus, agris, vicis, castellisq; cis Taurum montem, usq; ad Halyn fl. & à valle Tauri, usq; ad iuga; quà in Lycaoniam vergit.*

„ *Arma nulla ex locis efferto: elata restituito.*

„ *Ne militem, neu quem alium ex regno EVMENIS recipito.*

„ *Servos, seu fugitivos, seu bello captos; seu qui liber captus aut transfuga erit; reddito Romanis socijsq;.*

„ *Elephantos tradito omneis; neve alios parato.*

„ *Tradito & naveis longas, armamentaq; earum.*

„ *Argenti probi XII. Mill. Attica talenta dato, intrà XII. annos, pensionibus æquis. & tritici DXL. Mill. modium.*

„ *EVMENI regi talenta CCCL. intrà quinquennium dato; & pro frumento CXXVII. talenta.*

„ *Obsides Romanis XX. dato, & pro triennio mutato.*

De ANNIBALE, THOANTE, &c. dedendis, in hoc quoque federe adscriptum est. Consul in hoc fedus iuravit: & missi, qui idem ab rege iusiurandum exigerent.

VRBES IN LYCIA RECEPTÆ.

Q. FABIO LABEONI, qui classi præerat, mandatum, ut Patara confestim proficisceretur. Ibi ille L. tectas naveis aut concidit, aut cremavit.

Telmessum eâdem expeditione, territis subito adventu classis opidanis, recepit.

Ex Lyciâ protinùs, iussis ab Epheso sequi, qui ibi relicti erant, per insulas in Græciam traiecit. & Athenis moratus, dum Piræeum ab Ephesο naves venirent, classem in Italiam reduxit.

Cn. MANLIVS, quùm, inter cætera, elephantos quoque ab Antiocho accepisset, donoque EVMENI omneis dedisset; caussas exinde civitatum, multis inter novas res turbatis, cognovit.

Et ARIARATES rex, parte dimidiâ pecuniæ imperatæ, EVMENIS beneficio, cui desponderat per eos dies filiam, remissâ; in amicitiam est acceptus.

CIVITATES IN ASIA VARIE CONSTITVTÆ.

Civitatum autem cognitis caussis, x. Legati aliam aliarum fecérunt conditionem. Quæ stipendiariæ regi ANTIOCHO fuerant, & cum pop. Rom. senserant; iis immunitatem dedérunt.

Quæ partium ANTIOCHI fuerant, aut stipendiariæ ATTALI regis; eas omneis vectigal pendere EVMENI iussérunt.

Chios & Smyrnæos & Erythræos, pro singulari fide, & agro donárunt, & in omni præcipuo honore habuérunt.

Rhodijs ad firmati, quæ data priore decreto erat, Lycia & Caria, usque Mæandrum amnem.

Regi EVMENI Chersonnesum in Europâ, & Lysimachiam, quibus tenuerat finibus ANTIOCHVS; adiecérunt. In Asiâ, Phrygiam utramque. & Mysiam, quam PRVSIAS rex ademerat, restituérunt: & Lycaoniam cum Myliade & Lydiâ; & nominatim urbeis, Tralleis, Ephesum & Telmessum.

De Pamphyliâ, quòd eius pars citrà, pars ultrà Taurum esset; quùm inter EVMENEM & ANTIOCHI legatos disceptaretur; integra res ad Senatum reiecta est.

His ità constitutis, MANLIVS cum x. Legatis, omnique exercitu, ad Hellespontum profectus, evocatis eò regulis Gallorum, leges, quibus pacem cum EVMENE servarent, dixit: denuntiavitque; *Vt morem vagandi cum armis finirent; agrorumque suorum terminis se continerent.*

COS. IN REDITV A THRACIBVS SPOLIATVR.

Contractis deinde ex omni orâ navibus, copias omneis in Europam traiecit; & Chersonneso peragratâ Lysimachiæ stativa habuit. ut quam maximè recentibus & integris iumentis Thraciam, cum agmine, prædarum omni genere gravi, ingrederetur.

Ab amni Melane, Cypsela perventum. Indè via x. ferè Milium, silvestris & confragusa excepit. Ibi, ob itineris difficultatem, in duas parteis divisus exercitus; & præcedere unâ iussâ, alterâ magno intervallo cogere agmen: media impedimenta interposuit. plaustra cum pecuniâ publicâ erant, pretiosaque alia præda.

Thracum x. haud amplius Millia, ex quattuor populis, ad ipsas saltûs angustias viam circumsedére. (Opinio erat non sine PHILIPPI, regis Macedonum, fraude id conscientiâ! id factum.)

Thraces, primis per angustias prægressis, & postremis nondum adpropinquantibus; impedimenta & sarcinas invasére. Cæsisque custodibus, partim ea, quæ in plaustris erant, diripere; partim sub oneribus iumenta abstrahere.

Clamore ad primum agmen perlato, & prœlio à concurrentibus conserto; alibi prædo, alibi prædæ vindex cadit.

Nocte appetente, Thraces, post variam pugnæ fortunam, prœlio excedunt. non fugâ vulnerû aut mortis, sed quia satis prædæ habebant.

Hebro flum. & Æniorum finibus, præter APOLLINIS Zerynthij fanum, superatis, ad angustias, quæ circà Tempyra, eàdem spe prædæ, Thrausi, gens Thracica, convenerant. sed loco non adeo iniquo, & acie apertâ, facilè à Romanis pulsi sunt.

Castris ad Saren, Maronitarum vicum, positis, triduum ibi manserunt; frumentum partim ex agris Maronitarum, conferentibus ipsis; partim ex navibus suis, quæ cum omnis generis commeatu sequebantur, accipientes.

Ab stativis, diei via Apolloniam fuit: hinc per ABDERITARVM agrum Neapolim perventum.

Hoc omne per Græcorum colonias pacatum iter fuit. reliquum per medios Thracas suspectius, donec in Macedoniam perveniretur.

Indè in Thessaliam exercitus traductus; & Proconsul quùm per Epirum, Apolloniam venisset; ob hibernum mare, ibidem hibernavit.

3767. Ptol. Epiph. 17. Seleuci Philop. 3. | 183.

Exitu propè anni, M. VALERIVS Cos. ex Liguribus, nullà memorabili in provinciâ re gestâ, ad magistratus subrogandos Romam venit. Comitia Coss. creandis fuérunt ad XII. Kalend. Martias. Creati M. ÆMYLIVS LEPIDVS, & C. FLAMINIVS Nepos.

PROVINCIÆ PRÆTORIÆ.

Quùm Cos. ad Senatum rettulisset, quas provincias prætoribus esse placeret; decreverunt: duas Romæ iuris dicundi caussâ, duas extrà Italiam; Siciliam & Sardiniam. duas in Italiâ, Tarentum & Galliam, esse.

Eo anno L. MINVCIVS MYRTILVS, & L. MANLIVS, quòd legatos Carthagine missos, pulsasse dicebantur; iussu prætoris (al. M. CLAVDII; al. CVLEONIS) per feciales traditi sunt legatis, & Carthaginem avecti.

TVMVLTVS A LIGVRIBVS.

In Liguribus magni belli, magisque in dies gliscentis, fama erat. Itaque Coss. novis, Senatus, utrique, Ligures provinciam decrevit.

Quum huic Sen. Consulto LEPIDVS Cos. intercedere, indignum esse prædicans, *Coss. ambos in valles Ligurum includi*; & interim M. FVLVIVM, & Cn. MANLIVM, biennium iam, alterum in Europa, alterum in Asiâ, velut pro PHILIPPO atque ANTIOCHO substitutos, regnare. Senatus in sententia quidem perseveravit; ut Coss. ambobus Ligures provincia esset; sed eodem MANLIVM FVLVIVMQVE decedere de provinciis, & exercitus inde deducere, ac redire Romam, placuit, ac decretum est.

CALVMNIA IN PROC. FVLVIVM.

M. ÆMYLIVS Cos. M. FVLVIO infestus, ad invidiam ei faciendam legatos Ambracienses in Senatum, subornatos criminibus, introduxit; qui se indignè bello petitos, obsessos & spoliatos ab eo d[illegible].

[illegible] is Patribus, alter Cos. C. FLAMINIVS, M. FVLVII caussam excepit; & Ambracienseis, *veterem atque obsoletam querendi, & Imperatores criminandi viam ingressos*, in eadem cum Ætolis caussâ herere d[illegible]. neque se de Ambraciensibus aut Ætolis, [illegible]e M. FVLVIO, decerni quidquam passurum.

ÆMYLIVS, captatâ deinde occasione, quùm æger forte FLAMINIVS collega abesset, iterùm rettulit, & S. C. factum: *Ut Ambraciensibus omnes sua res redderentur. Ipsi in libertate essent, ac legibus suis uterentur.* Signa aliaque ornamenta, quæ ex ædibus sacris sublata quererentur, de ijs, quùm M. FVLVIVS Romam revertisset, placere ad collegium Pontificum referri; quodque ij censuissent, fieri.

MANLIO TRIVMPHVS GRAVATE PERMISSVS, OB RES iniquiùs gestas.

Consulibus in provinciam profectis, Cn. MANLIVS procons. Romam venit. Qui quùm postularet, ut ob res à se gestas Dijs honos haberetur, sibique triumphanti urbem invehi liceret; contradixêrunt pars maior x. Legatorum, qui cum eo fuerant, datique ei fuerant legati, pacis cum ANTIOCHO faciendæ caussâ; federisque, & legum, quæ cum L. SCIPIONE inchoatæ fuissent, perficiendarum.

Quam pacem ut turbaret; MANLIVM summâ ope tetendisse: & ANTIOCHVM, si sui potestatem fecisset, insidijs excipere.

Admovisse exercitum, & ad ipsa Tauri montis iuga castra posuisse. Nullâ ibi belli caussâ, quòd regij quiescerent inventâ, circumegisse exercitum ad Gallogræcos. cui nationi non ex Senatûs auctoritate, non populi iussu, bellum illatum.

Purgante se acriter MANLIO, altercatio in se[rum perducta est.] Et Senatus triumphum negaturus videbatur; nisi postridie cognati amicique Cn. Manlij, summis opibus adnixi essent: & auctoritas seniorum valuisset; *& pudore malignitatem vincente*, triumphum frequentes decrevissent.

CALVMNIA IN P. SCIPIONEM, QVA SPECIOSE SE EXSOLVIT.

At mox maius aliud, & cum maiore ac clariore vero certamen Romæ ortum. P. SCIPIONI AFRICANO, duo Q. Petillij diem dixêrunt. (Alijs, est, M. NAEVIVS Trib. plebis.)

Nec alius anteà quisquam, nec ille ipse SCIPIO, Consul censorve, maiore omnis generis hominum frequentiâ, quàm reus illo die in forum est deductus.

Iussus dicere caussam, sine ullâ criminum mentione, orationem adeò magnificam de rebus ab se gestis est exorsus; ut satis constaret; neminem umquàm neque meliùs, neque veriùs fuisse laudatum.

Tribb. plebis, hominem infamiâ intactum, invidiâ, quâ poterant, urguebant.

Orationibus in noctem perductis, producta dies est.

Vbi ea venit; Tribuni in rostris primâ luce consêdêrunt. Citatus reus, magno agmine amicorum clientiumque, per mediam concionem, ad Rostra subijt: silentioque facto; *Hoc*, inquit, *die*, Tribb. plebis, vosque Quirites, *cum ANNIBALE & Carthaginensibus signis collatis in Africâ bene ac feliciter pugnavi. Itaq; quum hodie litibus & iurgijs supersedere æquum sit; ego hinc extemplò in Capitolium, ad Iovem O. M. cæterosq; Deos salutandos, ibo. Ite mecum Quirites: & Orate Deos, ut mei similes principes habeatis.*

Ab Rostris in Capitolium adscendit. simul se universa concio avertit, & non in Capitolium modò, sed ad omnia urbis Templa secuta Scipionem est.

Hic speciosus, & triumpho celebratior, dies ultimus P. SCIPIONI illuxit. post quem, quùm invidiam, & certamina cum Tribunis prospiceret; die longiore productâ, in Liternum concessit. Certo consilio, ne ad caussam dicendam adesset.

Vbi dies venit, citarique absens est iussus; L. SCIPIO morbum fratris excusabat. Itaque Tribb. plebis appellati à fratre absentis, ità decrevêrunt; *Si morbi caussâ excusaretur, sibi placere accipi eam caussam, diemq; à collegis prodici.*

TIB. SEMPRONII DE SCIPIONE SENTENTIA.

Tribunus pleb. eo tempore Tib. SEMPRONIVS GRACCHVS erat, cui privatæ inimicitiæ cum P. SCIPIONE intercedebant. Is, quùm vetuisset nomen suû decreto collegarum adscribi; tristioremque omnes sententiam exspectarent; ità decrevit; *Quum L. SCIPIO excusset, morbum esse caussæ fratri, satis id sibi videri. Se P. SCIPIONEM, priusquàm Romam redisset, accusari non passurum. Tum quoq;, si se appellet; auxilio ei futurum, ne quam caussam dicat.*

Adiecit decreto indignationem; *Scipionem tot rebus gestis nobilem, & benè de re Rom. meritum, duorum Petilliorum convicijs succumbere non debere.*

Gratiæ actæ à Senatu Tib. GRACCHO, quòd remp. privatis simultatibus potiorem habuisset. Petillij vexati sunt probris; *quòd splendere alienâ invidiâ voluissent; & spolia ex Africani triumphis peterent.*

Silentium deinde de Africano fuit. vitam Literni egit, sine desiderio urbis. Morientem rure eo ipso loco sepeliri se iussisse ferunt, monimentumque ibi ædificari. *Ne funus sibi in ingratâ patriâ fieret.*

CATONIS INVIDIA.

Morte Africani crevére inimicorum animi, quorum princeps fuit M. PORCIVS CATO, qui vivi etiam magnitudinem adlatrare solitus erat. Eoque auctore Petilij mortuo etiam Africano, rogationem de interceptâ Antiochi pecuniâ, promulgâsse existimantur, quam ille suaserat. & Q. & L. MVMMIOS, ne rogationi adversarentur, auctoritate deterruerat.

L. SCIPIO dissuasor, eam rogationem, post mortem Africani fratris, exortam côquestus est. *Parum enim fuisse, non laudari pro rostris P. SCIPIONEM post mortem, nisi etiam accusaretur. Ipsius sepulti famam lacerari, & fratrem etiam accessione invidiæ mactari.*

ACCVSATVR ET L. SCIPIO FRATER.

L. nihilo minus ad Q. Terentium Culleonem, quæstorem, & prætorem, æquum nimis an iniquum! cum legans & scribis duobus, reus factus est; quòd quò commodior pax ANTIOCHO daretur, maiorem auri argentique summam accepisset, quàm in ærarium retulisset.

Iudicijs à Q. Terentio perfectis, A. Hostilius legatus, & C. Furius Quæstor Scipionis, damnati, prædes eodem die Quæstoribus urbanis dederunt: alijque absoluti sunt.

SCIPIO quùm contenderet, omnem quam accepisset pecuniam in ærario esse; nec se quidquam publici habere; in vincula duci est cæptus.

P. SCIPIO Nasica Tribunos appellavit: orationemque habuit plenam veris decoribus gentis Corneliæ & Scipionum.

Tribunis alijs pronuntiantibus, prætori se non intercedere quo minus suâ potestate utatur, hoe est, *ni referatur pecunia in publicum, qua iudicata esset;* damnatum reprehendi, & in vincula duci iubeat.

EIVSDEM SEMPRONIJ DE L. SCIPIONE DECRETVM.

TIB. GRACCHVS ità decrevit; *Quo minus ex bonis L. SCIPIONIS quod iudicatum sit, redigatur, se non intercedere prætori. L. SCIPIONEM, qui tot res pro resp. feliciter fideliterq; gesserit & imperium pop. Rom. propagaverit in ultimos terrarum fines; tot hostium duces in triumpho ductos carcere incluserit; non passurum in carcere & vinculis esse; mittiq; eum [illegible] iubere.*

Tanto adsensu auditum est decretum, ut vix in eâdem civitate factum iudicium.

TEMPERANTIA L. SCIPIONIS.

In bona deinde L. Scipionis possessum publicè Quæstores prætor misit. neque in ijs non modò vestigium ullum comparuit pecuniæ regiæ; sed nec tantum redactum est, quantæ summæ damnatus fuerat.

Collata pecunia à cognatis, amicisque & clientibus est; ut si eam ille acciperet, locupletior aliquantò esset, quàm antè calamitatem fuerat. Nihil accepit; sed quæ ad cultum necessaria, proximi cognati redemérunt.

Etiam Scipionum invidia in prætorem, eiusque consilium, & accusatores, verterat.

BELLVM ASPERVM CVM LIGVRIBVS.

Sub id tempus Coss. ambo in Liguribus bellum gerebant. In eâ provinciâ omnia erant, quæ militem excitarent; & ad virtutem acuerent. [illegible]trà quàm in Asiâ, quæ amœnitate urbium, & copiâ rerum, & mollitiâ hostium, ditiores quàm fortiores exercitus faciebat.

Inops regio erat, quę parcimoniâ milites adstringeret. Nec deerat cum eâ gente belli materia aut caussa: quia propter domesticam inopiam vicinos agros incursabant. nec tamen in discrimen summæ rerum pugnabatur. Tirocinia militum imbuebant, & quasi cote quâdam durabant.

C. FLAMINIVS Cos. cum Friniatibus Liguribus, in agro eorum, pluribus secundis prœlijs factis in deditionem gentem accepit, & arma ademit. Et castigati, quòd non sincerâ fide traderent; relictis vicis, in montem Auginum confugérunt. Insecuto confestim Consule rursus effusi, fugâ per invias rupes præcipiti trans Apenninum abiérunt. Qui castris se tenuerant; circumsessi & expugnati sunt.

Ductæ indè trans Apenninum legiones, & hostes ad deditionem compulsi. arma intentiore cum curâ conquisita & adempta.

Translatum deinde ad Apuanos Ligures bellum, Pisano Bononiensique agro infestissimos. Quibus quoque domitis Cos. finitimis pacem dedit.

Et ne quietâ iam provinciâ militem in otio haberet; viam à Bononiâ perduxit Arretium. (Strab. l. 5. prodidit; FLAMINIVM à Româ, per Etruriam, Ariminum: & Lepidum, ab Ariminio Bononiam, atque indè in Aquileiam perduxisse.)

M. AEMILIVS, alter Cos. agros Ligurum, vicosque, qui in campis aut vallibus erant; ipsis montes duos, Ballistam Suismontiumque, tenentibus; depopulatus est & deussit. Deinde eos, qui in montibus erant, adortus, coactos in aciem descendere, iusto prœlio vicit.

Subactis cis Apenninum omnibus; tum trâsmontanos adgressus; & in his Friniates, adhuc intactos, omneis ÆMYLIVS subegit; armaque ademit: & de montibus in campos multitudinem deduxit.

Pacatis

Pacatis Liguribus, in agrum Gallicum exercitum duxit: viamque ab Placentiâ, ut Flaminiæ committeret, Ariminum perduxit.

CÆNOMANI RESTITVTI.

In Galliâ, M. FVRIVS præt. insontibus Cænomanis in pace speciem belli quærens, ademerat arma. Id Cænomani conquesti Romæ apud Senatum, reiectique ad Consulem ÆMILIVM, magno certamine cum prætore habito, tenuérunt caussam. Arma ijs reddita; & decedere è provinciâ prætor iussus.

INQVILINI ROMA DOMOS REMISSI.

Legatis deinde sociorum Latini nominis Senatus datus est. His querentibus magnam multitudinem civium suorum Romam commigrâsse, & ibi censos esse; CVLLEONI prætori negotium datû est, ut eos conquireret, & redire eò cogeret, ubi censi essent.

Hâc conquisitione, XII. M. Latinorum domos redierunt. iam tum multitudine alienigenarum urbem onerante.

FVLVIVS PERVICIT, VT DE ÆTOLIS TRIVMPHARET.

Priusquàm Coss. redirent Romam, M. FVLVIVS proconf. ex Ætoliâ redijt, & triumphum postulavit. Hic M. AMBVRIVS Trib. plebis, liquid eâ de re, antè M. ÆMILII Cos. adventum, decerneretur, quùm intercessurum se ostenderet; & FVLVIVS contrà, Patres oraret, & à Tribunis peteret; *ne se superbissimo inimico ludibrio esse finant*; Tib. GRACCHI collegæ plurimum oratio movit. *Turpe esse ad omnem posteritatem, eiusdem collegij alterum e duobus Tribunis pleb. suas inimicitias reip. remisisse; alterum alienas & mandatas exercuisse.*

Tribunus Amburius his castigationibus victus, quùm Templo excessisset, Ser. SVLPITIO præt. referente, triumphus M. FVLVIO est decretus.

Is ne plus in triumpho certaminum cum Consule, iam ad impediendum triumphum adventante, quàm in bello haberet; prætulit diem triumphi. & ad X. Kal. Ianuarias, de Ætolis & de Cephalleniâ triumphavit.

ANTIOCHI MAG. MORS INGLORIA.

ANTIOCHVS iam victus, & intrà Taurum regnare permissus, quùm Apaméam primùm, & indè Susam, remotissimas regni sui urbeis, penetrâsset; sive inopiâ pecuniæ compulsus; sive, sub specie tributariæ necessitatis, excusatiùs sacrilegia commissurus; admotis de nocte copijs, Templum Beli, sive Iovis Didymæi, apud Elymæos, spoliare adgressus; & concursu incolarum, cum omni militiâ interfectus est. (Idem factum, an infortunium! in Antiochum Epiphanem, F. expetet.)

SELEVCVS PHILOPATOR VII. SYRIÆ REX.

Antiocho Mag. Philopator succedit, regnatque annos propè XII. infracto, planèque degeneri, ob paternarum cladium, & impositi sibi tributi memoriam, animo.

Hic DANIELI, c. XI. prævaricator dici videtur, vilissimus, & décore regio indignus: qui turpi mangonio regnum infamârit, & tributis lacerârit.

(Hunc IOSEPH. (lib. 12. c. 4.) SOTEREM vocat, cognomine ab adsentatoribus adscito. Nisi fortè eâ ex caussâ, quòd l. 2. Machab. c. 3. Idem prædicetur ex proventibus suis. (Iudææ fort. vectigalibus) omneis sumtus suppeditâsse, qui ad Sacrorum in Templo Hierosolymitano ministeria pertinerent.)

3768. Seleuci Philop. 2. Ptol. Epiph. 18.	*Iam Consularium comitiorum adpetebat tempus, quibus quia M. ÆMILIVS, cuius sortis ea cura erat, occurrere non potuit; C. FLAMINIVS Romam venit. Ab eo creati Coss. SP. (al. Sex.) POSTHVMIVS ALBINVS, Q. MARTIVS PHILIPPVS.*	182.

Extremo anni, Cn. MANLIVS Vulso de Gallis, qui Asiam incolunt, triumphavit; seriùs quidem, ne Q. TERENTIO CVLLEONE præt. caussam lege Petiliâ de peculatu diceret: & incendio alieni iudicij, quo L. SCIPIO damnatus erat, conflagraret. eò infensioribus in se, quàm in illum, iudicibus; quòd disciplinam militarem, severè ab eo conservatam, hic ipse omni genere licentiæ corruperat.

Luxuriæ enim peregrinæ origo ab exercitu Asiatico invecta in urbem est, & in veste, & in supellectili; in conviviis, eorumque oblectamentis.

Per idem tempus nuntiatum, & ex litteris cognitum est; Celtiberos Lusitanosque in armis esse, & sociorum agros populari. quâ de re consultatio integra ad novos magistratus reiecta est.

BACCHANALIVM ROMÆ, ET in Italiâ fœditas, detecta & punita.

Insequens annus utrumque Consulem ab exercitu, bellorumque ac provinciarum curâ, ad intestinæ corruptelæ, ac coniurationis, vindictam avertit. & ambobus eâ de re quæstio decreta est.

Quùm totâ Etruriâ, ac magnâ parte Italiæ, ac Romæ, in luco SIMILÆ, Bacchanalibus, in sacro nocturno,

cturno, specie religionis, infandæ libidines, cædes ac veneficia perpetrarentur: iamque suprà VII. virorum ac feminarum Millia coniurassent; res tamen clàm erat quòd qui sacris initiabantur, diris horrendis sese devovebant, siquid eliminâssent.

Tandem HISPALA FECENNIA libertina, EBVTII adolescentis amore percita, quùm videret & doleret eum à matre DVRONIA, & T. SEMPRONIO RVTILO, vitrico, compelli, ut ijs sacris initiaretur; perniciem impendentem ex eorum sacrorum contagione patefecit.

EBVTIVS ità edoctus, & renuens Bacchis initiari, à matre & vitrico domo exactus, ad EBVTIAM amitã se recipit; caussamque, cur eiectus esset, exposuit. Deinde ex auctoritate eius ad Cos. POSTHVMIVM, remotis arbitris, rem detulit.

Is magnâ prudentiâ ac vigilantiâ rem eò adducit, ut totam impurissimæ ac maleficæ superstitionis scenam detegeret, & everteret. Multi ultimo supplicio adfecti: mulieres à cognatis intrà domos punitæ. Conquisita, & exterminata totâ Italiâ ea sacra.

IMPROSPERA COS. IN LIGVRIBVS PVGNA.

Perfectis quæstionibus, prior Q. MARCIVS in Ligures Apuanos profectus est. & dum penitùs in abditos saltus persequitur, in præoccupatis angustijs, loco iniquo, est circumventus. IV. militum Mill. amissa, cum signis aliquot & vexillis, quæ in potestatem hostium venêrunt. arma multa à fugientibus passim iactata. Nec priùs sequendi finem Ligures, quàm fugæ Romani fecêrunt.

Consul ubi primùm ex hostium agro evasit; ne quantùm copiæ diminutæ forent, appareret; in locis pacatis exercitum dimisit.

Non tamen oblitterare famam rei malè gestæ potuit, quin SALTVS unde Ligures eum fugaverant, MARCIVS in posterum sit appellatus.

RES VARIO MARTE IN HISPANIIS GESTÆ.

Sub hunc nuntium ex Ligustinis vulgatum, literæ ex Hispaniâ missam gaudio tristitiam adtulêrunt. C. CATINIVS, qui biennio antè prætor in eam provinciam profectus erat, cum Lusitanis, in agro Astensi, pugnâ congressus, ad VI. hostium Millia cecidit, cæteri fusi castrisque exuti.

Ad opidum deinde Astam oppugnandum legiones ducit; neque multò maiore certamine cepit.

Sed dum incautiùs subit muros, ictus ex vulnere pòst dies paucos moritur. Maturè in provinciam eamdem proficisci iussus est C. CALPVRNIVS præt.

Et in citeriore Hispaniâ, L. MANLIVS ACIDINVS, qui eodem tempore, quo CATINIVS, in provinciam ierat; cum Celtiberis acie conflixit, incertâ victoriâ; nisi quod Celtiberi castra indè nocte movêrunt: Romanis & sepeliendi suos, & spolia legendi ex hostibus, potestas facta est.

Paullo-pòst, coacto maiore exercitu, Celtiberi, ad Calagurrim opidum, ultrò lacessiverunt prœlio Romanos. Superati iterum sunt; ad XII. hominum Millia cæsa, plus duo capta. Et castris Romanus potitus. & nisi successor adventu suo victoris impetum inhibuisset, subacti Celtiberi forent.

Novi prætores, L. QVINCTIVS CRISPINVS, & C. CALPVRNIVS PISO, ambos exercitus in hiberna deduxêrunt.

Eodem anno Galli Transalpini transgressi in Venetiam, sine populatione aut bello, non procul indè, ubi nunc Aquileia est, locum opido condendo cepêrunt. Legatis ab Româ eâ de re trans Alpeis missis, responsum; *Neque profectos ex auctoritate gentis; nec quid in Italiâ facerent, se scire.*

3769.		181.
3. Seleuci Philop.		
19. Ptol. Epiph.		

Quùm iam in exitu annus esset, Q. MARCIVS absens magistratu abiturus erat. Sp. POSTHVMIVS quæstionibus, de quibus dixi, summâ cum fide curâque perfectis, comitia habuit. Creati sunt Consules, Ap. CLAVDIVS PVLCER, & M. SEMPRONIVS TVDITANVS.

NOVA BELLI CVM PHILIPPO origo, ex querelis Græcorum.

PHILIPPVS Macedo, quamdiu Romani cum Ætolis & ANTIOCHO pugnabant, utrisque infensus, & spe participandæ prædæ, fidum in Romanos animum, an vultum! ope sedulò tamen, induerat.

Inter ipsum, & M. ACILIVM Cos. antè sexennium ex federe sociali convenerat; *Ut ipsi cederet, quidquid suis coptis, Ætolis eripuisset.* Ità Thessalorum & Perrhæborum urbes ab Ætolis occupatas PHILIPPVS iure belli sibi vindicavit. Athamaniam totam AMINANDRO, Ætolorumque Antiochique socio, eripuerat; & biennio post amiserat. Quando autem reciperârit, non liquet.

Ut ut sit; non Athamanes tantum, sed & Thessali & Perrhæbi; tum Æni & Maronææ incolæ; item alij, *libertate Græciæ à Romanis datâ frui*, *tus* fasque arbitrabantur.

Et ij omnes, unà cum EVMENE rege, (qui finitimæ Thraciæ opida à Macedone capta; & magnam Thracum multitudinem, gentis propagandæ caussâ in Macedoniam introductam doleret) querelas Romam de iniurijs detulerant; neque eas negligi satis apparebat.

Venerant & ab ipso PHILIPPO legati ad ea purganda: *qui nihil nisi permissu Impp. Romanorum à rege factum* adfirmarent.

Civitates, quæ de eo expostularent, *in eâdem cum Ætolis caussâ fuisse*. ANTIOCHO rege pulso, & occupato oppugnandis Ætolorum urbibus Consule, PHILIPPVM, ad recipiendas eas civitates, quas cum

eum Æt lis sentirent, missum ab eo fuisse: & iustis armis subactos sibi parére.

Senatus, ne quid absente rege statueret, legatos ad eas controversias disceptandas in Græciam misit. Quorum sub adventum, ad Thessalica Tempê, omnibus ijs civitatibus, quibus cum rege disceptatio erat, concilium indictum est.

Græci insolenter atque immodicè indulgentiâ pop. Romani abutebantur. & in primis Thessali, velut ex diutinâ siti, nimis avidè meram haurientes libertatem; itâ servorum modo, præter spem repentè manumissorum, licentiam vocis & linguæ experiri seseque iactare videbantur, insectatione & convicijs dominorum. Atque itâ procaciùs regem præsentem, tamquam ad audienda crimina reum, ipsi, haud dubij accusatores, incessebant.

PHILIPPI PVRGATIO.

PHILIPPVS tamen, ut accusatoris potiùs, quàm rei speciem haberet. & ipse à querelis orsus: *Multa sibi à Thessalis, Perrhabisq. per vim adempta. Civitates,* quarum possessio in præsenti controvertitur, *sibi ab Acilio Cos. & Romanis datas esse,* quùm hostium tum essent.

Si suum munus, qui dedissent, adimere velint; scire se cedendum esse. Sed meliori & fideliori amico, in gratiam levium & inutilium sociorum, qui male utendo libertatem corrupturi sint, iniuriam eos esse facturos.

Et quòd idem rex impatientiùs ferret se in ordinem cogi; elatus tandem irâ adiecit, *Nondum omnium dierum Solem occidisse.* Quod minaciter dictum, non modò Thessali in sese, sed etiam Romani accepérunt.

Caussâ cognitâ, pronuntiavérunt legati; *Placere deduci præsidia Macedonum ex ijs urbibus, de quibus erat disceptatum: & antiquis Macedoniæ terminis regnum finiri.* De iniurijs, quas ultrò citroque illatas quererentur, quo modo inter eas genteis & Macedonas disceptetur, formulam iuris exsequendi constituendam esse.

Indè graviter offenso rege, Thessalonicen, ad cognoscendum de Thraciæ urbibus proficiscuntur.

Acriter ibi, pro Æni & Maroneæ seu possessione, seu libertate, Legatis EVMENIS cum PHILIPPO altercantibus, & merita utriusque regis, in Romanos, exaggerantibus; quùm hinc EVMENES habere se, pro suâ caussâ, x. Legatorum, qui antè biennium ab Româ missi in Græciam fuerant, præiudicium diceret; illos, quùm Chersonesum Lysimachiamque ipsi dederint, Maronéam quoque & Ænum dedisse, quæ ipsa propinquitate regionis, velut appendices maioris muneris, essent.

Indè PHILIPPVS decretum illud x. legatorum, calumniæ impudentissimæ ab EVMENE prætendi, quo maximè & refelli & coargui possit. In eo planissimè scriptum; *Chersonesum & Lysimachiam Eumeni dari: neq. Ænus & Maronéa, aut Thraciæ civitates adscripta.*

His auditis, Romanorum legati, quos regis oratio aliquantùm moverat, medio responso rem suspendérunt.

Si priore X. Legatorum decreto EVMENI datæ eæ civitates essent; nihil se mutare. Si PHILIPPVS bello cepisset; eas præmium victoriæ iure belli habiturum. Si neutrum eorum foret; placere cognitionem Senatui reservari. Et ut omnia in integro manerent; præsidia, quæ in ijs urbibus sint, deduci.

Hæ caussæ maximè animum PHILIPPI ab Romanis alienárunt; ut non à PERSEO, filio eius, novis caussis posteà motũ; sed ob easdem, à Patre, bellum relictum filio videri possit.

L. MANLIVS proconsul ex Hispaniâ reversus, triumphum postulabat. Sed quòd neque exercitum eò deportásset; neque perdomitam pacatamq; provinciam successori tradidisset; medius illi honos habitus est, ut ovans urbem iniret.

Quùm magnus motus servilis in Apuliâ exstitisset; L. POSTHVMIVS, qui Tarentum provinciam prætor habebat, de pastorum coniuratione, qui vias latrocinijs, pascuaq; publica infesta habebant; quæstionem severè exercuit. ad VII. hominum Mill. condemnavit.

Et Consules diu retenti ad urbem delectibus, tandem in provincias profecti sunt.

PRÆTORES IN HISPANIIS VICTI, VICISSIM VINCVNT.

Eodem anno in Hispaniâ prætores, C. CALPVRNIVS & L. QVINCTIVS, ex hibernis in Carpetaniam, ubi hostium castra erant, progressi sunt; cõmuni animo consilioque rem gerere parati.

Haud procul Hippone & Toleto urbibus, dum utrimque è castris subvenitur pabulatoribus, inter quos pugna erat orta; omnes paullatim copiæ in aciem eductæ sunt.

In eo tumultuario certamine, ubi & loca sua, & genus pugnæ, pro hoste fuére; duo exercitus Romani fusi, atque in castra compulsi sunt. Prætores, ne postero die castra sua oppugnarentur, nocte silenti, & tacito signo exercitum abduxérunt.

Luce primâ Hispani acie instructâ ad vallum accessérunt; vacuaque præter spem castra ingressi, paucos dies quietis stativis mansérunt. Romanorum sociorumque, in prœlio fugâque, ad v. Millia occisa, quorum se spolijs hostes armárunt. Indè ad Tagum amnem profecti.

Prætt. Romani, ubi satis ex socijs Hispanorum civitatibus auxilij contraxére; & iam miles quoque, ad delendam priorem ignominiam, hostem ultrò poscebat; Tagum traijciunt, cunctantibus & quietis Hispanis; qui ad XXXV. M. hominum coacti, facilè vadi traiectionem impedire potuissent.

Pugnatum summâ animorum contentione; prætoribus hinc atque indè, cum equitatu, in latera peditum incurrentibus; & torrentis modo perculsos sternentibus.

Fugientes eos in castra equites persecuti sunt; & permisti turmæ hostium intrà vallum penetravérunt. Adfluentibus legionum copijs, cæduntur passim, & per tota castra. Hispani, nec plus quàm IIX. hominum Mill. effugérunt. Ex Romanis & socijs, vix DCCC. desiderati.

LIGVRES VINCVNTVR A COSS.

Ipsi quoque Coss. in Ligures exercitum eduxérunt. Et SEMPRONIVS quidem à Pisis profectus, in Apuanos Ligures, evastatis agris & adustis vicis, saltum aperuit ad fluv. usque Macram, & Lunæ portum. & superatâ locorum iniquitate, ex monte, quem ceperant, prælio hostes deiecit.

Ap. verò CLAVDIVS, in Liguribus Ingaunis secunda etiam prælia fecit. VI. eorum opida expugnavit: multa Millia hominum ex ijs cepit; belli auctoribus securi percussis.

3770. Seleuci Philop. 4. Ptol. Epiph. 20.		180.

Iam comitiorum adpetebat tempus. Prior ex Consulibus CLAVDIVS Romam venit, (licet SEMPRONIO sors comitia habendi obtigisset.) Vt P. CLAVDIO fratri consulatum ambiret. quem effuso præter decorum studio, & toto foro circumcursando, extorsit potius, quàm impetravit.

Creati itaque Consules P. CLAVDIVS PVLCER, præter spem suam & cæterorum; & L. PORCIVS LICINIVS.

ALTERA

ALTERA PARS TOMI II.

HISTORIÆ VNIVERSÆ, SACRÆ ET PROFANÆ.

AVCTORE ANDREA HOIO BRVGENSE,

RES IVDÆORVM, HELIODORI IBIDEM MOLITIONES.

EA quâ dictum est, tempestate, sancta Hierosolymorum civitas, altâ pace vigebat;& sartus tectus Legibus avitis honor habebatur. ONIAS III. SIMONIS II. Filius, summâ cum pietate, & iustissimo scelerum rerumque malarum odio, Ecclesiam, & remp. Hebræam moderabatur.

Quarum rerum secundâ famâ exciti reges, & Principes plerique, locum eum eximio honore dignabantur; & Templum maximis muneribus illustrabant. Adeò ut SELEVCVS ipse, Asiæ rex, ANTIOCHI M. Filius, (qui anno regni Græcorum, sive Seleucidarum, CXXVI. Patri in regnum Syriæ suffectus erat) ex proventibus suis sumtus omneis, qui ad quotidiana sacrorum, in Templo Hierosolymitano, ministeria pertinerent, liberaliter suppeditaret.

SIMON autem Beniamita, Templi præpositus, res novare, & quidem singulari cum iniquitate, in civitate contendebat; quantumvis summâ illi ope princeps sacerdotum, ONIAS, obsisteret.

Cuius quùm animum ille nullis artibus evincere, aut inflectere posset; ad APOLLONIVM, THRASEÆ F. eo tempore Cœles-syriæ & Phœniciæ militarem præfectum, se contulit. Et docuit; Ærarium Hierosolymis innumerabili pecuniarum,aliarumq; rerum copiâ esse refertum. Quæ quùm Templi Liturgiæ, & quotidianæ sacrificiorum rationi, necessaria non sint; posse omnia in regis Gazophylacium verti, & inferri.

APOLLONIVS id regi SELEVCO renuntiat. Rex HELIODORVM, negotiorum suorum actorem, cum mandatis mittit, ut pecuniam eam ad se transportandam curet.

HELIODORVS, simulato per civitates suarum provinciarum itinere, Hierosolymam venit, benignè à Pontifice acceptus.

At Pontifex, postquàm regia mandata audivit, HELIODORVM monet; pecunias, quæ in Templo adserventur, non esse ex vectigalibus collectas, quemadmodum SIMON erat ementitus; sed esse deposita, viduarum pupillorumque alimentis destinata. Eaque non ingentia; puta CD. admodum argenti talenta, & auri CC.

Eam esse, & Templi, & Depositorum religionem; ut etiam apud Barbaros, inviolata sit, & in veneratione passim habeatur.

HELIODORVS, & metu regis, & auri potiundi cupidine, occæcatus, pia ONIÆ monita respuebat.

Quùm iam omnes Templo metuentes, sollicitèq; anxij essent; & summa cuiusvis generis hominum per urbem trepidatio; & publica ad Aram Templi supplicatio; HELIODORVS nihil iam miserabili civitatis facie commotus, quod animo informarum erat facinus, unà cum satellitibus, perficere adgreditur.

Sed repentina divini numinis vis ità perculis omneis eos, qui manus admovere ausi fuerant; ut unà cũ duce HELIODORO, subito pavore cõsternati, humi adfligerentur:& equi adparentis conspectum, sessorisque, aureis armis præfulgentis, non ferrent.

Neque tantum equi invehentis impetu, HELIODORO priores calces eliderentur; sed à duobus adolescentulis, virtute eximiâ gloriâque decoris, qui illum circumstare & utrimque flagellare visi; multis plagis cõtinenter verberaretur; & pro mortuo domum exportaretur.

Mòx tamen pijs ONIÆ ad Deum altissimum precibus, sanitati restitutus; & Deum Iudæorum impietatis & scelerum vindicem, vitæque restitutorem, agnoscere ac prædicare ab ijsdem iuvenibus, eâdem veste amictis, iussus; gratijs ONIÆ actis, hostijsque litatis, ad SELEVCVM redijt; *Templi sanctimoniam, & Dei præsidis potentiam palàm contestatus.*

Quùm vero à malitiâ & furore non desisteret SIMON; & HELIODORVM ab ipso Oniâ, ad ea perpetranda, quæ designárat, instigatum fuisse impiè blateraret: & virum, patriæ defendendæ devotum, ceu regni insidiatorem, traduceret:

Et iam provectis in immensum inimicitijs, homicidia per sicarios, Simonis necessarios, palàm ederentur.

rentur. quòd Apollonij auctoritate confirmatam proditoris insaniam invalescere; & pacem rebus dari, sine regalis curæ providentiâ, non posse, perspiceret; ipse ad SELEVCVM accessit. & ab eo, (teste Euseb.) impetravit, ut SIMON in exsilium ejiceretur.

Hæc protasis belli, & imperij Machabaïci. (Ioseph. verò l. de Machab. APOLLONIO ipsi tribuit, quæ IASON, auctor libri II. de HELIODORO narrat.)

Principio anni, quùm Q. CÆCILIVS, M. BÆBIVS, & T. SEMPRONIVS, qui ad disceptandum inter PHILIPPVM & EVMENEM reges, Thessalorumque civitates, missi erant; legationem renuntiâssent; regum quoque eorum, civitatumque legatos in Senatum introduxérunt. Eadem utrimque iterata, quæ dicta apud legatos in Græciâ erant.

LEGATI ROMANI GRÆCIÆ CIVITATES IVGO MACEDONICO liberant.

Aliam deinde legationem novam Patres, cuius Princeps Ap. CLAVDIVS fuit, in Macedoniam & in Græciam decrevérunt; ad visendum, Redditæne civitates Rhodijs, & Thessalis & Perrhæbis essent!

Iisdem mandatum, ut ab Æno & Maronéa præsidia deducerentur; maritimaque omnis Thraciæ ora à PHILIPPO & Macedonibus liberaretur.

Peloponnesum quoque adire iussi, ubi legatis prioribus, petentibus, negatum fuerat Achæorum concilium. Quà de re querente graviter Q. CÆCILIO: simul deplorantibus Lacedæmonijs, *Dirruta urbis suæ mœnia: plebem in Achaiam abductam & venumdatam*; *ademtas*, quibus ad eam diem civitas stetißet, *Lycurgi leges*.

Achæi maximè, negati concilij crimen excusabant; recitatâ lege; *Quæ, nisi belli pacisve caussâ, & quùm legati ab Senatu, cũ litteris, aut scriptis mandatis, venirent; vetaret indici concilium.*

Ea ne posteà excusatio esset; ostendit Senatus curæ ijs esse debere, ut Romanis legatis semper adeundi concilium gentis, potestas fieret; quemadmodum & illis, quoties vellent, Romæ Senatus daretur.

PHILIPPI OFFENSA, ET VLTIO IN MARONITAS.

PHILIPPVS à suis certior factus, cedendum civitatibus, deducendaque præsidia esse; infensus omnibus, in Maronitas iram effundit. ONOMASTO, qui præerat maritimæ oræ, mandat; ut partis adversæ Principes interficeret.

Ille per CASSANDRVM quendam; unum ex regijs, iamdiu habitantem Maroneæ, Thracibus de nocte intromissis, velut in bello captâ urbe, cædem fecit.

Ægerrimè id ferentibus Romanis, & de tam crudeli facto querentibus Maronitis; PHILIPPVS abnuebat quidquam eorum ad se, aut quemquam suorum pertinere. seditione inter ipsos dimicatum, quùm alij ad se; alij ad EVMENEN, civitatem traherent.

APPIVS, si rex culpam à se removere vellet, ONOMASTVM & CASSANDRVM, per quos res acta diceretur, mittere Romam iubebat; ut eos Senatus percunctari posset.

Rex ONOMASTO quidem, ut honoratiori amico, parcitum volebat; sed & indicem eum haud paullo plus timebat; multorum talium ministrum & conscium.

CASSANDER quoque, missis qui per Epirum ad mare eum prosequerentur; nequà indicium emanaret, veneno creditur sublatus.

Quùm Legati à PHILIPPI colloquio ità digressi essent, ut præ se ferrent nihil eorum sibi placere; tum PHILIPPVS, minimè quin rebellandum esset, dubius, quia tamen immaturæ ad id vires erant, ad moram interponendam DEMETRIVM, minorem filium, mittere Romam, simul ad purganda crimina; simul ad deprecandam iram Senatûs, statuit. satis credens ipsum etiam iuvenem, quòd Romæ antè obses specimen regiæ indolis dedisset, aliquid momenti facturum.

Intetim, per speciem auxilij Byzantijs ferendi; re ipsâ ad terrorem regulis Thracum injiciendum, profectus; perculsis ijs uno prælio, & AMADOCO duce capto, in Macedoniam redijt: missis ad accolas Istri fl. barbaros, ut in Italiam irrumperent, solicitandos.

LYCORTÆ FACINORA.

Antequàm Romm. legati ex Macedoniâ in Achaiam & Peloponnesum venirent; LYCORTAS: tum Achæorum prætor, indicto gentis concilio, AREVM & ALCIBIADEM, Lacedæmonios, olim à NABIDE in exsilium pulsos; & dein ab Achæis patriæ restitutos; ob legationem susceptam, & querelas de se Romam perlatas, prævaricationis ac perduellionis insimulatos, etiam capite damnat.

Legatis, qui paucos pòst dies venerant, Clitore, in Arcadiâ, concilium datum est. Venerant cum legatis AREVS & ALCIBIADES; terroremque Achæis injecerant.

APPIVS ea quæ apud Senatum questi erant Lacedæmonij, displicere Senatui ostendit. *Cædem eorum, qui à PHILOPOEMONE ad caussam dicendam evocati venissent; muros urbis nobilissimæ dirutos; leges vetustissimas, cum inclyta per gentes Lycurgi disciplinâ, abrogatas.*

LYCORTAS, magnificâ quidem oratione usus est, sed viribus impar, CLAVDIO & Senatûs mandatis cedere; & damnationem, quæ nuper in AREVM & ALCIBIADEM facta erat, tollere cogitur.

(Principio eius anni, Consulibus, Ligures, quia bellum nusquam alibi erat) decreti. Et ijsdem binæ legiones, quas Ap. CLAVDIVS & M. SEMPRONIVS habuerant, attributæ.)

CATONIS

CATONIS CENSORII LAUS.

L. VALERIUS FLACCUS, & M. PORCIUS CATO, ...re decennium simul Consulatum gesserant; hocque atino simul censurâ funguntur. CATO ...nem patricios, plebeiosque nobilissimarum fa...arum, quitum competitores erant, ipse homo ...vus, nec claris parentibus ortus, vi animi inge...dexteritate, anteire, iudicatus est.

Nulla ars neque privatę, neque publicæ rei ge...ndæ ei defuit. Versatile ingenium sic pariter ad o...nia fuit, ut natum ad id unum diceres, quodcum...que ageret. *Summus bello imperator, iure-peritissimus, orator eloquentissimus.*

Hunc, sicut omni vitâ, ita tum petentem pre...mebat nobilitas, & novum hominem censorem ...dere indignabantur. à quo ab plerisque læso, & ...dendi cupido, tristem censuram, multorumque famæ periculosam, exspectarent.

RES IN HISPANIIS.

In Hispaniâ ulteriore, fractis proximo bello Lu...sitanis, quietæ res fuerunt. In citeriore, A. TE...RENTIUS VARRO, in Suessetanis, opidum Cor...bionem vineis & operibus expugnavit; & captivos vendidit. Veteres Prætores C. CALPURNIUS PISO, & L. QUINCTIUS, ex eâ provinciâ Romam redie...runt. Vtrique magno patrum consensu triumphus est decretus.

CENSORIÆ SEVERITATIS EXEMPLUM.

Censores, quos dixi, inter cæteros, quos è Sena...tu eiecerunt, hac de causa L. QUINCTIUM FLA...MININUM, TITI fratrem, & septem ante annis Consulem, Senatorio loco movêrunt.

Ille ut PHILIPPO Pœno, caro ac nobili scorto, rem gratã faceret; & gladiatorij spectaculi speciem, quod ab amatore postulabatur, oculis obijceret; no...bilem Boium, cum liberis ad se acceptâ fide trans...fugam, ad nutum scorti, stricto gladio percussit; deinde fugienti, fidemque populi Romani, atque eorum qui aderant, imploranti, latus transfodisse ferebatur. VALER. ANTIAS, aliter tradidit: Pla...centiæ famosam mulierem, cuius amore deperiret, quùm esset Consul in Galliâ, in convivium arcessi...tam.

Illa à scorto exoratus est; (sic CICERO, Catone) ut securi feriret aliquem eorum, qui in vinculis es...sent, damnati rei capitalis.)

Hic TITO, fratre suo, Censore, qui proximus ante CATONEM fuerat, elapsus erat. CATONI verò & FLACCO neutiquam probari potuit tam flagitio...sa, tamque perdita libido, quæ cum probro privato coniungeret imperij dedecus.

Facinus sævum atque atrox, inter pocula & epulas, ubi libare Dijs dapes; ubi bene precari mos esset; *ad spe...ctaculum scorti procacis*, in sinu Cos. recubantis, *ma...ctatam humanam victimam esse: & cruore mensam re...spersam; & Consulem vino & Venere amentem, sangui...ne hominis in convivio lusisse.*

3771. | 179.
5. Sel. Philop.
21. Pt. Epip.

Consules eius anni, qui nec domi, nec militiæ memorabile quidquam egerant, in insequentem annum creârunt Coss. M. CLAUDIUM MARCELLUM, & Q. FABIUM LABEONEM.

Qui Idibus Martijs consulatum iniêrunt. Iisque Ligures, cum ijsdem exercitibus, quos priores Coss. habuerant, provincia decreta.

PLAUTUS COMICUS.

M. ACCIUS PLAUTUS, à planitie pedum dictus, ...ia Sarsinâs, quod Vmbriæ opidum est; xv. post inchoatum bellum Punicum secundum, anno, Ro...mam advectus, M. CETHEGO & P. TUDITANO Coss. comicarum facetiarum urbanitate plurimum famæ sibi comparavit. ac xx. pòst annis mortuus, P. CLAUDIO & L. PORCIO Coss., CATONE Cen...sore; annis xv. ante Ennium.)

Hispaniæ, extra sortem, prioris anni Prætoribus cum suis exercitibus servatæ.

GALLI OPIDUM CONDUNT IN VENETIS.

L. IULIO Prætori Gallia evenerat; & is proficisci maturè est iussus. Galli namque Transalpini (ut su...prà attigimus) per saltus ignotę anteà viæ in Italiam transgressi, opidum in agro, qui nunc Aquileiensis est, ædificabant. Id eos ut prohiberet, quoad eius sine bello posset, ei mandatum. Si armis prohibendi essent, Coss. certiores faceret. ex his placere alte...rum adversus Gallos ducere legiones.

NOVÆ DE PHILIPPO QUERELÆ.

Multorum tum Græcorum, tum Macedoniæ ac...colarum, & in primis EUMENIS, cum fratre eius ATTALO, legationes, in Senatu de PHILIPPI in...iurijs conquestum venerant.

ATTALUS quidem, simul *quod non deduceren...tur ex Thraciâ præsidia; simul, quod in Bithyniam, PRU...SIÆ bellum adversus EUMENEM gerenti, auxilia missa forent.*

Alij verò; *De controversiâ finium, de hominibus ra...ptis, pecoribusq; abactis; de rebus per vim aut per gra...tiam iudicatis.*

DISCEPTATIO INTER DEMETRIVM PHILIPPI F. ET LEGATOS.

Quùm itaque disceptatio inter DEMETRIVM, PHILIPPI F. quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatum esset; turbâ querelarum confusus adolescens repentè obticuit. & commentarium tantùm, quem his de rebus à patre acceepisset; & quo de singulis responsa in breve coacta, comprehensa essent; recitare iussus est.

Cæterùm alia excusanti iuveni; alia recipienti futura ita, ut maximè vellet Senatus; caussa quasi donata est. Ita ut *modestiâ suâ DEMETRIVS patri veniam, non iure defensionis, sed patrocinio pudoris, obtinuisse iudicaretur.*

Senatus respondit: *Obsidem se DEMETRII animum habere, & si patri corpus reddiderit.* Et scire, quantum *salvâ in patrem pietate posit*, amicum eum populo Romano esse.

Velle etiam sentire PHILIPPVM, (quod etiam decreto publico significaretur) *integra omnia sibi cum Romanis, DEMETRII F. beneficio, esse.*

Hæc quæ augendæ in DEMETRIO amplitudinis caussâ facta erant; extemplò in odium obtrectationis; mòx etiam in perniciem adolescenti verterunt.

Lacedæmonijs in Senatu auditis; placuit; *restitui eos quos Achæi damnaverant; iudiciaq; facta tolli. Et Lacedæmonios manere in concilio Achaico*; non secretum, ut antè fuerat, eius unius in Peloponneso civitatis ius esse. Quod decretum ita scriptum à Lacedæmonijs, & Achæis consignaretur.

Legatus in Macedoniam Q. MARTIVS missus est; iussus idem in Peloponneso res sociorum adspicere. ubi & ex veteribus discordijs residui motus erant; & Messenij à Concilio Achaico desciverant.

PHILOPOEMONIS EXITVS.

Atque hinc exorto inter eos bello, PHILOPOEMEN Achæorum dux ad Coronen, quam hostes petebant, præoccupandam profectus, & bello superior, in valle iniquâ, cum equitibus paucis oppressus prolapso equo capitur. Iacentem hostes supetfusi opprimunt: & captum Messenen perducunt. seu metu virtutis, seu verecundiâ dignitatis, & meritorum memoriâ interficere non ausi.

Ad spectaculum tanti viri tota civitas effunditur. At magistratus principesque, veriti ne quem motum misericordia septuagenarij, & morbo attenuati ducis faceret; quùm alios verecundia pristinæ maiestatis, collata præsenti fortunæ; alios recordatio ingentium meritorum & liberatæ Græciæ, motura esset; raptim ex theatro & oculis hominum abstraxerunt; & in thesaurum publicum, sub terrâ saxo quadrato septum, demisérunt: & saxum ingens quo operitur, machinâ superimposuérunt.

Quùm postero die multitudo integra, ob pristina eius in civitatem merita, parcendum; ac per eum remedia quærenda esse præsentium malorum, (pacem redimendam, & placandos Achæorum animos) censerent; defectionis auctores, quorum in manu respub. erat, ad necem eius consentientes, venenum in carcere propinárunt.

Accepto poculo, nihil aliud locutum ferunt; quàm quæsisse; si incolumis LYCORTAS, equitesque ex angustijs evasissent. Posteaquam dictum est, salvos esse; *Bene habet*, inquit, & poculo impavidè exhausto, haud ita multo pòst exspiravit.

Nec diuturnum mortis eius gaudium, auctoribus crudelitatis, fuit. Victâ namque Messene bello, exposcentibus Achæis noxios dedit. ossaque reddita PHILOPOEMENIS sunt: & sepultus ab universo Achaico est concilio. adeò omnibus humanis congestis honoribus, ut ne divinis quidem abstineretur. cum quo pristina Græciæ libertas & gloria perijsse censeretur.

ANNIBALIS EXTREMA, ET EXITVS.

Ad PRVSIAM regem legatus T. QVINCTIVS FLAMININVS venit; quem suspectum Romanis, & receptus, post fugam ANTIOCHI, ANNIBAL; & bellum adversus EVMENEM motum faciebat.

ANNIBAL namque, quùm ab ANTIOCHO Romani, inter cæteras pacis conditiones, deditionem eius depoposcissent; admonente rege, in fugam versus, & Cretam delatus est.

Ibi quùm diu quietam vitam egisset; invidiosumque se propter nimias opes videret; amphoras plumbo repletas in Templo DIANÆ, quasi fortunas suæ præsidia, deponit. Atque ideo nihil de illo sollicitâ civitate, quoniam, velut pignus, opes eius tenebat; ad PRVSIAM contendit, auro suo in statuis, quas secum portabat, infuso.

Dein quùm PRVSIAS terrestri bello ab EVMENE victus esset, & prœlium in mare transtulisset; ANNIBAL novo commento auctor victoriæ fuit. quippe omne serpentium genus in fictileis lagenas conijci iussit; medioque prœlio in hostium naves immittit.

Vbi serpentibus repleri naves cœpére; ancipiti periculo circumventi Pontici; victoriam hosti cessére.

Missus itaque QVINCTIVS, qui utrumque regem in pacem cogeret, ANNIBALEMQVE depósceret. Ibi, seu quia à FLAMININO in cæteris obiectû erat PRVSIÆ; hominem omnium, qui viverent, infensissimum pop. Rom. apud eum esse; seu quia ipse PRVSIAS, ut gratificaretur legato præsenti, Romanisque, per se necandi, aut tradendi eius in potestatem, cósilium cepit. à primo colloquio FLAMININI milites confestim ad domum ANNIBALIS custodiendam missi sunt: & totius circuitum domûs ita custodijs complexi. ut nemo inde elabi posset.

ANNIBAL posteaquam omnia circa clausa, custodijs regiorum militum dispositis, sensit; venenum, quod multo antè præparatum ad taleis habebat casus, poposcit.

Liberemus, inquit, *diuturnâ curâ pop. Rom. quando mortem senis, septuagenarij, exspectare longum censent.* Nec magnam, aut memorabilem ex inermi proditoque FLAMININVS victoriam feret.

Neque

Neque iniuriâ certè in populum Romanum, qui ... es immanè mutâsset. Invectus addidit: *Quorum patres PYRRHO regi, hosti armato & exercitum in Italia habenti, ut à veneno caveret, prædixerint; hos sanè legatum Consularem, qui auctor esset PRVSIÆ ... occidendi hospitis, submisisse.*

Exsecratus deinde ille in caput, regnúmque PRVSIÆ; & hospitaleis Deos, violatæ ab eo fidei testes, invocans; poculum exhausit.

P. SCIPIONIS EXITVS.

P. SCIPIONEM AFRICANVM hoc anno mortuum tradidit Polybius. Alij ad superiorem annum referunt. quùm M. NÆVIVS Trib. plebis ab AFRICANO priùs accusatus, ipse vicissim eidem diem dixit, & peculatûs crimen adfinxit. Is verò indignans, quòd quùm bis millies in ærarium intulisset, quadragies ratio à se posceretur; urbe secessit. Neque multo-post obijt. Vide sup.

Ita idem annus, (vel spatium certè biennio brevius) insignis fuit trium, toto orbe maximorum, Imperatorum mortibus. Ex quibus nemo satis digno splendore vitæ exitum habuit: Omnes non in patrio solo mortui, nec sepulti.

Veneno absumti ANNIBAL & PHILOPOEMEN. ANNIBAL exsul proditus ab hospite: PHILOPOEMEN captus, in carcere, & in vinculis exspiravit. SCIPIO, etsi non exsul, neque damnatus; die tamen dictâ, ad quam non adfuerat, reus absens citatus, voluntarium, non sibimetipsi solùm, sed etiam funeri suo, exilium indixit.

DEMETRII REDITVS PATRI INGRATVS.

Reditus in Macedoniam DEMETRII, legatorumque, aliter aliorum adfecerat animos. Vulgus Macedonum, quos belli ab Romanis imminentis metus terruerat; DEMETRIVM, ut pacis auctorem cum ingenti favore suspiciebant. simul & spe haud dubiâ regnum ei post mortem patris destinabant. Nam etsi minor ætate, quàm PERSEVS esset; hunc tamen iustâ matre-familias; illum pellice ortum. Ad hoc, Romanos DEMETRIVM in paterno solio locaturos; PERSEI nullam apud eos gratiam esse.

Et PERSEVM ea cura angebat; ne parum pro se una ætas valeret, quùm omnibus alijs rebus frater superior esset.

Et PHILIPPVS ipse, vix sui arbitrij fore, quem heredem regni relinqueret; credens, sibi quoque graviorem fore, quàm vellet, minorem filium censebat. Offendebatur interdum concursu Macedonum ad eum; & alteram iam se vivo regiam esse indignabatur. Et certè Iuvenis inflatior redierat, subnixus erga se iudicijs Senatûs; concessísque sibi, quæ patri negata essent.

Atque adeò omnis Romanorum mentio, quantam dignitatem ei apud cæteros Macedonas; tantam invidiam, non apud fratrem modò, sed etiam apud patrem, conciliabat. utique postea quàm alij legati ab Româ cum novis mandatis venêrunt, cum quibus frequentiorem filium, quàm secum cernerent. Obediebat tamen adversus Romanos rex faciebat; ne quam mov... di exemplô belli caussam præberet.

Atque ut à talium consiliorum suspicione animos averteret; mediam in Thraciam, in Odrysas, Dentheletas & Bessos, exercitum dux t.

Philippopolin urbem ab oppidanis desertam cepit, & præsidium imposuit; quod paullo-pòst ab Odrysis expulsum est. & campestreis barbaros, vastatis eorum agris, in deditionem accepit. In Deuriopo, Pæonum regione iuxta Erigonum fluv. novam urbem condere instituit; & Perseida, ut is filio maiori haberetur honos, appellari iussit.

GALLI EX AGRO VENETO, ITALIAQVE DECEDVNT.

MARCELLVS Cos. in provinciam profecturus, nuntium præmiserat ad L. PORCIVM Proconsulem, ut ad novum Gallorum in Venetis oppidum legiones admoveret. Advenienti Consuli Galli se dedunt. erant XII. armatorum millia. plerique arma ex agris rapta habebant. ea ægrè patientibus ademta: quæque alia aut populantes agros rapuerant, aut secum attulerant. His de rebus qui quererentur, legatos Romam miserunt, oratum: *Ne in se innoxios deditos, acerbiùs quàm in hostes, sæviretur.*

Responsum; *Neque illos rectè fecisse, quùm in Italiam venerint; oppidumque in alieno agro, sine Romani magistratûs permissu, ædificare conati sint. Neque Senatui placere, deditos spoliari.*

Missis itaque ad Cos. legatis, Galli redditis omnibus, quæ sine cuiusquam iniuriâ habebant, Italiâ excesserunt.

Transalpini Galli moniti ab iisdem legatis, ut multitudinem suam domi deinceps continerent: neque Alpeis exsuperare permittant; benignè responderunt. & nimiam etiam populi Romani lenitatem & indulgentiam, qui tam temerarios excursores impunitos dimisisset; castigârunt; atque adeò legatos cum donis sunt prosecuti.

BELLVM ISTRICVM: ET NOVÆ COLONIÆ.

M. CLAVDIVS Cos. Gallis ex provinciâ exactis, Istricum bellum moliri cœpit: litteris ad Senatum missis, ut sibi in Istriam traducere legiones liceret. Placuit id Senatui, qui iam-tum de deducendâ Aquileiam colonia agitaret.

Quattuor quippe sub idem pænè tempus coloniæ deductæ. Una Latina Aquileiam, in Istriâ; (quæ uti maioris molis tertio demum pòst anno perfecta est) & tres civium Romanorum: Saturniam agrum Caletranum; Mutina & Parma, in Boiorum agrum, qui antè Tuscorum fuerat.

RES IN HISPANIJS.

Eodem anno A. TERENTIVS Propr. haud procul flumine Ibero, in agro Ausetano, & prœlia secunda cum Celtiberis fecit; & opida, quæ ibi communiërant, aliquot expugnavit. Vlterior Hispania eo anno in pace fuit. quia & Propr. P. SEMPRONIVS diutino morbo fuit implicitus; & nullo lacessente perópportunè quièvérunt Lusitani. Nec in Liguribus memorabile quidquam à Q. FABIO Cos. gestum.

3772.
6. Sel. Philop.
22. Pt. Epiph.

178.

M. MARCELLVS ex Istriâ revocatus, exercitu dimisso, Romam comitiorum caussâ redijt. creavit Coss. CN. BÆBIVM PAMPHILVM, & L. AEMILIVM PAVLLVM. Iis Ligures decreti; & ipsi delectus habere iussi.

Q. FABIVS ex Liguriâ scripserat; *Apuanos ad rebellionem spectare*; periculumque esse, ne impetum in agrum Pisanum facerent. Et ex Hispanijs, Citeriorem in armis esse. & cum Celtiberis bellari sciebant. In Vlteriore quia diu æger Præt. SEMPRONIVS esset, luxuriâ & otio solutam disciplinam militarem esse. & ille paullò pòst decessisse renuntiatus est.

LEGATIONES TRANSMARINÆ.

Q. MARTIO, qui ad res Græciæ Macedoniæque visendas missus erat, Romam reverso; auditæ sunt Trãsmarinorum legationes. Primùm EVMENIS & PHARNACIS regum, & Rhodiorum, de Sinopensium clade querentium. Deinde PHILIPPI, Achæorum & Lacedæmoniorum: & singulis responsa data. Asiæ regibus, & Rhodijs, legatos ad eas res visendas Senatum missurum.

PHILIPPVM fecisse, quæ Senatui placuissent, MARTIVS farebatur; sic tamen, ut obscurum non esset, rebellaturum; eóque, facta eius & dicta omnia spectare. Thracas, Macedonibus, ex orâ maritimâ in Emathiam traductis; uti fidiores bello Romano, succenturiâsse. Negare sibi satis quidquam tutum, nisi liberos eorum, quos interfecisset, comprehensos in custodiâ haberet; & tempore alium alio tolleret.

MEMORABILE THEOXENÆ FACINVS, REGI INVIDIOSVM.

THEOXENA, HERODICI, Thessali principis, (quem rex, cum generis eius, multis antè annis occiderat) filia; pro liberis suis, & sororis suæ, ARCHVS, admodum pueris, solicita; & verita regiorum, in quorum manus, navi fugiens, cum marito PORIDE Æniane, inciderat, libidinem; prolatis in medium gladijs, & poculo, in quo erat venenum; suasit ijs, ut imminens ludibrium morte effugerent. Et alijs alio leto absumtis, & semianimis è nave præcipitatis; ipsa deinde virum, comitem mortis, complexa in mare sese deiecit. Nave dominis vacuâ, regij potiti sunt. *Hæc velut novam, invidiæ regis, flammam adiecérunt*; ut vulgò ipsum, liberósque eius, exsecrarentur.

Neque irritæ diræ fuerunt. Aulâ mòx, & totâ pænè Macedoniâ, in contraria fratrum studia, discissâ.

FRATRVM, PHILIPPI FILIORVM, DISCORDIA EXITIALIS.

PERSEVS, crescente in dies fratris DEMETRII apud Macedonas, pacis rectique cupientes, favore, nullam sibi regni spem superesse, nisi in scelere, ratus; ad id unum omnes cogitationes intendit.

Patrem omni ope in Ron anos accendit, & ad belli consilia impellit. & fratrem absentem quotidie criminando, & nunc amicitiam Romanorum; nunc proditionem ei patris obiectando; primò invisum, pòst etiam suspectum, reddidit.

Pater itaque illum omnium de rebus Romanis consiliorum expertem habere: & totus in PERSEA versus, cum eo cogitationes eius rei dies ac noctes agitare.

SOLENNIS LVSTRATIO. EXERCITVS MACEDONICI.

Fortè lustrandi exercitûs tempus venerat, cuius solenne tale est.

Caput mediæ canis præcisæ, & prior pars ad dexteram cum exstis; posterior ad lęvam viæ ponitur. (*In hoc solenni*, inquit Capell. *Satanam Dei nutuum & amdum agnoscas.*

Genes. 15. ABRAHAMVS inter victimæ à se dissectæ medias parteis ambulasse traditur. Et Esa. 66. DEVS canis sacrificium in primis vetuerat.)

Inter hanc caninam, ita divisam, copiæ armatæ traducebantur. Primo agmini, arma insignia omnium, ab ultimâ origine, Macedoniæ regum præferuntur. Deinde rex ipse cum liberis sequitur. proxima est regia cohors, custodésque corporis. postremum agmen, Macedonum cætera multitudo claudit.

Latera regis duo filij cingebant; PERSEVS, tricesimum iam annum agens; DEMETRIVS, quinquennio minor. (Hoc sacro lustrari & expiari credebatur, si quis piaculare quidpiam admisisset.)

Lustrationem exercitûs sequebatur ludicrum certamen, duabus aciebus ad simulacrum pugnæ concurrentibus.

Regij Iuvenes, duces ei ludicro dati. Cæterùm non imago fuit pugnæ; sed ita concursum, tanquam de vitâ, & regno dimicaretur. Vulnera sudibus facta: nec præter ferrum, quidquam defuit ad iustam belli speciem.

[illegible] ea quæ sub DEMETRIO pugnârat, longè [illegible] rior fuit; ægrè id patiente PERSEO.

Convivium eo die sodalium suorum uterque ha[illegible] DEMETRIVS PERSEVM ad cœnam invitat. [illegible] & invidiâ fremens recusat: sed speculato[illegible] ex convivis suis mittit, qui voces liberas & io[illegible] DEMETRII, sodaliumque, exciperet.

[illegible] à iuvenibus, triclinio fortè egressis, depre[illegible] & malè mulctatus, discessit.

Cuius facti ignarus DEMETRIVS, ad fratrem pa[illegible] commissaturus cum suis, properabat. Et [illegible] tuor ministri, pulsati à se speculatoris conscij, [illegible] alijs eodem pertracti, ferrum veste abdide[illegible] quo se tutari, si qua vis adversa fieret, pos[illegible].

Hoc ipsum novus speculator deprehendit, & ad [PER]SEA index præcucurrit; *Ferro succinctos cum DE[ME]TRIO adolescentes eis venire.*

[PER]SEVS, infamandæ rei caussâ, ianuam obsera[illegible] iubet: & fratrem, quasi hostili animo ad cædem [f]aciendam venientem, aditu arcet.

DEMETRIVS per viam, quòd indignè exclude[illegible] paullisper vociferatus, ad convivium redit.

[Pos]tero die PERSEVS, regiam ingressus perturba[illegible]hu, & de lucro vivere se clamitans; se non [illegible] is iam à fratre insidijs peti, qui nocte cum ar[ma]tis, ad se interficiendum, domum venisset, & [illegible] clausis foribus, parietumque præsidio, à furo[re e]ius tutari se esset coactus:

DEMETRIVS vixdum à somno & crapulâ exci[tatus], ad caussam parricidij coram patre & pau[c]is [am]icis audiendam & dicendam vocatus; post [mise]rabilem patris de istâ fratrum discordiâ com[p]lorationem; & acrem fratris, immissis ad rei pro[b]ationem indicibus, & testibus subornatis: nec [fic]tis simulatis in alterius perniciem lacrymis, cri[m]inationem; ipse contrà flebili adeò oratione, ut la[cri]mæ spiritum simul, vocemque pænè intercludе[rent]; in præsens quidem facile calumniam refellit, & [e]vertit.

Cæterùm DEMETRII virtus, & nimia eum Ro[ma]norum gratia, non PERSEVM tantùm urebat; sed & [illegible] acem patris animum perstringebat.

Hæc vivo PHILIPPO velut semina iacta sunt [illegible], quod maximè cum PERSEO, regni potito, ge[r]endum erat.)

LIGVRES SE DEDVNT.

C[illegible] ubi bes in Liguriam, quæ tum una consula[ris pro]vincia erat, profectis; Ligurum II. millia, [ad extre]mum finem provinciæ Galliæ, ubi castra MARCELLVS Procons. habebat, venêrunt; uti in fi[de]m reciperentur, orantes.

MARCELLVS, consulto per litteras Senatu, & Ligurib[us] eodem loco opperiri iussis; rem integram Consulibus, quorum provincia esset, & ad quos illi deditij, mitterentur, neque armis spoliatentur; te[r] servare iubetur.

BELLVM CVM CELTIBERIS.

Q. FVLVIVM FLACCVM, qui Prætor in citeriorem Hispaniam pervenerat, exercitumque à TERENTIO acceperat; dum opidum, Vrbicuam nomine, oppugnaret; Celtiberi sunt adorti. Dura ibi prœlia aliquot facta. multi Rom. milites & vulnerati & interfecti sunt.

Neque ullâ tamen vi Prætor ab obsidione abstrahi potuit: sed Celtiberi ipsi varijs prœlijs fessi abscesserunt: & urbs paucos intra dies capta ac direpta est.

FVLVIVS eo opido capto; & P. MANLIVS, alter Prætor, qui & priore præturâ ulteriorem Hispaniam obtinuerat; coacto tantùm ibi in unum exercitu, qui morte P. SEMPRONII Proprætoris dissipatus fuerat; nullâ aliâ memorabili gestâ re, exercitus in hiberna deduxerunt. TERENTIVS, qui ex eâ provincia decesserat, ovans urbem init.

DISCEPTATIO AGRARIA INTER POENOS ET MASANISSAM.

Inter Carthaginienseis & MASANISSAM, in re præsenti disceptatores Romani de agro fuerunt.

Ceperat eum ab Carthaginiensibus MASANISSÆ pater, GALA: GALAM SYPHAX inde expulerat; & postea in gratiam soceri ASDRVBALIS Carthaginiensibus dono dederat.

Carthaginienseis rursus eo anno MASANISSA expulerat: & reciperatum agrum, quasi postliminij ac belli iure, sibi vindicabat.

Legati possessionis ius non mutârunt. sed caussam integram Romam ad Senatum reiecerunt.

BELLVM CVM LIGVRIBVS.

Ligures ad famam adventûs Consulum, primùm in devios saltus recesserant: deinde dimisso exercitu, passim in vicos castellaque sua dilapsi sunt. Consules itaque, quùm suum quoque exercitum dimittere vellent; patres eâ de re consulti, alterum ex ijs dimisso exercitu, ad magistratus in annum creandos, venire Romam iusserunt. alterum cum legionibus Pisis hibernare. quòd fama esset, Gallos Transalpinos iuventutem armare; nec quam in partem multitudo sese esset, effusura, sciebatur.

3773.		177.
[illegible] S1. l h[illegible] p.		
2[illegible] I[illegible]		

[illegible] aque BÆBIVS, quia frater eius M. BÆBIVS [illegible] petebat, ad comitia venit. Creati Coss. [illegible] VS PAMPHILVS, (al. Tamphilus) & P. [illegible] LENTVLVS, (al. Cethegus). his Ligures, provincia, sorte evenerunt.

L. DVRONIO Prætori, cum Apuliâ, Istri adiecti quòd Tarentini Brundisinique nunciâssent, maritimos agros, infestos trâsmarinarum navium latrocinijs es-

nijs esse. Eadem Massilienses de Ligurum navibus querebantur.

NAVALIS REI CVRA.

Quoniam itaque rei navalis cura omitti non deberet; II. Viri à Consulibus creari iussi; per quos naves xx. deductæ, navalibus socijs; civibus Romanis, qui servitutem servissent, complerentur: & ingenui tantùm in ijs præessent.

Inter eos ita divisa, tuenda denis navibus maritima utrimque ora: ut promontorium ijs MINERVÆ (quod Ptol. in Picentinis, inter Surrentum ac Salernum, è regione Prochytæ Insulę, ponit) velut cardo in medio esset. Alter in dexteram partem, usque ad Massiliam; Lævam alter, usque ad Barium, tuerentur.

L. DVRONIO Prætori Apulię adiecta de Bacchanalibus quæstio est. cuius residua quædam quasi semina, ex prioribus malis, iam priore anno apparuerant.

Inter multa prodigia. quæ pro more pleraque deridicula nuntiabantur Romæ, id minimè ficuum erat; eam in agris & urbe pestilentiam grassari, ut Libitina vix sufficeret.

PHILIPPI, VANI CONATVS.

PHILIPPVS, simul ne otio miles deterior fieret; simul avertendæ suspicionis, ex ijs quæ DEMETRIO acciderant, caussâ, quidquam à se agitari de Romano bello; Stobos, Pœoniæ urbem, exercitu indicto, in Mædicam ducere pergit.

Cupido eum ceperat, in verticem Hæmi montis adscendendi; unde Ponticum simul, & Hadriaticum mare, Istrum amnem & Alpeis, conspici posse rebatur: Quæ oculis subiecta, haud parvi sibi momenti futura, ad cogitationem belli Romani, essent.

Interim pater DEMETRIVM, quasi ad subsidium & custodiam regni in Macedoniam remittit; & maiorem filium secum in qualvis futuri belli consultationes ducit.

Ea itineris, ut incertissimi, ita difficilimi, vanitas regi ludibrio vertit. & ipse multis difficultatibus per solitudines conflictatus, in Dentheletas transcurrit. Vnde frumento sublato, in Mædicam regressus, urbem, quam Petram appellant, oppugnare adortus est.

Opidani territi, obsidibus datis, in pręsentiâ sese dedidérunt. sed ijdem postea quàm exercitus recessit, obliti obsidum, relictâ urbe, in loca munita, & monteis refugérunt.

Rex fatigatis irrito labore militibus; & fraude Prætoris DIDÆ (quem datum DEMETRIO in Macedoniam ducem, PERSEVS, inter coniuratos, in fratris perniciem habebat; & abditos eius sensus familiariter speculari iusserat.) auctis in filium suspicionibus; in Macedoniam revertit.

Fugam ad Romanos meditabatur DEMETRIVS; spe capta, per Pæoniam, cuius Prætor amicus erat, elabi tutò posse. Hoc consilium extemplò per DIDAM illum, comitem & arcanorum consilium, & fratri proditur, & eo auctore patri indicatur.

Pater, ad quem, Petræ adhuc obsidioni intentum, litteræ erant adlatę, HERODOTVM, DEMETRII amicorum principem, in custodiam coniecit; & ipsum DEMETRIVM dissimulanter adservari iussit; eos, quos ad omnia exploranda Romam miserat, exspectans. Qui quùm pòst aliquot menses, iam antè pręmeditatis in Macedoniâ, quæ ab Româ renuntiarent, venissent; super cætera scelera, falsas etiam litteras, signo adulterino T. QVINCTII signatas, regi reddiderunt, in quibus erat deprecatio; *Si quid adolescens, cupiditate regni prolapsus secum egisset, nihil eum adversus suorum quemquam facturum: neque eum sese esse, qui ullius impij consilij auctor videri poßit.*

Hæ litteræ fidem PERSEI criminibus fecérunt. quantumvis HERODOTVS, diu excruciatus, sine indicio rei ullius, in tormentis mortuus fuisset.

Nihil tamen palam gravius de DEMETRIO pronuntiatum ést; *ut dolo potiùs interficeretur.* Neque id curâ ipsius, sed *ne pœna eius; consilia adversus Romanos nudaret.*

DEMETRINS VENENO EXSTINCTVS.

Ab Thessalonicâ, Demetriadem PHILIPPO quùm iter esset, PARSEVN Amphipolim, ad obsides Thracum accipiendos; DEMETRIVM, Æstręum Pæoniæ mittit, cum eodem comite DIDA. cui ab se digredienti pater mandata dedisse dicitur, de filio oecidendo.

Hic sacrificium quoddam sive instituerat, sive simulárat; & ad idem celebrandum, ab Astræo Heracléam DEMETRIVM invitárat. In eâ cœnâ dicitur venenum datum.

Poculo epoto, extemplò sensit: & mox coortis doloribus, relictoque convivio, quùm in cubiculum recepisset sese, crudelitatem patris conquerens, parricidium fratris. ac DIDÆ scelus incusans, torquebatur. Intromissi deinde THYRSIS quidam STVBERÆVS, & ALEXANDER Beroœus, tapetibus in caput faucesque iniectis, spiritum interclusérunt.

BELLVM CVM LIGVRIBVS INGAVNIS.

Interea L. ÆMILIVS PAVLLVS, prorogato ex consulatu imperio, in Ligures Ingaunos exercitum introduxit. Vix in hostium finibus castra posuerat, quùm legati ad eum, *per speciem pacis petendæ*, speculatum venérunt. Negantes PAVLLO nisi cum deditis pacisci se pacem: non iam id recusabant. quam ut id agresti hominum generi persuaderetur; x. dierum inducias dari, postulabant.

Petiérunt deinde, ne trans monteis, proximos castris, (culta scilicet suorum finium loca) pabulatum aut lignatum milites irent. Id ubi impetravére, post eos ipsos monteis, unde averterant hostem, exercitu omni coacto, repentè multitudine ingenti castra Romanorum oppugnare simul omnibus po[...] adgressi sunt.

Dica

[illegible] aliquot artè obsessus ÆMYLIVS ultima me- [illegible] sera auxilia tum à BÆBIO Cos. tum à [illegible] MARCE[illegible] futura videbantur. Ipse ita- [illegible] on ultrà differendum ratus, quin per se fortu- [illegible] ten[illegible]re; quibuscumque irritamentis potest, mi- [illegible] tras acuit.

[illegible] mque Ligures, quasi impetu iam remisso, [illegible] us socordiùsque oppugnarent; ad XV. portas [illegible] um instruit: & signo dato ex omnibus simul [illegible] bus eruptionem facit; hoste ne suspicante qui- [illegible] R[illegible] nanos extra vallum signa elaturos. Adeo [illegible] rovisa res fuit, ut perinde, ac si insidijs cir- [illegible] i f[illegible] rent, trepidarent.

[illegible] post aliquam pugnæ formam effusa; & fu- [illegible] u[illegible] passim cædes fuit. Equites, conscensis quis, neminem effugere passi. In castra omnes ex [illegible] a fuga compulit; & ipsis deinde castris exu- [illegible] Supra XV. Ligurum M. eo die occisa; capti bis [illegible] & o. Triduo pòst, Ligurum Ingaunorum o- [illegible] e nomen obsidibus datis in deditionem venit. [illegible] bernatores nautæque conquisiti, qui navibus prædatores fuissent, omnesque in custodiam con- [illegible] i.

A CAIO MATIENO Duumviro, cuius ad [illegible] um Sinum provincia erat; quique classem in [illegible] urum oram ducere, ad opem ÆMYLIO feren- [illegible] n[illegible] iussus erat, eius generis naves; in Ligustinà [illegible], XXXII. captę sunt. (Is annus siccitate & ino- [illegible] rugum insignis fuit: quo sex pænè menseis non [illegible] sse, memoriæ proditum est.)

ARCÆ IN AGRO L. PETILII REPERTÆ; ET LIBRI EXVSTI.

In agro L. PETILII scribæ, sub Ianiculo dum [illegible] res agri altiùs moliuntur terram, duę lapideæ [illegible] rcæ [illegible] percalis plumbo devinctis, repertæ sunt; [illegible] s Latinis Græcisque inscriptæ. In alterâ NVMA POMPILIVM, POMPONIS F. Regem Roma- [illegible] m sepultum esse; in alterâ libros eiusdem NV- [illegible] ne[illegible] e.

[illegible] rcis apertis; quæ titulum sepulti regis habebat, [illegible] inventa, omnibus per tot annorum tabem [illegible] umtis. In alterâ, septeni libri recentissimâ spe- [illegible] e ex quibus VII. Latini, *de iure Pontificio* erant: [illegible] I. Græci, *de disciplinâ Sapientiæ*; vulgò Pythago- ri[illegible]i.

Q. PETILIVS Pręt. urbanus, lectis inde rerum [illegible] mis, quùm animadvertisset pleráque dissol- vendaru n religionum esse; annuente Senatu, igne [illegible] victi narijs facto, eos in conspectu populi creman- [illegible] curavit.

B[illegible]LLVM CVM CELTIBERIS.*

In Hispaniâ citeriore, Celtiberi ad V. & XXX. [illegible] um M. comparaverant. Q. FVLVIVS FLAC- [illegible] pr[illegible] vinciæ præses, magna, sed neqnaquam pa- [illegible] à so[illegible] js auxilia contrahit; & ducto in Carpeta- [illegible] exercitu castra ad opidum Æburam locat. [illegible] ò & Celtiberi omnibus simul peditum [illegible] que copijs è castris egressi, acie directâ, medio fermè spatio inter bina castra constiterunt, hostem exspectantes.

Prætor Romanus suos intra vallum aliquot dies continuit. & ubi satis tot dierum quiete credidit spem factam hosti, nihil se priorem moturum; ipse quosdam ex suis nocte profectos & circumire montem iubet, qui ab tergo hostibus erat; & inde ubi clamorem audissent, decurrere ad deserta eoru n castra. Alios ex suis, primâ luce ad vallum hostium cum equitatu mittit.

Quos ubi & propiùs accedere, & pluris quàm soliti erant, Celtiberi conspexere; omnis equitatus effunditur campis: simul & peditibus signum ad excundum datur.

Romani, duce SCRIBONIO, uti præceptum erat, aversis equis, castra repetunt. Eò effusiùs hostes insecuti, haud dubiâ spe castra eo die se oppugnaturos.

Iamque quingentos passus non plus à vallo aberant, quùm Q. FLACCVS, exercitu intra idem vallum instructo, tribus partibus simul erumpit: clamore non modò ad ardorem pugnæ excitandum sublato; sed etiam, ut qui in montibus latebant, exaudirent.

Nec hi morati sunt: quin decurrerent ad castra, quæ vix D. militum præsidio tenebantur. eaque territis re improvisâ tam paucis, propè sine certamine capta sunt.

ACILIVS alæ sinistræ, & provincialium auxiliorum præfectus, castris, quæ pars maximè à pugnantibus conspici poterat, ignem iniecit. Iam clamor suorum vincentium accidebat; iam ardentia hostium castra apparebant.

Celtiberi parumper incertis animis fluctuati, posteaquam receptus pulsis nullus erat; nec usquam nisi in certamine spes; pertinaciùs de integro capessunt pugnam. donec ab opido Ebura, qui in præsidio relicti erant, in medio pugnæ ardore advenirent; & ACILIVS ab tergo instaret.

Diu in medio cæsi Celtiberi. qui supererant, in omneis passim parteis capessunt fugam. in eos equites bipertito immissi magnam cædem edidere. Ad XXXII. hostium M. eo die cæsa. capta IV. millia & DCCC. cum equis plùs D. & signis militaribus LXXXII.

Neque Romanis incruenta fuit victoria, qui ad ter mille & quingentos ex suis desiderarunt. Prætor in castra victorem exercitum reduxit: ACILIVS manere in castris ab se captis iussus. & postero die spolia de hostibus lecta.

Sauetijs deinde in opidum Eburam devectis, per Carpetaniam, ad Contrebiam, ductæ legiones.

CONTREBIA CAPTA.

Ea urbs circumsessa quùm à Celtiberis auxilia arcessisset; & hi ab domo profecti, ob inexplicabiles continuis imbribus vias, inflatosque amneis, distinerentur; desperato auxilio suorum, in deditionem venit. in eamque exercitus omnis, ob fœdas tempestates, introductus est.

Celtiberi, deditionis ignari, quùm tandem superatis, ubi primùm remiserunt imbres, amnibus,

Contrebiam venissent; incautiùs & negligentius effusi ad oppidum accesserunt. in eosque Romani duabus portis eruptionem fecerunt, & incompositos adorti fuderunt. Ad XII. M. cæsi; capti plùs V. hominum millia, & CD. equi, cum signis militaribus LXII.

Qui palati è fugâ domum se recipiebant; alterum agmen, subsidio venientium, secum averterunt. exemplò in vicos castellaque sua omnes dilapsi.

FLACCVS à Contrebiâ profectus, per Celtiberiam populabundus ducit legiones; multaque castella oppugnavit, donec pars maxima Celtiberorum in deditionem venit.

In ulteriore quoque Hispaniâ, MANLIVS Præt. secunda aliquot prœlia cum Lusitanis fecit.

PAX CVM LIGVRIBVS.

Pax in Liguribus fuit; postquam L. ÆMYLIVS PAVLLVS de ijs triumphâsset: eiusque triumphi famam legati eiusdem gentis auxilient, pacem perpetuam orantes; & ad Coss. ire, & quæ ab ijs imperata essent, facere iussi essent.

BELLVM CVM CORSIS.

In Corsicâ pugnatum est eum incolis. ad II. M. ex ijs cæsi. Sed PINARIVS Prætor in acie occidit. Eâ clade compulsi, obsides dederunt; & ceræ C millia pondo.

Inde in Sardiniam ductus exercitus: & cum Iolensibus secunda prœlia facta.

PAX CVM POENIS.

Carthaginiensibus eodem anno C. obsides redditi. pacemque cum ijs pop. Rom. non ab se tantùm, sed ab rege etiam MASANISSA præstitit: qui tum præsidio armato agrum, qui in controversiâ erat obtinebat.

3774.
8. Sel. Philop.
24. Pt. Epiph.

176.

Otiosam provinciam Coss. habuerant. Ex ijs M. BÆBIVS, comitiorum caussâ Romam revocatus, Consules creavit A. POSTVMIVM Albinum Luscum, & C. CALPVRNIVM Pisonem.

Iis ambobus provinciam, Ligures, esse Senatus iussit. novusque omnis exercitus decretus est. binæ legiones Romanæ, cum suo equitatu; & sociûm Latini nominis, quantus semper numerus, XV. peditum millia & DCCC. equites. Cum hoc exercitu Apuanis Liguribus ut bellum inferrent, mandatum est.

P. CORNELIO & M. BÆBIO, uti Proconsulibus prorogatum imperium; ijsque provincias obtinere, donec Coss. venissent.

DE REBVS HISPANICIS DECRETA.

De TIB. SEMPRONII, cui Hispania citerior obvenerat; & Q. FVLVIO erat successurus, exercitu; ita actum. novam ei legionem V. millium, & CC. peditum, cum equitibus CD. scribere Consules iussi. Et mille præterea peditum Romanorum civium, L. equites. & socijs à nomine Latino imperare VII. pedit. M.CCC. equites.

Q. FVLVIO (qui ut sibi de provinciâ decedenti deportare inde exercitum, cuius forti operâ; & ipse & alij ante eum Prætores usi essent, liceret; per legatos suos, & Tribb. militum; à Senatu postulârat) permissū; ut qui milites ante SP. POSTHVMIVM & Q. MARTIVM Coss. cives Romani, socijve in Hispaniam transportati essent: & præterea, supplemento adducto, quod ampliùs duabus legionibus, quàm X. M. & CD. pedites, DC. equites essent; & sociûm Latini nominis XII. M. DC. equites: (quorum forti operâ duobus adversus Celtiberos prœlijs Q. FVLVIVS usus esset) eos, si videretur, secum deportaret.

Octo legiones, præter exercitum veterem, qui in Liguribus in spe propinquâ missionis erat; eo anno esse placuit. Et is ipse exercitus ægrè explebatur propter pestilentiam, quæ iam tertium annum urbem Romanam æquè, atque Italiam vastabat. Cos. C. CALPVRNIVS Piso, multique alij omnium ordinum illustres viri, mortui sunt: & prodigij loco ea clades haberi cæpta.

QVÆSTIO DE VENEFICIIS.

Fraudis quoque humanæ insinuaverat animis suspicio: & veneficij quæstio ex S. C. Prætoribus decreta.

Suspecta Consulis erat mors, maximè. Necatus à QVARTA HOSTILIA uxore dicebatur. Ut quidem filius eius, ex priore coniugio, Q. FVLVIVS FLACCVS, in locum vitrici Cos. est declaratus; aliquantò magis infamis mors PISONIS cæpit esse.

Et testes existebant, qui post declaratos Consules, ALBINVM & PISONEM, quibus comitijs FLACCVS repulsam tulerat; exprobratum ei à matre, dicerent: *Quod iam ei tertium negatus Consulatus petenti esset.* & adiecisse; *pararet se ad petendum*, Intra duos menses effecturam, ut *Cos. fieret.* Inter alia multa testimonia, caussæ consentanea, hæc quoque vox, nimis vero eventu comprobata, valuit, cur HOSTILIA damnaretur.

BELLVM ITERVM CVM LIGVRIBVS

Interim dum Coss. novos, delectus Romæ tenet; & mors deinde alterius, comitiaque cr[...] in locum eius Consulis; tardiora omn[...] fiunt; P. CORNELIVS, & M. BÆBIVS, qui in consulatu n[...] memo-

memorabile gesserant; in Apuanos Ligures exercitus induxerunt.

Ligures improvisò oppressi, ad XII. hominum millia dediderunt se. Eos, consulto per litteras prius Senatu, deducere ex montibus in agros campestres procul ab domo, ne reditûs spes esset, Proconsules statuérunt. nullum alium aute finem rati fore Ligustini belli.

Ager publicus pop. Rom. erat in Samnitibus, qui Taurasinorum fuerat, (fort. Telesinorum) In eum quùm traducere Ligures Apuanos vellent, edixérunt; Ligures è montibus descendere cum liberis coniugibusque; sua omnia secum portarent. Illi deprecati, ne penateis, ne sedem, in quâ geniti essent, & sepulcra maiorum relinquere cogerentur; & armaobsidesque polliciti; posteaquam nihil impetrabant, neque vires ad rebellandum erant; edicto paruérunt.

Traducti sunt publico sumtu ad XL. millia liberorum capitum, cum feminis puerisque. pecunia data, unde in novas ædeis compararent, quæ opus essent. Agro dando dividendoque ijdem, qui traduxerant, præpositi.

Translatâ re, quùm veterem exercitum Romam deduxissent, triumphus ab Senatu decretus. Et hi omnium primi nullo bello gesto, sed tamquam confecto, triumphárunt.

BELLVM ITERVM CVM CELTIBERIS.

In Hispaniâ, FVLVIVS FLACCVS Propr. quia successor tardiùs in provinciam veniebat; educto ex hibernis exercitu, ulteriorem Celtiberiæ agrum, unde ad deditionem non venerant, instituit vastare.

Illi irritati, clam comparatis copijs, Saltum Manlianum, quà transituri essent Romani, obsedérunt.

GRACCHVS, L. POSTHVMIO ALBINO, collegæ, in Hispaniam ulteriorem prægredienti, mandárat; ut Q. FVLVIVM de suo adventu certiorem faceret; Tarraconem exercitum adduceret.

Hæc nova adlata res, omissis quæ agere instituérat, FLACCVM raptim deducere exercitum è Celtiberiâ quùm coëgisset; barbari caussæ ignari, discessum eius, ex timore fugam interpretati, eò ferocius saltum insedérunt. Vbi cum saltum primâ luce agmen Romanum intravit; repentè ex duabus partibus simul exorti hostes Romanos invasérunt.

FLACCVS tantâ industriâ exercitum ordinat; tantâ contentione milites adversus perduelleis, totvictos, toties sedifragos, animat; ut equites legionarij duplicatis turmis & detractis frenis, bis ultrò citroque, cum magnâ strage hostium, & infractis omnibus hastis, transcurrerent; & cuneum, quo maximè illi impressionem in legiones faciebant & urguebant, perrumperent.

Quo dissipato, Celtiberi trepidare, & omissâ propè pugnâ locum fugæ circumspicere, cœperunt. Dumque haud minus alacriter alarij equites, virtute Romanorum accensi, in perturbatos iam hosteis equos immitterent; Celtiberi universè omnes in fugam effunduntur: & per totum saltum dissipati cæduntur. XVII. M. eo die cæsa traduntur. vivi capti, ad ter mille, plus CCLXXII. cum signis militaribus, & equis propè MC.

Victoria non sine iacturâ militum fuit; CDLXXII. Romanorum; sociûm Latini nominis MXIX. & III. mill. auxiliariorum. Ita victor exercitus, renovatâ priore gloriâ, Tarraconem est perductus. Venienti FVLVIO TIB. SEMPRONIVS Præt. obviam processit. ipsique summâ cum concordiâ, quos dimitterent, quosque retinerent milites, compusuérunt.

Inde FVLVIVS, exauctoratis militibus in naveis impositis, Romam profectus, in sequentem annum Consul designatur: & SEMPRONIVS in Celtiberiam legiones duxit.

BELLVM CVM LIGVRIBVS CONTINVATVR.

Coss. ambo in Ligures exercitus indixérunt, diversis partibus. POSTHVMIVS cum duabus legionibus Balistam Suismontiumque, monteis, obsedit: & premendo præsidijs angustias saltuum, commeatus eorum interclusit; inopiaque omnium rerum domuit.

FVLVIVS cum alteris legionibus, adortus à Pisis Apuanos Ligures, qui eorum circa Macram fluv. incolebant, in deditionem acceptos, ad VII. hominum millia in naveis impositos, præter oram Etrusci maris, Neapolim transmisit. Inde in Samnium traductis, ager inter populareis datus est.

Montanorum Ligurum ab A. POSTHVMIO vineę cæsæ, frumenta deusta. donec cladibus omnibus belli coacti in deditionem venérunt, armaque tradidérunt.

QVERELÆ DE GENTIO ILLYRII REGE.

Eodem anno L. DVRONIVS, qui Prætor anno superiore ex Illyrico cum X. navibus Brundisium redierat; & relictis in portu navibus Romam venerat; haud dubiè in regem Illyriorum, GENTIVM, latrocinij omnis maritimi caussam avertit: & missis etiam legatis, eius sibi conveniendi potestatem non esse factam questus est.

Venerant & ab rege legati, qui ab Senatu peterent; ne confictis in se criminibus, quę inimici detulissent, crederet. Sed quòd DVRONIVS ad ea adiecisset, supra iniurias Romanis & socijs in regno eius factas, cives etiam Romanos Corcyræ retineri; placuit eos omneis Romam adduci; & C. CLAVDIVM Prætorem cognoscere: neque antè GENTIO regi legatisve eius responsum reddi.

COSS. FVLVIVS FLACCVS, ET L. MANLIVS ACIDINVS.

Q. FVLVIVS FLACCVS, magnâ cum rerum gestarum famâ, ex Hispaniâ Romam reversus, quùm extra urbem triumphi caussâ esset, Consul est creatus cum L. MANLIO ACIDINO: & post paucos dies cum militibus, quos secum deduxerat, triumphans urbem est invectus.

EXITVS PTOL. EPIPHANIS.

PTOLEMÆVS EPIPHANES, quùm regnâsset annos XXIV. obijt anno Seleucidarum secundum Iudæos, CXXXIII. PTOL. Astronomus, PT. PHILOMETORIS æram inchoat ab antecedente, Thoth, Octobris septimo, feriâ quartâ, ineunte anno NABONASSARI 568.

Eusebius contrà, inchoat ab anno sequente; qui est Olympiadis CL. secundus. Eamque ob caussam tribuit PHILOMETORI tantùm XXXV. regni annos, ut & Clemens Strom. l. 1.

Hic EPIPHANES, XXIX. ætatis anno mortuus duos reliquit filios, PHILOMETOREM, & PHYSCONEM; filiamque nomine CLEOPATRAM: omnes adprimè impuberes: ex ANTIOCHI MAGNI filiâ, CLEOPATRA.

PTOLEMÆVS PHILOMETOR, VI. ÆGYPTI REX ann. XXXV.

LEX ANNARIA.

Eo anno rogatio primùm lata est ab L. IVLIO Trib. pleb. quot annos nati, quemque magistratum peterent, caperentque. Inde cognomen familiæ inditum, ut Annales appellarentur; & lex Annaria.

3777.
9. Sel. Philop.
1. Pt. Philom.

173.

Q. FVLVIO FLACCO, & L. MANLIO ACIDINO Fulviano, Coss. eadem provincia, quæ superioribus; parique numero copiæ peditum, equitum; civium, sociorum decretæ.

In Hispanijs duabus, TIB. SEMPRONIO & L. POSTHVMIO, cum ijsdem exercitibus, quos haberent, prorogatum imperium est.

Q. FVLVIVS Cos. priùs quàm ullam rem publicam ageret, liberare se & rempub. religione, votis solvendis, velle dixit. Vovisse se, quo die postremùm cum Celtiberis pugnâsset, ludos IOVI OPT. MAX. & Ædem EQVESTRI FORTVNÆ sese facturum. quas in res pecunia sibi ab Hispanis esset collata. Ludi per X. dies facti.

Hiems eo anno, nive sæva, & omni tempestatum genere, arbores, quæ obnoxiæ frigoribus sunt, deussit cunctas. Aliquot in Capitolio signa eâdem tempesta e consttata, & complura loca fulminibus deformata.

CENSORES ROMÆ.

Censores creati L. ÆMYLIVS LEPIDVS Pont. max. & M. FVLVIVS NOBILIOR, qui ex Ætolis Consul antè decennium triumphârat. Inter hos viros, nobiles inimicitiæ erant; sæpe multis & in Senatu, & ad populum atrocibus celebratæ certaminibus.

Q autem CAECILIVS METELLVS, dum Censores in campo ad Aram Martis sellis curulibus considérent; eòque repentè principes Senatorum cum agmine civitatis venissent; egregiâ oratione ad concordiam eos tam graviter cohortatus est, adplaudente toto Senatu, & populo idem petente; ut eâ die dexteras fidemque dederint; mittere verè ac finire cum simultatibus odium. Nec promissis defuit eventus.

Lustrum ab his Censoribus conditum quinquagesimum. Censa sunt civium capita CCLXXIII. M. CCXLIV. & M. LEPIDVS Censor princeps Senatûs lectus. Censoribus vectigal annuum in opera publica decretum est.

RES IN HISPANIA GESTÆ. MVNDA ET CERTIMA, CAPTÆ.

In Hispaniâ verò POSTHVMIVS & SEMPRONIVS Propr. ita inter se comparavêrunt ut in Vaccæos per Lusitaniam iret ALBINVS; inde in Celtiberiam reverteretur.

GRACCHVS, quod maius ibi bellum esset; in ultima Celtiberiæ penetravit. Mundam urbem primùm vi cepit, nocte ex-improviso, adgressus. Acceptis inde obsidibus, præsidioque imposito, castella oppugnare; agros urere. donec ad prævalidam aliam urbem, Certimam nomine, pervenit.

Vbi quùm iam opera admoveret; veniunt legati ex opido, petentes, ut sibi in castra Celtiberorum ire liceret ad auxilia accipienda. si non impetrâssent; tum separatim eos ab illis se consulturos.

Paucis post diebus cum alijs X. legatis reversi, & copias omneis Romanorum peditum equitumque de-industriâ ornatas, & decurrere in armis iussas, lustrare permisisi; ab eo spectaculo per legatos missos deterruerunt suos; ab auxilio circumsessæ urbi ferendo.

Opidani quùm igneis nocte è turribus nequidquam, ex convento, sustulissent; destituti ab unicâ spe auxilij, in deditionem venêrunt. Præter pecuniam, quadraginta nobilissimi equites exacti. nec obsidum nomine; quippe militare iussi, & re ipsâ ut pignus fidei essent.

PVGNA

PVGNA AD ALCEN.

Inde ductus ad Alcen urbem exercitus, ubi castra Celtiberorum erant, à quibus venerant nuper legati.

In illos, è castris suis & munitionibus electos, dum auxiliorum Præfecti, ita iussi, contracto certamine, tamquam multitudine superarentur, tergis repentè datis, ad castra effusè fugerent; GRACCHVS, instructâ ad hoc ipsum intra vallum acie, & clamore sublato, omnibus simul portis erupit.

Non sustinuére impetum nec-opinatum hostes: qui ad castra oppugnanda venerant, ne sua quidem tueri potuérunt. Nam extemplò fusi, fugati; mox intra vallū paventes conclusi, postremò exuuntur castris. Eo die IX. hostium M. cæsa. capti vivi cccxx. equi CXII. cum signis XXXVII.

Ab hoc prœlio Gracchus ad depopulandam Celtiberiā legiones duxit. Et quùm ferret cuncta passim atque ageret; populique alij voluntate, alij metu iugum acciperent, CIII. opida intra paucos dies in deditionem accepit; prædâ potitus ingenti.

Converso inde retrò agmine, unde venerat, Alcen urbem iterum oppugnare instituit. Opidani non armis modò, sed operibus oppugnati, & urbis præsidio diffisi, in arcem universi concessérunt. atque inde postremò oratoribus præmissis, in ditionem se [illegible]que omnia Romanis permisérunt. Magna inde præda facta est. multi captivi nobiles in potestatem venérunt, inter quos & THVRRI, potentissimi in eâ parte reguli, filij duo, & filia.

[illegible] audita suorum clade, fide publicâ in castra ad GRACCHVM venit; & vitam sibi suisque, & militandi sub Romanis potestatem pactus, Romanos secutus est; fortique ac fideli operâ multis locis rem Romanam adiuvit.

Ergavica inde, nobilis & potens civitas, aliorum circa populorum cladibus territa, portas aperuit Romanis.

Eam autem opidorum deditionem haud cum fide factam quidam auctores sunt. E quâ regione GRACCHVS abduxisset legiones, extemplò inde rebellatum: magnoque eum postea prœlio, ad montem Chaunum, cum Celtiberis à primá luce ad VI. horam diei collatis signis pugnásse; multos utrimque cecidisse: postero die spolia per totum diem legisse.

Tertio die prœlio iterum maiore pugnatum; & tum demum haud dubiè victos Celtiberos, castraque eorum capta & direpta esse: XXII. hostium M. eo die cæsa, plus ccc. captos, præter equos & signa. Inde debellatum; veramque pacem, non fluxâ, ut antè fide, Celtiberos fecisse.)

Eâdem æstate & L. POSTHVMIVM in Hispaniâ ulteriore cum Vaccæis (al. Bracharis) bis egregiè pugnasse scribunt. ad XXXV. hominum M. cecidisse; castraque oppugnásse.

LIGVRES DOMITI.

Biduo quo Senatum legérunt Censores, Q. FVLVIVS Cos. profectus in Ligures, per invios monteis, vallesque saltûs, cum exercitu transgressus, signis collatis cum hoste pugnavit: neque tantùm acie vicit, sed castra quoque eodem die cepit. III. M. cc. hostium, omnisque ea regio Ligurum, in deditionem venit. Cos. deditos in campestreis agros deduxit, præsidiaque montibus imposuit.

GALLI TRANSALPINI REIECTI.

Galli Transalpini, III. hominum M. in Italiam transgressi, neminem bello lacessentes, agrum à Cos. & Senatu petebant; ut pacati sub imperio pop. Rom. essent. Eos Senatus excedere Italiâ iussit; & Consulem FVLVIVM quærere & animadvertere in eos, qui principes & auctores transcendendi Alpeis fuissent.

EXITVS PHILIPPI MACED.
EIVSDEM ANTE MORTEM ANXIETAS.

Eodem anno PHILIPPVS rex Macedon. senio & mœrore consumtus decessit. Is Demetriade hibernabat, cum desiderio anxius filij DEMETRII; tum pœnitentiâ crudelitatis suæ, quæ animum stimulabat. DEMETRIO namque, ceu æmulo, sublato, non negligentior tantùm PERSEVS in patrem, verumetiam contumacior erat. nec heredem regni, sed regem se gerebat. conversique in eum omnium oculi; & destituta senectus, eius, qui XLIV. annos iam regnásset.

Ibi ANTIGONVS, ECHECRATIS F. patrui Antigoni, qui tutor PHILIPPI fuerat, & nobili pugnâ CLEOMENEM Lacedæmonium vicerat, nomen virtutemque referens, unus ex honoratis PHILIPPI amicis incorruptus, eoque nomine PERSEO invisus; quùm animo prospiceret, quanto cum periculo suo regni hereditas ventura ad PERSEVM esset; & labare regis animum, & interdum filij desiderio ingemiscere sensisset; sæpe querenti, querens & ipse aderat: & quùm multa adsoleat veritas præbere vestigia sui, omni ope adiuvabat, quò maturius omnia emanárent.

Suspecti, & ministri facinoris, APELLES maximè & PHILOCLES erant, qui Romam legati fuerant; litterasque exitialeis DEMETRIO, sub nomine & signo adulterino FLAMININI, adtulisse ferebantur.

ANTIGONVS itaque XYCHVM quemdam comprehensum in regiam perduxit: qui ad tortoris verberumque conspectum, ordinem omnem facinoris legatorum, suique ministerij coram rege exposuit; & uter ab utro ex filijs fraude & insidijs petitus esset, detexit.

Extemplò missi qui legatos comprehenderent: & PHILOCLEM quidem, qui præsens erat, oppressérunt (quem alij tamen tormenta, etiam inficiantem, perpessum esse adfirmárunt) APELLES verò, indicio XYCHI audito, in Italiam traiecit.

PHILIPPVS cognitâ fraude, non minùs scelere PERSEI, quàm innoxiâ DEMETRII morte cruciabatur.

PERSEVS certior factus omnia detecta esse, potentior quidem erat, quàm ut fugam necessariam duce-

duceret; tantùm ut procul abesset, curabat. Interim velut ab incendio flagrantis iræ, dum PHILIPPVS viveret, se defensurus.

Patri spe potiundi ad pœnam corporis eius amissâ, quod reliquum erat, id studere; ne super impunitatem etiam præmio sceleris frueretur.

Filium itaque fratricidam detestatus, ANTIGONVM, patruelis sui filium, regni hæredem designare, & omnis honoris genere productum, civitatibus Macedoniæ principibusque commendare non destitit. Et si vita longior suppetiisset; haud dubium fuit, quin eum in possessione regni relicturus fuerit.

Ipse ab Demetriade profectus, & Thessalonicæ multum temporis moratus, quùm inde Amphipolim venisset; gravi morbo est implicitus. & animo magis, quàm corpore æger, curisque & vigiliis, quùm identidem species & umbræ insontis filij interemti, eum diris agitarent; nec sine alterius exsecrationibus, exstinctus est.

Medicus CALLIGENES, qui curationi præerat, non exspectatâ morte regis, à primis desperationis notis, nuntios prædispositos, ita ut convenerat, misit ad PERSEVM. & mortem regis, in adventum eius, omneis, qui extra regiam erant, celavit.

Oppressit itaque nec-opinanteis ignarosque omneis PERSEVS; & regnum scelere partum invasit, annosque XI. obtinuit.

PERSEVS POSTREMVS MACEDONVM REX.

BASTARNÆ MACEDONI AVXILIARES, RE INFECTA REDEVNT.

Paucis pòst regis mortem diebus, gens Bastarnarum diu sollicitata, ab suis sedibus, magnâ peditum equitumque manu, Istrum trajecit. Cum quibus sic fuerat compositum: *Transitum per Thraciam tutum, & commeatus PHILIPPVS ut præstaret. & regionum principes donis cultis fidem suam vicissim obligârant, pacato agmine transituros Bastarnas.*

Dardanorum gentem, Macedoniæ semper infestissimam, delere propositum erat; inque eorum agris sedes dare Bastarnis. Vnde relictis in Dardaniâ coniugibus liberisque, ad populandam Italiam, Scordiscis facilè iter ad mare Hadriaticum daturis, possent immitti.

Ingressi itaque sunt pacato satis agmine, fide COTTONIS, nobilis inter eos ducis; & ANTIGONI, qui sæpe vel invitus cum ipso COTTONE legatus, ad concitandos Bastarnas, missus fuerat.

Iis haud procul Amphipoli, famæ incerti nuntij occurrunt, *mortuum esse regem.* quæ res omnem ordinem consilij turbavit. Ad eam namque famam, neque Thraces commercio faciles erant; neque Bastarnæ emto contenti esse poterant, aut in agmine contineri, ne decederent viâ. Inde iniuriæ ultro citroque; earumque in dies incremento bellum exarsit.

Thraces tantæ multitudini impares, ex agris in montem Donucam concesserant. Quò ubi Bastarnæ adscendere vellent; non imbre tantùm effuso, & creberrimâ grandine obruti sunt, cum ingenti fragore cœli, tonitribusque, & fulguribus oculorum aciem præstringentibus; sed fulmina etiam sic undique emicabant, ut peti corpora viderentur; & cum militibus principes icti caderent.

Dissipati procellâ, & instantibus Thracibus, cum tamquam ex naufragio plerique semiermes in castra, unde profecti erant, redissent; ortâ inter ipsos dissensione, XXX. fermè eorum millia, duce CLONDICO, in Dardaniam penetrârunt. cætera multitudo rettò, quà venerat, in Transdanubianam regionem remeavit.

PERSEVS potitus regno interfici ANTIGONVM iussit: & dum firmaret res, legatos Romam ad amicitiam paternam renovandam, petendumque ut rex ab Senatu appellaretur, misit.

FVLVII COS. GRACCHI, ET POSTHVMII TRIVMPHI.

Alter Consulum, Q. FVLVIVS ex Liguribus triumphavit. quem triumphum magis gratiæ, quàm rerum gestarum magnitudini datum, constabat. Nihilque in eo triumpho magis insigne fuit, quam quod fortè evenit, ut eodem die triumpharet, quo priore anno ex præturâ triumphaverat.

3778.
11. Sel. Philop.
2. Pt. Philom.

172.

FVLVIVS, secundùm triumphum, comitia edixit; quibus creati Consules sunt M. IVNIVS BRVTVS, & A. MANLIVS VOLSO. Huic Galli; illi Ligures, provincia, dati.

TIB. SEMPRONIVS GRACCHVS Proconsul, qui Celtiberos victos in deditionem acceperat; & quasi quoddam operum suorum monimentum, Gracchurim opidum in Hispaniâ constituerat; de illis eorumque socijs triumphavit.

Et postero die L. POSTHVMIVS, qui Vaccæos & Lusitanos debellârat; de ijs, alijsque eiusdem regionis Hispanis, parem triumphum egit.

ANTIOCHVS EPIPHANES, VIII. SYRIÆ REX, ann. XI. de quo Daniel. c. 11. sub finem.

Antiochvs, per adulationem Epiphanes dictus: sed à Daniele non immerito ἐξουδενωμένος, hoc est, abiectus atque vilis, nuncupatus. (cuius spurcitiem vel id arguat, quòd Timarcho & Heraclidæ, fratribus, & ambobus eius exoletis, illi Babyloniam, huic ærarium commiserit.) Seleuco Philopatori, fratri scilicet maiori, in regnum patritum successit. Obses anteà Romæ à Patre datus, (quem tum frater, tradito in obsidatum Demetrio filio liberârat,) in regnum Syriæ ab urbe dimissus.

Illum in reditu Athenis Olympicum inchoâsse, Velleivs tradit. Et Appian. Syriacis; Ab ijs, qui in Syriâ Ptolemæo Philometori (& fortè Demetrio absenti, Seleuci Filio) favebant; primò non admissum: deinde ab Attalo et Evmene, Asiæ regibus, (adversùs Heliodorvm, Seleuci interfectorem, qui regnum sibi, vel Demetrio, ex insidijs vindicare moliretur) adiutum; & illo pulso in principatu collocatum fuisse.

Vndè mòx clandestinis consilijs, & adfectatæ clementiæ simulatione, multorum sese animis amicorumque insinuans, Demetrio nepoti regnum summâ cum fraude intervertit.

Regnare is cœpit anno Seleucidarum, secundum Iudæos, (1. Machab. 1.) & Græcos, 137. Idque, ut rectè Iosephvs, annis XIV. & CD. post eversum à Nabvchodonosore Templum. Evsebivs verò à sequente anno Æram eius inchoat.

Q. Voconivs Saxa Trib. pl. Romæ legem tulit; *Ne quis heredem mulierem institueret.* Quam legem M. Cato suasit; extat que eius oratio.)

BELLVM CVM ISTRIS.

Interea dum M. Ivnivs Cos. res in Liguribus gerit; & Col. A. Manlivs, consilio de bello Histris inferendo habito, antè quàm copias contrahere hostes possent, profectus ab Aquileiâ castra ad Lacum Timavi posuit, qui locus mari imminebat.

Adversùs Illyriorum classem creati duumviri navales erant, qui tuendam xx. navibus mari superæ orâ Anconam, velut cardinem, haberent. Inde L. Cornelivs dextra litora ad Tarentum; C. Fvrivs, læva, ad Aquileiam usque tueretur.

Hæ naves ad proximum portum in Histriæ finibus, cum onerarijs & magno commeatu, missæ. Cosque cum legionibus Cos. quinque fermè millia à mari posuit castra.

In portu Emporium brevi perfrequens factum, omniaque hinc in castra supportabantur. Et quò id tutiùs fieret, stationes ab omnibus castrorum partibus circumdatæ sunt.

Indè Mille fermè passuum castra erant Gallorum, ubi Carmelvs pro-regulo erat, III. aut ampliùs Millibus armatorum.

Histri pòst colleis occulto loco consedentes, & in omnem occasionem intenti, duo simul præsidia, haud satis munita; Placentinæ cohortis, quæ inter mare & castra erat opposita; & manipulorum II. Legionis, quæ aquatoribus ad flumen præsidio erat; adgrediuntur.

Territi utriusque stationis milites, quibus incerta crepusculi lux multò maiorem, quàm erat, hostium aciem ostenderat; ingenti tumultu quùm in castra confugissent, magnum terrorem fecérunt.

Ad vocem unius temerè effusam & exauditam; *Ad mare*, vocantis; tons undique castris ad mare decurritur. Nec Cos. ipse frustra revocare fugientes conatus, aut imperio, aut precibus ad extremum valuit.

Histri in vacua castra impetu facto; & quibusdam, qui substiterant, oppressis; prætorio deiecto, ad Quæstorum forum, Quintanamque portam pervenérunt. Ibi quùm omnium rerum copiam paratam expositamque, & stratos lectos invenissent; regulus accubans epulari cœpit: mòx idem cæteri omnes, armorum hostiumque obliti, fecére; avideque vino ciboque corpora onerabant.

Romani pòst longam terrâ marique trepidationem, & Militum in scaphas ruentium, nautarumque cohibentium, certamen; postquàm Cos. procul à terrâ classem submoveri iussit, & secernere inermeis ab armatis cœpit; simul ex omnibus locis ad castra recipienda, demendamque ignominiam, redire cœpérunt.

Histrorum pauci, qui modicè vinosi erant, memores fuerant fugæ; alijs somno mors continuata est. integraque omnia sua Romani recepérunt. Ad IIX. Histrorum Mill. cæsa, captus nemo; quia ira & indignatio immemores prædæ fecit. Rex hostium temulentus, ex convivio raptim à suis in equum impositus, fugit.

Ex incerto adversæ cladis rumore ingens Romæ tumultus fuit; quo non capta tantum ab hostibus castra, & fugam, quæ vera erant; sed perditas res deletumque exercitum omnem, erat adlatum. Donec M. Ivnivs Cos. ex Liguribus in Galliam transgressus, Aquileiam pervenit, & exercitum incolumem repperit ac renuntiavit.

Histri, qui magnis cum copijs castra, haud procul Consulis castris habebant, postquàm alterum Consulem cum exercitu novo advenisse audivérunt; passim in civitates dilapsi sunt. Et Consules Aquileiam in hiberna legiones reduxérunt.

MOTVS IN SARDINIA.

Eodem tempore & in Sardiniâ magnum tumultum esse litteris T. EBVTII prætoris cognitum est. Iolenses, adiûctis Balarorum auxilijs, pacatam provinciam invaserant. nec eis invalido exercitu, & magnam partem pestilentiâ absumto, resisti poterat.

Eadem & Sardorum legati nuntiabant, orantes; ut urbibus saltim, (iam enim agros deploratos esse) opem Senatus ferret. Ea res ad novos magistratus reiecta.

LYCIORVM DE RHODIJS QVERELÆ.

Æquè miserabilis legatio Lyciorum fuit; qui crudelitatem Rhodiorum, quibus illi ab L. CORNELIO SCIPIONE, quasi victoriæ, & belli adversùs ANTIOCHVM gesti præmium, erant attributi; querebantur.

„ *Fuisse sub ditione ANTIOCHI, eam regiam servitutem, collatam cum præsenti statu, præclaram libertatem visam.*

„ *Non publico tantum se premi imperio; sed singulos iustum pati servitium.*

„ *Iuxtà se coniuges liberosq; vexari*

„ *In corpus, in tergum sævire. famam dehonestari.*

„ *Nihil inter se, & parata argento mancipia, interesse.*

Motus his Senatus, litteras Lycijs ad Rhodios dedit.

„ *Nec Lycios Rhodijs, nec ullos alicui, quàm qui nati liberi sint, in servitutem dari placere.*

„ *Lycios ita sub Rhodiorum simul imperio & tutelâ esse; ut in ditione pop. Rom. civitates sociæ sint.*

TRIBVNOR. IN MANLIVM COS. CRIMINATIO.

Per eosdem fortè dies M. IVNIVS Cos. ex Histriâ, comitiorum caussâ, Romam venit. Li quoniam prorogatæ Consulibus in annum provinciæ erant; absentem MANLIVM, Tribb. pleb. PAPIRIVS & LICINIVS, in concionibus laceràrunt; & rogationem promulgàrunt; *ne Manlius post Id. Martias imperium retineret*. Privatum, rationem redditurum, cur ex Galliâ provinciâ, quam sortitus esset, in Histriam transisset: bellumque ibi, *nec Senatu decernente, nec populo iubente*, suscepisset & gessisset; quoniam Consul ad caussam dicendam venire noluisset.

3779. Ptol. Philom. 3. Ant. Epiph. 1.	*Comitijs habitis Consules creati C. CLAVDIVS PVLCER, & Tib. SEMPRONIVS GRACCHVS.*	171.

Sardinia, quæ provincia C. MVMMIO prætori obvenerat, propter belli magnitudinem, consularis facta. eamque GRACCHVS sortitus est; & Histriam, CLAVDIVS.

Cn. CORNELIVS SCIPIO; & C. VALERIVS LÆVINVS, prætores, Galliam, in duas divisam provincias, sortiti sunt,

Legationes sociûm Latini nominis, quæ & Censores, & priores Consules fatigaverant; in Senatum introductæ, & questæ sunt: civeis suos Romæ censos plerosque Romam commigràsse. quod si permittatur; perpaucis lustris futurum, ut deserta opida cum agris nullum militem dare possint. Redire itaque in civitates socij iuberentur: & lege caveretur; *Ne quis quem, civitatis mutandæ caussâ, suum faceret, néve alienaret. Et si quis ità civis Romanus factus esset, civis non esset.* Vide suprà.

Inter cætera prodigia, quæ antè Consulum profectionem, de more nuntiari solebant; Lupus Romæ interdiu exagitatus, quùm Collinâ portâ intràsset, per Esquilinam, magno consectantium tumultu, evasit.

ISTRI DOMITI.

Intereà M. IVNIVS & A. MANLIVS, qui priore anno Consules fuerant, quùm Aquileiæ hibernàssent; principio veris, in Histrorum fineis exercitum introduxérunt.

Dolor & indignatio magis Histros, quàm satis certa spes victoriæ, excívit. Repentinus & tumultuarius exercitus acriùs primo impetu, quàm perseverantiùs pugnavit. Ad IV. eorum Millia in acie cæsa; cæteri in suas passim civitates diffugérunt. Inde legatos primùm ad pacem petendam in castra Romana; deinde obsides imperatos miserunt.

CLAVDIJ COS. TEMERITAS.

CLAVDIVS Cos. veritus ne ea res fortè provinciam sibi exercitumque adimeret; non votis nuncupatis, non Paludatis lictoribus (conscio tantùm collegâ) nocte profectus, præceps in provinciam abijt. ibique inconsultiùs quàm venerat se gessit.

Militibus, fugam è castris MANLII; M. IVNIO, dedecoris societatem, exprobrat; & utrumque ad extremum decedere provinciâ iubet, vinctos se illos Romam missurum minitatus.

Quùm verò circumfusus exercitus, favens imperatorum suorum caussæ, & Consuli infestus, animos ad non parendum adderet; fatigatus tandem ille & contumelijs singulorum, & multitudinis ludibrijs, nave eâdem, quâ venerat, Aquileiam redijt.

Indè collegæ scripsit; ut ediceret militibus novis, in Histriam provinciam conscriptis, Aquileiam ut convenirent. Et litteras suas propè consecutus, habitâ obiter de proconsulibus concione; neque triduo plus Romæ moratus, Paludatis lictoribus, votisque in Capitolio ritè nuncupatis, in provinciam æquè ampliùs præcipiti celeritate pervenit.

NESATIVM OPPVGNATVR. DIRVM CIVIVM FACINVS, ET CÆDES.

Paucis antè diebus, IVNIVS MANLIVSQVE Nesatium opidum, quò se Histrorum principes, & regulus ipse ÆPVLO receperat, summa vi oppugnârant.

Eò Claudius II. legionibus novis adductis, (veterem namque exercitum cum suis ducibus dimiserat) ipse opidum circumsedit, & vineis oppugnare intendit. amnemque præterfluentem mœnia, qui & impedimento oppugnantibus erat, & aquationem Histris præbebat, multorum dierum opere, exceptum novo alveo, avertit.

Ea res Barbaros miraculo terruit abscisæ aquæ. Et ne tum quidem memores pacis, in cædem coniugum ac liberorum versi; etiam ut spectaculo hostibus tàm fœdum facinus esset; palam in muris trucidatos præcipitabant.

Inter simul complorationem feminarum puerorumque; simul nefandam cædem, milites transgressi murum, opidum intrârunt. Cuius capti tumultum ut accepit rex; traiecit ferro pectus: cæteri capti aut occisi.

Duo deinde opida, Mutila & Faveria, vi capta & deleta. v. capitum Millia, & eò amplius, sub corona veniêrunt. Auctores belli, virgis cæsi & securi percussi.

Histria tota, III. opidorum exscidio, & morte regis pacata est: omnesque passim populi, obsides dati, in ditionem venêrunt.

Quùm apud Ligures concilia de bello haberi cœpta esse, ex litteris T. CLAVDII proconsulis, qui prætor priore anno fuerat, & cum præsidio legionis unius Pisis tum præerat, cognitum esset; Senatus eas ipsas litteras ad C. CLAVDIVM (nam Sempronius alter Cos. iam in Sardiniam traiecerat) deferendas censuit, & decretum adiecit; *Quoniam Histria provincia confecta esset; si ei videretur, exercitum traduceret in Ligures.*

SARDI DOMITI.

Ab altero, quem dixi, Consule, in Sardinia res prosperè gestæ. Exercitum ille in agrum Sardorum Iolensium induxerat; & magna Balarorum auxilia Iolensibus venerant. Cum utràque gente signis collatis conflixit. Fusi fugatique hostes & castris exuti. XII. armatorum Mill. cæsa. arma lecta & in acervum conjecta, Consul, tamquam Vulcano Sacrum, cremavit: & victorem exercitum in hiberna sociarum urbium reduxit.

COS. IN LIGVRES DVCIT, ET VINCIT.

C. CLAVDIVS verò, accepto cum litteris decreto, ex Histria legiones in Ligures transduxit. Hostes ad Scultennam fl. in campos progressi castra habebant. Ibi cum his acie dimicatum. XV. M. cæsa: plus DCC. aut in prœlio, aut in castris capti, cum signis militaribus.

Ligures, reliquiæ cædis, in monteis refugérunt passim: populantiq; campestres agros Consuli nulla usquàm apparuérunt arma.

CLAVDIVS duarum gentium uno anno victor, duabus, quod rarò alius, in consulatu pacatis provinciis, Romam revertit: & in magistratu de iis simul triumphavit.

LIGVRES ITERVM REBELLANT.

Dum is triumphus de Liguribus agebatur; Ligures postquàm senserunt non consularem tantùm exercitum Romam adductum, sed legionem ab T. CLAVDIO Pisis dimissam; soluti metu, clàm exercitu indicto, per transversos limites superatis montibus, in campos digressi, agrum Mutinensem populati, repentino impetu coloniam ipsam ceperunt. Eo cognito, Senatus eumdem consulem comitia primo quoque tempore habere iussit; creatisque ut annuum magistratibus, in provinciam redire.

3780. Ptol. Philom. 4. Ant. Epiph. 2.	*Comitia itaq. habita: & creati Coss. Cn. CORNELIVS SCIPIO HISPALVS, & Q. PETILIVS SPVRINVS.*	170.

Et C. CLAVDIO prorogatum in annum imperium, & Gallia provincia. Et ne Histri quoque idem, quod & Ligures, tentarent; socios nominis Latini in Histriam mitteret, quos triumphi causâ de provinciâ deduxisset.

Sortiti inter Consules factâ, Pisæ Cn. CORNELIO; Ligures PETILIO obvenérunt.

PRÆTORVM DVORVM MODESTIA.

Duo ex prætoribus deprecati sunt, ne in provincias sibi destinatas ire cogerentur: M. POPILLIVS in Sardiniam, quàm GRACCHVS præsens pacaret; ne imperij interruptione benè gerendæ rei occasiones intercidérent. Et P. LICINIVS CRASSVS, in Hispaniam citeriorem; qui sacrificijs se impediri solennibus excusaret. Ambo coràm Cos. CORNELIO accepto iureiurando in eadem verba iurarunt.

INOPINA MORS CONS. CORNELII.

Ad religionem, ob Latinas ferias non ritè factas, populo Romano iniectam, accesserat, quòd Cn. CORNELIVS Cos. ex monte Albano rediens concidit; & parte membrorum captus, ad aquasq; Cumanas

Cumanas profectus, ingravescente morbo, Cumis decessit. Indè mortuus Romam adlatus; & funere magnifico elatus sepultusque. Idem Cos. & Pontifex fuerat.

Q. PETILIVS quùm primum per auspicia posset, collegæ subrogando comitia habere iussus, & Latinas edicere.

MVTINA RECEPTA.

Et dum Coss. primùm religiones; deinde alterum alterius mors, & Comitia, & Latinarum instaurationes, impediunt; interim C. CLAVDIVS exercitum ad Mutinam, quam Ligures nuper ceperant, admovit. Antè triduum, quàm oppugnare cœperat, receptam ex hostibus, colonis restituit. VIII. Ligurum Mill. intrà muros cæsa.

Gloriatus est suis ad Senatum litteris CLAVDIVS; Suâ virtute ac felicitate neminem iam cis Alpeis hostem populi Romani, esse: agrique aliquantum captum, quod multis hominum Millibus dividi viritim possit.

SARDI DOMITI A SEMPRONIO.

Eodem tempore TIB. SEMPRONIVS secundis prœlijs Sardos domuit, & ad XV. Mill. cecidit. Qui defecerant, omnes in deditionem redacti. stipendiarijs veteribus duplex vectigal imperatum, exactumque: cæteri frumentum contulérunt, obsides ex totâ Insulâ CCXXX. accepti. Proconsul triumphi cupidus, cum exercitu eo anno in provinciâ manere iussus.

Comitia deinde Consulis unius subrogandi, quæ ad diem III. Nonas Sextileis edicta erant; eo ipso die sunt confecta. Q. PETILIVS Cos. collegam, qui extemplò magistratum occiperet, creavit, M. VALERIVM LÆVINVM.

NOVA IN LIGVRES EXPEDITIO.

Is iamdiu cupidus provinciæ, quùm nuntiatum esset Ligures rebellâsse; Non Sextilib. Paludatus, tumultus eius causâ, legionem tertiam ad C. CLAVDIVM procos. in Galliam proficisci iussit: & II. Viros navaleis, cum classe, Pisas ire, qui Ligurum oram, maritimum quoque terrorem admoventes, circumvectarentur. Eòdem & Q. PETILIVS Cos. ad conveniendum, exercitui diem edixerat.

C. CLAVDIVS præter eas copias, quas secum Parmæ habebat, collectis subitò militibus exercitum ad fineis Ligurum admovit.

LIGVRVM FERITAS.

Sub eius adventum hostes, cladis nuper acceptæ memores, locorum magis præsidio adversùs infeliciter expertam vim, quàm armis se defensuri, duos monteis, Letum & Balistam, cepérunt, muroque insuper amplexi.

Tardiùs ex agris demigrantes, oppressi ad M. & D. periérunt. Cæteri montibus se tenebant; & ne in metu quidem feritatis ingenitæ obliti, sæviunt in prædam, quæ Mutinæ parta erat. Captivos cùm fœdâ laceratione interficiunt: pecora in fanis trucidant veriùs passim, quàm ritè sacrificant.

Litteris à PETILIO acceptis, CLAVDIVS ex Liguribus castra in Galliam movit; exercitum quead Campos-Macros Consuli tradidit.

Eòdem paucis post diebus C. VALERIVS Cos. alter venit. Ibi divisis copijs, priùs quam digrederentur, communiter ambo exercitûs lustravérunt; tum sortiti regiones, quas diversi peterent.

VALERIVM ferunt auspicatò, & quidem in Templo, sortitum: in PETILIO, id vitio, & extrà Templum, factum.

OMEN CONSVLIS INFAVSTVM, ET EXITVS.

PETILIVS adversùs Balistæ & Leti iugum, quod eos monteis perpetuo dorso inter se iungit, castra habuit. Ibi inter adhortationem militum, ambiguo verbo ominatus fertur; *Se eo die Letum capturum esse*.

Ipse dum incautiùs, ut aciem inclinatam restitueret; antè signa obversatur, missili traiectus cecidit; *& fortuitum vocis iactum leto suo confirmavit*.

Nec hostes ducem occisum sentiérunt; & suorum pauci, qui viderant, haud negligenter corpus Consulis occultavére.

LIGVRES CÆDVNTVR.

Alia interim multitudo peditum equitumque, qui ex diversâ parte impigrè successerant; deturbatis hostibus, monteis sine duce cepére. Ad V. Ligurum Mill. occisa. Ex Romano exercitu II. Mill. & L. cecidérunt. C. VALERIVS, auditâ collegæ morte, exercitum deduxit.

IMPIA IASONIS NVNDINATIO. PVBLICI MALI LABES.

Apud Iudæos, IASON, (Iesus antè dictus) SIMONIS II. Pontificis F. simulac ANTIOCHVM Nobilem regnare audivit; ad eum accessit, CCCLX. talenta offerens; atque insuper alia CCL. pollicitus, ut Pontificatum emercaretur.

Grata ea res avaro regi fuit. IASON igitur ANTIOCHI diplomate instructus, Hierosolymam redit: fratrem ONIAM, eo nomine Tertium, sacerdotio circumscribit; eoque ad triennium fruitur. Nève quid sacrilegio deesset; profanos Græcorum ritus, Panegyreis & Gymnasia introducit; & Antiochenos Sodaleis in urbe instituit.

3781. Ptol. Philom. 5. Ant. Epiph. 3.

Quum comitiorum tempus Romæ appeteret; periti religionum, iurisq. publici, quando duo ordinarij Coss. eius anni, alter morbo, alter ferro perijssent; suff. ctum Consulem (is VALERIVS LÆVINVS erat) negabant comitia habere posse.

Creati nihilo minus Consules sunt, P. MVCIVS SCÆVOLA, & M. AIMYLIVS LEPIDVS.

169.

Mvcivs, inter Andenam amnem, cum ijs Liguribus, qui Lunam Pisasque depopulati erant, bellum gessit: omnibusque in ditionem redactis arma ademit.

Ob res in Galliâ Liguribusque gestas (quæ intercidérunt, & famâ obscuræ sunt) duorum Consulum ductu auspicioque; senatus in triduum supplicationes decrevit.

Et tumultus quidem Gallicus & Ligustinus, qui principio eius anni exortus erat; haud magno conatu brevi oppressus est.

METVS BELLI A MACEDONE.

Belli Macedonici subibat iam cura, miscente Perseo, inter Dardanos Bastarnasque, certamina. Et legati, qui missi ad res visendas in Macedoniam erant, iam reverterant Romam; renuntiaverantq; bellum in Dardaniâ esse.

Simul venerant & ab rege Perseo oratores, qui purgarent; nec accitos ab eo Bastarnas, nec auctore eo quidquam facere.

Senatus nec liberavit eius culpæ regem, neque arguit. Moneri eum tantummodò iussit, ut etiam atque etiam curaret, ut sanctum haberet fedus, quod ei eum Romanis esse videri vellet.

DARDANI VARIO MARTE oppugnant Bastarnas.

Dardani quùm Bastarnas non modò non excedere finibus suis, quòd speraverant; sed graviores fieri in dies cernerent, subnixos Thracum accolarum & Scordiscorum auxilijs; audendum aliquid vel temerè rati, omnes undique armati ad opidum, quod proximum castris Bastarnarum erat, conveniunt. Et ubi Thracas eum Scordiscis, ob hiemem impendentem, in fineis suos abijsse andiérunt; bifariam dividunt copias. Pars, ut rectò itinere ad lacessendum ex aperto iret; pars devio saltu circumducta, ab tergo adgrederetur.

Cæterùm, prius quàm hi castra hostium circumire possent, pugnatum est: victique Dardani compelluntur in urbem, quæ ferè XII. Millia à Bastarnarum castris aberat. Victores confestim circumsidunt urbem: haud dubiè postero die, aut metu dedituris se hostibus; aut vi expugnaturi.

Interim Dardanorum altera manus, quæ circumducta erat, ignara cladis suorum, castra Bastarnarum sine præsidio relicta invadit, & cepit.

PERSEI MORES, ET INCONSTANTIA.

Persevs rex tantâ erat ingenij mobilitate per omnia vitæ genera errans, uti nec sibi nec alijs, qui nam homo esset, satis constaret. Quidam ludere eum simpliciter; quidam haud dubiè insanire aiebant. beneficia spargebat potiùs, quàm collocabat. in viros illustreis & benè meritos, sordidus sæpè: & si libido fecisset auspicium, etiam in obvios, & nihildum meritos, præter spem cuiusque effusus.

In pomparum Inania, aliaque spectacula, & substructionum insana, perditè prodigus.

In urbium Donis, Deorumq; cultu, verè regium animum ostentare adfectabat; eàque magnificentiâ superiores reges vincere contendebat.

Gladiatoria munera Romanę consuetudinis, primò maiore cum terrore hominum, insuetorum ad tale spectaculum, quàm voluptate dedit: deinde sæpiùs dando, & modò vulneribus tenus; modò sine missiune etiam, & familiare oculis, gratumque id spectaculum fecit; & armorum studium plerisque iuvenum accendit. ut magnis præmijs paratos gladiatores deinceps ab Româ arcessere opus non esset.

3782. Ptol. Philom. 6. Ant. Epiph. 4.

Habitis comitijs, Consules creati, Sp. POSTHVMIVS ALBINVS, & Q. MVCIVS SCÆVOLA.

168.

M. Attilivs, cui prætori Sardinia provincia obvenerat, eum legione novâ, quam Coss. conscripserant; V. Millib. pedit. & CCC. equitibus, in Corsicam iussus est transire. Et dum is ibi bellum gereret, Cornelio prorogatum imperium, uti obtineret Sardiniam.

Cn. Servilio Cæpioni in Hispaniam ulteriorem, & P. Fvrio Philo in citeriorem, III. M. pedit. Romanorum, equites CL. Et sociûm Latini nominis V. pedit. Mill. CCC. equites, attributi. Sicilia L. Clavdio sine supplemento decreta.

Consulibus, qui II. prætereà legiones scribere iussi erant; cum iusto numero pedit. equitumque; & X. Mill. peditum, cum DC. equitibus, Sucijs imperare.

GRAVIS PESTILENTIA.

Delectus eò difficilior erat, quod pestilentia, quæ priore anno in boves, aliasque pecudes ingruerat; eo verterat in hominum morbos. Qui inciderant; haud facilè septimum diem superabant. qui superaverant; longinquo, maximè quartanæ, implicabantur morbo.

Servitia in primis monebantur: eorum strages per omneis vias insepultorum erat. Et ne liberorum quidem funeribus Libitina sufficiebat. Cadavera, intacta à canibus & vulturibus, tabes absumebat: neque toto hoc biennio, in tam promiscuâ cadaverum strage, vulturius usquàm visus est.

Sacerdotes publici eâ pestilentiâ v. aut vii. exstincti sunt. Pestis tandem votis publicis ac supplicationibus procurari visa.

NOVÆ BELLI MOLITIONES.

Legati, qui convento prius MASANISSA rege, Carthaginem ierant, ex Africâ nonis Iunij rediérunt. Ibi compertum adfirmárunt, legatos ab rege PERSEO venisse; iisque noctu Senatum datum esse.

Ab Carthagine legatós in Macedoniam missos, & rex MASANISSA adfirmaverat; & ipsi Carthaginienses parum constanter negaverant. Itaque mittendos quoque in Macedoniam legatos Senatus censuit.

PERSEI EXPEDITIO IN DOLOPAS.

PERSEVS per id tempus, quia quidam Dolopum non parebant; & de quibus ambigebatur rebus, disceptationem ab rege ad Romanos revocabant; cum exercitu profectus, sub ius iudiciumque suum totam coegit gentem.

Indé per Oetéos monteis transgressus, religionibus quibusdam animo obiectis, oraculum consulturus Delphos adscendit. Quùm in mediâ repentè Græciâ apparuisset, magnum non finitimis modò urbibus terrorem præbuit; sed in Asiam quoque ad regem EVMENEM nuntius tumultûs eius venit.

Triduum non plus Delphis moratus, per Phthiotidem, Achaiam, Thessaliamque, sine damno iniuriáque agrorum, per quos iter faciebat, in regnum redijt.

PERSEVS CIVITATVM ANIMOS conciliare sibi tentat.

Nec earum tantum civitatum, per quas iturus erat, satis habuit animos sibi conciliare; sed aut legatos, aut litteras dimisit, petens ne diutiùs simultatum, quæ cum Patre suo fuissent, meminissent. nec enim tàm atroceis eas fuisse, ut non eum eo debuerint ac potuerint finiri. secumquidem omnia illis integra esse, ad instituendam fideliter amicitiam.

Cum Achæorum maximè gente reconciliandæ gratiæ viam quærebat. Illa una ex omni Græciâ gens, & Atheniensium civitas, vivente adhuc PHILIPPO, cò processerat irarum, ut publico decreto finibus suis, & totâ Peloponneso interdiceret Macedonibus.

Itaque servitijs ex Achaiâ fugientibus receptaculum Macedonia erat; quia nec ipsi Achæi intrare regni terminos audebant.

Id quùm Perseus animadvertisset; comprehensis omnibus, litteras ad Achæos misit, se servos eorum & transfugas benignè remittere [illegible] ne similis fuga posteà fieret, cogitandum & illis esse.

XENARCHVS præt. eiusque frater ARCON, censebant posse munus admitti, & aliquid de simultate in Macedonas remitti, illibato societatis cum Romanis initæ fœdere.

Sed vicit CALLICRATES. qui in eo gentis salutem verti crederet; *si cum Romanis inviolatum fœdus servaretur.*

Et indignantibus principibus, quòd quam rem ne legatione quidem dignam ipse PERSEVS iudicásset; litteris paucorum versuum imperaret, ut decretum differretur; obtinuit. Et quum deinde rex ad Concilium, quod Megalopoli erat, legatos misisset, ij qui offensionem apud Romanos timebant, operam dedérunt, ne admitterentur.

ÆTOLORVM INTESTINVS FVROR.

Per idem tempus Ætolorum in semetipsos versus furor, mutuis cædibus ad internecionem adducturus videbatur gentem. Fessi deinde, & Romam utraque pars miserunt legatos; & inter se ipsi de reconciliandâ concordiâ agebant. Quæ novo facinore discussa res, veteres etiam iras excitavit.

Exsulibus Hypatæis, qui factionis PROXENI erant, quùm reditus in patriam promissus esset; fidesque data per principem civitatis EVPOLEMVM; LXXX. illustres homines, quibus redeuntibus, inter cæteram multitudinem, EVPOLEMVS etiam obvius exierat; cum salutatione benignè excepti essent, dextræque datæ; ingredientes portam, fidem datam deosque testeis nequidquam invocantes; interfecti sunt. Inde gravius de-integro bellum exarsit.

Iamque legati ab Senatu missi ad res visendas in Græciam venerant: & apud eos Delphis utriusque partis legati magno certamine agebant.

PROXENVS maximè cum caussâ, tum eloquentiâ præstare visus est. qui paucos post dies ab Orthobulâ uxore veneno est sublatus: damnataque eo crimine, in exsilium abijt.

CRETENSES A PARI FVRORE LABORANT.

Idem furor & Cretenseis lacerabat. Adventu deinde Q. Minutij legati, qui cum x. navibus missus ad sedanda eorum certamina erat; in spem pacis venerant. Cæterùm induciæ & anteà vi. mensium fuérunt: indè multò gravius bellum exarsit.

Lycij quoque per idem tempus ab Rhodijs bello vexabantur.

CELTIBERI ITERVM DOMITI.

Celtiberi in Hispaniâ, qui bello domiti se Tib. GRACCHO dediderant; pacatique manserant, M. TITINIO præt. obtinente provinciam; rebella-

runt sub adventum Ap. Claudij. Ortique bellum sunt ab repentinâ oppugnatione castrorum Romanorum.

Vigilibus pro vallo, quique in portarum stationibus erant, ad arma conclamantibus; Ap. CLAVDIVS signo pugnæ proposito, tribus simul portis militem eduxit. Expansâ paullatim acie, & cornibus exæquatis, Romanorum impetum hostes sustinere nequiérunt. ad XV. Mill. cæsi aut capti: & castris expugnatis, eo die debellatum.

Qui superfuere prœlio, in opida sua dilapsi, quieti deinde paruérunt imperio.

PATAVINI PACATI.

M. ÆMYLIO proconsuli (qui Consul anno priore fuerat) Senatus negotium dedit, ut Patavinorum in Venetiâ seditionem comprimeret; quos certamine factionum ad intestinum bellum exarsisse legati etiam ipsorum attulerant. Illis Consulis adventus saluti fuit. Qui verò in Ætoliam legati ad similes motus comprimendos ierant; renuntiárunt, rabiem gentis coerceri non potuisse.

3783. Ptol. Philom. 7. Ant. Epiph. 5.	*Iam consularia comitia appetebant, quibus magnâ contentione habitis, propter multitudinem petentium; creati* L. POSTHVMIVS ALBINVS, & M. POPILIVS LÆNAS.	167.

TRIVMPHATVM DE SARDIS.

Eo anno Tabula, in Æde Matris Matutæ. cum indice hoc posita. *Tib. Sempronij Gracchi Consulis imperio auspicioq, legio exercituq, pop. Rom. Sardiniam subegit.* In eâ provinciâ hostium cæsa aut capta supra LXXX. Mill. (Tantum ille captivorum adduxisse traditur, ut longâ venditione res in proverbium veniret; *Sardi venales.*) & de ijs triumphatum.

Vtrique Consulum Ligures decreti sunt. Sed priusquàm proficiscerentur, Senatui placuit; L. POSTHVMIVM Cos. ad agrum publicum, à privato terminandum, in Campaniam ire: cuius ingentem modum possidére privatos, paullatim proferendo fineis, constabat.

INIQVÆ POSTHVMIJ EXACTIONES A PRÆNESTINIS. RES mali exempli in posterum.

Hic iratus Prænestinis, quòd quùm eò privatus, sacrificij, in Templo Fortunæ faciundi, caussâ, profectus esset; nihil in se honorificè, neque publicè, neque privatim, ab incolis factû esset; prius quàm ab Româ proficisceretur, litteras Præneste misit; *ut sibi magistratus obviàm exiret. locum publicè pararet, ubi deverteretur: iumentaq, cum exiret inde, præstò essent.* (Antè hûc Cos. nemo umquam socijs ulla in re oneri aut sumtui fuit.) Iniuria Cos. etiamsi iusta, non tamen in magistratu exercenda fuit. Et silentium, nimis aut modestum, aut timidum, Prænestinorum, ius, veluti probato exemplo, magistratibus fecit, graviorum in dies talis generis imperiorum & onerum.

Legati verò, qui in Ætoliam & Macedoniam missi erant, renuntiárunt: sibi conveniendi regis PERSEI, quùm alij abesse eum, alij ægrum esse, falsò utrumque, fingerent; potestatem minimè factam. facilè tamen apparuisse sibi, bellum parari; nec ultrà ad arma ire dilaturum.

ÆDES FORTVNÆ EQVESTRIS.

Q. FVLVIVS FLACCVS, A. POSTHVMII ALBINI in censurâ collega, Ædem Fortunæ Equestris, quam in Hispaniâ prætor bello Celtiberico voverat, enixo studio faciebat; ne ullum Romæ amplius aut magnificentius Templum esset.

Profectus in Bruttios, Ædem Iunonis Laciniæ (quam neque Pyrrhus, neque Annibal violassent) ad partem dimidiam detegit, ut tegulis marmoreis ipsius Templum exornaretur. Tegulæ, fremitu populi patrumque in Curiâ exorto, ex Senatûs-consulto, in templum suum reportatæ: & quòd nemo artifex reponendarum rationem inire posset, in areâ Templi relictæ.

Eodem anno, quùm agri Ligustini & Gallici, quod bello captum erat, aliquantum vacaret; S. natûs-consulto factum, ut is ager viritim divideretur.

PERSEI MOLITIONES.

Venérunt & Romam ex Ætolia legati de discordijs seditionibusque suis. & ex Thessaliâ, nuntiantes, quæ in Macedoniâ gererentur.

PERSEVS iam bellum vivo Patre cogitatum in animo volvens, omneis non modò genteis Græciæ, sed civitates etiam, mittendis legationibus; pollicendo plura, quàm præstando, sibi conciliabat.

PERSEI ET EVMENIS COMPARATIO.

Erant tamen magnâ ex parte hominum ad favorem eius inclinati animi; & aliquantò quam in EVMENEN propensiores. Licet EVMENIS beneficijs muneribusque omnes Græciæ civitates, & plerique principum obligati essent. & ità se in regno suo gereret, ut quæ sub ditione eius urbes essent, nullius liberæ civitatis fortunam secum mutatam vellent.

Contrà, PERSEA fama erat, post Patris mortem. uxorem manu suâ occidisse. APELLEM, ministrum quondam fraudis in fratre DEMETRIO tollendo, quantumvis exsulantem, post Patris, qui illum ad supplicium requisierat, mortem; ad præmia tantæ rei perpetratæ, ingentibus promissis arcessitum, clàm interfecisse.

Multis prætereà cædibus infamem; nec ullo cõmendabilem merito, pleræque civitates EVMENI præferebant; seu famà & maiestate Macedonum regum præoccupati, ad spernendum originem novi regis: seu mutationis rerum cupidi; seu quia eum obiectum esse Romanis, impari luctâ, lurum ferro cõmissuri; & ignari se quoque PERSEI ruinâ obterendos, enixè volebant.

AP. CLAVDII, ET MARCELLI prudentia in rebus componendis.

Erant autem non Ætoli modò in seditionibus, propter ingentem vim æris alieni; sed Thessali etiã. eàdemque contagione, velut tabes, in Perrhæbiam quoque id pervaserat malum.

Ap. CLAVDIVS ad res Thessalorum inspiciendas componendasque à Senatu missus, utriusque partis principibus castigatis, quùm iniusto fenore gravatum æs alienum, ipsis magnâ ex parte concedentibus, qui onerârant, levâsset; iusti crediti solutionem in annorum pensiones distribuit. Eodem auctore & modo res in Perrhæbiâ compositæ.

Ætolorum caussas, hostilibus actas animis, quas intestino gesserant bello, MARCELLVS Delphis cognovit. Qui quùm certatum utrimque temeritate atque audaciâ cerneret; decreto quidem suo neutram partem aut onerare, aut levare voluit; sed cõmuniter ab utrisque petijt: *Abstinerent bello; & oblivione præteritorum discordias finirent.* Cuius reconciliationis inter ipsos fides, obsidibus ultro citroque datis, firmata est. Et Corinthum, ubi deponerentur obsides, conventum.

A Delphis itaque, & Ætolico consilio, MARCELLVS in Peloponnesum traiecit, quò Achæis conventum edixerat.

Vbi collaudatâ gente quòd constanter vetus decretum, de arcenaris, aditu finium, regibus Macedonum, tenuissent; insigne adversùs PERSEA odium Romanorum fecit. Quod ut maturiùs erumperet; EVMENES rex commentarium ferens secum, quod de adparatibus belli omnia inquirens, fecerat, Romam venit.

Quinque per idem tempus legati ad regem missi, qui res in Macedoniâ specularentur. & ijdem Alexandriam ad PTOLEMÆVM, renovandæ amicitiæ caussâ, proficisci iussi.

LEGATIO ANTIOCHI EPIPH. Romam, cum muneribus.

Et ab rege ANTIOCHO EPIPHANE legati, principe APOLLONIO, venêrunt; & in Senatum introducti, regem excusârunt; quòd stipendium seriùs, quoad diem, præstaret. Donum se prætereà adferre, vasa aurea quingentûm pondo.

Petere regem; *ut quæ cum Patre suo societas atque amicitia fuisset, ea secum renovaretur: imperaretque sibi pop. Romanus, quæ bono fidelíq; socio regi imperare fas esset: se nullo usquàm cessaturum officio. Plurimum se Romanis debere; quòd quùm obses Romæ esset, tamen pro rege, non pro obside, omnibus ordinibus fuerit.*

Quæstores urbani, stipendium; vasa aurea Censores accepêrunt, ut quibus videretur in templis deponerent. Legato regis, qui maximo in honore apud ipsum, & amicissimus popul: Rom. esse renuntiabatur; Centum Millium æris munus missum: & præter liberas ædeis hospitio datas, sumtus etiam decretus, donec in Italia esset.

CORSI PACATI.

C. CICEREIVS præt. in Corsicâ signis collatis pugnavit. VII. Corsorum Mill. cæsa; capti amplius M. & DCC. Pax deinde data petentibus Corsis; & exacta ceræ ducena Millia pondo. Indè CICEREIVS in Sardiniam transmisit.

LIGVRES CÆSI. DVRIVS ACCEPTI, & mòx clementiùs habiti.

In Liguribus quoque, in agro Stellate, pugnatum ad opidum Carystum. Illi primò sub adventum M. Popilij Cos. mœnibus sese continebant. deinde postquàm opidum à Romano oppugnãdum cernebant, progressi antè Portas aciem struxêrunt. Nec Cos. certamini moram fecit.

Ibi post trium ampliùs horarum pugnam, quùm neutrò inclinaret spes; neque ullâ parte Ligurum signa moverentur; Consule imperante, pars magna equitum mediam hostium traiecit aciem; & ad terga pugnantium pervasit. Terrore indè iniecto Ligures in omneis partes fugêrunt; perpauci retrò in opidum. X. hominum Mill. cæsa traduntur; ampliùs DCC. passim capti. Romani ex suis ad III. plus Mill. amisêre.

Post hanc pugnam, ex diversâ fuga in unum collecti Ligures, quùm maiorem multò partem civium amissam, quàm superesse cernerent; (nec enim plus X. hominum Millia erant) dedidêrunt sese. nihil quidem illi pacti, quòd sperarent non atrociùs, quàm superiores Imperatores, Cos. in se sæviturum.

DVRITIES COS. IN DEDITOS.

At ille arma omnibus ademit: opidum diruit; ipsos bonaque ipsorum vendidit.

Atrox ea res visa Senatui. Placuit itaque M. POPILIVM Cos. Ligures, pretio emtoribus reddito, ipsos restituere in libertatem: bonaque ut ijs, quà fieri posset, reddantur, curare. Arma primo quoque tempore fieri in eâ gente. Consulem de provinciâ decedere, quùm deditos in fidem suam Ligures restituisset.

Cõsul eo facto irritatus, quùm, legionibus extemplò Pisas in hibernacula missis, Romam rediisset; & à Patribus postulâsset; *ut Senatus-consultum in se factum tolli iuberent; & ob bene gestam rem, publicam supplicationem decernerent*; neutrâ re impetratâ, in provinciam redit.

Alter

3784. Ptol. Philom. 8. Ant. Epiph. 6. | *Alter Cos. POSTHVMIVS, consumtâ in agris recognoscendis æstate, ne vnâ quidem provinciâ suâ; comitiorum causâ Romam rediit.* | 166.

Coss. C. Popilium Lænatem, P. Ælium Ligurem, creavit.

L. POSTHVMIVS ALBINVS, Q. Fulvij Flacci in censurâ collegâ, lustrum condidit. Censâ sunt civium Roman. capita CCLXIX. M. & XV.

MIRA LOCVSTARVM LVES.

Locustarum tantæ nubes à mari vento repentè in Apuliam illatæ sunt; ut examinibus suis agros latè operirent. Ad eam pestem frugum tollendam, Cn. SICINIVS præt. designatus, & cum imperio in Apuliam missus, ingenti hominum agmine ad colligendas eas coacto, aliquantùm temporis absumsit.

DISSIDIA IN IVDÆIS, ET SCELERATÆ PONTIFICVM NVNDINATIONES.

Apud Iudæos, IASON, Iudæorum Pontifex, ANTIOCHO mittit pecuniam antè triennium promissam, per MENELAVM fratrem.

Is eam suo, non fratris nomine, dedit: stipulatus insuper CCC. talenta, si sacerdotij dignitas ipsi deferretur. Quod non illubens annuit ANTIOCHVS.

Ita IASON eâdem arte Pontificatum amittit; quâ fratrem ONIAM eodem circumscripserat; & pulsus in Ammanitidem profugit regionem.

MENELAVS verò eo honore auctus, non Sacerdotis, sed crudelis tyranni animum, & feræ belluæ iram induit.

Et ut sibi ANDRONICI, quem rex ANTIOCHVS in Ciliciâ, apud Tharsenses & Mallotas, rerum suarum procuratorem reliquerat; gratiam emercaretur; aurea quædam vasa è Templo furatus, eidem donavit. alia Tyri, & vicinis opidis, vendiderat.

Quam ob rem à fratre Oniâ III. increpitus, eumdem ANDRONICVM, sicarium, immittit, qui fratrem, Antiocheni publicâ tum Asyli, secùs Daphnen, religione se tutantem, per fraudem indè abducat, & abductum confodiat.

Sed ANDRONICVS non multò-post sacrilegij perpetrati pœnas, Iudæis simul & Græcis apud ANTIOCHVM conquerentibus, expendit: purpurâque exutus, & totâ Antiochiæ civitate circumductus, eodem in loco, quo ONIAM sceleratè interfecerat, vitâ privatus est.

CRIMINA IN PERSEVM.

EVMENES rex, (alijs, ATTALVS, EVMENIS frater est) Romam venit, magno honore exceptus, ut coràm moneret Senatum; PERSEI conatus obviàm iret.

Illum, præter paratum sibi Græciæ atque Asiæ civitatum favorem; inter ipsos quoque reges ingentem auctoritate. SELEVCI, qui frater ANTIOCHI fuit, filiam duxisse, ultrò petitum. Sororem suam verò, PRVSIÆ expetenti atque oranti nuptum elocâsse.

Bœotorum gentis tribus nuncleis eum PERSEO fedus incisum litteris esse, uno Thebis; altero ad Sidenum celeberrimo templo; tertio ad Delum.

Achæos & Ætolos ad societatem ab eo sollicitari.

Eos illum domesticos belli adparatus habere, ut externis non egeat. XXX. Mill. peditum, & V. equitum. In X. annos frumentum præparare; ut abstinere & suo & hostium agro, frumentandi causâ, possit.

Iàm pecuniam tantam habere, ut X. Millia mercenariorum militum, præter Macedonum copias; stipendium, in totidem annos præparatum habeat, præter annuum, quod ex metallis regijs capiat, vectigal.

Arma vel tribus tantis exercitibus in armamentaria congessisse.

Iuventutem, ut iam Macedonia deficiat; velut ex perenni fonte undè hauriat; Thraciam subiectam esse.

LEGATIO EIVS ROMAM, REIECTA.

PERSEI deinde regis legatis Senatus datus. Cæterùm præoccupatis non auribus magis, quàm animis ab EVMENE rege, omnis & defensio, & deprecatio legatorum respuebatur.

Et exasperavit animos ferocia animi, in HARPALO, qui princeps legationis.

Velle quidem & laborare, dicebat, *regem ut purganti se nihil hostile dixisse aut fecisse, fides habeatur. Cæterùm, si pervicaciùs caussam belli quæri videat; fortì animo defensurum se. Martem communem esse, & eventum incertum belli.*

RHODII LEGATI INTEMPERANTIA.

SATYRVS quoque, Rhodiorum legatus, haud dubius, quin EVMENES civitatem quoque suâ PERSEI criminibus iunxisset; loco disceptandi cum eodem rege in Senatu quæsito; libertate intemperantiùs in illum invectus, quòd Lyciorum gentem adversùs Rhodios concitâsset; graviorque Asiæ esset, quàm Antiochus fuisset; orationem populis quidem Asiæ (quò & favor PERSEI iam venerat) gratam; sed Senatui invisam, inutilemque sibi & civitati suæ, habuisse visus est.

Et legationibus dimissis, quùm HARPALVS celeriter in Macedoniam regressus nuntiâsset regi; Romanos nondum quidem bellum parare; sed ità infestos reliquisse, ut satis appareret non dilaturos. & ipse, præterquàm quod & ità credebat futurum, iam etiam volebat: in flore virium iam credens esse.

PERSEVS

PERSEVS SICARIOS EVMENI IMMITTIT.

Et Eumeni antè omneis infestus, ab eius sanguine quasi ordiri bellum volens, sicarios ad regis cædem subornat.

Illi redeuntem, per Græciam, ac Delphos, (ubi APOLLINI sacrificare instituerat) in regnum, iuxtà Cirrham, & montis Parnassi radices, ex insidijs adorti, saxa duo ingentia è maceria quàdam, velut è muro, devolvunt; quorum altero caput ictum est regi, altero humerus sopitus.

Latrones, quùm brevi circumitu maceriæ decurrere ad conficiendum saucium, à suis desertum, possent; tamquam perfectà re, in iugum Parnassi refugérunt.

Compotem iam sui regem, amici postero die deferunt ad navem; indè Corinthum, & à Corintho, per Isthmi iugum navibus traductis, Æginam traiecére. Ibi adeò secreta eius curatio fuit, ut fama mortuum in Asiam perferret.

ATTALI CREDVLITAS INCREPITA.

ATTALVS quoque celeriùs, quàm dignum fraternâ concordiâ erat, credidit; & mòx cum Vxore fratris, & arcis præfecto, tamquàm iàm haud dubius regni heres, collocutus. Quæ posteà non fefellére EVMENEM. & fratri, uxoris petendæ præmaturam festinationem versu Græco (μὴ σπεῦδε, γῆμαι, πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς.) obiecit.

Sub idem tempus C. VALERIVS ex Græciâ, qui legatus ad visendum statum regionis eius, speculandaq; consilia PERSEI, missus erat, redij: cōgruentiaq; omnia criminibus, ab EVMENE adlatis, referebat.

INDICES CÆDIS EVMENI INTENTATÆ.

Simul & adduxerat secum PRAXO hospitam à Delphis, cuius domus receptaculum latronum fuerat; & ad quam rex litteras dederat.

Atque etiam L. RAMMIVM Brundisinum; quem rex ad se arcessitum ingentibus promissis inducere conatus erat. quoniam duces omnes, legatique Romani, hospitio eius uti adsuéssent; quibus eorū ipse scripsisset, ut venenum dandum curaret.

Ille à rege digressus, nō antè Brundisium redire, quàm cōvento C. VALERIO legato, qui circà Chalcidem versabatur, voluit: & ad eum indicio delato, iussu eius simul Romam venit; & in curiam introductus, quæ acta erant exposuit.

Hæc effecére, ut maturiùs hostis PERSEVS indicaretur. quippe quem non iustum modò adparare bellum regio animo; sed per omnia clandestina grassari scelera latrociniorum ac veneficiorum cernebant.

TACITVS BELLI IN PERSEVM ADPARATVS. ET AMBITÆ REGVM SOCIETATIS.

Belli administratio ad novos Consules reiecta est. In præsentià tamen Cn. SICINIVM prætorem scribere milites placuit, qui Brundisium perducti primo quoque tempore Apolloniam in Epirum traijcerentur; ad occupandas maritimas urbeis. ubi Consul, cui provincia Macedonia obvenisset, classem adpellere tutò, & copias per-commodùm exponere posset.

Eumenes aliquamdiu Æginæ retentus, periculosâ ac difficili curatione, quùm primùm tutò potuit, profectus Pergamum, præter pristinum odium, recente etiam scelere PERSEI stimulante, summâ vi parabat bellum.

Quùm in exspectatione Senatus esset, bello si non indicto, tamen iàm decreto; qui Regū, suam, Persei, qui sectarum amicitiam essent; legati ARIARATHIS, puerum filium regis secum adducentes, Romam venerunt: quem Pater educandum Romam misisset, ut iam indè a puero moribus Romanis hominibusque adsuesceret, obses voluntarius, & veluti sub publicâ tutelâ.

Et Thracum legatis, apud se disceptantibus, & societatem petentibus; & quod petebant datū est, & munera binûm Millium æris summæ in singulos missa.

Alios adire Cretam & Rhodum iusserunt, simul renovare amicitiam, simul speculari quid illic PERSEVS moliretur.

C. CICEREIVS, anni prioris præt. quùm ob res in Corsicâ gestas triumphum frustrà postulásset; in monte Albano, quod iam in morem venerat, ut sine publicâ auctoritate fieret; triumphavit.

ROGATIO MARTIA DE LIGVRIBVS RESTITVENDIS.

Et rogationem Martiam (quam duo Tribb. plebis, M. MARTIVS SERMO, & Q. MARTIVS SCYLLA, promulgandam de Liguribus deditis, in Senatu recitarant) magno consensu plebes scivit, iussitque.

Quùm Patres C. LICINIVM prat. ex rogatione quærere iussissent; tum demùm Coss. in provinciam profecti exercitum à M. POPILIO accepérunt. Neque tamen M. POPILIVS reverti Romam audebat, ne caussam diceret adverso Senatu, infestiore populo; apud prætorem, qui de quæstione in se positâ Senatum consuluisset.

Sed huic eius detrectationi Tribb. plebis, alterius rogationis denuntiatione, occurrerunt, & redire coegerunt. Ille multorum in Senatu iurgijs laceratus est; & S. C. factum; *Ut qui Ligurum, post Q. FVLVIVM. & L. MANLIVM Coss. hostes non fuissent*, ut eos C. LICINIVS & Cn. SICINIVS prætt. in libertatem restituendos curarent. agrumque ijs trans Padum C. POPILIVS Cos. daret.

Multa Millia hominum hoc Senatus consulto restituta in libertatem; transductisque Padum, ager est adsignatus.

M. POPILIVS, postquàm rogatione Martiâ bis apud C. LICINIVM caussam dixit, tertiò prætor, gratiâ Consulis absentis & Popiliæ familiæ precibus victus, quùm Idib. Martijs adesse reum iussisset, quo die privatus ius dicere non posset, rogationem de Liguribus arte fallaci eluit.

DISCEPTA-

[DISCE]PTATIO DE AGRO INTER Carthaginienseis, & Masanissam.

Eo tempore legati Carthaginienses Romæ erant, & GVLVSSA Masanissæ F.

Illi querebantur, præter agrum, de quo antè agitatum erat; LXX. opida castellaque agri sui, biennio proximo, MASANISSAM vi atque armis possedisse.

Se missos esse, qui orarent, Senatum, ut trium harum rerum unam ab se impetrari finerent: *Vt vel ex æquo apud socium populum, quid cuiusque esset, disceptarent: vel permitterent Carthaginiensibus, ut adversus iniusta arma, pio iustoq; se tutarentur bello: Vel ad extremum, si gratia plus quàm veritas apud eos valeret; semel statuerent, quid donatum ex alieno Masanissæ vellent.*

Quùm GVLVSSA interrogatus, neque sibi facilè esse dixisset de ijs rebus agere, de quibus nihil mandati à Patre haberet: neque Patri facilè fuisse mandare, quòd Carthaginienses, nec de quâ re acturi essent, nec omninò ituros se Romam, indicâssent. Hoc solum; Se à Patre missum, qui deprecaretur Senatum; *ne quid communibus inimicis, criminantibus se, crederent*; quem ob nullam aliam caussam, *nisi propter constantem fidem erga pop. Rom.* odissent.

His utrimque auditis, Senatus de postulatis Carthaginiensium consultus, respondere iussit;

GVLVSSAM, placere, extemplò in Numidiam proficisci, & nuntiare Patri; *Vt de ijs, de quibus Carthaginienses quererentur, legatos quamprimum mittat; denuntietq; Carthaginiensibus, ut ad disceptandum veniant.* Si aliquid possent, Masanissæ honoris caussâ, & fecisse & facturos esse. *Ius gratia non dare. Agrum, quâ cuiusq; sit, possideri velle.* Ità regulus Carthaginiensisque dimissi.

LEGATI ROMANI OMNIA DE Perseo hostilia renuntiant.

Sub idem tempus Cn. SERVILIVS CÆPIO, & collegæ, legati ad res repetendas in Macedoniam, renuntiandamque amicitiam regis, missi, rediérunt; & ordine quæ vidissent, quæque audijssent, retulérunt. *Vidisse se per omneis urbeis Macedonum bellum parari.* Desperato primùm cū rege colloquio profectos; & tum demum ex itinere revocatos, & ad eum introductos esse.

Suæ orationis summam fuisse; *Fedus cum Philippo ictum, & cum ipso eo, post mortem Patris renovatum; in quo di[se]rte prohiberi eum extrà fineis arma efferre; & so[ci]os P. R. bello lacessere.* Pro his iniurijs satisfieri Senatum æquum censere; reddique sibi res socijsq; sui[s], quas contrà ius federis habeat.

Regem post alia inclementiùs in Romanos dicta, scriptum responsum dedisse;

„ *Fedus cum Patre ictum, ad se nihil pertinere. Id se renovari passum; non quia probaret, sed quia in novâ regni possessione patienda omnia essent.*

„ *[Si] novum fedus secum facere vellent; convenire priùs de conditionibus debere.*

„ *Si ex æquo id facere vellent; & se visurum quid sibi faciundum esset; & illos credere reip. consulturos.* Atque ità se proripuisse; & summoveri è curiâ omneis cœptos. Tum se amicitiam & societatem renuntiâsse.

Quâ voce eum accensum restitisse; atque voce clarâ denuntiasse sibi; ut triduo regni sui decederent finibus. Ità se profectos; nec sibi aut venientibus, aut manentibus, quidquam hospitaliter aut benignè factum.

Nihil magnoperè quod memorari attineat, eo anno Consules gesserant. Magis è rep. visum, comprimi ac sedari exasperatos Ligures, quùm Macedonicum bellum exspectaretur. Et Senatui, ut scirent quamprimum quibus ducibus eo bello resp. usura esset, litteras mitti Consulibus placuit; ut uter eorum esset, Romà ad magistratus creandos veniret.

QVERELÆ DE GENTIO ILLYRICO, ET SVSPICIONES.

Gentium quoque, Illyriorum regem, suspectum Issenses legati fecérunt. simul questi fines suos secundo populatum; simul nuntiantes, uno animo vivere Macedonum, atque Illyriorum reges; communi consilio parare Romanis bellum. Et specie legatorum Illyrios speculatores Romæ esse, PERSEO auctore missos, ut, quid ageretur, scirent.

Illyrij vocati, dum in responso, super quâ re venissent, hesitarent; curia excedere iussi sunt. Mitti placuit ad regē legatos, qui nuntiarent; *Non æquùm eum facere, qui ab socijs suis non abstineret iniuriam.*

REGES IN ASIA FIDI. RHODIJ SVSPECTI.

Tum quoque ex Asiâ, qui circà socios reges missi erant, rediérunt, & renuntiârunt. EVMENEM in eâ; ANTIOCHVM in Syriâ; PTOLEMÆVM in Alexandriâ se convenisse. Omneis solicitatos legationibus PERSEI; sed egregiè in fide permanere: pollicitosque omnia, quæ pop. Rom. imperâsset, præstaturos.

Et civitates socias adisse: & cæteras quidem satis fidas; solos Rhodios fluctuanteis, & imburos PERSEI consilijs, invenisse.

Venerant Rhodij legati ad purganda ea, quæ vulgò iactari de civitate sua sciebant: cæterùm Senatum ijs dari, antequàm novi Coss. magistratum inissent, non placuit.

BELLI TERRA MARIQVE ADPARATVS.

Belli intereà adparatum non differendum censuérunt. Ex veteribus quinqueremibus, in navalia Romæ subductis, naveis L. parari. eas quæ in Sicilia essent, naveis refici atque expediri, ut Brundisium primo quoque tempore mitti possent.

Socios navaleis libertini generis, ex civibus Romanis, in XX. & V. naveis conscribi; & parem numerum in totidem naveis socijs imperari. Peditum IIX. Mill. & CD. equites à Latini nominis socijs exigi iussi.

A. ATTILIVS SERRANVS, qui priore anno prætor fuerat,

fuerat, delectus, qui hunc militem Brundisij acciperet, atque in Macedoniam mitteret.

Cn. SICINIVS præt. qui exercitum paratum ad traijciendum haberet.

Perscriptum quoque C. POPILIO Cos. ut & legionem secundam, quæ maximè veterana in Liguribus erat; & socios Latini nominis IV. pedit. Mil. CC. equites Idibus Febr. Brundisij adesse iubeat.

Hâc classe, atque hoc exercitu Cn. SICINIVS provinciam Macedoniam obtinere, donec successor veniret, iussus; prorogato in annum imperio.

3785. Ptol. Philom. 9. Ant. Epiph. 7.	*Exitu propè anni, C. POPILIVS Cos. Romam venit; aliquanto serius quam Senatus; bello imminente, censuerat. Illi de rebus a se gestis differenti, frequenter succlamatum; Cur scelere fratris oppressos Ligures in libertatem non restituisset!*	165.

Comitia Consularia, in quam edicta erant diem, ad XII. Kal. Martias, sunt habita. Creati Coss. P. LICINIVS CRASSVS, & C. CASSIVS LONGINVS.

Hi maioribus hostijs ritè mactatis, quâ die magistratum inissent, precari iussi; *ut quod bellum Pop. Romanus in animo haberet gerere, id prosperum eveniret.* Aliaque vota suscepta, si resp. X. annos in eodem statu fuisset. & Ludi facti.

FOEDA FVLVII PONTIFICIS MORS.

Q. FVLVIVS FLACCVS, Pontifex, qui priore anno Censor fuerat, fœdâ morte Romæ perijt. Ex duobus filijs eius, qui tum in Illyrico militabant, alterum decessisse, nuntiatum; alterum gravi & periculoso morbo ægrum esse. Obruit animum simul luctus metusque. Mane ingressi cubiculum servi, laqueo dependentem invenére.

Erat opinio, post censuram minus compotem fuisse sui. Vulgò, IVNONIS LACINIÆ iram, ob spoliatum Templum, alienasse mentem.

BELLVM MACEDONICVM II.

Iam non urbs tantùm Roma, nec terra Italia; sed omnes reges, civitatesque, quæ in Europâ, quæque in Asiâ erant, converterant animos in curam Macedonici ac Romani belli.

REGVM ERGA ROMANOS STVDIA.

EVMENEM cum vetus odium, tum recens ira stimulabat.

PRVSIAS, Bithyniæ rex, statuerat abstinere armis, eventumque exspectare. Nam neque pro Romanis se æquum censére adversùs fratrem uxoris arma ferre; & apud PERSEA victorem veniam per sororem impetrabilem fore.

ARIARATHES Cappadocum rex, præterquam quòd Romanis suo nomine auxilia pollicitus erat; ex quo est iunctus EVMENI adfinitate; in omnia belli pacisque se consociaverat consilia.

ANTIOCHVS imminebat quidem Ægypti regno, & pueritiam regis inertiamque tutorum spernens; & ambigendo de Cœle-Syriâ, caussam belli se habiturum existimabat; gesturumque sine ullo impedimento id bellum, Romanis Macedonico occupatis. Tamen omnia & per legatos suos Senatui, & ipse legatis eorum eximiè pollicitus erat.

PTOLEMÆVS, propter ætatem, alieni etiamtum arbitrij erat. Et tutores bellū adversùs ANTIOCHVM parabant; & haud secus omnia Romanis ad bellum Macedonicum pollicebantur.

MASANISSÆ CAVTIO.

MASANISSA & frumento Romanos iuvabat; & auxilia cum elephantis, Misagenemque Fil. mittere ad bellum parabat. Consilia autem in omnem fortunam disposita habebat.

Si penes Romanos victoria esset; suas quoque in eodem statu res mansuras. Neque ultrà quidquam in præsenti movendum; quod Romani passuri non essent vim Carthaginiensibus adferri.

Si fractæ essent opes Romanorum, quæ tū protegerent Carthaginienses; suam omnem Africā fore.

GENTIVS, rex Illyriorum, haud satis statuerat utram foveret partem: impetuque magis, quàm cōsilio, ijs aut illis se adiuncturus videbatur.

COTYS Thrax, Odrysarum rex, evidenter Macedonum partis erat.

Hæc regum de bello sententia.

In liberis verò gentibus populisque, plebs ubique omnis fermè, ut solet, deterioribus erat ob regem Macedonasq; inclinata. Principum diversa cernere studia.

Illi in Romanos effusi; ut parte ex ijs iustitiâ pop. Romani capti. plures, si præcipuam operam navassent, potenteis se in civitatibus suis fore rati.

Alteri, regiæ adulationis erant; ob æs alienum & rerum suarum desperationem, novarū rerum cupidi.

Tertij, optimi & prudentissimi, si utiq; optio potioris domini daretur; sub Romanis, quàm sub rege esse malebant. Si liberum indè arbitrium fortunę esset; illibatis potius utriusque partis viribus, pacem ex eo mansuram optabant. Itâ namque inter utrosque optimam civitatium conditionem fore; protegente semper altero inopem ab alterius iniuriâ.

ARVSPICVM RESPONSA.

Ad Consulū sacrificia ritè perfecta, precationemque de bello factâ, Aruspices itâ responderát; *Siquid res novæ inciperetur, id maturandum esse. Victoriam, triumphum, prorogationem imperij portendi.*

Rogatio

Rogatio itaq; ad populum, de bello regi PERSEO Macedonibusque inferendo, per Consules lata est. & Senatûs-Consultum inde factum; ut Consules inter se provincias, Italiam & Macedoniam, compararent sortirenturque.

Cui Macedonia obvenisset; ut is regem PERSEA, quique eius parteis secuti essent, bello persequeretur.

In Macedoniam, novo instituto, sena Mill. peditum scribi iussa, equites treceni; æqualiter in singulas legiones. Et in sociali exercitu, Consuli alteri auctus numerus. XVI. pedit. Mill. DCCC. equites (præter DC. Cn. Sicinij equites) in Macedoniam traijcerent. Italiæ satis visa, XII. M. sociorum peditum; DC. equites.

AMPLA COS. PRÆTORVMQVE IN DELECTV POTESTAS.

Id quoque sorti Macedoniæ datum, ut Consul centuriones militesque veteres, quos vellet, usque ad L. annos, scriberet; & ne eo anno Tribuni militum suffragijs crearentur, sed Coss. prætorumq; in ijs faciendis iudicium arbitriumque esset. Consules, pôst aliquantam inter se cavillationem, sortiri provincias à Patribus iussi: & P. LICINIO quidem Macedonia; C. CASSIO Italia obvênit.

Obortam quoque inter Tribunos militum, & Centuriones contentionem, Sp. LIGVSTINVS quidam, vetus miles, multis stipendijs & palmis nobilis, egregiâ oratione & suo demissionis exemplo compescuit: & ut Centuriones, omissâ ad Tribunos plebis appellatione, ad delectum obedienter citati responderent; effecit.

Perfecto Latinarum, quæ in Calendas Iunias inciderant, solenni; C. LVCRETIVS GALLVS, cui inter prætores, quò Senatus ire censuisset, sors evenerat; omnibus, quæ ad classem opus erant, præmissis, Brundisium est profectus, ubi socios navaleis recognosceret: & dimissis, siqui parum idonei essent, supplementum legeret ex libertinis. itâ tamen ut sua civibus prærogativa esset.

Præter eos exercitus, quos Coss. comparabant; C. SVLPITIO GALBÆ, prætori urbano, negotium datum, ut IV. legiones scriberet urbanas, iusto numero pedit. equitumque; ijsque totidem Tribunos ex Senatu legeret, qui præessent.

Socijs Latini nominis imperaret XV. pedit. Millia, & M. CC. equites. Uti is exercitus paratus esset, quò Senatus censuisset.

P. LICINIO Cos. ad exercitum civilem socialemque petenti, addita auxilia, Ligurum MM. & Cretenses sagittarij; quantum Cretenses rogati mitterent.

LEGATI PERSEI, ROMA, RE INFECTA, DIMISSI.

PERSEVS, quiescentibus Romanis, inquies; ubi fremere eos vidit, pavidus; quùm & iure posset ijs bellum inferre. qui amicitiam ei tenuntiarant; & ipse paratissimus tutò imparatos adoriri; spe pacis excæcatus, intempestivis colloquijs & inducijs tempus terebat.

Eius legatos, qui per idem tempus venerant, in urbem intromitti non placuit; quùm iam bellum regi eorum, & Macedonibus; & Senatus decreto, & populi iussu, indictum esset.

Ipsi ad Ædem BELLONÆ in Senatum introducti; Quùm si exercitus in Macedoniam transportati revocentur, regem de iniurijs, si quas socijs factas quererentur, satisfacturum esse, dixissent; & respondere ad ea, quorum rex argueretur, de Perrhœbiâ armis expugnatâ; de aliquot Thessaliæ opidis vi captis, alijsque, iussi, besitarent; regi renuntiare iussi sunt; *Cos. P. LICINIVM brevi cum exercitu adfuturum in Macedoniâ esse: Ad eum, si satisfacere ei animo esset, legatos mitteret.* Romam quod præterea mitteret, non esse. Itâ dimissi, & intrà XI. diem Italiâ excedere iussi.

Cn. SICINIVS, qui priusquàm magistratu abiret, Brundisium ad classem & exercitum præmissus erat; traiectis in Epirum V. pedit. Millib. & equitib. CCC. ad Nymphæum, in agro Apolloniate, castra habebat.

DASSARETIJ, ET ILLYRICI, VLTRO PRÆSIDIA A ROMM. deposcunt.

Inde Tribunos, cum II. Millibus militum. ad occupanda Dassaretiorum & Illyriorum castella, ipsis ultrò arcessentibus præsidia, ut tutiores à finitimorum impetu Macedonum essent; misit.

LEGATI ROMM. PROVINCIAS OBNOXIAS PARTIVNTVR.

Paucis pôst diebus, V. legati in Græciam missi, Corcyram peditum Mille secum adduxerunt: ibique & regiones inter se, quas obirent, & milites diviserunt.

L. DECIMIVS missus est ad GENTIVM Illyriorum regem.

P. & Ser. CORNELII LENTVLI, in Cephaleniam missi, ut in Peloponnesum traijcerent; oramque maris, in Occidentem versi, antè hiemem circumirent.

Q. MARTIO & A. ATTILIO. Epirus, Ætolia, & Thessalia circumeundæ adsignantur. Inde Bœotiam atque Eubœam adspicere iussi; tum in Peloponnesum traijcere. Ibique congressuros se cum Lentulis constituunt.

Priusquàm digrederentur à Corcyrâ, litteræ à PERSEO adlatæ sunt, quibus quærebat; *Quæ caussa Romanis, aut in Græciam traijciendi copias, aut urbeis occupandi esset!* Rescribi nihil placuit, sed nuntio regis dici; *præsidij caussâ ipsarum urbium Romanos id facere.*

LENTVLI circumeuntes Peloponnesi opida, quùm sine discrimine omneis civitates adhortarentur, ut quo animo, quâ fide adiuvissent Romanos, PHILIPPI primùm, deinde ANTIOCHI bello; eodem adversùs PERSEA iuvarent.

ACHÆI MURMURANT.

Achæi fremere & indignari visi; *Eodem se loco esse, quo Messenij atque Elei, qui pro* ANTIOCHO *hoste adversùs populum Rom. arma palàm tulissent: ac nuper in Achaicum contributi Concilium, velut præmium belli se victoribus Achæis tradi*, querebantur.

EPIROTÆ PARENT. ET ALII OPERAM FIDEMQUE POLLICENTUR.

MARTIUS & ATTILIUS ad Gittanas, Epiri oppidum, Concilio Epirotarum habito, cum magno omnium adsensu auditi sunt: & CD. EX iuventute eorum in Orestas, ut præsidio essent liberatis ab se Macedonibus, misêrunt.

Indè in Ætoliam progressi, LYCISCO, quem Romanorum rebus favere satis compertum erat, in demortui prætoris locum suffecto, transiêrunt in Thessaliam.

Eódem legati Acarnanum, & Bœotorum exsules venêre. Illi nuntiare iussi; *qua superioribus bellis, pollicitationibus regum decepti, adversùs pop. Rom. commisissent, ea corrigendi occasionem ipsis nunc oblatam. Si malè meriti clementiam pop. Rom. experti essent; benè merendo libertatem benivolentiamq; experirentur.*

His exprobratum; *societatem cum PERSEO iunxisse*. Et quùm culpam in ISMANIAM, alterius partis principem, conferrent; & quasdam civitates dissentienteis in caussam deductas; Appariturum id esse, MARTIUS respondit; singulis enim civitatibus de se ipsis consulendi potestatem facturos.

THESSALI IN ROMM. EXPROMTI.

Thessalorum, Larissæ, fuit concilium. Ibi & Thessalis benigna materia gratias agendi Romanis, pro libertatis munere, fuit: & legatis vicissim, quod superioribus regum bellis enixè adiuti à gente Thessalorum fuissent. Et hâc mutuâ meritorum commemoratione accensi multitudinis animi, ad omnia decernenda quæ Romani vellent.

REX IN COLLOQUIUM CUM MARTIO VENIT.

Secundum hæc, legati à PERSEO rege venêrunt; & privati maximè hospitij fiduciâ; quod ei paternum cum MARTIO erat, ut in colloquium veniendi regi potestatem faceret, petiêrunt. Locus ad Penéum flumen, quà transitus ab Omolio Dium esset, colloquio est constitutus. Et quòd rex cum omni comitatu amnem transire æquùm censeret; obsides dare, nihil in colloquio fraudis fore, coactus est.

Hic priùs MARTIUS, quæ post renovatum cum Romanis fedus rex hostiliter designâsset, quibusq; factis fidem violâsset; commemorat.

Rex eorum quæ obiecta sibi essent, partim ea esse, quibus nesciret an gloriari deberet: partim quæ fateri non erubesceret: partim quæ verbo obiecta, verbo negare esset.

Conscium sibi se esse, nihil scientem deliquisse.

„ *Siquid fecisset imprudentiâ lapsus, corrigi se ac emendari præsenti castigatione posse. Nihil se insanabile*, nec quòd bello aut armis persequendum sit, *commisisse.*

„ *Frustrà clementiæ gravitatisq; Romanæ famam per genteis vulgatam esse; si talibus de caussis*, quæ vix querelâ & expostulatione dignæ sunt, *arma capiant, & regibus socijs bella inferant.*

INDUCIÆ REGI CONCESSÆ.

Hæc dicenti PERSEO tum adsensus MARTIUS, auctor fuit mittendi Romam legati; quùm experienda ad ultimum, omnia, nec prætermittendum spem ullam censuisset.

Quumque ad id, ut tutum legatis iter esset, necessaria induciarum pentio videretur; cupereque MARTIUS; gravatè, & in magnam gratiam petentis concessit.

Idque callidè ab eo factum, quòd nihil satis paratum ad bellum Romani in præsentiâ haberent: non exercitum, non ducem. quùm PERSEUS, ni spes vana pacis occæcâsset consilia, omnia præparata atque instructa haberet; & suo maximè tempore, atque alieno hostibus, incipere bellum posset.

BOEOTI TANDEM, DESERTO Perseo, Romanis se permittunt.

Legatis, post colloquium, in Bœotiam, ubi motus iam esse cœperat, comparatis, primi à Cheronéâ, deinde à Thebis, in ipso itinere, legati occurrérunt: eosque Chalcidem se sequi Romani iusférunt.

Quò ut ventum est; aliarum civitatum principes, id quod maximè gratum erat Romanis, suo quique proprio decreto PERSEI societatem aspernari, Romanis sese adiungebant.

ISMENIAS, novus prætor, gentem Bœotorum in fidem Romanorum permitti æquum censebat.

Indè certamine orto, nisi in tribunal legatorum perfugisset, haud multum aberat, quin ab exsulibus, eorumque fautoribus, interficeretur.

Thebæ quoque ipsæ in magno tumultu erant, alijs ad regem trahentibus civitatem, alijs ad Romanos.

Coronéi, Haliartijque, qui ad defendendum regiæ societatis decretum convenerant, victi constantiâ principum suorum; & quanta vis, & fortuna imperij Romani esset, ex PHILIPPI ANTIOCHIQUE regum cladibus, edocti; & ut tolleretur regia societas decrevérunt; & eos, qui auctores paciscendæ amicitiæ fuerant, ad satisfaciendum legatis, Chalcidem misérunt: fideique Romanorum commendari civitatem iusférunt.

MARTIUS & ATTILIUS Thebanos læti audiérunt; auctores & his, & separatim singulis, ad renovandam amicitiam, mittendi Romam legatos. Antè omnia exsules restitui iusférunt; & auctores

auctores regiæ societatis decreto suo damnârunt.
Ità, quòd maximè volebant, discussio Bœotico Concilio, Peloponnesum proficiscuntur, SER. CORNELIO Chalcidem accessito.

CHALCIS PRÆSIDIO ACHAICO DEFENSA.

Præbitum ijs Argis concilium. ubi nihil aliud à gente Achæorum petitum, quàm ut M. milites darent. Idque præsidium ad Chalcidem tuendam, dum Rom. exercitus in Græciam traijceretur, missum est.
MARTIVS & ATTILIVS, peractis quæ in Græcia agenda erant, principio hiemis, Romam redierunt, DECIMIVS unus, sine ullo effectu, captarum etiam pecuniarũ, ab regibus Illyriorum, suspicione infamis, Romam reuertitur.

LEGATI AD INSVLAS. RHODII OPEM OPERAMQVE POLLICENTVR.

Indè legatio in Asiam circùm Insulas missa. Tres erant legati, T. CLAVDIVS, P. POSTHVMIVS, M. IVNIVS. Ij hortabantur socios ad suscipiendum adversùs PERSEA pro Romanis bellum.
Inter cæteros Rhodij maximi ad omnia momenti habebantur, qui XL. iam naves, auctore HEGESILO, compararant. Is quùm in summo magistratu esset (Prytanim ipsi vocant) multis rationibus pervicerat Rhodios; *ut omissâ regum fovendorum spe, Romanam societatem*, unam tum in terris, vel viribus, vel fide stabilem, *retinerent.*
Bellum imminere cum PERSEO: Enixè faciendum, *ut crimina delata ab EVMENE, fide rerum & navali adparatu*, quem Romani, ut anteà, desiderarent; *refellant.*
His incitati XL. navium classem instructam ornatamque legatis Rom. advenientibus ostendérunt.

(Et hæc certè legatio magnum ad conciliandos animos civitatum Asiæ, momentum fuit.)

PERSEVS PER LITTERAS RHODIOS ET BOEOTOS SOLICITAT.

PERSEVS legatos Romam, de inchoatis cum MARTIO conditionibus pacis, misit. Et Byzantium ac Rhodum litteras legatis ferendas dedit.
„*Considere pacem futuram.*
Si pergerent Romani contra fedus movere bellum, tum omni gratiâ atque ope enitendum fore, Rhodijs, ut reconcilient pacem.
Si nihil deprecando proficiant; id agendum ne omnium rerum ius ac potestas ad unum populum perveniat.
Sed iam potentior esse apud illos partis melioris auctoritas cæperat. Responsum itaque ex decreto; *Optare pacem Rhodios. si bellum esset, nequid ab Rhodijs speraret aut peteret rex, quod veterem amicitiam* disiungeret *sibi ab Romanis.*
Ab Rhodo redeuntes, Legati fin Bœotiam concesserunt. Thebani nihil moti sunt; quamquam nonnihil & damnatis principibus, & restitutis exsulibus, succensebant Romanis.
Coronæi & Haliartij, favore quodam insito in reges, legatos in Macedoniam miserunt; præsidium petentes, quo se adversùs impotentem superbiam Thebanorum tueri possint.
MARTIVS & ATTILIVS legationem in Capitolio ità renuntiârunt; ut nullâ re magis gloriarentur, quàm decepto per inducias, & spem pacis, rege.
Bœotorum quoque se concilium arte distraxisse, ne coniungi ampliùs ullo consensu Macedonibus possent. Hæc quidem, ut summâ ratione acta, plerique è Senatu adprobabant.

MARTII ARTES, IN HOSTE decipiendo, à cordatis reprehensæ.

...s verò, & moris antiqui memores, negabant se eâ in legatione Romanas agnoscere arteis. *Insidias, simulationes, astus, Romana non esse. Versutias Pœnorum; calliditatem Græcorum esse;* apud quos fallere hostem, quàm vi superare gloriosius fuerit. *Non placere novam hanc in rep. gerendâ sapientiam.*
Vicit nihilo minus ea pars Senatûs; cui *potior Vtilis, quàm Honesti cura* erat; ut MARTIVS, in Græciam cum quinqueremibus remitteretur: iuberetúrque cætera, uti è rep. maximè visum esset, agere.
Missus quoque ATTILIVS ad Larissam in Thessaliâ occupandam: ne, si induciarum dies exisset, PERSEVS, misso eò præsidio, caput regionis in potestate haberet.
Et P. LENTVLO ccc. milites dati, ut Thebis operam daret, & Bœotia in potestate esset.

LEGATI PERSEI IN SENATV AVDITI, ET MOX DECEDERE iussi.

His præparatis, quamquam ad bellum consilia erant destinata; senatus tamen regijs legatis datus est. Illi, quùm multa ex ijs, quæ regi erant obiecta, excusarent aut defenderent, & cætera deprecarentur; non eis animis audiebantur, qui aut doceri aut flecti possent. Denuntiatum; exemplò *mœnibus urbis Romæ; & Italiâ intra XXX. diem excederent.*

ROMM. EXERCITVS IN GRÆCIAM TRAIICITVR.

Præmisso cum classe C. LVCRETIO prætore, & ad Cephaleniam, simul opperiente, ut terrestres copiæ traijcerentur; simul ut onerariæ per altum dissipatæ consequerentur; P. LICINIVS Cos. votis in Capitolio nuncupatis, paludatus ab urbe profectus, Brundisium ad exercitum venit; atque indè cum omnibus copijs transvectus ad Nymphæum, in Apolloniati agro castra posuit.

PERSEVS AD BELLVM ACCINGITVR.

PERSEVS, postquàm legati ab Româ regressi praeciderant spem pacis; Pellae, vetere Macedonum regiâ, consilium de regni rerumque suarum summâ habuit. Vbi multò maior pars ferocioris sententiae erat; *Nihil turpius esse, quàm sine certamine, cessisse regno: nec praeclarius quidquam, quàm pro dignitate ac maiestate omnem fortunam experiri.* Quidquid Romanis rex cessisset, cum eo simul regno protinùs cedendum esse.

Rex itaque bellum suscipiendum gerendumque decrevit; litterisque circà praefectos dimissis, Citium copias omneis contrahit.

Summa omnium, XL. Mill. armata fuére; quorum pars ferè dimidia, Phalangitae.

Ex gentium vicinarum, Paeonum, Agrianum, Thracum, Gallorum, Cretensium, auxilijs; ex Lacedaemonijs, Aetolis, Boeotis, vsque perpaucis, XII. fermè armatorum Mill. efficiebantur. Equitum ex totâ Macedoniâ ad III. Mill. contracti.

Venerat & COTYS, SEVTHAE F. rex gentis Odrysarum, cum Mille delectis equitibus, & pari fermè pedit. numero. Vt summa totius exercitus XXXIX. (fort. LIII.) pedit. essent: & IV. equitum Millia.

Et secundùm eum exercitum, quem ALEXANDER M. in Asiam traiecit, numquam ullius Macedonum regis copias tantas fuisse constabat.

Tertius & vicesimus agebatur annus, (tot numerantur, à P. CORNELIO, & T. SEMPRONIO Coss. ad hosce Consules) ex quo petenti PHILIPPO pax data erat. Et per id omne tempus quieta Macedonia, & progeniem ediderat, cuius pars magna militiae matura esset; & levibus assiduè cù viciná Thracum accolarumque gente bellis, exercitata.

Et decennis belli sumtus, à Patre paratus in thesauris & horreis, regis animum inflare poterat; ut fortunae paternae oblitus, veterem ALEXANDRI gloriam spe animoque praeciperet.

IDEM MVLTA OPIDA CAPIT.

Ipse toto exercitu Eordéam petit; & ad Begorriten Lacum positis castris, postero die in Elimeam, ad Haliacmona fluv. processit. Deinde saltu angusto superatis montibus, qui Cambunij vocantur, descendit ad Tripolim, quam appellant; Azorum, Pythium & Dolichen, incolenteis. Quae tria opida paullisper cunctata, quia obsides Larissaeis dederant; victa tamen praesenti metu in deditionem concessérunt.

His benignè appellatis, haud dubius Perrhaebos quoque idem facturos, urbem, nihil cunctatis incolis, primo adventu recepit. Cyretias alterâ impressione militari in deditionem accepit.

Mylenses, opidi munimentis freti, nec minus acriter oppugnati, per triduum sese egregiè defendérunt. Et quarto die, eruptione è portis factâ, pulsi fugienteisque, per patentem portam hosteis accepérunt. Ità capta urbs & direpta est. Libera quoque corpora, quae caedi superfuérunt, venumdata.

Diruto magnâ ex parte & incenso opido, profectus ad Phalannam castra móvit. indè posterâ die Gyrtonem pervéuit.

Quò cum T. MINVTIVM RVFVM, & HIPPIAM, Thessalorum praetores, intrâsse accepisset, ne tentatâ quidem oppugnatione praetergressus; Elatiam & Connum, perculsis inopinato adventu opidanis, recepit. Vtraque opida in faucibus sunt, quà Tempê adeuntur. Et ex ijs Connum firmiore praesidio equit. peditumque; ad hoc, fossâ triplici ac vallo munitum, reliquit.

Ipse ad Sycurium progressus, operiri ibi hostium adventum statuit. Id opidum sub radicibus Ossae montis, quà in meridiem vergit, subiectos habet Thessaliae campos; ab tergo Macedoniam & Magnesiam. Summa ibidem salubritas, & copia perennium aquarum.

ROMANI IN REGEM DVCVNT.

Consul Rom. per eosdem dies Thessaliam cum exercitu petens, iter expeditum primò per Epirum habuit; deinde postquàm in Athamaniam est transgressus, asperi ac propè invij soli, cum ingenti difficultate & parvis itineribus aegrè Gomphus pervénit. Cui si vexatis hominibus equisque, tironem exercitum ducenti; acie instructâ, & loco suo & tempore rex obstitisset; ne Romani quidem abnuunt, magnâ suâ cum clade fuisse pugnaturos.

Consul quùm audiret vagari Macedonas effusos per Thessaliam, vastarique sociorum agros; satis iam refectum militem ad Larissam ducit, & super Penéum amnem castra ponit.

EVMENES SE ROMM. IVNGIT.

Per idem tempus EVMENES ad Chalcidem navibus accessit, una cum ATTALO atque ATHENAEO fratribus; PHILETAERO quarto fratre, Pergami, ad regni tutelam, relicto. Indè cum ATTALO, & IV. pedit. Millib. & Milli equitum ad Consulem venit: Chalcide bina pedit. M. Athenaeo praefecto, relinquens. Alia etiam, sed exigua, ex omnibus Graeciae populis, auxilia convenérunt.

C. LVCRETIVS praet. qui navibus praeerat ad Cephaleniam, M. LVCRETIO fratre, cum classe, super Maléam, Chalcidem petere iusso, ipse triremem conscendit, Sinum Corinthiacum petens, ad praeoccupandas in Boeotiâ res. Et quùm is ob corporis infirmitatem tardiùs navigaret; frater Chalcidem adpulsus, quùm à P. LENTVLO Haliartum iuventutis Boeoticae operâ oppugnari audisset, nuntium, praetoris verbis, qui abscedere eum indè iuberet, misit.

Haec soluta obsidio locum alteri novae obsidioni dedit. Exemplò namque idem Lucretius cum exercitu navali, X. Millibus armatorum; ad hoc, II. Millib. ex ijs, qui sub ATHENAEO erant, Haliartum circumsedit. Parantibusque iam oppugnare, supervenit à Creûsâ Praetor; qui naveis, quae ab socijs Chalcidem missae ad idem ferè tempus convenerant, quia nusquam erat maritimum bellum, remisit.

REX

REX AGRVM PHERÆVM VASTAT IMPVNE.

PERSEVS intereà ad Sycurium ftatiua habebat; & frumento undique circà ex agris conuecto, ad vastandum agrum Pheræorum miferat;ratus,ad inuandas fociorum urbeis, longiùs ab caftris abftractos deprehendi poffe Romanos.

Quumque eo tumultu nihil illos moveri animaduerteret; prædam quidem, præterquam hominum, pecora autem omnis generis, diuifit ad epulandum militibus.

Regi creuerant iam animi, vaftatione agri Pheræi fibi ab hofte conceffâ. Eundum itaque indè ad hoftium caftra, nec dandum ultrà fpatium cunctandi, cenfebat.

Quùm verò Romani cunctationem fuam apud focios, qui Pheræis non adlatam indignè ferebant, in famem effe cenferent; & quid agendum, confultarent; trepidus nuntius adfertur; hoftem magno agmine adeffe.

VENITVR AD MANVS. PVGNA DVBIA.

Signo dato arma capiunt. Interim placet ex regijs, EVMENIS, auxilijs, C. equites,& parem numerum iaculatorum peditum exire.

PERSEVS quoque, fignis peditum confiftere iuffis, prægreffus ipfe cum equitibus & levi armaturâ; & COTYS unà cum eo, aliorumque auxiliorum duces, præcefferunt.

Minus D. paffus ab caftris aberant,quùm in confpectu fuére hoftium equites; II. alæ ferè Gallorum, duce CASIGNATO; & CL. velites, Myfi aut Cretes.

Rex fubitò conftitit, incertus quantùm effet hoftium. II. indè ex agmine turmas Thracum, & totidem Macedonum, cum binis Cretenfium Thracumque cohortibus, emifit.

Prœlium, quùm pares numero effent, neq; noua alterutrimque auxilia fubuenirent; incertâ victoriâ finitum eft. Ex Eumenianis xxx. fermè interfecti, & inter eos CASIGNATVS Gallorum dux.

Per aliquot deinde dies rex in aciem proceffit, fperans fore, ut Romani equites abeuntium nouiffimum agmen adgrederentur: & orto inde certamine, quùm longiùs à caftris eos elicuiffet, facilè, ubi ubi effent, fe, qui equitatu & levi armaturâ pollebat, aciem in eos conuerfurum. Tandem, quùm inceptum non fuccederet; caftra propiùs hoftem mouit, & à V. paffuum Millib. communijt.

REX PROELIO VICTOR.

Ad extremum acie utrimque ad fatalem pugnam inftructâ, par fermè utrimque numerus equitum ac levis armaturæ concurrunt; à funditoribus iaculatoribufque, qui præcefferant, orto prœlio.

Poft atrocem pugnam, in quâ Thracum, in Italicos equites magnâ vi incurrentium, haftas, pedites Romani gladijs petebant, & equis crura fucci-debant, aut ilia fuffodiebant: & Græcis primo impetu auerfis, re iam inchoatâ, Theffalicus equitatus, ex fubfidijs, maximo ufui erat; rex equeftri prœlio haud dubiè victor, (quantumuis profpere pugnanti pedeftris phalanx fuperueniffet. & audaci cæpto non deeffet) figna referri; equitibus paffim fequendo fparfis, receptui canere; peditumque agmen in caftra redire iuffit.

Cecidére eo die ex Romanis CC. equites; capti ferè totidem. Bis Mille haud minùs pedites defiderati. Ex regijs XX. equites, XL. pedites interfecti.

Apud Romanos non mœftitia tantùm ex re malè geftâ, fed pauor etiam erat, ne caftra hoftis adorirentur. Conful, licet flagitio fatendi timoris moveretur; victus tamen EVMENIS ratione, filentio noctis tranfductis amnem Peneum copijs, caftra in ulteriore ripâ communijt.

Rex levi tantùm armaturâ immiffâ, fi victis inftitiffet, trepidantium in tranfitu fluminis hoftium copias magna ex parte delere potuiffet. fruftra itaq; poftero die ad lacceffendos prœlio hoftes progreffus eft.

Romani, licet in tuto caftra iam haberent; damno inter cætera præcipuè famę movebantur. Cauffa in Ætolos, ex quibus V. principes terga vertentes confpecti dicebantur, conlata; quorum pavorem cæteri Græcorum populorum focij fecuti effent. Theffali pro concione laudati, eorumque duces virtutis cauffâ donati.

Ad regem fpolia cæforum hoftium referebantur. Et ex ijs alia alijs pro meritis, & portione donata; & pleraque verbis regis ad concionem immensùm multiplicata. Ipfe poftero die indè profectus ad Mopfelum (al. Mopfium) caftra pofuit. qui tumulus inter Tempê & Lariffam medius eft.

Romani ab Penei ripâ non abfcedentes, in locum tutiorem caftra tranftulérunt. Eò MISAGENES Numida, cum M. equitibus, parique peditum numero, & XXII. elephantis, venit.

REX PACEM PETIT, ET DVRIS quidem legibus; neque impetrat.

Poftquam regi de fummâ rerum confilium habenti, ferocia ab re profperé geftâ confediffet: & aufi effent amicorum quidam fuadere, ut fecundâ fortunâ adhoneftæ pacis conditionem uteretur, potiùs quam fpe vanâ evectus in cafum irrevocabilem fe daret; legati ad Conf. miffi, & frequenti concilio audiri funt.

„ *Se pacem petere: vectigal, quantum* PHILIPPVS *pactus effet, daturum regem pollicentur. Vrbibus agris locifq́, quibus* PHILIPPVS *ceffiffet, ceffurum.*

Ijs deinde fummotis, quùm confultaretur; *Romana conftantia vicit* in concilio. Refponfum; *Ità pacem dari fi de fummâ rerum Senatui liberum permittat rex de fe, deq́, universâ Macedoniâ, Baturndis (?) in.*

Hæc quùm renuntiâffent legati; miraculo quidem, ignaris moris, pertinacia Romanorum effe; & plerique vetare ampliùs mentionem pacis facere. *Vltrò, mox quæfituros, quod oblatum faftidijffent.*

PERSEVS verò hanc ipsam *superbiam*, quippe quæ *ex fiduciâ virium* esset, timere: & summam pecuniæ augens, si *pretio pacem emere* posset, non destitit animum Cos. tentare.

Postquam ille nihil ex eo, quod primò responderat, mutabat; desperatâ pace rex ad Sicuritum, undè profectus erat, redijt, belli casum de-integro tentaturus.

VARIJ ANIMORVM, EX REGIS VICTORIA, ADFECTVS.

Fama equestris pugnæ per Græciam vulgata, nudavit voluntates hominum. Non enim solùm qui partis Macedonum erant, sed plerique magnis Romanorum beneficijs obligati; quidam vim superbiamque experti, læti eam famam accepére.

HALIARTVM CAPTVM ET EVERSVM.

Eodem tempore in Bœotiâ, summâ vi Haliartum LVCRETIVS prætor oppugnabat: & obsessi, licet externis auxilijs, præter Coronæorum iuniores, destituti, animis magis quàm viribus resistebant. Tandem post varia operum tentamenta, mœnia pluribus simul partibus, scalis per manipulos divisis, capta sunt.

In primo tumultu captæ urbis, seniores impubesque, ut casus obvios tulit, passim cæsi. armati, qui in arcem confugerant, postero die, quùm spei nihil superesset, deditione factâ, sub coronâ venierunt, ad bis Mille fermè & quingentos. Ornamenta urbis, statuæ & tabulæ pictæ, & quidquid pretiosæ prædæ fuit; ad naveis delatum. Vrbs diruta à fundamentis.

THEBÆ RECEPTÆ.

Indè Thebas ductus exercitus, quibus sine certamine receptis, urbem tradidit exsulibus, & qui Romanorum partis erant. Adversæ factionis hominum, fautorumque regis ac Macedonum familias, sub coronâ vendidit. Et his in Bœotiâ gestis, ad mare ac naveis redijt.

IRRITVS PERSEI IN CASTRA ROMM. CONATVS.

PERSEVS, qui ad Sicurium stativa habebat, quùm audisset raptim Romanos circà ex agris demessum frumentum convehere; & spicis antè tentoria defectis, ingenteis acervos per tota castra stramentorum fecisse; ratus incendio opportuna esse, faces tædamque, & malleolos stuppæ, illitos pice, parari iubet. atque ità mediâ nocte profectus est, ut primâ luce adgressus falleret.

Sed Romani primarum stationum tumultu exciti, & signo arma capiendi dato, propugnationi castrorum intenti, regem ipsum fefellerunt.

PERSEVS circumactâ acie, prima impedimenta ire, deinde peditum signa ferri iussit. Ipse cum equitatu & levi armaturâ subsistit ad agmen cogendum. ratus id quod accidit, insecutuos ad extrema ab tergo carpenda hosteis.

Breve certamen levis armaturæ maximè cum procursatoribus fuit: equites pedite que sine tumultu in castra redierunt. Diebus consecutis paria prœliorum experimenta utrimque fuerunt.

Quùm rex ad Mopsium castra movisset; & Romani demessis circà Cranonem segetibus in Phalannæum agrum transissent; rex cognito, sine ullo armatorum præsidio passim vaganteis per agros Romanus metere; cum Mill. equitibus, II. Millib. Thracum & Cretensium profectus, de improviso adortus est Romanos. Iuncta vehicula, pleraque onusta, Mille admodùm capiuntur, & DC. fermè homines.

REX IN PABVLATORES ROMANOS INVECTVS.

Indè ad proximum præsidium ducit, ratus haud magno certamine opprimi posse.

L. POMPEIVS Trib. militum præerat, qui perculsos milites repentino hostium adventu in propinquum tumulum receperat; loci se præsidio, quia numero & viribus impar erat, defensurus.

PRÆSIDIVM ROMM. OPPVGNAT.

Romani, prœlio comminùs conserto, dum alij Macedonum adscensum undique tentant; alij in confertos tela eminùs ingerunt; magnam partem vulnerati, haud facilè iam arma fessi sustinebant. & rex ut dederent sese instabat, fidem dando, præmia interdum pollicendo. quùm ex insperato, iam *mori, nedum se dedere obstinatis*, spes adfulsit.

Consul namque certior factus præsidium circumsideri, motus periculo tot civium (nam DCCC. fermè, & omnes Romani erant) cum equitatu & levi armaturâ, & auxilija Numidarum, castris egreditur. Et Tribb. militum imperat, ut legionum signa sequantur. Ipse velitibus, ad firmanda levium armatorum auxilia adlectis, ad tumulum præcedit.

Quùm in conspectu prima signa suorum circumsessis fuerunt; Romanis quidem ab ultimâ desperatione recreatus animus est; PERSEVS autem, licet ab omnibus imparatus, quamvis sciret nihil roboris secum esse, hostium adventum, priore successu elatus, mansit; & qui Phalangem arcesserent, properè misit.

MVLTOS TVMVLTVARIA PVGNA, cum præda, amittit.

Consul ante-veniens, extemplò prœlium cum obsidentibus conseruit. Primò resistere Macedones: deinde, ut nullâ re pares erant, amissis DCC. peditibus; & ex alâ, quam Sacram vocant, XXIV. equitum

[illegible] a[illegible]re [illegible] n[illegible] u[illegible] .
[illegible] pè [illegible] o pro[illegible] tumi[illegible] tu[illegible] ius [illegible] a [illegible] ur, primo [illegible] [illegible], [illegible] agmini, [illegible] [illegible]cento [illegible] ta: & [illegible] vexa[illegible] ruisque [illegible] fuit. d[illegible] viam sibi ap[illegible] menta per præc[illegible] ps [illegible] ru[illegible] entq; & iumenta, dum sti[illegible]ulantur, in tu[illegible] [illegible]æviirent.

Vix ab in[illegible] ito agmine captiv[illegible] expedierant se, quùm [illegible] ag[illegible], p[illegible]que & fugientibus è prœlio equitibus, occurrunt.

Ibi verò cla[illegible] iubentium refe[illegible] re[illegible] g[illegible]a, ruinæ qu[illegible]ue propè si[illegible]lem trepidationem fe[illegible]. ut si hostes introire angustias ausi [illegible] in[illegible]ecuti essent, magna clades accipi potuerit. Sed Cos. recepto ex tumulo præsidio, contentus modico successu, in castra copias reduxit.

(Sunt qui codie magno prœlio pugnatum tradant. IIX. hostium Mill. cæsa. Vivos captos circiter MMCD. Neque incruentâ Romanis victoriam fuisse: supra IV. Mill. & CCC. de exercitu Consulis cecidisse.)

REGIS STVPOR.

Hic dies & Romanis refecit animos; & PERSEA perculit; ut dies paucos ad Mopselum moratus, sepulturæ maximè amissorum militum curâ, præsidio satis valido ad Connum relicto, in Macedoniam reciperet copias.

Quùm Pellam venisset, exercitu in hiberna dimisso, ipse cum Cotye Thessalonicam profectus est.

COTYS AD SVA TVENDA DIGREDITVR.

Eò fama adfertur, ATLESBIVM regulum Thracum, & CORRAGVM, EVMENIS præfectum, in COTYOS fineis impetum fecisse; & regionem Marenen, quam vocant, cepisse. COTYN itaq; magnis donis prosecutus ad sua tuenda dimittit.

Cos. PERSEO digresso, ad Connum castra movit. Opidum antè ipsa Tempê in faucibus situm, Macedoniæ claustra tutissima præbet; & in Thessaliam opportunum Macedonibus decursum. Sed ob loci præsidijque firmitatem, absistere incepto coactus est.

ROM. COS. MVLTAS VRBEIS EXPVGNAT.

Flexis indè in Perrhœbiam itineribus, Malloeam primo impetu cepit ac diripuit: & Tripoli, aliâque Perrhæbiâ receptâ, Larissam redijt.

Indè Eumene atque Attalo domum remissis, MISAGENEM Numidasque in hiberna proximis Thessaliæ urbibus distribuit. Et partem exercitûs ità per totam Thessaliam divisit; ut & hibernâ omnes commoda haberent, & præsidio urbibus essent.

Q. MVTIVM legatum cum II. Millib. ad obtinendam Ambraciam misit. Græcarum civitatum socios, præter Achæos, omneis dimisit. Ipse cum parte exercitûs profectus in Achaiam Phthiotin, Pteleon desertum ab opidanis, diruit à fundamentis & Antróna voluntate incolentium recepit.

Ad Larissam deinde exercitum admovit. Vrbe deserta, in arcem omnis multitudo concesserat: eam itaque oppugnare adgreditur. Primi omnium Macedones, regium præsidium, metu excesserant. à quibus relicti opidani, in deditionem extemplò venere.

Dubitantem Consulem, priúsne Demetrias adgredienda foret; an in Bœotiâ adipiscendæ res; Thebani, vexantibus eos Coronæis, in Bœotiam arcessebant. Itaque ad eorum preces, quòd hibernis aptior regio, quàm Magnesia esset, in Bœotiam duxit.

RES IN ILLYRICO GESTÆ.

Eâdem æstate, legatus (Q. fortè MVCIVS, quem Consul cum duobus Millib. ad Ambraciam obtinendam misisse suprà dictus est) in Illyricum à Consule LICINIO missus, opulenta duo opida vi atque armis coëgit in deditionem: omniaque ijs sua concessit, ut opinione clementiæ eos, qui Carnuntem, munitam urbem, incolebant, adliceret.

Postquàm neque ut dederent se compellere, neque capere obsidendo poterat; ne duabus oppugnationibus nequidquam fatigatus miles esset, quas priùs intactas urbeis reliquerat, diripuit.

CASSII COS. OBSCVRI CONATVS.

Alter Cos. C. CASSIVS, nec in Galliâ, quam fortitus erat, memorabile quidquam gessit; & per Illyricum ducere legiones in Macedoniam vano incepto est conatus. quod quidem ex Aquileiensium legatis cognitum est.

Illi namque querentes coloniam suam, novam & infirmam, necdum satis munitam, inter infestas genteis Istrorum & Illyriorum esse; quùm peterent, ut Senatus curæ haberet; interrogati, Vellentne eam rem C. CASSIO Consuli mandari; respondêrũt: CASSIVM, indicto Aquileiam exercitu, profectum in Macedoniam esse. XXX. dierum frumentum militi datum; & duces, qui ex Italiâ itinera in Macedoniam nôssent, conquisitos.

Ad CASSIVM, ubicumque esset, persequendum, & à bello movendo absterrendũ, III. legati missi. Et iustus de Consule & exercitu, qui novo & periculoso itinere inter exteras genteis duceretur, metus, distulit eo tempore Aquileiæ muniendæ curam.

QVERELÆ HISPANORVM, DE MAGISTRATIBVS, ELVSÆ.

Tum quoque Hispaniæ utriusque legati aliquot populorum, de magistratuum Romanorum avaritiâ superbiâque, conquesti, & nixi genibus ab Senatu petiêrunt; ne se, *socios, fœdius spoliari vexariq;, quàm hosteis*, patiantur.

Frigidè ijs satisfactum, licet recuperatores dati

 essent,

essent, & ab ijs nominati. Multi ex reis absoluti: alij gravibus criminibus accusati; dein ampliati; quùm dicenda deintegro caussa esset, excusati; exsilij caussâ solùm vertisse.

Canvleivs prætor qui Hispaniam sortitus erat, eâ re omissâ, delectum habere instituit, & repentè in provinciam abijt; ne nobiles & potentes, ab Hispanis compellati, vexarentur. Itâ præteritis, silentio oblitteratis, in futurum consultum ab Senatu Hispanis; de frumenti æstimatione, & vicesimarum venditione. neve præfecti in oppida sua, ad pecunias cogendas, imponerentur.

NOVA COLONIA, IN HISPANIA, Spvriorvm, Carteia.

Venit & alia novi generis hominum ex Hispaniâ legatio. Ex militibus Romanis, & Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos se memorantes, suprà IV. hominum Millia, orabant; ut sibi oppidum, in quo habitarent, darem... [illegible] nomina apud prætorem professos & manumissos, Carteiam ad Oceanum deduci placuit. Et eam coloniam Latinam esse, & Libertinorum appellari.

LEGATI EX AFRICA.

Eodem tempore ex Africâ; & Gvlvssa; Masanissæ F. legatus Patris; & Carthaginienses venêrunt. Ille in Senatu, quæ à Patre ad bellum Macedonicum missa essent, exposuit; & plura, si imperentur, merito pop. Rom. præstaturum pollicitus est. Monuitque Patres, ut à fraude Carthaginiensium caverent. Classis eos magnæ parandæ consilium cepisse; specie pro Romanis, & adversùs Macedonas, Vbi ea parata instructaque esset; ipsorum fore potestatis, quem hostem aut socium habeant.

3786.	*Comitijs Consularibus* A. HOSTILIVS MANCINVS, & A.	164.
Ptol. Philom. 10.	ATTILIVS SERRANVS. *Coss. facti. Illi Macedonia, huic Italia*	
Ant. Epiph. 8.	*evenit*.	

Licinivs Crassvs proconsul, an Consul? complures in Græciâ urbeis expugnarit, & crudeliter diripuit.

LENITAS PRÆTORIS LAVDATA.

Prætor quidam, ijs, qui rebellârant, sese purgantibus, culpamque in suorum principum amentiam conferentibus, quòd se ultrò ad pœnam ipsi obtulissent, quùm veniam dedisset; omnesque, quò exercitum duxisset, imperata facerent; quieto exercitu pacatum agrum, qui paullo antè ingenti tumultu arserat, peragravit. Quæ lenitas prætoris, quâ sine sanguine ferocissimam gentem (f. Gallorum) domuerat, eò gratior plebi patribusque fuit; quò crudeliùs avariùsque in Græciâ bellatum, & ab Consule Licinio, & ab Lvcretio prætore erat.

ABDERITARVM DE HORTENsio querelæ; non irritæ.

Invidiam infamiamque ab Lvcretio, (quem Tribb. plebis absentem concionibus assiduis lacerabant; quique reip. caussa abesse excusabatur; licet in agro suo Antiati tum versaretur; & aquam, ex manubijs, Antium, ex flumine Loracinæ, deduceret) avertérunt in Hortensivm, eius successorem, Abderitæ legati; querentes oppidum suum ab Hortensio expugnatum & direptum esse: principes securi percussos; sub coronâ cæteros venijsse.

Senatus decrevit eadem de Abderitis, quæ de Coronæis priore anno decreverat. Legati missi, qui & Hostilio Cos. & Hortensio præt. nuntiarent; Senatum, Abderitis iniustum bellum illatum; conquirique omneis qui in servitute sint, & restitui in libertatem; æquum censêre.

ALIORVM DE COS. CASSIO QVERELÆ, PROLATATÆ.

Eodem tempore de C. Cassio, (qui Consul priore anno fuerat, & tum Trib. militum in Macedoniâ cum A. Hostilio erat) querelæ ad Senatum delatæ. Frater regis Gallorum Cincibili, questus, Alpinorum populorum agros, sociorum suorum, depopulatum C. Cassivm fuisse; & indè multa Millia hominum in servitutem abripuisse.

Simul & Carnorum Istrorumque, & Iapidum legati venêrunt; Duces sibi ab Consule Cassio primùm imperatos, qui in Macedoniam ducenti exercitum iter monstrarent. Indè ex medio regressum itinere, hostiliter peragrâsse fineis suos: passim rapinas & incendia facta.

Vtrisque responsum; *Senatum ea quæ facta querantur, neque scisse futura; neque si sint facta, probare. Sed indictâ caussâ damnari, absentem reip. caussâ, virum consularem, iniurium videri.*

Vbi ex Macedoniâ redîsset; tum si coràm eum arguere vellent, cognitâ re, Senatum daturum operam uti satisfiat. Legati ad regulum Gallum trans Alpeis, cum magnis muneribus: alijque circà eos populos missi, qui indicarent, quæ Patrum sententia esset.

LEGATI E GRÆCIA ET ASIA. Eorvmqve obseqvia.

Multarum prætereà Græciæ Asiæque civitatum legati Romam convenêrunt. Athenienses, præter quod navium militumque habuissent, Consuli & prætori misisse exposuêrunt; quibus eos non usos, frumenti sibi centum Millia imperâsse: quod, quiquàm sterilem terram arent, confecisse; *& alia, si imperentur, præstare paratos esse.*

Milesij, qui nihil præstiterant; *siquid imperare ad bellum Senatus vellet, se quoque paratos.*

Ita,

Ita, quò durius erat Romanorum iugum; eò meticulosiores Græci, & ad obsequij pollicitationem paratiores.

Sed fœda fuit in primis Alabandensium adulatio; qui *Templum Vrbis Romæ se fecisse* commemoraverunt; *ludosq̃, anniversarios ei, ceu Divæ, instituisse.* & coronam auream L. pondo, quæ in Capitolio poneretur, donum *Iovi Opt. Max.* attulisse: & scuta equestria CCC. ea, queis iussissent, tradituros.

Lampsaceni coronam LXXX. pondo adferentes, memorabant, se à PERSEO, ubi Rom. exercitus in Macedoniam venisset, decessisse. *Id se tantùm petere, ut in amicitiam pop. Rom. reciperentur:* &, si pax cum PERSEO fieret, *ne in regiam potestatem reciderent.*

LEGATI EX AFRICA, ET CRETA.

Ex Africâ legati, simul Carthaginiensium, tritici decies centum Millia, & hordei quingenta, ad mare devecta habere, indicárunt; ut quò Senatus censuisset, deportarent.

Item MASANISSÆ legati eamdem tritici summam polliciti, & M D. equites, XII. elephantos. Vtrique gratiæ actæ; rogatique, ut ea quæ pollicerentur, in Macedoniam ad HOSTILIVM deportarent.

Cretensium legatis responsum; *si Cretenses benè ac gnaviter destinarent potiorem pop. Romani, quàm regis PERSEI, amicitiam habere; Senatum quoque Rom. ijs, tamquam certis socijs, responsurum.* Intereà nuntiarent suis; *Placere Senatui, dare operam Cretenses, ut quos milites aut sagittarios intrà præsidia regis haberent, eos primo quoque tempore domum revocarent.*

CHALCIDENSIVM QVERELÆ.

Chalcidenses, Principe MICCIONE, qui pedibus captus, lecticâ in Curiam introlatus erat, præfante, cum vetera recentiaque suæ civitatis benefacta exposuérunt; tum quæ primò C. LVCRETIVS in populareis suos, pr. Rom. superbè, avarè, crudeliterque fecisset; deinde, quæ tum eum maximè L. HORTENSIVS faceret.

„*Vrbibus, quæ eos clausis portis excluserint, tutis & incolumibus; apud se Templa omnibus ornamentis compilata, spoliataq̃, sacrilegijs, C. LVCRETIVM navibus Antium devexisse. Libera corpora in servitutem abrepta; fortunas direptas;* domos suas inconditâ nautarum turbâ, quæ hieme pariter atque æstate, in tectis habeatur, plenas esse.

Senatus, quæ facta illi querebantur, suâ voluntate facta esse negare. Litteræ ad HORTENSIVM datæ; *Si qui in servitutem liberi venissent, ut eos conquirendos restituendosq̃, in libertatem curaret. Sociorum navalium nemo,* præter magistros, *in hospitia deduceretur.*

LVCRETIVS VIOLENTIÆ DAMNATVS.

C. LVCRETIVS, quem in Senatum arcessi placuerat, ut disceptaret coràm, purgaretque sese: multoque plura præsens audierat, quàm in absentem iacta erant; ubi dies, quæ ei dicta erat, venit, à Tribb. plebis ad populum accusatus est: multamque decies centum Millium æris ei dixérunt: & comitijs habitis, V. & XXX. Tribus eum condemnárunt.

In Liguribus eo anno nihil memorabile gestum. Nam nec hostes movérunt arma; neque Consul ATTILIVS in agrum eorum legiones induxit. Militibus itaque duarum legionum Romanar. dimissis; & sociorum Latini nominis exercitu maturè in hiberna, Lunam & Pisas, deducto; ipse cum equitibus, Galliæ provinciæ pleraque opida adijt.

REX GENTIVS SVSPECTVS. Furij legati temeritas & clades.

Quùm nusquam alibi, quàm in Macedoniâ bellum esset, suspectum tamen GENTIVM Illyriorum regem habebant. Octo itaque naves ornatæ à Brundisio ad C. FVRIVM legatum, qui cum præsidio duarum Issensium navium Insulæ præerat, eódem submissæ. in quas II. Millia militum imposita, ex ijs quos in eâ parte Italiæ, quæ obiecta Illyrico est, Q. MÆNIVS prat. conscripserat.

Misit prætereà Cos. HOSTILIVS Ap. CLAVDIVM in Illyricum, cum IV. Millib. militum, ut fidos accolas Illyrici tutarentur.

Is non contentus ijs quas adduxerat copijs, auxilia ab socijs corrogando, ad IIX. hominum Mill. vario genere armavit: peragratâque omni eâ regione ab Lichnidum, Dassaretiorum, consedit.

Haud procul indè Vscana opidum finium plerumque PERSEI erat. X. Millia civium habebat, & modicum custodiæ caussâ Cretensium præsidium.

Vanæ proditionis spe, & prædæ cupiditate, inductus CLAVDIVS, nec fide datâ, neque re exploratâ, castra propiùs urbem admovit, & incompòsito agmine ad tentandum accessit. Creverat negligentia, quòd armatum neminem in muris viderent.

Cæterum ubi primùm sub iactu teli fuérunt; duabus simul portis ex urbe erumpitur, & ingens è muris strepitus editur. qui terror undique obiectus effecit, ne sustinere primam procellam eruptionis Romani possent. fugientes itaque plures, quàm pugnantes interemti; ut vix II. Mill. cum ipso Legato in castra perfugérint. Ipse, ne suis quidem è fuga collectis, ad Lychnidum protinus reliquias cladis reduxit.

DISCORDIA INTER PTOLEMÆOS FRATRES.

In Ægypto PT. PHILOMETOR, consortis impatiens, fratrem PHYSCONEM procul ab aulâ abegerat. Hunc profugum lubenter ANTIOCHVS EPIPHANES, avunculus, (erant enim uterque, PTOLEMÆO EPIPHANE, & CLEOPATRA maiore Antiochi sorore progeniti) exceperat; eiusque reducendi in regnum specie, iam bellum parabat. (Appian. tradit; à morte CLEOPATRÆ, tutores regis PHILOMETORIS, LENÆVM & EVLÆVM, regnum Syriæ, iampridem

iampridem Ægypto attributum, ab eodem ANTIOCHO, qui id dolo occupâsset; repoposcisse; bellumque hinc ortum esse. Commisso inter Pelusium & montem Casium prœlio, duces Ægyptiorum ab eo profligatos.)

ANTIOCHI EPIPH. PERFIDIA; & in Hierosolymitanos sævities.

Tum ille quasi infirmiori regis, Nepotis sui, ærari parciturus, eiusque res ex fide procuraturus; per fœderis & mutuæ amicitiæ simulationem, ingressus Memphim regiam, regni Ægyptij insignia & habenas de more suscepit; & uberrimas ibi ditissimasque civitates sibi subiecit. Quumque vix PHILOMETORI Cyprum & Alexandriam reliquisset; rebus ex animi sententiâ confectis, in Syriam revertit.

Atque in transcursu, anno Seleucidar. 143. itinere per Iudæam instituto, Hierosolymam magnis cum copijs ingressus, urbis Templique ornamenta, & res pretiosissimas, non sine miserabili hominum cæde, & arrogantibus in Deum, Deique cultores, convicijs, compilavit. & impietatis iuxtà atque avaritiæ, quâ in Iudæos erat deinceps desæviturus, fundamenta iecit. Permultis tum ex adversâ factione necatis; pecuniisque direptis & Antiochiam asportatis.

3787. Ptol. Philom. 11. Ant. Epiph. 9.		163.

❧ Res in Iudæâ per Antiochum, & adversarios eius Assamonæos, gestæ, certis Romanorum annis haud facilè attemperari possunt. Suis itaque sparsim locis pertexentur. Nam & IOSEPHVS historicus falli censeatur, qui putet anno priore ANTIOCHVM iussu, an metu? Romanorum, ab Ægypto recessisse. Id enim alterâ eius in Ægyptum expeditione factum est; & quidem post biennium. Quo anno (*Mach. 1. v. 30. post duos annos dierum*) venisse Hierusalem cum turbâ magnâ traditur. & (*Machab. 2. cap. 5.*) secundam profectionem in Ægyptum parâsse.

RES IN MACEDONIA MINVS PROSPERÆ.

Romani rerum, haud prosperè in Macedoniâ gestarum, rumore exterriti, legatos miserant, qui comperta quæ agerentur referrent. & ut A. HOSTILIVS Consul comitia Consulibus subrogandis itâ ediceret, ut mense Ianuario comitia haberi possent; & ut primo quoque tempore in urbem rediret. Hic eo nomine laudatus est, quod militem modestè, & disciplinâ militari, coercuerit.

Comitia (, ait Livius) ad v. Kalend. Septembris (fortè, Decembris aut Ianuarij) fuêre. & creati Coss. Q. MARTIVS PHILIPPVS II. & Cn. SERVILIVS CÆPIO.

Legati ex Macedoniâ exactò admodum mense Februario reversi, quas res eâ æstate prosperè rex PERSEVS gessisset, retulêrunt: quantusque timor socios pop. Rom. cepisset, tot urbibus in potestatem regis redactis.

Delectu militum per Prætores perfecto, quòd iuniores cunati à Coss. gravatè responderent; Consules provincias inter se sortiti sunt; Cn. SERVILIVS Italiam; Q. MARTIVS Macedoniam.

CENSORVM CONSENSIO.

C. [illegible] LAVDIVS PVLCER, & T. SEMPRO- [illegible] ob nimis severè gestam censuram [illegible] civitatis, & ordinem præcipuè equestrem, exasperârunt. Et quùm in pari causâ collegæ essent, non modo invidiâ pari non erant, sed etiam CLAVDII invidiam GRACCHI caritas deprecabatur.

Is namque in maximâ populi & suffragiorum contentione, quùm clamor undique plebis esset, *periculum* GRACCHO *non esse*; conceptis verbis iuravit; *Si collega damnatus esset, non exspectato de se iudicio, comitem exsilij eius futurum.*

Lustrum conditum ab ijsdem perhibetur; quo censa sunt civium capita CCXII. Mill. & DCCCV.

LEGATORVM ROMM. IN Græcis fides & industria.

C. POPILIVS & Cn. OCTAVIVS, qui in Græciam missi erant, Senat. consultum primùm Thebis recitatum, per omneis Peloponnesi civitates circumtulêrunt; *Ne quis ullam rem in bellum magistratibus Romanis conferret, præterquàm quod Senatus censuisset.*

Achaico concilio Argis agitato, benignè locuti auditique, egregiâ spe futuri status fidissimæ genti relictâ, in Ætoliam traiecêrunt. Ibi quòd omnia, citrà seditionem, suspecta, criminumque inter ipsos plena essent; obsidibus postularis, neque fini rei imposito, in Acarnaniam profecti sunt.

Concilium legatis Tyrréi datum. Ibi quoque inter factiones erat certamen. quùm quidam principum postularent; *ut præsidia in urbem sua inducerentur*, adversus amentiam eorum, qui ad Macedonas gentem trahebâr. Alij recusarent; *ne quod bello captis & hostibus suos esset, id pacata & sociæ civitates ignominia acciperent.* Quæ deprecatio iusta visa est.

Indè Larissam ad HOSTILIVM procos. à quo missi fuerant, legati rediêrunt. & retento ex ijs secum OCTAVIO, ipse POPILIVM cum M. fermè militibus in hiberna Ambraciam misit.

PERSEI EXPEDITIO HIBERNA IN ILLYRICVM. MVLTARVM VRBIVM DEDITIO.

PERSEVS, principio hiemis egredi Macedoniæ finibus non ausus, nequà in regnum vacuum irrumperent Romani; sub tempus brumæ, quùm inexsuperabileis

superabileis ab Thessaliâ montes nivis altitudo facit; occasionem esse ratus frangendi finitimorum spes, animosque, ne quid, averso se in Romanum bellum, periculi subesset; quùm à Thraciâ pacem Cotys, ab Epiro Cephalus, Acarnanum regulus, repentinâ à Romanis defectione, præstarent; Dardanos autem recèns domuisset bello. solum infestum Macedoniæ esse latus, quod ab Illyrico pateret, cernens. & si proximos Illyriorum domuisset, Gentium quoque regem, iamdiu dubium, in societatem perlici posse; cum x. pedit. Millib. quorum pars Phalangitæ erant; & II. Millib. leviter armatorum, & D. equitibus, profectus, Stuberam venit: & tertio die ad Vscanam, Penestarum urbem, castra posuit. Erat autem ibi cum iuventute Illyriorum, Romanum præsidium.

Postquàm, qui missi ad tentandum fuerant, nihil pacati referebant; oppugnare urbem adortus, & coronâ capere conatus est. Nec minor propugnantium virtus fuit; quibus spes erat, neque hiemis vim diutiùs pati in aperto Macedonas posse; neque ab Romano bello tantum regi laxamenti fore, ut posset morari.

Cæterùm postquàm vineas agi, turreisque excitari vidérunt; victa pertinacia est. quod præterquàm adversùs vim pares nō essent; ne frumenti quidem, aut ullius alterius rei copia intùs erat.

C. Carvilius Spoletinus, & C. Afranius à præsidio Rom. missi, qui à Perseo peterent; primò ut armatos, suaque secum ferenteis, abire sineret: Dein, si id minus impetrarent, vitæ tantum libertatisque fidem acciperent.

Id ab rege benigniùs promissum, quàm præstitum. Exire enim sua secum efferentibus iussis, primùm arma ademit. His urbe egressis, & Illyriorum cohors (D. erant) & Vscanenses se urbemque dediderunt.

Perseus præsidio Vscanæ imposito, multitudinem omnem deditorum, quæ propè numero exercitum æquabat, Stuberam abducit.

Ibi Romanis (IV. hominum Mill. erant) præter principes, in custodiam civitatum divisis, Vscanensibus Illyriisque venditis, in Penestiam exercitum reducit, ad Oenēum oppidum, opportunè situm; quaque transitus est in Labeates, Gentio obnoxios, in potestatem redigendum.

Sed quod castellum, Draudacum nomine, opp. unius ad omnia positum esse cognovisset; eò exercitum admovit, & haud difficiliter in deditionem redegit.

Vndecim alia castella eodem agminis sui metu, partim vi, partim voluntate, sibi subiunxit: & in his Romanos milites, ad M.D. qui per præsidia dispositi erant, recepit.

Inde ad Oenéum perventum est, oppidum mœnibus validum; & hinc amne Artato, inde monte præalto cinctum. Post crebra hinc inde prœlia, magnâ oppidanorum & militum multitudine variis casibus absūmtâ, aut vulneribus inutili; fessis, mukis simul partibus, impetus in urbem est factus. Puberes omnes interfecti; coniuges liberique in custodiam dati; prædæ alia militum cessere.

GENTIVS A PERSEO SOLICITATVR.

Victor Stuberam revertens ad Gentium legatos mittit, qui expositis rebus, à se adversùs Romanos, Dardanosque, & in Illyrico feliciter gestis, illum ad amicitiam secum iungendam hortarentur.

Lyssi rex Gentius erat. quò acciti legati & mandata exponentes, responsum sine effectu tulérunt; *Voluntatem sibi non deesse ad bellandum cum Romanis; sed ad conandum id quod velit, pecuniam maximè deesse.*

Quùm hæc regi Stuberam relata essent, tum maximè captivos ex Illyrico vendenti; eosdem legatos remisit, sine mentione pecuniæ; quâ unâ Barbarus inops impelli ad bellum poterat.

Ancyram indè populatus Perseus, in Penestas rursùs exercitum reduxit: & firmatis Vscanæ, & circâ, præsidijs, in Macedoniam sese recepit.

L. Cælius Legatus Rom. præerat Illyrico. Is post regis profectionem conatus in Penestis Vscanam recipere, & à Macedonico præsidio repulsus; Lychnidum copias reduxit. Indè M. Trebellium Fregellanum, cum satis validâ manu, in Penestas & Parthinos misit, ad obsides à sidis urbibus accipiendos. Illorum obsides, Apolloniam; horum, Dyrrachium transmisit.

APPII IGNAVIA.

Ap. Clavdivs, ut acceptam in Illyrico ignominiam corrigeret; Phanoten, Epiri castellum, oppugnare adortus, auxilia Athamanum Thesprotorumque, præter Rom. exercitum, ad VI. Millia hominum, secum adduxerat. neque operæ-pretiū fecit, Cleva, qui relictus à Perseo cum valido præsidio erat, gnaviter defendente.

NOVI ET PROSPERI PERSEI, eiusque præfectorum conatus.

Perseus verò in Elimeam profectus, & circā eam lustrato exercitu, ad Stratum, validam Ætoliæ urbem, vocantibus Epirotis & præ cæteris Archidamo, duxit.

Rex difficile emensus iter, & castris propè Acheloum amnem positis, clausas urbis portas; atque eâ ipsâ nocte quâ venerat, receptum Romanum præsidium, cum C. Popilio legato, invénit.

Et in tempore Dinarchvs, præfectus equitum gentis Ætolorum, cum DC. peditibus, & equitibus centum venerat: & mutato cum fortunâ animo, Romanis, adversùs quos pro Perseo venisse, & Stratum contendisse constabat, sese iunxerat.

Nec Popilivs securior, quàm debebat esse, inter tàm mobilia ingenia erat. Claveis portarum, custodiamque murorum, suæ extemplò potestatis fecit. & Dinarchvm cum Ætolis, & Stratiorum iuventute, in arcem, per præsidij speciem, amovit.

Perseus multis nominibus ab oppugnando, atque adeò obsidendo deterritus, in Aperantiam

castra movit. Aperantij regem accepérunt; & ARCHIDAMVM, per quem Stratus regi tradenda erat, cum DCCC. Militum præsidio, rex ijs præposuit: & APPIVM ab obsidione Phanotis, quod dixi, castelli, famâ exercitûs ad Stratum ducendi, summovit.

CLEVAS eum cum præsidio impigrorum iuvenum insecutus, sub radicibus propè invijs mõtium, ad Mille hominum ex agmine impedito occidit, ad CC. cepit.

Dum Appius superatis angustijs. in campo, quem Elæona vocant, stativa haberet; idem CLEVAS, adsumto PHILOSTRATO, qui gentem Epirotarum habebat, in agrum Antigonensem transcendit. Et Macedonibus ad depopulationem profectis, PHILOSTRATVS cum cohorte suâ in insidijs loco obscuro consedit.

Quùm in populatores ab Antigonéa armati erupissent, & fugienteis effusiùs persequerentur; in vallem ab hostibus infessam præcipitárunt. Ibi ad M. occisis, C. fermè captis, propè stativa APPII castra movent, ne qua vis socijs suis ab Rom. exercitu inferri posset.

APPIVS, ne frustra tempus ijs in locis tereret; dimissis Chaonum & Epirotarum auxilijs, cum Italicis militibus in Illyricum regressus, per socias Parthinorum urbeis militibus in hiberna dimissis, Romam rediit inglorius.

GENTIVS MERCEDEM A PERSEO CAPTAT.

PERSEVS ex Penestarum gente Mill. pedites, CC. equites revocatos, Cassandriam, præsidio ut essent, misit. Et ad eum ab GENTIO legati, eadem ut priùs adferentes, rediérunt. Quumque appareret quantum in eo præsidij esset, alios atque alios subinde mittendo tentare eum non destitit. nec tamen ab animo suo impetrare potuit, ut impensam in re maximi ad omnia momenti faceret.

Motus qui per idem tempus in Pæoniâ ab ELONICO factus erat, ipso peremto, consédit. Is dux erat Bastarnarum, qui à PHILIPPO rege sollicitati in Dardaniam multò ante venerant, ibique manserant.

PTOLEMÆI FRATRES RECONCILIANTVR.

PTOL. PHILOMETOR, toto propè regno, uti diximus, ab ANTIOCHO avunculo pulsus, ad fratrem minorem PHYSCONEM Alexandriam confugerat. Et quantumvis ille segnis admodum quotidianâ luxuriâ ità marcéret, ut non solùm regiæ maiestatis officia intermitteret; verumetiam sensu propè hominis, præ nimiâ saginâ, careret; Ægyptij tamen duces, & animos, & amissa receperant.

ANTIOCHI CALLIDITAS: ET nova in Iudæos malignitas.

ANTIOCHVS itaque comparato iterùm adversus Philometorem, validâ pariter auxiliorum manu subnixum, exercitu, invaluit: neque Ægyptij duces, dolis circumventi, substitérunt. Tanto namque simulationis artificio regem Ægyptium sibi devinxerat, ut familiaria etiam, inter belli strepitum, cum eo iniret convivia: atque hâc viâ ad delendum eius exercitum grassaretur.

Ille prædâ Ægyptiâ onustus, & in regnum se suum recipiens, converso iterùm per Iudæam itinere, cælatam diu animi sui malignitatem prodidit. Et, ut Ioseph. putat, regni Seleucidarum anno 145. Olympiade 153. milite in urbem Hierosolymam immisso, Templum pretiosissimâ vasorum & sacrorum ornamentorum supellectili, & occultissimis thesauris, impius iuxtà atque avarus; magnâ cum hominum strage, & blasphemiis in Deum ipsum convicijs, exspoliavit. Atque ità, acto quasi de geminâ gente triũpho, victor in regnum est reversus.

CONSVLIS CVM COPIIS ADVENTVS.

Veris principio ab Roma profectus Q. MARTIVS Cos. cum V. Millibus, supplemento Macedonicarum legionum, Brundisium pervenit. & simul cum C. MARTIO FIGVLO præt. cui classis provincia evenerat, ex Italia profectus, Corcyram, & inde Actium, Acarnaniæ portum, tenuit.

Et ipse quidem ad Ambraciam egressus, itinere terrestri petit Thessaliam. prætor verò, superato Leucate, Corinthium sinum invectus, & relictis Creüsæ navibus, terrâ & ipse per mediam Bœotiam, Chalcidem ad classem contendit.

HOSTILIJ LAVS.

Castra eo tempore A. HOSTILIVS in Thessaliâ, circa Palæpharsalum, habebat. nullâ quidem re bellicâ memorabili gestâ; sed ad cunctam militarem disciplinam, ab effusâ licentiâ, formato milite; & socijs cum fide cultis, & ab omni genere iniuriæ defensis. Ipse ornato exercitu, obviàm venienti Consuli processit; & eum, ad rem fortiter gerendam hortatus, eidem tradidit.

Cos. acri oratione accensis militum animis, in Macedoniam ipsam ducere exercitum statuit. Et mòx in Perrhæbiam profectus, inter Azorum & Dolichen stativa habuit.

PERSEI TORPOR ET PERPLEXITAS.

Intereà Perseus, quùm appropinquare hostem sciret, omneis saltus insidére præsidijs constituit. Ipse cum reliquis copijs primò circà Díum stativa habuit; deinde, adeò ut obstupuisse inops consilij videretur, cum equitibus expeditis, littore nunc Heracléam, nunc Philam percurrebat; eodem indè cursu Dium repetens.

Cos. quùm eo saltu ducere decrevisset, ubi, propter Octolophum, regem PHILIPPVM castra habuisse, & cum T. QVINCTIO dimicâsse, suprà commemoravimus; præmittit IV. armatorum Mill. ad loca opportuna præoccupanda. Illi per vias asperas, vix biduo, XV. Mill. passuum itinere ægrè confecto, & postero die VII. Millia progressi; tumulo haud procul hostium castris capto, nuntium ad Cos. remittunt, ut quantum extendere iter posset, consequeretur.

CASTRA

CASTRA CONSVLIS OPPORtunè posita: & pugnæ præludia.

Mòx ille properè coniunctis copijs, castra tumulo, qui tenebatur, quà aptissimum ad loci naturam erat, acclinavit. Non hostium modò castra, quæ paullo plus M. passuum aberant; sed omnis regio, ad Dium & Philam, oraque maris, ex tàm alto iugo, oculis subijciebatur.

Die uno, fessis labore viæ militibus, ad quietem dato; Cos. postridie parte copiarum ad præsidium castrorum relictâ, ad hostem ducit.

HIPPIAS nuper ad tuendum saltum, & castellum, quod super Ascuridem Paludem erat, ab rege missus; ex quo castra Romana in tumulo conspexit, præparatis ad certamen animis suorum (erant XII. Macedonum Mill.) venienti agmini Cos. obvius fuit. Et Romani expediti ad pugnam exierant; & hostium levis armatura promtissimè certamen lacessebat. Congressi, extemplò tela coniecérunt. Multa utrimque vulnera, sed pauci ceciderunt.

Irritatis in posterum diem animis, maioribus copiis atque infestiùs concursum. Sed quod non satis loci ad explicandam aciem esset; & iugum montis in angustum dorsum cuneatum, vix ternis armatorum ordinibus in fronte patéret; ijs, qui gravium armorum erant, pugnæ spectatoribus; levis tantùm armaturâ, per iniqua atque æqua loca, pugnam petebat. ac pluribus eâ die vulneratis, quàm interfectis, prœlium nox diremit.

Consul, cui neque manere in iugo inopi; neque regredi sine flagitio, atque etiam periculo, integrũ erat: nihil aliud restare vidit, quàm audacter commissum pertinaci audaciâ corrigere.

ROMANI PERICLITANTES, IGNAviâ, an stupore regis, evadunt.

Ventum quidem erat eò, ut si hóstem similem antiquis Macedonum regibus habuisset, magna clades accipi potuerit. Sed rex clámore procul & strepitu pugnantium audito, nec auxit copias, integros fessis submittendo; neque certamini adfuit. quùm Rom. imperator, maior LX. annis, & prægravis corpore, omnia militaria munera ipse impigrè obiret, & ad ultimum perseveraret.

Tandem POPILIO in custodiâ iugi relicto, per invia tránsgressus, summâ cum difficultate & locorum asperitate conflictatus, in planitiem exercitum, magnâ cum iumentorum & elephantorum vexatione; POPILIO etiam cum copijs in tutum recepto; traduxit. Ipsi in campos digressi, inter Heracleum & Libethrum, castra posuérunt.

Lavanti regi dicitur nuntiatum, hosteis adesse. quo nũtio quùm pavidus exsiluisset è solio, victum se sine prœlio clamitans, proripuit. Et consilij imperijque incertus, duobus ex amicis, Pellam, ubi pecunia deposita erat; alterum: ASCLEPIODOTVM, quem iugo scilicet Cambuniorum montium, cum X. levis armaturæ iuvenum Millib. imposuerat; ex præsidijs revocat: omneisque aditus aperit bello.

Ipse ab Dio auratis statuis omnibus, raptim, ne præda hosti essent, in classem congestis, ocyus demigrare Pydnam cogit.

Duos tantùm saltus, per quos indè quà processerant, evadere possent, Romani habebant: unum per Tempê in Thessaliam; alterum in Macedoniam, præter Dium: quæ utraque regijs tenebantur præsidijs.

Sed quùm intercluso per Tempê, quattuor distantibus locis insessa, simul aditu commeantibus; simul reditu, ipsi montes, per quos descenderant, repetendi essent; & propalàm id, tenentibus superiora cacumina hostibus, fieri non posset; visum est in Macedoniam ad Dium per medios evadere hosteis.

Quod nisi *Dei mentem regi ademissent*; id ipsum ingentis difficultatis erat. Sed rex subito terrore cæcatus, quùm omnia impedimenta præsidijs nudata, & patefacta bello reliquisset, ad Pydnam refugit.

DIVM DESERTVM OCCVPATVR.

Cos. plurimum & præsidij, & spei cernens in stultitiâ & segnitie hostis, remisso nuntio ad Sp. LVCRETIVM, Larissam, ut castella ab hoste relicta circà Tempê occuparet; secundis castris ad Dium pervénit: metarique sub ipso Templo, nequid sacro in loco violaretur, iussit. Ipse urbem ingressus, exornatam & egregiè munitam; & unum diem ad exploranda circà omnia moratus, castra movet.

Agassam urbem, tradentibus se ipsis recepit. Et ut reliquorum Macedonum animos sibi conciliaret, obsidibus contentus, sine præsidio se eis urbem relinquere, immuneisque ac legibus suis victuros, est pollicitus.

Progressus indè, ad Ascordum flumen posuit castra. & quantum procederet longius à Thessaliâ, eò maiorem rerum omnium inopiam sentiens, regressus ad Díum est. PERSEVS contractis in unum omnibus copijs ducibusque, increpare præfectos præsidiorum; à quibus diceret claustra Macedoniæ tradita Romanis esse. cuius culpæ reus nemo iustiùs quàm ipse fuisset.

Consuli, cum summâ annonæ inopiâ conflictanti, peropportunæ litteræ à Sp. LVCRETIO adlatæ. castella se, quæ super Tempê essent, & circà Philam, tenere omnia; frumentique in ijs, & aliarum in usum rerum copiam invenisse.

Cos. itaque ab Dío ad Philam ducit. simul ut præsidium eius firmaret; simul ut militi frumentum divideret.

DIVM A REGE RECEPTVM, ET FIRMATVM.

Ceterùm simul cessit possessione Dij, excitavit hostem, ut tunc tandem sentiret reciperanda esse, quæ priùs culpâ amissa forent. Et is Díum regressus, quæ à Romanis disiecta, reficit; & ab omni parte muros firmat. Deinde haud procul ab urbe, citrà ripam Enipéi fl. castra ponit, amnem ipsum transitu perdifficilem pro munimento habiturus: ibique reliquum æstatis eius tempus extrahere in animo habebat.

HERACLEA A ROMM. EXPUGNATA.

Inter hæc Cos. à Philâ Popilium cum XI. armator. Millib.. Heracléam mittit, urbem inter Dium Tempéque mediâ regione positam. Civibus frustrà ut sese dederent monitis, quòd ignes ad Enipéum ex regis castris apparuissent; terrâ mariq; (classis iam adpulsa ab littore stabat) simul armis, simul operibus machinisque oppugnari cœpti.

Iuvenes etiam quidam Romani, ludicro Circensi ad belli usum verso, testudine factâ, humilimam muri partem cepérunt: & depulsis quasi ex æquo propugnatoribus, duorum signorum milites in urbem transcendérunt. Cos. captâ iam Heracléa, castra eò promovit, tamquam Dium; atque indè summoto rege, in Pieriam etiam progressurus.

ATTONITI REGIS ARGUMENTA.

Perseus tandem ex pavore eo, quo attonitus fuerat, recepto animo, malle imperijs suis non obtemperatum esse; quùm trepidans gazam in mare deijci, Pellæ; & Thessalonicæ, navalia iusserat incendi.

Andronicus, Thessalonicam missus, traxerat tempus, in id ipsum, quod accidit, pœnitentiæ relinquens locum.

Incautior Nicias, Pellæ, proijciendo pecuniæ partem, quod fuerat nactus: sed in rem emendabilem visus lapsus esse, quòd per urinatores omne fermè argentum extractum est. Tantus autem eius pavoris pudor regem incessit, ut urinatores clàm interfici iusserit: Deinde Andronicum quoque, & Niciam, ne quis tàm dementis imperij conscius superesset.

THESSALONICA FRUSTRA OPPUGNATA.

Inter hæc C. Martius cum classe ab Heracléâ Thessalonicam profectus, & agrum vastavit;& procurenteis ab urbe, aliquot prœlijs trepidos intrà mœnia compulit.

Sed ob infesta ex urbe tormenta, quibus & ij qui circà muros temerè adpropinquabant; & qui in navibus erant, percutiebantur; revocatis in naveis militibus, omissáque urbis oppugnatione, Æniam inde petivit: & pervastatis finibus eius, legens oram, Antigoniam pervénit.

ALTERNA CLADES AD ANTIGONEAM.

Ibi milites in terram egressi, primò & vastárunt agros passim, & aliquantum prædæ contulérunt ad naveis. dein palatos eos adorti Macedones, misti pedites equitésque, & fugienteis effusè ad mare persecuti, D. fermè occidérunt;& non minus cepérunt. Sed redintegratâ, ex desperatione, in littore pugnâ, adiuvantibus naviculatoribus, ex Macedonibus CC. fermè cecidérunt, & parem numerum cepérunt.

Ab Antigonéa classis profecta ad agrum Pallenensem, exscensionem ad populandum fecit. Ibi Eumenes, rex, XX. tectis navibus ab Eléa profectus, obvius fuit: & pares V. naves à Prusia rege.

CASSANDREAM FRUSTRA, nec sine clade oppugnant Romani.

Eâ virium accessione animus crevit Consuli, ut Cassandréam oppugnaret.

Divisis itaque inter se partibus oppugnare adorti; Romanus ad Clitas, quas vocant, munimenta, cervis etiam obiectis, ut viam intercluderet, à Macedonico, ad Toronaicum mare, perductr. Ab alterâ parte, ubi Euripus est, Eumenes oppugnabat.

Quùm Romani per fornices, simplici tantum laterum ordine structos, transfosso pariete, iter in urbem sibi patefecisse visi essent, & irruptionem undique pararent; præfecti præsidij urbani, cum validâ manu Agrianum, & Illyriorum Penestarum, erumpunt: & Romanos, qui alij aliundè, ut signa in urbem inferrent, tum coibant; incompositos fundunt; & fugienteis ad fossam usque persequuntur; in eaque compulsos ruinâ cumulant. DC. fermè ibi interfecti; omnesque propè, qui inter murum fossamque deprehensi erant, vulnerantur.

Dum verò quòd vis aperta non processisset, custodias firmare, ne quòd præsidium ex Macedoniâ intromitti posset; & operibus mœnia oppugnare, cogitant; X. regij lembi ab Thessalonicâ, cum delectis Gallorum auxiliaribus, missi, obscurâ nocte, intrárunt urbem.

Quæ novi præsidij fama absistere oppugnatione simul Romanos, regemque Eumenem coegit. Et circumvecti promontorium ad Toronen classem adpulérunt. Eam quoque oppugnare adorti, irrito incepto, Demetriadem petunt. Et prætervecti ad Iolcon classem adpellunt. indè agro vastato, Demetriadem quoque adgressuri.

MELIBOEÆ ET DEMETRIADIS OPPUGNATIO IRRITA.

Inter hæc Cos. M. Popilium, cum V. armatorum Millib. ad Melibœá, urbem, in radicibus Ossæ montis sitam, & Demetriadi imminentem, oppugnandam mittit.

Perseus, quùm audisset simul Melibœam à Cos. exercitu oppugnari; simul classem Iolci stare, ut inde Demetriadem adgrederetur; Euphranorem, quemdam ex ducibus, cum delectis II. Mill. Melibœam mittit. qui submotis fortè à Melibœâ Romanis, Demetriadem priùs occulto itinere intraret, quàm ab Iolco ad urbem castra moverent Romani.

Is simul ab oppugnatoribus in locis superioribus conspectus est; cum trepidatione multa opera relicta sunt, ignisque iniectus. atque ità ab Melibœeâ abscessum est.

Euphranor, eâ urbe liberatâ, Demetriadem extemplò ducit; confisus non mœnia modo, sed agros etiam à populationibus tueri posse. Et crebræ eruptiones in vagos populatores, non sine vulneribus hostium, factæ. Prætor tantùm, & rex Eumenes circumvecti mœnia, & situm urbis contemplati; si quâ parte tentare aut vi, aut opere possent.

EUME-

EVMENES SVSPECTVS.

Fama fuit, per CYDAM Cretensem, & ANTIMACHVM, qui Demetriadi præerat, tractatas inter EVMENEM & PERSEA conditiones amicitiæ. Ab Demetriade certè abscessum est. Ille ad Cos. navigat; & gratulatus quòd prosperè Macedoniam intrásset, Pergamum in regnum redijt.

ATTALVM fratrem tradunt, & remansisse apud Cos. & sinceram eius fidem æquali tenore, egregiamque operam in eo bello fuisse. quùm à fratre, ut Gallos equites, quos secum adduxerat, relinqueret; impetrari non potuisset.

VARIÆ ROMAM LEGATIONES.

Intereà Legati Transalpini ab regulo Gallorum, BALANO, Romam venérunt, pollicentes ad Macedonicum bellum auxilia.

Secundùm Gallos, Pamphylij legati coronam auream in Curiam intulérunt. Et petentibus ut id donum in cellâ IOVIS ponere, & sacrificare liceret, permissum: benigneque amicitiam renovare volentibus responsum.

Tum ab rege PRVSIA;& paullo-post ab Rhodijs, de eâdem re longè aliter differentes auditi sunt. Vtraque legatio de pace reconciliandâ cum rege PERSEO egit.

PRVSIÆ preces magis, quàm postulatio, fuére. qui profiteretur, & ad id tempus se cum Romanis stetisse; &, quoad bellum foret, staturum. Quùm verò ad se à PERSEO legati venissent,de finiendo cũ Romanis bello; uti deprecatorem à Senatu petere; *Si possent inducere in animum, ut finiant iram; se quoque gratia reconciliata pacis posse uti.*

RHODIORVM SVPERBA POSTVLATIO.

Rhodij verò superbè commemoratis ergà pop. Rom. beneficijs, & victoriâ de ANTIOCHO rege penè sibi vindicatâ; *Quùm pax inter Macedonas Romanosq; esset, sibi amicitiam cum rege PERSEO coeptam. Eam se invitos, nullo eius in se merito, quoniam ità Romanis visum sit, in societatem belli trahere; interrupisse.*

Se, qui multa & diu eius belli incommoda sentiant, modò ad PERSEA legatos, modò Romam, de pace utrinq; componendâ, misisse. Per quos stetisset, quò minus belli finis fieret; adversus eos quid sibi faciundum esset, Rhodios scilicet consideraturos esse.

His non sine indignatione auditis; responsi loco, tradunt recitatum, S.C. *Quo Caras, & Lycios liberos esse iuberet pop. Romanus*; & litteras palàm ad utramque gentem missas.

Quâ auditâ re, principem legationis, cuius magniloquentiam vix Curia paullo-antè ceperat, animo corporeque corruisse.

Alij responsum esse tradunt; *Romanis non latuisse, Rhodios cum PERSEO rege, adversùs remp. suam occulta pridem consilia habuisse. Visuros se vicissim esse, quid sibi quoque faciundum sit. Devicto PERSEO*, quod propediem sperent fore; *visurum pop. Rom. ut pro meritis cuiusq; in eo bello civitatis gratiam dignam referat.* Munera tamen Legati missa non acceperunt.

Litteræ deinde Q. MARTII Cos. recitatæ; *Se saltu superato in Macedoniam transisse.* Ibi commeatus à prætore fratre prospectos in hiemem habere. *Ab Epirotis* XX. M. modium tritici, X. hordei *sumsisse: ut pro eo frumento pecunia legatis eorum Romæ curaretur. Vestimenta militibus ab Româ mittenda esse. Equis* CC. *fermè opus esse*, maximè Numidis. Sibi ijs in locis nullam copiam esse.

CENSORVM SEVERITAS.

Censores censũ Idib. X[bus] severiùs, quàm anteà habuérunt. Multis equi ademti; & inter eos P. RVTILIO, qui Trib. plebis, censoribus diem dixerat. Is tribu motus,& ad opera publica facięda dãnatus.

Tib. SEMPRONIVS ex pecuniâ sibi attributâ, ædeis P. AFRICANI, cum tabernis coniunctis, in publicum emit; & Basilicam faciendam curavit, quæ posteà Sempronia appellata est.

3788. Ptol. Philom. 12. Ant. Epiph. 10.	*Comitijs à Cn. SERVILIO maturiùs indictis, creati Cos. L. AIMYLIVS PAVLLVS, II. (Eius PAVLLI F. qui ad Cannas fortiter obierat. XIV. anno, postquàm primùm Cos. fuerat,) & C. LICINIVS CRASSVS. Illi Macedonia, huic Italia evênit.*	162.

Legati in Macedoniam ad exercitus visendos, & comperta referenda, missi; quid aut terrestribus, aut navalibus copijs deesset. quæ regis vires; quæ sociorum fides, quæ provinciarum opportunitas.

ALEXANDRINORVM DE ANTIOCHO QVERELÆ.

Intereà legationes exterarum nationum audiri placuit. Et primi Alexandrini, ab PTOLEMÆO & CLEOPATRA regibus missi, in Curiam vocati. Illi sordidati. barbâ & capillo promisso, cum ramis oleæ ingressi, procubuérunt. eorumque oratio, quàm habitus. fuit miserabilior.

ANTIOCHVS Syriæ rex, quem Romæ obsidem fuisse diximus. per honestam speciem maioris PTOLEMÆI reducendi in regnum, bellum cum minore fratre eius, qui tùm Alexandriam tenebat, gerens, & ad Pelusium navali proelio, victor fuerat; & tumultuario opere ponte per Nilum facto transgressus, cum exercitu, obsidione ipsam Alexandriam cinxerat. nec procul abesse, quin potiretur regno opulentissimo, videbatur. Ea legati querentes orabant Senatum, ut opem regno regibusque, amicis imperio, ferrent.

Si Romani pro suis in ANTIOCHVM meritis; & pro eâ, quâ apud omneis reges genteisque, polleant auctoritate, legatos misissent; qui denuntiarent, *non placére senatui bellum socijs regibus fieri*; dubium non esse, quin rex ille extemplò à moenibus Alexandriæ abscessurus, abducturusque exercitum in Syriam esset.

Quod si cunctentur facere; brevi extorres regno, PTOLEMÆVM & CLEOPATRAM, Romam venturos; cũ pudore quodã pop. Romani, quòd nullã socijs opem, in ultimo fortunarum discrimine, tulissent.

LEGATI AD REGES MISSI, BELLO ABSTINEANT.

Alij sic tradidére. ANTIOCHVM, post alteram expeditioné, cognito, suos in Ægypto dolos palàm esse factos; consilio nihil dissimulato, in Ægyptum, cui toti totus inhiabat, regressum esse; & tum Alexandriam (quò rex pulsus ad fratrem minorem, participato cum eo regno, confugerat, & præsidij causâ se incluserat) artâ obsidione, sed irrito conatu, ad deditionem adigere molitum esse. Fratres autem missis Romam legatis, qui auxilia fidemque societatis implorarent, Senatum facilè movisse.

Patres namque Alexandrinorum precibus moti, extemplò C. POPILIVM LÆNATEM, cum duobus alijs legatis, ad finiendum inter reges bellum, misérunt. Prius ANTIOCHVM, dein PTOLEMÆVM adire iussi: & nuntiare; *Ni absistatur bello, per utrum stetisset, eum non pro amico, nec pro socio habituros esse.* Et hisce cum mandatis, simul illi cum Alexandrinis legatis, profecti sunt.

STATVS EXERCITVS ROMANI IN MACEDONIA.

Legati, qui in Macedoniam, ad explorandum, missi fuerant, octiduo postquàm Coss. magistratum inijssent, vltimis Quinquatribus Romam regressi, nuntiárunt; *Maiore periculo, quàm emolumento, exercitum per invios saltus in Macedoniam inductum: PIERIAM quò processisset, à Rege teneri. Castra castris propè ità collata esse, ut fluminis Enipei interuallo arceantur. Neque regem pugnandi potestatem facere; neque nostris vim ad cogendum esse.*

Hiemem etiam asperam rebus gerendis intervenisse. In otio militem ali; nec plus quàm V I. dierum frumentum habere. Macedonum dici X X X. Mill. armatorum esse.

Ap. CLAVDIVM, circà Lychnidum, in summo periculo esse: nisi properè aut iustus exercitus eò mittatur; aut ipse cum præsidio indè deducatur.

Sociorum navalium partem morbo absumtam; partem, maximè qui ex Siciliâ fuerint, domos suas abijsse; & iam homines navibus deesse.

EVMENEM classemq; eius, tamquam vento adlatas naveis, & venisse & abisse: nec animum eius regis satis constare visum; quùm ATTALVS frater egregiè in fide constitisse compertus esset.

Latinis forijs, quæ prid. Kalend. Aprilis fuére, in monte, sacrificio ritè perpetrato, Cos. L. ÆMYLIVS, & Cn. OCTAVIVS, cui classis obtigerat, in Macedoniam, faustis civium votis & ominibus profecti sunt.

PERSEVS ITERVM MERCEDE OBLATA GENTIVM, ALIOSQVE, ad societatem solicitat.

PERSEVS, qui in animum inducere non potuérat, ut impensâ pecuniæ GENTIVM Illyriorum regem sibi adiungeret; postquàm Romanis Saltum ingressis ultimum belli discrimen adesse animadvertit, ccc. argenti talenta per HIPPIAM legatum pactus est, ità ut obsides ultrò citroque darentur.

Legatis, quos Illyrius ad pecuniam accipiendam miserat, mandatum est; *ut iureiurando obsidibusq; & pecuniâ à Macedone acceptâ, Rhodum cum legatis Macedonibus proficiscerentur.* duorum simul regum nomine incitari Rhodios ad bellum Romanum posse.

Et METRODORVS, qui nuper ab Rhodo venerat; auctoribusque DIONE & POLYARATO, principibus eius civitatis, adfirmabat; *Rhodios paratos ad bellum esse*; is princeps iunctæ cum Illyrijs legationis datus est.

Eodem tempore ad EVMENEM, & ad ANTIOCHVM communia mandata, quæ subijcere conditio rerum poterat: *Naturâ inimica inter se esse, Liberam civitatem, & regem. Singulos populum Rom. adgredi: & quod indignius sit, regum viribus reges oppugnare. Romanos itaq; aut ad pacem secum faciendam compelli; aut si in bello iniusto perseverent, communem omniũ regum hosteis duci oportere.*

EVMENES, modò ne iuvaret bello Romanos terrâ marique; modò pacis patrandæ cum Romanis paciscebatur mercedem. & quidem ne bello interesset, M. & D. talenta. In utrumq; non fidem modò se, sed obsides quoque dare paratum ostendebat.

Sed ità inter se nequidquam captati reges, nihil præter infamiam movere. Neque ea res tantùm PERSEO per avaritiam est dimissa; sed etiam Gentij regis parata societas; & tum Gallorum, effusorum per Illyricum, agmen ingens oblatum, pari avaritiâ dimissum est.

Veniebant x. Mill. equitum; par numerus peditum; & ipsorum iungentium cursum equis; & in vicem prolapsorum equitum, vacuos capientium ad pugnam equos. Hi pacti erant; eques, denos præsenteis aureos; pedes, quinos: Mille, dux eorũ.

Rex PERSEVS ab Enipeo ex castris profectus obviàm, cum dimidiâ parte copiarum, & munera principibus gentis ferens, in ripâ fluminis Axij posuit castra. Et exercitus Gallorũ circà Desudabam, in Mædicâ, consederat, mercedem pactam opperiens; L X X V. penè millibus ab Axio flu. & castris regis.

GALLI AVXILIARES ELVSI ET REIECTI.

Quùm eò missus ANTIGONVS, ex purpuratis unus, iuberet multitudinem Gallorum, ad Bylazora (is Pœoniæ locus est) castra movere, & principes ad se venire frequentes. commeatus in itinere per vicos & opida expeditos; & frumenti, vini, pecorumque copiam multitudini præparatã esse. Regem magnis

magnis muneribus principes, vestis, argenti equorumque, exceptum esse.

Illi contrà, quod præsens pepigissent, interrogârunt; Ecquid aurum, quod in singulos equites pedites que dividendum esset, secum adduxisset?

Quum usque ad id nihil responderetur; ELONICVS, eorum regulus, Abire ANTIGONVM, & renuntiare regi iussit; Nisi aurum obsidesque accepissent, nusquam inde Gallos longiùs vestigium moturos.

Rex pecuniæ, quàm regni, melior custos, advocato concilio, instituit de perfidiâ & feritate Gallorum disserere. *Si in Macedoniam accipiantur, graviores se socios habiturum, quam hosteis, Romanos. Quinque Mill. equitum sat esse, quibus & uti ad bellum possint; & quorum multitudinem ipsi non timeant.*

Remittitur itaque ANTIGONVS, qui nuntiaret; V. equitum Millium operâ tantùm uti regem velle.

Quòd ubi audivére Barbari; cæterorum quidem fremitus fuit, indignantium se frustrà excitos sedibus suis: ELONICVS verò rursùs quærit; Ecquid ipsis V. Millibus, quod convenisset, numeraret! Quumque adversùs id quoque misceri ambages cernerent; retrò ad Istrum, depopulati Thraciam, quà vicina erat viæ, rediérunt.

Quo facto PERSEVS Romanorum animos confirmavit; & Macedonum, qui eà pependerant spe, haud mediocriter debilitavit.

GENTIVS ABALIENATVS. OB REGIS SORDEIS.

Eadem avaritia Gentium regem sibi abalienavit. Qui acceptâ exiguâ pecuniæ parte, quùm assiduè à PANTAVCO, PERSEI legato, ad lacessendos hostili facto Romanos stimularetur; M. PERPENNAM & L. PETILIVM legatos, qui tum fortè ad eum venerant, in custodiam coniecit. Quo audito, PERSEVS, contraxisse eum necessitates ratus ad bellum utique cum Romanis; ad revocandum eos, qui reliquam pecuniam portabant, misit: velut nihil aliud agens, quàm, *ut quanta maxima posset præda, ex se victo, Romanis reservaretur.*

GALLI CÆSI A CLASSIARIIS PERSEI.

Eius intereà classis, modò navibus EVMENIS in portu deprensis, tamquam amicis, parcere: modò V. & XXX. naveis, hippagogos, quæ ad ATTALVM fratrem ab eodem missæ; & ab Eleâ profectæ, cum equitibus Gallis, & equis, Phanas, promontorium Chiorū, petebant, ut inde transmittere in Macedoniam possent; variè adfligere, quod inhabili istiusmodi naviū genere, & Gallis vix quietè in mari ferentibus, nulla resistendi spes esset.

Pars itaque eorum, qui propiores continenti littori erant, in Erythræam enabant: pars velis datis ad Chium naveis eiecére; relictisque equis, effusâ fugâ urbem petebant.

Sed lembi regij propiùs urbem, accessuque commodiore, cum exposuissent armatos; partim in viâ fugienteis adhuc Gallos adepti, Macedones, ceciderunt; partim antè portam exclusos. Clauserant enim Chij portam, ignari qui fugerent, aut sequerentur.

DCCC. fermè Gallorum occisi: CC. vivi capti. Equi, pars in mari fractis navibus absumti; partim nervos in littore succidérunt Macedones. Inde evecti Ægæo mari Delum traiecérunt.

DELI INSVLÆ RELIGIO.

Dum hæc geruntur, legati Romani, C. POPILIVS, cū collegis, à Chalcide profecti, III. quinqueremibus Delum quùm venissent; lembos ibi Macedonum XL. Et V. regis Eumenis quinqueremeis, invenérunt.

Sanctitas Templi Insulæque, inviolatos præstabat omneis; ut impunè permisti Romani & Macedones, & Eumenis navales socij, inducias religione Templi præbente, versarentur.

LEGATI GENTII ET PERSEI RHODVM VENERE.

Per idem ferè tempus, Legati Macedones Illyrijque simul Rhodum venerunt: quibus auctoritatem addidit, non modò lemborum adventus, passim per Cycladas & mare Ægéum vagantium; sed etiam coniunctio ipsa regum, Persei Gentijque: & fama adhuc recens, cum magno numero peditum equitumque venientium, Gallorum.

Etiam quùm accessissent animi DINONI & POLYARATO, qui PERSEO favebant; non benignè modò regibus responsum est, sed palàm pronuntiatum; *bello finem se auctoritate suâ impositures esse.* Ipsi itaque reges quoque æquos adhiberent animos ad pacem accipiendam.

Iam veris principium erat; novique duces in provinciam venerant, Cos. ÆMYLIVS in Macedoniam; OCTAVIVS, Oréum ad classem.

BELLVM ILLYRICVM, CVM GENTIO.

ANICIVS in Illyricum, cui bellandum adversùs GENTIVM erat. Is PLEVRATO Illyriorum rege, & matre EVRYDICA genitus, fraires duos, PLATOREM consanguineum, & Caravantium uterinū, habuit. Ex ijs PLATOREM occidit, quò tutiùs regnaret. Nuptias illi invidisse fertur ETVTÆ, MONVNI Dardanorum principis filiæ. Eo interfecto, gravis popularibus esse cæpit: & violentiam insitam ingenio intemperantiâ vini accendebat.

Ipse Lissum omneis copias, ad XV. armatorum Mill. contraxit: & fratre altero in Caviorum gentem, vi aut terrore subigendam, cum M. peditib. & I. equitibus misso, ad Bassaniam urbem, quinque Millia pass. ab Lisso, ducit. Ij socij erant Romanorum; & per nuntios tentati, obsidionem pati, quàm dedere sese, maluerunt.

CARAVANTIVS in Cavios adveniens, ab incolis opidi Durnij benignè acceptus est: ab alterâ urbe, quę Caravantis dicta videtur, exclusus; quùm agros eorum effusè vastaret, aliquot palatos milites, concursu agrestium interfectos, desideravit.

Iam & Ap. CLAVDIVS, adsumtis ad eum exercitum, quem habebat, Bulinorum, & Apolloniatium, & Dyrra-

essent, & ab ijs nominati. Multi ex reis absoluti: alij gravibus criminibus accusati; dein ampliati; quibus dicenda de integro caussa esset, excusati; exsilij caussâ solùm vertisse.

CANVLEIVS prætor qui Hispaniam sortitus erat, eâ re omissâ, delectum habere instituit, & repentè in provinciam abijt; ne nobiles & potentes, ab Hispanis compellati, vexarentur. Ità præteritis, silentio oblitteratis, in futurum consultum ab Senatu Hispanis; de frumenti æstimatione, & vicesimarum venditione. neve præfecti in oppida sua, ad pecunias cogendas, imponerentur.

NOVA COLONIA, IN HISPANIA, SPVRIORVM, CARTEIA.

Venit & alia novi generis hominum ex Hispaniâ legatio. Ex militibus Romanis, & Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos se memorantes, suprà IV. hominum Millia, orabant ut sibi oppidum, in quo habitarent, daretur. Ex ijs nomina apud prætorem professos & manumissos, Carteiam ad Oceanum deduci placuit. Et eam coloniam Latinam esse, & Libertinorum appellari.

LEGATI EX AFRICA.

Eodem tempore ex Africâ; & GVLVSSA; MASANISSÆ F. legatus Patris; & Carthaginienses venêrunt. Ille in Senatu, quæ à Patre ad bellum Macedonicum missa essent, exposuit; & plura, si imperentur, merito pop. Rom. præstaturum pollicitus est. Monuitque Patres, ut à fraude Carthaginiensium caverent. Classis eos magnæ parandæ consilium cepisse; specie pro Romanis, & adversùs Macedonas, Vbi ea parata instructaque esset; ipsorum fore potestatis, quem hostem aut socium habeant.

3786. | *Comitijs Consularibus* A. HOSTILIVS MANCINVS, & A. ATTILIVS SERRANVS. *Coss. facti. Illi Macedonia, huic Italia evénit.* | 164.
Ptol. Philom. 10.
Ant. Epiph. 8.

LICINIVS CRASSVS proconsul, an Consul complures in Græciâ urbeis expugnavit, & crudeliter diripuit.

LENITAS PRÆTORIS LAVDATA.

Prætor quidam, ijs, qui rebellârant, sese purgantibus, culpamque in suorum principum amentiam conferentibus, quòd se ultrò ad pœnam ipsi obtulissent, quùm veniam dedisset; omniaque, quò exercitum duxisset, imperata facerent; quieto exercitu pacatum agrum, qui paullo antè ingenti tumultu arserat, peragravit. Quæ lenitas prætoris, quâ sine sanguine ferocissimam gentem (f. Gallorum) domuerat, eò gratior plebi patribusque fuit; quò crudeliùs avariùsque in Græciâ bellatum, & ab Consule LICINIO, & ab LVCRETIO prætore erat.

ABDERITARVM DE HORTENsio querelæ; non irritæ.

Invidiam infamiamque ab LVCRETIO, (quem Tribb. plebis absentem concionibus assiduis lacerabant; quique reip. caussa abesse excusabatur; licet in agro suo Antiati tum versaretur; & aquam, ex manubijs, Antium, ex flumine Loracinæ, deduceret) averterunt in HORTENSIVM, eius successorem, Abderitæ legati; querentes oppidum suum ab HORTENSIO expugnatum & direptum esse: principes securi percussos; sub coronâ cæteros venijsse.

Senatus decrevit eadem de Abderitis, quæ de Coronæis priore anno decreverat. Legatis missi, qui & HOSTILIO Cos. & HORTENSIO præt. nuntiarent; Senatum, Abderitis iniustum bellum illatum; conquirique omneis qui in servitute sint, & restitui in libertatem; æquum censére.

ALIORVM DE COS. CASSIO QVERELÆ, PROLATATÆ.

Eodem tempore de C. CASSIO, (qui Consul priore anno fuerat, & tum Trib. militum in Macedoniâ cum A. HOSTILIO erat) querelæ ad Senatum delatæ. Frater regis Gallorum CINCIBILI, questus, Alpinorum populorum agros, sociorum suorum, depopulatum C. CASSIVM fuisse; & indè multa Millia hominum in servitutem abripuisse.

Simul & Carnorum Istrorumque, & Iapidum legati venêrunt; Duces sibi ab Consule CASSIO primùm imperatos, qui in Macedoniam ducenti exercitum iter monstrarent. Indè ex medio regressum itinere, hostiliter peragrâsse fineis suos: passim rapinas & incendia facta.

Vtrisque responsum; *Senatum ea quæ facta querantur, neque scisse futura; neque si sint facta, probare. Sed indictâ caussâ damnari, absentem reip. caussâ, virum consularem, iniurium videri.*

Vbi ex Macedoniâ redîsset; tum si coràm eum arguere vellent, cognitâ re, Senatum daturum operam uti satisfiat. Legati ad regulum Gallum trans Alpeis, cum magnis muneribus: aliique circà eos populos missi, qui indicarent, quæ Patrum sententia esset.

LEGATI E GRÆCIA ET ASIA. EORVMQVE OBSEQVIA.

Multarum prætereà Græciæ Asiæque civitatum legati Romam convenêrunt. Athenienses, præter quod navium militumque habuissent, Consuli & prætori misisse exposuêrunt; quibus eos non usos, frumenti sibi centum Millia imperâsse: quod, quiquàm sterilem terram arent, confecisse; *& alia, si imperentur, præstare paratos esse.*

Milesij, qui nihil præstiterant; *si quid imperare ad bellum Senatus vellet, se quoque paratos.*

Ita,

lio, quò durius erat Romanorum iugum; eò meliores beneficiis Græci, & ad obsequij pollicitationem paratiores.

Sed fœda fuit in primis Alabandensium adulatio; qui *Templum Vrbis Romæ se fecisse* commemoravérunt; *ludosq́, anniversarios ei, ceu Divæ, instituisse.* & coronam auream L. pondo, quæ in Capitolio ponatur, donum *Iovi Opt. Max.* attulisse: & scuta equestria CCC. ea, queis iussissent, traditurus.

Lampsaceni coronam LXXX. pondo adferentes, memorabant, se à PERSEO, ubi Rom. exercitus in Macedoniam venisset, decessisse. *Id se tantum petere, ut in amicitiam pop. Rom. reciperentur*: &, si pax cum PERSEO fieret, *ne in regiam potestatem reciderent.*

LEGATI EX AFRICA, ET CRETA.

Ex Africâ legati, simul Carthaginiensium, tritici decies centum Millia, & hordei quingenta, ad mare devecta habere, indicárunt; ut quò Senatus censuisset, deportarent.

Item MASANISSÆ legati eamdem tritici summam polliciti, & MD. equites, XII. elephantos. Vtrisque gratiæ actæ; togatique, ut ea quæ pollicerentur, in Macedoniam ad HOSTILIVM deportarent.

Cretensium legatis responsum; *si Cretenses benè ac gnaviter destinarent potiorem pop. Romani, quàm regis PERSEI, amicitiam habere; Senatum quoque Rom. ijs, tamquam certis socijs, responsurum.* Intereà nuntiarent suis; *Placere Senatui, dare operam Cretenses, ut quos milites aut sagittarios intrà præsidia regis haberent, eos primo quoque tempore domum revocarent.*

CHALCIDENSIVM QVERELÆ.

Chalcidenses, Principe MICCIONE, qui pedibus captus, lecticâ in Curiam introlatus erat, præfante: cum vetera recentiaque suæ civitatis benefacta exposuérunt; tum quæ primò C. LVCRETIVS in populareis suos, pr. Rom. superbè, avarè, crudeliterque fecisset; deinde, quæ tum cum maximè L. HORTENSIVS faceret.

„*Vrbibus, quæ eos clausis portis excluserint, tutis & incolumibus; apud se Templa omnibus ornamentis compilata, spoliatáq́, sacrilegijs. C. LVCRETIVM navibus Antium devexisse. Libera corpora in servitutem abrepta; fortunas direptas*; domos suas inconditâ nautarum turbâ, quæ hieme pariter atque æstate, in tectis habeatur, plenas esse.

Senatus, quæ facta illi querebantur, suâ voluntate facta esse negare. Litteræ ad HORTENSIVM datæ; *Si qui in servitutem liberi venissent, ut eos conquirendos restituendosq́, in libertatem curaret. Sociorum navalium nemo*, præter magistros, *in hospitia deduceretur.*

LVCRETIVS VIOLENTIÆ DAMNATVS.

C. LVCRETIVS, quem in Senatum arcessi placuerat, ut disceptaret coràm, purgaretque sese: multoque plura præsens audierat, quàm in absentem iacta erant; ubi dies, quæ ei dicta erat, venit, à Tribb. plèbis ad populum accusatus est: multamque decies centum Millium æris ei dixérunt: & comitijs habitis, v. & XXX. Tribus eum condemnárunt.

In Liguribus eo anno nihil memorabile gestum. Nam nec hostes moverunt arma; neque Consul ATTILIVS in agrum eorum legiones induxit. Militibus itaque duarum legionum Romanar. dimissis; & sociorum Latini nominis exercitu maturè in hiberna, Lunam & Pisas, deducto; ipse cum equitibus, Galliæ provinciæ pleraque opida adijt.

REX GENTIVS SVSPECTVS: Furij legati temeritas & clades.

Quùm nusquam alibi, quàm in Macedoniâ bellum esset, suspectum tamen GENTIVM Illyriorum regem habebant. Octo itaque naves ornatæ à Brundisio ad C. FVRIVM legatum, qui cùm præsidio duarum Issensium navium Insulæ præerat, eódem submissæ. in quas ss. Millia militum imposita, ex ijs quos in eâ parte Italiæ, quæ obiecta Illyrico est; Q. MÆNIVS præt. conscripserat.

Misit præterea Cos. HOSTILIVS Ap. CLAVDIVM in Illyricum, cum IV. Millib. militum, ut fidos accolas Illyrici tutarentur.

Is non contentus ijs quas adduxerat copijs, auxilia ab socijs corrogando, ad VIIX. hominum Mill. vario genere armavit: peragratáque omni eâ regione ab Lichnidum, Dassaretiorum, consedit.

Haud procul indè Vscana opidum finium plerumque PERSEI erat. X. Millia civium habebat, & modicum custodiæ causâ Cretensium præsidium.

Vanæ proditionis spe, & prædæ cupiditate, inductus CLAVDIVS, nec fide datâ, neque re exploratâ, castra propiùs urbem admovit, & incomposito agmine ad tentandum accessit. Creverat negligentia, quòd armatum neminem in muris viderent.

Cæterum ubi primùm sub iactu teli fuérunt; duabus simul portis ex urbe erumpitur, & ingens è muris strepitus editur. qui terror undique obiectus effecit, ne sustinere primam procellam eruptionis Romani possent. fugientes itaque plures, quàm pugnantes interemti; ut vix II. Mill. cum ipso Legato in castra perfugérint. Ipse, ne suis quidem è fuga collectis, ad Lychnidum protinus reliquias cladis reduxit.

DISCORDIA INTER PTOLEMÆOS FRATRES.

In Ægypto PT. PHILOMETOR, consortis impatiens, fratrem PHYSCONEM procul ab aulâ abegerat. Hunc profugum lubenter ANTIOCHVS EPIPHANES, avunculus, (erant enim uterque, PTOLEMÆO EPIPHANE, & CLEOPATRA maiore Antiochi sorore progeniti) exceperat; eiusque reducendi in regnum specie, iam bellum parabat. (Appian. tradit; à morte CLEOPATRÆ, tutores regis PHILOMETORIS, LENÆVM & EVLALIVM, regnum Syriæ, iampridem

iampridem Ægypto attributum, ab eodem ANTIOCHO, qui id dolo occupásset; repopoſciſſe; bellumque hinc ortum eſſe. Commiſſo inter Peluſium & montem Caſium prœlio, duces Ægyptiorum ab eo profligatos.)

ANTIOCHI EPIPH. PERFIDIA, & in Hieroſolymitanos ſævities.

Tum ille quaſi infirmiori regis, Nepotis ſui, ætati parciturus, eiuſque res ex fide procuraturus; per fœderis & mutuæ amicitiæ ſimulationem, ingreſſus Memphim regiam, regni Ægyptij inſignia & habenas de more ſuſcepit; & ubertimas ibi ditiſſimaſque civitates ſibi ſubiecit. Quumque vix PHILOMETORI Cyprum & Alexandriam reliquiſſet; rebus ex animi ſententiâ confectis, in Syriam revertit.

Atque in tranſcurſu, anno Seleucidar. 143. itinere per Iudæam inſtituto, Hieroſolymam magnis cum copijs ingreſſus, urbis Templique ornamenta, & res pretioſiſſimas, non ſine miſerabili hominum cæde, & arrogantibus in Deum, Deique cultores, convicijs, compilavit. & impietatis iuxtà atque avaritiæ, quâ in Iudæos erat deinceps deſæviturus, fundamenta iecit. Permultis tum ex adversâ factione necatis; pecuniiſque direptis & Antiochiam aſportatis.

3787. Ptol. Philom. 11. Ant. Epiph. 9. | 163.

¶ Res in Iudæâ per Antiochum, & adverſarios eius Aſſamonæos, geſtæ, certis Romanorum annis haud facilè attemperari poſſunt. Suis itaque ſparſim locis pertexentur. Nam & IOSEPHVS hiſtoricus falli cenſeatur, qui putet anno priore ANTIOCHVM iuſſu, an metu? Romanorum, ab Ægypto receſſiſſe. Id enim alterâ eius in Ægyptum expeditione factum eſt; & quidem poſt biennium. Quo anno (*Mach. 1. v. 30. poſt duos annos dierum*) veniſſe Hieruſalem cum turbâ magnâ traditur. & (*Machab. 2. cap. 5.*) ſecundam profectionem in Ægyptum paráſſe.

RES IN MACEDONIA MINVS PROSPERÆ.

Romani rerum, haud proſperè in Macedoniâ geſtarum, rumore exterriti, legatos miſerant, qui comperta quæ agerentur referrent. & ut A. HOSTILIVS Conſul comitia Conſulibus ſubrogandis ita ediceret, ut menſe Ianuario comitia haberi poſſent; & ut primo quoque tempore in urbem rediret. Hic eo nomine laudatus eſt, quod militem modeſtè, & diſciplinâ militari, coercuerit.

Comitia (ait Livius) ad v. Kalend. Septembris (fortè, Decembris aut Ianuarij) fuére. & creati Coſſ. Q. MARTIVS PHILIPPVS II. & Cn. SERVILIVS CÆPIO.

Legati ex Macedoniâ exacto admodum menſe Februario reverſi, quas res eâ æſtate proſperè rex PERSEVS geſſiſſet, retulérunt: quantuſque timor ſocios pop. Rom. cepiſſet, tot urbibus in poteſtatem regis redactis.

Delectu militum per Prætores perfecto, quòd iuniores citati à Coſſ. gravatè reſponderent; Conſules provincias inter ſe ſortiti ſunt; Cn. SERVILIVS Italiam; Q. MARTIVS Macedoniam.

CENSORVM CONSENSIO.

Cenſores, C. CLAVDIVS PVLCER, & T. SEMPRONIVS GRACCHVS, ob nimis feverè geſtam cenſuram, maiorem partem civitatis, & ordinem præcipuè equeſtrem, exaſperárunt. Et quùm in pari cauſâ collegæ eſſent, non modo invidia pari non erant, ſed etiam CLAVDII invidiam GRACCHI caritas deprecabatur.

Is namque in maximâ populi & ſuffragiorum contentione, quùm clamor undique plebis eſſet, *periculum* GRACCHO *non eſſe*; conceptis verbis iuravit; *Si collega damnatus eſſet, non exſpectato de ſe iudicio, comitem exſilij eius futurum*.

Luſtrum conditum ab iiſdem perhibetur; quo cenſa ſint civium capita CCXII. Mill. & DCCCV.

LEGATORVM ROMM. IN Græcis fides & induſtria.

C. POPILIVS & Cn. OCTAVIVS, qui in Græciam miſſi erant, Senat. conſultum primùm Thebis recitatum, per omnes Peloponneſi civitates circumtulérunt; *Ne quis ullam rem in bellum magiſtratibus Romanis conferret, præterquàm quod Senatus cenſuiſſet*.

Achaico concilio Argis agitato, benignè locuti auditique, egregiâ ſpe futuri ſtatûs fidiſſimæ genti relictâ, in Ætoliam traiecérunt. Ibi quòd omnia, citrà ſeditionem, ſuſpecta, criminumque inter ipſos plena eſſent; obſidibus poſtulatis, neque fini rei impoſito, in Acarnaniam profecti ſunt.

Concilium legatis Tyrrei datum. Ibi quoque inter factiones erat certamen. quùm quidam principum poſtularent; *ut præſidia in urbes ſuas inducerentur*, adverſùs amentiam eorum, qui ad Macedonas gentem trahebát. Alij recuſarent; *ne quod bello captis & hoſtibus mos eſſet, id pacatæ & ſociæ civitates ignominiæ acciperent*. Quæ deprecatio iuſta viſa eſt.

Indè Lariſſam ad HOSTILIVM procoſ. à quo miſſi fuerant, legati rediérunt. & retento ex iis ſecum OCTAVIO, ipſe POPILIVM cum M. fermè militibus in hiberna Ambraciam miſit.

PERSEI EXPEDITIO HIBERNA IN ILLYRICVM. MVLTARVM VRBIVM DEDITIO.

PERSEVS, principio hiemis egredi Macedoniæ finibus non auſus, nequà in regnum vacuum irrumperent Romani; ſub tempus brumæ, quùm inexſuperabiles

superabilem ab Thessaliâ montes nivis altitudo faceret; occasionem esse ratus frangendi finitimorum spes, animosque, ne quid, aversò se in Romanum bellum, periculi subesset; quùm à Thraciâ pacem Cotti; ab Epiro Cephalus, Acarnanum regulus; repentinâ à Romanis defectione, præstarent; Dardanos autem recèns domuisset bello. solum infestum Macedoniæ esse latus, quod ab Illyrico pateret, cernens. & si proximos Illyriorum domuisset, Gentium quoque regem, iamdiu dubium, in societatem perlici posse: cum x. pedit. Millib. quorum pars Phalangitæ erant; & II. Millib. levis armatorum, & D. equitibus, profectus, Stuberam venit: & tertio die ad Vscanam, Penestarum urbem, castra posuit. Erat autem ibi cum iuventute Illyriorum, Romanum præsidium.

Postquàm, qui missi ad tentandum fuerant, nihil pacati referebant; oppugnare urbem ad ortus, & coronâ capere conatus est. Nec minor propugnantium virtus fuit; quibus spes erat, neque hiemis vim diutiùs pati in aperto Macedonas posse; neque ab Romano bello tantum regi laxamenti fore, ut posset morari.

Cæterùm postquàm vineas agi, turreisque excitari vidérunt; victa pertinacia est. quod prætérquàm adversùs vim pares nō essent; ne frumenti quidem, aut ullius alterius rei copia intùs erat.

C. Carvilius Spoletinus, & C. Afranius à præsidio Rom. missi, qui à Perseo peterent; primò ut armatos, suaque secum ferenteis, abire sineret: Dein, si id minus impetrarent, vitæ tantum libertatisque fidem acciperent.

Id ab rege benigniùs promissum, quàm præstitum. Exire enim sua secum efferentibus iussis, primùm arma ademit. His urbe egressis, & Illyriorum cohors (D. erant) & Vscanenses se urbemque dedidérunt.

Perseus præsidio Vscanæ imposito, multitudinem omnem deditorum, quæ propè numero exercitum æquabat, Stuberam abducit.

Ibi Romanis (IV. hominum Mill. erant) præter principes, in custodiam civitatum divisis, Vscanensibus Illyrijsque venditis, in Penestiam exercitum reducit, ad Oenéum oppidum, opportunè situm; quaque transitus est in Labeates, Gentio obnoxios; in potestatem redigendum.

Sed quod castellum, Draudacum nomine, opportunius ad omnia positum esse cognovisset; eò exercitum admovit, & haud difficulter in deditionem redegit.

Vndecim alia castella eodem agminis sui metu, partim vi, partim voluntate, sibi subiunxit: & in his Romanos milites, ad M. D. qui per præsidia dispositi erant, recepit.

Inde ad Oenéum perventum est, opidum mœnibus validum; & hine amne Artato, inde monte præalto cinctum. Post crebra hine inde prœlia, magnâ opidanorum & militum multitudine varijs casibus absumtâ, aut vulneribus inutili; scalis, mukis simul partibus, impetus in urbem est factus. Puberes omnes interfecti; coniuges liberique in custodiam dati: prædæ alia militum cessére.

GENTIVS A PERSEO SOLICITATVR.

Victor Stuberam revertens ad Gentium legatos mittit, qui expositis rebus, à se adversùs Romanos, Dardanosque, & in Illyrico feliciter gestis, illum ad amicitiam secum iungendam hortarentur.

Lyssi rex Gentius erat. quò accitì legati & mandata exponentes, responsum sine effectu tulérunt; *Voluntatem sibi non deesse ad bellandum cum Romanis; sed ad conandum id quod velit, pecuniam maximè deesse.*

Quùm hæc regi Stuberam relata essent, tum maximè captivos ex Illyrico vendenti; eosdem legatos remisit, sine mentione pecuniæ; quâ unâ Barbarus inops impelli ad bellum poterat.

Ancyram indè populatus Perseus, in Penestas rursùs exercitum reduxit: & firmatis Vscanæ, & circà, præsidijs, in Macedoniam sese recepit.

L. Cælius Legatus Rom. præerat Illyrico. Is post regis profectionem conatus in Penestis Vscanam recipere, & à Macedonico præsidio repulsus; Lychnidum copias reduxit. Indè M. Trebellium Fregellanum, cum satis valida manu, in Penestas & Parthinos misit, ad obsides à fidis urbibus accipiendos. Illorum obsides, Apolloniam; horum, Dyrrachium transmisit.

APPII IGNAVIA.

Ap. Clavdius, ut acceptam in Illyrico ignominiam corrigeret; Phanoten, Epiri castellum, oppugnare adortus, auxilia Athamanum Thesprotorumque, præter Rom. exercitum, ad VI. Millia hominum, secum adduxerat. neque operæ-pretiū fecit, Cleva, qui relictus à Perseo eum valido præsidio erat, gnaviter defendente.

NOVI ET PROSPERI PERSEI, eiusque præfectorum conatus.

Persevs verò in Elimeám profectus, & circà eam lustrato exercitu, ad Stratum, validam Ætoliæ urbem, vocantibus Epirotis & præ cæteris Archidamo, duxit.

Rex difficile emensus iter, & castris propè Acheloum amnem positis, clausas urbis portas; atque eâ ipsâ nocte quâ venerat, receptum Romanum præsidium, cum C. Popilio legato, invénit.

Et in tempore Dinarchvs, præfectus equitum gentis Ætolorum, cum DC. peditibus, & equitibus centum venerat: & mutato cum fortunâ animo, Romanis, adversùs quos pro Perseo venisse, & Stratum contendisse constabat, sese iunxerat.

Nec Popilivs securior, quàm debebat esse, inter tàm mobilia ingenia erat. Claves portarum, custodiamque murorum, suæ extemplò potestatis fecit. & Dinarchvm cum Ætolis, & Stratiorum iuventute, in arcem, per præsidij speciem, amovit.

Persevs multis nominibus ab oppugnando, atque adeò obsideudo deterritus, in Aperantiam castra

castra movit. Aperantij regem accepêrunt; & ARCHIDAMVM, per quem Stratus regi tradenda erat, cum DCCC. Militum præsidio, rex ijs præposuit: & APPIVM ab obsidione Phanotis, quod dixi, castelli, famâ exercitûs ad Stratum ducendi, summovit.

CLEVAS eum cum præsidio impigrorum iuvenum insecutus, sub radicibus propè invijs mõtium, ad Mille hominum ex agmine impedito occidit, ad CC. cepit.

Dum Appius superatis angustijs, in campo, quem Elæona vocant, stativa haberet; idem CLEVAS, adsumto PHILOSTRATO, qui gentem Epirotarum habebat, in agrum Antigonensem transcendit. Et Macedonibus ad depopulationem profectis, PHILOSTRATVS cum cohorte suâ in insidijs loco obscuro consedit.

Quùm in populatores ab Antigonéa armati erupissent, & fugienteis effusiûs persequerentur; in vallem ab hostibus insessam præcipitârunt. Ibi ad M. occisis, C. fermè captis, propè stativa APPII castra movent, ne qua vis socijs suis ab Rom. exercitu inferri posset.

APPIVS, ne frustra tempus ijs in locis tereret; dimissis Chaonum & Epirotarum auxilijs, cum Italicis militibus in Illyricum regressus, per socias Parthinorum urbeis militibus in hiberna dimissis, Romam redijt inglorius.

GENTIVS MERCEDEM A PERSEO CAPTAT.

PERSEVS ex Penestarum gente Mill. pedites, CC. equites revocatos, Cassandriam, præsidio ut essent, misit. Et ad eum ab GENTIO legati, eadem ut priùs adferentes, rediêrunt. Quumque appareret quantum in eo præsidij esset, alios atque alios subinde mittendo tentare eum non destitit. nec tamen ab animo suo impetrare potuit, ut impensam in rem maximi ad omnia momenti faceret.

Motus qui per idem tempus in Pæoniâ ab ELORICO factus erat, ipso peremto, consêdit. Is dux erat Bastarnarum, qui à PHILIPPO rege sollicitati in Dardaniam multò ante venerant, ibique manserant.

PTOLEMÆI FRATRES RECONCILIANTVR.

PTOL. PHILOMETOR, toto propè regno, uti diximus, ab ANTIOCHO avunculo pulsus, ad fratrem minorem PHYSCONEM Alexandriam confugerat. Et quantumvis ille segnis admodum quotidianâ luxuriâ itâ marcéret, ut non solùm regiæ maiestatis officiá intermitteret; verumetiam sensu propè hominis, præ nimiâ saginâ, careret; Ægyptij tamen duces, & animos, & amissa receperant.

ANTIOCHI CALLIDITAS: ET nova in Iudæos malignitas.

ANTIOCHVS itaque comparato iterùm adversùs Philometorem, validâ pariter auxiliorum manu subnixum, exercitu, invaluit: neque Ægyptij duces, dolis circumventi, subsliterunt. Tanto namque simulationis artificio regem Ægyptium sibi devinxerat, ut familiaria etiam, inter bellistrepitum, cum eo iniret convivia: atque hâc viâ ad delendum eius exercitum grassaretur.

Ille prædâ Ægyptiâ onustus, & in regnum se suum recipiens, converso iterùm per Iudæam itinere, cælatam diu animi sui malignitatem prodidit. Et, ut Ioseph. putat, regni Seleucidarum anno 145. Olympiade 153. milite in urbem Hierosolymam immisso, Templum pretiosissimâ vasorum & sacrorum ornamentorum supellectili, & occultissimis thesauris, impius iuxtà atque avarus; magnâ cum hominum strage, & blasphemiis in Deum ipsum convicijs, exspoliavit. Atque itâ, acto quasi de gentinâ gente triũpho, victor in regnum est reversus.

CONSVLIS CVM COPIIS ADVENTVS.

Veris principio ab Roma profectus Q. MARTIVS Cos. cum V. Millibus, supplemento Macedonicarum legionum, Brundisium pervenit. & simul cum C. MARTIO FIGVLO præt. cui classis provincia evenerat, ex Italia profectus, Corcyram; & inde Actium, Acarnaniæ portum, tenuit.

Et ipse quidem ad Ambraciam egressus, itinere terrestri petit Thessaliam. prætor verò, superato Leucate, Corinthium sinum invectus, & relictis Creüsæ navibus, terrâ & ipse per mediam Bœotiam, Chalcidem ad classem contendit.

HOSTILIJ LAVS.

Castra eo tempore A. HOSTILIVS in Thessaliâ, circa Palæpharsalum, habebat. nullâ quidem re bellicâ memorabili gestâ; sed ad cunctam militarem disciplinam, ab effusâ licentiâ, formato milite; & socijs cum fide cultis, & ab omni genere iniuriæ defensis. Ipse ornato exercitu, obviàm venienti Consuli processit; & eum, ad rem fortiter gerendam hortatus, eidem tradidit.

Cos. acri oratione accensis militum animis, in Macedoniam ipsam ducere exercitum statuit. Et mòx in Perrhæbiam profectus, inter Azorum & Dolichen stativa habuit.

PERSEI TORPOR ET PERPLEXITAS.

Intereà Perseus, quùm appropinquare hostem sciret, omneis saltus insidére præsidijs constituit. Ipse cum reliquis copijs primò circà Dium stativa habuit: deinde, adeò ut obtorpuisse inops consilij videretur, cum equitibus expeditis, littore nunc Heracléam, nunc Philam percurrebat; eodem inde cursu Dium repetens.

Cos. quùm eo saltu ducere decrevisset, ubi, propter Octolophum, regem PHILIPPVM castra habuisse, & cum T. QVINCTIO dimicâsse, suprà commemoravimus; præmittit IV. armatorum MILL. ad loca opportuna præoccupanda. Illi per vias asperas, vix biduo, X V. Mill. passuum itinere ægrè confecto, & postero die VII. Millia progressi; tumulo haud procul hostium castris capto, nuntium ad Cos. remittunt, ut quantum extendere iter posset, consequeretur.

CASTRA

CASTRA CONSVLIS OPPORtunè posita: & pugnæ præludia.

Mox ille properè coniunctis copijs, castra tumulo, qui tenebatur, quà aptissimum modò loci naturam erat, acclinavit. Non hostium modò castra, quæ paullo plus M. passuum aberant; sed omnis regio, ad Dium & Philam, oraque maris, ex tàm alto iugo, oculis subijciebatur.

Die uno, fessis labore viæ militibus, ad quietem dato; Cos. postridie parte copiarum ad præsidium castrorum relictâ, ad hostem ducit.

HIPPIAS nuper ad tuendum saltum, & castellum quod super Ascuridem Paludem erat, ab rege missus; ex quo castra Romana in tumulo conspexit, præparatis ad certamen animis suorum (erant XII. Macedonum Mill.) venienti agmini Cos. obvius fuit. Et Romani expediti ad pugnam exierant; & hostium levis armatura promtissimè certamen lacessebat. Congressi, extemplò tela coniecérunt. Multa utrimque vulnera, sed pauci cecidérunt.

Irritatis in posterum diem animis, maioribus copijs atque infestiùs concursum. Sed quod non satis loci ad explicandam aciem esset; & iugum montis in angustum dorsum cuneatum, vix ternis armatorum ordinibus in fronte patéret; ijs, qui gravium armorum erant, pugnæ spectatoribus; levis tantùm armaturâ, per iniqua atque æqua loca, pugnam petebat. ac pluribus eâ die vulneratis, quàm interfectis, prœlium nox diremit.

Consul, cui neque manere in iugo inopi; neque regredi sine flagitio, atque etiam periculo, integrū erat: nihil aliud restare vidit, quàm audacter commissum pertinaci audaciâ corrigere.

ROMANI PERICLITANTES, IGNAviâ, an stupore regis, evadunt.

Ventum quidem erat eò, ut si hostem similem antiquis Macedonum regibus habuisset, magna clades accipi potuerit. Sed rex clamore procul & strepitu pugnantium audito, nec auxit copias, integros fessis submittendo; neque certamini adfuit. quùm Rom. imperator, maior LX. annis, & prægravis corpore, omnia militaria munera ipse impigrè obiret, & ad ultimum perseveraret.

Tandem POPILIO in custodiâ iugi relicto, per invia transgressus, summâ cum difficultate & locorum asperitate conflictatus, in planitiem exercitum, magnâ cum iumentorum & elephantorum vexatione; POPILIO etiam cum copijs in tutum recepto; traduxit. Ipsi in campos digressi, inter Haracetum & Libethrum, castra posuerunt.

Lavanti regi dicitur nuntiatum, hosteis adesse. quo nūtio quùm pavidus exsiluisset è solio, victum se sine prœlio clamitans, proripuit. Et consilij imperijque incertus, duobus ex amicis, Pellam, ubi pecunia deposita erat; alterum: ASCLEPIODOTVM, quem iugo scilicet Cambuniorum montium, cum X. levis armaturæ iuvenum Millib. imposuerat; ex præsidijs revocat: omneisque aditus aperit bello.

Ipse ab Dio auratis statuis omnibus, raptim, ne præda hosti esseut, in classem congestis, ocyus demigrare Pydnam cogit.

Duos tantùm saltus, per quos indè quà processerant, evadere possent, Romani habebant: unum per Tempê in Thessaliam; alterum in Macedoniam, præter Dium: quæ utraque regijs tenebantur præsidijs.

Sed quùm intercluso per Tempê, quattuor distantibus locis infessa, simul aditu commeantibus; simul reditu, ipsi montes, per quos descenderant, repetendi essent; & propalam id, tenentibus superiora cacumina hostibus, fieri non posset; visum est in Macedoniam ad Dium per medios evadere hosteis.

Quod nisi *Dei mentem regi ademissent*; id ipsum ingentis difficultatis erat. Sed rex subito terrore cæcatus, quùm omnia impedimenta præsidijs nudata, & patefacta bello reliquisset, ad Pydnam refugit.

DIVM DESERTVM OCCVPATVR.

Cos. plurimum & præsidij, & spei cernens in stultitiâ & segnitie hostis, remisso nuntio ad Sp. LVCRETIVM, Larissam, ut castella ab hoste relicta circà Tempê occuparet; secundis castris ad Dium pervénit: metarique sub ipso Templo, nequid sacro in loco violaretur, iussit. Ipse urbem ingressus, exornatam & egregiè munitam; & unum diem ad exploranda circà omnia moratus, castra mover.

Agassam urbem, tradentibus se ipsis recepit. Et ut reliquorum Macedonum animos sibi conciliaret, obsidibus contentus, sine præsidio se eis urbem relinquere, immuneisque ac legibus suis victuros, est pollicitus.

Progressus indè, ad Ascordum flumen posuit castra. & quantum procederet longius à Thessaliâ, eò maiorem rerum omnium inopiam sentiens, regressus ad Dium est. PERSEVS contractis in unum omnibus copijs ducibusque, increpare præfectos præsidiorum; à quibus diceret claustra Macedoniæ tradita Romanis esse. cuius culpæ reus nemo iustiùs quàm ipse fuisset.

Consuli, cum summâ annonæ inopiâ conflictanti, peropportunæ litteræ à Sp. LVCRETIO adlatæ. castella se, quæ super Tempê essent, & circà Philam, tenere omnia; frumentique in ijs, & aliarum in usum rerum copiam invenisse.

Cos. itaque ab Dio ad Philam ducit. simul ut præsidium eius firmaret; simul ut militi frumentum divideret.

DIVM A REGE RECEPTVM, ET FIRMATVM.

Cæterùm simul cessit possessione Dij, excitavit hostem, ut tunc tandem sentiret reciperanda esse, quæ priùs culpâ amissa forent. Et is Dium regressus, quæ à Romanis disiecta, reficit; & ab omni parte muros firmat. Deinde haud procul ab urbe, citrà ripam Enipei fl. castra ponit, amnem ipsum transitu perdifficilem pro munimento habiturus: ibique reliquum æstatis eius tempus extrahere in animo habebat.

HERACLEA A ROMM. EXPVGNATA.

Inter hæc Cos. à Philâ POPILLIVM cum XI. armator. Millib. Heracléam mittit, urbem inter Dium Tempéque mediâ regione positam. Civibus frustrà ut sese dederent monitis, quòd ignes ad Enipéum ex regis castris apparuissent; terrâ mariq; (classis iam adpulsa ab littore stabat) simul armis, simul operibus machinisque oppugnari cœpti.

Iuvenes etiam quidam Romani, ludicro Circensi ad belli usum verso, testudine factâ, humilimam muri partem cepérunt: & depulsis quasi ex æquo propugnatoribus, duorum signorum milites in urbem transcendérunt. Cos. captâ iam Heracléa, castra eò promovit, tamquam Dium; atque indè summoto rege, in Pieriam etiam progressurus.

ATTONITI REGIS ARGVMENTA.

PERSEVS tandem ex pavore eo, quo attonitus fuerat, recepto animo, malle imperijs suis non obtemperatum esse; quùm trepidans gazam in mare deijci, Pellæ; & Thessalonicæ, navalia iusserat incendi.

ANDRONICVS, Thessalonicam missus, traxerat tempus, in id ipsum, quod accidit, pœnitentiæ relinquens locum.

Incautior NICIAS, Pellæ, proijciendo pecuniæ partem, quod fuerat nactus: sed in rem emendabilem visus lapsus esse, quòd per urinatores omne fermè argentum extractum est. Tantus autem eius pavoris pudor regem incessit, ut urinatores clàm interfici iusserit: Deinde ANDRONICVM quoque, & NICIAM, ne quis tàm dementis imperij conscius superesset,

THESSALONICA FRVSTRA OPPVGNATA.

Inter hæc C. MARTIVS cum classe ab Heracléâ Thessalonicam profectus, & agrum vastavit, & procurenteis ab urbe, aliquot prœlijs trepidos intrà mœnia compulit.

Sed ob infesta ex urbe tormenta, quibus & ij qui circà muros temerè adpropinquabant; & qui in navibus erant, percutiebantur; revocatis in naveis militibus, omissâque urbis oppugnatione, Æniam inde petivit: & pervastatis finibus eius, legens oram, Antigoniam pervénit,

ALTERNA CLADES AD ANTIGONEAM.

Ibi milites in terram egressi, primò & vastárunt agros passim, & aliquantum prædæ contulérunt ad naveis. dein palatos eos adorti Macedones, misti pedites equitesque, & fugienteis effusè ad mare persecuti, D. fermè occidérunt; & non minus cepérunt. Sed redintegratâ, ex desperatione, in littore pugnâ, adiuvantibus naviculatoribus, ex Macedonibus CC. fermè cecidérunt, & parem numerum cepérunt.

Ab Antigonéa classis profecta ad agrum Pallenensem, exscensionem ad populandum fecit. Ibi EVMENES, rex, XX. tectis navibus ab Eléa profectus, obvius fuit: & pares V. naves à PRVSIA rege.

CASSANDREAM FRVSTRA, nec sine clade oppugnant Romani.

Eâ virium accessione animus crevit Consuli, ut Cassandréam oppugnaret.

Divisis itaque inter se partibus oppugnare adorti; Romanus ad Clitas, quas vocant, munimenta, cervis etiam obiectis, ut viam intercluderet, à Macedonico, ad Toronaicum mare, perducit. Ab alterâ parte, ubi Euripus est, EVMENES oppugnabat.

Quùm Romani per fornices, simplici tantum laterum ordine structos, transfosso pariete, iter in urbem sibi patefecisse visi essent, & irruptionem undique pararent; præfecti præsidij urbani, cum validâ manu Agrianum, & Illyriorum Peneftarum, erumpunt: & Romanos, qui alij aliundè, ut signa in urbem inferrent, tum coibant; in compositos fundunt; & fugienteis ad fossam usque persequuntur; in eaque compulsos ruinâ cumulant. DC. fermè ibi interfecti; omnesque propè, qui intet murum fossamque deprehensi erant, vulnerantur.

Dum verò quòd vis aperta non processisset, custodias firmare, ne quòd præsidium ex Macedoniâ intromitti posset; & operibus mœnia oppugnare, cogitant; X. regij lembi ab Thessalonicâ, cum delectis Gallorum auxiliaribus, missi, obscurâ nocte, intrárunt urbem.

Quæ novi præsidij fama absistere oppugnatione simul Romanos, regemque EVMENEM coegit. Et circumvecti promontorium ad Toronen classem adpulérunt. Eam quoque oppugnare adorti, irrito incepto, Demetriadem petunt. Et prætervecti ad Iolcon classem adpellunt. indè agro vastato, Demetriadem quoque adgressuri.

MELIBOEÆ ET DEMETRIADIS OPPVGNATIO IRRITA.

Inter hæc Cos. M. POPILIVM, cum V. armatorum Millib. ad Meliboeâ, urbem, in radicibus Ossæ montis sitam, & Demetriadi imminentem, oppugnandam mittit.

PERSEVS, quùm audisset simul Meliboeam à Cos. exercitu oppugnari; simul classem Iólci stare, ut inde Demetriadem adgrederetur; EVPHRANOREM, quemdam ex ducibus, cum delectis II. Mill. Meliboeam mittit. qui submoris fortè à Meliboeâ Romanis, Demetriadem prius occulto itinere intraret, quàm ab Iólco ad urbem castra moverent Romani,

Is simul ab oppugnatoribus in locis superioribus conspectus est; cum trepidatione multa opera relicta sunt, ignisque iniectus. atque ità ab Meliboeâ abscessum est.

Euphranor, eâ urbe liberatâ, Demetriadem extemplò ducit; confisus non mœnia modo, sed agros etiam à populationibus tueri posse. Et crebræ eruptiones in vagos populatores, non sine vulneribus hostium, factæ. Prętor tantùm, & rex EVMENES circumvecti mœnia, & situm urbis contemplati, si quâ parte tentare aut vi, aut opere possent

EVME-

EVMENES SVSPECTVS.

Fama fuit, per CYDAM Cretensem, & ANTIMACHVM, qui Demetriadi præerat, tractatas inter EVMENEM & PERSEA conditiones amicitiæ. Ab Demetriade certè abscessum est. Ille ad Cos. navigar; & gratulatus quòd prosperè Macedoniam intrâsset, Pergamum in regnum rediјt.

ATTALVM fratrem tradunt, & remansisse apud Cos. & sinceram eius fidem æquali tenore, egregiamque operam in eo bello fuisse. quùm à fratre, ut Gallos equites, quos secum adduxerat, relinqueret; impetrari non potuisset.

VARIÆ ROMAM LEGATIONES.

Intereà Legati Transalpini ab regulo Gallorum, BALANO, Romam venérunt, pollicentes ad Macedonicum bellum auxilia.

Secundùm Gallos, Pamphylij legati coronam auream in Curiam intulérunt. Et petentibus ut id donum in cellâ IOVIS ponere, & sacrificare liceret, permissum: benigneque amicitiam renovare volentibus responsum.

Tum ab rege PRVSIA;& paullo-post ab Rhodijs, de eâdem re longè aliter differentes auditi sunt. Vtraque legatio de pace reconciliandâ cum rege PERSEO egit.

PRVSIÆ preces magis, quàm postulatio. fuére. qui profiteretur, & ad id tempus se cum Romanis stetisse; &, quoad bellum foret, staturum. Quùm verò ad se à PERSEO legati venissent,de finiendo cũ Romanis bello; uti deprecatorem à Senatu petere; *Si possent inducere in animum, ut finiant iram; se quoque gratiâ reconciliatæ pacis posse uti.*

RHODIORVM SVPERBA POSTVLATIO.

Rhodij verò superbè commemoratis ergà pop. Rom. beneficijs, & victoriâ de ANTIOCHO rege penè sibi vindicatâ; *Quùm pax inter Macedonas Romanosque esset, sibi amicitiam cum rege PERSEO cœptam. Eam se invitos, nullo eius in se merito, quoniam ità Romanis visum sit, in societatem belli trahere; interrupisse.*

Se, qui multa & diu eius belli incommoda sentiant, modò ad PERSEA legatos, modò Romam de pace utrinque componendâ, misisse. Per quos stetisset, quò minus belli finis fieret; adversus eos quid sibi faciundum esset, Rhodios scilicet consideraturos esse.

His non sine indignatione auditis; responsi loco, tradunt recitatum, S.C. *Quo Caras, & Lycios liberos esse iuberet pop. Romanus*; & litteras palàm ad utramque gentem missas.

Quâ auditâ re, principem legationis, cuius magniloquentiam vix Curia paullo-antè ceperat, animo corporeque corruisse.

Alij responsum esse tradunt; *Romanis non latuisse, Rhodios cum PERSEO rege, adversùs remp. suam occulta pridem consilia habuisse. Visuros se vicissim esse, quid sibi quoque faciundum sit. Devicto PERSEO,* quod propediem sperent fore; *visurum pop. Rom. ut pro meritis cuiusque, in eo bello civitatis gratiam dignam referat.* Munera tamen Legati missa non acceperunt.

Literæ deinde Q. MARTII Cos. recitatæ; *Se saltu superato in Macedoniam transijsse.* Ibi commeatus à prætore fratre prospectos in hiemem habere. *Ab Epirotis* XX. M. modium tritici, X. hordei *sumsisse: ut pro eo frumento pecunia legatis eorum Romæ curaretur. Vestimenta militibus ab Româ mittenda esse. Equis* CC. *ferme opus esse*, maximè Numidis. Sibi ijs in locis nullam copiam esse.

CENSORVM SEVERITAS.

Censores censũ Idib. X^bus^ severiùs, quàm anteà habuérunt. Multis equi ademti; & inter eos P. RVTILIO, qui Trib. plebis, censoribus diém dixerat. Is tribu motus,& ad opera publica faciẽda dãnatus.

Tib. SEMPRONIVS ex pecuniâ sibi attributâ, ædeis P. AFRICANI, cum tabernis coniunctis, in publicum emit; & Basilicam faciendam curavit, quæ posteà Sempronia appellata est.

3788. Prol. Philom. 12. Ant. Epiph. 10. | *Comitijs à* CN. SERVILIO *maturiùs indictis, creati Cos.* L. AIMYLIVS PAVLLVS, II. (*Eius* PAVLLI F. *qui ad Cannas fortiter obierat. XIV. anno, postquàm primùm Cos. fuerat,*) *&* C. LICINIVS CRASSVS. *Illi Macedonia, huic Italia evénit.* | 162.

Legati in Macedoniam ad exercitus visendos, & comperta referenda, missi; quid aut terrestribus, aut navalibus copijs deesset. quæ regis vires; quæ sociorum fides, quæ provinciarum opportunitas.

ALEXANDRINORVM DE ANTIOCHO QVERELÆ.

Intereà legationes exterarum nationum audiri placuit. Et primi Alexandrini, ab PTOLEMÆO & CLEOPATRA regibus missi, in Curiam vocati. Illi sordidati, barbâ & capillo promisso, cum ramis oleæ ingressi, procubuérunt. eorumque oratio, quàm habitus. fuit miserabilior.

ANTIOCHVS Syriæ rex, quem Romæ obsidem fuisse diximus. per honestam speciem maioris PTOLEMÆI reducendi in regnum, bellum cum minore fratre eius, qui tùm Alexandriam tenebat, gerens, & ad Pelusium navali prœlio, victor fuerat; & tumultuatio opere ponte per Nilum facto transgressus, cum exercitu, obsidione ipsam Alexandriam cinxerat. nec procul abesse, quin potiretur regno opulentissimo, videbatur. Ea legati querentes orabant Senatum, ut opem regno regibusque, amicis imperio, ferrent.

Si Romani pro suis in ANTIOCHVM meritis; & pro eâ, quâ apud omneis reges gentesque, polleant auctoritate, legatos misissent; qui denuntiarent, *non placére senatui bellum socijs regibus fieri*; dubium non esse, quin rex ille extemplò à mœnibus Alexandriæ abscessurus, abducturusque exercitum in Syriam esset.

Quod si cunctentur facere; brevi extorres regno, PTOLEMÆVM & CLEOPATRAM, Romam venturos; cũ pudore quodã pop. Romani, quòd nullã socijs opem, in ultimo fortunatum discrimine, tulissent.

LEGATI AD REGES MISSI, BELLO ABSTINEANT.

Alij sic tradidére. ANTIOCHVM, post alteram expeditioné, cognito, suos in Ægypto dolos palàm esse factos; consilio nihil dissimulato, in Ægyptum, cui toti totus inhiabar, regressum esse; & tum Alexandriam (quò rex pulsus ad fratrem minorem, participato cum eo regno, confugerat, & præsidij causâ se incluserat) artâ obsidione, sed irrito conatu, ad deditionem adigere molitum esse. Fratres autem missis Romam legatis, qui auxilia fidemque societatis implorarent, Senatum facilè movisse.

Patres namque Alexandrinorum precibus moti, extemplò C. POPILIVM LÆNATEM, cum duobus alijs legatis, ad finiendum inter reges bellum, misérunt. Prius ANTIOCHVM, dein PTOLEMÆVM adire iussi: & nuntiare; *Ni absistatur bello, per utrum stetisset, eum non pro amico, nec pro socio habituros esse*. Et hisce cum mandatis, simul illi cum Alexandrinis legatis, profecti sunt.

STATVS EXERCITVS ROMANI IN MACEDONIA.

Legati, qui in Macedoniam, ad explorandum, missi fuerant, octiduo postquàm Coss. magistratum inijssent, vltimis Quinquatribus Romam regressi, nuntiárunt; *Maiore periculo, quàm emolumento, exercitum per invios saltus in Macedoniam inductum*: PIERIAM quò processisset, *à Rege teneri. Castra castris propè ità collata esse, ut fluminis Enipéi interiectu arceantur. Neque regem pugnandi potestatem facere; neque nostris vim ad cogendum esse.*

Hiemem etiam asperam rebus gerendis intervenisse. In otio militem ali; nec plus quàm V I. dierum frumentum habere. Macedonum dici X X X. Mill. armatorum esse.

Ap. CLAVDIVM, circà Lychnidum, in summo periculo esse: nisi properè aut iustus exercitus eò mittatur; aut ipse cum præsidio indè deducatur.

Sociorum navalium partem morbo absumtam; partem, maximè qui ex Siciliâ fuerint, domos suas abijsse; & iam homines navibus deesse.

EVMENEM classemq́; eius, tamquam vento adlatas naves, & venisse & abisse: nec animum eius regis satis constare visum; quùm ATTALVS frater egregiè in fide constitisse compertus esset.

Latinis ferijs, quæ prid. Kalend. Aprilis fuére, in monte, sacrificio ritè perpetrato, Cos. L. ÆMYLIVS, & Cn. OCTAVIVS, cui classis obtigerat, in Macedoniam, faustis civium votis & ominibus profecti sunt.

PERSEVS ITERVM MERCEDE OBLATA GENTIVM, ALIOSQVE, ad societatem solicitat.

PERSEVS, qui in animum inducere non potuérat, ut impensâ pecuniæ GENTIVM Illyriorum regem sibi adiungeret; postquàm Romanis Saltum ingressis ultimum belli discrimen adesse animadvertit, CCC. argenti talenta per HIPPIAM legatum pactus est, ità ut obsides ultrò citroque darentur.

Legatis, quos Illyrius ad pecuniam accipiendam miserat, mandatum est; *ut iureiurando obsidibusq́; & pecuniâ à Macedone acceptâ, Rhodum cum legatis Macedonibus proficiscerentur*. duorum simul regum nomine incitari Rhodios ad bellum Romanum posse.

Et METRODORVS, qui nuper ab Rhodo venerat; auctoribusque DIONE & POLYARATO principibus eius civitatis, adfirmabat; *Rhodios paratos ad bellum esse*; is princeps iunctæ cum Illyrijs legationis datus est.

Eodem tempore ad EVMENEM, & ad ANTIOCHVM communia mandata, quæ subijcere conditio rerum poterat: *Naturâ inimica inter se esse; Liberam civitatem, & regem. Singulos populum Rom. adgredi: & quod indignius sit, regum viribus reges oppugnare. Romanos itaq; aut ad pacem secum faciendam compelli; aut si in bello iniusto perseverent, communeis omniũ regum hosteis duci oportere.*

EVMENES, modò ne iuvaret bello Romanos terrâ marique; modò pacis patrandæ cum Romanis paciscebatur mercedem. & quidem ne bello interesset, M. & D. talenta. In utrumq́; non fidem modò se, sed obsides quoque dare paratum ostendebat.

Sed ità inter se nequidquam captati reges, nihil præter infamiam movére. Neque ea res tantùm PERSEO per avaritiam est dimissa; sed etiam Gentij regis parata societas; & tum Gallorum, effusorum per Illyricum, agmen ingens oblatum, pari avaritiâ dimissum est.

Veniebant x. Mill. equitum; par numerus peditum; & ipsorum iungentium cursum equis; & invicem prolapsorum equitum, vacuos capientium ad pugnam equos. Hi pacti erant; eques, denos præsenteis aureos; pedes, quinos: Mille, dux eorũ.

Rex PERSEVS ab Enipeo ex castris profectùs obviàm, cum dimidiâ parte copiarum, & munera principibus gentis ferens, in ripâ fluminis Axij posuit castra. Et exercitus Gallorũ circà Desudabam, in Mædicâ, consederat, mercedem pactam opperiens; LXXV. penè millibus ab Axio flu. & castris regis.

GALLI AVXILIARES ELVSI ET REIECTI.

Quùm eò missus ANTIGONVS, ex purpuratis unus, iuberet multitudinem Gallorum, ad Bylazora (is Pœoniæ locus est) castra movere, & principes ad se venire frequentes. commeatus in itinere per vicos & opida expeditos; & frumenti, vini, pecorumque copiam multitudini præparatã esse. Regem

magnus

magnis muneribus principes, vestis, argenti equorumque, excepturum esse.

Illi contrà, quod præsens pepigissent, interrogarunt; Ecquid aurum, quod in singulos equites pedites que dividendum esset, secum adduxisset?

Quumque ad id nihil responderetur; ELONICVS, eorum regulus, Abire ANTIGONVM, & renuntiare regi iussit; Nisi aurum obsidesque accepissent, nusquam inde Gallos longiùs vestigium moturos.

Rex pecuniæ, quàm regni, melior custos, advocato concilio, instituit de perfidiâ & feritate Gallorum disserere. *Si in Macedoniam accipiantur, graves se socios habiturum, quam hosteis, Romanos. Quinque Mill. equitum sat esse, quibus & uti ad bellum possit; & quorum multitudinem ipsi non timeant.*

Remittitur itaque ANTIGONVS, qui nunciaret; v. equitum Millium operâ tantùm uti regem velle.

Quòd ubi audivére Barbari; cæterorum quidem fremitus fuit, indignantium se frustrà excitos sedibus suis: ELONICVS verò rursùs quærit; Ecquid ipsis v. Millibus, quod convenisset, numeraret? Quumque adversùs id quoque misceri ambages cernerent; retrò ad Istrum, depopulati Thraciam, quâ vicina erat viæ, rediérunt.

Quo facto PERSEVS Romanorum animos confirmavit; & Macedonum, qui eâ pependerant spe, haud mediocriter debilitavit.

GENTIVS ABALIENATVS. OB REGIS SORDEIS.

Eadem avaritia Gentium regem sibi abalienavit. qui acceptâ exiguâ pecuniæ parte, quùm assiduè à PANTAVCO, PERSEI legato, ad lacessendos hostili facto Romanos stimularetur; M. PERPENNAM & L. PETILIVM legatos, qui tum fortè ad eum venerant, in custodiam coniecit. Quo audito, PERSEVS, contraxisse eum necessitates ratus ad bellum utique cum Romanis; ad revocandum eos, qui reliquam pecuniam portabant, misit: velut nihil aliud agens, quàm, *ut quanta maxima posset præda, ex se victo, Romanis reservaretur.*

GALLI CÆSI A CLASSIARIIS PERSEI.

Eius intereà classis, modò navibus EVMENIS in portu deprensis, tamquam amicis, parcere: modò v. & xxx. naveis, hippagogos, quæ ad ATTALVM fratrem ab eodem missæ; & ab Elæâ profectæ, cum equitibus Gallis, & equis, Phanas, promontorium Chiorũ, petebant, ut inde transmittere in Macedoniam possent; variè adfligere, quod inhabili istiusmodi naviũ genere, & Gallis vix quietè in mari ferentibus, nulla resistendi spes esset.

Pars itaque eorum, qui propiores continenti littori erant, in Erythræam enabant: pars velis datis ad Chium naveis eiecére; relictisque equis, effusâ fugâ urbem petebant.

Sed lembi regij propiùs urbem, accessúque commodiore, cum exposuissent armatos; partim in viâ fugienteis adhuc Gallos adepti, Macedones, ceciderunt; partim antè portam exclusos. Clauserant enim Chij portam, ignari qui fugerent, aut sequerentur.

DCCC. fermè Gallorum occisi: CC. vivi capti. Equi, pars in mari fractis navibus absumti; partim nervos in littore succidérunt Macedones. Inde evecti Ægæo mari Delum traiecérunt.

DELI INSVLÆ RELIGIO.

Dum hæc geruntur, legati Romani, C. POPILIVS, cũ collegis, à Chalcide profecti, III. quinqueremibus Delum quùm venissent; lembos ibi Macedonum XL. Et v. regis Eumenis quinqueremeis, invenérunt.

Sanctitas Templi Insulæque, inviolatos præstabat omneis; ut impunè permisti Romani & Macedones, & Eumenis navales socij, inducias religione Templi præbente, versarentur.

LEGATI GENTII ET PERSEI RHODVM VENERE.

Per idem ferè tempus, Legati Macedones Illyrijque simul Rhodum venerunt: quibus auctoritatem addidit, non modò lemborum adventus, passim per Cycladas & mare Ægéum vagantium; sed etiam coniunctio ipsa regum, Persei Gentijque: & fama adhuc recens, cum magno numero peditum equitumque venientium, Gallorum.

Etiam quùm accessissent animi DINONI & POLYARATO, qui PERSEO favebant; non benignè modò regibus responsum est, sed palàm pronuntiatum; *bello finem se auctoritate suâ imposituros esse.* Ipsi itaque reges quoque æquos adhiberent animos ad pacem accipiendam.

Iam veris principium erat; novique duces in provinciam venerant, Cos. ÆMYLIVS in Macedoniam; OCTAVIVS, Oréum ad classem.

BELLVM ILLYRICVM, CVM GENTIO.

ANICIVS in Illyricum, cui bellandum adversùs GENTIVM erat. Is PLEVRATO Illyriorum rege, & matre EVRYDICA genitus, fratres duos, PLATOREM consanguineum, & Caravantium uterinũ, habuit. Ex ijs PLATOREM occidit, quò tutiùs regnaret. Nuptias illi invidisse fertur ETVTÆ, MONVNI Dardanorum principis filiæ. Eo interfecto, gravis popularibus esse cœpit: & violentiam insitam ingenio intemperantiâ vini accendebat.

Ipse Lissum omneis copias, ad XV. armatorum Mill. contraxit: & fratre altero in Caviorum gentem, vi aut terrore subigendam, cum M. peditib. & I. equitibus misso, ad Bassaniam urbem, quinque Millia pass. ab Lisso, ducit. Ij socij erant Romanorum; & per nuntios tentati, obsidionem pati, quàm dedere sese, maluérunt.

CARAVANTIVS in Cavios adveniens, ab incolis opidi Durnij benignè acceptus est: ab alterâ urbe, quę Caravantis dicta videtur, exclusus; quùm agros eorum effusè vastaret, aliquot palatos milites, concursu agrestium interfectos, desideravit.

Iam & Ap. CLAVDIVS, adsumtis ad eum exercitum, quem habebat, Bulinorum, & Apolloniatium, & Dyrra-

& Dyrrachinorum, auxilijs, profectus ex hibernis, circà Genusiũ amnem castra habebat; audito fœdere inter PERSEA & GENTIVM, & legatorum violatorum iniuriâ, accensus, bellum haud dubiè ad versùs eum gesturus.

ANICIVS Pr. eo tempore Apolloniæ auditis, quæ in Illyrico gererentur; præmissiſq; ad APPIVM litteris, ut se ad Genusium opperiretur, triduo & ipse in castra venit. Et ad ea, quæ habebat, auxilia adsumtis Parthinorum iuventutis II. Millib. & equitibus CC. parabat ducere in Illyricum; maximè ut Bassanitas solveret obsidione.

Sed tenuit impetum eius fama lemborũ, vastantium maritimam oram. Erant autem lembi LXXX. ductore PANTAVCO, missi à GENTIO ad Dyrrachinorum & Apolloniatium agros populandos.

ANICII LAVS, ET FELICITAS.

ANICII tanta fuit in eo bello gerendo dexteritas & prudentia; in hosteis fortitudo; in subiectos clementia; iustitia in omneis; ut minus intrà XXX. dies Gentium debellârit, & Illyrium subegerit.

SCODRA OPPVGNATVR. REX PACEM PETIT.

Post classem regis navali prœlio disiectam, & consecutam indè multarum Vrbium deditionem, ad Scodram, belli caput, Gentij regiam, & urbem totius Labeatium gentis munitissimam, exercitum promovet ANICIVS.

In eâ regione mons Scodrus longè altissimus, ab Oriente Dardaniam subiectam habet; à meridie Macedoniam; ab ortu Illyricum. Et opidum naturali situ munitum erat; gensq; id tota Illyriorum, & rex ipse tuebatur.

Et quùm clausis portis, muros, portarumq; turreis dispositis armatis defendere; & vano cum incepto, Romanos mœnibus pellere facilè possent; nunc portâ egressi, prœlium loco æquo, maiore animo commiserunt, quàm sustinuérunt.

Pulsi enim, & fugâ conglobati, CC. amplius in ipsis portæ faucibus cæsis, tantum intulérunt terrorem; ut Oratores extemplò ad prætorem mitteret GENTIVS: per quos inducias peteret, ut deliberare de statu rerum suarum posset.

Triduo in hoc dato, quùm castra Romm. D. fermè passus ab urbe abessent; navem conscendit, velut secretum locum petens ad consultandum. Sed, ut apparuit, falsâ spe excitus, CARAVANTIVM fratrem, multis millibus armatorum, ex eâ regione, in quam missus erat, coactis, adventare.

Qui postquàm evanuit rumor; tertio pòst die navem eamdem, secundo amni, Barbanâ, Scodram demisit: præmissisque nuntijs, ut sibi appellandi prætoris potestas fieret; copiâ protinùs factâ, in castra venit.

Rex orsus ab accusatione stultitiæ suæ; postremò ad preces lacrymasque effusus, & genibus prætoris accidens, in potestatem sese dedit.

Primò bonum habere animum iussus, ad cœnam etiam invitatus, in urbem ad suos redijt; & cũ prætore eodem die honorificè est epulatus. deinde in custodiam C. CASSIO Trib. milit. traditus.

SCODRA RECEPTA, ET REGE VINCTO LEGATI CAPTIVI liberantur.

ANICIVS, Scodrâ receptâ, nihil prius quàm requisitos PERPENNAM PETILIVMQVE legatos ad se duci iussit. quibus splendore suo restituto, PERPENNAM mittit ad comprehendendum amicos cognatosque regis.

Et is Meteonem, in Labeatibus, profectus, ETLEVAM, (f. Etutam, de quâ sup. antea fratri PLATORI desponsam) uxorem eius, cum filijs duobus, SCERDILETO PLEVRATOQVE; & CARAVANTIVM fratrem, Scodram in castra adduxit.

ANICIVS bello Illyrico intrà dies XXX. perfecto, nuntium victoriæ, PERPENNAM, Romam misit: & post dies paucos GENTIVM regem ipsum, cum parente, coniuge, ac liberis & fratre, alijsque Illyriorum principibus.

Hoc bellum antè finitum est, quàm geri aut captum esse, Romæ nuntiaretur.

PERSEVS TVRBATVR.

PERSEVS intereà, ad Cos. AEMYLII, & præt. OCTAVII cum classe adventum, magno in terrore positus, urbeis maximè Romanis eorumq; conatibus obnoxias, idoneis præsidijs ducibusque communijt.

ÆMYLIVS vicissim iussis militibus expedire arma, ipse cum Tribb. primisque ordinibus vadit ad contemplandum transitus, quà armatis facilis esset descensus; & in ulteriorem Enipéi amnis ripam haud iniquus adscensus. Atque ut ea omnia ordine, ac sine tumultu, in agmine, ad nutum imperiumque ducis, fierent, sedulò commonuit & providit. PERSEO mota à Philâ castra in adversâ amnis ripâ metanti, nuntiatum est; GENTIVM regem terrâ mariq; superatum; ipsumq; cum regno in potestatem Romanorum recidisse.

Quæ res uti Romanis auxit animos; ità Macedonibus, regique eorum haud mediocrem adtulit terrorem. Et rex frustrà apud suos supprimere in occulto famam eius rei est conatus.

RHODIORVM LEGATI.

Sub idem tempus Rhodiorum legati in castra venérunt, cum ijsdem de pace mandatis, quæ Romæ ingentem iram Patrum excitârant. Quumq; multò iniquioribus animis à castrensi concilio auditi essent; Cos. pronuntiavit; post diem quinctum-decimum se ijs responsum daturum. Et neglectâ pacificantium Rhodiorum auctoritate, de ratione belli gerendi consultare cæpit.

CASTRA PERSEI, ET COS.

PERSEVS, cui IV. equitum Millia essent, & pedites plerique Phalangitæ paullo minus XL. Millia, ad mare, sub Olympo, sedens, locis aditu difficillimis, quæ undique præsidijs & ligneis propugnaculis erant obsepta, quasi securus agebat ratus se tempore,

se tempore, & sumtibus Consulem esse attritutum.

Consul verò, cum suorum, moræ impatientium, murmure, & potiùs penuriâ, (quam lacubus, & fossis ad montis latera apertis; utcumque sedavit) constrictatus, quùm omnia moveret & tentaret; & natura operibusque inexsuperabilis ei ripa Enipei amnis videretur; aliò mentem advertit.

Et percunctatus Perrhæbos mercatores, quales ad Perrhæbiam transitus essent; quùm loca non iniqua esse audiret, præsidijs autem regis obsideri; spem cepit, si nocte improvisò validâ manu adgressus esset, deijci præsidia posse.

Et ijs dem ducibus viæ usurus, prætorem OCTAVIVM arcessitum, & quid pararet edoctum, Heracleam cum classe petere iubet; &, quod satis v. M. hominibus, decem dierum cocta cibaria habere.

PERSEVS VNDIQVE CIRCVMVENTVS.

Ipse P. SCIPIONEM NASICAM, SCIPIONIS AFRICANI generum; & Q. FABIVM MAXIMVM, filium suum, cum v. delectis Millib. Heracleam mittit, velut classem conscensuros; ad maritimam oram interioris Macedoniæ (quod in concilio antè agitatum erat) vastandam. Præparata ad classem esse cibaria, nequid eos moraretur. Indè iussi duces itineris ità dividere viam, ut quartâ vigiliâ, tertio die, Pithoum (urbem) adoriri possent.

Ipse, ut distineret regem ab circumspectu aliarum rerum; crebra, medio etiam alveo fluminis, prælia cum stationibus hostium, diebus consecutis, commisit; & multos ex suis impari pugnâ amisit.

Tertio autem die prœlio abstinuit, digressus ad imam partem castrorum; veluti, per devexum in mare brachium, transitum tentaturus.

Et NASICA, quùm priùs instituto mare versùs itinere, iuxta Heracleam castra metatus esset; veluti classe castra hostium circumventurus; iam tenebrescente cœlo, & re cum ducibus communicatâ, diversam à mari viam ingressus, consedit sub Pythoo; militibusque, ut quietem caperent, edixit.

PERSEO in Consulem unum intento, quùm transfuga quidam, Cres gente, Romanorum circuitionem indicâsset: Ipse pavefactus castra non movit; sed x. mercenariorum militum, & II. Macedonum Millia, duce Milone, mittit; & maturare, saltumque occupare iussit.

Anceps in vertice, & periculosa fuit dimicatio. Sed SCIPIO tandem deiectis hostibus, & MILONE turpiter in tunicâ, abiectis armis, fugiente, agmen tutò deduxit.

Eo casu trepidans PERSEVS properè castra retrò movit: & in magna animi consilijque perplexitate; *An ad Pydnam subsisteret, & Martis aleam experiretur; an dissipato exercitu circumlatum per urbes exciperet bellum;*

PROCINCTVS AD PVGNAM.

Suggerentibus amicis; *Ipsum copiarum numero longè esse superiorem*; & Macedonas pro coniugibus ac liberis, sub oculis regis, in discrimen se offerentis, fortissimè esse dimicaturos; itâ animatus, castris positis, ad prœlij casum se comparabat. quòd præterea & locus Phalangi explicandæ opportunus, & colles levi armaturæ ac ferentarijs, ad circumcursandum, & ad receptum, cōmodi essent. & amnes per medium labentes nonnihil Romanis negotij præbituri viderentur.

PAVLLVS verò, ubi se NASICÆ coniunxit, quadrato agmine in hostcis processit: & eorum aciem numerumque contemplatus, substitit; & milites siti ac lassitudine adfectos, quum hora diei ad meridiem iam vergeret, recenti atque integro hosti obijcere noluit.

Sed postquàm metata castra, impedimentaque collocata animadvertit; primùm pedites, equitibus cum levi armaturâ, antè aciem, hosti oppositis, sine tumultu abduxit; deinde equites; postquàm prima frons valli, ac fossa perducta essent, ex statione revocavit.

Rex quoque, quùm sine detrectatione paratus eo die pugnare fuisset; Consule moram pugnæ faciente, & ipse in castra copias reduxit.

LVNÆ DEFECTIO HOSTIIS PROCVRATA.

Permunitis iam castris, quùm à cœna Romani corpora somno & quieti dare vellent; Nocte, quam prid. Nonas Septembris insecuta est dies, ab horâ secundâ, usque ad quartam horam noctis, Luna deficere visa est. quòd pridie C. SVLPITIVS GALLVS Trib. milit. ad concionem militibus vocatis futurum pronūtiarat, ne quis id pro portento acciperet. PLVTARC. addit; Romanos de more æris crepitu lumen deficientis Lunæ revocâsse; & tædas facesque in cœlum porrexisse. Consulem, ut iaugurorum peritum, neque Astrologiæ rudem, & religiosum; ubi primùm è tenebris Lunam renitentem conspexit; undecim iuvencas ei immolâsse. Exta ijs, qui se defenderent, & hostem non lacesserent, victoriam spondebant.

Macedonas is sideris defectus, ut triste prodigiū, quod occasum regni perniciem q; gētis portēderet, cōmovit. Nec aliter vates, clamor, ululatus, in castris Macedonū fuit, donec Luna in suâ lucem emersit.

ARDOR MILITVM AD PVGNAM.

Postero die tantus utrique ardor exercitui ad concurrendum fuit; ut hinc Regem, inde Consulem, suorum quidam, quod sine prœlio discessum esset, incusarent.

Consul, quamvis luce primâ signum propositum pugnæ ad excundum in aciem fuisset; tunc quoque per speciem immolandi terere tempus videbatur. Sed tertiâ demùm hora, sacrificio rite perpetrato, dilatæ pugnæ rationem in concione reddidit.

Nihil optatius sibi esse, aut eventurum; quàm ut quorum castra, præaltâ fluminis ripâ tuta, vallo insuper septa ac crebris turribus, oppugnare difficile fuit; eos relictis munimentis, agmine effuso abeuntes, in patentibus campis, ab tergo adoriantur.

FORTVITA PVGNÆ ORIGO.

Quùm neuter etiamdum Imperatorum ad fatalem pugnam sese accingeret; fortuna, quæ plus humanis consilijs pollet, contraxisse certamen visa. Vbi namque ad flumen, (ex quo medio, Macedones & Romani promiscuè, præsidijs ex utraque parte positis, aquabantur) neutris lacessentibus, otium erat; horâ circiter quartâ, iumentum è manibus curantium elapsum, in ulteriorem ripam effugit.

(PLVT. tradit ab ipso PAVLLO, quò hostes priores pugnam lacesserent, itâ strvente, equum freno detracto expulsum; & nonnullos Romanos ad eum retrahendum emissos esse. qui obiectos Thracas ad certamen exciérint.)

Thraces duo, ex præsidio octingentorum, quod in adversâ ripâ erat, egressi, idem iumentum ad se pertrahere conati, cum tribus Romanis militibus manum conseruére. Et iam Romani, altero eorum occiso, receptoque iumento, ad stationem suam se recipiebant; quùm pauci primò ex Thracibus, popularis sui cæde irritati, ad persequendos interfectores, fluvium transgressi sunt; deinde plures; postremò omnes & cum præsidio.

ACIEI ROM. ORDO.

Quùm ergò commissum prœlium cerneret Cos. legionem in prœlium ducit. Illa continuò intervallum, quod inter cetratos, & Phalanges erat, implevit, ut à tergo cetratis esset; & frontem adversùs Clypeatos, sive Aglaspides, haberet.

L. ALBINVS consularis secundam legionem ducere adversùs Leucaspidem Phalangem, quæ media hostium acies fuit, iussus est.

In dextrum cornu, elephantes inducti, & ala sociorum. (Et hinc prima Macedonû fuga est orta.)

Elephantorum impetum subsecuti sunt socij nominis Latini; pepulêruntque lævum cornu. In medio, secunda legio immissa dissiparat Phalangem.

Neque ulla evidentior caussa victoriæ fuit, quàm quòd multa pasśim, Romanis ordines suos per intervalla insinuantibus, prœlia erant, quæ fluctuantem turbárunt primò, deinde disiecere Phalangem. Cuius alioqui confertæ, & intentis horrificæ hastis, intolerabiles vires sunt.

Cæterùm, sicut peditum pasśim cædes fiebant, nisi qui abiectis armis fugérunt; sic equitatus propè integer pugnâ excesśit.

MACEDONIBVS PROFLIGATIS, FVGA REGIS.

Princeps fugæ, rex ipse erat: & iam è Pydnâ, cum sacris equitum alis, Pellam petebat; quem & Odrysæ, & cæteræ Macedonum alæ, integris ordinibus sunt consecutæ.

Nec minor peditum, qui ex hostium manibus elapsi erant, ad littus, ad mare, ad ipsam classem confugientium, erat occisio. Et qui metu hostilis classis, retrò nando repetebant terram; ab elephantis, quos rectores ad littus egerant, obtriti elidebantur.

Cæsa ad XX. hominum Millia: ad VI. Mill. qui Pydnam ex acie perfugerant, vivi in potestatem venére. & vagi è fuga ad V. Millia capti. Ex victoribus ceciderunt non plus C. & eorum, multo maior pars Peligni, temerè in Phalangem adhuc ordinatam invecti. vulnerati aliquantò plures. Si satis diei victoribus ad persequendum superfuisset; deleri omnes copiæ poterant.

PERSEVS ad Pieriam silvam, viâ militari, frequenti agmine equitum, & regio comitatu fugit. Simul in silvam ventum est, ubi plures diversæ semitæ erant; & nox adpropinquabat; metu tumultûs, quem pedites ab equitibus indignè reiecti, iam concitabant, cum perpaucis maximè fidis, viâ divertit. Equites sine duce relicti, alij aliâ in civitates suas dilapsi sunt. Perpauci indè Pellam celeriùs, quàm ipse PERSEVS, viâ rectâ & expeditâ, pervenérunt. Rex ad mediam ferè noctem terrore, & varijs viæ difficultatibus vexatus est.

In regiâ, qui Pellæ præerat, EVCTVS, regijque pueri prœstò fuére. Contrà ea, amicorum, qui alij alio casu servati è prœlio Pellam venerant, quùm sæpè arcesśiti essent, nemo ad eum vénit.

Cum tribus tantùm fugæ comitibus, EVANDRO Crete, NEONE Bœotio, & ARCHIDAMO Ætolo, iam pertimescens, ne qui venire ad se abnuerant, maius aliquid mòx audérent; quartâ vigiliâ profugit. Secuti eum sunt admodum D. Cretes. Amphipolim ipse petebat: & properabat antè lucem Axium amnem traijcere. Eum finem sequendi, propter difficultatem transitûs, fore Romanis ratus.

COS. DE SCIPIONE F. SOLICITVDO.

Consulem in castris victorem, ne sincerò gaudio frueretur, cura de minore filio stimulabat. P. SCIPIONIS erat; AFRICANVS posteà & ipse, deletâ Carthagine, appellatus; naturalis ipsius Consulis, adoptione Africani maioris Nepos.

Is XVII. tunc annum agens, dum effusè sequitur hosteis, in partem aliam turbâ ablatus erat. Et seriùs quùm redisset, tunc demum recepto sospite filio, victoriæ gaudium Pater sensit.

CIVITATVM AD ROMM. DEFECTIO.

Tertio die PERSEVS quàm pugnatum erat, Amphipolim, bis Mille Thracum præsidio, (quos DIODORVS opidi præfectus, per speciem Emathiæ, adversùs classem Rom. tuendæ, ablegárat) liberatam, venit. atque indè oratores cum caduceo ad PAVLLVM misit.

Interim HIPPIAS, & MIDON & PANTAVCVS, principes amicorum regis, Berrhoeam, quò ex acie

acie fugerant, ipsi ad Consulem profecti, Romanis dederunt. Hoc idem & aliæ deinceps metu perculsæ civitates, facere parabant.

C[illegible] Cos. nuntiis victoriæ Romam missis, spolia ia[illegible] hostium exercitus peditibus concessit. Equitibus, prædam circumiecti agri; dum ne amplius duabus noctibus à castris abessent. Ipse propius mari ad Pydnam castra movit. Berthoea primùm, deinde Thessalonica & Pella, & deinceps omnis fermè Macedonia intra biduum dedita.

Pydnæi, qui proximi erant; inconditâ plurium [illegible] gentium multitudine, quæ ex acie fugâ in unum compulsa erat, consilium & consensum civitatis impediente; nondum miserant legatos. nec [illegible]æ modò portæ, sed inædificatæ erant.

Missi MIDON & PANTAVCVS sub muros ad colloquium SOLONIS, qui præsidio erat. Militari turbâ per eum impunè emissâ, opidum deditum militibus datur diripiendum.

REGIS PERSEI DESPERATIO, ET SOLITVDO.

PERSEVS, unâ tantum spe Bisaltarum auxilij tentati, ad quos nequidquam miserat legatos; in concionem processit, PHILIPPVM secum filium habens; ut & ipsos Amphipolitanos, & equitum peditúque, qui aut semper secuti, aut fugâ eódem delati erant, adhortando animos confirmaret.

Sed aliquotiens dicere incipientem, cum lacrumæ præpedîssent; quæ ipse dicere nequibat, EVANDRO Creti editis, quæ agi cum multitudine vellet; de templo descendit.

Multitudo sicut ad conspectum regis, fletumq; tàm miserabilem, & ipsa ingemuerat lacrumaveratque; ità EVANDRI orationem aspernabatur. quibusdam etiam ex concione succlamare ausis; *Abite hinc, ne qui pauci superfumus, propter vos pereamus.*

Horum ferocia vocem EVANDRO clausit: & effecit, ut rex in domum se reciperet; pecuniáq; omni in lembos, qui in Strymone stabant, delatâ, & ipse ad flumen descenderet.

Thraces navibus se committere non ausi, domos dilabuntur; & aliæ militaris generis turbæ.

Cretenses spem pecuniæ secuti: & quoniam in dividendo plus offensionis, quàm gratiæ erat; L. talenta ijs posita sunt in ripâ diripienda. Ab hâc direptione quùm per tumultum naveis conscenderent, lembum unum in ostio amnis multitudine gravatum merserunt.

Galepsum eodie; postero Samothracen, quam petebant, perventum est. ad II. Mill. talenta pervecta eò dicuntur.

Paullus Cos. per omnes deditas civitates dimissis, qui præessent, ne qua iniuria in novâ pace victis fieret; retentisque apud se caduceatoribus regijs, ignarus fugæ regis, P. NASICAM, cum modicâ manu Amphipolin misit. simul ut Sinticen evastaret & ad omneis conatus regis impedimento esset.

Inter hæc, Meliboea à Cn. OCTAVIO capitur diripiturque. Cn. ANICIVS legatus ad Æginium oppugnandum missus erat. Eruptione ex opido facta, CC. amissi sunt, ignaris Æginiensibus debellatum esse.

PYDNA, PELLA, AMPHIPOLIS, COS. DEDITÆ.

Cos. à Pydnâ profectus, cum toto exercitu die altero Pellam pervénit. & per aliquot dies ad urbē stativa habuit. Gaza regia eo in loco erat. sed tū nihil præter CCC. talenta, quæ missa GENTIO regi, deinde retenta fuerant; inventum est. Ibi & legationes, quæ ad gratulandum convenerant, maximè ex Thessaliâ, auditæ sunt.

Nuntio déinde accepto, PERSEA ad Samothracam traiecisse; profectus à Pellâ Cos. quartis castris Amphipolim pervénit. eumque effusa omnis obviàm turba, quasi regis, neque boni satis, nec iusti oblita, honorificè salutavit & accepit.

ANTICIPATA VICTORIÆ FAMA. ET EX ILLYRICO.

Victoriæ nuntij Romam à Cos. missi, præceptam eius rei lætitiam apud civeis invenérunt: partim incertis rumoribus. (CASTOREM & POLLVCEM candidis equis, apud INTVRNÆ lacum, pulverem & cruorem abluere conspectos) partim laureatis litteris C. LICINIO Cos. à tabellario quodam, qui se ex Macedoniâ venire diceret; redditis.

L. ÆMILIVM collegam, scilicet, signis collatis cum rege PERSEO pugnâsse. Macedonum exercitum cæsum fusumq;: Regem cum paucis fugisse; civitates Macedoniæ in ditionem pop. Rom. venisse.

Ex Illyrico præterea duo legati nuntiárunt, exercitum Illyriorum cæsum; GENTIVM regem, captum, in ditione pop. Rom. & Illyricum esse.

RHODIORVM LEGATORVM dissimulatio increpita.

Traditum est etiam, legatos Rhodios nondum dimissos. post victoriam nuntiatam, velut ad ludibrium stolidæ superbiæ, in Senatum vocatos esse. & AGEPOLIM principem eorum ità locutum: *Missos esse legatos ab Rhodijs, ad pacem inter Romanos & PERSEA faciendam. quod id bellum grave atque incommodum Græciæ omni; sumtuosum ac damnosum ipsis Romanis esset. Fortunam perbenè fecisse, quando finito aliter bello, gratulandi sibi de victoriâ egregiâ Romanis opportunitatem dedisset.*

Ijsque ab Senatu responsum; *Rhodios, neque utilitatum Græciæ, neque curâ impensarum pop. Romani; sed pro PERSEO tam legationem misisse.* Neque transgressis iam pòst superatos saltus in Macedoniam Romanis, ad ullam aliam rem misisse; quàm ad PERSEA, qui inclusus tum tenebatur, ex imminenti periculo eripiendum. Et cum hoc résponso legati dimissi.

(Per eosdem dies M. MARCELLVS ex Hispaniâ provinciâ decedens, Marcoliâ nobili urbe captâ, magnam auri argentique vim in ærarium retulit.)

PAVLLVS Cos. quùm castra ad Siras, terræ Hodomanticæ, haberet; & litteras ab rege PERSEO, per ignobileis III. legatos, ad se missas cerneret; & ipse

ipse *illacrymâsse* dicitur *sorti humanæ*. quòd rex paullo antè tam potens, *amisso tum exercitu, exterris regno, in parvam insulam compulsus, supplex, fani religione, non viribus suis tutus esset.*

Sed postquàm; *Regem* PERSEA, *Consuli Paullo, Salutem*; *legit*; miserationem omnem, stultitia ignorantis fortunam suam exemit.

Itaque quamquam in reliquâ litterarum parte minime regiæ preces erant; tamen sine responso ac sine litteris ea legatio dimissa est.

Sensit PERSEVS. cuius *nominis victo* obliviscendum esset. Alteræ itaq; litteræ, cum *privati nominis titulo* missæ, & petiére & impetravére, ut aliqui ad eum mitterentur, cum quibus loqui de statu & conditione suæ fortunæ posset.

Missi tres legati nihil perfecérunt; PERSEO, *regium nomen* omni vi *amplectente*; PAVLLO, ut se suaque omnia in fidem, & clementiam pop. Rom. permitteret, *contendente*.

REX AD SE DEDENDVM SOLICITATVR. SAMOTHRACÆ RELIGIO VIOLATA.

Dum hæc aguntur, classis Cn. OCTAVII Samothracam est adpulsa. Is quoque præsenti admoto terrore, modo minis, modò spe perlicere, ut se traderet rex, quùm conaretur; L. ATTILII, illustris adolescentis, operâ factum est; ut Samothraces, in concione, de *Templi, soliq́, sanctitate* compellati, misso ad PERSEA Theondâ, qui summus apud eos erat magistratus, in iudicium vocarent EVANDRVM Cretensem; per quem rex EVMENIS regis cædem Delphis propè perpetrâsset; & qui *incestas manus intrà sacratos Templi sui terminos* in præsentiâ intulisset.

Illum, iam ceu præiudicio condemnatum, & fugam parantem, PERSEVS (ne tamquam à se subtracto pœnæ reo, iram Samothracum in se converteret;) interfici iussit.

Quâ perpetratâ temerè cæde, subijt extemplò animum; in se nimirum receptam *labem*, quæ EVANDRI fuisset. Ab illo Delphis vulneratum EVMENEM; ab se Samothracæ EVANDRVM occisum. *Ita duo sanctißima in terris Templa, se uno auctore, sanguine humano violata.*

PERSEVS FVGAM CIRCVMSPECTAT: ET MOX SE DEDIT.

Tanto facinore, in unicum relictum amicum, ab ipso per tot casus expertum, proditumq́ue, quia nō prodiderat; omnium ab se abalienavit animos. pro se quisque transire ad Romanos; fugæque consilium capere, solum propè relictum, coegérunt.

Is cum OROANDE, Cretensi mercatore, pactus, ut se sublatum in lembum ad COTYN deveheret; lembo in portu non invento, clusus est. Et vagatus aliquamdiu in litore; neque in hospitium redire ausus, in latere Templi, propè angulū obscurum [illegible] paucis fidis & pueris suis, principum [illegible].

Sed postquàm iussu Cn. OCTAVII per præ[illegible] pronuntiatum esset; *regios pueros, Macedonasq; alios, qui Samothracæ essent, si transirent ad Romanos, incolumitatem libertatemq́; & sua omnia servaturos*; omniū facta transitio est.

Liberos quoq́ue parvos regios, ION Thessalonicensis OCTAVIO tradidit: nec quisquam, præter PHILIPPVM, maximum natu è filijs cum rege relictus. Tum sese filiumq́ue eidem OCTAVIO tradidit: fortunam, Deosq́ue, quorum in Templo erat, nullâ ope supplicem, iuvanteis, incusans.

In prætoriam navem imponi iussus: eodem & pecunia, quæ super fuit, delata est. Extemploq́ue classis Amphipolim repetit. Inde OCTAVIVS, præmissis litteris, regem in castra ad Cos. misit.

Rex pullo amictus pallio, in prætorium ingressus, & reverenter à Cos. manu porrectâ acceptus; nec eius attingere genua, summisso ad pedes corpore, situs; quùm ad ea, quæ obijciebantur, *de pace violatâ; de infesto in pop. Rom. animo & bello suscepto*, interrogatus & accusatus, nihil responsi daret; sed terram intuens diu tacitus fleret; bonum habere animum, & certam propè salutis fiduciam in clementiâ pop. Rom. ponere iussus est.

Tū Cos. à rege ad suos cōversus; *Exemplum insigne cernitis*, inquit, *mutationis rerum humanarum. Eum virum esse indico, cuius animum nec prospera fortuna flatu suo efferat; nec adversa infringat.*

REGNI MACEDONICI PROGRESSVS, ET EXITVS. REGVM SERIES sub unum conspectum data.

Hic *finis belli*, quùm quadriennium continuum bellatum esset; inter Romanos ac PERSEA fuit. Idemq́ue *finis inclyti*, per Europæ plærumq́ue, atque Asiam omnem, *regni*. quod quidem PERSEVS annis XI. tenuerat.

Illum vicesimum (Iust. l. 33. Tricesimum; Euseb. quadragesimum) à CARANO, qui primus regnavit, numerabant. Sub regno totidem regum fuit Macedonia, annis DCCCCXXIII. sed rerum non nisi CXCII. annis potita.

Macedonum obscura admodùm fama usque ad PHILIPPVM, AMYNTÆ F. fuit. Sub eius filio ALEXANDRO MAG. maximum in terris regnum, nomenq́ue. Indè morte ALEXANDRI distractum in multa regna; dum ad se quisque opes rapiunt & lacerant viribus, à summo culmine fortunæ, ad ultimum finem, CL. annos stetit.

Eius Macedoniæ (Plin. lib. 4. c. 10.) uno die PAVLLVS ÆMYLIVS LXXII. urbeis direptas vendidit. (Id veriùs de Epiro dicatur.)

REGVM

REGVM MACEDONVM, QVI SPARSIM IN hâc historiâ, licet suo quisque loco & tempore, collocati; Series; sub unum adspectum data.

Ex novâ Petavij supputatione; quam cum nostrâ curiosus Lector componere, & expendere possit.

	Ann. quibus regnárunt.	Ann. Periodi Iul.* quibus iniérunt.
1. Caranvs (Phidonis Heraclidæ, Argivor. regis, frater)	28.	3900
[illegible] est Orb. Cond.		3170
[illegible] ante Nat. CHRISTVM. 814.)		
2. Cœnus	28.	3928
3. Thurimas	45.	3956
4. P[illegible]iccas	48.	4001
5. Ar[illegible]aus	32.	4049
6. Ph[illegible]ippus	35.	4081
7. Lu[illegible]pus	43.	4116
8. Al[illegible]etas	28.	4159
9. Amyntas	49.	4187
10. Alexander	43.	4235
11. Perdiccas	28.	4278
12. Archelaus	14.	4301
13. Orestes	3.	4315
14. Archelaus	4.	4318
15. Amyntas	5.	4322
16. Pausanias	1.	4323
17. Amyntas	5.	4324
18. Argeus	2.	4329
Amyntas iter.*	12.	4331
19. Alexander	1.	4343
20. Ptolemæus	4.	4344
21. Perdiccas	6.	4348
22. Philippus	24.	4354
23. Alexander M.	12.	43-8
24. Aridæus	7.	4390
25. Cassander	19.	4397
26. Philippus Cassandri F.	1.	4416
27. Antipater & Alexander Cassandri FF.	3.	4417
28. Demetrius Poliorcetes	6.	4420
29. Pyrrhus M.	7.	4426
30. Lysimachus	6.	4426
31. Arsinoe, Lysimachi Vxor M.	7.	4432
32. Ptolemæ. Ceraunus Lagi F.	2.	4433
33. Meleager, M.	11.	4434
34. Antipater d.	45.	4434
35. Sosthenes	2.	4434
36. Antigonus Gonatas	36.	4436
37. Demetrius F.	10.	4472
38. Antigonus Doson	12.	4482
39. Philippus Demetrij F.	42.	4494
40. Perseus	10.	4536

Tenuit Regnum Macedoniæ ann. 737.
Desijt anno Periodi Iul.* 4546. Orb. C. 3816.
(Si numeri hi iusti, Regnum istud tantùm steterit, 646. ann.)

POPILIVS LEGATVS AD ANTIOCHVM EPIPH. RHODIOS OBITER increpat.

C. Popilivs, qui ad Delum præsidio navibus, Macedoniam petentibus, erat, postquàm debellatum in Macedoniâ; & statione summotos hostium lembos, (Antenor quippe ad famam victoriæ Romanæ, cum classe lemborum, quæ ad Phanas steterat, Cassandriam indè traiecerat) audivit; dimissis & ipse Atticis navibus, ad susceptam legationem peragendam navigare in Ægyptum pergit. ut priùs Antiocho occurrere posset, quàm ad Alexandriæ mœnia accederet.

Illi Asiam prætervehenti principes Rhodiorum occurrunt; & legatos orant, ut Rhodum devehi se patiantur. Eorum adventus auxit potiùs timorem civitati, quam minuit. Popilivs namque, vir asper ingenio, vultu truci, & voce minaci, Rhodiorum perfidiam incusabat. quæque singuli, universique, eo bello hostiliter dixissent aut fecissent, referebat; eorumque, quæ dicerentur, atrocitatem augebat.

Collega eius C. Decimivs, moderatiore oratione usus, in plerisque eorum, quæ commemorata à Popilio essent, culpā nō penes populum, sed penes paucos vulgi concitatores esse dixit. quæ omnia, si potestas populo foret, in capita noxiorū versura.

Et quùm plerique Decimio, in auctoribus ad piaculum noxæ obijciendis, adsentirentur; decretum extemplò; ut, *qui pro PERSEO adversus Romanos dixisse quid aut fecisse convincerentur, capitis condemnarentur*. Ex ijs quidam sub adventum Romanorum urbe excesserant; alij mortem sibi cōsciverunt.

Intereà Antiochvs, frustrà tentatis mœnibus Alexandriæ abscesserat; cæteràq; Ægypto potitus, relicto Memphi maiore Ptolemæo, cui regnum quæri suis viribus simulabat, ut victorem impuniùs mòx adgrederetur; in Syriam exercitum abduxit.

FRATRVM

FRATRVM PTOLEMÆORVM Syncretismus, suspecto iam Antiocho.

Nec huius volontatis eius ignarus PTOLEMÆVS, dum conterritum obsidionis metu minorem fratrem haberet; posse se recipi Alexandriæ, & sorore adiuvante, & non repugnantibus fratris amicis, ratus; primùm ad sororem, deinde ad fratrem amicosque eius, non prius destitit mittere, quàm pacem cum ijs confirmaret.

Suspectum ANTIOCHVM fecerat; quòd cæterâ Ægypto sibi traditâ, Pelusij validum relictum erat præsidiū. adparebat *claustra Ægypti teneri*, ut quùm vellet, rursùs exercitum induceret. *Bello intestino, cum fratre, eum exitum fore, ut victor fessus certamine nequaquam par ANTIOCHO futurus esset*. Itaq; consentientibus cunctis, pace factâ Alexandriam recipitur.

His quùm lætari ANTIOCHVM conveniens esset, si, quod speciosè & passim iactárat, reducendi eius caussâ, exercitum in Ægyptum induxisset; adeò est offensus, ut multò acrius infestiusq; adversùs duos, quàm antè adversùs unum, pararet bellum. Et classe Cyprum extemplò missâ, ipse primo vere cum exercitu Ægyptum petens, in Cœlen-Syriam processit.

ANTIOCHVS IN ÆGYPTVM VI INVADIT; AD LEGATORVM adventum obstupet, & desistit.

Circà Rhinocoluram PTOLEMÆI maioris legatis agentibus gratias, quòd per eum regnum patrium recepisset; petentibusque ut suum munus tueretur; & diceret potiùs, quid fieri vellet, quàm hostis, ex socio factus, vi atque armis ageret; respondit: *Se non aliter neque classem revocaturum, neq; exercitum reducturum, nisi sibi & tota Cypro, & Pelusio; agroq;*, qui circà Pelusiacum Nili ostium esset, *cederet*. Diemque præstituit, intrà quam de conditionibus peractis responsum acciperet.

Postquam dies data inducijs præterijt; Naviganti ostio Nili, quod ad Pelusium est, per deserta Arabiæ, populi sese dedidérunt.

Deinde ab ijs, qui ad Memphim incolebant; & à cæteris Ægyptijs, partim voluntate, partim metu receptus, ad Alexandriam modicis itineribus descendit.

Eidem ad Leusinen transgresso flumen, IV. ab Alexandriâ Millibus, Legati Romani occurrérunt.

Quos quùm advenienteis salutâsset, dextramq; POPILIO porrigeret; tabellas ei POPILIVS, scriptum habenteis, tradit, atque omnium primùm id legere iubet.

Quibus perlectis, quùm se consideraturum, adhibitis amicis, quid faciendum sibi esset, dixisset; POPILIVS pro cæterâ asperitate animi, virgâ, quam in manu gerebat, circumscripsit regem: ac, *priusquam hoc circulo excedas*, inquit, *redde responsum Senatus, quod referam. aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum*.

Obstupefactus ille tàm violento imperio, parumper quùm hesitâsset; FACIAM, inquit, *quod censet Senatus*. Et tum demùm POPILIVS dextram regi, tamquam socio & amico, qui cum Romæ obses esset, inter cæteros eum coluerat, porrexit.

Die deinde finitâ, quùm excessisset Ægypto ANTIOCHVS; Legati, concordiâ etiam, auctoritate sua, inter fratres firmatâ, inter quos vixdum cõvenerat; pars Cyprū navigant; & indè, quæ iam vicerat prœlio Ægyptias naveis, classem ANTIOCHI dimittunt.

Clara ea per genteis legatio fuit; quòd haud dubiè adempta Antiocho Ægyptus, habenti iam reditumque patrium regnum stirpi PTOLEMÆI fuerat.

Consulum eius anni, sicut alterius clarus consulatus insigni victoriâ; ità alterius obscura fama, quia materiam res gerendi nō habuit. Profectus in Galliam circà Macros campos, ad monteis Sicimina & Papinum, stativa habuit: deinde circà eadem loca cum socijs Latini nominis hibernabat. Legiones Romanæ, quòd vitio dies exercitui ad conveniendum dicta erat, Romæ manserant.

VARIÆ ROMAM LEGATIONES, ET GRATVLATIONES.

Pòst POPILII Legati reditum, ipsorum regum legati Romam venérunt. Et ANTIOCHI quidem legati referebant; *Omni victoriâ potiorem pacem regi, quæ Senatui placuisset, visam: eumq; haud secus, quàm imperio Deorum, Legatorum Romm. iussis paruisse.*

Deinde victoriam (de PERSEO) gratulantes, addebant; *regem siquid imperatum foret, ad eam summâ ope adfuturum fuisse.*

PTOLEMÆI verò legati, communi nomine regis & Cleopatræ, gratias egérunt; qui *plus S. P. Q. Romano quàm parentibus; plus, quàm Dijs immortalibus, deberent.*

Tum quoque disceptatum inter Pisanos Lunenseisque legatos, de agrorum finibus. de quibus qui cognoscerent statuerentque, V. Viri à Senatu missi sunt.

Venit & communis legatio ab EVMENE, ab ATTALO, ab ATHENÆO fratribus, quæ de eâdem victoriâ gratularetur.

Et MASGABA, regis MASANISSÆ F. qui Puteolis navem egressus, Romam publico sumtu fuerat perductus; in Curiâ, Patris sui *subsidia*, quæ eo quadriennio in Macedoniam miserat, commemoravit; quæ *imperata potius, quam rogata* maluerit. Patrem meminisse, *regnum à pop. Rom. partum auctumq; habere. usu regni contentum*, scire *dominium & ius eorum, qui dederint, esse*. Victoriam verò, tantæ lætitiæ Patri suo esse, ut Romam venire velit, & Dijs in Capitolio sacrificare, & gratias agere.

Neque ita multo-post, de altero MASANISSÆ F. MISAGENE, litteræ adlatæ. Missum eum ab L. PAVLLO, pòst devictum PERSEA, in Africam cum equitibus suis, navigantem dispersâ classe in Hadriatico mari Brundisium cum III. navibus ægrum delatum. Ad eum cum iisdem muneribus, quæ data Romæ fratri eius erant, Quæstor missus, & sedulò curare iussus.

ACRIOR

[illegible]CRIOR INTER FRATRES PONTIFICES, HIEROSLYMÆ CONTENTIO. ANTIOCHVS IVdæos infeſtat & ſævit.

[illegible] m Hier ſolymi IASON, collectâ perdito-anu Pontificatum reciperaturus, in fratrem [illegible] vm impetu facto, cruore omnia complet, [illegible] natu. Rurſus enim fugatus, & vagus primò [illegible] lam, dein in Ægyptum, poſtremò Lace-[illegible] em fugit; atque ibi miſerè perit.

[illegible] us auditis ANTIOCHVS, cum acerbo [illegible] lore æſtuans; tum ſparſo de morte ſuâ [illegible] rtiatus; & Iudæos inteſtino bello inter ſe [illegible] teis, ceu manifeſtæ perduellioni adfineis, à [illegible] tros ratus; efferato penitus animo Hiero-[illegible] m contendit. captâque armis civitate, omni [illegible] tatis genere in Civeis deſævijt.

[illegible] is autem fuit EPIPHANIS in miſeros Iudæos [illegible] tra triduum XL. M. trucidârit, totidem-[illegible] ancipio dederit. Alios deinde duces, ſuæ [illegible] ti & impietatis adminiſtros, ex Antiochiâ [illegible] q[illegible] i cæſis aut ſpoliatis civium reliquijs, & [illegible] c[illegible] ſtâ, Temploque exhauſto (MDCCC. ta-[illegible] e abreptis) atque adeò profanato, imbel-[illegible] nuemque turbam in ſervitutem abſtraherent.

[illegible] ce[illegible] Sionis, novis munitionibus, & pro-[illegible] te notum militum, aut transfugarum præ-[illegible] nfirmatam, pro ſcelerum ſentinâ, & o-[illegible] um pr[illegible] pudiorum receptaculo, inſidérent.

Qui [illegible] uotidianum & ſolemnem ſacrorum ritum [illegible] tollerent & oblitterarent: & in Templo, to-[illegible] am expilato & deſolato, exſecrabile IOVIS [illegible] PII, & alibi XENII, ſimulacrum, ipſiuſ-[illegible] TIOCHI ſtatuas, ſuper altari collocarent.

Hæc acta à Chronographis tribuuntur anno Seleucid. CXLV. *& Olympiad.* CLIII.)

[illegible]DÆORVM IN. PIETATE CONSTANTIA.

[illegible] quantumvis eâ ſæviſſimæ perſecutionis tempe-ſtate perculſi nonnulli ex Iudæis proavitam pietatem d[illegible] ſererent; & præſenti neceſſitati ſuccumberent; n[illegible] n pauci tamen contrà doctrinâ & indole genero-ſi præſtantiores (inter quos ELEAZARVS ſenex, & VII. fratres SALOMONÆ filij) cæteris exemplo ſuo præiv[illegible] runt: *ut quoſvis potius cruciatus perpeti, gla-[illegible] flammis amburi, crucibus ſuffigi, captivitate ſive [illegible] aliaris bonis in perpetuum ſpoliari; quàm à legis [illegible] ina præſcripto, vel latum unguem, decedere maluerint.*

MATATHIAS PII BELLI ANTESIGNANVS.

Et inter cæteros MATATHIAS, ex ſacerdotalium [illegible] turarum principe, quæ IOARIBS dicta eſt, oriundus, gente Hieroſolymitâ, IOANNIS F. SIMEONIS Aſamonæi (quaſi optimatis, & primarij ſacrorum Antiſtitis) qui fuerit SIMON ipſe II. fuerit, ONIÆ II. filius; & SIMONIS I. cognomento Iuſti, Nepos.

Is in Modinâ, montano Iudææ vico, habitans, ſæpenumero apud filios, quos V. habebat, de miſerabili Vrbis Templique ſtatu quiritans, longè ſatiùs eſſe prædicabat; *Pro patrijs legibus ſemel & honeſtè emori, quàm ita inglorie uſque vivere.*

Quumque forte regij Satellites in eumdem vicum veniſſent; & MATTATHIAM, qui cæteris inibi opibus & auctoritate potior eſſet, ad profana ſacra, oſtentatis etiam à rege præmijs, impellerent; negavit palam; *Etiamſi univerſus terra-orbis ANTIOCHI imperatis obtemperaret; ſe induci, aut ſuis etiam liberis perſuaderi poſſe, ut patriam religionem deſerant.*

Vbi verò, ipſo ſilente, ex Iudæis quidam in medium progreſſus, cæpit in conſpectu omnium, ex regio præſcripto, res immundas ſuper altari immolare; & idolis ſacrificare: rei indignitatem ampliùs haud ferens, & iuſto furore incenſus, impetu cum armis facto, & adſcitis in partem filijs, non modò ſacrilegum, ſed APELLEM etiam regium ducem, cum militibus, profanæ impietatis adminiſtris, obtruncat. & ſubverſo altari, exclamat; *Quotus quiſque priſtinæ patriæ & religionis incolumitati ſtudet, me ſequatur.* Et cum dicto, filijs comitibus, in loca montana & deſerta ſe recepit. relictis in vico cantantibus & facultatibus.

Quod & reliqui ex plebe imitati, cum familijs, & pecoribus, in eadem ſolitudinis teſqua profugerunt; ut vel in ſpelæis iuſtè pièque victitarent.

INDIGNA IVDÆORVM CÆDES.

Quo audito, duces regij, adſcito ſecum arcis Hieroſolymitanæ præſidio, profugos in deſerta uſque perſecuti, & adſecuti; primis verbis pellacibus eos inducere ſunt conati, ut ab incepto deſiſterent; neque regi ſævendi in ipſos hoſtibus neceſſitatem imponerent. Deinde ubi nil il apud obſtinatos oratione profectum vident; die ſabbatino violenter adgreſſi, eos, neque coniectis adverſum lapidibus, neque obturatis ſpeluncarum aditibus, ob dici religionem, repugnanteis, ad mille circiter promiſcuæ ætatis ſexûſque homines, aut ceciderunt, aut igne ſmecto ſuffocarunt.

Nec pauci ex eo caſu elapſi, MATTATHIÆ ſeſe adiunxerunt; cumque ſibi principem elegerunt.

Ille, ne pari facilitate, & captatâ dierum opportunitate, gens omnis paullatim exterminetur, diebus etiam ſabbatiuis, *vim vi repelli, & pugnari pro ſalute poſ-*

lute posse, edocuit: collectâque concordium inter se piorum manu; & profana altaria passim subvertit, & novæ impietatis tum auctores, tum reos trucidavit, aut solo cedere coëgit. Libris sacris, quâ potuit, restitutis; & pueris cæsi præputij notà [illegible] is.

Hoc Machabæorum pijq[illegible] be[illegible] initium ab alijs refertur ad ann. ab O. C. 3782. qui est ante Nat. CHR. 168.

3789. 13. Sel. Philop. 11. Pt. Philom.	*Hoc anno Comitijs Consularibus Romæ creati Consules Q. AELIVS PAITVS, & M. IVNIVS PENNVS.*	161.

LIBERTINORVM STATVS MVTATVS.

Censores TI. SEMPRONIVS & C. CLAVDIVS, inter cætera, Libertinorum Romæ statum mutârunt. Quùm enim Libertini in IV. Tribus urbanas, Suburranam, Esquilinam, Collinam, & Palatinam, iam inde usque à SERV. TVLLIO rege fuissent coniecti; & posteà per omneis Tribus dispersi; C. FLAMININVS & L. ÆMYLIVS Censores, in easdem IV. redegêrunt. Nunc verò à TI. SEMPRONIO GRACCHO in unam Esquilinam urbanam relati sunt; Collegâ non-nihil obsistente.

Consulibus, quos dixi, de provincijs referentibus, censuêre patres duas provincias, Hispaniam, rursus fieri; quæ una per bellum Macedonicum fuerat. & Macedoniam Illyricumque, ab ijsdem L. PAVLLO, & L. ANICIO obtineri; donec de sententiâ legatorum, & res bello turbatas, & statum alium eius regni formando composuissent.

Coss. novis Pisæ & Gallia decretæ, cum binis legionibus peditum, & equitibus quadringenis. Pisæ IVNIO PENNO; & Q. ÆLIO Gallia sortitò obvenit.

LIBERTAS VICTIS DATA.

Legati deinde, quorum de sententiâ Imperr. L. PAVLLVS, & ANICIVS res componerent, decreti; X. in Macedoniam; V. in Illyricum.

Omnium primùm liberos esse placuerat Macedonas atque Illyrios. ut omnibus gentibus appareret, *Arma pop. Rom. non liberis servitutem, sed contrà servientibus libertatem adferre.*

Metalli quoque *Macedonici*, quod ingens vectigal erat; *locationesq. prædiorum rusticorum tolli. Commune Concilium gentis nullum esse*; ne improbum vulgus à Senatu aliquando libertatem salubri moderationi datam, ad licentiam pestilentem traheret.

In IV. regiones describi Macedoniam; ut suum quæque concilium haberent. Et *dimidium tributi*, quàm quod regibus ferre soliti erant, pop. Romano *pendere*. Similia his & in Illyricum mandata. Cætera Legati cum Imperatoribus ipsis pro re natâ & præsenti constituerent.

ATTALI GRATIA.

Inter multas regum, gentiumque & populorum legationes, ATTALVS frater EVMENIS, ab eius belli, quod ipse adiuverat, consortibus, haud paullò benigniùs exceptus est, quàm si frater eius ex venisset. Duæ eum res in speciem honestæ ad[illegible]cerant; gratulatio eius victoriæ, cuius ipse ad[illegible] & pars; & querimonia Gallici tumultûs, quo ADVERTÆ (is & SALONETTIVS dicitur) reg[illegible] in dubium adductum esset.

Introductus in Senatum, post victoriæ gratulationem, sua merita eo bello, fratrisque [illegible] erant; & Gallorum defectionem ac motum e[illegible]p[illegible]uit. petijt ut legati ad eos mitterentur, quorum a[u]ctoritate ab armis avocarentur. Ænum sibi tantùm & Maronéam petijt.

Ita destitutâ eorum spe, qui inter fratres dis[c]ordiam volebant; & EVMENE, quod nec Romanis, nec PERSEO fidus eo bello socius fuisset, a[ccu]sato, partitionem regni petiturum eum [cre]diderant; è curiâ excessit, multis honoribus muneribusque cultus.

RHODIORVM LEGATI SORDITATI ET SVPPLICES.

Interea Rhodiorum legati, quùm primò in veste candidâ visi essent, quod gratulanteis decebat: &, si sordidam vestem habuissent, lugentium PERSEI casum præbere speciem poterant; à Consule petebant; ut sibi, qui de victoriâ gratulatum, purgatumque civitatis crimina venissent, Senatus daretur.

M. IVNIVS Consul, ex Senatûs sententiâ, ijs respondit: *Socijs & amicis, & alia comiter atque hospitaliter præstare Romanos, & Senatum dare consuésse. Rhodios non ita meritos eo bello, ut amicorum aut sociorum numero habendi sint.*

His auditis, prostravérunt se omnes humi, Consulem, cunctosque, qui aderant, orantes, ne nova falsaque crimina plus obesse Rhodijs æquum censerent; quàm antiqua merita, quorum ipsi consc[i]j essent & testes.

Extemplò veste sordidâ sumtâ domos principum cum precibus & lacrymis circumibant; orantes, ut priùs cognoscerent caussam, quàm condemnarentur.

M. IVVENTIVS TALNA Præt. cuius inter civeis & peregrinos iurisdictio erat, populum adversus Rhodios incitabat; rogationemque promulgaverat; ut Rhodijs bellum indiceretur & ex magistratibus eius anni deligerent, qui ad id bellum cum classe mitteretur. se enim sperans futurum esse.

Huic actioni Tribb. plebis sunt adversati: & festinationem Prætoris, ante tempus intercedendo, in adventum Imperatoris protraxérunt.

Rhodij

Rh[illegible] Legati ad purgandum tandem in Cu[illegible]n[illegible], postquam unus ex ijs oratione ut f[illegible]ltanti, temeritatem quorumdam po[illegible]uorum deprecatus esset; & fidem consi[illegible]ue publicum expurgásset; universi rursus pro[illegible]t; ramosque oleæ supplices iactantes, tandem ex[illegible] Curiâ excessérunt. & tum sententiæ rog[illegible] æptæ.

In[illegible] mi Rhodijs erant, qui Consules Prætoresve aut legati, gesserant in Macedoniâ bellum; & [illegible] malè in pop. Rom. eo bello animatos fuisse qu[illegible]ur.

At M. PORCIVS CATO, qui asper ingenio, tum [illegible]m mitemque Senatorem egit: & eosdem, uti [illegible]os fidissimosque socios, (quorum opibus diri[illegible] possidendisque, non pauci ex summatibus [illegible]nzenti infensique erant) defensum conserva[illegible]q[illegible] pergit, orationemque inclytam dixit, cu[illegible] Agell. l. 7. meminit.

[illegible]dijs à Senatu responsum, ita redditum est; [illegible]es fierent, nec socij permanérent. PHI[illegible]ES & ASTYMEDES principes eius legationis [illegible]nt. Partem cum PHILOCRATE renuntiare Rho[illegible] legationem placuit; partem cum ASTYMEDE [illegible]æ subsistere. quæque agerentur, sciret; certio[illegible]e suos faceret.

[illegible]esentiâ, deducere ante certam diem ex Ly[illegible]aque iussérunt præfectos.

[illegible], quia quùm bellum timuissent, maioris [illegible]vatus erat timor; in gaudium renuntiata, li[illegible]er se tristia, vertérunt. Et quia per tot annos [illegible]n amicitia Romanorum fuerant, ut *sociali fœdere [illegible]cum iisdem non illigarent* (ob nullam aliam caus[illegible]; quàm *ne spem regibus abscinderent auxilij sui*, si cui opus esset: *neu sibi ipsis fructûs* ex benignitate & for[illegible]nâ eorum *percipiendi*) tunc utique petenda so[illegible]etas videbatur; Non quæ *tutiores* eos *ab alijs faceret*; [illegible] nec enim timebant quemquam præter Romanos) sed quæ *ipsis Romanis minùs suspectos*.

Itaque extemplò coronam xx. millibus aureorum decrevérunt; & THEODOTVM, classis suæ Præfectum, in eam legationem misérunt.

RHODII A SE DEFECTORES CASTIGANT.

Quùm verò sub idem ferè tempus, & Caunij desciviffent ab his, & Mylasenses Euromensium opida occupássent; Non ita fracti animi civitatis erant, ut non sentirent; si Lycia & Caria ademtæ ab Romanis forent, cætera aut seipsa per defectionem liberarent, aut à finitimis occuparentur.

Includi se Insulæ parvæ, & sterilis agri littoribus, quæ nequaquam alere tantæ civitatis populum possent.

Missa igitur iuventute properè, & Caunios, quamquam Cybiratarum adsciverant auxilia, coëgérunt imperio parére: & Mylasenseis Alabandéosque, qui, Euromensium provinciâ ademtâ, ad ipsos coniuncto exercitu venerant; circa Orthosiam acie vicérunt.

ANICIVS RES IN ILLYRICO CONSTITVIT. MVLTA IN EPIRO ET Molossis opida capit.

Interea in Illyrico ANICIVS, rege GENTIO sicut antè dictum est, capto & in potestatem redacto; Scodræ, quæ regia fuerat, præsidio imposito, GABINIVM præfecit: Rhizoni & Olcinio, urbibus opportunis, C. LICINIVM.

Ipse cum reliquo exercitu in Epirum est profectus. Vbi prima Phanota ei dedita, totâ multitudine cum infulis obviam effusâ.

Hic præsidio similiter imposito, in Molossidem transgressus. cuius regionis opidis (præter Passaronem & Tecmonem, Phylacen & Horreum) receptis, primùm ad Passaronem ducit.

ANTINOVS & THEODOTVS, principes eius civitatis erant, insignes & favore PERSEI, & odio adversus Romanos; ijdem universæ genti auctores desciscendi ab Romanis.

Hi conscientiâ privatę noxæ, clauserant portas; & multitudinem; ut *mortem servituti præponerent*, hortabantur. Sed eadem, THEODOTI alterius cuiusdam nobilis, & ipsius adolescentis, qui imperium Romanorum accipiendum esse suaderet, quod *orbis terrarum accepisset*; consilium secuta urbem Romanis dedidit; postquam ANTINOVS & THEODOTVS, quos dixi, irruptione in primam hostium stationem factâ, ultrò se ipsi offerentes vulneribus, sunt interfecti.

Simili pertinaciâ CEPHALONIS principis clausum Tecmonem, ipso interfecto, per deditionem Præt. recepit. Nec Phylace, nec Horreum, oppugnationem tulérunt.

Pacatâ Epiro, divisisque in hiberna, per opportunas urbeis, copijs; regressus ipse in Illyricum, Scodræ, quò V. legati ab Româ venerant, evocatis ex totâ provinciâ principibus, conventum habuit.

ILLYRIIS LIBERTAS DATA. ET PROVINCIA IN III. PARTES distributa.

Ibi pro tribunali de sententiâ concilij pronuntiatum: S. P. Q. Romanum, *Illyrios esse liberos, iubere præsidia ex omnibus opidis, arcibus & castellis, sese deducturum. Neque solùm liberos, sed etiam immuneis fore Issenses & Taulantios, Dassaretiorum Pirustas, Rhizonitas, Olciniatas*; quòd incolumi GENTIO, ad Romanos defecissent. *Daorséis* quoque *immunitatem dare*, quòd relicto CARAVANTIO, cum armis ad Romanos transissent. & *Dassarensibus, Scodrensibus, & Selepitanis, cæterisque, Illyrijs, vectigal dimidium eius, quod regi pependissent*.

Inde in III. parteis Illyricum divisit. Vnam eam fecit, quæ suprà dicta est: Alteram, Labeatas omnes: Tertiam, Agravonitas & Rhizonitas, & Olciniatas, accolasque eorum.

VRBES REBELLES DIREPTÆ IN MACEDONIA.

Pavllvs verò Æmylivs, ante adventum x. legatorum, Q. Maximvm F. iam ab Româ regressum, ad Æginium & Ægassas diripiendas miserat. Et has quidem, quòd post pettam ultrò, tradita Martio Consuli urbe, societatem, ad Persea rursus defecissent: Æginium verò, quòd famæ de victoriâ fidem non habentes, in quosdam militum Romm. urbem suam ingressos, hostiliter sævijssent.

Ad Æniorum quoque urbem diripiendam missus est L. Posthvmivs; quòd pertinaciùs, quàm finitimæ civitates, in armis fuerant.

PROCOS. GRÆCIÆ LOCA CELEBRIORA PERLVSTRAT.

Procons. Pavllvs, quasi otium nactus, initio Autumni circumeundam sibi Græciam; visendaque, quæ nobilitata famâ, magis auribus accepta, quàm oculis noscuntur, constituit.

Tegentibus latera, Scipione F. & Attalo, Evmenis regis fratre, per Thessaliam Delphos petit, inclytum oraculum. Lebadiæ quoque Templum Iovis Trophonii adijt. Inde Chalcidem, ad spectaculum Euripi; ævoque antè, Insulæ ponte continenti iunctæ, descendit.

A Chalcide ad Aulidem traijcit, portum inclytum statione quondum M. navium Agamemnoniæ classis. Dianæqve Templum; ubi nauibus cursum ad Troiam, filiâ victimâ aris admotâ, rex ille regum petijt & emit.

Inde ad Oropum Atticæ ventum est, Amphilocho vate, Amphiarai F. & templo eidem sacrato nobilem.

Inde Athenas, Corinthum, Sicyonem, Argos, Epidaurum Æsculapij templo famosam, Lacedæmonem, Megalopolim; & Olympiam, Iove quasi præsente horrendam.

CÆDES PRINCIPVM IN ÆTOLIA.

Quùm peragratâ eum in modum Græciâ Demetriadem reverteret; in itinere sordidata turba Ætolorum occurrit. Et percunctanti quid esset, defertur: *DL. principes, ab Lycisco & Tisippo, circumsesso Senatu per milites Romanos, à Bæbio Præside missos; esse interfectos*; Alios in exsilium actos; bonaque eorum, qui interfecti essent, & exsulum, possidere, qui arguebant.

Iussis Amphipolim adesse, & convento Cn. Octavio Demetriade; postquam fama accidit, traiecisse iam mare x. legatos, omnibus alijs omissis, Apolloniam ad eos pertexit.

PERSEVS CVM SVIS IN CVSTODIAM DATVS.

Quò cum Persevs, Amphipoli, nimis solutâ custodiâ, procella [illegible] (id dicitur [illegible] eum [illegible] eadem benignè est allocutus; cæterum postquam [illegible] castra ad Amphipolim venit, rege in [illegible], cum maiore filio Philippo, traditis A. P[illegible], in custodiam misit; & filiam cum minore filio Samothrace accitos Amphipolim, omni liberali cultu habuit.

LIBERTAS MACEDONIBVS DATA. REGIO IN IV. PARTEIS DISTRIBVTA.

Postquam verò denis civitatum principibus Amphipoli adesse iussis, & litteris [illegible] pecunia in medium collatis, cum x. legatis, circumfusâ omni Macedonum multitudine, in tribunali consedit; Quæ Senatui, quæ sibi ex concilij sententia visa essent, pronuntiavit. *Liberos esse iubere Macedonas; habentes urbeis easdem, agrosq́; utentes legibus suis, annuos creantes magistratus &c.*

In IV. regiones dividi Macedoniam.

Vnam fore & primam partem, quod agri inter Strymonem & Nessum amnem sit. Accessurum huic parti trans Nessum ad Orientem versum, quà Persevs tenuisset vicos, castella oppida, præter Ænum & Maroneam & Abdera. Trans Strymonem autem vergentia ad Occasum, Bisaltiam omnem cum Heracleâ, quam Sinticen appellant.

II. fore regionem, quam ab Ortu Strymon amnis complecteretur amnis, præter Sinticen Bisaltiam & Heracleam. Ab Occasu, quà Axius terminaret fluvius; additis Pæonibus, qui propè Axium flumen ad regionem Orientis colerent.

III. pars facta, quam Axius ab Oriente, Penéus amnis ab Occasu, cingunt. ad Septemtrionem Bora mons obijcitur. Adiecta huic parti regio Pæoniæ, quà ab Occasu præter Axium amnem porrigitur. Edessa quoque & Beroea eodem concesserunt.

IV. regio trans Boram montem, una parte confinis Illyrico, alterâ Epiro.

Capita regionum, ubi concilia fierent; primæ regionis Amphipolim; secundæ Thessalonicen; tertiæ Pellam; quartæ Pelagoniam, fecit. Eò concilia suæ cuiusque regionis indici, pecuniam conferri, ibi magistratus creari iussit.

LEGES DE CONNVBIIS ET COMMERCIIS.

Pronuntiatum deinde; Neque connubium, neque commercium agrorum ædificiorumque inter se, placere cuiquam extra fineis regionis suæ esse. Metalla quoque auri & argenti non exerceri: ferri & æris permitti. vectigal exercentibus dimidium eius impositum, quod regi pependissent. Et sale invecto uti vetuit.

Dardanis repetentibus Pæoniam, quòd & sua fuisset, & continens esset finibus suis; *Omnibus dare libertatem* pronuntiavit, *qui sub regno PERSEI fuissent*. Sed ijs salis commercium dedit: & tertiæ regioni imperavit, ut Stobos, Pæoniæ deveherent; pretiumque statuit. Navalem materiam & ipsos cædere, & alios pati vetuit. Regionibus, quæ adfineis barbaris essent (exceptâ autem tertiâ, omnes erant) pe milit.

permisit, ut præsidia armata in finibus extremis haberent.

ÆTOLI EX PARTE PACATI.

Ætoli deinde citati. in quâ cognitione magis utra pars Romanis, utra regi fauvisset, quæsitum est; quàm utri fecissent iniuriam, aut accepissent.

Noxâ liberati interfectores. Exilium pulsis æquè ratum fuit, ac mors interfectis.

BÆBIVS unus est damnatus, quòd milites Rom. præbuisset ad ministerium cædis.

Hic eventus Ætolorum caussæ, in omnibus Græciæ gentibus populisque eorum, qui Romanorum partis fuerant, inflavit ad intolerabilem superbiam animos; & obnoxios, eorum subiecit pedibus, quos aliqua parte suspicio favoris in regem contigerat.

TRIA PRINCIPVM IN CIVITATIBVS GENERA. CALVMNIARVM seges.

Tria tum genera Principum in civitatibus erant: II. qui *adulando*, aut Romanorum imperium, aut amicitiam regum, *sibi privatim opes oppressis faciebant civitatibus*.

Medium unum, utrique generi adversum; *libertatem & leges tuebatur*. His ut maior apud suos *caritas*, ita minor apud externos *gratia* erat.

Secundis rebus elati Romanorum, eius partis fautores, soli tum in magistratibus, soli in legationibus erant. Et x. legatorum aureis implebant; *Non aliter mansuras in fide plerasque Graeciæ genteis; nisi fractis animis partium, alеretur confirmareturq; eorum auctoritas; qui nihil præter Romanorum imperium spectarent.*

Ab his, editis nominibus, evocati litteris Imperatoris ex Ætoliâ, Acarnaniâque, & Epiro & Boeotia; qui Romam ad caussam dicendam sequerentur.

Alij ex Achaiâ edicto præsentium legatorum evocati. Caussa erat; quòd ex alijs gentibus principum litteras deprensas in commentarijs regijs habebant. In Achæis cæcum erat crimen, nullis eorum litteris inventis. In Acarnanibus nihil novatum, nisi quod LEVCAS exemta est Acarnanum concilio.

In Asiam quoque extensa cognitio est. & Antissa, in Lesbo insulâ, dirui iussa, traductis Methymnam Antissæis. quòd ANTENOREM, regium præfectum, circa Lesbum tum cum lembis vagantem, portu receptum commeatibus iuvissent.

Iussi & Macedones, Senatores, quos Synedros vocant, legere, quorum consilio resp. administraretur.

Nomina deinde sunt recitata principum Macedonum, quos cum liberis maioribus, quàm xv. annos natis, præcedere in Italiam placeret. Quod *primâ specie sævum*; mox apparuit multitudini Macedonum *pro libertate suâ* esse *factum*.

Erant enim regis amici, purpuratique duces exercituum; præfecti navium aut præsidiorum; *servire regi humiliter, alijs superbè imperare adsueti; neque legum, neque libertatis æquè patientes.*

LEGVM ACCVRATIO.

Idem PAVLLVS, leges Macedoniæ dedit, tantâ cum curâ, ut non hostibus victis, sed socijs benè meritis dare videretur: & quas ne usus quidem longo tempore, qui unus est legum corrector; experiendo argueret.

ARMA CONCREMATA

Edito ludicro omnis generis; clypeisque æreis in naveis impositis; cætera omnis generis arma cumulata in ingentem acervum; precatus Deos, quibus spolia hostium dicare ius fasque est; ipse Imperator, face subditâ, succendit. eumque Tribb. militum ignibus coniectis imitati.

PRÆDA ROMAM DEVECTA.

Præda Macedonica, statuarum tabularumque, textilium, & vasorum ex auro & argento, ære & ebore factorum, in classem imposita, devehenda Romam CN. OCTAVIO data est.

DEPOPVLATIO ILLYRICI; ET miserabilis Epirotarum direptio; cum fraude, Romanis indigna.

PAVLLVS, dimissis benignè civitatum gentiumque legatis; transgressus Strymonem, Amphipoli Pellam quinto die pervenit. prætergressus urbem, & ad Spelæum, quod vocant, biduum moratus; P. NASICAM, & Q. MAXIMVM F. cum parte copiarum, ad depopulandos Illyrios, qui PERSEA iuverant bello, misit, iussos ad Oricum sibi occurrere.

Ipse Epirum petens, quinto-decimis castris Passaronem pervenit.

Et monito ANICIO, cuius castra haud procul aberant; Senatum, prædam Epiri civitatum, quæ ad PERSEA defecissent, exercitui dedisse; summissis Centurionibus in singulas urbeis, qui se dicerent ad præsidia deducenda venisse, ut liberi Epirotæ, sicut Macedones, essent; denos principes ex singulis evocavit civitatibus.

Quibus quùm denuntiâsset, ut aurum atque argentum in publicum proferretur; per omneis civitates cohorteis dimisit. Iiante in ulteriores, quàm propiores profecti, ut uno die in omneis pervenirentur.

Edita Tribunis Centurionibusque erant, quæ agerentur, mâne omne aurum argentumque collatum: horâ quartâ signum ad diripiendas urbeis datum militibus. tantaque præda fuit, ut in equitem CD. denarij; peditibus ducenti dividerentur. CL. millia capitum humanorum abducerentur. Muri deinde direptarum urbium diruti sunt. Ea fuére oppida circa LXX. Vendita præda omnium; & de eâ summâ militi numeratum est.

PAVLLI ET ANICII IN ITALIAM REDITVS.

PAVLLVS inde ad mare, Oricum descendit; nequaquam, ut ratus erat, expletis militum animis; qui tamquam nullum in Macedoniâ gessissent bellum, expertes regiæ prædæ esse indignabantur. Orici, quùm missas cum SCIPIONE NASICA, MAXIMOQVE F. copias invenisset, exercitu in naveis impositо, in Italiam traiecit.

Post paucos dies ANICIVS, conventu reliquorum Epirotarum Acarnanumque acto, iussisque in Italiam sequi principibus, quorum cognitionem caussæ reservaret; & ipse navibus exspectatis, quibus Macedonicus usus exercitus erat, in Italiam quoque traicit.

GALLI AD PACEM PRÆFRACTI.

Intereà legati, qui cum ATTALO ad finiendum bellum inter Gallos, & regem EVMENEM, missi erât, in Asiam pervenerunt. Inducijs per hyemem factis, & Galli domos abierant, & rex in hiberna concesserat Pergamum, gravique morbo æger fuerat. Ver primum illos domo excivit: iamque Synnada pervenerant, quùm EVMENES ad Sardeis undique exercitum contraxerat.

Ibi P. LICINIVS legatus cum regulo Gallorum, SOLONETTIO, collocutus, ferociorem eum deprecando factum rettulit. Ut quorum legatorum, apud opulentos reges, ANTIOCHVM PTOLEMÆVMQVE, verba tantum valuissent, extemplò pacem ut facerent; mirum fuerit apud Gallos nullius fuisse momenti.

REGES CAPTIVI IN CVSTODIAM DATI. VICTORIBVS TRIVMPHVS decretus.

Romam primùm reges captivi, PERSEVS & GENTIVS, in custodiam cum liberis abducti; dein turba alia captivorum. Tum quibus Macedonum denuntiatum erat, ut Romam venirent; principumque Græciæ.

Et paucis pòst diebus PAVLLVS ipse, regiâ nave ingentis magnitudinis, ornatâ Macedonicis spolijs, non insignium tantùm armorum, sed etiam regiorum textilium, adverso Tiberi Romam est subvectus. Et paullo-pòst ANICIVS & OCTAVIVS classe suâ advecti. Tribus ijs omnibus decretus est ab Senatu triumphus.

INVIDIA FORTVNÆ COMES. OBTRECTATIO PAVLLI PROCONS. ET mox inclytus triumphus.

Quàm sit assidua eminentis fortunæ comes Invidia, & ad summa fermè tendat; etiam hoc colligi potest; quòd cùm ANICII OCTAVIIQVE triumphum nemo interpellaret; fuére qui PAVLLO (cui illi ipsi quoque sese comparare erubuissent) obtrectarent. qui tantum priores excessit, vel magnitudine regis PERSEI, vel specie simulacrorum, vel modo pecuniæ, ut bis millies ducenties H.S. ærario contulerit; & omnium ante-actorum comparationem amplitudine vicerit.

Tantùm ille antiquâ disciplinâ milites habuerat. de prædâ parciùs quàm speraverant, ex tantis regijs opibus dederat: nihil relicturus, si aviditati indulgeretur; quod in ærarium deferret. Hinc tanta ingratorum militum in suum Imperatorem ira; ut instigante potissimùm SER. GALBA, Trib. militum II. legionis, privatim inimico; & excitatâ in ipso Capitolio eâ de re disceptatione, honori & triumphoiam decreto obniterentur. qui XV. minùs diebus confecerat bellum, quod ab alijs maiore probro, quàm laude, toto quadriennio tractum fuerat.

Vicit tamen *ratio*, & *principum* civitatis *auctoritas*; & amplissimum triumphum egit.

Ductus est antè currum rex PERSEVS, unà cum PHILIPPO & ALEXANDRO FF. triumphavit autem per triduum.

Tanta vis pecuniæ in ærarium illata, ut cives usque ad HIRTIVM & PANSAM Coss. tributum nullum contulerint.

CALAMITAS DOMESTICA PAVLLI TRIVMPHANTIS.

Sed non PERSEVS tantùm documentum casuum humanorum fuit, in catenis ante currum victoris, per urbem hostium ductus; sed etiam victor PAVLLVS, auro purpurâque fulgens.

Illi IV. filij fuére. Ex ijs duos natu maiores, unum P. SCIPIONI, P. AFRICANI F. (nihil ex paternâ maiestate, preter speciem nominis, vigoremque eloquentiæ retinenti) Avo materno, in adoptionem dederat; Alterum, FABIO MAXIMO, FABII quinquies Consulis F.

Duos alteros prætextatos (unum XII. alterum XIV. annorum) solos nominis, sacrorum familiæque heredes, retinuerat domi.

Is quùm in concione, extra urbem, more maiorum, ante triumphi diem, ordinem actorum suorum commemoraret; Deos precatus est; ut, *si quis eorum invideret operibus ac fortunæ suæ; in ipsum potiùs sævirent, quàm in remp.* Quę vox, veluti *oraculo* emissa, magnâ parte eum spoliavit sanguinis sui. Nam minor ex reliquis filijs, quinque diebus ante triumphum; maior, triduo pòst decessit. atque ita *triumphus* eius, ad *fortunæ ludibrium*, *duobus liberorum* eius *funeribus* interpositus est.

TRIVMPHVS NAVALIS OCTAVII.

Deinde CN. OCTAVIVS Kal. Decemb. de eodem rege PERSEO navalem triumphum egit, sine captivis sine spolijs. Socijs tantùm navalibus, gubernatoribus & magistris navium, pro rata donativû, largiter persolutum. Rex PERSEVS, cum ALEXANDRO F. qui tornandi, subtiliumque operum egregius artifex, Romanas etiâ litteras addidicisse traditur; & magistratibus se scriptorem solertem ac gratiosum præbuisse,

buisse) Albam in custodiam duci iussus: & comites, pecunia, argentum, & instrumentum quod haberet. Cæteros captivos, qui in triumpho ducti erant, in carcerem condi placuit. Rex quadriennio pòst in liberà custodiâ Albæ decessit.

LIBERALE ROMM. FACINVS, ERGA COTYN REGEM.

BITIS, regis Thracum F. cum obsidibus in custodiam Carseolos est missus. Et paucos post dies ab eius patre, COTYE, legati venerunt, pecuniam ad redimendum filium, aliosque obsides, adportantes: Non suâ voluntate COTYN, iuvisse bello PERSEA, quòd ei obsides dare coactus esset. pretio eos, quantum ipsi statuissent Patres, redimi paterentur. Responsum; populum Rom. meminisse amicitiæ, quæ cum COTYE maioribusque eius, & gente Thracum fuisset. obsides datos crimen; non criminis defensionem esse: quibus PERSEVS, ne quietus quidem, nedum bello Romano occupatus, timendus fuerit. Filium nihilo minus atque obsides, patri, licet is PERSEI gratiam amicitiæ Romanorum prætulisset; gratis remissurum.

Naves regiæ captæ de Macedonibus, inusitatæ antè magnitudinis, in campo Martio subductę sunt.

ANICII TRIVMPHVS DE GENTIO

Recente adhuc Macedonici triumphi memoriâ, L. ANICIVS, Quirinalibus triumphavit de rege GENTIO Illyriisque, conditione per omnia impari. Ante currum ducti GENTIVS rex, cum coniuge & liberis; & CARAVANTIVS frater regis, & aliquot nobiles Illyrij.

Rex cum suis, & fratre, Spoletium ex S. C. in custodiam ductus. cæteri captivi Romæ in carcerem coniecti. Et recusantibus custodiam Spoletinis, Igituvium reges traducti.

Lembi CCXX. reliquum ex Illyrico prædæ, de GENTIO rege capti; Corcyræis & Apolloniatibus & Dyrrachinis tributi.

DESVLTORIA SAMARITARVM FIDES ET LEVITAS.

Quùm ANTIOCHVS EPIPHANES Iudæos gravissimè persequeretur; Samaritani per Sidonios, qui Sichimis erant, ANTIOCHVM rogant; ne pari cum Iudæis conditione habeantur. Quippe se Persarum & Medorum colonos, & à Sidonijs oriundos esse: paratos quævis imperata facere, & suum Garizitanum Templum *IOVI Hellenio, sive Hospitali* consecrare.

ANTIOCHVS Samaritanos NICANORI commendat; & Græcorum, in quorum sacra & leges, transire parati essent, luco haberi iubet. anno Seleucid. CXLVI.

MATATHIÆ OBITVS. LIBERI. IVDAS MACCABÆVS PRINCEPS.

MATATHIAS, gravis iam annis, animo vegetus, exacto principatus anno, obijt, commendato filijs reip. defendendæ; & legis conservandæ studio. Ii quinque erant; IOANNES GADDIS, SIMON MATHES (al. Thasi) IVDAS MACCABÆVS, ELEAZARVS AVRANITES, & IONATHAN APPHVS. Ex his IVDAM principem exercitûs esse iubet; SIMONEM à consilijs.

IVDÆ elogium fuisse dicitur; *Mi Camoca, Baelohim, Iehouah*, hoc est; *Quis similis tibi inter Deos, ô Domine!* Hinc MACBAI dictus, & ab eo reliqui MACABÆI.

Pater in Modinâ sepultus est. Et post iusta funebria, publico omnium piorum luctu persoluta, IVDAS F. rei summæ præficitur: & impigrè à fratribus adiutus, eiecto undique hoste, & transfugis aut interfectis, aut in ordinem redactis; viciniam totam lustravit, & profanis piaculorum sordibus expurgavit.

Eodem ferè tempore ANTIOCHVS EVPATOR IX. Syrię rex, patre superstite, regnare cœpit.

3790. 14. Pt. Philom. 1 Ant. Eup. V. C. 188. Ab Olymp. 610.	*Primo Comitiorum die Romæ Consulibus anni prioris, qui depopulato tantum Ligurum agro, que ullâ aliâ re memorabili gestâ, ad subrogandos magistratus reverterant; Consules creati, M. CLAVDIVS MARCELLVS, MARCELLI quinquies Conf. Nepos; & C. SVLPITIVS GALLVS.*	160.

PRVSIAS REX ROMAM VENIT.

Eo anno rex PRVSIAS, cum NICOMEDE F. & magno comitatu, Romam venit. Deos, qui urbem Romam incolerent, Senatumque ac pop. Rom. salutatum se venisse professus. & gratulatum; quòd *PERSEA GENTIVMQVE reges vicissent: & eorum populis in deditionem redactis, auxissent imperium.*

Sacris in Capitolio ex voto perfectis, petijt à Senatu, ut societas secum renovaretur; agerque sibi de ANTIOCHO regecaptus, quem nulli datum à populo Rom. Galli possiderent, daretur.

Is omnium, qui in Macedoniâ Imperatores fuerant, favore est adiutus: & cætera, quæ petebat, concessa. De agro responsum; *Legatos ad rem inspiciendam missuros.*

Tradūt alij, eâ po. Ro. in se benignitate & donis in filiū collatis, mœ lętū ex urbe discessisse, ne PERSEI, cuius sororem duxerat, cladem lugere videretur.

POLYB. verò, cum regem indignum maiestate tanti nominis, *pileatum capite raso* obviam ire legatis solitum, *libertumq;* se pop. Rom. ferre; & ideo ordinis eius insignia gerere.

Romæ quoque, quùm veniret in curiam; *submisisse se, & osculo limen curiæ contigisse. & Deos servatores suos, Senatum appellasse; & id genus putida imp. aque* usurpas-

usurpâsse, quæ non tam *Romanis honorifica*, quàm *sibi deformia* essent.

(Ex hoc loco, LIVIANA tota historia, quæ à 45. lib. ad 142. libros excurrebat, desideratur. Tantùm singulorum librorum epitomæ supersunt, & quidem mutilæ.)

EVMENES REX VRBE EXCLVSVS.

Quùm EVMENES rex Romam venisset, qui Macedonico bello medium se gesserat; ne aut hostis iudicatus videretur, si exclusus esset; aut liberatus crimine, si admitteretur; in commune lex lata est; *Ne cuiquam regi Romam venire liceret.*

Legati verò PRVSIÆ regis, de eodem conquesti sunt; quod fineis suos depopularetur; eumque contrà pop. Rom. cum ANTIOCHO conspirâsse contendebant.

Ex Consulibus intereà CL. MARCELLVS, Alpinos Gallos; C. SVLPITIVS Ligures, subegit; & uterque triumphavit.

I. MACCABÆI VICTORIA.

In Iudæâ verò APOLLONIVS Samariæ; deiu SARON, Cœles-Syriæ, præfecti; numeroso Syrorum & perfugarum exercitu IVDAM Maccabæum, exiguâ & inermi ferè stipatû manu, adgressi prœlio, cadunt.

APOLLONII insuper ille gladio potitus, velut opimo spolio, multis deinceps prœlijs eo feliciter usus est IVDAS.

BELLICI ANTIOCHI ADPARATVS, ET IN IVDÆAM MOLITIONES.

Anno 147. Seleucidar. ANTIOCHVS auditâ suorum clade consternatus, copias undique contrahit; & è Græciâ ipsâ militem mercede conducit; primo Vere in Iudæam irrupturus. Sed ærario, quod latrocinijs, & sacrilegis Templorum direptionibus cumulârat, per luxum & largitionem exhausto; ut impensas futuri belli aliunde corraderet, traiecto Euphrate in Persidem, & supernateis provincias, ad tributa exigenda, profectus est.

LYSIÆ interim, spectatæ fidei amico, regni familiæque administrationem committit, & mandat; ut subactâ Iudæâ, & incolis passim sub hastâ venditis, Hierosolymam funditùs deleret, totamque gentem exterminaret.

LYSIAS per delectos duces, PTOLEMEVM DORYMENIS F. GORGIAM & NICANOREM, XL. peditum, & VII. equit. M. in Iudæam immittit.

Ad eos haud procul Emmaunte, in campestribus castra metatos, præter nova Syrorum, vicinarumque gentium, & ex Iudæâ perfugarum auxilia, ingens vis Mangonum confluxit: qui certâ quasi victoriâ, mancipia vilissimè emerent; & compedibus in id comparatis captivos vinctos abducerent.

IVDAS, qui vix tria tironum millia, & pleramque partem inermeis, penes se haberet; factâ ijs omnibus, qui vel recentibus connubijs, vel agris nuper coëmtis, illigati, ideoque segniùs pugnaturi essent; liberè discedendi potestate; suos cohortatus, *ut forti animo essent, & omnem in Deo fiduciam collocarent.* Iamque ad pugnam accinctus, intelligit GORGIAM cum equitibus mille, & V. peditum militibus, mirum, ut ducibus perfugis, & Arcis præsidiarijs, noctu & à tergo nec-opinantem se invaderet.

ALTERÆ IVDÆ MACCABÆI VICTORIÆ.

Ipse itaque ut strategema arte eluderet; nocte eâdem in hostium castra, magnâ exercitûs parte destituta, impetum facere decrevit: & relictis per castra sua ignium vestigijs, ad Emmauntem processit.

GORGIAS in vacua Iudæorum castra delapsus; & ratus eos aut metu cessisse, aut in montibus latebras quærere; ad eos pervestigandos iam ducebat; quùm IVDAS, qui sub diluculum ad hostium stationem pervenerat, signa canere iubet: & de-improviso eos adortus ita terruit; ut cæsis, qui resistere ausi, cæteros ad Gadara usque, in Idumæam, in Azotum & Iamniam, sit persecutus.

Et dum à prædâ suos cohibet, quòd Gorgianos capiti suo ex alto impendére, diceret; Illi perspectâ ex editis locis suorum strage, & castris fumantibus, non ausi cum IVDA, qui instructâ ipsos acie exspectaret, manus conserere; ceu panico terrore perculsi, trepidè in tuta se recepérunt. Maccabæus verò sine certamine pænè victor, ditem ingentibus spolijs reduxit exercitum. & Deum tam præclaræ victoriæ, & inexspectatæ libertatis auctorem, publicis supplicijs & epinicijs concelebravit.

3791. 15. Pi. Philom. 11. A. Eupat. V.C. 189. Ab Olymp. 611.	*Consules eo anno* T. MANLIVS TORQVATVS, *&* CN. OCTAVIVS NEPOS.	159.

PATERNÆ SEVERITATIS EXEMPLVM.

Ille T. (CICERONI, LVCIVS) TORQVATVS, filium suum D. SYLLANO in adoptionem emancipárat. qui posteà legatis Macedonum eum accusantibus, quòd Prætor pecunias in prouincia cepisset, caussam apud se dicere iussit. reque utrimque auditâ, pronuntiavit; eum non talem videri fuisse in imperio, quales eius maiores fuissent: & in conspectum suum venire vetuit. (*Vid. ann.* 3815.)

CN. OCTAVIVS verò, qui primus in eam familiam, quæ posteà viris fortissimis floruit; & ex quâ, post annos C. natus est AVGVSTVS; attulit Consulatum; novitatem generis amplitudine do-mus,

... in Palatio struxit, nobilitavit; & ad ho... suffrag.) instar habuit.

... Consulibus, pestilentiâ, fameque ita labora... ut ... Siby... populus circa compita sacella... operaturus sederit.

Lustrum a Censoribus conditum perhibetur, ... censa sunt civium capita CCCXXVII. M. XXII.

PTOLEMÆVS Ægypti rex, à minore fratre ..., ut videtur, è regno pulsus, missis Romà ad ... in regnum restitutus est.

... ARATHE Cappadociæ rege mortuo, filius ... nominis accepit regnum; & amicitiam per ... cum pop. Rom. renovavit.

IVDAS MACCABÆVS VICTOR. TEMPLVM HIEROSOL. LVSTRAT.

... MACCABÆVS trium victoriarum adoreâ ..., X. ... armatorum M. comparaverat. LY... acceptarum ignominiam aboleret, ... exercitum conscribit, ad LX. peditum, & V. .... Et emensus Iudææ montana haud pro... ... versus Idumæam, castra locabat. ..., longè hosti impar, votis pro victoriâ fa... Deo fretus, tanto impetu primam aciem est ... V. millibus iam è suis prostratis, dux ... cum viris, *aut mori, aut in libertatem ...* obstinatis, rem esse cernebat; trepidè ... Antiochiam reduceret.

... AS, rebus utcumque pacatioribus, suos cohortatur; ut Hierosolymam adscenderent; & lustrato Templo solenneis Deo victimas immolarent.

Ibique omnia, aut incendijs deformata, aut situ sentibusque obsita conspicatus, in lamenta se cum omnibus effudit.

Et iussis partim Arcem ipsam oppugnare; partim Templum repurgare; nova vasa, & ornamenta, ex auro fabrefacta, Mensis & Altaribus importavit: Et XXV. die mensis, Chaslei, Encænia, accensis lychnis, & suffitibus, pane gradili, & holocaustis; omni denique honestæ voluptatis, & symphoniarum genere, per octiduum concelebranda curavit. Eâdem quidem Chaslei die; sed triennio pòst, quàm exsecrabili Iovis idolo (quod sacræ litteræ, *Abominationem desolationis* nominant) fuerat à profanis sacrificatum.

Inciderat ea Templi profanatio (Ios. teste) in annum Seleucidarum 145. & diem Apellæi (qui Hebr. est Chasleus) XXV. in Olympiadem 153.

Eamque desolationem Vates DANIEL, antè CDVIII. annos disertè prædixisse, putatur.

Lex deinceps lata ad posteros, quâ decretum; quotannis easdem Luminum ferias, ob Templum ritè instauratum, & felicitatem ex insperato illucescentem, celebrari.

IVDAS autem muris urbi receptæ circumdatis, & turribus constructis, custodias, arcendo hosti idoneas imposuit: & Bethsuram ita communivit; ut eâ tamquam arce adversus hostium conatus deinceps uteretur.

3792. Pt. Philop. 16. An. Eup. 3. Ab V.C. 590. Ab Olymp. 612.	*Consules hoc anno A. MANLIVS TORQVATVS, & Q. CASSIVS LONGINVS.*	158.

Quid ab ijs, sive annuis Prætoribus, adversus Ligures, Corsos, & Lusitanos vario eventu gestum sit; non liquet.

VICINORVM ADVERSVS IVDÆOS INVIDIA; ET CLADES. IVDÆ MVLTIPLICES EX HOSTIBUS VICTORIÆ.

Istis, quos diximus, Maccabæorum piorum, sive Iudæorum, successibus invidentes vicinarum regionum populi, de ijsdem, quà vi aperta, quà astu opprimendis, consilia agitabant.

IVDAS vicissim impetu in Acrabatenam facto, multos ex Idumæis, Esavi posteris, interficit; eorumque agros depopulatus est. Et principis eorum BAANIS filiorum castella, unde in Iudæos, quùm liberet, insultabant; per vim, & propugnantium cædem, capta, incendit.

Iisque perdomitis in Ammonitas, duce TIMOTHEO, ferocientes, arma transtulit. & prœlio victor, Gazara, primariam gentis urbem expugnavit, diripuit, & flammis delevit: secumque in captivitatem abductis eorum coniugibus ac liberis, domum cum gloriâ reversus est.

Eo autem digresso, idem TIMOTHEVS, contractis è Galaaditide copijs, finitimos Iudæos tam sævis excursionibus infestat, ut illi in Arcem Dathemam uno quasi agmine undique compulsi, IVDÆ opem implorare, ut se præsenti obsidionis periculo liberaret, cogerentur.

Et eodem fermè tēporis articulo nuntij à Galilæis venêrūt; se à finitimis Phœniciæ populis, Ptolemaide, Tyro, & Sidone, miserandū in modū vexari.

Iudas ancipiti malo perculsus, & copias partitus; SIMONEM fratrem, cum III. selectorum M. auxilio in Galilæam mittit. Ipse cum IONATHA, altero fratre. IIX. M. in Galaaditidem ducit. Iosepho Zachariæ F. & Azariæ urbis Templique custodiā committit; & Hierosolymis abscedere, aut cum hoste confligere vetat. SIMON simulatque in Galilæam pervenit, cum hoste congressus, cum terga vertere coēgit. & fugienteis ad Ptolemaidis usque portas persecutus, ad III. ex ijs M. occidit; & receptos captivos cum omni suppellectili in Iudæam transtulit.

IVDAS verò cum IONATHA, iam trium dierum iter emensus, Nabathæorum, à quibus amicè acceptus fuerat, indicio comperit; multos è socijs, in castellis & opidis Galaaditicis passim obsessos, in extremo discrimine versari.

Accelerato itaque per deserta itinere, Barasam opidum coronâ cinxit, & vi cœpit; cęsisque ad unum pubetibus, tecta igni subiecto concremavit.

Et

Et quantumvis nox appeteret, non intermisso itinere, ad Dathemam arcem, in quam Judæos ex agris compulsos confugisse diximus; manè pervenit; & hostem, iam scalas & machinas mœnibus admoventem, offendit.

Ipse tubicine canere iusso, & divisis trifariàm copijs, à tergo oppugnanteis adgressus est. Quo conspecto, Timotheani trepidè in fugam sese effudêre; & Iudæi fugienteis persecuti ad octies mille interemérunt.

Inde Mallen, Chaspomam, Bosoram, aliáque eius regionis opida, ferro flammâque evertérunt.

Haud ita multo-pòst TIMOTHEVS, exercitu iterùm ex Syris & Arabibus contracto, ex-adversum urbi Raphunti castra metatur.

IVDAS, traiecto torrente, & prœlio confestim commisso, partim hostium in acie prostravit; partim in fugam, abiectis passim armis, compulit.

Et quùm ex ijs permulti ad Fanum quoddam, quod Carnaim dicebant, refugissent, tutos se loci religione fore confisi; IVDAS, & opido occupato, & incenso Templo, hostium alios flammis, alios ferro perdidit. Iudæos verò è totâ Galaaditide contractos, unà cum uxoribus & liberis ac facultatibus, in penitiorem Iudæam transtulit.

Eo in itinere, quùm ab Ephronitis transitus exercitui esset negatus, qui obstructis portis viam interruperant; coronâ urbem oppugnavit, & tandem vi cepit. & occisis maribus, per cineres incensi opidi, & per densam cadaverum stragem, exercitum traduxit. Traiecto deinde Iordane, Magnum Campum, in quo Bethsane, Græcè Scythopolis, sita; permensus, Hierosolymam redijt. Ibíque pro incolumitate exercitûs, quòd post tot pugnarum discrimina. ne unus quidem ex Iudæis desideratus esset, hostias votivas, non sine publicâ gratulatione, Deo immolavit, & festum Pentecostes celebravit.

TEMERITAS SACERDOTVM.

Interea IOSEPHVS & AZARIAS duces, quos præsidio Vrbi Temploque MACCABÆVS reliquerat, mandato Imperatoris insuper habito, quùm & ipsi memorabili aliquo facinore parare sibi nominis famæque gloriam concupiscerent; in Iamniensis expeditionem susceperant.

Ibi armis à Gorgiâ, loci præside, excepti, amissis ad II. millia militum, magno cum dedecore in fugam sunt coniecti.

(Tradit Iosephus; ZACHARIAM, quasi circumscripturus ad festi Iamniensis celebritatem pergeret, iussisse suos, carneis idolothytas secum adferre: Deumque istiusmodi simulationem detestatum eos Gorgiæ iugulandos tradidisse.) *Neque enim ex eorum erant numero, qui Iudæis salutem adferre possent.*

IVDAS verò cum fratribus, perfectis Hierosolymæ sacris, in Idumæam & meridianos Iudææ fineis profectus, Chebronem cepit, & munimenta diruit aut incendit; deinde parem MARISSÆ cladem invexit.

Tum in Allophylos, sive Philisthinos conversus, & Azoto potitus, sparsa eorum Iudæorum cadavera, qui ab Iamniensibus cæsi nuper fuerant, sepulturâ obiter adfecisse creditur.

SACRILEGIVM ANTIOCHI, ET MISERABILIS EIVS EXITVS.

Dum hæc in Iudæâ strenuè ab IVDA fratribusque geruntur; ANTIOCHVS EPIPHANES in supernas regni sui provincias trãsgressus; audito, urbē in Perside, Elymaida nomine, prædivitem, & Templum in eâ DIANÆ donarijs opulentissimum esse, ibique scuta, thoraces, aliaque eius generis arma, ab ALEXANDRO Macedone olim deposita, adservari; ad ea expilanda proximè exercitum admovit.

Opidani, adscitis in partem vicinis, pro Templi sui incolumitate acerrimè dimicárunt; & ANTIOCHVM in fugam egérunt: cumque persecuti, multis desideratis, Babylonem se e fuga recipere coegérunt.

Eam cladem, nuntius profligati non multo [illegible]um ducibus, quos reliquerat, exercitûs, & in[illegible]entis in dies MACCABÆORVM potentiæ; [illegible] repentè ita exacerbavit; ut præ irâ in morbum letalem inciderit.

Et postquam fatale sibi tempus adesse intellexisset; & amicis præsentibus vim morbi & caussam indicásset; (*Iustas scilicet, se, iniquißime oppressorum gentis, & violati immaniter Templi; DEI [illegible] contemtu, pœnas luere*) inusitatis viscerum torminibus, vermibusque consumtus, infelicem animam exhalârit.

(Hæc secundum Hebr. anno Seleucidarum CXLIX.)

(Ex Ætoliâ universarum ferè urbiũ Senatus, cum coniugibus ac liberis, qui dubiâ fide proximis bellis fuerant, Romam à PAVLLO ÆMYLIO missus, ibidem, ne in patriâ aliquid novaret, diu detentus est. ægréque per multos annos legationibus civitatum fatigato Romæ Senatu, in patriam quisque suam remissi sunt.)

ANTIOCHVS EVPATOR SYRIÆ REX.

ANTIOCHO EPIPHANI succedit ANTIOCHVS EVPATOR, puer admodum, IX. annos natus. Eamque ob caussam pater regni habenas & insignia commiserat PHILIPPO.

Sed LYSIAS, ex eo tempore, quo pater peregrè erat profectus, EVPATOREM in potestate & tutelâ habens, regimen imperij, quasi ab EVPATORE pupillo sibi commissum, occupabat. Hinc domi dissidia.

VSVS HOROLOGII ROMÆ.

Paruerant Romani (teste Plin. l. 7. c. 60.) M. VALERII MESSALLÆ horologio (quod ille ex Siciliâ, captâ Catanâ, anno V. C. CDXC. deportaverat) annis Vnde-centum. Donec Q. MARCIVS PHILIPPVS, qui cum L. PAVLLO fuit Censor, alterum diligentius ordinatum iuxtà posuit. Idque munus inter censoria opera, gratissimè est acceptum. quòd prius illud à climate Siciliæ descriptũ, ad horas Ro-

ras Romæ minùs conveniret. (Eumdem MARCIVM, ait CICERO, pro Domo; Signum Concordiæ fecisse; & que in publico collocasse.)

Senatus, cognitâ ANT. EPIPHANIS morte, CN. OCTAVIVM Consularem ad EVPATOREM, for. & ad PHILOMETOREM) misit, ad regum populorumque animos perspiciendos. maximè ut EVPATOREM classem habere, & elephantos alere prohiberet.

OCTAVII CÆDES: ET PAVLLI ÆMYLII ABSTINENTIA.

OCTAVIVS Laodiceæ in gymnasio quùm esset, à LEPTINE quodam interfectus est, idque, ut creditum est LYSIÆ iussu, qui nomine tutoris regi Syriam regebat. Is verò, ut sceleris suspicionem amoliretur, OCTAVIVM magnificè sepeliendum curavit.

Sub idem tempus L. ÆMYLIVS PAVLLVS, qui PERSEVM vicerat, è vitâ decessit. cuius tanta abstinentia fuisse, proditur, ut quùm ex Hispania & Macedoniâ maximas opes in publicum retulisset; vix ex auctione bonorum eius redactum sit, unde dos uxori eius redderetur.

3793.
Pt. Philop. 17.
An. Eup. 4.
Ab V.C. 591.
[illegible] Ol. inp. 613.

T. SEMPRONIVS GRACCHVS, II. & M. IVVENTIVS THALNA, Coss. creati. & illi quidem Sardinia; huic verò Corsica, provincia decreta.

157.

THALNÆ COS. REPENTINA E GAVDIO MORS.

Res ad versus C[or]sos vario eventu gesta; & tandem [tota] insula subacta. Vbi quùm THALNA, rebus ex [animo] [confi]rmatis, sacrificaret; litteræ Senatûs ei traditæ sunt, quibus decretas ei supplicationes nuntiabatur. Dumque eas intento animo legit; caligine oborta, ante foculum collapsus mortuus humi iacuit.

REX EVPATOR IN IVDÆOS BENIGNVS.

LYSIAS belli adversus Iudæos infeliciter tentati pertæsus, regem EVPATOREM inducit, ut amicas litteras ad Senatum populumque Iudæorum perscriberet; & pristinam ijs libertatem, patriorumque sacrorum & legum usum, permitteret.

Quod regis, LYSIÆQVE promissum, legati etiam Romanorum, Q. MEMMIVS & T. MANLIVS, qui sub id tempus Antiochiam ad regem accedebant, suis litteris confirmârunt; operam suam in procurandis ipsorum postulatis & negotijs polliciti.

IVDAS ARCEM SIONIAM, ET PRÆSIDIVM OPPVGNAT.

Et IVDAS quidem, ultrà citrâque Iordanem, iam satis potens erat; quùm adhuc Hierosolymis præsidia, quæ Arcem in monte Sionio positam, & ante quinquennium ab EPIPHANE communitam, ipsiusque civitatis quasi vertici impendentem, tenebant; Templo, ijsque omnibus, qui eò, sacrorum causâ, quotidie confluebant, erant infestissima.

Et Macedones, sive Græci milites, ijsque permisti Iudæorum perfugæ, crebris inde excursionibus & cædibus pios Dei cultores, aut avertebant, aut opprimebant.

Quum itaque IVDAS hanc molestam lateri civium spinam, convocatis totius populi viribus, avellere tentat: & machinis, aggeribusque exstructis, totus oppugnationi incumbit; prævaricatores aliquot ex arce elapsi, ad EVPATOREM adeunt; ut sibi, qui patrios ritus ciurare, quàm patris ANTIOCHI mandata contemnere maluerint in; extremum discrimen adductis, opem ferat.

EVPATOR ALIENATVS BELLVM IN IVDAM COMPARAT.

EVPATOR, quasi fœdere à IVDA violato graviter offensus, collectis c. peditum & xx. equitum M. & elephantis XXXII. bellum instaurat. & Præfecto his copijs LISIA, ex Antiochiâ, in Idumæam usque progressus, ad Beth-suram, oppidum munitum, adscendit.

Opidani diu fortiterque resistunt; & egressi machinas hostium iniectis ignibus cremant.

Iudas quoque, omissa in præsens arcis Sioniæ oppugnatione, cum copijs regi obviam profectus, ad fauceis quasdam, Bethzachara dictas, LXX. ab hoste stadijs, castra metatur.

Neque seciùs rex, relictis Bethsuris, exercitum in Iudam ducit, prœlio certaturus. Elephantis (qui ob loci angustias conferti incedere non possent; & qui celsa propugnacula, sagittarijs instructa, dorsis suis gestabant) mille singulis pedites, & quingenos equites stipatores attribuit. Reliquum verò exercitum aureis æreisque clypeis resplendentem, utroque ab latere in monteis eniti iubet Et sublato clamore, quo valles montiumque concava reboarent, hostem est adgressus.

IVDAS verò nihil isto adspectu deterritus, impetum Syrorum viriliter sustinet: & ex ijs, qui primi ad manus venerant, ad DC. interfecit.

ELEAZARI VIRTVS.

In eâ pugnâ ELEAZARVS, IVDÆ frater, (sive agnatus) inter confertissimos hosteis insigniter dimicans, & excellentem elephantum, regijsque phaleris

phaleris exornatum, conspicatus, eoque regem vehi ratus; vasto prorsus animo in eum impetum facit. & magnâ in conglobatâ acie strage editâ, cæteris metu cedentibus, sub belluæ ventrem succedens, eam adactoin ima ferro confodit: & ipse simul illabentis pondere oppressus, generosâ morte obijt. Eius audaciam cæteri imitati, victoriam pro tempore peperére.

Cæterùm IVDAS cum rege, tantis copijs stipato, congredi ulteriùs non ausus, Hierosolyma se recepit, & suos ad Arcem iterùm oppugnandam accinxit.

BETH-SVRA REGI DEDITA.

ANTIOCHVS contrà, parte copiarum ad Bethsuræ obsidionem dimissâ, reliquos ad Hierosolymam ducit.

Et Bethsuritæ quidem, regio adparatu territi, quùm commeatûs inopiâ laborarent, pacti incolumitatem, deditionem fecérunt. Verùm Syri opidanis, quos antè bonis vestibusque spoliárant, eiectis, præsidium opportuni loci tutelæ imposuérunt.

REX TEMPLVM OBSIDET, ET INDE AVOCATVR.

Apud Hierosolyma verò diutiùs tenuit Templi oblidio; Iudæis gnaviter defendentibus; & machinas hostium, quibus muri quatiebantur, subinde corrumpentibus.

Magna interim annonæ caritas obsessos premebat; tum quia ad exitum decurrebat annus Sabbaticus, sementis & messis expers; & veteres fruges belli prioris vastitas absumserat.

Quùm itáque ultima iam metuerent Iudæi; & plerisque dilapsis Templi tutela periclitaretur; res incidit, quę regem & LYSIAM ad alias curas averteret.

EPIPHANES in Babyloniâ moriens, copias suas, & regni insignia PHILIPPO tradiderat, ad EVPATOREM, filium & successorem, perferenda. Is itáque nomine tutoris regia usurpans munia, & è Perside Mediâque rediens, cum exercitu Antiochiam, regni caput, petebat.

REX PACEM CVM IVDA FACIT.

LYSIAS veritus ne sibi, in ordinem redacto, tutela regnique administratio eriperetur; cum rege ducibusque primarijs de solvendâ obsidione agere cæpit. *Non esse cur pertinaciùs in Templi munitissimi oppugnatione, diutiusq́, laboretur;* quùm non minùs obsidentes, quàm obsessi cum gravi omnium rerum inopiâ conflictentur: *et regem, longè alia avocent negotia*, quę quàm celerrimè componere oporteat.

Honestiorem victoriâ clementiam futuram; hosti iam iam pereunti pepercisse. Amicitiam potiùs cum gente Iudæorum faciendam; & ut ipsi patrijs legibus sacrisq́, utantur, permittendum.

Mittitur itáque extemplò ad IVDAM caduceator, qui misericordiæ regiæ obtentu pacem petat; liberratem, & loci immunitatem spondeat.

Obsessi regiâ fide confisi, haud illubentes manus dedére, & è statione excessére.

Sed rex ubi coram loci munitiones inspexit; promissi oblitus, per immissos milites murum, quo Templum undique sepiebatur, solo æquari iussit. Dein citato cursu Antiochiam contendit, PHILIPPVM oppressurus.

MENELAI PONTIFICIS EXITVS.

Eiusdem LYSIÆ consilio, rex MENELAVM, Oniæ III. fratrem, veluti inquietum hominem, & omnium malorum incentorem, totiusque impiæ defectionis auctorem, abripi secum; & post exactum in Pontificatu decennium, apud Beroeam Syriæ, in cineres deiectum, interfici iussit.

ALCIMVS PONTIFEX.

Eidem Sacerdotem, nihilo meliorem, ALCIMVM substituit; ab AARONE quidem oriundum, sed alienum ab Oniæ III. sive Simonis II. stirpe.

(Hanc universè historiam aliter longè ab Iasone narratam 2. l. Maccab. c.13. videat curiosior lector, & inter se conciliet.)

ANTIOCHVS verò PHILIPPVM Antiochię iam dominantem offendens, bello victum & in potestatem suam redactum, adfecit supplicio.

ONIAS PONTIFICATVM ET TEMPLI RELIGIONEM IN ÆGYPTVM traducit.

ONIAS autem, ONIÆ III. F. quem pater moriens puerum admodum reliquerat, quamdiu vidit patruos, IASONEM & MENELAVM, summo pontificatu frui, eius adipiscendi desiderio fibulam imposuit; qui speraret ijs, ut pote orbis, vitâ defunctis, se tandem postliminij iure eandem dignitatem recuperaturum.

Postquam autem occiso MENELAO perspexit pontificatum, ab EVPATORE, ALCIMO delatum, homini à suâ familiâ & stirpe alieniori; facinus suscipit temerarium & sacrilegum, innixus Esaiæ vaticinio, (c. 19. (*Quo spiritale CHRISTI venturi regnum describitur*, & in Ægyptum usque propagandum prædicitur. Vbi minimùm quinque, hoc est, multæ civitates & inter cæteras, Heliopolis, *linguâ Chananeâ*, sive Israëliticâ sint *locutura*; & *Altare Domino erectura*. Quasi dicat; Abiecto idololatria stylo, eo *sermone uti addiscet, qui pietatem deceat, & vituli labiorum*, hostias merè spiritaleis, *vero Deo immolabunt*.

Hæc ferè ESAIAS, ultimis AZARIÆ regis temporibus, (sexcêtis ampliùs annis hoc ONIA antiquior.)

ONIAS itaque spe avitæ dignitatis abiectâ, & iuvenili confident â Alexandriam venit, à PTOLEMÆO PHILOMETORE, eiusque uxore CLEOPATRA humanissimè acceptus, quòd Antiocho gravissimè adversari crederetur.

Pro suâ in regem fide ac meritis petit, ut lucum quemdam, sacris tum animalibus destinatum, in Heliopolitano Nomo, iuxtà Leontopolim, (al. Bubastis agrestis arcem) CLXXX. stadijs à Memphi dissitum, sibi donet.

Eò loci se, ex ESAIÆ vatis, scilicet, sententiâ, Templum exstructurum, quò Iudæi, Antiochinæ crudelitatis exosi, undique confluant; & pro PTOLEMAORVM incolumitate DEO supplicent, sacraque faciant.

PTOLEMÆVS rex, licet tralatitio apud Ægyptios more, CLEOPATRAM sororem incesto connubio duxisset; non aliena tamen à pietate rescripsisse visus est: *Miror sanè*, inquiens, *& dubito, futurumne sit Deo gratum, ut templum loco tam impuro inædifices.* Quia tamen id ab Esaiâ pridem prædictum contendis; tuo ut id periculo facias, licet.

Neque satis visum est regibus, locum ONIÆ dedisse; sed & proventus agrorum ac pecuniarum, sustinendis Templi, Sacrorumque impensis, adiecerunt.

Onias itaque Templum struit, & suo nomine Onion indigitat; Hierosolymitano haud absimile; sed infinitò tenuius & angustius. Stetit illud annis CCXXXIII. clausum VESPASIANI iussu, paullo-post Hierosolymitanum excisum. Circiter ann. V. C. DCCCXXIV.

3794. Ptol. Philom. 18. Dem. Sot. 1. Ab V. C. 592. Ab Olymp. 614.	*Eo anno*, P. CORNELIVS SCIPIO NASICA, *Corculum dictus; (filius eius, qui Sacra Cybeles accepit, à Senatu vir optimus iudicatus.) &* C. MARCIVS FIGVLVS; *à* TIB. SEMPRONIO *Coss. declarati: & post abdicare iussi. Scipio in Corsicam; Figulus in Galliam, missi.*	156.

(Epitom. libr. 47. tradit; C. MARCIVM Cos. adversùm Dalmatas primùm parum feliciter; posteà prosperè pugnâsse. Cum quibus bello confligendi caussa fuerit; quòd Illyricos pop. Romani socios, vastâssent. Eandemque gentem à P. CORNELIO Nasicâ domitam.)

VANITAS AVGVRIORVM ROMÆ.

CIC. lib. 2. de Nat. Nostrorum, inquit, Augurum, & Etruscorum, & aruspicum disciplinam, P. SCIPIONE. C. FIGVLO Coss. res ipsa (scilicet!) probavit. Quos quùm Tib. GRACCHVS, II. Consul, crearet; primus rogatorum, ut eos rettulit, ibidem est repentè mortuus.

GRACCHVS quùm nihilo minus comitia peregisset; remque illam in religionem populo venisse sentiret; ad Senatum rettulit. Senatus quos adsoleret, referendum censuit.

Aruspices introducti respondérunt; *Non fuisse iustum comitiorum rogatorem.*

Tum GRACCHVS incensus irâ; Itáne verò! *Ego non iustus*, qui & *Consul* rogavi, & *augur*, & auspicato! *An vos, Tusci ac Barbari, auspiciorum* pop. Romani *ius tenetis*! & *interpretes comitiorum* esse potestis!

Itaque tum illos exire iussit. Pòst autem ex provinciâ (Sardiniâ) litteras ad collegium dedit. (Sermóne agens; an Consulibus, quos creârat, subiratus, incertum.) *Se, quùm legeret libros, recordatum esse vitio sibi tabernaculum captum fuisse* in horto SCIPIONIS. quod quùm Pomœrium posteà intrâsset, Senatûs habendi caussâ, in redeundo, quùm idem Pomœrium transiret, *auspicari esset oblitus.* itaque *vitio creatos esse Consules.*

Augures rem ad Senatum; Senatus ut abdicarent. Consules revocantur, & abdicare iubentur.

Quibus abdicatis P. CORNELIVS LENTVLVS, & Cn. DOMITIVS AHENOBARBVS suffecti sunt.

DEMETRIVS SOTER X. SYRIÆ REX.

DEMETRIVS, SELEVCI PHILOPATORIS F. à Patre in locum ANTIOCHI EPIPHANIS, fratris sui, obses Romam missus; & ab eodem absens regno patrio circumscriptus; cognitâ iam-tum eius morte, (sollicitatus fortè à PHILIPPO illo, LYSIÆ æmulo, nec satis regis novi EVPATORIS fido) Senatum adijt.

Obsidem se vivo Patre, pro patruo, venisse. hoc nuper mortuo, cuius obses sit, ignorare.

Dimitti igitur se ad *regnum petendum, æquum esse.* quod sicuti iure gentium, quod patruus, uti *ætate maior*, prætendebat, eidem cesserit; ita nunc sibi, qui *pupillum & Patruelem ætate antecedat*, deberi.

Quùm se non dimitti à Senatu animadverteret; tacito iudicio tutiùs, apud pupillum, quàm apud ipsum, regnum futurum arbitrante, specie venandi ab urbe profectus, Ostiæ tacitus, cum fugæ comitibus, navem conscendit.

Delatus in Syriam, Tripolique ibi occupatâ, Syros, pro ceterâ ingenij mobilitate rerum novarum cupidos; an EVPATORIS, gubernatorumque perfidiam exosos! sibi non magno labore conciliat; & secundo omnium favore exceptus, regnum invadit.

Et quùm populi certatim ad eum deficerent; & LYSIAS, cum rege puero, comprehensi corâm adducerentur; vetuit id DEMETRIVS; & procul à conspectu suo iugulari iussit.

3795.
Ptol. Philom. 19.
Dem. Sot. 2.
Ab V. C. 593.
Ab Olymp. 615.

Consules, M. VALERIVS MESALLA, & C. FANNIVS STRABO.

155.

His Consulibus S. C. de *Philosophis & Rhetoribus Latinis* factum est; Vt M. POMPONIVS præt. animadverteret curaretque, uti ei è rep. fideque suâ videretur, uti Romæ ne essent.

Aliud item Decretum, in quo iubentur Principes civitatis, qui Ludis Megalensibus antiquo ritu mutitarent, hoc est, mutua convivia agitarent; iurare apud Coss. verbis conceptis,

LEGES SVMTVARIÆ.

Non amplius in singulas cœnas sumtûs esse facturos, quàm centenos vicenosq. æris; præter olus & far & vinum. Neque vino alienigenâ, sed patrio usuros. Neque argenti in convivio plus pondo, quàm libras C. illaturos.

Sed post id S. C. FANNIA lex lata est; quæ Ludis Romanis, item & plebeijs, & Saturnalibus, & alijs quibusdam diebus, in singulos dies, centenos æris insumi concessit. Decemque alijs diebus, in singulis mensibus, tricenos: cæteris autem omnibus diebus, denos.

Aliæ deinceps Sumtuariæ leges alijs temporibus sunt consecutæ

(Hæc Romæ, tot iam regnorum populorumque dominæ, frugalitas.)

Per hos annos, cum Liguribus, Corsis & Lusitanis, vario eventu bellatum esse, scriptum est, Epitoma lib. 46. Verùm quibus ducibus, parùm constat. Adeò incerta eius temporis historia.

ALCIMI PONTIFICIS IN IVDAM CRIMINA ET CALVMNIÆ.

Demetrium in bellum concitat.

In Iudæâ verò ALCIMVS, ab EVPATORE anteâ Pontificia dignitate auctus, quùm se videret Asamonæis, & plerisque Piorum, exosum; quod & sub EPIPHANE, IOVI OLYMPIO sacra palàm fecisset; & malis artibus munus illud adeptus esset; cum plerisque, ob novam impietatem profugis, ad DEMETRIVM adit; & IVDAM in primis, cum fratribus, criminatur. *Quamdiu ille vivat, regno quieto numquam potiturum regem.*

Rex BACCHIDÆ, Mesopotamiæ præfecto, mandat, ut ALCIMVM Hierosolyma deducat; & sacerdotio inauctoret; & adversarios vi armorum castiget.

Vbi ad urbem perventum est; Iudam ille missis legatis ad pacem, mutuamque amicitiam invitat.

Ille verò, uti prudentior, homini subdolo & sævo sese committere noluit. Quidam tamen ex ijs, qui Iudæ parteis hactenus fuerant secuti, Scribæ & Asidæi, ut pristinæ pietatis, ità publicæ tranquillitatis amantes; ad BACCHIDEM, & ad ALCIMVM, accesserunt, quasi cum populari Aaroniæ stirpis sacerdote, amicè & tutò transacturi. Eos illi benignè in fidem suam acceperunt, omnem impunitatem polliciti.

BACCHIDÆ PERFIDIA ET SÆVITIES.

Sed ubi Iudam nullis blanditijs ad se pellici, aut expugnari posse vident; BACCHIDES, neglectâ iurisiurandi fide, LX. ex eo nimis credulorum hominum numero interfectis, cæteros ea sævitia deterruit; & in priore instituto obfirmavit.

BACCHIDES, amoto ab Hierosolymis exercitu, & ad Bethzecam metatus, permultos ex ijs ipsis, qui ad se refugerant, interfecit: & è populo nonnulles in profundum puteum demersit. Eoque inusitatæ crudelitatis terrore non paucos eius regionis homines, ut ALCIMO parêrent, adegit: & relictâ ad eius præsidium exercitûs parte, Antiochiam ad regem DEMETR. regressus est.

ALCIMVS, stabiliendo sacerdotij sui principatui intentus, multos ex popularibus blandè comiterque appellando, sibi adiungebat: & magnâ perditorum manu stipatus, magnas passim, pijs adversæ partis Israelitis, clades invehebat.

Neque secius IVDAS, obitâ vicissim cum armatis regione, suos ultus est, & in desertores deseviit.

ALCIMVS ubi Iudæ viribus imparem se sensit; iterum Antiochiam profectus Demetrij opem, adversùs audacem, scilicet, & facinorosum virum, implorat.

NICANOR DVX DEMETRIJ PERFIDVS VINCITVR.

DEMETRIVS, qui Iudæ vireis sibi etiam formidabileis censeret; NICANOREM fidum, & suæ ab Româ fugæ comitem, cum iusto exercitu in gentem, ipsi privatim invisam, mittit; eamque penitus delere, & nemini parcere iussit.

Is Hierosolymam veniens, pro hoste pacificatorem egit: *Nihil esse caussæ, cur belli aleam subire debeant.* si quid fortè periculi metuatur, *iureiurando se cavere* paratum esse. Venisse eum amicorum comitatu, ut regis in gentem Iudæam propensissimi mentem declaret.

Eâ legatione persuasi fratres, datâ invicem & acceptâ fide, hospitaliter eum cum toto exercitu acceperunt.

Ipse post mutuam salutem, cum Iudâ familiariter collocutus, signum suis extemplò dedit, ut eum comprehensum è medio abriperent. Sed detectis insidijs, uterque ad apertam vim se convertit. Et commisso propè Capharsalamam prœlio, victus NICANOR, amissis V. virorum Millib. in arcem Sioniam perfugit.

Illi ex acie præter Templum reverenti, & in montem adscendenti, sacerdotes obviàm facti, ostentabant victimas, quas *pro regis Demetrij salute* forent oblaturi.

At ille irridens, & ne à convicijs quidem in Deum temperans, minatus est; ni sibi Iudam cum exercitu in manus traderent, se brevi reversurum;& *Templum solo æquatum funditùs iniectis flammis incensurum*. Talibus cum minis, nec minore irâ, urbem deserit.

At sacerdotes futurorum metu cõsternati,Deum cum lacrymis obtestati sunt;ut *Ædem suo Numini devotam*, à superbissimi hostis iniuriâ *tutaretur*; & intolerandæ ab eo *vecordiæ pœnas* exposceret.

PVGNA CVM NICANORE, ET DE EO VICTORIA.

Et NICANOR quidem, recentibus è Syria auxilijs,ad IX. Millia, auctus, castra ad Bethoron; Iudas verò, non plus III. Millia militum habens, haud procul Samariâ, ad Habassam posuit.

Et hic suos ad fortiter, *pro divini nominis gloriâ*, pugnandum cohortatus, & *Deo* piè *implorato* fretus, hostem adortus est.

Edito itaque acri certamine, cum multi ex hostibus, tum in primis NICANOR manu ipsius Iudæ cecidit. (Sic Ioseph.) Cæteri abiectis armis, & effusâ fugâ terga vertêrunt. Eosque persequens victor ad Adazeram usque, confluentibus ad tubæ signum undique è viciniâ armatis, ad internecionem cecidit.

Et inter opima spolia, caput ipsius NICANORIS præcisum, cum dexterâ, quam superbissimè in Templum cum minis extenderat; Hierosolyma reportavit; & exadversum urbi suspendit. Eiusque victoriæ memoriam quotannis publicâ celebritate, XIII. die Adar sive Dystri mensis, celebrari renovatique præcepit.

Huius certè victoriæ operæpretium tantum fuit, ut tum denique. (Dan. c. 8. (*Iustificatum* dicatur *Sanctuarium*, diebus bis Mille trecentis; post defectionem Desolatricem, sive proculcatum Templum, & sublatum iuge sacrificium. (Totidem namque sunt dies à mensis Caslei XV. quo Templum fuit profanatum; usque ad XIII. Adar.)

Et hîc Liber II. Machabæor. desinit.

IVDÆ CVM ROMANIS SOCIETAS.

IVDAS post aliquantam à bellis quietem, præsciens capiti suo novi belli molem impendére, de comparandis novis societatibus & auxilijs cogitabat.

Et quoniam audierat, Quanta esset Romanorum terrâ mariq; potentia; qui devictis Gallis & Hispanis,Græciam sibi subegissent, & Reges Macedoniæ Asiæque bello perdomuissent. Et rep. optimè à se domi constitutâ, sartam tectam cum socijs populis fidem amicitiamque conservarent; mittit Romam legatos, EVPOLEMVM IOANNIS, & IASONEM, ELEAZARI, FF. qui cum ijs suo & Iudaici populi nomine,societatem deprecentur: & deprecentur; ut ipsi scriptis ad DEMETRIVM litteris,à Iudæis bello ulteriùs lacessendis eum abstinere iubeant.

Senatus, auditis Legatorum postulatis, socios amicosque Iudæos admittit: & S.C. eâ de re factum, æreisque tabulis inscriptum, in Capitolium refertur: eiusque exemplar in Iudæam missum. Cuius hæc summa.

„ *Romanis, aut eorum socijs, si bellum ingruat; Iudæi expromtis animis, & suis stipendijs suppetias ire iubentur: & Iudæis vicissim Romani.*

„ *Communibus hostibus nulla auxilia, commeatus aut pecuniæ, ab alterutrâ parte præbeantur.*

Perscriptum & ad DEMETRIVM; *Ne quid duriùs deinceps in Iudæos consulat.*

(De huius federis æquitate, utilitate &c. an secus; Vide Orationem de Iudâ Machabæo nostram, historiæ totius compendium & examen.)

3796. Ptol. Philom. 20. Dem. Sot. 3. Ab V. C. 594. Ab Olymp. 616.	*Consules tum creati L. ANICIVS GALLVS, & M. CORNEL. CETHEGVS.*	154.

Ab hoc (Cethego,Pomptinæ Paludes,quę ei provincia obvenerat, siccatæ; agerque ex ijs factus.)

ALCIMVS, quantumvis sceleratus, quod tamen formam pietatis utcumque præ se ferret; & ab AARONE ortus esset; & regiæ auctoritatis præsidio fulciretur; Templi, ac totius ferè religionis in Iudæâ potens fuisse videatur. ut aliquot post occisum eriã NICANOREM diebus, Iudæ integrũ fuerit, ad Hierosolymã accedere;Epinicia in Tẽplo peragere;& ex Synedrij sententiâ, legatos Romã mittere.

NOVA BACCHIDÆ EXPEDITIO.

DEMETRIVS intereà, qui cæso cum copijs NICANORE, vix molem animo iniuriæ sustinebat acceptæ; BACCHIDEM, cum eodem ALCIMO, Maccabæorum semperæmulo, in Iudæam mittit.

Is novo exercitu ad XX. pedit. & II. equit. Millia, instructus ad Arbela, Galilææ opidum, castra posuit. Et speluncis passim, in quas magna inermium agricolarum multitudo se receperat;non sine cæde expugnatis, raptim Hierosolymam ducit. (*Is erat an.* 152. *Seleucid.*)

Iudas cum III. delectorum virorum Millib. castra ad Laisam. (Ioseph. Berzethum vicum) erat metatus. Et ex ijs multi, metu conterriti, ita

dilapsi sunt, ut vix DCCC. reliqui essent.

Ipse in præsenti prœlij articulo, & tàm repentinâ suorum trepidatione ac fugâ, quam sistere, aut aliundè supplere non posset; animo exsternatus pænè concidit.

GENEROSA VOX IVDÆ, ET SVPREMVS CONATVS, ET EXITVS.

Eo tamen mòx resumto, paucos, ut hosti obviàm procedant, cohortatur; *si fortè depugnari possit.* Quùm illi posse negarent, & suaderent; *ut se è præsenti periculo subduceret, temporiq, & meliori fortunæ reservaret*; Ille contrà fugæ consilium generosè detestatus: *Neque pristinæ gloriæ maculam inurendam, neque mortem præclaram*, ubi fata, sive ævi metæ vocant; pro fratribus *fugiendam*, censet.

Bacchides, productis extrà castra copijs, aciem intereà instruebat. & equitum alis hinc & indè per cornua distributis, levem in fronte armaturam cum sagittarijs; & inde Macedonicæ Phalangis robur collocabat. Tum signa canere iussa; & milites ingenti cum clamore in hostem utrimque effusi.

Nec minus animosè Iudas prœlium capessit: Eoque in vesperam usque protracto, dum animadvertit Bacchidem, cum robore militum, pugnam in dextro cornu acerrimè ciere; ipse cum audacissimâ iuvenum manu, in eum irruit: & perruptâ Phalange, adversarios in fugam compulsos, ad montem usque Azoti persecutus est.

Quo animadverso ab ijs, qui in finistro cornu stabant, Iudam à tergo adorti circumveniunt. Ille nullâ effugij spe relictâ, in vestigio cum suis constitit. & pugnâ redintegratâ, cæsisque hostium quamplurimis, lassitudine magis quàm vulneribus confectus, & telis obrutus, occidit. Eoque duce amisso, milites, quà quisque potuit, fugâ saluti suæ consuluère.

Simon verò & Ionathas fratres, inducijs factis, receptum Iudæ cadaver in avitum monimentum Modiniæ magnifico funere intulérunt, & publico luctu cohonestárunt.

Iudas annis sex, post obitum Patris, præfuisse putatur. Ioseph. tradit eumdem III. annos Pontificatum gessisse. Obijt ille quidem triennio solido post repurgatum Templum; maximam tamen eius temporis partem, summi illius sacerdotij munia Alcimus Sacerdos usurpâsset videatur.

ALCIMI EXITVS.

Quùm verò ad Bacchidæ adventum, urbe excedens Iudas, collectâ manu bellum intrepidè suscepisset; eoque occiso, fratres eius incertis sedibus aliquamdiu oberrantes, anxiam vitam ægrè traherent: isto successu inflatus Alcimus cogitare cæpit (Anno 153. Seleucid. mense 2. qui est Iiar de evertendo muro Adyti, sive Atrij interioris, quem Zorobabel, ceu septum quoddam, & sanctorum Vatum domicilium, Templo circumdederat. Quo in opere dum totus est; percussus est morbo lento & sævo, qui homini vocem ademit, & miserabili cruciatu peremit, quarto Pontificatûs sive ministerij sui anno. (Perperàm putat Ioseph. id antè Iudæ mortem cōtigisse; ipsumque eidem, ex populi suffragijs, in Sacerdotium successisse. Quùm vero propius sit, Ionatham Alcimo succidaneum fuisse. Vide Seriem Pontificum, sub Herode) Illo mortuo, biennali ferè pace Iudæa potita aliquamdiu requievit.

Tum quoque inter PTOLEMÆOS fratres ictum fedus, ut maior in Ægypto, minor Cyrenis regnaret.

DEMETRII EXPEDITIONES.

DEMETRIVS, regni iam potens, & novitati suæ otium periculosum ratus; ampliare fineis regni sui, & opes augere finitimorum bellis statuerat. Itaque ARIARATHI, regi Cappadociæ. ob fastiditas sororis nuptias, infestus, fratrem eius Orofernem, per iniuriam regno pulsum, supplicem recepit: datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum adnixus est.

Sed Orofernes ingrato animo, initâ cum Antiochensibus, tunc Demetrio offensis, pactione; pellere ipsum regno, à quo restituebatur, consilium cepit. Quo cognito Demetrius, vitæ quidem eius (ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur) pepercit; ipsum autem comprehensum & vinctum Seleuciæ custodiri iubet.

Neque tamen Antiochenses indicio territi, à defectione destitérunt. (Epitoma libr. 47. vult Ariatathem, Demetrij consilio & viribus pulsum, regno, à Senatu restitutum esse. Missos item ab eodem Senatu legatos, qui inter Masanissam & Carthaginienseis de agro iudicarent.)

3797. Ptol. Philom. 21. Dem. Sot. 4. Ab V.C. 595. Ab Olymp. 617.	*Consules tum creati* CN. CORNELIVS DOLABELLA, & M. FVLVIVS NOBILIOR.	153.

(Sub ijs TERENTIVS COMICVS mortuus esse: & Lex de Ambitu lata traditur.) In eumdem annum Censores produnt, Capitolini lapid. P. SCIPIONEM NASICAM & M. POPILIVM LÆNATEM. ab ijsque lustrum LIV. conditum; quò censa sint civium capita CCCXXIIX. Mill. CCCXIV.

NASICA ille primus aquâ divisit horas æquè noctium ac dierum: idque horologium sub tecto dicavit. *Tamdiu populi Romani indiscreta lux fuit.*

SEVERI-

SEVERITAS CENSORIA.

Ijdem Censores, quùm equi-um censum agerent; & equum nimis strigosum & male habitum; sed herum eius uberrimum atque habitissimum viderent: Et percontantibus cur herus esset, quàm *equus curatior!* respondisset ille; *Ego me curo; equum statius servus meus.* Eo dicto equum ei ademérunt.

MISERABILIS IVDÆORVM CONDITIO. IONATHAS DVX A pijs delectus.

Statim ab IVDÆ MACCABÆI obitu, omnes Iudaicæ religionis desertores, animis ex eo successu resumtis, in reliquos populareis insultare cœpérunt, & undique infestare. Vt quùm fames ad intestinam cladem accessisset, permulti gemina-to infortunio fracti, sese vel illubentes Macedonicæ factioni adiungere cogerentur.

Et illi iam negotijs, rerumque publicarum administrationi præfecti, pios passim, & fidos patriæ civeis, comprehensos BACCHIDÆ tradebant quos ipse tortos, & ad ludibrium ex cruciatos, omneis ad extremum crudeliter enecabat.

Iudæi itaque in tantâ calamitate positi, quantam à captivitate Babylonicâ experti numquàm fuerant; quotquot præsertim ex IVDÆ MACCABÆI commilitio reliqui erant, veriti ne gens tota quotidianis cædibus paullatim interiret; ad IONATHAM, Ivdæ fratrem, adeunt, & rogant; Vt fratris sui æmulus, qui ad extremum usque vitæ halitum, publicam libertatem, cum paternâ pietate, propugnâsset; & tàm præclaro facinori immortuus esset; ne sineret universam Iudæorum gentem impune, & sine ultore, in extremum salutis periculum præcipitari.

Ille vicem populi commiseratus, & quodvis vitæ discrimen pro patriâ adire paratus; militiæ & imperij munia non defugit.

Quo comperto, BACCHIDAS, qui verere-tur ne sibi & Regi ab illo non impares fraternis conatibus molestiæ facesserentur; novum Imperatorem per insidias tollere decrevit.

Sed is doli gnarus, cum fratre SIMONE, & aliquantâ armatorum manu, in desertum Thecuæ perfugit; & ad lacum Aspharis diutulè commoratus est.

BACCHIDES IN IONATHAM DVCIT.

BACCHIDES metum & latebras iuxtà interpretans, castris ultrà Iordanem positis, copias omneis eòdem ducit.

IONATHAS intereà fratrem IOANNEM ad Nabathæos Arabas, amicos, mittit, rogatum; *ut apud se impedimenta exercitûs sui deponi paterentur,* donec armis cum BACCHIDE decertatum esset. (Al. ut *commeatum*, cuius magnam copiam illi habebant, ipsis pro tempore commodarent.)

Sed in itinere Amaræi filij obviam ijs ex Medabâ egressi, impetu facto & direptis impedimentis, IOANNEM, cum toto comitatu, comprehensum, interemérunt.

Et BACCHIDES cognito, IONATHAM in Paludtribus Iordanis castra esse metatum, sabbato illum adgredi constituit; ob diei religionem non repugnaturum ratus.

At ille suos, hinc à tergo amne; indè à fronte hostibus conclusos, *implorato* palàm *Dei numine*, ad rem viriliter gerendam, cohortatus, & impigrè hostem adortus; multis prostratis, BACCHIDEM in se ruentem ferire conatus est. Illo ictum declinante IONATHAS cum socijs, flumini se commiserunt: & in adversam ripam enatârunt.

Hostis ferociâ tali conterritus, amissis Mille viris, Hierosolymam repedâvit: & vicinas circà civitates muris & turribus communijt; ut impositis in eas præsidijs, infestis undique excursionibus Iudæos fatigarent.

Et præ cæteris, Arcem Hierosolymitanam milite & annonâ firmandam curavit; in eaque acceptos à primatibus Iudæorum filios, obsides, arctâ custodiâ conclusit.

IONATHAS FRATRIS IOANNIS MORTEM VLCISCITVR.

Sub idem tempus, IONATHÆ & SIMONI fratribus, renuntiatum est; filios Amaræi nuptias magno pompæ strepitu ac splendore celebraturos esse, ductâ viri cuiusdam, inter Chananæos illustris, ex Madabâ, filia.

Illi sanguinem fraternum ulcisci avidi, insidijs in monte collocatis, eorum transitum opperiuntur: impetuque de-improviso facto, sponsum cum virgine, omnemque comitatum, direptis ornamentis omnique nuptiarum choragio, ad unum interfecére.

PERFVGÆ TVRBANT IVDÆAM, ET PLECTVNTVR.

BACCHIDE ad regem suum reverso, reip. Iudaicæ status per integrum pænè biennium erat pacatior. Transfugæ verò & impij prævaricatores, eam temporum tranquillitatem, & IONATHÆ factionisque adversæ securitatem non ferentes; missis nuntijs regem DEMETRIVM iterùm solicitârunt, ut BACCHIDE cum copijs remisso, IONATHAM incautum in potestatem suam redigeret. Fore id perfacilè, ut omnes eius milites, vel unicâ nocte, subitò opprimantur.

BACCHIDES postquam iussu regis in Iudæam pervenisset; & dato per litteras omnibus amicis, quos eâ in regione obnoxios sibi habebat, IONATHÆ comprehendendi & ad se adducendi, negotio; nihil proficeret; quòd ille & dolum præsensisset, & insidias cautè declinaret; iratus transfugis, & se regemque suum ab ijs ludibrio haberi ratus; ad L. ex ijs primarios consilij auctores morte adfecit.

BETH-AGLA MVNITVR, ET OPPVGNATVR.

Ionathas cum fratre, & suis, in vicum Bethbessen (al. Beth-aglam) qui in deserto situs est, se recepit. Eumque locum ità mœnibus ac turribus permunivit, ut tuti instar receptaculi haberet.

Eo audito, BACCHIDES, cum universis copijs, & transfugarum auxilijs, adversùs eum profectus, & novam munitionem oppugnare adgressus; ad aliquam-multos dies in eo conatu perstitit.

IONATHAS verò, relicto ad opidi tutelam fratre SIMONE, clàm egressus, & collectis è viciniâ suæ partis hominibus, noctu in Bacchidæ castra irruit, stragemque latè fecit. Et dato, ad tumultum in castris editum, signo, fratrem excivit. Et is eruptione factâ, machinas hostium incendit, & cædem vicissim edidit.

BACCHIDES utrimque circumventus, & re inopinâ consternatus, irrito obsidionis exitu, in transfugas, uti impostores, animi indignationem effudit.

IONATHAS FOEDVS CVM BACCHIDE FACIT.

Et quùm id unum animo versaret, quo modo ex suâ & regis dignitate, solutâ obsidione, exercitum reducere posset; re cognitâ IONATHAS, per interpretes societatem cum eo amicitiamque exposcit, redditis utrimque captivis.

Quod honorificum sibi ratus BACCHIDES, societatem cum Ionathâ inijt; interpositâ sacramenti religione; *Neutrum alteri postbàc bellum facessiturum, aut noxam illaturum.*

Ionathas tàm exoptatæ securitatis compos, fixis ad Machmam opidum sedibus, rerum administrationi, & iuri populo reddendo operam impendit; & severè in patriæ religionis desertores animadvertit.

3798. Ptol. Philom. 22. Dem. Sot. 5. Ab V. C. 596. Ab Olymp. 618.	*Consules* M. AEMYLIVS LEPIDVS, *&* C. POPILIVS LÆNAS.	152.

BELLI LIGVSTINI FINIS.

Sub ijs M. FVLVIVS Nobilior, anno priore Consul, de Liguribus & Velcatibus triumphavit. Et hoc certè anno bellum Ligustinum, quod anno V. C. DXV. cæptum erat, virtute FVLVII profligatum videtur.

Eâ de re FLOR. lib. 2. Quùm diu multumque (Ligures) eluderent; FVLVIVS latebras eorum ignibus sepsit: BOEBIVS in plana deduxit: POSTVMIVS ità exarmavit, ut vix reliquerit ferrum quo terra coleretur. STRAB. lib. 4. Quùm, inquit, diuturnum à Romanis cum Liguribus gestum esset bellum; quòd iter in Hispaniam impedirent; ac terrâ mariq; latrocinia latissimè exercerent: Octogesimum autem post annum bello gerendo effectum est; ut ijs, qui publicè facerent iter, via ad stadia XII. lata pateret. Pòst autem, alio bello in provinciæ formam redacti sunt.

EVMENES, Pergami rex, anno regni sui XL. mortuus est, relicto filio adhuc impubere, ATTALO, cognomento Philometore. qui annos circiter XX. sub ATTALI patrui tutelâ fuit; & post eius mortem annos V. regnavit.

3799. Ptol. Philom. 23. Dem. Sot. 6. Ab V. C. 597. Ab Olymp. 619.	*Consules* C. IVLIVS CÆSAR, *&* L. AVRELIVS ORESTES.	151.

PLINIVS lib. 33. testis est ijs Consulibus, annis VII. antè bellum Punicum III. Auri in ærario pop. Romani fuisse, pondo M. DCCXXVII. Argenti XCII. Millia. Et extrà numerũ, CCC. & LXXXV. Hoc est, (ut nostrate monetâ, æstimetur: & Auri Libræ Romanæ MDCCXXVII. valeant aureos Gallicos 165792. & Libræ argenti, 92385.) ferè, Septingenta quadraginta Millia aureorum.

3800. Ptol. Philom. 24. Dem. Sot. 7. Ab V. C. 598. Ab Olymp. 620.	*Consules* L. CORNELIVS LENTVLVS, *&* C. MARCIVS FIGVLVS II.	150.

Ex quibus hic, (teste VALER. de Irâ) Iuris civilis iudicio celeberrimus, consularùs repulsæ dolore accensus, (eò quidem magis, quod illum bis Patri suo datum meminerat) quùm ad eum postero comitiorum die multi, consulendi causâ, venissent; omneis dimisit, præfatus; *Omnes consulere scitis; Consulem facere nescitis?*

Alter Cos. MARCIVS, adversùs Dalmatas (qui plerumque sub silvis agebant, & indè ad latrocinia promtissimi;) parum prosperè primùm; posteà, agnitâ eorum pugnandi ratione, feliciter pugnavit.

Quùm

Quùm namque eius legiones Dalmatæ fudiſſent; pòſt idem illos ad Delminium uſque urbem fugavit. Eoque opido expugnato, & incenſo, finem bello impoſuit.

Belli cauſſa, quòd Illyrios pop. Romani ſocios vaſtâſſent: &, APPIANO teſte; quòd Conſulis legatos non accepiſſent.

Negatus illi videtur triumphus, ob rem, puto, primò infeliciter geſtam.

3801. Ptol. Philom. 25. Dem. Sot. 8. Ab V. C. 599. Ab Olymp. 621.	*Conſules* P. CORNELIVS SCIPIO NASICA II. & M. CLAVDIVS MARCELLVS II. *Illi Dalmatæ, huic Ligures obvenêrunt.*	149.

LEGATI ATHENIENSIVM, PHILOSOPHI.

Venêrunt tum CARNEADES Academicus, & DIOGENES Stoicus, cum CRITOLAO Peripatetico, in Vrbem, ab Athenienſibus, negotij publici gratiâ, legati.

Quumque eorâm Senatu in Capitolio ſtarent; ALBINVS Pr. iocans dixiſſe fertur; *Ego tibi*, CARNEADE, *prætor eſſe non videor, quia ſapiens non ſum. Neque hæc urbs; nec in eâ civitas!* Tum ille; *Huic Stoico non videris.*

Agell. lib. 7. Miſſi erant impetratum, uti multam Romani remitterent, quam fecerant propter Oropi vaſtationem. Ea multa fuerat talentûm ferè quingentûm.

Quùm ſeorſum autem quiſque, oſtentandi gratiâ, magno conventu hominum, diſſertarent; admirationi fuit, Philoſophorum trium, ſui cuiuſque generis, facundia; & quaſi tripartita dictionis, ſive characteris, varietas.

Violenta & rapida CARNEADES dicebat: ſcita & tereti a CRITOLAVS: modeſta DIOGENES, & ſobria.

M. MARCELLVM II. Conſulem, alterum etiam triumphum egiſſe, ex fragmentis Capitolinis ſatis intelligi poteſt. Verùm de quibus populis, gentibusve triumphârit; parum compertum. niſi fortè de Ligutibus Tranſalpinis. quibuſcum, Nicęam & Antipolim, Maſſilienſium opida, vaſtantibus, anno conſequenti etiam Q. OPIMIVS Coſ. dimicâſſe proditur.

Naſica verò, quantumvis Delminium, Dalmatarum urbem (quæ omnium cõcurſu defendebatur) expugnâſſet; & gentem domuiſſet, (quod alij C. MARCIO, anni prioris Conſuli attribuêre) Imperatoris nomen à militibus; & à Senatu delatum triumphum, recuſavit. (Zonaras etiam Illyrios à NASICA domitos, urbibus captis, & captivis venditis, tradidit. Is fortè utramque gentem confundit.)

Hoc anno, & conſecutis, vario eventu pugnatum cum Luſitanis. à M. MANILIO, L. CALPVRNIO PISONE, L. MVMMIO, & M. ACILIO BALBO, & Ser. SVLPITIO GALBA; prætoribus, ſibi invicem ſuccidaneis.

3802. Ptol. Philom. 26. Dem. Sot. 9. Ab V. C. 600. Ab Olymp. 622.	*Conſules* Q. OPIMIVS NEPOS, & L. POSTVMIVS ALBINVS.	148.

Hic in magiſtratu mortuus eſt. In provinciam enim proficiſcens, quùm immolaret, in plurimis victimis caput in iocinore nõ invênit: & poſt diem ſeptimum, æger Romam relatus exſpiravit.

Eius in locum ſuffectus eſſe traditur M. ACILIVS GLABRIO.

Hoc anno Romani à Luſitanis, & Gallis Inalpinis, graviter per arma vexati.

In eumdem annum Cenſores produntur M. VALERIVS MESSALLA, & C. CASSIVS LONGINVS, qui luſtrum LV. fecerint.

Illi theatrum lapideum in urbe, à Lupercali Palatium versùs, faciendum locaverant; in quo pop. Romanus ſedens ſpectaret ludos. Sed ijs eximia civitatis ſeveritas; & Conſul SCIPIO quinquennio ferè poſt reſtitêre.

Luſtrum tamen anno ſequenti conditum eſt: quo cenſa ſunt civium capita CCCXXIV. Mill. Et M. AIMYLIVS LEPIDVS, ſextùm princeps Senatûs lectus.

OPIMIVS CONSVL de tranſalpinis Liguribus, qui Maſſilienſium opida, Antipolim & Nicæam, vaſtârant; iam ſubactis, itâ triumphâſſe videtur; vt eâ victoriâ domiti in poſterum quieverint.

VENEFICIJ POENA.

Quæſtione de veneficijs Romæ inſtitutâ, PVBLICIA & LICINIA, nobiles feminæ, quæ viros ſuos, illa POSTVMIVM ALBINVM Conſulem; hæc CLAVDIVM ASELLVM, veneno necâſſe inſimulabantur; cognitâ cauſâ, quùm prætori vades prædeſque dediſſent; propinquorum decreto ſtrangulatæ ſunt.

3803. Ptol. Philom. 27. Alexand. Nob. 1. Ab V.C. 601. Ab Olymp. 623.	*Consules* Q. FVLVIVS NOBILIOR, & T. ANNIVS LVSCVS.	147.

Ille, M. FILIVS, patrio instituto deditus studio litterarum, Q. ENNIVM, Poëtam, qui cum Patre eius in Ætoliâ militaverat, civitate donavit, quùm Triumvir coloniam deduxisset.

BELLVM CVM CELTIBERIS.
DIES CONSVLATVS SOLENNIS.

Celtiberi à Tib. GRACCHO prætore victi, anno V. C. DLXXV. in pace manserant annos XXV. Hoc autem tempore bellum renovárunt; quùm Segida, Arevacum opidum, muros urbis exstruxisset, ac tributa pendere Romanis recusâsset; contrà, quàm legibus pacis à Graccho tum latis cautum fuisset.

Itaque quùm eadem caussa ad bellum alios etiam populos accendisset; visum est consulari duce & exercitu rem gerendum esse. Q. FVLVIVS Cos. missus bis parum feliciter pugnavit.

Hoc anno Consules Kal. Ian. magistratum inire cœpérunt, propter subitum Celtiberiæ motum. sive quod anni Sexcenti ab V. C. fluxissent. quùm ab anno DXXXI. ad hunc usque ann. Idib. Martijs inijssent.

Hic dies deinde solennis consulatui ineundo, rep. stante, in perpetuum mansit.

Bellum autem cum Celtiberis per annos XX. gestum, & Numantiæ exscidio finitum est.

Eius tàm longinqui belli duces, Consules omnes fuérunt:

Q. FVLVIVS NOBILIOR, M. MARCELLVS III.
L. LICINIVS LVCVLLVS. Et post aliquot annos,
Q. METELLVS, Q. POMPEIVS, M. POPILIVS LÆNAS
C. HOSTILIVS MANCINVS, M. ÆMILIVS LEPIDVS,
C. CALPVRNIVS PISO, P. AFRICANVS ÆMYLIANVS.

Quo anno Celtiberi subacti sunt à Tib. GRACCHO, eodem etiam Lusitani victi à L. ALBINO prǽt. Neque verò pòst Lusitani quievisse videntur.

Vt autem Celtibericum bellum Numantia auxit; sic Lusitanicum VIRIATHVS; undè Viriathinum bellum appellatum. Quod quidem bellum priùs per Prætores, post autem per Consules administratum est.

Prætores, belli duces, hi commemorantur

M. MANILIVS (*pòst Cos. anno DCIV.*) *L. CALPVRNIVS PISO* (*Cons. anno DCV.*)
L. MVMMIVS (*Cons. anno DCVII.*) *M. ACILIVS BALBVS* (*Cons. anno DCIIX.*)
SER. SVLPITIVS GALBA (*Cons. anno DCIX.*)
C. VETILIVS, C. PLAVTIVS, CLAVDIVS VNIMANVS, C. NIGIDIVS, C. LÆLIVS.
Consules deinde missi. Q. FABIVS ÆMYLIANVS
QVINCTIVS prætor. Q. FABIVS SERVILIANVS.
Q. SERVILIVS CÆPIO, qui VIRIATHVM interfecit.

FASTVS DEMETRIJ REGIS.

DEMETRIVS SOTER, Persicum fastum & luxum pridem æmulatus, quadratam non procul ab Antiochiâ Turrim exstruxerat, in quâ procul a civium conspectu, & regni curâ, delicias agens, ex palatio, tamquam ex sacrario, per internuntios responsa dabat.

Sed dum venerationem captat; tantum apud Antiochēseis odium sibi contraxit; ut OLOPHERNE, quem foverant, etiam in custodiam dato, quod offensum placare desperabát; quoquo modo è medio tollere, aut deprimere in animum inducerent.

Itaque adiuvantibus, & PTOLEMÆO Ægypti, & ATTALO Asiæ, & ARIARATHE Cappadociæ, regibus; qui omnes bello à DEMETRIO fuerant lacessiti; subornant propalàm quemdam sortis extremæ iuvenem, qui Syriæ regnum, velut paternum, armis repeteret. Et nequid contumeliæ deesset, nomen ei ALEXANDRI inditur; genitusq; ab ANTIOCHO rege vulgatur. Qui vultu fortèan haut absimilis esset ALEXANDRO, ANTIOCHI EPIPHANIS F. pridem defuncto.

ALEXANDER NOBILIS, QVI ET VELES SEV BALAS, SYRIÆ REX, XI.

ALEXANDER, pristinarum sordium oblitus, viribus populi Antiocheni, & regum succinctus, DEMETRIO bellum inferre adparat: & in Syriam veniens, Ptolemaidem, militum, qui eam præsidio tenebant, proditione occupat.

IONATHÆ SOCIETAS A REGIBVS EXAMBITA.

Erat autem tanta MACHABÆORVM virtutis apud omneis fama, ut IONATHAM societatem amplissimis promissis reges, tum PSEVDALEXANDER, tum DEMETRIVS ambire non dubitárint.

Et DEMETRIVS quidem, missis legatis, potestatem illi fecit agendi militum delectus, & armorum undique comparandorum: & obsides Iudæorum, quos rex in arcem Hierosolymitanam concluserat, recipiendi.

Quæ publicè lecta, magnum adeò impijs & transfugis, qui in arce erant, terrorem iniecerunt: ut obsides extemplò traderentur; quos IONATHAS suis quemque parentibus restituit. Et ipse tutò Hierosolymis

rosolymis commoratus, urbem multis locis labefactatam instauraret; & monti Sioni munitiones ex saxo quadrato circúdaret. Multi prætereà ex prævaricatoribus, potentiam itamque eius veriti, relictis castrorum munitionibus, quibus Hierosolyma undique cingebatur, Antiochiam profugerent. Solis, qui Bethsuram, & Arcem Hierosolymitanam insidebant, remanere ausis.

Rex verò ALEXANDER, litteris datis, IONATHAM fratris nomine compellans, suo suffragio Pontificem suæ gentis declarat, & in amicorum numerum adscribit. Muneraque addit, *Stolam purpuream, & ex auro coronam*: mutuam modò benivolentiam adprecatus.

Itaque IONATHAS, regis beneficium non aspernatus; desito iam pridem sub ijs, quos dixi, Sacerdotibus, Pótificiæ dignitatis habitu, proximas Scenopegiorum ferias peregit: septimo post ALCIMI, & nono post Iudæ fratris mortem, anno.

Nec mora, magno armorum numero fabricato, ingentem contraxit exercitum.

DEMETRIVS eo cognito, iterùm ad IONATHAM perscripsit; constantiam scilicet in fide servandâ collaudans, & plura pollicens. *A tributis immunitatem*, eorum, quæ Syriæ regibus pendi solebant. CANONEM præterea *salinarum*; *& aurum coronarium*; *& trientem sementis* eius, quæ cuivis iugero conserendo erat. *Et semissem fructuum*, qui ex arboribus decerpebantur; & in singula incolarum capita *pensitationem*, iamtum remittens.

Treis Toparchias, Samariam, Galilæam & Peræâ, in Iudæorum potestatem concessit.

Hierosolymam; uti urbem sacram, cum libero patriarum legum usu, ius Asyli habere, & finitima quæque à tributis & decimis experta esse iussit.

Arcem, cum facultate præsidij, pro arbitratu, in ea collocandi, Pontifici Ionathæ permisit.

In sumtus sacrificiorum, ex regij ærarij rationibus, XV. siclorum argenti, & X. drachmarum Millia, quæ de Templo reges accipere soliti; sacerdotibus & Templi ministris, ad quos ea pertinere comperisset; addixit. Multaque insuper alia.

Sed quò plura pollicebatur, eo suspectior rex visus est, pridem perfidiæ manifestus. Eo itaque contemto, in ALEXANDRI, qui prior de pace egisset, parteis transiêrunt; & auxilia decrevêrunt.

IVDÆÆ STATVS, QVOAD VECTIGALIA.

Quis fuerit per ea tempora Iudææ status, ex Demetrij epistolâ, & amplis de immunitate promissis, colligi potest.

Reges Persarum certum demensum instituerant, quod singulis annis in quotidiana Templi Hierosolymitani sacra impenderetur.

Iudæorum privilegia ALEXANDER Magnus confirmárat; & ANTIOCHVS Magnus auxerat. Huius F. ANTIOCHVS EPIPHANES planè aboleverat.

Sed invalescente huius ALEXANDRI Balæ metu; DEMETRIVS, præterea, quæ avus eius ANTIOCHVS Magnus Iudæis fuerat pollicitus, nempe V. siclorum Millia; Ionathæ gratiam emercaturus, pollicebatur insuper siclorum XV. Millia; quâ ratione liberalitatem Avi quadruplo superaturus esset.

ANTIOCHVS namque Magnus, XX. M. drachmarum promiserat in sacrificia quotannis. DEMETRIVS verò, regni potens, longè graviora tributa à Iudæis exegisse censeatur; præter vetus tributum, canonem Salinarum, &c. quæ suprà exposuimus.

Quod tributorum incrementum, iamtum indè multiplicatum videatur, ex quo IASON tributum illud immensum exsolvere Epiphani pollitus est. hoc est, talenta CCCLX.

3804.
Prol. Philom. 28.
Alexand. Nob. 2.
Ab V. C. 602.
Ab Olymp. 624.

Consules M. CLAVDIVS MARCELLVS III. *&* L. VALERIVS FLACCVS. (*Hic in magistratu mortuus traditur.*)

146.

His Consulibus, vanæ superstitionis specimen Romæ editum tradidit *Obsequens*.

Quùm turbinis vi, in Campo, columna antè Ædem Iovis decussa, cum signo aurato, esset; & aruspices respondissent; magistratuum & sacerdotum interitum fore; omnes magistratus se protinùs abdicavêrunt.

Hoc autem anno, ulterior Hispania M. ACILIO prætori provincia obtigit; citerior M. CLAVDIO MARCELLO Consuli. Ille MVMMIO, hic FVLVIO, successêre.

M. ACILIVS rem adversùs Lusitanos benè gesserat; verùm ubi in hiberna exercitum reduxit; omnes rebellárunt, ac Romanorum socios invasérunt.

M. CLAVDIVM Cos. prosperè in Celtiberiâ pugnâsse triumphus eius, de quo infrà, declarat.

REGVM PVGNA, ET DEMETRII EXITVS.

ALEXANDER intereà rex, magnis copijs stipatus, in DEMETRIVM ducit. Neque DEMETRIO animus in propulsando bello defuit. Nam & primo prœlio hostem fugavit: & bello utrimque restituto, multa Millia in acie cecidit. Ad postremum tamen invicto animo, inter confertissimos fortissimè dimicans, occubuit: anno regni sui XI. ut vult Ioseph. Qui tradit eumdem, postquam dextrum aciei cornu, in quo ipse pugnabat, loco cedere compulsum est; reliquis effusè fugientibus, fortiter resistentem, & in cœnum quoddam profundum atque impeditum, abreptum; prolapso ibi equo, ab adcurrente multitudine oppressum, crebrisque vulneribus confectum succubuisse.

Initio belli, rex DEMETRIVS duos filios, DEMETRIVM & ANTIOCHVM, apud LASTHENEM, Gnidium, hospitem suum, cum magno auri pondere, commendaverat, ut belli periculis eximerentur; & si fors itá tulisset, paternæ ultioni servarentur. Ex ijs maior DEMETRIVS pòst regnavit.

Consules,

3805. Ptol. Philom. 29. Alexand. Nob. 3. Ab V. C. 603. Ab Olymp. 624.	*Consules*, L. LICINIVS LVCVLLVS, & A. POSTVMIVS ALBINVS.	145.

Ille avus L. LVCVLLI eius, qui cum Mithridate bellum gessit. Hic litteratus & disertus, Græcè historiam conscripsit.

M. CLAVDIVS MARCELLVS, anni superioris Cõs. multa in Celtiberiâ præclarè gessisse traditur; multaque ibi opida in ditionem redegisse: Tributum DC. talentûm ex eâ regione exegisse; Cordubam opidum condidisse; Nergobrigas pacem petenteis ad Senatum reiecisse.

Quùm Senatus LVCVLLVM Consulem in Hispaniam misisset; Marcellus, circumsessâ Numantiâ, rem antè Luculli adventum composuisse traditur, & huic bello finem fecisse. Res triumpho dignas gessisse visus, an triumphárit, incertum est.

Consules novi, quùm delectum severè agerent; nec quemquam gratiâ dimitterent; à Tribb. pleb. qui pro amicis suis vacationem impetrare non potuerant; in carcerem coniecti sunt.

MOTVS ET METVS AB HISPANIA:
Multiplices ibidem prœliorum casus.

Quumque Hispaniense bellum, parum prosperè aliquoties gestum, ità confudisset civitatem Romanam, ut ne ij quidem invenirentur, qui aut tribunatum exciperent, aut legati ire vellent; P. CORNELIVS ÆMYLIANVS in medium processit, & se excepturum militiæ genus, quodcumque imperatum esset, professus est. Quo exemplo ad militandi studium omneis incitavit. Sorte autem tum decimus quisque civium deligi cæpit, qui ad militiam mitteretur.

L. LVCVLLVS Conf. (licet M. CLAVDIVS, cui successerat, pacâsse omneis Celtiberiæ populos iactaretur) Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes, subegit.

Appianus addit; Illum Vaccæos fine S. C. adortum, Caucéam opidum contrà fidem datam expugnâsse: Intercatiam in fidem recepisse; (ubi P. SCIPIO provocatorem Barbarum, Tribunus militum, occidit; & in urbis expugnatione, cuius murum primus omnium transcenderat, maius vitæ periculum adierit.) Pallantiæ obsidione dimissâ, in Torditaniam, hibernorum caussâ, se recepisse.

Fine autem Vaccæorum bello imposito; Lusitanos, qui finitima loca populati erant, ad MD. cecidisse. Lusitaniæ partem, ipsum; alteram Galbam præt. diripuisse. Eosdem pacem petenteis, contra fidem interpositam, paucis, ex quibus Viriathus fuit, elapsis; interfectos.

Quod scelus, ab alijs non Lucullo, sed Ser. Sulpitio Galbæ totum tribuitur: rumque tradunt XXX. Lusitanorum Millib. perfidiâ trucidatis, Viriathini belli caussam exstitisse.

Et Valer. c. de perfidia: Serv. Galba trium Lusitaniæ civitatum convocato populo, tamquam de cõmmodis eius acturus; I X. Millia, in quibus flos iuventutis consistebat; delecta, & armis exuta, partim trucidavit; partim vendidit.

Idem tamen prætor antè à Lusitanis magno prœlio victus fuisse proditur; universóque exercitu amisso, cum paucis vix elapsus effugisse: sed reparatis morâ viribus eosdem cunctanteis vicisse.

Et quùm biennio post rogatiulata esset à SCRIBONIO Trib. pl. Vt Lusitani, qui in fidem pop. Romani dediti, à Ser. Galba in Gallijs vænissent, in libertatem restituerentur; respondisse; A se Lusitanos, qui propè se castra habuissent, occisos esse, quod compertum habuisset, equo atque homine, suo ritu, immolatis, per speciem pacis, ad ortu suum exercitum in animo habuisse.

ALEXANDRI CVM PTOL. PHILOMETORE ADFINITAS. IONATHAS à regibus honoratus.

Cæso in pugnâ, uti dictum, DEMETRIO SOTERE, ALEXANDER iam Syriæ potens, per legatos à PTOLEMÆO PHILOMETORE, ceu quoddam mutuæ amicitiæ pignus, filiam eius CLEOPATRAM, in uxorem, deposcit.

PTOLEMÆVS filiam, ex condicto, Ptolemaidem adducit, & in matrimonium ALEXANDRO splendidè collocat.

Ad easdem nuptias venit & IONATHAS, Iudæorum Pontifex, à rege invitatus; & suorum simul accusatorum calumnias repulsurus.

Et quùm magnis utrumque regem muneribus donâsset; in magno etiam apud utrumque honore habitus est.

ALEXANDER quidem vestem mutare; eumque purpurâ indutum sibi pro tribunali adsidere iussit. Deinde illo per duces suos in medium civitatis productо, præconis voce edici mandavit; *Nemini fas esset crimen ullum ei intentare; aut ullâ in re negotium facessere*.

Quo facto adversarij, eiusque æmuli, ne hiscere quidem ausi, clanculum se subduxére; regum in IONATHAM benivolentiam reveriti.

CONTENTIO IVDÆORVM CVM SAMARITIS.

Per id tempus. (Ioseph. apud Alexandriam. Alijs, Ptolemaide in isto regum congressu) acerrimum inter Iudæos & Samaritanos, de Sacris ipsorũ patrijs, certamen incidit; ut res ea ad regis Ptolemæi aureis, cognitionemque perveniret. Sive, cuius arbitrium socero non gravatim commiserit Alexander.

Contendebant Iudæi, ex Moysis præscripto, & Prophetarum auctoritate, Templum Hierosolymitanum,

ranum, quà sui antiquitate, quà Vrbis nobilitate, et legumum.

Samaritanorum contrà tanta fuit vecordia, ut sui Templi, quod in monte Garizimo, sub ALEXANDRO Magno, infrà cc. annos, exstruxerant; antiquitatem & sanctimoniam, indè ab eiusdem Moysis temporibus, arcesserent; & Deum in eo solo colendum adseverarent.

Quùm ad regem provocatum esset; & is rogasset; quantæ multæ sese subijcerent alterutriùs partis caussidici; clamârunt utrique; *Se, ne mortem quidem recusare, si causâ cadant.*

Rationibus ultrò citroque in medium adlatis, & expensis, impostores Samaritani impudentiæ suæ pœnas capite luerunt. IONATHAS summâ cum lætitiâ & pace victor Hierosolymam revertit.

3806. Ptol. Philom. 30. Alexand. Nob. 4. Ab V. C. 604. Ab Olymp. 625.	*Consules eo anno, T. QVINCTIVS FLAMININVS (filius, opiner, Flaminini, qui PHILIPPVM Macedonum devicit) & M. ACILIVS BALBVS.*	144.

Victoriâ L. LVCVLLI Cos. Celtiberi & Vaccæi; perfidiâ Serv. GALBÆ præt. Lusitani hoc anno & deinceps quievisse videntur.

BELLI III. PVNICI INITIA.

Belli Punici tertij, quod pòst intrà quadriennium ipsius Carthaginis exscidio terminatum est; semina & initia hic longius, & pro re nata repetere visum est.

Postquam Pœni L. annorum pace potiti essent, de bello ijs indicendo, sæpiùs agitatum fuerat. Nam quùm Q. FVLVIO, T. ANNIO Coss. Legati Carthaginem ad disceptandum de agro, inter MASANISSAM & Carthaginienseis controverso, missi, (inter quos fuit etiam M. CATO) Carthagine vim ingentem navalis materiæ se deprehendisse renuntiâssent; universum Senatum valdè commovérunt.

Sequenti itaque anno, MARCELLO & FLACCO Coss. quùm in finibus Carthaginiensium maximus Numidarum exercitus, ARCHOBARZANE duce, SYPHACIS nepote, diceretur esse; M. CATO suasit, ut Carthaginiensibus, qui exercitum, specie contra Masanissam regem, sed reverà contrà Romanos accitum, in finibus haberent; bellum indiceretur.

Contradicente P. CORNELIO NASICA; placuit legatos mitti Carthaginem, qui specularentur, quid agerent.

Castigato Senatu Carthaginiensium, quòd contrà fœdus exercitum, & navaleis materias haberent; pacem inter eos & MASANISSAM facere adnixi sunt, MASANISSA agro, de quo lis erat, cedente.

Sed GISCO, AMILCARIS F. homo seditiosus, qui tunc in magistratu erat, quamquam ipse Senatus pariturum se indicio Legatorum dixisset; itá, bellum adversùs Romanos suadendo concitavit; ut Legatos, quo minus violarentur, fuga explicuerit. Is nuntius Senatum longè infestiorem Carthaginiensibus effecit.

LVCVLLO autem & ALBINO Coss. GVLVSSA, MASANISSÆ F. denuntiavit Carthagine delectus agi, classem comparari, & haud dubium bellum strui.

Quùm CATO suaderet, ut ijs bellum indiceretur; & NASICA nihil temerè faciundum esse diceret; placuit x. mitti Legatos exploratum.

ACILIO autē, & QVINCTIO, hoc anno Coss. quùm Legati ex Africâ cum Carthaginiensium oratoribus, & GVLVSSA redijssent; dicerentque se & classem, & exercitum deprehendisse, perrogari sententias placuit.

Quumque hic CATO, & alij Senatûs Principes, suaderent, ut in Africam confestim transportaretur exercitus: & NASICA diceret; *nondum iustam sibi caussam bellandi videri*; Placuit, ut bello abstineretur, si Carthaginienses classem exussissent, & exercitum dimisissent. Secùs, proximi Coss. de bello Punico referrent.

3807. Ptol. Philom. 30. Alexand. Nob. 4. Ab V. C. 605. Ab Olymp. 627.	*Consules L. MARCIVS CENSORINVS, & M. MANILIVS NEPOS.*	143.

Hoc anno Ludi sæculares, centenarij, Romæ facti, DITI Patri, ad Terentum, ex præcepto librorum Sibyllinorum; qui an. I. primi Punici belli, DII. V. C. anno, facti fuerant.

PRVSIAS REX A FILIO INTERFECTVS.

PRVSIAS, rex Bithyniæ, consilium ceperat interficiendi NICOMEDIS filij, dum consulere studet minoribus filijs, quos ex noverca eius susceperat, & Romæ habebat.

Sed res adolescenti ab his, qui facinus susceperant, proditur. hortatique sunt, ut crudelitate Patris provocatus occupet insidias, & in auctorem retorqueat scelus.

Igitur quùm accitus in Patris regnum venisset; statim rex appellatur. PRVSIAS regno spoliatus à filio, etiam à servis deseritur.

Filius, ATTALO, Pergami rege, opem ferente, Patrem parricidialibus armis infestare pergit.

PRVSIAS,

PRVSIAS, Senatûs Rom. fidem implorat. Mittuntur eò legati tres, qui pacem inter Patrem filiumque componant.

Ex quibus, quùm unus caput olcerosum, sive multis cicatricibus tartum, haberet; alter pedibus æger esset; & tertius ingenio socors haberetur; dixit iocosè CATO; *Eam legationem nec caput, nec pedes, nec cor habuisse.*

Vicit itaque impietas. & dum PRVSIAS in latebris ageret, non minori scelere, quàm filium occidi iusserat, à filio interfectus est.

EGREGIA DE BELLO PVNICO DISCEPTATIO.

Quùm Carthaginienses, adversùm fedus, MASANISSÆ bellum intulissent; victi ab eo, nonagesimum & alterum iam annum habente, insuper Romanum bellum meruerunt.

Et quùm varijs in Senatu sententijs, inter NASICAM & CATONEM, certatum esset; & hic bellum, ut penitus Carthago, urbs æmula & inquieta, deleretur, suaderet; Ille, utilem Romanis urbis æmulæ viciniam, virtutis magistram & bellicæ fortitudinis cotem, esse censeret; bellumque tam atrox dissuaderet; placuit tandem; *Et quòd contrà fedus naveis haberent, & extrà fineis exercitum eduxissent:* quodque *socio Masanissa arma intulissent*; & quod filium eius GVLVSSAM, qui cum legatis Romanis erat, in opidum non recepissent; bellum ijs indici.

Consulibus ambobus Africa provincia decreta; & ut bellum cum Carthaginiensibus gererent, atque Carthaginem exscinderent. Ex ijs MANILIVS pedestribus copijs; CENSORINVS classi, præfecti sunt.

Prius quàm ullæ copiæ in naveis imponerentur; Vticenses legati Romam venérunt, se suaque omnia dedentes. Eaque legatio, velut maximum belli omen, grata Patribus, acerba Carthaginiensibus fuit.

BELLO INDICTO, POENI SE PER LEGATOS DEDVNT. DEINDE ad bellum se parant.

Quùm Legati xxx. Romam venissent, per quos Carthaginienses se dedebât; Catonis sententia pervicit, ut decreto perstaretur: & ut Consules quamprimum proficiscerentur ad bellum; & ipsi renonciarent Pœnis, quid Senatus velit ac decreverit.

Illi ubi in Africam traiecérunt, Carthaginiensibus evocatis, primùm *arma tradere*, *classemq. comburere*. Et mox eos, traditis ccc. obsidibus & belli instrumentis; sedulò iussa facienteis, *procul a mari pass. X. Millibus considere*, & loco non minus remoto *opidum facere*, adiussérunt.

Ijs imperatis, quippe quæ crudelissima essent; Carthaginienses iocensi, quùm omninò aut urbem defendere, aut unà cum eà pugnando cadere statuissent; ad bellum coacti se compararunt. Itaque protinùs, & ASDRVBALEM toti bello imperioq; præficiunt: & non ferrea solùm & ærea arma, sed etiam eà deficiente materià, aurea atque argentea fabricárunt.

Consules urbem ipsam, trepidationis plenam, infirmis adhuc Pœnorum animis & opibus, omni conatu extemplò oppugnare adgressi. Sed re frustrà sæpius tentatà; quùm duo Tribb. Militum neglectos ab unà urbis parte muros cum cohortibus suis temerè invasissent, & ab hostibus reiecti graviùs cæderentur; expromto P. SCIPIONIS auxilio conservati sunt.

P. SCIPIONIS VIRTVS, ET EGREGIA FACINORA.

Cuius certè, quartæ legionis, tunc Militum Tribuni, singularis *virtus & prudentia*, in multis Consulum temerè cœptis, eminuit.

Ille Pœnos, digresso iam ad comitia Romam CENSORINO, ex urbe silentio noctis egressos, & castra Romanorum adortos, intrà mœnia sese recipere, repentinà & aversà è castris eruptione, coëgit.

Eosdem à navium præsidio, quod magno clamore invaserant; eductis cohortibus, & facibus ad terrorem de nocte accensis, reiecit.

Romanos, Consule MANILIO, ad castra ASDRVBALIS, quæ ad Nepherim urbem erant, transmisso flumine, oppugnanda progressos, & ancipiti in periculo positos; ipse, hoste in se equitatu[m]q; suum converso, & pugnà egregiè sustentatà, liberavit: iisque traijciendi iterùm fluminis spatium dedit; seque, fortissimè dimicando, ab ASDRVBALIS impetu expedivit.

Octo prætereà cohorteis, quæ se à flumine, prœlij eius initio, in collem editum subduxerant, & ab ASDRVBALE obsidebantur; postquàm, paucis cum equitibus, in summa clivi contento cursu superavisset, impetu in Pœnos acriùs cœptà obsidionem urgenteis, facto, è præsenti discrimine eripuit.

Ob quæ facinora, non Senatui modo gratus evasit; sed plebem etiam ità sibi conciliavit; ut proximis comitijs Cos. à compluribus Tribubus diceretur. quùm hoc per ætatem minimè liceret, qui annos vix XXXVI. natus esset.

DEME-

DEMETRIVS, DEMETRII SOTERIS F. IVNIOR, NICANOR, DICTVS; XII. SYRIÆ REX.

DEMETRIVS, quem Pater SOTER, apud LASTHENEM. Gnidium hospitem suum, antè belli eladem, uti diximus, deposuerat; annos pubertatis egressus, anditâ ALEXANDRI Balæ luxuriâ, quem insperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, de rectâ mente deiecerant; & velut captum inter scortorum greges, desidemque in regiâ tenebant; annuentibus Cretensibus, secum eum, ac nihilhominus metuentem, adgredi, regnoque deijcere in... ...sque fini è Cretâ in Ciliciam traiecit.

Cuius rei nuntio territus ALEXANDER, è Phœnice, quam maximâ potuit celeritate, Antiochiam, à se alieniorem, contendit; ut res ibi, antè Demetrij adventum, in tuto constitueret.

APOLLONIJ IN IONATHAM insolentia armis repressa.

APOLLONIVS DAVVS, qui inter primos ab Alexandro defecerat, & novi regis partibus accesserat; quemque ille Cœle-Syriæ ducem præfecerat; cum exercitu Iamniam profectus, misso ad IONATHAM Pontificem caduceatore, *Rem indignam & sibi propudiosam* esse nuntiavit; *Illum solum regij muneris exsortem, & privatum*, in summo vicinorum ... equio, *vivere*. E montibus in camporum planitiem descendat; & ferro palàm de *virium virtutisque bellicæ præstantiâ* inter se decernant. In eum secum se provocare, ubi *armis, non saxis, pugnandum* sit.

IONATHAS eâ verborum insolentiâ irritatus, x. armatorum Millib. & fratris SIMONIS auxilijs stipatus, ab Hierosolymis ad Ioppen contendit. Et prius quidem, quòd urbem eam Apollonij præsidium teneret, exclusus; mox deinde ab opidanis, vim metuentibus, apertis portis acceptus est.

Apollonius, cognito Ioppen ab Ionathâ teneri, III. equit. & XIX. peditum Millib. adsumtis, Azotum prius, & indè lento itinere ad Ioppen proximè contendit. Et fretus equitatu, in quo spem victoriæ collocâsset, IONATHAM ex urbe in plana pertraxit. Et positis, ad torrentem quemdam, Mill. equitum insidijs, qui hostem à tergo adorirentur, prœlium commisit.

IONATHAS fraudis gnarus, instructâ in laterculi formam acie; & suos ut utrimque pugnarent cohortatus, prœlio iam in vesperam protracto, SIMONEM quidem fratrem, cum parte exercitûs, adversùs Phalangem confligere; suos verò tela ab equitibus immissa obiectis scutis excipere iussit.

SIMON itaque, hoste iam lasso & telis exhausto, Phalangem adgressus in fugam egit. & equites Apollonij, à peditibus deserti, & pænè inermes, per plana dissipati promiscuè diffugerunt.

Eos IONATHAS ad Azotum usque ingenti cum cæde persequens, & in templum Dagonis, quod eâ in urbe est, è fuga compellens; eodem impetu, & urbem cepit, & unà cum finitimis pagis incendit. Ac ne vulgatâ Dagonis quidem religione deterritus, Fanum eius, & quotquot eò profugerant, concremavit. Octies Mille eodem prœlio, & incendio, ex hostibus cecidisse memorantur.

Victor, ab Azoto, ad Ascalonem vix copias admoverat; quùm cives hospitalibus eum donis ad eum accesserunt, seque dediderunt. quorum voluntate collaudatâ, & prædâ ex victis hostibus congestâ, Hierosolymam reversus est.

Rex ALEXANDER, quasi lætus ob Apollonium debellatum, qui IONATHAM amicum & socium, præter animi sui sententiam, bello adgressus esset; fibulam ei auream, gestamen solis regum cognatis peculiare, virtutis ergò, transmisit; & Accaronis Toparchiam in perpetuum possidendam addixit.

3808. Ptol. Philom. 31. Dem. Nican. 2. Ab V. C. 606. Olymp. 158.	*Consules*, SP. POSTVMIVS ALBINVS MAGNVS, & L. CALPVRNIVS PISO CÆSONIVS.	142.

Eoque anno ex III. Legatis, qui ad Masanissam missi fuerant; M. MARCELLVS, qui ter Consul, coortâ tempestate, fluctibus maris obrutus est.

L. Piso, quamquam M. MANILIO prorogatum in annum Africæ imperium esset; Africam tamen provinciam Consul obtinuit.

MASANISSA SCIPIONI LIBEROS SVOS COMMENDAT.

MASANISSA in lectulo, quùm iam ætate deficiente laberetur, M. MANILIVM Proconsulem litteris obsecravit, ut ad se SCIPIONEM ÆMYLIANVM, sub eo tunc militantem, mitteret. Feliciorem sibi mortem futuram ratus, si in complexu dexteræ eius supremum spiritum, ac mandata posuisset; ut regnum filijs suis (MYCIPSÆ, GVLVSSÆ & MANASTABALI) divideret.

Quod quidem sedulò, ac fideliter, SCIPIO præstitit. Et PHAMEÆ (al. Phaniæ) IMILCONI, præfecto equitum Carthaginiensium, persuasit, ut cum equitatu suo ad Romanos transiret.

Scipione Carthaginem reverso, MANILIVS urbeis aliquot circùm Carthaginem expugnavit; Tezagam in primis. XII. Afrorum Mill. cecidit; & VI. Mill. cepit.

Idem audito PISONEM sibi successorem advenire, SCIPIONEM cum PHAMEA Romam dimisit.

Piso verò quùm in Africam venisset, & L. MANCINVM classis præfectum secû haberet; neque Carthaginem, neque ASDRVBALEM adortus est. Verùm quùm ad singulas urbeis arma circumtulisset, frustrà consumtâ æstate, Vticam in hiberna concessit.

Pœni intereà, auxilijs undique arcessitis, animos ad bellum vehementiùs intenderant: atque ANDRISCVM, qui in Macedoniâ bellum adversùs pop. Rom. gerebat, promissâ societate incitabant.

BELLVM CVM ANDRISCO, SEV PSEVDO-PHILIPPO, IN Macedonia.

Is ANDRISCVS vir ultimæ sortis; dubium, liber, an servus; mercenarius certè, PHILIPPVM se, Persei fil. ex pellice mentiens, & ex similitudine oris PSEVDO-PHILIPPVS dictus, à DEMETRIO SOTERE, Syriæ rege, captus; & Romam missus fuerat, circa ann. V. C. 603.

Biennio pòst, fugâ elapsus, & in Macedoniam profectus, ab omnibus ferè magno studio recipitur, tamquam verus PERSEI filius. Non tàm PERSEI caritate, quàm Romanorum odio.

IVVENTIVS Pr. à Romanis ad eos motus compescendos missus; & temerè acie [illegible] & scenico rege congressus; vi[illegible] cis modo, sed Thraciæ quoque aux[illegible] fendit, & fugere è prœlio coactus est.

Sed METELLVS prætor, hoc demum anno, maioribus cum copijs missus, a[illegible] praetorem ultus; ac victor & Maced[illegible] tute multavit, & ducem belli, ab eo, ad quem confugerat, BYZE, Thraciæ regulo, deditum in urbem in catenis reduxit: [illegible] ex eo, tamquam [illegible] rege, & debellatâ Macedonia [illegible] Macedonici nomen tulit.

SCIPIO CONSVL ET BELLI IMPERATOR.

In Africâ quùm maiore conatu, quàm successu, Piso Cos. bellum gereret, idque ignavia Imperatorum longiùs traheretur; Romæ, reclamante & invito Senatu, populus (penes quem ex Romani & Tullij legibus comitiorum, mandandi & abrogandi magistratûs, ius esset) P. SCIPIONI, qui legatus in Hispaniâ, Tribûnus in Africâ, res præclarè gesserat; licet nondum legitimam ætatem [illegible] quæ est, XLIV. annorum) adepto, Tribunis pleb. [illegible] nem, permittente Senatu, ad populum [illegible] quâ SCIPIONI candidato (qui nullum adhuc in urbe magistratum ceperat; & Ædilitatem [illegible] curulem petiturus in campum descenderat [illegible] antè tempus consulatûs [illegible] fieret; Consulatum magno omnium consensu detulit. *Quia [illegible] quodam Africa debellanda necessarium esset Scipionum nomen.*

3809. Ptol. Euerg. 1. Demetr. Nican. 3. Ab V.C. 607.	*Itaq. P. CORNELIO SCIPIONI ÆMILIANO, additus collega C. LIVIVS DRVSVS; quùm illum pòst se sortiri provinciam debere diceret; populus reclamans, & suum in mandandis etiam provincijs ius prætendens, SCIPIONI Africam, ac totum bellum sine sorte commisit.*	141.

ALEXANDER SOCERI INSIDIIS, REGNVM AMITTIT.

Intereà PTOL. PHILOMETOR; dum in Cilicibus, qui primi à se ad DEMETR. NICANOREM defecerât; castigandis, ALEXANDER gener, totus est; & socerum tutandæ Syriæ idoneum maximè, sperat; per speciem ferendi eidem auxilij, cum magnis terrâ marique copijs in Syriâ venit. Eique, ex ALEXANDRI præscripto, omnes certatim civitates ultrò & alacriter portas aperuêrunt: præsidiaque regia accepêrunt.

IONATHAS INCVSATVS ET PVRGATVS.

Azotij soli importunis querelis regem Ægyptium obtudêre; & Ionatham incusârunt, qui ferro flammâque agros eorum vastâsset; & suprà ingentem incolarum cædem, DAGONIS etiam Templum incendisset.

PTOLEMÆO istiusmodi invidorum questus penè dissimulante, IONATHAS ei haud procul ab Ioppe obviàm processit, omni honorum munerumque genere acceptus. Etiam familiarior, quùm regem ad Eleutherum usque flumen deduxisset, Hierosolymam reversus est.

Postquam rex Ptolemaidem pervênisset; & ALEXANDRI insidijs per Ammonium, eius amicum, [illegible] quo, dum rex in ganeis & lustris perditus iacet, amici omnes regis, & Laodice regina, & A[illegible] nus, Demetrij F. fuerant occisi. Epit. lib. 50. [illegible] petitum se sensisset; ijsque detectis Ammonium ad supplicium ab eo, sed frustrà, deposceret, Ind[illegible] in Alexandrum, velut insidiarum auctore[illegible] tit. Neque tamen Ammonius pœnas effugit [illegible] Ptolemæo & Antiochenis pariter invisus, dum muliebri habitu latebras quærit, turpiter cæsus e[illegible]

PHILOMETOR eâ offensâ iritatus, an per [illegible] levitatem! pœnitudine tum adfinitatis, [illegible] adversùs Demetrium adlati. ducto; revocat à marito filiâ, ad Demetrium legatos de societate & amicitiâ mittit. & traditâ in matrimonium eâdem filiâ, eum in Paternum regnum [illegible] promittit.

Antiocheni ab eodem persuasi, veterem P[illegible] Soteris offensam novis meritis corrigere, seq; Demetrio tradere gestiunt.

Et milites Paterni, favore Iuvenis accensi, prioris sacramenti religionem, novi [illegible] &

ANNA[illegible]

Ammonii superbiæ præferentes, signa ad Demetrium transferunt. Atque ità elapsus ex Antiochia Alexander in Ciliciam venit. & Ptolemæus in urbem ingressus, & rex à Civibus exercituque consalutatus, Asiæ simul & Ægypti diademata imponi sibi passus est.

Ipse nihilo minus (Iosepho teste) naturâ iustus, nimiæque potentiæ minimè cupidus; quique Romanorum invidiam declinare vellet; Antiochenos in eam sententiam induxit, ut Demetrium, qui se auctore moderatè, & depositis odijs, regnaturus esset; regem agnoscerent.

Cæterùm Alexander, ea iniuriâ irritatus, cum valido è Ciliciâ exercitu in Syriam insultat, & agrum Antiochenum rapinis incendijsque evastat. Sed mòx eum Ptolemævs, coniunctis cum Demetrio novo genero, copijs, prœlio victum in Arabiam fugere coëgit.

ALEXANDRI ET PTOLEMÆI REGVM EXITVS.

Acciderat autem ut in eo prœlio Ptolemævs equo, quem elephanti barritus consternárat, excuteretur; & prostratus vulnera in capite gravia ab hostibus acciperet. Et vix quinctâ tandem die, à vulneribus adhuc respirans, sibique redditus, iucundissimo simul mortis rumore, & spectaculo capitis Alexandri, quod Zabdielvs Arabs recisum ad se miserat, recreatus; sive veriùs inani gaudio exsatiatus, vitam finiret.

Alexander itaque *non minore impetu fortune deiectus*, quàm *elatus*, pœnas dedit, & Demetrio quem occiderat; & Antiocho cuius mentitus originem fuerat.

Nec seciùs Philometor, luit eidem Alexandro genero; quem indignè regno circumscripsisse visus esset.

SCIPIO CARTHAGINEM OBSIDET ET OPPVGNAT.

Scipio Consul Vticam adpulsus, Mancinvm legatum, (qui Pisone partem Carthaginis eam, quæ continentem spectabat, oppugnante, ex alterâ murorum parte, scalis clàm adpositis, adortus, Portam urbis intraverat; sed commeatuum penuriâ conflictabatur) milite & commeatu in naveis impositis, opportunè opitulatum venit. Et Mancini milites, periculo iam proximos, & pænè à muris profligatos; (Quingenti, duobus hostium Millibus à fronte erant oppositi) navibus suis excepit, & salvos eripuit.

Tum castris haud procul Carthagine positis, Megara, (qui locus urbis est amplissimus, & mœnibus coniunctus,) adgressus, partim vi, partim astu cêpit. Adeò ut territi, tàm ij qui in urbe erant; quàm qui foris in vallo, recèns extrà muros iacto, consedérant; in Arcem Byrsam, se recepérint.

Scipio quùm Carthaginem nisi obsidione expugnari posse perspiceret; circumvallare eam instituit. Et Isthmum omnem à mari, usque ad mare, complectens, fossis & quadrato opere munivit; ut copijs undique dispositis, uno tempore & castrametaretur, & urbem re omni frumentariâ terrâ marique, intercluderet. quæ copia hosteis brevi deficere cæpit; quòd maxima ex agris egenorum multitudo in urbem se coniecisset. Et siquid frumenti lembis, ventoque secundo, in Portum deferretur; id omne Asdrvbal solis xxx. militum Millibus, quos ex omni numero sibi ipse delegérat; dividebat. quo factum est, ut reliqua civitas fame acriùs premeretur.

Quùm verò Scipio prætereà Portum ipsum Cothonis, aggere perlongo à mole, quæ Lingua dicebatur, in pelagus usque educto, obstruxisset; Carthaginienses Portum alterum, ex adversâ ad Ortum parte, suffodere instituérunt.

Et suppetente fabrorum lignorumque materiâ, naveis fabricati sunt, quas omni armorum genere instructas de-repente Romanis ostentárunt. Adeóque eos, quasi enatâ subito classe, exterruérunt; ut si in eorum naveis e-vestigio illi invasissent. quæ à nautis & remigibus vacuæ tum erant; nullo ferè negotio capere aut expugnare potuerint.

Sed quùm triduo pòst, prælium maritimû committere pararent; Romani à rebus ad pugnam necessarijs instructi, eos excepérunt: & post acrem, in summâ Punicorum lemborum celeritate; & ut valido, ita graviore Romanarum triremium impetu; conflictum, Pœni in urbem reiecti sunt.

Tota deinceps æstas magna prœliorum terrâ marique contentione, & fortunæ varietate, in ipso urbis conspectu, transacta est.

Censores Romæ in hunc annum creati, L. Lentvlvs Lvpvs, & L. Marcivs Censorinvs, lustrum lvi. condidére. Censa civium Romanorum cccxxii. Millia. (Hoc anno, Septembris xxix. sive Thoth primo, volunt initio annum clxxiix. à morte Alexandri. ut hinc ratio istiusmodi temporum ineatur.)

PTOLEMÆVS EVERGETES EO NOMINE II. ÆGYPTI REX VII.

Cleopatra, Philometoris vidua, eademque soror, ex fratre filium susceperat. Sed is, quùm iunior esset, regnoque ineptus; Ptolemæo fratri, ei qui Cyrenis regnabat, per legatos regnum; & uxor Cleopatra regina, communis soror, defertur. Verùm quòd & à Matre Cleopatrâ, & favore principum, impuberem fratris filiû in regnû subornari cognoverat; omnibus infestus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari iubet. Ipsum quoque, die nuptiarû, quibus matrem eius in matrimo-

matrimonium recipiebat; inter adparatus epularum, & religionum solennia; in complexu matris, interficit: atque ita torum sororis, cæde filij eius cruentus, adscendit.

Pòst quod non mitior in populareis, qui eum in regnum vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentiâ cædis datâ, omnia sanguine quotidie manabant. Ipsamque adeò sororem, reginam, filiâ eius virgine, per vim stupratâ, & in matrimonium adscitâ; repudiavit.

3810. Ptol. Euerg. 2. Demetr. Nican. 4. Ab V.C. 608. | *Consules eo anno, Cn. CORNELIVS LENTVLVS, & L. MVMMIVS NEPOS.* | 140.

BELLVM ACHAICVM: ET CORINTHI EXSCIDIVM.

Romani libertatem, quam Græcis T. QVINCTIVS FLAMININVS antè L. annos dederat; in dies, & carptim imminutum ibant. Et quærentibus belli caussas, adversùs Achæos, tunc solos ex universâ Græciâ nimis potenteis; quique Græciæ liberatores audire & Principes esse cupiebant; tempestivè fortuna querelas Spartanorum obtulit. quorum agros Achæi, propter mutuum odium; quòdque in ordinem se redigi, & Achæis subijci illi indignum putarent; fuerant populati.

Legati à Senatu in Græciam, quasi ad inspiciendas res sociorum, & bellum dirimendum, missi; (quibus clàm mandata data, ut corpus, sive Commune Achæorum dissolverent) evocatis Corinthum omnium civitatum Principibus, decretum Senatûs recitant; quo Græciæ urbes, suis quæque legibus, vivere; & Sparta cum Corintho, ab Achæorum concilio seiungi, iuberentur.

Corinthij, qui prætextu novæ libertatis, omnem Achæis potentiam eripi infremerent; in Legatos contumeliosiùs invecti; CRITOLAO Achæorum duce pænè eosdem violâte; in Lacedæmonios, eorumque socios, qui tum Corinthi peregrinabantur, invasérunt. Et illos quidem in carcerem condidérunt; reliquos, non paucis trucidatis. gravatè dimisérunt.

PYTHEAS item, qui Thebis magistratum gerebat, Bœotos, quòd à Metello Macedoniæ prætore magnâ pecuniâ multati fuissent; ad arma, & ad Achæorum societatem facilè concitavit.

His Romam nuntiatis, bellum Achæis indictum. Q. METELLVS, qui prætor Macedoniam pacaverat, prorogato in alterum annum imperio, in Achaiam cum exercitu descendit.

Et quùm L. MVMMIO Cos. bellum Achaicum decretum esse audisset; omni ope bellum, antè quàm ille adveniret, conficere conatus est. Missis itaque ad Achæos de pacis conditionibus legatis, ipse in Macedoniam, per Thessaliam & Sinum Maliacum, exercitum duxit. Heracléam, quàm CRITOLAVS pace spretâ obsidebat, liberavit; & ducem eum toto exercitu ad Scarphiam Locrorum, (al. Thermopylas) fudit, & ad necem compulit. Arcadas, qui auxilio venerant, ad Chæronéam cecídit. Thebas, cum PYTHEA imperatore, in potestatem redegit.

Indè quùm Megaram, ubi duce ALCAMENE Achæorum erat exercitus, duceret; atque hostem Corinthum profugisse audisset; receptâ in fidem urbe, ad Isthmum venit: atque iterùm de pace agere cepit.

Iamque uno prœlio peractum bellum videbatur, & urbem ipsam Corinthum propinqua terrebat obsidio; quùm L. MVMMIVS Cos. in Græciam advectus, partam alieno labore victoriam intercepit.

Is cum DIÆO, altero Achæorum duce, sub ipsis Isthmi faucibus, collatis signis congressus, Achæos fudit; & (IVSTIN.) geminos portus sanguine infecit. Diæus verò fugiens, veneno sibi mortem conscivit.

MVMMIVS itaque, omni Achaiâ in deditionem acceptâ, Corinthum ab incolis desertam diripuit; & tubâ præcinente delevit atque incendit.

Tot signa, tot vestes, tot tabulæ, raptæ atque incensæ; ut quidquid Corinthij æris toto orbe laudatum est, metallis universè incendio isto, in commune fluentibus, superfuisse, & vasorum materiam dedisse, comperiatur. (Vell. Corinthum funditùs erutam fuisse ait, post ann. nongentos quinquaginta duos, quàm ab ALETE, HIPPOTÆ F. erat condita.)

Tum MVMMIVS, reliquorum Achæorum mœnia, qui contrà Romanos steterant, evertit; ijsque arma, prius quàm Româ Legati X. mitterentur, ademit. Qui simul advenérunt; ex eorum sententiâ, tributum Græciæ constitutum est; concilia sublata. & institutũ, ut eò quotannis Prætor mitterentur, qui non Græciæ, sed Achaiæ Præses appellaretur. quòd Græciam Romani per Achæos, tum Græciæ Principes, subegerant. (Traditur MVMMIVS tàm abstinens fuisse, ut ex omnibus Corinthi opibus & ornamentis nihil in eius domum perveneri. Vell. ait; tam rudem fuisse; ut quùm maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas in Italiam portandas curaret; iuberet prædici conducentibus; si eas perdidissent, novas eos reddituros.)

Hoc etiam bello, Epirotas cum Achivis, Thessalis & Macedonibus, in provinciæ formam redactos, alij prodidére. Thebæ quoque & Chalcis, ob opem Achæis adlatam, dirutæ.

Et Cos. MVMMIVS, primus omnium ex novis hominibus, ab Achæis debellatis, Achaici cognomen, tamquam virtute partum, tulit & vindicavit.

IVSTIN. memorat Achæos, velut nihil negotij Romano bello suscepissent; prædam; non prœlium, cogitanteis, vehicula spolijs hostium reportandis adduxisse: & còniuges liberosque suos, ad spectaculum certaminis, in montibus collocásse. Sed prœlio commisso, antè oculos suorum cæsi, lugubre ijs spectaculum. & gravem luctûs memoriam reliquérunt. Coniuges quoque cum liberis, de spectatoribus, captivi facti, præda hostium fuére, & sub coronâ venierunt.

METELLI

METELLI RARA FORTVNA.

METELLVS, rebus in Macedoniâ compositis, quùm hoc anno Romam venisset, triumphum tantùm de rebus à se in Macedoniâ gestis, de ANDRISCO, seu PSEVDOPHILIPPO, aut petijt, aut certè impetravit. licet Achæos etiam rebellare incipienteis, aut iritatos, immani acie fudisset.

Idem turmam Statuarum Equestrum, Dío, ex Macedoniâ, Romam detulit, & in porticibus à se factis collocavit. quas olim ALEXANDER MAGN. memoriæ eorum equitum, qui ex ipsius turmâ apud Granicum flumen ceciderant, expressâ similitudine figurarum, à LYSIPPO faciendas curárat.

Hic idem tamen, qui primus omnium Romæ Ædem ex marmore, in ijs ipsis monimentis molitus est; vel magnificentiæ, vel luxuriæ deinceps insecutæ, Princeps fuisse censeatur.

Vix ullius gentis, ætatis, ordinis hominem inveneris, VELL. ET PLIN.) cuius felicitatem, fortunæ METELLI huius compares. Præter triumphos honoresque amplissimos, & principale in rep. fastigium; extentumque vitæ spatium; quattuor filios sustulit, omneis adultæ ætatis vidit, & superstites reliquit, etiam honoratissimos.

Morientis eius lectum pro Rostris sustulérunt ijdem filij; unus consularis & censorius, alter consularis tantum; tertius Consul; quartus prætorius, & consulatûs candidatus, quem honorem pùst adeptus est. (Vid. Plin. lib. 7.)

CARTHAGO EXPVGNATVR.

SCIPIO, DIOGENE, Pœnorum fautore, ad Nepherim urbem, variè & maximâ clade oppugnato; & urbe eâdem, post molestam obsidionem, receptâ; complureis Libyæ alias ad deditionem compulit.

Et portum ipsum Cothonis, commeatûs undiq; intercludendi, adgredi statuit. quo propugnaculo superato, & præsidio indè deiecto, Carthagine ipsâ brevi potiturus videretur.

ASDRVBAL, parte Cothonis de nocte succensâ, cum lectissimâ militum manu egressus, fortissimè cum SCIPIONE prœlium commisit. Sed hosteis C. LÆLIVS, navibus circumvectus, & à tergo adortus, ita turbavit; ut, post acre prœlium, inediæ diuturnitate languescentes, & in fugam versi, multis cæsis aut captis, pauci in urbem salvi se receperint.

SCIPIO Cothone, & commeatûs ibi copiâ potitus; factâ in muros urbis, quâ parte ceciderant, impressione, cum quater Mille militibus, in urbem ipsam irrupit. Quo facto, magna Carthaginiensium pars in Arcem Byrsam confugit, ex eâ propugnaturi.

Romanus Imperator, quùm ex proximorum ædificiorum ruinis, & asserum fragmentis, ponteis militi, ad ulteriorem ingressum, stravisset; & illato tribus ex partibus incendio, reliquum exercitum proximè Byrsam admovisset; ædibus partim suâ sponte corruentibus; partim ingentem e ruinâ fragorem edentibus; senes iuxtà ac pueri, & imbellis ætas aut sexus, qui præ pavore intrà tecta se coniecerant; aut semanimes, aut saucij, aut flammis adflati procumbebant. Eorumque cadaveribus, fabri, à SCIPIONE ad aperiendum militibus iter immissi, sine discrimine fossas, & depressa urbis loca, immaniter replebant. Et hæc sex dierum spatio perfecta sunt.

Intereà qui in Arce erant, urbis direptione, & Deorum irâ perculsi, speque salutis omni destituti, legatos ad SCIPIONEM de deditione misérunt. Illi velamentis, supplicum Æsculapij ritu, cuius è Templo descenderant, porrectis, ad pedes Imperatoris abiecti, fidem eius misericordiamque implorant; ut vel iniquissimâ conditione sibi ex Arce exire liceat. Eâque potestate, præterquam fugitivis aut transfugis, benignè permissâ, & patefactis Byrsæ portis; extemplo ex eâ ad XX. mulierum, & ad XXX. virorum Millia, agminatim sese eiecérunt.

Transfugæ, ad nongentos, spe eruptionis, ob præsidium arci impositum, ademtâ; sese unà cum ASDRVBALE, eiusque uxore ac liberis, in Æsculapij templum receperant, & ad pugnam accingebant.

Sed ASDRVBAL omnibus ad salutis desperationem adductis, se paullatim è suorum cōcilio subducens, & supplex ad SCIPIONEM è Templo confúgit.

Illum humaniter acceptum, & ad Imperatoris pedes sedere iussum, transfugæ priùs spectaculi novitate obstupuérunt; deinde hominis perfidiam palàm criminari, rebus iàm penitùs deploratis, in voluntarias Templi incensi flammas se coniecérunt.

ASDRVBALIS quoque Vxor, quæ paucis antè diebus à marito impetrare minimè potuerat, ut rebus integris ad SCIPIONEM transfugeret; quammaximè potuit ornata, cum tribus parvis liberis, sed antè interfectis, in medium flagrantis urbis incendium, ex arce se præcipitavit. Imitata reginam, quæ Carthaginem condidit. Et Maritus, ignominiæ metu, mortem sibi veneno conscivisse traditur.

Quanta urbs, quæ in circuitu XXIII. pass. Mil. pateret, deleta sit; vel ignium morâ probari potest. Quippe per continuos X, & VII. dies vix potuit incendium exstingui. quod, (teste FLOR.) domibus ac templis suis spontè hostes immiserant.

Ità Carthago diruta est, magis imperij invidiá, quàm ullâ eius temporis noxtâ. quùm stetisset annis, DCLXVII. *& per annos ferè* CXV. *aut bellum inter eos populos, aut infida pax fuisset.*

Sic Africa in provinciam redacta est: & SCIPIO, *avito cognomento, triumphatâ Carthagine,* AFRICANVS *nuncupatus.*

Ipse Siculis, quæ Carthaginienses superioribus bellis sibi eripuissent; restituit. Prædam omnem militibus, præter aurum & argentum, insigneisque statuas, dispartivit. Et sacris ludisque factis, quotquot capere potuit transfugas, bestijs obiecit.

AFRICA PROVINCIA.

Romani hanc victoriam supplicationibus & certaminibus editis celebravérunt. Decemque

Legatos miſerunt, qui unà cum SCIPIONE Africam provinciam conſtituerent: ſiquid urbis ſupereſſet, diſturbarent. quæ civitates Pœnorum rebus ſtuduiſſent, earum mœnia diruerent: quæ pro Romanis ſtetiſſent, præmijs agriſque donarent. Tributum Africæ impoſitum; & ut quotannis eò prætor mitteretur, decretum.

3811. Ptol. Euerg. 3. Demetr. Nican. 5. Ab V.C. 609. | *Conſules creati, Q. FABIVS MAXIMVS ÆMYLIANVS, & L. HOSTILIVS MANCINVS.* | 139.

BELLVM EIVS VIRIATHINVM. VARIA BELLI ALEA.

VIRIATHVS, ut ſuprà attigimus, primùm in Hiſpaniâ ex paſtore venator, & ex venatore latro; mox iuſti quoque exercitûs dux factus, univerſam Luſitaniã occupavit. Luſitani namque, qui è GALBÆ & LVCVLLI manibus evaſerant, quùm haud ità multò poſt in unum coacti Turdetaniam incurſarent; à M. VETILIO prætore, amiſſis aliquot, in caſtellum quoddam pleriquc incluſi fuerant: & loci commeatûſque anguſtijs oppreſſi, legatis ad prætorem miſſis, agri partem, quam incolerent, petierant; cæterà ſe Romanis dicto audienteis futuros.

Sed hic VIRIATHVS, ex ijs unus, qui è Galbæ manibus effugerant, commemoratâ Romanorum perfidiâ, ad bellum à pace eos avocavit: profeſſus; ſi ipſi ſe ſequerentur, *incolumeis eduđurum*.

Illos iam lectus imperator in diverſa, & ſparſos, abire; & in locum certum convenire iuſſit. Sed eos ità palanteis, & tramitum peritos, properè inſecutus VETILIVS, tantùm abfuit ut adſequeretur; ut ipſe incautus in inſidias præcipitaverit. Et equites Romani ad lacum voraginoſum, ac præaltum pertracti; hoſte per notos ſibi tramites evadente; in limum immerſi, & ab inſidiatoribus, terga adortis, cæſi ſint.

Eo in prœlio VETILIVS ipſe captus, & occiſus eſt. Ex Decem Millibus vix ſeſquialtera pars in opidum Carpeſſum pervenére.

Quos quùm eiuſdem prætoris Quæſtor; ac V. prætereà Millia, quæ, Belli Tuhique ex Hiſpanis ſocij, miſerant; adſumſiſſet. cum VIRIATHO congredi auſus, omneis pariter amiſit. Et VIRIATHVS, dum ſe Quæſtor opidi mœnibus tenet, opimos Carpetanorum agros depopulatus eſt.

C. autem PLAVTIVM præt. Româ cum exercitu adversùs ſe miſſum, ſimulatâ fugâ, ac converſo indè agmine inſequentem, magnâ cum clade primùm fudit. pòſt autem, traiecto Tago, in Aphrodiſio monte caſtrametantem, ut priorem cladem melioze pugnâ emendaret; adſecutus, collatis ſignis victum, in opidum compulit.

Sed intereà CLAVDIVS VNIMANVS eòdem miſſus, ſuperiorem maculam turpiore fœdavit infamiâ. Congreſſus cum hoſte non modò cæſum pænè ad internecionem amiſit exercitum; ſed VIRIATHVS etiam Romanorum magiſtratuum, trabeas & faſceis, inſignia, quæ ceperat, in montibus ſuis, ceu tropæa, defixit. Nec meliore fortunâ C. NIGIDIVS cum iiſdem conflixiſſe traditur.

Hæc ferè per triennium geſta antè fuiſſe videantur, quàm Conſulari & duce & exercitu, adversùs talem hoſtem, opus eſſe decretum eſſet.

Hoc tamen anno C. LÆLIVS, qui Sapiens dictus eſt, prætor, ità VIRIATHVM fregit & comminuit, ferocitatemque eius ità repreſſit; ut facile bellum reliquis traderet.

Q. verò FABIVS Coſ. ubi in Hiſpaniam venit, exercitum è tironibus collectum adducens, levibus tantùm prœlijs hoc priore anno hoſtem laceſſivit; & ſummâ prudentiâ æſtatem exercendis militibus, Patris PAVLLI ÆMYLII exemplo, traduxit.

(Alij tradunt, LÆLIVM præt. in Hiſpaniam ulteriorem; FABIVM Coſ. in citeriorem miſſos eſſe, eo animo; ut militum ſuorum vitia prius, quàm hoſteis debellarent; & diſciplinam militarem reſtituerent.)

DEMETRIVS A MILITE DESTITVTVS.

In Syriâ verò DEMETRIVS NICANOR, ingenio malo, pravoq;, oblitus & auxilij & adfinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recèns intercesſerat, illiberaliùs Ptolemæi ſoceri milites habebat. Illi ingratum hominem peroſi, relictis tantùm in eius poteſtate elephantis, Alexandriam ſe receperunt.

IONATHAS ARCEM SIONIAM OBSIDET. ET DEMETRIO RECONCILIATVR.

Ionathas autem coactis è totâ Iudæâ copijs, Arcem Hieroſolymitanam, & Macedonicum in eâ præſidium, cum patriæ religionis deſertoribus, qui eò confugerant; oppugnare adgreſſus eſt. Qui licet loci munitione ſatis fiſi, Ionathæ conatus cötemnerent; aliquot tamen ex ſceleſtis per noctem elapſi ad Demetrium pervenérunt, qui Arcem obſideri nuntiarent.

Ille moto ex Antiochiâ exercitu, quùm Ptolemaidem uſque veniſſet; Ionatham & ab obſidione ſuperſedere, & ad ſe in colloquium venire iuſſit.

Hic verò non intermiſſâ obſidione, cum Sacerdotibus & natu maioribus, egreſſus; & magnam pecuniæ, veſtiſque vim ſecum deferens, inſigni munificentiâ regis animum ità mitigavit; ut non honorificè modò ab illo tractaretur; & in Pontificatu confirmaretur; ſed promiſsâ etiam ccc. talentûm penſitatione, toti Iudææ & Tribus Toparchijs Samariæ, Ioppæ & Galilææ, earumque confinibus, Iudææ attributis, immunitatem, & veteres Templi prærogativas impetraret.

Sed

Sed rex eo rerum successu, corruptus, & vitijs adolescentiæ in segnitiem lapsus, primùm paternos & legionarios Syriæ milites, à quibus Patrem proditum, & se nihilo minus adiutum meminerat, ut reip. onerosos; ità regibus infidos, ac contumaceis exauctôrat: peregrinis, quos è Cretâ, duce Lastheue, adduxerat, contentus.

DEMETRIVS ANTIOCHIÆ PERICLITATVR. IVDÆORVM VIRTVS.

Dein, quùm Antiochenseis malè tractare incepisset; illi tàm factiosi, quàm mobiles, veteribus & novis iniurijs exasperati, in eum insurgunt: & prælio victum in regiam compellunt, & ferociter oppugnant.

Rex autem ad incitas iam erat redactus; nisi ter Mille Iudæi milites, quos Ionathas, liberam Arcis Sionæ, deductis præsidijs, possessionem stipulatus, submiserat; coniectis è regiæ fastigio missilibus opidanos, qui ad CXX. Millia confluxerant; reppulissent. & igne in aliquot urbis loca immisso, tectis suis potius consulere, quam regis vitam petere, aut oppugnare, coêgissent.

Ità dum illi ædium suarum incendia exstinguunt; DEMETRIVS mercenario & Iudæo milite stipatus, in sparsos & incompositos invadit, & magnam stragem edit.

Erat urbis inclytæ & amplæ miseranda facies, quùm domos, maximam partem ligneas, & confertas, ignis popularetur: & in Plateis cruoris rivi profluerent. Eâ clade ad C. Millia caprum cæsi creduntur.

Rex, & supplicijs satiatus, & precibus exoratus, civeis, abiectis iam armis supplices, in deditionem tandemque accepit; & Iudæos, eius victoriæ auctores, spolijs donatos, non sine præclaro virtutis testimonio, ad Ionatham remisit.

DEMETRIVS IN IVDÆOS IRITATVS.

Antiochenses autem, incendij sui pœnas, quùm à Demetrio non possent, à Ionathâ reposcunt. Docent hominem regibus ipsis formidabilem esse; & plusquàm regium decus sibi arrogâsse.

Abeo subactam Iudæam; pervastatam Palæstinam; tentatam Hierosolymorum Arcem.

Ille iniuriarum, quàm beneficiorum memor, à Ionathâ rationes reposcit, tum rerum gestarum, tum tributorum quæ percepisset. Bellum etiam minatus; ni tributa omnia, quæ Iudæorum gens prioribus regibus pendere solita erat; quorumque ipse immunitatem Ionathæ, Temploque paullo-antè indulserat; præstaret. Fecissetque etiam, nisi novi belli metus absterruisset.

3812.		138.
Ptol. Euerg. 4. Demetr. Nican. 6. Ab V. C. 610.	*Consules Ser.* SVLPITIVS GALBA, *&* L. AVRELIVS (*al.* VALERIVS) COTTA.	

Quùm contenderent, uter in Hispaniam mitteretur; P. SCIPIO ÆMYLIANVS neutrum mittendum censuit. quòd *alter nihil haberet; alteri nihil satis esset.* Sic *Cottæ paupertatem*; *Galbæ avaritiam notabat.*

Ità obtinuit SCIPIO, ut imperium proconsulare fratri suo, Fabio Æmiliano, Paulli Æmilij Filio in Hispania prorogaretur.

MILITARIS TESTAMENTI VANITAS.

Iisdem Consulibus, in Hispaniâ; GALLVS FAVONIVS IOCVNDVS, qui bello contrà VIRIATHVM occubuerat; moriens, & testamentum scribens, filijs suis absentibus mandârat; *Vt in Hispaniam venirent: corpus suum in Italiam reportarent: viâ Appiâ* (sive Latinâ) *sepulcro marmoreo conderent.*

Secùs, *exheredat; bona sua* Deo Silvano Viminali *legat*; *Deos & Pontifices* impietatis filiorum *ultores* imprecatur.

Romanæ vanitatis specimen. Vti contrà, Iudas Macabæus, pietatis in mortuos, decretis inferijs, exemplum. Eâdem pænè tempestate.

Q. FABIVS proconsul exercitum melius institutum ex hibernis eduxit; ac VIRIATHVM secundus ipse fregit: duobusque ei opidis ademtis, & magnâ militum eius clade profligatum, in locum quemdam munitum compulit. Indè Cordubam in hiberna recessit.

ANTIOCHVS THEOS, PVER, REX CORONATVR.

ALEXANDER BELES, à ZABELO Arabarchâ interfectus, filium Antiochum (al. privignum, qui Theos, & eo nomine II. postmodò dictus est) Bimulum admodum, in ipsâ Arabiâ; apud Malcoëlem, Arabem Principem, deponendum alendumque curarat.

Hic, unus ex ALEXANDRI regis ducibus, DIODOTVS, cognomine TRYPHON, genere Apamenus, ad Malcoëlem. (Iof. Malchum) venit; & militum Syrorum à DEMETRIO defectionem nuntiat. traderet sibi Antiochum; se facilè effecturum esse, ut puer receptus paterno imperio potiatur.

Tryphon itaque in Syriam cum Antiocho reversùs, & tutor pueri à populo substitutus; diademia regni pupillo imposuit. Et militibus, quos DEMETRIVS exauctorarat, & stipendijs fraudârat, in partem pellectis, DEMETRIVM aperto bello adortus, prœlio uno victum, in Ciliciam abscedere coëgit; Antiochiæ, & inibi elephantorum, mòx poteus.

ANTIOCHVS THEOS EO NOMINE II. REX SYRIÆ XIII.

HIc ANTIOCHVS, missis ad IONATHAM Pontificem litteris & legatis, amicum & socium nominat: & quæ hactenus ei cæterisque Iudæis, à regibus antegressis concessa, confirmat. Fratrem eius SIMONEM militiæ universæ. Tyrum inter & Ægyptum; sive Palæstinæ, præficit.

IONATHAS, SOCIVS AB ANTIOCHO THEO APPELLATVS BELLO IN Demetrianos sævit.

Ionathas ingratam DEMETRII perfidiam detestatus, ANTIOCHI pueri parteis amicitiamq; amplectitur. Et collectis è Syriâ ac Phœnice militibus, DEMETRII duces, per opida propinqua sparsos, bello adgreditur.

Ascalonitæ honorificè eum accipiunt; & ut à DEMETRIO deficiant, inducuntur. Gazæi portas quidem initio clauserant; sed editâ agrorum vastitate, & obsidionis metu, & auxilij à Demetrianis desperatione adacti, missis ad Ionatham nuntijs, in patem societatem venérunt.

Ionathas acceptis eorum obsidibus, & Hierosolymam transmissis, dum totam eam regionem, Damascum usque, victricibus armis obiret; validus interea DEMETRII exercitus ad Cades, urbem, Tyro, & Galilææ propinquam, eo consilio accesserat; ut Ionatham, haud dubiè Galilæis, suæ ditionis hominibus, opem laturum; à Syriâ vastandâ abstraherent.

Ille itaque, fratre SIMONE ad Iudææ præsidium relicto, hosti obviàm ire properabat. Frater interim, coactis è viciniâ subitò copijs, Bethsuram, urbem munitissimam, & à Demetrianis infessam, oppugnat. & aggeribus machinisque ità infestat, ut præsidiarij, exitium fatale venti, ad pactiones descenderent; & traditâ in manus victoris Bethsurâ, incolumes decederent. SIMON, pro Macedonico, suum in eâ arce præsidium collocavit.

Ionathas verò, motis à Lacu Genesaræo castris, in campum Azotium progressus est, ignarus hostium, Qui quod uno ante die adventum eius præsensissent, positis in monte insidijs, ipsi, in campi planitie, adversùm sese obtulérunt.

At ille ordinatâ pro tempore acie, suos quidem ad certamen instruebat; insidiatores verò à tergo se ostentantes, Iudæos, qui verentur ne in medio intercepti contrucidarentur; in fugam, deserto duce, coëgerunt.

Sed quùm soli ex ducibus duo, MATATHIAS ABSOLOMI, & IVDAS CHAPSI, (al. Calphi) (Ioseph. cum quinquaginta viris) fortissimè resisterét, & ex desperatione salutem quæterent; & Ionathas, Deum scissâ veste, & humili prece obtestatus, in prœlium rediret; tanto impetu adversam hostium frontem impulérunt; ut illi territi, velut furentibus, cederent.

Qui verò ex Iudæis loco cesserant, ducemque deseruerant; Syrorum aciem fluctuantem & inclinatam eminus conspicati, eos iam in apertam fugam versos persecuti sunt; & in castra, quæ ad Cades erant, compulérunt.

LEGATIO IONATHÆ ROMAM, ET SPARTAM.

Ionathas reportatis tàm egregiæ victoriæ insignibus, Hierosolymam reversus, quùm [illegible] & propitio sibi Numine, succedere omnia videret; Romam legatos, *renovanda amicitiæ*, misit. Ij que mandavit, ut obiter ad Lacedæmonios viserent; & *vetustæ cognationis*, ac *mutui* iamtum ab *Onia Pontifice*, & Areio rege *federis* commonefacerent.

Romæ itaque omnibus quæ volebant à Senatu impetratis; & acceptis ad reges Europæ Asiæque litteris, quò tutiùs iter facere possent; Lacedæmonem profecti, Ephoros, & S. p. q; Spartanum, *ceu fratres & cognatos* salutárunt, mutuam *pace belloq;* operam polliciti.

(*Iustin. l. 36. Iudæi*, inquit, (*qui diu in potestate Macedonicæ imperij, subiecti Syriæ regno fuerant*) *quùm à Demetrio defecissent, amicitiâ Romanorum petitâ, primi omnium ex Orientalibus libertatem recepérunt. Facilè tunc Romanis de alieno largientibus.*)

TRES IVDÆORVM SECTÆ.

Ioseph. lib. XIII. circà hoc tempus tres Iudæorum sectas, quæ de rebus humanis inter se diversa sentirent, floruisse, aut recens exortas fuisse tradit: Pharisæorum, Saducæorum, & Essenorum.

Ex quibus Pharisæi, quædam fato tribuerent; quædam in suâ potestate, fiant necne, esse putarent.

Esseni, nihil hominibus, præter fati decretum, accidere, adfirmarent.

Saducæi, fato è rebus sublato, omnia in hominum potestate ponerent; ipsosque sibi & felicitatis & infortunij auctores esse. (Idem verò XI. belli Iudaici libro accuratiùs ea pertractat.)

DEMETRIANI DVCES IN IONATHAM INSVRGVNT, ET FVGIVNT.

Duces DEMETRII, ut acceptæ cladis labem abolerent, maiores quàm antea copias coëgerant. Quos

Quos quùm Ionathas adpropinquare audîsset; ad eos aditu Iudææ arcendos, in Amathiten regionem contendit. Et consilijs hostium exploratis, qui aperto Marte impares, de-improviso ipsum adgredi constituissent, tàm maturè castra sua communijt, & excubijs præsepsit: ut illi consilij inopes, relictis, fallendi hostis, per castra ignibus, noctu discederent:

Et IONATHAS manè eorum castra, iam inania, adortus, fugienteis, licet frustrà, qui transmisso Eleuthero flum. in tutum evaserant; persequeretur.

Flexo itaque in Arabas Zabadæos itinere, prædas ex eorum agris abactas, cum captivis, Damasci sub hastâ vendidit.

Frater quoque SIMON, rebus apud Ascalonem, & in viciniâ ritè constitutis; & locis, quà opportunum, idoneo præsidio firmatis; Ioppen, quæ in fide vacillare, & in DEMETRIVM inclinari ferebatur; novis custodijs occupavit.

IONATHAS cum fratre Hierosolymam reversùs, acceptâ à populo potestate, collapsa urbis mœnia, murosq; Templi refecit, & adiectis turribus munivit. Et novis propugnaculorum molibus Arcem ab Vrbe dispescuit. Idemque fratri SIMONI negotium, ut cæteris Iudææ locis curaret, dedit.

3813. Ptol. Euerg. 5. Ant. Thei. 2. Ab V. C. 611.	*Consules, APPIVS CLAVDIVS PVLCER, & Q. CÆCILIVS METELLVS MACEDONICVS. Illi Gallia, huic Hispania sortitò obtigit.*	137.

LEGATIO ROMM. IN PROVINCIAS TRANSMARINAS.

His Consulibus, P. SCIPIO AFRICANVS à Senatu legatus in Ægyptum, Syriam, Asiam, Græciamque, ad regum & civitatum animos perspiciendos, comite PANÆTIO Philosopho, præceptore suo; unà cum L. METELLO, & Sp. MVMMIO, missus traditur.

Illis PTOLEMÆVS EVERGETES, qui vacuam suâ crudelitate Alexandriam fecerat; & edicto peregrinos in coloniam solicitabat; obvius procedens, quàm *cruentus civibus*, tàm *ridiculus Romanis* fuit. *Vultu deformis, staturâ brevis, & saginâ ventris* non homini, sed *belluæ similis*. Africanus contrà, dum inspicit urbem, spectaculo, ob morum gravitatem, Alexandrinis fuit.

Salassos Gallos, gentem Alpinam, tum movisse satis constat: caussa motûs parùm comperta. Strab. libr. 4. Prætoribus Romanis, qui in Galliam mitterentur, caussas belli cum Salassis gerendi, ob aurifodinarum possessionem, numquam defuisse scribit.

Et *Obsequens*; Quùm à Salassis illata clades esset Romanis; x. Viros pronuntiâsse, in libris Sibyllinis repertum; *Quoties bellum Gallis illaturi essent, sacrificari in eorum finibus oportere.*

TRIVMPVS PATRI A FILIA VIRGINE SACRA EXTORTVS.

Ap. CLAVDIVS itaque in Salassos conversus, & prius victus, x. M. peditum amisit. Reparatâ dein pugnâ, v. eorum Millia cecîdit.

Is quùm ob priorem cladem triumphum non impetrâsset; & impudenti ambitione usus, privatis sumtibus triumphare vellet; ideoque ab inimico Tribuno de curru detraheretur: CLAVDIA, Virgo Vestalis, (filia, an soror!) mirâ celeritate utrique se interposuit; & amplissimam potestatem depulit; & triumphantem, adscenso simul curru, usque in Capitolium, Patrem prosecuta est.

VIRIATHVS, quùm priore anno à Q. FABIO in Lusitania victus, rebus suis diffidere cœpisset; bellum in Celtiberiâ, in quâ pòst res à LVCVLLO gestas summum otium fuerat; Arevacibus, Tithis ac Bellis, ad arma solicitatis, excitavit.

Ea caussa fecit, ut ea provincia Q. METELLO decreta sit. Ab eo Vaccæi summâ celeritate subacti, & Arabachi (qui fortè Arevaces) domiti.

Cæterùm DEMETRIVS quùm ab imperio suo passim civitates deficere cerneret; uti dictum: traiecto flumine, in Mesopotamiam pervenerat, eius regionis, & Babyloniæ potiundæ cupidus. & crebris ad id tentandum, gentium Orientalium (Græcorum illic & Macedonum) legationibus evocatus. Et propter ARSACIDÆ, Parthorum regis, crudelitatem; & quòd veteri Macedonum imperio adsuetæ, *novi populi superbam dominationem* indignè ferebant. Deditionem itaque, si veniret, & auxilia adversùs Parthicam vim vltrò pollicebantur.

Eâque spe accensus DEMETRIVS, eò properavit; haud diffidens, si res adversùs Parthos prosperè successisset; facilè se TRYPHONEM è Syriæ regno exturbaturum.

ARSACIDARVM IN PARTHIS REGNVM; IBI DEMETRII MOLITIONES & casus.

Diximus sup[illegible], ex intestinis Syrorum regum dissidijs, novo Arsacidarum in Parthis regno viam munitam fuisse. Primumque Arsacem, haud multo-pòst ANTIOCHI EPIPHANIS obitum, caput humo sustulisse; & Trans-euphratenseis regiones, quæ hactenus Seleucidis paruerant, occupâsse.

In præsens verò DEMETRIVS à proceribus quibusdam, qui novo regi inviderent, in regnum avitum invitatus, & magnâ incolarum alacritate exceptus; validisq; Persarum, Elymæorum, Bactrianorumque auxilijs stipatus, multis prœlijs Parthos fudit. Ad postremum tamen, pacis simulatione deceptus, capitur; & vinctus, traductúsque per ora civitatum, populis qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur.

TRYPHO,

TRYPHONIS AMBITIO ET ARTES. IONATHAS CAPTIVVS.

Tryphon, cognita Demetrij calamitate, iamtum animo versare cæperat, quo pacto regnum Syriæ, sublato è medio pupillo, Antiocho Theo, sibi vindicaret.

Quumque huic suæ cupiditati Ionatham, Antiocho fidum & amicum, obstaturum esse haud vanè existimaret; de illo priùs aut comprehendendo, aut tollendo cogitare cæpit.

At ipse Bethsanem, (quæ Scythopolis) profectus, Ionatham, cum XL. lectorum virorum Millibus, ad vim repellendam instructum offendit. Et hosti impar, ad fraudes se convertit. Comiter hominem habet, & muneribus demulcet; & ut istiusmodi benivolentiæ fidem magis adstrueret, duces suos, Ionathæ imperata facere iubet. Postremò persuadet, ut cessante belli caussâ, exercitum dimittat; & exiguo cum comitatu se Ptolemaidem sequatur. Eam se urbem, cum finitimis arcibus, ex regis voluntate, ipsius fidei ac tutelæ esse traditurum.

Iudæus credulus, missione exercitui datâ, ex tribus Millibus, quos retinuerat, bis Mille in Galilæâ relictis, cæteros secum abducit; & unà cum Tryphone Ptolemaidem ingreditur. Quò ut intravit; opidani, clausis de-composito portis, ducem, militibus eius ad unum trucidatis, vivum comprehendunt.

Et Tryphon extemplò, in bis Mille illos, qui in Galilææ campo à Ionathâ residére iussi erant, exercitum cum equitatu immittit.

At ipsi, cædis sociorum, & capti per dolum ducis, iam gnari, arreptis armis, & composito agmine, ad prœlium sese accinxerant. hoste autem vim experiri non auso, maturè & impunè in Iudæam ad suos sunt reversi; Ionatham eiusque comites magno planctu prosecuti.

Eius cladis nuntius universam Hierosolymam ingenti dolore perfudit, & tanti ducis desiderio adflixit. Neque enim iniuriâ metuebant, ne finitimi insito odio & præsenti occasione instigati, in Iudæam, tàm formidabili ipsis Principe orbatam; undequaque insultarent. Et iamtum Tryphon ipse eâ fini magnum exercitum comparare ferebatur.

SIMON DVX A IVDÆIS DELECTVS.

Simon, Ionathæ captivi frater, populum subitâ trepidatione & metu attonitum, & in Templi Hierosolymitani atrium, accitum, quàm potuit accommodatissima oratione cõsolari & animare conatus; *Se domesticis maiorum & fratrum suorum exemplis vestigiisq́, insistere; & pro libertate, ac patriæ religionis defensione, quodvis vitæ fortunarumq́, periculum adire, paratum* profitetur. *Se ducem sequantur*, qui uxores liberosque ipsorum ab immani hostium iniuriâ tueri; Templi sanctimoniam à profanâ violentiâ sartamtectam præstare, *Deo propitio*, obstinarit.

His verbis accensa ad meliorem spem multitudo, & obedientiam operamque pollicita, iubet Simonem accipere summam imperij; & in locum fortissimorum fratrum, Iudæ & Ionathæ, succedere.

Et mòx ipse collectâ virorum militiæ idoneorum manu, urbem muris turribusque communit: & Ioppen in fide vacillantem, per Ionatham Absolomi, incolis populariter indè migrare iussis, fido custodum præsidio firmat.

Quumque Tryphon ab Ptolemaide cum exercitu profectus, & secum Ionatham vinctum adducens, in Iudæam venisset; ille cum copijs occurrit, iuxta opidum, Addidam, situm in monte, qui Iudæorum campis imminet.

NOVA TRYPHONIS FRAVS. IONATHAM ACCEPTIS FILIIS obsidibus, interficit.

Et Tryphon, ad eumdem, cui patriæ Principatum à populo delatum tunc cognoverat; ut pari dolo circumveniret; missis nuntijs mandat: ut si fratrem Ionatham liberum è vinculis dimitti velit; C. argenti talenta, pecuniam regi ex vectigalibus debitam, exsolveret: & duos eiusdem filiós (ne Pater liberatus Iudæam à regis imperio alienet) obsides ad se mitteret.

Simon, quem doli non latebant; & suprà pecuniæ iacturam, & inanem liberandi fratris spem, filios etiam eius hosti proditum iri haud vanè præsagiebat; quùm tamen ex multitudinis scito, ut & contemti Tryphonis, & neglecti pro pecuniâ Ionathæ suspicionem à se averteret; pueros cum talentis mitti placuisset; utrumque, vel illubens, præstitit.

Syrus verò nec fidem servavit, nec Ionatham dimisit: sed exercitu circumducto, per Idumæam & Adorios campos, ad Hierosolyma contendebat. Vndè, qui in Arce erant, fame propè enecti, ad importandum sibi commeatum, assiduè urguebant.

Cæterùm Simone perpetuùm eius vestigia cum copijs consectante; & nivosâ, molestâque equitibus, aëris intemperie; frustrà fuit. Et motis properè in Cœlen-Syriam castris, post interfectum in Bascamane Ionatham, Antiochiam se recepit.

Simon, ossibus fratris ex Bascâ Modiniam, in avitum sepulcrum, translatis; præter publici luctûs honorem, amplissimum nobilissimi operis monimentum è polito & candido marmore, Patri & fratribus erexit. Porticibus & ingentibus columnis, & VII. in orbem Pyramidibus undique insignitum. Cuius altitudo vel in Mari navigantibus obijceretur. Mortuus est Ionathas anno 8. aut 9. & mense quarto imperij.

TRY-

TRYPHON, SYRIÆ REX XIV.

Tryphon, occiso per dolum, in itinere, Antiocho pupillo suo quem Deum nuncupárat, Syriæ regnum invadit, Iudæis usque infestus.

SIMON RECONCILIATVR DEMETRIO.

Adversùs eum Simon, opida & castella munita præsidio & commeatu firmat. & insidiam eius sævitiam detestatus, missis ad Demetrium (quem rex Arsaces, à pugnâ missum in Hyrcaniam, benigne, & iuxtà cultum pristinæ fortunæ habebat; atque adeò filiam Rhodogunen in matrimonium dederat; Syriæ regnū, quod ipso absente Tryphon occupaverat, restituturum pollicitus.)

Missis, dico, legatis, & excusatâ defectione, in gratiam amicitiamque redit: & solidam regioni immunitatem, & sibi Pontificatum ab eo impetrat.

NOVA ÆRA APVD IVDÆOS.
Res gestæ Simonis.

Anno itaque Seleucidar. 170. sublatâ tributorum pensitatione, & regum Syriæ mentione; iam in privatis instrumentis, quàm actis publicis, scribi cœpti sunt anni Imperij Simonis, Iudæorum Principis.

Eius certè auspicijs res Iudæorum mirandum in modum, & victorijs, & multarum civitatum accessionibus, auctæ sunt.

Ipse Gazam magna vi oppugnatam cepit; & eiectis ex urbe incolis; & Ædibus, quas vano simulacrorum cultu polluerant, expurgatis, coloniam & Arcem belli sibi constituit.

Arcem quoque Hierosolymitanam, fame ad deditionem adegit. Et eiecto externorum, qui ab Antiochi Epiphanis temporibus ibi malè erant, præsidio; & locis ritè purgatis, in eam summâ cum populi lætitiâ ingressus est. Eamdem solo pòst æquavit, uti hostium receptaculum, & Civium tirenum. Et montem, in quo ea sita fuerat, incredibili & fermè trienni popularium labore complanavit.

Dies receptæ Arcis, inciderat in XXIII. diem mensis Iiar. sive XVI. Maij. eumdque diem festum esse voluit; & quamdiu vixit, impetravit.

Eo mortuo, licet vitandæ feriarum frequentiæ, leve cautum esset; ne in posterum ullum eius modi onus Ecclesiæ sive Synagogæ, imponeretur; Simonis tamen gratiæ id datum est, ut hic deinceps annum aperiret. qui mos ad Imp. usque Vespasianum, CC. amplius annis obtinuit; (Vid. Scaliger. in Simone.)

LEGATI IVDÆI ROMÆ.

Hoc anno, Seleucidar. CLXX. & Simonis I, Numenius Antiochi, & Antipater (al. Antiphron) Iasonis, FF. legati ab Ionathâ Romam & Spartam missi, antequàm indè remearent, Ionathæ excessum, & Simonem successorem audierant. Responsum à Senatu Rom. & Spartiatis, honorificentissimum retulérunt.

3814. Ptol. Euerg. 6. Thryph. 2. Ab V. C. 612.	Consules L. CÆCILIVS METELLVS CALVVS, & Q. FABIVS MAXIMVS SERVILIANVS.	136.

Ille frater Q. Metelli Macedonici: hic frater germanus Q. Servilii Cæpionis, adoptivus Q. Fabii Æmyliani. Ambo enim à Q. Fabio Maximo, Verrucosi filio, adoptati fuere: alter ex gente Æmyliâ, alter ex Serviliâ.

RES VARIE A COSS. IN HISPANIIS GESTÆ.

Fabio Consuli Viriathus sortè obvénit. Adversùs quem in locum Quinctij missus, quùm iter Vticam intendisset, hostem lacessentem fortiter reppulit. Deinde elephantis X. à Micipsâ, Numidarum rege, acceptis, & castris loco idoneo communitis, pòst varia pugnarum discrimina, pòst agrorum vastitatem, & prædarum à latronibus iacturas, in Lusitaniam usque Viriathum persecutus, opidis eius regionis, partim in potestatem redactis, partim incensis, in hiberna, quùm iam annus eius imperij alter appeteret; exercitum reduxit.

At verò Q. Metellus, prorogato in alterum annum imperio. Celtiberorum opes varijs prœlijs attrivit. Vrbem Trebiam (al. Contrebiam) eius gentis caput, quùm priùs viribus expugnare non potuisset; abductis in diversa copijs, & mox reflexo ad eamdem itinere, inopinatam & attonitam oppressit. Postquam quinque cohorteis legionarias, præcipiti loco pulsas, eódem protinus subire iussisset. & omnibus in procinctu testamenta facientibus, velut ad certam mortem eundum foret; militem, quem moriturum miserat, victorem recepisset.

METELLI COS. MALIGNITAS.

Is quùm cognovisset Q. Pompeium Cons. inimicum, successorem sibi mitti; missionem militibus volentibus dedit: horrea, custodibus remotis, opportuna rapinæ præbuit; aliaq; eius generis designavit; quibus ut cupiditati suæ indulsit; ita magnificè

gestarum

gestarum in Hispaniâ cetum gloriam corrupit: meritumque triumphi honorem, hostium, quàm iræ, fortior victor, amisit.

CENSORVM DISCORDIA.

Eodem anno P. AFRICANVS ÆMYLIANVS cum L. MVMMIO ACHAICO, sibi inimicissimo, censor factus est. Inter hos Censores summa fuit discordia. Et SCIPIO collegæ ignaviam notans, pro rostris dixisse fertur; *Se ex maiestate reip. & maiorum exemplo, omnia fuisse gesturum; si Quirites sibi collegam vel dedissent, vel non dedissent.*

Quumque in Solitaurili sacrificio Scriba ex publicis tabulis solenne ei precationis carmen præiret; quo Dij rogabantur; *Vti populi Romani res meliores amplioresq́, facerent; Satis*, subiecit ille, *bonæ & magnæ sunt*. Itaque precor; *ut eas perpetuùm incolumeis seruent*.

Eâque votorum verecundiâ deinceps Censores in condendis lustris usi sunt.

Isto autem lustro, sive à SCIPIONE, sive à MVMMIO condito sit; Censa sunt civium capita CDXXIIX. Mill. & CCCLII. (Observa immensum, inter tot bella, numerum.)

NOVVM IN MACEDONIA BELLVM A PSEVDO-PERSEO.

Tum quoque in Macedoniâ, quæ à METELLO præt. pacata antè fuerat, novum bellum coortum. PSEVDO-PERSEO quodam, sive PSEVDO-PHILIPPO altero, auctore.

Is se Persei filium ferens, quùm XVI. ferè armatorum, maximè servorum, M. haberet, à TREBELLIO Quæstore superatus est.

Cn. ille TREBELLIVS, *Scrofa* dictus est, ab avo. qui Quæstor quùm esset, LICINIO NERVA prætore, in Macedoniâ provinciâ relictus, ut exercitui præesset; dum præt. rediret.

Et hostes arbitrati occasionem se habere victoriæ, impressionem facere cæpissent in castra; tum avuus ille Quæstoris, quùm hortaretur milites, *arma caperent atque exirent contrà*; dixisse fertur; *Celeriùs se illos, quàm scrofa porcos, disiecturum*. Eoque prœlio hosteis ità fudit, ut NERVA prær. appellatus sit Imperator; & avus TREBELLIVS cognomentum Scrophæ invenerit.

3815. Ptol. Euerg. 7. Tryphon. 3. Ab V.C.613.	*Consules, Cn.* SERVILIVS CÆPIO, & Q. POMPEIVS RVFVS.	135.

Hic homo novus & per se cognitus, honores, sine ullâ commendatione maiorum, adeptus; & primus è Pompeijs (seu tres, seu duæ eorum fuerint familiæ) Consul fuit.

Is rogatus à P. SCIPIONE Africano, familiari suo, ut pro C. LÆLIO, quem unicè diligebat, Consulatum peteret; idque facturum pollicitus esset; pro se prehensavit.

IVDICIVM DE CORRVPTELA. PATERNA SEVERITAS.

His Consulibus, quùm Macedonum legati conquestum venissent, de D. IVNIO SILANO prætore, quòd acceptis pecunijs provinciam spoliasset; & Senatus de eorum querelis vellet cognoscere; T. MANLIVS TORQVATVS, SILANI Pater, petijt impetravitque, ut sibi eiusmodi cognitio mandaretur. Et domi cognitâ causâ, filium condemnavit abdicavitque; ac ne funeri quidem eius, quùm suspendio vitam finisset; interfuit. sedensque domi potestatem consulentibus ex instituto fecit.

Par ferè quæstio in L. TVBVLVM prætorem, qui aperte pecunias ob rem iudicandam à sicarijs cepecat; Cn. CÆPIONI Cos. à Senatu decreta.

PAX CVM VIRIATHO, INDIGNA.

Q. SERVILIANVS, hoc & superiore anno, rebus magnis in Lusitaniâ gestis, incautius victoriam persequens, à VIRIATHO in eas loci angustias eedactus est; ut æquis conditionibus pacem petere cogeretur.

„ *Viriathus, socius pop. Romani esset; quique parteis suas secuti essent.*

„ *Quæ quisq́, haberet, teneret.*

CRVDELITAS SERVILIANI.

Hanc labem ille suæ gloriæ imposuit. sive verius crudelitatis pœnas luit. quòd Bacciâ opido, VIRIATHI obsidione, liberato, & in deditionem recepto; quingentis hostium (al. transfugarum) Principibus, quos societate invitatos in fidem, deditionis iure, susceperat; manus præcidisset. ut truncæ præ se brachia gestantes, metum defectionis reliquis inijcerent.

BELLI NVMANTINI OCCASIO.

In Celtiberiâ, quamquam METELLVS plerosque domuerat aut deleuerat; uni erant Termestini ac Numantini, qui propè intacti arma retinebant.

Numantini, Segidenseis socios ac consanguineos suos, è manibus Romanorum, POMPEIO acrius insequente, elapsos, exceperant. Habita pro eis deprecatio nihil valuit. Et quùm ab omni rebellionis contagione se câtenus removissent, in legitimi fœderis pretium iussi arma deponere. Hoc sic à barbaris acceptum, quasi manus abscinderentur.

Itaque statim, MEGARA duce, ad arma cõversi, & POMPEIVM prœlio adgressi, quùm debellare possent; fedus tamen modestè maluerunt. de quo proximè. Hinc bellum Numantinum. quod Romanorum cladibus, obsidionis diuturnitate & urbis Numantiæ exscidio, maximè nobilitatum fuit.

DEMETRIVS NICATOR E FVGA RETRACTVS.

Sub idem tempus (Iustin. lib 38.) & ex parte 1. Mach. c. 14.) DEMETRIVS NICATOR, post ARSACIS, Parthorum

Parthorum regis, à quo regnum sibi restitutum iri sperarat, obitum; desperato in patriam reditu, nec ferens peregrinam captivitatem; privatamque, etsi opulentam cum filiâ regiâ vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditabatur.

Hortator illi & comes GALLIMANDER amicus erat; qui post captivitatem eius, a Syriâ, per Arabiæ deserta, ducibus pecuniâ comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat.

Sed regem fugientem PHRAHATES, qui ARSACIDÆ successerat, equitum celeritate & tramuum compendio occupatum, retraxit. GALLIMANDRO non venia tantùm, sed præmium etiam fidei datum.

DEMETRIVS & graviter castigatus ad coniugem in Hyrcaniam dimittitur, & artiori custodiæ datur.

Interiecto deinde tempore, quùm fidem illi etiam suscepti è coniuge liberi facerent; eodem amico comite, repetita fuga est. Sed pari infelicitate propè regni sui fineis deprehensus, ac denuò ad regem perductus, à conspectu summovetur. Et tunc quoque uxori ac liberis donatus, in Hyrcaniam, pœnalem sibi civitatem, relegatur.

Hanc verò tam mitem in DEMETRIVM clementiam, non *misericordia gentis* faciebat, *nec respectus cognationis*; sed quod Syriæ regnum adsectabant: usuri DEMETRIO adversùs ANTIOCHVM fratrem, prout vel tempus vel fortuna belli exegisset.

PROSPER IVDÆÆ STATVS SVB SIMONE.

Hoc rerum statu SIMON Pontifex genti suę quietem, & imperij incrementa peperit. Portu Ioppes occupato aditum sibi suisque in vicinas maris insulas patefecit. Gazarâ quoque, & Bethsurâ potitus, tuta pænè omnia & pervia Iudæis fecit.

Cuiusmodi principis felicitati congratulati Romani & Spartiatæ, cum eodem amicitiam & societatem, legibus in æneas tabulas inscriptis, renovárunt.

Ipse vicissim NVMENIVM Romam iterùm cum amplis muneribus; & in cęteris, scuto aureo, quòd minas mille penderet, misit. quæ Romanis fuere gratissima.

Eidem, ob tam ingentia eius, maiorumque in patriam merita, S. populusque Iudaicus, publicis suffragijs, & maximo conventu, summum imperium Sacerdotiumque detulit. die mensis Elul duodevicesimo; anno Pontificatûs sui tertio; qui erat Seleucidarum septuagesimus alter supra centesimum.

3816.
Ptol. Eu. 8.
Tryph. 4.
Ab V. C. 614.

Coss. C. LÆLIVS SAPIENS, & Q. SERVILIVS, CÆPIO.

134.

PAX CVM VIRIATHO ABRVPTA.

Hic, CN. CÆPIONIS, eius, qui anno V. C. 585. Consul fuit, filius, in Hispaniam missus, otij impatiens, pacem à SERVILIANO fratre factam, & à populo Rom. confirmatam, assiduè, litteris ad Senatum datis, improbabat.

Senatus primùm tacitè CÆPIONI, quod è rep. fideque suâ duceret, permittere: pòst eidem apertè, ut neglectis pacis conditionibus, bellum susciperet, mandare.

Ipse repentè VIRIATHVM adortus, Arsam opidum eius, cepit; & Vectonum Callæconumque fineis populatus est.

Quùmque VIRIATHVS legatos de pace ad eum misisset; CÆPIO eosdem pecuniâ corruptos, & ingentibus promissis oneratos, ad occidendum VIRIATHVM impellit.

VIRIATHI EXITVS.

Quo haud ità multo-pòst à proditoribus interfecto; exercitus etiam eius, qui duce TANTALO Saguntum profectus, atque inde repulsus Bætim traiecerat; in CÆPIONIS, qui à tergo instabat, potestatem pervénit: veniáque ab eo impetratâ, agros etiam fertileis, quos coleret, ne inopiâ coactus ad latrocinia verteretur; obtinuit.

Ea victoria, quia empta erat, à Senatu non est probata. VIRIATHVS, qui per ann. XIV. bellum cum Romanis gesserat, à suis multùm complorátus, & nobilissimè tumulatus est.

POMPEIVS INFELICITER PVGNAT, ET PERFIDE PACISCITVR.

a In Hispaniâ verò citeriore, Q. POMPEIVS Cos. postquam extremâ ferè hyeme exercitum à METELLO accepisset, castra ad Numantiam posuerat.

Tum Numantini, quùm eum fortè abesse à castris animadvertissent; è colle subitò digressi, in equites eius impetum facere. POMPEIVS re nuntiatâ in castra reversus, hostibus acriter instare. Illi leniter ad monteis recedere, dum Romanos in locum impeditum, quem constituerant, attraxissent.

Ibi priùs POMPEIVS; & ad Termantiam deinde malè pugnans; Maliâ tantùm opido per proditionem recepto, in Sedetaniam, latrocinijs infestam, castra movit.

Iterùm ad Numantiam regressus; & flumen aliò derivare, ut hosteis fame facilique opprimeret, frustrà conatus, & multis pugnis infeliciter defunctus; quùm postremò morbus, quem aquæ & aëris gravitas vulgaverat, totum exercitum adflictaret; & milites pabulatum egressi, in Numantinorum insidias præcipitâssent, feréque deleti essent; vel quòd successorem exspectaret; vel quòd Romæ iudicium reformidaret; clam de pace cum Numantinis, iam bello etiam fessis, agere cæpit.

Itaque legatis eorum, quùm ad se venissent, palàm pro dignitate imperij Romani, respondit; *Pacem ijs nullâ aliâ ratione, nisi se Romanorum potestati permitterent, dare posse.* clam verò certas, in quas conventum erat, pacis conditiones tulit. Quibus acceptis,

acceptis, illi se statim POMPEII arbitrio in speciem dederunt. Ipse è obsidibus & transfugis, & XV. auri talentis, ut imperárat, acceptis, successorem, dum accederet, exspectavit.

ANTIOCHVS SEDETES (al. SOTER ET PIVS) SYRIÆ REX XV.

ANTIOCHVS, à Syris SIDETES, hoc est, Venator; à Iudæis Soter & Pius dictus; DEMETRII SOTERIS F. minor, in Asiâ clam educatus; auditâ fratris DEMETRII NICATORIS clade, & metu TRYPHONIS, incertis aliquamdiu sedibus oberrabat.

Et commodùm milites à TRYPHONE, superbiam eius pertæsi; & paullatim favore recentis imperij exolescente, ad CLEOPATRAM, DEMETRII uxorem, quæ se Seleuciæ cum liberis inclusam tenebat, certatim defecerant.

Hæc vicissim, scriptis amicè ad hunc ANTIOCHVM, mariti sui fratrem, literis, coniugium suum, & Seleuciam dotis nomine, atque adeò spem regni administrandi offert; dum fratris filij adolescant.

Ipse verò SIMONEM regno paterno utilissimum fore arbitratus, honestas ad eum mittit litteras, & legatos, qui de mutuâ societate agerent: omniaque, quæ à regibus Syriæ ipsi donata fuerant, confirmat, & ampliora spondet.

3817. 9. Ptol. Ev. 1. An. Sed. Ab V. C. 615. Olymp. 160.1.	*Consulibus CN. (al. Luc.) CALPVRNIO PISONE, & M. POPILLIO LÆNATE.*	133.

C. CORNELIVS HISPALVS, Prætor peregrinus, edicto *Chaldæos*, citra X. diem, abire ex urbe atque Italia iussit. Frustrà. *Nam id genus hominum Romæ semper damnatum, semperq; retentum est.*

M. POPILLIVS Cos. ad exercitum in Hispaniam contendit, ut Q. POMPEIO succederet.

BELLVM CVM NVMANTINIS RENOVATVR.

Sed POMPEIVS, omni iam belli metu vacuus, quùm se indignis legibus, sine iussu Senatûs, pacem cum Numantinis fecisse animadverteret; *Negare se cum ijs quidquam pactum esse.* Illi, *testibus ijs*, qui foederi feriendo adfuerant, *confirmare*.

POPILLIVS eos Romam ad Senatum, ut eâ de re cum POMPEIO disceptarent, reiecit. Re in Senatu agitatâ; *placuit bellum cum Numantinis renovari.*

POPILIVS Lusonum, qui Numantinis finitimi sunt, fineis ingressus, inde re infectâ discessit. (Epit. l. 55. addit; Illum à Numantinis, cum quibus pacem factam Senatus irritam fieri censuerat, eruptione ex urbe factâ, cum exercitu fusum ac fugatum.)

TRYPHON AB ANTIOCHO OBSESSVS.

ANTIOCHVS, auctus viribus, TRYPHONEM prœlio victum, & è supernate Syriâ eiectum, in Phœnicen usque persequens, in Doram, munitissimum castrum, compulit, & obsidione cinxit. adductis secum CXX. pedit. & IIX. equit. M. & ingenti navium numero, ut hostem terrâ marique pænè circumvallatum teneret.

ROMANORVM IN SIMONEM, IVDÆOSQVE BENIVOLENTIA.

Intereà NVMENIVS, quem triennio antè SIMON amandárat, Româ redijt, cum litteris, quibus L. Cæcilius Metellus tum Cos. S. populique Rom. nomine, Simonem, & universè Iudæos, PT. EVERGETÆ, Ægypti; DEMETRIO, Syriæ; ATTALO, Pergami; ARIARATHI, Cappadociæ; & ARSACI, Parthorum; alijsque regibus; & XIIX. populis; Spartiatis, Sicyonijs, Delijs, Samijs, Pamphylijs, Lycijs, Caribus, Rhodijs, Cois, Cyprijs & Cyrenæis, cæterisque ceu amicos & socios, commendabat. Et transfugas, Iudaicæ religionis desertores, SIMONI, sacerdotum principi, puniendos ex lege tradere iubebat. Numenius verò peragrandis, quas dixi, regionibus triennium pœnè consumsit.

ANTIOCHI CVM SIMONE AMICITIA, ET TRYPHONIS EXITVS.

Quùmque iterùm Antiochus castra ad Doram admovisset, machinisque obsessos urgueret; Simon bina lectorum virorum millia auxilio ei submisit; & pecuniâ commeatuque impensè iuvit.

Quo beneficio Antiochum ita demeruit; ut ab eo inter intimos amicos reciperetur.

TRYPHON, è Dorâ, antè quàm expugnaretur, Apaméam (al. Orthosiada, Cariæ opidum) navi profugit. eumque Antiochus persecutus, urbe captâ, interfecit. sive ad mortem ultrò sibi consciscendam adegit.

3818. 10. Ptol. Euerg. 2. Ant. Sed. Ab V. C. 616. Ol. 160.2.	*Consules, P. CORNELIVS SCIPIO NASICA, Corculi illius, qui anno V. C. 592 Consulatum gessit, F. cognomine SERAPION. & D. IVNIVS BRVTVS.*	132.

His Consulibus delectum habentibus, qui exercitum in Hispaniâ deseruerant, damnati & virgis cæsi, publicè veniérunt.

Tribuni pl. quia non impetrarent, ut sibi deni,

quos

[illegible]os vellent, milites eximere liceret; Consules in car[illegible] duci iusserunt.

Id alij C. CVRATIO, homini sordidissimo, ad[illegible] qui Tribunus pleb. Consules in concionem [illegible]tos compellebat, ut de frumento emendo, & [illegible]s, eius n.go ij explicandi, legatis, in curiâ [illegible]rtent.

Huic autem populari actioni, & commodis plebis o[illegible]ponere se ausus SCIPIO Cos. quùm populus obstreperet; *Tacete*, quæso, inquit, QVIRITES. *[illegible]lus enim ego, quam vos, quid reip. expediat, intelligo.* Q[illegible]a voce auditâ, omnes pleno venerationis silen[illegible] maiorem auctoritatis eius, quàm suorum alimentorum, respectum, habuerunt.

N[illegible]n potuit tamen publica hæc veneratio obstare quo minus servili SERAPIONIS appellatione in [illegible]um traduceretur; quod huiusce nominis victi[illegible]ario, sive suario negotiatori, (al. vili negotiatoris [illegible]cipio,) persimilis esset.

BRVTI IN LVSITANIA RES GESTÆ.

Quùm VIRIATHO interfecto multi Lusitaniam lat[illegible] in ijs vexarent; eaque provincia BRVTO Con[illegible]natu mandata esset; Ipse ijs, qui sub VIRIA[illegible]itaverant, agros, & opidum dedit, quod V[illegible]ntia vocatum. ipsamque Lusitaniam multis [illegible]us & urbium expugnationibus ad, Ocea[illegible] n[illegible]que perdomuit.

[illegible] quùm fluvium Oblivionis, sive Lethes, milites [illegible]am malè ominatum, præ formidine transire [illegible]t; [illegible]aptum signifero signum ipse transtulit, at[illegible] ut transgrederentur persuasit.

[illegible]læcos, qui ad LX. M. auxilio advenerant, pro[illegible] & ad Gadeis usque victricia arma proten[illegible] unde Callaici nomen tulit.

[illegible]IOCHVS AB AMICITIA SIMONIS RES[illegible]LIT; ET BELLVM FACESSIT.

ANTIOCHVS, qui quamdiu TRYPHON vixit, Si[illegible] amico usus fuerat; simul æmulum è medio [illegible] beneficiorum immemor, pacta abrupit; & [illegible]THENOBIO, expostulare cum SIMONE cœpit, [illegible] *Ioppen, Gazaram, arcemq; Hierosolymitanam, & [illegible]a, regno Syriæ obnoxia, dominatu suo teneret; & [illegible]iam longe lateque magnis cladibus evastasset. Redde[illegible] civitates*, quas iniuste occupasset; & *tribu[illegible]* locis, quæ extra Iudææ fineis essent, quin[illegible] licet argenti talenta: & pro damnis[illegible] factis, [illegible]enti vice[illegible], [illegible]ltera totidem *exsolveret*. Secus, *[illegible] e[illegible]spectet.*

[illegible]O[illegible] *se nihil alienum usurpâsse, aut detinere*, re[illegible] *[illegible]ed maiorum suorum hereditatem, quam ho[illegible] n[illegible] aliquanto tempore possederint*, quodam *postliminij iure, & liberali caussâ manu vindicâsse.*

Pr[illegible] *Ioppe & Gazarâ*, quas, ob clades regioni suæ [illegible]r [illegible]atas, expugnasset, centum talenta se d[illegible]urum.

A[illegible]NOBIVS, quem copiosus adparatus. & Si[illegible]is gloria, aur[illegible] argentoque conspicua Hierosol[illegible]æ, p[illegible]strinxerat, & *responsi constantia* pupugerat, [illegible] versus, regem, irâ complevit, & ad bellum accend[illegible]t.

Ille CENDEBÆVM, rei maritimæ anteà præfectum, tradito peditum equitumque idoneo exercitu, iubet castra in Iudæam movere; & munita exadversùm Cedrone, & obstructis Hierosolymorum portis, regionem omnem bello infestare; & SIMONEM in potestatem redigere.

SIMONIS FILII, IMPERATORES, VINCVNT HOSTEM.

SIMON cognito Cendebæum ad Iamniam pervenisse, & rapere ferreque omnia; & collocato Cedroni præsidio itinera obsidere; rei indignitate commotus, & licet senio fractus, IVDÆ & IOANNI filijs, acri oratione, & maiorum exemplo animatis, belli munia, curamque committit.

Illi adscitis XX. bellatorum M. cum equitatu, rectâ ad Cendebæum ex Modinâ tetendérunt. primique, conspecto iam hoste, interiectum torrentem transmiserunt; & in adversarios, quantumvis ab equitatu firmiores, aciem direxérunt.

Iudæis ad solennem sacrarum tubarum concentum concurrentibus, Syri in fugam versi, castra etiam dimpienda reliquerunt. multisque in acie & pugnâ amissis, in propugnaculum quoddam se recepérunt.

IOANNES, fratre IVDA, qui vulnus in prœlio acceperat, relicto, hosteis insequutus, Cedronem recepit. & turreis in agro Azoti, quò cæteri perfugerant, igni succendit. & cæsis duobus hostium millibus, in Iudæam impunè, & magnâ cum gloriâ reversus est.

Iustin. l. 36. huc adludens: ANTIOCHVS, inquit, regni paterni potens, memor, quod & pater propter superbiâ, & frater propter segnitiem, contemti fuissent; ne in eadem vitia incideret, receptâ in matrimonium CLEOPATRA, uxore fratris, civitates, quæ initio fraterni imperij defecerant; domitas rursus regni terminis adiecit Iudæosque, qui in Macedonico imperio, sub DEMETRIO patre armis se in libertatem vindicaverant, subegit. (verius, subigere est conatus.)

Quorum vires tantæ fuére, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint; domesticisque imperijs usi, Syriam magnis bellis infestaverint. Hæc ille.

LONGINQVA ET VARIA IVDÆORVM SERVITVS, ANTE LIBERTATEM.

Servitutis, qua Iudæi profanis regibus & gentibus hactenus subiecti fuére, initium à temporibus regis Babylonij, NABVCHODONOSORIS. duci posse videatur. Nam deinde Persis, tum Macedonibus, sive Ægypti, sive Syriæ regibus; tributum assiduè pependérunt. à quo nunc demum SIMONIS filiorum que fortitudine liberati.

Cui quidem libertati hic honos habendus est; ut, quæ à Iudæis liberis gesta sunt, per annos suorum magistratuum, regum & Pontificum, ceu certas Epochas, ad CHRISTI usque Messiæ natalem; veriùs ad HERODEM, digerantur.

3819.
Ptol. Eu. 11.
An. Sed. 3.
Ab V.C. 617.
Oly. 160. 3.

Consules M. AIMILIVS LEPIDVS PORCINA, & C. HOSTILIVS MANCINVS.

131.

INFAVSTA MANCINI EXPEDITIO, ET TVRPIS PACIFICATIO.

Hic POPILLIO Proconf. ad Numantiam succedens, quùm in portu Herculis navem conscenderet; (al. quùm Genuæ scapham esset ingressus) anguis in navi inventus è manibus, & e conspectu effugit. Et talis vox sine ullo auctore, ad aures pervenit; *MANCINE mane.*

Et paullo-antè, quùm Lanuvij sacrum facere vellet; pulli caveâ emissi in proximam silvam avolârant, & quæsiti reperiri nequierant.

Sic numerum prodigiorum, totidem calamitatibus æquavit; *Infelici pugnâ, turpi fœdere, deditione [illegible].* Victus à Numantinis, & castris exutus [illegible]

Exercitus scilicet ad rumorem, quo Va[illegible] Cantabri Numantinis auxilio advenire [illegible] perculsus, & trepidus; in castra, quæ q[illegible] FVLVIVS NOBILIOR fecerat, cum Duce [illegible] perat. Ibique obsessus quùm nulla salu[illegible] set; ad turpes pacis conditiones, quas [illegible] bat, descendit. XXX. Romanorum M. à quater [illegible] le Numantinis victi.

Eam pacem ignominiæ adfinem, Senatus [illegible] esse vetuit. Ipse Cos. à bello avocatus; & Colle[illegible] LEPIDVS ad exercitum missus est.

* 3820.
Ptol. Ev. 12.
Ant. Sed. 4.
Ab V.C. 618.
Ol. 160. 4.
Io. Hyrc. 1.

Coss. LVC. (*al.* PVBL.) FVRIVS PHILO, & SEX. ATTILIVS SERRANVS.

130.

Illi Hispania citerior sorte obtigit: & D. BRVTO Procos. in ulteriore, prorogatum imperium est.

Hoc anno lustrum LIIX. post deditionem MANCINI, conditum esse videtur. à Censoribus Q. FVLVIO NOBILIORE, & AP. CLAVDIO PVLCRO. si quid conjecturæ tribuendum. Censa fcrunt civium capita CCCXXIII. M.

MANCINVS HOSTI DEDITVS.

In citeriorem provinciam veniens FVRIVS Cos. iussu Senatûs, ac solvendi fœderis caussâ, MANCINVM ad Numantinos vinctum, ac nudum per feciales perduxit. A quibus tamen receptus non est; uti quondam Caudini fecerant; *Quod violatio fidei publicæ, unius & privati sanguine lui non deberet.*

Ipse MANCINVS, ut Numantinis dedere[illegible] populus icti federis, cuius auctor fuisset [illegible] exsolveretur; eam rogationem suasisse pe[illegible] quam Coss. ex S. C. tulêrunt: quâque ac[illegible] ttibus est deditus.

M. LEPIDVS Proc. otij impatiens, dum l[illegible] Numantinorum, Romam de fœdere cum MA[illegible] NO icto profectos, exspectare grave duce[illegible] Vaccæos innoxios & supplices, invito Sena[illegible] tinaciter expugnare tentaret; à Pallantin[illegible] rum socijs, quos ope D. BRVTI, generi [illegible] erat; fusus ac fugatus; acceptâque ingenti [illegible] probæ pertinaciæ pœnas luit. VI. Roman[illegible] sa. reliqui castris exuti, & armis amissis e[illegible] Nec FVRIVS, tradito MANCINO, feliciù[illegible] mantinis pugnavit.

3821.
Pt. Ev. 13.
An. Sed. 5.
Ab V.C. 619.
Olymp. 161.
Io. Hyrc. 2.

Coss. SER. FVLVIVS FLACCVS, & Q. CALPVRNIVS PISO. *Illi Illyricum, huic Hispania, provinciæ sortitò evenêrunt.*

129.

PISO, quùm in Numantinorum, Pallantinorumque agros populabundus incurrisset, & vastâsset; reliquum imperij sui tempus in hibernis apud Carpetanos traduxit, viribus nonnihil imminutis.

ILLYRII ET THRACES OBITER DOMITI.

Illyrij verò bello Persico à Romani[illegible] usque tempus pacati fuerant. Tum verò Vard[illegible] lyricum, quod erat sub Romanorum ditio[illegible] mis invasisse scribuntur. & le[illegible] nihil a[illegible] proficientibus, FVLVIVS Cos. eò missus [illegible] unâ excursione confecit.

Eodem tempore Thraces, & maxim[illegible] S[illegible]

... Macedoniam vexabant. cum quibus M. Co... ...onivs Pr. feliciter pugnavit. Id autem bellum p...teà acriùs exarsisse dicetur.

B...LLVM SERVILE IN SICILIA.

Nec Sicilia quieta fuit: immò multò cruentiùs Servili, quàm Punico bello, vastata. Terra frugum ...rax, & penè suburbana provincia, latè fundis ...ium Latinorum tenebatur. Hic ad cultum agri ...quentia ergastula, catenatique cultores, materiam bello præbuêre.

S...rus quidam servus nomine EVNVS, fanatico furore simulato, & Syriæ Deæ ceremonias præferens, quibusdam flammarum ex ore præstigijs, ad liber... & arma servos, quasi numinum imperio, con...tabat.

Et primùm duo millia ex obvijs; mox iure belli, refractis ergastulis, XL. ampliùs millium fecit exer...tum: Regijsque decoratus insulis, castella, opida, ... miserabili direptione vastabat.

Prætorum MANILII, LENTVLI, PISONIS, HY...i castra ceperant. & qui per fugitivarios retra... ...uissent, profugos prœlio ipsi sequebantur.

Adversus eos C. FVLVIVS Cos. & alij postea ...vix multis prœlijs & calamitatibus fractos, op...erunt. ut suo loco dicetur.

PTOLEM. ABOBI PERFIDIA. SIMONIS CÆDES.

PTOLEMÆVS ABOBI F. Hierichuntini territorij præfectus, vir opulentus, & SIMONIS Pontificis ge... animo ad principatum sibi stabiliendum sub... factâque cum ANTIOCHO conspiratione; iam... ...m socerum, eiusque filios, dolum intentabat; ...ue è medio tollere gestiebat.

SIMON commodùm eo tempore, peragratis Iu... ...vitatibus, rebusque ibi solicitè constitutis; ...m Hierichuntem, unà cum duobus, natu mino... ..., filijs, MATHATHIA & IVDA, devenisset; à ..., in arcem Docham, quam ille ædificârat, & ab occulto milite instruxerat; magnificò convi... exceptus est.

Eos ubi vino incaluisse homo perfidus vidit; im... ...s sicarijs, patrem cum filijs, magnâque comi... parte, immaniter obtruncavit. socrum cum cæteris in vincula coniecit.

His peractis, & scriptis ad regem litteris, ut auxi... sibi copias mitteret, quibus & regionis principa...m, & vectigalia sibi vindicet. alios extemplò par...tim in Gazaram dimittit, qui IOANNEM, ex filijs SIMONIS superstitem, interficiant: & Tribunos iu...beant ad se, cum argento & auro, alijsque mune...us, venire. partim, qui Hierosolymam Tem...plumque cum Arce propè occupent.

I...ANNES ab amicis præmonitus, sicarios ad se ...os comprehendit & occidit. atque cursu citato PTOLEMÆVM antevertit; & in Hierosolyma ingressus, advenienti hosti portas claudit. quòd populus patris SIMONIS memoriæ adprimè faveret, & genéri parricidium meritò detestaretur.

Hic finis Biblicæ Historiæ, & libri Machabæorum, qui XL. annor. res gestas complectitur.

IOANNES HYRCANVS PATRI SVCCEDIT.

Occisus est SIMON anno Seleucidar. 177. exeunte, mense XI. qui Sabat, seu Schebath dicitur: postquam Pontificatum ann. IIX. tenuisset. Euseb. à I. CYRI anno, sive I. anno Olymp. LV. ad SIMONIS ultimum, annos 425. numerat. IOANNES eius F. qui à rebus in Hyrcaniâ posteà gestis HYRCANI nomen tulit, inito Pontificatu; & sacris ritè Hierosolymæ perfectis, parricidam confestim cum exercitu insecutus, arcem Dochum, (quæ & Dagon) haud procul ab Hierichunte dissitam, obsedit & oppugnavit. Cætera quidem superior; solâ erga matrem, reliquosque captivos, pietate & commiseratione vincebatur.

PIETAS IOANNIS, MATRI IPSI INGRATA.

Hos enim PTOLEMÆVS in pomæriâ productos, loco edito & patente, flagris cædebat; minitans subinde se eos in præceps daturum, nisi IOANNES ab oppugnando desisteret.

Filio propterea, ad primos conatus, ut cariffimis suis gratificaretur, & parceret; relanguescente. mater nihilo minus, protentis ad eum proculmanibus, supplicabat; ne *adfectibus emolliretur.* gratum sibi fore inter tormenta emori, modò *nefarius homo*, in potestatem redactus, *scelerum* suorum *pœnas* exsolveret.

HYRCANVS quidem, monitis maternis, ad impressiones acriùs faciendas, accendebatur; sed ad spectaculum repentinæ in matrem verberationis, statim oppugnandi fervor refrigescebat.

Quùmque ijs de caussis obsidio diutiùs protraheretur; supervenit annus septimus, & Iudæorum genti feriatus. Et PTOLEMÆVS obsidione solutus, (socru comitibusque eius interfectis, ad ZENONEM COTYLAM, Philadelphię tyrannum, perfugit.

ANTIOCHVS HIEROSOLYMAM OBSIDET: DEINDE PACEM CVM HYRCANO facit.

ANTIOCHVS, amoro licet proditore PTOLEMÆO, ex proditione tamen fructum percepturus, antè quàm IOANNIS HYRCANI vires augescerent, Iudæam bello adgreditur & vastatis circum agris, HYRCANVM in urbem ipsam compulit. eamque septenis castris cinctam obsedit.

Primùm, quidem ob mœnium firmitatem, virtutemque propugnantium, suprà aquarum penuriam, parùm promovens; deinde excitatis, ad Arctoam muri plagam, quà planior erat aditus, centum turribus, & cohortibus totidem in eas impositis; è propinquo in dies

in dies mœnia tentabat: & geminis fossis longè latéque productis, omnem exitum spem Iudæis intercluserat, licet illi crebris eruptionibus in castra insultare, & aliquâ semper clade hostem adficere, non desisterent.

Quùmque annus tum fortè Sabbathicus ad exitum vergeret; eoque proclivius Hierosolymitani ad inediam redigerentur: HYRCANVS, multitudine laborans, retentis ijs, qui ad pugnam idonei essent, cæteros omneis ex urbe eiecit.

ANTIOCHVS verò ita exclusos, quos nec capere, nec occidere vellet; fustibus ad urbem remeare cogebat. nec ij antè Scenopegiorum ferias, à concivibus, commiseratione motis, in urbem recepti sunt.

Mittuntur deinde ad regem legati, rogatum; ut octidui inducias, festi rite celebrandi, obsessis indulgeat.

Quod non modò ille, Iudæorum pietatem collaudans, concessit. sed bostias etiam, & in cæteris, tauros auratis cornibus, & vasa omni aromatum genere referta, misit; & exercitui epulum præbuit.

(Longè diversus ab ANTIOCHO EPIPHANE; qui violatis palam Iudæorum legibus & ceremo[illegible] porcos super altari mactárat earumque carn[illegible] iure templum consperserat.) Eáque d[illegible] ANTIOCHVM SEDETEN, Iudæi, Σωτῆρα καὶ Εὐσεβῆ SERVATORIS & PII, cognemento hon[illegible]

Et HYRCANVS eius æquitate & pietate delectatus, denuò legatos mittit, qui pacem, & liberam patrijs sibi vivendi legibus potestatem rogent.

Rex reiectis ijs, qui alia suaderent; & gentem insociabilem internecione delendam cen[illegible], pacis conditiones tulit: „ *Ii obsessi arma sibi & obsides tradant:* „ *Ioppes, aliarumq; extra Iudææ fines urbium nomine tributum pendant: belli sumtus luant* „ *Præsidium intra mœnia accipiant; cætera immunes ac liberi viverent.*

Iudæi communi adsensu in alia omnia pacta descenderunt, præter præsidium; ne intestina peregrinorum militum consuetudine polluerentur. Obsides potiùs (& in ijs HYRCANI fratrem) dare, & D. insuper talenta, & ex ijs CCC. repræsentare maluérunt.

Atque ita deiectâ loricâ, quæ mœnia ambibat, soluta est obsidio.

3822. Ptol. Eu. 14. An. Sed. 6. Ab V.C. 620. Oly. 161. 2. Io. Hyr. 3.	*Consules* P. CORNELIVS SCIPIO ÆMILIANVS AFRICANVS, II. *&* C. FVLVIVS FLACCVS.	158.

Ille quùm Quæstorijs comitijs suffragator Q. FABII MAX. Patruelis, in campum descendisset; à populo Consul iterùm creatus, & domum reductus est.

Et solutus lege tum etiam fuisse dicitur: non ætatis, ut pri[illegible], (qui eo tempore, annos plus minus L. natus esset) sed eâ lege, quam CATO suaserat; *Ne quis iterùm Cos. (s. intra decennium) fieret*, &c. Datum id virtuti eius, & reip. temporibus, quæ magnum in Hispaniâ ducem flagitabant. Ipsi namque Hispania; FVLVIO Sicilia evenerat.

SCIPIO COS. AD BELLVM NVMANTINVM PROFICISCITVR, ET DISCIPLINAM militarem restituit.

Et bellum Numantinum, extra sortem, ut anteà Punicum, gerere iussus; diffidens veteri exercitui, novos milites omneis conscribit: & impedito per æmulos Italorum delectu, multos, qui se ultrò militiæ offerebant; quosque reges, aut civitates miserant; magnum præterea servorum manum armavit. Amicos D. quos secum educeret, ex omni nobilitate delegit.

His, alijsque rebus necessarijs ita adparatis, partem exercitûs, ad IV. hominum M. fratri FABIO tradidit. & ipse ante eum, quàm maximis posset itineribus, cum reliquis copijs in Hispaniam ire contendit.

Quò postquam venit, & exercitum à PISONE accepit; in id unum incubuit, ut inertem, & luxu perditum; avaritiâ corruptum, & ad seditiones pronum, militem emendaret: & ad pristinam maiorum continentiam, laborumque tolerantiam, revocaret.

Tum demum disciplinâ exercitui restitutâ, castra movit, & Numantiam versùs contendit.

Interim *civis servandi, quàm hostis perdendi studiosior, omnia consilio potiùs, quàm impetu* (quo barbaros potissimùm valere sciebat) gerenda sibi proponit.

Nullam duce magno indigniorem vocem esse dictitans, quam si committat, ut sibi dicendum sit, *Non putaram.*

Agmen itaque longiore ex duobus, itinere ducens, in Vaccæorum fineis devénit. Ibique frumento, quantum plurimùm potuit, coacto, cætera incendit.

RVTILIVM RVFVM; longiùs quàm mandatum erat, progressum, & in Pallantinorum insidias penè præcipitatum; submisso equitatu è periculo exemit.

Utque pareis Vaccæorum insidias, quas illi ad flumen, in medio situm, quà difficilis esset traiectio, collocárant; tutiùs declinaret: priore itinere relicto, longiorem alteram viam ingressus est.

Ibi aquarum inopiâ multos puteos effodere coactus. quorum aqua quòd plerumque amarior inveniretur; cum pars iumentorum siti con[illegible] perijt; tum homines vix incolumes iter confecerunt.

Inde traijciens per fineis Caucæorum, quibus [illegible] perion-

cn ibus annis LVCVLLVS contra federa bellum erat edixit militibus; ut *suam quisque domum ad otia reverterentur.* & ipse pòst, ad hiberna, in Numantinorum progressus est.

temporis momento in castra ingressus est; dedi um: ut *omnia ex ijs, quæ voluptatis caussâ com- er ent, summoverentur*; maximus *institorum & um* numerus, cum II. *scortorum* millib. abijsse ur.

IVGVRTHA EO BELLO INNOTESCIT.

Eo tempore quùm rex Numidarum MICIPSA, populo Romano peditum atque equitum auxilia in Hispaniam mitteret; IVGVRTHAM, MANASTABALIS fratris F. (eum, qui cum posteà pop. Rom. bellavit) cum XII. elephantis, sagittarijs ac funditoribus multis, unà misit. quem virum & in amicis habuit SCIPIO; & operâ eius ad res graves & periculosas usus est.

(In Siciliâ C. FLACCVS Cos. res etiam gessisse proditur: quo eventu parum certum.)

THESAVRI DAVIDIS REPERTI.

Sub id tempus, Io. HIRCANVS (forte unde exsolveret ea, quæ ANTIOCHO promiserat, conquirens) aperto DAVIDIS, regem olim ditissimi, monimento, ter mille talenta depromsit. ut abundè haberet, unde & regi satisfieret, & deinceps militem sibi peregrinum mercede conduceret. (BARON. ad ξενοδοχεῖον, ad hospitia, pauperum & peregrinorum receptacula, haud probabiliter rettulit.) quod hactenus Machabæorum nemo fecerat.

Regem, qui cum fedus inierat, in urbem cum exercitu acceptum liberalissimè tractavit: & paullo-pòst in expeditionem Parthicam cum alijs auxilijs secutus est. de quâ re posteà.

3823. 15. Prol. Ev. 7. Ant. Scd. Ab V. C. 621. Ol. 161. 3. Io. Hyrc. 4.	*Coss.* P. MVTIVS SCÆVOLA (MVTII, *anno* V. C. 579. *Consulis Filius, &* P. CRASSI MVTIANI *frater, iurisperitissimus*) *&* C. CALPVRNIVS PISO FRVGI, *Annalium scriptor.*	127.

TRIBVNITIÆ POTESTATIS INCOMMODA.

Omnium pænè Romæ seditionum caussas Tribunitia potestas excitavit. quæ specie quidem plebis tuendæ, cuius in auxilium comparata fuerat; re autem dominationem sibi acquirens, studium populi ac favorem, Agrarijs, Frumentarijs, Iudiciarijs legibus, aucupabatur.

In quibus omnibus licet species æquitatis inesset; ea tamen ipsa in perniciem redibant; & misera resp. in exitium suum merces erat.

Nam & à Senatu in Equitem translata iudiciorum potestas, vectigalia, hoc est, imperij patrimonium, supprimebat. Et emtio frumenti, ipsos reip. nervos exhauriebat. Neque reduci plebes in agros poterat, sine possidentium eversione, qui & ipsi pars populi erant; & relictas sibi à maioribus sedes, longâ ætate, quasi iure hereditario, possidebant.

SEDITIO GRACCHANA.

His itaque Consulibus, TI. SEMPRONIVS GRACCHVS, genere, formâ, eloquentiâ, equalium facilè princeps, primam certaminum facem accendit. Is filius TI. GRACCHI, eminentissimi viri; P. AFRICANI, ex filiâ, Nepos; federi, quod quadriennio antè C. MANCINVS cum Numantinis pepigerat, feriendo, Quæstor & sponsor, interfuerat. Quam ob caussam, sive Mancinianæ deditionis & ignominiæ contagium timens; sive quâcumque aliâ mente, rem ausus ingentem, à Senatu, qui MANCINVM damnaverat; atque à bonis, descivit; totumque se populari auræ dedit.

Igitur Trib. pleb. factus, toti Italię civitatem pollicetur. & promulgatis simul Agrarijs legibus, quæ omnium statum concuterent; summa imis permiscet: & in anceps periculum remp. adducit.

LEX AGRARIA.

Lex ferebatur. ,, *Ne quis ex agro publico plus D. iugera possideret*: ,, *Quod superesset; id egentibus è populo divideretur.* Eodem iure etiam essent ATTALI, Pergameni regis, opes; qui nuper mortuus pop. Rom. heredem scripserat.

Ille postquam rogationis dies aderat, ingenti stipatus agmine, rostra conscendit. OCTAVI Collegæ, pro bono publico stanti, & legibus suis intercedenti, manum inijcit; & imperium abrogat.

III. Viros agris dividundis, coloniisque deducendis, creavit, se, socerumque suum Consularem APPIVM; & C. GRACCHVM fratrem, admodùm iuvenem.

Hâc indignitate licet graviter moveretur Senatus; & P. MVTIVS Cos. primùm in Curiâ; deinde pro rostris adversus GRACCHVM declamaret; & tota nobilitas obstreperet: ad perpetranda tamen cæpta, eodem Comitiorum die, imperium ipse sibi prorogari volebat.

Quod quùm summo reip. exitio futurum esse Optimates iudicarent; neque satis animi in Consule ad depellendum esset; tum P. SCIPIO NASICA, privatus & togatus, quùm esset consobrinus TI. GRACCHI; patriam, cognationi præferens, circumdatâ lævo bracchio togæ laciniâ, ex superiore parte Capitolij, summis gradibus insistens, hortatus est; *Qui salvam remp. vellent; se sequerentur.*

Eo duce Optimates, & intacta perniciosis con-

filijs plebes in GRACCHVM, qui cum catervis suis in areâ stabat, & totius penè Italiæ frequentiam conciebat; certatim irruere.

Is fugiens; & quùm clienteis ad suæ salutis defensionem hortaretur, caput tangens; visus est nobilitati præbere speciem, regnum sibi & diadema poscentis.

Sed dum clivo Capitolino in forum decurrit; fragmine subsellij ictus. & in flumen proiectus est. Idque à LVCRETIO Ædili, qui inde VESPILLO dictus.

Hoc initium in urbe Româ civilis sanguinis: Inde ius vi obrutum. discordiæque civium, anteà conditionibus sanari solitæ, ferro dijudicatæ.

SEDITIOSI IN SICILIA SERVI OPPRESSI.

Hoc eodem anno, L. PISO Cos. in Siciliâ bellum cum fugitivis gessit; & Mamertium opido expugnato, ad IIX. fugitivorum M. interfecit; & quos capere potuit, patibulo adfixit. Quorum verò operâ præcipuâ usus fuerat, donis prosecutus est. & inter eos, filium suum, locis aliquot fortissimè prœliatum, trilibri coronâ aureâ donavit.

Italia pari peste vexata: Minturnis CCCCL. servi in crucem acti: Sinuessæ ad IIX. M. oppressi.

ATTALI REGIS INSANIA. POPVLVS ROMANVS EIVS HERES.

In Asiâ verò, rex ATTALVS, florentissimum, & ab EVMENE patruo acceptum regnum, cædibus amicorum, & cognatorum supplicijs diu fœdârat. Nunc matrem anum; nunc BERENICEN sponsam, maleficijs eorum necatas confingens.

Post hanc sceleftam violentiæ rabiem; veste & barbâ capillisque, reorum in morem, summissis, squalens; nullumque sani hominis figuram præferens; Mánibus interfectorum pœnas pendere videbatur.

Omissâ deinde regni administratione, hortos fodere, gramina serere, & noxia innoxijs permiscere: eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus, amicis mittere.

Et post alia vilium artium oblectamenta, matri sepulcrum facere instituens, eique operi intentus; morbum ex solis ardore contráxit, & septimâ die decessit.

Luculen tam eius hereditatem, po[illegible] m. testamento heres scriptus, crevit & ad [illegible]. *Hinc Attalicæ opes.*

NVMANTINORVM DESPERATIO, ET VRBIS EXSCIDIVM.

Numantini intereà undique fossis, loricis, & aggeribus, & exercitu sexagies mille hominum, quadrifariam per castra diviso, undique circumvallati dedere quidem sese volebant, si toleranda viris imperarentur. Sed quùm Rom. Imperator, veram, & sine exceptione vellet deditionem; eo necessitatis compulsi sunt primùm, ut destinatâ morte in prœlium ruerent; postquam sese potu & epulis, quasi inferijs, exsatiâssent, carnis semicrudæ, & C[illegible]æ. (sic vocant indigenæ, ex frumento potionem.)

Eoque intellecto, quùm pugna morituris non esset permissa; prœlium ab duce orant, ut tamquam viros occideret; & ipsi, vel citâ morte, vel victoriâ lætâ fruerentur.

Quùm SCIPIO pugnam detrectaret; & miles Romanus quereretur; *Mater*, respondit ille *Imperatorem me, non bellatorem genuit.*

Tandem obsessis placuit eruptio. & sic cons[illegible] manu plurimi ex Romanis occisi: & fame intùs urguente, aliquantisper inde vixére.

Neque satis fuit SCIPIONI urbem dupli[ci m]uro cinxisse; nisi & fluvium Duriam præaltis su[illegible] atque ensibus interiectis muniret, ne quid commeatûs, aut auxilij importaris neve quis enatare [po]sset. Sic ad summam inediam adacti, ut nec herbis, nec corijs, nec cadaveribus parcerent.

Quùm novissimè consilium subitariæ ex urbe fugæ cepissent: & hoc quoque, ruptis equorum [cin]gulis, uxores, *summo per amorem scelere*, ademissent; exitu undequaque deplorato, in ultimam rabiem furoremque conversi, hoc postremum gene[re] obstinárunt.

Quùm pauci, missis legatis, se suaque SCIPIONI dedidissent; maxima pars duces suos, seque, patriamque veneno, subiectoque undique igne, aut mutuis gladijs, *perire, quàm capi* maluérunt.

Qui in victoris manus venerunt; alij sub coronâ vendiri; alij triumpho reservari.

Ad obsessorum contumaciam, accesserat *acerbum semper SCIPIONIS in victos ingenium.* Ipse intra annum, & treis menseis, quàm in Hispaniam venerat, Numantiam excidit, & solo æquavit.

Eâ urbe deletâ, reliquam regionem in fidem accepit. Quæ defecerant, partim vi, partim deditione in potestatem suam redegit; reliquis tributa impo[s]uit.

3824. 16. Ptol. Ev. 8. An. Sed. Ab V. C. 622. Olymp. 161. 4. Io. Hyr. 5.	*Consulibus* P. POPILIO LÆNATE, *&* P. RVPILIO NEPOTE S. C. *factum in eos, qui* TI. GRACCHVM *secuti essent: & quæstione habita, multi damnati.*	126.

SICILIA SERVILI BELLO LIBERATA.

Quùm RVPILIVS ad bellum servile in Siciliam profectus, PISONI successisset; Tauromenium [&] Ennam, fugitivorum firmissima, (qui ale[illegible]o

[illegible] insurrexerant) præsidia bello recepit. Ibi[illegible] plus xx. servorum m. fame, quasi pestilentia, [illegible]sumti, aut trucidati. Cos. Q. FABIVM generum [illegible], quòd negligentia Tauromenitanam [illegible] provincia excedere iussit. Ipse nihil minus [illegible]anis operam dedit; & ultimam in [illegible] suam, [illegible] sociis officio, fuit [illegible]. C[illegible] .3. Ver[illegible] *Ex publicano Consulem factum* esse, ait.) Siculis [illegible]issimo prædonum ac fugitivorum bello libe[illegible] x decem legatorum sententia, leges præscri[illegible]; & provinciam ordinavit. Idem postea Procos. [illegible] Prætor, de servis ita debellatis, ovatione con[illegible]us fuit, ne dignitatem triumphi servili inscri[illegible] violaret.

TRIVMPHI EX CALLÆCIS ET NVMANTINIS.

Eodem anno DEC. BRVTVS, qui Cons. & Proconsf. res prosperè in Lusitania & Gal[illegible] [illegible], per triennium gesserat; & Callæci nomen tul[illegible] rat, de i[illegible] populis triumphum egit.

Et P. SCIPIO AFRICANVS de Numantinis triumphavit, x IV. anno pòst, quàm priorem triumphum de Africâ, sive excisâ Carthagine, eg[illegible] rat. NVMANTINI cognomen ex eâ victoria inv[illegible] (Flor. l. 2. ait, triumphum de nomine tantùm fui[illegible] se; quòd unus vir Numantinus non fuisset, qui in catenis duceretur. præda ut de pauperibus nulla; & arma promiscuè cremata.)

3825. 1[illegible]. Pt. Ev. 9. Ant Sed. Ab V. C. 623. [illegible]mp. 162. Io. I[illegible]6.	*Coss.* P. LICINIVS CRASSVS MVCIANVS (*Hic Dives dictus*, SCÆVOLÆ *frater, ex gente Muciâ, in Crassorum familiam adoptatus. Idem ditissimus, nobilissimus, eloquentissimus Græca lingua doctissimus, Iurisconsultissimus, & Pont. Maximus*.) *Et* L. VALERIVS FLACCVS, *Flamen Martialis*.	125.

[illegible]ustrum LIX. conditum à Censoribus, Q. ME[illegible] MACEDONICO, & Q. POMPEIO, inter se ini[illegible]s. utrque ex plebe; qui x. ante annis Con[illegible]s gesserant. Censa feruntur civi[illegible] IIX. capi[illegible] [illegible]CCXXXI I I. præter pupillos & viduas. [illegible] Q. METELLVS censuerat; ut omnes cogerentur [illegible] uxores, liberorum procreandi caussâ. Eius[illegible] orationem, longè pòst, AVGVSTVS CÆSAR, [illegible]m de *maritandis ordinibus* ageret, velut in ea [illegible]ora scriptam, in Senatu recitavit.

C. ATINIVS LABEO Trib. pleb. eumdem ME[illegible]LVM, à quo in Senatu legendo præteritus fue[illegible], de saxo deiici iusserat. quod ne fieret, cæteri [illegible]egæ intercessére.

BELLVM CVM ARISTONICO.

ATTALVS, EVMENIS F. (al. ex fratre Nepos) si[illegible] ARISTONICI fratris, ex pellice Ephesiâ nati [illegible]; sive Romani nominis studio, pop. Romanum heredem moriens scripserat. Id iniquè ferens ARISTONICVS (Vell. mentitus regiæ stirpis originem) partim promissis, partim vi urbeis regibus parere solitas, solicitat, aut capit: & bonam regni partem [illegible] adiungit.

CRASSI PONTIFICIS PERNICIOSA AVARITIA.

Ad hoc bellum mitti opidò cupiebant ambo Consules. Sed CRASSVS Pontifex Max. quùm esset, Collegæ, Martiali Flamini, multam si à sacris & urbe abscedat, intenminatur. In Asiam itaque Pontifex (quod numquam anteà factum) extra Italiam profectus; & prædæ Attalicę congerendæ, quàm bello gerendo intentior; quùm extremo anni tempore, inordinatâ acie, prœlium ad Leucas commisisset (licet ei NICOMEDES Bithyniæ, ARIARATHES Cappadociæ, MITHRIDATES Ponti, & PILÆMENES Paphlagoniæ, reges adessent) victus & captus, pœnas inconsultæ avaritiæ sanguine dedit.

Sed ille in carcere memor, & familiæ, & Romani nominis, custodem sui barbarum virgulâ excæcat, & in exitium sui, quod volebat ita concitat. Caput interfecti, ARISTONICO oblatum, unà cum corpore, Smyrnæ sepultum est. (Strab. lib. 14. addit; Aristonicum initiò, navali prœlio ad Cumæam ab Ephesiis superatum, in Mediterraneam regionem recessisse; ibique vocatis ad libertatem servis, maximum exercitum comparâsse: & primùm Thyatira, deinde Apolloniadem occupâsse. civitates alias, cum regibus, auxilia Romanis submisisse.)

3826. 1[illegible]. Ptol. Euerg. Interr. in Syria. Ab V. C. 624. Io. Hyrc. 7.	*Consules*, M. PERPENNA (*al.* PERPERNA) NEPOS, (*qui Consul antè, quàm civis fuit*) *&* C. CLAVDIVS PVLCER.	124.

[illegible]is Consulibus, quùm CARBO Trib. pleb. rogationem tulisset, ut eumdem Tribunum pleb. quoties vellet, creari liceret; rogationem eius P. AFRICANVS gravissimâ oratione dissuasit. In quâ dixit; TI. GRACCHVM iure cęsum videri. Et quamvis GRACCHVS, frater, contrà, rogationem suadere[illegible]; SCIPIO tamen pro tempore obtinuit.

PERPERNA Cos. CRASSO in Asiam successit; & Aristonicum acie victo captoque bellum confecit. quâ de re infrà.

PTOLEMÆI REGIS BARBARA CRVDELITAS.

PTOLEMÆVS, Ægypti rex, quem adulatores Euer-

Εὐεργέτην & φιλόλογον appellarant; & populus κακεργέτην & φύσκωνα, morum pravitate, & corporis turpitudine, & ventris sagina; quâ non homini, sed belluę similis erat, palam traducebat; quùm & peregrinis, quos edicto in urbem, civibus profugis vacuam, sollicitârat; nihilo æquior, quam civibus; & ob id invisus esset; incensâ à populo regiâ, cum filio, quem ex sorore susceperat; & cum novâ uxore, matris pellice, metu insidiarum, clàm in Cyprum, tamquam exsilium, proficiscitur: contractoque ex mercenarijs exercitu, bellum sorori pariter ac patriæ inferre molitur.

CLEOPATRÆ quippe, quam filiâ eius per vim stupratâ, & in matrimonium adscitâ, aliquantò antè repudiârat; populus deturbatis PHYSCONIS statuis, regnum restituerat. Et ipse maximum filium, à Cyrenis arcessitum, ne eum Alexandrini contra se regem crearent, interfecerat.

Nunc verò novâ, scilicet, injuriâ irritatus qui detractas sibi Imagines studio sororis existimaret; filium etiam, quem ex eâ susceperat, secumque abduxerat, interfecit: corpusque in membra divisum, & in cistâ compositum, matri die natalis eius, inter epulas offerri curavit.

Quæ immanitas non reginæ tantùm, verum universæ etiam civitati acerba & luctuosa fuit. Verso itaque principum studio, ab epulis ad exsequias, membra lacera populo ostendunt; & quid de rege suo sperare debeant, hac cæde demonstrant. CLEOPATRA finito orbitatis luctu, quùm urgeri se fraterno bello videret; auxilium a DEMETRIO NICATORE rege Syriæ, qui in Parthis tum agebat, per legatos depoposcit.

3827. Pt. Ev. 19. Interr. in Syr. Ab V. C. 625. Io. Hyrc. 8.	*Hic annus Consules habuit M. AQVILIVM NEPOTEM, & C. SEMPRONIVM TVDITANVM.*	123.

Sub quibus C. GRACCHVS, Triumvir, nihil TIBERII fratris, quadriennio antè occisi, morte deterritus; novas super agrorum divisione turbas excitare cœpit, collegis C. CARBONE & FVLVIO FLACCO, in partem adiuvantibus.

SCIPIONIS AFRICANI EXITVS.

Quibus quùm P. SCIPIO AFRICANVS, sive patriæ amore; sive quid simultatis suberat; constanter, an animosè! adversaretur: & forè commotior à CARBONE interrogatus; Quid de TIB. GRACCHI cæde sentiret: respondisset; Si is occupandę reip. animum habuisset, iure cæsum videri. Et concione acclamante, subiecisset: *Hostium armatorum toties clamore non territus; qui possim vestro moveri, quorum noverca est Italia.*

Atque inde vegetus tamen, ac corpore valens, pridie domum se recepisset; postridie mortuus in cubiculo inventus est. Suspecta fuit, tanquam venenum ei dedisset, SEMPRONIA uxor, Gracchorum soror. De morte tamen eius quæstio nulla habita. Factum id post Novendiales ferias, quùm gemini soles in cœlo conspecti fuissent. Sol geminatus, inquit CICERO, quo quidem anno P. AFRICANVS, sol alter, extinctus est. Alijs, cœlo illatus.)

Eo defuncto, seditiones Triumvirales acriùs exarsérunt. (Velleius addit; quasdam elisarum faucium in SCIPIONIS demortui cervice notas esse repertas.)

METELLVS MACEDONICVS, qui graveis antè inimicitias cum SCIPIONE exercuerat, ubi interemptum conclamari audiuit; in publicum se proripuit: mœstoque vultu, *Concurrite*, inquit, *cives, mœnia urbis nostræ eversa sunt.* Et liberis dixit; *Ite, filij, celebrate exsequias. numquam civis maioris funus videbitis.*

ARISTONICVS VICTVS ET CAPTVS.

CRASSO, uti dictum, in Asiam PERPENNA Consul; PERPENNÆ M. AQVILIVS successit. PERPENNA auditâ morte CRASSI, & clade exercitus Romani; raptim in Asiam pervolarat. & ARISTONICVM recenti victoriâ furentem improviso bello adortus, nudatum omnibus copijs in fugã verterat. Quumque Stratonicen urbem, ad quam ille confugerat, obsidione cinxisset; enectum fame ad deditionem coëgit, & in suam potestatem redegit. Attali aliasque gazas, hereditarias populi Romani, navibus impositas, Romam deportavit.

Id ægrè ferens successor eius M. AQVILIVS, ad eripiendum Perpennę Aristonicum, perinde ac sui potius triumphi munus esse deberet; festinata velocitate contendit. Sed contentionem Consulum, mors Perpennæ, qui morbo correptus apud Pergamum diem obierat, diremit.

Aristonicus verò Romam perductus, in carcere mortuus est: aut, ut alij tradunt, iussu Senatus strangulatus.

AQVILIVS Asiatici belli reliquias confecisse traditur, mixtis veneno fontibus, ad deditionem quarumdam urbium. Quæ res ut maturam, ita infamem fecit victoriam. & contra fas Deum moresque maiorum medicaminibus impuris, in id tempus sacrosancta, Romanę integritatis arma violavit. AQVILIVS nihilominus serò, (& pænè triennio post) triumphavit: vel in provincia constituenda cum decem legatis, occupatus: uel inimicorum, a quibus pòst etiam accusatus est, invidiâ impeditus.

ASIÆ PROVINCIÆ ROMANIS DEDITÆ.

Eâdem belli occasione Lydiam etiam, antiquam regnorum sedem; Cariam Hellespontum ac Phrygiam utramque, in potestatem pop. Rom. deditam

venisse, proditum est. Phrygiam verò ab AQVILIO MITHRIDATI, regi Pontico, pecunia acceptâ concessam; ipsumque eo nomine Romæ postulatum; & Senatum Phrygiam liberam esse iussisse, tradit Appian.

Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis, vitia quoque Romam transmisisse censeatur.

PHOCENSES VENIA DIGNATI.

Capto ARISTONICO, Massilienses pro Phocensibus, conditoribus suis (quorum urbem Senatus, & omne nomen; quod & tunc, & anteà ANTIOCHI bello infesta contra pop. Rom. arma tulerant; deleri iusserat) legatos Romam deprecatum misere, veniamque ijs à Senatu obtinuere.

PRÆMIA FIDIS SOCIIS PERSOLVTA.

REGINA MATER VENEFICA.

Post hæc Regibus, qui adversus ARISTONICVM arma tulerant; præmia persoluta. MITHRIDATI Pontico, Phrygia maior: filijs ARIARATHIS, regis Cappadocum, qui eodem bello occiderat, Lycaonia & Cilicia datæ. Fideliorque populus Romanus in socij filios, quàm mater in liberos fuit. quippe hinc parvulis auctum regnum; inde vita ademta. LAODICE namque ex numero sex filiorum, quos virilis sexûs ex ARIARATHE rege susceperat; amens ne non diutinam regni administrationê, adultis eorum quibusdam, potiretur; quinque parricidiali veneno necavit. Vnum parvulum sceleri maternis cognatorum custodia eripuit: qui post LAODICES à populo exstinctæ, necem, solus regno potitus est. MITHRIDATES quoque repentinâ morte interceptus, filium cognominem reliquit; qui bella mox notabilia posteà cum Romanis per XLVII. plus minus ann. variâ victoriâ gessit.

Eodem anno C. SEMPRONIVS TVDITANVS Cos. quum vereretur, ne iudex constitueretur litis, quæ plebi cum patribus de agrorum divisione erat; in Illyricum, provinciam, profectus; Iapides, qui intra Alpeis incolunt, bello adgressus, priùs rem malè gessit: mox victoriâ cladem acceptam emendavit, virtute D. IVNII BRVTI, eius qui Lusitaniam subegerat. (Plin. l. 3. Histros etiam domuisse scribit.)

ANTIOCHI SIDETÆ IN PARTHOS EXPEDITIO, COMITE HYRCANO.

ANTIOCHVS autem SIDETES, quùm sciret Parthos, Syriæ regnum adfectare; & DEMETRIO, æmulo fratre, quem captivum tenebant, uti adversum se, pro re natâ, constituisse; occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversùs eos ducit. Sed luxuriæ non minor adparatus, quàm militię fuit. Quippe LXXX. armatorum millia, tercenties mille lixæ coqui, & scenici, secuti sunt. milites auro argentoque exornati; & paria culinarum instrumenta. prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent.

Erat in eius comitatu, Parthicæ expeditionis socius, HYRCANVS, Iudæorum Pontifex, magna cum popularium manu. Accidit autem, ut eo in itinere, Pentecoste post sabbathum fortè incideret; quo tempore iter facere, ex patrio Iudæorum ritu, nefas ducitur. ANTIOCHVS itaque nequid impedimenti obijceretur, quo minus Iudæi sua festa otio, & quiete solenni concelebrarent; erectu ad Lycum fluv. ubi INDATEM Parthorum ducem profligaverat, tropæo, totum exercitum biduo consistere iussit.

Regi ulterius tendenti, multi Orientis reguli occurrere, tradentes se suaque regna, cum exsecratione superbiæ Parthicæ. Iamque tribus prœlijs victor Babylonium occupaverat; quùm PHRAHATES, DEMETRIVM in Syriam, ad occupandum regnum, cum Parthico præsidio, mittit; ut eo pacto ANTIOCHVS ad sua tuenda à Parthię finibus revocaretur. & quoniam viribus non poterat, insidijs hostem ubique tentabat.

Quùm autem, propter hominum multitudinem, exercitum suum ANTIOCHVS per civitates in hiberna divisisset: & illæ tum necessariâ copiarum præbitione, tum militum iniurijs gravari se sentirent; ad Parthos iterùm deficiunt: & die statutâ, omnes, apud se divisum exercitum, per insidias, ne alteri alteris auxilia ferre possent; adgrediuntur. Quo nuntiato ANTIOCHVS, auxilium & remedium proximis laturus; & cum ijs, quæ secum hiemabant, copijs progressus, obvium habuit ARSACEM, regem Parthorum. adversus quem fortiùs, quàm exercitus eius, dimicavit. Ad postremum tamen à suis desertus, occiditur; exsequijs, regio more, à Partho hoste honestatus, quùm novem aut decem circiter annos, post TRYPHONIS necem, regnâsset.

ARSACES præterea DEMETRII filiam, quàm secum ANTIOCHVS adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Eumque deinde dimissi à se in regnum DEMETRII pœnitere cæpit. Quùmque ad eumdem retrahendum turmas equitum festinatò misisset; DEMETRIVM, id ipsum metuentem, iam in regno, missi, invenerunt: frustraque omnia conati, ad regem suum reversi sunt.

DEMETRIVS NICATOR, iterùm regnat.

DEMETRIVS in regnum restitutus, quantumvis omnis Syris in luctu, propter amissum exercitum, esset; quasi Parthica ipsius, ac fratris, bella, quibus alter captus; alter occisus erat, prosperè cessissent; ita Ægypto bellum inferre statuit; CLEOPATRA, PTOL. EPIPHANIS Filia, socru, opem eius implorante; & regnum Ægypti, pretium adlati adversùs fratrem suum auxilij, ultrò pollicente.

Hoc

3828. Pt. Ev.20. Dem. iter.1. Ab V.C. 626. Io. Hyrc. 9.	*Hoc an.* CN. OCTAVIUS NEPOS, *&* T. ANNIUS LUSCUS, *Coss. produntur. Res ab & sub ijs gestæ, latent; inopiâ scriptorum, qui interciderunt.* *Annus consequens Consules habuit,* L. CASSIUM LONGINUM, *qui triennio pòst Censor: &* L. CORNELIUM CINNAM, L. CORNELII CINNÆ *patrem, qui posteà Consul quater fuit.*	122.

RES AB HYRCANO GESTÆ.

Dum Syri auditâ ANTIOCHI morte turbantur, & intestinis seditionibus laborant; HYRCANUS eam rei benè gerendæ occasionem nactus, Medabam sexto obsidionis mense vi cepit: deinde Samegam cum opidis vicinis. Et Sichemo occupato, Templum Garizimitanum evertit, cum gente Chuthæorum, eius Templi accolâ; cc. penè annis pòst quàm id exstructum fuerat.

Idem Idumæos, urbibus Doréo & Marissâ excisis, perdomitos, ad suscipiendam circumcisionem, aliosque patriæ Iudæorum religionis ritus, metu exsilij, adegit. Atque ita deinceps illi Iudæis accensi, parique iure habiti sunt.

3830. Ptol.Ev.21. Dem. it. 3. Ab V.C.628. Io. Hyrc.11.	MAM. AIMILIO LEPIDO, *collega in Cõsulatu datus fuerat* C. POPILIUS II. *absens, sed sive morte, sive quâvis aliâ occasione impeditus, videtur non inisse magistratū: verùm eius loco* L. AURELIUS ORESTES *substitutus: & quidem post Kalendas Martias. ut huius anni saculum duo Consulum paria viderit:* LONGINUM *scilicet &* CINNAM *Kal. Ianuarijs; & hosce, quos nominavi, novos. Huic enim anno, Ludorum Terentinorum, sive Quindecimviralium (hoc est, eorum, qui post annos decem & centum recurrunt) Quarti conveniunt. qui est V. C. 628. Varronianus; aut 627. Catonianus.*	120.

Eorum ludorum hæc series fuit: Ut
Primi inciderint in an. V.C.297. al.298.
Alteri. in ann. 407. al. 408.
Tertij, in ann. 517. al 518.
Quarti, in hunc an. 628. al. 627.

Ex Consulibus, L. AURELIO ORESTI Sardinia obtigerat: & is rebellanteis Sardos subegit. C. GRACCHUS eidem Quæstor fuit per triennium; eumque Cus. Romam decedens, in provinciâ reliquit.

LEGATIO HYRCANI ROMAM.

HYRCANUS Pontifex, renovandæ cum Romanis amicitię cupidus, legatos ad Senatum misit, SIMONEM DOSITHEI, APOLLONIUM ALEXANDRI, & DIODORUM IASONIS, FFF. primæ notę homines. Qui inter cætera societatis capita, contendebant; „ *Ut Ioppe cum portu, Gazara cum fontibus, reliquaq; urbes, quas præter Senatûs decretum* ANTIOCHUS *sibi ademisset, restituerentur.* „ *Neve militibus regijs per ipsorum, aut clientium suorum regiones iter facere liceret.* „ *Utque legati a Senatu mitti, quidquid* ANTIOCHUS *per vim abstulisset, reddendum curarent; & agrorum, qui eo bello devastati essent, pretium æstimarent.* „ *Litteræ legatis ad reges, populosq; liberos darentur; quò tutiùs in patriam reverti possint.*

Legati omnibus, quæ volebant, impetratis, à Senatu honorificè expediti, & publico sumtu domum remissi sunt.

SYRI A DEMETRIO DEFICIUNT.

DEMETRIUS bellum quidem HYRCANO, ob vetus in fratrem ANTIOCHUM studium, inferre cupiebat; sed alijs domi incommodis distentus est. Dumque Ægypti invadendæ, & socrûs ex eo regno deturbandæ consilia agitat, & aliena adfectat; (ut fieri amat) propria, per Syriæ defectionem, amisit.

Siquidem Antiochenses, & reliqui Syri, inveterato in eum odio, concitati, & novam ex Parthicâ consuetudine superbiam exsecrati; ad PTOLEMÆUM EVERGETEN legatos mittunt, qui regem aliquem ex stirpe Seleucidarum postulent.

Ille bello ab eodem DEMETRIO petitus, quùm prætereà cognovisset CLEOPATRAM sororem, opibus Ægypti in naveis impositis, ad generum, filiamque in Syriam profugisse; immittit iuvenem quemdam Ægyptium, PROTARCHI negotiatoris filium, qui regnum Syrię armis, & præsenti populorum defectione, peteret.

Et compositâ fabulâ, quasi ille, per adoptionem ANTIOCHI regis, receptus in familiam regiam esset: Nec Syris quemlibet regem adspernantibus; modò ne DEMETRII paterentur superbiam; Nomen Iuveni ALEXANDRI imponitur. cui mox ingentia ab Ægypto auxilia mittuntur. (Is ZEBINA, seu ZEBENNA, cognomine dictus est.)

ALEXANDER ZEBINA SYRIÆ REX XVII.

Accidit intereà, ut ANTIOCHI interfecti corpus à rege Parthorum in loculo argenteo ad sepulturam in Syriam remissum perveniret. Quod cum ingenti studio civitatum, & novi regis ALEXANDRI, ad fir-

ad firmandam fabulæ fidem, exceptum est. Eaque res illi magnum favorem popularium conciliavit; omnibus non fictas in eo, sed veras lacrymas existimantibus.

DEMETRIVS prœlio commisso victus ab ALEXANDRO, quùm undique circumstantibus malis premeretur; & è pugnâ refugiens Ptolemaidem, ab uxore CLEOPATRA excluderetur, & à filijs ipsis desereretur; relictusque cum paucis servulis, Tyrum, *religione Templi* se defensurus, periisset; navi egrediens, & captus, & diu misereque vexatus, præfecti iussu interficitur. ALEXANDER regnum adeptus cum HYRCANO fœdus ferit.

3831. Ptol. Euerg. 22. Alex. ind. Zeb. 1. Ab V.C. 629. Ioan. Hyrc. 12.	*Hoc anno Consules* M. PLAVTIVS HYPSÆVS, *&* M. FVLVIVS FLACCVS.	119.

Hic, quùm perniciosissimas reip. leges introduceret, de civitate Italis, quos ad id petendum excitârat, dandâ; & de provocatione ad populum, eorum, qui civitatem mutare voluissent: ægrè compulsus est, ut in Curiam veniret. Deinde partim monenti, partim oranti Senatui, ut incepto desisteret, responsum non dedit: & quùm in eâ sententiâ persisteret, à Senatu in expeditionem missus est.

LOCVSTARVM IN AFRICA LVES, ET INDE PESTILITAS.

His Consulibus, quùm ingens in Africâ locustarum agmen herbas & folia, & amaros etiam cortices adrosisset; ventus eas in mare diiecit. Et mare rursus fluctuans in Cyrenes & Numidiæ oram mortuas eiecit. quarum odore intolerabili, & mortifero vapore, gravis primò pestilentia pecori facta: & tanta deinde lues orta, ut ad DCCC. hominum M. eâ tabe consumta prodantur. Haud procul Carthagine CC. & ad Vticæ littus XXX. Mill. Ex quibus M. D. uno die periisse dicuntur.

CENSORIA SEVERITAS.

Iisdem Consulibus, Censores L. CASSIVS LONGINVS; & Cn. SERVILIVS CÆPIO, Aquam, quæ TEPVLA vocatur, ex agro Lucullano, (quem Tusculanum quidam credunt) Romam, & in Capitolium usque perducendam curârunt.

Eorumdem severitas, in cæteris, Lepidum AEMYLIVM Augurem, quod sex Millib. ædeis conduxisset, adesse iussit. Ipsi Lustrum LX. condidérunt, quo censa sunt civium capita CCCXC. Mill. & DCCXXXVI.

BELLVM I. CVM GALLIS TRANSALPINIS.

Eodem tempore, primùm cum Gallis, trans Alpeis, dimicatum est. Eius belli, Salyes, sive Salvij, Galliæ, an Liguriæ? populi (fort. hodie Saluciani) auctores fuêre; qui Massiliam, sociam & fidam Romanis civitatem, excursionibus infestârant. Salybus accesserunt Arverni, Rutheni, & Allobroges; qui Æduosque invaserant.

FVLVIVS FLACCVS Cos. primus omnium Alpeis transgressus, Ligures & Gallos aliquot prœlijs domuit, aut veriùs fregit, & intrà fineis suos compescuit. Bellum hoc Allobrogicum dictum est. quamquam ex eâdem gente posteà Q. FABIVS MAX. ÆMYLIANI F. Allobrogici nomen tulit.

CONIVRATIO LATINOR. REPRESSA.

Eodem anno ad Fregellas res bene gesta est, à L. OPIMIO præt. Fregellæ adversùs Romanos coniuraverant; FVLVIO fortè Consule Italicos populos in spem Romanæ civitatis tunc erigente. Illis per vim (al. Pullo Numitore proditore) captis, & excisis, OPIMIVS cæteros Latini nominis socios, malè animatos, repressisse visus est.

Eiusdem coniurationis, & Asculanæ defectionis, C. GRACCHVS socius fuisse putatur. OPIMIVS tamen de iisdem triumphandi potestatem à Senatu non impetravit. Neque id invidiâ Patrum conscriptor. sed summâ diligentiâ iuris observandi; quo cautum erat; ut pro aucto imperio, non pro receptis, quæ populi Romani fuissent, triumphus decerneretur.

3832. Ptol. Euerg. 23. Al. Zeb. 2. Ab V.C. 630. Ioan. Hyrc. 13.	*Consules* C. CASSIVS LONGINVS, *&* C. SEXTIVS CALVINVS.	118.

Hic, M. FVLVIO Cos. in Galliâ, successit, & Salvios funditùs delevit. & coloniam, Aquas Sextias, (ubi haud longè à Massilia Salyas devicerat) ab aquarum copiâ, & calidis ac frigidis fontibus; atque à nomine suo ita appellatas, condidit; & ex hibernis, novam mœnibus Vrbem excoluit.

3833. Ptol. Euerg. 24. Al. Zeb. 3. Ab V. C. 631. Ioan. Hyrc. 14.	*Consules* Q. CÆCILIVS METELLVS, *&* T. QVINCTIVS FLAMININVS.	117.

Ille maximus natu è quattuor filijs Macedonici; qui à devictis eo in honore Balearibus, Balearici cognomen tulit. Hoc demum tempore M. FVLVIVS FLACCVS de Liguribus, Vocuntijs, (quorum regio ad Allobrogas usque protendebatur) & de Salvijs triumphavit: & biennio post, in seditione C. GRACCHI, suæ factionis homines spolijs ijs, quæ Gallis Consul ademerat, in Senatum armavit.

BELLVM BALEARICVM.

Baleares (qui Gymnesias incolunt, & æstatem nudi exigunt: à teli missu, sive fundæ iactu, sic appellati: vel à Baléo, Herculis comite, ibi tunc relicto, quùm ille ad Geryonem in Hispaniam navigaret) quòd Piraticâ rabie maria corrumperent. (Strabo; pauci quidam improbi cum maris prædonibus conspiràssent) & rates inconditas adscendere, & prænavigantes subinde inopinato impetu terrere, ac vexare, soliti essent; à METELLO Cons. accusati simul, & invasi sunt.

Atque adeò quùm venientem ab alto Romanam classem prospexissent; prædam rati, & ausi occurrere; primo impetu ingenti lapidum saxorumque nimbo classem operuére. At postquàm cominùs ventum est; expertique rostra, & pila venientia; pecudum in morem effusi, sublato clamore, petiérunt fugâ litora; dilapsique in proximos tumulos, quærendi fuérunt, ut vincerentur. Idem METELLVS colonias ibidem condidisse proditur.

ALTERA GRACCHANA SEDITIO.

C. GRACCHVS, TIBERII antè decennium occisi frater, Tribunatum plebis consecutus; non tàm popularis auræ studio, quàm Senatûs odio, omnia moliebatur, quò plebeijs obsequeretur, & patricijs incommodaret.

Perniciosas leges tulit; & in cæteris Frumentariam, ut semisse & triente frumentum plebi daretur. Deinde alteram Agrariam, qualem frater eius tulerat. Tertiam Iudiciariam, ut à Senatoribus ad Equites Iudicia transferrentur: & sexcenti equites trecentis Senatoribus admiscerentur. (hoc est; ut Equester ordo bis tantum virium in Senatu iudicijsque haberet.)

(Plut. Equites non sexcentos, sed trecentos ait esse in Curiam sublectos; atque inter utrosque communicata iudicia, quæ anteà Senatorum tantùm propria fuerant. VARRO; sic Bicipitem civitatem, fecisse, civilium discordiarum fontem.)

CARTHAGO NOVA ROMM. COLONIA.

Ille continuato in alterum annum Tribunatu, & legibus Agrarijs latis, effecit; ut complures coloniæ in Italiâ deducerentur: & una, in solo dirutæ Carthaginis, quò ipse Triumvir creatus coloniam deduxit; eamque primam extrà Italiam. Quod quidem maiores (quùm viderent tantò potentiorem Tyro Carthaginem; Massiliam Phocæâ, Syracusas Corintho; Cyzicum ac Byzantium, Mileto, genitali quamque solo; diligenter vitaverant; ut civeis Romanos, ad censendum, etiam ex provincijs in Italiam revocaverint.

3834. Ptol. Euerg. 25. Ab V. C. 632. Ioan. Hyrc. 15.	*Consules* Cn. DOMITIVS AHENOBARBVS, *&* C. FANNIVS STRABO.	116.

Hic, quantumvis à C. GRACCHO Consul, reiecto OPIMIO, factus esset; orationem de socijs & nomine Latino, contra GRACCHVM, reliquisse, à CICERONE proditur.

Ille Pater Cn. DOMITII, qui Censor fuit anno 661. & filius DOMITII eius, quem Cos. anno 591. fuisse, SVETON. Nerone, tradidit.

BELLVM ALLOBROGICVM.

His Coss. Lunæ trinæ apparuére; quos plerique soles nocturnos appellàrunt. Cn. DOMITIVS Cos. an Procos.! contra Allobroges, eorumque socios Arvernos, ad opidum Vindalium (ubi Sulga Rhodano miscetur) feliciter pugnavit: Quibus belli inferendi caussa fuit; quod TEVTOMALIVM, Salviorum regem fugientem recepissent, & omni ope iuvissent; quodque Ædnorum agros, sociorum pop. Rom. vastavissent. Vicit autem illos, maximè cum elephantorum novâ formâ, equi hostium, hostesque, conterriti diffugissent. XX. ibi Allobrogum M. cæsa, & III. M. capta referuntur. Ipse Cos. victor elephanto per provinciam invectus est, turbâ militum, quasi inter triumphi solennia, prosequente.

BELLVM INTER ZEBINAM, ET GRYP.

ALEXANDER ZEBINA, occupato Syriæ regno, tumens successu rerum, spernere iam etiam ipsum PTOLEMÆVM, à quo fuerat in regnum subornatus; superbâ insolentiâ cœpit.

CLEOPATRA PTOLEMÆI soror, quæ ALEXANDRO EPIPHANI, DEMETRIO NICATORI, & ANTIOCHO SIDETÆ, nulli satis fida victrix nupserat,

enupserat, quùm ex DEMETRIO filios duos peperisset, totidemque ex ANTIOCHO; huius quidem filios Cyzicum ablegaverat, illius verò filiorum alterum, SELEVCVM, quoniam sine matris auctoritate diadema sumsisset, interfecerat: Alterum, ANTIOCHVM, ab aduncitate, seu nasi magnitudine GRYPVM, hactenus regem cõstituerat; ut nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij penes matrem esset.

PTOLEMÆVS, reconciliatâ sororis gratiâ, destruere ALEXANDRI regnum, quod, odio Demetrij, viribus suis adquisierat, summis opibus instituit. Mittit ingentia GRYPO auxilia, & simul filiam Tryphænam eidem nupturam: ut populos in auxilium Nepotis, non societate tantum belli, verum & adfinitate suâ solicitaret.

Nec res frustrà fuit: & defectio multarum civitatum ab Alexandro mox consecuta est. Fit deinde inter Reges prœlium:quo victus ille Antiochiam profugit. Ibi inops pecuniæ, quùm stipendia militibus deessent, è Templo Iovis solidum ex auro Victoriæ signum tolli iubet, facetis iocis sacrilegium circumscribens; *Victoriam commodatam sibi ab Iove*.

Paullo post, quùm & ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis, tacitè iussisset avelli, deprehensusque in sacrilegio, concursu multitudinis esset in fugam versus; magnâ vi tempestatis oppressus, ac desertus à suis, à latronibus capitur; perductusque ad GRYPVM interficitur.

ANTIOCHVS GRYPVS, SYRIÆ REX, XIIX.

3835.	*Consules Q. FABIVS MAXIMVS, & L. OPIMIVS NEPOS. Ille PAVLLI ÆMYLII NEPOS, & FABII ÆMYLIANI filius fuit.*	115.
Ptol. Euerg. 26.		
An. Gry. 1.		
Ab V. C. 633.		
Ioan. Hyrc. 16.		

Ab altero, OPIMIO, Opimianum vinum, multis post ætatibus celebratum; quod eo anno omnis generis frugum bonitas, eaque cœli temperies fuisset, quam Cocturam vocant, solis opere. (Plin. l. 24. c. 4. ait, Durâsse ea adhuc vina c c. fermè annis, iam in speciem redacta mellis asperi.)

BELLVM CVM BITVITO ARVERNO, ET ALLOBROGIBVS.

FABIVS Cos. adversùs Allobrogas, & BITVITVM Arvernorum regem, commisso apud Isaram flumen prœlio, feliciter pugnavit. Cæsa ex hostibus ad cxx. Mill. Ipse Consul; alijs, imbecillus ex recenti vulnere tunc fuisse; alijs, febri quartanâ in acie liberatus esse, traditur.

BITVITVS, quòd sive à FABIO, sive à DOMITIO fraude potiùs, quàm bello captus fuisset; quùm ad satisfaciendum Senatui Romam profectus esset, Albæ in custodiâ datus est. quòd eum Senatus punire nollet; quia id contrà fidem erat: nec in Galliam remittere; quia contrà pacem videbatur.

VALERIVS, illum à DOMITIO captum scribit, ac Romæ custodiendum datum, lib. 9. Iratus, inquit, Domitius Bituito, quod tum suam, tum Allobrogum etiam gentem, se in provinciâ morante, ad Q. Fabij, successoris sui, dextram confugere hortatus esset; per colloquij simulationem arcessitum, hospitioque acceptum, vinxit; ac Romam navi deportandum curavit. Senatus eius factum neque probare potuit, neque rescindere voluit. ne remissus in patriam Bituitus bellum renovaret. Albam itaque relegatus est: Et decretum; prætereà, ut CONGENTIATVS, eius filius, comprehensus Romam mitteretur.

Eum itaque & cum Domitio & cum Fabio pugnâsse, Strabo tradit: & bis in triumphum ductum, videtur significare FLORVS; Nihil, inquiens, tàm conspicuum in triumpho, quàm rex ipse bis visus (alij legunt, Bitvitus, al. Betultus) discoloribus in armis, argenteoque carpento, qualis pugnaverat.

Vtrinsque victoriæ gaudium hinc existimari potest; quòd & Domitius, & Fabius, ipsis quibus dimicaverant locis, saxeas erexére turreis; & desuper exornata armis hostilibus tropæa fixére. Quùm hic mos inusitatus fuerit: & numquam pop. Rom. hostibus domitis suam victoriam exprobrârit.

NARBONENSIS PROVINCIA.

Hoc bello Narbonensis Gallia in provinciam redacta; atque ut quotannis in eam Romà prætores mitterentur, institutum.

Hoc est; uti CRITOGNATVS, Arvernus, apud Cæsarem, (libr. 7.) conqueritur; Finitima Gallia, in provinciam redacta, iure & legibus commutatis, securibus subiecta, perpetuâ premitur servitute.

Cæsar tamen, (lib. 1. de bell. Gall.) Arvernos & Ruthenos à FAB. MAXIMO superatos quidem fuisse: sed ijs popul. Rom. ignovisse; neque in provinciam redegisse, neque stipendium imposuisse, tradit. Ex hac nihilo minus victoriâ Fabius ille, Allobrox, sive Allobrogicus, appellatus est.

GRACCHI LEGES, ET INDE TVRBÆ ET CÆDES.

Iisdem Coss. C. SEMPRONIVS GRACCHVS occisus est, quum per biennium Trib. pl. legibus seditiosis latis remp. perturbâsset. Quæ fuerunt;

„Vt cui abrogatus magistratus fuisset; ei iterum capere magistratum non liceret.

„Vt qui indictâ causâ in civem Rom. animadvertisset; de eo populus iudicaret. (Qua lex præcipuè in P. POPILIVM, LÆNATEM, ferebatur; de quo tulerat, ut aqua & igni interdiceretur.)

„Vt agri publici tenuioribus dividerentur.

„Vt vestes gratuitò militibus darentur.

„Vt ne quis minor XVII. annis ad militiam cogeretur.

„Vt socijs Latinis suffragium, æquè ac civibus Rom. daretur, (aliaq́, ,de quibus suprà, constituerentur.)

„Vt viæ dirigerentur, sternerentur; & lapidibus stadia significantibus distinguerentur; pontibusq́, ornarentur.

„Vt Coloniæ, Capua & Tarentum, in Italiâ deducerentur.

Quibus legibus offensus Senatus, M. LIVIVM DRVSVM, GRACCHI collegam, impulit; ut colligendæ popularis benivolentiæ caussâ, leges alias & ipse ad populum ferret. Vnam de XII. colonijs deducendis: alteram; *Ne quis Latinorum in castris virgis cæderetur.*

Quùm autem RVBRIVS, alter GRACCHI collega, legem de Carthagine coloniâ in Africam deducenda pertulisset; GRACCHVS ipse III. Vir eò profectus est. Et hæc quidem priore biennio acta.

Hoc autem anno, quùm L. OPIMIVS Cos. vel, eo instigante, MINVTIVS RVFVS Trib. pl. leges Gracchi, qui iam Tribunatu abierat, abrogaturus; & Carthaginem coloniam aliò translaturus esset; occupatur ab utrâque parte Capitolium, (Gracchanæ familiæ fatale.)

Ibi Atilio, ministro Opimij Cos. à Gracchanis in turbâ occiso, eo die, tempestatis caussâ, nihil est perfectum. Postero verò die Senatus à Consule vocatus, & ministri publici cæde offensus; mandat Opimio; *Vt videat, ne quid detrimenti resp. capiat.*

Ita Opimius postridie armato Senatu, & equitibus, in forum descendit. GRACCHVS, & FVLVIVS FLACCVS, antè quinquennium Consul & triumphalis, (quem æquè prava cupientem, C. GRACCHVS in locum TIB. fratris, III. Virum nominaverat, & socium regalis adsumserat potentiæ) Capitolio deturbati, cum suis Aventinum obtinebant.

Quùm de pacis conditionibus frustrà per Fulvij filium (iuvenem specie excellentem; qui paternorum delictorum immunis, needum XIIX. transgressus erat annum) legatum, actum esset; FVLVIVS, Pater, Aventino pulsus, unà cum maiore filio interfectus est. OPIMIVS capitis, non dico Gracchi, sed civis Roman. pretium se daturum, idque auro repensurum, minus civiliter proposuerat.

Ità GRACCHVS, cæso FVLVIO, profugiens, quùm iam pænè ab Opimianis comprehenderetur, cervicem EVPORO servo præbuit. Qui non segniùs se ipse interemit, quàm hero succurrerat.

Nec minor Pomponij equitis in Gracchum fides; qui, more COCLITIS, sustentatis in ponte hostibus, eius gladio se transfixit. Vt Tiberij fratris anteà; ità Caij, cadaver in Tiberim, cum insultatione, deiectum est. Et hæc vivâ adhuc matre CORNELIA, AFRICANI filiâ.

Quùm Fulvij minorem filium, qui legatus fuerat pacis faciendæ, haruspex Tuscus, HERENNIVS SICULUS, flentem in vincula duci, iussu Opimij, vidisset; Quin tu hoc potius, inquit, facis? & protinùs inliso in lapideum carceris postem capite, effusoque cerebro exspiravit. Crudelesque mòx quæstiones in amicos clientesque Gracchorum habitæ.

VLTIONIS STVDIVM, ODIOSVM.

Factum Opimij, quòd inimicitiarum quæsita erat ultio, minor secuta gratia & auctoritas: & visa privato odio magis, quàm publicæ vindictæ, data. Illumque, virum alioqui sanctum & gravem, damnatum posteà iudicio publico, memoriâ ipsius sævitiæ, nulla civilis persecuta est misericordia.

Eadem RVTILIVM POPILIVMQVE, qui Consules asperrimè in Tib. GRACCHI amicos sævierant; publicorum posteà iudiciorum meritò oppressit invidia. Lustratâ nihilo minus civitate, Concordiæ Templum constructum est.

Hæc cruenta concordia multas in posterum peperit discordias.

3836. Ptol. Euerg. 27. An. Gryp. 2. Ab V.C. 634. Ioan. Hyrc. 17.	*Consules* P. MANILIVS NEPOS, & C. PAPYRIVS CARBO.	114.

Hic III. Vir agris dividundis à C. Graccho designatus, & prius plebis partes secutus; pòst ad optimates se contulit. Caussam Opimij ad populum defendebat; nihil de C. Gracchi cæde negabat; sed id iure pro salute patriæ factum dicebat. Itaque OPIMIVS accusatus ad populum à Q. DECIO Trib. pl. quòd indemnatos civeis in carcerem coniecisset; absolutus est.

Lustrum LXI. à Q. METELLO BALEARICO & L. PISONE FRVGI Censoribus, conditum putatur. Alij, pro PISONE Q. SERVILIVM CÆPIONEM, qui Cos. fuit anno V. C. 614. substituunt.

CLEOPATRA VENEFICA.

CLEOPATRA, GRYPI mater, postquam ZEBINA submoto, PTOLEMÆI PHYSCONIS affinitate se subnixam vidit; quæ cupiditate dominationis maritum DEMETRIVM prodiderat, & alterum filium interfecerat; GRYPI quoque victoriâ, inferiorem dignitatem suam factam dolens, venienti ab exercitatione, poculum veneni obtulit.

Filius,

F...us præcognitis antè insidijs, veluti pietate ... certaret; bibere ipsam iubet: abnuenti instat. Postremùm prolato indice eam arguit: ...m defensionem sceleris superesse adfirmans; ...bat, quod filio propinârit. Sic victa regina sceleris in se verso, veneno, quod alij paraverat, exstinguitur.

Partâ igitur regni securitate, Grypvs octo annis quietem & ipse habuit, & regno præfuit.

3837. Ptol. Euerg. 28. An. Gry. 3. Ab V. C. 635. Ioan. Hyrc. 18.	*Consules C. CÆCILIVS METELLVS, (CALVI, qui anno Vrb. C. 612. Consul fuit, & frater Macedonici; Filius. Idem post, Censor & Pont. Maximus factus) & L. AVRELIVS COTTA. (in cuius iam Consularis locum, C. CÆSAREM, Flaminem Dialem post esse factum, tradit VELLEIVS.)*	113.

Marii initia.

C. Marivs, tunc Trib. Pl. Metellvm Consulem in carcerem coniecit, teste Plvtarc. Atque ità Marivs, homo novus, istis auspicijs sex Consulatus adeptus est. quùm iam plebeiorum Romæ factio ferrea; Patriciorum lutea esse cæpisset. (Ex Daniel. vaticinio, cap. 2.)

3838. Ptol. Euerg. 29. An. Gry. 4. Ab V. C. 636. Ioan. Hyrc. 19.	*Consules M. PORCIVS CATO, & Q. MARCIVS Rex Ille M. filius; & Nepos eius, qui anno Vrb. Cond. 559. Consul fuit.*	112.

I...m ob motus aliquos Africam provinciam ...tus esset, & eam ob rem immolaret; invenisse ...ur xstæ victimæ tabida; iecur sine capite. N...ue multòpost obijt.

... Cos. Marcivs, quùm filium vnicum ...æ spei amisisset; ita dolorem altitudine animi & consilij coërcuit, ut à rogo protinùs Curiam petierit; Senatumque, quem eo die lege haberi oportebat, convocârit. (Plin. lib. 11. Treis soles ijsdem Coss. visos tradit.)

Narbo Marcius, colonia in Gallia deducta, & condita à Marcio eodem Cos.

3839. P... Phys. 2. 1. An. Gry. 5. Ab V. C. 637. Ioan. Hyrc. 20.	*Consules L. CÆCILIVS METELLVS DIADEMATVS, & Q. MVCIVS SCÆVVLA.*	111.

... Diadematus dictus, quod ulceris tegendi ..., frontem fascia diu obligâsset.

Trivmphivs ex Dalmatis, et ex Gallis Inalpinis.

In Dalmatiam, iam-tum ab anno V. C. 599. ...m, delatus, & à Dalmatis amicè ...ceptus, ...næ hibernabat. Mox triumphandi lubidine, ...men eis aliquod adfingit, & bellum infert. opi...e eorum accisis & exercitu Romam deportato, ... si re benè gesta triumphat; & Dalmaticus dicitur.

Q. Marcivs Proconf. Gallorum gentem, sub ... Alpium sitam (al. Sarnios, al. Stonos, appellant) bello adgressus est. Qui quùm se Romanis copijs circumseptos, belloque impares fore viderent; occisis coniugibus ac liberis, in flammas se proiecerunt. De ijs quoque triumphatum.

Cyzicenvs in Grypvm fratrem insvrgit.

Grypo quietè regnanti obortus est æmulus regni, frater ipsius, Cyzicenvs, à loco, quo educatus matre eâdem genitus; sed ex Antiocho Sidete, Patruo, susceptus. Quem quùm ille veneno tollere voluisset; ut maturiùs armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

Ptolemævs Physcon II. Ægypti Rex VIII.

Inter has particulares Regum Syriæ discordias, moritur rex Ptol. Evergetes II. sive Physcon I (Ptol. logvs, apud Athenævm, à litterarum studio) quùm annos XXIX. regnâsset. ...que succedit Ptol. Evergetes III. sive Physcon II. qui & Lathyrvs (quasi à cicercula, Cicero.) & Soter dictus est.

Cognomen Physconis, quod Patri à figura corporis (γάστρων, seu Ventricosi) inditum fuerat; filius retinere, tamquam gentilitium, non est dedignatus. Et ex eius nummis constare putatur, Lathyri & Soteris, cognomenta non admisisse. (Alij illi 17. annos regni; alij 15. attribuêrunt.)

CLEOPATRA REGIAM TVRBAT FAMILIAM.

Pate, regnum Ægypti CLEOPATRÆ sorori, & uxori priori; atque alteri ex filijs, quem illa legisset; reliquerat. Videlicet, quasi quietior Ægypti status, quàm Syriæ regnum, foret; quùm mater, altero ex filijs electo, alterum hostem esset habitura. Quumque illa in minorem filium, ALEXANDRVM, esset pronior; à populo regnum maiori tradere compellitur.

Sed quùm filia eius & pellex CLEOPATRA, ex PTOLEMÆO quem dixi rege, & olim marito, treis filias suscepisset; *Cleopatram, Selenen & Tryphænam.* Ex quibus postrema GRYPO, à Patre collocata, nupserat. fillo LATHVRO, cui regnum eripere non poterat. uxorem ademit; compulsumque repudiare carissimam sibi sororem CLEOPATRAM, minorem sororem SELENEN ducere iubet. Neque id materno inter filias, sive neptes, iudicio; quum alteri maritum eriperet, alteri daret.

Sed CLEOPATRA non tàm à viro repudiata, quàm à matre divortio viri dimissa, CYZICENO in Syrià nubit. Eique, ne nudum uxoris nomen adferret, exercitum Cypri solicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit.

Componendis inter Genuateis & Veiturios de finibus, controversijs, Senatus, Q. & M. MINVCIOS Q. FF. Rufos, fratres, mit[...]t qui in[...] præsentie cognoscerent. & huius l[...]is à se iu[...] monimentum quod etiamnum exstat, reliqu[...] (Vid. Antiq. Inscriptiones Ant. Augustini.

3840. Ptol. Lathu. 2. An. Gry. 6. Ab V. C. 638. Ioan. Hyrc. 21.	*Consules C. LICINIVS GETA, & Q. FABIVS MAXIMVS EBVRNVS.*	110.

Hic Pullus Iovis (Iovi amatus, seu τὰ παιδικά) dictus, ob candorem, cui natis fulmine icta esset. *Ita Iovi novum Ganymedem adfingebant Deorum tàm impij derisores, quàm cultores.* Quinctilian. tamen, Declamat. III. Hunc Fabium Eburnum, unum ex filijs impudicum, cognità domi caussa, necâsse tradidit.

LVCIVS METELLVS Proconsul, acto, ut diximus, de Dalmatis triumpho, Ædem Castoris, de eorum manubijs, exstruxit.

BELLVM INTER FRATRES, EARVMQVE VXORES, Sorores.

CYZICENVS, uxorio exercitu auctus, etiam viribus par, cum fratre GRYPO diu multumque, & vario quidem successu, pugnavit. & victus tandem prœlio, atque in fugam conversus, Antiochiam perfugerat. Atque ita GRYPVS Antiochiam, in qua erat Cyziceni uxor, CLEOPATRA, obsidere cœpit. eàque captà, TRYPHÆNA, uxor GRYPI, nihil prius aut antiquius, quàm sororem CLEOPATRAM, requiri iussit: non ut captivæ opem ferret; sed ne effugere captivitatis mala posset. quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum invaserit; hostique sororis nubendo, hostem sese eius effecerit.

Tum peregrinos exercitus in certamina fra[...] adductos; tum repudiatam à fratre, cont[...]tris voluntatem, extrà Ægyptum, nupt[...] a[...]

Contrà GRYPVS orare, ne tam fœdum [...] facere cogatur. *A nullo* umquam maiorum su[...] inter tot domestica, tot externa bella, post [...]riam, *in feminas sævitum; quas sexus ipse* [...]*rum periculis, & sævitia victorum eximat.* A[...] ad hæc *necessitudinem sanguinis*; Sororem ipsi[...] tàm cruente sæviat, germanam esse, su[...] sobrinam; *liberorum* deinde *communium m*[...]

His tot sanguinis necessitudinibus adij[...] *stitionem Templi*, quò abdita profugerit.

Sed quantò GRYPVS abnuit, tan[...] bri pertinacià accenditur; rata *non mu*[...] verba, *sed amoris esse*. Itaque vocatis ipsa [...]bus, mittit qui sororem confoderent. Q[...] templum intravérunt, quum avellere eam [...] possent; manus amplexantis Deæ simulacrum p[...]cidérunt.

Illa cum exsecratione parricidarum, man[...] violatis numinibus sui ultione, dece[...]t. N[...] multo post repetità prœlij congressione, C[...]CENVS victor uxorem GRYPI, TR[...]NAM, similiter cepit; eiusque suppli[...]o uxor[...]nibus parentavit.

3841. Ptol. Lath. 3. An. Gry. 7. Ab V. C. 639. Ioan. Hyrc. 22.	*Consules M. AIMYLIVS SCAVRVS, & M. CÆCILIVS METELLVS.*	109.

Hic t[...]rtius fuit è filijs Macedonici.

SCAVRI PRISTINÆ CLARITATI RESTITVTI.

Ille ità fuit Patricius, ut tribus suprà eum ætatibus iacuerit domûs eius fortuna. Sed ipse prop[...] intermortuam generis sui mem[...]riam, vi[...] tute ren[...]vavit; & à fortunâ ex humili vità sublatu[...] Senatus tactus est. Priore anno in petiti[...] consulatu superatus fuerat à Q. MAXIMO. hoc autem an[...]no P. RVTILIVM superavit. Neque ille solum repulsam tulerat, ambitus accusavit designa[...]

compe[...]

competitorem; sed Scaurus etiam absolutus Rufum in iudicium vocavit. *Ambo forte tam meritò accusati, quam immeritò absoluti.*

Pater SCAVRI, licet Patricius, ob paupertatem, carbonariam fecisse proditur. Quumque idem primò dubitasset; *honoréſne peteret, an argentariam faceret*; ipse eloquentiæ consultus, caussis agendis animum adplicuit. *Euſq; artis quæſtum, quavu argentariâ longe uberiorem* deprehendit; & ex eâ gloriam peperit.

LIGVRES DOMITI PALVDIBVS EXSICCATIS. CONTINENTIA MILITARIS.

Idem SCAVRVS in Liguribus, quæ ei provincia obtigerat; rem præclarè gessit. Quùm magna inter Padum pars Paludibus occuparetur, per quas ANNIBAL magnis difficultatibus iter in Tusciam olim fecerat; SCAVRVS deductis ex Pado, in Parmensem usque agrum, fossis, navigationi commodas, Paludes ipsas exsiccavit è campis. Per Placentinam etenim arva Trebia Padum influens, aliíque complures antè fluvij, præter modum stagnabant. Item per Pisas & Lunam, usque Sabatios, viam stravit ÆMILIAM; & hinc per Derthonem. (Id ab eo censore, factum produnt.) Ligures ab eo domiti, deque ijs triumphavit.

Singulare militaris continentiæ exemplum fuit, pomifera arbor, quam in pede castrorum complexam erat metatio; postero die abeunte exercitu, qui hoc SCAVRO meruit, intactis frugibus relicta. Item & legem de sumtibus, & libertinorum suffragijs tulit. (Qua de re Plin. lib. 8.)

INSANIA GVLÆ. ET CENSORIA SEVERITAS.

Sorices & glireis, censorijs legibus, & Principepq; M. SCAVRO in Consulatu, non alio modo cænis ademti; quàm conchylia, aut ex alio orbe covectas aves. *Novum & inauditum gulæ crimen.*

Eodem anno L. CÆCILIVS METELLVS, (CALVI F. antè quadriennium Consulis) & Cn. DOMITIVS AENOBARBVS, Censores; artem ludicram ex urbe removisse, præter Latinum tibicinem, cum cantore; & ludum talorum, & duos ac triginta, Senatu movisse, produntur. Lustrum LXII. ab ijs conditum, quo censa civium capita CCCXCIV. Mill. CCCXXVI. Ab ijsdem lectus Princeps Senatûs M. ÆMYLIVS SCAVRVS, proximè Consul. Is honos eloquentiæ potissimùm datus.

IVDÆÆ TRANQVILLITAS.

Intereà dum GRYPVS cum fratre CYZICENO confligitur; & ab expeditione, quam in HYRCANVM moliebatur, suscipiendâ retardatur; pace ferè continenti usi sunt Iudæi.

HYRCANVS namque, post Antiochi SOTERIS cædem, planè à Macedonibus desciverat. Iamque nec ut subiectus, neque ut amicus aut socius, nllam illis opem ferebat. Bellum ipsum, quo sese fratres discordes mutuò atterebant; Hyrcano opportunitatem præbuit, cum securè fruendi Iudææ proventibus; tum ingentis pecuniarum vis congerendæ.

3842. Ptol. Lath. 4. An. Gry. 8. Ioan. Hyrc. 23. Ab V. C. 64 .	*Consules M.* ACILIVS BALBVS (*M.* ACILII, *qui Consulatum gessit anno Vrb. Cond.* 603. *Filius*) *& C.* PORCIVS CATO (*M.* CATONIS *qui quadriennio antè Consul fuit, Filius; M.* CATONIS *Censorij Nepos; & Africani II. sorore natus.*)	108.

Hic Macedoniam provinciam sortitus est.

CATO CVM SCORDISCIS IMPROSPERE PVGNAT. ET REPETVNDARVM damnatur.

Eiusque exercitus, quem in Scordiscos, omninm Thracum sævissimos, duxerat, non fusus modò aut fugatus; sed (simile prodigio) omninò totus interceptus est.

Ad robur gentis, calliditas accesserat; & silvarum montiumque situs, cum ingenio Barbarorum conspirabat.

T. DIDIVS præt. eosdem vagos, & dum victoriam insolentiùs persequuntur, liberâ populatione diffusos, repressit; & intrà suam compulit Thraciam.

Idem CATO repetundarū ex Macedoniâ damnatus est: lite eius quater Millib. sive H. S. 18. Millib. æstimata. *Severitas iudicij, ait Velleius, memoriæ mandanda: quùm iudices magis voluntatem peccandi intuebantur, quàm modum: & quid, non in quantum, admissum foret, æstimabant.*

M. ANTON. ORATOR, INCESTI ACCVSATVS, FIDE ET CONSTANTIA SERVI iudicium evadit.

Et sub idem tempus M. ANTONIVS Orator à Cicerone laudatus, quùm in Asiam Quæstor proficisceretur; iam Brundisium advectus, certior fit incesti se postularum apud L. CASSIVM præt. cuius tribunal, propter nimiam severitatem, *scopulus reorum*, dicebatur.

Quamvis Lex Memmia vetaret, eorum, qui reip. causâ abessent, nomina recipi; Antonius legis beneficio renuntians, in urbem recurrit. Quumque accusatores servum Antonij perseveranter postularent; & id testimonium recusare posset reus; pariter tamen servum suum quæstioni subijci. Is plurimis laceratus verberibus, eculeo impositus, candentibus etiam laminis ustus, accusatorum exspectationem fidei constantiâ frustratus est.

3843. Ptol. Lath. 5. Ant. Gry. 9. Ioan. Hyrc. 24. Ab V. C. 641.	*Consules Q. CÆCILIVS METELLVS, Caprarius (quartus Macedonici filius, quem Pater moriens prætorium, & candidatum Consulatûs reliquit; cognomen. CAPRARII, ex contumeliâ traxit) & Cn. PAPYRIVS CARBO. (C. CARBONIS eius, qui VII. ante annis Consul fuit, filius; & Cn. CARBONIS, qui anno 669. post Consul fuit, Pater.) Illi Macedonia, huic Illyricum, evenerunt.*	[illegible]

Hoc anno, & eodem die, duo METELLI fratres; CAIVS Consul ex Sardiniâ, quam cum Corsicâ rebellantem bello vicerat: & MARCVS præt. an Proconf. ex Thraciâ, in quam Catoni successerat; triumphárunt.

CIMBRI IN ITALIAM IRRVMPVNT. EORVM ORIGO.

His Coss. Cimbrorum arma primum audita sunt; & nuntiatum, eos cum Teutonis Alpeis transgressos è Galliâ in Italiam venisse. Hi ab extremis Galliæ, (veriùs ex Chersoneso Cimbrica, nunc Danica) profugi, quùm terras eorum inundâsset Oceanus (sive, Deus latrocinia & rapinas eorum, quibus adsueverant, effuso in terras eorum mari, ultus esset) sedibus suis pulsi, aliquamdiu palantes & vagi errárunt; & sedes novas toto orbe quærebant.

Romani, quòd longinquis è regionibus profecti, undè venirent, aut quinam essent, ignoraretur, eos Germanos esse ex iis, qui ad Septemtrionalem [illegible] ceanum incolunt, arbitrabantur. quòd Germanorũ linguâ prædones, Cimbri, appellarentur. [illegible] VELL. *Effusa immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat*; quique Rh[illegible] transcenderant.

Tandem populabundi in Illyricũ venérunt [illegible] Cn. CARBO collatis ad Noreiam op[illegible] non modò nihil profecit; sed ac[illegible] tu exutus est. Eoque superato, quievisse u[illegible] Silanum Cos. Cimbri videntur.

3844. Ptol. Lath. 6. An. Gry. 10. Ioan. Hyrc. 25. Ab V. C. 642.	*Consules M. LIVIVS DRVSVS (C. DRVSI fil. eius qui Consul fuit anno 606.) & L. CALPVRNIVS PISO, avus L. PISONIS, soceri C. CÆSARIS; qui Consularis occisus postea a Tigurinis.*	106.

DRVSVS in Thraciâ, post Didium, prosperè pugnavit adversùs Scordiscos, gentem à Gallis oriundam; & vetitos transire Danubium, finium suorum parte multavit.

Tum CYZICENVS, quùm GRYPO evad[illegible] eius Tryphæna potitus esset; lege [illegible] usus est, & sceleris ante quadriennium in [illegible] Cleopatram perpetrati pœnas ab ea exe[illegible].

ANTIOCHVS CYZICENVS, SYRIÆ REX, XX.

3845. Ptol. Lath. 7. Ant. Cyziceni. 1. Ioan. Hyrc. 26. Ab V. C. 643.	*Consules P. CORNEL. SCIPIO NASICA (SERAPIONIS, qui anno 616. Consul fuit, filius; in Ædilitatis petitione repulsa passus, Consulatũ nihilo minus obtinuit) & L. CALPVRN. BESTIA.*	105.

Huic Numidia; illi Italia, provinciæ obtigérunt. Sed Nasica in Consulatu mortuus, maiorum famam non est assecutus.

BELLI IVGVRTHINI INITIA. VRBIS ROM. CORRVPTELA.

MICIPSA, MASINISSÆ F. Numidiæ rex, IVGVRTHAM, fratris MANASTABALIS, ex concubinâ, filium, eodem cultu, quo ADHERBALEM & HIEMPSALEM liber[illegible] ex se [illegible] domi habuerat: & ab S[illegible] A[illegible], qui eius [illegible] fideliq; operâ bell[illegible] N[illegible]antino usus fuerat, commendatum, adoptârat; & testamento pariter cum liberis heredem [illegible]stituerat.

MICIPSA mortuo, quùm ill[illegible] interficere [illegible]tres statuisset, agitatus regni cupiditate; nec illos magis, quàm Sen. pop. q; Romanum, q[illegible] [illegible] c[illegible] regnum erat, metuebat [illegible] mandat insidijs. Potitusque Hiempsal[illegible] qui [illegible] & ferocior erat, capite, omni Numid[illegible] parabat [illegible] suo adiungere.

ADHERBAL, tametsi Romam legatos mi[illegible] qui Senatum doceren de cæde frat[illegible] suis, fretus multitudine m[illegible] contendere. Sed ubi res ad certamen venit, [illegible] ctus ex prœlio profugit [illegible] Romam contend[illegible].

Iugurth[illegible], qui adversùs populi Rom [illegible] in avaritia Nobilitati, & pecun[illegible] spem [illegible] quam haberet; seseque *[illegible] venalem [illegible]* *[illegible] invenisset*; paucis diebus cum argento & [illegible] to multo, legatos Romam mittit.

Senatus

Senatus auro corruptus, mittit legatos, qui regnum inter prædonem, & ADHERBALEM dividant. Hi quoque pretio emti iniquam partitionem instituunt. Quæ pars Numidiæ Mauritaniam attingit, agro virisque opulentior, IVGVRTHÆ traditur. Illam alteram, specie, quàm usu, potiorem, quæ portuosior & ædificijs magis exornata erat, ADHERBAL possidere iussus.

Postquam diviso regno Legati Africâ decessére; & IVGVRTHA, contrà timorem animi, præmia sceleris adeptum sese vidit; certum esse ratus, quod ex amicis apud Numantiam acceperat; *Omnia Romæ venalia esse*: simul & illorum pollicitationibus accensus, quos paulloantè muneribus expleverat; in regnum ADHERBALIS animum intendit: & ex improviso fineis eius cum magnâ manu invadit, belli caussam aucupatus.

Quumque ADHERBALIS, qui ad necessarium bellum se comparabat, castra haud longè à mari, propè Cirtham opidum, expugnâsset; & ipse ADHERBAL cum paucis in opidum profugisset; IVGVRTHA Cirtham circumsedit; & vineis turribusque, atque omnium generum machinis oppugnare adgressus est.

Senatus verò postquàm de bello eorum per legatos accepit; treis adolescenteis in Africam ablegat, qui ambos reges adeant, & nuntient; *Romanos velle & censére, ab armis discedant; & de controversijs suis, iure potius, quàm bello, disceptent.*

Ijs IVGVRTHA respondit; ADHERBALEM dolis vitæ suæ insidiatum; eius sceleri obviàm se isse: De omnibus rebus legatos Romam brevi esse missurum. Ita utrique digressi: & ADHERBALI copia appellandi non fuit.

IVGVRTHA intereà mœnibus Cirthæ fossâ atque vallo circumdatis, cuncta, quæ ad expugnandum usui, intentius parare.

ADHERBAL duos ex suis maximè impigros extrudit & Romam cum litteris pergere impellit. Litteris in Senatu recitatis, quùm ab ijsdem illis regis fautoribus summâ ope enisum esset, ne ADHERBALI subveniretur; néve durius in IVGVRTHAM decretum fieret. leguntur in Africam maiores natu nobiles, & in ijs M. SCAVRVS.

Ij quoque, tametsi graveis minas IVGVRTHÆ intentarent, quod ab oppugnatione non desisteret; multâ tamen oratione consumtâ, frustrà discessére.

Quo audito, Italici, quorum virtute mœnia defensabantur, ADHERBALI suadent; uti seque & opidum, vitam ab hoste pactus, tradat. De cæteris Senatui curæ fore.

IVGVRTHA in primis ADHERBALEM excruciatum necat: deinde omneis puberes Numidas; atque negotiatores promiscuè, uti quisque armatus obvius fuerat, interfecit.

BELLVM IVGVRTHÆ INDICTVM.

Tum IVGVRTHÆ bellum indictum; & in id CALPVRNIVS Cos. missus. Qui legionibus per Italiam, Rhegium, atque indè Siciliam, & porrò in Africam transvectis; & paratis initiò commeatibus, acriter Numidiam adgressus, multos mortaleis & urbeis aliquot pugnando cepit.

Sed ubi IVGVRTHA pecuniâ per legatos tentare; bellique quod administrabat, asperitatem ostendere cæpit; animus æger avaritiâ facilè conversus est. Socio & omnium consiliorum administro SCAVRO. Indè Iugurtha in maximam spem recipérandæ pacis adductus; statuit cum eis de omnibus pactionibus præsens agere. In castra venit; ac pauca præsenti consilio locutus, de invidiâ sui facti, atque uti in deditionem acciperetur; reliqua cum BESTIA & SCAVRO secreta transegit. Deinde postero die, quasi per saturam exquisitis sententijs, in deditionem acceptus est. Sed, uti pro consilio & palàm imperatum erat; præter frumentum; elephanti XXX. pecus atque equi multi, cum non parvo argenti pondere, Quæstori SESTIO traduntur. Calpurnius Romam ad magistratus rogandos proficiscitur. In Numidiâ, & exercitu nostro pax agitabatur.

Pax tàm flagitiosa à Senatu improbata est; qui iustum scilicet sibi vindicandæ in posterum Numidiæ titulum, an prætextum! accessisse non indoleret.

Tum quoque novi in Hispaniâ motus, primùm per CALPVRNIVM PISONEM; deinde per Ser. GALBAM, prætores, quamhonestissimis potuére conditionibus, compositi sunt.

3846.		104.
Ptol. Lath. 8. An. Cyzic. 2. Ian. Hyrc. 27. Ab V. C. 644.	*Consules M. MINVCIVS RVFVS, (Sallustio, Quinctus est) & Sp. POSTHVMIVS ALBINVS. Illi Macedonia, huic Numidia obtigit.*	

Ille cum Thracibus, Macedoniæ imminentibus, non modò in Consulatu; sed etiam Proconsule, rem benè gessit.

Quùm à Scordiscis Dacisque (alij, Triballos adiiciunt) premeretur, quibus impar numero militum erat; præmisit fratrem, & paucos equites, unà cum æneatoribus: præcepitque; ut ubi contractum prœlium vidisset, subitus ex diverso se ostenderet, iuberetque æneatores concinere. Sonantibus itaque montium iugis, species ingentis multitudinis offusa est hostibus. quâ perterriti dedére terga. (FLORVS, de eodem; Quùm toto Scordiscos vastâsset Hebro, multos amisit, dum per perfidum glacie flumen equitatur.)

Thraces hisce victorijs fracti, multis deinceps annis quievisse videntur.

IVGVRTHA ROMAM ARCESSITVR.

L. CASSIVS prætor, agente C. MEMMIO Trib. pleb. & rogationem perferente, ad Iugurtham, missus

missus est; quem interposita fide publica Romam adduceret. quo faciliùs, indicio regis, Bestiæ & SCAVRI, & reliquorum, qui pecuniæ captæ arcessebantur, delicta patefierent.

Ille cultu quam maximè miserabili, cum prætore Romam venit. Rogatus à MEMMIO, quibus ministris tàm nota facinora in Numidia patrasset;& maiestatem imperij contemsisset! quùm respondere iussus esset; à C. Bæbio Trib. pl. (quem magnâ mercede parârat & corruperat; cuius impudentiâ contrà ius & iniurias omneis munitus foret;) tacere iubetur. Et populus, licet vehementer in intercessorem accensus, velut ludibrio habitus, ex concione discedit. Iugurthæ vero, & Bestiæ, ac cæteris, quos illa quæstio exagitabat, animi augescunt.

MASSIVA, MASANISSÆ F. INTERFICITVR.

Erat eâ tempestate Romæ Numida quidam, nomine MASSIVA, MASINISSÆ ex GVLVSSA, altero filio, Nepos. Qui quia in dissensione regum, Iugurthæ adversùs fuerat, deditâ Cirthâ, & ADHERBALE interfecto, profugus ex Africâ eò venerat.

Huic Sp. ALBINVS, tum Cos. persuadet; quoniam è stirpe Masinissæ sit; Iugurthamque, ob scelera, invidia cum metu urgueat; regnum Numidiæ ab Senatu petat.

Quæ postquam Massiva agitare cæpit; Iugurtha, per Bomilcarem, proximum, & maximè sibi fidum, Massivæ insidias tendit. Vnus verò ex eo numero, qui ad cædem exsequendam parati erant, Massivâ inconsultius obtruncato, deprehensus, cogente Consule, indicium profitetur.

At Iugurtha manifestus tanti sceleris; & super gratiam atque pecuniam suam, invidiâ facti flagrans; quamquam in priore actione, ex amicis, L. vades dederat, clàm in Numidiam Bomilcarem dimittit. Et ipse paucis diebus eòdem profectus, iussusque à Senatu Italiâ decedere.

Româ egrediens, & eò sæpiùs tacitus respiciens, dixisse postremò fertur; *Vrbem venalem, & maturè perituram, si emtorem invenerit!*

ALBINVS COS. IN AFRICAM.

Interim ALBINVS, renovato bello, quæ ei administrando usui forent, maturat in Africam portare. statimque ipse profectus est, uti antè comitia, quod tempus haud longè aberat; armis, aut deditione, aut quovis modo bellum conficeret.

Iugurtha verò trahere omnia, alias subinde moræ caussas facere, pollicitari deditionem; nunc cedere, nunc instare; Consulem ludificari.

At fuêre, qui tum ALBINVM, haud ignarum consilij regis existimarent: neque ex tantâ properantiâ tam facilè tractum bellum socordiâ magis, quàm dolo, crederent. Postquam enim dilapso tempore, comitiorum dies adventabat; ipse, AVLO fratre in castris pro-prætore relicto, Romam decessit.

Quumque tribunitijs seditionibus resp. atrociter tum agitaretur; & L. LVCILLVS, & L. ANNIVS, Tribb. pl. resistentibus collegis, continuare magistratum niterentur: eaque dissensio totius anni comitia impediret: AVLVS, Consulis frater, aut conficiundi belli; aut terrore exercitûs, ab rege pecuniæ capiundæ; milites mense Ianuario ex hibernis in expeditionem evocat; & ad Suthul oppidum, ubi regis thesauri erant, adducit: quod quidem & sævitiâ temporis, & opportunitate loci, neque capi, neque obsideri poterat.

FOEDA AVLI PROPRÆT. PAX CVM IVGVRTHA.

IVGVRTHA, AVLVM, vanum licet & imperitum imperatorem spe pactionis perpulit; uti, relicto Suthule, quò delicta occultiora forent; sese in abditas regiones, veluti cedentem, insequeretur. Et intereà, per homines callidos, exercitum tentat. Duces, uti ad se transfugiant. vel loca deserant; corrumpit. Quibus ex sententiâ instructis, de improviso AVLI castra circumvenit: terrore, cæde, fugâque complet. Ipse postero die cum proprætore, qui proximum collem occupaverat, in colloquio verba facit. *Tametsi ipsum cum exercitu fame ferroque clausum teneat; tamen se humanarum rerum memorem, si secum fedus faceret, incolumes omnis sub iugum missurum.* Prætereà, *uti diebus decem Numidia decederet.* Quæ quamquam gravia ac flagitij plena erant; tamen quia mortis metu nutabant, sicuti regi lubuerat, pax convenit.

IOAN. HYRCANI RES GESTÆ. SAMARIA OBSESSA ET EVERSA.

Hyrcanus intereà, dominatu regio iam liberatus, maiora tentare audet; & exercitum ingentem ad Samariam, urbem munitissimam, sibique infestam, adducit. quæ Marissenos, Iudæorum colonos ac socios, sed Syris regibus obnoxios, iniutiâ adfecisset.

Quumque eam fossâ & muro duplici circumsepsisset; obsidioni filios suos, ANTIGONVM, & ARISTOBVLVM, præfecit. Quibus acriter urguentibus; & fame invalescente, in eam necessitatem adducti sunt Samaritæ; ut cibis, homini insuetis, vesci; & ad extremum, ANTIOCHI CYZICENI opem implorare cogerentur.

Ille, quùm propetè suppetias venisset; ita ab ARISTOBVLI militibus victus est; ut fratribus ad Scythopolim usque insequentibus, ægrè evaserit. Et Samaritas denuò intrà mœnia compulsos, tàm arctè obsederint; ut ab eodem rege iterùm auxilium petere cogerentur.

Is acceptis à Ptolemæo Lathuro sex armatorum Millib. quos ille invitâ matre miserat; quùm viribus longè impar aperto Marte decernere non auderet; ratus est, editâ agrorum vastitate, HYRCANVM ab obsidione Samariæ avelli posse. Sed postquàm multos è suis, insidijs hostium passim exceptos, desiderâsset; Tripolim indè profectus, CALLIMANDRO & EPICRATE ducibus

cibus, Iudaici belli summam commisit.

Ex quibus CALIMANDER audaciùs, quàm prudentiùs cum hoste congressus, profligatis suis, & ipse inter alios cecidit. EPICRATES verò, pecuniâ corruptus, Scythopolim,& alia quædam opida, palàm Iudæis prodidit.

Atque ita Hyrcanus, post hornotinam obsidionem Vrbe potitus, eam solo æquavit: & torrenteis eòdem induxit: quorum eluvie ita omnia deformata, ut ne vestigium quidem opidi reliquum esset.

Commemorat Ioseph. eo ipso die, quo filij eius cum CYZICENO manus conseruérunt; & ipse, Pontifex, solus in templo odoramenta adolebat; vocem auditam, quæ recentem filiorum de Antiocho victoriam nuntiaret: ipsumque foras progressum id multitudini renuntiâsse: & paullopost, eius oraculum certiùs, & reipsâ fuisse comprobatum.

Ptolemæi Lathuri mater, tam iniquo animo tulisse proditur, copias adversùs Hyrcanum & Iudæos submissas; ut tum consilium ceperit de filio è regno exturbando.

3847. Ptol, Lath. 9. An. Cyzic. 3. Ioan. Hyrc. 28. Ab V.C. 645.	*Consules* Q. CÆCILIVS METELLVS (L. METELLI CALVI *fil.*) *&* M. IVNIVS SILANVS. *Provincias partiti, ille Numidiam, hic Galliam.*	103.

Censores eo anno putantur fuisse M. ÆMYLIVS SCAVRVS, qui Æmyliam viam stravit & Pontem Æmylium fecit: & M. LIVIVS DRVSVS, in eo magistratu mortuus. Quo mortuo, quùm SCAVRVS collegæ abdicare nollet; Tribunorum iussu in carcerem duci iussus est.

CIMBRI, GALLOS ET HISPANOS BELLO LACESSVNT.

Cimbri, victo, uti diximus, CARBONE, adversùs Gallos eos, qui imperio pop. Romani subiecti non erant; atque indè adversùs Hispanos, arma transtulerant.

Galli (uti est apud Cæsarem libr. 7.) in opida compulsi, atque inopiâ subacti, eorum corporibus, qui ætate inutiles ad bellum videbantur, vitam toleravérunt: neque se hostibus tradere volnérunt. Depopulatâ nihilo minus Galliâ, magnâque illatâ calamitate, alias terras Cimbri petiérunt. Iura, leges, agros, libertatem Gallis reliquérunt.

Hoc illi anno ex Galliâ & Hispaniâ exclusi,quùm in Italiam remigrarent; misérunt legatos in castra SILANI. indè ad Senatum; petentes, ut pop. Rom. aliquid sibi terræ daret, quasi stipendium: cæterùm, ut vellet, manibus atque armis suis uteretur. *Sed quas daret terras populus, agrarijs legibus inter se dimicaturus?*

Repulsi illi, quod nequiverant precibus, armis petere constituunt. Sed nec primum impetum Barbarorum SILANVS ferre potuit, & infeliciter pugnavit.

Quùm idem Cos. plureis leges, quæ per eos annos variè ad populum per Tribb. pl. latæ erant, abrogâsset; Domitius Trib. pl. quinquennio post eumdem apud populum accusavit; criminatusque est, bellum cum Cimbris iniussu populi gessisse: idque principium fuisse calamitatum, quas eo bello populus accepisset.

I[illegible]ITI ALBINI PROCOS. IN NVMIDIA CONATVS.

Quùm ALBINVS, anni superioris Consul, ex delicto fratris AVLI invidiam, ac demùm periculum timens, Senatum de federe consuleret; Senatus, uti par fuit, decrevit; *suo atque populi iniussu nullum potuisse fedus cum* IVGVRTHA *fieri*. Et Consul impeditus à Tribb. pl. ne quas paraverat, copias, secum portaret; paucis diebus in Africam profectus, quamquam persequi Iugurtham, & mederi fraternæ invidiæ animo ardebat; cognitis militibus, qui ex convento, Numidiâ deducti in provinciâ hiemârant; quósque, præter fugam, soluto imperio, licentia atque lascivia corruperat; ex copiâ rerum, statuit, nihil sibi subitò agitandum.

METELLVS COS. DISCIPLINAM MILITAREM INSTAVRAT, EIVS CVM Iugurthâ prœlia.

METELLVS Cos. cui provincia Numidia evenerat, diffidens veteri exercitui; milites alios scribere, & præsidia undique arcessere. Et in provinciam profectus, magnâ spe civium, cum propter bonas arteis, tum maximè quod advorsùm divitias invictum animum gerebat; ab ALBINO Procons. exercitum accepit, inertem & imbellem, linguâ quàm manu promtiorem. ut imperatori novo plus ex malis moribus solicitudinis; quàm, ex copiâ militum, auxilij, aut bonæ spei accederet.

Ille itaque edicto primùm adiumenta ignaviæ sustulit;

„ *Ne quisquam in castris panem, aut quem alium coctum cibum venderet.*

„ *Ne miles gregarius in castris, aut in agmine servum aut iumentum haberet.*

Ipse castrorum subinde locum mutavit; eademque tamquam hostis semper adesset, aptissimè vallo fossâque munivit. Ita *prohibendo à delictis magis, quàm vindicando*, exercitum brevi confirmavit.

IVGVRTHA, ubi quæ METELLVS agebat, ex nuntijs accepit; diffidere rebus suis, ac tùm demum veram deditionem facere conatus est. Legatos cum supplicijs misit, qui tantummodò ipsi liberisque

liberiſque vitam peterent; alia omnia dederent populo Romano.

Metellvs, cognitâ Numidarum perfidiâ, & ingeniorum mobilitate, Legatos, alium ab alio diverſos, adgreditur. ac paullatim tentando, poſtquàm opportunos ſibi cognovit, multaque pollicendo perſuadet; vivum Iugurtham, an necatum! ſibi tradant.

Atque infeſto exercitu in Numidiam procedens, ubi, contrà faciem belli, tuguria plena hominum, pecora, cultoreſque in agris erant; obvios habuit ex opidis, & Mapalibus regis præfectos, qui frumentum dare, commeatum portare, poſtremò omnia, quæ imperarentur, facere, parati eſſent.

Conſul illa deditionis ſigna oſtentui credens, inſidijs locum tentabat. Nam in Iugurthâ tantus dolus, tantaque locorum & militiæ peritia inerat; ut abſens, an præſens; pacem an bellum gerens; perniciosior eſſet, in incerto haberetur.

Conſul præſidio Vaccæ opido, quod forum erat rerum venalium totius regni Numidiæ maximè celebratum; impoſito, Iugurtham, ad ſupplices iterùm legatos mittendum, impellit.

Quos item, ille, uti priores, illectos ad proditionem domum dimittebat: & regi pacem, quam poſtulabat, neque abnuens, neque pollicens, inter eas moras promiſſa legatorum exſpectabat.

Ivgvrtha ubi ſuis ſe artibus tentari animadvertit; ſtatuit armis certare. Haud procul à Muthule flumine, in monte quodam, ubi aciem ipſe inſtruxerat, & ſolerter occultârat; impetu in Romanos ignaros, & ex eodem monte digreſſos, facto; pugna acris cæpta eſt.

Duobus diverſâ in parte prœlijs, in colle adverſo, & ad flumen, victor Metellvs; ubi vidit animum regis etiam tum ferocem eſſe, & bellum renovari, quod niſi ex illius lubidine geri non poſſet; minore detrimento illos vinci, quàm ſuos vincere: ſtatuit non prœlijs, neque acie, ſed alio modo bellum gerendum.

Itaque in loca Numidiæ opulentiſſima pergit, agros vaſtat, caſtella & opida capit, aut incendit; puberes interfici iubet. eâque ſurmidine multi Romanis dediti obſides; frumentum, aliaque, quæ uſui forent, adfatim præbita; & ubicumque res poſtulabat, præſidium impoſitum. Quæ omnia multò magis, quàm prœlium malè pugnatum ab ſuis, regem terrebant.

Interim Romæ gaudium ingens ortum, cognitis Metelli rebus. Itaque Senatus Dijs immortalibus ſupplicia decernere, civitas læta agere, de Metello fama præclara eſſe.

PHARISÆI, ET SADDVCÆI EXORTI.

Ex quo tempore Alcimvs Sacerdos, Bacchide, regis Ant. Epiphanis præfecto, fretus, Chaſidæos illos LX. annis antè 52. iugulavit; nulla deinceps eorum mentio comperitur. Sed eorum quaſi loco, pòſt ann. circiter XX. Phariſæi, Sadducæi, & Eſſæi, exorti, déinceps occurrunt.

Ex quibus Sadducæi, à Iuſtitia, vel Sadoco dicti, quidam quaſi inter Iudæos Epicurei; *Nihil fato fieri; omnia in noſtra eſſe manu, & à noſtra voluntatis arbitrio pendére*.

Eſſæi contrà, à Sanctitate, ceu Monachi, *Omnia fato adminiſtrari* contendebant.

Phariſæi, mediam tenentes viam, quædam *fato*, hoc eſt *providentiæ*, quædam *libero hominum arbitrio*, metiebantur. Dicti Pervschim, quaſi ἀφωρισμένοι, ſive Eximij.

Eſſæi in agris auſteriſſimam vitam agebant: Sadducæi palàm ambitioſi optimatum gratiam aucupabantur: Phariſæi occultiore conſilio, dum in vulgum gratiam famamque à ſanctitate captant, principibus etiam terribileis ſe præſtitérunt.

HYRCANI OFFENSA A PHARISÆIS.

Quumque Hyrcanvs iſtos, à quibus educatus fuerat, magno hactenus ſtudio coluiſſet; & ipſis viciſſim carus fuiſſet; accidit fortè, ut ipſe Phariſæos omneis ſplendidiſſimo convivio, comiterque acciperet. Vbi vino exhilaratos vidit; rogat; *Quid in ipſo deſiderent; aut ad iuſtitiam rite conſectandam, aut ad ſanctitatis perfectionem, deeſſe putent?*

Collaudantibus eius virtutem omnibus, quùm communi omnium teſtimonio vehementer gaviſus eſſet; unus è convivis Eleazarvs, vir ingenio malo pravoque, *Si vis*, inquit, *iuſtus eſſe; abdicate Pontificatu*.

Hyrcano cauſſam rogante, cur id ita poſtularet; ſubiecit ille; Quia à grandioribus natu accepimus, *Matrem tuam*, rege Antiocho Epiphane *captivam, ſervitutem ſerviſſe*. Is autem rumor falſus erat. atque adeò, ſi verus fuiſſet; Hyrcanvs id ſibi fraudi eſſe debere negabat.)

Ita convivij hilaritatem iuſta omnium in Eleazarum indignatio abrupit.

Tum Ionathas, è Sadducæorum ſectâ, quæ Phariſæis adverſa erat; & Hyrcani amicus, in ... rem ſuggerit; *Non eſſe quod uni Eleazaro ſuccenſeat* ex communi Phariſæorum ſententiâ hoc Eleazar... convicium eſſe profectum. Quod ſi dubium videtur; rogentur, inquit, *Quâ pœnâ dignum hominem eſſe cenſeant?*

Quùm in alios etiam clementes & indulgentiores eſſe ſolerent Phariſæi; in ſui ordinis virum tristem mortis ſententiam ferre iniquum videbatur. Reſpondent itaque; *Conviciatorem, flagra & vincula commeritum videri.*

Tum Hyrcanvs vera Ionatham monuiſſe arbitratus, repudiatâ Phariſæorum ſectâ, ad Sadducæorum caſtra tranſijt: & abrogatis illorum inſtitutis, quæ à lege Moſaicâ diſcreparent, in eius ſectæ cultores ſævire cæpit.

Vndè factum, ut & ipſe, & eius liberi, parùm in vulgum

in vulgum gratiosi evaserint: & Pharisæi, quam ab H[illegible] c non potuerant, ab eius filio ALEXANDRO, post annos aliquot, ultionem infensissimis animis exegerint.

3848. Pr[illegible]. La. 10. An.Cyz. 4. Ioan.Hyr.29. Ab V.C. 646.	*Consules. SER. SVLPITIVS GALBA, (SER. GALBÆ filius, eius, qui Consul fuit anno V. C. 609.) & M. AIMILIVS SCAVRVS; qui post, legatus, a Cimbris est interfectus: & in locum alterius, qui antè quam iniret, damnatus sit, suffectus fuisse proditur.*	102.

Eidem Gallia obtigit, quam, in locum SILANI missus, administraret; ubi & tertiam cladem à Cimbris accepit; exercitumque amisit.

Censores, qui LXIII. lustrum fecerint, fuisse putantur Q. FABIVS MAXIMVS ALLOBROGICVS, qui Fabianum fornicem iuxta Regiam, in Sacrâ viâ constru[x]isse traditur: & C. LICINIVS GETA, qui à L. METELLO & CN. DOMITIO Censoribus, inter cæteros, è Senatu pridem eiectus fuerat.

RES IN HISPANIA.

In ulteriore Hispaniâ, quæ D. BRVTI imperio pacata fuerat, bellum à latronibus, qui eam passim diripientes vexabant, erat excitatum; & à C. MARIO ex Prætore nonnihil coercitum. quod quidem hoc tempore redintegratum videtur. Et Q. CÆPIO, priore anno, in Præturâ, Lusitanos qui se quoque moverant, sortitus; hoc anno de iisdem triumphavit. qui idem triennio pòst, pro-Consule, cum Cimbris rem infelicissimè gessit.

RES IN NVMIDIA, VBI ZAMA FRVSTRA OPPVGNATVR.

In Numidiâ interea METELLVS, ubi se dolis IVGVRTHÆ, qui neque prœlium faceret, neque otium pateretur, sed hostem tantummodò retineret; fatigari vidit: Zamam, urbem magnam, & in eâ parte, quâ sita erat, regni arcem, statuit oppugnare.

IVGVRTHA, quæ ab Imperatore Roman. parabantur, per perfugas edoctus, magnis itineribus METELLVM antevenit. opidanos hortatur, mœnia defendant, additis auxilio perfugis. pollicetur in tempore semet eum exercitu adfore.

MARIVM, METELLI legatum, qui frumentatum cum paucis cohortibus Siceam (opidum, quod omnium primum, post malam pugnam, à rege defecerat) missus fuerat; ancipiti pugnâ ad urbis portas adgressus, pænè intercepit. Et METELLO ad Zamam acriter certante, & scalas mœnibus admovente, ex-improviso castra Romana magnâ cum manu invadit, & portam irrumpit. Et vix submisso cum auxiliis sociorum MARIO, ipse multis in munimento castrorum amissis, in loca munita se recepit.

Atque iterùm, dum vi maiore METELLVS opidum oppugnatum iret, & murum adgrederetur; equites, quos in proximo ille locarat, & pro castris agitare iusserat; de-repentè, & ex occulto adoritur: aciemque Romanam novâ equestris prœlij facie ita implicat & perturbat, ut expeditis peditibus suis hostes pænè victos daret: & nox denique prœlium utrimque diremeret.

METELLVS postquam videt frustrà inceptum; neque opidum capi, neque IVGVRTHAM, nisi ex insidijs, aut de suo loco, pugnam facere; & iam æstatem exactam esse; ab Zamâ discedit. & in ijs urbibus, quæ ab rege defecerant, satisque munitæ situ aut mœnibus erant; præsidia imponit. cæterum exercitum in provinciâ, quæ proxima est Numidiæ, hyemandi gratiâ collocat.

IVGVRTHA A SVI DEDENDI PROPOSITO MOX RESILIT.

BOMILCAR, qui Romæ cum rege fuerat, & vadibus datis de MASSIVÆ nece clàm iudicium fugerat; multis Consulis pollicitationibus expugnatus, ad deditionem Romanis faciendam IVGVRTHÆ animum ita impulit, ut ad imperatorem legati mitti sint. „ *Qui regem imperata facturum dicerent: ac sine ullâ pactione sese regnumq; suum in illius fidem tradere.*

Ille ex consilij decreto, per legatos, IVGVRTHÆ imperat, argenti pondo CC. M. elephantos omneis; equorum & armorum aliquantulum. iubet omneis perfugas vinctos adduci.

Ita IVGVRTHA, armis virisque & pecuniâ spoliatus, quum ad Imperatorem, Tisidium, vocaretur, rursus cæpit flectere animum suum. & secum reputans, quàm gravis casus in servitium ex regno foret, de-integro bellum resumit. Romæ autem Senatus, de provincijs consultus, Numidiam METELLO iterùm decreverat.

MARII LEGATI AMBITIO, ET IN COS. CALVMNIÆ.

Per idem tempus, Vticæ fortè C. MARIO, per hostias Dijs supplicanti, magna atque mirabilia portendi aruspex dixerat. Proinde quæ animo agitabat, fretus Dijs ageret: Fortunam quamsæpissimè experiretur; cuncta prosperè eventura.

At illum iam anteà, quamvis ab Ædilitate bis repulsus, vix antè septennium præturam adeptus esset; Consulatûs ingens cupido exagitabat. ad quem capiundum, præter vetustatem familiæ, alia omnia ei abundè esse viderentur. quique à Tribunatu

bunatu militum, alium post alium, magistratus sibi peperisset, semperque in potestatibus eo modo agitasset, ut ampliore, quàm gerebat, honore dignus haberetur.

Fretus itaque aruspicis dictis, ab METELLO, petundi Consulatûs gratiâ, missionem rogat.

Qui quùm Legatum suum ab eo honore adfectando dehortaretur; MARIVS cupidine atque ira, pessimis consultoribus, grassari incedit; neque facto ullo aut dicto abstinere, quod modò ambitiosum foret. Apud milites & negotiatores Italicos, criminosè simul ac magnificè de bello loqui. Dimidia pars exercitûs si sibi permitteretur; paucis diebus IVGVRTHAM in catenis habiturum. Ab Imperatore consultò bellum trahi; quod homo inanis, & regiæ superbiæ, imperio nimis gauderet.

GAVDAM, MANASTABALIS filium, Masanissæ nepotem, hominem parum valido ob morbos animo, quem MICIPSA testamento secundum heredem scripserat; cuique METELLVS & sellam regiam, & custodiæ caussa præsidium equitum, negaverat; eò impellit; Si IVGVRTHA captus aut occisus foret, ut Imperium Numidiæ sine morâ habiturum, sibi persuadeat. Id adeò maturè posse evenire, si ipse Consul ad id bellum missus foret.

Simul Equites, milites, & publicanos, qui diuturnitate belli res familiareis corruperant; spe pacis inducit, uti Romam ad suos necessarios asperè in METELLVM de bello scribant; MARIVM imperatorem efflagitent.

Interim IVGVRTHA, omissâ deditione, bellum incipit; exercitum cogit; civitates; quæ ab se defecerant, formidine aut ostentatis præmijs, adfectat.

VACCENSIVM PERFIDIA.

Vaccenses, quò METELLVS initio, IVGVRTHA pacificante, præsidium imposuerat; fatigati regis supplicijs, neque anteà voluntate alienati, Romanos duces per speciem diei festi variè invitatos, inter epulas, obtruncant. Deinde in milites, improvisò perculsos metu, & opido undique clauso, adgressi, promiscuè sæviunt.

Vnus T. TVRPILIVS SILANVS, opidi præfectus, ex omnibus Italicis, intactus profugit.

Re compertâ METELLVS, cum legione, quæ cum eo hiemârat; & magno Numidarum equitum numero, ultum ire iniurias festinat. & à Vaccensibus, IVGVRTHAM advenisse arbitrantibus, & magno gaudio obvijs acceptus, dato suis signo in opidum, irrumpit. Ita Vaccenses biduum modò ex perfidiâ lætati: & civitas magna atque opulens pænè cuncta prædæ fuit.

TVRPILIVS ille, postquam caussam dicere iussus sese parum expurgat; condemnatus verberatusque pœnas ignaviæ capite solvit.

BOMILCAR, cuius impulsu IVGVRTHA deditionem, quam metu deseruit, inceperat, suspectus regi, & ipse eum suspiciens; socium novi doli adiungit sibi NABDALSAM, hominem nobilem, & vicarium exercitûs regij ducem. Sed insidijs per litterarum commercia regi patefactis, BOMILCAR, cum alijs conscijs, interfectus est.

Igitur METELLVS de casu Bomil[illegible], & [illegible]o certior factus; rursus tamquam ad integrum [illegible] cuncta parabat. Et MARIVM fatig[illegible]ectione, simul & in[illegible]itum, & off[illegible] idoneum ratus, domum dimi[illegible]t.

STVDIA ROMAN. IN MA[RIVM].

Romæ seditiosi magi[stratus] vulgum exagi[tare]: METELLVM omnibus concionibus cap[illegible] MARII virtutem in maius celebrare. Plebe[illegible]que, relictis tantum-non operibus cum dem[illegible]e & frequentare. Ita perculsâ nobilitate, [illegible] tempestates, novo homini consulatus ma[illegible]. Et posteà populus à Trib. pl. L. MANLI[illegible]o rogatus; Quem vellet cum IVGVRTHA [illegible]re rere; frequens MARIVM iussit. Sed qu[illegible]tus paullo-antè METELLO Numidia[illegible]d[illegible], ea res frustra fuit.

THALA EXPVGNATV[R].

IVGVRTHA rebus suis diffidens; cum pe[illegible] & parte equitatûs in solitudines, & dein Th[illegible] venerat, opidum magnum atque opulentum [illegible] plerique thesauri, & filiorum eius multus pu[illegible] cultus erat.

METELLVS spe patrandi belli, si eius opi[illegible]tus foret, omneis locorum, quæ vasta atque a[illegible]teriacebant, asperitates supervadere, & na[illegible]tam vincere, adgreditur. Romani multo-ant[illegible]rum labore, prœlijsque ad mœnia fatigati, [illegible]s XL. quàm eò ventum erat, opido mo[illegible] fun[illegible]: præda omnis à perfugis corrupta est. Hi post[illegible]m arietibus murum feriri, resque suas adflictas vi[illegible]; omnia, quæ prima ducũtur, in domum regiam [illegible] portant: ibi vino & epulis onerati, illaque & domum, & semet igni corrupére.

Leptitani, apud quos HAMILCAR, homo [illegible]is & factiosus, rebus novis studeret; quique iam inde à principio belli, societate impetratâ, boni semper fideles que Romanis manserant, Metellum orabant; uti præsidium Præfectumque ad se mitteret. [illegible] læ sunt cohortes Ligurum quattuor, & C. AN[illegible]VS Præfectus.

IVGVRTHA, amissâ Thalâ, nihil satis firmum contra Metellum ratus, per magnas solitudines cum paucis profectus, pervenit ad Getulos. & [illegible]x[illegible]l-titudinem in unum cogit, & militiæ adsu[illegible]cit.

BOCCHVS REX IVGVRTH[Æ] SOCIATVR.

Regem Maurorum BOCCHVM gene[illegible] a[illegible]sus impellit, uti adversùm Rom. bel[illegible] suse[illegible] eius amicitiam, fedusque anteà renui[illegible]ct. Ipsi re[illegible]s inter se cõstitutis & exercitu consociato, ad Cirtha opidum ire intendũt. quòd ibi Mete[l]lus prædam, captivosque, & impedimẽta locaverat. Is haud procul eâdem urbe munitis castris reges opperitur. Interim Româ per litteras certior fit, provinciam Numi-

d[illegible]m

diam MARIO datam. Cuius ille nuntij acerbitate & dolore impeditus; & magis honore MARII, quàm iniuriâ suâ excruciatus, qui iam partam victoriam è manibus sibi eripi doleret: & quia stultitiæ videbatur, alienam rem periculo suo curare; legatos ad BOCCHVM misit, postulatum, ne sine caussâ hostis populo Romano fieret: néve opibus suis confidens, incerta pro certis mutaret: aut florenteis res suas cum IVGVRTHÆ perditis misceret.

Ad ea rex satis placidè respondit; *Sese pacem cupere; sed IVGVRTHÆ fortunas miserari. si eadem illi copia fieret, omnia facile conventura.* Eo modo, sæpè ab utroque missis & remissis nuntijs, tempus procedere; & ex METELLI voluntate bellum intactum trahi.

MARIVS CONSVL METELLO SVFFECTVS.

At MARIVS, cupientissimâ plebe Consul iam factus, postquam ei provinciam Numidiam populus iussit; nobilitati infestus, & consulatum ex victis illis, ceu spolia, cepisse gloriatus, quæ bello opus erant, comparat: supplementum legionibus, auxilia à regibus socijsque arcessit.

3849. Pi. La. 11. An. Cyz. 5. Ioan. Hyr. 30. Ab V. C. 647.	*Consules C. CASSIVS LONGINVS, (L. CASSII, an. 626. Consulis, filius) & C. MARIVS Nepos. Illi Gallia, huic Numidia provincia decreta.*	101.

CLADES A TIGVRINIS.

CASSIVS, SCAVRO in Galliam successit: & à Tigurinis Gallis, pago Helvetiorum, qui à civitate se eisserant, in finibus Allobrogum, cum exercitu cæsus est. Quos antè usque ad Oceanum fuerat persecutus; rursùm ab ijsdem, insidijs circumventus.

Tum quoque L. PISO, vir Consularis, legatus Consulis interfectus. Et Q. PVBLIVS alter legatus, ne reliqua exercitûs portio deleretur; obsides, & dimidiam rerum omnium partem, Tigurinis turpissimo federe dedit.

At MARIVS, quùm A. MANLIVM legatum cum navibus, commeatu, armis, & stipendio oneratis, in Africam proficisci iussisset; ipse cum aliquanto maiore militum numero, plerisque capite censis, quàm decretum erat, consecutus, paucis diebus Vticam advehitur. Exercitus ei traditur à P. RVTILIO legato; quod METELLVS conspectum eius fugeret.

Reges ubi de adventu eius cognovére, diversi in locos difficileis abiérunt; qui sperarent mox effusos hosteis invadi posse.

METELLVS Romam profectus contra spem suam, lętissimis animis accipitur; plebi patribusque, postquam invidia decesserat, iuxta carus.

MARIVS exploratis regum itineribus & consilijs, Gætulos & IVGVRTHAM ex sociorum agris prædas agenteis, sæpe adgressus obiter fuderat; ipsumque regem haud procul ab opido Cirthâ armis exuerat.

BOCCHVS quidem nuntios sæpe ad eum miserat; Velle populi Romani amicitiam; ne quid ab se hostile timeret. Sed Consul, haud satis fidens, opida castellaque munita adire: partim vi, partim metu, aut præmia ostentando, avertere ab hostibus. Deinde maiora magisque aspera adgredi statuit.

CAPSA CAPITVR ET INCENDITVR.

Capsa erat inter ingenteis solitudines, opidum magnum & validum, cuius conditor HERCVLES Libys memorabatur. loca circùm inculta, aquę egentia, & serpentibus infesta. MARIVS eius opidi potiundi cupidus, milites summis multorum dierum difficultatibus propiùs adductos, abiectis sarcinis, iubet aquâ modò seque & iumenta onerare. Quùm verò tertiâ demùm nocte, multo-antè lucis adventum, in locum pervenisset tumulosum, qui non ampliùs duûm millium intervallo à Capsâ aberat; ibi quàm occultissimè poterat, cum omnibus copijs operiebatur.

Sed ubi dies cœpit; & Numidæ, nihil hostile metuentes, multi opido egressi; repentè omnem equitatum, & cum his velocissimos pedites, cursu contendere ad urbem, & portas obsidére iubet. deinde ipse intentus properè sequi, neque milites prædari sinere.

Quæ postquam opidani cognovére; res trepidæ, metus, & improvisum malum; ad hoc pars civium in hostium potestate; coëgére, uti deditionem facerent. Cęterùm opidum incensum, & Numidę puberes interfecti: alij omnes venumdati: præda militibus divisa. Id contra ius belli admissum; quia locus IVGVRTHÆ opportunus, Romanis aditu difficilis: & genus hominum infidum, neque metu, neque beneficio coërceri posset.

Deinde Castellum quoddam, quod haud longè à flumine Mulucha, saxeo monti erat impositum, ubi regis thesauri erant; summâ vi capere intédit. Locus is aggeribus turribusque, & alijs machinationibus importunus: in quo & virorum atque armorum satis magna vis erat, & frumenti; & fons aquæ.

Multis ibi diebus & laboribus in adgrediundo consumtis; LIGVS quidam, miles gregarius, attributis sibi cornicibus & quattuor centurionibus, aditu arduo inaccessoque in latus castelli (quod prœliantibus ad versum, & ab eâ parte desertum erat) penetravit. & castellanis, Romanisque prœlio utrimque intentis, illis pro salute, his pro gloriâ atque imperio certantibus; signa à tergo repentè cecinit; & hostem in fugam variè egit; & instantibus murumque tutò ex adversùm adscendentibus socijs, cædendum obiecit.

PVGNA VARIA, HINC MARIO ET SYLLA, INDE IVGVRTHA ET BOCCHO satagentibus.

Dum ea res geritur, L. SYLLA Quæstor, cum magno equitatu in castra venit. Et BOCCHVS vicissim, præmijs magnis illectus, cum magnâ multitudine ad IVGVRTHAM accessit. Ita amborum exercitu coniuncto, reges MARIVM, iam in hiberna proficiscentem, invadunt.

Post acrem pugnam, latrocinio magis quàm prœlio similem; MARIVS, uti suis receptui locus esset, colleis duos inter se propinquos occupat; & milites dispersos paullatim in unum contrahit: dein cunctos pleno gradu in collem subducit. Ita reges, loci difficultate coacti, & prœlio deterriti; suos quidem haud longiùs abire sinunt; sed utroque colle multitudine circumdato, effusi considunt. Et quia sui non fugerant exsultare; & pro victoribus sese, non sine strepitu, insolentiùs agere.

Consul ea ex tenebris locisque editioribus conspicatus, & hostium imperitiâ confirmatus; pòst altum noctis signorumque silentium, ubi lux adventabat; defessis iam hostibus, ac paullo-antè somno captis, tubicines simul omnes de-improviso canere; milites clamorem inconditum tollere, atque portis erumpere iubet.

Mauri atque Gætuli, ignoto & horribili sono repentè exciti, neque fugere, neque arma capere, neque omninò facere aut providere quidquam poterant. Denique omnes fusi fugatique. arma & signa militaria pleraque capta: pluresque eo in prœlio, quàm omnibus superioribus, interemti.

MARIVS dein, uti cœperat, in hiberna proficiscitur, quæ propter commeatum in opidis maritimis agere decreverat. Iamque quarto demum die haud longè à Cirthâ aberat, quum ex speculatoribus hostis adesse intelligitur. MARIVS incertus, & adversùm omnia paratus, ibidem opperitur; & IVGVRTHÆ, qui copias in quattuor partes distribuerat, spem frustratur. SYLLA, quem primum hosteis attigerant, turmatim, & quàm maximè confertus equis Mauros invadit. & equitibus eo modo prœliantibus, BOCCHVS, cum peditibus, quos VOLVX filius recèns adduxerat, in postremam Romanorum aciem invectus est.

Et quod IVGVRTHA cum paucis ad equites convertens, gladium sanguine oblitum ostenderet, suaque manu MARIVM interfectum iactaret; perculsi Romani paullulùm à fugâ aberant; ni SYLLA profligatis ijs, quos advorsùm ierat, rediens, ab latere Mauris incurrisset.

Et BOCCHO statim averso, IVGVRTHA dum sustentare suos, & propè iam adeptam victoriam retinere cupit; circumventus ab equitibus dextrâ sinistrâ, omnibus occisis, solus inter tela hostium vitabundus erupit.

Interim dum MARIVS, fugatis equitibus, accurrit auxilio suis, quos pelli iam acceperat; horribile in campis patentibus occisorum, aut fugientium spectaculum erat. omnia, quà visus erat, constrata telis, armis, cadaveribus, aut saucijs: & inter ea humus infecta sanguine.

Posteà loci Consul, haud dubiè iam victor, Cirtham, quò initio tetenderat, pervénit. Eò post diem à pugnâ quinctum legati à BOCCHO veniunt, qui regis verbis ab MARIO petivére, duos quàm fidissimos ad eum mitteret, cum quibus de suo, & pop. Rom. commodo dissereret. L. SYLLA & A. MANLIVS statim ire iussi; qui ingenium regis, aut adversum flecterent, aut cupidum pacis vehementiùs accenderent.

3850. Pt. Lat. 12. Ant. Cyz. 6. Aristob. 1. Ab V. C. 648.	*Consules C. ATILIVS SERRANVS, (CATVLO antelatus) & Q. SERVILIVS CÆPIO (Q. CÆPIONIS F. qui anno 613. Consul fuit.)*	100.

His Coss. M. TVLLIVS CICERO Arpini natus, matre HELVIA; patre Equestris ordinis, ex regio Volscorum genere. Eodemque anno nascitur & CN. POMPEIVS MAGNVS.

LEX DE IVDICIIS.

Tum quoque Iudicia, quę C. GRACCHVS ad solos Equites transtulerat, per CÆPIONEM Cos. inter Senatores & Equites communicata sunt. (quæ tamen lex aut sublata, aut non diu observata fuisse putetur.)

AVRVM TOLOSANVM; ET INDE CONSECVTA CLADES.

Galli, & in cæteris Tectosages, in belli societatem contra Delphos, anno V. C. 457. venerant; & APOLLINIS Templum spoliarant: eamque ob caussam peste & diris cladibus adfecti putantur. Quo factum est, ut ij, quibus in patriam reverti contigit, sacrum illud & exitiosum Aurum, ad cx. auri, & cxv. argenti pondo M. in Templo Tolosano deposuerint, sive lacu APOLLINI sacro demerserint.

CÆPIO Cos. hoc anno in Galliam missus bellum Tectosagis intulit; & captâ Tolosâ, thesaurum Delphicum diripuit. Vnde factum, ut & CÆPIO, & quisque ex eâ direptione aurum attigit, perinde ac fœdo sacrilegio contaminati, misero cruciabilique exitu perierint. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, quasi ultor sacræ pecuniæ, insecutus esse credatur.

CÆPIO è patriâ eiectus, in publicis vinculis spiritum deposuit: corpusque eius funestis carnificis manibus laceratum, in scalis Gemonijs iacuit. Filij eius in bonorum possessionem reiecti, inter scorta ea obligurrisse, fœdèque mortui produntur.

BOCCHVS ROMAN. AMICITIAM AMBIT.

BOCCHVS legatis, quos diximus, ad se missis, quum placidè pauca pro delicto suo verba fecisset, respondit

spoponderat, si per MARIVM liceret, legatos ad Senatum mittere. Dein eius rei copiâ factâ, ab amicis, quos IVGVRTHA, id metuens, corruperat; aliò netitur.

MARIVS intereà, exercitu in hibernis posito, cum expeditis cohortibus, & parte equitatûs, Turrim in solitudine regiam, quò IVGVRTHA perfugas omneis præsidium imposuerat, obsessum proficiscitur. Tum rursus BOCCHVS, sive incerta belli reputans; sive à magè fidis amicis admonitus, quinque ex omni necessariorum copiâ, fide spectatos, ad MARIVM; & dein si placeat, Romam legatos ire iubet, belli quocúque modo componendi licentiam ijs permittit.

Illi, dum ad hiberna Romanorum proficiscuntur, à latronibus Gætulis in itinere circumventi ac spoliati, trepidè & sine decore ad Syllam Prætorem in castra profugiunt: & liberaliter, præter meritum, ab eo habiti, mandata BOCCHI patefaciunt.

MARIVS ubi confecto negotio, quo intenderat, Cirtbam redijt; legatis potestatem eundi Romam facit: inducijs interim ab eo postulatis.

Illi Romam profecti, postquam erráisse regem, & IVGVRTHÆ scelere lapsum deprecati, amicitiam fedusque petiérunt; hoc responsi rettulérunt; *BOCCHO, quoniam pœnitet delicti, gratiam fieri: Fedus & amicitiam datum iri, quum promeruerit.*

SVLLA AD BOCCHVM MITTITVR. OCCVLTA DE IVGVRTHA PRODENDO COLLOQVIA.

Iis rebus cognitis BOCCHVS, à MARIO petivit, ut SVLLAM ad se mitteret: cuius arbitratu de communibus negotijs consuleretur. Ille cum aliquantâ equitum peditumque manu, & quidem armis, propèrandi itineris caussâ, velitaribus; & in itinere VOLVCE, quem pater BOCCHVS cum mille non ampliùs equitibus præsidio miserat, obviam in itinere factus, post alternantis metûs & diffidentiæ perplexitatem, per media IVGVRTHÆ, qui ante eos haud procul speculabundus consederat, castra, incolumis, & paucis diebus, quò intenderat, pervenit.

BOCCHVS, DABAREM quemdam, MASSAGRADÆ F. ex gente MASINISSÆ, illicò ad SVLLAM nuntiatum mittit, paratum sese facere, quæ pop. Rom. vellet. Punicâne fide id egerit, dixéritve; incertum. sive dubitárit; IVGVRTHAM Romanis, an illi SVLLAM traderet.

Postquam ex compecto, & paucis, (ob Numidam, ASPAREM nomine, quem IVGVRTHA, acciti ad regem Syllæ conscius, subdolè speculatum BOCCHI consilia præmiserat) præsentibus, congressi sunt; & SVLLA se missum à Consule venisse dixit; quæsitum ab eo, pacem an bellum agitaturus foret! Rex, uti à SVLLA, ob ASPAREM præsentem, preceptum erat, post diem decimum redire iubet; nihil pro tempore decrevisse; sed illo qui dictus esset, die responsurum. Deinde ambo in sua castra digressi.

Sed ubi plerumque noctis processit, SVLLA occultè à BOCCHO arcessitur; & fidi tantummodo interpretes, DABARE internuntio, ab utroque adhibentur.

Hic BOCCHVS nihil se SVLLÆ, privati licet hominis amicitiâ, & gratiâ prius aut antiquius, aut apud animum suum carius, habere professus; cui arma, viros, pecuniam, quidquid denique eius animo libetet, sumendum utendumque offerret.

De rep. verò, cuius curator ad se missus esset, sic habere iussit. *Bellum se pop. Romano neque fecisse, neque factum umquam voluisse. fineis suos adversum armatos armis tutatum. Sed ijs omissis, bellum uti vellent, Romani cum IVGVRTHA gererent: se flumen Mulucha, quod inter ipsum & MICIPSAM fuerit, non egressurum; neque intrare IVGVRTHAM passurum. SVLLAM, si quid præterea à se rege, & Romanis dignum, petijsset, non compotem abiturum.*

SVLLA amplius quid à rege, quod Senatus populúsque Romanus non ingratum habiturus esset, efflagitat. Id adeò, quoniam IVGVRTHÆ copiam haberet, in promtu esse. quem si Romanis tradidisset, fore, ut *illi plurimùm deberetur. Amicitiam, fedus, & Numidiæ partè, quam nunc peteret, ultrò adventuram.*

BOCCHVS, cognationem & fedus, quod cum IVGVRTHA intervenerat, excusare; & metum prætendere; ne fluxâ fide usus, popularium animos; queis & IVGVRTHA carus, & Romani invisi erant; averteret. Tandem sæpiùs fatigatus, lenitur: & ex voluntate SYLLÆ omnia se facturum promittit. Et dolo simulandæ pacis, inter se composito digrediuntur.

IVGVRTHA per ASPAREM, quæ BOCCHVS vellet, edoctus; *Posse certis conditionibus bellum componi; nuntiari iubet. Cupere omnia, quæ imperarentur, facere; sed MARIO parùm confidere.* Cæterùm BOCCHVS, si ambobus consultum & pacem ratam vellet; *daret operam, ut unà ab omnibus, quasi de pace, in colloquium venirétur; ibiq; sibi SYLLAM traderet.* Qùum talem virum in potestatem baberet, tum fore, ut iussu Senpopulique Rom. fedus fieret; neque hominem nobilem & gratiosum in hostium potestate relictum iri. *(Anid rex, sæpe ipse sibi adversus, & mobilis, promiserit, incertum.)*

Postremò tamen SVLLAM arcessit, & ex eius sententiâ Numidæ insidias tendit. Deinde ubi constitutus colloquio dies advénit; & ei nuntiatum est; IVGVRTHAM haud longè abesse; cum paucis amicis, & Quæstore SYLLA, quasi obvius honoris caussâ procedit in tumulum, facillimum visu insidiantibus.

Eódem Numida cum plerisque necessarijs, uti dictum erat, inermis venit. Ac statim signo dato, undique simul ex insidijs invaditur; & cæteris obtruncatis, IVGVRTHA SVLLÆ vinctus traditur; ab eo ad MARIVM deductus. *Sic fraudulentissimus regum fraude generi sui in insidias præceps datus.* Viderint Romani; quàm gloriosè deditus.

ARISTOBVLVS PONTIFEX, ET REX IVDÆÆ.

IOANNES HYRCANVS, vitâ sub exitum satis feliciter exactâ, & principatu per annos ampliùs xxx. gloriosè administrato; naturæ concessit. Qui, teste IOSEPHO, futurorum præsagus, duos

è liberis suis, quos quinque superstites reliquit; natu maiores, haud diuturnam paterni principatûs usuram habituros prædixerit.

ARISTOBVLVS veterrimus, & teterrimus è filijs patri succedens, petaso Pontificio non contentus, regium diadema sibi primus imposuit, solennibus scenopegiorum ferijs. Annis circiter CDLXXXI. postquam è captivitate Babylonicâ liberatus Iudæorum populus ad pristinas sedes ceu postliminiò reversus esset. (Veriùs, ann. 485. post captum SEDECHIAM.)

Ipse cognomine PHILELLEN dictus, ab amore Græcæ gentis, an vanæ superstitionis! bello Ituræis illato, magnam eius regionis partem Iudææ limitibus adiecit; & incolas metu exsilij, CIRCVMCISIONEM, aliosque Iudaicos ritus amplecti coëgit.

ANTIGONVM, proximum sibi fratrem, quem amabat, in Societatem dominationis adsciuit: cæteros in vinculis habuit. Matrem, quam HYRCANVS rerum dominam & regni administram reliquerat, ac proinde æmulam, in carcere præ inedia mori coëgit.

Vxor SALOME (quæ & Alexandra) mariti parricidium detestata, & ANTIGONVM exosa, dolore dissimulato, maritum monet ut ab huius insidijs sibi caveat. Eius autem generis calumnias ARISTOBVLVS, uti ab invidis confictas, semel atque iterúm susque deque habuerat.

ANTIGONI FRATRIS REGII CÆDES.

Tandem in lecto iacenti, æmuli per nuntium indicant, ANTIGONVM ab expeditione reversum, magno stipatum comitatu, & pompæ strepitu, ad festum Tabernaculorum, & in Templum (ubi fortassè pro regis fratris salute vota facturus erat) adscendisse. *Hæc adfectati regni, scilicet, indicia.*

ARISTOBVLVS, inter amorem & metum dubius, quo & suspicionem vitaret, & saluti suæ consuleret; collocatis loco obscuro, haud procul à Bari, sive Turri STRATONIS, ubi decumbebat, satellitibus; additoque mandato; Vt; *si frater sine armis ad se accedat; manus ab eo abstinerent; Sin armatus; vim inferrent.* præmittit tamen, qui moneant, ut inermis ad se veniat.

Hic SALOME contrà, clam mandat; *ARISTOBVLVM cupere; ut frater cum armaturâ, sive panopliâ, quam eximiam sibi comparâsset, sese ostenset.*

Vbi itaque nihil suspicans mali ANTIGONVS, & fratris benivolentiâ fretus, propiùs ad Turrim accessit; à satellitibus interfectus est.

Fortè IVDAS quidam, Essenus, ANTIGONVM eâ die ad Turrim STRATONIS periturum prædixerat; qui aliam ipse STRATONIS Turrim nesciret, neque fando inaudisset, præter eam, & quidem maritimam, quæ posteà Cæsarea dicta est; & DC. stad. jis ab Hierosolyma distat.

Is ubi ANTIGONVM eâ die incolumem vidit; mortem sibi, qui hactenus pro veraci vate habitus fuisset, imprecabatur; metuens, ne falsi convinceretur. *Sic oraculo* (si credere fas est) *sua constitit fides.*

ARISTOBVLI POENITENTIA, ET MORS. EI SVCCEDIT ALEXANDER IAMNÆVS:

ARISTOBVLVS fratris ita interemti desiderio contabescens, quùm præ doloris vehementiâ sanguinem ore evomeret; eumque è ministris quidam [illegible]râs efferret, & prolapsus eo ipso loco, qui cru[illegible] ANTIGONI cædis vestigia habebat, effud[illegible]sset; ingenti eorum, qui id viderant, clamore excitatus, & de casu edoctus, & conscientiâ animum [illegible]ter ictus, effusè lacrymatus est. Et gemitum ex imo pectore ducens: *Ergo,* inquit, *Deum non latet facinus meum, tam impium & sceleratum! qui cognati sanguinis pœnas tam properè à me reposcat! Quousque, anima, huius tam impudentis corpusculi claustro retineris, quam materni simul & fraterni manes efflagitant! Curinon semel redderis, ne per partes opus sit sanguinem meum [illegible]re; atque ita propinquis, per nefas & parricidium a me oppressis, parentare!* Et his dictis animam exhalavit. (*Mirum est, cur STRABO, auctore TIMAGENE hunc virum à naturâ æquum & modestum fuisse tradiderit.*)

Ab eius obitu SALOME uxor, fratribus quos ille vinxerat, carcere solutis; IANNÆVM, qui & ALEXANDER, cęteris ætate, & morum modestiâ præstantem, regem constituit.

IAMNÆI CASVS.

Is mox, ubi natus est, in patris odium incurrerat: nec in eius dum viveret, conspectum umquam admissus. Eius odij hæc caussa fertur. Quùm patri DEVS aliquando in somnis apparuisset; & de successore consultus, huius effigiem designâsset; ille dolens, & de ARISTOBVLO atque ANTIGONO, quos præ cæteris liberis diligebat, solicitus; ALEXANDRVM clam educandum in Galilæam ablegârat.

Ipse, ut regno potitus est, alterum è fratribus sibi insidiantem interfecit; alterum, quòd otiosa & privatâ vitâ contentus esset, in honore habuit. SALOMEN, fratris ARISTOBVLI, qui sine liberis erat defunctus, viduam, ferè quadragenariam, ex legis præscripto, uxorem duxit, ut fratri semen suscitaret. Et quem primum ex eâ genuit, ARISTOBVLVM de fratris nomine appellavit; quùm iam ex aliâ, HYRCANVM, ita de nomine Avi dictum, suscepisset.

ALEXAN-

ALEXANDER IAMNÆVS IVDÆÆ REX.

3851. Pi. La. 13. An. Cyz. 7. Alex. Iamn. 1. Ab V. C. 649.	*Consules* P. RVTILIVS RVFVS, & CN. MALLIVS MAXIMVS.	99.

Ille quidem repulsam in Tribunatu acceperat; & anteà unà cum M. SCAVRO Consulatum petierat, competitorem ambitûs accusârat, ab eodem vicissim in iudicium vocatus: homo multâ operâ, multâque industriâ.

De hoc verò CICERO, pro PLANCIO: *Populus Romanus Q. CATVLO, in summâ familiâ nato &c. præposuit CN. MALLIVM, non solùm ignobilem; verùm sine virtute, sine ingenio, vitâ etiam contemtâ.*

Huic Gallia provincia evnit. in quâ CÆPIONI Proconsuli, de quo suprà; prorogatum videtur imperium, ob Cimbrorum metum, quorum adventus in dies vehementiùs celebrabatur.

CIMBRORVM IRRVPTIO; ET AB IIS CLADES, OB IMPERATORUM discordiam.

Hoc certè anno, ab ambobus his imperatoribus, cum Cimbris in Galliâ dimicatum; & clades, Alliensi ferè par, accepta.

Cimbri scilicet, adiunctis sibi Teutonis, Tigurinis, Ambronibus, Gallorum gentibus, in Romani imperij perniciem conspirârant.

MALLIVS itaque & CÆPIO provincias inter se, Rhodano flumine medio, diviserant. Ibi dum invicem gravissimâ invidiâ & contentione discepant, cum magna ignominiâ & periculo Romani nominis, victi sunt.

Eâ in pugnâ M. AVRELIVS SCAVRVS, Consulis legatus, fuso exercitu captus, quùm in concilium evocatus Cimbros deterreret, ne Alpeis transirent, neve Italiam peterent; diceretque Romanos vinci non posse; à BOLO rege, iuvene feroci, occisus est. Duo filij Consulis cæsi. MALLIVS & CÆPIO castris binis exuti. LXXX. Romanorum sociorumque M. trucidati; & calonum ac lixarum LX. (al. XL.) M. Vix decem ex omni exercitu homines superfuérunt. Hostes castris & ingenti prædâ potiti, omnia pessumdedérunt. Maximus Romę non tantùm luctus, sed metus etiam fuit, ne confestim tot hostes Alpeis transgressi Italiam delerent.

SEDITIO TRIBVNITIA ROMÆ.

Hoc anno, ob rogationem C. NORBANI Trib. pl. quâ imperium CÆPIONI, cuius temeritate clades accepta erat, abrogabatur; seditio Romæ excitata est. in quâ vis, fuga, lapidatio, & tribunitia crudelitas in CÆPIONIS gravi miserabilique casu fuerit: princeps & Senatus & civitatis M. ÆMILIVS lapide percussus. vi pulsi è templo L. COTTA & T. DIDIVS, quòd rogationi intercederent.

CICERO tamen CAPIONEM virum acrem & fortem nominat; cui fortuna belli crimini; invidia populi calamitati fuerit. Qui post damnationem etiam in Senatum venerit, licet Cassiâ lege prohibitus ne iret. VALER. l. 4. è carcere aufugisse. quem veteris amicitiæ memor, publicâ custodiâ liberârit L. RHEGINVS Trib. pl. & fugę eius comes accesserit. Idem l. 6. miserè necatum fuisse ostendit.

ARMORVM EXERCITATIO.

P. RVTILIVS, à quo iudicandorum (al. tractandorum) armorum meditatio militibus tradita fuisse fertur, nullius ante se imperatoris exemplum secutus, ex ludo C. AVRELII SCAVRI gladiatoribus arcessitis, vitandi atque inferendi ictûs subtiliorem rationem legionibus ingeneravit, & artem virtuti immiscuit. Illo nihilo minus Lusitaniam provinciam cum exercitu obtinente; exercitum Rom. à Lusitanis cæsum Obsequens notavit.

3852. Pt. La. 14. Ant. Cyz. 8. Alex. Iamn. 2. Ab V. C. 650.	*Consules* C. MARIVS NEPOS II. & C. FLAVIVS FIMBRIA.	98.

Ille duabus legibus solutus; unâ quòd absens erat; alterâ, quod ante tempus, quo ei per legem iterùm capere Consulatum non licebat; metu Cimbrorum, quo omnis Italia contremuerat, Consul factus est. Hic verò, qui quùm Trib. pleb. esse non potuisset; Consulatum est adeptus.

TRIVMPHVS MARII CONSVLIS DE IVGVRTHA, ET NVMIDIA. Et bellum cum Cimbris.

C. MARIVS, IVGVRTHA capto, & totâ Numidiâ in ditionem pop. Rom. redactâ, hoc anno Kal. Ianuar. Consul iterùm triumphans urbem inijt, ac regem, eiusque duos filios, in triumpho duxit.

Cimbri, post fusos victosque summo prœlio Romanos Imperatores, quos memoravimus, nondum de transitu in Italiam cogitabant. Hoc autem anno, vastatis omnibus, quæ inter Rhodanum & Pyrenæum sunt, per saltum in Hispaniam transgressi, multaque ibi loca populati, & à Celtiberis fugati, atque in Galliam reversi; Teutonis se coniunxerunt.

MARIO autem Consuli decreta provincia Gallia est; & bellum cum Cimbris, quorum tum ex Hispaniâ in Galliam reditus timebatur, mandatum. SYLLA, MARII legatus, COPILLVM regem Tectolagum cepisse tum traditur. Thraces etiam in Macedoniâ, per nescio quos Prætores, subacti.

3853. Ptol. La. 15. An. Cyz. 9. Alex. Iamn. 3. Ab V. C. 651.	*Coss.* MARIVS III. & L. AVRELIVS ORESTES.	97.

Ille absens creatus metu belli Cimbrici, quod differebatur; & in cuius adparatu totus hic annus consumtus est. eique extra ordinem Gallia, ut quà tum erat, provincia decreta. Metus enim erat, ne Cimbri ineunte Vere irrumperent. quamquam ne hoc quidem anno movêrunt.

Collegâ autem MARII mortuo, ipse, præfecto castris M. AQVILIO, Romam è Galliâ reversus, comitijs ijs, quæ ipse habuit, Consul IV. creatus est. eam que ad rem L. SATVRNINVS Trib. pl. maximè populum incitabat.

Eo quoque anno CN. DOMITIVS Trib. pleb. legem tulit, ut *Sacerdotes*, quos anteà collegæ sufficiebant, *populus crearet.*

CLEOPATRÆ AMBITIO, ET INIQVITAS.

Intereà CLEOPATRA, in Ægypto, regnandi semper avida, quòd gravari se socio regni filio PTOLEMÆO LATHYRO, doleret; populum in eum incitárat. Quùmque SELENEN uxorem ei abduxisset, ex quâ duos iam filios habebat, arcessito minore filio ALEXANDRO, & rege in fratris locum constituto, illum exsulare cogit; & bellum Cypri exsulantem, persequitur.

LATHYRVS, verecundiâ magis materni belli, quàm virium desperatione, ab insulâ recessisse traditur.

Huius CLEOPATRÆ præcipui consiliarij erant Iudæi duo, CHELKIAS & ANANIAS, filij ONIÆ eius, qui ante annos LXI ii. Templum, ONION, in Ægypto construxerat. His ducibus regina iam in bellicis, quam urbanis rebus, summâ cum auctoritate utebatur.

ALEXANDER IAMNÆVS PTOLEMAIDEM OBSIDET.

Et quùm hactenus ex imperij Seleucidarum iam labantis, quasi ruderibus, suæ potentiæ thronum Asamonæi exstruxisse visi essent; Deus in Alexandro Iamnæo, qui cupiditati suæ modum non poneret, victoriarum cursum temorari visus est. In maritimâ Palæstinæ orâ, Ptolemais & Gaza, liberali sese adseruerant manu. & ZOILVS Tyrannus Stratonis Turrim, & Doram, ex ditione Iudaicâ occupárat.

Alexander rebus imperij ex animi sententiâ constitutis, eas urbes reciperare & sibi iterum subigere cupiebat. Et primùm ducto ad Ptolemaidem exercitu, pugnâque prosperè commissâ, victos intra mœnia compulit & obsedit.

A fratribus, Syriæ regibus, qui bello internecino distinebantur, nihil opis exspectabatur. Opidani igitur Ptol. Lathyrum, qui regno paterno eiectus Cyprum tum obtinebat, solicitant, ut se ex Alexandri manibus eripiat.

Dum ille copias & auxilia parat, & ad navigandum accingitur, Ptolemęenses à Demæneto gratioso & populari cive, persuasi, longè conducibilius fore, incertam cum Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam servitutem, accito hero peregrino sese dedere; mutant sententiam.

Et quantumvis PTOLEMÆVS, copijs ad Sycaminum expositis, xxx. circiter equitum peditumque millibus, castra proximè urbem posuisset; illi neque legatos eius admittere, neque verba audire voluerunt.

Alexander tamen eius metu & obsidionem solvit & exercitum domum reduxit. Tum per legatos Lathyrum monet; Asamonæos usque Ptolemæis socios & amicos fuisse: neque esse caussam, cur Zoili societatem suæ anteferat. Quin & CD. argenti talenta daturum se pollicetur; si Zoilum è medio tollat, eiusque agros Iudæis attribuat.

Lathyro religio non fuit Zoilum, à quo suppetias accersus fuerat, capite truncare. Quod scelus ... peregerat, quùm compertum habuit, missos clam ab Alexandro, ad Cleopatram æmulam, legatos.

Lathyrus itaque Ptolemęensium levitate iuxta atque Alexandri perfidia offensus, utrosque sibi ... castigandos proponit. Et relictis ad ... continuandam Ptolemaidis oppugnationem cum parte exercitus ducibus; ipse cum cæteris copijs ad vastandam domandamque Iudæam se contulit.

PTOLEMÆVS ALEXANDER ÆGYPTI REX IX.

3854. Ptol. Al. 1. Ant. Cyz. 10. Alex. Iam. 4. Ab V. C. 652. | *Consules, C. MARIVS NEPOS IV. & Q. LVTATIVS CATVLVS. Ambobus Consulibus Gallia, cum imminenti bello mandata.* | 96.

BELLVM CVM CIMBRIS.

Hoc demùm anno Cimbri à Celtiberis ex Hispaniâ pulsi, adiunctis sibi, quos diximus, Gallorum populis, in Galliam irrupérunt; eo animo, ut superatis randem Alpibus in Italiam traijcerent.

Quo nuntio accepto, MARIVS, quùm protinùs in provinciam contendisset, ipse Ambronibus & Teutonis in Galliâ se opposuit: CATVLVM Collegam Cimbris, qui per Noricum, impetum facturi viderentur, occurrere iubet.

MARIVS non ausus statim congredi, militem in castris, quæ iuxta Isaram Rhodanumque locárat, tenebat; donec invicta illa rabies, & impetus, quem pro virtute barbari habent, consenesceret.

Barbari ubi MARIVM exciri ad pugnam non posse sensérunt; multa continenti triduo conati ut Romanos vallo excuterent, atque in æquum extraherent; recessére increpantes, & (tanta erat capiendæ, Vrbis fiducia) consulentes; *Si quid ad uxores suas illi mandarent.* Nec segniùs quàm minati fuerant, tripartito agmine per Alpeis, hoc est, claustra Italiæ, ferebantur.

CIMBRI A MARIO OPPRESSI.

MARIVS mirâ statim velocitate, & occupatis compendijs, sive colle, qui campo & fluvio, ubi se diffuderant hostes, imminebat; prævenit. prioresque Teutonas sub ipsis Alpium radicibus assecutus, in loco, quem Aquas Sextias vocant, immani prœlio oppressit. Et postero die productæ iterùm in campum acies pœnè pari discrimine ad meridiem usque pugnavére: sed ubi incalescente sole fluxa Gallorum corpora in modum nivium distabuérant; cædes potiùs in noctem, quàm pugna protracta est.

Rex ipse TEVTOBOCCHVS (al. TEVTOBOTVS) quùm fugeret, in proximo saltu comprensus est, & occisus. cc. (al. CL.) armatorum M. cæsa, LXXX. M. capta vix ter mille effugisse traduntur.

MARIVS absens v. Consul creatus, triumphum sibi à Senatu decretum, donec & Cimbros vinceret, distulit. Nondum enim Cimbrorum metus abierat, qui in Noricis Alpibus alterum Consulem, CATVLVM, immensâ multitudine urgebant.

Iisdem Coss. M. ANTONIVS Præt. maritimos in Ciliciâ prædones bello persecutus est, & à Byzantijs adiutus.

Censores eo anno Q. METELLVS NVMIDICVS, (qui L. SATVRNINVM, hominē in populari ratione florentem notavit; & L. QVINCTIVM, insititium; quique se TI. GRACCHI filium mentiebatur, contrà vim multitudinis incitatæ, censu probibuit) & C. METELLVS CAPRARIVS, frater eiusdem patruelis.

3855. Ptol. Al. 2. An. Cyz. 11. Alex. Iamn. 5. Ab V. C. 653. | *Coss. C. MARIVS NEPOS V. & M. AQVILIVS NEPOS.* | 95.

Ille deletis, qui in Galliâ Narbonensi erant, Cimbris; sive veriùs, Ambronibus & Teutonis, Cimbrorum socijs; Romam accersitus, revocatis ex Galliâ copijs, ad CATVLVM collegam se contulit.

MARIVS CATVLO LABORANTI SVCCVRRIT.

Ille quùm Cimbris, qui per Noricum & Tridentinum saltum irruperant in Alpium iugis resistere, ob multitudinem, posse diffideret; in æquum Italiæ campum se receperat: atque ad Athesim fluvium, præsidijs in utrâque ripâ impositis, ne illàc transitus esset, hostibus opposuerat. ponte etiam in flumen facto, ut si qua vis per angustias fieret, ijs, qui ulteriorem ripam custodiebant, succurri posset.

Barbari flumen, non ponte, non navibus; sed quâdam stoliditate, primùm corporibus adgressi; & postquam retinere amnem manibus, & clypeis frustrà tentaverant; ingestâ obrutum silvâ transiluérunt, pontemque disturbárunt. Quo terrore compulsus CATVLVS, castellum, quod ibi construxerat, reliquit.

Romani aliquot à barbaris capti, & mox dimissi & equites ad flumen, Cimbrorum impetu, pulsi, deserto Consule, pavidi in urbem venerant, & terrore tumultuque omnia complérant.

Et hæ-

Et hostes virtute suâ expliciti, fugientem Procons. exercitum que persequentes, in Italiam trajecisse iam ferebantur; quùm MARIVS, iunctis eum CATVLO copijs, in tempore occurrit.

ALTERA CIMBRORVM, ET FATALIS CLADES.

Quod si barbari statim infesto agmine urbem petijssent; grande forte discrimen creatum esset. Sed in Venetiâ, quo ferè tractu Italia mollissima est, ipsâ soli cœlique clementiâ robur elanguit. & panis usu, carnisque coctæ & dulcedine vini mitigatos. Consul commodùm adgressus est: ipsis ultrò ab Imperatore pugnæ diem petentibus; & frustrà fratres suos, Teutonas, exspectantibus.

MARIVS virtuti dolum addidisse fertur; secutus ANNIBALEN, & pugnæ Cannensis eventum. primum nebulosum nactus diem, ut hosti inopinatus occurreret: tum ventosum quoque, ut pulvis in oculos & ora ferretur; tum acie in ortum conversâ, ut ex splendore galearum, armorumque repercussu, cœlum quasi ardere videretur.

Ita barbari in aciem Romanam priùs instructam, quàm adesse senserant, delapsi; & in patentissimo (quem alij Caudium, alij Raudium dixére) campo congressi, minimâ Romanorum clade cæsi sunt. cæsa aut capta amplius cc. hominum M. Alij, CXL. M. cæsa & LX. capta, prodidérunt.

Nec minor cum uxoribus eorum pugna, quàm cum ipsis, fuit. Objectis enim [illegible] ac carpentis, altæ desuper, quæ è tu[illegible] tantæ confisque diu pugnârunt. Nec minus [illegible] earum mors, quàm pugna.

Quùm namque missâ ad MARIVM legatione libertatem ac sacerdotium Vestale, non impetrassent: (nec fas videbatur, suffocatis, elisisque passim infantibus suis, aut mutuo concidere vulneribus, aut vinculo è crinibus suis facto, ab arboribus jugisque plaustrorum pependerunt. BELEVS tertia acie dimicans impigrè, nec inultus, occubuit.

Tertia Tigurinorum manus, quæ quasi [illegible] Noricos Alpium tumulos insederat, in diversa lapsa fugâ ignobili & latrocinijs evanuit.

Eo die, quo gesta res est, visi perhibentur in Æde CASTORIS & POLLVCIS Iuvenes laureati prætori litteras dare: & frequens in spectaculo rumor: *Victoria Cimbrica, Feliciter*; dixisse.

Hâc victoriâ videtur meruisse MARIVS, ne eius nati, aut ad honores elati, remp. pœniteret; ac bona malis repensâsse. Et certè ad tantæ victoriæ gentium nemo fuit, eorum etiam, qui ob generis ignobilitatem ei inviderant, qui non servatam ab eo remp. fateretur; & tamquam Deo, aut Dijs caro, apud sacra mensæ suæ libaret. Et quum duplex ei triumphus esset oblatus; ipse uno contentus, alterius gloriam eum CATVLO communicavit.

Eo quoque tempore, Lusitanis devictis, Hispania ulterior pacata & quievisse, sed incertis auspicibus, traditur.

3856. Pt. Al. 3. Ant. Cyz. 12. Alex. Iamn. 6. Ab V. C. 654.	*Consules* C. MARIVS NEPOS VI. & L. VALERIVS FLACCVS.	94.

PLVT. prodit MARIVM, hunc VI. Consulatum emisse; collegamque VALERIVM sibi ut ministrium subrogâsse. VALL. verò, velut præmium meritorum ei datum. Neque huius consulatûs gloriâ fraudandum, quo SERVILII GLAVCIÆ, SATVRNINIQVE APPVLEII furorem armis compescuit.

SEDITIO SATVRNINO AVCTORE; A MARIO FOTA; ET MOX COMPRESSA.

SATVRNINVS ille, in annonæ caritate, Quæsturam haud satis fideliter administrârat: eâque caussâ à frumentariâ procuratione submotus, (M. SCAVRO præfici iusso) & præ ignominiæ dolore Senatui, & Q. METELLO Censori, infensus, ad populum desciverat: & Tribunatum plebis adeptus, GRACCHORVM, non secus atque Heroüm, exempla imitari, & eorum leges adferere iactabat. Ipse sub anni finem alterum Tribunatum ambiebat. & quùm IX. Tribunis creatis, unicus locus superesset, & competitores duo; ex ijs alterum A. NONIVM, adiuvante MARIO, tum V. Consule, domo extractum necavit; atque ita vacuam Tribunatûs sedem occupavit.

In hoc magistratu, ex eiusdem MARII, iam VI. Consulis sententia, legem tulit;

„*Vt quem agrum MARIVS in Galliâ, pulsis Cimbris, armis peperisset, is populo Rom. divideretur: atque eam in legem a singulis Senatoribus iuraretur. secus, multa recusanti irrogaretur.*

METELLO NVMIDICO, in legem popularem iurare nolenti, dies dicitur: & quùm is a bonis civibus defenderetur; ne cædes eorum fieret; in exilium, quàm in iniquam Tribuni legem ire maluit. Et ultrò profectò, MARIVS etiam igni & aquâ interdixit.

Idem APPVLEIVS quùm tertiùm Tribunus plebis importunâ ambitione designatus, C. MEMMIVM, Consulatûs candidatum, quem actionibus suis everfaturum iudicabat, interfecisset; & GLAVCIAM furoris sui satellitem, Consulem facere eniteretur; ita Senatum commovit, ut MARIO Consuli mandaret; *Videret, ne quid detrimenti resp. caperet.*

MARIVS itaque GLAVCIAM Prætorem; SATVRNINVM Trib. pleb. & SAVFEIVM Quæstorem, qui remp. lacerarent; & gladijs quoque ac cæde publica comitia discuterent; armis, & directis in foro aciebus in Capitolium persecutus, obsessos atque excisis aquarum fistulis, ad deditionem compulit; & ab ar-

ab arce degressos, contra fidem omneis in Hostiliâ Curiâ, morte multavit. Ædes SATVRNINI ab imis diruta est fundamentis.

Florus addit; cum per legatos pœnitentiæ fidem fecisset; & cum ducibus factionis in Curiam receptus esset; ibi eum, factâ irruptione, à populo fustibus saxisque coopertum, in ipsâ quoque morte laceratum fuisse. RABIRIVS Senator, caput eius per convivia in ludibrium circumtulisse traductus est. quem CIC. defendit.

SERVILE IN SICILIA BELLVM.

Alterum servile bellum per hæc tempora in Siciliâ motum. Auctor eius ATHENIO Cilix pastor, qui interfecto domino familiam ergastulo liberatam sub signis ordinariè adgressus, ipse purpureâ veste, argenteoque scipione, & regium in morem fronte redimitâ, non minorem, quàm EVNVS Syrus, triginta antè annis, conflat exercitum. acriusque multò, quasi & illum vindicaret; vicos, castella, opida diripiens, in dominos, in fidos servos, infestiùs; quasi in transfugas, sæviebat. Ab eo quoque prætorij exercitus cæsi: capta SERVILII & LVCVLLI castra.

Sed M. AQVILIVS, hoc bellum in Consulatu anno superiore sortitus, P. RVPILII, qui EVNVM debellavit, exemplo usus, interclusum hostem commeatibus ad extrema compulit: communitasque armis copias facilè fame delevit. dedidissentque se, nisi suppliciorum metu voluntariam mortem prætulissent.

Ac ne à duce quidem supplicium exigi potuit, quamvis in manus venerit. Quippe dum circa ad deprehendendum eum multitudo contendit, inter rixantium manus præda lacerata est.

Post hoc bellum teste, CICERONE, nullum fugitivorum bellum in Siciliâ fuit. M. AQVILIVS Imperator à Senatu ornatus, ovans in Capitolium adscendit.

3857. Pt. Al. 4. Ant. Cyz. t3. Alex. Iamn. 7 Ab V. C. 655.	*Consules M. ANTONIVS Nepos, qui Prætor biennio antè triumphârat, homo eloquentissimus: & A. POSTHVMIVS ALBINVS, SP. ALBINI, bello Iugurthino Consulis frater, qui pacem cum rege ignominiosam fecerat.*	93.

Q. METELLI AB EXSILIO REDITVS.

His Coss. Q. METELLVS NVMIDICVS, qui Rhodum in voluntarium exsilium profectus, ibi legendo & audiendo magnis viris vacárat; ingenti totius favore civitatis, & pietate filij, ab exilio reductus est. Ex eo facto, Q. METELLVS F. meritum PII cognomen consecutus est.

L. CORNELIVS DOLABELLA Propræt. Lusitanos, qui iterùm rebellárant, subegit, deque ijs triumphavit.

PTOLEM. LATHYRVS IN IVDÆAM INSVLTAT; ET IAMNÆVM VINCIT.

Quùm PT. LATHYRVS, Iudææ agros latè vastâret; & Azochim, Galilææ opidum, sabbatho, & deimproviso, adortus vi cepisset; & preter aliam prædam, x. captivorum M. inde abduxisset; & Sephorim, haud procul inde dissitam, licet frustrà, tentâsset; IAMNÆVS, collectis è suâ ditione circiter L. (al. LXXX.) millibus, obviam hosti ire parabat.

Is ad Asophon, urbem Iordani flumini proximam, ex-adversum castra metatus, Ptolemæum, qui castra supra fluvium habebat, transitu prohibere noluit; faciliorem sibi fore victoriam ratus, si hostis, qui fluvium à tergo habiturus esset, è pugnâ effugere non posset.

Dum æquo primùm Marte certaretur; & deinde ALEXANDRI milites hostem acriùs premerent; PHILOSTEPHANVS, LATHYRI dux, & egregius aciei struendæ artifex, qui in subsidijs erat locatus, maturè cedentibus Ægyptijs opem tulit: & inclinatum novâ belli mole Iudæorum cornu in fugam vertit. XXX. (al. L.) millia ex Iudæis eo prœlio cecidisse ferunt. cæteros partim captos, partim fugâ incolumeis evasisse.

LATHYRI INHVMANITAS.

PTOLEMÆVS in pagos Iudæorum, viris vacuos, delapsus, mulieres & pueros in frusta concidi, & membra in Lebetes ferventeis inijci iubet; & carneis quasi semesas in mensis relinqui. ut exercitum ipse anthropophagum habere crederetur; & ijs, qui è prœlio effugerant, totique adeò viciniæ, maior terror inijceretur.

CLEOPATRA interim, filij LATHYRI, qui Gazam sibi subegerat, & Iudæam impunè pervastabat; potentiæ incrementa metuens, magnas terrâ marique copias excivit: earumque supremum imperium CHELCIÆ & ANANIÆ, Iudæis, attribuit. bonam verò thesauri regij partem, cum Nepotibus, & Testamenti tabulis, apud Con Insulam deposuit.

ALEXANDER REX ÆGYPTI PTOLEMAIDEM OBSIDET ET capit.

Posteaquam filius eius ALEXANDER, uti imperatum erat, magnâ classe in Phœnicen adpulsus, eius regionis incolis deficere ad se coactis, Ptolemaidem pervenit; urbem eam, quæ venienti portas occluserat, oppugnare instituit.

LATHYRVS, relictâ Syria, in Ægyptum, quam præsidijs vacuam ex improviso occupari posse speraret; properè contendit.

Sed rea

Sed regina, CHELCIA, quem ad persequendum PTOLEMÆVM in Cœle-Syriam miserat; exstincto; metuens ne ille CYZICENI opibus ad recipiendam Ægyptum iuvaretur; ingentia vicissim GRYPO auxilia, & SELENEN uxorem, nupturam hosti prioris mariti, destinat.

LATHYRVS itaque rursum ex Ægypto eiectus, hiemem eam apud Gazam exegit, & paullo-pòst in Cyprum recessit.

IAMNÆI FEDVS CVM CLEOPATRA.

Postquam Ptolemæenses, expugnato per vim præsidio, CLEOPATRÆ dare manus coacti sunt; venit ad eam cum amplissimis muneribus, IAMNÆVS, tum iniuriarum, quas à communi hoste acceperat, ultionem; tum societatem cum ea, ad cuius patrocinium perfugerit, exposcens.

Quùmque multi ex amicis reginæ suaderent, hominem è medio tollendum, qui præ subitâ & immodicâ potentiâ, non minùs PTOLEMAIS, quàm SELEVCIDIS, formidabilis esset; & Iudæam Ægyptiæ ditioni, illo in ordinem redacto, esse adiiciendam; ANANIAS, CHELCIÆ frater, qui magnâ apud reginam gratiâ & auctoritate pollebat, diversum censuit: *Indignum facinus esse, si hominem in fidem societatemq; acceptum, suumq; cognatum, paternâ ditione & fortunis exueret.* cuius facti iniuria omnes ubique, tā in exercitu, quàm in Ægypto, Iudæos, à reginæ partibus esset ablienatura. His rationibus inducta CLEOPATRA, apud Scythopolim, Cœle-Syriæ urbem, cum ALEXANDRO fedus renovavit.

3858. Ptol. Al. 5. An. Cyz. 14. Alex. Iamn. 8. Ab V. C. 656.	*Coss. Q. CÆCILIVS METELLVS, BALEARICI F. MACEDONICI N. Et T. DIDIVS NEPOS. A quibus lata lex, CÆCILIA DIDIA. de quâ CIC. pro Domo.*	92.

BELLVM CVM CELTIBERIS. STRATEGEMA DIDII COS.

DIDIVS Cos. quùm Cimbris iam deletis, visum esset bellum denuò adversùs Celtiberos suscipiendum esse; eò missus, XX. M. Arevacum occidit; & Termestinorum urbem captam mœnibus nudavit; & Colendam IX. obsidionis mense cepit. Alios etiam populos in deditionem redactos, ex X. legatorum sententiâ, militibus necandos tradidit.

Ipse, postquam acerrimo prœlio, quod nox diremit, conflixisset; magno numero utrimque cæso, compluria suorum corpora, atrâ nocte, sepelienda curavit.

Hispani postridie ad simile officium progressi, quia pluresex ipsorum numero, quàm ex Romanis cæsos repperissent; victos se esse arguentes, in conditiones ab Imperatore propositas descenderunt.

DIDIO, tum in Hispaniâ bellanti, Q. SERTORIVS Trib. militum fuit. & ipse quinque post Consulatum annis de Celtiberis, ex Hispaniâ citeriore, triumphavit.

NOVÆ IAMNÆI VICTORIÆ.

ALEXANDER IAMNÆVS, ubi se & LATHYRI, & matris CLEOPATRÆ metu liberatum vidit; rursus Cœle-Syriæ sibi subigendæ animum adiecit. Ibi Gadaram X. mensium obsidione cepit; & Amathunte, castro ad Iordanem omnium munitissimo, quò THEODORVS, ZENONIS F. res carissimas deposuerat; potitus est.

Is verò ex-inopinato victores adgressus, cæsis ex iisad decies mille, Alexandri impedimenta diripuit. Hic verò eâ clade minimè absterritus est, quò minus in maritimo tractu Raphiam, & deinde Anthedonem adgrederetur, & in potestatem suam redigeret. Quin & Gazæis, quòd Ptolemæum contra se in auxilium accivissent, graviter infensus, & urbem eorum oppugnavit, & agrum depopulatus est.

3859. Ptol. Al. 6. An. Cyz. 15. Alex. Iamn. 9. Ab V. C. 657.	*Coss. CN. CORNELIVS LENTVLVS, & P. LICINIVS CRASSVS, pater M. CRASSI, qui Parthis bellum intulit.*	91.

His Coss. S. C. factum; *Ne homo immolaretur.* ut palàm sit in tempus illud sacra prodigiosa celebrata. Et Mœdi in Thraciâ Dardanique subacti.

CRASSVS Cos. qui Dolabellæ in Lusitaniam successerat, in ulteriore Hispaniâ rem bene gessisse; sed sexennio post Consulatum, de Lusitanis triumphâsse proditur.

DVRONII TRIB. PL. LVXVS ET IMPROBITAS.

Censores, qui LXV. lustrum condiderint, in eumdem annum referuntur, M. ANTONIVS, & FLACCVS. Hi DVRONIVM quemdam Senatu moverunt, quòd legem, de coërcendis conviviorum sumtibus, latam; Tribunus Plebis abrogaverat. tamquam frenum & amarum vinculum, ut iactabat, servitutis.

Quid enim opus libertate, si frugi esse iubemur? & volentibus luxu perire non licet! Sic ille.

IAMNÆVS GAZA POTITVR. OPIDANORVM OBSTINATIO.

APOLLODORVS, Gazæorum dux & præfectus, noctu, cum II. mercenariorum militum, & X. opidanorum Millib; ex urbe in castra Iudæorum eruptionem fecit. & noctis quidem beneficio, quòd hostes Ptolemæum de-subito adventâsse suspicarentur, erant superiores; Sed ubi dies illuxit, & hostem detexit; Iudæi globo & impetu in opidanos facto circiter Mille ex ijs interfecêrunt. At ne sic quidem Gazæi, licet cum rerum necessariarum inopiâ conflictati, cedere, animum obfirmarunt; quibus APOLLODORO iam peremto ARETAS rex Arabum spem auxilij ostentaret.

Lysimachus verò frater, immodicæ eius apud populum gratiæ invidens, eo occiso, & collectâ militum manu, urbem Alexandro prodidit.

Hic primùm pacati specie in urbem captam ingressus, militem deinde, permissâ sæviendi licentiâ, in opidanos immisit.

Gazæi, ne inulti caderent, vim strenuè propulsabant, & multos occidebant.

Vbi vireis deficere sentiunt; partim in desolatas ædeis ignem iniecêrunt, ne præda hostis potiretur; partim suismet manibus uxores & liberos contrucidabant, ne in captivitatem abstraherentur.

Alexander eò infensiùs victoriâ usus est; Senatoribus etiam D. qui in ædem Apollinis consultatum convenerant, iugulatis; & urbe solo æquatâ.

Eodem tempore Antiochus Grypus, eo ipso annò natus, quo Pater eius Demetrius Nicator, à Parthis captus est, quùm vixisset annos XLV. insidijs Heracleonis occiditur; undetricesimo pòst Patris obitum anno, quùm annos XII. regnâsset. annos ferè XVI. profugus & exsul potiùs, quàm rex vixisset. Huius filius Seleucus, calamitate paternâ non fractus, avunculum suum Ant. Cyzicenum bello adgredi non dubitavit; & bienuio pòst prœlio victum neci tradidit.

3860. Ptol. Alex. 7. Ant. Cyzic. 17. Alex. Iamn. 11. Ab V.C. 658.	*Consules Cn. DOMITIVS AENOBARBVS, & C. CASSIVS LONGINVS.*	90.

CYRENE, IN AFRICA, POP. ROM. PROVINCIA.

Tum Ptolemæus, cognomento APION, Ptolemæi Lathyri, sive Physconis secundi, frater, sed ex pellice susceptus; cui Pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat; herede populo Rom. instituto, decedit.

Iam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna; non contenta Italiæ, immò Europæ, terminis; cæperat. Itaq; & ea pars Libyæ provincia facta est. (Liv. contrà; Senatus eius regni civitates liberas esse iussit.)

3861. Ptol. Alex. 8. Ant. Cyzic. 16. Alex. Iamn. 10. Ab V.C. 659.	*Coss. L. LICINIVS CRASSVS, & Q. MVCIVS SCÆVVLA. Ille orator; hic iureconsultus & orator eximius, & Pontif. Maximus. Cum quo CRASSVS omneis magistratus gessit, præter Tribunatum pl. & Censuram.*	89.

ORIGO BELLI ITALICI.

Ab his lata est Lex, MVCIA LICINIA, de regendis, in suâ quoque civitate, socijs.

Quùm enim summâ cupiditate civitatis Romanæ Italici populi tenerentur; & ob id magna pars eorum pro civibus Romanis se gererent; necessaria lex visa est, ut in suæ quisque civitatis ius redigerentur.

Verùm eâ lege ita alienati sunt animi principum Italicorum populorum, ut ea vel maxima caussa belli Italici fuerit, quod post triennium exortum. LICINIO Gallia, MVCIO Asia obvenerat.

Crassus quosdam in citeriore Galliâ, nullo illustri, neque certo duce; neque eo numero aut nomine præditos, qui hostes pop. Romani esse dicerentur; quòd tamen excursionibus & latrocinijs infestam provinciam redderent, armis consectatus est, & confecit, Romam rediens triumphum ab Senatu postulat, neque impetrat.

Atque adeò Q. Scævola, collega, quùm animadverteret, propter summam eius in rep. potentiam ac dignitatem, Senatum in decernendo triumpho, illi gratificari; non dubitavit reip. magis, quàm collegæ habere rationem: ac ne fieret S.C. intercessit.

CRASSI INTEGRITAS.

Quùm tamen in Crassi provinciam Cn. CARBO, cuius Patrem damnaverat, ad speculanda acta sua venisset; non solum eum indè non summovit, sed insuper locum ei in tribunali assignavit; nec ullâ de re, nisi eo in consilium adhibito, cognovit.

SCÆVOLÆ CÓS. ET RVTILII, VT LEGATI, INNOCENTIA.

Scævula verò Asiam tàm sanctè, & tam fortiter obtinuit, ut Senatus deinceps in eam provinciam ituris magistratibus, exemplum atque formam officij Scævolæ, decreto suo proponeret. Et in honorem eius Asiani, diem festum, MVCIA, nominârunt.

P. RVTILIVS, qui legatus Q. Mucij fuerat, vir summæ innocentiæ, quòd à publicanorum iniurijs Asiam defenderat, invisus equestri ordini, penes quem iudicia erant; repetundarum damnatus, maximo cum civitatis gemitu, in exsilium abijt.

SEDITIO IN IAMNÆVM COORTA, PROMISCVA CÆDE compressa.

Exortâ domi seditione in ALEXANDRVM, IAMNÆVM per Scenopegiorum ferias, sacris ad aram operantem, citriet thyrsi à factiosis quibusdam forté fuerant coniecti. & convicia addita populariter, quibus & eius captivitas, & conditio sacris ministerijs indigna, exprobrarentur. Quam iniuriam impotentiùs ultus, ad sex hominum Millia trucidavit. Et vim profanæ multitudinis, tabulatis è ligno obiectis, quæ Pronaum ab Adyto Templi dispescerent, in posterum coercuit.

Syris infensus, mercenario Pisidarum & Cilicum exercitu utebatur. Arabibus victis & in ordinem redactis; tributa Moabitis & Galaaditis imperavit. Amathuntem, Theodoro pugnam detrectante, evertit. Coegitque omnes circumcidendi ritum & Iudaismum amplecti.

CLEOPATRÆ IMPOTENTIA, ET EXITVS.

PTOLEMÆVS ALEXANDER, qui matrem CLEOPATRAM, fratri LATHYRO eiusq; ducibus opidis infestam reliquerat; & periculoso regno securam ac tutam vitam antepofuerat; dum illa crescere rem in dies LATHYRI potentiam reformidat, a matre legatos in regnum revocatus est. Cui quùm illa occultis insidijs exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur: spiritumque non fato, sed parricidio dedit. *Digna prorsus hâc morris infamiâ quæ etiam matrem toro expulerit; & duas filias viduas, alterno fratrum matrimonio, fecerit. Et filiorum alteri in exsilium acto, bellum intulerit; alteri, erepto regno, exitium per insidias machinata sit.*

3862. Ptol. Alex. 9. Ant. Cyzic. 18. Al. Iamn. 12. Ab V. C. 660.	*Consules* C. COELIVS CALDVS. *Et* L. DOMITIVS AENOBARBVS.	88.

Ille homo novus, cum duobus nobilissimis hominibus consulatum petijt, & alterum superavit: quùm Quæstor tamen factus non esset. Hic verò, post M. AQVILIVM prætorio imperio Siciliam administrârat,

CELTIBERI RVRSVM DOMITI.

Celtiberis post Didij victoriam rebellantibus, FVLVIVS FLACCVS in Hispaniam missus est: eorumque conatus, xx. ferè Milib. cæsis, atque opidis eorum in potestatem redactis, compressit; & in defectionis principes animadvertit. Eam ille provinciam ex præturâ obtinebat: & Romam reversus, in annum insequentem Cos. factus est.

BELLI MITHRIDATICI INITIA.

Bellum cum Mithridate Pontico, à L. SVLLA, qui prætor, Consulibus C. CÆLIO & L. DOMITIO fuerit, primò initum videtur. Ille, non sine repulsâ urbanam præturam, & ex præturâ Ciliciam provinciam, adeptus, & in Cappadociam adversùs Mithridatem missus, non magnis admodum copijs, sed sociorum auxilijs usus, GORDIO pulso, ARIOBARZANEM in regnum Cappadociæ ex S.C. reduxit.

Quùm enim Mithridates Ariarathem, Cappadociæ regem, cui LAODICE soror enupserat, per GORDIVM, interfecisset; NICOMEDES, rex Bithyniæ vacuam morte regis Cappadociam invadit. Mithridates vicissim, per simulationem pietatis, auxilia sorori, ad expellendum Cappadociâ NICOMEDEM, mittit.

Sed quùm LAODICE vidua per pactionem se NICOMEDI in matrimonium tradidisset; Mithridates id ægrè ferens, præsidia Bithyni regis e Cappadociâ expellit; & sororis filio regnum restituit. *Egregium facinus; ni fraus subsecuta esset.*

VARIA REGVM ASIATICORVM INTER SE BELLA.

Paullo enim pòst simulat se GORDIVM, quo ministro in interficiendo Ariarathe fuerat usus, restituere in patriam velle. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognovit, graviter ferens, interfectorem Patris, per avunculum potissimùm ab exsilio revocari, à quo sibi meritò reformidandum putaret; ingentem exercitum contrahit.

MITHRIDATES LXXX. pedit. & X. equitum M. in aciem educebat, & currus falcatos, [illegible] ARIARATHI, auxiliantibus è viciniâ regibus, minores copiæ erant.

Ille incerta belli timens, consilia ad insidias transtulit. & iuvenem ad colloquium invitatum, tectis risu, ferri, quod inter fascias ad imum ventrem, occultatum gerebat; insidijs inspectante utroque exercitu, interficit: & regnum Cappadociæ, suo, octo annorum filio, imposito Ariarathis nomine; additoque ei rectore GORDIO, tradidit.

Sed Cappadoces crudelitate ac libidine præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt: fratremque regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant. cum quo Mithridates prælium

prœlium renovat; victumq; Cappadociæ regno expellit. Nec multo-pòst adolescens, collectâ ex ægritudine animi infirmitate, decedit.

Post cuius mortem, NICOMEDES, timens ne accessione Cappadociæ, etiam finitimam Bithyniam invaderet; subornat puerum eximiæ pulcritudinis, quasi ARIARATHES non duos, sed tres filios genuisset. (Alij; producit filium suum, quem ementitâ stirpe ARIARATHIS filium esse dicebat) qui à Senatu Romano Paternum regnum peteret. Et Vxorem LAODICEN Romam mittit, ad testimonium trium ex ARIARATHE susceptorum liberûm.

MITHRIDATES ubi id cognovit; pari ipse impudentiâ GORDIVM Romam mittit, qui Senatui asseveret; puerum, cui Cappadociæ regnum tradidisset, ex eo ARIARATHI genitum, qui bello ARISTONICI auxilia Romanis ferens, cecidisset.

Sed Senatus, studio regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium; & Mithridatem Cappadociâ; & ad eius solatium, NICOMEDEM Paphlagoniâ (quam & ipse Pylæmeni ademerat) cedere iussit; & utrumque populum libertate donavit.

Et quùm Cappadoces munus libertatis abnuerent, & sine rege vivere posse negarent; ARIOBARZANEM, ex regio genere, iuvenem, Cappadociæ regem appellarunt; & per L. Syllam stabilierunt. Quo tempore & ARSACES rex Parthorum, per legatum OROBAZVM, amicitiam populi Rom. ab eodem Syllâ petivit ac tenuit.

NOVA INTER SYRIÆ REGES BELLA.

ANTIOCHVS GRYPVS quinque filios reliquisse proditur; SELEVCVM, ANTIOCHOS duos, quorum alter nô diu fratri SELEVCO superstes fuerit, in quâdam adversùs Parthos pugnâ occisus; PHILIPPVM & DEMETRIVM EVCÆRVM.

ANTIOCHI CYZICENI filij, reliquâ Syriâ fugati, Comagenen occupâsse videntur: quam eorum posteri diu tenuerint.

Maximus è GRYPI liberis, SELEVCVS, patruum ANTIOCHVM CYZICENVM bello victum occidit, quùm annos duodeviginti regnâsset. Et hic, haud multo pòst, ab ANTIOCHO EVSEBE, CYZICENI F. qui diadema sibi apud Aradios imposuerat, uno prœlio victus & tota Syriâ expulsus est.

Atque is fugâ delatus in Ciliciam, & à Mopsoëstanis receptus, quùm tributa ab eis acerbius exigere cæpisset; unà cum regiâ, & ipsum & amicos concremârunt.

Antiochus deinde, Seleuci frater, bello Eusebem adgressus & victus, vitam simul cum exercitu amisit.

SELEVCVS, GRYPI F. ET ANTIOCHVS EVSEBES Cyziceni. Et alter Antiochus, Seleuci frater. Reges Syriæ.

3863. Ptol. Alex. 10. Seleuc. Cyzicen. & Ant. Euseb. 1. Alex. Iamn. 13. Ab V.C. 661.	*Consules C. VALERIVS FLACCVS; & M. HERENNIVS NEPOS.*	87.

Hic L. PHILIPPVM, summâ nobilitate hominem, cognatione, sodalitate, collegio, summâ etiam eloquentiâ, in consulatûs petitione, superavit. Eidem bis immolanti (in victima) caput iocinoris defuit. Sed lustrationibus prosperè id expiatum; & totus annus domi forisque tranquillus fuit.

Triumphi duo acti, alter ex citeriore, alter ex ulteriore Hispaniâ; à T. DIDIO, & P. CRASSO Proconsulibus.

PTOLEMÆO ALEXANDRO, matris CLEOPATRÆ cædes, inulta non mansit. Et, *quòd parricidij nulla iusta caussa esse possit*; Ipse populi, eo scelere concitati, concursu in exsilium actus est: & fratri Lathyro revocato, regnum redditum: qui neque cum matre bellum gerere voluisset; neque à fratre armis repetere; quod prior possedisset.

PTOLEMÆVS LATHVRVS, ITERVM REGN. IN ÆGYPTO.

ANTIOCHO EVSEBE, qui diu cum duobus GRYPI filijs, SELEVCI & ANTIOCHI fratribus, PHILIPPO, & DEMETRIO EVCÆRO, bellum gesserat; dum suppetias LAODICÆ, Galaadenorum reginæ, adversùs Parthos ferret, exstincto; ex fratribus, quos dixi, alter PHILIPPVS in parte Syriæ; alter DEMETRIVS, à rege LATHYRO, è Gnido accitus & adiutus; apud Damascum, regnârunt aliquamdiu.

PHILIPPVS, ET DEMETRIVS, GRYPI FILII; DIVERSI SYRIÆ REGES.

3864.
Pt. Lath. reduc. 1.
Interr. in Syr.
Alex. Iamn. 14.
Ab V. C. 662.

Consules C. CLAVDIVS PVLCER, & M. PERPENNA NEPOS.

86.

Horum Patres unà Consules fuisse putantur anno 623. Quo tempore Mędi, Macedonica gens, provinciam cruentè vastârunt: & C. GEMINIVS præt. adversùs eos, & Thracas, infeliciter pugnavit.

CENSORES MORIBVS DISSIMILES.

Censores eo anno, ambo nobilissimarū gentium, L. LICINIVS CRASSVS, & Cn. DOMITIVS AENOBARBVS, censuram gessere; frequenter in iurgijs, propter dissimilitudinem morum. Quùm DOMITIVS, CRASSO, pro domo eius, Millia nummûm identidem promisisset; & CRASSVS, concedere eam se, exceptis sex arboribus, respondisset.

Idem CRASSVS murænam, in piscinâ domûs suæ, mortuā, atratus, tamquam filiam, luxerat: neque id obscurum fuit. Et Domitius collega in Senatu hoc ei quasi deforme crimen obiecit. (Dominum, Cicero puer, Cōsulem, Censorem, & Pont. Max. vidit.)

LATINI RHETORES ROMÆ.

Quùm censoribus renuntiatum esset; Quosdam homines, qui novum disciplinæ genus instituerant; & ad quos Iuventus in ludos conveniret, & totos ibi dies desideret; nomen sibi imposuisse, Latinos Rhetoras. quoniam maiores, quæ liberos suos discere, & quos in ludos itare vellent, probè instituissent. hæc nova, quæ præter consuetudinem ac morem maiorum fierent; Censores edicto; *neque placere, neque recta sibi videri* decrevêrunt.

Neque id factum, quò acui ingenia adolescentum nollent; sed contrà, ingenia eorum obtundi noluerunt; aut corroborati impudentiam. CRASSVS, ob contentionem cum collegâ ortam, hoc anno abdicavit. neque ipsi lustrum fecerunt.)

ALEXANDER IAMNÆVS, cum Obedâ, Arabum rege congressus, & in insidias pertractus, quùm exercitus eius camelorum multitudine, haud procul Gadarâ, Galaaditidis vico, in asperas & accessu difficileis fauceis protrusus esset; ægrè ipse incolumis evaserat.

PHARISÆORVM CVM IAMNÆO REGE BELLVM.

Pharisæi, ab HYRCANO Patre olim irritati, neque iniuriarum immemores, regem filium, sinistrâ istius prœlij offensione utcumque deiectum, & ad se fugâ delatum, sexenni bello divexârunt. Quumque varijs congressibus ad quinquagies Mille Iudæos amisissent; eosque rex, toties victor, ad pacem secum æquissimis legibus firmandam cohortaretur; maioribus in dies odijs inflammati; sciscitanti regi; *Ecquid se tandem, quod ipsis lubentibus esset facere vellent? Vt suâ se manu confodiat; sueq; ipse sanguine, tot scilicet, iniurias expiet, & tot à se occisis parentet;* uno ore responderunt.

3865.
Lath. red. 2.
Intetr. in Syr.
Al. Iamn. 15.
Ab V. C. 663.

Consules L. MARCIVS PHILIPPVS, & Sex. IVLIVS CÆSAR.

85.

LIV. DRVSI SEDITIO PERNICIOSA, ET CRVENTA.

M. LIVIVS DRVSVS, vir meliore in omnia ingenio animoque, quàm fortunâ, usus; quùm Trib. plebis Senatui priscum restituere cuperet decus; & iudicia ab Equitibus, (penes quos Semproniâ lege ea erant) ad eum transferre ordinem; in ijs ipsis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit adversarium.

Ipse namq; ut plebem, ac socios sibi, ad ea, quò intenderat, perficienda, faciliùs adiungeret, & quasi inescaret; Leges SEMPRONIAS, *de agris dividundis, de frumento dando, de colonijs deducendis*. Et FLACCI Cos. legem, *de civitate socijs dandâ; & CÆPIONIS, de Senatu Equitibus; & Iudicijs cum Senatoribus communicandis*; Rettulit.

Contrà DRVSVM, par opibus & dignitate; pro Equitibus stabat, Q. SERVILIVS CÆPIO alter, is, qui Consul, Senatûs parteis lege defenderat.

Signa & Aquilæ, & vexilla aderant: & urbe in unâ, quasi binis castris, diffidebatur. Prior CÆPIO in Senatum impetu facto reos ambitûs, SCAVRVM & PHILIPPVM, principes nobilitatis, elegit.

His motibus ut resisteret DRVSVS; plebem ad se Gracchanis legibus; eisdem, socios, ad plebem, spe civitatis erexit.

Reliquis Drusi legibus iā acceptis, una, de Socijs, sive Italicis, in civitatē accipiendis, ferenda, restabat.

Aderat promulgandi dies; quùm subitò tanta vis hominum undique apparuit, ut hostium adventu obsessa civitas videretur.

Ausus est

Ausus est obrogare legibus L. PHILIPPVS, (alius forte à Consule.) Sed eum adprehensum faucibus viator non antè dimisit, quàm sanguis & in ora & in oculos è naribus redundaret. *Sic per vim lata, tuffaq; leges.*

Quod quùm ille (DRVSVS) moliens revertisset è foro; immensa illâ & inconditâ, quæ cum usque comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domûs suæ, cultello (sed incerto auctore) percussus, qui adfixus lateri eius relictus est; intrà paucas horas decessit. Nulla de eius nece quæstio lata. Et leges eius omnes, tamquàm contrà auspicia latæ, PHILIPPO Cos. referente, uno S. C. sublatæ.

Memorant, inter CÆPIONEM & DRVSVM, collegas, ex annulo in auctione venali (quem CÆPIONI expetitum DRVSVS emerat) inimicitias cæpisse; unde belli Socialis origo. Et DRVSVM vulneratum, sanguinem caprinum bibisse, quòd pallore, & invidiâ veneni sibi dati, insimulari Q. CÆPIONEM inimicum vellet, à quo immissum percussorem suspicaretur.

Nec ideò minùs socij promissa DRVSI à pop. Rom. reposcere armis desierunt.

MONTES PRODIGIOSE CONCURRENTES.

His Coss. in agro Mutinensi, duo montes inter se concurrunt, & crepitu maximo adsultant recedentque: Inter eos flammâ fumoque in cœlum exeunte interdiu. Quod prodigium, è viâ Æmyliâ, magna Equit. Romanorum, familiarumque & viatorum multitudo, non sine horrore, conspexit.

BELLVM ITALICVM EIVSQVE VTRIMQVE ADPARATVS.

Latinos porrò populos in cupiditatem civitatis Romanæ, primus M. FVLVIVS FLACCVS Cos. erexerat; Deinde LIVIVS DRVSVS.

Illum ab eo consilio, decretâ, pro re natâ, Galliâ provinciâ, Senatus prudenter avocavit. Hic, ne quod animo agitabat, exsequeretur; dum aliud capit ex alio, tantum conflavit incendium; ut nec prima illius flamma posset sustineri; & subitâ morte correptus, hereditarium in posteros suos bellum prorogaret.

Et dum omnibus blandiri cupit, in omnium offensionem odiumque incurrit. Coloniarum deductionibus plebem mulcet; & Italos offendit. Iudicijs Senatui restitutis, Equites irritat. Trecentis Equitibus in Senatum cooptatis; veteribus patricijs incommodat, & inter ipsos Equites dissensiones serit.

Italici, tantâ spe bis deiecti, facta inter populos coitione, adversùs pop. Romanum conspirant. Primum eorum consilium fuit, ut ferijs Latinis Cæsarem, ac Philippum Coss. trucidarent. Deinde, eo detecto Q. SERVILIVM Proconf. ad motus eorum sedandos profectum, unà cum FONTEIO legatos, & omneis, qui Asculi erant, Romanos interfecerunt.

Quo facto quùm cæteri etiam Italici defecissent; pop. Romanus saga sumsit, ac bellum adversùs Italicos iussit. Quod bellum Italicum, Sociale, & Marsicum appellatum est. Et quidem Marsicum, quod à Marsis primùm commotum sit, & eorum Imperatore POPÆDIO.

3866. Lath. reduc. 3. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 16. Ab V. C. 664.	*Consules L. IVLIVS CÆSAR (qui Templum Iunonis Sospitæ, de Senatûs sententiâ refecit, ex CÆCILIÆ, BALEARICI filiæ somnio.) Et P. RVTILIVS LVPVS.*	84.

Belli Italici, uti fortuna atrox, ita caussa iustissima fuisse videtur. Petebant eam civitatem legibus Fulviâ & Liviâ sibi promissam, cuius imperium armis tuebantur. Per omneis annos, atque omnia bella, duplici se numero (& munere) militum equitumque fungi. neque in eius civitatis ius recipi, quæ, per eos, in idipsum pervenisset fastigium.

Id bellum amplius CCC. Mill. inventutis Italicæ abstulit. Larium omne, atque Picenum, Etruria omnis atque Campania: postremò Italia universa contrà parentem suam, Vrbem, consurrexit.

Eorum populorum celeberrimi duces, SILO POPPEDIVS Marsorum & Latinorum; AFRANIVS Vmbrorum; VETTIVS CATO Samnitium; TELESINVS PONTIVS Lucanorum.

Aliorumque, Pelignorum, Vestinorum, Marrucinorum; & qui eos secuti, Picentium, Frentanorum, Irpinorum, Pompeianorum, Venusinorum, Apulorum; HERIVS ASINIVS, C. PONTIDIVS, MARIVS EGNATIVS, PAPIVS MVTILIVS, C. IVDACILIVS, A. CLVENTIVS, &c.

Vtrimque armantur copiæ ad c. M. hominum. Et ambobus Coss. gravissimum bellum decernitur.

RVTILIVS Legatos habuit, Cn. POMPEIVM STRABONEM; Q. CÆPIONEM; C. PERPENNAM; C. MARIVM; VALER. MESSALLAM.

CÆSAR verò, P. LENTVLVM; T. DIDIVM; P. LICINIVM CRASSVM; L. CORNELIVM SVLLAM; M. MARCELLVM.

Illi caput imperij sui, Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. Vt quùm regum & gentium arbiter populus ipsum se regere non posset; victrix Asiæ Europæque, à Corfinio, Roma peteretur.

Res autem inter eos particulatim gesta sic est. VETTIVS CATO, L. CÆSAREM Consulem fudit; & bis Mille interfectis Æserniam insecutus est. Et quùm cruentus in urbem referretur Cæsar; miserabili funere mediam urbem, & iam perviam fecit. (Sic quidem Florus, quæ alij, de RVTILIO LVPO, meliùs memoriæ prodiderunt. Ipse namque Cæsar copijs mòx contractis, contrà Samnites feliciter pugnavit: ob eamque victoriam Romæ saga sunt posita.)

Egnatius, Venafrum per proditionem occupavit. P. præsentcius Perpennam fugatum, exercitu etiam exuit. Eamque ob rem huic imperio abrogato MARIVS à RVTILIO Cos. suffectus est.

M. LAMPONIVS, ex CRASSI exercitu, cecidit ad DCCC. reliquos ad Grumentum persecutus in fugam vertit.

C. PAPIVS MVTILVS, Nolam coloniam, per proditionem; & cũ L. POSTVMIO præt. Stabias, Minturnas, & Salernum in potestatem redegit, atque Acerras obsedit.

Quùm P. RVTILIVS Cos. parum prosperè contrà Marsis conflixisset, & in prœlio ad pontem Liri impositum cecidisset; & P. CAPIO Poppedij insidijs circumventus esset; paullatim deinde recipiendo in civitatem, ex Italicis populis, qui arma aut non ceperant, aut deposuerant maturiùs, vires refectæ sunt. & magna populi Romani fortuna, ac semper in malis maior, totis denuò viribus insurrexit.

Et POMPEIVS, SVLLA, MARIVS, GABINIVS ac MARCELLVS, inclinatam remp. restituérunt.

MARCVS, VETTIO CATONE pulso, meliùs pugnavit; & castra hostium, qui se in RVTILIVM converterant, expugnavit. Deinde ASINIO, Marrucinorum prætore, occiso, Marsos iusto prœlio fudit.

Etruscorum animi, dum cum cæteris bellum moliuntur, à Senatu Rom. in amicitiam, donatâ civitate, sunt præoccupati.

A. GABINIVS, rebus adversùs Lucanos benè gestis, & opidis aliquot captis, dum castra illorum obsideret; interijsse traditur.

Cn. POMPEIVS STRABO, à Iudacilio, Afranio, & Ventidio, Firmum compulsus, atque obsessus, adiutore SVLPITIO, eruptione ex opido facta, hosteis reppulit: & ad Asculum usque, urbem belli huius auctorem; fugavit, & diu vicissim obsedit. Hostem erumpere ausum vicit: XIX. Marsorum Mill. cæsa, & III. capta. Asculo occupato, præfectos & Centuriones, cunctósque principes eorum virgis cecidit, securique percussit.

SVLLA Samnites prœlio fregit, & bina eorum castra expugnavit.

(Hoc etiam anno traus Alpeis in Galliâ bellatum esse proditur.)

BELLI MITHRIDATICI FOMES.

Accessit & hic MITHRIDATICO bello fomes. NICOMEDEM, qui Patri cognomini successerat, ex Bithyniâ, frater eius SOCRATES: ARIOBARZANEM ex Cappadociâ, BAGOAS; vel, (ut alij) TIGRANES, Armeniæ rex, à MITHRIDATE inducti, expulerant.

Senatui visum est, reges, qui ipsius opem implorarent, in regnum reducere. Itaq; legatos in Phrygiam misit, quorum princeps erat M. AQVILIVS, vir consularis: mandavitque, ut ope L. CASSII, Asiæ prætoris; & regis Ponti, MITHRIDATIS, eos in regnum restituerent.

MITHRIDATES, quòd à Romanis antè Cappadociâ & Phrygiâ, quas occupárat, cedere, iussus erat; opem ferre noluit. Itaq; à MANIO & CASSIO in regna illi sunt reducti.

3867. Lath. red. 4. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 17. Ab V. C. 665.	*Consules Cn. POMPEIVS STRABO (Pater Cn. POMPEII MAGNI) & L. PORCIVS CATO, M. CATONIS SALONIANI F. & M. CATONIS CENSORII NEPOS.*	83.

Hic multis rebus, adversùs perduelleis Italos, præclarè gestis, gloriatus se C. MARIO non inferiora gessisse, quàm ad Lacum Fucinum adversùs Marsos bellum gereret; à C. MARII F. in tumultu, quasi incerto auctore, occisus est.

BELLI ITALICI CONTINVATIO.

Hoc enim anno Consules etiam ambo ad bellum iam graviter cæptum missi. qui partim per se, partim per suos Legatos, rem ita gesserunt.

POMPEIVS Cos. Marsis acie victis, Vestinos & Pelignos in deditionem accepit. Asculo capto, & Italicis per MAMERCVM ÆMYLIVM, legatum, cæsis; & POPPEDIO in acie interfecto, de Asculanis, Picentibus & Marsis solus triumphavit. Quorum antehàc ea fuerat fides & virtus; ut neque de Marsis; neque sine Marsis, triumphatum fuisse memoria e[illegible].

Eo in triumpho P. VENTIDIVS is, qui pòst de Parthis triumphavit, ductus est.

COSCONIVS & LVCEIVS, Samnitibus acie fusis; & MARIO EGNATIO eorum duce occiso; complura eorum opida in deditionem acceperunt.

L. SVLLA, cæso ad Nolam CLVENTIO, Irpinos & Samniteis multis prœlijs fudit, & populos aliquot recepit.

SVLPITIVS legatus, Marrucinis acie cæsis, universam eam regionem subegit.

Marsorum alij à L. MVRENA & CÆCILIO PIO, Legatis, aliquot prœlijs fracti, pacem petiérunt.

CENSORVM ROMÆ DECRETA.

In hunc annum Censores conferuntur P. LICINIVS CRASSVS, & L. IVLIVS CÆSAR, Consulares. qui edixisse produntur; *Ne quis unguenta exotica venderet; Neu quis vinum Græcum, Amineumq;, octonis æris singula quadrantalia venderet.*

Ab his nullum conditum lustrum videtur; quia biennio pòst Censores alij ante tempus creati reperiuntur. Lustrum eorum infelix ob alijs traditur. Fuerant autem antè quinquennium iustum creati (referri namque diem proditum, hoc est, antefer, religiosum putabatur) ut socios, quibus, uti pacationibus, data civitas fuerat, in Tribus conijcerent.

SOTHIMI IN MACEDONIAM IRRVPTIO.

Rex SOTHIMVS, cum magnis Thracum auxilijs, in Græciam ingressus, cunctos Macedoniæ fineis depopulatus est. Tandemque à C. SENTIO præt. superatus, & in regnum suum reverti coactus est.

Hunc

Hunc CICERO prodidit, propter caritatem frumenti, quæ fuerat in Macedonia, permagnam ex cibarijs pecuniam reportâsse.

IMPROSPERVM CVM MITHRIDATE PROELIVM.

Legati Romani, qui principe M. AQVILIO, Nicomedem & ARIOBARZANEM, in regnum quemque suum, reduxerant; eosdem impulerunt, ut incursatione in finibus Mithridatis factâ, regem bello lacesserent.

Ipsi contractis L. CASSII & Q. OPPII copijs; atque eâ usi classe, cui MINVCIVS RVFVS, ac C. POPILIVS præerant; prœlio cum Mithridate congressi, minus prosperè pugnarunt. Et ipsi reges rursus regnis suis; ille Bithyniâ, hic Cappadociâ; à Mithridate pulsi sunt.

3868. Lath. red. 5. Interr. in Syr. Al. Iamn. 18. Ab V. C. 666.	*Consules L. CORNELIVS SVLLA, & Q. POMPEIVS RVFVS. Hic sextus à CORNELIO RVFINO, qui bello Pyrrhi clarus dux. Ille autem*	82.

Vir, qui neque ad finem victoriæ, satis laudari; neque post victoriam abundè vituperari potest; petens consulatum, pænè omnium civium suffragijs nactus est, undequinquagesimo ætatis anno. Is, post victoriam civilem, FELICEM se appellari voluit.

Ipse Asiam; & collega POMPEIVS Italiam; sortiti.

Eo anno, duo gravissima bella, alterum foris exarsit; alterum domi coortum est. Illud, Mithridates, rex Ponti; hoc C. MARIVS, qui sexies Consul fuerat, exeitavit. Mithridati, ob eas, quas suprà dixi, caussas bellum indictum; idque Sullæ Coss. erat mandatum.

BELLVM CIVILE SVLLANVM. ET SVLPITII TRIB. PL. LEGES EXITIOSÆ.

Ille egressus urbe, quùm & reliquias belli Italici in Campaniâ persequeretur, & circà Nolam moraretur; (quippe ea urbs pertinacissimè arma retinebat; exercituque Romano obsidebatur,) P. SVLPITIVS, Trib. pl. qui antea rectissimâ voluntate, maximam apud populum dignitatem quæsiverat; subitò pravus & præceps, C. MARIO, post LXX. ætatis annum, omnia imperia & omnes provincias concupiscenti, addixit. Legemque ad populum tulit: *Quâ Sullæ imperium abrogaretur, & C. MARIO bellum decerneretur Mithridaticum*. aliasque exitiabileis, nec tolerandas liberæ civitati. Quinetiam Q. POMPEII Cos. quo adversante legem tulerat; filium; eumdemque Sullæ generum, per emissarios factionis suæ interfecit.

Tum Sulla, contracto exercitu ad urbem redijt; & in eam post leve cũ adversarijs prœlium, Esquilinâ Collinâque portâ, gemino agmine, & viâ incendio factâ, ingressus, Arcem Capitolinam, tamquam victor, insedit. Et ex S. C. XII. inimicos suos, hosteis iudicatos, inter quos MARIVM, cũ filio; & P. SVLPICIVM, urbe exturbavit, ac lege latâ exsules fecit. SVLPITIVM etiã adsecuti equites, in Laurentinis Paludibus iugulavere. Caput eius erectum & ostentatum pro Rostris, velut omen imminentis proscriptionis fuit.

Marius, post VI. Consulatum, anno ætatis LXX. nudus ac limo obrutus, extractus arundineto, circà Paludem MARICÆ, in quam se fugiens abdiderat, iniecto in collum loro, in carcerem Minturnensium, iussu II. Virûm perductus est. Ad quem interficiendum missus servus publicus, natione Germanus, Cimbrico bello captus, ut agnovit Imperatorem MARIVM, abiecto gladio, & miserabili cum eiulatu, profugit. Tum cives, ab hoste, misereri viri, paulloante principis, edocti, instructum eum viatico, collatâque veste in navem imposuerunt.

At ille, adsecutus circà Ænariam filium, cursum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginiensium aliquamdiu toleravit.

Q. POMPEII CÆDES.

Q. POMPEIVS, Sullæ collega, iussu Senatûs ad exercitum Cn. POMPEII STRABONIS, quem aliquamdiu invitâ civitate ille obtinebat, recipiendũ, missus; seditione, sed quam dux ipse excitaverat; interfectus est. Milites namque, ambitiosi ducis illecebris corrupti, Consulem sacrificare incipientem, in modum hostiæ mactârunt.

Et tum primùm sanguine Consulis Rom. militis imbutæ sunt manus.

MITHRIDATES AD BELLVM SE COMPARAT, ET CREBRIS VICTORIJS EXSULTAT.

Dum autem civili bello Sulla, & ordinandâ Romæ rep. occupatur, Mithridates bello à Romanis, eorumque socijs Regibus, lacessiti cæptus, elatus animis ingentibus, Asiæ totius, &, si posset, Europæ cupiditate flagrabat. Intelligens autem quantum bellum adversus Romanos suscitaret; ad eius belli societatem, TIGRANEM Armeniæ regem (qui obses Parthis antè multum temporis datus, sed & olim ab ijsdem in regnum paternum remissus fuerat) omni ope solicitat; Cleopatrâ filiâ in matrimonium traditâ, & regno Cappadociæ in præmium . propositó.

Pacti inter se sunt reges; *Vt urbes agriq; Mithridati; homines verò, & quæcumq; auferri possent, Tigrani cederent.*

Posthæc, Legatos ad Cimbros; alios, ad Gallogræcos, ad Sarmatas Bastarnasque, auxilia petitum, mittit. Quas genteis, in belli, quod meditabatur, eventum, varijs beneficiorum generibus iamantè illexerat.

lexerat. Ab Scythiâ quoque exercitum venire iubet; omnemque Orientem adversùs Romanos armat.

Phrygiam & Bithyniam, pop. Romani provincias, cum exercitu ingreditur; Asiam in potestatem redigit; & in omnibus eius civitatibus civeis Romanos, uno die, atque uno nuntio sive edicto, omneis interficiendos curavit.

Tum quidem domus, templa & aræ, humana omnia atque divina iura violata sunt. Ad Lxxx. Romanæ civitatis hominum Mill. occisa feruntur.

Sed & hic Asiæ terror, Europam quoque regi aperiebat. Post M. AQVILIVM, & MANLIVM MALTHINVM, qui Asiano tantùm exercitu instructi erant, cum NICOMEDE, pulsos & fusos, ipse ingenti favore civitatium exceptus, multum ibi auri argentique, studio veterum regum collectum, magnumque belli adparatum, invenit. Quibus instructus, debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennij concedit.

Q. OPPIVM Proconf. & M. AQVILIVM legatum, captos, atque fœdè excruciatos, necavit. Thraciam & Macedoniam per ARIARATHEM filium; Græciam per ARCHELAVM & NEOPTOLEMVM præfectos, invadit, & Athenas occupat.

Iam Cyclades, Delos, Eubœa, & alia tenebantur; quùm prima torrentis huius impetum morata est Rhodus, Romanis fida atque amica, frustraque à regijs oppugnata.

PHARISÆI REGEM ALEXANDRVM BELLO LACESSVNT. EORVM SVPPLICIA.

Pharisæi in Iudæâ, recentibus in regem ALEXANDRVM odijs concitati, accitis mox DEMETRII EVCÆRI, qui apud Syros Damascene regnabat, auxilijs, copijsque eum eodem conjunctis, castra circà Sicima collocárant.

Adduxerat rex ille III. equitum, & XL. peditum Mill. Iamnæus verò cum VI. mercenariorum, & paullo-amplius; & XX. suæ factionis Iudæorum, Millibus, obviàm hosti processit.

Multis, hinc, indè, frustra tentatis; dum Syrus mercenarios, uti Græcos, ab ALEXANDRO; & ALEXANDER populareis Iudæos, à DEMETRIO, ut deficiant, magnâ contentione sollicitant; tandem visum est armis decernere.

Victus prœlio ancipiti, & cruento ALEXANDER, in monteis perfugit: eudemque ad VI. Mill. victi regis fortunam miserati, se recepérunt; quorum metu, & cladis è pugnâ acceptæ memoriâ, EVCÆRVS retrò ad suos recessit.

Perduelles nihilo minus privatis etiam opibus, licet infeliciter, regem semel victum persequi non destitérunt; dum tandem Bethomis, quò potentissimi & infensissimi ex ipsis quique compulsi fuerant, expugnatis; partim immaneis regi suo (quem in extremum nunc vitæ suæ, nunc regni periculum adduxerant; & munitissima Moabitidis & Galaaditidis regionum opida (quæ superiore bello Arabibus ille ademerat) non sine insigni totius Iudææ iacturâ, restituere coëgerant) tàm longinquæ contumaciæ, & rebellionis pœnas expendérunt. Et ad DCCC. crucibus suffixi, spirantesque, (quùm rex ipse interim epulum sub dio parâsset, & pellicibus delicias faceret;) coràm uxores, cum liberis suis, iugulari inspexerunt. Partim in tutâ recepti, voluntario sese ipsi exsilio multárunt, & securam Alexandro regni administrationem, vel inviti, aliquantisper reliquérunt. (*Ex eâ crudelitate, Iamnæus, Thracidæ cognomentum invenit.*)

3869. Lath. red. 6. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 19. Ab V. C. 667.	*Consules Cn. OCTAVIVS NEPOS, (qui Galliam citeriorem sortitus est.) Et L. CORNELIVS CINNA.*	81.

Hic à L. Sullâ, ex inimicâ factione, eâ conditione Cos. creatus, ut Sullæ actionibus non adversaretur. Is tamen, ubi primùm magistratum inivit, præsentem reip. statum perturbare adortus, Sullæ etiam accusationem per Virginium Trib. pl. comparavit. Quo contemto, Sulla adversum Mithridatem movit.

Quùm pridem aliquot Italiæ populis civitas ita data fuisset, ut in octo Tribus novas, novi cives côtribuerentur; ne potentia eorum & multitudo veterum civium dignitatem frangeret, & in comitijs auctoritatem opesque superaret; Cinna Cos. ut ab Italicis gratiam iniret, eos se omneis in XXXV. Tribus distributurum esse pollicitus est; Quo nomine ingentem totius Italiæ frequentiam in urbem acciverat.

Quùm autem hanc rogationem per vim ferre vellet; & à Cn. OCTAVIO, collegâ, qui Optimatium veterumque civium caussam susceperat, per seditionem urbe pulsus, in Campaniam, ad sollicitandas civitates, contenderet; ex auctoritate Senatûs, magistratus ei abrogatus est; & in eius locum suffectus L. CORNELIVS MERVLA, Flamen Dialis.

SEDITIO CINNANA.

Tum Cinna, corruptis primò Centurionibus, ac Tribunis; mox etiam spe largitionis militibus, ab eo exercitu, qui circà Nolam sub Ap. CLAVDIO erat, receptus est. Qui quùm universus in eius verba iurâsset, ipse retinens insignia consulatûs, & fretus ingenti numero civium novorum è quorum delectu CCC. amplius cohorteis conscripserat. & XXX. legionum instar compleverat; patriæ bellum intulit. Et quoniam partibus, auctoritate & gratiâ opus sibi esset prospicere, C. MARIVM, cum filio, alijsque comitibus, de exsilio ab Africâ revocavit.

Vrbem Octavius, & Merula Coss. ad tanti metum belli munire tentárunt. Mario, & Cinnæ se Sertorius & Carbo, cum suo quisque exercitu, adiungunt.

Senatus

Servatus Cn. POMPEIVM ad urbis tutelam advocat. Sed is frustratus spe continuandi consulatûs, ita se dubium mediumque partibus præstitit; ut omnia ex proprio usu ageret, temporibusque insidiari videretur. Ad ultimum magno atrocique prœlio cum Cinnâ conflixit, eventu exitiabili. Ipse fulmine ictus (al. pestilentiâ utrimque exercitum lacerante) interijt. Lectum eius populus diripuit; & quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit, & unco traxit.

MARII CRVDELITAS IN CIVEIS.

C. MARIVS, de quo recipiendo Cinna prior in urbem ingressus legem tulerat, (post ostiam nefanda strage direptam, & manum Octavij Ianiculo depulsam) pestifero civibus suis reditu, admissus, victoriâ crudelissimè usus est. Et excellissimi quiq; civitatis viri principes, quasi signo in cædem dato; varijs suppliciorum generibus adfecti.

In ijs Cos. OCTAVIVS, vir lenissimi animi, iussu Cinnæ, interfectus; eiusque caput pro Rostris expositum. MERVLA autem, qui se sub adventum Cinnæ consulatu, abdicaverat, incisis venis, superfusoque altaribus sanguine, non sine exsecratione Cinnæ, eiusque partium, optimè de rep. meritum spiritum reddidit. M. ANTONIVS, eloquentiæ princeps, gladijs militum, quos ipsos facundiâ suâ moratus erat, iussu Marij Cinnæque, confossus est. Q. CATVLVS, Cimbrici belli gloriâ quæ illi cum MARIO communis fuerat celeberrimus, se calcis odore & ignis haustu, ludibrijs hostium exemit. L. & C. fratres, & Cæsares, Fimbria, in penatibus domesticis suarum; Crassi, Pater & filius, in mutuo alter alterius adspectu, trucidantur. Bæbium atque Numitorium, per medium forum unci traxére carnificum. Quibuscumque denique fatalem illam scilicet manum MARIVS ingrediens salutantibus nō porrexerat; tamquàm victimæ, certæ cædi, destinati.

Nihil illâ victoriâ fuisset crudelius, nisi mòx Sullana fuisset consecuta. Omnia tunc quidem in rep. erant præcipitia; nec tamen adhuc quisquam inveniebatur, *qui bona civis Rom. aut donare auderet, aut petere sustineret.* Et quùm victores proscriptorum à se penateis vulgi manibus diripiendos obiecissent; nemo iuventus est, *qui è civili iactura prædam peteret.* Paullo post, *nihil turpe visum, quod esset quæstuosum: & modus culpæ ex pecuniæ modo constitutus.*

(Tradit TACITVS; Duobus & Septuaginta annis pòst Cornelij Merulæ, Flaminis Dialis, cædem, neminem Flaminem esse suffectum. Quod actum est IVLO ANTONIO & Q. FABIO Coss.)

SVLLÆ IN MITHRIDATEM GRÆCIAMQVE EXPEDITIO.

Huius anni principio L. SVLLA Proconf. in Græciam traiecit; & pecunijs socijsque ex Ætoliâ Thessaliâque contractis, in Atticam adversùs ARCHELAVM, contendit: & parte exercitus ad ARISTIONEM Athenis obsidendum missâ; ipse Piræum, qui ab ARCHELAO tenebatur, sibi oppugnandum suscepit. Quâ in re totam æstatem consumsit.

3870. Lath. red. 7. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 20. Ab V. C. 668.	*C. MARIVS VII. & L. CORNELIVS CINNA II. nullis habitis comitijs, se ipsi Coss. renunciárunt.*	80.

MARII EXITVS.

Eodemq; die, quo magistratum iniérunt. (Kal. Ianuarij) MARIVS. SEXTVM LICINIVM Senatorem de saxo deijci iussit. Editisque multis sceleribus, xv. post die, sive Idib. Ianuar. morbo oppressus decessit. Vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus, quietisque impatientissimus.

In eius locum suffectus L. VALERIVS FLACCVS, qui antè eidem, VI. Consuli, collega fuit.

Is turpissimæ legis auctor, creditoribus quadrantem solvi iusserat. Cuius facti merita eum pœna intra biennium consecuta est.

Dominante in Italia Cinnâ, maior pars nobilitatis ac Sullam in Achaiam, & deinde in Asiam perfugit.

SVLLA ATHENAS CAPIT.

SVLLA, quùm classe egeret, nec à Rhodijs, Mithridate maria omnia occupante, facilè iuvari posset; L. LVCVLLVM in Syriam atque in Ægyptum clàm, ut naveis ab amicis pop. Rom. regibus acciperet, misit. Et Piræo, quem diu frustrà oppugnaverat, omisso, urbem Athenarum circumvallatam atque obsessam Kal. Martijs cepit. ARISTIONEM, qui in arcem confugerat, fame ad deditionem compulsum occidit. Civitati libertatem ac bona sua restituit. Et ingratissimos hominū, ut ipse dixit; in honorem mortuorum sacris suis famæque donavit. Quantumvis illi oppressi don.i Mithridatis, quem oderant, armis; & foris, ab amicis oppugnati, animos extrà mœnia; corpora, necessitati servientes, intra muros habuisse verius iudicarentur.

SVLLA deinde, Piræo in potestatem redacto, in Bœotiam movit; & se cum HORTENSIO, qui ex Thessaliâ copias adducebat, coniunxit. Et cum Taxile Mithridatis præfecto, qui ex Thraciâ & Macedoniâ, cum C. pedit. & X. equit. Millibus, & XC. falcatis curribus descenderat; & ARCHELAVM, circa Munichiam in ancoris adhuc stantem, arcessierat; ad Chæronéam opidum, acie conflixit. haud dubio pugnæ eventu, quod ex hostibus vix X. M. Chalcidem effugerint; Sulla vix XII. ex suis se amisisse sit gloriatus.

SVLLÆ

SVLLÆ EX REGIIS PRÆFECTIS VICTORIA.

Interim quùm L. FLACCVM Consulem, ex adversâ factione, creatum, Ionium mare traijcere, verbo quidem adversùs Mithridatem; re autem adversùs semetipsum inaudîsset; ut ei obviàm fieret, in Thessaliam iam castra movebat. Verùm postquàm DORYLAVM, regis præfectum, Lxxx. militum M. ad Chalcidem exposuisse, & in Bœotiam invasisse, accepit; eum que invito ARCHELAO, qui trahi bellum cuperet, aleam omnem iaccre obstinatum, non modò retrò sibi referenda castra duxit; sed collatis ad Orchomenum opidum signis, primo congressu ad xv. hostium Mill. unà cum DIOGENE, ARCHELAI F. cecidit. Altero, omnes eorum copias delevit. Victor, Bœotia direptâ, & pulsis ex Eubœa regis præsidijs, in Thessaliam ad hiberna se recepit.

Lustrum Lxvi. conditur à L. MARCIO PHILIPPO, & M. PERPERNA, Censor. Quo censa sunt civium capita CD. Mill. & L. VALERIVS FLACCVS, princeps Senatûs dictus.

PHILIPPI CENS. ÆTAS DIVTVRNA.

PHILIPPVS avunculum suum, in recitando Senatu, præterijt. PERPENNA omnibus, quos in Senatu rogaverat, superstes fuit: septemque tantummodò, quos censor legerat, è Patribus conscriptis, reliquos vidit. toto ordine amplissimo diuturnior, vixit annos duode-centum.

GLADIATORIA FIMBRIÆ INSANIA.

C. FIMBRIA egerat, ut Scævola, vir morum sanctitate præstans, in funere C. Marij iugularetur. Postquàm eum ex vulnere recreatum comperit; accusare apud populum instituit; obiecturus scilicet illi; *quod parcius telum corpore recepisset*. Crimen Fimbriâ gladiatore dignum.

DEMETRII EVCÆRI CAPTIVITAS.

DEMETRIVS EVCÆRVS, relictis Iudæis, in Syriam remeans; fratrem PHILIPPVM, Berœæ mœnibus se tutantem, obsidet & oppugnat; exercitu x. Mill. pedit. & equitum M. instructus.

STRATON, Berœensium tyrannus, & PHILIPPI socius; ZIZVM, Arabum principem, & Mithridatem Sinacem, Parthorum regulum, ad opem ferendam excivit.

Hi magno cum exercitu adventantes Demetrij castra oppugnant; & cum siti, tum missilium telorum crebritate, ad deditionem cum suis faciendam adegérunt. & unà cum ingenti prædâ DEMETRIVM captivum, ad Mithridatem, Parthorum regem, ablegárunt. Ille, donec morbo ibi extinctus est, magno in honore, in exteris regis aulâ, habitus est.

Antiochenses, qui in castris inventi, gratis & humaniter dimissi fuerant; PHILIPPVM vicissim benivolenter excepérunt, & totius Syriæ regno præfecérunt.

PTOLEMÆVS AVLETES, AL. DIONYSIVS, ÆGYPTI REX.

A PTOLEMÆO PHYSCONE, al. LATHVRO, usque ad hunc AVLETEN, sive DIONYSIVM, & infrà, non convenit omninò, inter scriptores, de regibus, neque de singulorum regum annis.

LATHVRO ipsi, alij tribuunt 17. alij 15. annos. Alexandro fratri, qui cum matre Cleopatra regnavit, dantur à plerisque 10. anni. Et eidem Lathuro, in regnum regresso, alij 8. ann. Auletæ verò, 30. ferè annos communiter tribuunt.

Sed Petav. duos (ex Manutijs & aliundè) secundùm Lathurum, sive ante Auleten, alios reges interiectos fuisse colligit.

Vnum Alexandrum, prioris Alexandri regis filium, qui in Co insulâ nutritus, & à Cois Mithridati deditus, ab eo ad Syllam confugerit, & rex ab eo Ægyptijs datus fuerit; quùm nullus Alexandriæ rex esset. Sed qui decimo-nono pòst die ab Alexandrinis sit interfectus. (Ex Appian. l. 1. Civil. Anno v. 673.)

Alterum, Alexandrum itidem nomine, eius fratrem. (Trog. prol. 39.) de quo Cæsar Ædilis, in regnum, undè pulsus erat, restituendo, laborárit: qui moriens popul. Roman. regnum suum legárit. (Cic. contrà Rul. de L. Agraria.) Quem apparet (inquit Petav.) desperata regni recuperatione in Tyrum secessisse; ibique in exsilio mortuum, heredes Roman. instituisse. (Anno V. C. 690.) Regnavit an. 16. aut 17. inchoatos.

Quo eodem anno XII. rex, cæpit regnare Auletes Nothus; non filius Lathuri, sed insititius. Qui propterea, sui generis conscius, ac testamenti, quod Alexander apud Tyrios condiderat, usurpatam regni possessionem Romanâ amicitiâ & societate tueri conatus est.

De annis eius regni non satis liquet. Vulgò xxx. anni adsignantur ex Euseb. errore tralatitio. quòd expuncto Alexandro (qui XI. est in serie) Auletæ primordia tantò ante constituant. Ceterû quùm Strabo, brevi, postquàm restitutus est, tempore supervixisse, dicat; (anteà 8. ann. regnárat) annis circiter XI. universè regnâsse censeatur. Hæc ferè Petav.

Huius frater fuit cognominis rex ille Cypri; qui cum se rogatione Clodiana regno spoliandum videret, vitam sibi eripuit, anno V. 698. de quo infrà.

3871.
Ptol. Aulet. 1.
Interr. in Syr.
Alex. Iamn. 21.
Ab V. C. 669.

L. CORNELIVS CINNA III. & CN. PAPIRIVS CARBO, semetipsi per biennium Consules creatunt.

79.

FLACCI COS. CÆDES.

Quùm L. FLACCVS, Consul, in Marij locum suffectus, à Cinnâ, ut Sullæ in bellum Mithridaticum succederet, missus, in Asiam traiecisset; à C. FLAVIO FIMBRIA, legato suo, siue equitum præfecto, (quem ipse, rei bellicæ rudis, uti strenuum virum, secum adduxerat) corrupto exercitu, interfectus est.

(FLACCVS, siue propter avaritiam; siue propter crudelitatem, in odium exercitûs sui incurrisse; & quod videret legati, quùm sui maiorem apud milites existimationem vigére, Thermum eidem, non sine iniuriâ, substituisse; insimulatus est.)

FIMBRIA itaque THERMVM æmulum honoris insignibus spoliat. FLACCVM Cos. ipse privatus in Nicomediam fugientem adsecutus, in puteo quodam latentem, occidit. atque arreptis imperij insignibus provinciam ingressus, Mithridatem, Pergamum, atque inde Pitanen confugientem, adeptus, vallo cinxit; quoad rex navibus Mitylenen effugeret.

MITHRIDATES PACEM TENTAT.

MITHRIDATES, postquàm de clade ad Orchomenum acceptâ certior factus est; ARCHELAO, ut quàm æquissimis conditionibus pacem cum Sullâ componeret, perscripsit. Ille cum Sullâ collocutus, leges, quæ ferebantur, ad regem remisit.

Sed Sulla, ne in otio esset, Dardanos, Henetos, aliosque Thraciæ populos, qui Macedoniam incursabant, multis prœlijs fregit. Et ARCHELAO comite, quem apud se in honore habebat, per Thessaliam & Macedoniam in Hellespontum venit.

Quumq; ibi occurrentibus regis legatis, pax convenire nô potuisset, quòd commodiores à Fimbriâ sibi conditiones ferri rex diceret; vastato Mædorû agro, in Macedoniâ revertit. Et Mithridate ipso, cum eo coràm congredi cupiente, in Asiam traiecit.

C. verò FIMBRIA, fusis aliquoties Mithridatis copijs, urbem Pergamum cepit: obsessumque regem parum abfuit quin caperet. Ilium, quæ se potestati Syllæ reservabat, expugnavit ac delevit; magnamque Asiæ partem recepit.

PHILIPPVS GRYPI F. SYRIÆ REX XXI.

EIVSDEM CVM ANTIOCHO FRATRE, CVM IAMNÆO, & Areta, bella.

PHILIPPO, post pulsum & captum EVCÆRVM, Syriæ potito, frater eius ANTIOCHVS, cognomine Dionysius; (novissimus eorum, qui Seleucum generis auctorem habuerunt) Damascum venit, eiusque regionis principatum sibi vindicavit.

Quem ubi in Arabas cum exercitu profectum esse PHILIPPVS cognovit, Damascum advolat; & operâ Milesij cuiusdam arcis præfecti, urbe quidem potitur; sed mox ab eodem Milesio, ob ingratitudinem, exclusus est: & urbs ANTIOCHO reddita. Is ex Arabiâ reversus, quùm exercitum octies Mille peditum, & equites octingentos, in Iudæam duceret; ALEXANDER IAMNÆVS, ut eum transitu prohiberet, fossam profundam à Capharsabe, siue Antipatride, ad Ioppicum usque mare, perduxit; & murum cum castellis per aliquot stadia excitavit.

ANTIOCHVS, munimentis eversis, in Arabiam iterùm exercitum traducit; & cum Aretâ, qui x. equitum Mill. adduxerat, acriter confligens, & pænè victoriæ certus, cadit. Eiusque exercitûs magna pars, quæ in vicum Canam refugerat, fame pænè absumpta est.

Damasceni, PHILIPPVM, Mynnæi filium, quem PHILIPPVS rex olim urbi præfecisse videtur; exosi, eidem Aretæ Damasci, (siue Cœles-Syriæ regnum detulérunt.

Hic finis Seleucidarum. Movit se tamen paullopòst Antiochus, Pij F.

Aretas ductis in Iudæam copijs, ALEXANDRVM IAMNÆVM, haud prosperâ apud Adidam pugnâ defunctum, ad pacem certis conditionibus petendam adegit.

ALEXANDER nihilo minus, Dio opido per vim capto, Essam, ubi ZENONIS res erant pretiosissimæ, triplici muro circumdedit, & expugnavit. Deinde Gaulanâ & Seleuciâ subactis, Vallem, quæ ANTIOCHI dicitur, & castellum Gamalam, in potestatem suam redegit, & DEMETRIVM, eorum locorum potentem, uti suspectum, possessione & Principatu suo exuit.

Consules

3872. Ptol. Aulet. 2. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 22. Ab V. C. 670. Olymp. 174.	*Consules Cn.* PAPIRIVS CARBO II. *&* L. CORNELIVS CINNA IV. *Ex quibus ille provinciam Galliam obtinuit, cum* VERRE *Quæstore; &* L. CINNA, *Italiam.*	78.

Consules à seipsis per biennium creati, legem tulérunt; *quâ Sullæ imperium abrogaretur, & recusanti bellum indiceretur.*

L. FLACCVS, princeps Senatûs; quique publicæ concordiæ studebant, suadent; *ut legati de pace ad Sullam mittantur.*

CINNÆ COS. CÆDES.

CINNA, ab exercitu, quem invitum naveis conscendere, & in Liburniam traijcere cogebat, adversùs Sullam profecturus; Ancone, ob nimiam crudelitatem, lapidibus obrutus est. Vir dignior, *qui arbitrio victorum moreretur, quàm iracundiâ militum. In consultando temerarius, in exsequendo strenuus.*

Huc accessisse aiunt, quòd quùm Cn. POMPEIVS, qui posteà Magnus, iuvenis, in Consulis castra venisset; & falso crimine notatus, clàm fugisset; creditum est eum à Cinnâ fuisse interfectum. Vndè impetu facto à militibus, fortè STRABONIS Patris, stipendiarijs, interemtus sit.

CARBO, ne comitia subrogando haberet collegæ, auspicijs sæpiùs impeditus, solus toto anno consulatum obivit.

PACIS LEGES MITHRIDATI IMPOSITÆ.

Transgressus in Asiam Sulla, parentem antè omnia, supplicemque Mithridatem invenit. Quem multatum pecuniâ ac parte navium, *Asiâ, Bithyniâ, Cappadociâ, alijsq́, provincijs*, quas armis occupaverat, *decedere coegit: Captivos recepit; in perfugas noxiosq́, animadvertit. Illum Paternis*, hoc est, *Ponticis finibus, & regionibus ultrà Halym sitis, contentum esse iussit.* Hæ pacis leges, inspectante utroque exercitu, latæ, & à Mithridate acceptæ, qui navibus Sullæ traditis, in pontum recessit. Debellatum foret, nisi Sulla de Mithridate citò triumphare, quàm verè maluisset. Asia rursùs sic erat Romanorum, ut cæperat; & Mithridates tantùm repulsus.

FIMBRIÆ CÆDES.

FIMBRIA, sub adventum Sullæ, ab exercitu, qui auro corruptus certatim ad Sullam transibat, desertus, & Pergami obsessus, se ipse interemit, adolescens, quæ pessimè ausus erat, fortiter exsecutus.

Alij, se ipsum percussisse; & deinde servo suo cervicem præbuisse; & ut ab eo interficeretur, impetrâsse, memorant.

Sullæ Legatis, qui à Senatu missi erant; *futurum se in Senatûs potestate* respondit: *si cives*, qui ad se confugerant, *restituerentur.*

Quæ conditio quùm æqua Senatui visa esset; per CARBONEM, eiusque factionem, belli civilis cupidam, reiecta est. Quumque idem CARBO ab omnibus Italiæ opidis, colonijsque obsides exigere vellet, quò fidem illorum adversùs Sullam sibi obstringeret; consensu Senatûs prohibitus est: *& novis civibus S. C. suffragium datum. Libertini in V. & XXX. Tribus distributi.*

Q. METELLVS PIVS, optimatium parteis secutus, quùm in Africâ bellum molicretur, à C. FABIO prætore pulsus est. Factumque, CARBONIS & Marianæ factionis instigatione, Sen. Consultum; *ut omnes ubiq́, exercitus dimitterentur.*

SVLLA, CVRIONI negotium dedit, ut ARIOBARZANEM, in Cappadociam; NICOMEDEM, in Bithyniam, *ex pacto reducat. Civitates in Asia, imperium recusanteis, muris nudet; omneis pecunia multet.*

3873. Ptol. Aulet. 3. Tigran. Armen. 1. Alex. Iamn. 23. Ab V. C. 671.	*Consules* L. CORNELIVS SCIPIO ASIATICVS, *&* C NORBANVS PISO. *Illi Gallia citerior, &* M. PISO *Quæstor obtigit.* *Tum* CARBONIS, *qui Romæ Sullæ amicos hosteis iudicandos curárat, dolo atque operâ Capitolium conflagrâsse volunt.*	77.

TIGRANES ARMENIVS, SYRIÆ REX.

CAPITOLII CONDITORES, ET AMPLIFICATORES.

Capitolium voverat olim TARQVINIVS PRISCVS rex, bello Latino; ieceratque fundamenta, spe magis futuræ magnitudinis, quàm quò modicæ adhuc pop. Rom. res sufficerent. Mox SERVIVS TVLLVS, sociorum studio; deinde TARQVINIVS SVPERBVS, captâ Suessâ Pometiâ, hostium spolis, extruxére.

Pulsis regibus, HORATIVS PVLVILLVS, iterùm Consul, dedicavit, (anno V. C. 247.) eâ magnificentiâ, quàm immensæ posteà pop. Romani opes ornarent potiùs, quàm augerent.

Iisdem rursùm vestigijs situm, postquàm intenecto

tericdo CCCCXXV. annor. spatio, his, quos dixi, SCIPIONE & NORBANO, Coss. flagraverat; Curam victor Sulla suscepit, neque tamen dedicavit. *Id solum Felicitati eius negatum.* LVTATII CATVLI nomen (anno 676. Consulis) inter tanta Cæsarum opera, usque ad VITELLIVM Imper. mansit.

NOVÆ ROMÆ FACTIONES ADVERSVS SVLLAM ABSENTEM; & huius de iisdem Victoriæ.

Intereà dum cum Mithridate bellum gereret Sulla; Marij, Cinnæ & Carbonis, factiones, ut Italiam obsidebant; ita Sullæ amicos pro arbitrio vexaverant. Ille neque illaturum se bellum ijs dissimulavit; nec quod erat in manibus, omisit. Existimavitque, *antè frangendum hostem, quàm ulciscendum civem:* Repulsoque externo metu, ubi quod alienum erat, vicisset; superaret, quod erat domesticum.

Tùm compositis in Asiâ rebus; Magorum quorumdam, qui inter Parthicos legatos erant, & ex notis corporis respondebant; *cælestem eius vitam, & memoriam futuram;* prodigijs, animatus, atque in Italiam revectus; haud plura, quam XXX. armatorum M. Brundisij exposuit; quùm amplius CC. M. penes Consules essent. sed ignavi magnam partem, aut parùm fidi.

FLOR. *Scipione Norbanoq́, Consulibus, Tertius ille turbo civilis insania,* toto furore detonuit. Quippe quùm hinc IIX. legiones; & indè Quingentæ cohortes starent in armis; Indè ab Asiâ, cum victore exercitu, Sulla properaret.

Sulla mitiò, non ut belli vindex, sed pacis auctor, magnâ cum quiete, & cum singulari agrorum urbiumque curâ; per Calabriam Apuliamque exercitum in Campaniam perduxit; tentavitque iustis legibus & æquis conditionibus pacem componere. Sed Legatos, quos ille miserat, Norbanus Cos. violavit.

Primi ad SVLLAM, METELLVS PIVS, & Cn. POMPEIVS, STRABONIS F. cum parte exercitûs, defecerunt. Tùm circà Capuam, sub amne Vulturno, signa concurrunt. Norbanus ad Canusium prœlio victus est. Scipio, ab exercitu suo proditus ac desertus, inviolatus à Sullà dimissus est; (al. fugâ salutem sibi quæsivit.)

TIGRANES ARMENIVS, SYRIÆ REX XXIII.

In Syria verò, mutuis fratrum, SALEVCIDARVM, odijs, & deinceps filijs in inimicitias parentum succedentibus; atque ideò regno bellis inexpiabilibus consumto; ad externa populus auxilia concurrit; peregrinosque sibi reges circumspicere cœpit.

Et quod MITHRIDATES PONTICVS bello Romano implicitus esset; & PTOLEMÆVS Ægyptius, semper hostis Syriæ fuisset; omnes, ijs omissis, in TIGRANEM, Armeniæ regem, consensêre: instructum, præter domesticas vireis, & Parthicâ societate, & Mithridatis adfinitate. Accitus ille in Syriam, per annos, (al. XIIX. al. XVI.) tranquillissimo regno potitus est. qui neque bello alium lacessere; neque lacessitus inferre alij bellum necesse haberet.

3874. Prol. Aulet. 4. Tigran. 2. Alex. Iann. 24. Ab V. C. 672.	*CARBO ille, iterùm Consul, ne quidem eo rerum statu sibi temperabat, quin Sullanos male tractaret, & patriæ hostes iudicaret. Atque adeò obtinuit, ut III. Consul designaretur, cum* C. MARIO *Iuniore. (Hunc alij putant Marij septies Consulis fil. Alij ex fratre Nepotem; quem idem patruus adoptârit) quum is XXV. aut summum XXVII. annum ageret.*	76.

MARIANÆ FACTIONIS DVCES A SVLLANIS VARIE VICTI & deleti.

Q. METELLVS PIVS, postquàm ad Aesim, CARRINATEM, CARBONIS ducem, fudisset; à Carbone vicissim obsideri cœperat. donec is, acceptâ Marij ad Præneste clade, Ariminum versùs contendere, aut fugere coactus est.

MARIVS namque, vir animi magis, quam ævi paterni, multa fortiterque molitus, apud Sacriportum pulsus à Sullâ acie, Præneste, quod antè naturâ munitum præsidijs firmârat, se exercitumque receperat.

Quod quidem opidum Sulla vallo cinxit. sed audito L. DAMASIPPVM (al. Brutum prætorem urb.) vocato Senatu, omnem, quæ in urbe erat, nobilitatem, Marij iussu, contrucidâsse; & in cæteris P. ANTISTIVM ædilitium; C. PAPIRIVM CARBONEM prætorium, Consulis fratrem; L. DOMITIVM & Q. MVCIVM SCÆVOLAM, Pont. Max. relicto ad Prænestis, Marijque obsidionem, L. LVCRETIO OFELLA, qui prætor à Marianis partibus ad se transfugerat; Romam pergit. & castris in campo Martio positis, in urbem ingressus, inimicorum, qui metu urbe cesserant, bona proscribit. & populo in concionem vocato, spem fecit, se brevi remp. esse constituturum. Et impositis urbi præfectis, ex eâ iterùm egressus, primùm ad Clusium; deinde ad Saturniam prosperè cum CARBONE conflixit.

CARINAS, cæso CARBONIS exercitu, à POMPEIO & CRASSO, in agro Spoletino obsessus est.

MARCIVS, dum ad MARIVM obsidione eximendum iret, ab eodem POMPEIO: C. LAMPONIVS LVCANVS, & PONTIVS TELESINVS Samnis, & GVTTA Campanus; à Sullâ intercluduntur.

CARBO & NORBANVS, haud procul à Faventiâ fusi, à Metello copijs spoliantur; Lucanis ad eumdem deficientibus.

Atque ita rebus iam penè desperatis, NORBANVS Rhodum; CARBO in Siciliam fugam intendūt.

Tum demùm quasi extrema tentaturi, & ultimū Romanis diem comminatuti, PONTIVS TELESINVS, CARINAS, MARCIVS & DAMASIPPVS, contractis circiter XL. pertinacissimæ in armis retinendis iuventutis Millib. in Albano consedêrunt. Adcurrente de-repente Sullâ, ad portam Collinam acerrimè dimicatum est, non sine ingenti Marianorū strage.

TELESINVS posterâ die semianimis repertus; eiusque abscissum caput ferri gestarique circà Præneste iussum.

MARII IVNIORIS CÆDES.

Quo spectaculo, Marius adolescens, iam trepidans, per cuniculos urbis Prænestis subterraneos, erumpere conatus, quùm è terra emersisset; à dispositis in idipsum militibus interemtus est. Sunt, qui suâ manu; sunt qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre TELESINO, unà obsesso & erumpente, occubuisse prodiderint.

SYLLA FELIX APPELLATVS.

Eo occiso, Sulla, Felicis nomen adsumsit. *Quod quidem usurpâsset iustissimè; si eumdem & vincendi, & vivendi finem habuisset.* Eius certè diei felicitatem, perpetuâ Ludorum Circensium honoravit memoriâ. Et poterant mala belli civilis finita iam videri; nisi pulcerrimam victoriam crudelitate, post hominum Vrbisve conditæ memoriam, maximâ, Felix ille, *infelicissimè*, inquinâsset. A quo octo deditiorum & inermium Mill. in publicâ villâ interfici iussi.

TABVLA PROSCRIPTIONIS: Cædes civium immanis.

Totâ Italiâ strages horrendæ eduntur: Prænestini dedititij ad unum conciduntur.

FVRFIDIO quodam carnificem admonente; *vivere aliquos debere, ut essent quibus imperaret*; proposita est ingens illa Tabula Proscriptionis; & ex ipso Equestris ordinis flore, & Senatûs, duo Millia electi, qui mori iuberentur. Neque in eos, qui contrà arma tulerant; sed in multos insonteis sævitum. Adiectum, ut bona proscriptorum venirent. exclusique paternis opibus liberi, petendorum etiam honorum iure prohiberentur.

M. MARIVS, Senatorij ordinis vir, Consulis agnatus, (Flor. ducis ipsius frater) apud Catuli sepulcrū, oculis effossis, naribus, auribusq; præsectis, cruribus brachijsque fractis, aliquamdiu servatus est, ut per singula membra excarnificatus moreretur.

M. BRVTVS, à Cn. CARBONE, qui Cosyram iam adpulerat, missus scaphâ piscatoriâ Lilybæum, exploratum; an ibi POMPEIVS esset, quem adversùs eum Sulla cū imperio miserat: & à classe Pompeianâ circumventus, se ipse interfecit.

Et CARBO ipse, à POMPEIO in Siciliâ captus, quùm muliebriter fleret, & spatium laxandæ alvo deprecaretur; dum in eo est, occiditur.

Centena hominum M. hoc Italico civilique bello absumta referuntur.

SVLLA DICTATOR DICTVS.

Consulibus ita extinctis, Senatus Interregem, comitiorum causâ, creari iussit. Creatus L. VALERIVS FLACCVS, quùm comitia creandis Coss. habiturus putaretur, ex L. Sullæ victoris sententiâ Legem ad popul. tulit; *Sulla è rep. esse videri, Dictatorem dici, qui perturbatam remp. constitueret: quoadusque civitas, & universa Italia, & tota resp. ordinata ac constituta esset.*

Sic Sulla ipse Dictator creatus, XXIV. prælatis fascibus, & custodibus corporis sui advocatis, primus Dictatoriâ potestate, ad immodicæ dominationis licentiam abusus est.

Eius honoris usurpatio per annos CXX. intermissa. Anno siquidem proximo, quàm Italiâ Annibal excesserat, ultimus Dictator creatus est. Annus item fuit CD. postquàm primus Dictator T. LARTIVS dictus fuerat.

L. FLACCVS, qui Interregnum inierat, M. Equitum ei additus fuisse proditur.

CIC. hanc Legem Interregis, omnium legum iniquissimam, dissimillimamque legis esse pronuntiat; *Vt omnia quæ Dictator fecisset rata essent: & quem vellet civium, impunè posset occidere.*

Addit Flor. positis singulorum ferè hominū pœnis, splendidissima Italiæ municipia sub hastâ venijsse; Spoletium, Interamniam, Præneste, Fluentiam. Sulmonem, vetus opidum, socium atque amicum, nondum expugnatum, (ut obsides iure belli & modò morte damnati duci iubentur) sic damnatam civitatem à Sullâ deleri iussam.

MVRÆNA BELLVM MITHRIDATICVM CONTINVAT.

L. autem LICINIVS MVRÆNA, à Sullâ Imperatore in Asiâ, cum II. Fimbrianis legionibus antea relictus, ut res Asiaticas ordinaret; triumphi cupidus, (sive ei Sulla mandatum clàm dederit, pace licet factâ, ne quam castigandi Mithridatis occasionem prætermitteret) bellum hâc occasione redintegravit.

Quùm Bosporani & Colchi à rege suo Mithridate pridem alienati, (sive quem oderant, ubi regni parte à Romanis spoliatum viderent; etiam despicati) filium eius sibi regem deposcerent: & ille, filio æmulo occiso, exercitum classemque adversùs rebelleis compararet; MVRÆNA, quasi suspicatus, ne rex in Bosporanos verbo, re autem adversùs Romanos se armaret, (defensionem necessariam, federis violationem interpretans) exercitu statim per Cappadociam, ad opidum maximum, cui Comana nomen, ducto; in quosdam regis equites impetum facit. Et quantumvis

legati

legati regij fœdus Sullæ ostenderent; non nisi regione vastatâ, & templis aliquot expilatis, in hiberna se recepit. Mithridates Romam mittit, qui de Murænæ iniurijs conquerantur.

3875. Ptol. Aulet. 5. Tigran. 3. Alex. Iamn. 25. Ab V. C. 673.	*SVLLA DICTATOR, ut speciem quamdam antiquæ dignitatis resp. retineret; Consules creari permisit, M. TVLLIVM DECVLAM, & Cn. CORNELIVM DOLABELLAM. Supra quos ipse more regio sedebat.*	75.

His comitijs, Q. LVCRETIVS OFELLA, quùm antè præturam consulatum peteret; iussu Sullæ occisus est. DOLABELLA Cos. Macedonia provincia obtigit, ex quâ posteà triumphavit.

Intereà dum Mithridates legatos ad Sullam; *de bello sibi contra fœdus illato*, conquestum mittit; MVRÆNA, Haly fluvio, qui terminus Pontici erat imperij, traiecto, quadringentos Mithridatis vicos diripit.

Et quamvis Legati Româ referrent, Senatui placere; *ut regi, quocum fœdus esset, parceretur*, & Sulla testaretur, *fœdera se violata nolle*; Muræna tamen ab iniuria inferendâ non desistit.

Mithridates, *Deos, fides violatæ ultores*, Murænæ imprecatus, impigrè illum adoritur, profligat, & castris exercituq; exutum in Phrygiam fugere compellit: & Cappadociam tertium occupat.

Tunc demùm Sulla Murænam à bello revocavit; & rex, restitutâ ARIOBARZANI Cappadociâ, bello se liberavit. Muræna Romam redit; sed *ad triumphum, non ad pœnam. corruptis adeo resp. moribus.*

TRIVMPHVS SYLLÆ.

Tunc actus à Sullâ, ob res quadriennio gestas, de Mithridate Ponti rege, ex Græciâ & Asiâ, triumphus. Eo in triumpho, quod ex Capitolinæ Ædis incendio, cæterisque omnibus delubris, (ut stipendia scilicet militi suppeterent) C. MARIVS iunior Præneste de ulerat; XIII. M. auri pondo, & VII. Mill. argenti. sub eo titulo, eádemque pompâ translulit. Quùm idem, ex reliquâ omni victoria, pridiè ostentâsset auri pondo CXV. Millia.

Modestiæ & laudi deputatum est, quòd, *de patriæ cineribus, ac civium cruore* triumphare noluit: & ut Græciæ Asiæque multas urbeis; ita civium Romanorum nullum oppidum in triumpho vexit.

POMPEIVS RES IN SICILIA & Africa pro Sullâ gerit, & triumphat.

Priore autem anno, quùm nuntiatum esset, Cn. CARBONEM, & M. PERPENNAM, Sullæ inimicos, in Siciliâ bellum reparare; Cn. POMPEIVS (qui post mortem Patris STRABONIS, bello Marsico inclyti ducis; cuius commilitio assuetus, bonum & capax rectè discendi ingenium singulari rerum militarium prudentiâ excoluerat; & annos vix XXIII. natus, privatis ut opibus, ita consilijs magna ausus, magnificéque conata exsecutus; ad vindicandam testituendamque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat; exercitum contraxerat, Sullæ parteis secutus) Is, inquam, à Sulla in eam insulam cum imperio missus, Perpennâ ex insula, eiecto, CARBONEM Cos. captum, uti diximus, interfecit.

Deinde quùm eiusdem Sullæ iussu in Africam traiecisset, (ubi Cn. DOMITIVS, & rex Numidiæ HIARBAS, ad quos CARBONIS mortui copiæ ex Siciliâ confugerant; bellum moliebantur,) utrumque ingenti prœlio superavit; & illum occidit, hunc cepit. Re omni intrà XL. dies gestâ, Imperator ab exercitu appellatus.

Eidem Romam revertenti, Sulla Dictator obviàm processit, & summo honore adhibito, Magnum etiam appellavit. Triumphum postulanti, vix tum propter ætatem, tum propter ordinem concessit: & Eques Rom. sine magistratu, & nondù Senator (quod antè nemo) XXIV. annum agens, de Africâ triumphavit.

IAMNÆVS REGNI POMOERIA PROLATAT.

ALEXANDER verò IAMNÆVS, ex crapulâ in febrim quartanam delapsus, eâque per totum ferè triennium contabescens; à bellicis tamen curis non abstinuit; & Iudaici regni pomœria fecit amplissima.

In Palæstinâ, quippe, ad Maris occidui litus, Iudæis parebant, Rhinocorura, Raphia, Anthedon, Gaza, Azotus, Iamnia, Iöppe, Apollonia, & Turris Stratonis.

In Mediterraneis; Idumæa omnis, Adora & Marissa, Samaria cum môtibus Carmelo & Ithaburio: Scythopolis sive Bethsane, Gadara, Gaulanitis, Seleucia & Gabala.

In Moabitide; Esebon, Medaba, Lemba, Otona, Telithon, Zara, Aulon Cilicius. & Pella. Et in his passim locis Iudaismum rex ALEXANDER restituerat: & Pellam, quod eos ritus adspernâretur, funditùs deleverat.

PTOL. AVLETES OB LVXVM ET inertiam regno pulsus.

PTOL. AVLETES, sive Dionysius, i. Bacchus, luxu perditus, præter alia flagitia, quibus se antegressi reges infamârant, etiam Choraulicam exercuit: in eâque adeò se iactavit, ut non pigeret præmijs in regiâ propositis, cum antagonistis in certamen prosilire.

Eum itaque Alexandrini exegêrunt; & è tribus filiabus natu maximam, & legitimam, reginam designârunt. & duo eius filij, adhuc tenelli, regno tum prorsus excidêrunt. Verùm de casuum eodem in regno varietate, infrà.

3876. Ptol. Aulet. 6. Tigran. 4. Alex. Iamn. 26. Ab V. C. 674.	*SVLLA, quamquam Dictator, ut quadam reip. speciem retineri videretur, cum Q. METELLO Pro Consulem se renuntiari voluit.*	74.

Metellus Hispanias; & Sertorianum bellum sortitus est. Sulla Nolam in Samnio recepit: & XLVII. legiones in agros captos deduxit, eosque illis divisit. Volaterras, quod oppidum adhuc in armis erat, obsessum in deditionem accepit.

Mitylenæ quoque, quæ solâ urbs in Asiâ post Mithridatem victum, arma retinebat; expugnatæ dirutæque sunt.

SERTORII MOLITIONES; ET HINC BELLUM IN HISPANIA.

Q. Sertorius, Marii partibus addictissimus, anno Vrb. C. 670. Præturam Hispaniensem sortitus, anno demùm consequente in Hispaniam venerat; quùm iam Marius Præneste obsideretur: & ipse Scipionis Norbanique Coss. parteis, quibus studebat, accisas & quasi profligatas in Italiâ sentiret. Prætores, qui eum, ut Sullæ gratificarentur, arcebant, summâ vi reppulit; & viteis non contemnendas sibi comparavit.

Postero autem anno, Marco & Carbone Coss. quùm ipse exercitum magnum conflâsset; & classem etiam confecisset; veritus, ne L. Sulla, qui victor remp. invaserat, adversùs se exercitum mitteret; Pyrenæos monteis per Livium Salinatorem occupavit.

Tertio autem anno, M. Tullio & Cornel. Dolabella Coss. C. Annius à Sullâ Dictat. in Hispaniam missus, Livio per dolum sublato, montes Pyrenæos transgressus, Sertorium, primùm Carthaginem Novam; deinde in Mauritaniam compulit. Et cum eodem semper recedente, ad Pytiusam insulam, navali prœlio decertavit. Ipse tempestate ad Gadeis delatus, Lusitaniam ad bellum impulit atque armavit.

Bellum itaque Sertorianum, nihil aliud, quam Syllanæ proscriptionis hereditas fuit. hostile, an civile, incertum; quippe quod Lusitani Celtiberique Romano gesserint duce.

Exsul & profugus vir summæ quidem, sed calamitosæ virtutis, feralis illius Tabulæ, quam Sulla fixerat; malis suis maria terrasque permiscuit. Et in Africâ iam, & Balearibus insulis fortunam expertus, missusque in Oceanum, Fortunatas Insulas penetravit.

Sed bello Mauritanico, quo Cilices Piratæ Mauris regem dare vellent, avocatus, in Hispaniam rediit.

Fertur, ut militum animos religione quadam adstringeret, in castris Albam Cervam, ceu Dianæ sacram, nutriisse; per quam nocte sibi omnia, quæ gerenda essent, nuntiarentur. Ille non contentus Hispaniâ; ad Mithridatem quoque Ponticosque respexit, regemque classe iuvit.

Hoc autem anno, maiore adparatu bellum illud egére ratus Sulla, Q. Metellum collegam eò mittendum censuit. Cui L. Domitius prætor additus.

Sertorius, Cottam navali; & Didium, Bæticæ prætorem, terrestri prœlio superâsse tum memoratur.

3877. Ptol. Aulet. 7. Tigran. 5. Alexandr. 1. Ab V. C. 675.	*Pop. Romanus, ut SVLLÆ Dictatori obsequeretur, ab eo, ut Consulatum continuaret, petiit. SVLLA adversari se fingens, PVBL. SERVILIVM VATIAM, qui ISAVRICVS; & AP. CLAVDIVM PVLCRVM, Coss. renuntiandos curavit. Ex quibus hic Macedoniam; ille Ciliciam & bellum Piraticum sortitus est.*	73.

SYLLA DICTATVRA SE ABDICAT. PHTHIRIASI INFESTATUR, & indè moritur.

Sulla, Dictaturâ, quam veluti perpetuam ceperat, se ultrò abdicavit. Quumque multa hominum Millia, morte, multâ, & cuiusvis generis contumeliâ adfecisset: remp. Romanam & Italiam rerum novarum studio perturbâsset; dimisso à se publico præsidio, palàm in foro adfirmare ausus est; *Se rerum omnium à se gestarum paratum esse rationem reddere.*

Sed quis rationem, salvis partium viribus, exigeret! Verùm quas homines reposcere non audebant pœnas; Deus fœdissimo & sævissimo morbo, pediculis totum corpus erodentibus, ab illo Felice repetiit.

Quum

3878. Ptol. Aulet. 8. Tigran. 6. Alexandræ 1. Ab V.C. 676.

Quùm L. SVLLA Dictaturâ se abdicâsset, & comitiorum Consularium potestatem pop. Romano reddidisset; M. AIMYLIVM LEPIDVM, SVLLÆ inimicum, & hominem audacem, Cn. POMPEIVS, ante Q. LVTATIVM CATVLVM (Q. CATVLI, qui de Cimbris triumpharit, F.) renuntiandum curavit. Illi Gallia ulterior; huic Italia sorte obtigit.

72.

Sulla LX. ann. natus moritur. Magnus ei honos à Senatu habitus, ut cadaver eius per Italiam efferretur, atque in campo Martio sepeliretur.

Sulla defuncto, M. LEPIDVS Cos. legem de actis eius rescindendis promulgarat; ut qui à Sullâ proscripti fuerant, & civitatem & bona sua recuperarent. Cui (quòd sine magnâ reip. clade & motu id fieri non posset) quùm Catulus, & boni omnes adversarentur; re in concionibus iactatâ, ipse à Senatu iureiurando adactus, bellum se patriæ non facturum, in Galliam ulteriorem, quam sortitus erat, profectus; ad comitia, tamquam exacto consulatu suo bellum illaturus, nun venit.

BELLVM CVM SERTORIO.

Adversùs Sertorium duo duces missi erant, Q. METELLVS, & Cn. DOMITIVS. DOMITIVS Proconsul, quem METELLVS ex citeriore Hispaniâ arcessierat; ab HIRCVLEIO, Sertorij duce, apud Anam fluv. cû exercitu oppressus est. Et MANILIVS Proconsul. è Galliâ in Hispaniam cum III. legionibus, & MD. equitib. transgressus, iniquam eum eodem HERCVLEIO pugnam conseruit. & castris copijsque nudatus, in oppidum Ilerdam pænè solus effugit.

METELLVS contrà SERTORIVM vario eventu dimicavit. & multis prœlijs fatigatus, quod SERTORIVS more latronum pugnaret, per devia oberrans, & hostem vicissim morâ fatigabat; donec cum Cn. POMPEIO iungeretur: qui adhuc Quæstor, cum imperio Consulari eò missus est.

SVBDOLVM; SED FAMILIÆ SALVTARE IANNÆI MORIBVNDI CONSILIVM. Pharisæorum impotentia.

ALEXANDER IANNÆVS, quinquagenario propinquus, & febri triennali tabescens, in castris adhuc agebat cum liberis & uxore; & Ragabam, castellum, in Gergesenâ regione trans Iordanem situ, obsidebat. Sed castrensibus laboribus exhaustus; & conclamatâ salute, diem ultimum sibi imminere sentiens; uxori ALEXANDRÆ adlacrymanti, & de suâ liberûmque incolumitate, & de regni statu, ob infensos tot nominibus popularium Pharisæorum in se animos, vehementer, nec iniuriâ, sollicitæ, memorabile & suis salutare consilium dedit.

Iubet expugnato, quod obsidebat, Ragabæ castello, & morte imperatoris in vulgus militum celatâ, victricem Hierosolyma reverti: & *Pharisæis licentiæ & dominationis*, quam tantoperè semper ambijssent, *habenas nonnihil relaxare*. Illos, in utrumvis, sive ament, sive oderint, validos; pro honore sibi habito, laudem ipsi, & in vulgum commendationem relaturos.

Tu itaque, inquit, Hierosolymam regressa, primoribus eorum ad te arcessitis; & vultu quam proximè ad verum composito, cadaver meum in medio expositum, lubidini ipsorum & arbitrio permitte. Insepulto & proiecto, ob veteres iniurias, & inimicitiam, quam veluti hereditariam Pater mihi reliquerit, inludant; sive quovis modo in id desæviant. Pollicere insuper nihil ie, nisi ex ipsorum sententiâ, in administrando imperio, esse gesturam.

Istiusmodi certè verborum sive blanditijs, sive lenocinijs, & magnificentiorem voto tuo mihi sepulturam; & securiorem tibi dominationem procuráris.

Mariti dicto audiens mulier, & prolixè omnia turbatoribus pollicita; ex infensissimis fecit sibi, suæque familiæ maximè benivolenteis. Et illi subitò à se alij, & in medium progressi, conquisitis ad plebem concionibus, res gestas ALEXANDRI ad cœlum extollere. regis iustissimi, quem scilicet multoante vivum diris devoverant, mortem lugubri questu complorare: & præfectis multitudinis luctum, præficarum in morem, magis magisque incendere. Sumtuosissimo denique & publico funere inimicissimum sibi totâ vitâ principem, cohonestandum curare.

ALEXANDER filios duos reliquerat, HYRCANVM & ARISTOBVLVM: & testamento caverat; *ut mater, dum filij adolescerent, regnum administraret*. Sed quàm ipsa impotenter filijs & civibus imperitabat; tàm serviliter Pharisæis se subijciebat.

ALEXANDRA, AL. SALOME, REGINA IVDÆÆ.

Pharisæi itaque, ceu rerum omnium potentes, & freti personatâ Hyrcani, quem mater ut otij amantiorem & rebus gerendis parum idoneum, summo sacerdotio præfecerat; ritus cerimoniarum, & constitutiunculas, quas Hyrcanus Avus, uti supervacaneas, & superstitioni adfineis, abrogárat; deintegro sanxerunt; & plebem ijsdem obtemperare, & adstringi iusserunt. Exsules in patriam revocárunt, & nexos vinculis liberárunt. *Reginam, nomen regni gerere; Pharisæos omnia administrare, diceres.*

LVXVS IN THEATRIS.

Q. CATVLVS, Campanam imitatus luxuriam, primus spectantium in theatro consessum, velorum umbraculis texit; Senatorum alioqui, uti tum reip. mores erant, optimus.

SEDITIO M. LEPIDI COS. ET INTERREGNVM.

M. LEPIDVS, hoc demum anno bellum patriæ movisse videatur. Quùm namq; ille alterum Consulatum peteret; atque Etruriam ad arma concitasset; Galliam autem citeriorem per M. BRVTVM obtineret; infesta signa ad urbem admovit, Sullanas proscriptiones iamtum animo agitans.

Per eum tumultum nulli Consules designati fuerant; & Interreges remp. administrabant.

L. PHILIPPVS in Senatu prudenter ita censuisse tum perhibetur: Quoniam LEPIDVS exercitum privato consilio paratum, cum pessimis & hostibus reip. contra Senatorij ordinis auctoritatem, ad urbem adduceret; uti App. CLAVDIVS Interrex, cum Q. CATVLO Procos. & cæteris, quibus imperium esset; urbi præsidio sint: operamque dent, *Ne quid resp. detrimenti capiat.*

Pòst autem, qoùm Cn. POMPEIVS, de M. BRVTO, Mutinæ (al. apud Rhegium) à se occiso; & Albà, cum SCIPIONE, LEPIDI F. captâ, Senatum certiorem fecisset; magnam metûs partem, quo Rom. civitas tenebatur, ademit.

LEPIDVS autem à Catulo & Pompeio, qui Sullanæ factionis duces ac signiferi Milvium pontem, collemque Ianiculum, cum alio exercitu, insederant) primo statim impetu retro pulsus, hostisq; à Senatu iudicatus, incruentâ fugâ in Etruria; inde Sardiniam recessit. Ibiq; frustrà bellum molitus, morbo & pœnitentiâ interijt. Victores, quod non temerè alias, in bellis civilibus; pace contenti fuerunt.

3879. Ptol. Aulet. 9. Tigran. 7. Alexandræ 2. Ab V. C. 677.	*Rebus ita compositis, habitisq; comitijs, creati sunt Coss. D. IVNIVS BRVTVS, & MAM. ÆMYLIVS LEPIDVS, LIVIANVS, (quod adoptionis cognomen.)*	71.

Cn. verò CORNELIVS DOLABELLA ex Thracibus, in Macedoniâ victis, hoc anno triumphavit. Successor ei missus Ap. CLAVDIVS (qui initio anni Interregnum Romę inierat) levia prœlia habuit contrà Sarmatas, & varias genteis, qui Rhodopæam provinciam monteisque incolebant; & Macedoniam crudelissimè populabantur. Ibique ille & cutis circûseptus, & morbo insuper correptus, interijt.

POMPEIVS SERTORIO OPPONITVR.

Cn. POMPEIVS, ex S. C. & L. PHILIPPI sententiâ, adversùs SERTORIVM, cui Q. METELLVS impar esse videretur; extrà ordinem, & pari, cum Metello, imperio, missus, venit eo ferè tempore, quo ad eumdem SERTORIVM, cum magno exercitu, M. PERPENNA, LEPIDO in Sardiniâ iam mortuo, eiusque partibus fractis) accessit.

POMPEIVS, Gallis iter in Hispaniam Legionibus Rom. prohibentibus, eorum internecione (in Alpibus, inter Padi Rhodanique fonteis) patefecit.

SERTORIVS, inter cæteras, quas expugnavit, urbeis, Lauronem, inspectante POMPEIO, cepit, & incendit. Quo facto, uterque in hiberna; SERTORIVS in Lusitaniam; POMPEIVS ad Pyrenæos monteis, se rettulérunt.

Ineunte vere, METELLVS & POMPEIVS, è Pyrenæis moventes, ad Sucronem cum Sertorio congressi, & eius copias totâ propè Hispaniâ persequuti, diu & ancipiti semper acie dimicaverunt; cominus ex utraque parte modò victis, modò vincentibus. Neque aliter magis apparuit *Hispani militis vigor*, quàm *Romano duce.*

Pòst Lauronis excidium, Herculeius cum Metello congressus, apud Italicam Bæticæ urbem, xx. Mill. militum amisit; victusque in Lusitaniam cum paucis refugit.

SERTORIVS Calagurri obsessus, assiduis eruptionibus in obsidenteis invectus, gravia damna inferebat; & intereà per amicas Hispaniæ urbeis delectum agebat.

POMPEIVS præter Segidam, nobilem Celtiberiæ urbem, Herennium, hostium ducem, exercitu deleto fugavit; & urbem Valentiam cepit.

3880. Ptol. Aulet. 10. Tigran. 8. Alexandræ 3. Ab V. C. 678.	*Consules* Cn. OCTAVIVS NEPOS, & C. SCRIBONIVS CVRIO.	70.

Hic ad Senatum rettulisse perhibetur, ut Legati Erythras mitterentur ad carmina Sibyllæ colligenda, & Romam deportanda. Idem est Pater CVRIONIS, (qui contra CÆSARIS bello Trib. pl. fuit) & Macedoniam sortitus, indè triumphum rettulit.

Eo anno defectione ociorum, & Sertorii per monteis fuga, neque manu certare, neque ... parare Romani. Imperatores poterant.

3881. Ptol. Aulet. 11. Tigran. 9. Alexandræ 5. Ab V. C. 679. | *Consules* L. OCTAVIVS NEPOS, & C. AVRELIVS COTTA. | 69.

Hic M. & L. COTTARVM, Consularium, frater, antè Tribunatu, post civitate etiam pulsus, Sulla victore in urbem redierat. Ipse provinciam Galliam sortitus est. L. OCTAVIVS in Cilicia, quæ ei provincia obtigerat, anno sequenti moritur.

Idem Cos. paullùm Tribunis non potestatis, sed dignitatis addidit: hoc est, legem tulit; *ut Tribb. pl. liceret postea alios magistratus capere.* Quod Lege Sullanâ ijs erat ademtum.

QVERELA COTTÆ DE STATV REIP.

Queritur COTTA in oratione ad Quirites, apud Sallust. *Se factos Coss. domi belliq. impeditissimâ provincia, Imperatores Hispaniæ, stipendium, milites, arma, frumentum poscere. Exercitus in Asiâ Ciliciáq., ob nimias opes Mithridatis, necessariò ali. Macedoniam plenam hostium esse; nec minus Italiæ maritima, & provinciarum. quùm interim vectigalia parva, & bellis incerta, vix partem sumtuum sustinerent.*

Classe, quâ commeatus vehatur, minore, quàm antea navigari.

SERTORII PROSPERA.

SERTORIVS in milites suos, proditionis suspectos, quos Metellus muneribus ad defectionem sollicitabat, graviter sævit. Et Palantiam nihilo minus à POMPEIO obsessam liberat: atque impetu in eos, qui ad Calagurrim castra habebant, facto, ad tria Mill. interfecit. Quumque exercitus recens conscriptus ad diem convenisset; iterùm ex opido erumpens, Metellum in Galliam; POMPEIVM in Vaccæos, distractis copijs, hibernandi caussâ, recipere se coëgit.

M. FONTEIVS, qui eo tempore, per triennium, Galliæ ulteriori præfuerat, devictis multatísque hostibus rem benè gessit. (Cicero.)

3882. Ptol. Aulet. 12. Tigran. 10. Alexandræ 5. Ab V. C. 680. | *Consules* L. LICINIVS LVCVLLVS, & M. AVRELIVS COTTA. | 68.

Ille avum habuit L. LVCVLLVM, qui Consul fuit cum A. ALBINO. Ipse Quæsturæ diuturnum tempus, MVRÆNA bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumsit. Deinde Ædilis; continuò Prætor, in Africam missus.

COTTÆ Bithynia; Lucullo Cilicia provincia obtigit. Ijsdem Coss. NICOMEDES rex Bithyn. æ moriens pop. Rom. hæredem reliquit; & Bithynia in provinciæ formam redacta est.

BELLVM PIRATICVM.

Bellum his temporibus in Ciliciâ & Pamphylia exortum, quod Piratici nomine comprehensum est. Cæterùm, III. bella adversùs Piratas gesta memorantur. Vnum à M. ANTONIO præt. de quo antè dictum. Alterum hoc, à P. SERVILIO. Tertium, pòst, à Cn. POMPEIO.

Interim dum pop. Rom. per diversa terrarum distractus est; Cilices invaserant maria: sublatísque commercijs, & rupto federe societatis humanæ, sic portus & commeatus belli, quasi tempestate, præcluserant. Audaciam perditis latronibus dabat, inquieta Mithridaticis prœlijs Asia; dum sub alieni belli tumultu, exterique regis invidiâ, impunè grassantur.

Ac primùm duce ISIDORO, contenti proximo mari, Cretam inter atque Cyrenas; Achaiam, Sinumque Maléum, (quem à spolijs AVREVM ipsi vocavére) latrocinabantur.

P. SERVILIVS CILICAS; ET VICINOS DOMAT. DEQVE IIS, triumphat.

Missus in eos P. SERVILIVS (vel extremo consulatu; vel certè sequenti pòst consulatum anno; (quod ex SVETONIO elici potest;) Qui IVL. CÆSARE: quùm SERVILIO huic mereret in Ciliciâ, Sullæ morte compertâ; simul spe novæ dissensionis, quæ per M. LEPIDVM movebatur; Romam properè rediisse scribit.) Quamvis leves & fugaceis Pyratarum Myoparonas, gravi & Martiâ classe turbaret; non incruentâ victoriâ superavit.

Sed nec mari submovisse contentus, validissimas urbeis eorum, & diutinâ prædâ abundanteis, Phaselim, & Olympum (al. Olympum montem pervagatus) evertit: Corycum diruit. Et ducto per Taurum exercitu, Isauron, ipsam Ciliciæ arcem cepit; & Isaures bello fracto, in deditionem redegit. Inde Isaurici nomen adeptus; triennio tam emenso, quo bellum gestum est. (Alij, quinquennium exercitui, sive provinciæ præfuisse putant.)

Et Phaselis illa quidem à Lycijs, hominibus Græcis, priùs incolebatur; sed frequenti Piratarum primùm commercio, deinde societate, in parteis transierat. & Lyciam ipsam cum Pisidiâ involverat. Quæ & ipsæ à SERVILIO devictæ, cum parte Phrygiæ, in provinciam redactæ sunt.

SERVILIVS unus pluréis prædonum duces vivos cepisse traditur, quàm omnes anteà. Et triumphus eius, quo signa atque ornamenta ex hostium urbibus capta vexit, omnium triumphorum gratissimus pop. Romano fuit.

L. OCTAVIVS, prioris anni Cos. Ciliciam sortitus. Servilio decedenti successit. Sed illo in provinciâ mortuo, L. LVCVLLVS eamdem obtinuit.

POMPEIVS RES IN HISPANIA GERIT.

Cn. POMPEIVS, quòm incommodè in Hispaniâ hibernaret, eâ cum inopiâ conflictatus dicitur; ut per litteras à Senatu stipendium, vesteis ac frumenta, posceret; secùs, in Italiam, omisso bello, exercitum traiecturus.

L. LVCVLLVS Cos. qui timeret ne bellum Mithridaticum, quod ipse sibi mandari cupiebat, POMPEIVS præsens à pop. obtineret; summâ cum curâ omnia, quæ postulabat, ei mittenda censuit.

SERTORIVS extremas pugnas, Ilerdæ, & Oscæ, Ilergetum opidis; & in Vasconum urbe, Calagurri, & Tarracone, & Hemeroscopio (quòm à Celtiberis expulsus esset) fecisse memoratur.

MITHRIDATIS CVM SERTORIO FEDVS.

MITHRIDATES, Bithyniâ exclusum se dolens, belli prætextum hunc arripuit; Quòd ultima pacis federa Romani nondum publicis monimentis inscripsissent; quasi irrita mòx redditurj, si detur occasio. Hanc ille præripere, quam exspectare malens, fedus cum Sertorio inire molitur; & auctis deintegro maiorem in modum copijs, totâ demúque tegni sui mole, in Asiam, non iam quasi alienam; sed quia amiserat, quasi captam, belli iure repetens; rursus mari, terrâ, fluminibusque descendebat.

Anno priore L. MAGIVS, & L. FANNIVS, qui transfugæ facti à Mariano exercitu apud eum regem agebant; ab eodem ad Sertorium missi sunt, de paciscendâ cum illo adversùs Romanos belli societate. Sertorius pactus (sed conditionibus reip. Rom. non incommodis. ut Cappadocia & Bithynia Mithridati cedât; & Sertorio Mithridates III. Talentûm M. cum XL. navibus præstet.) M. Marium ad regem, ut eo belli duce uteretur misit.

BELLVM MITHRIDATICVM.

LVCVLLVS IMPER. ROM. EXERCITVS.

MITHRIDATES totâ eâ æstate, atque insequente hieme, in copijs (ad CXL. pedit. & XX. equit. Mill.) contrahendis, & classe ædificandâ consumtis, ineunte vere, in Paphlagoniam; deinde in Bithyniam, iam hereditariam pop. Romani provinciam, impetum fecit. Et tantum opibus conatuque invaluit, ut se Oceanum cum Ponto; remotas Sertorij copias cum suis coniuncturum brevi putaret.

Bithyniam regebat M. AVRELIVS COTTA, vir imbellis, ad cernendam potius novæ provinciæ hereditatem, quàm ad bellum gerendum, eò missus.

L. LVCVLLVS, cui citerior Gallia obtigerat, L. OCTAVIO in Ciliciâ mortuo, sibi Ciliciam cum bello Mithridatico mandandam curavit: & COTTA classis commissa est, ut eâ Propontidem & Bithyniam tueretur.

Sed simul Mithridates irruptionem in Bithyniam fecit; COTTA imparatus, nec belli sciens, Chalcedonem refugit. Eumque rex persecutus terrâ fudit, ac mari classe pulcerrimâ exuit.

Rex CCC. circiter hominum Millibus stipabatur: LVCVLLVS, subsidio collegæ ire iussus, vix diligentissimâ conquisitione XXX. pedit. Mill. & equites Mille collegerat. Rem itaque astu gerendam statuit, quòd hostium castra colle edito & angusto aditu munirentur.

L. MAGIVS, (al. M. MARIVS) quem à SERTORIO ad Mithridatem missum diximus, audito SERTORIVM in Hispaniâ perijsse; ut Luculli gratiam aliquo beneficio promereretur; Mithridatem monet; *Non esse cur de tuendo colle frustrà laboret. Sertorianas legiones*, quas Lucullus secum adduxerit, *ad defectionem spectare*; nec quidquam præter commodam occasionem exspectare.

Mithridates ita inductus, collem deserit; eumque Lucullus confestim occupat. Indè tamquàm ex speculâ castra Mithridatis despectans, frumentatores eius infestat; & præ rerum necessariarum inopiâ Chalcedonis obsidionem dimittere compellit.

3883.	*Consules M. TERENTIVS VARRO, LVCVLLVS, (sive LVCVLLIANVS.) & C. CASSIVS VARVS. à quibus lex lata, TERENTIA CASSIA.*	67.
Ptol. Aulet. 13.		
Tigran. 11.		
Alexandræ 6.		
Ab V. C. 681.		

Et fortè M. DECIMIVS LVCVLLVS Lvcii frater) à M. TERENTIO VARRONE adoptatus, agnomen familiæ retinuit, M. TERENTIVS VARRO LVCVLLVS.

Lucullo Macedonia; Cassio Gallia citerior evénit.

CYZICVS OBSESSA ET LIBERATA.

Cædes ingens hostium, terrâ marique.

MITHRIDATES ab obsidione Chalcedonis depulsus, iram in Cyzicum, urbem nobilem, Asiæ ianuam, & Romanis amicam, convertit, & maximâ multitudine obsedit, vehementissimeque oppugnavit.

Cyziceni sua mœnia strenuè propugnant, eoque maiore fiduciâ resistunt, quo Lucullum magno cum exercitu adventare didicerant.

Hic factis ad Cyzicum castris, regem à [illegible] obsedit; & interclusis commeatibus, fame pæne & pestilentiâ absumsit. Eumq; iam tumultuarie recedentem

dentem adsecutus, adeò cecidit; ut Granicus & Æsipus amnes, quos trajicere illi properabant, cruenti redderentur; multis hominum Millibus occisis, & multis vi fluminum absorptis.

Equorum VI. & captivorum XV. Millia, quos rex, refum inopiâ coactus, in hiberna Bithyniæ remittebat; Lucullus, Mamerco duce, partim cepit; partim cecidit.

DEIOTARVS, Gallogræciæ Tetrarches, EVMACHVM, aliosque regis duces, qui Phrygiam incursabant, coërcuit.

Nec felicior in mari, quàm in terrâ regiorum fuga. Quippe c. ampliùs navium classem, adparatumque belli gravem, in Pontico mari adgressa tempestas, circà Nicomediam & Heracleam, tàm fœdâ strage laceravit, ut navalis belli instar efficeret.

Rex præmissâ Lampsacum parte exercitûs, ipse Parium mari recessit. Sed amissâ, eâ, quam dixi, tempestate, classe, Piratico Myoparone Sinopen, atque inde Amisum pervenit. Et TIGRANIS, Armeniæ regis, generi; & MACHARIS Bosporani, filij sui, auxilia imploratûm abijt.

Classis eius altera, (cui MARIVS, à SERTORIO dux ad Mithridatem missus, & ALEXANDER DIONYSIVSQVE præerant; quæ, ut ait Cicer. ducibus Sertorianis ad Italiam studio inflammato rapiebatur,) ad Lemnum depressa est.

Lucullus Chalcedone & Cyzico liberatis, TRIARIO duce, urbeis interiectas, Apaméam, Prusiadem & Nicæam recepit.

SERTORIJ EXITVS, PERPENNÆ PERFIDIA.

Hoc anno SERTORIVS à M. PERPENNA, prætorio, è proscriptis uno, gentis clarioris, quàm animi, inter cœnam, Oscæ interemtus est.

Quo facto Romanis certam victoriam; partibus suis excidium; sibi turpissimam mortem pessimo auctoravit facinore.

Sallust. Sertorium eo in convivio interiorem in medio discubuisse, scribit. Super eum, L. FABIVM, Hispaniensem Senatorem, ex proscriptis. In summo, Antonium, &c. Scribam Mecænatem in imo; medium, inter Tarquitium & dominum Perpernam. Vnde conijcias Perpernam præbitorem & modipetatorem convivij fuisse; & tot coniuratos in hospitis necem invitasse.

Sic domesticâ fraude oppressus Sertorius, nec prius bello quàm suorum scelere & insidijs exstinctus, octavo imperij anno.

POMPEIJ PRVDENTIA, ET INTEGRITAS.

Perpernam paullo-post rei summæ præfectum, & temerè in se illatum, POMPEIVS vicit, cepit, & interfecit. Et Sertorij codicillos, litterasque à varijs urbis principibus ad eum exaratas, (quæ omnia in Perpernæ potestatem venerant) ne quidem lecta, concremavit; & novarum seditionum fomitem oppressit. Hispanias decimo ferè anno, quam cæptum erat bellum, recepit.

BELLVM SPARTACINVM.

Dum Sertorianum bellum in Hispaniâ geritur, LXXIV. fugitivi è gladiatorio Lentuli Barbati ludo, Capuâ profugientes, duce Spartaco, (OENOMAO & CRIXO socijs) raptis ex urbe gladijs, & per Italiam vagati, vocitatis ad vexillum servis; primò Vesuvium montem petiere, & belli sedem fecêre. Et crescente in dies multitudine, adversùm se missos, CLAVDIVM PVLCRVM legatum, & P. VARINIVM prætorem, prœlio vicêrunt.

Obsessi namque, per fauceis cavi montis, vitigineis delapsi vinculis, ad unas eius descenderant radices; & uno in exitu, nihil tale opinantiùm ducum, subito impetu, castra rapuêre.

Deinceps Thoram, totamque percursant Campaniam. Nec villarum atque vicorum vastatione contenti; Nolam & Nuceriam, Thurios atque Metapontum, terribili strage depopulati sunt.

3884. Ptol. Aulet. 14. Tigran. 12. Alexandræ 7. Ab V. C. 682.	*Consules* L. GELLIVS POBLICOLA, *&* Cn. CORNELIVS LENTVLVS. *Hic ex Clodiâ gente in Lentulorum familiam adoptatus*, CLODIANVS *dictus est.*	66.

C. CVRIO Proconf. per triennium integrum in Macedoniâ moratus, res satis prosperè gessit. Primus Romanorum ducum ad Danubium usque penetravit: Dardanos & Moesios multis prœlijs vicit.

Ex Macedoniâ, antè M. Lucullum; post Cn. Dolabellam, triumphavit. Et hoc demum anno, M. Lucullus, Lucij frater, successit.

SPARTACI, ET PRÆDONVM, PROGRESSVS ET VICTORIÆ.

Sed dum Asiam deprædantur Romani, in Italiâ impunè grassantur latrones. Adfluentibus namque ad Spartacum in dies copijs, cum iam esset iustus exercitus; è viminibus, pecudumque tegumentis, inconditos sibi clypeos; & ferro ergastulorum recocto, gladios ac tela fecerant.

Cum ijs Q. ARRIVS prætor, & L. GELLIVS Cos. circà Garganum montem congressi, CRIXVM, SPARTACI socium, unà cum XXX. Mill. fugitivis, oppressére.

Sed Spartacus meliùs pugnans, in Apennino Lentuli exercitû cecidit; & apud Mutinam C. Cassij castra delevit. Captivosque ex Consulari exercitu trecentos, circà rogum Crixij, armis depugnare iussos, quasi inferias misit; & defunctorum prœlio, ducum, Manibus parentavit.

His ille elatus victorijs, de invadendâ urbe Romanâ

Romanâ deliberat. Dum itaque ex Apennino, ad Alpeis; ab Alpibus, in Galliam properat; & Gellius Consul præoccupato itinere eum excludere; & Lentulus à tergo eius vestigijs inherere, contendunt; singulos ille converso impetu adgressus, reppulit aut fugavit; eorumque castris cum omnibus impedimentis potitus est.

Iamque infesta Romam signa ferebat, quùm iterùm a Consulibus, non sine magnâ Romanorum clade, retentus, Thurios urbem in Locris, cepit; & rursùs cum Romanis congressus, victoriam ac prædam ingentem retulit. C. CASSIVS, qui Galliæ Cisalpinæ præt. circà Padum, cum x. Mill. exercitu erat; obviàm illi ad Alpeis festinauti, profectus, fugatus, ægreque elapsus est.

MITHRIDATES BELLVM REPARAT.

MITHRIDATES, Bithyniæ tuendæ spe deiectus, in Pontum, non sine naufragio, se receperat; & ad TIGRANEM Armenium, ad Macharem Bosporanum, ad Scythas denique; qui multo auro eorum auxilia & societatem emercarentur, dimiserat. Et licet tot cladibus attritæ regni vires essent; totum pænè Orientem ac Septemtrionem in Romanos suscitavit, & ruinâ suâ involvit.

LVCVLLVS interim regem fugientem persecutus, totam Bithyniam reciperat; regionem omni rerum copiâ, præ longâ pace, abundantissimam. Et hostem regno etiam avito spoliare satagens, Amisum & Eupatoriam, Ponticas urbeis; & Themiscyram, quæ ad Thermodontem fluv. sita, obsidione cingit & oppugnat.

MITHRIDATES verò, qui Cabíris hiemabat, obsessis, quâ poterat, commeatum suppeditabat.

PHARISÆORVM IMPOTENS SVB ALEXANDRA DOMINATVS, cui Aristobulus obsistit.

ALEXANDRA, IAMNÆI vidua, mulier, absque Pharisæis fuisset, satis cordata, rerum suarum ita satagebat; ut & magnam mercenariæ militiæ manum aleret; & auctis mirum in modum regni viribus, propinquis Tyrannis terrori esset: obsidesque, fidei pignora, ab ijs acciperet.

Sed Pharisæi, quùm conquiescere, quietâ undique provinciâ, ipsi possent, periculo, & omni ab inimicis molestiâ liberati; priorum iniuriarum molem diutius non sustinuérunt: & ad sanandum publicæ, scilicet, existimationis vulnus, effrenato vindicationis desiderio abripi se passi sunt. Adeò, ut dum in ALEXANDRI IANNÆI familiareis, quorum ille & fideli operâ & consilijs usus antè fuisset, promiscuâ cæde debacchari pergerent; nova belli caussa ad perturbandam, penitusque evertendam temp. per eos sit porrecta.

ARISTOBVLVS namque, HYRCANI frater minor, audax & industrius iuvenis, qui tantam Pharisæorum, in Patris sui domesticos, impotentiam ægerrimè ferret; & spectatos fide amicos, ex tam horribili ulcionis carnificina vix ereptos, reginæ matris permissu, per castella longinqua distribuisset; simulatque mater gravi admodum morbo languére cœpisset; & metui esset, ne ob fratris maioris, HYRCANI, socordiam, regiâ familia in Pharisæorum potestatem tota recideret; eas civilis discordiæ faces accendit, quibus & patrij principatûs dignitas penitùs tandem exstincta est; & provincia omnis, sub externæ dominationis iugum redacta, funditùs deflagravit.

Mater ALEXANDRA, filij ARISTOBVLI querelis, & primátum, Pharisæis invisorum, lacrumis inducta; castellorum, quæ tamquam Asyla petierant, custodiam ijsdem credidit; præter Hyrcaniam, Alexandrium, & Machæruntem, in quibus res sibi carissimas, & regni arcana, recondidisset. Nec multo post ARISTOBVLVM F. cum exercitu Damascum versùs extrudit; cui civitati PTOLEMÆVS MENNÆVS gravis & vicinus impendebat. Sed ille, nullâ re memorabili gesta, domum confestim se recepit.

TIGRANIS ARMENII IN SYRIAM EXPEDITIO. ET CVM Iudæis societas.

Sub idem tempus, quùm nuntiatum esset, TIGRANEM, Armeniæ regem, cum D. militum Mill. in Syriam (quod in regnum, ob fratrum Seleucidarum discordiam populariter accitus fuerat) invasisse; & brevi in Iudæam, regni Syriaci appendicem, esse venturum; Regina, & Iudæorum proceres, eâ famâ non immeritò territi, ad eum, qui iamtum Ptolemaidem in propinquo obsidebat, legatos cum magni pretij muneribus destinárunt.

Regina namque SELENE, quæ & CLEOPATRA, (Grypi, an Cyziceni? vidua) Syriæ tum imperitabat; & incolis auctor erat, ut Tigranem regno, quod pópuli suffragijs ei delatum erat, excluderent.

At Iudæorum legati, ubi ad regem, obsidioni intentum, accessérunt; & ut benè sibi de reginâ suâ, totâque Iudæorum gente, pollicerentur, rogárunt; Armenius vicissim, eos qui è longinquo, officij obsequijque sibi exhibendi caussâ venissent, collaudavit; & benè de se sperare omnia iussit.

Ipse deinde, Ptolemaide expugnatâ; & cognito Lucullum, dum Mithridatem fugientem, & in Iberiam usque provectum, adsequi non posset; in Armeniæ fineis ingressum, rapere omnia & ferre; relictâ Syriâ, domum, ad sua tutanda, statim est reversus.

ARIOVISTVS GERMANVS Gallia potitur.

In Galliâ Sequani, Heduorum & Arvernorum inimici, quique totius Galliæ imperium adfectarent; cum ARIOVISTO, Germanorum rege, societatem

societatem inierant. ARIOVISTVS, Rheno transmissio, Gallos non Sequanis, sed sibi subiecit. Sequanos indignantes inclementer habet, & parte agrorum multat. Ipse regno Galliæ annos XIV. potitur. sic tamen, ut sub dio in castris, non in urbibus habitaret.

3885. Ptol. Aulet. 15. Tigran. 13. Alexandræ 8. Ab V. C. 683.	*Consules Cn. AVFIDIVS ORESTES (à Cn. AVFIDIO adoptatus) & P. CORNELIVS LENTVLVS SVRA, (qui prator II. CICERONE Consule, ob Catilinariam coniurationem, strangulatus) Nepos P. LENTVLI, qui princeps Senatûs fuit.*	65.

M. LVCVLLVS VARIAS THRACIÆ GENTEIS DOMAT.

M. LVCVLLVS, C. CVRIONI in Macedoniam successerat. Is ad terminum gentium, Tanaim, Lacumque Mæotim, pervenit. neque aliter cruentissimi hostium, quàm suis moribus domiti: quippe in captivos igne ferroque sævitum.

Per Thraciam, cum Bessis primus pugnavit. Viscadamam, caput gentis, eodem die, quo adgressus est, vicit. Thracibus subactis, & montibus Rhodope Æmoque superatis, Eumolpidem, sive Philippopolim; & Olympiadem, sive Hadrianopolim; & Cabylen cepit. multas suprà Pontum sitas urbeis, Apolloniam, Calatim, Parthenopolim, Byciam omnem, occupavit; & Tomos, ad Danubium usque, perveniens, Romana Scythis arma monstravit: belloque confecto Romam rediens triumphavit.

SPARTACVS CVM SVIS A M. CRASSO FVNDITVS DELETVR.

Re hactenus adversùs SPARTACVM improsperè gestâ, tandem totis viribus contrà MYRMILLONES consurgitur: bellumque M. Crasso prætori mandatum est, qui pudorem Romanum adleret.

Is primùm cum parte fugitivorum, quæ ex Gallis Germanisque constabat; & cum duce eorum GRANICO, congressus, ad XXXV. Mill. cecidit. Deinde Spartacum ipsum superavit, cæsis circiter XL. servorum Millibus.

Ipsi pulsi fugatique in extrema Italiæ confugerant: & quùm ex Bruttijs fugam in Siciliam pararent, neque navigia suppeterent; tandem eruptione factâ, dignam viris, scilicet, obiêre mortem, & quod sub gladiatore duce oportuit, sine missione pugnârunt.

SPARTACVS ipse in primo agmine fortissimè dimicans, quasi Imperator occisus est. Quinque Millia, quæ ex Crassi pugnâ evaserant, à Cn. POMPEIO, ex Hispaniâ reduce, oppressa feruntur: & huius belli ita confecti gloria utrique tributa est; licet CRASSVS rem omnem sex mensibus patrâsset.

Res indigna visa, de servis subactis triumphum decernere: sed permissum CRASSO, ut urbem ovans iniret. Ipse Myrteam coronam, ovantium insigne, aspernatus, S. C. per gratiam faciendum curavit; *ut lauro, non Myrto, coronaretur.*

EX HISPANIIS TRIVMPHATVM.

CALAGVRRITANORVM OBSTINATIO.

Pompeij tropæa.

At integer triumphus Metello Proconf. & Pompeio iuveni adhuc & equiti, decretus est, ob res per decennium in Hispaniâ gestas.

Omnibus pænè Hispaniæ civitatibus in deditionem receptis; duæ tantum restiterant, Auxima & Calagurris. Illam POMPEIVS evertit; hanc AFRANIVS iugi obsidione confectam, cæde incendioque delevit.

Calagurritani, quo perseverantiùs interemti Sertorij cineribus, obsidionem Cn. Pompeij frustrantes, fidem præstarent; quia nullum iam aliud in urbe eorum supererat animal, uxores suas, natosque ad usum nefariæ dapis vertêrunt, & cadaverum reliquias salièrunt.

Hoc bellum, etsi Romanis imperatoribus gestum, tamen quia Hispanis militibus pugnatum est; victores duces externum id magis, quam civile bellum videri voluêrunt, ut triumpharent.

POMPEIVS, (ait Plin.) Solis occasum transgressus, excitatis in Pyrenæo tropæis; Opida DCCCLXXVI. ab Alpibus, adfineis Hispaniæ ulterioris; ad officium redacta victoriæ suæ adscripsit.

LVCVLLVS ET MITHRIDATES vario Marte confligunt.

L. LVCVLLVS, ineunte vere, MVRÆNA ad Amisi obsidionem relicto, Cabîra, adversùs Mithridatem contendit; qui XC. pedit. & IV. equitum Millibus contractis, bellum teparaverat. Ibi ille equestri prœlio in montibus parùm prosperè gesto, quùm vitatis hostibus castra in plana detulisset, à Mithridate iterùm in monteis compulsus est. Et hic, qui eum non acie, sed fame superare statuisset, & à re frumentariâ valde laborare comperisset; magnam equitatûs sui partem in insidijs collocavit, ut commeatum qui Lucullo duris subvectionibus ex Cappadociâ deferebatur, interciperet.

Verùm illi, Romanos equites, frumentatorum præsidiarios, iniquo loco adorti, pænè omnes profligantur. Cuius cladis famâ rex territus, quòd pauci equites sibi superessent; & LVCVLLVM protinùs in se irruptionem facturum timeret; subitâ ex Ponto fugâ in Armeniam, ad Tigranem

nem regem, contendit. Qui idem in potestatem extemplò venisset; nisi rex callidus, Romanæque avaritiæ peritus, maximam vim auri atque argenti; sarcinasque, & res pulcerrimas, spargi à fugientibus iussisset, quæ sequentcis morarentur. Et Romani milites, contemtis imperatoris sui edictis, prædâ colligendâ occupati, ipsum è manibus emisissent. Hunc ex illo timore & fugâ cum duobus equis. Millibus Tigranes quidem excepit; sic tamen ut quùm ab ingressu regni arceri nollet, ad se venire vetuerit.

3886. Ptol. Aulet. 16. Tigran. 14. Alexandræ 9. Ab V. C. 684.	*CN. POMPEIVS MAGNVS, & M. LICIN. CRASSVS Dives, Consules facti. ut Crassus ex pratura; sic Pompeius antè quam quæsturam gereret, legibus solutus, ex equite Romano, & ann. tantùm XXXIII. natus.*	64.

Hi Tribunitiam potestatem restituérunt, malo in posterum exemplo. Censura itidem, quæ per multos annos ob sui severitatem, & odium populare, fuerat intermissa, hoc anno relata est. Eam nunc propter infamiam corruptorum Iudicum, plebes ipsa, quæ antè recusârat, expoposcit.

L. GELLIVS & CN. LENTVLVS, infausti Consulatûs ignominiam severæ censuræ integritate eluérunt. I V. & L X. Senatu movérunt: Equitum centurias recognovernnt: Q. CATVLVM principem Senatûs legerunt. Lustrum L X V I I. condidérunt, quo censa civium capita C C C C L.

LVCVLLI IN PONTO PROGRESSVS.

MITHRIDATE è Ponto pulso, præfecti eius sese Luculli arbitrio permiserunt. Et is Ponticas urbeis, Amastrim, Heracleam, Sinopen & Amisum, alias facilè, alias diuturnâ obsidione, in potestatem redegit. MACHAREM, Bospori regem, Mithridatis F. in amicitiam recepit.

METELLI PRÆTORIS INTEGRITAS IN SICILIA.

Eodem an. L. METELLVS, Siciliæ prætor, quùm fedissimâ illâ C. VERRIS præturâ Siciliam adflictam invenisset; suæ administrationis sanctitate recreavit. Et præterea Pergamenonem archipiratam, qui pulsâ Romanorum classe Syracusanum Portum obtinuerat, & nefarijs prædis ędibusque insulam dilacerabat; navali terrestrique prœlio comminutum, Siciliâ decedere compulit. (VIRGILIVS MARO, natus his Consulib. Idib. octob. in Pago, qui Andes dictus, haud procul à Mantuâ.)

3887. Ptol. Aulet. 17. Tigran. 15. Aristobul. 1. Ab V. C. 685.	*Consules Q. HORTENSIVS NEPOS, (Orator) & Q. CÆCILIVS METELLVS, DALMATICI F.*	63.

Quùm hi provincias sortirentur, Q. HORTENSIO Creta, & bellum cum Cretensibus gerendum obtigerat. Sed ille urbe, ac foro, in quo dominabatur, delectatus, Collegæ Metello excrejtum, cum provinciâ, concessit.

M. PVPIVS PISO ex Hispaniâ triumphat, quam Coss. POMPEIO & CRASSO, ex preturâ obtinuerat. Quas res gesserit, non liquet.

DISSENSIO INTER LIBEROS IAMNÆI, ET ALEXANDRÆ COMmuneis: deinde fedus.

Quùm ALEXANDRA, IAMNÆI vidua, in morbum difficilem incidisset; ARISTOBVLVS, regnandi avidus; & Pharisæis, ambitioso hominum generi, planè adversus, clàm matre; & solâ uxore, quam cum liberis domi reliquit, consciâ, ad ea castella se contulit, quibus amicos parentos adversùs vim à regina præficiendos curârat. Quæ paucis diebus omnia occupavit; & ijs tamquam receptaculis usus, exercitum facilè è Libano, & Thraconitide, & à vicinis Satrapis, collegit; regemque se declaravit.

Mater ab Hyrcano, cui regnum viva commiserat; & primatibus Iudeorum, qui sibi pessime ab ARISTOBVLO, Patris simillimo, & iniuriarum ultore, metuebant, interpellata; huius quidem coniugem cum liberis, castello (quod ab Arcto, Templo adiacens, tum Baris; pòst Antonia Turris, dicta est) conclusit: sed antè mortua est, (anno vitæ LXXIII.) quàm impendenti malo remedium adferre, aut consilium aliquod expedire posset.

Mulier quidem, suprà sexum egregia, & industria; sed quæ ob immoderatiorem imperij honorumque cupiditatem, quòd pristinis tamen regiæ hostibus nimium indulsisset; & remp. fidis præsidibus orbâsset; potentiam regni, tot sudoribus periculisque partam, non liberis, inter se discordibus: sed externis, in omnem occasionem intentis, possidendam invadendamque reliquerit; an propinârit!

Et HYRCANVS quidem, qui, matre regnante, summi sacerdotij dignitatem obtinuerat; eâdem mortuâ, uti heres, & regnum usurpat. ARISTOBVLVS verò, qui viribus, & auctoritate præstabat, bellum fratri intulit. Et commisso ad Hierichuntem de rerum summâ prœlio, desertus pænè à suis aliò transfugientibus, HYRCANVS, fugâ in

fugâ in castellum, Antoniam, pervenit. Ibique nactus, quasi certos salutis suæ obsides, (ARISTOBVLI uxorem, cum liberis, depositos, & in custodiam datos) priusquam & sibi & consortibus, qui intra fani septa se receperant, gravius aliquid accideret; eâ lege cum fratre pactus est; *Vt ipse facultatibus, quæ eò obvenerant, & honoribus idoneis contentus, vitam privatam in otio ageret; & ARISTOBVLO regni sacerdotijq́; iura concederet.*

Hoc fedus in ipso Templo ictum, & iunctis dextris sancitum est. & post mutuos inspectante populo amplexus, factâ quasi status permutatione, alter in regiam, alter privatus in ędeis ARISTOBVLI, digressi sunt. Et hic quidem sex annos, treis menseis, in utrâque dignitate exegit.

LVCVLLI IN ARMENIAM, TIGRANEMQVE EXPEDITIO: ET DE VTROQVE rege victoria.

L. LVCVLLVS, Ponticę regionis iam potens, in Armeniam impetum fecit. TIGRANES in Armeniâ maiore haud ita pridem urbem magnam, quæ regni caput esset, condiderat, de suo nomine TIGRANOCERTA appellatam: eamque MANGÆO tuendam tradiderat.

Ipse exercitum, ad CCL. M. pedit. & LX. M. equitum conscripsit; & tum demum MITHRIDATEM sui conspectu dignatus, rogat; *Quid facto opus?*

MITHRIDATES, usu & exemplo suo edoctus, suadet; ut à tergo, LVCVLLO instet, & à frumentatione prohibeat. eo quàm citissimè Romanos fame confectum iri.

TIGRANES, lentum id, & inglorium consilium arbitratus, prælio decernere statuit.

LVCVLLVS, fugâ simulatâ, sensim deflectens, incustodita TIGRANIS castra adortus est.

Armenij contrà, rem confectam putantes, pavidos, vti videbitur, Romanos, turbatis ipsi quoque ordinibus insequebantur. quùm lixæ, & calones, & eius generis homines, à LVCVLLO castris ipsorum exacti & profligati, in peditatum TIGRANIS delabuntur: & anteà confusos prorsus interturbant, & veram secum fugam capessere impellunt.

LVCVLLVS reges pari fugâ abreptos, ad aliquot stadia persecutus; & nocte opprimente, ad locum prœlij reversus, castra TIGRANIS militibus diripienda dedit.

MANGÆVS, qui TIGRANIS fugam inspexerat; Græcis, qui in urbe erant, diffisus; eos exarmari iussit. Atque eâ exortæ inter illos seditionis occasione commodùm usus LVCVLLVS, urbem recèns & eleganter structam; ab opibus & commeatu adfatim instructam; cepit.

TIGRANES novo militum, copiarumque delectu, ad LXX. pedit. & XXXV. equitum milia armárat; MITHRIDATIS posthac consilijs usurus. idque serò. Dum enim LVCVLLVM fame conficere cogitant; ipsi eò inediæ, diversis Romanorum artibus, sunt redacti; ut ambo pariter Armeniâ excedere; & MITHRIDATES, in eas, quæ supererant in Ponto, urbeis se recipere, sit coactus.

LVCVLLO laudi datum, quod uxores & concubinas TIGRANIS honorificè, & extra iniuriam conservari voluerit. Sed quòd reges persequi, alterumutrum saltim; neglexerit; & pecuniæ cupiditate inductus, Tigranocerta, urbis expilandæ, reversus sit; in suspicionem adductus est: *Noluisse magis, quàm non potuisse bello ultimam manum imponere.* Itaque ut ei finirent imperium, Romæ, Asiam Prætoribus; Ciliciam Consuli decrevérunt.

ARSACES NEVTER.

Quùm ARSACES, Parthorum rex, ad amicitiam à regibus pariter, & à LVCVLLO vocaretur; ipse, qui pridem TIGRANEM (caussas vide apud Strabonem) oderat; & Romanę potentiæ incrementa metuebat; pactus licet eum Lucullo societatem, neutris opem tulit.

TIGRANE à Lucullo victo; & eâ rei benè tentandæ occasione utendum sibi ratus ANTIOCHVS COMMAGENVS, ANTIOCHI EVSEBIS, sive PII; & SELENES (quæ & patris uxor fuerat) filius; quùm annis X SV. solam Commagenen tenuisset; Syriam, tum Præfecto suo, MAGADATE, destitutam, occupavit. eoque faciliùs; quod Syris à principe SELEVCIDA, quàm ab Armenio TIGRANE, regi, gratius esset.

Et Lucullus ANTIOCHO, regnum paternum recipéranti favebat; ut eò commodiùs TIGRANEM & MITHRIDATEM, ita districtos, debellaret.

ANTIOCHVS COMMAGENVS, SYRIÆ REX XXIV. ET VLTIMVS.

3588. Ptol. Aul. 18. An. Com. 1. Aristob. 2. Ab V. C. 686.	*Coss. L. CÆCILIVS METELLVS (frater Q. METELLI CRETICI) & Q. MARCIVS REX.*	62.

METELLVS, initio magistratûs mortuus est. Qui in eius locum suffectus, antequam Consulatum iniret; itidem obijt. ideoque, ominis caussâ, neminem subrogari placuit. Atque ita MARCIVS solus eo anno Consulatum gessit; ut nomine, & re, quodammodo rex esset. Ei Cilicia provincia decreta est.

usque insecutus, acie devicisset.

LVCVLLVS NISIBIM OBSIDET, ET CAPIT. REGES DIVERSIS LOCIS RES gerunt.

L. LVCVLLVS, motis mediâ iam æstate (neque enim antè, ob frigoris magnitudinem, licet) castris, agros hostium populatur; ut si fortè posset, reges ad pugnam eliceret.

Quod ubi se frustrà tentare sensit; & hosteis ultrò adortus, dubio subinde eventu conflixit; dignum suo nomine aliquid suscipiendum ratus, ad Nisibim, urbem Mesopotamiæ amplissimam, oppugnandam, se convertit.

Ea, uti munitissima, ne tota quidem æstate labefactari potuit. Sed ineunte hyeme, nocte illuni & tempestâ quùm custodes negligentiùs excubias agitarent; scalis & operibus admotis, vallum occupat; & insinuatis eâ parte copijs, urbem expugnat.

Intereà temporis, reges, MITHRIDATES, in minore; TIGRANES, in maiore Armeniâ, multa loca reciperârunt. Et hic quidem L. FANNIVM, quem Armeniæ tutandæ LVCVLLVS præfecerat, propemodum oppressit; ni acriter resistenti suppetias ab Imperatore ventum fuisset. Ille verò M. FABIVM incautum, & cum alijs palantem, prœlio vicit. & dum fugientibus instat, saxo temerè, ab incerto, sauciatus, suos ab insequendo compescuit. Sed medicato quodam serpentium succo à Scythis sanatus, urbem Cabira, in quam FABIVS è fugâ se receperat, obsedit. Et actum erat; ni TRIARIVS, LVCVLLI legatus, qui tum ex Asiâ fortè ad Imperatorem pergebat, copijs raptim, quâ potuit, conflatis, MITHRIDATEM è propinquo extertuisset; & ad COMMAGENEN

BELLVM CRETICVM.

Creta Insula, quę numquam anteà peregrini cuiusquam iugum subijsse gloriabatur, à Romanis hoc tempore bellum passa est, solâ vincendi nobilem Insulam cupiditate. Quòd priore bello favisse MITHRIDATI visa esset; id placuit armis vindicare.

Primus invasit Insulam M. ANTONIVS, (M. ANTONII Trium-Viri pater.) quùm ei COTTA & CETHEGI Consulum factione, maritimæ oręque custodia decreta esset. Ingenti quidem victoriæ spe atque fiduciâ, adeò ut pluresi catenas in navibus, quàm arma portaret. & non ipse solùm vir nequam, verùm pessimis etiam comitibus, Siciliam, aliásque provincias antè depopulatus.

Dedit itaque pœnas vecordiæ. nam plerásque naveis intercepére hostes; captiváque corpora religata velis ac funibus pependére: ac sic velificantes, triumphantium in modum, Cretes, portibus suis adremigaverunt. Ipse ANTONIVS morbo ibidem perijt.

Quùmque iterùm Cretes, ad famam reviviscentis à MITHRIDATE belli, insurgerent; & ducibus PANARE & LASTHENE, XXIV. Iuvenum millibus coactis, velocitate pernicissimis; armorum laborumque patientissimis; sagittarum usu exercitatissimis, Romani exercitûs reliquias fatigarent; missus eò METELLVS Cos. totam Insulam igni ferroque populatus, intra castella & urbeis redegit. Cnosson & Erythræam (al. Eleutheram) & Lycton, cepit. & urbium matrem (ut Græci dicere solent) Cydonem, obsedit.

3889. Ptol. Aul. 19. Ant. Com. 2. Aristob. 3. Ab V. C. 687.	*Consules* C. CALPVRNIVS PISO, *&* M. ACILIVS GLABRIO.	61.

PISO, Galliam Narbonensem obtinuit; pacificator Allobrogum dictus. GLABRIO, Bithyniam, cum bello Mithridatico.

BELLVM PIRATICVM, IMPERATORE POMPEIO, ET XV. LEGATIS.

Piratæ, Cilices præsertim, magnis pridem à P. SERVILIO ISAVRICO cladibus domiti, se terrâ continere non potuérunt; quin sub ipso hostis recessu, ut quædam animalia, quibus aquam terramque incolendi gemina natura est; impatientes soli, in aquas suas resilirent; & aliquantò latius, quàm priùs evagarentur. maria omnia & oram maritimam, portusque ab Issico sinu, ad HERCVLEVM usque fretum, grassabundi, latrocinijs suis infesta redderent; & commeatus Romanis ipsis intercluderent.

Tum A. GABINIVS, Trib. pl. patriæne consulens, an amico favens lege latâ, auctor populo fuit; *Vt summum, & æquum in omnibus provincijs, cum Proconsulibus, imperium*, usque ad quinquagesimum à mari milliarium; extra ordinem, & in triennium, *cum legatis XV. CN. POMPEIO deferretur. Exercitus, Classes, pecunia, ad VI. usque Atticorum talentûm millia, attribuerentur.*

Quo S. C. *totius terrarum orbis imperium, uni viro deferri* visum est. Ideoque CATVLVS & optimates quique dissuadebant.

Sed ille, qui iam pedit. CXX. & equit. IV. M. & classem D. navium undique comparâsset; dispersam toto mari pestem, semel & in perpetuum volens exstinguere; divino quodam adparatu & consilio adgressus est. Et bellum extremâ hyeme adparatum, ineunte Vere susceptum; mediâ ęstate felicissimè confecit.

Præclaris, & rei bellicæ peritis, Ducibus, in curarum partem adsumtis. & descripto ad-amussim in omneis recessus maris, navium, copiarumque, sub legans

gatis, certisque præfectis, præsidio; utraque Ponti, & maris intestini, atque Oceani ora complexus est.

GELLIUS, Tusco mari impositus; PLOTIUS, Siculo. GRATILIUS, Ligusticum sinum; M. POMPONIUS, Gallicum obsedit. TORQUATUS, Balearicum; TIBERIUS NERO, Gaditanum fretum; (quâ primum Maris internilimen aperitur.) LENTULUS, Libycum; MARCELLINUS, Ægyptium; POMPEII IUVENES, Hadriaticum; VARRO TERENTIUS, Ægæum & Ponticum; & Pamphylium METELLUS; Asiaticum, CÆPIO: inter se sortiti. Et ipsas Propontidis fauceis PORCIUS CATO, sic obditis navibus quasi portam obsedit, & observavit.

Atque ita per omnis æquoris portus, sinus, latebras, freta & promontoria, Pæninsulas; quidquid Piratarum fuit, quâdam veluti indagine, inclusum & oppressum est.

Ipse POMPEIUS, in originem fontemque belli, Ciliciam versus est.

Nec hostes detrectavére certamen. sed nihil tamen amplius ausi, quàm ut ad primum ictum navibus concurrerent. Mox ubi circumfusa undique rostra viderunt; abiectis statim velis remisque, plausu & celeusmate pari, quod supplicaotibus signum fuit; vitam petivérunt.

Non aliâ tam incruentâ victoriâ usi umquam sunt Romani; sed nec fideliori in posterum reperta gens ulla. Idque prospectum singulari consilio Ducis, qui maritimum genus à conspectu longè removit maris; & mediterraneis quasi agris obligavit. datâque facultate sine rapto vivendi, rapinis arcuit.

Hæc victoria XL. die parta, ne unâ quidem navi amissâ. quùm CD. al. DCCCXLIV.) ex hostibus captæ essent. Et castella in continente CXX. dedita, aut expugnata. Atque adeò X. hominum millibus occisis; reliquis tantùm terroris iniectum, ut nulli deinceps piratæ apparuerint.

Soli, urbs in maritimâ Ciliciæ orâ, à TIGRANE antè deleta, à POMPEIO restituta, & Pompeiopolis appellata est.

MITHRIDATES TRIARIUM PROFLIGAT.

MITHRIDATES, viribus iterùm auctis, quùm TRIARIUM, anni prioris victoriâ exsultantem, (adversùs quem ad Gaziuram castra habebat) ad certamen, ante LUCULLI adventum, uti cupiebat, adlicere non posset; misit, qui Dadasa opidum, quò Romani prædam omnem contulerant; oppugnarent.

Ille, eo audito, militum suorum, moræ impatientium, & pugnam poscentium, vocibus victus; quùm invitus, & viribus inferior, Dadasæis subsidio pergit; in itinere à MITHRIDATE, cum omnibus penè copiis, est deletus. maiorque clades accepta esset, nisi rex à milite quodam Romano, qui perfugam mentiretur; adacto in latus pugione vulneratus fuisset; & rege læso, victor exercitus substitisset.

Alter MITHRIDATES, Mediæ rex, & TIGRANIS gener, in cohorteis aliquot Romanas impetu facto, multos iugulásse traditur.

MILITUM IN LUCULLUM CONTUMACIA, REGUM CONATIBUS commoda.

Intereà verò, quùm LUCULLUS tandem, quasi præsentiâ suâ damnum resarturus, advenisset; & Mithridatem, si in eum rectâ & sine morâ pergeret, oppressurus facilè videretur; conatibus eius, militum, multis de caussis imperium eius detrectantium, rebellio obstitit.

Ipse, licet sui sæculi luxu, & pecuniæ cupidine laboraret; cetera tamen laudabilis, & bello penè invictus, priscæ disciplinæ & austeritatis exempla in milites subinde ediderat; & hoc nomine, ut heri amat, multorum odia, ac contemtum, sibi conciliárat.

Veterani milites, qui primùm sub VALERIO FLACCO; pòst sub FLAV. FIMBRIA, meruerant; à P. CLODIO, qui LUCULLI sororem in matrimonio habebat, sollicitati; quùm stipendia sua se confecisse dicerent, & emeriti militiæ onera detrectarent; Imperatorem sequi noluére. præsertim ubi ACILIUM GLABRIONEM Consulem, successorem LUCULLO Romà missum, propè adventare accepissent.

MARCIUS præterea, Ciliciæ Procos. auxilium eidem postulanti negavérat.

Ita quùm neque militem infensum, & ferocientem desertorem, aut in Mithridatem, aut in Tigranem educere posset Lucullus: neque Acilius, quì anteà, quasi Lucullo victoriæ gloriam erepturus, maturárat; & tum acceptâ clade, in Bithyniâ moratus, & placandæ fortè seditioni impar, ad exercitum non accederet; Reges impunè in Cappadociam incursárunt; & magnam sui quisque regni partem recipérárunt.

METELLI IMPOTENS IN CRETENSES IMPERIUM.

Metellus profligandi in Cretâ belli cupidus, adeò sævè in captivos consuluisse iudicatus est; ut veneno se plerique ex iis conficerent. alij deditionem sui ad POMPEIUM absentem mittebant.

Et quùm ille res in Asiâ gerens, eò quoque Præfectum misisset OCTAVIUM; in alienâ provinciâ irrisus fuit: eoque infestiùs Metellus in hosteis ius victoriæ exercuit.

POMPEIUS quidem piratas multos in Cretam usque persecutus fuerat: & bellum Creticum sibi non iniuriâ deposcere videbatur, quòd lege Gabiniâ omnes maris Insulæ eius imperio attributæ essent. Metellus autem Cretam, ubi per triennium res magnas gesserat; ante Pompeij adventum domare, aut exscindere festinabat.

OCTAVIUS, qui non ad bellum gerendum, sed ad civitates in deditionem fidemque accipiendas, à Pompeio missus esset; sine exercitu nihil effecit.

Et CORNELIUS SISENNA, qui Græciæ præfectus, legatus in Cretam venerat; frustrà METELLUM, ut ab opidis abstineret, admonere conatus est. Ille namque & Eleutheram, proditione; & Lappam,

quę ab OCTAVIO tenebatur, vi cepit; & Cilicas, qui cum eodem erant, cecidit. Sic perdomitis tandem universè Cretensibus liberæ in id tēpus Insulæ leges dedit. eaq; cum primùm provincia facta est. Nec quidquam amplius tamen de tam famosa victoriâ, quàm cognomen CRETICI, & triumphum reportavit.

Duces primarios, LASTHENEM & PANAREM, in triumpho traducere nequivit: quos ab ipso, per Trib. pl. POMPEIVS, (cuius arbitrio se illi tradiderant) abstulerit; & non exiguum METELLICI triumphi ornamentum subduxerit.

METELLI nihilò minus, uti & LVCVLLI paullo-pòst triumphos, cum singularis ipsorum virtus, tum invidia etiam POMPEII, apud populum & optimum que inque fec t favorabiles.

LEX DE AMBITV IRRITA.

Quùm eâ tempestate C. CORNELIVS Trib pl. b. populum rogaret: ut severissimâ lege *Ambitus* (*quod monstrum, araneorum telis alligatum; lenissimè & pridem grassabatur*) salubriter & semel coërceretur; monuerunt Senatores, *Moderata, quàm severioris legis observationem impetratum iri.* Et lex quidem lata; sed invitis f rè Consulibus, *qui scilicet ipsi in eodem hærerent luto*, & muneribus ad Consulatum pervenissent.

3890.
Pt. Aul. 20.
Ant. Com. 3.
Arist. 4.
Ab V. C. 688.

Consules M. AIMILIVS LEPIDVS, & L. VVLCATIVS TVLLVS.

60.

His comitijs, C. PISO Cos. M. PALICANVM, suffragijs populi Consulem creatum, renuntiare noluit; quùm diceret; *Non existimare se, tantis tenebris offusam esse remp. ut huc indignitatis veniretur.*

POMPEII GRATIA ET AVCTORITAS. LEX MANILIA. BELLVM Mithridaticum.

CN. POMPEII persona totum in se propè terrarum orbem converterat, & quasi homine maior, videbatur. & spes opesque reip. in eo uno sitæ; bello præsertim adversus Piratas tam brevi, quàm feliciter gesto. C. itaque Manilius Trib. pl. semper venalis & alienę minister potentię, optimatibus infensus; quòd legem, quàm de Libertinorum suffragijs prid. Kal. Ianuar. tulerat; ipsi Coss. Kalen. Ianuar. ineuntes, abrogâssent. POMPEIO absenti, & belli Piratici reliquias in Ciliciâ persequenti, se addixit: & colligendæ eius gratiæ, legem tulit: *Vt illi Bithynia, Phrygia, Lycaonia, Galatia, Cappadocia. Cilicia, Colchis, Armenia minor. præterea, Omnis ad bellum Piraticum adparatus: omnes, qua sub L. LVCVLLO meruerant, copiæ: Bellum denique contra reges MITHRIDATEM & TIGRANEM, committeretur.*

Hanc quidem legem optimates oppugnabant qui ob nimium imperium p. riculosè uni mandatū, de libertate & de republ. actum prospicerent. Et præter triumphum LVCVLLI interpellatum; Q. MARCIVM è Ciliciâ, & M. ACILIVM, è Bithyniâ, ante tempus iniustè revocari, censerent.

Populus verò (etsi iam legatos ad provinciam cōstituendam, ex LVCVLLI litteris, quasi debellatum esset, paullo-antè miserat) magno consensu eam accepit, adnitente maximè CÆSARE, & CICERONE tum Prætore suadente.

Illo quidem, ut populum ad extraordinaria sibi quoque mandanda imperia in posterum promptiorem haberet: hoc verò, ut intelligerent omnes, maximum ei parti, cui se adiunxisset, momentum adferre posse.

POMPEIVS igitur, accepto ad bellum imperio, & societate cum PHRAHATE, Parthorum rege, iunctâ; ubi per legatos MITHRIDATEM ad pacem petendam adduci non posse sensit; magno adparatu in eum movit. Neque ei solùm LVCVLLVS, in Galatiâ occurrens, quod bellum confectum esset; & leges constituendæ provinciæ iamdiu exspectare ut recederet, non persuasit; Sed ipse, ne quis miles aut ducum LVCVLLO parēret, edixit.

Certatum atunt inter Imperatores iurgijs; quum POMPEIVS, LVCVLLO infamiam pecunię, LVCVLLVS, POMPEIO, immoderatam objiceret cupiditatem imperij.

POMPEIVS MITHRIDATEM, qui in Armeniam minorem impetum fecerat, prælio inde equestri vi[illegible], in Armeniam maiorem persecutus; nocturna [illegible]ctum pugnâ, (quod tum Luna, quasi commi[illegible]s, à tergo hostibus; à facie Romanis se præbuisset & Pontici, per errorem, longiùs cadētes umbras [illegible], quasi hostium corpora, peterent) iterùm ad TIGRANEM confugere coëgit.

A TIGRANE, metu POMPEII, non receptus, quòd eum belli eius auctorem fuisse diceret, quod ipse cum filio suo gereret; in Bosporum fugit; & ad Mæotidem u que paludem excurrens, omnes illo tractu Scythas adversus Romanos concitavit. MACHAREM F. Bosporanorum regem, pop. Rom. socium, dolo interfecit, (al. ad manus sibi inferendas adegit.)

TIGRANES SE POMPEIO DEDIT.

TIGRANES, TIGRANIS F. patri infensus, ad PHRAHATEM, Parthorum regem, Romanorum socium, transfugiens, unà cum illo, patri suo bellum intulit; & ad Artaxata usque, regni sedem, pervenit. Sed idem, PHRAHATE paullo-pòst recedente, à patre victus, ad POMPEIVM se contulit.

Eo terrore perculsus pater TIGRANES, ubi pacem, quam cupiebat, non impetratâ, POMPEIVM cum exercitu adventare audivit; coram eius potestati & Artaxata, & se ipse tradidit, abiectō in terram diademate.

POMPEIVS TIGRANI summum honorem exhibens, diadema, & thesauros restituit: Armeniæ, regni paterni, finibus contentum, esse iussit. & ingentem pecuniam imperans, Cappadociæ & Syriæ partem, Sophenen & Phœnicen (quæ [illegible]

[illegible] peruenerant) ademit; populoque Romano [illegible] vit. T[illegible] filium, qui & in patrem un[illegible] & Romanis non satis fidus fuisset; in vinculis [illegible] um Romam misit.

[illegible] CVM OROESE ALBANORVM REGE.

[illegible] autem tripertito exercitu, cui ipse, & [illegible] LLVS CELER, & L. VALERIVS FLACCVS, [illegible] rant, diversis locis hibernarent; OR[illegible], Al[illegible] rex hiberna adgressus, à CELERE & [illegible] repulsus; à POMPEIO fugatus, & magnâ [illegible] um clade victus est. cum eo tamen, ita pe[illegible], propterea quòd hyems ingravesceret; fedus [illegible] ictum est.

CONIVRATIO CRASSI ET CÆSARIS IRRITA.

[illegible] nno, & iisdem Coss. qu[illegible] P. A[illegible] [illegible] P. C[illegible] SVLLA, in[illegible] [illegible] Coss. d[illegible], à L. AVRELIO C[illegible] [illegible] M[illegible] TORQVATO [illegible] [illegible] latæ abdi[illegible] [illegible] subitum, M. CRASSVS [illegible], & [illegible] CÆSAR Q[illegible] [illegible] gna vi [illegible] [illegible] vim a[illegible] [illegible] quos pla[illegible] [illegible] CRASSVS [illegible] CRASSVS [illegible] [illegible] arbi[illegible] rep. SVLLA & A[illegible] NIO Con[illegible] [illegible].

Sed CRA[illegible] [illegible], æ-

di destinatum non obiit; nec CÆSAR signum, quod ab eo dari convenerat, dedit. SALLVST. eà de re paulò aliter.)

PRIOR CATILINÆ CONIVRATIO. LEX CALPVRNIA DE Ambitu.

Paullo-pòst quàm Antronius & Sulla, quos dixi, legibus ambitus interrogati, pœnas dederant; CATILINA, pecuniarum repetundarum reus, prohibitus erat petere Consulatum, quòd intra legitimos dies profiteri nequiisset.

Erat eodem tempore CN. PISO, adolescens nobilis, summæ aud[illegible], egens, factiosus. Cum hoc CATILINA & ANTRONIVS, circiter Non. Decembreis consilio inter se communicato, parabant in Capitolio, K[illegible] Ianuariis, LVCIVM TORQVATVM & L. COTTAM Coss. interficere: ipsi, fascibus correptis, PISONEM cum exercitu, ad [illegible] tinendas duas Hispanias, mittere. E[illegible] palam [illegible], rursus in N[illegible] F[illegible] br. [illegible] transtulerunt. iam-tum non C[illegible] nsulibus modo, sed plerisque Senatoribus pe[illegible].

Quod ni CATILINA maturasset pro curia signum sociis dare; eo die post [illegible] em con[illegible], pessimum facinus patratum foret. Quia nondum frequentes armati convenerant; ea [illegible] consilium diremit.

Post[illegible] PISO in interiorem Hispaniam Quæstor, pro prætore m[illegible] est, adnitente CRASSO; quòd eum [illegible] um CN. POMPEIO cognoverat [illegible] iam tum formidolosa [illegible]. Is PISO [illegible] Hispani, quos in [illegible] du[illegible] at, [illegible] perba imperia, [illegible] est. (A[illegible]; equi[illegible] CN. P[illegible] veteres fi[illegible] que clien[illegible], v[illegible] untate eius, PISONEM adgressi sed[illegible] adiderunt.)

3.91. Ol. A. 2. A. Com. 4. A. Stoc. 5. Ab V.C 689.	*Consules creati L. AVRELIVS COTTA, & L. MANLIVS TORQVATVS in locum P. CORNELII SVLLÆ, & P. ANTRONII PÆTI.*	59.

Qui designati q[illegible] m, sed quia ambitus damnati abd[illegible] ant. Damnati scilicet lege C[illegible] LPVRNIA, [illegible] N PIS[illegible] Coss. paull[illegible] ule[illegible] TORQVATVS [illegible] SVLLÆ [illegible] L. Sulla [illegible] C[illegible] [illegible] M[illegible] C[illegible] tor, C[illegible] [illegible] sset. COT[illegible] [illegible] PETVS [illegible] us, Pr[illegible] [illegible] tibus, T[illegible] leg[illegible] [illegible] s urbe [illegible] pulit.

POMPEIVS CVM VARIIS [illegible] FEDERA [illegible].

CN. POMPEIVS A[illegible] TOMVS SE[illegible] NDVS.

[illegible] sensit [illegible] rum, & cum pace [illegible] rent [illegible] n[illegible] G[illegible] que ad T[illegible] n, [illegible] n[illegible] pulatus, [illegible] & C[illegible] [illegible] A[illegible] imo o[illegible] ferant; [illegible] gra[illegible].

A[illegible] er M[illegible] amiam in S[illegible] rediens, præ[illegible] inci[illegible], nisi C[illegible] fidos itin[illegible] us fuisset [illegible] Mac[illegible], eà [illegible] ebantur.

[illegible] T. Catius & Q. Catulus, viri C[illegible] um de[illegible] ijs qui trans Padum in[illegible] ci[illegible] n solum ni[illegible] agitatu esset abdicaturu[illegible]

 (Plu-

(Plutarc. de CRASSO, Censuram, ait, otiosam gessit: neque enim Senatum legit, neque equites inspexit, nec censum civium egit. Verum quùm à Collegâ CATVLO, de Ægypto, Romanis [illegible] ciendâ, dissentiret; ambo spontè magistratu abierunt.)

3892. Pt. Aul. 22. An. Com. 5. Aristob. 6. Ab V. C. 690.	*Consules* L. IVLIVS CÆSAR, & C. MARCIVS FIGVLVS.	58.

Ille filius L. CÆSARIS, eius, qui Consulatum gessit bello Marsico; cuius avus maternus M. FVLVIVS FLACCVS. Parer enim huius, FVLVIAM, FLACCI filiam, in matrimonio habuit.

C. MARCIVS, altero cognomento THERMVS etiam dictus reperitur, quod erat MINVTIORVM. quòd fortassè è Thermorum familia, in FIGVLOS per adoptionem transitlet.

PHRAHATIS IN ARMENIAM EXPEDITIO. POMPEII DISSIMVLATIO.

PHRAHATES, altero TIGRANIS F. genero suo, secum adscito, copias in Armeniam ducit, TIGRANY pariter & Romanis infensus, ob Corduënen sibi ereptam. & POMPEIO privatim iratus, quod ab eo in litteris non rex regum, ut mos erat, sed rex ou- dè esset nuncupatus.

TIGRANES feliciter primùm pugnans; deinde victus, auxilium à POMPEIO, qui tum in Iberiâ esset, petit.

POMPEIVS, qui neque TIGRANI auxilio venire maturaret; neque PHRAHATEM aperto bello persequeretur; molus utrimque maledictis imperebatur. Ipse, qui Parthorum vires existimesceret; neque bello minimè necessario, dum adhuc MITHRIDATES in armis esset, Romanos implicare vellet; PHRAHATI quidem amicè respondet & monet: *Ne federatum sibi populum, cuius virtutem nondum sit expertus, irritet.* Corduënen TIGRANI, cuius illam esse crediderit, attribuisse. *Si quid iuris contra prætendat*; mittere se treis arbitros, qui *controversiam inter ipsos ex æquo dirimant.*

TIGRANI verò scribit: *Nullam sibi à Senatu, de suscipiendo adversus Parthos bello, mandatum esse datum. Moderandum sibi victoriæ impetum; nec æquum videri, ut alia ex alijs bella temerè serantur.* MITHRIDATEM (qui more anguium, obtrito licet capite, caudâ adhuc minetur) *prius debellandum*, quam aliò arma convertantur. Istam *de finibus inter ipsos controversiam, per sequestros pacatè transigi posse.*

PHRAHATES, quamvis Romanos, litium suarum arbitros, gravatè agnosceret; tamen reputans, [illegible] in promtu, necè re suâ esse, ut TIGR[ANES fun]ditus evertatur; à POMPEII Triumviris sententiæ [illegible] tri passus est: & renovato cum R[omanis fœdere] in Parthiam revertens, TIGRANEM præcipuè monet: *Vtrique opidò necesse esse, ut amice inter se concorditer vivant.*

MITHRIDATES, belli, tam infelicis pertæsus, quamvis STRATONICEN etiam uxorem sibi [illegible] sam, & erga Romanos benivolam, persentis[ceret]; iniuriarum tamen molem animo non sustinens, iram concoquens, & viribus maiora moli[ens, bel]lum irrito conatu gerebat, & ultra Pontum [illegible] Scythas in bellum Rom. concitabat. quum [illegible] PEIVS, operâ STRATONICES, Sympho[rium] in Aspide, caperet, & circa Pontum hiberna[ret].

CLEOPATRÆ REGINÆ MARI[T]I.

CLEOPATRA illa, PTOL. AVLETÆ fi[lia, patre] ab Alexandrinis exacto, regnare iussa [illegible] SACTEN quendam, qui se è Syrorum regu[m stirpe] ferebat, quemque illi reginæ maritum e[legerant] verant; ob sordes & illiberalitatem, stran[gulavit].

In eiuslocum ARCHELAVS subijt: qui [MI]THRIDATIS EVPATORIS filium [illegible] quùm Archelai eius filius esset, qui pro Mi[thridate] bellum adversus Sullam gessit. (Is postea à R[oma]nis in honore habitus, avus illius fuit, qui a[b Au]gusto postremus apud Cappad[oces] regn[um ob]tinuit, [illegible] norum in Ponto sacerdos.) Ille tunc [illegible] versans, tamquam cum eo contra Par[thos] [illegible] turus, clam per amicos ad regi[n]am deductus, declaratus est.

Hoc anno alteri Censores, qui lustrum f[ecerint] creati putantur L. Aurelius Cotta, priore [illegible] Consul; & P. Servilius Isaur[icu]s. N[illegible] ab iis lustrum conditum, quum triennio [illegible] Censores id condideriot. Neque censusa [illegible] fortè Tribuni pl. intercederent; ne S[enatui] gerent; ne & ipsi prætenrentur.

3893. Ptol. Aul. 23. Ant. Com. 6. Syria prov. Hyrcani I. Ab V. C. 691.	*Consules* M. TVLLIVS CICERO, & C. ANTONIVS N[E]POS. *Huc ANTONII Oratoris filius.*)	57.

CICERO omneis magistratus, suo quemque anno, adeptus erat. Competitores eius in C[onsula]tu fuere; duo patricij, P. Sulpitius Galba, & L. Sergius Catilina. Quattuor plebe[ii] ex [illegi]bus du[o no]biles, C. Antonius, & L. Cassius [illegible]; duo novi, Q. CORNIFICIVS, & C. [illegible]

ex [illegible]s. Ipse CICERO solus, equestri loco natus.

Q[illegible]m eidem Macedonia obtigisset, & ANTONIO [illegible]alia; ille collegæ suo Macedoniam concessit; n[illegible] ex C[illegible]sulátu in provinciam est profectus. & Gallia Q METELLO CELERI Præt. mandata est.

LEGES TRIBVNITIÆ PERNICIOSÆ, A CICERONE, NE FERRENTVR, impeditæ.

Hæc anno Tribb. pl. C. ANTONIO Consule non repugnante, leges reip. perniciosas promulgarunt; ,,*Vt agri victoriâ POMPEII parti, a X.Viris, quos pars populi creâsset, venderentur: atque à pecunia agri emerentur quò plebs Romana deduceretur* ,,*Vt Campanus ager populo divideretur*: ,, *Vt proscriptorum filij, quos SVLLA Dictator honorum petitione privârat, ad magistratus vocarentur* ,, *Vt P. ANTRONIVS & P. [illegible]LLA, damnati ambitûs, in Senatum legi, ac magistratus capere possint.*

C etiam RABIRIVS à T LABIENO Trib. pl. ad populum postulatus est; quòd XXXVI. (al. XL.) antè annis in seditione. L. SATVRNINVM interfecisset.

Hæ leges ne ferrentur, consilio atque eloquentiâ CICERONIS Consulis perfectum est: & RABIRIVS ab eo defensus.

Hoc demùm anno POMPEIVS in Syriam, quâ, Armeniæ finibus contentum TIGRANEM cedere iusserat; ingressus, ANTIOCHVM COMMAGENVM, precarium Syriæ regem, quem TIGRANE victo LVCVLLVS regé appellârat: quique omisso ad Parthos fugiendi consilio, POMPEII advenientis clementiam experiri, & ab eo regnum reposcere maluerat; intra Commagenen, uti pridem, se continere iussit. adiecitque; *Ne volenti quidem Syriæ, nedum recusanti, daturum se regem, qui XVI annos, quibus TIGRANES, externus, Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuisset. Victo autem à se eodem TIGRANE, alieni operis præmia postularet.* Igitur ut habenti regnum non ademeritita quod cessent TIGRANI, quodque tueri nesciat; non daturum, ne rursus Iudæorum & Arabum latrocinijs pateat. Is postea eidem POMPEIO auxilia misisse, ante pugnam Pharsalicam, traditur. CÆSAR 3. lib. belli civ. Matrem eiusdem ANTIOCHI, CLEOPATRAM, cognomento SELENEN, TIGRANES superiore expeditione captam, & diu quodam Seleuciæ, Mesopotamiæ, an Commagenes! castello conclusam, pridem interemerat. Atque ita Syria in provinciæ formam redacta est Quod regnum sub Seleucidis 228. (al. 248.) annis steterat.

Hoc quoque loco, & pro re natâ, sub unum conspectum dabimus, Regum Syriæ, sive Seleucidarum seriem, cum Annorum Notis, ex nuperâ Petavij supputatione. quæ curiosus Lector cum nostris passim conferat.

REGES SELEVCIDÆ.

Nomina.	Anni quibus regnárunt.	Anni Per. Iul.[a]
1. SELEVCVS NICANOR	32.	4402. (*hoc est* O.C. 3671.
2. Antiochus Soter, F.	19.	4413.
3 Antiochus 2 Θεός F.	15.	4452.
4. Seleuc. 2. Callinicus.	20.	4467.
5. Seleucus 3. Ceraunus, F.	3.	4487.
6. Antioc 3 M. Callini F.	36.	4490.
7. Seleuc. 4 Philopator, F	12.	4526.
8. Antiochus 4. Epiphanes, Antiochi Magni Filius.	11.	4538.
9. Antiochus 5. Eupator F.	2.	4550.
10. Demet Soter Sel Philop. F.	11.	4552.
11. Alexand. Balas insititius.	5	4563.
12. Demet. 2. Nicator Demet. Soter. F.	5.	4568.
o. Antioch. Alexandri Balę F.	o.	
13. Tryphon. Tyrann.	2.	4575.
14. Antioch. 7. Sidetes, Demet. Soter. F.	9.	4575.
o. Demetr. 2. iter.	4.	4585.

Nomina	Anni regni.	Anni Per. Iul.[a]
o. Alexand. Sebina, insititius.	o.	
15. Seleucus 5.	1.	4589.
16. Antiochus IIX. Grypus, Demetrij Nicatoris Filius.	12.	4590.
17. Antiochus IX. Cyzicenus, Antiochi Sidetæ Filius.	18.	4601.
18. Seleucus VI. Grypi F.	1.	4618.
19. Antiochus X. Eusebes, Cyziceni F.	1.	4619.
20. Antioch. XI. Grypi F.	o.	4620.
21. Philip. Grypi F.	o.	
22. Demetrius III. Eucærus, Grypi F.	o.	
23. Tigranes à Syris electus.		
24. Antiochus XII. Asiaticus, Eusebis F.	o.	

Colliguntur anni Regum Syriæ, CCXLVII.

Desijt eorum regnum circa annum 4648. (hoc est O.C 3919.)

(*Steterit itaque annis circiter* 247.)

MOLITIONES MITHRIDATIS.
FILIUS REBELLIS; MORS DENIQUE.

MITHRIDATES, qui Syriacam POMPEIO expeditionem multò fore laboriosiorem longioremque fuerat ratus; generosum, si vires adfuissent, consilium capit, cum Scythis in Italiam usque excurrendi.

Flor. addit: Subruto Pirei portu, Colchis tenus iungere Bosporum: Inde per Thraciam, Macedoniam & Græciam transilire; & sic Italiam nec-inopinatè invadere, & subito adventu terrere cogitavit. Sed dum hæc molitur, filios aliquot ac propinquos suspectę fidei in Bosporo interfecit.

Eoque terrore perculsus, & conscius sibi PHARNACES, filius, POMPEII gratiam aucupans & regnū se à Romanis consecuturum sperans; patri insidias fecit. Itaque patefactis damnatus, ope eorumdem, quos pater ad se comprehendendum miserat, aperto Marte insurgit, & signis illatis regiam occupat.

MITHRIDATES à suis desertus, & ad extrema adactus; uxori & liberis aliquot, quos penes se habebat, venenum propinat; & epotat. Sed antidotis pridem usu adsuetus, ne præsentaneâ quidem letalique potione spiritum expedire potuit. (Unde Mithridaticum in posteros nobile & efficax, amuletum.) Et quùm gladium, sed ictu invalido, & effoetâ iam dexterâ, in se strinxisset; supervenêre PHARNACIS filij satellites, & mi[illegible]um senem iugulârunt. Alij à milite Gallo, cui BITOLTO nomen, quem, ut adiuv[illegible]ret se, rogarat; confectum volunt.) Cadaver ad PO[illegible]IUM, à filio, probandæ, scilicet[illegible] fidei missum; & ab eodem, ut sepulturæ tradatur, cu[illegible] honore re[illegible]issum.

Sic MITHRI[illegible]TES, XVI. à DARIO HY[illegible]T[illegible] filio; & omnium sui iuris regum, præter Par[illegible]h[illegible]os, ultimus, SYLLÆ felicitate, LUCULLI virtute, & magnitudine POMP[illegible]II victus, qui [illegible]ter [illegible]LIX. annos regnasset, ætatis an. 75. sublatus est. PHARNACES [illegible]lius, POMPEII potestati [illegible]e permisit; & is parricidæ, Bospori regnum, largitus est.

POMPEII PROGRESSUS.

Rebelleis deinde Asiæ reliquias persequens, per diversa gentium terrarumque impunè volitabat. & victis, aut in ordinem redact[illegible], qui sub Oriente & Septemtrione erant, in Meridiem verso agmine, Libanum Damascumque transgressus, per odorata illa Arabum; omnium pareæ prælio nemora; Romana signa circumtulit. ARETAM eorum regem, qui subinde Syriam, & loca vicina fuerat populatus; prælio victum in deditionem accepit.

ANTIPATER, HERODIS PATER IUDÆOS TURBAT, FRATRIBUS INTER SE commi[illegible].

Iudææ fratribus HYRCANO & ARISTOBU[illegible], ALEXANDRI IANNÆI filijs, à morte matris ALEXAN-DRÆ, inter se reco[illegible]is, [illegible] ANTIPATER, ANTIPATRI [illegible] eiusque ux[illegible] Idumææ præfe[illegible] genere Idumæus, & nobilitate [illegible] suæ princeps; Aristobuli poten[illegible] tiam suspectâsset. & [illegible] dæorum animis, Hyrcan[illegible] ni regni possessione [illegible] & auxilia advérsu[illegible] at em, [illegible] bat, insi[illegible]nt[illegible]

Hyrc[illegible]nus itaqu[illegible] [illegible] regem, Petra[illegible] regi, & in exteris, op[illegible] DEREX Arabi[illegible] ad opem sibi f[illegible]rendam [illegible] dum, induxit.

Ille, [illegible] p[illegible]d[illegible]tum [illegible] ARISTOBULU[illegible] prælio vi[illegible]cit; & H[illegible]rosoly[illegible] fugere compellit.

Ubi dum lentâ obsid[illegible]ne u[illegible]retur ARI[illegible]BULUS, SCAURUS à PO[illegible] granico di[illegible]inebatur [illegible] S[illegible] venit, [illegible] à METELL[illegible] dum ille in Iudæâ inde rectâ p[illegible] que fratris legatis de soci tate & auxi[illegible] tus, acceptâ amplioreab ARISTOBUL[illegible] ARETA rece[illegible] nullo, obi[illegible]

ARIST[illegible]BULU[illegible], libertat[illegible] non cont[illegible] ctis, quas potuit, copijs, ho[illegible] pyrion d[illegible] ad ecutus, [illegible] ijs Cephalionem, Antipatri fratrem, [illegible]

POMPEIUS IN SYRIAM [illegible] IN IUDÆAM VENIT HIEROS[illegible] & ARISTOBU[illegible]UM [illegible]

Post [illegible] verò P[illegible] in C[illegible] & Dama[illegible] cum venit [illegible] Iudæis, & ab utroq[illegible] fratrum venere. N[illegible] soli fratres HYRCANUS & A[illegible] fid[illegible]bant, verum [illegible] nollet sub regibus, ser[illegible] sed ex[illegible] atr[illegible] s instituti[illegible], solis Dei sui pare[illegible] tibus.

P[illegible]MPEIUS, auditis fratrum controve[illegible] quietos esse iussit; dum, in pe[illegible] N[illegible] rum rebus, in Iudæam re[illegible] ret. [illegible] ARI[illegible]LUS, cuius violentiam n[illegible] satis pr[illegible] eo Vitem auream, D. talentis æstimatam, d[illegible] cepisset.) transitus e[illegible] Iud[illegible] miter apud se habuit. [illegible] POMPEII promissis, pr[illegible]ctus ad op[illegible] inde in Iudæam se rec[illegible]

Ita re offensus POMPEIUS, [illegible] expeditione, & contractis u[illegible]que cop[illegible] ribus; ad A[illegible]xandrium, [illegible] stam, quo ARISTOBULUS [illegible] lumque [illegible] se per nuntios [illegible]

[illegible]rm[illegible] dem d[illegible]ebat, & [illegible] m[illegible] x in c[illegible]lum ne q[illegible] [illegible] & POMPEIUS tandem c[illegible]

litteris, castella sibi tradere iuberet; paruit quidem, sed molestè id ferens, clam Hierosolymam discessit, tanquam ad certum se bellum comparaturus.

POMPEIVS confestim illum insecutus, eoque alacrius quòd ei mors Mithridatis apud Hiericuntem è Ponto nuntiata esset, Hierosolymis castra exercitumque admovit.

ARISTOBVLVS tam subito impetu perterritus, supplex occurrit; pecuniamque & urbis deditionem, pollicitus, POMPEIVM mitigat iam sævientem.

Ipse itaque, datâ petenti veniâ, GABINIVM cum militibus aliquot, pecuniæ accipiendæ, in urbem misit. Sed is re infectâ exclusus, & vacuus ad Imperatorem redijt.

Ea res vehementer POMPEIO stomachum movit: & ARISTOBVLO in custodiam tradito, ad civitatem oppugnaturus proximè accessit; & quâ parte facillimè in eam intrari posset, exploravit. Nam & murorum eius firmitatem labefactari haud facilè posse prospiciebat; & vallem pro mœnibus profundam & horribilem objici, quæ Templum, muroè saxis structo, turissimum, ambibat.

Dum hic in aquâ, quod dicitur, hæret POMPEIVS; seditio in urbe exorta est. dum partim portas Romano aperiendas, & urbem dedendam; partim pro ARISTOBVLO, quem captivum teneant Romani, bellum acriter sustinendum, censerent.

Et hi, licet pauciores, alteris, quos metus & Romana constantia deterrebat; prævenientes, Templum occupant: & ponte, qui in urbem ferebat, rescisso, ad sui locique defensionem accingebant. Illi verò, intromisso exercitu, sese urbemque, cum regiâ, POMPEIO tradiderunt. Atque hic statim PISONI legato urbis regiæque custodiam committit; & eorum, qui in Templum confugerant, animos explorare iubet; *An ad ullas pacis conditiones descendere vellent.* Quâ, dum illi obstinatè respuerent, ipse propinqua Templo ædificia ad oppugnandum communivit; HYRCANO, quidquid usui esset, alacriter suppeditante. POMPEIVS autem ad Septemtrionale Templi latus, quod erat iniurijs maximè obnoxium, milites admovit.

Sed quòd locus & altis turribus, & fossis, & abruptâ valle præceps esset; & Iudæi desuper summâ ope obsisterent; non sine summis difficultatibus, omni materiæ genere per milites comportato, & ingentibus cæsarum arborum ramis truncisque, lacunæ expleri potuére. Et quantumvis aggeres engerentur, & machinis à Tyro advectis muri concuterentur; opus imperfectum mansisset, nisi observato sabbatorum, hoc est, septimi cuiusque diei, ritu, quo Iudæi religiosè manus ab omni opere abstinere solent: & hostem quidvis, præter vim, facere sinunt, POMPEIVS, turreis aggeresque educere, & machinas propiùs admovere, impunè, sed prohibitis à prœlio interim militibus; properâsset.

Atque ita mense obsidionis tertio, vix unâ Turre, crebris arietum ictibus, & proximâ muri ruinâ trahente, deiectâ; impetus in Templum factus est. Et primus per ruinas CORNELIVS FAVSTVS, SYLLÆ F. evasit; quem FVRIVS & FABIVS, Centuriones cum suâ quisque cohorte, sunt consecuti.

PROMISCVA, VRBE CAPTA, CÆDES.

Hi circumsepto undique Templo, alios aliò confugienteis, vel paullisper repugnanteis, promiscuâ cæde interfecére. Plurimi è sacerdotibus, quantumvis hostem strictis in se gladijs irruentem cernerent, intrepidi tamen res divinas peragere perseverabant: atque adeò in ipsis libandi adolendique ministerijs, mactabantur. Multi à suis, sed adversæ partis, gentilibus, immaniter trucidati: Alij in rupes præcipitârunt; nonnulli furibundi, flammis circa murum accensis, aut in ædeis subiectis, pariter conflagrârunt.

Ex Iudæis ad XII. M. occubuisse feruntur: Romanorum perpauci cæsi, plures sauciati. Sed nihil in hâc clade Iudæis gravius accidere potuit, quàm quòd patrium, & *Sanctum* illud *Arcanum* eatenus post captivitatem, inviolatum, profanis gentibus, tunc primùm patuisset: & humanis vestigijs oculisque externi ducis penetratum esset.

POMPEIVS namque cum aliquanto comitatu in Templum ingressus, ea, quæ solis sacerdotibus propria, coram inspexit. Neque tamen ex ijs, quæ intus erant, sive ex sacrosanctis opibus, sive instrumentis, quidquam attingere ausus.

Postero post excidium & stragem die, Templum per Æditoos expurgari, & sacra solennia celebrari iussit.

HYRCANO, ita merito, Pontificatum & gentis suæ principatum, absque diademate, restituit; & belli concitatores securi percussit.

IVDÆA PROVINCIA FACTA. ARISTOBVLVS CAPTIVVS.

Ita Iudæa, discordiâ consanguineorum regum, Rom. pop. stipendiaria facta; & quas civitates, priores reges Asamonæi, in Cœle-Syriâ bello interceptas sibi subiecerant; proprio deinceps Præsidi parére iussæ: & gens tota angustis veteris imperij terminis, circumclusa.

Vrbes Mediterraneæ; Hippon, Scythopolis, Pella, Dion, Samaria, Marissa, Azotus, Iamnia, Arethusa; antiquis indigenis & civibus redditæ.

Maritimæ; Gaza, Ioppe, Dora, Turris Stratonis, liberæ factæ; & provinciæ Syriæ contributæ sunt. A Iudæis supra x. talentûm millia, brevi tempore, Romani exegérunt.

POMPEIVS, Cœle-Syriâ totâ, ab Euphrate flum. ad fineis usque Ægypti, SCAVRO Præsidi, cum II. legionibus traditâ, in Ciliciam profectus; & inde Romam abiturus, vinctum se cum ARISTOBVLVM, cum quattuor utrovis sexu liberis, eódem abduxit.

ROM. IMPERII LIMITES PER POMPEIVM PROLATATI.

Sic POMPEIO duce, populus Romanus totam, quâ latissima est, Asiam pervagatus, quam extremam

nam habebat provinciam, mediam fecit. Exceptis quippe Parthis, qui fœdus maluerunt; & Indis, qui nondum Romanos noverant; omnis Asia, inter Rubrum & Caspium mare, & Oceanum, Pompeianis domita, vel oppressa, signis tenebatur.

In Syriâ, Seleucidæ annos plus minus CCL. imperârant. Sive, ALEXANDER M. post Issicam pugnam, Syriæ potitus est, anno V. C. CDXXII. Et post CCLXX. à pugnâ Issicâ annos, Syria à Romanis in provinciæ formam redacta est. qui erat annus V.C. DCXCI. Idque SELEVCI primi (32.) & (14.) TIGRANIS, quibus præcisè regnârunt, annis comprehensis.

Eo bello Bithynia, Cappadocia, & Ciliciæ pars reliqua; Syria Cœle, & Phœnice, & Palæstina, (ad Euphratem usque) Paphlagonia, Galatia, Phrygia, & finitima Mysia: Item Lydia, Caria, Ionia, & Asia Pergamena, atque ipsa Græcia, partim recuperatæ; partim in Romanorum potestatem venisse censeantur.

Ex regibus ibidem socijs, TIGRANI Armenia maior; PHARNACI, MITHRIDATIS F. Bosporus; ARIOBARZANI, Cappadocia; ANTIOCHO COMMAGENO, Seleucia; ARISTARCHO, Colchis; DEIOTARO, alijsque TETRARCHIS, Galatia, cum Armeniâ minore; ATTALO, & PHILAMENI Paphlagonia; & Palæstina HYRCANO, permissæ.

ALTERA CATILINÆ CONIVRATIO.

Dum foris Orientem sub iugum mittit Roma; iugulum eius propemodum domi oppressit L. SERGIVS CATILINA, vir patricius. qui triennio antè cum CN. PISONE coniuraverat: & priore, atque hoc anno, consulatûs repulsam tulerat. Quemque luxuria primùm, tum hinc conflata egestas rei familiaris; simul occasio, quòd in extremis finibus mundi, arma Romana peregrinabantur; in nefaria consilia patriæ suæ opprimendæ compulêrunt. Senatum confodere; Consules trucidare; distringere incendijs urbem; diripere ærarium; totam denique remp. in suę dominationis libidinem convertere.

Coniurârunt cum eo P. LENTVLVS SVRA, Consularis, atque iterùm Prætor; & C. CETHEGVS. alijque Senatorij ordinis, & clari nominis viri: CVRIVS, PORCIVS; SVLLÆ duo, SERVII filij; AVTRONIVS, VARGVNTEIVS, LONGINVS, ANNIVS, & BESTIA; tam immanis facinoris satellites. Ex Equitibus, FVLVIVS, STATILIVS, GABINIVS CAPITO, & C. CORNELIVS.

Ad hoc, multi ex colonijs & municipijs, domi militiæque nobiles; quibus mala omnia abundè erant; sed neque res, neque spes bona ulla: quique bellum, quàm pacem, malebant.

Additum aiunt pignus coniurationis; quùm ad iusiurandum populareis sceleris sui adduceret, CATILINA; humani corporis sanguinem vino permixtum, & in pateris circumlatum, & à singulis degustatum.

Et iam-tum exercitus in Etruriâ. ad Fæsulas, per C. MANLIVM eâ fini erat comparatus.

Actum erat de pulcerrimo imperio, nisi illa Coniuratio in CICERONEM Consulem incidisset. Re namque per indices (FVLVIAM, & Q. CVRIVM, stupri inter se consuetudine coniunctos) patefactâ, S. C. fit; *Vt Consules videant, nequid detrimenti resp. capiat.*

Præsidijs itaque in urbe idoneè dispositis. Q. MARCIVS REX Fæsulas; & Q. METELLVS CRETICVS, in Apuliam, circumque ea loca missi. (uterque ad urbem Imperatores erant, impediti calumniâ paucorum, ne triumpharent) Et Prætores, Q. POMPEIVS Capuam: Q. METELLVS CELER in agrum Picenum. iisque permissum, uti pro tempore atque periculo exercitum compararent. Præmia Indicibus coniurationis decreta.

Quùm CATILINA dissimulandi, aut sui purgandi causâ, sicuti iurgio lacessitus, in Senatum venisset; CICERONIS Consulis oratione, & Senatorum maledictis exagitatus, se palam professus, & *incendium suum ruinâ restincturum minitatus*, domum è Curiâ proripuit. Et inde nocte intempesta cum paucis in castra Manliana profectus; quùm missis interim ad amicos litteris, se Massiliam in exsilium proficisci simularet; non quò sibi tanti sceleris conscius esset, sed ne ex suâ contentione seditio oriretur. Alijsque ORESTILLAM uxorem, familiamque, ut ab omni iniuriâ defendant, commendaret. Tandem cum fascibus, atque alijs imperij insignibus, in castra ad MANLIVM pervenit.

Quę ubi Romæ comperta, CATILINA & MANLIVS hostes à Senatu iudicantur. Decretum; *Vti Consules delectum habeant: ANTONIVS cum exercitu CATILINAM persequi maturet; CICERO urbi præsidio sit.*

P. LENTVLVS, qui destinatum familiæ suæ (tribus scilicet Cornelijs) Sibyllinis versibus regnum, sibi vaticinabatur; cum CETHEGO & cęteris, qui ex præcepto CATILINÆ in urbe, in cędem Consulis, & Vrbis incendium, remanserant; non contenti civili conspiratione, legatos etiam Allobrogum, qui tum fortè in urbem venerant, ad par consilium, & in arma solicitant.

Sed re indicijs certis litterisque patefactâ, & ad Senatum per CICERONEM delatâ; LENTVLVS cum cæteris, convicti & in custodiam traditi, auctore Senatu, iussu Consulis, in carcere gulâ omnibus fractâ, necati sunt. Quùm habitâ prius de eorumdem supplicio consultatione, IVL. CÆSAR, parcendum dignitati; M. CATO, pro scelere animadvertendum, censuissent; & in huius sententiam Senatus pænè omnis discessisset.

CICERONI, cuius singulari virtute, constantiâ & vigiliâ, salus reip. parta esset; magna à bonis civibus laus & gloria tributa est.

CATILINA, quantumvis parte coniurationis oppressâ, tamen ab incepto non desistit. Et primùm ex omni copiâ. quam ipse adduxerat, & MANLIVS habuerat, duas legiones instituit. cohorteis pro numero militum complevit.

Sed postquam ANTONIVS Cos. cum exercitu adventabat; ipse per monteis iter facere; modò ad urbem, modò in Galliam versus castra movere; neque hostibus pugnandi occasionem dare.

Atque adeò ubi de socijs Romę supplicium sumtum esse certiùs cognovit; multis iam ab exercitu dilabentibus, reliquos per aspera montium, magnis itineribus, in agrum Pistoriensem abducit; eo consi-

consilio, uti per tramites occulté profugeret in Galliam Transalpinam.

Quo cognito, Q. METELLVS CELER, qui cum III legionibus in agro Piceno præsidebat, castris properè motis, sub ipsis montium radicibus consedit. Neque ANTONIVS longius aberat, qui locis æquioribus expeditos in fugam sequeretur.

CATILINA PVGNAT, ET VICTVS CADIT.

CATILINA postquam videt montibus atque copijs hostium sese clausum; neque fugæ, neque præsidij spem ullam; optimum factu ratus, in tali re fortunam belli tentare; statuit cum ANTONIO quamprimùm confligere. ANTONIVS, pedibus æger, quod prœlio adesse nequibat; M. PETREIO legato exercitum permiserat.

Is, prœlio iam commisso, ubi videt CATILINAM, contra ac ratus erat, magnâ vi contendere, & strenui militis & boni imperatoris officia simul exsequi; cohortem prætoriam in medios hosteis, quâ parte CATILINA stabat, inducit; eosque perturbatos, atque alios alibi resistenteis, interficit. Deinde utrimque ex lateribus cæteros adgreditur.

MANLIVS, & FÆSVLANVS, quorum ille in dextrâ; hic in sinistrâ acie curârat; pugnantes in primis cadunt. CATILINA, fusis copijs, cum paucis relictus, in confertissimos hosteis incurrit, ibique pugnans confoditur.

Ita atrociter dimicatum; ut ex omni coniuratorum copiâ, neque in prœlio, neque in fugâ quisquam civis, ingenuus captus sit: & quem quisque pugnando vivus locum ceperat; eum amissâ animâ corpore tegeret.

CATILINA longè à suis inter ipsa hostium cadavera repertus, paullulùm etiam spirans ferociam animi, quam ad bellum attulerat; in vultu retinebat. *Pulcerrimâ morte, si pro patriâ sic concidisset. sed spiritum, quem supplicio debuerat, prœlio reddidit.*

Neque tamen ea populo Romano læta, aut incruenta, fuit victoria.

AVGVSTI NATALIS.

(Consulatui CICERONIS non mediocre adiecit decus, natus eo anno, C. OCTAVIVS, qui posteà AVGVSTVS; nono Kal. Octobris.)

LVCVLLI TRIVMPHVS.

L. LVCVLLVS, rebus magnis in Ponto & Armeniâ gestis, exercitum M. ACILIO GLABRIONI Cos. successori; aut certè sequenti anno, POMPEIO, sibi in Galatia occurrenti, tradiderat. Constitutâque per X. legatos (in quibus M. LVCVLLVS frater, & L. MVRÆNA, fuerunt) provinciâ, Romam decesserat. Sed hoc demum anno triumphavit: triennio tardiùs, quàm debuerat, præ inimicorum, C. MEMMII & c. calumniâ. quùm & ei milites à POMPEIO mille dumtaxat & sexcenti ad triumphum malignè relicti essent.

3894. Ptol. Aul. 24. Hyrcan. 2. Ab V. C. 692.	*Consules D. IVNIVS SILANVS, (filius M. SILANI, bello Cimbrico Consulis) & L. LICINIVS MVRÆNA (L. MVRÆNÆ F. qui de MITHRIDATE Proprætor triumphavit.)*	56.

C. POMTINIVS, ex præturâ, quam CICERONE Cos. gessit, Galliam Narbonensem sortitus est: unde pòst triumphavit.

P. CLODIVS, domi CÆSARIS, tum Pont. Max. in veste muliebri in sacrario deprehensus est, quùm sacra BONÆ DEÆ à mulieribus fierent. ad quæ marem penetrare nefas erat.

ANTONII CLADES IN MACEDONIA.

C. ANTONIVS, CICERONIS in Consulatu collega, victo apud Pistorium CATILINA, laureatos fasceis in provinciam, (Macedoniam; in quâ L. TORQVATO ex Consulatu, successit, & per triennium obtinuit) intulit: ibique à Dardanis oppressus, amisso exercitu, profugit: & equitatu in fugam verso, peditatum hostibus concidendum reliquit. Hostibus victoriam portendisse visus; qui Laurum victricem ad eos adtulerit, quam in Capitolio deponere decuerat.

Q. MARCIVS rex, qui ex-Consule in Ciliciam missus, MENEDAMVM, quemdam MITHRIDATIS transfugam, receperat; & P. CLODIVM sororium, classi præfecerat; & L. LVCVLLO, ab exercitu suo deserto, opem imploranti non satis honestè denegarat; res magnas in provinciâ, cui per annum præfuit, gessit. vndè & triumphum promeritus, nisi inimicorum invidiâ impeditus esset; hoc anno mortuus est.

Nec Q. METELLVS quidem anno suo triumphavit, qui Procos. in Cretâ res gesserat; (unde Creticus dictus) sed his demùm Consulibus.

3895. Pt. Aul. 25. Hyrcan. 3. Ab V. C. 693.	*Consules M. PVPIVS PISO, & M. VALERIVS MESSALLA.*	55.

Ille à M. PVPIO adoptatus, CN. POMPEII bello Mithridatico legatus; & ex Asiâ à POMPEIO ad comitia præmissus, eiusdem operâ Consulatum adeptus est.

Fuit is tantò ætate maior CICERONE, ut patet hunc adolescentulum ad eum deduceret; quòd in eo & antiquæ vitæ similitudo, & multæ erant literæ: maximè que ex omnibus, qui ante eum fuérunt,

runt, Græcis doctrinis eruditus fuit. Biennio quidem feriùs, quàm CICERO, Consul fuit; sed ante CICERONIS Consulatum, Proconsul, de Hispanis triumphavit.

C. CÆSAR IN HISPANIAM PROFECTVS. CENSORVM ACTA.

Hoc anno C. CÆSAR, ex prætura in Hispaniam ulteriorem profectus est. quo tempore & Senatus censuisse traditur, uti quicumque Galliam provinciam obtineret, quod commodo reip. facere posset; Ædnos, cæterosque pop. Rom. amicos, defendetet.

Censores sub his Consulibus, (qui fuerint, non liquet) omneis eos, qui magistratus gesserant, etiam supra legitimum numerum, in Senatum adlegisse memorantur. Et Asiana vectigalia tunc primùm conducta, adeò magno, ut mancipes, eam à Censoribus locationem, induci à Senatu postularent.

POMPEII TRIVMPHVS TRIPLEX.

POMPEIVS, bellis omnibus confectis, hoc anno triumphavit. Victor eum exercitu maximo rediens, ut Brundisium traiecit, copias omneis dimisit; uno triupho contentus; neque ullo se, nisi vetere MAGNI cognomine ornari voluit. Honores Vrbi tribuit in delubro MINERVÆ, quod ex manubijs dicavit, hoc elogio:

CN. POMPEIVS MAGNVS, Imp. bello XXX. annor. confecto; fusis, fugatis, occisis, in deditionem acceptis, hominum Vicies semel centenis M. & LXXXIII. Depressu, aut captis navibus, DCCCXVI. Opidis, Castellis, MDXXXIIX. in fidem acceptis: Terris à Maeoti Lacu, ad Rubrum mare, subactis; Votum merito MINERVÆ.

Triumphi, quem hoc anno, & his Consulibus, duxit, ad d. tertium Kal. Octob. die natalis sui, hæc præfatio.

Quum oram maritimam à prædonibus liberasset, & imperium maris populo Romano restituisset; ex Asiâ, Ponto, Armeniâ, Paphlagoniâ, Cappadociâ, Ciliciâ, Syriâ, Scythis, Iudæis, Albanis, Iberiâ, Insulâ Cretâ, Bastarnis. & super hæc, de regibus MITHRIDATE atque TIGRANE; per biduum triumpavit.

(Alij liberos MITHRIDATIS & TIGRANIS etiam in triumphum traductos aiunt.) Ita ille primùm ex Africâ; iterum ex Europâ; tertiò ex Asiâ triumphavit.

3896. Ptol. Aul. 25. Hyrc. 4. Ab V.C. 694.	*Consules L. AFRANIVS, Auli F. & Q. CÆCILIVS METELLVS CELER. uterque POMPEII opera Consulatum consecutus, cuius legati in Asiâ ambo fuerant.*	54.

Q. METELLVS CELER, ex Præturâ, quam CICERONE Cos. gessit, in Galliam profectus, ibi bellum gesserat.

BELLVM CVM HELVETIIS.

Quòd autem eo tempore Helvetij in armis esse, & excursiones in provinciam facere, nuntiarentur; Senatus decrevit; *Vt Consules duas Gallias sortirentur; delectus haberetur; vacationes ne valerent. legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ civitates; darentq́, operam, ne ea se cum Helvetijs iungerent.*

C. CÆSARIS RES IN LVSITANIA GESTÆ.

C. CÆSAR ex præturâ urbanâ, ante biennium, in Lusitaniam, sive ulteriorem Hispaniam, (quùm retinenteis creditores interventu sponsorum removisset) ac neque more, neque iure, antè quàm provinciæ ordinarentur, (& fort. metu iudicij quod privato parabatur; aut ut maturiùs socijs imploratibus subveniret) profectus; ut belli gerendi occasionem haberet, incolis ex monte Herminio in campos descendere iussis; (quod diceret eos eâ arce usos, regionem latrocinando vexare) mandata facere recusanteis, acie fregit.

Inde subactis finitimis, qui eiusdem exitus metu se ad bellum comparaverant; iterùm in montis incolas, quos sibi in reditu tetendisse insidias senserat, conversus, eosque ad Oceanum usque persecutus; in Insulâ, in quam traiecerant, propè ad internecionem redegit. Posttremò Brigantium, Calæciæ opidum, evertit.

Quibus rebus gestis, Romam, pari festinatione, non exspectato successore, decessit. Quùmque triumphare posset; maluit Consulatum, deposito triumpho, petere. Neque enim, nisi præsens, in urbe petere lege poterat. nec si urbem privatus inijsset, ei postea triumphare permissum erat: & ambienti, ut legibus solveretur, multi contradicebant.

TERTIA

TERTIA PARS TOMI II.

HISTORIÆ VNIVERSÆ, SACRÆ ET PROFANÆ.

AVCTORE ANDREA HOIO BRVGENSE.

INCLINATIO IMPERII ROMANI. PRIMVS TRIVMVIRATVS, Pompeij, Crassi, & Cæsaris.

IAm pænè toto orbe pacato, maius erat Imperium Romanum, quàm ut ullis externis viribus labefactari posset. quùm invidens fortuna principi gentium populo, ipsum illum in exitium sui armavit. Et quùm Romanæ potentiæ maiestas toto orbe polleret; & recentium victoriarum celebritate ac memoriâ secura civitas exsultaret; nimia Pompeij potentia apud otiosos, ut solet, civeis movit invidiam.

L. LVCVLLVS, & Q. METELLVS CRETICVS, ob imminutam, sui quisq; triumphi, gloriam; & CATO adversùs potenteis semper obliquus; & cum ijs pars optimatium, *detrectare* Pompeium: & refragari; aut acta in transmarinis provincijs; aut promissa civitatibus, regibusque, socijs, & bene meritis, præmia ne rata essent; neque ad arbitrium eius persolverentur.

Hic dolor transversum egit hominem, & ad præsidia dignitati paranda impulit. Forte tunc M. CRASSVS, genere, divitijs & honorum prærogativâ florebat; vellet tamen auctiores opes. Et quem principatum solus adsequi non poterat; auctoritate Pompeij; viribus teneret Cæsaris.

C. CÆSAR, eloquentiâ & spiritu, & proximi consulatûs spe allevabatur: & prospiciebat, cedendo in præsens gloriæ Pompeij, auctúrum suam; & communis potentiæ invidiâ in illum relegatâ, confirmaturum vireis suas. POMPEIVS tamen, partâ iam gratiâ, super utrumque eminebat.

Sic igitur CÆSARE dignitatem cōparare; CRASSO augere; POMPEIO retinere, cupientibus; omnibusq; pariter potentiæ & imperij cupidis; de invadendâ Rep. facilè convénit. Et inita inter eos, treis civitatis facilè principes, coitio, sive potentiæ societas, quæ Vrbi, orbique terrarum; nec minus, diverso quoque tempore; ipsis auctoribus exitiabilis fuit. Ea tali iureiurando firmata;

TRIVMVIRVM IVSIVRANDVM: ET PROVINCIARVM INTER se partitio.

Fore, ut nemo alteri in rep. adversaretur; atque alius alium gratiâ, auctoritate, atque omni ope, in ijs, quæ petijssent, iuvaret.

Cæsar non modò Pompeium omnibus officijs est adsectatus; sed M. CRASSVM eidem reconciliavit; veterem inimicum ex Consulatu, quem summâ discordiâ simul gesserant. Adfinitas etiam inter Cæsarem Pompeiumque contracta, nuptijs. Iulia, Cæsaris filia, Pompeio; Calpurnij Pisonis, futuri Consulis, filia, ipsi Cæsari enupsit.

Quùm mutuis itaque viribus in suum quisque decus niteretur, Galliam Cæsar invasit; CRASSVS Asiam; POMPEIVS Hispaniam; treis maximos exercitus. *Et sic orbis imperium, societate III. Principum, occupabatur.*

CLODIVS TRIBVNATVM ADFECTAT.

P. CLODIVS, ut Tribunos pl. ad Legem, *de Tribunatu patricijs mandando*, ferendam, adducere se non posse vidit; patriciatu se abdicavit, & iura plebis inijt. Quùm verò Tribunatum peteret; adversante METELLO Cos. repulsam tulit. quòd diceret; *Legitimam eius adoptionem non fuisse, quæ Lege tantùm curiata rectè fieri posset.*

3897. Ptol. Aulet. 26. Hyrcan. 5. Ab V. C. 695.	*Consules* C. IVLIVS CÆSAR, & M. CALPVRNIVS BIBVLVS.	53.

E duobus Consulatûs, eo tempore, competitoribus, L. LVCEIO, & M. BIBVLO, LVCEIVM sibi Cæsar adiunxit; pactus, ut is, quoniam inferior gratiâ esset, pecuniâque polleret, nummos de suo, communi nomine, per centurias pronuntiaret. Itáque re cognitâ, optimates vicissim auctores BIBVLO fuerunt tantumdem pollicendi. atque ita ille cum BIBVLO Cos. creatus est.

LEX AGRARIA A CÆSARE LATA. Et aliæ eiusdem popvlares actiones.

Et mòx legem Agrariam promulgavit; ut *ager Campanus plebei divideretur*. suasore legis POMPEIO, aut unà cum CRASSO consentiente. Ita circiter XX. civium M. eò deducta.

Alij, huius Legis duo statuunt capita. Vnum, quo cautum; *ut ager publicus, ad subsidia reip. relictus relictus, divideretur*. Alterum; *ut ager à privatis in Campaniâ possessus, redemtus publicâ pecuniâ, distribueretur plebes*. qui treis pluresve liberus haberent.

Ius Vrbi Capuæ restitutum, pòst annos circiter CLII. quàm bello Punico ab Romanis in formam præfecturæ redacta erat.

Quùm BIBVLVS Cos. Legi obnuntiaret; à Collegâ Cæsare armis foro pulsus, & à plebe malè tractatus, & indè domi abditus; nihilque aliud quàm per edicta obnuntians; dum putat se augere Cæsari invidiam, auxit eius potentiam.

M. etiam CATONEM, qui legi repugnabat, & diem dicendo eximebat; in carcerem duci iussit. Sed sequente PETREIO, qui diceret; *Malle se cum Catone in carcere esse; quàm cum Cæsare in Senatu*; pudefactus dimisit.

Publicanos, remissionem petenteis, tertiâ mercedum parte relevavit: & acta Pompeij in Asiâ confirmavit.

Ipse, lege Vatiniâ, Illyricum & Galliam Cisalpinam, cum III. legionibus, in quinquennium à plebe impetrat. Cui mòx Senatus Galliam ulteriorem eum unâ legione adiecit.

CLODIVS TRIB. PLEB.

CICERO, oratione pro C. ANTONIO (qui provinciâ Macedoniâ malè administratâ, damnatus; & in Cephalleniam insulam, in exsilium, electus fuerat) cum temporum statum deplorârat, & Cæsarem acerbè perstrinxerat. CÆSAR, iniuriam dissimulans, CICERONEM invitat, ut suus legatus esse velit in Gallijs. Quo repudiato, quùm videret CICERONEM adeò sibi esse inimicum, ut ne honorem quidem ab eo accipere vellet; CLODIVM, eius inimicum, (qui iampridem & frustrà à Patribus ad plebem transire nitebatur; quùm eodem die, horâque nonâ, legem de adoptione eius tulisset;) à P. FONTEIO adoptatum, qui tamen ætate minor erat; ad plebem traducit. & perficit tandem; ut ille Trib. pl. crearetur, quò CICERONI noceret. Licet Lege sacratâ cautû esset; *Ne cui patricio plebeium magistratum capere liceret*.

PTOL. AVLETES, SOCIVS POP. ROM. APPELLATVS. SORDIDA Cæsaris nundinatio.

PTOL. AVLETES, rex Ægypti, ut socius & amicus pop. Romani appellaretur; CÆSARI dedit VI. talentûm M. (ferè, Quinquagies quater, aureorum centena Millia. Sic DION.) SVETONIVS verò, eam summam CÆSAREM à rege, suo Pompeijque nomine, abstulisse tradit.

Cupiditas autem eius societatis in PTOLEMÆO, non solum ex eo nata, quod reges Ægypti superiores, eumdem honorem adepti, præsidium adversis temporibus in fide ac tutelâ Romanor. sæpè maximum invenerant; verumetiam quod ipse, nisi amicus appellaretur; stabilem sibi atque tutam regni possessionem non putabat. Tum quòd ALEXANDRI regis, qui proximus regnaverat, testamento, Ægyptus Romanis relicta dicebatur: tum quòd ipse non modò ALEXANDRI regis mortui filius; verum nec è regio genere esse putabatur.

Sed cupiditas illa, necessitatem quamdam PTOLEMÆO attulit, Ægyptios offendendi. Quùm enim ab eis intolerabilia tributa exigeret; incurrit in eorum odia: ex quo, multitudine concitatâ, vitæ suæ timens, è regno Romam profûgit; biennio post quàm in amicitiam societatemque pop. Rom. receptus erat.

3898. Ptol. Aulet. 27. Hyrcan. 6. Ab V. C. 696.	*Consules* L. CALPVRNIVS PISO CÆSONIVS, & A. GABINIVS.	52.

SYRIÆ PRÆSIDES.

Illi, ex lege Clodiâ, Macedoniâ; huic Syria data est. Cæterùm Syria, recenti Pompeij victoriâ, imperio pop. Romani accesserat cui ipse decedens M. AEMYLIVM SCAVRVM præfecerat, quem in bello pro-Quæstore habuerat. Is METELLO & AFRANIO Coss. præfuit: CÆSARE autem

autem & Bibulo, L. Marcius Philippus. His autem, quos pro tẽpore dixi, Consulibus; Cn. Lentulus Marcellinus; ambo ex præturâ: Et Cõsulibus consecutis, Gabinius, ex consulatu, in eam est profectus.

CLODII LEGES POPVLARES.

P. Clodius, Trib. pl. leges aliquot, plebis sibi conciliandæ, tulit.

1. Vt frumentum populo (quod anteà semis æris & trientibus in singulos modios dabatur) gratis daretur.

2. Ne quis per eos dies, quibus cum populo agi liceret; de cœlo servaret.

3. Quâ, non solum collegia, quæ Senatus sustulerat, restituta sunt; sed aliâ quædam, ex omni fece urbis atque servitio constituta.

4. Ne quem Censores in legendo præterirent; neve quâ ignominiâ adficerent; nisi qui apud eos accusatus, & utriusque Censoris sententiâ damnatus esset.

5. Item ut Cyprus insula, in provinciæ formam redigeretur; ac bona regis Ptolemæi publicarentur. idque negotium M. Catoni, viro integerrimo, mandaretur.

His legibus latis rogationes alias promulgavit.

1. *De provincijs Consulum nominatim*, (quâ Consules sibi devinxit;) Vt Gabinio Syria; Babylon & Persæ, Pisoni; Achaia, Thessalia, Græcia, Macedonia, omnisque Bœotia, committeretur.

2. *In eos, qui sine iudicio pop. Rom. civem Rom. necâssent.* (Quâ lege unum Ciceronem, sibi inimicum iampridem, petebat.)

Persuaserat ille Ciceroni; *ne suis legibus adversari vellet: nihil se contrà ipsum moliturum.* Quâ re deceptus Cicero, iniurijs obnoxium se præbuit.

Lege illa perlatâ Cicero vestem, & cum eo boni omnes mutárunt. Consules à Clodio Trib. in concionem producti, factum Ciceronis (qui Cõsul ex S. C. in coniurationis socios capitali sententiâ animadverterat) improbárunt.

CICERONIS EXSILIVM, ET CONDEMNATIO.

Quæ quùm Cicero prospiceret; seque à M. Crasso, Pompeio & Cæsare (qui diversa inter se suadebant) desertum sentiret; quamquàm à multis defendebatur; ne suâ tamen causâ cædes ulla civium fieret, circiter Kalend. April. urbe cessit.

Eademque die, quâ rogatio de provincijs Consulum lata; domus Ciceronis in Palatio à Clodio incensa; Area, Libertati consecrata. Bona publicata; prædia direpta sunt. Lex de eiusdem exsilio lata; *Vt ei aquâ & igni interdiceretur: Ne quisquam tectum*, intra D. Mill. pass. ab Italia, *præberet: Ne quis de eo ad Senatum referret* &c.

Cicero quùm in Siciliam non reciperetur; Brundisium abijt: & posteà in Macedoniam ad Plancum venit.

CLODII IN POMPEIVM INSIDIÆ.

Quùm Pompeius, die 11. Sextilis, in Senatu, esset; servo Clodii de manibus sica exciderat: & servus quæstione habitâ dixerat; *Sibi à CLODIO imperatum, ut POMPEIVM occideret.* Ideoque Pompeius domi se continuit.

Præterea, quùm Clodius à L. Fulvio prætore petijsset, ut Tigranis filium, quem Pompeius apud eum deposuerat, adduci iuberet; atque adductum vinculisque exemtum dimisisset; Pompeium valdè à se alienatum, ut de Cicerone revocando cogitaret, impulit.

Itaque quùm hoc anno ab VIII. Tribb. pl. de reditu eius promulgatum esset, & aliàs in Senatu actum; unius tamen Ælii Liguris intercessione nihil perfici potuit.

PTOL. ÆGYPTIVS CYPRO CEDERE IVBETVR.

Ptolemæus frater, aut Patruelis, Ptolemæi Auletæ, (quem Strabo, Cleopatræ, postremæ Ægypti reginæ, patruũ faciat) Cypri rex, fœdere Romanis erat iunctus.

Sed Clodius (Strab. Publius Claudius Pulcer) Trib. partim ut factam, scilicet, sibi iniuriam ulcisceretur; quòd à Piratis anteà captus, à Ptolemæo, vicino & avaro rege, redemtus non fuisset; partim, ut Catonem, sibi & Triumviris gravem ac molestum, & Ciceroni amicum, procul à rep. amoveret; & honorifico ministerij titulo relegaret; Legem tulerat, *de Cypro in provinciam redigendâ, & bonis regis publicandis. Vtq; CATO Quæstor, cum iure prætorio, adiecto etiam altero Quæstore, ad ea perficienda, in insulam mitteretur.*

CATO IN CYPRVM MITTITVR, indè regiam gazam ablaturus.

Cato, Canidium, familiarem suum, Cyprum præmiserat. qui Ptolemæo, ut sponte legi Clodiæ cedat, persuaderet. Populum Rom. ipsi daturum Veneris Paphiæ sacerdotium; ut opulentum, ita præcipuæ apud Cyprios dignitatis. Ille verò ad rei famam, veneno fata præcepit. Rhodi mortuus; (Vell. *omnibus morum vitijs eam contumeliam meritus.*)

Inde pecuniâ, longè speratâ maiorem, Cato Liburnis, per Tiberinũ ostium, Romã invexit: quę VII.

Mill. talentûm excessisse scribitur; & latiùs ærariū pop. Rom. quàm ullus triumphus, implevisse. *Atq; ita Romani im eius insulæ ærarius magis, quàm insitus sunt adsecuti.*

BELLVM GALLICVM CÆSARIS.

Asiâ Pompeij auspicijs subactâ, reliqua quæ restabant in Europa, fortuna in C. CÆSAREM transtulit. Restabant autem immanissimi gentiū, Galli atque Germani, & toto orbe divisa Britannia. Bellum itaque Gallicum, quod Cæsar in Galliâ Transalpina per IX. annos gessit, hocanno susceptum est: non Gallorum magis culpâ, quàm Cæsaris: qui gloriæ cupidus, omnem belli occasionem arripuit.

BELLVM CVM HELVETIIS.

Primus Galliæ motus ab Helvetijs cæpit. qui Rhodanum inter & Rhenum siti, non sufficientibus terris, venére sedes petitum, incensis mœnibus suis. *hoc sacramentum fuit, ne redirent.* Illi per provinciam pop. Romani (quæ Narbonensis Gallia est) iter facere statuerant.

Eo cognito, Cæsar magnis itineribus in ulteriorem Galliam contendit. legatis eorum transitum per provinciam pop. Rom. negat: secùs, vim minatur.

Illi eâ spe deiecti, quùm ab Sequanis impetrâssent, ut per agrum eorum, & Æduorum, iter in Santonum fines facerent, qui non longè à Tolosatium finibus aberant; & Cæsar id non sine provinciæ periculo futurum intelligeret. Æduorum præthereà, Ambartorum & Allobrogum, precibus, qui se ab Helvetijs vexari querebantur, adductus, castris motis, eos ad Ararim flum. adsecutus, Pagum Tigurinum omnem concidit. Equitatus tamen eius, exploratum missus, & cupidius novissimum agmen insecutus; cæsis aliquot fusus est.

Postremò Cæsar ab Helvetijs prœlio lacessitus, summo difficilique certamine eos vicit: & supplices in deditionem acceptos, domos suas, quas incenderant, repetere iussit. qui ex CCCLXVIII. hominum Millib. vix CXXX. Mill. superessent.

BELLVM CVM ARIOVISTO.

His rebus gestis, Cæsar, Æduorum & Sequanorum precibus permotus, qui se ab ARIOVISTO, Germanorum rege, populi Rom. amico, crudelissimè opprimi quererentur; iustam quasi belli caussam nactus, in illum exercitum duxit. Ubi per colloquium nihil cum eo, qui in Galliam iam descenderat, transigi potuit; prœlio maximo fusum usque ad Rhenum insecutus est. Tantus tamen novæ gentis terror Romanis incesserat, ob immania Germanorum corpora; & antecaptam virtutis bellicæ opinionem; ut passim per castra testamenta in principijs scriberentur. Qui calor, in præliando, militi Romano fuerit; nullo magis exprimi potest, quàm quòd elatis suprà caput scutis, quùm se veluti testudine, Barbarus tegeret; super ipsa Romani scuta salierunt: & indè in iugulos eorum gladijs pugionibusve descendebant.

Ita unâ æstate duobus bellis confectis, Cæsar in hiberna, in Sequanos, exercitum deduxit: & præposito ijs LABIENO, ipse in citeriorem Galliam, ad conventus agendos, profectus est.

3899. Ptol. Aulet. 28. Hyrcan. 7. Ab V. C. 697.	*Consules P. CORNELIVS LENTVLVS SPINTHER, & Q. CÆCILIVS METELLVS NEPOS. Ille ex Consulatu in Ciliciam; hic in Hispaniam citeriorem, profecti sunt.*	51.

CICERO AB EXSILIO GLORIOSÈ REVOCATUS.

M. CICERO, Cn. POMPEIO inter alios adnitente; & T. ANNIO MILONE, Trib. pl. agente; P. LENTVLO Cos. referente; & collega eius Q. METELLO patiente; lege centuriatâ, maximo Senatûs gaudio, votisque universæ Italiæ, revocatus, & dignitati patriæque restitutus est. Area domûs eius, Pontificum sententijs, religione liberata; quòd Clodij adoptionem contrà leges fuisse, atque omnia eius Tribunatûs acta irrita esse censerent. Domus ac villæ publicâ pecuniâ restitutæ. Gratiæ actæ civitatibus, quæ Ciceronem exsulantem excepissent.

Quumq; in eius reditu summa annonæ caritas esset; S. C. in illius sententiâ factum est; ut Cn. POMPEIVS rei frumentariæ per quinquennium præficeretur, cum eodem imperio, quod is ad Piraticum bellum habuisset. Quumque POMPEIVS Legatos XV. legeret; CICERONEM principem nominavit.

MILO CLODIO ADVERSATVR.

Eodem anno, T. MILO, P. CLODIVM, Ædilitatis candidatum, de vi postulavit: ac sæpe manu ac ferro cum eo in urbe dimicavit. Namque & eo die, quo caussa CICERONIS ad populum relata est; Clodiani, cæde in foro factâ, sanguinis flumine reditum CICERONIS intercludere moliti sunt: ubi & Q. frater CICERONIS, inter cadavera, tamquam occisus, iacuit. Et quum Quæstores nondum creati essent, nec iudicia constituta, neque Clodius accusari posset; MILO suo sumtu gladiatores emit, & Clodio restitit.

PTOL. AVLETES IN REGNVM RESTITVTVS.

PTOL. AVLETES, Ægypti rex, immensâ vi pecuniæ, per vim ab Ægyptijs extortâ, & consumtâ, ut *Socius pop. Rom.* appellaretur; quòd neque Cyprum à Romanis ereptam repetere, neque amicitiam eis renuntiare vellet, à suis regno pulsus, Romam venerat.

Ægyptij, BERENICE, sorore eius, ad regnū evectâ (STRABONI, est Cleopatra, filia eius natu maxima) legat-

legatos & ipsi Romam misérunt, qui regis adversus se crimina in Senatu purgarent. quorum alios ferro rex sustulit: alios, pecuniâ, ne quid adversùm se agerent, corrupit. atque hoc eodem anno extremo, Româ decessit.

Quùm namque Romani de eo restituendo cogitarent, & carmen SIBYLLINVM inventum esset, quo prohiberentur; *Exercitum in Ægyptum deportare*; diutius Ptolemæus Romæ hesit; & tantumnon desperato reditu, Ephesum abijt.

Strabo; à Pompeio Ptolemæum exceptum, & Senatui commendatum tradit. ab eoque, de eius reditu; & de pernicie legatorum, qui suprà C. contra regem venerant, agitatum.

Alij, amicitiam, inter Pompeium & regem, bello Mithridatico contractam, prætendunt: quodq; rex idem Pompeio, circà Iudæam rem gerenti, VIII. equit. Millia suo sumtu miserit, & tolerârit: Mille convivas totidem aureis potorijs, vasa cum ferculis mutans, saginârit.

ANTIPATER SCAVRO OPITVLATur: Eique Aretam conciliat.

M. SCAVRVS, quem Pompeius Syriæ præfecerat, ad Petram, Arabiæ urbem, cum exercitu profectus, & regionis asperitate propiùs accedere prohibitus; agros circum-circà vicinos depopulatus est.

Et quùm militem inopia & fames adflictaret; ANTIPATER, iussu HYRCANI Pôtificis, frumentum, aliaque necessaria, ex Iudæâ adfatim præbebat. Idem ad ARETAM regem, cuius familiaris & hospes esset, à Scauro missus, persuasit; *ut pactione bellum deponeret; & CCC. talenta Romano adnumeraret.*

ALEXANDRI MOLITIONES. VICTVS, obsessus, se dedit.

Aliquanto autem pòst, quùm ALEXANDER, ARISTOBVLI F. qui vinctus à Pompeio, & unà cum Patre, & alijs liberis, Romam missus, ex itinere fugerat; collectâ Volonum manu, & Iudæam incursationibus vexaret; atque HYRCANO, nondum instauratis Hierosolymæ muris, quos Pompeius deiecerat, gravis immineret; GABINIVS in Syriam, SCAVRO successor, missus, copias in eum convertit.

Ille Romani militis impetum veritus, ampliorem armatorum manum, ad X. pedit. Mill. & M. D. equites, collegit. Et treis arceis, sibi maximè opportunas, Alexandrium, Hyrcanium & Machærunta, haud longè ab Arabiæ montibus, muris communivit.

Romani, duce M. ANTONIO, quem Gabinius præmiserat, coniuncti cum lectissimo ANTIPATRI comitatu; & fidis Iudæis, quorum MALICHVS & PITHOLAVS principes erant; sequente mòx cum reliquâ exercitûs parte, Gabinio; obviàm Alexandro procedunt. qui numero hostium territus abscessit quidem: sed iamtum Hierosolymis adpropinquans, & coactus, prœlio decertavit; atque ad VI. è suis Mill. partim, prostratis, partim captis, cum reliquis effugit.

GABINIVS, ubi ad castellum Alexandrium pervenit; quùm ne propositâ quidem delictorum veniâ conclusos ad pacem aut deditionem adlicere posset; partim eorum, qui extrà castellum stationem habebant, cecidit; partim ad socios sese, fugâ recipere coëgit. Et relicto, ad castelli obsidionem, cum parte exercitus, Antonio; ipse reliquam Iudæam obiens, opida priori bello diruta reædificari, & deserta incolis frequentari iubebat. In ijs Scythopolis, Samaria, Anthedon, Apollonia, Iamnia, Raphia, Marissa, Dora, Gadara, Azotus, aliæque multæ; civibus auctæ, tectisque frequentiores evasére.

His actis, ad Alexandrium reversus, quùm vehementiùs obsidium urgueret; Alexander & veniam perijt; & missis legatis, primùm, quæ sibi parérent castella, Machærunta & Hyrcanium; deinde Alexandrium, victoris potestati permisit. Quæ quidem Gabinius omnia, consilio matris Alexandri, ne novi in posterum belli receptacula forent; funditùs evertit.

Mulier autem illa ergà Romanos benivola, suis Gabinium obsequijs demulcebat; quòd marito, cæterisque captivis, qui Romæ in custodiâ erant, metueret; & ipsa vicissim ab eo, quodcumque peteret, auferebat.

GABINIVS RES IVDÆÆ COMPONIT: & fora constituit.

Ille, rebus eius ex voto constitutis; Hyrcanum filium Hierosolyma deduxit; & Templi curâ, sacerdotijque munere, defungi iussit. Cæteris verò reip. partibus optimates præfecit. Et quinque iuris dicundi Conventibus constitutis, totam provinciam in totidem parteis æqualiter distribuit; ut alij ab Hierosolymis, alij à Gadaris, (al. Doris) alij ab Amathunte; quarti ab Hierichunte; postremi à Sephoris, Galilææ opido, iura peterent. Neq; Iudæi, singulari & regio dominatu liberati, illubenter sub Optimatium imperio degebant.

BELLVM CVM BELGIS.

CÆSAR, contrà Belgas, quos, per hiemem, metu Romanæ potentiæ, iamtum sibi, subactâ aut pacatâ Galliâ, impendentis; inter se coniurâsse, & copias in unum locum conduxisse, acceperat: dum illi bellum Rhemis, Roman. socijs facessunt; exercitum ducit.

Ac primùm quidem, transito Axonâ fluv. Belgas, qui iam fugam, & domos quique suas, circumspectabant; ingenti strage cecidit.

Deinde Suessionibus, Bellovacis & Ambianis, qui se dedebant, in fidem receptis; in Nervios, qui Atrebateis & Veromanduos, finitimos suos, sibi adiunxerant, profectus; eorum gentem propè ad internecionem delevit. ut ex CD. ad III. Senatores; & ex hominum M. LX. vix ad D. qui arma ferre possent, redacti essent. In hoc prœlio cû multa Romanor. militum insignia, tom illud egregium facinus ipsius ducis; qui nutante in fugam exercitu, rapto signiferi fugientis è manu scuto, in primam volitans aciem, manu prœlium restituit.

Advatici, qui seriùs auxilio veniebant, ex itinere domum reversi; & in opido munitissimo, quò sua omnia contulerant, acriter oppugnati; se suaque omnia potestati Cæsaris, tâdem, armis traditis, permisérũt. At quùm denuò eruptione ex opido factâ rebellâssent; occisis ad hominum Millibus IV. & intromisso portis refractis milite; sectionem eius opidi universam Cæsar vẽdidit. Et ab ijs, qui emerãt, capitum numerus ad eum relatus est, Millium LIII.

Eodem tempore, à P. CRASSO, qui cum l[illegible] unâ missus fuerat ad Venetos, Vnell[illegible]s, [illegible], Curiosolitas, Sesuvios, Aulercos, Rh[illegible]nes, (quæ sunt maritimæ civitates, Oceanumque attin[illegible]nt) certior factus est omneis eas civitates in deditionem potestatemque pop. Rom. esse redacta[illegible].

His rebus gestis, & om[illegible]i G[illegible]liâ (ut videbatur,) pacatâ; & legatis nationum, quæ trans Rhenum incolebant, proximâ æstate ad se reverti iussis; in Carnutes, Andes, Turones (quæ c[illegible]tates propinquæ sunt ijs locis, ubi bellum ges[illegible]rat) legionibus in hiberna deductis, in Italiam proficiscitur.

BELLVM CVM VENETIS, ET FINITIMIS IN GALLIA CELTICA.

3900. Ptol. Aulet. 29. Hyrc. 8. (al. 22.) Ab V. C. 698. Olymp. 181.	*Consules Cn. CORNELIVS LENTVLVS MARCELLINVS, & L. MARCIVS PHILIPPVS.*	50

Ille, P. LENTVLI F. eius, qui fuit M. MARCELLI filius: & appellatus est MARCELLINVS, non CLODIANVS; vel, ut intelligeretur ex quâ CLAVDIORVM familiâ ortus esset; vel ut ipse ab altero LENTVLO CLODIANO, qui tum vivebat, internosceretur.

Hic verò, L. PHILIPPI F. eius, qui Cos. & Censor fuit ann. 662. & 667. Idem M. CATONIS socer.

Eo anno, CLODIVS, Ædilis Curulis, diem MI[illegible]NI de vi dixit; quem POMPEIVS defend[illegible]t[illegible] E[illegible] C[illegible]CERO, quùm in Capitolium, Comite MILONE, adscendisset; tabulas, quibus acta CLODII T[illegible], continebantur, sustulit. Orationem tum habuit de provincijs consularibus, ne Gallia Cæsari eriperetur. TVLLIAM filiam, viduam Pisonis Frugi, F[illegible]o Crassipedi despondit.

PTOLEM. IN REGNVM REDVCTVS MORITVR.

A. autem Gabinius, Syriæ præfectus, exercitum contrà Parthos educturus, ('ut Mithridatem, Phraate Patre mortuo, ab ORODE fratre pulsum, restitueret.) PTOL. AVLETEN, nullâ neque Sibyllinorum carminum, neque Senatus habitâ ratione; unius iussu Pompeij in regnum reduxit; Alexandrinis prœlio victis, & ARCHELAO, quem sibi Ægyptij præfecerant, pulso. Eâ in expeditione GABINIVS ab ANTIPATRO, frumento, armis, & pecunijs, egregiè adiutus est. Eiusq; consilio Iudæi, qui ad Pelusium, quasi regni claustra custodiebant; in societatem sunt pertracti.

STRAB. tradit; PTOLEMÆVM, postquàm à GABINIO reductus esset, ARCHELAVM & filiam, interemisse. Alij, à GABINIO ARCHELAVM; quem BERENICE regina, interfecto Seleuco, maritum & regem adsciverat; captum, & studiosè dimissum, & mòx victis pedestri navalique prœlio Ægyptijs, occisum.

Ipse AVLETES haud multo-post, morbo absumtus est: relictis duobus filijs, & totidem filiabus. Alexandrini ex ijs filium, & filiam (CLEOPATRAM) natu grandiores, regno præfecérunt. Sed pueri tegis, familiares, motâ seditione, CLEOPATRAM eiecérunt; quæ posteà cum alterâ sorore in Syriam secessit.

NOVVM CVM VENETIS, ET AQVITANIS BELLVM.

Quùm CÆSAR in Illyrico esset; Veneti, ad Oceanum Gallicum populi, præfectos P. CRASSI qui in Andibus hiemabant; pro traditis Cæsari o[illegible]idibus, retinebant. Eos ipse in Galliam reverte[illegible], navali prœlio victos, in deditionem accepit.

Aliâ in parte TITVRIVS SABINVS, eius legatus, Vnellos; CRASSVS Sontiateis in Aquitania, ([illegible]al. Apiates, ad Pyrenæos monteis) atque indè [illegible]mneis ferè Aquitaniæ populos, partim vi, partim metu, ut se dederent; coegérunt.

NOVVM INTER TRIVMVIROS aliosque colloquium.

CÆSAR, exercitu in hiberna distributo, Lucam in Italiam discedit. Eò, colloquendi c[illegible] P[illegible] POMPEIVS, & M. CRASSVS; Ap. CLAVDIVS Sa[illegible]æ [illegible]prætor; METELLVS NEPOS Hispaniæ procos. al[illegible]que Senatores convenére. Priores illi in eo assen[illegible]unt, ut ipsi alterum consulatum; & provinc[illegible]as [illegible]bi [illegible]n quinquennium: & Cæsari Gallias in triennium peterent.

POMPEIVS, Romam reversus, quùm consulatum ex lege petere non posset; curavit, ut I[illegible]e[illegible] regnum initetur.

3901. Ptol. Dion. 1. Hyrcan. 8. al. 23. Ab V. C. 699.	*Consules Cn. POMPEIVS MAGN. II. & M. LICINIVS CRASSVS II. ex interregno facti. Comitijs per C. CATONIS Trib. pl. intercessionem sublatis: Pratores, Ædiles, & Tribunos, quos vellent, fecérunt.*	49

SEDITIO CRVENTA ROMÆ.

Senatus vestem mutavit. L. DOMITIVS AENOBARBVS, quem CATO ac boni omnes deducebant, f... per vim pulsus. CATO in petitione præturæ, p... ato VATINIO, repulsam tulit. Idem, quùm legem à Trib. pl. latam in... pe... ire vellet, quâ provinciæ C... nsulibus in quinquennium, Po... ... io Hispaniæ; CRASSO Syria cum Parthico bello; Cæsari Gallia & Germania in alterum quinquennium dabantur; à C. TREBONIO Trib. pl. auctore legis, in vincula du... iussus est. Eo in tumultu cæsi aliquot boni, aut vulnerati.

P... MPEIVS ipse, dum tumultum sedat, sanguine respersus est. Ad cuius, ita cruenti, conspectum, IVLIA coniux, Iul. CÆSARIS filia, exterrita, abort... m fecit. (L. Pisoni ex Macedoniâ revertéti, Q. Ancharius ex præturâ successit.)

METELLVS RES ANCIPITI MARTE IN HISPANIIS GERIT. FIQVE Pompeius suffectus.

Q. METELLVS NEPOS, qui ex Consulatu in Hispaniam citeriore n missus erat; vario ibi eventu pugnavit. Quidam namque populi, sollicitatis Vaccæis, defecerant: & ij quidem primò à Nepote imperati, & prœlio victi; posteà cumdem, dum Cluniam obsidet, in fugam coniecérunt.

Alterâ autem parte fusi sunt illi quidem; nō adeò tamen, ut in eius potestatem venirent. Et NEPOS ipse non illibenter à belli negotijs quiescere visus.

Quæ caussa effecit; ut POMPEIO Hispaniæ decern... entur. qui tamen Iul æ uxoris. adhuc viventis, amore delinitus in provinciam non est profectus; sed eam per legatos, PETREIVM & AFRANIVM, administravit.

DEMETRIJ, LIBERTI POMPEII, OPVLENTIA.

Eius libertus DEMETRIVS, Gadarensis, tàm ingentem pecuniam corrasserat, ut Theatrum Romæ ædificare moliretur. quod ne Pompeio infamiæ verteret, ipsemet dedicavit. Ibi diebus quinque D. leones confecti sunt. & elephanti, qui ultimo die pugnárunt, plerisque interfectis, reliqui populi misericordiam implorare visi, & invito Pompeio servati sunt.

ARISTOBVLVS E CVSTODIA PROFVGVS RES IN IVDÆA TVRBAT. Et captus Romam remittitur.

ARISTOBVLVS è Romanâ custodiâ profugus, & in Iudæam reversus, res iterùm turbavit. Alexandrium recèns dirutum excitare & munire conatus. Magna ad eum multitudo, rerum novarum avida; & in cæteris, PYTHOLAVS, Hierosolymæ præfectus, cum M. armatis transfugit. Ipse cum delectis, octies Mille, ad occupandam Machærunte contendebat; quùm Romani, ducibus SISENNA, ANTONIO & SERVILIO, in eos invecti, ad V. Mill. ex ijs occidérunt; cæteros in fugam egérunt.

ARISTOBVLVS, qui in castrum Machæruntis perfugerat, idque muniebat; dum oppugnanteis Romanos per biduum sustinuisset; acceptis multis vulneribus, captus, unà cum ANTIGONO filio, qui ei fugæ comes fuerat; ad Gabinium perductus; & Romam remissus, atque in vinculis habitus est.

Liberi tamen eius, à Senatu dimissi, in patriam revertérunt: postquam ex Gabinij litteris cognitum est; *immunitatem matri eorum*, quæ munita castella Romanorum, fidei invito filio Alexandro, credidisset; *esse promissam*.

TVRBÆ AB ALEXANDRO F. QVI victus diu latuit.

Absente peregrè GABINIO, ALEXANDER ille ARISTOBVLI F. denuò per vim principatum invadit. & coacto ad XXX. Mill. exercitu, Romanos, qui in præsidijs erant, obtruncat: alios in montem Garizimum compulsos, obsedit.

GABINIVS ex Ægypto rediens, & turbatam Syriam offendens; ANTIPATRVM, spectatâ sibi prudentiâ virum, præmittit, qui tumultuanteis ad saniorem mentem reducat. Quod quùm ille sedulò fecisset; & multos ad meliora consilia induxisset: Alexander fretus exercitu XXX. Mill. Iudæorum, occurrere Gabinio, & collatis signis cum eo ad montem Ithaburium decernere ausus, X. Mill. ex acie Iudaicâ desideravit. Ipse ægrè elapsus multis annis del... tuit.

Victor, rebus Hierosolymæ, ex ANTIPATRI sententiâ, constitutis, ad Nabathæos conversus, eos uno prœlio profligavit. Mithridatem & Orsanem, Parthos nobileis, qui ad ipsum perfugerant; non sine notâ perfidiæ, remisit. sparso tentatæ per eos in patriam fugæ rumore.

BELLVM CVM GERMANIS TRANSRHENANIS.

Vsipetes Germani, & Teuchteri, hieme superiore à Suevis pulsi, Rheno transmisso, in Galliam transierant, & locum à Cæsare ad habitandum petierant. Quo non impetrato, dum reditum in Germaniam parant; quidam ex ijs in Cæsaris equites impetum faciunt. Et equites vicissim, intereà dum legati eâ de re ad Cæsarem mittuntur, in castra eorum improvisò invadunt; & ferè internecione delent. equites tantum elapsi ad Sicambros perfugére.

A quibus dum profugos CÆSAR repetit, nec impetrat; Germanos suâ sibi in regione petendos putavit, à quibus Gallia toties vexata esset. Ponte itaque facto Rhenum transit, & in Sicambrorum fineis contendit: eorumque vicis atque ædificijs incensis; ex Vbijs; quibus suppetias venerat, cognovit: Suevos, audito suo in Germaniam

maniam transitu, in silvas, coniuges liberosque, deposuisse. omneis, qui arma ferre possent, unum in locum, mediâ ferè regione, convenisse; ibiq; Rom. exercitum exspectare. Cæsar itaque, rescisso ponte, post xx. dies, in Galliam se tetulit.

CÆSAR IN BRITANNIAM TRAIICIT.

Tum Cæsar in Britannlam, undè hostibus suis subministrata auxilia caussabatur; proficisci contendit. Sive; *Quasi hic orbis Romanus non sufficeret; ultrà Oceanum, alterum cogitavit.*

Classe igitur comparatâ, & Morinis atque Menapijs ex parte subactis; mirà celeritate in Insulam transijt. quippe quùm tertia vigiliâ Menno solvisset à portu, (undè brevissima t[illegible]nsmissio) minus quàm medio die, in eam transgressus.

Plena erant tumultu hostico littora; & trepidantium ad conspectum novæ rei carpenta v[illegible]tabant. Itaque trepidatio pro victoriâ fuit: arma & obsides accepit à trepidis.

Et ulteriùs isset; nisi improbam classem n[illegible]ragio castigasset Oceanus. Pace petentibus Britannis datâ; in Galliam Cæsar redijt, & recenteis ibi motus compescuit.

3902. Ptol. Dion. 2. Hyrcan. 9. Ab V. C. 700.	*Consules L. DOMITIVS AENOBARBVS, & Ap. CLAVDIVS PVLCER. Huic Cilicia obtigit; & in eam P. LENTVLO successit.*	48.

C. POMTINIVS, ex prætnrâ, quam CICERONE Cos. gesserat; in ulteriorem Galliam missus, cum Allobrogibus, Catilinæ coniuratione permotis, bellum gesserat: ijsque domitis, & opido Solonio ad Isaram capto, & rep. metu liberatâ, quievit. triumphum, multis repugnantibus, peregit.

Dum Gallos, per Cæsarem, in Septemtrione debellat; interim, ad Orientem, grave vulnus à Parthis populus Romanus accepit.

CRASSO, Parthicum molienti bellum, Syria, in consulatu, fuerat decreta.

GABINIVS AVARITIÆ, ET PECVLATVS DAMNATVS.

Et commodùm Syri, absente apud Alexandriam GABINIO, à latronibus vexati, legatis Romam missis, GABINIVM accusabant. qui avaritiâ infamis, ita provinciam expilâsset; ut Quater Millies (hoc est, plus quam XVII. Milliones) indè exportâsse diceretur.

Ille, accusante CICERONE; & plebe, quòd Tiberis exundans plurimum damni dedisset; id, ob neglectam, in Ptol. rege reducendo, religionem; fieri augurante; in iudicium pertractus, Pompeij favore, & datâ pecuniâ absolutus est.

Sed idem haud multo-pòst, plebe iterum urgente, de repetundis accusatus, licet à CICERONE, ex POMPEII voluntate, defenderetur; damnatus & in exsilium eiectus est.

INAVSPICATA CRASSI IN PARTHOS EXPEDITIO. EIVSDEM avaritia sacrilega.

CRASSVS itaque provinciæ cupidus, dum delectu habito, & sacris de more in Capitolio peractis; Paludatus, nimis properè in Syriam contenderet; Tribuni pl. qui per vim victi, cum lege, & obnuntiatione retinere nequierant; exsecrati hostilibus diris devovérunt.

Ille ubi in Iudæam pervénit, & Hierosolymam diverrit; homo, qui in pecuniâ concupiscendâ nec modum nôrat, nec terminum capiebat; ad [illegible]ar[illegible]os Parthicæ militiæ sumtus, Templum, ibi opulentissimum, omni auro spoliare constituit.

Et quantumvis Eleazarus, sacri illic Thesauri custos, trabem ex auro solidam, ex qua pretiosissima Templi ornamenta & aulæa dependerent; quæque ccc. minas penderet; ipsi eâ lege obtulisset, & iureiurando obstrinxisset; parceret porrò reliquis Tẽpli Cimelijs & divitijs; Ipse contrà fidem datam, quidquid auri intùs erat, ad x. talentûm M. egessit, & abstulit.

Indè in Mesopotamiam movit, ORODI, Parthorum regi, bellum, sine ullâ aut Senatûs auctoritate, aut populi iussu, facturus; quùm quieta ibi omnia offendisset. & missi ad eum ab rege legari, denuntiassent; ut percussorum cum Pompeio Sullâque federum meminisset.

CRASSI IN PARTHIS PROGRESSVS.

Sed Parthicis ille inhians thesauris, nihil ne imaginario quidem iure, sed Seleuciæ se responsurum esse subiecit.

Ita Dij federum ultores, nec insidijs, nec virtuti hostium defuerunt.

Traiecto ille ad Zeugma Eufrate, & plerisque Mesopotamiæ locis vastatis aut occupatis; TALIMENVM, eius regionis Satrapen, imparatum adortus, ad Ichnias (castellum) equestri prœlio facilè vicit. Eodemque impetu usus, Nicephorium, & aliquot Græcæ originis urbeis intrà Tigrim, in potestatem redegit. Zenodotiam, quæ præsidium Romanum obtruncâtat, exercitui suo diripiendam dedit. Eâque victoriâ contentus. & urbibus, quas ceperat, præsidio firmatis; in Syriam, in hiberna, concessit. Atque imprudenter Parthis, ita lacessitis, *spatium belli adparandi dedit.*

Alterâ verò parte, Cæsar ex Illyrico, quò ad cohibendas Pirustarum incursiones excurrerat; in

ciorem Galliam, atque indè ad exercitum, reversus; Treviros in fide vacillanteis, qui trans Rhenum Germanos sollicitarent, in officio continuit.

Mox, comparatâ classe, in Britanniam iterùm traiecit. Quumque ibi prosperè pugnâsset, & aliquantam Insulæ partem in potestatem adduxisset; obsidibus acceptis, tributisque genti impositis, in Galliam, in hiberna, se recepit.

CÆSAR, TREVIROS, ET DEIN BRITANOS ITERVM, EX PARTE, DOMAT. Cicero à Nervijs obsessus, liberatur.

Distributis in hiberna, cum sua quoque legione, legatis, Gallorum aliquot populi, AMBIORIGE, Eburonum duce, contrà Romanos insurgunt. A quibus L. COTTA & Q. SABINVS legati circumventi, cum legionibus, quibus præerant, ad Vatucam cæsi sunt.

Quâ illi victoriâ elati, improvisò ad hiberna Q. CICERONIS, qui in Nervijs erat, advolârunt; & CICERONEM ipsum undiq; obsidione cinxerunt.

Castra acerrimè ab hostibus oppugnata, atque à Romanis defensa. Donec Cæsar, qui nondum Italiam attigerat, cum exercitu undique rapto adcurreret; & fusis fugatisque hostibus, suos liberaret. ob motus hosce in Gallijs hiemare coactus.

Romæ, per auspicia, & turbas in rep. comitijs Cōsularibus in annum sequentem relatis; nulli fuêre tum magistratus curules; atque ideò nec prætores, neque Ædiles, nec Quæstores.

3903. Prol. Dion. 3. Hyrcan. 10. Ab V. C. 701.	*In hunc annum, Consulatum magnâ contentione atque ambitu, petebant, C. MEMMIVS, Cn. DOMITIVS, M. MESSALLA, & M. SCAVRVS. Facti autem sunt Consules, ex Interregno, VII, huius anni mense, M. VALERIVS MESSALLA & Cn. DOMITIVS CALVINVS.*	47.

Qui ne tum quidem creati fuissent; nisi Q. POMPEIVS Rufus Trib. pl. qui intercessionibus comitia tollebat; ex S. C. in carcerem coniectus esset: atque idem se cæteris, qui comitia impedîssent, facturū, Senatus minaciter ostendisset.

In tanto rerum motu, LVCILIVS Trib. pl. legem de POMPEIO Dictatore creando promulgârat, qui remp. constitueret. At CATONE repugnante, nihil effectum. Alij de Tribunis etiam Militum Consulari potestate creandis, mentionem intulisse produntur.

IMPROSPERA ET FVNESTA CRASSI PVGNA.

M. CRASSVS, quùm in Parthiam properaret, contemptis fœdæ in transitu tempestatis, & caliginis: Signorum militarium, terræ fixorum & evelli sequique negantium: pontis ad Zeugma vi ventorum disiecti, prodigijs; Euphratem transmisit; eūque fluv. qui solus & subvehere commeatus, & munire poterat, à tergo reliquit.

Et dum simulato cuidam transfugæ Syro, (al. MAZARA, al. AVGARO, al. ARIAMNI) nimio plus fidit, & Seleuciam petit; in mediam camporum vastitatem, eodem duce, exercitum perduci, passus est; hostibus undique expositum.

Vixdum ille Carrhas pervenerat; quùm regij præfecti, SYLLACES & SVRENA, circumfuso sine mora & undique equitatu; in modum grandinis, atque nimborum, densa tela pariter in Romanos effuderunt.

Ibi P. CRASSVS, F. qui ad Patrem à I. CÆSARE, cum lectissimis equitibus, missus è Galliâ venerat; cum maiore exercitûs parte, interfectus.

Pater, quùm Carrhis se non crederet, reliquijs exercitus in collem receptis; à SVRENA, quasi de pace agere vellet, in colloquium sollicitatus; captus, & signo dato vivus in hostium potestatem venisset; nisi Tribunis reluctantibus, fugam ducis, Barbari ferro occupassent.

Sic quoque relatum caput, & cum dextrâ recisum, ludibrio hosti fuit, & aurum liquidum in oris rictum infusum; cupiditatis auri in eo exprobrandæ. (Ea clades accepta VI. Id. Iunias.)

Qui è calamitate evaserant, in Armeniam & Ciliciam, fugâ sunt distracti. Et Cassius Longinus tū Quæstor in Syriam cum aliquâ parte legionum incolumis redijt, exercitumq; reparavit. CICERO, in locum CRASSI, Augur ab Hortensio & Pompeio cooptatus.

IVLIÆ MORS; CONCORDIÆ PVBLICÆ DISSIDIVM.

Septimum iam ferè annum Cæsar in Gallijs morabatur; quùm medii concordiæ, inter POMPEIVM, & ipsum Cæsarem, malè ex invidiâ alterius cohærentis, pignus; IVLIA, uxor MAGNI, decessit. atque omnia inter destinatos tanto discrimini duces dirimente fortunâ; filius quoque parvus POMPEII, IVLIA natus, intra breve spatium, exstinctus est.

SALVTARE SEN. CONSVLT.

Ad coercendum in magistratibus adipiscendis ambitum, S.C. factum est; *Vt qui Consules, prætorésve fuissent, post quinquennium demùm, à magistratu gesto, in provincias mitterentur.*

MORINI DOMITI IN BELGIS.

CÆSAR, T. LABIENVM Legatum, cum ijs legionibus, quas ex Britanniâ reduxerat, in Morinos rebellanteis, immisit. Qui quùm propter siccitates Paludum, quò se reciperent, non haberent (quo perfugio æstuariorum, annis superioribus usi fuerant) omnes ferè in potestatem LABIENI venêrunt.

INDVCIOMARVS TREVIR CÆSARI NEGOTIVM FACESSIT, ET IN PVgnâ cadit.

Treviri, eorumque princeps INDVCIOMARVS, de Cottæ Sabinique & exercitûs Romani internecione edocti, totius hiemis nullum tempus intermiserant, quin trans Rhenum legatos mitterent; civitates sollicitarent; pecunias pollicerentur: exsules damnatosque Galliâ magnis præmijs ad se adlicerent. Et si ex finibus suis progredi cæpissent; magnas voluntariorum copias sibi non defore arbitrabantur. Quòd alterâ ex parte Senones Carnutesque, conscientiâ apertæ rebellionis instigarentur; alterâ, Nervij Advaticique bellum Romanis iamtum minarentur. Armato concilio indicto, CINGETORIGEM, alterius principem factionis, INDVCIOMARI generum, quòd Cæsaris secutus fidem ab eo non discederet; hostem iudicandum curárunt, eiusque bona publicárunt.

INDVCIOMARVS, antequàm ad depopulandos Rhemorum agros abiret; prius sibi LABIENI castra, licet loci naturâ & manu munitissima essent, oppugnanda censuit. Et propè quotidie cum omni equitatu sub castris eius vagabatur. aliàs, ut situm castrorum cognosceret; aliàs, colloquendi aut territandi causâ, equites plerumque omnes tela intrà vallum conijciebant.

LABIENVS verò, noctè unâ intromissis equitibus finitimarum civitatum, quos certâ die convenire iusserat; tantâ diligentiâ omneis suos custodijs intrà castra côtinuit, ut nullâ ratione ea res enunciari, aut ad Treviros perferri posset.

Cumque ex consuetudine quotidianâ, Induciomarus propiùs ad castra accedens, Romanos ad pugnam evocaret; & nullo ab adversarijs dato responso, Treviri, sub vesperum, dispersi ac dissipati discessissent; LABIENVS duabus simul portis omnem equitatum emittit; omnibus, in tàm subito terrore ac fugâ hostium, unum Induciomarum, quem effugere nollet, petere iussis.

Hominis consilium fortuna comprobavit.

INDVCIOMARVS in ipso fluminis vado deprehensus interficitur; caputque eius in castra relatum. Equites, in reditu, quos possunt, Treviros consectantur atque occidunt.

Hâc re cognitâ, omnes & Eburonum, & Nerviorum copiæ, quæ convenerant, discedunt. Paulòq; habuit pòst id factû Cæsar quietiorem Galliâ.

NOVVS A TREVIRIS MOTVS. MENAPII, SENONES, NERVII ET IPSI Treviri à Cæsare subacti.

Interfecto INDVCIOMARO, ad eius propinquos à Treviris imperium defertur. Illi similiter finitimos atque Germanos solicitant, & iureiurando inter se confirmant. AMBIORIGEM societate sibi & federe adiungunt.

Cæsar, ne cum universis pugnandum esset, confecto celeriter delectu, & coactis proximè IV legionibus; de-improviso in fineis Nerviorû côtêdit; eosq; in deditionem venire, atque obsides sibi dare coëgit.

Indè in Senones profectus, Æduis intercedentibus, & excusantibus, veniam ijs dedit. Carnutes, usi deprecatoribus similiter Rhemis, paria impetrant.

Hâc parte Galliâ pacatâ; totus & mente & animo in bellum Trevirorû, & AMBIORIGIS insistit. Menapij, propinqui Eburonum finibus, quibus hospitium cum AMBIORIGE erat, perpetuis Paludibus silvisque muniti; uni ex Galliâ, de pace ad Cæsarem legatos numquam miserât. In eos profectus Cæsar, & ædificijs vicisque incensis, magni pecoris atque hominum numero potitus; legatos pacis petendæ causâ ad se mittere, & obsides dare coëgit.

Dum indè in Treviros proficiscitur, LABIENVS, qui duarum legionum supplemêtum ab eo acceperat, Treviros, fugæ è castris & metus simulatione, se insecutos, & in iniquum locû pertractos, primo concursu in fugam coniecit: & magno ex ijs numero interfecto, captisque compluribus, paucis pòst diebus civitatem recepit.

Germani, qui auxilio veniebant, recepta Trevirorum fugâ, sese domum contulérunt: & cum ijs propinqui INDVCIOMARI, qui defectionis auctores fuerant, comitati eos, ex civitate excessere.

CINGETORIGI, qui ab initio in officio apud Cæsarem permanserat; principatus atque imperium est traditum.

CÆSAR PONTE FACTO RHENVM TRANSIT.

Cæsar postquàm ex Menapijs in Treviros venit, Rhenum transire, & pontem facere instituit; quod ab Suevis auxilia missa cognovisset. Illi ad initium silvæ, quæ Bacenis appellatur, cum omnibus suis sociorumque copijs, adventum Romanorum exspectare ferebantur.

Cæsar, postquam per Vbios exploratores comperit, Suevos sese in silvas recepisse; inopiam frumenti, ob agriculturæ eâ in regione neglectû, veritus, constituit non progredi longiùs. Et parte pôtis, quem Rheno imposuerat, rescissa: parte magnis munitionibus firmatâ, præsidioque ibi collocato; ad bellum AMBIORIGIS proficiscitur.

BELLVM CVM AMBIORIGE EBVRONE.

Ille à MINVCIO BASILIO, quem Cæsar cû omni equitatu præmiserat, tantum non de-subito comprehensus; omni militari instrumento, quod circùm se habebat, erepto; rhedis equisque côprehensis, mortem manusve effugit; & fugientem silvæ texerunt. Et clàm dimissis per agros nuntijs, milites suos, sibi quemq; consulere, iussit. quorum alij in Arduennam silvam; alij in continenteis paludes; alij in Oceani insulas, sive æstuaria, profugérunt.

CATIVVLCVS, rex dimidiæ partis Eburonum, ætate iam confectus; & AMBIORIGEM, eius consilij auctorem, detestatus, taxo se exanimavit.

Segni, Condrusique, ex gente & numero Germanorum, qui cis Rhenum incolunt; legatis missis Cæsarem orant: ne se, qui nihil de bello cogitassent; neque AMBIORIGI auxilia misissent; in hostium numero duceret.

CÆSAR

CÆSAR TRIPLICI EXERCITV, PROVINCIAS EBVRONIBVS VICINAS; depopulatur.

Cæsar, copijs in treis parteis distributis, impedimenta omnium legionum ad Vatucam, castellum, COTTÆ & SABINI hibernis simul, & cæde nobilitatum, contulit; & præsidio loci legionem unam, cum CC. equitibus, duce Q. CICERONE, reliquit.

T. LABIENVM, cum legionibus III. ad Oceanum versùs, in eas parteis, quæ Menapios attingūt: C. TREBONIVM, eum pari legionum numero, ad eam regionem, quæ Advaticis adiacet; depopulandam mittit.

Ipse cum reliquis III. ad flumen Scaldim, (al. Sabim) quod influit in Mosam; extremasque Arduennæ parteis, ire constituit. quò cum paucis equitibus profectum AMBIORIGEM audiebat.

Erat manus certa nulla, non præsidium, non oppidum, quod se armis defenderet; sed in omneis partes dispersa multitudo, in vallibus, silvis, aut paludibus.

Quùm Cæsar, dimissis ad vicinas civitates nuntijs, omneis spe prædæ, ad diripiendos Eburones, evocaret; eius rei fama trans Rhenum ad Germanos pervénit.

Sicambri, coactis II. equitum Millib. & transito Rheno, primos Eburonum fineis adeunt: multos ex fuga dispersos excipiunt. & invitati obviâ prædâ, longiùs procedunt. Eos non Palus, in bello latrocinijsque natos; non silvæ morantur.

Et à captivis moniti, ad Vatucam, quæ in propinquo esset, omneis Rom. exercitùs fortunas esse collatas, & exigui presidij custodiæ concreditas; eò celeriter contendunt.

CICERO, qui dies iam VII. reditum Cesaris opperiens; summâ diligentiâ milites in castris continuisset; V. cohorteis frumentatum in proximas segetes emiserat. quos legionarij quidam sub vexillo, & prætereà calones cum iumentis, factâ potestate, fuerant secuti. Eo ipso tempore & casu, Germani equites interveniunt; protinusque eodem illo, quo venerant, cursu, ab Decumanâ portâ in castra irrumpere conantur.

Totis mòx trepidatum est castris; & ægrè Romani portas tuentur. donec confectâ frumentatione, milites, qui emissi erant, clamore exaudito, quanto res esset in periculo; ex præcursoribus cognovére.

Barbari signa procul conspicati, ab oppugnatione destitere; rati primùm legiones, quas longiùs discessisse ex captivis cognoverant, redijsse, posteà, perspectâ paucitate, ex omnibus partibus impetum fecére.

Hic in summâ trepidatione, & magnâ sententiarum, de se servandis, varietate; Veterani, qui sub vexillo exierant, per medios hosteis cuneo facto, perrumpunt; & ad unum, incolumeis in castra perveniunt. Eosque subsecuti calones, equitesque, eodem impetu, militum virtute servantur.

Eorum, qui in tumuli proximi iugum procurrerant; dum in castra recipere se conati iniquum in locum demisissent; pars, fuorum Centurionum, qui pugnando ceciderunt, virtute, salvi evaserunt: pars ab hostibus circumventi periérunt.

At Germani, desperata expugnatione castrorū; eam parte prædæ trans Rhenum se recepérunt. In quibus hoc maximè admirandum visum Cæsari; Quòd *qui eo consilio Rhenum transierunt, ut AMBIORIGIS fines depopularentur; ad castra Romanorum delati, optatissimum AMBIORIGI beneficium obtulissent.*

EXERCITVS ROM. PER HIBERNA DISTRIBVTI.

Cæsar, conquirendo AMBIORIGI intentus, vicis ædificijsque incensis, & actâ ex omnibus locis prædâ; exercitum, duarum cohortium damno, salvum, Durocortorum, Rhemorum urbem, reduxit; II. legiones ad fines Treverorum; II. in Lingonibus: VI. reliquas in Senonum finibus, Agendici, in hibernis collocavit. in Italiam mòx profecturus.

Petebant Romæ Consulatum T. ANNIVS MILO, M. PLAVTIVS HYPSÆVS. & Q. METELLVS SCIPIO, & largitione palàm profusâ, & factionibus armatorum succincti.

MILO CLODIVM OCCIDIT. HINC IN VRBE TVMVLTVS.

Dum trahuntur Comitia; MILO Lanuvium, cuius erat Dictator, proficiscens, P. CLODIVM, inimicum suum, qui suorum adversariorum petitionem, apertè, contrà se adiuvaret; sibi ultrà Bovillas, Viâ Appiâ, occurrentem, & iam inter mutua convicia sauciatum, occidit.

Cadaver eius Romam relatum, in Curiâ crematum; quo incendio & Curia flagravit.

Clodiana multitudo domum M. LEPIDI, Interregis, oppugnavit: fasceis é lecto, Libitinæ, raptos, ad domum SCIPIONIS & HYPSÆI; deinde ad hortos Pompeij adtulit. clamitans; eum modò Consulem, modo Dictatorem. Incendio Curiæ MILO recreatus, Romam redierat; petebatque nihilo minus consulatum.

Quùm Interreges, alij ex alijs facti, ob tumultus, comitia habere non possent; & crebesceret rumor, Cn. POMPEIVM creari Dictatorem oportére; visum est optimatibus tutius esse, eum Consulem sine collegâ creari.

Is tamen ut invidiam vitaret, in quinque menseis extremos Q. METELLVM SCIPIONEM, socerum, sibi collegam subrogavit; qui reus de ambitu hoc modo iudicium effugit.

CASSII VIRTVS.

C. CASSIVS, M. CRASSI Quæstor, qui ex Parthicâ ad Carrhas clade, cum parte exercitûs, in Syriam incolumis evaserat; Parthorum, qui in eamdem Syriam, ceu præsidijs vacuam, haud magnis cum copijs, iam transcenderant; impetum, fortissimè retudit.

Cæsar in Italiam ad conventus agendos profectus, cognovit de CLODII cæde. De Senatusq; Consulto

Consulto, certior factus; *ut omnes Italiæ iuniores coniurarent*. delectum totâ provinciâ habere instituit.

NOVA GALLORVM REBELLIO.

Vercingetorix Arvernorum rex.

His rebus in Galliam Transalpinam celeriter perlatis; Galli retineri urbano motu Cæsarem; neque ad exercitum, in tantis dissensionibus, venire posse rati; eâque occasione impulsi. qui se iam antè pop. Rom. imperio subiectos dolerent; liberiùs atque audaciùs de bello inire consilia incipiunt.

Carnutes belli principes fore professi; & reliqui dato iureiurando fidem promittunt. Illi, dato signo, Genabim concurrunt; civeisque Romanos, qui negotiandi causâ ibi constiterant; & in ijs C. FVSIVM COTTAM, qui rei frumentariæ præerat; interficiunt.

Quâ re Arverni cognitâ, & ipsi, VERCINGETORIGE duce, (quem Gergoviâ à suis antè expulsum; & iterùm, ijsdem è civitate vicissim expulsis. principatu potitum; regem appellârant) arma capiût, & celeriter Senones, Parisios, Pictones, Cadurcos, Turones, Aulercos, Lemovices, Andes, reliquosq; omneis, qui Oceanum attingunt; sibi adiungunt. Bituriges à Vercingetorige solicitati, remissis equitum peditumque copijs, quas Ædui subsidio miserant, statim se cum Arvernis coniunxêre.

His rebus in Italiam Cæsari nuntiatis, quùm iam ille virtute Cn. Pompeij urbanas res commodiorem in statum pervenisse intelligeret; in Galliam venit.

Et cognito, LVCTERIVM CADVRCVM, quem VERCINGETORIX cum parte copiarum in Ruthenos miserat, ut eam civitatem Arvernis conciliaret, iam in Nitiobriges & Gabalos progressum, ab utrisque obsides accepisse; & magnâ coactâ manu, contendere, ut in provinciam, Narbonem versùs, irruptionem faceret; omnibus consilijs antevertendum existimavit, ut Narbonem proficisceretur.

Eo quùm venisset; præsidia in Ruthenis provincialibus, Volcis, Arecomicis, Tolosatibus, circumque Narbonem, quæ loca erant hostibus finitima; constituit. Et in Helvios profectus, per montem Gebennam; tum frigore & nivibus infestum, ad fineis Arvernorum pervénit; & per equites latissimè hostibus terrorem intulit.

VARIÆ PROELIORVM INTER CÆSAREM ET VERCINGETORIGEM VICES.

Cæsar multis opidis potitur.

VERCINGETORIX castra ex Biturigibus in Arvernos versùs movet. Et indè rursus, ubi Cæsarem equites à Viennâ, & legiones è Lingonibus, alijsq; urbibus, unum in locum coëgisse cognovit; in Biturigas reducit. atque indè profectus, Gergoviam, Boiorum opidum, Æduis attributum, oppugnare instituit.

Cæsar Boijs suppetias profectus, ex itinere Vellaunodunum, opidum Senonum, oppugnatum, recepit: & Genabum Carnutum, civibus ex urbe per pontem, flumini Ligeri impositum, elapsis, in potestatem redactum, diripit atque incendit, & exercitu Ligerim transducto in Biturigum fineis iterùm pervénit.

VERCINGETORIX confestim Gergoviæ oppugnatione desistit, atque obviàm Cæsari proficiscitur.

Ille, opidum Biturigum, positum in viâ, Noviodunum, oppugnare instituerat; quùm legati indè ad ipsum venérunt; oratum, ut sibi ignosceret.

Et iam pars obsidum ab illis transdita erat; & pauci milites intromissi, qui arma equosque conquirerent; quùm opidani, conspecto procul VERCINGETORIGIS equitatu, arma capiunt, & portas claudunt.

Sed centuriones Romani, qui in opido erant, novum consilium subodorati, gladijs districtis portas occupavérunt, suosque omneis incolumeis recepérunt. Et equitibus sociorum prœlio coràm profligatis, opidani rursus perterriti, comprehensos eos, qui plebem concitârant; ad Cæsarem perduxérunt, seseque ei dedidérunt.

Indè Cæsar ad opidum, Avaricum, maximum munitissimumque in finibus Biturigum, profectus est: quo recepto, civitatem Biturigum omnem se in potestatem redacturum confidebat. Opidum à Romanis, cum summâ rei frumentariæ inopiâ, & militari operum labore, conflictaris, captum & immaniter direptum. ut ex eo omni numero, qui fuit circiter XL. Millium, vix DCCC. ad VERCINGETORIGEM incolumes pervenerint.

Cæsar rebus apud Æduos, (ubi duo, CONVICTOLITANES & COTVS, magistratum, regiæ potestati adfinem, ceu legibus tite creati, gerebant, & factiones alebant) ex æquo compositis, exercitum in duas parteis divisit. IV. legiones in Senones, Parisiosque LABIENO ducendas dedit: ipse in Arvernos, ad opidum GERGOVIAM, secundùm flumen Elaver, duxit. Et uno ex pontibus, quos omneis VERCINGETORIX resciderat, refecto, legiones transduxit. VERCINGETORIX, re cognitâ, ut dimicandi necessitatem evitaret, magnis itineribus antecessit.

Cæsar, ubi Gergoviam pervenit, post equestre leve prœlium, perspecto urbis situ, quæ posita in altissimo monte omneis aditus difficileis habebat, de expugnatione desperavit. Neque priùs de obsessione agendum existimavit, quàm rem frumentariam expedîsset.

ÆDVI, A LITAVICO DEFICIVNT.

Dum ad Gergoviam sedetur, & utrimque pugnatur; Cæsar ad subitam Æduorum, & sociorum militum, duce LITAVICO, defectionem, castris cum præsidio relictis, obviàm adcurrit; & immisso equitatu iter eorum, quod Gergoviam versùs in castra VERCINGETORIGIS tendebant; moratur atque impedit. Et mendacium LITAVICI, de cæde equitum atque principum Æduæ gentis, quod in vulgus militum, & ad civitates ille iactârat; detegit.

Quo perspecto, & duce LITAVICO fuga Gergoviam elapso; Ædui milites manus tendere, & deditionem significare; & proiectis armis, mortem deprecari incipiunt.

CÆSAR, dum Gergoviam versùs indè movet, medio fermè itinere; ex equitibus à FABIO, præsidijs in castris præfecto, submissis, intelligit, quanto ibi in periculo res Romanorum, qui continenter pugnarentur, esset. Ipse itaque, summo militum studio, ante ortum solis in castra pervenit.

Et Ædui intereà, qui primis nuntijs & mendacijs à LITAVICO acceptis, bona civium Rom. diripere, cædem facere, in servitutem abstrahere, aliaque sæviora designare, cæperant: mox nuntio contrà adlato; *omnes eorum milites, quos duce LITAVICO miserant, in potestate CÆSARIS teneri*; coram M. ARISTIO Trib. militum quem fide datâ ex opido Cavillono eduxerant; & iter, ad legionem facientem adorti (omnibus impedimentis exuerant) quæstionem de bonis Romanorum direptis decernunt. LITAVICI, fratrumq; e bona publicant; legatos ad CÆSAREM sui purgandi gratiâ, mittunt. clam illi nihilo minus consilia de bello ineunt, & reliquas vicinitates legationibus solicitabant. Adeo ut CÆSAR, maiorem Galliæ motum exspectans, discedendi à Gergoviâ consilium iniret.

CLADES ROMAN. AD GERGOVIAM.

Sed dum contrà atque CÆSAR præceperat, milites ardore pugnandi abrepti, & munitiones hostileis transgressi, & castris potiti, muro opidi, portisque adpropinquâssent; & partim mœnia adscendere, partim portas exscindere conarentur; magna clades accepta est. XLVI. Centurionibus, & DCC. militibus desideratis.

CÆSAR inde in Æduos castra movit; ad quos solicitandos LITAVICVM cum omni equitatu profectum esse cognoverat.

PRINCIPVM ÆDVORVM PERFIDIA. NOVIODVNVM INTERCEPTVM.

Eorum principes, EPOREDORIX & VERDVNAXVI, à CÆSARE, cui merebant, amicè ad confirmandam civitatem dimissi; & Noviodunum, opidum Æduorû, ad ripas Ligeris opportuno loco positum, & nuper captum, (quò CÆSAR omneis Galliæ obsides, frumentum & publicam pecuniam; magnam impedimentorum partem; contulerat; & magnorum equorum numerum ex Italiâ atque Hispaniâ coëmtorum, miserat) uti hospites, ingressi; cognito turbatæ in Æduis civitatis statu, Noviodunicustodes; quique eò negotiandi, aut itineris caussâ convenerant, interficiunt: pecuniam atque equos inter se partiuntur. obsides civitatum, Bibracte, (quò Convictolitanes, princeps magistratûs, & magna Senatûs pars, ad LITAVICVM convenerat) deducendos curavérunt.

Opidum, ne cui esset usui Romanis, incendérunt. nihil non moliti, ut ab re frumentariâ Romanos excludere, aut adductos inopiâ, ex provinciâ expellere possent.

CÆSAR, qui LABIENO, atque ijs legionibus, quas unà miserat, adiungi vehementer cupiebat; Ligerim reperto vado, exercitum transduxit: frumentoque in agris, & copiam pecoris nactus, iter in Senones facere instituit.

LABIENVS LVTETIAM FRVSTRA TENTAT.

LABIENVS intereà eo supplemento, quod nuper ex Italiâ venerat, Agendici relicto, ut esset impedimentis præsidio; cum IV. legionibus Lutetiam proficiscitur. Inde, per CAMVLOGENVM Aulercum, copiarum, quæ subitò ex finitimis civitatibus convenerant, imperatorem, prohibitus; eodem, quo venerat itinere, Melodunum pervenit. & opido propè vacuo potitus, refecto ponte, quem hostes rescinderant, exercitum transducit; & secundo flumine ad Lutetiam iter facere cæpit. Hostes verò Lutetiam incendi, pontesque eius opidi rescindi iubent. & profecti à palude, quæ in Sequanam influit, in ripis eius fluminis, è regione Lutetiæ, contrà LABIENI castra, considunt.

LABIENVS, quòd alterâ ex parte Bellovaci, qui cognitâ Æduorum defectione, bellum apertè parabant; [illegible] instarent; alteram CAMVLOGENVS instructo exercitu teneret; non de hostibus prœlio lacessendis, sed de exercitu servando, & Agendicum reducendo cogitabat. Sed hostibus, qui cæpto prohibebant, non tam astu, quàm virtute victis & summotis, Agendicum ad impedimenta revertitur.

CÆSAR ALEXIAM OBSIDET.

VERCINGETORIX, totius Galliæ concilio, Bibracte, indicto; omniumque, præter Æduos, suffragijs Imperator delectus, magnas civitatibus copias, ut ad se constituto die conveniant, imperat. Castris haud longè à Cæsare positis, equestris prœlij aleam tentare ausus; fugato omni equitatu, & copijs suis, ut pro castris collocaverat, reductis protinus Alexiam, quod est opidum Mandubiorum, iter facere cæpit.

CÆSAR, eum insecutus, quantum diei tempus est passum, circiter III. millib. hominum ex novissimo agmine interfectis, altero die ad eamdem Alexiam castra fecit, eamque circumvallare instituit. Quod opidum, in colle summo, & edito loco situm, nisi obsidione expugnari non posse videretur. Hic iterùm equestri prœlio, ante opidum utrimque contenditur: & ne suis in opidum ex pugnâ sinisteriore irrumpentibus castra nudarentur, VERCINGETORIX portas urbis claudi iubet. Et mox dimisso omnem in partem equitatu ad solicitanda civitatum auxilia, copias, quas pro opido collocaverat, intra muros recepit.

Cæsar admirandis operibus, & munitionum generibus castra sua, & adversus opidanorum eruptiones, & adversus externam vim communit.

COPIÆ CIVITATIBVS, GALLIÆ SOCIIS, IMPERATÆ, AD DISPELlendam ab Alexiâ CÆSARIS obsidionem

Galli namque VERCINGETORIGE ita iubente, concilio principum indicto, certum armatorum numerum cuique civitati imperandum statuerunt.

Æduis, eorumque clientibus, Segusianis, Ambivaretis, Aulercis, Brannovicibus, Brannovijs; xxxv. millia.

Parem numerum Arvernis, Heleuteris, Cadurcis, Velavijs; qui sub ditione Arvernorum esse & censeri consueverant.

Senonibus, Sequanis, Biturigibus, Santonibus, Ruthenis, & Carnutibus; xxII. mill.

Bellovacis x. & totidem Lemovicibus.

Octona Pictonibus & Turonis, & Parisijs & Helvijs.

Ambianis, Mediomatricis, Petrocorijs, Nervijs, Morinis, Nitiobrigibus; v. millia.

Aulercis & Cenomanis totidem.

Atrebatibus IV. mill.

Bellocassis, Lexovijs, Aulercis & Eburonibus; terna.

Rauracis & Boijs; xxx.

Vniversis civitatibus, quæ Oceanum attingunt, quæ eorum consuetudine Armoricæ appellantur; quo sunt in numero, Curiosolites, Rhedones, Ambibarri, Caletes, Olissimi, Lemovices, Vnelli; sena millia.

IMPERATORES COPIARVM AD ALEXIAM DVCVNT: TRIBVS PROELIIS vincuntur.

Coactis itaque equitum IIX. millib. & peditum circiter CCXL. ijsque in Æduorum finibus recensitis; COMMIO, Atrebati; VIRIDOMARO & EPOREDORIGI Æduis, VERGASILLAVNO Arverno VERCINGETORIGIS consobrino; summa imperij tradita est.

Omnes alacres & fiduciæ pleni, ad Alexiam, (ubi præ frumenti inopiâ, de exitu suarum fortunarum, vel de deditione, vel eruptione ab obsessis iamtum consultabatur) proficiscuntur.

Mandubij, qui tantam multitudinem opido receperant; quique vel valetudine, vel ætate ad bellum inutiles censerentur, cum liberis atque uxoribus exire coacti; quùm ad munitiones Romanorum accessissent, flentes, omnibus precibus orabant; *ut se in servitutem receptos cibo iuvarent. alioqui, eorum corporibus obsessos vitam toleraturos.* CÆSAR hos tamen recipi prohibuit.

Postquam Gallici exercitûs Imperatores cum omnibus copijs ad Alexiam pervenere; obsessi productis copijs ante opidum considunt; seque ad eruptionem atque omneis casus comparant.

CÆSAR equites ex castris educi, & prœlium committi iubet. Quumque à meridie propè ad solis Occasum dubiâ victoriâ pugnatum esset; Germani equites, quos penes se assiduos CÆSAR habebat; unâ in parte confertis turmis in hostem impetum fecerunt, eosque propulerunt. Iis in fugam coniectis; sagittarij & alij levis armaturæ expediti, quos Galli inter equites interiecerant; circumventi interfectique sunt.

Item ex reliquis partibus Romani cedenteis usque in castra insecuti, sui colligendi facultatem non dederunt.

Atij, qui ab Alexiâ processerant, mœsti, propè victoriâ desperatâ, se in opidum receperunt. Neque feliciùs ab ijs mediâ nocte ex castris ad campestreis munitiones accessum est: & ad tubæ signum eodem tempore, alij ex opido erupere. Vtrique, multis acceptis vulneribus, & nullâ hostium munitione perruptâ, se ad suos in castra, aut in opidum recipere coacti.

Tertio prœlio, quod duce VERGASILLAVNO, cum LX. lectorum virorum millibus, adversum Romana castra, II. tantum legionibus firmata, & iniquo loco polita, susceptum est; adeò strenuè à Romanis certatũ; ut prǽter captivũ VERGASILLAVNVM, LXXIV. signa militaria ad CÆSAREM sint relata: & pauci ex tanto numero se incolumes in castra, aut in urbem, receperint. Eâ re auditâ, fit protinus ex castris Gallorum fuga.

Quod nisi milites totius diei labore fuissent defessi; omnes hostium copiæ eo die deleri potuissent.

Missus tamen de mediâ nocte equitatus, & novissimum agmen consecutus, multos capit atque interficit: reliqui ex fugâ in civitates discedunt.

VERCINGETORIX SE VLTRO DEDIT.

VERCINGETORIX, concilio convocato, id quidem se bellum suscepisse, non suarum necessitatum, *sed communis libertatis caussâ*, demonstrat. Et quoniam sit fortunæ cedendum; ad utramque rem se illis offerre, seu morte suâ Romanis satisfacere, seu vivum tradere velint.

Mittuntur his de rebus ad Cæsarem legati. Ille arma tradi iubet, & principes produci. Armis proiectis, VERCINGETORIX deditur, Æduos, Arvernosque, qui defecerant, in fidem recipit; ijsque circiter xx. captivorum millia reddit.

Ipse legatis in diversas Galliæ parteis cum legionibus, in hiberna, dimissis, Bibracte hiemare constituit.

DIVERSÆ PROCERVM ROMÆ PRO CÆSARE SENTENTIÆ.

Quùm CÆSARI xx. dierum supplicatio Romæ decerneretur; CATO restitit. qui Cæsarem hostibus, quos iniussus lacessisset, dedendum; & successorem ei mittendum, censeret. Quod & designatus Consul MARCELLVS suasit; sed POMPEIVS restitit.

Idem POMPEIVS leges tulit; Alteram, de vi; quâ CLODII cædes, & Curiæ incendium comprehendebatur: Alteram de ambitu.

MILO de vi accusatur; à CICERONE defensus. Qui quod

quod Clodianæ factionis clamore, & coronâ militum turbatus esset; timidissimè peroravit. & MILONEM reum non magis invidia facti; quàm POMPEII damnavit voluntas.

Eumdem M. CATO palam latâ absolvi sententiâ: quàm si maturiùs tulisset; non defuissent qui exemplum sequerentur. probarentque eum civem occisum; quo *nemo reip. perniciosior, nemo bonis inimicior vixerat.*

Damnati & SEXT. CLODIVS, qui curiam cremaverat; & Trib. pl. PLANCVS, quum magistratu abiisset.

Scripserat & legem POMPEIVS de iure magistratuum; *Ne quis aliquem peteret absens.* At lege iam in æs incisâ, socerum CÆSAREM legi exemit; utique absenti Consulatum petere liceret, concessit.

3904. Ab V. C. 702.	*Consules creati* (CATONE *repulsam patiente*) M. CLAV- DIVS MARCELLVS, *&* SER. SVLPITIVS RVFVS.	46.

Ille C. MARCELLI eius, qui pòst cum LENTVLO Consul fuit, frater germanus: & C. CLAVDII MARCELLI eius, qui deinceps cum PAVLLO Consul, patruelis.

INITIVM BELLI CIVILIS. FACTIONES IN SENATV

MARCELLVS ille Consul, CÆSARIS inimicus, ad Senatum rettulit; ut CÆSARI, *contra legem* POMPEII *&* CRASSI, *ante tempus succederetur; utque exercitum dimitteret; neve eius absentis in petitione consulatûs ratio haberetur.* & *ut colonis*, quos ille rogatione Vatiniâ Novocomum deduxisset, *civitas adimeretur.*

Quibus rebus CÆSAR per SER. SVLPITIVM, MARCELLI collegam; & per Tribb. pleb. aliquot, summâ ope obstitit: atque sententijs dictis, discessionem faciente MARCELLO, Senatus in alia omnia ivit. Perspectâ scilicet, CN. POMPEII voluntate, qui ad urbem cum imperio erat; in eam partem: ut eum decedere post Kal. Martias placeret. quæ erant futuræ L. ÆMILIO PAVLLO, & C. CLAVDIO MARCELLO Coss.

Senatûs Consultum factum est Prid. Kal. Octob. *Vt dicti Consules, quùm in magistratum inissent, ad d. IX. Kal Mart. quæ in suo magistratu futuræ essent, de Consularibus provincijs ad Senatum referrent: neve quis ei rei moram adferret.*

CÆSAR, ne in potestate suorum inimicorum esset; de retinendo imperio consilia agitat; utque inimicis vel par, vel superior esse possit.

POMPEIVS, AB ÆQVITATE DECEDIT. VOTA PRO EIVSDEM ÆGRI salute.

Iustissimus certè quisque, ab utroque, CÆSARE & POMPEIO, exercitus dimitti volebat. POMPEIVS quippe Hispanias sibi decretas iam per triennium, absens ipse, ac præsidens urbi, per legatos suos administrabat. Etijs, qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant, assentabatur; ijs, qui ab ipso, adversabatur.

Dumque idem gravissimâ in Campaniâ valetudine tentaretur; universa Italia pro eius salute, primo omnium civium, vota suscepit, *Felicior, si antè decessisset.*

CVRIO FAX BELLI CIVILIS.

Sed bello civili, & tot, quæ per continuos annos consecuta sunt, malis, flagrantissimam facem subiecit C. CVRIO Trib. pl. Vir nobilis, eloquens & audax, suæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus. Ipse primò pro POMPEII partibus, quasi pro republicâ; mox contra POMPEIVM & CÆSAREM, stare simulans; sed animo pro Cæsare stetit. à quo centies H. S. ad æs alienum dissolvendum, accepisse fertur.

CILICIÆ PROCONSVLES.

P. LENTVLVS SPINTHER, ex Ciliciâ, quam per triennium obtinuit, re benè gestâ, Imperator dictus; hoc anno, licet seriùs, triumphavit.

Ex eâdem provinciâ, AP. CLAVDIVS, & nomen Imperatoris peperit, & triumphum postulavit. Sed à P. DOLABELLA, genero CICERONIS, coi TVLLIA enupserat; de maiestate (al. repetundarum) accusatus, eam postulationem abiecit.

CICERO, quinque post Consulatum annis, ex Senatûs Consulto & lege, Proconsul, cum imperio, in Ciliciam provinciam, venit; APPIO CLAVDIO, quem dixi, successor datus.

RES IN CILICIA GESTÆ.

Res sibi à se gestas ad CATONEM, & ATTICVM ipse perscripsit, quas nemo ferè alius prodidit. Quùm Tarso ad AMANVM, qui Syriam à Ciliciâ, aquarum divortio, dividit, cum exercitu venisset; ut perpetuum hostem ex eo monte tolleret; distributis cohortibus & auxilijs, quùm alijs Q. FRATER; alijs, C. POMPTINIVS; reliquis M. ANNEIVS & L. TVLLIVS legati præessent; plerosque nec-opinanteis oppressit.

Erant, quæ fuit non vici instar, sed urbis, & quidem Amani caput: Item Sepyram & Cemimorum, iacere & diu repugnantibus, multisque occisis, cepit. Castellis VI. captis; compluta incendit. Tum castra in radicibus Amani, apud Aras ALEXANDRI, habita. & in reliquijs Amani delendis, agrisque vastandis, aliquantum temporis consumtum est.

Inde ad opidum Eleutherocilicum, Pindenissum nomine, exercitum adduxit ... & fossâ circumdedit; & maximis castris ... LVII. die rem eò deduxit, ut omnibus partibus urbis disturbatis, aut incensis, compulit in potestatem venirent Cilices. A Tibarenis, pari scelere & audaciâ finitimis, obsides accepi.

Ita rumore adventantis cum exercitu CICERONIS; & CASSIO, qui ANTIOCHIA tenebatur, animus accessit; & Parthis qui obsidebant, timor iniectus est. His rebus ita gestis, CICERO & nomen Imperatoris ab exercitu adeptus est; & triumphum speravit. supplicationes etiam decretæ. Hæc ille de se.

BIBVLVS INFELICITER IN SYRIA REM GERIT.

M. BIBVLVS, qui Cæsaris in Consulatu collega fuit, hoc quoque anno in provinciam Syriam pro-Consule venit. quem tradit CICERO, in eodem Amano, quem ille vastarat, laureolam in mustaceo quæsiisse. ac cohortem primam totam, cum Tribuno militum SEX. LVCILIO, & primipili Centurione ASINIO DENTONE; perdidisse.

CASSII DE PARTHIS VICTORIA; ET EIVS BELLI FINIS. BIBVLI conatus.

Quùm autem Parthi iterùm, PACORI, ORODIS regis filij, nomine, OSACE quodam duce, se in Syriam effudissent; & redactis in potestatem locis omnibus, ad Antiochiam usque pervenissent; ab eo opido, CASSII virtute, repulsi, iter ad Antigoniam convertêrunt. atque positis in itinere insidijs ab eodem CASSIO circumventi, magnam cladem, OSACE ipso ex vulnere mortuo, accepêrunt. eoque sublato, PACORVS totâ Syriâ excessit.

BIBVLVS, qui Syriæ deinde præfuit, quietam provinciam nactus; bellum inter Parthos ipsos concitavit. ORNODAPANTEM enim quemdam, ORODIS regis inimicum, impulit; ut PACORVM filium regem constitueret, & cum eo bellum adversus patrem gereret.

(IVSTINVS lib. 42. tradit: PACORVM à patre ORODE, MITHRIDATES (qui bellum Armeniæ intulit, & ob crudelitatem à Senatu Parthico regno pulsus fuit) fratre, ad persequendas Romani belli, post CRASSVM deletum, relliquias, missum; & postquam magnas res in Syriâ gessisset, in Parthiam fuisse revocatum. Quo absente, exercitus Parthorum in Syriâ relictus, à CASSIO, CRASSI Quæstore, cum omnibus ducibus ... trucidatus.)

Ita bellum Romanorum cum Parthis, IV. ex quo cæptum erat anno, finem in præsentiâ habuit.

BITVRIGES, ET CARNVTES ITERVM DOMITI.

CÆSAR, qui ... ... labonbus, hibernorum ... ... & complures eodem tempore ... ... in ... renovare belli consilia renunciarentur, m... ... exercitûs parte in Biturigum agros ind..., eos ad obsides dandos, & præmia militibus, prædæ nomine, condonanda, adegit.

Deinde Carnutes, qui bellum Biturigibus inferebant, persecutus; castris in eorum opido, Genabo, potius, & immisso in omnes partes equitatu; eos vastatos, tectisque expulsos, ... rum amissâ, in finitimas civitates ... ... avit.

NOVA IN BELLOVACOS EXPEDITIO. COMMII ATREBATIS constantia.

Et II. legionibus, duce TREBONIO, in hibernis Genabi collocatis, profectus est in Bell... quicum finitimis civitatibus, A... A..., Caletibus, Velocassijs, & Atrebatibus; duce CORBEO cive, & COMMIO Atrebate, exercitum comparabant, atque unum in locum ... bant; ut omni multitudine in fineis Suessionum, qui Rhemis erant attributi; facerent impressionem.

Bellovaci, in insidias, quas ipsi struxerant, ... tracti, post aliquantam cum præcursoribus ... tationem, quùm Cæsarem instructis copijs ... se nuntiatum esset; animis concidunt; & ... re parte amissâ consternati, quò fors cumque tulerat, confugiunt; & in fugâ, acriter Romanis insequentibus, conficiuntur.

CORBEVS fortissimè prœlians, compluribus hostium vulneratis, victores iracundiâ elatus ... in se conijcere coëgit.

Bellovaci, loco castrorum relicto, amissâ ... & equitatu, & fortissimis pedibus; quùm ... qui & adventare Romanos existimarent ... repentè cantu tubarum convocato, concilio ... *ut legati ad CÆSAREM obsidesq́ mittantur.*

Respondit Bellovacis CÆSAR; *Se eâ contentum fore pœnâ, quam sibi ipsi contraxissent.*

Obsidibus confectis, concurrunt ... quarum ... tatum legati; quæ Bellovacorum speculabantur ... ventum, atque ita datis itidem obsidibus, imperata fecére.

Excepto COMMIO. qui ad eos profugerat Germanos, à quibus equitum auxilia ad id bellum mutuatus; quemque timor, ob intentatam antea sibi, iussu TREBONII, à C. VOLVSENO necem ... bebat, ne cuiusquam fidei salutem suam com... ret.

EXPEDITIO IN TREVIROS, IN EBVRONES, PICTONES, CARNVTES, &c.

Bellicosissimis gentibus ita devictis, ut ... iam

... ciuitas esset, quæ bellum pararet, quo sibi resistere; rebus in Celticâ, & Togatâ Galliâ, in tuto ... ipse ad deuastandos depopulandosque Ambiorigis fineis profectus est. Et Labienvm cum II. legionibus in Treuiros mittit; quę ciuitas ... quam imperata, nisi exercitu coacta, fecisset.

Alterâ ex parte à C. Caninio, & C. Fabio legatis, res in Pictonibus benè gesta est: solutâ Lemouici, ubi Dvracivs, Romanis fidus, a Dvmnaco Andium duce, conclusus oppugnabatur; obsidione.

Dvmnacvs, cum Fabio prœlio congredi ausus; amplius XXI. millia, aut armatorum, aut eorum, qui timore arma proiecerant; desiderauit.

Dum Cansnivs, Drapetem Senonem, infestum Romanis caput, qui non amplius II. hominum millib. ex eâ fugâ collectis, unà cum Lvterio Cadvrco, prouinciam petebat: II. legionibus persequitur; C. Fabivs cum reliquo exercitu in Carnutes, reliquasque proficiscitur ciuitates: ex quibus, eo prœlio, quod cum Dvmnaco fecerat, copias esse accitas sciebat.

Carnutes, qui sæpe vexati, numquam pacis fecerant mentionem; datis obsidibus, venére in deditionem. Eorumque auctoritate adductæ ciuitates, Oceano coniunctæ, quę Armoricæ appellantur, aduentu Fabii, sine morâ, imperata fecére.

VXELLODVNVM OBSIDETVR A ROMANIS.

Drapes & Lvterivs prohibiti prouincię aditu; in agris Cadurcorum constitere. Hic, magnâ & veteri apud ciueis suos auctoritate, Vxellodunum, quod rebus integris, in eius fuerat clientelâ; naturâ loci egregiè munitum, suis Drapetisque copiis occupat; & oppidanos sibi coniungit.

Dum Caninivs, qui eò cum exercitu venerat, toto oppido munitiones circumdare ... natur; magnâ copiâ frumenti ex finibus Cadurcorum comparatâ, Drapes & Lvtersvs haud longius X. mill. passuum ab oppido consistunt; unde paullatim in oppidum frumenta supportarent. Sed Lvterio, qui, partitis inter se prouinciis, agmen iumentorum ad oppidum adducere, & frumentum importare statuerat; fugato: & frumentariis ad unum caesis; Drapes, qui castris præsidio cum parte copiarum restiterat, de-repentè oppugnatus & captus est. Caninivs, sine ullo penè militis vulnere, victoriâ potitus, ad obsidendum Oppidum reuertit: & C. Fabivs, qui eòdem cum suis copiis postero die venerat; partem urguendæ obsidionis sibi sumit.

Cæsar, M. Antonio Quæstore in Bellouacis cum cohortibus relicto; reliquas ciuitates adit, & obsides pluris imperat. Quumque in Carnutes venisset; quorum consilio initium belli ortum fuerat; ut ciuitatem metu, ex conscientiâ facti, liberaret; principem fœderis ipsius, & concitatorem belli, Gvtrvatvm, ad supplicium deposcit; eumque in castra perductum, maximo militum consensu, securi ferit.

VXELLODVNENSES DEDITI.

Iis Caninii literis, tum de iis, quæ cum Drapete & Lvterio gesta essent; tum de Vxellodunensium, quos obsideret, pertinaciâ, edoctus; cum omni equitatu celerrimè eodem contendit. Et quum frumenti copiâ abundare oppidanos cognosceret; aquâ prohibere hostem, tentare cœpit, ut non tantùm pecora atque iumenta; sed magna etiam hominum multitudo siti consumeretur. Oppidani itaque necessitate coacti se Cæsari transdiderunt. Ipse, qui, licet naturâ lenis, exemplo supplicii reliquos à rebellando deterrendos existimaret; omnibus, qui arma tulerant, manus præcidit, vitamque concessit. Drapes, qui à Caninio captus fuerat; timore grauioris supplicii, cibo sese abstinens interiit. Lvterivs, ab Epasnacto Aruerno, Romanis fido, vinctus ad Cæsarem perductus est.

TREVIRI CVM GERMANIS SVBACTI.

Labienvs interim in Treuiris equestre prœlium secundum fecerat; & compluribus Treuiris interfectis, & Germanis, (qui nullis aduersus Rom. auxilia negarent) principes eorum viuos, cum Svro Æduo, in suam redegerat potestatem.

EXPEDITIO IN AQVITANOS.

Eâque re cognitâ, Cæsar, qui superioribus æstiuis subactam esse Galliam iudicaret; in Aquitaniam, quam nûquam ipse adisset, sed per P. Crassum, quâdam ex parte deuicisset; cum II. legionibus est profectus. Confestim omnes Aquitaniæ ciuitates legatos ad eum miserunt, obsidesque dederunt. Ipse eum equitum præsidio Narbonem abiit, exercitumque per legatos in hiberna deduxit, ita ut ne qua pars Galliæ ab exercitu vacua esset.

Cæsar, rebus in prouinciâ constitutis, ad legiones in Belgium se recepit: hibernauitque Nemetocennæ.

COMMII ATREB. FORTITVDO; ET CVM ANTONIO RECONCILIATIO.

Quùm M. Antonivs in hiberna, quò constitutum erat, venisset; ciuitasque Atrebatium in officio maneret; Commivs, quem suprà vulneratum fuisse memorauimus; patriâ exclusus, cum suis equitibus, seque, suosque latrociniis alebat. Antonivs, præfectum equitum, Volusenum, qui cum eo hibernabat, ad persequendum hostium equitatum mittit. Dumque ille Commivm, eius intercipiendi cupiditate, pertinaciùs eum paucis insecutus esset; & hic fugâ vehementi Volvsenvm longiùs produxisset; equum conuertit: & calcaribus incensum, proximè equo Volvseni iungit; lanceâque infestâ medium

dium eius femur magnis viribus transfixit. Et prœlio inter equites redintegrato; compluribusque, ex Commianis, vulneratis aut interceptis; dux ipse malum, equi velocitate, iterùm evitavit. Et quasi expiato iam suo dolore, legatos ad ANTONIVM mittit; *seq. ibi futurum, ubi præscripserit; & ea facturum, quæ imperaverit; obsidibus datis, firmat.*

Hoc unum concedi suo timori postulat; *ne in conspectum cuiusquam veniat Romani.* ANTONIVS, acceptis obsidibus, veniam petenti dedit.

Romæ verò, Consulibus L. ÆMILIO PAVLLO, & C. CLAVDIO MARCELLO, qui subsecuti sunt, (circa XXIII. Novemb. Iuliani, ut volunt) CÆSAR veritus ne se provinciâ & exercitu spoliatum, & præsentem, petere Consulatum inimici sui compellerent; L. PAVLLVM, alterum Cos. & C. CVRIONEM Trib. pl. qui eius antè actionibus fuerat adversatus; illum magnâ mercede, MD. talentûm: hunc centies H.S. defensores paravit.

FOMES ALTER BELLI CIVILIS.

Quùm itaque Senatuscons. *de dimittendis CÆSARIS exercitibus* referretur; CVRIO ita adsensus est; *si & cæteri quoque* (POMPEIVM notans) *ab armis discederent, atque exercitus dimitterent.*

In eam sententiam ne discessio fieret; Consules, & amici POMPEII, impedimento fuerunt. Sed Sen. Cons. fit: *Vt in bellum Parthicum, ad BIBVLVM, Legio una à CN. POMPEIO; altera à C. CÆSARE, mitterentur.*

POMPEIVS, ante triennium, CÆSARI, bellum in Galliâ gerenti, legionem unam ex delectu provinciæ, utendam dederat. eam ad se remitti, & in Syriam suo nomine proficisci iubet. CÆSAR ex suo numero XV. adiecit.

Atque ita duabus legionibus spoliatus (quæ quòd ad bellum Parthicum non essent necessariæ, à MARCELLO Consule, ad POMPEIVM sunt traductæ) quùm POMPEIO tanti exercitus traderentur; sibi etiam licere putavit; suum, quem haberet in potestate, exercitum retinere.

GALLIÆ PACANDÆ RATIONES.

Is quùm in Belgio hiemaret, unum illud propositum habebat; continere in amicitiâ civitates; nulli spem aut caussam dare armorum. Itaque honorificè civitates appellando, & principes maximis beneficijs adficiendo, nulla onera nova imponendo, defessam tot bellorum casibus Galliam, conditione parendi meliore, facilè in pace continuit.

Hibernis peractis, quàm celerrimè in Italiam profectus est; ut municipia & colonias appellaret, quibus M. ANTONII, Quæstoris sui, petitionem sacerdotij, sive Auguratûs, commendâsset. Deinde, ut ijs gratias ageret, quòd officium suum, & frequentiam, ANTONIO (qui Augur factus erat, priùs quàm Italiam attingeret) præstitissent. simulque se, & honorem suum, in insequentis anni petitione commendaret. propterea quòd insolenter adversarij sui gloriarentur, L. CORNELIVM LENTVLVM, & C. CLAVDIVM MARCELLVM, Consules designatos omnem honorem & dignitatem CÆSARIS exspoliarent. Et ereptum SER. GALBA Consulatum, cùm is multò plus gratiâ ac suffragijs valuisset; quòd sibi coniunctus & familiaritate & necessitudine legationis esset.

CÆSAR GRATIOSVS ITALIS

CÆSARIS adventus, ab omnibus municipijs & Colonijs incredibili honore atque amore exceptus est. Ipse quùm omneis Galliæ Togatæ, cui T. LABIENVM præfecerat, regiones percurrisset; quàm celerrimè ad exercitum Nemetocennam contendit: legionibusque ex omnibus hibernis ad fineis Trevirorum evocatis, ibi exercitum lustravit. Illo per hiberna distributo, in Italiam iterùm profectus est.

Quò quùm venisset, & arma haud dubie contra se parari audisset; *Omnia tamen patienda sibi statuit: quoad sibi spes aliqua relinqueretur, iure potiùs disceptandi, quam belli gerendi.*

RERVM IN GALLIIS GESTARVM COMPENDIVM.

Ita CÆSAR novem in Gallijs æstates exegit. ubi vario pugnarum eventu, amplùs CCCC. hominum millia cæsa, & plura capta, referuntur. nullâ non æstate iustissimus triumphus emeritus. Omnem Galliam, quæ à saltu Pyrenęo, Alpibusque & monte Gebennâ; fluminibus Rhodano & Rheno continetur; patetque in circuitu ad XXXII. centena pass. millia; præter socias, ac benè meritas civitates; in provinciæ formam redegit: eique in singulos annos stipendij nomen imposuit.

Censores in hunc annum referuntur; AP. CLAVDIVS, & L. PISO; CÆSARIS socer. A quibus lustrum conditum LXXI. & censa civium capita CCCXX. M. (quùm biennio pòst, CÆSARE censum agente, dimidio minus sint inventa.) Et princeps Senatûs lectus, P. SERVILIVS ISAVRICVS.

APPIVS, CÆSARI inimicior, multos Equites & Senatores, libertinos aliosque nobileis, qui partes CÆSARIS sequebantur; invito collegâ, aut notavit, aut Senatu, gradu ve suo demovit. & in cæteris, C. SALVSTIVM historicum.

Nemo prudens eo tempore magistratum illum adclamavit; ne aut notandis civibus in odium; aut notis prætereundis, in populi reprehensionem incurreret.

POMPEIO VRBIS; EXERCITVVMQVE CVRA DEFERTVR.

POMPEIVS è Senatu, dum CVRIO acriùs pro CÆSARE, & contra se diceret; non sine stomacho & minis egressus, in suburbanam villam secesserat. Quùm verò in urbe de Cæsaris adventu rumor talsò esset exortus; omnesque metu percellerentur;

MARCELLVS Cos. cum collegâ PAVLLO, obvius ad POMPEIVM venit: gladioque porrecto, *Curam, custodiamque urbis capessere iubet.* Traditisque duabus legi-

legionibus, quæ Parthico bello destinatæ apud Capuam hibernabant; adeoque exercitu omni, qui usquam in Italiâ erat, eidem permulo, cum novorum delectuum habendi facultate; ut adversus Cæsarem proficiscatur, hortantur.

Adducti erant eodem fini, L. CORNELIVS LENTVLVS, & C. CLAVDIVS MARCELLVS, M. F. Consules designati, qui eadem POMPEIO mandarent. Ille legiones, & ea, quæ offerebantur, haud invitus accepit.

CVRIONIS PRO CÆSARE CONATVS, ET TVRBA.

CVRIO Trib. pl. qui nihil sibi ad summam, in causâ Cæsaris defendendâ, contentione reliqui fecerat; quum obtinere non posset à Consulibus, ut edicerent; *Ne quis POMPEIO delectus habenti nomen adversus CÆSAREM daret*; metu iudicij, neque dum exacto magistratu, ex urbe ad Cæsarem profugit. Hunc, ait Vell. ad ultimum, *saberrimas coalescentis conditiones pacis*, quas & Cæsar iustissimo animo postulabat; & POMPEIVS æquo recipiebat; *rupisse, aut dissipasse*.

Fertur autem Cæsar, quo POMPEII necessitudinem retineret, Neptem suam OCTAVIAM, C. MARCELLO licet elocatam, ei obtulisse: & filiam ipsius vicissim, licet FAVSTO SYLLÆ desponsam, sibi uxorem dari postulâsse.

CÆSARIS MODERATIO ET PACIS STVDIVM.

CÆSAR tum, conventibus in citeriore Galliâ peractis, cum V. pedit. M. & CCC. equit. quos secum è Galliâ adduxerat, Ravennæ, extremâ provinciæ suæ urbe, subsistebat. Hic CVRIO quùm ei suaderet, omnibus mox legionibus è Galliâ atque Illyrico evocatis, ad Vrbem imparatam accederet; ipse priùs quàm auxilium rebus suis ab armis peteret, omneis concordiæ conditiones experiri maluit. Modò per amicos, eum adversarijs pacisci conatus; ut vel Gallia Cisalpina cum II. legionibus; vel certè cum unâ, Illyricum ipsi relinqueretur: dum iustis comitijs, & ex pacto, Consul crearetur. Modò Senatum per litteras deprecatus; ne exercitu omni imperioque nudatus, adversariorum invidię & calumnijs obijceretur.

Si POMPEIVS exercitum dimittere, imperiumque deponere iubeatur; se paria facturum. Si ille id facere recuset; se quoque, retento exercitu, propediem, ad ulciscendas sui, patrięque iniurias, venturum.

Hoc extremo litterarum, quas CVRIO detulerat, & M. ANTONIVS publicè recitandas curârat, in Senatu perlecto; ab omnibus statim conclamatum est: *Bellum à CÆSARE ultrò denuntiari*. Eâque de re diu in Curiâ variantibus sententijs decertatum est: donec tandem Cos. LENTVLI, & M. CATONIS importunitate, iretur in sententiam Q. METELLI PII SCIPIONIS: qui tum POMPEII socer censuerat; *CÆSAREM, nisi ad diem certam exercitum dimittat; videri contra remp. facturum*.

M. ANTONIVS & Q. CASSIVS LONGINVS, Tribb. pl. qui sententiæ intercesserant; & animosiùs, ne ea perferretur, sed frustrà, restiterant; Curiâ excedere iussi, metu acerbioris decreti, & Pompeianorum, qui adventare credebantur; servili habitu, unà cum CVRIONE ad Cæsarem de nocte profecti sunt.

3905.	*Hac acta ipsis Ianuar. Kal. quo die novi Consules, quos suprà dixi designatos; L. LENTVLVS & C. MARCELLVS, magistratum inibant.*	45.
Ab V. C. 703.		

ADPARATVS BELLI CIVILIS.

Et circiter septem pòst diebus factum aliud S.C. cui non nisi extremis turbatæ reip. temporibus locus esse solet; *Dareut operam Coss. Pratores, Tribb. pl. quique ad Vrbem Consulares essent, ut ne quid resp. detrimenti capiat.*

Pecunia POMPEIO ex ærario dari iussa. Gallia provincia L. DOMITIO Aenobarbo: METELLO SCIPIONI, Syria; alijs aliæ extra ordinem & contra leges decretæ. Consul uterque, paludati, inusitato exemplo, votis nuncupatis, extra urbem proficiscuntur. Delectus totâ Italiâ habentur; pecuniæ per municipia exiguntur, & arma imperantur.

Cæsar, qui Ravennæ interea postulatis suis responsum exspectabat, ijs, quæ Romæ acta essent, cognitis; & adversariorum iniurijs, ut iustissimi sibi belli causis, in concione militum expositis; quùm eos, ut suam Imperatoris tot annis spectati, dignitatem ab inimicorum violentiâ defendant, esset cohortatus: Et à XIII. legionis militibus, qui tum aderant, alacriter esset acclamatum; Centuriones cum cohortibus, extra provinciæ suæ fineis, Ariminum pacato habitu & itinere præmittit; ipse ad Rubiconem, qui provinciæ suæ terminus Galliam ab Italiâ dividebat, eosdem est adsecutus.

ANCEPS CÆSARIS DE BELLO SVSCIPIENDO CONSILIVM: ET AD ROMAM progressus.

Ibi quùm varia perplexo ac nutante animo consilia versaret: & ad amicos, qui adstabant, conversus; *Regredi sibi num liberum esse* dixisset: ponticulo fluminis transito, *omnia sibi armis peragenda fore*; tandem, oblato sibi ostento; *Eamus*, subiecit, *quò Deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat. Iacta est alea.* Sic exercitu Rubiconem traiecto, Ariminum etiam ante lucem occupavit.

Ibi Tribb. plebis & CVRIONE, qui eò ad se confugerant, in concionem productis; & militibus eorum oratione, & Cæsaris commiseratione, ad ul-

nionem magis incertis; exercitum, qui tunc præstò erat, rectè Romam ducit reliquas: legiones ex hibernis evocat, & se sequi iubet.

Quùm intereà legati ad CÆSAREM, à POMPEIO, L. CÆSAR, & L. ROSCIVS Prætor, rei certis conditionibus, ex CICERONIS sententiâ, componendæ, missi, nihil præter dubia & incerta POMPEII promissa adferrent; & iniquas leges Cæsari imponerent: *Vt ipse Arimino excederet, atque in provinciam reverteretur: POMPEIVS & provincias & alienas legiones teneret. Ipse exercitum dimitteret; POMPEIVS & Consules, sine intermissione, delectus haberent.*

Prætereà, quòd neque tempus colloquio, CÆSARE ita petente, daret POMPEIVS; neque accessurum polliceretur; magnam pacis desperationem adferebat.

Arimini itaque cum II. legionibus subsistens CÆSAR, delectus habere instituit. M. ANTONIVM cum V. cohortibus Arretium mittit. Pisaurum, Fanum, Anconam, singulis cohortibus occupat. Tignium municipium, THERMO Prætore fugiente, per CVRIONEM recepit. Inde Auximum profectus: ACTIO VARO, qui id municipium præsidio tenebat; ab ipsis Decurionibus prius cum cohortibus excedere, fugáque consulere iusso; ab eisdem in opidum recipitur.

TREPIDATIO ROMÆ. POMPEII ET OPTIMATIVM FVGA.

His Romam nuntiatis, tantus repentè terror invasit; ut Consules, & plerique magistratus ex urbe profugerent: quùm CÆSAR etiam adventare, eiusque equites iam iamque adesse, in summa agrestium, ultrò citróque commigantium, trepidatione, & incondito clamore iactaretur.

POMPEIVS, pridie eius diei, non exspectato legatorum à Cæsare reditu, Capuam ad legiones, quas à Cęsare pridie accepisset: & in Apuliâ, in hibernis disposuisset, iter intenderat. non tam ut bellum ibi faciliùs administraret; quam metu, ne exercitum dimittere cogeretur.

Decedens, Consules cum universo Senatu, omnibusque magistratibus, subsequi; pecuniamque omnem, atque adeò sacra è Templis donaria, secum ferre iubet. *Impunitate omnibus, qui se sequerentur concessâ; hostium se loco habiturum, quicumque ad urbem remansissent professus.*

CÆSAR contrà; *Amicorum se loco habiturum, qui neutri partium adhæsissent.*

Senatores ita deserti, & in re tam ancipiti, animis suspensi, quùm in Curiâ pernoctassent; plerique statim Capuam rectà ad POMPEIVM contendunt: quidam verò, qui vel Cæsari, vel neutri factioni studerent; in urbe remansére.

VRBES ITALIÆ CÆSARI CERTATIM SE DEDVNT.

CÆSAR, dum Romæ ita trepidatur, omnem agrum Picenum percurrit. cunctæque earum regionum præfecturæ, libentissimis animis eum recipiunt; exercitumque eius rebus omnibus iuvant. Cingulum, quod opidum LABIENVS sua pecuniâ exædificarat, & instituerat, missis ad se legatis, in fidem accipit. Asculum, in Picenis, [illegible] tenebat x. cohortibus LENTVLVS SPINTHER. Is, cognito Cęsaris adventu, ex opido profugit: & secum abducere cohortes conatus, à magnâ parte militum deseritur.

VIBVLLIVS RVFVS, missus à POMPEIO in eum agrum, confirmandorum hominum caussâ; milites ab eo in itinere accipit: & ex finitumâ regione, quas potest, ex delectibus Pompeianis, cohortes contrahit. & VALLAM HERRVM, qui cum VI. cohortibus Camerino fugiebat, excipit. Ex ijs ita coactis, XIII. efficit, & ad DOMITIVM AENOBARBVM Corfinium pervenit, qui per se circiter XX. cohortes è vicinitate collegerat.

CÆSAR, recepto Asculo, Corfinium contendit. Et Domitianis, qui pontem fluminis interrumpebant, repulsis, legionibusque suis transductis; ad opidum constitit, iuxtaque murum castra posuit.

Sulmonenses intereà, qui à Q. LVCRETIO Senatore, & ACTIO PELIGNO, ea facere, quæ vellet Cæsar, prohibebantur; & VII. cohortium præsidio tenebantur; simulatque M. ANTONII, quem eò cum legione IIX. & IIX. cohortibus Cæsar miserat, signa viderunt; portas gratulabundi aperuérunt. LVCRETIVS & ACTIVS de muro se deiecérunt.

Corfinio deinde vallo castellisque circummunito; DOMITIVS, qui ad POMPEIVM oratum, ut sibi, multisque secum Senatoribus & equitibus subveniret, certos homines cum litteris miserat; & ab illo, qui rem in summum periculum temerè, obsessorum caussâ, deducere nollet; iussus erat cum omnibus copijs ad se venire; consilium fugæ capere instituit. Divulgato DOMITII consilio, milites secessionem faciunt: deinde omnes uno consilio ipsum productum in publicum circumsistunt, & custodiunt; legatosque ex suo numero ad Cæsarem mittunt: *Paratos se esse portas aperire, quæque imperaverit, facere; & L. DOMITIVM vivum in eius potestatem transdere.*

CÆSARIS PRVDENTIA, ET CLEMENTIA IN DEDITITIOS.

CÆSAR singulari & prudentiâ & clementiâ usus, qui opidum diripi, aut tot obsessos in vitæ periculum venire nollet; eos, qui ad se venerant, collaudat, atque in opidum dimittit: portas murosque adservari iubet. Suos verò, quasi eruptiones ex urbe cavendę essent; perpetuijs vigilijs stationibusque disponit.

In summâ omnium exspectatione, quid obsessis futurum esset; LENTVLVS SPINTHER, quartâ circitér vigilâ, impetratâ colloquij cum Cęsare facultate, ex opido emissus, & in conspectum Cæsaris deductus; cum eo de salute suâ agit, atque obsecrat, ut sibi parcat.

CÆSAR; *Se non maleficij caussâ ex provinciâ suâ egressum confirmat, sed uti se à contumelijs inimicorum defenderet. Tribb. pl. eâ re ex civitate expulsos, ad suam dignitatem*

[illegible] p. p. Pom. paucorum [illegible] narrat.

[illegible] ne [illegible] VETVS ut in opi[illegible] de [illegible] salute impe[illegible] ad [illegible] secum solatur.

[illegible] ubi [illegible] Senatorus eorumque [illegible] quitesque Romanos, ad [illegible] præter DOMITIVM [illegible] T. LV. & VIBVLL. RVF. SEX. [illegible] VARRVS Quæstor, & L. RVBRIVS; [illegible] ones munis [illegible] à DOMITIO evocatis [illegible] nens productos à cõ [illegible] mili[illegible] prohibet, [illegible] de suis in eorum [illegible] que beneficijs commonitos, omnes incolu[illegible] dimittit.

DOMITIO potestatem facit; [illegible] partibus [illegible] baretur, eam seque[illegible] ab [illegible] dere & quiete [illegible] mal[illegible] IS. sex [illegible] ille advexerat, atque in pu[illegible] depoti erat; ad [illegible] ad II. Viris Cor[illegible] D. [illegible] dedidit, quin tamen pe[illegible] ei POMPEIVS ex [illegible] in stipendium dede-

[illegible] es Domitianos sacramentum apud se dicere [illegible].

Et VII. omninò dies apud Corfinium commo[illegible] motis inde castris, per fineis Marrucinorum, [illegible] Larinatiumque, in Apuliam perve-

Postquam fama de CÆSARIS, in DOMITIVM [illegible] clementiâ Romam perlata est; inspera[illegible] urbem invasit lætitia; multique è medio fugâ se[illegible] iores domum se recepére.

POMPEIVS FVGAM IN GRÆCIAM MEDITATVR. BRVNDISIVM OBSESSVM ET deditum.

POMPEIVS, qui tum fortè Luceriæ erat, Italiæ [illegible] spe deiectus, quùm CÆSARE Gallias ad[illegible] obtinente, iret sibi in Hispaniam, provinciam [illegible] ubi exercitum haberet, terrâ interclusum sci[illegible] retus regum, populorumque Asiæ in se studijs, [illegible] à Italiâ, [illegible] Ionio cum exercitu, & ij, qui [illegible] erant; Senatoribus, traijcere statuit Luceriâ [illegible] que Canusi[illegible] inde ipsis Fer[illegible] VIII. Kal. Mart.) Brun[illegible] Con[illegible] quos cum magnâ parte copiarum Dyrrachium, in Epirum, præmittere constituerat, è-vestigio consecuturus.

CÆSAR, [illegible] tam [illegible] quàm POMPEIO [illegible] capere [illegible], vel ad æquas pacis conditiones adacto, bellum intra Italiam conficere; [illegible] veretur, ne POMPEIVS ibi remaneret, quo [illegible] omne Hadriaticum mare, extremis Italiæ, Græciæque regionibus, in potestatem haberet; & utraque ex parte bellum administrare posset; eo[illegible] VI. [illegible] & oppidum di[illegible] operibus oppugnare; portusque Brundisini usum hosti eripere; exitusque obiectis molibus im[illegible] & intercludere, instituit.

Interim ne à pace [illegible] orrere vid[illegible] primò per CN. MAGIVM, Præfectum fabrûm POMPEII, ex itinere à suis deprehensum; tum per CANINIVM REBILVM legatum, SCRIBONII LIB[illegible] necessarium, mutuum [illegible] coll[illegible] qui[illegible] pe[illegible]. *Posse non iniquis conditionibus ab armis dis[illegible].*

POMPEIVS, dat responsum, quod Consules absint: *Neque illis nihil de compositione agi posse*; conatus in [illegible] operibus mun[illegible] CÆSARIS aut perrumpebat, aut disturbabat. Et oppugnationem tantisper sustinuit, dum naves, Dyrrachio, a Consulibus remitterentur, quæ priorem exercitus partem transportárant. Ipse sive operibus CÆSARIS permotus, sive quòd ab initio Italiâ excedere constituerat; adventum navium, profectionem parare incipit.

Quòque faciliùs impetum Cæsaris, militumque irrup[illegible] retar[illegible] vicos [illegible] plateasque inædificat. & [illegible] las transversas vijs perducit, & præsepit. atque aliquot prop[illegible] arcibus in [illegible] & turris [illegible] ad speciem re[illegible] qui certo signo, & actuariis navigiis [illegible] jubet; milites suos silentio naveis con[illegible] dere iubet: & sub noctem (Idib. Mart.) solvit.

CÆSAR au[illegible] Pompe[illegible] rum, per oppidanos, qui iniurijs contumelijsque POMPEII & militum irritati, Cæsaris [illegible] rebus fav[illegible] tectis significatâ, a. d. XV. Kal. April. B[illegible] recepit.

Et quantumvis ad spem confic[illegible] maturius negotij maximè probabat; coactis navibus, mare transire, & POMPEIVM, priùs quàm transmarinis auxilijs confirmaretur, persequi: [illegible] n quò ille præsentem sui insequendi facultatem, al[illegible] secum navibus, ade[illegible] fet; & ipse in alijs procul cogendis moram ten[illegible] portusque longi[illegible] quitatem ti[illegible] eret; satius duxit, Italiam, & quidquid à tergo relinqueretur, præsidijs [illegible] firmare; atque in Hispaniam, quæ Pompeianis Prætoribus & exercitibus tenebatur, proficisci.

CÆSAR INSVLAS, ET PROVINCIAS ITALIÆ PROPINQVAS PER LEGATOS occupat.

Et navibus per II. Viros municipiorum undique contrahi, & Brun[illegible] deduci [illegible]; Q. VALERIVM, legatum, [illegible] Sardiniam, quam M. COTTA ob[illegible] bat; Q. CVRIONEM Proprært. cum III. legionibus in Siciliam, quæ MARCO CATONI obvenerat; [illegible] mittit. eâque [illegible] receptâ, in Africam, quæ TVBERONI forte obtigerat, exercitum transducere iubet.

Caralitani, Sardiniæ principes ad famam adventantis VALERII, suâ sponte ex [illegible] do COTTAM eijciunt, qui in Africam profugit. CATO, navibus in Siciliâ instruendis, & delectibus in Lucanis Bruttijsque per legatos [illegible] habendis, intentus, cognito CVRIONIS adventu, questus in concione sese proiectum ac proditum à POMPEIO ex provinciâ ad eumdem per Corcyram, se contulit. Sic vacuas ab imperijs Insulas nacti, quo eo missi erant, cum exercitibus pervenére.

TVBERO, quùm in Africam venisset, invenit in provinciâ cum imperio ACTIVM VARVM. qui ad Auximum amissis cohortibus per[illegible] ex fuga in Africam pervenerat; atque eam suâ sponte vacuam occu-

occupaverat; delectuque habito II. legionum conficerat. Hic venientem Vticam, TVBERONEM, cum navibus, portu atque oppido prohibet; eoque loco excedere cogit: Quæstore tum iisdem L. LIGARIO.

ACTA CÆSARIS ROMÆ.

CÆSAR itaque spatio LX. dierum universâ Italiâ, citra sanguinem, potitus, militibus in municipia proxima deductis, Romam ante Kal. April. pervenit. Senatum, quem extra pomerium ANTONIVS & CASSIVS coegerant, benignè adlocutus, suæ caussæ æquitatem, & adversariorum acerbitatem commemorat. populum, Syllanæ tempestatis memoriâ & metu ferè exanimem, confirmat. filios eorum, qui à SYLLA proscripti erant; ad honores & magistratus admittit. Orat & postulat Senatores; Remp. suscipiant, atque unà secum administrent. sin timore defugiant; illis se oneri non futurum, & per se remp. administraturum.

Quùm Senatui placuisset, ut ex CÆSARIS sententia legati ad POMPEIVM mitterentur; nemo repertus est, qui id munus suscipere vellet; quod POMPEIVS decedens ab urbe; *Hostium loco æque habiturum se edixerat, & eos, qui Romæ remansissent, & qui in castris CÆSARIS fuissent.*

METELLO OBNITENTE, CÆSAR ÆRARIVM COMPILAT.

Sed L. METELLVS Trib. pleb. ab inimicis CÆSARIS subiectus, & hanc rem distrahebat, & alia quæ agere ille instituerat, impediebat. & præcipuè Rogationem, quam ille de pecunijs ex ærario ad bellum gerendum sumendis, tulerat. Cæsar verò, quùm clavibus non inventis, quas Coss. secum abstulerant, ærarium securibus effringi iussisset; mortem METELLO, si resisteret, comminatus; sanctiores etiam thesauros, bello Gallico cum exsecratione destinatos, abstulit. qui remp. perdomitis à se Gallis, religione solutam prædicaret.

M. ÆMILIVM LEPIDVM Præfectum urbi constituit. M. ANTONIVM universæ Italiæ, & in eà præsidijs præfecit. Illyricum C. ANTONIO; & Galliam citeriorem LICINIO CRASSO decrevit. Classeis præterea duas, unam ad Inferi, alteram ad Superi maris tutelam, instruxit: illi Hortensium, huic DOLABELLAM, præesse iussit.

CÆSAR IN HISPAIAM MOVET. MASSILIA OPPVGNATA.

His rebus ita passim constitutis, ab urbe profectus in ulteriorem Galliam pervenit, in quâ pacem ipse fecerat: inde Hispaniam petiturus. Hoc in itinere cognoscit DOMITIVM, quem Corfinij paullo antè captum dimiserat; ad Massiliam occupandam, cum aliquot navibus obiter coactis. profectum. ipsosque Massilienseis, mandatis à POMPEIO per nobiles adolescenteis, indigenas, acceptis; ne nova Cæsaris officia, veterum suorum beneficiorum memoriam pellerent; portas sibi clausisse; auxilia ab Albicis, alijsque finitimis, accire: frumentum ex agris in urbem convehere; muros, classem, & portas reficere; armorum officinas in urbe instituere.

CÆSAR, XV. Massiliensium primis ad se evocatis, cum ijs agit; *Ne initium belli ab ipsis oriatur: Italiæ totius auctoritatem se [illegible] volunta[illegible] obtem[illegible]rar[illegible].*

Illi per legatos Cæs[illegible] re[illegible] *Rom. in duas partes d[illegible] [illegible] quarum [illegible] PEIVS & CÆSAR, [illegible] civitatis [illegible] eij non esse, utra pars i[illegible]stiorem ha[illegible] [illegible] sed patribus eorum beneficijs, parem se [illegible] [illegible] tribuere debere; & neutrum eorum con[illegible] [illegible] iuvare: aut urbe, aut portubus recipere.*

DOMITIO BRVTVS OPPONITVR AD MASSILIAM.

Sed dum hæc inter eos aguntur DOMITIVS ab ijs cum navibus receptus, urbi præficitur; summaque ei b[illegible]lli administrandi permittitur.

Quâ iniuria permotus Cæsar, legiones III. Massiliam adducit. turreis vineasque ad oppugnationem urbis agit: & naves longas XII. Arelate, quàm celerrimè adfectis & armatis, D. BRVTVM præfecit & C. TREBONIVM [illegible] cum III. legionibus ad obsid[illegible] Massiliæ relinquit. Ipse in Hispaniam ire pergit; præmissis quæ cum III. legionibus, quas Narbone hiemârant, C. FABIO legato; reliquas, quæ longius hiemabant, subsequi iubet.

FABIVS, ut imperatum erat, celeriter saltus Pyrenæos occupat, & præsidia deijcit, magnisque itineribus ad exercitum AFRANII contendit.

POMPEIANI IN HISPANIA DVCES.

POMPEIVS quippe, antequam Brundisio decederet, VIBVLLIVM RVFVM in Hispaniam miserat. Cuius adventu, AFRANIVS, PETREIVS, & VARRO POMPEII legati, quorum unus III. legionibus Hispaniam citeriorem; alter à Saltu Castulonensi, ad Anam II. legionibus; tertius ab Anâ Vectonum agrum, Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat; officia inter se erant partiti. ut PETREIVS ex Lusitaniâ, per Vectones cum omnibus copijs ad AFRANIVM proficiscatur: VARRO cum suis legionibus ulteriorem Hispaniam tueatur. Præter legiones, ex utrâque provincià auxilia contraxerant. scutatos & cetratos, ad DCCC. (al. LXXX.) cohorteis; & equitum circiter V.M. CÆSARI aderant, præter legiones; ad VI M. auxilia peditum; equit. III. M. quæ omnibus superioribus bellis habuerat. & par ex Galliæ civitatibus numerus.

ILERDÆ LOCVS CASTRIS DELECTVS. IBIDEM VARIA VTRINQVE CERTAMINA.

Pompeiani ad Ilerdam, loco maximè opportuno, bellum gerere constituunt, hostemque ibi operiri.

FABIVS, qui præmissus, ad Ilerdam proximè accesserat; & tentatis per nuntios finitimarum civitatum animis, duos in Sicore flumine, quod urbem adluit, ponteis effecerat, quibus pabulatum mitteret; crebrò cum Pompeianis, qui idem facerent, equestribus prœlijs contendebat.

Postquam Cæsar cum equitibus nongentis in castra pervenit, pontem, qui fuerat tempestate interruptus; & equitatum FABII, iam transgressum, & ab Afranianis, qui occasione & beneficio fortunæ ad eos opprimendos uti vellent circumventum, in magnum discrimen coniecerat; biduo pòst summâ industriâ perficiendum curavit. Et factâ æquo loco pugnandi potestate, quùm per Afranium staret quò minùs

minus prœlio dimicaretur ; ab infimis radicibus montis castra facere constituit. & tam admirandis fossarum atque aggerum operibus communit ; ut quum Pompeiani, terrendi caussa atque impediendi operis, copias suas ad infimas montis radices producerent, & prœlio lacesserent, neque idcirco Cæsar opus intermitteret, illi non diu commorati, copias in castra reduxerint.

Media ferè planitie, quæ inter Afranij castra, & oppidum Ilerdam iacebat, ed tior surgebat tumulus. quem si occupasset Cæsar & communi[sset]; ab oppido, & ponte, & commeatu omni, quem in oppidum contulerant, se interclusurū adversarios confidebat.

Dum h[æc] utrimque in eo tumulo occupando contenditur, & bo[...] v. continenter pugnatur; Afraniani, qui ex statione pro castris priùs in tumulum venerant; Cæsaris legionem repellût, & perterritis instant, donec Cæsar legionem ex. subsidio duceret, & hostem insolentem supprimeret ; seque ad oppidum Ilerdam recipere & sub muro consistere cogeret.

Sed & dum [h]i[...] legionis milites, elati studio, iarcire accepti detrimentum vellent; & in iniquum locum progressi haud facile sese inde recipere possent; pu[g]na . [...] utraque [e]x parte auxilijs, ut integri defessis succederent, adeò acris exoritur ; ut Cæsariani dum graviter à multitudine premerentur, omniaque tela consumsissent; gladijs districtis impetum adver[sus] mont[...] in cohortes fecerint, & in oppidum pænè compulerint. & equitatu inter duas acies perequitante, commodiorem socijs receptum dederint. Ex Cæsarianis primo congressu circiter LXX. cæsi; vulnerati amplius DC. Afraniani, præter v. Centuriones, plus cc. ex suis desiderârunt. Hi tamen tumulum, pro quo pugnatum erat; magnis operibus munierunt, præsidium q[ue] ibi posuerunt.

Biduo, quo hæc gesta sunt, repentinum accidit incommodum. Coorta tempestate, imbres cœlo effusi, & nives è montibus profluentes, summas fluminis ripas superarunt; & ambos pontes, quos FABIUS fecerat, uno die interruperunt. Cæsaris castra, erant inter flumina duo, Sicorim & Cingam ; & angusto XXX. millium spatio continebantur. Neque civitates, quæ ad Cæsaris amicitiam accesserant, frumentum supportare ; neque ij , qui longiùs pabulatum progressi erant, fluminibus interclusi, reverti; neque maximi commeatus; qui ex Galliâ, Italiâque exspectabantur, in castra pervenire poterant.

Huc accedebat , quod AFRANIUS omne ferè frumentum è civitatibus, ante Cæsaris adventum , Ilerdam convexerat ; & pecora , secundum inopię subsidium, belli metu, longiùs erant remota.

At AFRANII exercitus omnium rerum abundabat copiâ; quas sine ullo periculo pons Ilerdæ præbebat, & [lo]ca trans flumen integra.

Q[uu]mque eæ aquæ complureis dies permanerent, & CÆSAR p[o]nteis reficere conaretur; neque magnitudo rapidissimi fluminis id permittebat ; neque ad ripam dispositæ adversariorum ripæ perfici patiebantur.

AUXILIA CÆSARI SUBMISSA.

Iter ad CÆSAREM sub id tempus habebant sagittarij ex Ruthenis; equites ex Galliâ, cum magnis impedimentis. Erant præterea cuiusque generis hominum millia circiter VI. cum servis liberisque. qui nec ordine, nec imperio certo , ex superiorum temporum licentiâ, iter facerent. Erant & complures honesti adolescentes, Senatorum f[il]ij, & equestris ordinis : legati etiam CÆS[A]RIS & civitatum. Hos omneis flumina continebant.

Id ubi AFRANIO nuntiatum; cum omni equitatu, tribusque legionibus ad eos opprimendos de nocte proficiscitur; imprudenteisque, missis ante equitibus, adgreditur. Illi, dum pari certamine res geri potuit, magnum hostium numerum pauci sustinuere. Verùm ubi signa legionum adpropinquare cœperunt; paucis amissis, sese in monteis proximos contulêre.

ANNONÆ INOPIA IN CASTRIS CÆSARIS.

CÆSAR, ubi annonam ingravescere, ut ad L. denarios, in singulos modios ea perveniret, & militum vireis inopia frumenti diminui [c]œpit ; civitatibus socijs & amicis, quo minor erat frumenti copia, pecus imperabat. Ipse calonibus in longinquiora loca dimissis , præsentium inopiam , quibus poterat præsidijs tutabatur.

Hæc Romam in maius etiam partim rumoribus perlata , partim etiam Pompeianorum litteris ad amicos perscripta , quasi bellum pænè confectum videretur; effecere, ut multi ex Italiâ ad POMPEIUM, animis cum fortuna mutatis, concurrerent.

PONTEIS INSTAURAT CÆSAR AD ILERDAM.

Quùm in his angustijs CÆSAR versaretur; militibus imperavit ; ut naveis ex levi materia fecerent, cuius generis anteà usus Britanniæ docuerat ; quæ viminibus contexerentur, & corijs integerentur. Eas ita perfectas, carris iunctis devehit noctu millia pass. à castris XXII. militesque ijs flumen transportat: continentemque ripæ collem improviso occupat, & celeriter communit ; & eodem legionem posteà traducit: atque ex utraque parte pontem instituit, biduo perficit. Ita commeatus, & qui frumenti caussâ processerant , tutò ad se recipit , & rem frumentariam expedire incipit.

Magna pars equitum, flumine transmisso , inopinanteis hostium pabulatores adgressa , quam-maximum numerum iumentorum atque hominum intercipiunt: & cohortem unam à reliquis seclusam ac circumventam , interficiunt. incolumesque cum magnâ prædâ eodem ponte in castra revertuntur.

PUGNA NAVALIS MASSILIENSIUM CUM BRUTO.

Dum hæc ad Ilerdam geruntur, Massilienses, naveis longas numero XVII. expediunt; ijsque multa minora navigia addunt; ut iustæ classis speciem præberent. Iis, ipsi magnum sagittariorum , & Albicorum, montanæ, & in armis exercitatæ gentis, numerum imponunt.

DOMITIUS verò, cuius consilio utebantur, certas naveis, quas sibi depoposcerat, colonis pastoribus-

que,

que, quos secum adduxerat, complet. His instructâ classe ad naves Cæsaris procedunt: quæ in adversa Massiliæ insulâ stationem, duce BRVTO, obtinebant. Et numero quidem navium longe inferior erat BRVTVS, sed virtute & robore militum, bellicoque telorum adparatu, instructior.

Is, cognito hostium adventu, naves è portu educit, & cum Massiliensibus confligit. Hi quòd & celeritate navium, & rei navalis peritia præstarent, procursu celeri Cæsarianos eludebant, eorumque impetus excipiebant.

Cæterùm illi, dum locus cominùs pugnandi daretur, æquo animo singulas binis navibus objiciebant; & uti quaque navi injectis harpagonibus, manibusque ferreis retentâ, diversi pugnabant, atque in hostium naveis transcendebant. & magno numero Albiorum ac pastorum interfecto, partem navium deprimunt; alias cum hominibus capiunt; reliquas in portum compellunt.

Ad hujus victoriæ nuntium, perfecto simul ponte, celeriter fortuna in castris CÆSARIS mutata est.

Afraniani, equitum virtute perterriti, minùs liberè vagabantur; & angustiùs, aut etiam noctu, pabulabantur.

Intereà Oscenses & Calagurritani, missis legatis ad CÆSAREM, sese imperata facturos pollicentur. Hos Tarraconenses, & Iacetani, & Ausetani, & paucis pòst diebus Illurgavonenses insequuntur. Hi omnes conquisitis undique iumentis frumentum in castra deportant.

Et exstinctis deinceps rumoribus, de auxiliis legionum, quæ cum POMPEIO per Mauritaniam venire ferebantur; multæ longinquiores etiam civitates, ab AFRANIO, ad CÆSAREM desciscunt.

CÆSAR ne magno semper circuitu per pontem equitatus esset mittendus; aversâ per fossas altiores parte Sicoris, vadum in eo effecit.

BELLVM IN CELTIBERIAM TRANSFERTVR.

POMPEIANI duces veriti, ne omni frumento pabuloque per equitatum CÆSARIS intercluderentur; bellum in Celtiberiam ad Iberum flumen transferre constituunt: unde, ob vetus POMPEII nomen, magnos equitatus, magnaque auxilia exspectabant; & suis in locis bellum in hiemem ducere cogitabant. Et cognito, pontem, quem iusserant, ad Octogesam, in Ibero propè effectum; & vadum in Sicori à Cæsare, eodem ferè tempore, repertum; rati eò magis iter maturandum; III. cohortibus auxiliariis Ilerdæ præsidio relictis, omnibus copiis Sicorim transeunt; & cum II. legionibus, quas superioribus diebus transduxerant, castra coniungunt.

Equites Cæsaris, ad carpendum adversariorum agmen submissi, & flumen transire iussi, morari atque iter impedire contendunt. Quorum prœlio ex superioribus locis conspecto; pedites, qui bellum quasi duci, & hostem ex manibus dimitti dolerent; eàdem, quà transductus erat equitatus, transire flumen ausi, quam-celerrimè consecuti sunt.

POMPEIANI iis visis, & novâ re perterriti, maturiùs quàm constituerant castra ponunt: & totius diei pugna, atque itineris labore defessi, necessariam in præsens Iberi transmissionem in posterum diem distulerunt.

CÆSAR, qui in proximo quoque colle castra posuerat, saltum, quà hostibus necessario iter erat, præsidio occupat. [illegible] *omnium Laborum [illegible] fe[illegible] palam prædicans, si h[illegible] ab ibero intercludere, & frumento prohibere posset.* Erat in celeritate omne positum certamen, utri prius angustias montesque occuparent.

Quùmque prior Cæsar iter confecisset; atque ex magnis rupibus nactus planitiem, contra hostem aciem instruxisset; AFRANIVS, qui ab equitatu novissimum agmen premi, & ante se hostem videret; ex colle, in quo constiterat, IV. Cetratorum cohortes in montem, qui erat in conspectu, omnium celsissimum, mittit, & concitato cursu occupare iubet; unde cum copiis per iuga Octogesam se perventurum faciliùs speraret. Illi verò ab equitatu Cæsaris circumventi, in conspectu utrorumque exercitus interficiuntur.

Erat tum Cæsari occasio benè gerendæ rei, & duces milites que ad eum concurrebant, ne dubitaret prœlium committere. Sed Cæsar in eam spem venerat, *se sine pugnâ & vulnere suorum rem conficere* posse. Movebatur etiam misericordiâ civium, quibus salvis & incolumibus rem obtinere mallet. Quare & ex eo loco paulum digreditur, ut tim[illegible] rem adversariis minuat. eâque oblatâ facultate POMPEIANI in castra sese referunt.

Ille præsidiis in montibus dispositis, omni ad Iberum intercluso itinere, quàm proximè potest hostium castris castra communit. POMPEIANI verò perturbati, quòd omnem rei frumentariæ, fluminisque Iberi spem amiserat; vallum à castris ad aquam ducere instituunt; ut intra munitionem, & sine timore, & sine stationibus aquari possent.

MVTVA INTER MILITES VTRIMQVE COLLOQVIA.

Cuius operis perficiendi caussâ, dum PETREIVS atque AFRANIVS longiùs à suis procedunt, milites liberam nacti colloquendi facultatem, vulgò procedunt; sermones cum notis serunt. *Forum se beneficio vivere; qui sibi pridie perterritis peperissent.* Fidem ab Imperatore, de PETREII & AFRANII vita *petunt, ne quod in se scelus concepisse, neu suos prodidisse videantur.* Si ea confirmentur, statim se signa translaturos.

Legati de pace ad Cæsarem, primorum ordinum Centuriones, mittuntur. Ita ultrò citroque inter se commeantibus, una castra ex binis iam facta videbantur. Romani & Hispani principes certatim se Cæsari commendant.

In hâc utrimque lætitia & gratulatione; ex ducibus Pompeianis, ad quos rei novæ nuntius perlatus [illegible]; AFRANIVS quidem cuius filius adolescens [illegible] sua & parentis sui salute cum Cæsare per SVLPITIVM legatum egerat) ab opere in castra [illegible] se paratus, ut videbatur, ut quicunque [illegible] casus, cum quieto atque æquo animo ferret. PETREIVS vero, cum familia, & prætoriâ cohorte Cetratorum, suisque custodibus, ad vallum ev[illegible]

quia

colloquia militum interrumpit: Cæsarianos ab castris ferro repellit, aut deprehensos interficit. ex iis tamen plerique gnaviter districtis gladiis adversùs vim tutati sua se in castra recipiunt.

Tum flens PETREIVS manipulos circuit, militesque appellat; *Neu se, neu POMPEIVM absentem, imperatorem suum, adversariis ad supplicium transdant.* Iuratur in Prætorio ab omnibus; *Se exercitum, ducesque, non deserturos, neque prodituros; neque sibi separatim a reliquis consilium capturos:* Edicitur, penes quem quisquam sit miles Cæsaris, ut producatur: productos, palam in Prætorio interficiunt.

CÆSAR contrà, Pompeianos, qui in castra per tempus colloquii venerant, diligenter conquiri & remitti iubet; nisi qui suâ voluntate apud eum remanere vellent. Ita res ad pristinam belli rationem redacta.

Premebantur Afraniani pabulatione; aquabantur ægrè. hinc magnus quotidie Cetratorum auxiliorumque numerus ad Cæsarem perfugiebat. Re in concilio agitata Ilerdam, ubi paululum frumenti relictum erat; non Tarraconem, quæ aberat longius; reverti constituunt.

Sed CÆSAR, equitatu præmisso, qui novissimum agmen carperet, cum legionibus subsecutus, ita accedentibus instat; ut post crebras in itinere velitationes, quùm neque ad explorandum idoneum castris locum, neque ad progrediendum ultrà facultas daretur; consistere necessariò, & procul ab aquâ, & naturâ iniquo loco castra ponere cogerentur.

CÆSAR, qui iisdem de caussis, quæ suprà demonstratæ sunt, eos lacessere prœlio nollet; istis, quæ præsentia erant, malis, supplices necessariam subituros deditionem esse, prospiciebat.

Conatus est tamen eos vallo fossâque circumvenire; ut repentinas, quò descensuros putabat, eruptiones demoretur.

Illi & inopiâ pabuli adducti; & quò essent ad iter expeditiores; omnia sarcinaria iumenta interfici iubent. Postremò dum munitiones institutas perficere parat Cæsar; Illi vado flumen Sicorim frustrà, ob custodias, in ripis passim dispositas, transire conati, unà cum spe animos abiecérunt.

Atque omnibus rebus obsessi, aquæ, lignorum & frumenti inopiâ; atque adeò iumentis quarum iam diem sine pabulo retentis, colloquium petunt.

PAX CVM DVCIBVS POMPEIANIS.

Quod ubi, si palam, & audiente utroque exercitu, colloqui vellent, à CÆSARE concessum est; AFRANIVS, cuius filius obsidis loco datus erat; omnium nomine quàm potest demississimè exponit: *Se fidem erga Imperatorem suum, CN. POMPEIVM, conservare voluisse; sed satis iam fecisse officio, rerum omnium inopiam perpessos. Victos se confiteri: orare atque obsecrare, si quis locus misericordiæ relinquatur, ne ad ultimum supplicium progredi necesse habeant.*

CÆSAR, postquam ea, quæ ad caussæ suæ æquitatem, & ad probandas adversariorum in se iniurias, pertinere iudicabat, exposuisset; & de Ducibus ipsis, qui à pace abhorruissent; & neque colloquii, neque induciarum iura servâssent; sed milites imperitos & per colloquium deceptos, crudelissimè interfecissent, cum stomacho expostulâsset; has pacis conditiones tulit.

„ *Vt provinciis, utrâque Hispaniâ, excederent.* „ *Vt exercitus, quos adversarii contra se, multos iam annos, in pacata provincia, aluerint; dimitterentur.*

Et sic ii quidem milites, qui domicilium aut possessiones in Hispaniâ haberent, statim exauctorari & domos quisque suas remitti; Romani verò, Italiæ incolæ, ad Varum usque flumen, qui Galliam Narbonei sem ab Italiâ dispescit, deduci iussi.

Cautum erat; *Ne quid cui noceatur: neve quis invitus sacramento dicere à CÆSARE cogatur.*

MASSILIA ACRITER TERRA MARIQVE OPPVGNATVR.

Intereà C. TREBONIVS, legatus Cæsaris, ad oppugnationem Massiliæ relictus; aggerem, vineas, turresque ad opidum agebat. Sed tantierant antiquitùs in opido omnium rerum adparatus, tantaque tormentorum multitudo; ut omnis Romanorum administratio aut perfringeretur aut tardaretur. licet ii, qui eruptiones facere, & igneis operibus inferre tentabant; non sine damno, in opidum reiicerentur.

Et quùm L. NASIDIVS, quem POMPEIVS cum classe navium XVI. L. DOMITIO subsidio miserat; summâ spe & voluntate Massilienseis compleviſſet: & hortatus esset, ut rursus cum BRVTI classe confligerent; illi omnium sine discrimine civium precibus fletuque excitati, naveis recèns armatas iterùm & alacriter conscendunt. & ex portu egressi, ad Tautenta, NASIDIO, expeditis navibus, se coniungunt.

BRVTVS, aucto navium numero, eódem & adversùs eos contendit. Commisso prœlio, Massilienses quidem & Albici acerrimè rem gerebant; sed Nasidiani nulli usui fuérunt: celeriterque pugnâ excesserunt; neque ex navibus suis ullam desiderârunt. Ex Massiliensium classe V. sunt depressæ; IV. captæ. I. cum NASIDIO profugit, & cum reliquis citeriorem Hispaniam petivit. Civeis, qui in eius diei casu omnium suarum fortunarum eventum consistere existimârant. & ante simulacra Deorum proiecti in templis victoriam implorârant; re cognitâ, tantus luctus excepit, ut urbs ab hostibus capta eodem vestigio videretur. Nihilo tamen segniùs ad urbis suæ defensionem reliqua adparare cœpérunt; quùm C. TREBONIVM ad oppugnandum rediisse vidissent.

Educta erat à legionariis turris in altitudinem VI. tabulatorum; & milites pluteis tecti, infima muri & hostilis turris saxa, quibus fundamenta continebantur; convellere cœperant; quùm repentinâ ruinâ pars eius lateritiæ turris concidit; pars reliqua, quasi labem trahens, procumbebat.

MASSILIENSES PACEM POSCVNT, ET VIOLANT.

Cives inopinato malo turbati, inermes, cum infulis, sese portâ forâs universi proripiunt: Ad legatos, atque exercitum supplices manus tendunt; se-

que ad pedes [illegible] proijciunt. Orant; ut *adventus CÆSARIS exspectetur*. cuius imperata [illegible] fecerint, nullam moram [illegible] captâ iam prope urbe, exoriri posse, quo minùs ad nutum eius adveni[illegible] è vestigio diripiantur. Si turris omninò in præ[illegible] concidisset, non posse militem contineri, quin spe prædæ in urbem irrumpat.

His rebus commoti legati, milites ex opere deducunt, & oppugnati[illegible] ne desistunt. eo[illegible] promtiùs, quòd TREBONIO CÆSAR magnopere mandasset; *Ne per vim oppidum expugnari pateretur*: neve gravius permoti milites, tum detectionis odio, tum sui contemtione & diutino labore, inclementiùs in oppidan[illegible] sævirent.

Hi nihilo minus, sine fide, tempus atque occasionem fraudis ac doli quærebant. Interiectisque aliquot diebus, Cæsarianis tamquam in pace languentibus atque animo remissis, subitò, meridiano tempore, portis se foràs erumpunt. secundo magnoque vento ignem operibus cæptis inferunt; ut uno tempore agger, plutei, testudo, turris, tormentaque flammam conciperent; & multorum mensium labor interiret.

Quùm idem postero die, eamdem nacti tempestatem, ad alteram turrim aggeremque pugnando tentâssent; re infectâ in oppidum sunt repulsi.

TREBONIVS, inducijs ita per scelus, & tantâ cum operum suorum iacturâ violatis, offensus; in summâ materiæ inopiâ ac difficultate, arbores omneis longè latèque in finibus Massiliæ excidi, & convehi ad se iubet: inde aggerem novi generis, atque inauditum, facere instituit.

Quod Massilienses conspicati, & mirati paucorum dierum operâ ac labore ita omnia refecta, ut nullius perfidiæ, aut eruptioni locus esset; & suorum in muris tormentorum usus, quibus maximè confisi erant, spatio propinquitatis, interijsset; ad easdem deditionis conditiones recurrunt.

VARRONIS INCONSTANTIA; ET PAVLLO POST EIVS, TOTIVSQVE PROvinciæ deditio.

M. autem VARRO, in ulteriore Hispaniâ, POMPEII legatus, qui cognitis ijs, quæ in Italiâ paullò antè gestæ erant, ceu Pompeianis partibus diffidens, in neutram se partem moverat; posteaquam CÆSAREM ad Massiliam detineri; ad Ilerdam rei frumentariæ angustijs adflictari, & quidem inflatiùs ex AFRANII literis cognovit; se quoque ad motum fortunæ movere cæpit. & graveis in Cęsarem conciones habuit. sæpè ex tribunali prædicans; *Adversa CÆSAREM prælia fecisse*, magnumque ab eo militum numerum ad Pompeianos duces transfugisse. Atque ita provinciam omnem vanis nuntijs perterritam, in sua & POMPEII verba per iusiurandum adigebat. Et cognitis ijs rebus, quæ in citeriore Hispaniâ verè gestæ erant, omninò bellum, & hâc quidem ratione parabat. ut se, quoniam provincia omnis Cæsaris rebus faveret, cum II. legionibus, Gadeis conferret: naves frumentumque omne ibi contineret; ubi bellum in Insulâ duci, haud difficile existimabat.

CÆSAR, qui [illegible] et mul[illegible] bus [illegible] in Italiam revocaretur, nullam [illegible] em in Hispaniâ POMPEIO obnoxiâ, relinquere [illegible] duabus legionibus in ulteriorem Hispaniam cum Q. CASSIO Trib. pl. di[illegible] cum equ[illegible] magnis itineribus progressus, [illegible] um præmittit & promulgat: *Ad quam di[illegible] ma[illegible] [illegible] minum civitatum sibi es[illegible] [illegible] Cordubæ vellet.*

Secundissima totius pr[illegible] v[illegible]as in Cæsarem repetita est. Cordubæ conventus, per se ipse portas VARRONI clausit; & custodias, vigilia[illegible]que in muro turribusque disposuit.

Carmonenses, firmissima regionis civitas, cohorteis III. quas VARRO in arcem oppidi præsidio deduxerat [illegible] e[illegible], & portas præclusit.

VARRO eò magis properare, ut cum legionibus quamprimum Gadeis contenderet: ne itinere aut transi[illegible] ctu intercluderetur.

Sed paulò longius progressus, ex literis in itinere cognoscit, Gaditanos Principes, cum Tribunis cohortium, quæ ibi præsidii erant co[illegible] C. GALLONIO, quem oppido ipse præfecerat [illegible] re iussos; urbem insulamque Cęsari servare. Qu[illegible] mul in exercitu VARRONIS increbuit; altera ex II. legionibus, Vernacula, ipso duce adstante & [illegible] spectante, ex castris signa sustulit; seseque Hispalim recepit. Ibique in foro & porticibus sine mole[illegible] consedit, mox amicis hospitijs accepta.

His rebus perterritus VARRO, quùm itinere converso sese Italicam venturum promisisset; & certior à suis factus esset, præclusas esse portas; ad Cæsarem confestim mittit; *Se paratum. cui ipse vellet, legionem tradere.* Eâque mox SEX. CÆSARI legato traditâ, ipse Cordubam ad Cæsarem venit. Extrelatis ad eum publicis rationibus, cum fide quod penes eum erat pecuniæ, tradit: & quod ubique habeat frumenti ac navium, ostendit.

CÆSARIS LIBERALITAS ET MODERATIO.

CÆSAR, habitâ Cordubæ concione, omnibus generatim, pro meritis & dignitate tam civibus Romanis & Hispanis, quàm Tribunis & militibus gratias agit. pecunias, quæ erant in publicum VARRONI, à civibus Romanis eius provinciæ, ad H. S. exc. mill. & argenti pondo xx. mill. & modiorum tritici cxx. mill.) promissæ; remittit.

Hinc Gadeis profectus, pecunias, ornamentaque, quæ ex fano HERCVLIS, ab eodem VARRONE in privatam domum erant collata, in templum referri iussit: & Gaditanos civitate Romanâ donavit. Q. CASSIVM, qui priùs, POMPEIO Hispaniam [illegible] tinente, Quæstor fuerat; attributis ei IV. legionibus, provinciæ præfecit. Ipse ijs navibus, quas VARRO, quasque Gaditani eiusdem iussu fecerant, Tarraconem pervectus est; ubi totius ferè citerioris provinciæ legationes ipsius adventum exspectabant.

Inde, post honores privatim ac publicè q[illegible] dam civitatibus habitos, digressus, pedibus Narbonem, atque inde Massiliam pervenit.

In montium Pyrenæorum transitu, Tropæum quidem

quidem ibi constituere noluit, quòd id priùs in POMPEIO notatum intellexerat. sed veluti quoddam rerum à se gestarum monimentum, ARAM VICTORIÆ, e lapide polito, haud procul à Tropæis Pompeianis, constituit.

CÆSAR DICTATOR ROMÆ DICTVS; DEDITIS MASSILIENSIBVS ROMAM redit.

Statim verò, ut Massiliam pervénit; Ibi legem de Dictatore Romæ latam; sesèque Dictatorem à M. LEPIDO Prætore dictum esse; cognoscit.

Massilienses præter cætera mala, ad summam rei frumentariæ inopiam adducti, cum gravi etiam pestilentiâ conflictati, sese Cæsari sine fraude dedere constituunt. quùm paucis antè diebus L. DOMITIVS, cognitâ Massiliensium voluntate, nactus turbidam tempestatem, cum III. navibus, fugam arripuisset: & duabus ex iis à BRVTO interceptis, & in portum adductis, tertia, quam ipse conscenderat, evasisset.

Massilienses arma tormentaque ex opido, ut imperatum, proferunt: naves ex portu navalibusque educunt: pecuniam ex publico tradunt. Cæsar eos magis pro *nominis vetustate, quàm pro meritis* in se civitatis, conservat. Legionibus ibi II. præsidio relictis; cæteris in Italiam missis, ipse ad urbem proficiscitur.

CICERO AD POMPEIVM TRANSIT; NON SINE POENITENTIA.

CICERO paullo-antè in Græciam ad POMPEIVM transierat: cuius rei ipsum posteà pœnituit; non tam ob privatum periculum, quam ob militumducumque in castris vitia; & plenam minarum crudelitatem, qui de perdundâ, aut Româ, patriâ, fame obfuscandâ, bonisque civibus exterminandis, consilia agitarent.

RES IN AFRICA, INTER CVRIONEM, ET DVCES POMPEIANOS, GESTÆ.

Iisdem temporibus, C. CVRIO, in Africam ex Siciliâ profectus, II. legiones, ex IV. quas à Cæsare acceperat; & D. equites transportârat, & ad locum, qui Aquilaria dictus, adpulerat.

L. CÆSAR, filius Pompeianæ factionis dux, qui cum X. longis navibus ad Clupeam eius adventum præstolabatur, veritus hostilium navium multitudinem, ex alto refugit; & relictâ ad proximum litus constratâ trireme, pedibus Adrumetum (quod C. CONSIDIVS LONGVS, unius legionis præsidio tuebatur) profugit; & reliquæ eius naves eòdem se, amissâ trireme, recepérunt.

CVRIO verò, M. RVFO Quæstore, cum XII. ex Siciliæ præsidio navibus, Vticam præmisso, ipse eòdem cum exercitu proficiscitur. Et bidui iter progressus, ad flumen Bagradam; CANINIVM REBILVM, legatum ibi cum legionibus relinquit. & cum equitatu ad Castra Corneliana (à maiore Africano sic olim dicta) locum castris peridoneum exploratum, antegressus; dum inde VARI castra, quæ M. ferè passibus à Cornelianis, sub ipsis opidi muris, locata erant, prospicit; simul animadvertit, repentini tumultûs metu, multa undique in urbem ex agris conferri.

Huc ille equitatum immittit, ut diriperet, & loco prædæ haberet. Eodemque tempore VARVS ex opido DC. equites Numidas, peditesque CD. (quos rex IVBA, POMPEIO amicus, & CVRIONI infensus, paucis antè diebus, auxilii causâ, Vticam miserat) suis subsidio emittit.

Facto inter se concursu, & c[...] i et CXX. Numidarum interfectis; reliqui se in castra ad opidum receperunt.

CVRIO interim, ex adventu longarum navium, onerariis, quæ ad Vticam cir iter CC. steterant; pronuntiari iubet; *In hostium se habiturum loco, quæ non è-vestigio ad castra Corneliana vela direxissent.* Atque illæ omnes, temporis puncto, sublatis ancoris, portu Vticæ relicto, quò imperatum erat, transiere; & exercitum omnium rerum copiâ complevére.

His rebus gestis, CVRIO, simul in castra ad Bagradam, pervénit; universi exercitus acclamatione Imperator appellatus, confestim Vticam exercitum ducit, & propè opidum castra ponit.

PVGNA AD VTICAM VICTORE CVRIONE.

Nondum opere castrorum perfecto, quùm nuntiatum esset, magna auxilia à rege IVBA Vticam missa advenire; CVRIO equites præmittit, qui primum impetum sustineant ac morentur. At illi impetu, in incòpositos auxiliares facto, antè quàm legiones instrui explicarique possent, ita regios impedierant & perturbârant, ut equitatu quidem eorum ferè omni, quòd se per litora in opidum celeriter recepisset, incolumi; magnus peditum numerus, inter fugiendum, interficeretur.

VARVS à transfugis Marsis inductus, exercitum totum à CVRIONE alienum esse; & ut in conspectum mutuum, datâ colloquendi facultate, veniatur, maximè expedire; legiones suas ex castris educit. Idem fecit CVRIO, & suas uterque, exiguo vallis spatio, copias instruunt. Et quù SEX. QVINCTILIVS VARVS, qui tum in exercitu ATTII VARI erat; quique Corfinii dimissus à CÆSARE in Africam venerat; aciem CVRIONIS circumiisset, & milites notos obsecrâsset; *ne prioris sacramenti, quod apud DOMITIVM suum Corfinii Imperatorem, atque apud se Quæstorem, dixissent, memoriam deponerent:* & pauca ad spem largitionis addidisset, quæ à suâ liberalitate, si deserto CVRIONE, se VARVM, & POMPEIVM secuti essent, exspectare deberent: quantumvis nullam in partem ab exercitu CVRIONIS facta esset significatio; & suas uterque copias reduxisset; magnus tamen in illius castris omnium incessit timor; & non vana defectionis tentatæ, aut consecuturæ, suspicio CVRIONEM exagitabat.

Donec vocata concione, ipse eloquentiâ, quasi hereditariâ, ita militum suorum animos delinivit, ac permovit, ut dicentem crebrò interpellarent; &

magno cum dolore infidelitatis suspicionem, aut notam sustinere viderentur. Ne dubitaret prælium committere, & suam fidem virtutemq́, experiri.

CVRIO itaque suos postero die productos loco eodem, quo superioribus diebus constiterat, in acie collocat. Nec VARVS quidem dubitat copias producere.

Vbi ad manus ventum est; equitatus ATTII, qui se cum parte levis armaturæ, in vallem prior demiserat, primum impetum equitum CVRIONIS, & II. Marrucinorum cohortium, non tulit; sed admissis equis ad suos refugit, & levem armaturam hosti concidendam reliquit.

Hinc tota VARI acies timore, ex fugâ & cæde suorum, præoccupata, priùs quàm telum ab adversarijs, qui præcurrentem CVRIONEM iam sequebantur, adigi posset, aut illi propiùs accederent; terga vertit, seque in castra recepit.

Itáque fugientium multitudine ac turbâ, portæ castrorum ita occupabantur, iterque erat impeditum; ut plures eo in loco, sine vulnere, quàm in prœlio aut fugâ, interirent. Neque multum abfuit, quin etiam castris expellerentur. nonnulli etiam eodem protinùs cursu in opidum contenderent.

CVRIO, omissâ castrorum, ob loci munitionem, & rerum eam ad rem utilium inopiam; in præsens oppugnatione, suos omneis incolumeis in castra reduxit: præter FABIVM quemdam Pelignum, qui, inter persequendum, apertum VARI humerum gladio confidentiùs appetierat, & circumventus occubuerat. Ex adversarijs circiter DC. interfecti, ac M. vulnerati. qui, cum multis alijs integris, per simulationem vulnerum, ex castris in opidum, propter timorem, sese recepere.

VTICENSES IN DEDITIONEM INCLINANT.

Ipse VARVS cognito exercitûs terrore, Buccinatorem in castris, & pauca ad speciem tabernacula reliquit: & de tertiâ vigiliâ silentiò exercitum in opidum reducit.

Postridie quùm CVRIO Vticam obsidere, & vallo circummunire instituisset; Vticenses belli, præ diuturnitate otij, insolentes, & Cæsari ob beneficia amici; de deditione palam loqui, & cum P. ATTIO agere cœperunt, ne suâ pertinaciâ omnium fortunas perturbari vellet.

PVGNA INTER IVBAM, ET CVRIONEM. CLADES INGENS ACCEPTA CÆSO CVRIONE.

Ea quùm agerentur, nuntij præmissi ab rege IVBA venérunt, qui illum magnis cum copijs mòx adfore dicerent; & ad urbis defensionem hortarentur. quæ res perterritos civium animos confirmavit.

CVRIO, quamquam eadem illi nuntiarentur; tamen & rerum suarum fiduciâ, & secundis CÆSARIS in Hispaniâ rebus sublatus, nihil, contra se, regem nisurum existimabat. Sed ubi certis auctoribus cóperit, minus v. & xx. millibus longè ab Vtica regis copias abesse; relictis munitionibus, sese in castra Corneliana recepit. Huc frumentum comportare; & ex collatâ materiâ castra munire: & Sicilia legiones IV. reliquumq́ue equitatum evocare.

Huius loci oportunitate, & præsenti rerum necessariarum copiâ fretus, bellum ducere parabat; quùm ex perfugis quibusdam opidanis, audit: *IVBAM ipsum finitimo bello, & Leptitanorum controversijs revocatum, in regno restitisse.* SABVRAM, eius Præfectum, cum modicis copijs missum, Vticæ adpropinquare.

His auctoribus temerè ille credens, commutato consilio rem prœlio committere constituit. Equitatum omnem primâ nocte ad hostium castra, quibus SABVRA ad flumen Bagradam præerat, oppugnatum mittit. ignarus regem ipsum cum omnibus copijs insecutum, VI. millium pass. intervallo à SABVRA consedisse.

Equites quidem missi, itinere noctu confecto, Numidas, qui nullis ordinibus passim consederant, dispersos & somno oppressos adorti, magnum eorum numerum intersecére; & cum captivis ad CVRIONEM reversi sunt. Ipse verò, qui cum reliquis copijs quartâ vigiliâ è castris exierat, progressus vi passuum millia, in equites victores incidit. & ex captivis, idem quod ex perfugis, SABVRAM castris ad Bagradam præesse, cognovit. reliqua, studio itineris conficiendi, quærere prętermittit.

Suos itaque, veluti ad certam prædam, enhortatus, equites eosdem sese sequi iubet, iterque accelerat, ut quam-maximè ex fugâ perterritos adoriri posset.

At illi, itinere totius noctis confecti, subsequi festinantem non poterant; atque alij alio loco resistebant. Sed ne hæc quidem res CVRIONEM ab spe morabatur.

IVBA, de nocturno prœlio certior factus, II. millia Hispanorum & Gallorum equitum, & peditum partem SABVRÆ submittit: ipse cum reliquis copijs, elephantisq́ue XL. lentiùs subsequitur.

SABVRA, instructâ peditum pediturnq́ue acie, suis imperat; ut simulatione timoris, paullatim Romanis irruentibus cedant, ac pedem referant: sese, ubi opus esset, signum prœlij daturum.

CVRIO hosteis verè fugere arbitratus, copias ex locis superioribus in campum deducit; & confecto iam laboribus exercitu, XVI. mill. spatio, consistit.

Tum SABVRA, dato signo, aciem constituit: & peditatu dumtaxat procul ad speciem usus, equites in adversam aciem immittit.

Romanis licet defessis, & paucis (numero CC. equitibus. quòd reliqui in itinere substitissent) neque studium ad pugnandum, neque virtus deerat. sed neque longiùs fugientem hostem prosequi, nec vehementiùs equos incitare poterant.

At equitatus hostium ab utroque cornu circumire Romanorum aciem, & adversos proterere incæperat; ut neque in loco manere ordinesq́ue servare; neque procurrere ex acie, & casum subire, tutum videretur. Et hostium copiæ, summissis à rege auxilijs, crebrò augebantur; Romanos vires lassitudine deficiebant. & iam tota acies equitatu circumda-

[illegible] naque omnia erant [illegible]

[illegible] neque [illegible] augebant, [illegible] atque eò [illegible] SABVRA equitatus [illegible] ad summam desperationem [illegible] fugientes ab equitatu interfecti [illegible] & labore exanimati procubuere.

[illegible] CN. DOMITIO, equitum Præfecto [illegible] peteret, atque in castra confugeret [illegible] u, quem à CÆSARE [illegible] perit; in eius conspectu [illegible] pugnans fortiter cadit. E[illegible]

[illegible] novissimum agmen equorum [illegible] subsisterant; animadversâ [illegible] ul [illegible] xer [illegible] â, incolumeis se in castra [illegible] c. milites ad unum omnes interfi[ci]untur.

[illegible] erant relicti, M. RVFVM Quæstorem [illegible] autem [illegible] or, [illegible], ut in [illegible] naves [illegible] ur. Imperavit [illegible] navium, ut primo vespere o[illegible] s [illegible] haberent. Sed in [illegible] o [illegible] dum sibi quisque [illegible], navis [illegible] endere p[illegible]; [illegible] est, ut [illegible] atque onere irruen[illegible] & pauci in [illegible] pervenirent. Reliquæ copiæ, [illegible] noctu ad VARVM legatus, sese ei dediderunt.

IVBÆ IN DEDITITIOS SÆVITIES.

S[illegible] co[illegible] tum coh[illegible] e's postero die ante [illegible] IVBA [illegible] prædicans prædam [illegible] VARO [illegible] m fidem ab eo [illegible] contrà [illegible] rum [illegible] ad [illegible] in[illegible] Numidis con[illegible] it. p[illegible] Caput [illegible] ad eum d[illegible] gravissimum specta[illegible]

culum [illegible], ex privatis [illegible] Lauros. Ipse [illegible] vectos, [illegible] Senatoribus, quos in numero SER. SVLPITIVS & LICINIVS DAMASIPPVS quæ [illegible] vellet, V[illegible] constitutis & [illegible], paucis [illegible] bus se in regnum cum omnibus copiis recepit.

DIVERSA PRO REGIBVS STVDIA

His in Macedonia [illegible] ad POMPEIVM [illegible] tis IVBA ab [illegible] & R[illegible] Sc[illegible] bus, qui facilè [illegible] erant [illegible] Rex appellatus est: & R[illegible] contrà à Senatu [illegible] Cæsareanis [illegible] BOCCHVS & BOGVD, POLLIONE [illegible], Reges declarati.

RES IN DALMATIA VTRIMQVE GESTÆ.

Eodem ferè tempore P. CORNELIVS DOLABELLA, CÆSARIS legatus, à M. OCTAVIO & L. SCRIBONIO LIBONE e Dalmatiâ pro[illegible]ur. Et C. ANTONIVS, dum suppetias DOLABELLÆ ferre studet; captus in mar[i] [illegible] cum navibus XL. alij que complurib[us] Cæsarianæ [illegible] ducibus, ad POMPEIVM à LIBONE in Da[lmati]am deductus est.

MILITARIS IN CÆSAREM SEDITIO COMPRESSA.

CÆSAR autem, dum à Massiliâ ad Vrbem pr[ope]raret; ex [illegible] ead [illegible] cem [illegible] advolare cog[illegible] ubi [illegible] IX. tum[illegible] ager & imperium detre[ctare] & d[onativum] sibi a CÆSARE promissum [illegible] tare, [illegible].

Ipse [illegible] acri[illegible] us verbis militum insolentiâ, quùm legionem, à quâ seditionis initium factum esset, decimatu[m] [illegible] minaretur; tandem exoratus [illegible] XII. [illegible] te d[illegible] iubet: & tumultu [illegible] posito, rectâ Romam pergit.

C. IVLIVS CÆSAR DICTATOR, CONSVL, ET I. ROMANORVM IMPERATOR.

7[illegible]5 A. V. C. 706. A[illegible] 7[illegible]8.		45

RES GESTÆ CÆSARIS IN DICTATVRA.

CÆSAR [illegible] ur[b]em pervenit D[ICTATOR] [illegible] ru[m] fe[illegible] s, Lectorum [illegible], quàm e[illegible] adit [illegible] L. [illegible], præter MILONEM SECVNDVS.

LONEM solum, revocavit E[illegible]sque, qui lege Pompeiâ, ambitûs, maiestatis, alteriusve criminis rei, a[b]sent [illegible] iudic[illegible] damnati e[ran]t; absolvit & restituit. E[t] magistratibus [illegible] sequen[tem] [illegible] num constituti, Se II. & P. SERVILIVM VATIAM ISAVRICVM Consules declaravit. (Is enim erat annus, qu[o] per leges X. post priorem Co[nsulatu]m annis) ei Consulem fieri liceret.)

[illegible], h[illegible] est ut quidam [illegible] Octob. [illegible]

P[illegible]fices q[illegible] & sac[illegible] de mortuorum suff[illegible]. P[illegible] annonariæ angustia, frumentum publ[illegible]. E[illegible] ad timorem novarum tabularum ex animis hominum minuendum, quùm fides t[illegible] Italia e[illegible] angustior; neque creditæ pecuniæ solverentur; constituit; *Vt a[illegible] darentur, per quos fierent æstimationes possessionum ac rerum; & creditoribus utcumque satisfieret.*

TRIB[illegible]NIVS ei rei Præfectus, summa cum æquitate peregit. Additum est edictum, quo modus pecuniæ [illegible]dendæ statueretur.

Ne quis in auro vel argento signato, plus H. S sexagies possideret.

Provinciis, suo potissimùm arbitratu, quos voluit, præfecit. M. LEPIDVM Hispaniæ: A. ALLIENVM Siciliæ: SEX. PEDVCÆVM Sardiniæ: D. BRVTVM, Galliæ Transalpinæ, novæ provinciæ: Gallis autem Cisalpinis, Padi accolis, ius civitatis concessit.

CÆSAR BRVNDISIVM ET INDE IN GRÆCIAM COGITAT.

His[illegible] in urbe negotiis, & comitiis Prætorum, Quæstorumque, x1 ab initio Consulatus die perfectis: Dictatu[illegible] se abdicat; & ab urbe Brundisium proficiscitur, quo XII. legiones equitatumque o[illegible] em convenire iusserat. sed tantùm navium reperit, ut angustè xv. millia legionariorum militum, & D. equites, traiportari possent. Atque ex ipsæ copiæ hoc [illegible] frequentiores, quòd multi Gallicis tot bellis defecerant; magnumque numerum longinqua itinera, & gravis autumnus circum Brundisium adversâ valetudine tentatos, imminuerat.

ADPARATVS NAVIVM ET COPIARVM POMPEII IN GRÆCIA.

POMPEIVS anni spatium ad comparandas [illegible]pias nactus, magnam classem (ad DC. naveis) ex Græcia, Asia, Phœnice [illegible] Ægy[illegible] coegerat; & aliam [illegible] ædificandam curaverat. magnam regionibus omnibus & Dynastis imperatam pecuniam exegerat aut societ[illegible] provinciarum sibi numerare coëgerat. frumenti vim maximam ex [illegible] ceteris terris pararat. Legi[illegible] effecerat civium Romanorum IX. & magnum numerum ex Græ[illegible] [illegible]scriptum, supplementi nomine [illegible] le[illegible] [illegible]tribuerat. Maxima præterea a[illegible] [illegible] quæ se[illegible] habebat, à regibus Europæ Asiæque sed[illegible] [illegible]

In iis, AN[illegible]CHVS C[illegible] sex Sy[illegible] [illegible] [illegible] cui P[illegible] [illegible] præmia tribu[illegible] [illegible] [illegible] regno S[illegible]

[illegible] Dyrr[illegible] Apol[illegible] opi[illegible]que ma[illegible] [illegible] CÆSA[illegible] [illegible] et

[illegible] Æ[illegible] A[illegible] D[illegible] cum C. [illegible] S[illegible]

C. CASSIVS R[illegible] [illegible] cum SER[illegible] LIB[illegible] ut ad M. BIBVL[illegible] ceret.

His ita comparatis, PO[illegible] anni tem[illegible] banis & Consu[illegible] ad[illegible] se, neque exer[illegible] nec remo[illegible] certè Cæsa[illegible] stituerat; n[illegible] & POMPEIVS [illegible] sa littora à BIBVLO negligentiù[illegible] set.

CÆSAR IN GRÆCIAM TR[illegible]

Vtendum itaque [illegible] & [illegible] celeritate ratus, ut Bru[illegible] [illegible] & imp[illegible] Ital[illegible] exceptus [illegible] Non. I[illegible] navi[illegible] posi[illegible] legi[illegible] VII. [illegible] te[illegible] Ce[illegible] saxa [illegible] & ricul[illegible] locum, qui Pharsalu[illegible] [illegible] Naves eadem [illegible] Brundi[illegible] tur; ut re[illegible] legione[illegible] possent. E[illegible] LENVS, legatus. Sed [illegible] neque usæ [illegible] runt.

BIBVLVS INDILIGENS CVSTOS [illegible] SÆVVS.

BIBVLVS namque, q[illegible] [illegible] erat, certior factus de adven[illegible] alicui part[illegible] custarum navium [illegible] nactus circiter XXX in eas [illegible] ristracund[illegible] erupit, omne[illegible] igne nautas dominosque na[illegible] artior bu[illegible] portum, statione[illegible] occupavit.

OCTAVII RES AD SALONA[illegible] LICITER [illegible]

M. [illegible] O[illegible] rum, ex Il[illegible] cum iis [illegible] lonas pe[illegible] barbaris, H[illegible] Insulam incole[illegible]

Sed quum Salonense[illegible] ni pe[illegible] nis [illegible] hil [illegible] ad [illegible] summam quo[illegible] in extrem[illegible] ma[illegible] in omn[illegible] b[illegible] extremum [illegible]

[illegible] facit, & cæsis [illegible] cæsis [illegible] meridia [illegible] Octavium [illegible] Pompeius [illegible] excepérunt.

CÆSAR PACIS MVTVÆ CONDITIONES [illegible] MISSO PROPONIT.

Cæsar [illegible] L. Vibullius Rufus, [illegible]

[illegible] & [illegible] *in conventione statim* [illegible] *se trinò proximo* [illegible] *utrumque* [illegible] *nientium.*

Vibullius, qui non minùs necessarium esse ex[illegible] bar, ut de [illegible] Cæsaris adventu Pom[illegible] [illegible] Pompeium [illegible] ad [illegible] in Candaviâ [illegible] in [illegible] [illegible] petendi [illegible] ad [illegible] Cæsar [illegible]

CÆSARI VIRES MARITIMÆ CVM [illegible]

[illegible]

[illegible] ut [illegible] venies, [illegible], & reliquæ [illegible] civitates; cæteraque Epirus, omnes, quæ [illegible] imperaret, rededit ob politicum.

DVOS ET MILITES POMPEIO [illegible] DEM IVREIVRANDO [illegible] PRÆSTANT.

Pompeius, Dyrrachium [illegible] ens, [illegible] mè contendit, [illegible] Cæsar ad [illegible] batur. Tantusque terror [illegible] exercitum [illegible], ut [illegible] passim [illegible] autar [illegible], [illegible] tur.

[illegible] Dyrrachium [illegible] exer[illegible] Labienus [illegible] *non deserturum; eo* [illegible] *fortuna* [illegible] Tribuni mili[illegible] tum, Centuriones, omnis [illegible] exercitus [illegible] iurat.

CASTRA VTRIMQVE AD DYRRACHIVM

Cæsar [illegible] cupato ad Dyrrachium [illegible] ne [illegible] perandi fecit; castraque ad flumen Apsum, haud procul ab Apolloniâ posuit. Ibi reliquarum ex Italiâ legionum adventum expectare, & [illegible] pellibus hiemem agere constituit.

Hoc idem Pompeius facit, & trans idem flumen positis castris omnes eò copias auxiliaque [illegible].

AVDAX CÆSARIS CONATVS.

Fertur Cæsar tædio longioris moræ, scaphâ [illegible] in Italiam, ad [illegible] legiones traij[illegible] [illegible]; & [illegible] ad vim tempestatis adversæ, gubernatori dixisse: *Bono animo esset, qui* CÆSAREM, *fortunamque eius* [illegible] & cur[illegible] ob marinos fluctus [illegible] que [illegible] in [illegible].

[illegible] Pompeius [illegible] ad Antonium, Calenum, & Ga[illegible] [illegible] imperium [illegible] Postumium [illegible]

Cæsaris tamen [illegible] [illegible] Bibulo [illegible] Italiâ [illegible]

BIBVLVS CVM CLASSE INOPIA LABORAT.

[illegible] Bibulus [illegible] & [illegible] Cæsarem [illegible] ita [illegible] cum [illegible] Atque [illegible]

pr[illegible]

pr[illegible] ur, ut [illegible] reliq[illegible] ca-
tum; [illegible] ligna & aquam [illegible] navibus on[illegible]js
supportare c[illegible]gerentur [illegible] di[illegible]lioribus u[illegible] ali
quand[illegible] pe[illegible]us ex [illegible]us qu[illegible]bus [illegible]ctæ
erant naves, [illegible]octurnum r[illegible]rem ad potum ex[illegible]
pere.

COLLOQVIVM IR[illegible]ITVM EX CONTVMACIA P[illegible]PEII ET LABIENI.

Postquam Libo autem cum Bibulo se coniunxit; ipsi a[illegible]b[illegible] ex navibus, cum M. Acilio, & Statio M[illegible], legatis Cæsaris, qui ad Oricum erant, colloquium expetunt, tamquam de compositione cum Cæsare acturi; & inducias ci[illegible] impetrant. Sed [illegible]is [illegible]inc inde frustrà & frivolè agitatis; Cæsar, qui Buthroto Oricum ad eos venerat, ubi perspexit, præsentis periculi atque inopiæ vitandæ caussa, c[illegible]loquium istud, omnibus aliisque quæ ad pacem facerent, ad Pompeii at[illegible]itrium [illegible], instituisse; ad reliquam belli [illegible]rationem se recepit.

Bibulus, gravi morbo, ex frigore aliisque incommodis, implicitus, haud multò post moritur. nec quisquam in locum eius cum summa imperij suffectus est.

Vibullius, qu[illegible] à Cæs[illegible] cum [illegible]nd[illegible]s ad Pompeium mi[illegible]us [illegible]erat; se [illegible]o tumultu, quem repe[illegible]nus Cæsaris adventus con[illegible]verat: ubi primùm, adhibito rursus Libone, [illegible] L. Lucc[illegible]io, & Theophane qui[illegible]uscum [illegible] rebus communicare Pompeius consueerat, [illegible]e mandatis Cæsaris agere instituit; eum, ingre[illegible]um in [illegible]monem, Pompeius interpellavit; & loqui plura prohibuit: *Sibi nec vitâ, nec civitate opus esse, quam beneficio* C Æ S A R I S *habere videretur.* Sic colloquium, ad r[illegible]m Apsi fluminis, quod un[illegible] inter utraque castra intererat; ex pacto; inter P. Va[illegible]nium, Cæsaris legatum, & A. Varronem, it[illegible]rum institutum, ubi non sine magnâ m[illegible] u[illegible]mque exspectatione, ad pacem intenti omnium ani[illegible] esse videbantur) interrupit T. Labienus: *Desinerent de compositione loqui, quibus, nisi* C Æ S A R I S *capite delato, pax esse nulla posset.*

CAVSSA NOVORVM ROMÆ MOTVVM.

Iisdem temporibus, Romæ, M. Cælius al. Cæcilius Rufus Præt[illegible]r, [illegible]um C. Trebonio quasi non more maiorum electus [illegible] sed à Cæsare Prætor [illegible] tuos [illegible] in[illegible]tibus caussam ded[illegible]. Is cau[illegible] debit[illegible]rum [illegible]scepta, *[illegible] appellaret de æstimati[illegible] & de solutionibus*, quæ per arbitrum, ex Cæsaris præ[illegible] fi[illegible] [illegible]re auxi[illegible] p[illegible]ebatur. Se[illegible] [illegible] æquitate [illegible], & æqu[illegible] C. Trebonii, Prætoris urbani, humanitate, ut nemo pr[illegible]it.

N[illegible]men il[illegible] tr[illegible]ra te[illegible]pem [illegible] videretur legem [illegible] *Ut sex[illegible]ensdies sine u[illegible] credita pecu[illegible]*.

[illegible] legi[illegible] Servilius [illegible] gistr[illegible]us re[illegible]ent; [illegible]uis [illegible] promulgat I. *qua mercedes habitationum annua conducto-*

[illegible]
fi[illegible] h[illegible]
ner[illegible] in[illegible]
b[illegible]. Se[illegible]
nat[illegible] p[illegible]ibus, & c[illegible]
deduxit.

Ille simulat[illegible] ad C[illegible] ad Milonem [illegible] nomine erat da[illegible]arus [illegible] quæ à [illegible] quis exsulibus re[illegible]catus.

MILO CVM CÆLIO [illegible] CONANTVR ET PEREVNT

Eo in Italiam è Massilia [illegible] evo[illegible] gl[illegible] familiæ re[illegible]qu[illegible]s, quas h[illegible] [illegible] dar[illegible]s, [illegible] coniunx[illegible]: atque [illegible] licitandos pastores, præ[illegible]. Ipse ver[illegible] Ca[illegible] Neapoli, [illegible] ap[illegible] set, c[illegible]lu[illegible]s, [illegible] dest[illegible].

M[illegible] autem [illegible] circu[illegible] a[illegible] *Se, quæ faceret [illegible] imperio* P[illegible] *f[illegible]* que mand[illegible] ad se per V[illegible]llii [illegible] ex æ[illegible] al[illegible] in Apulia abor[illegible] a[illegible] tabat. Apud quos, quùm pr[illegible] e n[illegible] sam in agro T[illegible] no[illegible] p[illegible] g[illegible] re cœpit [illegible] Pe[illegible] Prætore, qui cum legio[illegible] ictus ex muro, periit.

Cælius ve[illegible], ad Cæsarem, ut dicti [illegible] fectus, Thurios pervenit. Q[illegible]q[illegible] dam eius municipij sollicitaret; equitibusque Cæsaris, Gallis atque Hispanis, qui eo præsidij cau[illegible] fierant, pecuniam polliceretur; ab iis est [illegible] ctus. Ita illi in Italiâ motus celerem & facil[illegible] tum habuerunt.

LIBO PORTVM BRVNDISINVM FRVSTRA OBSIDET.

Libo ab Orico, cum classe I[illegible] na[illegible] erat, profectus; Insulam, quæ portui Brun[illegible] advorsum e[illegible], occupavit; quà ne[illegible] nis erat egre[illegible]us. Hi[illegible] repe[illegible] ad[illegible] nerarias qua[illegible]dam nactus, incendit [illegible] onustam abduxit. & mil[illegible]bus [illegible] cte in te[illegible] expositis, præ[illegible]iu[illegible] q[illegible] Et ad Pompeium literas misit, [illegible] erat, opportunitatem, suâ se classe aux[illegible] solum facilè p[illegible]hibiturum.

Antonius verò, qui Brundi[illegible] tum er[illegible] [illegible]rum confisus, scaphas navium [illegible] c[illegible] novo[illegible], cr[illegible]us, [illegible] m[illegible]es [illegible] ctos imposuit & [illegible] disposuit. Deinde t[illegible] biremes [illegible] cen[illegible] remigem ad [illegible] fit.

In eas audacius pro[illegible]as [illegible] V[illegible]. [illegible] A[illegible] sent; veterani in portu[illegible] re[illegible] sarij, studio in[illegible] T[illegible] d[illegible] A[illegible] in[illegible]verun[illegible], & unam c[illegible] cum remigibus de[illegible] o[illegible]busq[illegible]

reliquis turpiter refugere coactis.

Tandem, equitibus per oram maritimam ab ANTONIO dispositis, aquari prohibitus LIBO, eâ necessitate & ignominiâ permotus, à Brundisio discessit, & obsessionem portûs omisit.

Quum Cęsar, quod præcipitante iam hieme, neque naves, neque legiones Brûndisio ad se venirent, severiùs ad suos scripsisset; ut nacti idoneum ventum, vel ad Oricum, vel ad littora Apolloniatium, quæ à custodibus classis Pompeianę maximè vacabant; cursum dirigerent: M. ANTONIVS, & FVSIVS CALENVS, ipsis militibus multùm hortantibus, nacti Austrum, naveis solvunt; & alterâ die Apolloniam, Dyrrachiumque provehuntur.

COPONII CVM CÆSARIANIS CONGRESSVS.

Eos Q. COPONIVS, qui Dyrrachij classi Rhodiæ præerat, ex continente conspicatus, naveis ex portu educit: & iam magnâ vi venti Dyrrachium prætervectos, nihilo segniùs insequitur. Illi portum nacti, qui Nymphæum dicitur, ultra Lissum III. passibus, eò naveis introduxêrunt. qui portus ab Africo tegebatur; ab Austro non erat tutus. Sed Austro se mox in Africum vertente, & tempore commutato; tempestas & Antonianos texit, & naveis Rhodias adflixit. Ita ut ad unam tostratæ XVI. eliderentur, naufragioque interirent. & ex remigibus propugnatoribusque, pars ad scopulos adlisi interficerentur; pars ab hostibus distraherentur. quos omneis conservatos CÆSAR domum remisit.

IMPAR OTACILII CONGRESSVS. ANTONIVS FELICITER EXSCENDIT, militesque exponit.

Quùm autem duæ naves ex Antonianis, tardiùs consecutæ, contra Lissum, in ancoris per noctem constitissent; Eas OTACILIVS CRASSVS, qui Lissi præerat, minoribus navigijs adortus, incolumitatem, si se dederent, pollicebatur. Vna ex ijs CCXX. milites ex legione tironum sustulerat; altera, ex veteranâ, paullo minus ducentis. Tirones, salo nauseâque confecti, iureiurando de incolumitate accepto, se dedidérunt, & omnes ad OTACILIVM producti, contra religionem iusiurandi, in eius conspectu crudelissime interficiuntur. Veterani, licet paribus tempestatis & sentinæ vitijs conflictati; at nihil ex pristinâ virtute remittere obstinati ex: racto longiùs, per deditionis simulationem, tractandarum conditionum spatio; & gubernatore interim navem in terram eijcere iusso; quùm idoneum locum in littore nacti essent, se adversùs CD. equites, aliosque ex præsidio, ab OTACILIO submissos, gnaviter defendérunt; & paucis interfectis, incolumes ad suos se receperunt.

CÆSAR civibus Romanis opidum Lissi anteà attribuerat, muniendumque curaverat. Hi quùm ANTONIVM recepissent, omnibusque rebus iuvarent; OTACILIVS, sibi timens, ex opido ad POMPEIVM perfugit.

ANTONIVS expositis tutò copijs (quę erant legiones III. veteranorum, & I. tironum, & DCCC. equites) plerasque naveis in Italiam remittit, quibus reliqui transportentur. & nuntiandum Cæsari curat, quid militum transvexisset, & quibus regionibus exposuisset.

Hæc eodem ferè tempore CÆSAR, atque POMPEIVS cognovére; sed diversa sibi ambo consilia cæpére. CÆSAR, ut quamprimùm se cum ANTONIO coniungeret; POMPEIVS, ut venientibus in itinere se opponeret; & si posset imprudenteis ex insidijs adoriretur.

Quùm POMPEIVS maiore viarum compendio prior ad ANTONIVM pervenisset; & hic missis ad Cęsarem nuntijs, milites unum diem castris continuisset; POMPEIVS cognito CÆSARIS adventu, ne duobus circùm-claudeletur exercitibus, ex eo loco discedit; omnibusque copijs ad Asparagum Dyrrachinorum, profectus, idoneo ibi loco castra posuit.

INFELICES ARISTOBVLI, ET FILII ALEXANDRI, EXITVS.

Sub id tempus ARISTOBVLVS, Iudæorum haud ita pridem princeps, quem CÆSAR, Româ occupatâ, POMPEIO fugato, vinculis solutum, in Palæstinam, cum II. legionibus, dimiserat; ut provinciâ ordinatâ, Pompeianis inde negotium facesseret; iussu POMPEII in itinere veneno enecatus est. Corpus eius melle conditum diu iacuit, donec ANTONIVS id in Iudęam remissum in regum tumulos inferri, recondique mandavit. ALEXANDRVM verò, eius filium, Romanis olim rebellem, dum milites conquireret, SCIPIO captum, & Antiochiam ad se perductum, Romanis accusantibus, & POMPEIO iubente, securi percussit.

PTOLEMÆVS MENNÆVS, CVRATOR SVPERSTITVM FILIORVM ARISTOBVLI.

Huius autem fratres, PTOLEMÆVS MENNÆVS, Chalcidis ad montem Libanum, (al. in Ciliciâ) Dynasta, ad se recepit. & misso Ascalonem, ad uxorem ARISTOBVLI, PHILIPPIONE filio, iussit ad se transmittere ANTIGONVM filium, & filias. Ex ijs PHILIPPIO ALEXANDRAM coniugem duxit: quam eo mortuo PTOLEMÆVS socer ipse sibi coniunxit; eiusque germanorum curam gerere non destitit.

ANTIPATRI VXOR, ET LIBERI.

ANTIPATER Idumæus, qui auspicijs HYRCANI adversùs ARISTOBVLVM bellū multò antè gesserat; & PITHOLAVM, ARISTOBVLI parteis enixè foventem, per CASSIVM, Parthico bello defunctum, interficiendum curárat; uxorem duxit, illustri inter Arabas loco natam, CYPRON nomine; ex quâ quattuor liberos mares suscepit; PHASAELVM & HERODEM;

qui

qui posteà regnavit; IOSEPHVM & PHERORAM: filiamque SALOMEN.

SCIPIONIS IN SYRIA RAPINÆ.

SCIPIO ille, POMPEII socer, simulatione belli Parthici, Syriam provinciam eâ hyeme insolentissimè expilârat, & pecuniâ emunxerat: equites toti provinciæ imperarat: iisque coactis, Parthis, finitimis hostibus, post se relictis, legiones equitesque ex Syriâ deduxerat.

Et quùm nonnullæ militum voces exauditæ essent; *Sese contra hostem, si educerentur, ituros; contra civem & Consulem arma non laturos*; deductis Pergamum, atque in locupletissimas urbeis, in hiberna legionibus, maximas largitiones fecerat; & conciliandi confirmandive caussâ, direptiones iis civitates dederat. Et iam Ephesi è fano DIANÆ depositas antiquitùs pecunias tollere parabat; quùm ex litteris à POMPEIO redditis, cognoscit; CÆSAREM cum legionibus mare transijsse: *Properaret ad se, omnibus posthabitis, cum exercitu veniret*. Ille itaque ex Asiâ in Macedoniam iter parabat.

CÆSAR, ANTONII exercitu coniuncto, & deductâ Orico legione, quam tuendæ oræ maritimæ caussâ posuerat; tentandas sibi provincias, longiusque procedendum existimabat. Et quùm ad eum legati venissent ex Thessalia, Ætoliâque; qui, si præsidium mitteretur, pollicerentur earum gentium civitates imperata facturas; C. CASSIVM LONGINVM in Thessaliam, duabus licet factionibus divisam: C. CALVISIVM SABINVM in Ætoliam, cum legionibus cohortibusve misit; & ut ex tam propinquis regionibus de re frumentariâ sibi providerent, hortatus est.

C. DOMITIVM CALVINVM in Macedoniam proficisci iusserat: Ad quem quùm frequentes civitatum legationes, principe & hortatore MENEDEMO, convenire cœpissent; nuntiatum est, adesse SCIPIONEM cum legionibus, famâ suprà verum maiore.

VARIÆ FORTVNÆ VICES, INTER CÆSARIS ET POMPEII DVCES, IN THESSALIA.

Hic dum impetum à DOMITIO, à quo aliquot pass. millia aberat, in CASSIVM, qui ex Thessaliæ montibus Ambraciam versus iter facere & fugere cœperat convertisset; à M. FAVONIO (quem cum IIX. cohortibus, castello ad Haliacmonem fluvium munito, legionum impedimētis præsidio antè reliquerat) certior per litteras factus, à DOMITIO se premi & sine auxilio eius præsidium, ubi constiturus esset teneri non posse; CASSIO itidem omisso, suppetias FAVONIO adcurrit. Sic *CASSIO, industria DOMITII; & FAVONIO celeritas SCIPIONIS salutem attulisse censebatur*. Multa ab utrisque tum astu, tum vi apertâ, sed exiguo profectu, sunt tentata.

CN. POMPEII F. AD ORICVM CONATVS

CN. quoque POMPEIVS, MAGNI F. qui classi Ægyptiæ præerat, Oricum oppugnare frustrà conatus, IV. naveis longas, quæ deligatæ ad terram in statione erant, sed eas inaneis abduxit: reliquas incendit. Quo confecto negotio; D. LÆLIVM ab Asiaticâ classe deductum, reliquit; qui commeatus Bullide atque Amantiâ, importari in oppidum prohiberet. Ipse Lissum interea profectus, naveis onerarias XXX. à M. ANTONIO relictas, in portu incendit: oppidoque per triduum frustrà oppugnato, inde inglorius discessit.

CONFLICTVS IMPERATORVM AD DYRRACHIVM ANCEPS.

CÆSAR ad Asparagum, ubi POMPEIVS consederat, profectus, expugnato in itinere Parthinorum opido, die in Macedoniam ad POMPEIVM pervenit; iuxtaque eum castra posuit. Quem ubi decernendi potestate à se factâ, suis se locis tenere animadvertit; Dyrrachium, quò omnem commeatum, totiusque belli adparatum POMPEIVS contulerat; magno circuitu, & difficili itinere, profectus est. Et POMPEIVS, de eius consilio per exploratores certior factus, postero die castra movit. At CÆSAR, vix intermisso itinere, manè ad Dyrrachium venit, quùm primum agmen POMPEII procul cernere tur; atque ibi castra posuit.

POMPEIVS, interclusus Dyrrachio, edito loco, in Taulantijs, qui appellatur PETRA, castra communit. Eò partem navium longarum convenire; frumentum commeatumque ab Asiâ, alijsque, quas tenebat, regionibus, comportari imperat.

CÆSAR, longiùs bellum ductum iri existimans, & de Italicis commeatibus desperans; in Epirum, rei frumentariæ caussâ, QVINCTILIVM & L. CANVLEIVM legatum misit; vecturasque frumenti finitimis civitatibus descripsit.

Sed quòd ea, ex locis partim sterilibus, partim antea spoliatis, parciùs suppeterent; consilium ex loci naturâ capit.

MVNITIONES VTRIMQVE CASTRORVM.

Quo minore, ab equitatu POMPEII, periculo supportari ad se cōmeatus possent, dispositis per colleis, qui circùm castra Pompeij permulti asperiq; erant, præsidijs; & castellis communitis; & perductis è castello in castellū munitionibus, circumvallare Pompeium instituit; eiusque equitatum, angustissimo spatio conclusum, pabulatione prohibere; & ad rem gerendam inutilem efficere. (Spatium illud, nec. stadium fuisse perhibent.)

POMPEIVS contrà, qui neque à mari Dyrrachioque discedere vellet; neque munitiones Cæsaris sine prœlio prohibere posset; ut quamplurimum spatij maximo circuitu occuparet, & laxiore pabulatione uteretur pariter, & Cæsaris copias quàm maximè posset, distineret; castellis XXIV. effectis, XV. millia passuum complexus est.

Dum hæc utrimque opera perficiuntur, quod POMPEIVS rem iusto prœlio committere non constituisset; in occupandis præsidijs magnâ vi utrique nitebantur; crebraque prœlia, sed leviora fiebant.

Cæsariani tamen à sagittarijs funditoribusque, quorum

quorum POMPEIVS magnum numerum habebat; ... infestabantur ut vix in opere consistere possent. & eg. e ... recuperent.

INOPIA IN CASTRIS CÆSARIS, ET MILITVM TOLERANTIA.

Sed quum ... ut deque quę in castra P. ... PEII com meatus opp ... ; CÆSAR co ... longe lateque frumentis, summis erat in angustiis.

At eius milites, longè pridem acerbiora in Galliis atque Hispania perpessi, singulari patientia ferebant neque hordeum, neque legumina, cum darentur, recusabant & pecus ... ; melius, PAN... cuius rei summa erat ex Epiro copiâ, in delicijs habebant.

Erat & radicis genus, quod CHARAM appellant; quodque ... mistum lacte, panis instar, multùm inopiam levabat.

Ex eo effectos panes, quùm in colloquijs Pompeiani famem ipsis obiectarent; vul... in eos iaciebant, ut spem eorum minuerent. Crebroque voces militum in vigilijs colloquijsque audita: *Prius se cortice ex arboribus victuros, quam POMPEIVM, e manibus dimissuros.*

Ferunt & POMPEIVM, uno ex istis panibus ad se delato, ingemuisse & dixisse: *Cum feris sibi, non cum hominibus negotium esse.* & vetuisse panem illum militibus suis ostendi; *Ne tam constanti hostium tolerantiâ animi in ijs frangerentur.*

INOPIA IN CASTRIS POMPEII, ET INVALITVDO.

Et certè in castris iam Pompeianis non minore pabuli, atque aquæ inopiâ laborari cæperat: postquàm CÆSAR flumina omnia, atque omnes rivos, qui ad mare pertinebant, avertisset, aut magnis operibus obstruxisset. Ita ut non equi modò eorum vix tolerarentur, & reliqua iumenta interirent; sed & castra odore tetro, ex multitudine cadaverum, bonam militum valetudinem tent... rent.

At CÆSARIS exercitus, cum firmâ corporum adfectione, summaque aquæ copiâ utebatur; tum commeatûs omni genere, præter frumentum, abundabat. Ipsique quotidie melius succedere tempus; maioremque spem maturescentis frumenti proponi videbant.

VARIA AD DYRRACHIVM PROELIA POMPEIO ADVERSA.

POMPEIVS, uno die; VI. prœlijs factis, III. ad Dyrrachium, quò CÆSAR, P. SYLLA castris Præfecto contenderat: III. ad munitiones,(nam plura pariter castella, distinendæ manûs caussâ, tentare placuerat, ne ex proximis præsidijs succurri posset) ad bis mille numero cecidisse comperit; evocatosque Centuriones complureis: & signa VI. militaria, desiderari. Quùm Cæsariani omnibus simul prœlijs non amplius XX. amisissent. Sed in castello nemo fuit omninò militum, quin vulneraretur, quatuorque ex unâ cohorte Centuriones, crebro sagittarum iactu oculos amiserunt. quarum sagittarum ... circiter XXX. intra vallum reperta sunt. Et ... Centurionis scutum, CCXX. telorum ictibus perforatum, ad CÆSAREM relatum. quem quidem ille, cum totâ cohorte, amplissimis militiæ stipendijsque donis exornavit.

ACHAIA PER CÆSARIANOS TENTATVR.

Iam Ætoliâ, & Acarnaniâ, & Amphilochis per CASSIVM LONGINVM, & CALVISIVM SABINVM receptis CÆSAR, quùm iam tandem sibi Achaiam, ac paulò longius progrediendum existimaret, eò FVSIVM CALENVM mittit. & SABINVM CASSIVMQVE cum cohortibus adiungit. Ille Delphos, Thebas, & Orchomenum, voluntate ipsarum civitatum recepit: urbes nonnullas per vim expugnavit; reliquas, circummissis legationibus, amicitiæ CÆSARIS conciliare studebat.

RVTILIVS autem LVPVS, qui Achaiam, missus à POMPEIO, obtinebat; Isthmum præmunire instituebat, ut Achaia FVSIVM prohiberet.

CÆSAR consecutis deinceps diebus exercitum in aciem æquo loco produxit, ut pæne castris POMPEII legiones subijceret. POMPEIVS autem, ut famam & opinionem hominum teneret; neque certaminis aleam detugisse videretur; sic pro castris copias instruebat, ut omnis eius instructus exercitus telis, ex vallo abiectis, protegi posset.

PAX ITERVM A CÆSARE TENTATVR.

Dum hæc in Achaiâ, atque apud Dyrrachium gererentur; SCIPIONEMQVE in Macedoniam venisse constaret; non oblitus pristini instituti Cæsar, mittit ad eum cum litteris, & de pace mandatis, CLODIVM, suum atque illius familiarem. ,, *SCIPIONEM, præter auctoritatem, vireis quoque ad POMPEIVM inducendum aut coercendum, habere: Si pacis auctor esset; quietem Italiæ, pacem provinciarum, salutem imperij, uni omneis acceptam relaturos.*

CLODIVS primis diebus, uti videbatur, libenter auditus; reliquis ad colloquium non admissus; re infectâ, & FAVONIO SCIPIONEM castigante, ad CÆsarem rediit.

SVMMA PABVLI INOPIA.

POMPEIVS interim equitatum suum, quo nihil proficiebatur; quique pabulatione, aditibus præmunitis, & castellis ibi positis, à Cæsare prohibebatur; navibus ad se intra munitiones receperat. Erat enim summa pabuli inopia; adeò, ut folijs ex arboribus strictis, & teneris arundinum radicibus, ijsque contusis, equos alerent. atque è Corcyrâ usque, & Acarnaniâ, pabulum supportare, idque hordeo adaugere, cogerentur.

Sed postquam omnibus consumtis, frondes etiam ex arboribus detecere; corruptis macie equis; conandum sibi aliquid POMPEIVS de eruptione cogitavit.

ALLO-

ALLOBROGVM FRATRVM A CÆSARE AD POMPEIVM DEFECTIO.

Et commodùm sub id tempus, fratres duo Allobroges, ROSCILLVS & ÆGVS, ex equitum numero, à Cæsare, ob virtutem, & singularem Gallicis & superioribus bellis, operam, amplissimè habiti: quod ab eo de stipendio equitum suorum fraudato, si et clam, castigatos sese esse indignarentur; multa deinde ante discessum iniquiora conati; primi omnium, cum magno comitatu & multis equis coemtis, ad POMPEIVM à CÆSARE transierunt. Ex his postquàm POMPEIVS & CÆSARIS consilia, & munitiones situmque castrorum, didicisset; eruptionis, quod antè ceperat, consilium exsequi constituit.

Magnum itaque levis armaturæ, & sagittariorum numerum, cum omni aggere, quem comportare milites iussferat, noctu in scaphas & navigia actuaria imponit. & de media nocte cohortes LX. ex maximis castris præsidijsque deducit, ad eam munitionum partem ducit, quæ pertinebant ad mare; longissimeque à maximis Cæsaris castris, prætorioque aberant.

Ibi LENTVLVS MARCELLINVS, Quæstor, cum legione IX. præerat. & POMPEIVS, omni vi oppugnare adgressus, editâ obviorum, vel propugnantium, magnâ strage, ipsius MARCELLINI castris, non sine terrore imminebat; quùm M. ANTONIVS, deductis è proximo præsidio XII. cohortibus, Pompeianorum impetum nonnihil repressit; & suos metu liberavit.

CÆSAR eòdem, significatione periculi, procul per castella, fumo editâ, subsidio cum aliquot cohortibus adproperavit; castraque ad mare iuxta POMPEIVM muniri iussit.

MEMORABILIS INTRA CASTRORVM MVNITIONES PVGNA, POMPEIO tantum-non victore.

Eâque munitione perfectâ, quùm ei à speculatoribus nuntiatum esset; & ex superioribus castellis animadversum, cohortes quasdam, & signa, quæ procul intuentibus instar legionis essent, in vetera castra induci; ipse eam legionem se opprimere posse sperans; & eius diei detrimentum sarcire cupiens: quû XX. cohortibus in opere relictis, reliquas numero XXXIII. (in quibus erat legio IX.) occultè & diverso itinere, ad minora POMPEII castra deduxisset; adversarios quidem è vallo deturbavit: & ericio, quem Pompeiani portis obiecerant, exciso, primò in maiora castra; pòst etiam in castellum, quod ijs castris inclusum erat, irrupérunt, & nonnullos ceciderunt.

Sed magna mox fortunę & rerum commutatio est secuta. Dum namque Cæsariani munitionum perplexitate, & locorum ignoratione impliciti, incertique, diu per maiora castra errarent; POMPEIVS cum legione suis subsidio venit: einsque milites, celeri spe subsidij confirmati, iam ab Decumanâ porta resistere audebant, & ultrò in Cæsarianos impetum faciebant.

Equitatus Cæsaris, qui inter hostes erat septus, sibi ex angusto itinere receptui timens, initium fugæ fecit.

Dextrum cornu, à sinistro seclusum, cum fugientibus equitibus intra munitionem apparet; tum ea parte, quà perruperat, sese recipere, & plerique in fossas præcipitabant. primique oppressi, reliqui per eorum corpora salutem sibi atque exitum pariebant.

Sinistro cornu milites, quùm extra & intus hostem haberent; eadem, quà venerant, receptui consulebant.

Plena omnia tumultûs, timoris, & fugæ erant. ut vix ullus pedes, aut eques, Cæsare frustra cohortante, & signa fugientibus extorta inferente, omninò consisteret.

Ipse postquam in castra redijt; POMPEIVM *uti victoriâ nescire pronuntiavit*; qui eo die, si quando aliàs, superari potuerit, si victor fugientibus institisset; & ulteriora Cæsaris castra invasisset.

Duobus his unius diei prœlijs, Cæsar desideravit milites DCCCCLX. & notos equites Romanos CD. Tribunos milit. X. & Centuriones XXX. signa militaria XXXII. E socijs auxil jsq, permultos. Vt cæsorum numerus universè à plerisque tradatur IV. millium, & eò amplius.

POMPEIVS eo prœlio Imperator appellatus est, & deinceps salutatus; licet neque in litteris, quas scribere est solitus; neque in fascibus, Insignia lauream prætulerit.

CRVDELITAS LABIENI; ET POMPEII VANITAS.

At LABIENVS, captivos, sibi petenti à POMPEIO traditos, non sine magnâ verborū contumeliâ commilitones appellans; & fugam in veteranis increpans, in omnium conspectu, interfecit.

POMPEIVS, cui ex eâ re tantum fiduciæ ac spiritûs accesserat, ut non de ratione belli cogitaret, sed vicisse iam sibi videretur; neque in posterum ulla rerum commutatio accidere posset; per orbem terrarum, famâ ac litteris, victoriam eius diei (quæ casu potiùs, quàm virtute parta esset) cōcelebrabat.

CÆSARIS CONSTANTIA, ET MILITVM ALACRITAS. CASTRA AD APOLloniam transferuntur.

CÆSAR contrà, nocte illâ per summam mæstitiam exactâ, omnem sibi belli rationem commutandam existimavit. Et vocatis postridie in concionem militibus hortatus est; *Ne ea, quæ accidissent, graviter ferrent, neve terrerentur.* Multis secūdis, in Italia, in Hispanijs, in ipsâ denique Græciâ, prœlijs, unum adversum, & id mediocre opponere; ac insolantur. *Si non omnia caderent prospera; fortunam esse industriâ sublevandam. Dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum virtute sarciatur.*

Milites eâ oratione in pudorem dati, ultrò decimationis in se exemplum deposcebant. & tantus incessit ex detrimento accepto dolor tantumque studium

studium infamiæ sarcienda; ut simul omnes pugnandi cupiditate arderent: & superioris etiam ordinis nono illi, manendum eo loco, & rem prœlio committendam existimaret.

CÆSAR, signiferos aliquot, in quos saltim, milites, ob præcipitem è pugna fugam, animadverti volebant; ignominia notatos ac loco movisse contentus: quòd neque satis militibus perterritis confidendum; spatiumque ad recreandos animos interponendum putaret; omissa oppugnatione, præsidia omnia munitionibus ... uno tempore, deducit: & sauciorum modò atque ægrorum habitâ ratione, impedimenta omnia, silentio, primâ nocte, ex castris Apolloniam præmisit, ac conquiescere antè iter confectum vetuit. Tum II. in castris legiones retinuit; & reliquas de IV. vigiliâ, compluribus Portis eductas, idem iter ire iussit; parvoque spatio intermisso, ex militari instituto, conclamari. Statimque egressus, & novissimum agmen cum XI. legionibus, consecutus, celeriter è conspectu castrorum discessit.

POMPEIUS FRUSTRA ABEUNTEIS PERSEQUITUR.

POMPEIUS, cognito eius consilio, fine morâ, exercitum è castris educit; equitatumque præmittit ad novissimum agmen demorandum. Qui ad Genusium flumen consecuti, extremos prœlio iam distinebant; quùm Cæsar suos equites iis opposuit: & pulsis equestri prœlio adversariis, compluribusque interfectis, exercitum flumen transduxit, & veteribus contrà Asparagum castris consedit.

Quod quùm idem POMPEIUS, confecto eiusdem diei itinere, fecisset; eisque militibus ad sarcinas, è castris, quæ in proximo erant, repetendas divertissent; neque ad sequendum expediri possent;

CÆSAR, signo profectionis sub meridiem dato, exercitum educit; duplicatoque eius diei itinere, VIII. pass. Millib. ex eo loco processit.

Id facere POMPEIUS, discessu militum suorum, non potuit. Nam præter illatam primi illius diei moram, frustrà reliquorum etiam dierum labore suscepto, quùm se magnis itineribus extenderet; & iam longiùs nullo incommodo, altissimis fluminibus & impeditissimis itineribus, accepto, progressos, consequi nequiret; IV. die finem sequendi fecit; atque aliud sibi consilium capiendum existimavit.

CÆSARI, ad saucios deponendos; stipendium exercitui dandum; socios confirmandos; præsidium urbibus relinquendum; necesse erat adire Apolloniam.

DOMITIUS COPIAS CÆSARI CONIUNGIT. ALIQUOT THESSALIÆ OPIDA, aut deduntur, aut expugnantur.

Quibus rebus quùm tantùm tempori tribuisset, quantum properanti erat necesse; timens DOMITIO, ne adventu POMPEII præoccuparetur, ad eum omni studio & celeritate incitatus ferebatur. Et relictis præsidio Apolloniæ, I. ..., Orici, ceteris cohortibus, & saucijs ibidem depositis; per Epirum atque Acarnaniam iter facere cœpit.

POMPEIUS quoque, ut subsidium SCIPIONI ferret; ad eumdem sibi properandum existimavit, si Cæsar illo forte iter haberet. Sin ab orâ maritimâ, legiones equitatumque ab Italia diu exspectans, non discederet; ipse omnibus cum copiis DOMITIUM adgrederetur. Per Candaviam itaque expeditum in Macedoniam iter habebat; & Cæsarem Apolloniâ à recto itinere averterat.

Et DOMITIUS, qui dies complures castris Scipionis castra collata, habuisset, rei frumentariæ caussâ ab eo digressus, Heracleam Sinticen, quæ Candaviæ subiecta est, iter fecerat: ut ipsa fortuna illum POMPEIO obiicere videretur.

Harum rerum ignaro CÆSARE, DOMITIUS, per illorum Allobrogum fratrum ... qui à Cæsare ad Pompeium profugerant, ... de Cæsaris profectione & adventu ... edoctus; vix IV. horarum spatio ... ns; hostium fortuito beneficio ... avit: & ad Æginium, quod est oppositum Thessaliæ, Cæsari venienti occurrit.

Coniuncto iam exercitu Cæsar Gomphos pervenit: quod venientibus ab Epiro primum Thessaliæ opidum est.

Ea gens paucis antè mensibus ultrò ad Cæsarem legatos miserat, ab eoque militum præsidium petiverat. Sed ad famam prœlij Dyrrachini, fidem cum fortunâ, auctore ANDROSTHENE, Thessaliæ prætore, mutaverat: & coacta, ex agris, in opidum, servorum ac liberorum multitudine, portas præcludebat. missis ad SCIPIONEM POMPEIUMQUE nuntijs, ut sibi subsidio venirent. Sed SCIPIO Larissam legiones adduxerat; & POMPEIUS nondum Thessaliæ adpropinquabat.

Cæsar itaque, rebus omnibus ad repentinam oppugnationem paratis, eodem quo venerat die, opidum altissimis mœnibus cinctum, & copiosum expugnavit, & diripiendum militibus concessit.

Et motis mox indè castris, ut nuntium expugnati opidi famamque anteverteret; Metropolim pervenit. Opidani, eodem cum Gomphitis consilio, portas clauserant, murosque armatis compleverant. sed cognito ex captivis propinquæ civitatis casu, portas aperuerunt. Quibus diligenter ab omni iniuriâ conservatis, & eorum fortunâ cum Gomphensium casu collatâ; nulla fuit Thessaliæ civitas, præter Larissæos, quos SCIPIO tenebat; quæ non Cæsari pareret, eiusque imperata faceret.

Cæsar ex iis locis VII. dierum iter emensus; & segetis pabulique, quæ iam in agris (Pharsalicis) propè matura erant, idoneum locum nactus; ibi adventum exspectare POMPEII, & belli omnem rationem conferre constituit.

SCIPIO POMPEIO CONIVNGITVR. HINC ANIMI VANIS SPEBVS ELATI.

Pompeius, paucis pòst diebus, in Thessaliam ad SCIPIONEM pervenit. recepitsque omnibus in una castra legionibus, suum cum SCIPIONE & classici, & prætorij, honorem partitur. Auctis ita copijs; *pristina omnium confirmatur opinio, & spes victoriæ augetur.*

Tantaque adeò in castris fiducia; ut non quibus rationibus hostem superare possent; sed quemadmodum uti victoriâ, iam quasi certâ, deberent. Et nihil aliud, quàm de honoribus & præmijs petédis; de consulatibus in annos definiendis; de bonis domibusque perduellium vindicandis; de persequendis inimicis: quotidianis inter eos sermonibus & colloquijs, stolidissimè agitaretur.

SALVTARE POMPEII CONSILIVM, REIECTVM.

POMPEIVS tamen initiò, quòd compertum haberet, Cæsarem, & pecuniæ, & commeatuum copiâ destitui; exercitumque eius, ex victûs insolentiâ, valetudine gravi infestari; sperans se, vel ipsâ morâ, hostium vireis attenuaturum; vel eos præ fame, ad se, cui abundè necessaria omnia suppeterent; brevi transituros; omninò constitutum habebat, *prælio abstinere.*

Quod quidem consilium soli ferè CATONI, qui civili parcendum sanguini censeret; probabatur. Alij verò, quidquid intercederet temporis, id morari victoriam, & reditum in Italiam, clamabant. *Vnius esse negotium diei.* Sed ducem delectari diuturno imperio; & consulareis prætoriosque viros, atque ipsos adeò reges, servorum habere numero; haud secus, quàm AGAMEMNON apud Troiam cæteris Græcis olim imperâsset. Quidam verò eum adversis ostentis & insomnijs territum, pugnâ abstinuisse tradidérunt.

CÆSAR, quùm exercitu sæpiùs è castris in aciem educto; &, quantumvis equitum numero multis partibus inferior esset; tentatâ non infeliciter equestris prœlij aleâ; POMPEIVM ad pugnam æquo loco conserendam elici non posse animadverit; castra ex eo loco movere, pluraque adire loca constituit: sperans commodiore re frumentariâ se usurum; aut aliquam in itinere dimicandi occasionem, Pompeianis insolito labore defatigatis, oblatum iri.

ACIES POMPEII AD PVGNÆ LOCVM PROGRESSA.

Dum itaque, signo profectionis dato, tabernaculisque detensis, Scotussam versùs, castra movet; speculatores præmissi animadvertunt, & nuntiant: extrà quotidianam consuetudinem, longiùs à vallo aciem POMPEII esse progressam; ut non iniquo loco dimicari posse videretur. POMPEIVS namque victus suorum convicijs, & aliena secutus consilia, (licet & ipse pridie in concilio insolentiùs iactâsset; priusquam concurrerent acies, fore, ut exercitus Cæsaris loco pelleretur, ab tergo circumventus: quòd equites eius polliciti essent, dextrum se Cæsaris cornu ab latere aperto adgressuros) prœlio decertare statuerat: & ad rem strenuè gerédam suos iam erat cohortatus.

Quod POMPEII consilium LABIENVS summis laudibus efferens, adiecit; *Non adesse veteranum CÆSARI pro tempore exercitum,* quo Gallias, & Germaniam; Britanos & Hispaniam devicisset. Ex eo magnam partem tot prœlijs & morbis deperijsse; multos domum discessisse; & quod fuit roboris, duplici ad Dyrrachium pugnâ interijsse. Copias, quas viderent, ex delectu proximorum annorum, in citeriore Galliâ, esse refectas; & ex colonis Transpadanis plerasque.

His dictis, iuravit: *Se nisi victorem in castra reversurum:* reliquosque, ut idem facerent, hortatus est. Id laudans POMPEIVS, idem iuravit: neque quisquã ex reliquis fuit, qui iurare, atque animo victoriam præcipere dubitaret.

Hoc tamen apud amicos prolocutus esse fertur POMPEIVS; *Eum diem, uter libet eorum vinceret; funestum populo Romano, magnarumque calamitatum initium fore.*

ACIES CÆSARIS PROCINCTA.

Cæsar verò eius in Pompeio consilij nuntio accepto, quùm adhuc agmen in Portis esset; *Differendum est,* inquit, *iter in præsentiâ nobis, & de prælio cogitandum.* Si enim, ut semper depopulcimus, sumus ad dimicandum parati; non facilè occasionem postea reperiemus. Et simul cum dicto, expeditas copias educit.

Quidam tradidére; Cæsarem, nocte proximâ MARTI, & VENERI GENETRICI, operatum, eidem Deæ Ædem vovisse, si victoria penes ipsum stetisset. Et postridie, quàm suos castris eduxisset, vallum ipsum solo æquari iussisse, ne spes ulla receptûs relinqueretur.

Ipse ut primum castris Pompeij ad propinquavit, eius aciem ad hunc modum instructam animadvertit.

PVGNA PHARSALICA. ET ACIErum utrimque ordinatio.

In sinistro eius cornu legiones I. erant, I. & III. transditæ à Cæsare, initio dissensionis, ex S.C. eoque loco ipse erat POMPEIVS.

Mediam aciem, cum legionibus Syriacis, SCIPIO tenebat.

Ciliciensis legio, cum cohortibus; quas nuper ex Hispaniâ AFRANIVS transduxerat; & POMPEIVS firmissimas esse iudicabat: in dextero cornu erant collocatæ. Reliquas, inter aciem mediam, cornuaque, interiecerat.

Fuére autem in exercitu eius, auctore Cæsare, cx. cohortes; hoc est; LV. Millia: præter II. circiter Millia Evocatorum. Alijs; universé LXX. pedit. & VII. equit. Millia.

Reliquas cohorteis VII. castris propinquisque castellis

castellis prelio dispofuerat. & cunctum [illegible] tum, sagittarios, funditoresque omneis in sinistro cornu obiecerat; propterea quòd dextrum eius cornu rivus quidam, ripis impeditis satis muniret.

Cæsar verò, qui instructâ iam acie ipse contrà POMPEIVM constiterat; sinistro cornu ANTONIVM; dextro P. SYLLAM; mediâ acie Cn. DOMITIVM præposuit. Et in dextro quidem cornu, X. legionem; in sinistro IX. collocaverat: Eidemque Dyrrachino prælio attenuatæ, VIII. adiunxit; ut pænè unam ex duabus efficeret.

Cohorteis in acie LXXX. constitutas habebat; quæ summa erat hominum XXII. Mill. Cohortes II. castris præsidio relictæ.

(FLORVS. *Numquam ullo loco, tantum virium popu- lus Rom. Tantum dignitatis fortuna vidit.* CCC. amplius Milia, hinc & illinc, præter auxilia regum & Senatûs.)

Cæsar quùm exercitum militari more ad pugnam cohortaretur, suaque in eum perpetui temporis officia prædicaret; simul & palàm professus, *Marno se semper studio pacem petisse; neque se umquam ab eis militum sanguine; neque remp. alterutro exercitu privare voluisse.* Militibus ultrò exposcentibus, & studio pugnę ardentibus, tubâ signum dedit.

Memorant alij, antequàm classicum caneret, utrumque Imperatorem lacrymasse; & diu dubium, quis tum utrique parti pugnę initium facere distulisset; donec POMPEIVS, ordines suos tædio moveri cœptos, conspicatus; prior signa cani iusserit.

STVPOR VTRIMQVE IN EXERCITV ANTE PVGNAM. CRASTINVS PROELII antesignanus.

Alij, Cæsarianos subiisse in mentem subiit; quibuscum sibi certandum foret; fratri cum fratre aut cõsanguineo, aut filio cum Patre; priorem alacritatem repressisse, & silentium cum luctu aliquamdiu tenuisse. Donec CRASTINVS evocatus, qui superiore anno apud Cæsarem primum pilum in leg. X. duxerat, signo dato, inclamaret; *Sequimini me, manipulares mei qui fuistis: & vestro Imperatori, quam constituistis, operam date. Hoc confecto prælio, & ille suam dignitatem; & nos nostram libertatem recuperabimus.* Simul respiciens in CÆSAREM; FACIAM; inquit, *hodie Imperator, ut aut vivo mihi, aut mortuo, gratias agas.*

Hoc dicto, primus ex dextro cornu procucurrit: eumque milites electi, circiter CXX. voluntarij eiusdem centuriæ, sunt prosecuti.

Erat inter duas acies tantùm spatij relictum, ut satis esset ad concursum utriusque exercitûs. Sed POMPEIVS, monente TRIARIO, suis prædixerat; ut Cæsarianorum impetum exciperent; neve se loco moverent: *ut primus excursus visque militum infringeretur*, aciesque distenderetur: & ipsi suis ordinibus dispositi, dispersos adorirentur; & denso agmine telorum impetum sustinerent.

Cæsariani, quùm ad signum infestis telis procurrissent, & non concurri à Pompeianis pariter animadvertissent; usu & peritiâ rei militaris edocti, ad medium ferè spatium, cursu repressu constitere. quumque à priore contentione nonnihil respirassent, cursu renovato, pila miserunt; celeriterque, ut erat præceptum, gladios strinxerunt.

Nec seciùs Pompeiani, postquàm tela missa excepissent, & conservatis ordinibus impetum legionum tulissent: pilis missis, ad gladios redierunt.

Eodem tempore, equites à sinistro Pompeij cornu intenti; ut erat imperatum, universi procurrêrunt; omnisque multitudo sagittariorum unà se profudit.

Quorum impetum, Cæsaris equitatus non ferens, paullum loco motus cessit. Eoque acriùs Pompeiani instare, & turmis explicatis, aciem adversam à latere aperto circumvenire cœperant; quùm Cæsar id animadvertens, IV. aciei, quam instituerat ex cohortium numero, & post ordines collocatam, in omnem eventum equitatui opposuerat; signum vexillo dedit.

Illi celeri procursu, infestisque signis, tantâ vi in POMPEII equites impetum fecêre, ut illi non solùm loco excederent, sed protinus incitati, altissimos monteis peterent: ibique summotis, & turbantibus invicem copijs, omnès sagittarij funditoresque, destituti & inermes, cæderentur.

(FLOR. Germanorum cohortes in effusos equites impetum fecêre: ut illi esse pedites; hi venire in equis viderentur.)

Eodemque impetu, cædem illæ quartæ aciei cohortes, pugnanteis etiamtum, ac resistenteis in acie Pompeianos, circumierunt, atque à tergo sunt adorti. Eoque acrius, quòd Cæsar eodem pænè momento, III. aciem, quæ catenus quieta loco se tenuerat, procurrere iussisset. & interim dum alij à tergo adorirentur; hi recentes atque integri defessis succederent, & à fronte sese obijcerent. Atque ita Pompeiani, qui circumventi sustinere non poterant, universi terga vertere.

Sic initium victoriæ, ab ijs cohortibus quæ contrà equitatum hostilem in IV. acie collocatæ erant; (uti Cæsar præsagierat,) ortum est.

CÆSARIS VIRTVS. TESSERÆ VTRIMQVE DATÆ.

Cæsar toto hoc prælio multus, non segniùs manu, quàm verbo, ducis simul & militis munus obijsse traditur: Et quùm POMPEIVS inter præliandum, subinde inclamaret; ad suos, ne, ut ad Cæsarem incertum; *Parce Civibus*. Cæsar ex diversâ parte subiecisse, dicitur; *Miles, faciem feri*. quòd tirones istiusmodi plagas, & cicatricum deformitatem, maximè reformident.

(FLORVS & alij) utramque eam vocem Cæsari tribuunt. quarum *prior ad inflationem* fuerit composita; altera *cruenta, sed docta, & ad victoriam efficax*.

At postquàm universa Pompeianorum acie in fugam

fugam versâ, ftragem â fuis longè lateque promifcuam edi Cæfar eerneret; five pietate in civeis cômotus; five metu, ne adverfarij, fumtâ à defperatione audaciâ, ordines inftaurarent; dimiffis in omneis parteis præconibus, *Civibus* quidem *parci*, fed in *Auxilia faviri* imperavit.

POMPEII FVGA.

Pompeius, ut equitatum fuum pulfum vidit; cui, tamquam invicto exercitûs fui robori maximè confidebat; acie exceffit: protinufque fe in caftra equo contulit. & ijs Centurionibus, quos in ftatione ad Portam prætoriam pofuerat, clarè, ut milites exaudirent; *Tueamini*, inquit, *caftra*, *& defendite diligenter*, fiquid duriùs acciderit. Ego reliquas portas circumeo, & caftrorum præfidia confirmo. His dictis, in prætorium fe contulit, fummæ rei diffidens, & tamen eventum exfpectans.

CASTRA POMPEII EXPVGNANTVR. ET POMPEIVS AD MARE fugit.

Cæfar autem, ne Pompeianis ex fuga intrà vallum compulfis, & perterritis, fpatium fui colligendi daretur; milites cohortatus eft, *ut beneficio fortunæ uterentur*, caftraque oppugnarent. Illi, etfi magno æftu, re iam ad meridiem perductâ, fatigati, imperio paruérunt.

Cohorteis quidem, quæ præfidio ibi erant relictæ, caftra fua induftriè defendebát; multóq; acriùs Thraces Barbaraque auxilia: Qui verò ex acie refugerant milites; vel animo perterriti, vel laffitudine confecti; miffis plerique armis, fignifque militaribus, magis de reliquâ fugâ, quàm de caftrorum defenfione, cogitabant.

Et qui in vallo conftiterant, quòd multitudinem telorum fuftinere diutiùs non poffent, aut confecti vulneribus effent; locum reliquérunt: protinufque omnes, ducibus ufi Centurionibus Tribunifque milit. in altiffimos monteis, qui ad caftra pertinebant, confugérunt.

In caftris Pompeij compluria comperta, quæ nimiam luxuriem, & victoriæ fiduciam defignarent.

POMPEIVS iam quùm intra vallum Cæfariani verfarentur, equum nactus, detractis infignibus imperatorijs, Decumanâ porta fe ex caftris eiecit; protinufque equo citato Lariffam contendit. Atque eâdem inde celeritate, nocturno itinere non intermiffo, cum xxx. equitibus, quos ex fugâ comites nactus erat, ad mare pervenit, navemque frumentariam confcendit: de equitatu, à quo proditus fuiffe, facto ab ijs fugæ inter pugnandum initio, videretur, fubinde conquerens.

CÆSAR RELIQVIAS POMPEIANI EXERCITVS PERSEQVITVR ET VINCIT: fupplicefque in gratiam recipit.

Cæfar caftris tàm opulentis potitus, à militibus fuis contendit & impetrat; ne in prædâ occupati, reliqui negotij gerendi fa[cultatem dimitterent]; & montem, in quem Pompeiani pe[rvenerant], pe[r]re circumvenire inftituunt. Et [...] in eo monte pænuriam, loco rel[icto], La[ri]sùs fe recipere cæpiffent; Cæfar cop[ia]s fuas partemque legionum in caftris Pompei[j] re[manere] iuffit; partem in fua caftra remifit. Quattu[or] verò legiones fecum abduxit: & commod[...] progreffus vi. paff. Millia, obviámque Pompeianis factus, aciem inftruxi[t].

Illi in quodam iterum monte conftitérunt, quem flumen fubluebat. Cæfar, quantu[m]vis mi[ti]les feffus, & nox fubeffet; muni[tion]e ta[m]en flumen à monte fecluſit; & Pompe[ia]nos aquatu prohibuit.

Illi de deditione miffis legat[is] agere cæpérunt. Sed pauci ordinis Senatorij, qui fe ijs coniunxerant, nocte fugâ falutem [petie]runt.

Cæfar primâ luce, omneis eos, qui in mo[nte] confederant, ex fuperioribus locis [...]an[...] defcendere, atque arma proijcere, [...] facto, poftquàm pafsis palmis, [...] ram, ab eo falutem petijffent, & i[...] folatus coufurgere iuffiffet; omneis pro [...] tate confervavit: militibufque fuis edixit; N[e] *eorum violarentur*.

Ipfe, alijs fibi legionibus è caftris o[...] & ijs, quas fecum duxerat, invicem req[...] re, atque in caftra reverti, iufsis; eodem [...] Lariffam pervenit.

Hic fuit memorabilis illius, & fa[ta]lis inter civeis Rom. in campis Pha[rsa]licis, inter Pharfalum urbem & E[ni]peum flum. pugnæ exitus. Circiter d[ie]m XIV. Kalend. Sextil. Menfe, ex quo Cæfar Brundifio traiecerat, VII.

Cæfar in eo prœlio non amplius c c. milites defideravit. Centuriones circiter x x x. & in his CRASTINVM, gladio in os adverfum adacto. (ASINIVS POLLIO; præter Centuriones, Mill. c c. perijffe tradidit.)

Ex Pompeiano exercitu xv. circiter M[illia] [ce]cidérunt. fed in deditionem venerunt amplius x x i v. Mill. namque etiam cohortes, quæ præfidio in caftellis fuerant, Syllæ fe dedi[derunt]. Multi in finitimas civitates refugérunt. (I[dem] POLLIO; ex Pompeianis non plus v i. Millib. cecidiffe fcribit. Alij x x v. Millia præter Senatores x. equites x l.) Signa militaria ad Cæfarem ex prœlio relata c l x x x. & Aquilæ l i x. L. DOMITIVS, qui Cæfari in Galliam fucceffor erat deftinatus, ex caftris in montem refugiens, ab equitibus interfectus eft.

LÆLIVS PORTVM BRVNDISINVM OBSIDET, FRVSTRA.

Eodem tempore D. LÆLIVS cum [cla]ffe ad Brundifium

[illegible], [illegible] ratione quâ anteà [illegible] P[illegible] B[illegible] notibus [illegible] te-[illegible] qui Bru[illegible] præ-[illegible] qu[illegible] tus; ante prælium [illegible] uu que, inuè expelli [illegible].

CASSII, CLASSIS PRÆFECTI, CIRCA SICILIAM ET ITALIAM conatus [illegible].

[illegible] qu[illegible], [illegible] Syrorum, [illegible] [illegible]; & navibus ad [illegible] M. P[illegible], [illegible] Cæ[illegible] præ[illegible] [illegible] u[illegible] ceret. P[illegible] ue eum [illegible], [illegible] naves stæ[illegible], pic[illegible] & [illegible] a-[illegible] completas, n[illegible] no vento & [illegible]ndo [illegible] tanac[illegible] alle [illegible]: om[illegible] sque na-[illegible] xxxv. [illegible], & [illegible] stratas x[illegible].

[illegible] ut [illegible] clerò [illegible] M[illegible] vix [illegible] pilum d[illegible] tur [illegible] de Cæsar[illegible] victo-[illegible] is re[illegible] fus[illegible]t.

[illegible] nem ubi [illegible] parti P. [illegible] p[illegible]; [illegible], pari at-[illegible] ne [illegible] N[illegible] s [illegible] et x I. ad in-[illegible] a[illegible], [illegible] & [illegible] ab utro-[illegible] naves sunt combustæ v. Quo[illegible] venit latius fer-[illegible] ex[illegible] numer[illegible], veteribus [illegible] erant relicti præsidio navibus; gno-[illegible] & [illegible] sua [illegible] na-[illegible] in [illegible] quin[illegible] II. in quarum [illegible] C[illegible] [illegible]runt. S[illegible]d Cassius, exce-[illegible] I I. præterea triremes de-[illegible] æ. [illegible] ac [illegible] æ [illegible] næ nun-[illegible] ex iis [illegible] cum classe discessit.

CÆSAR POMPEIUM FUGIENTEM terra marique persequitur.

CÆSAR, omnibus rebus relictis, persequendum [illegible] P[illegible] existimavit, quascumque in par-[illegible] ex[illegible] recepisset. Seq[illegible] e[illegible] ur[illegible] æ-[illegible], ut una legio minoribus itineribus sub-[illegible], imperarat.

P[illegible] Lar[illegible]sa digressus, & navem in ostio Pen[illegible] amnis nactus, quùm ad anc[illegible] unà no-[illegible] ret: & Amphipoli, ubi [illegible] eius [illegible] propositum fuerat, *ut omnes eius provinciæ* [illegible] *tact. cives q. Romani, iurandi causa conve-*[illegible] spiritus, ad se evocatis & pe[illegible] ad ne-[illegible] sus corrogatâ; simula[illegible] Cæsarem adven-[illegible] vit, primo statim diluculo [illegible] visset; con-[illegible] re quod terre prætervehebatur na-[illegible] in Lesbum insulam, circà Mytilenen, ad-[illegible] est.

E[illegible] Mytilenæ CORN[illegible] METELLI SCIPIONIS [illegible] Pompeju[illegible]; SEXTV[illegible] his ex opi-[illegible] portum, a[illegible] e venit ju[illegible] iisdem que cum reliquis amicis, [illegible] ammeatu & [illegible] mentis, in IV.

triremeis impositis, Attaliam, maritim[illegible] Pamphyliæ op[illegible], [illegible] it. Illuc triremeis qu[illegible] m e Cilicia ob[illegible] buit. E[illegible] que mili[illegible] d[illegible] ut, & Se-nat[illegible] I[illegible] c fu[illegible] d eum convenere.

I[illegible] Ciliciam & post in C[illegible] uum adpulsus; c[illegible] am An[illegible] chensium, ci-vium [illegible] Rom. qui [illegible] negotiare[illegible] A[illegible] cem antè c[illegible] ex [illegible] : & [illegible], qui ex [illegible] as [illegible] receptissent, Antiochiâ o[illegible] p[illegible].

I[illegible] & L. LE[illegible]s, qu[illegible]m ex [illegible] i Pom-pe[illegible] ucrentur R[illegible] dia[illegible]. Qu[illegible] pido no[illegible] missi[illegible] nunc[illegible] portu etiam [illegible].

POMPEIUS IN ANCIPITI POSITUS, IN ÆGYPTUM CO[illegible]TAT.

Q[illegible] u. POMPEIUS c[illegible] Syriæ [illegible] undæ, & [illegible] Parthorum regem, adeundi, deponit.

F[illegible] ad eum [illegible] esset, c[illegible] in [illegible] esse, C[illegible] neque cum v[illegible] do ex[illegible] tu constitui[illegible] in Afr[illegible] am traji-cere, d[illegible] n & ipse in A[illegible], ad Iubam [illegible] c[illegible] endum esset.

Sed quod n[illegible] dignitate non esse videretur, tàm parum illustri viri re. fu[illegible] ex amicorum consilio, Ægyptum, quæ[illegible] haud amplius [illegible] itinere abe[illegible] petere con[illegible] uit ubi præter rerum omniū, ad b[illegible] du[illegible] endum idonearum, copiam; reges pueri paternâ necessitudine sibi coniuncti essent; &, ut [illegible] batur, am[illegible].

P[illegible] stquàm [illegible] Cæsarem, ad [illegible] persequendum, cum equitatu & un[illegible] legione, quam celerrimè viam ingressum, nusquàm inter[illegible] quiesce[illegible], con-tractis un[illegible] ique publicè, [illegible], pecuni[illegible], & bis Mille hominum [illegible] armatis, [illegible] Cypro P[illegible] lusium pervenit.

Eâ tempestate Pt[illegible] læus rex, ætate puer [illegible] decennis, cum [illegible] Cleopatrâ, quam paucis antè me[illegible] us regno expulerat, [illegible] prop[illegible] quo[illegible] um gerebat. Ad [illegible] P[illegible] misit; ut *pro hospitio atque amicitia Patris*, Alexandria recipe-retur, atque illius opibus in [illegible] tueretur: cui, P[illegible] mortuo, *tutor à Senatu datus, regnum sum-ma cum fide restituisset*.

MISERABILIS POMPEII EXITUS.

Sed qui ab eo [illegible] nt, liberiùs cum militibus regis collocuti; [illegible] ut [illegible] officium Pompeio præs[illegible] quo in numero [illegible] plures erant Pompei milites; quos ex eius exercitu accep-tos, in Syriâ, GABINIUS Alexan[illegible] am trans-duxerat; belloque cont[illegible], apud PTOLEMÆUM AULETEN, Patrem pueri, reliquerat; rerum nova-rum suspicionem [illegible] verunt.

Amici ita[illegible] regi[illegible] quos PHOT[illegible]US Eu-nuchus, & T[illegible] S[illegible] præceptor) qui propter ætat[illegible] n pro[illegible] ne erant regni; sive timore ad[illegible], ne sol[illegible] eius exercitu, POMPEIUS Alexan[illegible] Ægyptum[illegible] occupa-ret, sive despectâ eius [illegible] una, ut Cæsari vi-ctori gratificarentur, quùm prius legatis pa[illegible] liberaliter

liberaliter respondissent. & Pompeium ad regem venire iussissent; ipsi clàm consilio inito, ACHILLAM, præfectum regium, & L. SEPTIMIVM Trib. militum (qui bello Piratico sub POMPEIO meruerat, & ordinem duxerat) ad eum interficiendum miserunt.

Ipse ab ijs liberaliter appellatus, quùm in naviculam, cum paucis suis, exceptus esset; & strictis de-repentè se undique mucronibus peti videret; togâ utrâque manu in caput adductâ, & nullâ præter suspirium voce emissâ; se ipse ultrò percussoribus feriendum obtulit.

L. item LENTVLVS postridie adpulsus, & à rege comprehensus, in custodiâ necatur. Navis autem, in qua erat Cornelia uxor, cum Sexto filio, Cyprum rectè se fuga recepit.

Hic exitus vitæ Pompeio, à rebus gestis Magno, quùm annum ætatis LX. non excessisset. qui die suo natali, quo de MITHRIDATE ET TIGRANE *regibus, & antè de Piratis triumphárat; pridie an postridie? Kal. Octob. interfectus est. Corpus, capite præciso, in littus eiectum, paullo pòst à* PHILIPPO CODRO *liberto, Cypri proquæstore, exstructo è fragmentis scaphæ rogo, concrematum, & in littore tumulatum est.*

Cæsar rebus in Thessaliâ constitutis, & nonnullis suorum ad recipiendas Græciæ civitates relictis; quùm POMPEIVM in Asiam traiecisse suspicaretur, eódem tertio pòst die cursum instituit. Eo fortè itinere, quùm præmissis copijs & triremibus, modico ipse navigio Hellespont angustias traijceret; medijs ferè freti faucibus, C. CASSIVM, qui cum parte Pompeianæ classis. LXX. triremium, ad PHARNACEM solicitandum, in pontum properabat; obvium sibi habuit.

CASSIVS SE ET CLASSEM CÆSARI dedit. Hic in Ægyptum tendit.

Eum Cæsar internius ultrò ad deditionem urgúere non dubitavit. & CASSIVS ratus CÆSAREM studio c[illegible] [illegible] navigare, opinione felicitatis Cæsarianæ territus; supplices è triremi manus tendens, veniamque petens, se & classem eidem dedit.

Ita Cæsar præter exspectationem servatus, quùm in Asiam venisset; Æolibus, Ionibus, reliquisque Asiæ gentibus, quæ culpam per legatos deprecarentur, veniam concessit; & parte tributorum tertiâ remissâ, à publicanorum acceleritate liberavit. T. AMPIVS, qui tollere pecunias Ephesio, ex fano Dianæ, conabatur, eius adventu interpellatus, ee inf[illegible]âctâ, prof[illegible].

Cognito deinde POMPEIVM Cypri visum, coniectans Cæsar eum in Ægyptum iter habere, propter necessitudines regni, & reliquas eius loci opportunitates; Rh[illegible] [illegible] atque indè cum legionibus [illegible] (sed in quibus III. tantùm hominum Mill. & ce. essent) & [illegible] Rhodijs Asiati [illegible] [illegible] sub vesperam s[illegible] nemine [illegible] ret conscio; gubernatori[illegible] [illegible] tantum [illegible] gnum navis prætoriæ sequi iussit. & [illegible] reliquos, ut quàmprimum se su[illegible] [illegible] tertio die (triduo, ut quidam tradunt, [illegible] [illegible] peij) Alexandriam [illegible] [illegible]bit.

ATHENÆ CÆSARI DE[illegible] Megarenses d[illegible] c[illegible]

Intereà Q. FVFIVS CALENVS, quem [illegible] antè pugnam Pharsalicam ad [illegible] [illegible] ciæ civitates miserat; vastatis [illegible] [illegible] agris, Piræum portum ceperat. C[illegible] Athenis non antè potiri potuit, quàm At[illegible] ses, cognito prœlij ad Pharsalum eventu, [illegible] dederent. Ijs Cæsar, non ipsorum m[illegible] [illegible] iorum gloriæ, culpam eam condonavit.

Megarenses, qui [illegible] in C[illegible] [illegible] sententia perstiterant; & non tam vi, [illegible] proditione in potestatem venerant; [illegible] numero interfecto, & cæte[illegible] vilis [illegible] imprudentiæ suæ pœnas exsolvere.

RES IN ILLYRICO. GABI[illegible] multa p[illegible] moritur.

M. verò OCTAVIVS, qui Achaicis L[illegible] que navibus præfectus erat, ex cla[illegible] P[illegible] in Illyricum maxi[illegible] se cum class[illegible] que Q. CORNIFICIVS, CÆSARIS Quæst[illegible] prætore cum II. legionibus æsta[illegible] proxi[illegible] captis castellis compluribus [illegible] dentiâ hactenus Cæsari contere[illegible] & p[illegible] dertinorum navibus [illegible] Octavi[illegible] classe ea in loca tunc venientem [illegible] tum, provinciæ accessu [illegible].

Sed Cæsar, quòd p[illegible] Po[illegible] mos è fugâ collectos per Macedoniam, [illegible] se recipere intellexisset; ver[illegible] [illegible] sâ parte POMPEIVM persequ[illegible] [illegible] tareiur; GABINI[illegible], ut cum legio[illegible] bus [illegible] Illyricum profectus CORNIFICIO se [illegible] litteras impe[illegible]rat

Ille v[illegible]rò, & cum hiberni temporis, d[illegible] & commeatuum inopiâ, confli[illegible]atus; & [illegible] nam se recipit, prœlio cum Barbaris [illegible] certare c[illegible] [illegible], cæsis suorum du[illegible]bus [illegible] libus, & centurionibus XXX[illegible]X. & Tri[illegible] tum IV. desideratis; Salonæ, quò [illegible] recepe[illegible]t; pòst paucos me[illegible], in [illegible] omnium egestate, morbo absumtus est.

Ex hoc Octavius, in spem potior[illegible] erectus, percusso cum Barba[illegible] f[illegible]d[illegible] præsidia mari terrâque infestaba[illegible]. D[illegible] NIVS Brundisio arcessitus, cum [illegible] dem classe, sed non pœnitenda [illegible] nu, in Illyricum venit [illegible] bus, Octavium, qui Epidaurum [illegible] secutus; ab incepto discedere compulit [illegible] &

navali ad Tauridem insulam prælio, ex ijs locis pe[illegible] [illegible] Sinum illum, pulsis adversariorum [illegible] pac[illegible] atque ipse provinciâ [illegible] breve spatium receptâ, Corinthioque resti[illegible]; & per deditionem subacta, Issa, Brundisium [illegible].

MOTVS IN HISPANIA, A Q. CASSII PROPRÆT. IMMANITATE & avaritia.

In Hispaniâ quoque, alioqui tum pacatâ, gra[illegible] seditioni caussam præbuit Q. CASSIVS LON[illegible] qui Hispaniam ulteriorem [illegible], quam propræ[illegible] obtinebat, sive insita sibi cupiditate, sive odio [illegible] Quæstor in eâ vulnus ex insidijs olim accepis[illegible]; per summam avaritiam, corrupto [illegible] largi[illegible] ad [illegible] istrabat. [illegible] provincialium in [illegible] adeo exasperabat; ut nova de eius cæde con[illegible].

Quumque acceptis [illegible] ten[illegible] Cæsa[illegible], quibus exerci[illegible] in Africam trajiceret, & [illegible] Iubæ regis auxilia Pompeio destinata impedi[illegible] per Mauritaniam, in fines Numidiæ transite [illegible] omnia etiam inso[illegible] impotentiusque perageret; ij qui [illegible] Cordubæ conspiraverant, impetu facto, & li[illegible] qui [illegible] Cassium plu[illegible] plagis consauciant; & mortuum [illegible], a[illegible] dilabuntur.

Ipse verò, postquam vulneribus obligatis & cu[illegible], ad se re[illegible]; [illegible] que coniurationis aucto[illegible] interfici iussit; alijs, crudelissimè excruciatis; [illegible] ex ijs nocentes, supplicium & mortem pe[illegible] est. Quæ res, *crudelitatem, [illegible] avaritia [illegible]*, palam arguit.

A[illegible] Cæsaris co[illegible] Pompeium acie victum [illegible] *misit [illegible] voluptatem ce[illegible]*.

Victoriæ nuntius lætitiam exprimebat; [illegible] licentiam temporum [illegible] S[illegible] erat du[illegible] animi; [illegible] an omnia scire mallet. Pecunias tamen [illegible] maiore quàm antea a[illegible] exigere pergebat habitisque novis, quasi ad [illegible] [illegible] delectibus, [illegible] ad sacramenti redemtionem vo[illegible].

[illegible] vectigal; [illegible] od[illegible] provincialium [illegible] & legionariorum [illegible] Eoque tandem res [illegible] ut [illegible] provincia à C[illegible] iam nomen memoriaque [illegible] scutis & [illegible] & castra ad Cor[illegible]

que adversa, ponerentur.

CASSIVS, nihil nō hostile [illegible] ad regem BOGV[illegible] in Mauritaniam; & ad M. LEPIDVM, in Hispa[illegible] [illegible].

M. LEPIDI ÆQVITAS, ET CONCORDIÆ STVDIVM.

Castris deinde ad Vllam, quod [illegible] fidele opi[illegible] credebat CASSIVS [illegible] que collatis; pòst BOGVDI[illegible] qui cum [illegible] ex Africâ ve[illegible], & CASSII adversarios oppugnabat, venit & M. LEPIDVS cum cohortibus XXXV. & alijs auxilijs, magnoque equitatu [illegible] mente, ut sine ulla par[illegible] studio, contentiones CASSII & adversario[illegible] componeret.

Ei venienti [illegible] M. MARCELLVS, (qui [illegible] imperat[illegible] luntate, aut ne[illegible] defecerat, & cum Cor[illegible] ab ijs dux præt[illegible] ap[illegible] atque [illegible].

CASSIVS [illegible] sive eo quòd plus [illegible] iuris [illegible] quam MARCELLO, [illegible] sive eo quòd, ne [illegible] LEPIDI esset obsequio ad[illegible] suis [illegible] fidijs.

P[illegible] ad Vllam castra [illegible] LEPIDVS, neque habet à MARCELLO quidquam diversi; & [illegible] pugne[illegible] A[illegible] CASSIVM [illegible] inter[illegible] invitat. Quumque, eo postulante, tantum nō induci[illegible] MARCE[illegible] disiectæ es[illegible] & custodiæ [illegible]; auxilia [illegible] BOGVDIS, in castellum MARCELLI, castris proximum; neque opinantibus omnibus, (CASSIO [illegible]) impetum fecere; complureique ibi milites opp[illegible] maiorque clades [illegible] accepta, nisi celeriter [illegible] & auxilio Lepidi prælium esset diremtum.

CASSIVS liberum exitum nactus, N[illegible] se cum [illegible]. LEPIDVS & MARCELLVS, qui c[illegible] coniunxerant, Cor[illegible] sunt profecti.

CASSII DESPERATIO ET EXITVS.

Sub [illegible] C. TREBONIVS Procons. ad provinciam [illegible] venit. De cuius a[illegible] cogno[illegible] quas [illegible] equitatu [illegible] rebus [illegible] p[illegible] cum [illegible] ex [illegible] [illegible] flumen, [illegible] & [illegible] in ipsis faucibus [illegible] navi periit.

906.		44.
A. V. C. 707.		

CÆSAR COS. DICTATOR, ET TRIbunitiæ potestatis. Antonius Mag. Equit.

Pop. Rom. auditâ Cn. POMPEII cæde, enixè operam dedit, ut præter statuas & coronas, aliaque

eius generis [illegible]; Cæsar victo [illegible] quam [illegible] centi [illegible] in V. deinceps anno, Dictatura [illegible] Tribunitiâ potestate [illegible] in perpetuum [illegible].

Cæsar, quamvis extra Italiam esset, Dictaturam [illegible]

[illegible] qu[illegible] . M. A[illegible], n[illegible]m p[illegible]t.

Au[illegible] mag[illegible] equitu[illegible] ni[illegible] in sex [illegible] mandat [illegible]; [illegible]à [illegible] Di[illegible] [illegible]t.

C[illegible] A[illegible] [illegible], [illegible] æsare ignaro, qu[illegible] e [illegible] [illegible]tiæ; [illegible] amic[illegible] rum [illegible].

Cæsar [illegible] a D[illegible] m invasisse [illegible] quæ [illegible] erat, [illegible] quod ante multorum [illegible] fui[illegible] iam à M. ANTONIO C[illegible] Dictatoris nomine; Imperatoris [illegible]. Titulum autem Dictatoris & Sy[illegible] & post [illegible] III. Vir[illegible] dominationi suæ prætul[illegible], ut se *Reip. constituendæ, sive rei ger[illegible]* [illegible] magistratum [illegible] dicerent.

Ce[illegible] ho[illegible] in[illegible] sæda ac[illegible] miserabi[illegible] Urbi R[illegible] nullis nec prætoribus, [illegible] designans Nam quantumvis ANTONIVS, M[illegible] equit. purpureâ veste, & VI. lict[illegible] speciem [illegible] antiquæ libertatis præterea; [illegible] quòd tamen [illegible] comitia popul[illegible] eam e se [illegible] putabat, & [illegible] Magistro equi[illegible] cerneret, multo gr[illegible] à Dictatore me[illegible].

Et A[illegible] paulo p[illegible], ad [illegible] militum [illegible] pugnâ Pharsalicâ in Italiam præmissi, [illegible] ab Urbe profectus; quod numquam [illegible] Magistr[illegible] eq[illegible] L. CÆSAREM seniorem præfect[illegible] reliquit [illegible] reliquorū magistratu in adventu Cæsaris ad hoc anni dilata.

E[illegible] p[illegible] CORNELIUS DOLABELLA, Ci[illegible] ære [illegible] obrutus à patricijs ad [illegible] trib. pl. fieret, transierat; & [illegible] atrocius susceperat. L. TREB[illegible] N[illegible] b[illegible] legi[illegible] A[illegible] a S[illegible] perniciem; [illegible]. Custo[illegible] [illegible] iussu [illegible]PELI & [illegible] in ea po[illegible].

CATONIS [illegible] POST [illegible]

[illegible] post [illegible] D[illegible], [illegible] que [illegible] ad [illegible] ubi Pom[illegible] cum ijs, quas [illegible].

[illegible] ET [illegible]

[illegible] ætate pedibus

[illegible] tu[illegible] : exc[illegible] c[illegible] lul[illegible] cl[illegible] A[illegible] se[illegible], c[illegible] ut n[illegible] Cato[illegible] tum [illegible] Brundisium [illegible] qu[illegible] cont[illegible].

AD CATONEM RELIQVIÆ POM[illegible] [illegible] DUCEM, VTI A[illegible] confugiunt. Et provinc[illegible]

Haud multo-pòst ad C[illegible] rerum C[illegible] spargo [illegible] præ[illegible] partium vir[illegible] alij post alios, [illegible] ijs prim[illegible], LABIENUS, A[illegible] S[illegible] POMPEIUS [illegible] CN. [illegible] nator; qui post vari[illegible] & va[illegible] ad Oricum, ad Brundisium, cu classe [illegible] conatus, Corcyram [illegible] Ep[illegible] C[illegible] pòst Sicil[illegible], & o[illegible] Italiæ [illegible] & [illegible] dp[illegible] est. Q[illegible] de [illegible] primi[illegible] rum [illegible] qu[illegible] pe[illegible] cum venerant, hu[illegible] unde[illegible] C[illegible] confluxe[illegible].

Classe inter eos divisa, C. [illegible] CA[illegible] Pontum, ut Pharnac[illegible] ibi regem a[illegible] rem concitaret cum LXXX. navibu[illegible] (Sed quem exitum is habuerit, [illegible] mus.)

Cn. M[illegible] F[illegible] S[illegible] Hispaniam, [illegible] atores [illegible] ptas, adparat[illegible] d[illegible] proficiscitur.

[illegible] Africam ad VARV[illegible] ma [illegible] di.

CATO ipse in Peloponnesum [illegible] que occupat[illegible] P[illegible] & [illegible] generum, in cæteris, ibi ad[illegible].

Sed postquam CALENVM [illegible] eum m[illegible] rat, cum copijs ad [illegible] relictis Patris, cum comitibus, [illegible] [illegible] è SEXTO al[illegible] Po[illegible] Pom[illegible] cognovit.

Tum [illegible] cen. maritimum C[illegible] latus, [illegible] inde Cyrenen pe[illegible] us [illegible].

DISSENSIO INTER POM[illegible]

[illegible] inter eo[illegible] qu[illegible] CAT[illegible] fuerant [illegible] tum, POM[illegible] à [illegible] apud C[illegible] pe[illegible] Cæ[illegible] [illegible] à [illegible] in[illegible] inuere

CATO, cognito SCIPIONEM à IVBA rege, ad quem confugerat, amicè & honorificè acceptum; eodem & ipse iter instituit. Exercitu itaque, ob magnam passim ijs locis aquæ inopiam, in parteis tributo; & asinis compluribus, qui utreis aquâ completos gestarent, secum adiunctis; VII. dies continuos, (Strab. XXX. dies) per deserta Syrtium, & profunda arenarū æstuaria, infesta fetis & serpentibus loca; X. Millium agmen, pedibus & aperto semper capite iter faciens, deducebat.

SCIPIO IMPERATOR EXERCITVS RELIQVI.

Et oblatam sibi à militibus Imperij summam, vel saltem æqualem cum SCIPIONE potestatem; recusans; SCIPIONI, qui cum VARO super eâ re diu disceptarat; quique dignitate reliquos facilè anteibat; haud invitus cessit: & exercitum, quem adduxerat, eidem tradidit.

CÆSAR, infirmis quidem auxilijs, sed rerum à se gestarum famâ confisus, Alexandriam iam venerat. Ibi de cæde POMPEII certior factus, & è navi egressus, quòd clamorem militum audiret, quos rex in oppido, præsidij causâ reliquerat; in litore aliquamdiu ad ancoras substitit.

CÆSARIS, AD CONSPECTVM CAPITIS POMPEII, SVSPIRIA. IPSE AB ALEXANDRINIS lacessitus, vim parat.

Haud ita multo-pôst, THEODOTVS Rhetor, quem rex Ptolemæus, circà Casium montem castrametatus, miserat; caput, & annulum POMPEII ei obtulit: ad cuius adspectum averso vultu altiùs ingemiscens, illacrymasse traditur; *civem, generumq; suum* subinde appellans: *parricidas, & inhumanum facinus,* exsecratus. Tradunt quidam eo ipso loco NEMESIS sacellum ab eo constitutum: & caput POMPEII, in suburbio Alexandriæ, honestâ sepulturâ dignatum.

Dum verò quasi iam securior, & à tutoribus pfectisque regijs deductus, Alexandriam ingredi cogitat; concursum ad se fieri videt, quòd fasceis ante se ferret: quâ re multitudo omnis, *maiestatem regiam minui,* clamitabat. Gliscente magis, magisque tumultu, ipse in regiam confugere coactus est; multique ex eius militibus à concitatâ plebe malè mulctati sunt.

Graviora itaque veritus, legiones sibi alias ex Asiâ adduci iussit, quas ex Pompeianis militibus cōfecerat. Intereà quærendæ in vulgus benivolentiæ per otium intentus, ut quisque ad se accederet, comiter accipiebat. Vrbem, ceu pulcritudinem eius admiraretur, obibat: sapientiæ & disciplinarū professores frequens audiebat: POMPEII comites & amicos, si qui captivi in regis potestatem venissent; summa beneficentiâ prosequebatur.

Sic gratiâ sibi conciliatâ, præsentem regum controversiam, ad pop. Rom. & ad se, quòd Consul esset & Dictator, pertinere existimans: atque eo maximè officio suo convenire, quòd superiore Consulatu, cum Patre Ptolemæo, & lege & S. C. societas erat facta. ostēdit sibi placere; Regem Ptolemæum, & sororem Cleopatram (qui testamento Patris heredes erant scripti; & in populi Rom. tutelam curamque transditi) exercituus, quos habebent, dimittere; & *iure apud se potius, quam inter se armis, disceptare.*

PHOTINI ET ACHILLÆ CONSPIRATIO.

Hic PHOTINVS Eunuchus, & regis nutricius, regnique procurator, primùm inter suos queri atque indignari cœpit; *Regem ad dicendam caussam evocari.* Deinde adiutores quosdam, conscios sui, nactus ex regijs amicis, exercitum à Pelusio, clàm Alexandriam evocavit: & ACHILLAM, illum POMPEII cæde imbutum, quæ fieri velit, litteris nuntijsque edocuit; omnibusque copijs præfecit.

Ipsi interim, Cæsari invidiam apud populum exercitumque conflare non desistebant. & hoc in primis nomine accusare; quod is, per speciem mutui repetendi (ferebatur Ptolemæus Pater acceptam Romanis tulisse summam M. DCCL. Myriadum) expilaris regiæ thesauris, & aureâ argenteâque supellectili, atque adeò frumento publico averso; ne a sacris quidem manus temperaturus esset. Cuius rei ut fidem facerent; ipsi frumentum vetustate corruptum militibus dispertiebantur; vasisque ligneis aut fictilibus ad regis convivia utebantur.

CLEOPATRA CÆSARI SE SISTIT.

CLEOPATRA, quæ eâtenus per alios caussam suā apud Cæsarem egerat; questa se ab amicis & necessarijs desertā; quùm tàm in formæ elegantiâ, quàm sermonis venustate, magnam haberet fiduciam, per internuntium à Cæsare petit; ut *sibi liceat coràm ius suum exponere.*

Clàm itaque à Cæsare, ex interiore Ægypti regione, arcessita, & solo ex familiaribus APOLLODORO Siculo comitata; exiguo lembo, sub vesperæ crepusculum, proximè regiam adnavigavit. Eam Apollodorus, ut custodes falleret, culcitæ oblongæ involutam, loroque constrictam, sarcinæ instar, in regiæ interiora ad Cæsarem intro ferendam curavit. Ipsaq; quasi è mari emergens VENVS; ita ex oculto prosiliens, & ad genua Cæsaris adrepens; *Partem saltim regni,* quod frater præripuisset; sibi *restitui postulavit.*

Cæsar puellæ astum miratus, simul, & formæ gratiâ, & orationis morumque suavitate illectus; quasi sororem fratri reconciliare vellet; eorumque controversias, pro communi amico atque arbitro, componere; Ptolemæum etiam postridie ad se venire iussit.

Is ad Cæsarem ingressus, ubi sororem Cleopatram intùs esse vidit; rei inexspectatæ novitate attonitus, & excandescens, proiectoque diademate proditum se inclamans; ad populum prosilire parabat; quùm ij, qui tum fortè cum Cæsare aderant, veriti ne ad suos rediens tumultum concitaret; comprehensum ad Cæsarem reduxêre.

CÆSAR IN REGIA OPPVGNATVR. Regna regibus distribuit.

Hele subitò Ægyptij Regiam terrâ marique invadunt eam proculdubio occupaturi, Cæsare ab omnibus rebus imparato; ni ipse, de locó tuto, omnia se, quæ vellent, facturum promisisset. Et cum PTOLEMÆO ac CLEOPATRA in concionem progressus, Regis Patris testamentum, (cuius unæ tabulæ Romam per legatos adlatæ, ut in ærario ponerentur, apud POMPEIVM fuerant depositæ; alteræ, eodem exemplo, relictæ, atque obsignatæ Alexandriæ, proferebantur) de scripto recitari curasset.

Quo ritè promulgato, quùm subiecisset; *omnem pop. Rom. potestatem in se, qui & Consul & Dictator esset, translatam*; PTOLEMÆO & CLEOPATRÆ, natu maioribus, & Coniugibus, uti regio testamento erat cautum; regnum Ægypti, adiudicavit. PTOLEMÆO verò, & ARSINOÆ iunioribus, Cyprum de suo elargitus est.

ACHILLAS CVM COPIIS VRBEM INVADIT.

Sedato vix tumultu, ACHILLAS, instigante PHOTINO, properare iussus, cum equitatu regio, & exercitu, (qui præter II. equitum Mill. vicies Mille; & ijs plurimum militibus constabat, quos GABINIVS, confecto in Syriâ bello, cum SEPTIMIO, PTOLEMÆO regi, præsidij loco, reliquerat: & disciplinæ patriæ obliti, in consuetudinem, Alexandrinæ vitæ atque licentiæ, cum uxoribus indigenitalibus, & liberis, degenerâtant: & prædones fugitivosque, ex Syriâ Ciliciâque, & finitimis regionibus collectos, secum adduxerant) adventare nuntiabatur.

CÆSAR se suis opido locis tenuit, & milites in armis esse iussit. Eoque hortante, rex, DIOSCORIDEM & SERAPIONEM (qui ambo legati Romæ fuerant, & magnam apud Patrem Ptolemæum auctoritatem habuerant) ad ACHILLAM misit, qui quid suæ esset voluntatis, ostenderent. Eos ille inauditos, alterum graviter vulneravit, alterum interfecit.

CÆSAR, ut potius privato paucorum, & quidem latronum consilio, quam regio, susceptum bellum videretur, regem, cuius nomen apud suos, esset sacrosanctum, ut in suâ potestate haberet; effecit.

ACHILLAS verò ijs, quas dixi, copijs confisus, paucitatemque militum Cæsaris despiciens; occupatâ Alexandriâ, & militibus Cæsaris ex eâ opidi parte, quam tenebant, depulsis; primo statim impetu in domum eius regiam irrupisset; nisi dispositis per vias cohortibus, Cæsar conatus eius infregisset.

PVGNA AD PORTVM VRBIS. & Bibliothecæ incendium.

Eodem tempore, & ad Portum acerrimè est pugnatum; dum hostes naveis, quæ plurimæ in portu erant, (in quibus, L. ad POMPEIVM auxilio missæ, & prœlio ad Pharsalum confecto domum reversæ: & XXII. rostratæ, quæ præsidij caussa Alexandriæ esse consueverant) magna multitudine occupare conantur. quibus occupatis, & classe Cæsari ereptâ, Portum, ac mare totum in suâ potestate haberent; & Romanos commeatu auxilijsque prohiberent.

Sed Cæsar, qui tàm latè tueri omnia tam parvâ manu non posset; & celerem in eâ re victoriam consistere videret; rem obtinuit: omneisque eas naveis & reliquas, quæ erant in navalibus incendit. Quumque flamma ibi fortè longiùs evecta, proxima navalibus tecta invasisset, cum bonâ urbis parte, nobilis etiam illa (CD. al. DCC. Mill. librorum) PTOLEMÆI PHILADELPHI Bibliotheca; tum horrea publica, simul conflagravere.

PHARVM OCCVPAT CÆSAR.

Veritus etiam Cæsar, ne, si Pharum insulam hostis occuparet, portu quoque interclu[de]retur; milites confestim navibus ad Pharum exponit: eamque præsidio firmat. (Ea obiecta Alexandriæ, portum quidem efficit; sed iactis in mare molibus angusto itinere & ponte cum opido con[iuncta est ...] ic effectum, uti tutò frumentum auxil[ia]que navibus ad Cæsarem supportari possent.

Reliquis opidi partibus sic est pugnatum, ut ob loci angustias, æquo prœlio di[scederetur], & neque pellerentur, paucis utrimque interfectis. Cæsar loca maximè necessaria complexus, noctu præmunibat; partem scilicet regiæ, in qua ipse habitabat, causâ initio erat inductus, & Theatrum domui coniunctum, quod arcis tenebat locum, aditusque habebat ad Portum & reliqua navalia. Has noctu diuque ita communijt, ut obiecto quasi stibus muro, invitus ad pugnam cogi non posset.

ARSINOE REGINA AB ÆGYPTIIS SALVTATA: ET AVXILIA ADVERSVS Cæsarem conquisita.

Interim dum ea Cæsar gereret; & ex Rhodo, Syriâ & Ciliciâ classem omnem auxiliaque ad se duci iuberet; ARSINOE, minor Ptolemæi regis filia, vacuam possessionem regni spectans, operâ GANYMEDIS, Eunuchi & nutricij sui, ad ACHILLAM Ægyptiumque exercitum se transiecit, unaque [bellum] administrare cœpit.

Eam Ægyptij reginam extemplò salutârunt, læti, quod uno ex liberis regijs apud se principe, maiore cum dignitate bellum gestum viderent.

Cæsar veritus, ne PHOTINVS de rege aliquid idem moliretur, quem internuntios ad ACHILLAM misisse, eumque per litteras hortatum [ut ne a]nimo deficeret, neve cœpto desisteret; iam deprehenderat: hominem interficiendum curavit, & regem accuratiùs servari mandavit.

Neque verò Alexandrinis, in gerendis contra Cæsarem negotijs, cunctatio ulla aut mora intercebatur. In omneis parteis, per quas fines Ægypti regnumque pertinebant, legatos conqu[irendis] ... delectus

delectûs habendi causâ, miserant; magnumque numerum in opidum telorum atque tormentorum convexerant, armorum officinis in urbe institutis.

In consilijs eorum & concionibus, hoc agitabatur; *Ferendum non esse, populum Rom. paullatim in consuetudinem eius regni venire occupandi*. GABINIVM, paucis ante annis, cum exercitu in Ægyptum venisse: POMPEIVM ex fuga eodem se recepisse. Cuius morte nihil profectum, quò minus Cæsar apud se commoretur. qui si non expellatur; *futuram ex regno provinciam*. Id maturè providendum, dum interclusus tempestatibus, propter anni tempus, recipere transmarina auxilia non posset.

ACHILLÆ CÆDES. ET SVFFECTVS Ganymedes. Eius strategema aquarium.

Ortâ interim inter ACHILLAM, qui veterano exercitui præerat; & ARSINOEN reginam, de principatu, controversiâ; magnis uterque largitionum iacturis militum sibi animos conciliare adnitebantur, & alter alteri insidiabantur.

Sed præoccupat ARSINOE: & falso proditionis crimine, operâ GANYMEDIS nutricij, ACHILLAM interficit. atque ita sine ullo socio aut custode, omne imperium obtinuit.

Exercitus GANYMEDI traditur. Is suscepto officio, largitionem in milites auget; reliqua pari diligentiâ administrat. Et primùm quidem, interclusis specubus, sive emissarijs, per quæ aqua è Nilo in eam opidi partem, quam Cæsar tenebat, inducebatur. (Quòd namque Alexandria fonte careat; necessariò aquâ, ex Nilo, per subterraneos meatus in privatas domos derivatâ & percolatâ, puteisque exceptâ, iuvatur) aquâ intercludere eit molitus. Deinde, interseptis iisdem specubus, aquæ magnam vim è mari, rotis, alijsque machinis, exprimere contendit; eamque locis superioribus transfundere; & puteos, quibus Cæsariani utebantur, salsugine inficere, non intermittebat. ut aqua ita corrupta omninò potari non posset.

Hinc milites tantus incessit timor, ut in extremum vitæ casum deducti omnes viderentur. atque alij morari Cæsarem dicerent; quin protinùs naveis conscendere iuberet.

Sed ne ipsa quidem fuga satis tuta esse, aut Alexandrinis celari posse videbatur; quibus è propinquo imminentibus, baud facilis in naveis receptus daretur.

Sed Cæsar confirmatis utcumque suorum animis; & consilij de fugâ, quæ cum periculo coniuncta esset, oblivisci iussis; quùm omnia litora naturaliter aquæ dulcis venas habere, eamque puteis effossis reperiri posse edocuisset; omnibus hinc operi intentis, nec parte ullâ nocturni temporis intermissâ; magna brevi spatio vis aquæ reperta animos militibus restituit. Et ita operosis Alexandrinorum machinationibus conatibusque occursum est.

CÆSAR PVGNA NAVALI VICTOR.

Eo biduo, Legio XXXVII. ex deditiijs Pompeianis, cum frumento, armis, telis, tormentis, in naveis imposita, à DOMITIO CALVINO, ex Syriâ, ad litora Africæ, suprà Alexandriam, delata est.

Hæ naves, Euro continenter flante, quùm portum capere prohiberentur, & aquæ inopiâ premerentur; Cæsar navigio actuario eâ de re certior factus, navim conscendit; atque omnem classem sequi iussit; nullo milite imposito, ne munitiones nudarentur.

Alexandrini, postquam ex remigibus, quos Cæsar aquandi causâ ad Cherronesum Alexandrinam exposuerat; quique longiùs à navibus prædarum progressi, & ab equitibus hostium excepti fuerant; cognovissent Cæsarem quidem cum classe venisse, sed nullum militem in navibus habere; magnam sibi facultatem rei benè gerendæ à fortunâ oblatam credebant. Et navibus à propugnatore instructis, Cæsari cum legione redeunti, occurrere instituérunt.

Cæsar verò, quùm eo die, tum propter militum paucitatem; tum quòd dies post horam X. iam inclinabat; à pugnâ nocturnâ abstinendum sibi esse censeret: naveis, quas potuit, ad terram, & in locum tutum, subduxit.

Sed quùm in navim unam Rhodiam, quæ in dextro Cæsaris cornu longè ab reliquis erat collocata, hostes magno impetu, & pluribus navibus contenderent; & Cæsar coactus laboranti subsidium ferre, in pugnam descenderet; magnâ contentione & virtute Rhodiorum effectum est; ut captis, aut depressis aliquot navibus; alijs perturbatis, & epibatarum ministerio nudatis, magnâque multitudine propugnatorum passim interfectâ; nisi nox prœliū diremisset; totâ hostium classe Cæsar potiturus fuisset. Et illis eâ calamitate perterritis, naveis onerarias remulco tractas, cum victricibus suis, in Portum Alexandrinum deduxerit.

ALTERA, ET ACRIOR PVGNA navalis ad Pharum.

GANYMEDES, quò detrimentum acceptum sarciret, quidquid usquam erat navium, in unum cogit: veteribusque refectis, magnâ celeritate novas etiam ædificat. Quumque remi deessent; asseres è gymnasijs, porticibus, alijsque publicis ædificijs detracti, remorum usum præbebant. Aliud naturalis solertia; aliud urbis copia subministrabat. Paucis itaque diebus, contrà omnium opinionem, præter minores apertas complureis, classe XXVII. maiorum constratarum, quadriremium & quinqueremium, confectâ; idoneos & usu exercitatos milites imposuérunt; seque ad confligendum omnibus rebus paravérunt.

Nec seciùs Cæsar, suam XXXIV. navium classem, (quæ tamen non nisi V. quinqueremeis, & quadriremeis X. reliquas infrà hanc magnitudinem, & pleraſque apertas, haberet) virtute militum confisus, ad pugnam expediebat.

Ipse Pharum insulam circumvectus, adversas naveis hostibus constituit. Factoque à Rhodijs, qui duce Euphranote dextrum cornu obtinebant,

pugnæ

pugnæ initio; iisdemque primum Alexandrinorum impetum, dum reliqui subsequerentur, sustinentibus; totis utrimque viribus concursum est: & ob angustias loci, non in arte nauticâ, sed in virtute omne certamen constitit.

Opidani intereà pariter, & Cæsariani, ab opere & oppugnatione aversi, è summis tectis, ædiumque fastigijs, eam in mari concertationem despectabãt: & votis utrimque victoriam, suis, ab Dijs immortalibus exposcebant.

Tanto autem à Rhodijs, alijsque Cæsarianis,animo est decertatum; ut neque maritimis nauticisque solertia, aut ars, præsidium ferret; neque numero navium præstantibus multitudo prodesset; quin unâ quinqueremi, & biremi, cum defensoribus remigibusque captâ, & tribus depressis; quùm incolumes, ad unam, Cæsarianæ essent; reliquę propinquam fugam ad opidum capessetent.

PHARVM OPPVGNAT CÆSAR.

ROMANI MODO VICTORES, modo victi.

Cæsar animadversis, Alexandrinas naveis, ex molibus atque ædificijs imminentibus, à Pharitis protegi; & suos adire & persequi propiùs prohiberi; omni ratione contendendum sibi existimavit: ut Insulam, molemque ad insulam pertinentem, in suam redigeret potestatem.

Statim itaque, distinendæ manûs caussâ, Insulam duabus ex partibus oppugnare adgressus est. Et primò quidem impetum Cæsarianorum Pharitæ pariter sustinuerunt; qui uno tempore, & ex tectis ædificiorum propugnarent; & litora armati defenderent. quòd, propter asperitatem loci, neque facilis oppugnantibus aditus dabatur; & ipsi scaphis navibusque longis, mobiliter & scienter, angustias loci tuebantur.

At postquam cognitis locis,vadisque pertentatis, pauci è Romanis in litore constitérunt; eosque alij sunt subsecuti; constanterque in eos, qui litore æquo institerant, impetum fecérunt; omnes Pharitæ terga vertérunt. Et hi pulsi,custodia Portûs relictâ, ad litora, & ad vicum adplicaverunt; seque ex navibus ad tuenda ædificia eiecérunt.

Sed ne istis quidem munitionibus contineri potuérunt: quantumvis turres editæ & coniunctæ, muri locum obtinerent: & Cæsariani neque scalis aut cratibus, aut reliquis rebus parati, ad oppugnandum venissent.

Sed terror hominibus ignaris mentem consiliumque eripuit; & membra simul debilitavit. Qui se æquo loco ac plano pares esse erant confisi; ijdem suorum fugâ, & paucorum cæde perterriti; neque xxx. pedum altitudine in ædificijs consistere ausi; se per molem in mare præcipitaverunt; & DCCC. passuum intervallo, ad opidum enataverunt.

Cæsariani, vico, & præter interfectos, DC. captivis, & prædâ potiti, ædificia etiam diripuérunt: & castellum ad pontem, qui propior erat Pharo, præsidio imposito, communierunt.

Id hostes posteà [illegible] relicto, alterum fortiorem & opido propiorem tuebantur. Hunc Cæsar, defensoribus iam depulsis,& in opidum redactis, adversùs hostem prævallari; fornicemque, quo pons sustinebatur, quâque Alexandrini ad repentina latrocinia naveis emittere solebant; lapidibus oppleri atque obstrui iussit.

Eo opere nondum perfecto, omnes Alexandrinorum copiæ ex opido se eiecere. Et pars è continenti ad pontem cum Romanis, operi intentis,manus conserebant; pars è navibus, cum ijs qui in molem adscenderant, dimicabant.

Et quantumvis primo congressu navigia hostium lapidibus ac fundis à mole repellerentur; postquam tamen pauci ex Alexandrinis ausi sunt egredi è navibus, & ab latere adgredi remiges & classiarios, qui ex longis navibus in molem se eiecerant; & sine certâ signorum aut ordinum ratione ad certamen, sive studio spectandi, sive pugnandi cupiditate, prodierant; ijdem temerè etiam in naveis refugere cæpérunt.

Horum fugâ incitati Alexandrini, & plures ex navibus egressi, acriùs perturbatos insequebantur.

Qui verò Cæsariani in navibus longis remanserant; scalas rapere; naveisque à tergo repellere, ne ijs hostis potiretur, properabant. Legionarij qui ex III. cohortibus lecti, in ponte ac primâ mole constiterant, quùm pòst se clamorem exaudirent; fugam suorum viderent; & magnam vim telorum adversi sustinerent; veriti ne à tergo circumvenirentur; & discessu navium, omninò reditu intercluderentur; munitione, quæ in ponte instituebatur, relictâ, magno cursu incitati ad naveis contenderunt.

Ex ijs pars, proximas nacta naveis, multitudine hominum atque onere depressa est: pars, [illegible] resistit, ab Alexandrinis interfecta. Pars, feliciore exitu, expeditas ad ancoras naveis consecuti, incolumes discesserunt. Pauci, animo connixi & [illegible] adlevati, ad proxima navigia adnatárunt.

CÆSAR NATANDO PERICVLVM EVADIT.

Cæsar, suos frustrà ad pontem & munitionem contendere cohortatus; & eodem in periculo versatus, postquàm universos cedere animadvertit, in suum navigium se recepit. At quum eodem multitudo hominum insecuta irrumperet; fore, quod accidit, præsagiens, sese è navigio eiecit; & ad eas naveis, quæ longiùs constiterant, adnatavit.

Traditur libellos quosdam & scedas, lævâ manu suprà aquam sublatâ, gestâsse; & CC. ampliùs passuum spatium natando emensus esse. Alijs; etiam hoste persequente, diu subter aquâ natâsse, & capite [illegible] intervalla elato, respirâsse. Quin & paludamentum, ne eo hostis potiretur, mordicùs ore, inter natandum, tenuisse. quod tandem in fluctibus reiectum, & exceptum Alexandrini tropæo adpenderint. Navigium, undè in mare desilierat, multitudine depressum, unà cum hominibus interijt. sed Cæsar, laborantibus suis scaphas subsidio mittens, nonnullos conservavit. Periere eâ pugnæ & naufragij clade, ex numero militum legionariorum, circiter D.

rem ge

remiges & classiarij aliquantò plures.

Alexandrini eo loco castellum magnis munitionibus crebrisque tormentis confirmaverunt; & egestis è mare l pidi us, Ponte & fornice ubi sunt liberè posteà ad ... navigia.

Cæsarianis autem eo detrimento tantum abfuit ut perturbarentur; ut in quotidianis etiam operum hostilium oppugnationibus, & prœlijs, deterrendi potius & continendi; quàm ad pugnandum incitandi fuerint.

ALEXANDRINI REGEM SVVM A CÆSARE FALLACITER EXTORQUENT; & commeatus intercipiunt.

Sub hæc Alexandrini, sive à rege ipso per internuntios subornati; sive muliebre & fiduciarium puellæ ARSINOES regnum, & superbam GANYMEDIS dominationem, uti prætexebant, pertæsi; legatos ad Cæsarem miserunt, ut *dimitteret regem, transireq; ad suos pateretur*. Pa atam civitatem, id quod rex imperâsset, facere. Et si eo auctore in Cæsaris fidem, populique Rom. amicitiam ventum essent; nullius periculi timorem multitudini fore impedimento, quò minus deditionem facerent.

CÆSAR etsi gentis fallaciam, & simulandi artificium, perspectâ haberet; neque ijs, quæ proponebantur, satis fideret; regem tamen ipsis pro tempore dimittendum esse censuit.

Sive, quòd splendidiùs atque honestiùs sese cõtrà regem, si eum ducem bello gerendo habere vellent; quàm contrà multitudinem, duce destitutam, bellum esse gesturum existimaret. Sive quòd ex regis, ætate pueri, & minus rectè instituti, præsentiâ, haud multum præsidij Alexandrinis accessurum sciret. Et eo cum subiectis debellatos; liberiùs se pro arbitratu suo de regno constituturum sibi persuasisset.

Regem itaque cohortatus; ut *consuleret regno paterno*; *parceret clarissimæ patriæ*, quæ turpissimis incendijs & ruinis deformari cœpisset; *cives suos ad sanitatem revocaret*; *fidem pop. Romano sibiq; servaret*; Eum, adultâ iam ætate puerum, à se ultrò ad hosteis armatos dimittere cœperat; quùm illius animus, disciplinis fallacissimis eruditus; neque à gentis suæ moribus degener; flens contrà orare Cæsarem cœpit, ne à se dimitteret; cuius conspectus regno ipso sibi esset iucundior. Vt tantummodo Cæsari fidem faceret, sedulò & sincerè ea agi.

Ille nihilo minus, uti ex carceribus in liberum curriculum emissus, adeò contra Cæsarem acriter bellum gerere cœpit; ut lacrymas, quas in colloquio proiecerat, gaudio videretur profudisse. Et complures Cæsaris necessarij, nimiam eius bonitatem, pueri fallacijs delusam esse, lætarentur. quasi verò id Cæsar facilitate tantum adductus, ac non prudentissimo consilio, fecisset.

Alexandrini autem, quùm rege, ceu duce, recepto, nihilo se firmiores factos; aut languidiores Romanos animadverterent; & militibus regis ætatem atque infirmitatem eludentibus, magnum dolorem acciperent; & magna Cæsari præsidia terrestri itinere, Syriâ Ciliciâque adduci, ex rumore (qui nondum ad Cæsarem permanârat) cognovissent; commeatum, qui Romanis mari supportabatur, dispositis ad Canobum in statione navibus, intercipere statuerunt. Et ignibus, qualeis à Romanis fieri solitos sciebant, ad proxima Nili ostia exstructis; prioræ aliquot naves ex ijs, quæ commeatum Cæsari subvehebant, ea in loca adpulsæ, ex insidijs in Alexandrinorum potestatem venerunt.

PVGNA ALIA NAVALIS.

Id ubi CÆSARI nuntiatum est; classem iubet expediri, atque instrui; eique TIB. NERONEM præfecit. Erant Rhodiæ naves, duce EVPHRANORE, comitantur.

Quùm ad Canopum ventũ esset; & classe utrimque instructâ, EVPHRANOR primus ex sua consuetudine prœlium cõmisisset, & illic triremem hostiũ perforâsset & demersisset; proximã longiùs insecutus, parũm celeriter insequentibus reliquis, ab Alexandrinis circumventus est. & qui unus ex omnibus eo prœlio rem benè gesserat; solus cũ suâ quadrireme victrice perijt. Sed hostibus deinde prœlio superatis, tutam navibus onerarijs navigationem præstitit.

MITHRIDATIS PERGAMENI, ET ANTIPATRI IDVMÆI, PRÆCLARI, pro Cæsare, conatus.

Sub idem tempus MITHRIDATES Pergamenus, (MENODOTI, (al. Mennæi F. ex Adobogionis, (unius è Tetrarchico Galatarum genere) filia; quæ MITHRIDATIS EVPATORIS pellex fuisse dicitur: & filio id nomen imposuisse, ut non MENODOTI, sed MITHRIDATIS ipsius filium esse persuaderet) quem Cæsar, initio belli Alexandrini, ad auxilia arcessenda in Syriam Ciliciamque miserat; magnas copias, itinere pedestri, (quo coniungitur Ægyptus Syriæ,) Pelusium versùs adduxit. Tota namque Ægyptus, maritimo accessu, Pharo; pedestri, Pelusio; velut claustris, munita existimatur.

ACHILLAS, oppidum Pelusium, propter opportunitatem loci, firmo præsidio occupatum tunc tenebat. Et quùm MITHRIDATES, quòd Nilo molibus obstructo, navibus per ostiũ pervenire Pelusium nõ posset; circâ Ascalonem cum exercitu hereret; ANTIPATER, vicarius Iudæorum rector, (qui prius Põpeij parteis iuverat iussu HYRCANI Pontificis, cum III. Iudææ gentis armatorum Millib. sese ei adiunxit.

Idem cum permultis Arabum Dynastis egerat, ut suppetias Cæsaris rebus venirent, quorum in numero fuere IAMBLICHVS, cum PTOLEMÆO F. & THOLOMÆVS, SOHEMI, Libani montis incola; & universa pænè vicinia.

MITHRIDATES itaque motis è Syriâ castris, & transportatis noctu, trans molem, qua m Ægyptij flumini ostioque obiecerant, navibus; ijsque, qui ad loci custodiam relicti erant, interfectis; Pelusium classe simul & terrestribus copijs circumdedit: & perseverantiâ constantiaque oppugnandi, quo die est adgressus, in suam redegit potestatem.

Eâ in oppugnatione, præcipuè ... s, ANTIPATRI virtus enituit: qui deiectâ, muri parte, succedens,

cæteris pòst se irrumpentibus aditum, in urbem, aperuit.

MITHRIDATES, re benè gestâ, & præsidio in urbe collocato, Alexandriam ad Cæsarem rectâ contendebat: omneisque eas regiones, per quas iter faciebat, auctoritate eâ, quæ plerumque adest victori, pacârat, atque in amicitiam Cæsaris redegerat.

Sed eâ quoque in re magnum adtulit momentum ANTIPATRI prudentiâ: dum Iudæos eos, qui regionem, ab ONIA nomen sortitam, quiq; Memphim accolût; & PTOLEMAIS regibus fidi, MITHRIDATEM hostem transitu prohibere conabantur; ostentatis palàm HYRCANI, summi Pontificis, litteris, non modò cæpto desistere coëgit; sed ut commeatibus, aliisque rebus necessariis MITHRIDATIS exercitum iuvarent; & Cæsari, qua possent, amicè commodarent. auctor fuit.

Rex autem PTOLEMÆVS, quùm cognovisset MITHRIDATEM ei loco, cui à Figura Græcæ litteræ, DELTA, cognomen est, eum exercitu adpropinquare; & transeundum ei flumen sciret; magnas adversùs eum copias misit. Vt si non penitùs opprimere, saltem transitu prohibere, & à Cæsare disiungere posset.

MITHRIDATES, quùm castris in morem Romanum vallo communitis, impetum eorum, qui primi flumen à Deltâ transierant; & commisso obiter prœlio, præripere subsequentibus victoriæ societatem festinabant; prudenter fortiterque sustinuisset: tum eosdem incautè insolenterque munitionibus succedere conspicatus; eruptione undique factâ, magnum eorum numerum interfecit. Quod nisi locorum notitiâ reliqui se texissent; partimque in naveis, quibus flumen transierant, se recepissent: funditùs deleri potuissent. Eo quoque in prœlio, forti & fideli ANTIPATRI operâ usus est MITHRIDATES. Locus ille, circà quem pugnatum est, *Castra Iudæorum*, (& tott. Bubastis) antiquitùs dicebantur.

Quumque ea in pugnâ, ANTIPATER sinistrum cornu; & MITHRIDATES dextrum curaret; hoc quidem primo impetu inclinatum, & cladi iam proximum videbatur, nisi præter fluminis ripam, maturè occurrens ANTIPATER, qui adversam sibi aciem profligârat; tum socios è periculo eripuisset; tum Ægyptios, iam suo iudicio victores, terga vertere coëgisset. Ipse prætereà tàm acriter fugientibus institit, ut castra eorum ceperit. Vocato in partem prædæ MITHRIDATE; quem, dum hostem insectatur, longè à tergo reliquerat. Et hic quidem DCCC. ex suis; ANTIPATER verò non amplius L. desideravit.

Neque immeritò hunc ille, & salutis sibi, & victoriæ auctorem, ingenuè fassus est. Et Cæsar eo nomine tunc collaudavit; & forti eius operâ reliquis belli usus est. Et bello denique finito, classe in Syriam devectus, HYRCANVS (qui eidem expeditioni interfuisse ab aliis memoratur) in pristina Pôtificatûs patrii iura restituit: & ANTIPATRVM, civitate Romanâ donatum; magnis prætereà honoribus cumulavit. Ipsisque adeò Iudæis Alexandrinæ civitatis ius attribuit.

MITHRIDATES PER CÆSAREM PERICVLO LIBERATVR.

MITHRIDATES rursùs ab iis, quos vicerat & in fugam coniecerat; ubi paullulum ab illo timore se recreâssent, una adiunctis iis, qui subsequebàtur; acriter oppugnari cæptus; nuntium Cæsari mittit, qui rem gestam periculumque perferret. Et rex pariter, ex suis, eadem hæc accidisse cognovit.

Ita pænè sub idem tempus, & rex ad opprimendum MITHRIDATEM proficiscitur; & Cæsar ad recipiendum. Et quamvis rex celeriore fluminis navigatione, in quo magnam & paratam classem habebat, uteretur; Cæsar tamen circumvectus eo mari, quod ad Africam pertinet, priùs regi occurrit, quàm is MITHRIDATEM adgredi posset: eumque ad se victorem incolumi exercitu recepit.

CÆSAR CASTRA REGIS OPPVGNAT; IISQVE REGE SVBmerso, potitur.

Rex loco excelso, & naturâ munito, castra posita habebat, ita ut tribus à lateribus defenderetur. Sed inter castra ea, & Cæsaris iter, flumen intercedebat angustum, altis & præruptis hinc indè ripis, quod in Nilum influebat; aberatque à castris regis pass. M. VII.

Rex quùm hoc itinere Cæsarem venire cóperisset; equitatum omnem & expeditos pedites ad id flumen misit, qui transitu prohiberent, & eminus ex ripis prœlium impar inirent.

Sed postquàm Germani equites, vadis repertis; & legionarii, aggere ex arboribus cæsis iniecto, flumen transierunt; eorum impetum adeò hostes pertimuérunt, ut in fugâ spem salutis collocarent. Verùm pauci ex iis incolumes ad regem refugérunt.

Cæsar quidem, qui tàm repentini terroris beneficio sibi utendum putaret; protinùs victor ad regis castra pertendebat. Sed quòd ea & opere magno vallata, & loci naturâ munita, armatisque adsatim infessa, videret; lassos itinere & prœliando milites, ad oppugnandum succedere noluit. Itaque non magno ab hoste intervallo, castra posuit. Postero die, castellum, quod rex in proximo vico haud longè à castris suis muniverat, brachiisque cum opere castrorum coniunxerat; Cæsar adgressus, omnibus copiis expugnat. Et eodem pænè cursu, quo refugienteis ex castello Alexandrinos in castra sunt milites insecuti; munitionibus successérunt, & eminùs prœliari cæpérunt.

Cæsar quùm videret, propter locorum difficultatem, à suis, acriter quantumvis prœliantibus, haud multum profici: eosque diversis telis figi; adversos, ex vallo castrorum, & aversos, ex flumine, in quo naves multæ fundit... & sagittariis instructæ essent: animadvertit tandem excelsissimum locum castrorum ab Alexandrinis esse desertum; quòd is & per se munitus esset; & propu-

& p... partim pugnandi, partim spe... decur... in eum locum, in quo ... Cohortes ... quot præfecto ...SVLENO, circu..., & summum locum ...tulisset. ... pauci defendebant munit... & ... acerrime oppugnabant... perterr... Romanorum animi adeò sunt incitati; ut pænè eodem tempore ... summum tamen editissimum illum castrorum ... caperent; & inde in depressiora delapsi, magnam hostium multitudinem interfecerunt. Quod periculum plerique ut fugerent; acervatim se ... vallo præcipitaverunt in eam partem, quæ flumini erat adiuncta. E...que primis, in ipsa fossa munitionis, magna vi oppressis; cæteri faciliorem fugam per cadavera habuerunt.

Rex ipse è castris fugiens, & in navim exce..., mul...tudine eorum, qui ad proximas naves adnatabant; demerso navigio, perijt.

Corpus eius, impellentibus fluctibus, ad litus devolutum, limoque obrutum, indicio auteæ loricæ agnitum est. Eadem lorica Alexandriam, ut signum & fidem rei gestæ præmisit, facile opidanos, omni spe amissa, ad deditionem faciendam induxit.

Et Cæsar, magnæ victoriæ fiducia, proximo terrestri itinere, Alexandriam cum equitibus ... tendens, ea parte opidi victor introijt, quæ præsidio hostium tenebatur. Omnisque multitudo opidanorum, armis proiectis, & veste ea sumtâ, quâ supplices victorem & dominum deprecari consueverunt; omnibusque sacris religiose prolatis, advenienti Cæsari o...urrerunt; seque ei dedi...erunt. (... Kalend. Maias.)

Cæsar receptos in fidem consolatus, per hostium munitiones, in suam opidi partem, magnâ cum ...orum gratul...ue, perven...

Eo bello XX. hominum Mill. cæsa referuntur; capta autem XII. Mill. Naves item longæ LXX. Ex victoribus verò D. tantum desiderati.

PTOLEMÆVS IVNIOR, ET CLEOPATRA, AVLETÆ FF. ÆGYPTI REGES. CÆSARIS amores, & luxus.

Ita CÆSAR Alexandriâ atque Ægypto ...itus, ...s denuò constituit, quos PTOLEMÆVS senior te...mento scri..., & ... Rom. commendârat. Et maiore ex duobus ... amisso, minori regnum tradidit; maiorique ex duabus filijs Cleopatræ, quæ in fide eius præsidioque remanserat; & cuius potissimum gratiâ bellum tam grave sustinuerat.

Minorem ARSINOEN, quæ transfugerat, deducere è regno statuit. ne qua nova rursus seditio, nasceretur, prius, quàm diuturnitate novorum regum & coniugum imperia confirmarentur.

Traduot quidam Cæsarem, rebus iam pacatis, cum Cleopatrâ assidua & intempestiva agitasse convivia; & CD. navibus Nilo subvectum, interiora regionis, vel Æthiopia tenus, eadem, ... Cleopatrâ semper navi usum perlustrasse. Et ne à consuetudine quidem formosulæ mulieris abstinuisse. unde natus filius, qui Patrem ore referret; quemque Ægyptij Cæsarionem appel...

Alij auctores sunt, Cæsarem, dum per otium ... peregrinaretur, Sacerdotum & Sa... Ægyptiorum consuetudine atque con... A...nomiam ita pe...dicisse; ut Fastos ne... prorum Pontificum corruptos, po... Annum ad ...tam inotuum ... formam rede...

CÆSAR ÆGYPTO DECEDIT.

Rebus ita in Ægypto, post novimestre bellum, constitutis, Legionem unam, vi. veteranam, secum deducit; cæteras partim ad dignitatem imperij & securitatem reip. partim præsidio novis regibus tutiùs, apud Alexandriam relinquit. Ipse itinere terrestri, exortis tum patùm lætis de PHARNACE nuntijs, in Syriam profectus est.

Dum enim ea, quæ memoravimus, in Ægypto geruntur; PHARNACES, MITHRIDATIS Pontici regis F. non contentus Bosporo Cimmerio, regni paterni parte; Colchidem, & Armeniam minorem, quæ DEIOTARO; & Cappadociam, quæ ARIOBARZANI: à Senatu pariter fuerant attributæ; partim occuparat; partim etiamtum evastabat.

DOMITIVS A PHARNACE prælio superatus

DOMITIVS CALVINVS, Asiæ rector à Cæsare datus, precibus regum sociorum interpellatus, PHARNACEM Armenia Cappadociàque decedere iubet; & propiùs eas regiones cū exercitu accedit. Copiæ celeriter omnes legionum & auxiliorum Comana convenire iussæ.

Legati, quos DOMITIVS ad PHARNACEM miserat, responsum referunt; Regem Cappadociâ ... decessisse: Armeniam minorem, quam Paterno nomine & iure obtinere debeat, retinere; eiusque regni caussam integram Cæsaris cognitioni servare.

DOMITIO nihilo minus in Armeniam progrediente, & regia munera pacisq; conditiones aspernante; ad Nicopolim, eius regionis opidum, perventum

perventum est; & castra haud procul indè posita. DOMITIVS frustrà insidijs, & p[illegible] simulatione, à PHARNACE petitus; sed in fraude [illegible] pæné pelle[illegible]s, castra propius opido consulit. Et dum PHARNACES aciem suo more atque instituto [illegible]struxisset; ipse, parte copiarum vicissim pro vallo instructâ, inceptum castrorum opus perfecit.

Quùm autem PHARNACES, interceptis de nocte tabellarijs, qui litteras de rebus Alexandrinis ad DOMITIVM ferebant, cognovisset; Cæsarem magno in periculo versari; & propera à DOMITIO subsidia flagitare; iamtum victoriæ loco ducebat: Si trahere tempus & se prœlio abstinere posset. quòd discedendum celeriter DOMITIO putaret.

DOMITIVS verò, quùm salutem Cæsaris sibi non negligendam existimaret; neque se tutò discessurum arbitraretur, si conditiones, quas reiecerat, rursùs appeteret; aut sine causâ, aut cum fugæ ignominiâ discederet; rem prœlio committere statuit. Et quamquam viribus longè impar; quòd præter regia ARIOBARZANIS & DEIOTARI auxilia, unam tantum Rom. legionem, XXXVI. haberet; copias tamen instructas ex propinquis castris in aciem educit. Postquàm ad manus ventum; acriter varieque pugnatum est.

Legio Rom. impetu in equitatum regis facto, adeò secundum prœlium fecit, & adversos hosteis adgressa est; ut mœnibus opidi succederet. Auxilia vero, vel primo statim impetu partim oppressa; partim dissipata sunt.

Ita victrices regis copiæ cornu suo dextro, mediâq; acie, converterunt se in Rom. legionem. Et quamquam ea fortiter vincentium impetum sustineret, & præsentissimo animo in orbem pugnaret; magno tamen hostium globo circumdata, & pulsa tandem loco, ad radices montium se recepit: non amplius CCL. è suo numero desideratis; præter nōnullos equites & viros illustreis. DOMITIVS, ut reliquias dissipati exercitus collegit; tutis itineribus per Cappadociam in Asiam se recepit.

PHARNACES, rebus secundis opidò elatus; quique de Cæsare ea, quæ optabat, speraret; Pontum omnibus copijs occupavit. Ibique, fortunam sibi paternam animo præcipiens, multa opida, & in cæteris, Amisum, aliquamdiu resistere ausam, expugnavit; & bona civium Roman. qui illic negotiabantur, Ponticorumque diripuit. Suppliciaque in eos, qui aliquam formæ atque ætatis commendationem habebant, vel morte ipsâ miseriora, constituit; impuberibus ad unum omnibus exsectis.

Et iam Bithyniæ, Asiæque occupandæ animum adiecerat; quùm intellexit ASANDRVM, cui Bospori regnum, per absentiam, servandum commiserat; res novas domi moliri. & vereri cæpit, ne, dum alienis inhiat, proprijs ipse possessionibus excluderetur.

CÆSAR RES IN ASIÆ CIVITATIBVS CONSTITVIT.

CÆSAR, postquam ex Ægypto in Syriam venisset; & Romæ, seditionibus, ex Tribunorum pl. inter se contentione, exortis, multa malè & immoditer administrari: & ambitione atque indulgentiâ Tribb. milit. eo umque [illegible] [illegible] multa contrà mo[illegible] [illegible] quesi ri, cognovi[illegible] [illegible] ventum suum videret: Tamen [illegible] verèn[illegible]um existimavit, ut quas [illegible] [illegible] gionesque venisset; ita eas [illegible]nquer[illegible] ut domesticis dissensionibus [illegible] acciperent; & externorum [illegible] & P[illegible] potissimum [illegible] metu [illegible].

Commoratus itaque in o[illegible]ibus [illegible] bus, quæ maiore essent dignitat[illegible] sitis, & viritim, & publ[illegible] D[illegible] controversijs cognoscit. ac statuit reges [illegible] Dy[illegible] que provinciarum: finitimosque o[illegible] eum concurrerant, receptos in fid[illegible] nibus impositis, & sibi, & pop. Rom. amic[illegible] mos dimittit.

ANTIGONO REIECTO, ANtipatrum Iudææ præficit.

Quùm sub idem tempus ANTIGONVS, ARISTOBVLI Iudæi nuper principis, & C[illegible] ad Cæsarem venisset, questum de indig[illegible] fratrisque ALEXANDRI casu. quorum ille à Pompeianis veneno exstinctus; hi[illegible] à SCIPIONE [illegible] percussus fuisset. oraretque, ut sui, patern[illegible] principatu, per Hyrcanum & Antipatrum, eiect[illegible] retur. Et Antipater vicissim caussam suam, [illegible] Hyrcani, tàm disertè ageret; & obiecta sibi crimina dilueret; & in ANTIGONVM, seditionis rerumque novarum studium retorqueret:

„ ARISTOBVLVM *Patrem, qui perpetuas antea cum pop. Rom. inimicitias exercuisset; meritissimè in vinculis Romam fuisse pertractum.*

„ *Fratrem* ALEXANDRVM, *licentissimè per Syriam latrocinij meritas similiter* SCIPIONI *pœnas expendisse:*

CÆSAR eâ oratione commotus, ANTIPATRVM qui proximo bello egregiè se adiuvisset, universæ Iudææ pr[illegible]fecit: & Hyrcano, præter sum[illegible] sacerdotij dignitatem, concessit; ut *muros Hiero[illegible] à Pompeio disiectos restitueret*. Iudæos autem o[illegible], magnis prærogativis ornatos, *suis vivere* [illegible] *permisit*.

Et paucis diebus in provincijs Syriæ [illegible]nsumtis, & Sex. Cæsare, amico & necessario [illegible] bus Syriæque præfecto; ipse eâdem [illegible] qua venerat, in Ciliciam est profectus.

IN ASIA REGNA LARGITVR.

Eius autem provinciæ [illegible]tatib[illegible] T[illegible] bile & munitum eâ in regione [illegible] & rebus etiam fini[illegible] [illegible] TARCHONDIMOTO, qui non exiguam C[illegible] partem tenebat, & POMPLIVM re[illegible]

iuverat, delicti veniâ concessâ; magnis per Cappadociam itineribus Mazacam, & inde Comana pervenit, vetustissimum & sanctissimum Bellonæ Templum, quod tantâ religione colitur, ut Sacerdos eius Deæ, maiestate imperio & potentiâ secundus a rege habeatur. hoc homini nobilissimo, NICOMEDI Bithyno, adiudicavit, qui regio Cappadocum genere ortus, iure minimè dubio, sacerdotium id repetebat. ARIOBARZANI Cappadociæ regnum attribuit, qui sub fratris Ariarathis imperio ac ditione esset.

DEIOTARVS IN GRATIAM RECEPTVS.

Quùm propius Pontum, finesque Gallo-græciæ accessisset, DEIOTARVS, Gallo-græciæ pæne totius Tetrarches, & rex Armeniæ minoris à Senatu appellatus; depositis regijs insignibus, & quodam reorum habitu supplex, ad Cæsarem venit; oratum, ut sibi ignosceret, quòd auxilia Pompeio submisisset. *Se ludis[...] contro[...] tarum pop. Rom. non debuisse; sed patere pra[...]*

Cæsar contra, quum plurima sua commemorâsset officia quæ Consul ei decretis publicis tribuisset; & excusationem reprehendisset dissolverit; concessit tamen id factum superioribus eius beneficijs, veteri hospitio, atque amicitiæ. dignitati ætatique hominis, & precibus eorum qui pro illo intercederent. Et reservatâ sibi de cæterorum Tetrarchiarum controversijs cognitione, regium vestitum ei restituit. Legionem eam, quam ex genere civium suorum, natura disciplinaque Romanâ constitutam rex habebat, equitatumque omnem, ad bellum gerendum adducere iussit.

BELLVM PONTICVM CVM PHARNACE.

Quum in Pontum venisset, copiasque omneis unum in locum coegisset, erant legiones II. quæ sub Cn. DOMITIO militârant; & I. Sexta Veterana, quam secum Alexandriâ abduxerat; adeò deminuta, ut minus mille hominum in eâ esset: & prima DEIOTARI. Legati a PHARNACE missi Cæsarem [...]; atque in primis deprecantur, *ne eius adventus [...] hostilis esset. Pharnacem omnia r[...] m, quæ imperata essent; qui nulla Pompeio auxilia adversus [...] voluerit.* Quod tamen fecisse, DEIOTARO [...] cesserit.

[...] CÆSAR *Se fore æquissimum PHARNACI, si quæ polliceretur, repræsentaturus esset. Neque clementius facere quidquam, quam supplicibus ignoscere. Neque publicas provinciarum iniurias condonare ei posse, qui fuisset in se privatim officiosus. rex Ponto cederet, familias publicanorum remittat; & cætera furtis eripuerit, Romanis restituat, quæ penes eum essent; de iniurias civium Romanorum, qui in Ponto negotiati essent, quoniam in integrum restitui non posset, recte concessurum; & munera, quæ bene gestis rebus, Imperatores ab amicis missa capere consuessent, acceptûrum.*

(Mittitque rex per legatos tum ferebatur, Coronam Auream; & filiæ coniugium Cæsari obtulisse.)

FLVXA PHARNACIS FIDES.

PHARNACES, accepto responso, omnia liberaliter pollicitus, quùm festinantem ac properantem Cæsarem, speraret libentiùs etiam crediturum suis promissis, quam res pateretur. quò celeriùs honestiùsque ad res magis necessarias proficisceretur, (neque enim ignarus erat, Cæsarem maximis de caussis, tum in Italiam, tum in Africam revocari) lentius agere, decedendi è Ponto diem postulare longiorem; pactiones interponere. in summâ, frustrari cœpit.

CÆSAR AD PVGNAM SE COMPARAT. & feliciter regem vincit.

Cæsar, cognitâ hominis calliditate, & necessitate adductus, celeriùs omnium opinione manus conserere instituit. Quùm igitur PHARNACES III. fere pass. Millib. à Zela, Ponti oppido, in colle editiore, circà montem Scotium (quo ferè loco MITHRIDATES Pater, TRIARIVM vicerat) castra posuisset; Cæsar, qui haud longius v. pass. Mill. ab eodem loco metatus erat, proximâ nocte, nec opinantibus hostibus, collem regijs castris proximum, MITHRIDATIS victoriâ nobilitatum, occupavit; ita ut Mille nõ amplius passus inter utraq; castra intercederent. Eumque locum, aggere, per servitia, è superioribus castris comportari iusso, muniri imperat.

PHARNACES, quum id repentè primâ luce animadvertisset; copias omneis suas pro castris instruxit.

Cæsar vero ipsum, id fieri ab hoste ratus, vel ad opus suum munitionis tardandum; vel ad ostentationem regiæ fiduciæ; primâ tãtùm acie pro vallo instructâ, reliquam exercitus partem opus perficere iubebat.

Cæterùm PHARNACES, sive loci felicitate, sive auspicijs & religionibus inductus; sive Cæsarianorum militum paucitate atque adeò contemptu; iam dimicandi consilium inierat: & descendere præruptâ valle cœperat.

Eiusque Cæsar, velut inanem, ostentationem aliquandiu irridebat; & eo loco militum coarctatione: quum interim PHARNACES eodem gradu quo præruptam in prœlium descenderat vallem, adscendere adversus arduum collem instructis copijs cœpit.

Cæsar itaque eius vel temeritate, vel fiducia commotus, milites ab operibus vocat, & arma capere iubet, & aciem instrui. Talibus ordines opponit.

Falcatæ regis quadrigæ trepidos adhuc & permixtos Romanos perturbant. sed eæ celeriter multitudine telorum opprimuntur. Acies hostium mox eas insecuta, &, clamore sublato, confligitur. Magno atque acri prœlio cominus facto, & Cæsare cum M. equitibus procurrente, à dextro cornu, quo veterana legio VI. erat collocata; initium victoriæ natum est. Multum Romanos adiuvante loci natura; plurimùm Deorum benignitate. qui eis præcipuè belli casibus intersunt, quibus nihil ratione possit administrari.

Ab eâ enim parte in proclive hostes facilè detrusi. Tardiùs deinde, sinistro cornu, mediaque acie,

acie, totæ regis copiæ sunt profligatę. Quæ quàm facilè subierant iniquum locum; tam celeriter gradu pulsæ, eâdem loci iniquitate premebantur.

Multis itaque eorum partim interfectis; partim suorum ruinâ oppressis; qui velocitate effugere poterant, armis tamen proiectis, vallem transgressi, nihil ex loco superiore, inermes, proficere poterant.

Romani, victoriâ elati, subire iniquum locum, munitionesque adgredi non dubitârunt; & deiecto cohortium præsidio, celeriter castris hostium sunt potiti.

Pharnaces cum paucis equitibus, fugiens Sinopen, maritimum opidum, se recepit.

Ferunt CÆSAREM, profligato PHARNACE, exclamâsse; *O te beatum, POMPEI, qui cum talibus viris, bello Mithridatico, decertans, MAGNI cognomen peperisti.*

CÆSAR, ob maximum bellum tantâ celeritate confectum summoperè lætus, nihil tamen aliud, neque prolixius eâ de re Romam perscripsit, quam in hæc verba; *Veni, Vidi, Vici.* antè victum hostem esse, quàm visum, significans. Intrà quinctum namque, quàm in Pontum venerat, diem; & quattuor, quibus in conspectum venerat, horis; unâ acie regem profligavit.

Ponto recepto, prædâque omni regiâ militibus condonata, quo loco PHARNACEM fuderat, Tropæum statuit; adversum ei Tropæo, quod MITHRIDATES de TRIARIO antè erexerat. Quæque rex tàm civibus, quàm socijs per vim abstulerat, ea recepta suis quidque dominis restituit.

Amisenorum calamitatem & iniurias, libertate publicè concessâ solatus est.

Dimissis domum DEIOTARI auxilijs; & VI. legionis veteranis in Italiam, ad præmia atque honores accipiendos, præcedere iussis, XI. legiones cum COELIO VINICIANO in Ponto reliquit. & DOMITIO, persequendi PHARNACIS negotium imponit.

REGNA CÆSAR FIDIS REGIBVS DISTRIBVIT.

Ita per Gallo-græciam Bithyniamque in Asiam iter facit; deque earum provinciarum controversijs cognoscit & statuit: iura in Tetrarchas, reges & civitates distribuit. Inter hæc, partem Armeniæ minoris, quæ prius tota DEIOTARO parebat; ARIOBARZANI, Cappadociæ regi, attribuit. MITHRIDATEM PERGAMENVM, belloAlexandrino spectatum, regio genere ortum, (quem MITHRIDATES EVPATOR, rex Asiæ totius, Pergamo parvulum secum asportaverat in castra, & regijs disciplinis educandum curârat) regem Bospori constituit, quòd sub Imperio Pharnacis fuerat; provinciasque pop. Rom. à Barbaris atque inimicis regibus, interposito amicissimo rege, munivit. Eidem Tetrarchiam, quam paucis ante annis DEIOTARVS occupârat & possederat, legibus Gallo-græcorum, iure gentis & cognationis adiudicavit. Eumque bellum in ASANDRVM, cuius in PHARNACEM perfidiam impunitam esse nolebat, suscipere, Bosporoque eijcere, iussit.

CÆSARIS RAPACITAS IN PECVNIIS EXIGENDIS. IN ITAliam red[illegible].

Ipse verò per Asiam in Græciam tra[illegible], quòd et in sumtus quotidian[illegible] & [illegible] militibus præstanda, & ad con[illegible] Africâ Hispaniâque reliquias, [illegible] ad [illegible] phos ducendos, maximâ sibi [illegible] fore prospiceret; per omnes [illegible] que civitates, quantas poterat [illegible] quoquo modo côrrogere studiosè lab[illegible] tibus eas perquam acerbè, nec [illegible] publicanis. Neque tamen usquam d[illegible] est, neque necessitas urbanarum sed[illegible] videbatur. Ijsque rebus felicissimè celer[illegible] confectis, in Italiam celer[illegible] omnium [illegible] sub anni exitum, venit.

ANTIPATRI PRVDENTIA, ET DEXTERITAS IN REBVS GERENDIS.

ANTIPATER, postquam Cæsarem ex Ægy[illegible] Syriam deduxisset; reversus domum, mœnia Hierosolymæ, quæ ad id usque tempus, ex quo POMPEIO fuerant diruta, iacebant; sedulò re[illegible] obitâ passim provinciâ, homines rerum nova[illegible] cupidos compescuit; eamq; ad rem tum m[illegible] suasionibus prudenter usus est.

Fore namque; *si Hyrcano principe contenti [illegible] ut felicissimè agant & suis quisque possessionibus [illegible] tur. Sin novas spes animis præcipiant; sibiq, po[illegible] tur, & ex reip. perturbatione captent commoda; [illegible] præside, dominum; Hyrcanum, pro rege, tyrannum; [illegible] manos deniq; & Cæsarem, pro principibus, acerbos [illegible] stes, esse habituros.*

CICERONIS CVM CÆSARE COLLOQVIVM.

CICERO, qui Brundisi[illegible] [illegible]rat, ut [illegible] Cæsarem in Italiam venire, & ad Tarentu[illegible] lisse; obviàm ei progressus est. Quem cum C[illegible] vidisset, ex equo descendit & salutavit & cum e[illegible] per aliquot stadia varijs de rebus collocutus est.

CÆSAR, CLEMENS SIMVL ET [illegible] MIS INDVLGENS. ÆRVSCAT[illegible] [illegible] stratus & provincias dist[illegible]

Quumque T[illegible]nitiæ & urbanæ [illegible] primum Cæsaris adventum c[illegible] factâ quidem ant[illegible] ac[illegible] tum [illegible] ex æquo veniam concessit. Mai[illegible] mentiæ; an indulgentiæ & fa[illegible] re[illegible] ne l[illegible] un.

Cæterùm cogendis privat[illegible] & [illegible] avidius incubuit. Easque n[illegible] munc[illegible] cie, utpote. *Coronarum, Imaginum* [illegible]

...ceris aliorum, quæ parum ultro offerebantur, partim exigebantur; sed & mutui nomine, non minus à civitatibus, quàm à privatis, accipiebat. *Nummos ibi facere necesse esse*, dictitans, *qui suas ... resp. impedisset.*

... plebi tum novas petere ausa tabulas, ... remisit; se quoque obæratum ... Vsuras tantum, quæ ab initio ... POMPEIVM expeditionis deberentur ... habitationum, remisit.

Senat... sacerdotia & magistratus, tum in reliquam anni partem; tum in annum insequentem, ... Et prætores, in annum consequentem, x. ... additoque singulis Pontificum, Augurum, ac Quindecimvirorum collegijs, uno, sacerdotium etiam numerum adauxit.

Ex Equestri ordine, & ijs, qui secum militârant, centurionibus, complureis, qui defunctis succederent, in Senatum adlegit.

M. BRVTVM, quem pôst cladem Pharsalicam ... evocârat; eum exercitui, Galliæ Cisalpinæ: D. verò BRVTVM, Transalpinæ præfecit.

SEDITIO VETERANORVM, CÆSARIS SOLERTIA EGREGIE COMPRESSA.

In Campaniâ interim Veterani, qui Pharsalico bello interfuerant, præmia simul & missionem seditiosius flagitabant, & duos Senatorij ordinis viros, qui tum fortè prætores erant, interfecerant.

C. quoque SALLVSTIVS CRISPVS, qui & ipse tum prætor erat, Romamque ad Cæsarem monendum properabat; vix fuga iræ & cædi militari se exemit.

Postquam autem milites in suburbana venissent, & postulata sua edi iussent; Cæsar, per internuntios ... in præsens drachmas virilim; & confecto in Africâ bello, se reliqua præstaturum pollicitus est. Illi non promissis, sed promissi ... repræsentatione opus esse occlamantes; Cæsari se ... postulata sua exponere velle respondent.

D... itaque ... vias ... & ad ipsas Cæsaris ædeis, urbanarum M. ANTONII cohortium præsidijs, præter gladios quos & in urbe gestare ... inermes, intra urbem, in Campum Martium ad... sunt.

Ipse ... Cæsare, qui intrepidè ad eos prodierat, & tribunal conscenderat, expositis prolixè ... bellorum suorum laboribus, tum periculis, non ... Cæsarem de præmijs interpellare, ... tamquam emeritis, dari postularunt ... Cæsarem, ob imminens ... bellum, ultro potius præmia repræsentaturum, quam se tàm necessario tempore dimissurum.

Cæterùm Cæsar, præter omnium eorum exspectationem; *Æquum ipsos postulare, te pondit: seq; ijs ... rament... militari solutis missionem concedere.* Ad... ijs etiam qui iustum militiæ tempus explessent, cum stipendijs & præmia persoluturum, postquàm cum alijs triumphâsset. Eos denique Quirites deinceps, pro commilitonibus, tamquam iam non milites, sed in communem civium ordinem redactos; appellavit.

Ad hæc, illi primùm taciti, utpote inexspectato responso attoniti; dein pudore atque æmulatione ad pœnitentiam conversi; ut sibi diutius sub eius signis & auspicijs militare permittatur, supplices rogant. Quod quùm Cæsar primò recusaret; promissa tamen ... exauctoratis bonâ fide persoluturum; agrosque vel publicos, vel suos, vel suâ insuper pecuniâ coemtos, adsignaturum adpromitteret: Illi magis magisque instare, & discedere parantem retinere, regareque; ut & pœnam, si ita videretur, de se sumeret: Et Decumani, qui verbis se imperatoris perstrictos, sibique eum præ cæteris infensum, intellexerant; decimationis etiam exemplum in se deposcebant.

CÆSAR, perspectâ seriâ eorum pœnitentiâ, omneis in gratiam recepit: agrosque universis, sed longissimè inter se distractis, adsignavit. Pecunias verò ... ad singula ferè prædia, factaque egregia, promissas, partim repræsentaturum se pollicitus est; partim, bello confecto, vel cum fenore, persoluturum. Se autem deinceps neminem invitum ex ipsis ad militiam compulsurum. Si qui tamen spont suâ ad belli reliquias ipsum sequi vellint, non reiecturum.

Ad ea, succedente in locum prioris ferociæ, maximâ animorum mansuetudine, actis Cæsari gratijs; universi nomen dedere.

COSS. CREATI. IOCVS CICER. IN VATINIVM.

Hic annus, quo ea, quæ commemoravimus, à Cæsare gesta sunt, maiorem sui partem sine Consulibus fuit; comitijs nimirum in Cæsaris reditum usque dilatis. Ita sub exitum anni Consules demum creati; Q. FVFIVS CALENVS, & P. VATINIVS; qui CÆSARIS, bellis superioribus, fuerant Legati.

In Consulatum VATINII, quem paucis diebus cum collegâ gessit, notabilis CICERONIS facetia; *Magnum ostentum anno VATINII factum esse: quòd illo Consule nec ver, nec æstas, nec autumnus fuerit.* Is VATINIVS tamen ex Consulatu in Illyricum missus est, undè triumphavit.

INGLORIVS LEPIDI TRIVMPHVS.

Hoc etiam anno M. LEPIDVS ÆMILIVS, ex Hispaniâ (quam pr... præt. à primâ CÆSARIS Dictaturâ administrârat) triumphavit: qui nedum ullum vicisset, sed nec omnino quidem pugnasset. Motus dumtaxat CASSII LONGINI, & MARCELLI ibidem pacârat. Itaque in triumpho nihil aliud prætulit, quàm pecunias, quibus socios spoliârat.

3907. Ab V. C. 708.

In hunc annum CÆSAR (iam III. Dictator , se ipse cum M. LEPIDO , Coss. III. designárat : & antè finem anni proximi circà initium Decembris antiqui) simul magistratum inérant .

43.

CÆSAR IN SICILIAM. AFRICÆ STATVS.

Ipse Româ digressus, ad XIV. Kal. Ianuar. in Siciliam profectus, Lilybæum pervenit. Ibi adversis diutiùs tempestatibus detentus, de copiis hostium, qui in Africâ essent, cognoscit. Præter equitatum ferè infinitum, & magnam levis armaturæ vim, regis IVBÆ legiones esse quattuor. & SCIPIONIS X. Elephantos CXX. Classeis navium compluréis.

Hinc SCIPIONEM cum maiore exercitûs parte, & primariis ferè Pompeianæ factionis ducibus, Adrumetum tenere. CATONEM indè, cum parte copiarum, & universæ classis oræque maritimæ imperio, Vticæ (ceu bellicorum ad paratuum horreo) cum CCC. ad bellica consilia delectis, in præsidio esse.

Quùm namque CATO delatum sibi à militibus ducibusque in Africâ imperium, SCIPIONI cessisset; & de Vticâ, quod impensiùs CÆSARI faveret, auctore Iubâ rege, evertendâ, agitaretur; cum opidum ad preces CATONIS ab interitu servatum est; tum eius custodia eidem mandata.

BELLVM CÆSARIS IN AFRICA, varia fortuna gestum.

CÆSAR interim omnibus ad navigationem expeditis, postquam VI. omninò legiones iam collectæ essent, II. verò equitum Millia; ut prima quæque legio venerat, in naveis longas imponebatur; equites autem, in onerarias. Ita maiorem partem navium antecedere iussit; & petere Insulam, Aponianam, quæ haud longè abest à Lilybæo.

Datis deinde ALLIENO prætori, qui Siciliam proconsul. obtinebat, mandatis, de rebus omnibus, & de exercitu reliquo celeriter imponendo; ipse navim conscendit, ad VI. Kalend. Ian. & eas, quæ præcesserant, statim est consecutus. Et vento certo, celerique navigio vectus, post diem quartam cum paucis longis in conspectum Africæ venit. onerariæ namque reliquæ, præter paucas, vento dispersæ diversa loca petierant.

Eâ itaque classe Clupéam, Neapolim, aliaque maritimæ Africæ castella & opida prætervectus, sub Kalend. Ianuar. Adrumetum adplicuit.

OMEN ET IOCVLARE CÆSARIS FACTVM.

Quumque è navi in terram descendens, pede in litus in pactus procidisset; reliquis exterritis, nihil turbatus, verso in melius omine, terramque ulnis complexus; *Teneo te*, inquit, *o terra Africa*.

Similiter, ut vel vanam [illegible]stium confidentiam rideret, vel invalesc[illegible] m[illegible]m suis opinionem exc[illegible]ret; *SCIPIONVM scilicet in Africâ nomen inv[illegible]um, fatalem victoriam sub imperatore SCIPIONE por[illegible]*, hominem quemdam, tantum non infimæ sort[illegible] è SCIPIONVM tamen gente, Salutionem [illegible]gnomine, sibi adscivit, & parti exercitûs præ[illegible] iu[illegible] q[illegible] suis alter SCIPIO esset.

Expositis autem in litore Adrumet[illegible]o, quos [illegible] cum adduxerat, militibus (cuius numerus in [illegible]æsentia erat, pedit. III. Mill. & equites CL. [illegible]strique ante opidum positis; & [illegible]us ab iniuriâ & prædâ abstinere iussis; rel[illegible]iarum [illegible]vium adventum opperiri constituerat. Op[illegible]terim muros armatis complent; & fre[illegible] ante portum, ad se defendendum, considunt. [illegible]ant autem in urbe II. legiones, quibus C. CONSIDIVS præerat.

CONSIDII PRÆFIDENTIA . ET I[illegible] nuntium Cæsaris immanit[illegible].

CÆSAR, circum opidum vectus, naturâ loci perspectâ, redit in castra. L. PLANCVS Legatus à Cæsare petierat, ut sibi facultatem daret cum C[illegible]DIO, præsidii præfecto, agendi; siquâ ratione [illegible] posset *ad sanitatem perducere*.

Captivus quidam cum litteris in opidum m[illegible] & porrectis CONSIDIO litteris quùm rogatus à Cæsare Imper. se venire respôderet; & CO[illegible]D[illegible]S; *Vnum esse eo tempore pop. Rom. Imperatorem* S[illegible]NEM, subiecisset; interfici coràm iussus est & [illegible]ræ, sicuti erant signatæ, ad SCIPIONEM perlatæ.

LEVIS AD ADRVMETVM PV[illegible]A. Multæ urbes Cæsari se dedu[illegible]t.

CÆSAR, qui ad opidum egregi[illegible] uni[illegible] & accessu difficili oppugnandum, non sat[illegible] c[illegible] haberet; & nuntiarentur prætereà m[illegible] auxilia opidanis suppetias ven[illegible] ca[illegible] vere instituerat · quum subitò & simu[illegible] u[illegible] ex opido erupit; & equitatus ab I[illegible] u[illegible]us [illegible] casu succurrit. castraque, unde Cæ[illegible] c[illegible]lus [illegible] facere cæperat; occuparunt; eiusque [illegible]em[illegible] agmen insequi cæpérunt.

Sed legionariis subitò consiste[illegible]tibu[illegible], & [illegible]bus, quamquam erant pauci; con[illegible]titudinem audacissimè concurrentibus, ut [illegible] minus XXX. Galli, II. Maurorum equi[illegible]um [illegible] loço pellerent, & in opid[illegible]m r[illegible]er[illegible], Cæ[illegible] constitutum ire contend[illegible].

Ad eum interim ex opidis & ca[illegible]e[illegible]s [illegible]egat[illegible]ne venére, frumentum poll[illegible]e[illegible] P[illegible] e[illegible]e quæ imper[illegible]t, facere. Eo itaque d[illegible] ca[illegible] dum Ruspinam posuit. E[illegible]que po[illegible]us [illegible]

&[illegible]

& ad Leptim, liberam [illegible] immunem civitatem, pervenit. Quo pe[illegible] recepto, & h[illegible] institutis [illegible] reservatis; haud procul indè, secundum litus, castra fecit.

[illegible] naves onerariæ, & longæ nonnullæ casu a[illegible]venérunt. reliquæ, ut est ei nuntiatum, incertæ locorum, Uticam versùs petere visæ erant. Ipse ita[illegible] à mari non d[illegible]redi, neque mediterranea petere, propter navium reliquarum errorem; & e[illegible]atum in navibus omnem, aqua non sine periculo, per remiges comportatâ, continere, ne agri vast[illegible].

[illegible]que contentus certos homines in Sardiniam, in Siciliam, & finitimas provincias dimisisse, ut sibi auxilia, commeatus, frumentum, mittenda curarent; ipse cum x. navibus longis, ad reliquas onerarias, quæ deerrâssent, conquirendas; & simul mare ab hostibus tuendum, proficisci iubet. Et C. S[illegible]LUSTIUM prætorem, ad Cercinam insulam, quam adversarij tenebant; & ubi magnū frumenti numerum esse audiebat; recipiendam amandat.

INDIGNA ROMAN. SUB IUBA SERVITUS.

Inter hæc, Cæsar miserabilem & indignam SCIPIONIS, & qui cum eo bellum contrà se gerebant, conditionem deplorabat. quùm ex perfugis incubique cognovisset, regium scilicet equitatum, à SCIPIONE, provinciæ Africæ impendijs, ali. Et tantâ homines esse dementiâ, ut mallent regi Barbaro esse vectigales; quàm cum civibus in patriâ, in suis fortunis, esse incolumes.

Cæsar, relicto Lepti, VI. cohortium præsidio, cum C. SASERNA, ad III. Non. Ian. castra movit: & rursus undè pridie venerat, Ruspinam cum reliquis copijs revertit. Ibique sarcinis exercitûs depositis, cum expeditâ manu, cir[illegible] villas, frumentatum profectus est, plaustris & iumentis ex opido insecutis. Id ab eo factum, ne maritima opida pòst se vac[illegible] relinquere: præsidioque & commeatu h[illegible]ata, ad classis receptacula, muniret.

Ruspinam, cum magnâ frumenti copiâ reversus; relicto ibi cum legione P. SASERNA, alterius SASERNÆ fratre; cum VII. cohortibus, ad Portum, qui II. pass. Mill. ab opido abest, proficiscitur; ibique classem sub vesperum cum eâ copiâ conscen[illegible] omnibus in exercitu ins[illegible]is; & imperatoris c[illegible]um, non sine magno metu & tristitiâ, requirentibus.

Se[illegible] ille unâ nocte in navibus consumtâ, & cœlo iam albe[illegible]te, quùm proficisci ulteriùs conaretur; subitò navium pars, de quâ laborabat, ex errore, eòdem conferebatur.

Navibus eis sine morâ in Portum receptis, & advectis militum equitumque copijs; rursus ad opidum Ruspinam redit: atque ibi castris constitutis, ipse cum cohortibus expeditis XXX. & CD. equitibus, & paucis sagittarijs, frumentatum est profectus.

PUGNA CUM LABIENO, ET NUMIDIS AD RUSPINAM. ET ULTERIUS, vario marte, & astu.

Et vix è castris circiter III. pass. Mill. progressus erat; quum per speculatores, & antecessores equites, ei nuntiatum est; copias hostium haud longè à se visas. Et cum dicto; pulvis ingens conspici cæptus est. Celeriter itaque equitatum omnem, & sagittarios, arcessi iubet; atque ordinatim signa se leniter consequi. Ipse cum paucis armatis antecedit.

Hostes interim, quorum dux erat LABIENUS, & duo PACIDII, aciem dirigunt, mirabili longitudine, non peditum, sed equitum confertam: & inter eos levis armaturæ Numidas. & sagittarios pedites interposuerant. Cornua itidem magnis equitum copijs firmaverant.

CÆSAR, propter paucitatem, ut poterat, simplicem dirigit aciem; & sagittarios antè aciem constituit. Equites dextro sinistroque cornu opponit. Existimabat enim se cum pedestribus copijs, uti apparebant, acie instructâ dimicaturum.

Sed Cæsare nequedum se movente, qui artificio magis quàm viribus sibi in præsentiâ decernendum videret; subitò adversariorum equitatus sese extendere, & in latitudinem promovere; colesque amplecti, & Cæsaris equitatum extenuare, simulque ad circumveniendum se comparare, cæpérunt.

Quumque eorum multitudinem Cæsariani equites vix sustinerent; & acies mediæ concurrere conarentur; subitò ex condensis turmis, Numidæ, levis armaturæ pedites, cum equitibus, procurrunt; & inter legionarios pedites iacula conijciunt.

Heic quùm Cæsariani in eos impetum fecissent, illorum equites refugiebant: & pedites interim resistebant; dum equites rursùs, cursu renovato, peditibus suis in tempore succurrerent. Cæsar, ne ordines suorum in procurrendo, & equitibus persequendis, turbarentur; & quam plurimi vulnerarentur, edixit; *Ne quis miles, à signu, IV. pedes longiùs procederet.*

LABIENUS, inter hæc, equitatûs sui multitudine confisus Cæsaris paucitatem circumvenire conabatur. Et equitibus longinquiore prœlio defessis, aut convulneratis; puncto fere temporis, omnes legionarij ab hostium equitatu circumventi tenebantur; atque in orbem compulsi, atque intrà cancellos coniecti, omnes pugnare cogebantur.

Hoc in congressu, LABIENUS, qui capite nudo in primâ acie versabatur; & milites Cæsaris, uti tirones, increpabat; à veterano x. legionis, pilo in se coniecto petitus; sed eodem telo, in adversum equi pectus, adacto; ipse de æquo excussus, non minimum vitæ periculum adijt.

CÆSAR autem acie suâ, quæ prius in orbem coacta fuerat, in longitudinem quammaximam porrigi iussâ; & cohortibus alternatim conversis; hostium coronam dextro sinistroque cornu mediam dividit; perrumpit, & in fugam vertit.

Neque

Neque lon[illegible] [illegible]. pu[illegible]ellus, ad sua se præsidi[illegible] re ipere, cum altera equitum peditumque parte, cogitabat; quùm M. P[illegible]EIVS, & Cn. PISO, cum equitibus Nu[illegible] [illegible] ex itinere rectà subsidio suis o[illegible]currerunt. Et hi simul cum Labienianis, qui iam animos à priore terrore receperant, novissimos ex Cæsarianis ad[illegible], & impedire à receptu cæperunt.

Eâ re cognitâ Cæsar, iubet signa converti, & medio campo redintegrari prœlium. Qu[illegible] autem hostes priorem illam dimicandi rationem sectarentur; neque comminus ad manus venire[illegible]; & Cæsar perspiceret, & equo[illegible] & equites suos [illegible] ex nausea recenti, tum ex siti, languore & vu[illegible]ribus defatigatos, ad insequendum hostem, perseverãdumque cursum, tardiores: & exiguam præterea diei partem reliquam esse. Ab horâ namque diei quinta, ad solis occasum fuerat pugnatum [illegible]ibus equitibusq; circumdatis, imperat; ut uno tractu contenderent; ne[illegible] [illegible], [illegible] ultra proximos [illegible] repul[illegible]; [illegible] [illegible] [illegible].

Quod quùm [illegible] strenuè fecisset; leniter se ad sua recepère munitiones. Quod [illegible] male accepti, & PETREIO in [illegible] [illegible], fecere. LABIENVS saucios suos imperat plaustris Adrumetum deportari.

CÆSAR CASTRA MVNIT, AD Scipionis adventum.

Vt verò cognovit CÆSAR, SCIPIONEM, quicum copias suas LABIENVS & PETREIVS iam coniunxerant, adpropinquare; eiúsque copias, legionum esse IIX. & IV. Mill. equitum. castra sua accuratiùs munit; præsidia firmare; valiumque, ab oppido Ruspina usque ad mare: & a castris, alterum [illegible] deducere. copias ex remigibus, aliisque classiariis augére; frumentum, aliáque ad bellum necessaria comparare, & imperare instituit.

Et quòd pleræque ex navibus eius onerariis, incertæ locorum atque castrorum suorum, adhuc vagæ in mari errarent; quas singulas scaphæ adversariorum compluries adortæ incenderent, aut expugnarent; Ipse classes circùm insulas, portusque disposuit, quò tutiùs commeatus supportari posset.

CN. POMPEII, F. IN MAVRITANIA CONATVS.

CN. interim POMPEIVS, MAGNI F. qui Vticæ apud CATONEM erat; quotidianis ferè hominis gravissimi conviciis; & earum rerum, quas Pater istâ ætate fortiter feliciterque, domi & foris, pro rep. gesserat, commemoratione, incitatus; cum tumultuariâ, fortuitâque minorum navium classe; & raptim collecto, mali que armato bis Mille servorum, liberorum, exercitu; profectus ab Vticâ in Mauritaniam: & in regnum BOGVDIS ingressus est.

Quumque propius ad Ascurum oppidum, quod [illegible] gio [illegible] adpropinquasset; [illegible] niptione, prostrati [illegible] marepa[illegible]m, nave[illegible] [illegible] gestâ POMPEIVS naveis inde avertit, [illegible] litus attigit. séque ad Baleares [illegible] Ibi postquàm [illegible] [illegible] sine prœlio [illegible] venire,

SCIPIO AD ADRVMET[illegible] CÆSARIANOS PREMIT.

SCIPIO, Vticæ grandi præsidio relicto, cum iis, quas diximus, copiis, profectus, primùm Adrumeti castra ponit. [illegible] inde, noctu itinere facto, PETREIO & LABIENO se coniungit. & unis [illegible] factis, ad IV. pass. Millia latè considunt.

Equitatus eorum circa Cæsaris munitiones [illegible] [illegible]que eos, qui pabulandi aut aquandi gratia extrà vallum egressi essent, excipere. ita omnes adversarios intrà munitiones continere.

Hinc Cæsariani g[illegible] [illegible] quod [illegible] ab Insulis, Sicilia & S[illegible] me[illegible]us supportati essent: neque per anni tempus classes sine periculo vagari possent. neque a[illegible] VI. pass. Millia agrorum, in terra Africa, te[illegible] In eâ pabuli inopiâ, veterani milites, equites[illegible] algâ è litore collectâ, & aqua dulci eluta, vitam [illegible]mentorum equorumque producebant.

Rex Iuba, cognitis Cæsaris necessitatibus & copiarum paucitate; cum maximis equitum [illegible]tumque auxiliis, è regno egressus, SCIPIONI [illegible] iungere festinabat.

OPPORTVNA SITII OPERA, BO[illegible] DE SIBI ADIVNCTO.

At P. SITTIVS quidam, (si non propitio Numini potiùs, quàm ei id adscribendum) Cæsari tum anxio & salutem & victoriam attulit. Is Italiâ [illegible] pulsus, adiunctâ sibi exsulum manu, quùm in Mauritaniam traiecisset, imperiumque militare apud BOCCHVM regem obtinuisset; manum militum ab eo petiit: & Cæsarem, tum bello gerendo intentum, adiuvare; eiusque gratiam [illegible] statuit.

Et cognito commodùm regis Iubæ egressu; iunctisque suis cum rege BOGVDE copiis; [illegible] eius regnum, sese admovere. Cirtam, opulentissimum oppidum, & regiam, paucis diebus [illegible] cepere. Duo præterea Gætulorum oppida. Q[illegible] quùm conditionem tulissent; ut oppidis exce[illegible] & ea sibi vacua tra[illegible]derent [illegible]dque facere recusassent; ab eis posteà aut interfecti, aut capti [illegible] mnes. Inde progre[illegible] agros, aliaque oppida va[illegible] non destitére.

IVBA, quum iam nõ longè a Scipione abesset [illegible] rebus cognitis, sibi [illegible]que rebus [illegible] [illegible] duxit, suo regno, qu[illegible] [illegible] [illegible] rursùs se recepit, atque [illegible] SCIPIONI [illegible] duxit; relictisque tantum XXX. e[illegible] [illegible] nibus suppetias profectus est.

CÆSAR QVERELIS AFRORVM INSTIGATVS, SERIO AD BELlum se comparat.

Cæsar autem, quùm ipsius in Africam adventus, per maiorem ferè provinciæ partem, in dubium vocaretur; & per legatos tamùm res in Africâ gerere crederetur; literis circùm provinciam conscriptis, civitates omneis de suo adventu facit certiores.

Confestim homines nobiles ex suis opidis profugere, & in castra Cæsaris devenire; & de adversariorum eius acerbitate, crudelitateque, commemorare cæpére. Quorum lacrymis querelisque ipse commotus, quùm eatenus, per hiemem, in stativis castris constitisset; æstate iam initâ, cunctis copijs auxilijsque coactis, iusto deinceps cum adversarijs bello decertare; provinciamque ab illorum crudelitate vindicare constituit. Et literis iterùm ad ALLIENVM RABIRIVMQVE perscriptis, & per Catascopum missis; sine morâ ullâ aut excusatione, ad se exercitum reliquum transportari præcepit. Et ipse interim, dum exercitus adducatur, milites in opere exercere, castra munire, turreis castellaque facere, moles in mare iacere, non intermittebat.

ELEPHANTORVM EXERCITATIO.

SCIPIO alterâ ex parte quotidie adsuefacere elephantos; (qui licet multorum annorum usu, doctusque edocti; communi tamen utrimque periculo in aciem plerumque producuntur) ne non tam hostium, quàm suorum periculo atque exitio, pòst, pugnæ permiscerentur, & temerè in hos aut illos converterentur.

PRÆLVDIA PVGNÆ FATALIS.

CÆSARIS PRÆSAGA TOLERANTIA; ET Scipionis temeritas.

Interdâ à turmis equitum, quæ utrimque pro vallo in stationibus erant, crebris minutisque quotidie ferè prœlijs concursum est. Et inter Germanos, Gallosque equites, Labienianos; cum Cæsaris, eâdem ex gente, equitibus, fide datâ, colloquia instituta.

LABIENVS cum parte equitatûs, Leptim opidum, cui præerat SASERNA, cum cohortibus VI. oppugnare, ac vi irrumpere conatus; non sine dedecore & fugâ se cum suis in castra recipere coactus est.

Et SCIPIO, per singulos pænè dies, non longiùs à castris suis, passibus CCC. instruere aciem; ac maiore parte diei consumtâ, quasi Cæsare frustrà ad prœlium provocato, se recipere.

Sed Cæsar ijs, qui pabulandi, lignandi, muniendi, aut alicujus rei gratiâ, è castris procellerant modestè, ac sine tumultu intrà munitiones se recipere, atque in opere consistere iussis; equitibus etiâ, tum qui in statione fuerant, præcipit, ut usque eò locum obtinerent; in quo antè constitissent, donec ab hoste missum telum ad se perveniret. Et, si propiùs accederetur; quàm decentissimè intrà munimenta se reciperent. Tum alijs, qui vacabant, edicit; uti suo quisque loco parati armatique præstò essent. Ipse cũ reliquo milite intrà castra, vallo fossâq; altissimâ, alijsque maximis operibus, cincta, & ab omni telorum tormentorumque bellicorũ genere adprimè instructa, magnâ cum fiduciâ, continebat. quæ hostem numquam adoriri ausurum, ex certâ rei bellicæ scientiâ; & singulari ipsius, apud adversariorum exercitum, auctoritate, quasi præsciret.

Neque victoriæ suorum, qui pauci & tirones essent, diffidebat; sed referre arbitrabatur, cuiusmodi victoria esset futura. Turpe sibi ratus, tot rebus gestis, tantisque exercitibus devictis; ab reliquis copijs adversariorum suorum, qui ex fugâ collecti essent, *cruentam se adeptum existimari victoriam.* Itaque constituerat gloriam exsultationemque eorum pati; donec sibi veteranarum legionum pars aliqua, in secundo commeatu, occurrisset.

SCIPIO contrà, copijs in castra reductis, & concione advocatâ, de terrore suo, desperatioueque exercitûs Cæsaris, prolixè verba faciens, victoriam propriam se eis daturum brevi pollicebatur.

PERFVGIA AFRORVM AD CÆSAREM.

At Numidiæ, Gætulique complures diffugere ex castris SCIPIONIS; & partim in regnum se conferre; partim, quod ipsi, maioresve suorum beneficio C. MARII usi fuissent, (cuius adfinem Cæsarem esse audiebant) in eius castra catervatim perfugere non intermittebant. Quorum è numero, electos, & illustriores Gætulos, litteris ad suos eives datis, cohortatus, ut manu factâ se, suosque defenderent; & ne suis inimicis æmulisve dicto audientes essent; dimisit.

Acillitani quoque, per id tempus, legatis ad Cæsarem missis; civitateque suâ in fidem eius traditâ; frumentumque & quæcumque res eis suppeteret polliciti, præsidium sibi ab eo mitti petunt. CÆSAR C. MASSIVM, Ædilitiâ functum potestate, cum præsidio Acillam proficisci iubet.

Eo cognito, C. CONSIDIVS LONGVS, qui Adrumeti II. legionibus, & DCC. equitibus præerat, parte ibi præsidij relictâ, cum IIX. cohortibus, Acillam ire contendebat. Et quùm MESSIVM eò cum cohortibus pervenisse, ibique Cæsaris præsidium esse è propinquo cognovisset; non ausus periculo suorum rem facere; Adrumetum revertit. Idem paucis pòst diebus, equestribus copijs à LABIENO adductis, rursùs Acillitanos, castris positis & obsidione, nequidquam urguere cæpit.

Per id quoque tempus C. SALLVSTIVS CRISPVS, Cercinnâ Insulâ, quò missus à Cæsare fuerat; eiectò indè C. DECIO, Quæstorio viro, qui ibi cum grandi familiæ suæ præsidio præerat commeatui; potitus: & à Cercinnatibus receptus, magnam frumenti copiam ibi invenrâ, in naveis onerarias, quas ibi permultæ, imponit; & in castra ad Cæsarẽ mittit,

Tunc

Tunc quoque naves onerariæ, quas ALLIENVS Proconſ. cum ſecundo commeatu, & II. legionibus, XIII. & XIV. & equitibus Gallis DCCC. & funditoribus ac ſagittarijs M. à Lilybæo ad Cæſarem miſerat; quarto pòſt die in Portum ad Ruſpinam, ubi Cæſar caſtra habuerat; incolumes & vento ſecundo uſæ, pervenére.

Cæſar, milites recèns advectos navibuſq; egreſſos, per caſtella locaq; munita diſponit; & à nauteâ ac languore refectos aliquantiſper interquieſcere iubet.

SPECVLATORVM CASVS ET ALIA CÆSARI SECVNDA.

SCIPIO, interim ex novâ patientiâ Cæſaris, qui ultrò hoſteis ſuos prœlio laceſſere conſuêſſet; in magnum timorem aut ſuſpicionem coniectus, Gætulos duos, quos rebus ſuis amiciſſimos arbitrabatur; propoſitis præmijs, in caſtra Cæſaris ceu perfugas, ſpeculatum dimittit.

Illi ad Cæſarem adducti; Se, cum compluribus alijs Gætulis, C. MARII clienteis; & omneis propemodùm civeis Romanos, qui in IV. & VI. legionibus illic eſſent, ſæpenumero voluiſſe ad ipſum, eiuſque præſidia confugere; ſed cuſtodijs equitum Numidarum impeditos fuiſſe. Nunc, datâ facultate, pro ſpeculatoribus à SCIPIONE miſſos, ad ipſum cupidiſſimè venire. Miſſos eius rei cauſsâ, ut perſpicerent, num quæ foſſæ, aut inſidiæ, elephantis antè caſtra, portaſque valli factæ à Cæſare eſſent. Simulque eius conſilia contrà eaſdem beſtias, pugnæque comparationem, cognoſcerent; ipſique, Imperatori, ex fide, certum quid renuntiarent.

Cuius orationis veritatem ut mòx eventus comprobavit; & ex legionibus ijs, quas Gætuli illi legati nominârant, milites permulti è caſtris SCIPIONIS, ad CÆSAREM poſtridie confugérunt; Cæſar non modò illos collaudavit; ſed ſtipendio etiam donavit.

M. CATO intereà, qui Vticæ præerat, habitis quotidie delectibus, magnam omnis generis hominum, tam libertinorum Afrorum, quam ſervorum; omniumque qui per ætatem armis ferendis habiles eſſent, manum armârat; & in SCIPIONIS caſtra ſubmittere non intermittebat.

Legati viciſſim, ex Tiſdro opido, in quod tritici modiûm CCC. Millia comportata fuerant; à negotiatoribus Italicis, aratoribuſque ad Cæſarem venére; qui de frumenti copiâ eum docerent. ſimulque orarent, ut ſibi præſidium mittat.

CÆSAR gratijs in præſentiâ actis, præſidium brevi tempore miſſurum ſe dixit: eoſque cobortatus, ad ſuos civeis iubet proficiſci.

P. ille SITIVS, quem cum copijs in Numidiæ fineis ingreſſum diximus; caſtellum munitiſſimum, in quod Iuba, belli gerendi gratiâ, & frumentum, & res cæteras, quæ ad bellum uſui eſſe ſolent, convexerat; vi expugnavit.

CÆSARIS AD RVSPINAM MVNITIONES.

CÆSAR, poſtquàm legionibus veteranis II. aliâque levi armaturâ, copias ſuas, ex ſec[illegible] commeatu, auxerat; navibus VI. onerarijs Li[illegible], ad reliqnias exercitûs tranſportandas, profic[illegible]ci iuſſis; ipſe VI. Kalend. Febr. legiones omneis extrà caſtra educit, & ſe conſequi ad opidum Ruſpinam versùs iubet. Indè in parvulam declivitat[illegible] digreſſus, ſiniſtrâ parte campi, propter mare, leg[illegible]ones perducit. Campum ibi mirabili planitie latè patentem, iugum ingens à mari ortum, veluti Theatri efficit ſpeciem. In eo iugo colles pauci excelſi; & in ijs ſingulæ turres, ſpeculæque collocatæ erant. apud quorum ultimum, præſidium & ſtatio fuit SCIPIONIS.

CREBRÆ VTRIMQVE, PROPE caſtra, velitationes.

CÆSAR, ad unumquemque collem, turribus [illegible] caſtellis fieri iuſſis, quùm non amplius paſſu[illegible] MD. inter hoſtium aciem, ſuaſque munitiones [illegible] animadvertiſſet; intellexiſſetque, ad impediendos milites ſuos, & ab opere depellendos, SCIPIONEM cum LABIENO; cum equitum peditumqu[illegible], propiùs accedere: neceſſeque haberet, legiones à munitionibus deducere; imperat turmæ Hiſpanorum, ut ad proximum collem properè accurrant, præſidiumque deturbent. Eôdem levis armaturæ pauci ſubſidio miſſi, & ſimul Numidas adorti, partim vivos cepére; partim equites inter fugiendum convulneravérunt; locoque ſunt potiti.

Id poſtquàm LABIENVS animadvertit; quò celeriùs ſuis auxilium ferret, ex acie inſtructâ eq[illegible] ſui propè totum dextrum cornu avertit. Cæ[illegible] id conſpicatus, equitatûs ſui alam ſiniſtram, ad intercludendos reditu hoſteis, immiſit. LABIENVS autem, qui non priùs viderat turmas Iulianas, quàm ſuos cædi à tergo ſenſiſſet; Numidarum equitatu e[illegible] ex re ſubito in terrorem converſo, rectâ in caſtra refugere compulſus eſt.

Galli, Germaniq; (qui ſub LABIENO merebant; quique partim eius auctoritatem ex Ga[illegible]iâ ſecuti; partim pretio pollicitationibuſque adducti, ad e[illegible]m ſe contulerant; & nonnulli ex CVRIONIS prœlio capti, conſervatique parem gratiam, in fide partiendâ, præſtare voluerant) fortiter reſiſtere ex ſuperiore loco auſi, & poſt tergum circumventi, conciduntur univerſi. Eorum corpora, mi[illegible]ficâ f[illegible] & amplitudine, toto campo proſtrata divers[illegible] iacuiſſe produntur.

Quùm id legiones SCIPIONIS, quæ pro caſt[illegible]ſ ſtabant inſtructæ, animadverrérunt; metu ac t[illegible] obcæcatæ, omnibus Portis in ſua caſtra refugere cæpérunt.

Poſtero die, Cæſar ex omnibus præſid[illegible] hor teis eduxit; ſuaſque omneis copias [illegible] campo inſtruxit. Sed SCIPIO, ob cladem re[illegible] acceptam, intrà ſuas ſe munitiones continuit. Ad e[illegible] aute[illegible] propiùs & leniter accedebat Cæſar; iam [illegible] M. paſſ. ab opido Vzitâ, quod SCIPIO ten[illegible] ab[illegible] legiones; quùm SCIPIO, veritus, ne [illegible]dum a[illegible] teret, undè aquari, reliquiſque rebus ſublevar[illegible] exercitui conſueverat; eductis o[illegible]bus [illegible]petias ire contendit.

Cæsar a[...]ratus Sc[...]nem ad dimicandum paratum ad se certo a[...]mo venire, ant[...] oppidum constituit. Sed illo tergiversante, & cominùs congredi non aus[...]n est visa ratio propiùs accedendi eo die ad oppidum, quod grandi Numidarum præsidio tenebatur. neque pugnandi; quùm milites à mane diei, ieiuni, sub armis stetissent defatigati. Reductis itaque in castra copijs, postero die, propius castra a[...], munitiones exporrigere instituit.

IRRITA ACILLÆ PER CONSIDIVM OBSIDIO.

Interim Considivs, qui Acillam obsidebat, ubi C. Mes[...]s præsidio ei hortibusque præerat; diu multumque expertus; & operibus, quæ sæpe [...]morat, ab oppidanis incensis; quùm nihil proficeret: & nuntium de equestri Scipionis prœlio accepisset; frumento, cuius in castris copiam habuerat, incenso: vino & oleo, cæterisque rebus, quæ ad victum parari solent, corruptis; Acillam deseruit. & itinere per regnum Ivbæ facto, copias cum Scipione partitus, Adrumetum se recepit.

Ex secundo illo commeatu, quem à Sicilia Allienvs ad Cæsarem miserat, navis una, quæ Q. Cominivm, & L. Ticidam vehebat, ab reliquâ classe quùm deerrâsset, & vento ad Thapsum delata esset; à C. Virgilio, prætorio, intercepta est. & ad Scipionem deducta. Altera item ex eâdem classe, simili tempestate ad Ægimurum delata; & à classe Vari, & M. Octavii capta est. In qua milites veterani, cum uno centurione & nonnulli tirones fuére. Eos Varvs adservatos, sine contumeliâ, ad Scipionem deducendos curavit. Scipio ijs vitam & pecuniam dare promisit; si reip. cum optimo quoque defendere vellent. quos, scelerati scilicet Imperatoris impulsu atque imperio coacti, nefariè oppugnarent.

CENTVRIONIS CÆSARIANI MAGNANIMITAS.

Quùm Centurio legionis xiv. (Is Pontius dicitur, à Val. Max. lib. 3. cap. 8.) reliquorum nomine respondisset; *Se quidem, pro summo beneficio, SCIPIONI,* (quem tamen Imperatorem non appellarent, neque agnoscerent) *gratias agere; quod ipsis, iure belli captis, vitam incolumitatemque polliceretur* & se eo forsan beneficio usuros esse, *si non ei summum scelus adiungeretur; ut contra Cæsarem imperatorem suum, adversi armati, consisterent.*

Paratum se, cum x. commilitonibus, qui in eius sint potestate; adversùs unam ipsius cohortem, quam firmissimam putet, decertare, & periclitari; quid de aliis utris copijs, belli que eventu sperandum sit.

His dictis, Scipio irâ percitus, ante pedem centurionem interfecit; & Veteranos à tironibus secretos, ceu quosdam *nefario scelere contaminatos & cæde civium saginatos* extrà vallum deduci, & cru[...]ab[...] necari; & Tir[...]es [...] legion[...]s d[...] iussit.

Cæsar eare commotus, quos in stationibus, cum longis navibus, apud Thapsum in salo custodiæ causâ esse iusserat, ut vagis & adhuc errantibus navigijs præsidio essent; ob negligentiam, ignominiæ causa, dimittendos ab exercitu; gravissimumque in eos edictum proponendum curavit.

FOEDA TEMPESTAS.

Per id ferè tempus, sub occasum Virgiliarum, per noctem, nimbus procellosus subitò cum saxorum grandine cœlo delectus, Cæsaris exercitum, (qui vix tentoriolis, ex vestimentis factis; atque arundinibus conjsque contectis, protegebatur) gravissimè adflixit. Quâ nocte v. legionis pilorum cacumina suâ sponte ardere produntur.

REX IVBA SCIPIONI CONIVNGITVR.

Rex interim Ivba de equestri & adverso Scipionis prœlio certior factus, & litteris ab eodem evocatus; (Scipio namque omnem Africam, quæ pop. Rom. paréret, ceu præmium societatis & auxilij, regi promisisse traditur.) Ipse, præfecto Saburâ, cum parte exercitûs, contrà Sittium relicto, cum iii. legionibus, equitibusque frenatis dccc. & Numidis infrenis, peditibusque eius armaturæ, grandi numero; elephantisque alijs xxx. è regno iterùm ad Scipionem contendit: & castris seorsùm positis, haud ita longè ab eo consedit.

Milites Cæsaris, ubi castra castris conlata sunt; despectis Iubæ regis copijs, omnem terrorem, quo anteà non fine animorum suspensione, commoveri visi erant; deponunt: Et rex vicissim quam anteà absens habuerat auctoritatem; eam omnem præsens dimisisse visus est.

Scipio autem, cui regis adventus animum fiduciamque addiderat, postero die universas suas, regisque copias, cum elephantis lx. productas in aciem, quam speciosissimè potuit, instruxit. Paulloque longiùs à munitionibus suis progressus, nec diu commoratus se in castra recepit.

Cæsar vicissim postquàm animadvertit Scipioni auxilia ferè, quæ exspectasset, omnia convenisse; neque moram pugnandi ullam fore; per iugum summum cum copijs progredi cœpit; & brachia protinùs ducere, castellaque munire, propiusque Scipionem capiendi loca excelsa occupare contendit. Adversarij contrà magnitudine copiarum confisi, proximum collem occupavêrût; atque ita longiùs progrediendi facultatem Cæsari eripuerunt.

LABIENI INSIDIÆ IRRITÆ.

Eo occupato Labienvs quùm Cæsarem quoque ipsum eodem processurum sibi persuasisset; & convallis esset inter collem & Cæsarem media; magnâ satis latitudine, & altitudine prærupta, qua transgre-

transgrediendum illi antè esse[illegible], quàm ad eum collem, quem capere volebat, perveniretur: Vtraque eam convallem oliveturn vetus, crebris arboribus condensum: Ipse eorum locorum peritus, illic in insidijs cum parte equitatûs, leviíque armaturâ, consedit: & post montem collemque, quem Cæsar petiturus esset, alios equites in occulto collocârat. Vt quùm ipse ex improviso legionarios à tergo adoriretur, equitatus sese ex colle adversus ostenderet. Atque ita duplici re perturbatus Cæsar, neque regrediundi, neque ultrà procedendi facultate oblatâ, circumventus cum exercitu concideretur.

Cæterùm, quùm Cæsar equitatu antè præmisso, inscius insidiarum, ad eum locum venisset: LABIENIANI, sive obliti præceptorum; sive veriti, ne in fossâ ab equitibus opprimerentur, rari, ac singuli de rupe prodire, & summa collis petere cœperunt. Quos Cæsaris equites insecuti, partim interfecérunt; partim vivorum sunt potiti. Eumque collem, decursso LABIENI præsidio, tàm celeriter occupârunt; ut LABIENVS, cum parte equitum, vix fugâ sibi pepererit salutem.

CÆSAR CASTRA IN COLLE OPportuno ponit & munit.

CÆSAR, eâ re per equites gestâ, legionibus opera distribuit: atque in eo colle, quem ceperat, castra munivit. Deinde ab suis maximis castris, per medium campum, è regione opidi Vzitæ (quod inter sua & SCIPIONIS castra, in planitie positum erat, & SCIPIONIS præsidio tenebatur) duo brachia ducit; & ita erigit, ut ad sinistrum dextrumque opidi angulum pertinegerent. Quam rem magno sibi usui fore, & ad opidi expugnationem, & ad arcana persugarum colloquia, existimabat. Huc accedebat, quòd locus depressus puteis effodiendis, in longâ & angustâ aquatione, non inutilis iudicaretur. Volebat, præterea Cæsar experiri, quùm propiùs hostem accessisset; an dimicandi voluntatem haberet.

Dum hæc opera à legionarijs fiebant, pars aciei interim antè opus instructa adversùs hostem stabat: & equites Barbari, levisque armaturæ, prœlijs minutis cominùs dimicabant.

PVGNA MEMORABILIS, ET CÆSARI SECVNDA.

CÆSAR ab eo opere quùm iam sub vesperum copias reduceret; cum omni equitatu levique armaturâ, IVBA, SCIPIO, LABIENVS, magno incursu in legionarios simul impetum fecérunt. Et equites quidē Cæsariani tàm subitâ vi universæ multitudinis pulsi, parumper cesserant; sed ea res aliter adversarijs cecidit. Cæsar namque reductis ex itinere copijs, equitibus suis auxilium tulit: & equites, resumtis adventu legionum animis, magnoque impetu in Numidarum equitatum conversi, eos iam dispersos & convulneratos ad castra usque regia reppulérunt; multosque ex ijs occidérunt. Qu[illegible] in no[illegible] p[illegible] conicctum; pulvisque adverso [illegible] sublatus omnium prospectibus offecisset; [illegible] e[illegible] uitatus omnis cum levi armatura deleri; sed I[illegible] etiam, cum LABIENO, cap[illegible] in potestatem Cæsaris venire potuissent.

Ad huius tàm felicis prœlij eventum & n[illegible]tium, plurimi ex IV. & VI. leg[illegible]nibus, [illegible]PIONE ad CÆSAREM transie[illegible]; A[illegible], in quam quisque poterat regionem diffugere. Ne[illegible] pauci ex CVRIONIS equitibus, diffisi SCIPIONI, ei[illegible]e copijs, eòdem se conferebant.

MILITARIS DISCIPLINÆ DOCVMENTVM.

Quùm intereà legiones duæ IX. & X ex [illegible]ciliâ navibus onerarijs profectæ, & diu mul[illegible]que iactatæ, ad Cæsarem pervenissent, & i[illegible] milites expositi essent; ipse in emor[illegible] I[illegible] [illegible]stinæ in quibusdam licentiæ militaris, a[illegible]narum; documentum modestiæ & pudoris, m[illegible] re militari, & de suggestu in eosdem certos constituere voluit. C. AVIENVM, Tri. Mil. legionis: A. FONTEIVM, T. ALLIENVM, aliosque, ab exercitu removit; missos fecit & abesse confestim ex Africâ, iussit.

PERFVGIA GÆTVLORVM, ALIOrumque ad Cæsarem.

At Gætuli illi perfugæ, qui cum litteris man[illegible]tisque Cæsaris ad civeis suos pervenerant, [illegible] deficiendum induxerant; à rege Iubâ desc[illegible] celeriterque cuncti arma capiunt.

IVBA, triplici bello distentus, necessitateque actus, de suis copijs, quas contrà Cæsarem addu[illegible]rat; VI. cohorteis in fineis regni sui mittit, quæ [illegible]sidio contrà Gætulos essent.

Ex opido similiter Vzitâ, brachijs, quæ C[illegible] instituerat, perfectis, & ad opidum usque per[illegible]ctis; ut tuto iam inter Cæsarianos, & eos [illegible] opido erant, colloquia fierent; nobiliores [illegible] ex regio equitatu Gætuli, equitumque præfecti, quorum maiores sub MARIO olim meruerant; eu[illegible]que beneficio, agris finibusque donati; & post S[illegible] victoriam, sub HIEMPSALIS regis erant pote[illegible]tem dati; occasione acceptâ, cum equis cal[illegible]busque suis, circiter Mille, in Cæsaris castra, q[illegible] erant in campo, proximè urbem locata; perfugérunt.

Cæsar enim tàm litteris, quàm famâ vul[illegible]rat; *Afris quidem, qui ad se transituri essent, [illegible]bertatem & facultates omneis concessurum [illegible] civ[illegible] verò Romanu, præter impunitatem præmia etiam daturum.*

CLADES ALIQVANTA A REGI[illegible] EQVITIBVS: ET MOX REDD[illegible]TA.

Quo incommodo commoti SCIPIO ET I[illegible]BA viatore misso, colloqui suos cum hostibus vetuérunt. Et quùm postero die universæ o[illegible]

copiæ instructæ atque in aciem productæ, haud procul a castris Cæsaris, medio inter utrumque exercitum non amplius ccc. passuum spatio, à mane ad horam usque diei x. sub armis constitissent: neque ab alterutrâ parte pugnæ initium fieret: dum Cæsar exercitū, die iam inclinata, reducere intrà munitiones cœpisset; de-subito universus equitatus ulterior Numidarū Gætulorumq; sine frenis, ad dextrâ partē se movere, & castra Cæsaris in colle posita invadere parabat. & frenati LABIENI equites, loco suo immoti, legiones Cæsaris distinebant. Tum pars equitatûs Cæsaris, cum levi armaturâ, contrà Gætulos iniussu ac temerè longius progressi, Paludemque transgressi, quùm multitudinem hostium pauci sustinere non possent: levique armaturâ deserti, ac pulsi convulneratique; uno equite amisso, multis equis sauciis, ex levi armatura XXVI. occisis; ad suos se recipere sunt coacti.

Sed postero die CÆSAR egregie redhostivit, & SCIPIONIS gaudium imminuit. Equites namque eius Leptim, frumenti caussa, missi, in itinere prædatores equites Numidas Gætulosque ex improviso adorti, circiter centum partim occidêrunt, partim vivorum sunt potiti.

MEMORABILIS INTER VARVM ET CÆSAREM IN MARI CONflictatio.

Interim VARVS, classem, quam anteà Vticæ, hiemis gratiâ, subduxerat; cognito legionum, VII. & XIX. ex Siciliâ adventu, celeriter deducit, Gætulis remigibus epibatisque completam. Insidiandique gratiâ ab Vtica progressus, Adrumetum cum LV. navibus pervénit.

CÆSAR, eius cœpti inscius, L. CISPIVM cum classe XXVII. naviū Thapsum versùs in stationem, præsidij gratiâ commeatûs sui, mittit. Item Q. AQVILAM, cum XIII. navibus longis Adrumetum eàdem de caussâ præmittit.

Ex iis, ille, quò missus erat, celeriter pervénit: At AQVILA, tempestate iactatus, quùm promontorium superare non potuisset, angulum quemdam tutum à tempestate nactus, cum classe se longiùs à conspectu removit. Reliqua classis in salo, ad Leptim, egressis remigibus, iisque vel in litore vagantibus, vel in opidum progressis, vacua à defensoribus stabat.

VARVS, eius rei gnarus, Adrumeto ex Cothone egressus, & Leptim universâ classe vectus; naveis onerarias, quæ longiùs à Portu in salo stabant, incendit: & quinqueremeis duas, vacuas à defensoribus, nullo repugnante, cepit.

CÆSAR, ut id cognovit, nihil cunctatus, equo admisso, Leptim, (quæ VI. pass. Millib. à castris suis aberat) proficiscitur: conscensoque parvo navigio, & reliquis navibus se consequi iussis, VARVM persequi contendit. VARVS autem celeritate audaciâque CÆSARIS commotus, Adrumetum versùs, undè venerat, cum universâ classe fugam intendit.

Eum CÆSAR in Millib. pass. IV. consecutus, reciperatâ quinqueremi; cum omnibus suis epibatis, atque etiam hostium custodibus CXXX. in ea nave captis; triremem præterea proximam, quæ in repugnando erat commorata; onustam remigum epibatarumque cepit. Reliquæ VARI naves; promontorio superato, Adrumetum in Cothonem se contulérunt.

CÆSAR in salo & in ancoris eà nocte commoratus, primâ luce Adrumetum accedit: ibique navibus onerariis, quæ erant extrà Cothonem, incensis; & reliquis, quæ subductæ, aut in Cothonem compulsæ erant, prœlij aleam detrectantibus; rursùs in castra se recepit.

ALTERÆ LABIENI INSIDIÆ A Cæsare oppressæ.

Haud multo-post LABIENVS, quùm intellexisset Cæsarem, ad loca quædam, subterranea, ex consuetudine regionis, frumenti receptacula, & longiùs à castris suis dissita, legiones & equitatum, subinde frumentandi caussâ dimittere; & eosdem, magno frumenti numero onustos, in castra recipere: quùm Cæsarem eòdem commeaturum existimaret, cum magno equitatu levique armaturâ insidiaturus, locis idoneis, in colle, per quem Cæsar pridie iter fecerat, consêdit.

Sed Cæsar cognito ex perfugis LABIENI consilio, quùm per dies aliquot eà frumentatione abstinuisset; quo hostem securiorem negligentioremque redderet; posteà eductis cum parte equitatus IIX. legionibus; & parte equitum præmissâ; subitò insidiatores in convallibus latenteis, neque opinanteis, adortus; ex levi armaturâ circiter D. concidit; reliquos in fugam turpissimam coniecit.

LABIENVS fugientibus suis cum universo equitatu suppetias occurrebat; neque eius multitudinis vim pauci Cæsariani milites iam sustinere poterant; quùm Cæsar instructas legiones hostium copiis ostendit: eoque facto, & perterrito retardatoque LABIENO, suos equites recepit incolumeis. Et postero die IVBA Numidas eos, qui loco amisso, fugâ se receperant in castra; in cruce omneis suffixit.

CÆSAR CASTRA AD OPIDVM AGAR TRANSFERT: ET OPIDO Zetta potitur.

CÆSAR nihilo minus, quoniam frumenti inopiâ premebatur; castra sibi necessariò mutanda intelligens, præsidio Lepti, Ruspinæ & Acillæ relicto; & classe Cispio Aquilæque transditâ, ut alter Adrumetum; alter Thapsum mari obsiderent: ipse, castris incensis, IV. noctis vigiliâ, acie instructâ, impedimentisque in sinistrâ parte collocatis, ex eo loco proficiscitur; & pervenit ad opidum Agar. quod à Gætulis sæpè anteà oppugnatum, summâque vi per ipsos opidanos fuerat defensum.

Vbi in campo castris unis positis, ipse frumentatum circà villas, cum parte exercitûs, profectus, magno

magno hordei, olei, vini, fici; & pauco tritici, numero invento; atque recreato exercitu, redijt in castra.

Scipio, cognito Cæsaris discessu, cum universis copijs, per iugum, illum subsequi cœpit: atque ab eius castris VI. pass. Millib. longè, trinis castris, & dispertitis copijs, consedit. Quumque ad Zetiam opidum (quod aberat à Scipione Mill. pass. X. ad eius regionem & partem castrorum collocatum; à Cæsare autem diversum ac remotum, longè XIIX. pass. Millib.) legiones II. frumentandi caussâ, misisset; Cæsar, castris ex campo in collem, locaque tutiora translatis, & præsidio ibi relicto; ipse IV. vigiliâ egressus, & præter hostium castra cum copijs profectus, opido potitur. Et Scipionem comperit longiùs in agris frumentari.

Dumque eò contendere conaretur; animadvertit magnam copiarum partem Scipioni, eiusque legionibus, suppetias occurrere. quæ res eius impetum retardavit.

Capti sunt in opido C. Mutius Rheginus, Scipioni perfamiliaris, & Zetæ præfectus, cum alijs; Et cameli regis XXII. indè abducti.

CÆSAR EX ANCIPITI PVGNA equitatum suum expedit.

Præsidio ibi, cum Oppio Legato, relicto, Cæsar ad castra se recipere cœperat; Quumque iam haud longè à castris Scipionis abesset, quæ eum necesse erat prætergredi; Labienus Afraniusque ex insidijs adorti, agmini eius extremo sese cum equitatu offerunt; atque ex collibus primis exsistunt.

Cæsar, equitibus suis, hostium vi oppositis; legionarijs edicit; ut sarcinis in acervum comportatis, signa celeriter hostibus inferant.

Et iam primo impetu legionum, equitatus, & levis armatura hostium nullo pænè negotio pulsa erat, & deiecta de colle: & Cæsar hosteis ita deterritos finem lacessendi facturos ratus, iter cœptum pergere cœperat. quùm iterùm celeriter ex proximis collibus erumpunt; & uti prius, in legionarios impetum faciunt, Numidæ equites, levisque armatura, mirabili velocitate præditi; qui inter equites pugnare, & pariter cum equitibus adcurrere & refugere consueverant. Idemque sæpiùs conati, & singulari pugnæ genere usi, Cæsarem eò se coacturos putabant, ut loco illo castra poneret; ubi omninò aquæ nihil esset; & exercitus eius ieiunus, (qui à IV. Vigiliâ, usque ad horam diei X. nihil gustasset) cum iumentis siti consumti perirent.

Sed Cæsar equitatu suo, propter equorum interitum, ab extremis in primam mediamve aciem revocato; per legionarium militem, quem ad postremum agmen evocárat; vim hostiom, placidè leniterque procedens, commodiùs sustinebat. Et insultantibus licet dextrâ sinistrâque Numidis, & coronæ in modum multitudine suâ Cæsaris copias cingentibus; & tardiùs propterea itinere confecto; primâ noctis horâ omneis suos ad unum incolumeis; decem modò saucijs, in castra reduxit. Quùm Labienus, circiter CC. amissis, multis vulneratis; omnibus nunc cedendo, nunc insequendo, defessis; ad munitiones suas se receperit. Et Scipio legiones inter m productas cum elephantis, quos antè castra in acie, terroris gratiâ, in conspectu Cæsarianorum, collocaverat; in castra reduxerit.

VACCÆI, IVBÆ, PRODITIONIS tentatæ pœnas luunt.

Haud multo-pòst quùm Cæsar, productis in æquiora loca copijs, frustrà Scipionem ad dimicandum invitasset; & legiones sub vesperum in castra reduxisset; legati ex opido Vaccâ, quod Vzitæ finitimum erat; venére, oratum Cæsarem; *ut sibi præsidium mittat*. se compluria, quæ bello usui essent, administraturos.

Sed Iuba rex de eorum voluntate, studioque ergà Cæsarem, per transfugam factus certior, cum copijs suis, ante quàm Cæsaris præsidium eò perveniret; ad opidum adcurrit, eoque potitur: & omnibus incolis ad unum interfectis, idem diripiendum delendumque militibus dedit.

CÆSAR SARSVRAM EXPVGNAT.

Cæsar factâ semel atque iterùm pugnæ potestate, quùm hostem supersedere animadverteret; lustrato exercitu, iter ad opidum Sarsuram, (ubi Scipio Numidarum habebat præsidium, frumentumque comportárat) ire contendit.

Labienus interim, cum equitatu levique armaturâ, agmen eius extremum iam carpere cœperat; & lixas mercatoresque, qui plaustris merceis portabant, sarcinis suis exuerat: & hinc propiùs audaciusque ad legiones, quasi sub sarcinarum onere desatigatas, accedebat.

Sed Cæsar, properè expeditos, ex singulis legionibus, CCC. milites in equitatum Labieni immittit; qui fessis suorum turmis suppetias ferant. Et Labienus, signorum conspectu perterritus, conversis equis, turpissimè contendit fugere, multis ex eius numero aut occisis, aut vulneratis.

Postquàm Cæsar ad opidum Sarsuram pervénit, inspectantibus adversarijs, interfecto præsidio Scipionis; P. Cornelio, Scipionis evocato, qui ibi præerat, fortiter, sed frustrà repugnante, atque interfecto; opido, & frumento, quòd m[illegible] exercitui dedit, potitus est.

Ipse postero die ad opidum Tisdram pervenit in quo Considius per id tempus fuerat cum gr[illegible] di præsidio, cohorteque suâ gladiatoru[illegible] Cæ[illegible] opidi maturâ perspectâ; atque inopiâ rerum necessariarum, ab oppugnatione eius deterritus, ad castra, quæ ad Agar habuerat, regressus est. & suas vicissim Scipio copias in antiqua castra reduxit.

THABEN-

THABENNENSES CÆSARI SE DEDVNT.

Thabennenses interim, qui sub ditione & potestate Iubæ esse consueuerant, in extremâ eius regni regione maritimâ locati; interfecto regio præsidio, & legatis ad Cæsarem missis, rem domi malè gestam docent, petuntque, ut suis fortunis, qui de pop. Romano benè meriti essent, præstò auxilium ferret. Eò Cæsar M. Crispvm (al. Cispium) Trib. cum cohorte & sagittarijs, tormentisque compluribus, præsidio transmittit.

Eodem tempore ex legionibus omnibus milites, qui aut morbo impediti, aut commeatu dato, cum signis non potuerant antè ex Siciliâ in Africam transire, ad Millia IV. Equites, CD. Funditores sagittarijque Mille; uno commeatu, Cæsari occurrerunt.

VELITATIO AD TEGEAM.

His itaq; copijs, & omnibus legionibus eductis, sicut erat instructus, haud procul ab opido, cui Tegea nomen erat; ubi Scipio CD. equitum præsidium habebat; in acie constitit. Sed dum & hic, Scipione uno in loco diutiùs commorante, tempus diei in otio consumeretur; Cæsar tædio victus, equitum suorum turmas, una cum levi armaturâ, & sagittarios cum funditoribus, in hostium equitatû, qui ad opidum in statione erat; impressionem facere iubet. Quod ubi cæptum est fieri; Pacidivs piæt. equites suos in longitudinem exporrigere cæpit; & Cæsarianas turmas propè circumfundere. Cæsar confestim CCC. quos ex legionibus habere expeditos consueverat, iubet equitatui succurrere.

Atque adeò, quùm Labienvs suis vicissim equitibus auxilia equestria; & saucijs ac defatigatis, integros recentesque summitteret: & equites Iuliani CD. vim hostium, ad IV. Millia numero, sustinere non possent; & à levi Numidarum armaturâ vulnerati, minutatim cederent; Cæsar alteram alam subsidio suis mittit. Quo facto, sui sublati, universi, factâ impressione, in fugam adversarios dederunt: multis occisis, compluribus vulneratis. Et per III. pass. Mill. insecuti, non nisi hostibus in colleis usque adactis, se ad suos incolumeis receperunt.

Cæsar, postquàm nullâ conditione cogi adversarios, ad æquo loco dimicandum, posse vidit: neque ipse propiùs hostem castra ponere, propter aquæ pænuriam, poterat; ab opido Agar, XVI. pass. Mill. progressus, ad Thapsum, ubi Virgilivs Petronivs cum grandi præsidio præerat, castra ponit; opidumque eo die circumvenire cæpit, & loca idonea, ad hostem aditu intercludendum, præsidijs occupare.

Scipio, ne per summum dedecus fidissimos rebus suis Thapsitanos amitteret; Cæsarem per superiora loca consecutus, Mil. pass. IIX. à Thapso, binis castris consedit.

Is autem erat opidi situs, ut peninsulæ speciem præberet; quod ab unâ quidem parte mari; ab alterâ verò, palude, sive stagno salinarum, adluceretur. Et Isthmus, mare inter & stagnum, non amplius MD. passus, angustum admodum ad urbem accessum præberet.

PVGNA AD THAPSVM FATALIS.

Cæsar verò ad fauceis eius Isthmi castellum communierat, & valido præsidio firmârat. Vnde Scipio, qui angustias eas intrare, & Thapsitanis auxilium ferre conabatur, ab incepto itinere exclusus; Mille quingentis, à castris Cæsarianis, passib. ad mare versus consedit, & castra munire occæpit. Et parte munitionum iam effectâ, quò reliqua tutiùs perficerentur, elephantos cum aliquantâ copiarum parte pro vallo, ad deterrendos hosteis, in acie constituit.

Cæsar, Asprenate Procons. cum II. legionibus, præsidio in castris relicto, cum expeditâ copiâ ad eum locum contendit: & classis parte ad Thapsum manére iussâ, reliquas naveis iubet post hostium tergum quammaximè ad [illegible] adpelli. & signo, quod constituerat, dato, factoque clamore, ex improviso hostibus aversis incutere terrorem; ut perturbati territique respicere post terga cogerentur.

ACIERVM VTRIMQVE ORDINATIO.

Ipse autem reliquas copias summâ cum festinatione ad hostium munitiones perducit. Ibique animadvertit, aciem Scipionis pro vallo, elephantis dextro sinistroque cornu collocatis, instructam; & nihilo minus partem militum castris muniendis non ignaviter incumbere.

Triplicem itaque contrà instruit aciem; & ex legionibus, X. & II. dextro cornu IIX. & IX. sinistro, opponit V. hostium legionibus. In quartâ acie, antè ipsa cornua, quinas [illegible] cohortes contra bestias collocat. sagittarios funditoresque in utrique cornibus disponit, levi armaturâ inter equites interiectâ. Ipse pedibus circùm milites [illegible] veteranos [illegible] & tirones verbis ad virtutem excitabat.

Et animadvertit interea hosteis circà vallū trepidare; (iamtum enim inopinato uarium Cæsarianarum à tergo accessu turbabantur [illegible]) revocatique Cæsarem obsecrare, ne dubitaret pugnæ signum dare. *Victoriam sibi propriam a [illegible]*

SCIPIO VNDIQVE CIRCVMVENTVS TRIBVS CASTRIS EXVITVR MAGNA cum exercitus clade.

Hic, Cæsare cunctante, cui eruptione pugnari non placeret; tubicen à militibus coactus, iniussu Cæsaris, dextro cornu signum canere cæpit. Tum centurionibus, etiam adverso pectore [illegible] frustrà obluctantibus, signa ab universis [illegible] bus in hostem inferri cæpta. [illegible] postremò ipse Cæsar, quùm incitatis militum animis nullo modo resisti

do res[illegible] posse videret; [illegible] *Felicitatis* dato, equoque admisso, contrà principes ire contendit.

Etiam à dextro cornu [illegible] a funditores sagittarijque con[illegible] ita tela in elephantos frequentes conjecerant; ut bestiæ [illegible] stridore fundarum lapidumque perterritæ, sese converterent; & suos pòst se frequenteis stipatosque protererent, & in portas valli semifactas ruere contenderent. Atque ita Mauri equites, qui in eodem cornu cum elephantis erant, præsidio tali des[illegible] primi omnium fugiunt. Legiones autem Cæsaris, paucis, qui acriter repugnabant, interfectis, vallo hostium sunt potitæ. Et reliquos concitato in castra cursu, undè pridie egressi erant, confugére coegérunt.

Sc[illegible]nis copijs ita prostratis, totoque passim campo fugientibus, Legiones, ne spatium sui colligendi hostibus daretur, confestim consecutæ sunt.

Illi verò, postquàm ad ea castra, quæ petebant, e fuga pervenissent; & neminem in [illegible] sic præsidio animadvertissent; protinùs, abjectis armis, in regia Iubæ castra fugere contendebant.

Quæ [illegible] quæ & ea ab Iulianis teneri vidissent; desperatâ salute, in quodam colle consistunt; atque armis demissis, salutationem more militari faciunt.

Sed milites Veterani, irâ & dolore incensi, non modò, ut parcerent hosti, non poterant adduci; sed [illegible] ex suo exercitu, illustreis urbanos, quos auctores appellabant, complureis aut vulnerárunt aut interfecerunt. Eoque facto multi equites Rom. Senatoresque militari furore & licentia perterriti, è prœlio se subduxére. Et omnes illi SCIPIONIS milites, quamquam Cæsaris [illegible]ndem implorarent; & ipse a militibus suis, eis uti parcerent, deprecaretur; ad unum in conspectu sunt interfecti.

Sic Cæsar tribus [illegible]xercitibus uno die (qui fuit VI. Id. April.) profligatis, trinis etiam hostium castris uno quasi impetu captis, occisis hostium X. (Plut. L.) Millibus, fugatisque compluribus; quùm L. tantum è suo [illegible] militibus, præter paucos saucios, amisisset: Elephantos etiam LXIV. ornatos armatosque cum [illegible]urribus & ornamentis cepit.

Plurimi autem è Prætorijs Consularibusque, qui fugâ eva[illegible]ant; alij posteà sibi ipsi manus [illegible]lere; alij capti, quòd prius veniâ impetratâ à Cæsare dimissi, arma resumsissent, interfici jussi sunt.

Tradidere quidem Cæsarem isti prœlio, ad exi[illegible] usque, non interfuisse: propterea quòd, dum aciem instrue[illegible], [illegible] morbo, comitiali, correptus, [illegible]lumque præsentiens, antè quam vis ma[illegible]nsus occuparet, in turrim quamdam proximam [illegible] se [illegible]let.

THAPSVS OBSESSA.

Ij se quidem ex [illegible]nere ad Thapsum aliquamdiu co[illegible]et, cujus opidi præsidiarij, flagrante pugnæ [illegible]upiditare, eruptionem [illegible]tà maritima fecerant; sed à servis puerisque, qui in castris Cæsaris erant, lapidibus pilisque prohibiti terram attingere [illegible] sursus [illegible] intrà mœnia receperant. & elephantos, quos ceperat, instructos, antè portas constituisset; missoque rerà se gestæ nunti[illegible], V[illegible]. & qui cum eo obsidebantur, ad deditionem len[illegible] invitasset; ubi responsum à præfecto non dari [illegible] animadvertit; ab opido recessit; & CANINIVM REBILVM Proconf. cum III. legionibus in obsidione urbis manére jussit.

Postridie sacris operatus, militibus pro c[illegible]ione collaudatis, ex veteranorum exercitu, fortissimum quemque ac benè merentem præmijs, pro suggestu, & in opidanorum conspectu, donavit. E[illegible] CN. DOMITIO, ad Tisdræ obsidionem quam CONSIDIVS tenebat, relictos; præmissoque Vticam M. MESSALLA, ipse eodem cum equitatu i[illegible] facere intendit.

EQVITVM SCIPIONIS IMMANITAS.

Equites interim SCIPIONIS, qui ex prœlio fugerant, quùm itinere Vticam versùs facto, ad opidum PARADA. (Strab. Phara) pervenissent; neque ab incolis, ad quos fama de victoria Cæsaris præcucurrerat, reciperentur; vi loco potiti, in medio foro [illegible]gnis coacervatis, omnibusque rebus eorum con[illegible]itis, ignem subjiciunt; & incolas, cujusque sex[illegible] atque ætatis, vivos constrictosque in flammam [illegible]ijciunt; & acerbissimo supplicio adfectos en[illegible]runt. Deinde protenus ad Vticam accedun[illegible].

Hìc quùm illi plebeiorum Vticensium (quos [illegible]. CATO, uti CÆSARI faventiores, superiore tempore opido ejecerat; & antè Portam castris, & parvulâ dumtaxat fossa, adversùs repentinos incursus, munierat, quùm ipse Senatum opidi custodiâ teneret) castra adorti expugnare cœpissent; Vticenses extorres, additis ex victoriâ Cæsaris animis lapidibus fustibusque equites illos reppulérunt. Et hi sic rejecti in opidum Vticam se conjecérunt; multis [illegible] e Vticensium interfectis, domos eorum expugnárunt & diripuerunt.

Quùm ijsdem CATO nulla ratione persuadere quiret, ut secum opidum defenderent, & à cæde rapinisque abstinerent; ut eorum importunitatem sedaret, singulis H. S. C. divisit. Idem & SYLLA FAVSTVS fecit, ac de suâ pecuniâ largitus est: unaque cum ijs ab Vticâ profectus, in regnum ire contendit.

CATO VTICÆ, CONTRA CÆSAREM DEFENDENDÆ CONSILIVM DEPONIT. Fuga Pompeianæ factionis procerum.

Quùm permulti interim ex fugâ Vticam confluerent; CATO eos convocatos, unà [illegible] co, qui pecuniam SCIPIONI ad bellum [illegible] contulerant, quique à bellicis erant co[illegible]; hortatus est; *Vt servitia manumitterent opidumque defenderent. se ducem rei gerendæ imperatoremque fore.*

Quorum quùm non unam esse sententiam [illegible]ligeret; & Vticenses bellum adversùs Cæsarem detrectarent; opidi defendendi propositum o[illegible]tit. Et complureis Senatorij equestrisque [illegible]d[illegible]is, & aliàs magnos viros, qui, quod Vticensibus non

suis fiderent; & vererentur, ne ab ipsis comprehensi Cæsari traderentur; fugæ consilium iam ceperant; viatico & pecuniâ, cæterisque ad navigationem necessarijs instructos, ad Portum usque deduxit; navibus attributis, ut in quas quisque parteis vellet, proficiscerentur. Ipse se Vticæ manere constitutum habere; ibique Cæsaris adventum exspectaturum, simulabat.

CATONIS CONSTANTIA, OBSTINATIONI ADFINIS. EIVS EXITVS ET sepultura.

Quumque Vticenses se pro ipsius apud Cæsarem salute deprecaturos pollicerentur; subridens; *nullo sibi deprecatore opus fore*, respondit. Filium autem suum fiducia veniæ à Cæsare impetrandæ, ad eum proficisci, & de eius clementiâ benè sperare iubebat. monebatque; ut quando eo rerum statu natus & educatus esset; *Eam fortunam, quæ ipsi obtingeret, æquo animo amplecteretur. Sibi in libertate vivendi dicendique educato*, & iam ætate provecto integrum non esse, *immutatâ vitæ ratione, servituti se addicere*. Sed nec filio, nec adolescenti STATILIO, qui quamvis subire fortunam cum ipso parati essent; ut se relinquerent, persuadere potuit.

His peractis, CATO, convocatis in forum Vticensium magistratibus, eisdem prolixè administrationis suæ rationes reddidit: Syngraphas omneis, cū commentarijs, & quidquid pecuniæ in ærario publico reliquum erat, tradidit. Rebusque ita constitutis, domum reversus, nihil de quotidianâ vitæ cōsuetudine remittens, lotus etiam cum amicis, Vticensiumque primoribus, cœnavit: ut nec iucundis & Philosophicis inter cœnandum commentationibus abstineret; neque vultu aut sermone ullum turbatæ mentis indicium præberet.

Cœnatusque, confabulatione in multam etiam noctem protractâ, & amicis benignè à se dimissis; liberisque suis L. Cæsari, ipsius Cæsaris necessario, qui tum ibi pro-quæstore erat, commendatis; intrà cubiculum, ceu dormiturus, se recepit; pugione furtim illato & subter cervical deposito.

Lectoque ad lucernam, Platonis de *Animæ immortalitate* libro, postquàm aliquantum, etiam stertens altiùs, quievisset, circiter primam vigiliam, stricto ferro infrà pectus se percussit.

Qui dum, animâ nondum exspiratâ, è lecto delapsus, abacum Geometricum simul ipso casu in terram impulisset; eo strepitu, qui proximi cubabant, excitati, Filius & familiares, & id quod erat suspicati, impetu in cubiculum facto, CATONEM sanguine fœdatum, & procidentibus è plaga intestinis singultantem, offendunt.

At postquam medicus, intestinis in suum locum repositis, vulnus fascijs obligâsset; CATO ad se rediens, simulatâ facti pœnitentiâ, actisque pro sedulâ operâ gratijs, somno sibi deinceps opus esse aiebat: proinde, quando omnia rectiùs se habitura esse confideret, ipsi discederent.

Ijs itaque cum pugione digressis, foribusque iam clausis; ipse suis manibus vulnus obligatum crudelissimè divellit, atque animo præsenti se interemit. (Sunt qui tradant; inter ipsam curationem, rescisso vulnere, inter medicinam exspirasse.)

Vticenses, quamquam partium gratia CATONEM oderant; tamen propter singularem eius integritatem, & dissimile à reliquis ducibus ingenium; quodque Vticam mirificis operibus munierat; honorificentissimo funere elatum in litore sepeliverunt.

VTICA CÆSARI DEDITA.

Eo mortuo, L. Cæsar, ut aliquod sibi ex eâ re auxilium pararet, populum cohortatus, ut Portis apertis Cæsarem adventantem exciperent, in cuius clementia maximam spem haberet, obviàm egressus, & Cæsari impertitus obviàm profectus est. Et MESSALLA, interea, uti erat imperatum, Vticam præmissus, omnibus Portis custodias apposuit.

Cæsar vero à Thapso progressus, Vticam pervénit. ubi SCIPIO magnum frumenti numerum, armorum, telorum, cæterarumque rerum, cum parvo præsidio habuerat.

CÆSARIS IN SVPPLICES CLEMENTIA ET MODERATIO.

Eo opido potitus, Adrumetum venit, & sine mora introijt. Hic armis, frumento & pecunia inventá auctus, Q. LIGARIO; & C. CONSIDIO, filio, qui tum ibi erant, vitam concessit.

Indè, L. LIVINEIO REGVLO, cum legione ibi relicto, Vticam pergit. Et in itinere fit obvius L. CÆSAR: cui ad genua proiecto, & vitam sibi, neque amplius, deprecanti, ille facilè, & pro suâ naturâ, ignovit. Item cōpluribus alijs, qui prius POMPEIVM, deinde SCIPIONEM secuti fuerant: CÆCINÆ, C. ATTEIO, P. ATRIO, L. CELLÆ, Patri & filio; M. EPPIO, M. AQVINIO, & CATONIS filio, DAMASIPPIQVE liberis.

Ipse circiter noctem, luminibus accensis, Vticam pervenit: eâque nocte extrà opidum mansit. Et postridie ingressus, Vticenses, quod eximium pro se studio, non sine gratiarum actione amplissimè pro concione collaudavit, civeis autem Romanos negotiatores, & eos, qui inter ccc pecunias VARO & SCIPIONI contulerant, & consilio contra se iuverant, multis verbis increpavit. ita tamen, ut vitâ ipsis, metu e sanguinibus, & ex suo proventu desperantibus, concessâ, multâ bis Millies Sestertium impositâ, (quam per triennium, sex pensionibus, pop. Romano solverent) contentus fuerit.

Et cognitâ CATONIS morte multum indoluisse fertur, atque exclamâsse; *CATO Ego tuæ mortem invideo; qui mihi gloriam vitæ salutis, tuæ invidisti*.

Quumque in SCIPIONIS scrinia, quibus litteræ arcanæ includebantur, incidisset; eas, ne lectas quidem, comburi iussit. magno *moderati, & à vindictâ abhorrentis* animi argumento.

Liberis Catonis, & Pompeiæ, Cn. Pompeij filiæ, quæ Fausto Syllæ enupserat; eorumque liberis, vitam & bona condonavit.

Rex interim IVBA, ut ex prœlio fugerat, unà cum PETREIO, interdiu in villis latitando, tandem nocturnis itineribus in regnum pervénit. atque ad opidum Zamam, ubi ipse domicilium, coniuges, liberosque habebat; & unà cum pecuniâ res ex omni regno carissimas comportaverat, quodque initio belli operibus maximis munierat; accessit.

CRUDELE REGIS IUBÆ, IN SE, SUOSQUE DECRETUM. ET AB EO AD Cæsarem Zamensium defectio.

Sed eum opidani, rumore anteà de victoriâ Cæsaris audito, hasce ob caussas opido prohibuérunt: Quòd bello contrà Cæsarem suscepto, lignis congestis, maximam in medio opidi foro Pyram construxerat; ut si fortè bello foret superatus, omnibus rebus eò coacervatis, & cunctis dehinc civibus interfectis, eodemque proiectis, atque igne subiecto: tum demum se ipse insuper interficeret; & unà cum liberis, coniugibus, civibus, cunctâque Gazâ regia cremaretur.

Postquam rex antè Portas diu multumque primò minis, pro imperio, egisset cum Zamensibus; deinde precibus quoque orâsset, uti se, ad suos Deos penateis, admitterent; postremò nec coniuges sibi petenti nec liberi redderentur; spe omni destitutus, ab Zamâ discedit; atque ad villam suam, cum M. PETREIO paucisque equitibus, se contulit.

Zamenses interim, missis Vticam ad Cæsarem legatis, petunt ab eo, ut antè, quam rex manum colligeret, seseque oppugnaret; sibi præsidium mittat.

CÆSAR legatis domum antecedere, suumque adventum prænuntiare iussis; postridie ex Vticâ cum equitatu in regnum ire contendit.

Eo in itinere, ex regijs copijs complures, ad Cæsarem veniunt; & ut sibi ignoscatur, orant. Ijs supplicibus venia data. & rumore passim perlato de eius lenitate ac clementiâ, omnes propemodum regni equites, Zamam, ad Cæsarem perveniunt; & metu periculoque ab eo liberantur.

CONSIDIUS A SUIS INTERFECTUS; THISDRA DEDITUR.

CONSIDIVS interim, qui Thisdræ cum familiâ suâ, gladiatoriâ manu, Gætulisque, præerat; cognitâ cæde suorum; Domitijque & legionum adventu perterritus, opidum deserit: seque clàm, cum paucis Barbaris pecuniâ onustus, subducit, atque in regnum fugere contendit.

Sed eum Gætuli comites, prædæ cupidi, sauciùm concidunt, & in sua quisque dilapsi sunt.

C. interim VIRGILIVS, terrâ marique clausus, rebus undequaque desperatis; CANINIO Proconsuli, qui obsidebat, fide acceptâ, seque & sua omnia, & opidum tradidit.

IUBA, ET PETREIUS MUTUIS VULNERIBUS CADUNT.

Rex interim IVBA, suis undequaque civitatibus exclusus; & in villa suâ sumtuosè cum PETREIO epulatus; quùm aliam honestæ mortis occasionem non inveniret; cæterique omnes se Cæsari iam submitterent; ut *per virtutem* interfectus esse videretur, cum PETREIO ferro inter se depugnare conatus est. Quumque ipse firmior, illum imbecilliorem facilè ferro consumsisset; & sibi gladio transfigere pectus non posset; precibus à servo suo impetravit, ut se interficeret. (Alij contra tradidérunt; IVBAM à PETREIO interfectum; & hunc propriâ manu cecidisse.)

FAUSTI ET AFRANII: DEIN Scipionis cædes, duce Sittio.

P. autem SITTIVS, pulso iam exercitu SABVRÆ, IVBÆ regis præfecti; ipsoque interfecto; quùm iter cum paucis per Mauritaniam ad Cæsarem faceret; forté incidit in FAVSTVM AFRANIVMQVE, qui eam manum habebant, qui Vticam diripuerant: iterque in Hispaniam tendebant; numero circiter M. D. Ille itáque celeriter dispositis nocturno tempore insidijs, primâ luce eos adortus, magnam partem aut interfecit, aut in deditionem accepit. AFRANIVM & FAVSTVM vivos capit, cum coniuge & liberis. Quos dum ad Cæsarem perducere cogitaret, dissensione in exercitu ortâ, ipsi interfecti sunt.

SCIPIO similiter cum DAMASIPPO, & TORQVATO, & PLÆTORIO CÆSTIANO, navibus longis diu multumque iactati, quùm Hispaniam & POMPEIVM peterent; ad Hipponem Regium tempestate delati; ibíque à classe P. SITTII, qui per id tempus ibi erat; circumventi sunt: eorumque navigia depressa. Et irrumpentibus in SCIPIONIS navem Sittianis, atque, *ubi Imperator esset*; quærentibus; *Imperator*, inquit ille, *bene se habet*, simul ferro se traijciens, se ipse in mare præcipitem dedit & cum comitibus interijt.

CÆSAR PRÆMIA ET SUPPLICIA promeritis decernit.

CÆSAR interim, Zamæ, auctione regiæ gazæ factâ; bonisque eorum sub hastâ divenditis, qui cives Romani contrà se arma tulerant; & præmijs in Zamenseis, qui de rege excludendo consilium ceperant, distributis; vectigalibusque regijs abrogatis; Numidiam ex regno novam provinciam fecit. Relictóque ibi cum imperio Proconsul. CRISPO SALLVSTIO, Vticam se recepit. Ibi bona quoque eorum, qui sub IVBA PETREIOQVE ordines duxerant, veniérunt. Item Thapsitani, Adrumetini, Leptitani, & Thisdritani, singuli pro sua cuiusque facultate, certo olei, frumenti, aut etiam pecuniæ modo numeroque multati. Sed civitates, bonaque eorum ab omni iniuriâ defensa.

CÆSAR

CÆSAR ROMAM REDIT.

CÆSAR, his rebus ita gestis; Idib. Iun. Vticæ classem conscendit; & post diem III. Caraleis, in Sardiniam, pervenit. Ibi Sulcitanos, quòd NASIDIVM, qui ad Massiliam contrà Cæsarem, rem gessit, cum classe recepissent, copijsque iuvissent; octavas pro decimis pendere iussos, H.S.C. Millibus multavit.

Et nave ante diem III. Kal. Quinctil. iterùm cōscensâ; partem veteranorum militum, metu novæ seditionis, ante quàm in Italiam traijceret, dimisit. Reliquas autem copias, cum C. DIDIO, in Hispaniam, adversùs Pompeium, misit; & à Caralibus, secundùm terram provectus, duode-tricesimo die, eò quod tempestatibus in portubus cohibebatur; ad urbem Romam venit.

HONORES CÆSARI A SENATV DELATI.

Senatus, accepto statim victoriæ Africanæ nuntio, decretà XL. dierum supplicatione, plurimis præterea amplissimisque Cæsarem honoribus, per consulta decretis, exornavit. Ipsum in primis Dictatorem in decennium deinceps creârunt. Non quidem ex more; sed quod aliud pro tempore non haberet pop. Rom. quo cum summo honore supremum simul imperium ipsi deferret.

Præfectum quoque moribus Censoriâ potestate (quod Censoris nomen, infrà ipsius merita esse videretur) in triennium constituêrunt.

Et hæc quidem præ cæteris avidissimè admisit: alijs non prorsus reiectis.

„ *Vt sella nimirū curuli proximus semper Cōsulibus in Curiâ & Senatu adsideret:*

„ *Sententiam primus diceret: præmiaq; in equestribus certaminibus solus divideret: magistratus omneis, etiam plebeios, quibus vellet, conferret: equisque albis, & lictoribus, quos in primâ, alterâque Dictaturâ, habuerat, in triumpho uteretur.*

Quæq; humani fastigij modum excedebant; *ut Quadrigæ ipsi in Capitolio antè Iovem statuerentur:*

„ *Imagóque ipsius, simulacrum orbis terrarum pedibus premens, cum titulo, SEMIDEI, poneretur.*

Tertiam Dictaturam, quam M. LEPIDO magistro Equitum sibi adsumto, & in consulatu illius anni collegâ adscito, inierat; in pluteis insequentis anni menseis continuavit, dum annus compleretur. quod non semestris, ut anteà, sed annuus iam is magistratus esset.

TRIVMPHI IV. CÆSARIS, IN VRBE ACTI.

Postquàm in urbem pervénit, omnibus statim, qui arma bellis præteritis contrà se gesserant, ignovit. Inter quos & M. MARCELLO, deprecante Senatu, & orante CICERONE, reditum concessit. & tum eidem Senatui, tum populo, moderati in posterum imperij spem bonam injecit.

Rebus denique omnibus non minus magnificè, quàm sumtuosè adornatis, IV. egit triumphos, diverso quemque adparatu & instrumento.

Primum quidem, & celeberrimum; Gallicum, de Gallis & Germanis. Cuius adparatus ex *citro* potissimum constitit. Inter eius fercula, Rhenus & Rhodanus fuére; & Oceani captivi, ex auro, simulacrum. Inter captivos VERCINGETORIX ductus est, in illum usque diem eà fini servatus: sed pòst triumphum cum aliquot alijs necatus.

Elephantis autem XL. Lychnuchos dextrâ lævâque gestantibus, sub vesperam, ad lumina, Capitolium adscendit; eiusque gradus genibus ingressus pro more conscendit. Titulum ibi SEMIDEI posteà sustulit.

Huius triumphi die, quùm Velabrum præterveheretur; confracto currûs triumphalis axe, apud *Fanum Fortunæ*, quod LVCVLLVS erexerat, pænè excussus; alio curru, ad cætera perficienda, uti coactus est.

Alter triumphus, Alexādrinus fuit, de rege PTOLEMÆO. adparatusque eius Testudineus. In eo Nilus, & Pharus ardens. Inter captivos, ARSINOE, CLEOPATRÆ soror. quæ non sine commiseratione spectantium traducta; posteà precibus CLEOPATRÆ sororis, & alterius PTOLEMÆI fratris, dimissa est.

Tertius Ponticus, de rege PHARNACE; Acantho spectabilis. In eius ferculis fuit PHARNACIS imago: & hic Titulus; *VENI, VIDI, VICI* quo celeritas belli confecti significaretur.

Novissimus fuit Africanus; de Iubâ rege, Ebore insignis. Inter captivos, Iubæ regis filius, Patri cognominis, (qui egregiâ historiarum, & rerum Naturæ monimenta posteris reliquit.)

Eo triumpho PETREII, CATONIS, ipsiusque SCIPIONIS, aliorumque primi nominis civium Rom. qui eo bello contrà Cæsarem militaverant, imagines; *non sine maximo populi dolore & invidiâ*, in Pompà transmissæ sunt.

SVMMA PECVNIÆ TRIVMPHALIS, SIVE POMPATICÆ.

Pecunia ex manubijs, per hos triumphos traducta, A Græcis quidem scriptoribus LX. M. talentûm, cum dimidio talento. à Romanis, amplius Sexies Millies sestertiûm traditur. Aureæ, præterea coronæ bis Mille octingentæ, Pōdo XX. M. CDXIV. E quarum pretio militibus postea stipendium, & donativum quod promiserat, etiam cum auctario persolutum; congiariumque plebi datum.

LICENTIA MILITARIS ET IOCI IN CÆSAREM.

Observatione digna fuit, hisce triumphorum diebus, militum, qui triumphantem subsequebantur, licentia & mordacitas. æquis, an iniquis! auribus, à Cæsare accepta. Ita ut præter Cleopatræ amores, aliasque Cæsaris libidines; adolescentiam etiam parum continenter sub NICOMEDE, Bithyniæ rege, habitam exprobrare non vererentur. *Galliam Cæsar subegit: Nicomedes &c.*

EPVLVM PVBLICVM: CONGIARIVM ET DONATIVVM. Ludi, & Naumachia.

CÆSAR triumphis iam peractis, epulum toti populo in multos etiam dies præbuit sumtuosissimũ, ita ut uno die XXII. Millib. tricliniorum discumberetur. Addita visceratio, & Congiarium; distributo extrà ordinem in populum, viritim, denis frumenti modijs; totidem olei libris. Et præter nummos trecentos, quos olim promiserat; centenos insuper. corollarij nomine, addidit. ut moram beneficij tardiùs præstiti compensaret. (Appian. tradit; Minam Atticam viritim distributam.)

Militibus etiam præmia, quæ pollicitus, elargitus est. Veteranis legionarijs, prædæ nomine, in singulos pedites, bina sestertia; in equites, vicena quaterna Millia nummûm. (Appian. Militibus quinquies Millenas drachmas Atticas; Centurionibus duplum; Tribunis, & alarum præfectis, quadruplum exsolutum.)

Ædem VENERI GENETRICI dedicavit. Ludos histrionios, gladiatorios, & Circenses cum Venatione fecit. Troiam lusit, duplex turma maiorum minorumque puerorum. Pyrrhicen vero saltárunt Asiæ Bithyniæque principum liberi.

In Circo, metis sublatis, castra adversa constituit, pugnâ in duas acies divisâ: & hinc, inde, D. pedites, & CCC. equites, & XX. elephantos, inter se commisit. In campo Martio Athletæ per triduum decertárunt. Et effosso, eodem in campo, in modum cochleæ, lacu; navalis prœlij species exhibita est; ubi Tyrij Ægyptijque, vario navium genere, additis remigibus & pugnatoribus, inter se concurrérunt.

CÆSAR REMP. SERIO ORDINAT. FASTOS CORRIGIT.

Populo istiusmodi muneribus & ludis delinito; & animis, ex tristi civilium bellorum, cladiumque memoriâ, recreatis; ad componendum reip. statum se convertit.

Primùm Fastos negligentiâ, an vitio! Pontificum, per intercalandi licentiam, corruptos & turbatos; ita ut cum messium & vindemiarum; tum reliquæ anni feriæ alieno tempore inciderent; correxit. Annumque, qui ad illa tempora, secundùm Lunæ cursum æstimabatur; & CCCLV. dierum fuerat; ex Ægyptiâ disciplinâ, ad rationem Cursus Solaris digessit; & CCCLXV. dierum esse voluit. Decem scilicet in VII. menses qui ante XXIX. dierum fuerant, addidit. è quibus Ianuarius, Sextilis, & December binos singuli acciperent: Aprilis vero, Iunius, September & November, singuli, singulos.

Et quò in posterum ex Kal. Ianuarijs ea ratio constaret, præter mensem intercalarem XXI. dierum, qui ex Numæ instituto quarto quoque anno intercalabatur, & in eum annum inciderat; alios etiam duos menses, sive, ut Dion tradit, LXVII. dies inter Novembrem & Decembrem interposuit. sublatoque mense intercalari, constituit, ut illius loco, quarto quoque anno, deinceps ante V. novissimos Februarij dies, unus dies intercalaretur. Itaque hic annus, XV. mensium fuit.

SALVTARES REIP. CONSTIT LEGES.

Saluberrimis legibus, *libidines compressit; maleficia compescuit; sumtus nimios cohibuit; fidem revocavit; iudicia restituit.*

Quùm namque Iudicia, præter Equites & Senatores, etiam à Tribunis Ærarijs, qui plebeij erant, administrarentur; sublatis Tribb. ea solis Senatoribus & Equitibus mandavit.

Legem Sumtuariam severè exercuit: dispositisque circà macellum custodibus, quæ importarentur, observari; vetitaque retineri, & ad se deferri voluit. Et siquà custodes fefellissent; immissis lictoribus aut militibus, adposita è triclinio rapi iussit.

Peregrinarum mercium Portoria, quò cariùs venirent, instituit. Promiscuum lecticarum usum; vestis item conchiliatæ, & margaritarum; ad certas personas, ætates, & tempora restrinxit. In pœnis scelerum auctis, parricidij reos omnibus facultatibus; alijs criminibus obnoxios, dimidiâ bonorum parte multari voluit.

Quumque exhaustâ bellorum civilium impendijs Rep. fides passim publica laboraret; debitoresque creditorum acerbitatem reformidarent; sublatâ omni novarum tabularum mentione, decrevit; *ut debitores creditoribus satisfacerent per æstimationem possessionum*, quanti quasque earum antè bellum civile comparássent. deducto ex summâ æris alieni, quidquid usuræ nomine numeratum aut perscriptum fuerat. ita ut eâ ratione quartâ ferè parte æs alienum imminutum sit.

Censum autem, uti nec Censoris nomine usus, sed tamquam præfectus moribus; ita nec more, nec loco consueto, peregit; sed vicatim per Dominos Insularum. Inventumque est dimidio minus civium, quàm proximâ, antè bella civilia, recensione. Quùm namque prius CCCXX. Millia, frumentum è publico acciperent, C. & L. Millia dumtaxat reperta sunt.

Tantum sanguinis civilibus bellis exhaustum.

VASTI-

VASTITATIS RESARCIENDÆ REMEDIA.

CAESAR, quò eam civitatis vastitatem quoquo modo repararet; ad propagandam sobolem, præmia iis, qui plures liberos procreassent, constituit. quod *Ius liberorum* dictum est.

Sanxit præterea; *Ne quis civis, suprà XX annos, aut infrà X. annos, sacramento liber, amplius, quàm continenti triennio, Italiâ abesset.*

„ Neve quis Senatoris filius, nisi contubernalis aut comes magistratûs, peregrè proficisceretur.

Neve hi, qui pecuariam facerent, minus tertiâ parte puberum ingenuorum, inter pastores, haberent.

„ Omnes, qui Medicinam profiterentur; aliosq́, liberalium artium doctores, civitate donavit.

„ Multis exsulibus reditum per Tribb. pl. confecit.

„ Senatum, qui & ipse multum erat imminutus, adscriptis in eum pleriisq́, etiam indignioribus, supplevit.

„ In Patriciorum ordinem quamplurimos adlegit.

„ Repetundarum tamen convictos ordine Senatorio movit.

„ Qui verò ambitûs damnati fuerant, ab exilio revocatos, in Italiâ versari permisit.

COMITIORVM IVRA, ET ANNVA MAGISTRATVVM.

Comitia cum populo ita partitus est, ut exceptis Consulatûs candidatis, reliqui magistratus pro parte dimidiâ, quos populus; pro alterâ, quos ipse vellet pronuntiarentur.

„ Et ne ij, qui in provincias mittebantur, quàdam imperandi consuetudine dominationem adfectarent: quod sibi ipse usu venisse intelligebat; prætoriis provinciis annuum, Consularibus verò biennium, nec amplius, statuit. Ad honorum tamen petitionem, proscriptorum etiam liberos admisit.

Atque hæc omnia, neque inconsulto, neque invito Senatu, magnam saltim partem, decreta.

ANTIPATER FILIIS SVIS PARTEIS IMPERII, IN IVDÆIS, DISTRIBVIT. Herodis industria, & celebritas. Hinc publica Optimatium invidia.

ANTIPATER intereà, mœnibus Hierosolymæ restitutis, & procuratione Iudææ à Romanis sibi confirmata; quùm HYRCANVM stupido segnique ingenio esse animadverteret; PHASAELVM, è liberis suis natu maximum, Hierosolymis & toti viciniæ ducem præfecit. HERODI, alteri filio, Galilæam procurandam mandavit; adolescenti, vix quintum & vicesimum, (Ioseph. decimum quintum) ætatis annum egresso.

Is, uti industrius, & generoso animo præditus, ostentandæ virtutis occasione mox invenit. Quumque EZECHIAM, primarium latronum ducem, qui diu multumque Syriam infestârat, captum, cum sociis, supplicio adfecisset; magnam sibi apud Syros gratiam gloriamque comparavit: & apud Sex. CÆSAREM, CÆSARIS magni necessarium, & Syriæ rectorem, non infimum notitiæ amicitiæque locum nactus est.

Hisce fraternæ laudis, & æmulationis stimulis excitatus PHASAELVS; ut pariter apud Hierosolymitas gratiosus esset; publica negotia per se gnaviter obire; & in iis tractandis, cum laude, & sine cuiusquam invidiâ, versari contendit.

Quâ liberûm suorum virtute, ac famâ effectum est; ut ANTIPATER, haud secus, quàm rex, à tota gente coleretur, & eo haberetur in honore, qui Dominum non dedeceret. Rebus tamen tàm secundis, haudquaquà, more ingenii humani, depravatus est; quò minus HYRCANO fidem amicitiamque servaret.

Cæterùm optimates Iudæorum, tanta eius filiorumque incrementa, quæ partim subito gentis favore; partim HYRCANI ipsius secessu, annuique Iudææ provinciæ proventibus parabantur; haud æquis oculis intuiti; alienari ab eo, animisque averti iam cœperant. quem cum Romanis Imperatoribus privatim amicitiam iam contraxisse, & missæ Romam ab Hyrcano cum pecunia aliisque muneribus legationis, sibi soli gratiam usurpasse, molestè ferrent. Et violento audaciæque HERODIS ingenio, quod à tyrannidis cupiditate non abhorreret; maximè terrerentur. Quodque HYRCANO, præter inane regni nomen, nihil reliquum fieri cernerent.

QVERELÆ DE HERODIS FACTIS. Ipse in Iudicium vocatur.

HERODEM itaque apud HYRCANVM hoc nomine incusabant; Quòd Ezechiam, cum plerisque, interfecisset; non sine legum Patriarum contemtu; quæ hominem, licet scelestum, indemnatum, puniri aut occidi vetant. Id tamen ausum esse adolescentem, negotiorum principis sui scilicet procuratorem; à quo eam potestatem nondum accepisset.

Huc accedebant querelæ matrum, eorum, quos HERODES occiderat. quæ in dies singulos, in ipso templo, suis obtestationibus tum regem, tum populum obtundere non desistebant; ut HERODES, coram Synedrio, sive Iudicum consessu, facti sui rationem reddere cogeretur.

HYRCANVS, his rebus permotus, hominem in iudicium, & ad caussam dicendam, evocavit. Neque ille præsto esse defugit: sed à Patre præmonitus, ne privati in morem, sed cum comitatu ad se tuendum idoneo, illuc accederet; rebus in Galilæâ ordinatis, & acceptis à Sex. CÆSARE, Syriæ præside, ad HYRCANVM, Iudicesque litteris, subire iudicij aleam non dubitavit.

Postquàm igitur in forum venit, & coràm Synedrio adstitit; Iudices omnes attoniti steterunt; neque quisquam ex iis, qui absentem accusaverant; in tanta eorum inopiâ, hiscere ausus est.

Vnus tamen ex numero Iudicum SAMEAS, vir iusti tenax, & intrepidus;

SAMEÆ,

SAMEÆ, PRÆSAGA ORATIO: ET IN reum, Iudicesque invectiva.

Eos aiebat, qui hactenus ad caussam dicendam vocati, tam severo nobilis & augusti consessus Iudicio se sistissent; supplice habitu, atratos, & promisso capillitio squalenteis, accessisse: quum Herodes in præsentiâ, cædis reus, aliisque criminibus obnoxius, hic purpuratus, & benè comtus, armisque stipatus, adsistere & quidem impunè conspiceretur. Quâ id aliâ fini, quàm ut, si capitalis in eum à nobis, secundùm leges, sententia feratur, ipse, nobis mactatis, & violatis legibus, incolumis evadat?

Se tamen, non tàm Herodi succensére, qui maiorem suæ incolumitatis, quàm legũ, rationem habuisset; quàm regi, & Iudicibus, qui illum tali licentiâ, per dissimulationem, armâssent.

Scirent prætereà, Deum potentem esse: & adolescentem istum, qui Hyrcani Iudicumque gratiâ, legibus suppliciòque eripetur, & regem ipsum aliquandò, & Iudices, magno infortunio mactaturum esse. (De cui⁹ rei nõ vano vaticinio, infrà.)

FVGA HERODIS, ET METVS AB EODEM.

HYRCANVS, quùm Iudices istius nodi oratione ad damnandũ HERODEM magis inclinari animadvertit; rem in diem posterum differendam curavit: reùque clàm admonuit; *ut fugâ saluti suæ consuleret.*

Ille Damascum, quasi regis Iudicumque metu, secessit: conventoque ibi SEX. CÆSARE, & rebus velut in tuto collocatis; palàm præ se ferebat: *si denuò in ius à Iudicibus illis citaretur; se compariturũ non esse.*

Eius contumaciæ nuntio indignati optimates, HYRCANVM edocent: in ipsius caput, regnique perniciem omnia, ni prospiciatur, brevi ventura. Ille, qui vera moneri non ignoraret; neque tamen præ ignavia & amentiâ expedire quidquã posset; quum tandem SEX. CÆSAR, acceptâ ingenti pecuniâ, HERODEM Cœle-Syriæ præfecisset; vehementer timere cæpit; ne novus ille alieni iuris præfectus, adversum se confestim duceret. Neque eum sua fefellit opinio.

HERODES namque, iniuriæ molem non sustinens, quòd, ceu reus, caussam dicere iussus esset; cũ exercitu Hierosolymam properabat, ulturus adversarios.

Sed quùm Pater, ANTIPATER; & frater PHASAELVS obvii, eum rogarent, ut animum [illegible] tans auctorem ulterius ne progrederetur [illegible] modò nihil triste ipse passus, sed etiam absolutus esset; paruit quidem. cæterùm, *magni [illegible] suis momenti mittar e[illegible]* existimavit, & [illegible] quòd *suæ potentiæ specimen regi gentique Iudæorum ostendisset.*

REGES ÆGYPTI ROMAM ARCESSITI.

Per idem tempus CÆSAR CLEOPATRAM, cum PTOLEMÆO, fratre marito, ex Ægypto Romam arcessitam, propriis etiam ædibus accepit; neque id absque sinistris, ob prætetitos amores, rumoribus. Eos ille maximis honoribus præmiisque adfecit; & inter reges, pop. Rom. socios atque amicos, adscripsit, atque in regnum dimisit.

BELLVM HISPANIENSE CONTRA POMPEIOS.

Rebus hunc in modum Romæ constitutis; Cæsar, quùm non ignoraret, haud exiguas Africanæ Pharsalicæque cladis reliquias cum primæ notæ ducibus, in Hispaniam confluxisse. Ibiq. CN. & SEX. POMPEIOS, paternæ magnitudinis æmulos, contractis undique magnis auxiliorum copiis, provinciam vastare; pluimasque urbeis, tum Paterni nominis studio, tum vi & armis, sibi adiungere. Bellum gravius esse conflatum ratus, quàm quod facilè per legatos, se absente, confici posse speraret: Vrbis custodiâ, LEPIDO, Mag. Equit. cum IIX. aliis præfectis Vrbis, mandatâ; extremis III. consularûs mensibus, III. Dictator, sed iam IV. designatus, expeditionem in Hispaniam suscepit.

Huius autem belli hæc potissimùm initia extitére. Quòd legiones, quæ sub CASSIO LONGINO & MARCELLO (qua de re suprà) seditionem concitaverant, & cum plerisque Hispaniæ civitatibus res novas se erexerant. (Et tumultus tum [illegible] dem LONGINI morte; tum C. TREBONII, quem Cæsar miserat, superventu, sedatus videretur [illegible] ntæ, nequid gravius in se à Cæsare victore [illegible] retur; missis clàm ad SCIPIONEM in Africam [illegible] eiusdem fidei se permisissent: & CN. POMPEIUM dolescentem, qui tentatâ infeliciter Mauretania ad Balearcis Insulas adpulerat, pro recète adhuc [illegible] PII Patris [illegible] & pro quo nuper militaverant, [illegible] moriâ, è Balearibus ad se evocassent.

Verùm quum ille morbo prohibitus in Hispaniam traijcere non posset, & SCIPIO perisse nu[illegible] Legionarij, cognito, C. DIDIVM cum [illegible] sate missum contrà se venire; [illegible] POMPEII adventum opprimerentur, QV[illegible] A PONIO, & T. QVINCTIO SCAPVLA ex [illegible] dine, Viris; ducibus sibi adscitis; e[illegible]que T[illegible]BONIO, Bæticam universam ad defectionem [illegible] tem pertraxerint. Neque [illegible] POMPEIVM, è morbo restitutum, [illegible] pænè omnes [illegible] sensu, Imperatorem sibi legerant.

Quorum animos quum POMPEIVS [illegible] natâ conciliâsset; alij [illegible] NE militârant, eidem sese ad[illegible] SEXTVS, cum VARO & LABIENO, & cum [illegible] Africâ, eòdem pervenére.

Quibus virium incrementis, & populis ceriatim se dedentibus, POMPEIVS iam ipso CÆSARE latiùs in Hispaniâ imperare videbatur, ut Q. PEDIVS, & Q. FABIVS MAXIMVS, legati Cæsaris, qui tum Hispaniam administrabant, Cæsarem hisce de rebus per litteras certiorem facerent; & ut ipse quam-primùm illuc accederet sedulò monerent.

POMPEIVS itàque, postquam Cæsarem confestim eos, quos præmiserat, subsecuturum cognovisset: neque eum universâ Hispaniâ prohiberi posse speraret; totam statim Bæticam occupare contendit. quod confideret, se cum ijs, quas brevi habiturus esset, copijs, eum reliquâ posteà Hispaniâ facilè expulsurum.

Et quùm ab eius discessu, omnis ora maritima mòx ad Cæsarem defecisset; mediterraneas nihilominus civitates, præter Vllam, sui habuit fidas & studiosissimas.

CÆSAR, POMPEIIS DIVERSA PARTE DISTRACTIS, IN HISPANIAM VENIT.

Et iam-tum SEX. POMPEIVS, frater, Cordubam, provinciæ caput, cum præsidio tenebat: & ipse CNÆVS, menses aliquot, in Vllæ oppugnatione distinebatur. quùm Cæsar confectis maximâ celeritate itineribus, XVII. postquam Româ decesserat, die, Saguntum; & post X. deinde dies, omnium opinione citiùs, in conspectum & suorum, & hostium, venit.

Legati Cordubensium, Cæsari in itinere obviam facti, nuntiant: *Si de-subito accedere properaret; Cordubam per noctem ex-improviso, & ignaris hostibus, capi posse.*

Deinde Vllenses legati, clam stationes Pompeianas prætergressi, ad Cæsarem accesserunt: & ut subsidium civibus suis quam-celerrimè mittat, orárunt.

Ad hos Cæsar confestim cum L. IVNIO PATIECO, homine illius provinciæ prudente & callido, VI. cohorteis, cum totidem equitum turmis, secundâ vigiliâ proficisci iubet. Hi beneficio perobscuræ tempestatis usi, per medias adversariorum stationes, magno astu ad opidi usque portam, perducuntur. Et signo dato ab opidanis recepti; subitoque, unde venerant, converti, sublato clamore, in ipsa hostium castra irruptionem faciunt; magnumque ignaris, & deceptis terrorem incutiunt.

Cæsar, quò magis Cnæum ab Vllę, quam iam præsidio ipse firmàsset, oppugnatione abduceret; Cordubam, præmisso equitatu, profectus, opidum obsidione cingit.

Cnæus itaque, SEXTI fratris litteris accitus, relictâ Vllâ, cum toto exercitu, ad Curdubam contendit.

Cæsar partim morbo, partim hiemis incommodis, suprà commeatuum & rei frumentariæ angustias, conflictatus, sùm utâ Cordubę, quę opidò validis præsidijs teneretur, obsidione; Atteguam versus (quam frumento abundare audierat) copias abduxit.

Quo in itinere, quùm sibi Bætim, flumen altum, non sine molestiâ, transeundum intelligeret; corbeis lapidibus confertos in aquam demisit; ponteque eum in modum superiniecto, copias traduxit.

Eodem quùm POMPEIVS pervenisset, & pro ponte occupando variè, sed levioribus & minutis prœlijs, diu decertatum esset; tandem maioribus viribus concursum, & cominùs ad manum ventum est. Et alijs ferro cadentibus; alijs ex ponte & ripâ in flumen præcipitatis; maxima hinc & inde clades accepta.

CÆSAR ATTEGVAM OBSIDET, ET TANDEM CAPIT.

CÆSAR autem, quùm POMPEIVM nullis conditionibus induci posse videret, ut ad pugnam æquo loco descenderet; copijs Bætim traductis, Atteguam vallo & munitionibus cingere constituit.

POMPEIVS verò, satis opidò ipsi, naturâ & opere præsid jsque munito, fid ns; quùm suos hibernis frigoribus confici nollet; & Cæsarem eisdem de caussis diutiùs in obsidione perduraturum non crederet; omisso Atteguæ adversus Cęsarem defendendę proposito, Cordubam se recepit.

Verùm, quùm Cæsarem munitionibus operibusque perfectis obstinatiùs cæpto incumbere cognovit, Atteguam reversus est; factoque per nebulam densam, in cohorteis & equestreis Cęsaris excubias, impetu, magnam ex ijs partem concidit. & L. MINVTIVM FLACCVM ad opidanos mittit; quo duce ipsi uterentur.

Is se à Cæsare ad opidum per proditionem recipiendum mitti simulans, cognitâ tesserâ, per medias hostium excubias, ad opidum pervenit; & dato signo ab opidanis intromissus est.

POMPEIVS autem prioribus castris nocte insequenti incensis, trans Salsum flumen, castra XIII. legionum, inter duo opida, Atteguam & Vcubim, in monte collocavit. Sed Cæsar, omnibus, quæ ad Atteguæ oppugnationem opus erant, comparatis, turreis vineasque agere non desistebat. Quùm post varias in tantâ castrorum propinquitate, pro, & in muris concertationes; opidani, inter cętera, operibus Cæsaris flammas aliquando iniecissent: ventus ex adversu coortus, incendium ab operibus in proxima opidi ædificia reiecit. Atque ita bonâ urbis parte flammis consumtâ, & prospectu per fumum intercepto, plurimi opidanorum, crebris tum lapidum, tum telorum iactibus periêrunt.

Hinc ortâ inter præsidiarios & civeis dissensione; his deditionem fieri postulantibus; illis reclamantibus, & extrema quęque pati obstinatis; Pompeiani, com lurcis ex civibus in conspectu Cęsarianorum, crudeliter iugulárunt, & è muris præcipitárunt.

Quę res effecit, ut plurimi quotidie ex opido ad Cęsarem transfugerent. atque adeò MINVTIVS ipse, salutem & incolumitatem sibi per litteras depactus, opidum se CÆSARI tradere paratum, nuntiaret; & posteà opidanis generatim, missis legatis, q ię imperarentur, facere similiter paratos; & si vita c ncedatur, posteàque se unà cum opido deddituros, significarent.

Sic, simul ac CÆSAR respondit; *Se CÆSAREM esse, fidemq, præstaturum*: postridie a. d. XI. Kal. Mar-

tij. Attegua dedita est: & CÆSAR, ob rem prosperè gestam, IMPERATOR appellatus.

POMPEIVS, cognitâ opidi deditione, & castris propiùs Vcubim admotis, suis se tutum munitionibus tenebat. Sed CÆSAR, castra castris conferens, quùm POMPEIVM in æquum pugnandi locum deducere non posset, levibus subinde prœlijs ita eum lacessebat, ut uno tempore ampliùs CD. ex Pompeianis conciderit.

PRODIGIA ANTE PVGNAM MVNDENSEM

Quùmque plerǽque aliæ civitates, exemplo Ateguanorum, per legatos Cæsari se dederent; eiusque passim præsidia reciperent; POMPEIVS veritus, ne si bellum diutiùs traheretur, omnis tandem provincia à se ad Cæsarem deficeret; rei summam prœlio committere constituit. quamquamvis plurima ostenta essent adversa; & haud dubiam alteri partium perniciem portendere crederentur.

Inter quæ, præ cæteris, observatione dignum visum est; quòd Aquilæ in Pompeianarum legionum signis, fulminibus aureis, quibus insistebant, proiectis, mox atque alis, a POMPEIO ad CÆSAREM avolantes; certum Pompeianis exitium denuntiare videbantur.

Et POMPEIVS quidem, haud procul ab urbe Mundâ, castra posita habebat: & Cæsar, eòdem profectus, civitatibus aliquot ex itinere in potestatem receptis, castra, adversa POMPEIO, constituit. ita ut media inter utrumque exercitum, V. pass. mil. patens, planities, magnam dimicaturis loci æquitatem præbitura intercederet.

COPIARVM VTRIMQVE NVMERVS, ET AVXILIA. ACERRIMVM AD MVNDAM prœlium.

Copiæ POMPEII, præter equitatum, & VI. mill. levis armaturæ, erant XIII. legiones; Auxilia verò alterum tantum efficiebant. Cæsari autem aderant LXXX. cohortes, & IX. equit. mill.

BOCCHVS quidem POMPEIO filios suos subsidio miserat: BOGVD verò suppetias impersonatus Cæsari advenerat.

Postero die Cæsar, cognito, Pompeianos à tertiâ vigiliâ in acie stetisse; & ipse dimicare paratus, omnes mox copias instructas in mediam planitiem producit; quod & hostem propiùs in æquum procellurum speraret.

Cæterùm quùm POMPEIVS, haud longius M. passib. à munitionibus urbanis, suos progredi pateretur, usque ad rivum quemdam; qui in extremâ planitie, ad partem castrorum eius, solo palustri & prærupto fluens, difficilem admodùm præbebat accessum; Cæsariani ad rivum usque progressi, perspectâ loci iniquitate, non sine gravi indignatione, coacti substitére.

Sed quùm Pompeiani, animis inde aucti, & Cæsarianos timore impediri rati, illos è loco tuto iam ultrò ad pugnam provocarent; & hi, superatâ tandem cá loci iniquitate, & clamore utrimque sublato concurrere auderét. quùm illi loco superiores essent; & hi rei bellicæ usu longè vincerent; pari utrimque contentione & impetu ad prœlium se comparabant.

Et Cæsariani quidem, hunc potissimùm diem diuturnæ militiæ, & tot annorum laboribus finem impositurum credebant; Pompeiani verò, in solâ victoria spem sibi salutis reliquam statuebant. maximè quòd plęrique ex his cum AFRANIO & VARRONE, antè in eâdem Hispaniâ superati, utraque donatiq; armis resumtis, veniam ab offenso Cæsare ne sperare quidem auderent.

Primo statim congressu, sociorum auxiliorumque copiæ, hinc & inde, terga vertére. At Romanæ acies, ubi cominùs congressę incaluére, totis in prœlium utrimque viribus incubuére; nemine vel cedente, vel faciem avertente; sed quo quisque loco constiterat, vel vincente, vel cadente.

Ita diu ancipiti Marte, & quasi deliberante fortunâ, in utram potissimùm partem inclinaret, acerrimè pugnatum est.

Tradunt quidam, Cęsarem intereà, & POMPEIVM, in equis, ex loco edito, suorum studia & labore despexisse; interque spem & metum dubios, quò se inclinaret victoria, observâsse: donec suæ uterque parti metuentes; & præsentiam suam non parum ad victoriam momenti allaturam arbitrati; & constituto, vel simul vincere, vel simul occumbere; ex equis desilientes, & in mediam aciem recepti; studia quidem suorum, exemplo excitáruntised ad victoriam parùm profuére. quin sicuti pari animorum contentione, ita & æquo Marte, quemadmodum prius prœlium utrimque committeretur. & vel universi simul utrimque casuri, vel nox sola prœlium diremtura videretur.

BOGVD VICTORIÆ, LABIENVS FVGÆ AVCTOR.

Nisi BOGVD, qui cum suis extra aciem stabat, ad capienda POMPEII castra conversus, LABIENVM è medio prœlio, ad castra defendenda, cum V. cohortibus, subitò ex acie excedere compulisset.

Is quùm & à suis, & ab adversarijs fugere crederetur; horum quidem animos, dum se vincere putant, plurimùm erexit; illos verò, dum se vinci credunt, abiectis animis, ad fugam ex aliâ parte tam trepidè capessendam impulit; ut ne intellecto quidem aliquanto-pòst LABIENI instituto, acies restitui potuerint. sed insistentibus eodem tenore Cęsarianis, non prìus fugę finem fecerint, quàm pars Mundam, pars in castra pervenissent, tuta fugientibus receptacula.

ANCEPS CÆSARIS EO PROELIO FORTVNA.

Hæc aliter ab alijs tradita. CÆSAREM ipsum, ante prœlium mæstiorem fuisse, & de successu solicitum milites eius metu perculsos, & cunctantes in aciem progressos: & tam remissè primo statim congressu rem gessisse; ut CÆSARI etiam Deos palam obtestanti,

ſtanti, ne unius diei & conflictûs ignominiâ, tam inſignes præteritorum annorum victoriæ abolerentur; nunc minis, nunc precibus, apud eoſdem milites, opus fuerit. Et quùm ne ſic quidem multum proficeret; arrepto proximi cuiuſdam ſcuto, Tribuniſque graviter increpitis, inclamâſſe; *Hic mihi vita, ô milites; vobis militia finis erit.* Eoque dicto, in aciem ante omneis perrumpentem, ut x. tantùm pedes ab hoſte diſtaret; univerſam ſuorum aciem pòſt ſe traxiſſe. tela ad ducenta, in ſe coniecta, partim clypeo excepiſſe; partim corporis flexu declinaſſe.

Alij auctores ſunt; Medio ferè prœlio, ſubitum utrimque exſtitiſſe ſilentium, quaſi convenîſſent.

Alij; poſt aciem & longam dubiâ fortunâ dimicationem, veteranos etiam Cæſaris, quaſi violentiæ hoſtium impareis, retroceſſiſſe. Atque hinc Cæſarem, furenti ſimilem, primò etiam de morte ſibi conſciſcendâ cogitâſſe; deinde equo relicto, in primam aciem proſiliiſſe; ſuoſque cedenteis voce & manu confirmâſſe, ac reppuliſſe. addito; *Se vestigio non receſſurum videre ent* proinde, *quem quo loco Imperatorem deſererent, & quem quibus proderent; Senem ſcilicet quinquagenarium, pueris.* Eum in modum aciem verecundiâ magis, quam virtute militum reſtitutam.

Eaque propter, & poſteà, ad amicos dixiſſe ferunt; *Pro laude & gloria ſæpius; tum demum pro ſalute & vita decertâſſe.*

Eo prœlio xxx. & eo amplius hominum M. cæſa traduntur; inter quos LABIENVS, & ATTIVS VARVS. Equitum item Romanorum III. millia. Captæ, cum XVII. primi nominis ducibus, Aquilæ legionum XIII. præter ſigna & falceis. E Cæſarianis, præter D. ſaucios, M. tantùm deſiderati.

His, eo prœlio, pro teſſerâ, VENVS, fuit: Illis, PIETAS. Hæc victoria incidit in ſacrum Liberalium diem, qui Romæ agebatur ad XVI. Kal. Aprileis.

Quo loco prœlium commiſſum eſt, ſtatim à victoria Palmam enatam eſſe memorant. Quod oſtentum non tam Cæſari, quàm OCTAVIO, Cæſaris ex ſorore nepoti, qui tum fortè cum avunculo militabat; felicitatem & fauſtos rerum in poſterum ſucceſſus, portendiſſe putatum eſt.

MVNDA EXPVGNATA; ET RELIQVIÆ EXERCITVS CONFECTÆ.

Ex Pompeianis ij, qui in caſtra confugerant, non ſine magna Cæſarianorum clade debellati. Qui verò Mundam ſe receperant; non ita ſtatim in poteſtatem venére.

Quùm namque Cæſar opidum obſideri imperâſſet; cadaveribus mortuorum pro ceſpite aggeſtis; ſcutiſque & pilis ſuperimpoſitis, vallum effectum: capitaque occiſorum, gladijs & mucronibus infixa, ad terrorem obſeſſorum ordine diſpoſita ſunt. Et quùm Cæſariani crebris oppugnationibus parum promoverent; per continenteis poſteà eruptiones, omnibus pænè, qui eò confugerant, paullatim amiſſis, Munda in Cæſaris poteſtatem venit.

FVGA POMPEIORVM.

SEX. verò POMPEIVS, qui Cordubæ erat, accepto Mundenſis cladis nuntio, veritus ne Cæſari traderetur; perſuaſis opidanis ſe ad Cæſarem de pace acturum proficiſci; cum C. circiter equitibus egreſſus, in Celtiberiam profugit, ibique diu latitavit.

CNÆVS frater, qui cum equitibus aliquot peditibuſque fugiens, Carteiam verſus, (quæ à Cordubâ mill. paſſ. CLXX. diſtat) ſpe claſſis, quæ ibi in ſtatione erat, potiundæ [illegible]; quùm æger, neque pedibus, neque equo ulteriùs commodè progredi poſſet; lectica clanculùm in opidum delatus eſt.

Cæſar quùm plurimos ex Pompeianis Cordubam ſe contuliſſe intelligeret, & SEXTVM ibi etiamnum eſſe crederet; eòdem exercitum ducit. & poſt prœlium in ponte, qui à Pompeianis tenebatur, commiſſum, tranſmiſſo flumine, caſtra ad opidum ponit.

SCAPVLÆ MORS SINGVLARIS.

SCAPVLA totius ſeditionis caput, qui eodem ex prœlio confugerat; urbem defendi poſſe diffidens, lautè cœnatus; nardumque & vinum ſibi infundi iuſſo, ab uno ſervorum ſe iugulari; ab altero in pyram præparatam conijci ſe iuſſit.

CORDVBA MAGNA CVM CÆDE CAPTA, ET DEIN HISPALIS.

Exortâ inde inter opidanos, & fugitivos Pompeianos, diſſenſione, quùm hi muro & maiore parte turrium occupatâ, opidum invitis etiam opidanis adverſus Cæſarem defendere pergerent; opidani diverſâ parte Cæſarianos intromiſere.

Pompeiani dum opidum incendere parant, tandem ſuperati ad XXII. M. intra urbem contrucidati interiêre. Servi opidanorum, quos omneis SEXTVS manumiſerat, partim venumdati, partim & ipſi interfecti ſunt.

Inde Cæſar Hiſpalim caſtra movet, ubi magnum Pompeianorum erat præſidium. & deprecâtibus ultrò Hiſpalenſium legatis, ſuum etiam ipſe præſidium cum CANINIO legato, in opidum mittit. Eâ re indignatus PHILO, POMPEII acerrimus defenſor, clam ex opido egreſſus. & in proximam Luſitaniam profectus eſt. atque inde cum Cæcilio Nigro, & magnâ Luſitanorum manu, rediens, noctuque in opidum receptus, vigiles præſidiumque Cæſaris trucidavit.

Cæſar veritus, ſi per vim opidum capere contenderet, ne Cordubæ exemplo, idem opidum à Pompeianis incenderetur; remiſſius agens, & diſſimulans, opidanos cum Luſitanis eruptionem facere permittit.

Sed dum illi navibus, quæ in Bæti flumine erant, incendendis diſtinentur; & ab equitatu quem Cæſar in inſidijs collocarat, circumventi conciduntur; idem opido potitur.

iij. Ategua dedita est: & CÆSAR, ob rem prosperè gestam, IMPERATOR appellatus.

POMPEIUS, cognitâ opidi deditione, & castris propiùs Ucubim admotis, suis se tutum munitionibus tenebat. Sed CÆSAR, castra castris conferens, quùm POMPEIUM in æquum pugnandi locum deducere non posset, levibus subinde prœlijs ita eum lacessebat, ut uno tempore ampliùs CD. ex Pompeianis conciderit.

PRODIGIA ANTE PUGNAM MUNDENSEM

Quùmque plereque aliæ civitates, exemplo Ateguanorum, per legatos Cæsari se dederent; eiusque passim præsidia reciperent; POMPEIUS veritus, ne si bellum diutiùs traheretur, omnis tandem provincia à se ad Cæsarem deficeret; rei summam prœlio committere constituit. quamvis plurima ostenta essent adversa; & haud dubiam alteri partium perniciem portendere crederentur.

Inter quæ, præ cæteris, observatione dignum visum est: quòd Aquilæ in Pompeianarum legionum signis, fulminibus aureis, quibus insistebant, proiectis, motisque alis, a POMPEIO ad CÆSAREM avolantes; certum Pompeianis exitium denuntiare videbantur.

Et POMPEIUS quidem, haud procul ab urbe Mundâ, castra posita habebat: & Cęsar, eódem profectus, civitatibus aliquot ex itinere in potestatem receptis, castra, adversa POMPEIO, constituit. ita ut media inter utrumque exercitum, v. pass. mil. patens planities, magnam dimicaturis loci æquitatem prębitura intercederet.

COPIARUM UTRIMQUE NUMERUS, ET AUXILIA. ACERRIMUM AD MUNDAM prœlium.

Copiæ POMPEII, præter equitatum, & VI. mill. levis armaturæ, erant XIII. legiones; Auxilia verò alterum tantum efficiebant. Cæsari autem aderant LXXX. cohortes, & IIX. equit. mill.

Boccuus quidem POMPEIO filios suos subsidio miserat: BOGUD verò suppetias impersonatus Cæsari advenerat.

Postero die Cæsar, cognito, Pompeianos à tertiâ vigiliâ in acie stetisse; & ipse dimicare paratus, omnes mox copias instructas in mediam planitiem producit; quod & hostem propiùs in æquum processurum speraret.

Cæterùm quùm POMPEIUS, haud longiùs M. passib. à munitionibus urbanis, suos progredi pateretur, usque ad rivum quemdam; qui in extremâ planitie ad partem castrorum eius, solo palustri & prærupto fluens; difficilem admodùm prębebat accessum; Cęsariani ad rivum usque progressi, perspectâ loci iniquitate, non sine gravi indignatione, coacti substitere.

Sed quùm Pompeiani, animis inde aucti, & Cæsarianos timore impediri rati, illos è loco tuto iam ultrò ad pugnam provocarent; & hi, superatâ tandem ea loci iniquitate, & clamore utrimque sublato concurrere auderent, quùm illi loco superiores essent, & hi rei bellicæ usu longè vincerent; pari utrimque contentione & impetu ad prœlium se comparabant.

Et Cæsariani quidem, hunc potissimùm diem diuturnæ militiæ, & tot annorum laboribus finem impositurum credebant; Pompeiani verò, in solâ victoria spem sibi salutis reliquam statuebant. maximè quòd plęrique ex his cum AFRANIO & VARRONE, antè in eâdem Hispania superati, vitaque donati, animis resumtis, veniam ab offenso Cæsare ne sperare quidem auderent.

Primo statim congressu, sociorum auxiliorumque copiæ, hinc & inde, terga vertére. At Romanæ acies, ubi cominùs congressę incaluére, totis in prœlium utrimque viribus incubuére; nemine vel cedente, vel faciem avertente; sed quo quisque loco constiterat, vel vincente, vel cadente.

Ita diu ancipiti Marte & quasi deliberante fortunâ, in utram potissimùm partem inclinaret, acerimè pugnatum est.

Tradunt quidam, Cęsarem intereà, & POMPEIUM, in equis, ex loco edito, suorum studia & labores despexisse; interque spem & metum dubios, quò se inclinaret victoria, observâsse: donec suæ uterque parti metuentes; & præsentiam suam non parum ad victoriam momenti adlaturam arbitrati; & constituto, vel simul vincere, vel simul occumbere; ex equis desilientes, & in mediam aciem recepti; studia quidem suorum, exemplo excitárunt; sed ad victoriam parùm profuére. quin sicuti pari animorum contentione, ita & æquo Marte, quemadmodum prius prœlium utrimque committeretur. & vel universi simul utrimque casuri, vel nox sola prœlium diremtura videretur.

BOGUD VICTORIÆ, LABIENUS FUGÆ AUCTOR.

Nisi BOGUD, qui cum suis extra aciem stabat, ad capienda POMPEII castra conversus, LABIENUM è medio prœlio, ad castra defendenda, cum V. cohortibus, subitò ex acie excedere compulisset.

Is quùm & à suis, & ab adversarijs fugere crederetur; horum quidem animos, dum se vincere putant, plurimùm erexit; illos verò, dum se vinci credunt, abiectis animis, ad fugam ex aliâ parte tam trepidè capessendam impulit; ut ne intellecto quidem aliquanto-pòst LABIENI instituto, acies restitui potuerint. sed insistentibus eodem tenore Cęsarianis, non priùs fugę finem fecerint, quàm pars Mundam, pars in castra pervenissent, tuta fugientibus receptacula.

ANCEPS CÆSARIS EO PROELIO FORTUNA.

Hæc aliter ab alijs tradita. CÆSAREM ipsum, ante prœlium mæstiorem fuisse, & de successu solicitum. milites eius metu perculsos, & cunctantiùs in aciem progressos: & tam remissè primo statim congressu rem gessisse; ut CÆSARI etiam Deos palam obtestanti,

stanti, ne unius diei & conflictûs ignominiâ, tam insignes præteritorum annorum victoriæ abolerentur; nunc minis, nunc precibus, apud eosdem milites, opus fuerit. Et quùm ne sic quidem multum proficeret; arrepto proximi cuiusdam scuto, Tribunisque graviter increpitis, inclamâsse; *Hic mihi vita, ô milites; vobis militia finis erit.* Eoque dicto, in aciem ante omnes perrumpentem, ut X. tantùm pedes ab hoste distaret; universam suorum aciem pòst se traxisse. tela ad ducenta, in se coniecta, partim clypeo excepisse; partim corporis flexu declinasse.

Alij auctores sunt; Medio ferè prœlio, subitum utrimque exstitisse silentium, quasi conventu ...

Alij; post aciem & longam dubiâ fortunâ dimicationem, veteranos etiam Cæsaris, qui si violentiæ hostium impares, retrocessisse. Atque hinc Cæsarem, furenti similem, primò etiam de morte sibi consciscendâ cogitâsse; deindeque equo relicto, in primam aciem prosiluisse; suosque cedenteis voce & manu confirmasse, ac reppulisse. addito; *Se vestigio non recessurum: viderent proinde, quem quo loco Imperatorem desererent, & quem quibus proderent; Senem scilicet quinquagenarium, pueris.* Eum in modum aciem verecundia magis, quam virtute militum restitutam.

Eaque propter, & posteà, ad amicos dixisse ferunt; *Pro laude & gloria sæpius; tum demum pro salute & vita decertasse.*

Eo prœlio XXX. & eo amplius hominum M. cæsa traduntur; inter quos LABIENUS, & ATTIUS VARUS. Equitum item Romanorum III. millia. Captæ, cum XVII. primi nominis ducibus, Aquilæ legionum XIII. præter signa & falceis. E Cæsarianis, præter D. saucios, M. tantùm desiderati.

His, eo prœlio, pro tesserâ, VENUS, fuit: Illis, PIETAS. Hæc victoria incidit in sacrum Liberalium diem, qui Romæ agebatur ad XVI. Kal. Aprilis.

Quo loco prœlium commissum est, statim à victoria Palmam enatam esse memorant. Quod ostentum non tam Cæsari, quàm OCTAVIO, Cæsaris ex sorore nepoti, qui tum fortè cum avunculo militabat; felicitatem, & faustos rerum in posterum successus, portendisse putatum est.

MUNDA EXPUGNATA; ET RELIQUIÆ EXERCITUS CONFECTÆ.

Ex Pompeianis ij, qui in castra confugerant, non sine magna Cæsarianorum clade debellati. Qui verò Mundam se receperant; non ita statim in potestatem venere.

Quùm namque Cæsar opidum obsideri imperâsset; cadaveribus mortuorum pro cespite aggestis; scutisque & pilis superimpositis, vallum effectum: capitaque occisorum, gladijs & mucronibus infixa, ad terrorem obsessorum ordine disposita sunt. Et quùm Cæsariani crebris oppugnationibus parum promoverent; per continenteis posteà eruptiones, omnibus penè, qui eò confugerant, paullatim amissis, Munda in Cæsaris potestatem venit.

FUGA POMPEIORUM.

SEX. verò POMPEIUS, qui Cordubæ erat, accepto Mundensis cladis nuntio, vernis ne Cæsari traderetur; persuasis opidanis se ad Cæsarem de pace acturum proficisci; cum C. circiter equitibus egressus, in Celtiberiam profugit, ibique diu latitavit.

CNÆUS frater, qui cum equitibus aliquot peditibusque fugiens, Carteiam versus, quæ à Cordubâ mill. pass. CLXX. distat, spe classis, quæ ibi in statione erat, potiundæ, iter instituerat: quùm æger, neque pedibus, neque equo ulterius commodè progredi posset; lecticâ clanculùm in opidum delatus est.

Cæsar quùm plurimos ex Pompeianis Cordubam se contulisse intelligeret, & SEXTUM ibi etiamnum esse crederet; eódem exercitum ducit. & post prœlium in ponte, qui à Pompeianis tenebatur, commissum, transmisso flumine, castra ad opidum ponit.

SCAPULÆ MORS SINGULARIS.

SCAPULA totius seditionis caput, qui eodem ex prœlio confugerat, urbem defendi posse diffidens, lautè cœnatus; nardumque & vinum sibi infundi iusso, ab uno servorum se iugulari; ab altero in pyram præparatam coniici se iussit.

CORDUBA MAGNA CUM CÆDE CAPTA, ET DEIN HISPALIS.

Exortâ inde inter opidanos, & fugitivos Pompeianos, dissensione, quùm hi muro & maiore parte turrium occupatâ, opidum invitis etiam opidanis adversus Cæsarem defendere pergerent; opidani diversâ parte Cæsarianos intromisere.

Pompeiani dum opidum incendere parant, tandem superati ad X. III. M. intra urbem contrucidati interiere. Servi opidanorum, quos omnes SEXTUS manumiserat, partim venumdati, partim & ipsi interfecti sunt.

Inde Cæsar Hispalim castra movet, ubi magnum Pompeianorum erat præsidium. & deprecátibus ultrò Hispalensium legatis, suum etiam ipse præsidium cum CANINIO legato, in opidum mittit. Eâ re indignatus PHILO, POMPEII acerrimus defensor, clam ex opido egressus, & in proximam Lusitaniam profectus est. atque inde cum Cæcilio Nigro, & magnâ Lusitanorum manu, rediens, noctuque in opidum receptus, vigiles præsidiumque Cæsaris trucidavit.

Cæsar veritus, si per vim opidum capere contenderet, ne Cordubæ exemplo, idem opidum à Pompeianis incenderetur; remissiùs agens, & dissimulans, opidanos cum Lusitanis eruptionem facere permittit.

Sed dum illi navibus, quæ in Bæti flumine erant incendendis distinentur; & ab equitatu quem Cæsar in insidijs collocarat, circumventi conciduntur; idem opido potitur.

Postillà, pleraque alia opida, quædam vi, quædam voluntate, in Cæsaris potestatem venere.

CARTEIA SE DEDIT. CN. POMPEII CÆDES.

Carteienses, qui Cæsari antè portas præcluserant; eidem gratificaturi, nuntiant se imperata facturos; & simul POMPEIVM, quem in potestate haberent, tradituros.

Orto inde inter opidanos, alterutrius partis adsectatores, dissidio, non exigua cædes est consecuta.

Interea POMPEIVS, humero & crure sinistro saucius, occupata XXX. navium, quæ in portu erant, classe, in fugam se dedit. Quùm quarto die ad terram applicuisset, & simul è navi egressus, suos aquandi causa in terram exposuisset; C. DIDIVS, qui fugientem à Gadibus, cum classe fuerat consecutus, naveis ipsius partim cepit, partim incendit.

POMPEIVS, iam mari prohibitus, cum paucis in loca mediterranea perfugiens, præter duo vulnera, talo intorto & luxato ad fugam impeditior, lecticâ in turrim, locum quemdam munitum, defertur. Quò postquam cohorteis, ad ipsum persequendum missæ pervenére; ipse defatigatus, inter avias solitudines, quâdam in spelunca se occultárat. Sed captivorum indicio proditus, à CÆSONIO quodam. (al. CESENNIVS LENTO est) postquam diu & strenuè se defendisset, tandem occisus est.

DIDII EXITVS.

DIDIVS verò, qui se in proximum castellum receperat, naveisque nonnullas, reficiendi caussâ, subduxerat; quùm Lusitani quidam, ex Pompeianâ factione, navibus suis igneis injicerent; castello egressus, & eruptione ad naveis defendendas facta, in Lusitanorum insidias delapsus, & ab iisdem cum suis cæsus est.

CÆSAR interea ab Hispali Gadeis profectus, ubi celebertimum HERCVLIS Templum erat; ne à sacris quidem ibi donatiis, aut pecuniis quo iure, quâque iniuriâ conficiundis intentus; abstinuisse fertur.

Perlato Romam, ad XII. Kal. Maias, ipsis scilicet Parilibus; (qui dies natalis Vrbis Romæ Hispanicæ victoriæ nuntio; in ceteris honoribus, L. dierum supplicatio Cæsari decreta: institutumque posteà, ut quot-annis eodem die Diis sacrificaretur.

CÆSAR ROMAM REDIT, COS. ET DICTATOR IV.

CÆSAR, totâ iam Hispaniâ subactâ, rebus ibidem constituendis aliquamdiu immoratus, & bellis civilibus planè defunctus; sub mensem Octob. Romam reversus est.

Hinc Æræ Hispanica initium duci volunt. Vid. BARON. Martyrol. 22. Octob. *Alij meliùs triennio prius.* Vid. Petav.

3908. AbV. C. 709.	*Ipse, qui absens, à LEPIDO, suo Magistro equitum, populo eam ad rem convocato; IV. Consul creatus, sine Collegâ, fuerat; cum Consulatum etiam ante-quàm in urbem veniret, sertiis quidem, & elapsis iam pluribus anni mensibus, iniit. Atque ita reliquo anni tempore respubl. sine Consulibus fuisse censeatur.*	42.

Hoc eodem anno idem IV. Dictaturam, cum M. ANTONIO Magistro equitum, iniisse videatur; quam per plureis insequentis anni menses, usque ad annum expletum, continuárit.

TRIVMPHVS EX HISPANIA.

Romam reversus v. ex Hispaniâ triumphum egit; cuius adparatum ex rasili argento fuisse tradunt. Hic triumphus, qui non tam de extero hoste, quàm de civibus victis, agi videretur; non sine magno populi dolore & invidiâ spectatus est. Post triumphum etiam prandium populo dedit; primò parcius, deinde sumtuosius, Chio & Falerno præbitis.

Q. FABIO MAXIMO, & Q. PEDIO, Legatis, Pro-prætoribus, quos adversus POMPEIVM cum exercitûs parte multo-antè præmiserat; ut tres triumphi de civibus Romanis in Hispaniâ victis, agi viderentur; secundum se triumphandi potestatem concessit. qui ligneis opidorum simulacris risum populo Romano, eâ licet indignitate exulcerato, movisse produntur.

CONSVLES SVFFECTI, SIVE HONORARII.

Peracto iam triumpho Cæsar, Dictaturæ honore contentus, Consulatum deposuit: & Q. FABIVM MAX. & C. TREBONIVM ASPRVM, novo & inusitato anteà exemplo, in reliquos anni menseis sibi suffecit. Hinc deinceps Suffecti sive Honorarii Consules primùm creari cæpti. Quorum vix ulla, nisi memorabile fortè aliquid gessissent; servata memoria: & ii soli, qui Kal. Ianuar. inibant, nomen anno suo dederunt. Reliqui autem magistratus, quos populo permisisse videri volebat, re verâ & ii per ipsum creabantur. Quibus enim favebat, eosdem per libellos aut literas Tribubus commenda-

mendabat, eorumque suffragia quodammod stipulabatur.

CLEMENTIA IN CÆSARE.

Hic tamen, uti rerum gestarum claritate ac magnitudine omneis facilè ante se principes superavit; ita clementiâ animique moderatione (in summâ etiam felicitate; & pronâ, ad arbitrium de omnibus rebus statuendi, iniuriasque ulciscendi, facultate) cæteris antecellere studuit. Vnde Templum postea, ipsi & CLEMENTIÆ commune, decretum est; in quo utriusque simulacta dextras iungerent.

IDEM NIMIVS IN PRÆMIIS TRIBVENDIS: MAGISTRATIBVS augendis, &c.

Vt verò ijs, quos suæ dignitatis fautores habuisset; quorumque operâ fideli, bellis superioribus, usus fuisset, gratificaretur; & eu debitorum à se præmiorum exspectationi satisfaceret; quorumdam magistratuum numerum auxit. Quæstores XL. Prætores XIV. constituit. ut horum numerus numerum provinciarum excederet: & in eas non sortitò, sed extra ordinem, quos ipsi visum erat, mitteret: & interdum loco provinciæ vacuæ pecuniam donaret.

Idem fecit in sacerdotijs. Nam uti priùs collegio XV. Virûm, sacris faciundis, unum; ita & VII. Viris Epulonum, treis adiecit.

Senatorum quoque cœtum ad nongentos usque ampliavit: & quosvis etiam milites, & libertinos, nullo ferè discrimine, dum is numerus expleretur, in Senatum adlegit. & in his plerosque barbaros, peregrinos, & Gallos, civitate paullo-antè à se donatos.

Item & inter Patricios & Consulares, quamplurimos, etiam qui magistratum numquam gessissent, & prorsus indignos, adscripsit. Monetæ quoque & vectigalibus publicis, servos peculiares præposuit.

Multis, quibus honores impertiri non posset, numeratâ pecuniæ summâ satisfecit: divenditis etiam sub hastâ, locis quibusdam publicis & sacris. Quosdam etiam gravissimorum criminum reos, & convictos absolvit.

Sed hac ferè, omnia viris bonis & cordatis, minùs grata, varijs de CÆSARE sermonibus; & libellis, sine auctore, in publicum spargendis, occasionem dedêre.

HONORES CÆSARI DELATI.

Postquam autem in Senatu CICERO de primarijs quidem honoribus, qui tamen intrà humanæ conditionis terminos consisterent, CÆSARI deferendis, rogationem tulisset; quamquam CASSIVS, & pauci aliquot ei iniquiores, fiduciâ clementiæ ipsius, liberius refragarentur; à reliquo tamen universo Senatu, maximi & eatenùs inusitati, decreti sunt. Hi potissimùm.

1. *Consulatus continuus in decennium.*
2. *Dictatura & Censura, etiam sine collegâ, perpetua.*
3. *Tum ut Imperatoris prænomine uteretur.*
4. *PARENS etiam patriæ & Liberator diceretur, & eo nomine in Fastos referretur.*
5. *Ædes Libertatis, tamquam libertate per ipsum reipublicæ restitutâ; publicè exstrueretur.*
6. *Veste triumphali, in ludis & sacrificijs, & quandocumque vellet, etiam intra urbem, uteretur.*
7. *Lauream semper gestaret: fasceis & lictores semper Laurea es haberet.*
8. *Sellâ curuli & eburneâ semper sederet.*
9. *Si quis ei filius nasceretur; is summus Pontifex esset.*
10. *Summum in milites & exercitus pop. Rom. imperium haberet.*
11. *Dies maximè insignium victoriarum ipsius, quotannis festi haberentur, & solennibus sacrificijs celebrarentur.*
12. *Pecunia ipsius nomine & imagine signaretur.*
13. *A ferijs Latinis, ex monte Albano ovans urbem ingredi liceret.*
14. *Templum novæ CONCORDIÆ erigeretur; in quo dies festus quot-annis celebraretur; ob mutuam inter civeis pacem, & concordiam, confectis bellis civilibus, per eum reip. restitutam.*

Hæc, aliaque ampliora, ei ex S. C. decreta, & in tabulis perscripta, Consules & Prætores, subsequente universo Senatu, ad ipsum, pro Æde VENERIS GENETRICIS sedentem, (al. pro Rostris ius dicentem) detulêre.

ARROGANTIA ODIOSA.

Sed quòd ille, dextrâ licet perhumaniter præbitâ, nec accedentibus, nec coram se stantibus adsurrexisset; ea in homine arrogantia, pro insigni in Senatum contumeliâ, non modò à Senatoribus, sed ab universâ etiam plebe iniquissimis animis accepta; primam invidiæ, sive sinistræ, de affectatâ dominatione, suspicioni caussam præbuit.

Tradunt quidam CÆSAREM, perspectâ patrum populique indignatione, detractâ domi per desperationem à collo veste, ad familiares exclamâsse: *Se cuicumque volenti iugulum feriendum præbere.*

Alij id factum aliter excusant: vel præ subitâ capitis vertigine, quo minùs adsurgeret; vel alvi profluvio, & deiectionis metu, prohibitum.

Alij, dum is adsurgere conaretur; à CORNELIO BALBO, qui tum forte adstabat, his verbis increpitum: *Non te C. ÆSAREM esse memineris!*

Hæc eius anni exitu gesta sunt, quo CÆSAR alijs Consulibus, in locum suum suffectis, quartam, ut dixi, Dictaturam inierat. Quo etiam anno, quia ante CÆSARIS ex Hispaniâ reditum nullus Quæstor creatus fuerat; Ærarij administratio penes II. Ædileis fuit. E quibus alter, sumtibus CÆSARIS, ludos Apollinareis fecit; quùm Megalenses ex S. C. ab Ædilibus pleb. celebrati fuissen.

3918. Ab V.C. 710.	*Consules in hunc annum* CÆSAR *seipse, & M.* ANTONIVM, *item suum Mag. equitum, designavit.*	42.

M. autem LEPIDVM, qui per id tempus Hispaniam, sed per amicos, administrabat; in locum M. ANTONII Consulis, ipse iam v. Dictator, Magistrum equitum sibi asciuit.

RIDICVLVS CANINII CONSVLATVS.

Extremo autem anni die, quùm Q. FABIVS, alter Consul, repentinâ morte sublatus esset; C. CANINIVS REBILVS, CÆSARIS, bellis superioribus, legatus, in campo Martio (Comitijs Quæstorijs pro tempore institutis.) horâ septimâ, & quidem petens, Consul est renuntiatus; qui usque ad Kal. Ianuar. esset, quæ essent futuræ manè postridie.

Eo Consule nemo prandit. ipse mirificè vigilans; qui toto suo Consulatu somnum non viderit.

Vno die Consul, Rostra quùm adscendisset, honorem pariter Consulatûs inijt, & ejeravit. *Consul dialis.* (Hi CICERONIS ioci.)

NOVI MAGISTRATVS INSTITVTI.

Anno insequenti, CÆSAR XVI. Prætorés constituit. Inter quos P. VENTIDIVS, posteà de Parthis triumphavit. M. item BRVTVS & C. CASSIVS; hic peregrinus, ille urbanus.

Sex item Ædileis creati; duobus à CÆSARE additis, qui Ceriales dicti. & hi patricij, quùm reliqui IV. plebeij essent.

TRIBVNAL, ET STATVÆ, LEGES.

Tribunal suum, quod eatenus in medio foro fuerat; in Rostra transferri iussit. Iuxta quod, statuas SVLLÆ & POMPEII, quas populus ad Pharsalicæ cladis nuntium dejecerat; restitui iussit. operis inscriptione & laude ANTONIO concessâ.

Eodem loco duę & ipsi statuæ S. C. decretæ, vario habitu sunt constitutæ: Vna cum Querceâ, seu civicâ coronâ, *ob civeis*, scilicet, *servatos*: Altera, cum obsidionali; *quasi Vrbem obsidione liberâsset.*

Leges multas & salubreis promulgavit. Ius civile ad certum modum, sive methodum redigere; & ex immensâ legum silvâ, optima quæque & necessaria delibare & in paucos conferre libros, constituerat.

CARTHAGO ET CORINTHVS RESTITVTÆ, COLONIÆ ALIÆQVE PLVRES.

Inter ceteras urbeis, quas tam in Italiâ, quàm extra, partim novas condidit, partim instauravit; Carthaginem & Corinthum, in eum usque diem desertas, missis eò tum civibus libertini generis, tum pluribus è militibus suis; colonias populi Romani constituit; & pristinis nominibus restitutas, novis operibus exornavit.

Id populus Romanus, tempore Gracchanæ seditionis, de Carthagine efficere erat conatus, missis eò propter inopiam VI. civium millibus: sed quùm Lupi sulcum murorum coloniæ, aratro in solo dirutæ urbis ductum, confudissent; ostento territi destitére.

Ilienseis, quos anteà SVLLA plurimis beneficijs adfecerat; ipse propter necessitudinem, & cognationis vinculum, per IVLVM; agris, libertate & immunitate donavit.

Coloniæ intra Italiam deductę; Hispella, Lanuvium, Calatia, Veij, & Casilinum. Extra Italiam; Pola in Istriâ, quę posteą PIETAS IVLIA dicta; & in Galliâ, FORVM IVLII; in Syriâ Berytus. Deductis præterea, ut quidam collegére; in transmarinas colonias ampliùs LXXX. civium millib.

CONATVS CÆSARIS, ET EXPEDITIONES ANIMO PRÆSVMTÆ.

Ipse maior se fieri cupiens, vix ullâ amplificandæ gloriæ materiâ reliquâ, expeditionem adversus Dacos & Getas, qui in Pontum & Thraciam irrupisse dicebantur; iam facere constituerat. Inde per Armeniam adversus Parthos, quasi CRASSVM, & amissas cum eo legiones aquilasque ulturus; exercitum ducere. Ab his per Hyrcaniam, iuxta mare Caspium, in Scythas proficisci, eosque ultrò bello lacessere.

Et converso ab ijs ex Asiâ in Europam itinere, per Sarmatiam in Germaniam transire: Inde per Galliam, facto quodam gyro, in Italiam reverti.

(Paria quædam immoderati animi tentamenta, scriptores Græci, ALEXANDRO MAGNO adfinxisse censeantur, post res in Oriente, victo iam DARIO, constitutas.)

Ne tamen nihil Senatui deferre videretur; non modò bellum Parthicum, sed alia pleraque, quæ animo & cogitatione præsumserat; tamquam provinciam, sibi à Senatu decerni voluit. Vii, *Pontinas paludes, emisso lacu Fucino, & iniecto aggere, complanare; & campos uliginosos ad culturam reducere: Isthmum Corinthiacum perfodere, &c.*

Quæ omnia, medio expeditionis & belli Parthici tempore, per alios quidem perficere cogitabat, præmisso interim ad bellum Parthicum, trans Hadriaticum Sinum, C. OCTAVIO, suo ex sorore nepote, cum X. equit. millib. & XVI. legionibus.

Sunt auctores; bellum Parthicum ab eo valetudinis potissimùm caussâ susceptum; quòd repentinis animi deliquijs, & comitiali morbo, maximè in otio, infestaretur.

MAGISTRATVS DESIGNATI IN ANNOS CONSEQVENTEIS

Cęterùm, quùm ad eam expeditionem unius anni

spatium

spatium nimimè suffecturum intelligeret; ne transllata in se omnium comitiorum potestate atque arbitrio, magistratuum se absente in urbe esset solitudo; aut ne, uti prius, si a populo magistratus crearentur, res ad contentiones & motus intestinos rediret; magistratus omneis in annum sequentem designavit.

In his, Consules, C. VIBIVM PANSAM, & A. HIRTIVM.

In annum secundum, præter Consules D. ALBINVM BRVTVM, (al. ÆMILIVM LEPIDVM II. qui BRVTO suffectus) & L. MVNATIVM PLANCVM; Tribunos plebis duntaxat constituit.

E provinciis, Galliam Narbonensem, cum Hispaniâ, LEPIDO attribuit: & in eius locum C. OCTAVIVM Nepotem, eo anno Magistrum equitum fore ait: & in consequentem annum, CN. DOMITIVM CALVINVM.

P. quoque DOLABELLAM, vix dum XX. annos natum, & legibus à petendâ eâ dignitate prohibitum; sibi in Consulatu subrogavit: ut postquam ipse paludatus ex urbe exiisset, iniret; Consulatumque illius anni cum M. ANTONIO gereret.

AMBITIOSA SENATVS DECRETA.

Senatus CÆSARIS ambitioni, velificari & blandiri tam in iuetus, nonnullis ægrè id ferentibus, longè ampliores honores decrevit. 1. *Vt deinceps ipse sacrosanctus, hoc est, inviolabilis esset: sive, Si quis ipsum vel dicto, vel facto læsisset, is sacrilegio & piaculo se obstrinxisse censeretur.* 2. *Vt singulis Senatûs decretis, Tribunorum plebis instar, intercedendi potestatem haberet.* 3. *Vt eius acta omnia, rata & firma esse iuberentur. & magistratus inituri iurarent; se decretis ipsius nequaquam refragaturos.* 4. *Vti satellitio, ex Senatoribus & Equitibus, ad corporis custodiam uteretur.* 5. *Tribus una, mutato nomine, ab eo IVLIA deinceps vocaretur: & mensis Quinctilis, qui et ad IV. Idus, etat natalis; IVLIVS diceretur.* 6. *Vt singulis lustris (al. quot-annis) per Vestales & sacerdotes publicè pro salute eius vota fierent. & iusiurandum per Fortunam ipsius conciperetur.* 7. *Vt sella eius aurea, cum coronâ aureâ, gemmis fulgentibus radiata, in Theatrâ & Circum à multitudine inferretur. qui honor solis Dijs tribui solebat.* 8. *Vt certamina quinquennalia ipsi, tamquam Heroi, consecrarentur.* 9. *Vt imago ipsius cum titulo DEI INVICTI in Templo Quirini poneretur: & IOVIS cognomentum ipsi imponeretur. & Flaminem, quasi Dialem, peculiarem, cum Aris & pulvinaribus, haberet: eiusque sacerdotio M. ANTONIVS primus præesset.*

Et hæc tam absurda decreta, aureis litteris, in argenteis tabulis, perscripta, Senatus sub pedibus Iovis CAPITOLINI deponi curavit. Quæ ille, præSatellitium & pauca, lubentissimè admisit. solis enim contentus lictoribus, Prætorias etiam cohortes à sui custodiâ removit.

HIRCIO autem & PANSA, inter cętera monentibus; ut principatum armis quæsitum, armis & satellitibus tueretur; negavit se facturum; *Malle semel mori, quàm perpetuâ formidine cruciari.*

Et quamquam hæc omnia, longè supra mortalitatem, divinæ maiestati, quàm regio propiora fastigio, ei à Senatu tributa essent;

REGII NOMINIS ADFECTATIO.

Neque tamen tam inimici eius, quàm amici eessarunt; quò minus utrique operam darent; ut *supremo Regis insuper nomine honestaretur.*

Illi quidem; ut maiore invidiâ illum apud populum onerarent, & in tyrannidis suspicionem adducerent: Hi verò; ut regium nomen, cęterę eius amplitudini & potestati, ceu colophonem, adderent.

Et quamquam aliàs CÆSAR, id nomen tamquam infaustum, auersatus, eos, qui ita censuissent ab eiusmodi conatu in posterum supersedere iussisset; quòd tamen id non tam ex animo, quàm metu indignationis publicę, recusare videretur; non destitére, quin id nomen, & adfectatæ dominationis suspicionem, in vulgus spargerent.

Sed huic rei alius accessit rumor; *Libris scilicet, Sibyllinis contineri, Parthos non nisi regis ductu & auspicijs, Romanorum imperio subijci posse. alioquin invictos fore.*

Et quùm quidam, ex eo adulatorum numero, lauream alba fascia præligatam, pro diademate, statuæ eius, quæ pro Rostris stabat, clam imposuissent; & duo Tribb. pl. detractâ coronæ fasciâ, eum, qui imposuerat, deprehensum abreptumque in vincula duci iussissent; collaudatâ apud plebem Cæsaris modestiâ; ipse, licet id Tribunorum factum haud satis æquo animo ferret; dolorem tamen animi in præsens dissimulavit.

Quùm verò paullo-pòst ex Albano monte, à Latinarum sacrificijs, ovans urbem ingrederetur; & rex à quibusdam, iisque paucis & subornatis, salutatus esset; ubi eam ad vocem, sequutum totius ferè populi gemitum sensit; quasi in nomine erratum esset; CÆSAREM se, *non regem vocari*, arguitè respondit. Factoque mox universè cunctorum silentio, mæstior solito prætervectus est.

Sed quùm hîc iterùm C. EPIDIVS MARVLLVS, & L. CÆSETIVS FLAVVS, Tribb. pl. primos istius salutationis auctores ad caussam dicendam, per apparitores, ad tribunal suum pertrahi iussissent; & universa multitudo adplaudens BRVTOS, eo nomine & facto, illos subinde appellaret; CÆSAR graviter indignatus vix se continuit, quin acerbius aliquid in eos statueret. Dilatâ tamen ultione, Tribunos & populum severiùs increpuit: & ipsos vicissim, *homines brutos & turbulentos*, appellavit.

Verùm postquam iidem Tribuni rogationem promulgâssent; *Non licere sibi tutò ac liberè de rep. loqui, aut agere*; haud ultrà sibi temperavit, quin apud Senatum conquereretur; *Se à Tribunis dolo malo apud populum in invidiam adfectata tyrannidis vocari*: Eosque in iudicium citatos accusavit, sententiamque de eorum pœnâ rogavit.

Et quùm non deessent; qui ipsos vel capite plectendos censerent; ipse vitę eorum parcens, operâ HELVII CINNÆ, collegæ ipsorum, magistratu privatos, Senatu mouit. *Tribunitiam potestatem, haltenus sacrosanctam, violare potiùs ausus; quàm in eos animadvertere, qui non sine crimine eum regem nominâssent.*

Quùmque ei hic amici iterum monerent; ut ex Hispanicis cohortibus corporis sui stipatores adsciscerct; negavit se facturum; *Nihil esse enim miserius perpetuâ custodiâ. Inimicis maiorem invidiæ materiam præberi non oportere; qui vel iam ansam nocendi nactos se arbitrarentur.*

ADULATORIUM ANTONII COS. FACINUS.

At quùm Lupercalibus idem, aureâ coronâ, triumphalique veste exornatus, & in aureâ sellâ sedens, pro Rostris ludos spectaret; M. ANTONIUS, ipsius in Consulatu Collega, qui & ipse inter Lupercos nudus unctusque discurrebat; conscensis rostris, supplex genibus eius advolutus; CÆSAREM, Regem salutavit; & diademate capiti eius imposito surgens; *Hoc*, inquit, *pop. Rom. tibi per me exhibet.*

Hic postquam paucorum, qui in id subornati erant, minimè illustris adplausus; & manifestus plurimorum bonorum gemitus, (inter quos M. LEPIDUS, aversâ facie, nec à lacrymis abstinuisse perhibetur) subsequutus esset; CÆSAR diadema ita reiecit, ut tanta ANTONII audaciâ minimè offensus videretur. Id Cæsaris factum, sequutus statim totius populi adplausus. Atque iterùm ANTONIO imponente, pauci uti priùs adplausêre: Cæsare denuò repudiante; universi.

Id quùm iterùm atque iterùm ab utroque fieret; populus interim tacitus, quò res tandem evaderet, spectabat. Donec Cæsar, cedente ANTONIO, diadema in Capitolium deferri iussit. addito; *Solum IOVEM Romanorum regem esse.* Quo viso universus populus cum gaudio acclamavit, omniaque ipsi fausta comprecatus est.

Ille nihilo minus in acta publica referri voluit: *Regnum sibi per Consulem a populo delatum non accepisse.*

Sed quùm ne sic quidem adfectati regij nominis infamiam à se amoliri posset: & nullam esse ampliùs rempublicam; sed nudum sine corpore & specie nomen esse, palam pronuntiaret; totiusque ferè multitudinis animos alijs factis dictisque, Tyranno adfinibus, à se alienâsset; omnes statim conversis in M. BRUTUM, Prætorem urbanum, oculis atque animis, cum quasi vindicem publicæ libertatis expetebant.

M. BRUTUS VINDEX PUBLICÆ LIBERTATIS DESIGNATUR.

Hic BRUTI illius, qui Sullanâ Seditione est interfectus, filius; & à Q. SERVILIO CAPIONE, avo materno, adoptatus, Q. CAPIO BRUTUS dicebatur; à primo illo BRUTO, qui pulsis Tarquinijs, regibus, consul creatus fuerat, paternum genus ducere credebatur: & quasi ex gentilitio munere, *ad remp. in libertatem, ex regiâ CÆSARIS dominatione, adserendam*, clam litteris, convicijs, publicis inscriptionibus, instigabatur.

Et Cæsaris statuæ hi versiculi subscripti legebantur.

BRUTUS quia reges eiecit, Consul primus factus est:
Hic, quia Consules eiecit, rex postremò factus est.

BRUTUS itaque, his rebus incitatus tum quòd M. CATONIS, qui Uticæ sibi manus intulerat, ex SERVILIA sorore nepos; & ductâ in uxorem PORCIA, etiam gener esset; quamquam non tam dominantem, à quo honores & beneficia, atque adeò vitam acceperat, odisset; quàm dominationem ipsam graviter ferret; ad insidias Cæsari parandas animum convertit. solâ diu PORCIA uxore propositi eius consciâ.

C. CASSIUS SOCIUM FACINORIS SE BRUTO ADIUNGIT; ALIOSQUE solicitat.

Aliâ ex parte C. CASSIUS, BRUTI in Præturâ collega, qui IUNIAM eius sororem in matrimonio habebat: quique præter insitum à puero tyrannidis odium, privatas etiam cum Cæsare simultatum caussas habebat; amicorum animos contra Cæsarem assiduè solicitabat.

Sed ij, qui id factum non tam manuum, quàm maturi consilij & auctoritatis esse scirent; ita demùm operam suam CASSIO polliciti sunt; si BRUTUS, qui dignitate reliquos facilè anteibat; illi facto ducem se præberet.

CASSIUS itaque, licet BRUTO, ob contentionem de Præturâ urbanâ, offensus esset; prior ipse ad eum iam reconciliatum se contulit.

Et præcrebuerat constans tum fortè fama L. COTTAM XV. Virum, proximo Senatu, ex libris Sibyllinis, relaturum; ut *CÆSAR belli Parthici caussâ rex diceretur*: quòd aliter Parthi à Romanis subiugari non possent.

Quæ res vel in primis Cæsari cædem maturavit. quùm metuerent adversarij; ne si à freqnenti Senatu in eam sententiam itum esset; & ipsi adsentiri cogerentur.

Interrogante igitur BRUTUM CASSIO; *Num Idib. Martijs* (in quem diem Senatus indictus erat) *in Curiam venturus esset?* negavit BRUTUS se iturum. Tum CASSIUS: *Quid si*, inquit, *vocemur, ut Prætores?* Tum meæ erunt partes, respondit BRUTUS; *vel ad mortem usque pro reip. libertate contendere.*

CASSIUS hominem complexus, ulterius quæsiit *Nam quos ex optimatibus in tam pulcri facinoris societatem admissurus esset!* quando plurimi essent, qui idem suo cum animo agitarent. quique, uti à cæteris Prætoribus venationes, munera, aut alia spectacula; ita ab ipso, Tyrannidis eversionem, tamquam maioribus suis debitam, exspectarent.

CONIURATIO IN CÆSAREM. DIES ET LOCUS CONSTITUTI.

Itaque dudum singuli in animo habuerant, tum demum tentatis antè amicorum voluntatibus, inter se patefacere & communicare; & in unum omnes consilia conferre cæpérunt.

Inter cæteros, ex intimis & familiaribus Cæsaris, D. BRUTUM ALBINUM, Cos. designatum sibi adiungunt. Hi principes fuere coniurationis. qui & alios aliquot,

aliquot, ut fidos, ita manu promtos, in partem facinoris vocârunt. ut LX. ampliùs cum Equites, tum Senatores, conspirâsse dicerentur; nullo tamen sacramento aut religione inter se adstricti.

Ex ijs præcipui. CN. DOMITIVS, SER. GALBA, P. SERVILIVS CASCA, L. TVLLIVS CIMBER, PONTIVS AQVILA, Q. LIGARIVS, RVBRIVS rex, SEXTIVS NASO.

Quùmque CÆSARE propediem in Parthos profecturo, temporis brevitas urgueret; Diem quidem cædi, ipsas Idus Mart. ante-quam Senatus sententiam, de Rege ipso nominando, rogaretur. Locum autem, Curiam Pompeianam, in quâ tum Senatus habendus esset; constitui placuit.

Ferunt, quùm quidam ANTONIVM & DOLABELLAM apud CÆSAREM criminarentur, tamquam rebus novis studerent; *Minimè sibi ab obesis illis ac comatis metuendum*, respondisse; *sed à pallidis potiùs illis & macilentis*; BRVTVM & CASSIVM designando.

PRODIGIA ET PRÆSAGIA CÆDEM ANTEGRESSA.

Cædem eius compluria denuntiâsse perhibentur cùm prodigia, tum præsagia.

Pridie quàm cæsus est, Regulum avem, qui cum ramo laureo in Curiam Pompeianam volatu se receperat, aliæ diversi generis aves, ex proximo nemore insecutæ, in eâdem Curiâ discerpsêre.

Vxor CALPVRNIA, quam arto somno oppressam CÆSAR offenderat voces obscuras & suspirijs intermistas edere, & quasi lamentari; sub diluculum excitata, narrâsse traditur: Visum sibi per quietem domûs fastigium collabi; & ipsum maritum plurimis confossum vulneribus, in sinu suo iacentem lugere. Rogavit itaque, ut eo die, publico abstineret; & Senatum differret,

Et quùm pluribus hostijs, ad menteis Deorum exquirendas immolatis, vates renuntiaret, non litati: neque aves ipsæ addicerent; Curiâ abstinere, & Senatui, per ANTONIVM, missionem dare, constituerat.

BRVTVS verò & CASSIVS, Prætores, quùm eo mâne in porticu, ante theatrum POMPEII, magnâ animorum tranquillitate ius petentibus redderent; & Cæsarem, propter adversa sacra, eo die in Curiam non venturum intelligerent; veriti, ne *dilato negotio insidiæ patefierent:*

D. BRVTI SVBORNATIO AD CÆSAREM INDVCENDVM.

D. BRVTVM subornant, qui ipsum quoquo modo in Curiam adduceret: & expromta diceret omnium ferè Senatorum suffragia; quibus *ipse cunctarum, præter Italiam, gentium rex diceretur.*

Si eum diem rebus gerendis minùs idoneum iudicaret, vel alio nomine suspectum haberet; ipse saltim in Curiam procederet: & appellatis patribus, Senatum iam opperientem, in aliud tempus dimitteret.

His ille dictis, simul Cæsarem manu apprehensum foràs deduxit. Et is sub horam diei quinctam, simulato morbo, lecticâ in Curiam se deferri iubet, Senatum quamprimùm dimissurus.

Multis de coniuratione, & cæde suâ, indicijs in itinere neglectis; & quùm in Curiâ ipsâ, ex more, sacris operatus, nullis victimis litare potuisset; contemto cum religione, quod exsta prædicebant, periculo; inimicisque amicorum specie urguentibus, ne Senatum diutiùs remoraretur; in Curiam ingressus est.

ANTONIVM Collegam eius, comitemque, C. TREBONIVS, uti inter coniuratos convenerat; quæsitâ colloquij occasione, extra Curiam detinebat.

CÆSARIS CÆDES.

CÆSARI verò iam ingresso universus Senatus honorificè adsurrexit. Et postquam in sellâ consedisset, coniurati, qui breveis sub veste gladios occultarant, frequenteis undique sellam ipsius, alij officij caussâ; alij aliquid ab ipso petituri; circumstêrunt: & propiùs accedentes, importuniusque complexi, quàm vellet & ferret; signo cædis à TVLLIO CIMBRO dato, & CASCA iugulum petente; alij mox strictis undique gladijs adgressi sunt.

Quod ut ille animadvertit, dextrâ togam in caput adducens; sinistrâque sinum ad ima crura deducens; & ad Basim statuæ POMPEII, quæ in Curiâ erat, prolapsus, XXIII. se vulneribus confodiendum præbuit; statuamque eamdem suo sanguine respersit.

Paucis mensibus antè quàm CÆSAR trucidaretur, CÆCILIVS BASSVS, unus ex Pompeianis, SEX. CÆSAREM Præsidem Syriæ occiderat. Eo facto, reliqui Cæsariani BASSO se opponunt, & pœnas de eo sumere contendunt. quibus ANTIPATER sua auxilia misit. Bellum id circa Apameiam gestum est; donec M. SEXTS successor adveniret, anno ineunte.

INTERREGNVM.

Senatores, Cæsare ita prostrato, dum sibi quisque metuit, certatim quò poterant, è Curiâ diffugiunt; nonnullis etiam præ turbâ elisis. Et totâ passim urbe ita trepidatum est, ut foribus clausis, & relictis tabernis atque officinis, veluti amentes, hàc illàc discurrerent.

CÆSAR solus in Curiâ relictus, à tribus servulis, qui & ipsi remanserât, lecticæ impositus; & dependente brachio, domum relatus est. Quo minus interfecti corpus in Tiberim proijceretur, ANTONII & LEPIDI metus obstitit.

ANTONIVS interim, qui & se cum Cæsare neci destinatum haud vanè credebat; proiectâ veste Consulari, fugiens habitu plebeio, in latebras sese abdiderat.

CONIVRATI CAPITOLIVM OCCVPANT.

Percussores duce BRVTO è Curiâ egressi, spe ac fiduciâ gestientes, in forum processêre: populoque ad liber-

ad libertatem convocato, multisque optimatium congratulantibus; Capitolium, quò tamquam Deos comprecaturi adscenderant; occupavére. quod neque à plebe, neque à veteranis Cæsaris militibus, neque à LEPIDO, Prætorianæ cohortis præfecto, satis tuti sibi fiderent.

Eódem tamen & alij ex primarijs aliquot, nec conscij facinoris, nec socij, sed eiusdem cum cæteris laudis æmuli, arreptis gladijs, se contulére. In his LENTVLVS SPINTHER; C. OCTAVIVS, & alij. Et multi è populo, receptâ inde fiduciâ, quòd nulla præterea cædes subsecuta esset; ad percussores eódem adscendérunt. Quos BRVTVS partim blandis, & rei præsenti accommodatis verbis; partim largitione demulcens, haud mediocrem mercenariorum manum contraxit.

CINNÆ PRÆTORIS INGRATITVDO; ET DOLABELLÆ PROCACITAS.

Et quùm illi pacem percussoribus à magistratibus exposcerent; primus CINNA, adfinis Cæsari, & Prætor ab eo factus, reliquos audaciâ superans, proiectis magistratûs insignibus, tamquam à Tyranno datis, Cæsarem ipsum, ut tyrannum, convicijs insectatus est; & percussores ut tyrannicidas collaudavit: eosque ad præmia rei gestæ capienda è Capitolio descendere iussit.

P. DOLABELLA, deinde, quem Cæsar sibi in reliquam anni partem, in Consulatu substituerat; vacantem eiusdem cæde magistratum invadens, sumtisque Consulatûs insignibus progressus; pari cum CINNA, in Cæsarem, dignitatis suę auctorem, oratione invectus; addito; *Vt is dies interfecti tyranni, Natalis Vrbis deinceps haberetur*. Et ipse multis comitantibus, in Capitolium adscendit, & percussores, ut inde descenderent, cohortatus est.

Qui quùm descendissent; neque satis multitudini, quæ frequens convenerat, adhuc confiderent; in Capitolium reversi, ijs, qui facinoris conscij non fuissent, amicè dimissis; ibidem, ceu suis munitionibus, per noctem, à cæde proximam, non sine obsidionis metu, se continuére.

LEPIDI ET ANTONII PRO CÆSARE CONTRA PERCVSSORES STVDIA.

Interea M. LEPIDVS, uti Mag. equitum, in castris Prætorijs extra urbem erat. Re autem cognitâ, cum militibus sub noctem ingressus forum occupavit, in percussores pro concione acerbissimè invectus.

Eius in urbem adventu confirmatior ANTONIVS, & ipse è latebris prodit. Primò, & aliquamdiu, inter ipsos dubitatum est; *An Capitolium cum parricidis incenderent*. Tamen tum propter amicos percussorum, & consanguineos, qui ab ijs missi legati intercedebant; tum propter Senatûs in eosdem studia; sed vel in primis metu D. BRVTI, qui Galliam Cisalpinam cum valido exercitu tenebat; dissimulato in præsens vindictæ proposito; ANTONIVS rem Senatui se permissurum respondit. & nocte insecutâ commentarios actorum Cæsaris, & pecuniam, ad IV. talentûm millia, in ædeis suas, CALPVRNIA adsentiente, transferendam curavit. Et Senatum in diem proximum, ante lucem, in Ædem TELLVRIS, domui suæ proximam, convocavit.

CINNA Prætor, dum eò, primo diluculo, veste, quam proiecerat, resumtâ, properat; à multitudine agnitus, iactisque in eum lapidibus, in domum quamdam compulsus; aggestis eò lignis, quo minus unà cum domo deflagraret; interventu ANTONII servatus est.

Cæterùm postquam Senatus iam convenisset; ANTONIVSQVE tam de summâ reip. quàm de percussorum caussâ, egisset; & alijs aliter, prout quisque adfectus erat, consentientibus;

LEX AMNESTIÆ, AVCTORE CICERONE, ET PVBLICA RECONCILIATIO

CICERO (quem coniurati patrato facinore inclamárant; & in communis cæpti suspicionē vocarant) in cæteris, gravi oratione, auctor fuit Senatui; *Vt veteri Atheniensium instituto, Amnestia decerneretur: utq; omnis discordiarum, & cædis factæ memoria perpetua oblivione deleretur. atque a civibus, depositis mutuis odijs & contentionibus, in gratiam hinc inde rediretur.*

Additum est; *Vt leges CÆSARIS, aliaq; eius acta & decreta, quæcumque vel ad honores & Magistratus, vel ad militum præmia commodaq; pertinerent; de eo Senatûs rata esse iuberentur.*

In eam CICERONIS sententiam, reliquis adsentientibus, factum S.C.

Item decretum, ita postulante L. PISONE, socero Cæsaris; *Vt testamentum eius publicè recitaretur; utq; corpus publico funere efferretur.*

Percussores interim, habitâ è Capitolio ad [illegible]tes oratione, se nulla Cæsaris acta, quæ maxime ad præmia ipsorum & commoda pertinerent, abrogaturos, polliciti fuerant: & litteras ad eos, qui in foro erant, in eam sententiam miserant.

M. ANTONII INDVSTRIA IN PROCVRANDA RECONCILIATIONE.

Sic res à maximo tumultu statim ad pacificationem conversa est; auctore potissimùm ANTONIO. qui & DOLABELLAM, quem antea statuerat ad Consulatum minimè admittere; depositis simultatibus, sibi Collegam adsumsit.

Et LEPIDO, quem sciebat fiduci[illegible] exercitus animum ad res novas adiecisse; ne solus ferè omnibus alijs refragari pergeret, persuasi[illegible].

Sic tandem missis in Capitolium, loco obsid[illegible]m, ANTONII LEPIDIQVE liberis, percussores è Capitolio descendére. eodemque die BRVTVS apud LEPIDVM, propinquum suum; & CASSIVS apud ANTONIVM cœnati sunt.

Postridie frequenti Senatu, ANTONIVS, ex sententiâ SER. SVLPITII, decrevit; *Ne qua tabula ullius beneficij, aut decreti CÆSARIS, post Id. Mart. figeretur.*

BRVTVS ibi maximis laudum præconijs [illegible]atus

c[illegible] &

est: & percussoribus provinciæ, iam antè à Cæsare decretæ, S. Consulto confirmatæ sunt: D. BRVTO scilicet Gallia Cisalpina, cum III. legionibus: TREBONIO Asia: CIMBRO Bithynia.

Nam M. BRVTVM & CASSIVM; id temporis Prætores Cæsar in annum consequentem, hunc Syriæ, illum Macedoniæ Pro-prætoribus præesse iusserat. ita omnia deinceps pacata tranquillaque, in repub. tamquam libertate restitutâ, sperabantur.

TESTAMENTVM CÆSARIS. NOVA POPVLI CONSTERNATIO. FVNVS eiusdem.

Sed testamento CÆSARIS (quod ipse Idib. Septemb. proximis, in Lavicano suo fecerat; & Virgini Vestali maximæ custodiendum tradiderat) aperto, & recitato. & palam cognito heredes ab eo institutos, tres ipsius ex sorore nepotes, C. OCTAVIVM ex dodrante; L. PINARIVM, & Q. PEDIVM ex quadrante; reliquos in ima cerâ. Et ex ijs OCTAVIVM, (ex ATTIA, sororis suæ IVLIÆ filiâ, nepotem) in nomen familiamque IVLIAM, atque adeò in filium adoptatum. DEC. BRVTVM etiam inter secundos heredes scriptum; & plerosque ex percussoribus, inter tutores filij, si quis ei nasceretur; nominatos. populo autem hortos circa Tiberim, publicè; & viritim, centenos vicenos sestertios ab eo esse legatos; Hinc maxima statim civium, mistâ indignatione, commiseratio; tum propter populi legatum; tum ob BRVTVM, primis heredibus substitutum; consecuta est.

Post hæc funus ei amplissimum, prosequentibus cum universo ferè Senatu magistratibus; frequentique cùm civium, tum militum etiam armatorum, ad corporis custodiam, multitudine, deductum est. corpusque in forum delatum, & pro Rostris depositum.

POMPA FVNEBRIS.

Ædes ibi aurata, ad instar Templi GENETRICIS VENERIS, collocata erat: intraque lectus eburneus, auro & purpurâ stratus; & ad caput Tropæum, cum veste, in quâ [illegible]sus fuerat.

Alij tradiderunt corpus ipsum sanguinolentum, vulneribusque deforme, populo inspectanti palam expositum fuisse: Alij ceream ipsius effigiem, in quâ XXIII. vulnerum notæ expressæ erant, machinâ versatili, eodem in lecto, elatam.

Loco funebris orationis, ANTONIVS, S. Consultum, quo in eum omnes tum humani, tum divini honores collati fuerant: & iusiurandum, quo se omnes pro salute ipsius obstrinxerant, pronuntiavit.

Ludi etiam funebres facti, in quibus illud PACVVII, ad invidiam cædis, decantatum: *Men' men' servâsse, ut essent qui me perderent!*

TVMVLTVS POPVLARIS, EX MISERABILI CRVENTÆ VESTIS ADSPECTV.

Posteà idem ANTONIVS oratione, non tam ad CÆSARIS laudes, quàm ad commiserationem, & ad concitandos in cædis auctores multitudinis, animos accommodatâ, in deplorandâ Cæsaris morte, usus; intermistis interim, cum lacrymis & fletu, suspirijs, dum inter orandum vestem Cæsaris laceram, & multo sanguine cruentatam, hastili altiùs è lecto sublatam explicat. & alius quidam simul ceream, quam dixi, effigiem, eodem ex lecto, ut ab omnibus conspici posset, in sublime extollit; ita multitudinis animos non ad commiserationem provocavit, sed in rabiem potius vertit. ut omnis ordinis & decoris obliti, ad persequendos homicidas (qui perspecto periculo, maturè se subduxerant) furibundi discurrerent. Senatum quoque ipsum, qui talem virum interfici passi essent, uti periurum, accusarent.

ROGVS FVNEBRIS, ET LVCTVS.

Corpus autem eius, non quidem in Campo Martio, ubi rogus iuxta IVLIÆ filiæ tumulum exstructus erat; sed alij in ipsa Curia POMPEII, ubi cæsus erat; alij in Capitolio, atque adeò in ipsâ cella Iovis CAPITOLINI, cremare parabant.

Sed metu vicini incendij, ab eo conatu destitum est. Et milites, congestis exemplò subselijs, tribunalibus & mensis; subiectisque aridis virgultis, tumultuarium in foro rogum exstruxerunt: & lecto in eum imposito, cereis facibus succenderunt.

In eumdem statim tibicines, scenicique artifices, qui ludos funebreis fecerant; vestem, quam ex instrumento triumphorum in eum usum induerant, detractam tibi, dilaciatamque, cum reliquo pompæ adparatu, iniecère.

Milites quoque dona militaria & arma, quibus exculti funus celebrârant: alij civium, coronas & ornamenta, quæ gestabant, puerorum bullas & prætextas, eòdem congerebant.

Exteræ in urbe nationes, suo quæque more & patrio ritu, luctum testabantur. & in his Iudæi, pluribus continenter noctibus, bustum eius frequentârunt.

Quùm autem plebs arreptis ex semiusto rogo titionibus, ad percussorum ædeis, BRVTI in primis & CASSII: pars ad Curiam, in quâ Cæsar cæsus fuerat, convolarent; tumultus hic, militibus maximè obsistentibus; & aliquot ex seditiosissimis de rupe Tarpeiâ præcipitatis, vix sedatus est.

HELVIVS CINNA, Trib. pl. Cæsari amicissimus, obviam factus, quem CORNELIVM CINNAM, illum Prætorem, esse crederent; à furentibus discerptus est: caputque eius, ad aliorum terrorem, hastâ circumlatum. Hinc Consules omnibus armorum gestatione interdixêre, præter solos milites.

ARA: ET DEIN TEMPLVM, CEV DEO POSITVM.

Quo locus rogus fuerat, in Rostris, Aram populus (al. AMATIVS quidam, qui se MARII filium credi volebat; & quem ANTONIVS occidi iussit) posuit; cui posteà ANTONIVS columnam XX. pedum-

dum, ex Numidico solidam, cum inscriptione: *PARENTI PATRIÆ optimè merito.* apud quam populus aliquamdiu sacrificare ipsi, tamquam Deo: vota suscipere, & controversias etiam, concepto per CÆSARIS nomen iureiurando, dirimere perseveravit.

AVGVSTVS enim posteà eum in Deorum numerum retulit. & pro Arâ illâ, & columnâ, quam DOLABELLA disturbârat, & solo æquârat; Templum in foro, eodem ferè loco, constituit: Et simulacrum CÆSARIS, cum stellâ crinitâ in vertice, (quæ, dum ludi Latini ab AVGVSTO ederentur, per VII. dies continuas fulserat;& Anima CÆSARIS cœlo recepta vulgò credebatur) in eo dedicavit. Verso que in locum & tempus cædis opprobrio, CVRIA POMPEII, tamquam locus infaustus & sceleratus, obstrui iussa. Idusque Martias PARRICIDIVM appellari placuit: cautumque, ne die tam nefasto posthac Senatus haberetur.

VITÆ, ET RERVM GESTARVM EPITOME.

Obijt CÆSAR annos LVI. natus, summâ in rep. potestate usus, à primo secundi Consulatûs die, usque ad diem cædis, annos IV. menseis II. & dies V. Quarto antè, quàm in Parthos proficisci constituerat, die.

Ipse quinquagies signis collatis dimicâsse, felici ferè semper eventu: & præter eos, qui bellis civilibus interiere, (quos adnotari noluit) undecies centum, nonaginta duo hostium millia cecidisse, memorantur. mille urbes vi captæ. regiones ccc. subactæ.

Vxores habuit IV. Prima fuit COSSVTIA, quam pubes adhuc dimisit. 2. CORNELIA, CINNÆ IV. Consulis filia, ex quâ IVLIAM suscepit, POMPEII MAG. uxorem. 3. POMPEIA Q. POMPEI filia, L. SVLLÆ neptis: quam ob adulterium cum CLODIO, in Templo BONÆ DEÆ, repudiavit. 4. CALPVRNIA L. PISONIS filia.

Natus Romæ, C. MARIO VI. & L. VALERIO FLACCO Coss. Patre C. IVLIO CÆSARE, viro Prætorio; matre AVRELIA, C. AVRELII COTTÆ filiâ.

INFELICES PERCVSSORVM EXITVS.

Percussorum nemo ultra triennium à cæde Cæsaris vixit; violentâque morte omnes periére: pars naufragio, pars prœlio: nonnulli & eodem pugione, quo Cæsarem violârant, sibi vim & manus intulére.

ANTONII AVCTORITAS.

ANTONIVS, qui se ab optimatibus stare, & Pompeianis partibus favere simulabat: quùm ad Senatum rettulisset; ut SEX. POMPEIVS, M. G. F. revocaretur; eique pro paternis bonis, quæ in ærarium fuerant relata; H. S. bis millies de publico rederentur; & sicuti priùs patri, maris imperium [illegible] que ei decerneretur: Quò à plebis impetu tutior foret; stipatores, ex veteranorum copiâ, sibi deligendi facultatem à Senatu obtinuit: & in his lectissimos quosque etiam ordinum ductores; ut securius iam regnaret; ad VI. M. sibi adiungi. quos, scilicet, compresso plebis furore esset dimissurus.

PERGVSSORVM FVGA, AVT EX VRBE DECESSIO.

Percussores, qui non modò à seditiosâ plebe, sed ab ANTONIO ita armato metuerent; in provincias sibi decretas, tamquam fugâ dilapsi sunt. In Galliam Cisalpinam D. BRVTVS: TREBONIVS in Asiam: & L. TVLLIVS CIMBER in Bithyniam.

BRVTVS & CASSIVS, Prætores, quos Cæsar in annum sequentem Syriæ & Macedoniæ præesse iusserat; Senatui præ cæteris grati, ut ea, quæ sui muneris essent, procurarent, ad urbem remanserant: milites que, quibus Cæsar agros adsignaverat, metu novi tumultûs, in colonias diviserant.

Sed iam vulgò in dies contemtiores, quod nondum exacto Præturæ anno in provincias honestè proficisci possent; neve fugientium specie, metu adversarij, urbe decedere viderentur; uti annonæ, convehendoque in urbem frumento Præfecti, ab urbe in Campaniam secessérunt.

Quùmque ANTONIVM, ex commentarijs actorum Cæsaris, quæ penes ipsum erant; nihil non pro suo arbitrio gerere; & alijs alia tribuere vel adimere: regibus & dynastis, provincias & regna; populis libertatem; peregrinis, ius Civitatis; (contra S. Consultum; de Tabulis decretorum aut beneficiorum post Id. Mart. non figendis) impertiri.

Et M. LEPIDVM, quò sibi illum devinciret, Pont. maximum in locum Cæsaris, translatis populi ad Pontificum collegium suffragijs, cooptâsse; & filium eius sibi generum adscivisse, intellexissent; Remp. non nisi ipso oppresso, salvam liberamque fore diffisi; socios, qui in provincias iam proficisci parabant, per litteras, ut de exercitu & pecuniâ prospicerent, & res bello necessarias, in suâ quisque provinciâ compararent, sunt cohortati.

Sed ut hîc quoque ANTONIVS spem illorum infirmaret; DOLABELLÆ, collegæ suo, auctor fuit, ut vel inconsultis Patribus, *rogatione ad populum latâ*, provinciam Syriam, sibi dari peteret: unà cum legionibus ad Parthicum bellum à Cæsare comparatis, & in Macedoniam præmissis. Ipse vicissim Macedoniam à Senatu sibi impetravit.

Patrum interim precibus hoc dedit, ut BRVTO Creta; CASSIO Libya, sive Cyrene, provinciæ decernerentur.

C. OCTA-

C. OCTAVIVS, SIVE OCTAVIANVS, AVGVSTVS CÆSAR, 2. ROMANOR. IMPERATOR.

C. OCTAVIVS intereà, annos plus minus XIIX. natus, à Cæsare, magno avunculo, ad bellum Parthicum cum legionibus anteà præmiſſus, & ab eodem, ante quàm Vrbe excederet, in LEPIDI locum, Mag. equitum creatus; Apolloniæ (quæ ad Mare Ionium eſt) dum bello neceſſaria comparantur, litteris & ſcientiæ militari operam dabat.

Ibi, ſexto demùm, poſtquàm eò adpulerat, menſe, de cæde Cæſaris factus certior, quùm id factus privatorum hominum fuiſſe intellexiſſet; & complures nihilo minus Tribuni, qui ex Macedoniâ ad eum confluebant, ad cædis ultionem inſtigarent; L. tamen PHILIPPO vitrico, & Attiâ matre ſuadentibus, dilato vindictæ propoſito; (maximè quòd & teſtamenti, & eorum quæ cædem conſecuta erant, ignarus eſſet) in Italiam trajecit.

Brundiſium profectus, ab univerſo exercitu, de cuius voluntate dubitârat; tanquam Cæſaris Filius, exceptus eſt; & ipſe Cæſar exinde dici cæptus. (Alij Neapolim XIV. Kal. Maij veniſſe tradunt.) Inde magno cum comitatu, quòd novi in horas e colonijs veterani ad eum confluerent, ad Vrbem proficiſcitur.

Cæterùm quùm Tarracinam, ad L. ab Vrbe lapidem, perveniſſet; intellecto rerum urbanarum ſtatu: atque hinc paucis comitatus, habitu privati, quaſi hereditatis ſolùm adeundæ gratiâ, Vrbem ingreſſus eſt; amicis, ut poſtero die ſibi præſtò eſſent, rogatis.

Ingrediente in urbem, arcus Iridis, colore variegatus, liquido & ſereno cœlo, & Solem circumdedit, & veluti coronam Octavij capiti impoſuit.

OCTAVII CVM ANTONIO CONgreſſus: & mòx diſſenſio.

Poſtridie in forum progreſſus, C. ANTONIVM, MARCI fratrem, (qui BRVTO abſente, prætoris urbani munia adminiſtrabat) ex more adiens, adoptionem ſe Cæſaris ratam habere, & nomen accipere profeſſus eſt. Et quantumvis vitricus & mater dehortarentur; M. ANTONIVM (qui ſe quoque filium Cæſaris, & heredem iactabat) oratione modeſtâ, adgreſſus; & Patrem appellans; tantum ſibi pecuniæ ex hereditate paternâ, quæ univerſa penes ipſum eſſet, repræſentari petijt; quantum ad præſtanda populo legata ſatis eſſe exiſtimaret. Se reliqua, quæ maioris pretij eſſent, ipſi haud illubenter cedere.

Quâ adoleſcentis libertate offenſus Antonius, quùm durıùs reſpondiſſet; nihil apud ſe pecuniæ reliquum eſſe: Et ab adeundâ, tam gravi & invidioſâ, hereditate abſterruiſſet: Legem etiam Curiatam, de adoptione Octavij, ne rogaretur; per quoſdam è Tribb. pl. impedire conatus eſt. Quâ quidem lege, Adoptivi idem iuris adſequebantur, quo legitimi filij uti ſolent: *Vt nimirum propinquos, gentem, familiam & libertos adoptantis obtineant*. Eamdem Cæſar tandem proximo anno, in Conſulatu ſuo, pertulit.

Neque eâ contumeliâ contentus ANTONIVS; penſationi quoque Cæſaris, ut in locum Helvij Cinnæ Tribuni plebis, per errorem cæſi; à collegio cooptaretur, petentis, obſtitit. Et L. ANTONIVM fratrem in Tribunatum ſuffecit.

OCTAVII AMBITIO: ET VANA DE EO OPTIMATIVM SPES. SATAGENTE rerum ſuarum Antonio.

His contumelijs accenſus OCTAVIVS; & populi auxilio ac benivolentiâ, adversùs Antonij iniurias, ſibi opus eſſe ratus; neque in promtu eſſet, unde legata populo perſolveret; bona Cæſaris venum propoſuit.

Deinde, quùm ea non ſufficerent; univerſum etiam patrimonium, materna, & PHILIPPI vitrici bona; atque adeò hereditarias Pedij Pinarijque portiones, venire iuſſit: & pecuniam inde confectam tributim erogabat, non ſine ſpe maiorum in poſterum donationum. Neque minore cum liberalitatis laude, quàm Antonij invidiâ.

Hanc inter eos ſimultatem multi ex Optimatibus ultrò accendebant; qui Antonij dominationem, Cæſaris adoleſcentis, ut acris, ita & magnanimi, conſilio atque armis, aliquandò opprimendam; CICERONIS auctoritate, & L. PHILIPPI, & C. MARCELLI, eius neceſſariorum, commendatione ſubnixi, licet falsò, præſagirent.

ANTONIVS, namque ipſe ob Conſulatum; & quia C. Antonium, prætorem urbanum, & L. Antonium Trib. pl. fratres habebat; in provincijs mandandis, vel invito Senatu, ſolius populi ſuffragijs fretus, nihil non audebat, & poterat.

C. fratri, Macedoniam, BRVTO ademtam, impetrat: Sibi Galliam citeriorem, quam D. BRVTVS adminiſtrabat, vindicat. Cæſarem, cuius nullam rationem habuerat, veluti vitæ ſuæ inſidiatorem, apud Optimateis & milites traducit. cui contrà, vel immiſſis percuſſoribus, exitium ipſe moliebatur.

TREBONII, VNIVS EX PERCVSSORIBVS, EXITVS.

BRVTVS & CASSIVS, ſpe demerendæ plebis per ludos & ſpectacula, quos D. BRVTVS abſens per C. Antoniũ profuſiſſimè ediderat; fruſtrati: quũ in provincias

provincias sibi decretas proficisci cōstituissent; Dolabella prior in Syriam properat.

Is dum per Asiam, quam TREBONIVS tunc obtinebat, in Macedoniam pergeret; captâ per noctem Smyrnâ, TREBONIVM per sucs, in cubiculo deprehensum, obtruncandum, curavit. & caput eius in sellâ prætoriâ, in quâ ius dicere solebat, ludibrio exposuit: & corpus reliquum nullis non contumelijs adfecit.

Hic primus ex percussoribus Cæsaris, parricidij, pœnas luit.

ANTONII ARTES ET MOLITIONES.

ANTONIVS verò, quod Getæ Macedoniam provinciam suam incursare vulgò nuntiarentur, VI. legiones Macedonicas, cum equitatu & sagittarijs, à Senatu sibi concedi postulavit. Vtque omnem adfectatæ dominationis suspicionem ex Senatorum animis eximeret; de Dictaturâ, quæ regiæ potestatis instar obtinebat, funditùs & æternùm è rep. tollendâ, rettulit: & Senat. Consulto, à se descripto, & domo adlato, in posterum sanxit.

Eodemque Senat. Consulto, à Patribus, quasi regni timore iam liberatis, Macedonici exercitûs Imperator appellatus, C. fratrem statim in Macedoniam præmittit.

SEX. quoque POMPEIO impunitatem, de quâ suprà, Senatûs decreto confirmandam curavit. Vtque pecuniæ in ærarium collatæ, ex bonis paternis, (cuius prædia & fundos ipse ANTONIVS vili redemtos occupabat) eidem restituerentur.

Et SEXTVS quidem ijs conditionibus à LEPIDO, qui Hispaniæ citeriori præerat, & ASINIO POLLIONI bellum faciebat; acceptis; & dimissis, quas maximas in Hispaniâ contraxerat, copijs, inde in Siciliam decessit.

ANTONIVS, exolescente Getici belli, aut futuræ in Macedoniam incursationis, rumore; ut anquisito colore exercitum è Macedonia in Italiam transportaret; in Senatu egit: *Vt provincijs permutatis, pro Macedoniâ, Gallia Cisalpina, D. Bruti provincia, ipsi decerneretur.*

Sed Senatus, astu Antonij cognito, quasi in eâdem Galliâ arcem belli, traductis eò legionibus, constituere vellet; BRVTVM; *ut provinciam, milite & pecuniâ munitam, constanter retineret*; admonuérunt.

ANTONIVS, qui Senatui diffideret; rogationem de Galliâ ad plebem tulit. & ut Patribus terrorem incuteret, C. fratrem cum legionibus è Græciâ Brundisium traijcere iubet.

Et factâ, post multas altercationes, quùm nihil alter alteri de suo iure concederet; inter ipsum & Cæsarem per Tribb. militum reconciliatione; ANTONIVS, Tribb. plebis, ne intercederent, corruptis, & silentibus; Galliam citeriorem, invito Senatu, per plebiscitum à populo impetravit. eâ lege, ut BRVTVS pro Galliâ Macedoniam accepturus esset. Et ni ille provinciâ confestim decedat; fas esset ANTONIO, bello ut persequatur: & Getis nihil molientibus, exercitum in Italiam adversùs illum transportet.

APERTÆ SIMVLTATES, ET OFFENSÆ INTER VTRVMQVE. MILITARES prehensationes.

CÆSAR verò quùm intellexisset Antonium, (cuius licet reconciliati vafritiem oderat) Brundisium ad legiones esse profectum: veritus ne ab eo cum exercitu superveniente opprimeretur; cum magna pecuniarum vi, in Campaniam, ad veteranos, (qui in colonias paternas missi fuerant; & Cæsaris Iulij cædem inultam remanere indignè ferebant) properavit. Plerosque ibi colonos, è Calatiâ potissimum & Casilino, ad se pertraxit: & tumultuariam ad X. Mill. evocatorum manum, sub uno signo, coëgit. Eorum operâ, ut videri volebat, & Antonio reconciliandus, & cædem Patris ulturus.

Ipse, qui prior cum exercitu ad urbem venit, (licet ab utroque metus publicè esset) operâ Canutij Tribuni pl. à plebe animis lætis exceptus est.

Sed veterani, qui adversùs Antonium, suum olim Imperatorem, nunc etiam Consulem, arma capere detrectarent, plerique domum se receperūt. Ita ut ex X. Millibus, Mille tantum; sive, ut alij tradunt, III. Millia remanserint.

Sed ij qui recesserant, partim spe præmiorum & prædarū illecti; partim tædio insolentis agriculturæ; mutata sententiâ, cum armis, (quorum petendi scilicet gratiâ domos regressi essent) ad CÆSAREM rediérunt: qui tum novos ex Etruriâ, Ravennâ, & locis propinquis delectus, copiasque coactas, Arretium convenire iusserat.

ANTONIVS, inventis Brundisij IV. è Macedoniâ legionibus, militem, quem in Galliam ducturum se pronuntiárat, donativi parcitate, & crudelitate, (quâ in CCC. suspectos capitaliter in castris usus fuerat) prorsùs à se alienavit.

Contrà, Cæsaris liberalitate illectæ, Martia & Quarta legiones, (quæ ex Macedoniâ ab ANTONIO revocatæ adpulerant) signa ad OCTAVIVM, uti CÆSARIS filium, transferunt. Quorum exemplum complures alij secuti sunt. Elephantis etiam ANTONII ex itinere interceptis.

ANTONII CONTRA D. BRVTVM EXPEDITIO.

Ijs ad ANTONIVM perlatis, quò reliquas legiones in officio contineret; largius donativum ad eas misit. & deducentibus, cum universo ferè Senatu & maximâ Equitum parte, è plebe præstantissimis; cum ijs, quas secum habebat, copijs. Tibur profectus est. Tibure Ariminum, secundùm oram maritimam, ad legiones venit. Inde in Galliam Cisalpinam, contrà BRVTVM, qui provinciâ cedere nollet, exercitum ducturus.

Quùm CÆSAR, digresso ANTONIO, Senatui, quod copiarum suarum robur esset, significásset,

Senat.

Senat. consultum de rebus gerendis polliciti sunt, facturos, quùm primum Consules designati magistratum inijssent.

Sed intereà milites ipsi Cæsari imperium Proprætoris, cum secutibus & lictoribus, ultrò obtulerant. quem honorem non modò recusavit; sed & legatos eà de re ad Senatum, ab exercitu mitti noluit; quòd eadem mox minore cum invidià à Senatu accepturum speraret.

CÆSAR BRVTVM SIBI CONCILIAT.

Et quamquam D. BRVTVM, ex percussoribus Patris unum, meritò odisset; Antonium tamen priùs armis opprimendum, quàm sibi de ultione cogitandum, existimavit. Et ad illum misit qui studium ipsi & operam suam, bellique societatem offerrent; modò is Antonium non recepisset.

MVTINENSIS OBSIDIO.

BRVTVS, qui Senatûs auctoritate fretus, Antonio cedere nollet; & se nihilominus peti videret, ad Urbem acciri, & properare simulans. Mutinam ex itinere occupat; à commeatu & rebus necessarijs instructam: seque ibi circumvallatum ab Antonio obsideri patitur. Romæ, Tribunis pl. potissimùm suffragantibus, tum Mutinensibus, qui Brutum, Antonio excluso, admisissent; tum militibus, qui ad Cæsarem transierant, honores & præmia decreta.

3939. Ab V. C. 710.	*Et exeunte iam Consulatus ANTONII anno. Kalendis Ianuar. C. VIBIUS PANSA, & A. HIRTIVS Coss. designati, & inito magistratu sacris operati sunt.*	41.

CÆSARIS PRÆROGATIVÆ: ET SENATVS CONTRA ANTONIVM decreta.

Et habito per triduum Senatu, post varias inter CICERONEM, qui ut ANTONIVS hostis iudicaretur, contendebat; & inter SALVIVM Trib. pl. Cæsaris studiosum; & L. PISONEM, FVSIVMQVE CALENVM, qui pro ANTONIO stabant; altercationes. Sen. Cons. factum est, quo & D. BRVTVS, ob constantiam, laudatus; & æquatum Cæsari, cum HIRTIO & PANSA Coss. in legiones & reliquas copias imperium.

CÆSARI prætereà, quod privato consilio arma adversùs Antonium sumsisset, aurea equestris statua decreta. Eidem concessum; *ut Proprætore bellum gereret: Senator esset, & sententiam loco prætorio diceret. Decennio tempestiviùs, quàm per legem annalem liceret; quosvis magistratus petere & capere posset.* Utque legionibus, quæ transierant, *donativum*, quod post victoriam de suo CÆSAR erat pollicitus; *id ex ærario publico persolveretur*. Et ne imperij dignitas minueretur; additum decreto; *Ne quis ipsum deinceps puerum nominaret.*

Legati nihilo minus, ex CICERONIS sententià, ad ANTONIVM missi, L. PISO, L. PHILIPPVS, & SER. SVLPITIVS. *qui ipsum à Mutinæ obsidione desistere; Galliâ, ad præstitutum diem, cedere; & dimisso exercitu, in Macedoniam provinciam sibi decretam proficisci*, iuberent.

Militibusque ipsis edicerent; *Ni intra diem certum domum quisque suam discederent, hostium loco habendos.*

Interim, quibus ab ANTONIO provinciæ datæ erant; ijs ademptæ sunt: & DOLABELLA, ob TREBONIVM interfectum, hostis à Senatu iudicatus.

Ad hæc, importunis CICERONIS, & CANVTII Trib. pl. concionibus effectum est; nec dum exspectato, dum legati ab ANTONIO responsum referrent; ut Senatus censeret: *Iustitium in Urbe indici; tumultum decerni; pro togis saga sumi.*

Utque M. LEPIDVS, qui in Hispanià erat; & L. MVNATIVS PLANCVS, qui in Gallià Transalpinà; se cum Cæsare & Consulibus coniungerent.

ANTONII A SENATV POSTVLATA INIQVA. NEC ÆQVIORA Senatûs decreta.

ANTONIVS postquàm multa de Senatu sibi iniquiore; & de CICERONE, mandatorum auctore; cum legatis expostulasset; protestatus se AMNESTIAM, sive Actorum oblivionem, nuper decretam; (quando eà ipsi contenti esse nollent) pro irritâ esse habiturum. Ne Senatûs auctoritatem contemnere videretur; utque in eum caussam belli reijceret; missis vicissim legatis, nuntiat: ijs se conditionibus paratum Senatui parere, quas sibi certò persuadebat Senatum non esse accepturum.

Quæ ubi ad Senatum perlata; statim hostis iudicatus est: & custodià Urbis Coss. traditâ, factum Senat. Consult.

„ *Darent operam Coss. ne quid detrimenti resp. caperet.*

BRVTO ET CASSIO PROVINCIÆ decretæ cum Imperio.

Simul Macedonia M. BRVTO iterùm decréta, & CASSIO Syria, *donec resp. constitueretur*. Additumque; ut quidquid provinciarum exercituumque, ab Ionio mari, ad Ortum usque esset, id duorum illorum subesset imperio: ipsique, DOLABELLÆ bellum facesserent.

Quidam tamen & Tribb. pl. & prætores, quibus decreta ea minus grata essent; ad Antonium transfiérunt. Quidam veste non mutatâ legatos iterum ad Antonium mittendos, & in his CICERONEM, censuérunt.

Sed quùm is, metu Antonij, eam provinciam defugeret; alij quoque proficisci recusârunt.

COSS. BELLVM ADPARANT CONTRA ANTON.

Tum PANSA Coss. habitis per Italiam delectibus, auxilia & copias parabat: Hirtius verò Paludatus ab Urbe ad Cæsarem, (qui hactenus Foro Cornelij sub

sub armis hiemaverat; & à rebus gerendis, bello nondum decreto abstinebat,) profectus, partitis cum eo copijs, & duabus legionibus, quæ nuper transierant, (ita mandante clàm Senatu) ab illo vel dissimulante, vel non invito, acceptis, in sua utrque hiberna concessére.

CICERONIS AVCTORITAS, & metus.

In urbe autem, absentibus Coss. CICERO omnia pro suo arbitratu administrabat: & quotidianis apud populum concionibus arma, pecunias, reliquaque bello necessaria haud segniter imperabat, & comparabat: & Antonianos maximè gravissimis exactionibus vexabat.

Verùm is ad P. Ventidij adventum, qui duas veteranas legiones è proximis Iulij Cæsaris colonijs deduxerat, ut Ciceronem comprehenderet; urbe profugere coactus est.

Præcipitatâ iam hieme, HIRTIVS ET CÆSAR, veriti ne BRVTVS Mutinæ obsessus, & commeatuum inopiâ pressus, aut vi expugnaretur, aut deditionem facere cogeretur; eidem se quamprimum cum auxilio adfuturos nuntiárunt. Et coniunctis iam copijs profecti, Bononiam præsidio destitutam, ex itinere recipiunt: atque indè ad Mutinam accedere pergunt.

PRÆLIVM AD MVTINAM.

Antonius, relicto ad Mutinam L. Antonio fratre, ipse HIRTIO & CÆSARI obviàm progressus est. Sed quòd illi constitutum haberent, tantisper iusto prœlio abstinere, dum Pansa cum copijs, & reliquis auxilijs advenisset; levibus tantùm per equites prœlijs concursum est. E quibus uno Antonius, non sine aliquantâ adversariorum clade, superior evasit; quòd Germani equites, paullò antè cum elephantis intercepti, conversis ex acie signis, ad Antonium rursùs transissent.

ALTERVM IN ITINERE PROELIVM.

Eâ victoriâ elatus Antonius, cognito, Pansam, cum Carsuleio, (quem HIRTIVS ET CÆSAR, cum legione Martiâ, Pansæ obviàm miserant) adpropinquare; parte copiarum ad defensionem castrorum relictâ; cum reliquo exercitu contrà illos de nocte profectus est. Insidijsq; loco palustri dispositis, magnam partem Vibiani exercitûs cecidit. Reliquis verò, vel intrà vallum, quod Torquatus, Hirtij Quæstor, infelicem prœlij eventum prospiciens, perfecerat, vel in fugam compulsis; ipse PANSA Cos. ferro ilia traiectus, Bononiam ex fugâ delatus est. (Hæc circiter 17. Kal. Maij.)

TERTIVM PROELIVM.

Sed HIRTIVS, eâ suorum strage acceptâ, relicto ad castra tuenda CÆSARE, cum legione alterâ, & parte exercitûs, Antonianis [illegible] itinere & prœlio fessis, & solutè secureque ad castra re[illegible]; inopinus occurrit. & non sine magnâ suorum clade ANTONIVM fudit; & intrà vicû proximũ, quod Forum Gallorum dicitur, fugere coe[illegible].

Ob eam victoriam, præter Consu[illegible]. CÆSAR etiam, tam à Senatu, quàm à militibus, Imperatores appellati sunt. quamvis PANSA malè; CÆSAR ne pugnâsset quidem. Et decretum, ex CICERONIS sententiâ; ut *qui eo prœlio cecid[illegible]ent, publicè sepelirentur; eorumq; liberis præmia debita redderentur.*

QVARTVM PROELIVM.

ANTONIVS, quùm immolnuto exer[illegible]tûs sui robore, à prœlio abstinere const[illegible]sset, qui BRVTVM [illegible] fame ad deditionem faciendam brev[illegible] co[illegible] speraret; Et còtrà HIRTIVS & CÆSAR, [illegible] animis, castra Antonij prætergressi, c[illegible] pius ad Mutinæ mœnia adm[illegible]vissent, vi[illegible]q; se intentare pararent; ipse veritus ne Mutinâ adversari[illegible] potirentur; legiones duas in pugnam produxit.

Ita converso Cæsarianorum à Mutinâ in Antonianos agmine, & reliquis Antonij copijs tar[illegible]ùs adcurrentibus; diu acre atque anceps prœlio commissum est. Ex quo Cæsariani tandem superiores discessérunt.

HIRTIVS tamen factâ in castra Antonij irruptione, & circà eius prætorium fortiter pugnans, cæsus est. At Cæsar è vestigio cum suis adcurrens, c[illegible]re Consulis simul, & castris Antonij potitus. [illegible] verò, eodem pænè momẽto, ab Antonio [illegible], haud secus atque ille in armis pernoctavit.

Eo in prœlio PONTIVS AQVILA, unus expercussoribus Cæsaris, cæsus est: eique, tamquam qui pro patriâ cecidisset, statuam Senatus decrevit.

MVTINA OBSIDIONE LIBERATA. CONGRESSVS BRVTI CVM OCTAVIO, & simultas.

ANTONIVS autem, exercitu pænè & castris exutus, metuens ne Cæsar, quod pridie tentarat, Mutinam irrumperet; aut ipse circumventus in [illegible]men adduceretur; spe auxiliorum fretus, tum à P. VENTIDIO, qui cum tribus legionibus in Piceno; tum à LEPIDO & PLANCO, qui in Galliâ erant; relictâ Mutinâ, iter Alpeis versùs instituit, & cum paucis profúgit.

D. BRVTVS, metu obsidionis liberatus, quùm sibi à Cæsare, qui altero ex Consulibus [illegible], altero ex vulnere Bononiæ moribundo, f[illegible]us [illegible]; non immeritò ob cædem Patris, metueret; mi[illegible] ad eum è suo numero, trans flumen, quod Mutinam præterfluit, certis hominibus: primum [illegible] tamquam [illegible] & Mutinensium liberatori, gratia[illegible]; deinde colloquium, arbitris civibus, u[illegible] cæde se expurgaret, postulavit.

At Cæsar colloquium, quòd præter pietatem esse videretur, admissurum negavit. pa[illegible] tamen ipsum incolumem, quamdiu Se[illegible] c[illegible]tur; qui solum Antonium hostem isto bello [illegible] persequendum censuisset.

BRVTVS cõtrà, ad adversam fluminis ripam progressus, inclamato Cæsaris nomine, clarâ voce, protulus se ad ANTONIVM, ex S. Consulto, quo Galliam acceperat, persequendum, per se parem esse; ne Cæsar, transito flumine, provinciam suam intraret, denuntiavit.

SENATVS INGRATITVDO IN Octavium: Et ab eo metus.

CÆSAR Bononiam ad PANSAM profectus, (qui ipsum de Senatûs in se malevolentia, & de ... stata Antonij reconciliatione, quò Patris cædem cõmodiùs ulcisceretur, monuisse moribundus, traditur) ea quæ contrà Antonium gesta erant, scriptis ad Senatum litteris, nuntiavit.

Romæ ex S. C. *vestis mutata; decreta LX. dierum, ob profligatum Antonium, supplicationes.*

Qui cum Antonio militârant, *hostes iudicati, bonis multati, Consulum mortuorum corpora publica sepulturæ honore honestata.*

Senatus, qui prius, in timore, profusus benignusque fuerat; in victoriâ & rebus prosperis ingratus; qui Cæsarem, (quem veluti legiti mum dominationis Cæsarianæ successorem, suspectum habere & odisse cœpissent) magis magisque deprimeret; cuncta quæ ipsi meritò tribuenda erant, ea omnia uni BRVTO (qui pugnis eminus è Mutinæ mœnibus otiosus spectarat, & alieno beneficio vivebat) tamquam victori, cum triumpho, decrevit.

OCTAVIJ exercitum, suo alioquin Imperatori fidissimum, mutuis suspicionibus & dissidijs involvere; & iniquâ militarium præmiorum inter victores distributione corrumpere, an alienare, conati sunt.

Soli BRVTO imperium, & bellum adversùs Antonium, decernunt. Et votis publicè pro ipsius victoria nuncupatis, cum alias, tum PANSÆ ipsius legiones (quas à moribundo ille acceperat) eidem BRVTO attribuunt.

LEPIDVM simul, PLANCVM & ASINIVM, quos etiamnum fidos sibi existimabant; Antonio bellum inferre, unà cum BRVTO, per litteras iubent.

CÆSAR tot tantisque iniurijs irritatus, de causâ optimatium, & CICERONE ipso deserendo, cogitabat.

Dissimulatâ tamen in præsens indignatione, quò Patrum animos tentaret, triumphum à Senatu, ob rem feliciter & suis auspicijs, bello Mutinensi, gestâ; petijt: Sed Senatus, quòd maiora quàm pro ætate, & *contra leges* postulare videretur; quodque bellum non ipsius, sed *Consulum auspiciis gestum* & confectum esset; & ipse *extraordinarium modò imperium administrâsset*, negato triumpho, ne nihil eius postulato tribuere censeretur; ornamenta consularia, & ius ... sententiæ inter Consulareis dicendæ, ei ... buit. Ad hæc, ut legibus solutus, proximo anno præturam, & biennio pòst consulatum caperet.

CÆSAR CONSVLATVM PRO TRIVMPHO PETIT, FAVIORE Cicerone.

Ea Senatûs decreta, quia vastum, & ad maiora grassantem Cæsaris animum non explebant; Consulatum, quod resp. Consulibus orbata esset, & ipse lege Annali per S. C. solutus; tum per alios, tum per CICERONEM, pro triumpho, cuius repulsam proximè passus fuerat; enixè petebat. Et CICERO certè, qui se ei in magistratu collegam futurum, ex pacto, sperarer; id studiosè, nec sine ambitionis nota, Senatui persuadere conatus est.

Sed quod plerique metuerent, ne Cæsar, Consulatu auctus, cædem Patris ulcisceretur; dilatis in aliud tempus, & variè excusatis, comitijs; neuter Consul creatus est. Ita Cæsar, qui se à Patribus eludi producique videret; Consulatû vi & armis occupare; & ut ad id tentandum firmior esset, Antonium sibi reconciliare, aut aliquâ federis societate omninò coniungere, constituit.

ANTONIVS CVM LEPIDO CONIVNCTVS: QVIBVS, AVCTORE CÆSARE, Plancus Asiniusque. dein & ille, Senatu deserto, se coniungit.

ANTONIVS namque fugâ interim post prœlium Alpeis transgressus, connivente CVLEONE, quem LEPIDVS custodiæ Alpium præposuerat, in Galliâ descendit: & in adversâ fluminis, ubi LEPIDVS erat metatus, ripâ, castra fecit.

Ipse à colloquio LEPIDI, id detrectantis, primùm repulsus; deinde propensis utrimque in mutuam reconciliationem militum animis, & paullatim corruptis; per aversam castrorum partem, proruto vallo, in castra receptus est. Atque ex eo tempore imperij quidem nomen penes LEPIDVM fuit; at rerum summa & potentia penes Antonium.

CÆSAR interim, ut Antonij quoque gratiam demereretur; ex eius militibus, aut etiam ducibus, quos captivos habebat, alios in suorum numerum adlegebat; alios ad Antonium abire permittebat; per quos ipsius in se animum cognosceret.

Posteà per internuntios, expositis Senatûs in se contumelijs, LEPIDVM etiam ASINIVMQVE, ut propriæ securitati consulant, hortatus; si cum Antonio conspirarent, se non defuturum pollicetur.

Dum itaque ANTONIVS cum X. legionibus in D. BRVTVM moveret; statim L. MVNATIVS PLANCVS, qui ulteriori Galliæ cum III. legionibus præerat; & mox C. ASINIVS POLLIO, qui Hispaniam cum II. legionibus administrabat; BRVTO, cuius partes hactenus secuti fuerant, deserto, ad Antonium signa transtulêre.

Eâ re Romæ cognitâ, magna rerum atque animorum insecuta est commutatio. Senatus metuens, ne Cæsar, quem hactenus contemtui habuissent, se ANTONIO ET LEPIDO iungeret; duobus ex suo ordine, clàm in Græciam, ad M. BRVTVM ET CASSIVM dimissis, Cæsarem pari cum DECIMO potestate bellum adversùs ANTONIVM administrare iubent: LEPIDVM, haud secùs quam anteà ANTONIVM, hostem iudicant.

ARMATA CÆSARIS POSTVLATA.

CÆSAR itáque, simul ans se adbellū Antonio inferendū proficisci, adactis prius sacramento militibus, ipsos contrà nullum exercitū, qui sub IVL. CÆSARE meruisset, arma sumturos; c D. è suis, cum Tribunis aliquot & Centurionibus, in Vrbem ad Senatum mittit; qui tum pecuniam, sibi, initio belli contra ANTONIVM decreti, promissam, (v. Mille sestertia) tum Consulatum Cæsari, Imperatori suo, peterent.

Hic cunctante Patrum Concilio, CORNELIVS Centurio, Princeps legationis, reiecto sagulo, ostentans gladij capulum, ausus est dicere; *Hic faciet, si vos non feceritis.*

Militibus itáque, re infectâ ad se reversis; & monitis prius ANTONIO & LEPIDO, ut & ipsi quàmprimùm accederent; motis castris, traiectóque Rubicone, VIII. legiones hostiliter, Vrbem versùs, ducere cæpit.

Senatu præ cæteris, inter hunc Vrbis totius pavorem & tumultum, consternato; Legati ad Cæsarem mittuntur, qui eidem etiam absenti Consulatum deferrent; & legionibus amplius donativum, quàm promissum fuerat, repræsentarent.

Dum legati cum mandatis ad Cæsarem proficiscuntur: & simul duæ legiones ex Africâ accitæ in Portum adplenisse nuntiantur; sumtâ inde de novo fiduciâ, Patres omnia armis priùs experiunda, quàm patriæ libertatem prodendam, mutato Sen. Consulto decernunt. Et, auctore CICERONE, qui à primo adventûs Cæsaris die eàtenus latuerat; saga, depositis togis, iterùm sumunt.

CÆSAR VRBEM OCCVPAT.

Cos. CREATVS NOVAS LEGES PERrogat; & cum Antonio paciscitur.

Atque distributis per urbis regiones præsidijs; eiusque custodiâ prætoribus mandatâ; militibus Cæsaris, *ne ad urbem propius XCIII. pass. Millib. accederent*, interdicunt.

CÆSAR offensus tàm subitâ & indignâ Senatûs inconstantia; dimissis non sine pudore legatis; equites, certos, ut *populo se pacatum advenire*, *nuntiarent*, præmittit. Admotisq; propius legionibus, primū ea quæ circà collem Quirinalem essent; & deinde Vrbem, sine certamine occupat. Et non modò faustis officiosissimæ plebis acclamationibus, sed insigni Patrum etiam, qui maiorem partem animos de subito mutârant, adgratulatione, & nullo non officiorum genere. acceptus, introducitur. adeoque, ut tres legiones, quæ ad Vrbis custodiam erant admissæ, ad ipsum confestim transirent.

Ipse, exercitu in Campum Martium adducto; & comitijs centuriatis; per duos proconsules, (qui in id, loco Interregis, à prætore urbano creari curant) habitis; vixdum xx. annos natus, pridie natalis sui, x. Kalend. Octob.) cum Q. PEDIO eohetede, Consul creatus, sive suffectus est.

Consul itaque iam factus, primùm DOLABELLAM, quem Senatus, ob interfectum TREBONIVM, hostem iudicarat; *lege latâ, & populi suffragijs absolvit.*

Legem deinde per PEDIVM collegam perrogavit; de *quæstione in eos habendâ, quorum operâ & consilio Pater IVLIVS occisus fuisset. Omnibusq, qui CÆSAREM interfecerant; vel eius facinoris conscij fuerant, damnatis, aquâ & igni interdictum est.* Postulatique eâ lege in primis, M. & D. BRVTI, C. CASSIVS P. CASCA. & in cæteris, SEX. POMPEIVS, quod eidem hostis fuisset.

His ita constitutis, quia vireis suas longè imbecilliores videret, quàm ut solus Cassij Brutique copijs (qui iam XVII. (al. XX.) legiones sub signis habere ferebantur) resistere posset; serio de ANTONIO sibi firmius iungendo cogitare cœpit. Et Senatui per eundem PEDIVM persuadet, ut arte quàm factionum studia invalescant, cum LEPIDO & ANTONIO publicè in gratiam rediretur.

Antiquato itaque priore Sen. Consulto, litteræ à Senatu & Cæsare, benivolentiæ plenæ, ad ANTONIVM perscriptæ sunt; & fedus paullo-post sancitum.

D. BRVTI EXITVS.

D. BRVTVS, cum IV. veteranis, & sex tironum legionibus, quas contrà ANTONIVM ex S.C. ducebat, fame rerumque inopiâ pressus, & à socijs desertus; constituerat ad M. BRVTVM & CASSIVM, in Macedoniam, perfugere. Sed legiones tædio & difficultate itineris, insuper & pedestris, quod traiecto Rheno per Germaniam, & Illyricum, facere proposuerat; deterritæ: VI. tironum ad Cæsarem; IV. veteranæ, (inediâ Mutinensi extenuatæ) ad ANTONIVM deficiunt. Ipse, dum Aquileiam, habitu Gallico, & cum X. dumtaxat corporis custodibus, peteret, à latronibus in itinere captus; & ad CAPENVM Sequanum, qui regioni illi præerat deductus, & primò humaniter acceptus; sed posteà ANTONIO ab eodem proditus est. & huiusdem iussu, submisso percussore FVRIO . . . . ocisus; caputque præcisum, & ad Antonium perlatum.

Ita D. BRVTVS, sesquianno pòst casum CÆSAREM, parricidij pœnas dedit. Nec multo-post MINVCIVS BASILLVS, è percussoribus unus, à proprijs servis, quos per iram castraverat, ut eremus est.

TRIVMVIRATVS ET PROSCRIPTIO.

D. BRVTO eum in modum sublato, paceque inter Cæsarem, & Antonium Lepidumque, ... liâ in Italiam arcessitos, confectâ, locum . . . . . colloquioque deligi placuit, ad confluentem . . . . siam inter & Bononiam.

Præmisso LEPIDO, qui locum & insidias, ... essent, explicaret; Cæsar & Antonius . . . . . . indè legionibus, ex pacto, ... & comitibus amicisque extrà insulam . . . . . . insulam transgressi; protractoque in triduum . . . summâ reip. & imperij, ... dextris (a. d. VIII. Kalend. De . . . . . *tollendæ inter cives dissensionis, & Reip.* . . . .

feralis funesti similque federis societatem inierunt.

PROVINCIARVM INTER III. VIR. PARTITIO. TABVLÆ FERALES.

Populi Rom. imperium, quasi *privatam pos[sessionem]*, *partiti* ita ut Cæsar utramq; Libyam, cū Siciliā & Sardiniā; LEPIDVS, Hispaniam & Galliam Narbonensem; reliquas Antonius, obtineret Gallias. De Asiā & transmarinis provincijs, quòd tum ab adversarijs tenerentur; nihil pro tempore actum.)

Placuit præterea; ut ipsi III. Viri *Reip. constituendæ* dicerentur; idque cum summo imperio, & consulari potestate, in quinquennium: *Magistratus omneis, nec Senatu, nec populo consulto, quibus ipsi vellent, mandarent*.

Additum; ut Cæsar, deposito consulatu, Ventidium sibi sufficeret. Antonius & Cæsar, M. BRVTVM & CASSIVM bello persequerentur. LEPIDVM verò, in D. BRVTI locum, in insequentem annum, Consulem designant; & intereà, Romam, reliquamq; Italiam, cū III. legionibus, tueri iubent.

Et ne quod ad bellum longinquum profecturis domi ab adversarijs, aut æmulis potentiæ ipsorum periculum esset; placuit, *pessimum Syllanæ proscriptionis exemplum revocari, & civium inimicorum cædem tabulis edi*.

Præmium eorum percussoribus, quique caput proscripti ad III. Viros deferrent; *ingenuis quidem* XXV. Millia H. S. in singula capita: *servis*, dimidiū eius, & ius civitatis cum libertate. totidem, *indicibus* illorum, qui proscriptos celassent aut protexissent.

Militibus, præter cætera donativa post victoriā, *missionem & colonias XIIX. urbium Italicarum*, opibus & fertilitate præcipuas, cum prædijs tàm urbanis, quàm rusticis, promittunt.

Huius tàm exsecrandæ coitionis crimen, sustinebant ANTONIVS & LEPIDVS; quorum *crudelitas optimis cædem*; *reliquis servitutem moliebatur*.

CÆSAR diu pro naturæ lenitate, ne qua præter Patris sui percussores, proscriptio fieret, intercedebat. Sed frustrà. sanguinarijs collegis *studio ultionis inflammatis*. *quos neque à nefario furore, necessitudinum aut propinquitatis vinculum; neque pietas aut religio revocabat*.

Sic ANTONIVS L. CÆSAREM, avunculum suum, Cæsari proscribendum permisit; ut ipse in locum eius Ciceronem acciperet, pro cuius salute Cæsar diu contenderat. LEPIDVS similiter fratrem suum PAVLVM ANTONIO, impiè trucidandum proposuit.

Ferunt Senatorum quidem primùm CXXX. deinde CL. Equitum verò bis Mille, nomina, in hasce tabulas relata.

L. tamen Cæsarem, Iulia, Antonij mater, utpote fratrem, precibus a filio extorsit: & PAVLLVM, dissimulante fratre LEPIDO, Centurionum pietas servavit.

Nec pauci è proscriptis ad BRVTVM & CASSIVM, in Græciam: ad Cornificiū, in Africam se recepère.

Certissimum autem, uti & brevissimum, perfugium fuit Sicilia. ad Sex. Pompeium; cuius tunc singularis in miseros civeis pietas exstitit: quique dimissis Romam, & ad alias urbeis præconibus, & ad oras maris, navibus; proscriptos omneis invitârit, tutum hospitium, & res necessarias pollicitus.

Neque enim in Vrbe solùm tàm tristis rerum facies; sed in agris, & omnibus penè per universam Italiam municipijs, obversabatur: & passim vel fuga, vel cædes.

CICERONIS EXITVS.

CICERO, tot nominibus de patriā optimè meritus, nunc desertus & proditus, quùm post fugam (sub adventum namq; III. Vir. urbe cesserat ab Caietā navim cōscensurus) & latebras, angor[ib]us & tædio vitæ cōfectus, quod fors iniqua; & maior iniquitas Antonij, cogebat, fortiter ferendū duxisset; immotā cervicem M. Popilio Lænati, militi legionario, (quē ipse parricidij reū, manifesto mortis debitæ periculo, olim patronus, eripuerat) feriendā præbuit. in Formiano, villa, haud procul à mari.

Capite præciso, tàm stolida fuit militum crudelitas, ut manum quoque dexteram, quæ acerbè scilicet in Antonium scripsisset, cum pari exprobratione, præciderint.

Antonius Tribuno percussori coronato; præmiū H. S. decies exsolvit: capitis manūsque, dum comitia in foro habet; eminùs ostentatæ, spectaculo oblectatus.

Fulvia verò eius uxor, arreptum utrâque manu caput, & genibus impositum, conspuens, & atrocibus opprobrijs illudens; linguam etiam ex ore tractam acubus crinalibus compunxit.

Demùm post eiusmodi ludibria, idem caput, cum manibus, pro Rostris, undè ille toties in Antonium fuerat concionatus; loco illustri defixum est.

Sic CICERO, VII. Id. Decemb. quùm vixisset annos ferè LXIV. naturæ & fato satis[fecit]: vir magnus ac memorabilis (si quis vitia virtutibus pensarit.) summa [cu]m Antonij invidiā & i[nfam]ia extinctus. (Eius frater Q. CICERO, cum filio, pari fato, paucis antè diebus fuerat defunctus.)

CÆSAR, paternæ æmulus clementiæ, non paucis ex ijs, quos proscripserat, ignavir; multos è reliquis servavit. graviter in eos statuens, qui dominos atque amicos prodidissent; & vicissim in eos, qui eosdem protexissent, beneficus.

Compertum tum fuit, magnam fuisse in proscriptos uxorum fidem; egregiam filiorum in parenteis; libertorum mediocrem, servorum in dominos raram. variam tamen universorum & ut aut præmiorum spes, aut scelerum lic[entia] invitabat, infidam.

Ad Antonij furiosi & temulenti homini in proscribendo libidinem, Fulviæ uxoris occæcata rapiendi cupiditas, faceis & furias [ad]debat; ut numerus proscriptorum in incertum semper augeretur. Et quos per armorum licentiam, immissi percussores, vel per errorem, vel propter privatas inimicitias, vel etiam ob alienas simultates, trucidaverant; eos, uti iure cæsos, in Tabulas illas sanguinarias adscribi, patebantur.

NOVI COSS. TRIVMPHI. EX HISPAN. ET GALLIA.

Sub id tempus mortuo in magistratu Q. PEDIO, collegâ Cæsaris, & ipso Cæsare consulatum, quem tàm impotenter paullo-ante expetierat, abdicante; Consules in eorum locum suffecti sunt, P. VENTIDIVS BASSVS, (depositâ præturâ, quam gerebat) & C. CARINAS.

Item, ex Hispaniâ, LEPIDVS, III. Vir. (qui Hispaniam & Galliam Narbonensem priore anno à IVL. CÆSARE obtinuerat; & SEXTVM POMPEIVM, cum POLLIONE belligerantem, ut Hispaniâ decederet, spe de bonis paternis reciperandis iniectâ, induxerat.) Et L. MVNACIVS PLANCVS, ex Galliâ (al. ex Rhætis) (ubi, iussu Senatûs, Lugdunum oppidum, ad confluenteis Araris & Rhodani, condiderat, (al. & Rauricam,) deductis eò civibus Romanis, qui ab Allobrogibus olim Viennâ Narbonensi expulsi fuerant) singuli antè Kal. Ianuar. triumphârunt.

Et quòd LEPIDVS fratrem suum, PAVLLVM, proscripsisset; quodque PLANCVS in fratris, Plotij, proscriptionem consensisset; milites currum triumphalem comitati, inter iocos, & civium exsecrationes, hunc versum usurpâsse traduntur;

De Germanis, non de Gallis, duo triumphant Consules. Designati scilicet in annum sequentem Coss.

BRVTI ET CASSIJ IN TRANSMARINIS PROVINCIIS, MOLITIONES, & copiarum adparatus.

Intereà, dum ad hunc, quem diximus, modum Italia per Triumviros convellitur; M. BRVTVS & C. CASSIVS, aliíque federati, rerum suarum in Europâ ulteriore, Asiaque, & alibi, satagebant.

Illi quidem, specie procurandæ annonæ, ex Vrbe in Campaniam egressi; ibique aliquamdiu, nondum finitâ præturâ, commorati, è Veliâ solventes, & in Græciam navigaturi, Italiâ cesserant: præter cæteras civitates, in Pyreéum adpulsi, ab Atheniésibus, statuis etiam æreis, honorati sunt: quæ ipsis, tamquam tyrannicidis, ob facinoris adfinitatem, iuxta HARMODIVM & ARISTOGITONEM, Hipparchi olim Pisistratidæ, tyranni, percussores, positæ fuere.

Ipsi Cretâ, & Cyrene, (al. Bithyniâ) uti minoris momenti provincijs cōtemtis, ad Syriam & Macedoniam, sibi anteà decretas, adspirabant. Et dum CASSIVS Syriam, sibi à Parthico bello spectatam atque obnoxiam, petit; BRVTVS de Græciâ & Macedoniâ, cum Illyrico, tenendâ, cogitabat.

Et universa mòx Græcia nullo ferè labore occupatâ; & accepto in contubernium M. CICERONE, Oratoris filio qui Athenis sapientiæ studijs operam dabat; ad Macedoniam sibi adiungendam conatus convertit.

Quo postquam C. ANTONIVM, ut Q. HORTENSIO succederet; eamque provinciam M. fratris auspicijs, occuparet; propere re io [illegible] M. CICERONEM, industrium tum adolescentem, cum equitatu eò præmittit. Ipse ab ANTISTIO Vetere, C. TREBONII Quæstore, HS. quadringenties c[illegible]; & collectitium, tum ex eo milite, qui à clade Pharsalicâ superstes oberrabat: tum qui DOLABELLAM, caussis certis impeditus, consequi non poterat; exercitum conscribit; & sub signa cogit.

M. CICERO, ubi in Macedoniam pervenit, legionem unam à L. PISONE, C. ANTONI legato, recepit. Et ex equitatu, qui ad DOLABELLAM ducebatur, Quingenti; qui duce CINNA per Thessaliam iter faciebant, eo relicto, ad Brutum se contulérunt. reliquos in Macedoniâ, Cn. DOMITIVS AHENOBARBVS à legato Syriæ abduxit.

BRVTVS in Demetriadem profectus, ingentem variorum armorum vim, quæ mandato IVL. CÆSARIS ad Parthicum bellum erant comparata, quæq; ad Antonium deportabantur; occupavit. Et summa celeritate usus, eodem tempore in Macedoniam venit, quo C. Antonius in Illyricum; pervénit. Ibique Q. HORTENSIVS, & M. APPVLEIVS qui exercitum in Macedonia comparaverant; se que BRVTO coniungunt.

BRVTI PROGRESSVS, ET INCREMENTA.

ANTONIVS, ut VII. P. Vatinij legiones præoccuparet, Dyrrachium & Apolloniam summâ festinatione contendebat; quùm Brutum loca aspera & prætupta, & nives, frigidaque in montibus tempestas, retardarent. Legiones tamen, Antonio et Vatinium, quem etiam oderant, repulso, ad Brutum, cum Apolloniatis, defecere.

ANTONIVS, multis frustrà ad Buthrotum & Bullidem tentatis. à CICERONE, BRVTI legato victus, & in loca paludibus intercisa, depulsus; & e[illegible]atu undique, velut indagine, cinctus, se cum cohortibus aliquot in Bruti fidem potestatemque tradidit.

Tenebat itaque Brutus treis, quas dixi, provincias, & VIII. legionum exercitum, cum equitatu.

Quumque ea omnia, missis Romam litteris, S.P.Q. Romani potestati permitteret; S. C factum est; *quo BRVTO Macedonia provincia, Illyricum, & Græcia, cum Proconsulari imperio, quoad ipsi, ex alio S. C. succederetur; sunt decreta.*

Ita copijs auctus, & imperio confirmatus BRVTVS, de gratiâ quidem cum Cæsare sarciendâ, & de societate adversùs Antonium, communem hostem, iungendâ cogitabat; sed certior factus Cæsarem in consulatum invasisse & fedus cum Lepido Antonioque percussisse. C. CÆSARIS, ad hæc, percussores Lege Pediâ condemnatos. abiectâ reconciliationis spe, omni sibi ope adnitendum censet, ut armis se suamque [illegible] ab inimicis tueretur.

C. ANTONII EXITVS

C. ANTONIVS, quem licet captivum, benigne & liberaliter

liberaliter Apolloniæ BRVTVS habebat, & cum prætorijs ornamentis in otio vivere permittebat; corruptis Tribunis & Centurionibus aliquot, exercitum Bruti ad seditionem, concitare, atque ita per tumultum evadere, primùm tentârat. Deinde, M. Frater, qui eum è custodia eriperent, clàm submiserat; unde Q. CLODIVS, cujus ille cutæ fideique erat commissus; sive proprio consilio, sive occulto BRVTI iussu, eum interficiendum curavit.

BRVTVS ut à turbidis con[illegible]ijs, rerumque novarum studio, exercitum retraheret; relicto in Macedoniâ Proprætore Q. HORTENSIO, ipse in Thessaliam movit. & uti sociorum opibus copias su[illegible]s aleret, in Asiam traiecit.

DEIOTARVM, Gallogræciæ regem, qui Cassio, ob senium, se excusaverat; in parteis suas traducit. au[illegible]ia undique pecuniasque cogit.

S[illegible] certior factus de maximo belli adparatu, & Cæsaris Antonijque conatibus, qui mòx terrâ marique in Macedoniam incubituri esse timerentur; in provinciam suam, ad subita belli occursurus, properabat.

Quùm in Thraciam adpulisset, XII. cohorteis P. DOLABELLÆ quæ in Chersonneso vagabantur, ad se traducit. regnumque SADALIS, cuius ipse moriens pop. Rom. heredem testamento instituerat, occupavit.

Inde in Bessos, Æmi montis accolas, movit. quos postquam, RASCVPOLIDIS reguli operâ adiutus, imperata facere coëgisset; Imperator ab exercitu salutatus est.

Ibi & POLEMOCRATIAM viduam, cuius maritus eâ in regione regulus ab inimicis cæsus fuerat, ad se, cum ALMO F. confugientem, in suam pop. que Romani fidem ac clientelam, una cum infinitâ auri argentique copiâ, suscepit. & Cyzicenis puerum, quousque eius iniurias opportunè ulcisci posset; educandum commendavit. Ex auro autem & argento, quod rude acceperat, pecuniam signari fecit. quæ *adversâ parte, ipsius imaginem; aversâ, Pileum inter duos pugiones, & Eidus Martias exprimeret. Monumentum adserta eo die, occiso Cæsare, Libertatis.*

Ipse, quùm CÆSAREM & ANTONIVM tardiùs, quàm nuntiatum fuerat, bellum moliri intelligeret; in Asiam rediit, ut Lycios, adhuc cunctanteis, ad societatem adigeret.

Nunc ad res à Cassio gestas veniamus.

PAR BRVTI CASSIIQVE FORTVNA.
IIVIVS PROGRESSVS.

Admirandum sanè ab omni sæculorum memoria haud temerè duos reperias potuisse, & quidem eiusdem facinoris necessitudine coniunctos, quos aut fortuna, diversis licet locis, promiùs comitata fuerit; aut rursus veluti fatigata, celeriùs, propè uno momento & loco, quàm quos dico, BRVTVM & CASSIVM, deseruerit.

CASSIVS itaque à BRVTO digressus, dum in Syriam, provinciam sibi attributam, ut P. DOLABELLÆ conatibus anteverteret, properandum sibi statuisset; Smyrnæ C. TREBONIVM, Asiæ Proconsf. convenit, ab eo, atque P. LENTVLO, Proquæstore, pecuniâ, milite atque armis instructus, in Syriam accelerat. præmissum à P. DOLABELLÂ equitatum, operâ Lentuli occupat, & ad se transducit.

Ciliciæ regulum, TARCHONDIMOTVM; & Tarsenseis, Iuliorum clienteis, etiam invitos, ad societatem compellit. Inde in Syriam transit, quam Q. Cæcilij Bassij audaciâ scelereque turbatam reperit.

SEDITIO ET INSANIA MILITARIS,
Bassio auctore, Ignavia Sex. Iulij Cæs.

BASSVS ille, eques Romanus, è clade Pharsalicâ elapsus, qui Tyri negotiatorem se esse diu simulârat; præsidia quæ eâ in urbe erant, ad defectionem pellicere, & inducere cœpit.

Præerat tunc Syriæ, Proquæstore, SEX. IVLIVS CÆSAR, quem Dictator, gentilis, dum contrà PHARNACEM per Palæstinam moveret; illi provinciæ, cum imperio & unâ legione, præfecerat.

Is in voluptates proiectus, disciplinæ militaris severitatem remiserat. adeò ut dum seditione, per factiosos, in præcipitem amentiam erumpente, SEXTVS obsistere nititur; iaculis à Principibus tumultûs confixus sit. ijdemque promissis impleti, & donis à BASSO corrupti, signa ad eumdem, sui furoris ducem, transtulerint.

Ex ijs plerique, pòst facti etiam pænitudinem, insanabiles, quòd ob cædis atrocitatem de veniâ & clementiâ Cæsaris, propinqui, desperarent; fide datâ acceptâque coniurant. & Q. BASSVM, quem Prætorem salutârant, sacramento etiam obstringunt; *nisi deprecantibus istius insanæ gratiâ à Cæsare condonetur; armis suam salutem tutaturos.*

L. STATIVM MVRCVM, ut de flagitiosis pœnas sumeret; cum III. legionibus à CÆSARE missum, acriter repellunt. Sed iam MVRCO, Q. MARCIVS (al. M. MINVTIVS) CRISPVS, cum totidem legionibus è Bithyniâ accesserat.

BASSVM itáque, qui conscriptâ & alterâ legione in Apaméam, Cœles-Syriæ urbem, se receperat; Cæsariani illi duces cum sex legionibus obsidione cingunt.

CASSII INCREMENTA.

Supervenit intereà C. CASSIVS, qui MVRCO & CRISPO amicè salutatis, eosdem de miserabili rerum Romanarum statu, & de Senatûs voluntate edocet. Vireis pro tempore sociandas esse, quibus Resp. à servitute & crudelitate Triumvirorum vindicetur.

Illi persuasi, exercitus tradunt; & constantibus animis, unà cum ipso, reip. & Senatus caussam suscipiunt. Milites quoque BASSI, missis ex obsessâ urbe ad CASSIVM legatis, eius se voluntati permisêre.

Præterea A. ALLIENVS, DOLABELLÆ legatus, IV. quas ex Ægypto in Syriam deduxerat, legiones, eidem CASSIO transdidit.

Ita CASSIVS, Suriâ provinciâ constitutâ, & XII. iam legionum Imperator, de tam prospero rerum suarum

rum suarum successu ad Senatum perscribit: & BRVTI exemplo; *se, sua, & exercitum in S. P. Q. Rom. potestatem permittit.*

TREBONII EXITVS.

P. DOLABELLA, intellecto, Syriam à CASSIO esse occupatam: ut copias suas confirmaret; in Asiâ (quam deiecto C. TREBONIO, Proconsf. armis facilè occupaturum confidebat) substitit. Et licet prius per eumdem TREBONIVM, Pergamo atque Smyrnâ exclusus fuerat; ipse de nocte reversus, de improviso Smyrnam invasit, eamque ex insidijs occupavit.

TREBONIVS in cubili suo deprehensus, & servilem in modum, omni cruciatu à SAMARIO, DOLABELLÆ ministro, per biduum, ut de pecuniâ publicâ profiteretur; laceratus, tandem interficitur. Cadavetis trunco in mare proiecto, caput ipsius pilo præfigi & circumferri iussum est. quod milites deinde, per vias silice stratas, pro pilâ in vicem & per ludibrium sibi iactantes, ita contrivere, ut nulla faciei appareret.

Senatus his de rebus certior factus, DOLABELLAM hostem iudicavit; & ad eumdem bello persequendum CASSIO imperium detulit. Eique, censente CICERONE, Suria, Asia, Bithynia, Pontus, provinciæ decretæ. *ut ijs, & oræ omni maritimæ, classiq; cum imperio Proconsulari; & optimâ lege, quoad ipsi ex S.C. succederetur, præesset.*

Ipse, similiter, atque BRVTVS, de Lege Pediâ certior factus, reconciliationis, quam cum Cæsare per litteras tentârat, curam deposuit; & ad belli adparatum se convertit.

DOLABELLÆ CONATVS: ET EXITVS.

DOLABELLA, interim, præmisso cum unâ legione OCTAVIO MARSO, Asiam, quasi TREBONII cæde vacuam, diripiebat; pecuniâ, classe, atmis acerbissimè imperatis.

L. LVCILIVM LVSCINVM, classis suæ præfectum, in Syriam cum navali adparatu præire iussit: atque ipse in Ciliciam profectus, deiecto ab Ægis Cassij præsidio, Tarsum, Cæsari ante fidam, & ultrò deditam, recepit.

In Syriam ingressus, & ab Antiochiâ repulsus, à Laodicensibus, qui & ipsi rebus Cæsaris studebant; in urbem, Lyco flumini impositam, & totius Phoeniciæ munitissimam, admissus; & partem muri demolitus, castra opido coniungit.

Dumque is ex eius urbis Portu, cum classe, in Aradum traijcere pararet; CASSIVS, ex Palæstinâ, cum X. legionibus, & XX. auxiliorum cohortibus, IV. equitum Millib. eódem movet: & Laodicéam, à continente arctissimâ obsidione cingit. Et Isthmû, (quem ibi tres fluvij, Lycus, Asopus, & Caper, factâ peninsulæ formâ, CCL. passibus latum in continente relinquunt) ne quâ hosti eruptio patéret, aggere & vallo circumcludit.

DOLABELLA, classe Ægyptiâ, & SERAPIONE duce usus, prælium navale, variâ fortunâ, committit & tandem à STATIO MVRCO, classis Cassianæ præfecto, fusus, Laodiceam refugere cogitur.

Ibi mari terrâque circumsessus, & subinde oppugnatus, & prælio navali semel atque iterû victus & tentatâ frustrà eruptione iterùm in opidum côpulsus; ad extremam inopiæ famisq; necessitatem (ut panis libra L. sestertijs veniret) adductus est.

Quumque corruptis, per munera DOLABELLÆ Centurionibus; & in primis Quinctio Quæstore adnitente; & Octavij Marsi, spectatæ in tuendâ urbe, & hoste repellendo vigilantiæ, insidiante; Cassij miles, per portas minores, admissus, in opidû invasisset; DOLABELLA, ne vivus in potestatem adversarij veniret; satelliti sese feriendum præbuit. (al. suâ manu se transfixit. quod & Marsus fecit.)

CASSIVS tamen Dolabellæ cadaver sepeliri permisit: ciusque milites sacramento suo adegit. In Laodicenos, & eos maximè, quorum consilio Dolabella receptus fuerat; severiùs animadvertit. & civitatem publicâ privatâque pecuniâ mulctatam, militum direptioni concessit.

CASSIVS AB EXPEDITIONE ÆGYPTIA REVOCATVR. EIVS RAPACITAS.

Iamtum CASSIVS expeditionem in Ægyptû moliebatur; ut reginam CLEOPATRAM, quæ classe DOLABELLAM iuverat, & ad Cæsarem Antoniumque navigare constituerat; ulcisceretur. regnumq; eius, deducto iam inde, per Allienum, legionû præsidio, pænè vacuum, occuparet. Verum ab illo incepto, crebris BRVTI litteris avocarût; ut sibi adversùs Antonium Cæsaremque, iamtum mare traiecturos, auxilio venire properaret.

Quùm interea Tarsenses TVLLIVM CIMBRVM, qui ex Bithyniâ copias ad CASSIVM deducebat, portis exclusissent; & contumelijs in irritatum insultâssent; eam iniuriam ut CASSIVS ulcisceretur; tributi ijs centies & ter sestertiûm imperavit.

Milites ad eam pecuniam cogendam missi, non modò civeis iniquâ collatione ad inopiam redigebant; sed libera etiam corpora, nullo ordinis, sexûs aut ætatis discrimine, ad servitutem vendebat. Donec CASSIVS superveniés, & civiû vicem miseratus, eosdem liberos esse iuberet.

IVDÆA TRIBVTIS ADFLICTA. HERODIS INDVSTRIA.

IOSEPH. lib. 14. memorat; CASSIVM, præ cæteris, Iudæam tributorum gravitate adflixisse; & amplius DCC. argenti talenta imperâsse. Cuius quidem pecuniæ, præproperâ exactionem, quùm minas Cassij veritus, ANTIPATER, partim filijs, partim MALICHO parum sibi fido, alijsque commisisset; primus HERODES ex Galilæâ, quârum imperatum erat, adtulit: maximamque eo nomine à CASSIO gratiam iniit. Quòd ille in posterum conducibile fore sibi existimaret; alieno sumtu, & debiti repræsentatione, Romanorum benivolentiam sibi comparare.

Aliorum procuratorum ea fuit, in colligendis pecunijs, incuria; ut civitates ipsæ, Gophna, Emaus, Lydda & Thamna, cum incolis, venum proscriberentur, & à CASSIO hastæ subijcerentur.

MALCHI ARABIS MALIGNITAS.

CASSIVS in MALICHVM etiam eo in negotio cunctatorem, aut infidû, ita exarsetat; ut cum interfe-

ctūrus fuisset; nisi Hyrcanus, per Antipatrum, C. talentis de suo missis, iram eius lenijsset; & civitates eo, quod dixi, periculo liberásset.

At Malichus beneficij immemor, digresso Cassio, non destitit insidias Antipatro, suo servatori, moliri; cuius morte, dominatus Hyrcano & sibi securior esset futurus.

Et Antipater eius consilia subodoratus, copijs ultrà Iordanem, tum ex indigenis, tum ex Arabibus, collectis, ad se ab eius insidijs defendendum comparabat: quùm ille, novâ impudentiâ usus, cum Phasaëlum, Hierosolymæ præsidijs præpositum; tum Herodem, custodiæ armorum destinatum, obtestationibus & sacramentis inductos, eò impulit; ut sui, tamquam innocentis, cum Patre Antipatro, reconciliandi auctores essent. Et Murcus, Syriæ tum præses, Sexti Cæsaris succidaneus, qui Malichum, rebus novis in Iudæâ studentem, interficere constituerat; ab Antipatro exoratus, incolumitatem ei præstaret.

HERODES COELE-SYRIÆ PRÆFECTUS. ANTIPATRI PATRIS exitus.

Idem autem Murcus, & Cassius, exercitu è Syria conflato; & adornatâ in Cæsarem Antoniumque expeditione; Herodem qui sibi magno ad res gerendas usui fuisset; toti Cœle-Syriæ, classe, & equitum peditumque manu attributâ; procuratorem dedére. regnum Iudææ etiam, finito bello, polliciti.

Sic spes, & fortuna filij, Patri Antipatro exitium properavérunt. Malichus namque futuram utriusque amplitudinem metuens, corrupto Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, Pincernâ, mistum veneno poculum Patri præbendum curavit; & adscito in parteis milite, civitatis gubernacula capessivit.

Hic finis Antipatri, viri strenui, & ad res administrandas idonei; qui reciperatum Hyrcano regnum conservárit.

HERODES PATRIS MORTEM ULCISCI STUDET.

Homo quidem ille sceleratus, & veneficus, Herodem & Phasaelum filios, detectis in Patrem insidijs, indignanteis, facti inficiatione eludere tentabat; & armatorum interim manu se muniebat; quùm Herodes Patris mortem confestim ulcisci, & percussorem cum exercitu adgredi iam paratus esset; ni Phasaëli consilio inductus, & vulgaris seditionis aut civilis inter se belli metu deterritus; cædem, eiusque auctorem, demissè se purgantem, pro tempore dissimulare; & ad solvendas Patri inferias se convertere, satiùs duxisset.

Ipse nihilo minus rebus Samariæ, quæ seditione tùm fluctuabat, compositis; & civium controversijs, iure æquabiliter reddito, diremtis; quùm die festo ad urbem Hierosolymam, cum militibus, accessisset; & ab Hyrcano (qui nefas esse, sanctis populi ceremonijs profanam turbam superinduci, prætexebat) ingressu prohibitus esset; contemtâ obnuntiatione, de nocte introijt: & Malichum tanto terrore persudit; ut ad se veniret: & simulatis lacrymis, Antipatri, tamquam amici, mortem deploraret.

Herodes, quamvis vix animo dolorem premeret; vitandæ tamen suspicionis causâ, hominem comiter tractat: & hoc interim spatio apud Cassium, de indignâ Patris nece, per litteras, conqueritur.

Ille vicissim non modò ad ulciscendam Patris mortem, & pœnas de Malicho, homine sibi inviso, sumendas, cohortatus est; sed Tribunis etiam, qui apud Tyrum agerent, mandavit, ut iustis Herodis conatibus adessent.

MALICHI SUBDOLÆ MOLITIONES; ET EXITUS.

Quumque captâ à Cassio Laodicéâ, Optimates quique pecunias, cum Coronis, ad Cassium victorem adferrent; & ipse Herodes, unà cum Hyrcano & Malicho, eódem iter facerent; & locus ille ultioni destinatus commodusque visus esset; Malichus suspicione fraudem, circà Tyrum, adsecurus, maiora animo moliri adgressus est.

Filium itaque, qui obses eâ in urbe servabatur, furtim eripere, & secum in Iudæam abducere: & dum Cassius civili contra Antonium bello distinetur, gente Iudæorum ad defectionem concitatâ, deiectoq; Hyrcano, Principatum patriæ invadere cogitabat.

Herodes, homo non minus callidus, & Malichi institutum quasi subodoratus; ipsum, & Hyrcanum, ad cœnã vocárat. Et famulo quasi ad instruendum convivium præmisso, Tribunos Cassianos arcessit; monetque; ut cũ pugionibus venienti Malicho occurrant.

Illi verò ex urbe egressi, & hominem in litore, propè urbem, nacti, multis vulneribus confodérũt. Hyrcanus eo facto attonitus, & intelligens tãdem è Tribuno, Cassij iussu id esse perpetratum; facinus auctoremque laudavit, qui se, & Patriam, à communi scilicet insidiatore, incolumem servásset.

NOVA HIEROSOLYMIS SEDITIO.

Vix è Syriâ excesserat Cassius, quùm nova Hierosolymis orta est seditio. Felix namque, qui ibi cũ militibus erat relictus, populo etiam ad arma corripienda, cõcitato; in Phasaëlum impetũ fecit; fratris pœnâ, scilicet, Herodem, ob Malichi necẽ, ulturus.

Herodes tum cum Fabio, duce Romano, apud Damascum distinebatur, ne fratri succurrere posset, morbo impeditus.

Sed Phasaëlus superato per se Felice, & in turrim quamdam compulso; unde eum, incolumitatem priùs pactum, abire passus est; graviter cum Hyrcano expostulavit; qui Patris, & suorum beneficiorum oblitus, hosti faveret; & à fratre Malichi multa castella, &, in cæteris, Masadam longè munitissimam, occupari permisisset. Sed & hunc Herodes, simulatque convaluit; ijs, quæ ceperat, castellis exuit; & supplicem incolumemque ex pacto dimisit.

ANTI-

ANTIGONVS RES NOVAT; ET VINCITVR.

ANTIGONVS, ille ARISTOBVLI F. à PTOLEMÆO MENNÆO, ob adfinitatem, adoptatus, conciliato sibi, pecunijs soceri, FABIO, exercitum iam cōparaverat. Eumque MARION, Tyrannus Tyrijs à CASSIO impositus; & iam aliquot in Galilæâ conterminâ arcium potens, enixè adiuvabat.

HERODIS GRATIA: ADFINITAS CVM HYRCANO, DVCTA MARIAMME.

Verùm HERODES eò profectus, & castella recepit; & Tyrannum totâ Galilæâ expulit. Antigonum verò, vix extremos Iudææ limites ingressum, & prœlio superatum, inde profligavit.

Eam ob rem cum tot victoriarum insignibus Hierosolymam revertentem, tam HYRCANVS, quàm populus, coronis muneribusque honoravit.

Eo autem nomine, utrisq; iam carior erat; quòd gener, per sponsionem, in HYRCANI familiam adscitus esset; & ducturus, MARIAMMEN, ALEXANDRI ARISTOBVLO geniti filiam; HYRCANI ex filiâ neptem.

Ille autem ex ea uxore mares treis, & filias duas suscepit quum ex DORIDE populari, quæ ei priùs nupserat; ANTIPATER natus esset, è filijs maximus.

CASSII ET BRVTI EXPEDITIONES, IN LYCIOS ET RHODIOS. ET HORVM calamitas, & Romani ducis rapacitas.

CASSIVS cum omnibus copijs è Syriâ in Ioniam profectus, cum M. BRVTO, Smyrnæ, de summâ rerum colloquium habet. Et licet BRVTVS, quia DECIMVS SAXA, & NORBANVS FLACCVS, partium legati, Ionium mare traiecisse nuntiabantur; coniunctis copijs in Macedoniam properandum contenderet; CASSIVS tamen, prius quam in Europam traijcerent, Lyciorum & Rhodiorum (qui soli, cū ARIOBARZANE Cappadoce, societatem suam detrectabant) contumaciam (ne quid hostile aut infestum à tergo relinqueretur) armis contundendam evicit: ut Brutus Lycios; Cassius Rhodios debellandos sibi sumerent.

Rhodij, rei navalis peritiâ confisi, & concurrere cum Cassianâ classe ausi; priùs apud Myndum; iterumque apud Rhodum ipsam, à Statio Murco superantur.

Et Cassius Rhodum urbem terrâ per P. LENTVLVM; & mari, per eumdem Murcum, LXXX. navibus obsessam, & aliquamdiu oppugnatâ, brevi se ad deditionem adacturum confidebat. quùm operâ, sive proditione quorumdam, qui eius erga civeis clementiam eo pacto demereri studerent; spe citiùs, intrò in urbem receptus est.

Ille nihilo minus in dedititios, & suos quondam alumnos, inclementiùs consuluit. Quinquaginta, quos nominatim citari iusserat, capitali sententia damnatis: & XXV. alijs, quòd ad præconis vocem non adparuissent; exsilio multatis. Etiam ARCHELAO, quo in Græcis litteris & disciplinis, dum ibi olim degeret, præceptore usus fuerat, quemque cives pro se deprecatum miserant) immodestiùs reiecto.

Contentus tamen, ut præferebat, paucorum supplicio, militem à direptione & vexatione civitatis abstinere iubebat.

Cæterum Rhodios, tamquam federis, quod M. MARCELLO, & Ser. SVLPITIO Coss. pndē renovatū erat, violatores: qui Dolabellam, hostē à Senatu iudicatum, navibus militeque iuvissent; cōdemnat. Et mox per præconem, quidquid auri argentique, sive id rude sive signatum foret; privatim publicéque, cuiquam in urbe, aut in fanis esset; ut id omne ad diem constitutum repræsentaretur; (sive iis) imperavit. Et despoliatis tantâ & lictorum exactorumque, & iudicum acerbitate Rhodijs; cæteras ipsis fortunas Cassius iubet esse liberas; amicitiamque pop. Rom. comiter servare.

ARIOBARZANEM, Cappadociæ regem, quia nullam cum eo societatem inire voluerat; per equites, quos in Cappadociam præmiserat, derepente oppressum capiumq; occidi iussit. ex quo immensâ pecuniæ, reliquique adparatûs copia ad eū relata.

Asiæ, universè x. annorum tributum extrà ordinem, idque ex censu conferendū, & usque ad H.S. octogies millies, sine morâ repræsentādū, imperavit.

Relictoque ibi ad præsidium L. VARO; STATIVM MVRCVM, cum legione unâ, & sagittarijs, navibusque LX. adversùs classem, quam fama erat ex Ægypto à Cleopatrâ instructissimam ANTONIO & CÆSARI subsidio navigare, ad Tænarum, Peloponnesi promontorium, una opperiri atque observare iubet: & si intercipere non posset; eius saltim navigationem impedire.

BRVTVS LYCIOS DOMAT, XANTHIORVM CLADES.

BRVTVS intereà in Lyciam, Rhodiorum provinciam, profectus, gentem turbulentis Naucratis præfecti concionibus ad arma concitatam, & aditus montesque præsidijs militum infessos; reperit.

Circumducto itaque per occultas semitas equitatu, Lycios ad euram corporum dispersos, à fronte & à tergo opprimit, non paucis cæsis. & quod popularès beneficio potiùs, quàm metu, ab armis ad fidem societatemque revocare cuperet; captivis impunè & gratis dimisis. Fugientibus verò reliquis, tutum in urbem suam receptum, Xanthij præbuére.

Vrbs ea opulenta; & libertatis usque ad perniciem, & olim, & tum quoque studiosa; nec non fossis undique altis munita. Sed postquàm muri crebris Romanorū arietum ictibus pulsati, urbem frequentibus ruinis nudâssent; & Xanthij, pro nudatâ mœnibus patriâ, corpora armata opponerent; anceps diu inter utrosque certamen, vix supervenìens nox diremit.

Et [illegible]

Et opidani noctu cum facibus ex urbe erumpentes, incendium operibus hostium machinisque, quibus oppugnabantur, inijcere contendunt. Quibus dum incautiùs BRVTVS occurrit, non minimum vitæ suæ discrimen ad jt.

Sed Brutiani proximo die facto in Xanthios per ruinas & medias flammas impetu, cum ipsis, repulsis & fugientibus, simul in opidum irrumpunt.

Xanthij, ne præda militum fierent; plura in seipsos victi facinora ediderunt; quàm victores, etiam crudelissimi, facturi fuerant.

Vrbe iam captâ, in suas quisque ædeis dilapsi; coniuges, liberos, necessarios omneis, qui ultrò etiam se iugulandos præbebant; interficiunt. ut urbe totâ gemitus, ciulatusque morientium exaudiretur.

BRVTVS eam à militibus carnificinam ratus; per præcones suis denuntiari iussit; ut *ab omni vi & direptione abstinerent.* mòx ubi Xanthios, veluti in rabiem actos, immodico libertatis tuendæ studio, ita sævire cognovit; illacrumavit. & oblatâ per præconem libertate, omniumque incolumitate; milites insuper incendium, quod Xanthij proprijs rectis passim totâ urbe excitaverant, restinguere iussit.

Sed illi efferatiores facti, omnibus suis contrucidatis, atque in rogos compositis flammas subijciunt: & vi [illegible] postremò illatâ, moribundi se ipsi, ut unà cremarentur, super suorum cadavera prostraverunt.

Centum & quinquaginta tantùm (al. mulierculæ, præter mancipia, ex eâ clade reliqui fuisse traduntur: BRVTI ipsius beneficentiâ (qui militibus, si quem Xanthiorum conservâssent; & à voluntario facinore avertissent, præmia proposuisse perhibetur) conservati.

(Fatale huic urbi fuisse curiosi observárunt: ut tertiâ iam conversione, intra annos D. busta Civium suorum, pro libertate suis ipsorum manibus morientium, contegeret.

CYRO rege duceque eiusdem HARPAGO, simili clade Xanthios fuisse confectos, constat: qualem post annos CCXLIV. ab ALEXANDRI MAGNI ducibus experti. quàque iam post annum D. à BRVTO adfecti.)

BRVTVS, eos ex Xanthijs, qui conservati erant, libertate donatos consolatus, in spem meliorem inducto, comiter à se dimisit. quò Patarensibus, Myrijs, cæterisque, eiusdem fortè ferociæ contagione imbutis, clementiæ & salutis exspectationem, ex victoris lenitate, confirmaret.

Lycios itaque partim vi edomitos, partim ostentatâ veniâ in fidem societatemque receptos, BRVTVS auro argentoque signato mulctat. [illegible] Lyciæ H.S. ter millies imperat: & provinciam legibus datis optime in præsens [illegible] constituit.

In THEODORVM Chium, qui ante quadriennium de POMPEII M. capite rogatus in aulâ PTOLEMÆI sententiam dixerat; *Mortuos non remordere*; postquam omni cruciatûs genere, ut *Manibus POMPEI parentaret*, enecâsset,) crucis supplicio animadverti iussit.

CONSVLES SVBSTITVTI.

3910.
Ab V. C. 709. | 40.

In hunc annum Consules iam antè à IVLIO CÆSARE designati fuerant D. BRVTVS ALBINVS, (e Brutu fortè in Albinos adoptatus, ut patet è veteri nummo; A. POSTVMIVS A. F. ALBINVS BRVTI F. COS. DES.) & L. MVNATIVS PLANCVS.

Veriùm BRVTO priore anno lege Pediâ damnato, & pòst occiso; & Rep. a Triumviris occupatâ, placuit M. ÆMILIVM LEPIDVM, (unum ex III. Viris; quiq, ante etiam, IVL. CÆSARIS in II. Consulatu collega fuerat) cum L. PLANCO; qui & ipse secutus ANTONIVM a rep. & Senatu desciverat; consulatum administrare.

Censores eo anno fuisse putantur, nullo licet lustro facto: L. ANTONIVS, & P. SVLPITIVS QVIRINVS. Quin tamen, postquam I. CÆSAR, repudiato Censoris nomine, censoriam potestatem sibi arrogavit; vix ulla censura fuerit.

IRRITVS MVRCI CIRCA BRVNDISIVM CONATVS. CÆSAR ET ANTONIVS in Græciam traijciunt.

BRVTVS Lyciorum classe, quam ipsis imperaverat, in Hellespontum, Abydum versus, præmissa; cum universis copias, terrestri itinere, ducturus, Sardeis ex itinere ad Cassium proficiscitur: ut coniunctis copijs traiectoque simul Hellesponto, in Europam transmitterent.

STATIVS MVRCVS intereà, cognito, CLEOPATRÆ classem, vi tempestatis non sine naufragio, in Laconicam, reiectam esse, à Tænaro solvens, Insulam, quæ portui Brundisino ex adversum est, occupavit: unde M. ANTONIVM legiones in Græciam transportare parantem prohiberet.

Eo eo tempore ANTONIVS Brundisij; qui virtuti militum confisus, naveis aliquot cratibus, pluteisque constratas, milite armato complet, & in MVRCVM im[illegible].

Facto [illegible] q[illegible] Veterani primo statim impetu unà ex MVRCI quadriremibus, cum remige & [illegible] cepissent; & reliquas fugere turpiter co[illegible] MVRCVS præterea per equites ANTONII, orâ mari[illegible] dispositos ab aquatione prohibitus, à Brundisio discedit, & circa C[illegible] substitit.

CÆSAR, qui præmisso, cum classe, SALVIO SALVIDIENO, contra SEX. POMPEIVM in Siciliam erat profectus; quique iam Rhegium pervenerat; ab ANTONIO evocatus, eòdem cursum dirigit.

Vt Brundisium venit; & suo, & ANTONII exercitu in naveis imposito, inde solventes, & ventum nacti idoneum, impeditis pro re natâ, MVRCI navibus & remigibus, Corcyram superant. illiusque custodias & stationes prætervecti, Dyrrachium adpellunt.

Hic quùm gravi valetudine adfectus CÆSAR decumberet; ANTONIVS exercitum in Macedoniam rapit. & Amphipoli, quam NORBANVS præsidio munierat; ex itinere occupatâ: relictoque ibi PINARIO, Philippos, Macedoniæ urbem, pervenit. Cæsar x. pòst diebus, utcumque à morbo recreatus, eòdem se deferri iussit.

BRVTVS ET CASSIVS EODEM CONTENDVNT. SPECTRVM BRVTI.

BRVTVS & CASSIVS, in Lydiâ, apud Sardeis, mutuâ faustâque exercituum adgratulatione excepti, & Imperatores salutati; & depositis sincerè offensionibus, inter se reconciliati; copias ex Asiâ in Europam transportare constituunt.

BRVTO nocte concubiâ adhuc in summis curis, & ad lumen pervigilanti, immane Spectrum in cubile intrare visum est. & se *malum ipsius esse Genium* respondit, *quem apud Philippos iterùm visurus esset.*

CASSIVS, qui Epicuréus esset, dicebat; *Ludibrium id esse, ex vi imaginatrice conceptum*, ab eo; cuius sensus, immoderato euratum æstu vexati, mentem usque adeò turbâssent; ut eiusmodi Visa sibi obijci alucinaretur.

Sed ijs super eâ re dissertantibus, litteræ à MVRCO redditæ sunt: *CÆSAREM & ANTONIVM, mare cum legionibus traiecisse; rectâque in Macedoniam contendere.*

Sibi opportunè CN. DOMITIVM AENOBARBVM accessisse: Et navibus longis et. triumque legionum exercitu confidere se, ne qua deinceps hostibus auxilia aut commeatus ex Italiâ subvehantur; facilè prohibituros.

Illi itaque classem ad Abydum convenire iubent: eòdemque omneis equitum peditumque copias terrestri itinere contrahunt. Milites in naveis, ordine, ac sine tumultu, conscendere; & gubernatores Seston adversam cursu petere iussi.

Copijs tum omnibus ad Chersonnesum expositis, primò Lysimachiam, inde ad Melanis Sinum pervenére, & copias suas recensuére.

EXERCITVS VTRIMQVE SVMMA. CASTRORVM SITVS.

CASSIVS IX. BRVTVS XIX. comparaverant legiones. Duæ aliæ valdè attenuatæ, supplementi nomine, inter alias erant conscriptæ. Atque ita LXXX. legionariorum millia numerata sunt.

Equitum, ex socijs & mercenarijs, VI. millia BRVTVS; totidemque CASSIVS habebat.

Ad hæc, ab amicis socijsque re[illegible] ceperant. Auxiliarium præterea pe[illegible] infinitum coëgerant.

Hinc extemplò in Macedoniam movere, ut castra cum hostium castris conferrent.

Insederant iam octo cum legionibus, DECIDIVS SAXA præruptas Turpilorum; & C. NORBANVS, Sapæorum (al. Salapæorum) fauceis; quibus Philippici campi, ad mare Ægæum, clauduntur. Ratiita fore; ut BRVTO CASSIOQVE itinera ad [illegible]sque omnes, in Macedoniam, præcluderent.

Earum regionum reguli fratres duo erant; RHASCVPOLIS, qui BRVTI; & RASCVS, qui ANTONII CÆSARISQVE partibus faveret.

Ceterùm BRVTVS & CASSIVS, longiore usi circuitu, superatis, duce RASCVPOLIDE, maximis itinerum locorùmque angustijs ac difficultatibus, ad Philippicos tandem campos pervenére. Et castra locis editis, XIIX. à Philipporum opido stadijs inter se divisa, valloque & fossâ contra se munita, (sic tamen ut uno ambitu còmprehenderentur) metati sunt. ijque TVLLIVS CIMBER se commodùm coniunxit. DECIDIVS & NORBANVS, qui viribus impares pugnam detrectarent; & à tergo intercludi, quid à fronte patiendum esset, prospicerent; eâ de re per RASCVM commoniti, deflexo ad lævam itinere, secundum Strymonis ripas; postquam ex itinere pulverem, primosque Cassiani exercitûs antecursores prospectassent; ad Amphipolim se subduxere.

Quò ubi ANTONIVS venit; & suo adventu legatos, eorumque milites erexit, quùm castris haud procul ab hoste positis, frumentatores eorum ex insidijs adortus, prœlium infeliciùs commisisset: CÆSAR eo audito, veritus, ne se absente ANTONIVS aut vinceretur, aut vinceret; (quorum alterum si evenisset, CASSIVM & BRVTVM, contra se solum, viribus auctiores fore. sin alterum; ANTONIVM, ut victorem, neque alienæ opis indigentem, sibi contumaciùs insultaturum providebat) corpore nondum satis confirmato, ex Amphipoli, magnis itineribus ad eum ire contendit.

Neque ipsis, adversariorum exemplo, castra diversis inter se locis, quod id minùs tutum videretur; habere placuit: sed uno loco, & unis munitionibus treis exercitus circumsepserunt.

Eo tamen utriusque partis castrorum situ; ut Cæsar quidem & Antonius, cum aquatione & lignatione difficiliore, (locis scilicet planis, & à flumine remotis) tum commeatibus etiam minùs expeditis, uterentur. quòd tum SEX. POMPEIVS, tum cum MVRCO AENOBARBVS, universum mare, quod Siciliam, Italiam, & Epirum interiacet; classibus suis obsiderent: & commeatus in eorum castra comportari prohiberent. Neque ab Ægypto, quæ & ipsa tum à fame laborabat; spes ulla subsidij esset: Et Macedoniâ iam exhaustâ, Thessalia ad tantum exercitum alendum suffectura, non videretur.

IN CASTRIS VNIS, PÆNVRIA: IN ALTERIS MAIOR COMMEATVVM copia. Pugnæ tentamenta.

BRVTVS contrà & CASSIVS, qui locis editioribus considerent; ob silvarum, fluminumque, Strymo[illegible]

nis & Gangetis, vicinitatem, & aquam, & lignam commodius poterant.

Huc accedebat maris Ægæi, quod sibi à tergo imminebat, opportunitas: In quo & portum Neapolitanum, Sinumque Strymonium, & Thasum Insulam, haud procul à continente dissitam, in suâ potestate haberent. Et tam inde, veluti ex horreo quodam, quàm ex universâ Asiâ, commeatus abundè subministrarentur.

Quæ res uti Cassio Brvtoqve ducendi belli occasionem dabat; qui hostem etiam sine sanguine, tantis annonæ difficultatibus fatigatum, brevi in potestatem venturum sperarent; ita è contrario, Cæsarem & Antonium, à maioribus firmioribusque instructos copijs; ut rei summam quam-primùm prœlio committerent, incitabat. Qui metuerent, ne si bellum in longum protrahi contingeret; ipsi & commeatibus destituerentur; & à suis præ inopiâ, desererentur. Simul etiam ne Sex. Pompeivs, post occupatas Siciliam & Italiam, mari transmisso, adversarijs ducibus sese coniungeret.

Vt igitur id quod audaciter commiserant, pertinaciore audaciâ, quæ ipso exitu subinde prudens esse solet; corrigerent, & exercitum suum in dies confirmatiorem redderent; continentibus aliquot diebus, copias ad castra hostium usque, iniquis etiam locis, subijciunt, quò eos ita ad pugnam elicerent.

Quibus pugnam prudenter detrectantibus; Antonivs, ut eos à commeatu, qui Neapoli subvehebatur, prohiberet; & pari secum conditione decertare cogeret; subductis ex acie aliquot legionariorum centurijs, paludem, quæ à Cassii castris, ad mare pertinebat, aggere consternit: & loca profundiora pontibus coniungit, tantâ industriâ, ut decimo die, in ulteriorem ripam, castella aliquot erecta cohortium suarum præsidijs confirmârit.

Eo deprehenso, Cassivs transversam paludem exaggerare cœpit, ut transeuntium commercia coerceret; & cohorteis præmissas, omni auxilio interseptas, opprimeret.

Duplicem interea aciem, ne quid ex quotidianâ consuetudine desiderari videretur; Antonivs producit, & æquo loco pugnandi potestatem facit.

PVGNA PHILIPPENSIS. INSTRVCTÆ VTRIMQVE ACIES. BRVTVS CÆSAREM VINCIT. CASSIVM ANTONIVS.

Eâ in acie sinistrum cornu Cæsar regebat; Antonivs dextrum. Cassio Antonivs; Cæsari Brvtvs, & Messalla, opponebantur.

Brutiani milites, quùm hostis castris operibusque eorum tantum-non insultaret, ultrò ut in prœlium educerentur, rogabant; & se vel discessuros, vel invitis Imperatoribus pugnam capessituros, minitabantur.

Duces itaque eâ militum alacritate perspectâ; partim etiam metu defectionis, signum pugnæ, quamquam inviti, proponunt. Ordinibusque instructis, suos utraque pars, hinc & inde, ad conflictum educit.

Brutianis, pro tesserâ, Libertas, fuit.

Cæsar, quantumvis à valetudine minùs firmus esset; insomnio medici, quo castra ipsius capi e sa fuerant, territus; castris excesserat; lecticaque elatus, pro viribus, ducis munia obibat.

Vbi ad manus ventum; acriterque ancipiti diu Marte dimicatum; tandem dextra Brvti acies, impulsis atque in fugam versis Cæsarianis acriùs instans, eodem impetu, non sine magnâ tam fugientium, quàm eorum, qui castris præsidio relicti erant, cæde, ipsis etiam Cæsaris castris potitur.

Cæsaris lectica vacua, iaculis pilisque ita confixa erat; ut milites, gladios cruentatos ostentantes, Brvto adlevarent Cæsarem à se confectum esse.

Ex eius exercitu x. fermè millia; Tribb. militum xvi. & notæ virtutis xx. Centuriones; equites m. cecidisse memorantur.

Aliâ ex parte Antonivs, factâ in Cassianos, hactenus immotos, impressione, quùm spatium circumagendi signa, aciemque vertendi non haberet; felici audaciâ, vallo proruto, fossaque impletâ, in Cassianos, contra adversum tumulum, armatis undique infestum, irrumpit. & magnâ ferociâ, militumque ardore, obvijs quibusque prostratis, ad aciem Cassii pervenit.

Hic cunctis tam audacis cœpti admiratione perculsis, dum alij trepidè cedunt; alij segniùs signa sequuntur; tota perturbatur acies; & vincente pudorem metu, terga vertere cœperant.

Dum fugienteis Antoniani persequuntur; pauci ad castra; complures ad Brvti stationes se recipiebant.

Castra itaque Cassii, eodem impetu, & cæsis subitâ hostium eruptione præsidiarijs, capta sunt.

Qui ex Cassianis in palude opera faciebant, dum dato sibi armandi spatio, infestis signis Antonianos invadere parant; simulac castra sua capta, hostemque victorem ferociter in se irruere, viderunt: & concitatam vim sibi sustinere nequeunt; partim in medio cæsi; partim fugâ dilapsi, aut in paludem profligati sunt.

Ex Cassii acie ad xix. m. equitum sociorumque ad ii. m. cecidere. Vtrique tamen; quasi exæquato pugnæ periculo, victos & victores se pariter credidere.

Cassivs, quùm rem inclinatam; seque castris exutum videret, cursu in proximum tumulum se subduxit: & de Brvto sollicitus, Titinnivm evocatum, qui de eventu cognosceret, mittit.

Is quùm in itinere in equites Brvti, quos ille vicissim ad Cassivm mittebat, incidisset; & ab ijs agnitus, & cum gaudio, mutuisque amplexibus acceptus esset, unà cum ijs gressu composito ad Cassivm revertebatur.

CASSII EXITVS.

Quod ubi ex loco superiore Cassivs vidit; ratus hostilem equitatum esse, qui intercepto Titinnio, ad se pergeret: in interius tabernaculum se recepit; sagoque caput involvens, Pindaro liberto suo; quem in eiusmodi necessitatis eventum à Crassianâ clade secum habebat; cervicem feriendam prebuit.

Sunt qui putent ab iniusso, & ultrò cæsum; quòd

PINDARVS ille, nec inventus, nec alibi posteà conspectus it..

TITINNIVS autem reversus, & tabernaculum ingressus, ut lætum de BRVTI salute nuntium adferret; conspecto CASSII capite, tarditatis pœnas ab se exigens, ipse quoque in gladium incubuit.

BRVTVS A NOVA PVGNA ABHORRET.

BRVTVS, intellecto CASSII interitu, casum tanti viri non sine lacrymis deplorans, & nobili elogio, *Vltimum Romanorum*, subinde appellans; cadaver eius, (ne ob pr... ipitatam ducis sui mortem, militum animi con...iderent) clanculùm in Thasum insulam, per amicos, honestu funere sepeliendum, transmisit.

Inde in castra Cassiana transgressus, quòd eò loco opportuniore sita esse crederet: & militeseius verbis, & donativo consolatus: simul & increpans; quòd non exspectato ducis sui imperio, temerè ad prœlium provolassent. fertur Lacedæmonem & Thessalonicam, urbeis opulentas, in prędam ijs pollicitus esse, si proximo prœlio victores evasissent contigisset.

Constitutum tamen habebat à iusto prœlio deinceps abstinere; propterea quòd adversarios cum summâ rerum necessariarum penuriâ conflictari non ignoraret. licet subinde cat... ris suos eduxerit; damna de nocte intulerit; & flumine Zygaste averso, castra hostilia inundârit.

CÆSAR & ANTONIVS, nuntio interfecti CASSII erecti; ex utrisque castris copias educunt; acieque instructâ BRVTO pugnandi potestatem faciunt.

BRVTVS contrà, ut famam & opinionem intrepidi ducis retineret; quùm castra in colle haberet, aciem ad infi...as montis radices instruebat: ibique hostem ludificaturus suos continebat. Qui existimaret in casum universæ dimicationis sibi necessariù deveniendum non esse; tam quòd sibi à tergo commeatus ab indè subveherentur, locoque munito & salubri consideret: quàm quòd adversarijs, inter arenas Philippicas, stagnaque gelu horrentia, hibernandum esse prospiceret. posse itaque se, vel *sedendo vincere, bellumque conficere, & civium incolumitati clementer consulere.*

PVGNA NAVALIS AD CORCYRAM BRVTIANIS PROSPERA. BRVTVS AD pugnandum à suis urguetur.

Eius præterea hosteis, quibus desperationem inopia acuebat; consumtis longe lateque frumentis, & hieme impendente; nuntius cladis, Ionio mari acceptæ, maximè perterruit.

STATIVS scilicet MVRCVS, & DOMITIVS AENOBARBVS, eodem die, quo prœlium in campis Philippicis commissum est, DOMITIVM CALVINVM, classemque, cui deducendæ pręerat; expugnasse, atque adflixisse nuntiabantur.

CALVINVS, qui severioribus Cæsaris litteris urgeretur; Martiâ & Quartâ legiones, Pretoriamque II. (al. x.) militum cohortem, aliisque equitum quattuor, & evocatos aliquot, à Brundisio supp... ...tum CÆSARI subvehebat.

Brutiani, quos dixi, duces, qui ad Corcyram in statione erant; è speculis conspicati; cum CL. navibus longis toto impetu in eam classem invehuntur; & partim deprimunt, partim incendunt; & triremeis XVII. cum vectoribus capiunt.

CÆSAR & ANTONIVS, qui in diem ex rapto vivebant; neque aliunde auxilia exspectabant; antequàm ad BRVTVM tam sinistræ sibi cladis nuntius perferretur; aciem iterùm producunt, locoque æquissimo pugnandi potestatem faciunt. Qui... cet ex perfugis didicissent, BRVTVM, militari propè seditione, ad faciendam prœlij aleam, urgueri. dum milites otium; f... ej moram; principes ducis ambitionem, increparent.

Illi namque, simulatque hostium aciem sub signis proximè stare conspexerunt; legati, Centuriones, & Tribuni militum, BRVTVM, ut campo pareret cum ijs congrediendi potestatem faceret, non sine convicijs flagitabant.

BRVTVS, qui præoccupatis vanâ fiduciâ militum animis, tuta consilia contemni videret; veteranosque, qui sub CÆSARE Dictatore olim meruerant, transitionem ad CÆSAREM meditari, si res lōgiùs differretur, per indicium intellexisset; neque suos imperij maiestate à præcipiti ferociâ cohibere posset. Victus tandem multitudinis consensu, cessit. signoque pugnæ proposito cum omnibus copijs in Campum descendit. hoc tantùm deprecatus: *Ne quis casus consilium suum laudabile efficeret.* Et sedulò monens; ne longius à tumulo quodam proximo, quem præsidio munierat, progrederentur. quò & receptus esset facilior; & hostem è superiore loco impeterent.

INFAVSTVM BRVTIANIS PVGNÆ AVSPICIVM.

Dumque hortando consulendoque tempus extrahitur; diei haud multum supererat. Et commodùm sub horam diei nonam, Sole iam inclinante, duę Aquilę; medio inter utrosque spatio, infestis rostris unguibusque inter se concertavere. & milites solicitis pendentibusque animis augurium utrimque magno, cum silentio captare, & eventum duelli exspectare visi. Donec aquila, quæ à BRVTI parte advolârat, victa cederet, & fugâ dilaberetur.

Hinc Cæsariani auspicio tam secundo confirmati, magnâ alacritate procurrunt. Prœlium, ut quod maximum umquam, pari spe & fiduciâ sui equis utrimque viribus, committitur. Quod illo die ita anceps stetisse dicitur, ut aliquamdiu in nullam ...artem acies inclinârint; donec in Cassianos turba... ordinibus dissipatos, Antoniani, renovato ...amore concitati signa inferrent, trepidanteisque fu...rent ac fugarent.

Brutiani quidem constanter adhuc & pertinaciter prœliabantur; sed dispari animorum adfectu. Antoniani namque, quod ferro famem expu...aturi viderentur; spe, irâ, atque aviditate vi... concitati in hostem rapiebantur. Brutiani ... necessitate & pudore inviti magis ... quàm manus conserebant & strage fug... que ...ciotum

ciorum Cassianorum attoniti, segniùs repugnabant.

Ibi dum ANTONIVS propè vecors cum equitatu suo irruit; & simul DECIDIVS atque NORBANVS instant & perculsos sternunt; pudore iam pavori cedente, funduntur & fugantur Brutiani. Iisque ita perturbatis, equitatus Cæsaris continenter insecutus, nullum neque respiciendi, neque respirandi spatium dedit.

CATONIS IVNIORIS EXITVS.

Aderat in BRVTI partibus CATONIS filius; qui ubi nullâ vi perculsos fugientesque cohiberi posse vidit; equum in confertissimam hostium aciem concitat: sefeque inferens,& patrem CATONEM nomine inclamans, infestis undique telis obrutus est.

BRVTO etiam, inter pugnandum, Tribunos militesque, qui vel iniussu imperatoris arma popofcerant, & prœlium inierant, increpante; præ strepitu ac tumultu, nec consilium, nec imperium audiri accipisve poterat. donec universa simul multitudo effuso cursu consternata ad castra ferretur.

Sed quòd ea Cæsariani iam occupássent; ab iisdem facilè deturbati sunt. ut iam nec locus, nec flumina pavori obstarent: & arma ac viri, alij super alios, præcipitarentur.

Postremò, voce unà per totam aciem perlatâ, quâ victores arma poni iuberent, & perterritis vitæ beneficium offerrent; omnes abiectis armis in fidem Cæsaris Antoniique venére.

BRVTI EXITVS, ALIORVMQVE SOCIORVM CÆDES AVT FVGA.

BRVTVS intereà superato Gangetis fluvioli alveo, in tumulum quemdam munitum, densisque arboribus consitum, cum amicis Centurionibusque aliquot, se receperat; fortunam universæ pugnæ exspectaturus.

Sed postquam castra capta, & milites hostium fidem secutos cognovit; omni prorsus spe salutis aut veniæ abiectâ, ingemuit: *Virtutemque, quæ se sanctum & assiduum sui cultorem, tam fœde deseruisset; uti turpiter fortunæ ancillantem, incusavit.*

Et ne quidquam sibi à victoribus deinceps metuendum haberet; STRATONEM Ægeatem, ex Epiro, Rhetorem familiarem, ut manum sibi morituro commodaret, exoravit, & pectore nudato, mucronem gladij, quem STRATO oculis aversis, ne morientem amicum videret; subijciebat, lateri, sive mamillæ sinistræ, quâ parte cor emicat & palpitat; suâ ipse manu admovit; impulsoque per se corpore transfixus exspiravit. Anno ætatis suæ VII. & XXX.

Cadaver eius purpureâ veste honoratum ANTONIVS cremandum; cineresque SERVILIÆ matri, PORCIÆQVE eius uxori, Romam transmittendos curavit.

(*SVETON. tradit; caput eius à CÆSARE Romam missum, ut Dictatoris statuæ subijceretur. DION verò; obortâ in traiectu tempestate, cum cæteris rebus in mare proiectum.*)

BRVTI exemplum secuti sunt ex principibus Romanis circiter XL. Inter quos, LIVIVS DRVSVS, LIVIÆ AVGVSTÆ Pater; QVINCTILIVS VARVS, & ANTISTIVS LABEO, celebrantur.

Neque aliud bellum cruentius cæde clarissimorum civium fuit, quàm hoc Philippense. In quo cæsi L. CASSIVS, imperatoris CASSII fratris filius, & CN. LICINIVS LVCVLLVS. Q. HORTENSIVS, & M. FAVONIVS; ANTONII iussu iugulati.

L. LVCILIVM LVSCINVM, qui persequentibus BRVTVM Rasei equitibus, ut BRVTVM servaret, BRVTVM se mentitus, ultrò obtulerat: & ut ad ANTONIVM, non ad CÆSAREM, captivus deduceretur, enixè petierat; Antonius in numerum amicorum recepit. uti Cæsar M. MESSALLAM (sub quo exercitus BRVTI fugâ dissipatus se denuò, sed frustrà, collegerat) & Stratonem Ægeatem.

STATIVS MVRCVS, cum classe LXXX. navium, & II. Legionibus, ad SEX. POMPEIVM in Siciliam perfugit.

CN. AENOBARBVS, occupatis LXX. navibus & III. legionibus, cum magno factionis suæ comitatu, fugæ fortunæque se commisit: & aliquamdiu Iönium mare, magno cum adversariorum damno, infestavit. donec fidem Asinij Pollionis secutus, paullo antè fœdus Brundisinum, ad Antonium sponte suâ deficeret.

VICTORES INTER SE PROVINCIAS PARTIVNTVR. LEPIDVS SVSPECTVS.

Debellatis, & è medio sublatis, potentissimis adversarijs, sacrisque pro tantâ victoriâ perfectis, & actis militi gratijs; placuit: ut Antonius in Orientem, ad res Asiæ ordinandas; & militibus pecuniam, quam ad H.S. vicena millia viritim pronunciarant, cogendam; proficisceretur. Cæsar verò à perturbara valetudine relevandus, in Italiam reverteretur: & colonias militibus emeritis adsignaret: Italiæ motus, quos collega ipsorum LEPIDVS excitásset; (quem & cum SEX. POMPEIO societatem inijsse rumor erat) aut præoccuparet, aut opprimeret. Et si ille eius criminis convictus esset; ut abdicare cogeretur; & provincijs, quæ fœdere Triumvirali ipsi attributæ erant, spoliaretur. easque ipsi sibi ita compararent, ut Antonius Galliam & Africam, Cæsar Hispaniam & Numidiam obtineret.

De reliquis provincijs; quæ nondum pacatæ essent, nihil decretum. & Italia, tamquam exsors, in medio relicta.

Cæsar, morbo Brundisij, ex nimiâ in traijciendo defatigatione, ingravescente, aliquamdiu usque adeò adfectus est, ut rumor de eius morte passim increbesceret. Sed confirmatâ paullatim valetudine Romam ingressus est.

3911. Ab V.C. 712. | *L. ANTONIO qui ex singulari in M. fratrem Pietate cognomen traxit, & P. SERVILIO ISAVRICO, Consulatum iam iterum.* | 39.

Hic SERVILIVS, filius eius est, qui ISAVRICI cognomen invenit; quique biennio antè mortuus erat: & cum Cæsare, II. Consule, Consulatum gesserat. His Consulibus, genitus putatur TIBERIVS CÆSAR.)

FVLVIÆ AVCTORITAS, MOTVVM NOVORVM AVCTORIS. SIMVLTAS inter eam, & CÆSAREM.

L. ANTONIVS, cùm triumphare cuperet de quibusdam Inalpinis, quasi eos subegisset; quamdiu FVLVIA restitit, nemo adsensus est. ut verò ipsa placata concessit; omnium consensu triumphus ei decretus est. Adeò ut L. ANTONIVS verbo de ijs triumphare, quos se devicisse prædicaret; neque enim quidquam dignum triumpho gesserat; neque omnino imperium ijs in locis habuerat) re-verà autem FVLVIA eo honore adfici, ac triumphare videretur. Egit autem triumphum Kal. Ian. quo die Consulatum erat initurus.

FVLVIA illa, M. ANTONII uxor, & CÆSARIS socius, (eius enim filia CLODIA ei enupserat) contemto ISAVRICO Cos. cum L. ANTONIO levíro Consulatum administrabat.

CÆSAR rebus ex præscripto, cum ANTONII legatis, compositis; M. LEPIDVM, qui sive metu sui; sive ignaviâ, à rebus novis abstineret; & proinde criminibus, de absente oblatis, teneri non crederetur; suâ sententiâ absolvit: & Africam ex convento habere permisit.

Verùm, quùm ipse emeritos, quorum operâ illi vicerant; in militareis colonias deducere, ut ANTONIO receperat, adgrederetur; in odium acerbissimum, motumque belli, seditione, & periculo suo gravissimum, incidit. dum possessores se agnis eijci; veterani, spe præmiorum frustrari, quererentur.

Eam acerbitatem FVLVIA, nihil muliebre, præter corpus, gerens, augebat: L. verò ANTONIVS, fiducia fraternæ potestatis, & Consulatûs, quem gerebat, res novas moliebatur.

MANIVS AQVILIVS, M. ANTONII procurator, herum, CLEOPATRÆ amoribus captum irretitumque motu belli Italici à CLEOPATRA in Italiam avelli & revocari posse, Fulviæ ostendebat. (Is tam infelicis consilij & audaciæ pœnas posteà ANTONIO dedit.

Et hæc mariti fratrem, Consulem, suis consilijs incitabat, ut modò apud veteranos, Cæsarem criminando; modò eos, qui agros amiserant, ad arma conciendo, exercitum ingentem conflaret; & bello Cæsarem lacesseret. Ipsa Præneste sibi belli sedem delegerat: ibi non militis solùm, sed & Imperatoris munera usurpans. Cæsar, optimum ratus se militibus credere, eos arbitros facit controversiæ inter se, & Consulem.

Quùm verò legatis, qui exercituum duces potissimi erant, de concordiâ ultrò citròque missis, nihil ob Fulviæ contumaciam proficeretur; Cæsar, simultate iam in apertum bellum erumpente, CLODIAM, Fulviæ filiam, sibi Triumvirali federe desponsam, virginem, & adhuc intactam repudiat. & in Nursinos Sentinateisque (al. Foutinateis) qui Lucij & Fulviæ parteis sequebantur, exercitum ducit.

L. intereà ANTONIVS, noctе celeriter ad Vrbem contendit: eamque, per NOVIVM quemdam admissus, hostiliter invadit; M. LEPIDO, qui custodiæ urbis, cum exercitu, sive II. legionibus præerat, profligato. & ipse Imperator à populo est salutatus.

CÆSAR L. ANTONIVM SIBI SVBIICIT: ET BELLVM SOPIT.

CÆSAR, Q. SALVIDIENO ad Sentinateis obsidendos relicto, Romam profectus, ANTONII conatus oppressit; ipsumque Vrbe eiecit. Et, dum illinc in Galliam contenderet, ex itinere intercepit: & Perusij mœnibus se includentem, varijs operibus & munimentis cinctum, diu obsedit; & fame tandem ad deditionem coëgit: veniamque petenti dedit.

Ita tantus motus, qui diu Italiam vexaturus videbatur; eæque odiorum acerbitates, sine prœlio & sanguine sopitæ sunt.

3912. Ab V. C. 713. | *CN. DOMITIO CALVINO, & C. ASINIO POLLIONE, Consulibus.* | 38.

Perusia incensa est: cuius quidem incendij initium fecit CESTIVS Macedonicus, eius loci princeps. qui subiecto rebus & penatibus suis igne, transfixum se gladio flammæ intulit: quæ paullatim totâ urbe pergrassata est.

Tradunt quidam, Cæsarem in dedititios aliquot Decuriones crudeliter consuluisse; & eosdem ad aram DIVO IVLIO factam, Idib. Martijs, hostiarum more, esse mactatos.

Nursinis in deditionem acceptis grandem pecuniam imperat. Quam quia pendere nequirent, extorreis urbe suâ & agris expulit.

TIBERII NERONIS CONATVS OPPRESSI.

TIB. CLAVDIVS NERO, Prætorius, TIB. CÆSARIS pater, manens in partibus Fulviæ, & retentis Prætorijs insignibus, primò Præneste; deinde Neapo-

Neapolim evasit: professus eorum, qui agris pulsi erant, patrocinium. Et servis ad pileum vocatis, novum exarsit bellum; nisi id Cæsaris celeritate, & subità in Neapolim irruptione, oppressum sepultumque fuisset.

CLAVDIVS fugâ elapsus, unà cum uxore LIVIA, ad SEX. POMPEIVM, in Siciliam pervenit. sed ab eo fastidiose acceptus; ad M. ANTONIVM in Achaiam traiecit.

Cæsar, mortuo tum fortè FVSIO CALENO, qui cum legionibus aliquot (XI.) Galliam, nomine ANTONII, tenuerat; eas legiones ad se transducit: Galliam, ANTONII provinciam, simul & Hispaniam, occupat. Et pacatà iam universà Italià, ut & tempore tot factionibus lacerata ordinaret, motusque componeret, Romam reversus est.

FVGA FVLVIÆ ET IVLIÆ. L. ANTONIVS ET LEPIDVS IN PROVINCIAS amandantur.

FVLVIA & ipsa, cum suis & communibus ANTONII liberis, Puteolos & inde Brundisium fugit: & unà cum PLANCO fugæ comite, Athenas versùs navigavit.

IVLIA etiam ANTONIORVM mater, ad SEX. POMPEIVM perfugerat: & comiter ab eodem habita, deducentibus L. SCRIBONIO, & SENTIO SATVRNINO, ad filium transmissa fuerat; sollicitationis ergò. ut ANTONIVS, sociatis cum POMPEIO viribus, bellum Cæsari, multis nominibus iniurio, moveret.

Cæsar contrà, ut à turbulentis consilijs, conspirationibusque remp. purgaret, L. ANTONIVM Hispaniæ, Hispanicisque legionibus præfecit; atque ita specie honoris ablegavit; adiunctis ei legatis, SEX. PEDVCÆO, & C. LVCEIO, qui eius consilia observarent, & novis conatibus mature obsisterent. M. verò LEPIDVM III. Virum, qui de collegarum iniurià, & iniquà provinciarum inter se divisione, conquerebatur; cum VI. M. ANTONII legionibus, sibi suspectis, in Africam amandat.

Ibi L. SESTIVS Numidiam, ANTONII nomine præoccupatam, tenuerat; & Africam, pulsis inde primùm CORNIFICIO & D. LÆLIO; & deinde FVSIDIO FANGONE, in eiusdem potestatem redegerat. Sed ille LEPIDO accedenti, utramque provinciam, ex ANTONII Cæsarisque comparatione ei attributam, haud gravatim cessit & tradidit.

M. ANTONIVS ASIÆ GRAVIS, ET ODIOSVS.

ANTONIVS intereà Græciam, cui L. Censorinum præfecit, transgressus, Asiæ provincias obibat; easque gravissimis tributis & direptionibus indignè vexabat.

Vt Ephesum venit; à mulieribus Baccharum; à viris puerisque, Panum & Satyrorum habitu exceptus, urbe ederà & thyrsis passim exornatà, DIONYSIVS, ab omnibus ridiculè salutatur.

Tarsum Ciliciæ ingressus, cum CLEOPATRA, quam priùs ex Ægypto evocarat, de præbitis hosti CASSIO auxilijs expostulare cœperat: quùm cultu eiusdè lugubri, (quæ tamen Veneris habitu, & Cupidinum comitatu, & navi ad omnem lasciviam instructà, eò advenisse traditur) tum sermonis ac morum venustate captus; non modò iustas eius excusationes, (quę neglecto CASSIO, IV. DOLABELLÆ legiones submisisset: & instructissimam classem, pro fide, quà Cæsaris filio obnoxia esset; ad ipsum adducere, ni morbus & repens in mari tempestas remoram iniecisset; parata fuisset) æquis ipse auribus admisit,

ANTONII ET CLEOPATRÆ AMORVM FÆDITAS.

Sed uti erat iuveniliter in Venerem præceps, ita in eam exarsit, *ut ad vilissimi mancipij obsequia se demiserit*, & omnia quasi ex præscripto CLEOPATRÆ agere cœperit. Et extremo reliquoque more usus, nunc cuncta nullum indulgere licentiæ; nunc in eosdem præter disciplinam, sævire.

Denique CLEOPATRAM in Ægyptum secutus, PLANCO in Asià, & DECIDIO SAXA in Syrià relictis; Alexandriæ hiemem securè libidinoséque transigebat. ut iam veluti *in homine turpissimo omnia dignitatis imperijq; insignia obsolescerent.* Donec clades aliquot acceptæ, à fronte, à latere; ex Syrià & ex Italiæ motibus, obstreperent; quæ veluti *faces admota*, tantis vitijs sudormientem *expergefacerent.*

STATVS IVDÆORVM. ANTONII IN EOS BENIGNITAS. HERODEM TVEtur, & regno pręficit, reiectis acerbè accusatoribus.

Vt autem & Iudæorum res attingamus, quæ tum quoque sub Antonio mirificè mutarunt. Inter cæteras omnium ferè gentium legationes, quas Antonius, ex Europà in Bithyniam adpulsus, obviam habuit; adfuêre & Iudæorum primares, PHASAELVM & HERODEM accusare parati. apud quos scilicet tota pænè regni patrij potestas esset; HYRCANO precariò, & in speciem regnante.

Sed Antonius, pecunià corruptus, qui HERODEM magno in honore haberet; adversarios neque in conspectum suum, neque ad colloquium admisit.

Postquam autem idem Eph. sum progressus est, legatio altera publico Hyrcani Pontificis, & gentis Iudaicæ nomine, missa, coronam auream ad eum adtulit; & rogavit; Vt *quos ex Iudæis CASSIVS, prater ius belli, captivos abduxerat, scriptis ad provincias literis in libertatem vindicaret; & agros, quos idem CASSIVS ademerat, genti restitueret.*

Quę postulata quùm Antonius æqua esse existimaret, amicè respondit, & curæ sibi fore eam rem declaravit. Edictùmque per opida proposuit; ut *quotquot vel liberi, vel servi, sub hastà à CASSIO, eiusve administris venumdati essent; libere dimitterentur. Quæq; & suà, & DOLABELLÆ benignitate Iudæis*

concessa fuissent; ea perpetuum rata essent.

Tyrios quoque iussit iniuriam omnem à Iudæis abstinere: & quidquid ex eorum ditione & finibus occupando sibi illi vindicâssent; id totum restituere. Eodem ferè exemplo ad Sidonios, Antiochenos, & Aradios perscripsit.

Quùm verò Tarsi in Ciliciâ ageret, iam-tum CLEOPATRÆ amoribus implicitus; centum iterùm è Iudæorum gente potentissimi & disertissimi ad eum venêrunt; qui HERODEM, cum suâ factione, accusarent.

Sed Iuvenum fratrum caussam tuebatur MESSALA; iuvante in partem HYRCANO ipso, qui desponsâ in matrimonium nepte, socer HERODIS iam factus esset.

ANTONIVS, utrisque apud Daphnen auditis; & sciscitatus ex HYRCANO; Vtri meliùs remp. administrarent? Quùm ex eodem intelligeret; HERODEM eam ad rem maximè esse idoneum: quodque priùs Iuvenes, (ob paterni hospitij, & amicitiæ, iam tum ex eo tempore, quo cum GABINIO agebat, contractæ, memoriam) familiariter diligeret; ambos T[e]trarchas constituit, & reip. Iudaicæ gubernaculis præfecit.

Quindecim ex adversarijs in vincula coniecit. occisurus etiam, nisi HERODES deprecator intercessisset.

Sed ne sic quidem, irrito legationis eventu, conquievêrunt. Mille iterùm, Tyrum, præstolaturi ibi ANTONIVM, venerant. ANTONIVS verò, magna à fratribus pecuniâ corruptus, eius loci magistratui imperavit; ut in Iudæorum legatos, seu seditiosos, & rerum novarum cupidos, animadverteret: & HERODI, in parando confirmandoque principatu, adiutor esset.

HERODIS IN ADVERSARIOS BENIGNITAS, ET ANTONII CRUDELITAS.

HERODES ad populareis suos, cum quibus & Hyrcanus ipse aderat, & in littore ante urbem diversabatur; accedens, comiter monet; ut *maturè certo se periculo subducant.* Quod cum illi contemnerent; Iudæi, cum indigenis, in eos ex urbe erumpunt; & partim trucidant, partim sauciant. Reliqui, quibus tutò domum refugere contigit; in posterum quievére.

At quùm populus HERODEM, ceu facti auctorem, clamoribus exagitaret; Antonius itâ incensus, quos vinxerat, interfici iussit.

Nunc ad alterum Parthicum in Syria bellum veniamus.

BELLUM PARTHICUM IN ASIA ET IUDÆA, DUCIBUS LABIENO, ET PACORO.

TITUS LABIENUS (Labieni, qui sub I. Cæsare in Gallijs militavit F.) à BRUTO & CASSIO, paullo-antè Philippensem pugnam, ad ORODEM, Parthorum regem, missus, ut eum ad armorum societatem sollicitaret; ibi neglectus, & aliquamdiu metu victorum, qui nemini parcerent; commoratus, regi tandem auctor fit, ut ipse in Asiam cum exercitu mitteretur: & Syriam vicinasque regiones à Romanis alieniores sibi subigeret. Dum hinc Antonius fœdis Cleopatræ amoribus impeditus, omnia boni Imperatoris officia corrumperet: inde Cæsar domestico & laborioso bello distineretur.

Vtendum eâ, quæ se ultrò offerret, Asiæ invadendæ, occasione, Rex tanti viri auctoritate inductus, eidem communem cum PACORO filio exercitum & imperij potestatem tradit.

Ipsi itaque in Syriam ingressi, Phœnicen subigunt. Et SAXA, quem Antonius ibi reliquerat, profligato, Apaméam per deditionem capiunt; & dein Antiochiam, ab ipso SAXA desertam.

SAXÂ, dum in Ciliciam fugeret, ab insequente Labieno, occiso; PACCAVS universas mòx Syriæ urbes, prætet Tyrum, occupavit. Et Labienus Ciliciam omnem, & Asiæ civitates in continente firas, nullo ferè negotio subegit. Solæ Mylasa & Alabanda, per vim in potestatem venére.

Labienus, multis pecunijs, ingentique etiam è locis sacris prædâ, ditatus, novo more Parthorum se Imperatorem appellari passus est.

ANTIGONUS OPERA PARTHORUM IN REGNUM RESTITUTUS. PHASAELI casus & exitus.

ANTIGONUS, ARISTOBULI F. (qui-cum tunc commodùm Lysanias, Ptolemæi Mennæi filius & successor, in gratiam amicitiamque, conciliante Barzapherne, Satrapâ, & PACORI commilitone, redierat) mille talenta, & D. lectæ nobilitatis feminas, Parthis se daturum pollicitus erat; *Si regnum ab HYRCANO in se transferrent; & HERODEM unà cum suis interficerent.*

Quæ promissa quamvis non præstarentur, Parthi nihilo minus, regnum Antigono adserturi, exercitum in Iudæam; PACORVS per maritima; Pharnabarzes per mediterranea, duxére.

PACORUM, à Tyrijs repulsum, Sidonij & Ptolemaidenses, intrò admisére. Ipse alam equitum, duce Pincernâ regio, cognomine, speculatum in Iudæam præmisit, & Antigono subsidio esse iussit.

Cui quùm se Iudæi, Carmeli montis incolæ, adiunxissent, & simul in hosticum invadere parati essent; regione Drymæâ in potestatem redactâ, ad Hierosolyma usque pervaserunt.

Et aucti numero, ipsam regiam oppugnare iam erant adgressi; quùm fratres, Antipatri filij, factionis suæ auxilijs stipati, confertâ in foro pugnâ, hostem animosè reppulérunt: Eoque in Templum compulso, armatos ex suis quosdam in propinquas ædeis præsidio misérunt. Sed coortus in eos populus unà cum ipsis ædibus concremavit. (Cuius facti auctores, HERODES, multis ex eo numero interfectis, posteà ultus est.)

Quùm quotidianæ ferè in tantâ propinquitate velitationes utrimque fierent; & instantibus Pentecostes ferijs, multa hominum armatorum, inermium,

mum, è totâ regione millia, circa Templum, ut solet, convenissent; ipsi & Templum, & urbem occupavérunt. solam regiam HERODES cum paucis militibus servabat. Atque inde, custodia muri PHASAELO concreditâ, in hostem, qui in suburbio agebat, cum aliquot ex hortibus erupit; & pugnâ egregiè editâ, multa millia partim in urbem, partim in Templum, aut vallum propinquum, fugere coëgit.

PACORVS autem, Parthorum dux, rogante Antigono, in urbem ingressus est. caussa quidem compescendi tumultus; sed qui re vera Antigono principatum adstruere cuperet.

Quumque ille à PHASAELO, qui obviam se dederat, hospitio exceptus esset; hospiti subdolè suasit, ut legatus ad Barzapharnem proficisceretur.

Is nihil mali suspicatus, statim paruit. sed HERODES, cui barbarorum perfidia suspecta esset, non modò id consilij non probavit; verùm etiam hortatus est fratrem, ut potiùs PACORVM, eiusque comites, apud se divertenteis, opprimeret.

Profecti itaque sunt in eam legationem Hyrcanus & Phasaelus. eosque Pacorus, relictis apud HERODEM cc. equitibus, & x. quos illi vocant, liberis, honoris causâ deduxit.

Vt verò in Galilæam ventum est; opidorum in eâ regione præsidiarij, conniter eis occurrunt: & Barzapharnes, quo dolum tegeret; amicè acceptos muneribus etiam donat.

PHASAELVS, cum suo comitatu, in propinquum mari diversorium deductus; cognito, Antigonum M. talenta & D. mulieres ex pacto Parthis esse pollicitum: &, noctu ipsis insidias parari, & custodiam clam adhiberi; doli à barbaris suspicionem habere cæpit.

Neque certè ab ijs palam violandis aut capiendis Parthi cessassent; nisi eventus alterius consilij sollicitos habuisset; ut HERODES priùs ab equitibus, qui Hiero olymis relicti erant, comprehenderetur. neve fratre sublato, PHASAELVS dolum præsentiens, effugeret.

Nec defuere, qui PHASAELVM hortarentur, ut sine morâ conscenso equo sese inde proriperet. Et OPHELIVS in primis, qui ex SARAMALLA, Syrorum tunc ditissimo, id arcanum cognoverat; naveis etiam ad fugam offerebat.

At ille, qui Hyrcanum, & fratrem HERODEM periculo obijcere nollet; ad Barzapharnem accessit, & ea de re expostulavit: *Turpe esse, legatos, qui fidem filij regij secuti sint, insontem interficere.* Et si pecunijs opus habeat; ampliores à se, quàm ab Antigono, accepturum.

Licet barbarus, ea quæ delata erant, vera esse deierando inficiaretur; & inani suspicioni legatos indulgere diceret; simulatque tamen ille ad PACORVM digressus est; ex Parthis quidam vincula, & Hyrcano, & Phasaelo, tantum periuriorum detestantibus, iniecérunt.

Iamque Eunuchus præmissus in mandatis habebat, ut HERODEM quoque extra muros productum comprehenderet. & PHASAELVS ad eumdem, de Parthicâ perfidiâ nuntios frustrà miserat; quòd ab hostibus intercepti essent.

HERODES itaque, re cognitâ, ad PACORVM, & ad Parthos arcanorum herilium conscios, accessit, qui subdola dissimulatione eum hortati sunt, ut secum extra regiam progrediens, tabellarijs occurreret; qui de salute PHASAELI & legationis successu nuntium adferrent.

Sed ille, cùm ex alijs de fratre capto iam certiora audierat; tum monitis socrûs suæ, Hyrcani filiæ, cui arcana hostium consilia subolucrant, obtemperare constituerat.

HERODIS FVGA, ET DE PERSEQVENTIBVS VICTORIA.

Et interim dum Parthi, quibus virum tantum apertè adgredi non placeret, quid faciendum sibi esset, consultant; & rem totam in proximum diem differunt; perspectâ eorum trepidatione, decrevit vespertini têporis opportunitate ad fugam uti; neque rebus tam dubijs, inter hosteis diutius cunctari.

Adsumto igitur, armatorû, quos apud se habebat, præsidio, & mulieribus, matre & sorore, sponsâ & socru, in iumenta impositis; cum fratre minore, & domesticorum comitum servitiorumque turbâ, clam hostibus, in Idumæam iter instituebat. Et interea eumdem, tacenteis suorum animos, ne mærori, & calamitatis magnitudini succumberent, conniter erigebat.

Ipse tamen matris casu, quæ everso vehiculo humi secum fuerat adflicta, territus, vix à morte sibi consciscendâ se continuit.

Idem dum ad castellum Massadam, quam-maximis viarum compendijs pergeret, à Parthis, qui persequebantur, oppugnatus, victor discessit. Iudæos quoque, qui LX. ab urbe stadijs illum adgressi in pugnam pertraxerant, ita profligavit; ut eodem in loco, postquam regni potitus est, regiam cum-primis memorabilem condiderit, opido adiuncto, quod à se HERODIVM vocari voluit.

Posteaquam ad Ressam, Idumææ vicum, perventum est; ex consilio IOSEPHI fratris, qui ei occurrerat (quoniam Massada, quò iter & perfugium erat institutum, tantam comitum multitudinem capere non posset) maiore quidem parte, ad IX. millia, dimissâ; & alijs per Idumææ avia salutem cum viatico, quærere iussis; expeditos tantùm, & intimâ necessitudine coniunctos secum in castellum introduxit. Ibique mulieribus, cum suo comitatu, ad DCCC. loco tuto, & à rebus necessarijs instructo, depositis; ad Petram Arabiæ properavit.

VRBIS HIEROSOLYMÆ DIREPTIO.

Cęterùm ubi dies à fugâ regis nocturnâ proximus illuxit, omnia Hierosolymitanorum civium bona, unà cum regiâ ipsa, ita à Parthis direpta sunt; ut sola Hyrcani pecunia, ad ccc. talenta, intacta remanserit. supra eas facultates, quas HERODES mature in Idumæam transportandas curaverat.

Vrbe direptâ, Parthi agrum quoque latè populati sunt: & Marissam, urbem opulentam, evastârunt.

HYRCANVS MVTILATVS, ET PHA-SAELVS AD MORTEM ADACTVS.

Atque ita ANTIGONVS in Iudæam regnumque à rege Parthorum restitutus, HYRCANVM & PHASAELVM & vinctos ab eis accepit hoc unum dolens, mulieres effugisse; quas unà cum pecunia traditurum illis promiserat.

Et veritus, ne præ veteri populi studio HYRCANVS, qui à Parthis etiamdum adservabatur, in integrum restitueretur, auribus dentibus detruncavit: & recipiendo Pontificatui inidoneum, mutilato corpore, reddidit.

PHASAELVS verò, ubi se neci destinatum cognovit, quùm manus sibi propter vincula inferre non posset; ne pro inimici arbitratu aut libidine caderet; adlisoad saxum capite, vitam abrupit.

ANTIGONVS tamen, submissis medicis, pro remedio venenum vulneri capitis indidisse traditur. Et ipse PHASAELVS, audito, HERODEM ex hostium manibus elapsum esse; valde tranquillo animo mortem tulisse: qui fratrem mortis suæ ultorem post se relinqueret.

FVGA HERODIS IN ARABIAM IN ÆGYPTVM, IN ITALIAM.

HERODES interea à malis, quæ undique circumstabant, infractus, ad MALCHVM, multis beneficijs obstrictum, proficiscitur: pecuniam, qua maximè opus haberet, vel munere, vel fenore ab eo accepturus: quâ vel ccc. talentûm summâ, fratrem PHASAELVM, quem interijsse ignorabat, à Parthis redimeret, eàque caussâ fratris filium, citciter septennem, ceu fidei pignus apud Arabas futurum, secum ducebat.

At quùm ei, qui à MALCHO missi erant, denunciarent, ut ex *finibus regni eius excederet*: hoc enim Parthorum iussum ille prætexebat; ne pecuniam debitam, & quæ ANTIPATER apud ipsum olim depofuerat, HERODI redderet. Ipseque contrà & comiter respondisset: *Se venisse, ut sine cuiusquam molestia cum rege de rebus necessarijs colloqueretur*; satiùs tamen esse duxit, inde protenus decedere; &, licet molestè, in Ægyptum abire.

Vt postridie Rhinocolura pervenit, ibi de fratris interitu certior factus est. & MALCHVS, qui sibi tam incivilis facti pœnitendum putasset; frustrà HERODEM eousque insecutus est, quùm ille Pelusio iam adpropinquaret.

Ibi à nautis, qui Alexandriam petebant, reiectus; sed ab eius loci magistratu, ob pristinæ fortunæ reverentiam honorificè Alexandriam usque deductus, à CLEOPATRA (quæ idem, um sibi ad ea, quæ animo agitabat, ducem militiæ fore existimaret) detinebatur.

Ea tamen efficere non potuit, ne Romam, licet hibernâ tempestate, & rebus Italiæ parùm tranquillis, properaret.

Inde Pamphyliam versus solvens, ægrè, nec sine sarcinarum in mare [illegible]uta, per gravem tempestatem, Rhodum evasit. Eamque [illegible] bellum graviter adflictam, pro [illegible] liberaliter [illegible]: consensu [illegible] rema, in Italiam, Brundisium [illegible].

ANTONIVS IN ITALIAM VENIT, ET BELLVM CÆSARI FACESSIT, SOCIO POMPEIO.

Iam enim ANTONIVS toi Asiæ Syriæque cladibus, ab amoris vel.nia. & ebrietate expe.gefactus Vere ineunte, Alexandria solvens, Tyrum [illegible] fidam, classe petierat. Sed illinc tumultuosis FVLVIÆ suæ de Italiæ statu litteris revocatus, mari Cypro & Rhodo Asiam prætervectus, Athenas adnavigaverat.

Ibi præter uxorem IVLIAM etiam matrem reperit. Et instituto cum utraque colloquio [illegible] FVLVIÆ, Cæsari infestissimæ, persuasione [illegible] IVLIÆ, aliorumque pro SEX. POMPEIO [illegible] tionibus victus, & eidem POMPEIO reconciliatus una cum eo bellum Cæsari inferre instituit; relicta, ob morbum, apud Sicyonem FVLVIA cum cc navibus [illegible] iam enim AENOBARBVS cum classe eò loci occurrentem, in amicitiam [illegible] Corcyrâ solvens, Brundisium adpulit.

Sed civibus portas præcludentibus, urbem [illegible] tim vallo & fossâ à reliquâ continente intercludit, & relictaad obsidionem exercitus parte, ex [illegible] puntem capit.

POMPEIVS, Siciliâ excitus, & littora adversa infestare iussus, misso cum duabus legionibus Sardiniam, quam Cæsar tum tenebat; MENA liberto; ipse Thurios & Consentiam obsidebat.

Cæsar, qui sub id tempus è Gallia redierat, cognitis ANTONII conatibus, P. SERVILLIVM RVLLVM, ad Brundisium tuendum; M. AGRIPPAM, ad recipiendam Sipuntem, mittit.

Quę dum utrimque pari contentione [illegible] & coloniæ veteranique in parteis ambitiose [illegible] tur: in tanto rerum, totiusque adeò Italiæ tumultu, opportunè de FVLVIÆ morte nuntiatum est.

FVLVIÆ EXITVS. CÆSAR ET ANTONIVS RECONCILIANTVR. PACIS LEGES; seu fedus Brundisinum.

Face itaque belli iam exardescentis per mortem FVLVIÆ exstinctâ; & erectis ad pacificationem omnium animis: non priùs, aut ab amicis alterutrius (inter quos ANTONIORVM mater IVLIA) neque militibus, ipsorumque ductoribus cessatum est, quàm Cæsar & Antonius depositis armis, in gratiam redirent.

Quę pax ut artiore necessitudinis vinculo confirmaretur; OCTAVIA, CÆSARIS soror consanguinea ex Anchariâ & nuper [illegible] MARCELLO non ita pridem defunct, vidua, fausto omnium adplausu, à Cęsare Antonio despondetur.

Ipsi itaque amicitiam & pacis federa, per conventionem, interprete M. COCCEIO NERVA, utriusque partium necessario, CILNIO MÆCENATE

CÆSARIS; ASINIO POLLIONE, ANTONII legatis, præsentibus, in hæc verba, & his legibus fecêrunt.

„ M. ANTONIVS, C. CÆSAR, *Imperatores, amicitiam pacémque inter se comiter servanto, & sine dolo malo colunto.*

„ M. ANTONIO *ius, imperium, arbitriúmque in omnibus provincijs insulisque, terrâ marique, versùs Orientem, ab Hadriatico Sinu usque ad Euphratem:*

„ C. CÆSARI *ijsdem legibus, ius imperiúmque, versùs Occidentem, usque ad Oceanum esto.*

„ *Vterque in Italiâ liberum, sed pari legionum numero, delectum habento.*

„ CÆSARI *contrà* SEX. POMPEIVM; (*quem communem hostem inter se declarârant*) ANTONIO, *contra Parthos belli ius esto.*

„ *Africam* M. LEPIDVS, *æquo, uti data est, fœdere habeto.*

Adscriptum summæ fœderis, (quod BRVNDISINVM dictum est) ut *Consulatus mandandi, abrogandi, in abdicatorum, vel non ineuntium locum sufficiendi, quem vellent, potestas utrique æqualis esset.*

His ita constitutis; ob tam insperatam reconciliationem, ambo, militibus deducentibus, triumphali veste ovantes in Vrbem equis sunt invecti.

POMPEIVS ORAM MARITIMAM INFESTAT. POPVLI IN IMPERATORES procax seditio.

CÆSAR eâ adfinitate fretus, Antonium impellit, ut initæ nuper cum POMPEIO amicitiæ prorsus renuntiet, si ab eiusdem ille provincijs bellum non abstineat.

Cæterùm POMPEIVS eâ Antonij denuntiatione neutiquam deterritus, sed ferocior factus, mare Tyrrhenum, orasque Italię maritimas, littoráque omnia latrocinijs infestare; artis commeatibus Vrbem vexare; & frumenti commercia, occupatâ per MENAM libertum Sardiniâ, vastatâque nuper Corsicâ, impedire & avertere.

Cives itaque, velut obsidione clausi, vociferari; & de ultimâ inopiâ quiritari. POMPEIVM per æqua, per iniqua, in partem publicæ pacificationis vocandum.

Et gravioris famis metu, in furorem rabiemque acti, in Antonium Cęsarémque impetum facere; & disiectis eorum statuis, in publicum prodeunteis lapidibus incessere. Neque priùs à tumultu desistere; quàm legati de pacis conditionibus ad POMPEIVM mitterentur. cum quibus mater eiusdem MVCIA, ad demulcendum filij animum, profecta est.

CÆSAR etiam & ANTONIVS, ad SCRIBONIVM LIBONEM, SEXTI socerum, (cuius etiam sororem Cæsar duxerat) mandata per amicos dedêre; ut gratiâ suâ & auctoritate ad pacis conditiones generum inflecteret: locumque ipsis & tempus colloquij cum eodem peteret.

PAX CVM POMPEIO FACTA. PROSCRIPTI RESTITVTI.

Hic POMPEIVS, STATIO MVRCO potiùs, quàm MENÆ liberto, dicto audiens; postulatam à populo Romano pacé cum Cæsare & Antonio, qui Baias venerant; instituto circa Misenum colloquio, fecit. Sic ut illi in continenti; ipse verò in aggere circumfluo, præsente hinc universo exercitu; illinc totâ classe, consisterent. & his legibus inter se paciscerentur.

„ *Vt* POMPEIVS *Siciliam, Sardiniam, & Achaiam, per quinquēnium haberet: maria à piratis liberaret; commeatum in urbem immitteret, præsidia ex omnibus Italiæ locis deduceret.*

„ ANTONIVS *vicissim &* CÆSAR *proscriptos, (nisi si qui ob* CÆSARIS *cædem damnati essent) restituto bonorum quadrante, in gratiam reciperent.*

Hi ita compositis, & dextris inter se datis, quùm POMPEIVS in navi suâ CÆSAREM & ANTONIVM cœnâ exciperet; falsè & facetè illudens, *se in Carinis suis cœnam dare* dicebat. (Eo enim loco Romæ paterna eius domus ab ANTONIO possidebatur.)

Hoc pacis fœdere clarissimi viri, M. SILANVS, SENTIVS SATVRNINVS, L. ARVNTIVS, M. TITIVS, & CLAVDIVS NERO, ex ANTONII beneficio reip. restituti sunt.

At STATIVM MVRCVM, qui adventu suo, classemque validissimâ POMPEII vireis duplicaverat; falsis MENÆ & MENECRATIS, libertorum, criminibus infimulatum, POMPEIVS per insidias, Syracusis, interfeceerat. *homo, ut litterarum rudis & sermone moribusq; barbarus; ita libertorum suorum ipse quasi mancipium.*

PERFIDVM MENÆ CONSILIVM.

Quùm inter hæc MENAS illi auctor esset; *Vt hospites suos, CÆSAREM & ANTONIVM, ex insidijs adoriretur, quos in potestate & in navibus habebat. Rempublicam à dominis liberaret: patris fratrisq; Manibus, eorum nece, parentaret.*

POMPEIVS contrà, scelestam liberti perfidiam generoso dicto retorsit: *Vtinam*, inquiens, *sine me, ô MENA, hoc efficere posses. Peierare enim MENÆ; non POMPEII proprium.*

Consu-

Consulatus deinde in quadriennium ita ex fœdere compararunt. ut M. Antonius & Scribonius Libo, in annum V. C. DCCXIX. designati essent: ANTONIVS in suum locum, quem vellet sufficere posset.

Proxime CÆSAR & SEX. POMPEIVS.

Tertio deinde anno DOMITIVS AENOBARBVS, & C. SOSIVS.

Quarto, CÆSAR & ANTONIVS *iterùm coss. essent.*

Eas leges ita consignatas, Vestalium custodiæ commiserunt. Et SEXTVS quidem in Siciliam; ANTONIVS verò & CÆSAR in Vrbem reversi sunt; faustis acclamationibus, & incredibili omnium lætitiâ excepti.

Exitu anni ASINIVS, & DOMITIVS ex quibus hic ex Consulatu Hispaniam obtinuit, abdicarunt: aliique in paucos dies suffecti sunt, L. CORNELIVS Balbus Gaditanus, & P. CANIDIVS CRASSVS.

HERODIS QVERELÆ: IPSE REX A SENATV APPELLATVS.

HERODES interea Brundisio Romam profectus, ANTONIO, ante omnes, ea quæ sibi in Iudæâ contigissent, enarravit. *Fratris PHASAELI cædem, & HYRCANI apud Parthos captivitatem. ANTIGONVM abijs in regnum restitutum: Se, cum mulierum & domesticorum comitatu, vix ex eorum manibus fugâ elapsum: Familiam in extremo periculo relictam undique oppugnari: se per medias maris ventorumq́ tempestates,* ad unicum subsidium, *quod in ipso positum haberet,* perfugisse.

ANTONIVM statim mutatæ in HERODE fortunæ, quæ ab excelso fastigio principem virum deiecerat, commiseratio subiit. Huc accedebat, tum paterni hospitij memoria; tum magnitudo pecuniæ, quam, si rex à Senatu appellaretur, illi HERODES, ceu operæ-pretium, promiserat; cuius potissimùm beneficio Tetrarchiæ dignitatem paullo-antè fuerat consecutus. Sed & Antigoni odium, turbulenti, & Romanis infesti hominis, ad iuvandum enixius exsulem incitabat.

Neque in Cæsare ipso, partim propter militiam, cum patre ipsius in Ægypto toleratam, & hospitij iura benevolentiæ; partim ut Antonio, quem HERODIS studiosum sciebat, gratificaretur; mora in tuendâ ipsius dignitate consistebat studium.

Convocato itaque Senatu, MESSALA & ATRATINVS. HERODEM in medium productum, commemoratis patris, ipsiusque erga Romanos meritis, commendarunt. Et simul Antigonum, quod & veteres offensas, contemtis Romanis, in se ortas a Parthis accepisset; accusârunt; & hostem declararunt.

Quibus caussis, quùm Senatus offensus esset, & Antonius adiecisset; ad Parthicum bellum, quod adornabat, HERODIS regnum fore in primis conducibile; omnium suffragiis rex declaratus est.

Qua in re Antonij studium, spem ipsius excessit. qui numquam futurum speraslet, eum honorem, qui regio generi servari & deferri à Romanis solet; sibi a Senatu concessum iri. Ideoque ti ... mum postulaturus videbatur ALEXANDRO, ... suæ fratri; Nepoti ex patre, ARISTOBVLI; & ex matre, HYRCANI. Quem adolescentem ipse postea nefarie in piscinâ interfecit.

Cæterùm, dimisso Senatu, HERODES inter Antonium & Cæsarem medius, Consulibus cæterisque magistratibus deducentibus, in Capitolium conscendit; ubi illi sacra facere, & Senatûs consulta deponere de more constituerant. Rex novus, primo regni sui die, ab Antonio exceptus est convivio.

(*IOSEP. regio fastigio auctum esse tradit, OL. CXXXIV. Olymp. ... quos suprà nominavi, Consulibus. & intra dies VII. tam insperatâ felicitate ornatum, ex Italia dimissum. Dupliciter tamen anni HERODIS computari solent. Vel ab hoc anno, qui fuit IV. Olymp. 184. & regnârit ann. XL. Vel ab eo tempore, quo cepit Hierosolymam, Coss. VIPSANIO AGRIPPA & CANINIO GALLO, aut STATILIO TAVRO) & regnârit XXXVII. annis.*)

Illo autem diutiùs absente, Antigonus familiam eius, quæ erat Massadæ, acriter oppugnabat; cum aquatum inopiâ conflictantem. Eâ ... quum IOSEPHVS frater, cum cc. familiaribus, inde in Arabiam, ad MALCHVM, neglecti erga HERODEM beneficij palam pœnitentem, fugere decrevisset, ... nocte de cœlo demisso, qui cisternas aquâ replevisset, id consilium mutavit. & magno cum suis animo excurrens, manus cum Antigonianis non infeliciter conseruit.

3913. Ab V. C. 714. | *Quo tempore L. MARCIVS CENSORINVS (qui ipsis Kal. Ian. ex Macedoniâ, cui præfuerat, triumphâsse traditur) & C. CALVISIVS SABINVS, Consulatum inierunt; Triumvirorum Reip. constituendæ acta, agendaq́, à Senatu populoq́ Romano pro ratu habita sunt.* | 37.

Eâque auctoritate fretus ANTONIVS, inter cæteros, DARIVM PHARNACIS F. METHRIDATIS N. Ponti; & HERODEM, præter Iudæos, Idumæorum etiam Samaritarumque reges constituit.

CÆSAR ET ANTONIVS ROMA DIGRESSI.

Postquam autem CÆSAR & ANTONIVS Romæ in otio summâ inter se concordiâ, aliquamdiu egissent; ille in Galliam, nonnihil turbatam, profectus est; hic comitante OCTAVIA, in transmarinas provincias, ad bellum Parthicum, ex Vrbe discessit: & Athenis hiemare constituit.

ANTO

ANTONII VANITAS ATHENIS.

Ibi, ubi priu Alexandriæ relicto Imperatoriæ dignitatis cultu, in media commun fo tudine, ... us disciplinarum, aliisque audiendis o... dabat conuivia Græcorum more agitabat: ... ibus feriis epulisque in ... OCTAVIÆ voluptate intereerat. Et Gymnasiarcha à civibus creatus, BACCHVM se alterum appellari passus est, & desponsa sibi ab iis MINERVA stipulatus dotem H. S. quadragies, 178000. flor. matrimonium adprobavit. hoc est; *Stultæ adsentationis ab Athenensibus multam exegit.*

VENTIDII EX LABIENO ET PARTHIS VICTORIÆ; ET CVM IVDÆIS prævaricatio.

Interim P. VENTIDIVS, quem ANTONIVS, ante fœdus Brundisinum, dum in Græcia ipse hæreret, contra Parthos ex Asia cum exercitu præmiserat; LABIENVM, ex Asiâ in Syriam repulsum, Tauro monte tenùs persecutus est. Et in agro Cilicio supervenientem Parthorum exercitum magna strage cecidit: captoque Labieno, Ciliciam universam recepit.

Inde per Amani montis angustias, sive portas, in Syriam transgressus; PHARNABATEM ORODIS regis præfectum, & PACORI legatum, qui fauces illas custodiebat, ex improviso, & numero longè impari adgressus; & cæso duce, prœliis secundis usus, universam Syriam, à Parthis desertam præter Aradum, iterùm subegit.

Hostibus ità è Syriâ repulsis, ipse in Iudæam venit quasi IOSEPHO, HERODIS fratri, auxilium laturus, quo in pecuniæ ab Antigono extorquendæ caussam quæreret. quam positis prope Hierosolyma castris, satis magnam ab eo exegit; & cum maiore copiarum parte mòx recessit. Atque adeò, ne fraus deprehenderetur; Silonem ducem, cum aliquantâ militum manu, ibi reliquit.

Sed & is muneribus ab Antigono placandus fuit; ne dum Parthorum auxilia exspectantur; gravis & molestus ei esse pergeret.

HERODES REDVX BELLVM ANTIGONO FACESSIT: HIEROSOLYMAMQVE obsidet propugnante ANTIGONO.

HERODES simulatque ex Italiâ Ptolemaidem adpulsus est; collectâ militum, partim mercenariorum, partim indigenarum, manu, per Galilæam adversùs Antigonum contendit.

Antonius Gellium, cum mandatis, ad Ventidium Silonemque miserat, ut HERODEM in regnum suum deducerent. Sed quòm Ventidius tum fortè componendis civitatum ex Parthicâ irruptione tumultibus distineretur; & SILO ab Antigono corruptus in Iudæâ hæreret; HERODES nihilo minus, totius penè Galilææ potens, novis in dies copiis augebatur.

Verùm quum ei Masadam versùs duceret, Ioppe, ab hoste infesta, remoram iniiceret; eamque primùm capi necesse esset, ne quid infestum a tergo, Hierosolymam petiturus, relinqueret; SILO, ea occasione usus, exercitum movit.

Quem quum Iudæi Antigoniani persequerentur; HERODES modicâ manu eis ... persequenteis profligavit, & Silonem ægrè tepidum ... intem servavit. Capta deinde Ioppe, & ... Masada domesticis; comite Silone, ad Hierosolyma contendit.

Hic castris ad occiduum urbis tractum positis, & alteris alteros hostiliter utrimque infestantibus; HERODES misso circa m... a ... gatore, denuntiat: *Se publicæ genti ... ibi, quæ bono advenisse. nec modò iniurias a quoquam suas non persecuturum; sed veterum etiam offensarum memoriam perpetuâ oblivione deleturum.*

Ad ea ANTIGONVS, verso ad SILONEM, mìlitesq; Rom. sermone: *Iniquam rem eos facere,* aiebat; *qui HERODI, homini privato & Idumæo, regnum, quod gentis more, Iudæo, & regiæ stirpis successori debeatur, detulissent. ... Si quid ipse Parthicæ societatis commercio offendisset, superesse ex veteri regum genere permultos etiam sacerdotes, qui nihil unquam de populo Romano male sint promeriti.* deinde à conviciis ad vim ... versus, hosteis a mœnibus omni telorum genere arcere cæpit.

Dum hic milites Siloniani, ducis familiares, cômeatum ampliorê & pecuniam, non sine clamore à rege flagitarent; aut abduci se in hiberna locis commodioribus postularent; HERODES vix precibus, & largioris annonæ spe, ne se deserent, impetravit. Et mox suis per agros dimissis, magnam necessariarum rerum copiam in castra invexit. Et ex Samariâ, ingentem frumenti, vini, & pecorum vim, Hierichuntem, velut in horreum, comportari iussit.

Ea res quùm ANTIGONVM non falleret; submisit circa eam urbem armatorum multitudine; & insidiis per agros montesque positis, frumentatores intercipere moliebatur.

HIBERNA ROMANIS DISTRIBVTA.

Neque HERODES segnior, adscitis secum X. iam Romanorum, quam popularium cohortibus, & modico equitatu, Hierichuntem petit. Et vacuam incolis, qui ad montium cacumina confugerant, urbem nactus, ipse quidem, quos potuit, captos ad D. gratis dimisit. Romani urbem, opibus, & rebus pretiosissimis refertam, diripuérunt.

Rex relicto ibidem præsidio, reversus, Rom. exercitum, in regiones, recenti deditione sibi obnoxias; Idumæam, Galilæam, & Samariam; hibernatum deduxit.

ANTIGONVS itidem, à SILONE, per largitionem obtinuit; ut Rom. exercitûs pars Lyddæ collocaretur.

Ita quiescentibus, & armorum curâ solutis Romanis, HERODES, otii impatiens, misso in Idumæam IOSEPHO fratre, cum M. peditibus, & CD. equitibus; ipse in Samariam profectus, matre ibi depositâ, aliisque necessariis, quos e Masadâ receperat, in Galilæam duxit, loca præsidiis ANTIGONI infesta expugnaturum.

Sephori, quò ningente cœlo pervenerat;& unde Antigoniani diffugerant, potitus; magnam ibi rerum necessariarum copiam nactus est.

Deinde prælio haud procul Arbelis, (is vicus est) commisso; quùm sinistro aciei suæ cornu laborari cœptum esset; hostes iam quasi victores terga vertere coëgit. Eosque palanteis, ad Iordanem usque, persecutus; omnem Galilæam, præter latrones montanis speluncarum recessibus tutos, ditioni suæ adiecit.

Quùm verò SILO, cum suis ducibus, qui apud ANTIGONUM in hibernis fuerant, ad regē venissent; quòd non modò illos, exacto iam mēse, alere diutiùs nollet ANTIGONUS; sed circum-vicinos etiam, sublatis secum rebus ad victum necessariis, in aviâ montium refugere iussisset, quò Romani inopiâ & fame adfligerentur; HERODES, PHERORÆ, è fratribus minimo, militaris annonæ curam commisit: & simul Alexandrium castellum, quod priùs desertum fuerat, instaurare & muro cingere iussit.

HERODES LATRUNCULOS PERSEQUITUR

Et SILONE ad Ventidium, à quo ad bellum Parthicum repetebatur, dimisso; ipse adversus latrones, qui in speluncis & præruptis montibus, cum totis familijs, degebant; exercitum perducit. eosque; immisso in cavernas milite, partim iugulavit; partim veniâ per preconem pollicitus, ad deditionem coëgit.

Et PTOLEMÆO ei regioni præposito, in Samariam cum DC. equitib. & IIS. pedit. M. profectus, armis cum ANTIGONO rem decernere constituerat.

Sed PTOLEMÆO, quem dominæ latronum vastitati præfecerat, per eos, qui Galilæam antè turbaverant, occiso; latrones, qui à cæde in paludes & loca inaccessa se receperant, totum eum tractum rapinis iterùm, & excursionibus infestare cœperunt.

HERODES verò eodem revertens, ex defectoribus alios mox interfecit; alios è locis munitis excitatos & conquisitos, supplicio tradidit: & arcibus ipsis funditùs eversis, sublatisque rerum novarum auctoribus, civitates c. talentis multavit.

RES GESTÆ AB ASINIO POLLIONE.

Sub idem tempus C. ASINIUS POLLIO Proc. de Parthinis, (quem populum PLIN. in Macedoniâ: STRABO, supra Dyrrachium & Apolloniam, in Epiro: STEPHANUS; Parthum opidum, (unde Parthini dicti) in Illyrico, collocârunt) triumphavit.

(Alij; Saloná, Dalmatiæ urbe, captâ, (unde filio, quem eodem anno susceperat, SALONINI cognomen) triumphâsse aiunt. Et FLORUS; Dalmatas, inquit, MARCIUS, incensâ urbe Delminio, quasi detruncaverat. posteà ASINIUS POLLIO gregibus, armis, agris multaverat. Et VELL. POLLIO, inquit, cum VII legionibus, diu retentâ in potestate ANTONII Venetiâ, magnas res & speciosas circa Altinum, aliasq; eius regionis urbeis, ediderat, &c. & DOMITIUM AENOBARBUM, BRUTO cæso, propria classis factum ducem, fide datâ, ANTONIO iunxerat.)

ANTONII IN VENTIDIUM INVIDIA.

Idem ANTONIUS, dum Athenis adhuc subsisteret, laureatas de VENTIDIS adversùs Parthos victorijs & legionum incolumitate litteras accepit. Eo antem nuntio ille non tam recreatus, quàm invidiâ æmulationeque cruciatus esse dicitur.

Postquam litteræ illæ in Senatu recitatæ sunt; patres, quòd ANTONII auspicijs VENTIDIUS rem benè & feliciter gessisset; Crassianamque cladem ultus esset; supplicationes ANTONIO & VENTIDIO, & utrisque triumphum decreverunt. Quos honores, VENTIDIO, secum, communicatos ægrè ferens ANTONIUS, imperium VENTIDIO abrogavit: & exercitu eius accepto, ipsum collaudatum ad Urbem remisit, posteà, ut videtur, eiusdem operâ usurus.

ANTONIUS ob tam felicem rei gestę nuntium, epulum Græcis dedit; ludosque publicos instituit.

RES GESTÆ M. AGRIPPÆ.

CÆSAR verò in Galliam, bellico tumultu inquietam, profectus, M. AGRIPPAM, virum impigrum, cum imperio, & exercitu, eòdem præmiserat.

Is Aquitanos imperata facere coëgit; rebusque prosperè gestis, secundus à IUL. CÆSARE Rhenum belli caussâ transmisit: honore triumphali à CÆSARE decoratus, quem posteà, re cum SEX. POMPEIO infeliciùs gestâ, neglexit.

DECIMATIONIS EXEMPLUM.

CN. CALVINUS, Proconsf. Cæretanos in Hispaniâ domuit: cladem que à PEDUCEO, CÆSARIS legato, sive militum pavore, sive contumaciâ acceptam, correxit: & acerbissimâ concione in exercitum, legati desertorem, militarisque disciplinę proditorem, invectus, veteri & nobili exemplo, decimum quemque è duabus centurijs, sorte ad supplicium delegit: & IUBELLIUM, (al. VIBULLIUM) primipili Centurionem, ob turpem ex acie fugam, fuste percussit.

CÆSAR LIVIAM DUCIT.

CÆSAR intereà, ne otio, certissimâ disciplinę militaris pernicie, miles corrumperetur; eumdem crebris in Dalmatiâ, Illyricoque expeditionibus, patientiâ periculorum, & bellorum experientiâ, confirmabat.

Idem, repudiatâ, ob morum, quam culpabat, perversitatem, SCRIBONIA; LIVIAM DRUSI CLAUDIANI filiam; TIB. CLAUDII uxorem, iam sexto mense gravidam despondente etiam NERONE marito; auspicatis teip. ominibus, sive veriùs consultis quasi per ludibrium Pontificibus; *An LIVIA concepto, neque dum edito partu, ritè in alienam domum enuberet* ad se traduxit.

Ea, post

Ea post treis menseis, peperit Drusum Neronem; quem infantem AVGVSTVS patri suo remisit. Et NERO paullo-pòst moriens, eumdem AVGVSTVM liberûm suorum tutorem fecit. Proverbium hinc Romæ ortum: *Fortunatis, trimestris nasci pueros.*

POMPEIVS PACEM VIOLAT, MVLTA EXCVSANS. HINC BELLVM SICVLVM.

Intereà crescente in dies, & classe, & famâ POMPEI, qui rupto pacis fœdere, mare vicinum subinde latrocinijs vexaret; & Italia artis commeatibus premeret: caussam belli prætexens. tum quòd CÆSAR quidem Mænam, libertum suum, (qui pactâ cum eo transitione, classem suam, & insuper Sardiniam, Corsicamque cum III. legionibus CÆSARI prodiderat) in amicitiam receptum, ingenuitati adseruisset; & in equitum censum adscripsisset: CALVISIOQVE legatum esse iussisset: & sibi, repetenti fugitivum, remittere recusásset.

Tum quòd Antonius Peloponnesum & Achaiam, provincias ex fœdere. sibi nuper concessas; vexare & exhaurire non cessaret.

Vnde quùm CÆSAR molem eius belli suscipere statuisset; Antonium ex Græciâ; Lepidum ex Africâ, in consilium & auxilium accivit.

Antonius Cæsari obsecutus, Athenis Brundisium navigavit; sed subitò, ne salutato quidem, aut non invento Cæsare; (Sive lupi, aliquot milites in Prætorio suo dilaniantis, prodigio territus; sive bellum Parthicum caussatus) cursum in Græciam retroflexit. Lepidus autem ob longiorem cunctationem inutilis fuit.

CÆSAR CLASSEM ADPARAT; PRÆFECTO AGRIPPA.

CÆSAR itàque ab utroque collegâ, contra pacta, desertus, ædificandis navibus, contrahendoque militi ac remigi, navalibusque adsuescendo certaminibus, M. AGRIPPAM præfecit. Qui in Averno, ac Lucrino lacubus, speciosissimâ classe fabricatâ, quotidianis exercitationibus militem, remigemque, ad summam & militaris, & maritimæ rei perduxit scientiam.

MENA ad CÆSAREM transgresso, POMPEIVS, rei navalis summâ Menecrati & Apollophani, libertis itidem suis, commissâ, in Italiam traijciens, eam diripiebat, & hostiliter omnia gerebat.

3914. | *Consulatum iam inibant* APPIVS CLAVDIVS PVLCER, & | 36.
AbV.C.715. | C. NORBANVS FLACCVS.

Quùm CÆSAR, C. CALVISIVM SABINVM Consularem classi suæ; & Q. CORNIFICIVM terrestribus copijs præfecit. Ipse verò à Tarento adversùs POMPEIVM navigare instituit.

PVGNA NAVALIS AD CVMAS.

POMPEIVS CALVISIO & MENÆ, Cæsarianis iam ducibus; MENECRATEM libertum cum validâ classe opponit.

Pugnatum est, è regione Cumarum, acriter; MENA, & MENECRATE, ob privatas inimicitias, infestissimè inter se concurrentibus: & MENECRATE cæso, prætoriam eius navem MENAS expugnavit.

Contra CALVISII classem, DEMOCHARES, alter MENECRATIS collega, diu vexatam adflictamque scopulis adlisit: & CALVISIVS ad Cæsarem, qui Tarento Rhegium venerat, vela fecit. Ita ut dubio Marte eo die pugnatum esse censeretur. nisi classem Cæsaris, iuxta Scyllæum, gravissimâ tempestate disiectam Apollophanes, quem POMPEIVS è Messanâ immiserat; vario impetu laceràsset. Quùm CORNIFICIVS, aliique duces, strenuè quidem se gererent; sed angustijs locorum, scopulorumque metu, impetus eorum, virtusque tardaretur. CORNIFICIVS tamen in DEMOCHAREM invectus, impetum ipsius, prætoriâ expugnatâ, repressit.

CÆSARIS PERICVLVM.

CÆSAR, nave suâ depressâ, ægrè in proximum saxum adrepens, per devios tramites fugit. & paullum abfuit, quin à servo ÆMILII PAVLLI, qui in comitatu ipsius erat; quique proscriptum à Cæsare heri sui patrem dolebat; per insidias interficeretur.

Saluti fuit; quòd legio XIII. per devia obrepens, opportunum suo imperatori subsidium attulerit: quodque primâ luce CALVISIVS, & MENAS, cum reliquâ classe incolumes adpulisse nuntiarentur. Ipse nihilo minus sævitiâ tempestatum deterritus; mari abstinere, oraśque maritimas præsidio munire, satis habuit.

POMPEII VANITAS.

POMPEIVS in eam Cæsaris cladem impotenter insultans, & supra humanum genus sese efferens; NEPTVNI se filium vanè iactabat; & cæruleo paludamento utebatur. equis etiam, virisque vivis, in Fretum, piaculi vicem, coniectis.

Et dum ipse novis incursionibus Italiam vastat; MENAS, APOLLOPHANEM, quem ille in Africam cum classe præmiserat, adsecutus, magnâ clade castigatum repressit.

CÆSAR, ad novæ classis adparatum, in Campaniam recedens, misso MÆCENATE, ANTONIVM iterùm ad belli contrà POMPEIVM gerendi societatem evocarat.

VENTIDII ALTERA DE PARTHIS VICTORIA. EIVS FORTVNA.

Et VENTIDIVS, iterùm contrà Parthos profectus, egregiâque funditorum manu instructus, PACORO cæso, eos vicerat: & ut anteà Syriâ; ita tum Armeniâ expulerat.

Observatumque est, eodem die victum PACORVM cecidisse; quo & XV. ante annis Crassiana clades fuerat accepta. PACORI caput VENTIDIVS opidatim circũferri iussit; ut tum M. & P. CRASSORVM; tum SAXÆ, nuper cæsi, mánibus eo modo parentaret: & Syriam, quæ ob eiusdem principis æquitatem, in eum erat propensissima; eiusdem clade ad deditionem compelleret.

VENTIDIVS autem tum hisce rebus gestis; tum ipsius fortunæ inconstantiâ (bis enim ipse captivus in triumphum, bello sociali, quod POMPEIVS STRABO, MAGNI Pater, gessit, ductus fuerat) insignis: postreà primus & solus (sed mortuo iam Antonio) de bellicosa Parthorum gente triumphavit: post præturam Pontificatum, & Consulatum; morte obitâ, funere publico elatus.

NOVA ANTONII CVM CÆSARE, RECONCILIATIO.

ANTONIVS, auditâ Cæsaris clade, ut præ se ferebat; permotus; ad belli, adversùs communem hostem, societatem, & quasi auxilium ex pacto adlaturus; rebus utcumque in Syriâ compositis, cũ CCC. navibus Tarentum adpulit.

Sed quùm obortis caussis, suspecta alterius alteri fides esset; per OCTAVIAM, ceu sequestram, in gratiam his legibus rediére.

„*Ut ANTONIUS CXX. naveis CÆSARI ad Siculum bellum traderet. & vicißim CÆSAR XX. legionariorum militum Millia in bellum Parthicum eidem attribueret.*

3915. Ab V. C. 716.	*TÆDIUS AFER, Cos. designatus, ut sufficeretur CLAUDIO, minis AUGUSTI territus, prius quàm magistratum iniret, se ipse de saxo præcipitavit. Et Coss. facti sunt M. VIPSANIUS AGRIPPA (ignobili loco natus, sed spectatus militiâ) & L. CANINIUS GALLUS.*	35.

Converso quoque, sive exeunte, tunc primo Triumviratûs quinquennio, Cæsar & Antonius, sibi, & LEPIDO absenti, in alterum quinquennium eamdem potestatem prorogârunt. & Pompeium, hostem iudicatum, Consulatûs & Auguratûs prærogativâ privárunt.

ADVLTERIVM ANTONII.

Quibus ita constitutis, Antonius ad bellum Parthicum, in Syriam, comite OCTAVIA, profectus; hanc mox è Corcyrâ remittit: & apud Cæsarem, fratrem, unà cum liberis, deponit.

Et misso ex Syriâ, in Ægyptum, Fonteio Capitone, pro OCTAVIA ablegatâ, CLEOPATRAM arcessit; venientemque ad se magnâ cum benivolentiâ, magnificoque adparatu excepit.

MACHÆRÆ LVBRICA FIDES.

VENTIDIVS, cæso in pugnâ, uti diximus, PACORO, & Parthis profligatis; HERODI, qui difficili bello erat implicatus; & SILONIS auxiliarij perfidiam expertus; iussu Antonij, MACHÆRAM quemdam cum II. legionibus, & M. equitibus subsidio miserat.

Ille ex itinere ab Antigono vocatus, & donis corruptus, ad eum, HERODE reluctante, quasi negotia eius inspecturus, sese contulit.

Antigonus, hominem cuius adventus ipsi suspectus esset, non modò non admisit: sed maligno etiam animo, glandibus per funditores impetitum, longè arcuit.

Ille errore agnito, qui HERODI monenti non obtemperásset, in urbem Emmauntem se quidem recepit; sed rei indignitate exacerbatus, quotquot in itinere Iudæorum in manus ei incidérunt; nullo amici, hostisve discrimine, trucidavit.

HERODES vicissim, eo facto vehementer offensus, in Samariam iter contendebat; certus ad Antonium accedere, & quiritari: *Sibi ijs auxiliarijs opus non esse, qui se magis, quàm hostem, læderent.* alioqui solum se Antigono opprimendo parem esse.

HERODES QVIRITANS AD ANTONIVM ACCEDIT; ET AVXILIVM impetrat.

Relicto tamen apud Machæram, ita rogantem, cum exercitu IOSAPHO fratre; & istis mandatis; ut *neque cum MACHÆRA contenderet; neque rei summam in discrimen adduceret*; ad Antonium, qui Samosatam, & conclusum in eâ ANTIOCHVM Comagenæ regem, tunc oppugnabat; cum aliquanto peditum equitumque auxilio, ire pergebat.

Quùmque Antiochiæ magnum numerum repperisset eorum, qui iter ad Antonium varijs de caussis adfectarẽt; neque se in viam dare, ob barbaros, passim insidijs & cædibus grassanteis, auderent; ducem se ijs præbuit: & cæsis aperto prœlio, & in planitie latronibus, iumentisque sarcinarijs, & mancipijs receptis, incolumeis omneis non sine publicâ SERVATORIS appellatione, in tutum perduxit.

Ei iam ad urbem adpropinquanti, ornatissimas copias obviam misit ANTONIVS, qui de adductis auxilijs, deque cęsis barbaris ei congratularentur: & collaudatâ eius virtute, comiter virum complexus, Regem, uti erat recèns à se declaratus, salutavit.

Dedi-

Deditâ deinde per Antiochum Samosatâ, & bello finito; ANTONIVS SOSIO provinciam, cum exercitu, tradidit; & causa HERODIS ei commendata, in Ægyptum profectus est. SOSIVS verò præmisso cum duabus legionibus in Iudæam rege, ipse cum reliquo exercitu mòx consecutus est.

IOSEPHI FRATRIS EXITVS: CVIVS MORTEM VLCISCITVR HERODES. Multa eius secunda prælia.

At fratre interim absente, IOSEPHVS, mandatorum eius immemor, quùm adsumptis à MACHÆRA v. tironum, è Syriâ ferè, cohortibus, Hierichuntem versùs, ad demetendas eius agri segetes, profectus, castra in montibus posuisset; circumventus ab hoste ANTIGONO, fortiter licet pugnans, occubuerat; & VI. cohortes desideratæ.

ANTIGONVS, cadaverum potitus, præcisum IOSEPHI caput, L. talentis PHERORÆ fratri addixit.

Eo casu elati Galilæi, & à Præfectis suis deficientes, quam-plurimos ex factione HERODIS in lacum demersos necavérunt; magnique in Iudæâ rerum novarum motus erupere. Et MACHÆRA, tutelæ suæ caussâ, Gitthaum castellum operibus munire coactus est.

HERODES verò apud Daphnen, Antiochiæ suburbium, de morte fratris certior factus; itinere accelerato, præter legionem Romanam, quam ductabat, adsumptis ad DCCC. è Carmelo monte accolis, Ptolemaidem petit.

Vnde quùm in Galilæam progredienti hosteis occurrissent; ipse prœlio victos in castellum, unde pridie exierant, reppulit. eosque primo mâne oppugnare adortus, ob vim repentinæ tempestatis, re infectâ, exercitum in proximos pagos abducere coactus est.

Verùm simulac obsessi alteram ab ANTONIO legionem ad HERODEM supervenisse cognovérunt; noctu, deserto castello, effugérunt.

Rex inde, ulciscendi fratris cupidus, Hierichuntem venit. ubi cœnâ cum honoratis omnibus quibusque, quos invitárat, peractâ, quùm se in cubiculum recepisset; triclinium, in quo cœnati fuerant, iam vacuum, sine cuiusquam noxâ, concidit. ut rex *Deo carus, & divinâ ope servatus* esse crederetur.

Postero autem die, quùm hostes, ad sexies mille, è montium verticibus, ad pugnam procincti, procurrissent; non modò Romanos terruérunt; sed regios etiam, per velites, iaculis & saxis ita infestárunt; ut rex ipse vulnus in latere (al. ventris abdomine) acciperet.

ANTIGONVS, qui copijs abundare videri vellet, ducem PAPPVM in Samariam immisit. Cui dum MACHÆRA se opponit; HERODES interim, præsidiarijs quinque opidorum, ad bis mille, circiter interfectis, & opidis incensis; adversùs PAPPVM, qui castra ad vicum, Isanas, habebat, reversus est. Et auctus confluente ad se, ab Hierichunte & Iudæâ, multitudine; hostem qui temerè ad manus veniebat, collatis signis egregiè vicit: & ultionis studio abreptus, sævâ strage in vicum fugientibus instabat.

Quùmque illi in ædium tecta confugerent; tectis dirutis delapsi, acervatim conficiebantur; & innumera cadavera cæsorum intra parietes cumulata conspiciebantur.

Quo facinore ita fracta est hostium audacia, ut omnem in posterum lætioris fortunæ spem abijcerent. & agminatim ita diffugerent; ut nisi repentè valida tempestas intervenisset; regij victores confestim Hierosolyma petituri, & bello finem imposituri viderentur. Iam enim ANTIGONVS de fugâ, & urbe deserendâ, cogitabat.

At rex, iam vespere iussis cœnam parare militibus; diurnæ pugnæ labore fatigatus, quùm in conclave quoddam lavatum abijsset; & ijsdem in ædibus, armati quidam ex hostibus, præ metu, latitarent; dum ille nudus, & unius pueri ministerio se abluit; primus ex ijs, stricto gladio prodiens; deinde alter & tertius armati, per fores sese proripuérunt. attoniti; & illæso rege, quem non agnórant; fugâ sibi salutem quærere contenti.

Rex postero die præcisum PAPPI, inter reliquos, reperti, caput, veluti quoddam vindicati fratris monimentum, (is namque fratrem IOSEPHVM, manu suâ interemisse ferebatur) ad PHERORAM transmisit.

HERODES HIEROSOLYMAM OBSIDET. DVCIT IN VXOREM, MARIAMNEN.

Et tempestate eâ desæviente, exercitum ad Hierosolyma admovit, castra proximè metatus; anno iam tertio, postquam Romæ rex fuerat declaratus.

Ipse POMPEI MAGNI exemplo, fixis ex-adversùm Templo tentorijs, eam murorum urbis partem, uti faciliori oppugnationi obnoxiam, sibi designavit: turreis aggeresque, cæsâ circumquaque materie, circumdedit: & commissâ viris idoneis operum machinarumque militarium curâ, dum ducitur obsidio; Samariam ad nuptias, quibus MARIAMMEN, ALEXANDRI filiam, Aristobuli & Hyrcani neptem, sibi multo-antè desponsam, ducturus erat; profectus est.

Intereà SOSIVS, qui aliquantam copiarum partem per mediterranea præmiserat, è Phœnice magnum peditum equitumque numerum in castra adduxit. & rex nuptijs peractis, è Samaria, haud mediocre supplementum, circiter XXX. virorum millia, veteri exercitui adiunxit. Verùm Boreo urbis Hierosolymæ lateri, ad XI. peditum legiones, & V. equitum M. præter auxiliareis Syrorum copias, adsidérent.

His universè copijs, & summæ rei, duo cum imperio præerant, Sosius & Herodes: ille ab Antonio in auxilium missus; hic pro se bellum gerens. ut ANTIGONO, qui hostis pop. Rom. iudicatus erat; deiecto, regnum, ex S. C. caducum acciperet.

Quùm autem Iudæi, è totâ regione collecti, & intra mœnia conclusi, certatim resisterent: & fausta populo usque ominati, TEMPLVM DOMINI, qui ipsos in periculo deserturus non esset, iactarent: & direptis extra urbem equorum hominumque alimentis, per clandestina latrocinia, annonæ difficultates obsidentibus incenderent:

HERODES loca opportuna præsidijs præoccupando, & commeatus è longinquo convehendo, effecit ut rerum necessariarum copia in exercitu esset.

Sed pòst multa hinc inde tentata, quòd Antigoniani arctè obsessi, tam fame simul & inopiâ, ob annum Sabbaticum, laborarent, paucis primùm è Sosianis in mœnia evadentibus, & muris deinde interceptis; porticus etiam quædam circa templum exustæ sunt: quas Herodes ab Antigono ipso incensas, quò populi in ipsum invidiam concitaret, calumniatus est.

HIEROSOLYMA EXPUGNATUR, ET DIRIPITUR.

At postquam Iudæi exteriorem Templi partem, cum infrà urbe, captam vidêre; in interiora Templi, & urbis superiora refugêrunt. Et veriti, ne ab hostijs quotidie Deo immolandis, arcerentur; ut eæ tantùm introduci finerentur, per legatos, rege annuente, impetrarunt.

Verum, quùm nec sic quidem ab obstinatione desisterent; rex totis viribus urbem adortus expugnavit. & Romani, longæ oppugnationis molestijs exacerbati, omnia cædibus compleverunt.

Et Herodiani, adversam factionem funditùs exscindere conati, parique cædis rabie incitati, passim, nullo ætatis aut sexûs discrimine, ita sæviebant; ut nec supplices TEMPLI RELIGIO tueretur; nec rege deprecante, à manibus temperaretur.

ANTIGONUS, neque prioris, neque præsentis fortunæ satis memor, è Turri descendens, SOSIO ad genua provolutus est. Is homini ignavo insultans, & ANTIGONAM appellitans, vincto custodes addidit.

HERODES multò plus, quàm in vincendis hostibus, in auxilijs alienigenarum, qui se in sanctissimi Fani adyta ingerebant, compescendis; negotij habuit. quorum alios precibus, alios minis, quosdam & armis ægrè repressit. *Qui victoriam clade molestiorem existimaret; si, quæ nefas inspicere, in profana multitudinis conspectum venirent.*

Et rapinas ab urbe abstinere moliens, SOSIUM identidem rogitabat; *Regémne solitudinis se Romani facere vellent! Exiguum sibi ex tantâ civium cæde operæpretium videri; etiamsi totius orbis principatus contingeret.*

Quùmque SOSIUS referret; urbis per vim expugnatæ direptionem militi esse permittendam; promisit ille de suo mercedem singulis adnumeraturum. Et honorarijs militi ducibusque liberaliter exsolutis; & Sosio regijs muneribus donato, an deinde omneis benè nummatos è se dimisit.

Hæc Hierosolymorum clades incidit, in eorum, quos suprà dixi consulatû CLXXXV. Olympiade; mense tertio; solemnibus Ieiunij ferijs. post annos XXVII, quàm Urbs, eâdem die, à CN. POMPEIO capta fuerat.

ANTIGONI EXITUS. ET ASSAMONÆI IMPERII FINIS.

SOSIUS, aureâ coronâ DEO in Templo sacratâ, Hierosolymis digressus, ANTIGONUM ad ANTONIUM adduxit. HERODES verò veritus, ne asservatus ANTIGONUS, & Romam ab ANTONIO perductus; iure secum apud Senatum contenderet; quòd HERODES plebeius; ipse regio sanguine prognatus esset. Et, si quidem, ob populi Romani offensam, qui regnaret, indignus esse censeretur; *filijs certe in fontibus regnum avitum iure deberi.* Eapropter multis ille pecunijs ANTONIUM induxit, ut ANTIGONUM è medio tolleret, & se metu liberaret.

Eum in modum ASSAMONÆORUM tam præclaris maiorum in republ. præclarè gestis facinoribus illustris; quàm ob continentem in eâdem Sacerdotij honorem, celebrata familiâ, tandem intestinis dissidijs seditionibus, amisit imperium. annis XXVI. suprà C. (al. CXXIIX.) post Encænia IUDÆ MACHABÆI.

ANTONIUS cupiebat quidem ANTIGONUM triumpho suo servare; sed rerum novarum metu, quòd plebes ANTIGONO impensè favere; & peregrini principatûs odio, ne tormentis quidem adigi posset; ut HERODEN appellatione regis dignaretur. visum est, ignominiosâ morte eius memoriam obscurare; & publicum HERODIS odium lenire. Illum igitur Antiochiæ securi subiecit; & primus Romanorum, Regem eo supplicij genere adfecit.

RES IN AFRICA, INTER REGES INDIGENAS ADVERSARIOS.

Paullo antè BOGUDES, Mauritaniæ rex, in Hispaniam, sive suâpte voluntate, sive ANTONII iussu, navigârat; clade ibi, & fortunâ alternâ, exercitus. Et deficientibus ibi à se Tingitanis, ex Hispaniâ digressus, regno suo exciderat.

Qui namque CÆSARIS in Hispaniâ factioni studebant; BOCCHI, adversarij regis, auxilio, BOGUDEM profligârunt. Quo ad ANTONIUM abeunte, BOCCHUS regno eius, CÆSARE favente, potitus est: civitate cuam Tingitanis datâ.

BELLUM SICULUM CUM POMPEIO RECRUDESCIT. CLADES ET CÆSARIS periculum.

ANTONIO vix dum ex Italiâ digresso; MENAS, eâdem levitate, quâ ad CÆSAREM transierat, ægrè ferens, se minùs honorificè haberi, & legatum CALVISII esse; cum VII. navibus ad POMPEIUM, veniæ faciliore, transfugit.

CÆSAR itaque comparatâ classe, cui M. AGRIPPAM præfecit, è portu Baiano in altum provectus, gravissimâ iterum fortunâ adflictus est. Magna namque navium pars, quum circa Veliam, & Palinurum promontorium, vi tempestatis lacerata & [illegible], tum

tu[illegible] vexationibus MENÆ direpta est, aut incensa.

M. LEPIDVS intereà ex Africà, cum XII. legionibus, & Numidarum equitum V. millib. Lilybæum Siciliæ tenuit; PLEMMINIO, quem ad prohibendum cum unà legione POMPEIVS miserat, repulso. Illum dum Lilybæi inclusum frustrà diuque LEPIDVS circumsidet; aliquot oppidula interim partim vi, partim deditione recepit.

Et CÆSAR navibus iam refectis, & aucto remigum supplemento; vela in Liparas fecit. Et MENA, dubiæ fidei viro, iterum à POMPEIO ad CÆSAREM deficiente; pluribus prœlijs, varioque eventu pugnatum est. donec tandem M. AGRIPPA, apud Mylas, cum DEMOCHARE & PAPIA, POMPEII Præfectis, congressus; depressis XXX. hostium navibus, & in his ipsius PAPIÆ prætoria; victor evasit.

Altera verò classis, quam ipse CÆSAR ducebat; inopinato Pompeianorum superventu, circa Tauromenium deleta est: & socij navales, militesque eius, in terram expositi, paullum abfuit, quin à POMPEIO opprimerentur. Et CÆSAR ipse, hoste urgente, territus; à PROCVLEIO, uxoris Mæcenatis fratre, petijsse dictus est: *Ut sibi morituro manum commodaret.*

Postquam verò salvus & incolumis ad exercitum pervasit; CORNIFICIVM, qui iam sustinendo hosti par erat, spe auxilij confirmatum, copijs terrestribus præfecit. ipse, vijs undequáque obseptis, acatio, velocissimo navigio, Pompeianorum præsidia prætervectus, MESSALLÆ & ALBIO CARINATI se coniunxit.

CORNIFICIVS intereà, ob commeatuum inopiam, per campos ariditate squallenteis, ad M. AGRIPPAM, qui Mylas & Tyndarida, deiectis Pompeianis, occupaverat; se cum exercitu recipere coactus est. Eoque in itinere, infestantibus undequáque Pompeianis, illos per triduum varie, neque inultè tamen, vexatos, M. LVRIVS, AGRIPPÆ legatus, qui cum III. legionibus adcurrerat; conservavit; omniumque rerum copiâ recreavit.

Sed intereà PAPIAS, IV. legionum supplementum, quod M. LEPIDO ex Africa veniebat adortus; partim captis, partim depressis, unà cum II. legionibus, aliquot navibus, vehementer adflixit: & si qui enatando ad litora evaserant, eos TISIENVS GALLVS, oræ maritimæ ad prohibendum exscensione hostem, à POMPEIO Præfectus, confecit.

CÆSAR collectis tandem undique copijs, LEPIDO se coniungit; & coniunctis viribus ambo Messanam obsidione cingunt.

STATILIVS TAVRVS, ut commeatus POMPEIO terrâ intercluderet, omniaque populando ageret ferretque; cum II. legionibus à Cæsare dimissus est, qui POMPEIVM eâ difficultate ad conserendum cogi posse speraret.

TACITA LEPIDI CVM POMPEIO SOCIETAS.

LEPIDVS interim à Cæsare allenio, quòd ipso, non ut Collegà, sed tamquam legato uteretur; occulta cum POMPEIO pacta fecisse per indicium cognoscitur.

CÆSAR pro tempore dissimulandum ratus, quò maturiùs se tam infidæ societatis metu liberaret; omni curâ industriaque se urguendum POMPEIVM putavit, ut pugnandi potestatem faceret.

PVGNA AD NAVLOCHOS, POMPEIO FATALIS. IPSE VICTVS AD ANTONIVM fugit.

Ille itaque, partim extremæ inopiæ, partim transitionis, militibus stipendia in dies [illegible] postulantibus, mox futuræ metu; ad ultima [illegible] prœlij navalis aleam se comparabat.

Explicatâ igitur, ad Naulochos, qui locus est inter Pelorum & Mylas, navium utrimque acie, post acerrimum, diuque ancipitem conflictum, tandem M. AGRIPPÆ fortitudine & strenuâ operâ, victoria pro Cæsare stetit. hostibusque, depressis XXIIX. navibus; cæteris ferè omnibus, aut tractis aut corruptis, profligatis fuit.

Ex Præfectis POMPEII, Demochares captus, sibi manus intulit: APOLLOPHANES, victoris sese fidei permisit.

Ipse Pompeius, paullo antè CCCL. navium potens, nunc cum XVII. dumtaxat elapsus, Messanam profugit. & præ cladis magnitudine ita mente concidit, ut omni spe abiecta, copijs terrestribus neglectis, nullo etiam prosequente, Corcyram primò, inde Cephalleniam continenti cursu peteret. Ibique animo à pavore recepto ad ANTONIVM respicere cæpit. (TISIENVS GALLVS, ad LEPIDVM, à Græcis, ad Cæsarem, à Latinis scriptoribus, cum copijs POMPEII terrestribus, transitionem fecisse traditur.)

MESSANA DIREPTA.

PLEMMINIVS, qui pulso iam POMPEIO, cum IIX. legionibus Messanam adhuc tenebat, deditionis pacta LEPIDO obtulit. Et quamvis AGRIPPA absentis tum quidem Cæsaris rationem ea in pactione habendam contenderet; LEPIDVS à PLEMMINIO, Messanæ receptus, ipse Plemminium vicissim in suam fidem recepit, & suis simul, PLEMMINIIQVE militibus diripiendam civitatem dedit.

LEPIDI VANITAS; ET MOX SVBMISSIO, AVGVSTO PRÆVALENTE.

Et iam Pompeianorum accessione, usque ad XX. legionum numerum, auctus, & Messanæ potens; de universâ Siciliâ, (quæ sibi iure deberetur, in quam prior descendisset: & cuius plureis civitates in fidem recepisset) sibi vindicandâ retinendâque cogitabat.

Cæsar, eo cognito, postridie ad urbem accedens, facile milites à direptione abstinere ipsumque Lepidum ex urbe excedere, collemque proximum castris suis occupare compulit.

Et postquam multos è Pompeianis, qui pridie

 ad

ad LEPIDVM transierant, corripuisset; eum equitibus ad vallum usque castrorum LEPIDI progressus; castraque ipsa, cum paucis, ingressus, & milites adlocutus est.

Posteà cum universis accedens copijs, castra LEPIDI obsedit: & post leve prœlium, milites tam Pompeiani, quàm Lepidiani, paullatim, alij post alios, LEPIDO nequidquam obsestante, ad CÆSAREM deficiunt: parati etiam ipsum interficere, ni CÆSAR vetuisset.

Ita LEPIDVS ab omnibus desertus, pullatus ad CÆSAREM adiens, se genibus eius submisit. Sed Cæsar adsurgens, dextrâ porrectâ sublevatum, supplicem sibi fieri passus non est: imperioque ademto, relicto tamen Pontificatu maximo, ad Vrbem remisit.

CÆSARIS VIRTVS ET CONSTANTIA.

(Alij, Circeios in perpetuum relegatum tradunt. & CÆSAREM rem tum maximè memorabilem adgressum, qui inermis & lacernatus in castra LEPIDI venerit: ibique declinatis, quæ iussu hominis ignavissimi tela in eum contorta fuerant, lacernâque perforatâ; aquilam legionis rapuerit: eumque inermem, milites armati, deserto Imperatore suo, sint secuti.)

In locum C. CANINII abdicantis, Consul sub finem anni suffectus putatur T. STATILIVS TAVRVS. qui biennio pòst Proconsul ex Africa triumphárit: & iterùm Consul fuisse dicatur.

3916. Ab V. C. 717. | *In hunc autem annum Consules facti, L. GELLIVS POPLICOLA, Is M. VALERII MESSALÆ frater. POPLICOLA autem, nomen est adoptionis: neque enim GELLII, sed VALERII, POPLICOLÆ cognomen tulerunt) & M. COCCEIVS NERVA. GELLIO posteà abdicante, in eius locum suffectus est L. MVNATIVS PLANCVS.* | 34.

SEDITIO MILITARIS REPRESSA

Quùm subita in exercitu CÆSARIS seditio erupisset; milites que præter stipendia, missionem, agros, donativa, tumultuosè, apud tribunal, postularent: eam tumultûs procellam, ipse partim severâ in auctores animadversione; (Decimam namque legionem, quæ contumaciùs ad iussa responderet, totam cum ignominiæ notâ exauctoravit. Alias, missionem petulanter flagitanteis, citra Emeritorum commoda dimisit) partim liberalitate, sedavit; quâ viritim II. M. sestertiûm repræsentari iussit.

RECENSIO MILITARIS.

In recensione copiarum, repertæ feruntur legiones XLV. equitum XXV. millia: levis armaturæ milites ad XXXVI. millia.

HONORES AGRIPPÆ ET CÆSARI DELATI.

CÆSAR confecto ad hunc modum bello Siculo, M. AGRIPPAM, cuius strenuâ fideliique operâ, eo bello usus fuerat; novo, & ad eum usque diem inaudito, honoris genere, Rostratâ, eaque aureâ, ob victoriam navalem, *Coronâ, & vexillo cæruleo* donavit.

Compositisque Siciliæ rebus, tributoque H. S. millies imperato; STATILIVM TAVRVM in Africam, ad recipiendas LEPIDI provincias, dimisit.

His rebus Romæ nuntiatis, magno omnium consensu CÆSARI statuæ & currus triumphales decreti; simul uti ovans urbem iniret, laureâque perpetuò uteretur, concessum est.

HERODIS MERVM IMPERIVM. ET TYRANNIDIS INITIA.

Postquam totius Iudææ potitus est HERODES, qui ex urbanâ plebe, eius, ante regnum, conatibus faverant; eosdem ad honores provehebat: Qui in adversâ fuerant factione; quotidianis supplicijs atterebat.

SAMÆÆ PHARISÆI PRÆSAGIVM.

In præcipuo autem apud eum honore erant, POLLIO Pharisæus; eiusque in disciplinâ adsectator, SAMÆAS. Hi namque in urbis Hierosolymæ obsidione, civibus usque suasores fuerant, uti HERODEM in urbem reciperent.

Idemque SAMÆAS, HERODE tum adolescente, apud Hyrcanum, cæterosque Synedrij iudices, capitis reo, & pro se caussam dicere iusso; non sine exprobratione prædixerat; *Fore, ut quorum sententijs ille tunc absolutus esset; ab ijsdem omnibus, idem iniquitatis illius pœnas postmodò exigeret.*

Ipse, captis iam Hierosolymis, regiam omnem supellectilem in unum congessit: & magnam auri argentique vim, à locupletioribus extortam, ANTONIO, eiusque amicis elargitus est.

Quinque & quadraginta factionis Antigonianæ primates interfecit; custodibus ad portas adpositis, qui & cadavera scrutarentur, ne quis vivus pro mortuo efferretur.

Bona quam-plurimorum publicata in gratiam regis refe-

referebantur. Agri ob annum Sabbaticum, inculti, in-opibus & exhaustis civibus funem etiam minabantur. *Hæc Herodianæ tyrannidis initia.*

HYRCANVS INSIDIOSE AB HERODE REVOCATVR.

Hyrcanus autem, quem à Pacoro & Barzapharne captum, & ad se perductum, Phrahates, Parthorum rex, ob generis claritudinem, comiter habebat; & vinculis solutum, Babylone, in magnâ Iudæorum inquilinorum frequentiâ, degere permiserat. Quemque ob honorem, quo à Iudæis, non modò Babylonijs, sed Trans-Euphratensibus etiam, haud aliter, quàm rex & Pontifex, colebatur, præsentis fortunæ non magnoperè pœniteret: postquam Herodem in regiâ dignitate constitutum cognovit; novas spes animo præcepit, qui patriæ & suorum desiderio flagraret; & gratiam à novo rege exspectaret. quòd eum olim de capite periclitantem in publico iudicio servâsset.

Atque adeò Herodes ipse litteris eum cohortatus est; rogaret Phrahatem, & regni inquilinos Iudæos; *Ne sibi communem cum genero futuram inviderent potestatem.* Et misso cum multis muneribus ad Phrahatem legato, eblanditus est; *Ne quid rex sibi remoræ adferret*; cupienti, gratiam suo olim servatori, & viro optimè de se merito, referre.

Neque hæc tamen à rege ex animi benivolentiâ agebantur. Sed quòd gravis invitusque populo rex futurus esset; & rerum animorumque in regno conversiones cavendas sibi esse duceret; Hyrcanum, aut de medio tollere, aut in potestatem habere contendebat.

Eumque tunc à Partho remissum;& viatico à Iudæis illis, Assyriæ colonis, honorificè adiutum, quùm excepisset, in summo honore habere visus est: & primum illi in conventibus;honoratiorem in conviviis locum cedens; patremque subinde appellans, omnem insidiarum suspicionem avertere; & principatum sibi interim ijsdem artibus stabilire moliebatur. Nihilo minus domesticæ mox seditionis erata est occasio. hoc initio.

ANANELVS PONTIFEX: CVI MOX ARISTOBVLVS SVFFICITVR. Domestica seditio, auctore Alexandra.

Rex dum cavet: *Ne quis ex illustribus Pontificatum capesseret*, Ananelo, non obscuri generis, sed peregrino sacerdoti, quem ob veterem familiaritatem Babylone acciverat, summum sacerdotium tradidit.

Sed Alexandra, Hyrcani filia, quæ ex Alexandro, Aristobuli regis patrui sui filio, (quemque Pompeius Antiochiæ securi multo antè percusserat) formosissimos liberos, Aristobulum alterum; & Mariamnen, Herodis uxorem, susceperat. iniquè ferens, filio superstite, à peregrino Pontificatum usurpari; Cleopatram, per fidicinem quemdam, litteris sollicitat, ut ab Antonio, Pontificatum filio suo Aristobulo petat.

Dum ea res ab Antonio negligitur; Gellius, eius amicus, fortè in Iudæam profectus, & cum Alexandrâ collocutus, quam, tam pulcrâ prole felicem, prædicabat; suadere cœpit: ut mater expressas amborum effigies ad Antonium mitteret. Fore, ut ijs conspectis, nihil non à se impetrari ille patiatur.

Antonius verò, indecorum planè ratus, puellam, Herodi nuptam, peregrè arcessere: & Cleopatræ suspiciones vitans; Herodi scripsit: ut *adolescentem honesto nomine, ni molestum, ad se transmitteret.*

Herodes, qui tutum non putaret, Aristobulum, ætate florentem & puberem, & genere tam illustri procreatũ, Antonio, homini tam licenter impotenti, & in libidines proclivi, tradere; rescripsit: *Si adolescens pedem è regno suo efferret; Iudæis rerum novarum tam cupidis; regnum tumultibus mox bellisque completum iri.*

Antonio ira pacato;& Mariamne assiduis precibus regem maritum interpellante; ut *fratri, quasi iure debitum, Pontificatum redderet*; & adolescenti, per eum honorem, peregrinandi facultatem adimeret; Rex Alexandræ socrui, quæ immoderatâ ambitione tantum-non regnum in maximos motus præcipitâsset; reconciliatus; eius F. cui Ananel, s hactenus ob immaturam scilicet ætatem, prælatus fuisset; Pontificatum, magnâ cum mulierum voluptate, restituit; & domesticæ discordiæ remedium attulisse putavit.

Alexandram tamen, quæ oblatâ rerum novandarum occasione, quietura non videbatur, intra tegiam se continere, iussit;& nihil pro potestate agere permisit. Quùmque illa præ muliebri superbiâ, suspectam se observari indignissimè ferens; litteris iterùm ad Cleopatram datis, *præsentem rerum suarum statum deploraret.* & ut aliquam sibi opem adferret, rogaret. Et Cleopatra, ut unà cum filio in Ægyptum, clam ad se confugeret, suasisset; Alexandra in sandapilas, eam in usum comparatas, se & filium suum conclusit; quibus noctu, per famulos conscios, efferrentur; & navigio in Ægyptum deveherentur.

Herodes, per Sabbionem quemdam, de eiusmodi conatu, & insidijs edoctus; fucrum, in ipso fugæ tentatæ articulo, deprehensam, retraxit. Ei tamen, metu Cleopatræ, simulatâ clementiâ, erroris ausique veniam dedit: de adolescente nihilo minus quovis modo è medio tollendo iam-tum cogitans.

ARISTOBVLI PONTIFICIS GRATIA; ET HINC REGIS INVIDIA; ET IN EVMDEM insidiæ.

Etiam fortè Scenopegia, celebres apud Iudæos feriæ, instabant; quas ille, unà cum populo, per hilaritatem exigere & concelebrare decreverat; quùm adolescens, annum ætatis septimum-decimum supergressus, sacris de more operaturus, ornatu Pontificio ad altare adscendit: & ceremonijs ritè descenterque defungens, & raro formæ staturæque decore, totâque adeò facie & ore, eximiam veteris prosapiæ dignitatem præferens; multitudinis oculos, simul & studia in se convertit. & Avi Aristobuli, præclarorumque eius facinorum memoriam in eorum animis quasi refricare cœpit. Neque illi, gaudio nimio perfusi, à faustis vocibus, & gratiæ testandæ significationibus, sese abstinere poterant. Quæ omnia Herodem maiore adolescentis odio inflammârunt.

Peractis itáque ferijs, rex ab Alexandrâ convivio acceptus, adolescentem, in locum insidijs destinatis oppor-

opportunum, pertrahit. ibique iuvenili lusu æstuantem, ad spectaculum domesticorum & famulorum, in magnis circa Aulam piscinis natantium, perducit: & ut nudato corpore cum ijsdem se permisceat, communi provocatione inducit.

Tum amici regij, quibus id negotij datum, petulantis licentiæ specie, natantem non priùs mergere & deprimere destitérunt; quàm faucibus oppletis animam exhalaret.

Hic casus non modò mulieres insolabili luctu consternavit; sed urbem etiam totam incredibili mœrore adfecit.

ALEXANDRA in primis, quam generi dolus non fallebat; vix ab inferendâ sibi manu se continuit. Sed impetu animi represso; si fortè exstinċto per summum nefas filio superesse posset, donec aliquando ultionis offerretur facultas; nullam procuratæ per regem necis suspicionem præ se ferebat.

HERODES, qui se ab eo crimine alienum videri vellet; non luctum tantùm, sed & lacrymas, veris proximas, effingebat: & quod ad magnificentissimi funeris adparatum attinet; nihil sibi ad summam liberalitatem reliquum faciebat. (*Hæc apud Hierichuntem gesta fuisse alij memorant.*)

HERODES CÆDIS CRIMEN A SE AMOLITVR.

ALEXANDRA, quæ nullâ ratione emolliri posset; & in dies magis magisque luctu animum exacerbante, in vindictæ desiderium exardesceret; CLEOPATRAM de HERODIS insidijs, & miserabili filij sui interitu, per litteras edocet.

Illa mulieris, cuius pridem iuuandæ cupida fuisset; infortunium miserata; ANTONIVM, ad ulciscendam Iuvenis nobilissimi necem, incitare non destitit. *Indignum facinus; HERODEM, qui eius operâ, alieni iuris regno potitus sit; tam insolenter & impunè in legitimam regum sobolem grassari.*

ANTONIVS, quùm Parthico bello intentus, Laodiceam venisset; HERODEM, ut de obiecto indignæ necis crimine caussam coram se diceret, arcessivit; facti, quod detestabatur, si quidem is auctor esset; supplicium exacturus.

Ille, etsi caussæ suæ non satis fideret; & CLEOPATRÆ tamen, maritum, in se, irritantis, odia metueret; necessariò parendum sibi quidem esse duxit, sed regni curâ fratri IOSEPHO traditâ, ei, inter cætera, clam mandavit:

HERODIS VXORIVS ADFECTVS.

Vt, si quid gravius ANTONIVS in se consuluisset; MARIAMNEN extemplo interficeret. (ANTONIVM scilicet, ratus, formosæ mulieris, quàm pridem famâ cognitam haberet; potiundæ cupidum, hæc in se moliri.) *Se verò pati non posse, atque adeo iniuriæ adfine existimare; si quis, ab ipsius excessu, tam pulcra & generosa muliere, tamque cara sibi uxore, amplexibus fruetur.*

Quùmque ea mandata imprudentiùs IOSEPHVS mulieribus prodidisset; quibus coniugalem in HERODE amorem confirmare & testari vellet: quòd neque ille, sine MARIAMNE vivere sustineret; neque vel morte ip sâ ab eâ disiungi. mulieres cōtrà, id non tam quasi contestati in HERODE amoris argumētum interpretatæ sunt; quàm dirissimum Tyranni animum, qui mortuus in ipsarum capita sæviret; exhorruérunt.

Rumor intereà incertis auctoribus, sed regis inimicis, per urbem increbuerat; HERODEM excruciatum ab ANTONIO, & morti deditum esse. Et regiâ mirum in modum eo nuntio perturbatâ, ALEXANDRA IOSEPHVM hortata est; ut se, ipsasque, ad signa legionis Romanæ, quæ tum ad regni custodiam, circa urbem, sub Tribuno IVLIO, tendebat; velutin tutum, transferret. MARIAMNEN, in conspectum ANTONII venerit, quidvis, etiam regnum, eaque quæ generi regio debentur, facilè consecuturam.

HERODES CRIMINE ABSOLVTVS.

Dum ea trahitur consultatio; litteræ ab HERODE supervenére: *ANTONIVM muneribus, quæ ea fini Hierosolymis secum attulerat; placatum iam esse. Qui negaret, regem, quâ talis est, sui facti rationem reddere oportere. Honore semel dato; liberæ eum esse potestatis.*

Neque CLEOPATRÆ, quæ in contraria instigabat, & regni Iudæi cupidine, perditum HERODEM volebat; *conducibile esse; alienis se imperijs multum immiscere.*

CLEOPATRÆ nempe iam ANTONIVS Cœle-Syriam eâ lege concesserat; ut HERODI molesta esse desineret: neque posthàc Iudææ regno inhiaret. Ita rege mòx rediturо, perfugiendi ad Romanos voluntas, in mulieribus, refrixit.

ANTONII CVM PARTHIS, MEDIS, ET ARMENIIS BELLA.

Nova tum Parthici belli occasio ANTONIO oblata est. PHRAHATES scilicet, PACORI, à VENTIDIO nuper cæsi, frater, patrem suum, ORODEM, (de quo Iustin. lib. 42. Qui fratrem MITHRIDATEM interfecerat) aquâ intercute turgidum, quùm præbito aconito è medio tollere non potuisset, spiritu intercluso strangulárat. & xxx. fratribus (quos pater ex ANTIOCHI filiâ susceperat) pariter interfectis; regnum, quod parricidio occuparat; crudelissimè iam vexabat. Dilabentibus, ob tyrannidem, in diversa Parthorum optimatibus; Monæses, primæ inter cæteros nobilitatis, ad Antonium transfugerat.

Eo recepto Antonius, quùm is se ducem bel fore, bonamque Parthiæ partem facilè occupaturum, polliceretur; adiunctis sibi Pharnabazo, Iberorum; & Zibere, Albanorum, regibus; quos P. Canidius Crassus paullò antè subegerat: expeditionem contra Phraatem parabat.

Cæterùm Phrahates, defectione suorum turbatus, missis ad Monæsem legatis, & datâ fide, ad se reverti iubet. Antonius, unà cum Monæse legatos vicissim mittit: qui signa sub M. Crasso amissa, & cives Rom. captivi redderentur, societatem offerant, & pacem cum Partho confirment.

Ipse interim validis instructus copijs, (xiv. legionibus; xl. auxiliarium & xii. equit. millib.) CLEOPATRA, quæ tum illi aderat, in Ægyptum remissâ,

missa; regem hostem, spe pacis securiùs agentem ex-improviso oppressurus, ad Euphratem usque & ad Zeugma, processit.

Quem transitum ubi validis teneri præsidijs intellexit; ab ARTAVASDE, maioris Armeniæ rege sibi federato, accitus, monitusque; quoniam Artavasdes, alter, Medorum rex, quem pessimè oderat; longiùs, ad præstanda Parthis rebellibus auxilia, profectus esset, Mediam facilè posse occupari: Statio Oppiano, post se cum impedimentis, machinis, & bonâ exercitûs parte, relicto; & se quam-primùm subsequi iusso; ipse per avios montium itinerumque anfractus, ad D. passuum millia; à versuto Armenio, qui æstatem eundo & morando extrahi cuperet; circumductus est: & vix tandem ad Phraaspa, Medorum regiam, (in quâ uxor regis erat, cum liberis) pervenit: oppidumque arte & milite munitum, frustra oppugnat.

Medus, qui cum suis auxilio Parthis occurrerat; ab Antonio in Oppianum conversus, eumdem cum x. militum millib. oppressit. capto Polemone Ponti rege, impedimentis omnibus, machinisque bellicis potitus.

ARTAVASDÆ ARMENII PERFIDIA. ANTONII A MEDIS CLADES.

Quod ubi Artavasdes Armenius intellexit; magnâ fraude, & abrupta armorum societate, domum se cum suis copijs, quę XVI. equitum millia erant, recepit.

Ita Antonius, & à socio desertus; & in commeatuum difficultates, Parthis undequáque infestantibus, coniectus; oblatâ per fraudem pacis spe, legatos mittit; *qui signa & captivos*, uti priùs, *à Partho repeterent*.

PARTHUS vicissim, reiectâ earum rerum mentione; si ANTONIUS Medorum finibus excedat, & exercitum deducat; pacem se concessurum respondit.

Eoque responso ille securior, solutâ Phraaspotum obsidione, dum pacis conditiones exspectat; ad reducendum exercitum se comparabat: Quùm hinc Medi, eruptione ex urbe factâ; machinis operibusque negligenter custoditis flammas injiciunt; aggeres & vallum disturbant. Inde Parthi, Antonian os inopinanteis adorti, haud exiguam cladem intulerunt.

Antonius; qui se fraude circumventum, neque ulterius sibi de pace cogitandum videret; duce Mardo quodam, qui à Crassianâ clade illic captivus, mores consili que Parthorum callebat, & itinerum erat peritus) instituto per montium & locorum angustia itinere, (ne exercitum suum, armis gravem, per loca plana, & patentia, sagittarijs Parthis obijceret) post varias itinerum, prœliorumque difficultates & vices; post infinitas ex penuria quæque inopiâ ærumnas (octies námque & decies intra octavum vicesimum diem, prœlia ex itinere commiserant; & per equa, iniqua, ccc. pass. millia erant emensi desideratis è suis amphùs IV. & XX. millibus, superato Araxe fluvio in Armeniam pervenit.

ANTONIVS EX ARMENIA IN ÆGYTVM REDIT.

Hic, dissimulatâ sui in Artavasdem desertorem animi acerbitate, & ulciscendi cupiditate; quòd in summâ pecuniæ, rerumque necessariarum inopia, humanitatem atque hospitium Armenij sibi perquam necessaria esse intelligeret; blandè benignèque hominem adlocutus, impetravit; *ut sibi cum exercitu, tot laboribus cladibusq; fracto, in ipsius regno hibernare liceret*. Primo Vere, alteram sibi in Medos expeditionem suscipere constituutum esse.

Cæterùm postquam aliquamdiu in Armeniâ commoratus se suosque ex proximis incommodis recreasset; hieme necdum exactâ, CLEOPATRÆ desiderium non ferens, quò ea propinquior ei esset, per Cappadociæ montana, nivesque hibernas, (ut IIX. militum millia eo itinere amisisse prodatur) exercitum in Phœniciam reduxit. & medio inter Berytum & Sidonem, loco, ad mare consedit.

Ibi veste & pecunijs, quas CLEOPATRA secum attulerat; (sive ab Antonio submissa tata sibi imputari patiebatur; in milites, centenis & quadragenis sestertijs, viritim distributis; alijsque rebus constitutis, unà cum eàdem in Ægyptum reversus est.

ZELOTYPIA HERODIS; ET SALOMES SORORIS CALVMNIÆ.

HERODES verò, postquam ANTONIVM, contra Parthos abiturientem, aliquousque deduxisset; in Iudæam reversus; ex matre, & sorore SALOME cognovit, quid ALEXANDRA cum suis moliri tentasset.

Soror insuper, cui regina, excelsi animi femina, inter muliebria convicia, generis obscuritatem subinde exprobraret; IOSEPHVM maritum suum obiectâ eius cum Mariamme consuetudine, in crimen vocare ausa est.

HERODES, qui uxorem perditè deamaret, eam seorsim percunctatus, ecquid cum IOSEPHO habuisset commercij! Erdem cordatâ eius insontis purgatione placatus, quùm gratijs ei pro servatâ pudicitiâ actis, suum vicissim erga ipsam amorem fidemque commemoraret. & illa subijceret; *Verè amantis non esse, mandare; si quid ipsi humanitùs quandóque accidat; uxorem innoxiam addi fats comitem*: Eo verbo rex veluti fulmine præstrictus; & capillis præ dolore dilaniatis amens; eam è complexu reiecit: quasi stupri manifeste convictam. Cui, non alia conditione, IOSEPHVS sua privatim mandata prodidisse censeretur.

Quùm tamen amore victus, ægrè licet, ab eius cæde se colberet; IOSEPHVM ne in conspectum quidem admissum, & inaudiium, interfici iussit: & ALEXANDRAM, velut omnium malorum auctorem, vinctam custodiæ tradidit.

CLEO-

CLEOPATRÆ AMBITIO, ET IMPOTENTIA. CVI HERODES VECTIGALIS.

Res intereà in Syriâ turbabant, præ impotenti CLEOPATRÆ cupiditate; quæ ademtos, quo iure, quâque iniuriâ, regibus principatus, sibi contribui ab ANTONIO postularet.

Illa non contenta, primùm fratrem, cui regni successio debebatur, annum xv. natum, veneno sustulisse: Deinde ARSINOEN sororem, Ephesi, in Æde DIANÆ supplicem, per ANTONIVM interfecisse; undecumque etiam spes lucri & pecuniarum adfulgeret, nullum neque templum, neque Asylum, neque sepulcrum violare dubitavit. Mulier & sumtuosa, & voluptatibus dedita: cuius cupiditates vix totius orbis opibus expleri possent.

Quæ cum ANTONIO in Syriam ingressa, eius quoque regionis possessionem spe & animo devoravit. PTOLEMÆI MENNÆI F. LYSANIAM, quasi Parthicis rebus studentem, interficiendum curàrit: Iudæam simul, & Arabiam, regibus suis, HERODI & MALICHO ereptas, sibi vindicare contenderet. Et quùm ANTONIVM; (quantumvis ille non modò illecebris, sed veneficijs etiam eius mulieris irretitus videretur) tantæ iniquitatis puderet; neque omnia pernegando tristem illam à se dimittere vellet; partes ei ex utriusque regno delibatas; & urbeis omneis, quæ intra fluv. Eleutherum, usque ad Ægyptum, interiacent, (præter Tyrum, & Sidonem, omni ætate liberas) elargitus est.

Illa, Antonio in Armeniam cum exercitu profecto, ab Euphrate reversa, postquam Apameam & Damascum, quæ Lysaniæ paruerant; obiter adijsset; in Iudæam venit. Et ab HERODE magnificè accepta, partem propinquæ Arabiæ, sibi attributam; & annuos Hierichuntini agri (qui balsamum, unguentorum longè pretiosissimum, tunc ferè solus progignere putabatur) proventus ei elocavit.

Quumque intemperans mulier, & in libidines proiecta, familiariùs regis, sibi parum amici, utcumque amorem prætexeret; & fortè, per stupri speciem, insidias strueret) concubitum appetisset; ille non modò ut à tam prostratâ impudentiâ abhorrens, renuit; sed re cum amicis agitatâ, etiam consultavit: Num, quam in suâ potestate haberet, mulierem, omnibus ex æquo infestam, nec marito suo satis fidam, occidere opotteret. Cæterùm sanioribus amicorum consilijs; & periculi in posterum magnitudine, à tanto facinore cohibitus; placatam muneribus reginam in Ægyptum deduxit.

Et earum, quas dixi, regionum vectigalia, CLEOPATRÆ addicta, ipse quidem quot-annis iustè pendebat: Verùm Arabs, exactore eorum HERODE, initiò, pro ratâ portione, cc talenta; deinde vix, & malignè partim, ac ne quidem integras, exsolvebat. *Vnde belli origo.*

ANTONIVS ITERVM IN PARTHOS; ET ARMENIOS PROFICISCITVR.

ANTONIVM, per Phœnicen, uti diximus, in Ægyptum, cum CLEOPATRA, reversum, legati ab ARTAVASDE, Medorum rege, comite POLEMONE Pontico, erant consecuti.

POLEMONEM illum, qui bello superiore Antonij signa secutus; & in prœlio, quo STATIVS OPPIANVS cladem acceperat, captus; benignè habitus à Medo fuerat, ut suis promissis gratiam fidemque præstrueret; tamquam gratum Antonio munus, sine pretio, rex ille remittebat: & orabat; ut quoniam sibi, cum PHRAATE, Parthorum rege, novæ belli caussæ obortæ essent; (contentio erat, de prædâ, & spolijs Romani exercitùs, inter se dividendis) sociatis inter se copijs opibusque, ipse recentes; Antonius præteritas iniurias in communi hoste ulciscerentur.

Antonius, cui oblatâ opportunitate ad vindicandam ARTAVASDIS Armenij perfidiam, uti placuerat, fœdere cum Medi legatis percusso; in Armeniam, (quasi ad Araxem fluv. (qui Mediam ab Armeniâ dispescit) copias suas cum Medo coniuncturus) profectus, Artaxata, Armeniorum regum sedem, pervenit.

Ibi ARTAVASDEM, Armeniæ maioris regem, multis ante artibus tentatum, nec subdolæ versutiæ hactenus obnoxium, ex propinquiore loco, per ingentia promissa, (cuius filiam, filio suo Alexandro, in uxorem expetere simularet) quamvis ambigentem, & scelera sua æstimantem, perpulit; ut in castra sua intraret.

Tum regem astu captum, ne quid regio honori deesset; argenteis catenis vinctum per Armeniam circumducit: opibusque regijs, coniuge, liberisque (præter ARTAXAM, primæ ætatis filium, qui patre iam captivo in regnum suffectus, & prœlio mòx victus, ad Parthos profugerat) potitus; omisso, quod in Parthos susceperat, bello, ARTAVASDEM ipsum cum omni prædâ ac necessitudinibus, in Ægyptum trahens, aureis oneratum catenis, Alexandriæ, ritu Romano, in triumphum duxit. ipsique CLEOPATRÆ, reginæ, aureo in solio considenti, supplicem fieri iussit.

OCTAVIA REPVDIATA.

Inter has Parthicæ expeditionis vices, OCTAVIA in Asiam advenisse memoratur: & ab Antonio, qui se ad bellum Parthicum proficisci caussaretur, vel Athenis subsistere; vel, si ita videretur, domum redire iussa. Illa, quantumvis facilè suspicaretur, se non tam propter Parthicam expeditionem, quàm CLEOPATRÆ amores, remitti; munera tamen, quæ splendidissima Romà secum attulerat (in quibus præter vestem, pecunias, & iumenta, II. erant selectorum militum millia) ad Antonium misit.

(Creditur OCTAVIA à fratre CÆSARE ad Antonium missa; ut aliquam iusti belli occasionem captaret. qui non ignarus amorum eius & consuetudinis cum CLEOPATRA, præferendam coniugi pellicem non dubitaret.)

SEX. POMPEII EXITVS, CÆSARI GRATVS.

Inter hæc SEX. POMPEIVS, post bellum infeliciter in

ter in Siciliâ gestum, variâ incertâque fuga in Lesbum insulam delatus, Mitylenæ, (ubi olim cum matre, dū Pater adversùs C. CÆSAREM bellum in Græciâ gereret, [illegible] degerat) substitit. Quumque primùm, missis ad Antonium legatis, eius se fidei permittere decrevisset; cognito deinde infelici rerum eius adversus Medos successu, animum ad transmarinas provincias sibi adiungendas adiecit, & classiarijs, navibusque interim comparatis, Parthis etiam se iungere studebat. Et Thraciæ, Ponti que reges, aliosque Dynastas, ad auxilia & societatem contra ANTONIVM, uti prius LABIENVS, sollicitare [illegible] aperat.

ANTONIVS, qui priùs POMPEIVM in amicitiam recipere constituerat; cæptorum contrà seguarus, M. TITIVM, qui à POMPEIO servatore suo, ante ad se [illegible] erat, cum classe adversus eumdem proficisci iubet. e [illegible] ; ut si quidem se classemq; ille dedere., benon [illegible] deduceretur. secus, bello ipsum persequeretur, & quoquo modo oppressum interficeret.

TITIVS Pompeium Nicomediæ adhuc imparatum deprehendens, qui pacem quidem per legates iterùm ab Antonio peteret; neque se tamen, aut classem, tradere paratus esset; dum per mediterranea Bithyniæ, in Armeniam cogitat; Mindaj circumventum, & in potestatem redactum, Antonij iussu, (ut fama tenet) interficiendum curavit.

Alij à MVNATIO PLANCO eam cædem (cuius posteà Antonium pœnituerit) procuratam, aut acceleratam, tradiderunt.

CÆSAR, ob id factum, ludis equestribus, Antonio currum apud Rostra, & in Templo Concordiæ statuam posuisse proditur. TITIVS verò ex hoc facinore tantum sibi odium concitasse; ut ludis in theatro factis, pop. Romani exsectationibus, è spectaculo, quod præbebat ipse, pelleretur.

5917. Ab V. C. 718.	*Iam L. CORNIFICIO, & SEX. POMPEIO (qui alterâ Pomp. i.rum familiâ fuit) Consulibus, CÆSAR in Siciliam iterceterat inde in Africam alternis Bocchi & Bogudis, Mauritaniæ regum, motibus turbatam, cogitans.*	33.

BELLVM CVM ILLYRIIS ET IAPYDIBVS; ET DALMATIS.

Sed tempestatibus, quò minus eò navigaret, impeditus; ne miles otio licentiâque corrumperetur, in Illyrios, sive Iapydes & Dalmatas, movit.

Iapydes, qui à tergo Istrorum in Alpibus habitabant, dum Cæsar bello Siculo distineretur; finitimos latrocinijs infestârant: nec indicta vectigalia persolverant.

Hos itaque, quod curâ Alpeis, haud procul à mari habitarent, facilè in ditionem compulit. Eos verò, qui iuga & latera montium incolebant; gens fera & aspera; non sine maximo labore perdomuit.

Ibi Cæsar, in Metuliæ opidi obsidione, dumè ligneâ quadam turri, in murum, per pontem conscendere conaretur; Ponte ob multitudinem oppugnatorum, labante, dextro crure & utroque brachio afflictus est.

At [illegible] nihilo minus oppugnatio undique in[illegible] [illegible] urgeretur; Barbari, qui de pace se ager[illegible] velle simularant, præsidium, in arcem acceptum, noctu ex insidijs trucidarunt: & tectis domorum incensis, alij se, alij uxores & liberos secum o[illegible] [illegible]erunt. Eoque civium furore Metulia, nulla [illegible] prædâ, neque exercendæ sævitiæ materia [illegible], ferro igníque consumta est.

Re[illegible] Iapydum gentes, Albij montis, urbiumque A[illegible] [illegible] & M[illegible] incolæ, metu paris cladis in de[illegible] venere. Vendiani quoque, omnibus ad [illegible] oppugnationem paratis, quàm tentati amicitiam Cæsaris, quàm vim experiri mallent; in fidem po[illegible] accepti sunt.

IAPYDES, PANNONII, DALMATÆ, ET SALASSI DOMITI.

CÆSAR victis Iapydibus has leges dixit, *Vt à latrocinijs & mari abstinerent: vectigales essent: ius magistratusq, à conventu Scardonitano peterent.* Tedanium civitas, quòd nihil hostile patrâsset, iure Italico donata est.

Inde cum exercitu in Pannonios, nullâ satis iustâ de causâ; sed ne otio miles diffflueret, profectus; & nihil adhuc hostile molitus; postquàm ipsi, exercitū Sisciæ urbi propinquantem, hostilem in modum vexare cæpissent; populari eorum agros iussit. Ipsamq; Sisciam, hinc à terrâ, inde à Savo Colopeq; fluvijs, obsessam; & aliquantâ suorum clade perteritâ, leges pacéque, cū reliquâ Pannoniâ, accipere coëgit.

Ibi relicto cum parte exercitûs FVSIO GEMINO; in Dalmatas, quos aliquot iā prœlijs M. AGRIPPA fregerat, proficiscitur; insidijs eorum, ex silvarum & viarum ambagibus, tentatus.

CÆSAR eos, velut indagine clausos, captosque, oppressit & profligavit: fugáque in Setoviam opidum delatos, obsidione cinxit.

Dalmatæ, dum in urbem irrumpere conantur, duobus prœlijs profligati sunt.

CÆSAR, qui genu lapide sauciatus aliquot diebus decumbere necesse habuerat; VII. cohorteis, quod loco cessissent, decimatas hordeo pavit.

Hosteis iterùm rebellanteis, ac subinde victos, tandem datis obsidibus, imperata facere; & tributum in eum usque diem, à C. CÆSARIS temporibus debitum, persolvere coëgit, relictoque ad reliquos perdomandos STATILIO TAVRO, Romam profectus, triumphum ob res bene gestas decretum, in aliud tempus distulit.

Salassos, gentem Inalpinam, qui vicinos & viatores per latrocinia quotidie magnis damnis adficiebant: & VALERIVM MESSALLAM, quem CÆSAR eò in hiberna dimiserat; ad lignorum pretia, quæ partim ad naves, partim ad hastas conficiendas, ex ipsorum silvis rapuerat; persolvenda adegerant; idem MESSALLA varijs gravibusque prœlijs attritos, imperata facere coëgit.

3918. Ab V. C. 719. | *Dum hæc in Illyrico, & apud Dalmatas, geruntur M.* [illegible] *ANTONIVS, cum L. SCRIBONIO LIBONE, secundum* [illegible] *rat Consulatum, (absens haud dubiè) ex pacto.* |

Sed postquàm eodem die abdicâsset, L. SEMPRONIVM ATRATINVM sibi suffecit; quem ideò hoc anno Consulem multi profitentur.

In parte etiam anni suffecti inveniuntur; Kal. Iul. P. ÆMILIVS, (qui Porticum suis sumtibus ædificavit, & in Consulatu dedicavit) & C. MEMMIVS. Deinde Kal. Nov. C. HERENNIVS.

ANTONII TRIVMPHVS DE ARMENIIS: ET REGNORVM VANA elargitio.

Quidquid eius est; hoc Consulatu, Armenia, capto ARTAVASDE, in provinciæ formam ab eodem Antonio redacta fuisse censetur. Et ipse triumphum, de quo dixi, Alexandriæ egisse.

In quo, populo Alexandrino epulum & visceratione, uti Romæ fieri consuerat; dedit. Et habità ad populum concione, CLEOPATRAM (iomorem) reginam regum; PTOLEMÆVM verò CÆSARIONEM, regem regum appellavit.

Et his quidem CLEOPATRÆ, ex C. IVLIO liberis; Ægyptum & Cyprum, uti prius C. CÆSAR, iterùm addixit.

Suis autem ex eadem Cleopatrâ liberis, gemellis, Alexandro & Cleopatræ, (quibus vana Solis & Lunæ cognomenta addiderat) illi quidem Armeniam, aliasque trans Euphratem, usque ad Indiam, regiones, (haud secus ac si eas suæ ditionis fecisset.) huic verò CYRENAICAM. PTOLEMÆO PHILADELPHO, qui tertius & postremus; Syriam, cæteraque cis Euphratem, usque ad Hellespontum, regna, attribuit.

Nec veritus hæc Romam etiam perscribere [illegible] à Senatu, ut eadem d[illegible] [illegible] postularet.

Addiditque, *Paratum se mag[illegible] atu de*[illegible] *omniaq, Senatui populo[illegible] Romano per[illegible]ere* [illegible] sperabat cà se ratione [illegible] Cæsar[illegible] ad urbem erat, prior arma [illegible] ere [illegible] aut si id facere recusaret, pu[illegible] in invi[illegible] duceretur.

ANTONII CVM MEDO FŒDVS ET ADFINITAS.

Posthæc ad Araxem usque flumen pro[illegible] quò & Medus è suo regno procederet [illegible] cialis, (illi contrà Parthos; sibi contrà A[illegible] cum eo rege inito, Armeniæ [illegible] quam nu[illegible] rat, parte concessâ, filiam vic[illegible] I[illegible] suo Alexandro desponsam: signaque c[illegible] NO nuper amissa, à rege recepit. R[illegible] Antonij auxilijs, & Parthos & Ar[illegible] vicit. Sed revocante auxilia An[illegible] vi[illegible] in h[illegible] stium potestatem devenit. Atque ita A[illegible]enia Media amissæ.

POLEMONEM, item, Ponti regem, à M[illegible] eodem prœlio captum, & sibi remissum, A[illegible] minore donavit.

Hoc anno STATILIVS TAVRVS, ex Af[illegible] victo in Siciliâ LEPIDO, ab Imp. Cæsare [illegible] fuerat, quamquè sine prœlio obtinuer[illegible] & C. SOSIVS ex Iudæâ, & C. NORBANVS FLA[illegible] ex Hispaniâ, triumphâsse produntur.

3919. Ab V. C. 720. | *CÆSAR postquàm ex Illyrico Romam venit, secundum Consulatum, novem annis post primum, cepit, eumq, paucissimis horis gessit.* | 31

Nam postquàm Kal. Ianuarijs inijsset; & mânè pro Æde Io is Capitolini aliquamdiu in sellâ curuli præsedisset, abdicavit; L. ANTONIO PÆTO, in locum suum suffecto.

Comparatus fuerat CÆSARI, in eius anni Consulatu, collega, Sex. POMPEIVS, Mag. F. uti inter eos pòst pacem factam convenerat, sed illo iam & hoste iudicato, & occiso, in eius locum factus L. VOLCATIVS TVLLVS.

In parte anni, multi alij suffecti inveniuntur. Et in ceteris, Kal Maij, L. FLAVIVS. Kal. Iul. M. ATILIVS, & C. FONTEIVS. Kal. Sept. L. VINVCIVS. Kal. Octob. L. LAÑONIVS.

AGRIPPA Ædilis Tepulæ [illegible]vum intercepit: & aquæ ductus Appiæ, Anienis & Marciæ, pænè dilapsos, restituit aquisque compluribus [illegible] [illegible]tibus urbem instruxit.

TIBERIVS, puer tum novennis, P[illegible] TIBERIVM mortuum pro Rostris la[illegible]

Boccho rege defuncto, Augustus Mauritaniam, & quidquid possederat, provinciam fecit.

Quùm iam Sex. POMPEIO oc[illegible] LE[illegible] privatorum ordinem redacto: & [illegible] P[illegible] de gentibus, Italiæ vicini[illegible] ped[illegible] [illegible]s, p[illegible] TONIVM & CÆSAREM rerum o[illegible] atque ita pacato pænè toto ter[illegible]rum [illegible] aliundè gravius bellum imminere v[illegible]ere[illegible] lum subitò Civile inter eosdem Prin[illegible]

BELLI CIVILIS FOMITES: ANTONII VANITA[S].

ANTONIVS, cresc ente in die[illegible] PATRIAM impo[illegible] & [illegible] *nimiâ faciditatem* [illegible] *& licentiâ,* [illegible] *intemperantiâ alentur*) m[illegible]tudi[illegible] inferri constituerat.

Iam ille [illegible] L[illegible] PAT[illegible] & hederis redi[illegible] ns au[illegible] c[illegible] The[illegible] suum manu gesta[illegible] & [illegible] curru BA[illegible] instar vehebatur[illegible] C[illegible]

ad vilissimi mancipij obsequia, sese submittens, totus in regem Barbarum degenerárat. &, quod *in amentie extremum*, Cleopatræ suæ imperium Romanum promittere non dubitárat.

3920. Ab V. C. 721. | *Inimicitiæ itaq; & simultates, quæ inter utrosq; pridem increbescere cæperant; anno demùm insequente,* CN. DOMITIO AENOBARBO, *&* C. SOSIO NEPOTE *Coss. eruperunt.* | 30.

Ex ijs Cn. DOMITIVS, filius est eius Domitij, qui in Cæsarem coniurárat. Et C. SOSIVS, Antonij in Syriâ ante legatus, & Herodis amicus, qui paullo ante triumphárat.

In parte anni suffecti inveniuntur, hi Kal. Iul. L. CORNELIVS: Et Kal. Nov. N. VALERIVS.

PRINCIPES CRIMINA ET CONVICIA alterna dilacerabant.

Ante quàm illi, quos dixi, rerum Principes in apertum bellum prorumperent; criminibus & convicijs alter alterum per litteras, publicè & privatim: Et Antonius quidem Cæsarem hisce nominibus criminatus. *Quòd Lepido collegæ, se inconsulto, magistratum abrogasset: eiusq; & Pompeij cum provinciis, tum exercitus, (quæ communia ex pacto esse debuissent) suâ auctoritate sibi vindicásset. Quòd naves, quas ipsi commodatò dederat, non restituisset. Quòd universos ferè per Italiam agros militibus suis, nullâ habitâ Antonianorum ratione, divisisset.*

Cæsar vicissim Antonio crimini dabat; *Quòd Ægyptum sine sorte obtineret:* quòd Sex. POMPEIVM, *cui ipse ultrò ignovisset, interfecisset:* quòd ARTAVASDEM *Armeniæ regem, fraude circumventum, magnâ cum pop. Rom. ignominiâ, in vincula coniecisset; & prædam spoliaq; solus usurpasset.*

Huc addebat; CLEOPATRAM, in sororis suæ Octaviæ contumeliam, pro uxore palàm haberi; & liberos ex eâdem susceptos, reges appellari. Cleopatræ, ex Cæsare filium, Cæsarionem nominari; & in gentem IVLIAM traductum esse.

BELLVM ANTONIO CLEOPATRÆque indictum. Factiones partium.

Ob hæc igitur, aliaque; & in primis, quòd nec ad urbem venire; neque exacto quinquennalis Triumviratûs tempore, imperium deponere velle videretur: & remisso Octaviæ, Cæsaris sorori, repudio; contractis iam undique terrâ marique copijs, Urbi, totique adeò Italiæ bellum molirettur; pop. Romanus, tantis contumelijs irritatus, bellum Cleopatræ, per fecialem; *Quòd mulier Ægyptia, Romanum imperium adsectaret*, indixit.

ANTONIVS itaque, cum Cleopatrâ, universum pænè Orientem contrà Cæsarem armat; Cæsar verò Occidentem in parteis trahit.

C. SOSIVS, alter è Consulibus Antonij caussam magno studio & contentione ita defendebat; ut edictum etiam contra Cæsarem propositurus esset; ni Tribb. plebis vetuissent.

Is posteà cum collegâ DOMITIO, & permultis Senatoribus, ad ANTONIVM transijt; excusans; *Consulibus, liberè de rep. agere, non licere*; quòd Cæsar satellitio stipatus; amicisque, qui pugiones sub veste occultarent, comitatus; in Senatum veniret.

TESTAMENTVM ANTONII.

Sed Cæsar, Antonij testamento, quod apud Vestaleis invenerat, palàm recitato, quo, inter cetera; Cæsarionem, de quo dixi, *legitimum* CÆSARIS *filium & heredem testabatur: suis autem ex eâdem* CLEOPATRA *liberis maxima regna legabat:* Et ubi decessisset; *Alexandriæ, communi cum* CLEOPATRA *monimento condi iubebat:* Effecit; ut ea quæ de ipso vulgò spargebantur, de imperio orbi Alexandriam transferendo; deque Româ ipsi Cleopatræ tradendâ, facilè crederentur.

Et pop. Romanum usque adeò in ANTONIVM exacerbavit; ut Consulatu, quem in proximum annum cum CÆSARE, ex pacto, erat initurus; unà cum imperio ipsi abrogato, hostem prætereà iudicárit. Animique ferè omnium, etiam eorum, qui priùs eius rebus studuissent; ab ipso alienarentur. Et M. TITIVS, unà cum PLANCO avunculo, alijsque, ad Cæsarem, ab illo transirent.

3921. Ab V.C. 722. | CÆSAR *&* ANTONIVS, *ambo III. in hunc annum Coss. comparati fuerant; tum, quùm pace cum* SEX. POMPEIO *factâ, Consules in annos octo consequenteis designárunt. Quoniam verò* ANTONIO *Consulatus, priore anno, à populo esset abrogatus, eiq; bellum unà cum* CLEOPATRA, *indictum; in eius, à quo proscriptus fuerat, locum, Consul factus est.* M. MESSALLA CORVINVS, *& collega* C. CÆSARI OCTAVIANO III. *Consul datus.* | 29.

Suffecti hoc anno Coss. inveniuntur, Kal. Maij. M. TITIVS. Kal. Octob. Cn. POMPEIVS.

HERODIS CVM MALCHO ARABE BELLVM.

Quùm HERODES, dilato in MALICHVM Arabem bello, & habito per Iudæam militum delectu, magnoque adparatu, ANTONIO bellaturienti auxilia expediret; ille, qui copijs abundaret, hanc ei operâ remisit. sed in Arabem, (cuius perfidiam tam ex ipso, quàm ex Cleopatrâ cognitam haberet) bellum vertere iussit. Et è re suâ esse regina existimabat; reges, haud satis amicos, inter se committi, & alterum ab altero mutuis cladibus adflictari.

HERODES itaq; probè ab equitatu & pedestribus copijs instructus, Diospolim petit, quà Arabes, quos eius expeditionis consiliũ nõ latebat; erãt occursuri.

Ipse primo certamine victor; iterùm ad Cana, (locus

(locus est in Cœle Syriâ) magnâ militum alacritate usus, ingentem Arabum exercitum fudit, & maiore ex parte in fugam vertit.

Actumq; de hoste fuisset; ni ATHENIO, ex-improviso, Herodianos invasisset. Is Cleopatræ ea in regione præfectus, & Herodem exclusus pugnæ eventum tacitus immotusque exspectabat. si Arabes vincerent; quieturus.

Quos ubi vinci ab HERODE conspexit; cum collectitiâ indigenarum manu, fessos iam Iudæos, & quasi victoriæ securos, de-subito adortus, magnam stragem in locis asperis edidit. Atque adeò Arabes resumptis animis in prœlium reversi, iam loco motos, & fugienteis impunè ita trucidârunt; ut pauci in castra evaserint. Et dum rex suos à fuga sistit; & adversùs hostem, longè viribus imparem, in pugnâ frustrà revocat; eodem impetu castra capta sint.

Ex eo tempore HERODES, non ausus summam rei, certaminis fortunæ committere; latrocinijs & excursionibus, positisque in edito castris, Arabiam infestare instituit: suosque militari labori adsuefacere, & continenter exercere; quò tandem confirmatiores eam ignominiam abolere possent.

ANTONIVS CVM CLEOPATRA AD bellum proficiscitur in Græciam.

Postquam actis magno utrimque conquisitionis studio delectibus, CÆSAR & ANTONIVS, ea quæ ad tantum bellum necessaria videbantur, cōparâssent; ANTONIVS paratior, priùs cū Cleopatrâ, Ephesum venit, quò copias maritimas convenire iusserat.

Et quamquam à DOMITIO, alijsque moneretur; ut CLEOPATRAM ibi relinqueret: victus tamen eiusdem precibus & lacrymis; & CANIDIO, quem illa subornârat, instante; cum eâdem, omnibusque copijs, Samum; & inde, diebus aliquot in summo illic luxu exactis, Athenas venit.

Quumque paullo-pôst Corcyram pervenisset; cognito speculatorias Cæsaris naveis apud Actium, & monteis Ceraunios in stațione esse; suspicatus universam Cæsaris classem eò convenisse, in Peloponnesum revectus est. omnique exercitu in hiberna distributo, ipse Patris hiemavit.

Idque magno Cæsari commodo vertit; qui ab omnibus rebus imparatior, intellectâ Antonij celeritate & copiarum magnitudine, magnoperè metuebat, ne ante hiemem pugnare cogeretur.

CÆSAR EODEM TRAIICIT. VARIÆ MINORVM DVCVM VELITATIONES, & transitiones.

Ipse itaque, vere ineunte, Brūdisio solvens, occupatâ, quæ nullis Antonij præsidijs tenebatur, Corcyrâ, in Epirum cum exercitu traiecit.

Intereà M. AGRIPPA, quem classi Cæsar præfecerat, Methone expugnatâ, deprehensum ibidē BOGVDEM, Mauritaniæ regem, qui parteis Antonij sequebatur, interfecit. Hinc in conspectu hostilis classis, Leucadem insulam vi occupat. & victo navali prælio L. NASIDIO Patras, ubi Antonius hiemaverat; deinde Corinthum, bis inde deiectis Antonianis, expugnat.

M. verò TITIVS, & STATILIVS T[illegible] terrestribus præerant copijs, cum A[illegible] congressi, strenuè vicére & [illegible] Paphlagoniæ regem, ut ad Cæsarem [illegible] impulére.

CN. autem DOMITIVS, qui solus [illegible] factione, numquàm CLEOPATRAM reg[illegible] ne dignarus erat; non sine maximo & [illegible] ta periculo, ab ANTONIO ad CÆS[illegible] paullo-pôst morbo absumtus.

AMYNTAS quoque Galatiæ, & DEI[illegible] Gallo-græciæ, reguli, in eiusdem parteis, cum DE[illegible] transiére.

SOSIVS intereà, absente AGRIPPA, L. TAVR[illegible] ipsius legatum; necopinantem, iam pænè o[illegible] sperabat. neque spe irritâ; ni AGRIPPA matur[illegible] superveniens, victis ocius[illegible]que Sosio, & TH[illegible] DIMOTO, Ciliciæ rege, cladem avertisset.

ANTONIVS itaque, ijs prœliorum offensionibus, & crebrâ suorum ad Cæsarem defectione, per[illegible]tus; & Cleopatra quibusdam prodigijs consternata; quùm ad hæc, commeatibus terrâ mariq; intercl[illegible]sis, à fame periculum esset; prœlio navali re[illegible] committendam censuerunt. Idque vel eo pot[illegible] consilio; ut si eventus pugnæ votis minùs responderet, ANTONIVS & CLEOPATRA, vel inter prœliand[illegible], fugâ (quæ mari, quàm terrâ, facilior futura esset) elaberentur.

SANVM CANIDII CONSILIVM.

Et quùm variantibus sententijs, P. CANIDIVS CRASSVS, qui legionibus Antonij præerat; censeret; *classe non experiundum*: quod Cæsaris classis, & à milite socijsque navalibus, & ab armamentis re[illegible]gioque esset instructior; Consultius fore; *si à CLEOPATRA, eiusq, consilijs, se expediret; exercitumq, in Macedoniam vel in Thraciam deduceret*. Cui, miles esset fidissimus, & terrestri prœlio invictus. Qui-cū Getarum rex, DICOMES, ex locorū propinquitate, copias & equitatum, uti promiserat, esset sociaturus.

Sed consilium tam salutare, Cleopatræ gratiâ & auctoritate elusum, atque neglectū est. Et ANTONIVS, *urguente fatali ipsius clade, & Rep. ad unius consilium imperiumq, praecipiti; quanto altius erat elatus; eo diùs, occaecante animum fortunâ, & sana quaeq, monita corrumpente, corruit.*

Multa per L. MESSIVM, (quem speculatorem Antonius præmiserat: & à vigilibus exceptum, p[illegible]que castra circumduci iussum, Cæsar dim[illegible]at de fiduciâ Cæsaris, & militum eius alacritate; de [illegible]cundis pullariorum auspicijs, perlata; Antonium de summâ rerum perquàm sollicitum habuere.

PVGNA ACTIACA.

CÆSAR CCL. navium classem, à trire[illegible]bus [illegible] nos remorum ordines agilem, nauti[illegible] instr[illegible]mento armatam, IIX. legionibus, & V. co[illegible]orti[illegible] impositis instruxerat.

Dextrum cornu M. L[illegible] A[illegible] cōmiserat. Præfectoq; universo certami[illegible] Agrip[illegible] ipse ei se parti reservârat, in q[illegible] fortunâ [illegible]

STATILIVM TAVRVM te[illegible] copijs, q[illegible] LX. pedit. Millia erant; & M. TITIVM c[illegible] Millib. præesse iusserat.

A[illegible]NIIS c[illegible] h[illegible]c. a: [illegible] [illegible] cnotinno [illegible] [illegible] rá [illegible] a pu[illegible]p[illegible] tru[illegible]am. [illegible] mu[illegible]g[illegible]s.

Sed [illegible] [illegible]la, n[illegible]um a iv[illegible] & p[illegible] [illegible]nt, vel [illegible] Cæsar m[illegible] d[illegible]n, rel q[illegible]is[illegible] [illegible]av bus, flaminà, stu[illegible]io [illegible]cctâ, c[illegible]n rematis, LX [illegible]mas ex omni nume[illegible]o e[illegible]t, quæ va[illegible]tate [illegible]n pot[illegible]us qua[illegible] navium speci[illegible] præber[illegible] [illegible]x. pe[illegible]t. & II. sagittariorũ M[illegible]ia imposuit.

D[illegible]rum cornu ipse, cum L. GELLI[illegible] PVBLICO-L[illegible] C. CÆLIVS CALDVS; mediam aciem M. O[illegible]TAVIVS, & M. IVSTEIVS reg[illegible]bant. CANI[illegible] e[illegible] terrestrem, qui erat LXX. pedit. & X. e-q[illegible] Mili[illegible] ducebat.

Q[illegible] & vela Antonius in naveis suas in omnem eve[illegible]tum, expedita [illegible] cari iusserat; tam quam tacita divinatione ad fugam se, non ad pugnam, præ[illegible] [illegible]d tamen [illegible]iubens factum interpretatus [illegible], [illegible]ubi [illegible] fugâ: liber[illegible]tur.

I[illegible] & A[illegible] præ[illegible]ria [illegible] certè o[illegible] e[illegible]b [illegible] [illegible]lam, aliquamdiu im[illegible] [illegible] ipsique An[illegible]ius, dum milites exh[illegible] tar[illegible], [illegible] ala [illegible] [illegible]dere coactus fuit.

CLASSIS VTRIMQVE AD PVGNAM PROCINCTA.

Stabat itaque procincta Antonij classis intra Si-n[illegible] A[illegible]rac[illegible] tau[illegible]s, quæ IV. in Austrum stadijs p[illegible]t. Ab Or[illegible] [illegible]æ[illegible]ngebant [illegible] promont[illegible]io, APOLLINIS ACTII Templo ea tempestate no-b[illegible].

[illegible]c quum [illegible] co[illegible]sti[illegible] Antoniani; sævique [illegible]s & grand[illegible]s procella ex[illegible]g[illegible]taretur; de[illegible]um [illegible]enta est vis venti, vix tandem superati[illegible] fluc-t[illegible] tard[illegible] nec sine maximo labore, naveis [illegible] ur, ut mole suâ [illegible] ab [illegible]atis socijque na[illegible]alibus, ceu [illegible]audas, maiéque instructis.

Ipsa CLEOPATRA, cuius prætoria purpure[illegible] ve[illegible] erat insignis, cogere agmen visa est.

CÆSAR verò, in hac Antonian[illegible]rum tarditate, quùm iam meridies instaret, nec hostis ad propinquaret; ipse o[illegible]atione pugnandi lætus, & in al[illegible] provectus, quanta potest celeritate cornua diducit.

Postquam [illegible]oncurri, & prœlium [illegible]eri cœ[illegible] res minimè navali pugnæ, sed urbium oppug[illegible] [illegible]lis visa est. Antoniani namque ob al[illegible] ne[illegible] navium, quâ Cæsarianas superabant; gravi[illegible]res, ac pondere ipso [illegible]tan[illegible]res, ictus supernè ex turribus ac propugnaculis inferebant. Contrà, vana pleraque Cæsarianorum tela, ut pote supino ia-ctu [illegible] m[illegible]eriorem; m[illegible]tebantur.

Sed quùm CÆSAR nusquam non instaret: mox porrigente, ad circumdand[illegible]s hosteis, dextrum c[illegible]nu AGRIPPA; PVBLICOLA idem facere, suos-[illegible]ue extendere coactus, à mediâ acie divulsus est. L. ARRVNTIVS, qui sinistrum Cæsaris cornu regebat, acerrimè ubique occurrit.

FVGA CLEOPATRÆ, ET MOX [illegible] TONII. MILITES EIVS, CVM CL[illegible] CÆSARI se dedunt.

Ia[illegible] totis simul viribus, ab omni parte [illegible] [illegible]certa erat: & neutrò adhuc inc[illegible] [illegible] CLEOPATRA, quæ post eas naves, quæ [illegible] p[illegible]lium capessebant, h[illegible] in [illegible] steterat, spem intermetumque du[illegible] [illegible]to [illegible] p[illegible] velis, directéque Peloponne[illegible] [illegible] su, cum LX. navibus f[illegible]gam occupat [illegible].

ANTONIVS, qui non tam metu periculi [illegible] acceptâ iam clade, eos fugere crederet; ips[illegible]que attonitus, nec plura percunctatus, m[illegible] quaerentem in[illegible], & paucis comitantibus, [illegible] sertâ classe; vela iam dantem CLEOPATRA[illegible] secutus est. ventoque usus secundo, eodem, quo regina præcesserat, cursum intendit.

Et ab eâ in navim receptus, [illegible] pudore, [illegible] irâ, mœsto per triduum silentio ita obtorpu[illegible] ut ne oculos quidem attolleret: neque se [illegible] ciem. insp[illegible] à CLEOPATRA pateretur. D[illegible] tertio post die ad Tænarum promontorium a[illegible] pulsi, per mulieres, reginæ comites, in col[illegible] [illegible]unum reducti, simul & cœnarent, & cubarent.

Antoniani interim ab imperatore suo t[illegible] piter dese[illegible]i, per se adhuc pertinaciter, despe-ratâ iam victoriâ, ad mortem, etiam inter fugien-dum, dimicabant.

Quos quùm Cæsariani, velis destituti, adsequi non possent; & propter molem navium expugnari posse [illegible]ifiderent; faceis, ignitaque iacula [illegible]vibus iniecere. Tum demum qu[illegible] ad incen[illegible] mag[illegible], quàm ad prœlium trepidaretur: & bona pars navium flammis absumta medijs in fluctibus miserè perijsset; Antoniani, protracto in serum usque diei certamine, ægrè tandem summ[illegible] animis victos se fassi sunt. Ita tamen, ut p[illegible]us veniam vitamque Cæsar ijs obtulerit; quàm illis, ut ea supplices peterent, persuaderi potuerit.

Cæsa eo prœlio, ex Antonianis ad V. M[illegible] naves ferè CCC. in potestatem venere.

Qui ad Antonium Cleopatramque persequendos submissi fuerant, remigibus iam lassis, & velis destituti; prætoriâ Antonij captâ, & aliquo[illegible] navibus depressis, incolumes ad Cæsarem reversi sunt.

ANTONII STVPOR.

ANTONIVS, quùm Tænari in statione esset, cognito, classis suæ ita profligatæ, & simul maris imperio potiri iam Cæsarem; ceterùm XIX. legiones, & X. equit. Millia, quibus CANIDIVS præerat, incolumeis fidem non mutâsse: & iam septimum diem, ad eius imperium paratos, obdurare: errorem quidem suum, & fugæ turpitudinem agnovit: sed vinum, & quibus sese immerserat, voluptates, Cleopatræque amores, usqueadeo dementem hominem enervârunt; ut præteritæ cum victoriæ magis, quam præsentes

præsentes rutarentur vites. *Quando simul parta, ac sperata decora, unius diei clades, in perpetuum everisset.*

Ipse litteris ad CANIDIVM scriptis, iubet eum, per Macedoniam, in Asiam exercitum transmittere. Et amicis navem, multo auro argentoque [illegible] præstaret.

AVGVSTVS MONARCHA.

CÆSAR ab eo die, qui IV. Non. Septembr. erat; & in quem victoria Actiaca inciderat, Singulare in Rep. imperium accepit. Paullo-pòst AVGVSTVS cognominatus.

Milites Canidiani, postquàm sacramento, quo ducibus fugitivis & desertoribus obstricti erant, solutos se viden[t], in Cæsaris se fidem clementiamque tradidére. Eosque ille pro suâ lenitate consolatus, omnibus c[on]servavit: suisque militibus, ne quis ex ijs violaretur, edixit.

LVDI ACTII, ET NICOPOLIS CONDITA.

Ipse APOLLINI Actio triremeis, naveisque, usque ad X. remigiorum ordines, captivas, consecravit: Temploque ampliore construi iusso, Ludos scenicos ac Circenseis, & Sacrum Quinquennale, quod Actium dictum, instituit. Opidumque; in Occiduo Sinûs Ambraciȷ littore, ubi castra habuerat, exædificari; & à victoriâ suâ, NICOPOLIM, vocari iussit.

Vtque novam urbem colonorum frequentiâ ornaret; civeis vicinarum VII. urbium, quæ olim floruissent, sed pro tempore bellicis cladibus prostratæ iacebant; in eam coloniam deduxit. Et Nicopolitas iure Latij, & libertate donatos, in Amphictyonum (quo nomine antiquitus commune totius Græciæ Concilium vocabatur) numerum referri, haberique iussit.

TERRÆ-MOTVS IN IVDÆA: BELLVM HERODIS CVM ARABIBVS.

Quo tempore ad Actium est pugnatum, (qui VII. Herodiani regni annus erat) Iudæa maximo ab omni hominum memoria, terræ-motu concussa, magnam toto eo tractu pecorum stragem fecit. ædium ruinis oppressa, circiter X. (al. XXX.) hominum Millia; militibus, qui sub divo agebant, in[t]actis.

Ea clades in maius aucta rumoribus, immanè quantum extulit Arabum animos; quasi subversis Iudæorum opidis, & incolis una ruinâ extinctis, veteria odia impune, rapiendo[que] [illegible] doque omnia, e[xplere] possent.

Legatos itaque gentis, qui rebus adflictis pacem petitum venerant; c[um] [illegible] hen[dissent] trucidârunt. Et sine mora ad b[ellum] [illegible] a[dvola]runt.

At illi, c[um] [illegible] lem à desperatione [illegible] Lus comiter compellatis, [illegible] in meliorem spem erecti [illegible] prudenti oratione ad prælium [illegible] Arabum perfidiam ulta[m] [illegible] cendisset: & sacris de more per[actis] [illegible] transmisso, propere in hostium [illegible] ad [illegible] [illegible] iam e[d]uxisse.

Ibi contractis [illegible] a castellum [illegible] ad pugnandum & ad castra [illegible] vium erat, certatum [illegible] velitat[um]; deinde manus con[iunctæ] [illegible] tis utrimque cadentibus, vic[tores] [illegible] co decessérunt.

Iudæi ea victoriâ elati, quod h[ostes] [illegible] detrectare viderentur; vallum e[orum] [illegible] sunt, & in castra impetum facer[e] [illegible]

Arabes, eâ necessitate adacti, acie in[illegible] structâ, lacessenti quidem hosti [illegible] quantam verò c[on]flictû moram, non [illegible] que cæsis, in fugam versi sunt.

Quibus semel ita impulsis, tanta strages ed[ita] [illegible] ut non hostili modo ferro conficerentur; [illegible] fugæ impetu alij ab alijs proculcati [illegible] sorum telis sese induerent. Et qu[inque] [illegible] M[illibus] cõflictu [am]issis, cæteri intrà castra, nulla o[illegible] tûs, aquæque penuriam, certæ salutis [illegible]

Iudæi autem, qui una cum f[ugientibus] [illegible] re non potuissent, obsidione eos [illegible] xi[m]ijs aditus, fugamque obsessis inter[cludunt] [illegible]

In eâ rerum difficultate Arab[e]s [illegible] HERODEM mittunt; qui primùm pacem; [illegible] sitis necessitati remedium peterent.

Ille neque legatos, nec pecuniam [illegible] denique æquum admittebat [illegible] patrati in suos legatos facinoris [illegible] bus exigere.

Coacti itaque [illegible], inter cætera [illegible] te, & è castris progressi; [illegible] tatem abducendos, intra qu[illegible] Millia, ultrò præbuerunt

[illegible], reliqui, q[illegible] sit, o[illegible] quam minutatim [illegible] & [illegible] [illegible] is fracti iam vi[illegible] id [illegible] e castris [illegible] certam [illegible] runt: [illegible] dérunt. *Domi à per hanc* [illegible] usque in HEROD[em] cl[illegible]

Ea [illegible], & [illegible] gestam incremen[tum] [illegible]

[illegible] est [illegible] dum [illegible] ; Antonio apud Actium [illegible] ad [illegible] me- [illegible] Cui [illegible] nam, [illegible] Anto- [illegible] , iuxta [illegible] , [illegible] retur.

[illegible] OPIS DE HYRCANO TOLLEN- DO CONSILIA, [illegible] CALVMNIE anquir[illegible]

[illegible] , quàm de Hyrcano, qui solus è regio [illegible] superat, [illegible] ; quòd, sive periculum æmuli Augusti, & societatis evasurus esset, rursus arbitraretur [illegible] em imperio præ se digniorem exstare; sive à Cæsare, Antonianorum hoste, opprimendus; succes- [illegible] inviderет. [illegible] Regi ea secum in animo v[illegible] [illegible] Hyrcani familiâ præbita est ma- [illegible] o.

Hyrcanus quidem [illegible] ingenio prædi[illegible] , [illegible] tempore à gerend[illegible] negotijs abhor- [illegible] conditionem fato aut fortuna [illegible] acquieverat.

Verùm Alexandra, ambitiosa [illegible] , quæ nu- [illegible] spem modeste ferre nesciret, Patrem solici- [illegible] ; *ne ul[illegible] HERODEM perniciosum regiæ fami- [illegible] rduelem & insidiatorem ferat. Sibi potiùs caveat. [illegible] sperata pro re natâ fortunæ reservet.*

Suadebat præterea; ut Malchi, Arabum Dy- nastæ, fidei hospitioque se permitteret.

Imperium patriæ ob certam regij generis clarita- tem, & prærogativâ, & populi studium (si Herodes [illegible] offensi Cæsare malè multetur) *ad ipsum rediturũ.*

Hyrcanus filiæ importunitate victus, scriptas ad Arabem litteras, quibus petebat, ut equitibus ad se [illegible] submissis ad Lacum Asphaltiten tutò dedu- [illegible] Dositheo cuidam, [illegible] Hyrcani, & filiæ [illegible] , ab Herode necati cognato: & eo- [illegible] qui aliquantò ante apud Tyrum ab Antonio interfecti fuerant, fratri concredidit.

Sed [illegible] elusâ Hyrcani fide, quam præsenti regis [illegible] haberet, cum eo epistolam communicat: eamdemque obsignatam Malcho reddere, & re- [illegible] sum ab eo accipere, iubet[illegible].

[illegible] Arabs, se & Hyrcanum, & eius fami- [illegible] , & [illegible] Iudæos in fidem clien- [illegible] .

[illegible] , & Hyrcanum ad [illegible] s, quum [illegible] , [illegible] Arabe in [illegible] cum [illegible] ([illegible] & [illegible] alieni [illegible] , cuius opes [illegible] .)

HYRCANI CASVS, ET EXITVS.

[illegible] vitæ Hyrcani, varia fortunæ & tectum, [illegible] ne deiuncti. Matre Alexan- [illegible] Pontifex creatus, annis novem [illegible] Quamque matri demortuæ

[illegible] ; rursus est [illegible] , a Aristo- bulo fratre pulsus est: ac demùm à Pompeio pere- [illegible] , in utrâque dignitate, [illegible] annos XL exegit.

[illegible] ab Antigono pul[illegible] , & [illegible] mutilatus apud Parthos captivus vixit. Inde [illegible] post domum reversus, & nihil co [illegible] , quæ de Herode sibi [illegible] extremâ senectute, [illegible] exitu [illegible] festinatus est. Cuius bonitate & indulgentiâ, Antipater & Herodes ipse, ad tantas [illegible] erant provecti [illegible] ad [illegible] pa- [illegible] .

HERODES RES SVAS CONSTITVIT, ANTE PROFECTIONEM.

Sublato Hyrcano, Herodes, dum ad Cæsarem properaret; [illegible] Antonio [illegible] sperarет. Et [illegible] tam interea habere Alexandrum, ne [illegible] opportunit[illegible] populo ad defectionem conatus, regnum [illegible] Pheroræ [illegible] mandat, matrem Cyprum, & sororem Salomen, totamque cognatio- nem, in Masada deposuit. Et si quid durius sibi ac- cidisset, fratrem iussit regni habenas [illegible] .

Mariamnen uxorem, quæ, ob simultates, cum matre ipsius & sorore concorditer degere non pote- rat; in Alexandrio, cum matre Alexandra, collo- cavit: eiusque castelli custodiam, quæstori suo, Io- sepho, & Sohæmo Ituræo, hominibus sibi semper fidissimis, concredidit.

Iisque in mandatis datum; *Vt si quid, quod nollent, sibi accidisse cognoscerent; extemplò ambas interficerent. regnumq́; liberis eius, ac PHERORÆ fratri, pro viri- bus, conservarent.*

CÆSAR ATHENIENSES RECREAT: ET DE PATRIS PERCVSSORIBVS pœnas exigit.

Cæsar à victoriâ Actiacâ M. Agrippam, cum veteranis selectis, in Italiam, ne qui novi motus ex- sisterent; præmiserat. Ipse Athenas profectus, Græ- ciam, ser[illegible] ab Antonio vexatam & exhaustam, recreavit, & libertate donavit.

A Cassio Parmensi, qui fractis ad Actium An- tonij opibus, A[illegible] confugerat, sibique prodi- [illegible] , & [illegible] P. Turullio [illegible] , quem [illegible] ex [illegible] insula ipse pertrahendum curarat, ultimas parricidij, sive cæsi I. Cæsaris pœnas exegit; qui ante XII. annos C. Trebonius, à Dolabella oppressus in Asiâ, primus dederat.

Fertur & ipse A[illegible] Nigros, Patrem & filium, quùm pro vita deprecaretur, forte [illegible] , ut ea gratia alterutri concederetur. Et utrumq́; mo- ne[illegible] ; quùm filio, qui [illegible] , [illegible] Pater, præ dolore, voluntariâ morte occumberet.

Interea Agrippæ [illegible] no- [illegible] pro[illegible] centium, [illegible] aliam media hieme repetere instituit.

3922 Ab V. C. 723. 1. Ann. Aug. ab Act. pugna.	*Idem paulo-ante, quartum Consulatum, cum M. [illegible] CRASSO iniperat [illegible] CRASSVS & si cum A[illegible] SEXTO [illegible] rat; tamen tunc, ne praetorius [illegible] latus, consulatum [illegible] Verum quum CÆSAR [illegible] annuum per se ge[illegible]rit; eidem LICIN[illegible] Consules [illegible] tuuntur. Ex Kal. Iul. C. A[illegible] Idib. Sept. [illegible] [illegible] F. Kal. Nov. L. [illegible]*

CÆSARIS PERICVLVM. ET NOVI belli in Anton. adparatus.

CÆSAR in traiectu, dum Italiam repetit, bis sævâ, & atroci tempestate conflictatus est. Priùs inter Rhion & Antirrhion, Achaiæ & Peloponnesi, in Sinu Corinthiaco, promontoria. Iterum, ad Cetaunios monteis: ita ut non nisi vexatam vehementer & laceratam classem Brûdisium adpulerit. Ibique VII, & XX haud amplius dies, donec militum desideria ordinaret, commoratus; cursum in Græciam, ut ANTONIVM continenti bello prosequeretur, reflexit.

Et ne durissimo anni tempore, tempestatibus, circà Peloponnesum sævientibus, iterùm c[illegible]ctaretur: naveis per Isthmum, Corinthiacū, ad Schœnuntem, (quæ cervix, v. pass. Millia patet) plaustris transduci iussit: ut eminentiùs Asiæ Syriæque circuitu maturiùs, in Ægyptum penetraret.

ANTONIVS, dux alioqui segnis admodùm, eâ adventantis CÆSARIS famâ excitatus, è Tænaro Laconiæ solvens, classe Cyrenen versùs vela facere iussâ; CLEOPATRAM, à quâ ægrè divellebatur; in regnum præmittit: ne quid Ægyptij, gens alias ad omnem occasionem mobilis, turbarent.

CLEOPATRÆ IMPOTENS IN SVOS DOMINATVS; ET PRÆMEDITATÆ fugæ conatus.

Illa postquàm in Ægyptum venit, victoria mentita; & coronatis navium protis, & insigni tibiarum concentu, Alexandriam invecta, dominationem in suos acerbissimè exercére cœpit. In nobilitatem direptionibus & cædibus grassata, popularibus maximam pecuniarum vim imperat: & depositas in fanis opes, & donaria tollit: copias undique & auxilia comparat.

Vtque Medorum regem, in novam belli contra CÆSAREM societatem privato officio pertrahat; præcisum AR[illegible]ASDIS Armenij caput eidem dono mittit.

Denique, ut nihil, quod aut ad securitatem, aut ad fugam viam aperiret, intentatum relinqueret; arduum sanè opus, adgressa fertur: [illegible] scilicet illum, inter mare Ægyptium, & Sinum Arabicum, quâ ta[illegible]quam cervice [illegible]dam Ægyptus Asiæ cōmittitur; quique ccc. stadiorum, sive XXXVI. pass. Millib. patet; pertode c[illegible] atque ita [illegible] è mari Ægyptio, in Sinum Arabicum, sive mare Erythræum, cū universo thesauro & validis copijs traducere; seq; ita, per fugam, bellis & hostis ludibrio subducere.

NOVA ANTONII TENTAMENTA.

ANTONIVS interea, quum ad litus Cyrenaicum in stationem [illegible], & [illegible] sedes quæreret; ad L. PINARIUM [illegible] suo nomine [illegible] imperatorem [illegible] properaret. Sed PINARIVS [illegible] tuna mutârat, misso [illegible] ab ANTON[illegible]

Eaque præfecti perfidia [illegible] subductis. Alexandriam [illegible] in ancipiti spe & metu [illegible] belli adpara[illegible] struit: Parætonium in Africa, Pelusium in Æ[illegible] firmissimis præsidijs praoccup[illegible]

EIVSDEM LVXVS ET IGNAVIA.

Verum, relictâ Timon[illegible], quam [illegible] col Alexandriâ struxerat; & naturâ [illegible] ignaviam recurrente: omissâque iterum [illegible] nimium curâ, in summo luxu, reciprocâ [illegible] morientes an[illegible] mutilatione, pe[illegible] voluptates; ac deinde, ex fastidio eorum quàm satietate, in somno & desidiâ, [illegible] duxit. Præfectis itidem ipsius, & [illegible] dem luxuriem, ad ducis sui exemplum, [illegible] effusis.

Sic igitur otio ac luxu diffluens, amore [illegible] & voluptatibus ebrius. ANTYLLVM, sive A[illegible] suum ex FVLVIA; & CÆSARIONEM, CLE[illegible] ex CÆSARE, Filios, positâ prætexta, togam [illegible] sumere; & iam emancipatos, *reges regn[illegible]* *salutari curat. Quod tunc intempestivè & præma[illegible] celeratum; iisdem haud multo post exitio v[illegible]*

Hinc [illegible] CLEOPATRA consilium fugæ [illegible] si quæ vis gravior urgueret, classe in His[illegible] gerent. Neque id, temerè; quod LVCIVS [illegible] frater, qui Hispanienseis exer[illegible] nomine CÆS[illegible] ante rexerat; iis persuasisset. [illegible] pecunia & [illegible] ribus; & militari, quâ ANTONIVS pollebat [illegible] haud difficiliter ad transitionem sol[illegible]

LEGATIO CLEOPATRÆ AD CÆSAREM.

Vtque interea CÆSARIS animum ab [illegible] cione averteret, legatos misere, [illegible] CL[illegible] arcanis mandatis; & ut fidem [illegible] muneribus; *Aureo Sceptro, Corona &* [illegible] CÆSARI ipsius nomine [illegible]

Legationis summa fuit; *Antonium pa[illegible] SAR[illegible] lenibus peter[illegible]; ut [illegible] vere; CLEOPATR[illegible] liceret.* Mandatum [illegible] militem muneribus [illegible]

CÆSAR nihil quidem ANTONIO re[illegible] ve quod legatos, qui liber[illegible] quòd fraudem subesse suspicaretur. [illegible]

verò, per THYRSVM libertum, quem & ipse cum secretis miserat mandatis, bono animo esse iussam, in Antonij perniciem so[...].

CORN. GALLI P[...]S PRO CÆSARE AD PARÆTONIVM.

Intereà CORNELIVS GALLVS, CÆSARIS legatus, qui exercitum [...] leg[...]um a SCARP[...] acceperat; Parætonium, e[...] Antonij præsidio, occupasse nuntiatur. Antonius eò, cum exercitu classeque properans, & ad murū accedens, Gallum, eiusq; milites, adloquio & pollicitationibus tentare cæpit.

GALLVS contrà, ut sensum aurium vocesque confunderet, classicum canere iussit. Deinde subitâ eruptione Antonianos, incomposito agmine palatos, adortus, multâ cum clade persequitur, & usque in castra profligat. quo tumultu ad II. Millia de Antonij exercitu ceciderunt.

Tertiâ inde luce Antonius, urbem navali oppugnatione adgressurus, classem, in Parætonico Portu, nautico instrumento armabat.

Sed GALLVS Portu, iuxta opidum, catenis altissimè demersis præsepto, & præsidio intrà muros recepto; classiarios Antonij in locum insidijs præparatum pertraxit: & in naveis, mitis catenarū nexibus impeditas, impetum ex urbe fecit. Tum verò nullium pariter ac nautarum trepidatio coorta est; qui se terrâ marique simul circumventos cernerent: & naves mutilæ partim deprimerentur, partim igne iniecto consumerentur.

CÆSAR ÆGYPTVM INVADIT.

ANTONIO interim, nova & gravior clades per tumultum nuntiatur. Pelusium à Cæsare captum: ipsum terrâ marique cum infesto exercitu in Ægyptū invadere: federatos reges, Herodemque in primis, socium sibi pridem, & amicum, fidem cum fortunâ mutasse. His ille rerum adversarum rumoribus exciatus, ad extrema tentanda sese accinxit.

HERODES CÆSARI RECONCILIATVS.

Quod ad HERODEM pertinet; Ille è Samo Rhodum, ubi Cæsari occurrere constituerat, adpulsus; cætero regiæ dignitatis adparatu nihil mutato, diadema tantùm deposuit: & ad Romani Imperatoris colloquium admissus, nullis adhibitis rogādæ veniæ precibus, facti sui rationem intrepidè reddidit.

„*Magnam sibi cum* ANTONIO *intercessisse amicitiam; illique supremum rerum imperium animo devovisse. Et quùm pro illo, tam bene de se merente, non opes tātum, sed caput etiam & salutē periculis obiectare debuerit; non armis quidem coniunctis, quòd bello tum Arabico distineretur; sed quâ potuit, frumento atque pecunijs, amicum adiuvisse.*

Et laudi sibi vertendum, quòd ne post Actiacam quidem victoriam illum deseruerit; neque mutatâ apertè fortunâ, ad novas se spes transtulerit.

Se nihilo minus eo tempore, quùm auxilio non posset; consilio hominem adflictū adiuvisse. & suasorem ei fuisse; ut si salvus esse, neque omninò in ordinem cogi vellet; CLEOPATRA *interfectâ, in eius opes succederet: eoq; facto faciliores pacis conditiones ab hoste Cæsare impetraret. Quod consilium quùm ille per imprudentiam sit aspernatus; Cæsari magis, quā sibi consuluisse censeatur.*

Quod si, O Cæsar, inquit, *odio Antonij, meum quoque, amici, studium damnas, inficias certè non ierim, quæ feci: neq; ingenuè fateri verear, quanto eū sim amore studioq; prosecutus.*

Sin detractis personis, id tantùm expendis, qualis amicus, & quàm beneficiorum memor exstiterim; eius tibi rei in me periculum facere, integrum est. Mutato solum nomine, amicitia fidesque permanebit; & suam laudem promerebitur.

His generosi hominis verbis, Cæsar, vir liberalis iuxtà ac magnificus, inductus; & diademate HERODI restituto, eum ad amicitiam, secum pari sinceritate colendam, cohortatus, in summo deinceps honore habuit: regnumque ei Senatûs-consulto cōfirmandum curavit. Ipse vicissim Cæsarem amplissimis muneribus donatum, in Ægyptum perduxit; & pari liberalitate, animique celsitate, eius amicos sibi conciliavit.

HERODIS ERGA CÆSAREM MVNIFICENTIA. DOMESTICÆ EIVSDEM DIFficultates, & suspiciones.

Inde in regnum reversus, nec sine subiectorum suorū stupore; qui nō modò incolumem, sed maiori eū quàm anteà potestate auctū cernerent; Cæsarem redeuntem, regiâ magnificentiâ, apud Ptolemaidē, ubi exercitus eius recensebatur, accepit; & milites universè omneis hospitaliter tractavit. Et per loca arida, sitire squalentia trāseuntibus, necessaria omnia, vinum, & aquam (cuius potus militi tùm vino gratior) largiter commodèque subministravit.

Sed domum regressus, familiā vehementer perturbatā offendit; & MARIAMMEN uxorem, socrumque Alexandram, [...] novis de caussis, infensissimas, quæ haud immeritò suspicatæ essent, se non securitatis caussa, in castellum Alexandrium; sed quasi in carcerem, conclusas, ubi nec suis bonis, nec alienis, frui potuissent.

Et MARIAMME præcipuè; quæ marito, licet amorem ex commodo simularet, sublato, aut defuncto, nullam sibi vitæ spem reliquam fore prædixeret: Et SOHÆMVM, sui custodem, ita munusculis & muliebribus blāditijs esset demerita; ut Herodis mādata; de se

de se in eventum interficiendâ, ex eo cognoverit; Dum sibi ille, uxori, præ cæteris scilicet carissimæ, novam amicitiæ Cæsaris, & fortunæ regiæ accessionem, non sine adplausu, commemoraret; mulier, minimè fucatis moribus, intimum turbati & abhorrentis animi adfectum celare non potuerat; & ad blandas eius appellationes, subinde ingemuerat. Vnde ille, amorem inter & odium suspensus, neque sibi ipse satis constans; puniretne fastidiosæ mulieris malevolentiam; an cum eadem in gratiam rediret, in incerto habebat.

His æstuantem curis, soror eius SALOME, & mater CYPROS, nactæ, quam diu optarant, odij in nurum explendi opportunitatem; assiduis calumnijs in uxoris sibi invisissimæ, & nobilitate prætumentis, exitium ita accendebant; ut ille quantumvis ijs fidem non temerè adhiberet, magis tamen in dies magisque in MARIAMMEN exasperaretur. Et dum illa, magnanima quidem, sed nec satis modesta; curas suas non occultat; amorem pænè in odium converteret.

Et gravius forte-an iamtum in eam consuluisset; nisi commodùm nuntiatum esset; exstinctis pari fato, ANTONIO & CLEOPATRA, CÆSAREM Ægypti esse potitum. Cui dum gratulari, & obviàm ire properat; familiam eo, in quo erat, statu reliquit.

CÆSAR PELVSII POTITVS, CVM Antonio variè confligit.

CÆSAR Pelusium, digresso iam ANTONIO, non tam vi, quàm proditione Cleopatræ, (quæ à Thyrso, Cæsaris liberto, splendidis promissis & vanâ spe ita erat præoccupata; ut eum sibi quoquo modo, proditis etiam suis Antonijque rebus, demereri studeret) tradente SELEVCO, regij præsidij præfecto, iam receperat: quùm ANTONIVS, à mortis sibi cōsciscendæ consilio, per L. LVCILIVM, revocatus, relicto Parætonio; & deductis, quæ supererant navibus; Alexandriam repetijt. sperans se navalia ibi Cæsaris castra, levi præsidio munita, facilè oppressurum; eiusdemque militem, longo itinere exhaustum, & onere fessum, carpi aut deleri posse.

Et iam Pharum classe tenebat; quùm Cæsarem, ex viâ fessum, ad Hippodromum stativa habere cognoscit. Ipse itaque infesto agmine provolans, & in Cæsarianos equites, sudore adhuc & pulvere squalenteis, invectus, prosperam pugnam facit; & in fugam effusos usque in castra persequitur. Et in cæteris C. MÆVIVM Centurionem capit.

MÆVII CENTVRIONIS CONSTANTIA. ANTONIVS CÆSAREM AD DVELlum provocat; & prœlio profligatur.

Hunc, ut captivum ostenderet, coràm Cleopatrâ adduci; & interrogat; *Quid de se statui velit!* Tum ille; *Iugulari me*, inquit, *iube. quia neq; salutis beneficio; neq; mortis supplicio, adduci possim; ut Cæsaris miles esse desinam, & tuus esse incipiam.* Eâ in milite constantiâ miratus Antonius, incolumē abire permisit.

Et priore ex equitibus victoriâ elatus [illegible] mòx educit. Cæsarem etiam ad singulare certamen provocat; *ut duorum scilicet periculo, & alterutrius eventu, de Imperio decerneretur.*

Ad id Cæsar aliud nihil respondit; quàm ANTONIO, *si desperet, multas satis ad interitum vias patere.*

A virtute itaque ad dolum relapsus, sagittis libellos circumvolvit: eosque in Cæsaris castra eiaculatus, militem oblatis, mercedis nomine, senis H.S. Millib. ad transitionem solicitabat.

Cæsar ijsdem libellis pro concione recitatis, invectus acriter in insanabile Antonij ingenium, quo militum suorum animos, *tamquam ad omnem proditionem, perfidiamq; venaleis*, concitaret:

Irent, inquit, *Dijs auctoribus, & tàm scelestam* ANTONII *de seipsis opinionem ultore ferro vindicarent; fidémque suam, insigni hostium clade, Imperatori suo liberarent. Alia longè præmia & militiæ commoda, ex fide sua habituri, quàm quæ* ANTONII *perfidia ex vano iactaret.*

Hinc postquàm ille iustâ irâ suorum animos ad vindictam stimulari cerneret; præsenti in [illegible] ardore utendum ratus, legiones in aciem producit. Neque pugnam detrectat ANTONIVS.

Sed dum Cæsarianos *ira & spes in prælium raperet*; Antonianos verò, maximam certè partem, *necessitas & pudor invitos resistere* potius, *quàm pugnam inire* cogeret:

Hi primò ferè impetu fusi, dum partim in urbem, partim in castra, alij aliò dilaberentur; ANTONIVS in tumulum quemdam, fugâ cum paucis delatus, unde pugnæ eventum prospectaret: ubi classem ipsam, quæ ad navale prœlium instructa, parataque in altum contrà hostem provehebatur, ad Cæsarem ultrò transire; omnemque unà spem fugæ, quam in Hispaniam destinaverat; intercisam vidit; proditum se à Cleopatrâ clamitans, eique malum minatus; furens frendensque, citatis equis, in urbem decurrit.

CLEOPATRÆ FRAVDES. ET ANTONII DESPERATIO.

CLEOPATRA, sive furorem Antonij verita; sive ut in gratiam Cæsaris eum, qui in ipsam quoque duriùs consulturus merebatur, præcipitem, & in certum exitium impelleret; in Mausoleum, quod sibi illa, iuxta ISIDIS Templum, sumtuosissimè exstruxerat; cum Eunucho, & duabus ancillis, sese abscondit. simulque ad ANTONIVM mittit, qui heram voluntariâ morte servitutem effugisse nuntiarent.

Eo nūtio fractus ANTONIVS, laudatâ interim mulieris fortitudine; in cubiculum irrumpens, deposito thorace, EROTEM servum, ut sibi ultimam manum ex fide datâ, commodaret; urguebat.

Sed dum ille Dominum suum violare veritus in gladium ipse suum incubuisset; & ad pedes heri moribundus procidisset; ANTONIVS mancipij [illegible]

[illegible] æmulatus, rapto itidem ferro ventrem [illegible] non segniter confodit. Sed quum levior fuisset ictus, quàm ut statim exspiraret, sese in lectum demisit.

ANTONII EXITVS. ET CÆSARIS DEPLORATIO.

Orto inde statim per totam urbem tumultu, [illegible] CLEOPATRA è monimenti [illegible] quod acciderat, intellexisset. & [illegible] per [illegible] CLEOPATRÆ, quæ [illegible] ur, alsiùs inclamâsset, tum DIOMEDE [illegible] m missus, Antonio, inter maximos [illegible] tus ardentis, & decumbenti, superesse [illegible] nam Mausoleo inclusam etiamnùm [illegible] un ivi.

[illegible] morte adhuc & sanguine fœdatus, [illegible] deferri imperat. Cui quum [illegible] aperire vel vellet, vel non posset [illegible] catenis per fenestram, ab ipsâ, duabusque [illegible] attractus, & intrà Mausoleum [illegible] est.

[illegible] hausto utcumque recreatus, ægram [illegible] verbis demulcet, & solando erigit: [illegible] suisque suis, in eo rerum earum [illegible] consuleret: fidemq; C. PROCVLEIO [illegible] Cæsaris amicos, potissimùm coleret. [illegible] inter eiulatus & muliebres la[illegible] & exspiravit anno ætatis L. [illegible]

CÆSAR, ubi id ei nuntiatum est; obortis lacrymis [illegible] tabernaculum secessisse traditur: & fuis [illegible] *insigne rerum humanarum exem[illegible]* ANTONIVM.

Qui collega nuper & adfinis, & tot victoriarum curarumque socius; Ægyptiæ [illegible] de mulieris delinimentis à se alienatus, & libidinum intemperantiâ effrenatus, fas, fidem, dextras datas, necessitudinem, ipsos denique Deos, foederum testeis, fefellisset. & iusta in se sua, & pop. Romani arma, pro libertate tuendâ, commovisset. Et dum se li fortunæ fidit; quantò altiùs erat elatus, eò fœdius corruisset.

[illegible] peractis, Cæsar curam funeris; & CLEOPATRÆ custodiam, ne quid ferox mulier gravius in se [illegible] ret; neve regios thesauros [illegible] at, corrumperet; C. PROCVLEIO demandavit.

PROCVLEII INDVSTRIA.

H[illegible] ubi vivam eam præoccupavit Cæsaris [illegible] foribus monimenti, exponens, pri[illegible] mulie[illegible] animum tentare, in ipsam [illegible] gere; & suadere, ut se [illegible] Cæsaris clementiæ arbitrioque com[illegible]

Quum ille [illegible] ad Cæsarem reversus esset, [illegible] qui simul istis sermones cum Cleopatra protraheret, submiss[illegible] se rursum [illegible] & a[illegible] tis [illegible] per eam [illegible] ANTONIVS re[illegible] pius [illegible] erat, EPAPHRODITO liberto in monimentum ingressus est.

Quem quùm altera ex an[illegible] erant, conspicatâ, subitò exclamasset; *Infelix CLEOPATRA, viva capta*. [illegible] arrepto cultro, se ipsam interfe[illegible] cura erat; in PROCVLEIVS eam in tempore continuisset.

PROCVLEIVS & EPAPHRODITVS [illegible] cum [illegible] eam [illegible] benignè [illegible]

Dum [illegible] respiciendi, spem à Cæsare [illegible] à Cæsare connectiun[illegible] *patrio, more conditet ac sepeliret*. [illegible] tàm reg[illegible] sepulturæ officium tibi depoposcerent.

CLEOPATRA CÆSARI SVPPLEX.

Quumque illa postea in regiam traducta, & solito cultu & curatuque usa, Cæsaris colloquium petiisset; ipse ut eam ab animi ægritudine, quâ contabescere dicebatur, reficeret, tandem ultrò accessit. metuebat, namque ne illa sibi manus inferret, aut inediâ se ipsa conficeret, ne funere [illegible] ius, præcipuum sui triumphi ornamentum subtraheret.)

Ingredienti ipsum cubiculi vestibulum Cæsari, illa pullata, & luctum habitu testata, occurrit. Et Cæsar plorantem, seque ad pedes submittentem, sustulit; neque atting[illegible] ua permit[illegible]

Tum illa: *Omnia tibi*, CÆSAR, inquit *ut in nos posses, Dij, virtusque tua & felicitas dedere. Sed si captivæ, apud te vitæ necisque dominum, vicem supplicem mittere licet; per Genium Patris tui, qui nos in isto fastigio rerum, in quo paullo ante fuimus, collocarat. Per eius, quas hîc iuxtà positas conspicis, quasque semper colui, Imagines. per huiusce regiæ Deos, (qui te melioribus ominibus accipiant, quàm* ANTONIVM *hinc miserunt) precor quæsoque. hanc supplici veniam da; ut ipse quidem, quodcumque fert animus, de me captivâ statuas: filios tantùm meos regnare patiaris. Neque me in pop. Romani superbum ac crudele spectaculum, ludibriumve traduci patiaris. Si nulla aliâ re id facere potes; mor-*

te me

te me saltem à tam crudeli servitute vindices.

Versa dehinc ad solitas arteis, illecebris & blanditijs Cæsaris continentiam percellere conatur. Cæsar verò eam bono animo esse iubens, quæ in eius potestatem venisset, qui *beneficio quàm metu obligare* homines malit; curâ eius impensiùs custodibus mandatâ, discessit.

CLEOPATRA ubi animadvertit Cæsarem, nec proiectis usqueadeò lacrymis; nec miserabili oratione emollitum; seque ad ludibrium, & ad triumphum, rem omni morte acerbiorem, reservari; impetum moriendi cepit.

Etenim per internuntium CORNELII DOLABELLÆ, qui CLEOPATRÆ amore captus erat, certior facta; Cæsarem triduo pòst in Syriam profecturum; ipsam que cum liberis in Italiam classe amandandam; haud ulteriùs cunctandum sibi putavit.

Quumque iam minus se artè custodiri, observarique videret; (simularat enim se & vitæ longioris, & Romæ visendæ cupidam. eiusque rei iam ferè Cæsari & custodibus fidem fecerat) & à Cæsare impetrâsset; ut sibi, Antonio parentare liceret; iterùm in sepulcrum ingressa est.

Ibi persolutis viro inferijs, & balneo sibi adparari iusso; lota, vestemque elegantissimam eum regio cultu induta, prandium sumsit.

A prandio, tabellas obsignatas, quibus communi se cum ANTONIO sepulcro condi postulabat, ad CÆSAREM, per EPAPHRODITVM, mittit. Liberto digresso, & reliquis etiam à se dimissis, Ianuam sepulcri occlusit.

CÆSAR perlectis tabellis, id quod evenerat, suspicatus; mittit extemplò, qui quod gestum esset, inspicerent.

CLEOPATRÆ EXITVS. ET COMMVNIS CVM ANTONIO SEPVLTVRA.

Illi valvis apertis introgressi, offendunt CLEOPATRAM aureo in lecto, & cultu regio iacentem, & exanimem. Et ex ancillis unam, ad pedes dominæ mortuam: alteram, quæ diadema capiti reginæ, adaptabat, semianimem. Quæque à quodam rogata, *Pulcra ne ea essent, quæ faceret!* respondcrit; *Pulcerrima; quæq, tot regum proli maximè decerent.* & cum dicto, exspirarit.

Mortis genus, aut ratio in CLEOPATRA in incerto est.

Sunt qui aspidem, ab ipsâ lacessitam, mordicùs brachium eius vulnerâsse: cuius vulneris notæ apparuerint: & eius serpentis virus, contactos, sopore ac sudore in mortem solvere.

Alij venenum, quod ad incerta fortunæ, [illegible] que casuum, multo ante præparaverat; [illegible], scribunt. quæ tum undequadragesimum ætatis annum ageret.

CÆSAR quamvis eius decessum molestè ferret; adeò ut Psyllos admoveri iub[illegible] qui [illegible] suo virus è corpore exsugerent; animum [illegible] gustam generosum admiratus; & quod id ip[illegible] per[illegible] ras fuerat obtestata; corpus eius iuxta A[illegible] splendidè regaliterque condi; & tumul[illegible] ab ip-sis inchoatum, perfici iussit.

LIBERVM CLEOPATRÆ, ALII IN-TERFECTI, ALII SERVATI.

ANTYLLVS, ANTONII filius, per TH[illegible] CÆSARION, per RHODONEM pædago[illegible] quia in regni successores [illegible] sorum causâ, novi in posterum orir[illegible] cti sunt. Reliquos Antonij ex eadem [illegible] liberos; Alexandrum, Cleopatra[illegible] P[illegible] benignè liberaliterque habitos, pro cuiu[illegible] ue conditione & captu educavit; & curâ omn[illegible] viæ sorori commissâ, fovit.

P. CANIDIVM, semper infestissimum, & [illegible] Antonio non satis fidum: & Q. OVINIVM [illegible] tor Romanus, ad vilissimi mancipij [illegible] Cleopatræ se submiserat; occidi iussit.

Alexandriam ingressus, Civ[illegible] conditoris causâ, & in gratiam Ari[illegible] ignovit. Et Antonij statuis deiectis; ne C[illegible] pari iniuriâ adficeretur; Archibius, [illegible] chens, H.S. quadringenties redemit[illegible]

PTOLEMÆO urbis conditore contemto, A[illegible] DRI MAGNI corpus, quod aromatis [illegible] huc usque per CCC. fere annos p[illegible] bi ostensum, coronâ aureâ, floribus & venera[illegible] prosecutus est. Et qui semper, per bella [illegible] SPHINGIS imagine signarat; deincep[illegible] XANDRI imaginem in gemmâ exp[illegible] in signando usus est.

LAGIDARVM gens, Ptolemæorum præn[illegible]ine, quæ annis plus minus CCXCV. al. CC[illegible]XXX in Ægypto regnavit L. anno ab excess[illegible] u ALEXANDRI, amicitiam sociali fædere, cum pop. Romano iunxerat: eamque comiter conservavi[illegible] & [illegible] mo fortunæ culmine, ad ultimum u[illegible] CLEOPATRA finem, CL. & amplius annis, va[illegible] et casibus, Ægypti regnum obtinuit.

Primus ex ijs, PTOLEMÆVS PHILADELPHVS, anno V. Cond. C[illegible] LXXX. C. [illegible] DVRSONE, & C. CLAVDIO CA[illegible] Coss. eam societatem inierat.

HOC QVOQVE LOCO REGVM ÆGYPTI, LAGIDARVM, SERIEM, PRO RE NATA, SVBVNVM CONſpectum damus (cum nuperâ Petavianâ annorum ſupputatione, quam cum ſuperioribus conferat lector)

Nomina.	Anni quibus regnârunt.	Ann. Period. Iulianæ.
1. Ptolem. Lagi F.	40.	4390.
2. Pt. Philadelphus.	38.	4429.
3. Pt. Evergetes.	26.	4467.
4. Pt. Philopator.	17.	4493.
5. Pt. Epiphanes.	25.	4510.
6. Pt. Philometor.	35.	4535.
7. Pt. Evergetes, II. Phyſcon dictus, Philomet. fr.	29.	4568.
8. Ptol. Lathurus, F.	17.	4597.
9. Pt. Alexander, Lathuri frater.	10.	4614.
o. Pt. Lathurus, iter.	8.	4624.
10. Pt. Alexander, II, Alexandri F.	D. 19.	4632.
11. Pt. Alexander, III. Alexendri primi F.	17.	4632.
12. Pt. Auletes, Nothus.	13.	4649.
13. Pt. Dionyſos.	5.	4663.
14. Cleopatra: perijt anno V. C. 724.	17.	4667.

Regnatum à Ptolemæis 285. annis.

ÆGYPTVS PROVINCIA VECTIGALIS

Eâ gente exſtinctâ, CÆSAR, ceu ſuæ præmium victoriæ, Ægyptum ordinavit, atque in provinciæ formam redegit: ſtipendiariamque & vectigalem eſſe iuſſit.

Legiones duas, & totidem equitum turmas, novemque cohortes, victæ urbi impoſuit. iiſque omnibus ſtipendium. populo autem Romano, tributi nomine, præter vectigal. H. S. octies millies; frumentique centies millia modiûm, in ſingulos annos, pendere iuſsit.

ÆGYPTVS SENATORIBVS INTERDICTA. EQVESTRIS PRÆFECTVRA.

Cavit præterea: ne Senatum; nec plebis concilium; neque ullum omninò magiſtratum de ſuis civibus haberent, aut crearent.

Et quoniam proſpexerat, quiſquis eam provinciam, clauſtraque terræ ac mari, vel levi præſidio inſediſſet; poſſe facilè eam adverſus ingenteis exercitus tueri, edicto cavit. *Ne quis Senator, aut Eques Romanus, niſi ſe conſcio, in Ægyptum ingrederetur.*

Statuit quoque, *non niſi ex Equeſtri & medio ordine Præfectos, eoſque annuos*, Ægypto dari. qui provinciæ præſiderent: apud quos lege ageretur: quorum decreta parem cum magiſtratu Romano vim haberent. Eique primus provinciæ Præfectus datus eſt Cornelius Gallus.

Cæſar, ut victoriæ ſuæ in Ægyptum etiam monimentum extaret; Nicopolim alteram, IV. ab Alexandria millib. ad Canopicam foſſam condidit quo-

quo loci & castra habuerat; & ANTONIVM supremo prœlio fregerat. Civitatemque libertate donatam, & ludis eisdem, cum Actiaca Nicopoli, decoratam; magnificè splendidéque excoluit.

M. CICERO F. COS. PATREM VLCISCITVR.

Morte ANTONII per Vrbem nuntiatâ; eâ parte anni, quâ Cæsar M. CICERONEM, Oratoris F. ex Idib. Septembr. collegam in Consulatu sibi cooptaverat; filius, patris percussorem, ita ultus est.

Senatus ANTONII statuas, CICERONE Cos. referente, convelli deijcique iussit. & ne quis ex gente Antoniâ, MARCI prænomen sibi sumeret, utque dies mortis eius facet esset; decrevit.

Cæsari contrà, victoris supplicationes, & de reginâ CLEOPATRA triumphû; coronas quoque, Obsidionalem & Civicam, hVc Quercean, decreverant: *cuius consilio, operâ & virtute, una cum Libertate & Salute, restituta civitas esset Con. ordia: Pax terrâ mariq; parta; Imperium Vrbis & Orbis à servitute vindicatum.*

Cæsar itáque primùm cum M. ANTONIO, & M. LEPIDO; dein tantùm cum ANTONIO, per XII. ferè annos; novissimè per XLIV. solus remp. tenuit. Et à IV. Nonat. Septemb. quo die navalis ad Actium pugna contigit, & universum Rom. reip. imperium ad ipsum recidit; plerique cum DIONE, annos eius dominationis enumerant.

LEPIDI IVNIORIS CONATVS. EIVS QVE VXORIS CONSTANTIA.

Dum absente interea Cæsare; & belli Actiaci Alexandriníque victoriam prosequente, M. LEPIDVS, Ex-Triumviri filius, IVNIA, BRVTI sorore, natus, res novas moliri; & de Cæsare, simul ia urbem reversus esset, occidendo, agitâsse consilia, delatus esset; ipse C. CILNII Mecænatis, urbis Præfecti, operâ & vigilantiâ, acceleritate; sine magnâ hominum rerumve perturbatione, in ipso articulo oppressus est: & maturam malè consultorum pœnam exsolvit.

Sed eius uxor, Servilia, PORCIÆ BRVTI exemplum secuta; quia ferrum non dabatur; vivo igni devorato, præmaturam in se mortem, immortali castissimi sui erga maritum amoris desiderijque, & numinis sui memoria pensavit.

HERODES AB AVGVSTO AMPLIFICATVS.

Ordinatâ provincia, Cæsar in Syriam cum exercitu proficiscitur. Eò venientem HERODES rex (qui in Ægypto liberius cum illo congressus, & magnis beneficijs ornatus, præter cæ[illegible] Galorum Cleopatræ satellitium; regni patrij non exiguam portionem, Tyro propiuqua; quam priùs Ægypti[illegible] uxori ANTONIVS donasset; receperat) magno & regio adparatu accepit: magnâque comitate proficiscentem ad Antiochiam usque prosecutus est.

Cum eo Cæsar, uti cum socio atque amico, fœdus iunxit; eiúsque regnum amplificavit. Gadara scilicet, Hippon, & Samariam; & in maritimis, Gazam, Anthedonem, Ioppen, Turrimque Stratonis, attribuit. quæ ei non mediocris ad regium splendorem forent accessio.

RES TVRBIDÆ IN PARTHIS.

TYRIDATES sub hæc, qui res novas in Parthiâ molitus, bellum intestinum moverat. (Illum namque Parthi, PHRAHATE ob crudelitatem in exilium pulso; regem sibi constituerant. & ipse audito Scytharum, a quibus rex exsul in regnum reduceba-tur, adventu, cum minimo Phrahatis filio profugerat) Apolloniam (fort. Antiochiam) supplex ad Cæsarem venit.

Eo cognito, Phrahates, legatis eódem missis, servum suum Tyridatem; & filium (quem ille negligentiùs custoditum rapuerat) remitti sibi postulabat.

Sed Cæsar, legatis cum benigno responso remissis, neque TYRIDATEM deditur um se Parthis; neque ei adversus Parthos, reciperandi regni, auxilia daturum adfirmavit.

Et Tyridati quidem, quoad apud Romanos, sive in Italiâ, sive in Syriâ, manere vellet: opulentum sumtum præberi iussit. Filium verò Phrahatis, ab eodem acceptum, Romam secum velut obsidem duxit; quoad Parthi signa, quæ Crassi Antoniique cladibus cepissent, cum captivis, redderent.

3923. AbV. C. 724. Ab Act. pug. 2.	CÆSAR Antiochiâ solvens in Samum vela fecit; Ibiq; V. Consulatum, Collegâ SEX. APPVLEIO Nepote init.	27.

Cæsari iam sextùm Consuli designato, (Al. ipsi APPVLEIO suffectum tradunt ex Kal. fort. Iulijs) L. Valerium Potitum Messallam; à quo primùm honorifico, *PATRIS PATRIÆ, sive REIP. CONSERVATORIS*, Titulo auctus fuerit.

CÆSARIS IN AMICOS REGES, ET CIVITATES, BENEFICIA.

CÆSAR, Asiæ ordinandę intentus, Amyntam, Galatię; Archelaum, Cappadociæ; Philadelphum, Paphlagoniæ, reges, qui ante Actiacam pugnam ad ipsum transierant; [illegible]os & amicos salutat. [illegible] NICOMEDE verò, Cappadocię Ponticę regno [illegible]; eius in locum, MEDEVM, qui Mæsios, ne cum ANTONIO coniungerentur, distinuerat, regnare iussit.

Artavasdi, Medorum regi, qui à Partho victus ad Cæsarem confugerat; filiam [illegible], quam ANTONIVS filio suo ALEXANDRO, ingratijs despondebat, gratis reddidit.

ARTAXÆ verò, qui patri ARTAVASDÆ in regnum Armenię successerat; fratres, quos ANTONIVS, velut obsides, detinuerat, quantumvis petenti, non remisit.

misit. quòd is milites Romanos, qui post ANTONII fugam, in Armeniâ remanserant, trucidari iussisset.

Ephesijs & Nicæensibus, ita petentibus, ut DIVO IVLIO, & VRBI ROMÆ: & Pergamenis similiter, Nicomediensibus ac Bithynijs ut AVGVSTO & VRBI, Templa conderent; permissum est. Samij quoq; e libertate donati.

CÆSARIS GRATIA; ET POPVLI IN EVM BENIVOLENTIA. EIVSQVE largitiones.

Cæteris rebus per Asiam Græciamque ritè constitutis, in Italiam revertens, CÆSAR, quùm Brundisij exscensionem fecisset; incredibile dictu, quàm faustis omnium ordinum acclamationibus; quanto civium militumque favore, votis gratijsque, exceptus fuerit.

Nihil enim optare à Dijs homines; nihil Dij hominibus præstare potuisse videntur. Nihil voto concipi, nihil felicitate consummari; quod non AVGVSTVS, post reditum in Vrbem, reip. populoque Rom. atque adeò ipsi terrarum orbi, repræsentârit.

Finitis, XX. anno bellis civilibus, (ait VELL.) & sepultis externis: &, sopito vbique armorum furore; Pax revocata. Vis legibus; iudicijs auctoritas; Senatui maiestas restituta. Redijt cultus agris; sacris honos; securitas hominibus.

POTITVS VALERIVS, quo die magistratum inijt, (Consul ex Kal. Quinctilib.) ex S. C. S. pro Imperatore CÆSARE operatus, vota solvit; *quòd Dij, fausto ipsius reditu; felici belli eventu: maturâ ex hostibus victoriâ. remp. conservâssent.*

Sacris peractis, CÆSAR triumphali habitu ornatus, è suggesto militibus dona militaria. pro cuiusque meritis, elargitus est. Quique in beneficijs ad ærariũ deferrẽtur, adsignavit. ijsdemque pecuniam ex prędâ & manubijs distribuit: Singulis ducenos quinquagenos denarios; duplum Centurionis triplum equiti. Stipendium quoque militare, & frumentum duplex, post triumphum datum.

Populo verò, congiarij nomine, quadringenos nummos divisit. ne præteritis quidem, in gratiam MARCELLI, OCTAVIÆ sororis filij; minoribus: qui aliàs non nisi ab undecimo ætatis anno accipere consuéssent.

TRIVMPHI CÆSARIS: EORVMQVE POMPA. PRÆTEREA CARINATIS, MESSALLÆ, ET TAVRI.

Treis deinde triumphos, per triduum, egit. Et primo quidem die, de Pannonijs, Dalmatis, Iapydibus, Illyricis, Salassis (quos ipse partim per se; partim per legatos domuerat, & triumphum de ijs à Senatu sibi decretum in aliud tempus distulerat.)

Item de Morinis Galliæ, & Suevis Germaniæ populis, (quos C. ALBIVS CARINAS; CÆSARE ex Galliâ, & ab expeditione Britannicâ, per Pannoniorum aliorumque, quos dixi, rebellionem, revocato; prælijs aliquot profligârat; & imperata facere coëgerat) CÆSAR ornatissimo pompæ adparatu Vrbem invectus, IIX. Id. Sextileis, triumphum duxit.

Nec longo pòst intervallo, CARINAS Proconsul. (licet pater eius Sullanâ proscriptione interfectus fuisset; eâque clades filium iure honorum, ex lege latâ privâsset) ob rem bene in Galliâ gestam, communem triumphi cum Imperatore suo honorem habere meruit.

Inter cæteros, MESALLA CORVINVS, qui Salassos; & STATILIVS TAVRVS, qui Dalmatas domuerant; equis in veste triumphali vecti, omnium oculos in se convertebant.

Contra vetus tamen institutum, VALERIVS, ipsius in Consulatu collega, cum reliquo magistratu & Senatoribus, currum CÆSARIS, hoc triumpho, & duobus insecutis, ponè secuti sunt; aliàs in pompæ ordine antere soliti.

Eos legati & Tribuni in equis; & exercitus laureatus pedibus; cum cantu, & inconditis de more vocibus, adsectabantur.

Imperator eâ pompâ per urbem in Capitolium vectus; & sacris perfectis, donisque dedicatis; Senatum cum magistratibus, splendido epulo accepit.

Secundo autem die, Actiacum triumphum peregit; quo Navalis ad Actium pugnæ Simulacrum, inter pompæ fercula, transvectum; & ALEXANDRVM Arabiæ Petreæ regem, inter captivos, ante currum ductum, legimus.

Hunc ALEXANDRVM, HERODES nullis à CÆSARE precibus impetrare potuit. quòd is ANTONIO, ut in CÆSAREM contumeliosè petulanterque declamaret; linguam semper venalem habuerat: itaque post triumphum in carcerem compingi & necari iussus est.

Eodem triumpho Cæsaris currum comitari, Marcellus, OCTAVIÆ; & TIBERIVS, LIVIÆ Filij, iam puberes; & hic quidem sinisteriore equo funali; ille dexteriore, vehi, observati sunt.

Sed omnium, præ reliquis, in se oculos convertebat M. AGRIPPA. qui Coronâ Rostratâ insignis, vexilloque cæruleo à Cæsare donatus, equo sublimi vectus eminebat: & magno cum populi adplausu, haud multò infrà Cęsarem, in Capitolium deductus est.

Tertio die, ex Ægypto, de reginâ CLEOPATRA, omnium ornatissimus splendidissimusque triumphus actus est: Vtpote Nili capti; opidorumque, Alexandriæ, Pelusij Parætonij, &c. simulacris conspiciendus. Spolijs престереà, auro & argento; signis partim ex auro & argento, partim ex ebore & marmore; & tabulis pictis, instructissimus.

Ante currum, in cæteris captivis, ducti liberi gemelli Cleopatræ, ALEXANDER & CLEOPATRA: ex quibus, illi Solis; huic Lunæ, cognomenta parentes indiderant.

Eodem triumpho, ipsius Cleopatræ Imago, ad vivum expressa; cuius sinistro brachio aspis mordicùs adfixa hæreret; transvecta fuisse proditur.

Et gaza regia, eodem triumpho in urbem invecta, tantam rei nummariæ copiam fecisse existimatur; ut statum quoque civitatis, angustâ fide laborantis, moneret; res inter se contrahendo, vendendo & emendo; mutuum dando, & creditum solvendo; ut fenore, è dextantibus ad trientem, diminuto, plurimùm agrorum pretijs adsceresceret.

Et ut tantæ victoriæ fructum cum omnibus universè communicaret, CÆSAR; quidquid tributorum, belli civilis necessitas, imperaverat; remisit. Æs alienum & circumforaneum, quod gravissimum assiduis bellis conflatum erat, dissolvit. Aurum coronarium, cumulatè ab Italiæ civitatibus post victoriam oblatum, honore & gratâ voluntate contentus, non accepit.

Dedicatâ deinde CURIA IULIA; eâdem Ægypti spolijs opulentissimè exornatâ; auream CLEOPATRÆ imaginem, in Templo VENERIS GENETRICIS consecravit.

Ludos deinde Circenseis & scenicos; munera gladiatoria: & inter varia inusitataque spectacula, Troiæ ludum, Tiberio & Marcello, illo maiorum; hoc minorum puerorũ, ductoribus, edidit atque exhibuit. Quùm Amphitheatrum STATILII TAURI (quod suis ille sumtibus, in Campo Martio, XC. M. spectatorum capax substruxerat) dedicaretur; præter c. gladiatorum paria, variasque venationes; Crocodilos etiam exhibuit, magnitudine & miraculo immaneis. uti antea in Circo, Rhinocerotem & Hippopotamum.

RES IN DACIA GESTÆ; ET EX IIS TRIUMPHUS.

Inter hæc spectacula, & publicas ludorum voluptates, litteræ, à M. LICINIO CRASSO, laureatæ adferuntur.

Bellum quippe fuerat inter Suevos, & Dacos, (quorum illi Germani; hi Scythæ sunt. Illi trans Rhenum; hi circa Danubium incolunt. Ex quibus alij Mysi, alij Daci appellati.) Hi Daci, sive Getæ quidam, sive Thraces ex Dacico genere; eo quod Rhodopen olim incoluit. quùm prioribus ante temporibus, legatis ad Imp. CÆSAREM missis, nihil ex ijs, quæ peterent, impetrâssent; ad ANTONIUM. se contulerant.

M. autem CRASSUS, tum Consul, in Macedoniam & Græciam missus, Dacis illis & Bastarnis bellum intulit. Ex ijs Bastarnæ, Scythæ esse putantur, qui transito Danubio Mysiam invaserũt: & postea Triballos, & Dardanos, Mysiæ finitimos, adorti sunt, sine ullo adhuc Romanorum detrimento.

At posteaquam superato monte Æmo, in Thraciam Dentheletarum, Romanis federatam, (quæ SITÆ, socio pop. Rom. regi, oculis orbato, tum parebat) irruperant; CRASSUS, suppetias iens Thracibus, eos è regione expulit: fugienteisque persecutus, Segeticâ ex itinere in potestatem redactâ; factoque in Mysiam impetu; tum agrum eorum vastavit, tum opidum etiam munitum obsidione cepit,

Bastarnæ, quùm Mysis victis CRASSUM in se exercitum adducere viderent; legatos quidem misérunt, qui à se omnem iniqui in Romanos belli culpam removerent; at CRASSUS nihilo minus factâ irruptione, & simul pugnandi potestate; Bastarnas cecidit; & DELDONEM, eorum regem, manu suâ interfecit. (Dignus qui IOVI FERETRIO spolia opima ferret, nisi Cæsaris auspicijs rem gessisset.)

Compluréis ex ijs, qui munitum opidum occupárant, socio & adiutore RHOLE, Getarum rege, in potestatem adduxit.

Mysis iterùm victis, & Bastarnis, qui Dentheletas vexaverant, pulsis; Thracas Odrysios, qui ex Mœsiâ redeunti infestum iter sibi fecissent; armis edomuit.

Arcessitus deinde ab eodem RHOLE, ad alterum Getarum regem, DAPYGEM, qui hostilia moliretur, reprimendum; hunc, congredi ausum, immisso equitatu profligavit. & in castro quodam obsessum, rebus opibusque ad desperationem fractis, vim sibi inferre coêgit.

Alij præterea Getæ, qui sub ZYRAPIS imperio erant; eodem belli impetu devicti: eorumque opidum, Genucla, magnâ militũ pertinaciâ expugnatũ.

Signa militaria, quæ victo ad Istrum C. ANTONIO Procos. Bastarnæ eo in opido hactenus servárant, recepta. Cæsa Getarum XXXV. & Odrusiorum X. millia.

Milites, qui CRASSO duce, peragratâ Mœsiâ, Daciâ, ac Thraciâ universâ, incolumes supererant; petebant: ut ob res benè & fortiter gestas, Dijs honos haberetur; & suo Imperatori, triumphantis speciem, urbem inire, liceret.

Litteris in Senatu recitatis; utrique, Cæsari & Crasso, supplicationes cum triumpho decretæ. Et CRASSUS quidem nomen Imperatoris, quo milites eum salutárant; cuius & Patres auctores facti erant; non accepit: Cæsar verò, cuius & auspicijs & imperio ea victoria parta esset, id usurpavit, Imperator VII. à Senatu salutatus. CRASIUS tamen Procos. ex Thraciâ, sive de Getis, Nonis Iul. anni insequentis triumphavit.

Sed L. ANTRONIUS CRASSUS, etiam Procos. hoc an. post CÆSAREM, ad XVII. Kal. Sept. triumphâsse ex Africâ obscurè proditur. qui post STATILIUM TAURUM in eâ provinciâ, quæ post M. LEPIDUM quievisse non videtur; rem fortè gesserit.

IANUS CLAUSUS. CENSUS ACTUS. SENATUS LECTUS. SALUTARIA REIP. constituendæ decreta.

Relatum deinde in Senatu à VALERIO MESSALA Consule, de IANI Templo claudendo: pacatis toto terrarum orbe gentibus, & pace terrâ marique, CÆSARIS virtute, pop. Rom. partâ. Ex S. C. itaque intra DCLXXXII. annos, IANUS tertiùm ab Imperatore CÆSARE clusus est; postquam CC. amplius annis patuisset.

Hoc eodem anno, & Consulatu, postquam CÆSAR morum legumque regimen in decennium accepisset; sine censuræ tamen honore, censum populi Rom. longo intervallo desitum, egit; & lustrum LXXII. fecit; adscito sibi collegâ, M. AGRIPPA.

Senatum quoque, ut non asperè, ita severè legit. eorumque numerum (erant suprà mille, & in his improbi complures, qui post cædem Cæsaris, per gratiam & præmium, in eum ordinem irrepserant:

rant: & ABORTIVS vulgò dicebantur; qoòd vitiorum turpitudinem Senatoria dignitate, velut fuco velarent) ad modum, decufque priftinum redegit. Movitque Senatu ce Equit. L. ptæ vercundiâ fponte fuâ ceffère. quibus ille nihilo minus infigne veftis Senatoriæ, five lati elavi; aliaque Senatoribus publicè ufitata permifit. cæteros, qui in culpâ hærerent; neque monui ultrò ecderent; è Senatu eiecit.

C. FVRNIVM, & C. CLVVIVM, quòd Confules defignati, alijs locum occupantibus magiftratum capeffere, aut gerere non licuiffet; inter Confulareis adlegit.

Et quùm quidam Equites, qui attrito bellis civilibus patrimonio, cenfu equeftri ornamentifque exciderant; metu pœnæ theattalis,ex lege ROSCIA, in quattuordecim, Ludos fpectare non audeteni; cenfuit eâ lege non teneri; quibus ipfis, vel parentibus eorum, cenfus Equefter aliquando fuiffet: & quibus locum ordinis eius, & ufum annuli, retinere permififfet.

Quibufdam etiam, qui Senatoriæ originis effent; H.S. quadraginta (is fub Iul. Cæfare cenfus Equefter fuerat) fupplevit;& publicum equum adfignavit: & ad Tribunatum plebeium, comitijs, & plebis fuffragijs, viam patete volnit.

Quofdam prætetea ex eodem ordine notavit; qui æs circumforaneum levioribus ufuris mutuati, gravioribus feneráffent.

Cenfum deinde popoli, Cæfaris Dictatoris exemplo, vicatim, & per dominos Infularum, egit.

Quùmque, (ne plebs, frumentationis caufsâ, à negoujs freqnentiùs avocaretur) ter anno, tefferas quaternûm menfium diftribuere conftituiffet; plebi menftruam, ufuque receptam confuetudinem defideranti,conceffit; ut fui quifque menfis tefferam à Præfecto annonæ acciperet.

Et quoniam ifto ecolurae tempore, proventuum anguftia, ac proinde annonę difficultas erat; frumentum plebi gratis, aut certè viliore pretio, vel duplicatis etiam tefferis nummarijs, admetiri iuffit.

Tabulas veterum ærarij debitorum, veluti præcipuam calumniatorum & criminatorum materiam; concremavit.

Cavit preterea edicto: *Ne quis Senator, nifi fe confcio, extra Italiam proficifceretur.* ne quid ambitiofuli peregrè novarum rerum molirentor; aut ne ob Senatûs infrequentiam, fententię corumdem in cenfendu defiderarentur.

Antonianæ factionis confcios; litteris, quas occupatis ANTONII fcrinijs in poteftate habuerat;ante lectiooem, conerematis: perpetuo in pofterum metu aut fufpicione liberavit.

Publicanis, qoi vectigalia nimium magno conduxiffent; trientem mercedum remifit.

Ærarij inopiam, ut publica fides conftaret; privatis & amicorum opibus fuftinuit. auctorque fuit,ut cura Ærarij, à Quæftonbus Vrbanis,ad Prętores, Prætoriófve tranfiret.

SALVTIS AVGVRIVM.

Inde SALVTIS AVGVRIVM, (quod ex antiquis cæremonijs præcipuum, vel in oblivionem; vel ob bella continentia, per XXXII. annos,iu religionem, an oblivioocm! venerat) inftauravit. Diem fcilicet unum aliquem quot-annis obfervare foliti, in quo neque ad bellum iffet exercitus; neque quifquam contra Romanos moviffet, aut pugnâffet: tum eo die, ab ijs rebus puro, Augures, ex aufpicio,Deos confulebant: *An fas effet pop. Rom. falutem à Dijs pofcere!*

Sopitis itáque bellis, tam civilibus, quàm externis,talem diem CÆSAR, quatenus aufpicia addicetent; neque de cœlo obnuntiaretur; obfervare iuffit. Idem autem Augurium POMPEII MAGNI triumpho, quod vitiosè captnm effet; ioutile fuerat atque impeditum.

Eodem Confulatu, ob fingularia in remp. merita, magno populi Senatûfque coofenfu, PATRIS PATRIÆ cognomen accepit; à M. VALERIO collegâ ita confalutatus.

Tradunt quidam eodem anno novos colonos Carthagini à CÆSARE adfcriptos effe; quod M. LEPIDVS, eorum, quos aliquot inde deduxerat, infrequentiâ,ius aufpiciumque Colooię turbâffe videretur.

(Alij auctores funt; nunc primùm Carthagioi coloniam, ex lege CÆSARIS, ad III. M. civium deductam. Alij inftauratam; quæ ante annos XVI. CÆSARIS DICTATORIS aufpicijs, militaris colonia fuerat deducta.)

IVLIÆ quoque TRIBVI nomen, in gratiam IVLIÆ gentis datum; & ea inter XXXV. Tribus relata.

Multos etiam ex Confularibus,in Patricios adlegit; qui Interregem, Flamines maiores, aut Regem Sacrorum, aut Sodaleis Titios legere ritè poffent: quos omneis ex gente plebeiâ creari, nefas effet.

3924. Ab V.C. 725. Ab Act. pug. 3.	*Hoc anno, Imperatore CÆSARE, VI. & M. AGRIPPA, iterùm Coff. Rep. pacis artibus & legibus firmatâ; comitijs annuifq; magiftratibus, & quâdam imperitandi viciffitudine, populo reftitutis, verfare animo caperat CÆSAR:*	26.

PRÆCLARA DE IMPERIO RETINENDO, AN DIMITTENDO, CONSVLTATIO.

Imperiúmne, quod in manibus habebat, retineret, fub nomine principis, pro Rep. falutarius; An verò Reip. redderet, honeftius atque utilius.

Convocatis itaque in confilium, amicorum fidiffimis, AGRIPPA & MECÆNATE; Quùm ille *reddendâ fibi,fuaq́; libertati aliquando remp. fed interea*, dum eadem optimè conftituta effet, imperium, quod poffideret ipfe, *benignitate & clementiâ temperandum: & militum iniuriam artiore difciplinâ coercendam effe; fuaderet.*

Hic contrà: *Remp. numquam, aut plebeia tyrannidi, aut popularium factioni propinandam esse censebat.*

Et salubriùs constantiùsque publicum statum esse habiturum; si principatus ita legibus firmaretur, ut sub omne earumdem legum & magistratuum; belli ac pacis, atque adeò provocationis, in unius potestate esset. Isque, status, Diis benignis, & armis, & bonorum voluntate quæsitus; armis quoque, ne qua vis ab ingratis civibus Imperatorem incautum opprimat, ab eo defenderetur.

Hanc MECÆNATIS sententiam CÆSAR secutos, animum ad imperium lege, legumque moderatione firmandum, adiecit.

Quoque sibi plura potentiæ præsidia compararet; AGRIPPÆ MARCELLAM, OCTAVIÆ sororis suæ filiam, in matrimonium collocat; cumque eodem, ex maiorum instituto, fasceis communicat.

CENSVS POPVLI. CÆSAR PRINCEPS SENATVS.

Censu deinde, ex more, peracto, lustrum LXXII. conditum est. Quo censa sunt civium Romanorum capita, qui arma ferre possent, (ni mendum sit apud EVSEBIVM) quadragies centena, centum sexaginta quattuor millia. Quod vix, post tot præliorum conflictus, & lanienas militum, credibile videri possit.

CÆSAR præterea, etsi *Censoria potestatis* esset, Princeps tamen Senatûs à Collegâ lectus est. neque id supra civilem modestiam; quod eiusdem rei, & lectionis exempla exstarent. Lustro XLVI. & L. in SCIPIONE AFRICANO, & M. LEPIDO, qui à collegis ita lecti fuerant.

CÆSAR, EX OMNIVM VOLVNTATE ET VOTO IMPERIVM SOLVS CONTINUAT.

CÆSAR omnium ordinum voluntatibus variè sibi conciliatis; & Senatoribus, quorum operam fidemque spectatam haberet, priùs instructis, atque ad aliorum animos permovendos præparatis; Senatu frequentissimo, & oratione ad tempus accommodatâ, variè de magnitudine imperij, & de suâ modestiâ locutus: *Solam Deorum mentem tantæ molis capacem esse. Se, qui per aliquot annos eius procurationem sustinuisset, experiundo didicisse; Quàm fit arduum onus; quamque, fortunæ obnoxius, mulierumque insidijs opportunus Principatus.*

Petere; ut in civitate, tot illustribus viris florente: *Ne ad unius curam omnia referrentur. plures faciliùs munia reip. sociatis laboribus, expleturos.*

Se proinde, *quod felix faustumque sit*; vindicatâ iam omnium libertate; *Remp. Senatui populoque Romano reddere.*

His à Cæsare peroratis, varius in Senatu animorum motus fuit: quùm plerisque eius oratio *plus dignitatis*, quàm *fidei* habere visa esset. Et saniores quique, *Remp. plurium potestati, arbitrioque, temerè non esse committendam*, iudicarent. Et maxima pars, tam qui eiusdem favore, opibus honoribusque florérent; tam qui ex rebus novis aucti essent; *tuta & præsentia, periculosis & veteribus ante-ferenda censerent.* Nonnulli & metu, ne si à cæteris dissensissent, offenderent; pedibus in aliorum sententiam ibant.

Omnes itaque fortuito magis adsensu, quàm communi consilio, ad preces conversi, obtestantur: ut *Imperij eius, cuius tam felicia prosperaque, iecisset fundamenta; caput, auctorque, esse perseveraret.*

SATELLITIVM CÆSARIS, ET DECENNALE IMPERIVM. Provinciarum inter CÆSAREM, & populum Romanum, distributio.

Ac statim ex S. C. Satellitibus eius, stipendium duplicatum. Exauctoratáque Calagurritanorum, quorum operâ & fide diu ad corporis custodiam usus fuerat; cohorte: Germanos, qui in eâ corporum vastitate, minùs callidi aut maligni essent; ex Agrippæ sententiâ, ad idem præsidium delegit.

Et his initijs, Reip. constituendæ, provinciarumque ordinandarum potestatem, in decennium accepit. Sic tamen ut continenti decenniorum successione perpetuò Imperium administrárit.

Et quùm solus Remp. constituendam suscepisset; alteram de provinciarum curatione partem, cum Senatu populoque ita comparavit; ut ex ijs pacatiores, ipsis tuendas relinqueret. Sibi verò, eas, quæ needum satis ordinatæ; neque armis satis edomitæ erant, quæve exercitus haberent; administrandas depoposcerit.

Ita Senatui populoque. Africam, Numidiam, Cyrenen cum Cretâ, Bithyniam, Pontum, Græciam, Macedoniam, Epirum, Dalmatiam, Siciliam, Sardiniam, & Hispaniam Bæticam, concessit.

Sibi verò sumsit reliquam utramque Hispaniam, Lusitaniam, & Tarraconensem. Galliam universam, Narbonensem scilicet, Aquitanicam, Lugdunensem & Belgicam; eorumque colonias, & Germaniam. In Oriente verò, Cœle-Syriam, Phœniciam, Ciliciam, Cyprum & Ægyptum.

Ex ijs tamen posteà Cyprum, & Narbonensem, ut & alias alio tempore, provincias, acceptâ Dalmatiâ, cum populo permutavit.

Susceptis itaque ijs provincijs, ad quas administrandas exercitu opus esset, quasque annuis magistratuum imperijs regi nec facile, nec tutum esset; cæteras Proconsulibus sortitò permisit: suas autem per legatos, aut præfectos, sive præsides, administravit.

PRÆSIDVM PROVINCIALIVM CAVTIONES.

Et his quidem leges constituit, quibus inter cætera cautum erat „ *Ne pecuniam, nisi ex suâ aut Senatûs auctoritate, imperarent.*

„ *Ne militum delectum agerent, aut exercitum conscriberent.*

„ *Neve provinciæ alicui bellum inferrent.*

„ *Ut successore dato, intra tertium mensem, relictâ provinciâ, ad urbem reverterentur.*

Procon-

Proconsulibus verò, ad mulos & vehicula, quæ publicè locari solebant; certam pecuniam constituit. Eamque legem restituit, quâ vetitum erat: *Ne quis Consularis aut Praetorius, nisi post quinquennium à gesto magistratu, in provinciam, (quam vel sorte, vel comparatione obtinuisset) proficisceretur; quoad repetundarum convicti, multam pecuniariæ, quanti essent damnati, socijs restituissent. Taliq; iudicio condemnatos, bonorum & ordinum iure privavit.*

Procuratoribus autem suis, *omne ius* præterquam in servitia, & pecuariarum in provincijs suis collectionem; *ademebat*.

OPERA IN VRBE MAGNIFICA.

Et ut Vrbem quoque pro maiestate imperij exornaret; opera publica quædam partim ipse condidit: partim ab alijs priùs exstructa restituit.

In his TEMPLVM APOLLINIS, in Palatio; idque in eâ parte domûs Palatinæ, quæ fulmine icta fuerat. In eo Templo aureas coronas APOLLINI PALATINO dedicavit; conflatis in eum usum statuis argenteis, quæ ipsi passim positæ fuerant.

Addidit & Templo porticum, cum Bibliothecâ Græcâ & Latinâ; & sub basi APOLLINIS, libros Sibyllinos recondidit.

Mansoléum quoque, inter viam Flaminiam, ripamque Tiberis, ex lapide candidissimo, cum viridario, exstruxit.

Agon Actiacus institutus Kal. Augusti, qui quinto quoque anno, instar Olympiadum, celebraretur; posterioribus etiam sæculis in usu fuisse videtur, ad an. usque CHRISTI nati CDXXXIX.

TVRBA IN HERODIS REGIA.
MARIAMNES ET ALEXANDRÆ INTERitus. Regis ex desiderio morbus, & sævities.

HERODES intereà, anno ferè toto post reditum à CÆSARE, domesticâ seditione, an suspicione? ob implacabiles sororis suæ, matrisque, cum MARIAMNE uxore, dispar in ijs genus sæpiculè exprobrante, simultates, exagitatus; tandem in apertum odium erupit.

Ipse quidem legitimo, sed nimium quantum immoderato, coniugis amore flagrabat. Ea verò, mulier ut pudica, & fidei tenax, ita morosa; obnoxij mariti patientiæ nonnumquam improbiùs illudebat; & quàm regem oporteret, contumeliosiùs habebat. Neque modò concubitum rogata abnuebat; sed patris insuper fratrisque sui necem, ceu probrum, obijciebat.

Quo iniuriæ & doloris sensu quùm fratrem commotiorem SALOME sensisset; famulum à poculis subornat, qui se à MARIAMNE fingeret largitione solicitatum; ut et in miscendo regi amatorio poculo operam commodaret.

Eo audito, HERODES magis etiam exasperatus, Eunuchū MARIAMNES, quem fidissimum heræ & consiliorum omnium conscium putaret; quæstioni & tormentis subiecit.

Qui cruciatuum impatiens, ad quæsita nihil quidem respondit; sed hoc tantùm prodidit: *Mulierem graviter esse offensam, ob ea, quæ SOHÆMVS nuper ipsi aperuisset.*

Hic rex confestim exclamans; SOHÆMVM, & sibi antehàc, & regno fidissimum, ea quæ in mandatis habebat; non temerè fuisse proditurum; nisi quid occultioris commercij inter ipsos intercessisset. SOHÆMVM extemplò comprehensum interfici imperavit.

Vxore autem caussam suam agere iussâ, & advocatâ intimorum concione; delatum ad se veneficij crimen, tam accuratè, & suprà iudicij decorum, iracundè, intentare adorsus est; ut quùm ita velle videretur; omnium, qui aderant, suffragijs rea statim ea sit condemnata. Sic tamen, ut supplicio minimè præcipitato, in aliquem regiæ carcerem concluderetur.

At SALOME, cum suâ factione, quę vivâ illâ motum in populo cooriturum, aut certè formidandum esse ingeminaret; regem perpulit; ut sine morâ ream ad supplicium rapi iuberet.

Id conspicata ALEXANDRA, quæ parem sibi exitum ab HERODE exspectandum præciperet; pristinam illam animi ferociam indecorâ adsentatione mutavit. Vtque se eiusdem criminis culpâ & conscientiâ liberaret; filiam indignis convicijs incessere cæpit. *Sceleftam, & erga virum ingratam, taliq; exitu dignam*, clamitans: & tantum-non in miserę capillos involatura. Adeò ut, quùm cæteri ineptam eius simulationem meritò damnarent; tum ipsa rea, & obstinato ad intemperias eius silentio; & intrepido ad casum præsentem animo, satis arguebat.

Eâ peremtâ, rex, qui non vulgari coniugum more amâsset; sed pænè ad insaniam usque ei cupidini indulsisset; impotentiùs etiam tum flagrare cæpit; & irato DEO, sibi visus MARIAMMEN necâsse.

Eumque dolorem, nec exquisitis oblectamentis; neque conviviorum adparatibus, aut compotationibus levare; aut mortuæ desiderium lenire poterat.

Quùmque lues pestilis, subitò exorta, maiorē plebis & optimatium partem sustulisset; omnesque eam plagam, ob iniustum reginæ supplicium, ab irato DEO immissam interpretarentur: aucta adeò in rege ægritudo est; ut omissâ quasi regni curâ in solitudines sese abderet; ibique ex sui adflictatione, in gravem morbum, & mentis denique impotentiam incideret.

Quâ occasione dum ALEXANDRA, quæ Hierosolymis tum degebat, arceis, unam Templo adiacentem; alteram in urbe sitam; in suam potestatem redigere conatur, & Præfectos tentat; ut sibi, suisque nepotibus, HERODIS ex MARIAMNE liberis, earum custodiam tradant: rex eâ de re, per fidos Præfectos certior factus, socrum sine ullâ morâ interfici iussit.

Superatoque tandem morbo, & adfectis inde corporis animique viribus, ita efferatus est; ut quàvis ex caussâ sæviret: & in quamdam naturæ immanitatem degeneraret. & ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstineret.

3925. Ab V. C. 726. Ab Act. pug. 4.	CÆSARE iam VII. & M. AGRIPPA III. Coss.	25.

CÆSAR NON ROMVLVS, SED AVGVSTVS DICTVS.

Quùm quidam in Senatu censerent; CÆSAREM, propter patriam à se conservatam, quasi alterum Vrbis conditorem, ROMVLVM appellandum. & ipse Cæsar eam appellationem delugeret; quòd cum regij nominis invidiâ & offensione videretur esse coniuncta: obtinuit MVNATII PLANCI sententia; ut novo & amplissimo cognomine, AVGVSTVS diceretur.

AVGVSTI VOCIS ETYMON.

(Quasi homine maior. quòd omnia, quæ maximo honore digna, ac sacra sunt, Augusta appellentur, in quibus auguratò aliquid consecratur. Vel ab augendo; vel avium gestu gustuve. Sive, quòd temp. auxisset, ei fides, reverentia, & pietas, ab omnibus bonis, tamquam PATRI PATRIÆ, deberentur.)

Id alij Idib. Ianuar. Alij triduo pòst, agitatum tradidêre.

CÆSAR REMP. NOVIS LEGIBVS, CONSTITVIT. IVDICIA CORRIGIT. Vrbem Italiámque exornat.

AVGVSTVS, quò tanti nominis decus personamque tueretur; neve quem novi status pœniteret: leges antiquas quidem utiliter emendavit; novas verò salubriter condidit. Comitiorum ius pristinum, populo: Senatui auctoritatem: Iudicum decurijs, dignitatem restituit.

In legibus retractandis Concilium sibi ex Senatoribus, & præcipuè Consularibus, sortiebatur. ut populus Romanus eas leges haberet, non quas ipse solus pro suo arbitrio sanxisset; sed quas eorum, quos in partem adsciverat, consensus adprobâsset.

Inde ad Comitia, quæ vi, ambitu, pecuniâ, turpiter corrumpi solebant: corrigenda; conversus: populo plebique ius creandorum magistratuum, per suffragia, restituit.

Candidatorum nomina, ut ambitum coërceret, recipi vetuit; præterquam eorum qui magnam pecuniæ vim pignori dedissent, quâ ambitus convicti mulctarentur. Adiecta ignominiæ nota; ut tali iudicio condemnati, ab omni honorum iure per quinquennium arcerentur.

Magistratibus imperia reliquit: sed ea ut in Vrbe tantùm exercerent, permisit. Et adlectis in Senatorium numerum sexcentis, ijsque selectissimis: ordini amplissimo, cuius ipse princeps esset, splendorem auctoritatemque pristinam redhibuit.

Ad hæc, ut ærarium, atque omnia populi Romani vectigalia, in Senatûs potestate essent; sumtusque publici ex eiusdem arbitrio fierent. utque de proditione, coniuratione, maiestate, & insidijs, cognitionem, haberent, constituit.

Iudicum quoque decurias recognovit: & quùm ex lege ANTONIA, Senatores, Equites, Centuriones, iudicandi potestatem haberent, & ex ijs decuriæ Iudicum tres legerentur; ipse quartam adiecit, quam ducenariorum appellavit: quæ de summis pecuniarum levioribus iudicaret. Quæ quidem decuria, ex inferiore censu adlecta videtur; qui cum Equestri collatus, eiusdem dimidius esset.

Itidem constituit, ut X. Viri litibus iudicandis, Hastam, sive Concilium centum-virale cogerent; quàm Quæstorij priùs cogere consueverant.

Nequod autem facinus aut flagitium, aut aliud negotium, impunitate vel procrastinatione, eluderetur; XXX. dies, qui ob honorarios ludos feriati erant, cognitioni, agendisque caussis attribuit.

Inter opera publica, quorum curationem, magnâ cum Vrbis utilitate susceperat; ad prohibendas Tiberis exundationes, ædificijs agrisque infestas; alveum eiusdem ruderibus impeditum, ædiumque ruinis artiorem, repurgavit, & laxavit.

Flaminiam viam, quâ exercitus ducendus esset; ipsaque urbs faciliùs adiretur: per CCXXXII. millia, Ariminum usque, instauravit. Reliquas Triumphalibus Viris, ex pecuniâ manubiali, sternendas, muniendasque distribuit.

PRÆFECTVS VRBIS.

Ipse in Galliam profecturus, MESSALLAM CORVINVM Vrbi Italiæque Præfectum creavit. Quumque is, intra sextum diem, eo se honore abdicasset; M. AGRIPPAM in eius locum subrogavit. qui octavo demùm pòst anno, STATILIVM TAVRVM, eo in magistratu, successorem habuit.

CÆSAR NOVAS EXPEDITIONES SVSCIPIT. BRITANNIA VLtrò vectigalis.

Rebus ita in Vrbe & Italiâ compositis, quis Britãniam intestinis seditionibus turbatam, & Hispaniam citeriorem in armis esse; & Galliam malè quietam ad res novas solicitari, nuntiatum erat: IANI portas iterùm aperuit: votisque in Capitolio nuncupatis, Viâ Flaminiâ cum exercitu profectus est.

Britanniam IVLIVS CÆSAR aliquot ante annis cum copijs & classe ingressus, quamquam prosperâ satis pugnâ, litore potitus, incolas terruisset, & obsides dare coëgisset; eamdem tamen posteris ostendisse tantùm, non tradidisse visus est.

Mox per bella civilia, conversis in temp. princi-

pum Roman. armis; longa Britannorum oblivio fuerat. Dum in præsens verò pacem illi per legatos, qui Arimini occurrerant, ultrò peterent; consultiùs AVGVSTO visum, bello non esse lacessendos. itáque in fidem per legatos recepti, & vectigales facti sunt.

Ipse in Galliam Narbonensem, ut Hispaniæ tumultuanti exercitum propiùs admoveret, iter convertit. conventuque Narbonæ indicto, trium Galliarum censum tali formulâ egit; ut singuli nomen fundi sui, cum attributis, profiterentur; omniaque ipsi, qui referrent, æstimarent.

GALLIA QVADRIPARTITA.

VECTIGAL VNIVERSE IMPOSITVM.

Gallias autem ipsas, ob diuturnos bellorum civilium motus, nondum satis compositas; pacatis inter se populis, eorumque ordinibus; datisque legibus, ordinavit. & in IV. parteis suis quamque fluminibus, distinctas, divisit.

Narbonensem, quæ à Varo flumine ad Pyrenæos monteis protenderetur: Aquitaniam, quæ inde ad Garumnam usque: & Lugdunensem, quæ ad Sequanam: inde Belgicam, quæ Rheno terminatur. Vniversæ verò Galliæ vectigal H. S. quater millies imperavit.

Inde in Hispaniam, superato Pyrenæo, profectus est. Tarracone hibernaturus; quam coloniam, in sinu maris Balearici, SCIPIONES olim condiderant.

MESSALLÆ TRIVMPHVS.

Sub idem tempus, M. VALERIVS MESSALLA CORVINVS ex Galliâ triumphâsse traditur. Is Salassos, aliosque, qui cum eis res novas moliti fuerant; iamtum ANTONIO & LIBONE Coss. quùm CÆSAR Imper. bellum Dalmaticum gerebat, bello vicerat.

TIBVLLVS Poët. ab eo Aquitanos, Tarbellos ad Pyrenen, & Santonas, Carnotos, ad Ligerim usque debellatos, cecinit Eleg. VII.

3926. Ab V. C. 727. Ab Act. pug. 5. | *CÆSAR, Tarracone, VIII. Consulatum, cum T. STATILIO TAVRO II. iniit.* | 24.

Hic TAVRVS anno DCCVI. in parte anni primùm Cos. fuerat. Eiusque abneptis STATILIA MESSALINA posteà NERONI Imper. nupsit.

BELLVM CANTABRICVM. PVGNA AD SIGESANAM.

In Hispaniâ, multo mutuoque sanguine, per annos pænè CC. à Romanis certatum fuerat: totaque in treis provincias divisa possidebatur. .

Cantabri tamen & Astures, qui Oceani, ad Septētrionem vergētis, littora; & editissimos eius regionis monteis, incolebant, non modò imperata non faciebant; sed socios etiam pop. Rom, minis, terrore, & vastitate, ad defectionem solicitabant. Nec suâ libertate contenti, etiam ad alienam oppugnandam armis grassabantur. magnâque manu Vaccæos, Autrigonasque crebris incursionibus infestabant.

Quùm itáque legati à Vaccæis Tarraconem ad AVGVSTVM venissent, de Cantabrorum iniurijs conquestum; qui patentibus, ut in pace, portis, ex-improviso Segesamam oppidum primo impetu occupâssent: & opidanos, cum coniugibus ac liberis, in arcem confugere coëgissent. ubi clausi, & fame inediâque pressi, extrema quæque, nisi tempestivè succurratur; exspectarent. CÆSAR, legatis bono animo esse iussis, & præmissis, qui Vaccæis præsidio essent; alijsque quinque millibus, qui hostem distinerent. Ipse composito agmine, itineri non magis, quàm prœlio intentus, decimis castris Sigesamam venit.

Postquam opidani, per aversam portam, Cæsarianos intrà arcem recepissent; Cantabri utrimque urguentur. Et dum simul, nec impetum ex arce & superiore loco decurrentium sustinere; nec Romanos, qui urbem coronâ circumdederant, in mœnia iam subeunteis, & claustra obicesque portarum, molienteis; arcere valent: Romani undique in opidum irrupêre. Atque ita Cantabri, hostibus, à fronte, & à tergo instantibus; neque viâ ad fugam patente; ad unum omnes, non impunè tamen, in medio cæsi.

COLONIA IVLIA. CANTABRI TANDEM DOMITI TRIPERTITO EXERCITV.

Receptâ ex hostibus Sigesamâ, quòd ciuitas ea opportuno alioqui loco sita, ab civium infrequentiâ non satis coleretur; ex Veteranis, II. colonorum millia, AVGVSTVS eò deduxit; agrosque ijs è publico adsignavit: & urbem, cognomine IVLIAM, Cluniensium conventui, cum Italico iure, adscripsit.

Inde tripartito exercitu, per legatos C. FVRNIVM, T. & P. CARISIOS, totam complexus Cantabriam, gentem ad omnia contumacem, per annos CC. fractam, V. demum anno, per AGRIPPAM, edomuit.

Tanta locorum asperitas, & corporum in incolis ad omnia audacia, contra Romanum, armis gravem, & planis locis adsuetum, agilitas. Ipsa regio inops, quæ parcimoniâ milites adstringeret; & exiguam prædæ spem præberet.

Hic CÆSAR varijs curis anxius, animique dubius, quùm per Vasconum magistratus, qui tum fortè aderant, de naturâ & situ locorum montiumque, qui tunc Cantabrorum insidijs occupabantur, edoctus esset; classem, quam ad Sinum Aquitanicum in statione habebat, expediri iubet.

Peditum expeditorum X. millia P. CARISIO, & TIBERIO NERONI, privigno suo, tradit. mandatque, ut ijs copijs in naveis impositis, Cantabrorum littora confestim petant; atque inde, quà duces

duces viam monstrassint, ireut.

His copiis ita dimissis, AVGVSTVS ex adversùm instare, & lacessere Cantabros, & velut indagine concludere instituit. Relictoque ad eius rei curationem T. CARISIO; C. FVRNIVM cum parte exercitûs, per Autrigonas, ad Vellicam, Cantabrorum opidum, ducere iubet. sic ut per obliqua montium ad hostem descenderet; sesèque in planitie aliquâ, contineret, dum copias cum P. CARISIO coniungere posset.

FVRNIVS itaque, per montis Vindij saltum, ad hostem pergit. Cæterùm, qui præmissi ab eo fuerant, confecto ægrè, per biduum, locis confragosis itinere; ad Camarigam (al. Camaricam) castra posuére: & septimis demùm castris, ad Iberi fluminis fonteis, (loco Iuliobrigæ nomen erat) progressi, proximè ad hostem pervenére, & opportuno ad omnia loco consedére.

FVRNIVS, cui rei eius nuntius, ad Nervæ fluminis f nteis, occurrerat; suos per summam itineris difficultatem adsecutus; coniunctis tandem copijs in tumulo acclivi, quem sui præmissi occupârant, castra locat.

Inde patente in omnem partem prospectu, non hostium modò sedes, quæ paullò plus II. millibus aberat; sed & omnis ad Vellicam, & Cantabricum Oceanum, scopulosque Vardulorum, regio, oculis subijciebatur.

Inter hæc, P. CARISIVS & TIBERIVS oram Cantabriæ legebant: exscensioneque ad ostia Nervæ factâ, primò agros vastant: mox hosteis procurrenteis, secundis aliquot prœlijs fusos, in monteis compulérunt. Ita omnis hostium multitudo, unâ eâdemque nocte, locis campestribus & castellis desertis, in Vellicam opidum, vicinosque saltus dilapsa est.

Vellica, prædonum receptaculum; quòd in tumulo excelso sita esset, nec scalis, nec operibus capi poterat. Dum tandem illis, ex frequenti certaminum usu, egredi, & in opidum se recipere adsuetis, Romani fugientibus permisti, facto in portam impetu, simul irruerent.

TIBERIVS, urbe potitus, de prædonibus supplicium sumit: cæteri sub coronâ venditi: & opidum militi diripiendum cessit.

Intereà C. FVRNIVS, superatis faucibus, deiectóque inde barbarorum præsidio, Satyrorum collis occupárat. Monetur is à TIBERIO, Vellicâ iam captâ; hostium ut castris à tergo, & à lateribus, insultet, eosque acriter urgeat: dum CARISIVS, parte aliâ, Cantabros, qui iuga saltúsque insederant; ad opem suis ferendam, eliceret. Eâ fini Vellicam incendere; ignémque vicis passim inijcere; & latè omnia flammâ ferróque vastare iubet.

Cantabri, ad fumi conspectum, & promiscuos mulierum puerorumque, ad castra usque, ex incendio & vastitate, obrepentium, eiulatus; dum sine consilio, & sine imperio, velut cæci furentésque, ad sua tuenda decurrunt; in Romanorum præsidia, idoneis passim locis collocata, delapsi; & pars magna cæsi sunt. Alij in præcipitia, alij super alios ruentes obtriti. Deleri omnes poterant; nisi equitem, angustiæ locorum, pedites armorum gravitas, impedijsset.

Cantabri ea clade dispersi, cum liberis, coniugibus & necessarijs, in Vindium montem, eius regionis editissimum; se recipiunt: ubi vel confidentes, solo tædio hostem fatigarent.

Romanis, quibus loca tam iniqua superare arduum aut periculosũ videretur; placuit: subiectos tumulos fossâ loricâque, per XV. pass. millia, circumdare: & ipsos tumulorum vertices, præsidijs castellisque munire: & hostem à fame rerumque inopia brevi laboraturum, circumsedendo ad deditionem cogere.

Quúque diu ea gentis durissima obsidio tenuisset; tandem victa pertinacia est. postquam sui fameque enecti, eò tandem necessitatis & inopiæ prolapsi essent; ut filij parentes, matres, liberos suos; iuniores & validi, senes imbelleis, trucidarent; eorumque corporibus famem tolerarent.

Huc accessit ipsorum inter se discordia. his deditionem; alijs mortem & mutuos inter se ictus, parantibus. Erant & qui vim ad eruptionem; pars clementiam Romanorum experiundam, censerent.

ASTVRES CANTABRIS AVXILIARES ET SOCII; CADVNT PLERIQVE, AVT SE dedunt. Gentis etiam captivæ obstinatio.

Inter has contentiones, Asturum X. millia, à Cantabris, quibus cum illi se coniunxerant; cum liberis atque uxoribus eijciuntur. Qui quùm ad Romanorum munitiones accedentes, flentesque orarent: *Vt se in servitutem receptos cibo iuvarent*; TIBERIVS, dispositis in vallo custodibus, eos recipi prohibebat. ut eorum vitâ cęterorum vitam oppugnaret; sedendoque bellum conficeret.

Postremò non cibo solùm, sed spe etiam defecti, pars maxima utriusque sexûs, & imbellis; ne quid inviti ulteriùs paterentur, fumo, quod ex herbâ quâdam, apio persimili, miscuerant, pharmacos mortem pręoccupant. Iuventus verò ferro inter se concurrens, mutuis cædibus concidit. Reliqui, ad III. & XX. mill miserabili & fœdo agmine, è montium iugis delapsi, arbitrio se Romanorum permisére.

Ex ijs selectissimum quemque CARISIVS & FVRNIVS, ad X. M. secernunt; ijsdem, in bello, quod contra Astures parabatur, usuri. cæteri sub coronâ duris conditionibus venumdati.

Vellicenses urbem instaurare permissi; sed arma omnibus ademta. Quam rem usque adeò ægrè & molestè tulérunt; ut multi mortem sibi ipsi consciscerent: *Nullam, sine armis, vitam esse rati*.

Memorant, puerulum quemdam, parenteis ac fratres captivos, vinculisque adstrictos, patre ipso iubente, gladio universos confecisse. Et mulierem quamdam pariter captivos, necessitudine sibi iunctos, trucidâsse. Et prædonum plerosque, quùm in crucem agerentur; cantu etiam & carminibus animi præsentiam, atque deò alacritatem, in morte testatos.

Dum hęc in Cantabriâ aguntur, AVGVSTVS, valetudinis curandæ causâ, Tarraconem profectus; dum noctu, ut æstum vitaret, iter facit; fulgur fortè lecticam eius perstringens, servum cum face prælucen-

prælucentem, exanimavit. Ipse eo periculo liberatus, Ædem IOVI TONANTI vovit.

CALAGVRITANI PRÆMIIS DONATI. NOVÆ IN HISPANIA COLONIÆ.

Ibi & Calaguritanorum cohortem, quàm Romæ anno superiore exauctoraverat; quorumque fideli operâ diu ad corporis custodiam usus fuerat; missione & præmijs donavit: opidumque ipsorum, municipium, Calaguritanum, cum iure militandi in legionibus Romanis, constituit.

Deinde Cæsaream Augustam, coloniam liberam in Edetanis, ad Iberi fluminis ripam, ex veteranis deduci; atque unum ex VII. citerioris Hispaniæ Conventibus esse iussit.

Neque procul inde Celsam, civium Romm. coloniam collocavit; & incolas Conventui Cæsaraugustano adscripsit. Easque duas colonias Celtibericis tumultibus opposuit: & flumen Iberum ponte lapideo stravit.

INDI ET SCYTHÆ SOCIETATEM EXPETVNT.

Memorant quidam; Seres, Indiç populos, solo anteà nomine cognitos, legatos cum muneribus misisse: eosque post quadriennium demum, ab extremo Oriente, in ultimum Occidentem, Tarraconem ad AVGVSTVM pervenisse, qui amicitiam ipsius, populique Romani peterent. Idem & Scythas, barbaram gentem, fecisse. Quo tempore & POLEMON, rex Ponti, socius amicusque populi Rom. appellatus est.

CORNEL. GALL. CASVS, ET EXITVS.

Romæ, sub id tempus, CORNELIVS GALLVS (quem, uti insignem poetam, sibi à MECÆNATE & VIRGILIO commendatum; AVGVSTVS, ex infimâ fortunâ, ad Ægypti præfecturam evexerat) à contubernali suo, VALERIO LARGO, in Senatu accusatus est: *Multa protervè in sua provincia designásse: acta sua pyramidibus inscripsisse; & aliquot sibi statuas posuisse: ipsum CÆSAREM, maledictis & contumelijs lacerásse.* Eoque omnino AVGVSTVS ei domo, & provincijs suis interdixerat.

Ipse itaque, quùm partim CÆSARIS indignationem veritus, partim supplicij metu, (quòd, inter cętera, adfectati regni accusatus erat) sibi ipse manus intulisset: fertur AVGVSTVS ob eius casum illacrymásse; & vicem suam conquestus, *Quòd sibi soli non liceret, amicis, quatenus vellet, irasci.* Ei GALLO P. PETRONIVM TVRPILIANVM, ex Equestri ordine, successorem dedit.

INCENDIIS IN VRBE OBVIAM ITVM.

Ædilibus tum quoque mandatum; *Caverent ne incendia existerent in Vrbe.* Si fierent, tribuniis publico cd. servis, ea consultum exstinguenda curarent.

Idque ob M. EGNATIVM RVFVM, hominem flagitiosum. qui quòd in Ædilitate pleb. incendia, privatæ familiæ ministerio, extinxisset; populari aurâ præturam adeptus, animum ad Consulatûs etiam spem attollebat: & ipsum AVGVSTVM insectari iam audebat. Sed hunc se ipse publicâ auctoritate, ut insanabilis, postmodò evertit.

HERODES autem ab excessu MARIAMNES & ALEXANDRÆ furorem suum perseverans, in amicos, quos intimâ necessitudine coniunctos habuerat; ex levi occasione desævijt.

COSTOBARI IN HERODEM CONATVS, ET CONSPIRATIO.

Erat COSTOBARVS, inter Idumæorum primates haud infimus; ijs natus maioribus, penes quos olim COZÆ, patrij numinis, sacerdotium fuerat: quod ab eâ gente religiosè coli solitum antè, quam HYRCANO principe, in Iudaicos ritus abijsset.

Illum HERODES, regni iam potens Idumæç Gazęque prefecit, traditâ in matrimonium SALOME sorore, cuius priorem maritum IOSEPHVM interfecerat. Ipse eâ felicitate inflatus, & insolentior, regis imperata iam detrectare: & indignum arbitrari, Idumęos ijs servire hominibus, quorum sacra religionemque accepissent.

Et missis ad CLEOPATRAM, tum superstitem, legaris, docet Idumæam, maioribus Reginę, semper paruisse. eamdem ut regionem ab ANTONIO sibi ipsa impetraret; cui & ipse, & cæteri Idumæi, obsequi sint parati.

Hæc ille; non tam CLEOPATRÆ studiosus, quàm ut accisis Herodis opibus, rerum apud Idumæos potiretur: cui cupiditati, & generis claritas, & pecuniarum, quo iure quâque iniuriâ partarum, copia, suffragabatur.

Cæterùm, quùm id CLEOPATRA ab ANTONIO impetrare non potuisset; HERODES, re cognita, Costobarum erat interfecturus; nisi mater & soror pro eo intercessissent. Sed orto deinde inter coniuges dissidio; SALOME marito libellum repudij, inauditâ licentiâ, remittit: & fraternam quidem benivolentiam coniugali foederi se prętulisse; & maritum, ad res novas moliendum, cum LYSIMACHO, ANTIGONO, & DOSITHEO, conspiràsse, propalam iactabat.

BABÆ LIBERI DETECTI, ET INTERFECTI.

Eique rei fidem ex BABÆ liberis adstruebat: quos ille, clam rege, per annos XII. incolumeis servasset. De quibus, quod suis conatibus semper adversati essent, è medio tollendis, ipse pridem cogitárat.

Res ea, cuius memoriam deposuerat præter opinionem audita, vehementer HERODIS animum perculit. qui commeminisset, eo tempore quo regnante adhuc ANTIGONO Hierosolyma obsidebat; & populus, maiorem certè partem; rebus tum angustis, & difficultatibus fessus, in ipsum animus inclinabat; id à BABA liberos auctoritate opibusque pollenteis, & ANTIGONO fidos, maximoperè,

quo

quo minus intra mœnia tunc victor ... iperet...; obstitisse.

Acciderat autem; ut captâ tum urbe. COSTOBARVS portarum custodiæ, nc q..., ex adversâ factione elaberetur; d... stinatus: ... sdem BABÆ l...eros, (quos imag...à in vulgum grati... valere sciret; & mutato aliquando rerum statu, suis fortè conatibus ex usu fore optinaretur) è præsenti clade subtractos, in suis agris clan...ulû & liberaliter haberet. Et non m... dò tum ille regem suspiciosum, periurio fefellit; sed ne quidem quæsitione postmodò institutâ, & propositis indici præmijs, ut latitanteis proderet; in animum induxit.

Postquàm verò rex, sororis indicio, id factum comperisset; missis qui latebras scrutarentur; & illos, & omneis eiusdem criminis participes, interfecit. Et exstinctâ universè ANTIGONI cognatione; ijsque, qui dignitate excellebant, è medio sublatis; pro arbitratu, & impunè omnia gerere ingituit. Hinc ea sunt consecuta, quæ & magnam reip. cladem, & Iudaicæ religioni labem intulérunt.

tumul... plebe sedatus esset: multi ... exter... s mores abominari, ... mu... putarunt. labanti ita publicæ disciplinæ ... lui periculo, obviàm ire. Neque pati H...RO... pro rege, h... stem gere; aut præter re... eptos ritus ... quam novum inducere.

Ex ijs decem cives conspirant; & Cæco qu... dam duce animantur; ut tectis sul... ste ...cis in theatrum ingressi, regem cum aulicis & ... pater... ob-truncent. vel, quod morti sibi solati... f...t; i... in publicam violatæ religionis invidiam ad...ucant.

Rex per indices eâ de re edoctus; neque d... à egressus; quùm nominatim coniuratos ad se ... sistet; & illi intrepido vultu, & ... ta-tis, pium, ut rebantur, facinus confessi essent; per omneis cruciatus extem... necari iussi sunt.

Ne... ta multo-pòst, quùm eorumdem d... or, omnibus invisus, palam interfectus, & tru... à furenti plebe concisus, canibusque obiectus ... set; & auctores vicissim eius cæd s, cum to... plexi: plebes nihilo minus, ni vi maiore coh... tur; leges armis defendere obstinárat.

REX IN GENTILEIS RITVS DEGENERAT: HINC NOVA CONSPIRATIO.

Rex ipse in dies magis magísque à patrijs ritibus discedere; & sacrosancta veterum instituta peregrinis studijs corrumpere.

Athletica certamina & spectacula, à Iudæorum moribus abhorrentia, exstructo Hierosolymis Theatro, & in campis Amphitheatro; in honorem CÆSARIS AVGVSTI, quinto quoque anno, instituta.

Magnis præmijs evocati Athletæ, Musici, Thymelici, equorum curruumque agitatores. Theatrum undequaque titulis CÆSARIS, & victarum ab eo gentium Tropæis, auro argentoque collucentibus, exornatum. Choragiorum vestiumque scenicarum, ac gemmarum adparatus exquisitus. Leones, aliæque feræ cum damnatis commissæ.

Cuiusmodi rerum spectaculis, cum peregrini, oblectarentur; tum Iudæi ea omnia in patriæ disciplinæ exitium vérgere iudicabant.

Q...ndque n hil ægrius indigniusq́ oculis usurparent, q... n Tropæ...; quæ contectas esse imagines, rem legibus interdictam, putarent: & uno ore exclamare cæpissent: *Vt cætera ferre oporteat; se tamen* (qu...d nefas sit) *humanas imagines*, hoc est, Tropæa, *in Vrbem introferri non esse toleraturos*. Rex accitis ad se & in theatrum adductis ex illo numero præcipuis; ad...ci...tium ornatum Tropæis detraxit; & nudos truncosque stipit... ostentavit.

Eo facto, quùm in risum vertisset indignatio, &

SAMARIA, SEBASTE DICTA, ET INSTAVRATA: ALIÆQVE ARCES CONDITÆ.

HERODES verò, ne istâ fortè rerum novitate Iudæi rebellarent; quantumvis arces du...s, bené munitas, in urbe haberet; unam in ipsâ regiâ; alteram Templo propinquam, ANTONIAM cognomento; tertiâ, loco opportuniore ædificandâ, iam tum consilia agitabat.

Et ad Samariam, quæ unius diei itinere ab Hierosolymis distat; (ceu frenum, non modò compe... dis Vrbanorum tumultibus, sed toti etiam vic... in officio fideque continendæ, accommodum) magnis & novis munimentis firmandam, se co... & SEBASTEN, hoc est, AVGVSTAM appellavit; quæ circuitu suo xx. stadia complecteretur.

In cuius meditullio Fanum sesquistadij a... dine esse voluit: loci firmitate pro arce u...rus & Templi ornatissimi pulcritudinem, ceu quod... suæ magnificentię, ac liberalitatis mon... posteris relicturus.

Annis deinde consecutis, in maritimo tractu Turri... Stratonis, quam CÆSAREAM appe... luit: & in Magno, quem vocant, Campo, delect... ad id forte equitibus, castellum condidit. In Galilæ... Gabalam; & in Piræo Esthmonitim.

Quibus arcibus, ad regni tutelam oppor... dispositis: vulgo, levibus ex caussis plerumque m... bili, tumultuandi audendique materiam ad... visus est.

3927.
Ab V.C. 728.
Ab Act. pug. 6.

AVGVSTVS iterum, Tarracone, IX. Consulatum, cum M. IVNIO SILANO, inierat:

Q...m eius...em le...ati, dur... anni parte, circa C... s, Ca...tab...æ populos, ex G...lis or... indos ... tent; artoque admodum commeatu prementur.

Confisi namque latrocinijs omnia pa... stantes. Romanos frumentat... tes, l... pr...hensos, int...cipiebant: & quidqu... c...ibus frumenti, præter cladem a...

illatam; (superetat) id omne in Arracilium, munitum opidum, convexerant; quò præcipua Cantabrorum iuventus, & militum robur, sese incluserat.

ARRACILIVM, IN CONISCIS, captum, & eversum.

Placuit ab ijs perfidiæ, & crudelitatis pœnas expetere; qui frumentatores, & commilitones nefandâ nece excruciâssent; Callæcos vexâssent; & Asturibus, ad arma solicitatis, auxilia misissent.

Romani, quibus Portæ clausæ essent; tripartito exercitu, & tribus simul locis, ancipiti undique terrore, opidum adgressi sunt. Hinc metu certi supplicij, non viri tantùm; sed feminæ quoque & pueri, ad omnia munia præstô fuere.

Repulsi Romani, nec satis honesto prœlio trepidavere, donec P. CARISIVS, & TIB. NERO, increpitâ militum ignaviâ, scalas adferri iussére: & se ipsos, si cæteri cunctentur, adscensuros comminati sunt. Ijsque haud mediocri periculo in mœnia subeuntibus, soliciti vicem Imperatorum milites; clamore sublato, & scalis erectis, rursùs ad oppugnationem, T. CARISIO & C. FVRNIO doctoribus, sese accinxere.

Tum victâ opidanorum contumaciâ; & deiectis propugnatoribus, mœnia occupant: tantâ irâ & odio; ut neque vivos capiendi; neque prædandi, quamvis cuncta ad direptionem exposita paterent; memores. feminas pariter ac viros, atque adeò infanteis, sine discrimine, contrucidarint: & igne in tecta iniecto, omnia evertorint.

BELLVM ASTVRICVM.

Parte aliâ, C. ANTISTIVS, & Q. ÆLIVS LAMIA, Legati, in Astures profecti, pòst agrorum vastitatem, hosteis ingenti agmine ad Interca tiam opidum obvios habuére. Ex viginti armatorũ Millib. ad XII. Millia cæsi traduntur. Intercatia recepta; & puberes omnes interfecti.

Inde ad Medullium montem, qui Minio flumini imminet; castra mota. In cum montem, Asturum multitudo, Cantabris permista, se conglobaverat. Eumdemque Romani, ut hostem à pabulatione & subitâ eruptione arcerent; vallo fossâque circùmdedére, XV. pass. Millia munitionibus amplexi.

Postquàm gens efferata, ita undique obsessa, extrema instare videt; certatim igne, ferro, immò & veneno, inter epulas, metu servitutis, in libertate, mortem quæsiérunt.

DEVOTI, QVI?

Asturibus, se maxima pars Devotorum, è Cantabriâ, finitimisque populis, coniunxerat. Quorum ea est conditio; *ut omnibus in vitâ commodis unà cum his fruantur, quorum se amicitiæ dediderint. Si quid ijs adversi per vim accidat: aut eumdem casum unà ferant, aut mortem sibi consciscant.*

His omnibus perditi quidam homines, & latrones accesserant: *quos ab agriculturâ, & quotidiano labore, spes prædæ, aut belli studium, avocârat.*

Eiusmodi copijs confirmati Astures, & è montibus suis degressi, castra ad Asturam flumen metantur. ut eodem transito, C. ANTISTIVM, T. CARISIVM, & P. SILIVM, AVGVSTI Legatos, qui trinis castris incuriosiùs consederant: tripertito agmine, & de-improviso adgrederentur. Et certè clades accipi potuisset: nisi Brigæcini, è Tarracone, hostium castra prodidissent.

ANTISTIVS itaque, copias cum cæteris coniungit. simulque hostibus obviàm profecti, ipsorum consilia armis oppressére. Acrior hîc concursus, quàm cædes fuit: quòd nox prœlium diremerit. & pari clade discessum.

Postero die iterùm, pari utrimque spe, æquis viribus, concursum. Et iamdiu pugnatum erat. atroxque circà Asturum signa cadentium strages; quùm necdum ex ullâ parte fugâ. Donec tandem Romani, quùm effluere iam præ lassitudine hostium vires sentirent, neque diei multum superesse; irâ accensi sese in hostem concitant.

Acie hostium in fugam inclinatâ; & multis tum capi, tum occidi cæptis; reliquiæ fusi exercitûs Lanciæ, Lusitaniæ opido, exceptæ sunt. Ad quam oppugnandam postquàm est admotus exercitus; tantâ militum contentione & irâ certatum est; ut Asturibus ad internecionem cæsis, Lanciam ipsam ferro flammâque delendam sibi deposcerent.

ASTVRICA AVGVSTA, ET ALIA AVGVSTA, EMERITA, COLONIÆ.

Sed ANTISTIVS clementiæ Romanæ apud posteros monimentum exstare voluit. Et AVGVSTVS, ne gens fera, & montium receptibus freta, iterùm rebellaret; castra sua, quæ eò loci, in plano erant, habitari & incoli iussit: opidumque ad Minium fluv. condi, cui nomen factum, ASTVRICA AVGVSTA.

Bello iam confecto, Cæsar veteranos emeritosque missione donavit; opidumque ijs ad Anam flu. in Lusitaniâ condere iussit: coloniamque de suo nomine Augustam; & ab ipsorum missione, Emeritam cognominavit.

Tradunt quidam, eodem tempore Augustobrigam in Pelendonibus: & in Arevacis, Augustam Novam. Iidem Toletum ad Tagum; colonias, easque militareis; deductas esse, & iure Veteris Latij donatas.

SALASSI DOMITI. AVGVSTA Prætoria; ibidem Colonia.

Dum hæc in Hispaniâ geruntur, A. TERENTIVS VARRO, ab AVGVSTO contrà Salassos, gentem Inalpinam, missus, rem bene gessisse nuntiatur. Eos ille primùm sparso, mistoque variè bello, distinuit: Deinde distractos carpsit; demùm profligavit.

imperatâque pecuniâ, pacem petentibus dedit.

Cæterùm, quùm subinde rebellarent; quò eos arte caperet, & in potestatem redigeret; militibus, quos prætextu pecuniæ cogendæ eò mittebat. clam mandat: ut omneis puberes ad se captivos educerent. Quos ille, ceu belli iure captos, sub coronâ vendidit, eâ lege: *ut ne quis eorum ante X X. annos manumitteretur*.

Ad hæc; arma omnibus Salassis ademit; ne pacem sæpiùs solicitarent. agrosque præcipuæ fertilitatis, ex parte, militibus Prætorianis adsignavit; coloniamque Augustam Prætoriam ibi condidit.

Quùm Germani, negotiatores aliquot Romanos, qui commerciorum gratiâ illuc erant profecti, iniuriosiùs vexâssent; eam iniuriam ultus M. VINICIVS, contrà eos movit: & re prosperè gestâ, bellum pluribus in locis feliciter sustinuit.

Quumque ob hæc, & res in Hispaniâ gestas, triumphus Augusto decretus esset; ipse iix. Imperatoris cognomine contentus, recusavit. Id quoque ad honores additum; *Vt primo quoq; anni die, Laureâ & veste triumphali uteretur.*

TEMPLVM IANI CLAVSVM.

Ipse ex Hispaniâ in urbem reversus, Templum Iani, quod horum bellorum caussâ aperuerat; iterùm clausit.

IVBÆ CVM CLEOPATRA CONIVGIVM.

IVBAM, historiæ & rerum Naturæ scriptorem, IVBÆ eius, quem IVLIVS CÆSAR, sibi semper infestum, regno exuerat, & ad mortem adegerat; filium; collocata ei in uxorem CLEOPATRA ANTONII & CLEOPATRÆ filiâ, in Mauretaniâ, & Gætuliæ parte, regnare iussit.

Res memoriâ dignâ; IVBAM *illum à* D. IVLIO; *& hanc* CLEOPATRAM, *ab* AVGVSTO, *in triumphum ductos fuisse, & utrumque posteà & simul regnâsse.*

Sub idem ferè tempus, AMYNTÆ Galatarum regis mors nuntiata est. Cuius regni successione, regis eiusdem liberis AVGVSTVS nō permisit; sed Gallogræciâ & Lycaoniâ, per M. LOLLIVM, in provinciæ formam redactis; opida quæ in Pamphyliâ attributa regi illi paruerant; liberati restituit.

Quumque ob valetudinis incommoda, IVLIÆ suæ nuptias, quam MARCELLO, OCTAVIÆ sororis filio, desponderat; ipse Romæ celebrare non posset; eius rei curam AGRIPPÆ commisit.

Ab eodem Agrippâ, Pantheon, (Templum, formâ convexâ, ad cœli similitudinem fastigiatū) hoc anno absolutum & dedicatum fuisse proditur.

3928. Ab V. C. 729. Ab Act. pug. 7. | *Iam AVGVSTVS, cum C. NORBANO FLACCO, X. Consulatum ceperat.* | 22.

Quumque, propter invaletudinem, necdum ad Vrbem rediisset; primo ipsius anni die Senatus in eius acta iuravit: Et quo absolutam ipsi in imperio potestatem tribuerent; legibus cum solverunt.

Postquàm restitutus sibi ille, in urbem rediisset; & congiarium populo, CD. sestertios, viririm, distribuisset; vota & à Senatu, & à pop. Rom. pro eius *Salute & Reditu* soluta sunt: Aræ, & Statuæ ac Coronæ ex *Voto* positæ.

Tributum & hoc eius honori, ac decretum; ut MARCELLVS gener, & TIBERIVS privignus, lege annali soluti; hic Quæstor; ille Ædilis, ante tempus, crearentur.

REBELLIO CANTABRORVM ET ASTVRVM.

Dum hæc Romæ geruntur; Cantabri & Astures, digressio iam longiùs AVGVSTO, iterùm rebellant. simulantque per fraudem obsequio, ÆLIVM LAMIAM, quem CÆSAR ijs gentibus cum imperio præfectum reliquerat; rogant: uti milites ad frumentum, quod imperatum ipsis fuerat, cogendum, mitteret. Illi verò missos ad se, & per insidias interceptos, iugularunt.

Eam iniuriam ÆLIVS flammâ ferroque ultus est. agroque ipsorum late vastato, urbibusque incensis; & venditâ maximâ captivæ iuventutis parte, iterum eos imperata facere coegit.

ÆLII LARGI EXPEDITIO IN ARABIAM FELICEM. SYLLÆI fraudes.

Sub idem tempus, ÆLIVS LARGVS, (al. Gallus, Straboni, eius expeditionis comiti) qui Ægypto præerat; in Arabiam Felicem, ut regnum auro, gemmis & aromatis locuples, exploraret; X. milium Mill. auspicijs Augusti, educit. quibus HERODES, Iudæus, D. è suo satellitio lectissimos adiunxit. Et SYLLÆVS, præcipuorum in Arabiâ regulorum legatus, Nabathæorum nomine, MD.

Nabathæi namque, gens eâ in regione celeberrima, societatis & amicitiæ, quam petebant, prætextu; ÆLIVM magnâ susceptæ expeditionis spe, & Syllæus maiore, impleverant.

Hic in primis ÆLIO persuaserat, si secundum litora, Arabiam classe legeret; fore, ut crebris opportunè exscensionibus, situm eiusdem regionis commodiùs tutiusque exploraret. Et interim ab itinere terrestri eum deterrebat; fingens, invias & perpetuas, à Petrâ, usque in Sabæorum regionem, solitudines pertinere: ubi siti & fame, exercitus, solo sterili, adfligi posset.

Placuit itaque, exædificatâ ad Cleopatridem, CXXX. navium longarum classe; impositum exercitu, maritimas Arabici litoris oras explorare.

Ea in navigatione, Romani, per XV. dies, magno cū discrimine vexati, tertiâ insuper naviū parte, vel convulsa,

convulsâ, vel cum milite ipso depressâ; tandem ad Argancomen, maximum apud Nabathæos Emporium, excensionem fecerunt.

Et ipsa cœli tempestas, quæ ab Aquilone sæviebat; tegendæ SYLLÆI fraudi subservire videbatur. Ipse namque; qui & regiones locorum, & naturam Situmque Sinûs Arabici, importuosi,& procellis obnoxij, cæcisque scopulis asperrimi; probè perspecta haberet: pro actuarijs, militi transportando idoneis, naveis longas armatasque, tamquam eæ ad prœlium instruerentur, ædificandas curârat. quò scilicet mole sua ac magnitudine graviùs, ad cauteis ac vada, reciprocis æstibus, adliderentur.

ÆLIVS, ut exercitum à nauseâ, marisque incommodis, atque adeò à morbis reficeret, id quod reliquum erat æstatis, ipsamque adeò hiemem, Argancomæ exegit.

SYLLÆVS, ut ad reliqua, quæ deinceps Romanis cum perfidiâ moliebatur, fidem sibi viamque præstrueret; ÆLIVM, OBODÆ regi, cuius erat procurator & legatus; commendatum; & ipsum simul milites, benignè habuit, hospitaliterque accepit.

Quumque inde se ad ARETAM, Arabiæ Petrææ regem, viæ ducem fore polliceretur esset; per squalenteis ariditate campos, maximo cum militum labore, iumentorumque molestiâ, camelis aquam supportare coactis; per varias itinerum ambages, circumduxit.

ARETAS nihilo minus, Augusti amicus, Romanos benignè acceptos, multis privatæ publicæque hospitalitatis officijs, ex ijs molestijs, recreavit.

Cæterùm illinc digressos, ÆLIVS, pari viarum asperitate, & pabuli inopiâ, per integrum mensem vexatos; vix tandem quinquagesimis castris ad Sabæos perduxit. Quumque ibi primùm armati occurrissent hostes; cæsis eorum x. Millibus, Romani duos dumtaxat è suis desiderârunt.

Inde Mariabam, urbem, VI. Millium circuitu patentem, cepit,& præsidio firmavit. Sex alia ibidem opida diruisse traditur.

Ita paucis admodùm, ex ijs, quæ animo conceperat, exploratis; totum iter sexagesimis inde castris remensus est; quod sex anteà mensium spatio, cum maximâ militum clade, dolo fraudeque SYLLÆI, parum secundâ fortunâ, confecerat.

Hic SYLLÆVS postea; quòd OBODAM,regem suû, ex insidijs interemisset, regnumque adfectâsset; NICOLAO, HERODIS legato accusante, convictus; & huius quoque in GALLVM perfidiæ, Senatûs iudicio condemnatus, & securi percussus est.

IVDÆA CALAMITATIBVS ADFLICTA. HERODIS LARGA BEnignitas; & hinc gratia atque auctoritas.

Eodem anno, (qui regni HERODIS XIII. fuisse IOSEPHO memoratur,) magnæ in Iudæam, sive ab irato Deo; sive ex fortuitâ aëris cœlique intemperie, calamitates incubuerunt. *Diuturna siccitas, & sterilitas* & mutatâ, per inopiam, victûs ratione, *morbi cum pestilentiâ. Et ex continenti terræ malignitate, frugum*, ad vitam necessariarum, PENVRIA.

Neque HERODI; qui veterem pecuniam in insanas arcium urbiumque substructiones absumserat; nihilq; ex annuis sterilium diu agrorû proventibus perceperat; amplæ ad largiendum facultates suppetebant. Huc accedebat, populare in regem odium; quòd publicarum calamitatum culpa, in eos, penes quos reip. est regimen, reijci ferè soleat.

Ipse itaque rex, collatis ad opem præsenti necessitati ferendam consilijs, quidquid in regiâ sive aureæ, sive argenteæ supellectilis esset; totû concidit: & pecuniâ inde côflatâ, atque in Ægyptum missâ, à PETRONIO præfecto, sibi amico, frumentum liberaliter coëmit,& ad se advehendum curavit.

Quâ diligentiâ, non modo in gratiam, cum ijs, qui aversi fuerant, redijt; sed eximiam etiam beneficentiæ,& providentiæ laudem rettulit. Nam & gratis frumentum egentioribus distribuit; & senibus atque infirmis etiam pistores addidit.

Neque in tanta lanigeri pecoris strage, & lanitij egestate; vestium, quibus adversùs aëris hiemisque iniurias, nudi tegerentur; curam rex iniit.

Tàm benigna regis sollicitudo non intrà limites regni modò constitit; sed distributis ad sementem faciendam, frugibus, finitimas etiam Syrorû urbeis tam largiter sublevavit; ut in exteros, ad decem corum frumenti Millia; (corus x. Medimnos Atticos capit.) Et intrà regni Pomœria, ad LXXX. eius mensuræ Millia, expensa, & relata in regijs rationibus reperirentur.

Quæ gratia tàm opportunè collata,& omniû sermonibus celebrata,tantum apud Iudæos pondus habuit;ut positis odijs, quidquid ille háctenus, sive in regni administratione, sive in patriorum rituum côtemtu, peccaverat;haud gravatè condonarent, aut oblivi scerentur.

Nec minor apud exteros eius facti gloria. ut *quantùm damni domi acceptum esset; tantùm foris ad eius nominis celebritatem accrevisse censeretur.*

Rebus ita in pristinam regiæ existimationis felicitatem restitutis; HERODES, Regiam alteram, in superiore urbis loco, ædificavit. & amplissimas, auroque & marmoribus, & subsellijs, ornatissimas, domos adiecit: Quarum unam Cæsaris; alteram Agrippæ cognomine insignivit.

ALTERÆ HERODIS NVPTIÆ. Regni firmamenta.

Tum animum, *ne vagis voluptatibus distraheretur*; ad litteras nuptias adiecit. Erat SIMONI cuidam, inter civeis Hierosolymitanos, BOETHI Alexandrini filio, sacerdoti cum primis nobili, filia; omnium eius ætatis puellarum pulcerrima. Cuius amore captus rex, & de eâ in legitimum torum adsciscendâ cogitans: quùm Pater SIMON, nec adfinitatè tali par, nec contemtu dignus videretur, primarij honoris accessione eum amplificare côstituit.

Mox igitur IESV, PHABETIS filio, Pontificatum abrogat; & SIMONEM subrogat; cumque eo adfinitatem pacificitur.

Peractis deinde nuptijs, novum Castellum condidit: quo loco Iudæos olim, se persequenteis, dum Antigoni armis pelleretur, profligarat: In quo nihil,

quod ad commodam habitarionem, & structuræ magnificentiam pertinet, desiderari possit. Id circiter LX. stadijs ab Hierosolymis distabat: Lt que circùm planities; magnæ urbis ad-instar, ædificijs erat conferta.

His præsidijs ille fisus; nullos deinceps in regno suo motus reformidabat. qui præterea, subiectos omneis duobus quasi retinaculis in officio continetet; *metu suppliciorum*, quæ nemini sonti remittebat: & *insigni*, quùm publica necessitas posceret; *liberalitate*.

Ambitio nihilo minus, & immodicum demerendi Cæsaris, aliorumque potentiorum, studium, effecit; ut à patrijs institutis paullatim decederet; & leges divinas violare censeretur. dum Vrbeis, & in ijs Templa conderet; illorumque memoriæ, licet peregrè, non sine statuis & imaginibus, consecraret.

3929. Ab V. C. 730. Ab Act. pug. 8.	AVGVSTVS XI. *Consulatum, cum A.* TERENTIO VARRONE, *ceperat. qui ambo paullo-post abdicarunt.*	21.

Fuitque is annus ab externis quidem bellis quietus; verum gravi cœlo, & pestilentiâ; & præcipiti Tiberis inundatione, funestus. quo, in cæteris, Cõsul ipse VARRO, & M. MARCELLVS, Ædilis Curulis, absumti sunt.

PESTILENTIA ET MORBVS CÆSARIS. MVSÆ, MEDICI, LAVS.

Ipse quoque AVGVSTVS, cum difficili morbo cõflictatus, non tàm arte, quàm ancipiti ANTONII MVSÆ, Medici, experientiâ curatus est. Hepate namque ex destillationibus vitiato, quòd calidis fomentis non relevaretur; frigidis, eiusque lactucæ eum sanavit.

MVSÆ statua, iuxta Æsculapij signum, à populo posita: Eidemque libertate, & civitate donato, non equestria tantùm ornamenta; sed & ingenuorum iura Senatus attribuit. Et omnibus deinceps Medicis immunitas, in artis eius honorem, data. Et *Vota* pro *salute Cæsaris* publicè privatimque *soluta*.

CONSVLES SVFFECTI. PISONIS FEROCIA.

Augustus, in locum TERENTII VARRONIS, (Murænæ) Cn. CALPVRNIVM PISONEM Consulem subrogavit: & ut magistratum accipere vellet, ultrò exoravit.

Piso namque ferocis vir ingenij, qui Pompeij, priùs in Africa, contra IVLIVM CÆSAREM: Inde in Græciâ BRVTI & CASSII parteis, contrà ipsum Augustum, acerrimè sustinuerat; licet pòst bella concessus sibi in Vrbem reditus fuisset; hâctenus ab honorum petitione abstinuerat.

Ipse quoque Augustus, in Albanum profectus, Consulatu se abdicavit. Idque extrà Vrbem; ne populi studio impediretur, & annuum magistratum gerere cogeretur: qui contrà, cum pluribus eum honorem in posterum communicari vellet.

Suffecit autem sibi L. SESTIVM: qui, uti anteà semper, BRVTI studiosissimus, eiusdem etiamnum imagines, laudelque non obscurè colebat; neque fidem cum fortuna mutaverat.

NOVI DIGNITATVM HONORES, CÆSARI DELATI.

Senatus itaque tantam Augusti modestiam simul & lenitatem, in offensis condonandis, admiratus; eidem Proconsulare imperium perpetuum, Tribunatumque plebis; & Senatum, quotiescumque vellet, cogendi potestatem tribuit.

Quumque & populus Dictaturam magnâ contentione offerret; genu nixus, deiectâque ab humeris togâ, & nudato pectore, odiosi magistratûs invidiam, deprecatus est. Tribunitiam tamen potestatem, eamque perpetuam; cæteraque, quæ Senatus detulerat, accepit: & simul frumentariam curationem, in summâ tum annonæ difficultate.

Hinc cæptum deinceps, ut Consules quidem nomina Fastis darent; annique, ab Vrbe Conditâ, in ordinem seriemque, sub eorum nominibus, digererentur. Cæterùm Principes, à Tribunitiâ potestate acceptâ, veluti ab Imperij tunc demùm constituti initio; sui quisque principatûs & Imperij annos, numerarent.

ANNONÆ PROCVRATIO.

TIBERIVS interim NERO, iam XIX. agens annum, Quæstor creatus, cura annonæ, in angustiore proventu, Ostiæ, atque in Vrbe ex mandato Augusti, quam-maximâ potuit diligentiâ, administravit.

M. autem MARCELLVM, AVGVSTVS socer, Pontificatu & Ædilitate curuli ornaverat; suâque operâ & sumtu ludos adparatu magnificentissimo dederat, Kal. Sextilibus, (qui mensis ab ipso Augusto nomen accepit.) Ita ut ludorum diebus, intercætera, forum velis purpureis inumbraretur.

MARCELLI LAVS: ET EXITVS.

Hunc MARCELLVM (uti iuvenem ingenuis artibus institutum, *& virtutum indole præstantem*; animo ingenioque, *tanta, in quam alebatur, fortunæ capacißimo*) siquid humanitùs ipsi Cæsari accidisset, potentiæ eius successorem fore omnes ferè augurabantur.

Sed idem haud multo-post, incertum, morbóne, an veneficio Liviæ, (utrumque enim proditur) maximo cum omnium dolore, & in adolescentiæ flore, exstinctus est. Eius defuncti reliquias Augustus Mausoléo suo inferri iussit. De eo Virgil. l. 6. Æn.

LIVIA VENEFICII SVSPECTA.

Qui LIVIAM veneficij culpábant; ita suspicati sunt. Mulierem scilicet ambitiosam, quæ Augusti favore, MARCELLVM, suprà NERONEM & DRVSVM, filios suos, eminére, iniquo animo ferret; ad amovendam ambigui sceleris invidiam, opportunitate morbi pestilentis, per nota ignotaque

taque capita tùm grassantis, usam fuisse. ut ille fortuitâ potius contagione, quàm dolo alicuius, aut veneno extinctus crederetur.

AGRIPPÆ SIMVLTATES.

Fama quoque fuit; paullo-ante quàm MARCELLVS morbo tentaretur, AGRIPPAM, ob tacitas cum eodem offensiones, abdicata Vrbis præfecturâ, & impetrato à Cæsare commeatu, velut Legatum, ad res Syriæ componendas, in Asiam profectum. qui MARCELLO ad publica munera admoto, quasi loco suo, & usurpatâ diu, secundi à Cæsare gradûs possessione, ultrò cedere voluerit; & æmulationis suspicionem à se avertere.

AVGVSTVS verò, in AGRIPPÆ amicitiâ constantiorem patientiam desideràsse dicitur; quàm ut ex levi rigoris suspicione, aut æmulatione, domo relictâ in Lesbum insulam & Mitylenas, tamquam in voluntariam exsilium, concederet.

Alij autem mutuæ illius inter utrosque æmulationis occasionem ex ipsius AVGVSTI iudicio oborsam opinati sunt. Quòd quùm exiguâ in spe valetudinis animam traheret; coràm Senatu & amicis, AGRIPPÆ, tamquàm designato sibi successori, annulum suum tradidisset; prætérito, ob ætatis imperitiam, MARCELLO.

RATIONARIVM IMPERII.

AVGVSTVM scilicet, tam dubiæ valetudinis tædio affectum, iterùm de reddendâ Rep. cogitàsse: & Senatu, cum reliquis magistratibus, domum suam convocato, Rationarium Imp. rij tradidisse.

Quo quidem libello opes publicæ comprehendebantur: quantum civium Sociorumque in armis esset; quot classes; quæ regna vel provinciæ, tributa aut vectigalia, & quantum eo nomine populo Rom. penderent. Quæ necessariò eroganda; quæ donanda essent. Sed ipse à morbo deinde recreatus, ob caussas, imperium retinuit.

Sub id tempus, Parthorum Legatis Senatus ab AVGVSTO datus est. TYRIDATES scilicet, de quo suprà; PHRAATE (al. Phrahaite) ob tyrannidem à popularibus pulso, Parthiam occupaverat. Et is iterùm à Phrahaite Scythisque pulsus, ad AVGVSTVM, in Hispaniam, profugerat. Quæ consecuta sint; superiùs memoravimus. Ad ann. V. C. 724.

3930. Ab V. C. 731. Ab Aa. pug. 9.	*Anno insequente, Coss. erant* M. CLAVDIVS MARCELLVS; *& L. ARRVNTIVS NEPOS:*	20.

Quùmq; ob neglectos agros, caritas & fames annum pestilentem excepisset; illi malo ut mederetur AVGVSTVS, (quantumvis unà cum TIBERIO, coemto undique frumento, tempestivè providisset) in tam artis tamen commeatibus, venalitias lanistarum familias, omnesque peregrinos, (præter Medicos, & Præceptores) magnamq; servitiorum partem, urbe exegit.

FRVMENTATIONVM CVRA.

Et tum secum constituisse traditur; ut frumentationes publicas in perpetuum aboleret; quod earum fiduciâ agrorum cultura negligeretur. Quod quùm minùs placuisset; eius rei curam ita temperavit; ut deinceps non minorem Aratorum, & frumentariorum; quàm populi rationem habuisse constaret. Binos scilicet è Senatu prætorios creavit, quibus ea cura, per quinquennium, committeretur.

TRIBVNITIA POTESTAS.

Hoc demum anno, repulsâ à se Dictaturæ invidiâ; ad d. v. Kalend. Iulij, Tribunitiam potestatem admisisse; & inde imperij initium inchoàsse. à DIONE traditur. ut XXXVI. eius principatûs, sint anni, ad eius excessum.

CENSVRÆ MVNVS.

Eodem quoque tempore, Censura, (quæ per annos XXIX. intermissa fuerat) eaque perpetua, populi itidem studio delata ei fuisse videtur. quam etiam repudiârit. Et in suum locum, L. MVNATIVM, (Planci proscripti fratrem) & PAVLLVM ÆMYLIVM LEPIDVM, (è proscriptis unum) Censores creavit.

Verùm ea Censura, utpote inter discordeis acta; uti neque ipsis honori fuit; ita neque reip. salutaris. Quùm alter Censoriam auctoritatem non satis tueretur; alteri, vita flagitiosè & per dedecus acta, opprobrio esset. Atque ita Lustrum non fecerunt.

Cæterùm AVGVSTVS, ne Censoria dignitas, (*cuius severitate in tantam amplitudinem creverat resp.*) imminueretur; aut in posterum, malo exemplo dissolveretur; ipse multa Censorum munia sustinuit. Et illi certè ultimi, privati, Censuram obtinuerunt. Idque prodigio etiam confirmatum tradidére. tribunal namque, quod ipsi adscenderant, repentè collapsum est, ac dissipatum.

LEGES VESTIARIÆ. ET DE GLADIATORIBVS.

Quumque Augustus habitum etiam, & vestitum pristinum reducere vellet; Ædilibus curulibus negotium dedit; *Nequem post-hàc in foro, circóve, nisi positis lacernis, Togatum consistere paterentur.*

Etiam Sen. Consult. interdixit; *Ne quis Patricius, aut ex Equestri ordine ingenuus; aut ex ijsdem prognatus; servilem in modum, ad scenicas aut gladiatorias operas produci se pateretur; vel in Orchestrâ saltaret, aut in arenam descenderet.*

COLLEGIA SVBLATA.

Et quoniam plurimæ factiones, sub titulo & iure Collegij, ad res novandas, & ad cuiusvis facinoris societatem, coibant; omnia Collegia, præter antiqua & legitima, dissolvit.

Vetuit prætereà; ne gladiatores sine missione, ederentur. néve munus tale, nisi S. C. concessum, præberetur: néve frequentiùs, quàm bis anno; nec pluribus, quàm LX. paribus.

DOMITII PROFVSIO, ET FIDVCIA.

Id, ob DOMITIVM NERONEM, correctum tradittur; qui Ædilis tantùm, in contumeliam Censoriæ potestatis, L. PLANCVM, censorem, vià sibi decedere per vim coëgerat: Et Equites prætereà Romm. ac matronas, ad Mimum agendum, produxerat. Munus verò gladiatorium tantâ cum sævitiâ dederat; ut AVGVSTO necessum fuerit, clàm anteà, sed frustrà monitum, edicto eiusmodi coercere.

Idem eo tempore Ædem IOVIS TONANTIS, quam Cantabrico bello voverat; consecravit. Tum quoque Cyprum, & Galliam Narbonensem, uti pacatas provincias, populo reddidit.

MODERATIO AVGVSTI.

Nec minimum suæ moderationis documentum præbuit, in iudicio M. ANTONII PRIMI. Is quòd Macedoniæ præfectus, Odrysiorum genti in Thraciâ bellum, nullâ iustâ de caussâ, sed prædandi libidine, movisset; repetundarum reus deferebatur. Et quùm artiùs ab adversarijs premeretur; huc ille deflexerat; ut modò AVGVSTI auspicijs; modò ex MARCELLI auctoritate, eam se adversùs Odrysios expeditionem suscepisse adseveraret.

AVGVSTVS, ad Prætoris tribunal accedens, palam negavit, M. PRIMVM, neque ex suo, neque ex MARCELLI imperio, quidquam fecisse. Hinc à L. LICINIO MVRÆNA, qui reum defendebat; convicijs, atque acerbâ percunctatione perstrictus; *Ecquid in foro ageret? aut à quo vocatus adesset!* æquissimo animo respondit; *Se reip. caussâ, & ultrò venisse.*

CONIVRATIO IN CÆSAREM DETECTA.

Et erant nihilo minus, qui tantam Principis æquitatem; tamque felicem reip. statum, odissent. FANNIVS CÆPIO quippe, dux & auctor coniurationis; & idem L. MVRÆNA, consilia de AVGVSTO occidendo inierant. Sed ante quàm coniuratio invalesceret; per CASTRICIVM indicem ea res detecta, & mòx oppressa est.

TIB. NERO utrumque reos maiestatis fecit: condemnansque aquâ & igni interdictum est. Iidem posteà ex fugâ retracti, & in carcerem conditi, decreto Senatûs à III. Viris capitalibus necati sunt. Neque Terentiæ, (cui, uti uxori, MECÆNAS compertam coniurationem prodiderat) pro fratre Murænâ, apud Augustum preces; neque C. PROCVLEII, fratris eiusdem, apud Iudices pro reo sordidati, prensationes; reum supplicio eximere potuerunt.

CANTABRI ET ASTVRES ITERVM rebellant, & coërcentur.

Dum hæc in Vrbe geruntur; ASTVRES, propter CARISII superbiam & sævitiam, rebellârunt: Cantabrisque iterùm in societatem defectionis sollicitatis; C. FVRNIO, AVGVSTI Legato, veluti rerum cum ipsis gerendarum imperitiori, contemtiùs insultârunt.

Verùm FVRNIVS, coniunctis cum CARISIO copijs, Cantabros, acie congredi ausos, fudit, fugavitque. Pauci ex ijs capti, sub coronâ veniêrunt. ferocissimi quique, ne viri in hostium potestatem venirent; tum veneno, tum ferro & igne, sese suosque confecêre.

Astures, depopulato Brigæcinorum agro, ipsum quoque oppidum oppugnare adorti sunt. Caussati, ab ijs, consilia subinde ipsorum, Romanis prodi.

Inde tamen non sine magnâ clade repulsi, dum incompositi aut inermes, castris locum capiunt; à CARISIO & FVRNIO, qui compositum agmen adducebant; oppressi sunt: ijsque, qui cladi superfuerant, in deditionem acceptis, arma omnibus adempta.

BELLVM ÆTHIOPICVM.

Eodem anno, quo, ut suprà dictum; ÆLIVS Gallus (al. Largus) Arabicam expeditionem susceperat; Æthiopes, ex occasione, quòd præcipua militum manus, quorum præsidio limites Ægypti ab ea parte defendebantur; cum Ælio, in Arabiam, profecta esset; in propinquam Thebaidem cum XXX. Millium exercitu, excursionem faciunt. Oppressâque III. cohortium statione, quæ Syene, ultimâ Ægypti urbe, præsidio relicta erat; Syenen, Elephantinam cum Nili Insulâ, & Philas, oppida, occupant. deturbatisque AVGVSTI statuis, aguntferuntque omnia.

P. PETRONIVS (al. C. Trebonius) Ægypti præfectus, Æthiopum lattocinia repressurus, ad X. Mill. militum veteranorum, & DCCC. equites, coëgit: hostemque ad Pselchim, Æthiopiæ Vrbem, adsecutus, fusum fugatumque, intrà eiusdem oppidi munitiones se concludere compulit.

Quùm Legatis PETRONII, qui ad res repetendas, & caussam belli inquirendam, missi fuerant, responsum esset; *Se iniuriam, ab Ægyptijs regibus ante acceptam, ulcisci; non autem novam Romanis inferre voluisse.* Et Legati contrà docerent; eam excursionem in AVGVSTI ditiones esse factam, qui antegressorum regum noxâ non teneretur: neque intereà tamen repetita, post tridui deliberationem, redderentur; PETRONIVS in illos hostiliter movit: oppidoque Pselchi per vim potitus, Æthiopas suis etiam finibus expulit.

Ipsique per deserta & inculta elapsi; & præcipui ex ijs rei bellicæ præfecti, qui enatando in proximam Nili insulam evaserant; à PETRONIO vivi capti; secundo flumine Alexandriam præmissi sunt.

Ipse,

Ipse, deletâ Pselchi, per loca arenis squalentia, tumulisque inæqualia; (quo loci, fama tenet, CAMBYSIS, Persarum regis, exercitum, arenis vento ac turbine aggestis, mersum obrutumque iacére) profectus; Primin, in eâ parte locum, naturâ munitum, adgressus, capit ac diripit. locoque eius situm contemplatus, mœnibus eumdem inclusit; præsidioque CCCC. militum, & biennij commeatu instruxit.

Regnabat in eâ tum Æthiopiæ parte CANDACE regina, virilis animi mulier; sed altero oculo capta.

Ea ubi PETRONIVM, expugnatâ Attenâ, totâ vi versùs Napata opidum, in quo regiam, & filium regni heredem habebat; contendere intellexit: de filio sollicita; Legatos ad PETRONIVM mittit: qui deiectas AVGVSTI statuas, captivosque redderent: etsi ab armis abstineretur, pacis conditiones acciperent.

Eâ legatione nihil commotus PETRONIVS, Napata opidum, coronâ circumdatum, admotis scalis, expugnat. Sed filius reginæ fugâ elapsus est.

Inde Scadisim, ad Catadupa; (ubi Nilus, ex arduis præcipitatus rupibus, fragore ac sonitûs immanitate, accolas proximos non tàm obtundit, quam audiendi in ijs sensum penitùs adimit.) Et mox Aboceim, Phthurim, & Cambusim, opida capit; & captivos, Vrbiumque sectiones vendit. Mille ex toto numero delectos, qui ad AVGVSTVM mitterentur, Alexandriam, cum reliquâ prædâ, & victore exercitu, deducit.

Eo longiùs digresso; CANDACE totis viribus ad Primin, præsidiumque in eâ relictum opprimendum, contendit.

Eâ de re Romanus celeriter certior factus; & citato ad solvendam obsidionem agmine profectus; CANDACES exercitum maximâ ex parte delevit; & urbem ampliore præsidio operibusque munivit.

Quùm verò ab eâdem reginâ Legati, ad leges pacis accipiendas, venissent; respondit PETRONIVS; ab AVGVSTO eas esse petêdas. Se, duces ignoti itineris, ad ignotum, uti aiebant, hominem, datorum.

Legati itaque posteà ad AVGVSTVM, in Samo per id tempus hibernantem, profecti; & benignè ab eo auditi sunt. Ipse hortatus tantùm; ut regina populi Rom. amicitiam comiter conservaret; tributa eisdem à PETRONIO imperata, remisit.

(Hæc ferè Strab. lib. 17. quem illi sub Gallo expeditioni comitem fuisse constat.)

CÆSAREA CONDITVR.

HERODES AVGVSTI gratiæ velificari iam adsuetus, Locum in maritimo tractu, urbi condendæ valde opportunum, cui pridem Stratonis Turris nomê fuerat; ædificijs marmoreis, tàm regijs palatijs, quàm privatorum domibus, exornavit. Et quod fuit omnium operosissimum; Portum à tempestatibus tutum, magnitudine Piræêo parem, stationibus & diversorijs instructum, adiecit. Sita ea est in Phœnice, quà in Ægyptum præternavigatur; Doram inter, & Ioppen.

In tumulo, circà Portum, Templum Cæsari extruxit, quod à navigantibus procul conspici posset. Et in eo statuas, Romæ ceu Deæ, unam; alteram Cæsaris, collocavit. unde nomen novum, Cæsareæ.

Construxit præterea theatrum è saxo; & ab Austrino Portûs latere Amphitheatrum capacissimũ; unde latè in maria prospectus. Sed hæc omnia vix annor. XII. spatio sunt absoluta. Vid. infr.

HERODES FILIOS ROMAM MITTIT. IPSE NOVIS DITIONIBUS AUGETUR.

Tùm HERODES filios suos, quos ex MARIAMNE susceperat, ALEXANDRVM & ARISTOBVLVM, salutandi CÆSARIS ergò, Romam mittere decrevit; ut Romanis simul moribus adsuescerent. quibus, præter Augusti Aulam, paratum esset apud POLLIONEM, veterem Patris amicum, hospitium.

Eos summâ cum humanitate Cæsar accepit: & Patri potestatem fecit; heredis regno, utrùm è filijs vellet; designandi. Eumdemque novâ regionum, Trachonitidis, Batanéæ, & Auranitidis, accessione amplificavit.

XENODORVS scilicet quidam, annuâ mercede LYSANIÆ ditionem redemerat: & compendij sui caussâ, in Trachone latrocinia impunè fovebat.

Damasceni, & propinqui coloni, ab ijs vexati, apud VARVM, provinciæ præsidem, querelas deplorárunt. Et AVGVSTVS ijs de rebus à VARO commonitus; expugnari iussit latronum receptacula; eamque ditionem HERODI attribui.

Postquàm ille provinciam à Cæsare accepit, speluncis, in quibus prædones latitabant, per duces militesque suos indagatis, maleficia in posterum coërcuit: & viciniæ toti securitatem comparavit.

ZENODORVS verò, partim invidiâ, partim possessionis, sibi ademtæ, dolore commotus; Romam, accusandi HERODIS, profectus, nihil profecit.

AGRIPPÆ CVM HERODE CONGRESSVS.

Intereà M. AGRIPPA in Asiam missus est, qui transmarinas pro Cæsare provincias administraret. Quumque HERODES, illo, uti amico, apud Mitylenen, salutato, in Iudæam reversus esset; & Gadarenses quidam, HERODEM accusaturi, ad AGRIPPAM accessissent; illos, ne auditos quidem, ad HERODEM in vinculis remisit.

3931. Ab V. C. 732. Ab Act. pug. 10.	*Intereà quùm sub veris initium AVGVSTVS ad res Orientis Asiæq, ordinandas profecturus esset; principio anni M. LOLLIVS consulatum inierat; Augusto autem, uti, Collegæ futuro, alter-locus à populo servabatur.*	19.

Eo verò magistratum recusante; Q. LEPIDVS, & L. SILANVS, candidati & competitores; vi, ambitu, & factionibus Comitia perturbant.

Illos AVGVSTVS, priùs verbis castigatos, & civilis modestiæ commonitos, dum populi suffragia perferrentur, ab urbe abesse iubet. Et tandem, licet ægrè, Q. ÆMYLIVS LEPIDVS Consulatum cum M. LOLLIO obtinuit.

Ex eâ seditione Cæsar, & urbe tam corruptâ; immoderatas hominum cupiditates artioribus legum vinculis coercendas sibi putavit: eaque omnia prudenti, & integro Gubernatori, Dictatoriâ ferè potestate armato, committenda.

AGRIPPA GENER AVGVSTI, ET VRBIS PRÆFECTVS.

Suadet ei MÆCENAS, ut M. AGRIPPAM, virum cum auctoritate gravem, & rerum gestarum gloriâ clarum; tum à studijs ambitionis alienum; ad Vrbis præfecturam revocet, & ultrò in generum adsciscat. Qui eò iam amplitudinis progressus sit; ut vel Augusto ipsi metuendus; vel artiore, per filiam, necessitudinis vinculo retinendus videatur.

AVGVSTVS itaque, exoratâ sorore, Octaviâ, ut generum sibi cederet, (AGRIPPA namque tunc MARCELLAM, & ex ea liberos habebat) eidem IVLIAM filiam nuptum elocavit.

AGRIPPA in Vrbem reversus, seditionem inter candidatos coortam, qui armis adhuc, & vi contendebant; compressit: & remp. motibus liberavit.

Sacris Ægyptijs, (quorum specie, nocturni cœtus ad omnia flagitia audenda aut patienda, invaluerant) in Vrbe interdixit; & D. à Pomærio passibus semovit. intrà quos, *Ægyptias, aut peregrinas cerimonias, cuiquam colere nefas esset.*

AVGVSTVS RES SICILIÆ ORDINAT: ET IN GRÆCIAM NAVIGAT. IN SPARTANOS benignus; in Athenienses durior.

AVGVSTVS intereà, Siciliâ legibus ordinatâ; & Catanâ, Tauromenio, Syraculisque coloniis, cum iure Latij veteris, deductis; in Græciam navigavit.

Ibi Lacedæmonios, quòd olim LIVIAM, cum marito CLAVDIO, (in cuius gentis clientelâ erant) fugientem, benignè hospitaliterque habuissent; omni beneficiorum genere prosecutus; libertate, & propinquâ Cytherorum insulâ opidoque, donavit.

Atheniensibus verò, suâ licentiâ semper ad exitium præcipitibus; quòd Antonium immodicè fovissent; interdixit; *Ne quem, nisi utroq; parente ingenuum, iure civitatis sua donare possent: néve peregrinum, aut manumissum in sua civitatis reciperent.* Insulas præterea, Æginam & Eretriam, Atheniensium hactenus vectigaleis, immunes liberasque deinceps esse iussit.

Inter hæc, Regum Asiæ legati, Templum Iovis OLYMPICI, antiquitùs à DEVCALIONE inchoatum; communi sumtu exædificandum locârunt: absolutumque, GENIO AVGVSTI dedicandum decrevérunt.

Ipse verò Augustus, factis ELEVSINÆ CERERIS, Athenis initiatus; nil aliarum, peregrinarum præsertim, cerimoniarum, contemtor; ita istarū cultor observantissimus fuit: quarū Arcana evulgari haud facilè pateretur. Inde in Samum traiecit: ibique legatos, de quibus diximus, CANDACES, Æthiopum reginæ, audivit.

3932. Ab V. C. 733. Ab Act. pug. 11.	*Romæ Consules non sine tumultu, partiumq; studio creati,* M. APPVLEIVS NEPOS, & P. SILIVS NERVA.	18.

ASIÆ RES ORDINANTVR.

Exactâ iam pænè hieme AVGVSTVS in Asiam profectus, tàm suas, quàm pop. Romani provincias, legibus & institutis emendavit atque ordinavit.

Cyzicenos, qui anteà bello Mithridatico, ab oppetam Romanis fideliter præstitam, amicitiam societatemque populi Romani promeruerant; nunc, quia, seditione apud se coortâ, civeis Romm. serviliter in modum necâssent; libertate privavit.

Tyrijs itidem, & Sidonijs, quòd nimiâ licentiâ in factionum studia, sociorumque iniuriam præcipites essent; vectigal imperavit; ipsosque in provinciæ formam redegit.

Alias civitates, fide & meritis ergà Romanum nomen spectatas, Latinitate; alias civitatis iure donavit: alias ære alieno levavit.

Laodicenorum & Thyatirenorum opida, terræmotu subversa, instauravit. Chios, pari clade adflictos; concessâ in sexennium vectigalium immunitate, sublevavit.

Regna aliquot, quibus belli iure potitus erat; aut ijsdem, quibus ademerat, reddidit; aut novis regibus attribuit.

In his MALICHO, filio, Arabiam, quâ Patrem eiecerat, restituit. TARCHONDIMOTVM, filium eius, qui bello Actiaco occiderat; in Ciliciam, paternum regnum, reduxit. ARCHELAVM, Medone rege defuncto, Armeniæ minoris regno donavit.

NOVVS AB ARABIBVS MOTVS. HERODES ABSOLVTVS, ET DITIVNculis auctus.

Arabes iamdudum HERODI, Iudæorum regi, infensi, tandem apertas simultates, hac de causâ, exercére cœperant. ZENODORVS ille, de quo suprà; rebus suis diffisus, Auranitidem, ditionis suæ partem, L. talentis annuis, illi elocârat. Eam, quamvis Cæsaris donatione cōprehensam, & Herodi attributam;

butam; modò vi & incursionibus; modò legitimâ apud iudices contentione, vindicabant. Et Herodes, ne novis motibus materia præberetur, moderatione quàm armis rem componi malebat.

Septimo & decimo regni eius anno, Iuxta Ioseph. venit in Syriam Augustus. Gadarenses, ZENODORI partim criminationibus, partim promissis, instigati; (quibus ille iure-iurando pollicitus esset, effecturum se; ut ipsi, dominatu regio liberi, reliquæ Cæsaris provinciæ attribuerentur) de vi, & rapinis, Templisque ab Herode violatis, querelas deferunt. Neque rex caussam pro se dicere, & iure disceptare, detrectabat.

Sed adversarij, perspectâ Cæsaris ergà regem comitate, & amicorum studio; veriti ne irato HERODI dederentur; nocte consecutâ, alij se ipsi iugularunt; alij se in rupeis aut flumen præcipitarunt. Atque ita quùm se ipsi prædamnâsse visi essent, Cæsar sine morâ regem absolvit.

Quumque & ipse, totius tumultûs auctor, ZENODORVS, ruptis præcordijs, & sanguinis per alvum profluvio, apud Antiochiam Syriæ, interijsset; eiusdem ditiunculam, (quæ Galilæam inter & Trachonem sita; Vlatham, Paneadem, agrosque finitimos complectebatur) Herodi attribuit. Et Syriæ ipsius rectoribus iniunxit: ut omnia ex Iudæi regis sententiâ constituerentur. Sic ut ille ab AVGVSTO, & AGRIPPA, toto Romano imperio potentissimis, pænè secundus haberetur. Et ab ijsdem facilè Tetrarchiam fratri PHERORÆ impetraret.

Cuius res ut in posterum tutæ essent: neque ille, etiamsi humanitùs, aut fato quid ipsi accidisset, filiorum suorum imperio subijceretur; centum talentorum Millia de regno suo decidi passus est.

Deducto inde ad mare Cæsare, in regnum reversus, in ditione ZENODORI, prope Panium, ad fonteis Iordanis, elegantissimum è candido marmore, in Cæsaris honorem, Templum construxit.

HERODES POPVLVM PLACAT: AVT MINIS COERCET.

Et quoniam eiusmodi operibus, quæ & religioni, & patrijs moribus perniciem, aut labem saltim invehere censebantur, suorum offendi animos perspiceret; & publicis sermonibus materia esset: tertiam tributorum partem ijs remisit, ceu quoddam diuturnæ sterilitatis levamentum.

Cui rei & aliud remedium adhibuit; vetitis per urbem conventiculis, & crebrioribus convivijs: vt tandem maior civium pars metu obsecundaret. Qui verò liberiùs stomachabantur; delati, confestim è medio, vel clam, tollerentur.

ESSENI CVIVSDAM DE REGNO HERODIS PRÆSAGIVM.

Quumque à POLLIONIS Pharisæi, & Sameæ sectatoribus, iusiurandum fidelitatis exigeret, neque impetraret: & illis, & ijs, qui Esseni tum audiebant, eam necessitatem remisit. Propterea quod à MANAHEMO quodam Esseno, sibi puero, & litterarium ludum adhuc frequentanti, regnum Iudææ, cum summâ felicitate, (quantumvis ob iuris divini, humanique, in regni administratione, neglectum, gravirer, & divinitùs, extremâ ætate, castigandus foret) præsignificatum esse meminisset.

REGVM OBSEQVIA. ALTERNÆ IN ARMENIA REGVM ET RERVM VICES.

Intereà dum Augustus Syriæ finitima peragrat & lustrat: multi reges, relictis regnis, & absque regijs insignibus, quotidiana ei obsequia, more clientium, præstitère.

Cæterùm, quòd Armenij ARTAXIAM, ARTAVASDÆ F. de impotenti dominatione, & de eiusdem in Romanos perfidiâ, atque iniurijs, apud Augustum incusarent: & TIGRANEM, eiusdem fratrem, qui tunc in Vrbe obses erat, in regnum deduci postularent: AVGVSTVS TIBERIVM, unà cum TIGRANE in Syriam evocavit. Et ille quidem cum exercitu Armeniam ingressus (quòd tunc commodum ARTAXIAS, suis invisus, & à propinquis per dolum oppressus, interijsset) TIGRANI pro tribunali diadema imposuit.

Verùm neque TIGRANI, neque liberis eius, diuturnum imperium fuit. Qui ob tyrannidem, à proceribus mòx regno pulsi fuere: rege Parthorum coniuratis opitulante.

TIBERIVS itaque, ad Orientis provincias visendas, ab Augusto, in Cappadociam & Pontum missus, & cum legionibus in Armeniam regressus; ARTAXATIS, urbe regiâ, per vim occupatâ, eiusdem mœnia solo æquavit. Et Artageris, obsidione fameque captis; Barbursam & Olonam, in quibus regij thesauri erant; Ador, quidam præsidiorum præfectus, pactâ salute, eidem tradidit.

Ita redactâ in potestatem Armeniâ, TIBERIVS, iussu AVGVSTI, ARTAVASDI regnum reddit. Qui & ipse posteà, discordiâ suorum, odioque adversus Romanos simul, & invidiâ regis Parthorum, non sine gravi Romanorum clade, regno iterùm depulsus est.

PARTHVS CAPTIVOS, ET SIGNA AD AVGVSTVM REMITTIT; ET pacem petit.

PHRAATES verò, Parthorum rex, Augusti & Tiberij, sibi cù exercitibus ad propinquantium, metu; ne tota belli moles in ipsum verteretur: conscius sibi præterea, suâ potissimum operâ & consilio res in Armeniâ turbatas; & metuens, ne ob procerum suorum odium, vel regno eijceretur, vel Augusto proderetur: captivos ex Romanis, & Crassi Antonijque exercitu, magnâ curâ per regnum conquisitos; signaque insuper militaria, ad AVGVSTVM remittit. amicitiam cum ipso, & pacem cum populo Romano, maximo etiam pignore, (filijs nimirum, & nepotibus aliquot, obsidum loco, missis, & in his VONONE, primæ ætatis filio) confirmat.

AVGVSTVS

AVGVSTVS compositis Syriæque Asiæque rebus; & pace cum PHRAHATE per legatos factâ; Samum petit: Et TIBERIO, ut Rhodum quoque malis intestinis adfectam, & tributorum magnitudine exhaustam, recrearet; concessit.

CORINTHVS, ET PATRÆ, COLONIÆ.

Sub id tempus AVGVSTVS, Corinthum coloniam, ex Libertinis, quàm-frequentissimam deduci, & iuris Italici esse iussit. Patras quoque coloniam ex veteranis deductam, iure Latij donavit.

SOCIETAS ET PAX CVM INDIÆ REGIBVS.

Intereà Legatos, qui à PORO & PANDIONE, Indiæ regibus, cum litteris & indigenitalibus donis, venerant; ut pacis, quam anteà in Hispaniâ petierant, conditiones acciperent; AVGVSTVS benignè auditos, comiter hospitaliterque habuit: fœdus & amicitiam cum ijsdem, regum nomine, pactus, ad Senatum scripsit: *Vt ea rata esse vellent; & reges illos amicos sociosq́, S. P. Q. R. renuntiarent.*

Intereà exoptatum nuntium, de Caio Nepote, sibi ex Agrippa & Iuliâ nato, accepit.

3933. Ab V. C. 734. Ab Act. pug. 12. | *Romæ Comitijs Consularibus iterùm tumultuatum est. quùm C. SENTIO SATVRNINO, AVGVSTVS absens, Collega in Cōsulatu, populi studio, designatus esset: neque ille honorem per legatos delatum acciperet.* | 17.

SENTIVS Consul, M. EGNATIVM RVFVM, quòd tumultuosiùs contenderet: & publico favore fretus, uti priùs præturam Ædilitati; ita & nunc Consulatum præturæ iuncturum, speraret; profiteri vetuit. Eumque, etiamsi suffragijs populi Consulatum obtineret, se tamen non esse renuntiaturum iuravit.

Quumque nihilo minus certamen, & contentiones invalescerent; S. C. factum est; *Daret operam SENTIVS Consul, nequid detrimenti Resp. acciperet.*

Sed Consul, ut invidiam vitaret; legatos potiùs ad Augustum mittendos censuit: ut Consulem, quem ipse vellet, in locum suum sufficeret.

Ille Q. LVCRETIVM VESPILLONEM, unum ex Legatis (qui olim inter proscriptos, THVRIÆ uxoris singulari fide fuerat servatus) suffecit.

CONIVRATIO IN AVGVSTVM DETECTA, ET PVNITA.

EGNATIVS verò, ob repulsam, furore ardens, gladiatori per omnia, quàm Senatori similior; & re familiari adflictâ, audére quidvis paratus: adiunctis sibi simillimis, M. GENVCIO, & PLAVTIO RVFO, coniuratis; Augustum interficere constituerat. Verùm coniuratione maturè detectâ, in carcerem detrusus; & ex S. C. cum conscijs supremo supplicio adfectus est.

NOVI HONORES AVGVSTO DELATI.

AVGVSTO, in Vrbem reverso, eximij honores decreti. E quibus, præ cæteris, Aram *Fortunæ Reduci*, consecrari; diemque reditus sui inter festos referri, Augustaliaque nominari passus; cæteros, ut immodicos, aspernatus est.

Et ne quem officij caussâ inquietaret; primis iam tenebris in Vrbem invectus, (quod & in cæteris Italiæ opidis observârat; ut non nisi vespere, aut noctu, ingrederetur aut egrederetur) postero die, TIBERIO, ob res in Armeniâ gestas, Prætorios honores decerni; Drusoque, fratri eius, ut annali lege solveretur: & quinquennio priùs quàm legitimum esset; magistratus petere posset, permisit.

Ipse verò morum legumque regimen solus, cum potestate Censoriâ in quinquennium, à populo accepit; uti priùs in decennium. Ad hæc, Consularem potestatem, ornamentaque Consularia in perpetuum.

BALBI TRIVMPHVS EX GARAMANTIBVS.

Et ut bellicam virtutem in alijs honoraret; L. CORNELIO BALBO triumphum ex Africâ, in Senatu impetravit. qui solus alienigena (is Gadibus natus, & unà cum Balbo, Patruo maiore, Civitate donatus fuerat) Romæ triumphavit.

Hic ad Garamantas, qui ultrà Gætulos habitant; iter hactenus inexplicabile aperuit. quod perpetuis arenis squallére crederetur; & latrones eiusdem gentis, puteos, non altè tamen arenâ obruerent. Traditur BALBVS nomina & simulacra Vrbium viginti; gentium sex; & montium fluminumque bina; eo in triumpho transvexisse.

AGRIPPA GERMANOS, ET CANTABROS REBELLEIS DOMAT.

Intereà M. AGRIPPA in Galliam, Germanorum incursionibus turbatam, profectus, eorundem impetus compescuit. Inde in Hispaniam, Cantabrorum rebellione inquietam, exer[c]itum duxit.

Cantabri namque, qui bellis superioribus domiti sub coronâ venierant; dominos quisque suos per coniurationem interfecerant. Hinc fugâ, dom[o]s, atque in patriam dilapsi, cæteros ad defectionis [so]cietatem pertr[a]hunt: loca munita occupant, & Romanorum præsidia oppugnant.

Contrà hos profecturus AGRIPPA, militem suum cōtumaciorem expertus est. sive quòd [...] iustam missionem flagitarent: sive quòd [...] datam hostium ferociam, metu obtorpesc[er]e[nt].

Primo itaque congressu parum fe[lic]iter [...]tus; tandem, quùm suos qui male pugnar[...] igno[...]

ignominiâ notatos, partim hordeo pavisset, partim ad rem strenue gerendam verbis acuisset; Cantabros ferè omneis, qui militari ætate essent, concidit; reliquos exarmavit, & ex montibus in plana deduxit.

Cum AVGVSTVS hæc ea, quæ ab AGRIPPA gesta erant, Imperator IX. salutatus est; tum ipse AGRIPPA triumphum, sibi à Senatu ex AVGVSTI voluntate decretum, magnâ cum animi moderatione neglexit.

AQVÆ-DVCTVS AGRIPPÆ.

Sed hoc eodem anno, Aquam Virginem, (ita appellatam, quod à Virgine quâdam, venæ eius fontis militibus, aquam quærentibus, olim commonstratæ essent) in agro Lucullano collectam; & viâ Collatinâ, ad IIX. ab Vrbe lapidem, conceptam, in Vrbem deduxit.

Idem prætereà, ante annos XIII. Aquam Iuliam, ex agro Tusculano, per XV. Millia, & CCXXV. passus, eódem perduxerat.

Appiam quoque, & Anienem veterem, & Marciam, pænè collapsas, aut obstructas, instauraverat. Quæ omneis magnâ salubritate & copiâ aquam Vrbi subministrarunt.

PANNONII REPRESSI.

Tum quoque Pannonij, quos AVGVSTVS ad Sisciam urbem superatos, in ditionem acceperat; relictum cum parte exercitûs FVSIVM GEMINVM, è Sisciâ exturbarunt.

FVSIVS, quà ad Savum, quà ad Dravum, fluvios, prœlijs aliquot feliciter gestis; arma victorum, non ex more bellico cremari; sed capta in fluvios proijci iussit. ut cæteri rebelles cladem suorum, per arma secundo flumine ad se delata cognoscerent. At quùm ijdem pacem identidem violarent; per M. taudem AGRIPPAN varijs cladibus sunt repressi.

VIRGILII MORS.

(*VIRGILIVS Poëta, eo anno Brundisij mortuus est: ossa eius Neapolim translata; ubi altero ab Vrbe Milliario sepultus est*)

De bello Pannonico, sic VELLEIVS. Bellum Pannonicum inchoatum, AGRIPPA, MARCOQVE VINVCIO Coss. quod atrox, & perquam vicinum imminebat Italiæ; per NERONEM gestum est. (Vnde colligi possit MINVTIVM istum, SENTIO SATVRNINO Consulem suffectum fuisse, collegâ Agrippâ.)

TEMPLVM HIEROSOLYMITANVM AB HERODE INSTAVRATVR. EIVS fabricæ planior descriptio.

HERODES verò tot præclaris facinoribus, & admirandis operum substructionibus, cumulū quemdam addere cogitans; quod maximè vel ad patriæ religionis cultum; vel ad regionis ornatum pertinere indicabat; animo præcipere, & mox opere exsequi cæpit.

Templum scilicet Hierosolymis de novo; & ambitu ampliore, & convenienti amplitudine constructe. Id opus fore ratus ad sempiternam posteritatis memoriam celeberrimum.

Templo illi, quod Majores à captivitate Babylonicâ, ceu post omninò reversi, ædificarant, ad Priscam Salomoniæ structuræ altitudinem, LX cubiti deerant. quod eam mensuram CYRVS, & DARIVS HYSTASPINES, Persarum reges, sub quorum dominatu tum illi degebant; præscripsissent.

Ipse itaque, qui tum solus rerum ferè in Iudæâ potiebatur: cui otium; & pecunia in numerato; magnique in annos reditus suppetebant: Et quod vel maximum; Romanorum, gentis totius orbis dominæ, amicitia: Id, quod desiderabatur, suppleturum; & Deo, à quo tot beneficia accepisset, gratè pieque persoluturum publicè esse. Sic tamen ut non ante, vetus ædificium funditus demoliretur; quàm omnis materia, ad futuram fabricam necessaria, esset comparata.

Mille in primis plaustra compegit; quibus lapides lignaque undique conveherentur.

Et Decem peritissimorum artificum Millia; & Mille sacerdotes, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos, selegit: omneisque operi, convectâ iam materiâ, adhibuit.

Sublatis itaque veteribus fundamentis, novisque repositis; Templum desuper exstruere cæpit: quod C. cubitis longum; & totidem, sed XXV. ampliùs, altum esset.

Structura omnis è candidis, ijsque firmissimis, lapidibus constabat: qui longi XXV. cubitis; alti IIX. & XII. lati.

Ianua, ipsi pænè Templo par. Et Superliminare, aulæis variegatis ornatum; quæ flores purpurei, intextis columnis, distinguerent. Et sub columnarum capitellis, Aurea Vitis, dependentibus botris, & corymbis expansa.

Totum denique Templum, amplissimis porticibus cingebatur: quæ reliquæ magnificentiæ pares essent. Earumque duæ validis muris fulciebantur.

Tumulum, in quo situm Templum; quique è rupe totus, & arduus, à vertice sensim, versus Eöum urbis latus, resupinabat; rex SALOMON primus muro circumdederat. HERODES, radices eiusdem alio muro circumsepsit, è saxis grandibus, plumbo inter se commissis. qui & interius spatium complecteretur; & in profundam vallem, ad Austrum subiectam, declinaret. Atque ita admiranda magnitudo, & altitudo structuræ, quadrangulari undequaque formâ existeret.

Id opus postquàm cum Tumuli vertice fuit coæquatum; & lacunæ, quæ murum inter & tumulum patebat, oppletæ omnibus iam complanatis, Area Templi adeò ampliata est; ut IV. stadia in circuitu comprehenderet & singula Porticuum latera, inter duos angulos, per singula stadia porrigerentur. Atque ita tam longitudo, quàm latitudo, in eo monte unius esset stadij. hoc est; passuum CXXV. sive DCXXV. pedum.

Deinde interiùs, vertex ipse altero lapideo muro ambiebatur. Cuius ad Ortum latus, quam longum, duplicem Porticum habebat; Templi, in meditullio

meditullio siti, Ianuæ obversam.

Eam Porticum reges priores adornárant; & circùm Templum spolia è Barbaris adfixerant. HERODES eadem omnia, additis Arabum recentibus, denuò dedicavit.

Ad Septemtriones Arx erat, firma & bene mũnita; opus Assamonæorum Principum, BARIS dicta; Stolæ Pontificiæ custodiæ destinatâ. Eam Arcem, sive Turrim, postquàm HERODES, quasi ad tutelam Templi, communijsset; ANTONIAM vocavit: & id M. ANTONII, è Romanis sibi ante amicissimi, memoriæ dedit.

Ad occasum, Porticus, IV. Portis erat instructa. A quarum unâ, transitus erat in regiam HERODIS, per vallem interiectam. Duæ ferebant in suburbia; & postrema in urbem. Idque per gradus, ad imam usque vallem, decliveis: sed alijs inde sursum per acclivia tendentibus, quibus in Templum adscendebatur. Vrbs enim, è regione Templi sita, Theatri in speciem, toto ad Austrum tractu in profundam vallem desinebat.

Quartum ad Meridiem latus, Portam quoque habebat, quæ ab utroque angulo æqualiter distaret: Et triplicem Porticum Basilicam; quæ longitudine, ab Eoâ Valle, ad Occiduam usque pertineret.

Hic quùm Vallis immensùm dehisceret; & despicientium oculi caligarent; si quis tecto porticûs prææltæ, quæ desuper exstructa erat, conscenso, oculos in utramque altitudinem simul deijceret; id non sine periculo vertiginis fiebat, prius, quàm ad imum pertingeret.

In eis porticibus pari intervallo stabant, IV. columnarum ordines: ex quibus quartus, lapideum parietem intermedium habebat.

Columnæ cuiusque crassitudo, quantam tres homines, consertis inter se brachijs, amplecti possint: hoc est, XII. cubitorum. Longitudo XXVII. pedum; spirâ duplici subiectâ.

Numero universè centum sexaginta duæ; capitellis, opere Corinthio sculptis exornatæ: Et sexaginta pedum intervallo dispertæ.

Ex his quaternis ordinibus, ternæ existebant per intervalla porticus; ita ut in quóque latere duæ pariles, triginta pedum latitudine; & amplius quinquaginta altitudine, stadijque longitudine, mediam inter se concluderent. Cuius latitudo sesqualtera; altitudo verò duplicata; tanto amplius utramque exsuperabat.

Lacunaria cãrum lignea, varijs figuris erant insculpta. Mediæ verò convexitas altius surgebat, excitato super epistylia pariete ex lapidibus politissimis; qui columnis insertis ita erat distinctus, ut commissuræ oculos fallerent. *Eo se modo primum habebat ambitus.*

Interiùs verò, nec longo interstitio, secundus, paucis gradibus scansilis, Septum e lapide habebat, cum inscriptione, & pœnæ capitalis intermination; *Ne quis alienigena id transgrederetur.*

Id Septum, iàm ab Austrino, quàm ab Arctôo latere, ternis Ianuis, æquo spatio, patebat. Ab Ortu verò, unâ, eaque permagnâ; per quàm casti, unà cum uxoribus, ingrederentur. *Sed in Templi interiora ingredi; mulieribus nefas erat.*

Tertium, & quidem intimum spatium, solis sacerdotibus subire licebat. In quo Templum, & Altare, hostijs Deo immolandis dicatum.

HERODES in interiora, à quibus profani legè arcebantur; ingredi non ausus, intimarum porticuum fabricam per sacerdotes perficiendam curavit. Et qùum octennium in reliquo ædificio cõlumtum esset; Templum ipsum, eiusque interiora, à sacerdotibus sesqui-anno sunt perfecta.

NATALIS HERODIS.

Inciderat tum fortè, in hanc instaurati & absoluti celebritatem Templi, etiam Natalis regni, quem HERODES anniversariâ hilaritate solitus erat colere. Regem, qui CCC. boves Deo tum mactarat; alij, pro suis quisque facultatibus certatim sunt imitati.

(*Natalis autem ille regni dies, necesse in vernum tempus inciderit; si initium quo Romæ HERODES rex est declaratus, inspicias. In æstatem verò, si à captis SOSIO adiutore, Hierosolymis, annos numeres.*)

Ferunt Iudæi, toto eo tempore, quo Templum construebatur; numquam interdiu pluisse; sed noctu tantum, ne opus interrumperetur. Ea fama, quasi per manus tradita, ad posteros pervenisse proditur.

3934. Ab V. C. 735. Ab Act. pug. 13.	P. CORNELIO LENTVLO MARCELLINO, & Cn. CORNELIO LENTVLO, *Consulibus; Getæ & Daci, à L. LENTVLO ante edomiti, domesticis seditionibus laborabant.*	26.

Hâc occasione utendum ratus LENTVLVS, AVGVSTO per litteras suadente conatus est; ut barbaros inter se discordeis oppressum iret.

GETARVM ET DACORVM DISSENSIO. ÆQVITAS AVGVSTI, ET salutaria reip. in omnem partem decreta.

AVGVSTVS, qui nulli genti bellum, nisi iustis de caussis, inferendum censeret; etiamsi maior emolumenti spes, quam damni metus ostenderetur; barbaros suis calamitatibus obnoxios relinqui oportere putavit: modò ne pop. Romani imperium lacesserent. *Civili inter se sanguine, satis pœnarum Romanis daturos.*

Ipse, quâ domesticæ dominationis subsidia confirmaret, AGRIPPÆ generum Tribunitiam potestatem, in quinquennium, concessit. ipsumque Reip. cõstituendæ potestatem, quam in quinquennium acceperat, cum eodem communicavit.

Et quòd moribus, cũ Cẽsoria potestate, præfectus esset; Senatum deformi & inconditâ turbâ adfluentem, (erant enim suprâ Mille, & quidam indignissimi; & post necem Cæsaris, per gratiam & præmium adlecti, quos Abortivos vulgus vocabat) duabus lectionibus ad sexcentos redegit.

Primâ

Primà quidem ipsorum Senatorum arbitratu, quo vir virum legit. ex lege LIVIA, quam DRVSVS Trib. pl tulerat: *Vt singuli Senatores, qui tunc vix ccc. erant, virum sibi quisque Senatorem ex equestri ordine deligerent.* Alterà verò, suo & AGRIPPÆ iudicio.

Censum prætereà Senatorium ampliavit: & pro octingentorum millium summà; duodecies H. S. taxavit. suppleuitque egentioribus de suo. Et impetratis è Senatu x. adiutoribus; *unumquemque Equitum vitæ suæ rationem reddere coegit:* & ii qui aliquà in culpâ hærerent, alios pœnâ, alios ignominiâ notavit. Equitum turmas, reducto more transvectionis, recognovit. Liberis Senatorum, quò celeriùs reip. adsuescerent, protinùs virilem togam, & latum clavum induere, & Curiæ interesse, etiam impuberibus, permisit. militiamque auspicantibus, non Tribunatum modò legionum, sed & Præfecturas Alarum dedit.

SPECTACVLORVM PVBLICORVM ORDINES.

Morem atque ordinem spectandi ludos, valde confusum, correxit ordinavitque. Et factum decretum; *Vt in publico spectaculo, primus subselliorum ordo Senatoribus vacaret.* militem itidem à populo secrevit. Maritis plebeij generis proprios ordines, prætextatis cuneū suum, & proximū pedagogis adsignavit.

Feminis ne gladiatores quidem (ut verecundiæ consuleret) nisi ex superiore loco, spectare concessit. Virginibus Vestalibus locum in theatro solis separatim, & contrà Prætoris tribunal, dedit. Histrionum licentiam severè compescuit: & adversùs eosdem, coërcitionem magistratibus, in ludis & scenâ, ex veteri lege, reliquit.

DECRETA DE MORIBVS; CENSIBVS; MARITANDIS ORDINIBVS; NVPTIIS; adulterijs.

Ad mores quoque corrigendos conversus; de ambitu convictos, magistratibus, in quinquennium, prohibuit. Omnibus, qui sestertium quadraginta in censu possiderent, quibusque per leges liceret; legitimum magistratum petendi potestatem faciebat.

Quùmque legem de maritandis ordinibus severiùs emendare conaretur; præ tumultu recusantium eam perferre nō potuit; nisi ademtâ demùm, leniâve pœnarum parte; auctisque præmijs; & vacatione insuper triennij concessâ.

Cœlibes decimâ bonorum multabat. Iis verò, qui uxores ducerent, filiosque alerent, magna præmia proposuit. & interdum, qui id adprobassent, singula nummum millia per singula capita divisit.

Et inter cæteros, M. HORTENSIVM HORTALVM, ne clarissima Hortensiorum gens exstingueretur, liberalitate x. H. S. ut uxorem duceret, induxit.

Atque ut matrimonia frequentarentur, constituit libertinas plebeijs, sine probro, posse enubere. Et ne legi fraus, aut vis fieret; quùm ex usu receptum esset, virgines septenneis despondert, sanxit: *Ne minores X. annorum, pro sponsis haberentur, cum quibus post biennium legitimæ ac iustæ nuptiæ esse possent.*

Statuit, ut qui in adulterio deprehensi essent, impunè occidi possent: in iudicio convictis, pœna exsilium esset. In adulteram, maritus & cognati, uti vellent, animadverterent. Qui nefandâ aut præposterâ Venere tenerentur; capitali supplicio punirentur.

M. LEPIDVM, qui Pontificatum maximum gerebat, multis quidem contumelijs adfecit. sed licet eius dignitatis cupidissimus esset; vivente tamen illo, abstinuit.

HERODES ROMA LIBEROS REDVCIT, INVIDIÆ PROPINQVORVM OBNOXIOS.

Per idem tempus HERODES in Italiam navigat, CÆSAREM salutaturus; & ad liberos suos, qui liberalibus disciplinis ibi instruebantur, visurus. Ipse à CÆSARE humanissimè acceptus, liberos domum reduxit. Illos, ut in patriam sunt reversi; multitudo omnis singulari animorum studio excepit, qui ut statura corporis conspicui, ita multis animi ornamentis præstantes, regium quiddam præ se ferrent.

Sed ea res, SALOMEN, cæterosque, (quorum calumnijs, mater MARIAMME, oppressa fuerat) invidiâ metuque complevit, qui maternæ necis ultores non desore prospicerent.

Patrem itaque in partem metûs, per novas calumnias, vocandum putârunt. cuius consuetudo filijs parum esset iucunda; qui se materno sanguine polluisset. Et æmuli quidem eiusmodi rumores in vulgum spargebant; qui tandem ad regem perlati, naturalem eius adfectum odio inexpiabili mutarent.

Sed rex integrâ adhuc pietate, nihil sinistri suspicans, in honore, quo par erat, eos habuit: & iamtum adultis uxores dedit: ARISTOBVLO BERENICEN; SALOMES; & ALEXANDRO, GLAPHYREN, ARCHELAI. Cappadocum regis, Filias.

3935. Ab V. C. 736. Ab Act. pug. 14. | CAIO deinde FVRNIO, & C. IVNIO SILANO Coss. | 15.

CÆSAR constituit: *Ne Acta Senatûs publicarentur.* Et quò religiosiùs suo quisque munere fungeretur; sanxit: *Vt prius quàm consideret quisquam, ture ac mero supplicaret apud aram eius DEI, in cuius Templo coiretur.*

Iis, qui in Senatum non convenissent; (nisi iusta de caussâ) multam irrogavit. Vel si frequentes illi essent, ne impunè elaberentur; statuit, ut quinctus quisque sorte multandus educeretur. Neve deinceps minore quàm CD. Senatorum numero, Senatus Consultum fieri posset.

Et quò populum Rom. sincerum ab omni peregrini, aut servilis sanguinis contagione servaret; civitatem parcissimè dedit: & modum licentiamque manumittendi servos præstituit.

Adiecit prætereà: *Ne vinctus aliquando, aut tortus censu, vindictâ aut testamento, civitatem adipisceretur.*

Colonias, quas xxviii. totâ Italiâ deduxerat; præter vectigalia, & opera publica, insuper iure ac digni-

dignitate, Vrbi quodam modo adæquavit. excogitato suffragiorum genere, quæ de magistratibus urbanis decuriones coloniæ, in suâ quisque coloniâ, ferrent; & sub diem Comitiorum, obsignata Romam mitte. ent.

CARMINA SIBYLLINA.

Sub id tempus AVGVSTVS, CARMINA SIBYLLINA post Capitolij deflagrationem, deperdita, ex alijs provincijs; è Samo, Ilio, &c. per Africam & Siciliam, Italicasque colonias, conquiri iussit; & per xv. Virr. recognita, ac purgata, ad APOLLINEM PALATINVM custodiri.

Ea sub TARQVINIO SVPERBO Romam quidem à Sibyllâ Cumanâ fuerant adlata; sed Syllanis temporibus, SCIPIONE & NORBANO Coss. Olymp. 153. Anno V. C. 671. simul cum Capitolio conflagrarant.

Post septem verò à Capitolio restituto annos, sub Consulatu CVRIONIS, ex S. C. tres legati, P. GABINIVS, M. OCTACILIVS, & L. VALERIVS, Erythras missi; qui eadem SIBYLLARVM carmina, conquisita, Romam deportarent. Illi mille circiter versus, à privatis descriptos, adtulerunt.

Ex ijs, neque aliunde, Cic. pridem lib. de Diu.) de Rege Venturo vaticiniū recitat, eiusque interpretationem: *Aliter homines salvos esse non posse, nisi eundem regem exciperent.* Licet id, ut humanum commentum, ad invadendam remp. detestetur. Quodque eius rei certum tempus non esset definitum; eam latebram obscuritatis, ad decipiendum, fuisse adhibitam existimet. Tamen ipsa adesse tempora, ex ijsdem carminibus, ore multorum iactari solitum; manifestum facit.

Ex ijsdem LENTVLVS Prætor, qui se CATILINÆ iunxit, regnum sibi deberi, (uni, scilicet, ex tribus Cornelijs) portendi; & adsciscere conatus est. Et M. ANTONIVS, Lupercalibus, IVL. CÆSARI, ceu Regi designato, coronam regiam imposuit.

VIRGILIVS denique, mysteriorum nescius, quæ de CHRISTO, ex VIRGINE nascituro, erant prædicta; tribuit SALONINO, POLLIONIS F. tunc recèns nato. Cuius hospitio rex HERODES Romæ usus; multa eius generis mysteria, exteris significare & prodere potuerit.

DE SIBYLLIS GENERATIM.

Hoc loco, & pro re natâ, de Sibyllis, earumque carminibus, aliquid dicere visum est. M. Varro (ut est apud Lactantium lib. 1. Divin. Institut.) Sibyllinos libros, ait, non fuisse unius Sibyllæ. sed appellari uno nomine Sibyllinos, quòd omnes feminæ vates, Sibyllæ sunt à veteribus appellatæ: vel ab unius Delphidis nomine; vel à consilijs Deorum enuntiandis. Σιοὺς enim, non Θεοὺς Deos; & consilium, non βουλὴν, sed βυλὴν, appellabant Æolico genere sermonis. Atque ita Sibyllam dictam esse, quasi Θεοβούλην. Cæterùm Sibyllas decem numero fuisse. Primam de Persis (cuius meminerit Nicanor, qui res gestas ALEXANDRI Maced. scripsit.) Secundam [illegible] meminit Euripides prologo Lamiæ. [illegible] Delphicam. (de qua Chrysippus [illegible]) Quartam Cumæam, in Italia, quam [illegible] belli Punici, & Piso Annalibus nominat. [illegible] ctam Erythræam. (quam Apollodorus Erythræus civem suam fuisse adfirmat. eamque Græcis Ilium petentibus, vaticinatam; & perituram esse Troiam, & HOMERVM mendacia scripturum.) Sextam Samiam (de quâ Eratosthenes in antiquis Samiorum Annalibus scriptum se repperisse testatur.) Septimam Cumanam, nomine Amaltheam, quæ alijs Demophile, vel Herophile nominatur.

De hâc A. Gell. c. 19. lib. 1. Anus hospita atque incognita ad TARQVINIVM SVPERBVM (al. Priscum) regem, adijsse proditur, novem libros ferens, quos esse dicebat Divina oracula. eosque velle venumdare. Rogatum pretium percontarier illa nimiū atque immensum poposcit. (Lact. 300. Philippéos) Rex quasi anus ætate desiperet, ridet. Tum illa foculum coram eo cum igni apposuit; & treis libros ex novem deussit. &, Ecquid reliquos sex eodem pretio emere vellet, regem interrogavit. Sed enim TARQVINIVS id multò risit magis: dixitque anum iam procul dubio delirare. Mulier ibidem statim treis libros alios exussit. atque id ipsum denuò placidè rogavit; Treis reliquos eodem ille pretio emat. TARQVINIVS ore iam serio, atque attentiore animo fit: eam constantiam confidentiamque non insuper habendam intelligit. & libros treis reliquos mercatur nihilo minore pretio, quàm quod erat petitum pro omnibus. Sed eam mulierem tunc à TARQVINIO digressam, posteà nusquam loci visam constitit. Libri tres in sacrarium conditi, Sibyllini appellati. Ad eos quasi, ad oraculum, xv. Viri adeunt, quùm Dij immortales publicè consulendi sunt. Hactenus ille.) Lactantius 300. aureis emtos eos libros asserit: quorum posteà numerus sit auctus, Capitolio refecto. Quod ex omnibus civitatibus, & Italicis, & Græcis, & præcipuè Erythræis coacti, adlatique sunt Romam, cuiuscumque Sibyllæ nomine fuerint.)

Octavam Hellespontiacam, in agro Troiano natam, vico Marpesso, circa opidum Gergithium. (quam scribit Heraclides Ponticus, Solonis & Cyri fuisse temporibus.) Nonam Phrygiam, quæ vaticinata sit Ancyræ. Decimam Tiburtem, nomine Albuneam, quæ Tiburi colitur, ut Dea, iuxta ripas amnis Anienis. cuius in gurgite simulacrum eius inventum esse dicitur, tenens manu librum. cuius sacra Senatus in Capitolium transtulerit. Harum omnium Sibyllarum carmina & feruntur, & habentur, præterquam Cumææ. cuius libri à Romanis occuluntur. nec nisi à xv. Viris inspici fas est. Hæc Lactant.

Vid. B. Aug. l. 18. de Civ. Dei de Sibyllâ præsertim Erythræâ: quam nonnulli, inquit, non Romuli, sed belli Troiani tempore fuisse scripserint. Ibidem Lud. Vivem, accuratè de ijsdem disserentem.

B. VIR-

B. VIRGINIS DEIPARÆ ORTVS.

Iisdem Coss. B. Virgo MARIA, CHRISTI IESV, veri Dei & hominis, futura mater, in Nazaretho nata proditur.

BARON. quidem colligit Natalem eius incidisse in

Consulatu FVRNII Nepot. & IVNII SILANI. Anno ab V. C. 737. AVGVSTI, à III. Viratu.36. Anno 3. Olymp. 190.

Nata autem hâc genesis serie. (ex HIPPOLYTO Martyre.)

MATHAN Sacerdos, (AARONIC. stirpis) ex MARIA, Tribûs Iudææ muliere, in Bethlehemo, genuit

- I. MARIAM: quæ nupsit CLEOPHÆ, & ex eo genuit
  - MARIAM,) quæ Ioan. 19.c. dicitur MARIA CLEOPHÆ; & soror, cōsobrina, Beatissimæ Virginis.) Et ex ALPHÆO, viro suo, genuit
    - IACOBVM Minorem, IOSEPHVM, SIMONEM, & IVDAM. (qui dicuntur, fratres, .i. consobrini, Domini.)
  - Sorores eius,
    - MARIA altera: & SALOME: alijs vijs enu-mere.
- II. SOBEN quæ ex alio sacerdote, Aaronicæ stirpis, genuit
  - ELISABETHAM: quæ ex ZACHARIA Sacerd. genuit.
    - S. IOANNEM BAPTISTAM,
- III. ANNAM: quæ ex IOACHIMO, viro Tribûs Iudææ, genuit
  - Beatissimam Virginem MARIAM. quæ de Spiritu Sancto concepit, & peperit
    - IESVM CHRISTVM, DEI Fil. Servatorem Generis Humani, Regem cœli & terræ.

Vide infrà IOSEPHI Genealogiam, ad annum ab O. C. 3949.

LVDI SÆCVLARES. PVDICITIÆ PVBLICÆ CVRÆ.

Hoc eodem anno, à Communi Asiæ, Templum ROMÆ, (ceu DEÆ) & AVGVSTO decretum est, communi utriusque nomine.

Eidem AVGVSTVS Ludos sæculares, eosque quintos, ingenti adparatu, cum M. AGRIPPA, ex S. C. per triduum fecit. C. & x. anno, à postremis, qui MAM. LEPIDO, & L. AVRELIO ORESTE, Coss. facti fuerant.

Iis ludis, ne iuvenes, utriusque sexus, ullum nocturnum spectaculum, nisi cum aliquo, ex propinquis, maiore natu frequentarent; prohibuit.

Et quoniam in Templo APOLLINIS PALATINI, ter noveni pueri prætexati, totidemq; puellæ patrimi & matrimi omnes, interdiu APOLLINI, & noctu DIANÆ, Carmen Sæculare (ab Horatio, Lyrico Vate, tum conscriptum) alternis concinebant; observari iussit: *Ne, quia nox tegendis & audendis sceleribus opportuna esset; ipsorum pudicitiæ detrimenti quidquam accideret*. gentilesque ijs, veluti custodes, adposuit. Iisdem ludis multa severitate contra histrionum licentiam usus est.

AVGVSTI MODESTIA, ET LIBERI ADOPTIVI.

DOMINI appellationem, quâ inter scenicos ludos, populo adplaudente, compellari auditus esset; ita, uti maledictum & opprobrium se exhorruisse professus est. ut postero die populum acerbé corriperet; & se posthàc DOMINVM appellari, ne à liberis quidem suis aut nepotibus, pateretur.

Ludis confectis, CAIVM, & LVCIVM, & hunc quidem tunc recèns natum AGRIPPÆ ex IVLIA liberos, per æs & libram à patre, veluti emancipatione coemptos, domi adoptavit.

SICAMBRORVM, ALIORVMQVE EXCVRSIONES.

Dum hæc Romæ geruntur; Sicambri, Vsipetes, Tenctheri, Germanicæ nationes, quùm quosdam Romanos, in territorio suo deprehensos, in crucem egissent; Rhenoque transmisso Gallias popularentur; equitatum contra se missum per insidias circumvenerant. Quùmque fugientibus instarent, usque ad M. LOLLIVM, Galliæ tunc finitimę Proconsulem, citato cursu effunduntur: hominem pecuniæ quàm rei benè gerendæ, cupidiorem; ipsumque eodem impetu, & raptâ V. legionis aquilâ, profligant. Ea clades infamiâ quàm detrimento, maior, AVGVSTVM ab Vrbe in Galliam excivit.

DACI COERCITI.

Parte aliâ CORNELIVS LENTVLVS, ab AVGVSTO missus, Dacos, Getis a Ponto in Occasum, ad Istrum proximos, cæsis tribus eorum ducibus, magnis cum copijs delevit. Et ut gentem ferocem, ab incursionibus, flumine maximo arceret; Istri ripam citeriorem præsidijs munivit.

CÆSAR IN GALLIAM MOVET.

3936. Ab V. C. 727. Ab Act. pug. 15.

AVGVSTVS, quia Galliam commotam, & Pannoniam in armis iterum esse intellexerat; solenni ob imperium, Quinquennali (quod AGRIPPA unus ex XV. Viris curavit) ex voto peracto, postquam eumdem AGRIPPAM in Syriam misisset; & STATILIVM TAVRVM Vrbi Italiæq; præfecisset (quod onus M. SALLA CORVINVS defugerat) ipse L. DOMITIO AENOBARBO, & P. CORNELIO SCIPIONE Coss. in Galliam profectus est; TIBERIO in expeditionem secum adsumto.

14.

Priùs tamen Templum QVIRINI, Romæ, de novo ædificatis proditur; quod LXXVI. columnis exornarit. Casu autem pòst factum est, ut annos idem totidem vivendo exegerit: & columnæ, pro omine vitæ AVGVSTI, habitæ sint.

Eam expeditionem suscepisse opinantur quidam; ut TERENTIA, MÆCENATIS uxore, quæ ipsum in comitatu LIVIÆ, sequi solita erat; liberius potiretur. Alij; ad tempus ab Vrbe decedere voluisse; ut vitaret assiduitatis fastidium: ubi vel severius iudicare; vel cum pudore reis indulgere, traduceretur.

EXPEDITIONES VARIÆ, IN PANNONIOS, NORICOS, SCORDISCOS, DELMATAS.

Pannonij interim, adiunctis sibi Noricorum copijs, Istriam depopulabantur. quos P. SILIVS aliquot prœlijs fractos ad imperium coëgit: Eaque iniuriâ Noricos ad arma adversus Romanos movenda provocavit.

Parte alia Scordisci Macedoniam infestabant; & Bessi Thraciam. Horum rex, BVLOGÆSES, finitimis callidè in societatem pellectis, & factâ à Romanis defectione; RASCVPOLIM, COTYOS F. pop. Rom. amicum & federatum, acie victum, interfecerat: eiusque [illegible] RHYME[illegible] [illegible]N, copijs exutum, in Chersonnesum Thraciæ compulerat.

L. ASINIVS cò profectus, & Bessos domuit: & Scordiscos, cum Sauromatis, qui arma sociarant; ultra Istrum submovit.

Dalmatæ quoque commoti, Mœsiorum societatem, cum Scordiscis, ad vim Romanorum cohibendam [illegible] sibi c[illegible] [illegible]xerant Sed & ij al[illegible] gatis AVGVSTI, per ag[illegible]rum depopulationem, ad sua tutanda revocati, pacem supplices petiere.

GALLIA EXPILATVR: ET MOX PACATVR LICINII RAPACITAS.

Gallia per id tempus non tam Germanorum incursionibus, quàm propriorum discordiâ principum, inquieta erat. Eamque LICINII ENCELADI, AVGVSTI liberti & procuratoris, avaritia, magis quàm obsequij impatientia, ad nova consilia irritaverat. Gallis namque ut tributum CÆSAR certum in singulos menses imperaverat; ita Licinius rapiendi licentiâ usurus, pro XII. mensibus XIV. quot-annis instituerat.

Is igitur repetundarum apud Augustum postulatus, & iustissimis sociorum oneratus querelis; iudicium magnâ astutiâ elusit. Pecuniam omnem, tam acerbè coactam, Augusto fruendam obtulit. Et ut honestâ præscriptione rem turpissimam tegeret subiecit: *Se imperatis pecunijs Gallos emungere & enervare voluisse, ne tantâ freti opulentiâ rebellarent.*

AVGVSTVS tamen ut Galliam pacaret; LICINIO revocato; TIBERIO, qui Præturam tunc gerebat, Galliam regendam, & à tributis acerbiùs imperatis recreandam, dedit.

Frater eius DRVSVS, Preturam urbanam, ex S. C. ad finem usque anni administravit

AGRIPPA IN ASIAM VENIT: CVI SE SOCIVM, DOMI BELLIQVE, HERODES adiungit. Huius in civitates beneficentia.

HERODES, audito M. Agrippam ex Italiâ in Asiam rediisse; eò profectus, & Mytilenis subsistentem nactus, comiter hospitaliterque in regnum suum invitavit. Quo impetrato; nihil prætermisit ex ijs, quæ voluptatem illi adferre possent. eumque per opida, recèns in AVGVSTI gratiam honoremque condita, circumduxit; omnique deliciarum & magnificentię genere excepit.

Primùm

Primùm apud Sebaften, quam in Samariæ regione, cognomine, Metropolin, bis mille & quingentos paſſus ambitu complexam, pulcerrimis validiſſimiſque mœnibus cinxerat: & deductis ſex colonorum millibus, Temploque AVGVSTI, exornárat.

Deinde, apud Cæſaream, quam ex Stratonis Turri, portu ampliſſimo & ſtupendis ædificijs magnificentiſſime inſtaurárat.

Poſtremò apud Panium, ſive Iordanis fonteis; ubi & alterum Auguſti Templum ex candido marmore exſtruxerat. In arcibus denique Alexandrio, Herodio & Hyrcanio, regio luxu à ſe exædificatis.

Inde AGRIPPA in urbem Hieroſolymam à rege perductus, fauſtiſque civium acclamationibus, & feſto cultu populariter exceptus, Hecatomben DEO immolavit, & populo epulum præbuit.

Longiorem ibi moram belli Boſporani fama abrupit: & AGRIPPA, ad tumultus gentis illius compeſcendos, in Ioniam abnavigavit.

Rex nihilo minus, hyeme domi exactâ, vere iam appetente, ad eumdem, quem cum exercitu Boſporum petere intellexerat, contendit. Iamque Rhodum & Côn prætervectus, Lesbum petebat: ibi hoſpitem ſubſtitiſſe ratus: quùm adverſo Boreæ flatu apud Chium aliquot diebus hærere coactus, multos ex ijs, qui privatim ſalutatum venerant, regijs muneribus honoravit. Et urbis porticum, quæ bello Mithridatico diruta adhuc iacebat, collatâ pecuniâ, ad priſtinæ amplitudinis inſtar, erigendam curavit.

Vento deinde mutato, Mitylenen, atque inde Byzantium delatus, ubi cognovit Agrippam ultra Cyaneos ſcopulos provectum; quam maximâ potuit cōtentione, & claſſe ſecutus, apud Sinopen, Ponticam urbem, offendit. Gratus eius, tempore tam opportuno, fuit adventus: & ipſe Romano duci laborum ſocium, conſiliorumque particípem, & rebus difficilibus iuxtà ac iucundis, commodum ſe præbuit.

Rebus autem in Ponto confectis, terreſtri ſimul uterque itinere per Paphlagoniam, & Cappadociâ, Phrygiamque maiorem, Epheſum pervenerunt. atque inde Samum, & poſtea in Lesbum navibus traiecérunt. Toto eo itinere rex multis publicè & privatim, partim pecuniâ largiter ſad penſâ; partim amicâ apud Romanum deprecatione, gratificatus eſt.

Principem Ilienſibus, quòd ſocios navaleis, uti imperatum, mittere neglexiſſent, ſubiratum reconciliavit. Chijs & Cois, non modò immunitatem impetravit; ſed & pecuniam, quæ CÆSARIS procuratoribus debebatur, exſolvit.

AGRIPPA IVDÆORVM PRIVILEGIA CONFIRMAT.

Poſtquàm in Ioniam perventum eſt; Iudæi, qui regionis eius, Aſiæque urbeis incolebant, magno numero ad Agrippam acceſſerunt; queſtum, ſe indigenarum iniurijs, qui nec legibus eos ſuis vivere ſinerent; & feſtis diebus ad tribunalia pertraherent; & ſacram è collectis pecuniam Hieroſolyma mittere vetarent. Et contra privilegia, ſibi à Romanis indulta, ſe ad expeditiones, aliaque publicè munia; & pecuniam in eiuſmodi ſumtus convertendam, adigerent. Ipſi, rege adnitente, benignè audíti ſunt. Et Græci, qui cetera non inficiati, id tantùm prætexérent; *Oneri ſibi eſſe inquilinos Iudæos*. ab iniurijs ulteriùs deſiſtere iuſſi. Et AGRIPPA, quoniam Iudæi ea tantùm poſtularent, ut quæ priùs conceſſa eſſent, ſibi rata manerent; populi Romani beneficium ſe confirmaturum; operamque daturum promiſit: *Ne quis ipſis, ex patrio ritu viventibus, in poſterum ſit moleſtus.*

Rex verò è Lesbo in patriam reverſus; & ſiſ in Aſiaticos Iudæos beneficiá; & ſalutarem ſubiectis univerſè ſui principatûs felicitatem, pro concione, commemoravit. Et quò multitudinem maiore hilaritate perfunderet; tributorum quadrantem ſe remittere profeſſus eſt. Illi viciſſim regi fauſta omnia comprecati.

L. TARIVS RVFVS, infimâ natalium humilitate, Conſulatum militari induſtriâ meritus, antique aliàs parcimoniæ, circiter millies H S. liberalitate D. AVGVSTI congeſtum, uſque ad detractionem heredis, exhauſit, agris in Piceno coëmendis colendiſque. Is CORNELIO SCIPIONI Coſ. ſub Kal. Auguſti ſuffectus fuerat.

3937. Ab V. C. 738. Ab Act. pug. 16. | *Conſulibus verò M. LIVIO DRVSO LIBONE, & L. CALPVRNIO PISONE CÆSONINO.* | 13.

BELLVM CVM RHÆTIS, VINDELICIS, NORICIS.

Rhæti, qui ſupra Comum, ad Alpium Tridentinarum uſque crepidinem, proximi Vennonibus & Lepontijs, Sτænique, habitabant; in Galliam Ciſalpinam infeſtis armis incurrebant, prædaſque ex Italiâ agebant.

Hi locis ipſis uſque adeò efferati fuiſſe produntur; ut quamquam olim a Tuſcis conditi, nihil tamen ex antiquo, præter ſonum linguæ eiuſque vaſde corruptum, retinerent: & victores, perópida aut vicos, non ſolùm in impuberes cædibus graſſarentur; ſed & quùm de ſexu fœtûs, qui utero matrum gerebatur, vates conſuluiſſent, ſi maſculum reſponderent, ipſam quoque gravidam necarent & conficerent.

Eam immanitatem, barbariemque, quùm CÆSAR inultam nollet: DRVSVM, privignum ſuum, cō ra eos miſit. Qui prœlio, apud Tridentinas Alpeis, fuſos, ab Italia ſubmovit. hinc imperatoria ornamenta promeritus. Eo prœlio, tanta in mulieribus ipſis feritas fuiſſe ſcribitur, ut deficientibus telis, infanteis humi adflictos in adverſa militum ora côiecerint. DRVSVS ex eâ victoriâ prætorios etiam honores adeptus, anno ætatis 33.

Cæterùm Rhæti ex Italia pulſi, in Galliam irruperant. quibus TIBERIVS, DRVSI frater, ſe obiecit, eorumque impetus repreſſit. Poſt hæc fratres, coniunctis copijs & ſignis converſis; impetuque in Rhætorum agros facto; tam ipſi, quam legati ipſorum, tantum univerſæ genti terrorem incuſſére, ut ſinguli populos, iam diſſipatos, facilè deleverint: reliquos, præ deſperatione, in ſuam poteſtatem redegerint. Vindelicos & Licatios, qui præter Rhætos feroiciſſimi habebantur, TIBERIVS prœlijs aliquot navalibus,

valibus, in Brigantino, seu Veneto lacu, superavit.

Et quùm ex eiusdem Lacûs Insulâ, quæ arcis instar erat, subitò s in omneis undique impetus faceret latéque omnia vastaret; eosdem tandem ad deditionem compulit. Colonia eò deducta, quæ Augusta Vindelicorum appellata est.

Nec multò-pòst, alios Inalpinos, qui latrocinijs viatores infestabant; aut delevit, aut facere imperata coegit.

Noricos, qui cum Pannonijs Istriam invaserant; P. SILIVS in servitutem redegit. quo nomine ille eodem hoc anno triumphavit.

COLONIÆ IN GALLIA, ET ALIBI.

Eodem tempore, in Narbonensi Galliâ, Nemausum colonia deducta, iureque Latij donata: *Ut qui, apud Nemausenses, Ædilitatem & Quæsturam adepti essent, ij cives Romani censerentur. neve Prætoribus pop. Romani parêrent: ipsíq; XXIIV Viros, se genus, ut dicerent.*

Tunc & Ar[illegible] ex Emeritis VI legionis; & Araufionem ex Secu[illegible]danis, co[illegible] [illegible]æ deductæ putantur. Et Cyzicenis postquàm Senatui probâssent, se à furente plebe oppressos, in civeis Rom. iniquiùs consului; de; libertas restituta est.

Paphijs, in Cypro Insula, terræ-motu adflictis, AVGVSTVS immunitatem decrevit: & quidquid ex provincia formulâ debebant, in sexennium remisit. Atque adeò Paphos ipsa ex S. C. Augusta cognominata est.

INAVDITA VEDII POLLIONIS CRVDELITAS, ET GVLA.

P. VEDIVS POLLIO, libertini generis, Eques Romanus, crudelitate in servos, & opulentiâ nobilis, eo anno in fata concessit. Invenerat ille nova, per Murænam piscem, sævitiæ documenta. Vivamjs earum mancipia, ob minimum etiam delictum condemnata, immiserat; ut humanâ carne pasta ad gulam suaviores haberet.

Ea POLLIONIS licentia, publicum odium; opulentia, invidiam moverat. Et CÆSAR ipse malè audiebat, quòd hominis impotentiam non refrenasset. Vivum quidem illum AVGVSTVS frequentârat; sed mortuo, quamquam ex dodrante heres scriptus; nullum honorem habuit. Immò & ædeis ipsius diruit. *Ne quod eius servitia monumentum exstaret.*

3938. Ab V. C. 739. Ab Act. pug. 17.	*M. LICINIVS CRASSVS, (filius M. CRASSI, qui AVGVSTI in IV. Consulatu collega fuit) & C. CORNELIVS LENTVLVS AVGVR, (qui postea Gætulicus dictus, ex eâ gente devictâ: habuit; in censu, AVGVSTI beneficio, quater millies H. S. sive 18. milliones) iam erant creati Consules.*	12.

BELLVM CVM BOSPORANIS. IISQVE REX POLEMON DATVS.

Quùm Bosporani Cimmerij, quibus AVGVSTVS regem, ASANDRVM, dederat; eo mortuo, à SCRIBONIO, qui ad MITHRIDATEM genus suum falsò referebat; ad defectionem solicitati sunt.

Is namque DYNAMIN, ASANDRI viduam, PHARNACIS filiam, (cui maritus moriens regnum, sive hereditate, sive testamento, reliquerat, uxorem duxit; & Bosporum occupavit.

Eâ re cognitâ, AGRIPPA, qui tunc Mitylenis erat; POLEMONEM, Ponti regem, socium & amicum pop. Romani, cum exercitu mittit; ut SCRIBONIO bellum moveat, eumque regno eijciat. Cæterùm is SCRIBONIVM à popularibus suis, qui generis ementiti ignobilitatem ulti erant; oppressum occisúmque invenit. Quùm nihilominus Bosporani POLEMONEM, quem oderant; pro rege accipere, ut AGRIPPA iusserat, recusarent; armísque obsisterent: & ne prœlio quidem victi, ad imperata cogi possent; AGRIPPA classe, cum exercitu, ad Cyaneos scopulos adpulsâ, unà cum HERODE, in Bosphoranos, ex adverso ad Sinopen littore, impetum minatur; eos in ditionem venire: & POLEMONEM, DINAMI reginâ iam eidem in uxorem collocatâ, agnoscere, accipereque coegit. *Cetera anno superiore commemorata.*

AGRIPPÆ, ob res in Bosporo & Ponto feliciter gestas, triumphus, cum supplicatione, à Senatu decretus est. & AVGVSTVS, cuius auspicijs res gestæ erant; x. Imperator salutatus. Sed AGRIPPA triumphum iterùm neglexit. sive quòd ad Senatum de victoriâ, ut legibus erat receptum, non scripsisset; sive quòd res eas triumpho indignas arbitraretur.

Et nemini posthàc, qui dignitate cum Agrippâ pari esset, triumphus in posterum; sed ornamenta tantùm triumphalia decreta sunt.

PANNONII ITERVM ET LIGVRES DOMITI.

Intereà Pannonij, COTISONIS, Getarum regis, auxilio freti; arma iterùm cæperant. sed mox per legatos Augusti, motus eorum celeriter compressi; & ipsi in deditionem recepti sunt.

Maritimæ etiam Alpes, quæ à Liguribus Capillatis tenebantur; hactenus liberæ & iure Italico fruentes; eiusdem Augusti auspicijs in servitutem redactæ sunt.

Vagienni quoque Inalpini, & Taurini Ligures, in deditionem adducti: Et apud eos victoriarum monumenta ab Augusto condita: Apud illos, Augusta Vagiennorum; apud hos, Augusta Taurinorum.

BERYTVS COLONIA.

Eodem tempore in Berytum, maritimam Phœniciæ urbem, coloni ex veteranis ab Agrippâ adscripti; & urbs ipsa iure Latio donata, & Iuliæ Felicis cognomine illustrata est.

Tarsensibus quoque in Ciliciâ libertas & ius civitatis Romanæ, quibus ab Antonio Triumviro olim fuerant donati; ex Augusti imperio, & S. C. sunt confirmata.

AVGVSTVS, sedatis Gallorum motibus, & repressis Germanorum excursionibus: composita Hispaniæ rebellione; DRVSOQVE, in Germania, cum imperio & exercitu, ad Rhenum relicto, ipse in Vrbem reversus est. Et morum legumque regimen in tertium quinquennium accepit.

3939 Ab V. C. 740. Ab Act. pug. 18.	*Paullo ante TIBERIVS CLAVDIVS NERO (post Imperator, quique paucis diebus Consulatum gessit) & P. QVINCTILIVS VARVS Consulatum inierant. Et Theatrum BALBI fuerat dedicatum.*	11.

TEMPVS MISSIONI MILITARI PRÆSTITVTVM. AGRIPPA PODAgram lenit.

Quùm AVGVSTVS, paucis pòst diebus, militibus iustæ missionis tempus præstituit. Prætorijs quidem annum x. Reliquis annum xvi. Emeritis autem, non agrum ut antea; sed pecuniam dari mandavit. ne veteres coloni sedibus usque suis pellerentur; & milites passim tumultuarentur. (Quâ de re, paullò plenius infrà.)

Mòx & M. AGRIPPA Romam ex Asiâ rediit. Qui dum gravi pedum morbo conflictaretur, neque doloris satis patiens esset; ignaro quidem AVGVSTO, sed audaciore medici consilio usus; demersis in acetum calidum cruribus, acerrimum morbi impetum pro tempore evasit. *Tantiputavit, usu pedum, sensuq; adeo omni carere; dummodò & dolore illo levaretur.*

LEPIDI EXITVS.

Mortuus est & tunc, qui longâ inertiâ consenuerat, M. LEPIDVS, Trium-vir nuper, & Pont. maximus. Pontificatum, quem vivo auferre, populo etiam rogante, AVGVSTVS noluerat, eo mortuo, Pontificum operâ, & populi suffragijs, prid. Non. Mart. suscepit: ludosque Pontificales magnificentissimo adparatu edidit: & Tigrim omnium primus Romæ ostendit. Iis ludis, ab Athletarum & pugilum spectaculis muliebrem sexum omnem submovit.

FATIDICI LIBRI CONCREMATI.

Quidquid fatidicorum librorum, Græci Latinique nominis, nullis, vel parùm idoneis auctoribus vulgò ferebatur; supra bis mille undique contractos, concremavit. Solos SIBYLLINOS retinuit; & quidem habito eorumdem delectu. quos duobus forulis inauratis, sub APOLLINIS PALATINI basi recondidit.

ANNVS ORDINATVS.

Annum à D. IVLIO patre ordinatum, sed posteà Pontificum negligentiâ conturbatum; (quia inter xxxvi. annos, quùm ix. tantùm dies intercalandi fuissent; xii. interseruerant) rursùs lege præscriptâ, ut xii. anni proximi, sine intercalatione, defluerent; atque ita tres illi dies, qui plus iusto inserti fuerant, consumerentur; ad pristinam ratione redegit. Vt annus ccclxv. dierum, & quadrantis, esset: & quarto quoque anno, non ineunte, sed desineute; dies unus intercalaretur.

In eius anni ordinatione, è suo cognomine, Sextilem mensem passus est AVGVSTVM nũcupari; quòd eo mense primus ei Consulatus; & insignes aliquot victoriæ, cum tribus triumphis, obtigissent. Licet mense Septembri, x. scilicet Kal. Octob. natus esset.

Hæc & S.C. sancita, & plebiscito confirmata.

RATIONARIVM AVGVSTI.

Eodem anno AVGVSTVS, ex Austrinis tempestatibus; gravedine laborans; convocato Senatu de rep. relaturus; Quæstori libellum recitandum dedit: quo res ab ipso gestæ comprehendebantur: & quidquid ubique militum esset, ad certam stipendiorum præmiorumque formulam adstringebat: definitis, pro gradu cuiusque, temporibus & commodis missionum: ne aut ætate, aut inopia, post missionem, ad res novas solicitari possent.

Posthæc P. QVINCTILIVS VARVS Pontifex, cum TIBERIO collegâ, ludus votivos Iovi, pro reditu AVGVSTI, ex S.C. fecit.

Theatrum MARCELLI eodem anno ab AVGVSTO dedicatum: Ludique eius rei gratiâ facti. (Troiæque ludicro, & minorum puerorum delectui, CAIVS, nepos eius, præfuisse, traditur à Græcis scriptoribus: Latini id biennio posteriùs factum prodidere.)

LVDI NATALITII.

Natali ipsius AVGVSTI, ludos, quos equites Romani quotannis sponte faciebant, atque ipso consentiente per biduum celebrabant; IVLVS ANTONIVS, M. ANTONII F. tum Prætor, equestri certamine, & venationibus magis solenneis fecit: epulumque ex S.C. AVGVSTO & Senatoribus dedit. Eodemque natali, Ordines, in Lacum CVRTII quotãnis stipem, ex voto, pro salute AVGVSTI, iacere consuerant.

XX. VIRATVS INSTITVTVS.

Tum & xx. Viratus, novus magistratus ex Equitibus, S. C. institutus est. Ita tamen, ut qui eo honore functi essent, idcirco in Senatum ne legerentur, nisi & alium magistratum, eo ordine dignũ, cepissent.

Ex his xx. Viris, Tres erant, III. Viri capitales: Tres monetales; qui Auro, Argento, Ære, Flando, & Feriundo, præessent. Quattuor, qui vias urbanas curarent: Decem, qui hastam Centum-viralem cogerent. AVGVSTVS prætereà Senatum recensuit. omneisque qui censum Senatoriũ haberent, & xxv. ætat. annum attigissent, corporeque integro neque deformato essent; in Senatum adlegit.

AGRIPPAM autem, exacto iam primo Tribunitiæ potestatis lustro; in proximum iterùm quinquennium Tribunitiâ potestate donatum, Constituendæ etiam Reip. collegam retinuit.

3940.
Ab V. C. 741.
Ab A.t. pug. 19.

Consulatum hoc anno M. VALERIVS MESSALLA BARBATVS, & P. SVLPITIVS QVIRINVS inierunt.

10.

Illius filia, VALERIA MESSALLINA, CLAVDIO Imp. posteà nupsit: Hic verò ortus apud municipium Lanuvium, nihil ad veterem & patriciam SVLPITIORVM familiam attinebat.

Iisdem, in Consulatu mortuis, suffecti produntur: C. VALGIVS, cognomine SATVRNINVS; qui tamen magistratum non inijt: & C. CANINIVS REBILVS, qui pariter in eo magistratu mortuus est.

AGRIPPÆ EXITVS.

AVGVSTVS, AGRIPPAM, cum maximo imperio & exercitu in Pannonios, qui iterùm, Getis auxiliantibus, rebellarant; adultâ hieme misit. Sed ij, cum ipsò adparatu territi; tum ducis fàmâ consternati; ab armis diabuntur, & pacem petunt. AGRIPPA inde in Campaniam reversus, in fatalem morbum incidit.

AVGVSTVS, qui tum forté Quinquatribus (XIV. Kal. April.) nepotum suorum, CAII & LVCII, nomine, munus dabat; quam-celerrimè eò adcurrit. quem ut mortuum repperit; tam suâ, quàm reipub. caussâ gravissimè indoluit. funusque Romam delatum, atque in foro positum, laudavit; & in suum Mausoléum condidit.

(AGRIPPAS ab ægro partu, quòd in pedes nascantur; ѝ Ƣ Ѡ putàrunt antiqui. quùm hominem capite oriri, ex lege naturæ, sit conveniens: contrà pedibus antrorsum efferri, sit infaustum.)

EIVSDEM FELICITAS; MAXIMIS INCOMMODIS CVMVLATA. EIVS desiderium.

Hunc AGRIPPAM tam præpostero exortu natum ferunt; unico felicitatis exemplo. Quamquam, & aliàs, eiusmodi exortûs augurium, AGRIPPÆ AM satis lutile constet. Adversa nimirùm pedum valetudine, perpetuisque podagræ cruciatibus: tum misèrâ iuventâ, & reliquâ vi à inter arma hostesque exercitâ.

Adhæc vitę brevitate; qui anno quinquagesimo, per magnum corporis cruciatum, fit exitu ctus.

Qui in tantis, ob uxoris adulteria, anxietatibus, animam traxerit; perpetuo ferè soceri servitio oppressus. Denique, infelici orbi terrarum, p tieritate, per utrasque potissimùm AGRIPPINAS, filiam, quæ CAIVM CALIGVLAM: Nepteм, quę DOMITIVM NERONEM; principes genuere: *totidem generis humani exitia & pestes.*

AGRIPPA morte in Vrbem nuntiatâ, luctus omnibus universè incessit. Lati clavi, & annuli aurei, depositi; vestemque omnes mutârunt. Et longinquâ fuit in populo, tantarum in homine virtutum, recordatio, ac desiderium. cui levamenti pro tempore aliquid adferre visum: quòd IVLIA filium peperisset, qui Agrippa Posthumus, è re natâ dictus.

TIBERIVS GENER AVGVSTI, DVCTA IVLIA.

AVGVSTVS, ut domum suam aliquo iterùm subsidio firmaret, anxius cui filiam collocaret: C. Proculeium, Equitem Romanum; Terentiæ, Mecænatis uxoris, fratrem, ob insignem moderatæ vitæ tranquillitatem, cæteris præferre, apud se constituerat. sed tandem Tiberium, privignum suum, elegit. cumque coëgit, Agrippinam, Agrippæ filiam, rum ex ipso prægnatem, & ex quâ iampridem Drusum genuerat, dimittere. Quod quidem facere, non fine magno animi angore, tum ob iucundam Agrippinę consuetudinem; tum ob improbos Iuliæ mores, (quam sub Agrippâ etiam marito, sui appetentem sensisset) induci passus est.

Cum eâ primò concorditer, & mutuo amore vixit: sed mox ab eâ discessit: & aliquantò gravius, ut etiam perpetuò secubaret. postquam mutui adfectûs pignus, Aquileiæ natus infans exstinctus fuit.

PANNONII ITERVM REBELLES DOMANTVR.

Illum AVGVSTVS in Pannoniam, ad arma iterùm, auditâ Agrippæ morte, commotam, cum summo imperio mittit. Rebellabant potissimùm Breuci & Colapiani; populorum qui cis Savum degebant, facile principes: quibus Pinnetes: Item Desitiatæ, & Amantini, trans Savum; quibus duo BATONES imperabant. Hic TIBERIVS egregiâ Scordiscorum, qui se cum Romanis iam coniunxerant; fide operâque usus est. Qui, ut ad Claudium montem habitabant, hostium tergo obversum; ita subitâ inde incursione populationeque, ingentem cum terrore cladem, superatis Dravo & Batuncio fluminibus, in Amantinos circumtulére. Sic ut fumus, ex villarum agrorúmque incendijs, in oculos & ora hostium ferretur; & omnia tumultûs plena essent.

BATO itaque, quasi ad sua defendenda cū copijs digressus; TIBERIVM, quem impeditis & devijs saltibus exercitum in Breucos duxerat, locis tam iniquis, ut ferè aut perdere etiam poterat; passus est cū omnibus copijs incolumé evadere. (quo beneficio pacem posteà sibi, suisque; & ingentia insuper præmia à TIBERIO adsecutus est.) Tota itaque belli moles in Breucos, omnium ferocissimos, versa.

Et hi clade Dæsitiatarum, quibus alter Batonum imperabat; ex armis (quę proiecta Savo flu. deferebatur, magnæ stragis indices intellectâ; præ terrore & desperatione, à ducum suorum imperio dilapsi, in deditionem venére. Ex ijs qui arma ferre poterant; magnam partem Tiberius sub corona vendi iussit. eâ lege: *Vt ne in Pannoniâ, aut vicinis regionibus a pop. Rom. imperio alienis, servirent.* PINNETES eorum princeps, in Pirustarum ditionem fugâ elapsus est.

P. Corn. Dolabella, ut eos è Pannonios, qui nódū perdomiti erant, sub ius ditionemq; redigeret, sub-

nimus eſt. Et TIBERIVS, à victoria, in Segeſticam, Savi inſulam, traijciens, ibi Syſciam coloniam ex veteranis, cum iure Italico, deduxit. oppidumque, haud longè à confluentibus, Colapis & Savi, ſitum, validis mœnibus propugnaculiſque firmavit. Eâ deinceps, tanquam arce, contra Pannoniorum & Dacorum incurſiones, uſos.

Senatus TIBERIO, ob res feliciter geſtas, triumphum decreverat. verùm AVGVSTVS, ne cum ageret, interceſſit; & triumphalibus ſolùm ornamentis donandum cenſuit. Qui honor, ſecundum AGRIPPAM, ei primum obtigerit.

ALTERA IN SICAMBROS EXPEDITIO: IN BRVCTEROS, FRISIOS, CAVCHOS

Sub hæc, Sicambri, duce MELONE; ſimul & Vſipetes, Galliam iterùm incurſionibus vaſtabant. Multique ex Gallis, ob continua tributa, & fenoris gravitatem; quibus coactórum ſævitia ac ſuperbia acceſſerat; Germanis ſeſe adiunxerant.

Hinc DRVSVS, TIBERII frater, qui tum Galliam pro-Prætore regebat; provincialium primores evocat; & leniter verbis caſtigatos ad imperium reducit. & coactis undique copijs, ſocios navaleis, Batavórum inſulani, cum claſſe, petere iubet.

Ipſe contra Germanos, quàm-maximis potuit itineribus, profectus, ne Rhenum traijcerent, repreſſit.

FOSSA DRVSIANA. MARIS SEPTEMTRIONALIS EXPLORATIO. FRISII ROMAN. AMICI.

Foſſamque novi & immenſi operis, quà ex Moſâ in Rhenum, & ex Rheno per Lacus in Oceanum navigaretur, fecit: cui Druſianæ ab auctore nomen fuit.

Hinc in Amiſiam flumen deflectens; Bructeris navali prœlio ſuperatis, Friſios etiam in deditionem accepit, varijs prœlijs edomitos: & tributi vicem, in uſus militareis, coria boum pendere iuſſit.

Oceanum inde Septemtrionalem, primus ex Romanis, ingreſſus, claſſe ad Cimbrorum uſque promontorium (quæ fortè hodie Scagia eſt) circumvectâ, explorari iubet.

Inde proſpecto immenſo mari, aut famâ ſaltim cognito; ad Scytharum littora, & loca extremo frigore horrentia, atque inculta; idem mare, importuoſum atque inacceſſum, pertingere intellexit.

Inde in Cauchos celerem, proſperamque expeditionem facit; & acie ſecum congredi auſos ſuperat. Ex illis, qui fugâ elapſi fuerant; pars maior ad ſuas ſe paludes, Romanis incognitas, ceu in tutum, recepére.

Cumque DRVSVS claſſem in ea æſtuaria incitari iuſſiſſet; atque ob æſtuum violentiam, & brevium vadorumque difficultatem, magnum periculum eſſet aditurus; Friſij, paullo-antè in ſocietatem adſciti, tempeſtivè ipſum de loci vitio præmonuerunt.

DRVSVS itaque Sicambris, qui Rhenum tranſierant, cæſis: & Vſipetum agro longe lateque vaſtato: Friſijs denique in pop. Rom. amicitiam acceptis; in Vrbem reverſus eſt: Et licet prætorijs anteà ornamentis donatus; præturam tamen accepi-

DOMESTICA, IN HERODIS REGIA, MALA, ET DISSIDIA: FRATRIBVS INTER SE COMMISSIS.

Interim HERODES cum novis domeſtici diſſidij malis, miſerandum in modum, conflictatus eſt: quùm ſoror SALOME, cum aliquot conſcijs, tamquam hereditario odio, adoleſcenteis, MARIAMNES filios, ceu futuros aliquãdo maternę necis ultores, metuerent, & inſectarentur: & ipſi partim eâdem ex cauſſâ malè erga patrem animati; partim iuvenili dominandi cupidine incitati, vix ſibi à convicijs in adverſarios, & inſidiatores, temperarent. Et matris immeritę mortem impatientius ferentes, neque itam diſſimulantes, ſuam quoque ſortem miſerabantur; quibus neceſſe eſſet, cum parentis ſuæ interfectoribus vitam degere; atque eorum ſe quaſi contagione inquinare.

SALOME itaque & Pheroras, iritatâ ſubinde adoleſcentium ferociâ, quam mòx apud patrem in ſuſpicionem eſſent vocaturi; Herodem, iam ex Aſiâ reverſum, monent; magnum ab illis ſibi, & ipſi impendere periculum: Qui palam iactarent: *Haud impunè laturos, quotquot maternæ necis auctores fuiſſent.* Et huic calumnię adfingunt; ARCHELAVM, Cappadociæ regem, ſpem ijs facere: cuius ope ad Cæſarem accederent, patrem accuſaturi.

His auditis, quæ & ab alijs convenienter renuntiarentur; rex turbatus: & anteacta, memoriâ repetens; atque ex ijſque futura præcipiens ne maior ex eo diſſidio calamitas conſequeretur, reformidabat.

Atque ita ille, qui foris, fortunâ ſupra omnem ſpem propitiâ uteretur; cuique domi omnia præter opinionem, peſſimè cederent; ambiguum fecit: *Poſſetne externâ felicitate, domeſtica eius calamitas, penſari! An ſatius, utroque, ex æquo carere, & intra privatam ſortem conſiſtere.*

ANTIPATRI MALIGNITAS.

Inter has animi curas, viſum eſt; alium filium, ex DORIDE, ANTIPATRVM, tum privatum, in regiam arceſſire, & in honore habere. Eo forte pacto minuendam adoleſcentium ſpem & ferociam ratus; quùm ſibi ſolis tanti regni ſucceſſionem minimè ſervari animadverterent.

Sed id longè aliter evenit. Illi namque iniurioſum factum patris interpretati ſunt. Et Antipater, ampliore libertate non contentus, hoc unum ſtudebat; *Ne primo apud patrem loco fratribus cederet*; eumque ab illis per calumnias alienaret. Quas quidem non per ſe, ſed per conſiliorum ſocios, regi minimè ſuſpectos, & fidem dictis adſtruere edoctos; intentaret.

Iam enim & complures ad eum, quem nova regni ſpes inflârat; colendum, ſe contulerant; & alij Herodem fucatâ benivolentiæ ſpecie, captabant; & criminibus, undequaque conquiſitis domeſticum diſſidium fovebant.

HERODES FILIORVM INNOCENTIVM ACCVSATOR.

Rex autem ægrè ferens publicos ſuorum ex Mariamne filiorum queſtus, & deplorationes; quo magis, eos

gis eos deprimeret, maioribus semper honoribus augebat Antipatrum: eiusque mat[r]em iam in regiam induxerat.

Agrippæ denique, qui post decennalē Asiæ administrationē, Romam iam cogitabat; solum hunc ex fil[i]js, itineris comitem adiunxit; à quo multis cum muneribus ad Cæsarem perduceretur, & uniee cōmendaretur: ut quasi repulsis à principatu adolescentibus; per illum omnia agi gerique viderentur.

HERODES ab eodem ANTIPATRO filio etiam absente, per litteras & calumnias, in filios exacerbatus; ne quid temere per iram in eos consuluisse censeretur; Romam navigare constituit, & eosdem coram apud CÆSAREM accusare. Quem quùm Romæ non invenisset; Aquileiam usque est persecutus.

Ibi [illegible] C[æsar] [illegible] ven[illegible] [illegible]tati regni, al[i]j que ex suspici[illegible] [illegible] xios ad lescentes onerabat. [illegible] neque [illegible]rum videretur contra patrem bilcere, aut [illegible]cere; neque tutum cau[s]am [illegible] deserere. E[illegible]que modestia & iuvenilis consternat[io] Cæsaris pru[d]entiam non latuit; & quotquot aderant, misericordiam omnibus co[m]movit.

Et postquàm ALEXAND[ER] [illegible] ex [illegible] tè patris accusationi respondisset, rex ipse pate[r] excusationis egere visus est: qui sine [illegible] mentis eam criminationem [illegible] adgr[illegible] esset. Et Cæsar ipse patrem rogavit, u[t] [illegible] eiusmodi ex animo aboleret, & filijs reconci[li]aret: *& mutua utrimque pietas in post[e]rum coleretur.*

3941. Ab V. C. 742. Ab A. I. pug. 20.	PAVLVS FABIVS MAXIMVS, & Q. ÆLIVS TVBERO, Coss. creati.	9.

SENATVS RESTITVTVS, ET TRIBVNATVS PLEB.

AVGVSTVS, ut res urbanas componeret; Senatum rursus legere instituit. Quùm namque amissis per bella patrimonijs, census Senatorius, c. millibus esset præfinitus. pòst autem, magnis iam partis divitijs, usque ad cc. millia esset perductus; nemo erat, qui sponte Senator esse vellet. quin & filij nepotesque Senatorum, adflictâ re familiari, ultrò etiam Senatoriâ dignitate se abdicabant; nedum ut appeterent.

Et quoniam nec Tribunatum plebis quisquam ultrò petebat; uti ex Quæstorijs & nondum annos XL. natis, aliqui fierent; omneis ipse perquisivit. Et qui supra XXXV. annos nati erant, præterijt: qui verò infra eam ætatem essent, & censum Senatorium haberent; Senatores esse coegit. nisi qui manco aut mutilo corpore essent.

Et ne infrequentiâ candidatorum, Tribunatus pleb. n[e]gligeretur; sanxit: *V[t] tot ex Equitum numero, aut suffragijs crearentur, aut à designatis cooptarentur; quoad legitimus Tribunorum numerus expleretur.* Ea lege; ut quùm Tribunatu abijssent, ipsis liberum esset in Senat[o]rio ordine censeri; vel in Equestri manere, si mallent.

DRVSI EX GENTIBVS GERMANICIS VICTORIÆ.

Interim DRVSVS, iam Prætor, iterùm in bellum [r]eversu[s] [illegible] Rheno, Vsipetas perdomuit. Lup[iam] [illegible] ponte [illegible] incur[s]ionem in Sicambros fecit. Inde Tencteros ad[illegible] & Cattos Sicambrorum [illegible] [illegible]os, quia [illegible] [s]ocietatem cum cæteris [illegible] noluisse[nt]; varij[s] cladibus adtrivit.

P[os]t hæc validissimas Cheruscorum, S[u]evorum, & Sicambrorum copias, [m]agno difficilique prælio superavit.

Q[u]o [illegible] victoriam animo præce[pi]ssent; spolia, pr[æ]d[a]m [illegible] ex R[o]m[an]is [illegible] [illegible]t par[illegible] Cherus[ci] [illegible] Suevi opes, [illegible] capt[i]v[os] [illegible] erant. A[illegible] ut aliquâ scel[er]is necessitud[in]e mutuam inter se societatem, velut auctora-

mento aliquo, obstringerent; XX centuriones ex hostibus à se interee[pto]s, concremaverunt. Ita [illegible] nisi magno labore & militum Romanoru[m] virtu[te] victa est earum gentium pe[rti]nacia.

DRVSVS equos, pecora, torqueis, ips[o]s[que] captivos ceu prædam militi suo distribuit; & sub coron[a] [ven]didit. Nec incruenta Romanis v[ic]toria fuit. Ab [illegible] diei sextâ, ad noctem usque, cæsi hostes, sex passuu[m] millia cadaveribus, aut armis oppleve[r]e. Re[illegible] inter spolia eorum catenis, quas in Romano[s] [illegible] dubio victoriæ eventu, se [illegible] adport[a]rant. M[illegible] in ipso pugnæ loco DRVSVM Imperatorem saluta[runt] & tropæa erexit.

Inde DRVS[VS], per Mosam flu[m]en, per V[a]hgim, & per Rheni ripam, L. amplius castella, co[er]cendis hostium incursionibus, condidit.

Quùm ob eas res, DRVSO, triumphales hono[res] essent decreti; & ut ovans urbe[m] int[raret]. A[illegible] eidem Proconsulare quoque Imperium, postqua[m] præturâ, quam tum gerebat, abijsset; concess[um] [illegible] Imperatoris nomen, quo ab exercitu fuer[at] [illegible]tus, negavit.

TIBERIVS intereà Delmatas, qui eo absente [illegible] Pannonijs arma rursus mov[er]ant, iterùm [illegible] potestat[em] redegit: & eosdem cum DRVS[O] [hono]res adeptus est.

A[vg]VSTVS ob tot victorias, [illegible] auspi[ciis] [illegible] XII. Imperator à Senatu a[p]pellatus est. D[RVS]I ovationem, prærnatura mors prohibuit.

BELLVM IN THRACIA.

Dum ea per AVGVSTI privign[o]s, in Germ[ani]a Pann[onia]que g[e]runtur; arro[x] in Thra[cia] [illegible] exortum est. BVLOGASES, Bess[o]rum rex RH[illegible] LIM, COTY[O]S F. pop. Rom. socium, in [illegible] eiusque patruum RHYME[TALCEM] [illegible] Thraciæ Chersonnesum [illegible] moratum L. PISO, ex Pamp[h]yl[i]a, [illegible] tis castris in Bessorum reg[illegible] ab ij[s] acceptam, insigni [illegible]

DRV[S]VS Romam reversu[s] [illegible] magno adparatu cele[bra]vit. Et [illegible] est; ut Augustalia f[illegible] Præ[torio] V[illegible]ano quot an[nis] [illegible]

3942. | Cos. inde creati IVLVS ANTONIVS, AFRICANVS M. ANTONII ex FVLVIA F. & Q. FABIVS MAXIMVS. | 8.
Ab V. C. 743.
Ab A. i. pag. 21.

DRVSI DE SVEVIS, CATTIS, MARCOMANNIS, &C. TROPÆA.

Quùm DRVSVS, ineunte Vere, in Germaniam profectus, Suevos magnâ clade profligatos, in ditionem recepisset, ijsque VANNIVM regem dedit; initio sui principatûs popularibus non ingratum.

Inde etiam Marcomannos congredi ausos, non sine maximâ strage, prœlijs & populationibus, ad imperata facienda coëgit, quorum similiter spolijs tumulum quemdam, in tropæi modum, exornavit.

Inter flumina, Alisonem, & Lupiam, castellum, ad arcendos Cattorum impetus, condidit: præsidiaque & custodias, ad provinciarum tutelam, disposuit. Easque ob res, simul & ob PISONIS adversùs Bessos victoriam, AVGVSTVS XIII. Imper. salutatus est.

OCTAVIÆ MORS, ET HONORES FVNEBRES.

Sub hæc, mortua est OCTAVIA, AVGVSTI soror, cui ille, quùm præcipua officia vivæ præstitisset, defunctæ etiam maximos honores tribuit, & mortuam laudavit. eamque non modò Senatores, latis clavis & annulis publicè positis, sed matronæ etiam omnes luxérunt.

DRVSVS quoque, Cos. designatus, pro rostris vestem mutavit: itidem & L. DOMITIVS, uterque OCTAVIÆ generi. qui & funus extulérunt, & in AVGVSTI mausoléo condidérunt.

SENATVS CONSVLTA RESTITVTA.

Tum quoque AVGVSTVS permisit, ob infrequentiam Senatorum qui ad edictum conveniebant, ut ex ccc. sententiâ Senatus-Consulta perscriberentur; & ad ærarium perferrentur. Eademque Quæstoribus custodienda tribuit: quòd Tribuni pleb. & Ædiles, quibus ante id negotij datum erat, per apparitores suos negligentiùs ea curâssent.

FLAMEN DIALIS.

Eodem anno quidam prodidére SER. CORNELIVM MVLVGINENSEM, Flaminem Dialem esse creatum; LXXIV. annis post L. CORNELIVM MERVLAM. qui bello civili Mariano Consul, quùm se magistratu abdicâsset, incisis venis sponte vitam finierat. & tunc ex Pontificum decreto fuisse constitutum, ne Flamen Dialis plus quàm biennio ab Vrbe abesse posset; idque valetudinis tantùm causâ, & ex Pontificis maximi decreto. Neve ijs, etiamsi magistratum capere poterant; provinciarum administrationes concederentur.

NOVÆ DRVSI, TIBERIJ PISONIS VICTORIÆ.

Haud multo-pòst DRVSVS in Galliam, motibus Germanorum turbatam, cum AVGVSTO profectus, eidem ARAM Lugduni dedicavit; idque, Kal. Augusti, quo die ipsi TIB. CLAVDIVS DRVSVS, qui posteà imperavit, natus est.

TIBERIVS verò, in Pannoniam, quam COTISONIS regis iussu, Daci opprimebant, ab AVGVSTO missus, Delmatas, qui ob tributum iniquissimè imperatum, & acerbius exactum, rebellaverant, iique cum Dacis sociaverant; partim acie profligatos, partim ultra Danubium summotos, ad imperium coëgit; eiusque fluminis ripas ulteriores præsidijs castellisque firmavit. Quod itidem supra factum memoravimus.

L. verò PISO, Mæsios & Bastarnas, qui armis Æmilianos, & vicinos iterùm infestabant, magno prœlio vicit. qui in ipsâ etiam captivitate, catenas motibus impatientes, barbariem suam prodidére.

DRVSVS, postquam Cattos, qui Sicambris iuncti rebellarant; aliquot cladibus adfectos, ad deditionem coegisset; Lugdunum victor reversus, unà cum AVGVSTO in Italiam rediit. & AVGVSTVS XIV. Imperator salutatus.

CÆSAR VRBEM STATVIS EXORNAT.

Pro statuis autem, quas ipsi Senatus ob victoriam decreverat; SALVTIS, CONCORDIÆ ac PACIS, signa poni imperavit. In restitutionem DOMVS PALATINÆ quæ incendio erat consumta; Decuriæ, Tribus, Veterani, & sigillatim quamplurimi ex cetero hominum genere, libenter, & pro suâ quisque facultate, pecunias contulerant. Cæterùm CÆSAR, delibans tantummodò summarum acervos, haud plus denario ex singulis abstulit.

Et quùm Kal. Ianuar. absenti etiam, omnes ordines strenam in Capitolio offerrent similiter & in Lacum Curtium stipem, pro salute ipsius, ex voto, conijcerent; eâdem modestia & continentiâ usus; ex eâ summâ, pretiosissima Deorum simulacra mercatus, eadem vicatim dedicabat. Et in his APOLLINEM SANDALIARIVM, a vico; & IOVEM TRAGOEDVM, ab habitu, dictos.

AVGVSTI MVTVA IN HERODEM LIBERALITAS.

HERODES, ex Aquileiâ, AVGVSTVM, cum liberis Romam secutus; quùm is munera ederet, & congiarium populo divideret; ccc. talenta adiuvit. & CÆSAR haud ingratus, et vicissim semissem redituum è Cyprijs metallis donavit. & reliquum eiusdem procurationi commisit; abijsque regiæ hospitalitatis officijs honoravit.

Etque liberam, regis, quem vellet cumque è filijs, successorem designandi; aut regni, in singulos partien-

partiendi, potestatam permisit. Idque quum facere pararet, & mox pœnitêret; negavit se commissurum; quin, *dum viveret, tam regnum, quam filios in potestatem haberet.* Iisque Romę peractis, in Iudæam, reversus est.

Ipso absente, Trachonitæ, non exigua ditionis pars, ab eo defecerant. Sed operâ industriaque ducum, quos in regno reliquerat, perdomiti, & imperata facere coacti sunt.

Rex ad Eleusam, Ciliciæ Insulam & opidum, (quod & mutato nomine Sebaste, sive Augusta, dictum est) adpulsus, ARCHELAVM Cappadocem offendit: haud mediocriter de patris, cum filijs, reconciliatione; & ALEXANDRI generi, in refellendis apud Cæsarem patris criminibus, cõstantiâ, gavisum.

HERODES FILIOS, REGNI, SIBI MORTVO, SVCCESSORES DESIGNAT.

Postquàm verò Hierosolyma redijt; in Templo pro concione, peregrinationis suæ caussam, & summam; ac perspectam Cæsaris erga se humanitatem, exposuit. Et ora[tio]ne ad filio[s] [...] versâ; eos ad concordiam fover[e] [...] pronuntiavit tandem:

Filios post se regnaturos: Et primo quidem loco ANTIPATRVM; *deinde* ALEXANDRVM *&* ARISTOBVLVM. *Sic ut interim tamen se unum omnes respiciant; & pro rege dominóque habeant.*

Senectutem sibi, longinquo rerum usu exercitatam, ad regendum non esse inidoneam; cui tot aliæ facultates suppetant, quibus & subiecti, & liberi, in fide officióque contineantur.

Milites, ducésque militares, si sibi dicto audientes sint; feliciter, & extra omnem perturbationum aleam, esse victuros.

3943. Ab V.C. 744. Ab Act. pug. 22. | *Consulatum inierunt* NERO CLAVDIVS DRVSVS, *& T.* QVINCTIVS CRISPINVS. | 7.

SPECTRVM DRVSO OBIECTVM. EIVSQVE EXITVS, AC DESIDERIVM. Honores funebres.

Idem DRVSVS repetitâ in Germanos expeditione, Cattos multis cladibus profligat. & facto cum Suevis prœlio, victor, ad Albim usque, quem trajicere moliebatur, iam magnâ ex parte Germaniæ domitor, penetraverat; quùm species incognitæ mulieris, voce humanâ amplìore, & Latino sermone, eum compellans; *Vlteriùs tendere* vetuit; & *vitæ ipsius terminum iam adesse prænuntiavit.* Quo ille prodigio, sive omine, territus; converso statim itinere ad Rhenum reflexit. Ibi supremam ex morbo diem in castris æstivis obijsse; quùm annum ageret ætatis XXX. memoriæ proditum est. quæ castra ex eius morte, SCELERATA, dicta sint.

LIVIVS; ex fracturâ, equo super crus eiusdem collapso, tricesimo quàm id acciderat die, mortuum scribit. Et STRABO; mortis locum, inter Salam & Rhenum circumscribit.

TIBERIVS frater, nuntio valetudinis eiusdem evocatus; raptim duobus solum vehiculis CC. millia passuum emensus adcurrerat. Mortuoque invento, corpus eiusdem, prægrediente pedibus toto itinere ipso TIBERIO, per municipiorum coloniarumque primores, suscipientibus obvijs scribarum decurijs ad Vrbem delatum; & in Campo Martio, in AVGVSTI Mausoléum (al. in C. IVLII tumulum) illatum est,

Exercitus verò, honorarium ipsi tumulum excitavit; circa quem deinceps, stato die, quotannis miles in armis decurreret: atque adeò ipsæ Galliarum civitates publicè supplicarent.

Senatus autem, inter alia complura, DRVSO Arcum marmoreum, cum tropæis, iuxta Viam Appiam, decrevit: & novo exemplo, GERMANICI, cognomen ipsi, à provinciâ; posterisque eius, attribuit.

LAVS DRVSI.

Hic, non minus excelsi, quàm civilis animi fuisse fertur. adeò ut non dissimularet, se quandocumque posset, pristinum reip. statum esse redditurum. Vnde suspectum AVGVSTO fuisse quidam falsò putárunt; & è provinciâ revocatum: & quia cunct[ar]etur, veneno interceptum.

Quùm contrà Augustus tantoperè virum dilexerit; ut coheredem, unà cum filijs, instituerit: & defunctum ita pro concione laudaverit; ut Deos precatus sit; *Simileis ei Cæsares suos,* CAIVM *&* LVCIVM, *facerent: sibiq; tam honestum vitæ exitum darent; quàm illi dedissent.*

Neque contentus elogium tumulo eius, versibus à se compositis, insculpsisse; vitæ eius etiam memoriam solutâ oratione prosecutus est.

Ipse novas iterùm, de Senatu habendo, & Senatusconsultis faciendis, leges promulgar[it]: & multas, negligentibus constituit. Sanxit præterea; Ne plus, quàm bis mense, legitimus Sen[a]tus co[gе]retur; Kalendis scilicet, & Idibus. Sibi [c]on[silia] [se]mestria sortitus; cum quibus de negotijs ad frequentem Senatum referendis, antè, quàm refe[r]retur, tractaret.

PRÆTORIBVS IVS DICENDÆ SENTENTIÆ DATVM.

Præ[illegible] tempestate, quoad magistratum ge[illegible]; in Senatum quidem venir[illegible]; [illegible]entiam vero loco Senatorio di[illegible]e, (si nond[illegible], vel à Censoribus; vel ab ijs, qui Senatûs legendi potestatem hab[illegible]t. adlecti essent) noudum poterant. Atque e[illegible]um cond[illegible]tione, Prætura Tribunatui plebis c[illegible]ebat; quòd Tribuni plebis, ex ATINIO plebiscito, etiam sine Censoriâ lectione, Senatores [illegible]ent; & sententiam in Senatu, loco Senatorio, dicendi potestatem haberent. Hinc fortè DION adserit; hoc demum anno Prætoribus locum dicendæ in Sen[illegible]u sententiæ datum, factumve fuisse.*

M[illegible] prædictum est; CASSIVM SEVERVM, sordidæ [illegible]ûs originis, & vitæ probrosæ, vehementem eo tempore oratorem, & improbum accusatorem fuisse, [illegible]sque adeò ut multi, accusante eo, absolverentur. Et per immodicas inimicitias eousque contend[illegible]e, ut iurati Senatûs iudicio in exsilium, in Cretam insulam, abiegaretur. Sed quoniam & illic eodem morbo animi laboraret; veteraque & recentia odia auxisset; quùm bonis exuto, aquâ & igni interdictum fuisset; in saxis Seriphijs consenuisse, aut extabuisse.

TIBERIVS MAGNAM PARTEM GERMANIÆ DOMAT.

Tiberium, qui honorem ovationis, ex rebus in Pannoniâ Dalmatiâque gestis, decretum, ob publicum fratris demortui luctum, distulerat; belli Germanici moles curaque excepit. Id magnâ ipse fortunâ gessisse, & consilio maiore patrasse traditur.

Omneis pænè Germaniæ parteis, sine ullo exercitûs sibi commissi detrimento, perv[illegible]gatus; plura artibus & calliditate, quàm vi peregi[t].

Et distractâ, per mutua odia, & suspiciones, in diversa partium factionumque studia, Germaniâ; singulos bellis inter se attritos haud difficiliter oppressit; quos coniunctos anteà metuisset [illegible]jsque fraudibus usus, magnam regionis illius partem, inter Albim & Rhenum, perdomuit; & quasi in provinciæ formam redegit.

HERODES, CÆSAREA PERFECTA, Ludos instituit.

Per idem tempus, perfectâ tandem Cæsarea Palæstinæ urbe, duodecim & ampliùs annis, quàm ædificari cæpta esset; HERODES, (regni sui anno IIX. suprà vicesimum; & Olympiade CXCII. ut putat IOSEPH.) magnâ celebritate, & sumtuosissimo adparatu, eiusdem Encænia, sive Initialia peregit.

Ad certamen Gymnicum exciti undique artifices, Musici, & Athletæ: & cum ferarum copiâ, gladiatores. Romanorum, cæterarumque gentium, oblect[a]menta. Idque Cæsaris mem[o]riæ consecratum, quod singulis quinquennijs recurreret.

Ipsa CÆSARIS uxor, LIVIA, multa ex Italiâ, quæ ad certamini[s] splendor[em] facerent, ex Italia submisit. quòd DRVSVM [illegible] c[illegible], rec[en]s mortuum, in par[te]m eius honoris venire: & Turrim, in novâ civitate ipsius memo[ri]æ ab HERODE d[ic]atam, cognovisset. Sumtus in eam rem facti, ad D. talenta accessisse putantur.

IDEM ANTIPATRIDEM CONDIT, ET CYPRON.

Idem rex, aliud opidum in Campo, qui CAPHARSABA dictus, agro irriguo & plantis idoneo: quem & amnis circumflueret, & pulcerrimus lucus cingeret, condidit. & à Patre ANTIPATRO, Antipatridas nominavit.

Et suprà Hierichuntem, castellum CYPRON, quod matris nomen referret: e[t] munnijt, & amœnissimis domicilijs instruxit. Et præter Turrim in ipsa Vrbe, Pharo non minorem, fratri PHASAELO cognominé; & opidum, circà Vallem Hierichunti[n]a, ædificavit; & locum anteà desertum, incolis tectisque frequentem reddidit.

Prætereo alia paris ab homine isto munificentiæ, quæ per plerasque Græciæ & Syriæ civitates, Rhodios, Chios, Nicopo[l]itas, & Antiochenos, exstare voluit monimenta; Vnde aut in præsens laudi, aut in posterum memoriæ velificaretur.

IDEM SVMTVI, ET QVÆSTVI, sed ex alijs, deditus.

Sed idem suprà facultates sumtuosus, gravis & molestus subiectis suis esse, & qui plurimum pecuniæ in alios erogaret: malè eamdem, & cum publico quidem odio, aliunde quærere cogebatur.

NOVÆ IVDÆORVM QVERELÆ: & ipsi in integrum restituti.

Quùm iterum Iudæi, qui Asiam & Cyrenen incolebant, multis incommodis iniurijsque adfici se putarent, ab earumdem regionum civitatibus: in quas ipsi, pari cum alijs iure, à priscis regibus aut Dominis adsciti essent: quasi reliquis civibus graves & incommodi, magnam pecuniæ vim aliò exportarent, per legatos, eâ de re apud Cæsarem gravissimè sunt conquesti.

Is, suis ad provincias rescriptis, placere sibi significavit; *Vt æquale cum alijs ius Iudæis passim servaretur. Vtq, ij proprijs ritibus legibusq, vivere finerentur: Fanis eorum ius Asyli integrum maneret: Sacram pecuniam Hierosolyma mittere, nemine prohibente, liceret: cuius procuratio & tutela penes Iudæos esset.*

HERODES RAPAX, ET τυμβωρύχος.

HERODES, vana & inu[ti]li, domi forisque, pecuniarum profusione exhaustus: & certior factus HYRCANVM, qui ante ipsum regnârat, recluso DAVIDIS, regis, sepulcro, III. talentum argenti

Millia inde exportasse: & multo plura superesse, quæ quantumvis magnis sumtibus sufficerent.quod multo ante animo præceperat, adgredi clanculum, & tentare instituit. Et ac[...]tis amicorum fidissimis, in apertum sepulcrum noctu ingressus: depositæ quidem pecuniæ nihil reppererit: sed mundi pretiosi, & aureorum [...]amentorum [...] ingentem inde sustulit.

Quùm his quasi escis invitatus, ad scrutandum interiora procederet, ubi DAVIDIS & SALOMONIS, regum, corpora [...]ita iacebant, [...] fertur, ex adytis flamma, duo[...] misit: E[...]que casu territus [...] que animum [...]ione ex[...] rei; in [...] cri aditu, sumtuosum è can[...] mentum exstruxit.

Cæterùm HERODIS dom[...], licet ma[...] ex eo tempore, in deterius [...] D[...] aulâ exorto, *quod bello civili s[...] esset, [...] mutuis inter se calumnijs concertarent.*

3944. Ab V. C. 745. Ab Act. pug. 23.	C. MARCIO CENSORINO, & C. ASINIO GALLO, *Consulibus.*	6

DE SACERDOTIIS: ET VIRGINIBVS VESTALIBVS, ET IMPVBERIBUS, CURA.

Quùm AVGVSTVS Sacerdotum dignitatem simul & commo[...] auxisset; & maximè Virginum Vestalium. Quumque in demortuæ cuiusque locum, aliam capi oporteret; multique ambirent, ne filiæ eorum in sortem darentur; adiuravit AVGVSTVS: *Si cuiquam neptium suarum ætas competeret; se ultrò oblaturum eam fuisse.*

(Virgines illæ Pontificis maximi manu apprehensæ, ab ijs parentibus, in quorum potestate erant; quæ non minores annis sex; nec maiores quàm decem erant; viginti capiebantur: è quibus una sortitò, pro concione, quæ in demortuæ locum surrogaretur; legebatur.)

Posthæc, Lupercalibus (quibus nudi discurrere soliti) vetuit imberbeis, aut impuberes, decurrere; ut eorum pudicitiæ, contrà impudicorum insidias, consultum esset.

STATVÆ, MONIMENTA: ET EXEMPLARIA VIRTVTVM.

In operibus publicis, proximum à Dijs Immortalibus honorem, memoriæ veterum Imperatorum præstitit; qui Imperium pop. Rom. ex minimo maximum fecissent. Itaque opera cuiusque, manentibus titulis, restituit; & statuas omnium triumphali effigie dedicavit.

Professus edicto; Id se commentum: *Vt ad illorum velut exemplar, & ipse, dum viveret; & insequentium ætatum Principes, à civibus exigerentur.*

POMPEII quoque statuam, è Curiâ, in quâ C. IVLIVS CÆSAR fuerat occisus, translatam, contrà Theatri ipsius Basilicam, marmoreo IANO superposuit.

MÆCENATIS MORES; ET OBITVS.

Ijsdem Coss. C. CILNIVS MÆCENAS vitâ excessit. Vir ut ata[...] [...]ibus ex Etruriâ oriundus; ita eruditorum sui sæculi hominum fautor cultorque eximius. Qui angusticlavo, & Equestri ordine contentus, nullos umqu[...] hono[...] petierat.

Fertur idem, ubi res [...]tam & [...]am exigeret; exsomnem prorsus prov[...]dumque actiones omnis peritè procurâsse. E diverso [...] negotio remitti posset; otio atque molli[...] se. Augusto carus, eoque tam familiar[...] auctoritate suâ frequenter animi eius impo[...] repressserit; multisque saluti fuerit.

FONS OLEI: ET IRIS.

Eodem anno tradunt nonnulli; trans T[...] de tabernâ meritoria, in Vico Iudæorum, fo[...] olei è terra erupisse; ac per totum diem largi[...] rivo fluxisse. Et circulum Iridis, circà Solem, [...] quot diebus apparuisse. Alij id ad annum ter[...] Triumviratûs referunt. (Vid. Baron. Apparat[...]

TIBERIVS ITERVM CVM GERMANIS ET SICAMBRIS PVGNAT & triumphat.

Quùm Augustus accepto in alterum decenn[...] Imperio, adversùs Gallos exercitum eduxi[...] quidem in provinciâ mansit; TIBERI[...] verò [...] iecto Rheno, Germanos ad conditiones accipi[...] compulit. Quas quùm illi repudiarent, magn[...] eosdem cladibus, sed victoriâ non incruentâ [...] fecit. sic tamen, ut consilio & astu plu[...] vi & armis, perficeret.

Sicambrorum, Suevoru[...]que x c. Mil[...] se dediderant; in Galliam, inter Rhenum & [...] sam, Wahalimque, fluvios, transduxit.

Cæteras Germaniæ genteis, posteaquàm Romanæ ultioni ex ijs factum esset satis, internis discordijs inter se conflictanteis eo consilio reliqu[...] ut [...] curiùs tandem, faciliusque ita tracti con[...] Romanis devincerentur.

AVGVSTVS itaque quùm TIBERIVM Imperat[...] nomine ultrò ornâsset; eumdem Consulem [...] design[...]vit. Et litteras, more maiorum, [...] se gestis ad Senatum mittere; atque ant[...] gistratum iniret, de ijsdem in Senatu dissere[...]; [...] tum demum triumphare voluit.

TIBERIVS è Germaniâ reve[...], Sena[...] Æ[...] OCTAVIAM, quæ extrà Pomœrium erat, [...] facta sua exposuit, & triumphum petiit.

Senatus res gestas tri[...]pho [...] gustoque, cuius auspi[...] ea g[...]ra[...] itidemque, & ex Augusti v[...]tate, [...] de crevit. Sed Augusto triumphum reijcie[...] TIBERIVS Kal. Ianuar. de Germaneis [...]

TROPÆVM

TROPÆVM AVGVSTO ERECTVM.

AVGVSTO verò Tropæum hâc formâ dicatum. " *Imper. Cæsari, Divi Filio, Augusto, Pont. Max. Imper. XIV. Tribunit. potest. XVII. S. P. Q. R. Quòd eius Ductu, Auspicijsque, gentes Alpinæ omnes, quæ à Mari Supero, ad Inferum pertinebãt, sub Imperium pop. Rom. redactæ sunt.*

Itidem P. SVLPITIVS QVIRINVS, licet non ex veteri Patriciaque Sulpitiorum gente; ob rei tamē militaris scientiam, & operam reip. fortiter navatam, Consulatum ante adeptus; nunc quinquennio exacto in provinciam profectus, per Ciliciam, Homonadensium XLIV. castella, locis asperis posita, expugnavit: eamque ob victoriam triumphalia ornamenta iussu Augusti accepit.

3945. Ab V. C. 746. Ab Aċt. pug. 24. | *TIB. CLAVDIVS NERO, Consulatum II. Kal. Ianuar. init, cum C. CALPVRNIO PISONE, II. Sed Tiberius eum Consulatum per treis solum menses gessit. (Hic annus DION. HALICARNASSEO putatur ab V. C. 745. & Olympiadis 193.)* | 5.

CAIVS, AVGVSTI fil. quùm XIV. tantùm ageret annum; populi studio, aut adulatione, Consul designatus est. sed Consulatum non init, auctoritate & intercessione AVGVSTI prohibitus. (TACITVS tamen auctor est; AVGVSTVM, CAIVM & LVCIVM Cæsares, nondum posita puerili prætexta; *Principes Iuventutis* appellitos, Consules etiam designari, speciè recusantis, flagrantissimè cupivisse.)

COGNITIO FAMOSORVM LIBELLORVM.

Ipse cognitionem de famosis libellis, sub specie læsæ maiestatis, primùm tractavit. commotus CASSII SEVERI, de quo suprà, libidine, quâ viros feminasque illustreis procacibus scriptis infamaverat. Quantumvis ipse scommata & dicteria, etiam in se iacta, vel contemneret, vel patienter ferre solitus. Et nequid de inhibendâ scommatorum licentiâ Senatus constitueret, intercessit. Id modò censuit, cognoscendum posthàc de his; *qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiusquam, sub alieno nomine, ederent.*

TIBERIO quoque, eâdem de re violen...ius conquerenti, rescripsit; *Ne ætati suæ ea in re nimis indulgere vellet. Nevè indignaretur, si quisquam de se malè loqueretur. Satis esse; si hoc saltim haberent, ne quis ipsis malè facere possit.*

POMÆRIVM PROLATATVM.

Et quoniam Vrbs in maximam amplitudinem excreverat, spatium eiusdem, quod SERVIVS TVLLVS, quùm Pomœrium ampliasset, in Regiones IV. diviserat: ipse quidquid etiam collium, aut convallium Pomœrio & mœnibus includebatur, complexus; in Regiones XIV. vicosque CCX. distribuit.

REGIONES VRBIS.

Earum regionum ordo seriesque ab antiquis ita memoriæ prodita est.

1. Vt I. a regio, Portâ Capenâ terminaretur.
2. Cælimontio.
3. Isidis, Serapidis, & Iunonis Monetæ Templis.
4. Viâ sacrâ, sive Templo Pacis.
5. Esquilino & colle Viminali.
6. Altâ semita.
7. Viâ latâ.
8. Foro Romano.
9. Circo Flaminio.
10. Palatio.
11. Circo maximo.
12. Piscinâ publicâ.
13. Aventino.
14. Transtiberinâ; definirentur.

NOVI REGIONVM VICORVMQVE MAGISTRATVS.

Instituit adhæc, ut annui Magistratus Regiones sortitò tuerentur. Vicos autem Magistri è plebe cuiusque viciniæ electi: qui XV. per singulos Vicos, erant.

Et ut Magistri Vicorum, prætextati, Ludos Compitalitios facerent: Lareisque compitaleis, bis anno, vernis floribus, & æstivis ornarent.

Per regiones quoque singulas, Curatores II. & totidem Denunciatores instituit.

Illorum munus erat; procurare, apud Principem, commoda Regionum; decus elegantiamque viarum, & Vicorum Vrbis. Curare etiam ne à privatis novisque ædificijs interrumperentur. Horum verò, quidquid ulli regioni tàm publicè, quàm privatim accideret, denunciare.

COHORTES ET EXCVBIÆ INCENDIARIÆ.

Adversùs incendia, excubias nocturnas, vigilumque cohorteis VII. ex Libertinis serijs eis, constituit: ut binis Regionibus singulæ præessent.

TEMPLA INSTAVRATA.

Ædeis sacras, vetustate collapsas, aut incendio absumtas, refecit. & inter hæc, Iovis FERETRII Templum;

Templum; atque in eo opima spolia Cossi CORNELII LENTULI, quæ ille Cōsul TOLUMNIO, Veientum regi, detraxerat; restituit.

Cæteras Ædeis, opulentissimis donis adornavit. ita ut in Cellam CAPITOLINI IOVIS, XVI. Millia pondo auri; gemmasque ac margaritas, usque ad Quingenties H. S. unà donatione contulisse prodatur.

MODESTA AUGUSTI VOTA.

Inter hæc, ut pravas filiorum suorum spes; nimiâ generis sui fiduciâ sese efferentium, cohiberet: TIBERIUM, Tribunitiæ potestatis collegam, in quinquennium, cooptavit. Populumque edicto increpuit, quòd quùm ambo prætextati adhuc essent; LUCIUS, CAIUM fratrem Consulem, populi eiusdem suffragijs, designandum curâsset. Precatus insuper; *Ne umquam magno reip. incommodo accideret, ut filij sui Consules ante XX. annum crearentur.*

HERODIS AULA DISSIDIIS LABORAT.

HERODIS verò Aulâ miris animorum motibus, odiorumque, & calumniarum, ac suspicionū tempestatibus, percellebatur. Dum hinc ANTIPATER, fratribus, consanguineis, MARIAMNES filijs, simulatâ etiam ergà eos benivolentiâ, malignissimè insidiaretur. Hi verò ægrius in dies ferrent; se loco suo motos, & tantum-non in ordinem redactos, deterioribus cedere; & pristinâ Patris gratiâ excidisse.

Huc accedebat non insolens regiarum nurium inter se æmulatio. quòd GLAPHYRA ALEXANDRO nupta; BERENICEN, SALOMES filiam, ARISTOBULI coniugem, sibi honore æquari dedignaretur.

PHERORAS etiam, regis frater, insano ancillæ privatæ amore amens; & regiarum filiarum connubia fastidiens; regem ab se abalienârat.

SALOMES CALUMNIÆ. EIUS ET PHERORÆ EXSILIUM.

SALOME verò exploratis, per filiam, adolescentum arcanis colloquijs; & odiosis in Patrem, in uxores regias, earumque filios, minis; sinistras usque in regis animo suspiciones exacerbabat.

Sed hanc de-su[...]ito, cum PHERORA, rex ab Aulâ ablegavit; postquàm AL[EX]ANDER filius commotior ad eum ac[ce]ssisset; & [s]e ab ijs indignâ obtrectatione, & turpi suspicione impletum esse significâsset. Patrem scilicet ipsum, Glaphyren, coniugē ipsius, in oculis ferre, & insanū in m[o]d[u]m deperire.

Et quùm deinde, S[A]LOME, ob nup[tias] SYLLÆI Arabis, viri c[a]llidi & ætate florentis, (qui OBODÆ, Ara[b]um regis, negotia illic p[ro]curat at) appetitas; &, quòd ille in Iu[dæ]orum re[li]gione [n]abire, & adcenseri nollet, infe[lix] [f]as; à fratre Pherorâ, & regijs uxoribus, intemperantiæ, & fœdæ cum eodem cōsuetu[dinis] insimularetur; factum est; ut HERODES p[r]ed[i]m quam P[he]roras, dome[stic]æ muliherculæ illecebris victus, recusarat, & ipse rex filio SALOMES, è COSTABARO, erat collo[ca]turus. [...] tentiâ, eiusdem Pherora fil[i]o. in [...] cessuro; adiectâ c. r[...]en[...] d[...], n[...] ret; & prioris offensæ veniam Pat[r]i eius co[n]donaret.

Sed neque hîc stetére domesticæ tu[rbæ] immò ab turpibus ini[tijs], ad grav[iores ca]lamitates, provectæ.

ALEXANDER IN CRIMEN VENEFICII ET PARICIDII VOCATUR. ET IPSE VICISSIM ADVERSARIOS CRIMINATUR.

Tres Eunuch[o]s, qui f[a]m[ili]æ gratiâ HER[ODIS] delicijs erant, à poculis, ab epulis, & à c[...]. Quorum etiam operâ in ferijs regni negoti[is] solitus: quidam ad regem detulerat, m[...] gnâ pe[cu]niæ vi ab ALEXANDR[O] esse corruptos. Id [...] mentis subiecti, sine alterius facin[or]is co[n]scien[ti]â, fassi sunt.

Sed ministris, in gratiam ANTIPATRI, a[...] inter quæstiones sævientibus, necessi[ta]te vi[cti] iecerunt: ALEXANDRUM, quasi *in[ve]teratum, contra parentem odium alere*; ipsosque, ut re[...] m qui [...] ti suæ fucum comâ adsciti[t]iâ faceret; *contem[p]tum [...] fererent*, esse adhortatum. *Sibi, qui omnia ad [...] nationem invadendâ instructa haberet, parum ad[...]*

Rex in omnem suspicandi occasionem eff[usus] neminique fidens, calumniatoribus auden[tiæ] nestram aperuit. Et hominis sævitiam, torm[...] mist[...]m, ANTIPATER accendebat.

ALEXANDER, falsis criminibus, aut indi[...] pressus, in vincula conijcitur: eiusque bon[...] res amici, ne temerè ad vi[n]cula damnatus [...] feretur: in quæstionem, & eculeum dantur.

Ille, neque cedere, neque inficias ire, obstin[atus] quò Patrem, nimis credulum, & facilem, exa[s]perare magis, aut pudefaceret; sive, cum tot re[...] magnis calamitatibus involveret. ne pluribus t[or]mentis opus esset; missis quattuor libellis, conte[s]tatus est.

Structas in regis caput insidias; quarum & PHERORAS, & fidissimi ipsius amici essent cons[ci]i.

SALOMEN, tacitâ nocte obrepentem, secum invi[ta] congredi voluisse.

Eo omnium domesticorum regis, studia, conat[us] tendere; ut ipso sublato, per meram licentiam omnia [...] deq[ue], miscerent.

In idem conspirâsse, PTOLEMÆUM, procurat[...] & Sapinium; quos sibi præ cæteris ipse maxime fid[os] existimâsset.

MISERA REGIÆ FACIES.

H[in]c quasi classi[cum], videre e[ra]t, h[...] es [...] inte[r] se coniunctiss[i]mo[s], q[u]asi rabie [...] vicissim efferari. Neq[ue] [...] ne, sed [...] ipsum, qu[à]m mali repræse[n]ta[...] stiùs ferre.

Ita ut subitò, pri[sti]na regiæ fe[licit]a[s] [...] stâ [...] ore fœdaretur.

Neque ipsum regem, eo rerum [...]

læderet; qui nemini se credere auderet: & futuri exitûs exspectatio, pro tormento esset.

Cui irruens in se stricto gladio filius, in horasque obversaretur: & dum noctes atque dies nihil aliud volutat; ab insaniâ minimùm abesset.

In hâc animi anxietate regem versari, & generum in vinculis detineri; per litteras edoctus ARCHELAVS CAPPADOX: tàm de filiâ, eiusque marito sollicitus; quam regem adeò perplexis consilijs involutum miseratus: ad eum proficisci constituerat.

Quem quùm ita adfectum offendisset: neque temeritatis, aut nimiæ credulitatis importuniùs arguere vellet, quasi ex æquo ipse, & rectè omnia fecisset; indignationem de-industriâ in generum convertit. & diremto coniugio, ne filiæ quidem se parciturum ostendit; *si sceleris conscia, indicium sibi non fecisset.*

Rex, ex Paterni adfectûs memoriâ, ad misericordiam inflexus; ubi hominem, consocerum, pro se læso tàm graviter in generum excandescere perspexit; contrà rogavit: *Ne nimium iræ indulgeret; néve, ob iuvenis erratum, coniugium dirimeret.*

Tum Cappadox, mitiore HERODE usus, crimina in amicos eius, & præcipuè in regis fratrem transferre cœpit.

Atque adeò PHERORAS, eodem deprecatore usus; sed priùs se eorum omnium malorum, quibus regia fuerat perturbata, caussam, & auctorem confessus; in regis gratiam redijt.

Et ipse Cappadox, rebus dexterè & feliciter expeditis: cum bonâ regis gratiâ, & amplis muneribus, dimissus, suasit HERODI; propterea quod ijs de rebus ad Cæsarem scripsisset, Romam adiret. Sed quùm simul Antiochiam usque iter fecissent; ibique HERODES TITO, Syriæ præsidi, ARCHELAVM reconciliasset; in Iudæam reversus est.

BELLVM ARA[illegible]M CONTRA SYLLÆVM, [illegible] LATRONES.

Illo autem absente, & Romam cogitante, bellum Arabicum hoc initio exortū est. Trachonitæ, paucis ante annis, ad pristinam latrociniorum licentiam reversi, rebellárant. & à ducibus, quos HERODES, tum Romæ absens, in regni limitibus cum præsidio collocárat, perdomiti; atque adeò XL. è suis principum captivitate territi, patriâ relictâ, in Arabiam profugerant.

Illis SYLLÆVS, nuptiarum SALOMES repulsâ irritatus, munitum quemdam locum, quem incolerent, concessit. unde illi non Iudæam modò, sed totam Cœle-Syriam excursionibus infestarent; & in tuta recepta-cula prædas abigerent.

Illos, qui sub tutelâ Arabum essent, quùm HERODES ulcisci non posset: neque tamen iniuriæ molem sustineret acceptæ: in Trachonitidem cum copijs ingressus, eorum necessarios promiscuâ cæde interfecit. Quâ clade illi magis exasperati; & memores legis: *Quæ cædem domesticorum, multam non sinit;* totam HERODIS ditionem agendo ferendoque evastárunt.

Rex re ad præsides, SATVRNINVM & VOLVMNIVM, à CÆSARE in Syriam missos, delatâ; latrones ad supplicium deposcit. Quo illi audito, maiores manus cogunt: & repentino incursu omnia perturbant: agros vicosque passim populati, & promiscuâ cæde in obvios debacchati.

Rex itaque ab Arabe latrones sibi dedi postulat: & LX. (al. D. talenta) quæ Obodæ, per Syllæum, commodaverat; ceu mutuum creditum, & præstituto tempore cessum, repetebat.

Syllæus, qui deiecto Obodâ, regni res per se administrabat: latrones quidem in Arabiâ degere inficiatus est. pecuniæ verò, de quâ apud præsides disceptabatur, solutionem prolatabat.

Tandem quùm ex præsidum auctoritate ita cōvenisset: *Vt intrà XXX. dies, & debitum redderetur; & perfugæ, ex utroq; regno restituerentur.* apud HERODEM quidem nemo Arabum inventus est, qui ullâ de caussâ isthùc ad se profugisset. Arabs verò, latrones Iudæos ad se recepisse, convictus est.

At tempore termini, qui pensioni præstitutus erat, exacto: Syllæus, qui conventis stare nollet; Romam profectus est.

Et HERODES, ius suum persequens, & præsidum indulgentia fretus; collecto exercitu, Arabiam invasit. castellum, in quod se latrones receperant, primo impetu cepit: & munitionem, quæ Ræpta dicebatur, evertit, soloque æquavit.

Quumque Arabes, duce NACEBO, ad opem socijs ferendam adcurrissent; circiter V. & XX. ex suis, cum duce, in prœlio, amissis; in fugam sunt compulsi.

Eo pacto rex latrones ultus, coërcendis in posterum eo loci latrocinijs, III. Idumæorum Millia in Trachonem deduxit.

Et ad præsides, qui tum in Phœniciâ erant; perscripsit: quæ in contumaces absque ullo alio regionis, aut incolarum detrimento, statuisset.

SYLLÆVS ROMÆ HERODEM ACCVSAT.

SYLLÆVS, qui iam Romæ in Cæsaris notitiam insinuárat; his auditis, & in maius per nuncios exaggeratis, mutatâ veste, atratus, extemplò ad Cæsarem adijt.

Adflictæ Arabiæ, & regni per HERODEM evastati statum deplorat. Ad bis Mille & quingentos, Arabum optimateis; & in ijs NACEBVM, amicum sibi & cognatum, cecidisse. "Opes magnas quas ad arcem Ræptā depositas habuisset; ab exercitu HERODIS immaniter esse direptas. "Faque ab illo facta, per OBODÆ regis contemtum, qui nec copias in promtu; nec ducem, se absente, idoneum haberet.

Addebat ille: Se iter tàm longinquum nō fuisse adgressurum; nisi CÆSARI, publicam omnium pacem curæ esse credidisset. quam, se domi præsente, ne HERODES quidem, nisi suo malo, violare ausus esset.

CÆSARIS CREDVLITAS, ET IN HERODEM INDIGNATIO.

CÆSAR, ijs querelis commotus, quùm obiter percontando, tum ex amicis HERODIS, qui illic aderant; tum ex ijs, qui ex Syriâ recens advenerant; hoc saltim cognovisset: HERODEM, *extrà regni sui fines, exercitum eduxisse*; neque ulteriùs in eius expeditionis caussam inquireret; magis etiam iratus, minaceis ad HERODEM litteras misit;

Hâctenus se illo, tamquam amico, usum; posthâc pro subiecto & cliente habiturum.

Arabes quoque SYLLÆI, qui eâdem de re scripserat, litteris elati, & CÆSARIS offensâ freti, neque latrones, qui effugerant; dedere voluerunt: neque pecuniam mutuam exsolvere: neque pro pascuis, quæ ab eodem Herode conduxerant, quidquam numerare.

Quin & Trachonitæ, cum Arabicis latronibus coniuncti; impetu in Idumæorum præsidia facto, miris modis in eos sæviebant.

HERODES, in quo, offenso iam Cæsare, minus minusque aut fiduciæ, aut audaciæ esset; ea omnia licet ægre, ferre cogebatur. quòd Cæsar eius legatos, quos ad caussam pro se agendam miserat, primùm ne admisisset quidem: & iterùm adventanteis, infecto negotio, dimisisset. Quùm intereà SYLLÆVS, præsens, CÆSARI, plus æquo credulo, quidvis persuaderet: & tam-tum ad maiora adspiraret.

SYLLÆVS VICISSIM ACCVSATVS.

Postquàm enim OBODÆ iam mortuo, in regno Arabiæ, Æneas, qui eoumnne regum n[illegible]en, ARETÆ, mox indui; successisset SYLLÆVS [illegible]lo per calumnias pulso, principatum sibi vindicare, & pecuniâ in Aulicos profuse distributa; & fa[illegible] Cæsari magnorum munerum pelli[illegible] ationes, ut [illegible]are moliebatur. quòd hunc ARETA infe[illegible] ret; qui se inconsulto, regnum illud adijs[illegible]et.

Misit nihilo minus & ARETAS litteras ad Cæsarem, cum amplis muneribus; & in cæteris, auream coronam, quæ multis talentis æstimaretur. Syllæumque accusavit;

Qui servorum nequissimus OBODAM (quo vivo, regni regimen sus[illegible]erat) veneno sustulisset. "Quique Arabum coniuges adulterijs infamaret: & ingenti ære alieno conflato; viam sibi ad occupandum regnum, muniret.

(Sed ne hos quidem legatos Cæsar aud[illegible] dignatus est; & spretis muneribus, re infecta abire passus est.)

Atque ita res in Iudæâ iuxtà, atque in Arabiâ turbabant; dum regum alter, P[illegible]tu, nondum stabili, suos coërcere no[illegible] set: & Herodes, veritus, ne iustâ etia[illegible] defensione Cæsarem magis irritaret, [illegible] omneis, licet molestè, devorare cogeretur.

3946. Ab V. C. 747. Ab Act. pug. 25.	DEC. LÆLIO BALBO, & C. ANTISTIO VETERE, Consulibus.	4.

BELLEROPHONTEVS TIBERII, abiturientis, morbus.

Quùm CAIVS, Princeps iuventutis, prætextam posuisset; & LVCIVS eôdem maturitatis procederet; TIBERIVS, cui tot prospera in dies ex voto adfluerent; duobus Consulatibus, totidemque triumphis, ovatione & curru honoratus: ætate & valetudine integer. statuit repente secedere, & ab Aulâ se quam longissimè amovere. Dubium, *Vxorisne tædio*; quam neque ob comperta adulteria criminari, aut dimittere audebat; neque ob fastum domi perferre ulterius poterat.)

An; *ut vitato adsiduitatis fastidio, auctoritatem sua absentia tueretur; eamq; si quando sui indiguisset Resp. augeret*.

Opinati sunt alij; Adultis iam Augusti liberis, loco, & quasi possessione usurpati à se, secundi gradûs. sponte suâ cessisse.)

In præsentiâ v[illegible], *honoris satietatem, ac laborum requietem*, prætendens; commeatum ab Augusto petiit. Animo ita obstinato; ut neque matri LIVIÆ supplici et precanti, neque vitrico deseri se in Senatu queriturti, quod [illegible] concesserit. quin & ijs pertinaciùs retinentibus, cibo se per quatriduum abstinuerit.

Factâ tandem abeundi potestate; relictis Romæ Vxore IVLIA, & DRVSO, ex AGRIPPINA, filio; confestim Ostiam descendit; prosequentes vix verbo consolatus, & paucos admodùm in discessu osculatus.

TIBERIVS RHODI DEGIT.

Ab Ostiâ, oram Campaniæ legens, nuntio de Augusti imbecillitate accepto; paul[illegible]. Sed increbescente de se rumore; quòd ad rem a[illegible] occasionem diutiùs illic commoraretur, [illegible] adversis tempestatibus, Rhodum enavigavit. amœnitate & salubritate insulæ iam inde captus, quùm ad eam ab Armeniâ rediens adpulisset.

Hic modicis contentus ædibus, genus vitæ civile admodùm instituit: sine lictore, aut viatore, Gymnasium frequentans: mutuaque cum Græculis officia, propè ex æquo, usurpans.

COHORTES PRÆTORIÆ.

Intereà Augustus, cum Ist[illegible] Italiæ adiecisset; eam in XV. Regiones, [illegible] ribus,

nibus, montibus, populisque distinxit.

Quumque c... ecentie in dies potentià atque Imperij m.gnitudine, odia sibi ul & invidiam augeri intelliger..., cohorteis prætorias novem suæ custodiæ a..gir. Ita tamen, ut numquam plureis, quàm tre..., in urbe ... passus sit; cæteras, sine castris, per hospitia dispersas. Reliquas in æstivis, & hibernis, circa finitima opida dimittere adsueverat.

Et quò plures partem reip. administrandæ caperent; nova officia ex...itavit. *Curationem operum publicorum: viarum & aquarum; Alvei Tiberis: frumenti quoq; populo dividundi*. Triumviratum præterea, legendo Senatui; & alterum, recognoscendis Equitum turmis; quoties opus esset. (Quà de re, supra.)

3947. Ab V. C. 748. Ab Act. pug. 26.	AVGVSTVS postquam, XII. Consulatum, per XVII. a proximo Consulatu annos, sæpius oblatum, recusasset: hoc demum anno, etiam ultro eumdem petijt.	3.

Vt scilicet amplissimo præditus magistratu, CAIVM filium, tirocinio suo in forum deduceret: positâque ibi, ex more, prætextâ, *Principem Iuventutis* nuncuparet. Collega AVGVSTO datus, L. CORNELIVS SVLLA.

CAIVS AVGVSTI F. PRINCEPS Iuventutis, in Asiam missus.

CAIVS autem filius, sumtâ iam virili togâ, Clypeis, hastisque puris aureis, ab Equestri ordine donatus; & *Princeps Iuventutis* appellatus est.

Eumdem Augustus, mòx Consulem designatum, circùm provincias & exercitus, cum Imperio Proconsulari, dimisit. Adhibuitque, qui ætatem eius, haud satis maturam, regerent; M. LOLLIO, & P. SVLPITIO QVIRINO, in Asiam proficisci iubet.

Eam PHRAHATIS nonnihil commoverat: occupatâque Armenia insolentius se gerebat. Indignatus se litteris AVGVSTI, PHRAHATEM tantùm, omisso, *Regis Regum*, titulo; salutari.

SIMVLTAS INTER TIBERIVM ET CAIVM.

CAIVS, itinere in Syriam instituto. TIBERIVM, vitricum suum, Rhodi convenit: eique, uti natu maiori, omnem honorem detulit.

Sed TIBERIVS, (ut auctor est SVETONIVS) quùm ad eumdem, privignum suum, Orienti præpositum, visurus, in Samum traiecisset, animo à se alieniore sensit. Si tamen, ut ille M. LOLLIVM, comitem eius & rectorem; tamquam pravitatis & dissordiarum, C. CÆSARI, erga se, auctorem incusaret: & è diverso, SVLPITIVM QVIRINVM, laudatis in se eiusdem officijs, magnâ in commendatione haberet.

ARABIA LVSTRATA. AFRICÆ VTRIMQVE ET ANTIQVITVS CIRCVMNAvigatæ argumenta.

Cæterùm CAIVS in Asiâ variè inconstanterque se gessit; laudine propior, an culpæ! incertum.

Ex Syria in Arabicam expeditionem profectus; DIONYSIVM ALEXANDRINVM, (eum qui Periegesim, de situ orbis terrarum ... [illegible] scripsit) ut singula per orium plenius ... exactiu quæ c... gnosceret, & inspiceret; cognitaque in commentarios redigeret; præmisit. Ipse Arabiam eminùs tantùm prospexit; & inde gloriam, an laurum... lam? pe...t.

In Arabico Sinu res geren... ... navium, ex Hispaniensibus naufragijs, agnit... feruntur. Vnde, vel ex eo t... pore, ex Hispania in Orientem navigationes patuisse c... nt... et.

Sic & longe anteà, HANNO, florente opibus & mercimonijs Carthagine, à Gadibus, ad Arabicum usque Sinum, Africam circumvectus esse proditur.

Et contrà, CORNELII Nepotis ætate; EVDOXVS quidam, qui PTOLEMÆVM LATHYRVM, Ægypti regem, fugerat; Arabico Sinu egressus, Gadeis esse pervectus.

AVGVSTVS intereà Romæ, exstructis in Campo Martio sedilibus ligneis; Athletas exhibuit. Item ...vale prælium, cavato circà Tiberim solo. Et mòx aquam in Circum Flaminium induxit, in qua XXX. Crocodili telis concisi sint.

NVMEROSA PROLES CRISPINI FÆSVLANI.

Iisdem Conss. CRISPINVS HILARVS, ex ingenuâ plebe Fæsulanus; cum liberis novem, (quo in numero, filiæ duæ fuerint) Nepotibus XXVII. Pronepotibus XXIX. Nepotibus IX. prælatâ Pompâ, in Capitolio immolasse memoratur.

EVRYCLIS LACONIS, PERFIDIA ET IMPOSTVRA.

Intereà dum HERODES denuò legatos, ad CÆSAREM, & in his NICOLAVM DAMASCENVM, misisset; siquid fortè æquius per amicos ab eodem impetrare posset; EVRYCLES quidam, Lacedæmonius; vir domi nobilis, sed pravo ingenio, & adulationis artificio exercitatus; in eiusdem regis amicitiam hospitiumque insinuarat.

Quumque is pari fraude filios regis, & in his præcipuè, Alexandrum (cuius cum socero, ARCHELAO, amicitiam ipsi intercedere; & GLAPHYRAM, eius filiam, obsequijs colere, simulabat, ...) devinxisset: Ethic, multa de matre ... de Patris iniuriâ, odio, & alienatione; aliaque eius generis, numquam in amici sinum depòsuisset; homo perfidus,

primùm ANTIPATRO fratri; deinde Patri HERODI, eadem omnia (quæ non modò insidiarum, sed parricidij etiam, in adolescente offenso, cupiditatem, præferrent, & arguerent) exquisitis verborum fucis & ambagibus, patefecit. Et implacabilem Patri iram in filium concitavit.

Hospes ille, multis à rege talentis donatus, ad ARCHELAVM se contulit: Et præclaram se operam, in genero ALEXANDRO, in Patris gratiam reducendo, posuisse commentus, ab eodem etiam pecuniam abstulit. Sed in patriam reversus, quùm ibi patibus præstigijs uteretur; in exilium expulsus malè perijt.

HERODES SVSPICIONIBVS INDVLGET, ET TORMENTIS VEritatem elicere tentat.

HERODES, in omnem suspicionem effusus, pronas delatoribus, & filiorum Alexandri atque Aristobuli, criminatoribus, aureis ultrò præbebat. Ab alijs, verò suspectis; veritatem, eorum quæ deferrentur, quæstione & tormentis, eliciebat.

Duo eius satellites, IVCVNDVS & TYRANNVS, robore & corporum proceritate anteà grati; sed, ob offensam, regiâ pulsi; inter equites, Alexandri stipatores, fuerant adsciti, & pecunijs muneribusque honorati. Hi in suspicionem, & ad quæstionem vocati; post toleratos diu cruciatus, tandem fassi erant; *Se ab Alexandro sollicitatos; ut Patrem inter venandum, dum feras persequitur, confoderent*. Eâ fini lanceas sibi à Venatorum præfecto; & arma, ALEXANDRI famulis, præbita.

Pòst hos, præfectus arcis, Alexandrij, corripitur, & ad examen datur: qui Iuvenes intrà castellum recipere; & pecuniam regiam, ibidem depositam, ijs tradere, esset pollicitus.

Quæ quùm ille pernegaret; filius eiusdem, prolatis in medium litteris, quæ manu ALEXANDRI ad præfectum eâdem de re essent perscriptæ; vera esse pervicit. Licet ALEXANDER, id totum DIOPHANTO, scribæ, imitandi characteris perito; & ANTIPATRI malitiæ, adsignaret.

HERODES, iam quasi de insidijs certus; eos, qui torti fuerant & confessi, apud Hierichuntem, in populi concionem produxit; ut palam filios accusarent. Quo facto, ijdem illicò lapidibus sunt obruti.

Iamque concitum vulgus, pœnâ contumeliâ in ALEXANDRVM fratremque ferri & sævire parabat; nisi HERODES, PHERORÆ & PTOLEMÆI operâ, popularem furorem cohibuisset; & Iuvenes vinctos in custodiam dedidisset. Vt iam non tàm aliorum, quàm suâ ipsorum, opinione, pro condemnatis haberentur.

FILII VINCTI SE PVRGANT.

Fratres ita vincti, quùm iussi essent separatim scripto prodere; *Quid & quantum in Patrem essent, moliti*; in hanc sententiam scripserunt: *Se neque insidias in Patrem unquam cogitâsse; nedum patrâsse. Conatos tantum fugam; quibus, diutius in istiusmodi sollicitudine, & suspicione, vivere, grave & durum esset.*

Et commodùm, sub idem tempus, è Cappadociâ, MELA, unus è regijs Dynastis, ab AR[illegible] legatus, in aulam advenerat. Coràm [illegible] iussus ALEXANDER: & de tentatâ fugâ [illegible]tus; Ad ARCHELAVM, socerum, respondit, *se [illegible] fugâ se ire proposuisse: qui pollicitus esset Romam ipso esse missurum. Cætera innoxios; neque durius quidquam in parentem, aut à pietate abhorrens, machinatos.*

Conficta magnam partem adversariorum in se crimina: qui Satellitibus, alijsq; incautius tortis veritate nondùm liquidâ, mortem adproperâssent: & per idoneos homines, vulgum in eos temere concitâssent.

CONIVGALIS FIDES.

His dictis, quùm ipse, & MELA ad GLAPHYRAM deducti essent; ex quâ de insidijs, in Patrem paratis, inquireretur: mulier vinctum maritum conspicata, non sine plangore ita ingemuit; ut qui [illegible] derant, lacrymas non tenerent; neque mandatis exponendis sufficerent.

Tandem à Ptolemæo, cui fuerat commissus; Iuvenis rogatus; *An uxor consilij conscia esset? Qui possit*, inquit, *non esse, vitâ mihi carior, & communium liberorum parens!*

Ad quòd quùm mulier exclamasset; *Nullius se esse mali consciam: Sed si id saluti eius conducibile existimaret; se vel cum vita permittere incursuri esse paratam; & nihil, factum infectùmve, inficiaturam.*

ALEXANDER verò mòx subiecit: *Nihil se umquam impium animo præsumpsisse, neque uxorem mali ullius esse consciam*. Hoc tantum; *Ad ARCHELAVM decedere, unde Romam mitterentur, simul decrevisse.*

HERODES iam-tum ARCHELAVM malevolentiæ ergà se convictum tenere ratus, litteras OLYMPO & VOLVMNIO tradidit: iussis, inter navigandum, ad Eleusam, Ciliciæ oppidum, adpellere. & ARCHELAO scripta de novis actis reddere: & cum eodem expostulare; *Quod regiorum impijs, adolescentium conatibus adiutorem participemq; se præbuisset.*

Inde Romam confestim navigarent. Et, si certè Cæsarem à Nicolao legato placatum offenderent, redderent ei litteras; & argumenta criminum, convincendis Iuvenibus conscripta.

ARCHELAVS quidem ingenuè confessus, *Iuvenes, si ad se venissent, hospitio accipere voluisse* (quod, id utile & ipsis & Patri existimâsset; Neque [illegible] dum in eos, ob suspiciones & dissidia; confugeret) Neque eos tamen ad Cæsarem fuisse, temerè missurum; neque ulli malevolentiæ velificaturum.

Ij intereà, quos rex miserat, Romam delati; Cæsari, quem regi reconciliatum invenerant, litteras reddiderunt.

NICOL. DAMASCENVS SYLLÆVM REGIS, ET ARABVM NOMINE, criminatur.

NICOLAVS namque, longè aliâ quàm [illegible] proposuerat, viâ, Cæsaris gratiam [illegible]. Quum siquidem Romæ animadvertisset, Arabes [illegible] eòdem venerant, inter se dissidere; & [illegible] ex ijs, omnia SYLLÆI facinora patefecisse, & eius auctore, plerosque ex OBODÆ regis cognatis necatos, ex

ros, ex l[illegible]teris interceptis, coarguisse; ipse SYLLÆVM (ita [illegible]tentibus Aretæ legatis,) accusandum susce[illegible].

Illum re[illegible] sui, dominique Obodæ interfectorem; multos ex Arabum optimatibus, qui sibi adversarentur; è medio sustulisse. "*Matronas complureis tàm Romæ, quàm in Patriâ, corrupisse.*

Ab eodem, Cæsarem mendacijs circumventum; quem nihil veri, de rebus ab Herode gestis, docuerit.

HERODI M D. *talenta, quæ mutua Arabi, per istum* SYLLÆVM, *dedisset, iure, & ex syngraphâ, quâ pignora etiam, post præstitutum solutioni tempus, capi liceret; frustrà repetiisse.*

Neque hostiliter aut præproperè quidquã egisse; sed priùs Syriæ præsides, SATVRNINVM & VOLVMNIVM, *super eâ re, appellâsse. Coràm quibus,* BERYTI, *quùm* SYLLÆVS, *per* FORTVNAM & GENIVM CÆSARIS *iurâsset; se intrà* X X X. *dies pecuniam eam, cum perfugis aliquot, repræsentaturum; nihilque eorum stato die præstitisset; præsides iterùm aditi, Herodi, & in Arabiæ fineis cum exercitu proficiscendi, & pignorum capiendi potestatem fecerint.*

Quùm prætereà Trachonitæ latrones, primùm X L. *deinde plures, metu supplicij in Arabiam confugissent; Syllæum, qui eodem iuramento eos restituere tenebatur; agris donatis fovisse, & prædis participasse. Ex quibus Herodes aliquot dũtaxat captivos, sine ullo maiore regionis aut incolarũ incommodo, abduxerit.*

Sed quùm vindicem iniuriæ exercitum, subita quadam Arabum manus invasisset; & unus atque alter, ex regijs militibus, cecidisset; Regem tum demum repugnare coactum; X X V. *ex hostibus, cum duce* NACEBO *neque eo amplius; in acie occidisse. Quorum numerum adversarius centuplo auxerit; & bis Mille Quingentosque occubuisse falsò retulerit.*

SYLLÆVS DAMNATVS: ET REgnum Aretæ attributum.

AVGVSTVS, rebus ijs certò exploratis: inspectis syngraphis, & præsidum rescriptis, [illegible]isque civitatum de latrocinio quer[illegible]lis; ita mutâtus est, ut, SYLLÆO capitis damnato, Herodem in gratiam receperit. Quumque ille in provinciam remissus esset, at ære ibi alieno dissoluto, supplicium lueret; ARETÆ nihilo minus CÆSAR succensebat; quòd regium nomen dec[illegible]sque, se i[illegible]consulto, adij[illegible]set.

Et Arabiam quoque ipsam HERODI tradere constituerat; nisi eius litteræ, quas OLYMPVS & VOLVMNIVS attulerant, id consi[illegible]ij mutâssent.

Illi namque, ubi placatum regi esse Cæsarem animadverterunt; litteras ei, uti rex mandârat, reddiderunt, cum argumentis, quibus fili[illegible]s suos apertæ impietatis convicerat. Ijs namque perlectis, visum est; regem iam senem, & à filij[illegible] infortunatum, altero regno non onerare.

Admissisque postremò ARETÆ legatis; ij que hoc tantùm nomine increpitis; *quod rex eorum, Principatum temerè capessivisset;* munera ab ij[illegible] accepit: & ill[illegible] regnum suâ auctoritate confirmavit.

FILII HERODIS CONDEMNANTVR accusante Patre.

HERODI verò scripsit; *Dolere se eius vicem, qui filios haberet tali ingenio præditos. Siquid illi contrà parentem ausi essent: ipse in eos, ceu parricidas, animadverteret.*

Si fugam tantum molitî; leniter, & salvâ pietate, castigaret.

Suadere denique; ut indicto apud Berytum, provinciale Romanorum tribunal, concilio; c[illegible] præsidibus, & adfine rege, ARCHELAO, cæterisque amicis; *quid statuendum sit, ex communi omnium sententiâ, disceret.*

HERODES iam q[illegible] laxatis odiorum in filios habenis: & per nuntios, Berytum, convocatis, quotquot visum fuerat Cæsari; præter Archelaum, (quem vel oderat; vel sibi obstaturum metuebat) filios quide[illegible], quos produc[illegible]e statim in Conc[illegible] nollet; in Platane, Sidoniorum vico; detineri iussit. Vnde, si fortè vocarentur, eos sisteret.

Ipse verò, cor[illegible]m C L. Vir[illegible]or. [illegible]onsessu, solus introgre[illegible]us; & accusatione [illegible] tàm pro re narâ mis[illegible]bili; quàm pa[illegible]ti parùm de[illegible], ulu[illegible]; multa furoris ac fe[illegible]tatis indicia, incondito gestu ac sermone, p[illegible]ebat.

Nam præter potestatem, sibi cum à n[illegible]turâ tum à Cæsare in filios datam: *Patriâ lege cautum esse; ut si cui aut à se, aut ab alij[illegible] accusatô, parentes, in caput, manus imponant; eos, qui c[illegible]umilent, com[illegible]testatur, ad pervicac[illegible]s & in morigero liberos saxis fe[illegible]dos, atque ita neci dedendos, teneri.* Id quùm i[illegible] in patriâ, [illegible]oque regno facere ex[illegible]um [illegible] *Iudicium tamen ca[illegible] etiam [illegible]re [illegible]ol[illegible]. Exemplum ed[illegible]rent ad posteros; neque [illegible] dias u[illegible]erent.*

Iu[illegible]ces,

Iudices, qui nihil neque gratiæ; neque reconciliationi, Adolescentibus inauditis, loci relictum viderent; Patriam in HERODE potestatem plerique suffragando confirmárunt.

SATVRNINVS tamen, vir consularis, (cum tribus filijs, qui legati Patris aderant) sententiam ita est moderatus; *Vt regis quidem filios damnaret, morte vero afficiendos non censeret.*

Alter autem præsidum, VOLVMNIVS; quem maior pars secuti; capitali pœnâ plectendos apertè pronuntiavit.

HERODES, inde filios Tyrum secum abduxit: ubi ex NICOLAO legato, iam reduce, variantes amicorum, quos ille Romæ convenerat, de filijs, eorumque supplicio, sententias intellexit: & paullo post Cæsaream pervenit.

VARIÆ CONIVRATIONES IN REGEM DETECTÆ ET SVPPLIcijs expiatæ: Regiorum filiorum exitus.

Hîc quùm TIRO quidam, regius miles, cuius filius, ALEXANDRO æqualis & amicus esset, multa in vulgum, & coràm rege, de Adolescentum innocentiâ liberè eloqueretur: Neque multitudinem tantùm plebeiam, tum Patris errorem sævitiamque damnare: tum iuvenum (qui ex reginâ uxore suscepti, & omni virtute exim[ij] ...) calamitatem miserari; sed militarem ... duces, quæ ipsos, factū ex[secrari] & ... fortunij abominari clamaret ... ces, qui id factum carperent ... nominatim edere iussus est ... unà cum ipso TIRONE, custodiæ ad[ditus].

Quumque, inter hæc, TRYPHON quidam, tonsor regius, se non semel ab eodem [T]IRONE, m[agnis] præmijs sollicitatum fuisse, regi indi[cass]et; ... curandum, fauceis ei novaculâ præcideret: rex ... extemplò corripi, & cum TIR[ON]E, eiusque ..., torqueri iubet.

Filius, ut Patrem sævissimis cruciatibus eximeret, cessantibus tormentis, falsus est: *Inter eos convenisse: ut Tiro, cui facilis ad regem aditus esset, manu eum suâ interficeret.*

Rex tum, nullo loco veniæ rel[i]cto, T... militum duces, unà cum ijs, qui s[u]nt ... dice; & Tirone filioque, in concione ... omneisque palàm excogitati in se sceleris ... Quos confestim multitudo, raptis ex ... aut saxis, oppressit.

ALEXANDER verò, & ARISTOBVLVS, S[e]baste ducti; gulà laqueo fractâ, interiérunt. Eorū ... apud Alexandrium, communi, cum av[o] ... alijsque progenitoribus, sepultu[r]â ...

Hic mutui inter Patrem, filiósque odij, aut calumniarum, exitus.

3948. Ab V. C. 749. Ab Act. pug. 27.	C. CALVISIO SABINO, & L. PASSIENO RVFO, *Consulibus.*	2.

AVGVSTVS, quoniam ob hominum frequentiam, iudiciorumque multitudinem, duo Fora non sufficerent; Tertium, quod extruere cœperat, necdum perfectâ MARTIS VLTORIS Æde; publicavit. Cautumque est; *ut separatim in eo publica iudicia, & sortitiones Iudicum fierent.*

CAIVS intereà in Syriam ingressus, quòd Iudæā prætervectus, apud Hierosolyma in Templo non supplicásset; velut peregrinarum religionum contemtor, ab AVGVSTO laudatus est.

FEDVS CAIJ CVM PHRAHATE.

PHRAHATES, cognito eius in Syriam adventu; non perinde ob metum ab AVGVSTO; quàm fidei popularium, quos nimiâ crudelitate exacerbaverat, diffisus; SARASPADEN, ex filijs natu maximum, qui amicitiam fedusque cum CAIO (redditâ, quam occupaverat, Armeniâ) coniungeret; illo præmisit.

CAIVS, adolescentem humaniter acceptum, æquato utriusque partis numero, in Insulam, Euphrate circumfusam, ad colloquium invitat. Ita ut citeriorem ripam Romanus; ulteriorem Parthicus obtineret exercitus.

Vbi de conditionibus peractum est; prior Parthus ut fiduciam ostenderet; in citeriore ripâ apud CAIVM: hic posterior; apud regium Iuvenem, in hostico, epulatus est.

Parthus, inter vina, M. LOLLII perfidiam plena subdoli animi consilia, CAIO detexit. ... ille præ iracundiâ, cuius impotens erat; ... & LOLLIO suâ amicitiâ interdixit. (PLINIVS, ... sexennio pòst, veneni haustu, mortem præ[ce]pisse scribit.)

SARASPADES autem, quem Pater iterùm, ... dus cum CAIO confirmandum, miserat; cun[ct]a venerantium officia AVGVSTO delaturus; Armeniâ cedens, fratres treis legitimos; PHRAATEN, CEROSPADEM, & VONONEM; duasque ipsorum coniuges, unà cum liberis; ex ARSACIDARVM gente omneis; CAIO obsides dedit. Sed hi omnes ex versuto THERMVSÆ, Pellicis regiæ, consilio, Romam missi esse traduntur.

THERMVSÆ ANCILLÆ ASTVS, ET AMBITIO.

Hæc Italici generis ancilla, inter alia munera, ab AVGVSTO, superioribus annis, ad PHRAHATEM missa fuerat. Eamque Parthus, tum ob formæ venustatem, tum illecebris, obsequioque muliebri captus; primùm pro concubinâ; & pòst, quàm ex eâdem illegitimum filium PHRAHATACEM procreasset; legitimæ etiam uxoris loco habuit.

E...

Ea igitur, ut filio suo regni successionem, deiectis legitimis praeoccuparet, a[illegible] regis liberos, in ob[illegible] mittendos [illegible]aleat. Neque fr[illegible] paucis post annis, successu caruit.

PHRAHATACES namque, [illegible] matre, in Patris [illegible] peremto, regno potitus est. Caeterum [illegible] à proceribus regno deiectus, & truc[illegible]

IOANNIS BAPTISTÆ ORTVS.

ZACHARIAS Sacerdos, ex Leviticâ Abiæ familiâ, vicarius, dum vicem, sive Ephemeriam suam, sacris in Templo Hierosolymitano administrandis, obiret; promissum ab Angelo GABRIELE accepit, denasciturо sibi, ex ELISABETHA, coniuge, iam effœtâ & sterili, filio: qui IOANNES audiret.

Erant autem illæ XXIV. Sacerdotum Vices, antiquitus ab DAVIDE rege institutæ. Et sub Machabæis, post Templû, quod ANTIOCHVS EPIPHANES profanârat, repurgatum; ceu postliminiò restitutæ.

Earumque singulæ, plus quinque hominum sacrorum Millia habebant, qui statis diebus in Templo ministrarent; Victimas cæderent; Libamina offerrent, &c.

IOANNES itaque (BAPTISTA) conceptus est, ijs, quos diximus Coss. Octavo Kal. Octob. Tempore Solennis Ieiunij. Olympiad. 194. anno primo. Anno AVGVSTI, à Triumviratu inito, XXXIX.

ZACHARIÆ verò tum Adolendi Incensi munus sorte obtigisse traditur; quùm ab Angelo est salutatus. Et quod minorem divino promisso fidem tribueret, mutus pro tempore factus est.

HERODIS NEPOTES; EORVMQVE CONIVGIA.

HERODES verò rex, suos, ex filijs, ALEXANDRO & ARISTOBVLO, (quos iam-tum interficiendos [illegible]) [illegible] (maximè in [illegible]) Nepotes, se[illegible] in A[illegible] educ[illegible].

ALEXANDER, è [illegible] Capp[illegible] mares; TIGR[illegible] & ALEXA[illegible] ARISTOBVLVS autem, è BERENICE, SALOMES fi[illegible], tris itidem mares, AGRIPPAM, HERODEM, & ARISTOBVLVM: & duas filias; HERODIADEM & N. suscepérat. Vid. infr. Genealog.

Ijs iam adul[illegible], Avus u[illegible] res despondit. TIGRANI maiori, PH[illegible] fratris sui, & AGR[illegible] minori, ipsius ANTIPATRI; Filias. Ac vicissim, ANTIPATRI filio, ARISTOBVLI filiam N. Et alteram huius[illegible] filiam, Herodiadem; HERODI [illegible], quem ex alterâ MARIAMNE, Pontificis SIMONIS filiâ, progenuerat.

Hæc connubia rex, pupillorum solitudinem miseratus, procuravit. Simul, ut ijsiusmodi adfinitate, ANTIPATRI, è filijs maximi, & heredis futuri, caritatem ergà eos inviiaret. & quod concordiæ mutuæ pacisque causâ; Nepotes eum Neptibus coniungi, cupiebat.

Cæterum ANTIPATER longè alia volvens, & suspicans, qui posteros fratrum suorum, ALEXANDRI & ARISTOBVLI, potestatis, aut regni Patrem [illegible], participesve habere nollet; Patrem precibus inflexit; ut ipsi, ARISTOBVLI; & filio suo, PHERORÆ filiam, duceret permitteret.

Regi [illegible], qui IX. (aut X.) eodem tempore uxores habuerit; copiosa fuit suboles. quæ tamen intra C. plus minus annos, paucis exceptis, tota periit; & regnis, hic, ibi, excidit.

S[illegible]riem [illegible]us generis hanc ferè ex IOSEPHO [illegible] alijs collectam, damus.

HERODIS MAGNI PROGENIES.

HERODES Magnus, Antipatri Ascalonitę F. gente Idumęus: ritu, Iudæus Proselytus. x. habuit Vxores: & ex ijs VIII. fecundas, ac matres. E x quibus

- Prima fuit DORIS, (al. DOSITHEA; & DORCAS) plebeia; & priuata. Ex quâ genitus
  - ANTIPATER. Cui nupsit N. ANT[illegible], qui [illegible] ante Herodem rex fuerat, Fi[illegible] PETA[illegible] tem; est, MARIAMME, Aristobuli F[illegible]a, HERO[illegible] & AGRIPPÆ maioris soror.)
- 2. MARIAMME, Hyrcani regis & Pontificis Filia, (Veriùs Neptis, ex Alexandrâ filiâ, quę Alexandro, Aristobuli Patrui Filio, nupserat.) Hinc nati
  - 1. ALEXANDER. Is ex GLAPHYRA, ARCHELAI Cappadocis Filia sustulit. (Eadem Glaphyra, posteà nupsit Iubæ, Mauritaniæ regi, & deinde Archelao, ipsius Alexandri fratri)
    - TIGRANEM: qui apud Armenios regnans, sine liberis obijt.
    - ALEXANDRVM: qui genuit
      - Tigran', Armeniæ reg. Et hic
        - ALEX[illegible] qui Iota[illegible] A[illegible] C[illegible] regis [illegible] x[illegible] tuit [illegible] in C[illegible]

    (Hæc progenies, mòx ab initio à patrijs Iu[illegible] ritibus, ad Græcorum religionem transijt: & pe[illegible] perijt.)
  - 2. ARISTOBVLVS: cui ex Berniee Salomes sororis regiæ sororis; & Costabari Arabis, Filia; Nati sunt
    - 1. AGRIPPA Maior: qui & HERODES, Actor. 12. dictus) ex Cypro, Sclampsus & Phasaë. li Filiâ, genuit
      - AGRIPPAM: qui rex Chalcidis, p[illegible] st Herodem [illegible] truum. (Vltimus Herodiad[illegible] um Re[illegible] Paullum audijsse putatur. Act. c. 25. [illegible])
      - DRVSVM: qui pubes mortuus est.
      - BERNICEN: quæ Herodi patruo, Ch[illegible] nupsit. (Actor. 24.)
      - MARIAMMEN: quæ desponsa Iulio Archelao, Chelciæ Filio.
      - DRVSILLAM: quæ desponsa Epiphani [illegible] tiochi Comageni; nupsit Fœlici præsidi.

      (Hic idem Agrippa, post Philippum, Tetrarchas, & rex [illegible] Iudææ, à CLAVDIO Imper. constitutus, adiectâ Abilâ, [illegible] ditione. Et post exsilium mortemque Herodis Antipæ [illegible] & Peræa accessere. Idem, Cæsareæ ab Angelo diuin[illegible] cussus, (Actor. 12.) quùm spectaculis, & sacrilegæ [illegible] acclamationi interesset.
    - 2. HERODES, Chalcidis rex. Cui nati ex MARIAMNE, Iosephi & Olympiadis Filiâ
      - ARISTOBVLVS, qui ex Salome, Herodiadis Filia (auctore Iosepho) genuit
        - Herodem.
        - Agrippam.
        - Aristobulum.'

      (Hic Herodes a vermibus corrosus, postquàm IACOBVM maiorem interfecisset; & PETRVM vinxisset. Quod alij AGRIPPÆ fratri adsignant.)

      (Huic videtur Nero Imperator, Armeniæ Minoris Principatum conc[illegible])

      (Hic alij, Herodem alterum filium adijciunt, qui itidem rex fuerit Chalcis.)

      Ex altera Vxore, quæ fuerit Bernice, fratris sui Agrippæ filia; Nati dicuntur.
        - Bernicianus, & Hyrcanus.
    - 3. ARISTOBVLVS. Cui ex Iotape, Sampsigerami, Emesenorum regis, Filia, nata est
      - Iötape surda.

HERODES Magnus, Antipatri Ascalonitę F. gente Idumęus, ritu, Iudæus Proselytus. x. habuit Vxores: & ex ijs VIII. secundas, ac matres. Ex quibus,

2ª. MARIAMME, Hyrcani regis & Pontificis Filia, (Veriùs Neptis, ex Alexandrâ filiâ, quę Alexandro, Aristobuli Patrui Filio, nupserat.) Hinc nati

(3. HERODES, natu minimus, Romæ, sine liberis, obijsse traditur.)

4. HERODIAS: Vxor Philippi Tetrarchæ. (Eam videtur Ioseph. facere, Aretæ, Arabum regis, filiam. Et eandem prius nupsisse Herodi, regis Magni, ex Mariamme. alterâ, Simonis Pontif. natâ, Filio. Vnde nata filia,

SALOME. Quam vult Iosep. nupsisse Philippo, illi Tetrarchæ. Quo sine liberis defuncto, iterùm nupserit Archelao, Herodis (qui frater Agrippæ maioris) Filio. Vnde nati 3 filij, de quibus suprà.

(Ipsa certè Herodias, post natam filiam, (sive ea Salome, sive alia puella saltatricula sit) relicto, & superstite marito. non sine patriæ legis contemtu; in contubernium se dedidit alteri Herodi, Antipæ; Tetrarchæ Galilææ, consanguineo fratri mariti. Quod ob crimen increpitus à Ioanne Baptistâ.)

His Aristobuli liberis quidam adijciunt, Mariammen alteram filiam; quæ nupserit Antipatro, Herodis ipsius, & Doridis F.

4. SALAMPSO, quæ ex Phasaelo, regis. ex cognomine Phasaelo fratre, Nepote, consobrino seu Patrueli suo, suscepit

1. ANTIPATRUM: (Cui vult Serar. Cypron illam, Herodis, ex Mariamne, filiam nupsisse. Ex qua nata Cypros altera.)

2. (HERODEM, & Alexandrum. qui sine liberis mortui.) Alexandram. quæ TIMIO, Cyprio Viro, nupta. & ἄπαις.

3. CYPRON: quæ nupsit Agrippæ Maiori, Aristobuli filio. Vnde nati 5. Liberi. de quibus suprà

5. Cypros, quæ nupta Antipatro, regis, ex Salome sorore, & Costabaro Nepoti, suscepit. Cypron: quæ nupsit Alexæ Selcio, Alexæ Filio; undè altera Cypros.

3. Fuit MARIAMME. altera, SIMONIS Pō tif. filia. Ex quâ natus,

HERODES: cui vult Ioseph. Herodiadem, Aristobuli filiam nupsisse, & ex ea genuisse Salomen. (Certum tamen est, Herodi alteri prioribus nuptijs iunctam fuisse, Aretæ, Arabum regis, filiam. quam repudiatam ad Patrem remiserit.) Vid. infr. in Antipâ.)

(Hunc Pater testamento, quod Romam ad Augustum misit; si ANTIPATER, Doridis Filius, prior è vita excessisset; regni sui successorem declarârat. Sed cognitâ matris in se fraude; ex tabulis expunxit.)

4. MALTHACE, (al. Marthaca) Samaritis. Ex quâ Nati,

2. ANTIPAS, (qui & Herodes simpliciter, natu omnium minimus.) Tetrarcha Galilææ & Perææ. Ioan. Baptistam capite truncavit; & Dom. CHRISTO capto insultavit. (Vulpes ab eodem dictus.) Prior huius uxor, Aretæ, Arabum regis, filia. Deinde Herodias adultera. Cum quâ Lugduni unâ exsul; & indè in Hispaniam fugiens, perijt. Eiusque Tetrarchia donata Agrippæ maiori.)

1. ARCHELAUS, maior, (Herodes Palæstinus, Dioni.) Is in Iudæâ, pòst Patrem, ex testamento, & Cæsaris Augusti voluntate, regnavit. Ipsoq; itidem Viennam, in exsiliū, relegato; & Iudæâ in provinciæ formam redactâ, Syriæque attributa; missi sunt prætores, seu præsides, COPONIUS, PILATUS, &c.

(Nupserat isti Archelao priùs Mariamme. quam reiecit. deinde incestis nuptijs, Alexandri, fratris viduam, Glaphyren. sibi inauspicatò adscivit.)

3. Olympias: Quam uxorem sibi coniunxit IOSEPHUS, regis frater, sive veriùs Patruelis. Vndè nata MARIAMME; Vxor Herodis, Aristobuli F. Ex quo nati, qui suprà.

5. CLEOPATRA, Hierosolymitana. Vndè

HERODES: Cuius uxor Salome, ut vult Ioseph.

PHILIPPUS: Batanææ, Iturææ, Trachonitidis, &c. Tetrarcha.

(Maritus Herodiadis. iuxtà Euangelistas. secundùm Ioseph. Salomes, eiusdem filiæ.)

6. PALLAS undè natus PHASAELUS

7. PHÆDRA. indè nata ROXANE

8. ELPIS. indè nata SALOME

Præter has omneis, duæ aliæ; Vna fratris filia; & altera Consobrina N. N. steriles fuere. Ex istis duabus. Gorionides. unam facit, Herodiphilē. quasi, Herodis amicam. ἀδελφ

PHARISÆORVM OBSTINATIO.

Quùm ſub id tempus, quo ANTIPATER, ſublatis æmulis, gratiâ, aut ſimulato obſequio, plurimùm ferè ſolus, apud regem Patrem pollebat, tota pænè Iudæorum gens fidem ſuam regi, Cæſarique iureiurando obſtrinxiſſet: PHARISÆI; qui in cæteris, exactiorem divinæ legis cognitionem & cultũ ſibi vindicabant, (*genus hominum aſtutum, & arrogãs*, (teſte Ioſepho) *& ſummis poteſtatibus, prætextu pietatis, ſubinde infeſtum*) numero, ad ſexies Mille, animis obſtinàrant, *ſacramentum non dicere*.

Quo nomine quùm à rege HERODE multati eſſent; & pro ipſis, tamquam caris DEO capitibus, PHERORÆ uxor, multam perſolviſſet; illi, ceu quoddam gratiæ pretium; &, uti futurorum, ex divinis (ut præferebant) colloquijs, præſagi, vaniſſimè prædixerant: DEO ita placitum. "*Vt regnum ab* HERODE, *eiúſque progenie, in* PHERORAM *maritum, communeíſque liberos, aliquandò transferatur.*

DOMESTICÆ IN REGIA HERODIS SIMVLTATES.

Ea quùm ad regem, per SALOMEN, permanâſſent; multi, ex Phariſæis, in crimine deprehenſi, cum domeſticis conſcijs, morte multati ſunt.

Ipſe fratri PHERORÆ; ut mulierem, recẽtis conſpirationis participem; quæque non modò marito ſuo auctor fuiſſet, ut regiarum virginum cõditionem ſperneret: ſed ruptis etiam naturæ legibus, occulta inter fratres ſereret diſſidia, longè à ſe ablegaret, imperavit.

PHERORAS, vehementi regis oratione perculſus, aiebat tamen; ſe, *Et fraternæ pietatis iura perſanctè culturum; & nequaquam à coniugali fide ac caritate diſceſſurũ. Qui emori mallet; quàm caræ uxoris contubernio carere.*

Rex irâ in fratrem ſuppreſsâ, ſatis habuit pro tempore, ANTIPATRO, eiuſque matri, domeſticâ PHERORÆ cõſuetudine interdicere: & frequentia, ſuſpectaque regiarum mulierum conventicula inhibere.

Quod illi omnes palàm facturos polliciti, convivia nihilo minus inter ſe clanculùm muritabant. & ANTIPATER, in primis, atque ipſe PHERORAS, inter ſe concordes, cõſilia in regis perniciem moliebantur.

ANTIPATER ROMAM ITERVM mittitur, cum Patris teſtamento.

Veritus nihilo minus ANTIPATER; ne ulterius ſerpendo, Patris odia in ſe quoque redundarent; Amicis, qui Romæ degebant, ſubornatis, Patrẽ per litteras admonendum curat: *Vt quàm-maturrimè ſe, filium, ad* CÆSAREM *dimitteret.*

Eum itàque rex, cum ampliſſimis muneribus, & tabulis Teſtamenti, (quo ANTIPATRVM ipſum, à morte ſuâ regem; aut, ſi quid illi præter humanitùs accidiſſet; HERODEM, filiâ SIMONIS, Pontificis, progenitum, declarabat) Romam tranſmiſit.

SYLLÆVS ITERVM ROMÆ ACCVSATVR.

Venerat eódem fortè, ſub idem tempus, SYLLÆVS ille Arabs, (qui priora Cæſaris mãdata neglexiſſe, aut pœnas evaſiſſe putetur.)

Illum ANTIPATER, eorumdem criminũ, quibus anteà per NICOLAVM fuerat traductus, reum apud CÆSAREM egit.

Acceſſit ad hæc, ARETÆ accuſatio; quæ illi multorum ſummæ dignitatis hominum, & in ijs SOHEMI, viri magni cædem, Petræ perpetratam, obiectaret.

Præterea, quùm idem SYLLÆVS, quemdam ex regio ſatellitio, CORINTHVM, Arabẽ origine, cuius fidei rex HERODES plurimum tribuebat, pecunijs corruptum, eò induxiſſet; ut regis ſui cædem polliceretur. eaque res per Fabatum, Cæſaris procuratorem, regi indicata eſſet: Corinthus, cum duobus Arabibus, Syllæi amicis, (qui propoſiti facinoris exactores, vel etiam adiutores, advenerant) tormentis adhibitis de facinore cõvicti; & vincti, à SATVRNINO (apud quem delati fuerant) Romam (ubi amplius auriudicarentur, aut punirentur) ſunt tranſmiſſi.

PHERORAS, quòd ab amore coniugis diiungi non poſſet; in Tetrarchiam ſuam, ex Aulâ, ablegatus; eam quidem iniuriam æquo ſatis animo accepit; ſed iuſiurandum in deceſſu adiecit: *Se, vivo fratre illuc non eſſe reverſurum*. Adeò, ut à fratre, iam ægrotante, & quaſi moribundo, ad mandata quædam acci-

dam accipienda accitus; præ sacramenti religione venire recusárit.

PHERORÆ EXITVS.

Ipse rex contrà iam convalescens, adfectu nihil remisso, ad PHERORAM, quùm in morbum gravem incidisset; vel invocatus, visere non est gravatus. Et corpore mortui Hierosolymam transportato; publico id luctu, & magnificâ sepultura honoravit: & vulgarē, de præbito fratri veneno, suspicionem, facilè à se amovit.

Hunc ille vitæ exitum sortitus; unus ex auctoribus cædis filiorum regiorum, ALEXANDRI & ARISTOBVLI. Sed pœna sceleris, ex PHERORÆ interitu exorsa, in ANTIPATRVM auctorem, DEO ita fratricidij ultionem reposcente, transijt.

PATRIS IN ANTIPATRVM ODIA. ET DE VENENO INQVISITIO.

Quùm namque PHERORA mortuo, ex Taphnitis duobus, eiusdem libertis, cognovisset rex, fratrem veneno ab uxore periisse obijsse; ex ancillis DORIDIS, & suspectarum mulierum, ad tormēta raptis, arcana omnia, occvlta earum inter se convivia & conventicula; & quos ipse frater privatos, cum ANTIPATRO sermones clam habuisset; odiúque ergà se filij; & sparsas passim de ipsius sævitie, & longævitate querelas; extorsit. Et mòx DORIDEM, ANTIPATRI matrem, in aperto malitiæ crimine deprehensam; & ornamētis, quæ illi donárat; spoliatam, è regiâ eiecit.

Tum postquàm ex ANTIPATRO quodam Samaritâ, filij cognominis procuratore, intellexisset; venenum illud ex Ægypto missum à THEVDIONE, DORIDIS fratre, ANTIPATRI avunculo; & PHERORÆ traditum; quo (filio Romæ absente, & propterea minus suspecto) Patrem ex convento tolleret. Idque penes PHERORÆ uxorem esse, quæ à marito adservandum accepisset. Mulier de veneno per regem rogata; fassa quidem est: Sed dum ad id coràm adferendū properare simulat; ut tormenta præveniret, è tecto se præcipitem dedit.

Cæterùm casus letalis non fuit. Et postquàm se recollēgit, rege incolumitatem, si vera promeret, & ipsi & familiæ pollicente, hæc addidit:

Venenum ex Ægypto, ab ANTIPHILO, ex fratris medici officinâ, adlatum; sed ab ANTIPATRO in regis perniciem cōparatum.

Id THEVDIONEM, domum ipsius intulisse; seque à PHERORA acceptum adservásse.

Quumque ille in morbum incidisset; & tu, inquit, ô rex, officiosè ad eum visendum curandumque venisses; commotus ille tuâ ergà se benivolentiâ, & ad parem pietatem inflexus; Se ab ANTIPATRO circumventum indoluit; qui pestiferis consilijs, & veneficis ministerijs, Patrem suum, fratremque ipsius, appetere ausus esset.

Et sine morâ; ne, instante vitæ termino, parricidiali animo & facinore maneis maiorum contaminaret; néve ultricem eius sceleris conscientiam ad inferos deferret; venenum properè, & coràm adferri, & ipso inspectante, concremari iussit. Ex quo pauxillum, in Pyxide, quàm vides, in dubios casus, mihi reservarim.

Vocata quoque est in partem criminis ex fratrum confessione, tamquam arcanorum omnium particeps, licet egregiè conscientiam dissimularet; MARIAMME, summi Pontificis filia.

Quâ etiam abiectâ; rex filium eius HERODEM, quem heredem regni, ANTIPATRO succidaneum, declárarat; è testamenti tabulis dispunxit. Et socero ipsi, SIMONI, Boëthi Filio, sacerdotium abrogavit; eique MATHIAM, THEOPHILI Hierosolymitani Fil. subrogavit.

PONTIFICVM IN IVDÆIS SVCCESSIO ET SERIES.

Haud abs re facturus videor (quoniam HERODES hic, regno, quod ad se minimè pertinebat, non contentus; ius etiam in summum Pontificatum sibi vindicans; Pontifices, nequaquam ex generis sacerdotalis successione, neque vitæ perpetuitate; (exemplo fortè-an à prioribus Syriæ Tyrannis sumto;) constituit) si breviter seriem eorumdem ab origine Pontificum, de quibus sparsim egimus; & subsecutam in ijs eligendis varietatem, pertexere, & sub unum conspectum dare coner.

AARONE, postquàm summum Dei sacerdotium, in Deserto, ann. 39. gessisset, defuncto; mòx, & continenter, filij successére. Eorumque posteritati idem honos mansit perpetuus: neque vel regibus ipsis, alio genere oriundis, permissus. Fuérunt autem universi, à primo AARONE, ad Phanasum (al. Pinasum) usque, (quem sub belli Iudaici exitum, seditiosi, Pontificem ordinárunt) LXXXIII. (Ioseph.) al. 84.

Ex his XIII. sacris præfuérunt, ex eousque tēpore, quo primùm MOYSES, in Deserto, erexit DEO Tabernaculum; dum Salomon Hierosolymis Templum

Templum ædificiſſet.

Duorum verò AARONIS filiorum, ELEAZARI & I. THAMARI, poſteri;continuatâ ſerie eam dignitatem ſuſtinuêruut: hâc ſerie.

ELEAZARVS, AARONIS F. PHINEES F. ABIVD (al. Abiſuè) F. BOCHVS (al. Bocci) F. OZIS F. ZAR[illegible]IAS F. MERAIOTH F. AMARIAS F. (*Hi IX. cum Heli, ſub Iudicibus, per ann. 395. floruêre.*)

Poſteà ex domo ITHAMARI, in Pontificatum ſucceſſêre hi:

I. HELIS (qui & Iudex populi fuit.)

(Opinantur quidam & Samuelem. poſt Helis mortem, non modò populo iura dixiſſe; ſed Pontificatu etiam perfunctum eſſe.)

2. ACHITOB F. verùs Nepos, ex Phinée, illo, qui captâ Arcâ à Philiſthæis in acie cæſus.)

3. ACHIMELECVS (al. Achias) F.

4. ABIATHARVS F. (Hi tres poſtremi, ſub Samuele, Saule & Davide, annis 80. ſuum quiſque munus adminiſtrârunt.

Et ſub iſtis XIII. quos iam generatim commemoravi, Pontificibus, Reip. apud Iudæos adminiſtratio, primò penes Optimateis fuit: Deinde ad Iudices; & poſtremò ad reges tranſijt.)

Tempus autem ex quo Hebræi, duce Moyſe, ex Ægypto demigrârunt, uſque ad Templum à Salomone rege conſtructum; Iosè. putat, annor. DCXII. Verùs (3. reg. 6.) CDLXXX.

BARVCHVS (al. Sadoc) ex Eleazari iterùm ſtirpe, pôſt necem Abimeleci, unà cum Abiatharo, illius filio, Pontifex fuiſſe cenſeatur. Et deinde ſolus, deiecto per Salomonem Abiatharo. atque adeò primus, Templo recèns exſtructo.

Poſt iſtos XVII. Pontifices, partim ex Eleazari, partim ex Ithamari ſtirpe profatos; alij XIIX. ſunt conſecuti. qui à tempore Salomonis regis ſibi uſq; & uſque ſucceſſêre, dum Nabuchodonoſor, Babyloniorum rex, Templum incendit; & unà cum totâ gente, Ioſedechum quoque Pontificem, in Babylonem abduxit.

Fuêre autem, præter SADOCVM, hi:

ACHIMAAZ, SADOCI F. ſub ROBOAMO. AZARIAS F. ſub ABIA.

IORAM (al. Ioannam) F. ſub IOSAPHAT.

IVVS (al. AZARIAS) F. ſub IORAM.

AXIORAMVS (al. Amarias) F. ſub Ochoſiâ.

(Hic alij Ioiadâ interponunt:dubiû,an Amariæ F.)

PEDAIAS, Ioiadæ fortè F. ſub Ioâ.

SVDEAS (al. Sedechias) F. ſub Amaſiâ.

(Hîc fortèan idem cû Ioiada ſacerdote, qui Ioam regem Iudæ innuxit; dicîturque Pontifex, 4. reg. c. 12. Vixitque, teſte Ioſ. annos CXXX. Huius filius, Zacharias Propheta, lapidibus ab eodem rege, oppreſſus.)

IOEL (al. Iolus, & Azarias) Sudéæ F.

IOATHAN, F. qui & Azarias dictus reſtitit Oſiæ regi, incenſum adolenti.

VRIAS (al. Achitob) F. ſub Achazo rege Iudæ.

NERIAS (al. Maraioth) Ioathæ F. ſub Ezechiâ.

ODEAS, F. (al. Sadoc, & Oſaias, & Eliachim) ſub Manaſſe, & Iudithâ.

SELLVM, F. qui & Meſollam. ſub Amone.

HELCIAS, F. ſub Ioſia rege, depe[illegible]ditum hactenus Deuteronomij Librum invenit.

(Hic ab alijs interponitur Azarias, ſub Ioakimo.)

SARAIAS, F. ſub Sedechiâ. Interfectus in [illegible] à Nabuchodonoſore.

IOSEDEC F. in captivitate Babylonica Pat[illegible] ſucceſſit.

Horum XIIX. Pontificatus, ſub Regibus, teſte Ioſeph.) explevit universè tempus CDLXVI. ann[illegible], menſium VI. & X. dierum.

Pôſt LXX. captivitatis Babylonicæ annum, quùm CYRVS Perſa, remiſſis è Babylone in patriam Iudæis, Templum denuò condere p[illegible]miſiſſet:

IESVS, (al. IOSVE) IOSEDECI F. ſummum ſacerdotium capeſſivit.

Hic, eiuſque poſteri, XV. universè, uſque ad Antiochum Eupatorem, Syriæ regem, popularem an Ariſtocraticum? reip. ſtatum, per annos CDXIII. adminiſtrârunt, hâc ſerie.

IESVS iſte, Ioſedeci F. redux è Babylone in patriam, cum ZOROBABELE Templum reficere cœpit.

IOACIMVS, F. (Eum putant quidam, qui tẽpore Iudithæ, Eliachim dictus eſt.)

ELIASIBVS F. IODAE (al. IOIADAS II. F.

IONATHAS Filius (qui Ioſepho Ioannes al. Ianneus.)

IADDVS, F. qui & IEDDA, & ADV. ALEXANDRVM M. victorem Hieroſolymis accepit, ab eodem cultus: & eodem cum eo anno mortuus.

ONIAS, I. F. SIMON IVSTVS F.

ELEAZARVS, ONIÆ F. (Is ad PTOLEM. PHILADELPHVM, regem Ægypti, Biblia, unà cum LXX. Interpret. traditur miſiſſe.)

MANASSES, Iaddi Pontif. F. ONIAS, II. SIMONIS Iuſti F. (Is Ptolemæo Euergetæ tributa ſolvere detrectavit, ſed non impunè.)

SIMON II. ONIÆ II. F. SIMONIS I. N.

ONIAS III. Simonis II. F.

(Ad hunc ARIEVS, rex Lacedæmonius, Legationem miſit. Vid. Lib. Machabæor. PLVT. & PAVSAN.)

IESVS, qui & IASON, ONIÆ frater, Simonis, II. F. ab Antiocho Epiphane creatus:

Et ſeditione concitatâ primus, ab eodem rege abdicatus eſt:

Et Pontificatus, qui càtenus perpetuus, ad tempus dari cœptus.

ONIAS IV. qui & Menelaus, Simonis II. F. Ieſonis frater: ab eodem Epiphane creatus, & poſt necatus.

(Libet Machab. fratrem facit Simonis cuiuſdam Beniamitæ, qui Oniam III. accuſârat apud Seleucum, Syriæ regem, & ſeditionem moverat.)

LYSIMACHVS, MENELAI frater. (Alij hunc prætereunt. vel eo amoto, MENELAVM tradunt ad Pontificatum rediiſſe.)

Cæterum Antiochus rex poſtqu[illegible] mine Menelaum, vitâ ſimul ſacerdot[illegible] rytû, privâſſet; & filiû eius à ſucce[illegible], Ipſe, per Lyſiam, ducem ſuum, (v[illegible]

[illegible] rex, [illegible] qui frat [illegible] F. [illegible] nis) filius) Al[illegible] [illegible] [illegible] mus (siv. Ioacimus) Pont[illegible] [illegible]. Ex p[illegible] is quidem Levi; sed non ex Aar[illegible] Eleaz[illegible] Ithamari familiâ.

(Huiu[illegible], ONIAS, ONIÆ III. Pontificis F. ad Ptolemæ[illegible] P[illegible] con[illegible]; & Templum [illegible], H[illegible] [illegible] æmuli, in Heliop[illegible] Ægypti, co[illegible]; eique ceu Pontifex præfectus est.)

Alcimus, Pseudo-Pontifex post triennium in Pontificatu exactum, mortuus, successorem nō habuit: sed civit[illegible]s per septennium Pontifice caruit.

Deinde postquam Assamonæorum familiæ, Iudaicæ gentis Principatus, accessit, Sacerdotiū etiam ab ijsdem, qui tū Maccabæi dicti, administrari cæpit. Et auspice Mathatiâ, Patre, bella adversùs Macedonas, Asiæ & Syriæ reges, pro libertate, & divinis legibus, posteri gesserūt. Ex Tribu quidem Levitica, & vice Ioarib; sed non ex Aaronicâ Eleazari familiâ.

IVDAS, Maccabæus Matathiæ F. à populo lectus, (Vivente adhuc Al[illegible]im [illegible] regionem omni idolorū impietate expurgavit. Reges Syriæ Antiochos, Epiphanem & Eupatorem, & Demetrium, Seleuci Fil. sacris armis exercuit & vicit. Ann. ut volunt. 3.

IONATHAS, frater, anno Principatus IX. Pontifex ab eodem populo declaratus est.

SIMON frater, in Principatum Pontificatumque succedit, iam quasi hereditarium.

(Hic abstulit iugum gentium ab Israële, arce Sionis receptâ.)

IOANNES Hyrcanus, filius.

ARISTOBVLVS. F. qui primus ad stolam Pontificiam regium diadema nomenque adiecit.

Et quod Sadducæus esset; Sacerdotis nomen, ceu vile, aspernatus est.

ALEXANDER I[illegible] frater. Rex & sacerdos. Sadducæus, Pharisæorum hostis.

Is mo[illegible]ens Alexandræ uxori, regnum, & ius arbitriumque deligendi Pontificis permisit. Illa autem id maiori filio, ad[illegible]xit.

HYRCANVS, II. F. post matrē rex & Pōtifex simul.

ARISTOBVLVS, frater minor, matre mortuâ, & bello concitato, Hyrcanum fratrem, Pontificem, victum, ad privatam vitam redegit: & sibi regnum cum sacerdotio vindicavit.

HYRCANVS, II. frater, à Pompeio Magno, captis iam Hierosolymis, restituitur: & Aristobulus cum liberis vinctus Romam abducitur.

ANTIGONVS, Aristobuli F. capto à Parthis Hyrcano, per eosdem rex cōstitutus est. Is urbe à Sosio, M. Antonij duce, & Herode Ascalonitâ, Antipatri fili[illegible], rege, ad[illegible]sario, expugnatâ, captus, & Antiochiæ, iussu Antonij, pœna capitali adfectus est.

I[illegible] desijt sceptrum, & Assamonæorū cognatio.

HERODES autem accepto à Romanis; & ab Au[illegible], post A[illegible] victoriam, cōfirmato regno; deinceps non ex Assamonæo genere Pōtifices creare, suæ ignobilitatis cōscius, curæ habuit; sed quibusvis, qu[illegible] ex sacerdotum ordine essent, etiam obscu[illegible]s, eam dignitatem cōcessit. Ab eius regni initio, ad excidiū Templi, XXIX. Pontifices, numerat Iosep.

ANANELVS, (al. Ananolus) Levites Babylonius, ab [illegible] rode substitutus & remotu[illegible]

ARISTOBVL[illegible]s Alexan[illegible]dræ. quæ Hy[illegible]

Pontificis fuerat, Filius; & Mariamnes, Herodis uxoris, frater. Eo per fraudem ne[illegible].

ANANELVS, iterum, ab eodē rege [illegible]; & remotu[illegible]

IESVS. PHABETIS, F. alienigen[illegible], ab eodem [illegible]tus, & remotus.

SIMON Boëthus, (seu Boethi F.) Alexandrinus, alienigena, socer regis, datus. & remotus.

MATHIAS, Theophi[illegible] F. Hierosolymites. ab eodem datus. (Is quùm noctu somniâsset se cū muliere rem habuisse; postero die Ieiunij,

IOSEPHVS, Elimi F. cognatus, pro eo, sacerdotali munere functus est.)

IOAZARVS, Simonis Boethi F. Mariammes, alterius regiæ uxoris. frater, ab eodem datus. (Sub eo (ùt quidam volunt) natus, IESVS CHRISTVS.)

Idem ab Archelao rege, Herodis F. & successore, remotus

ELEAZARVS, frater, ab eodem Archelao factus & remotus

IESVS, Siæ F. ab eodem datus & remotus.

IOAZARVS iterùm ab Archelao factus: Sed post relegationem Archélai, à Quirino, Proconsul. Syriæ, remotus; imperante tum adhuc Augusto.

ANNA, sive Ananus. Sethi F. à Quirino datus; sed à Valerio Graro, Iudææ procuratore, iam Tiberio imperante, remotus.

ISMAELVS, Fabi F. ab eodem Valerio datus & remotus

ELEAZARVS, Annæ F. ab eodē datus & remotus.

SIMON, Camithi F. ab eodem datus & remotus.

IOSEPHVS Caiafas, Annæ Pont. gener, ab eodem Valerio datus. (Sub eo CHRISTVS Dom. passus est.)

IONATHAS, Annæ Pont. F. à Vitellio, Syriæ Proconsul. datus; imperante iam Caio. Sed ab Agrippâ Herode, rege Iudææ. (al. Chalcidis) remotus.

THEOPHILVS, Annæ Pont. F. ab eodem Agrippâ datus; & imperante CLAVDIO, remotus.

SIMON, Boethi Pont. F. Canthara cognomēto, ab eodem Agrippâ datus & remotus

MATTHIAS, Annę Pōt. F. ab eodem dat. & rem.

ÆLIONEVS. (al. Mathias Elinæus) Simonis Cāntharæ, (Al. Cithæi) F. ab Agrippâ Herode, rege datus; & ab Agrippâ II. fratre, rege Chalcidis, remotus, CLAVDIO imperante. Et SIMON CANTHARA iterum substitutus.

IOSEPHVS, Camyti (al. Camæi) F. ab Agrippâ, rege Chalcidicæ datus & remotus; NERONE imperante.

ANANIAS Nebedæi (al. Annæ) F. ab eodem Agrippâ dat. & rem.

(Hunc B. Paullus parietem deal[illegible]tum vocavit. Actor. 23.)

ISMAELVS, Siæ F. (Alij confundūt cum IESV Gamalielis Filio) ab eodem Agrippâ datus. & Romæ obses retentus.

IOSEPHVS Cabus, Simonis Cantharæ F. ab eodem rege dat. & remot.

ANNA, sive Annanus, Annæ Pont. F. ab eodem rege dat. & rem.

(Hic Iacobū minorem, frat[illegible] D[illegible] [illegible]terf[illegible]it.)

IESVS, Damnæi, (al. Muasicæ) F. ab eodem rege dat. & rem.

IESVS, Gamalielis F. ab eodem dat. & rem

MATTHI..., The ...phili F. ab eodem de... (& rem. Sub e... i... eptum bellum Iudæorum contrà Romanos

PHANN..., (al. Phanassus, & Phinéus, & Pherut... Phe...clis (al. Samuelis F. homo rusticus & alienigena; & ...rte, populo tumultuante, factus Pontifex. Sub eo Hierosolymâ à Tito captâ & incensâ, bel... ... *& alijs.*

Ab HERODIS Princi... in diem, quâ sub TITO VE... gravit; universè XXIX. numer... fere. Eorumque sacerdotij t... comprehensum est. De his hactenus;

NOVÆ IN REGIA TVRBÆ, DOLO ANTIPATRI.

Inter cætera Herodis turbamenta, & alterna regiæ familiæ crimina, venit Româ Bathyllus, Antipatri filij libertus. Qui ad eculeū datus, fassus est, se venenum (virus erat aspidum) adtulisse, quod solis patroni sui, matri, & patruo Pheroræ, concredere iussus esset.

Vt si prius, de quo diximus, invalidum esset, aut parùm efficax; hoc posteriore senem adgrederentur.

Accessit & alterum maligni, in Antipatro, animi specimen. Litteræ ad regem, ab amicis, qui Romæ erant; sed Antipatri instinctu & dolo, perscriptæ. quibus alteri fratres, consanguinei, Archelaus & Philippus, regis ex Cleopatrâ Hierosolymitide filij (qui tūc excellenti ingenio adolescentes Romæ studijs liberalibus operam dabant; quosque tamquam spei suæ imminenteis Antipater oderat; & procul removere, aut è medio tollere cupiebat) his nominibus accusabantur.

Quòd Patrem crebris apud exteros maledictis carperent: De eius sævitiâ, & iniquâ Alexandri Aristobulique fratrum nece, quererentur; & se domum à Patre revocari molestè ferrent. Propterea quòd si nempe, fraterni interitûs mox auctarium fore, putarent.

Ipse intereà Antipater Romæ, cum Syllæo Arabe contendens; & Principum virorum amicitias colens, magnis se sumtibus, & ære alieno... nerabat: ut coemtis, quæ in falsarios erogaret, ...namentis & cimelijs, ad CC. talenta Patri expensum retulerit. Ignarus interim eorum om..., *quæ domi contra se patefacta essent; &, quo in cardine for...tunæ, satumq, eius, tum verterentur.*

3949. Ab V. C. 750. Ab Act. pug. 28.	*Consecuti sunt Consules, L. CORNELIVS LENTVLVS, Flamen Martialis: (Hunc DION, CN. POMPEII MAGNI ex filia Nepotem, refert AVGVSTO fecisse insidias. Et LIVIÆ uxoris consilio ab AVGVSTO liberatum, & Consulē factum.) Et M. VALERIVS MESSALLINVS COTTA, (MESSALLÆ CORVINI Oratoris filius.)*	I.

GALBÆ IMPER. ORTVS.

Sub ijs natus SER. SVLPITIVS GALBA, qui LXXI. pòst annis in Imperium Neroni successit. Cui puero adhuc, se salutanti, Augustus (alij, Tiberio id tribuunt) dixisse traditur; *Et tu, fili, aliquandò imperium degustabis.* Nec omen vanum: Ille namque VII. modò mensib, totidemque diebus, imperavit.

TIBERIVS REDITVM PETIT, NEC IMPETRAT.

TIBERIVS, cui ultimus Tribunitiæ potestatis, in quinquennium acceptæ, hic annus erat; confessus tan...dem per litteras; nihil aliud fuo se è Ro... *secessu devitare ...e; quam æmulationis cum Principibus Roman. C... LVCIO, suspicionem.* Petijt; ut sibi de... ... parte se... *Iis iam ætate corroboratis, & ... facile tutantibus; necessitudi... ...ere permitteretur quarum desiderio teneret...*

... non im...etra...; ult...ò etiam ab Augusto ad... *; Omnem suorum curam missam faceret; ... cupid... nuper reliquiß et.*

CAII NEPOTIS, ET L. FRATRIS EXITVS.

CAIVS intereà temporis Armeniam i..., prosperè initio rem gesserat. Mòx in co... hoste, circà Artagéram opidum, ab Add... fecto, circùm tempora capite vulnerat... rum Addon urbe expugnatâ, à militibus ... est: & Arme... dein per vim recepta.

CAIVS, quùm ex eo tempore ... corpu... ex vulnere habilis; ita animum q...ue ... dæ minus idoneum habere cæp...et; ab A... postulavit; ut sibi privato vitam deinceps ... ceret.

Et quorumdam improborum c... adulatione vitia eius alerent; ... *ut in remoto Orbis angulo consene... quam ...gredi ibiq, in luce versari mallet.*

In biennio minus, post Lucium fr... filiæ morbo consumtus ... ad editum in Italiam adi...isset, Limyræ, ... ciæ, fato defunctus est; non sine vene... Liviâ, Tiberij matre, ... *gusti domo, omnia in Tiberium pr... num ...*

PROCVL HINC, PROCVL ESTE PROFANI.

B. Virgo MARIA, IOACIMI & ANNÆ filia, (cuius ortum & stirpem, Vid. suprà, ad Ann. O. Cond. 3936.) à trimatu, ex parentum voto, in Templum, Hierosolymis, illata, DEOQVE consecrata, in Cellâ, haud procul à Sanctis Sanctorum, XI. illic annos exegerat. Quùm itaque ea iam XV. ætatis annum attigisset; ex sacerdotum consilio, delectus est Virgini in Sponsum, seu maritum, vir iustus, IOSEPHVS, contribulis, ex regia Davidis stirpe oriundus; licet opificio faber.

Sed divinâ interim providentiâ, mariti nomine, fidissimus custos iuxtà ac testis, inæstimabilis in eâdem B. MARIA, Virginitatis, præparabatur.

IOSEPHI AVTEM GENEALOGIA, SIC TRADITVR (EX DAMASCENO.)

Mathan, destirpe Salomonis regis, filij Davidis; ex uxore suâ N. (quam Estham quidam dixere) gen. { Iacobum. Qui Heli, fratre uterino, mortuo, semen suscitavit; & gen. { Iosephum, virum B. MARIÆ Virginis. Qui proinde Heli, & Iacobi filius dicatur; uni naturalis è stirpe Salomonis, alteri legitimus, ex stirpe Nathanis. Et ipse, B. Virgini, heredi unicæ, Patruelis, aut amitinus.

Levi, ex stirpe Nathanis, filij eiusdem Davidis, genuit { Melchi, qui mortuo Mathane, ex ipsius uxore, iam Iacobi matre, gen. { Heli; qui sine liberis obijt. frater uterinus Iacobi. Vid. inf.

Pantherem. qui gen. { Barpantherem. & is gen. { Ioacimum; qui ex Anna gen. { B. MARIAM Virginem.

(Epiphan. vult { Pantherem, genuisse. { Iacobum cognomento Pantherem; & hunc { Iosephum, Virginis Mariæ Sponsum.)

EMAN. SA. Not. Ex eâdem uxore genuisse Mathan quidem, Iacobum: Mathat verò Heli. Deinde Iacobum ex uxore Heli sine liberis defuncti, genuisse Iosephum. Naturâ quidem, suum: at ex lege, Heli filium.

Item, qui fuit Heli. scil. gener, secundum quosdam, qui [illegible] esse Ioachim, Patrem Mariæ, qui Eliachim & Heli dictus sit.)

FRANCISC. autem LVCAS, Brug. Mathan, inquit, potiùs fuerit avus Paternus B. MARIÆ quàm Maternus. Hoc fit; Fuerit Pater Ioacimi potiùs, quam Annæ: Et Iacob Pater Iosephi fuerit frater Ioacimi Patris MARIÆ. Atque ita Mathan avus fuerit simul & IOSEPHI & MARIÆ, proavus autem D. IESV.

Ac [illegible] omnes, quos B. MATTHÆVS in genealogia [illegible] excepto IOSEPHO, eiusque Patre IACOBO, veri fuerint, ac proprij progenitores, sive maiores, coniunctè, & MARIÆ, & IESV; ex quibus ipse secundùm carnem natus sit. Vtque à SALOMONE origo, perpetua succedentium serie, ducatur.

Apud B. Lucam c. 3. Ioseph dicitur fuisse filius Heli, idque uxoris respectu; cuius genealogia condebatur, sub mariti nomine. Vt præstabilius sit intelligere, hunc Heli Patrem Annæ avum fuisse Mariæ. Cuius filius, Iosephus, dicitur, uti maritus, Mariæ, quæ neptis sit Heli. Et ipse vicissim suo modo Nepos Annæ adeò per adfinitatem & more nominandi inter Iudæos recepto filius.

Atque Iacob. naturâ Pater sit Iosephi; Heli verò, iure adfinitatis, & coniugij consuetudine.

Et quùm B. Lucas B. Mariæ genealogiam ex latere materno; Matthæus autem ex paterno descripserit: atque adeò utraque ex Davide ducatur; hæc quidem per Salomonem; illa per Nathanem: Tum IESVS duplici nomine, Davidi fuisse filius omnique iure in regnum Davidis succedere potuisse, declaretur.

re... S... il... Et B. Augustin... rectè ... lo, Christus secundum carnem ex ... ment Davidis; haud dubium, quin ipsa Maria, mater, de stirpe Davidis consanguinitatem duxerit. Et quoniam neque eius sacerdotale genus tacetur, (cognata Elisabethæ, de filiabus Aaron) certò credendum, carnem Christi ex utroque genere, regum & Sacerdotum, esse propagatam. In quibus personis mystica olim Vnctio, sive Chrisma; unde CHRISTI nomen. Super hâctàm difficili quæstione, obiter pro re natâ, consultus Exim. Dom. Mathias Navæus, Theologus; & noster, ad D. Petri apud Duacenseis Parochus; hæc, quæ ita sentiret, subiecit:

Verumtamen ... eo ferè suppositis, Quòd nimirum uterque Euangelista naturalem CHRISTI Genealogiam texat: Matthæus quidem per lineam B. Virginis Paternam: Lucas verò, per maternam, sive per progenitores B. Annæ, quodque Heli, Heliachim & Ioachim, eadem apud Hebræos nomina fuerint: Non minus convenienter dici videtur: Heli apud Lucam, sive Ioachim, fuisse ipsum B. Virginis Patrem: fratrem autem Germanum Iacobi, qui Pater est B. Ioseph; ex eodem Patre Mathan. Adeòque B. Ioseph & Virginem fuisse Patrueles, sive duorum fratrum liberos, ex communi eodemque avo paterno. Ita nempe, ut Matthæus descendat, à Mathan, ad Iacob, & Ioseph sponsum Virginis. Lucas verò à Mathat, Patre naturali B. Annæ, ad Heli, sive Ioachim, eius maritum, & B. Virginis Patrem. Quia B. Anna, utpote mulier, genealogiæ seriem ingredi non debebat. Propter quam caussam neque Matthæus descendit à Mathan, per Ioachim, ad Virginem: Sed per Iacob, ad Ioseph eius sponsum. Qui proinde Ioseph dicitur fuisse Heli, (Luc. 3.) sive Ioachim; tamquam scilicet gener soceri.

Idem Navéus latiùs declarate & probare nititur ... ne xii. inter ... mia B. Ioseph. Quem Vide.

Genebr. lib. 2. Chron. Ioachim Pater B. Virginis Mariæ, Heli etiam dictus Lucæ 3 per apocopen, à tempore captiv. Babyloniæ usitatum. Et qui Ioachim vocabantur, indifferenter, ob significationis συνώνυμον, Eliachim quoque dicti. Sic rex Ioachim, 4. reg. 23. Eliachim. Et sacerdos sub Iuditha, c. 4. Eliachim. & c. 15. Ioachim. In Genealogia Matthæi Iacob verus Pater Iosephi, viri Mariæ. Lucæ autem Ioseph dicitur fuisse Eli, scilicet filius generi, beau-fils.) Hæc inter se pius Lector conciliet.

B. VIRGO MARIA AB ANGELO SALVTATVR; ET DIVINITVS FOEtum concipit.

B. Virgo Maria, ita desponsa, & parentibus reddita, ut ... domum suam è Templo reducerent; & quæ futuris nuptiis necessaria adpararent; dum in domo Paterna; vel, ut alij placet, apud Iosephum, cui Virgo ... desponsæ ... à sacer... ... cre... ta fuisset aliquamdiu ... morata esset;

Sexto, post Ioannis Baptistæ in Elisabethæ utero, conceptum, menses ... Deus Gabrielem Angelum ... hum ... æ op... um, ad ... Mariam; Iosepho ... em di... Davidis oriundo, desponsatam.

Ad quam rerum cælestium ... tempore intentiorem ill... introgressus ... salutationis genere ... sus,

Ave, inquit, *ó gratiæ plena: Dominus tibi propitius adsit & faveat; quæ eidem carissima, & laudatissima inter ceteras omnis ævi mulieres nominis sis futura, (In sponsam, & matrem Dei delecta)*.

Virgo autem ad subitum Angeli ... ctum, ingressum ... nonnihil exp... & animo turbata; dum secum ... rer, *Quid sibi vellet tam nova, tamque ... fica salutatio!*

Neque Angelum laterer; quid ... tur, quidve illa secum agitaret.

Timorem ponere, iussit: quæ gratiam apud Deum & eximium favorem ... esset. quæque mòx in utero suo ... tum ... conceptura, & filium paritura; cui nomen IESV imponeret. quique populo suo totique adeò hominum generi, salutem esset adlaturus.

Is, licet humili, & loco, & matre natus, omni divinarum virtutũ genere tam præstans futurus; & humanâ conditione sublimior; ut passim Excelsi Dei filius audiat, & celebretur.

Cui Pater cælestis solium regni Davidis, progenitoris sui, sit daturus: atque super veros Israelitas, sive Iacobi posteros, in æternum, & nullo fine, regnaturus.

Virgo, ad hæc neque diffide..., ne... v... num aliquid animo præsumen..., ta... percaro Virginitatis thesauro, & q... a... strinxerat, voto, solicit... dæ, non minus prudenter, q... dè, inquiens:

Quonam, inquit, *pacto fieri po... filium pariam! Quæ ita viro ... sa, & cum eo conversam; ut ... nulla ... cõnubij, sit, aut esse possit, cõ... trique castitas cordi sit, quam ... perpetua nobis esse cupiamus, ...*

Angelus, ... animo eximeret, respondit,

Partum istum à communi naturæ ordine alienum quidem; sed à cælesti opifice perficiendum. Neque hoc sanctæ divinæ naturæ, cum humanâ, coitu, pudicitiam eius violatum; sed potiùs consecratum iri.

Patrem cælestem decrevisse, novo & admirabili modo filium suum, ab æterno ex se genitum, rursùs ex ipsâ progignere.

Sanctus scilicet Spiritus, inquit, *in te, ô Virgo, cælitùs illabetur; & in tuo utero, veluti officinâ cælesti, tàm arcanum & novum, sacri fœtûs opificium peraget. & vicem maritalis complexûs, Altissimus immensâ sua virtute totam te obumbrabit. Ideóque, quod ex te, Sancti Spiritûs opificio conceptum, nascetur, & corpus humanum de tuæ substantiâ carnis adsumet; Sanctum erit. ut non modò Virginis hominisque; sed DEI etiam filius vocetur: Ex quo verè bis natus sit; semel ante principium, ab æterno æternus; & nunc in tempore, ex matre, mortali homine, homo mortalis.*

Cœlestis intereà nuntius, ut trepidantem Virginem, & simul tanti sacramenti veritatem, magis magisque confirmaret; eiusque adsensum, certiore fiduciâ elicerret, exemplum recens è proximo adduxit.

Ecce, inquit, *Elisabeta, cognata tua, anus deploratæ tamdiu sterilitatis, & ætate iam æquo provectior; præter omnem spem, & naturæ vireis, filium concepit. Et hic mensis est à conceptu sextus, ei, quæ etiam antè quàm senesceret, vulgò sterilis habita fuisset.*

Hoc ita visum esse Deo; ut intelligant omnes, nihil esse tàm arduum aut incredibile apud homines; quod divina potestas, *si voluerit; non præstet, & efficiat.*

Tunc illa nihil cunctata, paucis respondit: quæ summam animi modestiam, cum singulari fiducia ac pietate coniunctam, testarentur. Offerens se Domino, infimam omnium Ancillam, ad omne obsequiū: & ad eius, quod promittebatur ab Angelo, mysterij ministerium, corpore animoq; paratam.

ADMIRANDVS D. IESV CHRISTI, Σωτῆρ@, adsumtâ humanitate, conceptus.

Et simul cum dicto, *Verbum Patris in uterum Virginis delapsum est. ut uno eodémque momento*, CHRISTVS, *in unâ eâdémque* personâ, *ex duabus* naturis *unus; idémque &* Deus & homo *perfectus; in casto Virginis utero conciperetur, formaretur, & animaretur.*

Ac peracto paucorum vitæ annorum curriculo, suâ ipse morte, mortale & damnatum hominum genus, in pristinam Patris sui gratiam; & in immortalis vitæ gradum, (unde piaculari primævorum parentum culpâ exciderat) restitueret.

(Hæc, ut putat BARONIVS, gesta, Coss. CORNELIO LENTVLO, ET VALERIO MESSALLINO. IIX. Kalend. April. eâdem die, quâ primus homo, ADAMVS, à Deo formatus creditur.)

MARIA VISIT AD ELISABETHAM. MVTVVM INTER SE colloquium.

MARIA verò, quoniam ex Angeli, qui iam digressus erat, sermone didicerat, ELISABETAM, cognatam suam, sextum iam mensem esse gravidam; relictis (patentum, an Iosephi sponsi?) ædibus, profecta est in mōtanam Iudææ regionem: & magnâ cum celeritate pervenit in civitatē Hebronem, Sacerdotalem & antiquissimam, Leviticæ & Aaronicæ Caathi familiæ, attributam: (quæ & aliàs Cariath-arbe) ubi ZACHARIAS Sacerdos cum Coniuge, sub id tempus, degebat. Et ingressa eius domum, salutem & gratulationem cognatæ modestissimè est impertita.

Ibi, quùm ex mutua congratulatione, divini spiritûs vis in utrâque exuberâsset, in hanc ferè sententiam inter se sunt collocutæ. Et ELISABETA quidem, cui ad salutem Virginis, infans in utero exsultaverat; iam divino numine repleta, ingenti voce exclamavit; & ipsissimis ANGELI Paranymphi verbis animi sui gaudium auspicata;

O felix, inquit, *Virgo, quæ inter omneis*

omni

omni ævo laudatas mulieres, primum laudis & gratiæ locum adepta sis. Et sacer simul castissimi uteri tui fructus, gentium omnium laudibus, per universum orbem, Hominum Servator, prædicetur.

At quónam meo merito isthęc mihi felicitas obtigit? ut futura Domini mei mater *ultrò ad me accesserit. Cuius adventum haud dubio argumento pręcepi. simulatque enim vox salutationis tuæ ad aureis meas accidit; infans in utero meo subsultavit; & gaudium mecum, reverentiámque testatus est.*

Eo certè nomine felix es, ô Virgo, quod pænè incredibilibus ANGELI *promissis non sis diffisa. Nec dubium, quin cętera, quę ille* DOMINI *sui verbis tibi pollicitus est, eâdem fide in te præstentur, & perficiantur.*

Haud mora; MARIA, spiritu sacro adflata, sibi non temperavit; quin hymno Eucharistico, in Dei laudem prorumperet;

Cuius bonitati, tanti in humili ancillâ, beneficij magnitudo esset tribuenda. Cui tot Prophetarum de MESSIA; *de filio Dei, ex Virgine nascituro, oracula; & facta Abrahæ eiúsque posteris, progenitoribus suis, eâdem de re promissa, nunc tandem perficere visum esset.*

Neque illa diutiùs treis menseis ibi commorata, & amicis obsequijs operata; appetente cognatæ partu; domum suam, ad Sponsum, reversa est.

ORTVS IOANNIS BAPTISTÆ.

Quumque legitimum tempus, quo fœtum ederet, Elisabetæ advenisset; filium peperit. Eiusq; rei rumore per vicinos & cognatos sparso, pro ingenti Dei misericordiâ, *Ex sterili, masculæ prolis matrem esse factam*; complures adcurrérunt, puerperæ patrique gratulaturi.

Iamque octavus à partu dies venerat, quo ex legis præscripto, puer erat circumcidendus; nomenque ei imponendum: quùm & propinqui, qui eius officij causâ accesserant, suspicati id Patrem qui tum elinguis erat, ita velle; paterno nomine puerū, ZACHARIAM, appellandum iudicarent.

Mater contrà, Sancti Spiritûs adflatu edocta, IOANNEM, (*à gratia*) vocandum esse contendebat.

(Qui præco scilicet novæ legis, carnalem hactenus in Israëlitis Dei cultum; in gratiam spiritalem commutaret.)

Et mòx Pater, nutu, de nomine filij, consultus; nomine IOANNIS in pugillareis tabellas inscripto, uxoris sententiam confirmavit. Simul cum scripto, ipsi, qui hactenus ob promissi, sibi ab Angelo facti, diffidentiam, mutus fuerat; linguæ vinculum solutum est. Nec aliundè redditi sermonis facultatem auspicatus, quàm à laudibus DEI; cuius gratuitâ munificentia tantum sibi beneficium gaudiumque obtigisset.

Hæc omnia, subito, non per cognatos tantùm ac vicinos; verùm per universam etiam illam montanæ Iudææ regionem, rumore longe lateque ita sparsa sunt; ut non solùm admiratio, sed stupor quidam & horror, ex tot, tamque insolitis miraculis, conceptus, omnium animos incesseret. Et tacitis apud se quisque mentibus eadem contemplati; ex ijs ceu præludijs, puerum, cuius conceptus, & nativitas iam-rum admirandis prodigijs fuisset insignita; ad res summas à DEO delectum augurarentur, & inter se iactarent. In quo verè DEI manus virtutem cœlestem exsereret; & ex ipso in parenteis redundaret.

Nam & ZACHARIAS, pius senex, divino spiritu instinctus, in Hymnum erupit; eaque fatidico pectore, & Prophetarum priorum exemplo, expromsit; ac de futura generis humani per MESSIAM cuius Ante-cursor, filius ipsius esset futurus) antiquitùs promissum, liberatione, tam liquidè præcinuit, quasi iam essent re ipsâ exituque comprobata.

AVSTERA IOANNIS BAPT. VITA

Puer autem, prodigiosè natus, quemadmodum per ætatem corpore adolescebat, ita per divini numinis adflatum, firmitate etiam spiritûs & robore, in dies magis magísque, augebatur.

Nec se diu in parentum ædibus continuit; sed ab ipsâ statim pueritiâ, ex promiscuâ hominum frequentiâ subduxit. Vino & ficerâ abstinuit: locis desertis, & inter feras, locustis ac melle silvestri, victitans: pilis camelinis vestitus; & Zonâ pelliceâ præcinctus.

Ibi ad multos annos latitavit, & siluit; donec præstituto tempore in publicum prodiret; & Israëlitis cum Baptismate pænitentiam annuntiaret; & DOMINI sui, MESSIÆ, & iam nati, paullopòst se venturi, Nuntium ac præcursorem ageret.

ANTIPATER ROMA, SED INAVSPICATO, REDIT AD PATREM.
Accusatur & condemnatur.

Rex intereà HERODES, quùm ad eum ANTIPATER F. Româ litteras, misisset, quibus & se brevi in Patriam esse rediturum; & quàm honorificè à CÆSARE dimissus esset, significabat: insidiatorem vitæ suæ iam manibus tenere deducrans; pari

callidıtate,

calliditate, itaque dissimulatâ, rescripsit; *Reditum ad se maturaret. ne quid ipsi per longiorem absentiam, quod nollet, accideret. Posse per eumdem, matris offensionem, nová gratiá, componi.*

Ille primum de morte PHERORÆ nuntium Tarenti acceperat. hoc unum dolens, quòd patruus, morte præventus, propinandi Patri suo veneni munus non explesset.

Patris verò epistolam in Ciliciâ accepit: & ad Celenderim, eius regionis opidum, delatus, quùm amicorum, ex materni casûs cogitatione, variarent sententiæ; tandem ab ijs, qui repetendæ patriæ cupidiores essent, quàm quid ANTIPATRO conducibile, prudenter expenderent; persuasus; navigare pergit: & in Sebastum, Cæsareæ portum, adpulsus est.

Ibi tristis ab amicis solitudo, & infortunij præsagium. Quem priùs namque, quùm Romam discederet, votis faustisque acclamationibus clarissimè fuerat prosecuti; nunc eumdem vicissim diris, fraterni sanguinis ultricibus, taciti; sed datâ apertè odij libertate, devovebant.

QVINCTILIVS VARVS, IVDÆÆ PRÆSES.

Et fortè per idem ferè tempus. QVINCTILIVS VARVS, SATVRNINO succidaneus, præses in Syriam venerat: & Hierosolymis agebat, ab HERODE in consilium de rebus agendis adhibitus.

ANTIPATER, rerum, quæ agerentur, inscius, & superveniens; amicorum comitatu per ianitores excluso, in regiam nihilo minus cum purpurâ ingressus est.

Sed postquàm Pater eum à complexu suo cum acerbâ, & fratricidij perpetrati, & parricidij cogitati exprobratione, reppulisset; & VARVM criminis cognitorem iudicemque in crastinum diem denuntiâsset; ipse inopinato malo, velut fulmine ictus, & attonitus, recessit. Et à matre, uxoreque, quas obvias habuerat, de omnibus edoctus, ad subeundi iudicij aleam se audaciter comparabat.

Rex postridie cum VARO, adscitis in consessum utriusque amicis, in tribunali considens, cognatos suos, sororemque SALOMEN, & arcanorum conscios, aut indices, & per tormenta vera fassos, arcessit.

ANTIPATER verò, quùm intro admissus, pronus ad Patris pedes accidisset, eumque orâsset; *Ne quid de se præiudicaret; sed integram sibi defensionem servaret:*

Rex plura loqui non passus, cum lamentabili oratione suam in procreandis fovendisque liberis infelicitatem deploravit: tum ANTIPATRI, quem indulgentissimè habuerat, & dignioribus antelatum, regni sui heredem declarârat; præ cæteris ingratum, sanguinariumque ingenium ingenti cum animi sensusque acerbitate exaggeravit:

scilicet, in Patrem pietatis obedientiæque commemoratione; tàm atroci usus est criminatione: ut cuncta regni maleficia; & fratrum eius consanguineorum maximè interitum ei adscriberet. *quos per calumnias leto dedendos curâsset.* Et alteris superstitibus, quasi successionis paternæ captatoribus, sceleratissimè insidiari non destiisset. Et qui Patri venenum parâsset; multo minus à fratribus, si supervixissent, parem vim esset abstenturus.

Hic ad veneni probationem, VARVS, iusso respondere ANTIPATRO, & nihil ampliùs elocuto; quàm, *Deum innocentiæ suæ esse testem*; venenum præsentaneum petit; & uni ex capitedamnatis bibendum dedit.

Eoque confestim enecto; pauca cum HERODE in aurem collocutus, quæ eo in consessu gesta erant, CÆSARI perscripsit, & postero die discessit; Antiochiamque, Syriæ regiam, profectus est. HERODES quoque, ANTIPATRO in custodiam tradito, domesticæ cladis nuntios ad CÆSAREM misit.

Et quùm nova ANTIPATRI calumnia, (quam per litteras Româ missas, & operâ cuiusdam ACMES (quæ gente Iudæa, LIVIÆ Augustæ erat liberta) procuratas, in Salomen, regiam sororem, quasi fratris illa vitæ clàm insidiaretur, struxerat) detecta esset: Rex novo & vehementiore animi mærore saucius, de filio Romam ad CÆSAREM ablegando cogitabat, apud quem parricidij caussam diceret.

Sed veritus, ne amicorum, quos illic habebat, ope, periculo eriperetur; & nova in se, regnûmve suum consilia moliretur; ipsum in vinculis artiùs habuit. vix ultrà cunctatus, quin extemplò de eo, omnium causâ, supplicium sumeret. nisi gravi mòx morbo impeditus fuisset.

TESTAMENTVM, ET LEGATA HERODIS IAM MORIBVNDI.

Et Litteras quidem tum de ACMES perfidiâ; tum de ementitis in SALOMEN calumnijs, ad CÆSAREM misit. Morbo autem ingravescente, testamentum mutavit: & expuncto ANTIPATRI nomine, ANTIPAM, ex natis minimum, regem scripsit. ARCHELAO & PHILIPPO, qui natu maiores erant, ob recentem ANTIPATRI criminationem adhuc suspectis, & præteritis.

CÆSARI, M. eiusque uxori LIVIÆ, & liberis, amicis ac libertis, D. talenta legavit.

Suis quoque filijs ac nepotibus, pecunias, agros & reditus distribuit: & SALOMEN, perpetuâ in se, ut putabat, fide ac benivolentiâ spectatam, egregiè ditavit.

Desperatâ deinde salute, iam septuagenarius, irâ & amarore efferebatur; contemtûs, & sinistræ de se in vulgum existimationis [illegible]

SEDITIOSI PLECTVNTVR.

Illi, multis in rebus, præsertim operibus, à patriâ consuetudine abhorrentibus, regis pietatem desiderabant. Et rumore, de eodem exstincto, increbescente, Aquilam Auream, quam suprà maiorem Templi Portam rex olim dedicaverat, ex alto detractam, secnribus frustratim concidebant. quùm dux regiæ cohortis, validâ cum manu adcurrit; & reliquis facilè disiectis, circiter XL. iuvenes, cum duobus magistris, facinoris autoribus, comprehendit, & ad regem perduxit.

Quibus vinctis, & Hierichuntem transmissis, quùm ille primórum concilium advocâsset; & iniuriam tot suis in gentem universam beneficijs indignè relatam, deploraret; in cæteros, qui factum exsecrarentur, & supplicio multandum censerent, mitior; MATHIÆ Pontifici, quem ei consilio adfinem fuisse putaret; sacerdotium abrogavit:& IOAZARVM, uxoris MARIAMMES alterius fratrem, suffecit. Et seditionis auctores sociosque, tanquam sacrilegos, flammis vivos exussit: alios carnificibus obtruncandos dedit.

GRAVIS REGIS MORBVS, ET DIRVM FACINVS.

At morbus ille in rege, varijs doloribus adflicto, usque & usque recrudescebat. Cui lento calore viscera intùs torrerentur: fames cibis continenter suggestis vix sedaretur: venter & intestina torminibus distenderentur: pedes & inguina pellucente pituitâ, & intercutis vitio, intumescerent: & verenda iam putrefacta vermiculis scaterent; non sine molestâ fœdâque tentigine, & odore teterrimo.

Huc accedebant: creber difficilisque anhelitus; & inter suspiria, acerba membrorum omnium contractio. Vt iam constans, inter pios prudenteisque viros, opinio esset; *regem DEO, iustissimas lesæ tot modis pietatis, pœnas expendere.*

Ille nihilo minus, inter tot cruciatus, vitæ cupidus, transmisso Iordane, aquis calidis, apud Callirhoën, se fovendum; & de medicorum consilio, in solium, oleo repletum, immergendum curavit.

Ibi quùm corpore dissoluto, animam propè effundere visus esset; & exorto familiarium ploratu excitatus, conclamatam sibi salutem intelligeret; militibus quinquagenas drachmas, ceu donativum, extemplò distribui iussit. Non minore in amicos ducesque liberalitate usus.

Hierichuntem indè regressus, & atrâ bili percitus, pænè ipsi morti minitans, eò immanitatis est prolapsus; ut facinus animo conciperet, longè atrocissimum.

Quùm namque è totâ ditione nobilissimi Iudæorum, severo edicto evocati, ad eum convenissent; innoxijs iuxtà ac sontibus infensus, universos in Hippodromo conclusit. Et accitis ad se, sorore SALOME, eiusque marito ALEXA, *Fe-rendum sibi dixit fati & sortis humanæ necessitatem. Sed illud permolestum fore; Si extremo luctûs honore, qui regibus debeatur, carendum sit. Aut* [illegible] *quem viventem pessimè oderint, mor* [illegible] *gaudijs insultent.*

Rogare itaque, ut, simul animam efflarit, omnes, qui in custodiâ haberentur, militibus [illegible] commendatos, iaculis & promiscuâ cæde con[illegible] rent. Atque ita Indæa omnis, morti ipsius vel invita, præ carissimorum sibi capitum desiderio, illacrymaret.

Intereà, quùm litteræ Ro[illegible], à [illegible], quos ad Cæsarem miserat, supervenissent, quibus nuntiabatur; ACMEN, ob operam ANTIPATRO præstitam, ab irato Cæsare occisam esse. & [illegible] de ANTIPATRO statuendi arbitrium ipsi relinqui. sive in exsilium expellere, sive capite plectere mallet. Paullulùm eo nuntio recreatus, & mòx gravioribus iterùm doloribus repetitus, dum arrepto cultello, quo malum in speciem dissecaret; fatum anticipare conatus, & ad se feriendum dexteram sustollens, ab ACHIABO (consobrino, sive nepote) prohibitus est.

ANTIPATRI EXITVS; ET MOX HERODIS PATRIS.

ANTIPATER verò, ubi strepitû trepidantis aulæ è propinquo persensit; Patrem verè vitam finire ratus, & lætus, custodes promissâ pecuniâ [illegible] cœperat; ut se solverent, missumque facerent.

Sed commentariensis mòx eius conatus regi renuntiat. & missis unà satellitibus ab irato Patre filium, sine morâ, occidere; mortuumque, in Hyrcanio, obscuro funere, sepelire iussus est.

Rex autem correcto iterùm testamento, ARCHELAVM, natu maximum, regni successorem; & ANTIPAM Galilææ; ac PHILIPPVM Trachonitidis [illegible] [illegible]que tractûs, Tetrarchas instituit. Et quin[illegible] filij ANTIPATRI intentum die, [illegible] ferè post CHRISTI Natalem, & Infanticidium mortuus est, & in Herodio conditus. Anno LV. & XXX. ab ANTIGONI, Allamonæi, nece; & VII. ac XXX (al. XL.) ex eo tępore, quo rex à Romanis fuerat declaratus.

SALOMES ET ALEXÆ IN CAPTIVOS CLEMENTIA.

SALOME soror, (cui Iamniam, Azotum, & Phasaelida, urbeis nobileis, legârat, & magnam argenti copiam attribuerat) eiusque coniux ALEXAS, morte regis apud milites celatâ, vinctos illos homines & in Circo conclusos, (quos ille neci, ceu Piaculares victimas destinarat) absolverunt: & suas quemque domos dimiserunt. quasi id rex mutato consilio iussisset. Quo certè beneficio universam gentem sibi devinxêrunt.

Hæc à nobis anticipato aliquantulum tempore pertexta sunt; ut res gestas, re[illegible] Herodis, ipsius morte, quæ tri[illegible] post CHRISTI Domini natalem co[illegible] terminaremus. Nunc ad extremum [illegible] nobis scriptionis actum, hoc est, ad salu[illegible] iterum SERVATORIS Nostri ortum, ve[illegible]mus.

EDICTVM

EDICTVM AVGVSTI. DESCRIPTIO ORBIS TERRÆ.

AVGVSTVS CÆSAR, qui tum plerasque orbis terræ regiones obtinebat; & rebus undique pacatis, latissimè Romanū imperiū administrabat: provincias omnes, quæ idem imperiū agnoscebant, publico edicto censeri iusserat. missis quoquoversum xx. viris, qui capitum fortunarumque summam, quæ universè in provincijs, & in Imperio esset, cognoscerent: & iustam inde in ærarium, diuturnis bellis exhaustum, partē inferrent. Vt nulli denique possessio sua, agris distributis, deinceps haberetur incerta.

Ad eam igitur professionem in Syriā peragendam, ex Cæsaris auctoritate, & Senatûsconsulto, missus est CYRENIVS, sive P. SVLPITIVS QVIRINVS, eius provinciç (quæ & Palæstinam cum Iudæā complectabatur) cum Proconsulari potestate præses.

Hæc autem Descriptio prima ab eo præside facta esse in Iudæā scribitur; non quòd tunc primùm censi fuerint Iudæi, vel Romanis facti vectigales:

(*Quum multò antè, Coss. CICERONE & ANTONIO, POMPEIVS M. ab ijs, captis Hierosolymis, quos bello domuerat tributum exegerit. Et idem, civilis, adversum IVL. CÆSAREM, belli tempore, à regibus, Dynastis, & Tetrarchis Asiæ totius & Syriæ, ingenteis pecunias corrasisse prodatur. GABINIVS deinde & CASSIVS, cæteriq́;, qui successerunt, Syriæ præsides; tributa Iudæis gravißima imperârint.*

Et certè annis plus minus XXX. antè, quàm ANTIPATER, HERODIS pater, Iudææ procurator à Romanis institutus esset; Iudæos Romanis tributa pependisse testatum est. Neque, quamvis ea provincia HERODI, eiusq́; successoribus, cum regum titulo ac dignitate, à Romanis concessa esset; Iudæi, vel eorum nomine, reges ipsi, tributum solvere ijsdem desierunt.)

Sed prima dicitur Descriptio; quòd & altera sub eodem præside facta sit; dum more Romano, populus quolibet lustro censeretur. quam IOSEPHVS innuere videtur novennio pòst, esse factam; & cum primā confundere.

IOSEPHVS CVM B. VIRGINE MARIA BETHLEHEMVM PROFICISCITVR. DOMINI CHRISTI ortus, & miracula.

Quùm igitur ad hoc CÆSARIS Edictum, à QVIRINO promulgatum, omnes, in suam quisque Tri- [illegible]

rum pariendi tempus appeteret.

Et quoniam in publico diversorio, propter hospitum novorum frequentiam, non erat alius securior futuræ puerperç locus; delecta est in suburbano opiduli rure spelunca; & stabulum, sive præsepe in rupe excisum. (Alij putant, stabulum ipsi diversorio adhæsisse, intra urbis muros, ubi B. Virgo, *Filium peperit sibi unicum*, (sibi, cęterisque mortalibus æternæ hęreditatis & salutis consortibus) primogenitum, cui nec antecesserat ullum exemplum, neque consecutum est.) Id contigit anno iam pręcipiti, VIII. Kal. Ianuar. Medinoctiò.)

Ipsa mater infantulum, recèns ex se editum; & quidem suis ipsa manibus, nutrix & obstetrix, *fasciolis involvit, & in præsepe reclinavit.*

Cæterum hæc nascendi humilitas, quàm plena fuerit magnificentiæ, videamus.

Erat haud procul à Bethlehemo, Turris ADER, regio, ob agros compascuos gregibus pecorum abundans. ibique pastores nocturnas pro gregibus suis agitabant excubias. Quùm ecce de-subito Gabriel (ut probabile est) Angelus, è sublimi, verticibus eorum imminens, novâ & admirabili luce, quæ repentè circumfulserat, præstrictos, & ingenti pavore correptos; blandè & in hanc ferè sententiam; adfatus est: & pavorem deponere iussit.

PASTORIBVS ORTVS SERVATORIS DEI, ANNVNTIATVR.

Lætißimæ se rei nuntium advenisse; & inauditum hactenus gaudium adportare. quod non ipsis tantum, sed toti Israëlitarum genti futurum esset. MESSIAS ille, inquit, & Servator, CHRISTVS DOMINVS, tot propbetarum oraculis promissus, & tamdiu exspectatus, hâc ipsâ nocte, in Bethlehemo, civitate DAVIDIS, natus est; & vobis, quidem, cæterisq́; omnibus natus est. Ite, & inquirite.

Signum, quo agnosci poßit; hoc vobis edo. Ingreßi in speluncam, sive diversorium; Invenietis infantulum, fascijs obvolutum, & in præsepe reclinatum.

Simul autem cum dicto Angeli, audita est ingens multitudo, cœlestis militię, (*Angelorum; qui Fortis ad prælia Domino ministri semper adparent*) Qui modulatione quâdam cœlesti & inenarrabili, Deo laudes, & puero recèns nato Natalitium carmē concinerent. Et tum immensam eius erga genus humanum caritatem prędicarent; tum hominibus ipsis gratularentur, quibus tanta felicitas divinitùs contigisset. Idque hoc ferè argumento:

Vniversam huius negotij, tam sublimis ac salutaris, gloriam uni Deo, qui in excel-

ac voluntatem in caris sibi animis ingeneret, & promoveat.

Digressis in cœlum Angelis, pastores inter se collocuti, & invicem exhortati; ut iuxta Angeli monita, in Bethlehemum proficiscerentur: & quod auribus factum acceperant, coram oculis usurparent; properè eò ijdem contendérunt.

Et ingressi in diversorium, reperérunt Mariam puerperam; Iosephum virginei partûs testem; & Puerum fascijs obvinctum, atque in præsepi repositum.

PASTORES NATIVITATIS, ET EVANGELII PRÆCONES.

Illi postquam oculis testibus comperérunt haud esse vana, quæ Angelus nunciarat; non sunt veriti evulgare; & apud alios, quod audierant & viderant de ortu pueli, alijsque, quæ eò pertinerent, passim prædicare.

Et hæc simplicium Pastorum vox, non modò fidem apud multos invenit; sed & admirationem excitavit.

B. quoque Virgo, in quâ prudentia cum humilitate & modestiâ certaret, tacita secum, novam divini consilij rationem, ex ijs, quæ priùs, quæque nunc acciderant, contemplata, & in animo, conservans in penitissimis cordis sui medullis omnia recondebat: Evangelicæ veritatis, in posterum, proma-conda.

CHRISTUS PUER CIRCUMCIDITUR.

3950.
Ab V. C. 751.
Ab Act. pug. 28.
An. 2. Olymp. 194.
Anno Augusti à Trium-vir. 41.
Et à nece Iul. Cæsaris 42.

Posteaquam verò octavus à partu dies advenisset, quo ex lege Mosaicâ infans masculus circumcidi iubetur, CHRISTUS DOM. humani generis redemtor, licet ab omni peccati contagione immunis; quoniam tamen à Patre in similitudinem carnis, peccato obnoxia; missus esset, omnia mundi peccata suâ morte aboliturus; non dedignatus est, legi (cui non solvendæ, sed adimplendæ venerat) obsecundare.

Annus post natum Christum primus iniens.

Octavo itaque die, qui in ipsas Ianuarij Kal. novi anni auspices, incidit; Augusto XIII. & Plautio Silvano, Consulatum ineuntibus; eo ipso, quo natus est loco, de more, circumciditur.

Eique nomen Iesus, quod ab Angelo antequam in utero conciperetur, fuerat præsignificatum; imponitur. Ex quo gratissimo Servatoris vocabulo, mortales admonerentur; Hunc illum esse; *Qui veram salutem omnibus esset adlaturus, Eosq́, sanguine suo*, (quem circumsectâ membri tenelli cuticulâ iam tum spargere, & quasi Deo Patri libare auspicabatur) *vetusto Diaboli, Mundi, & Carnis iugo exemtos, in solidam libertatem, atque adeò immortalitatem adserturus.*

NON ABS

NON ABS RE VISVM EST, HIS II. HISTORIÆ VNIVERSÆ TOMIS SVBIVNGERE HANC SCRIPTORVM Græcorum, Latinorum, & exterorum Chronologiam. quâ singulorum ætates, quibus vixére aut floruère, designantur. Donec per otium eadem limatiora demus.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.
2520.	1428.

Cadmus, Thebarum conditor, regno ibi constituto, primus ex Phœnice litteras in Græciam intulit.

2547. 1401.

Minos Europæ F. rex Cretæ, leges incolis præscribit.

2583. 1365.

Phemonoë prophetis prima, agitata adflatu Apollinis, Delphis versus Hexametros effudit. Euseb.

Clem. Alexand. inventionem Hexametri carminis vetustiorem facit. A femina tamen inventum scribit.

2591. 1357.

Eumolpus Thrax, qui Erechtheo Athen. regi bellum fecit, mysteriorum inventor. Eorum tamen inventionem alij Eumolpo, qui ab illo quinctus, sive abnepos, tribuunt. qui & Templum in Eleusine ædificarit.

2674. 1274.

Debora è tribu Nephthali, prophetis, & Iudex Israëlitarum.

2680. 1268.

Orpheus claret: cuius discipulus Musæus, Eumolpi F. (al. Orphei) Euseb.

2698. 1253.

Euander, 60. ferè annis ante bellum Troianum, ex Arcadiâ in Latium venit, Carmentę F. Quæ à â Græcis Themis dicta, vates, & Latinorum Characterum repertrix.

2699. 1249.

Minos Lycasti Cretensium regis F. Minois primi, nepos: quùm avi exemplo leges correxisset, eas promulgat.

Anno consequenti, Thamyris Thrax, Philammonis F. poeta insignis floret, à Musis, ut volunt, excæcatus.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.
3038.	910.

Homerum ante Romam condit. floruisse, annis 160. Agell. & Herodotus. Aristoteles verò, eum natum in Iònicâ migratione, anno 2879. eoque modo antiquiorem annis 160. Philochorus apud Diog. Laert. floruisse annis 180. post Troiam captam. qui esset mundi 2947. distaretque ab hoc anno annis 90. Vell. ante annos 950. floruisse, & ante annos 1100. natum, loquens de consulatu Vinicij, 3971. Atque ita natus esset circa ann. 2971. & floruisset circa ann. 3021. Videtur veriùs paullo-antè 1. Olympiadem floruisse. Scripsit autem, quùm historiâ Troiana ferè in fabulam abijisset.

Elias propheta, cuius discipulus Eliseus.

3072. 876.

Ionas propheta Ninivitis futuram cladem prædicit.

3143. 805.

Hesiodus poëta. Alij ex stylo conijciunt eum aut Homero ęqualem, aut superiorem fuisse.

3152. 796.

Hoseas propheta, annis 70. docet.

Ioel propheta videtur Amosum prophetam ætate præcessisse.

Amos propheta.

3160. 788

Thales musicus eximius & legislator, paullo-pòst tempora Hesiodi. Strab. Alius à Thalete Milesio, qui annis 120. posterior.

3176. 772.

Ars sculpendi marmoris inventa. Plin.

3183. 765.

Eumelus poëta, ex nobili familiâ Bacchiadar. apud Corinthios, Bugoniam sive de Apibus, scripsit. Arctinus poëta, qui Æthiopidem, & Ilij excidium scripsit. Euseb.

Anno ab Orbe C. | Ann. ant. Nat. Chr.

3199. 749.
Micha propheta. cuius auditores anno primo regis Ioiakim in vivis.

3227. 721.
Nahum propheta.

3246. 702.
Neoptolemus poëta Parianus, quem ad verbum expressit Horat. epistolâ ad Pisones.

3267. 681.
Tyrtæus poëta, dux Spartanis missus ab Atheniensibus.

3270. 618.
Anacreon Teius poëta Lyr.
Archilochus poëta, sub Tullio Hostilio. Cic. sub Romulo claruisse putat.

3274. 674.
Terpander musicus Citharœdus apud Spartanos.

3284. 664.
Alcman Lacedæm. poëta Lyricus, sub Ardye patre Alyattis.

3287. 661.
Arion Methymnæus, musicus.

3296. 650.
Pittacus poëta.

3308. 640.
Habacuc propheta.

3310. 638.
Thales Milesius Examij F. philosophus & astronomus.

3318. 630.
Stesichorus poëta Lyr. nascitur.
Mimnermus poëta floret.
Anno consequenti, Ieremias propheta suum ministerium inchoat, docetque annos circiter 50. Huic σύγχρονος Sophonias propheta.

3326. 622.
Dracon Atchon Atheniensis, Atheniensibus præscribit leges æquo severiores.

3339. 609.
Vrias propheta, templi & urbis excidium prædicit: à rege Ioiakim trucidatus.
Anaximander Milesius philosophus nascitur anno 2. Olymp. 42. moritur anno 2. Olymp. 58, vixit annos 64.

3341. 607.
Sappho & Prinna feminæ, poësi claræ.

3343. 605.
Anaximenes philosophus nascitur Olymp. 43. moritur, quando Sardes pòst captæ. Vixit annis 60.
Baruch vaticinia Hieremiæ publicè populo prælegit. Hieremiæ 36.

3347. 601.
Daniel somnium regi Nebudcadnezari de 4. monarchijs in statuâ quâdam præfiguratis, exponit: tantâque fuit sapientiâ, ut sanctissimis viris Nohæ & Iobo ab Ezechiele compararetur.

3349. 599.
Ezechiel propheta abductus cum rege Iechoniâ in Babylonem, prophetiæ suæ initium facit anno 30 ab initio Nabopollassaris; à quo nova epocha deducebatur.

Anno ab Orbe C. | Ann. ant. Nat. Chr.

3356. 592.
Æsopus Apologorum auctor, floret anno 3. Olymp. 46. Vitam suam ipse scripsit.
Solon, Archon Atheniens. seditionibus Atheniensium sedatis, & Draconis legibus sublatis, novis legibus temp. temperavit.

3358. 590.
Anacharsis Scytha Athenis peregrinatur.
Anno consequenti, Epimenides Athenas lustravit: & sexta dies Thargelionis posteà solennis lustrationibus fuit.
Tragœdiæ hoc anno primùm in Græciâ actæ.

3370. 578.
Onomacritus poëta Atheniens. floret, cuius quædam poëmata supersunt.
Sibylla Cumæa floret 50. Olymp.
¶ Pythagoras post 50. Olympiadem, in Italiâ floruit ferè ad 70. Olympiadem. ann. 80. longè posterior Numâ.

3378. 570.
Anacreon poëta Lyr. floret. Al. referunt ad an. 3270.

3380. 568.
Pittacus Mitylenæus philosophus, & belli dux insignis moritur.

3386. 562.
Æsopus de saxo apud Delphos deijcitur.
Anno consequenti, Abaris, qui è Scythiâ in Græciam venerat, simulacrum Palladij Troiani ex ossibus Pelopis fecisse dicitur.

3392. 556.
Ibycus poëta Lyricus floret, & in Samum insulam venit, Crœso Lydis imperante.
Anno consequenti, Stesichorus poëta, moritur. Et anno altero consequenti, Simonides poëta, qui artem reminiscendi invenit; quique de imperio Cambysis & Darij scripsit; floret: vixit ad 78. usque Olympiadem.
Chilon, unus de 7. Sapientibus, apud Lacedæmonios Ephorus.

3402. 546.
Lasus, F. Charbini Hermionensis, primus de musicis scripsit, & dithyrambum in certamen adduxit.
Anno consequenti Anaximenes moritur, captis iam Sardibus.

3407. 541.
Anaximander primus apud Græcos obliquitatem Zodiaci demonstravit.

3410. 538.
Theognis Megarensis, ex eâ, quæ Atticæ propinqua, poëta, meminit Simionidis; & Onomacriti. vixit ultra Persica tempora.
Xenophanes, physicus & poëta.
Hipponax poëta, amarus & dicax.

3413. 535.
Zaleucus, Pythagoræus, Locrensibus leges præscripsit.
Anno consequenti, Phocylides poëta

3415. 533.
Cleostratus Astronomus Octoaëteridem Atheniensibus in anno observando proposuit, anno 2. Olym-

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.

2. Olympiadis 61.

3430. 518.
Pindarus poëta nascitur.
Hecatæus historicus claret.

3437. 511.
Libri Sibyllini ad Tarquinium regem adlati, 9. numero, ab ignotâ feminâ. ex quibus tres integri reservati, reliquis exustis.
Anno seq. Phrynichus poeta claret.

3446. 502.
Heraclitus Ephesius, philosophus cognomine σκοτεινὸς, floret.

3450. 498.
Anaxagoras Clazomenius philosophus nascitur.

3454. 494.
Æschylus Tragicus, floret; & in pugna Marathoniâ adversus Persas fortiter pugnat: quam pugnam Tragœdia, Persa, repræsentavit. Moritur anno ætatis 65. Anno 1. Olymp. 78.
Anno seq. Hellanicus historicus nascitur.
Sophocles poëta, prætore Atheniensium Philippo, natus est; florente tum Pindaro.

3461. 487.
Paniasis poëta floret.
Anno seq. Chionides poëta Comicus, antiquæ Comœdiæ, floret. Et
Dinolochus Syracusanus, Epicharmi F. vel discipulus.

3460. 482.
Herodotus historicus nascitur.
Protagoras, qui primus appellatus est Sophista, floret: eius libri ob impietatem ab Atheniens. exusti.
Anno sequenti, Choerilus poëta floret, qui bellum Xerxis Epico carmine scripsit. immeritò risus ab Horatio. meminit, & laudat Iosep. contra Appionem.

3470. 478.
Charon Lampsacenus historicus floret.
Euripides nascitur.

3478. 470.
Democritus, ut quidem volunt, nascitur.
Anno seq. Sophocles Tragicus primùm commissione fabulæ certavit.

3481. 467.
Socrates nascitur Athenis. mortuus anno ætatis 70. Anno 1. Olymp. 95.

3490. 458.
Democritus Abderita floret.

3492. 456.
Lysias rhetor nascitur.
Anno sequenti, Empedocles & Parmenides florent; sed hic illum ætate antecedit.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.

3513. 435.
Aristophanis Comœdia, Acharnes, acta Athenis.
Anno seq. Phrynichus Comicus poëta hac Olymp. 86. vincit.
Isocrates nascitur, quinquennio ante bellum Peloponnesiacum; minor Lysiâ annis 22. Obijt paucis diebus post prœlium ad Chæronéam. vixit annos 98.

3518. 430.
Meton, Pausaniæ F. Athenis aquilex & Astronomus, Enneadecaëteridem promulgat.
Aristomenes Comicus innotescit Olympiade 87.

3520. 428.
Eupolis poëta floret.
Anno seq. Pericles dux & orator Atheniensis moritur.
Altero anno seq. Plato philosophorum, ut volunt, Deus nascitur. Moritur anno 1. Olymp. 108. annum agens ætatis 80. Annis 6. Isocrate minor.

3523. 425.
Gorgias Syracusanus rhetor, qui centum minas à discipulis exigebat.

3526. 422.
Thucydides, Olori F. historicus & dux Athen.

3528. 420.
Haggæus propheta. Zacharias propheta.

3534. 414.
Xenocrates philos. nascitur.
Anno seq. Diagoras physicus floret, Atheniensibus invisus.

3538. 410.
Diocles Syracusanis leges præscribit.
Anno seq. Xenophon sui temporis historiam scribit annor. 48. ab hoc anno exorsus ubi Thucydides desierat. Theopompus etiam huius temporis historiam conscripsit libris 12.

3545. 403.
Euripides moritur in itinere ad Archelaum regem, à canibus laceratus.
Antimachus poëta floret.

3546. 402.
Democritus philosophus moritur.
Ephorus historicus tunc floruisse videtur.

3549. 399.
Euclides Mathematic. floret, quem Plato audivit.
Anno seq. Socrates, de læsâ pietate & corruptelâ iuventutis accusatus, capite damnatur.
Ctesias medicus Artaxerxis, historiam Persicam deduxit à Nino usque ad 3. ann. Olymp. 95.

3551. 397.
Esras propheta & dux Israëlitarum ex Babyl...

Anno ab Orbe C. | Ann. ant. Nat. Chr.

3560. 388.
Archytas Tarentinus, Pythagoréus, familiaris Platoni, floret.

3563. 385.
Callisthenes historicus, suas historias ab Antalcidéa pace inchoat, & ad bellum sacrum per annos 30. deducit.

Anno seq. Eudoxus Cnidius, insignis Astronomus, apud Nectanebum regem Ægypti versatur. Vixit 103. annos.

Altero anno Nehemias Vates, ex stirpe Davidis regis, Hierosolymam instaurat.

3566. 382.
Aristoteles Philos. Stagiræ nascitur patre Nicomacho, ex Hippocratis familiâ. Triennio pòst Demosthenes Orator natus est.

3574. 374.
Eubulus, Poëta Comicus floret.

Hermeas Methymnæus historicus, Siciliæ historiam hoc anno terminat.

3580. 368.
Duris Samius historiographus ab hoc an. incipit.

3582. 366.
Aristoteles octodecennis, Athenis, 20. annis operam Platoni dedit.

3584. 364.
Scholas insigneis eo tēpore habuére Isocrates rhetor, Anaximenes, Plato, Aristippus, Xenophon, &c.

Anno seq. Eudoxus ille Astronomus, quùm in Ægypto rationem motûs Lunaris didicisset, octaeteridem Harpaléam, emendat & novam proponit.

3587. 361.
Anaximenes historicus, qui res Græcorum ab ortu Deorum, usque ad Mantineam pugnam, 12. voluminibus complexus erat, desinit.

Philistus etiam Dionysij historiam terminat.

3589. 359.
Athanas Syracusius res à Dione gestas ab hoc anno incipit, easque 33. voluminibus describit.

Dionysiodorus & Anaxis, ambo Boeotici scriptores, hoc eodem anno desinunt.

Anno seq. Theopompus Chius ab hoc anno initium sumit suæ historiæ utriusque Dionysij, quam libris 48. persecutus est.

3593. 355.
Callisthenes historias Græcorum decem libris complexus, hic desinit.

Demophilus F. Ephori, belli sacri historiam ab hoc anno orditur.

Diyllus Atheniensis, historiam Græciç & Siciliæ hinc incipit, & libris 27. continuat.

3602. 346.
Platoni mortuo succedit Speusippus, ex sorore nepos, qui scholæ Platonicæ 8. annis præfuit.

3609. 339.
Epicurus Philos. nascitur.

Ephorus historicus, qui res Græcorum & Barbaror. ab Heraclidar. reditu, per annos 770. libris 30. descripsit, desinit in obsidione Perinthi per Philippum. & Diyllus Athen. continuat ad obitum Philippi.

3611. 337.
Speusippo mortuo succedit Xenocrates ann. 25. qui venditus ab Atheniensibus, a Demetrio Phalereo redemptus est.

3614. 334.
Sosicles Syracusanus Tragicus moritur. Diogenes Corinthinotus Maronites Philos. & Eresius, Aristotelis discip. innotescunt. Anno seq. Aristoteles mortuo Philippo Athenas redit, & ann. 12. in Lyceo scholas habet.

3620. 328.
Callippus Cyzicenus Mathematicus annum Metonicum emendavit.

3622. 326.
Crates Thebanus Philos. Cynicus floret.

Callisthenes, Aristotelis ex sorore nepos, ab Alexandro occiditur.

3624. 324.
Calanus Indorum sophista, iam 73. annor. cum valetudine tentaretur, vivus se ipse cremavit.

Anno seq. Demetrius Phaleréus inclarescit, & reip. admovetur.

3627. 321.
Diogenes Cynicus philosop. eodem die mortuus Corinthi, quo Alexander Babylone.

3634. 314.
Aristoxenus musicus & philosophus, Aristotelis discipulus, floret. Anno seq. Xenocrati mortuo, succedit Polemo, in scholâ Platonicâ.

3638. 310.
Epicurus aperit scholā Mitylenę, dein Lampsaci.

3643. 305.
Dinarchus orator Athenis, Chalcidem abit.

3647. 301.
C. Flavius scriba, ædilis, civile ius evulgat, & fastos in Albo proponit.

3649. 299.
Megasthenes historicus, res Indicas scripsit.

Anno seq. Arcesilas philos. floret.

Diallus (fort. Dayllus) Atheniens. historias horum temporū l. 26. conscripsit. Et Phaon Platęensis.

3662. 286.
Theophrastus philos. moritur. eius scholæ præficitur Straton Lampsacenus.

3665. 283.
Menander Comicus poëta moritur an. ætat. 50.

Apud Ptolemęum Philadelphum florent Alexādriæ: Aratus astronomus, Apollonius, Theocritus, Lycophrō, Nicāder, Philicus, Homerus Iunior, poëtæ. à numero Pleiades dicti. Item Aristarchus Grāmaticus, Conon, Hipparchus, Mathematici.

An. seq. Sostratus Cnidius, architectus insignis, Pharum in Ægypto facit Isthmum & Peninsulam.

3670. 278.
Aristarchus mathematicus Samijs præscripsit periodum lunarem ad formam Callippicam.

3672. 276.
Callimachus poëta Cyrenensis, floret sub Philadelpho usque ad tempora Euergetæ.

3674. 274.
Eratosthenes Cyrenæus historicus, philosophus, & astronomus nascitur.

3678. 270.
Straton Lampsacenus philos. Philadelphi olim pręceptor, moritur. scholam eius in se recipit Lycon Troadensis, regitque ann. 42.

An. seq. Epicurus moritur, natus ann. 72.

3681.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.

3681. 267.
Pt. Philadelphus, copiosæ bibliothecæ, per Iudæos, qui in Ægypto erant, sacra Biblia in Græcum sermonem translata, adiecit.

Et Berosus apud Babylonios memoriam rerum gestarum ad annos 480. conservavit (qui fortè anni Nabonassarei, apud Babylonios usitati) post 9. annos historiam Antiocho dedicavit.

3683. 265.
Arcesilas philos. moritur. succedit Lacydes novæ Academiæ princeps.

3690. 258.
Zeno Stoicus, octogenarius, familiaris Antigono regi Macedoniæ.

3693. 255.
Erasistratus medicus floret.

3703. 255.
Syracides venit in Ægyptum, an. 38. Philadelphi. Alij aliter.

3709. 239.
Lacydes philosop. moritur an. 4. Olymp. 134. quùm scholæ præfuisset ann. 26. Anno seq. Livius Tragœdiarum scriptor, primam fabulam exhibuit. post Sophoclis & Euripidis mortem ann. ampliùs 160. & post Menandri mortem ann. 52. Agell.

3711. 237.
Natus Ennius poëta, Rudijs, an. ætat. 34. traductus Romam à Catone Quæstore.

3718. 230
Glycon philos. moritur anno ætat. 74.

3720. 228.
Cn. Nęvius poëta primam fabulam ad populum dedit. Agell.

3727. 221.
Conon periodum Callippicam Aristarchi hoc anno emendat, & fastos edit.

3721. 217.
Archagathus Lysaniæ F. ex Peloponneso Romã venit, & medicinam profitetur- Plin. l. 29. c. 1.

3737. 211.
Carneades philos. nascitur. Moritur an. æt. 85.

3742. 206.
Chrysippus philos. Stoicus moritur, natus 73. annos. discipulus Cleanthis, qui medius fuit inter Zenonem & Chrysippum.

3746. 202.
Nævius, Comicus, Romã pulsus, moritur Vticæ in Africâ.

3750. 198.
Aristophanes Byzantius Grammaticus, Callimachi discipulus, floret.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.

3784. 164.
Terentij Andria acta ludis Megalensibus, &c. deinceps.

3789. 159.
Romæ Sen. Cons. factum, ut M. Pomponius Prætor animadverteret, curaretque, ut si è Rep. fideque suâ videretur, uti Romæ Philos., & Rhet. ne essent.

3791. 157.
Terentius Com. annos natus 35. moritur in Arcadiâ, præ dolore amissarum fabularum.

3794. 154.
Aristarchus Gram. Alexandrinus, origine Samothrax, floret.

Anno seq. Pacuvius Brundisinus Tragicus floret: mortuus Tarenti nonagenarius.

3810. 138.
Crassus orator, Ciceroni laudatus, nascitur. biennio pòst; L. Accius Tragicus, tum annum ætatis agebat 33.

3821. 127.
Carneades phil. quùm vixisset ann. 83. moritur anno 4. Olymp. 162.

3827. 121.
Polybius histor. moritur, annis ante Ciceronem natum 17.

3844. 104.
M. Tullius Cicero nascitur. & ferè septimestri pòst, Pompeius magnus.

3847. 101.
Turpilius Comicus moritur senex Sinuessæ.

Anno seq. Archias poëta Romam venit, Cicerone puero.

3850. 98.
C. Iul. Cæsar nascitur. Biennio pòst, Castor Chronographus sub Deiotaro rege, qui χρονικὰ ἀγνοήματα scripsit.

3855. 93.
Lucretius poëta nascitur.
Hortensius orator claret.
Cœlius mediocris orator.

3859. 89.
Plotius Gallus, primus Romæ Rhetoricam Latinè docuit.

3862. 86.
Philo philos. pulsus Athenis, Romam venit: cui Cicero erudiendum se dedit.

Anno seq. Moloni Rhodio operam dedit, auctori caussarum & magistro. Altero seq. Salustius histor. nascitur.

3865. 83.
Diodorus Stoicus, cęcus, servo prælegente in phi-

Altero, Augustus Cæsar nascitur.

3890. 58.

Diodorus Siculus venit ad Protem cum Dionysium, nondum regem.

Anno seq. Messala Corvinus orator, & T. Livius historicus, nascuntur.

3893. 57.

M. Calidius orator claret.

3897. 51.

Curio orator claret. fax belli civilis.

Anno sequenti, Lucretius poëta, amatorio Luciliæ coniugis poculo in furorem actus mortem sibi conscivit.

Altero anno, Q. Hortensius orator moritur.

3897. 41.

Ovidius poëta nascitur, diebus 262. ante mortem Ciceronis.

3920. 28.

Catullus poeta moritur.

Cornelius Gallus, poeta apud Augustum gratiosus, Pollionis amicus, Tibulli & Virgilij. Paullo pòst ab Augusto interfici iussus, quum Ægypto præfuisset, sive ipse sibi manus intulit.

3926. 22.

Quinctilius poeta Cremonensis, moritur. Horatio & Virgilio familiaris.

3934. 14.

Æmilius Marcer Veronensis poeta moritur. scripserat Ophio- & Ornitho-gonian, & Botanicam. Fuit & alius Macer, qui Paralipomena de bello Troiano scripsit.

3936. 12.

L. Cæstius Smyrnæus, floret: qui Latinè Rhetoricam Romæ docuit.

3946. 6.

Horatius poeta, & Mecænas, mortui.

3944. 4.

Verrius Flaccus, floret; & fastos ordinat.

Biennio pòst, M. Porcius Latro, orator, tædio febris quartanæ se interficit.

3948. Alijs est 3950.

IESVS CHRIST. S. Filius Dei D. N. nascitur Sapientia Patris, & omnis Boni fons.

Reliqua petantur ex Genebr. vel alijs.

FINIS TOMI SECVNDI.

IN HOC SECVNDO TOMO ERRATA, LEVIORIS LICET MOMENTI, & operarum Typographicarum incuriâ, commissa; sic emenda.

Pag. Versu.
1. 8. Vltimus; REGES.
2. In ipso Titulo, Thebanos. Excidium.
In medio 2. col obsetcot.
3. In med. Lampsacenis.
4. In med. 2. col Oraculi fide
7. 8 amois cipa Post pacis cõditiones. in med. opvij cũ insulis
9. 18. regoi ...i
1. col 2. Bactra
13. 28 à fin. ita, & iam.
15. 14. col. 2. à fin. γυναικωνίτιν.
31. 15. Macedonia.
31. 20. suasere
32. 31. à fin. bacchabundum.
33. 24. multarci.
35. 11. recordatione secut.
36. 38 col 2. annuo vectigal.
37. 1 principum Asiæ
39 14. col. 2 à fin adhæsit.
44. 10 col. 2 ... localis.
Ibid. συνάγχην.
49. 11. à fin. ... choott.
50. 9 SELEVCVS
51. ultim 2 col. lubidior.
73. 3. denuo.
19 à fin au borattt.
14. col 2 lubidinis
86. 16. Samothracia n.
9 à fin. M leager qui frater Cassandri. Et Antipatrum, qui fratris Cassandri F. fuisse perhibentur.
24. col. 2 κεραυνός.
88. 26. col. 2. Aemylio.
94. 5. Salleoruit.
99. 3. CXL. scribe circiter XLIX. Mill. & D.
108. 10 Antigonus Gonatas. (ita dictus à Gonis, Thessaliæ orbe, ubi educatus)
124 23 à fin. 2 col. qui in prov.
128. 19. à fin 2. col Acarnanum
130. 15 à fin. Dele, A Romanis.
131. In med ob dissolutum, aot
132. 10. iudicare tu
148. 11. à fin. adiuturos.
315. 23. col. 2. dele, 10, littore.

Pag. Versu.
161. 36 ad heros.
16. à fin. Aufidum.
164. 10. col. 2. lascivire.
167. 5. col 2. illustrati.
170 1. ijs potissim præsidium Teicor.
7. c. 2. FVLVII. equitibus; T. M3.
11. summus magistratus.
171. 7. col. 2. prospicie tui.
174. 31 col. 2. à fin. Consules, ipse.
175. In med. col. 2. Nec hostes mot.
176 12. à fine deserere.
178. 21 ium mutat.
sub fin. inf. Mittique.
186 7. col. 2 Tradenda
194 10. col. 2. à fi per 101 annos
201. 67 In Iatentinos.
204. 14. col. 2 Nihil nisi.
600. 30 col. 2. à fin. exstinctis.
211. 31. à fin. attenuatam rei.
214 6. ad primum.
In med. col 6 Quum vero Afri.
221. 5. Oclesregem suum bell.
225. In med. Cos Sulpitius.
2,6 8 col. 2 Lemnilcolque.
21. 15. à fin. retulit.
253. 3. muoimeois.
264. 7. catequenti.
266. 19. col. 2 Indicto
272 21. dimissus; varà exsp. lspervenerat, implevit.
274. 2 col. 2. ad pugnam.
11. quà o, quum.
277. 21 Phocæaio.
282. à fin col. 2. cessisse est.
297 21. aberant. Dele, sunt.
302. in med col. 1. Intuio.
305. 4. col. 1. Dediisse.
306. In med. col. 6. DEMETRIVS.
309. 14. col. 2. Induxerunt.
313. ultim quam Gracchi.
326. 9 col. 2. volgatam
327. 12 redierunt Decim.
6 col 2. Redeuntes legati, In
337. 6. à fin deposita erat Nicam mittit. alterum; Asclepiodot.

Pag. Versu.
344. 17. col. 2. à fin P. SCIPIO is erat Asiæ.
350. ultim. legationea.
370. 3 Galbæ
330. 3. Antiochus.
350. 16. à fin. libris Sibyll.
353 in med Ovij impatiens.
387. 13. à fin. col. 2. Servitus.
391. 8 col. 2 regum ol
402. 3. pater, aegn.
403. 3. col 2. legibus, principeque.
414. 12. Philellen.
415. 19 evenit.
417. 20. col. 2. capta vi6 ter
4 6. 9. Marsos
419. 14. Ostiam
7. à fin. ad Sullam.
472. 3 col. 2. in Pontum.
419. 11. à fin col 2 bello fractos
450. 11. Æduos.
62. col 2. triomphavit.
463. 11. à fin. col. 2 Ædui, abit
471. 6 quam si metur.
6. à fin. col. 2. multisque occisis
471. 20. saluberrimas.
476. 2. ducit: reliquas
10. à fin. col. 2. perpetuis.
477. 19. à fin. col 2 Cotta.
478. 18. à fin. In Hispaniam.
488 24. col 2. al. eta ea 11. legionibus.
27. maleficio.
18. à fin. antè pesta erant.
486. 19. col. 6 expeditiores
488 19 col. 2 Thurium
505. 22. fore impedimento.
511. 3. impondisset
512. 7. col. 2. à fin. ex equo.
414. 22. col. 1. Neque amplius
520. 3. col 2. à fi naturà persp.
522. 7 col. 1 à fi Imperatorreq;
526. in med. col. 1. pererebucrat
25. à fin Brutum
531. 10 à fin. præter satellit.
536. 8. col 2. agnitus.
539. 4. à fin. col. 2. Quo loco rex

Pag. Versu.
540 1. solidam adiecit.
545 15 decretæ LX
11. col. 2. consilistum
546 1. simulans.
550. 20 col 1. Expeditione.
554. 32. à fin. Titenoium.
558. 16 quod ea loco.
560. 18. à fin enatus cæsus.
558. Hic observa errorem typographi in summa marginum, bis 558. & 559. Item 60. 61.
567. 21. morituro.
570. in med. col 2. conducibile esse
571. 15. Principes per crim & conv. alter. se dilacerant.
26 publ & priv se dilacerabant.
24 col. 2. à fin. imperio orbis
577 17. col. 2 à fin. V. millia Nav.
580. in med col. 2. convivia mutatione.
584. 12. à fi. col 2. (al. ccclxxxv.) in Ægypto regnavit. L. ano.
585. 9 à fin. col. 2 in Ægypto
589. 4. E quibus L præ
593. 3 col. 2. Rhano terminaretur.
In med. col. 2. ad Sigesaniam.
596. 6. (quos macrà in vulg.
599. 34. colu. 2. à fi 1. ad alteras nuptias
600. 21. tam arte, quàm.
603. 11. & si ab alim.
604 15 à fin. ob operam
611. 17. à fin. pud. publ. cura.
612. 1. in med col. 2. pacatus. Licinij rap.
617. in med. col. 2. ex ijs factus
618 6 à quo
619 penult à fin. col. 2 Ergo liberam
610. 2 viveret.
623 13 à fin. dum viveret.
631. 6. fin col. 2. permitteret
636. 3 & Ithamari

Τῷ Θεῷ Ἀεισεμεγίςῳ δόξα εἰς αἰῶνας.